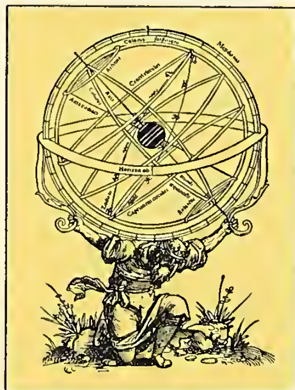

MEDIOCRIA FIRMA
Rev. Prebendary Hedgeland.

The Dibner Library
of the History of
Science and Technology
SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

DEUTSCHE BUNDES POST
5

Prima Pars Summe Alberti Magni De Quatuor Coequeuis vna cum secunda eius que est De homine.

a

¶ Incipit tabula articulorum de quatuor coequeuis.

Finis.

Incipit Liber Prime partis Summe Alberti Magni ordinis Predicatorum de 4or Coequeuis.

QVERitur
de creaturis. Et pmo
de creatione. 2° de cre
aturis. Circa creatio/
nem q̃runt octo. Pri
mo an sit creatio. 2° qd
sit. 3° cuius sit ꝓprius
actus creare. 4° utruȝ
sit coïcabilis aliȷ. qnto
utruȝ sit opus nãe uel
uolũtatis. 6° utrum sit
sepatus ab ope nãe ꝛ
ꝓposito. 7° utrũ plus sit ostẽsiuus potẽtie uel sapiẽtie uel
bonitatis. 8° utrum sit naturalis uel miraculosus.

Primus articulus An creatio sit.

a AD primum sic proceditur
Qđcũqȝ est: est sbstãtia uel accidẽs. g̃ si creatio
est erit sbstãtia uel accidẽs: sed nõ est sbstãtia nec accñs.
ergo nõ est. Probatio minoris. q: qcqd est substãtia uel
accidẽs cadit in aliquo decẽ p̃dicamẽtoꝝ: sed creatio nõ
cadit in aliquo decem p̃dicamẽtoꝝ. ergo ꝛc̃. Probatio
huius est q: si cadit in aliquo non est nisi in actione. sed
nõ cadit in actione q: actio est ẜm quam in id qđ subȷ/
cit agere dicimur: sed creationi nihil subȷcit. q: creatio
est ex nihilo: ꝛ si subȷceret ei aliqd hoc eẽt materia: sed
hoc nõ est ueruȝ. q: materia est creata ut alia. Prete/
rea: ꝓpriũ actionis est ut dicit phus ex se in eo qđ subȷ
citur passionẽ inferre: qđ iterũ nõ ꝯuenit creationi. nõ
enim oĩa creata patiunt̃ cum passio sit ꝓpria mãe ut di/
cit phs. Item quodcũqȝ est: est creator uel creatura: sed
creatio est. ergo ꝛc̃. sed nõ est creator q: non ꝯuenit cre
atori ratio creationis que est factio alicuius ex nihilo.
Siĩiter nõ est creatura: q: creatura creationis est termi
nus. ergo nihil est. Preterea oĩs creatura creata est. er/
go creatione creata: ꝛ sic iret̃ in infinitũ. Itẽ qđcũqȝ
exit de potẽtia ad actũ non exit per modũ creationis: sȝ
oẽ qđ est in mũdo exit de potẽtia ad actũ: ergo non exit
per modũ creationis. Probatio medie ꝓpositionis di/
cit Porphirius ꝙ differẽtie que diuidũt supius potesta
te sunt in illo: sed qcqd est in mũdo est differẽtia entis:
ergo ptãte est in illo: ꝛ ita exit ab illo sicut actus de potẽ
tia. Si forte dicat̃ ꝙ ens non hẽt causalitatẽ respectu
alioꝝ hoc erit ꝯtra phm in p̃ncipio de causis qui dicit. ꝙ
ens est pma causa que magis influit q̃ȝ aliq̃ secũdaruȝ.
Preterea idem eodẽ mõ se hñs semp facit idẽ: sed deus
est idem eodẽ mõ se hñs ab eterno: ergo ideȝ fuit opus
eius ab eterno: sed creatio nõ fuit opus eius ab eterno:
ergo nunq̃ȝ fuit opus eius: ꝛ ita nihil est. Si dicat̃ ꝙ
creatio est opus uolũtatis dei ꝛ uolũtas est p̃ncipiũ dila
toriũ. Cõtra. cuiuscũqȝ actio eẽntialiter nõ diuidit̃ a uo
lũtate illius actio post uolũtatẽ nõ est dilatoria: sed actio
dei non est diuisa eẽntialiter ab eius uolũtate: ergo post
uolũtatẽ nõ est dilatoria. Probatio medie est in. xȷ° me
thace ubi dicitur: uoluntas est actio illius. Preterea:
oẽ qđ habet uolũtatẽ dilatoriã mutabile est ab habitu ĩ
actũ: sed deus est oĩno ĩmutabilis: ergo nõ habet uolun
tatẽ dilatoriã. In ꝯtrariuȝ est qđ dicit̃ in p̃ncipio ge/
nesis. In p̃ncipio creauit deus celũ ꝛ terrã. ergo creatio
est. Preterea nõ põt eẽ nisi pmũ vnuȝ ꝛ illud hẽbit
rõnem cause respectu alioꝝ p̃ncipioꝝ nãe. p̃ncipia autẽ
nãe sunt forma: materia: ꝛ efficiẽs. ergo respectu illorũ
erit causalitas pmi: ꝛ nõ põt eẽ causalitas per modũ ge/
nerationis: q: ẜm phm: p̃ncipioꝝ nõ est gñatio. materia
enim non est gñabilis: siĩiter nec forma ut dicit̃ in me/
thaca sed potius cõpositum est gñabile: ergo de nihilo
ꝓducunt̃ in eẽ: oportet enim ꝙ aut de potẽtia aut de ni
hilo: sed nõ de potẽtia: q: sic mãe eẽt materia: ꝛ potẽtie
potẽtia: ergo de nihilo: ꝛ sic creatio erit. Preterea in p̃n
cipio de celo ꝛ mũdo dicit phs adhibuimus magnifica
re deũ g̃liosum creatorẽ oĩum eminẽtẽ ꝓprietatibꝰ eoꝝ
que sunt creata. Preterea in. xvȷ° de aĩalibꝰ dicit phs. ꝙ
sensibilis. s. aĩa ꝛ uegetabilis educunt̃ de potẽtia. intel/
lectus aũt egredit̃ ab extrinseco ꝛ nõ educit̃ de potẽtia
ꝛ educit̃ in esse: ergo de nihilo ergo creatio erit. Qđ
ꝯcedimus dicẽtes ad pmuȝ ꝙ substãtia dicit̃ duplr̃ de/
terminabilis. s. in p̃dicamẽto ꝛ illa diuidit̃ per pmaȝ ꝛ
scđam ẜm ꝙ habet rõnẽ subiecti ad aliq̃. aut enim subȷ
cit̃ accidẽtibus ꝛ substãtȷs qbusdã ut pma: aut acciden
tibus solũ ut secũda: ꝛ dicit̃ substãtia que diuidit̃ cõtra
accidẽs ꝛ hec nõ sic determinat̃: q: quedã subã est que
accidẽtibꝰ nunq̃ȝ substat sicut ĩmutabilis sicut dicit phs
de pmo ꝙ impossibile ꝙ sit per dispositionẽ aliã. Unde
hec substãtia nõ est nisi ens nõ in alio ꝛ hec nõ ĩcidit in
p̃dicamẽtũ subẽ ꝓprie. Siĩiter accidẽs dicit̃ istis duo/
bus modis. s. ordinabile in p̃dicamẽto ꝛ hoc cõdiuidit̃
p̃dicamẽto subẽ ꝛ dicit̃ accidẽs ens in alio: ꝛ hoc cõdiuĩ
dit̃ ꝯtra substãtiã scđo mõ dictã. Et sicut nõ oĩs substan
tia sic determinata est in p̃dicamẽto subẽ: ita etiã non ꝓ
prie oẽ accidẽs sic determinatũ est in p̃dicamẽto aliquo
accidẽtis: ꝛ hoc ideo q: quoddã accidẽs nõ est nisi rõnis
ꝛ nõ nãe. p̃dicamẽta aũt ut dicit Boetius sunt pma de/
ceȝ rerũ p̃ncipia sig̃ntia. Posset tñ dici ꝙ creatio est
in p̃dicamẽto relationis: sed relatiuũ dicit̃ duplr̃. s. qđ si
gnificat relationẽ ut pr̃nitas filiatio ꝛ huiusmodi. Uel ꝙ
refert̃ ad aliud ut pr̃ ꝛ filius ꝛ huiusmodi. Et siĩiter se ha
bet creatio ꝛ creatura. s. ꝙ licet ẜm nomẽ non significet
relationẽ refert̃ tñ ad aliud: q: supponit relationẽ creati
ad creatorẽ ꝛ hoc alibi melius patebit. Et per hoc patet
solutio ad pmũ. Ad scđm dicẽdum ꝙ creatura ꝛ creatio
est accidẽs relationis quẽadmodũ dictũ est. est enim re
latio causata a p̃ncipȷs que sunt añ creaturã ut deꝰ ꝛ ni
hil. Ad hoc aũt qđ obȷcit̃ ꝙ creatura creata est. dicẽ
dum ꝙ põt cõcedi eodẽ mõ quo pus denoĩant seipsa: ꝛ
tũc nõ põt ĩferri ulteriꝰ ꝙ illius creationis que creata est
sit alia creatio ꝛ ideo nõ ibit̃ in ĩfinitũ. Ad aliđ dicẽ/
duȝ ꝙ pma ꝓpositio uera est de hȷs que exeũt per nãȝ:
sed differẽtie inferiores non sunt in supioribꝰ ptãte per
nãm: sed per abstractionẽ ꝛ opationẽ rõnis: ꝛ ideo nul/
la est illa obiectio: q: supiora nõ sunt p̃ncipia eẽndi sed
cognoscẽdi. Et ex hoc errauit Plato in principȷs: q: ea
dem posuit p̃ncipia eẽndi ꝛ cog̃scẽdi. Ad aliud dicẽ
dum: ꝙ illa ꝓpositio uerissima est in oĩbus idẽ ꝛc̃. sed p̃
muȝ vno mõ se habet ad vnũ ꝛ ad multa ut multa: ꝛ ad
tpale ut tpale: ꝛ ad intempabile ut intempabile: ꝛ ad cõ
positũ ut cõpositum: ꝛ ad simplex ut simplex. Et accipit̃
ex uerbo phi in libro de causis dicẽtis. ꝙ causa pma exi
stit in rebus oĩbus ẜm dispositionẽ vnã: ꝛ ideo deus eo
dem mõ se habet ad oẽs res. Sed ꝙ hec res mõ causat̃
ꝛ nõ semp hoc est ex sapiẽtia ab eterno determinãte sic:
ꝛ hoc appellat auctor plenitudinẽ tpis: qñ misit deus fi/
liũ suũ in terris. s. ab eterna sapiẽtia sit determinatũ. Et
bñ ꝯcedimꝰ ꝙ solutio de dilatoria uolũtate nõ est bona.

Secundus articulus Quid sit creatio.

a AD secũdum sic ꝓcedit̃: dicit glõ
super genesim sup illud In p̃ncipio creauit. i.
de nihilo fecit. ergo creatio est factio alicuius de nihilo.
ꝛ tũc querit̃ quõ factio ponat̃ in diffinitione creationis
cuȝ facere sit agere: ꝛ agere nõ sit creare ut ꝓbatũ est su
pra ex diffinitione actionis. Preterea cũ dicit̃ alicu
ius Querit̃ utrũ illđ dicat subm creatiõis aut terminũ.
ꝛ videt̃ ꝙ subm. q: cũ creatio sit accidẽs ꝛ nõ radicet̃ in
deo: videt̃ ꝙ radicet̃ in creato. Itẽ alicuius hẽbit rõ
nem subiecti. ꝓpterea querit̃ de illa ꝓpositione de. utrũ

notet habitudinē alicuius cause uel ordinē uel utrūq3. Qđ non habitudinē alicuius cause videt ex hoc: q: cu/iuscūq3 cause notet habitudinē illa supponit psonaliter ꝛ nihil nullius rei est causa. Similiter videt ꝙ nō ordinem q: non ens pure nō habet ordinē nec species nec differētias. Preterea ꝓpter dicta quorūdā querit quid sit creatio. Si eniz est actio tūc oportet ꝙ sit in agēte uel acto. cōstat autē ꝙ non est in agēte per diffinitionē creationis: si aūt est in acto. Cōtra subm ↄpe ꝛ causa est ante accidēs: uel causa ad minus sicut materia ante gñationē sed creatio ut causa ꝓcedit creatū ut videt. ergo non est in ipso tanq̄ȝ in eo qđ fit. Preterea actio primi substātia sua est ut dicit phus in. xjº. metha^{ce}. Quia actio eius intellectus est ꝛ vita eius: ꝛ ita creatio nō pōt eē inter createm ꝛ creatū: ꝛ cum oīs actio media est inter agētem ꝛ actū siue id qđ fit creatio nō pōt eē ꝓprie actio ꝑm rem. Solutio. dicimus ad pmū ꝙ facere sumit in cōi modo put dicit in pncipio scdi sententiarū. ꝙ facere conuenit deo ꝛ hoī. Et similiter actio nō sumit ꝑm ita strictā acceptionez ꝑm ꝙ diffinit a pho ꝛ a Silbto porretano. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ alicuius ꝑm rōnem notat terminū: qui tñ terminus est subiectū eiusdē relationis. Et hoc bene ↄtingit in relationibus rōnis lȝ nō cōtingat in relationibus que sunt ꝑm rem ut patebit infra. ¶ Ad aliud dicē/dum ꝙ denotat habitudinē ordinis. Ad argumētū qđ ↄtra est dicēdū ꝙ duplex est ordo. vnus est in ordinatis ꝛ ille tñ est entis ad ens: alter est in rōne ordināte ꝛ il/le est equaliter respectu entis ꝛ non entis: sicut patet in cōpositione que est entis ꝛ nō entis: ut in ueris ꝛ falsis: ꝛ in ordine vnius ↄtradictorij ad alterū: quoꝝ vnuȝ est ens ꝛ alterū nō ens. Ad hoc qđ querit qđ sit creatio. dicēdū ꝙ relatio est sicut supra dictū est: creare enim res ꝑm rem nō suscipit aliquā actionē: q: pmū nō agit aliq̄ actione diuersa a seipso ut ꝓbatū est. Sigdē querit quomodo tūc diffiniat per facere. Dicēdum ꝙ illa rō est de noīe ꝛ nō de re. ¶ Si ulterius obijciat ꝙ rōni noīs debet rñdere ratio rei si uerū sit nomē. Dicēdum ꝙ intel/lectus dupl'r diffinit noīa illa enim in que pōt sufficienter ex ꝓprijs pncipijs rerū ꝓprie diffinit ut hoīem ꝛ asi/num ꝛ huiusmodi. Sed illa in que non potest nisi per cōparationē diffinit in cōparatione ad silia illis ꝛ necesse est oēs illas diffinitiones deficere queadmoduȝ silia deficiūt. Unde cum intellectus non possit in actionē p/mi nisi per silitudinē inuētam in actionibus alioꝝ diffi/nit actionē pmi per cōparationē ad actiones alias. Sed tūc obijcit ulterius ꝙ ille intellectus falsus est. ¶ Rñ/deri pōt ꝙ nō. Sicut enim dicit phus ꝙ abstrahētium nō est mēdaciū: eo ꝙ modū abstractionis nō ponūt in re. sic pōt dici ꝙ iste modus intellectus nō est falsus qa modū illoꝝ siliuȝ que adducit nō ponit in re: sed in multis semp accipit aliquid quo nitit ad intellectum rei: ut patet etiā in gñatione diuina. ibi enim nō est actus medius inter generātē ꝛ genituȝ: ꝛ tñ intellectus ponit ibi generationē generantē ꝛ genitū: ꝛ siliter est hic creans creatio ꝛ creatū: tñ ꝑm reȝ creatio nihil aliud est q̄ȝ rela/tio quedā rōnis que est in creatura ex hoc quod incepit esse post nihil. Et hec de isto.

¶ Tertius articulus Cuius sit ꝓprius actus creare.

Ad tertium sic procedit.

a Tria sunt agētia. s. intellectus natura ꝛ deus. sed opus nature ꝛ intelligētie practi/ce semp supponit materiā circa quā uel in quā operet. Creatio aūt non est circa materiā uel in materia sed de nihilo ut habitū est: ergo nō erit opus nature uel intelligētie practice ꝛ sic relinqtur ꝙ sit opus dei tm̄. ¶ Item duo sunt exitꝰ in eē. vnus de potētia in actū. alter de ni/hilo. sed vnꝰ illoꝝ ꝓportionat potētie agētis creati. s. exitꝰ de potētia in actū: ergo alter cū maior sit. s. exitꝰ de ni/hilo in eē actu erit ꝓportionatus potētie agētis icreati. ¶ Item deus nō vniuocat cum creatura in aliquo: ergo etiā opatio sua ꝓprie nō vniuocabit cum opatione creature: sed opatio creature est motus uel mutatio: generatio. s. simplex ꝛ ꝑm qd. s. alteratio ꝛ augmētatio ꝛ ꝑȝ locū motus. ergo opatio diuina nō erit vniuoca alicui hoꝝ: sed oēs iste mutationes determinant per tria pncipia rei mobilis. s. potētiā ꝑuationē ꝛ actum. ergo opatio diuina nō erit determinabilis per illa: ꝛ ita cū nulla mutatio sit existētis in actu ꝑm qđ est in actu oportet ꝙ opatio diuina sit exitus de nihilo in actū ꝛ hoc est creatio. ergo creatio est opatio diuina. Et firmitas huius rōnis est sup hoc ꝙ oē qđ exit in eē: aut exit de actu in actum: aut de potētia in actum: uel de nihilo in eē potētia uel actu: ꝛ primū mēbrū nō est ↄueniēs: ergo 2^{m} erit ꝛ 3^{m}. 4^{m} eniȝ mēbrū qđ posset eē de nō esse in nō esse etiā nō est ↄueniēs. Cōtra Plato in thymeo inducit deū loquētē dijs motoribus orbium dicēs. sic imitantes meam iuxta ef/fectum urm solertiam ita instituite atq3 exercitate mor/talia ut qbus ↄsortium diuinitatis ꝛ appellationis pari/litas cōpetit diuina ꝑdita firmitate fingatis. Sensus est ut ꝑm ꝙ effecti sunt angeli solertia diuina pticipātes eē ppetuum diuinum: ita in genē mortalium fingant aīas rōnales que pticipāt eē diuinum ppetuum partilitate appellationis ꝛ ↄsortio nāe: ꝛ sic videt ꝙ angeli creāt ani/mas. ergo multo magis alia corpalia. ¶ Item habetur per quoddam uerbum infra: id tenus qđ ↄsideratis facta secessione aīe ꝛ corpis recipiatis. Et vult dicere re/cipiāt aīas post mortem q̄s cōdiderūt per creationem. ¶ Item haberi pōt per rōnem. Uirtutes enim angeli/ce sunt sup corpalia ꝛ ita opationes ipsarum erunt supra opationes corpum: ꝛ supra opationes virtutum corpalium que sunt humidum: calidum: frigidum: ꝛ siccū. ergo erit supra nām: ꝛ ita cum natura opet per exitum de potētia in actum erit opatio angelorum de nihilo in esse. ¶ Item in liº de causis. Causa pma nō est intelligētia neq3 aīa neq3 natura: immo est sup intelligētiam aīam ꝛ nām que est creās oēs res: uerumtñ est creans intelli/gētiam absq3 medio: ꝛ creās aīam ꝛ nām ꝛ reliquas res mediāte intelligētia. hec sunt uerba in cōmēto 7me ꝓpositionis in liº de causis. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creare proprius actus dei est ꝛ nullius alterius. Ad auctorita/tes Platonis rñdēdum est: ꝙ quedam opatio est que ꝓportionat corpi ad suscipiēdam aīam rōnalem ꝑm ꝙ ipsa est actus corpis humani. inter potētiam enim ꝛ actuȝ proportio est ꝛ respectu illiꝰ est opatio angeloꝝ per motum celi uel per motum orbis: ꝛ de hac loquitur Plato. Uñ etiā positio philosophica est ꝙ finis prospitatis aīe post mortem est ꝙ cōtinuet pmo motori per cōtēplationem. Et hoc est qđ dicit Plato in 2ª auctoritate. Et nō intelligit Plato ꝙ angeli aiabꝰ dent eē: ꝛ siliter intelligitur ultima auctoritas. deus enim in ope nature infima mouet per supiora. s. per motores ꝛ motus orbium. Et similiter aīa mouet etiam in generatione ꝛ aiatoruȝ corruptione. Unde creatio ponit in auctoritate pro causalitate quacūq3: ꝛ nō pro eductione in eē de nihilo. ¶ Ad rōnem dicēdum ꝙ opatio itelligētie est supra nām sed non eodem modo quo opatio nāe: q: opatio nāe est supra nām ꝑm gñationem ꝛ corruptionem ꝛ trāsmutationem. opatio autem angeloꝝ supra pncipium totius na/ture quod est motus celi: q: angeli deseruiunt primo in mouendo orbes.

¶ Articulus 4º Utrum creatio sit coicabilis alij a deo.

Ad quartum sic procedit

a Sicut dicit Augº. ꝙ maius est de impio face/re pium q̄ȝ creare celum ꝛ terram. sed in iustificatione impij aliqd opat creatura sicut grā: uel etiam homo sanctꝰ impetrās alij iustificationem virtute oronum suarum.

ergo videt ꝙ multo fortius cõmunicabilis sit alicui creature actus creationis. ¶ Preterea plus est opari beatificãdo q̃ꝫ creãdo: q: beatuꝫ esse est maius ꝛ melius est q̃ꝫ esse: sed cõmunicat deus actum btificãdi: q: dicit beatus Dionysius. ꝙ qdam angeli purgãt ꝛ illuminãt ꝛ pficiũt alios angelos. ergo etiam cõmunicabilis est actꝰ creationis. ¶ In cõtrarium est ꝙ opatio finita non potest fieri a virtute finita: sed educere aliqd de nihilo in esse est infinitum: ergo non est cõparabile eductioni de potẽtia in aliqd que est finita: ꝛ hoc cõtingit ꝑpter incõparabilitatem potẽtie ad nihil. Sed sicut dicit phus in 4o phiorꝫ. ꝙ omne finitum omni finito compabile est. ꝛ ibidem ꝙ entis ad non ens non est ꝑportio uel comparatio: sicut q̃uor comparant ad tria ꝛ duo ad vnum: sed ad nihil nihil comparat: ergo eductio alicuius de nihilo in esse non est opatio finita: ergo non erit nisi virtutis infinite ꝛ nunq̃ꝫ finite. q: sicut se habet opus finituꝫ ad virtutem finitam: ita opus infinitum ad virtutem infinitam. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creatio est actus incõmunicabilis ꝛ non conuenit nisi deo sicut ꝓbat ultima ratio. Ad ꝑmum qd cõtra hoc est dicimus ꝙ non est simile de iustificatione ꝛ creatione. iustificatio enim maior dicit creatione quãtum ad circũstãtia iustificationẽ que nõ sunt eẽntialia iustificationi: sicut est uolũtas mala que cõtrariat deo iustificãti que non est in creatione: ubi nihil cõtrariat deo: sed creatio maior est iustificatione quãtuꝫ ad eẽntialia. termini enim inter quos est mutatio eẽntialia principia sunt mutationis ꝛ illi in creatione sunt nihil ꝛ ens. sed in iustificatione de ente in potẽtia fit bene ens actu ꝺm gratiam. quod est solutio ad sequentem questionem.

¶ Articulus 5o. Utrũ creatio sit opꝰ nãe uel uolũtatis.

a Ad quintum sic procedit.

Dicit Damascenus in libro ꝑmo cao. 8o. Creatio est in dei uolũtate opus existẽs non coeterna cũ deo q: non aptum natum est qd ex non ente ad esse deducitur coeternum eẽ ei qd sine ꝑncipio est: ergo creatio est opus uolũtatis ꝛ nõ nature. Item creatio ꝛ si postea facta est sed non ex dei substãtia: ex nõ ente ꝟo ad eẽ uolũtate deducta est. ¶ In cõtrariũ est ꝙ creatio est opus trinitatis: ꝛ quicqd tribus ꝑsonis cõuenit cõiunctim cõuenit ꝺm naturã ꝛ subam. ergo creatio est opus nature ꝛ substãtie. ¶ Solutio. creatio est opus uolũtatis ꝛ est opus nature. ꝺm enim ꝙ uolũtas est ꝑncim opans sup essentiam extrinsecam sibi sicut est in arte: sic creatio est opus uolũtatis: q: creatio est opus dei non ꝺm suam essentiam: sed ꝺm eẽntiam extrinsecam que educit in eẽ de nihilo: ꝛ sic uolũtas diuidit cõtra naturam ꝺm ꝙ natura est ꝑncipium intrinsecum in eadem eẽntia producẽs sibi simile ꝺm formam ꝛ speciem: ꝛ sic generatio est opus nature ꝛ non creatio. ꝺm autem ꝙ uolũtas ꝺm rẽ idem est qd natura ꝛ substãtia in diuinis sic creatio est opus nature ꝛ substãtie. Et sic patet solutio ad totum.

¶ Articulus 6o. Utrum creatio sit actus separatus ab opere nature ꝛ propositi.

a Ad sextum proceditur sic.

Nihil fit in actu aliquo nisi per id qd ẽ in actu: sed ex semine fit actu hõ. ergo si fit ꝺm naturam oportet ꝙ actus cõsimilis sit in semine ꝺm speciem. hoc autẽ est falsum: ergo actu homo non fit ab aliquo ꝑncipio qd fit in semine. Cum igit in semine sint omnia ꝑncipia generationis naturalis ex principijs naturalibus non fit forma ꝛ actus hoĩs. ¶ Eadem est obiectio de semine fabe ꝛ oĩbus alijs seminibus ad ea que nascunt ex ipis. Prima autem ꝑpositio scripta est in 3o de aĩa. ¶ Item nihil agit ultra suam speciem: ergo calíduꝫ nunq̃ꝫ ultra calidum ꝛ frigidum nunq̃ꝫ ultra frigidum ꝛ actus mixti nunq̃ꝫ ultra actum mixti: sed forme substantiales nec sunt calidum: frigidum: humidum: ꝛ siccum: nec armonia mixti: ergo videt ꝙ nõ actione mixti nec actione ꝑmarum q̃litatum efficiant: ꝛ ideo oportet ꝙ creatio sit actus cõiunctus opationi nature ita ꝙ opatio nature disponat materiam ꝛ creatio inducat formam. ¶ Si forte dicat ꝙ forme inducant a virtute celesti hoc improbat per easdem ꝑpositiones: q: nihil fit in actu nisi per existẽs in actu: ꝛ etiam nihil agit ultra suam speciem: qa aliter virtus actiua non r̃nderet essentie speciei ꝛ etiam actio eẽt in infinitum: q: si non terminaret ad idem in specie cum agẽte non eẽt ratio ꝙ terminaret in aliquo. Preterea agẽs non intẽdit destruere nisi cõtrarium sibi Et appello ꝯtrariuꝫ dissimile ꝺm formam in eadem materia existẽs cum agẽte. ¶ Ad hoc est r̃nsio Platonis qd q: forme similes non sunt generatis in materia ꝛ semine ex qbus fiũt generata necesse est esse formas separatas que dent formis generatorꝫ esse. Et ratio sua ponitur in cõmẽto suo 7o methace. hec. s. ꝙ forma substantialis in quolibet ente est ens additum formis cõplexionalibus. s. calido frigido humido ꝛ sicco ꝛ immixtionibus horum. Iste ergo forme addite qualitatibus aut generant ex se ꝛ tũc erunt a non generãte qd est inconueniens. aut ab extrinseco aliquo sibi ꝛ illud extrinsecum aut erit indiuiduum aliqd eiusdem speciei: aut species: aut genus inclusa in ipsa materia: aut forma separata. Sed q: non est indiuiduuꝫ uel species uel genus inclusa in materia: relinqtur ꝙ tales forme sint a forma separata. ¶ Posteriores phi respõdẽt aliter sicut Auicẽna ꝛ Theodosius ꝛ sequaces illorꝫ. Et fundãt suam respõsionem sup tres ꝑpositiones: q̃rum ꝑma est. ꝙ illud qd est in potẽtia non exit in actum nisi ab aliquo extrahente qd est sue speciei uel sui generis ꝛ hec supius in obiectionibus inducta est. ¶ Secũda est ꝙ forme substãtiales que sunt in materia ut forma lapidis ꝛ hoĩs ꝛ asini: neqꝫ sunt actiue neqꝫ passiue eẽntialiter. Et ueritas huius ꝑpositionis pendet ex hoc ꝙ subalis forma non habet cõtrarium: ꝛ ꝙ nihil sit actiuum ꝛ passiuum eẽntialiter nisi cõtraria. ¶ Tertia ꝑpositio est ꝙ forme actiue ꝛ passiue sunt q̃litates pe. Et ex istis ꝑpositionibus sequitur ꝙ agẽs formas substãtiales agat eas per ꝑncipia nõ naturalia: ꝛ ideo dicunt ꝙ tales forme sunt ab intelligẽtia agẽte ꝛ uocãt eam datorem formarum. ¶ Sed opinio Aristotelis est alia. s. ꝙ forme naturales sunt generãtes formas que sunt in materia. semina autẽ sunt que dant formas generatis per formas quas accipiunt a generãtibus ꝑmis. s. semen hoĩs ab homine a quo descindit: ꝛ a virtute celesti accipit virtutem formatiuam ad ꝑducẽdum formam cõsimilem sup materiam. In hijs autem que non generant ex semine sicut illa que generãtur ex putrefactione uel cõmixtione elemẽtorum sola sicut est generatio mineraliuꝫ est virtus formatiua respectu forme substãtialis a virtute celesti tm̃. generatio autem elemẽtorum est a motu celi cum virtute celesti qa est respectu forme substãtialis elemẽti. Et est rõ Aristotelis hec ꝙ forme ille subales oẽs aut generantur non per se: aut non ex se: q: hec generatio nihil esset: q: nihil generat ex seipso. ergo oportet ꝙ generent ex alio. sed generãs est illud qd mouet materiã donec recipiat formam: ꝛ illud qd extrahit rem de potẽtia ad actum: illud autem qd sic mouet materiam necessario est corpus habẽs q̃litatem actiuam aut potẽtiam que mouet corpus habẽs virtutem uel q̃litatem actiuam: ut elemẽtum qd habet q̃litatem actiuam: ꝛ corpus hñs potẽtiam qd agit per aliud corpus habẽs q̃litatem actiuam ut celum cuiꝰ virtus ꝯiũgit virtuti elemẽtari q: agit per q̃litatem actiuã calidum frigidũ ꝛ huiusmodi. Ista ergo opatio que pendet ex q̃litatibus actiuis aut est respectu forme ꝛ subiecti: aut respectu subiecti tm̃ ꝛ non forme. Si respectu

forme ⁊ subiecti tunc habeo ꝓpositum. Si aūt est tm̄ respectu subiecti tūc subm ⁊ sua forma sunt ab agētibus separatis ⁊ sic vnum inquātum vnum eēt a duobus agētibus sepatus qđ est inconueniēs. ¶ Et si obijceret ꝙ non est vnū inquātū vnuȝ sed vnū habet rōnem forme alterum subiecti. Cōtra est: ꝙ subiectum nullum hēt eē actu qđ causat in gn̄atione nisi per formam: ⁊ sic subiecti ⁊ forme est vnum eē tm̄ qđ causat in gn̄atione a virtutibus generātibus ⁊ sic tenet incōueniēs ꝯclusum ab Aristotele. ꝙ vnum inquātum vnum causat ab agentibus diuersis. ¶ Preterea: actio agētis in gn̄atione nō est sup subm ꝑpter subm: sed ꝑpter formam. Cuius ratio est: q: eē subiecti nō est nisi ꝑpter eē forme: ⁊ ex hoc seqtur ꝙ illud agēs est respectu eē subi ⁊ respectu eē forme. Et sic sunt iste rōnes que mouēt phm ad ponēdū ꝙ forme subāles ꝑducunt a virtutibus formatiuis existibus in materia. ¶ Secūdum hāc ultiam opinionem rn̄dēdum est ad pm obm ꝙ hec ꝓpositio ens in poa nō sit in actu nisi per illud qđ est in actu uera est si debito modo intelligat. nō enim sic intelligit ꝙ sit in actu simili in genere ⁊ specie sed similis est in natura. Et hoc patet: q: hec ꝓpositio inducit in tractatu de intellectu agēte: ⁊ intellect⁹ agēs nō est similis in specie uel gn̄e cum intellectu speculatiuo qui est actus intellect⁹ possibilis. agēs enim educit possibilem in actum speculatiuū intellectus: ⁊ si intellectus agēs eēt idem specie uel genere cum speculatiuo oporteret ꝙ eēt in multis speciebus ⁊ multis generibus agēs intellect⁹ sm ꝙ sunt multa genere ⁊ specie per que pficit speculatiuus intellect⁹. Unde intelligit ꝙ est simile in actu ꝯueniēte sm naturam: ꝙ ipsa cōiūcta q̄litatibus cōplexionalib⁹ rei uariātibus supficiem terminati corpis facit oēs colores. Et iste est sensus phi in illo loco ut patet cōsiderāti circūstātias littere. sicut enim est lux ita est intellect⁹ agēs: ⁊ sicut q̄litates pme cōplexionales uariātes supficiem: ita sunt fantasmata mouētia intem possibilem. Et sicut est supficies mota ab utroqȝ: ita est intellect⁹ possibilis. ⁊ sicut est species coloris cōstituta ita est intellect⁹ speculatiuus. Et similiter est in natura de virtute celesti que est mouens ⁊ agēs sm ꝙ cōiungit cum virtute cōplexionali que est in materia ⁊ ipsa materia est mota ⁊ species ꝯstituta est id qđ efficit in materia ex virtute celesti ⁊ virtute cōplexionali. Et nō oportet ꝙ silis sit illi in genere ⁊ specie sȝ tm̄ in actu ꝯueniēte sm naturā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hec ꝓpositio uera est: q: nihil agit ultra suam spēm: sed hec est falsa ꝙ ois actio terminet in simili specie: ⁊ hoc ideo cōtingit q: materia mota non semp est mobilis sȝ speciem virtutis agētis: sicut materia elemētaris nō est mobilis in speciem virtutis celestis: sed mouebit in speciem illam que magis cōuenit ab agēte saluata mobilitate materie. sicut enim dictuȝ est materia nō semp mobilis est in spēm virtutis mouētis. Unde cum mouens sit virtus celestis cum q̄litatib⁹ elemētaribus forma substātialis que generat in materia in actu rn̄debit virtuti agēti quātum pmittit materia: ⁊ hoc appellauimus sup actum ꝯuenietem cum agēte sm naturam. Sicut enim dicit Boetius. actio nō solum terminat sm potestatem agētis: sed etiam sm possibilitatem patiētis ⁊ materie. Et ideo dicit Aristoteles. ꝙ oēs forme subāles sunt in materia excepto intellectu qui etiam sm ipsum nullius corporis est actus.

¶ Articulus 7⁹. Utrum actus creationis plus sit ostēsiuus potētie uel sapientie uel bonitatis.

a **D septimū sic procedit.**

Uidet ꝙ creatio indicet bonitatē. q: dicit Augu⁹ Quia bonus est sumus. Dionysius dicit. Bonum est diffusiuum eē: eē aūt diffundit per creationem. Itē Plato dicit. dicēduȝ ergo cōditor fabricatorqȝ geniture omne hoc instituēdum putauerūt optimus erat. Uidet ꝙ ostēdat sapiētiam. Plura enim ordinata sapiam ostēdūt. q: dicit phs in pº ueteris methace. ꝙ sapiētis est ordinare singula. sed creata a creatione ꝓcedunt plura in ordine. ergo ostēdit sapiam. Sed videt ꝙ potētiam: qa opatio egredit a poa: ⁊ creatio est opatio quedam ut videt ergo ⁊c. Sed ꝯtra. Potētia dei est īfinita ⁊ nō agit deus sm dimidium sue poe uel tertiam. ergo opus ostēdens poam ostēdet eam totam: ergo oportet ꝙ sit infinitum. sed nullum creatum est infim: ergo nullum creatuȝ est ostēsiuum diuine poe. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creaº pncipaliter ostēdit poam: sed cum hoc ostēdit bonitateȝ ⁊ sapiam. Potētiam ostēdit per compationeȝ ad terminos creationis qui sunt nihil ⁊ aliqd: qui ut sup dictum est nullam hn̄t ꝓportionem. ⁊ ideo quo ad hoc ostendit poa infinita. Per compationem aūt vnius creati ad alterum qđ cum ipso creat: ⁊ per compationem vni⁹ creati ad sua pncipia eēntialia intelligit sapia. Per compationem aūt creati ad finem in quo est cōplemētum creature intelligit bonitas. Et sic patet solutio oium pter ultimum. Ad qđ dicēdum ꝙ creatura sm q̄litatem sue essentie nō ostēdit oēm potētiam sed sm modum sue creationis: q: s. fit aliqd ex nihilo queādmodū dictum est.

¶ Articulus. 8⁹. Utrum actus creationis sit naturalis uel miraculosus.

a **D octauum sic procedit.**

Miraculum est ut dicit Aug⁹ aliqd arduum ⁊ insolitum qđ pter spem ⁊ facultatem admirātis appet. Creatio est tale ergo ⁊c. Probatio. illud est arduum qđ eleuat sup oēm potētiam creature: creatio est tale ut ꝓbatum est sup. Similiter insolitum est qđ nō iterat frequēter: sed hoc iterum ꝯuenit creationi. Siliter est pter spem: q: spes in diffinitione illa sm Augum accipit pro spe nature sicut dicit in octauo ad rōnes de abraham ꝙ cōtra spem in spem credidit. hoc etiam dicit glosa cōtra spem nature in spem gr̄e. spes aūt nature nō est nisi de hijs que expectant ex causis naturalib⁹: sed creatio nō expectat ex causis naturalibus: ergo est pter spem nature. Et similiter est pter facultatem admirantis. facultas enim admirātis est sm poam cognitiuam uel opatiuaȝ sed cum causa creationis sit diuina ex eo ꝙ nulla creatura pcessit non pōt in illā cognoscēdo uel opando ⁊ sic creatio erit miraculosa. ¶ Preterea tripx est cursus sm triplicem causam. s. naturalis cuius pncipium est natura. ⁊ uolūtarius cuius pncipium est uolūtas. ⁊ diuinus cuius pncipium est deus. sed creatio non incidit in cursum naturalem nec etiam uolūtariuȝ ergo incidit in diuinum ⁊ ille est miraculosus sicut dicit Aug⁹. ergo creatio est miraculosa. ¶ Preterea opus creationis cōdiuidit opi recreationis. dicit enim ꝙ tria sunt opa diuina. s. creationis: recreationis: ⁊ glificatiōis. ⁊ ita duo sūt opa miraculosa: ergo ⁊ istud. quecūqȝ enim ueniunt ad eādem diuisionem debēt eē eiusdem rōnis in noīe diuisi. Si forte dicat ꝙ creatio nō omnino elōgat a facultate nr̄e cognitiōis hoc erit ꝯtra Gregm qui dicit ꝙ moyses nō cognouit pncipium mūdi nisi spiritu ꝓphetico. Sed ꝯtra opus creationis ad idem est cum ope nature s. ad hoiem ⁊ ad asinum aquam ⁊ terram ⁊ huiusmodi. ergo silia sunt opa. ⁊ si vnum nō est miraculosum neqȝ reliquum: q: de silibus idem est iudiciū sicut dicit Boetius in topicis. ¶ Solō. Quidā distinguūt inter mirū mirabile ⁊ miraculosum: ex hoc ꝙ miraculosum est qđ oino est pter spem gr̄e ⁊ nature: sicut multiplicatio panum ⁊ illuminatio cecorum. Mirabile auteȝ est qđ est sm spem gr̄e lȝ nō sm spem nāe: sicut resurrectio mortuorum: partus virginis ⁊ huiusmodi de qb⁹ est spes gr̄e. Mirum aūt est cuius causa est alta ⁊ difficilis ad cognoscēdum sm ꝙ dicit Aristoteles in pnº ueteris methace

q fabula cōponit ex miris: q phi ex ammirari pmo philosophari inceperūt. Sed ista distinctio nō est uera q: in diffinitione miraculi pm Augm nō ponit nisi pro spe nature. Et ppter hoc mirum mirabile z miraculū idem sunt apud scōs dña pm rōnem nominis. Mirū igit dicit quo ad subam miraculi. mirabile aūt dicit aptitudinem illam. miraculū xo dicit magnitudinem circa aptitudinem illam. Silr pm phos idem est mirum z mirabile. illud enim qd phus in methaca mirum uocat hoc in pno de aia uocat mirabile. ubi dicit vnam sciam pponi alteri q: est certior aut q: melior aut mirabilior est. Uñ dicimus q creatio miraculosa est. Ad id qd ē cōtra hoc rñdemus q gñatum z creatum idem hñt iudiciū quātū ad naturam z similia sunt. sed generatio z creatio non sunt idem nec habent idem iudicium.

¶ De materia. Questio 2a.

d Einde querit de creatis. Et po qrit de 4or coequeuis. Deide de hijs que de qtuor coequeuis pm numerum sex dierum pcesserūt. Circa coequeua po qrit de singlis. 2o coiter de oibus simul. Item iter coequeua singula po qrit de mā. dicit enim glosa sup genesim In pno. qtuor eē coequeua. s. mām: tps: celum empireum: z angelicam nām. Circa mām octo inqrunt. po an sit. 2o qd sit. 3o utrum creata sit uel nō. 4o utrum sit simplex ul cōposita. 5o utrum oium creaturarū sit mā vna. 6o utrū oium corpum sit mā vna. 7o utrū oium ingñabilium sit mā vna. 8o utr oiū gñabiliū z corruptibiliū sit mā vna

¶ Articulus primus An materia sit.

a Ad primum proceditur sic. Forma dat esse ergo qd caret oi forma caret oi eē. sed materia pma pm rōnem pme māe accepta caret oi forma ergo caret oi eē. z qcqd caret omni eē nihil est: g materia pma nihil est pm rōnem māe pme accepta q: caret oi forma ergo caret omni eē. ¶ Item dicit phs in lio de causis: q pma rerum creatarum est eē z nō est ante ipm creatum aliud. g qd est an eē nō est de numero creatoz. sed qcqd est an formam est an eē: ergo qd est ante formam non est de numero creatoz. mā aūt pma est an formam g nō est de numero creatoz. z qcqd non est de numero creatoz nihil est g mā pa nihil est. ¶ Qd aūt hoc sit an eē qd est an formam patet ex hoc q eē non est nisi indiuidui uel spēi uel gñis uel principij z oē tale est a forma ergo oē tale est a forma idiuidui uel spēi uel generis uel pncipij. Item pbatio q forma est illa que cōtrahit per dñas z nō mā: queadmodum pncipium ptrahit gñalissimoz z q genus ptrahit per dñas spērum z spēs per dñas indiuiduoz sicut dicit Porphirius. q indiuiduum facit collectionem accñtium que in alio esse nō pñt inueniri. Item dicit q gñatio sube est ex nō substātia: sed a quocūq remouet supius z inferius: ergo si ē ex nō suba est ex nō mā: z nihil aliud est figtum māe in materia nisi id ex quo est gñatio. ergo videt q materia nihil sit in uā. ¶ Preterea dicit in. xo Deutro. Date magnificētiam deo nro dei pfecta sunt opa. sed mā non est pfecta ergo nō est de opibus dei: z qd nō est de opibus dei nihil est: ergo mā nihil est. Cōtra glo. sup genesim i pncipio dicit. q per celum z terram intelligit mā inferioz z supioz creaturarum. ¶ Item Augus in. xijo. cōfessionum. Tu dñe fecisti mūdum de mā informi quam fecisti de nulla re pene nullam rem: ergo mā est. Item gñatio z corruptio nō sunt sine actione z passione. actio aūt z passio nō sunt sine ptrarietate sicut dicit phs po phior. q ptraria sepata non agūt sed in mā: ergo materia est. ¶ Item ptrarioz semp est vnum subm z illud est mā. ergo materia est. Item ibidem dicit q pncipia mutationis tria sunt. s. subm qd est mā: z duo ptraria: ergo materia est: qd pcedimus dicētes. ¶ Ad pmū q forma dat eē: mā aūt hēt eē subiecū z potēue: z hoc habet a seipsa z hoc nō est eē simplr sed pm qd. ¶ Ad aliud dicēdū q cum dicit pma rerum creatarum est eē ponit eē pro ente sicut dicit ibi Cōmentor in expōne illius ppōnis. Et ibidē dicit btūs Dionysius in lio de diuis noibus. c. 5o de ente. z dr ibi pmum natura a quo nō puertit psequētia sbsistēdi z sic ens est absolute pmum: q: in ipo stat resolutio posterioz in pus. Et ibidē hoc pm ponit pnm cognitionis. Cum aūt dr materia pma ponit pncipiū pm rōnem gñationis z tpis. Et sic patet q pmum hincinde ponit equoce. q: cum dr de ente est pncipium cognitionis respectu eoz que ordiabilia sunt in pdicamēto. Cū aūt dicit de mā est pnm gñationis respectu gñatorum. ¶ Ad aliud dicēdū q cum dicit gñatio sube est ex nō suba negatio negat subam cōpositam relinquēdo potētiam ad illam que est mā. Si dicit q remoto supiori remouet inferius. Dicēdum est q hoc uerum est qñ negat supius figtione z suppōne. sed cum dicit nō substātia nō sit suppō pro supiori sed pro pticulari gñabili. Et est rō q: gñatio nō est supioris sed iferioris pticularis. nā enim nō intēdit gñare hoiem sed hūc. ¶ Ad ultim dicēdum q oia opa dei pfecta sunt. sed pfectio oiū operum nō est vnius rōnis imo vnūquodq dicit pfectum qñ est in debito statu sui eē: z ideo mā pfecta est qñ hēt rōnem subiecti ad formas gñabiliū z corruptibilium.

¶ Quid sit materia Articulus 2us.

a Ad secūdum proceditur sic. In po de gñatione z corruptione capo 2o. diffinit sic mā. Est aūt hyle maxime qdem z pprie subm generationis z corruptiōis z susceptibile mō aūt ao est qd alijs trāsmutationibus. ¶ Item in 8o methacc capo po. Dico mām illud qd nō est hoc in actu sed est hoc in potētia. Itē in. xjo methacc capo po. mā est hoc pm q videtur: qm illud qd est pm cōiacium z nō est pm ordinē est mā. ¶ Item in fine pmi phior. Dico mām pmum subiectum vnicuiq ex quo fit aliqd cum insit per se z non pm accñs. ¶ Cōtra pmum obijcit sic: q pmum subm nō videt materia eē gñationis z corruptionis sed potius videt subm alterationis. ois eniz gñatio fit pm actionē z passionem qlitatum pmarum: ergo mā pus est susceptibilis pmarum qlitatum q gñationis z corruptionis sed alteratio est mutatio pm qlitates manēte subo eodē ut dicit phus in po de gñatione capo 2o. ergo materia pus est susceptibilis pmarum qlitatum q gñatiōis z corruptionis. ¶ Preterea nō fit gñatio nisi pdēsata uel rarificata mā. ergo raritatis z spissitudinis pus susceptiua est mā q forme subalis pm quam est gñatio. ¶ Si dicat q pmum nō ponit ibi pro eo qd est an qd est nihil. sed ponit pmum pro primo adhuc videt falsū: q: mā nō videt eē primum subm gñationis sed potius corpus cum quātitas pm phm abstrahat a motu z mutatione. Uel hoc est ideo q: quātitas non hēt ptrarium z oē qd mutat mutat de ptrario in ptrariū. Preterea videt falsum qd dicit in 2a pte diffinitionis: q mō alio sit subm aliarum trāsmutationū: q: mā nō videt eē subm aliarū trāsmutationū: sed potius cōpositum queadmodum dicit in 5o phior. etiam q tales mutationes sunt de subo ad subm. Preterea videt sibi ptrarius in fine pmi phior. dicit enim q mā est ingñabilis z icorruptibilis. z hic dicit q sit susceptibilis gñationis z corruptionis. Itē qrit qre dicit maxime z pprie. videt enim q mā pm eandē rōnē subm sit ois trāsmutationis. Si enim passio cois ē oportet rōnē subi eē cōem: sed trāsmutari pm ptraria ul media est passio cois in oi motu z mutatione. g rō subi erit cois: z ita pm vnā rōnē erit subm in oi mutatione. Cōtra 2am obijcit sic. Mā nō est in potētia respectu illius tm: sed respectu ois forme. Cū g hic dicat formā de/

terminatā male dicit dicēdo. Dico māṁ qḋ non est h̄
in actu sed est hoc in potētia. ¶ Qḋ aūt sit in potētia re
spectu oīs forme ꝓbatᷓ īdirecte sic. Si eēt tm̄ possibilis
ad hāc: tūc cū illa eēt sub illa iam nō eēt in potētia ad ali
am sed mā que ꝯiūcta est forme cū īpossibilitate ad aliā
formā nō est sepabilis ab illa cui ꝯiūcta est: ut pꝫ in ma/
teria celi: ⁊ sic illa mā a tali forma nō sepatᷓ qḋ falsuꝫ est.
¶ Cōtra 3ᵃᵐ obijcitᷓ sic. dicit Boeꝰ in liᵒ de duabꝰ na/
turis ⁊ vna psona christi. ꝙ mā ꝓprio ītellectu nō est in
telligibilis. ḡ videtᷓ ꝙ nō sit hoc qḋ videtᷓ sensus eniꝫ ẜꝫ
ꝯtactū. i. ẜm ꝙ visio est: hoc est qḋ ītelligitᷓ. Preterea qđ
est hoc qḋ dicit. Qm̄ illud qḋ est ẜm ꝯtactū ⁊ nō ẜm or/
dinē est mā. oīs enim mā determinatᷓ ẜm ordineꝫ sicut
dicitᷓ in fine p̄mi phiᵒꝝ. mā enim dicit ordinē potētie ad
actū: ⁊ hoc habetᷓ in p̄cedēti diffinitione. Preterea cōtra
ctus corpoꝝ est ⁊ mā ꝓprie nō est corpꝰ. ¶ Si forte di/
catᷓ ꝙ mā qdē nō ordinata est sed tm̄ cognoscitᷓ ut dicit
diffinitio ẜm ꝙ ꝯtingit formā: qꝛ forma est p̄ncipiū co/
gnoscēdi ⁊ se ⁊ māṁ. hoc videtᷓ ꝯtra phm̄ eē qui dicit p̄
mo phiᵒꝝ añ finē. ꝙ subiecta qdē nā scibilis est ẜm ano/
logiā. sicut enim ad statuā es aut ad lectulū lignū aut ad
alioꝝ aliqd hn̄tiū formā mā ⁊ īforme anteq̄ꝫ accipiat for
mā se hēt: sic ipa se hēt ad subām ⁊ qḋ est: ⁊ ita videtᷓ mā
cognoscibilis eē ẜm ordinē ⁊ nō ẜm ꝯtactum. ¶ Cōtra
ultimā obijcitᷓ sic cum dicitᷓ p̄mū subm̄ aut dicitᷓ p̄mum
añ qḋ nihil est. aut ꝓximuꝫ. Si añ quod nihil tūc male
adiūgitᷓ cū insit: qꝛ hoc nō semp īest ẜm eādē rōnē: sicut
terra ẜm ꝙ terra nō inest alij. Si aūt dicit p̄mū ꝓximuꝫ
hoc nō est mā solū sed cōpositū. oē enim mixtū ⁊ cōple
xionatū cōpositū est. ¶ Preterea q̄re dicit nō ẜm acci/
dēs. hoc eniꝫ qḋ inest nō ẜm accn̄s nō hēt rōnē subti. ⁊
ita per hocip̄m qḋ dicit subm̄ remouetᷓ accn̄s. ḡ supflue
additᷓ postea non ẜm accn̄s. Preterea obijcitᷓ cōtra oēs
īstas distinctiones simul. ꝙ enim oīs simpˣ est nulloᵒ ē
diffinibile: qꝛ oīs diffinitio dicit ptes diffiniti. mā auteꝫ
simpˣ est oīno: ḡ nullo mō est diffinibilis. Si forte dicatᷓ
ꝙ descriptiones sūt. Cōtra hoc iterū est: qꝛ descriptio uꝉ
est ex pte sbaliū sic̄ ex differētijs aggregatis p̄ter genus
uel ex subali ⁊ accn̄tali: sic̄ si ꝓpriū ꝯiūgitᷓ cū gn̄e uꝉ dr̄ia
uel ex accn̄tibꝰ aggregatis sicut crispus musicus cleonis
filius est descriptio fortis. Et vnaqueq̄ꝫ istarū descripti
onū est de cōposito tm̄ ⁊ nō de simplici. ḡ descriptio nō
pōt eē mā̈e cū sit simpˣ. ¶ Preterea q̄ritᷓ q̄liter differūt
iste notificatiōes mā̈e. Ad ultᵐ rn̄demus p̄mo: ꝙ sic̄ di
cit Boetius subā ⁊ entitas maxime in se ꝯsiderata non
est ītelligibilis ꝓprio ītellectu sed ītelligitᷓ ẜm p̄uationē
s. ꝙ h̄ est mā qḋ p̄ter formas accn̄tales ⁊ subales īueni/
tur in ente. ⁊ ideo si debet ītelligi oportet ꝙ hoc sit p or/
dinē ad formā: uel per ꝯiūctionē ad formaꝫ: ⁊ sic quodā
mō diffinibilis est ⁊ hēt quandā cōpōnem rōnis ẜm ꝙ
rō accipit eā ordinatā uel ꝯiūctā. Si tūc accipitᷓ ut cōiū/
cta sic diffinitᷓ illa rōne in. xjᵒ methaᶜᶜ. Si ut ordīata tūc
aut ordinata ad mutationē: aut ad formā. si ad mutatio/
nē tūc sic diffinitᷓ in p̄ᵒ de gn̄atione capᵒ 2ᵒ. Si ut ordīa
ta ad formā: aut ẜm ordinē ꝯtingētē formā ⁊ sic diffinitᷓ ī
fine p̄mi phiᵒꝝ. ⁊ hoc notatᷓ per hoc qḋ dic̄ ex quo fit ali
qd cū insit. aut ẜm ordinē nō ꝯtingentē formā ⁊ sic diffi
nitᷓ in 8ᵒ methaᶜᶜ capᵒ p̄ᵒ. ¶ Dicimus ḡ ad p̄ᵐ ꝙ p̄ᵃ po
tētia mā̈e est ad formā subalē. suba eniꝫ cōposita est cau
sa accn̄tis. Et ideo lꝫ calidū ⁊ frigidū sint q̄litates q̄rum
actione ⁊ passione fit gn̄atio ẜm circulū uel ẜm rectū: tm̄
nō sūt in mā nisi post formā subalē elemēta ponatᷓ eniꝫ
per impossibile ꝙ mā sit añ formā elemēti: mā nec erit
calida nec frigida nec humida nec sicca. Prima eniꝫ for
ma sbalis quā recipit mā forma elemēti est: qḋ ꝓbatᷓ p
diffinitionē elemēti. Elemētū enim est ex quo cōponitᷓ
res p̄mo ⁊ est in re ⁊ nō resoluitᷓ in formā aliā. id enī in
quo stat resolutio p̄ncipiū est in nā. Ad aliud dicimus
ꝙ raritas ⁊ densitas potius dn̄t positionē ptiū mā̈e q̄ꝫ q̄
litates nāles mā̈e supadditas: ⁊ ideo de talibꝰ ẜm nāṁ
nō est obiectio sed potius ẜm rōnē. Dicūt tm̄ qdā ꝙ mā
est susceptibilis p̄marū q̄litatū ⁊ raritatis ⁊ densitatis ⁊
tm̄ p̄mo est subm̄ forme subalis: qꝛ nō recipit q̄litates p̄/
mas nisi per illā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ p̄mū dicitᷓ ꝓxi
mū. Et p̄mū dicit etiā añ qḋ nihil est. potētia enim mā̈e
p̄ᵒ est ad sbalē formā ⁊ ad alias per accn̄s. s. ꝓpter illaꝫ ⁊
sic p̄mū dicit añ qḋ nihil est. Silr̄ ꝓximū subm̄ in gn̄a
tione manēs idē numero hoc est mā. nō enim est eadē
corpeitas numero que est in genito ⁊ in eo ex q̄ fit trā/
mutatio sicut est in semine ⁊ in hoīe. Quod ꝓbat Aui/
cēna in sufficiētia per dimēsiones que alterꝰ rōnis sūt
in semine ⁊ in eo qḋ fit per gn̄atonē ex illo. Ad hoc qḋ
obijcitᷓ ꝙ quātitas est añ mutationē ⁊ abstrahit a motu
⁊ mutatione. Dicēdū ꝙ ista est quātitas accepta ẜm in/
telligētiā ⁊ nō ẜm eē qḋ hēt in mā. Ad hoc qḋ obijcitᷓ ꝙ
quātitas nō hēt ꝯtrariū ⁊ ideo nō mutatᷓ. Dicēduꝫ ꝙ ex
hoc nō seqtur nisi ꝙ nō mutetᷓ per se: sed per accn̄s mu/
tatᷓ mutatione subti. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cōpositū est
subm̄ ꝓximū in alijs mutationibꝰ. sed tm̄ hocip̄m cōpo
situ rōnē subi hēt a mā: materia aūt est subm̄ remotuꝫ: ⁊
hāc diuersitatē notat phus cū dicit mō aūt alio. Ad aliḋ
dicēdū ꝙ susceptibile gn̄ationis ⁊ corruptiōis duplr̄ di
citᷓ. s. ut qḋ gn̄atᷓ ⁊ corrūpitᷓ: ⁊ sic susceptibile gn̄ationis ⁊
corruptionis est cōpositū. dicitᷓ etiā susceptibile gn̄atio/
nis ⁊ corruptionis: sicut subm̄ in trāsmutatione que est
gn̄atio ⁊ corruptio: ⁊ sic mā est susceptibilis gn̄ationis
⁊ corruptionis ⁊ sic nō est ꝯtrarietas istius diffinitiōis.
Ad aliud qḋ dicitᷓ in p̄ᵒ phiᵒꝝ in fine. ibi enim ꝓbatᷓ ꝙ
nō est gn̄abilis ⁊ corruptibilis quēadmodū cōpositum.
Si eniꝫ gn̄aretᷓ cū oīs gn̄atio sit ex materia: eēt materia
anteq̄ꝫ gn̄aretᷓ qḋ est incōueniēs. Silr̄ si corrūperetᷓ cuꝫ
oīs corruptio fit ad materiā: eēt materia postq̄ꝫ corrūpe/
retᷓ: ⁊ ita ꝯcluditᷓ ꝙ est īcorruptibilis ⁊ ingn̄abilis: nihi/
lominus tm̄ est subm̄ gn̄ationis ⁊ corruptionis. Ad aliḋ
dicēdū ꝙ passio que est trāsmutatio ẜm ꝯtraria non est
cōis nisi ẜm genus: ⁊ hoc mō ꝓut ꝯtraria reducuntᷓ ad
p̄uationē ⁊ hītū quēadmodū docet phus in. xᵒ p̄ᵉ phie.
Sed ẜm determinataꝫ rationē nō est cōis passio: qꝛ in
formis subalibꝰ absentia ⁊ p̄ntia forme facit mutationē
ut dicit phs in p̄ᵒ phiᵒꝝ capᵒ ultᵒ. in alijs aūt mutationi/
bus nō est sic: sed p̄uatio saluatᷓ in illis in nā ꝯtrarij. vñ
p̄uatio albi nigrū est uel mediū. Et ꝓpter hoc etiā rō sb
iecti determinata nō est vna sed cōis. Et ꝓpter hoc dic̄
maxime qdē ⁊ ꝓprie. ⁊ dicit maxime qꝛ mā pficitᷓ eēnti
aliter a forma subali. Proꝑe aūt dicit in cōpatione ad
alias formas q̄s nō desiderat nisi ꝓpter istā. ¶ Ad illḋ
qḋ ꝯtra diffinitionē 2ᵃᵐ obijcitᷓ dicēdum ꝙ ītelligitᷓ de
mā in ordine ad formā ꝓpinquā: sic̄ est ordo calidissimi
ad formā ignis: ⁊ ita nō ꝓcedit obiectio: qꝛ mā que est ī
potētia ad oēm formā est mā remota. Vñ dicit Cōmēᵒʳ
sup methaᶜᵃᵐ. ꝙ vnūqḋq̄ꝫ est in potētia in illo ex quo
educitᷓ vno motore quēadmodū idolū in potētia est in
cupro: qꝛ vno motore hoc est arte educitᷓ de illo ⁊ cuprū
in potētia est in terra: qꝛ vno motore hoc est motu vno
supioꝝ educitᷓ de illa. Sed idolū nō est in potētia in ter
ra: qꝛ ad hoc exiguntᷓ plures motores ut educatᷓ. s. nā ⁊
ars. ¶ Ad id qḋ obijcitᷓ ꝯtra 3ᵃᵐ diffinitionē dicēdum
ꝙ lꝫ entitas mā̈e in se ꝯsiderata pfectū ītellm̄ nō hēat cū
ītellectꝰ eius est qḋ est in ente per formā uel anologiam
ẜm ꝙ ex mā artificiali cognoscitᷓ mā in nā: sic̄ dicitᷓ ī au/
ctoritate phi: sicut ad statuā es ⁊ ad lectulū lignū se hēt.
Et dicitᷓ in illa auctoritate ꝙ sic se hēt īforme ⁊ materia
ad subām ⁊ hoc aliqd ⁊ qḋ est. Et ītelligit per īforme rō
nē p̄uatiōis in mā. per māṁ aūt nāṁ subti. per subām
aūt ītelligit formā per hoc aliqd determinatā ⁊ cōposi/
tā subām. hoc aliqd enim est forma ꝯtracta per materiā
per hoc qḋ est intelligit rōnē subsistētie quā hēt cōposi/
ta suba a cōpositione mā̈e ⁊ forme. Vñ qḋ est idem qḋ

nũc est apud naturã. Per formã aũt intelligit materia ꝑm ꝙ accipit eẽ a forma. ꝑm phm enim in 7° methacc. idẽ est eẽ subiecti ⁊ forme in cõposito: q: subiectũ nõ habet eẽ nisi a forma. Et ꝓpter hoc dicit ꝑm ꝙ videt quia iste est solus modus itelligẽdi ꝑfectus quo itelligit mã ut dicit Cõmẽor ibidẽ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ hec ꝓpositio falsa est: ꝙ oĩs materia determinet ꝑm ordinẽ. materia aũt ꝑm ꝙ est in ente nõ determinat ꝑm ordinem. sed uerũ est ꝙ oĩs potẽtia materie determinat ꝑm ordinẽ: ⁊ ita itelligit ꝓcedẽs diffinitio. vñ patet ꝙ nõ ẽ ↄtrarietas. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ↄtactus dicit ꝓprie ⁊ coiter. ꝓprie est corpoꝝ quoꝝ ultima sunt simul ut dic phs in 6° phir. Sed coiter dicunt ↄtingere se determinãs ⁊ determinatũ ut potẽtia ⁊ actus. ¶ Ad illud qđ obijcit cõtra 4am dicẽdũ ut sup. ꝙ ꝑmũ ponit utroqȝ mõ. ⁊ si idez est qđ añ qđ nihil est: tũc soluẽdũ est argm qđ est cõtra: q: materia ꝑma sola est subiectũ. hec eniȝ sola saluat eadẽ numero in utroqȝ termino trãsmutationis. vnde nõ oportet ꝙ sub eisdẽ formis qbus fuit maneat in eo cuius est materia. Si aũt est idẽ ꝙ ꝑmũ: tũc dicẽduȝ ꝙ ꝑma sunt illa inter que nõ est mediũ. inter materiã aũt ꝑmã ⁊ formã sbalẽ nõ est mediũ ⁊ dispositiones ꝑm esse qđ hñt in cõposito ↄsequnt formã sbalẽ: sed ꝑm eẽ qđ hñt in trãsmutãdo materiã ꝓcedũt formã sbalẽ. sed ille que ꝓcedũt ⁊ que sequnt nõ sunt eedẽ numero: sic nõ est eadẽ qlitas i numero itẽsa ⁊ remissa. ¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ hoc qđ dicit nõ ꝑm accñs nõ determinat subm uel etiã hoc qđ inest: sed est determinatio eius qđ ꝓcedit ex quo fit res. sicut albũ fit ex lõgo vnde longũ non est proximum subiectum ⁊ propria materia albi.

¶ Utrum materia creata sit uel non Articulus 3°.

a **D** **tertium procedi**tur sic. Oẽ cuius eẽ ꝓcedit nõ eẽ radicat in aliquo: materia nõ radicat in aliquo ğ materie eẽ nõ ꝓcedit nõ eẽ. Probatio ꝑme. Oẽ cuius eẽ ꝓcedit nõ eẽ hẽt oppositionem entis ad nõ ens: ⁊ oĩs oppositio radicat in aliquo. oĩs enim oppositio circa vnũ fit aliter eniȝ nõ eẽt oppõ ğ ꝑma uera. Probatio 2e per deductionez ad ĩpossibile. q: si materia radicat in aliquo: tũc materie erit materia ⁊ ibit in infinitũ. Probata ğ utraqȝ ꝑmissaruȝ videt de necessitate seq ↄclusio. Procedat ğ ulterius sic. Oẽ cuius eẽ nõ ꝓcedit nõ eẽ est increatũ. materie eẽ nõ ꝓcedit nõ eẽ: ğ est ĩcreatũ. Probatio pe ꝓpõnis est ex diffinitione ĩcreati: q: ĩcreatũ est cuius eẽ nõ ꝓcedit nõ eẽ. 2a autẽ est ↄclusio ꝓcedẽtis sillogismi. Itẽ creatũ cause pe uerius est ens q̃ȝ creatũ cause 2e. sed creatũ est causatũ cause pe: ğ uerius erit ens q̃ȝ causatũ cause 2e. Inde ulterius effectus forme uerius est ens q̃ȝ mã: sed effectus pe cause ut hitũ est uerius est ens q̃ȝ effectus 2e. ğ mã nõ erit effectus ꝑme cause. sed creatũ est effectus pe cause ut ꝓbatuȝ est in ꝑmo sillo: ğ mã non est creatũ. ¶ Iteȝ nihil creat ut dicit Aug° in li° octuagintatriũ qõnũ nisi ꝑm rõnem idee. oĩum enim creatoꝝ idee sunt in mẽte diuina: sed idea nõ est nisi ideati: ğ nõ erit creatũ nisi ideatuȝ. Inde ꝓcedit sic. nullũ nõ ideatũ hẽt ideã: sed oẽ iforme est nõ ideatũ ğ nullũ informe hẽt ideã: sed mã ꝑma est iforme ut dicit Aug° ⁊ phs in p° phir. ğ materia ꝑma nõ habet ideã. Inde sic. quodcũqȝ nõ hẽt ideã non est creatũ. sed materia ꝑma nõ hẽt ideã ğ nõ est creatuȝ. Cõtra. Aug° in. xij° ↄfessionũ. Et Anselmus in li° de ueritate dicũt. Tu dñe fecisti mũdũ de materia iformi quam fecisti de nulla re pene nullã rẽ. Itẽ Aug° in li° de trinitate dicit. ꝙ oẽ ens est ab ente ꝑmo qđ est deus. materia ꝑma est ens ğ est ab ente ꝑmo ⁊ nõ nisi per creationẽ ğ est creata. Qđ ↄcedimus dicentes ad ꝑmum ꝙ hec ꝓpõ est falsa. ¶ Oẽ cuius eẽ ꝓcedit non eẽ radicat in aliquo nec ualet ꝓbatio. nõ enim oppõ ↄtradictionis est inter eẽ ⁊ nõ eẽ in qbus nõ eẽ ꝓcedit eẽ sed potius inter ea in qbus eẽ ꝓcedit nõ eẽ. Ad qđ intelligẽdũ notãdum est ꝙ ueritas nõ vniuoce est in affirmatiuis ⁊ negatiuis sed per ꝑus ⁊ posterius. negationis enim itellectus nõ est nisi ꝑ affirmationẽ. Silr negationis ueritas nõ est nisi per ueritatẽ affirmationis. dicit enim phs ꝙ vnũquodqȝ sic se hẽt ad uerũ sicut se hẽt ad eẽ. Uñ cũ eẽ negationis nõ sit nisi per eẽ affirmationis: ueritas negationis nõ erit nisi per ueritatẽ affirmationis. Uerbi grã. Ueritas cõpositionis causat a cõpositis que ꝑm rẽ cõponibilia sunt sicut idẽ cũ seipso ⁊ supius cũ inferiori ⁊ ꝓpria passio cũ subo ⁊ effectus cũ causa ꝓpria: ⁊ talia ꝑdicata ex natura sui oppositionẽ hñt ad ꝑdicata extranea illi subiecto. Uñ cum remouet a subo illo causat ueritas illius negationis a materia ꝑdicatoꝝ illius subi. Uñ hec hõ nõ est asinus ueritatem hẽt ab hac ꝙ hõ est hõ: ⁊ q: hõ opponit asino qcqd est hõ nõ est asinus. Et sic patet qliter ueritas in negatiuis est a ueritate in affirmatiuis. Uñ in oppõne cõtradictionis eẽ ꝓcedit nõ eẽ ⁊ non econuerso. Uñ anteq̃ȝ mũdus eẽt hec ꝓpõ mũdus nõ est neqȝ uera neqȝ falsa est ⁊ hoc ideo q: nõ est ꝓpõ. cõpositio eniȝ ꝓpõnis causat a cõpõne rerũ. res aũt cõposite añ mũdũ non sunt ⁊ q: affirmatiua qñ nõ est etiam negatio sibi opposita nõ est si mũdus nõ est. Et silr dico de hijs mũdus nõ erit ⁊ mũdus nõ fuit: ⁊ sic patet ꝙ sophistica est ꝓbatio qua ꝓbat ꝓpõ ꝑma. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hec ꝓpõ est falsa. causatũ ꝑme cause uerius est ens q̃ȝ causatũ 2e cause. Et siquis ꝓbet eaȝ sic. sicut se hẽt causa ꝑma ad 2am: ita causatũ pe cause ad causatũ 2e cause. Dicẽdũ ꝙ ꝓpositio falsa est. Si ergo qrit in quo attẽdit nobilitas cause prime respectu 2e. Dicẽdũ ꝙ in mõ causãdi: q: causa ꝑma causat per seipsam ⁊ nõ causa 2a. sed 2a causa non causat nisi supposita pa. ¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ mã pa in rõne materie accepta nõ põt abstrahi a rõne potentie: q: ipsa ꝑm seipam hẽt rõnẽ potẽtie. ꝑm seipsam enim subm est ⁊ rõ potẽtie ⁊ rõ subi in ipsa sunt idẽ ⁊ sic hẽt formã quãdã rõnis: eo ꝙ ꝑuatio nõ est absolute res sed ordo ad rẽ que est forma. hec aũt rõ ordinis est forma ꝑm qd: ⁊ hoc est qđ dicit phs ꝙ ꝑncipia ꝑm naturã sunt duo. rõne autẽ tria. mã enim semp est vna numero sed ↄiũcta ꝑuationi ⁊ potẽtie est duo ꝑm eẽ: ⁊ hec forma rõnis nõ diminuẽs simplicitatẽ mãe ꝑm rẽ sufficit idee. vñ hẽt ideam quodãmõ ⁊ est ideata ꝑm qd. Et hoc est quod dicit Augus in. xij° ↄfessionũ. Sicut fatemur maius bonũ eẽ qđ creatũ atqȝ formatũ est: ita dicimus minus bonũ qđ creatũ informe formabile est: sed tñ bonũ. Hoc est etiaȝ qđ dicit Rabi moyses in ꝑma collatione libri qui dicitur Dux neutroꝝ. Tu scis ꝙ ꝑncipia rerũ gñabiliũ sũt tria. materia: forma: ⁊ ꝑuatio determinata que semp materiam cõcomitat. q: nisi tũc adheserit nõ eẽt mã receptabilis forme: ⁊ idcirco ꝑuatio est vnũ ꝑncipiũ ⁊ in acqsitione forme destruit ꝑuatio eiusdẽ forme ⁊ adheret ei alia ꝑuatio ⁊ sic est semp sicut explanatũ est in naturali scia.

¶ Utrũ materia sit simplex uel cõposita Articulus 4°

a **D** **quartum pro**ceditur sic. Dicit Aug° in. xij° ↄfessionũ. Uerũ est informitatẽ ipsam que ꝓpe nihil est vices tẽpoꝝ nõ hẽre: q: ubi nulla forma est vices tẽpoꝝ eẽ nõ põt. ğ mã nõ est cõposita forme sbali nec accñtali. Et sic infert ulterius ꝙ etiã nõ hẽbit quãtitatẽ. ğ nõ hẽbit cõpositionẽ ꝑtiũ ⁊ ita simplex est. ¶ Itẽ ibidẽ Aug°. Nonne tu dñe docuisti me ꝙ prius q̃ȝ istã informẽ mãm formares atqȝ distingueres nõ erat aliqd: nõ color: nõ frigora: nõ corpus: nõ spiritus: nõ tñ oĩno nihil erat. erat enim quedã informitas sine ulla specie. Itẽ qcqd est cõpositum resolubile est in pa cõponẽtia. materia pa nõ est resolubilis in aliquid añ ipsam ergo materia nõ est cõposita. maior patet per se ⁊ scribit in p° phir. minor ꝓbat ex hoc ꝙ si materia ꝑma resolubilis est in aliud hoc nõ est nisi in materiã ꝓce

dētē et formā et sic añ pmā materiā eēt alia qđ est incōuenies: q: in nullo gñe est aliqđ pus pmo. Preterea dicit phus q in oi gñe est accipe vnū idiuisibile et pmū. ergo in gñe materie iuenietur vnū idiuisibile et primū. sed qđ est indiuisibile nō est cōpositū: ergo prinm primū in gñe materie qđ est materia pma erit nō cōpositū. Itē in p° phi° dicit q pnm est qđ nō est ab alio sed alia sunt ab ipso. sed oē cōpositū est ab alijs hoc est a suis cōponētibus. ergo materia pma nō est cōposita. Cōtra. materia que est prinm est desiderās formā sicut femina virū masculū: et turpe bonū sicut dicit phus in fine primi phi. sed iter desiderās et desideriū cōpō est: ergo materia est cōposita. ¶ Qđ autē iter desiderās et desideriū cōpō est, pbatur ex eo q oē desideriū ponit prinm desiderij in desiderāte. principium aūt desiderij cū desiderāte nunq est idē: q: vnū est passio: alterū sbm. et sic pbatur q cuicūq ineſt desideriū q illud est cōpositū. Preterea dicit Boetius in lº de ebdomadibus. nihil appetit aliqđ nisi per hoc qđ est sile. materia appetit formā et ergo per hoc qđ est sile. sed silitudo est ȝueniētia duoȝ in vna forma. Vñ Anselmus dicit q q̄cūq sūt silia hñt silitudinē per aliqđ vnū qđ est in utroq. Cū igitur materia prima appetat formā hēbit silitudinē cū illa et ita materia prima hēbit formā. Preterea videtur q materia prima non posset abstrahi a quātitate. ex nō quātis enim nunq fit quātū. ¶ Cū igitur materia sit prinm corpis et ex ipsa fiat corpus: videtur q nō sepetur a quātitate nisi sm rōnē. Et hoc est qđ dicit Aristoteles in primo phi. obijciēs ȝtra Mellissum: qui ponebat q principiū eēt infinm vnuȝ. et obiecit Aristoteles in ȝtrariū sic. Infiniti rō quātitati ȝgruit. i. ȝuenit: sed nō sbe neq q̄litati. siqdē ergo sba quātū supple est illud pncipiū qđ ponit mellissus duo et nō vnū est qđ est ens positū a mellisso. Si vo sba est solū nō est ifinituȝ neq magnitudinē hēbit ullā. ergo a sili si materia prima est sba tm̄ nō hēbit ullaȝ magnitudinē et ita nō erit pnm. ¶ Itē qritur utrū mā pa fuerit qñq sine oi forma. q: si ipsa nunq est sine oi forma nisi sm itellectū sed potius sm rē videtur q ipsa simpliciter nō debet poni pnm nāe. Preterea qñ ex semine gñatur hō eadeȝ est materia que est sub forma seminis et sub forma hoīs. Cū ergo nō sit sub utroq simul opoȝtet q per successionē sit sbm illius et istius. aut ergo corrūpitur forma seminis in istāti uel in tpe. Si in tpe tūc forma sbalis suscipet intēsionē et remissionē qđ falsum est. ergo relinquitur q in instāti corrūpatur: et eadē rōne forma hoīs gñatur in instāti. Queritur ergo utrū in eodeȝ istāti in quo corrūpitur forma seminis gñetur forma hoīs aut diuerso. Si in eodē tūc ȝtradictoria uerificabuntur de eodē in eodē instāti. s. q sit hō et nō sit hō: et sit semē et nō sit semē. q: cuicūq inest forma hoīs illud est hō. sed in istāti gñationis inest forma hoīs cū nō sit successiuū: ergo in instāti gñationis est hō: et ex hoc seqtur q nō sit semē. Silr qcqđ corrūpitur habet formā que corrūpitur in ipso in instāti illo. q: s. nō hēret eā nō corrūperetur in istāti sed eēt añ corruptū. et qcqđ hēt formā seminis est semē: ergo in illo istāti est semē et non semē: et est hō et nō hō. cū ergo hoc sit incōueniēs relinqtur q gñatio et corruptio nō sunt in eodē istāti ergo i diuersis. Sed dicit Aristoteles q iter q̄libet duo istātia ē tps mediū. ergo in medio illo tpe mā sub nulla forma est et ita mā qñq est nuda nō tm̄ sm itellectū sed sm rē. Preterea qritur iuxta hoc utruȝ aliq forma accñtalis eadē numero sit in corrupto et gñato cū mā. si enim sic est tūc nō solū hyle eēt sbm gñationis sed corruptionis hyle cum aliqbus formis. Quod aūt sic sit videtur ex 2° de gñatiōe et corruptione. ubi pbatur q hñtiū symbolum facilioȝ est trāsmutatio. Et assignatur causa ibidē: q: in hñtibus symbolū nō destruitur nisi altera q̄litas. s. cōtraria et altera manet cū nō ineniat ȝtrariū in agēte in ipsa sed potius cōueniēs. ¶ Solutio dicimus q mā que est sbm gñationis et corruptionis et pncipiū hoc mō quo sbm pōt esse pnm simpr est nō hñs cōpōnē penitus sicut dicūt auctoritates Augustini et pbāt rōnes iducte nisi tm̄ ordinis ad formā cū sba māe: et hic ordo differt ab ipsa sicut potētia ab eo qđ est potētia et est impfectio ipsius et depēdentia ad formam et ideo nō dicit ens simpr sed sm qd ita. s. q nō hēt cōpōnē in aliquo qđ sit res simpr. q: nō est absolute res a qua. s. 2a est ichoatio rei que est forma et est. sȝ ueritatem ordo ad formam: qui ordo medium est inter ens et non ens. ¶ Ad id quod ȝtra obijcitur dicimus q materia seipsa est principium desiderij. desideriū enim illud nihil aliud est nisi priuatio forme cum potētia habendi illā que potētia est ipsa materia. ipa enim entitas materie est sbiectum subijcibile forme: que subijcibilitas est potētia et desideriū siue appetitus et nō differt ab ipsa nisi sm rōnem dictam. ¶ Et si queritur utrū illa ratio aliquid ponat. Dicēdū q sm rē que simpliciter res sit nihil ponit sup sbm. et hoc ȝtingit ideo q: nō est ratio rei sed priuationis rei: et priuatio nihil relinqt nisi subm cū ordine et aptitudine ad formā. Vñ Anselmus uel Augustinus orbitas nihil aliqđ maius ponit in oculo q in lapide: nisi q in oculo relinquit, put est subiectum habitus. ¶ Ad id quod obijcitur de bono dicendū q duplex est similitudo. vna est sm ȝueniētiam cōpletam et talis nō ponit appetitum: quia appetitus est rei non habite que tamē pōt haberi. alia est similitudo sm ȝuenientiā in ordine ad cōplemētum et hec ponit appetituȝ rei nō habite: ad cuius tm̄ habitū per potentiā ordinata est res appetēs. Et hec silitudo nō ponit nisi ordinē illū cuȝ negatione ȝtrarij sic q nō appetit ȝtrariū. Et q ita intelligēdū sit patet ispiciēti finē primi phi. ubi ostēdit Aristoteles q appetitus non est respectu ȝtrarij: sed exñte quodā. s. forma diuino et optimo appetitus materie est respectu illius tanq pfectibilis ad pfectionē. ¶ Ad aliđ dicēdū q materia prima nunq tpe est sine quātitate: et accipitur quātitas sm eē et nō sm q ȝsiderāt eā mathematici. Dicimus ergo q mā nunq est tpe sine quātitate: tm̄ nulla eadē quātitas est sbm in gñato et corrupto. accñs enim est post sbstantiam sm naturam. et forma accidentalis post formā sbstantialem. et compositio accidentalis post compositionem sbstantialem ex materia et forma. Vñ cum materia nō habeat esse sbstantiale ex cōpositione quam habet ad hāc formam substātialem uel illam tūc etiam nō habet esse accidētale ex compositione ad quātitatem hanc que ȝsequebatur formā illam sbstantialem uel cōpositionē māe cū hac forma sbali. Unde sicut corrūpitur hec forma sbalis ita etiā corrūpitur hec quātitas. Et hoc patet q: quātitas seminis nō est in hoīe gñato. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcitur q sm hoc mā non erit principiū corpoȝ nāliū. Dicēdū q hoc nō sequitur: lȝ enim non maneat eadē quātitas sm eē tm̄ est semp ȝiūcta quātitati isti uel illi sicut etiā semp ē ȝiūcta forme sbali isti uel illi. Vñ nō est sile de positione mellissi: q: mellissus ponit vnū ens tm̄ qđ nullo mō est aliud nec per quātitatē nec per q̄litatē nec per aliquā formā pdictā. ¶ Ad aliud dicēdū q mā nunq tpe est sine forma sbali et tm̄ sola est sbiectū idē numero manēs sub formis diuersis. ¶ Ad hoc aūt qđ queritur utrū gñatio et corruptio sint in eodē istāti uel nō. diuersi diuersimode respōdēt. Quidā dicunt q nō semp extrema ȝtradictionis mēsurantur eadē mēsura Cū enim dicitur est hō nō est hō. eē hoīem mēsuratur istāti sed nō eē hoīem pcipue si sonet corruptionē mēsuratur tpe: et siliter est de eē semē et nō eē semē. et illi dicūt q hō generatur in instāti et est: sed semē corrūpitur in toto tpe qđ ȝtinuatur ad hoc instās: et nō est incōueniēs q tēpus cōtinuetur ad instās. inter tēpus enim et instās nihil est medium. ¶ Sed hec solutio nō videtur satisfacē etiā obiectioni: q: obiectio pbat q ipossibile est formā substātialem corrūpi in tpe. nulla enim mutatio mēsuratur tēpore: nisi que habet mediū a quo et in qđ et in formis inter q̄s est

mutatio nulla est talis nisi illa que habet ɔtrariū: ex cuius interceptione per intētionē ꝛ remissionē fit mediū. Forma aūt sbstantialis nullum habet ɔtrariū: sed vnaqueqꝫ formarū substātialium immediata est ad materiā quod non est in formis habentibus cōtrarium. materia enim non mouet a cōtrario in cōtrarum nisi per medium. ꝛ ita videt ꝙ nō esse forme substātialis ita mēsuret instāti sicut esse. Ideo dicūt alij ꝙ in eodem instanti est generatio ꝛ corruptio duarū formaruꝫ seminis ꝛ hominis. ꝛ ideo dicit Aristoteles. ꝙ generatio vnius est corruptio alterius: ꝛ ecōuerso reflectēs vnū super alteruꝫ. ℭ Ad hoc aūt quod obijcit ꝙ cōtradictoria vident simul eē uera in eodē instāti: ꝛ de eodē dicūt ꝙ hoc nihil est incōueniēs: q: nō sunt ꝓm idē ambe ꝑtes ɔtradictionis. lꝫ enim instās indiuisibile sit quātitate: tn̄ diuisibile est per rōnem. est enim in ratione finis ꝛ principij ꝛ ꝓm quod est in ratione finis sic est corruptio vnius. ꝓm autez ꝙ in ratione ꝓncipij sic est generatio alterius. Sed solutio ista improbat per hoc quod dicit Aristoteles in 4° phi°ꝝ. f. ꝙ quando quis puncto medio ut duob° utitur vno tūc quiescere accidit: vnde si in eodē instāti accipit finis ꝛ ꝓncipium erit quies in medio ergo ꝛ tēpus. ꝛ hoc infra explanabit in questiōe de istāti siue de nūc. Siqs uellet sbtili° dicē diceret ꝙ tēpus diffinit ex motu. Vn̄ sicut mot° nō d: vniuoce de mutatione que hēt mediū ꝛ de illa que nō hēt mediū: ita tēp° nō dicet vniuoce de mēsura vnius ꝛ illi°. tēpus eni qđ mēsurat mutationē que est per mediū est mēsura diuisibilis per ꝑteritū ꝛ futurū ꝓm ꝙ in motu tali semp accipit prius ꝛ posterius. Vn̄ sicut in tali motu nunqꝫ ē accipe ꝓmū ꝛ ultimū idiuisibile in quo saluet eē mot°: ita in mēsura ei° nunqꝫ est accipe aliqđ istās idisibile i quo saluet eē mēsure: sꝫ mutatio que nō hēt mediū illa est idisibilis ꝛ iō mēsura ei° est idisibilis ꝛ eē mēsure ei° saluat in idisibili sic ipa mutatio. vn̄ gn̄atio est i nūc idisibili sic ipa corruptio. ꝛ sic ipa gn̄atio ꝛ corrup° nō sūt vna mutatio nūero: ita mēsura eius nō est eadē cū mēsura illius numero ꝛ ita sunt in diuersis nūc gn̄atio ꝛ corruptio. Et si obijcit ꝙ iter duo nūc est tēpus mediū. Dicēdū ꝙ hoc itelligit de nūc qđ est substātia tꝑis qđ hēt ꝑteritū ꝛ futurū ex ꝑori ꝛ posteriori in motu cōpositū. Cuius rō est: ꝙ nūc illud est ɔiūctuꝫ ꝑori ꝛ posteriori ꝛ ideo semp iter ipsum ꝛ aliud erit prius ꝛ posterius que sunt partes ipsius tēporis. sed nūc qđ est mēsura generationis ꝛ corruptionis est mēsura mutationis simplicis nō habētis partem post partē: ꝛ ideo ipsum nō erit cōiūctum priori ꝛ posteriori: ꝛ ideo nihil ꝓhibet ꝙ in talibus vnum nūc immediate cōsequat alterū nūc quēadmodū forma generati immediate cōsequit formam corrupti. Et sic patet qualiter materia nunqꝫ est sine forma ꝛ tn̄ non est sub eadē forma. ℭ Vtruꝫ aūt aliqđ tēpus cōponat ex instātibus uel aliqua generatio sit sine motu formarū habētiuꝫ medium ita ꝙ sit mutatio ꝛ nō motus nō est ꝑsentis negocij determinare. ℭ Ad illud qđ ultimo querit dicēdū ꝙ nulla forma eadē numero est in corrupto ꝛ in generato. ℭ Ad hoc aūt qđ cōtra obijcit ex de generatione ꝛ corruptione dicēdū ꝙ nō dicunt habere symbolum: ideo ꝙ forma illa in qua cōueniūt non destruat. sed qa minor est cōtrarietas cōtrarij ad mediū qꝫ cōtrarij ad extremum: ꝛ ideo facilior trāsmutatio. Unde caliditas aeris est sicut caliditas media: ꝛ caliditas ignis sicut caliditas extrema. ℭ Ad auctoritates Augustini dicēdum ꝙ augustinus distinguit opa sex dierū ꝓm ꝙ intelligentia angelica cognoscēdo ea in uerbo ꝛ in seipsis fulget sup ipsa opa ꝓm cognitionē matutinā ꝛ uespꝛtinā ꝛ ꝓm hūc modū materia prima bene accipit sine omni forma: sed ꝓm hoc non est nisi in cognitione ꝛ ita remanet adhuc ꝙ in re nunqꝫ est sine forma.

ℭ Vtrū cām creaturarū sit materia vna. Articulus 5°.

a Ad quintum procedit sic.

Omne creatum nō ens in alio prius est omni creato ente in alio: sed omne creatū est ens in alio ꝑter materiā. materia aūt nō est ens in alio. ergo materia prius est omni creato. Qđ aūt omne creatuꝫ ꝑter materiā sit ens in alio ꝓbatur sic. ens creatū ꝑter materiā uel est substātia uel accidēs. accidēs autem est ens in alio. substātia ꝟo ꝑter materiā uel est forma uel cōpositum. forma ꝟo est ens in alio. Similiter cōpositum: q: in suis cōponētibus tūc ꝓbatum est ꝙ materia sit por omni creato cum sola sit ens non in alio. Sed quicqd est ꝓus ꝛ non est ꝓus tēpore uel ordine solū ꝓm ꝙ ipsum est ꝓus ad alia habet causalitatē ad illa ꝛ non causalitatē efficiētis uel forme uel finis. ergo materie: ꝛ ita causa materialis est vna in oibus. ℭ Item potētia materialis est que seipsa non reducit in actū hoc est in oibus spūalibus ꝛ corporalibus substātijs. ergo materia erit in oibus. potētia enim materialis non est sine materia. ℭ Iteꝫ post vnum indiuisibile in eēntia ꝛ substātia non est nisi multitudo substātie ꝛ eēntie. sed vnitas indiuisibilis eēntie ꝛ substantie est in prima substātia que est deus. ergo in oib° substātijs que sunt post ꝓmū est multitudo: sed ꝓa multitudo est materie ꝛ forme: ergo in oibus erit materia ꝛ forma. ℭ Item dicit Boetius ꝙ quicqd est citra pmū est hoc ꝛ hoc. sed citra ꝓmum hoc ꝛ hoc est materia ꝛ forma: ergo in omni qđ est citra ꝓmuꝫ est materia ꝛ forma. Qđ aūt vna materia sit in oibus hoc videt expresse dicere Augustinus in auctoritate suprapposita in ꝑcedenti articulo immediate ubi dixit non erat aliquid non color: non figura: non corpus: non spiritus: non tamen omnino nihil. erat enim quedā informitas sine ulla specie. ubi ad eādem materiam videt aptare formaꝫ coloris ꝛ figure ꝛ corporis ꝛ spiritus. Item in omni ordine secūdum supponit prius. ergo in ordine cōpositionis secūda presupponit ꝓmam: sed secūda cōpositio est substātie ꝛ accidētis. prima autem materie ꝛ forme. ergo ubicūqꝫ est repire secūdam ꝛ primam. sed in corporalibus ꝛ spiritualibus creatis inuenit secūda. ergo in omnibus erit repire etiam ꝓmam: ꝛ sic omnia habebūt materiam ꝛ formam. ℭ Qđ autem in omnibus sit compositio secūda per inductionem patet. corpora enim habent ꝓprietates ꝛ accidētia. Similiter spiritus recipiūt bonitates ꝛ illuminationes fluētes a primo. Cōtra quorumcūqꝫ non est idem genus illorum non est eadem materia sicut dicit Aristoteles in primo metha^cc. sed corruptibilis ꝛ incorruptibilis nō est idem genus sicut ibidem habet. ergo non est eadem materia ergo substātie spiritualis ꝛ non spiritualis: corporei ꝛ non corporei nō erit genus vnum neqꝫ materia vna. ℭ Solutio. qdam concedūt ꝙ omnium est materia vna ꝛ spiritualium ꝛ corporalium substātiarum. Qđ autem in qbusdam est cū quātitate: ꝛ in qbusdā cū cōtrarietate: ꝛ in quibusdaꝫ cū forma substātiali ꝛ accn̄tibus spūalibus: sicut sunt scientia ꝛ illuminatio ꝛ hmōi: hoc accidit materie ex ꝑfectione sui a forma. qn̄qꝫ enim ꝑficit ita ꝙ determinat tota potētia materie ex creatione ꝛ sic nullo mō post ꝑfectionē erit in potētia ad aliud. Vn̄ oportet ꝙ tūc sit sine quātitate: q: oē quātū est in potētia ad motū. qn̄qꝫ aūt ita ꝑficit ꝙ remanet in potētia ad ubi ꝛ nō ad formam ꝛ tūc est cum quātitate siue cōtrarietate ut est in superioribus corporibus. quādoqꝫ autem remanet in potētia ad ubi ꝛ non ad formam: ꝛ tūc est cum quātitate siue contrarietate ut est in suꝑioribus corporibus. quādoqꝫ autem remanet in potētia ad ubi ꝛ ad formam: ꝛ tūc est cum quātitate ꝛ cōtrarietate. ꝛ tunc dicūt ꝙ ꝓm ꝙ perfectio eius descēdit a prima causa ita determinat potētia eius plus uel minus. ℭ Ad ar^m autem qđ cōtra est rn̄dēt ꝙ aug° loqtur de materia ꝓut ꝓportionat ad actum. vnde cuꝫ

potētia talis diffiniat per actū ꝫm dīam ipsoꝝ actuum ponit diuersitatē poᵃᵗᵉ: nihilominꝰ tñ suba materie nō ꝓportionata actu vna est. Siqs aliter uellet dicē dicet ꝙ nō causa subarū est mā vna quēadmodū dicit auctoritas Aristotelis. ꝛ ꝫm hoc suba dupʳ cōponit. in qbusdā enim substātijs est cōpō ex mā ꝛ forma sicut in gñabilibꝰ ꝛ corruptibilibꝰ quoꝝ neutrū pdicat de suba cōposita. cōpositū enim neqꝫ materia est neqꝫ forma. vñ i talibꝰ ulē qd pdicat de cōposito nō accipit a forma māe sed a forma totius ꝯiūcti. in qbusdā aūt nō est talis compositio sed ex quo est ꝛ qd est quēadmodū ut dicit Boetius: ꝛ quo est est forma totius. qd est aūt dicit ipm totū cuius est forma: ꝛ hec cōpō est in corruptibilibus ꝛ in gñabilibus in qbꝰ forma totius nō differt a forma māe q: nō hēt mām. ǧ ipm totū qd supponit per qd est non hēt distinctionē a mā ꝓpter eādē causam. ꝛ hoc pcipue uerū est in spūalibus substātijs in qbꝰ nō est accipe cōpositionē nisi suppositi ꝛ nāe cuius est suppositū illud. Si aūt querit qliter debeat significari dicēdum quēadmodū dicit Aristoteles in 2ᵒ de celo ꝛ mūdo. ꝙ cum dico hoc celū dico mām. sed cū dico celū dico formā. Siliter cū dico hūc angelū uel hāc aiam dico suppositū. ꝛ cū dico angelū uel aiam dico nām cuius est suppositū illd ꝛ ideo in talibus ꝛ qd est ꝛ quo est pdicant de supposito. ¶ Dicimus ǧ ad pmū ꝙ rōcinatio bona est: sed ens nō in alio nō est descriptio tñ māe: ſꝫ est descriptio materie ꝛ qd est ꝛ ideo non oportet ꝙ in oibus sit vna mā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ māle minus dicit qꝫ mā. Potētia enim mālis: uel potētia hñs aliquā ꝓprietatē māe ut recipe ꝛ nō seipsa reduci in actū sed per alterū: ꝛ hec est potētia in spūali suba pncipiata ex qd est: ꝛ ideo ex mā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ pma multitudo nō est māe ꝛ forē nisi in qbusdā ut pdictū est. Et per hoc patet solutio ad seqnēs. ¶ Ad ultiᵐ dicēdū ꝙ pma compō sube est ex quo est ꝛ qd est uel mā ꝛ forma. vñ hāc uel illā semper supponit cōpō 2ᵃ sed non hanc determinate.

¶ Utrū oium cōpositoꝝ sit vna materia Articulus 6ᵒ.

a Ad sextum proceditur sic. Sup in diffinitione māe que sumit ex libᵒ de gñatione ꝛ corruptione dicit ꝙ alio mō est subm in alijs trāsmutationibus qꝫ in gñatione ꝛ corruptione. ǧ oē qd trāsmutat hēt mām. sed oē corpus est trāsmutabile: ǧ oē corpus hēt mām ꝫm hāc rōnē. ꝙ mā est subm trāsmutationis: ꝛ ita videt mām vnius rōnis hēre oē corpꝰ Itē in fine pmi phiᵒʳᵘᵐ ponunt pncipia rei mobilis gñaliter ꝛ nō huius uel illius ꝛ ibi ponit mā pro subo. ergo mā erit subm in oī mobili inquātū est mobile: ꝛ ita cuꝫ mobile sit corpus corruptibile ꝛ incorruptibile materia erit subm i utroqꝫ. ¶ Itē quorūcūqꝫ passio vna est vnius rōnis illa passio supponit vnā rem subi sui in illis: ut hēre tres angulos eqles duobus rectis supponit vnam rōnē triāguli: sed trāsmutatio est passio cois oī corpi naturali. ǧ sbm trāsmutationis ꝫm vnā rōnē erit cōe oibꝰ corpibus. sed hoc sbm est materia ǧ vna est materia in oibus corpibus. ¶ Hoc idē videt hēri ex pdicamētis ubi dicit ꝙ ꝓpriū ꝫm sui mutationē eē susceptibilē ꝯtrarioꝝ cū sit vna ꝛ eadē numero. Cōtra dicit Aristoteles ꝙ potētia nō dicit ꝫm vnam rōnē de potētia que est ad ubi tm: ꝛ de potētia que est ad formaꝫ. ǧ materia nō erit vnius rōnis in celo ꝛ in gñabilibus ꝛ corruptibilibus. ¶ Solutio. dupʳ ꝯtingit loq de materia corpoꝝ. s. logice: ꝛ ꝫm eē rei. logice ꝫm ꝙ accipit ulē abstractū ab hoc ꝛ ab illo. ꝛ ꝫm huius rōnē cōem cōsueuit dici ꝙ vna est materia corpoꝝ. ¶ Sed Aueroys in cōmento sup. xjᵒ methaᶜᵉ culpat hūc modū itelligēdi materiā sic dicens. forme cōes in qbus iueniunt ulia sunt entia in potētia. ꝛ ideo scire aliqd ꝫm ꝙ est ulē est scire in potētia tm. coitas igit que est in formis coibus intellecta nō hēt eē extra aiam nisi in potētia. ista autē coitas que intelligit in materia est pura ꝓuatio cū nō itelligat nisi ꝫm ablationē formarū indiuidualiū ab ea materia. ǧ nō hēret intellectū extra aiam ꝫm hūc modū ꝫm quē est cois: ꝛ cū ita sit oportet ꝙ hēat determinationē aliā. s. ꝙ sit sbm idiuidui sensibilis qd videt nō id qd itelligit ex ea ꝛ hec est pfecta imaginatio materie. loquēdo ǧ realiter de materia ꝛ nō logice adhuc ꝯtingit loq dupʳ de materia. Uno mō put sup ipsam opat creator opus distinctionis ꝛ ornatus qd determinat in opibus sex dieruꝫ ꝛ sic ipsa est vna in substātia differēs ꝫm eē qd accipit per ornatū ꝛ distinctionē a creatore. ꝛ sic de ea loquunt sci sup pmuꝫ capᵐ genesis. ¶ Aliter loquunt phi de materia. s. ꝫm ꝙ est pncipiū corpis mobilis inquātū huius pncipium dico ut subiectū: ꝛ ꝫm hoc differt materia per esse ꝫm ꝙ differūt mobilia in gñe ꝫm ꝙ quoddā mobile est ſꝫ locū tm ꝛ quoddā trāsmutabile ꝫm formā: ꝛ ꝫm etiā hunc moduꝫ differt potētia materie ut hitū est in auctoritate phi. Et ex hijs patet solutio ad oīa quesita: q: oēs ille rōnes sunt logice ꝛ communes non cōsiderantes ipsam ꝫm esse quod habet in corpore naturali.

¶ Utrum omniū ingñabilium ꝛ incorruptibilium sit vna materia Articulus 7ᵒ.

a Ad septimum procedit sic. Illoꝝ est materia vna quoꝝ idē est genus. sed ingñabiliū ꝛ icorruptibiliū idē est genꝰ ǧ ipsoꝝ est materia vna ¶ Itē quorūcūqꝫ est eadē potētia ad motuꝫ ē mā vna: sed quecūqꝫ mouent vno motu illoꝝ est potētia vna ad motū. ergo quecūqꝫ mouent vno motu hñt potētiā vnā sed oīa corpa ingñabilia ꝛ icorruptibilia mouent motu vno. s. circulari. ǧ ipsoꝝ est materia vna. ¶ Itē quorūcūqꝫ est ꝯtrarietas vna illoꝝ est materia vna: q: cōtraria nata sunt fieri circa idē: sed supioꝝ corpoꝝ est ꝯtrarietas vna. s. dextrū ꝛ sinistrū añ ꝛ retro. ergo ipoꝝ est materia vna. ¶ Cōtra quorūcūqꝫ est mā vna illoꝝ est transmutatio ad inuicē sicut dicit Aristoteles in pᵒ liᵒ de gñatione ꝛ corruptione capᵒ penulᵒ. sed supioꝝ corpoꝝ nō est trāsmutatio ad iuicē: ǧ ipsoꝝ nō est materia vna. ¶ Itē quorūcūqꝫ est materia vna pticipāt illā actu uel potētia si igit supiorū est materia vna participabit ab ipsis ꝫm actū uel potētiā. Cōstat aūt ꝙ nō ꝫm actū. ꝫm actū autē differūt quēadmodū ꝛ ipa corpa. si ergo potētia est vna materia que mō est sub forma vnius pōt eē sub forma alterius. sed in supioribus ppetuis idē est posse ꝛ eē: ut dicit Aristoteles in 3ᵒ phiᶜᵉ capᵒ de infinito. in fine tertij capli per hec uerba. Cōtingere enim ab eē nihil differt in ppetuis. ergo vna mā ꝫm esse eēt oium ppetuorum: ꝛ hoc est cōtra intellectū. q: vnius pfectibilis non sunt plures pfectiones substantiales. ¶ Solutio. dicit Aristoteles pmo capᵒ scdi de celo ꝛ mūdo. ꝙ celū ē ex materia sua tota: ꝛ hoc est uerū de quolibet corpe supiori. hoc aūt est eē ex materia sua tota cuius nihil materie sue est extra ipsum potētia uel actu quēadmodū in non corruptibilibus quoꝝ materia nunqꝫ pōt trāsmutari extra formam sub qua est: ꝛ per ꝯñs nunqꝫ eē pōt sub alia forma. ꝛ hoc est qd dicit Aristoteles. ꝙ in perpetuis est idē posse ꝛ eē: q: semp sunt simul. ꝛ ideo dicimus ꝙ nulloꝝ duorū uel pluriuꝫ ppetuoꝝ materia est vna. ¶ Ad id aūt qd obijcit in cōtrariū respōdēt qdam cum distinctione dicentes ꝙ materia supioꝝ determinat duobus modis. s. in cōparatione ad formā cui substat ꝛ in cōparatione ad motū qui est cōmunis passio cōseqnēs compositūꝫ. ꝛ pmo modo nō est vna. secūdo aūt modo vna est cōmuni rōne. subiectū enim cōparat ad passionem ꝫm rationem cōmunem vniuersalis. ꝛ ex hijs patet solutio ad omnia.

¶ Utrum omnium generabilium ꝛ corruptibilium sit materia vna Articulus 8ᵒ.

a **D octauum sic procedit**

Eoꝝ est mã vna quoꝝ est trãſmutatio ad inuicē. ſed coꝛruptibiliũ est trãſmutatio ad iuicē ĝ illoruʒ est mã vna. ¶ Jtē coꝛruptibilia ſũt receptibilia earũdē cõtrarietatũ .ſ. calidi: frigidi: humidi: ⁊ ſicci. ĝ ipſoꝝ est mã vna. Preterea ſi mã eēt diuerſa opoꝛteret ꝙ ſm differētē modũ determinarent̄ pncipia gñationis ⁊ coꝛruptionis: q: mã que eēt pncipiũ gñationis in vno nõ eēt pncipiũ gñationis in altero. Cõtra per ſupiorē auctoritatē .ſ. ꝙ id est in potētia qḋ vno motore educit̄ de illo: ſʒ nõ oĩa vno motore educunt̄ ex eodē ut idolũ ex terra non educit̄ vno motore: ĝ nõ oium coꝛruptibiliũ ⁊ gñabiliũ est potētia vna: ĝ neqʒ mã vna. ¶ Preterea ſi eoruʒ est mã vna q̃re nõ est eoꝝ trãſmutatio ad iuicē. Jtē ſm pfectiones differũt pfecta. ſed pfectiones nõ ſunt eedeʒ in gñationib⁹ ⁊ coꝛruptionib⁹: ĝ nec pfecta. ſed mã est pfecta ĝ mã nõ est vna. ¶ Solutio dicimus ꝙ oium gñabiliũ est materia vna ſm potētiã. ¶ Ad pm qḋ est ꝯtra dicimus ꝙ Ariſtoteles loquit̄ ibi de potētia ꝓpinq̃ diſpoſita ⁊ nõ de potētia abſoluta in ſe cõſiderata. ¶ Ad aliḋ dicim⁹ ꝙ oiuʒ põt eē trãſmutatio ad iuicē ſʒ nõ immediate ut mã hois i elemēta ⁊ ex elemētis in arboꝛē 2cũs. ¶ Ad ulm dicēdũ ꝙ illa obiectio est ſophiſtica q: ꝯſiderat mãm ſm eē qḋ hēt in actu ſub foꝛma ⁊ nõ ſm ꝙ ē ſubm trãſmutationis. ⁊ hec de materia dicta ſufficiant.

¶ De eternitate — Queſtio 3a.

d **Einde queritur de 2o** coequeuo qḋ est tēpus. Sed q: qbuſdã creatis adiacet tp̄s. ⁊ qbuſdã euuʒ. ⁊ qbuſdam eternitas ut dicũt ſci. ⁊ hoc per eãdē rõnē mēſure in gñe ideo diſputãduʒ est de hys tribus. Et pmo de ſingulis. poſtea de oib⁹ coĩter ſm ꝯuenietiã ⁊ dr̃iam eoꝝ. ¶ Jtē iter ſingula pmo q̃rēdũ est de eternitate. ⁊ q̃rit̄ pmo an ſit. Scḋo qd ſit ſm diffinitionē. Tertio utrũ nihil aliud ſit eternitas q̃ʒ eēntia diua. Quarto que ſũt in eternitate ⁊ que eterna. Quinto de quãdo ⁊ nunc eternitatis.

¶ De eternitate. An eternitas ſit. articl's pm⁹

a **D primum proceditur ſic.**

Dicit Boetius in li° de trinitate. ꝙ qñ nõ pdicat aliqḋ qḋ inſit rei nec in deo nec in creaturis ergo cũ dr̃ deus eternus nõ pdicat̄ aliqd ineē deo ſed ꝙ relinqtur aliqḋ circa ipm ex eternitate adiacēte extīnſecus. Si ergo erit eternitas extīnſeca erit extra deũ. ⁊ cũ ponat̄ eſſe ſine pncipio erũt duo ſine pncipio ⁊ duo icreata ⁊ duo pncipia ſed hec ſunt incõuenietia ergo eternitas nõ est. ¶ Jteʒ eternitatis est mēſurare q: ponit̄ in gñe mēſure. ſed qḋ est ſine pncipio ⁊ ſine fine hoc est imēſum: ⁊ id qḋ est immēſum nõ est mēſura. ergo cũ eternitas ſit ſine pncipio ⁊ ſine fine nõ erit mēſura ſed ab oibus ponit̄ in gñe mēſure. ergo eternitas nihil est. ¶ Jtē nihil est ex oppoſitis ꝯtradictorie eternitatis est eſſe ſine pncipio ⁊ ſine fine. ⁊ qcqd est ſine pncipio ⁊ ſine fine hoc est infinituʒ: ⁊ qcqd est ifinitũ ſi eius ptes accipient̄: ſemp est aliqd extra accipe. ⁊ cuius ps ſemp est extra illud nunq̃ʒ est totũ ſimul ⁊ pfectũ. ergo eternitas nunq̃ʒ erit tota ⁊ pfecta ſimul. Cũ ergo ab oibus ponat̄ eſſe mēſura intermiata ſiue infinita ⁊ tota pfecta ſimul ponit̄ ipa cõponi ex ꝯtradictoriys .ſ. ex ifinito ⁊ finito ⁊ pfecto ⁊ impfecto ⁊ ita nihil erit. Jtē ab oibus ponit̄ eternitas mēſura eē dei: ſed deus est imēſus ut dicit fides catholica imenſus pr̃ ⁊c̃. ⁊ qḋ est imēſum illius nulla est mēſura. ergo eternitas nõ erit mēſura dei. ⁊ ſi nõ est mēſura dei nihil erit q: nihil itermiabile est pter eũ ergo eternitas nõ erit. ¶ Cõtra dicit fides catholica Eternus pr̃. ergo ⁊c̃. Jtē Boetius dicit. ꝙ nũc ſtãs ⁊ nõ mouēs ſeſe ſemp eternitateʒ facit. Jtē Auicēna in cõmēto ſup libꝛ de cauſis. qḋ est eternũ eterno hoc est euiternũ euiterno ⁊ tēpus tpali ergo eternitas est. ¶ Solutio. Cõcedimus ꝙ eternitas est ſicut ꝓbãt ultime auctoritates. Ad pmũ qḋ est ꝯtra dicimus ꝙ in q̃libet de nouē pdicamētis accn̄tiũ ſunt duo .ſ. natura accñtis que est in ipo: ſicut diuiſum in diuidente ⁊ dr̃ia ſm quã diuidit̄ ꝯtra aliud genus accñtis. Uñ gña accñtis que tñſumunt̄ in diuã pdicationē quo ad naturã accñtis que est in ipis mutãt modũ pdicãdi oia. Qḋ patet: q: etiã relatio quã dicit Boetius extīnſecus aſſiſtē in deo: nõ dicit ineſſe ut accñs q: in deo nullũ est accñs. ſed quo ad dr̃iaʒ nõ oia mutãt modũ pdicãdi: q: relatio retinet ſuũ modũ: ⁊ ſimilr̃ ubi ⁊ qñ quãtũ ad rõnē ut dicit Boetius. Et ita ex auctoritate Boetij debite intellecta habet̄ ꝙ eternitas est eēntia diua hñs tñ aliũ modũ pdicãdi ⁊ ex hoc nõ ſequent̄ pdicta icõuenietia. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ hoc qḋ dico ſine pncipio ⁊ ſine fine non est dr̃ia poſitiua eternitatis ſed negatio ꝯſequēs poſitiuã dr̃iam. Et iõ hoc qḋ dico eē ſine pncipio ⁊ ſine fine i quãtũ hmõi nõ est mēſura: ſed inq̃ʒtũ pfectio excludēs potētiã ad hr̃e pnm ⁊ hr̃e finē. Uel dicat̄ aliter ꝙ eternitas inq̃ʒtũ est ſine pncipio ⁊ ſine fine nõ mēſurat cũ hoc accidat ei ſicut dictũ est ex negatione ꝯñte: ſed inq̃ʒtũ est duratio eodē mõ ſe hñs in nũc ſtãte. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ ifinitũ ſm illã diſtinctionē que poſita est est q̃ʒtuʒ impfectũ ⁊ hoc mõ nõ dr̃ eternitas finita: ſed dr̃ ifinita: q: nõ finit̄ extra finiēs tñ alia ſicut euũ ⁊ tēpus ⁊ oē tale pfectũ est ⁊ etiã pfectiſſimũ: q: illius pfectiõi nihil addit̄ extra uel itra. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ deus dr̃ imēſus in cõparatione ad locũ ⁊ tēpus uel itellectũ creatũ ut dicit Damaſcenus li° p°. c°. 14°. ſed nõ dr̃ imēſus iõ ꝙ non adequat̄ ſibiipi in diuerſis attributis. q: tãta est ſapientia eius q̃ʒta est bonitas eius. Et ſilr̃ tãtus est ipe quãta est eternitas ei⁹ cũ eternitas ſit vnũ de attributis. Si tñ uellem⁹ ſm poꝛphirianos dicē. dicerem⁹ ꝙ eternitas eius ⁊ nõ est deus ⁊ tñ nõ ſequit̄ ꝙ plura ſint icreata uel plura pna: q: illa pdicamēta que pdicãt extīnſecus aſſiſtēs ſm poꝛphirianos nõ pdicãt rē ſʒ rõnē. Ut pbi grã. relatio ⁊ qñ ⁊ ubi ⁊ pp hoc nõ ſequit̄ ꝙ plura entia ſint ſine pncipio ſed plures rõnes. has aũt rõnes qdã appellant foꝛmas aſſiſtētes quarũ imagies ſunt foꝛme create ⁊ ita dicũt Poꝛphiam ueritatē eē ſine pncipio: ⁊ eternitateʒ ⁊ ideas: ⁊ multa alia que nihil aliud ſunt ſm ipos niſi reſpectus qdã ad ea que ſunt creata: ⁊ ſm hoc eternitas ē reſpectus durationis eē diui ad euum ⁊ tēpus.

¶ Quid ſit eternitas ſm diffinitionē. Articulus 2°.

d **Einde queritur** Quid ſit eternitas. Et ſumatur diffinitio Boetij. ꝙ eternitas est iterminabilis vite poſſeſſio tota ſimul ⁊ pfecta. Jtem Yſaac in li° de diffinitionibus dicit. ꝙ eternitas est ſpatiũ ꝯtinuũ nõ iterſectũ. Jtē Dionyſius in de diuis noibus cap°. x° Eternitas est antiquũ ⁊ imutabile ⁊ vniuerſale in metiendo. Alia tñſlatio hēt antiquũ ⁊ inuariabile ⁊ totũ ſm totũ metiri. ¶ Cõtra pmã obijcit̄ ſic. Priuatiuũ ⁊ negatiuũ nõ dicũt dr̃ias ꝯſtitutiuas uel poſitiuas: ergo nõ debēt poni in diffinitione alicuius ⁊ ita male ponit̄ ibi interminabilis. ¶ Preterea ꝓuatiuũ nõ ꝯuenit deo: q: ꝓuatiuũ est impfectio ergo nec eternitati. Jtē q̃re potius dicit itermiabilis ꝓuãs potētiã q̃ʒ itermiatũ ꝓuãs actũ. ¶ Jtē obijcit̄ de hoc qḋ dicit vite. q: cũ tēpus diffiniat̄ in cõparatione ad motuʒ pmi mobilis: videt̄ a ſimili ꝙ eternitas debet diffiniri in cõparatione ad eē durans ⁊ ita male diffinit̄ per vitã. Jtē eē est añ vitã. ergo duratio eē ſm rõnē est añ durationē vite. Cuʒ ergo eternitas ſit mēſura pma ſm rõnē debet diffiniri in cõparatione ad eē ⁊ nõ in cõparatiõe ad vitã. Preterea Dionyſius dic̃ ꝙ eternus deus est laudandus ſm ꝙ ipſe est factoꝛ eui ⁊ temporis: ⁊ rurſus ante ſecula exiſtens. inquantum

autez ante euum est ꝛ regnum ipsius regnum oium seculoꝝ. Si ergo sic dicẽdus est eternꝰ: nõ ergo dicẽdus est eternus per vitam uel vite possessionem. ¶ Item quedam dicunt eterna que nõ sunt viua sicut Boetius dicit. corpora. s. mortua imobilia esse eterna. Et psalmista. eleuamini porte eternales. ergo nõ gñaliter diffinit eternitas per vitam. Preterea q̃re nõ diffinit per itellectum sicut per vitã cum in deo nõ differãt ista eẽ viuẽ ꝛ itelligẽ. Item obijcit de hoc qđ dicit possessio. possessio enim est rerum extrinsecarũ ꝛ nõ ipsius vite ut videt. ꝛ ita improꝑe ponitur. Si forte dicat ꝙ ibi refertur ad intrinseca adhuc possessio videt esse rerum ꝑtinẽtium ad usum uel ad uti: sed vita eterna ꝑtinet ad frui ꝛ ita nihil est dictũ possessio vite. Si forte dicat ꝙ possessio sumit hic a possessore ꝛ a ꝓprietatibꝰ ipsiꝰ ẽm hoc possessio notabit suppositionẽ: ꝛ cum nulla sit suppositio in compatione ad vitam sed in compatione ad res extrinsecas iterũ sumet ẽm hoc improꝑe. ¶ Itez q̃rit quõ in diffinitione eternitatis possessio cadit in recto ꝛ vita in obliquo cum vita iterminabilis eẽntialior sit eternitati q̃ȝ possessio ut patet ex ꝑdictis obiectionibus. Deinde obijcit de hoc ꝙ dicit tota. totuȝ enim hẽt ꝑtes: q: totuȝ relatiue ad ꝑtes dicit: ꝛ ita eternitas videt habere ꝑtes qđ est ꝯtra boetium qui dicit ꝙ nũc stãs ꝛ nõ mouẽs sese semp facit eternitatẽ. Preterea est ꝯtra Anselmum qui dicit ꝙ deꝰ eternitas est ꝛ ille est simpx. Si forte dicat ꝙ eternitas est simpx ꝛ dicit tota q: ꝑfecta tũc q̃rit q̃liter sit simplex. si enĩ est simplex sicut nũc: aut sicut nũc terminãs est simplex: aut sicut nũc ꝯtinuãs. ꝛ ꝯstat ꝙ neutro mõ: q: nũc terminãs est ad qđ terminat ꝯtinuũ aliqđ qđ est in rõne mẽsure. nũc aũt ꝯtinuãs est terminꝰ quo copulant ꝑtes eẽ durationis ipsiꝰ cõtinue: ꝛ sic seq̃ret ꝙ aut eternitas eẽt ꝯtinuoꝝ: aut eẽt terminꝰ copulãs eẽ ꝯtinuiquoꝝ utrũq̃ȝ falsum est: q: si eẽt ꝯtinuoꝝ hẽret ꝑtes. si autem eẽt terminꝰ ꝯtinui tũc nõ eẽt terminꝰ nisi tꝑis ꝛ sic eternitas eẽt suba tꝑis ꝛ nõ eẽt añ tꝑs: q: suba tꝑis non est añ tꝑs. Preterea ꝑfectum dicit multis modis. dicit enim ꝑfectum cui nulla ꝑtium suarum deest. ꝛ dicit ꝑfectum qđ est post fieri in factum eẽ. Et q̃rit ẽm quẽ modum eternitas dicat ꝑfectum. Si ꝑmo mõ tũc hẽt ꝑtes. si scđo mõ tũc eternitas erit facta quoꝝ utrũq̃ȝ est inconueniẽs: q: dicit Gregoꝰ ꝛ ponit in ꝑº sniarum distinctione. ixª. quo factum nõ est nec ꝑfectum ꝓprie dici põt. Deinde q̃rit de hoc qđ dicit simul. idem enim videtur totum ꝛ simul ꝛ ita nugatio est. Item simul notat simultatem duoꝝ in eodem loco uel tꝑe ꝛ ita videt ꝙ in eternitate diuersa sunt ꝯiuncta in vno loco uel tꝑe. Ultimo obijcit ꝙ diffinitio nõ videt ꝯuertibilis: q: dicit Augº in 2º ꝯfessionũ. Dixisti mihi uoce forti in aurem interiorem ꝙ nec illa creatura tibi coeterna est: cuiꝰ uolũtas tu solus es: teq̃ȝ ꝑseuerãtissima castitate hauriẽs imutabilitatem suam nusq̃ȝ ꝛ nunq̃ȝ exierit ꝛ te sibi semp ꝑñte toto affectu se tenet nõ hñs futurum qđ expectet: nec in ꝑteritum trãsiẽs qđ meminit nulla vice uariat nec in tꝑe ullo diffũdit o btã si qua ista est inherẽdo btitudini tue btã sempiterna in hitatore te ac illustratore suo. Ex hoc accipit ꝙ angeli eterni sunt per inhitatorem ꝛ tñ nõ cõuenit eis interminabilis vita: ergo diffinitio nõ est conuertibilis. Deinde q̃rit de 2ª diffinitione q: videt incõueniẽs ꝙ dicit spatium cum nullum spatium sit simpx ꝛ eternitas sit simplex. Item spatium videtur esse ẽm dimẽsionem loci uel eoꝝ que sunt ẽm locum. Si forte dicat ꝙ spatium dicit ibi mora sicut videt dicẽ Gilbertus in cõmẽto sup boetium. Cõtra est ꝙ nulla mora est indiuisibilis ꝛ ita ut ꝑus. Preterea spatium dicit distinctionem quãdam cum eternitas dicat eẽ nũc stãs ꝛ nõ mouẽs sese. Preterea querit q̃liter ibi sumat ꝯtinuum. dicit enim in 5º phiºꝝ ꝙ in hijs est ꝯtinuum ex qbꝰ vnuȝ aliqđ aptum natum est fieri: ꝛ hoc aut in castratura: aut tactu ut colla: aut insertu. sed cũ simplex sit eternitas nullo istoꝝ modoꝝ dicit ꝯtinuuȝ. ¶ Item obijcit de eo qđ dicit nõ iterſectum: q: linea est spatium ꝯtinuum nõ intersectum ꝛ nõ est eternitas. Preterea tꝑs nõ erit intersecum cum sit ꝯtinuum. Deinde obijcit de tertia diffinitione ꝛ querit de eo qđ est antiquum. hoc enim dicit diam tꝑis ꝛ ita eternitas per tꝑis diam diffinit qđ est incõueniẽs. ¶ Si forte dicat ꝙ antiquum trãsumit a tꝑe ad eternum: tũc querat rõ q̃re potius dia tꝑis transumit ad diam eternitatis q̃ȝ ecõuerso. Preterea querit q̃re dicit imutabile. hoc enim nõ videt tñ cõuenire eternitati sed etiam euo: q: eẽ angeli qđ mẽsurat euum est immutabile: ꝛ ita imutabile non videt eẽ ꝓpria dia eternitatis. Si forte dicat ꝙ non est incõueniẽs ꝙ dia posita in diffinitione sit cois: q: dicit phus in liº posteºꝝ ꝙ tota diffinitio est in eque ꝛ ꝑtes in plus. Hoc est ꝯtra Augm qui dicit ꝙ uera eternitas est uera incõmutabilitas que nulli ꝯuenit nisi deo ꝛ ponit in 8ª distinctione ꝑmi sniarum. Ultimo q̃rit penes qđ accipiunt tres diffinitiones iste. ¶ Solutio. ꝑnotãda est distinctio vite: ꝛ distinctio eẽ: q: per illa videt diffiniri eternitas. Dicit enim vita duplr. Uno mõ ẽm ꝙ respicit eẽ ẽm naturã: ꝛ sic q̃ñq̃ȝ dicit ꝓprie. q̃ñq̃ȝ improꝑe. improꝑe ẽm ꝙ dicit actꝰ forme ꝑficiẽtis mãm ẽm quem actum ꝑfecte attingit opationem illius rei quam ꝑficit forma: ꝛ ẽm hoc dicit aq̃ viua qñ est in ꝑfectione refrigerãdi ꝛ purificandi. ꝛ sic dicit lapis viuus: sicut magnes qñ attrahit ferrũ ꝓprie dicit ẽm ꝙ est actꝰ aie: ꝛ sic diuidit a pho in 2º de aia capº ꝑº. Ubi dicit multiplr aũt viuẽ dicto. Et si vnũ hoꝝ aliqđ insit solum viuẽ ipm dicimus ut intellectus ꝛ sensus motꝰ ꝛ status ẽm locum. Adhuc aũt motus ẽm alimẽtum ꝛ decremẽtum ꝛ augmẽtum est. vñ ꝛ uegetabilia oia vident viuere. hijs modis dicit vita ẽm ꝙ aliquo mõ respicit eẽ ꝛ sic duplr diuidit ẽm diuersas cõsiderationes. Dicit etiam vita q̃ñq̃ȝ large sũpto uocabulo nõ respectu eẽ tñ: sed respectu bñ eẽ. ꝛ sic iteruȝ dicit multiplr. aut hoc enim est ẽm bñ eẽ spũs. aut ẽm bñ eẽ ꝯiũcti. corpus enim per se nõ hẽt vitam: si est ẽm bñ esse ꝯiũcti: aut hoc est respectu nãlium inter se debito mõ ꝓportionatoꝝ: ꝛ sic viuẽ dicit sanum: egruȝ aũt uel lãguidum nõ viuẽ. aut respectu delectationum extra que sũt delectabilia ꝯiũcti: ꝛ sic dicit vita uoluptas corpalis. quí aũt est in tristitia nõ viuit ẽm hũc moduȝ. Si aũt est ẽm bñ eẽ spũs: aut hoc erit ẽm modum vie: aut ẽm moduȝ p̃rie. si ẽm modum vie: aut respectu eoꝝ ad que sufficit sibi natura. ut respectu virtutis politice ꝛ felicitatis consequẽtis illam: ꝛ sic viuit qui hẽt virtutem ꝯsuetudinalẽ nõ hñs aũt nõ viuit hoc mõ sed potius brutaliter viuit si viuit. aut est respectu virtutum in q̃s nõ sufficit sibi natura sola sed infundunt cum grã uel per grãm ꝛ sic viuit qui est in grã: qui aũt est in pctõ mortuus est. Si autem est ẽm modum p̃rie: aut est intus uel extra. sicut enĩ caro duplr viuit. s. causaliter per aiam. ꝛ formaliter per vitam influxam ei ab aia. sic aia btã viuit duplr. s. btitudine intus cui opponit mors ꝯsciẽtie quam patiunt dãnati. ꝛ btitudine increata ad extra cui opponit in dãnatis pena affligẽs extra. ¶ Hijs habitis dicẽdum est ꝙ eternitas ꝓut compat ad vitam dupliciter dicit. aut enĩ dicit ipsa vita durãs ut accipiat quodam modo ẽm cõcretionem. aut dicit duratio ipsius vite ut q̃si formaliter cõsideret. Si ꝑmo accipiat adhuc sumit dupliciter. cuȝ enim eternitas ẽm hoc sit increata vita durãs sine ꝑncipio ꝛ sine fine illa põt dupliciter ꝯsiderari. s. in se ꝛ ut est ꝑticipata ab oibus beatis: ꝛ utroq̃ȝ mõ dicit vita eterna ꝛ eternitas sicut patet ex hac auctoritate. dicit enim Maximus in cõmẽto eccliastice hierarchie dionysij sup caº 3º de sancta sintaxeos idest coione sic. Mors sanctoruȝ qua oino moriunt mũdo ut soli deo viuãt est preciosa purgatissimarum aiarum intimam ueritatis ꝯtẽplatio

nem que uere est btitudo ꝛ eternitas trāsit⁹:sed hoc mō dicit eternitas minus ꝓprie. Si enim ꝯsideraꝰ intra est per modum q̄litatis eiusdem pficiētis beatū spūm ꝑm ꝙ cōiūctus est fini ultimo nec mēsuraꝰ hoc mō vita nisi ꝑm intēsum ꝛ remissum:q̄litas enim aliam mēsurā non recipit. Si aūt sumaꝰ extra adhuc nō dicit mēsuram uel rōnem mēsure durationis ꝓprie:sed mensurat per modum exēplaris ꝑm ꝙ aliqd minus nobiliter uel magis viuēs appropinq̄t ꝛ plus uel minus. Uñ hoc mō sumiꝰ eternitas minus ꝓprie ꝛ q̄si materialiter qō magis dicit eternum q̄ȝ eternitas:colligit tñ hec mēbra nobiliora oīum diuisionum ꝑcedētium. A pma eniȝ accipit vitam intellectualem.a 2ª increatam.a 3ª pfectionem ultimam ꝑm modum patrie. Uñ sic dicta eternitas est vita intellectualis increata btā in se uel pticipata ꝛ carens utroq̧ termino:q: aliter nō eēt increata lȝ enim nō participeꝰ ab eterno ipm tñ pticipatum est ab eterno ꝛ ꝑm hoc nō habet cōpationem ad alias mēsuras que mēsurāt creaturas uel tpales uel euiternas:sed mēsurat ut dicimus ꝛ aliter non. Si aūt accipiaꝰ pro ipsa duratione vite sic accipiꝰ magis ꝓprie ꝛ q̄si formalr id qō est ipsa eternitas:sed ꝑm hoc dupˣ accipiꝰ in se ul' pticipata.ꝛ si in se accipiꝰ tūc accipiꝰ ꝓpꝛijssime ꝛ erit mēsura carens utroq̧ termino.s.añ ꝛ post ꝛ indiuisibilis ꝛ imutabilis vite increate pfecte pfectione ultiª.ꝛ ꝑm hoc hēt cōparationem ad alias mēsuras tanq̄ȝ mēsura excellēs.s.ad euum ꝛ ad tēpus:excellit euū ꝑm ꝑncipium:tēpus autē ꝑm ꝑncipium ꝛ finem:ꝛ ꝙ ita eē videaꝰ patet per Anselmum in liº de ꝯcordia pſciētie ꝛ liberi arbitrij ubi dicit sic. Quāuis in eternitate nihil sit nisi pñs nō est tñ illud pñs tpale sicut nr̄m sed eternum in quo tpa ꝯtinentur cūcta.siqdem queadmodum pñs tēpus ꝯtinet oēm locum:ꝛ que in quolibet loco sunt ita eterno pñti simul claudiꝰ oē tēpus:ꝛ que sunt in quolibet tpe:ꝛ ꝑm hunc modum ꝯsiderata eternitate locuȝ hn̄t questiones que querunꝰ a magr̄is. ¶ Utrum idem sit nūc eternitatis ꝛ tpis que infra determinabunꝰ.alio mō nō hn̄t locum ut patet ex p̄dictis.ꝑm eundem modum dicit eternitas q̄ñ compaꝰ ad eē. Cuȝ enim dicaꝰ eē multipˣ hic sumiꝰ eē increatum qō est actus eēntie diuine ꝛ duraº illiº carēs utroq̧ termino immutabilis oīno ꝛ sine ꝑori ꝛ posteriori:sed ꝛ simpˣꝛ indiuisibilis dicit eternitas ꝛ magis q̄ȝ q̄ñ cōparaꝰ ad vitam ut patebit infra. Et sic iterū accipiꝰ dupˣ.s.materialiter pro ipso durāte eē:formaliter pro ipsa duratione eē. Et ꝑmo mō sumpta nō habet compationem ad alias mēsuras que sunt q̄si eiusdē generis cū ipsa. Secundo modo hēt compationem ad ipsas ut p̄dictum est.s.tanq̄ȝ mēsura excellēs compatiue ad mēsuras excessas. Hijs itaq̧ ꝑnotarum respōdēduȝ est ad obiecta per ordinem. ¶ Ad ꝑmum ergo dicendum ꝙ ꝑuatiuum nō ꝯuenit deo nec mālr ut supra determinatum fuit.sed huiusmodi termini qui ꝑuatiui videnꝰ negatiue exponēdi sunt. Uñ qō dicit interminabilis exponi debet.i.nō terminabilis.ꝛ hec negatio inceptionis ꝑm durationem est inchoatio quedam eternitatis uel ꝓprietas:ꝛ ideo ponitur in notificatione ipsius. ¶ Si aūt queriꝰ q̄re nō posuit ꝯditionem positiuam: Dicēdum ꝙ hec est reuera negatio ꝯñs diām eternitatis positiuam que est pfectio durationis repugnās ꝑncipio ꝛ fini quo ad nos.tñ aptior est negatio ꝯñs q̄ȝ ipsa diā positiua ex qua sequiꝰ. ¶ Ad 2ᵐ dicēdum ꝙ i euiternis est ꝑuatio actº ad hn̄dum finem nō tñ poª:ꝛ hoc ꝯtingit ideo q: hūerūt eē post nō eē:oīa enim talia quātum ex se tēdūt in nō eē nisi manus oīpotētis dei ꝯtineat ipsa ut dicit Gregoriº. Qō igiꝰ nō incepit ꝛ cuius eē nō est post nihil oīno nō est in poª deficiēdi aliq̄ uel terminādi. Et ut hoc noteꝰ ad diām euiternoꝝ ponit negationem poᵉ potiº q̄ȝ negationem actº. Ad aliud dicūt q̄dam ꝙ tps est mēsura vitam hn̄tium ꝛ nō hn̄tiuȝ:euū

aūt est mēsura vitam hn̄tium tm̄:eternitas ꝟo est mēsura ipsiº vite. Sed hec solutio nō videꝰ soluere obiecta. ¶ Preterea post diem iudicij quedam nō viua mēsurabunꝰ euo ut videꝰ ut corpa celestia. Uñ videꝰ falsum eē qō supponit solutio ista. Et ideo dicūt aliqui ꝙ Boetius dicit vite ut per hoc distinguat eternitatem a b euo ꝛ tpe que sunt mēsure vitam hn̄tium ꝛ nō hn̄tiū qō nō est eternitas. Sed adhuc nō videꝰ eē solutuȝ quare tūc nō diffiniet per esse cum etiam per hoc distingueretur. Ideo dicendum ꝑm ꝙ determinatum est ꝙ Boetius agit de eternitate ꝓut est mēsura vite btē:que ꝯsideraꝰ dupˣ.s.in se:uel ꝑm ꝙ est pticipata a btis:ꝛ q: pticipaꝰ ꝑm actum vite ꝛ rōnem ꝛ nō ꝑm actum qui est esse ꝛ rōnem ipsiº:ideo diffinit per vitam ꝛ nō eē. Et per hoc patet solutio fere ad oīa sequētia que de hoc obiecta sunt. ¶ Ad id qō obijciꝰ ꝙ tps diffiniꝰ in cōpatione ad mobile ꝑmum ꝛc̄. Dicēdum ꝙ uerum est.ꝛ siliter eternitas q̄ñ ꝓpꝛijssime sumiꝰ dicit mēsura eē interminati. hic aūt a boetio accipiꝰ ut dictum est:ꝛ eē q̄si mālr ꝓ ipsa vita durāte ut patebit ideo statim:q: aliter eēt qō dicit ꝙ est vite possessio. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ vita in creaturis fundaꝰ sup eē:in creatore aūt nō saluaꝰ ordo ille nisi ꝑm rōnem. Et ꝑm hāc rōnem pōt dici ꝙ nō accipiꝰ hic eternitas ꝓpꝛijssime sed ꝑm ꝙ dictum est. Ad id qō obijciꝰ ex auctoritāte Dionysij iaȝ patet solo. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝑm hāc rōnem eternitatis nulla dicūtur eē in eternitate nisi vitā iterminabilem hn̄tia uel ꝑȝ se sicut qō est ipsa vita:uel ꝑm pticipationem. Qualr autem pene eterne dicanꝰ ꝛ q̄dam alia inferiº disputabiꝰ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ itelligē nō notat pfectionē ultimam ꝛ nobilissimā:ſȝ vita hoc mō ꝯsiderata quo sup in 3ª diuisione in ultº mēbro collocata est:ꝛ lȝ hec vita sit itellectualis nō tñ cōplemētum ꝑm rōnem est ex pte intellectº:sicut nec cōplemētuȝ btitudinis sed potiº ex pte uolūtatis uel amoris pficiētis ipsam uolūtatē ꝑm actuȝ fruēdi:que fruitio icipit ab itellectu ꝛ hoc est de rōne vite btē. Uel dicaꝰ meliº:ꝙ itelligē noīat actum poᵉ itellectiue in compatione ad itelligibile aliqō.vita etiā dicit actum cōpletissimū ipsiº sps ad quem nō exigit aliud ꝑter ipm spūm:ꝛ ideo magis ꝯuenit eternitati q̄ȝ itelligē q: ꝑm rōnem respicit ipm itelligibile qō est pter ipm intellectum uel q̄si pter ipm:sicut ydee sunt in itellectu diuino lȝ nō sint diuerse ꝑm rem:sunt tñ in rōne medij intelligēdi ꝛ sic aliq̄ mō pꝛoꝰ itellectuȝ. ¶ Ad id qō obijcit de possessione dicēduȝ ꝙ ꝑm ethimologiam noīs ut dicūt iurispiti qui frequētius hoc uocabulo utunꝰ. Possessio dicit q̄si peduȝ positio uel pedis sessio ꝛ sigt firmitatem hitº rei.hic aūt trāsumiꝰ ut dicaꝰ possessio que habeꝰ ad uolūtatem uel obedit ad libitum.talia eniȝ ꝓpꝛiissime hn̄tur.ꝛ per hoc patet solo ad pᵐ.hoc enim mō ꝓpꝛijssime dicit possessio vita eterna btā. ¶ Ad hoc qō obijciꝰ ꝙ ꝑm hūc modum est ptinētium ad usum. Dicēdum ꝙ uti sumiꝰ multipˣ ꝛ silr utile ut habeꝰ ab Augº in liº de trinitate. Uti enim est id qō in facultatem uolūtatis uenit ad aliud referre quo st̄ādum est tanq̄ȝ in fine ꝛ utile est ipm qō referꝰ:ꝛ hoc mō uti diuidiꝰ ꝯtra frui. ꝛ utile ꝯtra fruibile ꝛ hoc mō possessio que cadit in diffinitione eternitatis nō est respectu utilis. Qñq̧ sumitur uti ꝑm diffinitioneȝ Augustini in liº de trinitate ꝑm ꝙ frui est uti cum gaudio sicut habeꝰ in xº de triniᵉ cº.iiº. ꝛ ꝑm hoc vita ptinet ad usuȝ:ꝛ deº utiꝰ se:ꝛ creatura btā pticipās vitam eternaȝ utiꝰ deo. Uñ possessio dicta hoc mō nō est ad extrinseca. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aliter est possessio dn̄ij:ꝛ aliter eternitatis.dn̄ij enim est respectu extrinsecoꝝ que subiecta sunt ut ꝓbat obiectio.eternitatis aūt est per trāsūptionē ad ea que ptinēt ad usum ſȝ ꝙ usus cadit i rōne eiº qō est frui ut dictū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sic patet ex p̄dictis diffiº ista nō ē data ꝑ eēntiā diffiniti:ſȝ potiº respicit ipm mālr ſȝ ꝙ duratio

interminabilis ꝯsideraṫ in ipso durãte:ꝛ prout cõparaṫ ad vitam. vnde idem est eternitas ẜm hunc modum ꝙ vita possessa interminabilis ꝛ tota simul:ita ut hoc qꝺ dicit possessio resoluaṫ in adiectiuum eius qꝺ est vita. sicut uerbi grã in alio exẽplo diffiniṫ. celum est cõtinẽtia visibilium ꝛ inuisibilium creaturarũ. ꝛ est sensus. celuꝫ est id qꝺ ꝯtinet visibilia ꝛ inuisibilia. Et sic patet solutio ad ultimum obiectum. ¶ Ad id qꝺ obijciṫ de tota dicẽdum ꝙ cõposito nõ successiuo qꝺ habet p manẽtiam in partibus duo opponunṫ. s. cõpositum successiuuꝫ qꝺ est impfectum. pficiṫ enim ꝯtinue in aduẽtu futuri. Et hoc opponiṫ ei non rõne partium sed rõne pmanẽtie in partibus. Item opponiṫ ei simplex oĩo qꝺ caret partibꝰ:ꝛ hoc rõne partium habet oppositionem ad ipm:ꝛ tale totum est eternitas:ꝛ lꝫ hoc totum grã simplicitatis exponaṫ per negationem:intelligiṫ tamẽ positio in ipso simplici. Et per hoc patet solutio ad obiectum:q: nec habet partes pmanẽtes:nec successiuas. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ non diciṫ simplex sicut pũctus:q: lꝫ simplicitas pũcti non habeat partes in se:est tñ nõ sine partibus ut pbat obiectio. sed eternitas nec in se habet partes nec o:dinẽ ad pmum ꝛ ultimum que dicũt partes alicuius cõtinui. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ totũ accipiṫ p:o pfecto ẜm ꝙ pfectũ diciṫ cuius nihil est extra ipsuꝫ. ¶ Ad hoc qꝺ obijciṫ de simultate dicẽdum ꝙ totum dicit pfectionem potẽtie durãtis. simul aũt excludit successionem ꝛ sic quo ad diuersa diciṫ totum ꝛ simul. Unde Augꝰ in. xjº. confessionum. pcedis omnia tpa pterita celsitudine: semp pñtis eternitatis supas omnia futura. q: etiam illa futura sunt ꝛ cum uenerint pterita erũt. tu autem dñe idem ipse es ꝛ anni tui non deficiẽt nec erunt nec ueniũt. isti enim nr̃i ꝛ erũt ꝛ ueniũt ut oẽs ueniãt. anni tui omnes simul stãt qm̃ stãt nec eũtes a ueniẽtibus excluduntṫ qa nõ trãseũt:isti autem nr̃i omnes erũt cum oẽs non erũt anni tui dies vnus ꝛ dies tuus. non ꝯtinue sed hodiernus:q: hodiernus tuus nõ cedit crastino. nec enim succedit hesterno hodiernus cuius eternitas ideo coeternum genuisti:cui dixisti. ego hodie genui te. oĩa tpa tu fecisti ꝛ ante oĩa tpa tu es:nec aliquo tpe non erit tẽpus nullo ergo tpe feceras aliqͩ:q: ipsum tempus nõ feceras ꝛ nulla tpa tibi coeterna sunt q: tu pmanes:ꝛ illa si p manerẽt nõ eẽnt tpa. ¶ Ad. lꝫ qꝺ obijciṫ ꝙ simultas exigit pluralitatem dicẽdum ꝙ cuꝫ pp:ie diciṫ simul dicit plura cõueniẽtia in vnam naturam uel loci uel tpis uel alicuius adiacẽtis ad modum istoꝝ. qñ qꝫ autem sumiṫ ẜm ꝙ est ratio opposita pori ꝛ posteriori ꝛ sic poni põt p:o negatione utriusqꝫ ꝛ sic sumiṫ hic sicut etiaꝫ medium diciṫ uel illud qꝺ cõuenit extremis:uel ipsa ratio medij ẜm ꝙ mediuꝫ est qꝺ excludit rõnem utriusqꝫ extremoꝝ:ꝛ sic hocipsum simul nõ exigit diuersitatem uel pluralitatem ut dictum est. ¶ Et nota ꝙ cum dupˣ inueniaṫ totum. s. simplex ꝛ cõ positum. totum simplex nõ habet rõnem totius nisi in rõne potẽtie sumptuꝫ ẜm ꝙ diciṫ totum potẽtiale:ꝛ ita dicẽdum est hic ꝙ totuꝫ eternitatis nihil aliud est qꝫ potẽtia durãs cum carẽtia utriusqꝫ termini:uel potẽtia ꝯtinẽs se in eẽ immutabili cum carẽtia finis ꝛ pncipij. ¶ Ad id qꝺ obijciṫ de lꝫ qꝺ dicit simul videṫ multis difficile rñdere. ꝛ hec difficultas accidit q: non ꝯsiderãt eternitatem nisi per modum cuiusdam durationis cõtinue sine pncipio ꝛ sine fine:ꝛ hoc p intellectum accipiẽtem ex fantasmate qui nõ accipit illã durationem nisi ut habẽtem partes ptẽsas que nõ sunt simul in pterito ꝛ futuro. hij enim imaginanṫ eternitatem sicut tẽpus quoddam carẽs successione in partibus ꝛ ideo nõ est mirum si decipiunṫ. in talibus enim que oĩno sunt extra materiam ꝛ simplicia sunt intuẽdum est rõnem potius qꝫ imaginationem que falliṫ ponẽs imagines co:palium ubi non sunt. Unde dicẽdum ꝙ sicut tẽpus habet cõparationem ad motuꝫ ꝛ ex hoc duo sunt in tpe rñdẽtia duobꝰ que sunt in moto co:pe ẜm ꝙ mouetṫ. est enim in tpe nũc fluẽs ꝯtinue qꝺ rñdet ei qꝺ fertur in moto co:pe ꝛ in motu. Est iterum in tpe pus ꝛ posteriꝰ qꝺ rñdet ipsi motui:ꝛ sicut id qꝺ ferṫ in motu semper ptim est in termino a quo:ptim in termino ad quẽ que sunt pᵐ ꝛ ultiᵐ in spatio:ita nũc qꝺ est in tpe semp est cuꝫ priori ꝛ posteriori. Et sic patet ꝙ quicquid est in tpe causaṫ ex moto co:pore ꝛ motu ipso. ¶ Sic dicẽdũ est ꝙ eternitas ipsa cõsiderãda est ẜm ꝙ adiacet eterno Unde eternitas nihil habet nisi ẜm cõgruẽtiam eterni: sicut nec tẽpus habet aliqͩ nisi ẜm cõgruentiam co:pis moti ꝛ motꝰ ipsius: Unde sicut ipm eẽ diuinum simplicissimum ꝛ pfectissimum ꝛ oĩno inuariabile est:ita nũc eternitatis adiacẽs illi simpˣ ꝛ iuariabile oĩno sed stans indeficiẽter:ꝛ sua cõtinuatio ẜm quam includit ꝛ euum ꝛ tẽpus nihil aliud est qꝫ indeficiẽtia eẽntie uel potẽtie actiue pure ideficiẽter continẽtis se ꝛ inuariabilr̃:ꝛ hoc modo satis planum est vidẽ qͣliter est tota simul oĩno sine priori ꝛ posteriori. Et per hoc patet solutio ad id qꝺ obijciṫ de hac dictione simul. ¶ Et ꝙ ita dicendũ sit patet per rõnem ꝛ auctoritatem. Rõ hec est:q: tẽpus est accidẽs ꝛ siliter euum. Uñ qcqd determiaṫ de ipsis debet determinari in compatione ad subm:lꝫ auteꝫ eternitas nõ sit accidẽs sed ipsa eẽntia diuina:tñ ẜm rõnem est dicẽs adiacẽs extra per moduꝫ mẽsure que compaṫ ad eẽ diuinum sicut tẽpus ad tpale sicut dictuꝫ est. ꝛ ideo simplicitas eius causaṫ ex simplicitate eius cui adiacet ipm ut mẽsura. ¶ Auctoritas aũt hec qa dicit Gilbertꝰ po:retanus sup lib:um boetij de trinitate. sicut est vna singularis indiuidua ꝛ simplex ꝛ solitaria eẽntia qua eternus ipse deus fuit est ꝛ erit. ita est vna ꝛ singularis ꝛ indiuidua ꝛ simplex ꝛ solitaria mora nũc stãs que uocaṫ eternitas. Et Anselmus in monologium. None semp qꝺ videṫ designare totum tẽpus multo uerius si de illa s. diuina natura diciṫ intelligiṫ sigr̃e eternitatem que sibi nunqꝫ est dissilis qꝫ tempoꝝ uarietatem que sibi semper est in aliquo dissilis. ¶ Ad ultiᵐ dicendum ꝙ illa diffinitio hoc modo intellecta quo exposita est cõuertibilis est tum rõne interminabilitatis que dicit negationem potẽtie termini finalis que non cõuenit alicui creato:tum etiam rõne vite que principaliter diciṫ vita increata in se cõsiderata. Unde patet ꝙ non pcedit obiectio illa. ꝙ autem diffinitio materialis ꝛ resoluendo in hãc eternitas est vita possessa interminabilis tota simul patet ex uerbis Anselmi in monologium ubi dicit sic. Cum satis liqueat ꝙ diuina substantia non sit aliud qꝫ vita sua ꝛ eternitas sua nec sit aliquo modo interminabilis nec nisi simul ꝛ perfecta tota:qd aliud est uera eternitas que illi soli cõuenit qꝫ interminabilis vita simul ꝛ pfecte tota existẽs. Ex hijs uerbis patet ꝙ ipse loqͭr de eternitate tanqꝫ de eterno. ꝛ loquiṫ ibi de eadem diffinitione boetij:vnde videṫ ita esse ut dicimus. ¶ Ad id qꝺ obijciṫ contra diffinitionem secũdam notandum est ꝙ ysaac diffinit eternitatem put ẜm rõnem est in eodem genere cum euo ꝛ tempore. Nec enim tria ẜm rationem cõueniũt in genere qꝺ est duratio:quam durationem ysaac appellat spatiuꝫ. Et per hoc patet solutio ad primum. Spatiuꝫ enim diciṫ dupʳ. s. spatium loci:ꝛ spatium temporis uel durationis: sicut dicimus ꝙ lustrum est spatium qnque annoruꝫ. ¶ Ad 2ᵐ dicẽdum ꝙ Gilbertus imp:op:ie loquẽdo nunc eternitatis dicit moram:sicut enim obiectum est omnis mora si prop:ie sumiṫ habet partes ꝛ est tempus uel pars temporis:nec ad hoc inspiciẽs dicit ipse moram nunc eternitatis:sed q: est nũc indeficiẽs stans ꝛ ita nunqꝫ deest ideo appellat ipsum morã:cum tamẽ nõ sit indiuisibile quãtum:ꝛ ad hoc etiam cadit in rõnem spatij ẜm ysaac. ¶ Et per hoc etiam patet solutio ad id quod sequitur: quia huiusmodi spatium nõ habet distẽsionem in partibus sed

potius indeficiētiam nūc indiuisibilis ꝛ simplicis semp statis. ¶ Ad id qđ querit q̄liter ibi sumat ꝯtinuū. Dicēdū ꝙ nō sumit ibi in aliq̄ illarum significationū que determinant in physicis: sed ſm ꝙ ꝯsueuit dici ꝙ illud est ꝯtinue qđ nō habet eē intersectū: ita dicit hic ꝯtinuū qđ nō incepit nec desinet: in termino enim est finis ꝯtinui: ꝛ sic ibi quodāmō cessat ꝯtinuitas: vnde cōtinuum ſm Ysaac dicit idē ꝙ carētia utriusq3 termini. qđ Boetius uocauit interminabilitatē magis exp̄mēs: cum etiā usus loquēdi habet significationē istā ſm ꝙ dicimus ꝙ tpalia nō sūt cōtinue. ¶ Et per hoc patet solutio ad oīa que obijciunt de ꝯtinuo. Ad id qđ obijcit de intersectione dicēdū est ꝙ hoc dicit ad differētiā tpis qđ distinguit ſm itersectionē per motū celi sicut ipse dicit ibidē. ¶ Ad hoc qđ obijcit ꝙ tp̄s est ꝯtinue durās nō itersectū. dicēdum ꝙ ipsum ꝯsiderat dupl'r. s. quātum ad motum quē mēsurat totū ſm se ꝛ sic nō habet intersectionē ꝛ sic cōsiderat ſm ꝙ cōparat ad quātitatē ipsius mobilis per motū ꝛ sic distinguit in horas: ꝛ dies: ꝛ mēses: ꝛ annos: qđ nō est in eternitate ꝛ euo. Et sic patet ꝙ spatium illud per hāc differētiā ꝯtinuū non separat ab euo ꝛ tpe. Per hanc aūt ꝙ est intersectū separat a tpe tm̄ inquātū est mēsura motus celi. ¶ Ad id qđ obijcit cōtra tertiā diffinitionē dicēdū ꝙ antiqtas sumit ibi pro carētia p̄ncipij. Antiquū enim dupliciter dicit. Uno modo qđ multū habet de p̄terito ꝛ ſ3 hoc opponit ad iuuenē ꝛ antiqtas ad iuuētutē. Alio mō dicit antiqtas ſm usū grāmaticoꝝ idem qđ remotū ꝛ sic opponit nouo ſm ꝙ nouū dicit qđ quātū ad suum initiū est ꝓpinquū: ꝛ ſm hoc trāsumptū ad ꝓprietatē eternitatis dicit carētiā p̄ncipij. ¶ Si aūt querit q̄re nō ponit aliđ qđ notet carētiam termini finalis. Dicēdū ꝙ in carētia p̄ncipij intelligit carētia finis: q: qcqđ caret p̄ncipio caret etiā fine sed non ꝯuertit: cuius rō assignabit infra cum queret: q̄re tm̄ sunt tres mēsure. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nos nō intelligimus eternitatē ꝛ euū nisi per modū cuiusdā tpis: ꝛ ideo etiā nō sunt inuēta uerba qbus loq̄mur de eternis tm̄: sed utimur uerbis tpalib⁹ in oībus illis. Unde l3 ſm rem eternitas magis ꝯueniat cū euo q̄3 cū tpe: p̄pter tm̄ inopiā sermonis: ꝛ q: magis nota est nobis differētia uel ꝯditio tpis trāsfert ad exp̄mēdū ꝓprietatem eternitatis. ¶ Ad id qđ q̄rit qđ dicat imutabile. Dicendum ꝙ potentiā indeficiētē ſm durationē ex seipsa qđ nō est in aliquo creato: q: oē creatū uertibile est ut dicit Damascen⁹. ꝛ ideo etiā est mutabile: q: uertibilitas nihil aliud est q̄3 mutabilitas quedā. ꝛ si stat potētia creature hoc nō est virtute sua sed potētia creatoris ꝯtinet eā ut dicit Gregorius in moralib⁹. ꝙ oīa in nihilū reciderēt nisi ea manus oīpotētis dei ꝯtineret. ¶ Ad aliđ dicēdum ꝙ utiliter mēsurās ponit ad differētiā tpis: ꝛ l3 patet ex illa trāslatione totū ſm totū metiri. tēpus enim nunq̄3 est simul totū sed suū eē est suū fieri ꝛ ꝯuerso: q: semp est in p̄ncipio ꝛ fine ꝛ nihil mēsurat ſm totum. Silr̄ id qđ mēsurat p̄mo habet eē in fieri. s. motus cuius eē in successione est. Unde nec motus ſm totū mēsurat sed ſm partē. eternitatis aūt est ſm totū metiri in quātū est tota simul: ꝛ iterū totū metiri q: p̄mo ꝛ per se cōparat ad eē diuinū qđ est p̄fectissimū ꝛ stās immobile nihil expectans futurū uel relinquēs p̄teritū. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ eternitas dup'r ꝯsiderat. s. in se ꝛ ſm ꝙ p̄ticipari pōt a creatura per modū possibilē illi. Si ultimo modo sic nō cōparat ꝓprie nisi ad vitā ꝛ necesse est ipsam diffiniri māliter: q: illud qđ est eternū p̄ticipabile est: ꝛ per ꝯñs etiā eternitas aliquo mō: ꝛ hoc mō diffinit a Boetio. Si autem considerat absolute non ſm ꝙ etiā pōt participari a creatura tūc magis ꝓpria sua comparatio est ad eē ꝛ sic diffinit ab Ysaac ꝛ Dionysio: quorum diffinitiones differūt in hoc ꝙ diffinitio Ysaac videt colligere genus ꝛ differētias. Sicut enim supra posuit spatiū genus est ad tres mensuras. continuū autē ꝛ nō intersectū sunt differētie in cōparatione ad euum ꝛ tempus. Diffinitio aūt Dionysij est colligēs ꝓpria: qđ patet ex uerbis suis: q: ipse dicit ꝙ proprietas eterni est antiquū ꝛ imutabile iuariabile ꝛ vniuersale in metiēdo ꝛ noua trāslatio hēt sic. Proprietas eui est antiquū ꝛ iuariabile ꝛ totū ſ3 totū metiri. euū aūt ubiq3 ponit ꝓ eternitate. ubi etiā alia trāslatio hēt eternū uel eternitatem.

¶ Articl's 3⁹ Utrū nihil aliđ sit eternitas q̄3 eēnᵃ diuia

Tertio querit An eternitas nihil aliđ sit q̄3 eēnᵃ diua. videt eni hoc per auctoritates ꝛ rōnes. Dicit enim Anselm⁹ in monologiū. Uel hoc solo uerā eternitatē soli inesse substātie que sola nō facta sed factrix eē inuēta est: ꝛ apte p̄cipit qn̄ uera eternitas p̄ncipij finisq3 meta carere intelligit: ꝛ uel ꝙ nulli rerū creatarū eoipso ꝙ nihilo facte sunt inesse pōt. ex hoc accipit nō tm̄ ꝙ eternitas sit deus ꝛ nihil aliud: immo est ꝓbatio huiusmodi necessaria ut dicit. Itē ad idē. Eternitas est earū rerū que nihil aliud sunt q̄3 ipsa: ergo est deus ꝛ nihil aliud: q: nihil alioꝝ est sua mensura. Ad hoc sunt etiā auctoritates adducte ab Augustino ex eodē libro p̄cedēti questiōe. ¶ Hoc idē videt per questionem: ꝯstat enim ꝙ eternitas sine p̄ncipio est. Si ergo eēt aliud q̄3 deus oporteret duo eē p̄ncipia qđ est incōueniēs. ¶ Item diuina natura summe simplex est ꝛ nō pōt eē subiectū accidētiū ut ꝓbat Boetius in libro de trinitate. q: forma simplex. forma autē simplex subiectū eē nō pōt. Cum igit mensura que est tēpus nō sit nisi ꝓprietas ꝛ accidēs corpale tpale. silr̄ euū ꝓprietas quedā euiterni ꝛ nō sint nisi in illis: q: accidētis eē est in eē: videt ꝙ etiā eternitas non sit nisi ꝓprietas eē diuini ſm durationē: ꝛ non sit nisi in illo. aut igit est idē illi aut diuersum. Si idē habeo ꝓpositū. Si diuersum ergo nō erit sūme simplex illud qđ eternū est ꝛ erit subiectū accidētium: quoꝝ utrūq3 hereticū est. ¶ Contra hoc sunt multe auctoritates ꝛ rōnes. Dicit enim Boetius in libro de trinitate. ꝙ qn̄ ꝛ ubi de deo ꝛ hoīe p̄dicātur ꝛ neutrū p̄dicat q̄si aliqđ eē id de quo p̄dicat. sicut cū dicit deus uel hō iustus uel sapiēs. ibi enim aliqđ eē p̄dicat: sed in qn̄ ꝛ ubi ut dicit nō ponit aliqđ eē: sed qđ ex tpe asserit uel q̄liter se habeat ad locū: ꝛ ita videt nō p̄edicare substātiam diuinā: nec ut substātiā nec per modum attributi. Omne aūt qđ p̄dicat eam p̄dicat aliquo istoꝝ modoꝝ: ergo videtur ꝙ non p̄dicet substātiam diuinam ꝛ ita est aliud q̄3 deus. Item Boetius in libro de trinitate dicit ꝙ substātia quātitas ꝛ qualitas p̄dicāt aliqđ esse ꝛ in deo ꝛ in creatura ꝛ de oībus alijs p̄dicamētis ita subdit: reliqua uo neq3 de deo neq3 de creaturis p̄dicant. Qđ aūt dicit ꝙ nō p̄dicant intelligit ꝙ nō p̄dicāt aliqđ qđ sint ipsa de qbus p̄dicant: ut cum dicit iustus uel sapiēs: ita enim exponit Boetius. ergo videtur ꝙ nec qn̄ p̄dicet eēntiam diuinā: ꝛ ita videt ꝙ eternitas ex qua relinquit qn̄ diuinū non sit eēntia diuina. Item Dionysius in de diuinis nominibus cap⁹. x⁹. Tēpus ꝛ diem ꝛ quartā partē anni ꝛ eternū uel eternitatē uel euū: q: pro eodē ponit oīa ista ut decet deū ipsum dicere cōuenit tanq̄3 entē: sed oēm motū intrāsmutabilē3 ꝛ immobilē: ꝛ in hoc ꝙ semp mouet manentē semp in seipso ꝛ sicut tpis ꝛ eui uel eterni ſm aliam trāslationē3 ꝛ dierū causam: videt ergo ꝙ eternus dicit per causam ꝛ ita eternitas est causata ab ipso ꝛ nō est ipse. Item videt etiam per rōnē. Ante mūdū enim non fuit nisi spatium eternitatis qđ est totum simul: q: nihil aliud est q̄3 nūc simplex indeficiēs ut dicit Boetius. Tēpus enim ꝛ euū simul inceperūt cū creatura euiterna ꝛ tpali. Et dicit Crisostomus sup ioannem omelia q̄rta. Si eo est aliqđ senius qualiter utiq3 qđ est ante euum per euum factum est. Cōstat autē ꝙ loqtur ꝯtra hereticos arianos

qui ponebāt filiū cepisse añ mūdū ꝛ ita dicebāt oīa per ipsum eē facta cū tñ ipse sit fact⁹: qđ ip̄robat Crisostom⁹ dicēs: ꝙ nō oīa per ipsum erūt facta: q: illud qđ ꝑcessit euū nō eēt factū per ip̄m: ergo videt ꝙ illud qđ ꝑcedit sit factū: ꝛ si est factū nō est ipse factor: ꝛ ita nō erit eēntia diuina. Preterea si eternitas idē esset ꝙ deus: videt ꝙ possemus dicē hoc est in eternitate: ergo est in deo: qđ nō est uerū: q: angeli bñ sunt in eternitate: ꝛ hoīes futuri sunt in eternitate sicut dicit Gregori⁹ in orone paschali. Deus qui per vnigenitū hodierna die eternitatis nobis aditum deuicta morte reserasti. ğ videt ꝙ eternitas nō sit de⁹. Preterea dicit phs in li⁹ de causis. Oē supi⁹ aut est supius eternitate: aut cū eternitate: aut post ꝛ sup̄ tēpus. sed ꝯstat ꝙ añ eternitatē si tñ est aliqd añ nō est nisi deus: ğ videt ꝙ ipe de⁹ nō sit eternitas. ¶ Rūsio. Cōcedo ꝑmas auctoritates ꝛ rōnes ꝙ deus est ipsa eternitas. Si aūt querit utrū nihil aliud sit q̄z de⁹. Dico ꝙ bz rē eternitas nihil aliud est q̄z deus sicut dicit Anselmus. ꝑm rōnez tñ coior est eternitas q̄z deus q: cadit in rōne mēsure eiusdē cuius grā cōparationē hēt etiā ad alia q̄z ad deū. ¶ Ad id ergo qđ obijcit de Boetio: dicēdū ꝙ ipse loqtur de qñ diuio bz ꝙ cōparationē hēt ad qñ eternitatis ꝛ tpis ꝑm rōnē noīs sicut diximꝰ. Et quo ad hāc rōnē uerē est ꝙ videt ꝑdicare aliqd extrinsecus adiacēs ꝛ nō rē ipsam: ꝛ hoc est ꝑpter nr̄m intellectū qui nō accipit eternū nisi per modū rei tpalis. ¶ Si autē querit utrū illa rō fundet sup rē q: aliter uana eēt. Dicēdū ꝙ sic. Sicut eniz in tpalib⁹ uerissime tēpus est adiacēs motui ꝛ mutabilib⁹ ꝛ euiternitas euiternis stātib⁹: ita eternitas uerissime est indeficiētia eē diuini sine ꝑncipio ꝛ sine fine: sed ex simplicitate est ꝙ illa indeficiētia sit mēsura sua que dicit eternitas: que idēptitas ꝑm rē nō tollit ueritatē vniuscuiusq̄z attributoꝝ. ꝙ eniz vnū uel multa sint hoc nō facit nec tollit vnitatez eēntie eoꝝ q: aliter nō uere eēnt in deo qđ absurdū est. sed vnitas uel multitudo ꝯsequit ex natura ei⁹ in quo sunt. Et ꝑ hoc patet solutio ad auctoritates boetij. ¶ Ad illud qđ obijcitur de dionysio dicēdū ꝙ noua trāslatio quo ad hoc melior est q̄z uet⁹: q: loquit ibi de euo. in noua aūt eternū ponitur pro euo sicut ꝛ i multis alijs locis. ¶ Si aūt obijcit ꝙ sicut eē creature ostēdit ꝙ sit ab eē creatoris: ita duratio eius ostēdit ꝙ sit a duratione creatoris: ꝛ ita videt dici per causam. Dicēdū ꝙ nihil ꝓhibet deū dici eternum per causaz: sed illi ꝑdicationi nō rñdet effect⁹ qui ꝓprie sit eternitas: q: eternitas claudit in rōne sua ꝯtradictionē creati. qđ enim creatū est ꝑncipiū habuit: ꝛ qđ habuit ꝑncipiū bz durationē uel inceptionē eē nō est eternū: q: eternū est qđ caret ꝛ ꝑncipio ꝛ fine ꝑm durationem. Rñdet aūt ei effect⁹ assimilās se eternitati quātū pōt: ꝛ hoc est duratio creata: que in qbusdā est carēs fine: in qbusdā nō ꝑm ꝙ magis ꝛ min⁹ pōt assimilare id qđ creatū est: ꝛ ita est in oib⁹ ꝑdicationibus diuinis dictis per causam. Uerbi grā cū dicit. De⁹ ens: q: ab ipso est ens. ꝛ sapiēs q: ab ipso est sapiētia: in nullo eniz istoꝝ est vniuocatio effect⁹ ꝛ cause: q: ens creatū ꝛ creās nō sunt vniuoca ꝛ siliter nec alia. Si aūt querit q̄re hic nō est saltez ꝯueniētia noīs ut in alijs ut effectus diceret eternitas sicut effectus entis dicit ens. Dicēdū ꝙ accidit ꝑpter rōnem noīs que eternitati repugnat ut dictū est. Sed tñ sciēdū ꝙ sicut in alijs nō est tota ꝑdicatio eoꝝ que ꝑdicant ꝑm causam imo ꝑdicant ꝛ aliter ꝑm ꝙ ꝯuenit nobilitati nāe diuine ꝑm ꝙ ꝯsiderat in diuersis attributis ita nec tota ꝑdicatio eternitatis est per causam sed notat etiā indeficiētiā durationis eē diuini. ¶ Ad id qđ obijcit de crisostomo dicēdū ꝙ obiectio illa ꝓcedit ex yppothesi supposito eniz ꝙ filius sit creatus spatiū qđdā ꝑm rōnē est añ ipsum qđ sequit nō eē factū per ipsuz sed ipse factus: ꝛ hoc ꝑm ꝙ spatiū illud intelligit quedā extensio in gñe ꝯueniēs extēsioi tpis ꝛ eui. ¶ Si aūt obijcit ꝙ illud spatiū hoc mō nō est nisi in rōne in re enim est in p̄re ꝛ idē cū ipso. Dicēdū ꝙ uerū est: sed oīa que ꝑm rōnē determināt facturā ꝓsupponūt sibi gñationez filij per quē fiāt: ꝛ hoc mō loquit Crisostom⁹: q: aliter nihil diceret. Ad aliud dicēdū ꝙ bñ pōt dici aliqd qđ nō est deus eē in eternitate: q: eternitas est mensura per excellētiā mēsurās euiternā ꝛ tpalia: nō tñ sequit ꝙ sit in deo ꝛ hoc ꝯtingit ꝓpter diuersitatē modi intelligēdi in hoc termino deus: ꝛ in hoc termino eternitas. Uñ in argumēto accidit fallacia accidētis. ¶ Ad ultimū qđ obijcit de pho dicēdū ꝙ sicut ibidē exponit ipse: vult ꝙ causa ꝑma ꝛ eē eius sit añ eternitatē. eē aūt itelligētie uel angeli sit cū eternitate. eē aūt aīe sit post eternitatē infer⁹ ꝛ supra tps. Uñ dicit ibidez ꝙ aīa est in orizonte eternitatis ꝛ tpis creata: ita ꝙ inferior sit eternitate ꝛ supior tpe: ꝛ ꝑ illa exēpla patet ꝙ ipse eternitatē ponit pro euo. Unde uerū est ꝙ deus est añ euū: aut ꝑm rōnē cause: ꝛ etiā ꝑm durationē. intelligētia aūt est cū ipso ꝛ in ipso: q: euū est mēsura ipsius eē durātis ꝛ añ tps nō ꝑm durationē sed ꝑm rōnē cause: q: ꝓpinqor est eternitati intelligentia q̄z aīa ut dicit cōmētator: ibidē ꝑm hūc modū ꝑoritatis dicit etiā aīa añ tēpus ꝙ per se est mutabiliū: aīa autē nec penitus est mutabilis nec penit⁹ imutabilis: ꝛ ideo añ tps ꝛ citra euū est qđ a philosopho ibi dicitur eternitas.

¶ Que sunt in eternitate ꝛ que eterna Articulus 4⁹.

Quarto querit que sint in eternitate utrū solus de⁹: uel extendat etiā ad alia. Et utrū ad illa oīa que scriptura dicit eterna. Uidet aūt eternitas soli deo ꝯuenire. dicit enim phs in li⁹ de causis: hoc est eternū eterno qđ est euiternū euiterno ꝛ tps tpali. ergo videt ꝙ sicut tēpus nō extēdit nisi ad tpalia: nec eternitas nisi ad eterna: ꝛ ita videt respicē solū deū ꝛ nihil ampli⁹. ¶ Itē nō habet cōparationē nisi ad mēsuratū ab ipsa ꝑm eq̄litatē quātitatis: uel ꝑm rem: uel bz rōnē: uel est quātitas potētialis quā mēsurat eternitas: ergo videt ꝙ eternitas nō respiciat nisi deū ꝛ eē diuinū ꝛ ita videt ꝙ nō sit in eternitate nisi deus. ¶ Itē a quocūq̄z remouent ꝓprietates alicu⁹ ab eodē remouet subiectū ꝓprietatū illarū. sed antiqtas ꝛ inuariabilitas ꝛ totū ꝑm totū metiri sunt ꝓprietates eternitatis ut determinatū est. si ergo illa nō ꝯueniūt alicui creato videtur ꝙ nec eternitas sit mēsura alicuius creati: ꝛ ita videt ꝙ nihil sit in eternitate nisi solus deus. ¶ Cōtra. Dionysi⁹ in li⁹ de diuinis noībus c⁹. x⁹. dicit. Nos hic ꝑm tps determināntes euo ꝑticipaturos. theologia dicit qñ icorruptibile ꝛ semp eodē mō se hñs euū ꝯsequimur: nō erit autem hoc nisi ꝑm ꝑticipationez glīe eterne. ergo videt ꝙ nos erimus eterni: dicunt aūt ꝛ angeli eterni. Et Aug⁹ dicit. Nos in eternitate futuros. Silr̄ dicunt pene eterne: ꝛ vita eterna: ꝛ tpa eterna ad romanos ult⁹. Tpibus eterni taciti. ergo videt ꝙ oīa illa sunt eterna que uel habēt uel ꝯsequunt rōnem indeficiētie siue simul siue nō. Cōstat aūt ꝙ nō sunt pene simt sed in successione: nunq̄z ergo oīa hec sunt in eternitate. ¶ Item videt ꝙ oīa sint in eternitate: q: dicit Anselm⁹ ꝙ sicut pñs tps claudit oēm locū ꝛ oīa que in quolibet loco sunt: ita eterno pñti claudit omne tēpus ꝛ ea que in quolibet tpe sunt ut patet ex auctoritate supra īducta ex libro de ꝯcordia ꝑsciētie ꝛ liberi arbitrij. ergo videt ꝙ oē tēpus ꝛ oē tpale sint in eternitate. ergo videt ꝙ tēpus ꝛ tpale sint eterna qđ falsum est. Itē qcqd est in parte est in toto etiaz sicut patet ꝙ qcqd est in die est in septimana ꝛ in anno: ꝛ qcqd est in hora est in die. Sed dicit Tullius ꝙ tēpus est pars eternitatis: ergo videt ꝙ qcqd est in tpe est in eternitate. Itez qcqd est in terra est in aere: ꝛ qcqd est in aere est in celo. Cum igit sic sit ex parte locoꝝ videt ꝙ similiter sit ex parte mēsurarū que sunt ꝑm rōnem durationis: ꝛ quecūq̄z sunt in duratione habēte ꝑncipium ꝛ

finem sint etiã in duratione que habet pncipiū ꝛ caret fine ꝛ in duratione que caret pncipio ꝛ fine. ꝛ ita videt ꝙ oīa sint in eternitate ꝛ ita oīa erūt eterna ut videtur. ¶ Rñsio ꝙ si eternitas ꝓprijssime accipiat ſm omnes ꝯditiones uel ꝓprietates ipsius nihil est in eternitate nisi solus deus ꝛ nihil est eternū nisi ipse: q: sic nihil aliud est ꝗ̄ nūc simplex ꝛ inuariabile ꝛ indeficiēs carēs utroq; termino ꝛ totum simul ꝛ ſm hoc quo ad oēs has conditiones si simul accipiant nō mēsurabit nisi eē diuini. Si aūt accipiat eternitas large aliqd aliud est in eternitate ꝗ̄ deus: ꝛ hoc potest fieri tripliciter. Primo per participationē ipsius eterni ſm vitam btām: ꝛ ſm hoc citra pmum modum magis ꝓprie dicit aliqd eē in eternitate q: participādo eternū accipit stabilitatem potētie defluētis que est in ipso ex hoc ꝙ creatum est. ꝛ ſm hunc modum angeli beati ꝛ aīe beate sunt in eternitate ꝛ etiam corpa beatoꝝ post resurrectionem erūt in eternitate ꝛ quātum ad hūc modū ꝯuertunt ista duo. s. esse in eternitate ꝛ esse eternum. Alio modo sumit minus ꝓprie nō per participationeȝ eterni sed ſm ꝙ dicitur aliquid eternum per ꝯueniētiam remotam alicuius ꝓprietatis cum eterno. Et ſm hoc euiterna dicunt eterna ꝛ etiam tpalia indeficiētia vñ pene sicut patebit infra ꝛ quātum ad hūc modum cum dicit hoc est eternum nō sequit ergo hoc est in eternitate. Eternitas enim dicit eēntiā eternitatis formaliter cum sit abstractum. eternū autē est denoīatiuum ꝛ ad denoīationem sufficit ꝯueniētia denominatiui ad id a quo denoīat lꝫ non participet totā eēntiam denoīati sicut dicunt dij denoīatiue sancti per conuenientiam remotam ad deitatē. Et patet ratio q̄re ſm hūc modum nō ꝯuertit cum dicit hoc est eternuȝ ergo est in eternitate. ¶ Et si obijcit qđ añ ꝯcessū est. ꝙ quedam euiterna sunt in eternitate ut angeli beati. Dicēdū ꝙ angeli ſm eē suuȝ nāle sunt in euo ꝛ ſm hoc nō sunt in eternitate sed ſm ꝙ ꝯtēplando participāt vitam eternam sic sunt in eternitate: ꝛ ſm hoc ꝓcessum est prius. Dicit aūt tertio modo eternitas mēsura excellēs euum ꝛ tēpus ꝛ ſm hoc uerum est ꝙ oīa claudunt in eternitate nec tñ sequtur ꝙ sunt in eternitate uel eterna. Unde habet talis diuisio ꝙ quedā sunt eterna ꝛ in eternitate ꝛ ipsa eternitas. quedā aūt sunt eterna ꝛ in eternitate ꝛ non ipsa eternitas. quedā aūt sunt eterna ꝙ nec sunt in eternitate nec ipsa eternitas. quedā ꝟo nec eterna nec in eternitate nec ipsa eternitas sed claudunt eternitate: cuius diuisionis rō patet ex pdictis. ¶ Rñdeo ḡ ad obiecta ꝙ si eternitas ꝓprijssime sumit tūc nihil est in ipsa nisi qđ est ipsa eternitas ꝛ eternū ut deus ꝛ ꝯ3 hoc currūt pme obiectiōes. ¶ Ad id aūt qđ ꝯtra obijcit per btm̄ Dionym dicēdū ꝙ eternuȝ dr ibi 2o mō. s. per pticipationeȝ eterni ꝛ ideo nō ꝯtradicit pmis ꝓbationibus. ¶ Ad aliud qđ obijcit de penis ꝛ tpibus eternis dicēdū ꝙ pene dicunt tertio mō eterne. Vñ nō sequit ꝙ sint in eternitate. tpa aūt de qbus loquit epl'a ad romanos ult sūt tpa que mēsurāt tpalia: q: tēpus multipr dicit sicut dicetur infra in qōne de tēpore. Sed dicēdum ꝙ ſm intentionem apli dicunt tpa eterna ipsa duratio eterna. Vñ dicēdum ꝙ virtute adiūcti extrahit iste terminus tpus a rōne sua. i. a rōne speciei ad rōnem gn̄is ut tpa eterna dicant duratio eterna in qua pdestinabat christus qui est pastor ouium de quo loqtur ibi aplus. Qđ aūt dr vita eterna hoc aliud est q: ipsa vita est increata vita uel in se uel ſm ꝙ pticipat a beatis ut patet ex pdictis. ꝛ siue hoc mō siue illo mō ꝯsideret ipa est vita eterna ꝛ in eternitate ꝛ eternitas ipsa lꝫ non ab eterno pticipet. ¶ Ad id qđ obijcit per Anselmū iam patet solutio q: ibi loqtur de eternitate in q̄rta significatione ꝛ uerū est: ꝙ hoc modo claudit omne tēpus ꝛ locū ꝛ tpale ꝛ locatuȝ ꝛ breuiter oīa claudit hoc mō dicta eternitas sed non sequtur ꝙ illa oīa sint eterna uel in eternitate: q: claudere nō dicit nisi excellētiam illius sup mēsuras que sunt euum ꝛ tēpus. eternum aūt dicit aliquo mō pticipationem eternitatis uel ꝓportionem mensure ad mēsuratuȝ ꝛ siliter eē in eternitate. vñ non sequtur ꝯclusio illa ex tali pmissa ¶ Ad id qđ obijcit per auctoritatē Tullij dicēduȝ ꝙ tēpus nō est pars eternitatis q: eternitas non habet ptes ut supra ostēsum est. ꝛ si haberet ptes adhuc tēpus non eēt pars sua: q: ptes eternitatis essent sine successione essentia aūt tpis in successione. dicit tñ tempus pars eternitatis ꝓpter hoc qđ includit ab ipsa ſm utruq; terminum ꝛ ꝯuenit cum ea in hoc cōmuni qđ est duratio ut pus dictū est. ¶ Ad ultm dicēduȝ ꝙ nō est sile de locis siue de mēsuris localibus ꝛ mēsuris durationis. Locus enim ut dicit Damascenus est extremi supficies corpis ambiētis ꝛ eēntialiter nō est in ipso locato sed extra ipȝ ꝛ ideo plura loca quoꝝ vnus est includēs alter inclusus pñt esse respectu vnius locati vnus ꝟo erit eius locus ꝓprius ꝛ alia loca erūt coīa ꝛ non mēsurātia locatum sed tñ ambiētia ipm sic aūt non est in mēsuris durationis. hec enim oēs eēntialiter sunt ꝓprietates ipsoꝝ durātiuȝ ꝛ ideo plures non ordinant ad vnum q: non hn̄t cōparationem talem nisi ad ea quoꝝ sunt mēsure. contingit tamē plures ordinari ad idem ita ꝙ vna sit mēsurans ꝛ altera includēs per excessum ꝛ que sunt inclusa ab eternitate nō sequtur ꝙ sint in eternitate uel eterna sicut ostēsum est. ¶ Sunt tñ qdam magri qui dicūt ꝙ eternitas est mēsura euiternoꝝ ꝛ tpalium: sed non ꝯuertit. Et ſm hos dicēdum est ꝙ adhuc non sequtur ꝙ si tpalia mensurant eternitate ꝙ sint eterna uel in eternitate q: eternū ꝛ in eternitate esse nō dicit nisi in hijs que uel pticipant ipm eternum ꝓprie uel habent ꝯueniētiam cum ipo in aliqua proprietate ut dictum est. Sed nobis magis placet qđ dictum est supra. s. ꝙ mēsura que numerat ipsum ꝛ certificat quātitatem ipsius uel mēsura que adiacet toti quātitati ſm eque ut totum tēpus adiacet toti motui celi ꝛ ꝯstat ꝙ neutro mō est mēsura euiternoꝝ ꝛ tpaliū.

¶ Articulus 5us. De quando ꝛ nunc eternitatis.

Quinto queritur de nunc ꝛ quādo eternitatis. Et videt ꝙ non habeat nūc differēs a se. eternitas enim indiuisibilis est non hn̄s prius ꝛ posterius neq; ptes. ergo nūc eternitatis in eē non differt ab eternitate. ¶ Cōtra dicit Boetius in lio de trinitate ꝙ nūc stās ꝛ nō mouēs sese semp eternitatis facit: sed oē faciēs ſm eē differt a facto. cum ḡ nūc faciat eternitatem ſm eē differt ab eternitate. Iuxta hoc queritur utrū eternitas hēat qñ. Et videt ꝙ nō q: qñ est natura tertia que relinquit ex duabus alijs naturis. s. nā durationis extrinsecus adiacētis ꝛ nā durātis. sed eternitas ꝛ eternuȝ non sunt nāe diuerse ḡ ex hijs tanꝗ̄ diuersis nō relinqtur qñ tertium. ¶ In ꝯtrariū est locutio usitata. sicut deus est ab eterno in pncipio erat uerbū ubi ab eterno ꝛ i pno dicūt qñ uel nō sine qñ. ¶ Solō dicimus ꝙ eternitas hēt nūc ꝛ sicut nūc tpis est suba tpis ꝛ fluxus ipsius nūc est eē tpis: ita nūc eternitatis est sba eternitatis ꝛ duratio ipsius nūc est eē eternitatis. ¶ Dicat ḡ ad pm ꝙ ꝯ3 eēntiā que ē suba nō differre ab eternitate: sed ſm eēntiā que dat eē pōt dupliciter accipi ſm eē rei ꝛ sic nō est dr̄ia sicut nō est dr̄ia inter nūc ꝛ nūc semp durās. Si aūt accipiat ſm eē rōnis tūc est dr̄ia talis q̄lis est iter durās ꝛ durationē durātis. Si aūt aliqs obijciat ꝙ duratio nō est durās sicut ꝓprietas nō est sbm. Dicēdum ꝙ hoc est uerū in rebus creatis: sed in rebus increatis non tenet nisi ſm rōnē ut dictū est. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ faciens ut efficiēs nunꝗ̄ est idem facto: sed faciens ut pncipium quod non est tñ pncipiuȝ sed etiam substantia hoc substātialiter est ideȝ facto sicut est in nūc temporis ꝛ in nunc eui ꝛ in nūc eternitatis. ¶ Ad id qđ queritur de quādo dicimus ꝙ ex eternitate relinqtur qñ. ¶ Ad

argumētum qd̄ cōtra est dicimus q̄ lȝ eternitas sit idem eterno tamē ſm modum dicēdi p̄dicant extrinsecus adiacēs ut dicit Boetius. ꝛ penes hūc modum ex ipso relinqtur quādo re qdem non differēs ab eterno ꝛ eternitate sed modo predicandi.

¶ De Euo.

Eidē queritur de euo.

d Quia autem diffinitiones eui non inueniunt ab auctoritatibus date. querimus quid sit ſm rem ꝛ esse suū ut ex hijs concludat sua diffinitio. 2° que sint euiterna ꝛ que sit ratio q̄ ipsum incepit cum tp̄e ꝛ non ante ipsum. 3° utrū ip̄m p̄ncipaliter sit in vno sicut tempus ꝛ eternitas. tempus enim est in primo mobili. eternitas autem est in deo. 4° de nunc ꝛ quando eui.

¶ Articulus 6°. De diffinitione eui.

c Irca primum p̄cedit sic ſm nām mēsurati attēdit p̄prietas mensure sicut patet in eternitate ꝛ tēpore. Eternitas autē est oīno simplex eo q̄ est mēsura simplicis. tēpus autem est a p̄ori ꝛ posteriori p̄pter ipsum mobile qd̄ partim est in termino a quo ꝛ partim in termino ad quem. ergo cū euū sit mensura eorū que habēt p̄ncipium ꝛ incorruptibilia sunt ꝛ tamē que oīno sunt sine successione videt̄ q̄ euū sit totum simul sicut est eternitas. ¶ Preterea in talib° est actus cum potētia nec vnq̄ȝ potētia p̄cedit actum in ipsis: sed cōstat q̄ tempus est mensura existētium in potētia aliquo modo. ergo videt̄ q̄ talia sint simul in actu cum sint oīno extracta a cōditionibus tēporis. ergo videt̄ q̄ mensura eoꝝ nō possit esse cum p̄ori ꝛ posteriori ꝛ ita erūt tota simul. Forte diceret q̄ euum non est mensura tm̄ incorruptibilium habentiū durationem sed etiam alioꝝ que non habēt successionem sicut ipsius eē entium qd̄ non est successiuum. ¶ Sed cōtra quicqd habet potētiam ante actum nō acqrit actum nisi per transmutationem ab vno cōtrarioꝝ quod est p̄uatio in aliud qd̄ est forma ꝛ habitus. omne autem tale cadit sub generatione ꝛ corruptione necessario: ꝛ qd̄ tale est habet in se cōtrarietatem que est p̄ncipium pugne. pugna autem sicut dicit Damascenus est p̄ncipium distātie ꝛ corruptionis ergo esse suum inquātum fundat̄ in tali contrarietate non oīno est inuariabile. ergo videt̄ q̄ taliū etiam quo ad esse nō sit mēsura ipsum euū. Ex hijs ergo p̄t cōcludi q̄ euum est mēsura durationis habentium p̄ncipium ꝛ nō finē tota simul. ¶ Sed cōtra hoc sic obijcit̄. Ubicūq̄ȝ est inuenire extrema aliqua ibi est inuenire medium uel per abnegationem utriusq̄ȝ extremi uel per cōueniētiam utriusq̄ȝ: q: aliter esset complętus ordo. Si ergo eternitas est tota simul ꝛ tēpus est cū p̄ori ꝛ posteriori tūc videt̄ q̄ euum qd̄ medium est nō sit totum simul sicut eternitas nec cum priori ꝛ posteriori ut tēpus q: medio modo se habet cum omnis creatura quātum est de se est tendēs in nihilū ergo ꝛ uariabilis: ꝛ ita videt̄ q̄ non oīno sit sine vicissitudine. Si forte dicat̄ q̄ lȝ in se uariabilis sit tamē inquātum comparat̄ ad potētiam diuinā cōtinentem ipsam nō uariat̄. Contra in p̄cedentibus ostēsum est q̄ ſm q̄ cōparat̄ ad deū qui eternus. i. ſm q̄ participat eternū est eternum ꝛ in eternitate: ergo non quantum ad hoc dicet̄ esse in euo. ¶ Preterea querit̄ utrum euum possit diffiniri per vitam sicut eternitas. Uidet̄ q̄ sic: q: dicit̄ q̄ viuere viuētibus est esse. cum igit̄ angeli viuāt viuere est esse eorū: ꝛ ita videt̄ q̄ sicut diffiniūtur per esse ita possunt diffiniri per vitam. ¶ Preterea querit̄ utrum euum sit mēsura corpum alioꝝ. Uidet̄ q̄ nō q: non eadem mensura est rei diuisibilis ꝛ indiuisibilis. Probatio: q: cuȝ mēsura sequat̄ p̄ditiones mēsurati oporteret q̄ eadem mēsura esset diuisibilis ꝛ indiuisibilis qd̄ falsuȝ est. ergo videt̄ q̄ non est vna mēsura corporū diuisibilium ꝛ spirituum indiuisibiliū ergo videt̄ q̄ euum non sit mensura corpoꝝ. ¶ CONTRA Boetius in li° de trinitate dicit quādo qd̄ de deo dicit̄ semp est vnum. Unde q dez sigt̄ q̄ in omni p̄terito siue in omni q: quoquo modo sit p̄nti in omniq̄ȝ futuro erit q̄ de celo ꝛ de ceteris immortalibus corporibus dici p̄t ſm philosophos. ergo videtur q̄ talia corpora sint in euo uel in eternitate. ¶ Item sancti dicūt q̄ hoc est in tp̄e qd̄ cum tp̄e uariatur: ꝛ huic cōcordāt philosophi dicētes q̄ sola contingētia uel possibilia sunt in tēpore: extra tēpus autem sunt necessaria ꝛ impossibilia: ꝛ iterum q̄ tempus est magis causa corruptionis q̄ȝ generationis: ꝛ ita videt̄ q̄ talia corpora non sint in tp̄e ergo videt̄ q̄ sint in euo constat autem q̄ non sunt in eternitate. Cōtra hoc videtur esse psalmista. opa manuum tuarū sunt celi ipsi peribunt tu autem p̄manes ꝛ sicut amictum mutabis eos ꝛ mutabūtur tu autem idē ipse es ꝛ anni tui nō deficiēt. ¶ Solutio sine p̄iudicio cōcedo p̄bationes diffinitionis supra posite ꝛ diffinitionē ipsam. ¶ Ad hoc qd̄ p̄tra obijcit̄: q̄ non oīno sit sine priori ꝛ posteriori q: est medium inter eternitatem ꝛ tēpus. Dicēdum q̄ ad esse tp̄is exigit̄ motus ſm locum ſm philosophos: uel ad minus uariatio ſm sanctos. Unde cum multipliciter sint aliqua uariabilia q: h̄nt. s. in seipsis causam uarietatis ꝛ hec sunt que habēt cōtrarium in se uel extra se. in se ut elemētata extra se ut elemēta. ꝛ quedā que non p̄pria virtute diuina ut angeli ꝛ corpa immortalia ut dicit Boetius. Dico ergo q̄ illa sunt in tp̄e que p̄mo modo sunt uariabilia: nō illa que secūdo modo. ¶ Et si obijcit̄ q̄ media sint dicēdum q̄ ex hoc nō sequr̄ q̄ nō sint tota simul sed q̄ totum esse simul nō sit oīno eiusdē rōnis cum totum eē simul eternitatis in eternitate enim est a potētia cōtinēte seipsam ꝛ suum eē ex p̄fectione oīmoda quam habet inquātum nō est creata. in alijs autem nō est totum esse simul a potētia intrinseca: sed eē idem que nō est de esse creature talis cui potētie non inuenit̄ repugnās in ipso qd̄ cōtinet̄. sicut est in illis que h̄nt cōtrarium. Et sic patet solutio ad totuȝ p̄mū. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ ex se tēdere in nihilum dicit̄ multipliciter. quedam enim tēdūt per p̄ncipiū pugne intra uel extra ut dictū est ꝛ hec sunt in tp̄e. quedam aūt ex hoc q̄ h̄nt diuisibilitatē cōtinui cuius diuisionis causa nō est in ipsis sed posset esse si in ipsa ageret potētia supior ipsis: ꝛ hoc est in celo ꝛ in corpibus que Boetius dicit immortalia. quedā autem ex se dicunt̄ tēdere p̄pter hoc tm̄ q̄ cōseruatio eoꝝ non est ex se sed a supiori ut angeli ꝛ eadem corpa de quib° dictū est ꝛ istud nō repugnat euo. ¶ Ad hoc qd̄ obijcitur q̄ ſm q̄ compant̄ ad potētiam dei cōtinētem dicuntur eterna per participationē ſm diuisionem supra positam in penultima questione de eternitate. Dicēdum q̄ hoc falsuȝ est. illa enim p̄ticipatio non est eterni nisi ſm vitam beatā: non ſm id qd̄ ip̄m eternum cōtinet oīa: q: ſm hoc omnia eēnt eterna. potētia enim dei p̄tinet oīa ut dicit Gregorius. ¶ Ad hoc qd̄ querit̄ utrum possit diffiniri per vitam dicēdum q̄ non. vita enim que cadit in diffinitione eterni est vita beata in se ꝛ ſm q̄ p̄t participari a creatura intellectuali uel que hēt relationē ꝛ vnionem ad illam sicut corpus humanuȝ: talis autem non est angeli vita ꝛ ideo euum nō ponit cōparationeȝ primo nisi ad esse. Preterea euum nō est tm̄ mēsura viuētium sed ꝛ non viuētium ut patebit iam in solutionibus sequētibus. ¶ Ad hoc qd̄ obijcit̄ q̄ viuere viuētibus est esse. Dicēdum q̄ uerum est perse loquendo: q: vite actus est viuere. vita autem actus est spiritus. viuere autem est actus vite tanq̄ȝ cause secūde ut dicit philosophus. Qui sibi preponit eē qd̄ est actus entis ſm causam primam que est essentia. Unde cum dicitur viue-

re viuẽtibus est esse. intelligẽdum est de esse specificato per causam secũdam. i. per formam ꝯtrahẽtem specificatam que vita est ⁊ nõ esse qd̾ est actus cause ꝑme: ⁊ ꝑm ꝙ est ꝑma. i. forme generalissime que est eẽntia. Et hoc patet ex ꝑncipio cõmẽti sup librũ de causis. ubi expresse quasi per eadẽ uerba istud exponiť. Quidã tñ dicunt ꝙ tm̃ spũs sunt in euo ⁊ faciũt dr̃iam inter nũc tpis ⁊ euũ. nũc enim dicit ipsum qd̾ est de tpe accipe ꝑm subam suam: ⁊ dicũt ꝙ hoc est mẽsura eẽ corpum que dicunť immortalia: instãs autem dicit ipsum indiuisibile quod est cum ꝑori ⁊ posteriori: ⁊ in hoc est esse corpoꝝ mutabilium. Sed hoc nobis nõ videť quocunq; enim modo accipiať: aut est stãs in duratione sua: aut nõ. Si est stans cadit in rõne eui. si nõ tũc cadit in eẽntiam tpis. ¶ Ad aliđ dicẽdu; ꝙ corpa multipliciter se hñt ad mutationẽ. quedã enim ꝯnabilia ⁊ corruptibilia ꝑm totũ ut elemẽtata. quedã ꝑm partẽ ut elemẽta: ⁊ hec nõ sunt extra tps sicut accipiť a beato Dion° in li° de diuinis noib° cap° x°. ubi dicit sic. tẽpus uocãt qd̾ metiť in ꝯnatione ⁊ corruptione ⁊ aliqñ aliter se habet. Quedã eni; sunt extra generationẽ ⁊ corruptionẽ ⁊ ꝑm totũ ⁊ ꝑm partẽ: tamen esse ipsoꝝ est in motu ꝑfectissimo qui est motus ꝑm locũ circularis: ⁊ bñ opinor ꝙ eẽ taliũ sit in euo. motus aũt in tpe ꝑm ꝙ dixerũt ph̃i qui subtili° ista rimati sũt. ¶ Ad hoc qd̾ obijciť ꝙ nõ est eadẽ mẽsura diuisibilis ⁊ indiuisibilis. Dicendũ ꝙ oĩs diuisio est gr̃a quãtitatis ⁊ materie: esse aũt qd̾ est actus eẽntie dãtis eẽ ut dicit Boetius simplex est ꝑm ꝙ in se cõsiderať nec recipit diuisionem nec locũ nec aliqđ talium nisi inquãtu; est materia illa uel illa. Unde cum euũ respiciat eẽ ꝑm se non in cõparatione ad quãtitatẽ que ordinať ad motũ planu; est videre ꝙ euu; adiacet eẽ indiuisibili ⁊ īdiuisibilr̃. ¶ Auctoritas tñ Boetij que ꝓpter hoc induciť sane intelligẽda est: q: videť dicere ꝙ talia corpa sint in eternitate ⁊ eterna. sed hoc nõ intẽdit sed tm̃ ꝙ in hoc ꝯueniũt cum eterno: q: eadẽ oĩno ꝑm esse suum sunt in ꝑterito pñti ⁊ futuro qd̾ cõuenit oibus eternis. vnde quãtũ ad talẽ cõueniẽtiam qñq; dicunť eterna l; nõ sint in eternitate sicut supra expeditũ est. Utrũ aũt idem sit qñ eterni ⁊ euiterni ifra determiabiť. ¶ Ad dicẽdũ ꝙ mutatio cuius causa non est in ipso mutato non trahit ad tẽpus uel ꝯditiões tẽporales: sed talis est mutatio celi que nõ fit nisi virtute increata agẽte in ipsum. ¶ Sed ꝯtra hãc solutionẽ videť esse qd̾ dicit Aug° sup genesim ad litteram. ubi dicit ꝙ deus creaturã corpalem mouet per tẽpus ⁊ locũ. creaturã spũalem per tempus tm̃. Ad hoc dicũt qdam ꝙ creatura spũalis dupliciter cõsiderať. s. ꝑm esse ⁊ ꝑm hoc est in euo ⁊ ꝑm motũ ⁊ ꝑm hoc est in tempore: ⁊ idẽ relinquũt dicẽdũ de corpibus immortalibus sed hoc nihil est q: impossibile est intelligere q̃liter tempus qd̾ est cum ꝑori ⁊ posteriori sit mẽsura alicuius qd̾ nõ diuidiť ita ꝙ partim sit in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ. Unde dicẽdũ ꝙ Augustinus aliter accipit ibi tẽpus. cõstat enim ꝙ oẽ corpus motiuu; ꝑm ꝙ moueť est in tpe. sed motus angeli nãlis nõ est motus ꝑm locũ sed uariatio intellectiue potẽtie per intelligibilia diuersa: quam uariationez appellat Aug° tẽpus sicut patet ibidẽ. Tẽpus enim multipliciter diciť ꝑm ꝙ infra determinabiť. Et sic patet solutio ad oĩa quesita in duobus articulis supra positis nisi ad hoc tm̃ que sit ratio ꝙ euũ incepit cum tpe ⁊ nõ añ. Et huius solutio patere potest ex ꝑdictis. si enim mundus qui est opus creationis diciť vniuersitas creaturarũ cum oĩa euiterna creature sint sicut ⁊ tpalia. mẽsura aũt nõ sit nisi in mẽsurato oportuit incipe euũ cum tpe sicut tpale incepit cu; euiterno. ¶ Si aũt obijciť qd̾ Damascen° dicit. ꝙ angeli sũt añ mũdum. Dicẽdũ ꝙ hoc 2° li° sniarum loco suo determinari debet. tñ quãtũ sufficit ad qõnem pñtẽ: hoc est ꝙ l; mũdus distinctionẽ habet in ptibus ꝑm ꝙ vna est ante aliã: tñ ꝑm ꝙ referť ad opationem ꝓuidẽtie uel potẽtie creãtis nõ erit vnũ añ aliud ꝑm durationẽ diuersam in specie ut euũ ⁊ tẽpus. ⁊ ita patet ꝙ cum tpe incipe debuit: ⁊ sic expeditũ est qd̾ est in duobus articulis.

¶ Articulus 8°. Utrum euum sit principaliter in vno sicut tempus ⁊ eternitas.

Tertio queritur Utrum euu; sit in vno sicut eternitas ⁊ tẽpus. Et videť ꝙ sic eternitas est in vno ⁊ tẽpus sicut dicũt ph̃i. cum ergo ꝑ eũdem modũ adiaceat euũ euiterno sicut tẽpus tẽporali ⁊ eternitas eterno: videť etiam ꝙ euũ sit in vno. Item sicut se habet subm̃ ad subiectũ in durãdo sic mẽsura durationis subiecti se habet ad mẽsura; durationis. sed in euiternis est vnum simplicius ⁊ nobilius alio: ḡ ⁊ mensura vnius simplicior erit mẽsura alterius: sed in omni genere mẽsure in quo est inuenire simplicius ⁊ minus simplex: minus simplex reduciť ad simplicius tanq̃; ad mẽsurã sui ut ꝓbať in. x° metha^cc. ⁊ patet per inductionem: q: põderata ad minimũ põdus ⁊ mẽsurata modio ad minimũ in genere illo ut ad sextariũ uel q̃rtariũ: ⁊ sic de alijs. ergo etiã euiternũ ꝑm mẽsuram eui ad simplicissimũ generis sui habet reduci. Si forte dicať ꝙ nõ est talis dr̃ia in euiternis hoc est ꝯtra Aug^m qui dicit ꝙ angeli differũt subtilitate eẽntie. ⁊ poniť in 2° li° sniarũ distinctiõe 4^a. ¶ Preterea manifestũ est ꝙ spũales essentie subtilitate nãe differũt ⁊ nobilitate a corpib°: que tñ euiterna sunt ꝑm suũ eẽ: ut ꝓbať ex auctoritate Boetij supra iducta in qua diciť ꝙ illa corpa imortalia sunt. ¶ Si forte dicať iterũ ꝙ ipsi eẽ nõ adiacet euũ sed potẽtie durãti ⁊ illa nõ diuersificať sic: hoc est ꝯtra rõnem q: eẽntia ꝑncipiũ est illius potẽtie ꝑcipue cum potẽtia illa sit eẽntialis: potẽtia enim durãs nihil aliud est q̃; potentia ꝯtinẽs se in esse totã simul: ⁊ sic patet ꝙ illa potentia diuersificať ꝑm ꝙ diuersificať ipsa eẽntia. ¶ Contra ꝙ eternitas est in vno hoc est ꝙ plura nõ pñt eẽ sine utroq; termino. s. ꝑncipio ⁊ fine. Sĩliter ꝙ tẽpus est in vno hoc est ideo q: causa oĩu; motuũ est vnus motus. s. motus ꝑmi mobilis qui simplicissimus est: ⁊ hoc patet per ph̃m in li° ducis teucroꝝ qui dicit sic. Oĩs motus qui inuẽtus est in materia ꝯnabili ⁊ corruptibili reducitur ad motũ celi qui fecit moueri hãc mãm ꝯnabilem ⁊ corruptibilẽ ut recipiat formã. sed in euiternis nec est vnũ qd̾ sit causa oĩum euiternoꝝ nec iterũ qd̾ sit sine utroq; termino ergo nõ ꝯtingit euũ reducere ad vnum. ¶ Solutio qdam ꝯcedũt ultimã rõnẽ ⁊ soluũt ad ꝑcedẽtes ꝑ hoc ꝙ nõ sit simile de tpe ⁊ eternitate ⁊ euo: sine preiudicio tñ põt dici ꝙ euũ est in vno. ¶ Ad ultimã rõne; est dicẽdũ ꝙ in reductione mẽsuratoꝝ ad mẽsurã nõ attendiť ratio cause nec etiã carentia termini: sed simplicior ⁊ notitior quãtitas. ⁊ hoc euidẽter patet in reductiõe granoꝝ ad modiũ ⁊ reductione masse ad factionem uel machinã ⁊ in alijs sĩliter in qbus nõ attẽdiť in ꝑmo mẽsurãte nisi simplicior ⁊ notitior quãtitas que ut aliquota se habet ad totũ mẽsuratu;. Unde cum talia sint inuenire in euiternis nõ enim vnũ euiternũ infi^m excedit aliud ifinitate patet ꝙ reducunť ad aliqđ vnũ ꝑ^m mẽsurãs

¶ Articulus 9°. De nunc ⁊ quando eui.

Quarto queriť De nũc ⁊ quando eui. Et queriť ꝑmo in quo differat nũc eui ab eterno. Et videť ꝙ in nullo cum euũ nõ habeat partes. ¶ Si aliqs dicat ꝙ nũc eternitatis est indiuisibile ⁊ eternitas etiã quare adiacet indiuisibili: sed nũc eui ⁊ euũ ꝑm quedã modũ adiacent diuisibili ꝑm ꝙ diciť uel diuidiť potẽtia creata opans in ope. hoc est ꝯtra Aug^m in 8° sup genesim ad litteram: qui dicit ꝙ ꝑm hoc ꝙ vicissitudo est in angelis operantibus mouentur per tempus ⁊ non per locum. ergo ꝑm hoc ipsorum mensura

non erit euum sed tēpus: et ita penes hoc non pōt distin gui euum a nūc eui. ¶ Similiter querit de quādo. videt q ex euo non relinquitur quādo. Cum enim euū sit totū simul nō relinqt quādo preteritū: nec etiam qñ futurū: et cum hoc qd nō est futurū nunq̄ erit presens etiam p̄sens nō relinqt et ita nullū quādo relinqt. ¶ Solutio dicēdū q nūc eui differt ab euo nō in substātia sz in eē: esse enim eui est in tota duratione simul manente sed nūc compat ad ip̄m durās s̄m q est idiuisibile vnū nō pcessuz in duratiōe. ¶ Ad argm qd cōtra est dicēdū q aliud est potētia vicissitudinata in ope: et aliud potētia cōiūcta in eē. de potētia enim opis uerū dicit Aug. q uariat per tp̄s sed ad 2m compat euū. ¶ Ad id qd q̄rit de qñ dicēdū q qñ relinquitur ex euo sed nō distinguibile p p̄teritū et futurū: et illa obiectio que facta est tenet de qñ tpis: nisi forte dicat distinguibile per accñs. s. per cōparationē ad tp̄s: sicut etiā dictū est distingui eternitatem: ut cum dicimus quādo angelus fuit est uel erit.

¶ De tempore.

Deinde querit de tēpore

Primo an sit a nā: an in aīa tm̄. 2o qd sit. 3o de suba ipsius que est nūc. 4o utrū ip̄z sit causatū a motu uel nō sit sine motu. 5o q̄re ipsum dicat perse quātitas ptinua et nō motus. 6o q̄liter vnū sit de coequeuis. 7o q̄re ipsuz dicat magis causa corruptionis q̄ gñationis. 8o q̄liter ip̄m exiuit in eē. 9o qd sit eē in tpe. xo utruz sit vnum tp̄s uel plura. xjo de quando temporis.

¶ Articulus xo. An tp̄s sit a natura an in anima tm̄.

Deinde queritur de tēpore

an sit a nā et c. Et pcedit sic. Dicit Arz. q h tēporis factū est et nō est. illud vo futurū et nōdum est: sed ex hȳs cōponit tp̄s et cōpositū ex hȳs que nō sunt non est. g tp̄s nō est nisi forte in rōne. Adhuc ois partibilis si sit necesse est: aut oēs aut q̄sdā ptes esse: sed tp̄s est diuisibile: g si est necesse aliquā ptiuz est esse: sed hec pars que est futurū nō est. siliter pars que est p̄terita non est. ergo si aliq est hoc erit pñs nūc. aut g hoc est diuisibile: aut indiuisibile. Si est diuisibile redit eadē questio: quia tūc nō erit diuisibile nisi in p̄teritū et futurū: q aliā diuisionē nō admittit successiuū. Si aūt est indiuisibile tunc ip̄m nō est pars ptinui tpis et ita tp̄s nō est: q nihil indiuisibile est pars ptinui. ¶ Itē deducēdo ad impossibile pbat Auicēna tp̄s nō eē actu: q si est in actu aut manet aut destruet. Si manet et nō manet sine ptib q natura totius nō est extra nām ptiuz. ergo erit ptes accipe s. p̄teritū et futurū eē actu: et hoc est redargutio eorū qui ponūt ptes tpis: q ipsi dicūt q nihil est de tpe accipe nisi nūc. Si aūt destruit aut destruit in seipso: aut in tēpore psequēti: aut in instāti pñti. nō in seipso q est in seipso Siliter nec in tpe sequēti: q nihil destruit in illo in quo nō est: sed tp̄s nō est in tpe pñti ut pbat per pcedētez rōnem. q nihil est de tpe accipe nisi nūc et hoc nō est tp̄s. ergo nō destruet in tpe pñti. Si vo destruit in nūc cōsequēti est duplex incōueniēs. Unū q nūc nō erit cōsequēs tp̄s uel nihil quoz utrūq incōueniēs ut pbat in li phi. q pñtia sunt inter que nō est mediū eiusdē generis: et inter quelibet duo nūc sunt ifinita nūc. Siliter inter tp̄s qd destruit et nūc qd sequtur non est eadē natura et ita nō erūt pñtia. ¶ Item aliud incōueniēs est q si destruit in nūc pñti oportebit q hēat esse in toto tpe pcedēti illud nūc et hoc iam destructū est: q tp̄s nō habet eē in toto tpe: q successiuū est. Item si tp̄s ponit esse est de numero ptinuoz: ergo terminabit ad duos terminos. s. ad instās qd est p̄teritū: et ad instās qd est respectu illius est futurū. sed instās p̄teritū nō est q̄re nihil terminant. ergo instās p̄teritū nō terminat tp̄s. et si aliqs terminus nō terminat nihil terminat ad ip̄m: ergo cū instās p̄teritū nō terminet tp̄s non terminat ad ipsum. Itē si forte dicat q duo termini. s. instās in p̄terito et instās in futuro et sint simul. ¶ Cōtra que cūq se hñt sic pus et posterius repugnāt simultati. sed instās in p̄terito et instans in futuro se hñt sicut pus et posterius: ergo nō erunt simul. Preterea si eēnt simul cum nō sint simul in loco oporteret q essent simul in instāti vno qd est incōueniens. Si forte dicat q pñs qd est est sicut ptinuās ad qd copulātur. i. cōtinuant ptes tpis. Cōtra nō entis nō est ptinuatio ad aliqd uel in aliquo: uel aliqd ptinuat ad ip̄m: sed p̄teritū et futurū sunt nō ens ergo nō cōtinuat ad aliqd uel aliqd ad ipsum: ergo tp̄s non est. Itē supponatur q tp̄s ponat motū esse et ita dicūt phi etiā tēpus ppriū motuz ponit et nō loqmur de tpe in cōi qd oīum est: sed de tpe pprio. Itē supponat q ad positionem vnius motus nō sequr positio alterius: q nō sequr si a mouet q propter hoc moueat. Inde sic mot. a. et motus. b. sūt simul: et hoc supponat q possibile est: ergo tpe eoz sunt simul aut ergo simul natura dignitate loco causa ordine subiecto aut tpe: et pstat q nullo horuz nisi tpe aut subiecto. Patet aūt q nō subo: q mobilia nō sunt vnū et ita motus eoz nō est vnus in subiecto et ita nec tpa: q tēpus ppriū nō sequr nisi motū ppriū ergo ad positionē duoz tēporū sequr tertiū tp̄s cum nō possit eē simul nisi tpe sed ad positionē tpis sequr motus ergo erit tertius motus qd negatū est supra. Item isti tres motus aut erunt simul aut nō. et cōstat q simul et nō nisi in tpe: ergo erit q̄rtum tēpus ergo et q̄rtus motus et sic in infinituz: ergo ad positionē duoz motuū simul ponit positio infinitorū tempoz et per pñs motuū infinitoz mobiliū. ¶ Hȳs rationibus cōsentit Aug. dicēs. q tēpus nō nisi in aīa est et tēpus est s̄m eū distēsio animi per imaginationē inter designationē duoz mométoz. mométa aūt duo nihil aliud uocat q̄ duas renouationes sitas in mobili qd mouet sic duas eleuationes in sole: q sol s̄m cursuz cōes distinguit horas et mométa. Uñ collectio hoz momentoz per imaginationez tēpus est. Hoc aūt accipit ex uerbis Augustini in. xjo cōfessionū ubi dicit. mihi videt nihil aliud esse tēpus q̄ distēsionē. sed cuius rei nescio: et mirum si nō ipsius animi qd est metior obsecro deus meus et dico aut indiffinite lōgius est hoc tp̄s q̄ illud: aut etiā diffinite duplū est hoc ad illud tēpus metior scio sz nō metior futurū q nō idē est: sed nō metior pñs: q nullo spatio tēdit: sed nō metior p̄teritū q iam nō est. quis igit negat futura nōdū eē sz tñ iā est in aīo expectatio futuroz: et qs negat iaz p̄terita nō eē cū tñ adhuc est in aīo memoria p̄teritoz. et qs negat pñs tempus carere spatio q in pūcto p̄terit: sed tñ pdurat attēsio per quē peragat ad esse qd abest. Nō igit longū tēpus futurū q nōdum est: sed lōgū futurū lōga expectatio futuri est. nec lōguz p̄teritū tēpus qd nō est: sed lōgum p̄teritū lōga memoria p̄teriti est. Item Aug. in eodē. Si qd intelligit tpis qd in nullas iam uel minutissimas mométoz ptes diuidi possit illud solū est qd pñs dicit: qd tñ ita raptū a futuro in p̄teritū trāsuolat ut nulla morula extēdatur. Nam si extēdit diuidit in p̄teritū et futurū. pñs autem nulluz habet spatiū qd autē nūc liquet et claret nec futura sunt nec p̄terita: nec pprie dicit tpa sunt tria pñs preteritum et futurum. sed fortasse pprie diceret tēpora sunt tria presens de p̄teritis: pñs de pñtibus: p̄sens de futuris. Sūt enim hec in aīa tria quedā et alibi ea nō video presens de p̄teritis memoria: presens de pñtibus de intuitus: p̄sens de futuris expectatio. Si hoc pmittunt dicere tria tēpora video fateor q tria sunt. Dicit etiā tēpora tria sūt p̄sens preterituz et futurū sicut abutit cōsuetudo. Dicat ecce non curo nec resisto nec reprehēdo dum tñ intelligit qd dicit: sed neq id qd futurū est eē iam neq id qd preteritū est. pauca enim que pprie loqmur plura non

pꝓlꝫ loquimur. Huic opinioni cōsentiūt qdā antiqſſimi phi qui dicūt tēpus eē ex formis cōparationis que cōparatio tm̄ est in aia. ꝛ appellāt formas compationis ꝓtēsionē animi inter momētū ꝛ momētū. ¶ CONTRA mobile qȝ mouet est ptim in termino a q̄ ꝛ ptim in termino ad quē. In termino aūt ad quē in potētia ꝛ exibit in actū. aut ḡ ille exitus mēsurabit aliquo aut nullo. Cōstat ꝙ aliquo: q: ois potētia exiēs in actuȝ mēsurat aliq Si aūt mēsurat aliquo mēsura po tētie exeūtis in actū ponit ab oibus eē pn̄s tp̄s qui ponūt tp̄s eē. cum ḡ ꝓbatū sit mēsurā illā eē: ꝓbatū est tp̄s eē: ꝛ ita ꝯtradictoria est falsa. s. tp̄us non est. ¶ Si forte dicat ꝙ mēsura illa in aia est cuius signuȝ est ꝙ dolētes ꝛ etiā infirmātes ꝓlōgāt tp̄s ꝓpter attētionē multā motus īfirmitatis ꝛ doloris. uoluptuosi aūt ꝛ dn̄i breuiāt tēpus ꝓpter puam attētionē mot⁹ delectationis. dormientes aūt oino nō pcipiūt sed ꝯtinuāt nūc p̄cedēs somnū ad nūc ad qȝ terminat somnus nō pcipiētes tp̄s medium: sicut legit de hijs qui dormiūt apud heroas in tarina. ꝛ sicut legit de scis septē dormiētibus. Si inqȝ dicat sic. Cōtra ponamus ꝙ nō sit aia nec itelligētia: aut mēsurabit potētia exiens in actum: aut nō. Si nō mēsurabit hoc est incōueniēs. quātitas enim eius determinata est ꝛ oportet eā mensurari. Preterea adhuc erit motus uelocior motu que nō pn̄t eē nisi in compatione ad mēsuras. Si ergo mēsurat motus nō existēte aia eē tpis nō depēdebit ab aia. Preterea in li° de ḡnatione ꝛ corruptione in fine pmi ꝓbat Arist. ꝙ mixtio nō est cōpositio ex minimis saluatis: q: idē huic qȝ mixtū eē videbit id solū: sed nō videt qdem acute. linee aūt. i. acute vidēti nō mixtū eē videbit. Sed a sīli si tp̄s non eēt nisi in aia ꝫm vnū eēt tp̄s. s. attēdentē motū. ꝫm aliū nō esset. s. nō attēdētē motū: ḡ esse tpis nō depēdet ab aia ſȝ tpis pceptio ¶ Solutio cōcedimus ultimas rōnes. Et ad solutionē rōnū pmissarū supponimus tria que iferius ꝓbabunt. ¶ Primū est ꝙ nūc ꝛ tp̄s nō differūt in sbā: sed in esse tm̄ eo ꝙ nūc est sba tpis ut dicit phus. ¶ 2m est ꝙ quātitas nō hn̄s positionē in suis ptibus hēt eē debile. quātitas aūt hn̄s positionē in ptibus hēt eē forte. Dico autē debile ꝫm sbam manere uel poni ꝛ nō poni ꝫm eē. ꝛ dico forte positionē ꝫm sbam ꝛ eē ꝛ terminū. linea aūt ꝫm sbam suā ꝛ suaꝝ ptiū: ꝛ ptiū ꝫm suū esse habet positionē Siliter ꝛ ꝫm suum terminū qui est punctus: q: sicut dicit phs in posteriorib⁹. punctus hēt positionē in ꝯtinuo. ¶ Tertiū est ꝙ p̄teritū ꝛ futurū sunt in defectū ꝫm eē ꝛ ꝫm sbam manēt. vn̄ p̄teritū in rōne p̄teriti nō est. ꝛ futurū in rōne futuri nōdū est sed tm̄ substātia utriusqȝ est ¶ Hijs suppositis rn̄demus ad obiectū pmum ꝙ ptes tpis nō tēdūt oino in nō eē: ꝛ idcirco illa obiectio nō cōcludit nisi ꝙ de eē tpis nihil est accipe manēs ꝛ hoc est uerū. ¶ Eodē mō rn̄dēdū est ad 2m ꝙ pn̄s qȝ accipit si ponat in actu manēs idiuisibile est ꝛ nō erit tp̄s ſȝ eē sed ꝫm sbam: ꝛ fluxus eius faciat eē tpis eē dico tale q̄le pōt hēre successiuū: illa eniȝ ut dicit Auicēna: humiliora sūt in eē q̄ȝ pmanētia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ista diuisio nihil ualet. Si tp̄s desinet eē aut desinet eē ise aut in tpe ꝯn̄ti aut in nūc. tp̄s enim nō est in se nec tp̄us hēt eē in tēpore nec in istāti: ꝛ ideo obiectio illa nō ꝓcedit. ¶ Ad hoc aūt qȝ obijcit ꝙ aut manet aut destruit 2m eē dicimus ꝙ destruit: sed nec in se nec in ꝯn̄ti tpe nec in istāti: sed ex nā successionis. ¶ Et si q̄rit causa huius dicēdū ꝙ causa hui⁹ est ꝯtinuatio in mobili renouatiōis qȝ est in motu qȝ accipit hic ꝛ ibi: ꝛ cū hic est nō est ibi. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ nā tpis ꝯsiderat absolute ꝛ respectiue ad motū. Si ꝯsiderat absolute tūc nō ē signare duo instātia ad que terminet tp̄s. si aūt ꝯsiderat in comparatione ad motū tūc est signare duo istātia ꝫm terminos motus. ¶ Si aūt q̄rit utrū ad illa ꝯtinuet tp̄s ꝫm eē. Dicēdū ꝙ sic: q: ꝯtinuatio eius est ꝫm modū eē ipsi⁹ ꝛ eē ipsi⁹ est in defectu ꝛ sic ēt erit ꝯtinuatio. ¶ Ad hoc aūt qȝ obijcit ꝙ nihil ꝯtinuat ad ens. Dicēdū ꝙ iȝ uerū est de nō ente simpr termini tpis ꝫm sbam sunt: ſȝ nō ſȝ eē: ꝛ tales termini sufficiūt ꝯtinuo successiuo. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ tp̄s ꝫm sbaȝ ꝛ eē nō depēdet nisi ab vno motu. s. ab eo motu qui est īfinit⁹ ꝫm nām. si eniȝ ab aio depēderet illo finito iam nō eēt tp̄s ꝛ oporteret assidue creari multa tpa. Vn̄ tp̄s ꝓprij mot⁹ est ps tpis cois ꝫm ꝙ etiā dicit phs ꝙ hoc eē in tpe est q̄dā pte tpis mensurari. Si ergo ponant duo mot⁹ eē simul ex isto nō seqt positio tertij mot⁹ uel tertij tpis. tpalia enim pn̄t sil' esse in tpe vno: sed tpa nō pn̄t simul eē in tpe vno. ¶ Si autem q̄rit qd nocet ip̄m simul. Dicim⁹ ꝙ simultateȝ que exponēda est negatiue sic simul. i. non ꝑ̄nter. ¶ Si uo q̄rit vn̄ ueniat rō istius expōnis. Dicēdū ꝙ oia expositiua nō pn̄t exponi nisi negatiue. ea aūt que sunt simul referunt ad id in quo simul sūt: sicut ad p̄ncipiū simultatis ꝛ ꝓpter hoc si simultas reflectat sup p̄ncipiū simultatis nō pōt exponi affirmatiue eo ꝙ pmo nō sit p̄us: sed exponet negatiue per exclusionē oppositi ut p̄dictū est: ſȝ tamen sine preiudicio dicimus: q: Aug⁹ ꝛ alij magistri videntur oppositum dicere.

¶ Quid sit tempus Articulus 11°.

a Secunduȝ procedit sic. Dicit phus in phisicis. Tēpus est numerus mot⁹ ꝫm p̄us ꝛ posterius. ¶ Cōtra hāc diffinitionē sic obijcit. De quocūqȝ p̄dicat subiectū de eodē p̄dicant passiones illius sbi. ḡ cū de tpe p̄dicet numerus ꝯueniēt ei passiones ei⁹. ḡ est par uel ipar ꝛ abūdās uel pfectū uel diminutū ꝛ sic de alijs. ſȝ hec nō ꝯueniūt tpi: ḡ nec sbm: ꝛ sic nō est numer⁹. Preterea spēs diuidētes aliqȝ gen⁹ nō diffiniuntse inuicē: sed numerus ꝛ tp̄s sūt spēs diuidētes quātitatē ut patet ex p̄dictis: ḡ numerus non debet poni in diffinitione tpis. ¶ Itē nihil est in ḡne qȝ nō sit in aliq̄ spēꝝ. ḡ si tp̄s est numer⁹ erit aliq̄ spēs numeri: ꝛ ita erit binari⁹ uel ternari⁹ ꝛ sic de alijs. qȝ falsū est: ḡ nō est numer⁹. ¶ Itē nālia differūt a mathematicis: q: mathe^ca ꝫm itellectū sunt an̄ motuȝ ꝛ abstracta a motu. nālia uo oia sunt in motu ꝛ per mutationē. Cū igit numerus sit simplicissimū circa qȝ est speculatio mathe^cc ip̄m nullo mō debet poni in diffinitione rei nālis. Preterea ubicūqȝ est numerus ibi est aggregatio aliquoꝝ. in tpe nō est aggregatio aliquoꝝ: ḡ tp̄s nō est numerus. ¶ Probatio medie. quecūqȝ aggregant aggregant ꝫm eē aut ꝫm sbam: aut ꝫm utrūqȝ: in tpe nullo est istoꝝ modorū aggregatio: ḡ ꝛc. ¶ Probatio minoris est per inductionē. in tpe enim nihil manet ꝫm eē: ḡ nō aggregatio: ꝫm sbam etiā nō aggregari q: in tpe nō est nisi vnū nūc pro sba aūt in vno nō est aggregatio: ꝛ ita pȝ ꝙ nec ꝫm utrūqȝ ꝛ ita tp̄s nō est numerus. ¶ Itē obijcit de hoc qȝ dr̄ mēsura mot⁹: nō entis enim nō est mēsura sed mot⁹ nō est: qȝ ꝓbabo: ḡ nō est aliq̄ mēsura mot⁹. Probatio minoris. qcqd nō est sba ꝛ eē illud simplr̄ nō est mot⁹ ꝫm sbam ꝛ eē nō est: ḡ motus nō est. Qȝ aūt motus non sit ꝫm sbam ꝛ eē patet ex hoc ꝙ nullū successiuū ꝫm eē suum est in actu. Si aūt esset ꝫm sbam ꝛ nō ꝫm esse: tunc nō differret a tpe: qȝ est ꝯtra Arist. qui rep̄hēdit eos qui dicebant motū esse tp̄s. Qȝ aūt sic nō differat a tpe patet ex nā tpis: q: tp̄s est successiuuȝ manēs ꝫm sbam nō manēs ꝫm eē: ꝛ illud idē est mot⁹. Preterea tp̄s mensurat motu. distinguimus enim eē pmam sextam nonam ad trāsitum solis uel celi ꝛ ita videt motus esse mensura tpis sicut ecōuerso. ¶ Preterea illa diffinitio videt esse circularis. Siquis enim diffiniat prius ꝛ posterius per tēpus diffiniet ꝛ tempus etiam diffinitur per illa: ꝛ ita idem est prius ꝛ posterius respectu eiusdē: qȝ est incōueniēs. Preterea querit quare nō ponit mēsura quietis sicut motus. ¶ Itē dicit Dionysius. xj° de diuinis

c 3

nominibus ꝙ tẽpus est qḋ in gñatione ⁊ corruptione metit. Videt ꝙ hoc sit falsuz: qḋ ꝓbat q: gñatio ⁊ corruptio non sunt in tpe. gñatio enim ⁊ corruptio simplices sunt ꝑm formas sbales. forme aũt sbales nõ hñt mediũ: ergo nihil est mediũ inter priuationẽ vnius ⁊ acceptionez alterius. ⁊ sicut est i mutatione sic est in mẽsura mutationis: ergo in mẽsura gñationis nõ est mediuz: ergo nec prius nec posterius que semp dñr respectu alicuiꝰ medij: ⁊ ita tpus nõ est qḋ in gñatione ⁊ corruptiõe metit. Dicimus ꝙ tẽpus multipliciter accipit. vno modo ꝑm theologos. alio modo ꝑm phisicos. ꝑm theologos dicit mẽsura cuiuscũq; mutationis siue diuisibilis siue indiuisibilis: siue corpalis siue spũalis: ⁊ ꝑm hoc tẽpus adiacet creationi rei create: ⁊ etiaz vicissitudini que est in affectione uel intelligẽtia angelica: ⁊ hoc tẽpus non habet prius ⁊ posterius. nec est incõueniẽs in hoc tẽpore ꝙ nunc sit ꝯsequẽs ad nunc: queadmodum indiuisibilis mutatio ꝯsequẽs est ad indiuisibilẽ mutationem. ꝑm enim hoc tẽpus nihil aliud est q̃ȝ aggregatio momẽtorum: ⁊ nõ est numerus q: tales mutationes nõ numerãtur cum prius ⁊ posterius nõ hẽant: ⁊ de hoc tpe datur diffinitio Dionysij. Et uocat generationẽ ⁊ corruptionem quãcũq; mutationẽ siue diuisibilẽ siue indiuisibilem. ¶ Scḋm aliũ modũ dicit tẽpus mẽsura motꝰ uel mutationis ꝯtinue: ⁊ sic ꝯsiderat a phis tẽpus ⁊ de hoc tpe dat diffinitio Aristotelis supra dicta: ⁊ manifestius intelligit ex cõparatione tpis ad motũ localẽ: cuius primo ⁊ perse passio est tẽpꝰ. ¶ Accipiat g̃ ratio phi. motus enim talis est ꝑm magnitudinẽ que habet partem ante ⁊ partẽ post. ⁊ ille partes dñr respectu alicuius medie partis. mobile aũt qḋ mouet sup ipsam est indiuisibile ⁊ est in potẽtia ad renouationez vbi ⁊ loci ⁊ situs: ⁊ cum ipsa sit diuisibilis ⁊ oĩs diuisibilitas sit mensura aliqua illius potẽtie in exitu ad actũ est mẽsura aliqua. ipȝ aũt qḋ fertur uel mouet in motu suo est vnũ ⁊ idez ens nõ tñ ꝑm cõparationẽ ad partes magnitudinis iter termino a quo ⁊ in termino ad quẽ cõtinue. cuz ergo motus sit mediũ inter magnitudinẽ ⁊ mẽsurã ipsius motꝰ mẽsura potẽtie exeuntis in actuz cõtinue in motu hẽbit tria causata ab ipsa potentia cõtinue in actũ ꝓcedente. s. prius ⁊ posterius causata a priori ⁊ posteriori in motu: ⁊ mediũ cõtinuãs illa qḋ respõdet ei qḋ fert ⁊ mouet ꝯtinue in termĩo a quo ⁊ in quẽ. ¶ Et sic patet ꝙ motꝰ est continuus. s. continuitate spatij sup qḋ est ⁊ in motu est prius ⁊ posterius ⁊ mediũ: sed illud mediũ nõ est manens sicut etiam in magnitudine uel in vbi: ⁊ situ non est mediũ idem semp inter quãcũq; partẽ acceptã ante ⁊ acceptã post in tota magnitudine ꝑm sbam: nec habet idem esse ꝑm ꝙ est hic ⁊ ibi. i. ante ⁊ post. ita idẽ est nũc ꝑm sbam qḋ adiacet ei qḋ fert: ⁊ tñ nõ habet idẽ eẽ ꝑm ꝙ fluit de priori in posterius quẽ fluxũ habet ex ꝯtinuo processu mobilis ex parte priori in partẽ ulteriorem magnitudinis: cum tñ maneat idẽ in sba motus continue. His habitis rñdendũ est ad obiecta ⁊ distinguẽdũ est. ¶ Ad ꝑmũ dicẽdũ est ꝺ̃ ꝑhm ꝙ duplex est numerꝰ. s. numerꝰ numeratus ⁊ numerꝰ numerãs. numerꝰ numerãs est numerꝰ q̃ m̃ta pñt numerari ut denariꝰ uel octonarius q̃ nũerant decẽ canes decẽ hoĩes decẽ vituli ⁊c̃. numerꝰ aũt numeratꝰ est res numerate ut vituli hoĩes canes ⁊c̃. ¶ Numerus aũt numeratus iterũ dupliciter dicit. s. ꝑm potentiã ⁊ ꝑm actum. ꝑm potentiã ꝓprie dicit numerabile numerus numeratus. ꝑm actũ aũt res numerate in actu. ¶ Item numeratus numerus duobus modis noiat. ¶ Uno modo ut causa que facit numeruz esse: ⁊ sic tẽpus numerat a motu: q: prius ⁊ posterius in tpe causant a priori ⁊ posteriori in motu. Aliter numerat numeratus numerus a suis partibus ⁊ a sua sba si habet eam: ⁊ ꝑm hoc tẽpus numeratur dupliciter a priori ⁊ posteriori in tpe ut a partibus ⁊ a nunc iterato ꝑm eẽ eodẽ tñ manẽte ꝑm sbam numerat ut a substãtia. ¶ Alio modo cõsiderat numerus qui est tẽpus. s. ut est mẽsura reddens quantitatẽ motus: ⁊ sic tẽpus est numerus numerãs motũ. certificat enim primo quãtitas tẽporis ex numero suarũ partiũ ⁊ sue sbe ⁊ hec certificata certificat quantitatẽ motus: ⁊ hoc est qḋ dicit Aristoteles ꝙ tẽpus est numeratus numerꝰ. numerus aũt numeraiꝰ est duo. numerus dico minimus numeri numerati. numerus enim minimus numeri numerantis est binarius. Uñ tẽpus numerat motũ uel mẽsurat hoc modo quo duo multotiens accepta explicãt partes alicuius diuisi per partẽ numeri. Unde tẽpus nõ multiplicat numerũ ultra duo. s. prius ⁊ posterius. sed illa multotiens accipiunt ꝑm partes ipsius motus in tota quantitate motus: ꝺ̃ enim tempus sit numerus numeratus tñ ulterius motũ numerare põt: q: numerata in ipso hñt rõnem mẽsure ⁊ nõ numeratorum tñ. dicimus enim duobus modis numerat aceruus tritici ⁊ duabus lagenis doliũ vini. Ex hoc patet etiã ꝙ motꝰ nõ põt esse numerus tpis: q: nõ est causa intranea sed est causa efficiens. Preterea in motu nõ est idem nunc iteratũ manens in sba nõ manens in esse eodẽ: q: id qḋ est accipe de motu nõ est pmanẽs idẽ: sed nũc qḋ est accipe de tpe est permanẽs idem in suba: ⁊ est loco vnitatis iterate in numero. Dicẽdum ergo est ꝙ passiones par ⁊ impar sequunt numerũ numerantẽ perse ⁊ numerũ numeratũ per accidens. ⁊ sic dicimus ꝙ tẽpus est numerus par. q: dicit Aristoteles ꝙ tẽpus est minimus numerus. numerus autez minimus est par. Et si obijciat qḋ Aristoteles dicit ꝙ par ⁊ impar nõ sunt passiones tpis: neq; uelox ⁊ tarduz. Dicimus ꝙ hoc uerum est: q: ipsa passio sequit subm uĩter ⁊ de necessitate ⁊ perse: ⁊ ꝑm ꝙ ipsum sicut probat in posterioribus uĩter. q: ubicũq; ⁊ semp de necessitate: q: subalr̃ perse in scḋo modo dicẽdi perse: q: subm cadit in diffinitione passionis ꝑm ꝙ ipm q: non grã supioris uel inferioris uel accidẽtis: sed grã suiipsius: ⁊ ꝑm hoc dicimꝰ nos ꝙ par accidit numero tẽpus in quantũ est duo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ numerus numerans est spẽs quãtitatis. ex ꝓdictis aũt habitũ est ꝙ tps est numeratꝰ numerus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ tẽpus nõ est in gñe numeri nisi per accñs ut dictũ est. ⁊ ita ꝑ accidens est etiã in specie: q: est duo. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ mathematica ꝑm esse nõ differũt a naturalibꝰ: ut habet in 2ᵒ phiᵒʳ. ⁊ ita ꝑm esse possunt poni in diffinitiõe. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ in tpe est aggregatio que dicit iteratio. iterat aũt ꝑm esse manens idem in suba. Et ad hoc qḋ obijcit ꝙ nõ entis nõ est iteratio. Dicendum ꝙ hoc uerũ est de pure nõ ente. sed istud est successiuũ nõ hñs positionẽ cui sufficit iteratio alicuius manentis in suba: ⁊ iterũ atq; iteruz accepti ꝑm esse. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ motꝰ est sed est de numero nõ pmanẽtium in esse cõtinuorum tñ ⁊ nõ est accipe aliqḋ nũc in quo sit esse motus ⁊ esse suuz est fieri: ⁊ factũ esse suũ est nõ esse motum: ⁊ ideo nõ ꝓcedit obiectio q: non est gñalr̃ uerum ꝙ nihil sit qḋ nõ pmanet ꝑm sbaz ⁊ eẽ uel ꝑm sbaz ⁊ nõ ꝑm eẽ. ⁊ est istãtia in motu cuiꝰ esse est in fieri in q̃ nihil pmanet ꝑm sbaz ⁊ eẽ. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ tpus mẽsurat motũ simplr̃ q: est ipsius nũerus: ꝺ̃ q̃ ad nos motus mẽsurat tpus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ diffõ illa non est circularis. Si eni ꝑus ⁊ posterius exponat de ꝑori ⁊ posteriori in motu: tũc ꝑus ⁊ posteriꝰ nõ dicũt cãz ꝑm quã tpus est nũerus: ⁊ ꝑm hũc modũ notiꝰ ponit in diffinitiõe minus noti sicut causa ⁊ effectꝰ. Si aũt ꝑus ⁊ posteriꝰ dicant ptes tpis: tunc pñt accipi duobꝰ modis. Si eni accipiant ut ptes ꝯtinui tñ tũc diffiniunt ꝑ suũ totũ q: nõ hñt esse nisi in suo toto ⁊ diffinitio explicat eẽ. Si aũt accipiunt ut ꝑnᵃ totiꝰ tũc hñt diffinire suũ totũ ut dicit Ar. in ꝑnᵒ phiᵒʳ. ꝙ tũc arbitramur cognoscẽ cõpositũ cuz cognoscimus ex q̃bus ⁊ q̃ȝtis. est tñ alio modo

prius ꝛ posterius in tpe dicūt rōnem illius differentie ꝓm quā tēpus participat nām̄:ꝛ sic iterū ponit in diffi/ nitione tpis ꝓm ꝙ est numerus.ꝛ hoc videt notare mo dus loquēdi ꝓm prius ꝛ posterius.Cū enim dicit tēpus est numerus ꝓm prius ꝛ posterius contrahit per ultimā differētiā numerus ad duo qui est minimus numerus: ut habitū est ante.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tēpus est men sura motus perse ꝛ mēsura quietis per accñs.s.in cōpa/ ratione ad motū:q: nō dñr quiescere nisi mobilia ꝓpe ꝓm phiam loquēdo.ꝛ iō potiꝰ diffinit ꝑ motū ꝗ̄ ꝑ qēte.

¶ Articulus 2ꝰ.De suba ipsius tpis:que est nunc.

Ertio queritur de substan/ tia ipius tēporis que est nūc.Et querit primo utrū ipm sit suba tpis.ꝛ ꝯñter utrum vnuꝫ sit uel plura. ¶ Qō nō sit suba ꝓbat.Nunc se hēt ad tēpus sicut pū/ ctū ad lineā:sed punctū nō est suba linee:ergo nec nūc est suba tpis.Preterea oē quātū est diuisibile ꝫ suā sb/ stātiā:nūc aūt est idiuisibile ꝓm suā subam ergo nūc nō est suba quāti ergo nec tps.¶ Itē nullus terminus est suba terminati oē nūc est terminꝰ tpis ǧ nō est sba tpis. Preterea qd uocat ibi suba aut forma aut mā:aut cōpo situ:q: suba diuidit in hec tria in pnºscōi libri de aīa.Si dr ꝙ materia:sed materia est ex quo fit res.ǧ ex nūc fiet tēpus qō est incōueniēs.q: dicit phus ꝙ si infinita indi uisibilia accipias nihil maius efficies:sed tpus est quā/ tum ergo non efficit ex nunc.Si forma dr suba sed for/ ma est que dat esse rei:ǧ ab indiuisibili esset esse diuisi/ bilis.ꝛ ulteriꝰa nō diuisibili hēret esse diuisibile.Ex quo sequit ꝙ vnū contradictorioꝝ esset esse alterius:qō est ipossibile.Si aūt sba dr cōpositū hoc est incōueniēs:q: sic nūc esset tota natura tpis sicut totū cōpositū ex corpe ꝛ aīa est tota natura hoīs.¶ Iuxta hoc querit utrum sit vnum nunc uel plura.Et videt ꝙ plura:quia nullius diuisibilis quāti est vnus terminus.tēpus aūt est diuisi bile quātum:ergo ipsius nō est vnus terminus sed nūc est terminus ergo nunc nō est vnū.¶ Qō aūt nunc sit terminus ꝓbat ex hoc ꝙ est indiuisibile ens in natura tpis.sicut indiuisibile ens in natura linee est terminus linee ꝛ indiuisibile ens in natura quāti:cuiusqꝫ est ter/ minus illius.Preterea in linea est pūctus terminans: ꝛ est punctus cōtinuans:ꝛ querit utrū similiter sit in tē pore.ꝙ sit ibi nunc terminans in principio ꝛ fine patet per hoc ꝙ motus aliquis terminat ad nūc ꝛ incipit in nunc:sed ꝙ sit ibi nunc cōtinuās videt q: aliter partes tēporis nō essent cōtinue:ꝛ ita in tpe sunt tria nūc.vnū cōtinuans ꝛ duo terminātia.¶ Item in quolibet cōti/ nuo indiuisibilia infinita sunt cōtinuātia:qō nō est esse simpr infinita:q: cōtinuans in quanto est in potētia:sed tpus est cōtinuuꝫ ergo indiuisibilia cōtinua in ipso sunt infinita:ꝛ ita nō est tn̄ vnum nunc sed multa.Preterea aliter nō esset dictū qō dr in 6º phoꝝ ꝛ in multis alijs lo cis.ꝙ inter quelibet duo nunc est tēpus medium:sicut inter quelibet puncta est linea nisi essent plura nunc. ¶ Si hoc dicat supponat ꝙ nunc est indiuisibile ens in successiuo quāto qō nō ꝑmanet in partibus.Et que/ rat utrum nunc qō est aut manet aut corrumpit.si ma/ net tunc non pōt manere nisi gr̄a tpis in quo manet ꝛ tunc iam esset incōueniēs Aristotelis ꝙ simul essent ea que sunt in millesimū annum ꝛ que sunt nunc.Prete/ rea motus nō manet ꝛ tēpus est passio motus.ergo tē/ pus nō manet ergo nec illō cuius suba nō est nisi in tē/ pore:ꝛ hoc est nunc.¶ Si aūt corrumpit aut corrūpit in se aut in ꝯsequēti qō est post ipꝫ.Si in se sed nihil cor rumpit in se nisi qō est in se:ergo simul est in se ꝛ corrū/ pit in se:ꝛ ita simul est in se ꝛ nō est in se:qō est incōue/ niēs.Qō aūt sequit ꝙ simul sit ꝛ nō sit patet per diffini/ tionē de simul qō diffinit uel in cōparatione ad vnum locum uel ad vnuꝫ nunc uel instans uel tēpus.ergo nō corrumpit in se ex quo est hoc incōueniēs.¶ Si autē corrūpit in eo qō est post aut in ꝓximo qō est post aut in nō ꝓximo.Si in ꝓximo ergo est in ꝓximo.alr enim nō corrumperet in eo.ergo in successiuo duo nūc sunt simul:sed hoc est impossibile:q: in successiuo nunqꝫ est bis idem:ut dicit Auicēna.Si aūt corrumpit in nō ꝓxi mo qō est post nunc oportet ꝙ cum omnibus interme dijs sit:ꝛ sic iterum sequitur inconueniens predictum. ¶ Solutio dicimus cum pho ꝙ nunc est suba tpis:q: tempus nihil aliud est ꝗ̄ nunc fluens fluxu suo suscipi/ ens esse cōtinui.ꝛ qualiter hoc sit pōt videri per motuꝫ motus enim qui dicit loci mutatio nihil aliud est ꝗ̄ ubi fluens:cuius suba est vnuꝫ:ubi ꝓm esse diuersificatū:ita tn̄ ꝙ illud vnuꝫ ubi nō sit vnum numero:q: in hoc dif/ fert a tpe.Sed hoc dico ubi qō est accipe de loci mutati one qō est in mobili:siue in eo qō fert ꝛ illi rñdet nunc qō est sba tpis.¶ Ad illud ergo qō obijcit primo dici mus ꝙ punctuꝫ ad lineam ꝛ nunc ad tēpus in quibus/ dam sir se hñt:in quibusdā dissimiliter in terminando enim ꝛ ꝯtinuādo quodāmodo similr se hñt:sed in eēn/ tiando ut ita dicā siue substātificādo nō hñt se similiter: q: punctū nō facit lineā:nec fluens neqꝫ nō fluens sed nunc fluxu suo facit tēpus.ꝛ ideo punctū nō est suba li/ nee nisi forte ꝓm ꝙ differētia idirecte predicata de spe/ cie de suba ꝓm ꝙ dicit phus in posterioribus.ꝙ pūctū suba positiua est.q: cuꝫ diffinit linea dicit longitudo si ne latitudine terminata ad duo pūcta.Dico aūt ꝙ nūc ꝛ punctū in terminādo ꝛ cōtinuādo quodāmodo simi/ liter se hñt:q: in linea est accipe duo puncta terminātia actu.Sed Auicēna probat ꝙ nunc terminās in tpe nō est actu eo ꝙ nō est iterruptio tpis ꝓm suā nām:sed ꝓm intellectuꝫ tn̄ uel ꝓm cōparationem ad motū aliquem terminatū.Similiter punctū continuās est principium ꝛ finis:ꝛ idcirco qui utit puncto cōtinuante bis utit eo/ dem.ꝛ ideo quiescere accidit ei hoc est si motus sit per lineā ita ꝙ mobile utat puncto cōtinuāte utet eo in ra/ tione finis ad precedentē magnitudinē:ꝛ ita utet ipo in motum esse:q: moueri siue motus nō est in fine alicuiꝰ magnitudinis:ut ꝓbat in 6º phisicoꝝ.Si aūt utit ipo in rōne principij tunc utet ipso ut post qō est motus in se/ quēti magnitudine.Sed quicūqꝫ utit puncto utit ipso in nunc:sed bis utit puncto ergo utit eo in duobꝰ nūc: ꝛ inter quelibet duo nunc est tēpus mediuꝫ:ergo inter nunc in quo utit puncto eodem ut principio erit tēpus mediū ꝛ in illo est quies.Et hoc est quod dicit philoso phus in 4º phisicoꝝ.ꝙ qñ mobile vno puncto utitur in duobus quiescere accidit.Est ergo dissimilitudo ꝙ pū ctus qui est in linea continuans bene accipit ut finis ꝛ principiū ita ꝙ nihil est mediū:sed nūc nunqꝫ pōt acci/ pi ut finis ꝛ principiū nisi cadat tempus mediū cui qe/ scere accidit.¶ Ad aliud dicimus ꝙ duplr dr sba.s.ꝙ quid erat esse ꝛ sic nunc nō est sba tpis ꝛ indiuisibile nō est sba diuisibilis:ꝛ est sba que est id qō est res:ꝛ sic bñ pōt esse aliqō indiuisibile suba diuisibilis:sed tn̄ est di/ uisibilis ab alio:ꝛ sic nunc est suba tpis:eius esse tn̄ est ab alio:qō est fluxus ipsius nūc de ꝑterito in futurum. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ terminus in rōne termini nō est sba terminati.Sed nūc duobꝰmodis accipit ut dicit Auicēna.ꝛ illa acceptio ꝑpendit ad similitudinē pūcti. ponamus enī per ipossibile ꝙ sit pūctꝰ fluēs ꝑ lineā.pū ctꝰ ille fluxu suo ꝯtinuo faciet lineā successiuā que ꝑma nētiā nō hēat in partibꝰ nisi sbam pūcti.ꝫ esse hēt alterū ꝓm ꝙ pūctꝰ est hic ꝛ ibi in longitudine ante ꝛ post ꝛ cū illo pūcto silitudinē hēt nūc qō est sba tpis:ꝛ hoc modo nō accipit ut terminus.Sic iterū in mathematica lōgi/ tudie est terminus pūctꝰ ꝛ cuꝫ illo silitudinē hēt nūc ꝓm ꝙ est terminus tpis:ꝫ nō est terminꝰ actu ut ꝑdictū est: sed in cōparatione ad intellectū uel ad aliquē motū ter minatū.Et si qs uellet distinguere ꝓm Auicēnā diceret

ꝙ nũc qđ est sub͞a tp̄is dicit̄ improp̄e instãs. nũc aũt qđ est terminus tp̄is retinet nomẽ ipsius nũc. ⁊ hoc est qđ dicit̄ ꝙ instãs dicit̄ q̄si nõ stãs. ¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ sub͞a dicit̄ ibi id qđ est res ⁊ illa diuisio que est in mãm ⁊ formã ⁊ cõpositũ tenet in hijs que ꝑm nãm ad p̄dicamẽtũ sube ordinant̄. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit̄ distinguẽdũ est ꝙ tp̄s põt ꝯsiderari ꝑm suã naturã uel ꝑm cõparationẽ ad nos ⁊ ad motus terminatos in ipso. Si ultimo mõ ꝯsideraf̄: tũc in ipso significabilia sunt plura nũc hoc est ꝙ ꝑm eẽ plura sunt nũc. Si aũt p̄mo mõ cõsideraf̄ tũc tota sub͞a tp̄is est vnũ nunc manẽs semp ꝑm subam vnũ ⁊ idẽ: sed ꝑm eẽ hẽt pluralitatẽ. Et si queraf̄ q̄liter ꝑm eẽ sint plura ⁊ utrũ maneãt uel corrũpant̄. Dicimus ꝙ corrũpunt̄ ꝑm eẽ ipsa nũc. ¶ Ad hoc qđ q̄rit̄ utrũ in se uel in alio. Dicimus ꝙ in se. ¶ Ad hoc autẽ qđ ꝯcludit ꝙ ita idẽ corrũpit̄ ⁊ est siue manet in se simul Dicimus ꝙ hoc nihil est incõueniẽs: q: nõ ꝑm idẽ corrũpit̄ ⁊ manet sed manet ꝑm subam ⁊ corrũpit̄ ꝑm esse. ¶ Ad hoc aũt qđ obijcit̄ ꝙ ꝑm hoc simul sunt que hodie ⁊ que in millesimũ annũ expectant̄. Dicimus ꝙ nõ sequit̄ q: tp̄alia non sunt in nũc sed in eẽ temporis ⁊ illud esse non est idem.

¶ Articulus 13°. Utrum tempus sit causatum a motu uel non sit sine motu.

Quarto queritur Utruȝ tempus sit causatum a motu uel non sit sine motu. Et videt̄ ꝙ sic: quia dicit p̄hus Sicut motus sequitur magnitudinẽ ita tp̄s sequit̄ motũ. sed p̄eũte magnitudine oĩno p̄imit̄ motus localis. ergo p̄eũte motu oĩno p̄imit̄ tẽpus. ⁊ ita tẽpus non est sine motu. Preterea dicit Auicẽna ꝙ motus numerat tp̄s: q: facit eẽ numerũ qui est tp̄s. Si ergo motus facit eẽ numerũ qui est tp̄s motus facit eẽ tp̄s: ergo destructo motu nõ est tp̄s. Preterea tp̄s est passio mot⁹: sed destructo subo destruet̄ passio: ḡ destructo motu destruet̄ tp̄s. Preterea in 6° phi°ꝝ habet̄ frequẽter ꝙ si motus est necesse est tp̄s eẽ. ⁊ si tp̄s est necesse est motũ eẽ. ergo videt̄ ꝙ ista posita se ponãt ⁊ p̄empta se p̄imãt: ⁊ ita vnũ nõ est sine altero. ¶ Contra dicit p̄hus in 4° phi°ꝝ ꝙ tp̄s est aliq̄d plus oĩ eo qđ est in ipo: sed motus est in tp̄e ergo tẽpus est aliq̄d plus oĩ motu ⁊ manet motu nõ exñte. ergo tp̄s manet motu nõ exñte. ¶ Itẽ si aliq̄ duo sunt simul sic ꝙ vnũ hẽt prius ⁊ posterius nõ manẽtia ꝑm eẽ manẽtia aũt ꝑm sb͞am ⁊ aliud hẽt p̄us ⁊ posterius nõ manẽtia neq; ꝑm eẽ neqȝ ꝑm subam: necesse est ꝙ destructo illo qđ nõ manet neqȝ ꝑm eẽ neqȝ ꝑm subam maneat illud qđ manet ꝑm sb͞stãtiã ⁊ nõ ꝑȝ eẽ. Probatio. Sub͞a manẽs nõ dependet a sub͞a nõ manẽte: q: aliter ꝯtradictoriũ dependeret a ꝯtradictorio. sed q̄ñcũqȝ aliq̄d nõ dependet ab alio põt manere illo nõ exñte: sed manẽs ꝑm subam nõ dependet a nõ manẽte: ergo ⁊ illo nõ exñte põt manere. mõ resumat̄ p̄mũ. motus ⁊ tẽpus sic se hñt ꝙ tẽpus manet ꝑm subam ⁊ nõ ꝑm eẽ. motus aũt non manet neqȝ ꝑm subam neqȝ ꝑm eẽ: ergo tp̄s põt eẽ sine motu. Qđ aũt tp̄s sic se hẽat hoc supponit̄ a p̄ho ⁊ apud determinatis. Qđ ꝟo motus sic se hẽat ut p̄dictũ est ꝓbat̄. sic det̄ ꝙ motus maneat ꝑm subam tũc nõ, manebit nisi in mobili: ergo quemadmodũ sub͞a tp̄is adhuc est: ita sub͞a motus p̄teriti adhuc eẽt. sed mobile p̄teritũ qđ mouebat̄ in p̄terito possibile est nõ eẽ. Si enim aliq̄d qđ motum est in p̄terito ⁊ mõ est corruptũ mobile: ergo illud nõ est: ſȝ si sub͞a motus eius est in mobili est: ⁊ si in mobili est mobile est: ergo mobile qđ nõ est est hoc autẽ est impossibile: ḡ sub͞a motus nõ est manẽs. ¶ Itẽ nũc in tp̄e ut dicit p̄hus rñdet sube ipsius mobilis ⁊ tp̄s motui. sed sub͞a ipsius mobilis manet post motũ. ergo sub͞a ipsius nũc manet post motũ: sed nũc nõ hẽt eẽ nisi in tp̄e ergo tp̄s est post motũ. ¶ Solutio sicut p̄us habitũ est tp̄s dicit̄ dup̄r. Qđdam tẽpus est mẽsura cuiuscũqȝ mutationis siue simplicis siue cõpositi ⁊ illius nũc nihil ꝓhibet cõseq ad nũc. ⁊ hoc bñ põt eẽ sine motu. sed tẽpus ꝯsideratũ a p̄his qđ est mẽsura p̄mi mobilis nõ põt eẽ sine motu. ⁊ de hoc loquẽdo ꝯcedimus p̄mas rõnes. ¶ Et rñdemus ad obiecta in ꝯtrariũ ꝙ cũ dicit p̄hus ꝙ tẽpus est aliq̄d ma⁹ oĩ eo qđ est in tp̄e. Loq̄tur de esse in tp̄e ꝑm ꝙ idẽ est in tp̄e qđ est in numero. q̄cq̄d autẽ est in numero sic se hẽt ad numerũ illũ: ꝙ etiã alia p̄nt mẽsurari ⁊ numerari p̄ numerũ illũ: ⁊ sic ea que sunt in tp̄e sic se hñt ad tp̄s qđ tp̄s etiã põt esse mẽsura alioꝝ ⁊ sic uerũ est ꝙ tp̄s est ad plus oĩ eo qđ est in tp̄e. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ tẽpus manet ꝑm subam ⁊ nõ ꝑm eẽ. ⁊ motus neqȝ ꝑm subam neqȝ ꝑm eẽ. ⁊ tñ dependet tẽpus a motu. sed bñ sequit̄ ex illa rõne ꝙ sub͞a tp̄is nõ dependet a sub͞a motus: sed dependet a sub͞a mobilis ꝑm ꝙ est in motu: ⁊ ideo illo non exñte in motu nõ est sb͞a tp̄is. Qualiter aũt hoc sit patebit in solutione seq̄ntis obiectionis. ¶ Ad quã rñdẽdum est ꝙ substãtia mobilis manet post motũ ⁊ sic nõ causat ipsum nũc tp̄is. q: nũc tp̄is ꝑm ꝙ a p̄his ꝯsideratur est nũc ꝯiũctũ p̄ori ⁊ posteriori ⁊ ideo nõ causat̄ sb͞a mobilis quoqȝ mõ ꝯsiderata: sed ꝯsiderata in motu ꝑm ꝙ hui⁹: ⁊ hoc est qđ dicit p̄hs in 4° phi°ꝝ. Tẽpus dicimus seq motũ ⁊ siliter pũctũ id qđ fert̄ quo motum cognoscimus ⁊ p̄us in ipso ⁊ posterius. hoc autẽ idẽ in re rõne aũt aliud sicut sophiste accipiũt alterũ coriscuȝ in theatro esse ⁊ coriscũ in foro ⁊ hoc, iam in eo qđ alibi ⁊ alibi ẽ alterz: id aũt qđ fert̄ seq̄tur ipm nũc sic tp̄s motũ.

¶ Articulus 14°. Quare tempus dicat̄ per se quantitas continua ⁊ non motus.

Quinto queritur Quare tempus dicatur quantitas continua perse ⁊ non motus. Et videtur ꝙ nõ sit ꝯtinua quãtitas: quia ex indiuisibili nõ fit diuisibile: sed nũc est indiuisibile ꝑm sb͞stãtiam: ergo ex ipso nõ fit tẽpus ꝯtinuuȝ ꝑm sb͞am. Itẽ pũctus suppositus motui ꝓpter indiuisibilitatẽ sui non põt mẽsurare motũ. ⁊ hoc est ideo q: pũctus nõ põt fieri diuisibilis ⁊ ita nõ põt fieri ꝯtinuũ ⁊ mẽsura: ergo cuȝ nũc sic supponit̄ motui siliter ꝓpter indiuisibilitatẽ sui nõ põt numerare ⁊ mẽsurare motum neqȝ fieri mẽsura ꝯtinua: ⁊ ita nõ põt fieri quãtitas ꝯtinua ꝑm subam. Itẽ nihil mẽsurat maius se nisi p̄us mensuret minus se uel eq̄le sibi ſȝ tẽp⁹ est numerus ipsius nũc: ergo numero ipsius nũc mẽsurabit motũ: ergo nõ nũc mẽsurabit maius se nisi p̄us mẽsuret minus se uel eq̄le sibi: sed minus se nõ est q: ip̄m est indiuisibile: nõ ergo mẽsurat minus se ergo eq̄le sibi: sed hoc est impossibile: q: indiuisibile nõ mẽsurat̄. ergo etiã ipsum nũc nõ est mẽsura. ergo neqȝ numerus ipsius nũc erit mẽsura: q: numerus indiuisibiliũ nihil mẽsurat. ⁊ si nõ est mẽsura nõ est quãtitas: q: oĩs quãtitas aliq̄d mẽsurat. ¶ Juxta hoc querit̄ q̄re tẽpus dicat̄ quãtitas perse ⁊ nõ motus. Videt̄ enim oppositũ: q: p̄hus dicit ꝙ motus est ꝯtinuus ꝓpter spatiũ: ⁊ tẽpus ꝓpter motũ in 4° phi°ꝝ. ergo videt̄ ꝙ cum tp̄s ꝯtinuitatẽ hẽat a motu ꝙ motus magis sit ꝯtinuũ perse ⁊ tẽpus per accñs. ¶ Itẽ hoc videt̄ per aliã auctoritatẽ que est in 5° metha^cc. quedã dicunt̄ quãtitates sicut motus ⁊ tẽpus. ista enim dicunt̄ quãtitates ⁊ ꝯtinue: q: illa quoꝝ ista sunt passiones diuidunt̄. ⁊ dico nõ motum. i. mobile siue id qđ fert̄ sed in quo mouet̄. i. spatium: q̄ñ idẽ qđ est quãtitas motus est etiã quãtitas ⁊ tẽpus propter motũ: ergo tẽpus habet quãtitatẽ ꝓpter motum ⁊ ita per accñs. Solutio. dicimus ꝙ tẽpus est quãtitas cõtinua sicut ꝓbat p̄hus in p̄dicamẽtis dicẽs: ꝙ p̄ñs copulat̄ ad p̄teritũ ⁊ futuruȝ. ¶ Ad p̄mum ergo dicimus ꝙ duplex est indiuisibile. s. indiuisibile qđ est tñ termin⁹ diuisibilis ⁊ nullo mõ substãtia ipsius diuisibilis nec habẽs aliquã potẽtiam ad hoc ꝙ ipsum efficiat diuisibile

ɓm suum eē ⁊ ex illo indiuisibili nunq̄ꝫ efficiť diuisibile ⁊ sic pūctum est diuisibile in linea. ¶ Item est aliud indiuisibile qđ est substātia rei diuisibilis non tm̄ terminus hn̄s etiā potētiā ad diuisibilitatē ɓm suum esse ⁊ sic nūc est indiuisibile: ⁊ ex illo pōt bn̄ fieri diuisibile si accipiať ɓm suū eē ⁊ nō ɓm hoc qđ est idiuisibile. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō est simile de pūcto ⁊ nūc ut iam patuit ex p̄dictis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nūc ɓm ꝙ est idiuisibile nō mēsurat: sed ɓm ꝙ accipiť ɓm suuꝫ eē in p̄ori ⁊ posteriori. Illa aūt obiectio p̄cessit tanq̄ꝫ nūc ɓm substātiā mēsuraret. ¶ Ad id qđ iuxta hoc queriť dicendū ꝙ tēpus duobus modis cōsiderať. s. in se ⁊ sic est per se sp̄s quātitatis: q: ptes eius copulanť ad cōem terminū. Si aūt ꝯsiderať in cōparatiōe ad causam tūc hēt ꝯtinuitatē per motū sic dicit Auicēna. ⁊ sic est ꝯtinuū per aliđ ⁊ sic loquunť auctoritates in 4° phi^or^ ⁊ 5° metha^ce^. ¶ Ad hoc aūt qđ queriť q̄re motus non dicat quātitatē per se patet solutio ex dictis: q: motus in partibus suis nō manet neq̄ꝫ ɓm subam neq̄ꝫ ɓm eē: ⁊ ita nō possunt copulari per se: sed si copulanť hoc est gr̄a spatij sup̄ qđ ē mot^o^

¶ Articulus 15°. Qualr̄ tp̄s sit vnū de 4^or^ coequeuis.

Sexto queritur Qualiter tempus sit vnum de q̄tuor coequeuis. Et videtur ꝙ nō sit: q: tēpus est mēsura motus p̄mi mobilis ut dictū est. ⁊ motus illius factus est q̄rto die. an̄ aūt quartuꝫ diē facta fuit p̄ma materia: ergo tēpus nō est coequeuū materie sed post. Si forte dicať ꝙ tēpus non accipiť ibi p:o mēsura adiacēte motui p̄mi mobilis sed p:o mēsura adiacēte cuicūq̄ꝫ mutationi. Cōtra. qcq̄d est an̄ omnē diē naturalē ⁊ artificialē hoc est an̄ oē tēpus. celū ⁊ terra i. celū empireū ⁊ p̄ma materia causata sunt an̄ oēm diē naturalē: ergo cūcta sunt an̄ oē tempus. Probatio maioris. Tēpus nō est nisi in die ⁊ nocte. ergo qđ est an̄ dieꝫ ⁊ nocteꝫ est ante oē tēpus. Si aūt diceret ꝙ tēpus esset an̄ oēm diē tūc eēt totū extra suas partes: qđ eēt incōueniēs. Si forte dicať ꝙ tēpus nō est extra naturalē diem sed tm̄ est extra diē ⁊ noctē hoc erit ꝯtra diffinitionē diei naturalis: q: dies nāl̄is est qui cōstituiť ex die ⁊ nocte. mino: accipiť in lr̄a Augustini in. xij° ꝯfessionū. Preterea videť ꝙ sit an̄ reliq̄ tria. sic nullius rei fieri coequeuū est eidē rei facte: ergo nec mēsura ipsius fieri coequeua est: sed tēpus est mēsura ipsius fieri ut habeť per diffinitionē ipsius fieri sup:a positā Dionysij. ergo tēpus nō est coequeuū alijs rebus factis. s. mā̄e: ⁊ angelis: ⁊ celo. Hoc idē videť per Aug^m^ ⁊ poniť tricesima distinctiōe p̄mi sniarum. Quisq̄s extiterit qui eternū solū deum dicat tp̄a xo nō eē eterna p̄pter uariabilitatē ⁊ mutabilitatem: sed tm̄ tp̄a nō cepisse eē in tp̄e q: nō erat tēpus ante q̄ꝫ tp̄a incipent eē: ⁊ ideo nō in tp̄e accidit deo ut deus esset: q: ipso: tēpo: dn̄s erat que utiq̄ꝫ nō in tp̄e esse ceperūt. Quid rn̄debit de hoīe qui in tp̄e factus est. Ex hoc accipiť ꝙ hoc nomē dn̄s tpaliter conuenit deo ⁊ nō ab eterno: ⁊ qđ est dn̄s tp̄is nō est ex tp̄e: sed aliarū rerum dn̄s est ex tp̄e. Etrō Augustini est ut patet in ip̄a auctoritate: q: ex notat o:dinē ⁊ tēpus nō est an̄ se sed est ante alias creaturas: ergo nō est coequeuū. ¶ Preterea dicit Aug^o^ in. xij° ꝯfessionū. P:o rn̄sione uerum est in fo:mitatē p̄mā vices tēpo: nō hēre: q: nulla pōt eē vicissitudo ubi nulla est fo:ma. sed info:mitas p̄ma est materia p̄ma ⁊ mā̄ p̄ma est extra tēpus: ⁊ ita nō est coequeua Itē quecūq̄ꝫ sunt coequeua in aliquo sūt coequeua qđ est ut mēsura: ergo si ista q̄tuor sunt coequeua erūt coequeua in qnto: ⁊ illud qntū aut est coequeuū: aut nō cōstat ꝙ sic: q: aliter nō eēnt coequeua in ipso: ergo erunt coequeua iterū in 6° ⁊ sic in infinitū. Sed dicit ph̄us ꝙ nō ꝯtingit intelligētē ifinita tr̄sire: ergo falsum est ꝙ tēpus sit coequeuū alicui. ¶ Solutio. dicim^o^ ꝙ tp̄s multipliciter accipiť. qn̄q̄ꝫ eni accipiť tēpus gn̄aliter p:o mēsura cuiuscūq̄ꝫ mutationis uel fieri siue simplicia sint illa siue cōposita. ⁊ ɓm hoc dicimus ꝙ angeli moueť in tp̄e ⁊ intelligūt in tp̄e ɓm discursum angelice intelligētie sup res intelligibiles in cognitione uesptina. q: ɓm matutinā cognitionē attingūt eternitatē ut sup̄ hitū est. Hoc mō etiā dicimus ꝙ fieri creationis qđ nihil aliud est q̄ꝫ creaturā nūc esse ⁊ ante nihil fuisse est in tp̄e ⁊ sic intelligiť hoc qđ dicit Aug^o^. ꝙ est dn̄s a^or^ ex tp̄e ⁊ non ip̄ius tp̄is. q: inceptio rei que ibi dr̄ fieri per intellectuꝫ est an̄ p̄fectionē eiusdē rei. Et per hoc etiā patet solutio obiectionis p̄cedētis illā auctoritatē que idem cōcludit cū auctoritate. Licet aūt tēpus sic dictū sit ante p̄fectionē rei ɓm intellectū tm̄ ɓm sui substātiā est cū re ip̄a: ⁊ hoc ideo q: fieri illud ɓm sbstātiā nihil aliud est q̄ꝫ creaturā p̄mo incepisse ⁊ an̄ nō fuisse ut habeť in q̄ōne de creatione. Per hoc patet qualiter tēpus ɓm sui substātiam est vnū de coequeuis cū tm̄ ɓm rōnē hēat o:dinē p̄oritatis. ad alia aliter accipiť tēpus p:o mēsura mutationis que est sup materiā siue sit sbiecto siue nō sbiecto ⁊ ɓm hoc dicit Aug^o^. ꝙ info:mitas p̄ma nō est in tp̄e: q: in info:mitate p̄ma nō est aliqua mutatio ⁊ tm̄ est i tp̄e qđ p̄mo mō dictū est tēpus. ¶ Ex hoc etiā patet solutio ad hoc qđ dicit Aug^o^. ꝙ celū ⁊ terra sunt an̄ oēm diē: q: accipiť ibi dies p̄ut ꝯstituiť ex horis mēsurātibus mutationeꝫ quācūq̄ꝫ: q: nec celū empireū mutationi sbiectū est nec etiā p̄ma materia ɓm ꝙ sic accipiť. ¶ Et qđ obijcit de die nāli dicimus ꝙ dies naturalis duobus modis diffinit in cōparatione ad suas ptes que sunt tm̄ ptes ut materia. sic dies naturalis est qui ꝯstituiť ex. xxiiij^or^ horis diffiniť etiā in cōparatione ad ptes ut ad causam efficiētē sic. Dies naturalis est qui ꝯstituitur ex die artificiali ⁊ nocte ⁊ ɓm p̄mā diffinitionē ⁊ secūdo mō ꝯsideratū. tēpus nihil est an̄ oēm diē. Sed ɓm secūdā diffinitionem ⁊ p̄mo mō ꝯsideratū tēpus aliq̄d est an̄ oēm diē. Aliter aūt dr̄ tēpus mēsura motus p̄mi mobilis ⁊ per ꝯsequēs alio: motuū qui causanť ab illo ⁊ sic multa sunt creata an̄ tēpus. Et sic patet solutio p̄me obiectiōis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ coequeuū exponēdū est negatiue sicut oīa p̄ma. Un̄ cuꝫ dr̄ ꝙ 4^or^ sunt coequeua: sensus est ꝙ ista 4^or^ ɓm suū eē ⁊ substātiā nō se p̄cedūt inuicē. Et ita patet ꝙ nō itur in infinitum.

¶ Articulus 16°. Quare tēpus magis dicať causa co:ruptionis q̄ꝫ generationis.

Septimo queritur Quare tempus magis dicatur causa co:ruptionis q̄ꝫ gn̄ationis. Videť enim ꝙ nō: q: oīs motus est i tp̄e. ergo sicut est causa co:ruptionis est ⁊ causa alterationis ⁊ gn̄ationis ⁊c̄. Preterea videť ꝙ nullius ho: sit causa. gn̄atio enim ⁊ co:ruptio ⁊ alij motus causanť a p̄ncipijs extrinsecis uel extrinsecis agētibus ⁊ patiētibus ⁊ sufficiēter ab illis. ergo tēpus nō est vna causarū co:ruptionis. Preterea si eēt causa deberet determiari inter alias causas co:ruptionis ⁊ gn̄ationis in libro de gn̄atione ⁊ co:ruptione. Itē passio nō est causa subiecti sed potius ecōuerso. ergo tēpus cū sit passio motus uel mutationis nō est causa alicuius mutationis p̄se ⁊ gn̄ationis per accidēs. Si enim p̄se causa est co:ruptionis tūc maxie deberet eā causare in subiecto sibi p̄p:io ⁊ ita celū eēt co:ruptibile. Preterea queriť q̄re rep̄hendunť illi qui dicūt ip̄m sapiētissimū. cū Job dicat ꝙ in antiq̄s est sapiētia ⁊ multo tp̄e p:udētia. ⁊ Aristoteles dicit in 3° thopicorū. ꝙ vnūquodq̄ꝫ in quo tp̄e magis ualet ip̄ꝫ magis est eligēdū ut tēperātia in iuuētute. p:udētia in senectute: ⁊ nemo eligit iuuenes duces: eo ꝙ nō ꝯstat eos eē sapiētes: ⁊ ita videť tēpus eē sapiētissimū. Si forte fiat vis in eo ꝙ tēpus nō est p̄nceps discipline per hoc etiā nō erit insipiētissimū. Preterea dicit Josue ph̄us. ꝙ deus ideo antiquus vitā longā inclusit q: studuerūt in rebus lau

dabilibus in astris.s.quorum experimētū certū nō accipit nisi in tpe lōgo: et ita videt qđ tps sit causa experimēti certi qđ est pncipiū sciētie ut dicit Aristoteles in li° posteriorum. Idē videt dicē Ypocras in pn° afforismoꝝ. Uita breuis ars lōga expimētum fallax iudicium difficile. ¶ Solutio. dicimus cū aplo ad hebreos. qđ antiquat et senescit ppe interitū est. Unde tēpus est causa corruptionis magis qꝫ gnationis in corruptibili qđ aptū natū est accipe corruptionē in tpe. et hoc est qđ dicit phs qđ ipm est causa corruptionis magis qꝫ gnationis propter mutationē quā mēsurat que facit distare a pn°. Si autē aliqd gnat in tpe siue simplr siue bm qd et simplr ut sba bm qd hꝫ qđ de nō sciēte fit sciēs: et hoc fit mouēte aliquo extrinseco et nō tm intrinseco. et ideo in vno est tps causa corruptionis et gnationis. Siliter si ex corruptiōe vnius gnat alterū hoc est iterū per accns respectu tpis. Et ideo notādū qđ illud tēpus qđ est causa corruptionis hꝫ est eē in tpe. et ideo phus hoc etiā dicit ibi. Ubi determinat qd sit eē in tpe: qꝛ in illis que sunt in tpe bm nām suam est ꝯtrarietas. et ideo per actionē caloris cōsūptio fit nālis humidi: cuius ꝯsumptio inducit dissolutionem et causat distātiā ab habitudine pncipioꝝ ꝯtinētiū ipsū in eē pmitus. Et ideo dicit Seneca qđ homo incipit mori ex quo nascit. Dicit enim Auicēna qđ nō fit restauratio sbalis humidi per humidū nutrimētale: sed ipedit calor ne subito cōsumat ipm. et dat exēplū de duplici humido qđ est in lāpade. vnū qđ est imbibitū ligino. alterū qđ est circūfusum. Ubi calor ignis de necessitate aliqd ꝯsumit de humido imbibito: sed tm ne subito ꝯsumat impedit a circūfuso: et ideo etiā mors nālis dicit illa que iducit ex tpe lōgo. Eodē modo dicimus qđ tēpus est causa obliuionis et insipiētie: qꝛ ppter ꝯsumptionē humidi in cerebro et ppter teporē calidi qđ necesse est tepescē consumpta sua materia in qua est efficiunt senes imemorabiles. ¶ Ex hijs patet quō tēpus dicat causa corruptionis perse: qꝛ.s.in ipso in quo est inducit corruptionem hoc mō. quo eē in tpe iducit corruptionē gnationis autem per accns qꝛ nō in ipso in quo est: sed per aliud mouēs ut expimētum uel aliqđ tale inducit gnatio. ¶ Ex hijs patet solutio ad oia pter id qđ obijcit de celo. et ad hoc dicēdū qđ celū bm suā nām nō est in tpe sed bm motū suū: et iterū bm motū suū nō est in tpe ita qđ mensuret a qđā pte tpis: sed qꝛ cōmetit se toti tpi: sed tēpus nō est causa corruptionis nisi in hijs que metit bm ptē sui in hijs enim sunt distātia a pncipio et in alijs non.

¶ Articulus 17°. Quomodo tempus exiuerit in esse.

Octauo queritur Quomodo tēpus exiuerit in eē. aut enim tēpus incepit in tpe. aut in instāti tpis. aut in eternitate. aut in nunc eternitatis. Si in tpe seqtur dupx incōueniēs. Unū est qđ tēpus sit in tpe et sic mēsure est mēsura et tēpus tpis: et hoc deducit in infinitū. Aliud inconueniēs est qđ incipe est initio sui eē qđ est ꝯtra nām ꝯtinui: qꝛ nullū ꝯtinuū habet eē in termino suo siue pncipio uel fine ut pbat in 5° phix. Si aūt incepit in instāti tpis sequunt tria incōueniētia. quoꝝ vnū est qđ tēpus sit in instāti tpis qđ est initiū sui. Aliud est qđ instās indiuisibile sit in instāti indiuisibili: et ex isto ulterius sequunt duo icōueniētia. quorū vnū est qđ indiuisibile mēsuret et indiuisibile mēsuretur: quoꝝ utrūqꝫ est impossibile. Aliud est qđ hoc etiam deducit in infinitum. 3m incōueniens qđ tēpus sic icipit qñ nō est tēpus. Et tūc querit ulterius de inceptione tēporis sicut pus et redibūt pdicta incōueniētia. ¶ Si autem incepit in eternitate ergo fuit in eternitate: qđ iterū est incōueniēs. in oī enim re mēsurata mēsura pportionat mēsurato. Lagena enī mēsurat vinū: et modiū granū: et ulna pānū: et marca aurū: eternitas aūt nō pportionat tpi: qꝛ ipsa est tota simul et sine terminis. tēpus autē successiuū et cū terminis eadē obiectio est si dicat qđ in nūc eternitatis incepit. Si forte dicat qđ incepit in euo: ppter hoc qđ dicit Boetius. Qui tēpus ab euo ire iubes. ¶ Cōtra est qđ supponit ibi et supra pbatū est. qđ euū incepit cū tēpore. Si forte aliqs uelit dicere qđ tempus incepit in initio sui: et tūc nō fuit tēpus: qꝛ successiuū nō est in sui initio: querat de ipso initio in quo ceperit et redibūt eadē icōueniētia. ¶ Solutio dicimus qđ tps incepit in sui initio et tūc nō fuit bm eē sed bm subam: lꝫ enim successiuū bm eē nō sit in sui initio: tm hoc successiuum qđ est tēpus bm subam est in sui initio ut patet ex supra determinatis ubi quesitū fuit de nunc tēporis. Intelligēdū tm est qđ cum dicit tēpus icepit in sui initio prepositio debet notare duplicē hitudinē. s. termini ad terminatū: et sic est uera. uel hitudinē mēsurati ad mēsurās uel ꝯtinētis ad ꝯtētū et sic falsa est. ¶ Ad id aūt qđ obijcit qđ tria sequunt incōueniētia. dicimus qđ nō est uerū: qꝛ nō est incōueniēs qđ tēpus sit in sui initio bm subam nō quātū ad eē. Similiter per distinctionē pposnis patet qđ nō seqtur qđ idiuisibile mēsuret diuisibile: qꝛ nō accipit pposnio in hitudine hac. ¶ Ad id qđ obijcitur de boetio dicēdū est euū ponit ibi pro eternitate et ipro prie: et pposnio ab pōt notare triplicem habitudinē et in quolibet sensu locutio est uera. s. habitudinem cause ad causatū: exēplaris ad exemplum: uel habitudinem ordinis vnius ad alterum.

¶ Articulus 18°. Quid sit esse in tempore.

Nono queritur Quid sit eē in tpe. Et dicit phus qđ esse in tpe est aut tpe: aut pte tpis numerari. Sed tūc querit de hijs que non hñt numerum bm pus et posterius ut qūta oīno. s. eēntia cuiuslibet rei nālis ut hō asinus etc. qliter illa sint in tpe. dicimus enim hō est: et hō fuit: et hō erit: significātes qđ talia sint in tpe. ¶ Si forte dicat qđ eēntia rerū est in adequatione humoꝝ: humores aūt in calidis frigidis humidis et siccis: et ibi ppter ꝯtinuā actionē et passionē est prius et posterius in deperditione et restauratione bm qđ etiam dicit phs. qđ nō est eadē sanitas in mane et in uespe: ita nō possemus dicere qđ eēt idē hō in mane et in uespe Dico aūt actu qꝛ eēt habitu eadē sanitas nisi interueniret infirmitas. Si forte diceret qđ sicut albedo uel sanitas nō cepit in toto sed tm nō est tota simul: et ideo ibi est eē in pterito et in futuro. Similiter est in homie pp hoc qđ nō est totū sil in pterito et i futuro. ¶ CONTRA forme subales sunt forme oīno simplices. forme autem simplices aut oīno sunt simul: aut nō sunt. ita cum hō sit simpx forma ideo nō pōt aliqd hēre humanitatē: uel habebit eā totā simul: et ita rōne illius forme nō erit uerū dicere hō fuit et hō erit. et ita videt qđ talia nō sint in tpe. Preterea querit de celo quō dicat celū est celū fuit celū erit. et fit de oībus gnāliter vnū argumētū simpx bm qđ simplex nō hēt mēsurā bm pus et posterius. sed talia corpora que sunt imortalia bm boetiū sunt simplicia. ergo bm hūc modū nō hēbūt mēsurā. sed tēpus est mēsura hꝫ hūc modū: ergo talia nō sūt in tpe. Preterea querit de dicto quorūdā qui dicūt de qescētibus qete nāli ut oia mobilia que actu non mouent bm qđ possibilia sunt ad motū qđ qes eoꝝ nō est tota simul. videt enim hoc eē falsum: qꝛ qcqd hēt pus et posterius hoc pmo et perse est in tpe: sed nulla qes pmo et perse est in tpe sꝫ per posterius ut dicit phs. ergo nulla qes hēt pus et posterius. ¶ Solutio. dicimus qđ qtuor modis aliqd pprie est in tpe. primo aliqd est in tpe ut in subo: et sic passiones tpis sūt in tpe sicut longum et breue: multū et paucū. 2° aliqd est in tpe sicut id qđ est suba tpis: et sic nūc est in tpe qđ est sbstātia ipsius. 3° mō aliqd est in tēpore sicut terminus in terminato: et sic nūc signatū est in tēpore. 4° mō aliquid est in tpe simpliciter sicut in numero: et hoc est tpe toto:

uel pte tpis mēsurari: z hoc cōtingit duobus modis. s. absolute uel ꝫ cōparatiōez. Absolute adhuc duob° modis. s. per ṗus z posterius. Per ṗus est in tpe motus z mobile ꝫm ꝙ est in motu. Per posterius qes z qescēs ꝫm ꝙ referṫ ad motū. Et per ṗus eē in tpe dicit adhuc duobus modis. s. toto tpe mēsurari: z pte tpis mensurari toto tpe: sicut motus celi. z pte tpis sicut alij mot°. Per cōpationē esse in tpe dicit tribus modis. aut enim id qd cōparaṫ est imobile ꝫm eē z posse z agere: sed cōparaṫ ad rem mutabilē z mobilē ꝫm durationē excellentē in añ z post z cōmutationē. z sic dicit deus est deus fuit deus erit. sensus enim est ut dicit Hieronymus. de° fuit. i. nunꝗ̄ defuit. deus erit. i. nunꝗ̄ deerit. deus est. i. semper est. Aut id qd cōpaṫ ꝫm eē est imobile ꝫ ꝫm posse qd est ꝯiūctū motui est mobile: q: mobile est ꝫm vicissitudinē: z sic angelus dicit eē in tpe ꝫm oēs driās téporis. q: potētia angeli vicissitudinaṫ per actus itelligēdo diuersa z uolēdo. z ꝫm hoc dicit Aug°. ꝙ deus creaturā spūalem mouet per tēpus. creaturā ṽo corpalē per tēpus z locū. aut ꝙ eē qd rei est totū simul se hēt potētiā ad motū cōtinuū z hoc cōtingit duobus modis ꝫm duplicē modū potētie. est enim potētia ad vbi tm̄: z potentia ad vbi z formam. z ṗmo mō celū est in tpe. 2° modo gn̄abilia z corruptibilia. Et per hoc patet solutio ad oīa pter hoc qd obijciṫ de qete. bn̄ enim cōcedimus ꝙ eēntie rerum nō sunt in tpe absolute: sed per cōparationem ad potētiā relatā ad motū. ℭ Ad hoc aūt qd obijciṫ de qete dicēdū est ꝙ dicit ꝙ qes nō sit tota simul intelligiṫ ꝙ est ppingor z remotior a motu z hoc simpl'r nō ponit ṗus z posterius sed per cōparationem ad motū. z ideo dicit phus ꝙ per posterius quies est in tempore.

ℭ Articulus 19°. Utrum sit vnum tēpus uel plura.

d **Ecimo queritur** Utrum sit vnum tēpus uel plura. Et videṫ ꝙ plura: quia multiplicato subiecto ꝫm numerū multiplicaṫ passio. ꝫ subm tpis multiplicaṫ ꝫm spēm z numerum: ergo tpus multiplicabiṫ ꝫm spēm z numerū. Probatio medie est q: plures motus sunt ꝫm spēm z numerū. Itē multiplicata causa multiplicaṫ effectus. sed motus est causa tēporis ergo multiplicato motu multiplicabiṫ z tempus: sed multiplicaṫ motus ergo zc. ℭ Preterea dicit phus in 5° phi°. ꝙ ad motū vnū exigiṫ mouēs vnū: z mobile vnū: z tēpus vnū. z per hoc innuit ꝙ nō oīs motus est i vno tpe z ita sunt plura tpa. Item tēpus est accn̄s ergo est in aliquo sicut in subo non nisi in eo qd denoiaṫ ab ipso. ꝫ tpale denoiaṫ ab ipso ꝙ̄ est in tpali. ꝫ m'ltiplicato subiecto multiplicabiṫ z accn̄s: ergo cū multa sint tpalia multa etiā erūt tpa. ℭ CONTRA dicit Anselm° ꝙ pn̄s tēpus claudit oēm locū: z qcqd in loco est est i vno pn̄ti: z per eādē rōnē nō nisi vnū futurū z vnū pteritū. Preterea dicit Augu° z Aristoteles expsse. ℭ Solutio dicimus ꝙ plura sunt tpa. est enim quedā mutatio que nō pōt reduci ad motū celi tanꝗ̄ ad causam sicut ē mutatio potētie intellectiue z uolūtatis z illa hēt suū tēpus: sicut supra dictū est. alia aūt oīa que sūt sub motu celi habēt tēpus vnū. oīs enim motus mēsuraṫ per motuz celi tanꝗ̄ per simplicissimum sui gn̄is. Et siliter mēsuratur per numerū motus celi tanꝗ̄ per extrinsecus adiacens qd nō est in eodē gn̄e. q: eē in tpe z eē in numero sicut dicit phs: z in eodē numero numerāte pn̄t eē multa numerata. plures enim res pn̄t referri ad vnum numerū. ℭ Dicim° ergo ad ṗmū ꝙ tēpus nō est passio nisi motus celi perse z alior per relationē ad motuz celi tanꝗ̄ ad simplicissimū qd est causa alior motuū. Per hoc patet solutio ad sequēs: q: tēpus causaṫ a simplicissimo motu quē ṗmo mēsurat z alios mēsurat per relationem ad motū illū. ℭ Ad aliud dicimus ꝙ phus intelligit illud de tpe signato inter duo nūc z nō de tpe simpr. ℭ Per pdicta patet solutio ad ultimū ꝙ tēpus est accn̄s motus celi z ita in alijs nō est sicut accidens in subiecto sed sicut numerus in numerato.

ℭ De quando temporis.

v **Ndecio queriṫ** De qn̄ tpis. Et queritur ṗ° quid sit qn̄ temporis 2° utruz ipm aliquid mensuret. 3° utrum sit vnuz uel plura. 4° utrum qn̄ hēat contrariuz. 5° utrum a duobus tpibus possit causari quando vnum uel plura.

ℭ Articulus 20°. Quid sit quando temporis.

a **D primum proce**ditur sic. In sex ṗncipijs diciṫ qn̄ est qd ex adiacētia tēporis relinqtur. sed tēpus non adiacet ut passio nisi motui celi: ergo qn̄ nō est nisi in celo. Preterea cum dr qn̄ est: qd cū adhuc remanet infinita nā que diffiniṫ male diffiniṫ hoc mō. ℭ Preterea tp̄s adiacet motui z mobili z nō determinaṫ in illa diffinitione. Utrū relinquiṫ i motu uel in mobili: z ita diffinitio nō diffinit. Preterea gn̄alissimū nō hēt diffinitionē z ita videṫ ꝙ cū qn̄ sit generalissimū ꝙ nō debeat diffiniri. ꝙ aūt gn̄alissimū nō hēt diffinitionez patet ex hoc ꝙ nihil diffiniṫ nisi per ea que sunt in eodē gn̄e: sicut simpliciora ꝗ̄ ipm. sed gn̄alissimo nihil est simplicius in eodē gn̄e ergo nō diffinitur qn̄. ℭ Dicimus cū pho in sex ṗncipijs. ꝙ qn̄ differt ab vbi in hoc ꝙ vbi z locus nō sunt in eodē: q: locus in circūplectēte vbi ṽo in circūscripto. qn̄ aūt est in eodez in quo est tp̄s nō ut in subo sed sicut in numerato. Unde cū tēpus sit in multis sicut in numeratis qn̄ est i multis z nō in celo solo: z per hoc patet solutio ad ṗmuz. qn̄ eni tpis in oib° est in qbus est distare per motū. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ per hoc qd diciṫ per li qd nō diffiniṫ ꝫ per ipm determiatū ad se. ꝯn̄tia pōt diffiniri. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ ex passione intelligiṫ subm. Un̄ cū temp° sit passio motus id qd relinqtur ex tpe intelligiṫ non relinq nisi circa motū z per ꝯn̄s circa alia. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ est diffinitio dicēs qdest. z est diffinitio dicēs ppterqd ut habeṫ in 2° posterior. z gn̄alissimū nō habet diffinitionē dicētē qd per genus z driam: sed hēt diffinitionem dicētem ppterqd per causam. ista aūt diffinitio dicit propterquid per causam. Quādo est quod ex adiacente temporis relinquitur.

ℭ Articulus 21°. Utrum quando aliqd mensuret.

a **D secundum pro**cediṫ sic. Dicit auctor sex ṗncipior. ꝙ qn̄ tēpus non est q: tēpus mēsurat: sed qn̄ nihil mēsurat. Itē si dicam° cesarē fuisse z antichristū fore ex hoc non determinaṫ numerus circa vitā cesaris uel vitā antichristi: sed tēpus nō mēsurat nisi inquātū numerus est. Cū ꝙ̄ qn̄ nō sit numerus: qn̄ nihil mēsurabit. ℭ CONTRA dicim° cesarē fuisse per plures annos uel tres z antichristuz fore: z ita videṫ ꝙ determinemus quedā numerū circa vitā cesaris: z ita videṫ qn̄ aliqd mēsurare. Preterea tp̄s nō mēsurat aliqd nisi per id qd relinqt circa mēsuratū aliqd. ꝫ id qd relinqt est qn̄: ergo mēsurat per qn̄: z ita qn̄ multo amplius mēsurat. ℭ Solutio dicimus ꝙ qn̄ tpis nihil mēsurat. duo enim sunt in tpe. s. eē tpis: z suba ipsius z qn̄ tpis magis respicit subam in se ꝗ̄ eē. Dico aūt substātiā nō in se sed in significātia ad aliquā driam tpis. s. pn̄s pteritū z futurum: ut magis patebit infra. Un̄ cum sba tpis nō mēsuret q: ipsa est indiuisibilis etiam qn̄ nihil mēsurabit. Et per hoc patet solutio ad ṗmū qd ꝯtra hoc est. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ tēpus mēsurat per cōparationē ad suas ptes que sunt ṗus z posterius ut habitū est sup in qōne de diffinitione tpis z nō per id qd relinqṫ circa tpalē z pp hoc illa obiectio supponit falsū.

¶ Utrum sit vnū quando uel plura Articulus 22°.

a D tertium proceditur sic.

Ex vnica causa relinqtur vnicus effectus. sed vnū est tēpus qd̄ est causa qñ ergo vnū est qñ. Preterea duo sunt in tpe: ptes et sba tpis ut dictū est in p̄cedētib°: q magis recipit nūc qd̄ est suba tēporis q̄ȝ partes tpis: eo q ip̄m nihil mēsurat. Et nunc tpis est in oī tpe vnū. g̃ qñ est in oī tpe vnū. ¶ CONTRA dr̄ in sex p̄ncipijs q qñ aliud est ex eo qd̄ abijt. et aliud qd̄ in presenti est et qd̄ in futurū expectaṫ: ergo sunt plura qñ et nō vnū. Qd̄ ꝯcedimus dicētes q qñ causaṫ a tpe ſm dr̄ias ipsius: et ideo qñ aliud est preteritū aliud futurū aliud p̄ns. et qñ preteritū sequiṫ suū tēpus. et qñ futurū p̄cedit suū tēpus. et qñ p̄sens cum suo tpe est. ¶ Et ex hoc ipso patet q qñ magis causaṫ a sba tpis ſm q accipiṫ in ipsius tpis partibus q̄ȝ ab ipso tpe: tēpus enim preteritū in extremitate sua qua cōtinuat ad p̄sens nunc nō preterijt: ut dr̄ in sex principijs. Et q: qñ p̄teritū sequiṫ tēpus. patet q causaṫ ab ista extremitate. et simil'r futurū in extremitate sue futuritionis nō est futurū et ex illa parte causaṫ qñ futurū: et ideo precedit suū tēpus. qñ aūt presens est cuȝ suo tpe: q: nihil de p̄senti est accipere nisi nunc. ¶ Dicaṫ g̃ ad primū q nunc in tpe est duplex. s. signatum et nō signatū. tēpus aūt ut cōsideraṫ in cōparatione ad primū nunc habet diuisionē et interruptionē: et sic ab ipso in cōparatiōe vnius nunc ad aliud nūc nō est vnū in sba qñ. sed tēpus ut consideraṫ in cōparatiōe ad 2m nunc nō habet diuisionē et interruptionem: et sic ab ipso est vnū nunc in sba qd̄ causat vnum qñ: sed ſm differētias tpis. Et per hoc patet solutio ad aliud.

¶ Articulus 23°. Utrū quando habeat cōtrarium.

a D quartum p̄cedi tur sic.

Preteritio et futuritio ſm q hm̄oi hn̄t oppōnē g̃ ea que sūt oppōnē hn̄t gr̄a ipoȝ. sed qñ p̄teritū et futurū sunt illa circa que sunt. g̃ hēbūt oppōnē. Preterea cōtraria sunt que nata sunt fieri circa idem et mutuo se expellunt ab ipso. sed p̄teritio et futuritio sunt circa eandē sbam: q: circa nunc tēporis uel qñ: et nō sunt simul circa illa actu ergo sunt contraria. ¶ Cōtra in sex principijs scribit sic qñ nihil est cōtrariū. qñ enim qd̄ est ex p̄senti nō est idem qd̄ ex preterito et futuro. impossibile est aūt duas de vno et eodem indiuiduo p̄dicari cōtrarietates. Amplius aūt cōtraria nunq̄ȝ simul in eodē erunt. quando aūt qd̄ p̄sens et p̄teritū et futurū est insimul in eodeȝ erunt idem nāq; qd̄ fuisse uerū est et pmansuruȝ supple uerū est. cōtrarioȝ ꝟo rōnis est nunq̄ȝ in eodem simul existere: neq; de indiuiduo eodē dici in eodē tpe: quare ꝯtrarietas in eo q qñ est ānihilaṫ: et sic patet per duas rōnes auctoris sex principioȝ q qñ nō habet ꝯtrariuȝ. ¶ Qd̄ cōcedimus dicentes ad primū q preteritio et futuritio dicunt rōnem circa esse tpis ſm cōparationē ad fieri qd̄ est in motu cuius est mēsura tēpus: et nō dicunt cōtrarias formas que diuersificēt sbam ipsius: et ita non diuersificabunt ip̄m qñ in sba sed tm̄ esse. ¶ Ad aliud dicēdū q preteritio et futuritio nō ponunṫ circa substantiam sed circa esse ut dictū est. q: si ponerenṫ circa sbam tunc nō esset eadem sba temporis: et ideo nulla est contrarietas circa substantiam temporis uel quando.

¶ Articulus 24°. Utrum a duobus temporibus possit causari vnum quando uel plura.

a D quintū p̄ceditur sic.

In quibusdā locutiōibus signanṫ duo tēpora circa tēporalē. Ut cum diciṫ homo est futurus et homo est preteritus signaṫ enim vnū tēpus per hoc uerbū est. et aliud per preteritū et futurū et est vnuȝ qñ. ergo videṫ q vnum quando relinquitur ex duobus temporibus.

¶ CONTRA dr̄ in sex principijs et iā habituȝ. q qñ aliud est ex preterito. i. et aliud ex p̄nti. et aliud est ex futuro. ergo ex pluribus tpibus nō relinquiṫ vnuȝ quādo. ¶ Solutio dicimus q vnū qñ relinquiṫ ex duobus tēporibus. duo enim tpa nō eodē signanṫ circa cōpōnem vnā: sed vnuȝ sicut mēsura et alterum sicut terminus ad quem terminaṫ illa mensura. Unde cum diciṫ cesar est preteritus est dicit id respectu cuius dicitur mensura cōpositionis et p̄terit° dicit cō pōnis mēsurā uel rei tpalis.

¶ De eternitate euo et tpe in cōmuni.

p Ostquā expeditū est de his tribus. s. de eternitate euo et tpe: sigillatim per ordinē agendū est de ipsis simul sumptis. Et p̄mo querendum est utrū idem sit qñ: et ideȝ nunc hoȝ triū. Secundo in quo cōueniunt et in quo differunt: et q̄re sint tm̄ tria. et penes quid accipiṫ eorū numerus. Tertio qualiter uerba que cōsignāt dr̄ias tpales dicanṫ de his tribus: et ſm quem modū vnū uerbū magis ꝓprie dicaṫ de aliquo istorum q̄ȝ aliud. Quarto de significationibus quorundam nominū que ista exprimūt alijs uocabulis: ut est perpetuū sempiternum seculum et huiusmodi.

¶ Articulus 25°. Utrum idem qñ et idem nunc sit horum trium. s. eternitatis eui et temporis.

a D primum proceditṫ sic

Ad diuersitatē cause sequiṫ diuersitas effectus. sed eternitas euuȝ et tēpus sunt diuersa a qb° causaṫ qñ. ergo qñ causatū ab ipsis erit diuersum. ¶ Iteȝ qñ tpis ſm ph̄m diuidiṫ ut qñ ex eo qd̄ instat: et ex eo qd̄ preteritū est: et ex eo qd̄ futurū est. sed hec diuisio nō cōuenit qñ eternitatis et eui cum illa sint tota simul. ergo qñ hoȝ trium nō est idē. ¶ Itē in diffinitione qñ est qd̄ ex adiacētia tpis relinquiṫ. ergo qñ eternitatis est qd̄ relinqtur ex adiacētia eternitatis: et qñ eui supple est qd̄ ex adiacētia eui relinquiṫ. cum ergo diffinitiones iste sint diuerse ista qñ erunt diuersa. ¶ Simil'r obijciṫ de nunc q nō sit idē nunc istoȝ triū. successiuū enim nō est ideȝ ei qd̄ est totū simul et stans ergo sba successiui nō est sba manētis: sed nūc tpis est sba successiui. et nunc eternitatis est sba manētis. ergo nūc tpis nō est nūc eternitatis et eui. Item dicit Boetius in li° de trinitate. q nūc stās et nō mouēs sese semp eternitatis facit. nunc aūt fluens cōtinue semp tpis: ergo sunt diuersa sicut fluens et non fluens. ¶ Itē nulluȝ 2m esse uariabile exn̄s in p̄terituȝ et futurū est idem ei qd̄ est inuariabile oīno: sed nūc tēporis ſm suū esse uariaṫ in p̄teritū et futurū: nunc auteȝ eternitatis omnino est inuariabile. ergo nō sunt idem. ¶ CONTRA qñ est deus est angelus et mot°: et in ista locutione nō signr̄ nisi ꝟnū qñ relictū circa rē eternaȝ et euiternā et tēporalē: ergo vnū est qñ. ¶ Itē deus est nunc et angelus est nunc et id qd̄ moueṫ nunc: et ita videṫ esse nunc. ¶ Solutio sine p̄iudicio dicimus q nō est idem qñ nec idem nunc istoȝ: ut ꝓbant p̄cedētes obiectiones. ¶ Et ad hoc qd̄ cōtra est dicimus: q: sicut supra habitū est quorūcūq; mēsura est tēpus eorūdem erit mēsura euum et eternitas sed nō cōuertiṫ: sed eternitas est mēsura excellēs tēporaliū et euiternoȝ: et excellit tēporalia ſm utrāq; partē. Euiterna ꝟo ſm alteraȝ. et ideo in tali locutione cum dr̄ quidest qñ eternitatis qd̄ relinquiṫ circa eterna et euiterna et tpalia accidit fallacia q: circa eterna relinquiṫ sicut ex mēsura adequata: circa euiterna aūt et tpalia sicut ex mēsura excellēte. ¶ Sunt tm̄ qui dicūt q idem est qñ et idem est nunc istoȝ triuȝ. dicūt enim q tēpus sbam nō habet a motu: sed q sit numerus. et ideo uolunt q idem nunc est stans in cōparatione ad eternū et euiternū et numeratū in cōparatione ad tēporalia: et sil'r idē qñ. ¶ Sed hoc nō videṫ: q: cuȝ

tempus euiternitas τ eternitas quedã sunt ꝓprietates iudiciũ rectũ de ipsis erit ꝑm principia suoꝝ subiectoꝝ: τ ita cum tẽpus sit in primo mobili ea que sunt in tpe iudicabunt ꝑm ea que sunt in motu ꝑmi mobilis: in illo aũt est accipe idem qd̃ ferṫ ante τ post in situ quibus tribus in tpe respondebũt nunc prius τ posterius τ simul iudiciũ est de eternitate in cõparatione ad eternuz: τ de euiternitate in comparatione ad euiternum.

¶ Articulus 26°. In quo cõueniant τ in quo differant eternitas euum τ tempus. τ quare sint tm̃ tria. τ penes quid accipitur eorum numerus.

D secunduz procedit sic. inquirẽdo in quo cõueniũt τ in quo differunt ista tria. Videṫ aũt ꝙ sit ꝯueniẽtia generis inter ista. mẽsura enim ꝑdicaṫ de eis sine ꝯuersione τ in qd: ergo cõueniũt in genere. ¶ Itẽ alia ꝯuenientia videṫ in similitudine: q: dicit phus qd̃ est eternũ eterno: hoc est euiternum euiterno τ tẽpus tpali: τ videṫ vnum esse exẽplar τ alterum exẽplatuz: ꝑm ꝙ etiam ꝯsueuit diciꝙ tps est imago eui: τ euum est imago eternitatis. Item ex locutione Boetij in li° de trinitate hñr tria incõueniẽtia. q: qñ qd̃ relinquiṫ ex oibus his non ꝑdicat aliqd qd̃ sit in re: sed potius ꝙ aliquo modo se res hẽt ad aliud ut ad tẽpus uel euum uel eternitatẽ. ¶ Quarta cõuenientia est in hoc ꝙ ƀba vniuscuiusq3 istoruz est indiuisibilis. s. nunc. Sed cõtra primã ꝯuenientiã obijciṫ. Cõueniẽtia generis ponit ꝯuenientiã rõnis que est ꝑm nomen generis. Ratio enim aialis ꝯuenit spẽbus aialis ergo ista tria vniuocanṫ in hoc qd̃ ẽ mẽsura. ergo aliqd noie τ rõne cõmune est creato τ increato: qd̃ est inconueniens. Item dicit phus ꝙ corruptibilia τ incorruptibilia non sunt in eodẽ genere. cuz ergo tẽpus sit corruptibile euũ τ eternũ incorruptibile nõ erũt in eodẽ genere. Preterea videṫ ꝙ vnũ nõ sit simile alteri uel exemplar. liber enim nõ diceret exẽplatus ab alio si tm̃ hẽret ꝯuenientiam in folijs τ non in scriptura. sed silr est de tpe τ euo τ eternitate. eternitas enim τ euũ sunt tota simul τ hoc nõ ꝯuenit tẽpori ergo vnũ non est exẽplatũ ab altero τ sic ꝯueniẽtia secũda nõ stat. ¶ Silr cõtra tertiã obijciṫ nihil est in deo nisi deus: ut supra ꝓbatuz est. Eternitas est diuina essentia ergo qd̃ relinquiṫ ex eternitate etiaz est diuina essentia. s. qñ τ ita cum dicit deus est: semper dicet diuinã essentiã sed nõ silr dicet essentiaz euiterni uel tpalis. cum dr̃ angelus est semp uel motus est semp ergo nõ stat etiã illa ꝯueniẽtia. ¶ Itẽ queriṫ in quo differant ista tria: τ videṫ ꝙ eternitas differat ab alijs duobus: q: est idem illi qd̃ mẽsurat. alia aũt nõ sunt eadem illis que mẽsurãt. Item in hoc ꝙ caret utroq3 termino. Item in hoc ꝙ est mẽsura increata nõ tendẽs in nihilũ de natura sua. alia aũt indigent ꝙ cõtineanṫ manu oĩpotẽtis ne in nihilũ decedãt: sicut oẽs creature ut dicit Gregorius. Eternitas aũt τ euuz simul differũt a tẽpore in hoc ꝙ utrũq3 istoꝝ est mẽsura excellens tpaliũ. tẽpus aũt nõ est mẽsura euiternorũ τ eternoꝝ. Eternitas aũt ab euo differt in carẽtia principij. Euuz aũt a tpe in carẽtia finis. ¶ Iuxta hoc iterũ queriṫ penes quid accipiṫ numer° hoꝝ triũ. cuz enim habeam° mẽsurã cum utroq3 termino. s. tẽpus τ mẽsurã sine utroq3 termino. s. eternitatẽ videṫ ꝙ debeãt eẽ due mensure medie. vna que hẽt principiũ τ alia que hẽt finẽ τ nõ principium: τ illam nõ habemus. Si dicaṫ ꝙ nõ põt esse queraṫ quare. Solutio dĩas assignatas cõcedimus. ¶ Ad primũ qd̃ obijciṫ de ꝯueniẽtia in gñe dicimus ꝙ mensura per prius τ posterius ꝑdicatũ est de illis. τ dicimus ꝙ mensura ꝓprie loquẽdo diciṫ de tpe per posterius. per prius ꝟo de eternitate. s. inquãtũ. s. duratio ipsoꝝ accipiṫ cum protẽsione indeficiẽtie que tm̃ est tota simul ꝑm ꝙ simul opponitur successioni. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ corruptibilia τ incorruptibilia nõ sunt in eodem genere qd̃ est subm τ potẽtia: sed bñ possunt ꝯuenire ꝑm ꝓportionez in aliquo cõmuni. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ quecũq3 cõueniũt ꝯueniẽtia sufficit ad dicendũ simile: ut dicit Aristoteles in topicis. quãtulãq3 ꝯueniẽtiã assignauimus assignãtes erimus qm̃ simile. τ ideo est cũ modo ꝑdicãdi quãtũ ad rõnem vnũ qd̃q3 istoꝝ dicat ut extrinsecus adiacens hẽbit ꝯuenientiã in hoc qd̃ dicit Boetius. l3 eternitas sit essentia diuina ꝑm rem. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ tẽpus quãtũ põt imitaṫ euiternitatẽ τ euiternitas eternitatẽ. sed necesse est in aliquo deficere: τ ideo nõ tenet exẽplũ in oibus sed in quodã. ¶ Ad id quod iuxta hoc queriṫ dicẽdũ ꝙ ideo nõ põt eẽ mẽsura quarta qua careret principio τ hẽret finẽ. q: nihil carens pñcipio põt hẽre finẽ eo ꝙ ipm nõ est post nõ esse: q: hoc est oibus creatis causa ad posse deficere nisi cõtineanṫ per virtutẽ diuinã. ¶ Numerus aũt hoꝝ trium põt sic accipi. aliqd est ens cuius potẽtia actiua nõ hẽt ꝯiunctã potẽtiã passiuã eo ꝙ in ipso indifferẽs est qd̃ est τ quo est: τ illius mẽsura est eternitas sub illo est ens hñs potẽtiã actiuã τ possibilẽ: sed possibilis eius potẽtia semp est ꝯiũcta actui hñs tm̃ diffinitatẽ ab ipa ꝓpter dĩaz qd̃ est τ q̃ est τ illi° mẽsura est euũ τ sub illo est ens hñs potẽtiã actiuã τ passiuã: ita ꝙ passiua recipit actũ p motũ τ nõ sibi semp est ꝯiũcta: τ hꝯ ꝓpter mãm τ formã ex qb° cõponiṫ τ illius mẽsura ꝓpria est tẽpus: sub illo aũt nõ est ens q̃rtũ: τ iõ non est q̃rta mẽsura.

¶ Articulus 27°. Qualiter ꝟba que ꝯsignãt differẽtias tpales dicanṫ de hijs trib°. τ ꝑm quẽ modũ vnũ uerbũ magis ꝓprie dicaṫ de aliquo istoꝝ q̃3 aliud.

Ertio queritur Qualiter uerba que cõsignãt dĩas tpales dicanṫ de tẽpore τ euo τ eternitate: τ ꝑm quẽ modũ vnũ uerbum magis ꝓprie dicaṫ de aliq̃ istorũ q̃3 aliud. Et videṫ ꝙ dĩe tpales nõ dicanṫ de eternis. q: dicit Aug° sup ioãnẽ ꝙ hoc uerbũ est cuz dr̃ de deo nõ sicut cetera uerba tpales motus sigt sed ƀbam solã: τ ita videṫ ꝙ nulla dĩa tpalis dicaṫ de eternis. ¶ Preterea queriṫ que dĩa tpis magis conuenit eternis. Et videtur ꝙ pñs: q: in eternitate nihil est nisi pñs. τ silr de tpe nihil est accipe nisi pñs. e cõtra videṫ ꝙ ꝑteritũ q: hoc solum est in necessitante stante semp sicut eternitas est tota simul τ stans. Item Anselmus dicit in li° de cõcordia prescietie τ liberi arbitrij ꝙ tpa preterita sunt ad similitudinẽ eterni tpis oino immutabilis. ergo tẽpus preterituz magis ꝓprie dr̃ de eis q̃3 pñs. Item potentia ens magis cõuenit cum semper ente q̃3 id qd̃ nullo modo est ens: sed futurũ potẽtia est ens preteritũ nullo mõ ens ergo videṫ ꝙ magis cõueniat eternis q̃3 ꝑteritũ. ¶ Solutio illa que dicta sũt supra supponanṫ his. s. qualr dĩe tpales ꝯueniãt eterno τ euiterno τ tpali. hic autẽ addi põt ꝙ dĩe tpales dicte de euiterno τ eterno notãt indeficientiã durationis: ut cum dr̃ deus fuit nõ est sensus ꝙ aliqd preterijt in ipso. Sed cũ duo sũt in rõne ꝑteriti. s. ꝑteritio τ exñtia in preterito id qd̃ nobilitatis est debet attribui deo: τ illud qd̃ ignobilitatis debet remoueri ꝑm ꝟbũ Damasceni qui dicit ꝙ optima queq3 deo reponẽda sunt. Unde cuz dr̃ deus fuit notaṫ exñtia indeficiẽs ꝑm preteritũ sine preteritione. tm̃ hoc idem dico de pñti qd̃ habet duo. s. ƀbaz ipsam nunc. τ fluxũ ꝑm quez est mutabilitas in preterito. τ cum dr̃ de deo notat nisi primũ. Silr cum dr̃ deus erit notanṫ duo in futuro. s. ꝓtẽsio esse ultra pñs nunc. τ hoc est nobilitans. Unde ꝑm hoc dr̃ de deo: τ expectatio entis in potẽtia qd̃ nõ est actu: τ hoc est infirmitatis: τ ꝑm hoc nõ dr̃ de deo τ ille videṫ esse sensus Augustini cum dicit ꝙ nõ notat tpales motus sed ƀbam solam. Et silr Hieronymus videṫ hoc sentire qui sic exponit: fuit. i. nunq̃3 defuit. τ est. i. nunq̃3 deest. erit. i. nunq̃3 de

erit: τ de eniternis idem pōt dici sola inceptione eorũ supposita. ℭ Ad aliud dicẽdũ ꝙ pñs ḃm rōnem quã ponit obiectio pōt dici de eterno τ silr̃ preteritũ: sed futurum minorẽ habet ꝯuenientiã: q: hoc est oĩo in potẽtia τ nō in actu. potẽtia enim omnino remouet̃ a deo: nec tñ preteritũ rōne preteritionis dr̃ de eternis: sed rōne necessitatis exñtie: τ ḃm hoc est qđ dicit Anselmus in li° de cõcordia pdestinationis τ liberi arbitrij. Et hec siquidẽ magis similia sunt eterno pñti tpaliter preterita ꝙ̃ pñtia qm̃ que ibi sunt nunꝙ̃ possunt nō esse pñtia sicut tpis pterita nō ualẽt nũꝙ̃ pterita nō esse. pñtia ṽo tpe oĩa que transcunt fiunt nō pñtia.

ℭ De significationibus quorũdã nominũ que ista exprimunt alijs uocabulis ut est perpetuum sempiternũ seculum τ huiusmodi. Articulus 28°.

q **Uarto queritur** de significationibus uocabulorũ τ de hijs recurrẽdũ est ad antiquos qui determinauerunt de ipsis. Dicit enim Boetius in li° de trinitate tm̃ inter nr̃arũ rerum pñs qđ est nũc interest τ diuinarũ: ꝙ nostrũ nunc currens tẽpus sempiternũ facit. diuinũ ṽo nunc pmanẽs τ non mouẽs sese atq; cõsistens eternitatẽ facit cui nomini si adijcias semp facies eius qđ est nũc iugem indefessũ. ac per hoc ppetuũ facies cursũ quod est sempiternitas. Ex hijs accipit̃ ꝙ eternitas dr̃ nunc ꝓprie pmanẽs. ppetuitas aũt dr̃ collectionẽ multorũ nunc ex parte tpis uel indeficiẽtiã vnius ex parte eternitatis: τ ideo ipm ppetuũ est nomẽ ambiguũ: τ qñq; ponit̃ pro toto tpe: qñq; pro euo: qñq; pro eternitate. Sempiternitas autem ḃm ꝙ addit sup eternitatẽ dicit totũ eternitatis sine pncipio τ fine: qđ pficit̃ ex nunc durãte stante imobili. ḃm autẽ ꝙ respicit tẽpus dicit totã durationẽ nunc fluẽtis τ collationẽ ipsius nunc in summam: gr̃a cuius collationis adijcit̃ ei hec dictio semp cum dicit̃ sempiternitas. Et hoc est qđ dicit Gilbertus in cõmẽto sup Boetiũ hoc noĩe qđ est ppetuitas intelligit̃ sine collatione collectio hoc qđ est sempiternitas cũ collectione collatio. eternitatis aũt noĩe neutrũ. i. neq; collectio neq; collatio: per hanc aũt videt̃ dici ḃm ꝙ refert̃ ad tẽpus durãs p multos annos: ḃm aũt ꝙ ad eternitatẽ dicit durationẽ eternitatis distinguibilẽ ad ea que sunt in multis annis: lz enĩ eternitas in se nō distinguat̃. distiguit̃ tñ in cõparatione ad tẽpus ut sup habitũ est in qōne de diffinitione eternitatis. Unde psalmista. Tu aũt idẽ ipse es τ anni tui nō deficiẽt. ℭ Seculi aũt distinctio accipienda est a Damasceno qui dicit in 2° li° cap° p°. Oportet scire qm̃ hoc nomẽ seculũ plura sigt̃. Seculũ dr̃ vniuscuiusq; eorum que sunt vita. dicit̃ rursus seculũ vniuersa pñs vita: τ seculũ futura vita que post resurrectionẽ infinita est. Dicit̃ rursus seculũ nō tẽpus neq; tpis aliqua pars a solis motu τ cursu mẽsuratũ. s. per dies τ noctes consistens ḃm ꝙ simul ꝓtendit̃ cum eternis uelut quidã tẽporalis motus τ spatium. ℭ Ex hoc colligunt̃ diuersimodi quibus accipit̃ seculũ τ oẽs plani sunt preter ultimũ τ ibi accipit̃ seculũ pro eternitate τ euo ḃm ꝙ ꝓtendit̃ cum tpe: τ hoc est qđ ipse dicit subdens in littera qđ enĩ est hijs que sub tpe sunt tẽpus hoc est eternis seculum. Postea aũt in eodẽ aliam acceptionẽ seculi determinat dicens. dicunt̃ quidẽ septẽ secula mũdi huius. s. a celi τ terre creatione usq; ad cõem hoiũ ꝯsumationẽ: τ idem uocãt seculũ ibi qđ nos dicimus etates mundi. ℭ Item Anselmus determinãs quare dr̃ seculũ seculorũ τ seculũ seculi dicit sic. Dicit̃ aũt secula seculorũ ḃm hoc ꝙ pñtis mũdi sept ẽ secula. i. etates mũdi multa secula. i. vitas cõtinẽt hoium τ ḃm ꝙ vnũ oĩum seculorũ est eternitas: τ seculum seculi dr̃ qđ pñs τ qđ futurum. Et hec de tempore secundo coequeuo dicta sufficiant. ℭ De 3° coequo. s. de celo empireo τ alijs celis τ stellis

d **Einde querit̃** de tertio coequeuo qđ ḃm glosam est celũ empireũ Gratia cuius querit̃ de natura corpis celestis. Et querat̃ p° de natura eius in se. 2° de partibus eius. 3° de motore ipsius. 4° de motib°. 5° de effectu motus eius in inferioribus. ℭ Circa pm̃ querunt̃ 4or. Primo enim querit̃ utrũ ipm cum elemẽtis sit eiusdẽ nature. Et utrũ celũ sit essentia quinta distincta ab essentijs 4or elemẽtorũ. 2° utrũ sit gñabile uel corruptibile. 3° utrũ sit simplex uel cõpositum. 4° quid sit ḃm diffinitionem. ℭ De natura corpis celestis. Utrũ celũ cũ elemẽtis sit eiusdẽ nãe uel sit eẽntia distĩcta ab eẽntijs 4or elemẽtorũ.

a **D primum proce**ditur sic. dicit Basilius in exameron. ꝙ celũ est nature ignee: τ ita videt̃ ꝙ sit eiusdẽ nature cũ quatuor elemẽtis. Item dicit Plato τ Macrobius. Item Marcianus mundus ex quatuor elementis cõstat hijs deniq; totis. Item per rationem hoc idem videtur: quia videmus in ipso ꝓprietates ignis. s. calidũ τ lucidũ. ubi enim ꝓprietas ibi enim est ḃm. ẽ videt̃ ꝙ celũ est de natura ignis Hoc videt̃ etiam sensisse empedocles qñ dixit ꝙ sol est res alba calida. si forte dicatur ꝙ ignis habet motum rectũ: celum autem est circulare: τ ita celũ non est ignis. ℭ CONTRA ꝓbat̃ in de celo τ mũdo in 2° libro. ꝙ vnũqđq; elemẽtũ sphericũ est ergo ignis sphericus est in loco ꝓprio. Hoc idem dicit Plato. ꝙ ignis mouetur circulariter in loco ꝓprio. Preterea dicit̃ in 2° de celo τ mundo. ꝙ quedã stelle mouent̃ in aere supius ꝯiungi aũt supius aeri ꝓpriũ est ignis ergo videt̃ ꝙ stelle sint ignee τ celũ est eiusdẽ nature cum stellis: ergo celũ est igneũ. Item Aristoteles in 2° de celo τ mũdo. stelle que acuunt̃ τ igniunt̃ ex motu ignit̃ aer qui est in circuitu earũ necessario τ nō igniunt̃ stelle ipse nisi qñ ipse incedunt aerẽ: τ aer qñq; mouet̃. ꝙ ex motu stellarũ fit ignis ℭ Ex ista auctoritate habet̃ ꝙ stelle igniunt̃ τ ꝙ locate sunt sup aerem imediate: ex quorũ utroq; sequitur ꝙ stelle sint de natura ignis: τ per ꝯñs totũ celũ est igneũ. Qđ aũt istud sequat̃ de toto celo patet per hoc qđ dicit phus. ꝙ antiqui dixerũt ꝙ stelle sunt ignee: nō dixerũt ꝙ stelle sint ignee nisi qñ ipsi posuerũt corpus superius esse ignẽ. τ dixerũt ꝙ necessariũ est ꝙ vnũqđq; supiorũ corporũ est ex natura corporis in quo est uel sicut suũ fixum. Item dicit phus ex eis que contrauenjũt nobis τ que sunt necessaria. ꝙ id qđ diximus que preterita sunt est hoc enim ponamus omnem stellã ex stellis esse de illo corpore in quo incedit. Ex quo patet ꝙ si stelle sint ignee ꝙ totũ corpus celeste est igneũ. ℭ Sed cõtra dicit phus. ꝙ omne corpus motũ ꝓpriũ habet. motus aũt sunt tres ut dicit in p° de celo τ mũdo. s. ad mediũ a medio τ circa mediũ. ad mediũ aũt τ a medio sunt motus elemẽtorũ circa mediũ motus celi. cum igit̃ ḃm diam motus sit differẽs natura mobilis celũ nō erit de natura quatuor elemẽtorũ. Preterea dicit phus sepe ꝙ celũ nec est graue nec leue. cum igit̃ sint iste ꝓprie potentie elemẽtorũ τ nō inueniant̃ in celo celũ nō erit de natura elemẽtorum. Item ex cõplexione qualitatũ elementorũ ꝓbant̃ elemẽta esse quatuor in 2° de gñatione τ corruptione. Calidũ enim cũ frigido in eodẽ simplici esse nō pōt: silr̃ nec humidũ cum sicco. q: cõtraria nō insunt eidem actu ergo erit frigidũ cũ humido τ frigidũ cum sicco cõstitũẽs duo inferiora elemẽta. Silr̃ calidũ cum humido τ calidũ cũ sicco ꝯstituẽs duo supiora. τ cũ nō sint plures qualitates nō erunt plura elementa: τ ita celũ nō erit de natura elemẽti. Si forte diceretur ꝙ sunt alie qualitates elemẽtares quibus ꝯstituit̃ celũ in natura elementi: quẽadmodũ dicit Empedocles. ꝙ infinite sunt qualitates elemẽtorũ: puta calidũ siccum: album ni

grum frigidū humidū molle durū z vnūquodq; aliorꝫ. ¶ Cōtra corporꝫ enī pmorꝫ q̄litates sūt pme. pme aūt q̄litates actiue z passiue nō extēdunt ultra q̄tuor ut ꝓbat in 2° de gn̄atiōe z corruptiōe. Itē indirecte ꝓbat idē. Si enim celū est elemētū ab vnoq̄q; elemētorꝫ distinguet per vnā q̄litatē uel per duas. sicut videmus q̄ ignis ab aere distinguit sicco z a terra calido: z ab aqua calido z sicco. z sil'r est in vnoq̄q; aliorꝫ queadmodū dicit Boetius. Tu numeris elemēta ligas ut frigora flāmis arida ꝯueniāt liq̄dis ne purior ignis euolet aut mersas deducāt pōdera terras. Si igit celū est elemētū oportet q̄ cū alijs talē hēat ꝯueniētiā z d'iaꝫ. aut ergo ꝯuenit in istis q̄tuor q̄litatib° aut in alijs. Si i istis aut est frigidū z sicū z sic est terra. aut frigidū z humidū z sic est aq̄. aut calidū z hūidū z sic est aer. aut calidū z siccū z sic est ignis Et q̄dcunq; der erit vnū elemētū bis in natura: hoc aūt est uanū z sup̄fluū: z hoc est cōtra nām. q: dicit in 2° de aīa. q̄ natura nō abūdat in sup̄fluis nec deficit in necessarijs. Si aūt in alijs qualitatibus habet ꝯuenientiaꝫ z d'iaꝫ oportebit ad minus ponere octo elemēta. ꝯueniētia enim z d'ia nō erūt nisi in qualitatibus actiuis z passiuis hn̄tibus cōtrariū: quarum due. s. vna actiua z vna passiua sunt in vno elemento. z si tales due sunt in celo erunt due alie ꝯtrarie illis. Sūt ergo ille que sunt in celo. a. z. b. ergo erūt aliq̄ ꝯtraria ad. a. z sit. c. z aliq̄ ab. b. z sit. d. tūc erūt sex cōp̄lones. s. a. cū. b. z a. cū. c. z a. cū. d. Sil'r. b. c. d. cū. c. z. d. cū. b. z. d. cū alia due. aut sūt ipossibiles: q: cōtraria nō sunt in eodē z ille sunt. a. cū. c. z b. cuꝫ. d. ergo erūt quatuor. s. a. cū. b. a. cū. d. c. cū. d. c. cū. b. z ista quatuor erūt elemēta que cuꝫ istis quatuor faciūt octo. z sil'r oportet q̄ sit aliqua ꝯueniētia z d'ia per alias qualitates inter ista octo. z ita ille qualitates iterū faciūt noua elemēta z ita erūt infinita elemēta: q̄d est incōueniēs ergo celū nō est elemētū. Item patet per diffinitionem elemēti quā ponit p̄hus in 3° de celo z mūdo. Elemētū est q̄d est in cōpōne primū z q̄d non resoluit ꝫm formā in formā aliā per utrāq; partē diffinitionis patet q̄ celū nō est elemētū: nō enim est in cōpōne primū q: ipm non est miscibile cū alijs: ut dicūt p̄hi. si enim esset miscibile esset alterabile a sua specie q̄d nō contingit ut probabit infra. Simil'r ipm non resoluit in formā aliā. Si enim resoluat: resoluit in partes. quedā enim pars est stella: quedā orbis: quedā dextra: quedam sinistra z quedā erratica: z quedā fixa. Item quecūq; sunt eiusdē nature aut ꝯueniūt in forma aut in materia. si ꝯueniunt in forma sic sunt eiusdem rōnis: q̄d nō ꝯuenit celo z alicui elemētorꝫ. Si aūt sunt eiusdem m̄ae tūc trāsmutant ad se inuicē ut dicit p̄hus z ita ex celo fierēt elementa z ex elemētis celū q̄d iterū nō cōtingit. ergo celū non est de natura elemētorꝫ. Quod cōcedimus dicētes: q̄ cum celū nec hēat motū nec potētias nec qualitates elementorꝫ ipm nō pōt eē de nā elemētorꝫ. ¶ Ad auctoritates Basilij z Macrobij z Marciani dicēdū q̄ ignis duobus modis d'. s. ab inflāmatione actiua uel passiua uel utraq;. si ab actiua tm̄ tūc celū est ignis hoc modo q: inflāmat. Si a passiua tm̄ sic carbo est ignis. Si ab utraq; sic d' ignis ꝓp̄ie z sic large sumūt ignem auctoritates dicētes q̄ celū est igneū: z hoc patet per quādā glosam sup genesim In principio. que dicit q̄ empireū celū d' igneū nō ab ardore sed ab illuminatione. ¶ Ad id q̄d primo obijcit per rōnē dicendū q̄ per ꝓprietates ignis z celi nō sunt vniuoce ꝯueniētes utriq;. lumen enim q̄d est in celo z calidū sunt viuificatiua per motū corporis celestis: sicut d' in p̄n° octaui phi°r. q̄ motus celi est ut vita quedā nā exn̄tib° oibus. calidū aūt q̄d est cū radio ignis ꝫm p̄hm in 3° de celo z mundo. z 2° de gn̄atione z corruptione. perse ꝯgregatiū est omogeneorꝫ supra hoc est subtiliū ascēdentiū sursuꝫ: z per ꝯn̄s ꝯsumptiuū siue disgregatiuū siue separatiuū omogeneorꝫ sibi ꝓpinquorum hoc est grossorꝫ descēdentiū deorsuꝫ. Cum igit ꝓprietates nō vniuoce ꝯueniāt eis subta nō erūt eiusdeꝫ nature. ¶ Ad hoc aūt q̄d dicit Empedo. dicēdū q̄ intelligit per albedinē claritatē luminis calcati in corpore solis. calorem aūt intelligit effectiue. sol enum excitat calorem ex reuerberatione z motu radiorꝫ ad corpus solidū. z hoc patet per hoc q̄d dicit p̄hus in 2° de celo z mūdo. Caliditas que ꝓuenit ex stellis z lumen sunt ꝓpter pcussionē z fricationē aeris factā ex motu earū. de aptitudine enim motus est ut calefaciat z igneat ligna z ferrum z lapides. ¶ Ad aliud dicendū q̄ ignis non mouet circulariter nisi per accn̄s. s. motu corporis ꝯtinētis ipm z ideo per motū illum nō determinat natura sua. ¶ Ad aliud dicendū q̄ p̄hus loquit ibi de q̄busdā stellis que ꝫm aliq̄d accn̄s suuꝫ sunt in aere sicut comete z asub. uapor enim directe oppositus stelle facilius istam mat ꝓpter fortitudinē luminis z multiplicationē caloris z p̄cipue si fuerit in via solis: stella ergo ꝫm h' accn̄s sui ignit z calefit sed nō perse. ¶ Quidā autē aliter soluunt auctoritatē p̄hi dicētes: q̄ natura quinti corpis d' ibi aer ꝓpter dyaphaneitatē z q̄ ignit z calefit nō passiue sed actiue. Sed hoc nō est ꝫm sentētiam Aristotelis. Et hoc patet per hoc q̄d dicit ibidem stelle que sunt in orbe sup̄iore uadūt in orbe suo ꝓpter illud q̄ nō igniūtur stelle asub nisi q̄n est aer sub orbe propinq̄ore ergo cuꝫ incedit in isto orbe calefit aer z ignitur z p̄cipue aer qui est ꝓpe viā solis. ¶ Ad hoc aūt q̄d obijcit q̄ stelle sunt eiusdē nature cum orbibus bene cōcedimus: quia hec est positio omnium antiquorum.

¶ Articulus 2°. Utrū celū sit gn̄abile z corruptibile.

a D secunduꝫ procedit sic.

Dicit in genesi In principio creauit de° celū z terrā. Et in symbolo. Credo in deū p̄rem zc. ergo celuꝫ incepit ꝫm sui s'bam. quicq̄d incepit aūt ꝫm sui s'bam ingredit in esse s'bale. cuꝫ ergo gn̄atio ꝫm Boetiū in topicis nihil sit q̄ꝫ ingressus in esse s'bale cels̄ erit gn̄atum. Preterea p̄mū opus nature in eodē s'bto est gn̄atio. si ḡ celū est opus nature est per gn̄ationē: sed celū est opus nature q̄d ꝓbabit. dicit eniꝫ p̄hs in de celo z mūdo. res sempiterna fixa est in tēpore ifinito z nō est ab sq; faciēte eā oīno. Si ḡ illud est ꝫm hoc est nā faciēs res sempiternas necessario z ipa fac res vna ut sit exn̄s: z ut sit nō exn̄s in hora z hora: z ut sint quedā res sp exn̄tes z q̄dā res semp nō exn̄tes in tpe ifinito ex hoc accipit q̄ celū q̄d dicit hic res semp exn̄s est opus nature z est gn̄atū. Preterea quicq̄d est susceptibile alterationis illius materia aliter se pōt hr̄e ad formas diuersas. cuiuscūq; materia est in potētia ad formas diuersas illud est trāsmutabile ꝫm gn̄ationē z corruptionē. Probatio. ois forma cōtēta in materia per dispōnes aliquas mutatis dispositionibus illis nō manebit forma s'bstātialis. Hec ꝓpositio ꝓbat per inductionē oium gn̄atorꝫ z corruptorꝫ siue sint simplicia siue cōposita sint. ꝯstat aūt q̄ dispōnū mutatio nō fit nisi per alterationē. ergo omne q̄d alteratur mutat per gn̄ationē z corruptionē: celū alterat ergo est gn̄abile z corruptibile. q̄ celū alteret patet in luna q̄n̄q; enī est monoydos q̄n̄q; dicotomos. q̄n̄q; amphitricos. z q̄n̄q; plena. q̄n̄q; etiā tota tenebrosa ꝫm ꝯiunctionem z ꝓpinquitatē z distantiā eius a sole. Sil'r patet in eclipsi lune q̄n obscurat ex interpōne terre inter eam z solem. Si forte dicat q̄ non est simile de luna z de natura orbis: sola enim luna sic alterat. ¶ CONTRA hoc est q̄d dicit p̄hus q̄ eadem est natura glebe z toti° terre. ergo a simili eadē est natura lune z totius orbis. Preterea sic nō soluit incōueniēs nihilominus adhuc sequitur q̄ luna sit gn̄abilis z corruptibilis. Idē dicit Gregorius q̄ oīa simul creata sunt in materia ꝯfusa: z ita videt oīa esse eiusdē materie. ergo z eiusdē transmutationis:

cum ergo quedā sunt generabilia celum erit gnābile.
¶ Item ponit Plato dicens celū esse gnātū ex hyle ⁊
per uolūtatē opificis manere indissolubile ⁊ nō ex pro/
pria natura. ¶ Sed ↄtra qḋ est gnātū est trāsmutabile
per actionē ⁊ passionē ↄtrarioꝝ: sꝫ celuꝫ nō est tale ergo
nō est gnātū. ¶ Itē nihil est gnābile ⁊ corruptibile qḋ
nō habet cām gn̄ationis ⁊ corruptionis: causa aūt gn̄a/
tionis ⁊ corruptionis ↄtrarietas est mutans ⁊ alterans
sbm: ⁊ hoc est in illis tm̄ que hn̄t mām cōem cuꝫ gn̄abi/
lib⁹ ⁊ corruptibilibus. cuꝫ igit̄ nō habeat mām talē ipm̄
nō est gn̄abile ⁊ corruptibile. Item dicit phus in lib⁹ de
de sba orbis sic. Si aliqua corpora simplicia sunt quo/
rum forma caret ↄtrarijs: ↄtingit ꝙ iste forme sint neqꝫ
gn̄abiles neqꝫ corruptibiles: neqꝫ hn̄tes sbam cōeꝫ cuꝫ
gn̄abilibus ⁊ corruptibilibus. Cū igit̄ sit talis forma ce
li nō erit gn̄abile uel corruptibile. Item x° metha^ce dicit̄
ꝙ celū est in potētia ad ubi tm̄ ⁊ nō ad sbalem uel acci/
dentalē formā ergo non est gn̄abile neqꝫ corruptibile.
¶ Item sūmant̄ rōnes phi in fine primi de celo ⁊ mū
do. s. cuius motus nō est ↄtrariū ipm̄ etiā in sbto nō ha
bet cōtrariū sed motui celi nō est cōtrariū ergo celo nō
est cōtrariuꝫ: ⁊ ita neqꝫ corrumpit̄ neqꝫ gn̄at̄. ¶ Itē cu
ius motus est ꝑpetuus ipm̄ est ꝑpetuū: sed motus celi
est ꝑpetuus: ut ꝓbat̄ in 8° phi°ꝝ. ergo celū est ꝑpetuuꝫ.
¶ Item oē qḋ per trāsmutationē gn̄atur trāsmutat̄ ab
aliquo corpore qḋ est prius ipso: sed nullum corpus est
prius celo ergo nō est gn̄atuꝫ. ¶ Item omne qḋ gn̄at̄
ꝯm formā sbalem exit de potentia in actuꝫ per aliquod
exn̄s actu simile in specie. hoc patet in gn̄atione simpli/
ciū ⁊ cōpositoꝝ. ergo si celū est gn̄atū oportet ꝙ sit aliud
celū ante ipm̄ ⁊ sic in īfinitū. ¶ Iteꝫ omne generabile
corruptibile est ergo si celū est gn̄abile est corruptibile.
omne aūt corruptibile corrumpit̄ terminato tēpore: g° si
celū est corruptibile corrūpit̄ ⁊ generat̄ aliud celuꝫ per
successionē sicut aīalia ⁊ hoīes ⁊ elemēta: ⁊ iste sunt rō/
nes phi. ¶ Cōtra hoc obijcit ioānes phs qdā sic. qcqd
est ꝑpetuū habet potentiā infinitā ad esse. potētia aūt īfi
nita nō est nisi corporis īfiniti: ut ꝓbat phus: sed celum
nō est infinitū ut ꝓbat̄ in de celo ⁊ mūdo. ergo potētia
eius nō est infinita ⁊ ita nō est ꝑpetuū. ¶ Solutio dicē
dum ꝙ gn̄atū duobus modis dicit̄. est enim gn̄atio ince
ptio esse post nō esse quoquo mō: ⁊ sic creatio est gene/
ratio ⁊ sic celū est gn̄atū. Dicit̄ etiā gn̄atio transmutatio
materie ad formā sbalem per actionē ⁊ passionē contra
riarū qualitatū alternātiū mām ⁊ hoc mō celū nō est ge
neratū. Sil'r corruptio duobus modis di. s. cessatio ab
esse quoquo mō. ⁊ sic oīa creata sunt corruptibilia uolū
tate diuina: tm̄ quedā eoꝝ nō corrūpunt̄ sicut celū ⁊ an/
geli ⁊ quedā alia de qbus hēbit̄ infra in q̄ōne de mun
di inouatione. Dicit̄ etiā corruptio trāsmutatio ab esse
per actionē ⁊ passionē cōtrariarū qualitatū alternātium
sbm remanēte mā eadē numero sub eē ⁊ nō esse ipsius
forme: ⁊ hac rōne nō est celū corruptibile: ⁊ ꝯm hūc mo
dum loquunt̄ phi dicētes celū esse perpetuū uel eternū
nihil aliud intelligētes perpetuitatē illā uel eternitateꝫ
nisi itrāsmutabilitatē ꝯm formas sbales ⁊ accn̄tales cau
satam ex priuatione cōtrariarū qualitatū agentiū ⁊ pa/
tientiū in ipso. ¶ Sunt tm̄ qui dicūt ꝙ triplex est causa
corruptionis. s. uolūtas dei quātitas ⁊ cōtrarietas ⁊ illa
que sunt sine quātitate ⁊ cōtrarietate: ut spūs creati hn̄t
vnā cām corruptionis tm̄. s. uolūtatē dei: illa aūt que ha
bent mām determinatā per quātitatē solū hn̄t duas eo
ꝙ quātū diuisibile est ⁊ qḋ diuidit̄ corrūpit̄ a figura ꝓ/
pria p̄cipue circulare ⁊ pyramidale. q: sicut dicit phs in
fine tertij de celo ⁊ mūdo. circulus nō diuidit̄ in circu/
los neqꝫ pyramis in pyramides. Que aūt hn̄t materiā
distinctā quātitate ⁊ cōtrarietate hn̄t oēs tres cās corru
ptionis ut gn̄abilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ista distinctio stat
in primo ⁊ ultimo mēbro sed nō in medio: q: quantitas
nō est causa corruptionis: ut patet in mathematica: ma/
thematici enim abstrahūt a trāsmutatione ⁊ tēpore: ⁊ tm̄
cōsiderāt quātitatē diuisibilē. ¶ Preterea si diuisio est
in quātitate celi illa nō est ꝯm scissionē partiū corporis:
sed ꝯm figurationē toti⁹ diuisionis per numerū graduū:
hoc mō quo figūtur quātitas totius pāni per numerū ul
narū. Vn̄ Boetius in li° de trinitate celestia dicit eē cor
pora imortalia. ¶ Dicendū ergo ad primum ꝙ si acci/
piat̄ ingressus in esse ꝯm primā significationē gn̄atiōis
tunc est gn̄alis diffinitio Boetij oībus creatis. Si autē
ꝯm secūdā tunc nō ↄuenit celo: sed gn̄abilibus ⁊ corru/
ptibilibus. Cōcedimus tm̄ ꝙ duplex habet opus. s. iflu/
xionis ⁊ gn̄ationis qḋ patet q: post gn̄ationē adhuc in/
fluit esse. Unde intelligit̄ ꝙ opus influxionis diuersuꝫ
est ab opere gn̄ationis: ⁊ ꝯm hoc necessaria sunt opera
nature. ¶ Si querit̄. que sit illa natura. Dico ꝙ hoc est
forma celi influēs celo esse ⁊ permanere ⁊ moueri per
potentiā viuificādi ⁊ mouēdi cetera ⁊ de hac natura in/
telligit̄ qḋ dicit phus in 8° phi°ꝝ. ꝙ natura est causa vite
in oībus. ¶ Utrū aūt hec natura sit aīa celi ⁊ motor ei⁹
infra determinabit̄: q: forte eadē est natura agēs ⁊ cau/
sans eē celi ⁊ motū eius: sicut videt̄ phs Aueroys uel/
le in libro de sba orbis ubi dicit. sicut corpus celeste nō
indiget virtute manēte in loco semp tm̄ sed etiā virtute
largiēte in se ⁊ in sua sba ꝑmanentiā eternam qm̄ ⁊ si sit
simplex ⁊ ideo nō habet potentiā ad corruptionē: tm̄ est
finite actionis necessario q: est finitarū dimēsionū ⁊ de
terminatū a sup̄ficie ↄtinēte ipm̄ ⁊ omne tale cum intel
lectus posuerit ipm̄ exn̄s per se absqꝫ eo ꝙ aliqd largia
tur ipsi ꝑmanentiā ⁊ eternitatē necesse est ut sit ita diffi/
nite ꝑmanētie sicut est diffinite actionis: ⁊ ideo necesse
est in itellectu potentiā esse largientē ipi ꝑmanētiā eter
nam quēadmodū ipsi largit̄ motū eternū ⁊ nō hoc tm̄:
sed necesse est hic eē virtutē que largit̄ ei motū propriū
sue actionis que est eternitas iter ceteros mot⁹. s. motū
localē in circuitu ⁊ figurā ꝓpriā ipsi motui. s. sphericam
⁊ mēsurā ꝓpriā vnicuiqꝫ istoꝝ corpoꝝ. i. corpoꝝ inferio
rum ⁊ ↄuenientiā inter ea ad inuicē in ordine ⁊ quāti/
tate: ita ut ex oībus ꝑficiat̄ vnus actus. s. totus mūdus.
¶ Ex istis uerbis habet̄ ꝙ forma celi quecunqꝫ sit illa
influit celo esse ⁊ ꝑmanere ⁊ figurā ⁊ moueri ⁊ alijs per
ipm̄ celū ⁊ hac rōne dicit̄ celuꝫ opus nature ⁊ nō rōne
gn̄ationis. ¶ Sūt tm̄ qui dicūt ꝙ est natura naturās ⁊
natura naturata. natura naturās est deus: ⁊ illius opus
est celuꝫ: ⁊ est natura naturata ⁊ illius opus sunt gn̄abi
lia ⁊ corruptibilia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ duplex est al/
teratio. quedā enim est alteratio que exigit p̄parationē
ipsius sbti per qualitates sensibiles ꝯm tactū ⁊ hec p̄ce/
dit gn̄ationē. quedā est sine p̄paratiōe sbti sicut est imu
tatio dyaphani a lucido ul' tenebroso p̄n̄te ⁊ hec nō pre/
cedit gn̄ationeꝫ de necessitate ⁊ hec est alteratio orbis ⁊
lune. luna enim ꝓpter iferioritatē sui orbis ignobilior
est ceteris stellis ⁊ ideo talē recipit imutationē nihilomi
nus tm̄ orbis in qualibet parte nō stellata ꝯm huiusmo/
di alterationē alterat̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō sequit̄
hoc si oīa hn̄t mām creationis cōem: ꝙ hēant māꝫ cōem
absolute: ⁊ de hoc dictū est in q̄ōne de mā prima supra.
¶ Ad auctoritatē Platonis dicendū ꝙ Plato loquit̄
per quādā rōnem similitudinis ad opificē mechanicuꝫ
qui ꝓponit sibi mām ⁊ inducēdo formā artificialeꝫ sup
diuersas partes māe ↄstituit opus vnū: vnde in aliqua
parte fundamētū ⁊ in aliqua parte parieteꝫ. Similiter
deus in aliqua parte māe facit celū ⁊ in aliqua terrā ⁊c.
tm̄ illa pars māe que est in celo nō est eadē specie ul' ge/
nere cum materia que est in gn̄abilibus ⁊ corruptibili/
bus. Utruꝫ aūt materia sit ante uel nō infra determina/
bit̄ in q̄ōne Utruꝫ oīa simul facta sunt. ¶ Ad obiectū
ioannis dicendum ꝙ virtus infinita simpl'r est eius qḋ
est infinitum simpl'r sicut increati: sed virtus infinita ab

alio.s.a deo continente. Nō pōt esse corporis infiniti et creati. ¶ Aliter posset dici et melius q virtus duobus modis dicitur infinita.s.in se et in comparatione ad tempus. Illa que est infinita in se non potest esse nisi in subiecto infinito et cum non sit corpus infinitum virtus non potest esse infinita sic: virtus autem īfinita in respectu temporis.i.que continet in esse in infinito tempore nō exigit subiectum infinitum. ¶ Sed hec solutio videtur esse contra Aristotelem in fine octaui phisicorum. ubi probat q virtus corporis finita non est in tempore infinito. vnde ſm ipsum est distinguēdum q duplex est virtus. quedam in corpore.s.que determinat corpus ſm sui quantitatem ita q maior est in toto q̄ in sui parte et maior in magna q̄ in parua sicut virtus grauis et leuis et calidi et frigidi et huiusmodi. et de tali virtute tenet ratio ioānis. ¶ Est etiam virtus que nec est corpus nec in corpore ſm hunc modum sicut illa que non est maior in toto q̄ in parte eo q ipsa non determinat corpus ſm sui quantitatem sed est completiua substātie materie ſm q huiusmodi: et q: substātia materie ſm se non habet diuisionem ut dicit philosophus in primo phisicorum. ideo illa est indiuisibilis sicut forme substātiales sunt et anima rationalis et talis est virtus celi et ideo ꝓbat de ipsa Aristoteles q est indiuisibilis impartibilis nullam habēs magnitudinem et hec solutio ſm Aristotelem in fine primi phisicorum et in 7o methaphisice. Leuius posset dici q ad hoc q non sit trāsmutatio uel motus aliqs in aliquo non exigitur virtus aliqua neq; finita neq; infinita. ¶ Si enim queratur quare celum non moueatur motu ꝓcessiuo sufficit dicere q nō habet virtutem affixam organis ordinatis ad motum ꝓcessiuum sicut sunt ale et pedes et huiusmodi. Similiter cum celum non transmutetur ſm generationem et corruptionem nō exigitur virtus determinata sed potius virtutis priuatio ordinate ad generationē et corruptionem. ¶ Articulus 3o.

Ertio queritur Utrum celū sit cōpositum uel simplex. Et videtur q sit simplex: quia dicit philosophus in pncipio de celo et mūdo q celū sermone absoluto est forma q̄m absolute est forma sola. cum igitur forma sit sola et forma sola non habeat cōpositionem videtur q celum sit simplex. Item in quocunq; non est cōpositio prima in illo non est compositio cōsequens. sed in celo non est cōpositio pma ergo nec cōsequens. Probatio prime. Prima compositio est ex materia et forma. Secūda uel cōsequēs ex subiecto et accidēte. sed prima potētia materie est ad formam substātialem. secūda autem ad receptionem accidētis cuius iam est in cōposito. Unde sicut substātia subiecto et causa est ante accidēs sic prima compositio est ante cōsequētem. Preterea si detur q materia recipit prius accidēs: tunc precipue recipit accidens pmū qd est quantitas quod patet ex hoc q omnes qualitates sensibiles calidū: frigidum: album nigrum et c. sunt in corpore ſm sui quantitatem ita q maior est q̄litas in magna parte q̄ in parua. Unde patet q non adueniūt substātie materie tm̄: sed materie prout est sub quātitate. Si ergo sic aduenit forma substātialis materie quāte etiam forma substantialis diuisibilis esset ſm quantitatem: quod patet esse falsum. ergo cōpositio materie cum forma substantiali de necessitate precedit compositionem subiecti cum accidētalibus formis et sic patet ueritas pme. Ueritas minoris habetur in lio de substātia orbis ubi dicit philosophus q celum non est ex materia et forma. Preterea sepe habetur a philosopho in de celo et mūdo q celum est corpus simplex. ¶ CONTRA. Raby moyses i lio de vno deo dicit q ꝓpositio perse nota est q omne corpus est cōpositum. Item in lio de substātia orbis dicitur q omne qd mouetur est corpus et cōpositum. Item in po lio celi et mundi cum dico celum dico formam cum dico hoc celum dico materiam. Cum ergo in celo sit celum: et hoc celum celum est compositū ex materia et forma. Item ibidem dicit philosophus q celum est ex materia sua tota ergo habet materiam et cōstat q etiam formam cum sit pfectum ergo est compositum. ¶ Gratia huius queritur utrum per diuisionem sue materie sit multiplicabile et sumātur rationes philosophi in primo de celo et mundo. quarum prima est hec. Omne quod habet materiam et formam aut est multa aut potest esse multa: celū habet materiam et formam et hoc supponatur ergo est multa uel pōt esse multa et non nisi per diuisionem materie ergo celum est multiplicabile per diuisionem materie sue. Ad idem est ratio Platonis quam ibidem inducit q: celum est ad ideam et ad eādem ideam plures possunt fieri celi. ¶ Solutio dicēdum q celum est cōpositum ex materia et forma: sed materia sua non determinatur nec cognoscitur nisi per potentiam ad ubi tm̄. sicut enim dicit philosophus in fine primi phisicorum. subiecta natura scibilis est ſm analogiam et in hoc differt a materia generabilium et corruptibilium que determinatur et cognoscitur per potētiam ad esse et ad dispositiones accidentales et ad quātitatem et ad ubi. Potentia autem ad esse non est in materia celi et ꝓpter hoc non est separabilis a forma sua nec ecōuerso forma separatur ab ipsa et hoc innuit philosophus quādo dicit. Cum dico celum dico formam et cum dico hoc celum dico materiam: materia enim in celo indiuiduat et particularizat formam et separatur ab ipsa eo q non est in potētia ad formam aliam et ꝓpter hoc ipsa supponitur noīe suppositi nature celestis sicut hoc celum. Similiter forma non dicitur celeitas siue rotūditas ad mouēdum q forma illa non est separabilis sed semp est actus materie illius et ideo significatur per nomen predicabile de composito sicut celū et hoc est qd dicit Boetius in libro de hebdomadibus. q in omni eo qd est citra primum est hoc et hoc. ¶ Ad pmum dicēdum q obiectio illa ꝓuenit ex praua intelligentia littere: q: sermo absolutus dicitur ibi sermo non determinatus per demōstratiuum et nutum ad suppositum particularis celi: sed dicitur celū sermo absolutus et hoc celum sermo determinatus. ¶ Ad aliud dicēdum q compositio pma per modum prius dictum est in celo: hoc autem qd dicitur in lio de substātia orbis q celum non est ex materia et forma. intelligitur de materia que ꝓprie materia est.s.que est in potentia ad esse et de forma que acqritur per transmutationem subiecti et hoc enim modo celum non est ex materia et forma. ¶ Ad aliud dicēdum q corpus multipliciter dicitur simplex. est enim simplex qd diuiditur diuisione cōtinui tm̄ et sic corpora mathematica sunt simplicia. Item dicitur simplex quod non habet qualitates agentes et patiētes sic celum dicitur simplex. Tertio modo dicitur simplex in quo stat resolutio corporum et non resoluitur in formam aliam et sic elemēta sunt simplicia. Quarto modo dicitur simplex cuius partes sunt eiusdem rōnis cum toto et sic caro et os sunt simplicia et manus et pes sunt composita. Ex hijs modis dicitur simplex in corpore. Quinto modo dicitur simplex qd non habet partes tamen habet positionem in continuo et hoc modo pūctus dicitur simplex. Sexto modo dicitur simplex indiuisibile habēs ordinem in discreto et hoc modo dicitur simplex vnitas. Septimo modo dicitur simplex indiuisibile perse diuisibile tamen alterius diuisione et componibile cum altero: et hoc modo forma accidētalis dicitur simplex quēadmodū dicitur in sex pncipijs. q forma est cōpositioni contingens simplici et inuariabili essentia cōsistens. Octauo modo dicitur simplex indiuisibile perse et indiuisibile diuisione subiecti: tamen cōponibile cum altero cuius ipsum eē est actus et pfectio et hoc modo forma substantialis est simplex et

etiam anima uegetabilis ꝛ sensibilis. Nono modo di/
cit simplex indiuisibile pse ꝛ indiuisibile diuisione sub
iecti cõponibile tamen alij cuius nõ est actus:ꝛ hoc mo
do dicit simplex intellectus ꝛ anima rationalis. Deci/
mo modo dicit simplex indiuisibile oĩno in se ꝛ diuisio
ne alterius non cõponibile cu3 aliquo habẽs tamẽ hoc
ꝛ hoc: ꝛ hoc modo intelligẽtia angelica dicitur simplex.
Undecimo modo dicit simplex indiuisibile oĩno diuisi
one sui ꝛ alterius non cõponibile cum alio non habẽs
hoc ꝛ hoc ꝛ hoc modo deus dicit simplex ꝛ hijs omnibꝰ
modis dicit simplex ex parte rei ꝑm relationem autem
ad aiam dicit simplex tribus modis. Primo modo qd
non habet cõpositionem cum materia neq3 cum dispo/
sitionibus materie que sunt figura ꝛ hic ꝛ nũc ꝛ sic vni/
uersale dicit simplex. Secundus est ꝑm ꝙ non diffini/
bile dicit simplex ꝛ diffinitum compositum:ꝛ ꝑm hoc
genus ꝛ differentia dicunt simplicia species autem cõ/
posita. Tertius est ꝑm ꝙ simplex dicit quod non est re/
soluere ulterius ꝑm rationem ꝛ ad ipsum resoluuntur
omnia alia ꝛ sic ens dicit simplex. ¶ Ad id quod que/
ritur iuxta hoc utrum celum sit multiplicabile per diui/
sionem sue materie. dicẽdum ꝙ non q: talis multiplica
tio non fit nisi per diuisionem materie factam per gene
rationem. celum autem est ingenerabile ꝛ incorruptibi
le sicut ꝓbatum est. ¶ Ad id quod obijcitur in contra
rium dicẽdum ꝙ sicut dicit philosophus celũ est ex ma
teria sua tota totalitate potẽtie ꝛ actus ꝛ hoc est qa mate
ria eius est in nulla sui parte nec potest esse sub alio actu
hoc autem qd dicit phus ꝙ omne qd habet materia3 ꝛ
formam est uel põt esse multa intelligit de materia diui
sibili per generationẽ ꝛ non de tali materia celi. ¶ Ad
aliud dicẽdum ꝙ de potẽtia creationis est facere mul/
tos celos ad ideam vnam:sed nõ est de ꝯueniẽtia crea/
ture q: si eẽnt multi celi eẽnt multi mũdi. qd l3 posset fa/
cere creator quãtum est de potẽtia sua tamẽ hoc non po
test esse ꝑm cõueniẽtiam ꝛ potẽtiam creaturarum ut in/
fra ꝓbabit cum disputabitur Utrum plures possunt eẽ
q̃3 vnus mundus. hoc enim non habet hic disputari re
seruetur ergo in futurum.

¶ Quid sit celum ꝑm diffinitionem. Articulus 4°.

QUarto queritur Quid sit
celum. Et sumat diffinitio Damasceni in 2° li°
cap° 6°. ubi dicit ꝙ celũ est cõtinentia visibilium ꝛ inui/
sibilium creaturarũ. Videt autem ꝙ hec diffinitio non
omni celo cõueniat q: inuisibiles creature dicunt. hic in/
telligẽtie ꝛ anime sancte ꝛ ille non cõtinent in celis in/
ferioribus planetarũ. Preterea nõ videt hec diffinitio
dari de natura celi q: per illam nõ cognoscit utrũ sit co/
gnitum uel alterius nature cum tñ hoc per diffinitionẽ
realem deberet intelligi. Item ꝯtinentia respectu visibi
lium ꝛ inuisibiliũ non videt esse eiusdẽ rõnis q: visibi/
lia cõtinent circũscriptiue. inuisibilia diffinitiue tñ. Si
forte dicat ꝙ cõtinẽtia sumit hic pro virtute saluatiua ꝛ
ꝯtinentia in esse patet ꝙ falsum est q: talem virtutẽ non
habet celum respectu inuisibilium. Preterea hoc videt
esse cõtra Damascenũ q: exẽplat diffinitionem dicit in
ter ipsu3 enim intellectuales angelos virtutes ꝛ omnia
sensibilia cõcludunt ꝛ circum terminant. solus autẽ de
us incircũscriptibilis est oĩa implens ꝛ oĩa continens ꝛ
oĩa circum terminãs ut sup omnia ens ꝛ oĩa condens.
Preterea ꝙ non possit dari ratio vna conueniens om/
ni nature celesti quorum enim est vna ratio ꝑm natu/
ram illorum est ꝓpagatio ab vno ꝑm naturam sicut pa/
tet in hominibus ꝛ aialibus:sed stellarum ꝛ celorum ꝓ
pagatio non est ab vno ꝑm naturam ergo non est ipso/
rum ratio vna. Si forte dicat ꝙ ipsorum est propagatio
vna ab alio per diuisionem. substãtia enim diuidit per
corpoream ꝛ incorpoream. ꝛ corporea ulterius per ge/
nerabilem ꝛ ingenerabilem ꝛ motu3 circulariter ꝛ ꝑm
rectum ꝛ ita celum esset substãtia incorporea ingenera/
bilis mota circulariter. ¶ Contra dicit philosophus in
x° methace ꝙ corruptibilia ꝛ icorruptibilia nõ sunt eius
dem generis. Similiter in libro de substãtia orbis dicit
philosophus ꝙ corporeitas non dicit vniuoce in celo ꝛ
in elemẽtis ergo nulla est diuisio quãdo dicit corporu3
aliud generabile aliud igenerabile. Preterea dicit phi/
losophus in 6° topi°. ꝙ vita non ꝑm vnam speciem vi
det dici de animalibus ꝛ plantis:sed altera quidem ani
malibus altera plantis inest:ergo similiter corporeitas
non ꝑm vnam speciem inest corruptibilibus ꝛ incorru/
ptibilibus. ¶ Solutio dicẽdum ꝙ prima diffinitio da/
tur per actum celi ꝛ non per naturam propriam ipsius
quemadmodu3 obiectum est:ꝛ nomina formalia dicta
per abstractionem habent resolui in materialia cõcreti/
ue dicta. sic celum est cõtinentia visibilium ꝛ inuisibili/
um creaturarum. hoc est celum est cõtinens visibiles ꝛ
inuisibiles creaturas. ꝛ dicit creaturas ad differentiam
creatoris qui a nullo cõtinetur sed omnia cõtinet ut pa
tet in auctoritate prius dicta ꝛ sic patet solutio ad ꝑmu3.
¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ cõtinentia non est equoce di/
cta ad circumscriptionem ꝛ diffinitionem. p. diffinitio
eni3 prius est natura q̃3 circumscriptio quod patet q: ab
ipsa non conuertit cõsequentia quecũq3 enim loco cir/
cũscribuntur etiam loco diffiniunt sed non conuertit ꝛ
ita illa obiectio supponit falsum. ¶ Ad id quod querit
utrum omnium suꝑioru3 sit ratio vna est duplex respõ
sio. qdam enim dicũt ꝙ oĩa suꝑiora penitus sunt vnius
nature nec differũt per formas substãtiales sed per pro
prietates que sunt habere plus de lumine uel minus in
diuersis partibus sicut differt pars stellata a nõ stellata:
ꝛ sicut differt sol a ceteris stellis. Uel differunt per ha/
bere stellam vnam uel plures sicut differũt orbes infe/
riores planetarũ ab octaua sphera:uel per habere lumẽ
a se uel ab alijs sicut differt luna ab alijs stellis. ꝛ isti sol
uunt rõnem obiectam per hoc ꝙ duobus modis plura
reducunt ad vnu3 in natura scilicet ꝑm rõnem originis
ꝛ ꝓpagãdo:uel ꝑm virtutem influẽtem eẽ ꝛ posse ꝛ mo
ueri:ꝛ hec videtur esse sentẽtia Aueroys. Melius tñ di
ci debet. s. ꝙ non hñt rõnem vnam in specie cũ nec oĩa
habeãt vnu3 motorẽ:nec sint oĩa eiusdem effectus nec
oĩa eiusdẽ motus ꝛ ideo vnũquodq3 ab alio differt spe
cie ꝛ circulus a circulo ꝛ stella a stella. ¶ Ad hoc quod
obijcit de diffinitione per diuisionẽ collecta cõcedẽdu3
est ꝙ corporeitas non est vnius rõnis ꝑm vnam natu/
ram in corruptibilibus ꝛ in icorruptibilibus. Si tamen
abstrahat ab utroq3 ꝛ loquat aliqs logice tũc est vnius
intẽtionis nihilominus tñ diffinitio põt stare l3 diuisio
non stet ꝑm nãm:q: in diffinitione non ponit corporei
tas tñ sed incorruptibilitas.

¶ De partibus celi.

DEinde queritur De p
tibus celi. Et querunt q̃tuor. quedã eni3
sunt partes coĩter determinãtes omnes
orbes:ꝛ de illis querit primo. siliter que
dam est pars ut terminus ꝛ figura:ꝛ de illis querit 2°.
Quedam etiam est pars que dicitur orbis supior uel in
ferior sicut celum empireum ꝛ aqueum ꝛ cetere sphe/
re ꝛ de illis queritur 3°. 4ª questio erit de partibus que
sunt stelle.

¶ Articulus 5°. De dextro ꝛ sinistro celi.

PRimo ergo queritur de p
tibus orbis que sunt principia dimẽsionis sue
in omnibus orbibus. s. longitudinis orbis ꝛ latitudinis
ꝛ ꝓfunditatis que sũt sursum ꝛ deorsu3 ꝛ dextrũ ꝛ sinistrũ
ꝛ añ ꝛ retro. ¶ Queratur ergo de istis. p° eo ꝙ Pytha/

goras istas ptes eẽ dixit in celo. Dicit aũt phs ꝙ dextrũ
est vnde motus localis incipit ⁊ sinistrum est per quam
resoluitur in dextruꝫ. Uidetur autem ꝙ ista non sint in
celo. qcqd enim ꝑncipium ⁊ finẽ ⁊ mediũ motus sui nõ
habet in se sed extra hoc non habet in se vñ icipiat mo/
tus ⁊ per quem resoluat circulus in se nõ habet ꝑncipi/
um ⁊ medium ⁊ finem motus sui ut dicit in 8° phi^r^. er/
go non habet dextrũ ⁊ sinistrum. cum ergo celũ sit circu
lare non habebit dextrũ ⁊ sinistrũ. ¶ Item celũ non di
stinguit in duos semicirculos diuisos per dyametrum
ab oriẽte in occidẽtem per cẽtruꝫ terre. Cum ergo celũ
moueat ab oriẽte in occidẽtem ⁊ de pũcto dyametri ad
pũctum non sistit motus si regirat ab occidẽte in orien/
tem ergo qua rõne dicit incipe gr̃a supioris semicircu/
li in oriẽte eadem rõne dicet incipe in occidẽte gr̃a infe
rioris semicirculi ergo qua rõne dicit oriẽs dextruꝫ ea/
dem rõne dicet occidẽs dextrũ. ¶ Item mota vna par
te celi mouent oẽs ergo qua rõne incipit motus in vna
parte eadem rõne in oib⁹ ergo ubiqꝫ est dextrũ ⁊ ubiqꝫ
sinistrũ. Preterea sumat ratio Cõmẽtatoris quam po/
nit in cõmẽto de celo ⁊ mũdo aliquãtulũ post ꝑncipiuꝫ
secũdi libri que est hec ꝙ dextrum ⁊ sinistruꝫ causant a
virtutibus actiuis ⁊ passiuis. s. ab abũdãtia caloris natu
ralis ꝓcedentis a corde ⁊ spirituũ plus in dextruꝫ q̃ꝫ in
sinistrum ⁊ cum tales virtutes nõ sint in celo celum nõ
videt habere dextrum ⁊ sinistrũ. ¶ Sed cõtra nihil est
uanum in natura ergo nec hoc erit uanum ꝙ in quadã
parte oriunt stelle ⁊ in q̃dã occidũt sicut dicit ipse Ari/
stoteles in littera ⁊ ita oportet ꝙ in loco orientis sit aliq̃
ratio principij ortus. ¶ Juxta hoc querit utrum idem
sit dextrum oĩum orbium. Et videt ꝙ non. nõ eniꝫ idẽ
ubi est vnde incipit motus. quidã enim orbes mouent
ab oriẽte motu diurno ⁊ qdam ab occidẽte motu pro/
prio sicut orbes planetarum. ¶ Sed ꝯtra hoc est id qđ
fere ab oĩbus imponit Aristoteli. s. ꝙ dixerit ꝙ omnes
orbes mouent ab oriẽte in occidẽtem. Ad idem est ra/
tio Aneualpetre in astro logia sua qui dicit ꝙ corp⁹ vni
us nature ẜm naturalem motum mouet ab eodem lo/
co in eũdem. Cum ergo omnes sphere sint vnius natu
re omnes mouent ab oriẽte per occidẽtem in orientem
vniformi motu ẜm naturam. Item alia est ratio quãdo
duo circuli vnus extra ⁊ vnus intra mouent contra se
inuicem vnus sistit alterum uel scindet eum si non fue/
rint eque fortes ergo si celuꝫ mouet ab oriẽte in occidẽ/
tem ⁊ inferiores ecõuerso uel sistent se inuicem uel vn⁹
scindet alterum quorum utrũqꝫ falsum est ergo omnes
mouent ab eodem loco ⁊ in eundem. ¶ Solutio dici/
mus ꝙ qdam distinguũt ꝙ dextruꝫ ⁊ sinistrum diuersi
mode sunt in diuersis. Jn qbusdam enim differũt figu/
ra ⁊ virtute ut dicũt sicut in hoibus ⁊ aĩalibus ⁊ plantis.
in qbusdam autem sola virtute differũt sicut in celo: ⁊
isti dupliciter falsum dicũt. ¶ Primo q: dicit Aristote/
les in li° celi ⁊ mũdi ꝙ dextrum ⁊ sinistrum nõ differũt
figura sed ante ⁊ retro ⁊ sursum ⁊ deorsum ⁊ hoc vide/
mus expresse q: dexter pes figurat sicut sinister ⁊ man⁹
sinistra sicut dextra: sed mẽbra supiora non figurant si/
cut iferiora nec anteriora sicut posteriora. Preterea isti
dicũt ꝙ siqs sciret discernere subtiliter qđ videret aliter
figurari folia arboris in sinistra ⁊ aliter i dextra. Et hoc
est cõtra Aristotelem qui dicit in 2° celi ⁊ mũdi ꝙ dex/
trum ⁊ sinistrum non est in aliquo planetarũ. Preterea
ratio dictat hoc ꝙ si dextrum ⁊ sinistrum sunt principia
motus localis ⁊ planete non habẽt motum localem ꝓ/
cessiuum supfluerẽt in eis dextrum ⁊ sinistrum ⁊ sic ali/
quid esset uanum in natura. Propter hoc dicunt alij ꝙ
ante ⁊ retro causant a qualitatibus cõtrarijs ⁊ similiter
sursum ⁊ deorsum ⁊ ideo illa non pñt esse in eodem cor
pore sicut sursum est in loco ignis ⁊ deorsum est in loco
terre sed dextrum ⁊ sinistrum nõ causant a ꝯtrarijs sed
ab abũdãtia maiori ⁊ minori eiusdem. Similiter in ce/
lo dextrum est ubi est abũdãtia luminis disponẽtis ad
motum. sinistrũ autem ubi minus de lumine. ¶ Sed
cõtra hoc est ꝙ quãdoqꝫ ẜm hoc dextrum eẽt in occidẽ/
te q: illa pars ubi abũdat lumen reuoluit circulariter si
cut ⁊ alia. hoc autem est cõtra Aristotelẽ dicẽtem in litte
ra celi ⁊ mũdi ꝙ dextrum est ubi videmus oriri stellas:
⁊ sinistrum ubi videmus eas occidere. Item dicit Cõ/
mẽtator ꝙ Aristoteles loqtur ibi per quãdam similitu/
dinem ⁊ hoĩs imaginem ponit cuius pedes sunt in po/
lo arctico ⁊ caput in antarctico ⁊ facies est uersa ad nr̃m
hemisperiũ. illius enim dextrum est in oriẽte ⁊ sinistrũ
in occidẽte ⁊ ante eius esset in meridie ⁊ retro in aquilo
ne. Et hoc videt Aristoteles tãgere in littera ubi dicit.
Ex eis qdem oportet nos existimare est homo habens
dextram ⁊ sinistram cõsimiles in figura deinde cõtinet
sup se orbem. Et qdam libri habẽt ex eis ꝙ oportet nos
existimare est homo habẽs dexteram ⁊ sinistram nõ di
uersas in figura deinde ⁊c̃. Et gr̃a huius littere quidaꝫ
dicunt ꝙ sup orbem est alius orbis sed littera est falsa ⁊
non exponit ab aliquo cõmẽtatore. ¶ CONTRA
opinionẽ autem Cõmẽtatoris videt esse littera q: ime/
diate seqtur ⁊ est illi orbi iterum virtus diuersa ꝓculdu
bio. s. dextruꝫ ⁊ sinistrũ quoniã sunt ei loca inceptionis
⁊ status ex ope factionis sue. ⁊ similiter oportet ut existi
memus utrũqꝫ in ꝑncipio motus orbis. nam si motus
eius nõ est in tpe infinito sed motus eius est finitus ne/
cessario oportet ꝙ motui eius sit locus ubi incipit. Ex h̃
accipit ꝙ dextrum ⁊ sinistrũ sunt ẜm vim motoꝝ ⁊ ẜm
dispositionem mobilis. Una enim reuolutio celi nõ est
infinita cum celum sit finite quãtitatis vnde oportet ꝙ
incipiat in aliqua parte ⁊ in quacũqꝫ parte incipit in illa
habet rõnem inceptionis que dicit dextrum. Unde di/
cimus ꝙ iste opiniones oẽs false sunt dicẽtes celum ha
bere dextrum ⁊ sinistrũ in ueritate differẽtia in virtute
ꝯuenientia in figura supponẽtes ꝙ celum mouet a ꝯiũ
cto sibi ⁊ non a deo tñ. Item supponimus ꝙ celuꝫ duo
bus modis cõsiderat. s. ut est locus infimorũ ⁊ ẜm natu
ram ꝓpriam ẜm quam distinguit ab alijs corporibus ⁊
ideo habet quasdã virtutes ẜm ꝙ est locus ⁊ quasdam
ẜm ꝙ est celum. Dico ergo ꝙ dextrũ celi est in oriente
quãtum ad virtutem loci siue situs. Et hoc patet ex hoc
ꝙ motor celi mouẽdo celum mouet oĩa naturalia ⁊ cuꝫ
motus sit semp ab immobili aliquo ꝑmo sicut ꝓbatum
est in phisica oportet ꝙ motor ille sit immobilis ⁊ locus
imobilis vnde mouet ꝑmo. Dico aũt locum sicut deter
minatũ in pte oriẽtis eo ꝙ ibi abũdet vis motoris ꝑmi
⁊ inde per motuꝫ celi affluit virtus eius in totam nãm.
¶ Ad ꝑ^m^ aũt dicimus ꝙ lꝫ circulus inquantũ circulus
ꝑncipiũ ⁊ medium ⁊ finẽ habeat in cẽtro ⁊ nõ in circũfe
rẽtia tñ circulus in materia nãli ⁊ hñs positionem ẜm si
tum mũdi nõ est eiusdem rõnis in oibus partibus suis
⁊ ideo est rõ quare in q̃dam parte incipiat motus eius
⁊ per quãdam regiret. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ distractio
circuli per dyametrum nõ sistit motũ ⁊ ideo non de ne/
cessitate est oriẽs i utroqꝫ pũcto dyametri nisi forte quo
ad nos ⁊ non ẜm nãm. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ mota
vna parte circuli mouent omnes sed non est in oibus
ratio inceptionis motus. ¶ Ad obiectum Cõmẽtato/
ris dicẽdum ꝙ dextrum ⁊ sinistrum ⁊ cõpositũ ex con/
trarijs sic causant ut dicit sed in supioribus ex natura si/
tus ⁊ ordinis eorum ad alia. s. inferiora que mouentur
motibus eoꝝ. ¶ Ad hoc quod querit utrum omnes
orbes habeãt eũdem oriẽtem soluit diuersimode a di/
uersis. ẜm Aristotelem enim non est idem oriens: sed
oriẽs planetarum est in occidente orbis stellarum fixa/
rum. ⁊ ideo dicens ꝙ omnes orbes mouentur ab ori/
ente in occidentem increpat Pythagoram qui dixit il/
los qui habitant sub sphera occulta: qui occultantur

visibus nr̄is esse in medietate orbis inferioris in parte sinistra hoc est illos antipodes qui sunt uersus polū antarcticuꝫ uersus oriētem. nos autē dixit habitare in medietate orbis supioris in parte dextra ꝛ hoc ꝓm motum sphere stellate. Et patet ꝙ falsum dixit q: si dextrū sit in oriēte ut dixit Pythagoras ponēs hominem ꝓm ꝙ supra posuimus eum tūc antipodes habitāt in pte supiori orbis in parte sinistra q: sub motu habitāt regirationis nos aūt qui sumus uersus polū arcticum habitamus in celi dextra in inferiori parte orbis: q: habitamus sub accessu inceptionis motus celi: sed ꝓm orbes planetarum uerū dixit Pythagoras q: dextra planetarum est in sinistra orbis stellarū fixarum ꝛ ideo ꝓm orbes illos nos sumus in pte supiori in sinistra q: motus regirationis planetarum est super nos. Et illi qui habitant in alio hemisperio sunt in parte inferiori in dextra ꝛ hoc ꝓm motuꝫ ꝓpriū planetarū ꝛ non ꝓm diurnū q: ꝓm illū motus accessus planetarū ex inceptionibus eoꝝ est sup eos: ꝛ hoc ꝯtingit ideo q: uariant poli a polis orbis stellarū fixarū ꝛ oriētes ꝛ occidētes ipsoruꝫ ab oriēte ꝛ occidēte illius. ¶ Et ex hoc patet ꝙ oēs falsum dicūt qui imponūt aristoteli ꝙ dixit planetas moueri ab oriēte primi orbis in occidētem ipsius. ¶ Scḋm ergo hoc soluende sunt rōnes quas inducit Aneualpetras ꝛ dicēdū ꝙ corpa superiora nō hn̄t in se ꝯtrarietatē ꝛ ideo non mouent ad loca ꝯtraria: q: sicut vnus locus est qui dicit medium ad queꝫ mouet terra: ꝛ vnus locus est a medio sursum ad quē mouet ignis ita vnus locus est qui dicit circa mediuꝫ ad quē nullum corpus mouet q: omne corpus qḋ mouet ad aliquē locū ꝓm nām qescit quādo est in illo: sed supiora mouent in ipso circulariter ꝛ partes illi⁹ loci siue situs nō sunt ꝯtrarie ad inuicē sicut ꝯtraria sursuꝫ ꝛ deorsum sed tm̄ hn̄t diuersitatē in eadē natura situs ꝛ loci: ꝛ ideo diuersi orbes in diuersis partib⁹ suis pn̄t incipe motus rōne diuersarū dispositionū que sunt in motoribus ꝛ mobilibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cum circulus mouet contra circulū dicere oportet ꝙ moueant in eisdē polis ꝛ in eodē axe: qḋ non faciūt orbes planetaꝝ cum ꝓmo orbe. Uel dicat melius ꝙ motores inferiores nō sunt ꝯtrarij motori supiori immo intēdūt ꝛ appetūt sibi simulari ꝛ ideo etiam mouēt motu suo. s. motu diurno ꝛ insup hn̄t ꝓpriū ut dicet infra qui nō est cōtrarius motui ꝓmo sed habet ordinē sub ipso ad ꝯsistētiam nāe q: ꝓpter diuersitatē inferioꝝ necesse est eē diuersos motus in supioribus ut ꝓbat in 2° de generatione. ꝛ 2° de celo ꝛ mūdo. Tn̄ Aneualpetras ꝯcedit rōnes illas ꝛ ponit ꝙ oēs orbes mouent a motore vno ꝓmo cuius virtus fortior est in orbe imediato q̄ȝ 2° uel 3°. ꝛ ideo in p° facit motū diurnū reuoluēs ipsum de pūcto ad pūctum. In 2° aūt ꝛ in inferioribus in tpe motus diurni non facit pfectā reuolutionē sed pars manet ꝛ iterū in alio die pars ꝛ ꝓm huiusmodi remanētias dicit ꝙ planete uidētur moueri ab occidēte in oriētem cuꝫ tn̄ nō moueant. Qḋ aūt diuersimode moueant hoc dicūt cōtingere propter diuersitatē poloꝝ ꝛ circuloꝝ. ¶ Notāduꝫ autem ꝙ dextrū ꝛ sinistrū dicit multis modis. s. absolute ꝛ in cōparatiōe ad nos. Absolute dicit duobus modis. s. ꝓm similitudinē ꝛ ꝓm virtutē. ꝓm silitudinē in statu. ꝓm virtutem in illis in qbus sunt motus diuersi sicut in aīalibus ꝓncipiū motus est in dextrū ꝛ alterā partē. s. sinistrū trahūt post se: ꝛ ꝓpter hoc aīalia quādo incipiūt ambulare dextrū pedē ponūt ꝓus ꝛ deinde sinistrū q: facilior est sic ambulatio: ꝛ in celo ubi ꝓncipiū motus est ab oriēte ꝛ regiratio ab occidēte. dico autē motus diuersi propter grauia ꝛ leuia que nō hn̄t nisi motū vnum a medio uel ad mediū ꝛ ideo nō hn̄t motū dextrū uel sinistrū. Quo ad nos etiā dicunt duobus modis. s. per solā relationeꝫ sicut illa que sunt uersus dextrū uel sinistrū in cōparatione ad nos. uel per relationē ad fatū sicut obseruant augures autem sedētem a dextris ꝛ a sinistris. Hoc tn̄ ideo non dicimus ꝙ credamus fatum habere vim sed quia hec distinctio est antiquorum.

¶ De ante ꝛ retro celi Articulus 6°.

Secundo querit de ante ꝛ retro celi que ꝓm phm̄ sunt ꝓncipia motus alterationis. ¶ Et querit q: alteratio nō est in celo ut supra ꝓbatū est. Item ante est ubi sunt sensus ut dicit philoso⁹. Cum igit in celo nō est sensus in celo nō est ante. Item ante ꝛ retro differūt in figura ꝛ virtute: sed in celo nō inuenit differētia ꝓm figurā q: ubiq꜄ celum est rotūdū ergo ante ꝛ retro nō sunt in celo. ¶ CONTRA. Dicit phus ꝙ ista sex ante ꝛ retro sursum ꝛ deorsum dextrum ꝛ sinistrū sunt ois corporis cōpleti: cum ergo celū sit cōpletum cōpletissime ante ꝛ retro sunt in celo. Item ante ꝛ retro sunt ꝓncipiū ꝓfunditatis ꝛ cum ꝓfunditas sit in omni corpore videt ꝙ an̄ ꝛ retro sint in omni corpe. Item rep̄henditur Pythagoras qui loquebat de dextro ꝛ sinistro ꝛ nō de ante ꝛ retro ꝛ sursum ꝛ deorsuꝫ cū tn̄ illa in pluribus corpibus inueniant q̄ȝ dextrū ꝛ sinistrum ergo si dextrū ꝛ sinistrū sunt in celo multo magis ante ꝛ retro. ¶ Solutio dicimus ꝙ ante ꝛ retro sunt in celo ꝓm dispositionē circuli signoꝝ sub quo mouet sol si declinat ab aqlone uersus meridiē ꝛ motores planetaꝝ hn̄t declinationē ꝓm ptem illam ꝛ ꝓcipue sol. ¶ Ad id qḋ ꝓmo obijcit dicimus ꝙ phus loqtur ibi de an̄ in aīalibus q: in aīalibus ante est ubi sunt sensus. ista eni maxime determinant in corpe spirāte qḋ est aīatū aīa sensibili ut ipse dicit. ¶ Ad id aūt qḋ querit q̄liter sit ꝓncipium alterationis in celo. Dicēdū ꝙ est ꝓncipiū alterationis in ipso effectiue. i. q: efficit alterationē. ex motu eniꝫ solis ad ante uersus aqlonē ꝛ declinationē eius retro uersus meridiē ꝯtinua fit alteratio in inferioribus ꝛ ꝯsequenter ꝯtinua fit gn̄atio ꝛ corruptio ꝛ hoc est qḋ dicit phs in 2° de gn̄atione cōtinuitatis gn̄ationis ꝛ corruptionis toti⁹ s. celi allatio causa. ꝓsentie ꝓo ꝛ absentie contingit enim quādoq꜄ fieri lōge q̄nq꜄ ꝓpe. inequalis ꝓo distātia ente inequalis erit motus. quocirca si in adueniēdo ꝛ ꝓpe eē generat ꝛ in recedēdo ꝛ lōge fieri ad ipsum corrumpit. Similiter etiam in aīalibus non fit alteratio nisi ꝓm q̄litates sensibiles ꝓpe ut ꝓbat in 7° phi꜄. cū igit an̄ sit ubi sunt sensus. qualiter an̄ ꝛ retro ꝓncipiū sunt alterationis in aīalibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ etiā illud non tenet nisi in aīalibus ꝛ non in celo. ¶ Ad id qḋ videt dicere phus ꝙ in omni corpore cōpleto sunt iste sex differētie Dicendū ꝙ appellat corpus cōpletum pfectū ꝓm principia motus que habet in seipso. s. ꝓncipiū motus localis habētis diuersitatē sicut est motus aīalis: ꝛ ꝓncipiū motus alterationis per sensus: ꝛ ꝓncipium augmēti per sursum ꝛ deorsum. ¶ Ad id qḋ obijcit ꝙ ante ꝛ retro sunt ꝓncipia ꝓfunditatis que est in omni corpore. dicenduꝫ ꝙ intelligit de ꝓfunditate aīatorum cuius termini sunt ante ꝛ retro ꝛ quo ad hoc dicuntur esse principia.

¶ Articulus 7°. De sursum ꝛ deorsum celi.

Tertio queritur de sursum ꝛ deorsum que sunt ꝓncipia longitudinis in celo ut dicit philoso⁹. Si enim sursum ꝛ ꝓm maximam distātiam a medio videt ꝙ circūferentia celi ubiq꜄ est sursum ꝛ nunq̄ȝ deorsum. Item dicit philoso⁹ ꝙ sursum ꝛ deorsum sunt principia motus augmēti: sed augmētum non est in celo ergo nec sursum nec deorsum. Preterea sursum ꝛ deorsum sunt ad que mouentur graue ꝛ leue. ¶ Ad hoc dicūt quidam ꝙ sursum est ubiq꜄ iuxta celum ꝛ in celo: deorsuꝫ autem in centro terre ꝛ ꝙ vnum istorum est in celo ꝛ non reliquum. ¶ Sed hec solutio non habet rationem. Preterea est contra philosophum qui dicit ꝙ longitudo orbis est spatium in quo

sunt orbes z qꝫ ex orbibus sunt qdam qui sunt sursum z ex eis sunt qui sunt deorsum z iste locus.s.spatiū orbiuz ex omnibus medietatibus orbiū est diuersus. Cui nos cōsentiētes dicimus qꝫ sursum z deorsum sunt in celo z est lōgitudo orbis de polo in polum ita qꝫ polus antarcticus sit sursum z polus arcticus deorsum sit ꝓm diuisionem ꝑmi orbis. ꝓm diuisiones aūt alioꝝ orbium in quibus sunt planete: polus qui est in nr̄o hemispio est sursum: z polus qui est in inferiori hemisperio est deorsuz. Et hoc est quod intēdit dicere ph̄us qꝫ ex orbibus sunt qui sunt sursum z qdam qui sunt deorsuz qꝫ vna medietas orbis est deorsum z altera est sursuz ꝓm qꝫ distinguūtur orbes occulti z orbes subiecti visibus nr̄is. ¶ Qd̄ aūt dicit ph̄us qꝫ iste locus est ex oibus medietatibus diuersis intelligit qꝫ orbes qui sunt citra ꝑmum orbem diuersificant in polis z oriētibus z occidētibus z per consequēs diuersificant in sursum z deorsum z in dextro z sinistro. ¶ Ad id ergo qd̄ ꝑmo obijcit de sursum z deorsum dicēdū qꝫ duobus modis dicunt.s.ꝓm qꝫ sunt ꝑncipia motus localis recti z ꝓm hoc sunt contraria z ꝓm hoc mouent ad ipa graue z leue. dicunt etiā ꝓm qꝫ sunt ꝑncipia ut termini motus augmēti ut ꝑncipia ut termini lōgitudinis z sic non sunt contraria. Unde dicit philosophus in liᵒ de aīalibus qꝫ in pueris mēbra supiora maiora sunt ꝑpter abūdātiam caloris impellētis alimētum sursum postea aūt fit ecōuerso. Per hoc patet solutio ad ꝑmū z 3ᵐ z 4ᵐ. ¶ Ad 2ᵐ dicēduz qꝫ sursum z deorsum nō sunt in celo ꝑut sunt ꝑncipia augmēti sed in aīalibus sed ꝑut sunt in celo sunt ꝑncipia longitudinis tm̄. ¶ Et nota qꝫ iste sex differētie ꝑut sunt in celo z in aīalibus duobus modis accipiunt.s. ꝑut sunt principia dimensionum z prout sunt ꝑncipia motuū. ꝑmo modo est ꝑus sursum z deorsum z ꝯsequēter dextrū z sinistrū z ultimo āte z retro sicut ꝑmo est lōgitudo z postea latitudo z ultimo ꝑfunditas z hūc ordinē attēdit Aristoteles quādo rephēdit Pythagorā qui ꝑus loquebat de dextro z sinistro q̄ȝ de sursum z deorsum. ¶ Si autem cōsiderent ꝓm qꝫ sunt ꝑncipia motuū sic ꝑus est dextrū z sinistrū z cōsequēter aū z retro z ultimo sursum z deorsuz. qꝛ ꝑoꝛ in mūdo est motus localis z cōsequenter alteratio ad generationē z corruptionē in inferioribus z ultio augmētū post generationē: z hūc ordinem considerauit Pythagoras quē z nos cepimᵒ in disputatione

¶ Articulus 8ᵘˢ. Utrum figura celi sit circularis.

D einde redeundum est ad 2ᵐ supioris diuisionis. Et querendū est de figura celi utrum sit circularis. Et videtur qꝫ non. Dicit enim Damascenus qꝫ celū qdā hemisperiū.i.semicirculum esse imaginati sunt qꝛ diuinoꝝ annunciatoꝝ Dauid dicit. Qui extēdit celū sicut pellē. quo ostēdit tabernaculum. Et beatus Ysaias. Qui statuit celū sicut cameram i.arcum ergo videt qꝫ figuratum sit ut semicirculus. Si cōtra dicat qꝫ in hac parte magis credēdū est ph̄is videtur qꝫ nō cum dicat Augᵒ qꝫ nō est credēdū de celo hijs qui de patre celesti alieni sunt. ¶ CONTRA. Si celum est semicirculus aut mouent astra in ipso qescente celo aut mouetur celum z motu ipius astra mouentur. Si ꝑmo modo tūc supius astra mouent in semicirculo z subtus in dyametro. Cum igit pūctū ultimū sit actu finis semicirculi z actu ꝑncipiuz dyametri astra que mouent in ipso ut duobus utent vno ergo qescē accidit ut ꝑbatū est in 4ᵒ phiᵒʳ. ergo est aliqd̄ tēpus in quo quiescūt astra z similiter motus eoꝝ nō erit cōtinuus qd̄ est cōtra positionē. ¶ Si aūt dicat qꝫ celuz ipsum mouet: tūc aut est extra ipsum locus aut nō. Si non cum igit arcus dyametri minᵒ distet a semicirculi centro q̄ȝ anguli dyametri oportet qꝫ anguli eius moueantur in nihilo. ¶ Similiter arcᵒ semicirculi plus distat a cētro q̄ȝ dyameter z ita semicirculus subtus erit in nihilo. ¶ Similiter oportet qꝫ aliqñ videremus formā celi sup nos rectam ꝓm lineā dyametri z aliqñ acutā ꝓm dispositionez anguli que oia sunt ꝑter rōnē. ¶ Si aūt dicat qꝫ extra sit locus tūc ille locus aut est ut plenū: aut ut uacuuz. Si ut plenū tūc extra erit locus z de illiᵒ figura similis est questio z sic in infinitū. Si autem ut uacuū tūc uacuum erit in natura z qꝫ aliqd moueat in uacuo qd̄ totū est ꝑter ratione. Propter hoc dicimus qꝫ celū est rotundum tribus de causis. Primo ꝑpter motū suum quē oportet eē ꝯtinuū z ingetū z hoc nō pōt eē nisi in circulo. Scd̄o ꝑpter naturā ipsius celi qꝛ aliter haberet ꝯtrariū z esset corruptibile. Tertio qꝛ figura illa sola simplex est z capacissima oium z ꝑoꝛ oibus. Et ideo cōpetit corpori simplicissimo ꝑmo cōtinēti oia corpa. ¶ Ad hoc autez qd̄ obijcit de dauid dicēdū qꝫ ipse loqtur vulgariter de hemispio qd̄ est sup nos uersus polū arcticū z sil'r Ysaias.

¶ De celo trinitatis.

C onsequenter transeunduz ad questionē de partibus celi que sunt orbes. sed qꝛ celi multi enumerant a scriptura z a sanctis celū trinitatis: empireū: cristallinū: firmamentum. Et Joannes Damascenus tāgit septē celos planetaruz. Et Rabanus sup Deuteronomiū tāgit septē celos.s.empireū cristallinū: firmamētū: igneū: olympiū: ethereū: aereuz. Ideo querēduz est ꝑmo de singulis hoꝝ celoꝝ: z postea in cōmuni de eisdē. Querat ergo ꝑmo de celo trinitatis z querunt q̄tuor. Primo an sit corpus. 2ᵒ si nō est corpus utrum sit idē qꝫ deus. 3ᵒ que contineri habeāt in celo trinitatis. 4ᵒ z ultimo ꝓm quē modū exaltationis sit eleuatum super alios celos.

¶ Articulus 9ᵘˢ. Utrum celum trinitatis sit corpus.

A d primum proceditur sic. Quecūqꝫ sunt eiusdē diuisionis sunt eiusdē nature celū trinitatis cum alijs celis est eiusdē diuisionis: ergo est eiusdē nāe. Probatio ꝑme est qꝛ diuisum manet in diuidētibus ut vna nā ḡnis. minoꝛ aūt ꝑbat ex hꝫ qꝫ nō ueniūt ad eūdē numerū nisi res discrete ꝯueniētes in aliquo cōmuni patet ex hoc qꝫ latrabile z marinū nō dicunt duo canes sed due significationes canis. Similiter hō mortuus z hō viuus non sunt duo hoies sed due significationes hois. ¶ Cuz igit dicat celū trinitatis z empireū z firmamētū sunt tres celi est in eis cōmunis natura celi. Et ista rō est Augustini in liᵒ de trinitate. ubi per eādē rōnē ꝑbat qꝫ p̄ri z filio z spūi sancto cōe est qd̄ ꝑsona est. Itē oē qd̄ est supra z infra determinabile est ꝓm locū uel situ ad minus: celū trinitatis est supra empireū ergo determinabile est ꝓm situ. maioꝛ patet ex hoc qꝫ supra z infra sunt differētie situs z loci. minoꝛ accipit in. ixᵒ. Ysaie. Ubi lucifer existens in celo empireo dixit in celū cōscēdam. qd̄ non dixisset nisi celum trinitatis esset sup empireū. ¶ Ad oppositū arguit sic deus est in celo trinitatis sicut dicūt sancti z fides catholica ponit hoc qd̄ dicit Damascenus. qꝫ deus incircūscriptibilis est loco z tpe z intellectu creato ergo non est in celo trinitatis sicut in loco z ita celū trinitatis nō pōt esse corpus. ¶ Item lucifer per hoc qꝫ uoluit ascēdere in celuz trinitatis uoluit esse similis altissimo z esse sup angelos sed per nullius corporis ascēsum posset hoc cōsequi ergo celum trinitatis non pōt esse corpus. Quod cōcedimus rñdentes ad ꝑmum qꝫ celū quādo diuidit per celum trinitatis z alios celos diuidit sicut cōmune per ꝑportionē z non sicut cōmune ut genus. est aūt cōmunitas proportionis ut dicit Boetius in similitudine habendi se ad aliquid z hij celi similiter se habēt ad vnum actum qui est continere z saluare contenta z per hunc moduz numeratur cum alijs celis sicut dicitur qꝫ rectoꝛ

ciuitatis z rector nauis sunt duo eligibilia nō sorte sed arte z ſm hūc modū celū trinitatis z celū empireū z firmamētū sunt tres celi quātū ad ꝯueniētiam ꝯtinēdi z saluādi iferiora ꝯtēta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ supra z ifra dicūtur multipr sicut z prius z posterius. Dicit enim sup ordine z loco z dignitate z ſm ultimū modū sumit in ysaia.

¶ Articulus 10°. An celuz trinitatis sit idem ꝙ deus.

Secūdo queritur Utrū sit idē ꝙ deus. Et videt ꝙ nō: q: dicit phs 4° phi°. ꝙ nihil est in seipso per se. Cū ḡ deus sit in celo trinitatis z nō sit in aliquo per accñs: q: nec aliqd accñs ei ꝯuenit celū trinitatis nō erit idem deo. Itē dr in ysaia. celū mihi sedes est z terra scabellū pedū meoꝝ. Cōstat autē ꝙ deus est in celo illo qd est sedes eius. cuz ergo diuidat ꝯtra terrā z terra sit creata necesse est celū esse creatum. Item dicit phs in de celo z mūdo. ꝙ oēs ꝑmi ꝯueniunt in hoc ꝙ deus est in celo z ꝯstat ꝙ loquit de celo creato z illud est celū trinitatis in quo est deus ḡ celū trinitatis est creatū z nihil creatū est deus ḡ celū trinitatis nō est deus. ¶ CONTRA deus est in celo trinitatis z celū trinitatis nō est corpus ut hitū est ḡ deus est in ipo tanq̄ in sba uel accñte spūali. Si tanq̄ i sba diuersa ab eo seqtur ꝙ sit suba diuersa a deo ꝯtinēs deū qd est hereticū. Si tanq̄ in accñte tūc aliq forma accñtalis ꝯtinebit eū qd est magis hereticū. ¶ Solo dicēdū ꝙ celū trinitatis est idē deo ſm rē differēs ſm rōnē. est enim celū trinitatis nihil aliud q̄ excellētia virtutis eius que cōtinet z ambit oia creata. ¶ Ad pm ḡ dicēdū ꝙ eē in seipso duobꝰ modis dicit. s. per affirmationē z negationez. Per affirmationē nihil est in seipso q: oporteret ꝙ idez eēt ꝯtinēs z ꝯtētū qd nō pōt eē. per negationē vo aliqd est in seipso. i. nō in alio sicut oia ꝑma que nō ꝯtinent s ꝯtinent alia z sic deus est in seipso. Uel pōt dici melius ꝙ nihil est in seipso idē ſm rē z ſm rōnē. sed aliqd est in seipso idē ſm rē z differēs ſm rōnē z sic deus est in celo trinitatis. Sicut enim sapia z virtus dei idē sunt ſm rē sed differūt rōne sic deus z celū trinitatis idē sunt ſm rē sed differūt ſm rōnē. Que aūt sit illa rō determinari habet in qōne de attributis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ celum dr ibi celū empireū z dr eē sedes dei rōne ꝯtētoꝝ q: qescit in celis. s. in btis. terra autez dicunt ibi terreni quos deus ꝯculcabit pedibus suis tanq̄ se indignos ne sedeant cū ꝑncipibꝰ z glie te soliū teneāt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ antiq attēdūt quādā ꝯgruētiā. in minimo eniz corpore simplicissimū celū ſm sbam est eodē mō se hñs: z ideo dederūt ipm locū deo qui idē ipse est z anni sui nō deficiūt nō q: sit ꝓprius locus eius sed q: in genere corporum magis habitationi sue conuenit.

¶ Articulus 11°. Que sint cōtenta in celo trinitatis.

Tertio queritur Que sunt ꝯtēta in celo trinitatis. ¶ Et videt ꝙ angeli cōtinent in ipso. dicit enim Beda ꝙ iter deū currūt q̄cūq; mutant. ꝯstat aūt ꝙ hoc nomen deus ſm ꝙ huiusmodi nō iportat rōnē ꝯtinētie: iportat aūt celū trinitatis ḡ videtur ꝙ angeli sunt in deo ſm ꝙ ipse est celum trinitatis. Itē locus est saluatiuus z ꝯtentiuus locati saluationē autē z ꝯtinētiā angeli nō hñt ab aliquo corpe neq; a spiritu creato z nō ſm ꝙ est spūs icreatꝰ q: sic nō iportat rōnē ꝯtinētie ḡ erūt in ipso ſm ꝙ ipse est celū. Sed cōtra: lucifer per hoc ꝙ uoluit ꝯscēdere in celū trinitatis uoluit eē eq̄lis deo ḡ eē in celo trinitatis est eē eq̄lē deo z nullus angelus pōt eē eq̄lis deo ergo nullus angelus pōt eē in celo trinitatis. ¶ Juxta hoc querit utrū btē virginis sit eē in celo trinitatis. Uidet ꝙ sic: q: dr ꝙ exaltata sit sup choros angeloꝝ ad celestia regna z nihil est sup choros angeloꝝ nisi celuz trinitatis ergo ipsa est in celo trinitatis. Juxta hoc itē querit utrū christꝰ ſm ꝙ hō sit i celo trinitatis. Uidet ꝙ sic ita dr in symbolo ascēdit ad celos sedet ad dexterā pris. dextera aūt dei pris est i celo trinitatis. Item in actibus xij° cap° dicit stephanꝰ. Ecce video celos aptos z filiū hois stātē a dextris virtutis dei. Itē in psalmo. a sūmo celo egressio eius. Et occursus eiꝰ usq; ad sūmū eius. occursus aūt ille fuit filij hois Itē sup illud ioānis. Pr clarifica filiū tuū. dicit glo. Hylarij. Petit ꝙ caro fiat apud patrē quēadmodū filius fuit apud patrē sed filius fuit ab eterno in celo trinitatis z in oibus exauditus est pro sua reuerētia ut dicit aplus. ergo caro exaltata est in celo trinitatis. Itez pa ad corinthios. 15° c°. sic arguit apls. Oia subiecisti sub pedibus eius. in eo ꝙ subiecit ei oia nihil dimisit nō subiectuz ei. Et rñdet postea ꝙ ipse filius subiectꝰ est ei qui subiecit ei oia. filius aūt ſm diuinā nām nō est subiectus pri sed eq̄lis ergo ille cui subiecit oia est hō inquātū hō ergo celū empireū cū oibus ꝯtētis suis erit sub ipso z nō pōt eē sub ipso nisi ipse sit altior ergo ipse est in celo trinitatis. ¶ CONTRA eē in celo trinitatis est eē in equalitate dei ut dicūt scti. christus hō inquātū hō nō est in eq̄litate dei pris cū dicat pr maior me est. ergo christus hō inquātū hō nō est in celo trinitatis. ¶ Solo dicimus ꝙ nihil est in celo trinitatis nisi pr z filius z spūs sanctꝰ: q: eē in celo trinitatis est eē in eq̄litate virtutis dei ꝯtinētis z saluātis oia sub ipsa virtute ꝯtēta. ¶ Ad pm ergo qd obijcit ꝙ angeli intra deū currūt. Dicēdū ꝙ hoc est itelligēdū quātū ad ꝑntiā ꝯtēplationis ꝓportionabilis: q2 supiores plus inferiores minus ꝯtēplant z nō sequit si sunt in deo z deus est celū trinitatis ꝙ sint in celo trinitatis z est ibi fallacia accidētis ꝓpter diuersam rōnē dei z celi trinitatis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ deus ꝯtinet z saluat ut ꝑncipiū efficiēs nō relinquēs id qd efficit per pñtiā eēntie z potētie ſm quē modū deus est in oibꝰ creatis. z si hoc mō dicat deus locus angeloꝝ sicut videt dicere Beda nō tñ erit locus ꝓprius cōmēsuratus locato per eq̄litatē qd iportat celū trinitatis. ¶ Ad id qd obijcit de btā virgine dicēdū ꝙ ipsa nō est in celo trinitatis z qd dr exaltata est sup choros angeloꝝ hoc est dignitate sicut patet in qōne de ascēsione. ¶ Ad id qd obijcit de christo ſm ꝙ hō dicēdū ꝙ ipse ſm ꝙ hō nō est in celo trinitatis tñ ipse hō est in celo trinitatis. Qd aūt dr in symbolo dicit de psona in duabꝰ naturis z illa bñ est in celo trinitatis. Siliter intelligēdū est illud de actibꝰ z illud de psalmo. ¶ Ad id qd obijcit de hylario dicēduz ꝙ caro dicit ibi christus hō z christus hō in psona est in eq̄litate pris. ¶ Ad hoc qd obijcit de rōne apli dicēdū ꝙ ipse loquit de christo hoie inquātū hō cui subijciunt oia dignitate z nō loco diffinitiue enim corpus christi z christus hō inquantū hō ꝯtinet in celo empireo sacraliter aūt ꝯtinet in altari dignitate nō ꝯtinet ab aliquo loco sed est sup oēm locum z super omnia que diffinitiue z circūscriptiue continentur in loco.

¶ Articulus 12°.

Quarto queritur ſm quem modū exaltet sup alios celos celum trinitatis. Et videt ꝙ sola dignitate. q: in non corpe nō est rō distātie corpalis: sed celū trinitatis est nō corpus ergo nō inuenit in eo distātia corpalis qua eleuet sup alios celos. Item dicit phus ꝙ extra celū nō est tēpus nec locus z constat ꝙ loqtur de celo corporeo ergo celū trinitatis non est ſm distātiam corpalez supra celum empireum. ¶ CONTRA celū in quo est deus si nō sit supra empireū sed ſm eēntiā inclusam ita ꝙ nō sit extra sic finiretur aliquo creato eēntia eius qd est hereticū ergo est extra eēntialiter celum trinitatis est in quo est deus ergo celuz trinitatis est extra celū empireū. ¶ Solutio dicimus ꝙ celum trinitatis est extra celum empireū essentia z dignitate non sicut loco. corpore uel rōne distantie ſm situz corporeum sed rōne infinitatis substātie diui

ne:ꝛ per hoc patet solutio ad quesita omnia.

¶ De celo empireo.

Onsequēter querit

c de celo empireo. Et querunt tria. Pri/ mū est utrū sit corp⁹ uel nō. 2m utꝝ sit vni forme oīno uel nō. 3m est utrū sit mobile.

¶ Articulus 13⁹. An celū empireum sit corpus.

q **Uod ipsum nō sit** corpus videt: q: sicut dicūt scti ꝛ Damascenus pcipue ipsum ptinet in se sctōs angelos ꝛ btōs. Oē aūt ptinēs simplicius est ptēto g̃ celū cōtinēs simplicius est ange/ lis. Cum igit angeli sint spūs celū empireū nō pōt esse corpus q: sic nō eēt simplicius. Jtē locus est saluatiuus ꝛ ptētiuus locati. cū ergo celū empireū sit locus angelo rū celū empireū est saluatiuū angeloꝝ sed spūs non de/ pēdet ad corpus quātū ad rōnem saluādi in eē: ergo ce/ lum empireū nō est corpus. ¶ Juxta hoc querit utruꝫ angeli possint eē celo empireo destructo per positionē īpossibilis. Videt q nō. Et videt q destructo celo em/ pireo destruent angeli q: dicit glo. sup genesim q celū empireū statim ut factū est sctis angelis est repletū. est aūt repletio ut locus locato sed destructo loco destruit locatū cū sit saluatiuus locati: ergo destructo celo empi/ reo nō remanebūt angeli. ¶ Jtē angeli diffiniunt er/ go cessante diffiniēte cessabit diffinitum: g̃ cessante loco celi empirei cessabūt angeli. ¶ Sol'o dicimus q celū empireū est corpus nobilissimū inter oīa corpa simpli/ cia. Et ppter hoc dicūt scti q sit igneū nō ppter ardorē: sed ppter lumē corpale qd̄ hēt. ¶ Ad pm qd̄ cōtra hoc obijcit dicēdū q ptinēs diffinitiue nō de necessitate est simplicius ptēto. sed ptinēs circūscriptiue solū ut patuit sup in qōne qd sit celū sm diffinitionē. ¶ Ad aliud di/ cendū q angeli nō implent celū empireū sicut locatum locū. sed implēt ipm sm distinctionē hierarchiarū ꝛ cho roꝝ ꝛ māsionū que in domo pris multe sunt sicut dicit in euāgelio ioānis. ꝛ ideo celū nō est locus eoꝝ nec sal/ uās eos in eē sed potius q: magis pgruit in gñe corpoꝝ actui btitudinis ꝛ ptēplationis eoꝝ ut dicet īfra. ¶ Ad id qd̄ querit utꝝ angeli manerēt in eē nō exñte celo em pireo iā solutū est q: dicimus q manerēt cū a loco cor/ poreo nō saluent in eē. finirent enim adhuc inter limi/ tes sue eēntie ꝛ ptinētie a deo ipso exñte in eis per pñti/ am eēntiam ꝛ potētiam sicut est in omnibus creaturis.

¶ Articulus 14⁹.

s **Ecūdo queritur** Utrū sit oī no vniforme. Et videt q non: q: sicut supra ha bitū est in celo est dextrū ꝛ sinistrū ꝛ in quocūq corpo/ re est dextrū ꝛ sinistrū illud nō est oīno vniforme ergo celū empireū nō est oīno vniforme. ¶ Jtē idem eodē mō se hñs natuꝫ est facere idē ut dicit 2o de gñatione ꝛ corruptione. si ergo celū empireū est oīno vniforme in inferiori celo nō faciet difformitatē nec illud in suo infe riori ꝛ sic oēs celi eēnt vniformes qd̄ est ptra Gregom. ergo pmū celū qd̄ influit eis difformitatē ꝛ motum nō erit vniforme sed pmū est empireū ergo empireū non est vniforme. ¶ CONTRA aū multiforme est vni/ forme sicut vnū aū multa: sed in gñatione corpoꝝ circu/ lariū deuenire est ad pmū ergo pmū nō pōt esse vnifor/ me ꝛ multiforme. ¶ Jtē oē multiforme diuersitateꝫ ali/ quā hēt in ptibus ꝛ qcqd habet diuersitatē in formis hoc habet quādā cōpōnem. qcqd aūt habet vniformitatē in ptibus habet idēptitatē ꝛ simplicitatē quādā ꝛ idē ꝛ sim plex est aū diuersuꝫ ꝛ cōpositū ergo celū pmū qd̄ est aū oēs debet eē pmuꝫ. Jtē hoc habet a sctis qui dicūt illud celū igneū nō ppter ardorē sed ppter splendorem. Jtē Damascenus in totius mūdi gñatione celi facturā susci pimus q qui foris sunt sapiētes sine stellis speriforme: aut ea que sunt moysi sua faciētes dogmata. ¶ Solutio cōis magroꝝ snia est q oīno sit vniforme plenū lumine nō hñs diuersitatē dextre uel sinistre. Et qd̄ dicit phus. q celū hēt dextrū ꝛ sinistrū itelligit de iferioribus celis. phi enim ut dicūt scti nō potuerūt celū empireū cogno scere nisi forte illi sm Damascenuꝫ qui dogmata moysi legētes sibi ea attribuerūt. Et rō qre nō potuerūt cogno scere infra dicet. Et per hoc patet sol'o ad pmuꝫ. ¶ Ad aliud dicēdū q celū empireū influit iferioribus. ſꝫ sicut dicit phs in lio de suba orbis ꝛ etiā Boe⁹. Actio agētis nō est sm ptātē agētis tm̄: sed etiā sm ptātē recipiētis: ꝛ ppter hoc cū inferiores celi nō sint eque nobiles cū ce/ lo empireo nō ita vniformiter recipiūt lumē sicut vnifor miter influit ipm celū empireū. Et hoc est qd̄ dicit phs in lio de causis. q pmū adest eqliter oibus secundis sed secunda non equaliter sibi assunt.

¶ Articulus 15⁹. Utrum celum empireuꝫ sit mobile.

t **Ertio queritur** Utrū ipm sit mobile uel imobile. Et videt q mobile: q: di/ cit phs q oē corpus nālē hēt motū. Et ueritas huius pa tet inducēdo cū g̃ celū empireuꝫ sit corpus nālem hēbit motū. Jtē videt q ipm sit mutabile non tm̄ mobile sm locū: q: sup illū locū psalmi ipsi pibūt tu aūt pmanes. di cit glo. q celū in quo creati sunt angeli mutabit: sed hoc est empireū g̃ empireū mutabit ꝛ si mutabit sm qlitatē multo fortius sm situ. Jtē habet in 2a canonica petri 2o. in glo. sup illud. ubi d: q elemēta soluent. ibi enim dic glo. q sol ꝛ luna pmiū hēbūt eo q nobis mō seruiūt: er/ go eadē rōne celū empireū pmiabit g̃ mutabit sm qli tatē g̃ multo fortius sm situ. ¶ CONTRA nullum vniforme oīno circulare hēt rōnē iceptionis sui mot⁹ in vna pte poti⁹ q̄ꝫ in alia. cū g̃ ubiq nō possit icipe nusq̄ꝫ īcipiet ꝛ sic erit imobile. ſꝫ celū empireū est oīno vnifor/ me g̃ est imobile. ¶ Jtē nobilius est qd̄ pticipat bonita tē sine motu q̄ꝫ qd̄ cū motu. cū g̃ pmū corpus sit nobilis/ simū ipm pticipabit bonitatē quam pōt hēre sine motu. Jtē locatis pportionat locus sm pgruētiā sed locata ce/ li empirei sunt in eqtate ptēplationis ꝛ btitudinis g̃ ce/ lū empireū est in eqtate. ¶ Sol'o magroꝝ est q celum empireū sit imobile. dicēdū ad pmū q phus loqtur ibi de corpibus ordinatis ad gñationē ꝛ corruptionē p mo/ tū suū. celū aūt empireū est ordinatū sup huiusmodi or/ dinē ꝛ ordinat ad statū ptēplatiuū ꝛ ppter hoc ipm non hēt motū. ¶ Ad id qd̄ obijcit de inouatione eius bene pcedi pōt q inouabit: sed motus localis non sequit ad mutationē illā ſꝫ ad mutationē que est ex alteratiōe hac q: ibi necesse est agēs localiter accedē ad patiens ꝛ talis alteratio nō accidit celo empireo. De hoc tm̄ meli⁹ in qō ne de inouatiōe mūdi tētabit. ¶ Et nota q snia ista q celū empireū oīno sit vniforme ꝛ imobile sub opinione est ꝛ nō de hijs que ponit fides. tm̄ phi nō ponūt ipm q: ipsi locuti sūt de supiorib⁹ sm sensuꝫ uel sm pñtiā rōnis ꝛ sm sensuꝫ appent nobis tm̄ octo sphere: nona vo pba tur sm pñtiā rōnis ut īfra hēbit. Decima que ponit im/ mobilis nec sensu nec forti ratione manifestatur ꝛ ideo ipsi non posuerunt eam.

¶ De celo cristallino siue aqueo.

d **Einde querit** De celo cri stallino siue aqueo ꝛ de ipo qrunt tria. s. qd hēat pro mā ꝛ forma. ꝛ utrū sit mobile uel imobile. 3o qua necessitate ponat eē.

¶ Articulus 16⁹. Quid celum cristallinum habeat pro materia ꝛ quid pro forma.

a **D primum procedit** sic. Au/ g⁹ sup genesim ad litterā dicit. hoc exigit aqrū

pondus ꝙ sup terrā fluāt uel in aere uaporabiliter ferā
tur ⁊ nō ut sint supra firmamētū: ḡ cuꝫ celū aqueū ponat
de mā aque nō est sup firmamētū. ¶ Si forte aliqs di/
cat ꝙ aque sunt ibi miraculose ex qbus est celū aqueuꝫ
obuiat ei Augꝰ dicēs in eodeꝫ loco. Nec qsq̄ꝫ dicat hoc
oīpotentia dei fieri q̄liter enim deus nās fecerit queriꝛ
nunq̄ꝫ de eis per miraculū potētie sue opeꝛ ḡ nō est re/
ducendū ad miraculū sed ꝫm nām creaturarū causa est
assignāda. ¶ Itē Rabanus ubi distinguit celos aque
⁊ terre nō ponit celū sed aeri ⁊ igni ḡ videꝛ ꝙ nullū ce/
lum sit de mā aque. Si forte dicaꝛ ꝙ aque fluxibiles de
scēdūt ad ima sed ꝯgelate ad modū cristalli sunt sup fir/
mamētū. ¶ Cōtra cristallus est ut dicit phus ꝯgelatio
aque remota penitus caliditate. penitus aūt remoueꝛ ca
lidū qñ interius nō pōt dissoluē nec exterius ingredi ꝓ
pter ꝯstrictionē poroꝝ. Si ḡ talis est nā celi aque opor/
tet ꝙ cū alio corpe in frigiditate ipm cōgelatū sit. Si for
te iterum dicaꝛ ꝙ sunt ibi uaporabiliter ut videꝛ dicere
Beda ⁊ ꝯuertunꝛ in pluuias ⁊ rores hoc erit ꝯtra oēm
ueritatē: q: pluuie ⁊ rores generanꝛ in medio īterstitio
aeris sicut patet ad visum ⁊ ꝓbatū est in li° metha ⁊ nō
generanꝛ in celo. ¶ Si forte iterū dicaꝛ sicut dicit Ba/
silius ꝙ aq̄s deus disposuit supra firmamētū ꝓpter so/
lis ⁊ etheris calidissimū feruorē ut. s. fiat ꝯtēperatio cali/
di ⁊ frigidi ⁊ humidi ⁊ sicci ad ꝯseruationē ⁊ ꝯsistētiā in
ferioꝝ. ¶ Cōtra si aque sunt ibi ꝫm nāꝫ refrigerādi tūc
sunt ibi in nā grauis ⁊ sic descēderent ꝫm Augm. ¶ Si
iterū dicaꝛ ꝙ qñ dicit Moyses ꝙ diuisit deus aq̄s que
sunt sup firmamentū ab hijs que sunt sub firmamento.
¶ Et qñ dicit ꝑs. in Daniele. Bñdicite aque oēs que
sup celos sunt dño. aqua nō sumiꝛ ibi pro elemēto frigi/
do ⁊ humido sed sumiꝛ ibi sicut hic spūs dñi ferebaꝛ su/
per aq̄s. ubi aq̄ diciꝛ fluitās ⁊ ꝯfusa mā eq̄liter hñs cali
dum ⁊ frigidū humidum ⁊ siccū tenebrosum ⁊ lumino
sum. ¶ Cōtra ꝫm hoc eadē rōne posset dicere moyses
diuisit ignē ab igne ⁊ aerē ab aere sicut dixit diuisit aq̄s
ab aq̄s. Si forte dicaꝛ ꝙ aqua habet multos effectꝰ quo
rum vnus est ꝙ ipsa est ꝯglutinatiua ⁊ ꝯiūctiua sicut di
cit phus ⁊ ꝫm hūc effectū est supius. ¶ Cōtra aq̄ nō cō
glutinat ⁊ ꝯiūgit nisi mixta: si ergo ꝯglutinat ⁊ ꝯiūgit ce
lum oportet ꝙ celū sit mixtū qd̄ supra improbatum est.
¶ Preterea aqua nō ꝯglutinat nisi per actū humidi aq̄
aūt in actu humidi superfluit ad siccū solidū: q: ꝫm actū
illū nō est terminabilis termino ꝓprio sed termino sic/
ci ⁊ ita descēderet ꝫm hoc ad terrā. ¶ Si ꝓpter istas rō
nes aliqs dicat ꝙ aque nō sunt supra celū hoc erit cōtra
scripturā sacrā: cuius ut dicit Augꝰ maior est auctoritas
q̄ꝫ oīs humani ingenij ꝑspicacitas. Itē in minori mūdo
qui est hō frigidū ⁊ humidū est positū in sūmo sup fon/
tem caloris q: cerebrū est positū sup corꝫ ḡ siliter in ma
iori mūdo est ꝙ aq̄ que est frigida ⁊ humida sit sup so/
lem qui est fons caloris. ¶ Solutio dicimus ꝙ aq̄ nō
sumiꝛ pro elemēto ⁊ pro mā cōfusa que habet in se cali/
dum ⁊ frigidū ⁊ siccū ⁊ humidū ⁊ tenebrosum ⁊ lumino
sum ⁊ ꝑspicuū ⁊ opacū. ⁊ diciꝛ aq̄ q: sicut aq̄ intermina
bilis est in se ⁊ terminaꝛ ad siccū densum: ita mā illa ide
terminata est in se ⁊ terminaꝛ ad distinctā formā ⁊ disti/
ctū locū ꝫꝫ ꝙ patet in p° cap° genesis. ubi mā distingui
tur in ptibus tum per formā tū per locū. per formā sicut
qñ diciꝛ ꝙ fecit celū ⁊ terram ⁊ hoiem ⁊ aīalia ⁊ plātas.
Per locū sicut qñ diuisit lucē a tenebris ⁊ aq̄s que sunt
sup firmamētū ab hijs que sunt sub firmamēto ⁊ huius/
modi ut patebit infra in q̄ōne de opibus sex dierū. ⁊ ex
hoc patet solutio ad id qd̄ queriꝛ q̄re potius dixit moy/
ses diuisit aq̄s ab aq̄s q̄ꝫ ignē ab igne: uel aerē ab aere.
Et ꝫm hūc modū haberēt ītelligi oēs glose ꝫꝫ ꝙ accipit
aquā in illo loco ubi diciꝛ. Spūs dñi ferebaꝛ sup aq̄s.
Cū igiꝛ illa aq̄ in se hēat ꝯtrarias drīas sub cōfusione ⁊
mixtura. s. calidū frigidū siccū ⁊ humidū subtile grossuꝫ
tenebrosum ⁊ luminosum ꝑspicuū ⁊ opacū in distinctio
ne sui ꝫm locū per supiorē ⁊ inferiorē ꝫm drīas nobilio
res eleuabiꝛ sursuꝫ ⁊ ꝫm ignobiliores descēdet deorsū.
nobilissime aūt drīe sunt que cōpetūt qnto corpi nō trās
mutabiliter ⁊ ille sunt tres. s. subtile luminosum ꝑspicu
um ḡ ꝫm has drīas celū aqueū erit in sublimi hñs sub/
tile pro mā: ꝑspicuū siue dyaphanū pro dispōne māli: ⁊
luminosum pro forma cōplēte. ¶ Et ueritas huius sen
tentie patet ex eo ꝙ nusq̄ꝫ legiꝛ de distinctione ignis ⁊
aeris: q: ignis ⁊ aer supponunꝛ in pte aque que sortita
est spherā. s. inferiorē. s. actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ. ¶ Et ꝓpter
hoc cū postea distinguiꝛ aq̄ a terra cum diciꝛ ꝯgregenꝛ
aque in locū vnū ⁊ appeat arida. Dicūt sācti ꝙ ītelligiꝛ
distinctus ignis ⁊ aer cū hec duo elemēta libera ab aq̄s
descēdētibus in locū ꝓpriuꝫ appuerint. ¶ Et hac rōne
qdā scti ꝯsiderātes celi huiusmodi īdissolubilitatē ⁊ per
spicuitatē ⁊ luminositatē uocauerūt ipm cristallinū sicut
Rabanus ⁊ qdā alij. ¶ Qd̄ aūt qdā scti dicūt aq̄s ibi es
se ad tempandū feruorē solis ⁊ etheris ut Basilius ⁊ q
dā alij. ītelligēdū est ꝙ hoc ītelligiꝛ effectiue ⁊ nō māli/
ter hoc est ꝙ deus fecit q̄sdā ptes celi frigidas ⁊ humi/
das ne alie ptes que facte sunt calide ⁊ sicce nimis incē
derēt īferiora: ⁊ hoc plenius hēbiꝛ infra in q̄ōne de stel
lis. ¶ Silr ꝙ qdā scti dicūt ꝙ inde descēdunt pluuie ⁊
rores: ⁊ huiusmodi intelligēdū est siliter effectiue. Et de
hac sniā est Beda ⁊ qdā alij. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō
est sile de minori mūdo ⁊ maiore mūdo. hō enim cōpo
situs est ex ꝯtrarijs ⁊ ꝙ cerebrū eius sit frigiduꝫ in quo
possint eē spūs lucidi in qbus opanꝛ virtutes aīales ne
cesse est cor aūt ꝓpter spūm vitalē necesse est hēre calo/
rem. talis aūt distinctio spirituū nō est in supioribus: ⁊
ideo patet ꝙ nō est sile. Et per hꝫ patet solo ad oīa q̄sita.

¶ Articulus 17°. Utrum celum cristallinū sit mobile.

S Ecūdo queritur Utrum sit
mobile uel imobile. Videꝛ ꝙ imobile: q: dicit
Aneualpetras ꝙ istud nouū celū est vniforme plenū lu
mine cuius lumē tāte simplicitatis est ꝙ nō subijciꝛ visi
bus. nullū aūt corpus oīno vniforme est mobile q: non
hēt dextrū ⁊ sinistrū. ḡ hꝫ celū est imobile. ¶ Itē oēs phi
ponūt ꝙ pm mobile sit sphera stellata. cū ḡ celū aqueuꝫ
sit sup spherā stellatā celū aqueū est imobile. ¶ CON
TRA Aneualpetras in astrologia dicit ꝙ celū vnifor
me moueꝛ ⁊ celū vniforme est celū aqueū ḡ celū aqueū
moueꝛ. ¶ Itē primus motor simpx ⁊ vnus mouet vno
motu simplici. si ḡ aliqd moueꝛ piuribꝰ motibus hoc nō
moueꝛ a pmo motore simplici imediate: sed sphera stel
lata moueꝛ pluribus motibꝰ ḡ nō moueꝛ immediate a
motore simplici: ⁊ ita oportet ꝙ celum aqueū qd̄ est añ
spheraꝫ stellatā moueaꝛ pmo motu simplici a pmo mo/
tore. Qd̄ aūt sphera stellata habeat plures motus diciꝛ
a Ptolomeo in almagesti ⁊ ab Alnographa in iudici/
bus astrorū ⁊ ab Aristotele in li° de causis ꝓprietatum
elemētoꝝ. habet enim motū diurnū sup polos equino/
ctiales ⁊ sup circulos eque distātes quoꝝ maximus est
eqnoctialis: ⁊ hic motus est ab oriēte in occidētem ⁊ cō
pleꝛ. xxiiij. horis. ⁊ habet aliud motū sup polos zodia/
ci ab occidēte in oriētem quem sequunꝛ quedā stelle ⁊
mouenꝛ in cētū annis vno gradu ꝫm motū illum ita ꝙ
cōplet rotationē vnā in. xxxvj. milibus annis ꝫm Alba
tegni. tñ citius trāsit circulū. ¶ Scdm Thebith aūt est
ꝫm motū capitis arietis ⁊ libre sup circulū cuiꝰ dyame/
ter est octo graduū accedēdo ⁊ recedēdo ꝫꝫ ꝙ etiā cōpo
site sūt tabule accessus ⁊ recessus octaue sphere. ¶ Itē
vno motu simplici ⁊ p° ⁊ vno motore simplici ⁊ primo
nō ordinaꝛ mobile multiforme ꝫꝫ octaua sphera ē mobi
le multiforme ḡ nō imediate ordinaꝛ ad pmū motorē.
⁊ iste sunt rōnes arabum ponentiū octo spheras mobi/
les. ¶ Quibus ꝯsentiētes dicimus celū aqueū moueri

Rn̄dentes ad primū q ip̄m nō est sic vniforme qn habeat dextrū ꝛ sinistrū: sed est vniforme sic q non habet vnā partē stellatā ꝛ aliā ptē nō stellatā sicut sphera octaua. ¶ Ad aliud dicendū q sphera stellata est prima inter eas que subijciunt visui ꝛ quarū motū ppēdere possumus per visuz: sed ƀm rōnem nō est primum ut dicit Aneualpetras: qui dicit antiquos nō pcepisse hoc celū eo quod magis sequebantur sensuz q̄ȝ rationem in dispositione superiorum. ¶ Articulus 18°.

Tertio queritur

Qua necessitate ponat celū aqueū. Et videt q nulla mot° enim octo spherarū causant sufficiēter gn̄ationē ꝛ corruptionē in inferioribus ꝛ ꝯtinuitatē illoꝝ. ¶ Ad hoc dicendū qd quadruplici necessitate ponit celū nouum. s. aqueū quarū vna iam dicta est in pcedētibus: ꝛ est illa quā assignat Aneualpetras in astrologia sua: q: ab vno motore simplici nō pōt eē nisi motus vnus in mobili ꝛ simplici: ꝛ hec est necessitas ex pte motoris. ¶ Alia est q cum sit vna sphera que habet bonitatē ꝓportionataȝ corpori mobili circulari sine motu sicut celū empireuz: ꝛ sint quedā sphere que recipiūt bonitatē illā per motū vnū que est ignobilior supiore ꝛ nobilior inferioribus ꝛ hec necessitas sumit ex parte motus. Et innuit a pho in 2° de celo ꝛ mūdo. ¶ Tertia est q: cū sit quedā sphera recta ꝛ quedā decliuis in sphera stellata. dico autem spherā rectā circulū eqnoctialē cū suis polis. sphera x° decliuis est illa que declinat ab equinoctiali sicut zodiacus. oportet q ƀm utrūq; sit motus ꝓprius ꝛ mobile ꝓpriū. Cum igit in sphera stellata inueniunt ambo motus nō ambo potuerunt esse ꝓprij ergo oportet q sit nouum mobile cui motus ille si ꝓprius que est sup polos ꝛ circulū eqnoctialē: ꝛ iste oēs rōnes sunt Aneualpetre ponētis nouū celū. ¶ Quarta necessitas est ex partē finis: q: in inferioribus nō est tm̄ diuersitas in gn̄atione ꝛ corruptione particulariū: sed etiaȝ vniformitas in esse specifico ꝛ in ordine nature ꝛ ideo oportet esse in supioribus corpus vniforme qd esset causa huiusmodi ordinis ꝛ huiusmodi permanentie. Et per hoc etiam patet solutio ad obiectum.

¶ De firmamento quid sit. Articulus 19°.

Deinde querit

De firmamēto ꝛ de septem spheris iferioribus de quibus q: paruz locuti sunt sancti citius q̄ȝ de alijs nos absoluemus. ¶ Querit aūt quid sit firmamētū ꝛ quare sit sic appellatum. Et dicit glosa sup Genesim. q firmamentū dicit q: firmiter stat inter aquas supiores ꝛ inferiores: tunc querit ratio huius firmitatis. Preterea si dicit firmiter stare q: sit imobile patet esse falsum: q: ad oculuȝ videt circūuolui. Preterea videt q nō tm̄ octā sphera s; etiaȝ inferiores dicant firmamentū q: ita loquit in pmo genesis fiant luminaria in firmamēto celi. ꝛ ifra: fecit de° duo luminaria magna: luminare maius ut pesset diei: ꝛ luminare minus ut pesset nocti ꝛ stellas: ꝛ posuit eas in firmamēto celi ut lucerent super terrā. Cōstat autē q ƀm oēs sol ꝛ luna sunt in inferioribus circulis planetarum ergo nō tm̄ sphera octaua dicit firmamentum sed etiam inferiores. ¶ Juxta hoc querit quare deus fecit in octaua sphera multas stellas ꝛ in qualibet inferiorū septeȝ nō fecit nisi vnā. Item quare nona sphera habet motū vnū tm̄ ꝛ quelibet inferioꝝ habet motus plures. ¶ Item iuxta hoc querit utrum aliqd corpus sit inter spheras uel spatiū illud sit uacuū uel sphere se ꝯtingāt. ¶ Solutio dicimus q firmamētū dicit a firmitate nature q: ip̄m nō gn̄atur neq; corrumpit: ut supra ꝓbatuȝ est ꝛ nō ab imobilitate ƀm locū. Qd aūt dicit glo. q firmiter stat inter aquas inferiores ꝛ superiores. Dicēdū q hoc nō est ꝓpter ponderositatē aquarū superiorū ut patet ex predictis. sed ꝓpter firmū concētuȝ calidi ꝛ sicci ꝛ frigidi: ꝛ sicci calidi ꝛ hūidi ꝛ frigidi ꝛ humidi. Hic enim cōcentus impedit nociuitatē vniuscuiusq; per se: ꝛ dicit ꝓpter hoc firmū q: est indiuisibilis cōcentus ille cum sit extractus extra actionem ꝛ passioneȝ contrariorum. ¶ Ad aliud dicendū q firmamētū dicit duobus modis. vno modo dicit octaua sphera tm̄ firmamētuȝ. alio modo dicit tota natura quinti corporis firmamentum: ꝛ sic accipit in genesi cap° p° ubi dicit q deus fecit duo luminaria magna ꝛ posuit ea in firmamēto. ¶ Ad aliud qd querit quare in octaua sphera sint multe stelle ꝛ quare in inferioribus tm̄ vna. Ponit phus tres solutiones in 2° de celo ꝛ mūdo. Prima est q sphera octaua causa est vite inferioꝝ pre ceteris spheris. ꝛ hoc non potuit esse nisi p diuersum lumē in stellis diuersis. ¶ Secūda est q: natura tēperauit ut daret inferioribus spheris que plures hn̄t motus cuilibet vnā stellā tm̄. ꝛ supiori que pauciores habet mot° daret multas stellas: ꝛ id q: supior mouet inferiores. Unde cum inferiores plures habeāt motus oportuit q superior plures hr̄et stellas ex quibus plures motus causarent in inferioribus. ¶ Solutio ista supponit duo. s. q superior sphera mouet inferiores. ꝛ q mouet eas ƀm potentiā ꝓportionataȝ tantis mobilibus quante sunt inferiores sphere ex quibus duobus sequit q si inferiores haberēt plures stellas q̄ȝ superior non posset eas mouere. ¶ Ad aliud dicenduȝ ƀm phm q sphere quanto sunt altiores tanto sunt nobiliores: ꝛ ideo prima ꝓpter nobilitatē sui percipit bonitatē motoꝝ vno motu inferiores aūt pluribus. ¶ Ad id qd querit quid sit inter spheras. dicenduȝ q ƀm Aneualpetrā cōtingunt se: sed ipse ponit q nō sint eccentrici neq; epycicli neq; eleuationes neq; depressiones planetarū ꝛ hoc dicit ipse hac rōne q: ƀm naturā corpus quītū nō est diuisibile: si ergo esset eleuatio ꝛ depressio planetarū tunc aut oporteret q corpus illud diuideret ꝛ succederet aliquid stelle eleuate ꝛ depresse in locum suū. aut q locus vnde recedit stella remaneret vacuus. quoꝝ utrūq; impossibile est ƀm naturam. Alij dicunt. s. Aueroys ꝛ sequaces sui q totum est vnum cōtinuum a luna superius ꝛ habet vnū centrum terre ꝛ nihil eleuat ꝛ deprimitur in ip̄o. ¶ Et hoc dicit hac rōne q: totū est corpus vnius nature ꝛ ideo habet vnū motū ꝛ vnum centrū. Unde etiā ip̄e negat eccentricos ꝛ epyciclos ꝛ depressiōes: ꝛ isti ambo diuersitatē motuū planetarū causant ex diuersitate poloꝝ ꝛ circuloꝝ sup quos uoluunt. Quidā aūt dicunt q sphere nō cōtingunt se ꝛ corpus eiusdem nature est inter eas diuisibile quidem a spheris sed nō transmutabile in spēm aliā ꝛ in illo eleuant ꝛ deprimunt eccentrici ꝛ planete. Quidā tm̄ antiq dixerūt q eccentrici ꝛ stelle transeunt per corpus qd est inter spheras: ꝛ tm̄ nō diuidunt ip̄m: ꝛ hoc cōtingit propter formalitatē illoꝝ corpoꝝ sicut ꝛ lumē trāsit per aerē Sed ƀm hoc transitus planetarum esset potius imutatio alterationis q̄ȝ transitus localis alicuius corporis. Mathematici egyptij ꝛ caldei ꝛ quidā arabes dicūt q superiora sunt ignea: ꝛ ideo nō est incōueniēs si ip̄a moueant motu eccētricoꝝ ꝛ planetarū. ¶ Articl's 20°.

Deinde querit

De celis qs enumerat Rabanus qui sunt Empireus: aqueus firmamentū igneus: olympius: ethereus: ꝛ aereus. Et videt q sua enumeratio sit diminuta cuȝ taceat omnes celos planetarū. Preterea si est aereū celū tūc similiter aqua ꝛ terra ꝛ inferiora habēt celuȝ ꝛ illos non tangit. ¶ Ad hoc dicendū q duo exigunt ad esse celi ƀm Rabanum. s. q contineat aliqd circulariter per totū ꝛ q sit perspicuuȝ luminosum. ꝛ ideo inferiora duo elementa que sunt grossa ꝛ obscura cōtenta ab alijs ꝛ non cōtinētia alia nō dicunt celum: celos aūt planetarū cōprehen/

dit sub firmamēto. ¶ Si aūt querit̄ de rōne numeri celoꝝ ſm Rabanū. Dicendū ꝙ natura cōmunis oib⁹ celis ſm euꝫ est duplex. s. natura ꝯtinēdi circulariter ꝛ natura pſpicui. Unde quot modis contingit multiplicari perspicuū cōtinēs circulariter tot erunt celi. perspicuuꝫ aūt tale aut erit receptiuū luminis aut datiuū. si datiuuꝫ aut est datiuum vniforme aut non vniforme. Item aut motū aut nō motū. Si est datiuū vniforme nō motū tūc est celū empireū. Si aūt datiuū vniforme motuꝫ tūc est cristallinum siue aqueum. Si ṽo datiuū non vniforme motū tunc erit firmamētū. ¶ Quarta ṽo cōbinatio nō pōt esse. s. nō vniforme nō motū: q: supra ꝓbatum est ꝙ omne non vniforme mouet̄: ꝛ ita in quinta essentia ſm Rabanū nō sūt nisi tres celi. Si aūt est receptiuū luminis aut sepabil̄r aut isepabil̄r. Si isepabil̄r aut ſm circulū suꝑioris ꝛ superficiei aut iferioris. Si ꝑmū tūc est igneuꝫ. q: ignis est elemētū receptiuū luminis isepabil̄r. Si aūt ſm supficiē iferiorē tūc est olympiū. Si ṽo est receptiuum luminis sepabil̄r. sicut aer qui illuminat̄ ex presentia luminosi ꝛ obtenebrat̄ absentia eiusdem aut ſm supius uel iferius. Si ſm supius tūc est ethereū: q: Rabanus suꝑiorē regionē aeris uocat etherē. Si aūt ſm inferius tūc est aereū. ¶ Si forte querat̄ de tribus celis de qbus facit mentionē aplus q: dicit se raptum ad tertiū celū 2ª corinthioꝝ xj° ca° Dicendū ꝙ tres celi dr̄ ibi tres modi visionis ſm Augustinū. s. sensibilis imaginarie ꝛ intellectualis. ꝛ dr̄ celi q: celant aliqd ꝛ de illis erit alibi questio. Uel dr̄ ibi tres celi tres hierarchie angeloꝝ de qbus etiā alibi dicet̄. ¶ Si aūt ibi dr̄ celi corpora tunc accipiunt̄ ſm distinctionē nārum in qbus inuenit̄ ꝓprietas celi. s. pſpicuū luminosuꝫ ꝛ tunc primū est aereū 2ᵐ igneum ꝛ tertiuꝫ de natura quinte essentie. Et ex hoc patet solutio ad omnia que theologice possūt queri de celis in cōi. ¶ De stellis.

Einde querit̄ De stellis

d Et querunt̄ tria. s. de lumie ꝛ figura stellarū. ꝛ secūdo de motu earuꝫ. ꝛ tertio de qualitatibus earum.

¶ Articulus 21°. De lumine ꝛ figura stellarum.

a **D primum proce**ditur sic. Corporis simplicis nō hn̄tis cōpōnem ex corpore alieno est esse vniforme in partibus: corpus quintum est tale: ergo ipsius est esse vniforme in partibus. Ueritas prime accipitur ex hoc ꝙ diuersoruꝫ in forma causa diuersa est ꝛ vna ꝛ simplex natura nō habet diuersitatē. minor aūt scribit̄ in de celo ꝛ mūdo frequēter: inde ulterius quicqd est vniforme in partib⁹ nō est in vna parte luminosuꝫ ꝛ in alia nō. celū est vniforme in partibus ut ꝓbatū est. ergo nō est luminosum in vna parte ꝛ in altera nō ꝛ sic nō habet stellas qđ est cōtra sensum. ¶ Preterea cum corpus quintū nobilius sit q̄ꝫ ignis: ꝛ ignis sit ubiq; lucere videt̄ ꝙ multo fortius deberet lꝫ cōuenire corpori quinto. ¶ Iuxta hoc querit̄ de stella que est luna que sit causa illuminationis eius. si eniꝫ dicit̄ ꝙ illustrat̄ a sole tunc videt̄ ꝙ cum alie partes orbis cōsimiliter illustrent̄ deberēt sic recipe lumē. Preterea querit̄ utrū recipiat lumen uel ut speculū uel aliter. Si ut speculū tunc nō hēret radios nisi sup illud qđ est perpendiculariter oppositū ei. hoc aūt nō videmus q: luna illuminat circūquaq; sicut ꝛ sol. ¶ Item iuxta hoc querit̄ cum corpus quintū sit perspicuū qual̄r accidit eclypsis qn̄ subijcit̄ ei luna. ¶ Ad primū dicendum ꝙ corpus qntū simplex est nec habet diuersitatē in partibus nec permixtionē alterius nature secum: sed tn̄ in aliqua parte plus ꝯsertas ꝛ cōstantes habet partes ꝛ in aliqua parte minus ꝛ ideo dicit̄ in li° de sꝑa orbis ꝙ celuꝫ nō habet aliquā cōem qualitatē cum elemētis nisi rarum ꝛ dēsum: sed tn̄ raruꝫ ꝛ dēsuꝫ nō causant̄ ab eisdē in celo ꝛ in elemētis. in elemētis eniꝫ causant̄ a frigido uel calido dissoluēte uel cōstringēte partes materie. in celo autem causant̄ a natura celi que influit celo esse ꝛ figurā ꝛ motum ꝛ diuersitatē stellarū ut habet̄ in libro de sꝑa orbis. ¶ Item materia elemēti non est possibilis ſm nām ad maiorē extēsionē q̄ꝫ est extensio ignis. ꝛ ideo nō pōt fieri celuꝫ ex ipsa. ¶ Si aūt querit̄ quare celū habet rarū ꝛ densum potius q̄ꝫ alias qualitates elementares. Dicendū ꝙ rarum ꝛ densum nihil adijciunt sup sꝑam materie nisi tn̄ situm partiū ipsius qđ patet per diffinitiones eoꝝ: q: densum est cuius partes sunt ꝓpinque: ꝛ rarum cuius partes sunt sparse ꝛ remote: ꝛ ideo rarum ꝛ densum prioritate nature antecedūt qualitates illas quibus distinguunt̄ elemēta. s. calidū frigidū hūidū ꝛ siccū. Dicendum ergo ꝙ lumen non est nisi in partibus magnis ꝯdensatis ꝛ ꝯstātibus sicut est in stellis ꝛ ex hoc nō est cōpō in orbe: sed tn̄ diuersitas in situ in partib⁹ materie orbis ſm qđ situs est ordinatio ptiū in toto. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ sicut dicit Ansel. ph̄us: ignis in ꝓpria sphera non habet lucē ꝛ si lucet hoc erit in superiori ubi magis ꝯdensat̄ ex multis partibus ꝯscēdētibus sursuꝫ. ꝛ ideo videt̄ lumē eius ibi in galaxia. Et ideo dicit Alexander ꝙ accidit igni lucere sicut aque ꝯgelari egrediēti extra ꝓpriū locū ubi admiscet̄ cum natura densi ispissanti ꝛ iō lucet in materia terrea ut in carbone: ꝛ in materia uaporis ut in flamma: ꝛ in materia aeris ut in ere. Huius signuꝫ est quod per uapor eleuatus ad ignem ꝛ succēsus ibi videt̄ sicut a sub ꝛ comete: ꝛ tn̄ ignis non videtur. Unde patet ꝙ ad hoc ut aliquid luceat actu oportet ꝙ ipm̄ sit ꝯdensatarū partiū. ¶ Ad id qđ querit̄ de luna dicendū ꝙ causa illuminatiōis eius est sol ꝛ ꝙ nō habet lumen a se. cuius signū est ꝙ accēsio eius non est nisi uersus solem. Nec repugnat hoc qđ dicit̄ in Genesis p° ꝙ fecit deus duo luminaria magna. luminare maius ut pe̅esset diei: ꝛ luminare minus ut pe̅esset nocti. q: sicut dicit Damascenus. aliud est luminare aliud lumē ꝛ aliud lux. luminare enim est receptaculū luminis trāsfundens ipm̄ sup alia corpora. lux aūt est ipsa natura in se. lumen ṽo est ipsius diffusio in aliquo qđ recipit lumen. Unde luna bene luminare est lꝫ nō habeat lumē a se. nec est simile de alijs partibus orbis que nō sūt sic cōdensate. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ nō illuminat̄ ut speculum. s. in supficie tn̄. sed illuminat̄ in supficie ꝛ in profundo sui sicut aer: ꝛ ideo etiam ꝓijcit lumē ubiq; sicut sol. qđ aūt lumen habet ut globuꝫ hoc est ex ꝯdēsatione partiū in luna. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ luna ꝓpter hoc ꝙ ipsa est infima in orbe est magis ignobilis q̄ꝫ alie partes orbis. ꝛ ideo ph̄us in li° de aīalibus dicit ꝙ est omnogenea terre intm̄ ꝙ etiam qn̄ est pansilenos. i. plena nō pōt oino tegi obscuritas eius: sed adhuc apparet ꝙ ipsa ꝛ maxime in medio eius ubi partes obscure magis cōdensate sunt. ꝛ ideo etiā nō est illuminabilis nisi in vna supficie. s. in inferiori quā uertit ad nos. in supiori autē ex densitate circuli in quo est ꝛ ex densitate sui obscurat solē qn̄ interponit̄ inter nos ꝛ ipm̄. ¶ Articulus 22°.

Ecundo querit̄ De motu earum.

s Et istā qōnem disputat ph̄us in 2° de celo ꝛ mundo faciēs talē diuisionē. s. ꝙ aut stelle mouētur simil̄r ꝛ orbes: aut mouent̄ orbibus stātibus: aut mouetur motu orbium ꝛ non motu ꝓprio. Si mouent̄ ambo scilꝫ stella ꝛ orbis aut hoc est a natura aut a casu. Iteꝫ aut mouent̄ circulariter aut motu tropico siue ꝯuersiuo aut motu inuolutionis siue titubationis aut motu ꝓcessiuo si mouent̄ ambo circulariter ꝛ a nā. ¶ Contra uelocitas motus simplicis corporis est ſm quantitatē ipsius ita ꝙ maius corpus mouet̄ uelocius ꝛ min⁹ uelociter. Ueritas huius ꝓpōnis patet in elementis ꝛ celis: ma/

gnus eni ignis uelocius ascēdit q̄3 paruꝰ: ꝛ magna terra uelocius descēdit q̄3 parua: ꝛ superior circulus uelocius reuoluit q̄3 inferior. ergo cum maior sit circulus q̄3 stella que est in ipso uelociꝰ reuoluitur q̄3 stella. Et ex hoc sequunt duo incōuenietia: quoꝝ vnū est ꝙ qn̄ circulus reuolutus est de puncto ad punctū stella adhuc nō est reuoluta qd̄ est incōueniens. q: sicut dicit Alfraganus. celum nō cognoscimus nisi per stellas: nec reuolutio circulorum sciṫur nisi per reuolutionē stellarum. Aliud incōueniēs est ꝙ s̄m hoc stella scindet circulū cuꝫ velociꝰ trāseat circulus q̄3 stella. ¶ Si forte dicat ꝙ ambo mouent circulariter: sed circulus mouet natura ꝛ stella casu aut ꝙ ambo casu: aut circulus casu ꝛ stella natura: aut ꝙ ambo casu aut circulus casu ꝛ stella natura. ¶ Cōtra causalia in paucis sunt ꝛ nō in multis: ꝛ cum sunt paruꝫ durāt: sed motus iste ponit in oibus stellis ꝛ circulis ꝛ perpetuo ergo nō pōt esse casu aliquo dictoꝝ modorū. Preterea dicit in 2o phiorꝝ. ꝙ in supioribus nihil fit casu ꝛ fortuna. ¶ Si ꝓpter hoc dicat ꝙ stelle mouent stantibus circulis: sicut dixerūt quidā mathematici. sequitur idem incōueniēs ut supra. i. ꝙ scindunt circuli ꝛ corpus minus mouet velociter ꝛ ꝙ corpus maius eiusdē nature quiescit qd̄ est cōtra rōnem. ergo relinquit tertiū mēbrū. s. ꝙ si mouent circulariter ꝙ moueret motu orbiū ꝛ nō motu ꝓprio ꝛ natura sicut pars in toto. ¶ Si autē dicat ꝙ mouent motu tropico siue conuersiuo aut hoc erit ita ꝙ ꝯuersio illa est ab equinoctiali s̄m obliquitatē circuli signoꝝ. aut ita erit ꝙ mouent in occidētem ꝛ reuertant in orientē3 motu equali. Si primo modo tunc stelle nō sunt semꝑ eque distātes quod est cōtra visum. Si dicitur ꝙ mouent motu inuolutionis. i. ꝙ in eodeꝫ loco manētes uertāt ꝛ reuertāt se: sicut dixerūt quidam hoc esse cām scintillationis: ꝛ sic videt moueri sol tēpore ecclypsationis. ¶ Cōtra si ita mouerent stelle motu ꝓprio tunc aliqn̄ videremus aliā supficiē earū q̄3 illam que est uersus nos ꝛ oporteret ꝙ aliqn̄ videremus aliā supficiē solis qd̄ nō cōtingit. Unde causa scintillationis nō est inuolutio siue titubatio stellarū: sed potius radius oculi nostri currētis ex longinquitate distātie ad stellas fixas ꝛ in extēsione luminis ad solem. Cuius signuꝫ est ꝙ planete nō vident scintillare nisi tn̄ sol ꝓpter imensitatē luminis qd̄ est in ipso. Unde dicit phs in 2o de causis ꝓprietatū elemētoꝝ. ꝙ orbis est elemētū sphericum qn̄ discernimus inter ipm̄ ꝛ ignem ꝛ aerem ꝛ aquam ꝛ terrā. ¶ Si aūt consideramus ipm̄ in se sunt in eo tria elemēta. s. tres sp̄e: q: sp̄a stellarum ꝛ lune est alia a sp̄a solis ꝛ orbis. ꝛ sp̄a orbis est alia a sp̄a solis ꝛ stellaruꝫ ꝛ lune. sol enim illustrat ꝛ nō illustrat. stelle aūt illustrant ꝛ illustrāt. orbis aūt illustrat quidē: sed nō recipit lumē calcatū i ptibꝰ ꝯdēsatis ut stelle ꝛ lune. Si forte dicat ꝙ stelle mouent motu ꝓcessiuo ꝓpo. ¶ Cōtra oi eni qd̄ hēt motū processiuū ordiauit nā organa ad motū illū ut pedes alas ꝛ hmōi: stellis nō ordinauit taliū aliqd ergo nō mouent motu ꝓcessiuo. Relinquitur ergo ꝙ nullo mō morꝰ moueant motu ꝓprio: sed motu suoꝝ orbiū ut partes in toto. Et hoc cōcedēdum est s̄m nām: lꝫ quidā antiq mathematicoꝝ aliud senserint. ¶ Sed tūc queritur de stella que antecedebat magos in natiuitate domini nostri iesu christi. illa enim ueniēs ab oriēte stabat supra ubi erat puer. Et dicendū est ad hoc ꝙ ut dicūt sancti stella illa nō fuit in celo sed in superiori parte aeris: ꝛ fuit miraculosum ad ostensionem. s. illius miraculi ꝙ christus de celis descendit ad ima. ¶ Articulus 23us.

Tertio queritur

De q̄litatibꝰ stellarū. Dicunt eniꝫ quedā stelle calide ꝛ sicce sicut sol. ꝛ quedā frigide ꝛ sicce sicut saturnus. quedā frigide ꝛ humide sicut luna. quedaꝫ calide ꝛ hūide sicut iupiter. ¶ Et videt hoc multipr incōueniēs. pᵒ q: tales cōplexiones qualitatum actiuarū ꝛ passiuarū non sunt nisi in materia gn̄abili ꝛ corruptibili stelle aūt huiusmodi nō sunt ut ꝓbatū est supius. 2o quia si tales cōplexiones sunt in stellis tunc videt ꝙ sufficiāt quatuor stelle sicut sufficiunt quatuor elementa cum tn̄ videamus innumerabiles stellas in orbe. Si forte dicat ꝙ istas qualitates hn̄t s̄m effectū in inferioribus ꝛ nō afficiunt eis in seipsis. ¶ Cōtra nullū agens agit ultra suā spēm: ergo agens qd̄ nō est calidū nō agit actione calidi nisi per accidens. Unde cū stelle hēant istas actiones per se ut determināt phi: videt ꝙ afficiant eis. ¶ Preterea videt ꝙ oēs stelle sint calide: de ꝓprietate eniꝫ luminis est ex motu radioꝝ ꝛ reuerberatione excitare calorē. Ad hoc sunt tres rn̄siones scripte in libro de sp̄a orbis. ¶ Prima est ꝙ iste qualitates equoce sunt in stellis ꝛ elementis sicut etiā dyaphanū: ꝛ ille que sunt in elementis sequunt actionē ꝛ passionē. Sed ista solutio nō videt stare: q: si equocus eēt calor supior similr frigus ꝛc. tūc alterius rōnis calorē deberet efficere in iferioribꝰ q̄3 istū: ꝛ sic de ceteris. ¶ Alia solutio est ꝙ stelle hn̄t istas q̄litates ꝛ tn̄ nō afficiunt eis. Et nō seq̄t si faciāt eas in iferioribus ꝙ hn̄t eas in seipsis: q: nō sequit ꝙ alternans s̄m aliquā qualitatē disponat s̄m eandē. id eniꝫ qd̄ mouet localiter calefacit ꝛ tn̄ nō de necessitate est calidum Similiter calidū qn̄q3 nigrificat ꝛ tn̄ non de necessitate est nigrū. aliter enim iret in infinitū si omne mouēs s̄m aliquā formā esset mobile s̄m eandē. ¶ Tertia solutio est ꝙ sicut in motu locali uenit ad vnū mouēs imobile: ita in motu alterationis s̄m qualitates primas necesse est uenire ad vnum alterans nō alterabile s̄m easdem qualitates. ꝛ tn̄ qualitates p̄me sunt ꝓprietates que habēt elemēta a stellis mouētibus nō alterabilibꝰ s̄m qualitates illas: sicut ꝛ motus primus est ꝓprietas quaꝫ hēt primū mobile a motore primo s̄m motū illuꝫ imobili. Et per hoc patet solutio ad omnia preterq̄3 ad ultimuꝫ. ¶ Ad qd̄ dicendū ꝙ stelle mouēt per radios ꝛ per ꝓportioneꝫ situs eoꝝ que causant ex motu: ꝛ hoc cum de rōne luminis sit inducere calorē: tn̄ q: lumen illud non est vnꝰ nature in oibꝰ stellis: nec ꝓportio sitꝰ est vna in oi tēpore motus: ideo nō semꝑ faciūt in inferioribus idē. ¶ Ad hoc aūt qd̄ pōt queri quare sunt plures stelle q̄3 quatuor cum tn̄ accipiant qualitates stellarū s̄m cōplexionē qualitatū elemētoꝝ. Dicendū ꝙ stelle sunt mouētes elementa ad gn̄ationes ꝛ corruptiones rerū: ꝛ sicut est multipx gn̄atio ita necesse est esse multiplicē motuꝫ ꝛ ideo multa sunt mouentia que sunt stelle ꝛ multipr mouent s̄m ꝯiunctiones ꝛ ꝯuersiones ꝛ alios respectꝰ stellarum in se ꝛ in imaginibus ꝛ spatijs celi: ut dicit Albnazar in libro iudiciorum.

¶ De motoribus orbium.

Einde querit

d De motoribꝰ Et querit utrū motor primus sit deus. Et si nō est deus utrū sit aia celi uel natura alia. Secūdo de cōparatione ipsius ad motores inferiores orbium.

¶ Utrū motor primus sit deus. Articulus 24us.

Ad primum procc

a ditur sic. Dicit phus in 2o de celo ꝛ mundo. ꝙ causa prima mouet causatū primū. sed causa p̄ma est deus ꝛ causatū primū est celū primū. ergo deus est primus motor celi. Item ꝓbatur. 8o phiorꝫ. ꝙ primus motor est penitꝰ imobilis ꝛ imutabilis: nihil autē est penitus imobile ꝛ imutabile nisi deus. ergo primus motor est deus. Item xjo methace dicit phus. Primū principiū entiū non mouet neq3 accn̄talr neq3 essentialr. ꝛ mouet ꝛ facit primū motū eternū. Cum igit motuꝫ sit necesse est ut moueat per aliqd. primus aūt motor nō per se mouet: ꝛ motus eternus fit per motorē eternum ꝛ vnus per vnum. Et

ex hoc accipit ꝙ primus motor neqȝ perse mouet neqȝ per accñs ⁊ est eternus ⁊ nihil tale est nisi solus deus ergo primus motor est deus. ¶ Item ibidē deus est vita: q: actio ⁊ intellectus eius est vita ⁊ illud est itellectus per se ⁊ habet vitā imobilē ⁊ semp eternā: deus igit eternus est in fine nobilitatis ergo est vita ⁊ cōtinuū eternum ⁊ cōstat ꝙ ibi loquit de primo motore ergo primus motor est deus. Item Cōmentator sup xjº metha^cc dicit ꝙ finis ꝓsperitatis aie rōnalis est ut cōtinuet primo motori ⁊ sit cum ipso: sed hoc nō esset nisi deus esset ꝑmus motor ergo primus motor est deus. Item hoc videtur uelle Boetius in de ꝯsolatione phie dicēs. O qui ppetua mundū rōne gubernas: terrarū celiqȝ sator: qui tpus ab euo ire iubes. stabilisqȝ manēs das cuncta moueri. Quē nō externe pepulerūt fingere cause. Materie fluitantis opus uerū insita. Sūmi forma boni liuore carēs tu cuncta supno ducis ab exēplo pulchrū pulcherrimus ipse Mundū mente gerens similiqȝ imagine formans Perfectasqȝ iubes ꝑfectum absoluere partes. Ex istis uersibus habet ꝙ deus nō pulsus ex creatis causis ppetua rōne mouet mūdū. Cum igit primus motor sit qui nō alia causa motus imobilis perse ⁊ per accñs: ut habitum est mouet celū ⁊ mundū primus motor est deus.

¶ CONTRA omne mouēs in natura ꝓportionatum est mobili ergo si deus est mouēs in natura vis mouens erit ꝓportionata potētie alicuiº mobilis ergo deº nō est motor celi primi ꝑm nām. ita. s. ꝙ sit motor itrinsecus. Preterea sumant rōnes raby moyses i libro ducis neutroꝝ capº de vno deo. quaruȝ prima est ꝙ motor celi aut est intrinsecus aut extrinsecus. si itrinsecus aut est forma diuisibilis ꝑm corpus aut est indiuisibilis. si diuisibilis sicut est calidū ⁊ leue ꝑm quātitatē ignis cū potentia illa sit finita nō mouebit motū continuū durantē dum ipse est: q: ꝓbat in 8º phiºꝝ. ꝙ potētia finita nō mouet motū infinitū in tempore infinito. Si autē est indiuisibilis sicut est aīa ⁊ intellectus talis motor mouet aliqñ per accñs: q: moto mobili mouetur qđ est in mobili ipm sicut mouētibus nobis mouentur ea que in nobis sunt ergo si talis est motor celi mouebit ipse per accñs: q: motu illo quo celū mouet perse: deus aūt nullo mō mouet nec per accñs nec etiam perse. ¶ Si dicat ꝙ ille motor est extrinsecus tunc aut erit corpus aut nō corpus. Si corpus iterum non erit deus: ⁊ ꝓpterea nō erit motor primus: q: motor primus nō pōt esse corpus cuȝ omne corpus sit mobile. si dicat ꝙ ille motor sit separatꝰ ⁊ nō corpus tunc videt nō esse mouēs in natura: oē eniȝ mouēs nāliter est ꝯiunctū mobili. Preterea dicit phus in 8º phiºꝝ ꝙ si inuenit aliqđ qđ est mouēs ⁊ motū ⁊ aliquid qđ est motū nullo mō nec perse nec per accñs: oē aūt mouēs intra mouet per accñs motu eius qđ mouet sed deus nō mouet per accñs: ut predictū est: ergo non erit mouēs intra. ¶ Si forte dicat ꝙ nō est necessariū ꝙ mouēs nāliter sit intra: q: ignis mouet aerem ⁊ aer alterat nāliter cum tñ ignis alterans sit extra ipm. apparet ꝙ nō est instātia: q: nō loquimur de motu locali qui si est nālis semp habet motorē intra: sicut patet in diffinitione nature posita in 2º phiºꝝ. ꝙ natura est principiū ⁊ causa mouēdi ⁊ quiescēdi eius in quo est perse ꝑmo ⁊ non ꝑm accñs: ergo patet ꝙ motor nālis in motu locali est intra. Si forte iterū dicat ꝙ celū ꝑm totum non mutat locū sed ꝑm partes renouat situm tñ: ⁊ ita motor ipsius exñs in ipso nō mutat per accñs cum ipse nō sit actº alicuius partis. ¶ Cōtra de intellectu dicit phs ꝙ nullius corporis est actº ⁊ tñ mutat per accñs moto corpore: ergo simil̄r erit de motore primo ⁊ ita deus non pōt esse motor primus. Preterea ꝑm hoc q: si deus nō moueret per accñs hoc hēret a mobili. s. q: illud nō mutat locum ergo in se posset moueri per accñs: hoc autēȝ est falsuȝ cum ipse perse habeat ꝙ nec nāliter nec ꝑ accñs possit moueri. Item id qđ oīno est simpx non habet aliquā cām sue essentie dico aūt simpx ꝑm priuationē potētie cōpōnis ⁊ actus. s. ꝙ nec sit cōpositū nec cōponibile cum aliquo. oīs aūt motor exñs i mobili mobile habet cām ut subiectū ⁊ materia ergo ille motor nō est simpx in fine simplicitatis ⁊ ita nō pōt esse deus. Si forte aliqs diceret ꝙ motor primus nō cōponit cuȝ mobili hoc est cōtra phm in liº de sba orbis. qui dicit ꝙ celum est compositū ex motore ⁊ mobili. ¶ Solutio dicendū ꝙ si uelimus loqui ꝑm phos ponemus celo triplicē motorem s. deū qui est motor extra nō ꝓportionatꝰ mobili: ⁊ hoc attēdit Ptolomeus qui dicit ꝙ nihil mouet celum nisi solus deus. ⁊ Raby moyses qui ꝓbat multis rōnibus ꝙ motor celi est extrīsecus extra ipm: neqȝ corpus neqȝ virtus in corpore exñs neqȝ diuisibilis neqȝ indiuisibilis ꝑm corpus. ⁊ ille motor videt etiam innui in xjº metha^cc. de quo dicit ibi ꝙ actio eius ⁊ vita eius ⁊ essentia eius sunt idem. Unde etiā Raby moyses ꝓbat ꝙ tales sube nō possunt esse plures. sbe enim simplices nō coniuncte corpori nō numerant sicut ipse dicit nisi per cām ⁊ causatū: ⁊ ideo prime nō possunt esse multe sed vna sola ⁊ isti soli motori ꝯuenit ꝙ nō moueat perse neqȝ per accñs: ⁊ de hoc etiam intelligit dictū Boetij in de cōsolatione phie. ¶ Secūdus motor est forma ꝯiuncta celo non diuisibilis diuisione celi ⁊ isti motori cōuenit ꝙ sit mobilis per accñs: quēadmodū ꝓbat Raby moyses. ⁊ conuenit ei ꝙ virtus sua ꝓportionat mobili. ⁊ hoc dicit cōmētator sup librū de celo ⁊ mūdo. ⁊ cōuenit ei iteruȝ ꝙ virtus sua fortior est in mobili imediato q̄ȝ in mobili mediato. Et hoc tāgit Aneualpetras in astrologia sua. ¶ Utrum aūt motor iste sit aīa uel nō inferius erit qđ. ¶ Tertius motor est forma mālis diuisibilis ꝑm diuisioneȝ celi. Sicut enim est graue in terra ⁊ leue in igne que sunt potētie ad motū sursum ⁊ ad motū deorsuȝ: ita est quedā forma in celo que est potētia ad motū circularem: ⁊ illa potētia ꝓportionat illi loco qui est circa mediū sicut potētia grauis ꝓportionat loco deorsum: ⁊ potentia leuis loco sursuȝ. Et ꝙ huiusmodi motor sit in celo patet demonstrationibus phi positis in 2º celi ⁊ mundi. in quibus supponit ꝙ magnus orbis citius circūuoluit q̄ȝ paruus sicut magnus ignis uelocius ascendit q̄ȝ paruus. qđ nō esset uerū si nō esset motor in celo diuisibilis ꝑm quantitatem mobilis. Hoc etiam patet ex dicto Aueroys in liº de sba orbis qui dicit. ꝙ celū nō lassat in motu eo ꝙ motor mouet ipm ꝑm ꝯuenientiā forme mobilis ipsius: qualr̄ nō mouet aīa corpus aīatum elemētatum: ⁊ ideo aīalia in motu corporis lassant. Ex ista diffinitione patet rñsio ad oīa obiecta preter hoc qđ est primū. ¶ Ad qđ dicendū ꝙ causa prima dicit duobus modis. s. in genere nature ⁊ extra genus in genere nature motor celi intra dicit prima causa ⁊ primū mobile dicit causatū primū hñs ordinē ad ğnationē ⁊ corruptionē: ⁊ hoc dico ꝓpter celum empireū qđ est supra ipm ⁊ nō habet ordinē ad ğnationē ⁊ corruptioneȝ sed ad statū cōtemplationis ut habitū est. Sed prima causa extra genus nature est deus cuiº causata sunt oīa creata. Si aūt obijcit ꝙ motus vnus simpx nō habet nisi motorem vnū: ⁊ ita cum primū mobile hēat motuȝ vnum simplicē nō videt hēre nisi vnuȝ motorem. Dicendum est ad hoc ꝙ hoc est uerū si illi tres motores ordinarent ex equo ad motū illū: ita ꝙ vnus nō esset in alio sed deº qui est motor absolute primus mouet in motore qui est primus in natura sicut causa prima mouet in causa scđa motor aūt ille qui est primus in natura mouet secundā potentiā mobilis circularis sicut forma ignis sbalis mouet ignē sursum ꝑm potētiam leuis nec exigunt diuersi motꝰ ꝑp formā sbalē ignis ⁊ potētiā leuis. ¶ Articº 25º.

Ecundo queritur Utrum

motor ille qui est intra ⁊ non est diuisibilis ẜm quantitatem mobilis sit anima celi uel nõ. Et videt̃ ꝙ sic: quia hoc expresse haberi põt, ꝓut videt̃ in 2° de celo ⁊ mũdo: ubi dicit phus ꝙ si celuz habet aiam ⁊ est in ipso principium motus tunc ꝓculdubio sunt ei sursum ⁊ deorsum dextrũ ⁊ sinistrũ. Ex quo patet ꝙ phus ponit pro causa dextri ⁊ sinistri celũ hẽre aiam. Item in p° celi ⁊ mundi Uita est in celo fixa ⁊ sempiterna in secula scloꝝ que nõ finit̃ neq; deficit ⁊ est melior vita. Uita aũt est actus aie ergo aia celi est motor celi. Preterea oĩs sub̃a spũalis separabilis a mã ꝯiuncta corpori est aia ⁊ oẽs iste dñe probant̃ de motoribus spherarum in xj° methaᶜᵉ. s. ꝙ sunt sub̃e sepate cõiuncte mobilibus ergo sunt aie. Preterea hoc expresse dicit Cõmẽtator sup 2° de celo ⁊ mundo in principio ubi dicit ꝙ celũ habet itellectuz qui est forma indiuisibilis ẜm quãtitatẽ celi ⁊ ille est aia. Item in lib° de sub̃a orbis dicit phus: manifestũ est ꝙ forma mouẽs celuz natura eius ⁊ natura aie ⁊ plura talia ꝯtinent̃ ibidez sicut est istud corpus celeste mouet̃ ex se ⁊ aia ergo habet aiam tm̃ ⁊ nõ habet aliud principiuz sui motus. ⁊ q: mouet̃ circulariter scimus ꝙ principiũ huius aie ẜm ꝙ est aia est moueri circulariter. Item in eodez loco dr̃ ꝙ corpus celeste nõ est necessarium in suo esse sicut est dispõ in corporibus aialiũ que sunt hic. aialia eniz que sunt hic apparet ꝙ aie eoꝝ sunt necessarie in esse corporum suoꝝ. Et ꝙ nõ saluarent̃ nisi per sensibilez aiam ⁊ imaginatiuã. corpus aũt celeste q: est simpˣ ⁊ intrãsmutabile ab aliquo extrinseco nõ idiget in suo esse anima sensibili nec imaginatiua: sed tm̃ indiget aia spm̃ mouẽte in celo ⁊ virtute que nõ sit corpus neq; sit in corpore ẜm diuisionẽ ipsius ad largiẽdũ ipsi ꝑmanentiã eternã ⁊ motũ eternũ qui nõ habet principiũ neq; finẽ.

¶ Ex quo accipit̃ ꝙ celũ habet aiam ⁊ ꝙ hec aia nõ est sensibilis sed motiua ẜm locũ que largit̃ ei ꝑmanẽtiã ⁊ motum que nõ habet principiũ ⁊ finẽ per gñationẽ in tpe: lz per creationẽ habeat principiuz: ut supra habitum est. Item in sex principijs habet̃ de aia mũdi: ⁊ hec ponitur esse motor primi mobilis ergo primũ mobile hẽt aiam. Si forte dicat̃ ꝙ hoc hereticum est ⁊ nõ ꝯsentiẽdum in hoc phis quid rñdebit̃ Augustino sup genesim ad lr̃az qui relinquit pro dubio. Utruz stelle sint aialia uel nõ. Naz si esset heresis videt̃ ꝙ ipse determinare deberet. Item Hiero⁹ super ecclesiasten sup illud Lustrans vniuersa in circuitu pergit spũs. dicit sic ipm solẽ spm̃ noiauit eo ꝙ aial sit ⁊ spiret ⁊ vigeat ⁊ oẽs orbes cursu suo expleat. Item Raby moyses. Celi sunt aialia rõnalia. s. apprehensores creatoris. hoc aũt est ueritas ꝓbata etiam ex parte legis ⁊ nõ ẜm corpora motiua sicut ignis ⁊ terra sicut putant insipiẽtes: sed sicut dixerũt phĩ. aialia obedientia creatori ⁊ laudãt ipm ⁊ cantãt ei cãticũ ⁊ laudez sublimẽ ⁊ hec auctoritas iacet in 2ᵃ collatione neutroꝝ. Item Auicẽna in 6° de nãlibus ⁊ in suo li° de celo ⁊ mũdo expresse dicit ꝙ celũ habet aiam ⁊ fantasiam cui obedit vniuersa materia mundi: sicut corpus aialis obedit aie aialis: ⁊ sicut corpus aialis imutat̃ ẜm imagines delectabilis uel tristis apphensas ab aia aialis: ita materia elemẽtoꝝ mutat̃ ad imaginationem motoꝝ celi: ⁊ ideo fiunt qñq; terremotus ⁊ scissure terre in inferioribus.

¶ Sed cõtra ꝓbat̃ in libro de aia ꝙ nullũ corpus simplex põt esse aiatum. ⁊ ratio est: q: cum aia diuersas habeat potẽtias oportet diuersitatẽ esse aliquã in organis que ꝑficit ẜm distinctionẽ suarũ potentiarũ habituz est aũt supra ꝙ celum est corpus simpˣ ergo nõ põt eẽ aiatũ. Item in li° de aia ꝓbat̃ ꝙ ubicũq; est itellect⁹ ibi est sensus ⁊ uegetatio sed nõ ꝯuertit̃. ⁊ ubicunq; est sensus ibi est uegetatio: sed nõ ꝯuertit̃. Si g̃ in celo est aia que est intellectus ut supponitur a quibusdam tunc erit ibi sensibile ⁊ uegetabile ⁊ ita ibi ad minus erit tactus iter sensus ⁊ nutritiua inter potentias uegetabiles. omne autẽ qd̉ nutrit̃ corruptibile est ergo celum est corruptibile. Similiter nõ videmus ibi organa sensuuz. ergo nõ habet animam sensibilem. Si forte dicat̃ ꝙ habet animaz intellectualẽ preter sensibilẽ ⁊ uegetabilẽ ⁊ illa nõ indiget organis neq; in se neq; in suis opatiõib⁹.

¶ Cõtra intellectus nõ efficit̃ in actu nisi per abstractionẽ a fantasmatibus. si igitur habet intellectũ aut ille intellectus nunq̃z erit in actu ⁊ sic erit sicut dormiẽs. aut oportet ꝙ habeat fantasiã ⁊ sensibilẽ aiam: ⁊ hoc absurdum est ponere in celo. Si forte dicatur ꝙ intelligit vniuersalia sicut dicit ysaac in libro de diffinitionibus. Contra scientia rei in vniuersali nõ est nisi scia rei in potẽtia: q: inferiora in suis superioribus nõ sunt nisi in potẽtia. Cum ergo nõ habeat potẽtias per quas descẽdit̃ ad particularia nunq̃z videt̃ scire rem in ꝓpria natura. Preterea cũ intellectus celi sit directiuus operis sui videt̃ ꝙ semper erret in particulari cũ intellectus predeterminans opus nulla rõne possit descẽdere ab ulib⁹ ad particulare hoc uel illud nisi cum hic ⁊ nunc ⁊ alijs dispõnibus particularibus: ẜm hoc ergo deficeret intellectus illius corporis nobilis ab intellectu humano in duobus. ex parte enim speculatiui intellectus deficeret: q: scia eius esset in potẽtia cuz esset in ulĩ tm̃ uel esset impfecta q: nunq̃z cognosceret ꝓpterquid. ex parte aũt practici intellectus qui p̃determinat opus etiam deficeret per errorẽ opis: q: opus nõ est circa ulĩa sed circa particularia. Si propter istas rõnes aliquis dicat ꝙ quatuor sunt dñe aie. s. uegetatiuũ ⁊ sẽsitiuũ itellectiuũ ⁊ motiuũ ẜm locũ sicut dicit Aristoteles in 2° de aia ꝙ multipˣ ipo viuere dicto si vnũ eoꝝ aliqd̉ insit solũ viuere ipm dicimus: ut intellectus ⁊ sensus motus ⁊ status ẜm locũ. Adhuc aũt motus ẜm alimẽtũ ⁊ augmentũ ⁊ detrimentũ vita est ⁊ sicut ibidem dicit aiatuz ab inanimato determinat̃ in viuendo. Si inq̃z sic dicatur ⁊ ꝙ in celo est tm̃ motiuum ẜm locũ ⁊ nõ alie dñe aie ⁊ ꝓpter hoc ipm dicit̃ aiatuz ⁊ hẽre aiam.

¶ Contra aut igit̃ principiũ est motiuum motu locali aut ẜm nãm. Si hoc ultimo mõ dicat̃ tunc omne qd̉ mouet̃ ẜm nãm sursum uel deorsum haberet aiam cum hẽret principiũ motus ẜm locuz in ipso per se ⁊ nõ ẜm accidens. Si aũt primo mõ dicat̃ sequunt̃ multa incõueniẽtia: quoꝝ primũ est ꝙ hoc est cõtra phum: q: ipse in 2° de celo ⁊ mũdo loquẽs de stellis ⁊ orbe probat ipsa nõ hẽre motũ processiuũ sic dicẽs ut natura posuerit stellas mobiles motu ꝓcessiuo extra rõnem est ⁊ nõ p̃parauerit eis instrumentũ motus ⁊ natura quidez nõ posuit aliud aliqd uacuum absq; causa. quasi diceret cum in rebus inferioribus nõ inueniat̃ uanum aliqd̉ multo minus in rebus supioribus. Et quia aliqs posset dicere ꝙ natura ingeniauit instrumẽta motus alijs aialibus sed nõ celo. obuiat phus dicẽs: impossibile est ut natura ingeniet aialibus ⁊ intendat in eis ⁊ recedat ab istis corporibus sublimibus mobilibus hñtibus ꝓprietates in naturas ultimas. Et ut expoliet rebus quibus possibile est ut incedãt per se: ⁊ elonget ea a reb⁹ que habent instrumẽtũ motionis sue. ⁊ hoc quidez dicit phus de stellis. sed eadẽ ratio de spheris est in qbus mouent̃ stelle q: neutrũ illoꝝ videmus hẽre alas uel pedes uel aliqd huiusmodi. Aliud incõueniẽs est quia sicut dicit phus in libro de aia. mot⁹ ꝓcessiuus est ad oẽm partẽ. s. ante retro deorsum sinistrorsum sursum ⁊ deorsum. ꝑincipiũ aũt motus celi nõ mouet nisi in vno circa mediũ. Tertiũ icõueniẽs est q: sicut dr̃ in 8° phiᵒʳ illa mouent̃ a seipis motu ꝓcessiuo que qescũt qñ uolunt ⁊ mouent̃ qñ uolunt: celũ aũt semp vniformiter mouet̃. Quartuz incõueniẽs est q: nihil est dictũ: celũ hẽre tm̃ principiuz motus ꝓcessiui ⁊ nõ intellectũ ⁊ sensibilẽ aiam. q: ꝓbat̃ in libro de aia ꝙ nihil mouet motu processiuo nisi intellectus ⁊ fantasia. Cuius signũ est ꝙ plantas que nõ hñt itellectũ uel fantasiã videm⁹ imobiles per locũ. Quin-

tum incõueniẽs est ꝙ motus processiuus est propter distãtiã delectabilis ꝯuenietis: i celo aũt nõ est distãtia talis delectabilis ꝯuenientis. ¶ Si forte dicaᷣ ꝙ aĩe celi nõ est eadẽ ratio cũ aĩabus aĩaliũ que sunt actus phisici ⁊ organici corporis poᵃ vitã hñtis. ¶ Adhuc obijciᷣ in cõtrariũ aliter. in omni enim motu aĩato motus corporis cõtrariaᷣ motui aĩe. Huius probatio est per inductionẽ ⁊ syllogismũ q: inductio quidẽ est in oĩbus aĩalibus natãtibus ⁊ uolãtibus ⁊ repẽtibus. hoꝝ enim oĩum corpora grauia sunt ⁊ tẽdunt deorsum ex natura corporis: cum tñ ab aĩa feranᷣ sursum ⁊ retrorsuꝫ ⁊ dextrorsuꝫ ⁊ sinistrorsum. Per syllogismũ sic. nullũ corpus lassatuꝫ ⁊ corruptũ multitudine motus alicuius moueᷣ motu illo ſm nãm suã: sed extra nãm omne corpus motũ multitudine motus ꝓcessiui est lassatũ ⁊ corruptũ. ergo nullum corpus motũ motu ꝓcessiuo est motũ motu illo ſm nãm suã. Ad hoc rñdet quidã phus in libro de suba orbis ꝙ motus circularis in celo est aĩe ſm ꝙ est aĩa ⁊ ꝙ in celo nõ est nisi motus aĩe ⁊ nõ corporis: ⁊ ideo nõ inducitᷣ ibi lassitudo ex cõtrarietate motoꝝ. s. aĩalis ⁊ naturalis. Sed cõtra quicqd est aĩe ſm ꝙ est aĩa est oĩs aĩe. si ergo motus circularis est aĩe ſm ꝙ est aĩa est oĩs aĩe qđ ad oculũ patet esse falsum. Si dicaᷣ ꝙ est aĩe intellectualis adhuc patet esse falsum: q: homo nõ moueᷣ circulariter. Si dicaᷣ ꝙ aĩa celi ⁊ aĩa hoĩs intellectualis nõ sunt vnius rõnis ⁊ ideo aliqđ ꝯuenit aĩe celi qđ nõ cõuenit aĩe hoĩs: sed sic motor celi nõ erit aĩa nisi ſm ꝯuenientiam in noĩe tñ. Preterea hoc erit cõtra phos qui utrãqꝫ aĩam. s. celi ⁊ hoĩs diffiniũt duobus. s. per intelligere ⁊ mouere ſm locũ. Si forte dicaᷣ ꝙ ille motus dicaᷣ aĩe ſm ꝙ est aĩa q: est aĩe preter cõiunctionẽ ad corpus illud. hoc erit cõtra Aristotelẽ in de celo ⁊ mundo. quia ipe vult ꝙ omne corpus hẽat nãlem motũ uel a medio uel ad mediũ uel circa mediũ. Si ꝓpter hoc dicatur ꝙ motus aĩe celi nõ est diuersus a motu corporis eius. s. ꝙ celũ de natura sui fertur circulariter ⁊ aĩa celi mouet motu eiusdẽ: ⁊ ideo dicit phus nõ est ibi alius motꝰ nisi motꝰ aĩe tñ. ¶ Cõtra quicũqꝫ motores in vno ⁊ eodẽ mobili efficiũt vnũ motũ numero ipsi sunt vnius nature. Ueritas huius ꝓpõnis habeᷣ ex. xjᵒ methaᶜᵉ. ubi numerus motoꝝ ꝓbaᷣ per numerũ motuum ⁊ ꝑpetuitas motoꝝ ex perpetuitate motuũ. Prima ratio est ad hoc ꝙ potẽtie actiue ⁊ motiue diffiniunᷣ per actus ⁊ operationes suas. Si igiᷣ aĩa celi ⁊ natura corꝑis celi moueᷣ motu eodẽ numero ipsa erit eiusdẽ nature ⁊ eiusdẽ eẽntie numero. ¶ Hanc qõnem totã determinat Damascenus in 2ᵒ libro capᵒ 6ᵒ. per iterꝑtationẽ vnius partis sic dicens. nullus aũt aĩatos celos uel luminaria existimet: inaĩati eniꝫ sunt ⁊ isensibiles: q: ⁊ si dicat diuia scriptura letenᷣ celi ⁊ exultet terra: eos qui in celis sunt angelos ⁊ qui in terra hoĩes ad letitiaꝫ uocat. nouit enim scriptura ⁊ ꝓsopeia. i. ꝑsonarũ fictione uti ⁊ ut de animatis de inaĩatis loqui. sicut illud quid est tibi mare ꝙ fugisti ⁊ tu iordanis ⁊c̃. ⁊ ita videtur ꝙ celũ nõ hẽat aĩaꝫ.

¶ Solutio nos cuꝫ sanctis ꝯfitemur celos nõ hꝛe aĩas nec esse aĩalia si aĩa ſm ꝓpriã rõnem sumaᷣ. Sed si uellemus phos ad idem reducere cuꝫ sanctis dicemus ꝙ quedã intelligẽtie sunt in orbibus deseruiẽtes primo in motu orbiũ. ⁊ intelligẽtie ille dñr aĩe orbiũ ⁊ nõ vniuoce cum intelligẽtijs hoĩum eo ꝙ nõ egrediunᷣ in actuꝫ per abstractionẽ a fantasmatibus sed ipse reuertunᷣ sup essentiã suã: ⁊ per essentiã sup aliud reditiõe cõpleta. sicut enim dicit in libᵒ de causis in xijᵃ ꝓpõne. Oĩs enim intelligẽtia intelligit essentiã suã. Et uerũ in ꝓpõne 14ᵃ. Oĩs sciens qui scit essentiã suã est rediens ad essentiaꝫ suã reditione cõpleta ⁊ ideo ille intelligẽtie nõ habent duas potẽtias. s. intellectũ ⁊ appetitũ mouentẽ ſm locũ nec hñt cõparationẽ ad orbes ſm istã rõnem aĩe que dicitᷣ ꝙ aĩa est endelechia corporis organici phisici potẽtia vitam hñtis. q: ista ratio ꝑ prius ⁊ posterius ꝯuenit intellectui ⁊ sensibili ⁊ uegetabili. intellectus enim nullius corporis est actus q: nõ utitur organo corporis: nec in se nec in suis oꝑationibus. Aliogn non hẽret aliquã oꝑationem extra corpus ⁊ oporteret ipm destrui destructo corpore: sicut destruitur uegetabile ⁊ sensibile in brutis. operaᷣ aũt ad corpus ut nauta ad nauẽ hoc est ſm rõnẽ mouẽdi ipm ⁊ regẽdi sicut dicitᷣ in liᵒ de aĩa. ⁊ in secunda ꝓpõne de causis. Oĩs intelligẽtia diuina scit res per hoc ꝙ est intelligẽtia ⁊ regit eas per hoc ꝙ est diuina ⁊ dicitᷣ diuina intelligẽtia ibi participãs oẽs bonitates diuinas a primo motore qui est deus. Qđ aũt hec sit sententia phoꝝ patet ex uerbis eoruꝫ. sic enim dicit Raby moyses 2ᵃ collatiõe ducis neutroꝝ. Nullus sic dicit cito ꝙ celũ hẽat aĩam. hoc aũt cõprehẽdit labore itellectus. auditor autẽ putat ꝙ illud longe sit a sciã qñ ascendit in cor eius: cum dicimus ꝙ hẽt aĩam ꝙ illa aĩa est sicut hominis uel asini: sed nõ est ista ratio dicti. est aũt rõ eius ꝙ motus ipsius localis oñdit q: in ipso est principiuꝫ a quo moueᷣ sine dubio ⁊ illa virtus prima dicitᷣ aĩa. Eandem sñiam dicũt Aueroys ⁊ Auicenna ⁊ fere oẽs phi.

¶ Ad ꝓmũ ergo qđ obijciᷣ de libro aĩe patet solutio: q: nõ per hunc modũ determinaᷣ aĩa in libro de aĩa ꝑ quẽ dicitᷣ intelligẽtia mouẽs orbem aĩa: q: nõ est de speculatione nãlis cum sit suba separata a materia cõmixta cõtrarijs sed potius determinaᷣ in xjᵒ methaᶜᵉ. Per hoc etiam patet solutio ad scđm. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ intelligẽtia mouẽs orbem intellectũ nõ habet abstrahentẽ a fantasmatibus. Et si obijciᷣ qđ Auicẽna dicit ꝙ habet fantasiã ⁊ imaginationẽ. Rñdendũ est ꝙ ipse uocat fantasiã ⁊ imaginationẽ applicationẽ intellectus ad particularia nature. ¶ Ad hoc aũt qđ queriᷣ utrũ sua scientia sit uľis. dicẽdũ est ꝙ nec est uľis nec ꝑticularis nec vniuoca nr̃e scie uľis nõ est ꝑꝑ rõnẽ iductã. ꝑticularis non est: qa illoꝝ nõ est disciplia ut dicit Plato. Uniuoca nr̃e scie nõ est q: non oritur ab ente per abstractionẽ ut nr̃a sciã. Qualr̃ aũt sit intelligendũ accipiᷣ ex hoc ꝙ omnis causa cognoscẽs se inquãtũ causa est cognoscit causatuꝫ suum: omne causatũ cognoscẽs inquantũ causatum est cognoscit cãm suã. vnde dicimus ꝙ motores spherarũ per motũ causarũ causant oẽm diuisibilitateꝫ que est in inferioribus ſm nãm: ⁊ ideo cognoscẽtes se inquantuꝫ cause sunt cognoscunt nãlia oĩa. silr̃ inferiores motores spherarũ cognoscũt suꝑiores per hoc ꝙ sunt moti ab eis ut desideratũ mouet desideriũ. Et ita patet ꝙ hec scientia nõ est in uľi nec in particulari: per hoc eñi ꝙ cognoscunt se cognoscunt uľia ⁊ particualaria causata a motoribꝰ suis. ⁊ hoc est qđ dicit phus in 7ᵃ ꝓpõne libri de causis. Oĩs itelligẽtia scit qđ est supra se ⁊ qđ est sub se. Et scit qđ est sub se qm̃ est ei causa. ⁊ scit qđ est supra se qm̃ acquirit ab eo bonitates. Per hoc etiam patet ꝙ intellectus motoꝝ completior est intellectu humano: ⁊ habent sciam ꝓpterquid ⁊ intellectus eorũ est motus ſm predeterminationẽ determinati operis ⁊ non erroneus sicut videᷣ ꝓbare obiectio ⁊ semꝑ est rectificatus in oꝑe eo ꝙ nunqꝫ accipit rem nisi per illud quod est uere causa ſm nãm. ¶ Ad hoc aũt qđ obijciᷣ de Ysaac, dicimꝰ ꝙ ipse appellat uľe spẽm ⁊ rõnem per quã intelligunt motores. hec enim est ratio sube motoꝝ ſm ꝙ est causa etiam ipsi sunt cause uľes in tota natura que cause determinanᷣ ad hoc ⁊ illud ſm ꝙ portiones causatas ex diuerso situ stellarũ ⁊ diuerso motu orbium. ¶ Ad id qđ obijciᷣ ꝙ in celo tñ sit principiũ motus ſm locum dicimus ꝙ hoc nõ est uerũ: immo est in celo ſm phos intellectus ⁊ motiuũ ſm locũ. ¶ Ad hoc aũt qđ queriᷣ utrũ moueat ſm nãm uel motu ꝓcessiuo dicimus ſm phm in libro de suba orbis ꝙ ſm nãm ⁊ nõ est simile de leui ⁊ ꝗui in elemẽtis: q: suba leuis ⁊ grauis nõ diuersificãtur in eodẽ corpore ſm ante ⁊ retro ⁊ dextruꝫ ⁊ sinistrũ

z superius z inferius: z ideo motus iste nō est motus intelligentie sed talis diuersitas non est in corpore celi z ideo motus eius est motus intelligētie. oīa aūt que ostēdunt φ nō est motus pcessiuus cōcedimus de plano. z ideo q: pcessiuus motus est ad salutē subiecti que salus diffusa est in locis diuersis ad que mouet aial z tali salute nō indigēt corpora celestia ut dicit in libro de sba orbis. Cōcedimus aūt φ intelligentia que dicit aīa z motor orbis non fm eandē rōnem dicit aīa cum intellectu hoīuz: sed per prius z posterius lʒ enim utraqʒ determinent per itelligere z mouere nō sunt vnius rōnis hinc inde ut patet ex pdictis. ¶ Ad hoc aūt qd obijcitur de cōtrarietate motus corporis ad motū aie. Dicēdum φ hoc est uerū in hijs que mouent pcessiue: sed in hijs in quib⁹ aīa mouet fm nām corporis nō accidit lassitudo uel labor ex motu aie. ¶ Ad hoc qd dicit phs φ est ibi motus aie tm̄. Dicendū φ hoc intelligit φ aīa non mouet alio motu q̄ʒ fm nām illius corpis. ¶ Ad id quod obijcit in cōtrariū dicendū φ hoc nō cōuenit omni aie mouere enim nō est vnius rōnis in motore superiori z in motore aialiuz. ¶ Ad aliud dicēdū φ motor q est intelligentia z motor qui est ex parte nature corpis sunt diuersi: q: lʒ cōparent ad vnum motū nō tm̄ eadem rōne: in celo enim motū est cōsiderare dup^r. s. fm circulū simplicē z sic ordinat motus ad motorez qui est natura z forma subalis corporis celestis z dispōnes mālēs ad ipsum sunt lumen z figura. Item inuenit in motu ratio dextre vnde īcipit motus: z ratio sinistre per quā est regiratio motus: z ratio ante z retro fm quā est obligatio motus: z ratio supra z ratio infra fm quarū imobilitatē mobile nō egredit de loco suo: z fm has rōnes cōparatur motus ad intelligentiā que dicit aīa z motor celi. ad motorē aūt primuz absolute qui est deus habet cōparationē ut ad mouens nō pportionatum motui z mobili. ¶ Ista oīa diximᵒ fm phos qui nō cōtradicūt qbusdā sctis negātib⁹ celū aiam hr̄e nisi in noīe solo qui abhorrēt nomē aie: z tm̄ bñ pcedūt φ itelligētie quedā siue angeli mouēt celū iussu dei: sicut ponimus fm catholicā fidē quosdā angelos miraculosa facē: z legib⁹ nature cōcurrere: ita nō est ptrariū fidei quosdā angelos iuuare nām in mouēdo: z gubernādo spheras celoz quos angelos mouētes siue intelligētias phi dicūt aias. Sancti po timētes ne forte dicere cogant celos esse aīalia si cōcedunt ipsos hr̄e aias negāt motores celoz esse aias. Et ita patet φ nō est ptradictio inter eos. antiqui enim deos z angelos dicebant aias mūdi. Et hoc est qd dicit Augustinus in fine quarti de ciuitate dei. Hij soli uidētur aduertisse qd esset deus: qui crediderūt eū esse aiam motu ac rōne mūdū gubernātem. Et per hoc patet etiā si nondū tenebāt qd ueritas habet. deus enī uerus nō aīa sed aie quoqʒ effector z cōditor si tm̄ ptra preiudiciū cōsuetudinis sue liberi essent vnū deū colendū faterentur atqʒ suaderent motu ac rōne mundū gubernantem ut ea cum illis de hac re quo remaneret ut deuʒ dicerēt aiam nō potius z aie creatorē. Alibi in qōnibus de aīa redibimus ad hanc qōnem. ¶ Articulus 26°.

t **Ertio queritur** de cōparatione motoris primi ad motores inferiores. z videt φ cōparant p eque: q: oēs mouēt motu durāte per totum tēpus: cum igit motus illi sint equales motores equales esse vident. ¶ Item videt φ pñt esse cōtrarij: quia in nobis sunt duo motores. s. intellectus z fantasia z fantasia qnq; cōtrariat intellectui ergo videt φ similr in supioribus inferior possit cōtrariari supiori. ¶ Itē videt φ iferiores pñt errare in motu z nō supior: q: fantasia pōt esse recta z nō recta itellect⁹ semp rectus: ut dicit phus. igitur similr in supioribus iferiores pñt errare superiore nō errāte. ¶ Solutio dicēdū sicut pus obiectū est φ motores cōparant fm eque quātuʒ ad durationē motus: sed in alijs quatuor cōparant nō fm eque quoꝝ primū est φ primus motor mouet non motus z mouet inferiores ut desideratū mouet desideriū inferiores aūt mouent moti. Huius signū est φ omnes inferiores sequunt motuʒ supioris z ideo dicit in libro de causis φ primū est diues in se z diues in alijs. ¶ Secūdum est simplicitas in mouēdo: primus enim mouet vno motu simplici: inferiores aūt mouēt pluribus motib⁹. ¶ Tertium est in vigore mouēdi: primus enim motor circulū multo maiorē z corpus multo maius circūuoluit in eodem tēpore in quo motor inferior circulū inferiorē circūuoluit. ¶ Quartū est in fine motus: primus enim motor fm alationē cōtinuā mouet z vniformē que est causa vniformitatis z cōtinuitatis in natura: inferiores aūt mouēt fm alationē ptinuā z non vniformē q: obliquat a meridie uersus aquilonem z sunt causa difformitatis que est in gñatione z corruptiōe. Per hoc patet solutio ad primū. ¶ Ad aliud dicit φ nō est simile de fantasia ad motores inferiores q: fantasia mouet cum apprehēsione hic z nunc z particulariuz in quibus accidit error z cōtrarietas ad intellectū eo φ frequēter sequit bonuʒ simplr. ¶ Utrū aūt numer⁹ illorū motoꝝ sit fm numerum mobiliū uel stellarū uel motuū. Hic querere relinquimus z hoc ideo q: vna sphera plures habet motus z dubiuʒ est Utrum illi motus sint a motore vno uel a diuersis. Videtur enim Aristoteles uelle φ sint a diuersis in xi° methaᶜᵉ. q: ibi ipse pbat numerū motoꝝ eē numerum motuū z tangit plures esse motus in sole z luna z alijs. Sed alij quidam phi dicunt vnum motorem esse de vna sphera z ex stelle natura que est in sphera dicūt illum motorez influere diuersos motus ipsi sphere uel vnū. Tertia aūt secta vult φ sit numerus motoꝝ fm numerū stellarū in celo. Quarta aūt vult φ sit vnus motor oīum spherarū z extra oēs eas z hic est deus z hoc credimus esse uerius. In qōnib⁹ tamen de anima quedaʒ iterum de hac materia dicentur.

c **Onsequenter** Queritur de motib⁹ superioꝝ. Et querunt duo. s. De simplicitate motus superiorum. z de rōne mēsure fʒ quā dr̄ mēsurare iferiora

¶ An motus celoꝝ sit simplex. Articulus 27°.

a **D primū** pcedit sic. Nullū ptinuum est simp^x: mot⁹ celi est cōtinuus g̃ mot⁹ celi nō est simplex. Itē nihil hñs ptes differētes inter se est simplex. mot⁹ celi hēt ptes iter se differētes: q: pri⁹ z posteri⁹ ergo zc. Si pp hʒ dicat φ simplex est in cōparatione ad motū rectum siue sit violent⁹ siue nālis. ¶ Cōtra motus celi est in maiori spatio q̄ʒ aliqd alioꝝ z in maiori subiecto: z ita videt φ cōpositior sit. Deinde queritur ad quid indiget deus motu celi: pfectioris enim agentis pfectior debet esse opatio. Unde cum deus sit perfectissimū agens perfectius fuisset si uoluisset z per seipm iferiora q̄ʒ per celū. ¶ Solutio dicim⁹ φ mot⁹ celi simplex dicit tribus modis. Uno mō q: ipse est causa oīuʒ motuū nālium. Unde cuʒ fm viā resolutiōis causati in cām motus celi sit ultimū in genere motuuʒ oportet φ ipe sit simplicissim⁹. Scdo mō dr̄ simplicissim⁹ respectu tēporis q: nullus motus in tāto spatio pōt esse in tā breui tpe. Tertio mō dr̄ simplicissim⁹ q̄tuʒ ad regularitatē q: in oībus partib⁹ est eque uelox qd nō ptingit in motu naturali recto nec violēto. Uiolētus enim uelox est in principio z tardus in fine vincēte motore nāli motorem violentū. nālis aūt rectus tardior est in principio z uelocior est in fine. motus aūt celi vniformis est in principio medio z in fine. Et per hoc patet solutio ad primo obiecta quia motus celi nō sic dicitur simp^x ut pcedunt

obiectiones ille. ¶ Ad aliud dicendū q͂ deus nō indiget motu celi nisi ꝓpter imꝑfectionem materie inferiorum. ꝓpter enim illius transmutationem oportuit esse corpus quod motu suo transmutaret eam ⁊ illud est celum. ¶ Articulus 28°.

s Ecundo queritur

ꝫm quā rōnem dicat̄ motus ꝑmus mēsura alioꝝ. Et videt̄ q͂ ipse nō sit mēsura. dicitur enim in prima phīa q͂ vnūquodq; mēsurat̄ sui generis minimo. multi autē sunt minores motus q̄ȝ motus celi. Sed q: multa de hoc dicta sunt in q̄one de tēpore: ideo huic disputatiōi hic imponimus finē dicendo q͂ motus celi minimus est in natura ⁊ in partibus suis ⁊ ꝫm se ⁊ ꝫm partes suas mensurat alios oēs motus: ⁊ si ꝯtingat motū supioꝝ mēsurari ad motū īferioꝝ hoc erit quo ad nos ⁊ nō simpliciter.

d Einde queritur

de effectu motus celi ⁊ stellarum in inferioribus. ¶ Et querunt̄ duo. s. quis sit effectus. ⁊ quis sit finis motus celi.

¶ Articulus 29°. Quis sit effectus motus celi.

a D primum proceditur sic.

Dicit̄ in genesi q͂ fecit deus solem ⁊ lunam ⁊ stellas ut sint in signa ⁊ tēpora ⁊ dies ⁊ menses ⁊ annos ergo uariatio tēpoꝝ per hiemē ⁊ estatē ꝑ uer ⁊ autūnuȝ sicut dicit Damascenus est effectus motus celi ⁊ stellarum: dicit enim nos dicimus qm̄ signa q͂ ⁊ ex ipsis fiūt hymbris ⁊ siccitatis ⁊ frigiditatis ⁊ caliditatis ⁊ uentoꝝ ⁊ hoꝝ talium. Silr̄ qm̄ q; dūr signa esse mortis aliquorū sicut dicit Damascenus. qualitas aeris facta a sole ⁊ luna ⁊ astris: alij ⁊ alij diuersas cōplōnes ⁊ habitus ⁊ dispōnes ꝯstituta. intelligit aūt per cōplōnes dūiuȝ diuersuȝ qd̄ est humoribus ꝫm q͂ alij dūr cholerici ⁊ alij sanguinei ⁊ huiusmodi. per dispōnes aūt intelligit infirmitates ⁊ sanitates. per habitus aūt intelligit inclinatiōes ad opera. vnde ipe dicit in lr̄a. habitus sunt eorum que sunt in nobis hoc est in potestate nostra. Item ipse dicit q͂ comete ꝯstituunt̄ ad signū mortis regū. Iteȝ in eodē cap° 7° li° 2° dicit q͂ fortasse aliquis dixerit qm̄ hec preliorum sunt signa astra. Ex hijs colligit̄ q͂ astra hn̄t virtutem in trāsmutatione elemētoꝝ ⁊ in mutatiōe cōplōnū ⁊ in mortibus hoīum ⁊ insup etiā in habitibus inclinātibus ad opa ⁊ etiam in euētibus plioꝝ. Cum ergo opa ⁊ plia sint de hijs que subsunt libero arbitrio videnf̄ habere ptātem sup liberū arbitriū. Item dicit Aug° in quarto de ciuitate dei q͂ sydera dūr ualere ad trāsmutationē oīum corpoꝝ. Item ꝫm phos ꝑnosticātes in astris sicut Ptolomeus docet in tetrascuȝ. ⁊ Albumasar ⁊ Acabir ⁊ Messella ⁊ Aristoteles ⁊ Gorgis ⁊ multi alij in hora ꝯiunctionis respicit̄ ascēdens: ⁊ domus ascēdentis ⁊ cōfert̄ cum alio planeta qui respicit ascēdēs perse uel aliū ⁊ cum luna que magnū hēt dn̄ium fere in qualibet cōiunctione nisi sit exn̄s in cōbustione solis. Si aūt nō est alius respiciens ascēdens cōfert̄ cum sola luna domus ascēdentis cuȝ domo domus rei quesite ⁊ ꝫm q͂ illi coniungent̄ uel nō ꝯiungent̄ uel respiciēt se uel non respicient: fit iudiciū de re quesita fienda uel nō fienda. ergo videt̄ q͂ astra in oībus vigorē habeant ⁊ virtuteȝ. Item ysaac in libro de diffinitionibus dicit q͂ deus fecit regnare orbem sup inferiora ⁊ disponit ꝫm imperiū eius regna ⁊ bella ⁊ cetera que regunt̄ ab oībus. Sed cōtra hoc est qd̄ dicit Damascenus. nostroꝝ actuū sydera nequaq̄ȝ sunt causa: nos enim liberi arbitrij a cōditore facti domini nostroꝝ actuum existimus. Et ad cōfirmandum hoc īducit quatuor rōnes hijs uerbis. Si ex astrorum oīa agimus īfluxu ꝫm necessitatē agimus que agimus. qd̄ aūt ꝫm necessitatē fit neq; virtus est neq; malitia. Si aūt neq; virtutē neq; malitiā habemus neq; laudibus neq; coronis neq; vitupationibus nec etiam tormētis existimus digni: inueniet̄ aūt deus iniustus hijs quidē bona uel tribulationes dans: sed neq; gubernationē neq; suarū creaturarū deus faciet ꝓuidentiā: sed etiam rōnale supfluuȝ in nobis erit nullius exn̄tes act° dn̄i supflue cōsiliamur: rōnale aūt oīno cuȝ finis grā nobis datū est. Unde omne rōnale ⁊ arbitrio liberum est. ¶ Solutio dicimus ad ꝑdicta q͂ astra hn̄t vim ⁊ rōneȝ signi sup ea que sunt in materia trāsmutabili ⁊ etiaȝ sup illa que sunt obligata ei ⁊ dico ea eē in materia que sūt gn̄abilia ⁊ corruptibilia ⁊ mutabilia. Et dico illa obligata materie que de necessitate sequunt̄ trāsmutationem materie sicut est aīa uegetabilis ⁊ sensibilis. quedā sunt que depēdentiā hn̄t ad mām ⁊ obligationē ꝫm qd ⁊ nō simpr̄ sicut est animus hoīs. Unde dicimus sanguineȝ accensum circa cor inclinare ad iram animuȝ hoīs: ⁊ tn̄ nō de necessitate irascit̄ ⁊ ꝫm q͂ animus inclinat̄ ad materiā ⁊ cōplōnē sic etiam in eum hēt vim cōstellatio ꝫm quid ⁊ nō simpr̄: aliter enim periret casus ꝫm liberum arbitriuȝ ⁊ cōsilium si nihil esset cōtingens ad utrūlibet dici de futuro. sicut optime disputat phus in fine primi perhyarmenias ⁊ sicut ondit in 2° phi°ꝝ. Sed adhuc distinguēdū est q͂ est causa īmediata ⁊ ꝓpterquid. Et prima causa est ulīs ⁊ mouēs ⁊ inclinās causas īmediatas ⁊ qn̄ dicit̄ stelle hn̄t vim in inferioribus intelligit̄ q͂ habēt vim sicut cause prime ules mouētes causas imediatas ⁊ ꝓpterqd ⁊ ideo nō semp sequit̄ de necessitate effectus ad cōstellationē: ⁊ hoc ondit Damascenus dicens. Nos dicimus qm̄ sydera nō sunt causa alicuius eoruȝ que sunt neq; corruptōis eoꝝ que corrūpunt̄: signa aūt sunt magna hymbrium ⁊ aeris trāsmutationis fortassis utiq; quis dixerit qm̄ ⁊ plioꝝ nō sunt causa sed signa. sȝ ⁊ qualitas aeris facta a sole ⁊ luna ⁊ astris ⁊ alijs diuersas cōplōnes ⁊ habitus ⁊ dispōnes cōstituit: intēdit eniȝ Damascenus q͂ signū minus dicit q̄ȝ causa. causa enim ut dicit Boe° in topicis est quā de necessitate sequit̄ effectus. signum aūt est causa remota ⁊ nō de necessitate causans sine ꝯiunctione aliarū causarum. Et hoc idem phus dicit in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione. q: lȝ tps generationis oīum ꝫm ascēsum circuli sit equale: tn̄ qdaȝ gn̄ant̄ citi° ⁊ qdā tardi° pp mā̄e ꝯfusionē maiorē uel minorē. Qd̄ aūt hoc catholicū sit dicē patet ex ꝟbis Augustini i 5° de ciuitate dei ubi dic̄ sic nō usquequaq; absurde dici pōt ad solas corpoꝝ dr̄ias afflatus quosdā ualere sydereos sicut ibi in solaribus accessibus ⁊ recessibus videmus etiam ipi anni tēpora uariari ⁊ luminaribus in cremētis ⁊ decremētis augeri atq; minui quedā genera rerum. fatum aūt qd̄ imponat necessitatē liberi arbitrij etiā contra phiam est ponere nisi per hunc modum quo dicimus aīam hoīs inclinari ⁊ mutari. Un̄ Aug° in quinto de ciuitate dei ꝯtra Tulliū negantē pscientiam dei ⁊ fatuȝ sic dicit. Nos aduersus eos sacrilegos ausus atq; impios ⁊ deū dicimus oīa scire anteq̄ȝ fiant ⁊ uolūtate nos facere quicqd a nobis nisi uolentibus fieri sentimus ⁊ nouimus. oīa ꝟo fato fieri nō dicim°: imo nulla fato fieri dicimus qm̄ fati nomē soluȝ a loquentibus poni in ꝯstitutiōe sydenū solet qua qsq; ꝯceptus aut natus est. Ex hijs patet solō ad oīa q̄sita. ¶ Artic° 30°.

u Ltimo querit̄

de fine mot° celi. Et videt̄ q͂ gn̄atio ⁊ corruptio īferioꝝ sit mot° celi: q: hoc expresse ondit̄ in de gn̄atione ⁊ corruptione qd̄ ex latione supioꝝ cōtinuat̄ gn̄atio ⁊ corruptio. Iteȝ in glo. sup aplm ad Romanos 8° ca° dicit̄ q͂ superiora motu suo nobis seruiūt. ⁊ multi sanctorū dicunt q͂ mouent̄ ad implendū finalr̄ mām elementoꝝ. Sed hic est obiectio Aueroys. q: nihil mouet̄ ꝓpter indignius se. gn̄atio aūt ⁊ corruptio inferioꝝ indignior est celo ergo

non mouet finaliter ꝓpter illā. Preterea in 2° de celo ꝛ mūdo dicit ꝙ celum supmū vno motu ꝯsequtur bonitatem pmi ꝛ orbes inferiores pluribus motibus: ꝫ id qđ ꝯsequtur motor per motū est finis motus ergo aliq̄ bonitas pmi finis eius est. ¶ Iuxta hoc querit utruꝫ motus celi idē habeat pro fine qđ habet pro pmo mouēte ut fiat ab eodem in idem ex pte mouētis sicut ab eodē in ideꝫ ex pte fugiētis. ¶ Item iuxta hoc querit utruꝫ ꝯsequit finem suū per motū qui est in toto tpe uel per circulationem vnam q: pfectior motor pauciore motu ꝯsequitur finem ꝛ bonitatē ut dicit 2° de celo ꝛ mūdo. cū ergo motor celi pfectissimus sit in natura videt ꝙ vna circulatione deberet ꝯsequi finē suum. Si aūt hoc dat tūc oēs sequētes circulationes supflue erūt. ¶ Solutio dicimus ad pmū ꝙ gñatio ꝛ corruptio inferioꝝ non simplr est finis motus celi sed ꝯsequunt finē: finis aūt intēt° a motore est ut aliqd bonitate ꝛ nobilitate assimilet pmo motori. s. deo. illa aūt bonitas ꝛ nobilitas est q: cum de° absolute sit causa oīum intēdit motor nālis celi imitari euꝫ ex hoc ꝙ sit causa pma in natura rerum nālium gñabilium ꝛ corruptibiliū. Et ex hoc patet solutio ad primum. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit dicēduꝫ ꝙ idem numero est pmum mouēs mouētem ꝛ finis qui acqrit per motū eius. bonitas enim ꝛ nobilitas de qua dictum est ut desideratum mouet motorē celi ꝛ eidem bonitas est quam seqtur per motum. ¶ Ad id qđ postea querit dicēduꝫ ꝙ dupr est finis. s. finis ut terminus: ꝛ finis ut finis. finis ut terminus est quem ꝯseqtur motor in opatione vna pfecta ꝛ ideo dicit terminus q: terminat op° pfectū vnuꝫ. finis ut finis est quem ꝯseqtur motor in oībus opationibus suis ꝛ ille dicit finis ut finis q: qetat simpr mouētē. ¶ Dicēdum ergo ꝙ motor celi per rotationē suā vnaꝫ ꝯseqtur finem ut terminū: sed per motum qui est in toto tpe ꝯseqtur finem ut finem: ꝛ est simile de motore in gñatione qui intēdit pmanētiam in simili ꝛ consequit finem illum ut terminū in gñatione vna sed pmanētiam ut finem simplr nō ꝯseqtur nisi per gñationem indefessam uel ingetam expssius. simile est in motore augmēti qui intēdit pfectam quātitatē ꝛ hāc ꝯseqtur ut terminuꝫ in augmētatione vna sed ut finem simplr ꝯsequitur in augmētationibus oībus ꝛ tūc qescit: q: sicut dicit phs 2° de anima omnium natura ꝯstantium terminus est ꝛ ratio magnitudinis ꝛ augmenti.

¶ De quarto Coequeuo. Qō quinta.

Consequenter

querit de q̄rto coequeuo qđ est angelica natura de qua querunt tria. Primo de natura eius in se. 2° de natura eius in compatione ad aīam rōnalē. 3° de statibus. ¶ Circa nām angeli querūtur tria. p° querit utrū angelus sit cognoscibilis. 2° qd sit angelus. 3° de attributis angelice nāe. ¶ Circa pmum querunt duo. s. Utrū cognoscibilis sit angelus. ꝛ utrum eodē itellectu cognoscit ulē ꝛ pticulare in angelo.

¶ Articulus pmus. Utrum angelus sit cognoscibilis.

a **D primum pceditur** sic. Dicit Aug° ꝙ duobus modis cognoscit res per itellectum. s. aut per silitudinem suam existēdo in aīa sicut res sensibiles. aut per eēntiam suam existēdo in ea sicut cognoscit fides ꝛ charitas ꝛ cetera spūalia in aīa: angelus nec per silitudinem est in aīa cū nō sit sensibilis nec per eēntiā est ibi: q: per eēntiam est in loco exteriori diffinitione ergo nō cognoscit per intellectū. ¶ Item qcqd cognoscit aut cognoscit intelligētia indiuisibiliuꝫ in qua nō est falsum ut dicit phus. aut cognoscit intelligentia diuisibiliū. i. cōplexoꝝ. angelus nō cognoscit itelligētia diuisibiliū cum nō sit in rōne cōplexi: ergo si cognoscit intelligētia cognoscit indiuisibiliū: sed qcqd cognoscit intelligētia indiuisibiliū cognoscit per formā abstractam ab ipso. Cuꝫ igit ab angelo nō possit eē abstractio cum ipse nō sit res sensibilis angelus nō cognoscit intelligētia indiuisibiliū nec alio mō ergo nullo mō cognoscit. ¶ Item nihil intelligit nisi per assimilationem intellectus nr̄i: sed angelus non pōt assimilari intellectui nr̄o ergo nō intelligit. Probatio minoris ad hoc ꝙ itellectus assimilet intelligibili duo exigunt. s. fantasia mouēs: ꝛ intellectus agēs. sed quādocūqꝫ itelligit angelus non est fantasma mouēs ergo angelus nō intelligitur. ¶ Item dicit phus pereūte vno sensu perit demōstratio illius sensus: ꝛ ex hoc accipit ꝙ oīs itellectus nr̄ orit ex sensu ergo cuius nullo modo est sensus illius nō est intellectus sed angeli nullius est sensus ergo nullus intellectus. ¶ CONTRA qđ nō cōtingit intelligi nō ꝯtingit significari ergo a destructione ꝯñtis qđ ꝯtingit significari ꝯtingit intelligi: sed angelos ꝯtingit significari multotiēs in scriptura ḡ cōtingit eos intelligi. ¶ Qō ꝯcedimus dicētes ꝙ multis modis aliqd intelligit a nobis. aliqñ enim aliqd accipit a nobis per ꝓpriā speciem abstractā ab ipso sicut lapis ꝛ asinus ꝛ hō ꝛ cetera que sēsibus subijciunt. aliqd etiam nō intelligit per speciēꝫ ꝓpriā sed per speciē opis sui uel actus sicut cognoscit virtus magnetis per attractioneꝫ ferri. ¶ 3° modo cognoscit aliqd per ordinem siue ꝯñtiam rōnis ꝛ ordinem nature sicut cognoscit immobilitas pmi motoris. Cū eniꝫ aliqd sit motum nō mouēs ꝛ aliqd mouēs motum erit aliqd mouēs immobile pm ordinem nature ꝛ ꝯsequentiam rōnis. ¶ 4° modo accipit aliqd ab intellectu per lumen fidei ꝛ nō per speciem ꝓpriam sicut nos intelligimus deum esse trinū ꝛ vnum in speculo ꝛ in enigmate ꝛ nōdum videmus eum per speciē aptam. ¶ 5° modo intelligit aliqd per reuelationem ꝛ hoc accipit per intellectum ex lumine infuso qđ habet similitudinem luminis incircūscripti sicut videt dicere beatus gregorius in dialogo ubi loquit de reuelatiōe que facta est beato bñdicto. ¶ 6° modo cognoscit aliqd pm Augm ꝙ pm sui pñtiam est in aīa sicut intellectus intelligit se ꝛ cetera spiritualia que sunt in ipso. ¶ Ultimo modo aliqd cognoscitur symbolice quādo scilicet spūalis ex ꝓprietatibus qbusdam corporalibus intelligit fortis ad pugnandum ꝯtra diabolum ꝛ mortem. ꝛ dicit lapis ꝛ intelligit firmū fundamētum spūalis edificij ꝙ. s. edificat sup ipsum. angeli igit accipiunt oībus hijs modis pter pmū ꝛ ultimū Et per hoc patet solō ad pm. q: ibi Aug° non loquit nisi de illis duob° modis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ angeli accipiunt per intelligētiā idiuisibiliū ꝛ tñ nō oportet ꝙ cognoscant per formā abstractā ab ipsis cuꝫ sint multi alij modi cognoscēdi ut dictū est. ¶ Ad aliud silr dicēduꝫ ꝙ sit ibi assimilatio ꝫ nō oportet ꝙ spēs p quā fit assimilatio abstrahat a ꝓprio fantasmate angeli. Et per h̄ etiā patet solō ad ultim q: nō oportet ꝙ illđ de quo est demōstratio sit pse sensibile: sed sufficit ꝙ opus eius sit sensibile uel illud supra qđ operatur. ¶ Articulus 2°.

b **Secundo queritur** Utrꝫ eadē potētia accipit ulē ꝛ pticulare in angelo. Et videt ꝙ sic. nulla enim potētia acceptiua est īmālis nisi intellect°. pticulare aūt in angelo est īmāle ḡ nō accipit nisi per intellectū. Probatio pme est q: sensus non accipit aliqd sine pñtia māe. fantasia aūt q̄uis accipiat sine pñtia materie aliqd tamē non accipit sine hijs que habent eē in materia sicut est figura color ꝛ huiusmodi. ergo relinquit ꝙ id qđ est oīno immāle non accipit nisi per intellectum. Probatio secūde est per diffinitionem angeli positam a Damasceno: q: est subā intellectualis semp mobilis arbitrio libera incorporea deo ministrās. Silr ter Dionysius dicit ꝙ angeli sunt intellectualia lumina.

¶ Item nō fit abstractio u'lis nisi per intellectū q simp'r est τ immālis τ oportet q̄ itelligibile sibi ꝓportionetur τ ideo abstrahit̄ a materia τ a māe ꝓprietatibus. Si ergo nec determinet̄ in materia nec in māe ꝓprietatibus nō oportet q̄ abstrahat̄: sȝ pticulare angeli nō est in materia nec in ꝓprietatibus ergo sine abstractione pōt accipi ab itellectu. ¶ Cōtra nihil itelligit̄ nisi q̄ ꝑm aliquē modū est in itellectu: sed pticulare angeli ut pticulare p nullū modū est in intellectu ut ꝓbat sequēs obiectio ergo per intellectū nō itelligit̄. ¶ Itē ꝑm rōnē obiectorū differūt actus τ ꝑm rōnē actuū differūt potētie. sed u'le τ pticulare diuersam hn̄t rōnē obiecti ergo nō est act' unius rōnis sup illa nec potētia. ¶ Itē querit̄ qd determinet intellectū ut accipiat determinate hūc angelū uel illum. ¶ Sol'o dicēdū q̄ una potētia est ad u'le τ pticulare in angelo qui est itellect' ut ꝓbāt ꝑme rōnes. ¶ Ad id aūt qđ in ꝯtrariū obijcit̄ dicēdū q̄ hec est falsa q̄ pticulare ut pticulare nullo mō sit in itellectu: est enim ibi per noticiā actuū τ officioꝝ que oīa signum sunt ut dicit ph'us. sed uerū est q̄ nō est ꝑm subam ibi. ¶ Ad aliud dicimus q̄ in sensibilibus sūt forme ꝯtrarie reducte ad diuersa gn̄a ꝑm q̄s distinguunt̄ sensus τ potētie mālēs: sed in intelligibilib' aliud est q: eadē est rō oīum intelligibiliū ꝑm q̄ itelligibilia sunt lȝ nō sit eadē rō sensibiliū ꝑm q̄ sensibilia sunt τ ideo eodē intellectu accipit̄ u'le τ pticulare lȝ nō eodē mō se hn̄te. ¶ Ad ultimū dicēduȝ q̄ itellectus simpl'r accipit u'le: sed itellectus cū distinctione opis τ officij determinat̄ ad pticulare distincta enī opa τ officia sunt loca collationis indiuiduantium que impossibile est in alio inuenire.

¶ Articulus 3°. Quid sit angelus.

Einde queritur de diffinitione angeli quā Damascenus in 2° li° ponit dicēs q̄ angelus est suba itellectualis semp mobilis arbitrio libera incorporea deo ministrans. Sed videt̄ q̄ angelus nō sit suba q: suba dicit̄ multipl'r. s. materia: forma τ cōpositū: diffinitio τ genus τ diῑa τ id quo destructo destruit̄ res. Cū ergo nullo hoꝝ modoꝝ dicat̄ de angelo angelus nō videt̄ eē suba: τ de oībus modis patet q̄ angelus nō dicit̄ suba nisi de cōposito. ¶ Sed ꝓbo q̄ nō est suba cōposita q: suba cōposita nō est sine cōponētibus: cōponētia aūt sunt materia τ forma: cū ergo in angelo nō sit materia τ forma angelus nō erit suba cōposita. Si aūt dicat̄ q̄ est forma sola τ sepata sicut dicūt qdaȝ cōtra forma nō hēt eē nisi in materia lȝ hēat eēntiā perse: ergo nihil est dicere q̄ angeli sunt forme sepate. Preterea oīs forma quātū est in se est u'lis qđ ꝓbat̄ per hoc q̄ forma pse nō est diuisibilis nisi diuisione diῑarū qđ patet discurrēti per oīa pdicamēta: τ habet̄ etiā per hoc qđ dicit ph'us in 3° de celo τ mūdo cap° p°. qui dicit q̄ forma que est idiuisibilis nō est icōueniēs q̄ diuidat̄ duobus modis. s. per eēntias diῑarū: τ per diuisionē subi. ergo cessante illa diuisione que est per subm nō remanet nisi illa que est per diῑas τ illa nō ꝯfert ei q̄ sit pticulare eo q̄ nō deducit nisi ad ultimam spēm que est u'lis. Ex hijs ergo habet̄ q̄ oīs forma pse sine subo u'lis est ergo si angeli sunt forme τ sube perse sepate a subiectis: angeli qdē sunt u'les τ nō pticulares ypostases. Qđ aūt non sint in materia nō idiget disputatione. Preterea querit̄ de hoc qđ dicit̄ itellectualis cū enim diῑa sit de p̄ncipijs eē videt̄ q̄ nō debeat sumi a ꝯn̄tibus. potētia aūt intelligēdi ꝯn̄s est esse spūs itellectualis ergo diῑa diffinitiua nō debet sumi ab ipsa. ¶ Itē q̄re dicit intellectualis potius q̄ȝ rōnalis. Postea querit̄ de hoc qđ dicit̄ semp mobilis. cū enim in rebus ꝑpetuis idē sit posse τ eē tunc videt̄ q̄ si semp mobilis est angelus q̄ semp mouet̄ τ sic nunq̄ȝ quiescat. Preterea aut dicit̄ semp mobilis motu nāli pse: aut motu uolūtario pse: aut motu per accn̄s. Si primo mō aut q̄ mouet̄ per gn̄ationē uel corruptioneȝ uel per motū alimēti uel ꝑm locuȝ τc̄. Et patet q̄ nō mouet̄ motu sube. s. motu gn̄ationis τ corruptionis: nec etiam motu quātitatis. s. augmēti τ diminutionis ergo si mouet̄ hoc est ꝑm alterationē uel ꝑm locū. Qđ nō ꝑm alterationē. ꝓbatio q: dicit̄ ph's q̄ nō est alteratio nisi in una specie q̄litatis que est passibilis q̄litas uel passio τ tales q̄litates hn̄t cōtrariū τ mām sensibilē que nō pōt esse in angelis. Si aūt dicat̄ q̄ alterant̄ ꝑm sciētias τ ignorātias hoc erit ꝯtra beatū Bernardū qui dicit q̄ accipiunt scias successiue sicut nos. Preterea dicit Aug°. 12°. cōfessionū. duo repio que fecisti carētia tpibus cum tibi neutrū coeternū sit unū q: ita formatum est ut sine ullo defectu cōtēplationis sine ullo interuallo mutationis q̄ȝuis mutabilis nō tn̄ mutat̄ tua eternitate atq̄ȝ imutabilitate ꝑfruat̄ alteꝝ qđ ita informe erat ut ex qua forma in quā formā mutationis uel stationis mutaret̄ quo tpe subderet̄ non hēret. Ex quo patet q̄ angeli sunt supra tēpus τ nō mutant̄ ꝑm alterationē de forma in formaȝ. Si dicat̄ q̄ mobiles sunt ꝑm locū. Cōtra oē mobile ꝑm locuȝ est quātū τ ꝯstat ex quātitatib': angelus nō est huiusmodi ergo nō est mobilis ꝑm locū. Si ꝓpter hoc dicat̄ q̄ habet motū uolūtariū. Cōtra motus ille est ꝓcessiuus ꝑm locū hn̄s organa determinata ad ꝓcedēdum ut pedes τ alas τ huiusmodi τ talia nō hn̄t angeli. Si dicat̄ q̄ mouent̄ motu per accn̄s hoc nō pōt eē nisi duobus modis s. ut moueant̄ a causa extrinseca uel a causa ifinita q̄ ꝑm phm est idē ei qđ est per accn̄s. Si p̄mo mō tūc mot' esset violētus τ per potētiā ad illū nō debet diffiniri angelus. Si scđo mō tūc motus erit ei ifinitus. hic enim motus in oībus est τ ideo de eo nō est disciplina q: infinita eidē accidūt ut dicit ph's τ sic nō est p̄ncipiū cognoscēdi nec diῑa positiua in diffinitione. Preterea q̄re dicit semper mobilis cū oīs diῑa ꝯueniat semp: ꝑm hoc enim videt̄ abūdare in appositione supflui. Deinde obijcit̄ de hoc qđ dicit̄ arbitrio libera. libertas enim arbitrij cognoscit̄ in electione boni τ mali τ cū angelis nō ꝯueniat eligere bonū τ malū q: ꝯfirmati sunt in bono uel in malo nō vident̄ habere libtatē arbitrij. ¶ Postea querit̄ de hoc qđ dicit incorpea. dicit enim infra q̄ angelus nō est incorpea suba nisi quo ad nos. cōpatione eniȝ dei corpus est. Preterea hō dicit̄ res corpea q: habet corp' ergo silr̄ cū angelus hēat corpus debet dici suba corporea. Qđ aūt angelus hēat corpus videt̄ q: dicit Apuleius ph'us in li° de deo socratis. q̄ demones sunt aīalia itellectualia corpe aerea τ tpe eterna. τ ista diffinitio mltū tractat̄ a btō Aug̃ in multis libris τ nō contradicit ei. Preterea Bernardus ad eugeniū q̄ opinabile est angelos habere corpa. ¶ Itē Grego' dicit q̄ stella creatura. s. irrōnalis ostēdit gētibus christū. s. tribus magis. sed iudeis rōnale aīal pdicauit. s. angelus. ergo angeli sunt rōnalia aīalia τ per ꝯn̄s suba corporea ut patet in diuisione Porphirij. ¶ Itē Plato qui ponit calodemones: τ catho dū ponit eos hēre corpa. Postea querit̄ de hͦ qđ dicit deo ministrās. ministrare enim deo est actus g̃re τ ita videt̄ q̄ natura angeli nō sit determinabilis per illuȝ actū. Preterea differētia illa nō videt̄ ꝯuenire oībus angelis sed tm̄ bonis. ¶ Item cū qdā assistāt τ qdā ministrēt sicut dicit̄ in Daniele. milia miliū ministrabāt ei τ decies cētena milia assistebāt ei. q̄re poti' determiat̄ angelus per ministrare q̄ȝ per assistē. ¶ Ult' q̄rit̄ de hͦ qđ dicit ꝑm grām τ nō ꝑm nām imortalitatem suscipiēs. videt̄ enim hoc nō eē uerum cum in natura nō hēat ꝯtrarium τ nihil corruptibile sit nisi qđ cōponit̄ ex ꝯtrarijs. Preterea dicit ph'us q̄ oīs suba corruptibilis aut est cōposita aut sup cōpositam delata. Si ergo angelus natura corruptibilis est aut est suba cōposita aut delata super subam cōpositam sicut est sensibilis τ uegetabilis in sb̄stātijs: τ patet q̄ nō ultimo mō q: āgelus nō est aīa de

lata sup corpus aliqd. videt aūt ꝙ nec pmo mō: q: dicit
phs in 3o de celo ⁊ mūdo. ꝙ cōpositum corrūpit ideo q:
cōponētia in ipso sunt leuia ⁊ grauia que incipiūt dista/
re a mixto ⁊ per ꝯñs soluit cōpō: sed ex talibus nō cōpo
nit angelus g ipse nō natura corruptibilis est. Preterea
demonibus nō ꝯuenit hēre grām ⁊ tñ ipsi sunt imorta/
les. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ista diffinitio dat per genus
⁊ dñas: suba eniz ponit ibi tanq̄z genus ⁊ cetera ut dñe
¶ Ad pm ergo dicendum ꝙ angelus est suba cōposita
⁊ tñ nō est ex materia ⁊ forma: sed est suba cōposita sicut
suba que hēt in se plura. s. esse qd est: de quo melius dicet
infra. ¶ Ad illud qd querit de hoc qd dicit intellectua
lis dicēdum ꝙ intellectuale hic sumit a natura ⁊ non a
potētia que ꝯsequtur eē sicut etiā dicit aia rōnalis ⁊ uege
tabilis ⁊ sensibilis: qñ aūt intellectuale est nālis potētia
que est species quātitatis tūc sumit ab eo qd sequtur esse.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ut dicit Ysaac in lio de diffini
tionibus. Rō est virtus collectiua cause ⁊ causati ⁊ ideo
est cōpositiua. itellectus aūt de sui rōne nō hēt collectio/
nem sed est sine inqsitione ⁊ cōpōne ⁊ ideo cōpetit nāe
magis simplici pro dñia ut est angelus. Rō aūt est diffe/
rētia nāe minus simplicis ut est aia hois. ¶ Ad hoc qd
querit q̄liter dicat semp mobilis. dicēduz ꝙ mobile ibi
nō dicit potētiam ad motum nālem uel pcessiuū sed di
cit potētiam ad uertibilitatem triplicē. s. nāe ⁊ intelligen
tie ⁊ uolūtatis. oē enim creatum uertibile est in nihiluz
nisi manu oipotētis dei ꝯtineat. Siliter omne creatum
hñs intellectum intelligit vnum pus ⁊ post aliud ut dicit
Augus. ⁊ ita hēt vicissitudinem in actu intelligēdi: gra cu
ius dicit deus mouere creaturam intellectualem spūalē
per tēpus. creaturam aūt corpalem per tēpus ⁊ locū. Si
militer in uolūtate mobilis est q: nō simul vult hoc ⁊ il/
lud sed vnum post alterum. ¶ Ad illud qd querit q̄re
dicat semp. dicēdum ꝙ hoc addit ppter diuersos status
angeli. s. añ ꝯfirmationem ⁊ post ꝯfirmationē: alioquin
enim aliqs crederet ꝙ post ꝯfirmationem talem mobi/
litatem nō hēret. Uel dicēdum melius ꝙ mobilitas nāe
semp est in potētia ⁊ nunq̄z in actu. mobilitas aūt intelli
gētie ⁊ uolūtatis sic est in actu vno ꝙ semp est in poten/
tia ad alterum. Ponit ergo ibi semp mobilis ut itelliga
tur ꝙ potētia illa nō est determinabilis per actuz ultimū
post quem nō sit aliqd de potētia. Et ex hoc patet etiam
solutio eius qd queri possit q̄re potius per potentiā q̄z p
actum diffiniat. ¶ Ad id qd obijcit cōtra hoc ꝙ est ar/
bitrio libera. Dicēdum ꝙ libertas arbitrij non est in de
fluxu ad bonum ⁊ ad malum sed in libera electiōe eius
qd uolūt: ⁊ de hoc melius īfra determinabit. ¶ Ad id
qd obijcit ꝯtra hoc ꝙ dicit incorpea dicēduz ꝙ angelus
sm sui nām est icorpeus. Et qd dicit Damascenus ꝙ i
compatione ad deum sit corpus intelligēdū est sic ꝙ nō
hēat nām corpis sed ꝙ habeat corpis pprietatem. s. loco
ꝯtineri. cum enim corpus circūscriptiue ⁊ diffinitiue sit
in loco etiam angelus diffinitiue est in loco: ⁊ ita dr esse
corpus respectu eius qd est ubiq;. ¶ Ad hoc qd obijcit
de Apuleio Aug ⁊ Berno ⁊ Platone dicēdum ꝙ si ue/
rum dicūt loquunt de corpibus assumptis. Si autē non
uerum dicūt tūc sctī recitāt opiniones antiquorum qui an
gelos ⁊ demones appellabāt deos opinātes ꝙ eēnt cō/
positi ex aia ⁊ corpe aereo uel celesti. ¶ Ad id qd obij/
cit de Greg dicēdum ꝙ rō aialis dupr sumit. s. a forma
totius ⁊ a forma ptis. si sumat a forma totius tunc est cor
pus aiatum sensibile ut dicit Porphirius. Si autem su
mat a forma nāe ptis tūc est hñs vim ⁊ actum aiati ⁊ sic
angelus dicit aial rōnale q: hēt vim ⁊ opationem rōna
lis aialis. Dico aūt formam totius formam illam que est
pdicabilis de toto cōposito: sicut hō est forma sortis ⁊ di
co formam ptis formam māe que est aia. ¶ Ad id qd
obijcit cōtra hoc ꝙ dicit deo ministrās. Dicēdum ꝙ mi
nisterium ponit ibi pro obsequio quocūq; ⁊ sic demones
ministrāt ⁊ angeli assistentes ministrāt sicut dicit Ysaac
18o capo. Ue terre symbolo alarum qui mittit in mari le
gatos ⁊ in uasis papireis sup aq̄s. ite angeli ueloces ad
gētem ꝯuulsaz. ¶ Ad aliud qd obijcit ꝯtra hoc ꝙ dicit
sm grām ⁊c. Dicēdum ꝙ gra dicit ibi gratuitum donū
ipsius eē ⁊ sic tēderet in nihil ⁊ sic moreret nisi per graz
hoc est gratuitum donum ꝯtineret ⁊ istam grām habet
omne qd viuit tñ differēter dicit aliqd corruptibile ⁊ in
corruptibile sicut supra in questione de celis habitū est.

¶ De attributis angelice nature.

t Ertio queritur de at/
tributis. Et querunt duo. s. de attributis
in se. ⁊ de attributis in cōi. De attributis
in se q̄runt 4or. Primo enim querit de
simplicitate eēntie. 2o de pspicuitate intelligētie. 3o de li
bertate arbitrij. 4o de discretione psonarū. ¶ Circa pm
querunt tria. Primo enim querit an eēntia angelica sit
simplex. 2o qs sit modus simplicitatis eius. 3o que sit cō/
paratio simplicitatis eius ad simplicitatem dei ⁊ simpli/
citatem rationalis anime.

¶ An angelus sit simplex. Articulus 4o.

a D primum pceditur sic.
Uidet ꝙ angeli sint simplices eēntie. Sic eniz
dicit Augus ꝙ vnum attributum est eēntia simpx. ¶ Itē
dicit in lio de aia ⁊ spū ꝙ aia est simplex g multo fortius
angelus. Preterea per rōnem videt idem. Oē eniz qd
cōpositum est resolubile est in sua cōponētia uel actu uel
itellectu: angelus nō est resolubilis in cōponētia aliq̄ er
go nō est cōpositus. Probatio minoris. qcqd resoluit in
aliq̄ cōponētia illa sunt pus tpe sm gñationem: angelo
aūt nō sunt aliq̄ pora sm gñationem ex qbus cōponat:
g angelus nō est cōpositus ⁊ ita remanet ꝙ sit simplex.
Itez eē angeli nō pcedūt nisi duo. s. nihil ⁊ deus: si g ha
beat cōpōnem oportet ꝙ ab altero illorum fluāt cōponētia
ipm: sed ꝯstat ꝙ nō a nihilo q: hoc nullius causa est g a
deo. ¶ Sz ꝯtra. ab vno ut vnū est nō fluūt ex equo mul
ta sed uel vnuz tñ: aut vnū in ordine ad alterū: sicut uer
bi gra in creatione cōpositorum ex materia ⁊ forma po flu/
it materia ut subm ⁊ ꝯsequit forma ut actus māe g cum
creat angelus aut fluit vnum tñ a po ⁊ sic habet ppositum. s. ꝙ angelus est tñ vnū ⁊ simpx. aut si fluūt plura il
la erūt ordinata ⁊ ita oportet ꝙ id qd est subm in angelis
sit pus ⁊ forma posterius ⁊ sm hoc eēt angelus gñabilis
⁊ corruptibilis qd falsuz est g est simpx. ¶ Itē pma pna
sbe cōposite sunt materia ⁊ forma qd patet q: phi nō ꝯsi
derāt aliq̄ pna pora ipsis. sed dr in lio de sba orbis ꝙ ois
materia determinat per potētiā aliquā ad motū. Cū igi
tur in angelo nō sint pma pna sube eo ꝙ materia ipsius
nō determinat ad aliquē motū per potētiā nō videt an
gelus eē cōpositus sed simpx. ¶ Itē dr in lio de causis.
ꝙ itelligētia est suba que nō diuidit. sed oē cōpositū di/
uisibile est uel actu uel itellectu g angelus nō est sba cō/
posita. Preterea q̄rat in quo dinoscit cōpositio eius. Si
dicat ꝙ in hoc ꝙ pōt recipe. Cōtra. Angelus non est in
potētia recipiēdi ab aliquo iferiori sed in potētia recipiē
di a pma causa tñ per hoc aūt ꝙ recipit plures bonita/
tes ab ipsa magis accedit ad vnū simpx q̄z recedat ut dr
in cōmēto libri de causis g per talē receptionē nō ostēdit
cōpō sed potius simplicitas. ¶ Itē videmus ꝙ supiora
gña recipiūt cōpōnem dñe in spēbus ⁊ tñ ppter hoc non
dicunt esse cōposita simpr sicut est cōpō in hac re nāli g
videt ꝙ potētia receptibilis in angelis nō determiat ab
solutā in ipsis cōpōnē. Preterea dr in lio ducis neutrorum
capo de vno deo. ꝙ oē cōpositū est corpus g si suba ange
li est cōposita videt ꝙ sit corpus: qd falsum est g redit ꝙ
sit simpx. ¶ Cōtra dicit Boetius i lio de ebdomadibus ꝙ oē
qd est citra pm est hoc ⁊ hoc: sed angelus est citra pm cr/

go in esse suo est hoc ⁊ hoc ergo est cõpositus. ¶ Item
Boetius ibidem ꝙ habere aliqd põt qđ est pter id qđ
est: esse ṽo nihil habet admixtum: sed angelus habere
aliqd põt preter id qđ est angelus sicut habet grãz ⁊ illu
minationem ergo angelus habet qđ est ⁊ esse ⁊ sic est ip
se duo ⁊ cõpositus in suba sua. ¶ Item dicit̃ in libro de
vno deo. ꝙ omne qđ est simplex suum esse habet a se ⁊
non ab alio. cum ergo angelus esse suum habeat a se an
gelus non est simplex. ¶ Item Boetius in hebdoma
dib⁹. Omne qđ est participat eo qđ est eẽ ut sic est vno
ut participet alio quolibet. ex hoc habet̃ cum angelus sit
aliqd qđ ab alio habet esse ⁊ ab aliquo ꝙ sit aliqd ⁊ ita
habet duo que sunt de suba ipsius angeli ex quo relinq
tur ꝙ suba eius cõposita est. ¶ Item dicit Boetius ꝙ
in diuinis nõ est vniuersale ⁊ particulare qꝛ hec nõ sunt
nisi in cõposito: deus autem est simplex suba. Cum igit̃
in angelo sit accipe vniuersale possum enim dicere an
gelus ⁊ hic angelus demõstratione facta ad intellectum
⁊ hoc dicit phus. Cum dico celum dico formam. cuz au
tem dico hoc celuz dico mãm siue formam in hac mate
ria. Cum inqz sic sit in angelo erit angelus suba cõposi
ta. ¶ Item sicut in 3° de aia habet̃ in omni materia ali
ud est quo est oia fieri. ⁊ aliud quo est oia facere. Cuz er
go in intelligẽtia angelica aliud est quo est oia intelligi
bilia fieri ƀm actuz lꝫ non ƀm esse. ⁊ aliud est quo est ip
sa facere nihil enim ut dicit phus facit seipsum. vnuz au
tem horum est actuuz aliud possibile ergo in angelo est
duplex pncipium. s. actiuum ⁊ possibile. omne autẽ qđ
habet istud duplex pncipium est cõpositum ex possibili
⁊ formali: ergo angelus in suba sui talem habet cõpositi
onem. Et hec ratio cogit quosdam ꝙ dicũt angelum cõ
positũ esse ex materia ⁊ forma. ¶ Item diuersa ƀm ma
teriam ⁊ formã nõ pticipant̃ ab vno. sed in angelo sunt
potẽtie diuerse que sunt ꝓprietates fluẽtes a pncipijs sb
stãtie angeli. oĩs enim ꝓprietas fluit a pncipijs sube ƀm
Boem. ille aũt ꝓprietates sunt intellectus uolũtas libe
rum arbitrium ⁊ huiusmodi potẽtie nãles ergo nõ par
ticipant̃ ab vno qđ sit in eẽntia sed a diuersis: sed qcqd
diuersa habet in suba ⁊ eẽntia hoc est cõpositũ ergo an
gelus est suba cõposita. ¶ Item idem nõ põt esse pnci
pium cõtrariorum ⁊ ꝯtradictorioꝝ qꝛ ꝯtradictorioruz ⁊
cõtrarioꝝ sunt cause cõtrarie ut dicit phus. Cum igit̃ sit
in angelo qđ cõuenit multis ⁊ est cõicabile ⁊ sit in ipso
qđ nõ ꝯuenit multis sed vni soli ⁊ est incõicabile illa nõ
erunt causata ab vno qđ sit in suba angeli sed a duobus
quoꝝ vnum est ut forma ꝯueniẽs multis. ⁊ alterum est
hñs ꝓprietatem materie ƀm ꝙ hec materia nõ est illius
materia ƀm qđ dicit phs ꝙ diuersitas in numero est di
uersitas in materia ⁊ idem in numero est idem in mate
ria. ¶ Item in quocũqz est compositio ꝯsequẽs que de
necessitate relinqt pcedẽtem in illo etiam erit cõpositio
pcedẽs. Cõpositio enim ꝯsequẽs est sube ⁊ accidẽtis: cõ
positio aũt pcedẽs est cõpositio potẽtie ⁊ actus quorum
utrũqz est suba. potẽtia aũt nõ põt esse subiectũ accidẽtis
nisi pus sit in actu per formam. qđ patet per dictum phi
qui dicit ꝙ hyle pmo est subm gñationis ⁊ corruptiõis:
⁊ per ꝯñs alioruz. ¶ Item dicit Boetius ꝙ sola mate
ria nõ põt esse subm accñtium sed cõpositũ. ⁊ etiam est
pbatum supra per rõnem ꝓpriam in qõne de celis. ⁊ in
qõne de materia pma. Cum ergo in angelo sit cõpositio
2ª. s. subi ⁊ accñtis de necessitate relinqtur ꝙ i ipso sit cõ
positio pma que est ex pncipijs sube. Si forte dicat aliqs
ꝙ illa accñtia sunt accidẽtia rõnis sicut sunt ꝓprie passio
nes que sunt accñtia specierũ ⁊ ideo nõ seqtur ꝓpter hꝫ
ꝙ angelus habeat cõpositionez nisi forte logicam ex ge
nere ⁊ differẽtia sicut in speciebus. ¶ Cõtra gra enim
est accidẽs ⁊ particularis huius. ¶ Item si angelus est
simplex oportet ꝙ sit forma quedam: sed oĩs forma est
ulĩs qđ pbat̃ ex hoc ꝙ forma nõ recipit nisi differẽtias
⁊ mãm: ex differẽtijs aũt nõ habet ꝙ sit pticularis qꝛ sic
species oẽs essent pticulares: sed ex materia habet ꝙ hu
ius materia nõ est illius materia ⁊ angeli ponunt̃ non
habere mãm nisi aliqd loco mãe ergo seqtur ꝙ angeli
oẽs sint uñã ⁊ nullus sit hic angelus uel ille qđ falsuz est
ergo angelus nõ est suba simplex sed cõposita. ¶ Solu
tio dicimus ꝙ angelus est suba cõposita ⁊ dicimus qtu
oꝛ esse pncipia sube cõposite. s. mãm ⁊ formam ⁊ qđ est ⁊
esse. qd aũt sit materia ⁊ forma ex alijs patet. id autẽ qđ
est intelligo eẽ id qđ substat forme ⁊ pcipue illud rõne
cuius subsistit. hoc aũt est in quo forma cõpositi habet es
se ƀm nãm ⁊ hoc in qbusdaz. qñqz separ̃ a forma que est
in ipso per gñationem ⁊ corruptionem sed in nõ gñabi
libus semp est in esse vno ⁊ vnius nãe. ⁊ ꝓpter hoc in il
lis nõ determinat̃ nisi per eẽ per formam ⁊ per actũ sub
stãdi illi ⁊ ideo pdicat̃ etiam (ut dicũt qdam ⁊ bñ) de eo
in quo est ƀm ꝙ dicimus ꝙ sortes est hoc qđ est: ⁊ rapha
el est hoc qđ est. materia enim nõ pdicat̃ de eo cuius est
materia. Siliter esse uoco formam cõpositi qđ pdicatur
de ipso cõposito sicut hõ est esse socratis ⁊ angelus est eẽ
raphaelis ⁊ in hoc differt a forma mãe que nõ pdicatur
de toto cõposito nec est forma totius sed partis. s. mate
rie. in hĳs eniz que nõ sunt gñabilia (ut dicũt qdã phi)
non est forma partis sed totius tñ. uel si est in eis forma
partis non tamẽ habet nomẽ diuersum uel a noĩe forme
totius uel a forma totius. Nec intelligo ꝙ forma totius
sit idem qđ vniuersale cum habeat eẽ in cõposito. sed ip
sa est illa qua aliqd est esse ut dicit phus. ⁊ ab illa per in
tẽtionem abstrahit̃ vniuersale. Dicimus ergo ꝙ simpli
citas quam dicit Aug⁹ attributũ esse angeli est illa que
ꝯuenit nature spũali ⁊ hec est non habere quãtitatẽ nec
habere positionem in quãto sicut pũctus. Et per hoc eti
am patet solutio ad seqũẽs. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ in
angelo bñ ƀm intellectum accipiunt̃ cõponẽtia. s. qđ est
⁊ esse: sed non oportet ꝙ sint pora ƀm generationem qa
ƀm gñationem in ꝑpetuis posse est cum esse. ¶ Ad ali
ud dicẽdum ꝙ pma causa in creatione est vnum ut mul
ta: vnuz in suba ⁊ ut multa in ideis qđ per Augm patet
in li° octuaginta questionuz. ubi dicit ꝙ alia rõne creat
hoiem ⁊ alia rõne creat asinum ⁊ non ad eãdem ideam
Et alibi dicit ꝙ qui negat ideas esse negat filium dei eẽ
loquẽs pluraliter de ideis. Et ita patet ꝙ in sapiẽtia sũt
idee non differẽtes ƀm naturam ab ipsa sapiẽtia uel sub
stãtia diuina ⁊ sic ab eo fluũt plura: nihilominus tamen
ꝯcedimus ꝙ inter illa que sunt in cõpositione substãtie
angelice est ordo ƀm rõnem ⁊ nõ ƀm tẽpus. vnũ enim
ad alterum habet se ut subiectũ ⁊ alterum ut forma qua
quid erat esse. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ phi large sumũt
materiam ⁊ formam uocãtes materiam esse subm ipsius
esse ƀm actum. Et hoc patet in 3° de aia ubi dicit phs sic.
Qm̃ aũt sicut in oĩ natura aliud qdẽ est materia in vno
quoqz gñe. hoc aũt est potẽtia oia illa. alteruz aũt est cau
sa ⁊ efficiẽs qđ est ⁊ oia facit ut ars ad mãm sustinuit: ne
cesse est ⁊ in aĩa has eẽ drĩas. vñ patet ꝙ potẽtiam possi
bilem ⁊ potẽtiam actiuã phi etiam ponũt in spũalib⁹ cũ
tñ nõ ꝓprie in ipsis sit materia ⁊ forma sed qđ est ⁊ eẽ ut
dictũ est. Cõcedũt tñ qdam intelligẽtiã angelicam cõpo
sitam ex materia ⁊ forma eẽ dicẽtes ꝙ forma illa sic pficit
mãm ꝙ nõ est susceptibilis quãtitatis uel ꝯtrarietatis ⁊
de hoc amplius dictum est in qõne de mã pma. ¶ Ad
aliud dicẽduz ꝙ intelligẽtia dicit̃ nõ diuidi per receptio
nem bonitatũ eo ꝙ per illas appropinqt ad vnum: sed
gñabilia ⁊ corruptibilia ꝓpter hoc ꝙ sunt mutabilia di
uidunt̃ eo ꝙ per receptionẽ dispõnuz in qbus est mot⁹
nõ appropinquãt ad vnũ eẽ sꝫ poti⁹ distãt ab eẽ in q̃ sunt
mot⁹ enim ⁊ mutatio faciũt distare ab eẽ ipsum mobile.
¶ Ad aliud dicendũ ꝙ id qđ est cognoscit̃ in angelo ꝑ
duo pcipue. quoꝝ vnum est ꝙ ipsum substãdo determi
nat ⁊ pticularizat eẽ nature angelice. alterum est ꝙ ipm

est in actu substãdi accñtibus. ¶ Et qđ obijcit q̄ nõ sit angelus in potẽtia nisi ad p̄mam causam. Dicẽdũ q̄ lȝ angelus nõ habeat esse nisi a p̄ma causa tñ illud qđ habet nõ est ipse qui habet ꝛ ꝓpter hoc oportet q̄ angelus hñs sit subiectum ad formas q̄s habet ẟm q̄ dicit̃ in li° de causis q̄ itelligẽtia est plena formis. nec est simile de genere qđ recipit differẽtias: q: lȝ talis cõpositio sit potẽtie ꝛ actus tñ illud totum cõpositũ est forma eius qđ est res nature. sed in angelo cõpositio assignat̃ ẟm ipam rẽ näe. ¶ Ad ultimum dicẽdum q̄ ipse uocat cõpositum ibi qđ est actus siue effectus generationis. ꝓbat̃ eniȝ ibi q̄ materia nõ est generabilis neqȝ forma sed totum cõpositum tñ. Ex hijs patet solutio eoꝝ que cõtra obijciũtur. Auctoritates aũt que pro ista sententia inducunt̃ sic itelligunt̃. ¶ Prima que dicit q̄ omne qđ est citra primum est hoc ꝛ hoc põt duobus modis intelligi. si enim p̄mum supponat deum tũc id qđ est citra p̄muȝ sunt substãtie particulares create ꝛ tũc intelligit̃ q̄ hoc ꝛ hoc est qđ est ꝛ esse q: oẽs sunt cõposite p̄ter p̄mam. Si autẽ p̄mum supponit causam p̄mam ẟm näm tũc p̄m est ens: q: in ente stat resolutio oĩum ꝛ tũc citra p̄muȝ est omne id qđ est in actu 2e cause ꝛ hoc: ꝛ hoc ponit actum p̄me ꝛ 2e cause sicut vnum ponit hoc ꝛ hoc eo q̄ est in eo actus entis ꝛ actus ꝑrius ꝛ ẟm p̄mum intellectũ inducit̃ ad ꝓpositũ. ¶ 2a auctoritas hec. s. qđ est habere aliqđ põt p̄ter id qđ est ꝛc. etiam habet duos intellectus quorum vnus est: q̄ qđ est ponat suppositum ꝛ id põt esse subm accñtis qđ est p̄ter ipsum ꝛ alie nature ab ipso: sed eẽ qđ dicit actum eius qđ est non admiscet̃ accñti q: nõ habet rõnem substãdi sed potius ipsũ determinat̃ per inesse lȝ alio modo q̄ȝ accñs. accidẽs enim non est esse eius in quo est ꝛ impossibile est esse sine ipso: sed ecõuerso possibile est esse illud sine accñte sed esse inest qđ est supposito: sed suppositum nõ põt esse ẟm actũ sine ipso. ¶ Alius est sensus. q̄ qđ est dicit̃ eẽ id qđ est per actum 2e cause ꝛ istud põt aliqđ habere q: differẽtiam sequẽtis cause sicut viuum habet sensibile ꝛ sensibile rõnale ꝛ ab alia ꝛ alia virtute ꝛ ꝓpter hoc dicit̃ aliud ab eo qđ est eẽ: ut est actus p̄me cause ꝛ illud est indistinctum a quolibet secũdoꝝ. si enim distinguit̃ oportet q̄ distinguẽs nõ eẽt ens ꝛ hoc est impossibile ꝛ ꝓpter hoc nihil aliđ a se habet ad mixtum sibi ꝛ in p̄mo sensu inducit̃. ¶ Auctoritas 3a. s. ista q̄ omne cõpositum esse suum habet ab alijs uel ab alio sic intelligit̃ q̄ cõpositum habet eẽ suum a suis componẽtibus que sunt alia ab ipso: ꝛ ꝓpter hoc illa auctoritas nõ multum facit ad ꝓpositum. qđ enim simplex est esse suum nõ habet ab alijs que sunt inter ipsum sed potest habere ab alio efficiẽte. s. qđ est extra ipm. ¶ 4a. s. hec. Omne qđ est participat eo qđ est esse ꝛc. sic itelligitur q̄ illud qđ est appellat̃ cõpositum ꝛ esse uocat̃ actus ipsius ẟm subam. aliud autem aliqđ actu illo uocat̃ subiectum illius actus. per actum enim ẟm subam habet ut sit per subm ẟo determinat̃ ad hoc aliqđ ꝛ cuȝ sic est cõpositum tũc põt participare accidẽte alio quolibet ab ipso ꝛ ita de hoc intellectu intelligit̃ siue inducit̃ ad ꝓpositum. ẟm alium tamẽ intellectum ut supra dictum est tũc participat actu p̄me cause ut sit: actu ẟo 2e cause ut sit aliquid determinatum in speciebus: etiam cetera sunt per se manifesta. ¶ Articulus 5°.

Secundo queritur

De modo simplicitatis angelice nature ꝛ eẽntie. Cum enim in p̄cedẽtibus habitum sit q̄ angeli cõpositi sint in substãtia videt̃ q̄ nullus modus sit simplicitatis eoruȝ. ¶ Preterea cum multis modis dicat̃ simplex: ut supra habitum est: videt̃ q̄ eẽntia angeli dicat̃ decimo modo simplex. s. ẟm q̄ simplex dicit̃ idiuisibile in se oĩno ꝛ diuisione alterius non cõponibile cum altero tamẽ habẽs hoc ꝛ hoc. sed videt̃ q̄ hoc falsuȝ sit. ¶ Solutio dicim° q̄ angelus est simplex hoc mõ quo dictum est: ꝛ addendum est q̄ q: eẽntia angeli nõ distẽdit̃ per situm ideo essentia sua tota est in qualibet parte que dicit̃ virtus angeli vnde tota est in intelligẽtia ꝛ tota in memoria ꝛ tota in uoluntate. Et ꝓpter hoc Aug° etiam dicit q̄ simplicitas esse nature est arbitrium angelo. Et ex hoc etiam patet solutio ad obiectum. ¶ Articulus 6°.

Tertio queritur

Que sit comparatio simplicitatis angeli ad simplicitateȝ dei ꝛ aïe rõnalis. Et videt̃ q̄ nulla: q: simplicitas dei est tãta sicut dicit Aug° q̄ ipse est quicqđ habet. habet enim iusticiam ꝛ est ipsa iusticia: ꝛ habet vitam ꝛ est ipsa vita: ꝛ sic de alijs. angelus autem nihil eorum est que habet. habet enim vitam nec est ipa vita neqȝ intelligẽtia neqȝ sapiẽtia ꝛ cetera huiusmodi. ergo videt̃ q̄ nulla sit comparatio. Preterea dicit Damascenus q̄ angeli in comparatione ad deum corpora sunt ꝛ corporis non est cõparatio ad simplicitatem dei ergo videt̃ q̄ nec angeli. ¶ Item nulla creatura cõparabilis est creatori in aliquo ergo nec in simplicitate. Preterea ꝓbat̃ q̄ nec ad deum nec ad aïam cõparabilis est. q: dicit p̄hus q̄ non cõparant̃ nisi vniuoca. lȝ simplicitas in angelo ꝛ deo ꝛ aïa non est vniuoca ergo nõ est cõparabilis. ¶ Iteȝ dicit Aug° q̄ non põt fieri cõparatio nisi in aliquo existẽte in pluribus sed nihil vnum ẟm rõnem speciei uel generis existit in deo ꝛ angelo ꝛ hoïe ergo inter eos nõ est cõparatio. ¶ Solutio duobus modis fit cõparatio. s. ẟȝ maius ꝛ minus ꝛ eq̄le alicuius ꝓprietatis existẽtis in pluribus ẟm vnum nomẽ ꝛ rõnem subẽ eãdem ꝛ hec comparatio non est nisi vniuocoꝝ. Alio modo fit cõparatio ẟm maius ꝛ minus ꝛ eq̄le qđ non est oĩno vnius rõnis in pluribus: sed est in eis ẟm analogiam ad vnum ꝛ hoc cõtingit duobus modis. Cõtingit enim q̄ in pluribus est natura per p̄us ꝛ posterius tñ participata ꝓpter differẽtias sicut suba ꝛ accñs cõparationem hñt in ente. Et lȝ patet q: sequestratis differẽtijs que sunt esse perse ꝛ esse per aliud ens subẽ ꝛ accidẽtis remanet indistinctũ. Aliter enim ens nõ esset vnum p̄ncipiuȝ entium. quãdoqȝ etiam ꝯtingit q̄ sit cõparatio in aliquo qđ est in diuersis non ita q̄ sit vnius nature in se dictum per p̄us ꝛ posterius nec etiam in differẽtijs: sed est in vno perse ꝛ subaliter ꝛ ut causa: in altero autem est non perse sed ab alio ꝛ nõ substãtialiter sed ꝑticipatiue ꝛ imitatiue ꝛ nõ causa sed causatum repñtãs causam quãtum põt: ꝛ talis cõparatio est inter creatorem ꝛ creaturaȝ in hijs que vno nomine in creatore ꝛ creatura inueniunt̃: sicut est esse ꝛ vita intellectus ꝛ simplicitas ꝛ huiusmodi. vnde nõ est ibi penitus equocatio sed analogia quedam ꝛ ꝓportio comparationis illius non est ẟm excessum terminatum ꝛ finitum. Et ex hoc patet solutio ad ultima tria. ¶ Ad 2m autem patet solutio in questione qđ est angelus ẟm diffinitionem Damasceni. Ad p̄mum dicẽdum est q̄ in lȝ non attẽdit̃ cõparatio sed in vno qđ habet deus ꝛ angelus quod est simplicitas.

¶ De 2° attributo angelice nature.

Deinde queritur

De secũdo attributo qđ dicit Aug° esse per rõnem naturaliter insitam memoriam intelligẽtiam ꝛ uolũtatem. Et querunt̃ circa hoc duo. s. de singulis istoꝝ. ꝛ de oĩbus in cõmuni. De singulis querunt̃ 4or. Primo enim querit̃ de rõne natura insita. 2° de memoria. 3° de intelligẽtia. 4° de uolũtate. ¶ Circa rõnem queruntur duo. s. de ipsa ratione. ꝛ de actu eius. ¶ Articulus 7°.

De ipsa ratione queritur:

Qualiter sit insita angelis. habituȝ est enim su

pꝛa ab Augustino ꝙ ratio est naturalis differentia ho/
minis. intelligentia autem differētia angeli ergo videt
ꝙ ratio non sit naturaliter insita angelo sed hoi. ¶ Itē
vnūquodq; determinat ab ultima differentia sui: sed ra
tio non est ultima differētia angeli ergo angelus nō de
bet ab ipsa determinari. ¶ Item dicit Ysaac ꝙ ratio est
vis quedam aīe faciēs currere causam in causatū ergo
ratio est cum cōpositione vnius ad alterū: compare au
tem vnum ad alterum est ut videat ueritas ex collatis:
hoc autem non est in angelis ergo videt ꝙ nō habeant
rōnem. ¶ Item dicit Dionysius in li° de diuinis noi/
bus cap° 5°. existētibus qdem eminētia viuētibus autē
sensibilia: istis autem rōnabilia ꝛ rōnalibus mentes ex/
cellūt ꝛ circa deum sunt ꝛ magis ipsi appropinquāt. Ex
hijs uerbis patet ꝙ angeli sunt mētes siue intelligentie
existētes ultra rōnem: ꝛ ita per rōnem naturaliter insitā
non hnt determinari. Item dicit Ysaac in li° de diffiniti
onibus ꝙ ratio creat in vmbra intelligentie ergo videt
ꝙ non cōueniat angelicis intelligētijs in qbus est intel/
ligētia in lumie pleno. ¶ Sol° dicimus ꝙ rō dicit na
turaliter insita angelis nō tanq̄ differētia ultima sꝫ tan/
q̄ differētia que est in potētia ad ultimā ꝛ pcedens eā
ꝑm naturam. supiora enim hnt inferioꝝ virtutes excellē
ter: ꝛ hoc patet per Dionysiū qui dicit in li° de diuinis
noibus. Diuine mētes sunt sup reliqua exñtia ꝛ viuunt
sup reliqua viuētia ꝛ intelligūt ꝛ cognoscūt sup sensū ꝛ
rōnem ꝛ plus q̄ oia existētia pulchrum ꝛ bonum desi/
derāt ꝛ eo participāt ꝛ ideo ratio non est ultima differē
tia angeloꝝ sed attribuit eis naturaliter tanq̄ differētia
que est in potētia ad ultimum ut dictum est. ꝛ hoc videt
innuere Aug° in ipo modo loquēdi quādo dicit per ra
tionem nāliter insitam. ꝑpositio enim videt notare cau
sam que est ut dispositio. Per hoc patet solutio ad pmū
2m ꝛ 4m. ¶ Ad 3m dicimus ꝙ in collatione duo attēdū
tur. s. posse ↄferre ancedentia ad ↄñtia ꝛ finis huius col
lationis que est ex hijs melius videre ueritatem cōclu/
sionis. ꝛ pmum qd est potestatis hnt angeli. 2m aūt non
q: hoc est indigētie. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ ratio crea
tur in vmbra intelligētie ꝑm ꝙ ipsa est cum indigentia
collationis ꝛ inqsitionis ꝛ ꝑm ꝙ ipsa habet species ratio
cinationis syllogismum inductionem enthimema ꝛ exē
plū. sic aūt nō est in angelis ut sup dictū est. ¶ Ar° 8°.

s **SECUNDO QUERITUR** de actu
rōnis in angelis. Dicit enim Damascenus in
2° li°. 22° cap°. ꝙ rōnale ꝑm actū diuidit in interius di
spositum sermonem ꝛ ꝓlatum. Est autem interius di/
spositus sermo motus aīe in excogitatiuo fiens sine ali/
qua ꝓlatione. Prolatus autem sermo in uoce est ꝛ ideo
ꝓlatiuus dicit nūcius ꝛ angelus intelligētie. ¶ Queri
tur ergo ꝑm quem modū sunt in angelis isti duo actus.
Item cum sint quatuor species rōcinationis ut pdictū
est: queritur ꝑm quem modum sint in ipsis. Item cum
ratiocinatio fiat suppositis aliqbus scilicet pmissis ꝛ si/
militer sciētia per diffinitionem suppositis pncipijs dif
finitis. ¶ Querit utrum sic sit sciētia rōnis in angelis.
Dicit enim phus ꝙ ois doctrina ꝛ ois disciplina fit ex p
existēti cognitione. Et si cōcedit ꝙ sic est in angelis tūc
querit cum phus dicat ꝙ dupliciter ↄtingit pꝛescire. de
qbusdā pscit quidest tm: ꝛ dicit quidest qd per sermo
nem dicit ut est de pncipijs. dicit enim phus ꝙ pncipia
cognoscimus inquātum terminos cognoscimus. De q
busdam autem pꝛescit quidest qd dicit per sermonem
ꝛ ignorat q: est ut de passione: esse enim passionis est in
esse subiecto ꝛ hoc opoꝛtet per demōstrationem accipe:
ꝛ ita non pꝛescit. de qbusdam autem pꝛescit utrūq; ꝛ qd
est qd dicit ꝛ qa est ut de subiecto. tūc inq̄ querat utrū
ista conueniāt angelis. Et videt ꝙ non q: dicit Diony/
sius in p° cap° celestis hierarchie ꝙ arbitramur discur/
sas sacras disciplinas imagines ꝑm intellectum cōtem/
platione plenitudinis ꝛ intēdit dicere ꝙ iste disciplinę
discurse ꝛ sacre que sunt in hoc mundo sunt signa ꝛ ma
nuductio ꝙ in patria habebimus plenitudinem cōtem
platiuam ꝑm intellectum simplicem. vnde dicit etiā ibi
dem ꝙ talia celestibus qdem eēntijs supmūdane nobis
autem symbolice tradita sunt. Et Cōmētator dicit ibidē
ꝙ discurse discipline sunt ꝓbationes quādo per res la/
tiores efficiunt quecūq; perhēniter ꝛ repente angeloꝝ
intellectibus innitunt. ¶ Solutio dicimus ꝙ actus isti
rōnis omnes ꝑm aliquem modum insint angelis nō ꝓ
pter indigētiam ꝑm qd dictum est sed ad demonstratio
nem potestatis rōcinatiue ꝛ non ꝑm cōtemplationem
quam habēt in uerbo: sed ꝑm cognitionem uespertinā
de qua infra disputabit. illos enim duos actus quos de
terminat Damascenus sic habēt: ꝙ sentētias scitas quā/
doq; pertractāt apud se ꝛ hoc est quo ad eos interius di
spositus sermo. quādoq; autem cōmunicāt alijs angelis
ꝑm sermonem siue uocem ꝓlatam ut dicit Damascen°
de quo modo loquēdi inferius erit disputatio. Species
autem rōcinationis insunt ꝑm duplicem viam collatio
nis. cum enim apud angelos sint cognitiones sensibili/
um ꝛ vniuersalium ↄferēdo pñt uenire ex poꝛibus quo
ad nos uel quo ad ipsos poꝛa ꝑm naturam uel ecōuerso
ꝛ ꝑm vnam viam utunt inductione ꝛ exēplo: ꝑm aliam
syllogismo ꝛ enthimemate sed ad demōstrationem rati
onalis potestatis ut dictum est. ¶ Ad hoc autem quod
querit utrum ipsis sit quedam pscire ꝛ quedam discere.
Dicēdum est ꝙ species rōcinationis nō sunt nisi de hijs
que sciūt angeli cognitione uespertina. ad alia autem que
cognoscēda sunt utunt reuelatione ꝛ visione in uerbo:
ꝛ de hijs erit posterius disputatio. quo ad cognoscibilia
autem de qbus sunt species rōcinationis dicimus ꝙ du
pliciter est pscire ꝛ dupliciter est addiscere. s. simpliciter
ꝛ ꝑm nām scit per ↄclusionē inquātum cōclusio est. sim/
pliciter autem oia talia angeli pꝛesciūt ꝛ nihil ad discunt
sed quo ad nām cōclusionis quedam sunt que opoꝛtet
pscire q: sunt sicut pncipia q: nō pñt ↄcludi eo ꝙ nō ha/
beāt poꝛa se ex qbus cōcludant: sed in talibus nō discūt
angeli quidest sed hoc non cōtingit ꝓpter demōstratio
nem sed ꝓpter nām ipsoꝝ angelorum qui sciūt oia talia
sine doctore. Similiter de passione cognoscūt qa est pse
sed nō inquātum demōstratio est de passione. ꝑm enim
hūc modū passionis nō cognoscit qa est nisi per demō
strationem. eodem mō dicēdum est de cognitione diffi
niti duplicem enim hnt de diffinito cognitionē. s. per se
ꝛ differētiam. ¶ Ad ultm aūt qd obijcit in ↄtrarium di
cēdū ꝙ discurse discipline ꝑm ꝙ sunt medicate in sym
bolis ꝛ yconibus ꝛ signis sensibilium nō ↄueniūt ange/
lis sicut dicit beatus Bernardus in 5° de ↄsideratiōe in
pncipio. Non est opus scalis tenēti iam solium sed dis/
curse discipline a pmissis in ↄclusione potestatiue cōue
niūt angelis ꝑm ꝙ virtutes inferioꝝ: ut dicit Dionysi°:
supioribus ↄueniūt potēter ꝛ eminēter. ¶ Articulus 9°

c **CONSEQUENTER QUERITUR**
de memoria. Et querunt duo. s. Utrum insit an
gelis memoria. ꝛ ꝑm quam ꝓprietatem ꝛ actum inest sꝫ
inest. Videt autē ꝙ nō insit angelis: quia dicit Dama/
scenus memoratiuum est memorie ꝛ rememorationis
ꝓmptuariū ꝛ causa. ꝛ uocat memoriā memorie. vñ etiā
subiūgit. memoria est fantasia derelicta ab aliquo sensu
subiecto ꝑm actū appente: uel coacernatio sensus ꝛ in/
telligētie. sed nullo istoꝝ modoꝝ pōt esse in angelis me
moria ergo videt ꝙ non sit in angelis memoria. Itē di
cit phs ꝙ memoria nō est nisi facti. dicit enim sic in ipso
nūc nō est memoria sed pñtis qdē sensus est futuri autē
spes: facti aūt memoria. sꝫ in āgelis nō est pteritio uł pñ/
italitas uel futuritio ꝑm itelligibilia ergo videt ꝙ in eis

nō sit memoria. Item Auicēna recordatio est resolutio ad aliqd quod habuit esse in aia in preterito. constat autem q talia non sunt in intelligētijs angelorum ergo non erit in eis memoria. ¶ Preterea memoria et obliuio videntur eē ꝯtraria que hñt eē circa idē. et obliuio nō accidit angelis ergo nec memoria. ¶ Item Augus in 12° de trinitate in pn° dicit q qñ memoramur et reminiscimur q hoc ptinet ad hoiem exteriorē q: adhuc id in nobis agit qd cōe habemus cum brutis. Et ex hoc patet q memoria non est in angelis. ¶ Solutio dicimus q duplex est memoria. vna que est pars aie sensibilis et illa est thesaurus siue theca formarū sensibilium bm Auic am. et de hac ut frequēter loquuntur phi et uerū est q illa semp est facti et preteriti et est motus a sensu bm actuz factus ut dicit Damascenus. Alia est memoria que est aie intellectualis pars et hec est coaceruatio intelligibiliū specierū et hec duplex est. vna est sub rōne pteriti. et altera nō. sed indifferēter est sub rōne pteriti pñtis et futuri: et bm hoc memoria nihil aliud est q potētia noticiam rei tenēs apud se sine ꝯsideratione tpis. illa vo que est cum rōne pteriti est duplex quedam enim est acqsita per inuētionem et studiū et doctrinam. et quedam est de illis quorum sciam habemus cū natura sicut habituum nāliū. Dicatur ergo q memoria bm duplicem rōnez inest angelis. s. illa que est respectu pteriti et pñtis et futuri eqliter. et illa que est cum rōne preteriti sine inuētione studio et doctrina acqsita lz enim intelligētijs angelorum nō sit pñs pteritum et futurum tñ recordationem pro tāto dicuntur habē a sctis q: acceperūt aliqd sub rōne pus habiti et sciti et hoc bm vnam rōnez memorie. bm vo aliam rōnem noticiam rei tenēs semper apud se et hoc est memorari bm Augm. Et ex hijs patet solutio ad oia obiecta: tñ hoc qd dictum est memoriam quādam eē rōnalis aie que sit cum rōne pteriti tpis dubium est eo q tēpus sit de appenditijs mäe et sic ptineat tñ ad aiam sensibilem: sed infra tractatu de aia questione de memoria rōnalis aie determinabitur. Artic° 10°.

S Ecundo queritur bm quam proprietatem et actum insit. Sūt enim pprietates memorie ut dicūt phi quedam ex subiecto: quedam ex memorabilibus. ex sbto bm q dicimus siccos melioris eē memorie et peioris recordationis: et humidos ecōtrario peioris memorie et melioris recordationis. Cuius causa est q: in sicco forme impsse deletio difficilis est et ideo memorie bone sunt tales. Siliter sicca materia difficulter obedit aie agēti et mouēti eam et ideo tales sunt male recordationis. in humidis aūt ppter ꝯtrarias causas fit ecōtrario. Siliter dicimus bñ discētes male memorantes et ecōuerso. et dicimus eos eē bone memorie qui occupantur circa pauca: et male memorie qui occupantur circa multa. bm q dicimus senes qñuis sint sicciores peioris eē memorie q pueros qñuis sint humidiores: q: eorum cogitatus est occupatus in paucis et illorum in multis. Queritur ergo utrum bm huiusmodi pprietates memoria sit in angelis ita. s. q vnus sit melioris memorie q alter. ¶ Item sunt pprietates memorie in actu bm q dicūt phi q memoria de vno in aliud pcedit ex quibusdam signis uel per modum quorūdam signorum. disciplina aūt ex necessarijs sicut dicit Auicēna q vidētes librum recordantur magri qui fecit aut docuit illuz et vidētes dyonem recordantur dyarij qui silis uel dissimilis fuit dyoni et tñ nō est necessarium nos recordari. ¶ Queritur de actu. Si enim recordatio est ut dicit Auicēna ingenium per qd reuocentur oblita tūc non videtur recordatio ꝯuenire angelis. Siliter si reminiscētia est sup ptem obliti tūc iterum nō ꝯuenit angelis. quem ergo actuz hēt memoria. ¶ Item dicit phs q recordatio est ad hñdum aliqd in futuro ex eo qd habitum est in pterito. bm hoc autem iterum nō videtur ꝯuenire angelis q: bm illum modum pcedit ex hijs que sunt per modum signorum et nō necessitatis. ¶ Solutio dicimus q memoria et recordatio nō differūt in angelis per facile et difficile sed per nobile et per minus nobile et hoc causatur ex maiori uel minori nobilitate nature. ¶ Si autem queritur in quo cognoscitur illa nobilitas. Dicēdum q sicut in hoibus ppter diuersas cōplexiones causatur difficultas et facilitas memorādi ita in angelis ex diuersitate nature causatur diuersitas memorie et intelligētie ex nobilitate nature maiore uel minore et hoc cognoscitur in formis que sunt in memoria et intelligētia que in qbusdā sunt magis simplices et in qbusdā minus sicut dicit phus in li° de causis. Sed in hoc est dissimilitudo q in hoibus qui melioris sunt memorie peior est recordatio et minus pspicacitatis intelligentie. in angelis autem bonitas vnius sequtur bonitatez alterius. ¶ Ad id qd queritur de actu memorie dicēdū q illa memoria que eqliter est respectu pñtium et pteritorum et futurorum nō habet actuz nisi noticiam rei apud se tenere. illa vo que est pus intellecti accipit hoc qd pus vidit cum rōne pus visi et utraqz illarum bñ pōt esse in angelis. Sed recordatio et remiscētia que sunt ad renouādum oblitum nō sunt in angelis bm q phi loquuntur de eis: lz enim non ꝯueniāt nisi hoibus et nō brutis que hñt memoriam tñ ponūt sensibilia per modum signorum ut obiectum est pus et talis operatio non conuenit memorijs angelorum.

¶ De intelligentijs angelorum.

D Einde queritur de intelligētijs angelorum et querunt tria. Quorum pmum est bm quas potētias intelligūt angeli. 2m est utruz per species aliqs intelligāt: et si per species intelligāt cuiusmodi sunt ille. 3m est de distinctione visionis matutine et uespertine.

¶ Articulus 11°.

Q Ueritur ergo primo. Utrum in angelis sit possibilis intellectus et agens. Et videtur q sic: q: dicit phus in 3° de aia. Qm autē in omni natura aliud qdez est materia in vno quoqz genere hoc aūt est potētia oia illa. Alterum aūt est causa et efficiens et oia facit ut ars ad mām sustinuit necesse est et in anima has eē drias et huiusmodi qdem differētie est intellectus quo oia fiūt illa vo quo est oia facere ergo siliter et in angelo necesse est has esse differētias. Item omne cognoscēs cognoscibilia fit vnūquodqz illorum bm actum. cuz ergo angelus cognoscit oia cognoscibilia per nām angelus bm aliquam potētiam intellectiuaz fiet vnūquodqz intelligibilium bm actum lz nō bm esse. nihil autem fit vnūquodqz intelligibilium bm actum et non bm eē nisi intellectus possibilis ergo in angelis est intellectus possibilis. possibilis autem nō est sine agēte q: nihil faceret ipsum ergo etiam est in eis agēs. Item sicut se habet materia in natura sic intellectus possibilis in spūalibus. ista ppositio patet in 3° de aia. sed materia vna numero est sub forma et sub puatione ergo intellectus possibilis vnus est numero in potētia et sub specie quam speculatur. Et ex hoc habetur q intellectus speculatiuus et possibilis vnus est numero et subiecto sed non est vnus bm esse et rationem. angeli autem habēt intellectum speculatiuum aliter enim distincte nihil specularentur. Cum igitur ille in substātia sit idem cum possibili habebūt possibilem bm substātiam et possibilis non est sine agēte ergo habēt et agētem. Si forte dicatur q non habēt possibilem q: intellectus eorum nunq fuit in potētia et non exit de potentia in actū queadmodum intellectus humanus. ¶ Cōtra agens bm q agens non pōt esse subiectum. ratio enim subiecti est ratio materie et materialis potētie: ergo forme quibus intelligentie plene sunt: ut philosophus dicit

nō sunt in agēte ut sbto ergo opoꝛtet ꝙ sit possibilis ꝑm
sbam qui sit subiectus eis. Preterea lꝫ mā in celo nūqꝫ
fuerit in potētia ad formā: tñ i celo est suba māe in qua
sunt forme subales ꝛ accñtales ergo a silī in angelis qꝫ/
uis nō sit exitus de potētia in actū ꝑm intellectū possibi
lem: opoꝛtet tñ ꝙ intellectus possibilis sit in eis qui sub
stet formis intelligibilibus. ¶ Sed cōtra dicit phus in
5° methace. ꝙ potētia passiua est ṗncipiū trāsmutationis
in aliud ꝑm ꝙ est aliud. si ergo angeli hñt intellectū pos
sibilē opoꝛtet ꝙ in illo intellectu sit ṗncipiū trāsmutatio
nis talis. cuꝫ igiẜ ipsi ꝑm intellectū sint intrāsmutabiles
nō hñt intellectū possibilē. ¶ Ad hoc dicūt qdam ꝙ an
geli hñt intellectū agētem formas. ꝛ dicunt ꝙ multiplex
est opatio intellectus agētis. quedā enim est abstrahere
species a fantasmatibus ꝛ ꝯiūgere intellectui possibili ꝛ
hāc habet ꝑm ꝯuersionē ad inferiora sensibilia. aliaꝫ ha
bet in habēdo species uľes rerū in qbus dicūt ꝙ sūmaꝫ
retinet sed singula ꝑdit ꝛ in hoc differt intellectus agēs
in angelis ab intellectu agēte in hoie q: in angelis reti/
net singula cū summa. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc est ꝙ opoꝛtet ꝙ
sit subiectū illarū formarū ꝛ illud subiectū nullo mō pot
esse agēs: q: agēs ꝛ sbiectū nullo mō sunt idē ꝑm phm.
Propter hoc dicūt alij ꝙ in angelis nō est nisi itellectus
agēs sed differt ab intellectu humano: q: in hoibus lu/
men intellectus agētis est indistinctū ꝛ ꝓpter hoc diciẜ
ꝙ in hoibus est intellectus agēs sicut lux: q: sicut lux ha
bet lumē idistinctū ꝛ distinguiẜ ad colores quos abstra
hit ita intellectus agēs in hoie habet lumē indistinctum
ꝛ distinguiẜ ꝑm species qͣs abstrahit a fantasmatibus: in
angelis aūt est distinctus sine speciebus. Sed hoc nihil
est q: idē eodem mō se hñs nō facit nisi idē. Si igiẜ itel
lectus in angelis est eodē mō se hñs cum nihil adueni/
at ei nō facit intelligere nisi vnū. s. seipsum. Preterea ni
hil intelligiẜ nisi per assimilationē intelligētis ꝛ intelle/
cti: hic aūt nulla fieret assimilatio ꝛ nō itelligeretur res.
¶ Preterea ꝑm hoc eēt falsum qđ dicit phus ꝙ intelli
gēs ꝛ itellectus sunt idem ꝑm actū ꝛ nō ꝑm eē. Propter
hoc dicimus nos ꝙ in angelis est itellect⁹ possibilis ꝑm
subam ꝛ subiectū ut ꝓbāt ꝑme obiectiones: sed intelle/
ctus possibilis in eis nunqꝫ est sub ꝑuatione. ¶ Et ad
hoc qđ obijciẜ de 5° methace de potētia passiua. Dicēdū
est ꝙ phus loqtur ibi de potētia passiua que est in mate
ria generabili ꝛ coꝛruptibili. intellectus ꝟo agēs est illu
strās sup spēs illas ꝛ illustrās item possibilē. ¶ Ar° 12°

SECUNDO QUERITUR Utrum
per species itelligāt aliqͣs. ꝛ si itelligāt per eas
que sunt ille. Et videẜ ꝙ per nullas species intelligāt. si
enim hñt species aut ille sunt acqͣsite per abstractionem
aut sunt date eis per creationē ꝛ cōcreate ipsis: aut sunt
de nālib⁹ angeloꝝ sicut intelligētia est nālis. Si sunt ac/
quisite per abstractionē tūc opoꝛtet ꝙ hērent potētias ꝓ
poꝛtionatas abstractioni illi sicut sensus ꝛ imaginationē
ꝛ huiusmodi que absurdū est dicere de angelis. Si aūt
dicanẜ eē ꝯcrete. Cōtra ois forma que educiẜ de potētia
ad actū videẜ nō esse ꝯcreta subto: sed ois forma que est
in sbo per actionē mouētis est educta de potētia ad actū
ergo nulla taliū formarū erit cōcreta. Si aūt dꝛ ꝙ est ex
nālibus tūc debuit assignari inter attributa sicut simpli/
citas eēntie ꝛ alia attbuta que assignat Aug⁹. ¶ Ad hꝫ
dicūt qdā ꝙ in deo est rō cognoscēdi oia ꝛ opandi ꝛ hāc
duplicē ptātem coicauit creaturis dās creature spiritua/
li ptātem cognoscēdi ꝛ nature ptātē opandi ꝛ ideo ange
lis a ṗncipio dedit rōnes siue silitudinē siue ideas uľis
oꝛdinis in qua creatus est mūdus ꝛ ideo sub illa silitudi
ne oꝛdinis cognoscūt ea que fiūt cursu oꝛdinato in mū/
do. Sed ꝯtra hoc est ꝙ species illa siue idea siue rō qua
cognoscit deus est vna ꝛ ꝑm eē ꝛ subam ad oia cognosci
bilia. Si ergo angelus per illā silitudinem cognoscit uľ
similem illi tūc cognoscit per silitudinem vnā. ¶ Con
tra hoc aūt est ꝙ vna silitudo creata ꝛ finita ꝑm eē ꝛ po/
tētiam nō pōt esse infinitoꝝ ꝑm numerū ꝛ nām ꝛ ita an/
geli nō cognoscūt oia nālia. Si foꝛte dicaẜ ꝙ idea siue
silitudo est ꝑm ptāteꝫ ꝑme cause in cogſcēdo. ¶ Cōtra
cum ꝑma causa sit oium nāliū ꝛ uoluntarioꝝ angeli per
eam cognoscēt nālia ꝛ uolūtaria qđ est ꝯtra oēs. ab om
nibus enim diciẜ ꝙ angeli nō cognoscūt uolūtaria ꝑm
ꝙ libero arbitrio subiacēt. ¶ Preterea dicit Augu° in
li° de octuagintatribus qōnibus ꝙ in deo sunt rōnes oi/
um ꝛ videẜ tāgere rōnes plures. ergo videẜ ꝙ idea que
in deo est lꝫ vna sit ꝑm subam tñ ꝑm relationē ꝛ rōnē ad
opa est ipsa plures. Cuius exēplū dicit Dionysius in de
diuinis noibus duplex. Primū est de vnitate de qua sic
dicit in vnitate ois numerus vnifoꝛmiter ꝑexistit ꝛ ha/
bet oēm numerū vnitas in seipsa singulariter ꝛ ois nu/
merus vniẜ qdem in vnitate inqͣtū aūt ab vnitate ꝓ/
cedit tātū discerniẜ ꝛ in multitudine agiẜ. Aliud exēplū
est de cētro de quo sic dicit. in cētro oēs circuli linee ꝑm
vnā mutationē extiterūt ꝛ oēs habet signū in seipso line
alis vnifoꝛmiter vnitas ꝛ ad se inuicē ꝛ ad vnū ṗncipiū
a quo ꝓcesserūt. Et in ipso qdem cētro ꝑfecte vniuntur
parū aūt ab ipso distātes parū ꝛ discernunẜ magis aūt
distātes magis. Cum igiẜ in angelis istud exēplar siue
idea nō sit in vnitate ꝑma videẜ ꝙ ipsum nō remaneat
vnū sed multa ꝛ tūc multiplicabiẜ ꝑm numerū oium en
tiū. Et ex hoc sequiẜ ꝙ exēplaria illa sint infinita qđ est i
cōueniēs q: infinitoꝝ nō est sciētia neqꝫ per infinita aut
multiplicabunẜ ꝑm vniuersalia tñ ꝛ ex hoc sequiẜ ꝙ ꝑ/
ticularia nō scienẜ nisi in potētia: q: ꝑticularia in suis uľi
bus nō sunt nisi in potētia. Si dicaẜ ꝙ a deo hñt cogni/
tionē nāliū ꝛ nō ptātē opandi q: angeli nō sunt creato/
res. Et est simile sicut si aliqs a sciēte ꝛ opante retineret
sciētiā ꝛ nō opationē ꝛ haberet hāc cognitionē per silitu
dinem siue formas rerū nāe sibi tñ datas a ṗncipio tunc
queraẜ utrū ille silitudines sint causarū uel effectuū. tūc
enim cū effectus nāe ꝯtinue renouenẜ opoꝛteret reno/
uationes ꝯtinue fieri in silitudinibus illis. Preterea cū
effectus nāe sint infiniti ꝑm potētiam opoꝛteret silitudi/
nes illas esse infinitas ꝑm actū aut ꝯtingeret ipsos aliq
nālia cognoscibilia nō cognoscere. Preterea sciētia per
effectū est scia q: ꝛ est idignioꝛ qꝫ scia per causam ꝓpriā
que est scia ꝓpter qd. angeli aūt hñt optimā sciam ergo
nō sciūt hoc mō. ¶ Si ꝓpter hoc dicaẜ ꝙ silitudines il
le sunt causarū similitudines naturalium tūc queriẜ cū
cause nāles nō semꝑ agāt qd reducit silitudines illas ad
actū cognoscēdi hūc effectū uel illū quē natura mō cau/
sat ꝛ non ante. Preterea videẜ sciētia eoꝝ ꝑm hoc incer/
ta: q: dicit phus ꝙ futurus incedere quis non incedit.
Silr etiā oꝛdinatis causis gñationis ad gñationē alicu/
ius cōtingit impediri generationē ꝓpter coꝛruptionem
alicuius ṗncipioꝝ naturaliū ꝛ ita videtur ꝙ de naturali
bus non habeāt nisi opinionē cōiecturalē ꝛ nō sciētiam
¶ Preterea nos cognoscimus ea que sunt a libero ar/
bitrio per elocutionem mutuā. Cum igiẜ sciētia eorum
non sit deficiētioꝛ nr̄a scientia ipsi cognoscūt illa aliquo
modo. Queraẜ ergo quis sit ille modus cum taliū non
habeāt similitudines apud se ut diciẜ. Preterea cū que/
dam fiāt semꝑ ut necessaria. quedā ut frequēter ut natu
ralia. quedā raro ut casualia ꝛ foꝛtuita: queriẜ per quem
modū differēter hñt cognitionē hoꝝ. ¶ Solo isti⁹ qō/
nis a duabus auctoritatib⁹ sumēda est qͣrū vna est beati
Dionysij in libro de diuinis noibus cap° qnto. Ange/
los scire dicūt eloquia ea que sunt in terra non ꝑm sen/
sus ea cognoscētes: sensibilia quidē exñtia sed ꝑm ꝓpriā
deifoꝛmis mētis virtutē ꝛ nām qđ sic intelligiẜ. Uirtus
propria est virtus nālis intelligēdi. Et hec virtus dicitur
deifoꝛmis ꝓpter duo: quoꝝ vnū est in specie per quā in
telligit angelus. ꝛ alteruꝫ in actu. in specie quidē q: spe/

cies illa est exēplar causarū nālium ꝭm ordinē suuz ꝭm
ꝙ cause sunt. Et ut hoc intelligat̄ sciendū est ꝙ ꝭm Au/
gustinū in 4° ⁊ 8° sup genesim ad lr̄az deus a principio
indidit causas seminales ut causas rōnales ex quibus
produceret̄ opus omne nature ⁊ ex quibus ꝓduceret̄
etiam hoc qđ fieri pōt ex mā per miraculū. ille aūt cau/
se quātū ad nām ⁊ nālia sunt duplices. quedā eni sunt
perse. quedā per accn̄s. sicut eniz ens per accn̄s reduci
tur ad ens perse ut ad cām ⁊ ad subiectū. ⁊ ideo casus q
est causa per accn̄s reducit̄ ad aliquā cām perse in qua
est ⁊ ex qua principiat̄. sicut vbi gr̄a ponamus ꝙ equus
fugiēs saluet̄ qui nō fugiēs periclitaret̄ tunc casu saluat̄.
perse aūt fugit ⁊ tn̄ salus equi ⁊ in fuga ⁊ ex fuga est. Si
militer dico ꝙ fortuitū reducit̄ ad itētionē uel ꝓpositū
perse. Causa in̄ perse in natura est duplex. s. virt° corpo
ris ⁊ virtus spūalis mouens mām. Et virtus quidē cor
poris que dicit̄ natura a phis illa est dup^x. est eni q̄daz
mouens ⁊ agens mām ad motū ⁊ trāsmutationem ꝭm
subam ⁊ ꝭm accn̄s. ⁊ illa est que est in qualitatibus ele/
mētoꝝ ⁊ elemētarioꝝ cōtrarijs agētib° ⁊ patiētib°. alia
est mouēs tn̄ ⁊ illa est que est in stellis ⁊ corporibus su
perioribus que ꝭm diuersam renouationē situs ex mo
tu suo mouēt ⁊ trāsmutāt inferiora. Uirtus aūt spūalis
dup^x est. quedā enim est in motoribus qui mouēt sphe
ras ad opationē nature. ⁊ quedā est virtus aialiū ⁊ uege
tabiliū ⁊ hec est trip^x. Uegetabilis enim mouet ⁊ trans/
mutat mām ꝭm nutrimentū augmentū ⁊ gn̄atiuū. sen/
sibilis aūt mouet ꝭm mutationē sensuuz ⁊ in mutatione
organi ⁊ fantasie ⁊ mouet etiā ꝭm motū ꝓcessiuū in lo/
co. motus enim ꝓcessiuus nō est nisi ꝓpter delectabilia
sensuū ⁊ ꝓpter ea que ordinant̄ ad mām. Et hoc patet
ex hoc ꝙ in locis diuersis ad que est motus ꝓcessiuus
nō sunt nisi particularia. rōnes enim ul'es de quib° est
intellectus nō sunt cum hic ⁊ nunc: sed ubiqꝫ ⁊ semper.
rōnalis aūt aia in qbus actibus nō utit̄ organo corporis
⁊ in illis nullo modo habet se ad mām ut transmutans
eam. in quibusdā etiam utit̄ nō in se sed in potētijs infe
rioribus quibus impat ⁊ hoc maxime ꝭm actum illum
qui est interpretari ⁊ ꝭm illū qui est mouere concupisci
bilem uel irascibilē ad desideriū uel irā ⁊ in illis actib°
oportet esse quedā transmutātia mām sicut extensio spi
rituum corporaliū ad desideratuz uel id cui irascitur ad
quoꝝ extensionē sequit̄ directio caloris ad illud idem.
⁊ per ꝯn̄s multiplicatio ⁊ ebulitio sanguinis ad idez: ⁊
hoc est qđ dicit phus in p° li° de aia. Uidet̄ aūt pluribus
nihil sine corpore pati neqꝫ facere neqꝫ irasci neqꝫ confi
dere neqꝫ desiderare neqꝫ oino sentire. ⁊ ibidem dicit
idem phus in alio loco. Uident̄ aūt ⁊ aie passiones oēs
esse cōes in corpore ut desideriū māsuetudo timor cōfi/
dentia adhuc gaudiū ⁊ amare ⁊ odire simul enim com
patit̄ illi quoqꝫ corpus indicat aūt hoc aliqn̄ a duris qui
dem ⁊ manifestis passionibus cōfidētibus nihil ꝓuoca
ri aut timere. aliqn̄ aūt a paruis ⁊ infirmis moueri si ira
scit̄ corpus ⁊ sic se habeat hoc est si fit talis compl'onis.
adhuc aūt magis manifestū ē hoc nullo eni timore imi
nēte in passionib° fiūt timētes. Dico igit̄ ꝙ oēs cause iste
quoqꝫ modo sint transmutātes ⁊ mouētes materiā in/
dite sunt materie ⁊ nature in ipsa creatione sex dierum:
⁊ has uocat Aug° seminales. cause autē alie sunt ad opa
miraculoꝝ que nō sunt in natura ⁊ materia ꝭm Aug^m.
ut ex ipsis aliquid possit fieri sicut de costa ade facta est
eua ut dicit Aug°. Et q: hec sunt in disputationibus de
angeloꝝ miraculis dicet̄ de hijs latius qn̄ de ipis dispu
tabit̄. Exēplar igit̄ causarū transmutantiū ⁊ mouentiuz
mām ꝭm ꝙ cause sunt datuz est angelis in prima crea/
tione eoꝝ ⁊ per illud cognoscūt oia que fiūt in materia
transmutata. Dicit̄ ergo intellectus eoꝝ deiformis pro/
pter duo quoꝝ vnum est q: est per formas que sunt ad
res faciēdas sicut est spēs idee prime: sed in duobus est

differētia quoꝝ vnum est ꝙ spēs idee prime est ꝭm na/
turā ⁊ ꝓprietatē cause p̄me. Exēplar illoꝝ que fiūt. s. qđ
est idem cum causa prima in suba ⁊ qđ ipsa vna existēs
in numero ⁊ essentia est causa ⁊ exēplar oium cognosci
bilium sed in angelis est ꝭm ꝓprietatē ⁊ rōnez causarū
nālium mouentiū ⁊ transmutantiū mām. Aliud ꝓpter
qđ intellectus angeli deiformis est in actu intelligentie
ipsius est. statim enim sine deceptione ⁊ inquisitione cō
spicit quiditates ⁊ ueritates rerū ⁊ hoc est ideo q: non
obstant intellectui suo fantasie apparētes in exteriorib°
que sunt cause deceptionis in intellectu humano: pro/
pter que etiā itellectus humanus idiget inquisitione ⁊
collatione ⁊ discussiōe fallaciarū ex apparētijs ut per il/
la deueniat ad acceptionē causarum uerarū: ⁊ hoc uocat
Dionysius virtutē deiformis mētis. ¶ Qđ autē addit
Dionysius ⁊ naturā vult tangere rōnem virtutis intel
lectiue que nō est susceptibilis formarū abstractarū ab
ente creato quā addit intellectus humanus. ⁊ ideo an/
geloꝝ intellectus ponit̄ ꝑfectus a phis ⁊ nō ut tabula ra
sa. ¶ Cuius ꝓbatio est per aliā auctoritatē quā addu/
cere intēdimus ⁊ est nona ꝓpō in libro de causis ubi sic
dicit. Ois intelligētia plena est formis uerū ex itelligē/
tijs sunt que ꝯtinēt formas minus ul'es ⁊ ex eis sūt que
cōtinēt formas plus ul'es qđ sic itelligit̄. Intelligētia an
gelica dicit̄ plena formis ꝓpter duo quoꝝ vnum est qđ
non hn̄t formas cognoscibiliū nāliū natural'r in parte si
cut intellectus humanus qui nō habet formas cogno/
scibiliū nisi per studiū sed nō habet formas eoꝝ que ef/
fugiunt studiū suū. sicut dicit̄ in libro de motu cordis fi/
xum in eternū causas qua cuncta coherent: se quoqꝫ le/
ge deus hac nos omnifariā mobiles in omnifariā imo
bili omnifariā nescimus effluentē materie in abilitate
nō ꝑcipimus deriuatā pauci admodū ⁊ laboriose nō tn̄
integre assequunt̄ delata opinionē parit ⁊ multis scien
tiam extra nos fientē pro magna parte ꝯiecturā assequi
mur pro maxima sentimus pro tota nescimus. Aliud est
q: forme angeli plenū ⁊ ꝑfectū efficiunt cognoscere cū
sit per exēplaria causarū nō hoibus aūt de quibusdā nō
est nisi opinio uel fantasia. Qđ aūt dicit̄ ꝙ in quibusdā
sunt magis ul'es ⁊ in quibusdā minus ul'es. sic intelligi
tur ꝙ forme ille sunt simplices magis ⁊ minus ꝭm ma
iorem uel minorē simplicitatē essentie in angelis supe/
riorib° ⁊ inferioribus. quāto eni forma est simplicior tā
to ul'ior. ⁊ hoc est qđ dicit cōmentū in expōne eiusdem
ꝓpōnis ꝙ res nō recipiunt formas nisi ꝭm modū possi
bilem ⁊ nō dicit̄ magis ul'is uel minus eo ꝙ sit de pau/
cioribus uel pluribus. His visis ꝓcedendū est ad solu/
tionē obiectoꝝ. ¶ Ad id ergo qđ querit̄ utrum forme
ille sint acquisite uel date uel sint de naturalibus. Dici/
mus ꝙ nō sint acquisite per abstractionē sicut ꝓbat obie
ctio. nec sunt de nālibus q: sic deberēt esse de attributis
Sed nō sequit̄ hoc qđ obijciunt quidam ꝙ si essent de
nālibus ꝙ tunc deberēt oēs equal'r hēre eas: nec enim
angeli sunt eiusdē speciei nec etiam hoc uerū est ꝙ res
eiusdē speciei nālia hēant equal'r sed hēant ea nobilio/
ra ⁊ minus nobilia sicut patet in ingenijs hoium ⁊ me/
morijs: tamen dicimus ꝙ sunt date forme cum natura.
¶ Ad hoc aūt qđ contra obijcit̄ dicēdū ꝙ quantuz ad
gn̄ationē formarū ꝭm rōnem in intellectu possibili qui
educit̄ de potentia ad actuz forme educunt̄ ex ipso per
opationē agētis: sed in illo intellectu cuius posse nō pre
cedit esse ꝭm actum oportet ut per creationē sit utrūqꝫ ⁊
ita forme sūt in angelis. ¶ Si aūt querit̄ qd operat̄ in
eis intellectus agens ex quo non abstrahit ⁊ educit for
mas dicēdū est ꝙ illuminat ad contēplandū res in for
mis. sicut enim lux solis nō tn̄ abstrahit spēm coloris sꝫ
etiam illuminat visum ad videndū rem in specie ita est
etiam de intellectu agēte qui ꝭm phm in 3° de aia est si/
cut lux. ¶ Ad id qđ querit̄ de similitudie ordinis dicē

dum ꝙ nō habet similitudinē ordinis nisi exemplaria causarū nālium ꝑm ꝙ cause sunt mouētes ⁊ mutantes materiā dicant̄ similitudo ordinis. Et bene cōcedimus ꝙ illa exēplaria nō cōsistunt in vnitate sed in multitudine nec insunt ꝑm ptātem prime cause: sed ꝑm rōnez paradigmatis siue exēplaris causarū nāliuz. Et ad hoc qđ querit̄ utrū sint finita uel infinita. Dicendū ꝙ sicut cause nāles finite sunt numero: ptāte aūt infinite sic exēplaria causarū finita sunt in angelis numero ptāte autē cognoscitiua sunt infinita. ¶ Ad id aūt qđ querit̄ utrum sint particulariū uel uliū. Dicendū ꝙ sunt causarum opantiū que in natura quidē opantes sunt ⁊ imobili lege ut dicit Boe⁹ coherēs sibi. in intelligentijs aūt sunt rōnes ⁊ paradigmata causarū illaꝝ. Et siquis ꝓprie uellet dicere: diceret ꝙ nec sunt ules nec particulares. Intelligendū enim est ꝙ dupˣ est forma rōnis quarū vna est abstracta a re dirigens iterū ⁊ in ipsam ⁊ hec diuidit̄ per ule ⁊ particulare ꝑm ꝙ est in sensu uel in intellectu. ¶ Alia aūt ratio est ⁊ causa ipsius sicut est forma artis ad formā exn̄tē in materia artificiati ⁊ hoc est per applicationē ad materiā causa rei sicut est forma arche in itellectu archarij. ⁊ sicut est forma sanitatis in aīa medici. ⁊ hoc est qđ dicit ph̄us in 7° methaᶜᵉ accidit modo quodā ut sanitas fiat ex sanitate. dom⁹ ex domo que sine materia materiaz habet. ars eniz medicine ⁊ ars edificatoria sunt forma sanitatis ⁊ forma domus. Dico igitur ꝙ illa forma magis est ad rem ⁊ nec ulis nec particularis qa nō est causata a re ad quam est. ⁊ sicut artifex arche vna utitur forma ad oēs archas quas facit ⁊ vna forma idoli ad oīa idola: ita etiā forma in angelo sufficit ad oīa que sunt eiusdē forme cognoscēda. Et ꝓpter hoc ipsa sciētia angeli est similitudo cause entis ⁊ non causata ab ente. Et ideo sicut dicit Cōmentator sup xj° methaᶜᶜ ipsa nec est ulis nec particularis nec vniuoca nostre scie que ab ente cātur sicut nec scia dei. Si aūt obijcit̄ qđ supponit̄ in auctoritate p̄hi supra ex libro de causis. ꝙ ille forme sunt ules. Dicendū ꝙ sunt ules ꝓpter simplicitatem: ⁊ q: ad oīa nālia cognoscēda sufficiunt: sed nō sunt ules sicut scia dicit̄ ulis que est abstracta a sensibili particulari. ¶ Ad hoc qđ querit̄ utrum sit scia angeloꝝ per causam uel effectū iam patet solutio q: est per cām. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit̄ ꝙ respectu quorūdā est ꝯiecturalis. Dicendū ꝙ hoc nō sequit̄. demōstratio enim nō tm̄ est eoꝝ que de necessitate fiunt semꝑ sed etiam eoruz que fiunt causa exn̄te. nec ꝓpter hoc sequit̄ deceptio si causa mutat̄: q: etiam res que nunq̄ȝ gn̄ant̄ ꝑm actuz tm̄ de necessitate gn̄antur supposita necessitate sue cause: sicut etiā si nunq̄ȝ fiat ecclipsis lune tm̄ de necessitate ecclipsatur luna terra dyametraliter interposita soli ⁊ lune. Similr̄ etiam angelus cognoscit impedimētū gn̄ationis eius qđ nō gn̄at̄ cognoscēdo corruptionē principij gn̄ationis sue. ⁊ ideo nō decipit̄ sed habet sciam nālē de rebus. ¶ Ad id aūt qđ querit̄ qđ reducat in actū sciētiaz angeli ut cognoscat hanc rem uel illam que de nouo generat̄ in natura. Dicendū ꝙ nihil nisi uoluntas cognoscēdi hoc uel illud. sicut enim supra diximus forme rerū quedā sunt extracte a rebus sensibilibus: ⁊ ideo quādo ille dirigunt̄ iterū ad res indigēt circūpositione sensibiliū qua determinent̄ ab hoc cognoscibile uel illud. Cuius signū est qđ dicit̄ in posterioribus ꝙ destructo vno sensu per naturā destruit̄ demōstratio sensibiliuz illius sensus. rōnes enim taliū formarū obligate sunt sensibilibus a quibus abstracte sunt: sed rōnes formarū que nō sunt a rebus sed ad res: sicut sunt forme exemplares paradigmata nō indigēt nisi ꝯuersione sup rem ex uoluntate speculātis: ⁊ sicut forme opati in artifice obedit materia in quā debet induci ita forme eidē obedit opus factum ad speculandū in ipso formā inductā absq̄ȝ hoc ꝙ aliqđ recipiat ab ope per qđ speculet̄ ip̄m opus: ⁊ quātum ad hunc modū sunt forme angelice ad opa nature ⁊ ꝓpter hunc moduz posuit Plato ideas sepatas quas dixit formas incorruptibiles faciētes formas gn̄abiliuz ⁊ corruptibiliū ⁊ exn̄tes ꝑncipiū eoꝝ cognitionis. ⁊ utrū hoc uerū sit uel nō alterius est negocij. ¶ Ad id quod querit̄ quomō cognoscūt ea que sunt liberi arbitrij. Dicendū ꝑm ꝑdicta ꝙ liberū arbitriū in quibusdā nō utit̄ corpore sicut nec intellectus ⁊ cause illoꝝ operū nō sunt in materia ⁊ natura vniuersi: q: sicut dicit ph̄s in 18° de aīalibus intellectus siue aīa rōnalis nō educit̄ de materia sed causat̄ ab extrinseco. s. deo. ⁊ ideo Anaxagoras oīa ponit esse mixta preter intellectū. ⁊ ideo talia nō cognoscūt angeli per naturaz. sed si cognoscūt hoc erit per reuelationē de quo mō cognitionis sermo erit in sequētibus: in quibusdā aūt opib⁹ utit̄ liberū arbitriū corpore sicut ⁊ intellectus ⁊ illa talia opa hn̄t duplicez cām. s. primā que mouet ⁊ nō mouet̄: ⁊ hec est intellect⁹ uel liberū arbitriū. hn̄t etiam cām ꝓximā nō primam que est mouēs mota ⁊ illa est virtutis affixe mēbris que pro instrumētis hn̄t sp̄us ⁊ calorē nālē ⁊ sanguinē ⁊ huiusmodi ⁊ ille sunt cause in materia ⁊ natura vniuersi ut prius dictū est. ⁊ per exēplaria illaruz cognoscunt angeli talia opa ⁊ hoc est qđ dicūt sancti ꝙ nemo nouit cor hoīs nisi deus qui creauit ip̄m nisi ita fit ꝙ affirmatio cordis fluctuarū carnis accipiat. ¶ Ad id qđ ultimo querit̄ qualiter cognoscunt que fiant semꝑ ⁊ que frequenter ⁊ que ratio. patet solutio ex dictis qa casualia ⁊ fortuita reducunt̄ ad ea que fiunt perse ⁊ frequenter ut cām ⁊ subm sicut dictū est ꝑus ⁊ iō ꝑ exēplaria illoꝝ cognoscunt̄.

t **Ertio querit̄** de distinctione visionis matutine ⁊ uespertine de qua loqt̄ Aug⁹ sup genesim ad lrāz in pluribꝰ locis ⁊ querunt̄ tria. quoꝝ pᵐ est de visione matutina. 2ᵐ de visione uesptina. 3ᵐ de cōparatione vnius ad alterum.

¶ De visione matutina. Articulus 13°.

a **D primum ꝓce**ditur sic. Dicit̄ enim sic matutina visio in ꝑma luce siue in uerbo. ¶ Sed tūc querit̄ utrū quelibet visio in uerbo uel in prima luce dicat̄ visio matutina. si enim sic tūc ꝓphete etiam viderēt visione matutina ⁊ rapti ⁊ beati in pria ꝑm hoc etiaz cū ꝑm Augᵐ in prima die creationis viderunt in uerbo angeli prima dies hēret visionē matutinā ⁊ prima dies hēret mane qđ est cōtra genesim ⁊ Augᵐ. ¶ Preterea cū dr̄ in genesi fiat ꝑm Augᵐ iportat̄ visio matutina ergo videt̄ ꝙ visio matutina non dicat̄ quelibet visio uerbi uel dei: sed illa que ponit aliqđ futurum qđ statim erit in ope q: hoc importat̄ per hoc uerbū fiat ⁊ sic videt̄ quotiēscūq̄ȝ aliqs angelus cognosceret aliqđ futurū in deo videret visione matutina ⁊ hoc est falsuz cuz dicat̄ in iob de primis creatis ubi eras cū me laudarēt simul astra matutina ⁊ nihilarent oēs filij dei. videt̄ ꝙ astra matutina laudauerūt eum de visione matutina etiam qn̄ nihil futurū in eo accipiebant. ¶ Preterea dicit Aug⁹ in 2° sup genesim ad lrām nō sicut nos ad participandā sapiam ꝓficiebāt angeli ut inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta ꝯspicerent qui ex quo creati sunt ipsa uerbi eternitate sancta ⁊ pia cōtēplatione perfruunt̄ atq̄ȝ inde ista despiciens ꝑm id qđ intus videre uel rōne facta approbant uel peccata improbant: ex hoc videt̄ ꝙ videre visione matutina est ꝑfrui cōtēplatione ⁊ in inferioribus discernē bona a malis ⁊ sic rapti ⁊ prophete vident̄ videre visione matutina sicut supra obiectuz est. ¶ Item Aug⁹ in 3° eiusdez in ceteris creaturis preter angelos dicit̄ ⁊ sic factū est ubi sigt̄ur in illa luce. hoc est intellectuali creatura prius facti uerbi cognitio. ac deinde cum dicit̄ fecit deus: ipsi⁹ creature genus demōstrat̄ qđ uerbo dei dictū erat ut fieret. Ex hoc videt̄

ꝙ non sit visio matutina videre aliquid in ỽbo. ¶ Jtē Augustinus in 4° eiusdem. mane est cum cognitione creature in laudē creatoris assurgit ex hoc videt ꝙ visio matutina est visio rei facte ⁊ ex illa laudare creatorē. ¶ Solutio ꝑm Augᵐ. visio matutina importat duo. s. cōuersionē in creatorē ex creatura facta per contemplationem laudū ⁊ iubilationū ⁊ pceptionē in ipso creature faciēde. ¶ Et quo ad primū dicit Aug° ꝙ visiōe matutina informat creatura intellectualis ex hoc ꝙ ad formantē deū cōuertit. ⁊ ideo etiam prima dies nō legitur hr̄e mane: q: in prima die factū est celū qd beat° Augustinus angelicā naturā interptat que etiam nō cognouit se prius fiendā ut postea ex se facta ad laudem creatoris cōuerteret: sed tm̄ cognouit se factā ⁊ ex se facta conuersa in deū cognitionē accepit alterius creature faciende: ⁊ hoc est mane sequentis diei. sicut enim in luce corporea mane est prima illustratio eoꝝ que sunt apd nos: ita in origine mundi prima manifestatio creature in luce intellectuali dicit mane. prima aūt manifestatio creature est manifestatio eius in rōne pma anteq̄ sit: ⁊ hec ratio in uerbo est in quo ꝑm Augᵐ sunt rōnes omniū. ¶ Ad id ergo qd prio obijcit dicēdū ꝙ nō quelibet visio in uerbo dicit matutina visio sed illa que habet duo que pdicta sunt. Ex hoc etiam patet solutio ad 2ᵐ quare prima dies nō habet mane. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ illa est visio matutina que ponit aliqd futurū ad institutionem nature per opus creationis ⁊ dispōnis ⁊ ornatus: illa enim opa solius dei sunt ⁊ tm̄ ad primā pfectionem mūdi ptinētia. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ Augustinus intēdit ibi pbare ꝙ angeli a principio creationis viderūt deū ⁊ visio eoꝝ incipit a deo ⁊ descēdit in creaturas ecōtrario visioni nostre que incipit a creaturis ⁊ ascendit in deuȝ. Et ex hoc vult inferre ꝙ necesse sit angelos hr̄e visionē matutinā de primis creatis: sed nō intēdit per hoc distiguere visionē matutinā a uesptina. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ uerbū contēplat duobus modis. s. ꝑm subam ⁊ ꝑm ꝙ in se continet rōnes operū creationis. ⁊ hoc ultimo accipitur in auctoritate Augustini. etiam sic Dionysius in libro de diuinis noibus ca° 7° dicit ꝙ rōnel uerbū deus laudat a sanctis eloquijs: non tm̄ qm̄ ⁊ rōnis ⁊ mētis ⁊ sapiētie est largitor: sed ēt qm̄ oium causas in seipo vniformiter paccepit. ¶ Ad ultiᵐ patet solo per ea que in pn° solōnis dicta sunt. ¶ Artic° 14°.

SECUNDO QUERITUR de visione uespertina. Et dicit Aug° in 4° sup genesim ad lrām in spūalib° ubi melior est ⁊ certior lux q̄ in corporalibus ibi uerior ⁊ certior est dies ⁊ uerior uespera ⁊ uerius mane. Nam si in istis dieb° habet quandā declinationem sua lux in occasum: quā uesper noie nūcupamus ⁊ ad ortuȝ iterū reditū quē mane dicimus. cur nō ⁊ illic uesperā dicamus cū a cōtēplatione creatoris creatura despicit ⁊ mane cum a cognitione creature in laudem creatoris assurgit. Ex hoc habet ꝙ uespertina visio est cognoscere creaturā in se a cognitione creatoris. Sed a quocūq; aliquid cognoscit per lucē illius cognoscit. Si ergo creatura cognoscit a cognitione creatoris cognoscet per lucē creatoris. sed quicqd cognoscit a luce creatoris hoc cognouit a luce ⁊ non in uespera. ergo visio uespertina nō erit uespertina eo ꝙ nō habet vmbrā uespertinā admixtā. ¶ Item Aug° in eodem dicit istaȝ terrenā odditionē lucis corporee tēporalē localēq; circuitū illi prie spūali coequare nō debemus ubi semp est dies in cōtēplatione imutabilis ueritatis semper uespera in cognitione creature in seipsa semp mane ex assurrectiōe ex hac cognitiōe in laudē creatoris. Ex hoc videt ꝙ cognitio creature in seipa est visio uespertina. Sed hoc nō videt esse uerū q: cognitio rei in seipa est cognitio cause pprie que est pportionata rei. Et lucidi° cognoscit res per cām pportionatam q̄ per nō proportionatā. Et ita videt ꝙ nō cognoscit in uespera qn̄ cognoscit in seipsa sed potius in luce meridiei. ¶ Juxta hoc querit Utrū visione uespertina pōt vidē plura. Et videt ꝙ sic q: dicit glosa sup pᵐ capᵐ apoc. siue simul ⁊ vno intuitu visionē viderit ioānes angelus ei utrūq; cōferre potuit. ergo multo magis angelus in se pōt ista facere. s. ꝙ vno intuitu multa videat. Jtem Aug° 4° li° sup genesim ad lrām mouet hanc qōnem Utrū simul sit cognitio matutina ⁊ uespertina: ⁊ utrū cognitione uespertina oia simul videāt ⁊ ita determinat in 4° li° sup genesim in hijs que simul facta sunt nemo videt qd pus posteriusue fieri debuerit nisi in illa sapiētia per quam facta sunt oia que sunt per ordinē simul dies ergo ille quē deus pmitus fecit rōnalis spūalisq; creatura est. i. angeloꝝ supcelestiū atq; virtutuȝ pntatus est oibus opibus dei. Hoc ordine pscietie quo ordine scie que ⁊ in uerbo dei faciēda pnosceret ⁊ in creatura facta cognosceret nō per interualloꝝ opaliū moras: sed prius ⁊ posteri° hūs in cōnexione creaturarū in efficacia ỽo creatoris oia simul. Ex hoc patet ꝙ creaturas que connexionem ordinis hn̄t ꝑm ppriā naturā angeli cognoscūt simul ⁊ non ꝑm pus ⁊ posterius intuent eas. ¶ Sed contra vnius actus vnus est finis ⁊ terminus. ergo vnius ītuitus intelligentie est vnū obiectū. obiectū enim est finis ⁊ terminus actus ipsius intelligētie. Preterea dicit in topicis ꝙ scire plura possumus itelligere ỽo minime. ergo angeli nō itelligūt nisi vnū. ¶ Solutio accipiēda est a beato Aug̃ sup genesim ad lraȝ li° 4° ubi sic dicit. Per oēs sex dies cū ea que per singula placuit cōderet angelica natura post hoc accipiebat in uerbo dei ut in ei° nō eā primitus fierent cum dicebat ꝙ sic factuȝ est que cognitio mane dicit. deinde cum facti essent in sua ppria natura qua sunt deoq; placuissent q: bona sunt tunc ut idem est cognoscebat alia quadaȝ inferiori cognitione que noie uespere designata est: ac deinde facta uespera fiebat mane cum de suo opere deus laudaret ⁊ alterius creature que deinceps facienda erat ex dei uerbo pus q̄ fieret noticia acciperet. Ex hoc patet ꝙ visio uespertina est visio rei in seipsa in rōnibus in quib° creata est ⁊ in quibus habet saluari que sunt modus species siue ordo ⁊ numerus pōdus ⁊ mēsura. q: sicut dicit xj° sapiētie. Oia in numero ⁊ pōdere ⁊ mēsura disposuisti. Uisio aūt matutina est cōuersio in creatorē ex creatura facta ⁊ acceptio cognitionis creature faciende. Unde etiā nō quelibet cognitio creature in se dicit cognitio uespertina sed cognitio creature per uestigiū que demonstrat creatorē. creator enim in rōnib° eternis que sunt in uerbo monstrat in plena luce. in rōnibus aūt uestigij ⁊ speculi creaturarū monstrat ut sub vmbra uespere. ¶ Ad pmū ergo ꝙ ppō. a. cū dicit a cognitione creatoris notat ordinē nō cām per quā fit cognitio. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ cognitio rei in seipsa est duob° modis. s. cognitio rei in se absolute per cām ppriā rei que est medium demōstrationis ⁊ hec nō dicit cognitio uespertina ⁊ est cognitio rei in se que iterato mittit in cognitioneȝ creatoris per rōnem eius per qd cognoscit res: ⁊ hec dicit cognitio uespertina. Aliter enim uespera nō hēret ordinem ad mane qd est contra Augᵐ. Silr̄ nō mitteret cognitio uespertina in cōuersionē ad creatorem ut ex illa laudaret. Creatura eniȝ nō ducit in creatorē nisi per rōnem uestigij ⁊ imaginis. Et ex hoc patet ꝙ errant qdaȝ qui dicunt cognitionē uespertinā quācūq; cognitioneȝ rei in seipsa. ¶ Ad id qd querit utrū vno ituitu angeli plura videant. Dicendū ꝙ in visione duo sunt. s. acceptio formarū rerū cognoscibiliū ⁊ quo ad hoc multorū visio pōt eē simul. est etiā aspect° illarū formarū ⁊ sic in visione primo modo intelligūtur auctoritates glose super apocalipsim ⁊ genesim. Secundo modo intelligi-

tur dictum phie. ¶ Articulus 15°.

t **Ertio queritur** de cōparatione vnius visionis ad aliaz. Et queritur que sit melior. et videt᷑ q̄ matutina. q: illa formant᷑ angeli ut dicit Aug° sup genesim ad lr̄am alia aūt nō formant᷑. Preterea visione matutina cognoscuntur res in prima luce que clarior est omni luce alia cū ergo melior sit formās nō formante et que est in lumine ea que est cum vmbra uespere melior erit matutina q̄z uespertina. ¶ Contra est q̄ q: ubi res uerius est ibi uerius cognoscit᷑: sed uerius est in se q: in se est in actu et natura ꝑpria. in prima aūt causa est ſm qd. s. ſm potentiā cause efficientis tm̄. ergo uerius cognoscit᷑ in se q̄z in causa p̄ma. ergo uespertina melior est q̄z matutina. Preterea querit᷑ quare non habeamus visionē nocturnā et diurnā sicut habem° visionē matutinā et uespertinā. ¶ Solō dicim° q̄ dup᷑ est visio angelorꝫ. Una qua cognoscunt creaturas ſm naturas ꝑprias nō ꝓgredientes ulterius ex ipsis creaturis et de hac dictuz est in p̄cedētibus. Alia est qua cognoscunt creaturas referētes eas ulterius ad laudē creatoris. et hec dicit᷑ uespertina ꝑpter rōnes sapiētie creantis sicut vmbrosuz est uestigiū et imago: nō tm̄ dicamus hoc q̄ angeli indigeāt uestigio et imagine: sed lꝫ nō idigeant tm̄ cognoscunt ut dicit Aug°. et ad laudē referunt creatoris. Quidā etiam distinguūt tertiā visionē dicentes q̄ vident creaturas. nec in uerbo nec in essentijs reruz sed in sp̄ebus quas h̄nt apud se nō referendo illas ad res. sed hoc nō videt᷑ quia sp̄es est ad rem: et ideo nō videt᷑ nisi ad rem cōparata sicut nec idolum in oculo videt᷑ nisi inquātū per ip̄m videt᷑ visibile. visio aūt diuisa contra uespertinā est visio matutina. ¶ Dicimus ergo ad p̄mū q̄ visio matutina melior est et nobilior q̄z uespertina ut ꝓbāt prime due rōnes. ¶ Ad id qd̄ cōtra obijcitur dicēdū q̄ nō quelibet visio rei in se dicit᷑ visio uespertina: sed illa que cōsiderat uestigiuz et imaginē que sunt rōne sapiētie creantis vmbrose ut dictū est. Uel dicatur q̄ lux cause per quā cognoscit᷑ res duob° modis cōsiderat᷑. s. ut est mediū in demōstratione ꝓportionatū et immediata causa: et sic melius cognoscit᷑ q̄z in prima causa. Si aūt cōsiderat᷑ ꝯditio lucis illius absolute ꝓut est mediū tunc multo obscurior est causa creata q̄ icreata. ¶ Adhuc tm̄ melius pōt dici q̄ lꝫ quo ad nos uerius et meli° cog̃scat᷑ res in nā ꝓpa: tm̄ q̄ztū ad itellectū deiformē qui ꝓpri° angelorꝫ est ueri° et meli° cog̃scit᷑ in p̄a cā. res enim simplici° cog̃scibilis est in p̄a cā q̄z in cā nāli et huiusmodi cām tangit p̄hs in 2° methacc ubi dicit. Sicut noctuarum lumina ad lumē qd̄ est sup diem sic aīe nostri intellectus ad manifestissima nature. ¶ Ad ultimū dicēdū q̄ nulla est nocturna visio quia post cognitionez rei in se et ante cognitionē rei in uerbo nō est ignorantia que nox dici possit. Uisio aūt diuisa est plene lucis in qua videt᷑ deus sicut est que nulla uespera claudit᷑ sed in ipsa quiescit᷑ tanq̄z in sabbato in quo fecit eam qescere deus in seipso. Et hoc accipit᷑ ex uerbis Augustini sup genesim ad lr̄am 4° li° vbi dicit sic semp est dies in contēplatione imutabilis ueritatis: semp uespera in cognitione creature in seipsa: semp mane ex cōuersione in laudem creatoris: q: nō est ibi accessus lucis supioris sed inferioris cognitionis distinctione fit uespa nec mane taq̄z nocti ignorātie scientia matutina succedat ſm q̄ uesperā cognitionē etiam in g̃liam ꝯditoris attollat deniq̄z et dicēdū nocte nō noīata uespere ingt et mane et meridie morabo et annūciabo et exaudiet vocē meā fortasse per ip̄m vices quātū puto quid sine temporū vicibus ageretur in patria figurās cui eius peregrinatio suspirabat

d **Einde querit᷑** de uolūtate. Et querūtur duo. s. De uoluntate angeli. Et de actus eius. ¶ Articulus 16°.

a **A primum proce**ditur sic. Dicit Damascenus in 2° li° ca° xij° diuidit uoluntatē in ethesim et bulisim. Dicens q̄ thesis est appetitus rōnalis et vitalis ex solis depēdens nālibus. Bulisis aūt est appetitus cuiusdā rei rōnalis. Cum igit᷑ oīs uoluntas in rōne sit ut dicit Damascenus et p̄hus. Uidet᷑ q̄ angelus habeat utrāq̄z istarū uolūtatū. ¶ Sed contra Damascenus vult q̄ cōsiliū p̄cedat uoluntatē. et simil᷑ dicit p̄hus q̄ uoluntas est finis et cōsiliū eorꝫ que sunt ad finē: sed in quocūq̄z nō est p̄cedens in eodē nō est ꝯsequēs sicut in quo nō est sensus nō est ratio. ergo cum cōsiliū nō sit in angelo etiam in ipso nō est uoluntas. Qd̄ aūt nō sit in eis cōsiliū ꝓbat᷑ sic. Consiliū est de dubijs ut dicit Damascenus et p̄hus et angeli nō habēt dubiū ut patet ex predictis quia cognoscunt sine inquisitione. ergo angeli nō vident᷑ h̄ere uoluntatē. Si forte dicat᷑ q̄ h̄nt thesim hoc est nālem uoluntatē. Contra dicit Damascenus q̄ illa uolūtas illorꝫ est qui assunt et cōseruant et cōstituunt naturā: sed angeli natura non indigent talibus cum sint incorporales. ergo videt᷑ q̄ non h̄eant uoluntatē talem. ¶ Solō dicimus q̄ angeli h̄nt utrāq̄z uoluntatē. thelisis eniꝫ nālis uoluntas est ad ea que sunt nature: et talia vult angelus quia vult esse viuere et intelligere. Unde et dicit Damascenus q̄ ex naturalibus dependēt que nālia sunt obiecta et fines uoluntatis. Et sil᷑r etiam vult ea que determinant᷑ ex rōne q̄m sunt bona et nō tm̄ ex natura et illorꝫ est uoluntas que dicit bulisis. ¶ Ad primū dicendū q̄ lꝫ cōsilium nō sit in angelis inquātū est de dubijs est tm̄ in eis inquātuz est dispō uel ordiatio eorꝫ que sūt ad finē. ¶ Ad aliud dicendū q̄ lꝫ angelus nō indigeat aliquo ꝯseruante naturam ꝑpter corruptionē nature: tm̄ habet uoluntatē que dicit᷑ thelisis ad ea que assunt nature que sunt esse viuere et itelligere et huiusmodi sicut dictū est p̄us: et de h̄ijs uolūtatib° amplior erit disputatio i tractatu de aīa hoīs.

¶ De dilectione angeli. Articulus 17°.

s **Ecundo queritur** de actu uoluntatis et cum actus eius sit diligere. Querit᷑ utruz angelus ex solis nālibus possit diligere deum propter se et sup oīa. Et videt᷑ q̄ nō quia diligere deum propter se et sup oīa est actus charitatis et ubi est act° ibi est habitus. ergo ex solis nālibus eēt charitas qd̄ falsuz est. ¶ Item ad summū g̃re non ꝑtingit natura sed g̃ra nō pōt altius q̄z diligere deū ꝑpter se et sup oīa. ergo ad hoc nō ꝑtingit natura. ¶ Item actus dilectiōis est p̄fectior q̄z actus fidei. quia sicut se habet habitus ad habitū ita actus ad actuz: et habitus est maior sicut dicit apostolus scd̄a corinthiorꝫ 14°. maior horū est charitas. ergo et actus. Inde p̄cedat᷑ ulteri° angelus ex solis nālib° nō pōt credere in deum ꝑpter se et sup oia: ergo nec diligere. ¶ Contra potētior est uoluntas in uolendo q̄z ratio in cognoscēdo. Uoluntas enim impossibiliū est: rō aūt non. sed rō nālis cognoscit deū esse sup oia et ꝑpterse diligendū ergo uoluntas pōt eum sic diligere. Item virt° politica fortitudinis g̃ra boni cōtēnit periculū vite ut dicunt p̄hi. Cum igit᷑ angelus in nālibus suis melius sit dispositus q̄z homo exn̄s in virtute ꝯsuetudinali potest aliquid ipse in uolūtate p̄ponere sibi et ergo pōt ip̄e deū diligere plusq̄z se et ꝑpterse. Preterea dicit Tullius in de amicitia q̄ trip᷑ est amicitia. quedā enim fundat᷑ sup delectabile. et quedā sup utile. et quedā sup honestū. Illa aūt amicitia que fundat᷑ sup honestuz diligit ꝑpterse amicū et sup oia que sunt utilia et delectabilia. ergo multo magis videt᷑ q̄ angelus sic potuerit diligere deum. Item p̄hus in libro de amicitia p̄fecta est que bonorum amicitia et ſm virtutē similiū: sed nō est perfecta nisi dili

gat ꝓpter se ꝛ sup oīa.ergo multo magis sic potuit angelus diligere deū. ¶ Item in eodē mali qdē amici erūt ꝓpter delectationis questum ꝫm hoc simile exn̄s boni amici perse.ꝫm enim ꝙ boni hij quidē simpliciter amici.hij aūt ꝫm accn̄s ꝛ ex hoc seqnif idē.Item in topicis. Amici diligēdi sunt ꝛ si nihil nobis fieri debeat. ¶ Solutio dicendū ꝫm ṗdicta ꝙ uoluntas est dupˣ.s.dependens ex solis nālibus quā thelisim greci uocāt ꝛ huiusmodi quidā dicunt esse delectationē cōcupiscētie ꝛ illa quicqd diligit ꝓpter seipsam diligit ꝛ p̄re oībᵒ.ꝛ est alia uoluntas que sequif rōnem ꝛ cum ratio rōcinef de honestis ꝛ bonis perse:ꝛ rōcinef etiam de utilibus ꝛ delectabilibus pōt uoluntas sequēs ipm esse de oībus hijs Distiguemus tn̄ multiplr nāle.est enim nāle ṗmo mō dictū quātū ad p̄ns ptinet qd̄ dependet ex solis naturalibus hoc est nature adherētibus ꝛ ꝯstituētibus eā.Est iteruꝫ naturale ad qd̄ pōt natura opere suo ptingere ut ratio rōcinando ꝛ uoluntas diligēdo.est iteruꝫ nāle qd̄ per assuetudinē inducif sine grā gratum faciēte ꝛ sic dicif virtus politica nālis.Dicendū ergo ꝙ p̄imo modo sumpto nāli angelus nō potuit diligere deū ꝓpter se ꝛ super oīa:ꝛ talis adhuc locutio est dupˣ.s.ꝙ ꝓpter pōt notare cām efficientē ꝛ finaleꝫ simul:ꝛ sic adhuc nō pōt diligere deū ꝓpter se ꝛ sup oīa: q: tunc ratio efficit illaꝫ dilectionē ꝛ nō deus.Uel ꝓpter notare pōt causaꝫ finalem tn̄ ꝛ sic pōt diligere sed non erit dilectio charitatis. Et si obijciaf ꝙ ꝫm p̄imū modū diligit se ꝓpter se ꝛ super oīa ꝛ sic fruif se ꝛ sic peccat quia puersitas est ut dicit Augᵒ.frui nō fruēdis cuꝫ nō sit fruendū nisi incōmutabili bono.Dicenduꝫ ꝙ hoc non sequitur in rationali creatura.illa eniꝫ nō dicif frui re fruitione que peccatū est ꝓpter cōcupiscentiā nature nisi sit tāta ꝙ deducat rationē ab incōmutabili bono ꝛ hoc non facit in angelis. ¶ Ad p̄imū aūt dicendū ꝙ nō tota ratio actus charitatis est diligere deum ꝓpter se ꝛ sup oīa ex hijs que ad meritum ab ipso accepit.creatura enim nihil pōt facere gratuꝫ deo nisi ex hoc ꝙ meritū accipit ab ipso. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ summū gr̄e nō est diligere deū ꝓpter se ꝛ super oīa sed ꝫm ꝙ dictū est diligere ex hijs que ad meritū ab ipso accipiūt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in hominibus actus charitatis sequif actū fidei quātū ad naturaꝫ gn̄ationis actus ex actu.Simil'r in angelis actus charitatis sequif ex actu cognitiōis in uerbo.sed in neutro ex actu cognitiōis nālis sequif actus charitatis: sed sequif actus dilectiōis nālis 2° uel 3° modo sumpto naturali.Unde nō est simile de credere deo sup oīa ꝛ diligere deū super oīa.Sed bene cōcedif ꝙ sicut actus fidei est super naturaꝫ ꝛ actus charitatis ita:sed ille actus nō est intelligere deuꝫ propter se ꝛ super omnia nisi ꝫm distinctionem habitam. ¶ Articulus 18ᵒ.

d **Einde queritur** de hijs tribᵒ in cōmuni. Et quia de hijs p̄incipalius pertinet ad tractatum de aīa ꝓpter hoc hic querif tm̄. Utruꝫ in hijs tribus sint ad imaginē dei. Et videf ꝙ sic per ratiōes augustini positas in libro de trinitate.ista tria sunt vna subā ꝛ vna mens ꝛ vna vita ꝛ differūt a se inuicem relatione ꝛ ꝓprietate.itelligētia ꝫm actum est ex memoria.ꝛ uoluntas ꝫm actuꝫ ex intelligētia.ꝛ memoria sicut ex p̄re est filius ꝛ.spūs scūs ex p̄re ꝛ filio.Itē tota memoria est in tota intelligētia ꝛ ecōuerso:quia oīa memoria sua intelligūt angeli ꝛ memoranf oīa intelligibilia. Et simil'r hec duo tota sunt in tota uolūtate.ꝛ ecōuerso. q: quicqd memoranf ꝛ intelligūt uolunt ꝛ ecōuerso ergo videnf esse ad imaginē dei in ipsis.s.tribus videlꝫ itelligentia memoria ꝛ uoluntate. ¶ Sed cōtra nō legif in genesi ꝙ creatura aliqua sit facta ad imaginem dei nisi homo.Item lꝫ spūs per oīa similis sit patri: tn̄ ipse non dicif imago p̄is sicut filius:igif lꝫ angelica natura sit similis trinitati in aliquo pari rōne nō debet dici imago ipsius. ¶ Solutio ad hoc dicēdū ꝙ in imagine ꝫm Ricardum de sancto victore duo attendēda sunt.s.ꝯueniētia interioꝝ ꝛ exterioꝝ:ꝛ ideo lꝫ spūs scūs ꝯueniētiā habet cum p̄re in subalibus nō aūt ꝫm ꝯuenientiā in p̄oprietate p̄incipij qua ab ipso sit aliqua psona non dicif imago p̄is sed filius qui conuenit cum patre in utroqꝫ. ¶ Similiter dicimus de angelo qui est ad imaginem dei ꝫm interiora imaginis tn̄:ꝛ hoc est esse ad imaginē ꝫm quid.sed in exterioribus nō cōuenit.exteriora eniꝫ sunt duo.s.ꝙ homo est p̄incipiū eoꝝ que sunt secuꝫ in eadem natura:sicut deus est p̄incipiū omniū ꝛ hō constituif p̄elatus ꝛ natatilibᵒ ꝛ uolatilibus ꝛ gressibilibus que sunt secum in eadem habitatione quorū neutrum conuenit angelis.Et sit de hijs sermo in qōne de imagine.Et si inuenif ꝙ quidam sancti dicūt angeli sunt ad imaginē dei:hoc intelligif ꝫm qd.dicūt tn̄ quidā ꝙ angelus habet expressiorē similitudinē q̄ꝫ imago sit ꝛ p̄opter hoc nō dicif imago sed signaculū sicut in ezechiele dicif.Tu signaculū similitudinis in delitijs paradisi dei fuisti.Et hec est sentētia bt̄i Gregorij in quadā omelia. ¶ De tertio attributo angelice nature.

p **Ostea queritur** de tertio attributo ꝛ est potestas liberi arbitrij. Et querūtur duo an insit angelis liberū arbitrium.ꝛ ꝫm quem actum.

¶ Articulus 19ᵒ. An angelis insit liberū arbitrium.

a **D primum ꝓce**ditur sic.Dicif in 2° sn̄iarum distinctione 4ᵃ. ꝙ liberum arbitrium inest angelis libera inclinatione uoluntatis siue ad bonum siue ad malū facultas. ¶ Item Anselmus in de libero arbitrio dicit ꝙ liberū arbitriuꝫ inest deo ꝛ angelo ꝛ homini.Iteꝫ Remigius ꝙ oīs creatura rōnalis est arbitrio libera.Damascenus idem ꝛ Augᵒ.ergo liberū arbitriū inest angelis. ¶ Item nullū opus laudabile uel vitupabile est nisi sibi liberi arbitrij. sꝫ angeli opus est laudabile ꝛ vitupabile.ergo habet liberū arbitriū. ¶ Contra liberū arbitriū cognoscif ex inflectione ad bonū ꝛ malū. inflectio ad bonū ꝛ ad malū nō est in angelis quia tn̄ uolunt bonū uel tn̄ malū.ergo non est in eis liberū arbitriuꝫ. ¶ Si forte dicaf ꝙ inflectio illa inest eis per naturā:lꝫ per grām ꝛ maliciā sint cōfirmati. ¶ Contra dicit p̄hus ꝙ itellectus semp est rectᵒ. Cū igif in angelis nō sit nisi intellectus erit igitur semp rectus. ¶ Solutio dicendū ꝙ liberū arbitriū est in angelis sicut p̄ime auctoritates ꝓbant ꝛ ꝫm naturā potest inflecti ad oppositū:ꝫm dispōnem aūt adueniētē ꝯfirmaf ꝛ determinaf ad alterū sed ad neutruꝫ cogif. Et ꝑ hoc patet solutio ad p̄imū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ intellectus semp est rectus quātuꝫ ad rōnem ex qua mouet:quia mouet ex u'libus ꝛ hijs que sunt simpliciter ꝛ ubiqꝫ ꝛ nō ex particularibus que sunt hic ꝛ nūc in quibus est deceptio sed nō est necesse ꝙ electio sequaf intellectū:q: cōtingit hoc eligere qd̄ nō determinauit intellectᵒ si eligētia ōficiat ab imutabili bono. ¶ Arᵒ 20ᵒ

s **Ecundo querif** ꝫm quē actuꝫ insit angelis liberū arbitrium. Et videf ꝙ nō ꝫm illū qui est posse eligere bonū ꝛ posse eligere malū quia ꝫm hoc ꝛ bonus angelus posset facere male ꝛ malus bene qd̄ esset cōtra fidem ꝛ cōtra sanctos:cum etiaꝫ quidā actus sit liberi arbitrij potestas faciēdi qd̄ vult:videf ꝙ nec ꝫm illū insit qui etiam nō pōt facere nisi vnū nō videtur posse facere qd̄ vult:sed angelus non pōt facere nisi vnum ergo ꝛc. ¶ Si enim dicaf oppositū ꝙ possit facere plura tunc sequif id qd̄ p̄ius: q: illa plura nō erūt nisi bonū ꝛ malū:ꝛ bonū ꝛ melius: ꝛ malum ꝛ

peius. Preterea videt in angelis esse liberū arbitrium coactum: ignis enim nō dicit hēre libertatē in actu propter hoc ꝙ actio eius determinata est ad vnum semper ergo videt ꝙ similiter in angelis sit. ℭ Solutio dicendum est ꝙ si attēdamus naturā angelorū tunc est in eis liberū arbitriū ꝭm hunc actū qui est declinare ad bonū uel ad malū. Si ꝟo attēdamus dispōnes sequētes.s. cōfirmationē in bono. ⁊ cōfirmationē in malo tunc nō est in eis ꝭm actū illū: sed ꝭm illū qui est posse facere quod vult. ℭ Ad id qđ obijcit in ꝯtrariū primo dicendū est ꝙ aliud est posse ex natura ⁊ aliđ est posse ex habitu cōfirmato. posse enim ex natura est ad opposita: posse enī ex habitu cōfirmato est ad vnū ⁊ illa nō sunt contraria sed possunt esse simul in eodē. ℭ Ad aliud dicēdū ꝭm Anselmū in oibus in qbus est potestas faciēdi aliquid ⁊ uolūtas ptās depēdet ex uoluntate: qđ patet cū dicit possum ambulare possum loqui possuꝫ comedere: in oibus enim talibus intelligit si uolo. Sic dicimus in proposito cuꝫ dicimus liberū arbitriū est ptās faciendi qđ vult: ꝫ eniꝫ nō nisi vnū uelit illud tm̄ libere vult sine necessitate coactionis alicuius. Si aūt objciat ꝙ ꝭm phm ois potestas rōnalis sit ad opposita liberū arbitrium in angelis est potētia rōnalis igit est ad opposita. Dicendum ꝙ potētia rōnalis est ad opposita nō ꝓpter duo ꝫ ꝓpter oppositū. Unde ꝭm ꝙ potētia rōnalis est inquisitiua finis sui siue ille finis sit uerū siue sit bonū ponit potētia rōnalis cōsiderationē in oppositis per quā ꝯtingit uenire ad finē. sed qñ est in fine tūc iam nō ꝯsiderat opposita q: opposita non sunt finis. Simil'r est in ꝓgressu ad finē oiuꝫ finium. s. ad summū ⁊ ꝑmū uerū ⁊ ad summū ⁊ ad pmū bonū. Et ideo ꝯtingit ꝙ liberū arbitriū q̄diu est in ꝓgressu ad illud est ad utrūq; oppositoꝝ. qñ aūt est in fine tunc ꝯstat in illo nō ꝯsiderans bonū ⁊ melius q: ultra finē nō est melius. Simil'r nō cōsiderat bonuꝫ ⁊ malū: q: bonū ⁊ malū nō sunt fines sed bonū tm̄. Qđ aūt nō deflectit a fine hoc nō est coactionis sed bonitatis a fine ꝓcedentis ⁊ liberū arbitriū in ipm confirmātis. ℭ Ad ultimū dicēdū ꝙ ignis est ad vnū ex obligatione materie. forma enim ignis est forma materie ⁊ actio eius est ꝭm ꝯditiones materie. Sed liberū arbitrium nō est potētia exñs in materia. Et qđ est ad vnuꝫ in cōfirmatis hoc nō est ex obligatiōe materie ⁊ actiōe eius ꝭm ꝯditiones mãe. sed ex hoc qđ attingit finem ⁊ perfecte deflexū est ab ipso. Utruꝫ aūt liberū arbitrium sit vnius rationis in deo angelo ⁊ homine ⁊ in quo sit liberius inferi' in qōne de libero arbitrio determinabit.

Deinde queritur de qrto attributo qđ est discretio ꝑsonalis. Et querunt duo. s. quid discernat personas angeloruꝫ. Et utrum ꝑsone differant ab inuicē numero uel gñe uel specie. ℭ Articulus 21°.

Ad primum proceditur sic. Dicit Ricardus de sancto victore in lib° de trinitate ꝙ ꝑsone distinguunt tribus modis. s. origine tm̄. ⁊ ꝓprietate tm̄. ⁊ utroq;. Origie tm̄ sicut in deo. ꝓprietate tm̄ sicut in angelis. utroq; sicut in hoie. Sed videt ꝙ hoc sit falsuꝫ. quecūq; tm̄ sola ꝓprietate differūt illa sunt indifferētia ꝭm sbam. ergo si angeli distinguuntur sola ꝓprietate ipsoꝝ suba erit vna qđ falsum est qđ probatur per hoc ꝙ ꝓprietas est de gñe accñtium ut dicit Boe°. Preterea videt ꝙ distinguunt origine: q: dicit in libro ducis neutroꝝ ꝙ in sepatis a materia non est numerus nisi per cām ⁊ causatū tm̄. sed angeli sunt sepati a materia ergo si differunt numero hoc erit ꝭm rōnem cause ⁊ causati. ꝫ ratio cause ⁊ causati est ratio originis ergo distinguunt origine. ℭ Preterea dicit Boetius in libro de duabus naturis in vna ꝑsona christi. ꝙ ꝑsona est rōnalis nature indiuidua suba. indiuiduū aūt est (sicut dicit Porphirius) collectione accñtiū que non pñt in alio inueniri: ⁊ hec sunt patria parētella locus ⁊ huiusmodi que nō cōueniūt angelis. ergo videt ꝙ nō sunt indiuidue sube: ⁊ per ꝯñs nō erunt ꝑsone. ℭ Cōtra persona est ypostasis rōnalis nature perse vna. quilibet angeloruꝫ est ypostasis rōnalis nature perse vna ergo est ꝑsona ergo ꝯuenit eis discretio ꝑsonalis. ℭ Solo dicim⁹ ꝙ accidit angelis discretio ꝑsonalis ⁊ est vnū attributorum ⁊ bene ꝓcedimus ꝙ discernunt ꝓprietatibus ꝑsone angelice. Et ad hoc intelligēdū notādū ꝙ quoddā facit ꝑsonā: ⁊ aliquid ostēdit eam esse discretā. hoc autē facit ꝑsonā qđ facit perse vnā eam. nihil aūt facit eā per se vnā nisi particulatio forme sup hanc materiam. Cum igit in angelis sit esse ⁊ qđ est: esse distinctū sup qđ est facit angelū perse vnum esse in angelica natura: ⁊ sic facit eā esse perse vnā. indiuiduātia aūt oñdunt ꝑsonā distinctam esse ⁊ in mālibus quidē māliter sunt indiuiduantia in intellectualibus spūaliter. ℭ Et si queratur que sunt illa in angelis. Dicat ꝙ a tribus sumunt. s. a distinctione opationū officioꝝ ⁊ premioꝝ. hec enim in angelis sunt distincta ⁊ qđ inuenit in vno nō inuenitur in alio ⁊ hec uocat ꝓprietates. ℭ Dicendū igit ad primū ꝙ qñ dicit ꝙ sola ꝓprietate distinguunt ꝑsone in angelis intelligit de discretione qua cognoscit ꝑsona ⁊ non de illa qua cōstituit. Nos enim sbas angelicas cognoscimus esse distinctas per discretionē operū officiorū ⁊ premioꝝ. ℭ Ad aliud dicendū ꝙ in libro ducis neutroruꝫ cap° de vno deo sepata dicunt oino simplicia ⁊ nō simplicia nō distinguunt ꝓprietatibus absolutis: quia ꝓprietas que absoluta est in vno est ⁊ in altero. Sꝫ ꝭm hūc numerū ⁊ discretionē nō causat nisi a relatiōe cause ⁊ causati ⁊ principij ⁊ principiati taliter simplicia non sunt angeli ut patet ex ꝑdictis in ꝑmo attributo. ℭ Ad tertiū dicendū ꝙ indiuiduātia nō sunt māliter in angelis sed spūal'r sicut dixim⁹ supius. ℭ Articulus 22°.

Secundo queritur ꝭm quē modū differūt ab inuicē ꝑsone angelice. Et videt ꝙ numero solo differūt. Quecūq; enim plura recipiunt ꝑdicationē alicuius eiusdē rōnis nō distincti ꝑm differētias sbales illa sub illo solo numero differūt. sed ꝑsone angelice sic sunt ergo solo numero differūt. Probatio medie est ꝙ intellectualis natura nō inuenitur distingui per differētias nisi per creatū ⁊ increatū ⁊ corporeum ⁊ incorporeū ⁊ angelica natura est creata icorporea ꝑdicata de oibus angelis igitur videt ꝙ multitudo angeloꝝ sub ipsa nō differt nisi numero. Hoc idem habet per hoc ꝙ sancti dicunt ꝙ tm̄ est triplex natura itellectualis. ℭ Si aūt differūt angeli specie inter se tunc esset quatrup'x natura intellectualis ⁊ quatruplex ⁊ sub alio numero. ℭ CONTRA dic phs ꝙ ea que differunt solo numero differūt sola materia: sed angeli non hñt mām. ergo nō differūt numero tm̄ sed specie ⁊ genere. ℭ Item quecūq; differūt solo numero differunt per diuisionē materie ⁊ exeūt ab vno sicut hoies ab homine equi ab equo ⁊ sic de alijs. sed in angelis non est sic. ergo nō differūt numero solo. Probatio prime dicit phus in 3° phi°ꝝ ꝙ discretū causat a diuisione ꝯtinui: ergo videt similitudo discreta est in natura angelica ul' vni⁹ nature ꝙ illa fit per diuisionē ab aliq vno i nā illa. ℭ Itē multiplicatio iduiduoꝝ in nā vna est per actuꝫ vnū illi nature ꝯuenietē sicut est multitudo hoiuꝫ per gñationē humanā. Et silr multiplicatio equoꝝ. Et silr multiplicatio ignis. ergo videt si angeloꝝ est multiplicatio in vna natura est per actum vnū ⁊ per aliquē actum illi nature cōuenientē: sed ille nō est creatio q: nō actus est angeli sed dei. Preterea si ꝓpter creationē essent eiusdē nature tunc oino essent vnius nature qđ falsum est. Cū igit

per vnum actum non multiplicentur ex vno nō essent vni° nature in specie. ¶ Juxta hoc querit qd causet multitudinē angelorum: nō enim causat a diuisione alicuius cōtinui sicut est in alijs: nec etiam causatur a nihilo. Si dicat q a deo creāte. hoc nō videt quia vnum inquantum vnū nō est causa multorum. Preterea si ↄcedat q vnū sit causa multorum cum non causat multa uane ergo oportet q aliqd sit ex parte nature qd exigit multitudinē illam: sed duo sunt tm̄ in natura ꝑpter que est multitudo eorum que sunt in natura eadē. s. corruptio ↄ potētia materie. corruptio q: forma nālis non poterit saluari in vno semp ↄ ꝑpter hoc multiplicat se in simili in quo per successionē saluet. Potentia aūt materie q: sicut dicit phus materia desiderat formā: sicut femina masculum ↄ turpe bonū: ↄ non tm̄ desiderat formā vnā q: aliter habita illa quiesceret a trāsmutatione ↄ potētia non est pfectibilis ꝑm oēs partes suas ab vna forma numero: ↄ ideo desiderat multas ꝑpter diuersas sui partes. Neutrū aūt horum est in angelica natura ergo videt q ibi nō sit multiplicatio solo numero. ¶ Solo sine piudicio dicim° cum ultimis rōnibus q angeli nō differūt solo numero sed etiam quilibet ab alio differt forma ↄ specie: sunt tm̄ sub eadē natura generis. Dicimus ergo ad primū q nō idem pdicat de angelis nisi pdicatū generis. specifice autē dr̄e quibus contrahit genus illud sunt occulte nobis. ¶ Ad aliud dicendū q qū diuidit natura intellectualis per tria nō est diuisio generis in species: quia natura diuina nō est in eodē genere cum angelica ↄ humana: ↄ angelica nō est in eodē genere cū humana. sed est diuisio eius qd per prius ↄ posterius attribuit illis tribus. natura enim diuina intellectualis est primo ↄ p seipam: ↄ angelica natura ↄ humana dicunt intellectuales per anologiā siue ꝑportionem ad ipsam. ¶ Ad hoc aūt qd querit quid sit causa multitudinis al's multiplicitatis. dicimus q deus creans. Et si obijciat q vnum ut vnum nō est causa multitudinis. Dicendū q hoc uerum est: sed deus creās lz vnū ut vnū sit in suba ↄ in se: tamē quodāmodo est ut multa in ideis ↄ rōnibus creatorum. q: sicut dicit Aug° in libro. lxxxiij^m qōnū. alia rōne creat hoiem ↄ asinū ↄ sic de alijs. Sic ergo deus potest esse causa multorum per creationē. Siquis tamē uellet sustinē q differrēt solo numero diceret q causa multiplicationis uel multitudinis numeri eorum est multitudo officiorum ↄ operationū ꝑm quē aūt modū differāt aie rōnales inferius disputabit in qōne de aia hois. ¶ Si autē queraf quot numero sint āgeli. soluēdū est per auctoritatē Dionysij in celesti hierarchia cap°. xiiij° ubi sic dic. Elogorum de angelis traditio millies millia eē ait ↄ decē millia decies millies ꝑm nos sbtilissimos numerorum in seipsam reuoluēs ↄ multiplicās ↄ per hos apte significās innumerabiles celestiū eēntiarū ordinationes. multe enim sunt beate militie sup mūdaliū intellectuū infirmam ↄ coartatam superantes materialium ꝑm nos cōmensurationem. ¶ Articulus 23°.

a **Deinde queritur** de hijs attributis in cōmuni. Et querit de quodā vbo qd dicit in sentētijs. ubi dicit q prima ↄsideratio debet eē de suba. secūda de forma. tertia de ptāte. Cum enim ibidem dicat q psona ptinet ad subam ↄ ad subam ptinet etiam nature subtilitas videt q hec duo sunt vnū attributum. ¶ Preterea illud intellectū qd appellauit per rōnem insitā nāliter memoriā intelligentiā ↄ uoluntatem: hoc postea appellat magister sapientiā rōnalem ↄ intellectū deinde formā ↄ querit ratio horum nominum. ¶ Item querit de hoc quomō memoria intelligentia uoluntas sit sapiētia rationalis. Preterea cum pspicacitas intelligentie sit potestas quedā quomō solū liberum arbitriū dicit ptās. Item querit penes quid sumuntur ista attributa. ¶ Solo dicendū ad primū q aliter ↄ aliter ad subam reducit natura simpx ↄ persona. Persona enim est suba prima que est suppositum nature angelice natura aūt simplex siue essentia cōuenit ei ꝑm esse ipsi° nature siue essentie. ¶ Ad aliud dicendū q memoria intelligētia ↄ uoluntas dicunt sapiētia rōnalis: q: sapiētia rōnalis pficit in illis ꝑm q dicit a sape ↄ sapore. ad sapere enim exigit memoria ↄ intelligētia. ad saporē aūt uoluntas: hec eadem dicunt forma q: maxime ꝑm sapiētiam in uerbo formant angeli ad sapientiā formantē ut dicit Aug°. ¶ Ad aliud dicendū q ptās maxime sancta ↄ pfecta est ptās libera. ↄ ideo anthonomastice ptās attribuit libero arbitrio. ¶ Ad ultimū dicendū q natura angelica dupl'r pōt cōsiderari. s. in principijs esse ↄ proximis ↄsequētibus illa. Si pmo mō cōsideraf tunc aut cōsiderabit ex parte qd est aut ex parte esse siue quo est. Et si pmo mō tunc attributū pncipiatū ex illo est discretio psonalis. Si scdo mō tunc ab illo principiat attributum qd dicit essentia simplex siue simplicitas eēntie. Et q: illa duo attributa causant a principijs esse ideo dicit magr in sentētijs q utrūq: istorum ptineat ad substātiā Si aūt fiat cōsideratio ex parte primorum ↄsequētiū esse: tūc in illis ordinat natura angeli aut ad uerū aut ad bonum. Si aūt ad uerum est pspicacitas intelligentie. Si aūt ad bonum tunc est liberi arbitrij potestas.

¶ De angelo in comparatione ad animam.

c **Onsequenter** trāseūdū est ad qōnes que sūt de angelo in cōparatiōe ad aiam. Et p° querit de ↄueniētia angeli ad aiam rōnalem. Et cōsequēter de differentia eius ab eadem.

¶ De conuenientia angeli ↄ anime. Articulus 24°.

c **Irca primum pro**ceditur sic. Dicit beatus Dionysius in de diuinis noibus cap° 2°. diuine mētes sūt sup reliqua exñtia ↄ viuūt sup reliqua viuētia ↄ intelligūt ↄ cognoscūt sup sensum ↄ rōnem ↄ plusq: oia exñtia pulchrū ↄ bonū desiderāt. Ex hoc accipitur q in angelo est esse ↄ viuere ↄ sensibiliū habere cognitionē itelligibiliū: ↄ ita videt q in hijs cōueniāt ad aiam rōnalem. ¶ Si forte aliquis diceret q aia habet cognitionē sensibiliū per sensus ↄ angelus nō habet sensus. Hoc nō videt facere impedimētum q: aia post mortē adhuc hēbit cognitionē sensibiliū. Unde hoc videt esse per accñs q in corpore accipit cognitionem sensibiliū per sensus. Si dicat q vita aie est actus uegetabilis ↄ distribuit per nutritiuā augmētatiuam ↄ gñatiuā sic aūt nō est in angelis. Hoc iterū nō videt impedire eo q hec oia vident accidere aie inquātū est in corpore. Et ideo reprehendit dominus saduceos querētes de muliere septē virorum cuius in resurrectione futura esset uxor. Et dixit eis q errarent nescientes scripturas neq: virtutē dei: q: in resurrectione neq: nubēt neq: nubent sed erunt sicut angeli. Preterea dñs post resurrectionem ut ꝑbaret ueritatē vite comedit cum discipulis oñdens in hoc ꝑm Aug^m q habuit ptātem comestiuā: nō tm̄ hñs indigentiā comestionis. ergo videt q habere vitā ꝑm ptātem ↄ hēre eam ꝑm aliquos actus indigētie nō faciāt dr̄iam nisi per accñs: ↄ ita relinquit conuenientia angeli ↄ aie in illis. Preterea dicit Boetius q quicqd pōt potētia inferior pōt ↄ supior: ↄ ita videtur q oīs ptās que est in aia sit etiam in angelo. Itē Dionysi° in libro de diuinis noibus cap° 5°. facit obiectionē. q: si nō hērent angeli nisi intellectū tunc alia que hñt esse viuere sentire ↄ rōcinari viderent eē ꝑpinquiora deo q: angeli: q: plures bonitates pulchri ↄ boni in se colligerent. Et dicit q iste sermo bene se haberet si supiora nō hērent bonitates inferiorum. Sed quia supiora habēt ea

que sunt inferioꝝ potenter ⁊ emineter ideo supiora magis appropinquāt deo. Preterea dicit phus ꝙ uegetatiuum est in sensitiuo sicut trigonuꝫ in tetragono. ergo similiter sensibile erit in rōnali ⁊ rōnale in intellectuali. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ non est dr̄ia in rōnali sensibili ⁊ uegetabili sed in virtutibus motiuis: in angelo aūt nō est sinderesis eo ꝙ sinderesis est data homini existēti in via ad beatitudinem ut remurmuret malo ⁊ moueat ad bonuꝫ: angelus aūt nō est in via ⁊ ideo nō indiget illo. Si inq̄ꝫ sic dicat̄ hoc nō videt̄ in angelis enim quoddā est nāle indicatoriū boni ⁊ mali ⁊ appetitus boni ⁊ displicētia mali. aliter enim in demonibus non esset uermis cōscientie: ⁊ ita videt̄ ꝙ in illa virtute que est sinderesis nō differāt. Si dicat̄ ꝙ differāt in rōne practica que diuidit̄ per virū ⁊ mulierē. ut in 12° de trinitate ꝑm Augᵐ q. s. in angelo nō fit ratio que sit vir ⁊ mulier. ¶ Contra dicit Aug° sup pᵃ corinth. cap° x° sup illud vir nō debet uelare caput suū. vir est par rōnis eminēs que se in id qd̄ eternū est extēdit ɔtēplando ueritatē. mulier autē est pars inferior que se extēdit ad actionē tēporaliū. Cū igit̄ in angelo sit visio matutina ⁊ uespertina (ut supra habituꝫ est). Et simil'r sit in eis virtus assistrix ⁊ virtus ministratrix videt̄ ꝙ hēant cōuersionē ad tēporalia ⁊ eterna illa ɔtēplando ⁊ ista agendo ⁊ disponēdo. ¶ Solo dicendū ꝙ aīa ⁊ angelus nō hēant ɔuenientiā propinquā tanq̄ꝫ ea que sunt eiusdeꝫ generis sed remotā: vita enim in angelis ⁊ in aīabus nō est eiusdē rōnis. Similiter etiam cetere ptātes ⁊ hoc patet quia cū potētie differāt per actus in alijs actibus sunt ptātes in angelis ⁊ in aīabus qd̄ patet in singulis ptātib⁹. in uegetādo eniꝫ aīe semp est ⁊ erit ptās ad nutrire ⁊ augere ⁊ generare: ⁊ hec ptās proportionata est organo corporali: ⁊ lꝫ qñqꝫ nō sit in corpore sicut post mortem: nihilominus tñ maneret ꝓportio illarū potestatū ad corpus. in vita aūt angeli nihil est taliū: q: nō est in eo uegetatiuū sed viuere tñ. ¶ Simil'r in ptāte sensitiua aīa habet ꝓportionē ad organa ꝑm partes sensitiuas. Unde ꝑm vnā parteꝫ accipit sensibile qd̄ nō accipit ꝑm aliā. sed in angelo vna potestas accipit oīa sensibilia: ⁊ hec etiā ptās nō est proportionata alicui organo. Qual'r aūt accipiat sēsibilia supra determinatuꝫ est. Simil'r aīa rōnalis accipit rōnabilia discernēdo ⁊ ɔferēdo vnū cuꝫ alio ⁊ ptās rōnis sue ꝑm virtutē ꝓportionata est ad talem actum. angelus aūt talia accipit simpʳ ⁊ ex hijs que habet apud se. Et sic patet ꝙ nō est oīmoda ɔueniētia in ptātib⁹ illis angeli ⁊ aīe. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̄ de virtutibus appetitiuis dicēdum ꝙ sinderesis bene est in angelis sed nō est eiusdē oīno rōnis cum illa que est in aīa: sinderesis eni aīe est de ul'ibus viribus determinabilibus per studiū ⁊ inq̄sitionē ⁊ expīmēta casuū ad hoc opus ⁊ illud. In angelis aūt sinderesis est ⁊ ul'e ⁊ particulare simul ⁊ ꝑm similitudinē vnā. utriusqꝫ enim. s. ul'is ⁊ particularis noticiam habet ex hijs formis quas habet apud se: ut supra determinatū est. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̄ de viro ⁊ muliere dicendū ꝙ nō est in angelis: nō enim quecūqꝫ cōuersio in eterna dicit̄ vir ab Augustino: sed illa tñ que fit propter regimen mulieris ne decipiat̄ a serpente. Simil'r nō quecūqꝫ cōuersio in inferiora agēda uel disponēda dicit̄ mulier: sed illa tñ que ꝑsuasibilis est a motu sensibili uel sensuali qui dicit̄ serpens. Patet aūt ꝙ ꝑm istas rationes conuersio in eterna temporalia non est in angelis. ¶ Articulus 25°.

s **Ecundo querit̄** de differētia aīe rōnalis ⁊ angeli. Videt̄ autē ꝙ nulla sit penes esse utriusqꝫ. Si eniꝫ est dr̄ia illa erit penes aliquā causarū: aut ergo penes efficiētē: aut formā: aut materiā: aut finē. Si penes efficientē: aut penes ipm̄: aut penes actum eius. Et videt̄ ꝙ neutro mō q: efficiens utriusqꝫ est deus ⁊ per actum creationis. Si aūt penes formam hoc nō videt̄ esse enim utriusqꝫ est intellectuale. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ aīa est actus corporis ⁊ vnibilis corpori: angelus aūt nō. hoc nō videt̄. nos eniꝫ hic loqmur de aīa intellectuali ⁊ phus dicit de intellectu qd̄ nullius corporis est actus. ¶ Item Anaxagoras ponit intellectū solum non ꝑmixtū sed sepatū ⁊ purū. ¶ Item oīs forma que est in materia per opationē nature ex ipsa educitur Sed de intellectu ⁊ aīa intellectuali apte ꝓnunciat phs in 16° de aīalibus. ꝙ est ingrediēs ab extrinseco nō eductus ex materia per opationē nature. ergo in hoc nō differt aīa rōnalis ab angelo. ¶ Si dicat̄ ꝙ in materia differūt hoc nihil est cum ⁊ aīa ⁊ angelus creent̄ ex nihilo. Si dicat̄ ꝙ differūt in fine hoc nō pōt esse nisi duobus modis. s. ꝙ aīa sit ad finē vnū ⁊ angelus ad finē aliū: uel ꝙ angelus ꝑm modū vnum cōsequat̄ fineꝫ aliquē ⁊ aīa ɔsequat̄ eundē ꝑm alium. Utrūqꝫ autē falsum est q: aīa ⁊ angelus sunt ad vnum finē. s. ad fruitionem bonitatis eterne. Simil'r ꝑm eundē modū ɔsequunt̄ finem illuꝫ q: aīe assumunt̄ ꝑm ordines angeloꝝ. quedā enim sunt in iferioribus ordinib⁹. quedā in supioribus. quedam aūt in medijs cuꝫ angelis bonis. ¶ Ex hijs arguit̄ sic. Quecūqꝫ penes nullā causarū hñt dr̄iam ipa sunt eadē specie ul' numero aīa rōnalis ⁊ angelus sic se hñt. igitur sunt eadē specie uel numero. ¶ Solutio dicēdū ꝙ penes oēs causas differūt rōnalis aīa ⁊ angelus ꝟba enim efficiētis est vna sicut ⁊ ad oīa creata: sed tñ angelum ⁊ aīam nō creauit eadē rōne ideali. Unde sicut differunt archa ⁊ scamnū in cōparatiōe ad artē mechanicā eo ꝙ ipse mechanicus alia rōne facit archā ⁊ alia scamnū sic differūt aīa ⁊ angelus in cōparatione ad rōnes ideales que sunt in mēte creantis. Sil'r lꝫ aīa rōnalis nō sit educta de materia opatione nature tñ natura in materia aliquid opat̄ ad ipsam. Et pterea ꝟbalis dr̄ia aīe est ꝙ ipsa est vnibilis corpori nō ut forma tñ hñs esse in materia: sed ut forma ⁊ ꝟba mouēs ⁊ regens corpus ut nauta nauē. Nec ideo dr̄ intellect⁹ purus ⁊ imixt⁹ q: nō hēat vnionē cū corpe: sed potius ideo q: i actu ꝓprio qui est itelligere non est obligatus alicui organo corporali. Et ꝙ ita sit. s. ꝙ aīa dependētiā vnibilitatis habeat ad corpus patet ex hoc ꝙ etiam creator nō creat eam nisi in corpore. Et ideo condēnata est heresis eoꝝ qui dicebāt ꝙ aīe create sunt extra corpora ⁊ postea imisse corporibus q: deus infundēdo creat ⁊ creādo infundit eas. ¶ Penes potentiā etiā mālem dr̄ia est q: alterius rōnis est possibilis intellectus in aīa ⁊ in angelo ut patet ex predictis. ¶ In fine etiam est dr̄ia nō in fine ultimo q: penes finem ultimū non distinguunt̄ res sed in modo promerēdi finem per sciētias ⁊ virtutes.

¶ De statibus angeloꝝ. Qō sexta.

c **Onsequenter** querēdū est de statibus angelorū. Et queruntur duo. s. de statu ante ɔfirmationē. ⁊ de statu in ɔfirmatione. Circa pᵐ querunt̄ tria Primo. s. Utrum in gratia creatus sit uel nō. Secundo si in gratia creatus est quis fuerit actus illius gratie in ipo. Tercio de modo ɔfirmatiōis eoꝝ. ¶ Artic° pᵐˢ.

a **D primum proce**ditur sic. dicit Aug° primo libro sup genesim ad litteraꝫ sup illud. In ꝑncipio fecit deus celum ⁊ terrā. exordiuꝫ creature insinuat̄ adhuc in infirmitate impfectionis: fit aūt filij cōmemoratio qd̄ est uerbū eo ꝙ scriptum est dixit deus ut per id ꝙ ꝑncipiū est insinuet̄ exordiuꝫ creature existētis ab illo adhuc impfecto. Per illud aūt quod uerbū est insinuat ꝑfectionē creature reuocate ad eū ut formaret̄ inherēdo creatori. Ex hoc accipitur ꝙ angeli imperfecti ꝑmo creati sunt ⁊ sine grā. ¶ Item ibidem

Creatura q̄uis spūalis ꝛ intellectualis ꝛ rōnalis sit que videt̄ illi uerbo esse ꝓpinquior: potest habere informē vitam: q2 non sicut hoc est ei esse qđ viuere: ita nec hoc est ei viuere ꝙ sapienter ꝛ beate viuere. Per hoc etiam innuit̄ ꝙ ꝑus angeli habebāt vitam ꝛ postea sapiēter ac beate vixerunt: ꝛ sic ꝑmo creati sunt sine grā ꝛ postea eam habuerūt. ¶ Item ibidem a quo existit creatura spiritualis ubicūq3 ut viuat ad illum cōuertit̄ ut sapienter ac beate viuat. ¶ Item ostendit̄ per rōnem liberi arbitrij q2 ꝓcedit ad beatitudinē ꝑus ꝯm statum vie q̄3 ꝯm statum patrie: sed ꝯm statum vie est indeterminatum igit̄ in angelis non ꝯfirmantis quādo erāt adhuc in via ad cōfirmationem ꝑmo fuit indeterminatum ergo fuit eq̄liter flexibile in utrāq3 partem: sed nō esset equaliter flexibile q2 grā determinat ad alteram partem: ergo angeli creati fuerūt sine grā. Item eodem ordine quo se habet grā ad glīam habet se natura ad grām: sed gratia ꝛ gloria non sunt simul igit̄ natura ꝛ gratia nō sunt simul ꝛ ita creati sunt sine grā. ¶ Preterea illa que dant̄ cū natura dant̄ equaliter cum non sit ratio quare magis detur vni q̄3 alteri. sed gratia in angelis nō est equalis igitur nō est eis concreata. Item ad acceptionem grē exigitur ad minus consensus in illam: ergo oportet ꝙ consentiens sit ante grām. ¶ Item in naturis informitas est ante formam igit̄ videt̄ ꝙ in spūalibus similiter sit. Preterea prius est res in se q̄3 e cōuersio eius ad finem sed sine grā esse angelum est esse in se cum grā autē est esse ad finem ergo prius fuit sine gratia q̄3 cum gratia. ¶ Contra Anselmus in libro de casu diaboli dicit sic. illi angeli qui maluerūt illud plus quod nondum deus illis dare uolebat q̄3 stare in iusticia in qua facti erāt eadem iusticia iudicare ꝛ illud ꝓpter quod illam contēpserunt nequaq̄3 obtinuerūt: ꝛ qđ tenebant bonum amiserunt. Ex hoc accipitur ꝙ facti sunt in iusticia. Item in libro cur deus homo in ꝑncipio secūdi. Ad hoc itaq3 factam esse rōnalem creaturam certū est ut super omnia summū bonum eligeret ꝛ amaret non ꝓpter aliud sed ꝓpter seipsum. si enim ꝓpter aliud non ipsum sed aliud amaret ad hoc nisi iusta facere nequit. ut igit̄ frustra nō sit rōnalis simul ad hoc iusta ꝛ rōnalis facta est. ¶ Idē ibidem q̄3diu eligēdo ꝛ amando summum bonum iusta faciet ad hoc ꝙ facta est misera erit q2 indigens erit contra uolūtatem non habendo qđ desiderat qđ nimis absurdum est. Quapropter rationalis natura iusta facta est ut summo bono fruendo beata esset. i. deo. ¶ Item Aug⁹ in 12° confessionum. Beata creatura que nō nouit aliud cū nō esset ipsa aliquid nisi de dono tuo qđ superfert̄ super omne mutabile que mox ut facta est attolletur sine interuallo temporis in ea uocatione qua dixisti fiat lux ꝛ fieret lux. in nobis enim distinguitur tempus q2 tenebre fuimus ꝛ lux efficimur in illa non (ut dictum est) quid esset nisi illuminaret̄: ꝛ ita dictū est quasi ꝑus fuerit fluxa ꝛ tenebrosa (ut apparet) causa qua factum est ut aliter esset. i. ad lumen indeficiens conuersa lux esset qui potest intelligat qui nō potest a te petat. Ex hoc accipiuntur duo scilicet ꝙ sine interuallo temporis angeli ab initio habuerunt gratiam ꝛ ꝙ dicuntur prius celum ꝛ postea lux. i. informes ꝛ formati non ꝓpter distātiam temporis sed ut cognoscatur ꝙ formationis eorum causa est deus. Item in 12° confessionum doctor famuli tui cum te cōmemorat in principio fecisse celum ꝛ terram tacet de temporibus similiter de diebus. Nimirum enim celum celi qđ in principio fecisti aliqua creatura est intellectualis que q̄3q̄3 nequaq̄3 tibi trinitati coeterna particeps tamen eternitatis tue ualde mutabilitatem suam pre dulcedine felicissime cōtemplationis tue cohibet ꝛ sine ullo lapsu ex quo facta est inherendo tibi excedit omnem uolubilem vicissitudinem temporum. Ex hoc habetur ꝙ angeli ex quo facti sunt inheret deo per ꝯtēplationem. ¶ Item Aug⁹ sup genesim ad lr̄am nō supioris lucis abscessus sed iferioris creature cognitio facit uespā ergo videt̄ ꝙ simul sit cognitio creature in se ꝛ cognitio eius in uerbo. Cū igit̄ vna sit informitas ꝛ altera forma simul sunt iformitas ꝛ forma. qđ etiā ꝓbat Aug⁹ multis rōnibus in 4° sup genesim. ꝛ post multā disputationē dicit hec uerba. semp est dies in ꝯtēplatiōe icōmutabilis ueritatis: semp uespa a cognitione creature in seipa: semp mane ex assurrectione ex hac cognitione in laudē creatoris. ¶ Itē Aug⁹ in li° de ciuitate dei. deus creauit angelos cū uolūtate bona ꝛ casto amore simul in eis ꝯdēs nām ꝛ largiēs grām. Per rōnē ostēdit̄ idē nihil enim mediū est iter bonū ꝛ malū circa creaturā rōnalē indifferēs enim qđ posset eē mediū pro uano ꝯdēnat̄ ad nō ociosum enim uanū. Ociosum aūt est ut dicit Grego⁹. qđ caret rōne iuste necessitatis aut pie utilitatis: ḡ oportet ꝙ creatura rōnalis creata sit in bono uł in malo: sed nō in malo ḡ in bono. ¶ Itē que eēt rō ꝙ nō apponeret̄ eis grā in aliquo tpe qn̄ obstaculū nō eēt. ¶ Itē dicit btūs Dio⁹ ꝙ diuina bonitas expādit se per oēs itellectuales vult⁹ ꝯ3 vniuscuiusq3 analogiā. igit̄ cū angeli a ꝑn° creationis sue possibiles fuissent ad grām a ꝑncipio ifudit eis deus grām. ¶ Itē ab oib⁹ sctis supponit̄ hoc ꝙ hō creat⁹ sit in grā ꝛ nō ē magis rō de hoie q̄3 de angelo. ḡ ꝛ angeli creati sūt in grā. ¶ Solo in qōne ista snīe modernoꝝ diuersificant̄ a se inuicē. Quidā enī dicūt ꝙ in solis nālib⁹ creati sūt angeli. Alij ꝟo dicūt ꝙ in grā gratis data creati sunt ꝛ nō in grā gratū faciēte. Alij aūt ꝙ in grā gratū faciēte creati sūt. Et istis vident̄ ꝯsentire oia originalia sctōrū siqs bn̄ ea inspexerit Vn̄ auctoritates iducte ad oppom sic pn̄t solui. ꝙ cū Aug⁹ dicit ꝑmo informē ꝛ post formatam esse nām angelicam nō dicit hoc ꝓpter distinctionem tpis sed ꝓpter distinctionē nature ꝛ rōnis ut scilicet itelligat̄ ꝙ aliud est viuere illius nature in se: ꝛ aliud beate ꝛ bene viuere in contemplatione creatoris ꝛ sic seipsum videt̄ glosare in 4° super genesim. ubi dicit ꝙ distinctio dierum enumerata per moysen non est ꝯm distinctionē temporis sed ꝯm distinctionē rerū ꝛ rōnis. Et ex hoc patet solo ad oēs auctoritates Augustini iductas. ¶ Ad ꝑm qđ obijcit̄ ꝑ rōnē dicēdū ꝙ diuine bonitatis est nō derelinquē liberū arbitriū in se sed statim apponere grā ut ordinet̄ ad finē eo ꝙ ipm ꝑncipalr̄ sit ad finē bonū: pōt tn̄ deflecti ab illo ex defectu ꝓprie uolūtatis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō est necesse ꝙ sicut an̄cedit grā glīam ꝯfirmatā ita an̄cedat natura grā q2 glīa nō dat̄ nisi merēti s3 grā dat̄ oi ei ubi nō iuenit̄ obstaculū: ꝛ hoc est ideo q2 grā nullo merito ꝑcedēte dat̄. aliter eni grā nō eēt grā ut dic̄ apl̄s. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hec est falsa: grā semp exigit ꝯsēsum actualē ꝑcedētē q2 aliter puulis nō daret̄ grā s3 sufficit ei nō iuenire obiectio per dissensū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in naturis materia est an̄ formā q2 idiget trāsmutatione per alterationes que iducūt formā: sed in creatura spūali nō fit huiusmodi alteratio per merita ꝑcedētia ut inducat̄ grā. nō enim dat̄ grā nisi ex mera bonitate ꝛ a liberalitate dei. ¶ Ad ultm dicēdū ꝙ ex hoc nō ꝓbat̄ ꝙ natura nō ꝑcedit grām tpe sed rōne: ꝛ hoc bn̄ ꝯcedit̄ ut patet ex ꝑdictis ꝟbis Augustini. ¶ Ar⁹ 2⁹

S Ecūdo querit̄

qs fuerit act⁹ illius grē. aut enim fuit act⁹ meriti: aut actus ꝑmij. nō act⁹ ꝑmij q2 meritū ꝑcedit ꝑmiū. ḡ act⁹ ille fuit actus meriti. Sed tūc videt̄ ꝙ viderūt deū in forma deitatis. q2 dicit Aug⁹ sup ioānem. tollet̄ impius ut non videat claritatē dei que deus est quā solum mūdi corde videbūt qđ erit eis vita eterna. Siliter dn̄s in ioanne dicit ꝙ cognoscere solū deum ꝛ iesū christū est vita eterna. Et Aug⁹ sup psalm dicit ꝙ visio est tota merces: ergo videt̄ ꝙ angeli i ꝑ° statu nō viderūt deū. ¶ Cōtra aūt ꝑ creaturas vide-

bāt deum aut in se aut neutro mō. si per creaturas cōtra dicit Aug° in 2° sup genesim ad lrām. nō sicut nos per pcipiēdam sapiētiam pficiebāt angeli ut inuisibilia dei per ea que facta intellecta cōspicerent. qui ex quo creati sunt ipsa uerbi eternitate sancta ⁊ pia cōtēplatione pfruunē. Et ex ista auctoritate sequunē duo. Unuz. s. ꝙ facti sunt in grā q: aliter ex quo facti sunt non pfruerenē uerbi eternitate sancta ⁊ pia contēplatione. Alterum ꝙ nō pfecerūt in cognitione dei ex creaturis. Si autem dicerē ꝙ neutro modo deū viderūt eēnt deterioris conditionis q̄z hoīes. Et ꝑterea nulla eēt visio matutina ⁊ uespertina quas in eis distinxit Aug° ꝑm ꝑmum statum: ergo relinqtur ꝙ deum in se viderūt ⁊ sic redit ꝑmuz ꝙ actus illius grē fuit actus glorie ⁊ nō act° meriti. ¶ Ad hoc dicūt quidā ꝙ angelus in primo statu nō vidit deuz ut deum: sed deū vidit ut spēm reruz. vnde potius vidit per deuz q̄z vidit deū. Et dant similitudinē de specie rei visibilis in celo que nō videē sed per illam videtur alia res cui° ipsa est species. ¶ Sed hec solutio est ꝯtra originalia oīum sanctorū. hoc enim non est pfrui sancta ⁊ pia contēplatione uerbi sicut dicit Aug°. Preterea dicit Aug° ꝙ semp dies fuit in angelis in cōtēplatione incōmutabilis ueritatis: semp uespera in cognitione creature in seipa: semp mane ex assurrectione ex hac cognitione in laudē creatoris: q: nō supioris lucis abscessus sed inferioris cognitionis distinctio facit uespam. Preterea ꝑm hoc falsum eēt qđ dicit Aug° ꝙ visione matutina formarenē angeli. ¶ Solutio dicimus ꝙ actus grē illius fuit actus meriti: sed meritū in eis est aliter q̄z in nobis: angeli autem nō habēt fidem ut per speculū ⁊ enigma ueniāt in deū sed cognitio eorum incipit in uerbo ⁊ ex illa cognitione descēdūt in cognitionem creature. Dicit enim Aug° in 2° sup genesim ad lrām. nō miruz est qđ sanctis angelis suis in prima lucis cōditione formatis ꝑus deus ostēdit qđ erat deinceps creature. neq̄ eniz intellectū dei noscerēt nisi quātum deus mōstrasset. Quis enim cognouit sensum dn̄i aut qs cōsiliarius eius fuit. Ex ipso igiē discebāt angeli cuz in eis fierēt creature deinceps faciēde ac deinde in genere ꝓprio. Un̄ dicimus ꝙ meritū eorum est in hoc solo ꝙ uerbo adheserūt cum possent ab ipso deflecti. ¶ Et si queraē utrum hocipsuz fuit eius actus glorie. Dicēdum ꝙ gloria vite eterne ⁊ beatitudo dicunē per cōfirmationē cum pfruitione uerbi ⁊ illam cōfirmationē nōdum habuerūt angeli. Unde si aliquādo inuenit beatitudo ⁊ vita eterna dicta de angelis in ꝑmo statu intelligiē de beatitudine ꝑm quid. s. que non habet cōfirmationem cōiūctam sibi. Et hoc videē sentire Aug° ⁊ Anselmus qui dicūt ꝙ angelus in ꝑmo statu habuit vnde pficeret ad cōfirmationē ⁊ beatitudinem. Ex hijs igiē patet solutio ad totū. ¶ Ar° 3°.

Tertio queritur de modo cōfirmationis eorum. Aut enim illa confirmatio est per coactionē: aut per uolūtatem. Si per coactionez tūc nō erit pars beatitudinis sed potius miserie. coactio enim est quādo aliqđ violēter teneē in hoc qđ est cōtrarium nature ⁊ uolūtati. Si autem est ex uolūtate tūc nō erit sub necessitate: q: dicit Aug° in li° de ciuitate dei cōtra Tullium. ꝙ qcqđ est ex uolūtate nō est ex necessitate. si autez nō est ex necessitate tūc pōt esse aliter ⁊ ita angeli adhuc possent peccare qđ falsuz est. Si forte dicaē ꝙ pscietia dei facit uolūtatem eoꝝ immobilem: ꝑm hoc etiam videē ꝙ demones debuerūt etiam habere uoluntatem inmobilem q: ⁊ ipsi pn̄tialiter deum videbāt anteq̄z caderēt. ¶ Solutio dicimus ꝙ cōfirmatio angelorum est ex duobus. s. ex dono perseuerātie dato eis ꝑm actum a deo: ⁊ immobilitate honestatis ꝑm uolūtatē eorum. hec aūt immobilitas causaē ex hoc ꝙ uolūtas eorū est cōiūcta fini ultimo ⁊ ꝓpter hoc in hijs que sunt ad finem mobilibus ⁊ mutabilibus nō patieē amplius mutabilitatem. Unde hec necessitas non est coactionis sed immobilis honestatis ex cōsecutione finis ultimi cū additione doni pseuerātie in illo. Illud autem Augustini ꝙ uolūtarium nō est necessarium intelligiē de uolūtate progrediente ad finem per mutabilia ad finem illum ordinata. Ex hijs patet solutio.

¶ De statu angelorum.

Consequenter queritur de statu angeloꝝ in cōfirmatione ⁊ querunē duo. s. de statu bonoꝝ angelorum. ⁊ de statu maloꝝ. ¶ Circa primū querunē qnque. Quoꝝ ꝑmum est de theophanijs ⁊ illuminationibus quibus distinguunē angeli. 2m de actibus cōmunibus angeloꝝ ꝑm theophanias illas. 3m de hierarchijs angeloꝝ. 4m de custodijs ⁊ virtute ministratiua ⁊ assistrice. 5m de corporalibus symbolis angelorum. ¶ Circa ꝑmum querunē duo. s. qđ sit theophania. ⁊ vnde descendit in angelos.

¶ De theophania quid sit. Articulus 4°.

Primo ergo queritur quid sit theophania. Et accipiaē diffinitio Dionysij in 4° cap° celestis hierarchie ubi dicit sic. Sapiētissima theologia visionem illaz que in ipsa est descripta reuelauit diuinam quasi in forma informiū similitudinē ex videntium in diuinū reductione pulchre uocari theophaniā. sensus est ꝙ sciētia theologie que sapiētissima est qa est de deo pulchre reuelauit theophaniam uocari illam visionem que descripta est in ipsa quasi diuinā similitudinem in forma informiū: hoc est in forma symboloꝝ que informia sunt ad spūalia. Similitudinē dico factam uel creatam ex reductione vidētium in diuinū: hoc est in diuinas res. Unde etiam cōsequēter dicit quasi per ipsaz vidētibus diuina facta illuminatione quam ipsa diuina sanctoꝝ pficiūt. ¶ CONTRA hoc sic obijciē quia ꝑꝫ hoc nō erit theophania nisi sit in symbolis informiuz. ⁊ cuz angeli non accipiūt illuminationes in symbolis nō habere videnē theophanias. ¶ Item hoc videē esse cōtra Cōmētatorem qui dicit hn̄t naq̄ ⁊ ipsi spūs signa sua demōstrationes per quas de inuisibilibus dei ⁊ ualde occultis ⁊ secretis abscōditis intus mētaliter inuisibiliter ⁊ simpliciter erudiunē. que qdem signa quātum ad nos ⁊ ea que apud nos sunt visibilia inuisibilia omnino estimanē. Quātum ꝟo ad illam multū inuisibilez ⁊ inaccessibilem ⁊ incōprehēsibilem deitatis lucem q̄si foris sunt ⁊ pcedūt ab intus ad demōstrationē ꝓpter qđ ⁊ ipsa signa que supueniūt mētibus siue animis diuinitus illuminatis theophanie. i. diuine apparitiones dicūtur: q: in eis ad manifestationē uenietib° id qđ oīno occultum dei est demōstraē. Ex hijs accipiē ꝙ theophania est illuminatio pcedēs ab intus ad manifestationē alicuius occulti de deo. ¶ Sed tūc queriē utrum in illa illuminatione sunt duo sicut sunt duo in illuminatiōe sciētie. in sciētia enim est lumē ipsius sciētie cōuincens intellectum de ueritate: ⁊ hoc est ad habitudinem cōpositionis ⁊ diuisionis terminoꝝ ⁊ est ibi sigtum terminoruz distinguēs intellectū ⁊ faciēs intelligere hoc ⁊ illud. Similiter etiaz in oculo est lumē a quo emittiē radius sup visibile ꝑm pspectiuos. Et lumē siliter exterius manifestās visibile ⁊ iuuās radium emissum ab oculo ⁊ est species ibi visibilis distinguēs visum ad hoc uel illud visibile. Siliter etiā in fide est lumē eleuās intellectū nr̄m ad ea que non videnē per rōnem ⁊ est ibi creditum siue articulus distinguens fidem per hoc credibile uel illud. ¶ Queratur igitur utrum similiter sit in theophanijs: scilicet lumen eleuās intellectū ⁊ spēs aliq̄ distinguens. Et videē ꝙ sic: q: dicit beatus Diony° in prima epistola

ad Gaium monachū q̄ deus est sup mētē ꝛ sup substātiam: ꝛ supposite ipsius tenebre cooperiunt omni lumini ꝛ abscōdit omni cognitioni. Et si aliqs vidēs deum intellexerit q̄ vidit nō ipsuꝫ vidit sed aliqd eorū que sunt eius que existūt ꝛ cognoscunt: ergo intellect⁹ angelicus accipit aliqd a deo quo distinguit q̄ non est ipse deus. ¶ Item Joānes crisostomus in xj^a omelia sup ioānē. Ipsum qd̄ est deus nō solū pphete sed neqꝫ angeli viderūt: neqꝫ archāgeli. Item ibidē. si interrogaueris angelos audies de subā qdē nihil rn̄dētes. glīa ꝟo in excelsis deo solū decātātes. Et si a cherubin ꝛ seraphin cōcupieris aliqd discere mysticā sanctimonij melodiā audies ꝛ qm̄ plenum est celū ꝛ terra glīa eius. Si aūt superiores inuestigaueris virtutes nihil adinuenies q̄ꝫ qm̄ vnum opus est eis laudare deū. Laudate enim eū (ait) oēs virtutes eius: ergo videt eū filius ꝛ spūs sanctus. Item ioānes qdam expositor: per seipsam nulli creature siue rōnali siue intellectuali cōprehēsibilis est ueritas sed super sensum exaltata ꝛ intellectū neqꝫ angeli cognoscūt per se qd sit deus uel qd sit ueritas. hoc enim ab oī creatura remotū est sed solūmō cognoscūt se esse ꝛ ueritatē supessentialiter eē ꝛ ab ipsa oīa pcedere. Hoc etiā videt dici in euāgelio ioānis p̄mo. Deū nemo vidit vnqꝫ vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit. Ex oībus hijs videt accipi q̄ illud cognoscibile qd̄ distinguit intellectum angeli in theophanijs nō sit deus ipse sed aliquid creatū per qd̄ ulterius deus videat. ¶ Sed cōtra hoc est qd̄ dicit ioānes in canonica. Cuꝫ appuerit similes ei erimus ꝛ videbimus euꝫ sicuti est. Et in euanḡ matthei Angeli eoꝝ semp vidēt faciem pr̄is mei qui in celis est. ¶ Iuxta hoc querit iterū que sunt agalmata ꝛ specula clarissima ꝛ munda que p̄m Dio^m pficiunt in subditis. ¶ Solutio dicimus q̄ theophania est ostēsio alicuius cognitionis de deo per illuminationē a deo uenientem ꝛ hec pōt esse dupl̄r. s. in symbolis: ꝛ facie ad faciē siue per spēm. Et si est in symbolis tūc pportionat hoī qui natus est perficere in cognitione dei ex symbolis ꝛ siīitudinibus creaturarum. Ex hoc patet solutio ad auctoritates p̄mo inductas. ¶ Ad aliud aūt qd̄ querit utrū in theophania illa duo sint. s. illuminās intellectū ꝛ distinguēs sicut duo sunt in scīa ꝛ visu ꝛ fide. Dicēdum q̄ sic sed est differētia: q: in illis utrūqꝫ. s. illuminās ꝛ distinguēs est creatū. In theophanijs aūt illuminatio qdeꝫ recepta ab angelo creata est ꝛ est grā cōferēs intellectui posse in altiorē ↄtēplationē diuinitatis. Distinguēs aūt intellectuꝫ nō est creatū ꝛ hoc ideo q: vidēt deū facie ad faciem sine medio. Qualiter aūt hoc fit uel possit eē queret in questione de dotibus ubi disputabit de visione dei ibi etiaꝫ inuenit solutio rōnum inductarū in ↄtrariū. Circa hoc tn̄ qdam oberrauerūt dicētes deū nō videri in patria nisi ut lumē solis videt in aere. Alij plus q̄ꝫ oportet simplices oēs auctoritates in qbus dicit nō videbimus deuꝫ uel dei subam ꝛ qd est deus vident condēnare. Et solutio oīum hoꝝ pfecta inuenit in qōne p̄dicta. ¶ Ad id qd̄ querit de agalmatibus ꝛ speculis. Dicēdū q̄ intellectus angelicus in qūtū per illuminationē receptam depurat ꝛ terminat efficit speculū. Et ad hoc intelligēduꝫ notādū est q̄ duplex est natura pfectiua speculi. s. perspicuum purū ꝛ radiosum qd̄ nullo colore coloratuꝫ est ꝛ natura extinctiui ꝛ terminātis in altera parte ꝛ ideo speculū efficit de vitro radioso ꝛ puro ꝛ plūbo extinguēte in parte altera. Siīiter est de intellectu creato qui sic est interminatus q̄ nō sentiunt in ipso species impssionū diuinarū nisi termineī per gratuitā illuminationem descēdētem in ipsuꝫ ꝛ sic illuminatio accepta facit angelos specula clarissima. Agalma auteꝫ idem est q̄ imago uel siīitudo: ꝛ ideo species diuina distinguēs intellectuꝫ angeli p̄m ea que cognoscit in ipsa facit angelos ꝛ galmata diuina in eo q̄ intelligētem assimilat intellecto.

¶ Articulus 5°. Utrum theophania descendat in angelos tm̄.

Secundo queritur Uū theophania descēdat in angelos. s. Utruꝫ a deo tm̄ uel a deo ꝛ hoīe christo. Et si ab hoīe utrū etiam a beata ꝟgine. ꝛ utrū angelus vnus ab alio recipiat illuminationes ꝛ ab ecclīa militāte. ¶ Et ad p̄mū pcedit sic. Dicit beatus Dio⁹ in li° de diuinis noībus cap° 4°. q̄ sanctissime ꝛ puectissime virtutes existētes sic in uestibulis supsubalis trinitatis collocate ab ipsa ꝛ in ipsa ꝛ eē ꝛ deiformiter esse hn̄t in trinitate ꝛ a trinitate p̄m modū summum uel mediū uel extremū: ꝛ deiformiter eē est p theophanias eē ergo illuminationē habēt a trinitate ꝛ non ab alijs. Preterea per theophanias est beate eē in angelis. Causa aūt beatitudinis non est nisi solus deus ergo theophanie nō sunt nisi a deo solo. ¶ Sed ↄtra hoc est qd̄ dicit beatus Dionysius q̄ ab hoīe christo recipiāt illuminationes in 8° celestis hierarchie sic dicēs. Quasdā questiones apud ipsuꝫ iesum querētes ꝛ per eas nobis sue diuine actionis sciam discētes ꝛ eas ipsum iesuꝫ immediate dicētem ꝛ prelargiētem eis manifestationē suam in humanā benignitatē hoc est benignitatem humanitatis sue. Ego enim inqt disputo iusticiā ꝛ iudiciū. salutaris inqt sensus est q̄ supremi angeli illuminationes aspiciūt a iesu in qbus discūt sciam ꝛ rōnem ipsius diuine actionis quam fecit pro nobis in redēptionē. Et ipse iesus immediate per seipsum dicit ꝛ prelargit eis rōneꝫ manifestātē humanā benignitatem hoc est benignitatē humanitatis sue. ¶ Sed tūc est questio de modo querendi. dicūt eniꝫ quis est iste qui uenit de edom. ꝛ nō dicunt quis es tu qui uenisti de edom tanqꝫ imediate querētes a christo. Unde dicit glosa in Ysaia sup illud uerbum. Quidā angeli non plene cognoscētes mysteriuꝫ incarnationis passionis ꝛ resurrectionis vidētes ad celum ascēdere dn̄m cum multitudine angeloꝝ ꝛ sanctoꝝ hoīum ppria virtute non auxilio angeloꝝ admirant incarnationis passionis resurrectionis ꝛ ascēsionis mysterium ꝛ quo mō ꝛ sibi ꝛ alijs apiat regnum celoꝝ. Unde ꝛ angelis dn̄m cōcomitātibus dicūt qs est iste qui uenit de edom. ꝛ in psalmo: quis est iste rex glīe. Item Hieronymus ibidem. quidam angeli donec pficeretur mysteriuꝫ incarnationis ad plenum non cognouerunt. Hoc etiam videt per rōnem q: supra angelos christus p̄m humanitatē exaltatus est. a supiori autem descēdūt illuminationes tūc ab ipso christo debēt descēdere illuminationes in angelos. Item in apocalipsi cap° 20°. Ciuitas ipsa nō eget sole ꝛ luna ut luceāt in ea: nam claritas dei illuminabit eam: ꝛ lucerna eius agnus. ibi glo. i. humanitas ad alioꝝ illuminationē: ergo ab humanitate christi sunt illuminationes in patria. Item in p̄ma canonica petri cap° p̄mo. sup illud. in quem desiderāt angeli prospicere. dicit glo. Tāta eius qui passus est pro nobis hominibus glīa pclarior est ut etiam angelice in celo virtutes cum sint eterna felicitate pfecte non solū immortalis diuinitatis magnificētiam sed ꝛ assumpte humanitatis eius claritatem semp aspicere gaudeāt. ¶ Sed contra hoc videt eē qd̄ dicit Aug⁹ sup genesim ad lr̄am li° 4°. q̄ angeli in uerbo dei oīa faciēda preuouerūt ꝛ creata facta cognouerūt non per interualloꝝ tpalium vices: sed prius ꝛ posterius habētes in cōnexione creaturarum in efficacia ꝟo creatoris oīa simul. Item in 5° li°. nec angelos latuit mysteriū regni celoꝝ qd̄ oportuno tpe reuelatum est pro salute nr̄a. Et ex hac pegrinatione liberati eoꝝ coeui cōiūgamur. nec enim hoc ignorauerūt quoniam quidē ipsuꝫ semē qd̄ oportuno tpe aduenit per ipsos dispositū est in manu mediatoris. ¶ Item ibidem scīs angelis mysteriū icarnatiōis a scl'is inotuit. Ex istis pcedit sic a scl'is nō fuit humanitas christi i celo ꝛ ageli

a seculis habebāt illuminationes de mysterio incarnationis: igitur non hñt istas illuminationes ab humanitate christi. ¶ Itē ſm q christus minor est angelis ſm hoc non videtur eis dare illuminationes sed ſm humanitatem passibilem minor est angelis (ut dicitur in psalmo. et ad hebreos caplo primo in glosa et in textu) igitur ſm hoc non dat illuminationes. ¶ Ulterius queritur de beata virgine cum enim ipsa legatur exaltata super choros angelorum videtur q ab ipsa illuminationes debeāt descendere in angelos. ¶ Item videtur ex qōnibus que leguntur in cāticis sicut ista. Que est ista que descēdit de deserto deliciis affluēs enixa sup dilectū. Hec enim est qō sodaliū spōsi ut dicūt glo. sodales aūt spōsi sunt angeli. Si ergo ppter qōnes q̃s faciūt de christo dicantur illuminationes recipe a christo. tūc etiā ppter siles qōnes quas faciunt de btā virgine debēt dici recipe illuminationes ab ipa. ¶ Sed cōtra illuminatio que fulget a btā virgine creata est sicut ipa. creatū aūt nō pōt eē causa illuminationis eterne glie. ¶ Queritur iterū ulterius utrū vnus ab alio recipiat illuminationes. Et videtur q sic. q2 dicit Dio⁹ in cap° 4° celestis hierarchie. nō ideo solū in suppositis et subiectis animis sed in eqpotētibus ista lex diffinitur ab omni supeēntialis ordinatiōis pncipatu ſm vnaquāq3 hierarchiā pmas et medias et ultimas eē, et ordinatiōes et virtutes et minorum eē diuiniores doctores et manuductores in diuinā adductionē et illuminationē coicationē et coionem. Ex hoc accipitur q non tm̄ isti de pma hierarchia illumināt illos qui sunt de inferiori hierarchia: sed etiā qui sunt in vna et eadē hierarchia qui dicuntur eqpotētes. vnus reducit alterū et illuminat. Et q2 de hoc sunt multe auctoritates a Dio° obijciat in ptrarium. ſm hoc enim qdā angelorum nō vidēt deū imediate qō ptemnatur pro heresi. ¶ Itē queritur ultimo utrū illuminationē recipiāt ab ecclia militāte. Et videtur q sic q2 sup illō ephes 3° cap°. que sit dispēsatio abscōditi dicit glo. aliqd accreuit angelis per pdicationē aplorum qui multa secreta didicerūt pdicatiōe per gētes dilatata. ¶ Sed ptra dicit beatus Dio⁹ in 4° cap° celestis hierarchie. video et diuinū humanitatis christi mysteriū angeli primo sunt edocti et docuere. Deinde per ipsos in nos sanctorum gra descēdit et inducit gabrielē missum ad beatā virginē et angelū instruētem ioseph ut implerentur diuinitus pmissa pgenitori dauid. et alius instruit pastores. Siliter et ipse iesus puer obediēs subditur pri et dei per angelos dispositiōib⁹ et per medios ipsos annūciatur ioseph a pre. disposita filij ad egyptū recessio et iterū ad iudeā ex egypto inductio. et in passione appuit angelus pfortās eū: et hoc totū fecit ut dicit idē Dio⁹ nō ppter indigētiā sed ut ostēderet se uerū hoiem cui⁹ est disponi et ordinari per angelos. Similiter in 5° cap° dicit q scti pres visiones q̃s viderunt siue pphéticas siue alias glīosi pres nri pfecerūt et p medias celestes virtutes: et subinfert delegit dicēs. Sic aūt nō et sacrā legis lationē elogorum et aditio uel ut ipse qdem dicit ex deo donatā moysi ut et nos uere doceat diuinos esse et sacros caracteres. Docet aūt et hoc sapiēter theologia per angelos eā ad nos puenire tanq̄ diuino legati ordine illud legaliter ponēte horum est pro pma 2ª in diuina reduci. Itē Aug⁹ 3° de trinitate. illa oia que a pribus visa sunt cū deus illis ſm quā dispōnē tpibus pntaretur per creaturā facta eē manifestū est. et si nos latet quomō ea ministris angelis fecerit. hoc idem videtur per diffinitionē aie datā in li° de motu cordis. ubi dicitur q aia est sbstātia incorpea itellectiua illuminationū que sunt a primo ultima relatione pceptiua. est enim relatio pma priorum qui imediate accipiūt. 2ª est ultimorum qui accipiūt per alios. ¶ Solutio pcedimus breuiter q qlibet iferior a quolibet supiori siue angelo siue hoie siue deo pōt accipe illuminationē. Uñ dicimus q tres pme eēntie. s. seraphin et cherubin et throni a tribus accipiūt illuminationē. s. a deo: et hoie christo: et a btā virgine. ¶ Ad hoc aūt qō obijcitur in cōtrariū de mō querēdi dicēdū ſm beatū Dio^m q angeli qōnes nō faciūt christo sed inter se questionē pponūt: et nō ppter hoc q a se inuicem expectāt illuminationes. sed ut reponāt reuerētiā christo tanq̄ reuerētes discipuli qui altitudini scie et benignitatis magri sui nō psumūt facere questionē sed corā ipso eam pponūt inter se expectātes ut a ppria benignitate eos illuminet ad solutionē. Et hoc est qō dicit Dio⁹ in de celestis hierarchie cap° 7°. Apud seipsos deliberāt añ interrogare ostēdētes qdē q2 discunt et diuinā sciam appetūt: nō aūt psiliētes per diuinā pcessionē in diuinā illuminationē: et dicit q hoc faciūt q̄si reuerēter. ¶ Scōm alios aūt sanctos pma questio est minorum angelorum et que rūt ab altioribus et hoc nō est incōueniēs. 2ª aūt questio illa est supior q2 illa imediate a christo. s. hec. q̄re igitur rubrū est indumētū tuū. Et rōne illius qōnis tāgit glo. sup Ysa. lxiij°. dicēs tanq̄ dicāt angeli didicimus q loqueris iusticiā et salus oium in tuo est arbitrio scire uolum⁹ q̄re uestimēta tua sūt uelut musto tincta et tunica que de sup ptexta est scindi nō pōt: et ab utero virginali tātū cādorē habuit quātū nō pōt facere fullo sup terrā q̄re sanguine cruētetur magis enim tibi puenit clemētia q̄ crudelitas. ſm aūt beatū Dio^m utraq3 qō est supior imediate assistētiū christo et deo. sed pmā iter se faciūt ppter reuerētiā. 2^am aūt faciūt christo benignitati sue ex solutione pme qōnis facti priores. ¶ Ad id qō in ptrarium est per auctoritates Augustini dicēdū. q pma auctoritas itelligitur de opib⁹ creationis tm̄ que pus cognouit in uerbo dei faciēda et postea facta in natura ppria. 2ª autē auctoritas itelligitur de mysterio incarnationis que quo ad hoc inotuit angelis a seculis qui viderūt vnā creaturam iniendā et associādā in vna psona filij diuinitati. Uñ beatus Bernardus dicit. xvij°. sermone. Creato potuit cōtingere si tm̄ incredibile nō putetur plenū sapia et pfectum decore hoies pscire potuisse et pfecturos nō in parē gliam. Sed si sciuit in dei uerbo absq3 dubio vidit et in liuore suo inuidit qō molitus est hēre subiectos socios dedignatur nō tm̄ oportuit q cognouerūt mysteriū incarnationis quo ad oēs spūales rōnes et reuelatiōes que pnt eē de illo. ¶ Ad hoc qō obijcitur de minoratione christi. dicēdū q illa minoratio nō est nisi ſm qd. s. inquātum est passibilis et mortalis q nō sunt angeli. hoc aūt nō est impedimētū dignitatis que est ex ipsa vnione humane nature ad diuinitatē. vñ adhuc relinqtur q pnt illuminari ab ipso. ¶ Ad id qō queritur de btā virgine dicēdū q illuminationē accipiūt ab ipsa. Et ad id qō ptra obijcitur dicēdū q illuminatio que fulget ab ea nō est creata sed est deus in ipa: et quomō sit hoc dicit magr Hugo de sācto victore per exēplū sic dicēs. Sicut duo sunt lumen et qō suscipit lumē corpus: et ex hijs duobus vnū efficitur lucēs: et ipm lucēs imago quodāmō est et siltudo luminis: ita deus nr lumē est et uerū lumē et ipm lumen rōnales animi mūdi et puri pcipiūt et ex hoc lucētes fiūt et nō sūt ipsi imago luminis in eo q sunt sed in eo q lucēt ex lumine sicut ipsum lumē lucēt et sunt ipsa lucētia theophanie luminis in qbus lumen videtur. Et illud expssius habetur in questione de visione dei. q2 sicut in ferro ignito nihil aliud videtur nisi lumen ignis: sic in sanctis glificatis videtur deus. Unde dicit beatus Bernardus in libro de amore dei. O beata visio videre deū in se: videre deum et in sanctis. ¶ Ad id qō queritur utrum vnus recipiat illuminationē ab alio. Dicēdum q sic. ¶ Ad id aūt quod contra obijcitnr dicēdum etiam per quādam glosam super epistolam ad ephes. 3°. cap°. que dicit q in mundo abscondite sunt cause rationales omnium rerū que naturaliter fiunt. in deo vero cause eorum que per gratiam fiūt siue eorum que ad hoc signanda mirabiliter nō naturaliter fiūt que ministrātibus angelis facta sunt

vnde mysteriū hoc a seculis in deo dicit̄ esse absconditū sic tñ ut innotescat ꝑncipibus ⁊ ptātibus ⁊ celestibꝰ. ¶ Dicēdū igit̄ ꝙ deꝰ in rōne duplicis obiecti pñtat se angelis aut btis.s.ut obm fruitionis:⁊ ut in ipso sunt rōnes abscōdite oīum mysterioꝝ ptinētiū ad gubernationem ecclie.⁊ ꝑmo mō oēs vidēt deū imediate.2o autem mō accipiūt illuminationes sed supiores accipiūt eas imediate a deo:inferiores aūt a supioribus per ordinē ⁊ hoc plenius habebit̄ inferius. ¶ Ad id qd̄ q̄rit̄ utrū accipiāt illuminationes ab ecclia militāte. Dicēdum ꝙ dupx est acceptio illuminationū.s.a causa ⁊ ab effectu.⁊ a causa qdē grarū ꝓprie accipiunt̄ illuminationes:ab effectu aūt per modū expimēti ⁊ sic q̄sdā illuminationes accipiūt angeli ab ecclia qñ.s.vidēt mysteria grarū a seculis:⁊ ideo abscōdita per effectū in sancta ecclia cōpleri. Per hoc patet solutio ad omnia quesita.

¶ De actibus communibus angelorum.

Einde queritur

de actibus coibus angelorū qui sunt purgare illuminare ⁊ pficere. Et querunt̄ duo.s. q̄liter hijs actibus utunt̄ inter se. Et qualiter utunt̄ eis ad aīas hoium. ¶ Circa ꝑm querunt̄ q̄tuor.quoꝝ ꝑmū est Utrū ꝯueniat angelis illuminare pficere ⁊ purgare.2m ꝑm qd ꝯueniat eis.3m utrū ꝯueniat eis ꝑm distinctionē hierarchiarū uel ordinū uel psonarū.4m cui ꝯueniat per ꝑus ⁊ cui per posteriꝰ. ¶ Arꝰ 6ꝰ.

D primū proce

dit sic. Dicit beatꝰ Dioꝰ in de celesti hierarchia capo 3o. Ordo hierarchie est quosdā qdē purgare:quosdam ꝟo purgari.⁊ quosdā qdē illuminare:⁊ quosdā illuminari.⁊ q̄sdā qdē pficere:quosdā qdē pfici vnicuiqꝫ ad deiformē adunationē q̄licūqꝫ mō igit̄ ista ꝯueniūt angelis. Preterea hoc videt̄ ex auctoritatibus biblie. Sic enim dicit̄ i Daniele 9o.factū est ut cū viderē ego daniel visionem ⁊ quererē intelligētiā ecce stetit in ꝯspectu meo q̄si species viri ⁊ audiui uocē viri inter ulay ⁊ clamauit ⁊ ait.gabriel fac intelligē istā visionē. Ex hoc enim manifeste accipit̄ ꝙ angelus.i.mittit aliū angelū ad hoiem illuminādū. nō aūt mitteret nisi prius illuminasset ut dicit Dioꝰ. Itē Danielis xo capo. Ecce michael vnus de ꝑncipibus ꝑmis uenit in adiutoriū meū ⁊ ego remāsi iuxta regē psarum. Ueni aūt docere te ait que uētura sunt. Istud adiutoriū(sicut dicit Dioꝰ)nō est nisi per illumiationē ⁊ purgationē. Item Zacharie ꝑo rñdit vir qui stabat iter mirthetā ⁊ dixit.isti sūt quos misit dñs ut pambularēt terrā ⁊ rñderūt angeli dñi qui stabāt inter mirthetā ⁊ dixerūt pambulauimus terrā:⁊ ecce oīs terra habitat̄ ⁊ quiescit Ex hoc expsse accipit̄ ꝙ angelus qui stabat inter mirthetā illuminabat̄ ab hijs qui pambulauerūt terrā:⁊ ille ulterius illuminatus illuminauit zachariam. Item Ysaie 6o dr̄ ꝙ clamauit alter ad alterū. Sāctus sanctus sanctꝰ dñs deus exercituū:plena est oīs terra glīa eius.qd̄ beatus Dioꝰ exponit ꝙ clamare alterū ad alterū nihil aliud est q̄ȝ dare sibi illuminationem. Itē in ezechiele 9o.glīa dñi dei assumpta est de cherub qui erat sup eū ad limen domus ⁊ uocauit virū qui indutꝰ erat lineis ⁊ attramentariū scriptoris hēbat i lūbis suis ⁊ dixit dñs ad eū. Trāsi per mediā ciuitatē in medio hierlꝫ ⁊ signa thau super frōtes viroꝝ gemētiū ⁊ dolētiū sup cūctis abhominationibus que fiūt in medio eius ⁊ illis dixit.s.sex viris quorū vnusq̄sqꝫ hēbat uas interitꝰ in manu sua dixit audiente me:trāsite per ciuitatē sequētes eum ⁊ pcutite nō pcat oculus uester neqꝫ misereamini senē:adolescentulū:virginē:⁊ puulū:⁊ mulieres iterficite usqꝫ ad interuectum. Oēm aūt sup quē videritis thau ne occidatis ⁊ a sāctuario meo incipite. Et hoc dicit Dioꝰ ꝙ sequentes erudiebant̄ a ꝑmo diuinū iudiciū. Itē ezechielis xo. Et vidi:⁊ ecce in firmamēto qd̄ erat sup caput cherubin q̄si lapis zaphirus ⁊ q̄si spēs silitudinis solij appuit sup eā. Et dixit ad virū qui indutus erat lineis ⁊ ait. Ingredē in medio rotarū que sunt subtus cherubin ⁊ imple manū tuā prunis igneis que sunt iter cherubin ⁊ effunde sup ciuitatē. Hoc etiam dixit Dioꝰ ꝙ ille vir erudiebat̄ a cherubin:qd̄ notat̄ in hoc ꝙ mittit̄ ut accipiat prunas sb̄ rotas cherubin. Itē omnes auctoritates inducunt̄ ⁊ exponūtur per intellectū dictum a btō Dioo in de celesti hierarchia capo 8o circa finem. Item in apocalipsi capo 7o. Uidi alterū angelū ascēdētem ab ortu solis hñtē signū dei viui ⁊ clamauit uoce magna q̄tuor angelis qbus datum est nocē terre ⁊ mari dicēs:nolite nocē terre ⁊ mari neqꝫ arboribꝰ quoadusqꝫ signemus seruos dei nr̄i in frontibus suis. Et ex hoc accipit̄ ꝙ qdā illuminant̄ ab ipso sole ut iste qui ascēdit ab ortu solis.qdā aūt ab hijs angelis ut illi q̄tuor qbus clamauit. ¶ Preterea videt̄ ꝙ idigeant purgatione:ita habet̄ in Job 4o. Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles ⁊ in angelis suis repit prauitatē. igit̄ cū angeli habeant prauitatē indigent purgatione. Item Job.xxvo. Luna nō splēdet ⁊ stelle nō sunt mūde in cōspectu eius.⁊ ex hoc seqtur idē qd̄ ꝑus. Per lunā enim itelligunt̄ angeli ab ipso sole.s.deo illuminati ⁊ per stellas minores ⁊ inferiores. Item Job.xlmo capo. Cū sb̄latus fuerit.s.leuiathā tremabūt angeli ⁊ territi purgabūtur. Item dicit Dioꝰ ꝑo capo celestis hierarchie.ꝙ oportet purgādos qdē puros effici oīno ⁊ omni liberari dissilitudinis ꝯfusione. Si igit̄ hēat ꝯfusionē dissilitudinis tūc videt̄ ꝙ egeāt purgatione. ¶ Sed ꝯtra si purgātur aut purgant̄ a pctō:aut ab ignorātia:aut a fantasijs.non a pctō q: nō hñt pctm̄. Ab ignorātia etiā nō:q: ignorantia uel pctm̄ est uel ꝯiunctū hēt pctm̄ ut dicit Augꝰ in lio de libero arbitrio. Item nō a fantasijs:q: dicit Augꝰ sup 2am eplām ad Corinth.12o.sup illud Scio hoiem huiusmodi ⁊c.ꝙ angeli sunt in regione itelligibiliū ut videāt pspicuā ueritatē nullis opinionū stellarū nebulis fuscatā. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ itelligētia est de incorpeis substātijs pura certaqꝫ cognitio.cū igit̄ angeli hēant intelligētiā videt̄ ꝙ de oibus talibus purā ⁊ certā habeāt cognitionē ⁊ ita purgatione nō idigēt. Si forte dicat̄ ꝙ ignorātia relinqt debitū ad discēdū ⁊ ꝓpter illud est peccatū:sed nescientia nihil ponit ⁊ est negatio scie ⁊ ab illa purgant̄ angeli. ¶ Cōtra qd̄ nihil ponit oīno nihil est ⁊ qd̄ oīno nihil est nō purgant̄:igit̄ videt̄ ꝙ talis nesciētia nō possit purgari. Preterea dicit Gregꝰ qd est qd̄ nō videāt qui vidētē oīa vidēt:ergo nihil ignorāt igitur ab igrātia purgari nō pñt. Si forte ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ purgant̄ a nālitate q̄dā que est obtusio pspicacitatis intelligētie. ¶ CONTRA querat̄ de causa illius obtusionis ⁊ nō pōt assignari nisi minor simplicitas eēntie.cum igit̄ causa nō possit amoueri effectus etiā stabit ⁊ nō purgabit̄. ¶ Preterea ꝑm hoc in purgatione angeli forma aliqua actu ens remoueret̄ ⁊ aliq̄ aduenīret ⁊ sic eēt ibi motꝰ alterationis qd̄ falsū est. ¶ Itē obtusio illa nālis habitꝰ est ⁊ ita erit ex ꝑncipijs nālibus igit̄ erit imobilis cum nō possit moueri nisi per mutationē ꝑncipiorū nature. ¶ Solutio dicimus cū Dionysio in de celesti hierarchia capo 7o.ꝙ purgant̄ ab ignorātia.dicit eniȝ Dionysius sic. Ignorātia qdē utpote purgās ꝑm ordinē in dicta sciētia pfectarū doctrinarū. ¶ Cōcedimus igitur ꝑm ꝑmas auctoritates ꝙ qdam purgāt ⁊ qdam illumināt.⁊ qdam purgant̄ ⁊ quidā illuminant̄.⁊ qdam pficiunt ⁊ qdam pficiunt̄. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̄ de indigentia purgationis dicimus ꝙ indigentia purgationis est ignorātia sicut dictum est. Sed ignorātia est duplex scilicet negationis ⁊ priuationis. Ignorātia negationis est nescientia que nihil ponit:sicut dicimus lignum nesciens hoc est non sciens ⁊ hec improprie dicitur ignorantia. Est etiam ignorantia priuationis:⁊ hec est du

plex.s.male dispositionis & hec q: aliquid ponit de habitu ppzie dicit erroz & impzoprie ignorātia. Alia est ignorātia puationis habitus & hec est dupl'.s.illa que puat habitū & relinqt subm cum debito pcedēdi ad habitum: & hec tradēda est in moralibus qōnibus ubi agit de pctis Et est etiā ignorātia que puat habitū & relinqt subiectū cū ptāte recipiēdi habitū pterq3 q sit debitū ad illū & illa est ignorātia de qua loquit Dio°. q ab ipsa purgātur āgeli. ℂ Dicēdū igit ad pm qd obijcit de iob 4°. q pzauitas inuēta in angelis est pzauitas casus que nō est purgabilis de q̄ nō loqt Dio°. ℂ Ad aliā auctoritatē Job 25°. dicēdū q ibi dicit luna nō splēdere in cōparatiōe & nō simplr. Qd aūt dicit q stelle nō sunt mūde: nō sequitur ex hoc q sint imūde eo q nō absolute dicunt eē immūde sed nō mūde in ɔspectu eius. vñ munde dei quātum possibile est ɔsequunt per purgationē. ℂ Ad 3am auctoritatē Job. xl°. dicēdū q etiā ibi loqtur de casu diaboli qñ.s.leuiathan sublatus est de medio angeloz: tūc enim angeli alij per dissensum malicie diaboli fugerūt a silitudine uoluntatis diaboli & hec fuga dicit terroz eo q subito resilierūt a pctō diaboli per dissensuz in adhesionē dei. Et in isto terrore dicunt eē purgati a flexibilitate liberi arbitrij in ɔfirmatione btitudinis sue. ℂ Ad id qd obijcit per rōnes patet solutio: q: dicimus q purgātur ab ignorātia de qua dictū est: & l3 illa sit puatio habitus nō est tñ simplr nihil eo q relinqt subm cum ptāte recipiēdi habitū. Vñ sicut dicit phs in fine pmi phioz q sufficit forme absentia & pñtia facere mutationē: ita dicimus hic q illumiatio absentia facit puationē & pñtia facit purgationē nec tñ in angelis dicimus eē motum uel mutationē. nō enim est ibi cōtrarietas formarū nec mutatio subti pus ad mediū q̄3 ad extremū: q: per receptionem potius illuminationu3 pficit & imutabilis fit angelus & accedit ad vnū sicut supza ostensum est. ℂ Ad auctoritatē Augustini dicēdū q angeli vidēt pspicuā ueritatē sed nō vidēt eā pm oēs rōnes qbus reuelari potest. Sic enim eā vidēt nō nisi deus trinitas & hō christus iesus. Vñ pm rōnes illas angeli accipiūt illuminationes spūales & purgant ab ignorātijs scibiliū illoz de qb° accipiūt reuelationē. ℂ Ad aliā auctoritatē Augustini siliter dicēdū q intelligētia certā habet cognitionē de spūalibus sed nō opoztet q oīa spūalia pm quālibet rōnē cognoscat. Cōcedimus tñ q nō purgant angeli a fuco nebularū false opinionis. ℂ Ad auctoritatē Gregorij dicēdū q oīa vidēt angeli in uerbo ptinētia ad btitudinez eoz. Sed quedā sunt sup btitudinē pm que efficiuntur agalmatha diuina ut supza dictū est: & non est necesse q oīa illa videāt simul & p3 hoc purgant ab ignorātia que a Dio° dicit ɔfusio dissilitudinis: nō ideo q relinqt cōfusionē peccati. sed dicit ibi ɔfusio minoz in diuina ozdinatio pm q hierarchia dicit diuinioz ozdo diuinus dissimilitudo aūt dicit minoz pticipatio illuminationu3 pm q̄s est ascēdere in diuinā silitudinē pm q dicit Diony° q hierarchia deiformē quātū pōt silat & in dei silitudinē pportionabiliter ascēdit. ℂ Ad id qd obijcit de obtusione & mālitate videt cōcedēdū esse. ℂ Articulus 7°.

s **Ecundo queritur** p3 quid ɔueniat angelis purgare illuminare & pficere. Et videt q pm idē q: in iustificatione impij ad infusionem grē seqtur purgatio a culpa & pfectio pm virtutes. sicut habet in glo. sup 6° ad Ro. sup illud quos pdestinauit hos & uocauit & quos uocauit hos & iustificauit & q̄s iustificauit hos & magnificauit. eadē enim est grā uocās & iustificās & magnificās. igit a sili videt q idem sit purgās & illuminās & pficiēs & ideo nō vident eē tres actus Jtē qcqd ɔseqtur aliqd semp i subto hoc videt eē idiuisum ab ipso: sed purgatio semp seqtur illuminationē in subto purgato igit videt eē indiuisa purgatio ab illuminatione & ita nō sunt duo actus sed vnus. Si forte dicat q hic est vnus actus differēs pm terminos sicut etiā3 in naturis est vnus terminus a quo & ad quem. ℂ CONTRA q: pm hoc cū nō sit nisi duplex termin° in actu. s. a quo & ad quē nō debēt hic eē nisi illa duo. s. purgare & illumiare & sic supuacuū erit pficē. Preterea q̄rū diffinitiones sunt diuerse ipsa sunt diuersa: sed diffinitiōes hozum sunt diuerse ergo & ipsa sunt diuersa. Probatio mediē. dicit Dio° 3° cap° celestis hierarchie. Opoztet itaq3 ut estimo purgādos qdam puros pfici oīno & oī liberari dissilitudinis ɔfusione illumināndos vo replexi diuino lumine ad ɔteplatiuā habitudinē & virtutē in castissimis mētis oculis reducēdos & impfectos restaurandos pticipes fieri exploratoz sacroz pfecte scie. Ex hijs patet q diffinitiones hoz ex pte passiuoz sunt diuerse. s. purgari illuminari & pfici. ℂ Si forte dicat q ista sūt eade3 ex pte agētis: hoc iterū videt eē ɔtra Diom. dicit eni3 q opoztet purgationes magnitudine purgationis alij tradere ppzia castitate. illuminationes autē ut lucentiores aios ad pticipationē luminis & distributiones ppe hūtes & ditissime scē claritatis repleti oīno summū supexcellēs lumē in eos qui digni sūt honores supuehē. Perfectiores vo tanq̄3 pceptores pfecte traditionis pficere & pficiēdos scissima doctrina per inspectoz sacroz sciam Ex hijs videt q purgatores purgāt castitate: & illuminatores illumināt lumine. & pfectores pficiūt pcepto perfectissime traditionis. Cū g̃ ista tria nō sūt eadem nō erit idē purgare pficē & illuminare. ℂ Juxta hoc querit de ozdine illoz triū. Et videt q pmū sit purgare: q: anteq̄3 iducat forma opoztet remouē a subto puationē & dispōnē ɔtrariā. Sed videt ecōuerso q pficē sit pmū q: pficē est pm actū & actus poz est ut dicit phus 9° methace tpe & rōne & suba. ℂ Jtē videt q illuminare sit pus: q: per illuminationē fit purgatio & pfectio. ℂ Solo isti° qōnis determiat a Dio° in de celesti hierarchia cap° 7°. ubi sic dicit. Cōpzehēdēs aūt & hoc dixerim fortassis nō in merito & purgatio est illuminatio & pfectio diuine scie & assumptio. ℂ Ignorātia qdē utpote purgās pm ozdinem inclyta scia pfectarū doctrinarū illuminās aūt ipsa diuina cognitione per quā & purgat nō pus ɔteplatiue qua3 manifestat per altiorē illuminationē & pficiēs iterū ipso lumine pm habitū scia lucidissimarū doctrinarū: hoc est q per illuminationē vnā solā fiūt ista tria. s. purgatio: illuminatio & pfectio. sed quātū ad remotionē puationis que est ignorātia dicit purgatio & quātū ad imissionem luminis qd nō pus ɔteplat nisi manifestet ei altioz illuminatio dī illuminatio. Jnquantū aūt explorat sacra in ipso scibili cuius accipit illuminationē dicit pfectio. Et ad hoc itelligēdū reuocādū est ad memoriam qd sup° dictū est in theophanijs eē duo. s. lumē eleuās itellectu3 & scibile distinguēs eūdē. Et qñ accipit scia de ipso scibili diuino dicit Dio° angelos pticipes fieri exploratoz sacroz pfecte scie & per hoc reduci & restaurari ad pfectū. Scdm hoc igit bñ ɔcedim° q ista tria fiūt vna sola illuminatione. sed sicut in motu tria sūt. s. termin° a quo & in quē: & finis mot°. ita hic sunt tria & penes terminū a quo dī purgatio. & penes terminū ad quē dī illuminatio. penes finē aūt pter quē est totū dī pfectio. hic aūt finis nihil aliud est nisi ut fiat exploratio diuine scie illuminatione pcepta. ℂ Ad id igit qd obijcit de Dio° q ipse videt dare diuersas diffinitiones. Dicēdū q ipse ɔsiderat ista tria penes dīiam terminoz & finis & penes dīia3 ei° qd est ad finē & nō penes subam illuminationis qua oīa ista fiūt. oīa eni3 ista tria sūt idē in suba s3 differūt penes eē & rōnes. ℂ Ad id qd obijcit de castitate &c. dicēdū q castitas dī ibi appzopinq̄tio itellect° ad vnū quātū enim magis appzopinq̄t ad vnū pmu3 tāto magis pficitur in multis & uariatur lux in illis. hoc autem contingit quia finis est vnus: ea aūt que sunt ad finē sunt multa & ptita.

¶ Ad id aũt qḋ ḋr de ꝑcepto traditiõis. dicẽdũ ꝙ ꝑceptuz dicit̃ ibi ꝑncipiũ ⁊ regula reductionis ad finẽ: sicut etiam dicit̃ ars collectio ꝑceptoꝝ ad eũdem finẽ tẽdẽtiũ vnde ꝑceptũ ibi traditionis non est nisi illuminatio per quã anagogice reducunt̃ ⁊ in explorationẽ ⁊ inspectionem sacroꝝ que sunt doctrina ⁊ sciẽtia illuminationis. ¶ Ad illud qḋ querit̃ de ordine dicẽdũ. ꝙ tripl'r considerãdo tres hñt ordines ista tria. Si enim ꝯsiderant̃ ista tria ex parte subi tũc est ꝑmuz purgatio. 2m illuminatio. 3m est ꝑfectio. ⁊ iste ordo est ꝺm rõnem gñationis eoruz in subo. Si aũt ꝯsiderent̃ ex pte agẽtis tũc ꝑmũ est illuminatio. 2m purgatio. 3m est ꝑfectio. q: agẽs ꝑmo formã ꝺm quam est actus coĩcat que cõsequent̃ remouet a subiecto priuationem oppositam ⁊ ultimo inducit finẽ. Si ꝟo ꝯsiderent̃ ꝺm rõnem ꝑfecti ⁊ optimi sic ꝑfectio est ꝑmum. illuminatio 2m. ⁊ purgatio 3m. ¶ Ad hoc aũt qḋ obijcit̃ ꝙ pħus dicit ꝙ actus est ꝑor tpe. dicẽduz ꝙ hoc uerũ est in diuersis sed nõ in vno. in vno enim ⁊ eodez potentia prior est actu tempore sed substantia ⁊ ratione posterior.

¶ Articulus 8o.

t **Ertio queritur** Utrũ cõueniant eis ꝺm distinctionẽ hierarchiarum uel ordinuz uel ꝑsonarũ. Et videt̃ ꝙ rõne hierarchiarũ: q: dicit beatus Dionysius de ꝑma hierarchia que est seraphin ⁊ cherubin ⁊ thronoꝝ 7o capo. sic in ꝑmis essentijs que post substantificã earũ diuinitatẽ collocate sunt ⁊ ueluti in uestibulis ipsius ordinate oẽm sunt inuisibilẽ ⁊ visibilẽ supexcedẽtes factã virtutẽ ꝓpriã estimãdũ est eẽ ⁊ oĩno eqformẽ hierarchiã. lr̃a sic ordinat̃: ꝓpriã ⁊ oĩno eqformẽ hierarchiã estimãdũ est eẽ in ꝑmis eẽntijs. Ex h̃ accipit̃ ꝙ cũ ꝑma hierarchia tota sit eqformis nõ illuminat in ea ordo ordinẽ uel ꝑsona ꝑsonã. igit̃ cum angelis ꝯueniat purgare ⁊ purgari ⁊c̃. videt̃ ꝙ hoc cõueniat eis rõne diuersarũ hierarchiaꝝ ⁊ nõ rõne vnius hierarchie Idẽ habet̃ ex hoc ꝙ uocat eã ꝓpriã hierarchiã. qḋ enim aliũde est nõ videt̃ eẽ ꝓpriũ. ¶ Sed ꝯtra Dionysi⁹ dicit in 4o capo celestis hierarchie. Et in eqpotẽtibus ista lex diffinit̃ ab omni supeẽntialis ordinis ꝑncipatu ⁊ ꝑ vnãquãq; hierarchiã ꝑmos ⁊ medios ⁊ ultimos esse: ut ordinationes ⁊ virtutes ⁊ minoꝝ esse diuiniores doctores ⁊ manuductores in diuinã adductionẽ ⁊ illuminationẽ ⁊ coĩcationẽ. Ex hoc accipit̃ ꝙ in hierarchia eqpotẽte vnus illuminat aliũ ⁊ ꝑficit aliũ. ¶ Itẽ videt̃ ꝙ vnaquaq; ꝑsona hẽat alios actus ad seipsam ⁊ ad aliã: q: ita dicit Dionysi⁹ in 10o capo celestis hierarchie. Secũdum seipm vnusq'q; ⁊ celestis ⁊ humanus aĩus speciales habet ⁊ ꝑmas ⁊ medias ⁊ ultimas ordinationes ⁊ virtutes addictas per vnãquãq; hierarchiã ⁊ illuminationũ proprias anagogas hierarchiarũ illuminationũ anagogas dico dictas per vnũquẽq; angeluz. Ex hoc habet̃ ꝙ qlibet angelus põt seipm illuminare ex anagoga illumiationis supioris: ⁊ põt illuminare etiã aliũ angelũ ꝺm illuminationẽ inferioris anagoge. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ hierarchia hierarchiã põt illuminare ⁊ ordo ordinẽ ⁊ ꝑsona ꝑsonã: sed nõ ꝑsona seipam. ¶ Ad ꝑm aũt dicẽdũ ꝙ tres ordines in ꝑma hierarchia dicunt̃ eqformes quãtũ ad actũ ꝓpriũ hierarchie de quo dicet̃ inferius. s; nõ sunt eqformes quãtũ ad illuminationes spãles. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hierarchie dicunt̃ ꝓprie que sunt in primis trib⁹ ordinib⁹ eo ꝙ nõ habent̃ nisi a solo deo. Alie aũt inferioꝝ habent̃ etiã ab angelis ꝺm quẽdã moduz. ¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ nõ intẽdit Dionysius ꝙ angelus seipm illuminet: sed in quolibet angeloꝝ sũt triformes illuminationes appropriabiles tribus hierarchijs quod planum erit in sequentibus.

¶ Articulus 9o.

q **Uarto queritur** cui ꝯuenit per pri⁹ ⁊ cui per posteri⁹. in natura eni vnũ est mouens ꝑmum qḋ nullo mõ mouet̃. ⁊ vnũ est motũ ultimũ qḋ nullo mõ mouet: ⁊ sunt media ĩter hec que mouẽt ⁊ mouent̃. ¶ Et si querat̃ cui ꝑse cõuenit mouere. Rñdet̃ ꝙ illi mouẽti qḋ nullo mõ mouet̃. Silr motuz ꝯuenit ei ꝑse ꝑmo qḋ nullo mõ mouet: maxie eni; mouet̃ qḋ ab oibus motorib⁹ mouet̃: ⁊ maxime mouet qḋ oẽs alios motores ⁊ mobilia mouet. igit̃ siliter cũ deus sic illuminet ꝙ nullo mõ illuminet̃ ⁊ oĩa illuminata illuminãtia illuminet sibi illuminare erit ꝓpriũ. Et qḋ sic illuminat̃ qḋ nullũ aliud illuminet post se ⁊ illuminatur a quolibet illumiare q: a deo ⁊ angelo sibi maxime erit ꝓpriũ illuminari. Et hoc videt̃ dicẽ Diony⁹ in 4o capo celestis hierarchie. ubi dicit de supiorib⁹ eẽntijs ꝙ ꝑmo in se educũt diuinã illuminationẽ ⁊ in nos ꝑse deferunt que sup̃ nos sunt manifestationes. Et hoc videt̃ esse cõcedẽdũ: q: quãto supior est ĩtellectualis aĩus tãto magis est ei ꝓpriũ illuminare eo ꝙ plures illuminat ⁊ a paucioribus uel a nullis illuminat̃. Et quãto inferior est tãto ꝯuenit magis ei ꝑse illuminari ⁊ nõ illuminare q: a pluribus illuminat̃ ⁊ pauciores uel nullos illuminat.

d **Einde queritur** Qualiter hijs actibus utunt̃ ad aĩas hoĩuz. Et querunt̃ tria. quoꝝ ꝑmũ est Utrũ in nobis possint facere ĩtellectũ diuinũ. 2m per quẽ modũ faciũt si faciũt. 3m per quem modum possunt nos perficere in affectu.

¶ Utrũ angeli faciãt in nobis ĩtellectũ diuinũ Ar⁹ 10o.

a **D primuz procedi**tur sic. Dicit Dio⁹ in de celesti hierarchia capo 11o. ꝙ archãgeli angelis coĩcãt illuminationes ⁊ angeli nobis ꝺm vniuscuiusq; illuminatoꝝ analogiaz. Et ita videt̃ ꝙ dãt nobis illuminationes ⁊ ita faciũt in nobis ĩtellectuz diuinũ. ¶ Item ibidẽ post aliquãtũ. Prima qdẽ hierarchia manifestius illa ꝟo que est post ipsaz occultius. ꝑncipatuũ aũt archãgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchia dispositionẽ humanis hierarchijs per ꝯñtiam ꝑcipe ut sit per ordinem ad deũ ascẽsus ⁊ ꝯiũctio ⁊ vnitas. ex hoc accipitur idẽ. ¶ Itẽ Aug⁹ in 12o sup genesim ad lr̃am. sicut ĩ ista luce corpea est celũ qḋ supra terrã suspicimus vñ luminaria clarẽt ⁊ sydera que corpa longe sunt meliora terrestribus: sic in illo gñe spũali in quo vident̃ corpoꝝ silitudines luce q̃dã incorpali ac sua sunt quedã excellentissima ⁊ merita diuina: que demõstrat Aug⁹ distinguens miris modis. Utrũ visa facili q̃dã ⁊ ꝑpotẽti iũctiõe etiã nr̃a faciẽtes: alij sciẽtes nescio quo mõ ĩ spũ nr̃o ĩformare visionem difficil' ꝑceptũ ⁊ diffinitiones. Ex hoc accipit̃ ꝙ angeli formãt in nobis visa sua miris modis ⁊ ita manifestãt nobis suas illuminationes. ¶ Itez angelus illuminat angelũ ergo multo fortius illuminat animas. Preterea sicut supra sepe habitũ est lex hierarchiarũ est per ꝑa 2a reducere. Cum igit̃ angelus sit ꝑmus ⁊ aĩa sit 2a aĩa reducit̃ per angelũ: ergo multo fortius illuminat aĩas. ¶ Item habitũ est supra in auctoritatibus ĩductis ꝙ ꝓphete illuminati sunt per angelos sicut Zacharias qui ait: angelus qui loquebat̃ in me. ⁊ siliter antiqui patres. s. abrahã ysaac ⁊ iacob moyses ⁊ iosue ⁊ alij qui docti sunt multa per angelos. ergo videt̃ ꝙ tradãt nobis illuminationes. ¶ Cõtra dicit Aug⁹ ꝙ nihil est ĩter mẽtem nr̃am ⁊ deũ. ergo videt̃ ꝙ sicut in mẽtem descẽdũt illuminationes a deo in summã hierarchiã ꝙ immediate debeant descẽdere in nos. Item hoc idem videt̃ dicere psalmista. Audiã qd loquat̃ in me dñs deus. ¶ Itẽ sicut a iesu ꝺm Diom supiores immediate in mẽte recipiũt illuminationes ita ⁊ nos. recipimus aũt resurrectionem per ꝑdicationẽ: ⁊ post resurrectionem quãdo duobus discipulis eũtibus in emaus interꝑtabat̃ de oibus scripturis ⁊c̃. ¶ Solo dicim⁹ ꝙ aĩe recipiũt illumina-

tiones ab angelis. ¶ Sed notādū q͛ aliud est immitte
re cogitationē: ⁊ aliud intēdere ⁊ dare illuminationem.
Immittē enim (ut dicit Beda) est intus creare ⁊ facē co
gnitionē. intēdere aūt est intus factā inflāmare: ⁊ de hijs
duobus erit sermo in q̄ōne de deceptionibus demonū.
Dare aūt illuminationē est dare reuelationē de aliquo i
telligibili occulto. ¶ Ad illud q̄ð obijcit̄ de Aug̃ dicen
duz q͛ quātū ad btificationē ⁊ rōnem imaginis nihil est
inter nos ⁊ deū. imediate enim creauit nos ad imaginē
suam: etiā imediate silr̄ sic btificabit nos per seip̄z sed
nihil ꝓhibet quātum ad modū pcipiēdi illuminationes
aliq̄d eē mediū inter nos ⁊ ip̄m. ¶ Ad aliud dicēdū q͛
lz dauid dicat q͛ deus loquat̄ in ipso q͛ ex hoc nō sequit̄
q̄ etiā per angelū possint fieri tales illumiatōes: q: dicit
Dionysius in de celesti hierarchia capº 5º. Excellētes q̄
dem ordines hn̄t inferioꝝ ordinū illuminationes ⁊ vir/
tutes non aūt pticipātes excellētiū se sunt ultimi. Vn̄ q̄c
q̄d inferior pōt ⁊ supior sed nō ꝯuertit̄. ¶ Ad ultim̄ dicē
dum q͛ christus nobis tradidit imediate illuminatiōes
q: ipse supmus illuminator est qui oīa pōt que possunt
inferiores sed non conuertitur. ¶ Articulus 11º.

s Ecundo queritur per quē

modū faciūt in nobis angeli intellectū diuinū.
Cum enim duo sunt in illuminatione lumē. s. ⁊ scibile.
¶ Querit̄ utrū utrūq: possit fieri ab angelo in aīa aut al
terum tm̄. Et videt̄ q͛ utrūq: q: cū reuelationes sint de
occultis quoꝝ noticia neq: per studiū: neq: per nām est
in aīa videt̄ q͛ utrūq: oportet hēre ab angelo illuminan
te. Itē sic legit̄ de ꝓphetis q͛ distincte pnūciabāt futura
⁊ illuminationē ⁊ hoc nō poterat eē nisi hērēt illuminati
onē distinctā ⁊ hāc illumiatione hūerūt per angelos (ut
dicūt scti) igit̄ angeli distincte illumināt. Silr̄ expsse le/
git̄ q͛ quosdā illuminauerūt ad sensum sicut abraham ⁊
loth ⁊ q̄sdā alios: quosdā aūt ad imaginationē sic danie
lē fecit itelligē visionē. ¶ Querit̄ g̃ utrū illuminationē
imediate pn̄t impmē in itellectu sine sensu ⁊ fātasia. Et
videt̄ q͛ nō q: hec est altissima ps aīe nr̄e inter quam ⁊
deū nihil est mediū (ut dicit Augº) in qua sumus eq̄les
angelis: eq̄lis aūt non est equalē illuminare. ¶ SED
CONTRA dr̄ de moyse in exodo q͛ angelus qui in
psona dn̄i dedit ei legē loquebat̄ ei ore ad os sicut hō lo
quit̄ ad amicū suū. vn̄ etiā cornuta facta est facies moysi
Et dicūt scti q͛ ore ad os loq ⁊ facie ad faciē ad itellectuz
loq est. Itē dicit iacob genesis. 32º. Vidi dn̄m facie ad fa
ciē ⁊ salua facta est anima mea. Itē itellectualis visio est
magis cōformis intelligētie angelice q̄z imaginaria uel
sensibilis seu corpalis: g̃ videt̄ q͛ magis pn̄t angeli sz il
lā illuminare q̄z sm alias. ¶ Solutio dicimº q͛ tripx est
modus q̄bus angeli illumināt aīas. s. ad sensū: ⁊ ad ima
ginationē ⁊ intellectū sm tripx genº visiōis distinctū ab
Aug̃ sup genes ad lr̄am xijº. illuiatio tm̄ pfecta nō fit nisi
sm itellectū. vn̄ ꝯcedimus q͛ angeli in itellectū pn̄t im/
primē lumē sub quo fit cognitio ⁊ ipsa cognoscibilia sm
spēs suas. Dicimº eniz q͛ sicut obedit eis materia ad as/
sumptionē corpoꝝ sic obedit eis ⁊ ad abstractionē spērū
Vn̄ sicut itellectº agēs spēs abstrahit a fantasmatibus ⁊
vnit eas itellectui possibili sm ordinē ad sciam ⁊ opº sic
itelligētia angelica lumine suo abstrahit spēs a fantasma
tibus ⁊ cōponit cū itellectu aīe sm ordinē ad reuelatio/
nem occultoꝝ. ¶ Si aūt querat̄ ubi sint fantasmata a q̄
bus abstrahit. Dico q͛ sint in aīa ⁊ pn̄t fieri in aīa utroq:
duoꝝ modoꝝ. pōt enim angelus facē in ea de nouo per
visionē sensibilē uel imaginatiuā. Pōt etiam in ea facta
nālr̄ ordinare ⁊ cōponere ⁊ diuidere sm exigētiaz re
uelationis sm quā intēdit illuminare. Et hos modos di
cit Augº miros modos q̄bus angeli visa sua impmunt
in aīas. Qualr̄ aūt hij modi ꝯueniāt visioni ꝓphetice ⁊
visioni supioꝝ ⁊ alijs modis reuelationis alibi dicetur.

¶ Ad obiectū aūt in ꝯtrariū dicēdū q͛ quātū ad nām i
gn̄e sumus eq̄les angelis sm intellectū. quātum ꝟo ad
ptātē cōparatā ad actū sumus ineq̄les q: ipsi intelligunt
deiformiter: nos humane ut dicit Dionysiº. Ex hijs pa/
tet solutio ad totum. ¶ Articulus 12º.

t Ertio queritur Per quē mo

dum pn̄t nos pficere in affectu. Q̄ð enim hoc
pn̄t videt̄ per hoc q͛ triplex est actº eoꝝ. s. purgare pfice/
re illuminare. ⁊ lz se inuicē nō purgēt a pctīs q: non hn̄t
tn̄ nos idigemº purgatione illa. Purgatio aūt illa a pec
cato nō fit nisi per grām ⁊ ita pficiūt affectū nr̄m sm gra
tiā ut videt̄. Itē hoc expsse videt̄ in vjº. Ysaie ubi dicit̄.
Volauit ad me vnus de seraphin ⁊ calculo queꝫ forcipe
tulerat de altari tetigit os meū ⁊ dixit. Ecce hoc: auferet̄
iniq̄tas tua ⁊ pctm̄ tuū mūdabit̄. Itē dicit Beda q͛ incē
dūt nr̄as cogitationes ⁊ nō pn̄t accēdere nisi apponant
ignē in affectum. ignis aūt affectus nō est nisi charitas.
Preterea demones pn̄t mouē ꝯcupiscētiā in malū ergo
multo fortius angeli boni pn̄t mouē affectū in bonum.
Sed ꝯtra Ysaie. 43º. Ego sum qui deleo iniq̄tates tuas
ꝓpter me ⁊ pctōꝝ tuoꝝ nō recordabor. ergo videt̄ q͛ ne/
mo delet iniq̄tates nisi solus deus. Silr̄ sic crearēt grāz
creare aūt nō ꝯuenit angelis. Preterea grā nō est ab ho
mine christo sm q͛ hō est: igit̄ multo minus ab angelis:
q: etiā angeli ab humanitate christi recipiūt illuminatio
nem. Q̄ð aūt grā nō fit ab hoīe christo sm q͛ est hō. Dic̄
beatus Bernardus sup capº. 7º. sic. Proculdubio capit
magis qui grās agit qm̄ deū tāgit ⁊ nō hoīem nō q: nō
sit hō qui deus est sed q: deus ⁊ hō vnus est christus: sz
q: omne bonū a deo nō ab hoīe est etiā ip̄m q̄ð per ho/
minē ministrat̄. pfecto enim spūs est qui viuificat caro
aūt nō ꝓdest q̄cq̄z. Preterea maledictus qui ponit speꝫ
suā in hoīe. qm̄ ⁊ si spes nr̄a tota pēdet ex hoīe deo non
tn̄ q̄a hō sed q: deº est. Itē Jacobi pº. Omne datū opti/
mum ⁊ oē donū pfectū desursum est descēdēs a prē lu/
minū. ¶ Solutio cōcedimus q͛ grā nō est ab angelis
nec etiā remissio pctī sed a solo deo. vn̄ purgare angelo
rū inest ex pte itellectus nō ex pte affectus. Purgāt aūt
a tribus aīe intellectū. s. ab ignorātia ⁊ a nubilo fantasia
rum ⁊ a falsis opinionibus ꝓhibitarū rōnū que ꝯtrariā
tur reuelationi. ¶ Ad hoc aūt q̄ð obijcit̄ de Ysaia dicē
dum q͛ angelus missus ad eū q̄cūq: fuerit purgationeꝫ
illam opabat̄ in ministerio sicut sacerdotes hoīes habēt
opationē grē in exhibitione sacramētoꝝ ⁊ hoc notat̄ ex
presse in mō loquēdi. Innuēs enim angelus ministeriū
suū dixit. Ecce tetigi hic labia tua. opationeꝫ aūt grē re/
torquens ad alterū dicit. ⁊ auferet̄ iniq̄tas tua ⁊c̄. ¶ Ad
aliud dicēdū q͛ intēdūt per modum ammonitionis nō
q͛ faciunt ignem. angeli enim (ut pus habitū est) opant̄
in intellectu illuminationem: ⁊ intellectus illuminatus
per modū ammonētis ⁊ cōsulentis se habet ad affectū.
¶ Ad aliud dicēdum q͛ causa pma duplicem habet cō
parationē. vnam ad uolūtatem impantem ⁊ sic in ea nō
pōt ludificare demon. altera cōparationeꝫ habet ad car/
nem ⁊ sic in ea ludificabilia facit. Unde demon imme/
diate super uolūtatem ⁊ affectum non operatur sed ex
parte carnis trahit eum.

¶ De hierarchijs angelorum. Q̄ō septima.

c Onsequenter Que

rit̄ de hierarchijs angeloꝝ ⁊ querun/
tur sex. quorū pmum est quid sit hie/
rarchia in cōmuni. 2m de diuisiōe hie
rarchie per partes ipsius. 3m de ordi/
nibus hierarchiarū. 4m utrū ordines
manebūt post diez iudicij uel nō. 5m q̄re oēs ordines di
cunt̄ angeli ⁊ ꝟtutes. 6m de ꝯnexiōe ⁊ synagoga āgeloꝝ
¶ Articulus primus Quid sit hierarchia.

r Edeamus ergo ad primum querētes qd sit hierarchia in cōmuni. Et ponā tur diffinitiones Dionysij. Dicit enim Dionysius in de celesti hierarchia cap° 3°. Est quidez hierarchia ꝑm me ordo diuinus ⁊ sciētia ⁊ actio deiforme quātū possibile est similans ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminationes ꝓ portionabilr̄ in dei similitudinē ascēdens. ¶ Itē infra in eodē cap° hierarchie nomē sacrā quādā uliter declarat dispōnez imaginē diuine speciositatis in ordinibus ⁊ sciētijs hierargicis ꝓprie illuminationis sacrificantez ministeria ⁊ ad ꝓprium principiū (ut lz) assimilatiuam. ¶ Item diffinit a quibusdā sic. hierarchia est sacroꝝ ⁊ rōnabilium ordinata ptās in subditis retinēs dn̄atum. Obijcit aūt cōtra primā diffinitionē de hoc ꝙ dicit ordo. ordo enim est pars hierarchie ⁊ ideo nō debet cadere in diffinitione totius. Preterea dicit in sententijs ꝙ ordo est multitudo celestiū spirituū qui īter se in aliquo munere grē similant: sicut etiam nāliū donoꝝ munere cōueniūt ꝑm hunc modū cōstat ꝙ nō ponit ordo in diffinitione hierarchie q: nō oēs angeli in quibus est hierarchia cōueniūt in munere grē alicuius uel dono nature. Preterea ois ordo ꝑm ꝑus ⁊ posterius determiat sed dicit Dionysius ꝙ illi qui sunt vni° hierarchie sunt vniformes ⁊ eqpotētes in illa ergo hierarchia per ordinem nō debet determinari sed potius per eqpotentiaz. Itē diuinus ordo aut dr̄ ordo qui est in deo aut qui est a deo: aut qui est ꝑm grāz dei: aut qui est ꝑz distributionē officioꝝ dei. Si p°°. ꝯtra dic̄ Aug° ꝙ in deo nō est ordo nisi nāe. ordo nō quo altera ꝑsonaꝝ sit ꝑor altera: ſʒ q̄ altera sit ex altera. ḡ si talis ordo eēt in hierarchijs opteret ꝙ vna hierarchia esset ex altera ⁊ vnus angelus ex altero ⁊ nō prior eo: ⁊ hoc est incōueniēs: q: hoc non posset esse nisi essent idem in essentia ⁊ diuersi in ꝑsona. Si secūdo mō tunc oia eēnt in hierarchijs disposita: q: (sicut dicit Aug°) Deus oia creauit in mō specie ⁊ ordine. Si tertio mō tunc oēs ordines distinguerent ꝑm dignitatē ⁊ spēm virtutū: qd̄ nō est uerū cum nō sint nisi septē virtutes. Et ꝑterea multi ordinū a nulla septē ꝟtutū denominant sicut throni: dn̄ationes: ꝑncipat°: ptātes: angeli archāgeli. Si q̄rto mō dicat cū ꝑm apl̄m vnusqſqz ordinet ad deuz in ꝓprio officio sicut qui docet in doctrina ⁊ qui preest in sollicitudine ⁊c̄. oporteret ꝙ hierarchia multiplicaretur ꝑm talia officia ⁊ sic eēnt multo plures hierarchie q̄z tres qd̄ nō est uerum. ¶ Preterea cū ordo determinet ꝑm prius ⁊ posterius: ⁊ prius posterius sint eoꝝ que multiplr̄ dn̄r: querit per quez modū dicit prius ⁊ posterius in ordine hierarchie ⁊ nō pōt dici nisi ꝑm illū modū quo ꝑus dicit id qd̄ dignius est: ⁊ sic cuz ꝑm beatū Dionysiū in vno ordine sit digni° ⁊ indigni° etiam in vno solo agmine esset hierarchia qd̄ falsuz est. Cum hierarchia vna specialis cōsistat ad minus in tribus ordinibus. Si ꝟo dicatur ꝙ ordo sumit ibi sicut dicit cōmētum pro ordinata ptāte. Hoc nō videt quia ꝑm hoc duo sequētia. s. ⁊ sciētia ⁊ actio oblique deberent cadere in diffinitione. nō enim ordinata ptās est sciētia ⁊ actio: sed sciētie ⁊ actionis: uel ꝑm sciam ⁊ actionē: ⁊ ita deberet dici hierarchia est ordo diuinus scie ⁊ actionis. uel ꝑm sciam ⁊ actionē. ¶ Deide querit de hac pte scia ⁊ querit ꝑm quē modū ponat in diffinitione scia. Cum eni vnus solus ordo dicat a plenitudie scie. s. cherubin videt ꝙ nō in diffinitiōe claudēte oēs ordies debet poni scia. Itē aut sumit ibi scia pro illo que est de scibili creato: aut pro illo que est de scibili icreato. Si p°° tūc nō videt esse pars hierarchie: q: scia que est de scibili creato est de ꝑfectione cognitionis nālis ⁊ est uespera (ut dicit Aug°) potius q̄z sit lumē ⁊ illuminatio ꝑm quaz distingui hn̄t hierarchie. Preterea illā hn̄t etiā demones qui tn̄ nō hn̄t ordinem sacrū siue hierarchiā. Si aūt secūdo

modo tūc nō est nisi duobus modis. s. per speculū ⁊ in enigmate: ⁊ per spēm ⁊ apte. ⁊ si esset p̄mo modo tūc fides esset pars hierarchie ⁊ cōueniret fides angelis: qd̄ falsum est. Et si scd̄o modo hoc videt falsum: eo ꝙ illa est obiectū beatitudinis ⁊ vite eterne ꝑm quā ordinant oēs imediate ad deū: ⁊ ita ꝑm illā nō descēdūt illuminationes ab vna hierarchia in aliam. ¶ Item hierarchia quātū est de vi nois non dicit nisi sacrū principatū ⁊ de ꝑfectiōe illius nō est scia. igit supflue ponit in diffinitione. ¶ Ulterius querit de hoc qd̄ dicit actio. Cū enim status p̄rie magis sit determinatus quieti cōtēplationis q̄z actioni videt ꝙ incōgrue ponit actio in diffinitione hierarchie. ¶ Item nō videt ꝙ omni hierarchie cōueniat actio: q: quecūqz ultima est inter hierarchias illa nihil agit. ¶ Preterea videtur ꝙ ista tria ordo scia ⁊ actio nō sint de essentia hierarchie: sed potius actus tres cōmunes de quibus supra determinatū est: cum illi omni hierarchie cōueniūt ut dicit Dio°. ¶ Deinde queritur de hoc qd̄ dicit deiforme: q̄ztū possibile est similās. deiforme eni dicit aut creatū aut icreatū. Si creatū tūc similare hoc nō erit gloriosum: q: similitudo ad creaturam inquantum hui° non est glorie ratio. Preterea dicit in canonica p̄mo ioānes. Cuz apparuerit similes ei erim° ⁊ nō dicit similes erimus alicui creato. ¶ Si aūt dicit increatū tunc nō videt esse deiforme q: deiforme videt esse formatū ad deū ⁊ ita diuersum a deo. Item similitudo est (ut dicit Anselmus) ex aliquo vno exn̄te in pluribus: sed nihil vnū est in deo ⁊ angelis. ergo videtur ꝙ hierarchia nō sit similans deiforme. Item in eodē cap° post ita dicit ꝙ interp̄tatio est quātū possibile est similitudo ad deum ⁊ vnitas. Querit ergo q̄ mō sil̄itudo ⁊ q̄ mō vnitas. Et si forte dicatur ꝙ est vnitas spūs (sicut dicit aplūs p̄a corinth. 3°) Qui adheret deo vnus spūs est Hoc videt esse parū: q: ista vnio spūs nō est nisi in concordia ⁊ ꝯsonātia uoluntatū: qualr̄ etiā hic quidā vniūtur deo per charitatē. ¶ Preterea dic̄ Hilari° in li° de essentia p̄ris ⁊ filij uoluntatis tm̄ interp̄etat p̄ēz ⁊ filiū vnitatē. heretici mētiētes vnitatis nostre ad deū utebantur exēplo nobis tanq̄z ad filiū ⁊ per filiū ad p̄rem obsequio tm̄ ac si uolūtate religionis vnitas nulla per sacramētuz carnis ⁊ sanguinis nālis ꝯiūctionis ꝓprietas indulgeret cum ⁊ ꝓpter honorē nobis datū dei filij ⁊ permanētem in nobis carnalr̄ filiū ⁊ in eo nobis corpalr̄ Et insepabilr̄ vnitis mysteriū nature ac nālis vnitatis sit p̄dicādum. Et ita videt ꝙ ꝓpter sumptionē eucharistie nāliter sit in nobis christus ⁊ simus nāliter secū vnū sicut dicit ī euāgelio ioānis. vj°. Qui māducat meā carnem ⁊ bibit meū sanguinē in me manet ⁊ ego in eo. Et ulterius videt ꝙ sicut christus est vnū cuz p̄re: ita ⁊ nos efficiamur vnū. sicut dr̄ in euanḡ ioānis. xvj°. ubi dicit ad p̄rem de apostolis ut sint vnū sicut ⁊ nos vnū sumus tu in me ⁊ ego in eis ut sint in vnū ꝯsumati. ¶ Deinde querit de ultima pte hac. s. ⁊ ad īditas ei illuminatiōes in dei similitudinē ꝓportionalr̄ ascēdens. Ascēsus eni ille nō est ꝑm locū sed ꝑm dignitatē ⁊ quantitatē glorie ꝑm hoc ergo quelibet hierarchia sit ⁊ potest fieri altior. ergo videt ꝙ media pōt exaltari ad primā ⁊ cum prime ꝓpriū sit (ut dicit Dionysius) Illuminationes imediate a deo accipe media exaltata accipiet etiaz imediate a deo ⁊ ita de media fit p̄ma: q̄m cui cōuenit actus ꝓprius hierarchie alicuius illi etiam hierarchia illa attribuitur. ¶ Preterea ꝑm hoc vident hierarchie mutari: q: cōtinue data vni ascēsio diuersitatē inducit per participationem illuminationū. ¶ Item querit de hoc qd̄ dicit ꝓportionalr̄. aut enim ꝓportio accipit ad naturaz: aut ad conatū nature: aut ad meritū. Et si p̄mo mō tūc lucifer qui ꝑm aliquos sanctos meliora oibus habuit nālia deberet hēre altissimas illuminationes ⁊ similitudines diuinas: qd̄ nō est uerū cum ipse cuz suis ad fundamenta

loci sit de p̄stius. ¶ Si aūt 2ᵒᵒ tūc cū aliqs de inferiorib⁹ possit magis conari q̄z aliqs de sup̄iorib⁹ pōt aliqs de inferiorib⁹ fieri supio: ⁊ econuerso. ¶ Itē sequit̄ si 3ᵒ mō dicat̄ q: nihil ꝓhibet inferiorē plura hēre merita q̄z superiorem cū meritū sit in uolūtate ⁊ libero arbitrio grā adiuuāte que nulli negat̄. ¶ Preterea cōtra totā diffinitionē simul obijcit̄: q: nō videt̄ hierarchia eē ordo diuinus ⁊ scia ⁊ actio ⁊c̄. sed potius simpliciter videt̄ esse similitudo ad deū cū ⁊ vnitas agēs ⁊ sciēs in modū ipsi⁹ dei: q: sicut dicit Dionysi⁹ de celesti hierarchia cap° 3°. Interp̄tatio hierarchie est ad deū quātū possibile est similitudo ⁊ vnitas ipm̄ hn̄s. ois sacre ⁊ scie ⁊ actiōis ducem ad summū diuinissimū decorē inuariabilr̄ quidē vidēs quātū vo est possibile reformat ⁊ suos laudatores algalmata diuina p̄ficit specula clarissima ⁊ munda receptiua p̄ncipalis lumīs. ¶ Itē dicit magr̄ Hugo de scō victore. q̄ in eo q̄ illuminant̄ angeli fiunt grē participes: in eo vo qd̄ illuminātefficiunt̄ ptātis ɔsortes ⁊ cōstat hijs duobus modis hierarchia ⁊ p̄ficit grā ex officio ⁊ vtute ⁊ ministerio. Sed in diffinitione predicta nulla fit mētio ptātis in hoc qd̄ illumināt nec fit mētio grē ⁊ officij ⁊ vtutis ⁊ misterij. ergo videt̄ q̄ oīno sit iperfecta. Itē dicit in 3° cap° celestis hierarchie q̄ hierarchia idite qdē claritatis est repleta eāq̄ iterū gloriose in ea que sequunt̄ declarās p̄m diuinas leges. q̄ videt̄ q̄ p illuminationē supioꝝ deberēt diffiniri. ¶ Artic° 2°.

d **Einde queritur** de secunda

Et queritur p̄mo de hoc q̄ dicit nomē hierarchie sacrā quādā uliter declarat dispōnē. Per istū eni modū loquēdi ista sacra dispositio remanet īfinita ⁊ ideterminata: ⁊ ita nō erit diffiniēs nomē hierarchie. Preterea ois dispositio uel est p̄m sitū uel p̄m qualitatē. dicit enim ph̄s q̄ situs est quedā dispositio partiū. ⁊ silr̄ dicimus q̄ materia per qualitates disponit̄ ad formā. Querat̄ ergo quo istoꝝ modoꝝ sumat̄ dispositio ⁊ constat q̄ nō p̄m sitū q: situs in spiritualibus non est. Si vo dicat̄ q̄ p̄m qualitatē tunc hierarchia erit aliqd̄ impfectū qd̄ disponit̄ ad pfectionē ulteriorē quod est inconueniēs. ¶ Preterea querit̄ quare dicat̄ uliter sacrā: cū ea que sunt in diffinitione hierarchie non sunt ut multa sed ut vnū. Item nō deberet dicere declarat cū potius nomē declaret̄ p diffinitionē q̄z ecōtra. ¶ Postea obijcit̄ de hoc q̄ dicit imaginē diuine speciositatis in ordinibus ⁊ sciētijs hierargicis. Dicit enim Aug⁹ in p̄mone de imagine q̄ ubi imago est ɔtinue ⁊ similitudo: sed nō ubi similitudo cōtinue imago: quia imago dicit ɔueniētiam expressam ⁊ plenā: similitudo aūt nō. Cū igit̄ angeli cōueniētiam expressam ⁊ plenā nō hn̄t qd diuinā speciositatem nō videt̄ hierarchia eoꝝ esse imago speciositatis diuine. Preterea querit̄ quare potius dicat̄ diuine speciositatis q̄z diuine bonitatis uel potentie uel ueritatis. Item cum in diffinitione p̄ma posuerit ordinem ⁊ sciētiam ⁊ actionē querit̄ quare hic uñ facit mentionē de ordinibus ⁊ sciētijs ⁊ potētijs hierargicis ⁊ tacet de actione. ¶ Adhuc querit̄ de hoc q̄ dicit ꝓprie illuminationes sacrificantē mysteria. Videt̄ enim incōueniēter dicere ꝓprie: cum supra in diffinitiōe p̄cedēti dixerit q̄ illuminationes sunt idite diuinitus. Itē cū tria sint in hierarchia. s. illuminatio purgatio ⁊ pfectio. quare dicit potius ꝓprie illuminatiōis q̄z pfectionis ⁊ purgatiōis. Videt̄ enim q̄ potius debet dici pfectionis cū penes pfectionē sit cōplemētum. ¶ Item mysteria sunt occulta ⁊ illa nō vident̄ cōuenire illuminationi sed potius apta. Preterea visioni faciei ad faciē nō vident̄ cōuenire mysteria ⁊ mystica. Cū igit̄ angelis in hierarchia exn̄tib⁹ cōueniat videre facie ad faciē: incōgrue videt̄ dicere q̄ sacrificet mysteria. Hoc etiam videt̄ haberi per auctoritatē inducīā p̄us in qua dicit̄ q̄ hierarchia suos laudatores siue phyasota. i. subditos agalmata diuina perficit specula clarissima ⁊ mūda receptiua p̄ncipalis luminis ⁊ diuini radij. ¶ Item querit̄ per quē modū sacrificij sacrificat mysteria ipsa hierarchia. Si eni itētio sacrificij sumat̄ ex lege tunc res sacrificat̄ qn̄ res offert̄ deo ad tēplum: ⁊ ꝓpter hoc de nō sacro sacrū efficit̄. Sic aūt non videt̄ esse in hierarchijs. illuminatiōes enim potius vident̄ sacrificare ex hoc q̄ sunt a deo q̄z ex hoc q̄ sibi offerant̄ ex non sacro. ¶ Ulterius querit̄ de hoc q̄ dicit ad ꝓpriū principiū ut lz assimilatiua. Et queritur quid supponat ꝓpriū principiū. Et si dicat̄ q̄ supponit deum hoc nō videt̄ quia deus nō est ꝓpriū p̄ncipiū sed cōmune creationi ⁊ hierarchie ⁊ oibus alijs que sunt a deo. Si aūt supponit aliqd creatū huic esse assimilatū nō est gloriosum. ¶ Item querit̄ de hoc q̄ dicit ut lz quia dicit Aug⁹ sup ep̄lam ad corinth. q̄ licitū est q̄ nullo precepto ꝓhibet̄. sed nullo mō ꝓhibet̄ quantūcūq̄ assimilari. ergo videtur nihil esse dictum qd̄ dicit ut licet.

¶ De tertia diffinitione hierarchie. Articulus 3°

d **Einde queritur** de tertia diffinitione que ponit̄ a quibusdā. Et obijcit̄ de hoc q̄ dicit ordinata ptās ⁊ nō facit mētionē de actione ⁊ scia. ¶ Item de hoc q̄ dicit rerū sacrarū ⁊ rōnabiliū pōt enim esse ecclesiastica hierarchia in rebus rōnabilibus nō sacris ordinata ptās ⁊c̄. prelati enim ecclesie ut in pluribus mali sunt: tn̄ dicunt̄ hierarchie ⁊ hierarchia est in eis. Preterea cū hierarchie sit recipe illuminationes ⁊ dare iferioribus: hec diffinitio nō tāgit nisi cōparationē ad inferiores tm̄. Preterea cū iesus christus ꝓhibet suis hierargicis hoc est ap̄lis dn̄atum sup inferiores ubi dicit. Reges gētiū dn̄antur earū ⁊ qui ptātem hn̄t exercēt in eos: sic aūt nō erit inter uos quo mō dicit̄ in hac diffinitiōe q̄ hierarchia in subditis habet dn̄atū. ¶ Item cū multa sint dona diuina a quib⁹ dn̄ent̄ ordines angeloꝝ: quare potius attribuitur hierarchie q̄ in subditis habet donū dn̄ationū q̄z virtutū ⁊ principatuū uel alicuius alioꝝ. ¶ Item cū sint diffinitiōes tres querit̄ penes qd sumant̄ ⁊ utrum oēs sint cōmunes hierarchie diuine ⁊ celesti ⁊ humane. ¶ Solutio ad ultimū primo rn̄dentes dicimus q̄ iste diffinitiōes sunt de hierarchia in cōmuni ad angelicā ⁊ humanā: sed nō conueniūt diuine (ut patet) in terminis in ipsis diffinitiōibus positis que oēs dicūt uel assimilationē uel vnionem ad diuinā qd̄ nō ɔuenit diuine hierarchie que ad nihil ulterius assimilat̄. ¶ Ad penultimū igit̄ dicim⁹ q̄ p̄ma diffinitio datur per ea que sunt essentialia hierarchie: ⁊ per effectū illoꝝ in substātijs illis que p̄m hierarchiam disponunt̄. ordo enim ⁊ scia ⁊ actio eēntialia hierarchie ⁊ ex hijs efficit̄ similatio deiformis ⁊ ascēsio ad inditas illuminatiōes in deū. Secūda aūt datur per cōparationem exēpli ad exēplar qd̄ magis patebit infer⁹. Tertia vo ꝓpriā p̄bam hierarchie ɔsiderat. ¶ Ad solutionem igit̄ argumētoꝝ p̄notādum q̄ hierarchia est quoddā totum potestatiuū ⁊ est quedā ptās ⁊ ideo essentialia ipsi⁹ hn̄t naturam ptātis. In ptātibus aūt ordinatis sic est q̄ semp sequēs supponit p̄cedentē ⁊ habet plus ⁊ hoc probat̄ tam in ptātibus nature q̄z officioꝝ ⁊ grē. In ptātib⁹ aūt nature vegetatiuū est in sensitiuo ⁊ sensitiuū in rōnali sed nō cōuertit̄ ut vult beat⁹ Dionysius in cap° 6°. in libro de diuinis noibus. ¶ In officijs aūt ptās decani est in ptāte cēturionis: ⁊ ptās cēturionis in potestate thearce sed nō cōuertit̄. ¶ In gratijs etiam ptās sb̄diaconi est in ptāte diaconi: ⁊ ptās diaconi in ptāte p̄b̄ri: sz nō cōuertit̄. Unde partes totius potestatiui p̄m ordinē cōstituūt ipm̄ totū ⁊ prima cōstituit p̄m qd. scd̄a aūt p̄m plus. ⁊ ultima pfecte. sicut dicimus etiā de diuisiōe boni in delectabile ⁊ utile ⁊ honestū. Delectabile est bonū p̄m qd. ⁊ utile est boᵐ plus. honestū aūt est bonū simpʳ.

¶ Item honestas ponit utile ꝛ delectabile sed nō cōuertit. Eodē modo dicimus de partibus essentialibus hierarchiarum que sunt ordo scia ꝛ actio. ꝙ ordo ponit hierarchiā ꝑm qd. ꝛ scia plus. ꝛ actio pfecte. ꝛ hoc patebit in solutiōe singularū rationum. ¶ Ad primū igitur dicendum ꝙ ordo dicit duobus modis: scilicet ratio siue ꝓprietas siue ordinans: forma ꝛ res ordinate. Et ꝑm quod est res ordinate sic diffinit in sententijs ꝛ sic nō sumitur hic. Secūdum aūt ꝙ sumit pro rōne ordināte sic sumit duobus modis. s. ꝑm rōnem gnālem. uel ꝑm rōnem specialē. ꝑm rōnem specialē est pars distincta sub hierarchia. Scdm ꝙ dicit cherubin ꝛ seraphin ꝛ throni ꝛc. ꝑm aūt rōnem gnālem est pars essentialis hierarchie que ponit in diffinitiōe eius. Et ad hoc intelligendum sciēdū ꝙ in duobus cōsistūt hierarchie couenienter ordinatis (ut dicit magr Hugo de sctō victore in cōmēto). s. in participatiōe gr̄e illuminatiōis: ꝛ in effusiōe ipsius sup iferiores. Ad participationē aūt illuminationis exigunt tria. s. cōuersio ad principium illuminationis ꝛ hanc cōuersionē ponit ordo: nisi enim ordinet ad lumē nō accipiet illuminationē. Cōiter est receptio luminis ꝛ hanc ponit scia. ꝛ tertiū est pfectio ꝑm illuminationē pceptā ꝛ hec pfectio est ꝑm esse ꝛ agere ꝛ hanc ponit actio. ¶ Et ꝙ hoc uerū sit ex duabus auctoritatib9 Dionysij accipit in de celesti hierarchia capo 3o. Quaꝝ pma est hec: vnicuiqꝫ hierarchiā sortitoꝝ est pfectio ꝑm ꝓpriā analogiā in dei imitationē ascēdere ꝛ oium diuinius dicimus ut eloquia aiunt dei coopatorē fieri ꝛ ostēdere diuinā in seipso actionē ꝑm ꝙ possibile est relucētem utpote qm̄ ordo hierarchie est alios quidē purgari alios aūt purgare: quosdā illuminare: quosdā illuminari: ꝛ quosdā pficere ꝛ quosdā pfici. ¶ Ex hoc accipit ꝙ ordo in diffinitiōe hierarchie positus dicit rōnem ordinatiōis ꝛ ꝯuersionis ad primū principiū illuminationis ꝛ ꝯñter ad illuminabilia iferiora. Actio aūt dicit perfectionē ꝑm suā illuminationē pceptā ꝛ hec est actio acta: ꝛ ꝯñter dicit pfectionē ꝑm agere ꝑm quā est coopatorē dei fieri ipm illuminātem: ut. s. illuminet iferiores sicut illuminatus est a principio primo. Et hoc expressius habet ex altera auctoritate que cōtinet in fine eiusdē capituli. dicit eni sic. Unusqsqꝫ hierarchie dispōnis ordo ꝑm ꝓpriā analogiā reducit ad diuinā coopationē illa perficiēs gr̄a a deo data virtute que diuinitati nāliter ꝛ supnāliter insunt ꝛ ab ea supessentialr̄ acta ꝛ ad possibilem deum diligētiū aioꝝ hierarchie manifesta. sensus est ꝙ ordo hierarchie est ꝙ illuminati a deo reducunt ad dei cooperationē in hoc ꝙ illumināt alios sicut sunt illuminati ꝛ pficiūt alios per grām ꝛ virtutē datā eis a deo. illa ꝟo que diuinitati nāliter insunt que ab ipso deo sunt acta supessentialr̄ in eis ꝛ que sunt manifesta hierarchie eoꝝ ad possibilē imitationē aioꝝ deuꝫ diligētiuꝫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iste ordo habet rōnem ꝑoris ꝛ posterioris respectu diuersoꝝ. ꝑm cōuersionē enīꝫ ad principiū illuminationū habet rōnem secūdā ꝛ ꝑm ꝯuersionē ulteriorē ad ꝯñtia habet rōnē ꝑorē. Quod aūt dicit Dionysius ꝙ eqpotētes sunt illi qui sunt in vna hierarchia nō intelligit de hierarchijs sed de angelis agētibus in vna hierarchia exñtibus qui eqpotētes sunt in actu illi9 hierarchie ꝛ nō in alijs ut patebit iferi9. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ordo diuinus dicit ratio ordinationis ad deū assimilans deo: hoc est hijs que naturaliter isunt deo in sciētia ꝛ actione. Et in scia quidē assimilant in participatione illuminationis. In actione aūt assimilant ꝑm duplicem pfectionē. s. in esse ꝛ in agere. Et in esse quidem ꝑm ꝙ ipsa hierarchia est actu ad cōplemētū deiformis illuminationis. In agere ꝟo ꝑm ꝙ efficit cooperator dei agens in aliā qd a deo actū est in se: ꝛ iste ordo est diuinus a deo ꝛ ad deū ꝛ ꝑm grām dei que est illuminatio ꝛ ꝑm officiū diuinū qd est quosdā illuminare ꝛ quosdā illuminari ꝛc. sed nō est ꝑm gr̄as spūaliū virtutuꝫ neqꝫ ꝑm qdcūqꝫ officiū sed ꝑm supra dictuꝫ tm̄. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cōmētator magis attēdit fbam hierarchie totam in se qꝫ partes eētiales ipsius. Et ideo dicit ꝙ ordo ibi est ordinata ptās. nihilominus tm̄ scia ꝛ actio nō predicabunt oblique cum sint formalia respectu ptātis: quia pfectiua esse enim ptātis illius est in scia ꝛ actione sicut in partibus essentialibus per hunc modum. s. ꝙ in scia illuminatiuū sit ꝑm minus pfectū ꝛ in actiōe ꝑm pfectionē in esse ꝛ agere sit in completione ultima. ¶ Ad primū qd obijcit in cōtrariū de scia dicēdū ꝙ aliter sumit scia hic ꝛ aliter in ordine cherubin. Hic enim scientia dicit cōmunis modus participādi illuminationē siue a deo siue ab angelo. ibi aūt sumit scia ꝑm modū coartatū ad altiores illuminationes ꝛ ad participationeꝫ a deo tm̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ (sicut supra dictū est in qōne de theophanijs) scia hec est de scibili increato nō tm̄ ut est obiectū beatitudinis. Sed ꝑm rōnes qbus reuelant spūalia quedaꝫ que abscondita sunt a seculis in deo: ꝛ ꝑm istas rōnes nō oiuꝫ est imediata ordinatio in deū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ vis nois dupr pōt attēdi. s. ꝑm cōpōnem ꝛ ꝑm figtum. ꝛ pmo mō sumit interpretatio nois que est sacer pncipatus. 2o aūt mō oportet hēre plenā diffinitionē ipsius rei que figtur per nomen ꝛ sic dant diffinitiones supra posite. ¶ Ad hoc qd obijcitur de hoc qd est actio. dicēdum ꝙ actio illa que ponitur in diffinitione hierarchie cōpetit quieti cōtēplationis. ista enim actio nihil est aliud qꝫ trāsfusio illuminatiōis pcepte in alterū sine labore doctrine sicut maius lumē illustrat sup minus ꝛ in hoc est gloria per hoc ꝙ ꝯformant diuino per hoc ꝙ sunt coopatores dei sicut supra dictū est in auctoritatibus a Dionysio inductis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ infima hierarchia est humana que nō agit in aliā illuminationē in se actā: sed exñtes in parte superiori agunt illuminationes in iferiores: nec hoc est icōueniēs. Cum enim in eadē ꝑsona possint esse triplices illuminationes. s. supreme medie ꝛ postreme: ꝑm ꝙ in vna ꝑsona pōt esse appropriatio triplicis hierarchie. Unū actio nō de necessitate ponit ꝙ agat in aliā hierarchiaꝫ: sed pfectionē ꝑm facultatē agēdi in aliā hierarchiaꝫ uel personā eiusdeꝫ hierarchie inferiorem. Et hec facultas est in oibus in ptāte saca ꝯstitutis. infimi aūt nō agunt in alios eo ꝙ ipsi nō hñt rōnem nisi subditoꝝ tm̄ quoꝝ ꝓpriū est reduci in diuina ꝛ nō reducere alios. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tres actus supra dicti cōsequētes sunt ista tria que ponuntur in diffinitione ista. Ex hoc eniꝫ ꝙ angelus habet ordinē sciam ꝛ actionē ꝑm cōplementum ꝛ bene esse relinquit ex ꝯñti ꝙ ipse sit purgatus illuminatus ꝛ pfectus. Secūduꝫ aūt ꝙ habet ista ꝑm cōplementum in agere ꝯñter efficit ipe cooperator dei in purgare illuminare ꝛ pficere inferiores. Unde hierarchia per illos tres actus determinat sicut per ꝯñtia per ordinē aūt ꝛ sciam ꝛ actionē sicut per partes essentiales. ¶ Ad id qd obijcit de illa parte que est deiforme quātum possibile est similans. Dicēdum ꝙ deiforme quantum possibile duobus modis pōt attēdi. s. ex parte participantis deum. uel ex parte participati. ex parte participantis nihil aliud est deiforme qꝫ suba beata informata ꝑm lucē que est deus. ꝛ ex illa parte supponit creatū qd tm̄ est ratio glorie nō ꝑm ꝙ creatū sed ꝑꝫ ꝙ participationi subest lux increata resultans in ipso: sicut supra diximus in qōne de theophanijs. ꝛ in qōne de eternitate. ꝛ dicet in qōne de visione dei. ꝛ in qōne de vita eterna. ¶ Si aūt cōsiderat ex parte participati cū participatuꝫ sit deus ꝛ lux diuina tunc supponit creatū qd nihilominus dicit cōueniēter deiforme: qr nō est nisi vnum solū sed duo. Unde participatū in participante inquātū possibile est sil'e est deo in se ꝑm ꝙ nō est pticipans. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ similitudo attendit hic in vno qd est lu

men ⁊ est vnũ in duobus.s.in increato ⁊ creato nõ per numerum uel spẽm uel per genus:sed per analogiã siue ꝓportionem sic:q: lumẽ qđ est in angelo est a lumine diuino ⁊ ad ipm qđ imitaṫ ipm in forma quãtũ põt. supra enim diximus in qõne de theophanijs ꝙ in theophanijs sunt duo.s.vnum creatũ ⁊ alterũ increatum.Et quãtum ad vnum eorũ est similitudo.quãtum ad aliud vnitas.nõ sic ꝙ fiat vna psona uel vna natura de creato ⁊ increato:sed sit vnuꝫ per modũ participantis ⁊ participati. Et per hoc patet solutio ad sequẽtem auctoritatem Dionysij.❡ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ tripr vnimur christo scilꝫ per naturã ⁊ illa vnio est in specie.⁊ per ꝯsensuꝫ uoluntatis ⁊ illa vnio est in uolito ⁊ in forma uolẽdi. quia uolumus hoc ꝙ ipse vult ⁊ ex eadem charitate. Tertio modo per ꝯiunctionẽ nature ad nostrã naturã in sacramẽto ⁊ hec est vnio per pticipationẽ: q: uerã naturã eiꝰ participamus.⁊ hoc appellat Hilarius nãlem vnionẽ. ❡ Ad aliud qđ obijciṫ dicẽdũ cõtra ultimã partem ꝙ ascẽsus ille est ꝑm dignitatẽ:sed attẽdiṫ ꝑm numerum illuminationũ ⁊ nõ quãtum ad diuersum modũ participãdi:vnde nõ mutanṫ hierarchie propter hoc. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ ex participatiõe multarũ illuminationum nõ generaṫ diuersitas sed potius pfectio ex ꝯiunctione ad vnuꝫ sicut sepius supra dictũ est.❡ Ad aliud dicendum ꝙ ꝓportio dicit cõparationẽ ad duo simul.s. ad naturã ⁊ ad conatuꝫ.sic eniꝫ dicit magr in sententijs qui natura magis subtiles ⁊ sapiẽtia amplius pspicaces creati sunt:hij etiam maioribus grẽ muneribus prediti sunt ⁊ dignitate excellentiores alijs ꝯstituti sunt.qui ꝟo natura minus subtiles ⁊ sapiẽtia minus pspicaces cõditi sunt minora dona grẽ habuerũt inferioresq; cõstituti sunt sapiẽtia dei equo moderamine cuncta ordinantis. ❡ Ad hoc aũt qđ obijciṫ de diabolo dicendum ꝙ ꝑm quosdaꝫ sanctos ipse fuit de maioribus sed auersus est ꝓpria uoluntate anteq̃ꝫ ꝯfirmareṫ. ❡ Ad id qđ contra totã diffinitionẽ obijciṫ dicẽdum ꝙ Dionysius cõsiderat ibi hierarchiã ꝑm ꝙ referṫ ad deum ut ad efficiẽtem ⁊ exẽplar ⁊ finem.Unde tangẽs finẽ dicit ꝙ est ad deuꝫ similitudo ⁊ vnitas.Tangẽs aũt exẽplar ⁊ efficiẽtem dicit ꝙ habet deum oĩs sacre ⁊ scie ⁊ actionis ducẽ ⁊ ideo loquiṫ de scia ⁊ actione oblique:q: nõ cõsiderat hierarchiam ꝑm essentiã sed potius ꝑm cõparationẽ predictã. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ trãsfusio in alios supponiṫ per actionẽ ut patet ex supra dictis.Qđ aũt dicit mgr hugo ꝙ in eo ꝙ illuminãt alios efficiunṫ ptãtis ꝯsortes:intelligẽdum est de ptãte in actu:lꝫ enim ptãtem in se hẽant quãtum ad facultatẽ ipsam tñ actu hñt eam qñ efficiunṫ coopatores dei in hoc ꝙ illuminant alios sicut ipsi illuminanṫ:grã aũt est in pticipatione illuminationis.virtus aũt in pfectione ptãtis ꝑm habitũ.officium ꝟo in ordine ptãtis ad actuꝫ.ministeriũ aũt in hoc qđ in officio ⁊ actu dicto non sunt ex ꝓpria ptãte sed ut ministri obseq̃tes deo. Et ex hoc etiam patet solutio ad ultimum. ❡ Ad id qđ obijciṫ cõtra diffinitionẽ secũdã dicẽdum ꝙ hec dictio quãdã infinita est in se ⁊ indeterminata ſꝫ per adiũctum finiṫ ⁊ determinaṫ. ❡ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ dispositio hic dicit ordinẽ q: hoc qđ in mãlibꝰ ⁊ quãtitatis est situs hoc est in spũalibus ordo. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ diffinitũ vno ⁊ simplici noĩe declarat diffinitionem ꝑm ꝙ dicit phus.qui dicit vnũ quodãmodo dicit multa. simpr tñ declarat diffinitio diffinituꝫ. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ imago dicitur hic similitudo nõ in vno tñ: sed in pluribus.Est enim similitudo hierarchie ad deum in habitu grẽ ⁊ officio ptãtis ꝑm actum nõ tñ sumitur hic imago sicut in geñ.ubi diciṫ. homo factus ad imaginẽ dei.⁊ sic loquitur Augꝰ in ꝑmone suo. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ speciosum in spũalibus diciṫ fulgẽs ⁊ pulchrum in intellectu ⁊ hoc tangit per ꝓprie illuminationis ꝑm quã bonitas aũt ⁊ potẽtia dicunṫ attributa diuina ꝑm opera creationis uel gubernationis mũdi.ad opus enim exigiṫ ꝑmo posse. 2º scire.3º uoluntatem ad opus habere. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ ista diffinitio(ut ꝑus dictũ est) daṫ in cõparatione ad exẽplar.Actio aũt dicit cõparationẽ hierarchie ad inferiora:⁊ ideo tacetur hic actio ⁊ fit mẽtio de ordinibus ⁊ sciẽtijs. ❡ Si autem obijciṫ ꝙ dispositio dicit hic ordinẽ ⁊ pterea fit mentio de ordinibus in diffinitione ⁊ ita metha nugationis est in oratione. Dicendum ꝙ dispositio dicit hic ordinem cõpletũ in tota ptãte ⁊ actione ⁊ scia.sed ordines de quibus facit mẽtionẽ in diffinitione specialẽ dicũt conuersionẽ ad principiũ illuminationum ⁊ ad inferiores ꝑm hanc illuminationẽ ⁊ illã. Et isti ordines sunt partes dispõnis q̃s noiat in ꝑncipio diffinitiõis. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ ꝓprium diciṫ ibi qđ est ꝓportionatũ ⁊ nõ ex ꝓprijs habitũ. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ(sicut patuit supra)illuminationis assumptio est purgatio ⁊ pfectio:sed diciṫ illuminatio ꝑm cõparationẽ ad ipm agentẽ ⁊ formã agentis. Et cum ista diffinitio detur in comparatione tali potius tangit illuminationẽ ⁊ purgationẽ ⁊ pfectionẽ. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ ꝑm cõmẽtum supra inductum illuminationes ex intimis ⁊ occultis dei procedũt ⁊ quãtũ ad hoc dicunṫ mystica ⁊ mysteria ⁊ nõ ꝑm ꝙ sunt participata. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ sacrificium sumiṫ in illa similitudine ut ꝓcedit obiectio.lꝫ enim illuminatio sacra sit eo ꝙ a sacro ꝓcedit tñ angeli illuminatio nõ est sacra nisi iterũ offerret eam deo per relationẽ ad ipm in laudẽ ⁊ gloriã. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ꝓpriũ principiũ diciṫ ibi ꝓpriũ ꝑncipiũ illuminationis supioris hierarchie ⁊ hec non eque ꝓprie hñt se ad oẽs hierarchias:⁊ per ꝯñs nõ eque ꝓpe. ❡ Ad aliđ dicẽdũ ꝙ ut licet tãgit duo.s.ꝓportionẽ possibilitatis nãliter ⁊ debitũ modũ acqrendi illuminationes.s.ꝙ nõ psumat ex ꝓpria ptãte ⁊ viribus ꝓprijs sed deuotione expectet a liberalitate ⁊ bonitate dei illuminationes. Sic eniꝫ dicit Anselmus.Lucifer ꝓpter hoc cecidit qa pter ordinẽ ex ꝓprijs viribus uoluit hẽre ad quod uenisset si stetisset. ❡ Ad id qđ obijciṫ cõtra tertiã diffinitionẽ dicẽdũ(ut dictũ est supra)ꝙ hec diffinitio tangit subam hierarchie ꝑm totum ⁊ nõ ꝑm partes:⁊ ideo dicit eam ptãtem ordinatam esse que ordinatio attẽdiṫ in modo pticipãdi illuminationes ⁊ trãsfundẽdi sup alios.⁊ q: scia ⁊ actio dñr partes essentiales hierarchie ideo nõ facit mẽtionẽ de eis. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ rerũ sacrarũ non diciṫ ideo quia perse sunt sacre:sed q: ptãs earum ꝑm sacra distinguiṫ. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ cõparatio ad ꝑncipiuꝫ illuminationũ supponiṫ in ordine cum diciṫ ordinata ptãs. ❡ Ad aliud dicendũ est quoddã dñium est tyrãni ꝑm oppressionẽ ⁊ arrogãtiã fastus ⁊ supbie:⁊ est dominiuꝫ superpõnis ꝓpter ꝓuidẽtiam ⁊ gubernationẽ subditorum de quo dicit christus. Uocatis me magister ⁊ dñe ⁊ bene dicitis:suꝫ etenim ⁊c.primũ dñiuꝫ intẽdiṫ a pluribus.2m dñium est de pfectiõe hierarchie. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ est dñium speciale in appetitu exaltationis sup imutatiuã ꝟuitutẽ materie ⁊ hoc est speciale donuꝫ de pfectiõe dñationuꝫ.Est etiã dñiuꝫ gnãle in prouidẽtia ⁊ gubernatiõe iferioꝝ ⁊ ħ igrediṫ diffõnẽ hierarchie.

❡ De diuisione hierarchie.

s **Ecundo queriṫ** de diuisione hierarchie per partes.Et queruntur duo.Quoꝝ primũ est de diuisiõe hierarchie in cõmuni.2m est de diuisione specialiter angelice hierarchie:quia de hac sola intendimus. ❡ Articulus 4º.

a **D primum ꝓce**ditur sic.Diciṫ cõmuniter ꝙ est hierarchia supceleſtis que est diuia.⁊ est hierarchia celestis que est angelica.⁊ hierarchia subcelestis que est humana. ❡ Sed ꝯtra hanc

diuisionem videt esse auctoritas supra inducta que dicit qp hierarchia deum habet ois sacre τ scie τ actionis ducem τ ita hierarchia non videt esse diuina. Preterea hoc est cōtra diffinitionē hierarchie. s. ɔtra hanc partem deiforme quãtū possibile est similans τ ad inditas ei diuinitus illuminatiões in dei similitudinē ꝑportionabiliter ascēdens. Preterea nulla videt esse humana: quia aīa ꝭm Augm illuminationū que sunt a ꝑmo ultima relatione est perceptiua. Ultima autē relatio nō habet cui infundat. Ulterius illuminationes qđ ꝭbale est hierarchie ꝭm Dionysiū. ¶ Solo dicēdū qp ꝭm diuisiões datas a beato Dionysio hierarchia nō diuidit nisi in angelicā τ humanā. Si aūt attendit interꝑtatio nois tūc que est sacer ꝑncipatus tunc pōt diuidi per diuinā angelicā τ humanā. Et si queratur sub quo cōmuni sit illa diuisio dicēdū qp sub cōmuni in pluribus de qbus ꝭm proportionē dicit. ¶ Ad id qđ obijcit de humana dicit qp nō oportet qp humana alij hierarchie ꝭm naturā infundat illuminationes sicut ipa est alia natura ab angelica nec etiā oportet qp per aliū modū. Ultima aūt relatione percipe illuminatiões est τ in symbolis τ in enigmatibus ɔteplari ueritatē τ pa relatione pcipe est in itellectu deiforme in lumine ɔteplari. q: sicut dicit beato Dionysius 2o capo celestis hierarchie. Celestes essentie ut intellectus intelligūt iuxta qđ eis fas est. nos ꝟo sensibilibus imaginibus in diuinas (quãtū possibile est) reducimur conteplationes. Est tñ in humana hierarchia distinctio ꝭm gradū in officijs τ ordinibus τ a supioribus ptãs descēdit τ illuminatio in inferiores τ supiorū lucidius est ɔteplari q̃z inferior: sicut dixit christus aplis. Uobis datuz est nosce mysterium regni dei ceteris autem in parabolis. ¶ Articulus 5o.

S Ecundo queritur de diuisione hierarchie angelice. Et si sumat diuisio Dionysij i de celesti hierarchia capo 6o. ubi sic dic. Ois theophania celestes essentias nouē uocauit manifestatis cognoiationibus. Has diuinus noster sanctus perfectior q: scilz Paulus qui raptus est ad tertiū celū in tres segregat ternas dispōnes. ¶ Et primā quidē esse dicit circa deum exītem semp τ attente ipsi τ ante alias vniri imediate traditā sanctissimos eniz thronos τ oculosos τ pēnosos ordines cherubin τ seraphin hebreor uoce nominatos ꝭm oibus suppositā ꝑpinquitatez circa deum imediate collocari diuinor ait traditio eloquior manifestationē. Trinū igit hunc ornatū quasi vnã τ eque ordinatã τ uere primā hierarchiā cōmunis noster magister ait scilz Paulus: qua nō est alia deiformior τ pse ꝑportionibus diuinitatis illuminationibus imediate intēnior. Secundā ꝟo esse ait ex ptãtibus τ dñationibus τ virtutibus cōpletam. Et trinaruz nouissime celestium hierarchiarū angelor τ archangelor τ principatuū dispositionē. ¶ Circa disionē igit istā querunt duo. s. de rōne diuisionis τ de singulis hierarchijs. De rōne diuisiōis querunt tria. quor primum est cuius nature diuisio sit. 2m de sufficiētia disiōis. 3m de ordie ptiū disi τ diuidētiū. ¶ Articulus 5o. Cuius nāe sit disio hierarchie ãgelice.

A D primum ꝑcedit sic. Cuz sit multipx diuisio ꝭm Boem uocis τ rerū. Cōstat qp ista diuisio nō est uocis in significatiōes. ¶ Itez illa que est rei aut est accñtis aut est totius in suas partes. Cōstat qp ista nō est accñtis eo qp non diuidit accñs in accñtia nec accñs in subiecta: nec subiectū in accñtia. Si aūt totius in partes. tūc aut erit totius ulis in partes τ dñas suas que uocat a Boetio diuisio generis in species. Aut erit diuisio totius integralis in partes materie sue. Et videt qp neutrum horū possit esse. Si enim esset totius ulis in spēs τ dñas essent ille dñe τ ille spēs in toto coequeuo τ non vna ꝑus τ altera posterius. Hierarchiarū aūt alia est suprema τ alia media τ alia postrema. Silr nō pōt esse totius integralis in partes mãles quia totum nō ꝑdicat de illis. hierarchia aūt ꝑdicatur de suprema postrema τ media. ¶ Solutio dicēdum qp ꝭm Boem quoddã est totum ptãtiuuz τ illud quodãmō est mediū inter totum ule τ totum integrale. Totum enim ule est in qualibet parte sua τ ꝑdicat de illa sicut enim probat phus 7o methace. Quid est per essentiã est idem uli τ particulari. Totū ꝟo integrale nō est in aliqua suarum partiū nec ꝑdicat de illis. Sed totū ptãtiuuz est in qualibet partiū lz nō eqpotēter sed in ꝑma ꝭm minus τ in scđa ut potētius τ in ultima ꝭm totū posse. Et posuimus supra exēpla. Et siliter hoc inuenit in qōne de ordinibus τ tale totū dicimus esse hierarchiā ad primaz τ ad mediā τ postremaz. Si aūt obijcit qp ꝭm hoc hierarchiā ꝭm diminutā rōnez ꝑdicari de postrema τ ꝭm pfectionē de media: τ ꝭm pfectissimā de suprema: τ ita nō oēs dñe posite in diffinitione debēt cōuenire inferiori hierarchie qđ falsum est. ¶ Dicēdū qp dñe nō minuūtur in aliqua sed actus τ opationes ad quas ordinant ille dñe nō eqpotēter cōuenerūt singulis hierarchijs. est enim in suprema maior scia τ plenior actio q̃z in media τ postrema. ¶ Articulus 6o.

S Ecundo queritur de sufficiētia huius diuisionis. Et videt qp multo plures debēt esse hierarchie: q: si vna sumit penes imediate cōuerti ad deum: alia penes cōuersionē sup hoiem τ media sup multa: tunc videt qp penes conuersionē sup qđlibet medium sumenda sit vna hierarchia. Preterea Dionysius videt uelle in qualibet ꝑsona angelica sit distinctio triplicis hierarchie. dicit enim sic xo capo celestis hierarchie ꝭm ipm vnusqsqz τ celestis τ humanus animus speciales habet τ ꝑmas τ medias τ ultimas ordinationes τ virtutes. Si igit ꝭm quālibet personam distinguunt hierarchie tres in magno numero videntur esse. ¶ Itē videt qp tm̄ debeãt esse due: q: dupx vis scilz assistrix τ ministratrix. ergo vna hierarchia debet eē penes assistere τ altera penes ministrare τ nō plures. Nec pōt dici qp tres sint ꝑpter tres actus. s. purgare illuminare τ pficere. q: ꝭm beatū Diom illi actus cōueniūt omni ordini τ omni hierarchie. Si forte dicat qp tria sunt de essentia hierarchie: scilz ordo sciētia τ actio. τ penes illa tria sunt tres hierarchie ꝭm hoc oportet qp ordo tm̄ conueniret vni hierarchie τ scia alteri τ actio tertio: qđ falsum est. Si forte dicat qp vnūquodqz istor cōuenit tribus sed plus vni q̃z alij cuilibet eor sicut sciētia magis conuenit supiori τ actio magis inferiori τ ordo medie. ¶ CONTRA supra ꝑbatū est ex auctoritatibus Dionysij qp penes actionē sūma pfectio est hierarchie. ergo illa maxime debet conuenire supiori. Preterea non est euidēs ratio quo ordines ꝑme hierarchie sumantur penes dñas scie. Silr ordines medie hierarchie non oia noia sua accipiūt a rōne ordinis nec inferiores a ratiōe actionis. ¶ Si forte dicat qp tres sunt termini deus. s. τ angelus τ homo: τ penes cōuersiones ad istos terminos sunt tres hierarchie. ꝭm hoc videt qp distinctio nō sit vnius rōnis q: ad deum nō est conuersio nisi penes accipe illuminationē ad hominem nisi penes fundere. ¶ Si forte hoc nō reputet incōueniēs hoc erit contra auctoritatē magistri Hugonis supra inductã. dicit eniz qp angeli in eo qp illuminant fiunt grẽ participes. in eo ꝟo qp illuminãt efficiunt ptãtis ɔsortes. τ ɔstat hijs duobus modis ois hierarchia igit penes utrūqz distingui nō debeat. ¶ Item cum ista duo ɔñter se habeant ꝑus enim est accipere illuminationē τ ɔñter sup alios fūdere. videt qp ratio ꝑma distinctionis hierarchie debet eē penes accipe: τ ita nulla hierarchia accipiet penes cō/

uerſionem ad hoiem. ¶ Solutio dicimus ꝙ penes di
uerſitatē illuminationū accipit diuiſio hierarchiarū. di/
uerſitas aūt illuminationuꝫ cognoſcit ex facultate reci/
pientiū ⁊ nō ex ptāte illuminātis. Sicut enꝫ dicit Dio
nyſius. deus oībus equalr adeſt ſed nō oīa ſibi equalr
aſſunt: ſed vnūqđqꝫ adeſt ſm graduꝫ facultatis ſue. illu
minatio aūt nō accipit niſi a natura intellectuali: ⁊ ideo
facultas recipiēdi illuminationē nō inuenit niſi in illa.
¶ Cum igit illuminatio duobus modis ſit a deo ſcilꝫ
ſm ꝙ eſt in ſe ⁊ ſm ꝙ eſt in beatis erit vna facultas re/
cipiēdi illuminationē ab ipſo exñte ſm ꝙ ipſe eſt in ſe ⁊
penes hanc illuminationē ⁊ facultatē eſt ſupma hierar/
chia. ſm aūt ꝙ ipſe eſt in beatis dupr ab ipſo illumiatio
nes ſunt. ¶ Sunt enim illuminatiōes ꝓportionate fa/
cultati angelice ſm ꝑſpicacitatē ītelligētie qua excellūt
hoiem ⁊ penes facultatē ad illas illuminationes accipit
media hierarchia. ¶ Sunt ⁊ ab ip̄o illuminatiōes pꝛo
poꝛtionate facultati intelligētie angelice ſm facultatem
qua cōtingūt intellectū humanū ⁊ ille ſunt illuminatio
nes accepte ab angelis ⁊ infuſibiles hoībus ⁊ penes fa
cultatē ad illuminationes accipit hierarchia. ¶ Et ita
cum nō ſunt plures analogice intelligētie angelice ad il
luminationes nō erūt plures hierarchie. ¶ Et hoc pa/
tet iterum ex hoc ꝙ intelligētia angelica non eſt niſi in
triplici cōſideratione. Cuꝫ enim in ipſa ſit mediū inter
intellectū diuinū ⁊ humanū pōt accipi in ſe uel ꝓut quē
dā modū eſt ꝯtigēs extrema citra vnū exñs ⁊ ultra alte
rū ⁊ ſic hēbit triplicē facultatē. Et cū vnicuiqꝫ facultatuꝫ
ꝓpa rñdeat illumiatio erit tripr modus illumiationū: ⁊
per ꝯñs tripx hierarchia. ¶ Sed cōtra hoc videt eſſe ꝙ
iſta tripx facultas videt eſſe in quolibet angelo cū quili
bet intellectus angelicus ſit medius inter diuinuꝫ ⁊ hu
manū. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ hoc uerū eſt: ⁊ pp hoc dicit
Dionyſiꝰ in auctoritate p̄us inducta ꝙ in quolibet eoꝝ
ſunt pme ⁊ medie ⁊ ultime oꝛdinationes ⁊ virtutes illu
minationū nihilominus tñ in ipſis etiā angelicis agmi
nibus que ſunt ſm ſubtilitatē eſſentie nature ⁊ ꝑſpicaci
tatem intelligētie magis accedūt ad extrema ⁊ quedaꝫ
magis ad mediū. ⁊ illa que accedūt ad extrema ꝯſtituūt
ſupiorē ⁊ inferiorē hierarchiā. illa aūt que eſt ad mediū
ꝯſtituit mediā. Et huiuſmodi ſile in nā eſt in aīa ſenſibi
li que media ſit iter rōnalē ⁊ uegetabilē ut dic Yſaac in
libꝛo de diffinitionibus. oīa enim hñtia ſenſibilē aīam
hñt ſenſum aliquē ⁊ in acceſſu ad rōnem quedam ſunt
in extremo quedā in medio: ⁊ in extremo iuxta uegeta
bilem ſunt illa qbus ineſt ſenſus nec inſit memoria nec
diſciplina ut ſunt aīalia nō hñtia ſenſus diſciplinabiles.
quibus aūt ex ſenſu quidē inſit memoria ſed non diſci
plina ut illis que hñt viſum ⁊ nō audituꝫ ut apes ⁊ que/
dam aīalia annuloſi coꝛporis ⁊ illa ſunt quaſi in medio.
Quibuſdā aūt inſit ex ſenſu ⁊ memoria ⁊ diſciplina ⁊ il
la ſm parū participāt experimētis ſed nō ad acceptionē
ulis eo ꝙ neſciūt reducere multa ad vnuꝫ qđ exigit ad
experimētū. Unde cum tripx ſit pncipiū artis ⁊ ſcientie
ſenſus. ſ. ⁊ memoria ⁊ experimētū patet ꝙ ſenſibilium
quedā ſunt in remotiſſimo a rōne cuius eſt ars ⁊ ſcia ſi
cut illa que pticipāt pmo pncipio tm̄. ſ. ſenſu. ⁊ quedaꝫ
ſunt magis accedētia ut illa que participāt pmo pncipio
⁊ ꝓpinquiori. ſ. ſenſu ⁊ memoria. ¶ Et quedam ſunt
ꝓpinquiſſima. ſ. que hñt pncipiū pꝛimū ⁊ ꝓpinquum ⁊
attingēs artē ſm aliquid ſicut illa que hñt ſenſum ⁊ me
moriā ⁊ diſciplinam in aliquo experimēto ſimilem. Et
hoc eſt ꝙ dicit phs in pº methacc. Natura aūt ſenſus ha
bentia ſunt aīalia ex ſenſu aūt quibuſdā eoꝝ nō īſit me/
moria quibuſdā aūt inſit. Et ꝓpter hoc alia quidē pꝛu/
dētia alia ꝟo diſciplinabiliora non poſſibilibus memo
rari. Pꝛudētia ꝟo ſine diſciplina ſunt quecūqꝫ impoſſi/
bilia ſunt ſonos audire. i. auditione diſtinguere ⁊ ad ali
quam noticiā ⁊ ſm quoſdā ſimpr nō audire ut apes ⁊ ſi

aliquid huiuſmodi genus aīalium eſt. Addiſcunt auteꝫ
quecūqꝫ iuxta memoriā. i. cum memoria ⁊ hunc habēt
ſenſum. ſ. auditū alia quidē foꝛtaſſis viuūt ⁊ memoriis
expimēti aūt parū participāt qꝛ. ſ. ad diſciplinā ſed non
ad acceptionē ulis ſed hoīum genus pticipat ⁊ arte ⁊ ra
tionibus. Dicēdum igit ad pꝛimū ꝙ media in numero
ſunt multa ſed in rōne nō ſunt niſi vnū ⁊ penes illā cō/
munē rōnē medij ſumit media hierarchia. ¶ Ad aliđ
dicēdum ꝙ Dioꝰ non intēdit ꝙ in qualibet ꝑſona ſunt
tres hierarchie: ſed intendit ꝙ triplices illuminationes
ſunt in quolibet intellectu ꝓpter cām iam dictā. ¶ Ad
alia oīa patet ſolutio ex dictis. Et intellectus huius ſolu
tionis eſt in 4º capº celeſtis hierarchie ſi qs diligēter in/
ſpiciat ubi ꝓbat Dioꝰ ꝙ hoc oīum eſſe ⁊ ſup oīa bonita/
tis ꝓpꝛiū ad cōmunionē ſuā ea que ſunt notare ut vni/
cuiqꝫ eoꝝ que ſunt ex ꝓpꝛia diffinit analogia. oīa enim
que ſunt participant pꝛouidentiā ex ſupeſſentiali ⁊ cau
ſaliſſima diuinitate manantem. ¶ Articulus 7º

t **Ertio queritur** de oꝛdine hie
rarchiarum. Et querit que ratio oꝛdinis ſit in/
ter eas. Cum enim hierarchia ſm rōnem ſuā p̄dicet de
vnoquoqꝫ illoꝝ videt ꝙ eque ſint in rōne illa. ¶ Solu
tio ad hoc dicēdum ꝙ oꝛdinant ſicut partes totius pote
ſtatiui illarū aūt oꝛdo eſt ꝙ quicqd pōt inferioꝛ pōt ſupe
rioꝛ eminēter ſed nō cōuertit: ⁊ ideo ſupma que habet
maximū poſſe ad oēs illuminationes eſt pma: ⁊ deide
media ⁊ poſtremo tertia. Ad argmentum autem cōtra
factum patet ſolutio ex iam dictis.

¶ De ſingulis hierarchijs.

d **Einde queritur** de ſingulis
hierarchijs. Et querunt tria. ſ. de pª 2ª ⁊ 3ª. De
pꝛima queruntur duo. ſ. de oꝛdinibus in ea poſitis ⁊ de
ꝓpꝛietatibus hierarchie oꝛdinū illoꝝ. De oꝛdinibꝰ que/
runt duo. ſ. de ſingulis oꝛdinibus ⁊ de oībus in cōmu/
ni. De ſingulis oꝛdinibꝰ querunt tria. ſ. De ſeraphin de
cherubin ⁊ de thꝛonis. De ſeraphin querunt duo. ſ. de
ipſo oꝛdie ⁊ de ꝓpꝛietatibꝰ ipſius oꝛdis. ¶ Articꝰs 8º.

d **Einde de ſeraphin** que/
ritur quid ſit. Et ſumat ratio Dionyſij qui dicit
ſic capº 7º celeſtis hierarchie. ꝙ ſancta ſeraphin noīatio
dicit intēdētes aut calefaciētes. Sed cum ſeraphin pma
cōuerſio ſit in deum ſm accipe: videt ꝙ potius dici de/
bent incenſi uel calefacti qꝫ intēdētes uel calefacientes
¶ Item cum ſit ꝯuerſio in deuꝫ ſm acceptionē illumi/
nationum magis deberent denoīari a lumine qꝫ ab ar/
dore. Item cum due ſint ꝓpꝛietates ignis. ſ. illuminati/
ua ⁊ uſtiua ⁊ vnā illarum cōem habeat cum celo. ſ. illu/
minatiuā illa videt eſſe nobilioꝛ igit ab illa nobilioꝛ oꝛ/
do potius deberet denoīari. ¶ Item cum quedā ꝓpꝛie
tas ignis ſit ſm ſiccitatē que ſequit caliditatē. Queritur
utrum aliqd ſimile ſm ſpūalia inſit ſeraphin. ¶ Pꝛete
rea querit que ſit diuerſitas inter intēdere ⁊ calefacere
que duo dñr manifeſtari per nomē. ¶ Solutio dicen/
dum ꝙ vnuſqſqꝫ oꝛdo (ut dicit beatus Gꝛegorius) illius
doni cēſet noīe ꝙ plenius accepit in munere: ita tamē
ꝙ ſupiores oīa dona inferioꝝ habeāt eminēter ⁊ iferio
res ſupioꝝ nō eminēter ⁊ hoc infra explanabit. ¶ Se
raphin igit ab ardore charitatis ſeraphin ſunt appella/
ta: qꝛ ſicut dicit beatus Bernardus in 19º ſmone ſuper
cantica. Seraphin ipſa charitas deus in ſe a deo traxit
⁊ abſoꝛbuit atqꝫ in eundem rapuit ſancte affectiōis ar/
dorem ut vnus cuꝫ deo ſpūs eſſe videant ad inſtar ꝑfe
cto ignis qui aerem quidē inflāmat dum ſuū ei totum
calorē imp̄mit induitqꝫ calorē nō ignito ſed ignē feciſſe
cernit: amāt itaqꝫ p̄cipue ꝯtēplari quidē in deo cheru/
bin quideꝫ ſciam cuius nō eſt numerus. Seraphin ꝟo

charitatē que nunq̄ȝ excidit. ¶ Ad primū ergo dicēdū ꝙ incēsum ꝛ calefactiuū dicunt plenitudinē sufficientie charitatis sed nō plenitudinē copie quā hñt nō ignituȝ sed ignis vnde ut noteť ꝙ ex abūdātia charitatis copio se etiā alijs possunt ifundere potius dñr calefaciētes q̄ȝ calefacti aut incēsi. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ duob⁹ mo dis cōsiderant iste due ꝓprietates luminosum ꝛ calidū scilȝ in se ꝛ in ordie ad vitā quā faciūt: ꝛ in se luminosuȝ dignius est q̄ȝ calidū. In ordine autem ad vitā calidum proximū est vite. lumē enim per calorē operať vitam in nālibus ꝛ silř in spūalibus. Uita igitur glorie ꝛ vita gra tie ꝫm cōplemētuȝ gr̄e sunt in calore affectiōis. ꝫm cha ritatē ꝛ ꝫm minus ꝓfectū in luce intelligētie. Et per hoc patet solutio ad sequēs. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ calor vita lis est ꝫm igneū celum ꝛ ille calor ꝫm pħos sic mirificus potius est in humido q̄ȝ in sicco: ꝛ sic dicimus de ardo re seraphin ꝙ pascit ꝛ nutritur humido pietatis ꝛ deuo tionis. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ calor est ꝫm igneū celuȝ nō est idem calefacere ꝛ incēdere. oia enim que incen dunť calefiunt ꝛ nō ꝯuertiť. ꝛ sic seraphin supiores qui dē spūs inferiores tm̄ se totos incēdūt tanq̄ȝ ardori cha ritatis magis aptos. inferiores aūt ad dīam istorū dñr calefaciētes ad moduȝ ignis qui vicina sibi incendit ꝛ ignit: remota autem calefacit tm̄.

¶ Articulus 9⁹. De proprietatibus seraphin.

S ECundo queritur de pro prietatibus seraphin que assignanť a btō Dio nysio 7º capº celestis hierarchie sic dicente. Seraphin noiatio aut manifestatio docet mobile semp eorū circa diuina ꝛ intēsibile ꝛ acutū ꝛ calidū ꝛ superferiduȝ intēte ꝛ forsitā intime ꝛ inflexibilis supmotionis ꝛ superposi toꝝ reductiue ꝛ actiue exēplatiuuȝ tanq̄ȝ recalificās illa ꝛ resuscitans illa in charitatē similē ꝛ igneū celitus ꝛ ho locauste purgatiuū ꝛ incircūuelatū ꝛ inextinguibile ha bentēq̄ȝ sup luciformē ꝛ illuminatiuā ꝓprietatē ois tene brose obscuritatis ꝓsecutricē ꝛ manifestatricē. Uidetur aūt incōueniēter attribuere eis mobile: summoꝝ enim angeloꝝ magis quiescere est in contēplatione. ¶ Pre terea cum diciť mobile videť supfluere incēsibile. Iteȝ cum diciť superferidū videť supfluere calidum. ¶ Pre terea cum Dio⁹ ibi nō assignet nisi que ꝓpꝛie cōueniūt angelis nō videť debere assignare ꝓprietates ignis que symbolice cōueniūt. ¶ Item acutuȝ est in angulis ꝛ in uocibus ꝛ saporibus ꝛ ingenijs ꝛ queriť per quem mo dum sumať hic. ¶ Item queriť qualř dicat forsitā inti me: per hoc enim videť inuere ꝙ illa ꝓprietas possit eis inesse ꝛ nō inesse. ¶ Item hoc qđ dicit inflexibilis sup motionis videť supponi in incēsibili ꝛ mobili. Itē cum dicit suppositoꝝ reductiue videť supfluere qđ sequitur ꝛ actiue. ¶ Preterea cum dicit ꝙ resuscitat in similē ca liditatē inferiores videť inuere ꝙ inferiores equantur supioribus calore amoris: ꝛ ita efficiunť de eodeȝ ordi ne qđ falsum est. ¶ Preterea cuȝ dicit holocauste pur gatiuum videť inuere ꝙ aliqđ cōburūt in inferioribus ꝛ huius cōtrariū videť dicere inferius in eodē capº ubi dicit ꝙ illi de prima hierarchia in subditis oino sunt cō tumeliā nesciētes. ¶ Item obijciť de hoc ꝙ dicit incir cūuelatum. hoc enim nō videtur ꝓpꝛium seraphin sed oium angelorū cōmune: q: oēs vident facie ad faciem. ¶ Item hoc ꝙ dicit inextinguibile videť supponi per igneū celitus q: ignis celi inextinguibilis est ꝛ incorru ptibilis. ¶ Item hře supluciformē ꝛ illuminatiuā pro prietatē magis ꝓpꝛium videť esse cherubin q̄ȝ seraphin q: cherubin est plenitudo scie cui conuenit lucere ꝛ illu minare. Preterea queriť que sit illa tenebrosa obscuri tas quā ꝓsequiť hec illuminatio cū infra in eodē caplo dicat ꝙ illas essentias de summa hierarchia puras esse estimādum est ut imundis maculis ꝛ ignationibus li beratas neq̄ȝ ut materialiū receptiuas fantasiarū: sed ut omni diminutione mūdas ꝛ altiores ꝛ omni supfirme to tēplo ꝫm excellentissimā castitatē oibus deiformissi mis virtutibus supcollocatas. Preterea que differētia est iter ꝓsequi tenebras ꝛ manifestare eas. ¶ Solutio dicēdum ꝙ iste ꝓprietates sumunť ad moduȝ ꝓprieta tum ignis. Et quedam sumunť ꝫm proprietatē ignis in se. quedā aūt ꝫm ꝙ agit in cremabilia. Ignis autē in se habet ꝓprietatē leuis ꝛ ꝓprietatē subtilis in partibus ꝛ ꝓprietatē calidi ꝛ ꝓprietatem lucentis. Et per hoc ꝙ est subtilis in partibus est ipse penetratiuus ꝛ diuisiu⁹ cre mabiliū (sicut dicit pħs in topicis) ꝙ ignis est subtilissi mum corpus in specie. Unde etiam corpora que multū stricta sunt in poris nō de facili recipiunt actionē ignis sicut hebanus ꝛ quoddam genus lane. Et sicut cristal lus non resoluiť eo ꝙ per frigus oino ꝯstricti sunt pori remoto ab aqua ulřr calido sicut dicit pħs in posterio ribus. Ignis enim agens per caliditatē apit poros cre mabilis ꝛ per subtilitatē ingrediť in ipm̄ diuidēs partē a pte ꝛ superuēdo quālibet ptē ꝯuertit ipm̄ cremabile totum in ignē ꝛ ad moduȝ hunc loquiť ibi Dionysius de ꝓprietatibus seraphin que sunt in numero. xvj. qua rum octo sunt ꝫm accipere illuminationem: ꝛ octo ꝫm cōmunicare eandem inferioribus. Et ille quidem que sunt ꝫm accipere multiplicanť ꝫm ꝓprietates ardoris in rōnali creatura ꝫm cōparationē ad ꝓprietateȝ ignis. Unde quedā sunt amoris in se. quedā autē amoris ꝫm cōparationē ad sbiectū in quo est. ille aūt que sunt amo ris in se aut accipiunť in cōparatione ad leue ignis: aut ad subtile aut ad caliduȝ. Si ad leue illius erit moueri sursum ꝛ hoc erit ꝫm tres ptātes in igne. s. ꝫm cōpletaȝ potētiam ad actū ꝛ ꝫm potētiam illā in actu: ꝛ ꝫm cōfor tationē illius ne ab actu possit impediri per agens con trarium. ad hoc enim ꝙ ignis ascēdat oportet ipm̄ hēre cōplemētum ꝛ actum leuis qui est ascēdere ꝛ incēdi na turam leuis in ipso ne de facili per alterationes contra rioꝝ efficiatur graue ꝛ minus leue ꝛ ꝫm modum est in igne charitatis. Primo enim eleuat affectū sicut eleuať leue ꝛ ꝯsequēter ascēdit affectus in supiora per deside rium incensuȝ. Et tertio confortať in supioribus ne de lecteť in ima. Et penes ista tria sunt ꝓprietates tres. s. prima scđa ꝛ octaua que sunt mobile eoꝝ semper circa diuina ꝛ intēsibile ꝛ inflexibilis supmotiōis. ¶ Scđm aūt cōparationē ad ꝓprietatē ignis que est subtile in pti bus ꝛ penetratiuus ꝛ hoc ꝯuenit charitati per hoc ꝙ pe netrat amatū per affectū nō enim manet in exteriorib⁹ tm̄ sed in intimis amati pasciť ꝛ reficiť per fruitionem. ¶ Et hec est quarta ꝓprietas sup̄ enumerata a Diony sio que dicit acutū. Per cōparationē aūt ad calidū ignis sunt due ꝓprietates. ¶ Primo eni (ut supius dixim⁹) ignis dando calorē aperit poros cremabilis ꝛ ꝯsequen ter subintrans superuet ꝛ supurit incēdēdo ipm̄ crema bile qualř nō cōuerteret in ignē. ¶ Et penes hec duo sunt due ꝓprietates charitatis. Per calorē enim affect⁹ quasi in aperiēdo quosdā poros amati dum considerat multa specialia dona quare amatū debeat diligi in sin gulis bonis superuet amatū ꝛ sic sumunť due ꝓpetates enumerate. s. tertia ꝛ quinta que sunt calidū ꝛ superferui dum. ¶ Scđm aūt cōparationē amoris ad subiectū in quo est sunt due ꝓprietates. vna ꝫm cōparationē ad itel lectū que trahit amor ꝫm ꝙ diciť ubi amor ibi oculus. ꝛ est sexta ꝓprietas que diciť incēsibile. ¶ Altera est ꝫm cōparationē ad uoluntatē que est ꝓpꝛiū subiectū chari tatis que uoluntas est intimus affectus: ꝛ hec est ꝓprie tas septima enumerata supra que diciť itima. ¶ Et iste due ꝓprietates nō inueniunť in igne q: istas (ut dictuȝ est) nō habet amor sed in cōparatione ad naturā intelle ctualē in qua est. Alie autē octo accipiunť ꝫm reductio nem ad actionem in inferiores ꝛ ꝫm duas proprietates

ignis que sunt lucere τ ignire. Unde ꝫm cōparationē ad ꝓprietatē que est ignire accipit duob° modis. s. put est destructiuum ꝯtrarij in subiecto: τ ꝓut efficit ea que sunt nunc in ipso ꝓprie. τ si hoc mō accipit sumit adhuc in duplici comparatione. s. absoluta τ respectiua. Ignis enim ipm cremabile pmo facit ignem: τ per ꝯñs cōbustibile assimilat cōbustiuo τ facit ipm exēplum cōburētis. ꝫm aūt ꝙ ipm cōbustibile efficit ignis sic adhuc due sunt opationes ignis in eo. s. impssio speciei ignis τ impressio dispōnis ad spēm. Et hec dispositio est duplex. s. prima que est impssio caloris in feruore: τ ultima que dicit necessitas que est impssio caloris in feruore summo ad quē de necessitate sequit spēs ignis immediate. Et ꝫm istas comparationes accipiunt qnque ꝓprietates supra enumerate. s. nona que est exēplatiuū. hoc eni accipit ꝫm ꝙ ignis amoris in perfecta specie charitatis inferiorē incēsum supiori icēdēti assimilat. τ x^a que est ꝫm impssionē prime dispōnis τ hec dicitur recalifans. ❡ Et 11^a que est ꝫm impssionē ultimate dispōnis τ hec dicit resuscitans in similē caliditatem. ❡ Et 12^a que est ꝫm impssionē speciei τ hec dicit igneū celit°. ❡ Et 13^a que est ꝫm destructionē cōtrarie dispōnis in subiecto τ hec dicit holocauste purgatiuuz: τ dicit ab holon qd̄ est totū τ cauma qd̄ est incēdiū q: totū incēdēdo purgāt ad silitudinē ignei celit°. ❡ Secūdū cōparationē aūt ad illam ꝓprietatē que est lucere est dup^x cōparatio. s. in se τ ad effectum. Et in se est dup^x. s. ꝫm ꝓprietatem τ naturam. ꝓpriū enim est qd̄ vni soli ꝯuenit: imediate autez circa deum esse τ illuminationes eius imediate habere ꝓprijssime nō ꝯuenit nisi cherubin ut patebit inferi°. ❡ Quo ad hoc est ꝓprietas 14^a que d: icircūuelatū eo ꝙ radiū diuinū nō recipiūt nisi a deo nō uelatū per inuolutationē alicuius creature inuellitur natura etiā luminis celi est qd̄ nō extinguit ꝓpter incorruptibilitatē celi τ sic est lumē inextinguibile in deo: in creatura aūt extiguibile: τ ex hoc accipit ꝓprietas 15^a que dicit inextinguibile. ❡ Scōm cōparationē ꝫo ad effectū quē ꝯsequtur illuminās in illumiato est ulti^a ꝓprietas que est habere supluciformē τ illuminatiuā ꝓprietatem oīs tenebrose obscuritatis ꝑsecutricē τ manifestatricē: τ dicitur suplucifor:mis ꝫm cōparationē ad lucē primā. illuminatiua aūt ꝫm cōparationē ad iferiorē illuminatuz. ❡ Si ꝫo obijciat ꝙ iste ꝓprietates successiue sunt in combustiuo τ cōbustibili qd̄ nō ꝯuenit angelis. Dicendum ꝫm Aug^m in 4° super genesim ad lrām. ꝙ lz oīa facta simul sunt in cognitione angeloꝝ ꝫm tēpus nihilominus tñ distinctio reruz est in natura que ptinet ad distinctionē dierū. Et ita ꝙuis hec omnia simul sint nihilomin° tñ est distinctio effectuū ꝫm quos est distinctio ꝓprietatum. ❡ Ad obiecta aūt dicēdum ad primū dicit ꝙ moueri circa amatū est quiescere: τ quiescere amorē a motu circa amatū est languere amorē uel fastidire. ❡ Ad 2^m τ 3^m patet solutio per distinctionē. ❡ Ad 4^m dicēdū ꝙ (sicut dicit phus in 3° de aīa) nō cōtingit intelligere sine fantasmate. τ ideo cum Dionysius loquit ad intellectum nrm oportuit ꝙ ꝓprietates spūales que fantasmata nō faciunt in nobis exprimēt per ꝓprietates corporū fantasias faciētium. ❡ Ad 5^m dicēdum ꝙ acutū sumit hic per effectū pro penetratiuo. Sicut enim ingeniū dicit acutū quia subtiliter penetrat rōnes itelligibiles: ita amor dei dicit acut° qñ ptingit subtiliter ad oēs partes boni qd̄ est in amato. ❡ Ad 6^m dicēdum ꝙ hic forsitan nō notat dubietatem: sed q: vno modo est intime. s. ꝫm ꝓfundationē τ possibilitatē affectus ꝓprie: τ alio modo nō intime. s. ꝫm rōnem amati: quia hoc est infinitum τ imensum τ nō pōt ꝓfundari ad plenum ab aliquo creato. ❡ Ad 7^m patet solutio per distinctionez. ❡ Ad 8^m dicēduz ꝙ reductiuū τ actiuū differūt: quia vnū est per alterū. actio enim est per purgare illuminare τ ꝑficere: sed reductio est per exēplificare ad ꝫ^m. ❡ Ad 9^m dicendum ꝙ similitudo est duplex. s. in modo recipiēdi illuminationē τ in habēdo eam τ in modo recipiēdi iferiores nō equant supioribus quia penes modū recipiēdi distinguunt hierarchie. Sed in habēdo illuminationē nihil ꝓhibet assimilari quia supiores per cōmunicationez hoc qd̄ hñt refundūt in inferiores: τ sicut vnaqueqꝫ hierarchia (ut supra dictū est) ꝓportionabilr in dei similitudinē ascēdit. ❡ Ad 10^m dicēdum ꝙ lz inferiores habeant aliquā dissimilitudinē illuminationis tñ hec dissimilitudo nō est in cōtumelia quia cōtumelia est in vitio. nihilominus tñ est hec argumētatio ex praua intelligentia lr̄e quia subiectis nō supponūt ibi inferiores angelos sed potius ea que subiecta sunt sub materia τ passione. Et intēdit dicere ꝙ supiores angeli sunt nescientes. i. nō experiētes cōtumeliā transmutationis τ materialitatis in subiectis. i. in numero subiectoꝝ mãe τ passionum. ❡ Ad 11^m dicēduz ꝙ incircūuelatuz dicit duobus modis. s. per priuationē ueli qd̄ est speculū τ enigma τ sic oēs angeli hñt incircūuelatū radium τ ecclesia militans habet circūuelatum. Et dicit etiam incircūuelatuz per priuationē ad participationē causati in quo lucet τ sic incircūuelatū tm̄ est in deo. circūuelatū in oibus beatis in quibus lucet lux diuina τ participata τ sic summi qui sunt de seraphin hñt radium incircūuelatū: inferiores aūt nō ita τ hoc itelligēduz est eo modo quo sup̄ distinctū est de theophanijs. ❡ Ad 12^m patet solutio p distinctionē. ❡ Ad 13^m dicēdum ꝙ oīa que sunt iferiorum excellenter sunt supioꝝ in hijs que distinguuntur ꝫm naturā totius potestatiui: nihilominus tñ est lucidū qd̄ est mãle ad calidū sicut est lucidū charitatis: τ est lucidum per se exñs qd̄ ptinet ad cherubin ut infra dicet. ❡ Ad 14^m dicēdum ꝙ obscuritas tenebrosa est absentia illuminatiōis desup uenietis ut supra dicta est ignorantia siue dissimilitudo illuminationis. Unde patet ꝙ nō supponit aliquaz imundā maculā nec etiā fantasiaz. ❡ Ad ultimū dicēdū ꝙ ꝯsequi est depellere priuationem ignorantie manifestari autem est ponere subiectū ignorantie in lucem scibilis manifesti.

❡ De cherubin.

d **Einde queritur** de cherubin. Et querūtur duo: scilicet quid sint. τ de ꝓprietatibus eorum.

❡ Quid sint cherubin. Articulus 10°.

a **D primum ꝓce**ditur sic. Dicit beatus Dionysius in 7° cap° celestis hierarchie. ꝙ noiatio cherubin manifestat multitudinē scientie aut fusionē sapiētie. Sed videtur esse inconueniens ꝙ dicit multitudinē: quia multitudo cōsistit in pluribus discretis τ hec est scia que causatur ab ente cuius principia τ differētie τ passiones sunt multe. Scia autē a qua dicit cherubin est scia de deo tm̄ τ sic ipsa nō videt esse in multitudine sed potius in vnitate. Item scia est (ut dicit Aug°) de humanis τ penes hanc non est gloria: igit videt ꝙ nullus ordo τ maxime in suprema hierarchia debet distingui penes sciam. Item cum sapiētia τ intellectus sint de diuinis (sicut dicit Gregorius) videtur ꝙ potius debet denoiari iste ordo a sapiētia τ intellectu ꝙ̄ a sciētia. Item dicit Gregorius in omelia de centū ouibus τ de decē dragmis. Cherubin plenitudo scie dicit illa sublimiora agmina idcirco cherubin uocata sūt: q: tanto ꝑfectiori scia plena sunt quāto claritatē dei vicinius cōteplant. Et in creature moduz eo plene oīa sciunt quo visioni cōditoris per meritū dignitatis appropinquant: ꝫm hoc videt ꝙ si aliqui plus appropinquāt ꝙ plus sciunt τ ita seraphin magis deberet denoiari a scia ꝙ̄ cherubin. Item Bernardus in ꝫmone 19° sup can

tica. Illa celi agmina que cherubin noiant si eis sui uocabuli seruet iterptatio arbitror nihil hic a thronis uel per thronos accipe cũ de ipso fonte ad plenuz haurire liceat ipso ea perse dño iesu dignáter itroducẽte in oẽm plenitudinẽ ueritatis ꝛ thesauros sapie ꝛ scie qui in eo abscõditi oẽs sunt ꝛ largissime reuelãte. Ex hijs videt ꝙ cherubin inter oẽs choros magis hẽat sapiam ꝛ sciaz. Et cũ latera ciuitatis sint eq̃lia (ut dicit glo. sup apochalipsim) scilicet ꝙ vnusqsqz tãtũ diligit quãtũ scit: ꝛ quãtũ diligit tãtũ hẽt ꝛ opat. Uidet ꝙ cherubin maximã habeat dilectionẽ. Sic ergo cũ nobilius donũ sit dilectio ꝙ̃ scia potius deberet denoiari a dilectione ꝙ̃ a sciẽtia. ¶ Juxta hoc querit qd dicat oĩs plenitudo ueritatis. in illa enim nõ videt introduci nisi solus deus ꝛ nõ aliqs ordo angeloꝝ. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ scia dicit multipliciter. Dicit enim scia practica ꝛ scia speculatiua: ꝛ illa que est practica est cũ affectu: que aũt est speculatiua est finis intelligẽtie speculatiue. ꝛ hec dicit dupr. s. ꝯclusionis ꝛ simpr. ꝑm aũt ꝙ dicit sciẽtia ꝯclõnis tñ dicit phus sic de scia in fine scdi posterioꝝ. Qm̃ aũt circa intelligẽtiã habituũ qbus uerũ dicimus alij qdẽ semp sunt ueri: alij aũt recipiũt falsitatẽ ut opinio ꝛ rõ. uera aũt sunt semp scia ꝛ itellectus. Et nihil est scire certius aliud genus ꝙ̃ itellectus. itellectus uti ꝙ erit pncipioꝝ. pncipia aũt demõstrationũ notiora sũt scia aũt oĩs cũ rõne est pncipioꝝ qd est scia nõ utiqz erit. Ex hoc patet ꝙ scia que est cũ rõne hoc est cũ rõcinatione ꝯclonis ꝛ que sequtur ex principijs ꝑm ꝙ etiã diffinit scire in pº capº pmi posteoꝝ. Scire opinamur vnũqdqz simpr ꝛ nõ sophistico mõ qd est ꝑm accñs cũ causam arbitramur cognoscẽ ꝑpter quaz res est: ꝛ qm̃ illius causa est ꝛ nõ est ꝯtingere hoc aliter se hẽre. Scdm aũt ꝙ simpliciter scia dicit habitus itelligẽtie speculatiue sic sumit a pho in 4º methacc in pnº ubi dicit sic est scia quedã que speculat ens ꝑm ꝙ ens est ꝛ que huic insunt perse. hec aũt est neqz vna earũ que in ipsa pte dicunt. nec eni vna aliarũ ꝯsiderat de eo qd est inquãtũ est sed ptẽ entis diuidẽtes circa hãc speculant accñs ut methacc sciarũ. Et patet in ipsa auctoritate inducta ꝙ scia que est habitus intelligẽtie est dupr. s. ulis ꝛ pticularis. ꝛ dicit ulis que est de ente. pticularis aũt que est de pticularibus entibus sicut geometria. Siliter sapia dicit multis modis. Dicit enim sapia que est cum affectu ꝛ que est speculatiua tñ. ꝛ illa que est cũ affectu diffinit ab Aug. ꝑm ꝙ est cognitio de diuinis. illa aũt que est speculatiua tñ dicit tripr. Et hoc accipit ex triplici diffinitione sapiẽtis que ponit in pmo methacc. pma est hec. Arbitramur itaqz pmũ scire oĩa sapiẽtẽ sicut ꝯuenit nõ ꝑm vnũquodqz hñtẽ sciam iporuz. Hoc est ꝙ sapiẽs est qui scit per causam: qꝛ sicut cõuenit scire. ꝛ nõ sciam scibiliũ tñ ꝑm vnũquodqz. i. ꝑm singularia qꝛ hoc magis expiẽtie est. Alia est que innuit cũ dicit. Postea cui nõ est difficilia ꝛ non leuia hoi cognoscẽ hũc sapiẽtẽ. s. arbitramur. 3a est cũ dicit adhuc certiorem ꝛ doctissimũ causaꝝ sapiẽtiorẽ eẽ circa oẽm sciam supple arbitramur. Prima dat quo ad scita uliter. naturalia eni ꝛ methaca ꝛ matheca sciunt sicut ꝯuenit. 2a aũt datur penes modũ abstractionis ꝑm ꝙ matheca magis sunt abstracta in nãlibus ꝛ methaca utrisqz. Et ideo in nãlia põt hõ de facili qꝛ ad illa hõ iuuat a sensu ꝛ imaginatione ꝛ itellectu. Jn matheca aũt nõ habet tãtã facilitatẽ qꝛ ad illa nõ iuuat nisi imaginatione ꝛ itellectu. Jn methaca autẽ est difficile uenire hoi qꝛ ad illa non uenit nisi per ammirari eo ꝙ solus itellectus uertit ad illa qui tñ etiã intellectus inuolutus est fantasijs ꝛ sensibus ꝑpter qd ꝛ dic phs in 2º methacc. sicut noctuarũ lumina ad lumẽ qd est ꝑm diẽ sic aie nr̃e itellectus ad nãe manifestissima oium. 3a uo dat penes mediũ per qd est scia ꝛ hoc est mediũ demõstratiõis ꝛ syllogismi qd est causa potissima ꝑm ꝙ dicit etiã ibidẽ sciarũ illa que suiipsius causa est ꝛ sciẽdi gra cuius itellectus finis magis est sapia ꝙ̃ que aduenientiũ causa: hoc est ꝙ quedã scia est ꝑpter aliqd aliud siue scibile siue cõmodũ. ꝛ quedã est ꝑpter seipsam ꝑm ꝙ dicit phs in topicis in pº. ꝙ quedã ꝓbleumatũ utile est scire tñ ad eligẽdũ uel fugiẽdũ ut utrũ uoluptas sit eligenda uel nõ. quedã aũt ad sciẽdũ ipsa nõ ꝑpter aliud: ut Utrũ mũdus sit eternus aut nõ. Quedã uo ipsa qdẽ perse neutrũ hoꝝ. ammiculãtia aũt sũt ad aliqd hoꝝ ut sũt ꝓbleumata dialectica. Dicit igit scia suiipsius causa qñ nõ querit ꝑpter aliud sed ꝑpter se: ꝛ qñ est sciẽdi gra nõ aliqd faciẽdi ꝛ pcipue cuius finis itellectus est: hoc est qñ ipsum scibile est finis scie. Et hoc maxime ꝯuenit scie quaz hẽt deus. vñ etiã illa dea sciarũ dicit ꝛ ab illa dicimus denoiari cherubin: ꝛ ꝑpter hoc cherubin nõ interptat scia sed scie plenitudo. s. ꝑpter sciam diuinã que suiipsius causa est ꝛ sciẽdi gra nõ aliqd faciẽdi cuius finis est itellectus. Uñ ꝑpter hoc ꝙ finis eius ultimus itellectus est ipossibile est eã separi ab affectu. ¶ Dicẽdũ igit ad pm ꝙ multitudo scie dicit quãtũ ad multitudinẽ illuminationum Et ex hoc nõ fit ptibilis scia cherubin sed potius simplificat: qꝛ ex multitudine illuminationũ magis accedit ad vnũ sicut dicit phus in cõmẽto 6e ꝑpõnis de causis. Jntelligẽtia qdem est multa ꝑpter bonitates que adueniunt ei a causa pma ꝛ ipsa ꝙ̃uis multiplicet per modum hũc tñ qꝛ appropinquat vni non fit dissimilis. ¶ Ad 2m dicẽdũ ꝙ sciẽtia est multipliciter dicta ut patet ex pdictis ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ sciẽtia quedã est sapiẽtia ꝛ intellectus ut patet ex distinctione supposita. ¶ Ad 4m dicẽdum ꝙ seraphin habet altissimã sciam. Et hoc est ideo qꝛ inferioꝝ dona excelleter sunt in supioribus in oibus potestatiuis totis: sed denoiatio seraphin nõ est a sciẽtia qꝛ denoiatio ꝛ diffinitio est penes ultimũ ut patet in homine in quo lz sit vnum sensibile ꝛ rationale tamẽ denominat ꝛ diffinit ab ultimo tñ qd est rõnale. Similiter in ordinibus lz in sacerdotio sit potestas ad actum subdiaconi ꝛ diaconi ꝛ presbyteri tamẽ denoiatio ꝛ diffinitio est ab ultimo. Et similiter est in officijs ad rempucam ordinatis. Jn rege enim denoiatio ab actu regendi est: lz in eo potestas sit ad actum tribuni ꝛ presidis ꝛ aliorũ. Et similiter dicimus ꝙ in seraphin sunt oĩa inferiorum dona: sz denoiatio est ab ultimo ꝛ nobiliori quod est ardor dilectionis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ etiaz cherubin habet dilectionẽ ꝛ tãtam quãtam habet sciam: qꝛ ea que sunt supiorum cõueniũt inferioribus non excelleter: qa aliter supiores non purgarẽt ꝛ illuminarẽt ꝛ pficerent inferiores ꝑm dona sua. ¶ Ad ultimũ patet solutio qꝛ plenitudo sciẽtie dicit quãtuz ad naturam sciẽtie huius que est suiipsius causa ꝛ sciẽdi gra ꝛ cuius finis intellectus est. Et per oppositũ scia dicit nõ plena sicut ex pte que non suiipsius causa sed amminiculãs ad eum aliud ꝛ nõ sciẽdi gra sed aliqd faciẽdi ꝛ cuius intellectus non est finis sed expectat in futurum ꝛ hec est sciẽtia vie de qua dicit aplus. Ex parte cognoscimus ꝛ ex parte ꝓphetamus. Cum aũt uenerit qd pfectum est euacuabit qd ex parte est. Et iterum. nunc cognosco ex parte tunc autẽ cognoscam sicut ꝛ cognitus sum.

¶ De proprietatibus cherubin Articulus iius.

Secundo queritur de proprietatibus cherubin que enumerant a Dioº i 7º capº celestis hierarchie sic dicẽte. Cherubin ipsa arbitramur manifestare cogscibile eoꝝ ꝛ dei ispectiuũ ꝛ altissime luminis dationis acceptiuũ ꝛ ꝯtẽplatiuũ in pa opatrice virtute diuine pulchritudis ꝛ sapiẽtifice traditionis repletũ ꝛ coicatiũ copiose ad 2am fusionez donate sapie. ¶ Et obijcit pº de hz qd dic cogscibile. hz eni sonat magis in cognitione passiuã ꝙ̃ actiuã ꝛ ita nõ videt eẽ nobilis ꝓpetas. ¶ Jtẽ hz qd dic dei ispectiuũ. nõ videt ꝓpriũ sz cõe oibus angelis qui vidẽt faciẽ pris q in celis est. ¶ Jtẽ q̃rit qd sit hoc altissime lumis datiõis acceptiuũ.

Aut enī dr̄ altissime in cōparatione ad oēs ordines ⁊ h̄
patet eē falsum ex p̄dictis ꝓpter ipsa seraphin. Aut dicit̄
altissime quātū ad id a quo accipiunt̄ qđ.s.est deus ⁊ sic
nō erit ꝓpriū: qꝛ oēs accipiūt illuminationes a deo ⁊ p̄n
cipalr̄ illi de p̄ma hierarchia. ¶ Querit̄ de hoc qđ dicit
ꝯtēplatiuū in p̄ma opatrice virtute. Prima enim virtus
opatrix est virt⁹ creatrix ⁊ ꝯtēplari in illa facit visionem
matutinā (ut sup̄ habitū est) hoc aūt oib⁹ ꝯuenit. ¶ Pre
terea querit̄ in quo differt ꝓꝑetas p̄ma a 2ª que est dei
inspectiuū. ¶ Itē q̄rit̄ de hoc qđ dicit. diuine pulchritu/
dinis repletū. Sicut enī dicit Dio⁹ in li° de diuinis noi
bus cap° 4°. supsubale pulchrior pulchritudo ꝙ dicit̄ ꝓ/
pter traditā ab ipsa oibus exn̄tib⁹ iuxta ꝓprietatē vniuſ/
cuiusqꝫ pulchritudinē sicut vniuersoꝝ ꝯsonātie ⁊ clarita/
tis causa ad silr̄itudinē luminis cū fulgore immittēs vni
uersis pulchrificās fontani radij ipsius traditiōes. Et sic
oia ad seipm̄ uocāt. ¶ Ex h̄ accipit̄ ꝙ de itētiōe pulchri
duo sūt.s. fulgor ꝯsonātie ⁊ ꝙ ꝓpter se appetat̄. aliter eni
nō uocaret ad se qꝛ sicut ipē dicit ibidē. Bonū ⁊ pulchꝝ
ꝯm oēm causam cūcta desiderāt. vn̄ ⁊ pallos dicit̄ q̄si to/
ta in totis ꝯgregās: ⁊ ita videt̄ ꝙ ꝓprietas hec potius cō
ueniat seraphin q̄ꝫ cherubin: qꝛ amoris est cōuerti in id
qđ per se appetit̄. ¶ Itē ex auctoritate iā dicta videt̄ ꝙ
hec ꝓprietas eadē sit cū sexta: qꝛ pulchrifice fontani radij
traditiones eadē sunt cū sapiētificis traditionib⁹. ¶ Itē
dicit ph̄us in p° metha^{cc}. Nō sapiētē oportet ordinari sꝫ
ordinare neqꝫ hūc ab illo suaderi sed ab hoc sapiētē mi/
nus. Ex hoc videt̄ ꝙ sapiētifice traditionis sit ordinare
alia ⁊ suadere alijs ⁊ repleri. hoc q̄dē videt̄ eē ꝯtēplatio/
nis inspicientis ordinē vniuersi. Et ita videt̄ ꝙ iste ordo
nō tm̄ ꝯuertat̄ in dicta sed sup ꝯtēplationes creaturarū.
¶ Iuxta hoc iterū querit̄ de hoc qđ dicit Dio⁹. sedere
sup cherubin. potius enī hoc videt̄ attribui thronis q̄ꝫ
cherubin. Et si forte dicat̄ ꝙ supnotat ibi excellētiā in al
titudine ⁊ ponit̄ pro ultra tūc videt̄ ꝙ potius deberet di
ci sedere sup seraphin. ¶ Preterea querit̄
specialiter fecit imagines cherubin in tēplo poti⁹ q̄ꝫ alio
rū ordinū. ¶ Solutio dicendū ꝙ sex ꝓprietates tacte a
Dio° accipiunt̄ ꝯm ꝓprietates scie plene ⁊ ꝑfecte. Ad il
lā aūt exigunt̄ q̄tuor.s. ꝑspicacitas cognoscēdi: ⁊ cogno/
scibile altissimū: ⁊ mediū per qđ fit cognitio: ⁊ adaptatio
medij ⁊ cognoscibilis ad ea que virtute sciunt̄ in ipsis.
aliter enim sciret̄ in ul̄i ⁊ nō in ꝓpria natura ⁊ in potētia
⁊ nō in actu qđ eēt impfecte scire. Prima ergo proꝑetas
que est cognoscibile eoꝝ accipit̄ penes ꝑspicacitatē itel/
ligētie ⁊ ponit̄ cognoscibile pro cognoscitiuo. Et ꝑ hoc
patet solutio ad ob̄m p̄mū. penes obiectū aūt altissimuꝫ
accipit̄ proꝑetas 2ª que est dei aspectiuū. Lꝫ enī oēs an
geli sine medio videāt ꝯm ꝙ est obiectū btitudinis ⁊ eti
am ꝯm theophanias: tn̄ ꝯm quēdā modū in distinctione
officioꝝ q̄dā ꝯuertunt̄ ad ipm̄ in se angelis: ⁊ q̄dā cōuer
tunt̄ ad ipm̄ in se ⁊ sic dicunt̄ cherubin ispectiui dei. Et
quō est hoc patet sup̄ in q̄ōne de theophanijs ⁊ per hoc
patet sol̄o ad 2^{m}. Penes mediū autē cognoscēdi accipit̄
ꝓꝑetas 3ª que est altissime luminū dationis acceptiuū.
Dico aūt mediū nō ꝙ sit iter cherubin ⁊ deū sed sb̄ quo
videt̄ deus a cherubin ꝯm ꝙ sup̄ dixim⁹ duo eē in theo
phanijs.s. lumē eleuās itellectum: ⁊ cognoscibile distin/
guēs ipm̄. Et dicit̄ datio luminis māliter lumē datuꝫ: ⁊
dicit̄ altissime ꝓpter modū accipiēdi a deo imediate tm̄
⁊ nō ab angelo. Qđ lꝫ coicat etiā seraphin tn̄ nō ab illo
determinat̄ qꝛ nō est ultimū eius. Et lꝫ etiā ꝯueniat thro
nis tn̄ nō ab illo determinant̄ qꝛ nō ꝯuenit eis eminen
ter sicut ꝯuenit cherubin. Et est sil̄e de natura itellectua/
li que ꝯuenit hoi ⁊ angelo ⁊ deo: tn̄ deus ab illa non de/
terminat̄: qꝛ aliq̄d cōuenit ei eminētius qđ est sup̄ itelle
ctuale eē ⁊ hō etiā ab illa nō determinat̄ qꝛ non ꝯuenit
ei a deo eminēter sicut angelis. angelus aūt determinat̄
ab illa. Et per hoc patet sol̄o ad id qđ obijcit̄ ꝯtra proꝑe
tatē istā. Penes 4^{m} accipiunt̄ tres proꝑetates sequētes.
Creatū enī qđ cognoscit̄ in p̄ma causa aut accipit̄ in cō
paratione ad efficiētē ⁊ sic est illa ꝓprietas quā uocat cō
tēplatiuū in p̄ma opatrice virtute. ¶ Ad hoc aūt quod
obijcit̄ ꝯtra dicēdū ꝙ p̄ma opatrix virt⁹ est opatrix crea
turarū mūdi ⁊ sic ꝯtēplatio in ipo facit visionē matutinā
⁊ ꝯtēplatio rerū factarū in se facit visionē uespⁱtinā sic su/
pra habitū est. Est etiā ꝯtēplari in p̄ma opatrice virtute
ꝓut opat̄ illuminationes ad distinctionē ordinū ⁊ ange
loꝝ officioꝝ ptinētes: ⁊ sic cherubin ꝯtēplat̄ in p̄ma opa
trice virtute. Aut accipit̄ in cōparatione ad causam idea
lē ⁊ exēplarē ⁊ sic est ꝓprietas 5ª que est diuine pulchri/
tudinis repletiuū. Dicit enim Aug⁹. Rōnes oiuꝫ fulgēt
in mēte diuina ⁊ oia sunt in ipsa lux ⁊ h̄ appellat̄ hic pul
chritudo sicut dicit Boeti⁹ in de ꝯsolatione ph̄ie. Mū/
dū mēte gerēs pulchrū pulcherrimus ipse. ¶ Ad h̄ qđ
cōtra obijcit̄ ꝙ pulchritudo videt̄ dicere ꝯsonantiā ⁊ ap
petibile perse. Dicēdū ꝙ est ꝯsonātia in bono ⁊ hoc est
ꝯm ꝯiūctionē ad finē. ⁊ est ꝯsonātia in uero ⁊ hoc est ꝯm
adeq̄tionē ad exēplar q̄n̄.s. res est sic ꝯm ꝙ est in mente
diuina exēplari ⁊ distorquet̄ per prauitatē ab illo sicut di
cit Anselm⁹ in li° de ueritate. ꝙ ueritas est rectitudo so
la mēte ꝑceptibilis. dicit enim ibidē ꝙ q̄cq̄d est uere est
hoc qđ est in sūma ueritate. Dicim⁹ ergo ꝙ bonuꝫ dicit
ꝯsonātiā ad finē: ⁊ pulchꝝ dicit ꝯsonātiā ad formā exem
plarē. Sil̄r̄ dup^{r} est aliq̄d appetibile ꝓpter se.s. ꝯm ꝙ
est finis ultimus uolūtatis uel finis ultim⁹ itellectus. Et
hoꝝ vnū dicit bonū ⁊ alterū pulchrū dicit. pulchrū enim
est fulgēs in itellectu. Et per hoc patet sol̄o ad id qđ obij
cit̄ ꝯtra ꝓprietatē q̄ntā. Aut est accipe creatū pro ordine
ad causam p̄mā ut ad finē ⁊ sic est ꝓprietas 6ª que dr̄ re/
pletū sapiētifice traditionis. Sapiētia enim ponit ordinē
ad causam ⁊ p̄cipue ad causaꝫ finalē qꝛ illa est causa cau/
sarū. ꝓpter finē enī mouet efficiēs ⁊ mouet̄ materia ⁊ i
ducit̄ forma. Et dicit̄ traditio res facte tradite in ordine
ad finē. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit̄ rn̄det btūs Greg⁹
in omelia sup̄dicta sic dicēs per psalmistā dr̄. Qui sedes
sup cherubin appere. qꝛ videlicet cū in ipsis distinctioni
bus agminū cherubin thronis iniūgant̄. Sedere etiam
sup cherubin dn̄s ex vicina agminis q̄litate ꝑhibet̄. sic
q̄ppe in illa sūma ciuitate quedā singuloꝝ sunt ut tn̄ sint
coia oia: ⁊ qđ in se q̄sqꝫ ex ꝑte hēt hoc in altero ordine to
tū possidet. Sed idcirco vno eodēqꝫ uocabulo coiter nō
cēset̄ ut ille ordo uocari ꝑuato vniuscuiusqꝫ rei noie de/
beat: qꝛ hāc in munē accepit plenius. Posset tn̄ dici etiā
aliter ꝯm ꝙ.s. supra habitū est ꝙ oib⁹ angelis est cōe illu
minari ⁊ per illuminationē acceptā purgari ⁊ ꝑfici. Che
rubin aūt specialiter denoiat̄ ab illuminatione accepta:
qꝛ ergo deus oēs celestes eēntias illuminat iure sup che
rubin que plenitudo scie dicit̄ sedere ꝑhibet̄ ut a pleni/
tudine scie tanq̄ꝫ a sede luminis oēs illuminet ꝯm sciaꝫ
ut dicit̄ in iob. xxv° cap°. nunq̄d est numerus militum
ei⁹ sup quē nō surgit lumē eius. ¶ Si aūt q̄rit̄ q̄re non
est aliq̄ ꝓprietas ꝯm acceptionē creati in se. Dicēdū ꝙ il
la cognitio nō ptinet ad statum gl̄ie ⁊ ideo nulla ꝓꝑetas
cherubin assignat̄ penes illā. ¶ Ad ultimuꝫ dicēdū qđ
dn̄s dixerat. De syon exibit lex ⁊ de hierl̄m uerbuꝫ dei.
Ut ergo siḡret oēm ordinē eccl̄iastice hierarchie ab illu
minatione celestis hierarchie descēdere uoluit ibi cela/
ri cherubin cum sicut dictum est ipse illuminator p̄mus
super cherubin sedere dicatur.

¶ De thronis.

d **Einde queritur** de thro
nis ⁊ querunt̄ duo.s. quid sint. ⁊ de pro/
prietatibus eorum. ¶ Articulus 12⁹.

a **D primum proce**ditur sic.
Dicit beatus Grego⁹. Throni illa agmina uo/

cati sunt qbus ad exercēdū iudiciū semp deus omps p̄sidet. q: enim thronos latino elogo sedes dicimus. throni dei sunt dij qui tāta deitatis grā replent ut in eis dñs sedeat ꝛ per eos sua iudicia discernat. vñ ꝛ per psalmistā dicit. Sedes sup thronū qui iudicas eqtatē. Sed cū ordines p̄me hierarchie distinguant penes ꝯuersioneȝ in deū iudicare aūt nō sit actus ꝯuersionis in deū nō videt iudicare ꝯuenire thronis qui sūt in p̄ma hierarchia. ¶ Preterea aut itelligit de iudicio ultimo: aut de iudicio ptinēte ad gubernationē huius mundi. Si p̄mo mō cū illud iudiciū tm̄ semel futurū sit deus: tm̄ semel p̄sideret illis angelis qd est incōueniēs. Si aūt scdo mō hoc videt magis eē p̄ncipatuū q̄ȝ thronoꝝ. ꝛ hoc videt exp̄sse dicere Grego^9 sic. Sūt nonulli qui bñ sibimetipsis vigilāti cura dñant diu se sollicita itētione discutiūt diuino timori semp inherētes. hoc in munē virtutis accipiūt ut iudicare ꝛ alios possint quoꝝ p̄fecto mētibus cū diuina ꝯtēplatio p̄sto est in hijs uelut in throno suo dñs p̄sidēs alioꝝ facta examinat ꝛ cuncta mirabilr̄ de sua sede dispēsat. Ex h̄ patet q̄ iste act^9 p̄n^r videt eē p̄ncipatuū. ¶ Itē dicit btūs Bernardus xix^o s̄mone sup cātica. In thronis sedet deus ꝛ puto q̄ hijs spiritib^9 sup oēs q memorati sunt ꝛ iustior causa ꝛ copiosior sit materia diligēdi. Etenim si intres hois regis cuiusq̄ȝ palatiū nōne cū plenū sit sellis scānis cathedrisq̄ȝ regia sedes ineminenter posita cernit ꝛ nō est necesse querē ubi rex sedere solit^9 sit. nimirū mox manifesta occurrit sedes eius cūctis altior eminētiorq̄ȝ sedib^9: sic quoq̄ȝ oi decoros ornatu cunctis alijs p̄eminere spiritib^9 istos itellige in qbus specialī quodā stupēdo dignationis munere diuina eligit residere maiestas que sessio magisteriuȝ significat. Et puto illū qui vnus est nobis magr̄ in celo ꝛ in terra dei sapiētiā christū tū alias qdē ubiq̄ȝ attingat p̄pter suū mādatū specialius tm̄ ipsos atq̄ȝ p̄ncipalius tanq̄ȝ p̄priā sedē sua illustrare p̄ntia. Et inde tanq̄ȝ de solēni adiutorio docere angelū docere hoiem sciam. Inde angelis diuinorū noticia iudicioꝝ: inde ꝯsilioꝝ archāgelis ubi virtutes audiūt quomō ꝛ ubi ꝛ q̄lia p̄ferāt signa: ibidēq̄ȝ vniuersi siue sint ptātes siue p̄ncipat^9 siue dñationes discūt p̄fecto qd ex officio debeāt: qd pro dignitate p̄sumāt: ꝛ qd precipue cautū oibus est accepta ptāte ad p̄priā uolūtatem uel gl̄iam nō abuti. Ex ista auctoritate sequunt 4^or conclusiones. quarū p̄ma est q̄ throni dicunt a dignitate ꝛ ornatu regali ꝛ nō ab actu iudicādi qd est cōtra Grego^m. 2^a est q̄ throni dicunt ab auctoritate magisterij qd duobus modis videt eē incōueniēs. Primo. s. q: auctoritas magisterij magis debet attribui plenitudini scie hoc est cherubin. 2° aūt q: magisteriū nō est act^9 ꝯuersionis in deū sed potius ꝯuersionis ad iferiora. 3^a ꝯclusio q̄ oēs inferiores ordines ex equo vident ordiari ad thronos qd est incōueniēs: q: sic cessaret rō medie hierarchie ꝛ postreme. 4^a cōclusio est q̄ thronoꝝ videt eē imediata cōuersio sup hoiem qd etiam ꝯuenit postreme hierarchie. ¶ Itē btūs Bernardus in eodē s̄mone. Diligit a thronis deus ob obediētiā magne sapie sine inuidia sese coicātis ꝛ vnctionē que gratis docet de oibus. Ex hoc iteȝ accipit q̄ throni dicūt ab auctoritate magisterij. ¶ Solutio dicimus cū btō Bernardo in 5° de cōsideratione ad eugeniū papā. q̄ throni dicunt ex eo q̄ sedēt ꝛ ex eo sedēt q̄ deus sedet in eis. nec enim sedē in eis qui nō sedēt possent. Queris qd illā sentiā sessionē summā tranquillitatē: placidissimā serenitatē: pacē que exupat oēm intellectū. Talis est qui sedet in thronis dñs sabaoth iudicās oia cū tranqllitate placidissimus serenissimus placatissimus ꝛ tales sibi cōstituit thronos simillimos sibi. Et tria que tāgit oia ipo:tāt qetē uel tranqllitatē. Placidissimū eni dicit qetē uolūtatis in uolito in quo pascit. Serenissimū aūt dicit qetē intellect^9 in lumine diuino: q: dicit p̄hus. Serenitas est qes in aere ꝛ hoc est qñ aer nō ꝯturbat nubib^9 nec uētis exagitat: ꝛ sic est intellect^9 qescēs in lumine diuino qui nō circūfert oi uēto doctrine nec obscurat nube speculi ꝛ enigmatis ꝛ fantasiaruȝ. Placatissimū aūt dicit qetē utriusq̄ȝ ab ipugnatione culpe ꝛ miserie. ¶ Dicēdū ergo ad p̄mū q̄ iudicare nō est actus p̄prius thronoꝝ sed est act^9 cois. i. inquātū p̄prietates iferioꝝ sunt supioꝝ. Uel posset dici q̄ iudicare h̄et duas cōparationes. vnā. s. ad eos qui iudicant. ꝛ aliā ad auctoritateȝ iudicis que cognoscit in throno: ꝛ in ista 2^a cōpatione attribuit thronis iudicare ꝛ non in p̄ima. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ itelligit de iudicio gubernatiōis nec hoc est p̄ncipatuū sed poti^9 dispō p̄ncipat^9 vnius gētis. ¶ Ad id qd obijcit ex auctoritate bernardi dicēdū q̄ throni dicunt a dignitate sedis regalis ut a p̄ꝓetate p̄ma: ꝛ ab actu iudicij ut a p̄prietate sequēte. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ throni h̄nt diuersas p̄prietates ꝛ nihil p̄hibet s̄m vnā p̄ꝓetatē eē thronū regni ꝛ s̄m aliā thronū magisterij. Magisteriū aūt in cōpatione ad facultatē docēdi refert ad plenitudinē scie. Sed in cōparatione ad auctoritatē que cognoscit in cathedra est p̄priū thronorū. Magisteriū aūt illud ꝯsistit in illuminatione interiorū. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ iferiores ordines non imediate ꝯuertunt ad thronos. sed per hoc intēdit Bernardus q̄ oium interioꝝ ꝯuersio est ad sedentē in thronis ut ad p̄imū illuminatorē: qd lȝ supiorib^9 etiā ꝯueniat tm̄ non ab hoc denoiant sed a nobiliorib^9 donis ut inferius patebit. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ de thronis deus docet oēm sciam: sed nō seqtur q̄ scia imediate descēdat de thronis in hoiem: imo vnctio que docet de oibus fluit de capite in barbā ꝛ de barba in arā uestimēti. ¶ Ad ultimuȝ patet solutio per predicta.

¶ De proprietatibus thronorum Articulus 13°.

Secundo queritur

De proprietatibus thronoꝝ q̄s tāgit Dio^9 in de celesti hierarchia cap^o 7° sic. Ipsarū altissimarū ꝛ cōpactarū sediū noiatio docet oi diligēter exaltati ignominia subiectionis ꝛ ad sūmū supmūdane sursuȝ ferēs ꝛ ab oi extremitate ieffabiliter in sublimissimū ꝛ circa uere excelsuȝ totis virib^9 imutabiliter ꝛ stabiliter collocatum ꝛ diuini supaduēt^9 in oi ipassibilitate ꝛ imālitate acceptiuū: ꝛ deiferū ꝛ familiariter in diuinas susceptiōes aptū. ¶ Querit ergo p̄^o quō sedes ille dicant cōpacte cū cōpingi p̄prie sit mālium. ¶ Itē qd dicat ignominia subiectionis ꝛ a qua exaltant. Si eniȝ est vilitas ꝯditionis uel potētie h̄ videt ꝯuenire oib^9 angelis q̄ exaltant ab illa. ¶ Itē ad sūmū sursum ferre poti^9 videt ꝯuenire altissimo ordini. s. seraphin q̄ȝ thronis. ¶ Preterea q̄rit qd dicat extremitas. ¶ Itē penes qd p̄ꝓetates sumant. ¶ Itē cuȝ thron^9 ponat regi ꝛ iudici ꝛ magr̄o q̄rit q̄re nō assignauit diuersas p̄ꝓetates penes illa. ¶ Solō dicēdū ad penultimū q̄ sex p̄ꝓetates assignate a Dio^o oēs accipiunt a p̄ꝓetatib^9 throni regalis. illi eniȝ ꝯuenit collocari in alto ꝛ ordinari ꝛ semp patū esse ad susceptionē sessionis regis sicut patet in auctoritate Bernardi sup̄ inducta. vnde tres istarū p̄ꝓetatū ptinēt ad collocationē thronoꝝ: ꝛ tres ad susceptionē sessionis regalis. Tres aūt que ptinēt ad collocationē p̄me ꝛ due respiciunt terminū a quo remouet qñ collocat in alto. Una ṽo respicit terminum circa quē collocat in alto. Thron^9 eniȝ regis p̄mo qdē remouet a scabellari ignominia p̄uoꝝ cui in sp̄ualibus r̄ndet exaltatio ab hijs qui intendūt in infima materie ꝛ mutationis. Et hec est illa quam uocat oium diligēter exaltati ignominia subiectionis. Et s̄m cōmētū d: ibi ig̃minia progressus tēdēs ad infima. Et per hoc patet solutio ad 2^m. Alia ṽo respicit terminū qui dicit extremitas: sicut thronus regis nō exaltat tm̄ sup scabella seruoꝝ sed ꝛ super sedes potētū ꝛ p̄ncipū cui r̄ndet in sp̄ualibus exaltatio sup eos qui qescūt qdē illuminationibus diuinis sed

nõ recipiũt eas in sede pma sed q̃si in sede 2ª:sicut infe/
riores angeli ⁊ hoĩes qui nõ accipiũt imediate a deo:⁊
hec est ppꝛietas 3ª tacta a Dioꝰ cui ꝯueniũt qnque.s.ꝙ
locanť uere circa uere excelsuꝫ ineffabiliter insublimis/
simũ totis viribus incõmutabiliter ⁊ stabiliter. Et dicit
ineffabiliter quantũ ad immẽsitatẽ diuine btitudinis in
qua collocanť. Insublimissimũ aũt dicit quantũ ad mo
dũ recipiẽdi illuminationes ab ipso deo imediate ⁊ lo/
cari in illis.totis aũt viribus inquãtũ ꝯcurrũt oẽs virtu
tes ad hoc ꝙ sit locus dei.s.intellectꝰ ⁊ affectus ⁊c̃.Incõ
mutabiliter ppter ꝯfirmationẽ liberi arbitrij.Stabiliter
aũt ppter iuariabilitatẽ grẽ:⁊ hec qnque etiã sũt in thꝛo
no regis mãliter.Thꝛonus enim ille ineffabilis est quã
tum ad amplitudinẽ impij ⁊ ptãtis:⁊ ẜm habitudinẽ di
gnitatis ⁊ loci est in sublimiũ.quãtum aũt ad fulcimẽta
pncipũ ꝯcurrũt virtutes in ipso:⁊ tũc exigiť incõmutabi
litas eoꝝ sup quos sedet ⁊ stabilitas ex pte sua.3ª ꝟo p
pꝛietas accipiť penes id circa qđ collocať in alto ⁊ hec est
pꝛopetas 2° tacta a Dio°.s.ad summũ supmundane sur
suꝫ ferẽs:⁊ lꝫ hec ꝯueniat seraphin tñ hec nõ manifestat
nomẽ eius sicut nomẽ thꝛonoꝝ:nec est dignissima ppe/
tas eiꝰ. Et per lꝫ patet solo ad tria obiecta. ¶ Alie tres
ppꝛietates sunt susceptionis sessionis dei:qui modi aut
sunt in aptitudine selle ad sedentem ⁊ sic est pꝛopetas 6ª
que est familiariter in diuinas susceptiones aptuꝫ. Aut
sunt in ipsa sessione ⁊ sic est pꝛopꝛietas 4ª que est diuini
supaduẽtus in omni impassibilitate ⁊ imaterialitate ac/
ceptiuũ. Et dicit in omni immãlitate:q꞉ cũ materia mul
tipliciter inspiciať:est vno mõ materia q̃si locus foꝛme ⁊
ideo dicit Ysidorus ꝙ eadẽ eẽt determinatio potẽtie in
materia ⁊ loco.fulciť enim eẽ foꝛme per mãm ⁊ ne sic in
telligať in diuinis ꝙ thꝛoni fulciãt deũ dicit in omni im
materialitate. Silr̃ ẜm phm aĩa ẜm potẽtias passiuas ⁊
apphẽsiuas diciť locus specierũ cognoscibiliuꝫ. Ne igiť
credať ꝙ thꝛoni sic respiciãt deũ per spẽm ⁊ non imedia
te per subam dicit in omni impassibilitate.3° aũt mõ pñt
ꝯsiderari modi sessionis ẜm actũ sequẽtẽ susceptionẽ se/
dẽtis in sella ⁊ ille actus sequẽs est ferri in thꝛonis ⁊ sic
est ppꝛietas 5ª que est deiferũ. Et sic patet solutio ad ob
iecta pter pmũ ⁊ ultimũ. ¶ Dicẽdũ ergo ad pmũ ꝙ cuꝫ
facta diciť sedes ppter cõsolidationẽ intellectus ⁊ uolũ/
tatis ⁊ liberi arbitrij in ꝯfirmatione ad hoc ꝙ per trangl
litatẽ sit locus dei. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ thꝛonus pꝛo
pꝛie ptinet ad regẽ. Tribunal ꝟo ad iudicẽ.cathedra ad
magr̃m.⁊ si thꝛonus diciť magr̃i uel iudicis hoc erit per
adaptationẽ sicut loqtur beatus Bernardus. Sed btũs
Dioꝰ ꝯsiderat thꝛonũ ppe inq̃ztũ ppe regis ẽ. Arꝰ 14°.

D **Einde queritur** de istis tri/
bus oꝛdinibus pme hierarchie in cõi.⁊ queriť
penes qđ accipianť:⁊ qualiter oꝛdinenť. Videť enim ꝙ
possint eẽ plures.sicut eniꝫ penes charitatẽ est oꝛdo vnꝰ.
sic penes alias ꝟtutes videnť debẽ accipi alij oꝛdines.
Si foꝛte dicať ꝙ nõ oẽs virtutes dicũt imediatã ꝯuersio
nẽ in deũ tũc ad minꝰ penes fidẽ ⁊ spem ⁊ sapiam ⁊ itel/
lectũ debẽt sumi alij oꝛdines. ¶ Solutio ad hoc dicen/
dum ꝙ oꝛdines isti nõ accipiunť penes virtutes sed pe
nes modũ ꝯuersionis in deũ imediate. Hic aũt modus
nõ est nisi triplex.s.penes aptitudinẽ ⁊ penes actum du
plicẽ.aptitudo aũt susceptionis diuine notať in thꝛonis.
actus aũt est vnus ẜm intellectũ qui ꝯuenit cherubin:⁊
alter ẜm affectũ qui ꝯuenit seraphin. Vel dicať meliꝰ ꝙ
tres oꝛdines accipiunť ẜm tres modos pcipiẽdi subam
diuinã.s.per inesse tñ per pñtiã q̃liter est deus in oĩbus
rõnabilibꝰ. Et per inesse ⁊ cognosci ⁊ per affici circa ipꝫ
q̃liter est in oĩbus sctis ⁊ solũ in oꝛdinibus ergo pꝛime
hierarchie vnusq̃sqꝫ hoꝝ modoꝝ reduciť in suũ sũmuꝫ.
Et ex hoc patet etiã oꝛdo. Pꝛima enim hierarchia totuꝫ
ptãtũ est ad tres oꝛdines cõtẽtos in pma(ut supꝛa decla
ratũ est)per diuisionẽ boni ⁊ potẽtiarum aĩe ⁊ oꝛdinis ⁊
ideo summus oꝛdo est qui colligit hec tria ⁊ ille est sera/
phin:q꞉ ubicũqꝫ est plenitudo amoris cũ nihil diligať ni
si cognitũ:ibi etiã erit plenitudo cognitionis ⁊ plenitu/
do habẽdi sed nõ ꝯuertiť. Siĩiter ubicũqꝫ est plenitudo
cognitionis ibi cognoscibile locatũ est in cognoscente ⁊
habeť ab ipso sed nõ cõuertiť. Et hec est etiã rõ ꝙ Dioꝰ
dicit ꝙ inferiorum dona sunt superiorum excellẽter sed
non conuertitur. ¶ Articulus 15°.

D **Einde queritur de** hie/
rarchia hoꝝ triũ.⁊ queriť pmo de hoc qđ dicit
Dioꝰ. In hac hierarchia sunt eqfoꝛmes cũ iam habitũ sit
ꝙ vnus oꝛdo sit altioꝛ ⁊ alter inferioꝛ. ¶ 2° queritur de
hoc qđ dicit Dioꝰ ꝙ pma celestiũ eẽntiarũ dispositio in
circuitu dei ⁊ circa deũ imediate est stãs ⁊ simpr ⁊ incef/
santer circuiẽs eternã eius sciam ẜm excellẽtissimã quã
tum angelis est possibile semp mobilẽ collocationẽ. In
istis enim uerbis videť eẽ ꝯtrarietas cũ dicat eas stare ⁊
circuire. ¶ Preterea queriť qđ sit motꝰ circularis quo
circũeunt. Preterea in de diuinis nominibus cap° 4°.di
stinguit motũ angeloꝝ circularem ⁊ rectũ obliquũ ergo
videť ꝙ hic minus sufficiẽter determinet ⁊ motus istius
hierarchie in deũ. ¶ Ulterius queriť de ppꝛietatibꝰ q̃s
assignat isti hierarchie:q̃rũ pma est ꝙ multas ⁊ btãs vi/
det pure ꝯtẽplatiões.2ª ꝙ simplos ⁊ imediate fulgores
videt.3ª ꝙ est illuminata ⁊ diuino alimẽto repleta.4ª ꝙ
repleta est multũ qđẽ pmo data fusione solaqꝫ domesti/
ca ⁊ viuifica diuine refectionis vnitate.5ª ꝙ multa coĩo
ne dei ⁊ coopatione digna effecta ad eã ut possibile sili/
tudine bonaꝝ habitudinũ ⁊ actionũ.6ª ꝙ multa diuino
rũ supposite cognoscẽs diuine scie ⁊ cognitionis in par
ticipatione ẜm ꝙ fas est facta. ¶ Queriť ergo quõ di/
stinguunť iste pꝛopetates eo ꝙ multe videnť eedẽ cum
alijs. ¶ Solutio dicẽdũ ad pm ꝙ eqfoꝛmes sũt in actu
ppꝛio hierarchie qui est ꝯuersio in deũ per acceptioneꝫ
in deũ illuminationũ imediatã. In mõ aũt cõuersionis
hñt actꝰ ppꝛios in oꝛdinibꝰ ut sup dictũ est. ¶ Ad aliđ
dicẽdũ ẜm cõmẽtũ ꝙ ẜm id quo imobilr̃ eẽ hñt stare di
cunť.ẜm id ꝟo ꝙ accelerãt i deũ circuire dicunť. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ motꝰ circularis est ppetuꝰ ⁊ icoꝛruptibi/
lis ⁊ simpx ab eodẽ in idẽ circa idẽ cẽtruꝫ imobile. Et pe
nes hãc siĩitudinẽ dicunť illi qui sũt i supiori hierarchia
moueri circulariter q꞉ ab eo mouenť in deũ motu ppe/
tuo ⁊ simplici ⁊ quoꝝ itelligẽtie dicunť circa subam eiꝰ.
hoc aũt in iferioribꝰ hierarchijs nõ ꝯuenit que nõ peni
tus pcedũt ab eodẽ in idẽ:q꞉ illuminationes pcipiũt ab
angelo ⁊ per illas reuertunť in deũ. ¶ Ad aliud dicen
dũ ꝙ itelligẽtia angelica tres hẽt motꝰ:sꝫ tñ vnus eoꝝ.s.
motꝰ circularis est ppꝛius hierarchie supiori ꝙ ille tñ diẽ
imediatã ꝯuersionẽ in deũ sic patet ex ipsis diffinitiõibꝰ
motuũ que ponunť in de diuinis noibꝰ 4° cap° sic. Mo
ueri qđẽ dicunť diuine mẽtes circulariter qđẽ vnite sine
pncipijs ⁊ iterminabilibꝰ illuminatiõibꝰ pulchꝛi ⁊ boni.
Et diẽ vnire pp simplicitatẽ motꝰ:⁊ sine pncipijs pp hoc
ꝙ nõ pncipiať ab aliquo creato: ⁊ itermiabilibꝰ pp hoc
q꞉ hñt rõnẽ finis ⁊ pncipij q̃libet illuminationũ diuinaꝝ
Et dicit phs ꝙ oẽ illud qđ sic est finis qđ hẽt rõnẽ pnci/
pij est itermiabile in directũ aut mouenť qñ pcedũt ad
sbiectoꝝ puidẽtiã recte circa oĩa tñseũtes. Et dicũt sbie
cta oĩa creata.qñ eniꝫ puiderũt illa nõ reuertunť ab eo/
dẽ in idẽ sꝫ trãseũt motu itelligẽtie sup ea de vno in aliđ
pficiẽtes ad siĩitudinẽ recti motꝰ in natura.obliq̃ aũt qñ
⁊ pficiẽtes unꝰ hñtibꝰ igressibiliter manẽt idẽtitate circa
idẽtitatis cãm pulchꝛũ ⁊ bonũ ⁊ idesinẽter circũ eoꝝ agẽ
tes. Et hoc fit qñ cognitionẽ iferioꝝ qbꝰ puidẽt q̃si refle
ctũt in pncipiũ ⁊ finẽ pulchꝛi ⁊ boni a quo ⁊ p qđ oẽ pul
chꝛũ ẽ i creaturis. ¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ ppetates hierar
chie distiguunť sꝫ bonitates receptas i itellectu uľ i affe/

ctu uel opatiõe uel quãtũ ad oĩa hec sit. Et ẽm intellectũ qdem accipit pª et 2ª et ultima. Et 2ª qdẽ est ẽm pceptionem illuminationis ipsius. Prima aũt ẽm cõtẽplationem que est in illuminatione illa. Ultima ṽo quãtum ad numerũ scibiliũ et modũ sciẽdi et reductionẽ ipsius sciẽtie in sciam diuinã. Et hec tria notant per hec tria uerba posita in 6ª ppꝛietate. numerus enim scibiliũ notat per hoc qd dicit. multa diuinoꝝ. modus aũt per hoc qd dic̃ suppositę cognitiones. nõ enim cognoscit ut media et ifima reductio aũt in diuinã sciam notat per hoc qd dicit. diuine scie et cognitionis in pticipatione ẽm q fas est facta. Si aũt est ẽm affectũ tũc est ppꝛietas 4ª que cõsistit in infusione bonitatis sicut ĩfundunt domestici qui. s. in superiori domo habitãt cum dño in uestibulis diuinitatis sicut supꝛa dictũ est a Dioº. illa aũt infusio viuificat ex eo q cõiũgit ad vnũ ẽmum simplex et indiuisibile et illa vnitate et simplicitate reficit per dulcedinẽ fruitionis. Si autem est ẽm intellectũ et affectũ simul tunc est ppꝛietas 3ª que cõsistit in illuminatione et alimẽto bonitatis diuine repellẽte affectũ et uegetãte ipsum in vita btitudinis. Si ṽo est ẽm opus et ẽm intellectũ et affectũ tũc est 5ª. cuius ẽma pars cõsistit in hoc q supiores in hoc coopationes dei efficiunt q: illuminãt inferiores. in hoc coopatores dei efficiunt sicut deus. 2ª aũt pars eiusdẽ cõsistit in similitudine ad deũ in bonis habitudinibus et actionibus ẽꝫ intellectũ et affectũ. Hãc aũt hierarchiã diffiniũt qdã docãtes eam epiphaniã. et dicũt q est incalescẽtis affectiõis incẽdio altioris intellectꝰ fastigio iudicij libera exultatio distributiua et mediã hierarchiã dicũt eẽ yperfanũ et est diuina illuminatio sui ptcipes interscalari reuerẽtia insignẽs usum dñandi edocẽs arcẽsqꝫ cõtrariũ. Inferiorem aũt uocãt ypophaniã que est diuinũ ẽnciptũ nãe legibꝰ accurrẽs secreta reuelãs pꝛo capacitate discreta. Sed q: hec uerba nec ẽm sensum nec ẽm uerba scripta sunt in Dionysio nec in Bernardo nec in Greg̃ ideo tanq̃ ficta et inutilia abijcimus.

¶ De media hierarchia.

Onsequenter

Trãseundum est ad mediã hierarchiam. De qua querunt duo. s. de oꝛdinibus in ea positis et de ipsa hierarchia. De oꝛdinibus querunt duo. s. de oꝛdinibus in speciali. et de oꝛdinibꝰ in cõmuni. Et de oꝛdinibus in speciali querunt tria. de dñationibus. virtutibus. et ptãtibus. De dñationibꝰ querũtur duo. s. qd sint. et de ppꝛietatibus earum.

¶ De dñationibus quid sint. Articulus 16º.

D primum pceditur

sic. Dicit Dioꝰ in de diuinis noĩbus capº 12º. Dominatio est nõ peioꝝ tm̃ excessus. sed et oĩs et pulchꝛoꝝ et bonoꝝ pfecta et oĩmoda possessio uera et cadere nõ ualẽs foꝛtitudo. ¶ Querit ergo utrũ ẽm hãc diffinitionẽ dñatio cõueniat dñationibus. Et videt q nõ q: nõ est in ipsis pfecta et oĩmoda possessio pulchꝛoꝝ et bonoꝝ. Siliter foꝛtitudo que ex natura cadere non ualet sola foꝛtitudo diuina est: ergo videt q non cõueniat dñationibus. ¶ Preterea dicit Gregoꝰ q dñationes dicunt agmina que ptãtes et ẽncipatus dissilitudine alta trãscẽdũt que mira potẽtia ẽeminet et pꝛo eo q eis oĩs cetera multitudo ad obediẽdũ subiecta est dñationes uocant. Et ex hꝫ videt cum dñs dicat respectiue ad seruũ q cetera multitudo sit serua dñationi. ¶ Itẽ Gregoꝰ. Sũt nõnulli qui sic in semetipsis cũctis vitijs oĩbusqꝫ desiderijs dñantur ut ipso iure mũdicie dij inter hoĩes uocent. Quo ğ isti nisi inter numerũ dñationũ currũt. Ex hoc videt q dominationes potius deberent denoĩari a diuinitate q̃ a dñio. ¶ Itẽ beatus Bernardus xixº sermone sup cantica dicit. q isti angeli intẽtissime suauissimeqꝫ cõtẽplationis stupore nimio sed sensato raptim in illud diuine claritatis tam ingẽs pelagus recipiũt sese in secretiori quodam mire tranqllitatis ubi tãta pace ac securitate fruunt ut q: qescẽtibus illis per reuerentiã ẽrogatiue tanq̃ uere dñationibus ministrare et militare videat cetera multitudo. Sed hoc videt eẽ cõtra ẽdicta q: habitũ est q recipi in secretiori cõtẽplationis est ẽme hierarchie. similiter frui tranqllitate videt potius cõuenire thꝛonis q̃ dominationibus. ¶ Itẽ Bernardus ad Eugeniũ 5º. Putemus dñationes adeo cũctis supeminere ẽfatis oꝛdinibus ut respectu hoꝛũ ceteri oẽs videntur admistratorij spiritus: et ad istos tanq̃ ad dños referri regis pꝛincipatũ: tutamina ptãtũ: opationes virtutũ: reuelationes archãgeloꝝ: curã et puidẽtiã angeloꝝ. Ex hoc videt q iferiores oẽs rõnes suoꝝ officioꝝ reddũt dñationibꝰ et ob hoc dñationes dicant: et hoc videt magis esse rõ ẽpositi q̃ rõ dñij. ¶ Solutio dicimus q pfectũ dñiũ dñationũ dicit ẽm ẽmã diffinitionẽ datã a Dioº in de diuinis noĩbus. tria enim sunt de subã dñij pfecti. s. excessus omniũ deẽmẽtium in seruitutẽ siue seruitꝰ ex obligatione mãe sit sicut dicit phus. q natura humana multipr ancilla est q: ẽpter obligationẽ quã hẽt ad coꝛpulẽtã mãm dñant ei miserie et incõmoditates. Siue etiã sit huitus ex humilitate cõditionis sicut est seruitꝰ in hoĩbus. Siue etiam sit seruitꝰ rõnalis nature ex eo q subijcit se pctõ uolũtarie. hec enim tria uocat Dioꝰ peioꝛa que excedit perfectum dñiũ. ¶ Itẽ ad pfectũ dñiũ exigit ut ad nutum hẽat oĩa pulchꝛa et bona ex qbus hẽt collocari sup alia et hec tãgit Dioꝰ in altera pte diffinitionis que est oĩs pulchꝛoꝛũ et bonoꝝ pfecta et oĩmoda possessio. ¶ 3º exigit ad pfectũ dñium virtus et foꝛtitudo ad coercẽdũ deẽmẽtia in huitutẽ: et hoc tãgit in 3ª pte que est uera et nõ cadere ualẽs foꝛtitudo. vñ etiam Ambꝛoꝰ dicit q deus dicit dñs a potestate coercẽdi subditã creaturã. ¶ Ad ẽmũ dicẽdũ q possessio pulchꝛoꝝ et bonoꝝ est in deo eminẽter sꝫ in angelis põt eẽ pticipatiue. ¶ Ad aliud dicẽdũ q ex natura cadere nõ ualẽs est sensus nisi solus deus sed angelis est gr̃a. Et dicit ibi foꝛtitudo nõ virtꝰ nec illa que est cõfirmationis sed robur altitudinis deẽmẽs subijcientia. ¶ Ad aliud dicẽdũ q isti dñio nõ rñdet seruitus in angelis cũ dicat a ptãte subijciẽdi ea que deẽmũt et non relatiue ad seruũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ q nõ debẽt demonstrari a diuinitate. Et in obiectione est fallacia equocationis: q: alij nõ dicunt ibi a diuinitate uel deitate sed potius ab altitudine qdã deẽmẽte et ẽpulsante ignominiosa et hec est eadẽ dñio put hic accipit. ¶ Ad aliud dicẽdum q aliter illi de ẽma hierarchia recipiunt in se diuinas cõtẽplationes. aliter illi in 2ª. ẽmi enim cõuertunt in deũ ẽm q est obm btitudinis et imediate. illi aũt de 2ª illuminationes a ẽma accipiũt et cõuertunt in deũ put ipe est gubernatoꝛ creaturarũ: et hoc magis patebit inferius hoc tñ attribuit dñationibus pꝛe alijs q: missi nõ legunt (ut dicit Cõmẽoꝛ) sup celestẽ hierarchiã. ¶ Ad aliud dicẽdũ q est qescẽ in deo ex dulcedine locationis diuine in angelis: et hoc cõuenit thꝛonis. Et est qescẽ eoꝝ eo q oĩa que qetẽ ptubãt lõge remota sunt et hoc cõuenit dñationibus. ¶ Ad ultim dicẽdũ q inferiores oꝛdines ad dñationes referũt actus suos ut ad dños: q: actus ipsoꝝ ptinent sub actu istoꝝ. Cũ enim tria ptineãt ad gubernationẽ mũdi. s. supexistẽ q nõ cõmiscet hijs que gubnant: et opari strenue: et oꝛdinare ptãtes: que duo qsi per miscent hijs que gubernant: et ideo sunt sub ẽmo: q: oꝛdinatio virtutũ et oꝛdinatio ptãtũ sunt sub dñio qd excellit oꝛdinata et opata: et hoc dicit referri ad eos ut ad dños Et hec est etiã causa q̃re nõ legunt missi dñationes: q: s. dominium non coniungitur inferioribus sicut coniungitur virtus et potestas. ¶ Articulus 17º.

Ecundo queritur

De pꝛo

pꝛietatib⁹ dñationũ q̄s enumerat Dio⁹ 8° c°. ubi dic̄ sic. Sanctarũ dñationũ manifestã estimo noiatione declarare absolutã quãdam ⁊ omni pedestri minoratione liberã anagogẽ nullaq; tyrãnicarũ dissilitudinũ ullo mõ eam uliter inclinatã liberaliter seuerã dñationem omni seruituti suppositã supiorẽ subiectionẽ omni remota ab vniuersa dissilitudine ⁊ dñationis incessanter appetẽtez ⁊ ad ipsius naliter subsistẽtis virtutis silitudinẽ quãtum possibile ⁊ seipsam ⁊ que post eam sunt optime ⁊ speciose ꝯformãtẽ ad nullũ uana videtiũ sed ad ꝓprie ꝯsequẽs uerbere cõuersam ⁊ dñice semp deifoꝛmitatis mãe in pticipatione ꝭm q̄ possibile ipsi factã. ⁋ Queritur ergo qd dicat̄ pedestris minoratio ⁊ q̄liter anagogem dicit̄ libera ⁊ absoluta. Idẽ enim videt̄ eẽ liberũ ⁊ absolutum. ⁋ Preterea hec ꝓprietas eadẽ videt̄ eẽ cuz 4ª que est dñationi omni minutiue seruituti suppositã. Et silr cum 5ª que est supiorẽ omni subiectione. ⁋ Preterea quid sint tyrãnice dissimilitudine. ille enim vident̄ magis remouẽde a ptãtibus quarum est coercere demones q̄ a dñationibus. ⁋ Preterea dicit Basilius q̄ in hoc differt rex a tyrãno. q2 rex cõsulit qd̄ oĩbus est utile: tyrãn⁹ ꝟo qd̄ sibi. Cum igit̄ talis utilitas nõ cadat in angelicaz nãm videt̄ q̄ supflue remouet̄ tyrãnica dissimilitudo. ⁋ Preterea obijcit̄ de hoc qd̄ dicit dñationis incessanter appetẽtẽ. hoc enim videt̄ eẽ ambitionis ꝓpter quaz demon expulsus est de regno. ⁋ Itẽ querit̄ de hoc qd̄ dic̄ ad nullũ uana videtiũ ⁊c̄. qd dicat̄ ibi uanũ. ⁋ Preterea nullus angeloꝝ ꝯuertit̄ ad uanum sed ad id qd̄ est uere existẽs. ergo nõ videt̄ hoc eẽ ꝓpriũ sed cõe potius. ⁋ Preterea obijcit̄ de hoc qd̄ dicit̄ liberaliter seueram liberalitas enim nõ videt̄ eẽ modus seueritatis: sed virtus pse que est mediũ inter auariciam ⁊ ꝓdigalitatem. ⁋ Preterea seueritas nõ videt̄ eẽ ꝯditio nobilitatis in dño sed potius vitupij. ⁋ Solutio dicẽdũ q̄ iste ꝓprietates multiplicant̄ ꝭm ea que faciũt dñũ ꝑfectũ in natura ⁊ habitu ⁊ opatione. natura enim quedam ancilla est (ut ꝑus habitũ est) ⁊ hec est illa que cõuersa est ad uanitatem mutabilitatis. ⁋ Et ꝯtra hoc est ꝓprietas 9ª que dicit dñationẽ angeloꝝ eẽ ꝯuersam ad ꝓprie ens. id aũt qd̄ ꝓprie est ens est ens inuariabile ⁊ immutabile. uana aũt vidẽtia sunt uanitatem expiẽtia mutabilitate sui. Si aũt penes habitus cõplẽtes dñationẽ fiat ꝯsideratio hoc erit duobus modis. s. in se: ⁊ in cõparatione ad dñationẽ ꝑmã. Si in se tũc aut ꝭz seipm sup esse qd̄ est suba dñij. aut ꝭm ea sup que est. aut ꝭm vnũ in cõparatione ad alterum. Et si ꝑmo mõ tũc erit ꝓprietas 6ª que est remota ab vniuersa dissilitudine. dñatio enim ab omni dissilitudine dñũ remouet per hoc q̄ accipit multas bonitates a deo ꝭm q̄s supest alijs. Si aũt scd̄o mõ tũc sunt ꝓprietates tres penes tria sup que extollit̄. extollit̄ enim sup minorationez mãe que dicit̄ minoratio pedestris eo q̄ ꝯculcant̄ talia mutabilitate ⁊ miseria ⁊ sic est ꝓprietas ꝑma que est: absolutã quãdã ⁊ omni pedestri minoratione liberã anagogẽ. Et dicit̄ absoluta in cõparatione ad obligata mãe. libera aũt in cõparatione ad ea que lꝫ absoluta sunt a materia uariant̄ tñ in actibus suis ꝭm uariationẽ corpoꝝ sicut est aĩa itellectualis. acutius enim uel minus acute opat̄ intellectus ꝭm uariationez corporis. Exaltat̄ etiã sup hoc q̄ nõ mẽdicat illuminationes a rebus creatis sensibilibus sicut facit hõ: ⁊ sic accipit̄ ꝓprietas 4ª que est: dñationẽ omni minutiue seruituti suppositã. Et hoc est qd̄ dicit Cõme^or^ sup idẽ uerbũ. sensibilia ⁊ coꝛruptibilia seruituti cõueniẽtia sunt. nam non pmittũt ea que uere sunt intelligere eleuat̄ etiã sup modũ pcipiẽdi ꝑut hõ pcipit has. s. 2ª relatione ⁊ sic accipit̄ ꝓprietas 5ª que est. supiorẽ subiectionẽ omni. Si ꝟo tertio mõ ꝯsideret̄ tũc sunt due ꝓprietates penes contraria eoꝝ in q̄bus male dñium cõparat̄ ad subditos. Cũ eniz dñi sit coercere subditũ põt eẽ coertio remissa inducens dissolutionẽ. Et cõtra hoc dicit̄ liberaliter seueram que est ꝓprietas 3ª. ⁊ ponit̄ liberaliter pro decẽter ut dicit Cõmen^or^. ⁋ Põt etiã coertio inclinari in furorẽ ad nocẽdũ subditis. Et cõtra hoc dicit̄ nullaq; tyrãnicarũ dissilitudinuz ullo mõ uliter inclinatã que est ꝓprietas 2ª. Si aũt respectiue in cõparatione ad dñationẽ ꝑmã: hoc põt esse duobus modis. s. ꝭz appetitũ oꝛdinatũ ad illud ⁊ sic est ꝓprietas 7ma que est dñationis icessanter appetẽtez. Et iste appetitus nõ est vitij sed virtutis. s. ut exaltet̄ super ignominiosa depmẽtia. Aut est ꝭz q̄ est participata dñatio prima ⁊ sic est ꝓprietas ultima que est dñice deifoꝛmitatis in pticipatiõe ꝭz q̄ possibile ipsi factã. ⁋ Si ꝟo cõpleat dñũ ꝭm opationẽ ⁊ actũ hoc est qñ ptãs alta opat̄ ex virtute dñi sui sicut virtus ꝑma ⁊ sic est ꝓprietas 8ª que ab ipsius nãliter subsistẽtis virtutis silitudinem quãtũ possibile ⁊ seipsam ⁊ que post ipsam sunt optime ⁊ speciose ꝯformãtẽ. Et dicit quãtũ est possibile ad extẽsionẽ potẽtie ppe. optime aũt propter hoc q̄ in opatione attingit finẽ optimũ ⁊ ultimũ. Speciose ꝟo propter hoc q̄ in tali actu dñij resultat in eo speciositas dñij. Et ꝑ hec dicta patet solutio ad omnia quesita.

⁋ De Uirtutibus.

d Einde queritur de virtutibus. Et querunt̄ duo. s. qd sint. ⁊ que earum proprietates.

⁋ Articulus 18°. Quid sint virtutes.

a Ad primum proceditur sic. Dicit Grego⁹ q̄ virtutes dicunt̄ illi nimirum spũs per quos signa ⁊ miracula frequẽtius fiũt. ⁋ Sed cũ miracula facẽ sit actus circa iferiora mũdana videt̄ q̄ virtutes ptineãt ad inferiorẽ hierarchiaz. ⁋ Item dicit aplus q̄ signa nõ sunt data fidelibus sed infidelib⁹. Ex hoc accipit̄ q̄ signa sũt ad illuminationẽ hoĩuz ad fidẽ. Inferioris autẽ hierarchie est illuminare hoĩes (ut dicit Dio⁹) ergo virtutes sunt de inferiori hierarchia. ⁋ Itẽ Grego⁹. Sũt qui mira faciũt signa ⁊ ualẽter opant̄ quo ergo isti nisi ad supnarũ virtutũ soꝛtem ⁊ numerum cõgruũt. Sed signa facere nõ est grẽ gratũ faciẽtis ergo videt̄ q̄ iste oꝛdo denoĩat̄ a grã gratis data ⁊ non a gratia gratũ faciẽte. hec aũt non est pars btitudinis ergo videt̄ q̄ ab illa nõ debeat denoĩari oꝛdo. ⁋ Item dicit beatus Bernardus. xix° sermone sup cãtica. q̄ ille btitudines que virtutes dicunt̄ ex eo appellate sunt q̄ virtutũ atq; ꝓdigioꝝ occultas ꝑpetuasq; causas felici curiositate rimari ac mirari diuinit⁹ oꝛdinate signa que ⁊ quomõ uolũt ex oĩbus elemẽtis terre potẽter exhibeãt. Ex hoc accipit̄ q̄ non tñ dicunt̄ virtutes ab opatione signoꝝ sed etiam a cõtẽplatione immediata in uerbo ꝑpetuarũ causarum q̄bus fiũt miracula. Et cuz ꝑme hierarchie sit immediate cõuerti ad uerbum videt̄ q̄ iste oꝛdo sit de prima hierarchia. Hoc etiam videt̄ ex pssius dicere sic. Plenum quippe est suauitatis ⁊ grẽ incerta ⁊ occulta sapiẽtie in ipsa sapiẽtia: intuẽtia plenũ nihilominus honoris ⁊ glorie causarũ in dei uerbo abscõditarũ mũdo spectãdas mirãdasq; in man⁹ eoꝝ dirigi efficiendas. ⁋ Sed CONTRA hoc videt̄ id qd̄ infra in eodez sermone dicit. a virtutibus diligit̄ deus ob benignissimã exhibitionem miraculorum per que incredulos dignantissime trahit ad fidem. Ex hoc enim videtur q̄ sint de inferiori hierarchia ut supꝛa habitum est. Hoc expresse dicit beatus Bernardus ad Eugenium ubi dicit. Archangelis preesse virtutes ⁊ illis potestates ⁊ potestatibus principatus. ⁋ Sed contra videtur esse Dionysius qui oꝛdinat hunc oꝛdinem ante potestates ⁊ principatus. Hoc etiam videt̄ esse per rationem. dicit enim philosophus ꝑmo de celo ⁊ mũdo. q̄ virt⁹ est ultimuz qd̄ est in re de potẽtia. Cum igit̄ principatus dicat ptãtẽ quãdam ptãtes

aūt ptātē simplr̄ ꝛ virtutes addunt ultimū sup potētiā es sent ptātes añ ꝑncipatus ꝛ virtutes añ ptātes. ¶ Itē di cit Dio° in de diuinis noibus cap° 8°. ꝙ virt° dei lauda tur eo ꝙ ineffabilis ꝛ ignota ꝛ īcognoscibilis cūcta egre diēs est ipsius virtus que per abūdātiā possibilis.i.ptā tis infirmitatē firmat ꝛ ultimā resonātiarū supcōtinet ꝛ fortiter texet. Ex hoc accipit ꝙ virtus determinat̄ p abū dātiā ptātis ultimā oīa firmātē ꝛ ꝯtinētem in eē virtute ꝛ ope: ꝛ cū hoc sit plus ꝗ̄ ptās ꝛ ꝑncipat°. Si forte dicat aliqs ꝙ nō est vis in noibus hoc nihil est q: diffinitio ꝓ pria rei est de noie speciei. ¶ Preterea distinctiones of ficioꝝ angeloꝝ nō possum° cognoscē nisi per manifestas rōnes nominum. Sed tūc querit̄ q̄re determinant̄ vir tutes per miracula facere. ¶ Solutio supponat̄ ꝙ me dia hierarchia distinguit̄ ꝑm pfectā ptātē ptinētē ad gu bernationē ꝛ ꝯtinētiā mūdi. Tūc dicimus ꝙ virtus acci pit̄ hic ꝓut est ultimū qḋ est in re de potētia ꝛ hec deter minat̄ duobus modis.s.simpr ꝛ quo ad nos. Simpr de terminat̄ a btō Dio° per ultimā abūdātiā potētie in quā tuꝫ suimet imbecilitate nō relinqt deiformē motū. Quo ad nos autem per ultimuꝫ potētie determinat̄ a Greḡ ꝛ Bernardo in cōparatione ad potētiā manifestā nobis que est potētia nāe.s.q: ꝑter ꝛ supra ꝛ ꝯtra nām ꝛ sic de terminat̄ per signa ꝛ miracula facere. ¶ Itē notāduꝫ ꝙ ordines medie ꝛ ultime hierarchie angeloꝝ duob° mo dis pn̄t attēdi.s.penes actus simpr.uel penes actus com paratos ad finē. Si penes actus simplr̄ summus act° est dn̄ari ꝛ post illū abūdātiā potētie habere in oēm deifor mem motū: ꝛ postea hēre ptātē ordinatā attestādi maluꝫ ꝛ ꝓmouēdi bonū ꝛ seqtur illa hierarchia cuius dignitas ponit̄ distincte sup hāc ꝓuinciā ꝛ illā ꝛ hūc ordinē consi derat beatus Dio°. Si aūt attēdunt̄ penes actus cōpa ratos ad finē qui finis est pfectio ꝛ illuminatio tūc ꝑmū est cura ꝛ ꝓuidētia angeloꝝ ꝛ ꝯsequēs reuelatio secreto rum ptinētium ad salutē. ꝛ 3m exhibitio miraculoꝝ que sunt argumēta fidei extrinsecus. 4a aūt est arcere demo nem ne obnubilet illuminationes sic acceptas ꝛ ꝓbatas Et ista 4or ptinet ad vnūquēq; hoiem. vñ ista q̄tuor seq tur ꝑncipatus cuius est curare de gēte distincta ꝑm ꝓuin cias ꝛ ꝑncipatus. Et hunc ordinē tenet Grego° ꝛ Ber° ꝛ ꝑcipue ꝓpter apl̄m qui enumerat sic. Siue throni siue dn̄ationes siue ꝑncipatus siue ptātes siue virtutes. Sed in hoc ordine non est magna vis q: lꝫ ita dicat apl̄us ad Corinthios: tn̄ ad Ephesios enumerat aliter sic dicens. Supra oēm ꝑncipatū ꝛ ptātem ꝛ virtutē ꝛ dn̄ationē: cuꝫ tn̄ ꝑm oēs doctores nō sequant̄ dn̄ationes sed ꝑcedant Unde dicimus ꝙ apl̄us in illis uerbis nō attēdit nisi nu merū officioꝝ ꝛ non ordinē. Ex hijs etiam patet solutio ad oīa quesita ꝑter hoc qḋ obijcit̄ de bernardo ꝙ virtu tes sunt in ꝑma hierarchia. Et dicēdū ꝙ ex hoc non seq tur: qcqd eniꝫ pōt inferior pōt ꝛ supior sed nō ꝯuertit̄: ꝛ ideo lꝫ media hierarchia accipiat illuminationē a supre ma tn̄ ꝑm eundē modū illuminationis pōt illuminari a deo sicut est etiā in hierarchia nr̄a in qua qcunq; illumi nātur ab inferiori possunt illuminari a superiori sed nō conuertitur. ¶ Articulus 19°.

9 Secundo queritur de pro prietatibus virtutū quas tāgit Dio° in 8° cap° celestis hierarchie sic dicēs. Ipsam ꝟo sanctarū virtutuꝫ noīationē extimo declarare forte quandā ꝛ īmutabilem virilitatē in oēs ꝑm earū difformitatē opationes ad nul lam susceptionē inditarū ei diuinarū illuminationū im beciliter infirmatā potēter in imitationē dei reductā nō relinquētem sui imbecilitatē deiformē motū: sed firmi ter ferētem supeēntialē ꝛ potētissimā virtutē ꝛ ipsi° ima ginē virtuti similē iuxta quodlibet factā ꝛ ad ipsam qui dem ut ꝑncipaliter virtutē potēter cōuersam. ad 2am ꝟo virtutē dās ꝛ deiformiter ꝓuenietem. ¶ Querit̄ ergo que dicant̄ opationes ꝑm earū difformitatē. opationes enim ille vident̄ eē oīa ptinētia ad meritū: ꝛ iste non tn̄ ptinēt ad virtutes sed etiam ad angelos alios. ¶ Prete rea querit̄ q̄re dicat forte ꝛ incōmutabilē virilitatē cum per vnū videat̄ intelligi reliquū. ¶ Preterea queritur que dicant̄ illuminationes indite ei. Si enim sunt indi te tūc nō vident̄ suscipi sed potius interius hēri. ¶ Pre terea reduci in cōmutationē dei cōuenit oibus ordinib° ꝛ ita non videt̄ esse ꝓpriū isti. Si aūt vis fiat in hoc ꝙ di cit potēter reductā tūc magis videt̄ esse ꝓpriū ptātibus ꝗ̄ virtutibus. ¶ Itē querit̄ qḋ sit deiformis motus. Si enim ille est purgatio pfectio ꝛ illuminatio tūc nō vide tur eē de actibus appropatis sed coībus. ¶ Itē cum di cit ipsius imaginē virtuti similē iuxta quodlibet factum videt̄ esse nugatio q: per imaginē importat̄ silitudo vir tutis. ¶ Solutio dicēdū ꝙ quedā istarū ꝓprietatū sunt in cōmunicādo: ꝛ quedā in accipiēdo illuminationem. Et cū virtus hic dicat̄ ultimū qḋ est in re de potētia mul tiplicant̄ iste ꝓprietates ꝑm diuersas determinationes ꝛ cōparationes illius virtutis. Ultimū aūt hic habet cō parationes ad opus ꝛ subm potētie cuius est ultimum: ꝛ ad virtutū potētiam que est ꝑncipiuꝫ ꝛ exēplar ꝛ finis ipsius. Si autem cōparat̄ ad opus hoc pōt eē tribus mo dis ꝑm ꝙ triplex est ultimū opis. Et ꝑmum est in nume ro: ꝛ sic ultimū potētie ex ꝓprio robore posse in oēs opa tiones sibi ꝓprias ꝛ sic est ꝓprietas ꝑma. Et dicunt̄ ope rationes ꝑm earū difformitatē: opationes ardue fortitu dinis ꝛ virtutis que cōsistit in trāsmutatione inferioruꝫ ad coopationes signoꝝ ꝑm causas occultas in deo exhi bitoꝝ. deiformitas enim signoꝝ est deiformitas virtutū. ¶ Item dicit forte ꝓpter habitū ipsius virtutis: incom mutabilē ꝟo ꝓpter subiectū opans qḋ non mutat̄ exe quēdo opus fortitudinis. Sed ultimum qḋ in opatione est penes rōnem opis. Aliqḋ eniꝫ opus fit rōne debili: ꝛ aliqḋ rōne alta ꝛ forti. ¶ Et penes hoc accipit̄ secūda ꝓprietas que est ad nullam susceptionē inditarum eius diuinarū illuminationū imbeciliter infirmatā. illumina tio enim ptinet ad rōnem opis ꝛ ad intellectū. Et dicun tur illuminationes ei indite ille ad quas habēt ordinati onem ex munere a quo denominat̄ ordo: nihilominus tamē sunt suscepte ꝑm speciales reuelationes que fiūt a supioribus. 3m qḋ est in ope est ex parte arduitatis opis ꝛ penes hoc accipit̄ ꝓprietas 4a que est non relinquētē suimet imbecilitatē deiformē motuꝫ. Et dicit̄ deiformis motus a ꝓprietate non qlibet sed qui manifestat virtu tem ꝛ robur sicut est firmare res in esse virtute ꝛ opere: ꝛ trāsmutare eas trāsmutatione supnaturali ꝛ supmun dana sicut fit in opibus miraculoꝝ. In utraq; etiam ista rum ꝓprietatū.s.in 2a ꝛ 4a fit cōparatio ultime virtutis ad subm potētie. qḋ patet per hoc ꝙ facit mētionem de imbecilitate quam remouet virtus. ¶ Si ꝟo ultimum cōparat̄ ad virtutē que est ꝑncipiū ꝛ exēplar ꝛ finis hoc pōt esse duobus modis.s. ꝑm conuersionē ad ipsam uel ꝑm pfectionem ex illa cōuersione cōsequēte. Si primo modo tūc est ꝓprietas 7a que est ad ipsam qdem ut ꝑn cipalem virtutē potēter cōuersam. Si ꝟo scḋo mō hoc erit tribus modis ꝑm ꝙ virtus illa tripliciter cōsiderat̄: scilicet ut ꝑncipium opans ꝛ sic accipit̄ ꝓprietas 3a que est potēter in imitationē dei reductam. Et dicit̄ potēter q: reductio huius ordinis est ꝑm rōnem potētie ꝛ virtu tis. Et dicit̄ imitationē ꝓpter opationem quam habet sub prima virtute. ¶ Cōsiderat̄ etiam virtus prima ut finis ꝛ sic accipit̄ ꝓprietas 5a que est firmiter ferētem su pereēntialem ꝛ potētissimā virtutē. oīa enim que habet ꝛ opat̄ sunt in ꝑma virtute ut in finem. Cōsiderat̄ etiam ꝑma virtus ut paradigma ꝛ exēplar virtutis create ꝛ sic accipit̄ ꝓprietas 6a que est ipsius imaginē virtuti silēm iuxta qḋlibet factā. Et dicit virtuti silēm ut determiet̄ rō imagis q: nō ē in qlibet dono imago ad hūc ordinē sꝫ in

silitudinē virtutis. Si aūt ꝯsiderent̄ ꝓprietates in coicā
do adhuc pōt eē duobus modis. s. in modo illuminādi:
⁊ in recepto per illuminationē. ⁊ ꝑmo modo est illa quā
dicit deiformiter ꝓuenientē in 2ª. Si scdo modo tūc est
illa quam dicit dono virtutis ad 2am. Et per hoc patet so
lutio ad omnia quesita.

De potestatibus.

d **Einde queritur** de po
testatibus. Et querunt̄ duo. s. quid sit of/
ficiū eoꝝ. ⁊ que eoꝝ ꝓprietates. Ar° 20°

a **D primum ꝓceditur** sic.
Dicit Grego°. ꝙ ptātes uocant̄ hij qui potētius
hec ceteris in suo ordine ꝑceperūt ut eoꝝ ditioni virtu/
tes aduerse subiecte sint: quoꝝ ptāte refrenant̄ ne corda
hoīum tātū ꝑualeāt tētare quātū uolūt. Sed hoc videt̄
nihil eē. Si enim angelus nō cecidisset ⁊ hō nō peccas/
set nihilominus eēnt nouē ordines angeloꝝ ⁊ tūc ptātes
non hērēt officiū arcēdi demones neqꝫ virtutes aduer/
sas. ergo videt̄ ꝙ hoc aut nō sit officiū eoꝝ: aut sit officiū
per accñs. Itez querit̄ de hoc ꝙ dicit. qui hec potēti/
us in suo ordine ꝑceperūt: ex hoc enim videt̄ ꝙ tm̄ qdā
in illo ordine dicant̄ ptātes ⁊ nō oēs. Itē dicit apl'us
ad Corin. ꝙ qui resistit ptāti dei ordinationi resistit. Et
dicit ibidem beatoꝝ. Ex hoc videt̄ ꝙ de rōne ptātis sint
4or. s. potētia que est ut suba ipsius. ⁊ ordinatio que est
ut forma. ⁊ vindicta mali. ⁊ tutamē bonoꝝ que duo sunt
ut fines. ergo videt̄ ꝙ insufficiēter determinet btūs gre
gorius qñ determinat per artē ꝯtrariā ptātē. Itē cū duo
sint fines ptātis. vnus est tm̄ ꝑncipalis. s. tutamē bonoꝝ
ḡ si uoluit determinare a fine poti° determinare debuit
a fine ultimo qꝫ ab illo qui est citra ultimū. Itē beat°
Bernardus sup' cātica. xix° ꝑmone dicit. illi spūs q ptā
tes noiant̄ dū crucifixi nr̄i diuinā oipotētiā ubiqꝫ forti/
ter attingētē intueri ac magnificare delectant̄. exturba/
re ac debellare demonū hoīumqꝫ ꝯtrarias ptātes ꝓ hijs
qui hereditatē capiūt salutis accipiūt ptātē. Ex hoc etiaꝫ
videt̄ ꝙ ꝯuersio istoꝝ angeloꝝ nō sit sup angelos sed su
per demones ⁊ malos hoīes. ⁊ ita videt̄ eē de inferiori
hierarchia. Hoc idē accipit̄ ex hoc qđ infra dicit. A ptā/
tib° diligit̄ deus ob illā iustissime potētie vim que solet
a pijs malignātiū ꝓpulsare ⁊ arcē crudelitatē. Itē ad
eugeniū 5° dicit. ptātes sunt qrū virtute ptās tenebrarū
cōprimit̄ ⁊ coercet̄ malignitas aeris hui° ne ut vult no/
ceat ⁊ ne malignari nisi ꝓut ꝑsit possit. Itē Gregori°.
Sūt nōnulli qui etiā de obsessis corpib° malignos spūs
fugāt eosqꝫ virtute orōnis ⁊ accepte ptātis eijciunt. quo
ergo isti meritū suū ut si iter ptātū celestiū numerum in
terra sortiunt̄. Ex hoc videt̄ ꝙ ptātū sit opari supra cor/
pora hoīum ⁊ cū hoc minus sit qꝫ opari sup aīam viden
tur ptātes iferiores eē archāgelis ⁊ angelis. Solutio
dicim° ꝙ de intētione ptātis 4or sunt que in obiectiōe
cōmemorata sunt. Beat° aūt Grego° determinat nō ꝑ
ea que exigunt̄ sed per actū nō ꝑmū sed ꝯñtē. Ptātum
enim est hēre potētiā stātē ⁊ ordinātē ad tutamē boni ⁊
coertionē mali cōtra deū se erigētis. Et lꝫ nō eēt malum
aut pctm̄ nihilominus tm̄ ptātes eēnt ⁊ ideo distinctionē
officioꝝ angeloꝝ que erāt ad gubernationē mūdi cōue
niebat fieri nō ꝑm id tm̄ qđ fuit in ꝑma creatione sꝫ ꝑm
oēm statū futurū in mūdo gubernādo. Et per hoc patet
sol'o ad ꝑm. Ad 2m dicēduꝫ ꝙ ordo nō accipit̄ ibi pro
speciali ordine sed pro gñali ordinatione oīum ordinuꝫ
in suis hierarchijs. Ad aliud patet sol'o per predicta.
Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ tutamē bonoꝝ sit finis ꝑncipa/
lis tm̄ super illos nō est actus ptātis q: boni nō sentiunt
gladiū ptātis sed mali. ⁊ ideo cū btūs Grego° determi/
net per actū ponit finē nō ultimū sed illum qui est mate
ria supra quā est act°. Ad aliud dicēdū ꝙ ꝓpria con/
uersio hierarchie medie est sup supiore. Sed q: qcquid
pōt inferior pōt ⁊ supior. ꝯuertunt̄ etiā illi de media hie
rarchia qdā ex ꝯñti sup hoīes ⁊ nō ex ꝓprio actu. Et lꝫ
supra patuit in auctoritatib° inductis ex Daniele ⁊ Eze/
chiele ⁊ Zacharia ad quos missi sunt angeli loquētes il/
luminationes suas ad illos qui ulterius ponebāt eas in
ꝓphetis: ⁊ hoc manifestabit̄ inferius cū de missione di
sputabit̄. per hoc patet etiā ad sequēs. Ad ultimū di
cēdū ꝙ ꝓprius actus ptātū est expellere ꝯtrariā ptātem
sed ꝙ propellat̄ a corpore hoc accidit ⁊ ideo per hoc nō
habet determinari. Articulus 21°.

s **Ecundo queritur** de pro
prietatibus ptātū qs ponit Dio° 8° cap° celestis
hierarchie sic dicēs. Ipsam sanctarū ptātum eqpotētem
diuinarū dñationū ⁊ virtutū noiationē existimo decla/
rare. bñ ornatā ⁊ incōfusam circa diuinas susceptiones
ordinationē ⁊ ordinatū supmūdane ⁊ itellectualis pote
statis nō tyrānice in ea que inferiora sunt ptātis virtuti
bus ꝑcipitate: sed potēter in diuinā ptātē bñ ordinatum
reducte ⁊ post eā deiformiter reducētis ad potētiam cau
salem ꝑmā quātū fas est assimilare ⁊ eā ut possibile an/
geli reuelātis in bñ ordinatis per ipsam ordinibus ptā/
tū virtute. Querit̄ aūt de hoc qđ dicit eqpotētē diui/
narū dñationū ⁊ virtutū. Si enim ptātes sint sub dñatio
nibus ⁊ virtutibus nō vident̄ eē eqpotētes. Itez de
hoc qđ dicit in ꝓprietate ꝑma ptātes dicūt ordinationeꝫ
bñ ordinatā ⁊ incōfusam circa diuinas susceptiones. hoc
enim cōe videt̄ eē oī ordini ⁊ nō ꝓpriū isti. Preterea
nihil videt̄ eē hoc qđ dicit ordinationē bñ ordinatā ⁊ in
cōfusam q: per ordinationē videt̄ icōfusio. Preterea
qrit̄ per qd ordinat̄ ptās ptātū. oīs enim ordo est ꝑm ali
quā rōnē ordinātē. Itez querit̄ de hoc ꝙ dicit ptāteꝫ
eē manifestationē itellectualis ptātis ⁊ eius qđ est ordi/
natū supmūdane. nō eniꝫ videt̄ eē itellectualis ptās qñ
arcet malignitates hoīum. Item de hoc qđ dicit esse
ptātis nō tyrānice ꝑcipitate ptātis virtutib° in ea que i/
feriora sunt. Hoc eniꝫ idē videt̄ assignasse sup dñationi
bus ubi dixit. nulla qꝫ tyrānicaꝝ dissimilitudinū nullo mō
ul'r inclinatā. Itē obijcit̄ de hoc qđ dicit in 4ª ꝓprie
tate ꝙ nomē manifestatiuū est ptātis reducte potēter in
diuina nō videt̄ ꝯseq ad ordinationē ptātis sed poti° eꝯ°.
q: ex hoc ptās ordinata ē ꝙ in diuina reducta est. Pre
terea qrit̄ de ultima in qua dicit ꝙ nomē ptātū est ptātis
reuelātis eā. s. ptātē. Ut possibile angeli. i. quātū pñt an/
geli exñtes in ordinib° bñ ordinatis per ipsam. s. ptāteꝫ
ordinatis. dico ptātū virtute. i. virtute ꝑtinēte ad ptātem.
Sol'o dicēdū ꝙ Dio° ꝑncipal'r itēdit ptātē penes or/
dinationē ptātis. hec aūt ordinatio fit per leges eternas
ꝑm qs ꝓpellunt̄ nociua ⁊ iuuant̄ bona. Sicut eni in po
testatib° humanis sunt leges humane ꝑm qs dirigit̄ gla
dius ptātis ad ꝯfirmationē reipuce. ita in diuinis sunt le
ges eterne ꝑm qs ordinat̄ coertio ptātū qua repellūt in/
iurias ⁊ ꝑm diās illi° ordinationis multiplicant̄ ꝓprieta
tes in accipiēdo uel in coicādo illuminatiōes huic ordi/
ni ꝓportionatas. Si eniꝫ ꝯsiderent̄ in accipiēdo illumi/
nationes lꝫ fit sex modis ꝑm ꝙ sex ꝓprietates enumerat.
In ptāte eni tria sūt. s. suba ptātis ⁊ virt° ⁊ act°. Suba
aūt est dupx. s. forma ⁊ id qđ est ptās. Penes formā aūt
accipit̄ ꝓprietas que est bñ ornatā ⁊ incōfusam ⁊c. ⁊ dicit̄
incōfusam ꝓpter ordinationē legū eternarū qbus ordi/
nant̄ ordinata. Aut dicit̄ ꝑm cōpationē ad metas q: ꝓ
prios limites nō excedit. Ornatā aūt dicit ꝓpter sciam
⁊ grām acceptā per illuminationes. ⁊ hoc innuit dicendo
in eadē ꝓprietate: ordinationē circa diuinas susceptiōes
Penes aūt id qđ est ptās. i. penes hoc qđ supponit ⁊ im
portat quantum ad habitum accipit̄ proprietas secunda
que est ordinatum supermundane ⁊ intellectualis po/
testatis. ordinatam eniꝫ tangit formā generalem ptātis

que cōtrahit sup mūdane. q2 ordinatio fit per leges sup/ mūdanas ut supra dictū est. Intellectualis autem pote/ statis dicit esse ptātis in pprio subiecto sicut ois proprie tas per subiectū habet determinari. Si aūt penes virtu tem accipit ptās tunc erit pprietas ultima que est: eam ut possibile angeli reuelantis in bene ordinatis rc. Cu ius intētio in obiectione exposita est. Et qđ dicit ordini bus non intelligit de ordinibus qui sunt partes hierar chie sed de ordinibus illuminationū descēdētium r or/ nātium virtute ptātiua eundē ordinez ꝑm possibilitatez cuiuscūqz angeli exñtis in illo ordine. Si ꝟo cōsideret penes actum hoc erit tripl'r. s. aut penes cōparationem actus ad obiectū in qđ agit. r sic est pprietas tertia que est nō tyrānice in ea que inferiora sunt ptātis virtutib^9^ precipitante. Et differt iste actus ab actu dñationuz: q2 dñationis est coercere subditum ꝑm q2 est subditus nō tyrannice uel remisse: sed ptātis est coercere iniuriosuz r malum iudicādo nō tyrānice ut inimicus nature nec remisse. Sed ut iudex qui est ad vindictā malefactorū: laudem ꝟo bonoꝝ. aut penes actum cōparatuz ad finē qui finis est reduci in diuina. In eo q2 pticipat ptātem dei r sic est pprietas quarta que est potēter in diuinam ptātem bene ordinatā reducte aut penes id qđ ꝯsequit ex actu cōparato ad obiectuz r finē r hoc est assimilatio ad ꝑmā cām ptātis: r penes hoc accipit penultima que est ad potētiam causalem primā quantū fas assimilāte. Et per hoc patet solo ad totum. ¶ Articulus 22^9^.

d **Einde queritur** de hijs trib^9^ in cōmuni ordinibus. Et querit de numero r de ordine ipso. Uident enim debere eē plures: q2 sicut dñatio ita est libertas ꝯditio nobilitatis ꝑsone: r ita pe nes libertatē accipi debet vnus ordo. Preterea beatus Dionysius 4° de diuinis nominibus cap^o^ 2°. loquit de rege regum dño dñoꝝ r deo deoꝝ. ergo videt cum oia ista dona sint cōmunicabilia penes ista debeāt accipi ali qui ordines. Et precipue hoc videtur ex uerbis Diony sij qui dicit in fine eiusdē capl'i sic. Sanctos aūt r reges r dños deos uocāt eloquia in singulis ꝑncipaliores or natus. Per quos duo dona que ex deo sunt accipiētes illoꝝ. i. donoꝝ distributionis simplicitatē circa sui ipsoꝝ differētias multiplicant: r quoꝝ. s. donoꝝ uarietatē ꝑmi ꝓuisiue r deiformiter ad vnitatē sui ipsoꝝ congregatū. Ex hoc accipitur q2 hec dona accipiunt primi r ifundūt secūdis r primi deiformiter secūdi aūt multipl'r circa sui ipsoꝝ differētias. Et hec vident oia cōuenire distincti/ oni hierarchiarū r ordinuz. ergo videt q2 penes hoc de berēt accipi ordines alij. ¶ Preterea querit de ordine ptās enim videt plus dicere q̄3 virtus q2 virtutē ordina tam. ergo ꝑm rōnem partiū totius ptātiui deberet poni ante. ¶ Solutio dicendū q2 ordines huius hierarchie accipiunt penes potētiam maiestatis mouētez r guber nātem mūduz. ¶ Hec aūt potētia tres habet gradus r nō plures. s. potētiam que supest nō cōmiscēdo se alicui eorū: que mouet r gubernat r coercet r cōtinet omnia mota r gubernata: r hec mirant in deo dñationes r in munere accipiūt pro possibilitate eoꝝ. Et q2 hoc uerum sit accipit ex dictis Bernardi 19° sermone super cantica ubi dicit sic. Diligūt r dñationes deum cur nescio quid subtilius sublimiusqz indagare de christi interminabili atqz irrefragabili dñatu laudabiliqz quidā presumptio/ ne ferunt q2. s. ubiqz terrarū vniuersitatis nō solum po tens sed r ꝑsens supra infraqz obsequi rectissime uolū/ tati sue cursus tēpoꝝ: motus corpoꝝ: nutus mētiuz ordi/ ne utiqz pulcherrimo cogat idqz cura taz vigili ut ne pū cto quidē aut iota vnū (ut dicit) hoꝝ oium debituz sub/ trahere famulatuz nullatenus liceat. opa tñ tam facili ut turbationē seu anxietatē ullam oino gubernator nō sen tiat. r hoc est qđ dicit Dionysius dñationis incessanter appetentem. ¶ Hanc potentiam ꝯsequit alia que mo uet r gubernat res ptingēdo ultra ultimū potētie nālis r penes hanc accipiuntur virtutes. Et consequit tertia que tñ est victoriosa sup contrariū per motū boni r pe nes hanc accipiunt potestates. Et per hoc patet ordo q2 ptās in virtute r virtus in dñatione sed nō cōuertit ꝑm exigētiam partiū totius ptātiui. Et ꝑm q2 dicit Dionysi/ us q2 inferioꝝ dona supioꝝ sunt excellenter r nō ꝯuer/ tit. Per hoc patet solutio ad ultimū quesitū. ¶ Ad pri/ mum ergo dicēdū q2 libertas nō dicit officiuz potentie alicuius: r ideo l3 sit de dignitate ꝑsone: nō tamē penes ipsam debet sumi ordo aliqs. q2 sicut dicit ph'us primo metha^ce^. dicimus hoiem liberuz qui suiipsius causa est: officiū aūt est sup cām alioꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū q2 re/ gnū r sanctitas r diuinitas dicūt dona cōmunia r non specialia. Regnū enim est (ut dicit Dionysius ibidem) ois finis r ornatus r legis r ordinis distributio. Et bo/ num importat per intētionē finis: ornatus aūt importat decens ꝑm honestatē r rōnem. q2 sicut dicit ph's in fine ethice. Oia honesta rōni cōcordant. lex aūt dicit obser/ uātiaz iuris r mādatorū. ordo ꝟo dicit positionē vniuſ/ cuiusqz in gradu pprio r actu: r patet q2 oia ista cōmūia sunt. Sanctitas aūt est ab omni imūdicia libera r perfe cta r oino imanifesta mūdicia siue puritas. Cum enim sit triplex mūdicia. s. ex cōtagine terrenoꝝ mālium r ex collatione peccati r ex ingnatione reliquiaruz peccati r terrestreitatis erit sanctitas mūdicia libera ab omni hu ius ingnatione. Dicit aūt libera per remotionē mālium terrenoꝝ. Et d2 oino imanifeste in hitu r affectu r ope p remotionē pctoꝝ r reliqarū pcti. D2 pfecta per ꝯtactū finis. Unde ex hijs patet q2 etiam illud cōe est nō ptinēs ad officiū speciale. Diuinitas aūt est que oia videt ꝓui dentia r bonitate pfecte oia circūspiciēs r cōtinens r se ipsa implens r excedēs oia ꝓuidētia ipsa fruentia. Pri mo enim ꝓuidet deus res per bñplacitū r ꝯñter boni/ tate pfecta que est diffēsiua eē circūspicit qñ ubiqz in na tura rei terminos essentiales cōstituit r cōtinet in eē cō stituta r implet seipsa quātū vnicuiqz est possibile. s. per esse viuere sentire r intelligere: nō ita q2 sit materiale eē vniuscuiusqz sed causale r exemplar. Et hoc est qđ dicit q2 excedit oia ꝓuidētia ipsa fruētia. ¶ Ex hijs iterū pa tet q2 oia hec cōmunia sunt l3 de^9^ incōmunicabilis sit. si cut etiā ea que distribuunt a rege. Cōmunia sunt l3 rex sit vnus solus. Dñatio aūt (ut supra dictum est) est in nō peioꝝ excessus tñ sed r ois r pulchrorum r bonoꝝ pfe/ cta r oimoda possessio uera r cadere nō ualens fortitu/ do. Et oia illa ptinēt ad distinctionem gradus r officij. ¶ Ad aliud aūt qđ obijcit de Dionysio dicendū q2 nō intelligit ꝑmos r secūdos ꝑm distinctionē ordinum in ope sed potius in receptione donoꝝ cōtrariuz. Et ideo dicit q2 primi in vnoquoqz ordine dicunt sancti r reges r dñi r dij: q2 illi uarietatē donoꝝ hoꝝ in oibus actibus eoꝝ ꝯgregant simpl'r ad vnuz. Hoc est circa hoꝝ simpli/ citatem r vnitatē. secūdi aūt sunt qui hec dona habēt in parte r nō quo ad oēs actus sed vnus ad vnum r alter ad alium. r ideo dicunt illi multiplicare uarietatē illoꝝ donoꝝ circa suas differētias. Et est simile de regno qđ in rege est in vno ꝯgregatuz. in inferioribus autem est multiplicatum ꝑm differentias eorum in quibus vnuſ quisqz subditur regi. ¶ Articulus 23°.

d **Einde queritur** de hierar/ chia hoꝝ trium ordinum de qua dicit Dionysi us q2 media celestiū aioꝝ dispositio deiformes habens pprietates purgat quidem r illuminat r pficit (quēad/ modū dictū est) a diuinis illuminationibus inditis uel ꝑm ppriam hierarchiā disponum uel per viā mediam secūda manifestatione delatis. Ex hoc videt q2 act^9^ hie rarchie istius in ordine sit duplex. s. pfici inditis illumi/

nationibus diuinis a deo uel per primā hierarchiam ⁊ ita non erit uera distinctio supra dicta que supponebat ꝙ media hierarchia cōuerti hēret ad primā hierarchiā ꝓm acceptionē illuminationū. Silr hoc erit cōtra Dionysiū qui dicit ꝙ hoc est oino diuina ordinatione diuinitus ꝓmulgari per primā. scđa diuinis participare illuminationib⁹. ¶ Solo dicim⁹ ꝓm ꝑdicta ꝙ qcqd pōt inferior pōt superior: ⁊ ideo dicit Dio⁹ ꝙ media hierarchia illuminatur dupliciter. s. a deo ⁊ superiorib⁹. sed illuminari a deo est cōmune: illuminari aūt a prima hierarchia est ꝓpriū ei ⁊ etiam qñ illuminatur a deo sunt illuminationes de late manifestatione scđa. q: (sicut supra dictū est) ꝑtās recipiēdi illuminationes in media hierarchia ⁊ in pma nō est equalis: ⁊ ideo cū manifestatio illuminatiōis fit ꝓm facultatē eius qui illuminatur erit in pma hierarchia manifestatio illuminationis pma ⁊ in media scđa in postrema tertia. Et per hoc patet solutio.

¶ De tertia hierarchia.

c Onsequenter transeundum est ad tertiā hierarchiā de qua querunt duo. s. de ordinib⁹ in ea positis: ⁊ de ipsa hierarchia. ¶ De ordib⁹ aūt querūtur duo. s. de singulis: ⁊ de oib⁹ in cōi. ¶ De singulis querunt tria. s. de pncipatibus archangelis ⁊ angelis. ¶ De pncipatibus querunt duo. s. quid sint ⁊ de proprietatibus eorum. ¶ Articulus 24⁹.

a D primum pceditur sic. Dicit Gregorius. Principatus uocant qui ipsis quoq; bonis angelorū spiritib⁹ ꝓsunt qui subiectis alijs dum que sunt agēda disponunt eis ad explenda diuina mysteria principant. Et videt falsum qđ dicit ꝙ bonis angelorū spiritibus presunt. q: Dionysius dicit ꝙ ifima hierarchia ɔuertit sup humanā: sic pncipatuū ⁊ angelorum ⁊ archāgelorū manifestatiuū ornatū humanis hierarchijs perse inuicē presidere supple arbitrandum est. ¶ Per hoc videt esse cōtra Bernardum ad Eugenium 5⁰. Putemus pncipatus quorū moderamine ⁊ sapiētia ois in terris pncipatus ɔstituit regit limitat trāsfert mutilat. Hoc idem videt haberi in Daniele. Princeps persarum resistit mihi ⁊ nemo fuit adiutor meus nisi michael princeps uester. Et in Deutero. Statuit terminos populorū iuxta numerū angelorū dei. ꝓm aliquam translationē qđ exponit Dio⁹ de pncipatib⁹ iuxta quorū dispōnem disponunt in terris pncipatus. ¶ Itē Bernardus 19⁰ ꝓmone sup cantica. Sunt pncipat⁹ qui deū altius speculantes ⁊ liquido ꝓuidētes vniuersitatis pncipium esse ⁊ ꝓmogenitū ois creature ⁊ tāta perinde dignitate pncipat⁹ donant terrarū hēant ꝑtātem quasi de sūmo quodā rerum cardine regna ⁊ pncipatus quoslibet pro arbitrio mutare ⁊ ordinare dignitates pro quorū meritis faciūt ꝓmos nouissimos ⁊ nouissimos primos deponūt potētes de sede ⁊ exaltant hūiles. ¶ CONTRA oia hec videt esse qđ dicit Bernardus in sūma ꝑdicti ꝓmonis sic. A principatibus deus diligit ob eternam ⁊ originalē illā virtutē que esse ⁊ essendi pncipiū omni creature est supiori ⁊ inferiori spūali ⁊ corporali attingēs usq; ad finē fortiter. Ex hoc videt ꝙ principatuum sit cōuerti in deū ꝓm ꝙ ipse est creator rerū ⁊ nō ꝓm dispōnem pncipatuū terrenorū. qđ est cōtra Gregorium dicentem. ꝙ sunt nōnulli qui acceptis virtutibus elemētorū hoium merita transcēdūt cūq; bonis meliores sunt: electis quoq; supioribus pncipant. Quo ergo isti sedē suā nisi inter pncipatuum numeros accipiunt. ¶ Solutio dicēdū ꝙ pncipes dicunt angeli accipientes illuminatiōes ⁊ ꝑtātem ad dispōnes pncipatuū terrenorū. Id aūt qđ dicit Gregorius nō intelligit ꝙ actus hierarchiarū ꝓprius sit sup angelos conuerti. Sed quia in postrema hierarchia ordo altior est ordine ideo dicit ꝙ angelis principant. ¶ Ad auctoritatē aūt Bernardi dicēdū ꝙ intelligit hoc de eo qđ ɔsequit ex actu pncipatuum ꝓm ɔuersionē in deum ex hoc enim ꝙ sic ordinat pncipatus hoium mirant esse pncipē ⁊ principiū creaturarū attingentē ubiq; ordinādo ⁊ transmutando creaturas ⁊ res. ¶ Articulus 25⁹.

s Ecundo queritur de proprietatibus pncipatuū quas enumerat Dionysius 9⁰ cap⁰ celestis hierarchie dicēs. Manifestat enim ipsa quidē celestiū pncipatuū noiatio illud deiformiter principale ⁊ ductiuū cum ordine sacre ⁊ pncipalib⁹ ⁊ decentissimis virtutibus ⁊ ad suppncipale pncipiū eas. s. celestes essentias uliter cōuerti ⁊ alias hierarchice ducere ad illud ipm quātū possibile formari pncipiū manifestareq; supessentialē eius ordinationē ornatūq; pncipaliū virtutū. Querit ergo de hoc qđ dicit deiformiter principale. hoc enim videt esse pme hierarchie ⁊ non postreme. ¶ Preterea ductiuū cum ordine sacro ⁊ pncipalibus ⁊ decētissimis virtutibus videt cōuenire virtutibus ⁊ nō pncipatibus. ¶ Item nō videt proprium esse ad supprincipale pncipiū ɔuerti sed poti⁹ ad mediā hierarchiā a qua accipiūt illuminationes. ¶ Preterea qđ dicit ꝙ alias hierarchice dicūt nō videt ɔuenire illis de postrema hierarchia que tñ ducunt ⁊ non ducunt. ¶ Solutio dicimus ꝙ quedā istarū ꝓprietatū accipiūtur penes accipe illuminationē. ⁊ quedā penes cōmunicare. Et penes communicare quidē accipit quarta que est ⁊ alias hierarchice ducere ad illud ipm quātū possibile formari pncificū principiū. Postrema enī hierarchia ducit humanā ⁊ vnus ordo aliū quātum pōt formari pncipio pmo qđ dicit pncificū. q: omne pncipiū ⁊ omnē pncipatū facit ⁊ ɔstituit. Penes suscipe aūt illuminationē est triplex cōsideratio. s. ad sbam pncipatus ⁊ ad actum ⁊ ad effectū ɔsequentē. ¶ Quo ad sbā est prima ꝓprietas que est pncipiū illud deiformiter principale manifestare. Et dicitur pncipium ibi a pncipatu ⁊ nō a prioritate illuminationū q: sic (ut dictū est) prima manifestatio illuminationū est in pma hierarchia: scđa in scđa ⁊c. Et dicit deiformiter ad diām ɔstitutiōis pncipatus humani. Penes actum aūt est duplex opatio. s. penes suscipe illuminationem: ⁊ sic accipit ꝓprietas tertia que est ad supprincipale principiū uliter eas conuertir: ⁊ penes reducere illuminationē acceptam ad opus. Et iuxta hoc accipit scđa que est ductiuū cum ordine sacro ⁊ pncipalibus ⁊ decētissimis virtutibus. Et dicitur ductiuū q: pncipatū accipit ad manuductionē eorū qui in pncipatu sunt ɔstituti. virtutes aūt nō supponunt hic ordinē specialem. Sed accipit hic virtus (ut dicit phus in 7⁰ ethicorū) ꝙ virtus est optimorū opatiua lz nō opet ibi circa delectationes ⁊ tristicias: sed circa exigētiā proprij officij. ⁊ dicunt ille decētes per cōparationē ad honestum qđ debet ꝓmouere princeps sicut dicit in ysaia. Princeps ea que sunt digna pncipe cogitabit. ⁊ dicunt principales a principatu ut prius dictum est. Similiter cum dicit superprincipale principiū dicit superprincipale qđ est super principatū. Penes cōparationē autē ad effectum cōsequentē accipit proprietas ultima que est manifestare superessentialem eius ordinē ornatūq; principalium virtutum. Et dicitur ordinatio superessentialis constitutio in principatu ab essentia prima que est super omnes essentias. Ornatus aūt dicit ex concursu optimorū habituum ad propriū actum officij exequendum. Principales autē virtutes accipiunt ꝓm modum supradictum. Hec enim manifestantur inquantū sunt imago principatus primi. Qđ autem sunt imago primi consequuntur ex substantia ⁊ actu principatus.

¶ De scđo ordine medie hierarchie. s. de archangelis.

a Deinde queritur de ar/changelis. Et queruntur duo: scilz quid sit officium eorum. Et de eoruz proprie/tatibus. ¶ Articulus 26°.

a Ad primum proceditur sic.

Dicit Gregorius qui summa annunciāt archā/geli uocant̄. Et reddit rōnem dicēs. greca enim lingua angeli nuncij archangeli summi nuncij uocant̄. ¶ Ui/det̄ aūt ꝙ penes hoc nō distinguat̄ aliquis specialis or/do. Sūma enim nūciare ⁊ nō summa nō sunt actus dif/ferētes specie. ergo illi actus nō sunt officia differētia spe/cie. ergo neqꝫ ordines. ¶ Itē hoc accipit̄ ex uerbo Gre/gorij qd̄ dicitur infra. Sunt nōnulli qui diuine largita/tis munere refecti secretorum celestiuꝫ summa ⁊ capere preualent ⁊ nūciare. quo ergo isti nisi inter archāgeloꝝ numeruꝫ deputant̄. Ex hoc patet ꝙ in humana hierar/chia archāgeloꝝ actus nō cōstituit in aliquo officio spe/ciali. ergo videt̄ ꝙ neqꝫ in angelica. ¶ Item Bernar/dus in 5° ad Eugenium. Putemus esse archāgelos qui cōscij mysterioꝝ diuinoꝝ nō nisi ob p̄cipuas ⁊ maximas causas mittuntur. Sed illi de prima hierarchia magis sunt cōscij mysterioꝝ ergo magis sunt archangeli. Et si forte dicat̄ ꝙ ab actu missionis dnr̄ archangeli. Hoc pa/tet nō esse uerū q: mitti cōuenit multis de media ⁊ po/strema hierarchia. Unde penes mitti nō est ordo specia/lis. Cuꝫ ergo in determinatione archāgeloꝝ nō ponan/tur nisi illa duo penes ꝯsciam secretoꝝ erit determina/tio archāgeloꝝ: ⁊ sic sequit̄ p̄mū incōueniēs. Et hoc ex/presse dicit Bernardus 19° ſmone sup cantica. Porro archāgelos ut eis aliqd differētius ab hijs qui simplici/ter angeli sunt tribuamus: mirabilr̄ credo delectat ꝙ ⁊ ipsis quoqꝫ eterne sapiētie cōcilijs familiarius admittū/tur eademqꝫ per ipsos locis quoqꝫ suis atqꝫ tp̄ibus sum/mo moderamine dispēsant̄. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ar/chāgeloꝝ officiū est accipe illuminationes ad reuelatio/nem eoꝝ que sunt supra naturā sicut icarnatio filij ⁊ cō/ceptus sterilis ⁊ huiusmodi. ⁊ illa dicunt̄ summa a bea/to Gregorio. Angeloꝝ aūt officiū ifra determinabitur. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ dicēdū ꝙ ptes ptātiue distiguūtur penes iferiores ⁊ altiores actus (ut pus dictū est) ⁊ ideo cum nūciare talia que summa sunt addat aliqd sup nū/ciare talia que ptinēt ad cōmunē custodiā aiaꝝ erit spe/ciale officium archāgeloꝝ distinctū ab officio angeloꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ conscia secretoꝝ magis conue/nit supioribus qꝫ inferioribus: sed tñ ab illis nō deno/minatur: q: hoc non est ultimum eorū ſm sua officia ut supra dictum est. ¶ Articulus 27°.

s Secundo queritur de pro/prietatibus archāgeloꝝ de qbus dicit Dio° sic. Ipsa aūt archāgeloꝝ sanctoꝝ eqpotens quidem est cele/stibus p̄ncipatibus. est eni ⁊ eoꝝ ⁊ angeloꝝ (ut dixi) hie/rarchia vna ⁊ dispositio. Uerūtamē qm̄ qdē non est hie/rarchia nō ⁊ p̄mas ⁊ medias ⁊ ultimas virtutes habēs archāgeloꝝ sanctus ordo cōmunicatiue hierarchia me/dietati extremorū recipit̄. Medietati hoc est in medio extremoꝝ hierarchie. ⁊ cōmunicatiue hoc est ꝙ uterqꝫ cōmunicet. Unde sequit̄ etenim sacratissimis p̄ncipati/bus cōmunicat ⁊ sanctis angelis ipsis quidē sanctis p̄n/cipatibus q: ad supprincipalē principatū p̄ncipaliter cō/uertit̄ ⁊ ad ipm̄ (ut possibile) reformat̄ ⁊ angelos viuifi/cat ſm bene ordinatos eius ⁊ pordinatos ⁊ inuisibiles ducatus. Istis ergo. s. angelis q: ⁊ pp̄hetice est ordina/tionis diuinas illuminatiōes hierargice per p̄mas vir/tutes suscipiēs ⁊ angelis eas deiformiter nūcians ⁊ per angelos nobis manifestans ſm sanctā vniuscuiusqꝫ di/uinoꝝ illuminatoꝝ analogiā. ¶ Querit̄ ergo p̄mo de hoc qd̄ dicit archāgelos esse eqpotētes celestibus prin/cipatibus ⁊c̄. ⁊ cum hoc medios esse inter p̄ncipatus ⁊ angelos. ¶ Preterea ſm ꝓprietates est distinctio ordi/num: q: ordines quoꝝ est ꝓprietas vna videnť eē vnus ordo. sed cōuerti supprincipalē p̄ncipatum prius fuit as/signatuꝫ p̄ncipatibus ⁊ modo assignat̄ archāgelis ergo videnť esse vnus ordo. ¶ Preterea querit̄ quis sit pro/pheticus ordo de quo loquit̄ in ꝓprietatib° illis in qui/bus conuenit cum angelis inter eas ꝓprietates. dicit ꝙ cōuenit ei illuminationes diuinas suscipe ⁊ angelis nū/ciare. ergo videt̄ ꝙ ꝯueniat archāgelis illuminationes nūciare angelis. ¶ Solutio dicēdū ꝙ eqpotētia intelli/git̄ in actu hierarchie: medietas aūt in dispōne ordinis ⁊ ita nō est cōtrarietas. medietatē aūt illaꝫ ondit nomē. archāgelus enim p̄nceps est ⁊ nūcius ab archos ꝙ est p̄nceps ⁊ angelus ꝙ est nūcius. Proprietates autē assi/gnate quatuor sunt in quarum tribus cōmunicat cum principatibus ⁊ vnica cum angelis. Et ille quib° cōmu/nicat cum p̄ncipatibus accipiunt̄ ſm duos modos act° hierarchie ꝓprios. qui sunt conuerti in supius ad susce/ptionē illuminatiōis: ⁊ cōuerti in iferiores ad cōmuni/cationē eiusdē: ⁊ hoc ultimo modo accipit̄ p̄ma ⁊ tertia que est ꝙ angelos viuificat ⁊c̄. Et dr̄ viuificare reordi/nare ad uerū vnū per infusionē multarū illuminationū infusio ista dicit̄ ducatus bene ornatus ad ꝓportionem illuminationis ad actum ⁊ ordinat° per cōparationē ad gradū ⁊ finē ⁊ inuisibilis per modū illuminationis que est spūalis ⁊ intelligibilis. ¶ Scd̄m suscipe ṽo illumi/nationes sunt due ꝓprietates: p̄ma ⁊ scd̄a. quarū prima est ſm actū susceptionis: hec. s. q: ad supprincipalē prin/cipatū principalr̄ cōuertit̄. scd̄a ṽo est quātū ad effectuꝫ illuminationis recepte. ¶ Et hoc est q: ad ipsum (ut est possibile) reformatur. reformatio enim est effectus illu/minationis recepte. Et dicit supprincipalē p̄ncipatum: hoc est p̄ncipiū illuminationū ptinentiū ad reuelationē supra mūdanoꝝ de quibus supra dictū est. Sed hec pro/prietas cōuenit p̄ncipatibus inquātū est p̄ncipiū illumi/nationū ptinentiū ad p̄ncipat°. ꝓprietas autē ea in qua conuenit cum angelis est recepta a superioribus nūcia/re. sed non oportet ꝙ modus nūciandi sit idem.

¶ De angelis.

a Deinde queritur de an/gelis. Et queruntur duo: scilicet quid sit officium eorum. Et de proprietatibus eo/rum. ¶ Articulus 28°.

Ad primum proceditur sic.

Dicit Gregorius ꝙ illi dicunt̄ angeli qui mini/ma nūciant. Angeloꝝ enim uocabuluꝫ est nomē officij ut dicit Gregorius. Qd̄ nō videt̄ q: minima nunciare minime hierarchie videt̄ esse ꝓpriū. sed minima hierar/chia est hoiuꝫ ergo hoc erit humane hierarchie ⁊ hoc vi/det̄ dicere Gregorius sic. Sūt pleriqꝫ qui parua capiūt sed tñ eadē hec parua pie annūciare fratrib° nō desistūt Isti itaqꝫ in angeloꝝ numerū currūt. Item ſm Bernar/duꝫ nō videt̄ esse hoc officiū angeloꝝ qui dicit ad Euge/nium 5°. Putemus angelos dici eos qui singuli singu/lis hoibus dati credunt̄ missi in ministeriuꝫ ſm Pauli doctrinā ꝓpter eos qui hereditatē capiūt salutis de qui/bus saluator. Angeli eoꝝ semp vident facieꝫ pr̄is. ergo videt̄ ꝙ officiuꝫ angeli neqꝫ sit minima nunciare neqꝫ etiam custodire: sed potius abyssuꝫ iudicioꝝ dei effectui mācipare. Dicit enim sic in 19° ſmone sup cantica. An/gelica creatura irrepcussa mētis acie intuet̄ diuinoꝝ iu/dicioꝝ abyssum multā: quoꝝ summe equitatis ineffabi/li delectatione beata gloriat̄ insup effectui ea per suum ministeriū mancipare ac palā fieri semp gloriat̄. ¶ Si ṽo aliquis dicat ꝙ intelligit hoc de supioribus angelis

patet ꝙ hoc non est uerũ q: ibidem cõtinue dicit ꝙ dili git ab angelis deus ob iudicioꝝ suoꝝ summã equitatẽ. Ab archãgelis vero ob cõcilioꝝ summã moderationem. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ ſm ꝓprietatẽ hierarchie que di stinguunt ſm descẽsum illuminationũ que illuminatio nes descẽdũt per annũciationes: pmus actus angeloꝝ est nũciare: ꝯsequẽs suadere ⁊ custodire. ¶ Ad hoc aũt qḋ obijcit dicẽdũ ꝙ minima dicunt respectiue ⁊ nõ ab solute ꝗꝫ respectu eoꝝ que annũciant p archãgelos que sunt maiora q: illa sunt pcipue causa salutis ptinẽtia ad redẽptionẽ in signo uel in re. Signuꝫ enim exhibitum est antiquis pꝛibus ⁊ res nobis: sicut infra cuꝫ de custo dijs angeloꝝ disputabit hẽt determinari. Per hoc etiaꝫ patet solutio eius: qḋ obijcit de Bernardo ad Eugeniũ quia ibi determinat actus ꝯsequẽs ⁊ nõ pmus. ¶ Ad id aũt qḋ obijcit de canticis dicẽdũ ꝙ abyssus multa iu dicioꝝ altitudo diuitiarũ sapientie ⁊ sciẽ dei de hijs que ptinẽt ad salutẽ singuloꝝ. s. ꝙ vnus uocat per grãm ⁊ al ter iuste reprobat per culpã. Hec effectui mãcipant per angelos: ⁊ hec ꝗꝫ minima sint respectiue ad archãgelos ſꝫ Gregoꝛm tñ simplr sunt maxima. ¶ Articulus 29°.

Secundo queritur

De pro prietatibus angeloꝝ quas videt Dio° tangere mixtim cuꝫ ꝓprietatibus archãgeloꝝ: ubi dicit ꝙ archã geli cum angelis ꝯueniũt q: eis ꝓphetica est oꝛdinatio diuinas illuminatiões hierargice per pmas virtutes su scipiẽs: ⁊ angelis eas deiformiter nũciãs ⁊ per angelos nobis manifestãs ſm sanctã vniuscuiusq; diuinoꝝ illu minatorũ analogiã. dicit enim Dio° ꝙ angeli cõpletiue cõsumãt oẽs celestiũ aioꝝ dispõnes: ⁊ ideo eoꝝ est pro pꝛium tñ a supioribus accipe ⁊ nobis nũciare. ¶ Sed videt ꝙ hoc sit falsum: q: quoꝝ est vna intellectualis na tura illoꝝ modus illuminãdi est vnus sicut patet in ho minib° qui oẽs illuminant in speculo ⁊ enigmate. ergo cuꝫ angeloꝝ omniũ sit vna intellectualis natura videtur ꝙ ipsoꝝ illuminatio sit vniformis. Et ita videt ꝙ iferio res nõ recipiunt a supioribus. Et hoc videtur expssius dicere Dio° in de celesti hierarchia cap° 5° sic dicens. Ni si quidã quis ⁊ hoc dixerit cõmunes esse oẽs angelicas noiationes ſm oium celestiuꝫ virtutũ in deiforme ⁊ ex deo datũ lumen subiectionẽ ⁊ supeminentẽ cõmunica tionem. Ex hoc accipitur ꝙ oẽs dñr angeli ꝓpterea qḋ lumini diuino equalr subijciunt ⁊ cõmunicãt ipsum ⁊ ita vnus non recipit ab alio. Item ibidem dicit Cõmen tator. Notãdũ ꝙ sanctus pater pdicet cõmunes eẽ oiuꝫ angeloꝝ noiationes ex nouẽ oꝛdinibus pro eo ꝙ cõmu niter illuminantur a deo specifica in dei lucis datione. ¶ Item beatus Bernardus in 5° ad Eugeniuꝫ. Crea tura celi videt uerbum ⁊ in uerbo facta per uerbum. Et subiungit infra. Optimũ vidẽdi genus si nullius egue ris adesse qḋ libuerit te ꝯtẽtus. aliogn iuuari aliqñ ob noxiuꝫ fieri est minusq; a pfecto illo minusq; liberum. ¶ Ex hoc accipit ꝙ si vnus angelus accipit ab alio illu minationes ꝙ sit ei obnoxius. qḋ est incõueniẽs cũ nõ sint obnoxij nisi soli deo. Preterea in luminibus corpo ralibus ita videmus ꝙ quanto magis est multiplicatio medioꝝ tãto minoꝛ claritas luminis: sicut patet in luna que illuminat a sole: ⁊ aer a luna: ⁊ terra ab aere. Que ritur ergo utrũ silr sit in illuminationib° angelicis. Si enim ita sit hoc videt esse incõueniẽs cuꝫ dicat christus in euãgelio ꝙ angeli vidẽt semp faciẽ pꝛis. Preterea vi dent ex hoc ꝙ oẽs nõ viderẽt deum imediate ⁊ sicut est ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ duplex est illuminatio. s. ptinens ad beatitudinẽ ⁊ ptinẽs ad actuꝫ officij. ⁊ illa que perti net ad beatitudineꝫ imediate fulget sup oẽs angelos. ni hilominus tñ videre deũ in beatis ptinet etiã ad beati tudinẽ. illa vero que ptinẽt ad actum officij possunt descẽ dere a supioribus ad inferiores ⁊ põt fieri sine medio: ut supra dictum est. q: qcqḋ põt potẽtia iferioꝛ põt potẽ tia supioꝛ: sed nõ cõuertit. ¶ Sed tñ qñ descẽdunt per supiores in inferiores nõ ex hoc sequit ꝙ aliqḋ mediũ sit inter inferiores ⁊ deum: q: nõ in aliquo signo creato cognoscibilis alicuius supiores infundunt illuminatio nes inferioribus: sed in cognoscibili increato qḋ est de° ipse ꝗꝫ lumẽ receptũ in supioribus ⁊ iferioribus non sit equale: ⁊ hec patent oĩa supra in qõne de theophanijs. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ꝗꝫ potẽtia intellectiua in ange lis ſm genus sit vna: nõ tñ opoꝛtet ꝙ sit ſm spẽm vna. ⁊ si ſm spẽm eẽt vna nõ adhuc opoꝛtet ꝙ pspicacitas itel ligẽtie sit vna: ⁊ ideo ꝗꝫ illuminationes oẽs sint in uerbo ⁊ per uerbũ: nõ tñ opoꝛtet ꝙ eodẽ modo. Sed quedam cõuertunt ad uerbuꝫ imediate ⁊ pma manifestatiõe (ut dicit Dio°) ⁊ quedã ad uerbũ ꝑut est in medijs ⁊ mani festatione tertia. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ oẽs subijciũtur lumini diuino (ut dicit Dio°) sed nõ equalr q: in domo pꝛis mãsiones multe sunt. ⁊ quedã sunt in summo. que dam in medio. ⁊ quedã in postremo. Et silr itelligitur dictũ Cõmẽtatoris. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ instruct° fit obnoxius instruẽti qñ instruens auctoꝛ est instructiõis sed qñ annũcians tñ tunc instructus fit obnoxius ei ex cuius parte ⁊ auctoritate pmo annunciat: ⁊ talis instru ctio est inter angelos: vnde inferiores nõ fiunt obnoxij supioꝛib° sed soli deo. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ duo sunt in illuminatione. s. cognoscibile distinguẽs intellectum ⁊ hoc est idẽ in oibus (ut patet in supra dictis) ⁊ lumẽ ele uãs intellectũ ad visionẽ cognoscibilis: ⁊ hoc ꝗꝫ sit vnius nature in oibus nõ tñ est equale in supioribus medijs ⁊ postremis. ⁊ ex hoc non gñatur aliqua obscuritas sed maioꝛ ⁊ minoꝛ diuini luminis pticipatio non est simile de hoc ꝙ dictuꝫ est de sole ⁊ luna ⁊ aere ⁊ terra. Sed si mile eẽt si sol illuminaret lunã exñdo in luna: ⁊ luna ae rem pñtando ei solem ⁊ sic deinceps. ¶ Ad ultimum patet solutio per supra dicta. ¶ Articulus 30°.

Deinde queritur

de istis trib° oꝛdinibus in cõmuni. Et videt ꝙ plures eẽ de beant. plura enim officia sunt circa humana q̃ꝫ pncipa tus. ⁊ cum illa nõ assignent angelis ⁊ archãgelis: videt ꝙ aliquos oꝛdines speciales debeamus hẽre ad officia illa. ¶ Item in spũalibus sunt tres oꝛdines sacri. s. pre sbyteratus diaconatus ⁊ subdiaconatus. ⁊ cũ hierarchia humana sumat iuxta angelicã videtur ꝙ tres oꝛdines sumantur iuxta tres oꝛdines sacros. Et hoc patet esse fal sum q: tres oꝛdines sacri nõ cõpetũt officijs triũ oꝛdinũ inferioris hierarchie. ¶ Item videt ꝙ nõ sint nisi duo q: inferioꝛ hierarchia nõ sunt nisi prelati ⁊ cum sumatur iuxta inferioreꝫ hierarchiã Angeloꝝ nostra hierarchia videt ꝙ hierarchia angeloꝝ nõ sint nisi duo. ¶ Iuxta hoc iterũ querit de oꝛdine illoꝝ triũ ⁊ quomõ reducan tur ad partes totius ptãtiui. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ sicut pꝛima hierarchia sumitur ſm assistere deo. scđa aũt ſm actus ptinẽtes ad gubernationẽ mundi: ita tertia penes actus ptinẽtes ad dispõnes hoium. Hoiẽs aũt disponũ tur tripr. s. ſm plationes que oẽs reducunt ad principa tus: q: oẽs plationes disponunt per pncipes. Est etiaꝫ dispositio hoiuꝫ in annũciatione eoꝝ que ptinẽt ad salu tem multitudinis alicuius. Et est dispositio hoiuꝫ in an nũciatione eoꝝ que ptinẽt ad salutẽ singuloꝝ. Et penes hec tria accipiunt pncipatus archãgeli ⁊ angeli. Et sunt iste partes totius ptãtiui q: actus angelorũ supponit in actu archãgeloꝝ. qui enim maxima nũciat põt minora nũciare. Silr actus archãgeloꝝ supponit in actu princi patuũ: q: per hoc disponit principatus terrenus a prin cipatibus celestibus ꝙ notificant ⁊ reuelant eis maio ra que ptinẽt ad bonũ statũ oium. ¶ Dicendũ ergo ad pꝛimũ ꝙ oĩa talia officia reducunt ad pncipatũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ silr tres oꝛdines sacri partes sunt princi

patus spūalis ⁊ ideo ad principatus reducunt. ¶ Uel dicendū ꝙ sunt partes angeloꝝ qui hñt núciare ptinentia ad cõmunē salutē singuloꝝ. ⁊ videt uelle Dio⁹ cum dicit ꝙ ideo sacerdotes ⁊ epi dñr angeli qꝛ officiū habēt angeloꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ penes plātos ⁊ subditos nō distinguunt ordines interioris hierarchie sed penes actus de quibus dictū est. ¶ Articulus 31⁹.

a **Deinde queritur** de hierarchia in cõmuni hoꝝ trium ordinuꝫ quis sit act⁹ ppꝛius istius hierarchie. Et si dicat ꝙ cōuerti super homines est actus ppꝛius. Uidet ꝙ hoc non est uerum: cum etiam virtutū ⁊ ptātuꝫ sit cōuerti sup hoīes. ¶ Itē querit de hoc qđ dicit Dio⁹. Excellentissimā quidem enim dispōnem cꝗꝫ ipo occulto prima ordinatione pꝛoximantē clam formās: extimādū est ordinare sapientiā. Scđa vo que cōplet a sanctis dñationibus ⁊ virtutib⁹ ⁊ ptātib⁹ pncipatuū ⁊ archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchie pꝛeesse. Prima quidem hierarchia manifestius. secūda vo que est post eā occultius. pncipatuū vo ⁊ archāgelorum ⁊ angeloꝝ manifestatiuā dispōnem humanis hierarchijs per consequētia pcipere. Ut sit per ordinem ad deum ascēsus ⁊ conuersio ⁊ communicatio ⁊ vnitas. Et ex hoc videt ꝙ suprema hierarchia circa occultissimum est: ⁊ media circa manifestius: ⁊ ultima siue ifima circa manifestissima. Et hoc videt esse cōtra pꝛedicta ubi est dictū ꝙ pma hierarchia videt manifestatiōe pma: ⁊ media manifestatione secūda: ⁊ ultima manifestatione tertia. Et hoc accipiebat ex uerbis Dionysij. ¶ Preterea querit que sit dria inter ascēsionē cōuersionē cōmunicationē ⁊ vnionē: de qbus in auctoritate habita Dionysi⁹ facit mētionē. ¶ Solutio dicēdum ꝙ actus hierarchie huic ppꝛius est illuminationū pceptio ad reductionem hierarchie humane ptinētiū. ¶ Ad aliud aūt qđ obijcitur de virtutibus ⁊ ptātibus dicēdū ꝙ hñt actum ptinētem ad gubernationē mūdi qui tñ ordinat ad salutē electoꝝ vnde ꝙ cōuertunt sup hoīes hoc est actus eoꝝ ꝯsequēs ⁊ nō subalis. ¶ Ad aliud qđ obijcit de Dionysio dicendū ꝙ dup^x est. s. simplr ⁊ quo ad nos. ⁊ hic loquit Dio⁹ de manifesto quo ad nos. alibi autē loquebat de manifesto simplr. ¶ Ad ulti^m dicēdū ꝙ quatuor enumerata a Dionysio differūt ita ꝙ duo ptinēt ad motuꝫ in deū: alia vo duo ad effectū ex motu ꝯsequentē. ascensus enim ⁊ ꝯuersio ptinēt ad motuꝫ in deum. Primum pm cōparationem ad terminū ad quem. 2^m pm cōparationē termini a quo. alia vo duo. s. cōmunicatio ⁊ vnitas sunt effectus ꝯsequētes ex motu. Et pmū ptinet ad participationē grē. scđm aūt ad vnionē ad subam diuinam que per seipsam existit in beatis. ¶ Articulus 32⁹.

c **Consequenter** transeunduꝫ est ad quartuꝫ mēbrum supioris diuisionis quod est utrum ordines manebūt post diē iudicij uel non. videt ꝙ sic. In senteñ. enim dicit ꝙ ordines distincti sunt pm gradus nature. gradus aūt nature nō euacuabūtur ergo neqꝫ ordines. ¶ Item creatura rōnalis uel est in via uel est in pria. Sed angeli nō sunt in via ergo in patria. nihil aūt eorū que sunt in patria est ex parte ⁊ nihil euacuabit nisi qđ ex parte est: ergo ordines angeloruꝫ nō euacuabunt. ¶ Item si vnus euacuaret cū eadem ratio sit de oib⁹ oēs euacuarent: ergo seraphin ⁊ cherubin euacuarent qđ falsum est qꝛ angeli in ppetuuꝫ diligerēt ⁊ cogscerēt. ¶ CONTRA glo. sup 15⁰ cor. i. dicit ꝙ dum durat mūdus angeli angelis. hoīes hoib⁹ demones demonibus psunt oibus autē collectis cessabit ois plātio. ¶ Item officia angeloꝝ quorūdā ptinēt ad quedā opa sicut miracula facere. arcere demones. ordinare pncipatus ⁊ huiusmodi. Hoꝝ aūt usus non erit post diē iudicij ergo videt ꝙ ordines nō sint perpetui.

¶ Solutio dicēdū ꝙ sicut in scripturis innuit videtur ⁊ Dionysius dicit. Oēs ordines distinguunt penes illuminationes reducētes in deum. Et hoc patet in visione Ezechielis ubi appuit similitudo seraphin: apparuit etiam similitudo rotarū in qbus figurabat rota mundi currens in rota dispōnis angeloꝝ: ⁊ hoc expssius est in alia visione ubi quidā imediate sunt circa deū. alij autē primas accipiūt ab illis qui sunt medij. alij aūt sequunt illos qui sunt ultimi ⁊ sup hoc fundat Dio⁹ tractatū suū. Unde etiam dicit ꝙ sic per ordinē est ad deū ascensus: ⁊ ideo supiores ⁊ medij ⁊ inferiores easdē illuminationes accipiūt. s. pmanētes ad reductionē hierarchie humane. Et cum illa fuerit reducta post diē iudicij talis descēsus illuminationū nō erit: ⁊ ideo plātio hierarchiarū quo ad hoc cessabit tam in supioribus ꝗꝫ in iferioribus stabit tñ in fine suo. s. in cōpleta ⁊ pfecta reductione inferioꝝ. Silr ordines pm distātiā beatitudinis manebunt quia aliter in domo patris non essent māsiones multe. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ quo ad illos gradus manebūt ordines. s. quo ad actus in tali descensu illuminationis in quali modo sunt. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ natura angelica pm statum sue beatitudinis est in patria. Sed pm suū effectū quātū ad aliquē actum est pm cōditionē vie: ⁊ ideo quo ad hoc cessabit. Ad aliud patet solutio. ¶ Sunt tñ quidā qui dicunt quorūdā ordinum actus euacuari ⁊ nō oiuꝫ. illi enim ordines qui denominant a plātione sicut dñationes ⁊ inferiores oēs cessabunt: ⁊ ideo dicit apostolus. Cum euacuauerit omnem ptātem ⁊ pncipatū ⁊ virtutē ⁊ dñationem. illi aūt qui denoiant ab actu cōuersionis in deum nō cessabūt qꝛ sunt pm conditionē patrie ⁊ nō vie. Sed cum pm dicta Dionysij illuminationes mediarū que exigunt ad pꝛopria officia descēdāt a primis: ideo si officia medioꝝ ⁊ inferiorum cessabunt in aliquo actu opoꝛtet ꝙ descēsus illuminationū ad hos actus cessent. Et hoc pcipue videtur ex hoc (sicut supra dictū est) ꝙ circa dñm pcedentē ad conuersionē nostre hierarchie apparuerint ⁊ supremi ⁊ medij ⁊ inferiores sicut patuit in visione ysaie ⁊ ezechielis De hoc tamen expressius habebitur in qōne de custodijs angeloꝝ. ¶ Articulus 33⁹.

a **Deinde queritur** quare oēs celestes essentie dicant angeli ⁊ virtutes. Cuꝫ enim angeli sint in infimo gradu ⁊ ab infimo nō fiat denoiatio cōmunis. videt ꝙ ab illo nō debeāt denominari oēs celestes spūs. ¶ Preterea angelus idē est ꝙ núcius (ut dicit Gregorius) sed supiora agmina ab ifimis nō recedūt: ergo nō cōuenit eis esse núcios. ¶ Similiter obijcit de virtutibus. virtus enim est nomē ppꝛietatis nō sube: ergo videt ꝙ sube celestes a virtute nō debent hēre nomē. Si forte dicat pm Dio^m ꝙ iferioꝝ dona supiores hñt excellenter: ⁊ ideo qꝛ angeli tenent infimuꝫ ordinē supiores noiant angeli. ¶ CONTRA angelus pm suū nomē nō videt impoꝛtare donū dignitatis: ergo si denoiant a donis spūs celestes ptinētibus ad dignitatē nō denoiabunt angeli. Preterea dicit dionysius neqꝫ enim suppositā ppꝛietatē facile est tam a nobis discretarū virtutū oino annectere essentijs in ꝯuersione incōfuse angelicoꝝ oꝛnatuum oꝛdinationis. sensus est ꝙ suppositā ppꝛietatē. i. dignā sanctarū virtutū a nobis discretarū. s. pm ꝯueniētiā specialis ordinis que supra discernimus nō est facile annectere essentijs minoribus. i. spiritus de inferioribus ordinib⁹ annectere dico hoc est applicare in conuersione qua. s. nomē vnius ordinis conuertit sup alium. Incōfuse ordinationis ordinate angelicoꝝ oꝛnatuū hoc est donorū a quibus hñt angeli ornatuꝫ ⁊ ordinē specialem. Ex hoc videt ꝙ donum vnius ordinis nō possit cōuerti sup aliū sine cōfusione ⁊ ita nullum nomē ordinis alicuius erit cōmune.

¶ Silr̃ obijcit̃ de solutione Dionysij quare oẽs dicun
tur virtutes dicit enim q: in tria diuidunt̃ ẜm se supmũ
dana rõne oẽs diuini intellectus in eẽntiã virtutẽ ⁊ opa
tionẽ cum simul oẽs aut eoꝝ quosdã inobseruate.i.sine
distinctione huius uel illius celestes essentias:aut cele/
stes uocamus virtutes eas perypḣrasticos.i.circũlocu/
tione de qbus ẜmo est.i.de qbus specialr̃ intẽdimus di
cere sigr̃e nos extimãdum. Ex ea que per singulos est
eẽntia uel virtute hoc est ex cõmuni noĩe eẽntie ⁊ ex cõ
muni noĩe virtutis que cuilibet ꝯueniũt. Ex hoc accipi
tur ꝙ a noĩe ordinis specialis qui dicit̃ virtus nõ deno
minant̃ oẽs spũs virtutes:sed a virtute cõmuni que est
in oĩbus. ¶ Sed tũc querit̃ cũ essentia etiã sit nomen
cõmune uel opatio quare nõ hẽmus aliquẽ ordinẽ spe
cialẽ qui dicat̃ eẽntia ⁊ aliquẽ qui dicat̃ opatio:sicut ha/
bemus vnũ qui dr̃ virt⁹. ¶ Preterea nõ videt̃ diuisio
sufficiẽs in eẽntiã virtutẽ ⁊ opationẽ ẜm ea que cõmu/
niter inueniunt̃ in angelis cũ etiã dicant̃ intellectus ⁊
mẽtes ⁊ animi ⁊ spũs. Juxta hoc iterũ querit̃ que sit rõ
diuisionis assignate ⁊ que sit dr̃ia nominum dictorum.
¶ Jtẽ cum inferioꝝ dona supiores hẽant ⁊ nõ ecõuer/
so:quare sacerdotes ⁊ pontifices in ecclesiastica hierar/
chia dicunt̃ angeli. ¶ Solr̃o dicimus ꝙ angelus est no
men cois opatiõis omnium ordinũ. Angelus enim est
nomẽ multiplr̃ dictũ. dicit̃ enim angelus ab actu ⁊ pro
prietate nũcij. actus aũt nũcij est missio ad remotũ. ad il
los enim qui ꝓpe sunt nõ mittit̃ nũcius sed perse uocã
tur. ꝓprietas aũt nũcij est referre ⁊ reuelare nũciũ. ⁊ hoc
modo angelus est nomẽ specialis ordinis qui mittitur
ad partẽ distãtẽ ecclesie que est militãs ⁊ reuelat ea que
ptinẽt ad salutẽ. Dicit̃ etiam nũcius a cõmuni ostẽsione
uoluntatis alicuius:sicut Damascenus uerbuꝫ in uoce
dicit esse angelũ intelligẽtie ⁊ sic ab opatiõe cõmuni di/
cit̃ angelus esse in spiritibus celestibus:q: in descẽsu il/
luminationũ supiores nũciant medijs ⁊ medij iferiori/
bus id qḋ de diuina cognitiõe pceperũt:⁊ hoc mõ chri/
stus etiam dicit̃ magni ꝯcilij angelus. Redit ergo solu/
tio ad hoc ꝙ a tali opatione cõmuni celestes spũs dicũ/
tur angeli ⁊ non a proprietate speciali. Et per hoc patet
solutio ad pᵐ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ per hoc non rece/
dunt supiora agmina ab infimis ꝙ coiter nũciant̃ ⁊ q:
nõ mittunt̃ ad distans sed potius illuminãdo reducunt
in diuinã cognitionẽ cãcellarios ⁊ cõmãsionarios eius/
deꝫ domus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Dio⁹ nõ intẽdit ibi
reddere rõnem quare oẽs dicant̃ angeli:sed q: non est
incõueniẽs supiores nomine inferioꝝ noĩari qñqꝫ. Si
enim sua rõ esset sufficiẽs tũc etiã septẽ supiores dicerẽ
tur archãgeli ⁊ sex supiores dicerent̃ ꝑncipatus ⁊ sic de
alijs. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ bene cõcedimus ꝙ nullus
ordo denoĩat̃ a speciali alterius q: sic sigñtionis cõfusio
introduceret̃. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ spũs celestes de/
noĩant̃ a ꝟtute cõi que nãlis est oĩbus ⁊ nõ ab illa que
est donũ speciale medij ordinis. ¶ Ad aliud aũt quod
querit̃ quare nullus ordo dicat̃ essentia uel opatio. Di/
cendũ ꝙ essentia nõ est nomẽ cõmune ad naturã ⁊ gra
tiam sed cõuenit tñ nature:⁊ ideo cũ ordines a differẽ/
tijs grãrũ ad officia ptinẽtium distinguant̃ nullus ordo
põt denoĩari eẽntia. Opatio ꝟo est ꝯsequẽs oĩs officia.
Est enim officium(ut dicit Tullius)congruus actus.i.
cõgruitas ad actum psone ẜm statũ patrie:⁊ ideo cuꝫ sit
cõsequẽs omne officiũ nullũ officiũ habet ab eo deno/
minari. Virtus aũt cum dicat ultimũ potẽtie dicit potẽ/
tiam specificã:⁊ ideo cum omne officiũ sit in genere po
tẽtie actiue virtutis nomẽ officio speciali põt denoĩari.
Similr̃ cum virtus rõnem potentie habeat põt etiã no/
men esse cõmune:⁊ hoc mõ accipit̃ in pᵒ ethicoꝝ ubi di
cit pḣus. Videmus clarissimas virtutes utputa militarẽ
yconomicã ⁊ theotıcã.i.doctrinalẽ virtutẽ sub ciuili eẽ.
Primo aũt mõ accipimus in pᵒ de celo ⁊ mũdo sicut pri
us diximus. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ est pfectio substã
tie spũalis ad opus in cõmuni ⁊ est pfectio eius ad opus
in speciali qḋ ꝯuenit ei ẜm ꝓprietatem nature tñ. Di/
co aũt opus in cõmuni ad naturã ⁊ grãm ⁊ officiũ ⁊ or
dinem:pfectionẽ ad opus in cõmuni determinat Dio⁹
per diuisionẽ suã. essentia enim est principiũ virtutis ut
subm̃ principiũ passionis. virtus aũt est ꝑncipium opa/
tionis. Sed intellectus ⁊ mens ⁊ animus dicũt ordinẽ
ad opus specialr̃ ẜm naturam cõueniẽs. Et mẽs qdem
ẜm Damascenũ dicit̃ a metiẽdo q: metit̃ intelligibilia:
⁊ ideo dixit Pythagoras ꝙ homo sentiẽs ⁊ sciẽs est mẽ
sura oĩum rerũ:q: aliter istoꝝ habet sensum ⁊ alter sciẽ/
tiam. Et p ḣus dicit ꝙ scia est mẽsura rerũ ⁊ sensus pro/
pter eandẽ cãm. q: sic vnus intellectus ẜm subãꝫ ⁊ crea
tus numerat itelligibilia ita vnus sensus sensibilia eius
deꝫ sensus. Intellectus aũt dicunt̃ a virtute intellectiua
que simplex est ⁊ simplicium ⁊ non cum fantasijs sicut
intellectus humanus cum nec a motu uoluntario ani/
mi est quemadmodũ neqꝫ uoluntas ut dicit Anselm⁹.
Homo aũt nõ dicit̃ animus q: nõ inueniunt̃ in ipo alij
motus sicut motus corporis ⁊ uegetabilis ⁊ huiusmodi
Dicit̃ tñ qñqꝫ animus ab aĩa mouẽte ⁊ ponit̃ pro irasci/
bili ⁊ sic sumitur in 3ᵒ de aĩa ubi dicit pḣus. ꝙ in aĩa rõ/
nali uoluntas sit ⁊ in irascibili desideriũ enim ⁊ animus
⁊ sic nõ accipit̃ animus pro noĩe spirituũ celestiũ. Spi/
ritus aũt(ẜm Gregoriũ)est nomẽ nature:vnde qui facit
angelos suos spũs. Sed tunc spũs est multiplr̃ dictum.
Proprie enim dicit̃ spũs corpus subtile luminosuꝫ me/
dium inter corpus ⁊ aĩam principiũ ⁊ instrumẽtuꝫ vite
qui discurrit in corpore ẜm ysaac ut lumen in mundo.
Et hic diuidit̃ in spm̃ aĩalem ⁊ vitalẽ ⁊ nãlem. quoꝝ pri
mus habet situm in cerebro. scḋus in corde. ⁊ tertius in
epate. Silr̃ distinguit Augustinus 12ᵒ sup Genesim ad
lr̃am spm̃ in plura mẽbra. Dicit̃ enim vno mõ spiritus
quicqd nõ est corpus ⁊ est aliqd ⁊ sic sumit̃ spũs cõmu/
niter. Et dicit̃ spũs aer:⁊ dicit̃ spũs nũcius(sicut habet̃
in psalmo)Ignis grãdo nix glacies spũs ꝓcellaruꝫ. Et
dicit̃ spũs aĩa siue pecoris siue hoĩs:sicut scriptũ est. qs
scit si spũs hoĩs ascẽdat sursum ⁊ spũs iumẽtoꝝ deorsuꝫ.
Dicit̃ etiam spũs ipsa mens aĩe rõnalis ut est quidem
tanqꝫ oculus aĩe ad queꝫ ptinet imago ⁊ agnitio dei de
quo dicit apostolus. Renouamini spũ mentis uestre ⁊
induite nouũ hoĩem qui ẜm deũ creatus est. Cuꝫ alibi
de interiori hoĩe dicat qui renouat̃. In agnitiõe dei ẜm
imaginẽ eius qui creauit illuꝫ. Dicit̃ etiam spũs vis aĩe
quedã mẽte iferior ubi corporaliũ rerũ similitudines re
ꝑmunt̃. ⁊ sic sumit̃ pᵃ cor. 14ᵒ. Orabo spũ orabo ⁊ mẽ/
te:psallã spũ psallã ⁊ mẽte. Dr̃ etiã spũs icreat⁹ sic de⁹ tri
nitas. Et iterũ spũs dr̃ vna psona in t̃nitate.s. spũs scũs.
Silr̃ Aug⁹ dicit ibidẽ ꝙ corpus sanctoꝝ in resurrectiõe
erit spũale:q: miris modis ad oẽm facultateꝫ ⁊ incorru/
ptionẽ spũi subdet̃ ⁊ sine ulla indigẽtia corpaliũ alimen
toꝝ solo viuificabit̃ spũ:nõ ꝙ incorporeã subãꝫ sit habi/
turũ. Silr̃ spũale dicit̃ sensus mysticus scripture ẜm ꝙ
cõsueuit dici ꝙ spũalis sensus est moralis allegoricus ⁊
anagogicus. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ(sicut dicit Dio⁹)
ꝙ ulr̃i ⁊ supposita maioꝝ ornatuuꝫ virtute relinquit̃ ulti
mi hoc est virtute ornatuũ maioꝝ angeloꝝ nõ hñt virtu
te ulr̃i ⁊ supposita hoc est ulr̃iter ⁊ supposite sic scilꝫ ꝙ ife/
riores dona supioꝝ quo ad oẽs actus hẽant ⁊ eminẽter.
Unde sequit̃ mediã enim ⁊ ꝓportionalem participant
iuxta vnã simul cor in eũ cõiũctiuã societateꝫ qualr̃ san
ctoꝝ cherubin ordo participat sapiẽtiã ⁊ sciam altioreꝫ.
Sub ipsis aũt essentiarũ dispõnes participãt quidem ⁊
ipse sapiẽtiaꝫ ⁊ sciam particularem tñ ad illos ⁊ subiectã
⁊ quidẽ oĩno in participatiõe eẽ scie ⁊ sapiẽtie cõmune
est oĩbus deiformibus intellectibus:cõmune aũt ⁊ pri/
mo:secũdario aũt n equaqꝫ cõmune. Sꝫ sicut vnicuiqꝫ
ꝓpria diffinit̃ analogia. Hoc aũt ⁊ de oĩbus diuinis mẽ

ubus nō fortassis quis errans diffinit. Etenim sicut pri mi abūdātius hūt minorū scias pulchras ppzietates sic hūt. Ultimi eas prioz nō tñ silr sed subiecte. Nihil ḡ (ut extimo) inordinatū ē: 7 ƀm nos summū sacerdotem an gelum theologia uocat iuxta virtutē ppziā participantē angeloz 7 pphetica ppzietate ad manifestā eoz simili tudinē quātū possibile hoibus extēum. Et dicit pphe tica pperas a pcul fando q: nūciando loquunt ea 7 re uelāt que pcul sunt sup nr̄az cognitionē. ¶ Artic° 34°

a

Einde queritur

De ↄnexione 7 synagoga angelice dispōnis. ¶ Uidetur enim ꝙ cōnexionē non hēant in ordinibus q: per ordi nes distinguunt. Similiter in hierarchijs videtur: actus enim hierarchiarū specialiū nō reducunt ad vnum ali quem actum cōmunē qui ƀm rem oibus hierarchijs cō ueniat. Si forte dicat ꝙ quelibet hierarchia in suis or dinibus habet cōnexionē 7 synagogā 7 nō vna hierar chia cum alia. ¶ CONTRA oia ordinata per supre mum mediū 7 extremū cōueniūt 7 ↄnectunt in aliquo vno cui ƀm diuersos respectus ↄuenit supremū mediū 7 postremū angeli sic ordinant ergo cōueniūt 7 conne ctunt in aliquo vno. qd̄ cōcedimus dicētes ꝙ quadru plex est cōnexio angeloz. s. cōnexio hierarchiarū oium in mō recipiēdi illuminationes distincta ƀm triplicem pportionē supra determinatā. s. ad illuminationez diui naz ƀm ꝙ est diuina infusibilē tm̄ angelo 7 ad illumina tionem que est ab angelo in angelū 7 ad illā que est ab angelo sed ifusibilis est homini. Cōmune aūt in ista cō nexiōe est ordo diuinus 7 scia 7 actio (ut supra determi natum est) 7 de illa cōnexione determinat Dio° cap° x° ubi ait de receptione synagoge angelice ordinatiōis sic dicēs. Manifestātes aūt sunt oēs angeli eoq; ante ipoz sunt ipsi quidē honorabilissimi dei mouētis supple sunt manifestatores: pportionalr̄ aūt ceteri ex deo motoruȝ supple sunt manifestatores tm̄ enim cām supessentialis armonia diuina vniuscuiusq; 7 rōnalium 7 intellectua lium sacro ornatu 7 ordinata ductione puidit quantum ipse hierarchiarū vnusq;q; ordo sacer 7 decēter positus est. alia cōnexio est triuȝ ordinū in vnaquaq; hierarchia hn̄s cōmunē ipm actum hierarchie in modo recipiēdi illuminationes: 7 hn̄t supremū 7 mediū 7 postremū in ordinibus in ea positis. Et de hac cōnexione dicit Dio nysius ibidem sic. Cōnexa est itaq; sicut ipsa quidē ho norabilissima circa deū aioz dispositio ex pfecta illumi natione ornata imediate in eam. s. illuminationē atten dēdo occultior 7 manifestior diuinitatis illuminatione purgat illuminat 7 pficit. occultior quidē tanq̄ inuisibi lior 7 magis simplificata 7 vnificata: manifestior ℣o ut ante data 7 ƀmo lucēs 7 ulterior 7 magis in ea (ut opor tet) forma effusa. i. similitudine diuia. Et subiūgit de cō nexione secūde dicēs. Ab ipsa aūt iterū pportionalr̄ se cunda 7 a scd̄a 3a 7 ex 3a ƀm nos hierarchia ƀm ipsam be ne ornātis ordinationis legē in armonia diuina 7 ana logia ad simul ois boni ornatus supprincipale pncipiū in ↄsumatione hierarchie reducet. Tertia cōnexio est subarū in vno ordine hn̄tium cōmune donū illius ordi nis 7 primū 7 mediū 7 postremuȝ illius ordinis in mo do participādi illud donū ƀm excellentiā maiorē 7 mi norē psonarū illius ordinis: 7 hanc tangit Dio° ibidem armonia diuina 7 ipsam per singulas specialr̄ dicēdum dispōnem ipsis diuinis armonijs discernit ppter qd̄ 7 ipsos diuinissimos seraphin ipsi theologizant alterū ad alteruȝ clamare apte in hoc (ut estimo) declarantes qm̄ theologicas scias ipsi pre ceteris tradūt. Quarta conne xio est illuminationū in eadē psona exn̄tiuȝ hn̄s cōmu nem illuminationē ipsam. distinctionē aūt per primum mediū 7 ultimū in hijs ad que cognoscēda illuminātur 7 hanc tangit ibidē etiā Dio° dicēs. Addiderim etiaȝ 7 hoc fortasse nō incōgrue: q: 7 ƀm seipm vnusq;q; 7 cele stis 7 humanus animus speciales habet 7 primas 7 me dias 7 ultimas ordinationes 7 virtutes adductas p vnū queq; alium hierargicarū illuminationū ppzias anago gas pportionalr̄ manifestās. Ex hijs patet solutio.

¶ De ℣tute assistrice 7 mīstratiua. Qō octaua.

c

Onsequenter

Reuertē dum est ad primā diuisionē cuius quar tum mēbrū tractādū est. s. de virtute assi strice 7 mīstratiua. ¶ Circa quod que runt septē. p° de virtute assistrice. 2° de virtute ministra tiua. 3° utrum oēs ministrent 7 assistāt. uel utrum aliqui ministrent 7 aliqui assistāt. 4° de ministerio eorū qd̄ est custodia. 5° de numero 7 noibus custodiētiū. 6° de mo tu ipoz. 7° de locutionibus ipsorum: quia motus 7 locu tio ad ministeriū exigunt. ¶ Circa p̄mū querunt duo s. qd sit assistē: 7 qd̄ sit opus assistētiū. ¶ Artic's p̄m°

a

D primum proce

ditur sic. Dicit Gregorius ꝙ assistūt qui sic ↄtēplatione intima pfruunt ut ad explenda oris opa minime mittā tur. Et ex hoc videt accipi ꝙ assistere est ↄtemplatione intima pfrui 7 ad exteriora nō mitti. ¶ Et tunc querit que dicat intima ↄtēplatio. est enim ↄtēplatio dei in ue stigio ex imagine: ergo intima erit illa que est in specie que est per hoc qd̄ est in deo 7 deus ipse. alia ℣o per ex teriora que nō sunt deus: sed in ↄtēplatiōe per spēm nō est distinctio angeloz: q: oium beatitudo est ita ꝙ vidēt per spēm. Cum ergo in virtute assistrice distinguant ab inferiorib° supiores ƀm Gregoriū: videt ꝙ assistere nō debeat existere per intimā contēplationem. Si forte di cat ꝙ intima ↄtēplatio nō dicit quelibet visio per spēm sed ea que est per imediatā receptionē theophaniaruȝ. ¶ CONTRA Dn̄atiōes nō recipiūt imediate theo phanias que tm̄ a sanctis dnr̄ assistere 7 nō mitti. ¶ Pre terea videt ꝙ virtus assistrix non distinguat inter ange los: q: dicit Gregori°. Hoc quoq; de ipsis angelis 7 san ctis agminibus qui mittunt certū tenemus q: 7 cuȝ ad nos ueniūt sic exterius implent ministeriū: ut tm̄ nunq̄ desint interius per ↄtēplationē 7 mittunt 7 sibi assistunt q: 7 si circūscriptus est angelicus spūs summ° tm̄ spirit° qui deus est circūscriptus nō est: angeli itaq; 7 missi an te ipm sunt: q: quocūq; missi ueniāt intra ipm currunt. ¶ Itez videt per Aug^m in 4° sup genesim ad lr̄am sic dicentē. In patria semp dies est in ↄtēplatione icōmuta bilis ueritatis: sed uespera in cognitione creature in se ipa. Semp mane ex assurrectione ex hac cognitione in laudē creatoris: q: nō ibi ascēsum supioris lucis sed infe rioz cognitionis distinctiōe fit uespa: neq; mane tanq̄ nocti ignorantie scia matutina succedat: sed ꝙ uesperti nam cognitionē in gloriā etiam ↄditoris attollat. Cum igit cognitionē sequat opus 7 indifferēter oibus ange lis simul ↄueniat cognitio de supioribus 7 inferioribus videt ꝙ male distinguant supiores ab iferioribus per assistere. ¶ Item querit utrū hoc ꝙ dicit ↄtēplatio inti ma ƀm ꝙ ponit in diffinitione eius qd̄ est assistere sit re spectu cuiuslibet cognitionis in deo uel respectu alicu ius determinate. Et si dicat primo modo tunc sequitur primū incōueniēs. s. ꝙ si distingueret ↄtēplatione inti ma ptinēte ab beatitudinē ꝙ sic inferiores nō imediate cōtēplarent qd̄ falsum est. ¶ Si 2° mō tunc querat qd sit illud cognoscibile. Et si dicat ꝙ est id qd̄ ptinet ad di stinctionē officioz tunc sequit iterū ꝙ dn̄ationes nō as sistunt. ¶ Preterea querit utrū virtus assistē intelligat ex ordine nominū assistentiū 7 videt ꝙ sic. q: dicit Gre gorius 7 Dio° ꝙ virtutes 7 opa eoz intelligimus ex no minibus eoz: 7 si sic est cum tm̄ tres ordines superioris hierarchie dicant actus ↄuersionis in deuȝ videt ꝙ tm̄

tres ordines supiores assistant. Et hoc videt per Dio^m qui dicit q tm hij tres ordinant in uestibulis circa uirtutem. ¶ Solutio dicedu q assistere dicit tribus modis scilz quo ad statu beatitudis: z quo ad statu hierarchie: z quo ad statum ordinationis que est pars hierarchie. ¶ Et bm primu modu dicit assistere cotéplari facie ad facié z no distant per oteplatioé speculi z enigmatis: z hoc assistë couenit oib9 beatis. ¶ Secudo mo dicit assistere imediate circa trinitaté ordinari no quo ad quacuqz cotéplatioé sed quantu ad modu recipiedi illuminationes ptinentes ad officia angelica z sic tm assistunt tres ordines prime hierarchie z distant due hierarchie inferiores eo q no imediate illuminationes a deo recipiut. ¶ Tertio mo dicit assistë bm pprietaté actus ordinis deo appropinquare repugnari missioni ad exterius z sic quatuor ordines assistut.s.tres pme hierarchie z dominationes. cuius ro supra explanata est: dnationes eni per hoc q dicunt eleuationé ab omni subiectioue repugnat officio ministerij z missionis ad exteriora. Et hoc ultimo mo sumit assistere qn diuidit cotra ministrare. ¶ Dicedu ergo ad primu q si vis fiat in assistere ut tm in 3^a significatione sumat tunc intima coteplatio erit receptio illuminationis ad actum ducétem ordiné in deu z per ronem nois repugnatez missioni ad exterius. Si aut communiter sumat assistere tunc no est incouenieus id qd cocludit in obiectione. ¶ Ad id qd obijcitur de Gregorio z Dionysio dicedu q ipsi determinat assistere qd est in statu patrie in comuni. ¶ Ad illud qd querit respectu cuius cognoscibilis est oteplatio intima patet solutio per distinctioné de assistere. In pma enim significatione est respectu cuiuscuqz cognoscibilis ptinétis ad beatitudiné. in 2^a aut z 3^a no. ¶ Ad aliud dicedu q ex noibus ordinu intelligit qbus couenit virtus assistrix. noia eniz quatuor supremoz ordinu (ut prius diximus) determinat actuz in deum. cuius ro repugnat ministerio circa exteriora. ¶ Articulus 2^9.

S Ecundo queritur quid sit

opus assistétiuz. Et dicit Damascenus 4° cap^o secudi libri. q angeli in celis oersant z hnt vnu opus hymnis laudare z ministrare uolutati diuine. sed videt q no sit opus eoz laudare deum: qz bm phm laus non est optimoz sed eoz que sunt ad optima ordinata. vnde dicit sic in p^o ethicoz. manifestu qm optimoz no est laus sed maius quid z meli9 supple sunt optima qz laus uel que laudant. Similr Eodosius dicit q non oportet laudare beatum entem. Et dicit Aristoteles q estimabat significare eodosius q ens de numero beatorum est melius aliquid laudabilibus tale auté z dicit z deu z beatitudiné. Preterea bm Tulliuz sut illa laudabilia que bm libertaté arbitrij pnt aliter fieri ergo que sunt impmutabilia in bono non sunt laudabilia sed ultima (sicut deus z beatitudo) impmutabilia in bono sunt ergo no sunt laudabilia. z hoc expresse dicit phs q deus z beatitudo no sunt laudabilia sed potius honorabilia ergo videtur q opus angeloz sit potius honorare deum qz laudare. ¶ Sed cotra osueuit dici q laudare est rei cognite bonitaté ptestari: sed maxima est bonitas dei ergo conuenit ei maxime ptestari sua beatitudiné: z ita erit ipe maxime laudabilis. ¶ Preterea iuxta hoc querit. utrum laudare ppriu opus sit assistentiu uel sit opus comune angeloz. Et videt q opus assistentium ex hoc qd super genesim dicit Aug^9. q laus semp sequit visioné matutinaz ex hoc.s. q cognitioné qua recipiut in laudib9 creatoris attollunt z ita laus erit ex couersione in deu. Cuz ergo hoc sit ppriu opus assistéuum eorudé erit propriuz opus laudare deu. Hoc iteru videtur ex ysaie 5° ubi seraphin laudant deum dicentes: sanctus sanctus sanctus dns deus zc. Silr in ezechiele ppinquiores deo cocutientes alas clamabant: bndicta gloria dni de loco suo. ¶ Item querit iuxta hoc utru laus sit uocalis angeloz. Et videt q sic qz laus uocalis audita fuit ab ysaia. Similiter ioanes in apochalipsi sepe dicit q audiuit uocé multoz angelorum in celo zc. Sed contra dicit ioanes Damascenus 3° cap^o secudi libri. q tradut sibi suas intelligétias sine uoce, plato bmone. ¶ Sed ulterius queritur. utrum laus copetat bonis z malis uel bonis tm. Et videt q no malis qz di in psalmo. Peccatori auté dixit de9 quare tu enarras iusticias meas z assumis testamétum meu per os tuum. Sed contra hoc est comune dictum q laus ab inimico videt esse pfectoz. ¶ Solutio supponédu est q laus dicta est multiplr.s. mäliter sicut creature dicunt esse materie laudis diuine: z virtutes z opa sunt materie laudis bonoz z si nunqz laudent. z sic sumit laus in p^o ethi^oz ubi dicit phus q laus quidez est virtus opatores aut bonoz ab hac scilz virtute laudabiles sunt. Laus etia dicit eétialiter z hoc multis modis. Quadoqz enim in comuni dicit laus pconiu cuiuscuqz bonitatis siue illa sit finis siue eoz que sunt ad finé z sic laudabilis deus est z beatitudo z quodlibet qd bm ronem boni determinat. Qnqz dicit magis stricte pconiu operu bm recta ronem exeuntiu ab habitu z potentia z sic laudat sagittator in optime sagittado z lapis in opere sue virtutis. Et gnaliter qdlibet optime agens actu ad qué est ordinatu per poteiá z habitu: z sic dicit phus q omne laudabile videt esse in quale qd z aliqd qualiter habitudo laudari supple videt hoc est q bene héat se in aliquo determinato actu. Justu enim z virile z ulr bonum laudas ppter bona opa z actiones z forté z cursorem z aliorú vnuqdqz. Qnqz etiam dicit laus strictius preconiu opis qd egredit optime a potétia z habitu ronalis aie possibile tm aliter fieri. z bm hoc dicit Tullius q virtus z vitiu sunt cotraria que sunt laudabilia z vituperabilia. Et ex ista distinctione patet solutio ad primu quesitu. ¶ Ad illud qd querit utru sit laus uocalis angeloz uel no. Dicedu q no sed intellectualis. ¶ Et ad id qd cotra obijcit q audiebat ab ysaia z ioane. Audit9 sensus spualis est de quo dicedu erit in qone de sensib9 z spiritibus. ¶ Ad id qd querit utrum sit pprius act9 assistétium uel no. Dicedum q si attédit ro qua imponat noia ordinu assistétium tunc osequés ordines illos erit laudare deu. Et ro inferioz nominu dicit ordinationem ad opationé circa exteriora z no ad laudem. Si po attédat finis ministerij angeloz qui est reductio inferioz in dei similitudiné tunc actus osequés ministeriuz z reductioné illa erit laus dei. ¶ Ad illud aut qd queritur utrum sit bonoz z maloz zc. Dicéduz q laudare copetit bonis: vnde potétia ad laudé hnt boni z mali. Uoluntaté aut ad laudadu hnt osentiétes bonitati que laude debét extolli. osensum aut laudado hnt hij qui coformes sunt bonitati laudáde. Sunt tm hij qui dicut q laudare est per affectum osentire bonitati. Sed qz hoc no hét ronem ad pns dimittat. ¶ Articulus 3^9.

D Einde queritur de virtute

ministratiua. Dicit enim Gregorius q deo ministrat qui ad nos nuciando exeunt. ¶ Ex hoc accipit q ministrare est ad hoies nuciando exire. Et q cuz nuciare no coueniat nisi angelis z archágelis videt q ministrare tm conueniat illis duobus ordinibus. ¶ Preterea cum sepe legant angeli exisse opando quare non dicit q ministrare sit ad nos opando exire sicut nunciando. Preterea hoc videt ex rone nois ministeriu eniz sonat in opus. ¶ Preterea videt q ministrare no coueniat nisi virtutibus. qz ita dicit Dio^9 in de celesti hierarchia cap^o 8°. q noiatio virtutu dicit forté quanda z incomutabilé virilitaté in oés bm earu deiformitatem opationes. ¶ Solutio dicedum q pprius actus z primus

ptinēs ad ministeriū est nūciare. opus enim post nūcia/tionē relinqꝛ adhuc libero arbitrio quantū ad effectū: ⁊ grē dei quātū ad pfectionē: q̄ (sicut dicit aplus) neq̄ qui plātat est aliqd neq̄ qui rigat sed qui incremētū dat deꝰ. ¶ Ad pm ergo dicēdū ꝙ nūciare quedā spālia ꝓpinq̄ saluti ptinet ad angelos ⁊ archāgelos ut patet ex sup̄ di/ctis. sed nūciare gn̄aliter quocūq̄ mō est actus ministe/rij. Et dicaꝛ meliꝰ ꝺm Diom. ꝙ dona postremoꝝ excellē/ter supiores hn̄t sꝫ nō ecōuerso: ⁊ ideo lꝫ nūciare ꝯueniat angelis ⁊ archāgelis tn̄ excellētius ꝯuenit pncipatibꝰ ⁊ oibus supioribus ministrātibꝰ. Uel iterū melius dicaꝛ. ꝙ actus ministerij gn̄alis denoiaꝛ ab actibus illoꝝ ordi/nū qui ꝓpinqssime ⁊ ꝓprijssime se hn̄t ad ministeriū ⁊ illi sunt angeli ⁊ archāgeli. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ange/li sepe legunꝛ eē opati circa hoies: tn̄ in ministerio pmꝰ actus ⁊ gn̄alis nō est opatio sed nūciatio. Qꝺ enim non sit pmus patet ex hoc ꝙ nūciatio p̄cedit opus ꝺm nām. Qꝺ etiā nō sit ulis patet ex hoc ꝙ frequēter opus relin/quiꝛ libero arbitrio post nūciationē. ¶ Ad aliud dicen/dū ꝙ est ministeriū nuncij ⁊ ministeriū officiati. ⁊ mini/steriū nūcij est in nūciādo: officiati in opando. Cū ergo ꝺm Gregom ministrātes sint nūcij diuine uolūtatis ꝯsi/stit ministeriū in nūciādo potius q̄ in opando. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō intēdit Dioꝰ dicere ꝙ virtutū sit ex/plere quelibet opa ptinētia ad ministeriū: sed tn̄ ea que ꝯsistūt in ultimo potētie. ⁊ illa uocat ipe operationes ꝺm earum deiformitatem. ¶ Articulus 4ꝰ.

o **Einde queritur** Utrū oēs mi/nistrēt ⁊ assistāt. uel qdā ministrēt ⁊ qdā assistāt. Et videꝛ ꝙ oēs ministrēt. q̄ dicit apls. Nōne oēs sūt ad/ministratorij spūs in ministeriū missi ꝓpter eos qui he/reditatē capiūt salutis. ¶ Itē in psalmo. qui facit ange/los suos spūs ⁊ ministros suos flāmā ignis. sed flāma ignis sunt seraphin ergo seraphin ministrāt ergo multo fortius oēs minores ordines. ¶ Preterea in ysaia 6o le/giꝛ. Uolauit ad me vnus de seraphin ⁊ calculo quē forci/pe de igne altaris accepat tetigit os meū ⁊ dixit mihi. ec/ce tetigi hoc ⁊ labia tua auferet iniqtas tua ⁊ peccatū tu/ū mūdabiꝛ. ergo videꝛ ꝙ seraphin ministrēt ⁊ tūc mul/to fortius qlibet inferior ordo. ¶ Preterea qdā rōcinan/tur ꝙ gabriel missus in ministeriū ad beatā virginē ⁊ za/chariā fuerit de supioribus. q̄ (sicut dicit Gregoꝰ) ad hoc sūmū angeloꝝ dignū mitti fuit qui sūmū oiū nūciauit. dicit etiā ꝙ lꝫ nālis sit ordo angeloꝝ ut supiores assistāt iferiores mittanꝛ in ministeriū tn̄ nō oportet qn in isto ope qꝺ est p̄ter nām ordinis altior nūcius mittereꝛ ad i/carnationē filij cuius incarnatio nāe fecit p̄iudiciū. Sed hoc videꝛ esse ꝯtra Gregom qui dicit sic. hij qui minima nūciāt angeli. qui vo sūma annūciāt archāgeli uocanꝛ. Hinc est eni ꝙ ad mariā vginē nō qlibet angelus sꝫ ga/briel archāgelus mittiꝛ. Ad hoc qppe ministeriū sūmū angelū uenire dignū fuit qui sūmū oiū nūciabat. Et ex hoc patet ꝙ Gregoꝰ intēdit ꝙ gabriel sit de ordine archā/geloꝝ cū ibi intēdat distinguere iter angelos ⁊ archāge/los qui sunt nūcij ministerioꝝ diuinoꝝ. nō enim nisi ob p̄cipuas causas ⁊ maximas mittunꝛ e qbꝰ magnꝰ ille ar/chāgelus gabriel missus legiꝛ ad mariā ob causam utiq̄ qua maior eē nō potuit. ¶ Solutio dicēdū sine p̄iudi/cio melioris snīe ꝙ nō oēs mittanꝛ sed qdā assistūt ⁊ q/dam ministrāt: cuius rō iferius patebit. ¶ Ad pm autē dicimus ꝙ aplus ibi loqtur de angelis ⁊ nō de oibꝰ or/dinibꝰ ꝺm expōnē bti Bernardi in 5o de ꝯsideratiōe sic dicētis. Putemus angelos dici nisi tu aliqd ꝯueniētius ꝯsiderasti qui singuli singulis hoibus dati credunꝛ mis/si in ministeriū iuxta pauli doctrinā ꝓpter eos qui here/ditatē capiūt salutis. Et si iueniaꝛ ꝙ supiores ministrent ꝺm dicta scōrū aliquoꝝ itelligēdū est de ministerio actu/um cōmuniū qui sunt purgare illuminare ⁊ pficē ꝺm ꝙ etiā qdā magri dicūt supiores mitti ad medios ⁊ medi/os ad iferiores. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ flāma dicit ibi se/raphin ꝺm expositionē Augustini. seraphin aūt nō mi/nistrāt per seipsa sed iferiora agmina ut iferius patebit. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Dioꝰ de hoc duas dat solōnes. q̄/rū vna est ꝙ vnus de iferioribꝰ equoce cū supioribꝰ di/ciꝛ seraphin nō ex ꝓprietate doni ordinis sed ex ꝓprieta/te actus ministerij: q̄. s. intēdēdo purgauit labia ꝓphete. Unū dicit Dioꝰ. qdā aūt dicūt iuxta iā an̄ redditā cūctorū itellectuū societatis diffinitionē uel dispōnē nō vnā cir/ca deū psonarū mētiū noiat eloqum in theologia purga/tionē uenisse. Quidā vo p̄stātiū angeloꝝ sacrificātē pro/phete purgationē seraphin equoce uocatū fuisse ꝓpter igneā ⁊ celestē dictoꝝ ablutionē pctōrū ⁊ purgati in diui/nā obediētiā resuscitationē. 2a supponit duo. s. ꝙ deꝰ qui ptātē oium hēt expādit bonitatē suā ⁊ ptātē in quedā im/mediate ⁊ in quedā posteriora mediātibus alijs. Sicut etiā solaris radius supiora imediate illuminat ⁊ per su/periora iferiora. Et sūmus sacerdos hēt ptātē plenā sup oia ⁊ illā expādit in sacerdotes iferiores ⁊ illi ulterius in pplm. 2m qꝺ supponiꝛ est ꝙ dona supioꝝ ordinū ab iferi/oribus pticipanꝛ ꝯtracte ⁊ pticulariter sicut est lux solis ꝺm forte pticipaꝛ a luna ⁊ ꝺꝫ minus ab aere. pticulariter aūt a coloratis ꝺm hūc uel aliū colorē in corpe determi/nato. Hijs duobꝰ suppositis dicit ꝙ bonitas purgās in deo est sicut in pma causa. In altissimis aūt angelis resul/tat idē lumē ꝓportionale hoibus. in aia aūt hois est ꝺm determinatū ⁊ pticularē actū. Diciꝛ ḡ inferior seraphin in hoc loco q̄ radiū bonitatis purgātis ex altissimis an/gelis ille inferior accipit sicut etiā sūmus sacerdos diciꝛ purgare qn̄ inferior sacerdos ab ipso accipiēs ptātē pur/gat. vn̄ etiā reducēdo aia ꝓphete pus in donū inferioris angeli reduciꝛ ⁊ per illū in donū supiorū ⁊ ꝯsequēter in deū ⁊ hoc est qꝺ dic̄ Dioꝰ 13o capo celestis hierarchie cir/ca finē sic. Scōm nos is qui sūmus sacerdos est aut per suos ministros aut sacerdotes purgās aut illuminās ip/se diciꝛ purgare ⁊ illuminare per ipm: sctificatis ordini/bus perse in ipm reponētibꝰ sacras ꝓprias opationes si/cut ⁊ ꝓpriā purgatiuā sciam ⁊ virtutē purgationē theolo/gi pficiēs angelus in deū qdē ueluti causam ad ipm aūt seraphin tanq̄ pmo agētē summū sacerdotē reponit ue/luti fortassis qs dixerit cū angelica reuerētia ab ipso pur/gatiuā edocēs. q̄ inde a me pficiēde purgationis pncipi/um qdem est excessum ⁊ eēntia ⁊ creator ⁊ causas pmas eēntias ad esse deducēs ⁊ circa se collocationē ꝯtinēs ⁊ obseruās incōuersibiles ⁊ casu carētes ⁊ per seipsū mo/uēs in pmas ꝓpriarum ⁊ ꝓuidarū opationū pticipatio/nes. hoc enim hic me docēs ait ipsius seraphin manife/stare missionē. Sūmꝰ aūt sacerdos ⁊ post deū dux ipse p̄stātium eēntiarū ornatus a quo est purgare deiformi/ter eruditus sum ipse. Iste igiꝛ est per me te purgās per quē ꝓprias ꝓuidas actiones ex occulto ⁊ in nos ꝓduxit ipsa totius causa ⁊ opifex purgationis. Tn̄ Gregoꝰ re/linqt istā qōnē pro dubio sic dicēs. Sed q̄ in qbusdam scripture sancte locis quedā per cherubin: qdā vo per seraphin agi dicimꝰ Utrū perse hoc faciāt an per sbiecta agmina aganꝛ. que sic dicunꝛ in eo ꝙ a maioribus ueni/unt maiorū uocabula sortiunꝛ nos affirmare nolumus qꝺ aptis testimonijs non comprobaꝛ. Hoc tn̄ certissime scimus ꝙ ad explēdum de supius ministeriū alij spiritꝰ alios mittūt Zacharia scilicet ꝓpheta attestāte qui ait. Ec/ce angelus qui loquebaꝛ in me egrediebaꝛ in occursū eius ⁊ dixit ad eū curre ⁊ loquere ad puerū istum dicēs Absq̄ muro habitabiꝛ in hierusalē. dū eni angelus ad angelum dicit curre ⁊ loquere. dubium non est quin ali/us alium mittit.

¶ De custodia angelorum.

c **Onsequenter** Queritur

de ministerio angelorum quod est custodia. Et queruntur sex. Primo de necessitate custodie. 2° de effectu custodie. 3° de modo custodiendi. 4° si omnis homo custodiatur uel non. 5° utrum semper custodiatur. 6° utrum angelis accrescat aliquid ex custodiendo.

¶ Qua necessitate angeli custodiant. Articulus 5°.

a Ad primum proceditur sic. Dicit Aug° in li° de spu et aia. quod aia rationalis facta est ad imaginem dei ut nulla interposita natura formetur a prima ueritate. sed si ab angelo custodiretur oporteret quod angelus interponeretur ergo non est necessaria custoditio. ¶ Item glosa sup 2° cap° ad hebreos sup illud. Cum Xo qui modico ab angelo minoratus est etc. non secundum naturam humane mentis sed propter passionem mortis maiores quidem angeli possunt dici hoie. quia maiores sunt hois corpore: maiores sunt et aio. sed in eo tantum quod peccatum originalis merito corruptibile corpus aggrauat ipsum aium natura Xo humane mentis qualem christus assumpsit que nullo peccato poterat degrauari solus maior est deus. ¶ Item hoc uidetur ex hoc quod hoies equabuntur angelis in contemplatione eternitatis: unde uidetur quod non indigeat custodia angelorum. ¶ Preterea nihil est superfluum in natura ergo multo minus aliquid erit superfluum in operibus dei. Cum ergo homo plura habeat eleuantia ipsum in deum quam deprimentia superflua erit custodia angelorum. Quod autem sint plura eleuantia patet: quia in virtutibus motiuis ad opus fantasia potest esse recta et non recta. et contra hanc est intellectus semper rectus ex parte corruptionis fomes est semper deprimens: et contra hunc est gratia sacralis: sed contra peccatum habet virtutes et contra demonem christum redemptorem sicut dicitur in psalmo. Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit israel. ergo uidetur quod non sit necessaria custodia. ¶ Sed CONTRA hoc est quod dicitur in psalmo. Angelis suis mandauit de te ut custodiant te in oibus vijs tuis. Et in ysaia. sup muros tuos hierlm constitui custodes etc. Et infra in 16°. Urbs fortitudinis nostre syon saluator ponetur in ea murus et antemurale. ubi glosa presidium angelorum. Et quia multe de hoc auctoritates sunt iste sufficiant. Per rationem etiam probatur: quia dicit Dio° quod lex diuinitatis est per prima secunda adducere. Cum ergo aia sit perceptiua illuminationum que sunt a primo secunda relatione debet reduci aia humana per angelos qui prima relatione illuminationes illas perceperunt. ¶ Item ea que sunt fidei ultra rationem sunt et non perfecte relucent in speculo et enigmate. Cum igitur ibi angeli perfecte et in specie cognoscant uidetur quod necessaria sit hoi reuelatio angelorum. ¶ Preterea multa sunt circa hoies que homo non potest cognoscere sicut insidie inimici et insidie malignorum hoium ergo quo ad illa uidetur esse necessaria custodia angeli. ¶ Iuxta hoc iterum queritur utrum homo haberet custodiam angelorum si non peccasset. Et uidetur quod sic quia adam ante peccatum habuit angelum malum ad exercitium ergo multo fortius cum pronior sit deus ad saluandum quam ad iudicandum habuit angelum bonum ad custodiam. ¶ Item qui potest cadere indiget custodia. sed homo in primo statu potuit cadere ergo indiguit custodia. ¶ Preterea ordines angelorum distincti fuerunt ante peccatum hois cum ergo noia quinque inferiorum ordinum dicant actus ministerij in rationibus suis et custodie uidetur quod hoi deputata fuerit custodia ante peccatum. ¶ Sed contra dicitur in genesi. quod adam in primo statu uidit deum sine medio ergo in ipso uidit quicquid agendum fuit et ita non indiguit angelo nunciante uel custodiente. ¶ Iuxta hoc iterum queritur utrum homo haberet angelum bonum ad custodiam si non peccasset angelus malus. Et uidetur quod sic. angelus enim bonus non tantum custodit a machinationibus demonis sed a fragilitate peccati et a deceptionibus fantasiarum que essent etiam si angelus non peccasset. ¶ Item si angelus non peccasset nihilominus ordines angelorum essent in proprijs officijs constituti et distincti: et cum quidam eorum in officio habent actum custodie uidetur quod exercerent actum illum circa hoiem etiam si demon non esset. ¶ Solutio dicendum ad primum quod necessaria est angelica custodia hoi: tum propter dignitatem: tum propter debilitatem humane aie. dignitas enim hois in hoc cognoscitur quod deus aiam humanam sic dignam existimabat ut propter eam inferioribus officijs deputet celestes ordines angelorum et hoc tangit Hiero° sup illud. angeli eorum semper uident faciem patris. sic dicens. magna dignitas aiarum cum cuilibet aie sit deputatus angelus ad custodiam a principio formationis sue. debilitas autem est ex ignorantia agendorum et imbecilitate perficiendi ea que agenda cognouit. ¶ Ad primum ergo dicendum quod mens humana secundum quod est equalis angelo et secundum quod inferior. secundum enim relationem ad finem est equalis sed secundum naturam qua ordinatur ad corpus et secundum suas operationes quas habet in via est inferior ut in questione de differentia angeli et aie dictum est. Per hoc ipsum patet solutio ad sequens. ¶ Ad aliud dicendum quod etiam si essent plura eleuantia hoiem quam deprimentia adhuc nihilominus esset necessaria custodia angelorum licet enim quodlibet eleuatiuum fortius sit in eleuando quam deprimens in deprimendo tamen secundum quod eleuantia coniungunt nostre nature que debilis est et obnubilata nube peccati necesse est ea multiplicari. ¶ Ad id quod queritur iuxta hoc dicendum sine preiudicio quod haberet homo custodiam angelorum etiam si non peccasset cuius tres sunt rationes. quarum vna est quia custodia est sicut medicina preseruatiua unde debuit exhiberi ante peccatum. Alia ratio est et potior est modus descendendi illuminationum Sicut enim dicit btus Bern° in 5° ad Eugem. homo contemplatur per ea que facta sunt in quibus multe se mergunt deceptiones propter quas necessaria est illuminatio desup ueniens ab angelis qui per speculum contemplantur. 3a ratio est mobilitas liberi arbitrij nostri. necessarius est enim angelus tenens et custodiens ne cadat. Et consueuit sic poni de puero cupiente ambulare cui necessaria fulcimenta sunt ne cadat. similiter est de libero arbitrio procedente ad actum cum possibilitate peccati. ¶ Ad illud quod contra obijcitur dicendum quod quando dicitur quod adam uidit deum sine medio itelligitur quod non per creaturas medium nisi peccati. Unde non sequitur quod in deo uidit quicquid agendum erat quia adhuc contemplabatur per creaturas. ¶ Ad id quod ulterius queritur utrum angelo non peccante homo haberet custodiam angelorum bonorum. Dicimus quod uidetur nobis quod sic rationibus dictis. ¶ Articulus 6°.

a Secundo queritur de effectibus custodiarum. Et consueuerunt assignari. xij. a magris. ¶ Quorum primus est excitare et soluere a vinculis peccatorum. et hoc accipitur actuum 12°. ubi angelus excitauit petrum et soluit a vinculis et a carcere. ¶ 2° est quod confortat et hoc habetur. 3. regum 19°. ubi angelus dixit ad heliam Surge et comede. et ecce ad caput tuum subcinericium panem et vitrum aque. comedit ergo et bibit et rursum obdormiuit Reuersus est secundo angelus et tetigit eum et dixit surge et comede grandis enim restat tibi via. Qui cum surrexisset comedit et bibit et ambulauit in fortitudine cibi illius xlta diebus et xlta noctibus usque ad montem dei oreb. ¶ 3° est quod arcet demones et hoc est quod dicitur thobie. 12°. Demonium ab uxore mea ipse compescuit. ¶ 4° est docere sicut angelus docuit danielem ut habetur Danielis 9° cap°. ubi dicit angelus danieli. Nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. ab exordio enim precum tuarum egressus est sermo ego autem ueni ut indicarem tibi quia vir desideriorum es. Idem etiam accipitur ex x° cap°. et ibidem habetur qualiter angelus confortauit danielem. ¶ 5° est consolari ut thobie 5°. Forti aio esto in proximo est ut a deo cureris. et sic apparuit etiam angelus qui fuit similis filio dei cum pueris in camino ut habetur in daniele. ¶ 6° est reuelare secreta et ostendere seipsum. de hoc habetur in genesi. ubi angeli ostenderunt se abrahe et vnus eorum dixit. Non celare possum abraham que gesturus sum cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam et benedicende sunt in illo oes nationes terre. ¶ 7° est adiutorium contra hostes. de quo habetur ysaie. 37° cap°. quod

egressus angelus dñi pcussit i castris assyrioꝝ cētū octua ginta milia. ¶ 8° est increpare pro delictis uel omissis. ꝛ ẜm hūc modum angelus qui apparuit moysi in rubo increpauit eū ꝙ irreuerēter accederet Exodi 3° dicens. Nō approximes huic sed solue calciamētū de pedib⁹ tu is: locus enim in quo stas terra sancta est. Et Jone 5°. ubi di. Cū eēt ionas in angulo orbis hierico leuauit oculos ꝛ vidit virū stātē ꝯtra se ꝛ euaginatū tenētē gladium pre ritq; ad eum ꝛ ait. nři es an aduersarioꝝ. Qui rñdit ne quaq; ẜ sum pnceps exercit⁹ dñi. ꝛ tūc cecidit ionas pro nus in terrā ꝛ adorās ait. qd dñs loqtur ad ẜuū. dixit sol ue calciamēta de pedib⁹ tuis: loc⁹ enim in quo stas scūs est. Et de hoc expssius habeť alibi sic. Ascendit angelus dñi de galgala ad locū flētiū ꝛ ait. eduxi uos de egypto ꝛ induxi uos in terrā pro q̄ iurauī prib⁹ ur̄is ꝛ pollicit⁹ sum ut nō facerē pactū meū irritū in sempiternū. ita dūtaxat ut nō feriretis fedus cū hītatorib⁹ terre hui⁹ ꝛ aras eorū subsidentis ꝛ noluistis audire uocē meā cur hoc fecistis quāobrē nolui eos delē a facie ur̄a ut hēatis hostes ꝛ eo rū vie sint in ruinā uobis. ¶ 9° est ipedietia ad bonum auferre ꝛ h̄ figtur Exodi 12°. ubi angelus dñi pcutiēdo pmogenita egypti remouit obstaculū egressionis filioꝝ isrl̄ de egypto. Et malachie 3°. Ecce ego mittā angelum meū qui pparabit viā añ faciē tuam. Et in psal. Fiāt vie eoꝝ tenebre ꝛ lubricū ꝛ angelus dñi psequēs eos. ꝛ pce dit. fiāt tanq; puluis añ faciē uēti ꝛ angelus dñi coartās eos. in quo itelligiť exclusio machinationū malignoꝝ hoīum ꝯtra iustos. ¶ 10° est seducē ꝛ pducē in via de q̄ habeť thobie 5°. Dixit thobias ad angelū. nunqd pote ris pducē filiū meū ad gabelū in rages ciuitatē medoꝝ. Et dixit ei angelus. ego ducā ꝛ reducā sanū ad te filium tuū. Et iterū ifra. Credo ꝙ angelus dñi bonus comiteť eū ꝛ bñ disponet oia que circa eū geruntur ita ut cum gau dio reuertať ad nos. ¶ 11° est tētationē mitigare ꝛ h̄ sig tū est in gen̄. 32°. ubi legiť ꝙ iacob luctat⁹ est cū angelo ex qua lucta tria ꝯsecut⁹ est. s. bñdictionē ꝯtra tētationē demonū. ꝛ ꝯfortationē ꝯtra frēm qui est typ⁹ tētationis a mūdo uenietis. ꝛ tactū nerui in femore qui est loc⁹ de lectationis ꝛ sigt mitigationē tētationis a carne uenietis. De hoc etiā habeť osee. 12°. Jn fortitudine sua direct⁹ est cū angelo ꝛ iualuit ad angelū ꝛ ꝯfortat⁹ est fleuit ꝛ roga uit eū. ¶ 12° est orare ꝛ orōnes deferre. de h̄ habeť tho bie. 12°. Qñ orabas cū lachrymis ꝛ sepeliebas mortuos ꝛ derelinqbas prādiū tuū ꝛ mortuos p diē abscōdebas in domo tua ꝛ nocte sepeliebas eos ego obtuli orōnem tuā dño. Jsti aūt effect⁹ multiplicanť hoc mō. duo enim exigunť ad pfectam custodiā. s. exclusio mali: ꝛ adductio ad bonū. Penes exclusionē mali sumunť septē. est enim malū tripr. s. malū culpe ꝛ malū pene ꝛ dispō ad malū siue culpe siue pene. Malū aūt culpe ꝯsiderať duobus modis. uel in pma causa istigāte ꝛ monēte ad ipm. uel i se. ꝛ si ꝯsiderať in se: tūc erit pmus effect⁹ q est absoluē a vinculis pctoꝝ. Si aūt ꝯsiderať in causa ꝯsiderať duob⁹ modis. s. penes ipm instigātē: ꝛ penes ipm mouētē. Pe nes pmū accipiť terti⁹ effect⁹ qui est arcē demones. Pe nes 2m̄ ẜo 11⁹ qui est mitigare tētationē. Si aūt exclusio mali pene hoc ꝯtingit duob⁹ modis penes duplicē cōsi derationē pene. ꝯsiderať enim ẜm suā subām: ꝛ ẜm suū nocumētū. Et penes pmū est effect⁹ septimus q est adiu toriū ꝯtra hostes p qđ excludiť pena ẜm subām. Penes 2m̄ aūt accipiť effect⁹ 5⁹ qui est ꝯsolari afflictū ne pena il lata sibi noceat per pncipiū desperationis uel per nimiam tristiciā. Si est dispō ad malū hoc est iterū duobus mo dis. aut enim disponit directe ad malū sicut pctā uenia lia ꝛ ideuotio ꝛ igratitudo ꝛ penes exclusionē illius acci piť effect⁹ 8⁹ q est icrepatio de delictis ꝛ ideuotione ꝛ in gratitudine ut patet in auctoritatib⁹ iductis. aut disponit idirecte per impedimētū boni ꝛ penes exclusionē huius accipiť effect⁹ 9⁹ qui est remouē ipedimēta. Si aūtē est ẜm ꝯductionē ad bonū. aut illud est ex pte itellectus: aut ex pte affect⁹. ꝛ si ex pte itellect⁹ aut est de coīb⁹ que agē da sunt ꝛ penes hoc accipiť effect⁹ 4⁹ qui est docē secre ta. aut est de spūalib⁹ ptinētib⁹ ad iocūditatē ꝛ familiari tatē ꝛ penes hoc est effectus 6⁹ qui est reuelare secreta ꝛ ostēdere seipm. Si aūt est ex pte affectus tūc tripir cōsi derať. aut enim est ẜm statū affect⁹ qui nō est in ꝓpo ro bore ꝛ penes hoc est effectus 2⁹ qui est excitare ad forti tudinē. aut ꝯfortare ad feruorē. aut ẜm statū affect⁹ in ha bitu relato ad opus ꝛ penes hoc accipiť effectus decim⁹ qui est viā ostēdē ꝛ ducere ꝛ reducē. aut penes affectū ordinatū ad habitū siue grām acqrēdā ꝛ penes hoc acci piť effect⁹ 12⁹ q ē orare ꝛ orōnes nr̄as offerre. ¶ Ar⁹ 7°

Tertio queritur

De mō custo diēdi ꝛ sumať illud btī Bernardi ad Euge^m in 5°. ubi dicit sic. Jnest angelus suggerēs bonū bona non ingerēs: inest hortās ad bonū nō bonū creās. Et videť ꝙ angelus sit in nobis ꝛ suggerat ꝛ horteť ad bonum. ¶ Preterea hoc videť falsū qđ dicit ꝙ nō est bonū in gerēs cū supra habitū sit ꝙ angeli ingerūt illuminatiōes suas hoīb⁹. ¶ Preterea dicit btūs Bernardus ibidē. ꝙ angelus est cū aīa de⁹ in aīa. ille ut gubernalis aīe est deus ut vita ğ videť ꝙ angeli possint eē in corpe esse li cet nō in aīa. ꝛ si hoc ꝯcedať tūc queriť per quē modū sit in corpe. ¶ Preterea videť ꝙ nō sit in corpe: q: dic be atus Bernardus 7° ẜmone sup cātica. Credim⁹ ange los astare orantib⁹ ꝛ offerre deo pces ꝛ nota hominum ubi tñ sine ira ꝛ disceptatione leuari puras manus pspe xerint ergo videť ꝙ astēt ꝛ nō insint. ¶ Preterea vide tur ꝙ visitādo ꝛ colligēdo in pallatia custodiāt: q: diciť i eodē ẜmone infra. Nō ambigo qn gratanter in pallatia colligāt quē dignāter in sterqlinio visitāt. ꝛ ergo visitan do ꝛ colligēdo post mortē videnť custodire. Q̄ō aūt mo dus custodiēdi sit ex defensione a nociuis videť haberi a psalmista ubi dicit. Angelis suis mandauit de te ut cu stodiāt te in oīb⁹ vijs tuis. in manib⁹ portabūt te ne for te offendas ad lapidē pedē tuū ꝛc. ¶ Solutio dicimus ꝙ modus custodiēdi est in suggerēdo ꝛ hortādo sicut di cit btūs Bernardus. suggerūt aūt ꝛ hortanť per illumi nationes q̄s ingerūt aīab⁹ ut sup̄ diximus. ¶ Q̄ō aūt queriť utrū sint in corpe uel extra astēt hoībus. Dicēdū ꝙ utrūq; possibile est. Et si queriť per quē modū sunt in tus. Dicimus ꝙ ut opantes sup vires aīe pñt enim com mouere corpa ꝛ impmere species ut sup̄ dixim⁹. ¶ Ad hoc aūt qđ obijciť de visitatione ꝛ collectione. dicēdū ꝙ visitatio gñalis modus est custodire q: est post vitā istā sed potius est obsequm qđ ex affectu pstāt angeli ei qui suggestioni ꝛ exhortationi angeli custodiētibus dum vi uēt bñ obtēperauit. ¶ Ad hoc aūt qđ obijciť de psalmo dicēdum ꝙ in manibus portare est in defensione ange li permanere ne per offēdiculum. i. per scādalum imita tionis offendant ad lapides. i. ad duros ꝛ frigidos pec catores. ¶ Articulus 8°.

Quarto queritur

Utrum oīs hō custodiať. Et videť ꝙ sic ex auctoritate Hie ronymi supra posita. Et pterea nō est magis rō de vno q̄ de altero uel alio. ¶ Sed cōtra nihil ordinat deus ni si ad bonū. sed custodia angelorum in pscito ordinať ad maiorē dānationē eius ergo videť ꝙ deus sibi nō ordi nat custodiā angeli. ¶ Preterea nihil facit deus inuti le. pscitus aūt nō pōt saluari ꝛ ita inutilis eēt ei custodia angeli ꝛ ita nō ordinat eā sibi deus. ¶ Juxta hoc iterū queriť. utrū dei filius habuit angeli custodiā. ꝛ videť ꝙ sic. Matthei 4° enim diciť. ꝙ accesserunt angeli ꝛ mini strabāt ei. Et Luce 22°. Astitit ei angelus dñi cōfortans eū. ¶ Preterea hoc videť ex ẜbis Dionysij sup̄ positis ꝛ sūt i 4° cap° celestis hierarchie. ꝙ angeli p^m docuerūt

humanitatis mysterium ⁊ ĩ nos ꝑ ip̃os descẽdit. ¶ Sed
CONTRA sup illð matthei 4° scriptũ est. qm̃ ange/
lis suis mãdauit de te ⁊c̃. dic̃ glo. ꝙ diabolus male iterp̃
tat⁹ est dici de capite qð de mẽbris dictũ erat. ¶ Prete/
rea glo. alia ibidẽ de auxilio angeloꝝ q̃si ad ĩfirmũ loq̃r:
g̃ videt̃ ꝙ nõ hũerit angelũ custodiẽtẽ. ¶ Preterea ei/
dẽ nõ ꝯuenit ꝯtinẽ ⁊ ꝯtineri respectu eiusdẽ: ꝫ christo cõ
uenit ꝯtinẽ angelos g̃ nõ ꝯuenit ei ꝯtineri ab eis. ꝫ cu/
stodire est ꝯtinẽ g̃ christ⁹ nõ custodiebat̃ ab ãgelis. Ad
ħ q̃dã dicũt ꝙ christ⁹ ꝯm sensualitatẽ hũit custodẽ ange
lũ. ¶ Sꝫ ꝯtra ħ id qð nõ p̃ot deuiare nõ ĩdiget custode
in rectorẽ ꝫ sẽsualitas christi nõ potuit deuiare g̃ nõ indi
guit custodia. ¶ Juxta ħ q̃rit̃ ulteri⁹ de antichristo utrũ
ei deputabit̃ angelus. ⁊ videt̃ ꝙ nõ q: dic̃ glo. sup cãtica
xij° cap° sup illð. nec quenq̃ꝫ deoꝝ curabit q: aduersum
vniuersa ꝯsurget deum aũt suũ moasim in loco uenera/
bit̃ diabolũ. s. dic̃ glo. ĩ seipso uel ubicũq̃ꝫ fuerit antichri
stus. Ex ħ accipit̃ ꝙ antichrist⁹ diabolũ hẽbit in seipso ꝙ
nõ hitur⁹ sit p̃sidiũ angeloꝝ. ¶ Jtẽ accipit̃ ex alia glosa
que dicit ꝙ etiam ministerio demonuꝫ in utero matris
alẽdus est post natiuitatẽ nutriẽdus ⁊ educãdus. ¶ Jtẽ
glo. sup 2ª corin. 2°. Diabolo ĩstigãte ⁊ opante q illũ to/
tũ possidebit erit aduẽr⁹ antichri ꝯꝫ actũ sathane. ¶ Pre
terea ociosuꝫ eẽt eũ angelũ q in nullo p̃ficeret circa euꝫ.
¶ Preterea sci dicũt ꝙ carebit p̃sidio angeloꝝ. Jtẽ Da
mascen⁹. ex fornicatione gñabit̃ ⁊ suscipit oẽꝫ actũ satha
ne p̃sciẽs de⁹ eniꝫ iniq̃tatẽ ei⁹ future uolũtatis ꝯcedit in
eo hitare diabolũ. ¶ Sꝫ ꝯtra sup matthei. xiiij° di: ꝙ q̃li
bet aĩa hẽt angelũ bonũ sibi deputatũ. ¶ Preterea cuꝫ
hõ q̃ꝫdiu viuit sit in via hẽt possibilitatẽ ad salutẽ ⁊ ad pe
nitẽtiã g̃ nõ debet ei negari ħ qð facit pniam uel ininste
ageret̃ secũ. ¶ Sol'o dicim⁹ ꝙ q̃libet pur⁹ hõ hẽt duos
angelos sp̃aliter sibi deputatos. vnũ ad coronã: ⁊ alium
ad exercitiũ. ¶ Ad id qð obijcit̃ de p̃scitis Dicẽdũ ꝙ p̃
scia nõ est eis causa dãnationis. illi eniꝫ q p̃sciti sũt possi
bilitatẽ hũt ad salutẽ ex libero arbitrio sicut ĩ q̃õne de p̃/
scia ⁊ p̃destinatione hẽt determinari. ¶ Preterea si po
nam⁹ eos nõ saluãdos adhuc nihilomin⁹ est utilis custo
dia boni angeli ut minora pctã agãt ⁊ sic minor sit eorũ
dãnatio. ¶ Ad id qð q̃rit̃ de christo ꝯcedim⁹ de plano
ꝙ nõ hũit angelũ in custodia nec ꝯm sensualitatẽ nec ꝯꝫ
rõnẽ nec ꝯm corp⁹ nec ꝯm aĩam: ꝫ multa milia angeloꝝ
hũit in ministeriũ. diuinitas eniꝫ vnita humanitati quo
ad oẽm ptẽ sui sic exaltauit humanitatẽ ꝙ custodia ange
loꝝ nõ ĩdiguit. ¶ Ad id qð obijcit̃ in ꝯtrariũ dicẽduꝫ ꝙ
ministrare nõ est custodire ut iã dixim⁹. ¶ Ad alið di/
cẽdũ ꝙ ꝯfortatio illi⁹ angeli nõ efficit virtutẽ ualidioreꝫ
in christo q: nõ potuit fortior fieri q̃ꝫ erat. ꝫ ꝯfortatio sua
nihil alið fuit q̃ꝫ ꝯgratulatio ad fructũ redẽptõis. ¶ Ad
alið dicẽdũ ꝙ ĩcarnatio ⁊ huiusmodi fuerũt in ptãte an
geloꝝ ut reuelarẽt eã hoib⁹: ꝫ ħ nõ ptinet ad custodiam
christi ꝫ poti⁹ ad letificationẽ fideliũ redẽptionẽ expectã
tiũ. ¶ Ad id qð q̃rit̃ de antichristo dicẽdũ ꝙ hẽbit bo/
nũ angelũ in custodiã. cũ eniꝫ sit hõ ꝑ dignitatẽ huma/
ne aĩe nõ debet ei negari qð alijs exhibet̃: ex ħ eni ma/
ior iusticia dei appebit ꝯtra eũ. ¶ Ad id qð obijcit̃ ĩ cõ
trariũ dicẽdũ ꝙ diabolũ hẽbit in seipso nõ vnituꝫ sibi sic̃
christ⁹ diuinitatẽ: ꝫ hẽbit eũ ꝑ ꝯsensuꝫ ⁊ ut ꝯsiliarium ad
mala. ¶ Ad alið dicẽdũ ꝙ diabolus nõ mistrabit mãꝫ
ex q̃ gñabit̃ uel educabit̃ corp⁹ antichri. ꝫ glo. dic̃ ꝑ tãto
q: ĩcendiũ fomitis ⁊ corruptio ad malũ que est ex parte
corpis ꝑ nullũ effectũ grẽ tẽtabit̃. ꝫ q: ptãs demonis in
illa corruptiõe est ⁊ augmẽtabit̃ de die in dieꝫ ꝑ hoc di:
misterio diaboli nutriri ⁊ uegetari. ¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ diabolus totũ possidebit eũ quo ad sensuꝫ ⁊ ꝯsensum
⁊ op⁹: nõ tñ sic totũ qn hẽat possibilitatẽ ad bonũ q: libe/
rũ arbitriũ hitur⁹ est: ⁊ grã illi⁹ (ut iustior sit dãnatio ei⁹)
debet̃ ei angelus bon⁹ ad custodiã. ¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ nõ est ociosum q: (sicut dictũ est) ex ħ appebit iusticia

diuina magis ꝯtra eũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ p̃sidio an/
geloꝝ quãtũ ad actualẽ ĩclinationẽ bonoꝝ carebit ⁊ non
simpr. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ oẽꝫ actũ sathane suscipiet
per ꝯsensuꝫ. Qð aũt di: ꝙ ꝯcedit dñs in eo hitare diabo/
lũ. ĩtelligendũ est de cõcessione ꝑmissionis ⁊ de habita/
tione de qua supra locuti sumus. ¶ Articulus 9°.

Quinto querit̃ Utrꝫ semp custo
diãt angeli uel aliq̃n recedãt a custodiẽdo. Et
videtur ꝙ recedant a custodiendo: q: dicit Bern⁹ in ser
mone sup cãtica tractãs illud ꝟbũ. in ꝯspectu angelorũ
psallã tibi. Doleo ꝑinde aliquos nr̃m graui in sacris vi
gilijs dep̃mi sõno nec celi ciues reuereri ⁊ in p̃ñtia p̃nci
pũ tanq̃ꝫ iordinatos appere cũ nr̃a ipsi alacritate ꝑmoti
nr̃is iesse solẽnijs delectent̃: uereor ne ur̃am desidiã q̃n
q̃ꝫ abhominãtes cũ ĩdignatione recedãt ⁊ vnusq̃sq̃ꝫ nr̃ꝫ
ĩcipiat sero cũ gemitu dicẽ. Longe fecisti notos meos a
me posuerũt me abhominationẽ sibi. ⁊ illud. elõgasti a
me amicũ ⁊ ꝑximũ ⁊c̃. ¶ Jtẽ in euang̃ nazareoꝝ mali/
cia iudeoꝝ mltiplicata. ⁊ ĩminẽte passione christi audite
sũt uoces angeloꝝ in aere dicẽtiũ. Transeam⁹ ab hijs se
dib⁹. ¶ Jtẽ Joã. xij° sup illud. curauim⁹ babylonẽ ⁊ nõ
est curata. dicit glo. Aug̃. Sup̃mi medici sũt angeli cu/
rãtes aĩas quos a nobis repellim⁹ cũ eoꝝ ꝯsilio nolim⁹
acq̃escẽ. ¶ Jtẽ sup Zacharĩam 4° dicit Aug⁹. Quotiẽscũ/
q̃ꝫ humana fragilitas sue relinq̃t̃ ĩbecillitati meret̃ ut ab
ea recedat auxiliũ dei ⁊ scõꝝ angeloꝝ. ¶ Preterea talia
p̃nt appere signa mortis ꝙ medic⁹ recedit ab ipso: g̃ cuꝫ
angeli sint medici aĩaꝝ talia p̃nt signa mortis eterne oñ/
di ꝙ recedunt ab eis. ¶ Sed CONTRA Bernar
dus. xxxj° ꝯmone sup cãtica dicit. Angelus est qui in oĩ
loco sedulus q̃dẽ pedissequ⁹ aĩe nõ cessat sollicitari eã ⁊
assiduis suggestionib⁹ monẽ eã dicẽs. Delectare ĩ dño:
⁊ dabit tibi petitiones cordis tui. ⁊ illud. expecta dñm vi
riliter age ⁊ ꝯfortet̃ cor tuũ ⁊c̃. Ad deuꝫ aũt dicit. sic̃ desi
derat ceruus ad fontes aq̃rũ ita desiderat aĩa mea ad te
de⁹. Et seq̃t̃. discurrũt medici iter dilectã ⁊ dilectũ uota
offerẽs referẽs dona excitat istã placat illũ. Jnterdũ quo
q̃ꝫ ꝫ raro rep̃ñtãt eos p̃iter sibi siue hinc istã rapiẽs siue
huc illũ adducẽs. ¶ Preterea de nemine desparanduꝫ ẽ
dũ est in via g̃ ꝑ q̃cũq̃ꝫ mortalia pctã fidelissimi medici
aĩe nõ est relinquẽ aĩam q̃ꝫdiu manet spes vite. Si ħ cõ
cedat̃ tũc hẽt locũ qð bti Dionysij quã mouet in de ce/
lesti hierarchia cap° 9°. ⁊ est ista. Cum vnaqueq̃ꝫ gens
hẽt angeluꝫ sibi deputatũ q: statuit excelsos thronos po
puloꝝ iuxta numerũ angeloꝝ dei: qm̃ electoꝝ pp̃lus ⁊ fi
delis solus act⁹ est in diuinas illuminationes an ab an
gelis suis sint idolatre relicti ⁊ tũc angeli eoꝝ videntur
culpari de negligẽtia. ¶ Sol'o dicẽdũ ꝙ angelus nõ re
cedit a custodiẽdo. nõ enim est necesse ꝙ sit p̃ot custodi
re ⁊ frui deo ⁊ vidẽ ip̃m: q: sicut dicit Grego⁹ ĩtra deum
currũt quocũq̃ꝫ mittant̃. ¶ Ad illð aũt qð obijcit̃ in cõ
trariũ dicẽdũ ꝙ lõginq̃tas illa nõ est in loco ꝫ in pticipã
do efficaciã custodie: ⁊ ħ nõ ex desidia angeli ꝫ q: custo
dit⁹ ꝑ torporẽ ⁊ pctũ se ĩhabilẽ reddit ut effectum custo
die pcipiat. Et est sil'e de regione dissilitudis in quã lon
ge recedit pctõr a deo nõ distãtia loci sed meriti. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ ad illa seuimina synagoge typice archã
geli ⁊ angeli sũt deputati pp̃lo ⁊ ideo cũ typ⁹ transiuit in
ꝟitatẽ ⁊ ꝑmissa in exhibitionẽ synagoga in eccl'iam tũc
etiaꝫ angeli custodes pp̃li dei facti sunt custodes eccl'ie.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ relinquẽ babylonẽ nõ est intelli
gẽdũ quo ad effectũ custodie ꝫ quo ad ħ ꝙ exhibuerũt
tribulationib⁹ ut redirẽt ꝑ tribulatiões q recesserãt ꝑ ꝓ/
speritatẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ recedit a nobis auxiliũ
dei ⁊ angeloꝝ ꝑ pctã q̃ ad pticipationẽ nõ ita ꝙ nõ exhi
beat̃ nob̃ q̃ꝫdiu sum⁹ ĩ via. ¶ Ad q̃õnẽ Dionysij aptã/
da est sol'o eiusdẽ q: nõ hẽm⁹ cõpulsam ꝟtutẽ vñ angeli
suadẽt nõ cogũt ⁊ ꝯsentiẽtes reducũt in diuinas illumi/

natiões:nõ ꝯsentiẽtes aũt ꝑmittũt oberrare. Qḋ aũt ali/ is gẽtib⁹ ꝑsuaserint ꝓbat Dio⁹ ex sõnijs pharaonis ⁊ na buchodonosoꝛ ⁊ alioꝝ que per angelos sunt ministrata.

Exto queritur Utruꝫ ali/ qd accrescat angelis ex custodiẽdo. ⁊ q̃rũt tria. s. Utꝝ accrescat eis gaudiũ ⁊ tsticia. 2° utꝝ accrescat eis meritũ ⁊ demeritũ. 3° utꝝ accrescat eis pugna ⁊ ꝯtradictio iter seipos. ❡ Ar⁹ 10⁹.

Ꝺ primũ ꝓcedit sic. Ysaie xxxvij° cap° dr̃. Angeli pacis amare flebũt. g̃ vi detur ꝙ accrescat eis doloꝛ. Silr̃ in euang. gaudiũ est ãge lis dei sup vno pctõre pniam agẽte. Silr̃ in vitis patruꝫ legit̃ de qdã angelo q seq̄bat̃ quẽdã monachũ pctõ ꝯse tiẽtẽ cõplosis manib⁹ ⁊ fleñs. Et postea cũ eẽt ꝯuersus ac cessit arridẽs ⁊ gaudẽs. ❡ Solo dicẽdũ ꝙ affect⁹ dolo/ ris ptinet ad miseriã. miĩa aũt ⁊ felicitas in eodẽ eẽ nõ põt sil̃ ut dic̃ Bern⁹ in 5° de ꝯsideratiõe. ⁊ ideo dicimus angelos nõ dolẽ s; semp gaudẽ uel in iusticia dei uel in bonitate ⁊ miĩcoꝛdia. ❡ Ad ꝑm̃ g̃ dicẽdũ ꝙ lraliter an geli pacis itelligunt̃ nũcij ezechie mitti ad senachi ⁊ ad rapsacẽ pꝛo pace q flebãt nõ iueniẽtes ỽba pacis. Moꝛ rar̃ aũt itelligit̃ de p̃latis ⁊ p̃dicatorib⁹ q flẽt nõ iueniẽ/ tes pacẽ pctoꝛis in pctõrib⁹. Anagogice itelligit̃ de an/ gelis celi nõ ꝙ ploꝛẽt neq; ꝙ affectũ miĩcoꝛdie hẽant. s; q2 hñt effectũ ploꝛãtis amare ⁊ dolẽtis ⁊ miserãtis in succursu aiarũ. ❡ Ad id qḋ obijcit̃ de vitis patrũ. dicẽ/ dũ ꝙ de⁹ ostẽdit ibi in imaginaria visione displicẽtiam pcti in spũ angeloꝝ: nõ ꝙ affectu doloris moueant̃ ut di ctũ est: s; q2 p op⁹ custodie pctñ inituñt̃ destruẽ. ❡ Si aũt obijciat̃ ꝙ ꝯtraria nata sunt fieri circa idẽ. cũ igit̃ hẽ/ ant gaudiũ pñt hẽe doloꝛẽ ⁊ tristiciã. Dicẽdũ ꝙ istḋ gau diũ qḋ hñt angeli nõ est ꝯtrariũ tristicie q2 nullũ hẽt cõ/ trariũ. gaudiũ eniꝫ illud est ex visione dei. Et si hẽret cõ/ trariũ opoꝛteret ꝙ illud eẽt ex visione cõtrarij pꝛincipij: ⁊ sic duo eẽnt ꝑncipia qḋ non cõtingit. ❡ Ar⁹ 11⁹.

Ecundo queritur Utꝝ eis accrescat meritũ ul̃ demeritũ p custodiã. Et vi det̃ ꝙ nõ. q2 si medic⁹ nihil omittat de ꝯtingẽtib⁹ ⁊ eger ecõtrario opet̃ nlla ẽ culpa medici: g̃ a sili cũ ãgeli nihil omittãt de ꝯtingẽtib⁹ s; hoies in ꝯtrariũ custodie opant̃ nõ accrescet angelis demeritũ. ❡ Preterea angeli ꝯfir/ mati sũt. ꝯfirmati aũt nec est mereri nec demereri q2 iaꝫ recipit ꝑmiũ g̃ nec merent̃ nec demerẽt̃. ❡ S; CON TRA sup numeri. xviij° dicit Euthici⁹. angeli trahunt̃ in iudiciũ. Utrũ ex eoꝝ negligentia uel ignauia tot lapsi sunt. Jtẽ numeri. xxxv°. initiatus est beelphegoꝛ. glo. an geli ꝓ bñ gestis laudant̃ ⁊ pꝛo delictis culpant̃. Silr̃ pᵃ coꝛin. vj°. nescitis qm̃ ⁊ angelos iudicabimus. Jtẽ Eu/ thici⁹ sup Leuit. xix° inter hoies ⁊ angelos erit iudiciũ ⁊ foꝛte iudicabunt̃ aliq cũ paulo ⁊ ꝯferent̃ laborib⁹ ⁊ fru/ ctib⁹ ei⁹ ⁊ foꝛte iueniet̃ foꝛtioꝛ aliqs angelus. ❡ Prete/ rea hoc videt̃ per rõnẽ q2 p̃dicatoꝛ gaudebit in btitudie eoꝝ quos ad dñm ꝯuertit ⁊ in plurib⁹ hẽt maius gaudiũ ⁊ in paucioꝛib⁹ min⁹ g̃ silr̃ angelus gaudebit in btitudi/ nib⁹ eoꝝ quos custodiuit ⁊ in plurib⁹ plus ⁊ in pauciori b⁹ min⁹ ⁊ ita accrescit eis merituꝫ. ❡ Preterea ponam⁹ ꝙ aliqs angelus sciat aliquẽ nõ saluãdũ: aut vult euꝫ sal uari aut nõ saluari. Si ꝑmo mõ ⁊ tñ custodit eũ tũc agit ꝯtra ꝓpꝛiã uolũtatẽ qḋ est miĩa. Si 2° tũc nõ ꝯfoꝛmat uolũtatẽ suã uolũtati diuine qḋ iteruꝫ est miĩa ⁊ culpa. ❡ Juxta hoc q̃rit̃ q̃re de⁹ determinauit tp̃s hoi ad me/ rẽdũ ⁊ nõ angelo cũ hãc duplicẽ nãm creauerit ad ptici/ pãdũ suã btitudinẽ. ❡ Jtẽ q̃rit̃ iuxta h̃ de hijs q moriũ tur in uteris mr̃nis illi eniꝫ nihil agũt ꝯtra custodiã ãge li g̃ videt̃ ꝙ ex negligẽtia angeloꝝ nõ differant̃ usq; ad baptismũ. Si foꝛte dicat̃ ꝙ angeli custodia nõ est cõtra

defect⁹ coꝛpis: hoc erit ꝯtra hoc qḋ habet̃ Gen. xxxj° ubi angelus dixit ad labã. caue ne qcq̃ duri⁹ loq̃ris aduer/ sus iacob. ⁊ Mat. 2°. Appuit angelus in sõnis ioseph di cẽs. Tolle puerũ ⁊ mr̃em ei⁹ ⁊ uade in egyptũ ⁊ esto ibi usq; dũ dicã tibi. Si foꝛte dicat̃ ꝙ angelus non deputat̃ hoi nisi egresso ab utero. Cõtra qñcũq; hõ susceptibilis est gr̃e susceptibilis est custodie angelice: s; i utero susce ptibilis est gr̃e cui⁹ signũ est ꝙ qdã in utero sũt scificati g̃ ibidẽ debet recipe custodiã angelicã. ❡ Preterea de us pniꝫ est ad dadũ dona q̃ ad infligẽdũ penas: sed in utero recipit hõ fomitẽ g̃ in utero recipit donũ custodie Hoc etiã ꝓbabilr̃ arguit̃ ex h̃ qḋ accidit ioanni in utero mr̃is q2 exultauit in utero mr̃is ad aduentũ redẽptoris. Et adhuc ꝓbabili⁹ ex h̃ qḋ accidit in utero rebecce in q̃ collidebant̃ puuli in quoꝝ pugna sig̃bat̃ maloꝝ pugna ꝯtra bonos q ꝓ pte vna istigant̃ a malo angelo: ꝓ alia a bono. ❡ Solo dicẽdũ ꝙ dup̃r est ꝑmiũ. s. sbale ut qdaꝫ uolũt qḋ ꝯsistit in fruitiõe dei maiori uel minori. ⁊ ꝑmi/ um accessoꝝ qḋ ꝯsistit in multitudine opuꝫ bonoꝝ. Et h̃ est dup̃r ꝭm finẽ quẽ ꝯsequit̃ op⁹ illud in opante: ⁊ ꝭm fi nẽ quẽ ꝯsequit̃ in alio circa quã opat̃. Dicat̃ g̃ ꝙ ꝑmũ ꝑ miũ nõ crescit in angelis nec meritũ ad illud: nec deme ritũ ꝯtra illḋ. 2ᵐ aũt ꝑmiũ crescit ꝭm multitudinẽ bono/ rũ opuꝫ in qb⁹ gl̃iant̃ bti ⁊ h̃ quo ad finẽ in ipso ⁊ q̃tuꝫ ad hoc vident̃ oẽs angeli custodiẽtes eq̃les q nihil omit tũt de ꝯtingẽtib⁹ custodie. Quo ad finẽ aũt in alio pñt q dã eẽ maioꝛes ⁊ qdã minoꝛes ⁊ multitudo saluatoꝝ dr̃ a qbusdã etiã ꝓpe meritũ qḋ crescit plus ⁊ min⁹ respectu illi⁹ ꝑmij. Dicẽdũ g̃ ꝙ due rõnes ꝑme itelligunt̃ de me rito oꝛdiato ad subale ꝑmiũ. ❡ Ad auctoritatẽ ꝑmã eu thicij dicẽdũ ꝙ itelligit̃ de iudicio cõparatiõis: q2. s. solli citudo angeli custodiẽtis ꝓponet̃ ꝯtra ignauiã hois ut ꝯuicat̃ de negligẽtia in die iudicij. ❡ Ad aliã auc̃teꝫ di cẽdũ ꝙ angeli boni laudant̃ ⁊ mali culpant̃. uel si boni culpant̃ tũc culpari nõ accipit̃ ꝓpe s; ꝓ noie finis custo/ die in alio. ❡ Ad illã que est de apl̃o sũptã dicẽdũ ꝙ in telligit̃ de malis angelis quos iudicabim⁹ ꝭm quãdam glosaꝫ. ⁊ ꝭm aliã de bonis ⁊ tũc accipit̃ de iudicio cõpa/ rationis. ❡ Ad aliã auc̃te euthicij dicẽdũ ꝙ etiã intelli git̃ de iudicio cõpatiõis de quo sufficiẽter determina bit̃ in q̃õne de extremo iudicio. ❡ Ad aliud dicim⁹ cõ cedẽdo s; distinctionẽ ꝑus hitã. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ angelus recipiẽs reuelationẽ de dãnãdo vult eũ saluari ꝭm ꝙ de⁹ vult ꝭm doctrinã Pauli. oẽm hoiem saluari ⁊ ad agnitionẽ ỽitatis uenire. Nec h̃ est uerũ ꝙ aliqs te/ neat̃ uolũtatẽ suã ꝯfoꝛmare uolũtati diuine in uolito sic ostẽdit̃ ex ỽbis mgr̃i in fine ꝑmi sniarũ. ubi agit̃ de uo/ lũtate. s; tenet̃ ꝯfoꝛmare in h̃ ꝙ debet uelle qḋ de⁹ vult eũ uelle. ⁊ h̃ pleni⁹ determinari hẽt in q̃õne de uolũtate dei. Dicat̃ igit̃ ꝙ de⁹ vult eũ uelle salutẽ huiusmodi dã/ nãdi ⁊ opari ad salutẽ ei⁹: ut p ipedimẽtũ angeli pauciõ/ ra cõmittat pctã ⁊ ut iustioꝛ appeat ꝯdẽnatio. Nec h̃ dici m⁹ ꝙ ex p̃scia uel reuelatiõe aliqs hẽat necessitatẽ ad cõ dẽnationẽ: s; soluimus ea que sequunt̃ tali potẽtie facta ne videamur fugẽ talẽ positioneꝫ. ❡ Ad illud qḋ q̃rit̃ iuxta h̃ habet̃ solo ex ỽbis Aug̃ sup gen. ⁊ bti Bernar di in 5° ad Eugeᵐ. ꝙ natura angelica in deifoꝛmi intel/ lectu creata est iuxta ỽbũ nõ ꝑfectibilis p ꝯtẽplationem speculi ⁊ enigmatis. hõ aũt itellectu inq̃sitiuo ꝑfectibilis p creaturarũ ꝯtẽplationẽ. Et ideo q̃tũ ad oꝛdinẽ nãe cõ/ ueniebat angelũ nõ hẽre viã ad ỽbũ s; iuxta ỽbũ eẽ. Et cũ cõpꝛehẽsio ỽbi sit ꝑmiũ via aũt ad ipꝫ sit stat⁹ ⁊ tẽpus meriti ꝯueniebat hoieꝫ hẽre statũ ⁊ tp̃s i merito ⁊ nõ an gelũ. ❡ Ad illud qḋ ulteri⁹ q̃rit̃ ꝯcedim⁹ ꝙ hõ angelũ hẽt in utero mr̃is statim ut puerpiũ est foꝛmatũ per aiaꝫ rõnalẽ. Cõcedim⁹ etiã ꝙ angeli custodia in p̃dũ ẽ coꝛ/ poris ⁊ aie: s; custodia angeli in nullo ipedit cursuꝫ nãe neq; cursuꝫ uolũtatis liberi arbitrij ⁊ pp diuersum defe ctũ nãe. qdã sic ⁊ alij aliter moriunt̃: ꝓpter diuersuꝫ aũt

defectū uolūtatis qdam sic ꝛ alij aliter peccant.

Ertio querit Utruꝫ eis ac/
t cresscat pugna ꝛ ꝯtradictio iter seipos. Et p°
q̄rit de ꝯtradictiōe q̄ videt̄ eē iter bonos. 2°
de ꝯtradictiōe q̄ est boni ꝛ mali. ¶ Ar° 12°

a D primum proceditur sic.
Dr iob. xxv°. Ptās ꝛ terror app̄hēderūt eū q fa
cit ꝯcordiā in sublimibꝰ suis ḡ videt̄ q iter sblimes ange
los sit discordia que p dn̄ꝫ ad ꝯcordiā reducit̄. ¶ Itē vi/
det̄ p daniele Daniel. x°. Princeps aūt psarū restitit mi
hi. xxj. diebꝰ. Et ecce michael vnus de p̄ncipibꝰ uenit in
adiutoriū meū ꝛ ego remāsi ibi iuxta regē psaꝝ. Ubi di/
cit Hiero°. Uidet̄ mihi hic angelus eē cui psis credita ē
ꝛ isti sūt p̄ncipes de qbꝰ loquit̄ paulus. sapiam loqmur
iter pfectos quā nemo p̄ncipū huiꝰ scl'i cognouit. Ex h̄
videt̄ q p̄ncipes ꝯtradictionē hn̄t iter se ad iuicē. ¶ Itē
ibidē alia glosa sup illud restitit mihi faciēs ꝓmissas sibi
ꝓuincias ne captiuoꝝ ppl's dimitteret̄: ꝛ forsitā eū orare
ꝓpheta exauditꝰ fuit: nā statim ꝛ ei missus est angelus q
dei indulgētiā nūciaret: q̄r. xxj. diebꝰ restitit ei p̄nceps p
sarū enumerās pctā iudeoꝝ qbꝰ iuste captiui tenerētur
nec dimitterent̄. ¶ Itē Hieroꝰ sup illud Cū enim egre
derer appuit p̄nceps grecoꝝ ueniens ac si diceret. Egre
diebar a ꝯspectu dei ut que uētura sūt ppl'o tuo nūciarē
tibi lꝫ auditꝰ nō sim stāte ibi psarū p̄ncipe ꝛ ꝯtradicēte tu
is p̄cibꝰ uel mee legationi. Et ecce p̄nceps grecoꝝ. i. an/
gelus macedonū ueniebat ꝛ igressus in cōspectu dei ut
accusaret p̄ncipē medoꝝ ꝛ psarū ut in eoꝝ locis regnum
grecoꝝ succedat. ꝛ sic videt̄ q ꝯtradictio fuit ibi iter tres
angelos. ¶ Itē sup illud. nūc reuertar ut pugnē aduer-
sus p̄ncipē psarū. dic̄ Hieroꝰ q qlibet angelus cupit ptā
tem suoꝝ in terrenis crescē. ¶ Sed CONTRA. In
btīs sūma pax est ut dicit Augꝰ ꝛ sūma ꝯcordia ḡ videt̄
q nulla discordia ꝛ nulla ꝯtradictio sit iter eos. ¶ Sol'o
dicēdū q ꝯtradictio nō est in angelis bonis simpl'r sꝫ ꝫ
qd. s. per ꝯn̄sionē diuersoꝝ meritoꝝ que sūt in custoditis
ꝛ hec ipsa ꝯtradictio reducit̄ ad ꝯcordiā per ostēsionē il/
luminatiōis desup uenientis. qn̄ eniꝫ illā accipiūt ꝛ in ip/
sa cognoscūt qd iustū sit ꝯcordāt oēs in explēdo diuinaꝫ
uolūtatē. Hieroꝰ tn̄ videt̄ itelligē p̄ncipē psarū ꝛ p̄ncipē
grecoꝝ de malis angelis: q̄r aliter nō eēt uerū qđ dicit q
isti sūt p̄ncipes de qbꝰ dicit Paulus. qui nō cognouerūt
sapiam dei. Si eniꝫ cognouissent nunq̄ꝫ dn̄ꝫ gl'ie crucifi
xissent. i. crucifigi suasissent. ꝛ istoꝝ etiā ꝓpriū est uelle su
os crescē in terrena ptāte ut dicit alia glosa. ut multipli/
cato affectu terrenoꝝ multiplicent̄ etiā pctā. Et h̄ videt̄
etiā in euāgelio ubi dicit dn̄s. q p̄nceps huiꝰ mūdi eijci
etur foras. Hoc etiam videt̄ Gregoꝰ attestari in alia glo
sa sup eūdē locū Danielis qui dic̄ sic. Angelicos spūs re
cte milites dicimus q̄r decertare eos ꝯtra aereas ptātes
nō ignoramꝰ. que tn̄ certamina nō cū labore sꝫ impio p
agūt. Et hec glosa accipit̄ de moralibus sup Iob. xxv°.
Ex hijs ergo siue de bonis siue de malis angelis intelli
gat̄ patet solutio ad totum. ¶ Articulus 13°.

s Ecundo queritur De con
tradictione que est boni ꝛ mali de qua habet̄ in ep'la iu/
de. cū michael archāgelus cū diabolo disputās altricaret̄
de moysi corpe nō ausus est in deū iferre blassemiā sed
dixit impet tibi dn̄s. ¶ Gr̄a huiꝰ q̄rit̄ q̄re pliū cū diabo
lo attribuit̄ michaeli sicut legit̄ hic ꝛ i apochalipsi. Et q̄/
rit̄ de moysi corpe ꝛ q̄re nō est ausus in deū inferre bla/
ssemiā. Sil'e eniꝫ huiꝰ habet̄ in 3° Zacharie ubi dr̄. ostē/
dit mihi iesum sacerdotē magnū stātē corā angelo dn̄i ꝛ
sathā stabat a dextris eiꝰ ut aduersaret̄ ei. ꝛ dixit dn̄s ad
sathā: icrepet in te dn̄s sathā ꝛ icrepet i te dn̄s qui elegit
hierl'm. Cū enim hō̄ maledicat hoī sicut petrꝰ ananie ꝛ
zaphire: videt̄ q multo magis angelus poterat maledi/
cere diabolo. ¶ Sol'o dicēdū q boni angeli decertant
ꝯtra malos ut habet̄ in p̄missa auctoritate Gregorij. ꝛ h̄
p̄cipue attribuit̄ michaeli q̄r ille est p̄positꝰ ꝛ p̄nceps ec
clesie dei ꝛ idcirco hēt ille certare pro eccl'ia dei ꝛ hoc est
qđ dicit Gregoꝰ. Quotiēs magne virtutis aliqd agit̄ mi
chael mitti ꝓhibet̄. ut ex ipso actu ꝛ noīe det̄ intelligi q
nullus pōt facē qđ facē p̄ualet dn̄s. Un̄ ꝛ ille antiquꝰ ho
stis qui eē deo per supbiā sil'is ꝯcupiuit dicēs. Ascēdaꝫ
sup altitudinē nubiū sil'is ero altissimo. dū in fine mūdi
sua virtute relinquet̄ extremo supplicio pimēdus. Cum
michael archāgelus p̄ualiturꝰ eē ꝓhibet̄ sicut per ioān̄ē
dr̄. Factū est pliuꝫ cum michaele archāgelo. ut qui se ad
dei sil'itudinē supbū extulerat per michaelē pemptus di
scat q̄r ad dei sil'itudinē per supbiā nullus assurgat. Cor/
pus aūt moysi dr̄ synagoga cuiꝰ moyses in figura christi
est caput: ꝛ cū desijt eē synagoga tūc michael factꝰ est p̄n
ceps eccl'ie ꝛ idcirco hēt decertare ꝓ eccl'ia ꝛ sic patet rn̄/
sio scd'i q̄siti. ¶ Ad 2m aūt dicēdū q nō est maledicēdū
alicui creature pp nām̄ bonā quā creauit deꝰ ut dic̄ glo.
ibidē. sꝫ icrepare zelo iusticie nō vindicte cū modestia li
cet iniqtatē. Nec factū petri fuit maledictio sed potiꝰ du/
ra increpatio. De maledictionibus aūt que vident̄ facte
a qbusdā patribꝰ sanctis al's determinabit̄. ¶ Ar° 14°.

c Onsequenter queritur
De numero ꝛ noibꝰ custodiētiū. In gen̄. aūt 2°
legit̄ q tres uenerūt ad abrahā quoꝝ duo tm̄ uenerūt in
sodomā. sepe aūt legit̄ q appuit vnꝰ. In thobia aūt legi
tur q angelus dixit. ego sum raphael vnꝰ de sex qui asta
mus an̄ deū. Et in apochalipsi sepe legunt̄ appuisse q̄tu
or ꝛ septē ꝛ tres. 2° aūt machabeoꝝ x°. Cū machabeꝰ ꝓce
deret ad bellū ꝯtra thimoteū sic legit̄. appuerūt aduersa
rijs qnque viri armis aureis decori i ducatū iudeis p̄stā
tes ex qbus duo machabeū mediū hn̄tes armis suis cir
cūseptū incolumē cōseruabāt. In aduersarios aūt tela ꝛ
fulmina iacebāt ex quo cecitate ꝯfusi ꝛ repleti pturbati/
one cadebāt. In xj° ꝯo eiusdē legit̄ q cū ꝓcederēt ꝯtra
lisiā ad bellū appuit p̄cedēs eos eques in ueste candida
armis aureis hastā vibrās ꝛ tūc sil' oēs bn̄dixerūt deum
mi̇sicordē ꝛ ꝯualuerūt aīs nō solū hoies sꝫ ꝛ bestias fe/
rocissimas ꝛ muros ferreos pati penetrare. Sil'r de noī
bus eoꝝ legit̄ q ille q ad thobiā missus est raphael dictꝰ
est: ꝛ qui ad btām virginē dictꝰ est gabriel. Qui aūt p̄lia
bat̄ cū dracone in apochalipsi michael. In Ezechiel. ix°
dr̄. ecce sex viri ueniebāt de via porte supioris que respi
cit ad aqlonē ꝛ vniuscuiusqꝫ uas iteritꝰ in manu eiꝰ: vir
quoqꝫ vnꝰ in medio eoꝝ uestitꝰ erat lineis ꝛ attramēta/
riū scriptoris ad renes eiꝰ. Et ibi patet q de septē ange/
lis loqt̄. In p° aūt ezechielis ponit q̄tuor aīalia alata ꝛ si
militudinē firmamēti sup capita eoꝝ ꝛ thronū saphirinū
sup firmamētū ꝛ spēm hois doctrinā sup thronū ꝛ vnaꝫ
rotā hn̄tē q̄tuor facies. ꝛ cū hec ꝫm Dio m attribuant̄ an/
gelis vident̄ ibi eē septē diuersitates. In 4° aūt regū 6°
cap°. appuerūt ꝯtra ezechielē eq ꝛ currꝰ igneꝰ multi ual/
de. ꝛ h̄ ostēdit multitudinē angeloꝝ sic̄ ꝛ ip̄e heliseꝰ dixit
plures uobiscū sūt q̄ꝫ cū eis. In matth. xxvj. dixit dn̄s ad
petrū ꝑcutiētē ꝯuū p̄ncipis. An putas q̄r nō possū roga/
re patrē ꝛ exhibebit mihi mō plus q̄ꝫ. xij. legiones ange
loꝝ. Sil'r luce 2° cap°. cū illo angelo q mōstrauit pastori/
bꝰ natiuitatē christi. appuit multitudo milicie celestis lau
dātiū ꝛ dicētiū. gl'ia in altissimis deo ꝛ i terra pax hoibꝰ
bone uolūtatis. ¶ Querit̄ de diuersitate oiuꝫ istoꝝ que
sit rō numeri ꝛ noium. ¶ Sol'o dicēdū q illi tres q ap/
paruerūt abrahe appuerūt ut astruerēt fidē ꝛ ꝯfortarent
in abrahā qui fuit in p̄ma via credēdi: ꝛ q̄r fides maxime
pēdet ex trinitate ꝛ vnitate ideo tres ibi vidit abraham
ꝛ vnū adorauit. Duo aūt qui igressi sunt sodomā signifi
cāt officia duoꝝ ordinū que necessaria fuerūt ad libatio

nẽ loth archãgeloꝝ quoꝝ est reuelare secreta sicut de icẽdio sodome reuelatũ est loth qñ p̄ceptuꝫ est ei ut iret in mõtẽ. Unꝰ aũt angelus diuersimode appuit. appuit eñi qñq3 ut custodiẽs psonã vnã sic angelus q appuit iacob ⁊ ille sigt actũ iferioris ordinis cuiꝰ custodia est hoiuꝫ singuloꝝ. Qñq3 aũt appuit ut reuelãs secreta. sicut ille q apparuit btẽ virgini ⁊ zacharie. Qñq3 aũt appuit ut p̄cedẽs ppl'm sicut ille qui appuit thobie ⁊ ille qui p̄cessit machabeũ in pugna ꝯtra lisiã ⁊ ille sigt actũ pncipatuũ. pncipũ eniꝫ est dispõnẽ ⁊ defendẽ pncipatũ gẽtis. Qñq3 aũt apparuerũt 4ᵒʳ ⁊ illi sigñt officia q̃tuor ordinũ quoꝝ actus ꝯtinue sũt circa res humanas. s. angeloꝝ in custodiẽdo: archãgeloꝝ in reuelãdo: pncipatuũ in disponẽdo gẽtes: ptãtũ aũt in refrenãdo maliciã ptãtis aeree. virtutes eñi nõ semp circa humana opanꝛ sꝫ circa elemẽta mũdi: nec est actꝰ eoꝝ ꝯtinuus: sꝫ qñq3 fiũt miracula ⁊ qñq3 nõ. Qñq3 aũt appuerũt q̃nque ꝓpter actꝰ q̃nque ordinũ quorũ mysteriũ est circa mũdana sic illi qui appuerũt circa machabeũ qui eũ circũseptũ hẽbãt ⁊ illi sigñt actũ angeloꝝ ⁊ pncipatuũ: q2 machabeꝰ hõ ⁊ pnceps fuit. aliȷ tres officia triũ ordinũ sigñt. Archãgeli eniꝫ tela iaciebãt reuelãdo terrores ex pte ppl'i dei. ptãtes aũt repmẽdo neq̃tiaꝫ demonũ ne vires darẽt hostibꝰ ad pugnã. Uirtutes ꝟo excecãdo miraculose hostes ⁊ pturbãdo eos. Qñq3 aũt sex cũ uasis iteritꝰ ⁊ vnus cũ attramẽtario ⁊ illi sigñt sex modos tribulationis captiuoꝝ ⁊ vnũ modũ ꝯsolationis libatoꝝ de qbꝰ habetꝛ Job 5ᵒ capᵒ. in sex tribulationibꝰ liberabit te ⁊ in septima nõ tãget te malũ. Sex autẽ tribulationes captiuoꝝ spũaliũ enumeranꝛ a btõ Greḡ i moralibꝰ sup Job. ubi dr̃ ꝙ diabolus captiuãs miseꝝ hoieꝫ aut isidiãdo circũuolat: aut suadẽdo blãdiꝛ: aut ꝓmittendo decipit: aut cõminãdo terret: aut opp̄mẽdo rapit: aut despando frãgit. Et ꝓmissiones ad istas tribulationes sigñt uasa iteritꝰ. Attramẽtariũ aũt qd erat in septio angelo sigt scripturã bonoꝝ in libro vite. Et de hȷs amplius dicetꝛ in q̃one de figuris angeloꝝ. Qñq3 aũt appuerũt septẽ sine distinctione ⁊ illi nõ sigñt nisi actũ vniꝰ ordinis s. quoꝝ tñ reuelatio distinguiꝛ per septẽ etates mũdi ⁊ p septiformẽ eccl'iam in septenariũ donoꝝ spũs sc̃ti. Inde etiã isti dicunꝛ astare añ dñm: q2 in ꝯspectu dei semp tps sue reuelationis expectãt. Et hoc patet ex glosis sup apochalipsim de septẽ angelis qui tuba canũt. Ultra numerũ aũt istũ nõ iueniꝛ certꝰ numerus exp̄ssus ad custodiã. Uisio aũt ezechielis in pᵒ capᵒ per 4ᵒʳ aialia sm Dioᵐ sigt q̃tuor ordies quoꝝ offm̃ ꝯtinuũ est circa nos ut diximus. Et qd significẽt figure eoꝝ posteriꝰ dicetꝛ. Scd'ꝫ aũt Hieroᵐ sigt q̃tuor regna. firmamẽtũ aũt iminens capita eoꝝ nõ sigt aliquẽ ordinẽ specialẽ sed sigt vniuersitatem disponi q̃tuor ordinũ traditã. Thronꝰ aũt desup sigt chorũ thronoꝝ. Spẽs aũt electri sigñt maiestatẽ p̄sidentẽ. visio aũt iacob de angelis descẽdẽtibꝰ ⁊ ascẽdẽtibꝰ sigt ipꝫ misteriũ angeloꝝ qd ꝯsistit in allatione donoꝝ in descẽdẽdo de supiꝰ ⁊ in p̄ntatione uotoꝝ nr̃oꝝ deo in ascẽdẽdo. Multitudo aũt que fuit circa heliseũ sigt multitudinẽ ministrãtiũ nõ in numero ordinũ sꝫ psonaꝝ. Illa ꝟo multitudo que fuit a pastoribꝰ audita sigt multitudineꝫ assistẽtiũ ⁊ laudãtiũ sic dr̃ in daniele. Milia miliũ ministrabãt ei ⁊ decies cẽtena milia assistebãt ei. Duodecim aũt legiones nõ sigñt aliquẽ numeꝝ ordinũ uel etiã grarũ sꝫ sigñt multitudines ⁊ exercitꝰ angeloꝝ militãtiũ ad defensionẽ. xȷ. signatoꝝ in q̃libet. xȷ. tribuũ filioꝝ israel. Hoc aũt qd q̃riꝛ de noibꝰ soluẽdũ est p Gregoᵐ. Et de michaele q̃de ꝟba iã hita supiꝰ sũt. de gabriele aũt dic̃ sic. Ad mariã q̃q3 gabriel mittiꝛ q fortitudo noiaꝛ. illũ q ppe nũciare ueniebat qui ad debellandas aereas ptãtes humilis appere dignatꝰ est. per dei eniꝫ fortitudinẽ nũciãdus erat qui virtutũ dñs ⁊ potens in p̄lio ꝯtra ptãtes aereas ad bella ueniebat. De raphaele aũt sicut dr̃. ꝙ raphael iterp̄taꝛ medicina: videlꝫ dũ thobie oculos q̃si p officiũ curationis tetigit cecitatis eiꝰ tenebras tersit. q ḡ ad curãdũ mittiꝛ dignũ fuit ut medicina dei uocaretur. ¶ Si ꝟo q̃riꝛ de qbꝰ ordibꝰ sũt isti tres angeli. Dico sine p̄iudicio ꝙ michael est de ordie pncipatuũ: ⁊ ideo sc̃i dicũt ꝙ fuit pnceps synagoge ⁊ mõ est pnceps nr̃. Gabriel aũt est de ordine archãgeloꝝ sicut dicũt coiter sc̃i ut sup̄ hitũ est. Raphael aũt est de ordine virtutũ: q2 virtutũ est miracula facẽ sicut ipse miraculose curauit thobiã. Et si obȷciaꝛ qd in cantu dr̃. Archãgele michael ꝯstitui te pncipẽ sup oẽs aias suscipiẽdas. Et etiã ꝯcussũ est mare ⁊ ꝯtremuit terra ubi archãgelus michael descẽdebat de celo. ⁊ ubicũq3 aliter iueniꝛ soluẽdũ est per auctoritatẽ Dionysȷ sup̄ positã que dicit ꝙ supiores inferioꝝ dona pticipãt excellẽter ⁊ ꝓpter actũ iferioꝝ quẽ hñt supiores. qñq3 etiã sortiunꝛ noia iferioꝝ. Non sic tñ ut hoc nomen designet proprium ordinum eorum.

¶ De motibus angelorum. Q̃ō nona.

a Einde queritur de motibꝰ angeloꝝ. Et q̃runꝛ tria. s. an moueantur. 2ᵒ si mouenꝛ per quẽ modũ motꝰ mouetꝛ. ⁊ 3ᵒ utrũ motꝰ eoꝝ sit in tpe uel nõ. ¶ Arꝰ primus.

a D primum proceditur sic. Dicit Gregoꝰ ꝙ angeli currũt iter deũ quocũq3 mittanꝛ ⁊ currẽ ẽ mouẽ ḡ mouenꝛ. ¶ Itẽ Damascenus liᵒ 2ᵒ capᵒ 2ᵒ dicit. Circũscriptibiles sũt angeli. cum eñi sũt in celo nõ sũt in terra. ⁊ cũ ad terrã adeo mittunꝛ ⁊ nõ remanẽt in celo. Ex h̄ patet ꝙ mouenꝛ de loco ad locũ. ¶ Itẽ ibidẽ fortes sũt ⁊ pati ad dei uolũtatis expletionẽ ⁊ ubiq3 ꝯfestim iueniunꝛ ubicũq3 diuinus iusserit nutꝰ uelocitate nãe ⁊ custodiẽtes ptes terre ⁊ gẽtibꝰ ⁊ locis p̄sidẽtes sicut a ꝯditore p̄ordinati sũt: ⁊ que sunt sm nos dispẽsantes ⁊ auxiliãtes nobis. Ex hoc iterũ accipiꝛ ꝙ mouenꝛ localiter. Sil'r in zacharia habetꝛ. Curre ⁊ loquere. Et tũc aliꝰ angelus egrediebaꝛ in occursum illiꝰ. Cũ igiꝛ currẽ sit localiter moueri angeli mouenꝛ local'r. Si forte aliqs dicat ꝙ mouenꝛ virtute nõ suba. ¶ Contra illa virtꝰ aut est suba angeli: aut est ꝓpetas eiꝰ siue potẽtia. Si pmo mõ tũc ad motũ ꝟtutis seq̃tur motꝰ sube. Si scd'o mõ aut illa ꝟtꝰ erit sine subto: aut erit in subto ꝓprio. Si pmo mõ hoc est incõueniẽs ⁊ sine oi itelligẽtia q2 virtus nunq̃3 relinq̃t ꝓpriũ subm. Cũ enim sit de numero accñtiũ isepabiliũ ⁊ sit in specie q̃litatis que est nãlis potẽtia. Si ꝓpriũ subm relinq̃ret oporteret ꝙ accñs eẽt sine subto. Si scd'o mõ tũc ubicũq3 est virtꝰ erit suba ⁊ ad motũ virtutis seq̃tur motꝰ sube. Si forte dicatur ꝙ Dioꝰ dicit in de celesti hierarchia capᵒ 11ᵒ. Q̃m i tria diuidunꝛ sm se supmũdana rõne oẽs diuini itellectꝰ in essentiã: virtutẽ: ⁊ opationẽ. Et sm eẽntiã ⁊ virtutẽ imobiles sunt: sm opationẽ aũt mouenꝛ. Si inq̃3 sic dicaꝛ hoc nõ põt eẽ nisi altero duoꝝ modoꝝ. s. ut per impiũ suuꝫ fiant opationes p̄ter hoc ꝙ hẽant ꝓportionẽ ad mãm sup quã opanꝛ. Aut sicut dicũt ph'i ꝙ motor pmꝰ mouet in tota natura supioꝝ absq3 hoc ꝙ ꝯiũgaꝛ mãe g̃nabilium ⁊ corruptibiliũ. Et si dicaꝛ pmo mõ. cõtra ois opatio exiens ab aliquo per impiũ exit ab alio imediate cui impaꝛ ab iperãte pmo. si ḡ opatio angeli exit ab impante ãgelo ubi nõ est p sbam ⁊ virtutẽ oportebit ponẽ alias sbas circa nos qbꝰ impetꝛ ab angelis ad pfectionẽ illarũ opationũ. Nõ eniꝫ põt dici ꝙ pficianꝛ illa opa opatiõe nãe: q2 opa custodie ⁊ reuelatiõis ⁊ miraculoꝝ nõ sũt opationes nãe. ¶ Preterea h̄ dicẽ est ꝯtra Damaᵐ qui dic̃ pᵒ liᵒ capᵒ. xvȷᵒ. ꝙ angelus dr̃ eẽ in loco q2 adest ⁊ intelligibil'r circũscribiꝛ ubi ⁊ opaꝛ. Si scd'o mõ dicaꝛ. cõtra motor pmꝰ mouet iferiora g̃nabilia ⁊ corruptibilia p motuꝫ pmi mobilis q ut causa ꝓportionatꝰ est oi motui ꝯtigẽti mãe g̃nabiliũ ⁊ corruptibiliũ: ḡ optẽt ꝙ angeli mouerẽt corpꝰ aliq̃d supiꝰ ⁊ motꝰ ille dscẽdẽt p medios alios motꝰ

ad inferiora que mota ulterius pficerēt opationes illas angeloꝝ que sunt circa nos qḋ nō est uerū: q: locutiones ⁊ reuelationes ⁊ huiusmodi nō hn̄t ordinē ad motū celi sicut ordinaꝝ causatū ad causam: ḡ relinquiꝝ ꝙ moueantur eēntia virtute ⁊ opatione sicut expſſe dicūt sci. Si aliqs dicat ꝙ ſm Anselmū in monolodion. dei est eē ,ppꝛium ubiqꝫ. creature aūt corpee eē in vno loco tm̄ simul ⁊ semel. creature aūt spūalis que q̄si media est est eē ,ppꝛium in pluribꝰ locis simul ⁊ semel. Et ita angeli sine motu sube sue pn̄t eē apud nos ⁊ in celo sicut Anselmus explicat de aīa que est in manu ⁊ in pede ⁊ in oculo. Et sic Anselmꝰ videꝝ dicē de anguilla diuisa in cuiꝰ utraqꝫ pte est aīa sensibilis per sensuꝫ ⁊ motū. Si inqꝫ sic dicaꝝ contra dictū est in auctoritate Damasceni ꝙ cū in celo sunt nō sūt in terra ⁊c̄. ¶ Itē si ita eēt ut illi dicūt hoc nō posset esse nisi altero duoꝝ modoꝝ. s. sic forma subālis adest cuilibet pti sue māe quā pficit: aut sicut causa u'lis ⁊ pma sine cuius pn̄tia nihil causatoꝝ pōt ineē subsistē. Et si pᵒ mō diceret oporteret ꝙ angeli eēnt subāles forme totiꝰ māe que est ab iferioribꝰ in supiora qḋ falsuꝫ est. Si 2ᵒᵒ tūc angeli eēnt deus qḋ iterū falsuꝫ est. deus eniꝫ solus ita est causa ꝙ sine pn̄tia sui nihil causatoꝝ manet in esse ¶ Preterea que eēt rō ꝙ magis possent eē in tribꝰ uel in 4ᵒʳ locis q̄ꝫ ubiqꝫ. Si dicaꝝ ꝙ per aliqd determinanꝝ ad hūc ⁊ illū locū ⁊ nō ad oēs hoc nō pōt eē nisi materia ꝯueniat. aut ꝙ angeli nō sunt in alia materia per quam determinenꝝ. Si ,ppter hͣ dicaꝝ ꝙ pn̄t eē ubiqꝫ si uolunt resumaꝝ pma diuisio. s. ꝙ aut ut forma totiꝰ māe sūt ubiqꝫ: aut ut causa u'lis sine cuiꝰ pn̄tia nō pn̄t eē causata quorū utrūqꝫ est icōueniēs ut sup patuit. ¶ Preterea hͣ est ꝯtra Damaᵐ expſſe qui dicit xvjᵒ capᵒ pmi libri. nō pōt angelus ſm idē in diuersis locis opari. solius enim dei est ubiqꝫ ſm idē opari. nā angelus qdē uelocitate nāe: ⁊ q: pate ⁊ cito ptrāsit opaꝝ in diuersis locis. Et sic patet ꝙ optet angeluꝫ moueri ad hͣ ut opeꝝ circa nos. ¶ Si pp hoc dicaꝝ ꝙ angelus moueꝝ localiter. Cōtra hoc videꝝ eē tota phīa de motu. dꝛ enim in 6ᵒ phiᵒʳ multotiēs ⁊ in multis alijs locis ꝙ motꝰ diuisibilis est dupˣ. vno qdeꝫ mō tpe. alio mō diuisione ptiū eius qḋ moueꝝ. Et ita patet ꝙ oē qḋ moueꝝ est diuisibile ſm quantitatē. angelus aūt est idiuisibilis ſm quātitatem ḡ nō moueꝝ localiter. ¶ Itē circa finē sexti. Amplius aūt ex hijs manifestū ꝙ neqꝫ pūctuꝫ neqꝫ aliqḋ idiuisibile nullū ꝯtigit moueri. Oē eni qḋ moueꝝ ipossibile est pus ipꝫ per maiꝰ moueri q̄ꝫ per eq̄le aut minꝰ. Si ergo hoc manifestū est ꝙ pūctū minus aut eq̄le mouebiꝝ pmū qn̄ aūt idiuisibile est ipossibile est moueri minꝰ pus eq̄le ergo ipsi supple mouebiꝝ pus q̄re erit linea ⁊ pūctis semp eniꝫ per eq̄lē motū oēm lineā pūctū mēsurabit. Si autē hoc ipossibile est ⁊ moueri idiuisibile ipossibile est. Et intēdit hāc rōnem ponē nihil trāsit in spatio pus maius se q̄ꝫ trāseat minꝰ se uel eq̄le pūctū moueꝝ in spatio ergo nō trāsibit prius maius se q̄ꝫ minꝰ uel eq̄le in spatio per qḋ trāsit. ſꝫ nihil est minus idiuisibili ḡ nō trāsit minꝰ se ḡ eq̄le. sed eq̄le i spatio qḋ est linea est pūctū ḡ trāsibit lineā pūctū ergo linea ꝯstabit ex pūctis: q: spatiū ꝯstat ex hijs que transibit mobile in motu per ipm̄: ſꝫ hoc est ipossibile ḡ ipossibile est moueri idiuisibile. cū igiꝝ angeli idiuisibiles sint impossibile est eos moueri localiter. ¶ Itē in fine sexti cap eiusdē rōnis est in ipso nūc moueri ⁊ idiuiduū aliquod moueri: ſꝫ ipossibile est in ipso nūc eē motū ḡ ipossibile est ipm̄ idiuisibile moueri. deꝝ eniꝫ ꝙ in ipō nūc moueꝝ ¶ Cōtra in quocūqꝫ aliqd moueꝝ per spatiū aliqḋ uelociꝰ illo mouebiꝝ per idē in minori: q: uelox semp diuidit tp̄s ḡ aliqd uelociꝰ motū trāsibit spatiū in pte ipsius nūc ergo nūc diuideꝝ ergo indiuisibile diuideꝝ ⁊ erit aliqd minꝰ i diuisibili que oīa absurda sūt ergo nō moueꝝ in nūc. Si forte dicaꝝ ꝙ dictū phī nō ē uerū. s. ꝙ nō eiusdē rōnis est in ipso nūc moueri ⁊ idiuiduū siue idiuisibile aliqḋ moueri. ¶ Cōtra sup in q̄one de tpe ,pbatū est: ꝙ pus ⁊ posteriꝰ in tpe cāꝝ a priori ⁊ posteriori in motu ⁊ pus ⁊ posteriꝰ in motu cāꝝ a pᵒ ⁊ ultiᵒ in spatio siue a termino a quo ⁊ ad quē in qbꝰ est mobile in motu semp ſ.ptim in termino ad quē ⁊ ptim in termio a quo: sed in diuisibile nō est ptiꝫ sic ⁊ sic q: nō hēt ptē ḡ nō est nisi hic ⁊ illi rn̄det nūc ergo nō moueꝝ nisi in nūc si mō ergo uerificaꝝ dictū phī ⁊ sic relinquiꝝ ꝙ angelus nō mouetur. ¶ Itē in pᵒ de celo ⁊ mūdo. Oīs motꝰ localis est a medio uel ad mediū uel circa mediū nullus talis est motus angeloꝝ ergo nō moueꝝ localr̄. Si dicaꝝ ꝙ hēt motū ,pcessiuū cōtra dicit phs 2ᵒ de celo ⁊ mūdo. ꝙ nā nihil eoꝝ que hn̄t motū ,pcessiuū neglexit in organis ,pcessiuis ergo oporteret ꝙ angeli hērēt organa ,pcessiui motꝰ. Et si dicaꝝ ꝙ hn̄t alas hoc est puerile. ¶ Itē in liᵒ ducis neutroꝝ dꝛ ꝙ oē qḋ moueꝝ est corpus. ⁊ in alia ,ppōne ꝙ oē qḋ moueꝝ est cōpositū. ⁊ in tertia. ꝙ oē qḋ moueꝝ ē quātū. Ex qbꝰ seqtur ꝙ angeli nō mouenꝝ de loco ad locuꝫ pse q: pse est in loco ⁊ pse in loco circūscribiꝝ qḋ ,pbaꝝ i 4ᵒ de celo ⁊ mūdo. Angelus pse in nullo loco est ḡ non moueꝝ de loco ad locuꝫ. Probatio 2ᵉ accipiꝝ in Damaᵒ 2ᵒ liᵒ capᵒ 3ᵒ. Angeli nō circūterminanꝝ parietibꝰ ⁊ ianuis ⁊ claustris. ¶ Itē ifra in eodē. itellectuales eēntie in itellectualibꝰ locis sūt corpaliter circūscripti. nō eniꝫ corporalr̄ ſm nām figuranꝝ neqꝫ tres hn̄t dimēsiones ſꝫ q: itellectualr̄ assūt ⁊ opanꝝ ubicūqꝫ missi fuerint. ¶ Item qcqd moueꝝ localr̄ moueꝝ pse uel per accn̄s. si ergo angeli mouenꝝ altero istoꝝ duoꝝ modoꝝ mouenꝝ. Et constat ꝙ nō pse p oēs dictas rōnes. Si aūt mouenꝝ p accn̄s motu locali hoc erit altero duoꝝ modoꝝ ꝙ moueāꝝ motu alteriꝰ uel violētia. Si aūt moueꝝ motu alteriꝰ tūc mouenꝝ sic aīa in corpe ⁊ clauꝰ in naui: ⁊ si sic tūc nunq̄ꝫ mouerenꝝ iferiꝰ nisi assūpto corpe graui: ⁊ nunq̄ꝫ supiꝰ nisi assūpto corpe leui: ⁊ gn̄alr̄ sine corpe nō mouerenꝝ. Si aūt violētia mouenꝝ seqtur dupˣ incōueniēs. s. ꝙ sit alia nā fortior eis que extrudat eos ad supiꝰ ⁊ inferiꝰ: ⁊ ꝙ sint corpꝰ: q: ,pbat phs in pᵒ de celo ⁊ mūdo. ꝙ nihil moueꝝ violēter nisi moueaꝝ etiā pse ad aliū locū. ¶ Solꝰ dicimꝰ cū sctis ꝙ angeli mouenꝝ localr̄ ⁊ trāseūt de loco ad locū: ⁊ qn̄ sūt in vno loco nō sūt in alio sic dicit Damascenus 2ᵒ capᵒ scḋi libri. nō pn̄t agē ſm idē tp̄s hic ⁊ illic eē ⁊ opari. vn̄ oēs rōnes que sūt ꝯtra opiones pdictas ꝯcedimꝰ. ¶ Ad obiecta aūt que ostēdūt ꝙ nō mouenꝝ localr̄ dicimꝰ ꝙ phs nālis ,pbat ꝙ idiuisibile qḋ est in gn̄e quātitatis ipossibile est moueri q: illḋ hēt sitū in ꝯtinuo ⁊ per ꝯn̄s cōparationē ad quātitatē spatij. Et q: non pōt trāsire maiꝰ se nisi pus trāseat eq̄le cū in quecūqꝫ puo spatio sint ifinita eq̄lia sibi nō ꝯtingeret ipm̄ trāsire in quātocūqꝫ tpe quātūcūqꝫ puū spatiū. Sed nos dicimꝰ ꝙ angelus nō est sic idiuisibile ⁊ de rōne idiuisibilitatis siue simplicitatis sue dictū est in q̄one utrū sit subā simpˣ uel cōposita. ⁊ pp hͣ trāsit ipse angelus p spatiū nō numerādo ptes spatij. numerās eni cū numerāte debet eē eiusdē nāe ⁊ eādē compationē hēt angelus ad locū remotuꝫ ⁊ ad ,ppinquū ut diceꝝ ifra. Et p hͣ patet solꝰ ad oēs rōnes iductas de phisicis. ¶ Ad id aūt qḋ obijciꝝ de liᵒ celi ⁊ mūdi ꝙ tripˣ est motꝰ. dicimꝰ ꝙ phs loqꝝ ibi de motibꝰ corpaliū subaꝝ simpliciū: ⁊ pp hͣ motꝰ angeli nō cadit sb illa diuisiōe. Nec tn̄ dicimꝰ ꝙ sit motꝰ ,pcessiuꝰ ſꝫ est motus uolūtariꝰ sube spūalis simplicis. ¶ Ad illas auctoritates que adducunꝝ de liᵒ ducis neutroꝝ. capᵒ de vno deo. dicēdū ꝙ loqꝝ ibi phs de motu nāli ⁊ itēdit ibi ,pbare pmū motorē imobilē ſm motū illū q diuisibilitatē hꝫ ſꝫ nām ⁊ spatiū ⁊ tp̄s: ſꝫ talē nō dicimꝰ eē motū angelorū: ⁊ pp hͣ ille iprobationes nō faciūt ad ,ppoᵐ. ¶ Ad id qḋ postea obijciꝝ ꝙ qcqd moueꝝ de loco ad locū pse pse est in loco. Dicimꝰ ꝙ moueri pse dꝛ dupˣ ſm ꝙ pse pōt determinare: li moueꝝ in compatiōe ad id qḋ moueꝝ ul' in compatiōe ad spatiū in quo est motꝰ. ⁊ si pᵒᵒ tūc oē id

mouet̃ pse qd nõ mouet̃ motu alteri⁹ s ppo z sic angeli mouet̃ pse. Si vo 2⁰⁰ accipiat̃ tũc nõ mouet̃ pse nisi qd pse est in loco circũscriptiue ita.s. q ei pmũ z mediũ z ultimũ fm locũ assignet̃. Et per hãc distinctionẽ patet solutio ẽt ad sequẽs. ¶ Et nota q circa determiationẽ hui⁹ qõnis oberratũ ẽ 4or modis qrũ vn⁹ est q dicũt q ãgeli nunq̃ mouent̃. sed ideo q sunt motores spherarũ ad vniuersum esse mouẽt uoluntates z corda hoiuz z etiaz sensus ad ea que uolunt. Et hic error est Rabymoysi z Aueroys z alioz phoz quorũdam. ¶ Alius est error eoz qui ppter debilitatẽ rõnis supra posite dicũt angelum posse esse in pluribus locis z etiam ubiq̃ si uoluerit. ¶ Tertius est eoz qui dicũt angelũ sic uenire de fine spatij vno ad alium finẽ q nõ transit media sed transilit. ¶ Quartus est eoz qui dicũt q sic tñ sit mediuz q est in termino a quo z ad quez fm suũ motũ aliquo mõ sicut aliud mobile. ¶ Prima aũt harũ opinionũ z scda sunt heretice: alie vo due sunt fatue. ¶ Articulus 2⁹.

S Ecundo queritur per quẽ modũ motus moueant̃. Et videt̃ q circulariter per Dio^m in de celesti hierarchia cap⁰ 7⁰ ubi dicit q sunt in circuitu dei choz faciẽtes. Item in de diuinis nominib⁹ cap⁰ 4⁰ dicit q mouent̃ circulariter z in directũ z obliquũ z hij oẽs sunt motus fm locũ. Damascenus aũt in diffinitione supius inducta dicit q angelus est sba semp mobilis z intelligit de motu alteratiõis fm q ipe dicit q quicqd creatũ est uertibile est. Similiter videt̃ q mouent̃ motu sube.s. gñationis: q: ita dicit aplus. flecto genua mea ad deũ prem a quo ois paternitas in celo z in terra noiat̃. Paternitas enim que ex deo in celo noiat̃ nõ est nisi inter angelos fm q etiam dicit Dionysius in de diuinis noibus cap⁰ 20⁰. usq̃ ad hoc nr̃e intellectualis opationis virtus est: z ois diuina paternitas z filiatio data est z nobis z supcelestibus virtutibus z patriarcha ab oĩbus segregata z filiarcha ex qua z dij z filij deoruz z deoz pres deiformes fiunt z noiant̃ mẽtes spiritualr̃ videlz tali paternitate z filiatiõe pfecta: hoc est incorpalr̃ z imãliter itelligit̃. ¶ Solutio ad hoc dicendũ q angeli mouent̃ fm locũ tm̃ z modus mot⁹ illi⁹ est s loca oportuna ad custodiã ut prius dictũ est. Qd aũt dicit Dionysius intelligit̃ de motibus intelligẽtie per cõparationẽ ad intelligibilia ut supra habitũ est. Et qd dicit Damascenus intelligit̃ de motu alterationis in uoluntate fm cõparationẽ ad naturã z nõ ad statũ confirmationis ut supra diximus. ¶ Ultima vo auctoritas Dionysij itelligit̃ de gñatione fm qd fm q dicimus q musicalis per gñationẽ fit musicus nõ tñ musicalis gñatur simplr̃. Silr̃ homo uel angelus per ifusionẽ illuminationũ fit deus sicut dicit psalmus. Ego dixi dij estis z filij excelsi oẽs. Et aplus. In christo iesu ego uos genui per euãgeliũ. Et iterum alibi. Filioli mei quos iterũ parturio donec format̃ in uobis christus. ¶ Articulus 3⁰.

T Ertio queritur Utrũ motus eoz sit in tẽpore uel non. Et videt̃ q in tẽpore q: dicit Aug⁹ in 8⁰ sup genesim ad lr̃am. q deus corporalem nãlem mouet per tẽpus z locũ: spũalem autẽ per tẽpus z nõ locũ. Et ex hoc etiam videt̃ relinqui q angeli nõ mouent̃ localiter. ¶ Itez ois motus localis est in tempore: angeli mouent̃ localiter ergo mouent̃ in tpe. Item nullũ idem vnum mobile in eodẽ põt esse in motum esse z moueri. Sed pbat phus in 6⁰ q id qd feritur in quolibet nunc est in motũ esse: ergo in nullo nũc est in moueri. Cuz igit̃ angelus mouet̃ localr̃ in nullo nũc mouebit̃ sed erit in motũ esse. ¶ Item phus in 6⁰ phi^z Ois motus in tpe est. tẽpus aũt omne diuisibile z si in minori minor motus necesse est oẽm motuz diuidi fm tẽpus. Ex hoc accipit̃ q angeli si mouent̃ localr̃ mouẽtur in tẽpore. ¶ Item ibidem q nihil in ipso nunc mouet̃ ex hys manifestũ est. Si nãq̃ est cõtingit z uelocius z tardius in ipo moueri. Si igit̃ ipm nũc in quo est.n. moueat̃ aũt in ipso uelocius per.a.b. ergo tardi⁹ in ipso per minorẽ longitudinez mouebit̃ ut per.a.g. uelocius in minori q̃z lz mouebit̃. ¶ Quare diuidet̃ ipm nũc sed erat indiuisibile ergo nõ est moueri in ipso nunc. Et rõ phi est ista q si detur motus esse in nunc tunc uelox aliquid transibit spatiũ in nunc z tardũ in eodẽ nunc transibit minus spatiũ z illud minus spatiuz qd in toto nũc trãsibit tardũ uelox trãsiuit in minori q̃z in nunc: q: uelox diuidit tẽpus tardũ aũt magnitudinẽ spatij: ergo sequit̃ q nunc sit diuisibile. Et ponit phs.n. pro nota ipsius nunc.a.b. aũt pro longitudine spatij.a.g. vo pro aliq̃li parte eiusdẽ longitudinis ut.g. tertia uel quarta uel dimidia. Item detur moueri angelo in nunc. Cum igitur angelus sit p motũ in diuersis locis: tunc in eodem nũc erit in celo z in terra: qd est cõtra Damascenũ qui dicit q qñ sunt in celo nõ sunt in terra: ut supra habitum est. Item Damascenus. nõ pñt fm idem tempus hic z illic opari. ¶ Itẽ angelus in motu aut est in termino a quo pmo est mot⁹ eius. aut in eo ad quẽ ultimo est mot⁹ ei⁹. aut in medio nõ eñi sunt plura in spatio per qd mouet̃. Si est in termino a quo primo est motus. Cõtra in illo termino toto quiescit ergo in illo nõ est in motu. Probatio q quiescit in illo. Dicit enim phus q in quocũq̃ mobile se nunc habet ut prius. q in illo toto quiescit sed in termino a quo pmo est motus mobile se nunc habet ut prius: q: etiam prius fuit in illo ergo in illo toto quiescit. Si dicat̃ q inest termino ad quẽ ultimo est motus. Contra in illo termino non est plus de motu ergo in illo est in motũ esse nõ ergo in motu. Si ppter hoc dicat̃ q in motu est in medio sicut z omne qd mouet̃. Cõtra mediũ in duplici est rõne scilz partim in rõne termini a quo. z partim in rõne termini ad quem. ergo angelus exñs ibi partim est sic z partim sic. ergo ipse est diuisibilis z motus eius est id qd mẽsurat ipm. ab ante enim z post causat̃ qd mobile est fm aliqd añ z fm aliqd post: z sic est diuisibile. Causat̃ etiam ab eodem prius z posterius in motu z in eo qd mẽsurat ipm ergo mouet̃ in tpe z nõ in numero. Et hec est etiam ratio phi in 6⁰ phi^oz p quã pbat q indiuisibile nõ mouet̃. ¶ Sed contra Damascenus 2⁰ li⁰ cap⁰ 2⁰. Cõfestim iueniunt̃ ubicũq̃ diuinus iusserit nutus uelocitate nature: sed nihil cõfestim inuenit̃ in loco ad quẽ est mot⁹ nisi moueat̃ in nunc ergo angeli mouent̃ in nunc. ¶ Item nihil indiuisibile fm quantitatẽ diuidit spatium fm partes diuisibiles. Cum igit̃ motus ut dicit phus in 6⁰ diuidat̃ fm id in quo est motus: motus etiam eius non hẽbit partes diuisibiles. Cum aũt mora sequat̃ motũ mora ipsa iterũ non hẽbit partes diuisibiles. Cuz igit̃ angelus sit indiuisibilis fm quantitatẽ motus eius erit fm hoc: z hoc indiuisibilia z nunc z nunc indiuisibilia. ¶ Item quicqd fm idez tẽpus z vniformẽ motũ in uelocitate z tarditate trãsit totũ spatium z partẽ motus illius nõ est in tpe angelus facit sic ergo motus eius nõ est in tẽpore. Probatio minoris dicit phus in 4⁰ phisicoz q si motus esset in uacuo: motus esset in nunc. Et huius tangit duas causas quarum vna est q motus retardat̃ per spissitudinẽ maiorem uel minorẽ mediј per qd est motus sicut citius modo aliqd per aerem q̃z per aquam. Alia causa est figura mobilis q: citius per idem mediũ mouet̃ acutũ q̃z latũ. Cum enim uelocissimũ per plenum aliqd transeat in aliquo tẽpore. Uerbi grã trium horarũ uel quatuor illud idez transibit per uacuũ eadẽ cõparatione ad tẽpus quaz habet uacuũ ad plenuz: sed nulla est talis cõparatio in uacuo z pleno: ergo nulla est illic in tẽpore mẽsurãte ergo transibit in nunc qd nullã habet cõparationẽ ad tẽpus. Similiter igit̃ angelus nec per figurã nec per spissitu

dinem medij habet cõparationẽ ad spatiũ per qd trãsit motus eius erit in nunc et nõ in tẽpore. ¶ Solutio sine preiudicio dicimus q̄ duplex est tẽpus. vnũ scilz qd est mẽsura motus cõtinuoꝝ et illud est cõtinuũ et de ipo tractãt phi. aliud aũt est qd est mẽsura motus indiuisibiliũ et illud nõ est cõtinuũ sed est collectio ipsorũ nunc inter que nunc nõ est tẽpus mediuz. et de illo nũc dicit Aug⁹ q̄ deus spũalem creaturã mouet per tẽpus tm̃. Et hanc distinctionem determinauimus supra in q̄ne de secũdo coequeuo. Dico igitur q̄ motus angeli localis est in nunc inter que nõ est mediũ tẽpus. Hoc est tẽpus scd̃o modo dictũ. ¶ Ad pᵐ aũt dicendũ q̄ angelus mouet per tẽpus qd dicim⁹ q̄ collectio est ipsoꝝ nunc. Qd aũt videt supponere q̄ spũalis creatura nõ mouet per locum. Hoc ideo dicit quia nõ trãsit locũ cõmẽsurando se loco et numerãdo ipm per motũ suum sicut mobile corpus phisicũ numerat ipm. ¶ Ad aliud dicendũ q̄ generalr intellecta ꝓpositio est falsa nisi tp̄us accipiatur in cõmuni ad duos modos determinatos. ¶ Ad aliud dicendũ q̄ illa rõ tenet de nunc cuius suba est vna in toto tẽpore et per esse suũ cõstituit tẽpus: tale aũt nõ est nunc secũdo modo dicti tẽporis et ꝓpter hoc nõ est necesse q̄ mobile in illo nunc sit in motum esse et non in moueri. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ phi rõ tenet in mobilibus capiẽtibus diuersitatẽ in motu per uelox et tardũ: que cuncta sunt a grauitate et leuitate maiori uel minori talia autẽ mobilia nõ sunt angeli. Per hoc etiam patet solutio ad sequẽs. ¶ Ad penultimũ dicũt quidaz q̄ nihil ꝓhibet in vno nũc ꝑm sbam angelũ eẽ in diuersis locis: sed nõ ꝑm idem habet enim nũc rõnem finis et ꝑncipij. Unde ꝑm rõnem ꝑncipij est in loco a quo. ꝑm rõnez aũt finis in loco ad quẽ. Sed hoc nihil est q: ista diuisio non est nisi ꝑm rõnem ipsius nunc et non ꝑm partes. sed terminus a quo est primo motus: et ad quem est ultimo mot⁹ differunt ꝑm naturã et ꝑm subam. Unde multo melius est ut dicat q̄ motus angeli est in tẽpore scd̃o mõ dicto in quo succedũt sibi ipsa nunc q: ipm tẽpus nõ ꝯtinuat ex nunc sed est collectio ipoꝝ. ¶ Sunt tñ qui dicunt q̄ motus angeli est in tẽpore cõtinuo ꝓprie sumpto: et dicunt q̄ sicut triplex est alteratio ita triplex est motus ꝑm locum. Alterat enim aliqd cum interceptione medij et mutatione causarũ: sicut qñ est alteratio in formis hñtibus mediũ causatis a qualitatibus primis sicut albuz et nigrum. Cum enim alterat aliquid de albo in nigrum intercipit aliqd de nigro et ĩmutant cause scilz calidũ et frigidũ. alterat etiam aliqd cum mutatione causarũ tñ et nõ cum interceptione medij sicut sanũ et egrũ que nõ hñt mediũ. mutant tñ cause que sunt calidũ et frigidum humidũ et siccum: lz phus ꝓbet q̄ in huiusmodi habitibus qui sunt sanũ et egrũ nõ sit alteratio nisi per accidẽs et ideo illud exẽplũ nõ est cõpetẽs. ¶ Tertio modo alterat aliqd ꝑm qualitates nõ hñtes causas nec mediuz: sicut sunt qualitates ꝑme calidũ et frigidũ humidũ et siccum: et in illis est alteratio per recessum ab vno et accessus ad alterũ. Et similiter dicũt esse triplicẽ motũ localiter. quoddam enim mouet localr ita q̄ ultima pars ei⁹ est in termino a quo et ꝑma in termino ad quẽ. et sic partim est in termino a quo et partim in termino ad quem et sic mouet hñs magnitudinẽ et ꝓprie. et iste modus motus respondet ꝑmo modo alterationis. Item quoddam mouet localr ita q̄ nõ est partim in termio a quo et partim in termino ad quẽ: sed id in quo est sicut se hẽt punctum qñ mouet in linea mota: et iste modus rñdet scd̃o modo. Tertio mouet aliqd localr tñ per recessum a termino a quo: et per accessuz ad terminũ ad quẽ: absqꝫ eo q̄ sit partim hic et partim ibi perse uel in alio: et sic dicũt moueri angelos: et dicũt q̄ iste modus rñdet tertio mõ alteratiõis. ¶ Sed hec distictio multipr fundat sup falsum. primo q: ponit q̄ aliqua alteratio nõ sit per mediũ cum hoc sit cõtra phiam nãlem. mediũ enim dicit duobus modis ꝑm phm. dicit enim mediũ in qd prius mouet mobile q̄z in extremũ et sic in omni motu phisico est mediũ ut dicit phus. et cum illud mediũ hẽat rõnem finis et ꝑncipij per rõnem eius semp mobile itercipit aliquid de extremo. Dicit etiaz mediũ qd ad utrũqꝫ extremoꝝ est extremũ: ut dicit phus in 5° phiᵒꝝ. et hoc mõ nõ oĩs qualitas hẽt mediũ. ¶ Scd̃o fundat sup falsum q: ponit alteratioñẽ ꝓprie esse in habitu et dispõne ut sanũ et egrũ. cum hoc reprobet phus in 7° phiᵒꝝ uolens q̄ alteratio nõ est nisi in specie qualitatis que est passio uel passibilis qualitas. in alijs aũt spẽbus qualitatis est alteratio quedã et ꝑm qd. ¶ Tertio q: ꝑm hanc distinctionem ultimus modus alteratiõis est maxime improprius. cuz ecõuerso sit ꝑm phiam nãlem ꝑm quã alteratio primo et perse est in qualitatibus ꝑmis: ut habet in ꝑnᵒ secũdi de gñatione et corruptione et ex principio quarti metheuroꝝ. ¶ 4° q: ponit hic distictionẽ q̄ mobile in loco dicat ptim esse in termino a quo et partim in termino ad quẽ: ideo q̄ ultima pars eius sit in termino a quo et ꝑma in termino ad quẽ tanq̄z ei ꝯueniat ptim esse hic et partim ibi ꝑm diuersitatẽ partium que sint in diuersis spatij partibus. Cum hoc sit falsum ꝑm sciam nãlem q: mobili nõ grã partiũ attribuit motus q: sic moueretur per accñs nec ipm dicit esse partim hic partim ibi q̄ sit in diuersis partibus spatij cum ipm ꝑm se nõ possit esse nisi in vna parte que est mediũ. qd tñ mediũ hẽt rõnem finis et ꝑncipij ꝑm q̄ est motus per ipm. Et sic propter duas rões medij dicit mobile partim esse in termino a quo et ptim in termio ad quẽ. ¶ Quinto q: pũctũ in linea nõ mouet nisi per accñs. s. motu linee: et ista distinctio ponit q̄ moueat perse: q: aliter secũdus modus nõ esset magis ꝓprius q̄z tertius. ¶ Sexto q: tertius modus in motu locali debet demonstrari in exẽplis phie cuz tñ ibi ille modus expsse reprobet. Dicimus ergo q̄ omne qd transit spatiũ nõ quiescẽs uel hñs cõtrarietatẽ in illo: sed hñs semp in ipso disponere ut recipiat trãsit ipm subito. et eadẽ uelocitate ad extremuz se habet et ad mediũ sicut patet in lumine qd nõ habet cõtrarietatem in trãsparẽti et dispõnem hẽt in ipso semp manentem. s. dyaphaneitatẽ. Et iõ dicit philosophus in libro de sensu et sensato. q̄ ĩmutatio illa nõ est ĩ tpe sed eque uelociter ad extremũ et ad mediuz. Et similr dicimus de angelis q̄ distantia et cõtrarietas spatij nõ obsistũt motibus eoꝝ et ideo mouent subito et nõ in tẽpore. ¶ Ad ultimũ aũt patet solutio per antedictũ q: angelus nõ sic cõparatur ad spatium ut indiuisibile quantitatis.

¶ De locutionibus angeloꝝ.

c Consequenter Querendum est de locutionibus angeloruz. Et querunt sex. Quoꝝ pᵐ est an loquãtur. 2ᵐ quo ꝑmone loquant. 3ᵐ de organis loquẽtiuz et audiẽtium. 4ᵐ utrum oẽs oibus loquant. uel quidã quibusdã. 5ᵐ utruz oĩa uel quedã loquantur. 6ᵐ utrum eodem modo loquantur ad animas et ad se inuicem et ad deum.

¶ An loquant angeli. Articulus 4°.

a Ad primum proceditur sic. Prima corinth. 13° dicit aplus. Si linguis hominum loquar et angeloꝝ. etiam ibi innuit q̄ angeli loquant quibusdã linguis. ¶ Item glo. ibidez dicit q̄ superiores signt interioribus qd dei uoluntate pceperũt nutibus et signis. Item dicit Dio⁹. q̄ quicqd põt potentia inferior põt et supior. Cũ igit homo ꝑm rõnem sit potẽtie inferioris q̄z angelus et possit interpretari alteri cõceptuz cordis sui multo magis põt hoc facere angelus. Similr ysaie 6° dicit q̄ clamauit alter ad alterũ. et in Za-

charia ꝛ in Daniele. Sed contra dicit Basilius sup deu teronomi. 30mo in quadā omelia. sermonis nobis usuꝫ deus qui nos creauit indulsit p̄o eo ut cordis occulta sꝫ inuicē nobis uerbi mysterio panderemus ut cōmuneꝫ in alterutrū affectionē nature vnusqsqꝫ nostrū p̄ximo suo uelut ex archanis quibusdā domicilijs cōcilij secre/ta dep̄omēt. Si enim nuda solūmodo atqꝫ itecta inue/niremus ex ipsis tn̄ mētis motibus atqꝫ intētionib° co/gitationē alterutrū nosceremus. Ex hoc accipit̄ ꝙ aia/ruꝫ nō est loqui ꝛ multo fortius angelorum. Itē iob 27°. nō adequabit̄ ei aurū uel vitrum. Sup idem dicit Gre/gorius. ꝙ vniuscuiusqꝫ mētē in resurrectione ab alteri° occultis corpulentia nō abscōdet: ergo multo magis cū spūalior sit natura angeli in vno angelo mens ab alteri° itellectu nō abscōdit̄ ꝛ ita nō erit necesse loqui. Iteꝫ Basilius. qn̄ vigor aie uelamen carnis cooperit̄ ad iu dicādam atqꝫ publicandā facieꝫ, ꝑferēda ea sunt que in ꝓfundo cordis uel cogitationibus uel sensibus cōmoue tur nobis ꝛ noibus ꝛ uocabulis indigemus. ergo videt̄ ꝙ ubi nō est uelamē carnis nō erit necessarius usus lo/quēdi. Iteꝫ ad corinth. p̄a 4° cap° sup illud nolite an̄ tēpus iudicare. dicit glo. egesta ꝛ cogitata bona ul' mala tunc erunt apta. Et qꝛ oia tunc erūt nota tunc oēs pote/runt iudicare de se ꝛ de alijs. Ex hoc accipit̄ ꝙ etiā ma/li tunc videbūt cogitatiōes oiuꝫ. ergo multo fortius an/geli vident cogitationes suas in celis. Item Augu/stin°. In patria nō erūt cogitatiōes uolubiles hinc illuc atqꝫ inde huc sed oia simul videbimus: ergo ꝛ angeli vi dent oia simul ꝛ ita nō egent locutione. Item Gre/gorius in dyalogo. quid est qd̄ nō videāt qui vidētem oia vident. Et loquit̄ de angelis: ergo angeli oia vidēt. ꝛ sic idem sequit̄ ꝙ prius. Item in visione corporali sic est ꝙ si visibile sit illuminatū ꝛ nō sit mediū ꝓhibens inter vidētem ꝛ visibile: ꝛ sit ꝓportionata distātia vide/bit vidēs omne qd̄ visibile est. ergo silr̄ est in visiōe spi/rituali: sed quicqd est in mēte cuiuslibet angeli est in lu mine cum angelus sit lux ꝛ de alijs impedimētis nullū est in angelo qn̄ possit videre ergo nō indiget locutiōe Item Aug° in libro de bono ꝯiugali. Post hāc peregri nationē futurū est ut oium cogitationes patebūt inuicē nec inuicē repugnabūt sed in futuro similes erimus an gelis dei: ut dicit dn̄s in Matth. 22°. ergo angelis patēt modo inuicē sue cogitationes. Iteꝫ eadē est ratio in genere cognoscēdi oia spūalia inquātū spūalia sunt sed in angelo sba est spūalis: ꝛ qcqd est in mēte sua est spūa lis. Silr̄ eadem rō erit cognoscēdi utrūqꝫ. sed sba sua co gnoscit̄ sine locutione ab angelo: ergo ꝛ id qd̄ est in mē te cognoscibile est sine locutiōe. Itē dicit Auic. in 6° de nālib° ꝙ multitudo desideriorum in hoie causa est loquē/di. multitudo aūt desideriorum est ex multis deficientibus in que ꝓtendit̄ desideriuꝫ. talia aūt deficiētia nō sunt in angelis ergo nec multitudo desideriorum nec per ꝯñs lo quela. Solutio dicimus ꝙ angeli loquunt̄ sicut p̄o bat̄ per p̄mas auctoritates. Ad id aūt qd̄ obijcit̄ in ꝯtrariū dicēdū ꝙ Basilius itēdit ꝙ sermo exterior qui sonat in aere nō est i sba spūali nāliter: est tn̄ ibi locutio ut ipe inuit que explet̄ mētis motib° ꝛ itētionib° cogita tionū. Et qd sit hoc dictu patebit iferi°. Ad aliud di/cēdū ꝙ est quoddā in mēte ut beatificās ꝛ causa beatitu dinis. s. deus ꝛ meritū. ꝛ de hoc intelligit̄ dictū Grego/rij. Sicut enim vinū inficit vitrū ad iudiciuꝫ coloris vi/ni per vitrū sic in resurrectione dotes aie resultabunt in dotibus corporis ad cognoscēduꝫ id qd̄ est beatificās ꝛ ut causa beatitudinis. Est etiam quoddā in mēte ut cui° causa est mens. s. cōceptus a mēte formatus ꝛ nō est ne/cesse ut illud cognoscat̄ ab altero. aliter eniꝫ vnusquisqꝫ tot cognosceret quot alter ꝛ essent oēs equalr̄ in nume/ro cognitorum qd̄ nec in angelis mō est uerū nec in homi nibus est uerū uel erit post resurrectionē. Ad aliud patet solutio per p̄dicta. Ad aliud dicēdū ꝙ in iudi/cio oia ea que sunt dānationis ꝛ cause ipius ꝛ beatitudi nis ꝛ cause ipsius erūt palam ꝛ nō alia: de hijs enim tn̄ erit iudiciū ꝛ nō de alijs. Quod qualr̄ fiat in tractatu de iudicio erit determinatū. Ad aliud dicēdū ꝙ Aug° intelligit de intelligētia que est in uerbo in quo oia con gregant̄ in vnū. Uerbū enim ut dicit Aug° in libro de trinitate. est ars plena rōnibus oiuꝫ creatorum: ꝛ ille rōnes ꝓut sunt in uerbo nō sunt distātes ꝛ multe. ꝛ idō in ipsis nō sunt cognitiones uolubiles sed potius intelligentia simplex ꝛ in vnū cōgregata: sed in alijs cognoscibilibus que orum hn̄t ab ipsa uoluntate ꝛ mente angeli ꝛ hois uel ab ipsis creatis nō oportet ꝯgregatā esse cognitionē sic ꝙ oia sint in ipsa simul. sicut nec ipsi cōceptus congre gati sunt simul ipse res que cognoscunt̄ ꝛ de talibus ne cessaria est locutio. Ad aliud dicēdum ꝙ auctoritas Gregorij intelligi pōt dupl'r. s. ꝙ angeli oia videāt quā/tum est de rōne obiecti tn̄ uel quo ad obiectū ꝛ iudiciū de re distinctū. Dico aūt rōnem obiecti qꝛ obiectū visio nis angelice est uerbū in quo sunt oia. vnde vidēdo uer buꝫ quodāmō vidēt oia. sicut vidēdo ul'e quodāmodo vident quidqd est in ipso particulariū: ꝛ hec visio est oi/uꝫ in potētia ꝛ nō in actu: ꝛ sic intelligit̄ dictū Gregorij. Dico aūt obiectū ꝛ iudiciū de re distinctū qn̄ obiectum reducit̄ ad ꝓpriā naturā cuiuslibet cognoscibilis resul/tantis in ipso ut certū iudiciū intelligētie de quolibet co gnoscibili particulari accipiat̄: ꝛ hoc mō angeli nō vidēt oia in deo: qꝛ ex hoc sequeret̄ ꝙ inferiores tot viderent in uerbo quot supiores ꝛ qd̄ oēs angeli tot cognoscerēt quot deus: qd̄ absurdū est. Ad aliud dicēdum ꝙ ea que sunt uoluntatis ꝛ mētis angeli sunt qs̄i in luce clau/sa signaculo uolūtatis. ea vo que sunt in natura sicut in luce apta ꝛ de hoc patebit magis inferius. Ad aliud soluēdū est per p̄dictā distinctionē. s. ꝙ cogitatiōes hn̄t reduci ad beatitudinē ꝛ cām beatitudinis ꝛ ad libertatē mētis. ꝛ p̄mo mō erūt patētes. scdo mō nō. Ad aliud dicēdū ꝙ rō cognoscēdi sumit̄ ex rōne cause. vnūqdqꝫ enim cognoscit̄ per suā cām: ꝛ ideo cum nō sit nisi vna causa eorum que subsunt uoluntati ꝛ eorum que sunt in natu ra nō erit idem modus cognoscēdi. Ex illo vo inducto nō ꝓbat̄ ꝙ idem sit modus in specie cognoscēdi specia li: sed ꝙ sit eadē potētia pceptiua omnium spūaliuꝫ. Et cum dicit̄ ꝙ est eadē rō cognoscēdi spūalia inquantum spūalia sunt. Uerū est hoc de rōne cognoscēdi in gene/re ꝛ in potētia. Ad ultim dicēdū ꝙ locutiōis duplex est finis. vn° est postulare ab alio ad que nō sufficit ipe homo sibi. alius est cōmunicare intelligētiā alteri ꝛ pri/mum finem tn̄ tangit ꝛ quo ad illum nō est in angelis: sed quo ad 2m.

Articulus 5°.

Secundo queritur quo ser mone loquantur. Et videt̄ ꝙ nutibus ꝛ signis qꝛ ita dicit glo. sup p̄am ep̄lam ad corinth. 13°. super illud Si linguis hoium loquar ꝛ angelorum. quib° linguis an/geli p̄positi minoribus qd̄ de dei uoluntate p̄mi senciūt signt ꝙ sit aliqbus nutibus ꝛ signis. Sed videt̄ hoc nō posse stare. nutus enim potius seruit demōstrationi ipsius rei qꝫ locutioni. Item de signis illis queritur utruꝫ sint a natura uel ad placitū. Et si sint a natura tūc sunt eadē apud oēs ꝛ nō erit locutio per ipsa. Si autem sunt ad placitū tūc sm̄ phm nō erūt eadē apud oēs: ꝛ si/cut in hoibus mutuā allocutionē in vno ideomate p̄ce dit disciplina ideomatis illius: ita etiam in angelis opo/rteret allocutionē per signa p̄cedere disciplinā signoruꝫ. Et cum illa disciplina sit per loquelā uel per inuētionē cum inuētio sit per experimētū rerū ut dr̄ in p°metha cc. Erit ergo per loquelā ꝛ illa loquela per signa ꝛ sic ibit in infinitū in signis ꝙ refutat intellectus. ergo nō vidē/tur loqui per signa. Itē ostensio per cām rei facit de/

monstrationē ɀ sciam. ostēsio aūt per signa facit opinio/
nem tm̄. signū enim cōmune est quoddā inuētū in plu/
ribus in fine secūdi posterioꝝ. Signū sic ꝓpriū est: qm̄
totius gn̄is ꝓpa est passio ɀ nō solius ꝓpriū. Si ergo lo
cutio angeloꝝ est per talia signa tunc facit imꝑfectā ostē
sionē animi. Si ℣o dicat ꝙ signū accipit hic ſm diffi/
nitionē Augustini. s. ꝙ signū est id qd̄ preter spem quā
īgerit sensib⁹ aliud facit in noticiā uenire. Lꝫ eniꝫ ange
lus nō hēat sensus tn̄ ingerit ei signū ɀ per illud accipit
noticiā rei de qua est locutio. ¶ Tūc qrat in quo diffe
rat signū a nutu. si enim nut⁹ est directio ad rem ɀ signū
est qd̄ figit id ad qd̄ inuit. oportet signū esse aliqd̄ diuisū
ueniēs a loquēte ad audiētem: ɀ sic nō videt differre a
uoce sonāte. qd̄ est cōtra Damam qui dicit ꝙ tradūt sibi
suas intelligētias sine uoce ꝓlato ſmone. ¶ Preterea
querit utrū signa illa sint in angelo loquēte uel non. Et
si sunt in ipo tunc erūt passiones uel habitus uel poten
tie. Et cōstat ꝙ nō passiones: qꝛ passiones sunt ſm quas
est delectatio ɀ tristicia ut dicit phus. ſm signa autē illa
neutruꝫ est. Si aūt essent potētie cum semꝑ eorūdē sint
potētie semꝑ eēnt in eodē actu loquēdi qd̄ est inconue/
niēs. Eodem mō etiam sequit de habitu. Cuꝫ enim nō
hēant habitus acqsitos sed datos cum creatione semper
eodē mō se hēbunt in habitib⁹ illis. ¶ Preterea cuꝫ di/
cat Dio⁹ ꝙ intellectus diuini per tria diuidunt. s. eēntiā
virtutē ɀ opationē. loquela aūt sit ꝯtēta sub opatione: ɀ
signa sint per que fit loquela: videt ꝙ signa sint sub vir/
tute qꝛ a virtute egredit opatio. sed cum virtutes deter/
minent penes ultimum potētie: videt ꝙ signa illa nihil
aliud dicāt q̄ꝫ cōpletiuā potētiā in angelis: qd̄ est incō/
ueniens: qꝛ signum dicit relationē ad id qd̄ figtur ɀ cui.
virtus aūt cōparationē ad opus tn̄. ¶ Item obijcit de
hoc qd̄ dicit Basilius in auctoritate ꝑnotata ꝙ si nuda
atqꝫ intecta oīa inueniremus ex ipsis tn̄ mētis motib⁹
atqꝫ intētionibus cogitationes alterutruꝫ nosceremus.
motus enim mētis est actus intelligētie. Intētio autē co
gitationum est id per qd̄ tangit in re cogitādo ɀ hoc est
spēs rei: ɀ sic vident loqui nihil aliud esse q̄ꝫ ſm actum
de re per spēm ꝓpriā cogitare ɀ sic idem esset cogitare ɀ
loqui qd̄ nō est uerū: qꝛ cogitare est ante loqui: qꝛ prius
cogitat de re ɀ postea ꝓnunciat ad alterū. ¶ Preterea
ſm hoc nihil esset secretū si idē eēt loqui qd̄ cogitare: qꝛ
statim qn̄ cogitaret alter pciperet cogitatū eius sicut pci
pit loquelā. Ex hoc etiam patet ꝙ falsum est qd̄ dicunt
quidā ꝙ loqui angelorū est intelligere ſm actum sicut
℣bū cordis nihil aliud est q̄ꝫ de re cogitare. ¶ Preterea
querit de auctoritate Damasceni ꝑnotata que dicit ꝙ
tradūt sibi duas intelligētias sine uoce ꝓlato sermone.
Querit enim quis sit ſmo ꝓlatus sine uoce. Dicit eniꝫ
Damascenus 2° libro 21° cap°. Rursus aūt diuidit rōna
le aie in interius dispositū ſmonē ɀ ꝓlatū. Si autem in
terius dispositus quidē ſmo motus aie in excogitatiuo
sciens sine aliqua enūciatione. Unde multotiēs ɀ silen/
tes ſmonē totū apd̄ nosmetipsos trāsimus ɀ in somnijs
disputamus. ɀ infra ꝓlatus ℣o ſmo ɀ in syllabis ɀ in uo
ce operationē habet. Scd̄m hoc videt ꝙ sine uoce ꝓla/
tus ſmo est motus rōnis in excogitatiuo: ɀ ſm hoc loq
erit cogitare ɀ sequunt icōueniētia ꝑhita. ¶ Juxta hoc
iterū querit utruꝫ signa per que loquunt angeli sint cō/
munia ɀ equoca sicut sunt signa per que loquunt homi
nes. videt enim ꝙ sic cum enim sit infinita muluplica/
tio rerū per potētiam nature oportet plures res reduci
ad vnū signū. Ex hoc aūt cānt equocationes ɀ amphi/
bologie ɀ cōmunitates sicut dicit in ꝑmo elenchoꝝ. no
mina quidē finita sunt ɀ orationuꝫ finita mulutudo res
aūt numero infinite necesse est ergo plura eādē orōnē
ɀ nomē vnum sigre. Sed si hoc est tunc videt ulterius
ꝙ causent paralogismi ɀ deceptiōes in locutionib⁹ an/
geloꝝ sigt dicit phus ibidē queadmodū illi qui nō sciūt
numerū ꝓmpte ꝓferre a sciētibus expellunt. Eodē mō
ɀ in orōnibus qui nois virtutes sunt ignari paralogizā
tes ɀ ipsi disputātes ɀ alios audiētes. ¶ Juxta hoc etiā
querit utrum utant pluribus ideomatibus uel vno tn̄.
Et videt ꝙ non pluribus qꝛ pluralitas ideomatū est ex
parte uocum tn̄ ɀ nō intellectuū. uel ideo sicut dicit in
principio peryarmenias: queadmodū neqꝫ littere oib⁹
eedem sunt sic nec uoces eedem. Quoꝝ aūt primorum
hee note sunt eedem oibus passiones aie sunt: ɀ quorū
hee similitudines res etiam eedem. Ex hoc accipitur ꝙ
intellectus ɀ res apud oēs sunt eedē sed nō uoces. Cuꝫ
ergo locutio angeloꝝ sit sine uoce ꝓlato ſmone nō utū/
tur nisi ideomate vno. ¶ Sed CONTRA dicit in
dyalogo Gregorius. ꝙ in celo est noticia oium lingua/
rum. Et hoc ꝓbat per quēdam puerū qui fuit raptus in
celū in spū ɀ cum reuerteret dixit se scire oēs linguas ɀ
loquebat cum astātib⁹ grecū ɀ vngaricū cum ante neu
truꝫ sciret. ¶ Solutio dicimus ꝙ solo istius qōnis ac/
cipiēda est ex simili. Ad hoc eni ꝙ lumē ꝯiungat lumi/
ni nihil exigit ampli⁹ q̄ꝫ ꝙ nō sit mediū impediēs ꝯiun
ctionē illā. ɀ ꝙ sit vnū directe ordinatū ꝯtra alteꝝ in situ
ɀ ꝙ sit distātia ꝓportionata potētie imutādi ipoꝝ lumi/
nū: qꝛ si distaret ultra q̄ꝫ possent diffundē radios tūc nō
cōiungerent sicut lumē in anglia nō ꝯiungit lumini in
italia. Si ℣o ponat ꝙ hēat lumē potētiam cognoscēdi ɀ
apprehēdēdi iterū nō exigit plus q̄ꝫ qd̄ dictū est ꝙ vnū
lumē apprehēdit alterum nisi ponat ꝙ in uoluntate lu/
minis sit manifestare se ɀ nō manifestare. ¶ Hoc etiaꝫ
videt per dictū Augustini qui dicit ꝙ in oibus in qbus
est ptas faciēdi aliqd ɀ uoluntas ordinata ad ideꝫ ꝙ uo
luntas ꝑcedat ptātem: sicut possuꝫ ambulare si uolo: pos
sum intelligere si uolo. Unde patet ꝙ uoluntas habet a
se potētiaꝫ claudēdi intellectū ɀ multo fortius ab alio qꝛ
nō intelligit nisi uelit ergo multo fortius alius nō intel/
liget eum nisi uelit. Et hoc etiaꝫ patet ex Augustino qui
facit qōnem cum spēs rerū sint in aīa semꝑ ɀ potētia in/
telligēdi semꝑ quare non semper intelligit. Et soluit di
cens qd̄ nō vult nō ante intelligit actu nisi qn̄ uoluntas
potētiam ꝯiungit intelligibilibus ſm actum. Dicimus
ergo ſm Diom ꝙ angeli sunt diuina lumina ɀ diuia spe
cula. ɀ dnr̄ lumina quātum ad lumē intellectus agētis.
Specula aūt quātū ad habitus formarū rerum cogno/
scibilium. Et differt lumine intellectus agentis qui ſm
phm est ut lux a lumine exteriori in hoc ꝙ illuminatio
ꝓcedens a lumine corporeo est in necessitate rei nature
que lucet. sed lumē spūale est in angelis ex libertate uo
luntatis ut habitū est. Similiter speculum in spūalibus
differt a speculo corporeo in hoc ꝙ speculū corporeum
nō accipit formā nisi ex directo ꝑntialiter oppositū. sed
intellectus possibilis in angelis accipit formā a creatio/
ne datā ɀ semꝑ retinet eandē. Couersio aūt luminis sup
eandē formā facit itellectū in actu. Dispositio aūt illius
ad inotescēdū alteri facit uerbū siue ſmonē qui est sine
uoce. Couersio aūt ad alterū angelū ordinās huc ſmo/
nem ut alteri inotescat cōplet locutionē. qd̄ enim in cor
poralibus est situs in spūalib⁹ est ordo. Et ex hoc patet
solutio eius qd̄ posset obijci. s. quare vno loquente non
oēs audiāt cum distātia in spūalibus nihil operet. Huī⁹
enim causa est ut diximus qꝛ in spūalibus est ordo loco
distātie insitu in corporalibus: qꝛ ergo per uoluntatē in
notescēdi angelus loquēs nō couertit ɀ ordinat ad oēs
angelos ꝓpter hoc nō oēs audiūt sed illi ad quos loquit.
¶ Dicimus ergo ad ꝑm ꝙ nutus ibi dicit inuitio ad rē
cum ꝯuersione uoluntatis ɀ notescēdi ad aliū angeluꝫ.
Et lꝫ ille nutus demonstret rem tn̄ qꝛ hec demonstratio
est sub forma intelligibili ɀ est signū cōceptus intelligē/
tie angelice dicit locutio. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ signa
illa nihil aliud sunt q̄ꝫ interius ꝓlati ſmones de quib⁹
diximus. Proferre aūt ipm nō est ad placitū sed potius

sub uoluntate que uoluntas habet a natura. nec sequit ex hoc q̄ idē sit apud oēs: q: lȝ sit uoluntas nālis tamē actualis ꝯuersio ad fictionē huius uel illius est ad placitum vniuscuiusq; angeli loquētis. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ est signū ꝯceptionis ⁊ est signū rei ⁊ angeli loquunt per signa ꝯceptionum. ¶ Ad aliud dicimus q̄ signuȝ accipit ibi pro quādam ꝯuenientiam ad rōnem signi assignataȝ ab Augustino sicut ꝓcedit obiectio. ¶ Et ad id qd̄ querit in quo differat signuȝ a nutu. dicēdū q̄ signū dicit interius ꝓlatus s̄mo. nutus aūt dicit determinatio illius signi ad rem per ꝯuersionē uoluntatis ad rem de qua est sermo. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ signū est in angelo. signū enim nō addit supra formā siue spēm sub qua intelligit angelus nisi rōnem ꝓlationis ad alteruȝ. Et est in ipso sicut habitus ꝯiunctus actui interp̄tatiuo. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ Dio° s̄m denoīationeȝ diuidit intellect° diuinos in tria q: a tribus denoīant. Dicunt enim celestes essentie ⁊ celestes virtutes ⁊ celestes nuncij siue angeli. Quoꝝ primū dicit essentiā. 2ᵐ aūt virtutē. Ultimū dicit cōmunē opationē oīuȝ angeloꝝ. Uñ patet q̄ illa auctoritas nō est ad ꝓpositū. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ per motus mētis intelligit Basilius nut° per quos innuit ad rē significādam ⁊ non tm̄ intellectū s̄m actū. Per intentioneȝ aūt cogitationū intelligit signa q: per illa tendit ad rem signdā ⁊ ad experimēdū cōceptū cordis: ⁊ per hoc patet solutio oīum, eoꝝ que obiecta sunt cōtra auctoritatem Basilij. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ bona est diuisio Damasceni in interiorē ⁊ exteriorē s̄monē. sed nō sequitur q̄ loqui sit tm̄ cogitare. nō eniȝ qlibet motus qui in cogitatiuo est dicit s̄mo interior: sed motus qui est cuȝ rōne ⁊ intētione ꝓlationis ad alterū. ¶ Ad id qd̄ iuxta hoc querit dicēdum q̄ talis est cōmunitas in rebus: sed tamē ex hoc nō cōfunditur intellectus: q: cōmunitas determinat per nutū ad rem. ¶ Nec tñ est dicēdum q̄ sit equocatio uel amphibologia uel huiusmodi. talia enim nō sunt nisi ex diuersa institutione uel ordinatiōe uocū exterioꝝ: sed signa spūalia semp determinant ad intellectum ⁊ rem. ¶ Ad id qd̄ querit utrū hēant plura ideomata. dicēdum q̄ nō: lȝ enim puer ille sciam linguaruȝ acceperit in celo non tñ est ibi usus earum: sed accepit donū spūs sancti qd̄ dicit grā linguaꝝ. ¶ Sunt tñ qui dicūt q̄ angeli loquunt per emissiones luminū spūaliū ⁊ illa lumina dicūt signa ⁊ nutus. dicūt eniȝ q̄ sicut lumē corporeū emittit radios per quos ostēdit res demōstrabiles visui: ita lumē spūale pōt qñ vult emittere radios per quos demōstrat spiritualia. Sed hoc nō videtur q: oporteret q̄ radi° emissus p mediū perueniret ad ꝟbū angeli ⁊ nō est de facili assignare mediū illō. ¶ Art° 6°

Tertio queritur de organis loquētium ⁊ audiētium. In hoīe enim sunt organa uocalia quibus format uerbū ad alterū ergo videtur q̄ in angelis debeāt spūalia esse respōdētia istis quibus forment uerba spūalia. ¶ Item apl̄us noīat linguis dicens. Si linguis hoīum loquar ⁊ angeloꝝ. simil'r in aīabus exutis a corpore. In euāgelio Luce dicit de diuite. Pater abrahā mibere mei ⁊ mitte lazarū ut itinguat extremuȝ digiti sui in aquā ut refrigeret linguam meam. Similiter videtur q̄ in audiente debeat esse organum receptiuum uocis. ¶ Sed CONTRA ista organa nō pñt esse nisi duobus modis: sed s̄m rem aut s̄m potētias determinatas ad ipsa organa sicut sunt in aīabus exutis a corpore. Cōstat aūt q̄ in angelis nō sunt s̄m rē nec etiaȝ videt q̄ scd̄o mō. potentie enim ꝓportionate organis creationē hn̄t in ipsis organis sicut aīa creat in corpore lȝ corruptionē nō hēat in ipso. Potētie autē angeli nō hn̄t creationē in aliqbus organis ergo sic nō habent organa. Item suba sepata in se ⁊ in potētijs distinctionē nō habet s̄m mām uel partes māe talis suba est angelus: ergo nō habet distinctionem s̄m mām uel partes materie. Sed corpus organicū est materia ⁊ organa sunt partes māe ergo potētie que sunt in sba angeli nō distinguuntur s̄m proportiones organicas. Si hoc ꝯcedat tunc videt q̄ loqui angeloꝝ nihil addat sup intelligere s̄m actuȝ ⁊ uerbū suū. nihil addat sup spēm quam speculat. ¶ Solutio dicimus q̄ sicut in hoībus est vis interp̄tatiua s̄monis sensibilis ita ⁊ in angelis est vis interp̄tatiua s̄monis intelligibilis. Sed differentia est q̄ vis hoīs est organica ⁊ act° eius explet in organo in angelo aūt nō est organica ut ꝓbāt obiectiōes. ¶ Si autē querat que sit vis illa. dicimus q̄ possibilitas cōmunicādi cōcilia ⁊ itelligētias. Et per hoc patet solutio ad primū. ¶ Ad 2ᵐ dicimus q̄ hoc ip̄m uocat apl̄us linguā. ¶ Ad ultimū dicimus q̄ nō seqtur Ad loqui enim ut predictuȝ est tria exigūtur. s. intelligere s̄m actū ⁊ uoluntas cōmunicandi ⁊ ꝯuersio siue ordo ad alterum. Simil'r dicimus de auditu: supra enim intellectū in audiēte adijciuntur duo. s. cōuersio ad alterum ⁊ acceptio scientie in signo ⁊ nō in specie rei quam habet apud se. supra enim determinatū est q̄ angeli loquuntur nutibus ⁊ signis. ¶ Articulus 7°.

Quarto queritur Utrū oēs oībus loquant uel quidā quibusdā. Et videtur q̄ nō oēs oībus per tres auctoritates. Glosa enim sup illud. Si linguis hoīuȝ loquar ⁊c. dicit sic Quibus. s. linguis ꝓpositi minoribus qd̄ de dei uolūtate p̄mi sentiūt signt. Alia est Damasceni que dicit q̄ qdam eminenter inferioribus tradūt intelligētias ⁊ cōsilia. Secunda est Dionysij qui dicit q̄ superiores illuminant inferiores. ¶ Sed CONTRA in nullo ordine sic est quin inferior possit loqui supiori. discipulus enim loquit magistro ⁊ seruus dn̄o ⁊ sic de alijs. ergo ⁊ iferiores supioribus loquunt. ¶ Preterea hoc qd̄ imponit Dionysio videt falsuȝ eē: q: Dionysius dicit q̄ iferiores faciūt qōnes supiorib° ⁊ querē est loqui. ¶ Preterea ulteri° videt q̄ etiam iferiores illumināt supiores. dicitur enim supra 14° cap° p̄ª corinth. sup illud. Si alicui reuelatum fuerit sedēti prior taceat. aliqñ dat inferiori qd̄ nō datur supiori ḡ simil'r in angelis aliqd reuelat inferiori qd̄ nō reuelat supiori: ⁊ de hoc pōt illumiare supiorē. ¶ Preterea supra habitū est q̄ aliqd discunt angeli ab apl̄is ⁊ ab ecclesia: sed illi qui sunt in carne minores sunt angelis. ¶ Ad hoc dicūt quidā q̄ ministrātes in iferiorib° maiorē cognitionē hn̄t eoꝝ que circa nos fiunt q̄ȝ superiores: ⁊ de hijs loquunt supioribus. assistētes ꝟo maiorem hn̄t cognitionē de diuinis: ⁊ de hijs loquunt uersa vice inferioribus. Sed cōtra hoc est q̄ aut hoc intelligit de cognitione nāli aut de cognitione gratuita. si de gratuita tunc plane falsum: q: in oībus gratuitis hn̄t supiores maiorē cognitionē inferioribus. dicit enim Dio° q̄ inferioꝝ dona supiores hn̄t excellenter ⁊ eminenter. si de nāli s̄m hoc hn̄t cognitionē oīum nālium equaliter. Si forte dicat q̄ intelligit de hijs que subsunt uolūtati. ¶ Cōtra aut s̄m q̄ sunt in uoluntate aut s̄m q̄ sunt reducta ad organa nālia ⁊ corporalia quibus explent. Si primo mō sic nullus cognoscit ut supra habitum est. Si forte dicat q̄ deus inferiorib° reuelat plura de hijs que ꝑtinent ad custodiā. supiorib° aūt plura de hijs que ꝑtinent ad assistētiam ⁊ sic supiores ⁊ iferiores de diuersis possunt sibi inuicē loqui. Hoc erit ꝯtra supra ꝓbatum ⁊ cōtra Dioᵐ ⁊ cōtra Gregoᵐ. Habitum enim est q̄ theophanie ad ordines ⁊ hierarchias ꝑtinētes descēdūt a superioribus in iferiores ⁊ nō ecōuerso. Sicut ostēdit in principio Zacharie. ubi s̄m Gregoᵐ ⁊ Dioᵐ angelus de media hierarchia illuminat angelū de ifima hierarchia qui ulterius illuminat ꝓphetā q̄ absq; muro habitabit in hierl'm ⁊c. Et simil'r s̄m Dioᵐ angelus purgās ysaiā

officiũ et illuminationẽ accepit a seraphin vnde et seraphin dr. ¶ Preterea hoc eēt ꝯtra legẽ diuinã quã promulgat Dio°. s. ꝙ deus in oibus per pᵃ 2ᵃ et per 2ᵃ posteriora illis reducit in diuinas illuminationes. ¶ Solũ dicimus ꝙ aliud est loqui et aliud loqui ad illuminationem. q2 illuminatio non est in quocũq3 scibili sed tm̃ in diuino ẽm reuelationẽ a deo descẽdẽtem et in deũ reducẽtem. inferiores aũt nõ sic reducunt supiores sed econuerso ut supra ꝓbatũ est. Cõcedimus igit ꝙ oẽs oib° loquunt: sed nõ oẽs oib° loquunt ad illuminationẽ: s3 tm̃ supioribus inferioribus. Et per hoc patet solutio ad oia quesita ꝑter hoc qđ obijcit de glo. ad corith. ¶ Ad qđ dicimus ꝙ dissimile est in hoibus et angelis. Spũs eni ꝓphetie reuelans mysteria in hoibus tãgẽdo corda prophetarũ nõ attẽdit gradus nec meritũ: sicut patet in Balaam et Cayphã. in angelis aũt ordinatus est descẽsus illuminationũ. ¶ Ad id qđ obijcit de ecclesia et predicatione aplor supra est solutũ. ¶ Articulus 8°.

Quinto queritur Utrum oia uel quedã loquant. Uidet ꝙ nõ oia. quorũdã enim cognitionẽ hñt a grã per reuelationez uerbi et illa cognitio nõ est oibus cõmunis. ergo uidet ꝙ nec de illa omnium cõmunis sit nãlis locutio. ¶ Sed CONTRA hoc est qđ in hoibus est nãlis locutio de oibus siue sumat per naturã siue per grãm. ea enim que mihi reuelata sunt per grãm nãli potẽtia possum exprimere alteri. ergo uidet ꝙ simil'r sit in angelis cum nõ sint inferioris ꝑtatis quãtum ad naturã. ¶ Sed ad hoc dicunt quidã ꝙ tribus modis loquunt angeli. Primo per rei exhibitionẽ sicut loquit homo asino stimulãs illuz et diues paupi porrigẽs illi denariũ. ita loquit angelus angelo faciẽs aliqd corã illo quo facto intelligit qđ ante non intelligebat. Scdo qñ induit rem intellectu. i. qñ induit se intellectu qui est exẽplar rei. et hijs duobus modis loquunt oẽs oibus et maior iferiori et econuerso. Tertio° loquunt applicatione vnius ad alteruz sicut ex applicatione ad speculũ resultat imago in alio speculo: et sic nõ loquunt oẽs oibus sed tm̃ supiores inferiorib° de hijs que per illuminationes perceperũt. Sed hoc uidet nõ posse stare. nusq3 eni legit ꝙ angelus applicet ad angeluz sicut per speculũ ad speculũ. ¶ Preterea oporteret ꝙ ex imutatione quedã id qđ est in vno angelo resultaret in alio: qđ iterũ nõ ꝯtingit: ut patet supra in qõne de algamatibus. ¶ Item nihil est dictũ ꝙ induit se intellectu qui est exẽplar rei et per hoc loquant: q2 sicut dictuz est plus ad loqui exigit q̃3 intelligere ẽm actũ. ¶ Preterea accipe cognitionẽ ex factis est accipe cognitionez ex cõiecturis: et cõiecture nõ faciunt nisi ꝓbabilitatẽ: qđ nõ cõuenit angelice pfectioni: et ideo dicimus ꝙ de oibus loquunt nãli locutione: sed sicut supra tactũ est: aliđ est loq simpʳ et aliud loq ad illuminãdũ. ¶ Articl's 9°.

Sexto queritur Utruz eodem modo loquant ad aĩas et ad se inuicẽ et ad deũ. Et videtur ꝙ nõ. Dicit enim Aug° in xj° sup genesim: ꝙ deus per angelos suos loquit siue in extasi spũs corporalibus imaginibus: siue ipsis sensibus corporis aliqua specie pñtata uel ad vidẽduz uel ad audiendum. ¶ Ex hoc accipit ꝙ angeli loquunt aĩabus duob° modis ad fantasiã et ad sensum. sic aũt non loquunt angeli ad angelos. Alibi etiam dicit Aug° ꝙ loquit angelus ad intellectũ aĩe miris modis qbus impmit spẽs ipsi intellectui aĩe: et ꝯstat etiam ꝙ hoc mõ nõ loquit angelus angelo: q2 nullus angelus impmit spẽs alteri. ¶ Querit etiam iuxta hoc de locutiõe angelor ad hoies ad sensum quare a quibusdã audit et ab alijs eque distãtibus nõ audit. ¶ Preterea querit utrũ aĩa eque potestate possit loqui angelo sicut angelus sibi. Et videtur ꝙ nõ nulla enim ptãs est in aliqua suba quin aliquo manifestet actu: aliter enim esset frustra et uana nos aũt nõ pcipimus ꝙ per intellectũ loquamur angelis. ¶ Querit etiam qual'r loquant angeli deo et econuerso. ¶ Solũ dicimus cum Aug° ꝙ tribus modis loquunt angeli ad aĩam. s. ad sensum ad fantasiã et ad intellectũ. Et hoc q̃liter sit expeditum est supra in qõne que querit qual'r angeli illuminãt aĩas. Qđ aũt vnus pcipit uoces ad sensuz alius non est: et ideo quia talis locutio est mirabilis. Sicut enim a sonãte nõ ꝓfert in organis mãtibus ẽm naturã ita nec circulariter imutat mediũ queãdmodũ uox nãlis. ¶ Huius aũt causa est q2 locutio angeli perficit cõuersione et ordine ad eum cui loquit: et ideo nõ sonat nisi apud eum ad quez cõuertit et ordinat. Et simile est de appitionibus angelor quos quidã vidẽt et alij eque ꝓpinqui nõ vidẽt ut patet in Heliseo carmelita et puero ei°. Heliseus vidit plenũ montẽ equor et curruũ igneorum: puer aũt eius nõ vidit donec per orões heliseus reuelauit ei. ¶ Ad id qđ querit utrum aĩa habet ptãtẽ loquẽdi angelo dicẽdũ ꝙ nõ habet in corpore exñs: sed hẽbit exuta a corpore. Hoc aũt est ideo q2 ptãs loquẽdi in hoie iam est per uoces et illas uoces bene pcipit angelus sicut alia sensibilia: et ideo speciali ptãte loquendi ad angelos nõ indiget. ¶ Ad hoc aũt qđ querit de locutionibus angelor ad deũ. Dicẽduz ꝙ sicut dicit Gregorius in moralibus: loquunt angeli deo suos affectus ei repñtando ei: quos tñ sciunt eũ minime latere. deus aũt in eis per interne ueritatis cõtẽplationẽ: aĩe aũt deo per desideriũ qđ ab eo accipiũt: et deus aĩabus per inspirationẽ et ergo per infusionẽ. et ideo dicit Bernardus ꝙ de nouo est lingua aĩe. ¶ Ex pdictis patet solũ ad illud quod cõsueuit queri utrũ angeli possint mentiri. Et patet ꝙ non per hoc ꝙ ꝯfirmati sunt in cõmutabili ueritate. De locutionibus autem demonum et mendacijs eorum infra habebitur.

¶ De formis et figuris angelicorum corporum.

Deinde queritur de formis et figuris corpor angelicor. Et queruntur tria. Primo querit de causa apparitionis eor in corpore. Scdo de ipsis corporibus assumptis utrum faciãt vnuz cum assumente. Tertio de anagogicis significatiõib° formarũ corpaliũ.

¶ Quare angeli apparent in corpore. Articulus 10°.

Ad primum proceditur sic. Dio° ponit rõnes in de celesti hierarchie in 2° pro et cõtra. Qđ enim nõ debeãt apparere in corporib° accipit ex hoc ꝙ ex corporib° eor uenimus in inũdas intelligentias ut estimemus ut dicit Dio° celestes et deiformes aĩos multipedes eẽ. Quosdã et multor vultuuz et ad boum pecudalitatẽ aut leonũ bestialẽ imaginationem formatos et ad aquilarũ corui rostri spẽm aut ad uolatiliã tripartitã alarum ꝯiunctionẽ effiguratos: et rotas quasdã igneas sup celũ imaginemur et thronos mãles diuinitati ad recubitũ necessarios et equos quosdã multi colores et armiferos et archistragatos. i. pncipes ducum exercitus: aut quecũq3 alia ex eloquijs nobis sacre et formal'r in uarietate manifestatiuor symbolor tradita sũt. ¶ Preterea Dio° inducit rõnem ꝙ si debẽt assumere corpora qđ ex nobilioribus rebus debẽt illa assumere sic dicẽs debuisse theologos ad corporeã facturã uliter oino incorporaliũ ueniẽtes ꝓprijs ea inquãtũ possibile cognatis et formare et manifestare figuratiõib° ea apud nos pciosissimis et imãlibus quocũq3 mõ et supeminẽtibus essentijs sicut subsunt astra in celo et celestia corpora et nõ celestibus deiformibus simplicitatib° angelorũ terrenas nouissimas circũpositas multiformitates supple debuisse. Et huius tãgit duas causas ꝯsequẽter. vnã

ex parte nostri sic dicens de corpore nostro. ꝙ nobilius
est ita dicēs. Hoc quidē est nostruz. s. corpus sublimius
futurū esset ⁊ supmūdanas manifestatiōes nō deduce-
rēt incōueniētes dissimilitudines. Et postea subiungit
cām aliā dicēs. Hoc etiam in diuinas simul ⁊ iuste non
iniuriarū faceret virtutes ⁊ eque nostrū non se duceret
animū in imūdas se inserētem cōpōnes. Postea subiū-
git rōnem aliā dicēs. Et fortassis etiam estimabunt sup
celestia leoninis quibusdaz ⁊ eqnis examine. i. cōpleta
copia repleri ⁊ mugitiua laudū orone ⁊ uolatili angelo
rum pncipatu ⁊ aialibus alijs ⁊ motiuis ignobiliorib⁹
tanqz ad incōsequēs ad passibile ⁊ ignobile reclusa duz
describunt per oia deiformes clare manifestatiuoꝝ elo
quioꝝ similitudines. ¶ Ex hijs patet ꝙ nō cōuenit an
gelis apparere in corporib⁹: uel si apparēt in ipsis ꝙ nō
nisi in nobiliorib⁹ debēt apparere. ¶ Ad hoc etiaz alie
rōnes pnt induci. dicit in glo. sup p° ad Ro. ꝙ a duob⁹
iuuat homo in cognitiōe dei. s. a natura que rōnalis est
⁊ de creaturis que creatorē repntant. Cum igit duplex
sit pars hois. s. intellectualis ⁊ sensibilis ex utraqz parte
ut dicit mgr Ugo de sctō victore ꝓposuit eis deus mū
danā theologiā ergo sicut creatura sensibilis manendo
sensibilis instruit sensuz: sic creatura intelligibilis manē
do intelligibilis debet istruere intellectū ⁊ sic angeli nō
debēt apparere in corporib⁹ sensibilibus. ¶ Preterea
si sensibile sit aliter apparēs qz est deceptionē facit in fan
tasia: ergo ⁊ intelligibile aliter apparēs qz est errorē idu
cit in intellectū. Cū igit angeli appareāt ut instruāt nō
debēt aliter appere qz sint ⁊ ideo nō debēt ut videt assu
mē corpa. Itē hijs qui addicti sunt incōmutabili verita
ti incōueniēs est aliud ptēdē qz sit in rei ueritate. sed an
geli sctī sunt ergo ⁊c. sed in rei ꝟitate nō hnt corpora er
go nō debēt ut videt in corpib⁹ appere. ¶ Sz ꝯtra sunt
rōnes Dionysij qs ponit 2° c° celestis hierarchie. Qua
rū pma est ꝙ nāle est hūano intellectui manu duci que
cūqz eniz ut in p° cap° dicit. celestib⁹ eēntijs supmūdane
traduntur nobis symbolice. Et hoc cōtingit ꝓpter con-
iunctionē nostri intellect⁹ ad fantasiā: ⁊ ideo oportet spi
ritualia figurare corporalib⁹ ex quoꝝ ꝓprietatibus intel
ligant. Et hoc dicit Dionysi⁹ per hec ꝟba. ꝙ quidē pul-
chre ꝓcurate sunt informiū forme ⁊ figure caretiuz figu-
ris in vnā cām. i. nō solū cām dicet quis esse nostrā ano
logiā nō ualentē imediate in inuisibiles extēdi cōtēpla-
tiones ⁊ desiderantē ꝓprias ⁊ gnāles reductiones que
possibiles nobis formationē pretēdūt informiū supnā-
liūqz speculationū. ¶ Aliā cām tāgit Dio⁹. q: ab imū-
dis sic debēt abscondi diuina ⁊ hec sunt uerba sua. Sed
quia hoc est mysticis eloquijs decentissimum per incō
prehēsibilia diuina occultare enigmate ⁊ in vnā multis
ponere sacrā abditāqz supnoꝝ intellectuum ueritatē: est
enim nō ois sacer neqz oium ut eloquia aiunt scientia.
¶ Aliā rōnē iducit Dio⁹ quasi a minori: q: minus vi-
det qd theologia figurare imaginib⁹ debuerit deuz qz
angelos ⁊ figurat euz imaginib⁹ columbe ⁊ leonū ergo
multo magis angelos. ¶ Preterea iducit Dio⁹ rōnes
ꝙ etiā in dignioribus corporib⁹ hnt uti angeli in appari-
tionib⁹. Et pma rō est hec in diuinis negatiōes sunt ue
re: affirmationes ꝟo incōposite: ergo obscuritati archā
geloꝝ in angelis magis apta est p dissimilitudines for-
mationis manifestatio. ¶ Et sensus rōnis huius est q:
cuz nihil possit sm rei ꝓprietatē affirmari de deo ꝙ ne-
gationes uerius cōueniūt ei tanqz exnti sup oia que de
ipso ab humano intellectu pnt affirmari. Sic ergo cum
corporales similitudines nō ꝯueniūt angelis sm nām
sui similitudines corpoꝝ ignobilioꝝ que statim ondunt
se nō inesse angelis magis ꝯueniūt qz similitudines no
bilioꝝ qs aliquis posset credere inesse angelis sm natu-
rā. ¶ Alia rō est quā ponēs sic dicit. q: ꝟo ⁊ nrm aium
reducūt magis dissimilitudines similitudines non esti

mo qzqz bene sapiētem cōtradicere: per quidem enim
preciosiores sacras formationes ꝯns est se duci aurifor-
mes quasdā esse celestes eēntias ⁊ quasdā viros fulgo-
reos decora indutos uestimēta candidū ⁊ igneū inno-
cue respargētes ⁊ quibusdā alijs similitudinibus imagi
natis formis theologia celestes figurauit intellect⁹. Qō
quidē ne paterent qui nihil visibilibus bonis alteri⁹ in-
telligunt sanctoꝝ theologoꝝ restitutiua sapiētia ad inde
coras similitudines mirabiles mirabilr descēdit nō cō-
cedens māle nostrū in turpib⁹ imaginibus remanens
quiescere. ¶ Aliā rōnem ponit cui⁹ sensus est. hoc ap-
paret ꝓpter diuersa officia ⁊ propter diuersa ministeria
diuersoꝝ aūt ministerioꝝ diuerse sunt proprietates que
nō manifestant in corpore vnius figure: sed oportet ex-
primi illuminationē in multis ut fortitudinē in leone ⁊
sic de alijs. ergo oportet qnqz apparere in corporib⁹ no-
bilioribus. qnqz in minus nobilibus sm ꝙ illa corpora
pnt ondere diuersas ꝓprietates ministerij. ¶ Solutio
cōcedēde sunt ultime rōnes ꝙ ꝯueniēs est apparere an
gelos in corporibus diuersarū figurarū ⁊ non ꝓpter se
sed ꝓpter hoies. ¶ Ad primuz ergo dicēdum ꝙ id qd
apparet ad sensum apparet uel in ordine ad rōnez ex si-
mili cōprehēsio. Si p°° sic nō apparēt angeli q: sic appa
rerēt equalr brutis ⁊ hoibus. Si 2°° hoc ꝯtingit duob⁹
modis. s. ꝓut rō iuuat ex symbolis corporalibus ad in-
tellectū spūalium: uel ꝓut adiuuat ad cōsiderationē ulis
abstracti a sensibilibus ⁊ hoc ultimo mō nō apparēt an-
geli sed pmo mō. ¶ Si ꝟo querat quid iuuat aiam ad
hoc ꝙ sensibile nō stat in sensu: uel ꝙ rō magis ꝓcedit
vna via qz alia. Dicēdum ꝙ angelus per ministeriuz ⁊
illuminationē de quib⁹ in supioribus dictū est. ¶ Ad
aliud patet solutio ex uerbis Dionysij obiectis in ꝯtra-
rium. s. ꝙ magis oriret deceptio ex corporibus nobilio
ribus qz ignobilioribus ꝓpter ꝯueniētiam in nobilita-
te. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in diuersis corporibus de-
bent apparere ꝓpter rōnem ultimo obiectā. Et etiā pro
pter hoc q: ea que sm nām hnt corpus hnt corpus deter
minatū ⁊ vnū in natura. Ut ergo sciat ꝙ nulluz corpus
hnt sm nām apparēt in corporib⁹ diuersis. ¶ Ad aliud
dicēdū ꝙ intellectus noster imixtus est fantasijs ⁊ ideo
ad itellectū creatoris nō eleuat nisi in speculo ⁊ enigma
te. Nec obijcit ei creatura spūalis nisi uestiat se similitu
dinibus sensibilibus. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ sensibile
quātū est de se nunqz apparet aliter qz est. sed deceptio
accidit in fantasia que cōponit sensibile cū eo cū quo nō
est cōponibile uel diuidit ab eo a quo nō est diuisibile.
Et ulterius decipit rō abstrahēs a fantasia sic cōponēte
uel diuidēte. si aūt nō est in angelis iuuat eniz ad hoc ut
intelligat ꝓprietas ad quā sunt in mistrādo. ¶ Ar⁹ ii⁹

s SEcundo queritur de ipsis
corporibus utrū faciāt vnum cum assumente.
Et videt ꝙ sic. dicit Aug⁹ in 8° de ciuitate dei. prouidē-
tia diuina ob hoc demonib⁹ qbus nos ꝯstat eē potiores
data sunt quedā potioꝝ corpoꝝ munera ut id qd eis pro
ponit: etiā isto mō cōmēdaret multo maiori cura exco-
lendā esse aiam qz corpus ipsamqz excellentiā corpora-
lem quā demones hēre noscimus pre bonitate vite qua
illis anteponimur cōtēnere disceremus habituri ⁊ nos
imortalitatē corpoꝝ nūqz supplicioꝝ eternitas torqueat
sed quā puritas ꝓcedat aiorū. ¶ Ex hoc accipit ꝙ de-
mones hēant corpora nālia. ⁊ cum sint nature angelice
videt a simili ꝙ etiam hēant angeli. Item ibidem sicut
enim pōt fieri ut aeree uolucres terrestribus nobis nō
solū modo nō ꝓferant uerū etiaz subijciant ꝓpter rōna
lis aie que in nobis est dignitatē ita fieri potuit ut demo
nes qzuis magis aerei sint terrestribus nobis non ideo
meliores sint quia est aer qz terra supior. Sed ideo eis
preferēda sunt q: spei ploꝝ hoium nequaqz illoꝝ despe-

ratio cōparāda est. Idem accipit ex diffinitione apule/
gij quā ibidez inuit Aug°. q demones sunt natura aīa/
lia aīo passiua: mēte rōnalia: corpore aerea: tpe eterna.
¶ Itez Aug°. demones aerea dicunt aīalia q: corpoꝝ ae/
reoꝝ natura vigent nec per morté dissoluunt q: pualet
in eis elemētū aptius ad agendū q̄z ad patiēdum. ad pa
tiēdum enim humor ꝛ humus: ad faciendum ꝟo aer ꝛ
ignis aptitudinē prebēt. ¶ Item Aug° mouet qōnem
cum angeli mittant Utrū manētes in corporib⁹ suis spi
ritualibus assumāt ex corpulenta inferioꝝ elementoruz
materia aliquā spēz corporalē q̄z coaptatā quasi aliquā
uestem mutarent in quaslibet uestes corporales ueras
quidē aūt corpus suū uerterēt ꝓpriū in spēs aptas actio
nibus suis per virtutē a deo sibi datā. Itez Bern° in 5°
de cōsideratione. Ciues sanctos spūs esse illic potentes
gloriosos distictos in ꝓprias dispōnes in dignitates ab
initio stātes: in ordine suo pfectos: in genere suo corpo
re ethereos: imortalitate ꝑpetuos: ipassibiles nō creatos
sed sanctos. i. grā nō natura: mente puros: affectu beni
gnos: religione pios: castimonia integros: vnanimitate
indiuiduos: pace securos: a deo ꝯditos: diuinis laudib⁹
deditos. Hec oīa legēdo cōperimus: fide tenemus q̄zq̄z
de corporibus hoꝝ nō modo vnde sint sed vnde aliqua/
tenus sint hēt sniā alioꝝ vnde siquis inter opinabilia pō
dus cēsuerit nō cōtendo. ¶ Item sup cātica ſmone 5°
Quo nā mō implent ministeriū suū absq3 corpe preser
tim apud viuētes in corpe. deniq3 nō est discurrere neq3
de loco ad locū trāsire nisi corpoꝝ qđ frequēter angelos
facere tam indubitata q̄z nota ꝓbat auctoritas. ¶ Item
ibidem: Cū absq3 corporis āminiculo ne bestialis spūs
seruilis ꝯditionis soluere debitū possit nec spūalis cele
stisq3 creatura implere ministeriū pietatis nec rationalis
aīa tam ꝓximo q̄z sibi sufficere possit ad salutem liquet
oēm spm̄ creatū siue iuuet ꝛ iuuet corporis prorsus idi/
gere solatio. ¶ Itē Ysidorus. Angeli boni corpa in qui
bus hoībus apparēt de supno ethere sumūt solidūq3 spi
ritū ex solido induūt elemēto per qđ demonstrent: ma
li ꝟo de inferiori aere. ¶ Item Grego° in omelia epi/
phanie dicit q iudeis angelus exn̄s aīal rōnale euāgeli
zauit: sed omne aīal est sba corporea ergo nālia hn̄t cor/
pora. ¶ Item Grego° ꝛ Damascenus. q angeli in cō/
paratione ad incircūscriptū spm̄ corpora sunt. ¶ Item
per rōnem videt idem. oīs eniz opatio supesse operan/
tis ergo opatio ꝯiuncti supponit esse ꝯiuncti. sed loq ire
ꝛ huiusmodi sunt opationes ꝯiuncti ꝛ tales operatiōes
sunt angeli apparētis in corpore: ergo vnum ꝯiunctum
erit ex corpore ꝛ angelo: ꝛ ita videt q angelus cum cor
pore assumpto facit vnum. ¶ Item quicqd hēt opatio/
nem alicuius nature pōt in naturā illā potentia que est
anterior: sed angelus pōt in actum sube corporee ergo
ꝛ nāli pōt vniri corpori cum igit nulla nāliuz potētiarū
sit incōpleta angelus hēbit corpus ex natura. ¶ Sed
CONTRA omne corp⁹ mäle est. nullus angeloruz
mälis est ergo nullus angeloꝝ est corporeus. Probatio
ꝑme est per phm in 11° methacc. q: omne corpus uel est
simplex uel est cōpositū. ꝛ si est cōpositū tunc est ex qua/
tuor elementis. Si autem est simplex tunc est vnum ex
quatuor elemētis uel celū: sed vnūqđq3 eoꝝ hēt materiā
ſm q hēt potētiam ꝛ trāsmutationē uel motū naturalē.
Probatio minoris est i ꝑ° cap° celestis hierarchie. Ubi
dicit q in mäles hierarchias sacra theologia mälibus fi
guris ꝛ formalibus cōpōnibus uerificās tradidit ꝓpor
tionalr nobisipsis. ¶ Item omne corpus figuratum est
nullus. angeloꝝ figuratus est ergo nullus angelorū cor
poreus est. Prima patet perse. q: nullū corpus est infini
tū. Probatio 2c est i de celesti hierarchia 2° cap°. Ubi di
cit ualde artificialis theologia satis poeticis formationi
bus ꝛ nō figuratis intellectibus usa est nostrū ut dictuz
est reuelant animū ꝛ ipsi ꝑma ꝛ näli reductione ꝓuidēs
ꝛ ad ipz reformās anagogicas sacras scripturas. ¶ Itē
oīs suba spūalis determinata ad corpus determinat ad
ipm ut forma ꝛ actus eius. oīs aūt talis suba ꝑncipiū vi/
te est in corpore tali. si igit angeli hērent corpus eēt an/
gelus suba spūalis ꝑncipiuz ꝛ causa vite in corpore: ꝛ sic
nulla esset differētia sui ꝛ aīe qđ est incōueniēs. ¶ Itez
omne corpus sumptū de elemēto gn̄abili ꝛ corruptibili
est gn̄abile ꝛ corruptibile. Si igit angeli hn̄t corpora
aerea uel ignea cum aer ꝛ ignis sint elemēta gn̄abilia ꝛ
corruptibilia essent corpora angelorū generabilia ꝛ cor
ruptibilia: ꝛ ita oporteret eos generare ꝛ discretiones se
xus hēre ꝛ nuptijs uti ꝛ mori: qđ est cōtra Damascenuz
qui dic q extra subaz satisfactionē a spū sctō hn̄t ꝛ nō sūt
nuptijs idigētes: q: nō sunt mortales. ¶ Itē omne cor/
pus tribus dimēsionibus est determinatū: nullus ange
loꝝ tribus dimēsionibus est determinatus ergo nullus
angelorū est corporeus. Probatio ꝑme accipit in ꝑ° de
celo ꝛ mūdo ꝛ in 5° methacc. ubi dicit phus q magnitu
dinum que vnā hn̄t dimēsionē est linea que duas supfi
cies. que tria corp⁹. Minor pbat ex Damasceno 2° li° 2°
cap° ubi dicit sic. Intellect⁹ ꝟo exn̄tes in intellectualib⁹
locis sunt nō corporalr circūscripti: nō enim corporalr
ſm figurā figurant neq3 tres hn̄t dimēsiones. Itē indi/
recte sic. Si angelus hēt corpus aut est simplex. aut cōpo
situm corpus illud. Si est cōpositum cum omne corpus
cōpositū sit ex cōtrarijs: ꝛ per ꝯn̄s gn̄abile ꝛ corruptibi/
le oporteret angelū gn̄ari ꝛ corrūpi ꝛ comedere ꝛ dormi
re ꝛ talia absurda pati. Si aūt esset simplex sequunt plu
ra incōueniētia. quoꝝ vnū est q nullū simplex est distin
guibile per organa: sed corpora angeloꝝ ponunt hre or
gana. 2m est q nullum suppliciū corpoꝝ magis est viuifi
cabile in parte vna q̄z in altera. ergo oporteret ipm totū
simplex corpus hēre q corpore uel nullā partē. 3m est q:
illud eēt uel celeste uel elāre. ꝛ si esset celeste tūc nō mo
ueret nisi circulariter. Si aūt esset elāre tunc esset ignis
uel aer ꝛc. ꝛ hēret motū rectū de medio uel ad mediuz.
¶ Itez querit iuxta hoc Utruz moueāt angeli corpora
per mediuz uel sine medio. Et videt q cuz medio. Aīa
enim que nō est adeo simplex utit medio spū aīali nā/
li ꝛ vitali: q: ſm phos est corpus ergo videtur q multo
fortius angeli. ¶ Item querit ulterius cuz aīa rōnalis
per uoluntatē mouens corpus moueat per virtutes affi
xas mēbris. Utrum similr angelus corpus suuz moueat
per virtutes affixas partibus ipsius corporis. Et videt
q sic q: distinctio organoꝝ apparet in corporibus ange
loꝝ. Sed si hoc datur tunc videt q hn̄t visuz in oculo ꝛ
auditū in aure ꝛ sic de alijs. ꝛ tunc nō videbunt differe/
re a corporibus uel a corpore aīato. ¶ Preterea querit
cum loquat angelus uel videt utrū organa illa moueā/
tur a motore intrinseco uel extrinseco. Si ab intrinseco
cum nō moueant a natura oporteret q motor ille sit aīa
Si aūt ab extrinseco tunc oporteret q angelus eēt extra
corpus ꝛ moueret ipm violenter. Et cum sint quatuor
spēs motus violenti ut dicit in 7° phior. Dicit enim sic.
Qui eniz sunt ab altero mot⁹ quatuor sunt. s. pulsio. tra
ctio. uectio. ꝛ uertigo. oporteret q vno istoꝝ motuū mo
uerent. ꝛ cōstat q nullo ergo nec mouent naturalr nec
violenter. ¶ Item querit utrū corpora angelorum in
terius sicut exterius hēant lineamēta mēbrorum. Et vi/
det q nō. ut enim dicit Aug° adaptāt ea ad sensus eorū
quibus apparēt ꝛ sensus hoīum nō ptingunt ad interio
ra corpoꝝ. ergo videt q non sit necessaria distinctio illa
mēbroꝝ interiorū ꝓpter se. interiora enim mēbra maxi
me sunt ꝓpter vires aīe uegetabilis ordinate ad vitam
aīalē. sicut nerui ad ligamēta mēbroꝝ. uene ad viaz san
guinis ꝛ spirituū. stomachus ad digestionē ꝛ sic de alijs
ꝛ talia nō hn̄t angeli. ergo nō indigent tali distinctione
mēbroꝝ. ¶ Sed cōtra angeli in appitionibus nō inten
dunt decipe eos quibus apparent. Cuz ergo appareāt

in figura corpis humani uel alterius ostēdēt ueritatē illius corpis quātū ad figurā ꝛ ita opoꝛtet pfectā eē assimilationē vnius corpis ad aliud. pfecta aūt assimilatio cōsistit in figuratione interioꝝ ꝛ exterioꝝ: ꝛ ita corpa eorum habebūt distinctiones interioꝝ mēbroꝝ. ¶ Solutio dicēdū ꝙ demones non hn̄t corpa eis nāliter vnita. aliter enim vnit motoꝛ organo ad actū. ꝛ aliter instrumēto ad actū. Organū eniz est qđ mouet a motore itrinseco vnito sibi per nām: qđ patet in diffinitione aīe in 2° de aīa ubi dicit. ꝙ aīa est endelechia corpis organici vitā habētis potētia. aīa eniz est mot° intrinsecus indigēs ad act° suos organo nāliter sibi vnito. Instrumētum aūt est qđ mouet a motore extrinseco nō nāliter sibi vnito sed cōiūcto tm̄: ut securis ad secātē se hēt ꝛ hoc mō corpa angeloꝝ vniunt angelis. Et huius ꝯiūctionis dupx est causa s. q̄litas opis: ꝛ natura eoꝝ circa quos est opus. Exēpluz pmi est comedere bibē ambulare ꝛ hmōi actiones que sine motib° corpalibus expleri nō pn̄t. Exēplū scđi est sēsibilitas humana que spūalia nō pcipit nāliter sub figuris ꝛ appitionib° corpalibus. ¶ Dicimus ģ ad pmū ꝙ demones nāliter nō hn̄t corpa. ꝛ auctoritates Augustini ut uolūt qdā loquunt ſm hypothesim antiquoꝝ phorum platonicoꝝ qui ponebāt ipsos hēre corpa. Uel pōt dici ꝙ demones hn̄t corpum munera nō ex qbus ꝯstet natura eoꝝ sed in qbus tētāt hoīes ꝛ illis dicunt torqueri. q: quocūqz uadūt infernū iferiorē iterius secū portāt sicut in qōne de iferno disputabit. ¶ Ad sequētē autez auctoritatē dicimus ꝙ corpa demonū dicunt aerea propter tria. Quoꝝ vnū est ꝙ habitās ꝛ habitaculū siue locus ꝛ locatū vnius debēt eē nāe queadmodū terrestria locant in terra: ꝛ aquestria in aqs: ꝛ aerea in aere. sic cuz demones q̄zdiu sunt in exercitio tētationū hn̄t caliginosum aerē tanq̄z locū ppriū. Uñ corpa in qbus apparent magis dicunt aerea q̄z alterius elemēti. 2m est q: iter q̄tuoꝛ elemēta aer facilius recipit ꝯdēsationē ꝛ subtiliationem. subtiliat enim in ignē ꝛ ꝯdēsat in aquā. Et similr pōt ꝯdēsari in figuras corpales facile itez solubiles que figure sunt in ipso ꝯtēte nō virtute alicuius mixti depssi ꝛ densi sicut retinent figure in organis nālibus corpalibus in qbus humidū figuralr terminat sicco admixto sibi ut figura remaneat: sed retinent virtute spūs apparētis in eis qui format eas. ꝛ est silitudo illius de figuris sēsibiliuz que inpmunt in aere que sub eisdē terminationibus qb° aeri impmunt pueniūt ad sensum ꝛ fantasiā. sed tm̄ addit ꝙ iste figure corpuz in aere sunt sicut in re figurata nō sicut in medio qn̄ in corpib° aeris apparent angeli. 3m est resolutio corpum eoꝝ. cū enim quelibet resolutio cuiuslibet corpis indicet nām cōpōnis eiusdem corpis: ꝛ corpa angeloꝝ disparētia soluant in aerem nāe aeree eē pbant. aīalia aūt dicunt ppter aīales act° quos exercēt in corpibus illis. Et dicunt vigē natura eorum corpoꝝ nō simplr sed in exercitio tētationū. Qđ aūt dicē nec per mortē dissoluunt. nō intelligit de morte que est diuisio spūs mouētis a corpe moto: sed de morte que est corruptio ſm nām. corruptio aūt ſm nām pprie putrefactio est. putrefactio aūt prope nō ꝯuenit nisi corpi mixto in quo dn̄ant nāe iferioꝝ elemētoꝝ. s. aque ꝛ terre. Et h̄ patet per diffinitionē putrefactionis in 4° methaurorū ubi dicit. Putrefactio est corruptio in vnoquoqz humido prope ꝛ ſm nām caliditatis ab aliena caliditate. aliena aūt caliditas est caliditas ꝯtinēs ſm phum. ꝯtinēs autē in medio est aer in quo est caliditas ꝯtinēs ſm circulū qđ est ignis: ꝛ ꝯtinens ſm circulationē qđ est sol: que caliditas in ꝯtinēte localiter vincēs calidū ꝯseruās locatū educit ipm ꝛ illud eductū secū trahit humidū ꝛ iducit putrefactio ꝛ resolutio corpum mixtoꝝ in elemēta cōponētia. Sed cū corpa angeloꝝ sint aerea nō sic vincuntur ab aliena caliditate ꝛ ita nō iducit putrefactio in eis ꝛ sic etiā intelligit qđ dicit subsequēter ꝙ tā ad agēdū q̄z ad patiēdū aptiora sūt aer ꝛ ignis. ad patiēdū aūt magis q̄z ad agēdū humoꝛ ꝛ humus. Hoc enim est uerū in mixtis ꝛ in via putrefactionis ut dictū est. ¶ Ad qōnē Augustini iā patet solo: q: sumūt corpa de aere eo mō quo habitū est. s. ut instra nō ut organa. ¶ Ad pmā auctoritatē Bernardi dicēdū ꝙ ether dicit elemētū iflāmabile put flamma est spēs ignis que dicit lux. Et ppter hoc ether qn̄qz dicit celū: qn̄qz ignis: qn̄qz purioꝛ aer: ꝛ ideo propter nobilitatē angeloꝝ corpa in qb° appent btūs Bernardus dicit eē etherea put ether accipit pro puriori aere. ¶ Ad duas auctoritates sequētes dicēdū ꝙ ex illis nō habet ꝙ angeli habeāt corpa nisi istraliter ad explēdū ministeriū pietatis qđ est custodia aīarū. ¶ Per p̄dicta patet solutio ad auctoritatē Ysidori hoc solo addito ꝙ bonos dicit sumē corpa de supiori aere ppter congruētiā nobilioris nāe: ꝛ angelos malos de iferiori qui caliginosus est ꝛ hēt silitudinē cū caligine pcti ꝛ malicie ipsoꝝ. ¶ Ad id qđ obijcit de Greğ solutū est sup̄ in qōne de diffinitione angeli. ibidē etiā est solutū qđ obijcit de Damasceno. ¶ Ad id qđ obijcit per rōnē dicēdū ꝙ opatio ꝯiūcti per nām eo mō quo ipsa est opatio cōiūcti est. Si eniz est opatio ꝯiūcti per nām sicut est opatio organici p̄cedit eē ꝯiūcti qđ ex duob° est per nām. Si aūt est opatio ꝯiūcti instralis p̄cedit eē ꝯiūcti duoꝝ que non faciūt vnū sed vnū eoꝝ est cū alio. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ angelus nō pōt potētia nāli vniuoce dicta in opationes nāe corpee. patet eniz ex sup̄dictis ꝙ potētia angeli utit corpib° ut instro ꝛ nō ut organo. Cōiūcta aūt ex corpore ꝛ aīa utunt eis ut organo ꝛ nō ut instro. Et ideo ppositio pma sic est intelligēda. Quicqd pōt in opationes alicuius nāe potētia vniuoca illi° nāe pōt in nām illam. sed patet ꝙ angelus tali potētia nō pōt in opationes nāe corpee. Rōnes in ꝯtrariū adductas ꝯcedimus. ¶ Ad hoc qđ iuxta hoc querit dicēdū ꝙ angeli mouēt corpa sine medio. motoꝛ enim instri non utit medio sed potius motoꝛ organi. Organū enim a motore suo pticipat sensum ꝛ vitā per mediū qđ est spūs. instrumētū autem nō pticipat hec ꝛ ideo nō opoꝛtet ibi eē mediū. Nō autē illa pcederet si angelus corpi ut organo ꝯiūgeret. tūc enim ppter maiorē simplicitatem q̄z sit simplicitas aīe opoꝛtet magis hēre mediū q̄z aīam. ¶ Ad aliud qđ iterū iuxta hoc querit Dicendū ꝙ in figuris mēbroꝝ corpis assumpti nō sunt virtutes affixe. Cuius est duplex rō. quarum vna habet ex habitis. s. q: corpus illud est ut instrumētū ꝛ in instrumēto nulla est virtus affixa sed tm̄ habilitas ꝛ dispositio ad opus. Altera est q: si eēnt virtutes affixe ille pncipaliter eēnt virtutes sensuum: sed ille in angelis supfluerēt cuz nobiliori modo cognoscēdi q̄z eo qui est per sensum cognoscāt sicut supra habitū est in questione de cognitione angeloꝝ. ¶ Si v̄o querat ad qd sint tales figure organoꝝ in corporibus illis assumptis. Dicendum ꝙ ppter actus tm̄ exteriores ꝛ ut familiarius innotescāt hys qbus apparēt. ¶ Ad id qđ querit cōsequenter dicēdū ꝙ mouent a motore extrinseco uel motu violento qui est pulsio: ꝛ cū sint due species pulsionis. s. impulsio ꝛ expulsio moueret motu illo qui dicit impulsio. ¶ Ad id qđ ulterius querit dicēdū ꝙ corpa illa nō hn̄t interius distinctiones mēbroꝝ corpaliū aīaliū ppter rōnes inductas: nec tm̄ ideo decipiūt eos qbus apparēt qa nō fit appitio ad h̄ ut pbet natura corpis illius sed ut expleat ueritas illi° opis ꝛ ulteri° per h̄ astruat fides diuinitatis. Qđ aūt restat q̄rēdū de cibo quē accipiūt angeli ꝛ potu ppo loco hēt determiari i qōne de appitiōib°. q: hēt eādē rōnē māducatio āgeli ꝛ resurgētiū. ¶ Ar° 12°.

Tertio queritur De anagogicis significationibus formarum corporaliū.

Et seq̄mur in hoc Dio^m i ultı° cap° celestis hierarchie. q dicit ꝙ theologia celestes eēntias ꝯformat ꝛ aras igneas ꝛ

rotas igneas ꝛ aīalia ignita ꝛ viros q̄ſi ignē fulgurantes ꝛ circa eos cumulos carbonū ignis ꝛ flāma immēſurabili ſonitu igne flagrās ꝛ thronos igneos ꝛ ipſos excellētiſſimos ſeraphin celitus ardētes ex cognitione ſignificat ꝛ ideo ſurgit deorſum ꝛ ignituʒ honorificat ſolertim formarū facturā ꝛ ideo dicit Dio⁹. Qđ ergo igneū ſignificare cēſeo celeſtium aīoꝝ dei fortiſſimū. Et ꝯſequēter enumerat ꝓprietates ignis dicēs. Ignis enim ſenſibilis qdeʒ eſt ſic dicēdū in oībus ꝛ per oīa clare uenit ꝛ remouet̃ oībus ꝛ lucidius eſt ſimul ꝛ q̄ſi occultus.i.incognit⁹ ipſe per ſeip̄m nō accūbēte materia in qua ꝓpriā manifeſtat actionē ꝛ imēſurabilis ꝛ inuiſibilis per ſeip̄m potens ſimul ꝛ oīum ꝛ quecūq̈ʒ in eis fiūt ad actionē ꝓpriam mobilis.tradēs ſeip̄m oībus quoquo mō̄ ꝓximantibus renouatiuus nāe cuſtodia illuminatiuus circumuelatis ſplēdoribus incōꝑhēſibilis clarus diſcretus reſiliens ſurſum ferēs acute meās excelſus nō receptus contumelia minorationis ſemꝑ motus per ſeip̄m mot⁹ mouēs alterū cōꝑhēdēs incōꝑhēſus nō indigēs alteri⁹. Latēter creſcēs a ſeipſo ꝛ ad ſuſceptas materias.manifeſtās ſuimet magnitudinē actiuus potēs ſimul oībus preſens inuiſibil'r neglectus nō eē putat̃.ad certa aūt ſicuti quedā vindicta q̄ualiter ꝛ ꝓprie ſubito reducēs in rōnē incōꝑhēſibilis īpalpabilis nō minutus in oībus ditiſſimis ſuim et traditionib⁹ ꝛ multas fortaſſis qs inueniet ignis ꝓprietates pulchras ut in ſenſibilib⁹ imaginibus diuine oꝑationis Hoc etiā ſciētes theologi celeſtes eēntias ex igne ꝯformāt ſignificātes deiforme earū inquātū poſſibile dei imitabile. ¶ Ad intellectū huius auctoritatis notādū ꝙ igneū dup^x eſt.ſ.celi ꝛ elemēti.ꝛ quedaʒ harū ꝓprietatū ꝯueniūt igneo celi.ꝛ quedam igneo elemēti. Qđ ergo dicit̃ p̄mo ꝙ ignis ſenſibilis eſt qdem ſic dicēdū in oībus duobus modis intelligit̃. Uno mō̄ qa calore nāli oīs ſenſus adiuuat̃ ad actū ꝛ vigiliam qđ patet ꝯtrariū:q: ſomnus ꝛ imobilitas ſenſuū accidit ex frigiditate grauāte organa ſenſuū. Alio mō̄ in oībus mixtis ſenſibilis eſt ignis.mixta enim p̄cipue miſcent̃ per euaporationes ſicut mineralia ꝛ plāte ꝛ ea que generātur in alto ut grādines ꝛ huiuſmodi ꝛ aīalia.ſed falſum eſt ꝙ in oībus ſenſibus ſenſibilis ſit.uel in oībus rebus q: frigidū ſenſibile eſt ꝛ in illo nō ſentit̃ ꝛ aqua ꝛ terra elemēta nō h̄nt in ſe calidū ignis. Et hec ꝓpetas cōuenit angelis ꝓ̄m ꝙ itellectuales ſenſus nr̄os calefaciēdo ſp̄ualiter reducūt ad actus vigilie ut ꝓ̄m ap̄l'm exurgat q dormit ꝛ exurgat a mortuis ꝛ illuminabit illum chriſtus. ¶ Qđ aūt dicit 2° ꝙ per oīa clare uenit.ꝛ 3° ꝙ mouet̃ ab oīb⁹ ꝯuenit igneo celi qđ eſt in radijs.illud eni eſt imiſcibile ꝓ̄m naturam celi cum rebus elementatis h̄ns tamē effectū in oībus. Et hoc ꝯuenit angelis inquātum ꝯiūgunt̃ nr̄is miſerijs ꝛ tñ nō ſubiacēt eis. ¶ Qđ autē 4° dicit̃ ꝙ lucidus eſt ſimul ꝛ q̄ſi occultus incognit⁹ ꝛc̄. ꝯuenit igneo elemētari qui in ꝓprio loco ut dicit Alexāder ph̄us nō licet ꝓpter nimiā diſgregationē materie ꝛ ideo arguit̃ incognitus per ſeip̄m nō accūbēte materia. In materia autem ubi inſpiſſat̃ eſt lucidus ꝓ̄m ꝙ dicitur in topicis.ꝙ ſpecies ignis eſt lux ꝛ hoc conuenit angelis gr̄a ſp̄ualis nature que incognita eſt nobis q̄n circa materiā aliquā terreſtrē oꝑant̃. ¶ 5ª ꝓpetas ꝯuenit igneo celi qđ nō eſt ꝓportionatū in virtute actiua alicui virtuti agēti in natura elemētoꝝ. Et ꝯuenit angelis ꝓ̄m ꝙ virt⁹ ſp̄ualis eſt in eis que non limitat̃ aliq̄ virtute corporali. ¶ 6ª eſt inuiſibilis que ꝯuenit igni rōne raritatis māe ꝛ angelis rōne ꝓprie ſub̄e que ꝓ̄m ſe eſt incognoſcibilis nobis. ¶ 7ª eſt per ſeip̄m potēs ſimul oīum ꝛc̄.que cōuenit igneo elemēti rōne q̄litatis que eſt ꝑſe actiua que eſt caliditas rōne cuius dicit ph̄us in 4° metheuroꝝ.ꝙ putreſiūt vniuerſa p̄ter ignē. Etenim terra atq̈ʒ aq̄ nec nō ꝛ aer putreſiūt cūcta:ſiq̄dē materia igni erunt oīa. Et ideo dicit̃ in ꝓprietate iſta ꝙ ignis per ſeip̄m potens eſt

oīum ꝛ quecūq̈ʒ in eis fiūt ad actionē.i.ꝓ̄m ꝓpriā virtutē actiuā. Et hoc ꝯuenit angelis ꝓ̄m ꝙ in ipſis eſt virtus diuina ad reducēdū oīa in ꝓprias deiformes illuminationes:ſicut ignis oīa ꝯuertit ad ꝓpriā nām que ſūt ſibi materia ut dic̄ ph̄s. ¶ 8ª eſt mobilis que ꝯuenit igneo celi per motū circularē:ꝛ igneo elemēti per motū rectuʒ ſurſuʒ. Et attribuit̃ angelis quātū ad ꝯtēplationē eternā icircūſcripta lumīs ꝓ̄m quā mouent̃ circulariter ꝛ quantū ad cognitionē nālē quā iterū ſurſum eleuāt in laudeʒ creatoris. ¶ 9ª eſt tradēs ſeip̄m oībus quoquo mō̄ ꝓximātibus. Qđ ꝯuenit igneo elemētali ꝓ̄m intētionē actionis ꝓ̄m quā intēdit imp̄mere ſpēm ꝓpaʒ in oē in qđ agit. Et hoc attribuit̃ angelis rōne illius actus qui eſt illuminare in quo intēdūt imp̄mere ſpēm illuminationis in oē qđ illuminat. ¶ 10ª eſt renouatiuus nāe cuſtodia ꝛ eſt ſenſus ꝙ renouat ſe ignis ut ex renouatione cuſtodiat̃ natura eius.renouat aūt ſe per appōnē diuerſe materie ꝛ hoc attribuit̃ angelis ꝓ̄m ꝙ renouant̃ per acceptionē diuerſarū theophaniarū in dei cōtēplatione. ¶ 11ª eſt illuminatiuus circūuelatis ſplēdoribus:q: ignis in ꝓpria natura nō lucet ꝓpter raritatē ſub̄e ſue ut dictū eſt:ꝛ idcirco per mām īſpiſſantē radiū oportet ſplēdorē ignis circūuelari. Et hoc attribuit̃ angelis per reuelatiōes q̄s imp̄mūt nobis que nō fulgēt in nobis niſi ſpēbus intelligibilibus uel imaginibus fuerint circūuelate. ¶ 12ª eſt incomprehēſibilis que ꝯuenit igni rōne virtutis uſtiue que omne cōꝑhendēs ipſum cōburit. Et hoc attribuitur angelis ꝓ̄m virtutē excellētē qua vincūt omne qđ reſiſtēdo eis ꝯtrariat̃. ¶ 13ª eſt clarus que ꝯuenit igni rōne lucis ꝛ angelis rōne illuminationis ꝑticipate ꝓ̄m ꝙ intellectualia lumina a beato Dionyſio dicunt̃. ¶ 14ª eſt diſcretus que ꝯuenit igni rōne modi agēdi ꝓ̄m ꝙ dicit ph̄us.ꝙ calidū eſt diſgregatiuū eterogenioꝝ ꝛ congregatiuū homogenioꝝ ſibi. Et attribuit̃ angelis ꝓ̄m effectum cuſtodie ꝓ̄m quē nobiles ſeparāt ab ignobilibus materialia diligētibus ꝛ ſep̄atos ꝯgregāt ꝛ aſſociāt ſibi. ¶ 15ª eſt reſiliēs.ꝛ ꝓ̄m Cōmē^rcm dicit̃ reſiliēs inquātuʒ non recipit imp̄ſſiones ꝛ figurationes alioꝝ. Et attribuitur angelis rōne ꝯfirmationis eoꝝ in bono virtute cui⁹ h̄nt ꝙ diuerſa figura uoluntatis ꝛ forma decetero in eis non pōt ſigillari. ¶ 16ª eſt ſurſum ferēs qđ ꝯuenit igni elemētali rōne motus ſurſum. Et attribuit̃ angelis ratione eius ꝙ ex ꝓpꝰo officio ſunt p̄poſiti aīarum deducētes eas in ſinū abrahe in lucē ſempiternam. ¶ 17ª eſt acute meās:qđ ꝯuenit igni rōne penetratiue virtutis ratione cuius etiā dixit Democritus ꝙ eēt ex angulis acutis ꝛ rotūdis. Et attribuit̃ angelis rōne amoris qui etiā eſt in fruitione eoꝝ quo penetrāt amatū interius ꝛ exterius amātes. ¶ 18ª eſt excelſus qđ ꝯuenit igni rōne loci.angelis aūt rōne ordinis ꝛ dignitatis. ¶ 19ª eſt nō receptus ꝯtumelia minorationis qđ ſp̄aliter ꝯuenit igneo celi qđ ꝓ̄m ſui ſub̄am immutabile eſt ad ignobiles naturas. Angelis aūt attribuit̃ ꝓ̄m participationē eterne beatitudinis ꝓ̄m quā extra tēpus exiſtētes nō minorant̃ in peius ſicut ea que in tp̄e mouent̃. ¶ 20ª eſt ſemꝑ mot⁹ ꝛ hoc etiam ꝯuenit igneo celi qđ ꝓ̄m naturam ſui ſubiecti motuʒ habet ꝑpetuū. Et attribuit̃ angelis ꝓ̄m ꝙ ſemꝑ mouent̃ altius in diuinas ꝯtemplationes. ¶ 21ª eſt per ſeipſum motus:ꝛ hoc etiā ꝯuenit igneo celi ꝓ̄m naturam ſui ſubiecti cuius eſt motus p̄mus ita ꝙ non mouet̃ ab alio corpore. Et attribuit̃ angelis ꝓ̄m ꝙ purgationes ꝛ illuminationes ꝛ ꝑfectiones eorū nō deſcēdūt in ipſos niſi a deo motore p̄mo.ſicut in celo p̄mus motus eſt a motore p̄mo qui eſt deus:ꝛ idcirco ſequit̃ mouens alterum:q: ſicut ad celi motū oīs motus in natura reducit̃:ita ad tres motus angeloꝝ.ſ.purgare illuminare ꝛ ꝑficere oīs reducit̃ motus mētis humane.q: ſicut ſupra habitum eſt lex diuina eſt per p̄ma ſcd̄a ꝛ per ſcd̄a ultima reducere. ¶ 22ª eſt comprehendēs incomprehenſus:ꝛ

ꝯuenit igneo celi rōne eius qḋ cōtinet oīa ⁊ nō ꝯtinet. angelis autem attribuit ẜm ꝙ ꝯtinēt nos in bono ⁊ nō cōtinent a nobis. ¶ 23ᵃ est nō indigēs alterius qḋ etiā ꝯuenit igneo celi qḋ indiget alicuius ad sui eē sed potiꝰ alia indigēt sui ⁊ ꝯuenit angelis rōne visionis per spēm ẜm quā nō idigēt iam speculo ⁊ enigmate queadmodū nos. ¶ 24ᵃ est latēter crescēs a seipso.i.a ꝓpria virtute ustiua ⁊ ad susceptas mās manifestans sumet magnitudinē. Et attribuit angelis ẜm cōem traditionē diuinarū illuminationū. ¶ 25ᵃ est actiuus qua ꝯuenit igni rōne caliditatis que simpr est actiua ⁊ plus ꝙ frigiditas. Agit enim ꝯgregādo ⁊ disgregādo ⁊ generādo ⁊ corrūpēdo ⁊ coordinādo ⁊ dissoluēdo ⁊ iterū faciēdo motū ⁊ non sistēdo eū sicut facit frigiditas ẜm Auicᵃᵐ. ⁊ attribuit angelis ẜm ꝙ semper agūt in noua specula diuina ⁊ agalmata diuina efficiant ⁊ inferiores in supiora reducant. ¶ 26ᵃ est potēs ⁊ attribuit igni ẜm ꝙ habet posse super elemēta alia ⁊ elemēta ẜm ꝙ dicit in 4ᵒ metheur. ꝙ oīa alia erūt materia ignis. ꝯuenit aūt angelis ẜm posse in materiale qḋ hñt qḋ nō est cogibile eo ꝙ oīs coactio fit per ꝯductionē ad mām. ¶ 27ᵃ est ꝙ sit simul oībus pñs inuisibilr ⁊ hoc ꝯuenit igneo celi ⁊ igneo elemēti rōne luminis imutātis eq̄liter lōge ⁊ ꝓpe pceptibiliter. Cuius rō est q: lumē non querit dispōnē in illuminato nisi diaphaneitatē. Hec aūt diaphaneitas nunꝙ est cum forma ꝯtraria luminis sed cū priuatione. iter priuationē aūt ⁊ habitū nihil est mediū ⁊ ideo imutatio luminis nihil intercipit de ꝯtrario ⁊ sic nunꝙ est in medio tpe sed subito est aduētus luminis in diaphano ad oēm ptē eius que opponit ẜm rectā lineā illuminati. Qḋ aūt dicit inuisibilr intelligit quo ad pceptionē sube ipsius luminis que nō pcipit nisi in suba alia. Uel inuisibiliter dicit ꝓpter nō pceptibilē imutationē more motus in illuminādo ⁊ hꝫ cōuenit angelis ex uelocitate motꝰ de quo sup̄ habitū est. ¶ 28ᵃ est nō neglectus ne non esse putet. ad certa autē sicuti quadā vindicta ⁊ cōnāliter ⁊ ꝓprie subito reducēs ⁊ hoc ꝯuenit igneo elemēti ẜm ꝙ est in materia terrestri in qua qñꝙ negligit per estimationē nō plenā. s. in exteriorībꝰ ptibus terrestris incēsi ⁊ viuit in iteriorībꝰ ⁊ tūc subito obtinet etiā exteriores ⁊ relucet ⁊ ex ꝓpria natura resurgit. Et hoc attribuit angelis per effectū custodie in nobis. Qñꝙ enim in exteriorībꝰ custoditi per negligētiā extinguūt ministeriū angeli ⁊ subito per internaꝫ cōpūctionē iterū ꝯualescit. ¶ 29ᵃ est incōprehēsibilr impalpabilis ⁊ ꝯuenit igni rōne caliditatis que lꝫ in mixto cōprehēdit non tñ cōprehēdit ẜm ꝙ est in ꝓpria natura ignis: q: cōprehēdi dicit nō tm̄ qḋ tāgit sed qḋ tenet totū ⁊ ꝯuenit angelis rōne ꝓprie sube que nō cōprehēdit in natura ꝓpria sed per opationes sicut quelibet spūalis natura. ¶ Ultima est nō minutus in oībus sumet diuisimis traditionībꝰ ⁊ ꝯuenit igni qui lꝫ sit diuisus in ptes luminis sui decremēta non nouit ⁊ potētie. Quis uetat apposito lumē de lumine sumi. Mille lꝫ sumāt deperit inde nihil. ¶ Articulus 13ᵒ.

Postea ponit dionysius humaniformes ꝓprietates dicēs ꝙ theologi humaniformes angelos describūt ꝓpter itellectuale ⁊ sursum hñdo intuitiuas virtutes: q: deus Os hoī sublime dedit celūꝙ videre: iussit ⁊ erectos ad sydera tollē vultꝰ Et figura rectū ⁊ luculentū ⁊ ẜm nām pncipale ⁊ regale ⁊ ẜm sensum nimiū q̄dē ad reliq̄s mirabiliū aīaliū virtutes. Oium ꝟo potēs ẜm intellectꝰ magnitudinē ⁊ ẜm rōnalē sciam ꝯtinuitate ⁊ ẜm nām aīe liberū ⁊ potētissimū. Et tāgit Dioꝰ duo in natura hoīs. vnū qḋ est ipsius nāe ꝯstitutiuū. alterū qḋ pstat irrōnabilibus. Id aūt qḋ ꝯstituit nām est tripr. Quoddā eniꝫ inest hoī gr̄a corporis ut sursum habere ituitiuas virtutes ⁊ figure rectū ⁊ luculētū in hoīe supior sensus est visus: in alijs aīalibus auditus. Siliter in hoīe sursum dirigit visus: in alijs aūt aīalibus ad terrā. Hō etiā est recti ⁊ erecti corporis ut dicit in liᵒ de aīalibus. Siliter de luculētum in claritate vultus ꝓpter nobilitatē ⁊ subtilitatē vultus cōplexionis. Qoddā aūt inest hoī gr̄a aīe ut itellectuale. Quoddā aūt gr̄a cōiūcti inest sicut ẜm nām pncipale ⁊ regale. Et dicit pncipale ẜm nām eo ꝙ formā ultimā in natura ⁊ pncipaleꝫ que est aīa rōnalis attingit. Et dicit regale ꝓpter dñium ⁊ regimē suoꝝ actuū. ¶ Id aūt qḋ pstat irrōnabilibꝰ aīalibꝰ est triplex. Quoꝝ pmū inest ẜm itellectū simplicem q: lꝫ minimū sit quo ad sensibiles virtutes in qbus ꝯuenit cum brutis: tñ omni virtute est potēs ẜm magnitudinē intellectꝰ. Et dicit oīs virtus itellectꝰ virtus ipsius ad rōnalia ⁊ ethica ⁊ nālia ⁊ mathematicalia ⁊ diuina. 2ᵐ in est per itellectū cōpositiuū qui rō est ẜm ꝙ omni ꝯtinuitate habet sciam rōnalē. ꝯtinuat enim terminū termino in habitudine sbiecti ad pdtum ⁊ habitudine ꝓpōnis ad ꝓpōnem ẜm quālibet spēm rōcinationis. 3ᵐ est in rōne liberi arbitrij. s. ẜm nām aīe liberū ⁊ potētissimuꝫ: q: oīa ꝯueniūt angelis hec. angelus enim ẜm nām est itellectualis ⁊ methaphorice sursuꝫ habet ituitiuas virtutes ⁊ in visione matutina in ꝯtēplatione dei. Et figure rectuꝫ in sublimitate ⁊ erectione ordinis ⁊ officij. Et luculētū ẜm ꝙ agalmata clarissima ⁊ specula p theophanias efficiuntur. Ad minima aūt sensibiliū virtutū nō depmunt sed omni virtute itellectus excedūt accipiētes cognoscibilia per siltudines specierū datas sibi in creatione ut sup̄ habitū est ⁊ hñt ꝯtinuitiuas ⁊ rōnales scias nō per inuestigationē inq̄sitionis sed ẜm ordinē rerū scitarū sicut causa est ante causatuꝫ. ⁊ cognitio celi ⁊ terre añ cognitionē distinctionis luminis ⁊ cognitio distinctionis elemētorum ante cognitionē pductionis plātarū ⁊ aīalium sicut in tractatu de opibus sex dierū erit manifestū. Potētissimum etiā hñt liberū arbitriū q: in ipsis est libertas nature gratie ⁊ glorie. ¶ Articulus 14ᵒ.

Postea dicit dionysius proprietates membroꝝ hoīs cōuenire angelis sic dicēs. Est aūt per singula ut estimo corporalis nature multiplicitatis partitionis inuenire celestes virtutes dicētes cōspectiuas q̄dem significare virtutes ipsum ad diuina lumina clarissimū respectum ⁊ cetera que cuꝫ suis expositionibus in questione de sensibus spūalibꝰ continent. Post ꝓprietates ꝟo q̄nque sensuum ꝓprietates ponit alioꝝ membroꝝ dicēs. Palpebras deinde ⁊ supcilia significare dicimus supple diuinarū visionum intelligētie custoditiuū. Et attēdit ꝓprietatem nature: q: cū disgregatio radioꝝ oculi dissipet visum ordinauit natura p eminētiam ⁊ nigredinē piloꝝ in supercilijs ut ex vmbra utriusꝙ coadunet visus ⁊ fortior fiat ad visibile ⁊ radius egrediēs ẜm aspectiuos uel immutatio rectilinea ẜm naturales in potēs ascēdere sursum recte ad locū ꝯuenienter ⁊ incōuenienter dirigat. ¶ Deinde seqtur. Juuentlē ꝟo ⁊ adultā etatē illud innouātis semp virtutis significare dicimus. Et attēdit ꝓprietatem virtutis augmētatiue ⁊ iuuenibus que semp innouādo quātitatē innouat seipsam ẜm ꝙ oīs virtus multiplicat multiplicata sibi materia ꝓpria. ¶ Seqtur dentes aūt diuisiuum hoc iudice nutritētis pfectionis. vnaqueꝙ enim eēntia intellectualis donatā sibi diuiniorem vniformē intelligētiam ꝓuida virtute diuidit ⁊ multiplicat ad inferioꝝ ducticē analogiam. Et intendit ꝙ natura facit dentes diuisiuos sibi ad cōuenientiam nutrimenti: sic intelligētia superior solidum cibum spiritualem accipiens quasi masticans diuidit in agalmata transformans usꝙ ad analogiam que ducat usꝙ ad pceptionem inferiorum ẜm ꝙ supra de distinctione hierarchiarum dictum fuit. ¶ Sequitur humeros autem ⁊ brachia ⁊ iterum manus factiuū ⁊ operatiuum ⁊ actiuum. Corꝰ ꝟo ad symboluꝫ esse deiformis

vite ,pprīam vitalem virtutem in ea que pintellecta sunt seminātia. Et tāgit ,pprietatem qua cor est pncipium vite in aialibus τ effluit ex ipso semen vite in ipsa mēbra corporis cetera. Pectora iterum sigre durum τ custoditum ut a supposito corde viuifice distributionis. Et tangit hoc q: natura munit cor ut pncipiuz vite thorace τ ossibus duris ne de facili lesionem patiaꝛ ab incurrētibus extrinsecis. Dorsa ꝟo cōtinuum simul cūctarum fertiliū virtutum q: in dorso onera portamus. Pedes ꝟo mobile τ uelox τ cursibile in diuina semp eūtis motionis. penes enim organa sunt ad motum ,pcessiuum in aialib⁹ ,ppter qd τ pēnatos theologia sanctoꝛ intellectuum sigꝛuit. pedes pēnatum nāq3 sigt anagogicam uelocitatem. Et celestis sursum uersus itineris factiuū τ ab omni humili per sursum ferēs remotum. Ipsa ꝟo pēnarum leuitas nīl terrenum sed totum mūde τ sine grauitate in excelsum descēdens. Sequitur nudum quoq3 τ discalciatum sigt dimissum τ absolutum τ immēsurabile τ purū eoꝛ. i. ab hijs que extra sunt appōe τ ad simplicitatem diuinā quātuz possibile assimilatiuuz. ¶ Deinde coaptat Dio⁹ angelis ,pprietates uestium τ instrumētoruz que quādoq3 leguntꝛ habuisse in manibus sicut in ezechiele secures habebāt τ funiculos ad metiēdum sic dicēs. Sed quoniā iterum simpla scilicet in se τ multum uaria scilicet in symbolis sophia τ nudos uestit τ uasa quedā dat ipsis. Circūferre extranea aiarum celestium sacros amictus τ organa instrumētum opum ꝟm qd nobis possibile appareamus. Claram qdem eniz uestem igneam sigꝛe estimo deiforme iuxta ignis imaginem τ luculētuz ,ppter eas que in celo getes. Ubi lumen τ oīno inuisibile τ inaccessibile. dicēdum aūt intellectualiter illuminans ut deus scilicet aut intellectualiter illuminatum ut angeli. Sacerdotalem ꝟo scilicet uestem sigꝛe estimo ad diuina τ mystica speculamina ductiuum τ totius vite uotum. i. q: totam vitam ad sacra uouerūt. Zonas ꝟo ipsarum fecūdarum custoditiuū virtutum τ ꝯgregātem eas habitum in seipsum vnice ꝯuerti τ circulariter cum facilitate casu carēte a nature similitudine circa seipsum circūferre. Et tāgit ,pprietatem cinguli q: cingulus circa renes existēs custodit loca in qbus semen fecūditatis congregaꝛ. Similiter cingulus in seipsum ꝯuersus congregat habitum exteriorem τ per hoc significat habituz gr̄e ꝯtinētem substantiā intellectualem spūaliter. Similiter etiam circulariter τ facile ita tamē φ non cadit a similitudine nature. i. a pfectione gr̄e que ꝟm naturā est in peccatum qd est pter naturā circūferꝛ per circulum eternitatis que est sine pncipio τ sine fine. ¶ Postea tāgit instrumēta dicēs. Uirgas etiam significare estimo regale τ pncipale rectaq3 oīa diffiniēs. Tela ꝟo τ secures dissimilitudinum separatiū. i. peccatorum que faciūt dissimilem naturam a fine ,pprio. τ discernētium virtutum acumen. i. discretiuarū virtutum siue cognitiuaruz acumen ad interiora discutiēda τ efficax τ actuosum ꝟm qd etiaz dicit apl'us de sermone dei ad Hebr. 4° cap°. Uiuus est eniz sermo dei τ efficax τ penetrabilior omni gladio ancipiti τ ptingēs usq3 ad diuisionem aīe τ spūs cōpagum quoq3 τ medullarum est discretor τ cogitationū τ intentionuz cordis. Seqtur geometrica quoq3 τ tectonica uasa. i. ad mēsuram τ edificatoriam ptinētia sigꝛe estimo fūdatiuum τ edificatiuū τ pfectiuum τ quecūq3 alia reducentis τ ꝯuertētis ,puidentie sunt secūdoruz. Quādoq3 etiam significāt aliqd eorum que circa nos agūt angeli sicut funiculus messorum reedificationem hierusalem. Et secures in manibus occisionem peccātium. vñ Dionysius. Est autē quādo τ in nos diuinoꝛ iudicioruz sint symbola illa que acta sunt a sanctis angelis organa. Alijs qdem declarātibus corrigētem disciplinam aut punientem iusticiam. Alijs nō ab angustia libertatem aut disciplīne finem aut prioris beneficiētie resumptionez aut appōnem alioꝛ donorum paruoꝛ aut magnorum sensibilium aut inuisibilium. ¶ Articulus 15°.

Postea tangit uētos τ es τ electrum τ lapides dicens. φ uēti significant uelocitatem τ motum eoꝛ trāsuectiuum inferioꝛ in superiora. Et quādoq3 etiam uētus significat deiforme eorum eo φ uētus diuine opationis habeat imaginem: sicut dicitꝛ etiā in ioāne. Spirit⁹ ubi vult spirat τ uocē eius audis τ nescis vnde ueniat aut quo uadat. Nubes autē significāt duo. nubes enim sunt quādoq3 disgregate τ lucide τ tūc significāt sacros intellectus occulti qdem luminis supmūdane sup repletos. Et pma apparitione ꝑ mam manifestationem pōpose accipiētes ipsam copiose in ea que sunt 2ᵃ lucide τ ,pportionaliter distribuētes. Quādoq3 nubes sunt spisse pluuiose τ tūc significāt genitalia τ viuificum τ actiuum τ pfectiuum iuxta intellectualem imbrium ꝯceptionem τ excipiētem sinum scilicet cordis humidis pluuijs in vitales partes euocantez. Electrum qdem quādoq3 auriforme simul τ argēteum significat inputrefactibile ut in auro qd non cōtrahit rubiginem τ largum τ nō minutum τ incōtaminatū splēdorem. Et aptam ut in argēto luciformē esse celestez claritatem. Eree autem ꝟm traditas rōnes aut igneum auriforme attribuēdum. Lapidum quoq3 multicoloꝛ species significare estimādum est: aut quasi albas luciforme. aut quasi rubeas auriforme. aut quasi pallidas viuiforme. τ per species inuenies anagogicam tipicarum imaginū diiudicationem. Postea tāgit figuram leonū τ boum τ aqlarum τ equoꝛ dicēs. Leonem significare estimādum pncipale τ robustum τ indomitū τ abditum ineffabilis deitatis τ assimilatiuū intellectualium uestigioruz circū uelamine τ fortissimo pomposa amictu ꝟm diuinam illuminationē in semet restituto itinere. Et tāgit ,pprietates leonis qnque. Quarum pma est φ est princeps ferarum. 2ᵃ est φ est robustum aial sicut ostēditꝛ in magnitudine extremitatū sicut dicitꝛ in fine secūdi porū φ habere magnas extremitates signum est fortitudinis. 3ᵐ est indomitum q: cōtenit fortitudinem domātem. 4ᵐ est φ delet uestigia per tractum caude ne posset a uenatoribus inueniri. 5ᵐ est φ circulū facit circa bestias qs sequitꝛ ne egrediantꝛ. Et ꝯueniūt hec angelis. Primum q: in intellectuali natura creata angelus tenet pncipatū ,ppter intellectuz deiformem. 2ᵐ q: virtus eius τ robur excedit virtutem nature ut patet in opatione signoꝛ. 3ᵐ q: excedēdo potestatē τ cognitionem nr̄am angelus ꝟ nr̄o itellectu τ ope māsuetaꝛ. 4ᵐ q: uestigia per que uadit in diuina sunt nobis incognita τ quasi deleta. 5ᵐ qꝛ theophanias quas uenaꝛ angelus quasi circulariter circūducit τ in seipsum restituit iter. Nam ꝟm Augᵐ pmo creature fiēde cognitionē in creatore accipit. deinde i ,ppria natura cognoscit. τ 3° qsi restituto in seipso cōteplationis itinere cognitionez creature in laudem creatoris attollit. Ipsam ꝟo bonis significare estimo figuram firmum τ nouum τ intellectuales sulcos τ reuocans in susceptionē celestiū τ gignētium imbrium τ custoditiuū τ fortissimū. Et tāgit ,pprietates bouis in laborādo. boues enim firmi sunt durādo in laborib⁹. noui per affectum q: laboribus suis innouāt terram τ scindēdo sulcos aperiūt terram ad susceptionē imbriuz τ custodiam seminū τ fortissimi sunt in adiuuamēto diuersoꝛ laborū sicut in triturādo τ huiusmodi. Et hec ꝯueniunt angelis in effectu custodie sicut facile est aptare. Ipsam ꝟo dehinc aqle figurā sigꝛe existimo regale τ altiferū τ citiuoluz τ ad potētificum alimētum acutum τ sobriū τ agile τ bn̄ machinatum τ ad copiosum τ multo luculētem radiū diuini solis desiderio in speculatiuarū virtutuz sanis obtutibus immediate recte τ inflexibiliter cōtēplatiuū. Sunt autem hee proprietates aquile φ rex est auium uolans

alte z cito z lõge vidẽs escam z sensus habẽs sobrios.s.
ꝙ spũs visuales grossis uaporibus nõ turbant ad obscu
radum visum. Et est agilis ad dispositionẽ alarũ ad mo
tum bonas habet machinationes ad raptũ pde. Silr
coadunatum visum ad intuituz solis immediate recte z
inflexibiliter. Et hec conueniũt angelis qui quãtum ad
naturã intellectualem regales sunt: quãtũ vo ad modũ
cõtemplãdi accipiunt alte ꝓprietates: z quãtum ad ob
iectum ꝯtẽplationis eoꝝ qḋ est deus sublimis. Et dicũ
tur altiferi quãtum ad actum: citiuoli vo q: intelligũt si
ne inqsitione z discussione intellectu deiformi z quo ad
vim discretiuã alimẽti diuini qḋ eos facit ualidos z po
tentes dicunt acuti ad potẽtificum alimẽtum. Quo ad li
vo q: intellectus eoꝝ non turbant fantasmatibus dicũ
tur sobrij. agiles aũt ƀm motum indefessum ad diuinam
uolũtatem implẽdam. Scḋm aũt ꝙ rapiũt aĩas diabolo
subito z improuise dicunt bñ machinati. ƀm vo ꝙ cõtẽ
plant non per speculũ z in enigmate dicunt contẽplati
ui ad copiosum qḋ in oĩa se diffundit multo lucẽs vo q:
per seipsum. z dicunt ꝯtemplatiui desiderio q: ꝯtempla
tionis obiectũ mouet z accẽdit desiderium. Speculati
ue vo virtutes dicunt oculi mẽtis intellectus.s. agentis
z possibilis. z dicunt sanis obtutibus q: collirio grẽ z cõ
firmationis puncti sunt. Et dicunt cõtemplari immedia
te q: nõ per speculum. z recte q: facie ad faciẽ. z inflexi
biliter ad differẽtiã raptoꝝ qui lz dãnũ qñqz contẽplent
tñ depmente sarcina miserie iterũ deflectant a lumine i
circũscripto felicitatis eterne. Seqtur illam vo equoruz
figuram sigre estimo obediẽs per frenabile. frenũ autez
nihil aliud est qz ordinatio potestatis. Albũ qdem nõ lu
cidũ z qz maxime diuini luminis ꝯgratissimũ. albũ eniz
ƀm nãm causat ex diffusione lucis in supficie clara eoꝝ
aũt qui nigri sunt. abditum enim eo ꝙ nigrũ opacuz est
ex puatione lucis in supficie corpis. Dicit autem hoc ab
ditum nõ a puatione lucis simplr sed quo ad nos. sicut
oĩs lux excellẽs abdita est oculo qui excellit ab ipsa ƀm
ꝙ etiam dicit deus habitare in nebula uel in caligine. z
per nebulã z caliginẽ supponit lux inaccessibilis rubeũ
vo igneuz z actiuũ q: s. incendũt ad amorẽ z actiui sunt
ad ꝯsumptionem peccati ƀm ꝙ etiã seraphin labia pro
phete dicit purgasse. Cõmixtorũ quoqz ex albo z nigro
pfectiua virtute extremoꝝ ꝯiũctiuum. Et pma secũdis z
secũda pmis ꝯuertibiliter z ꝓuide cõnectẽs. Dictuz est
enim ꝙ nigrum sigt abditũ lucis inaccessibilis nobis z
hec est theophania pma z ꝓportionata pmis. Albuz au
tem illuminationẽ significat apparẽtem nobis z hec est
theophania 2ª ꝓportionata secũdis. Unde sicut album z
nigrũ sunt extreme species coloꝝ z ꝯiungunt in medio
cõmixto ita equi uarij sigñt angelos pmas illuminatio
nes recipiẽtes z secũdas inferioribus dãtes. Et per hoc
p^{a} in 2^{a} z 2^{a} in p^{a} reducentes.

De furore z gaudio zc. qliter ꝯueniãt angelis. Ar^{9} 16^{9}

Postea dicit Dionysius furibũdũ
qdem significare ipsoꝝ intellectualẽ fortitudinẽ
cuius nouissima. i. pfectissima imago furor est. Et tangit
hoc qḋ etiam habet in 3° ethir. furorem aũt ad virtutẽ. i.
fortitudinẽ ferũt. fortes enim esse vident z qui ꝓpter fu
rorem ut fere ad insurgẽtes ferunt quoniaz z fortes ira
scibiles sunt mobile enim furor ad piculum. vnde z Ho
merus. Uirtutem. i. fortitudinẽ immitte furori. z virtutẽ
in furore erige. Et fortes per nares eijciebãt irã z ebul
liũt sanguinem ipsam vo ꝯcupiscẽtiaz sigre estimo amo
rem diuinum. ¶ POSTEA tãgit fluuios currus z
rotas que cõnexa legunt angelis sic dicẽs. Ignea qdez
flumina sigñt diuinos ꝓmotus copiosam ipsius z nõ de
ficiẽtem affluẽtiã donãtes z viuifica nutriẽtes fecũdita
te. Et tãgit duo que sunt in flumine. s. fluxus continuus
qui notat abũdãtiam donoꝝ celestiũ z irrigationem ex
humido refrigerãte qḋ inducit fecũditatem. Currus au
tem sigñt ꝯiũctiuam similitudinũ societatẽ. nam in cur
ru ꝯiũgit rota rote equalis altitudinis z magnitudinis
ad subuehẽda onera. Sic angeli eiusdẽ ordinis minute
rium pagẽdum sui ordinis ꝯiũgunt. Rote autem pẽna
te qdem cum sint in ea que sunt ante ꝯspectũ incõuersi
biliter z inflexibiliter eũtes per rectam z iustã viam signi
ficãt exeũtis opationis earum virtutẽ in eãdẽ sine fluxu
z recte sectam viã simul oĩum earũ itellectuali rotatu su
permũdane directo. Hoc est ꝙ rote pẽnate uelocitatem
opum sigñt que opa semp sunt in ꝯspectu angelice ꝓui
dẽtie sine declinatione z flexu a recta z iusta via ita ꝙ in
tellectus rotatus ƀm cuius rõem supmũdanã ab eodem
in idem ueniẽs in recte sectam viã dirigat. Primo eniz
per impium opus exũ a deo z directũ ƀm formaz utilis
z honesti iterũ redit in laudẽ z gl'iam impantis. Uel ali
ter ignee sigdem z deiformes rote reuelationes quasdã
habẽt circa idem ipsuz optimũ semp mobili motu. reue
lationes vo secretoꝝ manifestatione z circũsubiectaruz
reductione z altarũ illuminationũ in ea que subiecta sũt
deductiua pfectione. Et tãgit Dio^{9} duplicẽ rotationem
ƀm ꝙ rota dicit eẽ in medio rote. s. vnã rotationem cir
ca thronũ dei ƀm ꝙ uoluunt semp circa idem ipsum op
timum ab optimo pncipio per optimuz gubernatorẽ in
optimũ finem. Et ƀm ꝙ reuoluũt se a pmo per inferio
ra rursus in pmum deductiua pfectione. Ultimo tangit
gaudium angeloꝝ dicẽs ꝙ celestes essentie acceptrices
oĩno non sunt eius que ƀm nos possibilis delectationis.
Congaudere autem dicunt deo pditoꝝ inuẽtione iuxta
deiformem epulationẽ z etiam improuidẽtia z salute in
deum redeũtiũ deiformitatẽ z incorruptionis leticiam z
illam beneficiẽtiã z ineffabilem epulãtes in cuius parti
cipatione sepe facti sunt viri sancti per deificos diuina
rum illuminationũ supaduẽtus. Sed q: iam multa de
beatis angelis dicta sunt de ignoratis petamus ueniam
de bene autem dictis grẽ referant deo. Dicimus enim
cum beato Dionysio ꝙ quorũ qdem supmũdanam sci
entiam ignoramus in ipsis nos alium ducis ductorum
decẽtem desideramus. Quedam autẽ tanqz dictis eque
patẽtia ptermisimus cõmẽsurationi sermonis ꝓuidẽtes
z sup nos secretum silentio honorificantes.

¶ De statu maloꝝ angeloꝝ. Qõ decima.

Consequenter transe
undum est ad statum maloꝝ angeloruz
Et querunt tria. s. de casu demonum. z
de ordinibus eorum. z de exercitio ten
tationum eoꝝ circa hoĩes. ¶ Circa pri
muz querunt sex. Quoꝝ pmum est quis cecidit. 2^{m} pro
pterquid cecidit. 3^{m} a quo cecidit. 4^{m} est per que deie
ctus est. 5^{m} quãdo cecidit. 6^{m} in quid cecidit. ¶ Circa p
mum horum querunt tria. Quorũ pmum est utrum su
periores uel inferiores fuerint angeli cadẽtes. 2^{m} utruz
vnus eorum alijs suam uoluntatem psuaserit: uel qlibet
eorum ꝓpria uoluntate ceciderit. 3^{m} utrum suum casuz
prescire potuerint.

¶ De casu demonum An superiores uel iferiores ce
ciderint. Articulus primus.

Ad primum horum pro
cedit sic. Dicit $Grego^{9}$ in homelia Accesserũt
ad iesum publicani zc. tractãs illud uerbum. Tu signa
culum similitudinis plenus sapientia z perfectus deco
re in delitijs paradisi dei fuisti sic. ¶ Notãdum ꝙ ange
lus non ad similitudinem dei factus sed signaculum si
militudinis dei dicit: ut quo in eo subtilior est natura eo
in illo imago dei similius insinuetur expressa. Quo in
loco mox subditur. Omnis lapis preciosus operimen
tum tuum. Sardius theopacius iaspis crisolitus onix

ꝛ berillus ʒaphirus carbũculus ꝛ smaragdus. Ecce nouē dixit noīa lapidũ q: ꝑfecto nouē sunt ordines angeloꝝ. qbus nimirum ordinibus illoꝝ ꝑmus angelus ideo or/ natus ꝛ optus extitit: q: dum cũctis agminibus angeloꝝ prelatus est ex eoꝝ cõparatione clarior fuit. ¶ Jtē in ysa ia sup illud Quomõ cecidisti lucifer qui mane oriebaris Dicit glosa Dionysij. Diabolus in exordio mũdi creatꝰ ꝛ inter angelos gl'iosus. Hoc idem videt̃ per rõnem qꝛ in celũ trinitatis ascēdere ꝛ esse similis deo altissimo cõ/ cupiuit nimis ut dicit Augꝰ. Delectatus in propria pul/ chritudine ꝛ tãtã aũt altitudinē non extolleret parua pul chritudo ergo videt̃ ꝙ supioribus fuerit. ¶ Sʒ CON TRA Damascenus in 2° li° 4° capº. Ex angelicis vir tutibus que ꝑerat terrestri ordini ꝛ cui terre custodia cõ missa a deo erat nõ natura malus factus sed bonus exi/ stens ꝛ in bono genitus ꝛ nequaqʒ in seipo a conditore malicie semitã hñs nõ ferens illuminationē ꝛ honorem quã ipsi cõditor largitus fuerat liber sui arbitrij electiõe uersus est ab eo qδ ꝑm nãm est in id qδ ꝑter nãm. Ex hoc accipit̃ ꝙ angelus cadēs de inferioribus fuit. ꝑm or dinē enim hierarchie supiores angeli nõ ꝑsunt terrestri ordini. ¶ Jtē videt̃ ꝙ qdam fuerint de supioribus. ꝛ q dam de inferioribus. ꝛ qdã de medijs. q: ita dicit cõmu nis sentētia ꝙ nõ vnus chorus ceciderit sed de quolibet choro ad ꝑportionē vnius ꝑm ꝙ etiam assumunt̃ hoies. ¶ Jtē apl'us noiat quosdã de media hierarchia ad eph. ultimo dicēs. qm̃ non est nobis colluctatio aduersus car nem ꝛ sanguinē tñ: sed aduersus ꝑncipes ꝛ ptãtes ꝛ ad uersus mũdi rectores tenebrarũ harũ. ¶ Solutio dicē/ dum ꝙ Augꝰ tãgit hãc questionē in 11° sup genesim ad lr̃am. ꝛ ꝯtēnit eã eo ꝙ neutra pars sufficiēter ꝑbari põt. Scđm tñ quosdã sanctos ꝛ doctores modernos de quo libet ordine qdã ceciderũt inter quos fuit vnus excelsi/ or de quo ꝑpter pulchritudinē suam in Job dicit̃. ꝙ ipe ꝑncipiũ viarũ dei est. ꝛ lucifer appellat̃ in ysaia. ꝛ signa/ culũ sil'itudinis dei in Ezechiele. ¶ Qδ ergo obijcit̃ de Damasceno ꝙ terrestri ordini ꝑerat. Dicēdũ ꝙ nõ ꝑfu/ it ut minister imediate ministrãs circa terrena: sʒ ut per quem descēdũt illuminationes ad ordines medie ꝛ infi me hierarchie que ꝑsunt terrestribus. ¶ Ad id aũt qδ obijcit̃ ꝙ ꝑm numerũ cadētiũ assumunt̃ hoies. Dicēduʒ ꝙ hoies assumunt̃ in quēlibet ordinē angeloꝝ sed huiꝰ assumptionis nõ est causa restaurationis ruine angelice q: si angelus nõ cecidisset adhuc hõ fuisset gl'ificatus ꝛ as sumptus ꝑm diuersitatē ordinũ: ꝛ ꝑpter hoc nõ tot tñ as sumunt̃ quot angeli ceciderũt sed multo plures. lʒ auteʒ casus non sit causa assumptionis hoium tñ ex assumptio ne hoium ꝯsequtur restauratio ruine angeloꝝ. ¶ Arꝰ 2ꝰ

S ECUNDO QUERITUR Utrum vnus eoꝝ alijs suã uolũtatē ꝑsuaserit: uel glibet eoꝝ ꝑpria uolũtate ceciderit. Et videt̃ ꝙ vnus alijs oi/ bus ꝑsuaserit. q: sicut dicit Damascenus 2° libº capº 4°. Simul aũt cũ eo euulsa est ꝛ consecuta eum est ꝛ cecidit multitudo infinita eoꝝ qui sub ipso ordinati erãt angelo rum. Si aũt ꝯsecuti sunt eum tũc ipse fuit ꝑmus ꝛ alij ex suasione eius ceciderũt. Hoc idē videt̃ per illud qδ ha/ bet̃ i apochalipsi 12° capº. ꝙ cauda draconis trahebat ter tiã partē stellarũ celi. Cauda enim ut dicit glosa est dece ptio per quã celat̃ iniq uolũtas. ꝛ ita videt̃ ꝙ stellas hoc est angelos traxerit deceptione sue ꝑsuasionis. Et hʒ idē videt̃ dicere Ysidorus sic. Lucifer ille alijs maior non so lus cecidit sed cũ eo multi qui ei in malicia ꝯsenserunt. ¶ Jtē ex mõ loquēdi in euãgel'. Mat. 28° capº. Jte ma/ ledicti in ignē eternũ qui patus est diabolo ꝛ angelis eiꝰ Nõ enim dicunt̃ angeli eius nisi q: sue suasioni cõsense rũt. ¶ Sed CONTRA si alijs suasit ergo ꝑus ipe in se peccato cõsensit ergo inter cõsensum eius ꝛ casum ali qua media mora fuit. l. in qua suasit alijs qδ est incõue/ niēs. ¶ Jtē si alij angeli suadēti ꝯsenserũt ergo per aliũ peccauerũt. sed dicit Augꝰ ꝙ qui peccat per aliũ per ali um põt redimi ꝛ sic alij angeli habere pñt redēptorē qδ est ꝯtra fidē. ¶ Sed tũc querit̃ iuxta hoc q̃re statim dã/ nat̃ peccatũ angeli pena eterna ꝛ nõ pctm̃ hoīs. videtur enim ꝙ locũ penitētie hēre debeat. Uterqʒ enim ange/ lus. l. ꝛ hõ liberi arbitrij est: ꝛ uterq; nãe intellectualis ꝛ uterqʒ ad nãm dei creatus. Qδ si cõcedat̃ ꝯtra dicit Da mascenꝰ 2° liº 4° capº in fine. oportet scire qm̃ qδ hoibus est mors hoc angelis est casus. post casum enim non est pnia quēadmodũ nec hoibus post mortem. ¶ Solutio dicēdũ salua meliori snĩa ꝙ angeli nõ suasione alterius peccauerũt sed vnusqsqʒ ꝑpria eligētia ꝛ ꝑpria uolũtate. ¶ Ad hoc aũt qδ obijcit̃ ꝑmo dicēdũ ꝙ ꝯsecuti sũt euʒ sicut secũdarij ꝑncipalē nõ sicut añ suadētē. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ hoc qδ dicit̃ in apochalipsi dicit̃ de dracone ꝑ sequēte mulierē hoc est eccl'iam cuius cauda trahit stel/ las hoc est fideles ad infidelitatē ꝛ pctm̃ ꝛ ita exponit glo sa ibidē. Si aũt dicat̃ ꝙ stelle intelligunt̃ angeli sicut vi/ det̃ exponere magr̃ in sentētijs. tũc cauda nihil aliδ est nisi subiectio ptãtis. sicut enim in bonis angelis illumi/ natio descēdit a supioribꝰ in iferiores: ita etiam uolũtas iniq resultabat in ꝑncipe maloꝝ cui inique uolũtati infe riores nõ ꝑ suasionē aliquã sed ꝑpriã electionē cõsense rũt. q: ꝯueniēs eis videbat̃ ut ille in mõtē testamēti ascē deret ꝛ sil'is altissimo efficeret̃. sic etiã intelligit̃ qδ de ysi doro obijcit̃. ¶ Ad id qδ obijcit̃ de euangꝫ dicēdũ ꝙ in feriores demones dicunt̃ angeli luciferi ꝑpter sbiectio nem ꝛ obediētiã q: ei obsequunt̃ ad expletionē sue ini/ que uolũtatis. ¶ Ad id qδ iuxta hoc querit̃ dicēduʒ ꝙ multe sunt rõnes q̃re angelus statim dãnat̃ ꝛ nõ hõ. ex qbus tres ad pñs sufficiãt. Quarũ ꝑma est ꝙ angelus in itellectu deiformi creatus nõ ꝑgredit̃ ad btitudineʒ per cognitionē speculi ꝛ enigmatis sed iuxta deũ creatus ut dicit Augꝰ in liº ꝯfessionũ. ad btitudinē nõ indiguit nisi ꝯfirmatione ꝛ ꝯuersione ad deũ. ꝛ ideo cũ ois penitētia sit de rõne vie auersio eius nõ potuit hēre pniam sed ex tremã dãnationē. Homo aũt factus est in via ut per spe/ culũ ꝛ enigma ꝑficeret in cognitionē btitudinis ꝛ ideo peccato eius ꝯgruit penitētia. 2ª rõ est quaʒ tãgit Augꝰ q: tota natura humana in ꝑncipio sui per casum deperi erat nõ aũt tota natura angeli ꝛ ideo ne hõ frustra creatꝰ fuisset ad imaginē dei cum btitudine ad quã creatꝰ erat nõ pcipet per potētiã reuocat̃. 3ª est q: quãto excusabili/ us est pctm̃ tãto uenia dignius. excusabilius aũt est quã to peccans est infirmior. infirmior aũt est homo qʒ ange lus ꝛ ideo homo susceptiuus est penitētie angelus auteʒ non. Quedam autem alie rationes ponuntur in questi one de incarnatione. ¶ Articulus 3ꝰ.

T ERTIO QUERITUR Utrum casuʒ suum prescire potuerint. ꝛ ponant̃ rõnes Ansel mi in libro de casu diaboli. Cõtingēs fuit ꝛ potuit nõ eē si sciētia accipiat̃ pro illa cum certa rõne aliqd intelligit̃ ꝯstat ꝙ non potuit ꝑscire casum. Et hec ratio fundat̃ su/ per hoc qδ habet̃ in fine ꝑmi pihermenias. ubi dicit̃ in hijs que sunt ꝛ que facta sunt necesse est affirmationem uel negationē ueram uel falsam eē. in singularibus ꝟo ꝛ futuris nõ. similiter ꝛ sup hoc qδ dicit̃ in ꝑmo posteꝝ. ꝙ scire opinamur vnũquodqʒ simpliciter sed nõ sophi/ stico modo qδ est ꝑm accidēs cum causam arbitramur cognoscere ꝑpter quã res est: ꝛ quoniã illius est causa ꝛ non est ꝯtingere hoc aliter se habere. ¶ Sed tunc que rit̃ utrum estimationē uel opinionem de casu potuerint habere. Et disputat Anselmus ꝙ nõ in ꝑdicto libro sic per deductionē ad ipossibile. Si adhuc in bona uolũta te stãs ꝑsciebat se casurũ. aut uolebat ꝙ ita fieret. aut nõ uolebat. sʒ si cũ ꝑscia uolũtatē hēbat aliqñ cadendo iam ipsa mala uolũtate ceciderat nõ ꝫ uolēdo cecidere prius

sciuit se casurū ⁊ nolebat tātū miser erat dolēdo quātuꝫ stare uolebat: aut tāto iustior erat quātuꝫ stare uolebat ⁊ quo erat iustior eo debebat esse felicior. ergo si nolendo presciebat se casurum tāto erat miserior quāto debuit esse felicior qđ non ostendit. ¶ Item ibidē est ⁊ aliud qđ mihi ostēdit nullo modo eum ante suā presciuisse ꝑuaricationem. Nēpe aut coactā putauisset aut spōtaneā. Sꝫ nec ullatenus erat vnde se cogi aliquādo suspicaref ne q̄ꝫdiu uoluit in ueritate ꝑseuerare nullo modo putauit se sola uolūtate illam deserturū. Cum enim rectam uolūtatē habuerit in hac ipsa recta uolūtate ꝑseuerare uoluit q: aliter recta non fuisset que ꝓpter uolēdo tenere ꝑseueranter qđ tenebat nullo modo video vnde potuisset uel suspicari nulla alia accedēte causa sola se illam deserturum uolūtate. Non igif illuꝫ sciuisse dico q: posset mutare uolūtatem quā tenebat: sed dico non potuisse illum putare: q: aliquādo omni alia cessante causa spōte mutaret uolūtatē quam ꝑseuerāter tenere uolebat. ¶ 3ª ratio Anselmi est hec. Si sciuisset aut peccasset aut non. si preuisa tāta pena nulla indigētia ⁊ nulla re cogente peccasset tāto magis penituisset nō ergo hec ꝑsciētia illi expediebat. Qđ si non peccasset aut sola uolūtate non peccasset aut timore pene: sed quoniā peccatū non cauisset solo amore iusticie ipso ope ministrauit. Si ỽo timore cauisset non esset iustus qđ est cōtra suppositū ab Anselmo. q: ipse supponit ꝙ angeli ante cōfirmationē iusti ⁊ in grā fuerūt. ¶ Sed ꝯtra hoc videf esse q: ꝑsciētia dei de malo est: ⁊ ex presciētia pōt esse reuelatio ergo cuꝫ deus potuerit reuelare ꝑmo angelo casum suum ꝑmus angelus ipsum potuit ꝑscire. ¶ Preterea querif utrū malus angelus ante lapsum sciuerit se nō debere deflecti a bono in quo erat. Et videf ꝙ sic. intellectualis enim fuit nature cum intellectu deiformi ergo sciuit qđ agēdum ⁊ qđ non agēdū erat ⁊ ita sciuit nō debere deflecti a bono in quo erat. ¶ Sed tūc ulterius utrum sciuerit tātā penam sequi debere ad talē culpam si fieret. Et videf ꝙ sic. sciuit enim eum esse iustuꝫ ⁊ sic vnicuiqꝫ pro meritis retributurū ⁊ per ꝯsequēs tātam penā talem culpam secuturam. ¶ Preterea querif ulterius utrum angelus bonus confirmādus potuerit ꝑscire casum mali angeli. Et videf ꝙ sic. Omne enim expediēs ad ꝑmanēdū in bono utile est ꝑscire: sed aliena ꝑicula ꝑscita magis cautum faciūt ergo ⁊ utile est ea prescire ⁊ deus nihil abstraxit utilium ad stādum in bono ergo videf ꝙ talem ꝑscientiam dedit eis deus. Et hec eadeꝫ ratio ꝓbat ꝙ malus angelus debuit prescire casum suum. ¶ Preterea non videf incōueniēs qđ Anselmus supponit pro incōuenienti. s. ꝙ si nolēdo stare presciret casum tūc iam miser esset dolēdo se casurum ⁊ sic pena miserie doloris ꝑcederet culpam ⁊ sic puniret deus ante peccatū. Hoc inq̄ꝫ nō videf incōueniens: q: dicif in Job. nō peccaui ⁊ in amaritudinibus moraf oculus meus. Et dn̄s iesus christus penam sustinuit qui peccatū nō fecit nec inuētus est dolus in ore eius. ¶ Solutio consentiēdum est Anselmo ꝙ angelus malus nec potuit nec debuit ꝑscire casuꝫ suum. ¶ Ad ꝑmum ergo qđ ꝯtra obycif dicēduꝫ ꝙ talis reuelatio esset ſm ꝓphetiam ꝑsciētie ⁊ cōmunicationis que nunq̄ꝫ sine nr̄o implef arbitrio ut dicit glosa super Mattheū. ¶ Preterea sciētia enim tollit mobilitatem siue flexibilitatē a libo arbitrio sicut Hieremie 18°. Repente loquar aduersum gētem ⁊ aduersum regnum ut eradicē ⁊ destruam ⁊ dispdam illud. Si penitētiam egerit gens illa a malo suo qđ locutus sum aduersus eā: agā ⁊ ego penitētiā sup malū qđ ego cogitaui ut facerem ei ⁊ subito loquar de gēte ⁊ de regno illo ut edificē ⁊ plāteꝫ illud. Si fecit malū in oculis meis ut non audiat voceꝫ meā: penitētiā agam sup bono qđ locutus sum ut facerē ei. ¶ Ad id qđ cōsequēter querif cōsentiēdum est ꝙ ꝓpter vigorē intellectus sciuit se debere ꝑmanere in bono in quo fuit. ¶ Ad id qđ ulterius querif rn̄det Anselmus ꝙ ex rōne iusticie quam nō ignorabat sciuit penam debere sequi culpā: sed tn̄ eādem penā fore secuturam nō ꝑsciuit. Et hoc patet pluribus rōnibus quas tāgit Anselmus hijs uerbis. Quia sicut certū est se debere puniri si peccaret ignorare nō potuit ita q: puniretur. si peccaret scire nō debuit q: eniꝫ rōnalis erat potuit itelligē qm̄ iuste si peccaret puniref. Sꝫ qm̄ iudicia dei abyssus multa ⁊ inuestigabiles vie eius nequit cōprehēdere an deus faceret qđ iuste facere posset. Sꝫ ⁊ siqs dicat ꝙ nullatenus potuit credere deū creaturā suam ꝓpter propriam culpā dānaturū quam tāta bonitate fecerat ꝑsertim cum nullū exēplū iusticie ulciscētis in iusticiā precessisset ⁊ certū eēt numeꝝ in quo illi facti erāt qui deo frui deberēt tāta sapiētia eē ꝑscitū ut sicut nihil supfluū habebat ita similiter ꝑfectus esset. Nec tam ꝑclaruꝫ opus dei ex aliqua parte ꝑmāsurū impfectum: nec ulla rōne scire potuisset si homo iam factus erat deū humanā naturam pro angelica uel angelicā pro humana si caderet substituturū sed potius utrāqꝫ in id ad qđ facta erat pro se nō pro alia restituturū. aut si factus nōdum erat homo multo minus ad substitutionē alterius nature putaret illum esse faciēdum. Si inqꝫ hoc aliqs dicat que incōueniētia est quasi dicat nulla. ¶ Ad illud qđ ulterius querif utꝝ bonus angelus potuerit uel debuerit ꝑscire casum mali angeli. Respōdet Anselmus ꝙ nō sic dicēs. ꝙ nō posset nec deberet ꝯtēnere penam quam ꝑsciuisset. sicut ergo solus amor iusticie ita solum odium pene sufficeret ad non peccādum. Duas igif habuisset causas non peccandi. vnam honestā. alteram nō honestam ⁊ inutilem scilicet amorem iusticie: ⁊ odium pene. Nam nō honestum est solo odio pene nō peccare: ⁊ ad nō peccādum inutile est odium pene ubi solus amor iusticie sufficit ⁊ laudabilior est iusticia seruata ex solo amore iusticie q̄ꝫ si ꝑmixtum seruaref etiaꝫ ex odio pene. Et ita patet ꝙ neuter potuit aut debuit ꝑscire casum ⁊ penam. lꝫ enim periculum ꝑuisum quādoqꝫ reddit cautum tamē iusticiam seruatam facit seruilem ⁊ minus laudabilē. ¶ Ad ultimum rn̄det Anselmus sic dicēs. non est eadem ratio in hoībus ⁊ in angelo illo. Hoīum enim natura ꝓpter peccatum ꝑmi parētis innumerabiliū incōmodorum facta est passibilis ex qua passibilitate multis modis grā nobis operaf incorruptibilitatē. ille ỽo adhuc nullo peccato precedēte nullius mali meruerat passionem. Alij quidam dicūt ꝙ duplex est pena ꝓmouēs ⁊ suffocās. Promouens est que ualet ad meritum ⁊ hāc quādoqꝫ deus infligit sine culpa. Dolor aūt de casu cum sit pena suffocās in angelum ante peccatū cadere non potuit. Melius tamē pōt dici ꝙ pena semp seqtur culpam uel nature uel ꝑsone. quicūqꝫ enim homo patif seqtur ex prima culpa nature quicqđ patif ⁊ non ꝑsone quam passibilitatem christus habuit assumptam non cōtractam. vnde nihil ꝓhibet aliquem hoīem sustinere penam sine culpa ꝑsone sed non sine culpa nature. sic enim non est in angelis q: angeli ꝑncipium nature habēt non vnum angelum sicut supra determinatum est: ⁊ ideo cum pena sit effectus culpe ⁊ non possit esse effectus culpe ſm naturā oporteret ꝙ sit effectus culpe ꝑsonalis ⁊ ideo culpā eiusdem angeli oportuit precedere penam ipsius. Et hoc expressius in questione de passione christi inuenitur.

d **Einde queritur** Propterquid cecidit. Et querunf tria. s. quid appetijt. Et quod primum eius peccatuꝫ fuit. Et tertio que primi peccati causa.

¶ Articulus 4°.

a **D primum proce**ditur sic. Dicitur Ysaie 14°. In celum cōscendam supra

astra celi exaltabo solium meum. Ubi dicit glosa. in firmamēto erat in celū ubi dei solium cupiebat ascendere ergo videt ꝙ appetebat equalitatē dei q: celum in quo est dei solium est eminētia trinitatis. ¶ Item in ezechiele 27°. Hec dicit dñs deus eo ꝙ eleuatum est cor tuum sicut cor dei idcirco ecce ego adducam sup te alienos robustissimos gētiū ⁊ nudabūt gladios suos sup pulchritudinē sapie tue ⁊ colluēt decorē tuū interficiēt ⁊ detrahent ⁊ morieris in interitu occisorū in corde maris. ¶ Item Aug° dicit ꝙ diabolus uoluit eē sicut deus ergo eq̄litatem dei appetijt. ¶ Preterea hoc idē videt per rōnem. Si enim lucifer altior fuit iter angelos ⁊ cupiebat altius ascēdere cū nō eēt altior magnitudo nisi dei non poterat appetere nisi eq̄litatē illius altitudinis quā in deo videbat. ¶ Sed ꝯtra est obiectio Anselmi sic. Si deus non pōt cogitari nisi ita solus ut nullus illi sil'is possit cogitari quomō potuit diabolus uelle qđ non potuit cogitare nō enim ita obtuse mētis erat ut nihil aliud deo sil'e cogitari possit nesciret. ¶ Itē Anselm° in monolodiū dicit Credimus te aliqd quo nihil maius cogitari pōt. Et ibidem ꝓbat ꝙ nihil sibi eq̄le cogitari pōt sed qđ non cogitat nō appetit ergo diabolus nō potuit appetere eq̄litatem dei quā nō potuit cogitare. ¶ Itē per rōnē in li° de causis dicit. ꝙ ois intelligētia intelligit eēntiā suaz. ergo angelus cū sit intelligētia suā eēntiā intellexit ⁊ totā. tota aūt eēntia dei intelligi nō pōt q: aliter cōprehēderet. qđ est ꝯtra Aug^m ⁊ nihil desiderat nisi qđ itelligit ergo diabolus nō appetijt aliqd qđ est ut tota eēntia diuina ⁊ ita nō appetijt eq̄litatē dei. ¶ Itē Damascenus in ṗmo li° cap° 18°. Circūscriptibile qdez est qđ loco uel tpe uel cōprehēsione cōprehēdit. icircūscriptibile ṽo est qđ nullo hor ꝯtinet: ergo incircūscriptibilis qdē est solus deus sine ṗncipio ⁊ sine fine eas ⁊ oia ꝯtinēs ⁊ nulla cōprehensione ꝯtentus. Solus enim est incōprehēsibilis ⁊ interminabilis a nullo ꝯtētus uel cognit° ipse ṽo solus suiipsius est ꝯtēplator. Ex hoc accipit ꝙ eq̄le dei nō pōt intelligi a creatura ⁊ per ꝯn̄s nec appeti. Si aliqs dicat forte ꝙ uolūtas impossibiliū est sicut videt Aristoteles dicere in 3° ethi^r sic. Sed neqz uolūtas eligētia est. ⁊ si eē ꝓprie videat eligētia qdē enim nō est ipossibiliū. Et siqs dixerit. s. ꝙ eligētia sit ipossibiliū videbit eē demēs: uolūtatis aūt est ipossibiliū uerbi grā imortalitatis: ⁊ ita diabolus potuit uelle ipossibile. Si inq̄z sic dicat cōtra ipossibile dicit duob° modis. s. ipossibile ad hn̄dū per opus. ⁊ impossibile qđ est spēs falsi siue ipossibile ad itelligēdū. Cū igit ꝫm phm tm̄ duo moueāt appetitū. s. intellect° ⁊ fantasia nō erit appetibile qđ est ipossibile intellectui ⁊ fantasie tale aūt est eq̄litas dei ut ꝓbat Aug°. ergo non erit appetibilis. Dictū aūt phi intelligit de impossibili ad habēdū per opus qđ tm̄ est incōprehēsibile per itellectum. ¶ Preterea lz ꝫm phm uolūtas sit ipossibiliū tm̄ uoluntas cū eligētia nunq̄z est impossibiliū. aliter enim eligentia eēt impossibiliū qđ improbat a pho. uolūtas autē demonis fuit cū eligētia eo ꝙ videbat niti ad habēdū per opus illud qđ appetijt. ¶ Preterea dicit Aug° in li° de casu demonū. ꝙ appetijt hoc ad qđ ꝑuenisset si stetisset: sed ad eq̄litatē dei nunq̄z ꝑuenisset ergo nunq̄z illā appetijt. ¶ Itē Anselmus. Quid id fuerit qđ appetijt nō video sz qcqd fuerit sufficit scire ꝙ fuit aliqd ad qđ crescere potuerūt qđ nō acceperūt qn̄ sunt creati ut ad illđ suo merito ꝓficerēt. Ex hoc accipit ꝙ per meritū accepissēt demones hoc qđ an̄ uoluerūt hoc aūt nō est eq̄litas dei ergo nō appetijt eq̄litatē dei. ¶ Itē Aug° 11° sup gene. ad lrām. factus cōtinuo lucifer. s. a luce ueritatis se auertit supbia tumidus ⁊ ꝓprie ptātis delectatiōe depuatus ergo videt ꝙ appetijt accelere in ꝓpria ptāte. Hoc idez videt dicere btūs Bernardus 17° ṡmone sup cātica sic. Potuit ꝯtingere si tm̄ incredibile nō putat plenū sapia ⁊ ꝑfectū decore hoies ṗscire potuisset futuros etiā ⁊ ꝓfecturos nō imparez gl'iam. sed si sciuit in dei uerbo absq̄z dubio vidit ⁊ in liuore suo iuidit ⁊ molit° est hēre subiectos socios dedignatus iferiores. sunt inqt iferiores natura nō debēt eē ꝯciues nec eq̄les in gl'ia. Ex hoc accipitur ꝙ appetijt sibi eē subiectos qui ad eādē gl'iam creata fuerūt. Et ita patet ꝙ appetijt excellere in ptāte. ¶ Itez Bern° tractās illud ṽbū. Sedebo in mōte testamēti ⁊c. Uoluit altissimi per vim sil'itudinez obtinē si quēadmodū ipse sup cherubin sedēs gubernat oēm angelicā creaturā ita ⁊ ipse alter sederet regeretq̄z genus humanuz absit. iniqtatē meditatus est in cubili suo mētita est iniqtas sibi. Ex hijs patet ꝙ nō appetijt eq̄litatē dei sed tm̄ ꝑfectionē ptātis sup subiectos. ¶ Sed CONTRA lz iterū videt ꝙ hoc appetēdo nō videt peccasse. ptes eniz btitudinis sunt ꝑfectū posse ⁊ ꝑfectū scire ⁊ ꝑfecta bonitas. cū igit creatus fuerit ad appetēdū btitudinē non videt peccasse appetēdo ptes ipsius. ¶ Itē Joānes. Scimus qn̄ cū appuerit similes ei erimus. ergo multo magis angelus potuit eē ei similis ⁊ ita nō peccauit appetēdo sil'itudinē illā sed potius meruit. ¶ Preterea videt ꝙ uerissime appetijt eq̄litatē dei q: btitudo est ꝯstās ex cōmodis quātū appetijt ois rōnalis creatura: ergo tanto magis appetit quāto magis cognoscit ⁊ maxime maximā: sed maxima est illa que est dei ergo maxime appetit illam eq̄litatē dei. Nec videt eē ꝯtra hoc qđ dicit Anselmus. s. ꝙ nihil itelligibile sit eq̄le deo q: dupl'r itelligitur aliqd. s. ꝫm sciam q: ⁊ ꝫm sciam qd tm̄ intelligimus ꝫm sciam q: scimus enim q: incōprehēsibilis ⁊ immēsa est btitudo dei. Hec aūt sciētia sufficit ad mouēdū appetituz ergo lucifer eq̄litatē dei potuit appetē. ¶ Solutio dicimus ꝯsentiēdo sanctis supra iductis. ꝙ diabolus nihil appetijt nisi btitudinē ad quā ꝑuenisset si stetisset: sz in btitudine tria sunt ut dictū est. s. ꝑfecta ptās ⁊ perfecta scientia ⁊ ꝑfecta bonitas. ⁊ appetibile angeli fuit btitudo ꝫm ꝑfectionē ptātis nō ꝯsiderata scia ⁊ bonitate. Appetibile aūt ṗmi hois fuit btitudo ꝫm ꝑfectionē scie nō cōsiderata ptāte ⁊ bonitate. Et appetibile antichristi erit btitudo ꝫm ꝑfectionē bonitatis nō ꝯsiderata ptāte ⁊ sciētia. Qđ q̄liter uerū sit sic pōt intelligi. ¶ Ad ꝑfectionē ptātis tria exigunt. s. ut a se ⁊ nō ab alio habeat. ⁊ ut habeat statim ⁊ nō ꝑficiat ad eā per meritū. ⁊ ut in subiectis per ptātē alterius resistētiā nō inueniat. Hec eadē tria exigūtur ad ꝑfectionē sciētie ⁊ bonitatis. s. ut a se sciētia habeat ⁊ nō per meritū expectet: ⁊ ut nō habeat resistētiā in scibilibus. ⁊ hoc est qđ dixit demon. Eritis sicut dij sciētes bonū ⁊ malū. Sil'iter de bonitate. Uolet enim antichristus a se habere bonitatē ⁊ statim ⁊ nō per meritū expectare. ⁊ ꝙ in bonitate nihil sibi sit cōparabile. Et hoc est qđ dicit apl'us de ipso. ꝙ sup omne extollet qđ uocatur deus aut qđ colit. ¶ Si aūt querat quomō ꝫm hoc uerum sit qđ dicit Anselmus. ꝙ appetijt ad qđ ꝑuenisset si stetisset. Dicēdū ꝙ ad ptātem ꝫm se uenisset sed ad modum ptātis non. s. ꝙ a se ⁊ sine meritis statim habuisset: habuisset enim ptātem a deo ⁊ ex ꝓfecto meriti non statim ⁊ ideo nō in appetibili sed in mō appetēdi peccatuz fuit. Ex hoc etiā patet qualiter uoluerit eē similis deo in habēdo ptātem ꝑfectā sicut deus. Et hoc est qđ dicit Anselmus in libro de casu demonis. qcqd habebat debebat uelle. uoluit igit aliqd qđ nō habebat nec tunc uelle debebat. sicut eua uoluit similis eē deo priusq̄z deus hoc uellet nihil aliud uelle poterat nisi iusticiā ⁊ cōmodū: ex cōmodis enim btitudo ꝯstat quā vult ois rōnalis natura. iusticiā ṽo uolēdo peccare non potuit: peccauit ergo uolēdo aliqđ cōmodū qđ nō habebat nec tunc uelle debuit qđ tm̄ ad augmētū beatitudinis illi eē potuit plus ergo aliquid q̄z acceperat inordinate uolendo uolūtatem suam extra iusticiam extēdit. At cum hoc uoluit qđ deus illum uelle nolebat inordinate uoluit similis eē deo. Et per hoc patet solutio ad prima quatuor. per talē eniz

uoluntaté nō tñ uoluit esse similis deo sed etiam maior
sm aliqd. Unde Anselmus etiam si uoluit esse par deo
sed aliqd minus deo contra uoluntaté dei: hoc etiā ipse
uoluit inordinate esse similis deo: quia ꝓpria uoluntate
que nulli subdita fuit uoluit aliqd. Solius enim dei esse
debet sic ꝓpria uoluntate uelle aliquid ut supiorem nō
sequat uoluntaté. nō solū aūt uoluit esse equalis deo q:
presumpsit hēre ꝓpriā uoluntaté: sed etiaȝ maior uoluit
esse uolendo qd deus illum uelle nolebat qn uolunta-
tem suam supra dei uoluntatem posuit. Ex hijs patet so
lutio ad oia pter quatuor ultima. ¶ Ad quoꝝ primū di
cendū est ꝙ in appetibili non fuit peccatū sed in modo
appetēdi. ¶ Ad 2m dicēdū ꝙ similes ei erimus per par
ticipationé beatitudinis sue ⁊ nō per hēre ex nobisipsis.
Dicūt tamē quidā ꝙ est similitudo equiparātie siue pari-
tatis. ⁊ similitudo imitationis siue repñtationis. ⁊ primo
mō nō erimus ei similes ⁊ illā similitudiné appetijt dia
bolus. 2o erimus ei similes ⁊ illā nō appetijt. ¶ Ad 3m
dicēduȝ ꝙ appetitus est duplex. s. nālis ⁊ appetitus cuȝ
eligētia. nālis aūt sm Anselmū. Nec bonus nec malus
est ⁊ ille crescit sm quātitaté appetibilis. appetitus auté
cuȝ eligētia nō extēdit se extra id qd appetere debet. Et
hoc cōtingit q: ut dicit phus eligētia est cum intellectu ⁊
rōne. Et sm Anselmū limitat a iusticia ⁊ iste appetitus
nō crescit nisi quātū se extēdunt rōnes iuris ⁊ honesti.
Posset tñ aliter dici ꝙ uterq; appetitus crescit sm rōné
appetibilis: sed iste secūdus nō est impossibiliuȝ ⁊ ideo
nō appetit beatitudiné oīno equalé deo. ¶ Ad ultimū
dicēdum ꝙ uerū est ꝙ scia quia sufficit ad mouēdū ap-
petitū. sed q: appetitus demonis fuit appetitus cum eli
gentia ideo non potuit esse impossibilium ut dictuȝ est
sed potius in id ad quod aptus erat demon ⁊ quod ha-
buisset si stetisset. ¶ Articulus 5us.

S Ecundo queritur qd fuit
primuȝ peccatū diaboli. Et videt ꝙ supbia per
illā auctoritaté Augustini supra īductā Ubi dicit ꝙ fuit
supbia tumidus ⁊ ꝓprie ptātis delectatione deprauatus.
Similiter per illud ecclesiastici initiū oīs peccati supbia
qd exponit Aug. in 11o sup genesim ad lrām. de primo
pctō demonis ⁊ hoīs ꝙ initiū fuit oīs peccati. ¶ Item
Bern. 17o smone sup cantica. in celo ꝯcepit dolorem ⁊
in paradiso pepit iniqtateȝ. ꝑlem malicie morté inuidie
⁊ erūnarū oīum prima parens est supbia. uam ⁊ si inui-
dia diaboli mors introiuit in orbem terrarū initiū tñ oīs
peccati est supbia. ¶ Item videt per rōnem. appetitus
enim ptātis est appetitus excellentie. appetitus aūt ex-
cellentie est supbia. ergo appetitus ptātis est supbia. sed
appetitus ptātis pmus fuit appetitus demonis. ergo su
perbia fuit pmū peccatū demonis. ¶ Item Aug. in 11o
sup genesim ad lrām qn deiecerit supbia diabolū ut na
turā suā bonā praua uoluntate puerteret scriptura non
dicit. attamē factuȝ fuisse ⁊ ex hac homini eum inuidisse
ratio manifesta declarat. In promptu enim est omnibus
hec intuētibus nō ex inuidētia supbiaȝ nasci sed potius
inuidētiā ex supbia. ¶ Sed cōtra dicit aplus ad thimo
theuȝ ꝙ radix oīum maloꝝ est auaricia. Et addit Aug.
hac enim ⁊ diabolus cecidit qui utiq; non amauit pecu
niaȝ sed ꝓpriā ptātem ꝑinde puersus sui amore priuat
sancta societate turbidū spūm euūq; coartat miseria iā per
iniquitaté satiari cupiétem. Item videt ꝙ inobedientia
fuit primū peccatū per auctoritaté Anselmi supra positā
scilȝ ꝙ uoluntaté suā supra uoluntaté dei posuit ⁊ ꝓpriā
uoluntaté hēre psumpsit. ¶ Ité quidā obijciunt sic. an
gelus ex ꝯsideratione sue pulchritudinis ut dicit in eze
chiele peccauit ⁊ cōferre debuit ꝙ de sua pulchritudine
nō tumesceret ⁊ nō cōtulit ergo amisit ⁊ sic omissio fuit
primū peccati eius. ¶ Iteȝ ratio tenet regere in facié-
dum ⁊ tunc non rexit ergo omisit. ¶ Solutio dicimus
sm Augm ꝙ supbia fuit primū peccatū demonis. ⁊ ex su
perbia nata est inuidia que deiecit hoīem. Unde Aug.
dicit in libro de ꝯflictu vitioꝝ ⁊ virtutū. qz densissimis pu
tamus in terra supbie tenebris lutū inuolui si potuit in
celo stella que mane oriebat per supbiam lucis sue glo
bos amittere. ¶ Item in 11o sup genesim ad lraȝ. Inui-
dia sequit supbiā nō pcedit. nō enim causa supbiēdi est
inuidia sed causa inuidēdi superbia. Cuȝ igit superbia
sit amor excellentie ꝓprie: inuidia vo sit odium felicita
tis aliene: sed vnde nascit satis in promptu est. amādo
enim quisq; excellentiā suam uel paribus inuidet ꝙ ei
coequent. uel supioribus ꝙ eis nō coequat. uel inferio
ribus ne sibi coequent. supbiēdo igit inuidus nō inui-
dēdo quisq; fit supbus. Hoc idē dicit in psalō. Non ue
niat mihi pes supbie ⁊ manus peccatoris non moueat
me ibi ceciderūt qui opant iniquitateȝ expulsi sunt nec
potuerūt stare. ¶ Tñ notandū ꝙ supbia dicit tribus mo
dis. vno gñaliter. s. appetitus altitudinis in quocūq; ⁊
hec supbia ꝓprie dr tumor: sm ꝙ Grego. dicit. ꝙ tumor
mētis est obstaculū ueritatis. Et distinguit quatuor spe
cies tumoris que notant in hoc uersu. Ex se pro meri-
tis falso plus oibus inflant. Alio dicit adhuc specialius
sm ꝙ dicit amor ꝓprij boni in rōne ꝯuersionis a deo p
hoc enim ꝙ auertit a deo induit quādā rōneȝ superbie
⁊ hec supbia nō est speciale peccatū sed initiū oīs pecca
ti: ⁊ hec etiam supbia dicit pes supbie: q: ibi pmo stat ini
quitas qn manus peccatoris mouet peccantem. Tertio
modo dicit specialissime supbia appetitus excellētie in
ptāte ad dignitaté pertinēte ⁊ hoc est speciale peccatum
⁊ pmū peccatū demonis. ¶ Silr auaricia dicit duobus
modis gñaliter ⁊ specialr. gñaliter nimius amor proprij
boni ⁊ hec non differt a supbia gñalissime dicta nisi pro
tāto ꝙ supbia dicit amor ille īquātū auertit a deo. Aua
ricia vo inquātū cōuertit ad bonū cōmutabile ⁊ sic aua
ricia dicta est radix peccati ⁊ nō speciale peccatū. Scdo
mō dicit auaricia specialr nimius amor pecunie uel bo
noꝝ fortune ⁊ hoc nō fuit primum peccatum demonis.
¶ Qd aūt hoc uerū sit accipit ab Aug. in 11o sup gene-
sim ad lrām. Merito initiū oīs peccati supbiā scriptura
diffinit dicēs initiuȝ oīs peccati supbia cuiusmodi testi-
monio nō inconueniēter aptat illud qd aplus ait radix
oīum maloꝝ est auaricia. si auaricia gnālé intelligamus
qua quisq; appetit quid amplius qz oportet ꝑpter excel
lentiā suā ⁊ quēdā ꝓprie rei amoré cui sapiēter nomen
latina lingua indidit cum appellauit priuatū qd potius
a decremēto qz ab incremēto dictū elucet: oīs enim pri-
uatio minuit vnde itaq; vult eminere supbia inde in an
gustias egestatéq; detrudit cum a cōmuni ad proprium
dānoso sui amore redigit. Specialis autem est auaricia
que usitatius appellat amor pecunie cuius noīe aplus
per specié genus signs ulém auariciā uolebat intelligi
dicēdo oīum maloꝝ radix est auaricia. Hac enim ⁊ dia-
bolus cecidit qui nō amauit pecuniā sed ꝓpriaȝ ptātem
ꝑinde puersus sui amor priuat sancta societate turgidū
spūm euūq; coartat miseria iaȝ per iniquitaté suā satiari cu
piēteȝ. ¶ Hucusq; sunt uerba Augustini in qbus tria
notant. s. solo eoꝝ que obiecta sunt ⁊ distinctio supbie ⁊
auaricie ⁊ ꝙ ꝓpriaȝ ptātem appetijt demon sicut in pñti
qōne determinauimus. ¶ Ad hoc aūt qd obijcitur de
inobediētia dicēdū ꝙ vitia spém ⁊ rōnem hñt a fine uo
luntatis. vnde inobediētia rōnem hēt a ꝯtemptu pcepti
inquātū preceptū est ꝙ q: ꝯtēnere nō intendebat ange
lus ideo speciale ⁊ primū peccatū suū nō fuit inobediē-
tia: sed ꝯnīs ⁊ cōmune sm ꝙ Ambrosius dicit de oī pec-
cato ꝙ est priuatio legis diuine ⁊ celestiū inobedientia
mādatoꝝ. De hoc aūt sufficientius in tractatu de pecca
tis determinabit. ¶ Ad id aūt qd obijcit de omissione
dicēdū ꝙ rō illa supponit falsum. s. ꝙ nō cōtulerit. dicit
enim Anselmus ꝙ expresse in quadā auctoritate supra

inducta φ sciuit se nō debere appetere quod appetijt ꝛ hoc nō potuit scire nisi ex collatione. ¶ Ad ultimuȝ dicēdum φ error fuit rōni admixtus. s. psumptionis ipunitatis sicut supra in auctoritate Anselmi patuit. hic aūt error siue ignorātia nō est speciale peccatū sed est error eligētie ꝛ inqsitionis uel ignorātia pcedens omne peccatum ꝫm qd̄ dicit phus in 3° ethicoꝝ. φ ois malus est ignorās qua tū ignorātia ꝫm eūdē phm nō mereť idulgētiam ꝛ misericordiā sed vituperiū. ¶ Articulus 6°.

t **Ertio queritur** que pmi peccati causa fuit cum enim duo sunt mouētia ꝫm phm Intellect⁹. s. ꝛ fantasia. dicit phus φ intellectus est semp rectus: fantasia aūt est recta ꝛ nō recta. sed in angelo nō est nisi intellectus ergo videť φ semp rectus. ꝛ ita nunq̄ȝ mouet ad peccatū: ꝛ sic videť φ angelus non potuerit peccare per cām quā in se habuerit. per cām autē exteriorē peccare nō potuit: q: exterior causa nō potuit eum mouere ad opus nisi deus: deus aūt nō mouet ad peccatū. ¶ Item angelus ꝫm naturā intellectuȝ habet deiformē. intellectus ꝯo deiformis est sup simplices rerum ueritates: ergo impossibilis est ad deceptionem: ꝛ ita videť φ nō moueat ad peccatū. ¶ Item dicit Aug⁹. φ nō est credēduȝ adam spūali mēte pditū hoc putasse φ sicut deus sciens bonuȝ ꝛ malum futurus esset. sed in hoc decipi poterat q: credebat ueniale qd̄ erat dānabile: ergo multo minus credēdū est hoc de angelo φ fuit deceptus cum a pncipio creationis sue intellectu deiformi fuerit pditus ꝛ ita videť φ ex deceptione intellectus nō iclinat⁹ fuerit ad peccatū. ¶ Sed CONTRA est qd̄ dicit Damascenus 2° libro cap° 4°. liberi arbitrij sui electione uersus est ab eo qd̄ est ꝫm nām in id quod est preter naturā. Et eleuatus est aduersus eū qui fecit ipm deū rebellare ipsi uolēs ꝛ pmo desistens a bono in malum deuenit. Si igitur liberi arbitrij electiōe peccauit ꝛ electio nō est sine intellectu ꝛ ratione ut dicit phus videť φ intellectus eius mouit ad peccatū. ¶ Itē Anselmus in libro de casu diaboli dicit. Angelus deseruit iusticiā uolendo qd̄ nō debuit illā deseruit aperte ostēdēdo cur ꝛ quomō illam deseruit. naȝ ideo deseruit φ uoluit qd̄ nō debuit. Et hoc modo uolendo qd̄ nō debuit deseruit. nulla aūt causa pcessit hanc uoluntatē nisi quia uelle potuit uoluit qd̄ non debuit: q: simulr̄ uelle potuit bon⁹ angelus nec tū uoluit. Nā nullus vult qd̄ uelle nō pōt iō q: pōt sine alia causa q̄ȝuis nunq̄ȝ uelit si nō pōt. cur ergo uoluit nisi q: uoluit. nam hec uoluntas nullam aliā habuit cām que aliquatenus impelleret aut attraheret: sed ipsa sibi si dici pōt efficiens fuit ꝛ effectū. ¶ Itē Aug° in libro de libero arbitrio dicit. φ efficiens causa peccati nō est nisi uoluntas. ¶ Contra hoc totuȝ videť esse qd̄ dicit Dio⁹ in libro de diuinis noibus 4° cap°. igitur malū est preter viā ꝛ preter intētionē ꝛ preter naturā ꝛ preter cām ꝛ pter principiū ꝛ pter finē ꝛ pter diffinitionem ꝛ pter uoluntatē subam. Ex hoc accipiť φ maluȝ ꝛ peccatū demonis fuerit pter uoluntatē ꝛ pter intellectum eius. ¶ Solō pnotādum φ an ꝛ qn̄ ꝛ vnde ꝛ in quo sit malū alibi est determinādū vnde ꝯsentiēdo sanctis dicimus. φ actus peccati nō habet cām nisi uoluntateȝ. malū aūt ꝫm φ huiusmodi nullā habet cām sed est defectus ꝛ infirmitas incidēs ex carētia boni ꝛ iusticie. actus aūt uoluntatis ꝫm φ huiusmodi duas habet causas. s. uoluntatē ut pximā ꝛ deū in uoluntate mouētem ut cām primā. sed tū actus peccati nō est sepabilis a defectu boni qui maluȝ est n⁹ potētia ꝛ rōne: ꝛ ideo peccatū cām habet uoluntatē ꝛ nō deū. Deiformitas aūt peccati a nulla causať extremitate: sed tū a quadam priuatione q. s. vult qd̄ nō debet. Auersio autem uoluntatis a debito ꝛ iusticia ꝛ bono que nō est nisi puatio ꝛ nō uolitum neq̄ȝ intellectū neq̄ȝ itētū inducit defectū boni in actu qui est peccatum ꝛ malum. Et hoc est qd̄ dicit Dio⁹ 4° cap° in de diuinis noibus. φ malū demonis est pter intellectū deiformē esse. Hec tū oia alibi sufficiētius determinabunť. ¶ Dicēdum ergo ad pmū φ intellect⁹ demonis in plurib⁹ decipi poterat sicut in auctoritate Anselmi supra oñsuȝ est. Et qd̄ dicit phs φ intellect⁹ semp est rectus intelligiť de intellectu qui pcediť ex pncipijs perse notis ꝛ ueris. intellectus aūt uoluntarioꝝ ꝛ moralium pcedit ex ꝯtingētibus possibilibus aliter fieri sicut φ deus suā creaturā quā ad imaginē suaȝ fecerat extrema ꝯdēnatione nō puniret. Et huiusmodi talia que ponit Anselmus que demoni promittebāt impunitatem. ¶ Ad aliud dicēdum φ intellectus deiformis creatus angeli nō decipiť in ueritate rerū earū que sunt necessario uel frequēter uel raro. sed in hijs que pēdet a uoluntate dei uel angeli uel hoīs nō habet nisi coniecturas sicut est punire eternalr̄ ꝛ non ignoscē pro tali culpa ꝛ iō in talibus pōt decipi. ¶ Et si obyciatur φ diabolus sciuit rōnes iuris ꝛ ideo sciuit φ talis pena debebatur tali culpe. patet solutio per Anselmū supra inductā q: sciuit iustā quidē eē penā. sed an deus facturus esset qd̄ iuste facere posset ignorauit pcipue cum sicut in vindicta sit decor iusticie ita ignoscētia sit decor misericordie ꝛ bonitatis ꝛ misericordia sepe superexaltat iudiciuȝ. ¶ Per hoc etiam patet solutio ad sequens uerbū aūt Dionysij ultimo inductuȝ intelligiť de malo contracto in actu ꝛ opere uoluntatis. ¶ Articulus 7°.

d **Einde queritur** a quo cecidit. Et videť φ a gr̄a. q: dicit Anselmus in li° Cur deus homo in 2° li°. Rōnalis creatura ad hoc accepit ptātem discernēdi ut odisset ꝛ vitaret malū ꝛ amaret ꝛ eligeret bonū: atq̄ȝ bonum magis amaret magis ꝛ magis eligeret: aliter nāq̄ȝ frustra dedisset ei potestateȝ hanc discernendi q: inuanū discerneret si ꝫm discretionem non amaret ꝛ vitaret. Sed nō ꝯuenit ut deus tantam ptātem dederit frustra ad hoc itaq̄ȝ factā rōnalē naturā certū est ut sup oia summū bonū eligeret ꝛ amaret non pter aliud sed propter ipm. Si enim pter aliud non ipm sed aliud amat ad hoc nisi facere negt ut si frustra rōnalis sibi nō sit simul ad hoc iusta ꝛ rōnalis facta est. Ex hac auctoritate patet manifeste φ āgeli iusti creati sunt. Item ibideȝ parū infra. Quādiu ergo eligendo ꝛ amādo iusta facit ad qd̄ facta est misera erit q: indigēs cōtra uoluntatē nō hn̄do qd̄ desiderat qd̄ nimis absurduȝ est. Quapropter rōnalis natura iusta facta est ut sūmo bono. i. deo fruēdo beata esset. Ex hijs patet φ creata fuit rōnalis natura iusta. Cū igiť a bono in quo creata fuit exciderit a gr̄a cecidit. ¶ Item Aug⁹ 2° li° sup genesim ad lr̄aȝ dicit sic. Queadmodū rō qua creatura cōdiť prior est in uerbo dei q̄ȝ ipsa creatura que cōdiť sic ꝛ eiusdē rōnis cognitio prius fit in creatura intellectuali que peccato nō tenebrata est ac deide ipa cognitio creature. neq̄ȝ enim sicut nos ad pcipiēdā sapiētiā pficiebāt angeli ut inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspicerent qui ex quo creati sunt ipsa uerbi eternitate facta ꝛ pia ꝯteplatione fruunť. Ex hoc etiam manifeste patet φ in gr̄a creati sunt angeli ꝛ mali a gr̄a ceciderūt q: ab eo in quo creati sunt ceciderūt. ¶ Item hoc accipiť ex longa disputatione Anselmi in libro de casu diaboli qui dicit. φ primus angelus habuit uoluntatē beatitudinis ꝛ iusticiā ꝛ uoluntatē pseuerādi in utroq̄ȝ ꝛ iō cecidit a gr̄a. ¶ Sed CONTRA hoc est qd̄ Aug⁹ videť dicere φ deus creauit angelicā naturā informē ꝛ cum nō potuerit esse informis ꝫm naturaȝ videť φ fuit informis ꝫm gr̄am. Sed q: de hoc multa supra in q̄ōne de primo statu angeloꝝ dicta sunt ibi determinatio premissoꝝ requirať. Hoc tū addito φ si quis cōsideret mēteȝ in originalibus ꝯsona uoce inueniet dicere sanctos

angelos creatos fuisse in grã ⁊ demões a grã cecidisse.
¶ Per que deiectus est diabolus.

Einde queritur p que

d deiectus est. Et querunt duo. s. de prelio
michaelis ⁊ angelorum eius cum dracone.
Et de rudentibus inferni quibus petrus
demones dicit esse detractos.
¶ De prelio michaelis cum dracone. Articl's 8°.

D primum horum pce/

a dit sic. dicit in apochalipsi 12°. factũ est pliũ ma
gnum in celo michael ⁊ angeli eius pliabant cuz draco
nũ ⁊ draco pugnauit ⁊ angeli eius ⁊ nõ pualuerũt neqз
locus eorum inuẽtus est amplius in celo. pliũ aũt requirit
morã ergo videt q diabolus per aliquã moram postqз
peccauit remãsit in celo. ¶ Item preliũ reqrit resistẽtez
virtutẽ ergo videt q angeli cadẽtes virtutẽ resistẽdi ha
buerint cõtra deũ ⁊ angelos bonos: qđ est cõtra petruz
in 2ª canonica sua cap° 2° dicẽtez angeli fortitudine ⁊ vir
tute cũ sint maiores nõ portãt aduersus te execrabile iu
diciũ. ¶ Preterea querit cũ supiorum angelorum magis sit
cõsentire deo qз inferiorum quare michaeli ⁊ angelis eius
potius attribuit preliũ cum dracone qз cherubin ⁊ sera/
phin. ¶ Solo dicẽdum q illud apochalipsis ꝺm lrãm
intelligit de plio q fit in ecclesia inter ppositos ecclesie
⁊ aiarum angelos ⁊ diaboluz cum satellitibus suis ⁊ sic
exponit glo. ibidem. Et patet etiam per id qđ sequit in
exultatione grãs agẽtium deo ⁊ dicẽtiũ. Nunc facta est
salus ⁊ virtus ⁊ regnũ dei nostri ⁊ ptãs christi eius: quia
proiectus est accusator fratrũ nostrorum qui accusabat illos
ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerũt
illũ pp sanguinẽ agni ⁊ pp vbũ testamti sui ⁊ nõ dilexe
rũt aias suas usqз ad mortẽ ppterea letamini celi ⁊ qui hi
tatis in eis. ¶ Si aũt anagogice exponat de pmo casu
demonis: tũc dicẽdũ q pliũ demonis nihil aliud fuit qз
nisus ɔtrariãdi in auersiõe ipius. Et hoc pliũ dr magnũ
q: ex magna supbia pcessit ⁊ similitudinẽ dei ꝺm aliqđ
obtinere uoluit: ⁊ ideo pliũ hoc nõ reqrit morã: resistẽ/
tia aũt aliorum angelorum nõ fuit nisi cõuersio ad deũ ⁊ ɔsen
sus in iusticiã ɔdẽnantẽ primũ peccatuz angeli. ¶ Ad
aliud dicẽdum q respectu diuine virtutis nihil est com
parabile: sed tñ iniqua uoluntas nitit ad hoc qđ nõ põt
perficere: ⁊ ideo etiam nõ resistit deo iniqua uoluntas:
q: uoluntati dei nihil resistit ut dicit aplus. q: cum ange
lus cadens nollet facere uolũtatẽ dei oportuit ut de ipo
fieret uoluntas dei. s. ut subiaceret iusticie iudicandi. Et
hoc est quod dicit in textu. Et non ualuerũt neqз inuẽ/
tus est locus eorum amplius in celo. ¶ Ad ultimũ dicen
dum q ꝺm sensuz lrãlem plenũ est q michael princeps
ecclesie est ⁊ angeli eius custodes aiarũ sunt: ⁊ ideo sibi
ex officio incũbit mouere bellũ pro ecclesia. ¶ Scđm
aũt sensum anagogicũ vis est faciẽda in interptatiõe no
minis ꝺm Grego m. Michael enim quis ut deus interp
tat: vnde cuz draco similitudinẽ dei appetijt michael re/
stitit qui ipso noĩe ostendit q nulla creatura similis deo
esse possit. ¶ Articulus 9°.

Ecundo queritur De ru/

s dẽtibus inferni quibus petrus demones dicit
esse detractos. dicit enim Petrus. Deus angelis peccã
tibus nõ pepcit sed rudẽtibus inferni detractos in tar/
taruz tradidit in iudicio cruciãdos reſuari. ¶ Ubi que
rit qd dicant rudẽtes. Et ad hoc dicẽdum q rudentes
sunt funes quibus tẽdunt uela nauiũ ut aura capta na/
uis in fluctibus dirigatur. Dicatur igit q nauis est ini/
quus spũs: uelum aũt dei iusticia: rudentes rõnes iuris
ad tribuendum pro meritis. Insufflatio uẽti inflictio iu/
dicij. Sic enim accipit uẽtus in Ysaia 40° cap° ubi dicit
arefactum est fenũ ⁊ cecidit flos: q: spũs dñi sufflauit in
illo. is enim malignus spũs in mare eterne amaritudi/
nis expellit. ¶ Aliter exponit glo. ibidem dicens. Ru
dentes sunt funes quibus naute uela suspẽdunt ut flan
te aura post⁹ tranqllitate relinquat seqз semp ambiguis
fluctibus uadãt. quibus rudẽtibus ɔueniẽter imũdorũ
spirituuz cognomina cõparant qui mox ut flante super
bia impulsi se aduersus creatorẽ erexerũt ipsis elationis
sue conatib⁹ in abyssi pfundũ sunt rapti. ¶ Articl's 10°

Einde queritur quãdo ceci/

d dit. Et videt q in pmo instãti creatiõis sue. q:
dic dñs in euãgelio ioãnis 8°. ille homicida erat ab ini
tio ⁊ in ueritate nõ stetit ergo videt q nunqз stetit i ue/
ritate sed ab initio cecidit. ¶ Item Aug⁹ in 11° sup geñ.
ad lrãm malus angelus beate atqз angelice vite dulce/
dinẽ nõ gustauit quã nõ utiqз acceptã fastidiuit: sed uo/
lẽdo accipe deseruit ⁊ amisit pinde nec sui casus pscius
esse potuit qm sapiẽtia pietatis est fructus: ille autẽ cõti/
nuo impius ut factus est ɔsequẽter ⁊ mẽte cecus ⁊ non
ex eo q accepat cecidit: sed ex eo qđ accipet si sbdi deo
uoluisset q pfecto q: noluit ⁊ ab eo q accepturus erat
cecidit ⁊ ptãtem illius sub quo esse noluit non euasit.
¶ Ex hac auctoritate tria concludunt. quorum vnum est
ppositũ. s. q ab instãti factionis sue cecidit. alterum est
q nõ cecidit a dulcedine vite angelice ⁊ grẽ quaz hẽret
sed quã accepturus erat qđ videt esse cõtra phabita. 3m
est q casum suũ nõ psciuit ideo q: sapiẽtia illius pscien
tie est fructus qui per meritũ pietatis acqrit ⁊ ab initio
in ueritate nõ stetit ut hunc fructuz posset pmereri: Ex
quo ulterius cõcluditur ppositum q ab initio non ste/
tit. ¶ Sed CONTRA dicit Aug⁹ ibidem q putatur
nunqз diabolũ in ueritate stetisse nunqз cũ angelis bea
tam vitã duxisse sed ab ipso ɔditionis sue initio cecidis/
se nõ sic accipiẽdũ est ut nõ ppria uoluntate deprauatus
sed malus a bono deo creatus putet. Aliogn nõ ab ini/
tio cecidisse diceret: neqз enim cecidit si talis est factus.
¶ Item dicit Aug⁹ q accepit iusticiaz ⁊ rõnem anteqз
caderet. ergo fuit in iusticia ⁊ rõne ⁊ ita nõ ab initio ce/
cidit sed post initiũ ɔditionis sue cecidit. ¶ Itẽ Ansel/
mus dicit factus uoluit beatitudinẽ ⁊ pseuerare in ea sз
nõ pualuit. ¶ Itẽ dicũt quidã scti q secũdo die cecide/
rũt angeli hñtes tres rõnes. quarũ pma est q: binarius
pm⁹ ab vnitate recedit: ⁊ ideo die secũdo recessus fuit a
primo monade deo. Secũda rõ q: per lucem in gñ. itel
ligit angelica natura formata. Et similr per aquas que
sunt sup firmamẽtũ ꝺm Aug m in ɔfessionibus. ⁊ ille di/
uise sunt secũdo die ab aquis que sunt sub firmamento
que ad loca caliginosa resederũt. De quibus dicitur in
iob. ecce gygantes gemunt sub aquis ⁊ qui habitant in
eis. Tertia rõ est q: opus secũde diei bñdictione caret.
nõ enim dr vidit deus qđ eẽt bonũ qđ ipsi interptãtur
dimissum ppter ruinã angelorum: vnde etiaz faciunt cele/
brari missas secũda die siue feria ad honorẽ stantiuz an/
gelorum qui in casu maloruz fuerunt confirmati. ¶ Sed
CONTRA videt si per lucem intelligit angelica na
tura formata per ɔuersionẽ ad deũ. tunc per tenebras in
telligit angelica natura deformata per obfuscationem
peccati. Cum igit diuisio lucis a tenebris sit opus pme
diei prima die vident cecidisse. ¶ Solo dicẽdũ q tem
pus ⁊ momẽtũ casus indeterminatũ est. sed hoc certum
est q creatus est bonus ⁊ postea iniqua uoluntate fact⁹
est malus. Et ideo glosat magister in sentẽtijs ab initio
in ueritate nõ stetit. i. statim post initiũ. Posset tamẽ di/
ci q est initiũ tẽporis ⁊ initiũ status ⁊ initiũ creationis
angeli ⁊ uerbũ dñi intelligit de initio status ⁊ nõ de ini
tio tẽporis uel creationis angeli. Initiũ aũt status eius
fuit ante ɔfirmationẽ ⁊ cõplemẽtum eius in ɔfirmatiõe
sicut quelibet res impfecta est in sui initio ⁊ pfecta in sta

tu pleno. Per hoc etiam patet solutio ad duas auctoritates Augustini inductas. ¶ Notandum tñ q super hac qone et sup illa qui fuerũt cadẽtes tangit Aug° 4or opiniones in 11° sup gen. ad lram. Quarũ pma est q ab initio status sue conditionis a btitudine cecidit quã si uoluisset pcepturus erat. Secũda est q fuerũt quidã angeli inferioris ordinis in hoc mũdo nõ pscij sue beatitudinis a quibus ipse cecidit ceteris postea beatificatis. Sz hoc dicit q pbari nõ põt et ppterea a posteris est illud abrogatũ. Tertia est q de supioribus exñs casum suũ nõ prescivit nec illi suã btitudinẽ. ¶ Sed tũc querẽdũ est meritũ qd deus inter suos angelos ante peccatuz distinxit ut quosdã faceret futuroꝝ pscios: quosdã autẽ nõ. qd q: rõnabilr inueniri nõ põt etiaz hec opinio a posteris est exclusa. Et sup hoc sunt hec uerba Augustini. Nũc sufficiat ista cõplexio. aut ab initio cõditionis sue diabolũ a beatitudie quã si uoluisset pcepturus erat impia supbia cecidisse. aut alios esse angelos inferioris ministerij in hoc mũdo inter quos ꝯm eoꝝ quãdã nõ psciẽtiam beatitudinẽ vixerat. aut aliquoꝝ societatez cum sibi subditis angelis suis tanq̃ archãgelus cecidit per supbam ipietatem. Si hoc nullo mõ asseri põt qd mirũ si põt aut torte rõnem requirendã queadmodũ sancti angeli si inter illos pariter aliqñ cum suis angelis vixerunt nõ tñ habuerũt etiaz ipsi certã psciẽtiã ppetue felicitatis sue sz eam post casum eius pceperũt. aut quo merito ante peccatũ suũ diabolus cũ socijs suis a ceteris angelis discretus fuerit ut ipse sui casus futuri esset ignarus dum tñ et peccatores angelos minime dubitemus esse detrusos tanq̃ in carcerẽ caliginis huius aeree cõtra terras istas ꝯm aplicam fidẽ in iudicio puniẽdos seruari et illa supna beatitudine sanctoꝝ angeloꝝ nõ esse increatã vitam eternã nec nobis ꝯm dei misericordiã et grãm et fidelissimã pollicitationẽ incertã futurã cũ fuerimus et eis post resurrectionẽ et istoꝝ mutationẽ corpoꝝ copulati.

¶ In quid cecidit diabolus.

Deinde queritur in qd

cecidit. Et queruntur tria. Quoꝝ primum est. s. in qd quo ad culpã. et in qd quo ad penã. et in qd quo ad locũ. ¶ Circa pm queruntur 4or. Quoꝝ pm est Utrũ in ipso peccato adhuc perseueret. 2m Utrum omni motu suo peccet. 3m Utrum culpa sua secum aliqd virtutis cõpatiatur. 4m et ultim que sit causa obstinatiõis et confirmatiõis ei° in malo. ¶ Ar° 11°

Ad primum proceditur sic.

in psal° di. Supbia eoꝝ qui ceciderũt ascendit semp. ergo videtur q cõtinue pdurent in peccato primo. ¶ Itẽ glo. sup illud quartidecimi cap Ysaie. quõ cecidisti lucifer. Lucifer maior alijs diabolus i exordio creatus est uel inter angelos gloriosus: sed corruit ꝯm illud Uidebam sathanã sicut fulgur de celo cadentẽ. qui prius cogitabat ascẽdam in celuz sup astra celi exaltabo soliuz meũ. s. ad soliũ dei. Idem quoq; post lapsuz arrogabat sibi: vnde et gloriatur ascẽdere sup angelos in celũ uel sup nubes corda. s. electoꝝ et sedere in monte testamẽti in ecclesia et in lateribus aqlonis in frigidis. Ex hoc accipitur q adhuc vult esse equalis deo et sic adhuc perseuerat in peccato. ¶ Itẽ dicit Aug° in pluribus locis vnde et similitudinez sue uoluntatis psuasit eue dicens. Eritis sicut dij. Et nititur hẽre ut dicit Aug° aplos pphetas martyres et ceteros ordines ecclesiasticos sicut dominus. ¶ Sed CONTRA secunda canonica petri 2° sup illud Ubũ Angeli fortitudine cum sint maiores. dicit glo. Ibi cruciabuntur iniqui ubi angeli mali qui prius contra deum supbi erãt et ipuniti sunt iam nõ portãt sed potius abijciũt iudiciũ supbiẽdi cõtra deũ qd est execrabile aduersum seipsos qui pro illo grauiter puniuntur et territi magnitudinẽ penarũ iam ab illo iudicio psumptionis desistunt. ¶ Sol° distinguẽdũ est in appetitu demonis ꝯm id ex quo pcedit et ꝯm obiectũ eius. pcedit eniz ex iniqua uoluntate et ad altitudinẽ dei accipiẽdã ꝯm ptãtem. Et primo mõ dupl'r considerat. s. in cõparatione ad naturã et sic remorsus inuenitur in natura cõtra appetitũ et uoluntatẽ. Et quo ad hoc desistũt ab iniqua uolũtate et hoc est ꝯm quid tñ. Si aũt cõparatur ad iniquã uoluntatẽ que rõnẽ nãlem vincit simpl'r in demone et trahit ad actum tunc adhuc idem usurpat sibi nõ tñ in eodẽ sed in simili ut. s. hẽat in malis ut deus in bonis potestatem. Si vo cõparatur uoluntas ad obiectũ iteruz dupl'r attẽditur. uoluntatis enim obiectũ est ipm uolitũ et hoc põt intelligi cõiectuz culpe tñ uel coniectũ pene per culpã. Et si p° modo sic nõ desistũt ab iniqua uoluntate. Si scdo mõ q: displicet omne decor: decoꝝ aũt est pena cum culpa. decor eniz iusticie claret in culpa punita ideo sic desistũt. Item alia rõne q: intollerabilẽ penã horret natura bona et ideo in cõparatione ad penã desistũt a culpa. Et sic intelligitur glo. Ex hijs patet sol° ad totũ. ¶ Articulus 12°.

Secundo queritur An omni

motu suo peccet malus angelus. Et videtur q sic Dicitur in glo. sup eplam ad corin. p°. q diabolus oia male agit ergo videtur q omni motu suo peccet. ¶ Item dicit Aug° q tota vita infideliũ peccatuz est: sed diabolus peior est infidelibus ergo etiam tota vita eius peccatuz est et multo magis. Item videtur hoc sonare nomen confirmationis in malo. qd enim confirmatũ est in aliquo indeclinabile est ab illo. sed diabolus confirmatus est in malo ergo inflexibilis est a malo et ita nõ facit nisi malũ ergo omni actu suo peccat. Item per oppositũ se hñt vita boni angeli et vita mali. sed vita boni angeli tota refertur ad gl'iam dei. ergo vita mali angeli tota est cõtraria glorie dei et ita tota erit peccatũ. ¶ Sol° motus diaboli duplices sunt ꝯm duplices potẽtias a quibus egrediuntur. sunt enim in ipso potẽtie nãles de quibus dicit Dionysi° q data illis nãlia bona nequaq; esse mutata dicim°. et sunt potẽtie deliberatiue in ipso et rõnales. motus igitur qui egrediuntur a potẽtijs deliberatiuis et rõnalibus oẽs mali sunt. sed qui egrediuntur a potentijs nãlibus dupl'r pñt considerari. s. in se et sic neq; boni neq; mali sunt bonitate virtutis uel malicia vitij. aut inquãtũ per intẽtionem deliberantez informantur et sic mali sunt: q: et si quñq; iusti sunt in eo q a ptãte dei ordinantur que semp iusta est: ut dicit Grego°. tñ ppter intẽtionẽ malã mali sunt q: motus itelligẽtie pcipue informantur ex fine intẽto et denoiantur. ¶ Ad primũ aũt dicẽdũ q glo. intelligitur quãtũ ad intẽtionẽ diaboli. ¶ Ad 2m dicẽduz q auctoritas Augustini sic intelligitur q tota vita isideliũ est peccatũ hoc est in peccato est q: nullũ peccatũ siue modicũ siue grande remittitur eis cum nõ hẽant grãm per quã omne peccatum remittitur: nõ aũt sic itelligitur q quolibet motu suo peccẽt. ¶ Ad 3m dicẽdum q confirmatio nõ mutauit naturã sed intẽtionẽ. ¶ Ad ultm dicẽdũ q sil'r per oppositũ est in angelo bono motus enim quidã sunt in ipso a potẽtijs nãlibus sicut viuere intelligere et huiusmodi qui idifferẽtes sunt si in se cõsiderentur: sed per intẽtionẽ ad gl'iam dei referuntur. ¶ Articulus 13°.

Tertio queritur Utruz culpa

sua secum aliqd virtutis cõpatiatur. Et videtur q sic: q: dicit Dio° in de diuinis noib° cap° 4°. q nihil ul'iter est bono priuatũ sed aliqd ꝯm oẽm moduz bono priuatũ est nusq; nullo mõ. neq; erat. neq; est. neq; erit. neq; esse põt. ergo videtur q culpa demonis aliqd virtutis habet admixtuz. Si forte dicatur q Dio° loquitur ibi de bono nature. ¶ Cõtra sic sequitur in lra sicut impudicus q̃uis priuatus est bono ꝯm irrationalẽ cõcupiscentiam

in hoc quidē neq3 est neq3 exītia cōcupiscit. pticipat aūt bono ſm ipsam vnitionis ꝛ amicitie obscurā resonātiā. Ex hoc etiam patet ꝙ ipse bonū hoc qḋ est admixtū malo nō ponit in natura opantis tn̄ sed etiā in ipa actione ipsius ꝛ uoluntate. ¶ Item Dionysius ibidem furor quidē participat bono ſm ipsum moueri ꝛ desiderari apparētia mala ad apparens pulchrum redigere ꝛ conuertere. Ex hoc iterum accipitur ꝙ in ipo furore bonum est. ¶ Item Dionysius ibidem. Pessimā vitā desiderās ꝛ optimā ipsi apparētē ſm ipm desiderare ꝛ ad optimā vitā respicere pticipat bonū. Ex hoc habet ꝙ etiā quantum ad intētionē bonū videt admixtū. Si forte dicat ꝙ hoc intelligit de hoibus qui non sunt ꝯfirmati in malo quoꝝ desideria sunt ad bonū cōmutabilia que imaginē hn̄t sūmi boni ꝛ nō de dānatis. ¶ Cōtra dicit Dio ibidē. Si oino bonū auferas neq3 suba erit neq3 vita neq3 desideriū neq3 motus neq3 aliud nihil. cū igit in demonibus sint desideria ꝛ motus aliqd boni videt imixtū opationibus eoꝝ. ¶ Itē Dio infra in eodem capo data demonib angelica dona nequaq3 ipsa mutata esse dicimus sed sunt integra ꝛ splendidissima q̄uis ipsi non vident candentes ipsorum boni inspectiuas virtutes. Ex hoc accipit ꝙ nālia demonū integra sunt ꝛ etiam splendent per aliqḋ additū nālibus ꝛ hoc nō est nisi habitus ergo videt ꝙ hn̄t aliqd virtutis etiam in habitu. Itē peccatū nō tollit virtutes politicas: multi enim etiā infideles virtutes politicas habuerunt. Cum igitur in demone super opus dei nihil sit nisi culpa ꝛ illa non sit cōtraria virtuti politice videtur ꝙ virtutes politicas pn̄t hēre demones. ¶ Itē expsse dicit iacobus ꝙ demones credunt ꝛ cōtremiscūt ergo demones hn̄t fidē infomē ꝛ fides infomis est aliqd virtutis ergo demones hn̄t aliqd virtutis. ¶ Itē in euāgelio legit ꝙ obediuerūt christo precipiēti: ꝛ obediētia etiam informis est aliud virtutis ergo demones hn̄t aliqd virtutis. ¶ Solo dicēdum ꝙ demones nihil hn̄t virtutis nec informis nec formate. informis enim virtus hēt actum laudabilē ſm ordinem ad felicitatē politicā de qua locuti sunt phi. formata vo hēt actum gratū deo qui ordinat ad felicitatē eternā de qua loquunt sancti. Unde cū demones neutrius felicitatis sunt pceptibiles nō hēbunt virtutē neq3 formatam neq3 informē. ¶ Ad id aūt qḋ obijcit de Dionysio dicēdum ꝙ ipse loquit de illo bono qḋ cōuertit cū ente. Sicut enim dicit Aug ꝛ Boe in libro de hebdomadibus. vnūqḋq3 in eo qḋ est bonū est ꝛ hoc quidē bonū nō semp est potētia ad virtutē q: nō oia sunt susceptibilia virtutis. Sed intelligētia ꝛ actus eius pōt esse virtutis subiectū: sed aliter ꝛ aliter. Nā ipsa itelligentia pōt esse subiectū virtutis sicut suba cōposita substat accidēti: sed actus eius uoluntarij ꝛ affectiones pn̄t esse subiecta virtutis sicut potētia perfectibilis per formam. Et inde est qḋ dicūt Aug ꝛ Boe ꝛ Bern. ꝙ quatuor affectiones semina sunt virtutum ꝛ vitioꝝ. vnde desideriū suba est actus siue affectionis circa quā pōt esse pfectio virtutis uel priuatio que est vitiū: ꝛ ideo cū actus ille ſm quem mot animi attingit ens hēat exītiam ſm hoc ipm attingit etiam bonū qḋ cum ente ꝯuertit. Et rō huius boni nō est alia ſm Boem nisi q: est a bono sicut omne ens est ab ente pmo. Et cum primū ens nō sit tn̄ ens s3 etiā bonū ita oportet effectū eius etiā esse bonū: q: boni est bona cōducere sicut dicit Dio. Cum aūt hoc ens ſm ꝙ in actu aie uel affectione accipit nō supponat nisi sbam potētie in actu in qua pōt equalr esse rō virtutis ꝛ vitij: patet ꝙ nihil supponit de esse virtutis ꝛ de tali bono ad subam huius potētie dicit in ipso spū itellectuali ꝛ affectione ꝛ actu eius loquitur Dio in oibus auctoritatib inductis. Et per hoc patet hoc qḋ sequitur ubi dicit ꝙ si aliqd esset bono ulr̄ puatū ipm nec esset nec subsistere posset. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit de fide demonū dicendum ꝙ est fides ex scia. ꝛ est fides ex illuminatione prime ueritatis. ꝛ pma credulitas habet necessitatē. secūda vo libtatē uolūtatis. vnde Aug. Cetera pōt homo uolens: credere nō pōt nisi uolens. Prima aūt fides nō est laudabilis ꝛ hec est demonū. scda vo laudabilis est etiā si informis sit ꝛ hanc nō hn̄t demones. Si vo obijcit qḋ Grego dicit ꝙ timor seruilis nascit ex fide informi. vnde cum dicat iacobus demones credūt ꝛ contremiscunt ꝛ sic inuat demones hēre timorē ex credulitate sua videt ꝙ demones hēant fidē informē. ¶ Dicēdum ꝙ timor seruilis facit desistere ab actu peccati l3 nō a uolūtate. Unde Grego dicit ꝙ in timore seruili viuit peccandi uoluntas ꝛ sequeret opus si spareт ipunitas. Cū igit in demonibus nō sit retractio ab actu peccati patet ꝙ nō hn̄t timorē seruilē qui dicit donū spūs sancti. sed cōtremiscūt ex timore nāli qui orit ex scia iusticie dei p quā infligunt eis pene. ¶ Si vo iterum obijciat ꝙ ita pn̄t demones hēre fidē sicut spem. ꝙ enim hēant spem habet Job 14o ubi dicit dn̄s. ecce spes eius frustrabit loquens de uehemoth. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ nec spē habent informē. Dicit enim spes dupr ꝛ ſm vnum modū est vna via de quatuor affectionibus nālibus quas tangit Boe in de ꝯsolatione phie. ſm aliū modū est virt informis uel formata ꝛ pmo mō inest demonibus. scdo mō nō. ¶ Si vo querit respectu cuius boni sit illa spes Dicēdum ꝙ est respectu boni appetētis sibi. s. subuersionis sanctoꝝ sperat enim diabolus ꝙ iordanis influat in os eius. Dicūt tn̄ quidā ꝙ ex respectu alleuiationis pene in die iudicij ꝛ illa frustrabit q: pena eius nō alleuiabit sed grauabit. ¶ Ad ultm dicēdū ꝙ demones nō habent virtutē obediētie nec habuerūt sed ex coactiōe implebant pceptū. obediētia enim de sua rōne ponit uolūtatē implendi pceptū quā uolūtatē nō hn̄t demones sed cogunt q̄nq3 ad multa per ptātes. ¶ Articulus 14o.

q Uarto queritur

que sit causa obstinationis ꝛ cōfirmationis eius in malū. Hec enī causa aut est ex parte dei. aut ex pte demonis. sed nō videt ex parte dei eē: q: dicit Dio ꝙ optimi est optima ꝯducere. sed cōfirmatio in malo de pessimis est ergo optimū nō cōducit ad ipsam. ¶ Item dicit Aug ꝙ sapiētis nō est facere aliqd quo opus suū fiat deterius sed ex confirmatione in malo opus fit in statu pessimo ergo hoc nō est facere sapiētis. ¶ Ite3 in naturis causa faciēs aliqd corroborata est etiā causa ꝯfirmationis eiusdem: sicut equalitas humoꝝ facit sanitatē ꝛ equalitas humoꝝ facit pmanere sanitatē. cum igit in demone causa faciēs malū nō fuerit nisi uoluntas eadē uoluntas videtur causa obstinatiōis ꝛ ꝯfirmationis in malo. ¶ Sed CONTRA dicit Anselmus in libro de casu diaboli. ꝙ illi angeli qui maluerūt illud plus qḋ nondum illis deus dare uolebat q̄3 stare in iusticia in qua facti erant eadem iusticia iudicante ꝛ illud ꝑpter qḋ ꝯtēpserūt nequaq3 obtinuerūt ꝛ qḋ tenebāt bonum amiserunt. Sic ergo distincti sunt angeli ut inherētes iusticie nullū bonum uelle pn̄t quo nō gaudeāt ꝛ deserētes illā nullum uelle quo nō careāt. Ex hoc videt ꝙ ꝯfirmatio eorū in malo sit ex iusticia dei ꝛ ita videt eē a deo. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ꝑpria causa ꝯfirmatiōis eoꝝ in malo est uoluntas eoꝝ q: rō eoꝝ sic creata est qḋ est boni ꝛ mali propter bonū eligēdū ꝛ ꝑpter summū bonū acquirēdum. vnde cum acqrit illud non amplius est boni ꝛ mali sed stat in illo ꝛ sic est in deflexu ab illo. ꝛ ideo distinguēdū est ut alibi diximus in qōne de ꝯfirmatione angeloꝝ stantiū. s. ꝙ est differentia inter uoluntatē que est in via ꝛ illā que est in termino vie: q: uoluntas que est in via pōt uelle bonū ꝛ malū ꝛ sic declinat q̄nq3 in peccatū tn̄ nō ꝯfirmat sic in illo ut nihil amplius uelit q̄3 peccatum ꝛ illa que est in termino vie nihil amplius vult q̄3 pecca

tum ꝛ hoc ipsum est ei causa cõfirmationis in peccato. ❡ Si aũt querit̃ utruȝ possit uelle amplius aliquid q̃ȝ peccatũ. dicimus ꝙ est posse ex subã potẽtie. ꝛ est posse ex habitu. ꝛ ſm primũ modũ põt amplius aliqd uelle: sed hoc posse tñ est in potẽtia ꝛ nũq̃ȝ in actu. ſm alterũ modũ nihil põt amplius uelle. ❡ Ad auctoritatẽ Anselmi dicẽduȝ ꝙ iudiciũ dei est de abstractiõe grẽ ad quã sequit̃ obstĩatio in malo: sed tñ nõ causat̃ ab ipsa sed ex ꝓpria uoluntate. ❡ Articulus 15°.

d **Einde queritur** in quid cecidit quo ad penã. Et q: de penis exteriorib° in q̃õnibus de inferno disputatũ est ꝛ simil'r de pena uermis. Ulterius est querẽdũ tñ de quodã uerbo Dionysij in 4° cap° de diuinis noĩbus sic dicit ꝙ est in demonibus furor ꝛ irrõnalis demens ꝯcupiscẽtia fantasia ꝑterua. Unde querit̃ quid sit furor irrõnalis in demonib°. Aut enim dicit̃ irrõnalis a ꝑuatione potẽtie rõnalis. aut a ꝑuatione habitus. aut actus. nõ ꝑmo mõ q: nãlia nõ amiserũt per peccatũ ut dicit Dio° ibidẽ. Simil'r nec 2° mõ. q: ille habitus aut esset acq̃situs aut in creatione datus. aut infusus per grãm. ꝛ ꝯstat ꝙ nõ acq̃situs q: angeli nõ hñt habitus acq̃sitos per studiũ. nec infusus ꝑ graȝ q: sic uel esset donũ uel uirtus uel fructus spũs. donũ sicut sapiẽtia intellectus ꝯsiliũ ꝛ sciã: q: ista sunt dona que sunt in rõne uirtutis sicut prudẽtia iusticia uel fides. ille enim uirtutes sunt in rõne fructus ſm ꝙ fides que inuisibiliũ certitudo est ut dicit Ambro° ponit̃ fructus spũs 5° ad galathas. quoꝝ nullũ est in demonib°. Si ꝟo ꝑuet̃ ibi habitus in creatione datus ille erit habit° per quẽ cognoscũt res huius mũdi: ꝛ ideo demones iam amplius nõ hẽrent cognitionẽ q̃d falsum est ergo non priuat̃ ibi habitus rationis. Si ꝟo ꝑuet̃ ibi actus aut ꝑuabit̃ act° qui est rõnis cõceptio quo cõcipit id in q̃d isurgit furor ꝛ hoc nõ uidet̃ q: furor nõ põt eẽ nisi in aliq̃d ꝑcõceptũ nõ enim surgit motus aliqs desiderij uel ire nisi post cõceptũ notiuũ uel delectabile. aut ꝑuat̃ actus qui est deliberatio: ꝛ hoc iterũ nõ uidet̃ q: demones etiã post deliberationẽ irascunt̃ ꝛ exagitant̃ furore: ꝛ ita uidet̃ ꝙ nõ sit malũ demonis furor irrõnalis. ❡ Preterea furor ſm sensibilẽ ptẽ inest aie: cũ igit̃ ps sẽsibilis nõ isit demonib° uidet̃ ꝙ furor nõ isit in eis. ❡ Preterea diċ Greg° ꝙ furor est feruẽs ira. Et phs diċ ꝙ ira est accẽsio sanguis circa cor. g̃ uidet̃ ꝙ furor eẽt ira nõ sũt i nõ hñtib° sanguinẽ sed demones nõ hñt sãguinẽ g̃ nõ hñt irã uel furorẽ. ❡ Preterea querit̃ de hoc q̃d dicit demẽs ꝯcupiscẽtia demẽtia enim accidit ex corruptiõe mẽtis. corruptio aũt mẽtis nõ est ſm se cuȝ nõ hẽat cõtrariũ sed ex corruptione subiecti q̃d est ex ꝯtrarijs ut in hoie. ꝛ cum tale subiectum mẽtis nõ sit in demone uidet̃ ꝙ ipẽ nõ sit susceptibilis demẽtie. ❡ Itẽ querit̃ de hoc ꝙ dicit fantasia ꝑterua. q: cum fantasia sit pars sensibilis aie nõ uidet̃ fantasia inesse demonib°. ❡ Preterea fantasia est ꝟtus operans in organo corporis determinato ꝛ cũ uirtutes demonũ nõ sint affixe corpori uidet̃ ꝙ nõ hẽant fantasiaȝ. Item dicit Dio° ꝙ malũ demonis est cõtra deiformẽ intellectũ esse. ꝛ maliĩ aie ꝯtra rõnem eẽ. ꝛ ita uidet̃ ꝙ malum eius sit eẽ cõtra fantasiã rectã. ❡ Preterea ꝑteruitas est ꝯtẽtio ꝯtra ueritatẽ nõ reducibilis ad rõnẽ rectã. demones aũt cum credãt ueritatẽ ex creata sciã ꝛ cõtremiscãt nõ uident̃ cõtra ueritatẽ ꝑteruire ꝛ nõ uidet̃ eis inesse fantasia ꝑterua. ❡ Solõ dicẽdũ ꝙ de oĩbus penis demonũ intelligẽdũ est sicut de penis dãnatorũ de quibus habitũ est in q̃õne de penis inferni excepto hoc solo ꝙ est pena illa que dicit̃ ꝑuersitas uiriũ demonis ꝛ aie in cõparatione ad actũ ꝛ obiectũ ſm rectã rõnẽ. ſm hoc enim malũ aie est cõtra rõnẽ ꝛ malũ demonis ꝯtra intellectũ. ❡ Et differũt rõ ꝛ intellectus: q: rõ est a quo sumit̃ dria aie rõnalis. intellectus aũt a quo sumit̃ differẽtia intelligẽtie que est angelus uel demon. Et Ysaac ſm hoc distinguit inter rõnem ꝛ intellectũ. q: rõ dicitur potẽtia inq̃sitiua ueri discurrẽs de uno in alterũ sicut de causa in causatũ. Intellectus aũt est inspectiuus ueri in se uel ex hijs que apud se hẽt: ꝛ ideo dicit Ysaac ꝙ ratio creat̃ in umbra intelligẽtie. intellectus igit̃ demonũ ꝓut hic sumit̃ in cõmuni pro natura itellectuali diuidit̃ per tres uires ſm cõparationẽ ad tria obiecta. s. ad uerum ꝛ delectabile ꝛ arduũ. ꝛ in cõparatiõe ad ista tria sunt iste tres uires intellectus ꝛ uoluntas ꝛ animus. uel ſm alios intellectus cõcupiscibilis ꝛ irascibilis. Sed ſm Damascenũ cõcupiscibilis ꝛ irascibilis nõ sunt nisi ptes sensibilis aie. unde loco cõcupiscibilis in intellectuali natura est uoluntas. ꝛ loco irascibilis animus ſm ꝙ aiositatẽ animi habitũ ꝯsueuimus appellare. Peruersitas aũt uiriũ ad hec tria dicit̃ in diabolo. Furor irrõnalis ꝛ demẽs cõcupiscẽtia ꝛ fantasia ꝑterua. ❡ Ad pᵐ ergo dicẽdum ꝙ ꝑuat̃ ibi actus rõnis ſm regimẽ recte rõnis. lȝ enim demõ actu rõcinat̃ nõ tñ deducit rõcinationẽ ſm rectã rõnem sed ſm obliquationẽ ab illa. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ furor ſm aliã rõnem sumit̃ in intellectuali natura ꝛ ſm aliã in sensibili. in sensibili enim insurgit primo irascibilis cõtra id q̃d simpl'r est arduȝ uel apparens: ꝛ cõsequẽter ex obediẽtia corporis ad aiaȝ spũs dirigunt̃ ad supiora qui secũ trahũt sanguinẽ ad cor ꝛ ad oculos ꝛ ad faciẽ. In itellectuali aũt natura furor nõ est nisi ꝯfirmatio aiositatis in id q̃d est simpl'r arduũ uel apparens. Ex hoc etiã patet solõ ad sequẽs. ❡ Ad id q̃d de demẽtia obijcit̃ dicẽdũ ꝙ demẽtia duob° modis fit. s. ex corruptione organi ꝛ sic fit in hoibus. ꝛ ex cõfirmatione mali habitus ꝛ sic est in demonibus ꝛ dãnatis. ❡ Ad id q̃d obijcit̃ de fantasia dicẽdũ ꝙ fantasia in greco ideȝ est ꝙ apparentia in latino: ꝛ ideo multipl'r dr̃ fantasia sicut apparẽtia. est enim apparẽtia ſm sensibilẽ aiam per imagines corpoꝝ. ꝛ est apparẽtia ſm intellectũ per spẽs reruȝ ꝛ talis bene est in demonibus. ❡ Si aũt querit̃ quare tunc fantasia dicit̃ intellectus demonũ ꝛ nõ intellectus bonoꝝ angeloꝝ. dicẽdũ ꝙ quilibet intellectus illustrat̃ ex hoc ꝙ ꝯiungit̃ supiori. Intellectus eniȝ hoĩs accipit illustrationẽ ab intellectu angeli. ꝛ intellect° angeli ab illuminatione intellect° diuini. q: igit̃ intellect° demonuȝ per peccatũ defluxit ab illuminatione intellect° dei dicitur fantasia ꝑpter obscuritatem gñatam ex defluxu tali. ❡ Ad id q̃d obijcit̃ de ꝑteruitate. dicẽdũ ꝙ demõ q̃dẽ credit ueritatẽ sed indignat̃ ad ipsam ꝛ quãtũ põt ex indignatione resistit ꝛ illa resistẽtia dicit̃ ꝑteruitas. ꝑpter q̃d etiã dicit dñs in euãgelio Joãnis 8° cap°. ꝙ diabolus est mẽdax ꝛ pater eius mẽdacij: q: ꝑmo genuit mẽdaciũ per ꝯuersionẽ ab incõmutabili ueritate. ❡ Artic'ls 16°

d **Einde queritur** in quid cecidit quo ad locũ. Et uidet̃ ꝙ in infernũ. q: dicit Petrus ꝙ rudẽtibus inferni detracti sunt. Rudẽtes aũt inferni sunt rudẽtes trahẽtes in infernuȝ ꝛ ita ceciderũt in infernũ. ❡ Item locus penarũ eternarũ ifernus est cum igit̃ demones in penas eternas ceciderũt uidetur etiam ꝙ in locũ penarũ fuerit casus eoꝝ. ❡ Itẽ summe supbie ſm iusticiam debet̃ locus imus. imus aũt locus est infernus ergo ceciderũt in infernũ. ❡ Sed CONTRA dicũt sancti ꝙ in hoc caliginoso aere habitãt cũ hoibus hic aũt nõ est infernus ergo in ifernũ nõ ceciderunt. Item in apochalipsi 12° cap° dicit̃ ꝓiectus est draco magnus ꝛ serpẽs antiquus. ubi notat̃ ꝙ diabolus ꝛ sathanas proiectus est in terrã ꝛ angeli eius cum eo missi sunt. Item infra. ue terre ꝛ mari quia descendit diabolus ad eos hñs irã magnã. ergo uidet̃ ꝙ locus in queȝ ceciderũt fuit terra. ❡ Preterea uidet̃ ꝙ alius fuit loc° eius ante passionẽ ꝛ post passionem. ꝛ in die iudicij erit alius iterũ q: dicit̃ apochalipsis 12° cap°. ꝙ angelus qui

hēbat clauē abyssi ꝛ cathenā magnā: apphēdit draconē ꝛ serpētem antiquum qui est diabolus ꝛ sathanas ꝛ ligauit eum per annos mille ꝛ misit eū in abyssum ꝛ clausit ꝛ signauit sup eum. ¶ Et infra dicit ꝙ cuꝫ ꝯsumpti uel cōsumati fuerint mille anni soluet sathanas de carcere suo ꝛ exibit ꝛ seducet gētes que sunt sup quatuoꝛ angulos terre goth ꝛ magoth. ¶ Et ex hoc accipit ꝙ añ passionē fuit in terra cum hoīb9 ꝛ per totū tēpus grē usqꝫ ad tēpus antichristi qd per mille annos designat sit ligatus ꝛ iterū tpe antichristi soluet ꝛ futurus sit iterū in mūdo. ¶ Solō dicēdū ꝙ dupr locus in quē ceciderunt angeli. s. qui ꝓm debitū culpe est trinus casus eoꝝ ꝛ ille est infimus. ꝛ ille qui ꝓm ordinationē culpe est trinus casus ꝛ ille est hic caliginosus aer qui est circa nos lꝫ enim culpa demonū ꝛ casus mala sint tamē sapiētia dei de malis etiam bona eliciēs ordinat ea ad ꝑfectū hoīuꝫ per exercitiū tētationū. ꝛ ille caliginosus aer etiam dicit inferi9 sicut dicit glo. sup 2am eplam Petri 2o cap9. qꝫuis hūc inferiorē aerē quasi carcerē acceperint qui quātū ad celum infernus dicit: restat adhuc pena ultimi iudicij q: paratus est ignis diabolo ꝛ angelis eius. nō enim permittit eos dñs ꝯsumi sed ꝯseruat ut grauius puniant cuꝫ suis mēbris. Et per hoc patet solutio ad pm. ¶ Ad 2m dicendum ꝙ nō illa tenet quātū ad locū qui est ꝓm debitum culpe ꝛ simlr currit tertia rō. ¶ Ad alia aūt que obijciuntur in cōtrariū dicēdū ꝙ locus ille est ꝓm ordinationem casus ad bonū hoīuꝫ tētatoꝝ. ¶ Ad id qd obijcit de apochalipsi dicēdū ꝙ ligatio demonis est coartatio ꝑtātis eius per bñficiū redēptionis. ꝛ solō eius est largitio ꝑtātis ad tētandū. ¶ Quidā tñ dicūt ꝙ lucifer princeps demonū in abyssum inferni per chꝛm ligat9 sit ita ꝙ per seipm nō ꝓualeat tētare homines ꝛ in tēpore antichristi soluendus.

¶ De ordinibus demonum.

Consequenter

Querit de ordinibus demonū. Et querunt duo scilꝫ a quo ordo sit in demonibus. ꝛ quare demones nominantur quibusdā ordinibus ꝛ quibusdam non. ¶ Articulus 17o.

Ad primum proceditur sic.

Dicit Grego9 ꝙ vnusqsqꝫ ordo illius rei cēset noīe quē pleni9 accepit in munere. sed demones nullius rei acceperūt debitū in munere ergo nullius ordinis cēsent uocabulo. ¶ Preterea in inferno nullus est ordo sed sempitern9 horroꝛ inhabitat. sicut dicit Job. ergo nō vident eē in aliquo ordine. ¶ Solō dicēduꝫ sicut dicit mgr in sentētijs 2o libro. Ordo pficit a duobus. s. a gradu nature qui est ut potētia pfectibilis. ꝛ a dono grē qd est ut forma pfectiua. In demonib9 ergo est ordo ꝓm primā partē ꝛ nō ꝓm secundam. Et ex hoc patet solutio ad utrāqꝫ obiectionem. ¶ Articulus 18o.

Ad secundum proceditur sic.

Dicunt sancti ꝙ de quolibet ordine aliqui ceciderūt ergo videt ꝙ a quolibet ordine sint denoiandi. sed hoc nō videt q: in scriptura nullus inuenit denoiatus a seraphin ꝛ nullus a thronis ꝛ nullus a dñationib9 ꝛ nullus ab archāgelis. ¶ Itē cum pma hierarchia sumat ꝓm ꝯuersionē in deum ꝛ oēs demones auersi sunt a deo videt ꝙ nullus deberet denoiari cherub uel cherubin: ꝛ tñ in ezechiele demō hoc noie appellat. ¶ Itē cum media hierarchia nō distinguat penes ꝯuersionē in deū videt ꝙ aliqui demones possint a dñationibus denoiari ꝛ hoc nō inuenit. ¶ Item dñiuꝫ maxime cōpetit supbie que fuit peccatū demonis ꝛ ita videtur ꝙ a dñationib9 debeāt denoiari. ¶ Preterea cū archangeli officiū sit circa hoies ꝛ demonis exercitium maxime circa hoies videt ꝙ aliqs ab archāgeloꝝ ordine debeat denoiari. ¶ Solō dicimus ꝙ lꝫ a quolibet ordine aliq ceciderūt: nō tñ a quolibet ordine demones denoiant: ꝛ hoc contingit ꝑpter priuationem doni a quo ordo denoiatur que priuatio expsse in dannatione demonum importat: dānatio enim ex hoc qd est ꝯfirmatio in malicia ꝓuationē dic charitatis ꝛ ideo nullus a seraphin denoiat. ¶ Ex hoc aūt qd dicit auersionē a deo ꝓuatiōeꝫ dicit doni thronoꝝ in qbus deus ut in throno glorie requiescit. ¶ Scda ꝟo q: cōmune donū est ꝛ bonis ꝛ malis pōt aliquos ex demonib9 denoīare sicut fit in ezechiele. Item casus de se dicit depssionē sub pena. dñatio aūt que in angelis est ipoꝛtat suppositionē sup oīa que sunt seruitutis diminuētis dignitatē ut dicit Dio9. Cum igit in euāgelio Joānis 8o dicat christus. qui facit peccatum seruus est peccati. nō pñt angeli cadētes a dñationibus denoiari. de archāgelis aūt dicēdū ꝙ officiū eoꝝ est nūciare secreta. secreta aūt eoꝝ sunt que nālī inuestigatiōe cognosci nō pñt ꝛ hec sunt que in sola regulatiōe uerbi discunt. Cum igit demones nō ꝯtēplent in uerbo non pñt a noie archangeloꝝ denoiari. ¶ Si ꝟo querit ubi denoiant ab alijs ordinibus. Dicēdū ꝙ in ezechiele denoiant a cherubin. Et i 14o pe corinth. denoiant a ꝓncipatibus ꝛ ꝑtātibus ꝛ virtutibus. ubi aplus dicit. Cū eua cuauerit oēm principatū ꝑtātē ꝛ virtutē. hoc eniꝫ refert glo. ad bonos ꝛ malos angelos. ab angelis aūt denoiantur in 2a corinth. 12o. ubi dic aplus ne magnitudo reuelationuꝫ extollat me datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane ut me collaphizet. ¶ Si ꝟo queritur quare ab istis ordinibus denoient. Dicēdum ꝙ isti ordines dicūt officia cōmunia bonis ꝛ malis. Et hoc patet in singulis q: ꝓncipatus disponere ꝛ ꝑtātem coercere ꝛ miracula facē ꝛ nūciare sunt cōmunia bonis ꝛ malis cum non sint actus grē gratum facientis. Et per hoc patet solutio ad totum.

¶ De tentationibus demonū. Qō vndecima

Consequenter

De exercitio tētationuꝫ demonū circa homines. Et querunt 4or. scilꝫ qd sit tentatio. quis tētatoꝛ. ꝛ ꝓm quam partē anime ꝛ corporis homo tentatur. Et ultimo qui ꝛ quot sunt modi tentandi. ¶ Articulus pmus.

Ad primum proceditur sic.

Dic glo. sup geñ. 22o cap9. ꝙ tētare pro eo ꝙ est ꝓbare dicimus. vnde scriptū est. Tētat uos de9 ut sciat si diligatis eū an nō. Uires enim dilectionis sue homo ignorat nisi expimēto cognoscat. Ex hoc accipit ꝙ tētatio est ꝓbatio alicuius ad acceptionē expimēti ab ipso. ¶ Sed CONTRA hoc obijcit. Dicit Joā. 3o. ꝙ nō erat christo opus ut quis testimoniū ꝓhibeat de homie ipse enim nouit quid esset in hoie. Cum igitur deus cognoscat oīa que sunt in nobis nō oportet ꝙ utatur ꝓbatione ad exceptionē expimēti. sed deus tētat q: tentauit abrahā ergo tētatio nō videt esse ꝓbatio ad acceptionē expimēti. ¶ Si forte dicat ꝙ intelligit de tētatiōe que est a diabolo adhuc nō videt esse uerū. illa eni que sunt in nobis aut sunt nālia aut uoluntaria. Si sunt naturalia tunc cognoscit ea nāliter demon. Si aūt uoluntaria tunc aut manifestant in aliquo signo corporali: aut nō. Et si manifestant in signo corporali tunc iterum cognoscit ea naturaliter. Si ꝟo sunt tñ in se uolūtaria aut sunt mala aut bona. Si sūt mala tūc cognoscit ea per auersionem a deo ꝛ per penas. Si ꝟo sunt bona tunc non pōt ea cognoscere nisi per reuelationē: ꝛ ita videt ꝙ demō nō utat ꝓbatione ad experiēduꝫ ea que sunt in nobis. Et cū demon tētet nos nō videt tētatio esse ꝓbatio ad acceptionē experimēti. ¶ Item dicit ꝑbus ꝙ tentatoꝛ

nõ accipit experimẽtum nisi ignorãtie: ꝛ ita si tẽtatio est ꝓbatio ad acceptionẽ experimẽti demon per tẽtationẽ nõ accipit experimẽtũ nos scire uel facere aliqd: sed tñ nos nescire uel nõ facere aliqd. ℂ Preterea tẽtãs ꝛ ꝓbans tñ ſmone utunꝛ: ꝛ ita videꝛ ꝙ oĩs tẽtatio nõ fit nisi per ſmonẽ sicut fuit tẽtatio ade ꝛ eue. ℂ Solˀo dicendum ꝙ illa diffinitio cõmunis est ualde. est enim tentatio multipˣ. qñqꝫ enim tẽtatio dicꝛ ꝓbatio ad acceptionẽ experimẽti circa sciam speculatiuã. Et hec est dupˣ ſm ꝙ tẽtatoꝛ ꝓcedit ex cõmunibus ṗncipijs scie uel ex ꝓprijs vniuscuiusqꝫ ↄclonis que spectat ad sciam illaꝫ. Et ṗmo mõ tẽtatoꝛ nõ accipit experimẽtũ nisi ignorantie. Cõmunia eniꝫ ṗncipia sunt qbus scitis nõ de necessitate sciꝛ ars: ꝛ qbus ignoratis de necessitate ignoraꝛ. ꝛ ideo cum tẽtatoꝛ tẽtat circa cõmunia si tẽtatus scit illa nõ propter hoc sciet artẽ. sed si ignoret ea necessario ignorabit artẽ. ꝛ hoc est qd̃ dicit phus ꝙ tẽtatoꝛ qui imitaꝛ dyaleticũ qui ꝓcedit ex cõmunibus nõ accipit experimentum nisi ignorãtie. ille ꝯo qui ꝓcedit ex ꝓprijs conclonis accipit experimẽtũ scie ꝛ ignorãtie qꝛ ꝓpria sunt imediata ṗncipia qbus scitis sciunꝛ ↄclones artis ꝛ ignoratis ignorãtur. Et hec tẽtatio diuersitatẽ accipit ꝛ diuisionem ſm diuisionẽ specialiũ sciarũ circa quarũ principia tẽtatio ꝓcedit: ꝛ iste due tentationes sunt speculatiue de quibus loquunꝛ phi ꝛ nõ sunt ad ꝓpositũ nr̃m. ℂ Est item tẽtatio ꝓbans aliquẽ penes uoluntatẽ ꝛ potentias opatiuas. ꝛ hec tẽtatio est inclinatio tẽtati ad electionem eius qd̃ intẽdit tẽtatoꝛ siue illud bonum sit siue malum. Et ſm hunc modum diabolus tentat hoĩes ꝛ etiã angeli boni tẽtant nobis psuadere virtutes. ℂ Et est etiaꝫ tẽtatio que est ad experimẽtuꝫ ꝑtãtis in habitu iam prius accepto ſm ꝙ aliqs iam hñs sciam experitur vires suas in illa. ꝛ hñs virtutẽ examinat quãtũ hẽat posse in virtute illa. ꝛ de hoc dicit ecclesiasticus qui nõ est tẽtatus qualia scit. ꝛ talis tẽtatio est etiã organoꝝ nãliuꝫ ꝛ instrumẽtoꝝ artificialiũ ꝛ aĩaliũ que hñtur in iuuamentũ laboris ſm ꝙ tẽtaꝛ manus in virtute tenẽdi ꝛ securis in virtute scindẽdi. Et in euãgelio dicit quidã iuga boum emi quinque ꝛ hẽo ꝓbare illa. ℂ Est iterũ tẽtatio ꝓbatio per difficilia ad experimẽtũ fidelitatis ꝛ ↄstãtie. Et sic dicit ecclesiasticus ꝙ si est tibi amicus in tẽtatione posside illũ. Et alibi ꝙ in fornace ꝓbaꝛ aurũ hoĩes ꝯo in camino humiliationis. ℂ Est item tẽtatio ꝓbatio dilectionis alicuius qua diligit deũ ut ipse ꝓbationis experimẽtũ de sua virtute accipiat ꝛ sic amplius de deo ꝑsumat ꝛ sic deᵒ tẽtauit abrahã geñ. 22ᵒ. ꝛ thobiã sic dicꝛ thobie 12ᵒ. ubi dicꝛ qꝛ acceptus eras deo necesse fuit ut tẽtatio ꝓbaret te. ℂ Dicẽdum ergo ad ṗmũ ꝙ deus tẽtat ultimo mõ tentationis non ut ipse aliqd in nobis expiaꝛ sed potius ut expiri nos faciat. Et cum dicꝛ ꝙ tẽtat uos deus ut sciat utrũ diligatis eum. sensus est ut scire uos faciat. ℂ Ad id qd̃ obijciꝛ de demone dicẽdũ ꝙ demon nihil intẽdit expiri qd̃ iam insit nobis qꝛ ſm hanc tẽtationis rõnẽ nõ tentat sicut patet ex ṗdictis. ℂ Ad id qd̃ obijciꝛ de pho dicẽdum ꝙ ipse loquiꝛ de tẽtatione primo modo dicta. ℂ Ad ultiᵐ dicẽdũ ꝙ tẽtans ṗma ꝛ scd̃a tẽtatione utiꝛ ſmone tñ. sed tẽtans tertia utiꝛ ſmone ꝛ ope ſm ꝙ magis efficaciter põt inclinare uoluntatẽ ad eligẽdũ id qd̃ suadet. tẽtans ꝯo quarta tẽtatione qñqꝫ tñ utiꝛ ope ut si tẽtat posse in habitu virtutis uel in organo uel istrumẽto uel in aĩali. Qñqꝫ aũt utiꝛ ſmone uel meditatiõe ut si tẽtat se in habitu scie speculatiue. Tẽtans ꝯo qnta tẽtatione tñ utitur opere ꝙ est circa difficilia: ꝛ similiter tẽtans sexta tentatione. ℂ Articulus 2ᵒ.

S Ecundo queritur

Quis sit tẽtatoꝛ. Et videꝛ ꝙ solus diabolus. qꝛ sup illud pᶜ ad thessalonicẽses 3ᵒ. ne forte tẽtauerit uos is qui tẽtat. dicit glo. s. diabolus cuius officiũ est tẽtare. ℂ Itẽ Hieroᵒ 3ᵒ libro sup Hieremiã 16ᵒ capᵒ. Quicqd die ꝛ nocte facimus ꝛ maloꝝ operũ ꝑpetramus imperiũ est demonũ qui nunqꝫ nobis dant requiẽ ꝛ semp impellãt de lictis augere delicta ꝛ cumulũ facere pctoꝝ. ℂ Itẽ Crisostomus in 13ᵃ omelia sup Joannẽ. multũ diabolus iniacet ꝛ uehemẽter vndiqꝫ uastans salutẽ nr̃am. oportet ergo vigilare ꝛ insomnes esse utiqꝫ ꝛ vndiqꝫ parietibus cohibere eius uehemẽtiam. Si enim paruam quandã assugerit tentationẽ amplũ sibiipsi ↄstruit de reliquo introituꝫ ꝛ totã itroducit paulatim suã virtutem. Si ergo cura aliqua est nobis salutis nr̃e neqꝫ imperiũ ei concedamus nobis supuenire ut ab hijs ea que magna preueniẽtes ↄstringamus. Etenim multe demẽtie est illũ quidem tñ monstrare studiuꝫ ut nr̃am pdat aĩam. nos ꝯo ꝓpter nr̃am ipsoꝝ salutẽ neqꝫ parẽ introducere mensuram. ℂ Item pᵃ petri 5ᵒ. Sobrij estote ꝛ vigilate qꝛ aduersarius noster diabolus tanqꝫ leo rugiẽs circuit querens quẽ deuoret. ℂ Iteꝫ luce 12ᵒ capᵒ. Dicit dominus Simon ecce sathanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticum: ego aũt rogaui pro te ut nõ deficiat fides tua ꝛ tu aliqñ cõuersus ↄfirma fratres tuos. ℂ Itẽ Job pᵒ capᵒ dicit sathan ad dñm. extende paululũ manũ tuã ꝛ tange cũcta que possidet nisi in faciẽ bñdixerit tibi. Dixit ergo dñs ad sathan. Ecce vniuersa que hẽt in manu tua sunt tñ in eũ ne extẽdas manũ tuã. Et infra 2ᵒ capᵒ. Ecce in manu tua est uerũtamẽ animaꝫ eius ſua. Ex hoc enim patet ꝙ dñs licentiã tẽtandi non dat nisi sathane. Et sic ipse solus tentatoꝛ videꝛ esse ex officio. Sed videtur ꝙ deus tẽtet qꝛ 22ᵒ geneſ dicꝛ. Tẽtauit deus abrahã. ꝛ in libro sapiẽtie 3ᵒ. deus tẽtauit illos ꝛ inuenit eos dignos se. Ex hijs accipiꝛ ꝙ deus tentat. ℂ Sed CONTRA hoc habeꝛ Jacobi. Nemo cum tẽtaꝛ dicat qm̃ a deo tentaꝛ: deus enim intentatoꝛ maloꝝ est ipse enim neminẽ tentat. vnusqsqꝫ ꝯo tentaꝛ a cõcupiscentia sua abstractᵘˢ ꝛ electus. ℂ Ex hoc accipiꝛ ꝙ deus nec tentat nec diabolus: sed vnusqsqꝫ a ꝓpria ↄcupiscentia tentaꝛ. Iteꝫ dicꝛ ꝙ mũdus tentat sicut dicit apl̃us in 2ᵃ ad thimotheũ ultimo. demãs me dereliqt diligẽs hoc seculũ. ℂ Juxta hoc iteruꝫ queriꝛ utrũ deus aliquã intentationẽ iducat. hoc enim videꝛ per orõnem dñicam ubi dꝛ. Et ne nos inducas in tẽtationẽ. frustra enim hoc a deo peteretur si nullus a deo in tẽtationẽ induceretꝛ. ℂ Sed contra hoc est qd̃ dicit glo. ꝙ in tentationẽ induci est tẽtatione frãgi ꝛ tentatione supari. Et hoc nõ videꝛ facere deus sed potius diabolus uel ↄcupiscentia. ℂ Preterea videtur ꝙ nullus inducaꝛ in tentationẽ. qꝛ ita dicꝛ in pᵃ cor. xᵒ. Fidelis deus qui nõ patieꝛ uos tentari supra id qd̃ potestis: sed dabit cũ tentatione ꝓuentũ ut sustinere possitis. ℂ Solˀo ſm ṗdicta dicendũ ꝙ quodã gñe tentationis deᵒ tentat. ꝛ quodam diabolus tñ. ꝛ quodã hõ. Sexto enim mõ tentationis siue gñe tentat deus. 3ᵒ aũt diabolus tñ. 4ᵒ aũt ꝛ qnto mõ homo. nihilominus tñ qñ tentatio tendit ad illicitum tunc deus intentatoꝛ malorum est ut dicit Jacobus. ꝛ est sensus ꝙ nõ est deus tentatoꝛ maloꝝ. hoc est in malis siue in peccatis. in hijs enim ex ꝓprio officio tentat diabolus. Sed rõnem tentationis qñqꝫ accipit in mũdo. qñqꝫ in carne. ꝛ tũc dicꝛ tentare mundus ꝛ tentare caro: ſm ꝙ dicꝛ in ꝑsa. Mũdus caro demonia diuersa mouent ꝑlia. lꝫ enim qñqꝫ peccatũ fiat qd̃ nõ suggerit diabolus siue per corruptionẽ carnis siue per suggestionẽ hoĩs tñ qꝛ hocipm nõ fieret nisi primo diabolus peccatũ suggessisset etiam ſm illud peccatum primus auctoꝛ diabolus est ſm ꝙ dicꝛ sapientie 2ᵒ Jnuidia diaboli mors introiuit in orbem terraruꝫ. imitanꝛ autẽ illũ qui sunt ex parte illius. ℂ Dicendũ ergo ad primũ ꝙ ꝓprium officiũ diaboli est tentare qꝛ tentatio est ab ipso sicut a primo actore. Et per hoc patet solutio ṗmarũ sex auctoritatũ. ℂ Ad id qd̃ obijciꝛ ꝙ deus tẽtet patet solutio per ṗdicta. ℂ Ad id qd̃ obijcitur ꝙ

vnusquisqȝ tentatᷣ a concupiscētia. Dicendum ꝙ prima causa tentationis est diabolus: sed ꝯcupiscentia est ut instrumentum ꝛ delectabile carnis. ¶ Ad aliud dicenduȝ ꝙ ad uanitatem mūdi pertinens est materia. ¶ Ad id qḋ queritᷣ utrum deus aliquem inducat in tētationem. Dicendum ꝙ deus ut operans nullum inducit: sed cessans ab opere contrario ꝫm ꝙ dicimus aliquem facere aliquid qui potest prohibere illud ꝛ non prohibet. In tentationem enim induci est in tentationem per cogitatuȝ ire ꝛ ipsi per consensum ꝛ opus succumbere ut dicit glosa super mattheum.

T Ertio queritur ꝫȝ quā partem anime ꝛ corporis homo tētatᷣ. Et queruntᷣ tria. Quorum ꝑmum est utruȝ diabolus intrat in cor hominis. 2m super quas vires anime posset exercere tentationem. 3m quibus gradibus tētatio progrediatur in animam. ¶ Articulus 3o.

a A D primum proceditur sic. Dicit Aug. ꝙ demones immiscēt se sanguinibus hoīum ad excitādam tētationem in ꝯcupiscentia ergo videtᷣ ꝙ demones intrent in corpora. ¶ Itē in euāgelio precepit dn̄s immūdis spiritibus ut exirent ab hominibus. ꝛ hoc nihil esset nisi fuissent in eis ergo videtᷣ ꝙ possint intrare corpora. ¶ Preterea demones incorporei sunt ꝛ ita nihil obstat quin possint esse in corpore. ¶ Item ibi est virtꝰ opans ubi est opatio: ꝛ ubi est virtus ibi est substātia que est subiectum virtutis illius ergo ubi est opatio ibi est substātia: sed opatio demonū fētᷣ interius in corpore ergo ꝛ ipsi ꝫm substātiam iterius erūt. ¶ Item dicitᷣ in euāgelio de iuda ꝙ post buccellam introiuit in eum sathanas. ¶ Item in alio loco. cuȝ misisset ei diabolus in cor ut traderet euȝ iudas simonis scharìotis. ¶ Item in actibus apostoloruȝ dixit petrus ananie. Cur tētauit sathanas cor tuuȝ. Ex quibus omnibus habetᷣ ꝙ diaboli opatio sentitᷣ interius in corde. Cū aūt inter opans ꝛ id circa qḋ operatᷣ non sit medium videtᷣ ꝙ ꝫm substātiam in corde ꝛ ope sit demon. ¶ Iteȝ inter mouēs ꝛ motum non est medium ut dicit philosophus. diabolus est mouēs interiora ergo est in interioribus. ¶ Item si nō tāgit nō agit ꝛ nō sequitᷣ alteratio: ergo a destructione ꝯsequētis si sequr alteratio interiꝰ tāgit ꝛ agit. sed alteratio sequitᷣ itrinsecus ergo demon iterius tangit ꝛ agit. ¶ Sed CONTRA dicit Hieroꝰ. Demones per inergiam opinionē nō credimus subaliter cordi illabi sed applicatione ꝛ oppssione vniri. qḋ autem applicatᷣ alicui nō est in ipso ꝛ qḋ oppmit aliqd est supra ipm ꝛ ita nō videtᷣ intrare corpa sed applicari eis. ¶ Item Beda. Sathanas cor ananie impleuit non intrādo sed malicie sue vires offerēdo. ¶ Iuxta qḋ queritur qs sit modus applicationis eoꝝ ad aīas. ꝛ qs modus oppssionis. ꝛ utrū applicari ꝛ oppmere sint diuersa uel idē. ¶ Solutio ꝯcedimus cum euāgelio ꝛ Aug. ꝙ demones intrāt in corpus hoīs immiscēdo se sanguini ad incēdēdum ad libidinem ꝛ grauādo corpus qn̄qȝ ad accidiam: ꝛ bulliēdo sanguinē ad iram: ꝛ sic de alijs peccatis. sed in aīas subaliter intrare non pn̄t. Et huius causa est: q2 vnus spūs creatus nō pōt eē locus alterius. Et qḋ dicūt Hieroꝰ ꝛ Beda ꝙ nō intrāt in cor nō intelligunt de parte carnea que cor dicitᷣ: sed de corde qḋ est ꝑncipiuȝ vite ꝛ hoc est aīa. de quo corde etiā in psal. dr. qui finxit sigillatim corda eoꝝ: qui intelligit oīa opa eoruȝ. Cor eniȝ qḋ sigillatim fingitᷣ est aīa que sigillatim creatᷣ ꝛ nō simul sicut corpa simul creata sunt in materia. ¶ Ad id aūt qḋ queritᷣ de applicatione dicēdum ꝙ demon dicitᷣ applicari aīe ꝑpter silr̄itudinem actionis in ipsam cū actione nature. Agit enim in sensus ꝛ in fantasiam in apprehēsione ita ꝙ non pōt discerni de facili inter immutationem sensuuȝ ꝛ fantasiam que est a demone ꝛ que est ꝫm naturaȝ. ꝛ hoc est qḋ dicit glosa sup ꝑam eplam Petri 5o sup illud. querēs quem deuoret circuit tanqȝ hostis obsidēs muros clausos explorat an sit pars aliq̄ murorum minus cuius aditu ad iteriora penetret offert oculis formas illicitas ut visu destruat castitatem: aures per canora tētat ut molliat christianum: vigorem linguam conuitio ꝓuocat: manum iniurijs lacescētibus ad cedem instigat: honores terrenos ꝓmittit ut celestes adimat. Et cuȝ latēter non pōt fallere aptos addit terrores in pace subdolus: ꝛ in ꝑsecutione violētus. Oppressio aūt dicitᷣ qn̄ impedit regimen recte rationis. Et qualiter hoc contingat infra patebit.

¶ Articulus 4o. Super quas vires diabolus possit exercere tentationem.

a S Ecundo queritur Super quas vires aīe possit diabolus exercere tētationem. Et videtᷣ ꝙ super nullam: sicut habitum est in auctoritatibus Bede ꝛ Hieronymi. Demones nō substātialiter illabi animabus. Et cum quelibet vis aīe sit spiritualis nulla poterunt illabi ꝫm substātiam: ergo cum virtus sit coniūcta substātie nec pōt virtus demonis in vim anime ergo nec per ꝯsequens opatio: q2 nihil est mediuȝ inter opationem ꝛ virtutem. ¶ Preterea queritur de hoc qḋ dicūt qdam ꝙ solus deus pōt in uolūtatem hoīs ꝛ intellectum ꝛ fantasiam ꝛ sensum: sed malus angelus in fantasiam ꝛ sensum tn̄. Hoc enim non videtur esse uerum. quātū enim ad naturalia intellectus demonis est supra intellectum hoīs: ꝛ cum superior vis possit inferiorem videtᷣ ꝙ demones possint in nostrum intellectum. ¶ Preterea queritᷣ que sit ratio ꝙ demones dicuntᷣ non posse in intellectum sed in fantasiam ꝛ sensum. videmus enim expsse quosdam obsessos a demonibus carere regimine rationis ꝛ intellectus. Si dicatᷣ ꝙ hoc est ideo q2 in intellectu non sunt nisi species ueritatis ꝛ demones non intendunt persuadere ueritatem. ¶ CONTRA ex eisdem speciebus aliter ꝛ aliter oppositis uel diuisis generatᷣ uerum uel falsum: ꝛ ita videtᷣ ꝙ ꝑpter species intelligibiles non sit impedimētum qn possint super intellectum humanum. ¶ Preterea queritᷣ que sit causa ꝙ nec boni nec mali angeli dicuntᷣ posse sup uolūtatem nostram. Sicut enim ꝫm naturaȝ sunt superiores intellectu: ita sunt superiores uolūtate: ergo si possunt super intellectum videntᷣ posse debere etiā super uolūtatem. ¶ Solutio dicēdum ꝙ demones non possunt nisi sup sensum ꝛ fantasiam: boni autem angeli possunt sup intellectum humanū ꝛ non sup uolūtatem. Cuius causa est ꝙ demones lȝ ꝫm naturam altioris sint intellectus qȝ homines: tamen q2 ex peccato auersi sunt a lumine ꝑmo habēt intellectum obscuratum ꝑpter qḋ etiam fantasia dicitᷣ intellectus demonum a beato Dionysio. ꝛ cuȝ virtutem illuminādi ꝫm intellectuale lumē intelligētie accipiāt a lumine ꝑmo demones per distantiam a lumine primo amiserunt virtutem operandi super intellectum humanum. Supra uolūtatem vero non habet potestatem aliquam secūdarum intelligentiarum quia uolūtas ꝫm perfectionem sui non est subiectuȝ ueri sed boni gratie quod infundi non potest nisi a summo bono quod est deus. demones vero quia habent adhuc uespertinam cognitionem que est rerum creataruȝ in seipsis que res create habent cognosci per species sensibiles ꝛ imagines que imprimuntᷣ in organo fantasie: ideo etiā demones possunt in istas vires anime ordinādo species sensibiles ꝛ imagines fantasie ut moueant ad illicitum quod intendunt persuadere. ¶ Dicenduȝ ergo ad primum ꝙ in ipsas essentias virium demones substantialiter non ingrediuntur: sed in organis sensus

ꝛ fantasie mouent ꝛ ordinant species ad aliquam apprehensionem que ulterius trahat desiderium ꝛ uolūtatē ad cōcupiscentiam illiciti. ¶ Ad aliud patet solutio per predicta. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ homines non impediunť a regimine rationis uel intellectus ex hoc ꝙ immediate demon obnubilet intellectum: sed ex hoc ꝙ intellectus humanus non sit in actu nisi mouētibus fantasmatibus que sunt in organo fantasie. ꝛ ideo quādo fantasmata illa turbata sunt ꝛ obnubilata uel corruptum est organum eorū destruiť ulterius intellectus a recta operatione ꝛ regimine. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intellectus ꝑm se semper uerorum est: q: apud ipsum ꝑm se nō sunt nisi habitus principiorū: sed per inclinationem ad particularia que sunt fantasmata a qbus abstrahit generať in eō deceptio ꝛ ideo falsitas non est in eo nisi a parte illa a qua obnubilať a fantasijs que sepius obscurantur a demone ꝛc̄.

Tertio queritur Quib⁹ gradib⁹ tentatio in aiā progrediť.

¶ Et querunť tria. Quorum ꝑmum est de gradibus quos ponit Augustinus in serpēte: muliere: ꝛ viro. 2^m de delectatione morosa uel non morosa. 3^m de quātitate peccati in vno quoq: gradu. Et utrum isti gradus in omni peccato possint inueniri. ¶ Articulus 5⁹.

a Ad primum proceditur sic. Augustinus in 12° de trinitate tres partes distinguit anime. scilicet serpētem: virum: ꝛ mulierem. Et serpētem uocat sensualitatem. mulierem uocat illud rationale nr̄m quod in actione tēporalium atq: corporalium tractādorum ita uersať ut non sit nobis cōmune cū pecore. Virum ꝟo uocat illud rationale nostrū quo inheremus intelligibili atq: incōmutabili ueritati. Et dicit ꝙ peccatum est primo in sensualitate. 2° in muliere que est inferior pars rationis. ꝛ 3° in viro qui superior portio rationis appellať. ¶ Queriť autem quid sit sensualitas. Si enim sensualitas est motus sensuum: tūc non videť uerum qō dicit Augustinus. ꝙ peccatum sit in sensualitate: q: motus sensuum non sunt motus virtutis uel vitij. Si ꝟo dicať sensualitas vis sensuum siue sensibilis: iterum non videť esse uerum: q: vis sensitiua nō est subiectum virtutis uel vitij eo ꝙ virtus ꝛ vitium non inueniunť nisi in natura rationali siue itellectuali. Si ꝟo dicať sicut dicit magister in sentētijs 24^a distinctione scdi libri. ꝙ sensualitas est quedā vis anime inferior ex qua est motus qui intendiť in organis sensus atq: appetitus rerum ad corpus ptinentium. ꝑm hoc videť ꝙ sensualitas non sit vis vna sed plures. motus enim qui intenditur in corporis sensus non est ab vna vi sed a virib⁹ pluribus. Si ꝟo dicať ꝙ sensus est vis vna a qua est mot⁹ in sensus corporis hoc nihil videť facere ad propositū. motus enim ille est ꝑm apprehēsionem tm̄ ꝛ motus apprehēsionis nec sunt peccati nec meriti. ¶ Preterea appetitus rerum ad corpus pertinētium diuidiť in partes duas a philosophis. s. in cōcupiscibilem ꝛ irascibilem. ꝛ ita videť adhuc ꝙ appetitus ille non est vis vna sed plures. ¶ Preterea siue appetitus ille sit vis vna siue plures nobis est cōmunis cum brutis ꝛ ita nō videť eē subiectum virtutis ꝛ vitij. ¶ Item videť ꝙ incongrue appelleť serpens: q: peccatum in serpēte non fuit in homine sed extra hominem. peccatum autem in sensualitate est in homine ꝛ non extra hoiem. ¶ Item peccatū in serpente fuit peccatum in suggestione preter delectationem. sed peccatum in appetitu rerum ad corpus pertinentium est in suggestione ꝛ delectatione ꝛ ita videť ꝙ incōuenienter sensualitas appelletur serpens. ¶ Item queriť utrum idem sit sensualitas qō sensibilitas. Et videtur ꝙ non. q: sensibilitas inest oibus habentibus sensum. sensualitas autem non videť inesse eo ꝙ ipsa actū habet meriti ꝛ demeriti. ¶ Item queriť utrum sensualitas ibi dicať a differētia sensibilis anime que diuidiť contra rationalem ꝛ uegetabilem. aut a differētia potentie sensibilis anime que est sensus. Et si ꝑmo modo tūc videť ꝙ quelibet vis sensibilis aie esset sensualitas: qa natura sensibilis aie est in qualibet suarum potētiarū. Si ꝟo secūdo modo tūc sensualitas non esset nisi in sensu particulari uel cōmuni qō sup improbatū est. ¶ Ulterius queriť de muliere que diciť illud nostrum rationale qō uersať in tractatu rerum tēporalium ꝛ corporalium. Hoc enim videť esse intellectus siue ratio practica. Et hoc non videť cōueniēter dici mulier: q: mulier educta est de corpore viri. intellectus autem siue ratio practica nō educiť de alia quadā natura intellectuali. ¶ Preterea cum cōplemētum peccati sit penes liberum arbitrium ꝛ uolūtatem videť potius liberum arbitriū uel uoluntas dici mulier q̄ ratio. ¶ Item queriť utrum ratio sic dicta sit vna vis uel plures. Et videť ꝙ plures: q: delectatio quam Aug⁹ attribuit mulieri, ꝓpria passio est uolūtatis. Cum igiť rōnis non sit delectari ꝑm ꝙ specialiter sumiť videť ꝙ ratio nō supponat vim vnam sed plures. ¶ Preterea mulier serpētem audiuit ꝛ auditū intellexit ꝛ post intellectum rn̄dit ꝛ rn̄sum dubium ꝑsuasioni serpētis ꝯsensit ꝛ postea uetitum comedit. ¶ Item queriť quomodo hij oēs actus cōueniant inferiori parti rationis sine viro: q: omnia predicta mulier pegit sine viro. Horum enim actuum quidā pertinēt ad apprehēsionem ut videť. qdam ad iudicium apꝑhensi. ꝛ qdam ad interptationem iudicati. qdam aūt ad delectationem in gustu sine fruitione rei apꝑhense. Cum igiť omnes hij actus ab vna virtute rōnis egredi non possint videť ꝙ ratio supponat ibi potētias plures. ¶ Preterea sicut se habet apꝑhensiua sensibilis aie ad apprehēsiuam anime rationalis: sic se habet motiua sensibilis anime ad motiuam aie rationalis. sed sic se habet apprehēsiua sensibilis anime ad apprehēsiuā anime rationalis ꝙ ministrat ei id de quo est apprehēsio. Intellectus enim ꝑm philosophū abstrahit a fantasmate ergo ꝛ motiua sensibilis anime ministrabit motiue anime rationalis. Cum ergo serpens sit appetitus rerum ad corpus pertinētium erit serpens motiua sensibilis anime: q: ois appetitus pars est motiue potētie. Cum igiť per serpētem delectabile conceptum offerať mulieri potius videť esse mulier uoluntas q̄ ratio: q: uolūtas est motiua potētia: ratio ꝟo apꝑhensiua. ¶ Item queriť cum multiplex sit ratio dicitur enim anima rōnalis quandoq: ratio ꝑm ꝙ dicit Aug⁹ in 12° de trinitate. ꝙ id quod non est nobis cōmune cū bestijs ratio uocať. ꝛ ꝑm hoc ratio diuidiť cōtra sensum ꝛ uegetationē. ¶ Item diciť ratio speculatiua que est pars anime rōnalis cuius actus est ratiocinari ꝑm ꝙ scientie rationales dicunť. ¶ Item diciť ratio pars anime practica que ratiocinať de appetibilibus ꝛ eligibilibus ad opus ꝑm ꝙ diuidiť ratio ab Auic^a ꝯtra ꝯcupiscibilē ꝛ irascibilē. ¶ Queriť igiť ꝑm quem modū mulier dicať ratio. Si enim ꝑmo mō tūc tota aia rōnalis erit mulier ꝛ nusq̄ in ea erit vir. Si 2° mō tūc nō referť ad opus peccati uel virtutis. Si 3° mō tūc itē in se claudit oē qō referť ad opus in actu rōnis: ꝛ ita nō videť in aia eē iterum vir. ¶ Siliter queriť de viro quē dicit Aug⁹ eē rōnē qua inheremus itelligibili atq: icōmutabili ueritati: vn̄ etiā sapie deputať cū inferiori sciētie debuiat. In hac enim rōne dicit Aug⁹ esse imaginem dei. ꝛ cum imago tres potentias contineat videť ꝙ hec ratio non supponat potētiam vnam. ¶ Item sola diuersitas materie nō facit potentias diuersas: sed eternum ꝛ temporale non differunt nisi per materiam ergo videť ꝙ partes rōnis non distinguanť in duas potētias penes illas. ¶ Item

querit cum imago dei remaneat etiam in peccatoribus qui tñ supioribus non inherēt qliter imago dei dicat eē in parte rōnis supiori que vir dicit. ¶ Item cū viri sit semen infundere mulieri videt ꝙ supior portio non vir dicat sed potius inferior. Cōceptiones enim ex qbus ratio generat ꝑm actum cognitionis ascēdūt ab inferiori ꝛ non descendūt a supiori. ¶ Item si vir supioribus inheresicit aut diligit ea aut nō. Si diligit ꝛ cognoscit tunc videt ea ꝑponēda esse inferioribus ꝛ vult ea ꝑponere ꝛ pōt ergo semp ꝑponit ꝛ nunꝙ peccat. Si vo nō amat ea tūc non est necessariū ut psuadeat ei peccatuꝫ a serpēte ꝛ muliere q: per seipm a supioribus ad inferiora deflectit: ꝛ ita videt incōueniens qd dicit Aug°. ꝙ mulier uetitū porrigat viro. ¶ Preterea aliter distiguit Greg° gradus qbus pficit peccatum in aīa. Dicit enim ꝙ peccatum pmo est in sola suggestione carnis ꝛ tūc est in serpente. 2° in delectatione ꝛ tūc est in muliere. 3° in ꝯsensu ꝛ tūc est in viro ꝛ est ibi cōplemētū tētationis. ¶ Solutio dicēdū ꝙ partes aīe a beato Aug̃ methaphce dicūtur serpēs mulier ꝛ vir. ꝛ sensualitas dicit ibi potētia apprehēsiua delectabilis ꝛ appetitiua ipsius ante iudicium rōnis ꝛ rōnē silitudinis ꝑm quaꝫ serpēs uocat tāgit Aug° in 12° de trini. dicens. Quomō coluber non aptis passibus sed squamarū minutissimis nisibus repit sic lubricus deficiēdi motus negligētes minutatim occupat ꝛ incipiens a puerso appetitu silitudinis dei puenit ad similitudinem pecoꝝ ut fiat homo sicut equus ꝛ mulus in qbus non est intellectus. ¶ Ad pmum dicēdum ꝙ dupliciter peccatuꝫ est in aliquo. s. ut in origine: ꝛ ut in sbto lꝫ ergo in sensualitate ꝑm quosdam nō sit peccatuꝫ ut in subto est tñ in sēsualitate aut in origīe. Uel dicat ꝑm aliqs ꝙ lꝫ virtus non possit eē in sensualitate tñ peccatū potest ei inesse sed non ꝑm quālibet differētiam peccati: q: ꝑm quālibet non opponit virtuti. peccatuꝫ enim ueniale cōpatit secum virtus ꝛ grā: ꝛ hoc pōt esse in sensualitate sed non mortale. Cuius ratio est q: ꝯtrarioꝝ est idē sbiectum ut dicit phs. vnde si in sensualitate esset mortale peccatum ut in subto etiam eēt in ea virtus ꝛ grā qd esse non pōt. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ sensualitas accipit hꝫ ꝙ mgr̃ diffinit eam in sentētijs ꝛ sine pͥudicio melioris snie. bñ cōcedo ꝙ sensualitas non supponit vim vnam sed plures ut pbāt obiectiones. ꝑm Augm eni illa ps cōcupiscētie que nobis cōis est cū brutis dicit sensualitas ꝛ illa est tota pars aīe sensibilis que reficit ꝛ delectat in delectabilibus corpalibus ꝛ ita comprehēdit ꝯcupiscibilem ꝛ irascibilem ex parte motiuarum sensibiliuꝫ ꝛ apphēsionum delectabilis ꝛ estimationē ipsius ex parte cognitiuarum viriū sensibilis aīe. ¶ Ad id qd ꝯtra obijcitur dicēduꝫ ꝙ sensibilis aīa ꝛ ꝑm se ꝛ ꝑm vires aliter est in hoīe ꝛ aliter in brutis. In brutis eniꝫ est non psuasibilis ut dicit Dama°. ꝛ ita non ordinabilis ad rōnem. In hoīe enim ordinabilis ꝛ psuasibilis ꝛ ideo in hoīe habet hoc posse qd non habet in brutis. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ Aug° facit vim in hoīe ꝑm ꝙ est homo. homo enim in eo qd est hō tñ est rōnalis nature: ꝛ sic sensualis motus est extra ipꝫ. i. extra naturā hoīs in eo ꝙ hō. similiter delectatio que est in sensualitate non est delectatio hoīs in eo qd homo ꝛ pro tāto noīat serpēs qui fuit extra euā. Neqꝫ oportet ꝙ in methaphoris sit in oībus similitudo: sed in hijs tñ pro qbus methaphora inducit. ¶ Ad aliud dicēdum ꝑm quosdam ꝙ sensualitas supra sensibileꝫ naturam addit ordinabilitatē ad rōnem ꝛ penes hoc est differētia sensualitatis ꝛ sensibilitatis. ¶ Ad ultimuꝫ dicēdum ꝙ sensualitas dicit ab obiecto sensibilis aīe in cōmuni circa qd est apphēsio ad ꝯcupiscētiam uel delectationem ordinata. Sunt tamen qui dicunt sensualitatem esse vnam vim que est ante ꝯcupiscibilem ꝛ irascibilem que sunt partes desiderij. sensualitas enim pmus impulsus est ad delectabile sen suūꝫ ꝑm eos. ¶ Ad id qd obijcit de muliere dicēdum ꝙ potētia rōnis pōt considerari dupliciter. s. in subā sua ꝛ sic vna est ratio practica que dicit vir ꝛ mulier. Si aūt compat ad actum uel ad habituꝫ tūc diuidit in virum ꝛ mulierem ꝑm duo obiecta super que est actus. s. tpale ꝛ eligibile ad opus ꝛ eternum rectificās in ope. Habitus auteꝫ rōnis regēs in tpalibus est sciētia ut dicit Aug°. que sciētia docet ꝯuersari bñ in medio praue ꝛ puerse natiōis. Habitus autem qui regit in eternis dicit sapiētia ꝛ dicit hic sapiētia cognitio iusticie diuine que per rōnes diuinas ꝛ eternas suadet etiam tēporalia disponē. ꝛ hoc est ēt qd dicit Aug° in 12° de trinitate. Cum disserimus de natura mētis humane: disserimus de vna quadā re nec eam in hec duo que cōmemorati sum° nisi per officia geminamus. Sciētia eniꝫ ꝛ sapientia habit° sunt pficientes vnā potētiā ad duos actus: ꝑm ꝙ etiam homo in rōne opabiliuꝫ iure humano ꝛ diuino iuuat. Habitus eniꝫ iuris humani dicit hic sciētia: ꝛ habit° iuris diuini dicit sapiā. ꝛ hoc est qd dicit Aug° in 12° de trinitate. ꝙ philosophi sapiētiam esse dixerunt cognitionem diuinarū ꝛ humanarum rerum. que diffinitio si diuidat erit cognitio humanaruꝫ rerum sciētia: ꝛ cognitio diuinarū sapiētia. ¶ Ad pm ergo obiectū dicēduꝫ ꝙ sicut mulier sumpta est de corpore viri ita in actu regiminis inferior portio educit de supiori: q: iferior ratio iuris humani. s. extrahitur a rōne iuris diuini. ꝛ sicut mulier ꝛ vir sunt vna caro per mixtioneꝫ carnalis copule ꝛ in ꝯplexu ita vna natura mētis complectit inferiorem ꝛ supiorem partem rōnis. ꝛ in vno opere ꝯiungunt qd ꝯsonum est rōibus iuris humani ꝛ diuini. ꝛ hoc est qd dicit Aug° in 12° de trinitate. Judicamus de corporalibus ex ratione dimēsionum atqꝫ figurarum quam incōmutabiliter manere mēs nouit. Illud vo nr̃m quod in actione tpalium ita uersat ut non sit nobis cōmune cuꝫ pecore rōnale est quidem: sed ex illa rōnali nostre mentis substātia quo subheremus intellectuali atqꝫ incōmutabili ueritati tanꝙ ductum ꝛ inferioribus tractādis gubernādisqꝫ deputatum est. Ex hoc accipit qualiter mulier educit de viro quo ad actum ꝛ habitum ꝛ non quo ad substātiam. qualiter autem vniat secum accipitur ab Aug in eodem libro ubi sic dicit. Sicut vna caro est duorum in masculo ꝛ femina sic intellectum nr̃m ꝛ actioneꝫ uel cōsilium ꝛ executionem uel rōnem ꝛ appetitum rationalē. uel siquo alio modo signti° dici possunt vna mētis natura complectit. Ex hoc patet ꝙ vniunt in vna natura mētis. patet etiam ꝙ supior portio habet multa nomina. dicit enim supior portio ꝛ ratio sapiētie ꝛ ꝯsilium ꝛ ratio absolute. Inferior etiam habet multa noīa: q: dicit inferior portio ꝛ ratio sciētie ꝛ actio ꝛ executio ꝛ appetitus rōnalis. ¶ Ad aliud vo dicēdum ꝙ mulier non noīat potētiam vnam sed plures ut pbant obiectiones. nec Aug° in li° de trinitate intēdit distinguere potentias aīe sed tñ gradus ꝑm ꝓgressum tētationis: ꝛ ideo cōcedimus ꝙ in rōne inferiori includit uolūtas ꝛ ratio practica ꝯsiderās opus. Et ideo videt hoc uelle Aug° quādo tot noībus noīat eam quoꝝ non est in ipsa rō ab actu vno sed a pluribus plurium potētiarū ꝯsequētium se. p° enim ratio apphēdit delectabile ꝛ discutit illud ꝛ postea sniam dat de habēdo delectabili. postea surgit appetitus in id ex parte uolūtatis: ꝓpter quem appetituꝫ Aug° inferiorem partem rōnis uocat appetituꝫ rōnalem. Dicūt tñ qdaꝫ ꝙ inferior portio est vna vis anime que dicit ratio practica ꝯsiderās tēporalia ptinentia ad opus. Et dicūt ꝙ quedā rō tñ ꝯsideratiua est opabiliuꝫ positiua ad opus ꝛ ꝯsideratiua. quedā vo cōsideratiua ꝛ dispositiua ꝛ appetitiua rerum ad opus ptinētium. ꝛ hanc dicūt eē illā de qua loqtur Aug°. ꝛ siliter distinguūt supiorem ptem rōnis respectu eternoꝝ. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ nō oīno sic se habet motiua sensibilis aīe ad motiuā aīe rōnalis sicut se hēt apphēsiua sensibilis aīe ad apphēsiuam

anime rõnalis. nihil enim ſm naturam est in apphẽsione rationalis aie quod non abstrahat ab apprehẽsione ani me sensibilis. sed aliqd est in appetitu rõnalis anime qđ non accipit ab appetitu sensibilis aie ſm q dicit philoso phus in 4° ethi. q sunt delectationes aiales. Verbi gra tia honoris amor doctrine amor. uterq enim horum gau det in quo amat nihil patiente corpore sed mente magis Similiter motiue rõnalis anime ſm Damascenum im perare habẽt motiuis aie sensibilis sed non apphensiue apprehẽsiuis nihilominus tamẽ bene cõcedimus q in iferiori parte rõnis est uolũtas sicut appetitus in sensua litate. ¶ Ad aliud dicẽdum q ratio ibi sumit pro tota po tentia practica rõnalis anime que diuidit contra concu piscibilẽ et irascibilem et hec bene claudit in se liberum ar bitrium et uolũtatem et ceteras potẽtias que referunt ad opus nec ideo excludit vir a potẽtijs anime: q vir et mu lier in eẽntia potẽtiarum non ponũt differentiam sed tñ in officio ut dicit Augustinus. ¶ Ad id quod obijcit de viro dicendum q imago dei dupliciter est in aia. et que dam est imago similitudinis per cõuenietiam maximam que potest esse in creatura ad tres psonas in vna eẽntia. et hec determinat ab Augustino in tribus potẽtijs scili cet memoria intelligẽtia et uolũtate. et est imago creatio nis que ab Augustino dicit ratio in qua creati sumus si ue mẽs rationalis in qua reformamur per grãm ad ima ginem imitationis diuine similitudinis et illa est in supe riori parte rationis et in iferiori que sunt subm gratie re formãtis. et de hac imagine intelligit Augustinus quan do dicit q vir est imago dei. Conuenit enim hec imago siue ratio imitationis quod idem est per prius viro qui subheret eternis et per posterius mulieri que disponit tẽ poralia. ¶ Ad aliud dicẽdum q vir et mulier ut sepius dictum est non distinguũt essentialiter potentias anime sed officia tñ. nec eternum et tẽporale tñ differũt per ma teriam sed etiam per rõnes formales. Rationes enim iu ris diuini incõmutabiles sunt et impmixte casibus dubi is. sed rationes iuris humani uariant ſm diuersitatem euẽtuum et sepe dubie sunt pter ignorãtiam singulari um circũstãtiarum in qbus ſm philosophum sunt actus et opationes humane. ¶ Ad aliud dicendum q imago in peccatoribus nõ manet nisi quãtum ad potẽtiam imi tandi: sed quãtum ad actum imitãdi non est nisi in hijs qui per grãm ſm cõsilium supiorum regunt. ¶ Ad ali ud dicẽdum q vir non dicit eo q ministret omne semẽ mulieri. sed pter tria specialiter dicit vir supior portio rationis. Quorum vnum est q iuri diuino qđ perpetuis ra tionibus utit dat auctoritas supra rões iuris humani. Jus enim humanum seqtur ius diuinum et non ecõuer so. Et idcirco etiam dicit q vir habet coercere luxuriam mulieris in amore tẽporalium. 2m est q infundit ei semẽ ſm q regit in opere. Jus enim humanum habet extra hi a iure diuino. non enim est ius qđ contrariat pceptis et iuri diuino. 3m autem est q supior portio habet illam p fectionem qđ non accipit ab alio sed dat alijs et obtinet principatum in regno anime. sicut vir pfectionem sexus habet respectu mulieris. Et pmum horum trium est pn cipalitas cõsilij. 2m autem est pncipalitas precepti. 3m vo est principalitas ex nobilitate nature. Cõcedimus etiam q sicut serpẽs et mulier ita et vir supponit plures potenti as. quorum quedam sunt cognitiue practice. quedã eti am simpliciter motiue et ideo ab Augustino vir noiat. s. intellectus cõsilium et ratio supior. Et si querit ſm quid differũt hec nomina. dicimus q ſm diuersam apprehẽ sionem pncipiorum siue rationum iuris diuini. apphen sio enim principiorum dicit intellectus. q dicit philoso phus q intellectus est pncipiorum ordinatio autem eo rum ad opabilia dicit ratio: q ratio est vis ordinãs pnci pium pncipiato. applicatio vo principiorum ad ea que sunt ad exitum in finem per opus dicit cõsilium. Consili um enim est de hijs que sunt ad finem non de fine. In ferior vo portio rõnis que considerat rationes iuris hu mani que sunt in maiori cõpositione q principia iuris diuini nõ dicit intellectus sed ratio inferior et actio et exe cutio et appetitus rõnalis. Et ista noia differũt quia ſm obediẽtiam ad virum: utputa iuris diuini dicit executio et ſm cõceptionem iuris humani rationum dicit ratio. ſm autem inclinationem siue cõiunctionem in opus di citur appetitus rõnalis ſm inclinationem. ſm cõiũcti onem vo dicit actio. Hec enim omnia noia inueniũtur ab Augustino posita in auctoritatibus supra inductis. ¶ Ad aliud dicẽdum q vir cognoscit et diligit superio ra sed tamen dilectio illa non est coacta. Unde q appa rens bonum sibi a muliere oblatum abstrahi põt a supi oribus nihil phibet quin ratio quãdoq bonum ut nũc preponat bono simpliciter. ¶ Ad ultimum dicẽdum q Gregorius hoc appellat suggestionem carnis qđ Augus sensualitatem. Ut enim dicit glosa sup illud ad galathas 5° cap°. Caro cõcupiscit aduersus spũm. caro perse nõ cõ cupiscit sed carni attribuit quod anima facit in carne. de lectationem autem ponit Grego. in cogitatione delecta bilis et cogitare est actus mulieris siue inferioris partis rõnis. Cõsensus autem pter auctoritatem attribuit vi ro: sed de hijs postea melius patebit. Gregorius tamen alibi qtuor gradus videt ponere. scilicet ab hoste: a car ne: a delectatione: a cõsensu. sed tunc ponit hostem extra hoiem et tria alia in hoie more pdicto. ¶ Articulus 6°.

S Ecundo queritur de de lectatione morosa uel nõ morosa. Et ut hoc lu cidius inuestigari ualeat. Queritur primo quantum p cedere possit delectatio in sensualitate anteq mulieri of ferat. Et cõsequẽter quantum pcedere possit in muliere anteq offerat viro. ¶ Et circa pmum procedat sic. Di cit Aug. q sensualis motus est qui nobis est cõmunis cum pecore et in quo incipit nrm rationale. Cum igit sic se habeat passio ad passionem ut motus ad motũ et potẽ tia ad potẽtiam erit sensualis delectatio que nobis cois est cum pecore ita q in ea nihil est de iudicio rõnis. Et ita videt q tãdiu delectatio est in sensualitate qdiu nul lũ circa ipsam inuenit iudiciũ rõnis. ¶ Itẽ dicit Aug. in 8° sup genesim ad lrãm. q ois aia mouet visis. i. apphẽ sis. sed quedam attẽdit rões visorum ut hois aia. quedam autem nõ ut aia pecoris. motus autem qui est a visis est cõcupiscentie uel ire ergo talis motus tãdiu videt esse in sensualitate qdiu a ratione non percipitur ratio appre hensi. ¶ Item dicit Auic. q cetera aialia ab homine et precipue aues habẽt artes cõstruunt enim casas. sed hoc non fit nisi inueniẽdo uel meditãdo sed instinctu insito. Et hoc pbat per hoc q aialia eiusdem speciei similes cõstruũt casas que si meditãdo uel inueniendo construe rent differrẽt cõstructiones earum ſm differẽtiam inuen tionis et meditationis. ſm hoc videt etiam q si delecta tio sit ab aliquo cõceptu corporali et non fiat inuẽtio et me ditatio ad cõstruẽdum illud q illa delectatio sit in sensua litate brutali et nõ attingit adhuc mulierem que dicit in ferior portio rõnis. ¶ Item Auic. dicit q cetera aialia ab homine non habẽt timorem et spem in tempus lon ginquum a presenti q non sperãt tẽpus qđ est remotum ab ipso momẽto: sed hoc q sibi prouident non habẽt ex hoc q percipiãt tẽpus qđ futurum est in eo sed instinctu nature. Et ex hoc instinctu formica pdicit pluuiam per hoc q citissime trahit cibum ad cauernam. Ex hoc patet q qdiu circa delectationem cõceptam non fiũt puidẽ tie in futurũ qualiter ad opus possint deduci tũc delecta tio adhuc est in sensualitate pecorina. ¶ Item Auic. di cit q solus hõ hẽt puidere futura que debet facere aliq bus hoibus et nõ alijs. cetera vo aialia nõ hñt aliquid et huiusmodi puidentia ergo videtur q qdiu in delecta

sione corporum concepta non sunt actus distinguētes: ꝙ hoc est huic faciēdum ꝛ huic non faciēduꝫ non erit de lectatio illa in vi rationis que attribuitur homini ẜm ꝙ homo est. ℂ Item dicit Auic͡ᵃ ꝙ soli homini cōuenit di scernere quasdam opationes esse turpes ꝛ quasdam ho nestas. Ex hoc iterum habeť ꝙ q̃diu non pcipiť turpe ꝛ honestum circa delectationem ꝙ nō attingat rōnis in feriorem uel supiorem partem. ℂ Sed ꝯtra hoc est q̄ dicit Aug⁹ in 12° de trinitate. Ascendentibus retrorsum qbusdam gradibus ꝯsiderationis per anime partes ubi incipit aliqd occurrere q̄ non sit nobis cōmune cuꝫ be stijs ubi incipit ratio ubi homo interior iaꝫ possit cogno sci sed in quocūq; est peccatum: illud non est nobis com mune cum bestijs ergo ibi incipit ratio sed in sensualita te est peccatū ergo in sensualitate incipit ratio: ꝛ ita cōcu piscētia sensualitatis non videť esse sine aliquo actu rō nis. ℂ Item inter aīam sensibilem ꝛ rōnalem nō videť esse medium: sicut nec inter sensibilem ꝛ uegetabilē sed sicut se habet potētia ad potētiam ita motus ad motum ergo inter motum sensualitatis ꝛ rōnis non videtur eē medium ꝛ sic iterum videť ꝙ statim ut motus ꝯcupiscē tie fit in sensualitate fiat etiam in rōne: ꝛ ad ꝯsentiēduꝫ ꝛ dissentiēduꝫ. ℂ Item ut habeť in 3° geñ. Nullū fuit me dium temporis iter locutionē serpētis ꝛ audituꝫ mulie ris. si ergo debite sumať methaphora ꝛ serpēs est sensu alitas nullum erit tēpus medium inter ꝯcupiscētiam sen sualitatē ꝛ iudiciuꝫ uel delectationem inferioris partis rōnis. ℂ Ulterius queriť de delectatione ẜm ꝙ est in i feriori parte rōnis. Et ut hoc melius intelligať sumatur littera geñ. 3° cap°. ubi sic dicit ꝙ serpēs dixit ad mulie rem. Cur pcepit uobis deus ut non comederetis de om ni ligno paradisi. Cui respōdit mulier. De fructu ligno ruꝫ que sunt in padiso uescimur: de fructu ꝟo ligni qui est in medio paradisi pcepit nobis deus ne comedere mus ꝛ ne tāgeremus ne forte moriamur. Dixit autē ser pens ad mulierem. nequaq̄ꝫ. Scit enim deus ꝙ in quo cūq; die comederitis ex eo aperienť oculi uestri ꝛ eritis sicut dij sciētes bonum ꝛ malum. Uidit igitur mulier ꝙ bonum esset lignum ad uescēdum ꝛ pulchrum oculis in aspectuq; delectabile tulit de fructu eius ꝛ comedit de ditq; viro suo qui comedit ꝛ aperti sunt oculi amboruꝫ. Ex hoc accipiť ꝙ mulier habet quosdam actus in com paratione ad serpētem: ꝛ quosdam in comparatione ad delectationē peccati: ꝛ quosdam in compatione ad virū ꝛ ad serpētem distinguunť actus eius ẜm respōsa ipsius ꝛ in respōsione illa patet ꝙ est iudiciuꝫ concessi ꝛ uetiti ꝛ cōminationis pene. Judiciuꝫ concessi per hoc ꝙ dicit De fructu lignorum que sunt in paradiso uescimur. Ju dicium uetiti per hoc ꝙ dicit. de fructu autem ligni qui est in medio paradisi precepit nobis deus ne comedere mus ꝛ tāgerem⁹. Judicium autē cōminationis pene per h̄ ꝙ diċ ne forte moriamur. Et p͡ᵃ duo iudicia certa sunt tertium ꝟo admixtū est dubitationi ut dicit Aug⁹. eo ꝙ iā surrexerat ipia in ipsa quedā elatio ad obtinēduꝫ hoc q̄ suasit serpēs si esset possibile. Respectu autem dete stabilis peccati sunt qnque actus. Primus est apprehē sio detestabilis peccati qui notať cū dī. Uidit igiť muli er lignum. 2° iudicium de delectabili q̄ sit detestabile ut nūc. Et hoc importať per hoc q̄ dicit. ꝙ esset bonum ad uescēdum. 3° est iudicium de differentijs ipsius dele ctabilis ẜm ꝙ in visu repsentari possunt ꝛ hoc importať cum dicit. pulchrum oculis. illa enim pulchritudo fuit ex manifestatione dulcedinis eius in colore ꝛ figura ꝛ alijs dispositionibus. 4° est iudicium de efficacia delectabilis ad inferēdam delectationem: ꝛ hoc notať cum dicit. aspe ctuq; delectabile. illud enim est aspectu delectabile q̄ a solo aspectu trahit in se delectāteꝫ ꝛ mouet in eo delecta tionem. 5° est ꝯsensus in fruitione delectabilis quam se quiť ipsa fruitio delectabilis: ꝛ hoc notať cum dicit. tulit

de fructu eius ꝛ comedit. Ad virum autem nō determi nať ei actus nisi vnus scilicet dare viro. ℂ Queriť ergo de oībus hijs actib⁹ quādo in eis delectatio morosa uel non morosa dicať: uel quādo in esse uel non in esse dele ctatio dicať. Cōstat enim ꝙ statim mulier audiens serpē tem non habuit delectationem: ergo in hoc cuꝫ sit audi re ex parte mulieris q̄ est percipe illicitum ex parte in ferioris partis rōnis perceptio illiciti nō faciet inesse de lectationem rōni. similiter iudicium ꝯcessi ꝛ ꝓhibiti q̄ ex parte rōnis est iudicium delectabili. Utrum licitū uel illicitum sit q̄ suadet cōcupiscentia non facit inesse pec catum uel delectationem rationi: sed tunc inerit delecta tio peccati quādo post iudicium illud delectanť ex dissi mulatiōe uel dubitatione cōminationis pene. sed pona mus ꝙ per multum tēpus iniaceat delectatio cuꝫ dissen su rationis ꝛ post iudiciuꝫ sicut de qbusdam patribus le gitur ꝙ per. xxx. annos ꝛ amplius in libidinem sunt tē tati. Cum igiť a tempore dicať morosa delectatio videť ꝙ illa fuerit morosa. ℂ Item Aug⁹. tunc mulier sine vi ro gustat cum delectatione cogitationis peccatum teneť ut faciendum non discernať. uel cum quidā terminus ꝛ mēsura peccato adhibeť a viro ut non liceat mulieri inef frenata libertate in peccatuꝫ ꝓgredi. sed quādo per mul tum spacium teneť in cogitatu delectatio tunc non adhi betur terminus ꝛ mēsura ergo tūc erit morosa. ℂ Item Augustinus. Si peccatum non diu teneať delectatione cogitationis sed statim ut mulierem tetigit viri auctori tate repellatur ueniale est. Si ꝟo delectatione cogitati onis teneatur ꝛ si uoluntas proficiēdi desit mortale est ꝛ pro eo damnabiť. Ex hoc patet ꝙ morosa delectatio est a mora tēporis ꝛ est mortalis. ℂ Sed CONTRA di cit glosa sup apostolum p͡ᵃ Corinth. x° cap°. Tētatio cui non ꝯsentiť non est peccatum sed materia exercēde vir tutis. sed delectatio est tētatio ergo quantūcūq; protēda tur in tempore dūmodo non ꝯsentiatur nō erit mortalis sed materia probāde virtutis. ℂ Item Augustinus in 12° de trinitate. nec sane cum sola delectatione cogitatio nis mens oblectať illicitis non quidē discernens esse fa ciēda tenens tamē ꝛ uolens libenter que tamen ut attin gunt aīum respui debuerāt negandum est esse peccatū: sed longe minus q̄ꝫ si ꝛ opere statuať implenduꝫ ꝛ ideo de talibus quoq; cogitationibus uenia petēda est pectus q; percutiēdum dicēdo. dimitte nobis debita nostra si cut ꝛ nos dimittimus debitoribus nostris. Cum igiť ta lis penitētia nō cōsueuerit iniūgi pro mortali sed pro ue niali: videť ꝙ delectatio illa lꝫ morosa sit ueniale pecca tū sit. ℂ Ulterius queriť de viro. de illius enim actibus nō legiť in genesi nisi ꝙ accepit ꝛ comedit quibus in rō ne rñdet ꝯsensus ꝛ opus ꝯsequēs ꝯsensum illuꝫ. ꝛ ita vi deť ꝙ solius viri sit ꝯsentire. Hoc etiam videť ex uerbis Augustini in li° de trinitate. ubi dicit. Uir mādūcat quā do supior pars rōnis illecebre ꝯsentit ꝛ tūc damnabile ꝛ graue peccatum est. ℂ Sed CONTRA cuiuscunq; potētie est iudicare eiusdem est ꝯsentire post iudiciuꝫ in alteram partem eoꝝ que diiudicanť: sed mulieris est di iudicare suasum serpētis ut supra habitum est ergo eius dem erit ꝯsentire. Ad hoc videť Augustinus respōde re ꝙ utraq; pars habet suum ꝯsensuꝫ: ꝛ inferior pars ha bet ꝯsensuꝫ in delectationem: superior ꝟo in opus sic di cens in 12° de trinitate. animalis sensus ingerit quādam illecebrem rationem sciētie. Et tunc uelut serpens allo quitur feminā. huic autem illecebre consentire de ligno uetito est edere: sed iste consensus si sola delectatione co gitationis cōtentus est superior ꝟo auctoritate ita retinē tur membra ut non exhibeantur arma iniqtatis peccato sic habendum estimo uelut lignum uetitum mulier sola comederit. Si autem in consensu illo ita discerniť quod q; peccatum ut si potestas etiam sit opere impleatur in telligenda est mulier dedisse viro suo simul edendum

illicitum cibum. neqȝ enim pōt peccatum non solum cogitādum suaderi: uerūetiam perpetrāduȝ efficaciter mēte discretum nisi ꝛ illa mētis intentio penes quam summa potestas est mēbra in opus mouēdi uel ab opere cohibendi male actum cedat. Ex hijs habeť ꝙ mulierum est ꝯsentire ad delectādum suauiter. viri autem ad perpetrādum efficaciter. Hoc etiam videť per litteram geneſ. q: mulier ibi cōsensit serpēti ꝛ vir mulieri. ℂ Sed CONTRA eiusdem potētie motiue est mouere ad opus ꝛ affici delectatione ordinata ad opus illud ergo cum sic se habeat ratio practica in cōsentiendo ꝛ sententiando sicut se habet motiua in mouēdo erit eiusdem partis rōnis consentire ꝛ sentētiare delectando ꝛ opando ꝛ ita uterqȝ cōsensus erit mulieris. ℂ Solutio dicenduȝ ꝙ virtutes sensibiles aīe quedam sunt apphēsiue ꝛ quedam motiue. Apprehēsiuarum aūt quedam sunt apprehensiue de intus: ꝛ quedam de foris. sicut sensus particulares qui particularia sensata apphendūt presente materia. ab intus autem sicut sensus cōmunis qui cōponit sensata particularia cum magnitudine cōtinua ꝛ ceteris sensatis cōmunibus. Cuius exēplum est in gutta cadēte quam accipit sensus particularis in loco hoc ꝛ illo diuisim. Sensus aūt cōmunis cōtinuat locum ad locum ꝛ apprehēdit in similitudinem linee. Aliud exemplū eiusdem est in virgula in vna parte immota ꝛ in alia parte circūducta quam sensus particularis accipit hic ꝛ ibi: sed sensus cōmunis apprehēdit ꝯtinuitatem per moduȝ circuli. Apprehēsiuarum ab intus quedam est apprehēsiua tm̄ eorum que sunt a sensu. ꝛ quedam dicit intentiones que non sunt a sensu ab ipsis apprehēsis. Et pma est duplex. quedam enim tm̄ apprehēdit formas ſm motum a sensu ſm actum factum ut imaginatio que ab Auic° dicit formalis eo ꝙ formas sine materia recipit. quedam autem facit operationes super formas apprehēsas ꝛ iste opationes sunt cōpositiones formarum illarum ꝛ diuisiones ꝛ hec a philosophis diciť fantasia cōponens ꝛ diuidēs. Illa ỽo que elicit ab apphensis compositis uel diuisis intentiones que perse nō sunt a sensu diciť estimatio uel estimatiua. ꝛ intētiones que perse non sunt a sensu diciť estimatio uel estimatiua. Et intētiones que per se non sunt a formis sensibilibus sunt intētiones boni ꝛ mali amici ꝛ inimici cōuenientis ꝛ disconuenientis. Et hee intētiones pro tāto dicunť non esse a formis sensibilibus q: perse non dependēt ab illis cum ꝛ in alijs particularibus quibusdam inueniant. Sed tamē sensibilis aīa non denudat eas a sensibilibus particularibus sed accipit eas immixtas fantasmatibus ꝛ per eas iudicat de imitabili uel fugibili sicut ouis iudicat lupum fugiēduȝ ꝛ pastorem non ꝛ huic agno miserēdum ꝛ non illi. Habet etiam sensibilis anima vim ab omnibus alijs aliam que est retētiua formarum ꝛ intētionum que dicitur memoria. Qꝺ enim non eiusdem vis sit recipere ꝛ retinere ꝓbať per virtutes materiales exteriores a qua enim virtutem habet recipiēdi sed non retinendi figuras ꝛ formas. Uirtus autem motiua anime sensibilis duplex est scilicet impans que est duplex. s. irascibilis ꝛ concupiscibilis ꝛ alia imperata que est affixa neruis ꝛ musculis ad mouēdum ea ad perfectionem motus quem imperant concupiscibilis ꝛ irascibilis: ꝛ omnes actus harum virium sunt in sensibili anima que nobis est cōmunis cum brutis ꝛ ideo totum hoc ptinet ad sensualitatem. Sed in homine quedam eorum sunt psuasibiles a ratione ut cōcupiscibilis ꝛ irascibilis. quedam autem non ut quedaȝ ex hijs que sunt in neruis ꝛ musculis. Unde dicit glosa super illud geneſ. 3°. Et cognouerūt se esse nudos. i. cōcupiscētiam senserūt bestialis motus in genitalibus que plurimum etiam cōtra rationem mouenť. Et ideo quia pars quedam sensualitatis psuasibilis est a ratione ꝛ coerceri debet a cōcupiscentia precipiť mulieri ut excludat suggestionem serpētis. ℂ Ad pmum ergo quinque auctoritates dicātur scilicet Augustini ꝛ philosophi. ꝙ sunt signa illa que dicta sunt in auctoritatibus ꝙ peccatū nō sit in ratione sed in sensualitate tm̄ precipue si plura de illis signis cōcurrant sic si rationis desit omnino iudiciū. Si fiant motus cōcupiscentie non per accēsionem apprehensi sed potius instinctu nature corrupte sicut dicit Damascenus. ꝙ bruta plus aganť a natura qȝ agant. ꝛ si sit cōcupiscentia sine meditatione ꝛ inquisitione cōstructionis eius quod concupisciť ꝛ sine memoria. Et prouidētia disponente in futurum qualiter id quod cōcupiscitur impleatur ꝛ sine iudicio decentis ꝛ indecētis turpis ꝛ honesti meriti ꝛ peccati. Hec eniȝ sunt quinque signa que in quinque auctoritatibus per ordinem introducuntur. ℂ Ad id quod ꝯtra obijciť dicenduȝ ꝙ sine dubio ſm Augm. in sensuali motu peccatum est. Sed hoc est leuissimum ante actum rōnis ꝛ a quibusdam diciť pmus motus. Et ꝙ tale peccatum possit inesse sensualitati non habet ex hoc ꝙ actualiter cōiungatur ei iudicium rationis Sed q: habitualiter ordinať ad ipsam ꝛ ab ipsa preueniendo poterat cohiberi. Sunt tamē qui dicūt hunc motū non esse peccatum distinguētes primo inter pmo pmuȝ motum ꝛ secūdo pmum motum. sed q: Aug° dicit expsse peccatum esse ideo tenendū est in sensualitate esse ante omnem rationis actum esse peccatum. de pmis auteȝ ꝛ secūdis motibus tractatus erit in questione de peccatis. ℂ Ad aliud dicēdum ꝙ sensibile ꝛ rōnale. put sunt forme substātiales pfectiue immediate se consequūtur ut potentia ꝛ actus quādo sunt in eodem. Si ỽo est idē iudicium alicuius virtutis sensibilis aīe ꝛ de actu alicuius virtutis rōnalis anime. Sepe enim cōtingit ut dicit philosophus ꝙ intellect° ꝛ ratio occupata circa aliud obiectum non respiciūt ad id qꝺ est in anima sensibili siue sit in cōcupiscentia siue in apprehēsione viriuȝ sensibilis anime ꝛ tūc tempus intercidit inter iudicium rationis ꝛ concupiscētiam sensualitatis ꝛ hoc est qꝺ dicit Auic. ꝙ quādoqȝ nō licet imaginatiue agere ꝙ debeat agere naturaliter sed trahit eam anima rōnalis alio ꝛ reuocat eaȝ ab imaginationibus suis ꝛ ad oculum videmus ꝙ aliqs multū cogitationibus occupatus non pcipit ea que sunt in sensu. ℂ Ad ultimum dicēdum ꝙ inter locutionem serpentis ꝛ auditum mulieris nihil fuit medium: sed inter suasum serpentis ꝛ cōcupiscentiam mulieris tempus fuit medium. Et similiter in anima statim ut cōcupiscentia est in sensualitate ordinať ad rationem ꝛ trahit eam quātum in ipsa est sed nō oportet ut statim ratio illud diiudicet ꝛ compet ipsum ad meritum uel demerituȝ ꝛ ad habendum uel non habēdum sed frequēter tempus lōgum intercidit mediuȝ. ℂ Ad id quod obijciť siue queritur de muliere dicendum ꝙ oēs actus sunt in interiori parte rōnis qui respōdent actibus mulieris in prima tentatione ꝛ hoc quādo peccatum in delectatione ꝛ opere consumať sicut cōsumatuȝ fuit in primis parentibus. sed quādo non cōsumatur sed tm̄ per tentationem offertur tunc non oportet ꝙ omnes illi actus in inferiori parte rōnis inueniant: sed si inueniunť ibi quādoqȝ tres ꝛ quādoqȝ tm̄ duo. Tres ut perceptio delectatio ꝛ cogitatio que diciť quasi coagitatio ꝛ supponit iudicium rationis ꝙ quādoqȝ est de differētijs delectabilis resoluens delectabile ad formas ꝛ differētias que magis mouent ad delectādum. quādoqȝ autem est de ratione meriti ꝛ demeriti in delectabili illo siue turpis ꝛ honesti ſm virtutem politicā. ℂ Quādoqȝ ỽo colligit ratio in iudicādo causas alias naturales inclinātes ad hoc ꝙ tunc moueat talis delectatio uel etiam causas speciales ut uerbi gratia in delectatiōe mulieris quādo uehemēter mouet aīum. qñqȝ iudiciuȝ rōnis fit de muliere pulchra uel virgine uel nobili. Et hec sūt differētie que efficaciores sūt ad excitādam libidinem. ℂ Qñqȝ ỽo fit iudiciū rōnis

de p̄rohibitione concupiscentie: sicut quoq; dn̄s dicit.
Qui viderit mulierem ad cōcupiscēdum eam iam me/
chatus est eam in corde suo ⁊ de turpitudine incōtinētie
⁊ honestate ꝯtinētie. ¶ Qn̄q; aūt fit iudiciū rōnis qua
re modo moueat libido. ⁊ sumit̄ qn̄q; cā̄ i natura. qn̄q;
in operibus nostris preteritis. quādoq; etiaȝ in spiritua
libus. Jn natura quia propter colligationem corporis
ad aīam corpus trahit aīam ⁊ imediate trahit aīam sen/
sualem cuius virtutes figunt̄ in organis corporalibus.
vnde cum repleant̄ calido ⁊ humido organa generatio
nis desiderat natura expellere illud. Et quia virtutes in
neruis ⁊ musculis nate sunt obedire ⁊ imperari trahūt
virtutes que sunt sup̄ se ad imperium ⁊ ille sunt ex par/
te sensibilis anime cōcupiscibilis ⁊ irascibilis ⁊ ille ulte
rius trahunt rōnem ⁊ idem est iudicium si sumat ratio
causam in iudicādo ex parte cōplexionis uel tēporis: si/
cut sanguinei facilius trahunt̄ ad libidineȝ ⁊ sic de alijs.
¶ Qn̄q; etiam sumit iudiciū ex ꝯuersatione preterite
vite: sicut qui fixit oculum in muliere uel qd̄ ꝯsecutꝰ est
in tali peccato. ¶ Qn̄q; etiam sumit cā̄m per quam iu/
dicat in sp̄ualibus: sicut in illusionibus demonum ⁊ in
corruptione ⁊ infectione nature per primum peccatuȝ.
Et hec omnia iudicia possunt esse ante utrūq; ꝯsensum
⁊ in opus ⁊ in delectationē sigillatim ⁊ simul ⁊ de 2° ⁊ 3°
quidem animo nō est dubiuȝ sed de p̄mo. ¶ Per hoc
patet ꝙ nō est necesse ꝙ statim qn̄ aliquid iudicat̄ a rō/
ne in se conferat̄ etiam ad aliud. Et ideo ratio qn̄q; iu/
dicat discernēdo differentias delectabilis in se ⁊ nō cō/
fert ip̄m ad rōnem ꝓhibiti uel nō prohibiti ⁊ de quo de
beat esse cōsensus uel dissensus. ¶ Sunt etiā̄ qn̄q; duo
actus in inferiori parte rōnis. s. cōceptio ⁊ delectatio. nō
enim delectat̄ ratio nisi prius concipiat delectabile. Di
cimus igit̄ ꝙ si dissensus sequit̄ ad duos actus tm̄ tunc
fit hoc ꝙ dicit Augꝰ. scilȝ ꝙ statiȝ delectatio sequit̄ quā̄
do mētem attingit ⁊ tunc nunq̄ȝ est morosa delectatio.
Si aūt sequit̄ dissensus post tales actus tunc aūt sequit̄
post iudicium primuȝ aut 2^{m} aut 3^{m}. Et si post primū pōt
esse delectatio morosa ⁊ nō morosa nō ex parte tēporis
sed ex parte ignauie rōnis que diu discurrit per effica/
citer mouētia ad libidinē a quibus statim iudiciū rōnis
reuocare debuerat ⁊ circa aliud occupare. Si ṽo sequit̄
dissensus post iudicium 2^{m} tunc nō est morosa q: illud
iudiciū mouet ad dissentiēdum. Si ṽo sequit̄ dissensus
post iudicium 3^{m} tunc pōt esse morosa ⁊ nō morosa: sed
magis difficulter q̄ȝ in iudicio primo: eo ꝙ tunc rō tra/
hatur a causis libidinis: sed tm̄ q: nō cogit̄ mentem a li/
bidine tenet̄ reuocare ⁊ in tali delectatione sepius ꝯsue
uit libido ad mētem redire post exclusionē. ⁊ est simile
in eo qui nititur a manibus alicuius trahētis eum eua/
dere. ille enim sepius cogit̄ respicere retrorsuȝ ad retra
hētem ⁊ iterum dirigit oculos in viaȝ rectam per quam
patet fuga. Nec in tali iteratione est periculum aliqd̄ eo
ꝙ ratio semp̄ inuenit̄ dissentiēs ad sepius iteratā̄ dele/
ctationem. Si ṽo etiam post dissensum iniacet delecta/
tio ⁊ post iudiciū detestationis tunc nō est in rōnis infe
riori parte que mulier dicit̄ serpēs ⁊ tunc nō est iudiciū
de ea utrū sit morosa uel nō morosa. Sed tunc est mate
ria ꝓbande ⁊ exercēde virtutis sicut dicit apl'us. datꝰ est
mihi stimulus carnis mee āgelus sathane qui me colla
phizet ne magnitudo reuelationū extollat me. sensuali/
tas p̄petue corruptionis est ⁊ semp̄ cōcupiscit aduersus
sp̄m. ꝓpter qd̄ etiam dicit apl'us ad Ro. Consentio legi
dei s̄m interiorē hoiem. video aūt aliā̄ legem in mēbris
meis repugnātem legi mētis mee ⁊ captiuantē me in le
ge peccati que est in mēbris meis. Et alibi qd̄ uolo bo/
nū nō ago: sed qd̄ odi maluȝ illud facio. si aūt qd̄ nolo il
lud facio nō ego operor illud sed qd̄ ihabitat in me pec
catum. ¶ Ad p̄m ergo dicēdum ꝙ si post dissensum in
iaceat delectatio erit in sensualitate tm̄ ⁊ nō in rōne ⁊ sic

morosa fuit in paulo ⁊ in multis alijs sāctis vnde in tali
mora nō est periculum. ¶ Ad alias duas auctoritates
Augustini. ꝙ vis est in hoc qd̄ dicit cogitationis delecta
tione. q: cogitatio ut diximus supponit ibi iudiciuȝ rō/
nis: ⁊ tunc uerū est ꝙ morosa eē pōt si diu sic iudicet rō
⁊ nō ꝓcedat ad dissensum. statim enim qn̄ rō iudicat de
illicito ⁊ p̄pendit esse illicitum dissentire debet. vnde si
postea nō dissentiens delectat̄ iudicat̄ morosa delecta/
tio etiā̄ si paruuȝ tēpus sit in quo delectat̄. sed ponamus
ꝙ nō p̄pendat ratio esse licitum uel illicituȝ sed ꝓcedat
tm̄ iudicio primo ⁊ diu mouet̄ in illo. Et querat̄ utrum
tunc sit morosa uel nō. Et videt̄ ꝙ nō q: p̄ceptuȝ est rō/
ni ꝙ excludat ⁊ hoc est p̄ceptum affirmatiuum ⁊ ita nō
obligat ad semp̄. ergo nō faciens p̄ceptum non semper
omittit: ⁊ ita non excludēdo delectationem non semper
peccat. ¶ Ad hoc dicēdum ꝙ tunc nō iudicat̄ morosa
in illo iudicio nisi qn̄ incipit mouere rōnem ad consen
tiēdum in opus uel ad fruēdum delectatione. qd̄ notat
Augꝰ uelle in cogitatu delectari suauiter. Jn eodē eniȝ
instanti peccat per omissionē ratio si nō dissentiat dele/
ctatiōi. ¶ Ad p̄mū qd̄ obijcit̄ in ꝯtrariū patet solꝰ per
predicta. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ Augꝰ loquit̄ in cōmu
ni de delectatione morosa ⁊ nō morosa ⁊ de illa sepe du
bium generat̄ quā̄ta sit ⁊ illa penitētia quā̄ ponit Augꝰ
in ꝯfessione peccatoris ⁊ dicēda orone dn̄ica delectatio
nis est in genere ⁊ nō in specie. ¶ Ad id qd̄ querit̄ de
viro dicendum ꝙ s̄m p̄dicta inferior ⁊ supior portio rō
nis sunt vna potētia sed geminat̄ s̄ȝ duo officia. Cōsen
sus tm̄ attribuit̄ supiori parti hac rōne q: cōsensus semp̄
fit s̄m aliquas regulas iuris quas sequit̄ ratio in cōsen
tiendo. nullus enim consentit in aliquo cuius nullā̄ hēt
rōnem in animo. q: igit̄ rōnes tales p̄ncipaliter attēdit
supior portio ꝓpter hoc attribuit̄ ei consensus in opus:
nihilominus tm̄ quantuȝ est de rōne virtutis in utroq;
officio. s. in superiori ⁊ iferiori pōt ꝯsentire ⁊ dissentire.
Et p̄ hoc patet solꝰ ad oīa que obiecta sūt. ¶ Articꝰ 7°

t **Ertio queritur** De quantita
te peccati in vnoquoq; gradu. ¶ Et utruȝ isti
gradus in quolibet peccato possint inueniri. Et videt̄
ꝙ in sensualitate nō sit nisi ueniale peccatum quia dicit
Augꝰ in 12° de trinitate. ꝙ sensualis motus peccatū qdē
non sed ueniale atq; leuissimum. ¶ Jtem duo sunt ge
nera peccati actualis. s. ueniale ⁊ mortale. ⁊ similiter due
p̄tātes ad peccādum. s. rōnis ⁊ sensualitatis. ueniale igi
tur erit sensualitatis cum mortale sit rōnis. ¶ Jtem ue
niale dispositio est ad mortale ⁊ sensualitas est potentia
disponens ⁊ inclinans rōnem ad mortale peccatū. Cuȝ
igit̄ actus disponens ad mortale sit potētie disponentis
videbit̄ ueniale esse sensualitatis. ¶ Jtem in progressu
tentationis dicit Augꝰ ꝙ cuȝ manducat homo dā̄natur
totus. sed in comestione mulieris pōt dā̄nari ⁊ nō dā̄na
ri. ¶ Cum ergo sit tertia potentia que est sensualitas vi
detur penes ipsam esse peccatum qd̄ non est damnabi
le tm̄. medium enim habet naturam extremoruȝ. vnde
sicut mulier a viro habet ꝙ pōt peccare mortaliter ita po
testatem peccādi uenialiter participabit ab altero extre
mo qd̄ est sensualitas. ¶ Jtem in prima tentatione pe/
nes suasum serpentis non fuit nisi dā̄nationis occasio.
Penes gustuȝ ṽo mulieris causa dā̄nationis tm̄. ergo
cum ueniale sit occasio dā̄nationis ⁊ non causa videbit̄
esse illius potentie que dicit̄ serpens. ⁊ cum hec sit sen/
sualitas videtur ꝙ in sensualitate nō sit nisi ueniale pec
catum. ¶ Sed CONTRA dicit Augustinus. ꝙ oē
peccatum est a deo uoluntariuȝ. qd̄ si non sit uoluntariū
non esset peccatum. ¶ Sed dicit Damascenus ꝙ uo/
luntas in ratione est ita ꝙ si non sit rationalis non sit uo
luntas. ¶ Et philosophus in 4° topicorum. ꝙ omnis
uoluntas in ratione est. ergo videtur ulterius ꝙ omne

peccatum in rōne sit. Et sic peccatum ueniale erit in ratione ⁊ nō in sensualitate. ¶ Item hoc videt̄ ex diffinitione peccati quā ponit Ambro⁹ in li° de paradiso. Peccatum est p̄uaricatio legis diuine ⁊ celestium inobediētia mādatorum: que p̄uaricatio ⁊ inobediētia non sunt nisi in illa potētia cui dat̄ lex ⁊ p̄ceptuȝ. sed hec est ratio ergo videt̄ ꝙ omne peccatum sit in rōne. ¶ Preterea querit̄ utrum vir in omni gradu tētationis peccet mortaliter tm̄. Ad cuius intellectum ponat̄ exēplum de ocioso qd̄ p̄mum est in cōcupiscētia sensualitatis. 2° in delectatione cogitationis. 3° in cōsensu ad opus. Et videtur ꝙ peccet mortaliter. q: dicit Aug⁹ ꝙ quando vir comedit totus homo dānabit̄. sed in isto casu vir comedit ergo totus homo damnabit̄. Si hoc dicat̄ tunc quodlibet ociosum cum deliberatione prolatū uel factum erit peccatum mortale. ¶ Juxta hoc querit̄ utrum isti gradus sint in quolibet peccato. ⁊ videt̄ ꝙ non. Quedam enim peccata sunt que habēt obiecta pure spūalia sicut peccatum infidelitatis. ut ꝙ deus nō sit trinus ⁊ vnus. uel ꝙ spūs sanctus non p̄cedat a patre ⁊ filio. ⁊ cum illa obiecta sint pure spūalia in ea non pōt sensualitas. Similiter de qbusdam peccatis supbie spūalis que obiectum non habēt in sensu uel sensibilibus sicut est excellētia sanctitatis. Et sic videt̄ cum illa peccata sint tm̄ in actu rationis ꝙ semper sint mortalia. ¶ Solutio dicēdum ad p̄mum ꝙ in sensualitate sola non est nisi ueniale peccatum. In īteriori autem parte rōnis quandoqȝ ueniale quādoqȝ mortale. in supiori autem mortale tm̄: ⁊ hoc in qbusdam peccatis ⁊ non in omnibus ut infra dicet̄. ¶ Ad id qd̄ contra obijcit̄ dicēdum ꝙ Aug⁹ glosat seipsum in libro retractationum distinguēs ꝙ multipliciter est peccatuȝ uoluntarium ⁊ redit distinctio sua ad tria membra. Est enim uolūtarium originale sed non uolūtate p̄pria sed aliena scilicet p̄morum parētum. ⁊ est uolūtariuȝ peccatum qd̄ surgit ex ꝯtinua peccata ꝯcupiscētie qd̄ dicit̄ primus motus. sed non uolūtate cōiuncta operi sed uoluntate que deberet ⁊ posset hoc opus p̄uenire. 3° modo est uolūtarium mortale peccatum uolūtate cōiuncta operi. vnde dicēdum ꝙ ueniale peccatum qd̄ est in sensualitate 2° modo est uolūtarium ⁊ ita non oportet ꝙ sit in uoluntate que est in rōne ut in subiecto uel ut in causa coniuncta eliciente actum illum. ¶ Ad aliud dicenduȝ ꝙ peccatum mortale directe est ꝯtra legem ⁊ ideo nō causat̄ nisi a ratione. sed ueniale dispositio est ad trāsgressionem legis ⁊ non directe ꝯtra legem sed p̄ter legem ⁊ ita non oportet ꝙ sit in rōne ut in causa uel subiecto. Dico autem in causa uel subiecto: q: si peccatum cōsiderat̄ in actu tūc est in potētia a qua est ut in causa. Si autem cōsiderat̄ in dispositione uel habitu tūc in potentia a qua est est ut in subiecto. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ isti gradus non in omni peccato sunt ita ꝙ sequat̄ damnatio. Nec Aug⁹ dicit hoc ꝙ in omnibus sint hoc mō: sed tm̄ in hijs ubi mulier ⁊ vir uetitum comedūt ⁊ serpens uetitum p̄suadet. Et debet vis fieri in eo qd̄ est uetituȝ. vetitum enim idem est ꝙ p̄hibitum ⁊ non est directe prohibitum nisi mortale peccatum qd̄ ergo ex genere ⁊ natura mortale non est sed ueniale ut ociosum hoc nō est uetitum nec etiam cōcessum: sed est preter p̄ceptum cadens indirecte sub p̄hibitione: ⁊ ideo mulier per cogitationem in hoc delectata ⁊ vir per ꝯsensum in opus non gustāt uetitum ⁊ ideo non seqtur damnatio. ¶ Ad id qd̄ ulterius querit̄ dicendum ꝙ isti gradus sunt in omni peccato mortali. Lȝ enim quedam nō habeāt obiecta sensibilia tamen corruptio p̄ma orit̄ a sensualitate. sicut enim dicit sapiens. Corpus qd̄ corrūpit̄ aggrauat aīam ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multum cogitantem. Unde cum anima corruptiones illas patiat̄ ex coniūctione ad corpus ⁊ immediata ꝯiūctio eius sit s̄m sensualitatem corruptio que est a corpore maxime viget in sensualitate ⁊ per ipsam ut per originem est etiam in rōne. Unde patet qualiter obnubilatio infidelitatis quantum ad p̄maȝ sui originem sit in sensualitate ⁊ in carne. ¶ Si v̄o querat̄ utruȝ p̄mus motus infidelitatis sit in sensualitate uel in rōne. Dicendū ꝙ in sensualitate esse non pōt. sed surreptio rōnis in qua est p̄mus mot⁹ causat̄ a corruptione inferioris rōnis ⁊ sic s̄m relationeȝ ad p̄mam originem refert̄ ad sensualitatem p̄mus motus in talibus peccatis. Et similiter dicendū etiā est de oīb⁹ peccatis que h̄nt obiecta pure spūalia. ¶ Articulus 8°

D Einde queritur

Qui ⁊ q̄t sūt modi tentandi. Et sumende sunt distinctiones sanctor̄. Dicit enim glosa sup Geneſ. 4°. tribus modis culpa perpetrat̄. suggestione. delectatione ⁊ ꝯsensu. Primo per hostem. 2° per carnem. 3° per spūm. Hostis eniȝ praua suggerit. caro se delectationi subijcit. tādem spiritus delectationi ꝯsensit. Suggestione peccatum cognoscimus. delectatione vincimur. ꝯsensu ligamur. ¶ Iteȝ Grego⁹ 32° li° moralium sup illud Ecce uehemoth que feci tecum. dicit fideli famulo dn̄s cunctas hostis callidi machinationes insinuat omne qd̄ supprimēdo rapit. oē qd̄ de insidiādo circūuolat. omne qd̄ minādo terret. omne qd̄ suadendo blādit̄. omne qd̄ desperādo frāgit. omne qd̄ p̄mittēdo decipit. ¶ Item p̄a Corinth. x°. distinguit glosa tētationem diabolicam ⁊ humanam dicēs. ꝙ tentatio humana est ut in necessitate uel pressura nō diffidat homo de deo auxilium humanū regrendo ¶ Itē humana tētatio est de eis sine qbus vita ista non agitur. ¶ Item p̄pter christuȝ pati humana tētatio est per quā perficit̄ apud deuȝ. ¶ Item humana tētatio est aliter sapere q̄ȝ res se habet cum bono aīo. ¶ Item humana tētatio est cuȝ irritat̄ quis in fratrem studio corrigēdi plus tm̄ q̄ȝ christiana tranqllitas postulat. Diabolica v̄o tētatio est nimis amādo sententiā suaȝ uel iuidēdo melioribus usqȝ ad presidēde cōmunionis uel cōdendi scismatis uel heresis sacrilegium p̄uenire. ¶ Querit̄ ergo de oībus hijs modis ⁊ de utilitate ex hijs tētationibus p̄uenīente. Et p̄mo querit̄ de p̄ma diuisione que accipit̄ in glosa geneſ. Videt̄ eniȝ ꝙ nō cōprehendat oēm modū tētationis: q: non est idem modus tētationis christi ⁊ nostre ⁊ p̄moruȝ parentū. Christus enim tentabat̄ exterius tm̄ neqȝ trahebat̄ a tētatione in corpore neqȝ in aīa. Primi autem parētes trahebātur in aīa non in corpore. Et hoc patet in dubitatione eue. non enim trahit̄ corpus a tētatione nisi corruptum. corpus autem christi ⁊ p̄moruȝ parentū in p̄mo statu non fuit corruptum nos aūt trahimur in corpore ⁊ aīa. ¶ Item videt̄ falsum ꝙ tentatio secūda sit in carne: q: supra habitum est in inferiori parte rōnis que nō est caro. ¶ Item falsum videt̄ qd̄ dicit ꝙ delectatione vincamur. supra enim habitum est ꝙ nō omnis delectatio est mortale peccatum q̄uis sit in inferiori parte rōnis. ¶ Deinde obijcit̄ de diuisione Gregorij ⁊ querit̄ quid uocat̄ opprimēdo rape. Hoc eniȝ p̄tinet ad violētiam ⁊ diabolus nulli pōt facere violētiam sicut dicit beat⁹ Bernardus. Debilis hostis est qui nō pōt vincere nisi uolentem. ergo videt̄ ꝙ nihil opprimēdo rapiat. ¶ Item opp̄ssio illa aut refert̄ ad corpus aut refert̄ ad aīam. Si ad corpus tūc non videt̄ opprimere ita ꝙ rapiat: q: ex hoc nihil rapit qd̄ opprimit aliqueȝ in corpore. ¶ Preterea glosa sup p̄ma Petri 5° cap° dicit. ꝙ non est timēdus hostis qui non pōt etiam in porcos nisi ex dispensatione ꝯditoris. Et ita videt̄ nō posse opprimere nisi licētia accepta a deo ergo non ipse opp̄mit sed deus. Si v̄o refert̄ ad animā tunc plane falsum est: q: potestatem in anima non habet nisi inquātuȝ homo sibi ex propria uolūtate ꝯcesserit. ¶ Iteȝ querit̄ de hoc qd̄ dicit. insidiando circūuolat. Insidie enim ponuntur ambulātibus in via publica. Sed via publica in mori-

bus est via mādatoꝝ ꝛ hec non habet piculū: ꝛ ita videť ꝙ non sit obnoxia insidijs inimici. ¶ Preterea insidiātes in vno loco ꝯsueuerūt ponere insidias ꝛ nō circūuagari ꝛ ita videť ꝙ incōpetēter hec duo ꝯiūgat insidiādo circūuolat: si enim insidiať nō circūuolat: ꝛ si circūuolat non insidiať. ¶ Item querit de hoc qđ dicit. omne qđ minando terret. per minas enim ꝛ terrores non attrahitur aliquis sed fugatur. Cum ergo demonis sit intentio tentatos attrahere videtur ꝙ iste modus non sit machinationis sue qui est minando terrere. ¶ Ulterius queritur de hoc quod dicit suadendo blāditur. suasio enim actus rationis est. cum igiť demon non possit supra rationem ut supra habitum est. videť ꝙ suasio eius non percipiatur ab homine ꝛ ita non suadēdo blandiť. ¶ Preterea queritur de hoc qđ dicit. desperādo frangit. ex hoc enim ꝙ aliquis desperat non est omnino fractus: quia adhuc potest redire ad veniaꝫ. ¶ Ulterius queritur de hoc qđ dicit. omne quod promittendo decipit. eius eniꝫ non est promittere qui nihil habet dare. sed demon nihil habet dare ergo videtur ꝙ suum non sit promittere. ¶ Item videť ꝙ non omnes modi machinationis sue cōtineanť in istis sex. q: dicit Augustinus ꝙ demones se quādoqꝫ immiscent saporibus ciborum ut excitēt ad gulam. quādoqꝫ spectaculis oculoruꝫ inuitantes ad uanitatem ꝛ libidinem carnis ẜm ꝙ narrat Gregorius in dialogo. ꝙ diabolus sedit super folium lactuce excitans ad libidinem gustus quandam monialem. ꝛ ẜm ꝙ dicitur de eua. Uidit lignum ꝙ erat bonum ad uescendum ꝛ pulchruꝫ oculis aspectuqꝫ delectabile. Quādoqꝫ etiaꝫ immiscet gesticulationibus histrionum ut moueat ad risum ꝛ uanitatem. ꝛ quādoqꝫ etiam ipsis sanguinibus ut supra habitum est. ¶ Item Augustinus in libro de cōflictu vitiorum ꝛ virtutū tāgit speciales conflictus multorum vitiorum scilicet septem capitalium ꝛ filiaruꝫ suarum quibus pie viuentes in christo iesu non desinit diabolus impugnare. ꝛ subinfert postea. sed nec hijs cōtentus ad alia conuertitur argumenta dum quibusdam in somnijs sepius uera pronūciat ut eos quādoqꝫ ad falsitatem protrahat cum dormientes ante horam uel tempus excitat ut eos quādo vigiliarum tempus est somno grauissime deprimat. ¶ Preterea cum psallentes atqꝫ orantes sibilis stridibus latratibus diuersis ꝛ incognitis uocibus iactis etiam lapidibus uel stercoribus perturbat ut eos quoqꝫ modo ab opere spirituali retrahentes inanes efficiat. Unde dicit ibidem Augustinus. ꝙ quādoqꝫ tentat blasphemia. ¶ Itē in 2° libro super genesim ad litteram. dicit ꝙ mathematici instinctu demonum sepius uera predicūt. ꝛ sic cum multa sint tentamēta diaboli nō videtur posse omnia reduci ad sex modos quos tangit Gregorius. ¶ Item suadendo blandiri ꝛ promittendo decipere non videť habere differentiam: q: diabolus non promittit nisi addat persuasioni ut credatur promittenti. ¶ Preterea insidiando circūuolare non videť habere differentiam ad aliquod alioruꝫ. qui eniꝫ insidiať occulte nocet ꝛ in omnibus machinamentis diabolus querit occulte nocere. ¶ Deinde queritur ulterius de tertia diuisione. ꝛ primo de hoc qđ glosa distinguit tentationem humanam ꝛ diabolicam. sicut eniꝫ quedam tentatio est a diabolo: ita quedam a mundo: ꝛ quedam a carne: ꝛ sic videť insufficienter distinguere. Si autem dicať diabolica tentatio que est ad similitudinem tētationis tunc nihil videtur esse dictum: q: demonum non est tētari. ¶ Item pro christo pati non videť tentatio esse sed potius virtus constantie ꝛ fortitudinis. ¶ Similiter in piculis querere humanum consilium non est tentatio sed actus prudentie virtutis. ¶ Iteꝫ in periculis se cōmittere discrimini postposito consilio qđ potest haberi est tentare deum ꝛ hoc est peccatum mortale. ergo videť oppositum eius. s. querere consilium in periculis esse meritum ꝛ obediētia precepti qđ poniť in Deuteronomi. Non tentabis dñm deum tuū. ¶ Item apostolus permisit se submitti in sporta per muros cum quereret a preposito damasci: ꝛ hoc fuit querere consilium humanum nec hoc reputať tentatio sed potius laus apostoli sicut dicit glosa ibidem. Fugiat seruus christi ꝛ minister uerbi qđ precepit uel permisit sicut ipse christus in egyptuꝫ fugit. fugiat omnino de ciuitate in ciuitatem quādo eorum quisqꝫ specialiter a persecutoribus queritur ut ab alijs qui non ita queruntur non deseratur ecclesia. ¶ Preterea dicit philosophus ꝙ si vnum oppositorum est multiplex ꝛ reliquum. cum igiť tentatio humana distinguať per quinque membra a glosa videť ꝙ tentatio diabolica per tot debeat distingui cum tamē in glosa non inueniať nisi vnus modus tētationis diabolice. ¶ Gratia huius queriť quid sit tētare deum. Si enim hoc est ut quidam dicūt petere miraculum propter se fieri tunc multi sancti tentarūt deum. Si autem hoc est ut quidam alij dicunt offerre sese periculo cum possit cōsilium humanum haberi de euacuatione periculi tūc iterum multi sanctorum martyrum ut Catherina ꝛ Sebastianus tentauerūt deum. ¶ Preterea hoc videť esse cōtra hoc quod habeť Judicum 5°. qui spōte obtulistis de israel animas uestras periculo benedicite dño. ¶ Ulterius queriť de ꝓfectu tētationis de quo dicit apostolus pª Corinth. x°. Fidelis deus qui non patieť uos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tētatione prouētum ut possitis sustinere. ¶ SOLUTIO. Dicēduꝫ ꝙ prima diuisio data est penes gradus quibus progreditur tētatio in nobis ad cōsumationem peccati: ꝛ q: nō sunt nisi tres scilicet sensualitatis ꝛ inferioris partis ꝛ superioris patet ꝙ sufficiens est diuisio penes hos gradus assignata. ¶ Ad pmum quod est contra obiectum dicēdum ꝙ tentatio christi ꝛ primorum parentum ẜm pmū statum reducitur ad tentationem que est in suggestione hostis. suggestio enim est duplex. s. exterior ꝛ interior. interior fit per actum sensualitatis corrupte. exterior fit per demonem absolute ꝛ talis fuit in primis parentibus ẜm primum statum in christo. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ inferior portio rationis propter molliciem ꝛ defectibilitatem diciť caro. ꝛ mulier ex vicinitate enim carnis sepius emollescit in delectationibus carnalibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ non ideo dicit ꝙ delectatione vincimur ꝙ semper hoc fiat ꝛ in omni delectatione. sed q: cum tria sunt in delectatione peccati ꝛ delectatione pma duo nō vincunt q: aperte sciunť esse mala. s. persuasio sensualitatis ꝛ iudicium rationis de illicito. sed hoc quod compellit ad peccatum est victoria tentationis delectationis. ¶ Ad id quod ulterius queriť de alia diuisione dicenduꝫ ꝙ hec sumiť ẜm modos machinationis diaboli tm̄ ꝛ illi sunt uel in ꝓsperis uel in aduersis. In aduersis dupliciter: scilicet respectu presentis aduersitatis: ꝛ respectu futuri. Si respectu future aduersitatis tunc minādo terret: ꝛ hoc fit quando incutit alicui timorem defectuum corporalium uel temporalium uel perseuerantie si uelit seruire deo. Si autem est respectu presentis aduersitatis tunc est de nimia tristicia mali imminentis: ꝛ hoc potest esse malum culpe uel malum pene. ꝛ si est maluꝫ culpe tunc desperando frangit. si de malo pene tunc opprimendo rapit. Dico autē nimia tristicia: q: moderata tristicia de culpa uel pena non est tentatio sed virtus. Unde apostolus i 2ª ad Corinth. 6° cap°. seculi tristicia mortem opať. tristicia autem que ẜm deuꝫ est penitētiam in salutem stabileꝫ opatur. ꝛ est tristicia uel confusio adducens gl'iam. ꝛ est tristicia uel ꝯfusio adducēs ignorātiaꝫ. Si ꝟo tentat per ꝓspera tunc tentat ẜm conuersionem ad bonum cōmutabile. Et hec conuersio dupliciter cōsiderať. s. gñaliter ad bonuꝫ hoc uel illud: uel specialiter ad hoc bonum uel illud. Et si generaliter tunc insidian-

do circuuolat et tunc insidiari est obseruare omem modum conuersionis ad bonum comutabile ut inclinet ad illicitum. Si aut est specialiter ad hoc uel illud. tunc aut est respectu psentis aut respectu futuri. Si est respectu psentis tunc suadedo blandit et est tunc suadere assignare rationes ex parte necessitatis humane ut sub obtentu necessitatis ingerat uoluptates. Si uo est respectu futuri tunc promittendo decipit. Uel si dicatur tentatio hostis uel est ex parte virium apprehensiuarum que tamen sunt practice. uel ex parte motiuarum. Si primo modo. aut ex parte fantasie sm quod accipit a sensu multitudinem sensibilium et tunc insidiando circuuolat ut decipiat per sensibilia. aut ex parte fantasie sm quod est motiua concupiscibilis et sic suadedo blandit. Si aut ex parte motiuarum tm tunc est sm irascibilem. et tunc aut est cotra actum fortitudinis et tunc opprimedo rapit. Aut cotra actum spei et hoc dupliciter. quia spes est futuri boni et spes venie. Et si est contra spem uenie tuc desperado frangit. Si autem est contra spem futuri boni tunc promittendo decipit. Sed tunc videt diuisio insufficiens quia nulla machinatio habet contra actum ronis. Item sicut est machinatio contra actum fortitudinis ita cotra actum aliarum virtutum cardinalium. Item sicut est machinatio cotra actum spei ita cotra actum aliarum virtutum theologicarum. ¶ Ad hoc dicedum est quod sic patet ex pdictis demon no pot supra ronem imediate sed tm mediante fantasia: et tunc machinatio contra ronem reducit hoc modo ad illam que est suadedo blandit. ¶ Ad aliud dicedum quod cocupiscibilis no est ordinata nisi ad bonum ut nunc: et idcirco conuersio ad tale bonum est cum fortitudine nisi addat psuasio ex rone et fantasia quia bonum ut nunc quod suspectum est semper: et idcirco nulla machinatio est in concupiscibili simpliciter. In irascibili aut non sic quia illa est contra malum quod aperte est malum: et ideo ad insurrectionem cotra illud no indiget persuasione sed apprehensione tm. ¶ Ad aliud dicedum quod due virtutes inter cardinales scilz prudentia et iusticia sunt in rone in qua demon no pot imediate sed ex multitudine fantasmatum quandoque obnubilat et tunc machinatio cotra illam reducit ad illam que est insidiando circumuolat. Temperantia uo est in cocupiscibili sm quod ordinat ad bonum ut nunc: et ideo machinatio cotra illam virtute ad eam reducit que est suadendo blandit. ¶ Ad aliud dicedum quod charitas est in uoluntate supra quam no pot nisi deus. ¶ Et si dicatur a quibusda esse in cocupiscibili uoluntas tn ut supra habitum est tradit a cocupiscibili et delectabili quod est in ipsa: ut postponat amore summi boni amori summi psentis: et tunc machinatio cotra charitatem etiam reducit ad eam que est suadedo blandit. Fides aut est in rone uel intellectu in quam ut habitum est non pot demon imediate sed obnubilat qnque fidem fantasmatis ronibus: et tunc machinatio cotra fidem sub ea copzehendit que dicitur insidiado circuuolat. ¶ Ad primum igit quod contra partes diuisionis beati Gregorij obijcit dicedum quod oppressio illa no sonat in coactionem uoluntatis oimodam: sed occasionaliter ut qnque fit qn multa mala igerunt alicui quod ptrahitur ad impatietiam et iram et obliuiscit virtutis sicut fecit beatus Job cui semp vno nuncio adhuc referente malum vnum alius supuenit qui peius nuciauit. ¶ Ad aliud dicedum quod oppressio est ad uoluntatem et rone sed occasionaliter non coactiue sm quod exigit ad tentationem. Si enim esset oino coactiua non esset tentatio neque motus machinationis. ¶ Ad aliud dicendum quod rapit hoiem in peccato impatietie uel ire: lz enim deus ptatem tentandi pmittat et det tn quia diabolus ex malicia instigat ad actu oppressio et actus diaboli sunt et no dei. Uoluntas enim diaboli plus inclinat ad tentandum ex malicia ppria qz ex obedietia executionis madati diuini. ¶ Ad id quod querit de insidiado circuuolat dicedum

quod in omni via diabolus ponit insidias et semp iuxta viam sm quod dicit in psalmo. iuxta iter scandalum posuerunt mihi. ¶ Est enim triplex via per quam pgredit homo scilz via nature. et iuxta hanc ponit diabolus insidias magis tentans hoiem in illo peccato ad quod magis inclinat in natura sicut dicit in Job. quod abscondit decipulam iuxta semitam. et est via ronis et iuxta hanc ponit insidias ingerens roni deceptiones in discretione boni et mali. et boni et melioris. vz quod dicit Salomon in prouerbijs. quod est via que videt homini recta et nouissima eius ducunt ad interitum. Et iterum via madatorum et psiliorum dei de qua dicit psalmista. Uias tuas dne demostra mihi et semitas tuas edoce me. et alibi. Uiam madatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum. et iuxta hac ponit insidias quomodo possit declinare ambulantes in ea. ¶ Dicedum ergo quod in ipsa via non est periculum sed quia difficile est attingere rectum et facile declinare: sicut dicit phus in 2° ethicorum. ideo isidiat ut recte ambulantes seducat a via. ¶ Ad aliud dicedum quod diabolus circuuolare dicit propter hoc quod multipliciter ptingat declinare a recto et ipe oes illos modos obseruat. ¶ Ad id quod querit de hoc quod est minado terret. dicedum quod no minat alicui sibi seruienti sed potius uolenti seruire deo ut habitum est in diuisione. vnde per hanc machinationem itedit homine retrahere a seruitio diuino. ¶ Ad id quod obijcit de suadendo blandit patet solutio per pdicta: quia lz supra rone no possit imediate pot tame per coturbatione fantasmatum in fantasia. ¶ Ad id quod obijcit de desperando fragit. dicedum quod fractio no sonat in oimoda impossibilitatem redeundi ad salute. sed sonat incorruptione ordinis ad hoc per quod remittunt oia peccata. oia enim peccata remittunt per misericordia dei ad qua per spem ordinat penitens. desperans aut corruptus et fractus est in ordine illo. ¶ Ad aliud dicendum quod siue demon imisceat se sapori ciborum siue sanguini humano siue alijs exterioribus uel interioribus totum reducit ad illam machinationem que dicit suadendo blandit. quia in oibus illis co uersionem ad bonum comutabile intendit persuadere. ¶ Ad aliud dicedum quod vitia siue capitalia siue filie eorum sunt de duplici obiecto. s. boni apparentis mali. ut ira cotra apparens malum et gula et luxuria ad appares bonum. et ideo tentatio ire et accidie et inuidie reducitur ad cominado terret. Ira enim insurgit pter apparetem exaninatione que occulte minat in corde uel ptumelia si sustineat uel lesione corporis uel rerum. Accidia uo difficultatem cultus dei et seruitij minatur. Sed inuidia minatur impedimentum excellentie uel psperitatis proprie ex bono pximi. Alia uo peccata pter couersione ad bonum ut nunc copzehendunt sub suadedo bladit. ¶ Ad aliud dicedum quod in somnijs uera pdicere et ante tempus excitare reducunt ad pmittendo decipere. bonis enim quibusda psentibus quasi pmittit futura maiora latratibus aut uel ictibus inquietare psallentes reducit ad cominando terrere. ¶ Ad aliud quod obijcitur de blasphemia. dicedum quod blasphemia puenit ex infidelitate: et ideo sicut obnubilat circuuolando per insidias fidem ut ptrahat ad infidelitatem: sic etia posterius ptrahit ad blasphemia. ¶ Ad id quod obijcit de mathematicis dicendum quod hoc cotinetur sub pmittendo decipere sicut est reuelatio somniorum et cetera. ¶ Ad id quod de 3a diuisione querit dicedum quod humana tentatio dicit ibi in hijs sine quibus no est infirmitas humana. diabolica aut presumptio dicit presumptio contra pceptum dei que puenit ex contemptu pcepti et precipientis. Et propter hoc in glo. no ponitur diabolica tentatio sed diabolica psumptio et humana tetatio et angelica pfectio. Et dicit psumptio diaboli qn suadet diabolus ipsam no infirmitas humana et que est ad imitatione diaboli. Angelica uo pfectio est ut dicit glo. in nullo errare. sed tetari est

humane infirmitatis. ⁊ hec tentatio que in infirmitatem humanam cadit aut est probationis diuine aut infirmitatis humane. Et si est probationis diuine tunc semper est in periculis. ⁊ tunc aut est cum possibilitate euadendi periculum aut non. Si primo modo tunc est illa quā dicit glo. ꝙ in necessitate uel pressura nō diffidat homo a deo auxilium humanum requirendo. Si vero secundo modo tunc est illa quam dicit glo. pati pro christo humana tentatio est. Et iste due tentationes sunt per quas proficitur apud deum. Nec dicunt tentationes nisi pro tanto ꝙ sunt interrogationes infirmitatis humane. Utrum deo constanter adhereat uel non. Si aūt tētatio est probatio ab infirmitate humana in hijs sine quibus hec vita non ducitur tunc multiplicatur ſm tres vires que referuntur ad opus huius vite. Et illa que est aliter sapere q̄ʒ res se habet cum bono animo non usqʒ ad sensus singularitatis condendi scismatis uel heresis sumpta est penes rōnem. illa vero que est amare ea sine quib^o vita ista non agitur sumpta est penes concupiscibilem. Sed illa que est cum quis irritatur in fratrem studio corrigendi plus tamē q̄ʒ christiana trāquillitas postulat sumpta est penes irascibilem. ¶ Ex hijs patet solutio ad obiecta: quia humana tentatio non diuiditur contra diabolicaʒ tentationem sed contra diabolicā presumptionē. Similiter pro christo pati tentatio est probationis per quam intelligatur infirmitas humana de cōstantia. ¶ Patet etiam ꝙ cum aliquis leditur solus ⁊ non grex sibi commissus ⁊ grex aliunde habet confortationē bene potest consurgere ad concilium humanuʒ ⁊ cedere. ¶ Ad id qd̄ queritur quid sit tentare deuʒ. dicendum ſm glo. 6° deuteronomi. ꝙ deum tentat qui habens ꝙ faciat sine ratione se cōmittit periculo experiens Utruʒ possit liberari a deo. ⁊ ideo tentatio dei supponit tria. s. postulationem miraculi sine ratione utilitatis ⁊ ꝙ cōmittat se uel fidem discrimini ut per hoc sciat si liberet eū deus ꝙ deo sit credendum. Et 3^m ꝙ non sit perfecta fides in corde. ⁊ hoc dicit glo. super uersum illuʒ. Ubi tentauerūt me patres uestri probauerunt ⁊ viderunt opera mea. s. ꝙ dolose miraculū postularunt in corde nō credētes. ¶ Ad id qd̄ queritur de profectu tentationis dicendum ꝙ lʒ ad multa ualent tētationes. tamē ad quatuor ualent specialiter. s. ad emendationem delicti. Et huius exemplū est de maria sorore moysi. Et ad virtutis probationeʒ. ⁊ huius exempluʒ est in Job ⁊ Thobia. Et ad humilitatē ⁊ experimentum proprie fragilitatis ⁊ fortitudinis in resistendo. Et huius exemplū est in aplo paulo. Et ad gloriam dei. ⁊ huius exemplum est in ceco nato. ¶ Nota idem ꝙ glo. dicit super matth. sic Omnibus que in mūdo sunt ut armis utitur diabolus contra. Nam nihil est in mundo nisi concupiscentia carnis ⁊ cōcupiscētia oculorum ⁊ superbia vite. In hijs enim tribus omnia genera tentationum comprehendunt. Sed glo. ibidem distinguit genera tentationuʒ penes obiecta ⁊ generales fines peccatorum. Omne enim peccatuʒ aut fit propter concupiscentiam carnis: aut propter cōcupiscentiā oculorum: aut propter superbiam vite.

¶ De 4^or coequeuis in cōi. Articl's ſm^o. Q̄ō xij^ma.

Deinde querit de quatuor coequeuis in cōmuni.

Et videtur ꝙ non sint tot quia tempus est accidens. ⁊ sic erit in aliquo eoruʒ ut in subiecto. accidens aūt nunq̄ʒ coequeuum subiecto est qd̄ probatur ex hoc ꝙ principiatur ⁊ causatur a subiecto ergo videt ꝙ ista quatuor nō sint coequeua. ¶ Itē locus ⁊ locatū non sunt coequeua ſm naturam. quia locus principiuʒ locati est cum ergo celum empireum sit locus ⁊ angeli locatum in ipso non videntur esse coequeua. ¶ Item dicit ph'us in libro de causis. ꝙ quedā que sunt post eternitatem sunt supra tempus. sed illa sunt imutabilia sicut celum ⁊ angelica natura ergo nō videntur esse coequeua tempori. ¶ Item Damascenus 2° libro cap^o 3°. Quidam aiunt ꝙ ante omnem quidem creationem geniti sunt angeli ut Gregorius dicit theologus. primū quidē excogitauit deus angelicas virtutes ⁊ celestes ⁊ excogitatio opus eius fuit. Alij vero quoniā postq̄ʒ est genitum celum primum. qm̄ aūt ante omnē hominis plasmationem omnes confitentur: ego aūt gregorio theologo cōsentio. dicebat enim primum intellectualem substantiā creari ⁊ scd̄o sensibilem ⁊ tunc ꝙ ex utroqʒ scilʒ hoiem. ¶ Preterea querit penes quid sumitur numerus horuʒ quatuor coequeuoꝝ. ¶ SOLUTIO ad hoc ultimum dicendum ꝙ numerus quatuor coequeuoꝝ accipitur penes principia creationis ⁊ coexistentia istoꝝ. Sūt enim quedam creata ex materia corporea mutabili ⁊ illoruʒ principium est materia. Quedam vero ex materia imutabili per generationem ⁊ corruptionem ⁊ horum principium est celum. Quedam vero sunt nō ex materia corporea ⁊ hec non possunt esse principiata ex materia uel ex celo sicut angelica natura: ⁊ ideo ista tria coequeua sunt. Tempus aūt coequeuum ipsius ponit ſm ꝙ sumitur extenso nomine pro mensura cuiuscūqʒ mutationis ad qd̄cūqʒ esse. Unde dicitur ibi tempus mensura progressionis eoꝝ inesse per creationē. ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ tēpus illud non est in vno sed adiacet tribus. s. angelo creato ⁊ celo ⁊ materie. Et habet duplicem comparationem ad illud cui adiacet. s. ut mensura ⁊ ut accidens. Ut accidēs principiatur ab ipso ⁊ sic posterius ipso est ſm intellectum sed non quo ad esse ⁊ durationem. Ut mēsura vero est passio motus eius ⁊ adiacet ei ut coequeuum. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ locus ſm ꝙ accipitur ut creatum non est nisi extremitas corporis alicuius ⁊ refertur ad ipsum sicut terminās ad terminatum ⁊ pars ad totum. Scd̄m aūt ꝙ accipitur in generatione ⁊ natura tunc quandam habet influentiaʒ principij supra formā ⁊ figuram rei generate in ipso ſm ꝙ dicit Porphirius. ꝙ generationis principium dicit uel ab eo qui genuit uel ab eo in quo quis genitus est. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Gregorius theologus ⁊ Damascenus loquuntur ſm ordinem intellectus ⁊ nature ⁊ non ſm ordinem ipsius esse. ſm intellectuʒ enim ⁊ naturam simplicia sunt ante composita ut sensibile ⁊ intellectuale ante hominē qui ex utroqʒ est. intellectuale vero in ordine simplicium est ante sensibile: quia intellectuale est finis ⁊ actus sensibilis. actus aūt ut dicit ph'us in 9° metha^ce prior est potentia subā ⁊ ratione: sed ſm ordinē ipsius esse nihil prohibet intellectuale esse coequeuū celo ⁊ materie que a Damasceno sensibilia dicuntur eo ꝙ a sensibus percipiūtur.

Post hec transeunduʒ

est ad ea que ex quatuor coequeuis ſm numerum sex dierum processerunt. Et queruntur duo. Quia enim opera sex dieruʒ facta sunt triplici opere. scilʒ creationis distinctionis ⁊ ornatus. Queritur ſmo de distinctione ⁊ ornatu eo ꝙ iam habitum est de creatione gñ'ter de ipsis distinctis ⁊ ornatis. ¶ Circa ſmū querunt tria. Quoꝝ primuʒ est de opere distinctionis. 2^m de opere ornatus. 3^m de tribus operibus in cōmuni. s. creationis distinctionis ⁊ ornatus.

¶ De opere distinctionis. Articulus 2°.

Ad primum proceditur sic.

In prin^o genesis super illud Fiat lux. dicit glo. interlinearis incipit distinguere opera ergo videt cum per hoc uerbum fiat lux aliqua pars materie prime accepit formam lucis ꝙ distinctio sit acceptio forme specialis. Item res in natura sunt in esse distincto. cum igitur

ex materia non progrediantur nisi per acceptionem for
me videtur q collatio formarum sit opus distinctionis.
¶ Sed CONTRA in omni opere sex dierū semp
ponitur aliqua collatio forme sicut patet in creatione pe
corum z piscium uel uolatiliū z solis z lune. ergo videt
q opus distinctionis per omnia opera sex dierum extē
datur qd est contra omnes sanctos qui dicunt opus di/
stinctionis ultra diem tertiam non extendi. ¶ Item vi
detur q distinctio non sit ad formā sed ad locū. Dicunt
enim sancti q prima distinctio est lucis a tenebris ita q
lux est in superiori parte z tenebre in inferiori ex epari
tate terre. Et secunda distinctio est aquaruz que sunt su/
pra firmamentum ab aquis que sunt sub firmamēto. Et
tertia aquarum in locum vnum a terra. Et omnes iste
distinctiones sunt ad locum: ergo videtur q distinctio
sit acceptio loci. ¶ Item videtur hoc ex hoc q dicunt
sancti primo materiam omnium fuisse confusam z per
distinctionem vnumquodq elementum ad suum locū
esse distributum. In hoc enim videntur innuere q di-
stinctio sit distributio elemētorū ad loca propria. ¶ Itez
queritur cum tres sint distinctiones ut dicūt sancti. s. lu/
cis a tenebris z aquarū ab aquis z aquarum a terra pe/
nes quid iste tres distinctiones accipiantur. ¶ Solu/
tio dicendum q distinctio dicit actum inclinantem ad
formam coiter z ad locū: z est actus ordinās pnª nature
ad locū z ad formā actionis z passionis z motus. Et per
hoc patet solutio ad pª duo. ¶ Ad aliud dicendū q nō
quelibet acceptio forme est distinctio sed principiorum
generalium mouentium z agentium z patientium: de
terminate aūt stelle z determinata animalia nō sunt ge
neralia principia sed determinata. z ideo illa oia ptinēt
ad ornatum ut patebit in sequentibus. ¶ Ad id autez
qd de plantis pōt obijci soluet inferius. ¶ Ad ultimū
dicendum est q principium mouens influens virtutē
z non spēm suam hijs que mouentur ab ipso: z est prin/
cipiū motū receptiuū ꝟtutis illius. Et sunt iterum prin/
cipia agentia z patientia z mouentia inuicem recipien/
tia a se inuicem virtutem z spēm. Principiuz aūt qd est
mouēns tm̄ influens virtutem z non spēm est duplex. s.
substantia mouens z forma per quam est motus illius.
¶ In prima ergo distinctione fit distinctio extremorū
ab inuicem quorum vnum est mouens influens virtu
tem z non speciē z hec distinctio fit penes formam per
quā est motus z hec est diuisio lucis a tenebris. lux eniz
est prima forma per quam mouentur elemēta ad gene/
rationem z corruptionez: z in generatione tamen non
generatur lux sed virtus consequens lucē compatur ad
generationez. ¶ In scđa ꝟo distinctione distinguitur
mouens primum ab eo q mouetur ꝫm subam ut aque
que sunt supra firmamentum non supponunt celuz cri/
stallinum ut supra est habitum distinguuntur ab aquis
que sunt sub firmamento que supponunt pro materia
fluida z mobili ad generationem z corruptionē. ¶ In
tertia ꝟo distinguuntur agentia z patientia ab inuicem
ut aqua ab igne z aere descēdens z a terra recedens in
locum vnum. ¶ Sed CONTRA hanc distinctionē
obijcitur quia cum prior sit distinctio rei ꝫm substantiaz
q̄z ꝫm formam videretur tunc q secūda distinctio pce/
dere deberet primaz. ¶ Item lux non videt esse forma
que moueat ꝫm influentiam virtutis tm̄ a quibusdam
enim conuincat ꝫm spēm sicut ab igne z aere qn̄ psens
est illuminās. ¶ Itē ignis z aer sunt agentia z patiētia
sicut aqua z terra. Et ita videt q debeant habere distin
ctionem sicut alia duo elementa quod non determinat
in littera genesis. ¶ Preterea querit ad qd necesse est
esse distinctionem ad locum z formam z non ad alterū
tm̄ z ad quam formam sit distinctio. ¶ Solutio ad hoc
ultimū dicēdū est q totū opus sex dierum terminat ad
opus nature z ꝫm q multiplicat opus sex dierū termi
natur ad opus nature z ꝫm q multiplicant ea que sunt
ad perfectionem principiorum naturalium multiplicat
opus sex dierum. ¶ Primū aūt opus qd creationis est
ipsas substantias principiorum naturalium conducit ad
esse. Cum aūt ꝫm philosophum principia ꝫm suas sub/
stantias non agant nec patiantur nec moueant nec mo
ueantur exigitur aliqd opus per quod habeant formas
mediantibus quibus moueant z moueantur z agant z
patiantur. Sicut eniz sic philosophus in libro de sensu z
sensato ꝫm q ignis z terra nihil facē uel pati nec aliud
quicq̄z supple contingit eis: ꝫm autem q contrarietas
in vno quoqz ꝫm hec omnia z faciunt z patiuntur. hoc
igitur opus qd dat principijs nature mouere z moueri
z agere z pati est opus distinctionis siue diuisionis uel
dispositionis. Opus autem quod determinat actū acti/
uorum z passionem passiuorum z motum motiuorum
ꝫm determinatas species in natura est opus pertinens
ad ornatum ut in ꝯsequentibus patebit. Et cum nō plu
ra exigantur ad nature perfectionē non sunt plura ope
ra in sex diebus. Quia ꝟo forma ꝫm quā mouēt z agūt
z patiuntur principia habet contrarietatem oportuit ipa
pncipia ꝫm suas formas z motus sortiri diuersa loca. Et
propter hoc distinctio ad formam est etiam distinctio ad
locum per consequens. ¶ Ad primum aūt dicendum
q lux est forma inuenta in celo mobili z nō mobili. In
uenitur enim in celo empireo z cristallino z sphera stel
lata z spheris planetarum. Et propter hoc cum sit gene/
ralior q̄z substantia celi mouēs que primo inuenitur in
celo mobili cristallino prior est distinctio sua q̄z celi cri/
stallini. ¶ Itez alia ratione supra in questione de celis
probatū est q nullum corpus omnino vniforme est mo
bile quia sic non haberet dexteram z sinistram. Et ideo
celum cristallinum cum moueatur habebit pncipia mo
tus dextram z sinistram deiformitatem: aut illam facit
disparitas lucis in oriente z occidēte. Et ita patet q lux
est aliquo modo principiuz motus etiam ipsius celi qd
est primum mobile: z ideo eius distinctio est ante distin
ctionem primi mobilis. ¶ Si ꝟo queratur quare non
distinguantur alij celi sicut sphera stellata z sphere pla/
netarum. Dicendum q operatio que est super spheras
inferiores est operatio pertinens ad ornatum propter
determinatas stellas z determinate mouentes ut pate/
bit in opere quarte diei. Sed operatio que est super ce/
lum cristallinum est operatio vniformis in forma z mo
tu est enim totum luminosum habens vniformem mo
tum sciꝫ diurnum tm̄: z ideo non determinate mouet
ad hanc spheram uel illam sed ad omnē sensum qd exi
gitur in opere distinctionis. ¶ Ad aliud dicendum q
alterius rōnis est in natura lux ignis z aeris z celi. ignis
enim z aeris est corruptibilis z miscibilis corporibꝰ alijs
sed nec lux celi. Eorum enim est mixtio quoruz est ma
teria vna z forme contrarie. Celum autem cum inferio/
ribus non habet eandem materiam neqz cōtrariam for
mam. Et ita patet q inferiora non accipiunt lucem ce/
li sed virtutem que cōsequitur lucem que mouet ad ge/
nerationem z corruptionez. Et hoc intelligitur de luce
ꝫm q est in celi partibus ut in subiecto z non de illa que
effluit in aerem uel alia elementa quia illa iudicio meo
qualitas est z generabilis z corruptibilis ut infra dicet.
¶ Ad aliud dicendum q in media distinctione quan
do distincte sunt aque inferiores a supioribꝰ z per hoc
ipsum q aque acceperunt inferiorem locuz ignis z aer
distincta itelligunt. ¶ Item in 3ª distinctione qn̄ aque
distincte sunt a terra tunc distincta sunt duo iferiora ele
menta. Et hoc est q dicit Beda super geneꝭ. q ignis z
aer distincta sunt quando libera ab aquis sursum sere/
na remanserunt.

¶ Articulus 3ꝰ.

g Ecūdo queritur De opere

ornatus. Et videtur ꝙ non aliquod opus sex dierum sit opus ornatus. Ornatus enim pertinet ad bene esse: opera ꝟo sex dierum pertinent ad esse principiorū naturalium ut patet percurrenti per singula: ergo videtur ꝙ nullum opus sex dierū pertineat ad ornatū. ℂ Itē ornatus fit de aliquo pulchro ⁊ precioso qđ est alterius nature q̄ id qđ ornatur: sed luna ⁊ stelle nō sunt alteri⁹ nature q̄ celum ut ꝓbat philosophus in 2° de celo ⁊ mūdo. Similiter pisces ⁊ animalia non sunt alterius nature q̄ de natura elementorum: ⁊ ita videtur ꝙ talia non pertineant ad ornatum. ℂ Item videt̄ ꝙ opus dispositionis ⁊ ornatus non differant quia dicit strabus super genesim super illud fiat lux. ꝙ pulchre ornatum mundi a luce inchoat sine qua cetera opera indecora ⁊ inuisibilia remanerent. Et constat ꝙ ibi incipit opus distinctionis: ergo videtur ꝙ opus distinctionis ⁊ ornatus nō differant. ℂ Item si opera sex dierum sunt ad instaurāda opera nature: videtur ꝙ ex hoc accipitur ꝙ de⁹ in septimo die qeuit ab ope qđ patrarat. Et dicit Aug⁹ ꝙ quieuit. i. ab opere cessauit: quia nihil nouū postea fecit qđ ante in specie ⁊ materia non fecerat. Si inquam sic est tunc ornatus videtur esse opus principia nature mouētia agentia ⁊ patientia ad determinatas species conducens quibus speciebus motus ⁊ actiones eorum determinent̄ ut res determinate in forma ⁊ specie ab eis possint produci. Si autem hoc est tunc ꝓductio plantarum videtur pertinere ad opus ornatus: quia in illis actiua ⁊ motiua principia in natura ad specialiū formarū productionem sunt determinata. Quod si cōcedat̄ erit cōtra glosam supra Genes. que dicit uegetabilia ad opus dispositionis siue distinctionis pertinere eo ꝙ radicib⁹ terre sunt affixa. ℂ Solutio dicendum ꝙ opus ornat⁹ ut prehabitum est: est opus ad speciales formas conducens prima nature principia. ℂ Et ad hoc intelligēdū notandū ꝙ superiora dicuntur mouere dupliciter ḃm ꝙ in eis inuenitur duplex motus. ḃm enim motū diurnum qui est celi qđ est vniforme mouent vniformiter. ℂ Idem enim eodem modo se habens ut dicit philosophus in 2° de generatione ⁊ corruptione. semper facit idem secundus motus superiorum est celorum inferiorum ⁊ difformium ⁊ ille est motus qui proprie est zodiaci ⁊ ab occidente in orientem ut supra habitū est. ⁊ ille in motibus habet diuersitatem ḃm diuersitatē stellarum que accipiunt diuersos situs ⁊ diuersas eleuationes ⁊ depssiones ⁊ accessus ⁊ remotiones ex motu suo qui sequitur circulum obliquum. Et ille motus est causa diuersorum in specie in inferioribus quia sicut idem eodem modo se habens semper facit idem ita diuersū diuersimode se habens natum est facere diuersa semp. Similiter in inferioribus principia nature actiua ⁊ passiua que sunt in elementis non sufficiunt ad productionem perfectorum in specie ⁊ forma. cōmixtio enim elementorum non facit hominem nec leonem sed oportet efficientia esse in simili actu cum effectis ut homo hominem ⁊ leo leonem producit: ⁊ propter hoc exigitur opus ornatus post opus distinctionis ⁊ ut determinent̄ principia nature agentia ⁊ mouentia ad formas determinatas in speciebus diuersis. ℂ Ad primum ergo dicēdū ꝙ est ornatus additus ad uenustatem eius ꝙ iam perfectum est ⁊ ille pertinet ad bene esse. ⁊ est ornatus in hoc ornans ꝙ determinat ad pulchritudinē forme id quod ante īdeterminatū erat ⁊ cōmune ⁊ hoc pertinet ad eē. Et hoc est idem cum eo qđ alij dicunt ꝙ est ornatus cuius finis est id qđ ornatur: ⁊ hoc pertinet ad bene esse. ⁊ est ornat⁹ qui finis est eius qđ ornatur ⁊ ille pertinet ad esse in specie determinata. Finis enim in natura est forma ⁊ ultimus finis est ultima forma que est aīa. ℂ Ad aliud dicendū ꝙ ornatus primo dictus qui est de bene esse est alterius nature q̄ res que ornetur. sed ornatus secundo modo dictus est in re quam ornat sicut species in materia ⁊ non oportet ꝙ habeat diuersitatem ab ipsa. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ strabus accipit ornatū generali nomine pro omni forma siue sit cōmunis siue determinata in specie: ⁊ hoc modo uerū est ꝙ opus distinctionis comprehenditur sub opere ornatus. sed quia ornatus dicit decorum ⁊ decorū non ita apparet in cōmuni sicut in speciali ideo alij sancti opus ornatus diuidunt ꝯtra opus distinctionis siue dispositionis. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ tribus de causis uegetabilia ptinent ad opus distinctionis ⁊ non ornatus. ℂ Quarū prima est ⁊ precipua hec quia planta non de necessitate producitur a planta sed ad productionem plante sufficit ꝓportio mixtionis agentium ⁊ patiētium in inferioribus ad naturam plante ⁊ proportio stellarum mouentiū in superioribus: in aīalib⁹ aūt maxime pfectis nō sufficit hoc oportet enim ꝙ aīal ex aīali ꝓducat̄. ℂ Et hanc causā tangit philosophus in ꝑ° de uegetabilibus. ꝙ principiū cibi plātarū est a terra: ⁊ ꝑnm generationis fructuū a sole. quia Anaxagoras dixit ꝙ earum fructus est ab aere ⁊ ideo dixit letynion ꝙ terra est mater plantarum ⁊ sol pater. Qđ autem animal producatur ab animali ⁊ non sufficiant elementa ⁊ stelle ad productionem perfectorum animalium expresse dicit Aueroys in cōmento super 11° methacc. ⁊ Damascenus in 2° libro dicēs. ꝙ oportet scire ⁊ quorūlibet animalium prime ypostases facte sunt per creationem. ℂ Secunda causa est quā tangit glo. scilꝫ ꝙ radicibus terre adherent imobiliter vnde ⁊ ipsa diuersitatē accipiunt in sapore ⁊ fructu ⁊ natura ḃm diuersitatem locorum in quibus plantantur. Et hoc est qđ dicit philosophus in primo de uegetabilibus. Planta est terre affixa ⁊ non separatur ab ea quidam ꝟo loci sunt meliores quibusdam. Similiter meliores sunt fructus in vno loco q̄ in alio. Et alibi circa finem primi uegetabilium dicit ꝙ belenum pernitiosum natū in persia in egyptum ⁊ hierusalem transplātatum factū est comestibile. ℂ Tertia causa est quia cum precipuus ornatus in inferioribus sit adeptio anime plante non habēt animam perfectam. Et ideo dicit Gregorius in quadā homelia paschali ꝙ plante viuunt non per animā sed per viriditatē. Et philosophus dicit in primo de uegetabilibus. Planta nō indiget dormitione propter multas causas quia posita est ⁊ plantata in terra ⁊ alligata ei non habet motum in se neq̄ terminum terminatum in partibus suis. Hoc est ꝙ anima ipsius non terminatur ad specialia organa in suis operibus nec habet sensum nec motum uoluntarium nec animam perfectam: imo non habet nisi partem partis anime. Et ideo dixit etiā Abrutallus ꝙ planta habuit generationem mundo ad huc diminuto ⁊ non perfecto in complemento suo ⁊ cōpleto generabat̄ animal. ℂ Articulus 4°.

Ertio queritur de trib⁹ hijs operibus in cōmuni. Et videtur ꝙ plura sint opa quia sicut dicit alchimi⁹ super genes. in prin° q̄tuor modis operatur deus. primo in uerbo. secundo in materia vnde qui viuit in eternum creauit omnia simul. 3° per opa sex dierum uarias distinxit creaturas. 4° ex primordijs seminalibus uel primordialibus seminib⁹ non incognite oriuntur nature: sed note sepius ne pereant informantur. vnde in Joanne. Pater meus usq̄ modo operatur ⁊ ego operor. Cum igit̄ ḃm hanc glo. quatuor modis distinguatur opus diuinum. videtur ꝙ sancti insufficienter distinguunt per tria. ℂ Itē videt̄ ꝙ quinque sunt opera quia glo. non facit mentionem de opere ornatus sed tm̄ de opere distinctionis ⁊ creationis. ℂ Itē videt̄ glo. esse diminuta quia est quoddā opus diuinum miraculosum ⁊ de hoc non facit mentionem. ℂ Itē querit̄ quare penes tres modos opationes sex

dierum accipiantur. ¶ Solutio ad hoc ultimum dicendum q opus sex dierum ut dicit Aug⁹ in libro super genesim ad litteram. est ad instaurandum opus nature in perfectione causaru3 naturalium: & ideo terminatur in quiete sabbati quando iam nihil nouum creauit deus nec in forma nec in materia sed ex primordialibus causis natura operãte propagauit ea que creauerat & distinxerat & ornauerat. Et ideo sufficientia horum triu3 operum habetur ex sufficientia principioru3 nature: immo exigitur substantia ipsorum principioru sicut est in substantia celi qd est primum principiu mouens in natura & materia quatuor elementorum que primum subiectu est mobilium in natura & ad hanc substantia3 principiorum est opus ipsius creationis. Secundo vero exigitur in natura q in ipsis substantijs principiorum sint forme quibus mouent & agunt & patiuntur eo q substãtia sm se nec mouet nec mouet' nec agit nec patitur. Et ad formas est opus distinctionis. Et quia forme ille contrarie sunt propter hoc distinctio est etiam per consequens ad contraria loca. Quia vero natura non tm agit & patitur sed determinate etiam producit generabilia & corruptibilia in formis spiritualibus perfecta ppter hoc necessarium fuit distinguere motores per formas speciales sicut patet in superioribus in stellis & in inferiorib⁹ agentia & patiẽtia sicut patet in animalibus distinctis per species & ad hoc est opus ornatus. Et quia non exiguntur plura ad perfectionem nature operantis sm ipsius nature principia ideo non sunt plura opera in pma perfectione mundi. ¶ Ad primu3 ergo dicendum q glosa non distinguit tm opera que principia prima mũdi ad esse cõducunt: sed quecũq opera siue sint opera simpliciter siue sm quid. Et dico opus sm quid opus in uerbo: hoc enim proprie loquẽdo non est opus nihil aliud enim est q̃3 generatio filij sm q uerbum dicit' filius & sapientia patris & ars plena rationibus omnium creãdorum ut dicit Aug⁹. Et ideo res facte non sunt in uerbo nisi sm quid: hoc est sm ideas que sunt lux & vita in arte & uerbo primi artificis & hoc patebit alibi. ¶ Ad aliud dicendu3 q glo. distinctionem appellat quãlibet determinationem materie ad forma3 siue illa forma sit cõmunis principij in natura omnium creatorum siue specialis principij in natura quorũda3 tm ut asini & capre & io ornatus comprehenditur sub distinctione quia ornatus nihil aliud est q̃3 distinctio principiorum communiu3. ¶ Ad aliud dicendum q opus miraculi sub opere 3° comprehendit' omnia enim miracula in forma & in materia quo ad aliquas rationes seminales continentur in operibus sex dierum. Et hoc est q dicit Aug⁹ q in primordijs rerum deus disposuit causales rationes quib⁹ postea operar' miracula ut patebit i qõne de miraculis.

¶ De ipsis creatis distinctis & ornatis. Et primo an oia simul creata sunt.

c Onsequenter Queritur de ipsis creatis distinctis & ornatis. Et qr due sunt circa hoc sanctorum patru3 opiniones. Dicunt eni3 quidam oia creata fuisse simul in materia & forma ut Aug⁹ in libro sup genes. ad litteram probat. Alij vero dicunt omnia quidem simul creata fuisse in substãtia materie sed nõ simul per speciem forme. ¶ Querẽdu est primo utrum omnia simul facta sunt in materia & forma ul' nõ. Et si sunt simul creata sm quendam modum quid uocetur ibi dies primus & secundus & terti⁹ &c. ¶ Postea vero querẽdu est de singulis operibus que in prin⁹ genes enumerant'.

¶ Utrum oia simul facta sunt. Articulus 5°.

a Ad primum proceditur sic. Dicit' ecclesiastici 43°. Qui viuit in eternu creauit omnia simul ergo videtur q simul omnia sint facta. ¶ Item glo. super eundem locum cum factum celu3 & terra describitur simul spiritualia & corporalia & quicqd de celo & terra producitur. iudicat' ergo cum de terra pducantur animalia & plante & stelle de celo que per distinctionem dierum a moyse facta narrantur facta videntur esse simul. ¶ Item adducantur rationes Augustini Quaru3 prima sumitur ex illo uerbo genes. iste sunt generationes celi & terre quando creati sunt in die quo fecit deus celum & terram & omne virgultum agri anteq̃3 oriretur omneq3 herbam regionis priusq3 germinaret. Sed constat q virgultum agri & herba regionis facta sunt tertio die. Et hic dicũtur facta in die quo fecit deus celum & terram & hec fuit pma dies: ergo opera omniu dieru facta sunt illa die cum non est alia ratio de alijs: & sic tertia dies est idem cum prima die. ¶ Item hoc expressius accipitur ex alia translatione in eode3 loco que sic habet. Hic est liber creature celi & terre cum fact⁹ est dies fecit deus celum & terram &c. Ex hoc enim ut ait Aug⁹. intelligitur deus fecisse vnum diem in quo fecit deus celum & terram & virgultum agri. vnde in hoc die tempus intelligimus quo ante omnem creaturam huius seculi dicit facta sunt omnia simul. ¶ Item Job xl^mo. Ecce uehemoth quem feci tecu. Constat enim q uehemoth antiquum hostem significat qui cu3 alijs angelis factus est & homo sexto die. ergo opus prime diei factus est cum opere sexte diei & ita facta sunt omnia simul. ¶ Item sunt rationes Augustini in primo super genesim ad litteram ducentes ad inconueniens distinctionem trium dierum qui fuerunt ante creationem solis & lune & stellarum. Dicit enim q non potest dici fiat lux & dies per circulum aliquem quia non erat circulus distinctus in quo lux illa rotaretur: nec erãt animalia ad quorum salutem hoc fieret: nec erat aliquis in cuius habitatione esset dies ita q in opposita habitatiõe eẽt nox sicut modo quando dies est in nostro emisperio in inferiori est nox. Nec potest astrui aliquo exemplo nisi forte dicatur de radio oculi. sed hoc non est simile: quia in celo non inuenitur claudens & aperiens lucem. Similiter radius oculi propter sui debilitatem indiget ut exteriori luce iuuetur. lux autẽ superior non indiget. Nec potest intelligi per contractionem & emissionem luminis fuerit illa distinctio quia ratio huius nulla haberet'. ¶ Preterea hec expositio auctoritatẽ a sacra scriptura nõ hẽt. Et sic probat Augustinus q nulla est distinctio primorum trium dierum. Et eadem est ratio de omnibus ergo videtur q sex illi dies per moras temporum non sunt distincti. ¶ Item aliter põt obijci per hãc opinionẽ dicit' in psal'o. dixit & facta sunt mandauit & creata sunt. Cum igitur dictio dei non exigat moras temporis non videtur q sex illi dies per moras temporu3 sint distincti. ¶ Item totum spatium sex dieru3 deputat' operi & septimus dies quieti. ¶ Queratur ergo cum opus vnius diei in momento factum sit ut per residuum spatium eiusdem diei fecit deus. Non enim quieuit qr nõ quiescit artifex donec aliquid restat operandum nisi lassetur in opere. deus autem infatigabilis artifex est & restabat aliquid operandum sicut patet in opere sequentis diei. ergo quieuit & tamen non inuenitur quid operatus sit. ergo patet q opus diei per spatia temporis nõ distenditur. ¶ Item perfectissimi agentis perfecta est operatio: sed perfectissima operatio est omnia creare simul in materia & forma ergo hec debet' pfectissimo agẽti qui est deus: ergo deus simul omnia creauit in materia & forma. ¶ Item si facte eẽnt res in materia aut hoc esset in materia sola aut in materia cu3 forma aliqua sed non distincta & perfecta qualis est forma confusionis. ¶ Sed CONTRA obijcitur multiplici ratiõe. Si enim in materia sola essent oporteret q materia sola si

ne omni forma quandoq̃ in esse actuali esset q̄ꝺ est impossibile: quia omne esse actuale materie est a forma. ¶ Item ſm hoc nulla esset ratio quare materia illa terra uel aqua nominaretur potius q̄z alio nomine. ¶ Itē ſm hoc materia esset sola terminus creationis quia sola materia per creationem ad esse deduceretur: q̄ꝺ iterū est falsum quia materia sola nō potest esse terminus alicuius opationis. Si enim esset terminus cum nihil terminet opus nisi q̄ꝺ est actu oporteret ꝙ ipsa essent actu. ⁊ sic esset aliquid sine omni forma quod est impossibile ¶ Si ṽo dicatur materia cum aliqua forma supponi ⁊ non sub forma distincta sed forma confusa ⁊ permixta. ¶ Contra aut hec forma est accidentalis aut substātialis. Si accidentalis ergo substantia materie prius recipit formam accidentalē q̄z substantialem q̄ꝺ est impossibile quia materia primam potentiam habet ad formam substantialem per quam perficitur ⁊ sine qua nō potest esse subiectū accidentiū. ¶ Item materia desiderat formam sicut femina masculum ⁊ turpe bonum: hoc est ꝙ desiderat inquantum est imperfecta forma ut perficiatur. Et propter hoc forma diuinum dicitur ⁊ optimum ⁊ appetibile in fine primi phisicoꝝ. Ab accidentali autē non perficitur ergo illam non desiderat ergo forma illa confusionis nō est ex formis accidentalibꝰ ꝑter formas substantiales. Si ṽo dicatur ꝙ forme substantiales erant ibi confuse ⁊ mixte. ¶ CONTRA hoc erit ꝙ miscibilia sunt ante mixtum ⁊ ea que confunduntur ante cōfusum ut dicit philosophus ⁊ componentia ante cōpositum ergo prius fuerunt distincta q̄z cōfusa. ⁊ ita ante primam confusionē fuerunt elementa distincta in suo eē ⁊ in suis formis. ¶ Si ṽo dicatur ꝙ hoc est ſm naturam ⁊ nō ſm tēpus. ſm hoc opus dei non habebit ordinem nature sed erit contrarium ordini q̄ꝺ est contra sapientiam artificis omnia sub ordine recto ad esse deducētis: q̄ꝺ est inconueniens. ¶ Preterea elementa non ꝯfunduntur ⁊ cōmiscentur nisi aliquid moueat ad confusionem ⁊ cōmixtionē illam. ¶ Et queratur quid hoc fuerit ⁊ cū non possit corpus aliquod assignari mouens q̄z nullum corpus celeste adhuc mouebatur ſm hanc opinionem non erit mouens nisi uoluntas dei ad mixtionē ⁊ confusionem illam. ¶ Et tunc queratur quare uolūtas dei potius fuit contra ordinem nature q̄z ordini consentanea ⁊ non erit assignare. ¶ In contrariū sic obijcitur. dicit Crisostomꝰ super Joannem in homelia 22^a^. oportebat generari creaturas sed non simul ⁊ hominē cum muliere sed non hec simul. ¶ Item Gregoriꝰ 23° moralium. Rerum substantia simul creata est sed simul species formata non est ⁊ q̄ꝺ simul existit per substātiā materie non simul apparuit per speciem forme. ¶ Itē Beda super genesim. Celū creatura spiritualis est ab exordio perfecta ⁊ beata: terra ṽo corporalis materies adhuc imperfecta. ¶ Item hoc accipitur ex uerbis alchimij supra positis qui 2^m^ opus dei dicit esse in materia. 3^m^ ṽo per opera sex dierum uarias distinguere creaturas. Et quia multi sanctorum ad hoc cōcordant ꝙ nō omnia simul facta sint in materia ⁊ specie videlꝫ Damascenus Dionysius Basilius in exameron Ambrosius in exameron ⁊ Strabꝰ ⁊ alij sufficiant auctoritates ꝑinducte. ¶ Preterea Augꝰ ipse hoc videtur dicere. Dicit enī per celum informē naturā spiritualē significari que per lucem postea est formata. ¶ Item super illud terra erat inanis ⁊ uacua in 12° confessionum. Nonne tu dn̄e docuisti me ꝙ priusq̄z istam informem materiam formares atq̃ distingueres non erat aliquid non color non figura non corpus non spiritus non tamē omnino nihil erat enim quedam informitas sine ulla specie. ¶ Item dicit Augustinus in libro super genesim ad litteram. ꝙ maior est scripture genesis auctoritas q̄z omnis humani ingenij perspicacitas. Cum ergo genesis apte distinguat sex dies videtur ꝙ humanū ingenium contra hoc non debeat laborare. ¶ Item per rationem sic obijcitur. Omne ꝙ est in natura causaliter ⁊ exēplariter acceptū est a deo. sed in natura est ꝑcessus ab imperfecto ad ꝑfectum hoc est a potentia ad actum siue a materia ad formam: ergo hoc erit per prius per exempla in operibus diuinis. sed nō potest esse nisi prius sit materia per creationem ⁊ postea distinguatur per formas ⁊ ornetur. ergo videtur ꝙ creationis ⁊ distinctionis ⁊ ornatus opus nō fuerit simul sed per successionem temporis. ¶ Itē id q̄ꝺ fit subito ⁊ id quod fit in tempore non possunt esse simul. sed creatio materie est subito cum inter ens ⁊ nihil nullum est mediū: perfectio autem materie ſm formā fit in tempore quia omnis motus ⁊ mutatio sunt in tempore ut dicit philosophus. Cū ergo opus distinctionis ⁊ ornatus sit opus materiam ad formas deducens non erunt simul tria hec omnia creationis distinctionis ⁊ ornatus. ¶ Itē quatuor sunt extrema scilꝫ ens ⁊ nihil potentia ⁊ actus: ⁊ hec sunt extrema mutationum que inueniuntur in rebus. Iste autem mutationes non sunt eiusdem rationis quia vna habet subiectum ⁊ altera nō ⁊ vna fit subiecto ⁊ altera in tēpore. ⁊ vna habet mediū ⁊ altera non. Cum igitur summe sapientie sit ostendere vnumquodq̃ in suo esse distincto videtur ꝙ iste mutationes non poterunt simul esse in eodem sed vna post aliam. Cum igitur creatio sit inter ens ⁊ non ens dispositio autem ⁊ ornatus inter potentiam ⁊ actum illa opera non erunt simul. ¶ Preterea oīa in principio fuisse confusa dicunt quidam philosophi sicut Anaxagoras ⁊ Empedocles ⁊ Plato ⁊ Ouidius ⁊ Boetius. Dicitur enim in primo phisicorum. Quidam ex vno mixto scilicet inherentes contrarietates segregant quēadmodū anaximandros dixit. ⁊ quicunq̃ alij vnum ⁊ multa dicunt esse sicut Empedocles ⁊ Anaxagoras ex cōmixtione enim segregant alia. Differunt autem ab inuicem in eo scilꝫ ꝙ hic Emp̄. circulationem horum faciunt. Hic autem scilꝫ Anaxagoras infinitas simul partes ⁊ cōtrarias. Ille ṽo scilꝫ Empedocles uocata elementa solū. Plato autem in thymeo contra ultimā partem ubi agit de materia sic dicit. mixta siquidem mundi sensibilis ex necessitatis intelligentieq̃ cetu ꝯstitit generatio dominante intellectu ⁊ salubri persuasione rigorem necessitatis assidue trahente ad optimos actus hoc est generatio mundi sensibilis prima mixta erat ex cetu quoq̃ constitit necessitatis ⁊ intelligentie hoc est materie ⁊ idearum que fuerunt in intelligentia prima ⁊ constitit postea formata dominante intellectu diuino super materiā ⁊ trahente ipsam materiā rigidam hoc est nulli forme inclinatam ad optimos actus vniuscuiusq̃ forme substātialis. ¶ Item Plato fit ut receptaculi sinus nullam propriam naturaliterq̃ expressam habeat figuram propterea q̃ informis intelligatur ut qui odora pigmenta conficiunt ante omnia curant ut nullius odoris sint proprij que condientur susceptura videlꝫ humidos succos odoraminum ⁊ qui materijs mobilibus impressioniq̃ cedētibus insignire formas aliquas uolūt pure leuigatas appareant nec ullam omnino formā in apparenti leuigatione apparere patiuntur sic enim ꝙ ex omnibus rerū omnium formis ⁊ figuris eterne vite mansurisq̃ per secula recte insignitur nulla omnino propria species falsa opinione tribuenda est. ¶ Itē plato. Opinor omniū que gignuntur receptaculum esse quasi quedam nutricula. ¶ Item plato. Primū genus omnino imundum est q̄ꝺ gignitur ⁊ aliud in quo gignitur. ¶ Preterea tertiū ex quo similitudinē trahit mutaturq̃ q̄ꝺ gignitur. decet igitur facere comparationem similitudinēq̃ impartiri illi quidem ꝙ suscipit matris. At ṽo vnde hoc uenit patris illud autē nature que inter hec duo est prolis ⁊ propter hoc etiam dicit philosophus in fine primi phisicoꝝ

loquens de materia ꝙ est patens in totam nãm. ¶ Itē Boetius in de consolatione philosophie. O qui perpetua mundū ratione gubernas Terrarū celiq; sator: qui tempus ab euo Ire iubes stabilisq; manēs das cuncta moueri. Quem non externe pepulerunt fingere cause Materie fluitātis opus. ¶ Item Ouidius Ante mare ⁊ terras ⁊ qđ tetigit omnia celū Unus erat toto nature vultus in orbe Quem dixere chaos rudis indigestaq; moles. ¶ Solutio sine preiudicio sentētie melioris videtur Augustino consentiendum. Et ut melius intelligantur solutiones accipienda est eius sententia in libro super Genesim ad litteram ubi sic dicit in primo libro. Sicut uox materia uerborum est: uerba ỽo forma que uocem indicant: non autem qui loquitur prius emittit informē uocem quā postea possit colligere atq; in uerba formare. Ita creator deus non priorē tempore fecit informem materiam ⁊ eam postea per ordinem quarū cūq; naturarū quasi secunda consideratione formauit: formatam quippe creauit materiā sed quia illud vnde fit aliquid ⁊ si nō tempore quadam origine prius est q̄ȝ id quod inde fit. Potuit diuidere scriptura loquendi temporibus qđ deus faciendi temporibus non diuisit. Dicendum ergo ꝙ per distinctionē quam ponit moyses intelligitur distinctio rerū ƀm nature principia ⁊ nō distinctio temporum ƀm quem modum distinguit substantia materie a forma ⁊ forma generalis actiuorum ⁊ passiuorum sicut elementorum a forma speciali que determinatam in specie habet actionem ⁊ passionem ƀm ꝙ supra distinximus opus creationis ab opere dispositionis siue distinctionis. Et opus distinctionis ab opere ornatus. ¶ Ad auctoritates sanctorum supra positas dicendum ꝙ simul potest notare simultatem temporis ⁊ in hoc sensu esset contrarietas ad Augustinū. Si ỽo notetur simultas in ordine principiorum nature ƀm viam generationis sic non erit contrarietas quia ƀm illā viam substantia materie siue potentia est ante actū. Et actus primorum principiorum celi videlicet elemētoꝝ est ante actum creaturarū que sunt in determinatis speciebus. ¶ Ad id quod obijcitur de Augustino dicendum ꝙ loquitur ƀm consequentiam nature ⁊ hoc quādo loquitur de terra. Cum ỽo per celum dicit intelligi angelicam naturam: loquitur allegorice ⁊ informitatē appellat considerationem illius nature in se: formationem autem uocat perfectionem ipsius per gratiam nec tamen intelligit ꝙ natura gratiam tempore precesserit sed ratione ut supra est ostensum. ¶ Ad aliud est dicēdum ꝙ humanum ingenium non laborat cōtra scripturam a deo omnia simul esse creata sed nititur ad expositionem que ƀm rationem est uerisimilior. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Augustinus appellat informitatem purā substantiam materie sine omni forma que tamē nunq̄ȝ tempore fuit sine forma ut supra in questione de materia est probatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ natura nō in toto potest imitari opus diuinum ex nihilo enim nō potest facere aliquid quia sicut dicit philosophus in fine primi phisicorum. Nos autem dicimus ⁊ ipm̄ fieri quidem simpliciter nihil ex eo ꝙ non est sed tamen fieri ex eo ꝙ non est ut ƀm accidens. Ex priuatione enim aliqđ fit ut ex non homine homo. Similiter non potest natura imitari opus dei in subito faciendo aliquid: oia enim que facit natura in tempore facit. sed natura imitat̄ opꝰ dei qđ est ex nihilo aliqđ facere faciēdo ex eo ꝙ quodā modo est nihil ⁊ non simpliciter nihil. Aliud opus autem qđ est subito facere imitatur in faciendo in breuissimo tempore quod potest. Nihil enim multiplicem habet expositionē ut dicit Anselmus in libro de casu diaboli ubi dicit ꝙ tribus modis dicitur aliquid fieri de nihilo. Primo modo quando uolumus intelligi ꝙ aliqđ penitus non sit factū qđ factum dicitur de nihilo quia nihil est ⁊ est simile cum aliquis tacet ⁊ queritur de quo loquatur respōdetur de nihilo quia nihil loquitur. Secundo modo dicitur sed nō uere aliquid fieri de nihilo ut ex ipso nihil. i. ex eo ꝙ penitus non est effectū sit quasi ipsum nihil sit aliquid existens ex quo aliquid possit fieri. Tertio modo cum intelligimus esse quid factum: sed non intelligimus vnde factum sit sicut ex materia sicut nihil accipit̄ in diffinitione creationis qñ dr̄ ꝙ creare est de nihilo aliquid facē. Et est simile cū hō ꝯtristat̄ sine causa dr̄ de nihilo esse ꝯtristatus. Est etiā quoddā nihil ƀm quē modū dicimus aliquē de nihilo recepisse sanitatē cū ex egritudine sanus factus est. Et aliquē ex nihilo factū esse diuitē cum ex pauptate factus est diues quia egritudo nihil est sanitatis ⁊ paupertas nihil est diuitiarum ⁊ hoc nihil est nihil priuationis non negationis pure relinquit enim materiam cū priuatione ⁊ ex illo operatur natura. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mutatio materie ad formam est in tempore quādo motor materie est natura siue virtus alicuius corporis phisici. ⁊ hoc ideo quia necesse est prius disponi materiam ante formam que dispositio exigit tempus ⁊ prius ⁊ posterius in ipso tempore. ¶ Item oīs motus est mutatio in natura ut ad causam primā in genere suo reducit̄ ad motum celi ⁊ ille est in tempore. Cum ỽo motus materie ad formam reducitur ad motorem primū qui est deus: sicut est in opere dispositionis ⁊ ornatus tunc fit subito. Et ita patet ꝙ simul potest esse cum opere creationis p̄cipue cum ante materia non sint inuente forme contrarie ⁊ dispositiones quas necessariū fuit purgari per alterationes precedentes inductionem forme substantialis in materiam sicut est in opere nature. ibi enim generatio vnius est corruptio alterius ⁊ econuerso qđ nō fuit in primordiali rerū creatione dispositione ⁊ ornatu. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ sapientia requirit ordinem qui est ƀm rationem rectam nature ⁊ non requirit ordinem temporis. Sepe enim sequuntur in tempore que priora sunt in natura sicut dicit philosophus in libro de anima. ꝙ animal vniuersale posterius est particulari cū tamen ƀm naturam sit prius. Et Joannes baptista dixit de christo. Ueniet fortior me post me cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum eius. ¶ Ad illud quod obijcitur de Anaxagora ⁊ Emp. dicendum ꝙ ipsi de plano mentiti sunt. Anaxagoras autē posuit omnia esse in omnibus per materiam ⁊ formam ⁊ per intellectum agentem segregari potius q̄ȝ generari. Et vnūquodq; accipere nomen a dominā̄te in ipō. Lignū enim ƀm eum non dicitur lignum quia non sit in eo lapis sed potius quia vincit in eo natura ligni. Hanc autē confusionem dicit tm̄ fuisse semel in principio mundi ⁊ postea semper ex illo confuso fuisse segregationem per operationem intellectus agentis. Emp. autem non ponebat omnia cōmisceri sed tm̄ quatuor elemēta ⁊ cū hoc dicebat vnum corporū non transmutari in formā alterius ⁊ resumere formas easdem. Causas autem congregationis in illud vnum mixtum ⁊ segregationis ab illo dicebat esse litem ⁊ amicitiam. amicitia enim cōgregat ⁊ lis segregat. ⁊ dicebat etiam ꝙ quādoq; oia ꝯgregantur in mixtū ⁊ quandoq; segregant̄ ab ipso. Et hec vicissitudo fit multis modis ⁊ vicibus in infinito tempore: vnde patet ꝙ ratio horum philosophorum non concordat alicui opinioni sanctorum. ¶ Ad primā ỽo auctoritatem platonis dicendū ꝙ ipse mixtionem improprie accipit. mixtio enim proprie ut dicit philosophus in fine primi Perigeneos est miscibilium alteratoꝝ vnio. Et ƀm hanc rationem mixtionis miscibilia precedunt mixtum ƀm materiā ⁊ formam. Sed plato uocat mixtionem ibi que est materie solius. ¶ Et ad hoc intelligēdum notandum ꝙ materia accipitur duobus modis. s. ut prima que non est disposita uel inclinata ad aliquam

formam quā Plato uocat rigidā necessitatē ꝛ est materia disposita ꝛ inclinata ad hanc uel illam formā. In materia ꝟo pmo modo dicta dicitur esse natura mixti non ideo q: forme miscibiliū sint ibi alterate: sed q: sicut in mixto indeterminati sunt actus miscibiliū ad vnuꝫ uel ad alterum ita in materia illa indeterminate sunt potentie ꝛ desideria materie ad vnam formā uel ad aliam. Et propter hoc dicit Plato ꝙ diuinus intellectus sapientie scilꝫ creantis assidue distinguēdo ꝛ ornando traxit eam ad oppositos actus in natura. s. substituēs ideatuꝫ iuxta exēplar idee que est in sapiētia creāte. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ Plato ibi assimilat mām primā duplici materie in arte mechanica architectorica. hij eniꝫ qui per sigillationem querūt inducere formā accipiūt materias molles vnicuiqꝫ sigillationi de facili obediētes que tū posterius retinēt sigillationē. Sic etiam est materia pma obedibilis qdem ad oīs forme susceptionē ꝛ etiam retinens hanc ꝛ illam impssam. Hij ꝟo qui uolunt inducere formam icisionis accipiunt ligna leuigabilia per detrūcationē partiū ꝛ polibilia per remotionē pcedētiuꝫ figurarum ut sic nō obstante figura pcedēte inducat̄ forma incisionis. Si materia pma talis creata est que diuidi possit per actū gnātionis ita ꝙ pars eius sit sub forma vna ꝛ pars altera sub forma altera. Similr̄ creata est talis que possit amittere formā vnam ꝛ recipe alteraꝫ. ¶ Ponit etiam Plato silr̄itudinem ad ꝓpriuꝫ subiectuꝫ saporꝫ qd̄ est humidū aqueū: hoc enim nullum saporē habet actu potētia aūt omnes. Si enim aliquem hēret actu ille impediret gnātionem ceterorꝫ in humido illo. Et similiter est de materia pma ꝙ nullā habet formā actu: potēs est tū suscipe oēs: ꝛ hoc est qd̄ dicit Plato ꝙ materiā nō est appellādum ex qbus ꝛ ipsa sustinuit hoc est ex elemētis sensibilibus sed appellāduꝫ est eam potius inuisibilem quādam ꝛ informē capacitatē mira quadam ꝛ incōprehēsibili rōne inter nullā ꝛ aliquam subam nec plane intelligibileꝫ nec plane sensibilē positā. Sed quia ex hijs que in ea cōmutant̄ intelligi tamen posse videatur. Et de hoc dicit Augꝰ in 12o ꝯfessionuꝫ. ꝙ prima informitas que pene nihil est extra omne tēpus est capax tū ipa est formarum oium in quas mutantur res mutabiles. Nō tamen intelligūt Plato ꝛ Augꝰ ꝙ hec materia aliqñ sic fuerit tēpore sed natura ut supra in qōne de materia satis explanatum est. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ materia dicit̄ nutricula eo ꝙ forma ꝯualescit in ipsa sicut infans in nutrice ꝛ matre. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ mater dicit̄ materia ex eo ꝙ actus efficiētis nō est ab ipsa ꝛ ideo intellectus idealis qui agit ꝑm spēm idealē a Platone dicit̄ pr ꝛ res gnāta cōposita ex materia ꝛ forma dicit̄ ples mā ꝟo in qua fit forma dicit̄ mater. ¶ Ad id qd̄ obijcitur de Boetio dicēdum ꝙ mā dicit̄ fluitans nō ab actu humidi sed a silr̄itudine. q: sicut humidum facile recipit oēm figurā ita materia apta est ad suscipiēdam oēm formā. Unde Boeꝰ cōcordat cum Platone ꝛ ideo tunc sequit̄. Tu cuncta supnō ducis ab exemplo. Pulchrū pulcherrimus ipse mūdum mēte gerens similiqꝫ imagine formans perfectasqꝫ iubes perfectuꝫ absoluere partes. ¶ Ad ultim̄ dicēdum ꝙ Ouidius ꝯsentit cum Anaxagora ꝛ Emp. ꝛ nō ꝯcordat cuꝫ aliqua opinione sctōruꝫ. ¶ Si quis aūt aliā uelit tenere opinionē. s. ꝙ non oīa simul tēpore facta sunt sed ꝑm ordinē illū quē ponit geneꝭ. Rñdebit ad obiecta in cōtrariuꝫ ꝙ oīa simul facta sunt duobus modis. s. in suba māe. ꝛ sic rñdet Gregoꝰ in moralibꝰ 32o liꝰ. ꝛ ex parte efficiētis qui nō uariat̄ in operando per vicissitudines tēporꝫ sed ex parte formationis nō sunt simul facta sed per senariū dierū spatiū ut distinguit moyses. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ glo. ecclīastici sumitur ex uerbis Gregorij ꝛ nō itelligit glo. ꝙ stelle celi cū celo simul facte sunt in forma sed simul in māe suba ꝛ similiter est de plantis ad terrā. Et hoc patet per originale in quo sic post supradictā glo. infert. Sol quippe luna ꝛ sydera quarto die in celo eē facta perhibent̄ sed ꝙ quarto die ꝓcessit in speciē primo die in celi suba extitit per cōditionem primo die creata terra dicit̄ ꝛ 3o arbusta cōdita ꝛ cuncta terre virentia describunt̄: sed ꝙ die 3o se in specie ꝓtulit nimirum primo in ipsa de qua ortuꝫ est terre suba condita fuit. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ moyses post senarium dierum infert iste sunt gnātiones celi ꝛ terre in die quo fecit dn̄s ꝛc̄. ut oñdat successione creata esse disposita ꝛ ornata ꝛ tū simul facta fuisse in substātia. vnde Gregoꝰ qui diuersis diebus creatum celum ꝛ terram virgultum herbamqꝫ narrauerat nunc vno die facta manifestat ut liquido ostenderet ꝙ creatura oīs simul per subam extitit q̄uis non simul per spēm ꝓcessit. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ꝑm aliaꝫ translationē factus est dies in causa sua. s. in claritate celi in cuius tū successiōe creature formarent̄. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝑm aliam translationē factus est dies in causa sua. s. in claritate celi ꝛc̄. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ cuꝫ dicit̄ Ecce uehemoth quem feci tecuꝫ. per li tecū dupx̄ simultas significat̄. s. ex pte efficiētis ꝛ ex pte silr̄itudinis. Cuꝫ igit̄ angelus factꝰ est tunc aīa hoīs in quadā similitudine sui facta est. Aīa enim hominis similitudinem habet cum angelo in hoc ꝙ in ipsa est imago dei sicut in angelo ꝛ ꝙ est itellectualis nature. Et inde est ꝙ sancti dicunt ꝙ oīa simul creata sunt uel in materia ul' in similitudine. Corporalia ꝟo in materia simul creata sunt spūalia ꝟo in similitudine: lꝫ enim deus sigillatim creet animas tū oiuꝫ similitudo in angelis in prima reruꝫ ꝯditione precessit sic enim dicit̄ in psal'o. Qui finxit sigillatim corda eorꝫ qui itelligit omnia opera eorū. de hoc tamen melius postea habebitur in qōne de origine animarum. ¶ Ad rationes Augustini ducentes ad inconueniens dicendum ꝙ quando facta est lux tunc in efficiente generali factus est dies nec oportuit specialem circulum esse in quo lux illa rotaretur quia naturalis eius motus est circularis. ¶ Ad aliud inconueniens dicendum ꝙ dies non tū fit ad solamen animalium habitantiuꝫ in terra sed etiam ut per lumen ipsius moueant̄ elemēta ad diuersam actionem ꝛ passionem. Et hoc modo lux illa mouet primam confusionem materie ut magis habilis esset ad distinguibilitatem. ¶ Ad tertium incōueniens dicendum ꝙ sicut modo est abundantia lucis in sole ita tunc abundantia lucis fuit in quadā parte celi que circulari motu in vna parte materie fecit diem ꝛ ex vmbra opacitatis materie mixte in reliqua parte fuit nox ꝛ ecōuerso non ad solatium hominum sed ad maiorē distinguibilitatē elemētorꝫ ut dictuꝫ est. Lux enim diffundendo calorem rarificat ꝛ subtiliat mām. Calor enim subtilia homogenea sibi attrahit sursuꝫ ad se ꝛ grossa terrestria ꝛ aquosa relinquit deorsum: ꝛ per has opationes illustratio lucis pme opabat̄ ad distinctionem elemētorꝫ. Circulariter aūt ferebat̄ ut equalis esset distinctio in rotūditate mūdi sensibilis. ¶ Ad id aūt qd̄ obijcit̄ de cōtractione ꝛ emissione radiorꝫ solutio patebit posterius. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ lꝫ hec expō expresse nō inueniat̄ in textu biblie tū innuit̄ per hoc ꝙ dicit̄ dies pmus ꝛ dies secundus ꝛ dies tertius ꝛc̄. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ sapiētis non est quiescere ab ope frustra sed opus vnius diei non pficit̄ tū in hoc ꝙ ꝓducit̄ in esse. Est enim pfectio rei in se ꝛ pfectio rei in ope suo ꝛ utrūqꝫ intendit artifex cuius pfecta sunt opa. Unde cum primo die subito facta sit lux in esse tū q: opus lucis est circulariter mouere mām quatuor elemētorꝫ oportuit spatium illius circulationis trāsire anteqꝫ pfecta oñderet̄ lux in ope ꝛ in hoc factus est dies primus. Similr̄ secūdo die positum est firmamentum in medio aquarꝫ qd̄ lꝫ in esse suo in momēto cōpletum fuerit tū cum opus firmamēti etiā sit circulatio pfectio eius in ope in spatio vnius diei ostendebat̄ ꝛ sic de

alijs diebus est. Ad elemētorum distinctionem ⁊ terre nascētium ꝑcreationem ⁊ similiter aīaliuȝ generationē ꝑfecta reuolutio firmamēti exigit̄ ut. s. per diuersitatē luminis diuersificētur virtutes actiue ⁊ passiue. In mane enim maior est motus ſm calidum ⁊ humiduȝ. ⁊ in meridie ſm calidum ⁊ siccum. ⁊ in uespera ſm frigidū ⁊ siccum. ⁊ in nocte ſm frigidum ⁊ humidum. ⁊ ad hec exigit̄ reuolutio firmamēti in spatio vnius diei naturalis. ¶ Ad id qđ obijcit̄. dixit ⁊ facta sunt. Dicēdum ꝙ hoc intelligit̄ de ꝑfectione rerum ſm suuȝ esse ⁊ non de perfectione in actu ⁊ ope. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ ꝑfectissimi agētis est ꝑfectissimus actus qui pōt esse ſm virtutē materie ſm quam opat̄. Sed q: materia nō simul susceptibilis est esse ⁊ forme: oportet eniȝ ꝑus eam esse ⁊ postea formis subijci ideo non potuit simul fieri opus creationis ⁊ dispositionis ⁊ ornatus ⁊ hoc non est de imperfectione agētis sed materie. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ noīe cōfusionis non supponit̄ materia sola nec etiā materia cuȝ formis accidētalibus ꝑdicant̄ sicut bene ꝓbatuȝ est. sed materia cum formis substātialibus ⁊ actiuis ⁊ passiuis qualitatibus indistinctis tamē ſm locuȝ. ¶ Et ad id qđ in cōtrarium obijcit̄ dicēdum ꝙ est mixtio quādo miscibilia oīa remouent̄ a suis actibus in actum mediū ⁊ tale mixtum precedūt miscibilia tēpore ⁊ natura. ⁊ est mixtū in quo miscibilia non sunt remota a suis actibus sed tm̄ cōposita ſm indistinctionem loci ⁊ hoc mixtum est via ad distinctionem ⁊ locationem vniuscuiusq; in loco sibi conuenienti ⁊ tale fuit mixtum in ꝑmordiali sua natura. Pōt enim illud mixtum cōparari ad locum miscibiliuȝ uel attēdi ſm naturam cōpositi. Et si ꝑmo modo tūc cōfusum ⁊ mixtum est ante simplex sicut indistincta ſm locum sunt ante distincta. Si ꝟo secūdo modo attēdatur tūc uerum est qđ dicit phus. ꝙ miscibilia sunt ante mixtum sicut simplicia ante cōposita. ¶ Ad ultimū dicēduȝ ꝙ nullum corpus mouet ad hāc mixtionem sed uolūtas ⁊ sapiētia creātis cuius ꝑus est ꝑducere materiam indistinctam ſm formam ⁊ locum ⁊ postea distinguere ⁊ ornare ut patet ex predictis.

a SEcundo queritur Quid ſm opinioneȝ beati Augustini uocet̄ dies primus 2° ⁊ 3° ⁊c̄. ¶ Et querunt̄ tria. Quorum primum est qd uocet̄ dies. 2m de dierum numero ⁊ mane ⁊ uespere. ⁊ quare nox a moyse nō ꝯnumeratur. 3m de reductione sue opinionis ad sententiam aliorum sanctorum.

¶ Articulus 6°.

a AD primum proceditur sic. Dicit Aug° in 5° sup geneß. ad litteram cuȝ dicit scriptura. Cum factus est dies fecit deus celum ⁊ terram ammonet ut istum diem ⁊ septies intelligas repetitum ut fierēt septem dies ⁊c̄. Audis tūc facta oīa cum factus est dies illam senariam repetitionem sine interuallis morarum spatiorūq; tēporalium factam si possis apprehēdas. Et dicit ꝙ dies ille angelica natura est per cognitionem matutinam formata ⁊ lucē illustrationis uerbi dei. Et si obijcit̄ Aug° ꝙ hoc est allegorice exponere. dicit Aug° ꝙ non uolēs ꝙ lux magis ꝓprie dicit̄ de spirituali intelligētia q̄z de lumine corpali. Christus enim alio modo dicit̄ petra. ⁊ alio modo dicit̄ lux. Naȝ petra figuratiue dicit̄. lux aūt ꝓprie. vnde in euāgelio Joānis ꝑ°. Erat lux uera que illuminat oēm hoiem uenientem in hunc mundum. Et ipse de se alibi dicit. Ego sum lux mūdi qui seqtur me non ambulat in tenebris. ¶ Item Aug° in 4° super genesim ad lrām. Ubi melior ⁊ certior lux ibi uerior ⁊ certior dies. cum ergo non est uerior uespera nam si in istis diebus habet quādam declinationē sui lux in occasum quam uespere noīe nūcupamus ⁊ ad ortum iterum reditum qđ mane dicimus. cur nō ⁊ illic uespam dicamus cum a contēplatione creatoris creatura despicit̄. ⁊ mane cum a cognitione creature in laudeȝ creatoris assurgit̄. ¶ Item in 4°. qm̄ lux corpalis antequā fieret celuȝ qđ firmamētum uocat̄ in quo etiam luminaria facta sunt quo circuitu uel ꝓcessu uel recessu vices diei uel noctis exhibere potuerit nō inuenimus. Istam qōnem relinquē non debemus sine aliq̄ nr̄e ꝓbatione sententie: ut si lux illa que ꝑmitus creata est nō corporalis sed spūalis est sicut post tenebras facta est ubi lux a quadam sua informitate ad creatorem cōuersa atq; formata ita ⁊ post uespam fiat mane cuȝ post cognitionem sue ꝓprie nature que natura est ꝙ deus est refert se ad laudandam ueritatem ⁊ lucem que ipse deus est. Et ex hijs accipit̄ ꝙ lux ibi dicit̄ spūalis natura ⁊ dies dicit̄ cognitio eius. ¶ Item per rōnem hoc idem argui pōt. dicit eniȝ phus ꝙ intellectus agēs est sicut lux. Cum ergo angeli sint intelligētie agentes vident̄ esse lux: ⁊ ita congrue dies appellari. ¶ Item apl'us 2ª Corinth. Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere illuxit in cordibus nostris. Et ex hoc accipit̄ ꝙ lumen cōuenienter dicit̄ de luce spūali. ¶ Sed CONTRA dicit glosa sup illud. fiat lux. bene ab externa luce prius fit tēporalis lux ut per eam cetera viderent̄. Constat autem ꝙ per spiritualem lucem cetera non vident̄ sed per corporalem. ergo videtur ꝙ de spirituali luce non intelligat̄. ¶ Item Damascenus dicit. ꝙ per lucem intelligit̄ ignis ⁊ ignis nō est spiritualis lux ergo intelligit̄ de spirituali luce. ¶ Solutio dicendum ꝙ reuera Aug° intelligit per creationem celi creationem angelorum celestium ſm ꝙ in propria natura considerant̄. Per terram autem intelligit corporalia in sua natura considerata. Per hoc autem qđ dicit̄ tenebre erant super faciem abyssi. intelligit absentiam illustrationis rerum que postea ex angelica luce processit cum creaturas in se ⁊ in uerbo cognitas ad laudem dei retulerūt. Per lucem ꝟo intelligit primam formationeȝ angelorum quādo scilicet hoc ꝙ seipos nouerūt ad uerbum dei conuersi ad laudem creatoris retulerunt. Et tunc appellati sunt dies ⁊ informitas rerum corporaliuȝ nondum formata ⁊ a luce angelorum nondum illustrata appellata est nox. Et ideo Augustinus vult ꝙ dies de spirituali luce intelligat̄. Siquis ꝟo ad litteram magis uellet intelligere posset dicere ꝙ dies accipitur ibi proprie pro actu scilicet illuminationis que processit a luce primo creata que naturaliter circulariter ferebatur ut supra dictuȝ est. Et ita videtur intelligere glosa in contrarium adducta.

¶ Articulus 7°.

a SEcundo queritur Quid dicatur mane ſm Augustinum. ⁊ quid uespere. ⁊ quare non fit mentio noctis per septenariam repetitionem. ⁊ de numero dierum. Et accipiant̄ uerba Augustini in 4° super genesim ad litteram. ubi sic non temporali sed causali ordine prius facta est informis formabilisq; materies. Et spiritualis ⁊ corporalis de qua fieret qđ faciendum esset. in hijs ꝟo que ex informitate formata sunt euidentiusq; appellantur uel facta uel creata uel condita. Primum factus est dies. oportebat enim ut primatum creature obtineret illa creatura que creaturam per creatorem non creatorem per creaturam posset cognoscere. Secundo firmamentum vnde corporeus incepit mundus. Tertio species maris ⁊ terre. Quarto die lumina ⁊ sydera creata sunt. Quinto aquarum natura que de celo aeriq; coniungitur produxit ad dei uerbum indigenas suos. Sexto terrestria similiter animalia tanq̄ȝ ex ultimo mundi elemento ultima nihilominus produxit potentialiter quorum numeros tempus visibiliter explicaret. Hunc enim ordinem creature ordinate dies ille cognouit: ut per hanc cognitionem

sexies quodāmō p̄sentatus tanq̄ꝫ sex dies exhibuit cum sit vnus dies ea que sunt in creatore primitus ꝛ in ipsis ꝯsequēter cognoscens nec in ipsis remanēs sed eorū in posteriorem cognitionem ad dei referēs dilectionē ue/speram ꝛ mane ꝛ meridiem in oibus p̄buit nō per mo/ras tēporum sed per ordinem conditorū. Et ex huius au ctoritatis p̄ncipio habet numerus dierum ꝛ ex fine ei⁹ habet uespera ꝛ mane ꝛ meridies siue dies. ¶ Itē Au gustinus contra hoc videt dicere in 4° li° sic. diei nomē itelligamus in specie rei que creata est notione q̄ꝫ in ei⁹ priuatione uel defectu uel siquo alio nomine melius si gnificat cum amittit species aliqua mutatione a forma ad informitatem declinante atq̄ꝫ uergente: que mutatio in omni creatura inest possibilitate etiam si desit effectu sicut in celestibus supioribus siue ad implendam in infi mis rebus pulchritudinem tēporalem per ordinatas vi ces quorumcūq̄ꝫ mutabilium cessionibus successioni/busq̄ꝫ peragit. ꝛ sicut manifestum est in rebus terrenis atq̄ꝫ mortalibus uespera ꝟo in oibus perfecte ditionis quasi terminus qdam sit mane autem incipiētis exordi um. Ex hoc accipit q̄ dies perfectio rei est in esse ꝛ for/ma. nox autem corruptio ipsius ꝛ mane p̄ncipium eius. ꝛ uespera terminus cōplementi eius in esse. Sed videt q̄ plures esse debeāt dies f̄m Augᵐ. Sunt enim que/dam que nec sunt plante nec aīalia sicut sunt mineralia que tamē a deo creata sunt ꝛ a luce angelice cognitionis illustrata. ¶ Preterea videt q̄ commemorari debeat nox in repetitione septem dierum f̄m Augᵐ. q̄ꝛ sicut di es sit in bonis angelis ex cōuersione ad uerbum ita nox in malis ex auersione ab eodem. ¶ Solutio dicēdū q̄ senarius dies accipit f̄m numerum causarum naturali/um ut supra habitum est. Ad naturam enim opantē re/quirit substātia p̄ncipiorum ꝛ distinctio ipsoꝝ per quali tates mouētes agentes ꝛ patiētes ꝛ determinatio ipsoꝝ ad species f̄m quas mouēt ex similibus similia p̄ducen do. quoꝝ p̄mum pertinet ad creationem. 2ᵐ ad distincti onem. 3ᵐ ad ornatuꝫ. Et de sufficiētia creationis ꝛ distin ctionis iam habitum est. de sufficiētia autem ornatus sic dicēdum est. Ornatus aūt est in p̄ncipio mouēte nō ha/bente cōtrarium aut in habēte cōtrarium. Et si p̄mo mo do tūc est ornatus quarte diei quādo determinatus est motus supiorum ad motum specialium stellarum qua/rum motus specificat ex diuersitate nature ꝛ magnitudi nis ꝛ situs. Si ꝟo secūdo modo tūc dicit ornatus f̄m di uisionem aīalium. Hec enim sunt aut natatilia aut uola tilia aut gressibilia. Et uolatilia ꝛ natatilia pertinēt ad or natum quinte diei. Gressibilia autem cum homine per/tinēt ad ornatum sexte diei ꝛ huius ratio cōiūctionis in/fra patebit. ¶ De mineralibus autem dicēdum q̄ nec habēt aīam nec partem partis aīe ꝛ ideo non p̄tinent ad dispositionem uegetabilium nec ad ornatum animaliū. Sed in causis suis intelligunt facta quādo elementa in formis ꝛ locis distincta sunt sicut q̄ per actionem ꝛ passi onem diuersimode possint cōmisceri. ¶ Ad id q̄ꝺ que rit de mane ꝛc̄. Dicēdum q̄ mane f̄m Augᵐ duo ipor/tat. vnum per se. ꝛ alterum ex ꝯsequēti. s. creature iam in se cognite in deum per laudem relationē. Et hoc impor tat per se f̄m q̄ dicit inceptionem lucis. Alterum est ac/ceptio noticie de creatura fiēda siue facta que cōspicit in ꝟbo anteq̄ꝫ fiat in p̄pria natura ꝛ cognoscat. Et ideo eti am dicit Aug⁹ q̄ p̄ma dies non habet mane: q̄ꝛ cū opus p̄me diei sit celum ꝛ terra ꝛ lux. Per celum intelligit an gelica natura que non potuit sui uel alicuius nature fiē/de in uerbo accipe noticiam p̄usq̄ꝫ eēt sed tm̄ postq̄ꝫ cre ata fuit se in se cognouit ꝛ hec est uespera: q̄ꝛ uespera f̄m Augᵐ nihil aliud est q̄ꝫ cognitio rei in seipsa ꝛ se cogni/tam per ꝯuersionem ad uerbum in laudem dei retulit ꝛ noticiam firmamēti in medio aquarū sequēti die locati accepit ꝛ hoc est mane sequētis diei. Vn̄ p̄ma dies ma/ne hēri non potuit in luce cognitionis angelice. ¶ Ad id q̄ꝺ obijcit de nocte dicēdum q̄ nox per oēs sex dies non noīat: q̄ꝛ f̄m Augᵐ. oīa facta sunt simul ꝛ distinctio sex dierum non est in spatijs tēporum sed in ordine na/turali rerum: ꝛ ideo diabolus in senario dieruꝫ angelus adhuc factus est diabolus per casum q̄ꝛ a principio ceci dit sed aliquādiu cum bonis angelis in celis remansit. Cum igit nulla obscuritas inueniat in luce angeli non inuenit nox in illa repetitione. Sed mane est cognitio in uerbo creature fiēde ꝛ facte sit laus. vespera aūt est co gnitio rei in seipsa cuꝫ res iam facta est. dies aūt siue me ridies in quo est plena lux est illuminatio angelice sub stātie in cognitione creatoris. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ beatus Aug⁹ ibi adaptat methaphorice mane ꝛ uespaꝫ ꝛ diem ꝛ noctē ꝛ periodū dierū. ¶ Articulus 8°.

Tertio queritur

De reductio/ne opinionis Augustini ad opinionem aliorū sanctoꝝ. Et vident non ꝯsentire q̄ꝛ ꝯtradictoria dicunt. Dicit eniꝫ Aug⁹. Oīa simul in vno momēto facta fuisse in materia ꝛ distincta in forma ꝛ loco ꝛ ornata in p̄prijs speciebus. Alij aūt sancti. s. Grego⁹ Hiero⁹ Ambro⁹ ꝛ ceteri dicūt oīa facta esse simul in substātia materie; sed per spatia sex dierū formata esse ꝛ distincta: simul aūt oīa facta esse in forma ꝛ non simul facta esse in forma sunt cō tradictoria que simul non p̄nt uerificari ergo videtur q̄ opiniones eoꝝ ad idem nō possint reduci. ¶ Itē diem esse ex p̄sentia lucis corporee ꝛ non esse ex p̄sentia lucis cōtradictoria sunt: ꝛ cum vnum eoꝝ sit de opinione Au gustini ꝛ alterum de opinione reliquoꝝ sanctorum non vident simul posse uerificari opiniones eoruꝫ. ¶ Sed CONTRA sancti eodem spiritu inspirāte locuti sunt sed sp̄us idem sibi ꝯtraria per diuersos non dicit. ¶ Itē exp̄sse videt Aug⁹ ꝯsonare alijs sic dicēs in 5° super ge nes. Tertia die species maris ꝛ terre facta est atq̄ꝫ in ter ra potētialiter ut ita dicam natura herbarum atq̄ꝫ ligno/rum. sic enim terra ad dei uerbum ea p̄duxit anteq̄ꝫ ex/orta essent accipiēs oēs modos eoꝝ quos per tēpora ex ercet f̄m suum genus. Similiter dicit Aug⁹ de q̄nto. die q̄ aqua natatilia ꝛ uolatilia p̄duxit ꝛ hoc potētialiter in numeris qui per ꝯgruas tempoꝝ moras exercent. Si/militer de sexto die q̄ tūc nihilominus potētialiter terra p̄duxit aīalia quorum numeros tēpus postea visibiliter explicaret. f̄m hoc videt Aug⁹ dicere q̄ opa sex dieruꝫ simul fuerūt creata duobus modis. s. in potētia ꝛ nume/ris. numeri autem ibi dicūt causarum p̄portiones q̄ for me rerum postea per tēpus fuerint explicate. hoc autem non ꝯtrariat alijs sanctis ꝛ sic vident esse ꝯsoni. ¶ So lutio dicēdum q̄ Aug⁹ in tribus locis ex intētione ꝛ p̄/posito p̄ncipium genes. exposuit in libro. s. cōtra episto/lam fundamēti ꝛ in ultimis duobus libris cōfessionum ꝛ in 12° li° sup genes. ad litteram. sed in nullo loco dicit oīa creata fuisse simul in materia ꝛ forma ꝛ ordinem die rum ponēdum esse in ordine rōnis ꝛ non in spatijs tem porū nisi in li° sup genes. ad litteram. In alijs enim duo bus opibus magis intēdit mysterium q̄ꝫ historie uerifi/cationem. Unde sciēdum est q̄ sp̄us sanctus duob⁹ mo dis inspirat expositiones sacre scripture. s. quātuꝫ ad cō sentaneum rōni ꝛ non cōtrarium fidei. ꝛ quātum ad cō sentaneum auctoritati. Et q̄ꝛ in textu auctoruꝫ sepius ali quid dicit aliter intelligēdum propter rudes ꝛ indoctos quos instruit sacra scriptura. ideo Aug⁹ magis eligit se qui rōnem non cōtradicens tamen quin distinctio tem porum necessaria sit cum p̄pter hoc ut ostendat distin/ctio rerum per distinctionem temporuꝫ. tum etiam pro/pter hoc: quia magis hoc modo instruuntur simplices qui nesciunt res distinguere nisi per tempora. Alij ꝟo sancti magis elegerunt sensum qui est iuxta auctori/tatem non tamen negantes nisi quod est f̄m rationem

ꝯsequens. Unde Aug° in 5° super genesim ad litteram. Cum audis tūc facta esse oīa cū factus est dies illam se nariam repetitionem sine interuallis horarum spatiorū ꝗ temporalium factam si possis apprehēdas. Si vo nō dum possis hec relinquas ꝯspicienda ualentibus. Tu au tem cum scriptura non deseruiēte infinitati tue materno incessu tecum tardius ambulāte ꝓficias que sic loquitur ut supbos altitudine irrideat: profunditate attētos terre/ at: ueritate uagos pascat: affabilitate paruos nutriat. Et ideo dicit etiam Gregorius ꝙ sacra scriptura est fluuius in quo agnus peditat ꝛ elephas natat. ¶ Ad id qđ obijcit de auctoritate Augustini dicēdum ꝙ ipse reuera po nit omnia simul creata in materia ꝛ forma que. s. natura motus supiorum ꝛ cōmixtionem elemētoꝝ per se ꝓdu/ cere non pōt. ꝛ ideo celum factum est a pncipio cum stel lis suis: ꝛ terra cum aīalibus suis: ꝛ aqua cū natatilibus suis ꝛ uolucribus. Et breuiter dicendo omnia in specie bus suis simul educta sunt que per virtutem motus celi simplicem ꝛ per virtutem stellarum ex cōmixtione ele/ mētoruꝫ sine alio motore educi non poterāt ut homo ꝛ leo ꝛ cetera quedam que pter virtutem celi ꝛ elemētoꝝ regrunt causam motorem specialem ad sui generationē ſm ꝙ homo generat hoīem ꝛ leo leonem ꝛ sic de alijs. ſm quem moduꝫ dicit etiam phus ꝙ homo generat ho/ minem ex materia ꝛ sol. Sunt tamen quedam non ma gnam habētia diuersitatem in partibus corporis ut plā/ te. ꝛ quedam aīalia precipue reptilia quedam ꝛ quidaꝫ pisces que non oportuit pmo cum alijs in speciebus ꝓ/ prijs fieri sed tm̄ in causalibus rōnibus suis: ꝗ ad horuꝫ ꝓductionem sufficit motus celi ꝛ stellaruꝫ ex materia di uersimode cōmiscibili. Et hoc est qđ dicit phus in 2° de generatione ꝛ corruptione. in equali ente materia ꝛ nō ubiqꝫ eadem necesse est generationes inequales esse ꝛ has qdem motores citiores has vo tardiores ut dicit eti am Auicē in li° de diluuijs. ꝙ mures generant de terra quādoqꝫ ꝛ serpētes de capillis. Et ideo dicit Aug° super illud. germinet terra herbam virētem. i. potēs est germi nare. Per hoc autem ꝙ dicit opus qnte ꝛ sexte diei pri mo factum esse in potētia ꝛ numeris intelligit potētiam cōpletam materie que nō est nisi quādo materia descin/ dit a motore specificato ꝛ aīato ꝛ per numeros intelligit sufficientiam causaruꝫ in numero ꝛ ordine ad producti/ onem animati corporis.

¶ De singulis operibus sex dierum.

Postea queritur de sin gulis operibus que in pncipio Genesis enumerant. ¶ Et querunt tria. Quorū pmuꝫ est sigillatim de opibus sex dieruꝫ. 2^m in cōmuni de eisdem. 3^m de quiete sab bati. ¶ Circa pmum pmo querit de ope prime diei. Et querunt duo. Primum est de creatis in pma die. 2^m de qbusdam dubitationibus que oriunt ex littera. ¶ Cir/ ca primum autem adhuc duo querēda sunt. Primuꝫ de celo ꝛ terra. 2^m de luce.

¶ Ar° 9°. De creatis in pma die. Primo de celo ꝛ terra

Ad primum proceditur sic. Dicit Aug° in 5° sup genef. ad litteram. Prius facta est informis formabilisqꝫ materies ꝛ spūalis ꝛ cor/ poralis de qua fieret qđ faciendum esset cum ꝛ ipsa pri/ us ꝗ̄ instituta est non fuisset nec instituta est nisi ab illo utiqꝫ summo ꝛ uero deo ex quo sunt oīa que siue celi si/ ue terre noīe significata sit que in pncipio fecit deus an/ te vnum illum diem quem cōdidit postea sic appellata: ꝗ inde facta sunt celuꝫ ꝛ terra siue noīe terre inuisibilis siue cōposite atqꝫ abyssi tenebrose. Ex hoc accipit ꝙ ce/ lum ꝛ terra sunt ante diem pmum. ¶ Item Aug° in 12° confessionum. Celum terre huius ꝛ maris que fecisti 3° die dādo speciem visibilem informi materie quam feci/ sti ante oēm diem. Jam enim feceras ꝛ celum ante oēm diem: sed celum celi huius ꝗ in pncipio fecisti celum ꝛ terram. Ex hoc habet idem qđ pus. Si vo dicat ꝙ Au gustinus uocat diem artificialem qui incipit ab illustra/ tione lucis pmo die facte nihilominus tamen celū ꝛ ter ra sunt opus prime diei naturalis qui in. xij. horis conti net. ¶ Contra quicqd est extra omne tempus est extra oēm diem. sed terra ꝛ celum sunt extra omne tēpus ergo sunt extra oēm diem. Probatio medie: ꝗ dicit Aug° in 12°. cōfessionum. Doctor famuli tui cum te cōmemorat in pncipio fecisse celum ꝛ terram tacet de tēporibus. sili ter de diebus. nimirum enim celum celi qđ in pncipio fecisti creatura aliqua est intellectualis ꝗ̄ꝗ̄ nequaqꝫ ti/ bi trinitati coeterna particeps tamē eternitatis tue ualde mutabilitatem suam pre dulcedine felicissime contēpla tionis tue cohibet ꝛ sine ullo lapsu ex quo facta est inhe/ rēdo tibi excedit oēm uolubilem vicissitudinē tempoꝝ. Ista vo informitas terre inuisibilis ꝛ incōposite nec ipsa in diebus numerata est. ubi enim nulla species nullus ordo nec inuenit quicꝗ̄ nec pterit ꝛ ubi hoc non fit non utiqꝫ sunt dies nec vicissitudo spatioꝝ temporalium. Si forte dicat ꝙ ibi celum accipit pro angelica natura: ꝛ ter ra pro substātia materie informis que sic non sunt sub tē pore sunt tm̄ cum tēpore sicut tpa coequeua. ¶ CON/ TRA dicit Aug° in 5° sup genef. Ante creaturam fru/ stra tēpora relinquerent quasi possint inueniri ante tem pora tpa: motus enim si nullus esset uel corpalis uel spi/ ritualis nature quo per psens pteritis futura succedunt nullum esset tēpus oīno moueri aut creatura non utiqꝫ posset si non esset. potius igit tēpus a creatura ꝗ̄ creatu ra cepit a tempore. Utrum autem ex deo ex ipso enim ꝛ in ipso ꝛ per ipsum sunt omnia. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ſm oīuꝫ sanctoꝝ expositiones terra pro materia informi quādo dicit. In pncipio creauit deus celuꝫ ꝛ terram eo ꝙ informitati materie nihil est ita ꝓpinquum sicut terra sicut dicit Aug° in 12° ꝯfessionum sic dicens. ꝙ in oībus partibus mūdi repiri pōt ꝓpinquius informitati omni/ mode ꝗ̄ terra ꝛ abyssus. minus enim speciosa sunt pro suo gradu infimo ꝗ̄ cetera supiora plucida ꝛ luculenta omnia. Cur igit accipiam informitatem materie quam sine specie feceras: vnde speciosum mūdum feceras ita cōmode hoībus interminatam siue intimatam ut appel let terra inuisibilis ꝛ incōposita. Celuꝫ autem ſm quos/ dam sanctos ponit pro angelica natura ꝛ ſm quosdam pro tota quinta essentia: ꝛ ſm alios pro celo empireo. Et quocūqꝫ modo sumat ipsum ſm suum esse tempori nō subiacet ut supra in questionibus de tēpore est ostēsum. ¶ Dicēdum ergo ſm Aug^m ꝙ si materia prima consi/ derat ſm suam substātiam sine omni forma ꝛ sine ordi/ ne ad formam tūc est extra tempus. Et similiter celuꝫ ꝓ pter sui immutabilitatem nihilominus tamē est cum tē/ pore ꝛ sic cadit in opus pme diei ſm ꝙ opus creationis pmo die ponit esse factum. ¶ Ad id qđ obijcit de Aug° ꝙ tēpus incepit a creatura. dicēdum ꝙ ipse ibi tēpus ac/ cipit stricte. s. pro mutationis mēsura que est in materia ut in subiecto. sed sancti qui ponunt tempus coequeuū materie intelligūt de tempore qđ est mēsura cuiuscūqꝫ mutationis ꝛ adiacet omni rei siue mutabili siue immu tabili que tamen in esse ex non esse ꝓcedit. ¶ Ar° 10°

Secundo queritur de luce Utrum sit corporea uel incorporea. Et videt ꝙ incorporea. ꝗ dicit Aug° ꝙ per lucem intelligit angeli ca natura ad deum conuersa. ꝛ ꝓbat ꝙ non pōt intelligi de luce corporali. Si eniꝫ corporalis lux facta est inquit Augustinus. que nam est illa quam cum sol occiderit vi dere nō possumus. ¶ Item si dicat ꝙ iūcta est soli que est causa huius iuncture. ut enim dicit Aug° in 2° super

genesim ad litteram. Nullus debet refellere eos qui per rõnem querũt quid in creatura esse possit ut dicat ꝓm oĩ potẽtiam dei cui cũcta possibilia sunt oportere nos credere aquas graues quas nouimus atq; sentim⁹ celesti corpori in quo sunt sydera supfusas esse. nunc enim quemadmodum deus instituerit naturas rerũ ꝓm scripturas eius non ꝯuenit querere. Nam quid in eis uel ex eis ad miraculũ sue potẽtie uelit opari. neq; enim si uellet deus aliquãdo oleum sup aqua manere non fieret non ex eo tamen nobis olei natura cognita est incognita ꝙ ita facta sit ut in appetẽdo suum locum etiam si subtus fusũ fuerit ꝓrumpat aquas eisq; se suppositum collocet. Igitur a simili non est dicẽdum aliqd de illa luce ꝙ ex natura lucis ostẽdi non poterit. Q° autem sit corporea sic ꝓbat. Dicit Beda sup genesim. ꝙ per lucem illam intelligit nubes lucida que non de nihilo sed de preiacẽte materia formaliter facta est ut lux esset ⁊ vim lucendi haberet in qua dierum ꝓma exorta est: q: ante lucem nec dies fuit nec nox l; tempus fuit. ¶ Item Damascenus 2° li° cap° 7° dicit. ꝙ per lucem intelligit ignis. ignis autẽ est corporeus ⁊ sic lux illa videt esse corporea. ¶ SOLUTIO cum dicit in genesi fiat lux. intelligit de luce que est habitus corporum luminosoꝝ. ¶ Ad primum igit dicẽdum ꝙ beatus Augustinus ꝓcedit ꝓm hũc modum ꝓm quem per celum intelligit angelica natura informis ⁊ hoc mystice. ꝓm eũdem enim modum intelligit conuersio eius ad deum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Beda nõ ĩtelligit ꝙ lux illa fuerit nubecula ꝓm essentiam sed per similitudinem. nubes enim non generat nisi ex uapore infimoꝝ elemẽtorum ⁊ hoc modo non generabat lux illa sed similitudinem habuit cum nubecula in hoc ꝙ sicut nubes exalata ⁊ obiecta soli recipit candorem illustrationis quem ulterius ministrat inferioribus illuminabilibus: ita lux illa fulgorem dedit corporibus que ulterius illuminabãt inferiora. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ Damascenus lucem exponit materialiter nõ tñ ponẽs omne subiectum lucis sed quoddã. ¶ Ar° II°

TErtio queritur de dubitabilibus que oriunt ex littera.

¶ Et ꝓmo querit quid nocet ꝓncipium cum dicit. In ꝓncipio creauit deus celum ⁊ terram. glosa enim exponit hoc tripliciter dicens. In ꝓncipio tẽporis: uel ante tẽpora: uel in filio. Et pro ꝓma parte videt glosa esse falsa: q: tẽpus ponit vnũ de coequeuis ⁊ sic non in eius ꝓncipio creata sunt cetera sed cum ipso. ¶ Item tẽpus est creatum ⁊ initiũ eius sĩliter ⁊ ita ꝓncipium tẽporis erit creatum in ꝓncipio tẽporis ergo idem creat in seipso. Similiter videt falsa ꝓ secũda parte: q: si sequamur sententiã Augustini oĩa creata sunt simul ⁊ ita celum ⁊ terra non erũt ante cetera. Similiter si sequamur sentẽtiam alioꝝ adhuc erũt plura coequeua istis ⁊ sic non erũt ante cetera. 3ª pars etiam videt falsa q: nihil ens in filio est creatum. creatura enim non est in filio ꝓm esse ꝓprium sed ꝓm rõnes idearum que ab eterno sunt in filio ꝓm ꝙ est sapiẽtia ⁊ ars patris. ¶ Ulterius querit quare dicit hic In principio creauit deus ⁊c. ⁊ non ponit hic usitatus modus per omnes sex dies. s. dixit deus fiat hoc uel illud. ¶ Ulterius iterum querit ꝓm quas ꝓprietates ꝓma materia nocet terra ⁊ abyssus ⁊ aqua. ¶ Ulterius querit penes quam differentiam ꝓuationis dicat inanis ⁊ uacua. alterum enim horum supfluere videt. ¶ Preterea inane ⁊ uacuũ vident esse priuationes ꝯuenientes receptioni loci ⁊ non materie cum tamẽ ꝓm phm non sit eiusdem rõnis materie ⁊ loci receptio. ¶ Item qre dicunt tenebre esse sup faciem abyssi si abyssus dicit materia. ¶ Item ulterius querit quare ex parte mouẽtis potius ponit spiritus q̃ pater uel filius. ¶ Item cum ferri sit locũ mutare ⁊ spiritus increatus non mutet locum videt falsum qd dicit. Spiritus dñi ferebat. ¶ Preterea cum nulla sit diuersitas inter spiritum ⁊ dñm videt male dicere. spiritus dñi q: obliqui trãsitiui sunt ꝓm Priscianum. ¶ Preterea q̃re potius dicit sup aquas q̃ extra uel sub uel in aquis. ¶ Item si ꝓma materia significet nomine terre ⁊ abyssi ⁊ aque: quare dicit potius. spiritus dñi ferebatur super aquas q̃ super terram uel abyssum. ¶ Ulterius querit de expositione Augustini super illud. dixit deus fiat lux que est talis. Non corporaliter sonuit uox dei: qua enim lingua sonaret cum linguarum diuersitas non esset nec erat quem oportebat audire ⁊ intelligere. dñ eniꝫ accipit ad naturã uerbi per quod omnia facta sunt hoc ipsum ꝑtinere eternum ergo est qd dixit fiat lux. q: uerbum patri est coeternum. Et hoc est qd dicunt alij. dixit deus fiat: hoc est uerbum genuit in quo erat ut fieret. ¶ Querit ergo cum ab eterno dixerat uerbum quare non seqtur ꝙ ab eterno creauit ⁊ fecit lucem. ¶ Iteꝫ in factione firmamẽti ponitur fiat ⁊ fecit ⁊ factum est. ⁊ hic omittit fecit ⁊ alia duo ponunt ⁊ querit qre hoc. ¶ Itẽ querit diuersitas inter hec tria ⁊ diuersitas eorum a creatione. ¶ Ulterius iterum querit quid sit videre lucem ꝙ esset bona. ante q̃ enim facta esset lux sciuit deus ꝙ esset bona. ¶ Item per quem modum diuisit lucem a tenebris. qd enim non est a nullo diuidit sed tenebra non est ut dicũt sancti ergo non diuidit a luce. ¶ Preterea dicit Crisostomus sup ioannem. ꝙ lux non lucet in tebris nisi dissipando ⁊ destruẽdo tenebras ergo videt ꝙ potius debuit dicere destruxit tenebras per lucẽ quã diuisit lucem ⁊ tenebras. ¶ Item querit per quem modum lucem appellauit diem. dies enim ille non videtur esse eiusdem rationis cum illo quem fecit sol quarto die qd patet q: dies est sol lucẽs super terram ⁊ in hac ratione non pot sumi dies prima uel secũda uel tertia. Eadeꝫ questio est de nocte per oppositum. ¶ Item querit ulterius quare ꝓma dies non habeat mane cũ habeat uesperam. Cum enim dicit. factum est uespere ⁊ mane dies vnus. mane ꝑtinet ad initium sequẽtis diei. ¶ Item cum supra dixerit. tenebre erãt super faciem abyssi ⁊ tenebre sunt nox ut hic dicit videt nox fuisse ante primaꝫ diem ⁊ ita ꝓma dies habuit mane finem scilicet noctis ⁊ initium diei. ¶ Preterea opus dei videt tunc incepisse a tenebris. ¶ CONTRA dicit Beda non sunt audiendi qui respõdendo dicũt deum ante creasse tenebras q̃ lucem. ¶ Item querit quare potius dicit. factum est uespere ⁊ mane dies vnus q̃ dies ꝓm⁹. ¶ Solutio ad ꝓmum dicẽdum sicut etiã supra habitũ est ꝙ tẽpus creat non in aliquo neq; in seipso ꝓprie ita ꝙ in notet diuersitatem mẽsurantis ⁊ mẽsurati. alia enim ratio est de mensura ⁊ mẽsurato vnde tẽpus ꝯsideratum ꝓm sui substãtiam incepit in suo initio: nec hoc est incõueniens: q: ꝓm substãtiam bene est indiuisibile ꝓm suum esse tamen accipit ut mẽsura creationis alioꝝ non ꝙ sit ante durationẽ: q: aliter mensura excederet mensuratum: sed est ante ratione ut mẽsura ante mẽsuratum. Sic igit ꝓm substãtiam est coequeuum. ꝓm esse ꝟo est mẽsura. ⁊ ꝓm rationem alia fiũt in ipo sicut in sua mẽsura extrinsecus adiacẽte. Et hoc notat li in quãdo dicit. In ꝓncipio ⁊c. Et per hoc patet solutio ad ꝓmam partem glose. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ꝓm Augᵐ saluat bene prioritas ꝓm ordinem nature ut habitũ est supra: l; omnia facta sint simul in tempore: ⁊ hoc notat in principio quãdo exponit per ante cetera. Secũdum alios autem per celum intelligitur natura angelica ⁊ in materia fluida superponitur ⁊ hec omnia dicuntur facta ante cetera. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ꝓm tertiam partem glose in quando dicitur in principio non notat continentiam uel rationem mensure: sed notat modum relationis filij ad opus creationis. filius enim est virtus ⁊ ars patris: ⁊ sic pater creat in filio sicut in virtute ⁊ arte non ꝙ pater perse non

possit creare: sed q: pater quicqd habet filius habet a patre. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ creare ⁊ dicere ⁊ facere differunt in operibus diuinis. Creare enim pertinet ad eductionem alicuius de nihilo ꝯm suam substātiam. dicere autem ptinet ad determinationem sapientie ꝯm quā fit res ⁊ formaṫ. Et ppter hoc dicere est eternuȝ. ab eterno enim determinauit deus ꝙ tunc incepit hoc ⁊ illud. Unde nihil aliud est dicere. dixit deus fiat. q̄ȝ ab eterno determinasse ꝙ tunc uel tunc res oriatur. Unde Augꝰ in pncipio super geneṡ. ad literam. dicit ꝙ uerbum isinuat reuocationem creature create ad se. Unde cuȝ per celum ⁊ terram informis creatura itelligiṫ spiritualis ⁊ corporalis non poniṫ ibi dixit deus. sed per luceȝ formatio eiusdem creature intelligiṫ: ⁊ ideo ibi poniṫ. dixit deus fiat lux. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ vna ppietatum materie est retinere formam ⁊ ꝯm hanc dicit terra eo ꝙ omnia que faciunt retentionem sunt in terra. Retentioneȝ autem faciunt tria. s. soliditas ut dispositio. siccitas autem ut materia. ⁊ frigiditas ut efficiens. Et ideo dicit Auicᵃ. ꝙ vis retentiua vigorem suscepit a frigido ⁊ sicco. 2ᵃ proprietas materie est recipere. ⁊ ꝯm hanc ppietatem diciṫ aqua: q: humidum aque non est terminabile in se ȝ terminaṫ ad quālibet figuram tangentis. 3ᵃ ppietas materie est non subsistere actu ⁊ hanc habet inquantū est subiecta priuationi: ⁊ ꝯm hanc diciṫ abyssus ab ea qꝺ̄ est sine ⁊ basis. basis enim materie super quam fundaṫ eius esse ꝯm acum est forma substātialis. ¶ Ad alind dicendum ꝙ receptibilitas materie ꝯm aliquid comparaṫ receptibilitati loci. Est enim quidam locus simpliciter locus. ⁊ quidam est locus ut uacuum. ille ꝟo qui simpliciter est locus immobilis est ⁊ est motus ad ipsum ⁊ ab ipso. qui ꝟo est locus ut uacuū moueṫ cum re mota ⁊ quo ad hoc ꝙ locus simpliciter immobilis est ⁊ recipit id qꝺ̄ moueṫ ad ipm habet similitudinem cuȝ materia. ⁊ ideo dicit phus in 4° phiˣ. ꝙ vno modo diciṫ uacuuȝ in quo non est aliquid. est enim forma substātialis ⁊ corporea ⁊ ideo sequiṫ neq̄ȝ substātia corporea aliqua. Unde dicūt quidam uacuum esse corporis materiam quo ad hoc autem ꝙ locus distinctus est a re locata ⁊ non facit vnū cū ipsa non habet similitudinem cum materia. ¶ Itē quo ad hoc ꝙ locus continet materia aut contineṫ iteruȝ nō habet similitudinem. Diciṫ ergo materia inanis respectu forme que pertinet ad distinctioneȝ. uacua ꝟo respectu forme que pertinet ad ornatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ tenebra est priuatio luminis. lumen autem est pma forma per quam supiora mouent materiam elementorum. Et q: adhuc proportio sufficiens non erat inter pncipium primum mouens in genere corporum ppter hoc diciṫ tenebra fuisse. Quia ꝟo abyssus dicit materiā ꝯm ꝙ est sub puatione ⁊ non terra uel aqua ppter hoc diciṫ potius illa tenebra fuisse sup faciem abyssi q̄ȝ super faciem terre uel aque. Tñ qdā sancti dicūt sicut Basiliꝰ ꝙ per tenebras intelligiṫ aer puatus lumine. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ spiritus est pncipium vite sicut dicit dñs in euāgelio. Spūs est qui viuificat. Et in genesi pmo. insufflauit in faciem eius spiraculum vite. Pater ꝟo ⁊ filius ꝯm hec noia non dicūt pncipium vite: ⁊ ideo potius poniṫ ibi spiritus q̄ȝ pater ⁊ filius. ȝ enim non oīa formata viuāt tamen vita est actus anime ⁊ aīa est ultima forma intēta a natura ⁊ ideo precedētia. s. elementa ⁊ mixtiones elemētorum ordinanṫ ad aīata ⁊ saluantur in illis ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ spiritus dñi ferebaṫ nō loci mutatione sed exhibitione diuersarum formarum in diuersas materie partes. ¶ Ad alind dicēdum ꝙ ꝯm rē nulla est trāsitio inter spūm ⁊ dñm. quātum ꝟo ad modum loquēdi per dñm significaṫ pater ppter auctoritatem: q: sicut dicit Augꝰ in patre est pncipium totius diuinitatis q: ab illo generaṫ filius ⁊ ab ipso procedit spūs sanctus. Unde sicut spūs sanctus mittiṫ a patre ad sanctificāduȝ creaturam rationaleȝ ut dicit Augꝰ in 4° de trinitate. ⁊ mitti est cognosci ꝙ ab alio sit ut dicit Augꝰ ibidem. ita hic per modum loquēdi in ope creationis significaṫ ꝙ spiritus dñi est spiritus a dño hoc est a patre. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ spiritus est motor ⁊ causa extra rem existens quam mouet ⁊ causat ⁊ excedēs omne causatū ab ipso ⁊ nihilominus attingēs ipsum per forme impressionem. Et hec tria importanṫ per sup. qꝺ̄ enim est sup est extra rem eleuatum ab ipsa ⁊ non ptingēs eam. Hec autem tria non importanṫ per prepositiones alias: ⁊ ideo potius poniṫ super q̄ȝ alia ppositio. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ spūs super ferebaṫ ut exhibens formas ut dictum est. ⁊ q: exhibitioni formaruȝ respōdet in materia receptibilitas pmo ⁊ retētio uel priuatio ideo potius diciṫ ꝙ ferebaṫ sup aquas q̄ȝ super terram uel abyssum: q: ut dictuȝ est materia diciṫ aqua ppter receptibilitatem formaruȝ. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ duo sunt in uerbo ab eterno. s. idee ⁊ determinatio vniuscuiusq̄ȝ quādo debeat pcedere in esse ⁊ hoc uocaṫ ab Augustino plenitudo tēporis respectu filij. dicit enim Augꝰ sup illud. quādo uenit plenitudo tēporis. ꝙ plenitudo temporis fuit impletio temporis qꝺ̄ presciuerat deus in quo filius debuit incarnari. ⁊ similiter est respectu aliarum creaturarū: q: vnaqueq̄ȝ tunc esse incipit quādo ab eterno deus ei preordinauit ut fieret. Et hoc est qꝺ̄ diciṫ uerbū genuit in quo erat ut fieret. nec tamē sequtur ꝙ ab eterno creatura sit ȝ uerbum dictum sit ab eterno q: non est idem iudicium de hac causa ⁊ causato eo ꝙ ipsa in infinituȝ distet a suo causato non ideo pportionaṫ ei in aliquo in essentia neq̄ȝ in duratione neq̄ȝ in virtute nec in ope. Et ideo dicit Augustinus ꝙ non sequtur uerbum eternum quo dicta est creatura ut fieret creatura. Aliter tamē posset solui p distinctionem huius. ab eterno dixit ut fieret eo ꝙ ab eterno potest determinare hoc uerbum dixit. uel hoc uerbū fiat. ⁊ pmo modo est uera. secūdo modo falsa. ab eterno enim dixit ut fiat non ab eterno sed tūc quando incepit. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tria exiguntur ad perfectionem rei. quorum duo sunt ex parte efficiētis. ⁊ tertiū ex parte rei facte. Primum qdem ex parte efficientis est inclinatio ad opus per uolūtatem opandi ⁊ hoc in prima causa est impium quod importaṫ per fiat. 2ᵐ ꝟo ex parte efficientis est operatio exiēs ab ipso in opus ⁊ hoc importaṫ perfectio siue perfecit. 3ᵐ ꝟo qꝺ̄ est ex parte rei facte est obedientia rei opate ostensa in esse ⁊ hoc importaṫ perfectum est. sed vnum horum omittiṫ. s. fecit eo ꝙ lux est forma que fit in alio ⁊ non res perse existēs ⁊ super tales formas non est operatio efficiētis: q: omnis efficiēs operatur sup materiam ⁊ tales forme nō sunt ex materia aliqua. Augustinus tamen aliam dat solutionem ꝯm suaȝ sentētiam dicens ꝙ per lucem intelligiṫ angelica natura reformata ad uerbum ⁊ hec reformatio non prius fuit in angelorum noticia q̄ȝ in re ipsa. Cum igiṫ per fiat importaṫ operatio in uerbo per fecit autem operatio in angelorum noticia: ⁊ pfectum est priuatio rei in seipsa fecit non habuit locum in operatione lucis. Hec ꝟo tria distinguunṫ ab ope creationis: q: hec tria ptinent ad inductionem forme in materiam. Creatio aūt ad eductioneȝ substātie materialis de nihilo ut supra habitū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ videre nō sumiṫ ibi ꝯm ꝙ est pncipium cognitionis que oriṫ ex sensibus sed sumiṫ pro signo uolūtatis ⁊ bñplaciti artificis ad opus pfectum. ad id enim qꝺ̄ bene placet multiplicaṫ aspectus oculoꝝ frequenter. Et hoc est qꝺ̄ dicit glosa ibidem. vidit deus. i. placuit ei in sua eēntia qꝺ̄ pus placuerat ei in sua sapiētia. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ per ppietatem nature distincta est lux a tenebris: q: id qꝺ̄ perse est luminosum naturaliter est in circūferētia. id aūt qꝺ̄ perse est opacū ⁊ tenebrosuȝ naturaľr est ī cētro. Et tenebre ꝯm ꝙ ibi sumunṫ itelligunṫ in sua causa que est corpus opacū ⁊ in illa non sunt nihil

sed aliquid ⁊ sic possunt distingui. ¶ Ad aliud dicēdū
ꝙ Crisostomus accipit tenebras que sunt priuatio actus
luminis in dyaphano ⁊ nō in sua causa que est opacuȝ
corpus ⁊ ideo nō habet locuȝ qḋ ipse dicit in proposito.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ appellauit luceȝ diem per cau
sam que est forma ⁊ efficiens. Potest enim ratio diei su
mi ab efficiēte proximo qḋ est forma ⁊ efficiēs ⁊ sic dies
differt a luce ⁊ lumine: ⁊ ƀm hunc modū tres p̄mi dies
eiusdem rōnis erant cum tribus sequentibus. Potest
etiam sumi ab efficiente primo non tamen proximo qḋ
est efficiēs ⁊ nō forma ⁊ sic sol effecit tres ultimos dies.
Lux v° indistincta in celo effecit primos tres: ⁊ sic dies
quodāmodo sunt eiusdem rōnis ⁊ quodāmodo diuer/
se. Si enim sumanꝰ penes substātias efficientium non
erunt eiusdeȝ rōnis. Si aūt per comparationē ad actus
eorum erunt eiusdem rōnis. ¶ Ad aliud dicenduȝ ꝙ
mane accipitur ut punctus ꝯtinuans in rōne finis ⁊ p̄n
cipij ⁊ ideo cum primaȝ diem nihil precesserit neqȝ nox
neqȝ dies initium eius non potest ƀm rōnem nominis
dici mane. sed finis eius habet bene rōnem uespere q:
est initium noctis ⁊ finis diei. Alia tamen ratio supra as
signata est ƀm Augm. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ super
cum dicitur tenebre erant super faciem abyssi non dice
bantur tenebre nisi ƀm suam causam ⁊ ideo ille nō pos/
sunt dici nox. Hic autem intelligitur de tenebris prout
formaliter ƀm suum esse intelliguntꝰ hoc modo quo pri
uatio potest habere esse ⁊ formaȝ. Hoc enim nihil aliud
est q̄ȝ carētia luminis in dyaphano ex īterpositiōe opa/
ci corporis inter illuminans ⁊ dyaphanuȝ. Ex hoc etiā
patet solutio eius qḋ sequitur ꝙ opus dei non incepit
a tenebris sed a die ⁊ luce: ƀm enim naturalem ordineȝ
creationis precedens dies computatur cum sequēti no
cte sed ƀm proprietatem casus culpe primi hominis qui
casus incepit a tenebris infidelitatis ⁊ ignorantie ex̄ns
tamen cum spe illuminationis per grām computabatur
precedens nox cum sequenti die. Et ideo festa legalia a
uespera precedentis diei usqȝ in uesperam sequētis diei
computabanꝰ. ƀm statum aūt resurrectionis ⁊ reforma
tionis iterum incipit cōputatio a plena luce quia in ple
na luce in aurora surrexit dominus. Qḋ autē nos faci/
mus in precedenti uespera potius sunt p̄parationes ad
futurum festum suscipiendum q̄ȝ de substantia festi. Et
ideo etiam laudes cantantur in aurora propter lucē re/
surrectionis que tunc incepit. ¶ Ad ultimum dicēduȝ
ꝙ idem est dies ƀm substantiam temporis in omnibus
diebus sed non est idem ƀm esse: ⁊ propter hoc cum pri
muȝ notet diuersitatem ad 2m ƀm esse ⁊ substantiā. vnuȝ
autē ƀm esse tm̄ potius dicit dies vnus q̄ȝ dies primus.
Qḋ auteȝ suba temporis sit eadem in toto tempore ha/
bitum est supra in qōne de tempore. ¶ Articulus 12°.

d **Einde queritur** De hijs que
facta sunt secunda die. Et quia de firmamento
⁊ aquis ⁊ distinctione aquarum iam supra habitum est
tm̄ duo restant querenda scilȝ qualiter deus uocauit fir
mamentum celum. Et quare secunda dies non habuit
benedictionem. non enim ponitur ibi uerbū sigñs actū
benedictionis sicut in alijs quibusdam ubi dixit bene/
dixit eis. nec etiam ponitur ibi uerbuȝ notans approba/
tionem sicut vidit deus ꝙ esset bonum. ¶ Item iuxta
hoc queritur qualiter in quibusdaȝ notatur benedictio
in uerbo approbationis tali modo loquendi vidit deus
ꝙ esset bonuȝ sicut in operibus quatuor primoꝝ dierū.
Et in alijs notatur per uerbuȝ benedicēdi sicut benedi/
xit eis. ¶ Solutio ad primum dicendum ꝙ omne no/
men imponitur a forma ⁊ quando deus firmamēto for/
mam dedit formam subalem tunc ipso opere celum uo
cauit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ opus secunde diei de/
pendet ab opere tertie diei. distinguebatur enim secun
da die natura elementoruȝ que disponiꝰ dyaphano ab
vno extremo qḋ est dyaphanum naturaliter cōiunctū
lumini ut celum cristallinum ⁊ non est sufficiens distin
ctio nisi eadem elementa dyaphana etiaȝ alio extremo
distinguantur qḋ naturaliter est opacum ⁊ hoc fit tertio
die quando aque distinguuntur a terra. Et q: tunc di/
stinctio p̄fecta est tunc accepit benedictionem per notaȝ
approbationis diuine. ¶ Si aūt queriꝰ ƀm hoc quare
intercidit secundus dies ante opus perfectuȝ. quia vna
perfectio operis videtur pertinere ad vnuȝ diem. Dicē
dum ꝙ distinctio medioꝝ elemētoꝝ ab utroqȝ extremo
scilȝ a celo ⁊ a terra nō est vnius rōnis. A celo enim di/
stinguuntur elementa que sunt receptibilia luminis si/
cut ab eo cū quo nō cōmunicāt in materia sed sunt mo/
bilia ab ipso tm̄. Sed a terra distinguūtur sicut ab eo cū
quo cōmunicant in materia agentia in ip̄m ⁊ patientia
ab ipso. Et dico tria elementa esse media inter celum ⁊
terram quia cōmunicant cum utroqȝ extremorum. Cū
celo enim habent dyaphanū ut dicit philosophus in 2°
de anima. Cuȝ terra autem cōmunicantem in materia.
¶ Ad ultimum dicendum ꝙ quedam agunt ⁊ patiun
tur in gnātione a p̄ncipio intrinseco ꝙ est natura ⁊ age
re ⁊ pati illoꝝ est sub necessitate ⁊ ideo nō oportet ꝙ fiat
eis imperium ad appetitum actus gnātionis sed tm̄ be
nedictio eoꝝ notatur in nota approbatiōis diuine ꝙ sic
permaneat in natura quēadmodum constituta sunt ⁊ ta
lia sunt opera primoꝝ quatuor dierum: lȝ enim uegeta/
bilia habeāt aiam hec tamē anima magis mouet ut na
tura q̄ȝ ut anima quia motus eorū sunt sub necessitate ⁊
sunt determinati ad vnum ⁊ non ad contraria. Quedaȝ
autem mouentur a principio intrinseco qḋ est aīa sensi/
bilis uel rōnalis habens appetitum huius ⁊ contrarij ⁊
illa non de necessitate generant sed inclinatione appeti
tus: ⁊ ideo alij distinguerunt imperio inclinante appeti
tum per naturā in generatione qḋ designatur per taleȝ
modum benedictionis crescite ⁊ multiplicamini.
¶ De opere tertie diei. Articulus 13°.

d **Einde queritur** De ope ter/
tie diei. ¶ Et queriꝰ p̄mo qualiter aque sunt
congregate in locum vnum. ⁊ quis sit locus ille cuȝ nos
videamus eas ab alto descēdere ⁊ in pluuijs ⁊ niuibus
⁊ in locis pluribus eē ⁊ in mari. ¶ Ulterius queritur
apparuit arida. Si enim ƀm naturaȝ terra est in medio
erit ipsa quo ad omneȝ partem in medio quanto potest
p̄pinquius ut dicit phs in de celo ⁊ mūdo. ⁊ ita vndiqȝ
cooperiri aquis ⁊ nō apparere arida. ¶ Preterea que/
ritur quare uocauit aridam terram cum etiam supra ter
ra sit appellata ubi non sit mentio aride. ¶ Item quali
ter congregationes aquarum appellauit maria. Si eni
congregationes aquarum sunt in vno loco qui est pro/
prius locus elementi qḋ dicitur aqua cum ipsuȝ elemē/
tum naturam habeat insipidi videtur ꝙ congregatio/
nes aquarum debeant appellari insipide ⁊ non maria.
Maria enim amara sunt ⁊ habent aquas compositas ⁊
permixtas terrestri combusto aque autem elemēta ƀm
naturam sunt simplices. ¶ Preterea queritur quare di
cit in plurali maria ⁊ non in singulari mare. ¶ Itē que
ritur de quadam cōtrarietate in psalmo ubi di: ꝙ terra
fundata est super aquas. Et alibi dicitur ꝙ fundata est
super stabilitatem suam. Et alibi iterū ꝙ dominus fun/
dauit eam in nihilo. ¶ Queritur etiā quare non sit mē
tio de distinctione ignis ⁊ aeris. ¶ Item queriꝰ ulteriꝰ
quare aqua fluit in terram potius q̄ȝ aliud elementum
¶ Item queritur ulterius utrum quedam plante noci
ue ex figura ut spine uel humore ut uenenose tertio die
fuerint create. Et videtur ꝙ non quia hec sunt ad penā
hominis ⁊ non punit deus ante delictum. ergo videtur
ꝙ talia post peccatum hominis fuerint create. ¶ Item

queritur de figura elementoruꝫ eo ꝙ quidam sancti di-cunt ꝙ terra sicut scutella natat super aquas. ¶ Solutio dicendum ad primum ꝙ tria sunt elementa grauia scilicet terra aqua ⁊ aer. quod patet ꝙ remota terra aer ⁊ aqua descendunt in locum eius. sed vnum tñ est simpliciter graue scilicet terra cuius signum est ꝙ ipsa per se ⁊ in alijs descendit ad medium. terra enim descendit perse ad centrum ⁊ posita in aere ⁊ aqua iteruꝫ descendit sed non sic aer ⁊ aqua. Aer enim positus in terra ⁊ aqua ascendit sed hec duo elementa posita in igne descendunt. Et ideo dicit philosophus ꝙ sunt leuia in alio ⁊ grauia in alio. Et hanc naturam accipiendo distincta sunt media ab extremis. Unde nihil aliud est congregare aquas in locum vnum ꝗ̃ dare eis naturam illam ꝙ sint leues in terra ⁊ sic ascendat ab ipsa. ⁊ graues in aere ⁊ sic descendunt ab ipso. ¶ Et hoc est etiam ꝙ dicũt sancti ꝙ ignis ⁊ aer distincti sunt quando aque recedẽtes ab igne ⁊ aere sunt separate. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ locus congregationis aquarum est locus originis earum: lꝫ enim in multis locis sint originaliter tamen nõ sunt in loco occeani ut probatur in libro metheurorum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ aliter est de aquis ⁊ aliter de igne ꝑm naturam. quanto enim elementum rarius est tanto maiorem locum occupat. Et quanto spissius est tã to minorem locum habet: ꝑm ꝙ etiaꝫ dicit philosophus ꝙ ex vno pugillo aque fiunt decem aeris: ⁊ ideo aqua multo est in minori loco ꝗ̃ aer: ⁊ ideo nõ sequitur ꝙ si aer ⁊ ignis ambiunt terram vndiqꝫ ꝙ etiam aqua ambiat vndiqꝫ eam. ¶ Preterea aqua habet humidum incorporale ⁊ terra siccum incorporale que duo dominantur in omnibus elementatis. Aer autem habet humidum spirituale non incorporale: ⁊ ignis siccum spirituale non incorporale ⁊ ideo aqua ꝑm naturam sui humidi dissoluit terram influens in poros eius: ⁊ ideo cooperitur a terra ⁊ non coperit eam vndiqꝫ. aer auteꝫ nõ ita dissoluit eam humido suo nec influit in eam. ⁊ ideo circundat eam vndiqꝫ ⁊ similiter ignis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ terra supra propter sui vicinitatem ad informe posita est pro materia. Hic autem sumitur terra ꝑm rationem sui nominis ꝑm quam dicitur terra quasi pedibus trita pro loco quietis elementatoruꝫ in omnibus enim illis ipsa dominatur: ⁊ propter hoc omnium quies est in ipsa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mare ꝑm substantiam suarum aquarum est elementum ⁊ ꝑm esse insipidum: per accidens autem est amarum ⁊ cõmixtum ut obiectum est. ¶ Posset tamen dici ꝙ mare non est amarum nisi in loco illo ubi calor solis eleuat a fundo eius uapores terrestres grossos combustibiles sed in loco alio est insipidum. Et hoc videtur uelle philosophus in primo de animalibus. ꝙ quoddã animal marinum maius est animali sanguinis: cuꝫ tamen ⁊ careat sanguine hoc est raropauco sicut quidaꝫ pisces dicti malechie. nam hoc genus augmentatur in locis calidis ⁊ magis est in pelago ꝗ̃ prope ripas ⁊ precipue in locis ubi multiplicantur aque insipide. Ex hoc accipitur ꝙ aque insipide sunt in aliqua parte maris. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ humidum aque ut habitum est materiabile est in se: ⁊ ideo diuisibile ꝑm sui diuisibilitatem. Et ut notetur hec diuisibilitas dixit maria ⁊ non mare. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ terra consideratur duobus modis scilicet ut elementum ⁊ ut materia corporum generabilium. Et primo modo considerata fundata est super stabilitatem suam. Et dicitur stabilitas eius natura illa que simpliciter est grauis quia ex illa habet locari in centro. Ex hoc autem ꝙ terra perse fundatur in centro ⁊ non terminat ad elementa alia sed potius alia quedam ad ipaꝫ dicitur alibi fundata in nihilo. Scḋm autem ꝙ conside ratur ut materia corporum elementoruꝫ non fundatur super aquas. Corpora autem commixta sunt continua terra autem perse non continuatur. vnde in quarto metheurorum dicit philosophus. Terra pura lapis non fit quia continuationem non facit sed comminutionem. Continuatio enim est ex virtute aque ⁊ ideo terre continuatio fundatur super aquam propter humidum continuans eam in corporibus cõmixtorũ. ¶ Ad duo sequentia patet solutio per ante dicta. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ plante que modo nociue sunt nõ essent nociue si homo nõ peccasset nihilominus tamen essent in suis figuris ⁊ humoribus in quibus modo sunt sed non nocerent sicut nec ignis ureret neqꝫ aqua suffocaret si peccatum non esset nihilominus tamen ignis esset calidus ⁊ aqua humida. ¶ Ad ultimum dicendum ꝙ omniuꝫ elementorum figura est circularis. terra enim cum vndiqꝫ sit grauis vndiqꝫ quantuꝫ potest appropinquat ad centrum ⁊ ita in circulo quia si distaret per angulum esset remotior a centro in angulo ꝗ̃ in latere figure angulate: q: si due linee exeant a centro figure angulate vna ad latus ⁊ altera ad anguluꝫ longior erit ea que protrahitur in angulum. Aqua ṽo vndiqꝫ terminatur ad terram ⁊ etiam rotunda est. Et eadem ratio est de aere propter contactum ad aquam. De igne autem alia ratio est ille enim est simpliciter leuis ⁊ ideo vndiqꝫ ascendens sursum ut dicit Auicenna ⁊ figuratur ad celum lune ꝙ cum sit rotundum ignis etiam rotundus erit.

¶ Articulus 14°.

Einde queritur de

opere quarte diei. ¶ Et quare luna dicatur magnum luminare cum iudicio sapientum sit minor alijs stellis. ¶ Item quomodo preest nocti ⁊ similiter stelle cum luna quandoqꝫ de nocte sit sub terra ⁊ stelle de die sicut de nocte sunt super terram. Totum autem residuum disputatum est supra in questione de celis. ¶ SOLUTIO dicendum ꝙ luna dicitur magnum luminare non a quãtitate sed ab effectu illuminandi terram. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ luna non habet nisi lumẽ a sole: ⁊ ideo oportet ꝙ opponatur ei per distãtiam aliquam ⁊ quo ad hoc in quacunqꝫ parte est sol luna illuminata que illuminat terraꝫ erit in opposita. Unde sole existente in inferiori emisperio erit luna in superiori ꝑm ꝙ terraꝫ illuminat. Similiter dicendum de stellis ꝙ lꝫ de die sint super terram tamen non illuminant terram sed tegitur lumẽ earum a lumine solis sed nõ sic in nocte: ⁊ ideo sunt ad decorem noctis. ¶ Si autem queritur quomodo hec luminaria pertinent ad ornatum celi cuꝫ plante affixe terre pertineant ad dispositionem. Dicendum ut supra habitum est ꝙ stelle sunt motores determinati in specie ⁊ lꝫ non moueantur nisi motu suoruꝫ circulorum ꝑm naturales philosophos: tamen diuersificantur in situ ⁊ proportione mouendi per renouationem situs in motu q̇ḋ non accipiũt plante: ⁊ ideo pertinent ad ornatum ⁊ non plante.

¶ De opere quinte diei. Articulus 15°.

Eide queritur de

operibus quinte diei propterquid ex vno materiali fiunt ea que ornant aquã ⁊ aerem. ¶ Item propterquid vno die ornentur aque ⁊ aer. ¶ Preterea queritur que differentia sit inter reptile anime viuentis ⁊ animam viuentem atqꝫ motabilem. ¶ Preterea videtur ꝙ aues sint de ornatu terre quia dicitur in littera. Auesqꝫ multiplicentur super terram. ¶ Preterea quedaꝫ animalia sunt que sunt in aqua ⁊ terra: sicut dicit philosophus. ⁊ quedam manent in aqua ⁊ pereunt in terra. Et queritur ad cuius ornatuꝫ pertinent illa. ¶ SOLUTIO Dicendum ꝙ in opere ornatus in distinctionibus die-

rum attenditur generalis diuisio que sumitur penes ea que ornantur: et ideo cū aer et aqua habeant naturā mediorum elementorum que communicant in natura dyaphani et in passiua qualitate que est humidum ponitur ornatus eorum in vno die. quia vero in piscibus et uolatilibus precise passiuum est humidum et humidum aeris spirituale est non incorporale: ideo materiale in auibus et piscibus est humidum aqueum: sed ex humido constante per frigidum ſm sui generis naturam magis sunt pisces: et ideo ſm suum genus sunt frigidi sicut et locus aque in quo sunt. Ex humido vero uaporali coniuncto cum calido ſm sui generis naturam magis fiunt aues: et ideo sunt nature calide ſm suum genus. Per hoc patet solutio ad duo prima. ¶ Ad aliud dicendum quod motus auium est in aere et quies in terra: et istud elementum dicitur ornari illo genere animalis quod est locus motus eius et non quietis. Unde plante a sanctis dicuntur non pertinere ad ornatum: quia immobiles sunt ſm locum: omnia enim natatilia generaliter pertinēt ad ornatum aque: et uolatilia ad ornatū aeris: et gressibilia ad ornatum terre. natatilia enim non natant nisi in aqua: et uolatilia nō uolant nisi in aere: et gressibilia non gradiuntur nisi in terra. ¶ Ad aliud dicendum quod anima viuens dicitur a primo actu anime qui primus actus anime in corpore est vita. Anima vero motabilis dicitur anima ſm actum processiui motus: motus autem processiuus est in organis ad motum ordinatis. et si organa sunt ale tunc dicitur uolatile animal. si sunt pedes tunc dicitur gressibile. Si autem sunt pennule tunc dicitur natatile. Si vero vis illa ad motum sita est in costis uel in ore uel in collectione et extensione anulorum tunc dicitur reptile: reptilia enim rapiunt se quandoque vi costarū quandoque ore quādoque collectione et extensione anulorum. ¶ Ad ultimum dicendum quod animalia cōmunia utrique elemento comprehendūtur sub ornatu utriusque: sed tamen magis dicuntur esse ornatus illius in quo frequētiorem habent motum: sicut dicit Aristoteles in septimo de animalibus de delphinis. quod habitant in mari et pereunt in terra iuxta littus et quādo transierunt duodecim dies fetus multotiens in die uadit cum eis ad mare et non facit hoc nisi ut assuescat eos mari quia nequit ambulare eo quod non potest se sustinere pedibus suis quia delphinus est carnosus et mollis et eius ossa sunt cartilaginosa.

¶ De opere sexte diei. Articulus 16°.

Deinde querit de

opere sexte diei. ¶ Et queritur que sit differentia inter iumenta et reptilia et bestias. ¶ Item queritur de pernitiosis et uenenosis animalibus Utrum post peccata facta sint uel ante. ¶ Item de quibusdam que nascūtur ex putrefactione Utrum tunc create sint uel postea. ¶ Solutio dicendum quod iumēta ſm suum nomen dicitur quasi iuuamenta et sunt ea que iuuant hominē in labore. Reptile autem dicitur quod se rapit ore uel costis. Bestie autem quasi uastie dicuntur animalia vnguibus uel dentibus lacerantia. ¶ Ad aliud dicēdum quod sicut supra dictum est de uenenosis plantis. ¶ Ad ultimum dicendū quod non oportuit ea que produci possunt ex putrefactione tūc creari eo quod opera sex dierū non sunt nisi ad sufficientiam propagationis in principio nature.

¶ De operibus sex dierum in communi.

Consequenter an

teq̄ de homine queratur querendum est de hijs operibus in communi. Et quare in tanto numero sunt. Et quid ſm alium modum dicatur dies si omnia creata sunt simul. Et que sit perfectio senarij de qua dicit Augustinus quod ideo senarius perfectus est numerus quia deus opera sua perfecit in ipso. ¶ Et dicendum est ad primū quod ut habitum est in supradictis numerus operum sex dierum accipitur ſm numerum principiorum naturalium ita quod per opus creationis acquirit materialis substantia principiorum. Per opus vero dispositionis acquiritur forma et locus actiuorum et passiuorum et mouentium ad transmutationem rerum in communi sine determinatione huius uel illius speciei: sed per opus ornatus potentie actiue et passiue et motiue determinant ad formas speciales in quibus fit propagatio vniuscuiusque ſm suum genus. Et subdiuisio horum operum supra est expedita. ¶ Ad aliud dicendum quod dies naturalis est reuolutio vna equinoctialis circuli cum tanta parte zodiaci uel linee ecliptice quā naturali motu ab oriente in occidentem describit sol et hec pars est. 52. minuta ſm illam quātitatem qua gradus componitur ex. 60. minutis in qua reuolutione etiam mouentur elementa ad cōmixtionem generabilium. ¶ Potest igitur dici quod ſm eos qui ponunt omnia creata esse simul dies intelligit mensura perfectionis vniuscuiusque principij naturalis eo modo quo opus diuinum dicitur esse perfectum. quia opus creationis est ad acquisitionem materie tm̄ que nō habet perfectionem in se: et ideo non est in vna die sed adiungitur ei aliquid de opere dispositionis. Et hoc videtur uelle auctoritas Augustini supra inducta que dicit quod mane est ortus rei etc. ¶ Ad ultimum dicendum ſm Augustinum in libro super Genesim. quod senarius perfectus est numerus eo modo quo perfectus numerus diuiditur in diminutum et abundantem. Perfectus autem dicitur qui constat ex suis partibus et partes dicuntur que aliquotiens sumpte reddunt totum numerum. Diminutus autem est quem sue partes non perficiunt. Abundans vero super quem sue partes excrescūt. Sicut quatuor numerus est diminutus et similiter. 8. Et 12. numerus est abundans. Sed quia hanc perfectionē senarius nō habet ex hoc quod opera creationis facta sunt in ipso hēret enim eā et si non essent facta in eo. Ideo melius dicitur quod perfectio quam habet senarius ab operibus creationis est illa que causatur ex sufficientia principiorum nature ut patet ex predictis.

Postea queritur de

quiete sabbati. Si enim quiescere est ab operibus cessare: videt falsum quod dicit requieuit deus die septimo cū dicat in Joāne. Pater meus usque modo opat et ego operor. Si uero quiescere est opus finale: facere tunc aliquid operatus est dies sabbati deus et sic non compleuit opera in numero sex dierū. ¶ Preterea artificis lassibilis quiescere est post opus et cum deus non possit lassari videtur quod male dicitur de eo quod quieuit ab opere suo. ¶ Preterea queritur quare dicit ab opere et non in opere. ¶ Item quare dicit et sanctificauit illum. ¶ Solutio dicendum quod quiescere est ab opere cessare duobus modis. scilicet ex parte operis. et ex parte efficientis. Ex parte operis quia postea nihil nouum fecit cuius principia naturalia ſm formam uel materiam uel similitudinem in sex diebus non precesserunt. Ex parte efficientis vero quia in sex diebus naturam in principijs suis deus per seipsum instituit. Post vero non per seipsum solus sed cum natura et in natura res naturales propagauit et de hac propagatione intelligitur quod dicitur in Joanne 5°. ¶ Ad aliud dicendum quod quies in hac significatione non est lassati sed artificis qui usque ad perfectionem deduxit opera. ¶ Ad aliud dicendum quod ab notat remotionem quiescentis ab opere: non enim

quieuit deus in operibus suis ut in optimo beneplaciti sui sed in seipso. ¶ Ad aliud dicendum q sanctificare sabbatū est sanctam quieté dei demonstrare: ut scilicet homo libros legens discat in deo quiescere per appetitum & dilectionem: & non opera dei pro deo diligere sicut faciunt hij qui fruuntur creaturis. Sed horum amplior ratio habebitur in tractactatu de preceptis.
Et in hoc terminaẗ Prima pars Sūme Domini Alberti magni que est de quatuor coequeuis &c.

¶ Explicit Liber Prime Partis Sūme Dñi
Alberti Magni de Quatuor coequeuis.
Venetijs Impressum per Simonem de Luere
Impensis domini Andree Toresani de
Asula. 19°. Mẽsis Decembris. 1498°. Feliciter.

Registrum.

a	Prima			
b	¶ Incipit	ergo	q	nunc
c	finem	re	ꝓprie	prius
d	ab	goras	sunt	ne.
e	non	lata	est	nõ
f	Creatura	ad	vnde	¶ Ad
g	tica	cati	ctu	aũt
h	ptinẽs	egressus	natiões:	né
i	in	ꝯuenit	alte	sciuit
k	vnusquisq;	queriẗ	tione	de
l	formam	sexies	genesim	

Incipit liber secunde partis summe Alberti Magni ordinis predicatorum De homine.

Irca secū

dam partem summe de creaturis restat querere de hoie. De quo primo querendum est sm̄ statū eius in seipso ⁊ postea de loco ei⁹ qui est paradisus. ¶ Unde circa statum eius in seipo quereda sūt tria. Quorū p̄mum est de anima ipsius. 2^{m} de corpore. 3^{m} de coniuncto. ¶ Circa p̄m querunt duo. Quoꝝ p̄mū est de substantia ⁊ natura eius. 2^{m} autē de partibus ipsius ⁊ diuisione ⁊ proprijs passionibus ⁊ operationibus que accidunt illi sm̄ ꝙ dicit philosophus in p̄mo de anima. Inquirimus autem cōsiderare ⁊ cognoscere naturam ipsius ⁊ substātiam ⁊ postea quecūqꝫ accidunt circa ipsam quarum alie quidem ꝓprie passiones anime esse dicunt. Alie autem cōmunes ex eo ꝙ illa animalibus inest. ¶ Circa p̄m queruntur tria. s. quare prius disputādum est de anima ⁊ substātia q̄ꝫ de partibus eius. uel de corpore. uel de ꝯiuncto. ⁊ an anima sit ⁊ quid sit sm̄ substantiam ipsius ⁊ naturam.

a **D primum sic procedit.**

Ois cognitio intelligibiliuꝫ ortum habet ex cognitione sensibilium sm̄ aliquem modū: suba aie ⁊ natura sunt de numero cognoscibiliū ⁊ intelligibilium: ergo cognitio eoꝝ ortuꝫ hēbit ex cognitione sensibilium. sensibilia aūt illa ex qbus cognoscit aia non sunt nisi ex parte corpis uel actuum eius qui ꝯueniūt ei sm̄ partes: ergo de illis deberet eē disputatio p̄or. ¶ Ueritas p̄me accipit ex fine scđi posterioꝝ. vbi sic dicit phs. videt aūt sensum ineē oibus aialibus. hn̄t enim potētiam indicatiuam quam uocamus sensuꝫ. cum insit aūt sensus in his qdem aialibus fit mãsio sensibilis. in alijs aūt nō fit. In qbus igit nō fit aut oino. aut circa que nō fit nō est in eis cognitio ultra que nō sentiūt. In qbus aūt inest sentiētibus est habere vnum quoddā in aia. Multis igit factis huiusmodi iam differētia quedā fit: q̄re ⁊ in his quādā est fieri rōnem ex talium memoria. in alijs ꝟo non. Ex sensu igit fit memoria sicut diximus. ex memoria auteꝫ multotiēs facta fit expimētum vnum. Multe enim memorie numero expimētum est vnum. ⁊ ex expimēto autem aut ex omni qescēte vniuersali in aia vnū p̄ter multa. qđ cum in oibus vnum sit illud artis p̄ncipium est ⁊ sciētie. ¶ Ueritas 2^{e} accipit ex hoc ꝙ a Platone supponit aia esse incorpea. ¶ Item in 11° p̄^{c} phie phus docet uenire in cognitionem motoꝝ que sunt sube sepate ⁊ intelligibiles per cognitionem mobilium que sunt corpa mota sm̄ locum: ergo videt a sili ꝙ etiam hic ueniēduꝫ est in cognitionem aie per cognitionem corpis qđ mouet ⁊ regat ab ea. ¶ Item in 2° de aia dicit phus ꝙ prius sunt actus potentijs ⁊ p̄mi sm̄ rōnem. Si aūt sic ⁊ his adhuc p̄ora sunt opposita. i. obiecta. ergo videt ꝙ ab obiectis est incipiēdum. ⁊ postea de actibus. deinde de potētijs. ⁊ tādem de suba ⁊ natura aie disputādum. ¶ Si forte dicat ꝙ obiecta p̄ora sunt actibus ⁊ actus potentijs quo ad nos ⁊ nō simplr: hoc erit cōtra lrām: qꝛ ipse dicit ꝙ sunt p̄mi sm̄ rōnem. ¶ Preterea illud est prius alio simplr qđ cadit in rōne eius diffinitiua: sed obiecta cadūt in ratione actuum diffinitiua: ⁊ actus potētiarū. ergo actus sunt p̄ores potētijs ⁊ obiecta actib⁹ simpr. ¶ Ueritas p̄me patet p se. 2^{a} aūt ꝓbat in metha^{ca} ⁊ in alijs locis ubi potētia diffinit per actum semp: ⁊ actus ab obiectis recipiūt spēm ⁊ differētiam cōstitutiuam. ¶ Preterea nō videt ualere ratio phi quam ponit ex certitudine ꝙ de aia sit p̄us disputādum q̄ꝫ de corpe. certius eniꝫ videtur eē corpus qđ manifestat ad sensum ad fantasiā ⁊ ad intellectum. Aia enim nō manifestat sic. ⁊ ita sm̄ suam rōnem videt sequi oppositūꝫ. ¶ Sed cōtra. ois act⁹ p̄cedit id cuius est actus suba ⁊ rōne. aia est actus corpis. ergo p̄cedit corpus sm̄ subam ⁊ rōnem. Cuꝫ ergo disputatio incipiat ab eo qđ p̄us est suba ⁊ rōne debet incipe ab aia. p̄ma scribit in 11° metha^{ce}. 2^{a} patet ex rōne disputationis que ꝓcedit ex p̄ncipijs p̄oribus sm̄ rōnē ⁊ maxime disputatio doctrinalis sicut phs dicit in p̄mo elenchoꝝ. doctrinales qdem disputationes sunt que ex ꝓprijs vniuscuiusqꝫ discipline ⁊ nō ex his que rn̄dēti vidētur syllogizāt. ¶ Item qcqd est tanq̄ꝫ p̄ncipium alicui⁹ p̄us est cōsiderādum q̄ꝫ illud cuius est p̄ncipiuꝫ. sed aia est tanq̄ꝫ p̄ncipium aialium sicut dicit in p̄mo de aia. ergo aia est p̄us cōsiderāda q̄ꝫ corpus. ¶ Item cuiuscūqꝫ cognitio ꝓficit ad ueritatem oium illud pre oibus est cōsiderādum. aie cognitio est huiusmodi. ergo ⁊c. p̄ma patet p se. 2^{a} describit in p̄ncipio de aia. ¶ Iteꝫ quicqd est nobilius melius ⁊ mirabilius aliquo illud prius illo est cōsiderādum. aia est nobilior melior ⁊ mirabilior corpe. ergo p̄us est illo ꝯsiderāda. p̄ma patet per se. 2^{a} describitur in capite libri de aia. ¶ Solutio ultimis rōnibus videt esse ꝯsentiēdum. Et rn̄dēdum est quo ad p̄mum ꝙ duplex est via in cognitionē aie quarum vna est ꝙ per cognitionem sube ipsius ⁊ nature cognoscunt cause accidētium que sunt passiones ptium aie. ois enim passio causat a p̄ncipijs sube. ⁊ hec via p̄or est. Alia via est a passionib⁹ siue accn̄tibus ꝓprijs que inferūt sibi passiones ꝓcedētes in cognitionem ptium aie qbus illa accidētia inferūt passiones sicut color visui ⁊ sonus auditui ⁊ sic de alijs. Et hec via posterior est eo ꝙ in ea p̄ncipia cognitionis sunt accn̄tia que supponunt cognita non autē sunt cognita nisi ex causis suis. causa aūt accidētium est suba ⁊ nā subiecti illius cui accidunt accidētia illa. Et ita patet ꝙ p̄ma via precedit 2^{am}. utraqꝫ tn̄ est necessaria. ¶ Un̄ phus in p̄mo de aia dicit. Uidet aūt non solum qđ quid est cognoscere utile esse ad cognoscēdum causas accidētium subiectis. sicut in mathematicis quid rectum. quid obliquum. qd linea. quid planum. ad cognoscēdū quot rectis triāguli anguli sunt equales. sed etiam ipsa accidētia magnam partem ꝯferūt ad cognoscēduꝫ qđ quid est. Si enim de aliquo non quereret nisi rōne sube ⁊ nature nō cognosceret illud sm̄ esse determinatum partium suarum ⁊ natura sed in vniuersali tm̄. in quo nō scirent partes nisi in potētia ⁊ sic scirent impfecte. ⁊ ideo necesse est ꝙ sciant ptes sm̄ ꝙ determinatis passionib⁹ subijciunt. cum enim sic se habeāt esse in natura erit iste modus sciēdi rem in particulari ⁊ in ꝓpria natura sicut habet ab Arꝫ: in 2° prioꝝ. ⁊ etiam ipse dicit in p̄mo de aia. Cum enim habeamus tradere sm̄ fantasiam ⁊ imaginationem de accidētibus oibus aut pluribus tūc ⁊ de suba habemus quodqdest specialiter dicere. Oibus enim demōstrationibus p̄ncipium est quodqdest. q̄re sm̄ quascūqꝫ diffinitiones non ꝯtingit accidētia cognoscere sed nec cōiecturari de ipsis. Facile manifestum est ꝙ dyalectice dicunt ⁊ uane omnes: hoc est quādo habitum habemus talis sciētie per quam possumus tradere hoc est rationem reddere de accidētibus que sunt sm̄ imaginationem ⁊ fantasiam ⁊ ceteras potentias anime ut est immutari sensum a sensibili hoc uel illo ⁊ tenere fantasmata ⁊ cognoscere intelligibilia ⁊ terreri ad quedam imaginata ⁊ concupiscere quedam alia tūc possumus ex eodem habitu perfecte dicere non solum vniuersaliter qd est anima sm̄ substantiam ⁊ naturam sed specialiter qd est sm̄ esse determinatum quod habet in partibus his

uel illis.⁊ hoc necessarium est.q: illud ꝑncipium demō
strationis qđ est medium in demōstratione est qdest.i.
diffinitio passionis nō solum dicēs eē passiones sed etiā
causam inesse demōstrationis idest q̄re insit.Uñ si aliq̄
diffinitio daꝛ de suba ⁊ natura subiecti in uli ex qua nō
cognosciꝛ determinatū eē ptium sub illis aut istis passio
nibus nālibus illa erit dyaᶜᵃ.i.trāscēdēs eē rei qđ habet
in natura.⁊ uana q: nō ꝯcludit passiones de subiecto si
ponaꝛ medium in demōstratione.Uanū enim est ut ha
beꝛ in 2° phi. qđ est ad aliquē finem qđ nō includit.Di
cēdum igiꝛ ꝙ aliud est ꝓcedere ſm ꝑncipioꝝ gñationē.
⁊ aliud est incipe ſm ꝓcessum ex ꝑncipijs illis.genera
tio eniꝫ ꝑncipioꝝ incipit a memorijs ⁊ expimētis singu
larium.ꝓcessus aūt ex ꝑncipijs incipit ab ipsis ꝑncipijs
⁊ deuenit in ꝑncipiata ⁊ causata.Uñ cum causa aīe ⁊ na
tura sint causa ꝓprioꝝ accñtium ⁊ ptium ipsius aīe debet
dispositio ꝑus que est ex ꝑncipijs ꝓcessus ⁊ non gñatio
ꝑncipioꝝ incipe a suba ⁊ natura ipsius aīe.¶ Ad aliud
dicēdum est ꝙ aliud est in acceptione numeri ⁊ eē suba
rum sepatarum spūalium.⁊ aliud in rōne ⁊ suba earum
q: enim sunt ⁊ ꝙ sunt motores cognosciꝛ ex mobilibus
⁊ motu sed in diffinitiuam rōnem ⁊ subam non hēt mo
toꝛ a mobili sed potius ecōuerso.⁊ siliter est in cōpositio
ne aīe ad corpus.Uñ cum disputatio querit diffinitiuaꝫ
rōnem ⁊ suba incipiet a cognitione aīe ⁊ non corporis.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ simplr ut obiectū est actus sūt
ꝑuij potētijs ⁊ obiecta actibus.sed nō sunt ꝑuij substan
tie ⁊ nature ipsius aīe.imo causanꝛ a natura ipsius ⁊ sba
ſm ꝙ oīs forma alicuius ⁊ actus accipiēs rōnem efficiē
tis efficiꝛ ꝑncipium ⁊ causa actuum illius rei.¶ Ad ali
ud dicēduꝫ ꝙ quedam est certitudo simplr ⁊ alia est cer
titudo ſm qd.certitudo simplr est que est ex ꝑncipijs ex
quoꝝ certitudine alia cognoscunꝛ.⁊ sic certioꝛ est sciētia
aīe q̄ꝫ corpis.q: aīa est causa dās eē specificum corpori ⁊
rōnem diffinitiuam inquātum est aīatum corpus ⁊ na
turale.⁊ ideo certioꝛ est q: ex ipsa cognosciꝛ eē corpis ta
lis.Certitudo aūt ſm qdest que est ad sensum ⁊ fantasi
am ⁊ hec magis cōpetit corpi.⁊ hoc intēdit phs qñ di
cit aīam eē ꝑncipium aīalium.Qđ autem dicit ꝙ cogni
tio aīe ꝓficit ad ueritatem oīum sic intelligēdū est ꝙ oīa
dicunꝛ ibi res aut rōnes.res aūt sunt uel a natura uel ab
aīa.ab aīa res sunt ethice que sūt opa uolūtatis ⁊ mecha
nice quarum ꝑncipium est intellectus actiuus ut habeꝛ
in 6° meᶜᶜ.Res autem a natura sunt in motu ſm esse ⁊
rōnem.⁊ ille sunt sensibiles.uel ſm eē qdem sunt in mo
tu.ſm rōnem aūt abstracte a motu ⁊ ille sunt matheᶜᶜ ⁊
imaginabiles.uel sunt ſm eē ⁊ rōnem sepate a motu ut
diuine res que sunt intelligibiles tm̄.Uñ aīa quoddam
ꝑncipium est rōnum per rōnem moralium ut.s.per pti
cipationem ⁊ eētiam rōnalium.per rōnem prudētialē
per ꝓheresim ⁊ eligētiam siue uolūtatem ⁊ per intelle
ctum actiuum est ꝑncipium mechanicoꝝ.Est etiam ꝑn
cipium ueritatis nālium per sensum.⁊ ueritatis mathe
maticoꝝ per imaginationem.⁊ ueritatis diuinorum per
intellectum.Uñ dicit phs in li° de aīa.ꝙ aīa est quo
dāmodo oīa.Et in methaᶜᵃ dicit.ꝙ sciēs ⁊ sentiēs men
surāt quodāmō oīa que sunt.Aīa enim diciꝛ bonuꝫ no
bile honorabile ⁊ mirabile ⁊ ſm phisicam rōnem diciꝛ
ipsa bonum ⁊ optimuꝫ ſm ꝙ est terminus ⁊ ultimus fi
nis in natura.Ab eo enim qđ est finis est bonū.⁊ ab eo
qđ est ultimus est optimū ⁊ hoc patet ex rōne forme que
poniꝛ in fine ꝑmi phi.s.ꝙ est diuinum ⁊ optimuꝫ ⁊ ap
petibile.ſm aūt ꝙ aīa differētem rōnem habet a natura
aliter mouet q̄ꝫ faciūt q̄litates actiue ⁊ passiue ⁊ non hēt
ꝑncipium nāle ex quo fit sic diciꝛ nobile.⁊ hoc patet ex
hoc qđ diciꝛ ante finem ꝑmi de aīa.Antiquus impossibi
le est aliqd eē q̄ꝫ aīam.Incōueniēs aūt adhuc est intelle
ctu eē antiquus ut nām.rōnabilissimum enim eē aīa ha
bet.nobilissimum ⁊ ꝓprium ſm nām.Et rōnabilissimū
est maxime speciei ⁊ rōnis tributiuum.Nobilissimum
aūt est cum nō sit alligaꝛ materie ut q̄litas quedam ele
mētalis ſm quam est agere ⁊ pati.sed mouet corpus ſm
ꝓprietatem suarum virium ut infra patebit.Proprium
autem est ſm nām q: distinctuꝫ ab alijs phisicis est.Ali
ter enim aīa generat q̄ꝫ ignis uel aliud elemētum.q: aīa
generat determinata virtute ⁊ determinato organo per
decisionem supflui nutrimēti corpis cuius ipsa est actus
⁊ motoꝛ.Alia ꝟo corpa inaīata nō sic ⁊ siliter de alijs mo
tibus ⁊ actibus.Honorabilius ꝟo diciꝛ anima per rela
tionem ad ea que pficiūt ipsam ſm bñ esse ut sciētie ⁊ ꝟ
tutes quibus alia natura pfectibilis non inueniꝛ.Mira
bilis aūt ſm ꝙ ipsa est in aliq̄ sui parte de numero sub
stātiarum sepatarum.ille enim sube ꝓpter hoc ꝙ mul
tum sunt eleuate sup sensum ⁊ imaginationem admira
bile eē hūt in ꝯtēplātibꝰ eas.Uñ phs dicit in ꝑ° meᶜᶜ.
ꝙ deficiens ⁊ admirans opinantur ignorare causam.⁊
deinde in 2° li° ꝙ admiratio est timoꝛ in magna fantasia

¶ Utrum anima sit.⁊ opiniones quorūdam qui dixe
runt aīam esse corpus.

SEcundo queritur Utrum aīa sit.Et videꝛ ꝙ nō per argumēta impiorū in
2° sapiētie.ubi sic dicūt.fumus ⁊ flatus est in naribꝰ nrīs
⁊ sermo scintille ad cōmouēdum coꝛ nrm qui extinctus
cinis erit coꝛ nrm ⁊ spūs diffundeꝛ tanq̄ꝫ mollis aer.er
go videꝛ ꝙ ꝑncipium vite in nobis sit fumus ortꝰ a cor
de ⁊ flatus respirationis in naribus ad mitigationem ca
loris nālis pectoris ⁊ ſmo scintille.i.caloꝛ nālis dās ser
monē diffinitiuū.i.rōnem viuēdi qui caloꝛ cuꝫ extinctꝰ
fuerit marcescit ⁊ deficit corpus in cineres ⁊ expirat spi
ritū corpalem que diffundiꝛ in aerē ex quo assumptꝰ est
ergo aīa uel nihil est uel nō est aliud a corpe.hoc etiā vi
deꝛ ex hoc qđ habeꝛ in genesi ubi diciꝛ.Et inspirauit in
faciē eius spiraculū vite.Spiraculū enim vite respiratio
est sed respiratio ex spū aereo est.ğ cū per hoc intelligaꝛ
deus hoī aīaꝫ dedisse ut dicūt sci.aīa uel nihil est uel erit
corpꝰ.¶ Item per rōnē videꝛ idē q: si aīa est aut est sba
aut accñs.Cōstat ꝙ nō est accñs.nā ex accñte nō fit suba
ex aīa aūt ⁊ corpe fit suba.ğ nō est accñs.Silr nō videꝛ
eē suba.suba enim est materia ⁊ forma ⁊ cōpositum.sed
aīa nō est materia q: ex materia ⁊ materia nō fit vnum.
cū igiꝛ sit corpus materia ex corpe ⁊ aīa nō fieret vnū.Si
milr ipsa nō est cōpositū.q: cōpositū inquātū huiusmo
di est nō est cōpositio.sed aīa cōponiꝛ corpi.ergo ipsa nō
est cōpositum.ğ relinquiꝛ ꝙ sit forma si est.¶ Sed con
tra dicit Boetiꝰ in li° de trinitate.ꝙ nulla forma pōt eē
subm alterius accñtis.aīa aūt est subm accñtiū.s.vitij ⁊ ꝟ
tutis ⁊ sciarū.ğ nō est forma cū igiꝛ nec sit suba nec acci
dēs uel nihil erit uel erit corpus.¶ Preterea ostēdiꝛ ex
hypothesi ut.s.si ꝓbeꝛ aīam in aliquo aīato nihil eē.cuꝫ
eadē sit rō de oībus ꝙ ꝓbatū sit in nullo aliqd eē.sed ꝓ
baꝛ ꝙ aīa in uegetabilibꝰ nihil est uel corpus est.q: dicit
Gregoꝰ ꝙ plāte viuūt nō per aīam sed per viriditatem.
Et in deuteronomio diciꝛ ꝙ aīa brutoꝝ sanguis est ⁊ sā
guis est eis pro aīa.ergo videꝛ eadē rōne ꝙ in nullo aīa
toꝝ sit aliqd uel erit corpus.¶ Ad idē videꝛ facere snīa
quorūdam phoꝝ quoꝝ opinionē tangūt qdā sanctoꝝ ut
Augꝰ Gregoꝰ nicenꝰ ⁊ etiā Arꝰ.dic ꝙ magis grossiores
ꝯtulerūt aīam eē aquam ut Hyppus ⁊ ista rōnē sūpsit a
semine aīaliū qđ est humidū ⁊ aqueū eē videꝛ.nihil enī
est ꝓductuꝫ per gñationē in natura aīaliū qđ potētia uel
actu nō fuit in semine.sed nihil est in semine nisi corpus
corpꝰ aūt nō est in potētia ad nō corpus.ğ videꝛ cū aīa ꝓ
ducta sit per gñationē in natura aīaliū ꝙ ipsa nihil sit pre
ter corpus.¶ Itē Crestias phs ꝯcordās cū deuteroº di
cit ipsam eē sanguinē ⁊ sumit rōnē ex hoc ꝙ qñ sanguis
vniuersaliter recedit ab aliquo membro membrum il
lud non sentit amplius.⁊ cum sentire sit anime.videꝛ ꝙ

aia sit sanguis z sic est corpus uel nihil pter corpus erit. Siliter Diogenes dicit aiam esse aerem subtilem. illud enim qd mouet corpora spūs aereus videt esse z subtilis qui etiam expirare videt in morte. Siliter Eraclitus dicit aiam esse uaporem eo q fumosa euaporatio cordis aialibus tribuit z influit vitam z motū. Idem etiam dicit Alchineon. ¶ In ɔtrarium sunt multe rōnes. pmo sicut videmus q corpa quorūdam aialium mouent motu pcessiuo z sentiūt aliquo pncipio intrinseco. motus autem pcessiuus est in oēm loci differētiam. s. ante z retro. dextrorsum z sinistrorsum supra z inferius: sicut videmus aues uolare supra z inferius. Aut ergo corpa habēt hoc inquātum corpa sunt. aut inquātum cōmixta ex elemētis. aut ab aliquo pncipio incorpeo. z tūc uel illud erit ut natura uel ut aīa. si pmo modo tūc oia corpa mouerent motu pcessiuo z sentirēt qd non videmus. Et siliter corpus aialis post mortem moueret z sentiret. Si 2° modo tūc oia corpora cōmixta ex elemētis mouerent sic z sentirēt. cuius instātia est in lapidibus z in mineralibus. Si 3° modo. s. q habeāt hoc corpus a natura. ergo cum natura eqliter sit in omni tpe in corpore nāli qdiu tale corpus est semp mouerent z sentirēt qd falsuz est. Relinqtur ergo q moueant z sentiāt a pncipio intrinseco icorporeo qd non sit natura quam uocamus aiam. aia igit est. ¶ Item per Auic^am: nos videmus corpa que non nutriunt nec augmētant nec generant. z videmus alia que nutriunt z augmētant z generāt sibi silia sed nō habent hoc ex sua corpeitate. Restat igit ut sit in eēntia eorum pncipium huiusmodi pter corpeitatem z pncipiuz illud a quo emanāt iste affectiones dicit aia. ¶ Itez ad idem. qcqd est oino pncipium emanādi a se affectiōes que nō sunt huiusmodi z sunt uolūtarie imponimus ei hoc nomē aia. ¶ Item in genesi dicit q creauit deus animam viuētem atqz mutabilem in genere suo. ¶ Item omne qd est ab aliq forma habet esse z rōnem. sed bruta sunt uel hoies. ergo ab aliq forma naturali hñt esse z rōnem. Aut igit illa forma est corpis tm̃ que ɔsegtur qualitates elemētales. aut erit forma alia. Si pmo mō tunc aut erit forma elemēti. aut erit forma cōsequēs mixturaz elemētoz tm̃. z sic aialia eēnt elemēta uel lapides qd est falsum. ergo erit forma ulterior. z hāc phi omnes uocāt aiam. ergo est aia. ¶ Item ex natura motuum cognoscit natura motoz. sed in plātis z hoibus inueniunt qdam motus qui nō inueniunt in aliquo alio corpe sicut attractio nutrimēti z nutrimētum sm rōnem debitā magnitudinis est huiusmodi. ergo ista opa specialem habebūt motorem qd nō erit in alijs corpibus. z istum uocamus aiam. ergo illud qd uocamus aiam est. nō enim disputamus de noie sed an hoc sit qd hoc noie significare cōsueuimus. ¶ Item vis illa que mouet ad locum quecūqz illa sit nō est vnius rōnis sm q mouet ad vnum locum tm̃ corpus gñabile z corruptibile sed sm q mouet indifferēter ad locum oēm. sed mouēs ad locum vnum est natura. ergo mouēs ad oēm locum nō erit natura. z est motor intrinsecus dās eē z motum corpi a quo est z hoc significat noie aie. ergo illud qd significat noie anime est. ¶ Solutio cōcedēduz est q aia est. Et ad pmū dicēdum q impij errātes putabāt aiam esse uētum respirationis z calorem nālem. ¶ Ad aliud dicēdum q inspirauit. i. per spūm fecit. z spūs dicit ibi suba icorporea que est aia rōnalis. spiraculum aūt vite ponit ibi pro pncipio vite z spirādi z illud est aia. ¶ Ad aliud dicēduz q quedam forma est suba ut pncipium sbe tm̃ z hec nō distinguit a natura rei cuius est forma. quedam aūt sba est ut pncipium z ut res perse possibilis existere uel ad minus ut distincta a natura eo q aliter mouet qz natura z hoc pōt eē subm z forma diuersis respectibus z talis sba est aia. ¶ Ad aliud dicēdum q falsum supponit in hypothesi. Aia enim est in uegetabilibus z sensibilibus. Et qd dicit Gregorius q plāte nō viuūt per aiam sed per viriditatem. intelligit de aia sm q diffinitio aie dat pfectissimis differētijs suis. s. cognoscitiuo z motiuo sm locuz sm q etiam dicit phus in pmo de uegetabilibus. q plāte nō hñt aiam sed ptem partis aie. Qd aūt dicit in deuteronomio de brutis q sanguis est eis pro aia. intelligit q pmi actus aie quo ad sua obiecta fundant in sanguine sm q sanguis est uel alius humor illi rñdēs ultimuz nutrimētum ut dicit phus in libro de aialibus. Actus eniz pmi aie sunt nutrire augmētare z gñare. z pmi obiectū est nutrimētum sm sui subam. secūdi aūt sm qd est quātum. tertij vero sm qd est per mēbra deductum z ad locuz gñationis tractum habēs virtutem formatiuam alterius indiuidui z eiusdem in specie. ¶ Ad aliud dicēdum q quicqd sit de alijs aialibus. aia rōnalis sm suum eē non est in semine aialis nec etiam sm suam causam efficientem. sed est per creationem igrediēs ab extrinseco z nō est in semine nisi hoc mō dicat esse in eo. qz hoc qd generat ex semine est materia eius. Et etiam si diceret eē in semine eius adhuc non diceret q esset semē sicut nec aliqua forma est sua materia in qua est potētia uel actu. ¶ Ad aliud dicēdum sicut dicit phs in 2° de aia loquēs ɔtra Empedoclem q lz calor opet in augmento z nutrimēto nō tm̃ est causa sed cōcausa. aia enim est pma causa que mouet nō mota. Eodez mō dicimus q sanguis nō facit sensum sed pter calorem nālem qui est in ipo est causa sentiēdi z nō est causa que est pncipium pmū sensus. ¶ Ad aliud dicēdum q aer z uapor ponuntur esse aiam a qbusdam phis errātibus pter spūm aialez z vitalem z nālem qui instrm aie est ut dicit in li° de differētia spūs z aie. z hic spūs nascit a uapore effumāte de corde z ponit a medicis eē nature aeree z est instrumētum anime per qd influit sensum z motum corpori zc.

¶ Quid sit aia sm subam z naturam. z pmo de diffinitionibus sm q ipsa est suba quedam perse existens.

t **Ertio queritur** Quid sit aia sm sbam z nām. ¶ Et querat de diffinitione eius circa quam querunt tria. quoz pmum est de diffinitionibus aie sm q est suba quedam pse existēs. 2m de diffinitiōe ipsius sm q est pfectio corpis aiati. 3m de diffinitione ipsius sm suam nām. i. sm q est ut natura quedam corpis cōsiderata. ¶ Ad pmum pcedit sic z ponatur pmo diffinitiones sanctoz z postea phoruz. Dicit ergo Aug° in li° de spū z aia. q aia est suba rōnis pticeps regēdo corpi accōmodata. Et Remigius. aia est suba incorpea regēs corpus. Et Damascenus in 2° li°. Aia est sba viuēs simplex z incorpea corpalibus oculis sm suam ppriam nām inuisibilis imortalis intellectualis infigurabilis organico utēs corpe z huic vite augmētationis z sensus tributiua: nō aliud hñs pter seipsam intellectuz. sed ut ptem sui purissimā. Et Bern° sic eam diffinit in epistola ad cartusiēses. Aia est res incorpea rōnis capax vivificādo corpi accōmodata. Tres pme diffinitiones ponūt aiam eē in genere sube. ¶ Cōtra qd sic obijcit per quādam ɔsiderationez que ponit in 4° topicoz que est talis. Cōsiderādum aūt z rōnes generum si aptant ad assignatam spēm z ad pticipātia spēm necesse enim est generum rōnes pdicari de specie z de his que participāt spēm. Si ergo in aliquo dissonet palam qd nō est genus qd assignatum est. Ex hoc patet q si substātia est genus aie sm vnam rōnem pdicabit de aia z de qualibet specie aie. sed substātia in eo q est res perse existēs pdicat de rōnali aia. z in hac rōne nō pdicabit de uegetabili z sensibili sm q est in plātis z brutis. ergo substātia nō bene ponit genus aie. ¶ Item substātia sm q est nomē generis pdicabit vniuoce de omnibus que sunt in genere illo ut patet per pbabitā ɔsideratiōnē. Sed ea que sunt in gñe sunt spēs cōposite uel spālissime sed post eas

non sunt nisi indiuidua uel subalterne si continēt sub se species alias. Post aūt uegetabilem & sensibilē & rationalem non est accipe aiam nisi hāc uel illam. & ponatur hic ꝙ ad minus hoc est uerum de aia rōnali. ergo aia rationalis erit species specialissima in genere sube. ¶ Inde ulterius ꝓcedat sic. oēs species specialissime in genere sube sunt disperate. sed dispatarum specierū vna nō cōstituit aliam. ergo aia rōnalis cum uegetabili & sensibili non cōstituet aliam spēm in genere substātie qd plane falsum est q: cōstituit hoiem. ¶ Item plus distant a se species exeūtes a diuersis generibus subalternis ꝙ̄ exeūtes ab eodem ꝓximo genere. sed si aia est in gñe sbstātie exit ab hoc genere qd est suba incorpea. homo autem exit ab illo qd est substātia corpea. ergo plus distat ab hoīe ꝙ̄ illud qd exit ab eodē genere ꝓximo cū hoie ergo plus distat aia rationalis ab hoīe ꝙ̄ asin⁹ ab hoīe. sed asinus nō cōstituit hoiem nec aliud qd exit ab eodē genere cum hoīe. ergo multo minus aia rōnalis constituit hoiem. qd falsum est. ergo male ponit suba genus aie. ¶ Si forte dicat ꝙ nō plus distant exeūtia a diuersis generibus ꝙ̄ exeūtia ab eodem genere ꝓximo. hoc patet eē falsum per hoc ꝙ maior est differētia in genere ꝙ̄ in specie & maior in specie ꝙ̄ in numero. Si ꝓpter hoc dicat ꝙ aia nō dicit hoc modo suba ꝙ sit in genere substātie sicut species. sed dicit substātia tanꝙ̄ pncipium cōstituēs subam est substātia. ¶ Cōtra pncipium quātitatis cōtinue non est quātitas cōtinua. nec pncipium quātitatis discrete est quātitas discreta. ergo a simili nec etiam pncipiū substātie est substātia & ita male diceret ꝙ aia est suba sicut male diceret ꝙ pūctus est quātitas ꝯtinua & vnitas numer⁹. ¶ Si forte diceret ꝙ iste rōnes logice sunt uane in naturis rerū q: dicit phs in phisicis & in pncipio de aia ꝙ ex non substātijs non fit suba & ex non quātis nō fit quātum & ideo nutrimētū non oīno facit quātum sed inquātum est substātia quanta. aia ꝯo est suba sicut forma substātialis. ¶ Contra nulla forma non pmo adueniēs māe est forma subalis. aia est forma non pmo adueniēs māe. ergo ipsa non est forma subalis. Ueritas pme patet per hoc ꝙ materia desiderat formam a qua possit pfici hoc aūt nō est nisi subalis. Unde nō est susceptibilis accidētalis forme nisi ꝑm ꝙ iam substat forme substātiali. 2ª ꝓbat eo ꝙ aia non aduenit nisi corpori organico. & organizatio corpis ponit speciē carnis ossis & manus & capitis & huiusmodi que sūt forme precedētes aiam in corpore. ¶ Item ꝓbat ꝙ aia rōnalis non est suba hoc modo oīs enim forma inter cuius subm & ipsam est aliq forma est forma accidētalis aia rationalis est huiusmodi. ergo ipsa est accidentalis forma. Ueritas pme patet per rōnem ꝓhabitam. 2ª ꝯo pari argumēto ꝓbat per hoc ꝙ actus uegetatiue & sensitiue ꝓus inueniunt in embrionibus ꝙ̄ pfecte organizentur. & ubi est actus ibi est virtus agēs. & ubi est virtus ibi est sbstātia ut videt. cū igit uegetabilis & sensibilis aia ante adueniāt corpi ꝙ̄ rōnalis. rōnalis videt ut accidens esse. ¶ Item si specierum que per eādem diuisionem exeūt a genere vno vna fuerit accidēs oēs erunt in genere accidētis. sed uegetabilis & sensibilis & rōnalis per eandē diuisionem exeūt ab hoc genere qd est aia. ergo si vna aia est accidēs & relique erūt. sed uegetabilis est accidēs qd ꝓbo. q̄ qcqd erit accñs & rōnalis. ¶ Silr ꝓbo. qcqd est in cōposito pter materiā & formam est de accidētib⁹. sed in hoie materia est corpus & forma est aia rōnalis. ergo uegetabilis & sensibilis erūt de accidētibus. ¶ Preterea qdam arguūt sic. hoc qd adest & abest pter subiecti corruptionem est accidēs. aia uegetabilis est talis ergo est accñs. minorem ꝓbāt: q: corpus arboris inuenit in ligno arido. ¶ Sed in ꝯtrarium arguūt phi Cōstabulinus in li° de differētia spūs & aie. Quicqd recipit opposita cum vnum sit numero immutabile in sua eēntia substātia est. sed aia rōnalis recipit virtutes & vitia cū sit vna numero ergo recipit opposita igit est suba. ¶ Item qcqd mouet subam ꝑm loca diuersa est suba. aia est talis. ergo &c. ¶ Prima harum rōnū ꝓbat ꝙ aia rōnalis est suba. 2ª ꝙ est & sensibilis. ¶ Item Collectanus. qcquid est aut est accñs aut suba. nihil aūt qd adueniēs constituit speciem sube & recedēs destruit eādem est accñs. quelibet species aie adueniēs ꝯstituit speciem plāte aialis & hois & recedēs destruit eādem. ergo quelibet species aie est suba. ¶ Item Auic³: ꝓprium subm aie impossibile est esse id qd est nisi per aiam & ipsa est causa vnde est. si ergo aia dat actum & rōnem specificam corpi in genere qd est suba. ergo est suba. ¶ Item oēs phi dicūt ꝙ sit sbstātia ut forma aiati corporis. ¶ Item accidēs est quod cum sit in aliquo nō est in eo uelut pars. & impossibile ē esse sine eo in quo est. sed aia est in aiato sicut quedam pars ipsius eē. ergo non est accñs. ¶ Item differentia cōstitutiua sube non sumit ab actu uel potētia accidētis sed uegetabile sensibile & rōnale sunt differētie ꝯstitutiue subarum ergo nō sumunt ab actu uel potētia accidētali. sumunt aūt a potētijs & actibus aie. ergo aia non est accñs. ¶ Solutio qd ꝯcedimus dicētes ꝙ aia est in duplici cōsideratione. s. rōnis & rei. rōnis ꝑm ꝙ accipit ut vniuersale uel particulare. & sic est in cōsideratione logici. Rei aūt duobus modis. s. ꝑm ꝙ hēt eē in natura & sic est in cōsideratione nālis phi & ꝑm ꝙ est suba non comparata ad corpus gñabile & corruptibile & sic ꝯsiderat de ipsa primus phus. loquēdo aūt naturaliter & ꝑm esse nō querunt pncipia que sunt genus & differētia. hec enim sunt pncipia cognitionis & non esse. nec ipsa hoc modo est species in natura sed pars speciei. Et idcirco ratiōes que fiūt circa ipsam querētes substantiam ut genus de ipsa ꝙ per differētias cōtrahit logice sunt & trāscendentes. Si aūt accipit in rōne vniuersalis & pticularis tñ adhuc duobus modis pōt cōsiderari. s. ut species & sic improprie sumet & uane. q: species non est lʒ qdam aliter dicāt. uel ut differētia & sic magis ꝓprie sumet sicut differētiam vnam dicimus uegetabile aliam sensibile aliā rōnale. Et aia hoc mō sumpta logice. sed non differt ꝓprie loquēdo ab hac differētia aiatum esse nisi tm in nomine. aliter enim oporteret dicere ꝙ aia eēt species ꝯstituta qd non est uerum sed est potius differētia ꝯstituēs si logice sumat. ergo hoc mō loquēdo ꝑm diuersū modum pdicat de aia & aiali rōnali & hoie sicut diuersimode pdicat de specie & differētia. de specie enī pdicat ut de cōposito in quo est genus actu. de dīia aūt non sic q: differētia simplex est sed reducit pdicatio illa per silitudinem ad pdicationem subi de passione lʒ non oīno fit idem modus pdicādi. q: passio est de gñe accñtiū & nō dīia. ¶ Sique aūt uellet oīno illum modū pdicādi exprimere diceret ꝙ genus pdicat de dīia sicut potētia indeterminata formalis de actu qui agēte itellectu educt⁹ est de illa. Et per hoc patet solutio ad pmū ꝙ aia nō est species in gñe sube sed dīia. ¶ Si aūt qs dixerit ꝙ est species & diuidit diuisione gñis subalterni in uegetabilem sensibilem & rōnalē. ille nō loquitur nisi ad silitudinem eoꝝ que sunt spēs ꝑse exñtes. & patet ꝙ aia non est spēs ꝑm hūc modū & ideo talis itellectus de aia error est & si logice loq̄mur de ea. ¶ Ad aliud dicēdū ut hitū est ꝙ ipsa aia nō est spēs sed dīia & ideo ꝯstituit spēm. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cum diuidit suba in subam corpeam & incorpeā oīno nō accipit aia ut ꝯstituta per dīiam que est incorpea q: sic accipet ut spēs sed potius cum diuidit corpus per aiatum & inaiatum aia accipit ut dīia corpis diuisi & nō differt a dīia illa nisi sub hoc noie aia significet ut forma nālis que est forma ptis. s. māe que nō pdicat in parte uel toto. sub aiato aūt significat ut forma de toto pdicabili nihilominus tamen hec forma que est differētia abstrahitur a toto ꝑm potētiam inuētam in parte

s. in aia. Per hoc etiam patet solutio ad tria q: aia loquendo logice est differentia remoti generis que collecta cum alijs differentijs minus coibus constituit species ultimas. ¶ Ad aliud dicendum q aliud est pncipium quantitatis sm rones continui uel discreti. z aliud est pncipium quantitatis sm ee qd habet in quanto z in natura. pmo enim mo pncipium quantitatis est indiuisibile. continuum enim non continuat ad continuum. q: sic iret in infinitum sed continuuz continuat ad tertium continui. Et pmus continui terminus est punctus. Similiter discretum in rone discreti non tollit ex dissimilibus sed ex vnitatibus z vnitas est indiuisibilis quantitas aut sm suum ee qd habet in quanto pncipiuz habet pfectum z impfectuz inter que est motus augmenti uel diminutionis z acqrit uel pditur ex additione uel subtractione ad magnitudinez pexntem qd augef uel minuit. Loquendo aut pprie de aia dicimus ipsam ee sbam formam que constituit id cuius est forma sm esse z rone specificam. ¶ Ad aliud aut qd contra hoc est dicendum q in corpe organico nulla forma specifica est ante aiam. Caro enim non est caro nisi per hoc q est medium in sensu tactus. Similiter neruus non est neruus nisi per hoc q est organuz aie influentis per ipsum corpi sensum z motuz. Similiter uena non est uena nisi inquantum est organuz nutritiue deportantis in ipsa sanguinem ad nutrimentum mébrorum corporis z sic est de alijs mébris similibus z dissimilibus. Et hec regula supra melius expedita est in qone de natura. ¶ Ad aliud dicendum q uegetabile z sensibile in hoie nec sunt in eo ut forme subales nec ut forme accidentales sed ut potentie z virtutes forme subalis que est aia rationalis z ideo non sunt medie inter corpus z illam. Similiter dicimus de uegetabili que est in brutis. huius aut dicti causa infra explanabit ubi queref utrum aia uegetabilis sensibilis z ronalis in hoie sint vna in substantia. Et per hoc patet solutio ad sequens. ¶ Ad ultimum dicendum q lignum aridum non est arbor sicut nec asinus mortuus est asinus uel aial nisi equiuoce.

¶ De diffinitione anime per incorporeum que ponif a Remigio Damasceno z Bernardo.

a **Einde queritur** De hoc qd diffinif per incorporeum a tribus. s. Remigio Damasceno z Bernardo. videf enim q non sit incorporea. Dicit enim Augus q etiam angeli in comparatione pmi spus corpora sunt. Et idem dicit Damas. ergo multo magis aia corporea erit. ¶ Item quicqd est subiectum corpearum formarum est corpus. aia sm sensum z fantasiam est huiusmodi ergo est corpus. Prima patet per se. 2a pbaf per hoc q forme sensibiles z imaginabiles sunt cum magnitudine z figura. ¶ Item cuz dicif aia incorporea aut intelligif q ipsa non sit corpus. aut intelligif q hec differentia qua diuidif substantia per incorporeum z corporeum sit constitutiua ipsius aie. Si pmo mo hoc modo erunt differentie: q: nulla forma est corpus. Si 2o modo tunc aia erit species constituta in genere sube qd supra probatum est. ¶ Preterea etiam tunc opposite differentie in specie conuenirent in constitutione speciei. s. corporeum z incorporeum qd falsum est. ergo male diffinif per incorporeum. ¶ Sed contra sunt rones Costabulini in li° de differentia spus z aie. sic oes corporee qualitates sunt pceptibiles sensuum z eius qlitates sensu corporeo pcipiuntur est pro certo corporeuz. qlitates autem aie sunt virtutes z vitia que sunt insensibilia. g aia est incorpea. ¶ Item omne corpus alicui subiacet sensuum. aia autem nulli omnino. anima ergo non est corpus. ¶ Itez omne corpus aut est aiatum aut inaiatum. si ergo aia erit corpus. erit animatum uel inaiatum. Si inaiatum tunc non aiat corpus organicum aialis uel plante qd dicere ridiculosum est z inconueniens est. Si aiatum tunc restabit nobis sermo de anima aie. s. utrum sit corpus uel non z hoc in infinituz non est igif aia corpus. ¶ Item si aia est quoddam corpus subtile ut qdam dixerunt aut erit aer aut spiritus subtilis per totum corpus diffusum. aut erit ignis. Et si ita fuerit necesse est ut iste spus uel ignis uel aer aut habeat ppriam speciem uel virtutem differentem a specie z virtute illorum corporum aut non. Si habet tunc illa species potius erit anima qz ignis uel aer uel spus z hoc contra positionem pmam. Si autem non habet tunc ois ignis erit anima z omnis aer z ois spiritus qd aperte videmus ee falsum. ¶ Item si aia est corpus aut erit corpus simplex aut compositum. q si fuerit simplex tunc erit ignis uel aer uel aqua uel terra. z si fuerit anima vnum ex hijs elementis absolute. i. absq alia ppria specie qua separef ab eo qd conuenit ei in suo genere omne qd fuerit in genere illo erit aia. Sicq pbatur q si aia fuerit ignis q ois ignis erit anima z similiter de alijs elementis. z si ita fuerit omne corpus qd continet tale elementum qd est anima est aiatum. Verbi gra si fuerit aer tunc pulsus. i. uena pulsatilis z pulmo z uter inflatus erunt aiata. Et si anima fuerit aqua erit uas plenum aqua aiatum. huiusmodi autem uerba turpia sunt z inania. Qd si fuerint aie corpus compositum uel erunt lapis uel cor uel manus uel aliquid huiusmodi. ¶ Iste sunt rones Costabulini. Et quasdam etiam istaruz ponit Collectanus z addit vnam que sumpta est ab Auic^a que est de aia rationali simpliciter. hac s. species intelligibiles que sunt in intellectu aut sunt in eo ut in corpore uel in habente esse per corpus sicut potentia que opatur in organo habet esse per corpus. aut sunt in eo sicut in corpore. Si pmo modo aut ille forme sunt diuisibiles aut indiuisibiles. Si indiuisibiles aut sunt in illo qd est corpus uel potentia hns esse per corpus ut in diuisibili uel indiuisibili. ergo illud indiuisibile habebit esse separatum in natura. Omne enim subiectum ut dicit phus est ens in se completum occasio alteri existendi in eo. Si autem sic est tunc erit punctus separatum esse habens extra lineam. qd est inconueniens z sm hoc linea habebit alium punctuz terminantem ipsam uersus punctuz illum z de illo puncto est eadem ratio z iteruz de alio etiam puncto eadem z sm hoc accidet puncta ordinari ad constituendam lineam qd est inconueniens ut pbatum est in 6° phisicorum a philosopho. Qd si puncto punctum addas nihil maius efficies ergo species itelligibilis si idiuisibiles sunt non erunt in corpore uel potentia habente esse per corpus ut in subiecto indiuisibili. Si autem fuerint indiuisibiles z ois forme diuisibilis est subm tunc magis inconueniens erit existere eas in illo subiecto ut indiuisibili. Si autem def altera pars supioris diuisionis. s. q sunt in eo sicut indiuisibili tunc cum hoc sustineri non pot q: forme uel species sunt indiuisibiles. Omnis enim forma adueniens subiecto diuisibili z per accidens diuidif diuisione subiecti. Relinquif ergo q sint diuisibiles species aut ergo diuidunf in partes similes aut in partes dissimiles. Si in partes similes. aut ille partes sunt sm intellectuz suum totum q: de speciebus que sunt intelligibiles loqtur aut non. Si pmo modo tunc pars uel partes est totuz qd non est uerum sm intellectum q: alius est intellectus partium z alius intellectus totius. Si scdo mo tunc semper remanet aliqd extra diuisionem qd non est simile diuidentibus z hoc est species per quam intelligif totuz ut totum. ergo non diuidif in partes similes qd est contra positum. Si autem diuidif in partes dissimiles tunc cuz species intellecta partes dissimiles non habeat nisi genus z differentiam non diuidef diuisione sui subiecti nisi in illas. sed subm in infinitum est indiuisibile. ergo spes intellecta in infinita genera uel in infinitas differentias diuidef qd falsum est q: pbatuz est q cuiuslibet genera z differentie sunt finita. ¶ Preterea pma gna z pme dre sunt simplices diuisione gnis z dre ergo non oia itelligibilia diuidunf diuisione sbiecti qd est contra posituz ergo

species intelligibiles sunt in anima nō ut in corpore uel ut in potentia existēte per corpus. ¶ Solutio concedimus q anima est incorporea. ¶ Ad pmum ergo dicēdum q angeli ⁊ anima dicunt corpus non a natura corporis sed a quadam ppꝛietate corporis que est diffiniri loco sicut supra in diffinitione angeli dictum est. ¶ Ad aliud dicēdum q forme sensibiles ⁊ imaginabiles non imprimunt in aia sed potius in spiritu corporeo: ⁊ in organis sensuum ⁊ fantasie. ¶ Ad aliud dicēdū q incorporeum est negatio cōsequens quādam differētiam positiuam que est de natura anime ⁊ est spiritualis q: anima est spiritualis.

¶ Utrum anima regat corpus ⁊ quomodo.

d **Einde queritur** de pma diffinitione aie in qua cōueniunt Augustinus ⁊ Remigius. que est aiam esse regnum corporis. Et videt q hoc non primo cōueniat anime. Regere eniȝ est sm rectificationem operum. aia autem primo facit corpus in actu. ¶ Preterea videt q non omni aie conueniat. regere enim attribuit cognoscēti rectum ⁊ dirigenti in illo. Non autem ois anima est cognitiua recti. uerbi grā uegetabilis. ¶ Preterea non oēs partes anime regūt sed supiores tm̄. inferiores autem regunt. ergo videt q anima non debeat tm̄ diffiniri ab actu regiminis sed etiam a passione. ¶ Solutio dicendum q regimen duobus modis dicit. s. cognoscētis ⁊ opantis. ⁊ sm perfectam rōnem ipsius est utriusqȝ sm diminutionem tamen quādoqȝ est cognoscētis tm̄. quādoqȝ opantis tm̄. Cognoscētis tm̄ ut in rege malo uel rōne puersa. Operantis tm̄ sicut in natura ⁊ in vi regitiua simpliciter sicut ponūt medici in corpe aiato ⁊ hoc modo regere est forme cōducētis materiam ad esse ⁊ ad opationes naturales. Et per hoc patet solutio ad pmum q: aia sm q est pmus actus cōducit corpus ad esse ⁊ sm q est actus secūdus ⁊ motor corporis conducit ipsum ad operationes. ¶ Ad aliud dicēdum q regimen corporis vniuersaliter cōuenit nature ⁊ aie. ¶ Ad ultimum dicēdum q si vna potētia comparet ad aliam tunc cōuenit aie regi ⁊ regere sm diuersas sui partes. Si autem cōparetur ad corpus tūc cōuenit oibus potentijs anime regere tm̄. ⁊ ita intelligitur de diffinitionibus que dicunt ipsam regere corpus.

¶ Quare anima non magis diffinit per sensum q̄ȝ per rationem.

d **Einde queritur** de illa differentia in qua cōueniūt tres. q: dicit Augustinus rōnis particeps. Iteȝ Dama⁹ rōnalis. Bernardus autem rōnis capax. ⁊ q: infra questio erit per se de rōne hic non disputabimus nisi quātum sufficit diffinitioni. ¶ Queramus ergo cum aia sit capax sensus ⁊ rōnis ⁊ generalius sensus q̄ȝ rōnis. quare non potius diffinit a sensu q̄ȝ a rōne. ¶ Preterea aia dicit rationalis. ⁊ omne rōnale est aial. ergo aia videt esse animal. ¶ Item querit sm quem modum aia differēter dicit esse rationalis ⁊ homo. ¶ Item cuȝ dicit particeps rōnis. ⁊ participare est parteȝ capere ex modo loquēdi. videt relinqui q aliqd rōnis sit extra aiam. Et ad hoc sequitur duplex incōueniēs. s. q aliquid inanimatuȝ sit rōnale. ⁊ q rōnale non sit ultima differētia cōstitutiua alicuius aiati. ¶ Preterea cum dicit rōnis capax ⁊ capacitas debetur ꝯtinēti. cōtinere aūt est forme. videt ex modo loquēdi relinqui q ratio sit materialis ad aiam que non ꝯuenit sed est differētia ultima in diffinitione eius. ¶ Solutio dicēdum ad pmum q sensus non vno modo ꝯuenit aiatis. quedam enim habēt sensus plures ⁊ quedam sensus pauciores. Ratio aūt vniuoce dicta tm̄ vno modo ꝯuenit aiatis lȝ per alium modū ꝯueniat nō aiatis. ⁊ ideo aia potius diffinit a rōnali q̄ȝ a sēsitiuo. ¶ Ad aliud dicēdū q aia dicit rōnalis nō a dr̄ia que diuidit aial sicut patet ex supdictis sed a virtute ⁊ potētia sua que dr̄ rō. Et ex hoc patet solo ad sequēs. ¶ Ad aliud dicēduȝ q rō duob⁹ modis dicit ut sup hitum est in qōne de angelis. s. rō que est in vmbra intelligētie sicut dicit Ysaac in li° de diffinitionib⁹. ⁊ rō que est lumē intelligētie primo mō est in hoibus. 2° mō in angelis. Rō aūt per pus ⁊ posterius sic est dicta. vn̄ modus loquēdi Aug⁹ innuit q in omni mō dicta rō est aia. ¶ Ad ultm aūt dicēdū q sicut patebit iferius aia ꝯsiderata in totalitate potētiarū suarū est totū ptātiuū vniēs in se ptes que sūt potētie spāles. hoc aūt mō ipsa est ut forma ⁊ ptes eius ut mālēs. ⁊ hūc modū loquēdi inuit Bernardus in sua diffinitiōe.

¶ De diffinitione Damasceni. Utrum aia sit substātia viuēs ⁊ quō dicit simplex ⁊ intellectualis.

d **Einde queritur** de diffinitione in speciali Dam̄. que plura alijs ꝯtinet. Et videt p° q aia nō sit sub̄a viuēs. dicit enim phs in li° de aia. videt in patiēte ⁊ disposito actiuor ineē act⁹. Sȝ aia est actiua vite ⁊ vita est actus eius. ergo vita erit in patiēte ⁊ disponēte. hoc aūt est corpus aiatum. ergo vita erit in corpe aiato. sed in quocūqȝ est vita ut act⁹ illud est viuēs ppꝛie. g̃ corpus est viuēs ppꝛie ⁊ nō aia. ¶ Item illud est ppꝛie albescēs in quo recipit albedo ut in subō ⁊ sic de alijs formis aduenietibus. g̃ illud erit ppꝛie viuēs in quo est vita ut in sbo. sed hoc est corpus ⁊ nō aia g̃ ⁊c. ¶ Item phus dicit in 2° de aia. q: vita dr ut intellect⁹ ⁊ sensus ⁊ motus ⁊ status sm locum adhuc sm augmētuȝ ⁊ detrimētum ⁊ alimētum est. g̃ illa ppꝛie viuūt in qbus insunt huiusmodi ut motus. sed aia dicit ut pnm ⁊ causa hor ut causata aut ut motus insunt hec corpibus aiatis. ergo ut pus. ¶ Item obijcit de eo qd dicit simpx. nihil enim qd hēt multa ut ptes est simpx. aia habet multa ut ptes sicut supponit in hacipsa diffinitione qn̄ dicit q intellectus est pars sui purissima ergo nō simpx. ¶ Item querit q̄re dicit incorpalibus oculis sm ppꝛiam nām inuisibilis. sicut enim est inuisibilis sm ppꝛiam nām ita inaudibile ⁊ ita de ceteris sensibus. ¶ Preterea hoc qd dicit immortalis nō omni aie ꝯuenit. aie enim plātaruȝ ⁊ brutor moriunt in ipsis corpibus. ¶ Item de hoc qd dicit intellectualis. magis enim videt esse differētia angeli ut sup in diffinitione angeli est disputatū. ¶ Item per hoc qd dixit eam esse inuisibilem satis ostēdit eaȝ esse infigurabileȝ ⁊ ita inutiliter videt addi. ¶ Preterea cum dicit vite ⁊ augmētationis sensus ⁊ generatiōis tributiuuȝ. querit q̄re omittat intellectū ⁊ rōnem. ¶ Preterea querit cum gn̄atio opus sit uegetabilis sicut ⁊ augmētatio q̄re inter augmētū ⁊ gn̄ationem ponit sensum cum sensus nāliter sit post opa uegetabilis. ¶ Preterea q̄re omittit nutritiua cum illa etiam sit pars uegetabilis ¶ Item q̄re dicit organico utēs corpe. plāte enim non vident hēre organa sm Emp. Organum enim est mēbrum dissimile in ptibus. ptes aūt plāte vident eē similes si diuidant. ¶ Item querit de hoc q dicit non hn̄s aliud pter seipsam intellectum sed etiam ptem sui purissimam. videt enim implicare opposita in locutione. q: si habet intellectum ut partem tūc habet eum ut aliud preter seipsam. ¶ Item quare dicit hoc potius de intellectu q̄ȝ de sensu uel uegetatiuo cum quodlibet istoruȝ sit pars aie. ¶ Item quare dicit hāc partem purissimā cuȝ quelibet pars eius sit idonea. ¶ Ultimo querit penes qd accipiant diffinitiones sanctor. ¶ Solutio dicēduȝ ad pmum sm distinctionem Arz: in 2° de aia. q quo viuimus dicit dupx sicut quo scim⁹ ⁊ quo sanamur. Quo enim scim⁹ est scia ⁊ aia: sed scia ut causa ⁊ pnm ⁊ forma. aia aūt ut sbm ⁊ potētia. Silr sanitate sanamur ut forma sed thorace uel pede ut potētia subiecto. ita ⁊ quo viui

mus dicit duplex.s.aia ut causa z pncipium.corpus autem ut potētia z subiectū.¶ Sed notādum q motor z causa duplicem sui ,ppietatē influit in subiectū z mobile.s.illam que sibi inest z illam que sibi nō inest.que nō sibi inest est motus.motor enim prius in ordine immobilis est.que autē sibi inest dicit ut esse z actus.mobile enim habet ut esse z actum a motore quoz utrūq; cōuenit motori z sic aia influit vitam z sensum.Uiuere eni3 fm philosophum viuētibus est esse z sentire sentientibus est esse.Et per hoc patet solutio ad tria pma.¶ Ad aliud dicēdum q anima non dicit simplex a priuatione ois compositionis ut patebit.sed a puatione quātitatis cōpositionis tm̄ uel eius que non est sine illa.¶ Ad aliud dicēdum q quedam percipiunt solo visu z non alio sensu ut astra.sed nihil pcipit aliquo istorum sensuum qn etiam visu sit perceptibile.z ideo visus pncipalior est quo ad obiecta q̄3 aliqs aliorum sensuum ut dicit philosophus in pncipio metha^ce^.maxime enim aliorum sensuum diligit qui est per oculos non solum ut agamus: sed ut nihil debētes agere ipsum videre desideramus pre oibus ut dicūt alij.Causa autem est qm̄ maxime facit nos cognoscere hic sensum z multas differētias ostēdit.Per hoc igit q aia est inuisibilis supponit etiam q sit insensibilis per alios sensus.nihilominus tamē quedam pcipiunt specie ,ppria sensibili ut qualitates sensibiles.Quedā aūt specie que est in ipsis ut subiecto. ut sube que sunt subiecta sensibilium qualitatum. Quedā vo nec sic nec illo modo sed per speciem sui motus cadunt in sensuum cognitionem z per illa pcipiunt sube eoz a rōne z hoc modo pcipit natura aie z natura motorum orbium.z hoc innuit quādo dicit fm ,ppriam naturam inuisibilis.¶ Ad aliud dicēdum q Dama^9 diffinit hic pncipaliter aiam humanā z illa est immortalis. ¶ Ad aliud dicēdum q aliter intellectuale cadit in ratione aie z aliter in rōne angeli ut dicit Auic^a.q: humanus aūt intellectus est in duplici potētia possibilis angelicus aūt in actu est pfectus.vna aūt potētia est que est disposita z remota ab actu.ut potētia puert ad edificādū scribēdum z militādum qm̄ nec edificatoriam nec scriptoriam nec militariam scit nec instra earum cognoscit. Alia potētia est ,ppingor z aliquo modo disposita ut q̄lis est in iuuene qm̄ artem qdem pdictarum nō scit sed tamē instra earum cognoscit.sed potētie iste sunt in actu quando nouit artes z pōt agere fm eas quādo vult nisi impediat extrinsecus.Similiter est de intellectu possibili in nobis ad sciētiam.pmo eni3 est in potētia sola nec habēs sciētiam nec cognoscēs terminos pncipioz.scdo est in potētia habēs in se cognitionem pncipioz per noticiam terminoz.3° efficit in actu per sciētias ipsas.Intellectus aūt angelicus tm̄ est in actu.z ita patet quomodo aliter z aliter intellectuale cadit in diffinitione aie z angeli.¶ Ad aliud dicēdum q aia fm se est actus totius z fm suas partes est actus partium corpis.z q: partes corporis diuersimode figurant.z diuersitas figurarum in organis est ,ppter diuersitatem potētiarum aie. posset aliqs credere ex hoc q partes aie diuersas haberent figuras sicut dicit Juliana heresis.z huic occurrit qm̄ dicit infigurabilis.vnde infigurabilis refert ad partes z inuisibilis ad naturā.z ita neutru3 supfluit.¶ Ad aliud dicēdum q hāc partem que est ratio uel intellect^9 nō tribuit aiam corpori ut actus specialis organi ut ifra in questione de intellectu erit manifestū.alias aūt potentias bn̄ tribuit ei ut actus specialiū organoz z idcirco rōnem z intellectū dicit ipsam habere partem q: min^9 de illis videbat.¶ Ad aliud dicēdum q generatio inest plāte ut finis a quo diffinit z denoiat uegetabilis.aliter enim cōuenit sensibili.huic enim cōuenit ut potentia.z q: sic diuersimode utriq; cō uenit ppera ponit post utrū q;.¶ Ad aliud dicēdu m q nutritiua supponit in viua. q: nutrire est pmus actus fm quē dicit viuere in corpore aiato ut habet in x° de aialibus.¶ Ad aliud dicendum q plāte habēt organa. Organum enim ,ppie determinat ab actu ut dicit philosophus in 2° de aia.sicut caput est aialium sic radices sunt plātarum.ɔgruūt eni3 instra dicere diuersa z eadem opa.Nec est hoc uerū q semp organa in ptes dissimiles diuidant q: neruus est organū virtutis motiue z sensitiue.nec tm̄ in partes dissimiles diuidit.¶ Ad aliud dicēdum q fm phm partes nec sunt eedem cum suo toto nec diuerse.non eni3 sunt in actu nisi per actū totius tamē differūt ab ipso per naturam z situ.z hoc innuit Dama^9 cum dicit non aliud p ter ipsam habēs intellectū z tm̄ intellectus dicit partē nec tm̄ ideo dicimus hic q intellectus sit ex materia.Sed sicut partes materiales distāt per situ z ordinem in toto. ita partes spūales per ordinē solum.¶ Ad aliud dicēdum q aia fm aliquas partes est actus partiū corporis sicut ipsa est actus totius fm intellectum aut non.z ideo posset aliqs dicere q intellectus non eēt pars eius sicut dixerūt qdam errātes in sciētia de aia.z hijs obuiat per talem modū loquēdi.¶ Ad aliud dicēdum q intellectus in actu suo potētior est ceteris potētijs aie z q non miscet materie organorū cetere vo immiscent.¶ Ad ultimu3 dicendū q diffinitio Augustini nō est data nisi de aia humana.z tāgit ea que cōueniunt aie in se z que cōueniūt ei in quātum est aia.In se cōuenit ei q sit substātia rōnis particeps.Inquātum est aia ɔuenit ei regere corpus.¶ Eadem respicit diffinitio Remigij nisi q est de omni aia gnāliter.diffinitio vo Bernardi est de anima humana tm̄ per eadē z addit pmū actū quem habet aia in corpus qui est viuificare.¶ Diffinitio autem Damasceni est de aia humana tm̄ z respicit ea que ɔueniūt aie in se.z inquātū est aia.z tāgit tam actū pmu3 q̄3 cōsequētes quos habet aia in corpus.

¶ Quomodo anima mouet corpus an.s.moueat corpus immobilis manens.

Consequenter tractā de sunt diffinitiones philosophoz.dicit eni3 Plato q aia est substātia incorporea mouēs corpus.Seneca autem dicit q aia est spūs intellectualis ad habitudinem in se z in corpore ordinatus.In li° 2° de motu cordis sic diffinit.Anima est substantia incorporea illuminationum que sunt a p°.¶ Quia vo Ar z sequentes ipsum aliter diffiniūt aiam ,ppter hoc prius disputet de ipsis z postea ponant diffinitiones sue.Circa pma3 vo diffinitionem Platonis de hoc q dicit substātia incorporea supra disputatum est.Querat ergo per quem modum moueat corpus.Aut enim mouet ipsum cum ipsa sit immobilis.aut cu3 z ipsa moueat.Et Plato videt p bare q non pmo modo.supponit enim sicut dicit philosophus in primo de aia hoc qd oēs supponebāt scilicet nihil mouere z q ipsum non moueat.cum igit aia moueat z ipsa mouebit.¶ Item nihil dat qd nō habet.sed aia dat motum corpori.ergo habet ipsu3.quicqd autem habet motum mouet ergo aia mouet.¶ Item motus est ,ppietas que est in mobili a motore.si igit hec ,ppietas est a motore effluit ab ipso motore in mobile. Quicquid aūt effluit ab aliquo est in ipso.ergo motus erit in motore.z ita cum aia sit motor motus erit in ipsa z sic p cōsequēs mouebit.¶ Preterea videmus aiam gaudere tristari z cōfidere z sperare z misereri.que oia motus esse vident ergo mouet.¶ Item philosophus dicit in 2° de aia cum non sit simplex q potētia dicit sic.i.ut agēs sed aliud unq;.sicut si dicamus puerum posse militare aliud autem sicut in etate existētem.sic z sensitiuu3 se habet vnde dicit q prima mutatio sensitiui a gnātione est hoc est a sensibili generāte sensum fm actū.sicut aūt est in sensu ita est in intellectu ad species intelligibiles. er

go videt q̄ aĩa ꝯm sensum ꝛ ꝯm intellectuꝫ mouet motu alterationis sed non motu ꝯm locum videt q̄ possit moueri ꝯm locum. minus enim videt q̄ motus localis ꝯueniat magis simplici q̄ȝ aĩa sit. sed ꝯuenit ergo ꝛ anime. Q̄ȝ ꝟo ꝯueniat ꝓbatum est supra in questione de angelis qui ꝓbati sunt moueri ꝯm locum. ¶ Sed contra hoc sunt multe rõnes posite a phĩs sic. dupliciter eniȝ dicit aliq̄d moueri scilicet ꝯm se ꝛ ꝯm accidẽs. per accidẽs quãdo aliq̄d mouet motu eius in quo est ꝛ nõ motu ꝓprio ut albedo in re alba ꝛ nauta in naui. Perse aũt mouet quãdo mouet motu ꝓprio ꝛ est subiectum motus. cum igit aĩa dicit moueri non põt intelligi per accidens moueri q: illo motu moueret a corpore ꝛ nõ moueret corpus. ergo intelligit pse moueri. Sed dicit philosophus in fine tertij topi. Amplius autem in q̄bus est aut specie aut numero determinare pspiciendum est si in nullo horum est q̄tuor. igit cum sint species motus aut mouetur ꝯm duas. aut ꝯm plures. aut ꝯm vnam. ꝛ quicq̄d hoꝝ detur cum omne mobile tale sit in loco sequitur q̄ aĩa sit in loco. ergo aĩa est corpus. ¶ Amplius q̄cquid mouet natura p̄ter solũ celũ mouet etiã violentia. aĩa aũt mouet natura ad aliquẽ locũ ꝛ in eodẽ q̄escit naturaliter ꝛ ad oppositũ locũ mouet violenter. ꝛ q̄escit in ipso violẽter. ergo ꝯm hoc aĩa moueret ad aliquẽ locuꝫ violẽter ꝛ q̄esceret in eodem violẽter ꝛ ad oppositũ moueret naturaliter q̄ȝ ridiculosum est q: dicit phus quales violẽti motus aĩe erũt ꝛ q̄etes nec fingere uolẽtibus facile est reddere. ¶ Amplius quicq̄d mouet ad locuꝫ mouet a sursum ad deorsum. uel a deorsum ad sursum uel ad mediũ iter hec. Si aũt desursuꝫ mouet erit ignis si a deorsuꝫ erit terra si ad mediũ erit aq̄ uel aer. ¶ Amplius si dicat q̄ mouet motu quo mouet corpus in conuertentibus. erit uerum dicere q̄ quocũq; motu mouet corpus mouet ꝛ aĩa. aut ergo pse aut per accñs. non per accidẽs cum motus ponat diffinitiuũ aĩe. Si aũt perse mouet ꝛ corp⁹ mouet localiter. ergo possibile est q̄ aĩa exeat a suo corpore ꝛ uadat ad aliud corpus sicut corpus exit de vno loco ꝛ uadit in alium. ¶ Amplius cum nõ intret in corpus nisi sicut in locum ꝛ locus eius inueniatur in corpore mortuo põt intrare in corpus mortuum sicut in locum. ꝛ ita quando aliq̄ȝ aĩal mortuum est põt aĩa que p̄us fuit in loco uel alia redire ad illud corpus ꝛ ad hoc sequeret oĩa aĩalia mortua posse resurgere quod est heresis manicheoꝝ ꝛ Pythagore. ¶ Ampli⁹ omne mouẽs eẽntialiter distinctũ est a mobili ut ꝓbatuꝫ est in p̄ncipio septimi ꝛ in 8° phi. ergo si aĩa mouet seipsam ꝛ mouet ipsa eẽntialiter distincta erit a seipsa q̄ȝ falsum est. ¶ Preterea q̄dam phi dixerunt aĩam mouere corpus in eo q̄ aĩa mouet sicut Democritus ꝛ Leucippus. Democritus aũt dixit aĩam esse calorẽ igneum rõnẽ sumẽs ex calore naturali. ꝛ hec est que mouet corpus. uoluit enim q̄ suba aĩe eẽt ex athomis spericis igneis ut ab ipsa indiuisibilitate athomoꝝ haberet incorporeitatẽ ꝛ a rotũditate mobilitatem ꝛ ab igneitate calorem ꝛ leuitatem. Leucippus aũt dixit aĩam esse frigus tẽperatuꝫ respirationis. per respirationem autẽ attrahunt athomi sperici qui sunt de substãtia aĩe ꝛ cõdensant in corporibus aĩatis ꝛ ꝓhibent exire qui iam intro sunt. vnde videmus q̄ respiratio est viuẽdi terminus. Sed utrunq; eoꝝ improbat pluribus rõnibus. Si enim hoc esset uerum q̄ athomus eẽt causa motus aĩe cum athomos nõ ꝯtingat q̄escere etiam si sit tranq̄llitas nimia nõ ꝯtinget aĩam q̄escere q̄ȝ videmus esse falsum. Isti tñ ꝓbant rõnem suã per simile. Philosophus enim q̄dam de sequacibus eoꝝ comediarum Didascalus refert Dedalum fecisse ligneam statuam mobilẽ effundẽtem argẽtũ viuuꝫ ꝓpter hoc q̄ argẽtum viuũ non posset q̄escere in statua statua mouebat sic dicebãt isti aĩam eẽ ꝯstãtem ex athõmis spericis ꝛ q̄ nõ poterat q̄escere ꝛ sic corpus moueri motu suo. Plato aũt dicebat aĩam mouere corpus ꝓpter hoc q̄ cõplexa est ad ipsum ꝯm armoniacos numeros. ponebat enim aĩam numerũ eẽ idearum quarũdã ex q̄bus ipsa armonia cõponit vnde oĩa que facit ꝛ sustinet insunt ei ꝯm armoniam illoꝝ numeroꝝ. ꝛ sicut creatora p̄ncipio vnum circulũ fecit in celo. ꝛ ex illo circulo accepit per diuisionem aliuꝫ circulũ. s. zodiacum qui est circulus obliquus. p̄mus aũt circulus celi est rectus sub circulo ꝟo obliquo accipit alios circulos septẽ: qui circuli septem planetarum ꝛ in motu suo sequunt circulum obliquum. ita aĩa descẽdẽs de celo a creatore p̄mũ aspectum rectum intelligẽtie sue reflexit in circulum ꝛ sub circulo illo per diuisionem accepit alium circuluꝫ ꝛ sub illo alio septem alios tanq̄ȝ essent celi motus aĩe motus. ꝛ illis motibus mouet corpus. ¶ Sed ꝯtra hoc sic obijcit. Aut hoc q̄ȝ dic̃ Plato itelligit methapho^ce. aut ꝯm ueritatẽ sicut uerba sonãt methapho^ce. aut dico q̄ sicut in celo iueniunt duo circuli magni ita in anima potentia recordatiua ꝯm suam p̄mam generationem est a rebus extra ꝛ trãseũdo per memoriam reuertit in rem. ꝛ ita actus recordatiue quasi in re extra cõcludit circulũ. appetitus autem motus ab intellectu practico sine fantasia facit circulum. p̄mo enim mouet intellectus ab appetibili q̄ȝ mouet appetitum ꝛ ille ulterius virtutes affixas organis que ulterius mouẽt organa in rem desideratam ꝛ sic in appetitu iterum cõcludit circulus. ¶ Similiter ꝯm phm in q̄nque sensibus p̄mo egredit virtus ab aĩa ꝛ cõiungit sensibili ꝛ refert speciem eius ad animam ꝛ sic in aĩa q̄nque sensus cõcludunt q̄nque circulos. Similiter alij duo circuli concludunt in anima per motus sensus cõmunis ꝛ fantasie. Si inq̄ãtum sic methapho^ce intelligit tũc videt Plato icidẽ in duo peccata ꝓblematum. s. q̄ mẽtit ꝛ trãsgredit positam locutionẽ. nam etiam mentiẽtes qui q̄ȝ non inest alicui inesse dicunt peccãt. ꝛ qui extraneis noĩbus res appellãt ut platanum hoĩem. transgrediunt enim positam nominationem sicut Plato uocat hoĩem arborem trãsuersam. Q̄ȝ autem mẽtiat patet ex hoc q̄ motus sensuum est ꝯm directum magis q̄ȝ ꝯm circulum. ¶ Ita enim ꝓbat q̄ videmus intus suscipiẽtes nihil extra mittẽtes. ꝛ similiter audimus ꝛ olfacimus. trãsgredienti autem positam locutionem cõtingit nõ posse terminari positionem suam rõnibus. In rõnibus enim utimur noĩbus ut plures ꝛ sic non utit eis metha^ca astruẽs põnem. ¶ Si autem intelligat ꝯm sensus uerborum tũc sunt cõtra eum rõnes Alex: quarum p̄ma est. Actus sunt prius potẽtijs ꝛ primi ꝯm rationem ꝛ obiecta actibus. ergo sicut obiecta intellectibus ita est actus intelligẽdi ꝛ virtus ꝯm obiectuꝫ vnum uel plura. Et si est vnum erit impartibile sicut est vnitas ꝛ tũc actus erit impartibilis ꝛ virt⁹ similiter. nullum autem impartibile est cõtinuum circulare. ergo intellectus non est circularis. Si ꝟo sunt plura tunc sunt ut discreta. discreta autẽ sunt per negationem cõtinui sicut dicit phus. q̄ numerum cognoscimus ex negatione cõtinui ꝛ sic iterum intellectus non erit cõtinuus circularis. ¶ Amplius dato q̄ sit circularis querat cum intelligibile trãsit in ipsum utrum trãsit in ipsum tangẽdo partes circuli uel non. Si tãgendo. ergo trãsit tãgendo partes que sunt pũcta. q: puncta dicunt partes cõtinui a Platone. Aut tãgendo partes habẽtes magnitudinem. Si p̄mo modo cum pũcta sint infinita in circulo ꝛ in q̄libet parte circuli seq̄tur q̄ in infinito tẽpore non transibit. nec aliquam partem eius ꝛ sic nunq̄ȝ cõplebit intellectus alicuius intelligibilis q̄ȝ falsum est. Si enim tangit partes habẽtes magnitudinem aut ille partes sumũtur ut rõne idẽ. aut ut magnitudine ideȝ. Dico aũt rõne idem q: vnaqueq; hẽt rõnẽ ꝯtinui ut dicit phus in p̄ncipio de celo ꝛ mũdo. q̄ȝ est sepabile in res suscipiẽtes diuisionẽ receptione que est semp. magnitudine aũt dico

partes equales ut dicit phus in 4° methace. ꝙ idem in
quātitate eq̄le est.s.ꝙ quelibet sit dimidia uel 3ª uel 4ª
Si p°° cū ille partes sint infinite in circulo.ꝛ in infinitū
diuisibiles sequit͛ idem ꝙ ꝑus.s.ꝙ intelligibile nunq̄z
transibit intellectū nec aliquā partē ipsius intelligibilis
Si ꝟo 2° modo tūc sequit͛ ꝙ ītelligibile multotiēs tāgit
ꝑtes ipsius intellectus.ꝛ ponamus ꝙ ille sint decē tunc
in tactu vnius decime intelliget͛ decima pars intellect⁹
ꝛ in tactu alterius altera decima ꝛ sic de alijs quod falsuz
est q͛ totuz simul intelligit͛.Si ꝟo dicat͛ ꝙ sufficit actus
partiū ꝛ partis alicuius tunc sequit͛ inutiliter poni intel
lectū esse circularē.¶ Preterea illa pars que tangit͛ aūt
est partibilis aut impartibilis.si partibilis sed partibilis
non tangit͛ in partibili.ergo cū quedā intelligibilia sint
impꝛtibilia intellect⁹ nō tangit͛ ab illis ꝛ sic nō ītelligunt͛
illa.Qd̄ aūt intelligibilia sint impartibilia dicit͛ in 3° de
aīa.Indiuisibiliū intelligentia in his est circa que nō est
falsum.ꝓbat͛ pª.Oīa intelligibilia indiuisibilia sunt q͛
alr͛ iret͛ in īfinituz ut dicit Collectanus.Si aūt sit īparti/
bile tūc per eandē rōnē nō tāget͛ a partibili intelligibili
sicut est ītelligibile cōplexū ꝛ cōpositū ꝛ sic talia nō ītel/
ligunt͛ ab ipso quod falsum est.Si ꝟo dicat͛ ꝙ nō suffi/
cit partiū tactus nō enim est ibi uerus tactus sed tm̄ simi
litudo circulationis que est mot⁹ circuli.¶ Cōtra obij/
cit phus sic nulla circulatio hēt principiū ꝛ finē ut termi/
nos sed oīs ītelligētia hēt principiū ꝛ finē.ergo nulla in
telligentia est circulatio uel similis circulationi:p̄ma ha
rum ꝓbat͛ ex diffinitione.Est enim circulus figura vna
linea ꝯtēta in se nō hn̄s p̄ncipiū ꝛ finez ut terminos.2ª
ꝓbat͛ inspiciēdo in ꝑtes intelligentie.Intelligentia eniz
est cōplexi uel incōplexi si est speculatiua.Si aūt est pra
ctica.cum oīs praxis sit alterius causa.s.opis.Intelligē/
tia practica terminabit͛ ad opus ut ad finē ꝛ non regirat
in seipsam.Si aūt est speculatiua icōplexoꝝ aut illud est
diffinitū uel diffiniēs.ꝛ si diffinitū tunc determinabitur
intelligentia ad diffinitionē ipsius.Si est diffiniēs tūc
stat in ipso ut in fine ꝛ termino.Si autē intelligentia est
speculatiua cōpositoꝝ ꝛ stat in cōclōne que cōclō ul' est
absolute ita ꝙ ex ipsa nō ꝓcedit͛ ulterius ad aliud ꝓbā/
dum.uel est cōclō sic ꝓbata qd̄ est p̄nm sequētis sillogis
mi que stabit in cōclōne sua ꝛ sic patet ꝙ semp stat ītel/
ligentia ꝛ nō regirat in p̄nm vn̄ incipit.alr͛ eniz p̄ncipia
ꝓbarent͛ per ꝯclōnem sicut fit ecōuerso cum igit͛ stet in
termino suo quelibet intelligētia nō hēbit silitudinē ad
circuluz.Item circulus nō habet reuolutionē vnam tm̄
sed multas ergo si esset intelligibile uoluit͛ in intellectu
ut in circulo.itellect⁹ multotiēs redit sup idē ītelligibile
qd̄ tn̄ videmus nō esse necessariū.¶ Amplius est cuz
intelligentia in tactu sit pars beatitudinis aie magis assi
milabit͛ quieti q̄z motui.ꝛ si sic nō mouetur circulariter.
¶ Amplius natura in oibus facit qd̄ meli⁹ est.cuz igit͛
aie sit melius quiescere q̄z moueri eo ꝙ hoc propinqui
us est beatitudini erit anima magis imobilis q̄z mota.
¶ Ampli⁹ in quocūq̄z est mot⁹ s̄m nām ꝛ perse in illo
est manifesta causa mot⁹.q͛ quātū est graue uel leue uel
aptū ferri circa medium.In aia aūt nulla causa manife/
sta est quare moueat͛ aia in corpore.ergo si mouet͛ aia
in corpore hoc erit p̄ter nām eius.Quicqd aūt inest ali/
cui p̄ter nām inducit laborez ꝛ penā:ergo aia laborat ꝛ
penā habet eo ꝙ sit in corpore.ꝛ ita oportebit eam fuge
re corpus proprium ꝛ nō manere in ipso qd̄ falsum est.
Fuerūt aūt quidā qui dixerūt aiam esse numerū seipsaz
mouētem ꝛ ꝑtim ꝯueniētes cum Platone eo.s.ꝙ pone
bāt ipsam mouere seip̄az ꝛ ꝑtim cū Pythagora Demo
crito ꝛ Leuc° ꝛ Philippo.Pythagoras aūt ponebat aiaz
esse numerū ex primis vnitatibus cōpositū.Demo⁹ aūt
ꝛ Leuc⁹ ꝛ Philippus dicebāt aiam eē numerū athomo
ruz spericoꝝ.sed differebāt in hoc ꝙ Demo⁹ ꝛ Phil⁹ di
cebant eam esse ex athomis igneis.Leucippus ponit eā
esse numeruz athomoꝝ frigidoꝝ ꝓpter respirationem.
Sed Plato posuit aiam esse numerū ex ip̄a idea ꝛ p̄ma
magnitudine ꝛ p̄ma ꝑuitate cōpositā.Oēs isti ꝯueniūt
in hoc ꝙ mouet seipsam ꝛ ita esset numerus seip̄m mo/
uēs qui in mouēdo se moueret corpus.¶ Sed contra
hoc sunt rōnes phi que ut melius itelligant͛ fiat talis di
uisio.Si aūt est numerus cum numerus nō sit nisi dupr
s.numerat⁹ ꝛ numerās.s.quo numeramus.numeratus
ut punctoꝝ ꝛ idearū uel athomoꝝ.numerans autē sine
quo numeramus ut aggregatio vnitatuz.ꝛ si hoc modo
est numerus numerās aut erit numer⁹ potētia aut actu.
Si potētia tunc erit vnitas.¶ Sed cōtra oē mouens ꝛ
motū simul distabit forma ꝛ quātitate a seipso.mouens
enim forma distabit a mobili motū aūt omne quātitatē
habet.ergo si vnitas mouet͛ a seipsa in vnitate duo erūt
essentialr͛ distātia a se ut mouēs ꝛ motū ꝛ vnitas erit q̄ti
tatis cōtinue ꝛ diuisibilis qd̄ falsum est.¶ Amplius si
vnitas accipiat͛ mota tunc nō pōt accipi nisi in quāto cō
tinuo hn̄s situm ꝛ sic nō differt a puncto.q͛ utrūq̄z esset
indiuisibile positū in ꝯtinuo.Sed si talis vnitas ponat͛
moueri fluxus ille nō faciet nisi longitudinē sine latitu/
dine ꝛ sic aia si est vnitas sic mota motu suo de se facit li/
neā.ꝛ si hec linea ponat͛ moueri de se faciet supꝑficiem.ꝛ
supꝑficies corpus ꝛ sic aīa erit iam hn̄s potētiam ꝛ locum
ꝛ nō poterit esse cū aliquo corpore in eodē loco.cuz aia
in eodē loco sit cum corpore aiato.Si ꝟo dicat͛ esse nu/
merus numerās qui est actu numerus.¶ Cōtra sic est
in numero qui est actu numerans ꝙ in qualibet vnita/
te addita ul' ablata efficit͛ alia spēs numeri.ergo aia si est
talis numerus diuisa in quolibet aiato erit alterius spēi
qd̄ falsum est q͛ videmus in vna planta esse vnaz aiam
que planta si diuidit͛ in duas erit in utraq̄z planta aia to
ta similis spēi ꝛ ꝯualescit utraq̄z ꝛ germinat in sua parte
si plantet͛ in terrā.Si ꝟo cōcedat͛ ꝙ anima est numerus
punctoꝝ uel athomoꝝ spericoꝝ.¶ Contra isti pūcti uel
isti athomi ꝯueniētes nihil faciūt nisi quātū ad magnitu
dinem si aliqd faciūt.cū igit͛ pars magnitudinis ab aliq̄
magnitudinis ꝑte specie nō differat sed materia tm̄.oē
aūt mouēs ꝛ motum differūt specie istud cōstitutum ex
athomis illis nō mouebit seip̄m.Si ꝟo dicatur ꝙ pun
cta ꝛ athomi hēant dr̄iam inter se q͛ vnum est p̄ncipiuz
aliud mediuz ꝛ 3m finis ꝛ ita vnum mouēs ꝛ aliud mo/
tum ꝛ ita totum mouet seip̄m.¶ Cōtra si dr̄ia sit penes
principiū mediū ꝛ finē ꝛ ꝯtinuo sufficit ad hoc ꝙ sit mo/
uens ꝛ motū.tunc oīs magnitudo erit mouens ꝛ mota
cum in oī magnitudine ista inueniant͛.ꝛ ita oīs magni/
tudo erit mouens seip̄am qd̄ est falsum.¶ Amplius si
aia est numerus athomoꝝ siue punctoꝝ q͛ ad p̄ns nō fa
cimus dr̄iaz inter athomos ꝛ puncta.tunc ille numerus
punctoꝝ aut erit eiusdē nāe ꝛ speciei cū numero pūctoꝝ
ex quo est corpus s̄m eos.aut diuerse.Si primo tūc oīa
corpora organica ꝛ nō organica ꝯstituerent͛ ex quodam
numero punctoꝝ s̄m ipsos ꝛ ille numerus erit eiusdem
nāe cum numero aie.tunc oīa corpore a taz organica q̄z
nō organica erunt aiata.Si scd̄o mō cum numerus aie
sit in numero corporis aiati aut erit in eodez loco aut in
diuerso.nō in diuerso q͛ vnum indiuisibile nō excludit
aliud a loco suo.Si aūt in eodem ergo qua rōne nō ex/
cludit indiuisibilitatē sui corporis eadem rōne nō exclu
dit numerū punctoꝝ indiuisibiliū alterius aie ꝛ alterius
corporis.ergo infinite aie ꝛ infinita corpora pūt eē in eo
dem loco.¶ Amplius supponat͛ ꝙ punctus a quanto
per diuisionē ꝛ corruptionē nō possit sepꝑari.Inde sic ar
guit͛ nullus numerus punctoꝝ per quāti corruptionem
sepꝑat͛ ab ipso s̄m esse ita ꝙ nō insit ei.oīs aia ita sepꝑat͛ a
corpore per corruptionē corporis qd̄ non est in ipso s̄m
esse.ergo nulla aia est numerus pūctoꝝ.¶ Amplius si
aia est vnitas athomoꝝ spericoꝝ cum ex talibus nō ꝯsti
tuat͛ nisi corpus erit anima corpus.ꝛ cū ipsa cuz suo cor/

pore sit in eodem loco erunt duo corpora in eodez loco
qḋ est impossibile. Si aũt est numerus punctoꝝ: aut est
numerus potẽtialis qui est vnus pũctus ⁊ sic in vno cor
pore aĩato sunt multe aĩe ƀm diuersas partes. aut est nu
merus actualis. ⁊ si ille eiusdẽ rõnis est cuz numero cor
poris tunc oĩa corpora erũt aĩata. Si aũt est alterius rõ
nis tunc aliquos numeros corpoꝝ ⁊ aĩaruz nõ excludet
a loco suo. ⁊ sic infinite aĩe ⁊ corpora pñt esse in eodẽ lo
co. Si ꝟo dicaꝝ aĩaz nõ mouere seipsam motu ƀm locũ
sed alijs motibus. ¶ Cõtra hoc sunt rõnes Auic: sic. aut
moueꝝ aĩa motu gñationis aut corruptionis aut augmẽ
ti aut diminutionis aut alterationis. Isti enim sunt mo
tus qui faciũt mobile a seipso uel ƀm formã sƀalem uel
accñtalem. Si motu gñationis tunc aĩa gñabit seipsam
⁊ gñabiꝝ a seipsa qḋ nõ põt esse. Et eadez rõ est si motu
corruptionis moueꝝ ƀm hoc enim exigereꝝ ꝙ in quoli
bet motu aĩalis hẽret aĩa aliam aĩam differẽtem nume
ro a ꝓcedẽte. Si aũt moueaꝝ motu augmẽti uel diminu
tionis. aut ergo moueꝝ motu augmenti tñ uel diminu
tionis tñ aut utroqꝫ. Si augmẽti tñ tunc exigereꝝ ꝙ in
quolibet motu aĩalis efficereꝝ aĩa maior q̃z prius fuerit.
Si aũt moueaꝝ motu diminutionis tñ tunc efficereꝝ in
quolibet motu tali minor q̃z ꝑus. Si ꝟo in utroqꝫ tunc
qñqꝫ eẽt maior qñqꝫ minor que oĩa absurda ⁊ ridiculo
sa sunt. Si aũt mouet seipsam motu alteratiõis. aut ergo
alterat seipsam ab hoc accñte quo dr̃ aĩa. s. ꝙ corpus aĩat
aut ab alio accñte qḋ est acquintuz per doctrinã uel per
assuetudinẽ. Si ꝑmo mõ tũc sequiꝝ ꝙ post motũ nõ sit
aĩa qr̃ qḋ alteratur ab aliquo accñte post alterationẽ nõ
retinet illḋ. Si scḋo mõ tunc si ante motũ fuit ignorans
post motũ erit sciẽs. ⁊ iterum post alium motũ erit igno
rans ⁊ cum multotiẽs vno die mouet seipsam multotiẽs
vno die erit ignorãs ⁊ sciẽs ⁊ vitiosa ⁊ virtuosa. qḋ cum
sit falsum patet ꝙ aĩa nullo mõ mouet seipsam: ⁊ ita non
mouet corpus in eo ꝙ ipsa moueaꝝ sicut videbaꝝ Plato
dicere. Si forte cõcedaꝝ hoc cõtrariuz videꝝ Dionysius
dicere in libᵒ de di. no. capᵒ 4ᵒ. ubi dicit ꝙ diuinarũ mẽ
tiuz siue intelligẽtiarũ triplr̃ est moueri. circulariter qui
dem vnite sine ꝑncipijs interminabilibus illuminatio
nibus pulchri ⁊ boni hoc est qñ per intellectũ vniuntur
illuminationibꝰ qbus accipiũt summe pulchrũ ⁊ sũme
bonũ sine omni rõne ꝑncipioꝝ illarũ illuminationuz in
summo bono ⁊ sine omni rõne finis tunc enim moueꝝ
a summo bono per summũ bonũ in summũ bonũ. ⁊ ita
ab eodẽ in idem ƀm circulũ. indirectũ est moueri qñ ꝓ
cedũt ad subiectoꝝ ꝓuidẽtiam recta oĩa trãseuntes. hoc
est qñ supior angelus illuminat inferiorẽ uel hominem
uel angelũ trãseundo tñ recte que recta sunt nõ egrediẽ
do ordinẽ supioris ad inferiorẽ ƀm officiũ ⁊ ꝑtãtem illu
minãdi. Oblique aũt siue reflexe qñ uel ꝓuidentes mi
nus hñtibus ĩegressibilr̃ manẽt in idẽtitate circa causaz
idẽtitatis pulchrũ ⁊ bonũ indesinẽter circa thoꝝ agẽtes
hoc est qñ quasi ꝙ duo morꝰ sunt sibi succedentes. s. per
infusionez illuminationis ad inferiores minus hñtes ⁊
reductionẽ eorũdem in idẽtitatem primã qñ manẽt in
egressibilr̃ agẽtes circa thoꝝ ꝯtẽplatiõis circa cãm idẽti
tatis oĩs. que causa est summũ pulchrũ ⁊ summũ bonũ.
ergo videꝝ ꝙ cuz itelligẽtie sic moueanꝝ triplr̃ ꝙ aĩe ƀm
intellectũ sic possint moueri. ¶ Item ibidẽ aĩe morꝰ cir
cularis qdem est ad seipsam introitus ab exterioribꝰ. in
tellectualiũ ipsius ꝟtutũ vniformis uolutio sicut in quo
dam circulo nõ errare ipsi largiẽs ⁊ a multis exterioribꝰ
ipsam ꝯuertẽs. qr̃ ꝯgregans ꝑmum ad seipsaz deinde si
cut vniformẽ factã vniens vnitiue vnitis virtutibꝰ ⁊ ita
ad pulchrũ ⁊ bonum manuducẽs qḋ est sup oĩa exñtia ⁊
vnum ⁊ idem ⁊ sine ꝑncipio ⁊ iterminabile. hoc est qñ
aĩa uenit a deo in creaturas ⁊ a creaturis in seipsaz ut ma
gis hñtem de bonitatibꝰ prime cause. hẽt enim esse viue
re rõcinari intelligere per que magis appropinquat pri
mo ut dicit Boetius in. e. t. Et has virtutes suas intelle
ctuales vniformiter in circulo uoluit qñ refert eas in ꝑn
cipio vnde exierũt. hec enim ꝯuolutio tribuit ei non er
rare hoc est ꝙ non erret inquirẽdo ƀm summũ bonuz.
qr̃ ꝑmo per gradus entium ꝯuertit eam in seipsam ⁊ de
inde sic vniformem ⁊ ꝯformẽ factaz ꝑmo magis ceteris.
¶ Inquãtũ plures bonitates eius ꝑticipat vnit eã per
copulationẽ virtutibus vnitiuis hoc est angelis ad vnũ
ꝑmũ appropinquãtibus. qr̃ angeli dñr virtutes vnitiue
eo ꝙ inferiores ad eãdẽ vnitatẽ reducũt. Aĩa autem sic
vnita virtutibus vnitiuis ulterius manuduciꝝ ad id qḋ
est sup oĩa entia. qr̃ nec hẽt ens cõe cum alijs ⁊ illud est
vnũ. qr̃ in eo nullus est numerꝰ ꝑtiũ. ⁊ idẽ qr̃ apud ipm
nulla est trãsmutatio nec vicissitudis obũbratio ⁊ est sine
ꝑnᵒ ⁊ itermiabile qr̃ icreatũ manẽs in scl'a scl'oꝝ. Et no
ta ꝙ bonitates ꝑme cause que sunt viuẽ sentire rõcinari
itelligẽ in supioribꝰ creaturis ut in angelis ⁊ in aĩalibꝰ
dñr vnite. qr̃ in eis sũt vnũ ⁊ dñr vnitiue qr̃ vniũt ad ꝑᵐ
ƀm gradũ nobilitatis nature. in ceteris aũt dñr ꝑtite qr̃ i
quodã eoꝝ inueniꝝ esse tñ. in quodã aũt viuere sup eẽ.
in quodã aũt sentire sup hec duo. In nullo aũt vniũtur
oĩa nisi in creatura que ꝑticipare põt summũ bonũ per
beatitudinẽ. Oblique aũt moueꝝ aĩa inquantũ ƀm pro
prietatẽ suã diuinis illuminaꝝ cogitatibus nõ itellectua
liter ⁊ diffuse ⁊ sicut ꝯiunctis ⁊ trãsitionibus pactionibꝰ
hoc est qñ cognitionẽ accipit dei non tã in vno simplici
qḋ est intellectꝰ ꝑme sed imiscet se alijs rõcinãdo ex illis
⁊ diffiniẽdo semꝑ ingsitiones opationibus rõnis tran
seuntibꝰ per ea de qbus rõcinaꝝ in deũ q̃si oblique refle
ctendo. Indirectum aũt qñ nõ ad seipsam ingressa ⁊ sin
gulari intellectualitate mota. hoc enim est sicut dixi in
quodã ƀm circulũ sed ab his que sunt ƀm seipsam ꝓgre
diꝝ ab exterioribus sicut a qbusdã signis uariatis ⁊ mul
tiplicatis ad simplices sursum vnitas agiꝝ ꝯtẽplationes
hoc est motus rectus aĩe est qñquidẽ nõ recipit a deo sꝫ
a creatura ⁊ in creaturã trãsiens uadit in ipsam ex his oĩ
bus relinquiꝝ ꝙ aĩe intellectiue sit moueri circulariter
oblique ⁊ recte. ¶ Solo dicẽdum ꝙ aĩa nõ moueꝝ ali
qua specie morꝰ ut ꝓbãt phi Aꝛ: ⁊ Auic: Auer: Con
stab: Alpharabius ⁊ Collectanus ⁊ multi alij nãles mo
uet aũt corpꝰ ipsa exñs imobilis ꝑse. per accñs aũt mota
motu corpis. qr̃ sicut dicit phus mouẽtibꝰ nobis mouẽ
tur ea que in nobis sunt. Et ideo dicit Augꝰ ꝙ aĩa est in
corpore sicut deus est in mundo. qr̃ sicut deus imo exñs
cetera mouet ita ꝙ non moueꝝ perse uel per accidẽs. ita
aĩa mouet corpus immobilis manẽs perse mota tñ per
accñs qr̃ sicut in oĩbus deficit a deo ita virtus eius moti
ua deficit a virtute diuina motiua. ¶ Dicendũ ergo ad
ꝑmũ ꝙ suppositio Platonis falsa est. In oĩ enim motu
necesse est ꝙ primũ mouẽs imobile sit ƀm motũ illum.
vnde Augꝰ in fine octaui sup genesim ad lr̃am. per locũ
nõ moueꝝ qḋ per loci spatia nõ distẽdiꝝ. quicqd aũt per
loci spatia distẽdiꝝ corpus est. ac per hoc ꝯñs est ꝙ aĩa ꝑ
locũ moueri nõ puteꝝ si corpus esse nõ creditur. ¶ Ad
aliud dicẽduz ꝙ aliqd habetur ab aliquo multis modis
quoꝝ duo faciũt ad ꝓpositũ. vnus. s. sicut forma habeꝝ a
sƀo ⁊ sic motũ hẽt id qḋ moueꝝ. Alio mõ sic effectꝰ a cã
efficiẽte ⁊ sic motus hẽtur a motore i mobili ⁊ sic nõ dat
qḋ nõ hẽt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ morꝰ est ꝓprietas que
effluit de motore in mobile sed nõ ꝓpter hoc oꝑtet ꝙ sit
in motore sicut in subiecto sed ab ipso influit sicut a cau
sa efficiẽte. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ in talibus non mo
ueꝝ aĩa sed corpus ut dicit phus in ꝑᵒ de aĩa. Aĩa autẽ est
in his tñ mouẽs ⁊ sunt hec uerba eius dicere aĩam ira
scibilẽ esse ac si dicat aĩam texere uel edificare. meliꝰ eni
forte est nõ dicere uel aĩam miseri uel discere aut intel
ligere sed hoĩem per aĩam. hoc aũt non tñ motu in illa
exñte sed aliqñ quidẽ usqꝫ ad ipsaz. alij ꝟo ab ipsa ut sen
sus quidẽ ab obiectis est ad aĩaz. reminiscẽtia ꝟo ab aĩa

ut motus qui sunt in sensibus organis. ¶ Ad aliud dicendum q̄ quādiu aīa est in corpore nec habet motuȝ localem per se cum aūt exuta est a corpore tunc de ipsa videt̄ dicēdum qđ de angelis dictum est supra. ¶ Ad auctoritates ʒo Dionysij ultimo inductas dicēdū q̄ Dionysius symbolice loquit̄ referens ꝓprietates corporales in spūalia ⁊ ideo distinguit motus itelligētie ſm nām intelligibilium. vnde sup intelligibile illud qđ est pncipiū uel medium ⁊ finis intelligēdi dicit esse intellectum circularem ⁊ hoc tm̄ est deus. Sȝ super intelligibilia illa in quibus intelligētia in vno accipit pncipium intelligēdi ⁊ aliud reflectitur de illo alio in pmum ut in finem dicit motuȝ oblique esse reflexuȝ. sicut qn̄ uenimus a deo in creaturas ⁊ ab illis reflectimur in deum. qn̄ ʒo intellectus de creatura ꝓcedit in creaturas ⁊ sic decurrit in deū dicit motꝰ rectus. ipse eni nō loqtur nisi de intellectu diuino siue sit hominis siue sit angeli ⁊ ille motus semper hēt deum aut ut pncipium aut ut medium aut ut finem ⁊ sic nō excedit extra ipm. Aut hēt eum ut pncipium ⁊ finem tm̄ ⁊ esse egredit̄ in medio ptingēs ad creaturas. ⁊ q̄ linea egrediēs facit pūctum in angulo reflexionis. aut hēt ipm ut finem tm̄ ⁊ sic est inter pūcta diuersa motus rectus. nō aūt pōt eum hēre ut principium tm̄. q: ille motus nō esset diuinus qui finem poneret in creaturis ⁊ hec etiam est causa quare non sunt nisi tres motus intelligentie diuine.

¶ Quare aīa dicit̄ intellectus spūalis ⁊ quomō in se ⁊ in corpore ad beatitudinem ordinat̄.

c Onsequenter tractāde sunt relique due diffinitiōes Senece ⁊ Alexādri in libº de motu cordis. Quare ḡ de pª hac. s. q̄ aīa est intellectꝰ spūalis ⁊c̄. quare. s. dr itellectualis cum aīa magis hēat per rōnem diffiniri ut dicit Augustinus. ¶ Item qđ dicit ad beatitudinē in se ⁊ in corpore ordinatus nō videt̄ esse uerum. q: ut dicit Boetiº beatitudo est status oīum bonoꝝ ꝯgregatione perfectꝰ. qui status nō pōt esse in corpore. ¶ Silr obijcit̄ cōtra secūdam de hoc q̄ dicit scđa relatione. querit̄ eniȝ quid dicat ibi secūda relatio. Si forte dicat̄ q̄ angeli pma relatione ⁊ anima secūda relatione pcipit: videt̄ non esse uerum q: aīe illuminabiles īmediate sunt a deo sicut angeli vnde phus in pº ethiºꝝ. Felicitatem finem ⁊ pfectionē ponimꝰ ubiq; ⁊ oīno. si aūt ita bonos dicemꝰ viuētiū quibus extiterūt uel existūt que diu sunt. bonos aūt ita hoīes ⁊ angelos semp dicimus. Ex hoc accipit̄ q̄ hō ⁊ angelus receptibiles sunt beatitudinis vna relatiōe. beatitudo aūt est ſm descēsum illuminationuȝ a pmo in naturam rōnalem. ¶ Preterea cum aīa sit quedam perfectio corporis cuiusdam ⁊ nō oīno videt̄ aīa debere diffiniri in cōparatione ad corpus suum. ⁊ nulla haruȝ diffinitionuȝ facit mētionem de corpore organico ſm q̄ organicum nisi illa Dama. Qđ aūt hoc sit incōueniēs patet per phm triplici rōne. pª est q: dicit q̄ ſm quascunq; diffinitiones nō cōtingit cognoscere accn̄tia hoc est proprias passiōes diffiniri sed neq; ꝯiecturari facile de ipis manifestum est q̄ dyaᶜᶜ dicant̄ ⁊ uane oēs. per habitas aūt ꝓprie passiones aīe nō pn̄t cognosci sicut modi sentiēdi ⁊ imaginādi ⁊ huiusmodi. ergo videt̄ q̄ uane sūt ⁊ trāscēdentes cum per ipsas nō possit includi pfecta sciencia de aīa. ¶ 2ª est hec quā ponit Dioº quidā argumētātur solum dicere quale qđ aīa sit. de susceptibili aūt corpore nihil ad hoc determinatū est tanq; ꝯtingēs sit ſm Pythagor. fabulas quālibet aīam īgredi qđlibet corpꝰ videt̄ aūt vnūquodq; hēre ꝓpriam formā ⁊ spēm ⁊ tangit hoc qđ Pythagoras dixit q̄ aīa hoīs intraret corpꝰ bruti ⁊ rediret. ⁊ hoc est incōueniēs. q: ſm nām vnaqueq; materia hēt determinatā formā ⁊ spēm. ¶ 3ªᵐ sic ponit dicēs. Simile aliqui dicūt sicut si aliquis dicat tectorica tibicines indui. oportet aūt artem uti organis. aīam aūt corpore. hoc est q̄ diffiniētes aīam nō faciētes mētionē de corpore peccant. q: cum ars imitet̄ nām sicut ars mechanica utit̄ ꝓprijs organis ⁊ instrūis ut faber martello ⁊ incude ⁊ nō scuto ⁊ lancea: ita quelibet aīa hēt sibi ꝓpriū corpus. ⁊ qui nō dicūt nām illius corporis faciunt sicut illi qui dicūt artificē vnius artis in ope suo inducere habitū alterius artis. sicut si tibicines hoc est musici si uellent tibijs canere induerēt tectorica hoc est arte edificatoria. ¶ Solo dicendum q̄ iste due diffinitiones date sunt de aīa in cōparatione ad optimū. ⁊ q: hoc pcipit sine corpe ꝓpter hoc nō faciūt mētioneȝ de corpe. ¶ Ad primuȝ ergo dicēdum q̄ aīa exuta a corpe magis hēbit actuȝ intelligētie q̄ȝ rōnis. silr in corpe magis attingit felicitatem per intellectuȝ q̄ȝ per rōnem. q: intellectus simplicior est q̄ȝ rō ⁊ ideo cum illi phi cōsiderāt aīam in cōparatione ad felicitatem diffiniūt eam potius per intelligibile q̄ȝ per rōnale. ¶ Ad aliud dicēduȝ q̄ beatitudo accipit̄ in via ⁊ in patria pfecta ⁊ impfecta. Perfecta est illa que amputat ⁊ penam ⁊ culpā. ⁊ hanc recipit aīa ſm se qn̄ est sepata. Impfecta est illa que tollit culpā sed nō oēm penam. ⁊ hanc recipit in corpe exn̄s. Boeº aūt diffiniuit beatitudinem ſm q̄ est in ultimo ⁊ in optimo statu. Sed beatitudo que est vie magis ꝓprie dr felicitas ſm q̄ dicit phus q̄ felicitas est actus aīe qui est ſm virtutem pfectam. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ 2ª relatio accipit̄ ibi pro cognitione dei per sensibilia hec enim cognitio est aīe nālis. pª ʒo relatio acceptio est cognitiōis dei in ipso deo ⁊ est connālis angelo nec aīa hēbit eam nisi exuta a corpe. ¶ Ad ultiᵐ dicēdum q̄ pctm̄ esset in diffinitionibus illis si cōsideraret̄ aīa a pdictis phis in cōparatione ad corpus. nunc aūt cōsiderat̄ ab eis ad btitudinem ordinata ſm quem modū corpus est magis impediēs q̄ȝ ꝓmouēs. ⁊ ideo phi isti de qualitate corporis nō faciunt mentionem.

¶ De diffinitionibus aīe ſm Arꝫ: Et pmo querit̄ utrū aīa sit actus corporis ⁊ quomodo ⁊ quare nō diffinitur esse sicut actus.

c Onsequēter accedendū est ad diffinitiōes Arꝫ: in qbº tria ꝯsiderāda sunt. Quoꝝ pᵐ est de diffinitiōibº q̄s ponit. 2ᵐ qualr̄ vna illarum sit pnᵐ qđ est mediū in demōstratione ⁊ alie ut ꝯclo demōstrationis. 3ᵐ ſm quem modū per diffinitiones suas cōtingit cognoscere accn̄tia aīe. ⁊ ita nō est dyaᶜª ⁊ uana. ¶ Circa pᵐ queruntur tria. quoꝝ pᵐ est de diffinitione. 2ᵐ de diffinitiōe faciēte cognoscere subam eius ſm q̄ ipsa est rō corpis organici. 3ᵐ de diffinitione faciēte cognoscere aīam ſm q̄ ipsa est natura corpis organici. Ponamus igit̄ diffinitionē aīe que ponit̄ in 2º de aīa in pnº ubi sic dicit phus. Aīa est primus actꝰ corpis phici potētia vitā hn̄tis. huiusmōi aūt est qđcūq; organicum. ¶ Queratur ergo pmo quomō aīa sit actus. 2º quomō primus. 3º quomō corpis phici. 4º quomodo potētia vitam hn̄tis. 5º quomō hmōi est qđcūq; organicum ⁊ utrum hec sint de diffinitione.

a D primum procēditur sic. Dicit Auicª in 6º de nālibus. q̄ aīa est pfectio ꝓpria corpis phici ⁊c̄. ergo videt̄ q̄ pfectio ⁊ actus ideȝ sunt. Ita eniȝ dicit Euarr. sup libº de aīa. endelechia eni in greco actionem uel pfectionem sonat in latino. Sed videt̄ q̄ aīa nō sit pfectio. Ois enim pfectio fundatur in pfecto nec hēt esse nisi in illo. ergo si aīa erit pfectio esse suum nō hēbit nisi in corpe cuius est pfectio. hoc aūt nō cōuenit aīe. q: nō ꝯuenit aīe rōnali ergo male ponit̄ diffinitiuȝ ipsius aīe. ¶ Probatio pme est ex rōne perfectionis. pfectio enim est alicuius pfectio nō aūt nisi pfecti. ⁊ ita patet q̄ nō hēt esse nisi in illo si subale est ei pfe

ctionez esse. sicut enim pfectio subalis est in cuius cadit
diffinitionem. ¶ Item phus in xi° mece. primo dicit qꝫ
forme que sunt pfectiones nāles simul sunt cuz materia
nec pcedūt eam nec sequunt' tpe. si ergo aīa sic est perfe/
ctio nālis corpis videt' qꝫ ipsa sm sui partez sepabilis sit
a materia qd falsuz est. ¶ Preterea quicqd sbale est ali
cuius sine ipo nō hēt esse illius. sed quicqd diffinitiuuz
est alicui' sbale est illi. ergo sine eo nō erit esse ipsius sed
diffinitiuuz anime est pfectionē corporis esse. ergo sine
eo nō erit pfectio ipsius aīe. ꝛ ita aīa non erit nisi pfectio
corporis. Si forte diceret' qꝫ hoc nō est cōmune oīuz aīe
¶ Itē occurrit text' Arist: sic dicētis. Si aūt aliqd cōmu
ne qd quidē est in aīa oportet dicere erit aīa. Itaqz actus
corporis phici organici. ¶ Preterea pfectio non videt'
esse bene positū in diffinitione. dicit eniz Auic. qꝫ que
dā pfectio rei est extrinseca quedā aūt itrinseca. Extrin
seca sicut faber lignarius est pfectio domus ꝛ nauis. In
trinseca aūt sicut forma domus ꝛ nauis. Silr in 5° mece
distinguit' pfectū multis modis. ergo videt' in diffinitio
ne aīe nō debere poni nisi determinatū. ¶ Itē quicqd
est diffinitiuuz alicuius ꝯuenit oī parti diffiniti sm vnā
diffinitionez. ergo si aīa est pfectio uel act' corpis. queli/
bet pars illius actus uel pfectio erit illius corpis. contra
rium cuius dicit phs in lrā. s. qꝫ intellect' nullius corpis
est actus. ¶ Preterea dicit phus ubi uenat' istā diffini
tionem per diuisionem sic dicimus esse quoddā genus
eoꝝ que sunt sba hui' aut aliud qdē cōpositū sm māȝ
qd sm se nō hēt hoc aliqd. alteruz aūt formā ꝛ spēm sm
quā iam dicit' hoc aliqd. ꝛ 3m qd est cōpositū ex ipīs. Est
aūt quidē materia potētia. spēs aūt endelechia. s. act'. cū
igit' aīa sm euz sit forma quare nō dicit aīa est forma pri
ma corporis potius qꝫ aīa est actus pmus. ¶ Preterea
obijcit Grego' in x° cōtra hoc qꝫ aīa dicit' endelechia ul'
actus sine forma sic. nulla spēs sepatim est susceptiua cō/
trarioꝝ. aīa sepatim suscipit cōtraria. ergo aīa nō est spēs
uel actus. ueritas pme patet per Boem in li° de tri. ꝛ ibi
dicit forme subm esse nō pñt nō qꝫ cetere forme a separa
tis subtis accñtibus sunt ut humanitas nō ita accñtia su
scipit in eo qꝫ ipā est sꝫ in eo qꝫ mā sibi suba est. ¶ Veri
tas 2e habetur ex hoc qꝫ habitus virtutum ꝛ sciarum silr
aūt ꝛ malarū dispōnum in errore ꝛ vitio sunt in aīa per
se pter hoc qꝫ sit in corpe. ¶ Preterea cū in aīa sit vis ꝛ
potētia quedā que opat' in organis corporis videret' po
tius debere diffiniri per rōnem virtutis uel potētie qꝫ p
nomen actus. ¶ Preterea actus ꝛ pfectio hēre vident'
quādam driam. sicut enim oīs motus mouet' a mouēte
ita actus ab agēte videt' esse. ꝛ determinemus actum ad
esse ꝛ nō ad opari. tunc enim videt' actus esse pfectuz di
cere. pfectio aūt est id a quo est id sicut expsse inuit phus
in uerbo illo ubi dicit qꝫ forma est sba sm quaȝ materia
siue potētia est hoc aliqd. ergo videt' qꝫ actus non bñ ex/
ponat' per pfectionē. Est enim actus esse qd est a pfectio
ne in eo qꝫ est pfectuz. ¶ Preterea oñdit Grego' in x°
qꝫ oē qd diffinitur ab optimo sui debet diffiniri. Si igit'
aīa diffinit' ab Arist: debet diffiniri ab aīa rōnali. ipe aūt
diffinit ab ifimo quod est pars uegetabilis. ¶ Veritas
pme accipit' ab ipso Arist: in 2° de aīa qꝫ oīa appellari a fi
ne iustum est. a quo aūt ponit' nomē ab eodem necesse
est dari diffinitionem. qꝛ diffinitio est ipsius noīs ut di/
cit Arist: in top. Idez enim est noīe ꝛ diffinitiōe. ¶ Qd
aūt ipse diffiniat aīam ab aīa uegetabili patet in pn° scdi
de aīa ubi uenat' diffinitionē grā istius mēbri qd est po
tētia vitam hñtis. vitā aūt dicimus sm alimētum augmē
tuȝ ꝛ nutrimētum. ¶ Item nihil dictum equoce de spe
ciebus alicuius est diffinitiuuz ipsius actus equoce dicit'
de uegetabili sensibili ꝛ rōnali. ergo non bñ ponit' diffi
nitiuuz aīe. ¶ Veritas pme est in 6° top. 2m aūt expresse
dic' Auic. in 2°. Preterea dicit Greg' in x° qꝫ Arist: aīaȝ
endelechiā dicēs nullo mō cōcordat cum his qui qualita

tem eam dicūt. ergo videt' qꝫ aīa si nō est actus qꝫ sit qua
litas. ¶ Item Grego' in x° dicit qꝫ sm Arist: oportet qꝫ
neqz sine corpore sit aīa vnqꝫ neqz corpus sine aīa. hoc
aūt incōueniens. ¶ Preterea hoc idem videt' per rōnē
quecūqz enim se inuicem diffiniūt vnuz hoꝝ nō est sine
alio aīa ꝛ corpus se inuicem diffiniūt sm Arist: ergo vnū
hoꝝ nō est sine alio. qꝫ aūt corpus diffiniat aīam patet in
prehabita diffinitione. qꝫ ꝟo aīa corpus patet ex relatio/
ne relatiuoꝝ. lꝫ enim corpus nō sit relatiuū tñ organicuȝ
cuius inqꝫ organici aīa est actus diffinit' ad id cuius est
organum. ꝛ ita necesse est utriqꝫ in utrorūqꝫ rōnibus uti
ut dicit Por'. ¶ Solō dicēdum qꝫ supra determinatū
est de angelis qꝫ sbalis dria anime ꝛ angeli est in hoc qꝫ
aīa inclinat' ad corpus ut actus. angelus aūt nō. Et ideo
subale dicimus aīe esse qꝫ sit actus corpis. Si tñ attēdit'
id qd est aīa tunc pōt cōtrariari duobus modis. s. sm eē
quod habet in se ꝛ sic nō diffinit' in cōparatione ad cor/
pus uel sm cōparationē ad corpus ꝛ sic diffinit'. Et hoc
pro tāto dr ei accidere qꝛ quedā spēs anime pōt contra/
riari ꝛ esse sine corpe. Et ideo dicit Auic: in 6° de nālib'
qꝫ hoc vnum aīa nō est nomē huius rei ex eius essentia
nec ex pdicamēto in quo ꝯtinetur ꝛ cum anima diffini/
tur sicut diffinita est ab Arist: nō affirmatur esse eius nisi
sm qꝫ est prinm emanandi a se affectiones que non sunt
vnius modi ꝛ sunt uoluntarie. ꝛ sic affirmatur esse eius
ex hoc qꝫ habet aliqd accidens. quod tamen accidens
ualet ad certificandum eius essentiam ꝛ ad cognoscen/
dum qd sit. Et dat Auic: simile dicēs fortassis enim iam
didicimus qꝫ id qd mouet' motorē habet. tñ nō scimus
ppter id essentiā huius motoris qd sit. Et intēdit Auic:
qꝫ sicut motor duplr diffinit'. s. penes proprietatem hanc
que est mouēs. uel penes suā essentiā. Ita aīa dupliciter
pōt diffiniri. s. sm qꝫ est aīa. i. actus corpis ꝛ motor. ꝛ sm
qꝫ est sba quedā ꝯtenta sm seipsam in pdicamēto sube.
¶ Dicēduz igit' ad pm ꝛ ad 2m qꝫ pfectio ꝛ actus sm Cō
mētatorem sunt idem ꝛ si aliquā hñt driam illa ifra ostē/
det'. ¶ Ad aliud dicēdum qꝫ quedam forma est que est
pfectio in natura que est tñ forma. ꝛ usia ꝛ non suba pse
exñs in pdicamēto sicut sunt forme sbales elemētoruȝ ꝛ
corpoꝝ cōmixtoꝝ tñ mineraliū ꝛ forme qrūdā cōplexi/
onatoꝝ sic sunt forme uegetabiles ꝛ sēsibiles qꝫ nō sunt
sube nisi qꝛ ꝯstituūt ꝛ faciūt subam in brutis ꝛ in plantis
nec etiam perse sunt in pdicamēto sube. Quedā aūt for
me sunt sube utroqꝫ mō. nō enim sunt tñ usia sed etiam
usiosis ut dicit Boe' in cōmēto sup pdicamenta ꝛ ille sic
sunt pfectiones qꝫ sm esse subale nō fundant' in pfecto.
¶ Ad id aūt qd obijcit' qꝫ rō pfectionis est eē in pfecto.
dicēdum qꝫ hoc ueruȝ est sm qꝫ est pfectio. sed nō opor/
tet qꝫ ꝯueniat substātie rei pficiētis ut patet ex phabitis.
¶ Ad aliud dicēdum qꝫ ibi Arist: accipit aīam rōnalem
sic dicēs. In qbusdam formis est impossibile eas eē pre
ter mām. in quibusdam ꝟo nō. ꝟbi grā. Si est aīa talis
dispōnis nō tota sꝫ itellect' hoc est intellectualis aīa. tota
enim forte ipossibile sp est ut maneat post corp'. ¶ Ad
aliud dicēdum ut patet ex pdictis qꝫ motori aptant' due
diffinitiōes. vna sm qꝫ est motor. alia sm suā sbam sꝫ qꝫ
perse est in pdicamēto sube ut spēs pdicamēti. ꝛ quicqd
est diffinitiuuz eius hoc mō sine hoc non pōt esse. ꝛ hoc
ignorauerūt Themistius ꝛ Alexāder phi. qui ppter illud
uerbū Aīam cum corpore destrui dixerūt. ¶ Ad aliud
dicēdum qꝫ due rōnes sunt quare nō determinat' perfe
ctio. vna est qꝫ quedā aīa ut rōnalis sm quādam partez
sui est pfectio corporis extrinseca ab eo. i. nō cōmixta or
gano corporis. quedā aūt est ut intrinseca ꝛ organo ꝯiū
cta ut uegetabile sensibile. ꝛ ideo cum pfectionē esse sm
utrūqꝫ modū ꝯueniat aīe nō debuit i diffinitiōe ad alte/
ruȝ modorum determinari. 2a rō est qꝫ aīa nō est tñ pfe
ctio corporis ut forma sed ut motor ꝛ efficiēs opationeȝ
aīati corporis. ¶ Ad aliud dicēdum qꝫ etiaȝ duplex est

rō quare melius dicit actus uel pfectio q̃z forma. Quarum vna est q: forma ꝓprie ꝑm nālem phiaz est illa que habet esse in hac materia ꝛ nō est sine ea. pfectio autem quedam bene est sine pfecto ꝑm suam subam sicut nauta sine naui cum igit aīa ꝑm aliquā sui spēm sepet cōuenit magis ei ꝑm oēz sui partem dici pfectionē q̃z formā. ¶ 2ª est q: forma dicit cōparationē ad id qd remotissimum est a cōplemēto. hoc est ad ptātem materie. Perfectio aūt dicit cōparationez ad rem pfectā nō tm̄ in materia sed in oibus que exigunt ad pfectionē rei. sicut dicit phus. pfectuz est illud cui nihil deest. Et Auic: q pfectio dicit cōparationē ad rez pfectā ex qua emanat accn̄s qd pfectio est respectu speciei. ꝛ cuz sic aīa cōparetur ad corpus melius dr pfectio q̃z forma. ¶ Ad aliud dicēdū q quelibet spēs aīe est actus corporis. Aīa enim rōnalis hēt in se potētiam uegetabilē ꝛ sensibilē ꝑm quas ipa est actus corporis. sicut enīz trigonū est in tetragono potētia ꝛ nō per esse ꝓpriū sic uegetatiuuz ꝛ sensitiuuz sunt in rōnali potētia nō hn̄tia esse spēi rōnalis aīe. nō tamē oportet q si aīa rōnalis est actus corporis q quelibet potētia eius sit affixa organo. ideo dicit phus q quasdam partes aīe nihil ꝓhibet separi ꝓpter hoc q nullius actus corporis sunt. hoc est nullius ptis corpis. Et ideo alibi dicit q de intellectu aliarū est q̃z de uegetatiuo ꝛ sensitiuo. uegetabil' enī aīa ubi est per spēz ibi est. Silr ꝛ sensibilis ubi est per spēm ꝑm oēs ptes ꝯiungit organo. Sz rōnalis in illo corpe cuius est spēs nō ꝑm oēs partes cōiungit organis. Uegetatiuuz aūt ꝛ sensitiuuz nō sunt in rōnali ut spēs sed ut potētie. ꝛ hoc infra ꝓbabit ꝛ explanabit. vnde de hoc decepti sunt plurimi. quoꝝ ꝑmus est ipse cōmētator Auerroys. qui dicit q hec diffinitio per prius ꝛ posterius aptatur aīe. qd patet nō esse ueruz nisi ponerent in hoie esse tres pfectiones qd est impossibile. Quia ꝑm pfectiones differūt pfecta. vnde si tres pfectiones essent in hoie uegetatiua sensibilis ꝛ rōnalis nō esset homo vnus. ¶ Preterea ꝑm phm hoc nō eēt aīa. Aīa enim ꝑm phm est vniēs partes diuersas non diuersa in ptibus pluribus. Et ideo patet q aīa uegetabilis in plantis pfectio est corpis plantaruz a qua est esse ꝛ ratio plāte ꝛ opatio eius. ꝛ per hāc eādē rōnez cōem aīa sensibilis est in brutis ꝛ aīa rōnalis in hoie. Et sic patet q diffinitio gn̄is per vnā rōnem ꝯuenit spēbus. Nō autē necesse est q per eandē drīam cōtrahat ita q sit ꝯuertibilis cuz qualibet specie. sic enim nunq̃z diffinitio gn̄is participaret a spēbus. q: sic oporteret q diuersarū spērū drīa esset vna ultima ꝯstitutiua qd est impossibile. Alij ꝟo dixerūt q uegetabile ꝛ sensibile sunt imediate pfectiones corpis cui vniunt. sed rōnalis est pfectio mediata eo q nō nisi mediātibus uegetabili ꝛ sensibili ꝯiūgit corpori in homie. Sed si hoc esset tunc oporteret q illud a quo diffinit homo. ꝛ qd dat ei esse in spēm ꝛ rōnem nō esset imediatus actus qd est contra cōem phiam ꝛ rōnem. q: nihil est ita immediatū rei sicut id a quo est esse ꝛ perfectio ipsius. hoc aūt in hoie nō est uegetabile neq̃z sensibile sed rōnale. ¶ Alij aūt magis delirātes dixerunt q dupl'r aliqd est pfectio alicuius. s. per inesse ut actus. uel per inesse tm̄ vnde uegetabilis ꝛ sensibilis insunt ut actus rōnale aūt inest tm̄. Qd iterum stare nō pōt q: illud qd iest tm̄ est accn̄s. ¶ Preterea q aliqd sit pfectio rei sbalis ꝛ nō sit actus eiusdē est eidem ꝯuenire opposita contradictorie. Ois enim pfectio inest rei. aut igit inest ut actus subalis aut ut accn̄s. Cōstat aūt q nō ut accn̄s. ergo inest ut actus subalis. Et ꝓpter hoc alij totum inconueniēs uolentes euadere dixerūt duplicē esse intellectū s. practicum ꝛ theoricū. Practicus aūt est mouēs in motu ꝓcessiuo. theoricus ꝟo ꝯtēplatiuus est ueritatis ꝛ iō cum motus ꝓcessiuus nō expleat sine motu organoruz videt ille uti corpe sicut organo ꝛ eē actus corpis huius. et dicūt q ꝑm opus suuz. s. docēdi ꝛ loquēdi est cōmouere linguā in interptatione uocuz. Alter enim intellectus qui theoricus est nullius est corpis actus. Sed ꝓbatur hoc nihil esse. Esse enim aliquā potentiā actus corporis est hēre sitū in corporeo organo ꝛ determinari ad aliud ita q nō opat extra illud sicut visus determinat ad neruum opticū oculi ꝛ auditus ad neruuz qui expādit in cartillagine auris iterius. ꝛ sic de alijs. sic igit itellectus practicus si actus est oportebit ipm hēre situz in neruis montis. q̃ cum ipsius sit accipe spēs ꝛ formas appetituum ꝛ opabiliuz ꝑm q hm̄oi nō accipiet aliquas nisi que sunt de natura organi sui. ergo nō oēs accipiet. q: ipossibile est q rōnes oīuz opabiliuz ꝛ appetituuz equaliter accedāt ad cōplexionē illoꝝ neruoꝝ. Si forte dicat q practicus itellectus nō sic dicit actus. sed tm̄ ideo dicit actus q: utitur corpore. Cōtra hoc est q actus non est perfectio rei nisi sit primus actus qui dat ꝛ facit esse. queadmodum dicit phus q si oculus esset aīal visus esset aīa eius. Si igitur intellectus practicus sit eius actus. hoc nō erit ab usu sed potius a determinatione ad organū cui dat esse ꝛ spēm. ¶ Preterea si intellectus practicus utit corpe in mouēdo. ergo ꝛ theoricus in cognoscēdo. non enim habet cognitionē nālem quā non abstrahit a sensibus. ꝛ ita theoricus erit actus corporis sicut ꝛ practicus. vnde oibus istis opinionibus improbatis stāduz est soluni ꝑme. ¶ Ad aliud patet solo per pdicta. ¶ Ad aliud dicēdum q est endelechia siue spēs que est usia tm̄. ꝛ hec ꝑm se non pōt esse subm accn̄tiuz. ꝛ est spēs siue endelechia que est usia ꝛ uliosis. ꝛ hec ꝑm se pōt esse subm accn̄tiū ꝛ talis est aīa ꝛ itelligētia. ꝛ hoc ignorauit Gregorius nixenus. ¶ Ad aliud dicēdum q potētia duobus modis est diffinita. s. actiua ꝛ passiua. Actiua enim est pn̄m trāsmutādi aliud ꝑm q aliud. Passiua est pn̄m trāsmutādi ab alio ꝑm q aliud. ut dr in 5º meta. ꝛ vis simil'r duplex est ꝑm eundē moduz ꝛ uterq̃z modus ꝯuenit aīe in partibus suis: est enim ipsa ꝑm sensus ꝛ possibilez intellectū potētia ꝛ vis receptiua que potētia determinat passiōi ꝑm nutritiuā ꝛ gn̄atiuā uoluntatē ꝛ quasdā alias est ipsa potētia ꝛ vis actiua. cū igit nomen potētie ꝛ vis siue virtutis nō ꝯueniāt aīe per vnum modū sed equoce nō poterat aīa diffiniri ab ipo. Et hec est rō Auic: in 6º de nālibus. Alia posset assignari rō eiusdem. q: potētia a forma uel mā causat ꝛ pcipue potētia ad opa ꝛ ideo potētia uel vis siue virtus est de cōsequētibus esse. ꝛ ꝓpter hoc cū aīa diffiniat hic ut est actus proprius faciēs esse nō poterat diffiniri a noie potentie. ¶ Ad aliud dicēdum q actus duobus modis dr. vno modo dr ꝑm ꝓprietatem nois. s. ꝑm id q actus est ab efficiēte per motuz ꝛ trāsmutationē mā̄e ꝛ sic forma in natura ultima dr actus ꝛ ad silitudinem etiam huius in artificiatis dr forma artificialis actus. Dicit etiam actus illud qd actuz est a forma in mā ꝛ cōposito. ꝛ hoc est esse. primo ergo mō dr aīa hic esse actus. secūdus modus tm̄ innuit in uerbo phi ubi dr q forma est ꝑm quaz est hoc aliqd. ¶ Ad aliud dicendum q Gregorius nixenus supponit quoddā falsuz. Aris: enim in uerbo illo nō querit ꝓpriū uegetabile aīe sed id qd ꝯuenit aīe ꝑm suuz genus a quo oīs aīa possit diffiniri. tale aūt est pn̄m qd est uegetabile hoc enim est in om̄i aīa nō aūt sensibilis uel rōnalis. Et qd dicit Aris: q a fine sumende sunt diffinitiōes ꝛ noīa sic intelligēdū est q sumēda sunt ab ultimo pfectiuo q: hoc est finis. sed hoc aliter sumit in gn̄e ꝑm nām gn̄is. aliter in specie ꝑm nām spēi. ꝛ cū hic diffiniat aīa ꝑm naturā gn̄is nō debet a rōnali diffiniri. q: hec est vna suarum spērum. ¶ Ad aliud patet solo per pdicta. nō enīz bene exponit Cōmētator dicēs actum sumi equiuoce. ꝛ hec est rō q: sumit rōnale ut potentiā nō ut aīam. cuz tm̄ hoc multum differat ut infra ꝓbabit. ¶ Ad aliud dicēdū q Gregorius nixenus supponit hoc ab Aris: q Aris: appellaret ibi actum ꝑm genus suuz. est enim quidaz actus accidētalis ꝛ quidā actus subalis ꝛ qdam usia tm̄ ꝛ quidaz

usia ꝛ usiosis. ꝛ iste ultimus differt a qualitate accidētali ꝛ subali que est differētia simplr in quale pdicata. vnde patet ꝙ Grego⁹ mx⁹ nō sufficiēter distinguit nec ɓm intētionē Arꝫ: pcedit. ¶ Ad aliō patet solō per pdicta in principio determinationis. ¶ Ad ultiᵐ dicēdum ꝙ aia ut aia referꝛ ad corpus ꝛ ecōuerso. sed nō aia ut est suba ꝯstituta in pdicamēto. ut pus habitū est ꝛ ideo nō sequiꝛ ꝙ ɓm aliquā spēm sui anima nō sepeꝛ a corpore.

¶ Utrum anima sit actus primus corporis. ꝛ quid uocatur actus primus ꝛ quid secundus.

S Ecundo queritur quomō aia sit actus primus ꝛ accipianꝛ exēpla phi que sunt scia ꝛ considerare ꝛ somnus ꝛ vigilia ꝛ figura ensis ꝛ incidere. videꝛ enī ɓm illa exēpla ꝙ esse actū pmum ꝛ 2ᵐ ꝯueniat omni forme tam subali ꝙ̄ accn̄tali. ꝛ sic nō videꝛ ipm esse ꝓprium aie eo ꝙ ꝯueniat etiam his que sunt extra genus eius. ¶ Item trāscēdētia coia que inueniunꝛ in singulis nō sunt de diffinitione nāli. diffinitiones enim nāles dantur uel per formā ꝛ mām uel per efficiētem ꝛ mām sicut in 4° meth^{or}. est diffinitio digestionis. q: digestio est completio a naturali ꝛ ꝓprio calore ex cōtraiacēib⁹ passionibus. naturalis enim ꝛ ꝓpri⁹ calor efficiēs est ꝛ cōtraiacentes passiones mā. cum igiꝛ in ista diffinitione sint trāscēdētia que tam his que sunt in gn̄e aie ꝙ̄ his que sunt extra genus eius ꝯueniūt videꝛ ipsa esse dya^{ca} ꝛ uana. ¶ Item per exēpla videꝛ ꝙ actus secūdus qui est opatio nō semp insit. hoc aūt non videꝛ uerum de partibus aie. vitā enim semp aia isluit. ꝛ nutrimētum attrahēdo alimētum aial digerēdo uel distribuendo per mēbra ꝛ hoc patet per uerba Auic: in 6° de nālibus ubi sic dicit. virtus nutritiua ex virib⁹ aie uegetabilis opaꝛ omni tēpore vite singularis que duꝫ permāserit exercēs suas opatiōes uegetabilia ꝛ aialia erūt viua. cum aūt defuerint uegetabilia ꝛ aialia nō erunt viua. ¶ Item scia ꝛ ꝯsiderare silr figura ensis ꝛ incidere ꝯiter se inuicem tpe. In aia aūt pcipue ɓm hunc actum qui est viuere esse primuꝫ actum ꝛ 2ᵐ actuꝫ in opatione nō videnꝛ se ꝯsequi tpe sed simul esse tpe. ergo videꝛ nō esse similitudo. ¶ Preterea illa exēpla que sunt somn⁹ ꝛ vigilantia nihil videnꝛ ualere. utrūqꝫ enim hoꝝ ut ꝓbaꝛ in libro de somno ꝛ vigilia est passio ꝯsequens aial ꝓpter sensibilē partem eius ꝛ ita neutro mō silitudinem hēbit cum actu pmo. ¶ Item ibidem aia in aiali prinᵐ est oium opationum. cum ergo iste modus sic scdi act⁹. videꝛ aia ita esse secūdus actus sicut actus pmus. ¶ Itē actus pmus ꝛ actus secūdus hn̄t ordinem inter se. si igiꝛ sensus est sine corpore actus pmus nō erit corpis. si act⁹ secūdus aie rōnalis est rōcinari ꝛ intelligere qui est act⁹ sine corpore. ergo aia rōnalis nō erit pmus actus corpis. ꝛ sic corpus humanū nō hēbit aliquem actum pmuꝫ cuius cōtrariū supra ꝓbatum est. Si ꝟo dicatur ꝙ act⁹ primus ꝛ secūdus nō hn̄t taleꝫ ordinationē ꝙ si vnus sit cū corpore ꝙ ꝛ alius. ꝛ si vnus sine corpore ꝙ ꝛ ali⁹. ¶ Cōtra hoc est qō dicit phus in 16° de aialib⁹ hys uerbis qn̄ opatio pncipioꝝ fuerit corpalis nō pn̄t esse illa pn^{a} sine corpore. ꝟbi gra. qn̄ ambulatio nō pōt eē sine pedib⁹. Ex hoc accipiꝛ ꝙ si opatio corpalis est pnᵐ opatiōis erit corporalis actus ꝛ ecōuerso. ¶ Preterea ut dicit phus somnus est imobilitas sensuum quedā. vigilia ꝟo sensatio quedā eorūdeꝫ. ergo videꝛ ꝙ aia ꝓut est pmus act⁹ sit causa imobilitatis. ꝛ hoc est contra oēs phos qui diffiniunt eam per motum ɓm locum. ¶ Solō dicēdū cuꝫ pho ꝙ aia est actus pmus ꝛ nō actus secūdus. act⁹ enim primus est ut supra dictū est qui dat esse ꝛ spēm ꝛ rōnem ei cuius est actus. actus ꝟo secūdus nō est pnᵐ opationū sed ipsa opatio. ꝛ ideo quidā decipiunꝛ dicētes aiam eē actum pmum ɓm ꝙ est forma ꝛ pfectio dans esse. ꝛ eandem esse actum 2ᵐ ꝓut est pnᵐ efficiens opationuꝫ. efficiens enim nunꝙ̄ est actus suus. nec exēpla phi hoc innuunt sed potius ꝙ ipsa opatio sit actus secūdus. Et iō dicit Auic: in 6° de nālibus. pfectio ꝓpria est ꝓpter quā spēs sit spēs in effectu. pfectio aūt 2^{a} est aliqd ex his que cōsequunꝛ spēm rei aut ex actionib⁹ eius aut ex passionibus. sicut enim incidere est ensis ꝛ sicut cognoscere ꝛ cogitare ꝛ sentire est motus hois. q: homo est spēs ꝯstituta per aiam. pmum enim est quo posito non est necesse sequēs ponere. 2ᵐ aūt nō ponitur sine pmo. vnde opatio que non poniꝛ sine suba opante est de pfectionibus secūdis ꝛ ideo decept⁹ est Cōmē^{or} dicēs de actu pmo ꝛ 2° ꝙ actus secundus est forma a qua egrediꝛ actio. primus aūt forma que est pfectio rei. secūdus enim actus potius est pfectio cōpositi siue speciei cōstitutiue ꝙ̄ ipsa forma. ¶ Ad pᵐ ergo dicēdum ꝙ similitudo actus primi ꝛ secūdi inueniꝛ in formis accn̄talibus sed nō ꝓprie sunt in eis actus pmus ꝛ secūdus. Actus enim est ut ꝓhabituꝫ est ut forma dans eē uel ipm esse qō daꝛ ab ea. hec autē forma nō est nisi illa que determinat ꝛ finit potētiā mātalis aūt nō est forma accn̄talis ꝛ ideo ipsa nō facit eē nisi ɓm quid ꝛ hmōi similitudo est in rōnabilibus. Potentia enim gn̄is que est in gn̄e est indeterminate ꝛ non finit ꝛ determinat quecūqꝫ forma sed dr̄ia subalis ꝯstitutiua spēi tm̄: huius etiam silitudo est in grāmaticis in quibus substātiua noīa finita sunt ɓm subam ꝛ qualitatem. q: talia qualitatē subalem sign̄t que subam nunꝙ̄ relinquit infinitam. Adiectiua ꝟo infinita manēt ɓm subam. q: lꝫ significēt qualitatem finitā in specie uel in gn̄e hec tn̄ qualitas accn̄talis est que nunꝙ̄ finit ꝛ cōplet potentiam sube sibi substātis. Nec approbo solōnem quorundam qui dicūt has dr̄ias actus primi ꝛ secūdi omniforme tā accn̄tali ꝙ̄ subali ꝯuenire. sed per prius subali q: forma subalis nō hēt cōtrariuꝫ. ꝛ ideo nō de necessitate semp agit nec etiam ab alio pōt impediri ab ope. forma ꝟo accn̄talis aut hēt ꝯtrariū actiuū aut passiuū cui tn̄ approximaꝛ per ꝯtactū necesse est agē in ipm ꝛ nō pōt nō agere. Si ꝟo excelliꝛ necesse est silr pati. Si ꝟo est eqle silr est necesse misceri. vn̄ forma accn̄talis semp est sic cōsiderare ꝛ nunꝙ̄ sicut scia. sed forma subalis illa pōt mouē ꝛ nō mouere. ꝛ iō pōt eē sic scia ꝛ sic considerare. Patet aūt hoc esse falsum per pdicta ꝛ in hoc facere ad propositū. ¶ Preterea nō ois forma accn̄talis hēt cōtrariū. ¶ Preterea for^{a} accn̄talis que hēt ꝯtrariū nō de necessitate est actiua uel passiua simplr uel ɓm qd. albedo eniꝫ ꝛ nigredo nō agunꝛ nec patiunꝛ inuicē etiam si contingant se. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ si actus ꝓprie ɓm nomē suum accipiꝛ erit forma inducta ab efficiēte supra mām ut supra dictum est. ꝛ sic erit propriuꝫ diffinitioni māli. ¶ Ad exēpla aūt phi dicēdum ꝙ nō ponunꝛ nisi grā similitudinis ꝛ non nisi in hys que ɓm aliqd sunt ab aia. scia enim ꝛ cōsiderare sunt ɓm intellectū speculatiuuꝫ. ꝛ scia est faciens ipm actu. cōsiderare aūt est opatio ei⁹ ɓm ꝙ in actu existit. Somnus aūt ꝛ vigilia sunt ɓm primuꝫ sensitiuuꝫ ut dicit phus. ꝛ in somno ligata est vis ab actu exteriori. nihilominus tn̄ vis sensitiua organū ꝯstituit in esse ꝛ sic est actus pmus. Uigilia aūt est expāsio sensuuꝫ ad exterius in actibus exterioribus. ꝛ sic est ut actus secundus. Silr figura ensis est illa que est inducta in ferruꝫ que dat esse ꝛ rōnem ensi. q: in artificiatis figura dat esse ꝛ rōnem. Incidere aūt est ut actus ꝯn̄s spēm ꝯstitutam. vnde figura ensis pmo fuit in aia artificis ꝛ postea pducta supra mām ensis per intellectū dirigētem ꝛ mouētem ad opus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ prioritas ꝛ posterioritas in actu primo ꝛ scdo nō attēdiꝛ in tpe sed ɓm nām. pmus enim ɓm nām est esse ꝙ̄ opatio eius qō est ꝛ ɓm hunc modū diciꝛ actus pmus ꝛ secūdus. nihilominus tn̄ hoc argumētum ꝓuenit ex praua intelligētia lr̄e phi. Nō enim intēdit dicere ꝙ in quolibet instāti nutritiua agat lꝫ tn̄ forte hoc uerum sit. sed intēdit ꝙ in vita in

diuidui nutritiua non hẽt tẽpus determinatũ in quo tm̃
agat sicut augmẽtatiua que nõ agit nisi usq; ad ꝑfectum
statum magnitudinis ꝑm longitudinez ꝑcipue. gñatiua
aũt post duos septenos. vnde dicit phus in libro de aia/
lib⁹. Incipit in hoie descẽdere semẽ ⁊ post tres septenos
incipit ꝑfecte maturare ipm ad robur natoꝝ. sed nutriti
ua semp nutrit ⁊ propter hoc aiata tandiu viuunt q̃ȝdiu
pñt accipe nutrimẽtuȝ ut dicit phus. Ex ignorãtia tamẽ
huius Cõmẽ^or coactus est dicere ꝙ nutritiua in qbusdã
aialibus nõ semp nutrit. vñ dicit ꝙ hoc uerum est qd di
cit phus de sensibili ⁊ nõ de nutritiua. nisi forte in qbus/
dam aialibus ad tẽpus ut sunt rane magne manẽtes in
paludib⁹ in hyeme ⁊ nõ thesaurizãtes cibũ. silr ⁊ qui
dã serpẽtes. ¶ Ad aliud patet solutio per ꝑdicta. ¶ Ad
aliud dicẽdum ꝙ non in oibus est similitudo sed debet
accipi similitudo ut explanata est in exẽplis. ¶ Ad aliud
dicẽdum ꝙ si aia rõnalis accipiat ut aia tunc erit act⁹ cor
poris a quo emanãt quedam virtutes affixe organis ⁊
quedã nõ affixe. ⁊ ꝙ hoc nõ sit incõueniẽs infra ondet.
Et si accipiat ut actus corporis hẽbit quasdã opationes
que nõ sunt sine corpore que egrediunt a potẽtijs que
sunt affixe organis. quasdã aũt hẽbit que sunt sine corpe
⁊ penes hanc distinctionẽ potẽtiaruȝ intelligit uerbum
phi in 16° de aialibus. ¶ Ad ulti^m dicẽduȝ ꝙ similitudo
nõ attẽdit in hoc ꝙ somnus est causa imobilitatis sed in
hoc ꝙ sensus in somno est faciẽs esse tm̃. in vigilia autẽ
expãdit ad opa. uł posset dici ꝙ lȝ somnus ⁊ vigilia sint
passiones ꝯsequentes sensitiuum ꝑn^m tñ ut hẽtur in ꝑn°
de somno ⁊ vig^a. pp cãm somni gescũt in matricib⁹ em
bria ꝑ^m. cã aũt est ꝯtinuus flux⁹ in supiora ⁊ ita sensus in
sui gñatione ꝑ^m ꝑm esse est, in somno ⁊ ꝯñter in vigilia.
¶ Utrũ aia sit act⁹ corpis simplicis sicut celi ⁊ elemẽtoꝝ

Ertio queritur quomõ aia sit

act⁹ ꝑm⁹ corpis phici. ¶ Querit eni utrũ ois
corporis phici tam simplicis q̃ȝ cõmixti ex cõtrarijs. Et
videt ꝙ sit act⁹ maxime simplicis hoc est celi. phus eniȝ
assignãs cãm quare corpus hois hẽat nobiliorẽ animã
dicit ꝙ corpus hois magis est accedens ad equalitatem
cõplexionis ⁊ ꝑpter hoc magis assimilat corpori supio/
ri ⁊ ideo aiam hẽt simillimã aie ipsius. Ex hoc accipitur
ꝙ aia est actus celi. ⁊ ita aia est actus corpis phici simpli
cis. ¶ Itẽ nobilioris ꝑfectibilis nobilior est ꝑfectio. sed
celum est nobilissimũ corpus ꝑfectibile, ergo nobilissi/
mã habet ꝑfectionẽ. Nobilissima aũt ꝑfectio est aia itel/
lectualis. ergo celum hẽt aiam intellectualẽ. ¶ Itẽ hoc
ꝓbat Auic: multis rõnibus in 9° sue prime phie dicens
ꝙ proximus motor celi anima est ⁊ sepatur ab intellia.
¶ Item di ibidem. Aia que monet celuȝ est sicut iam
motum est corporalis ꝯuertibilis uariabilis: nec est spo
liata a materia cuius cõparatio ad celum sicut cõparatio
aie nr̃e aialis ad nos cuius est ut itelligat aliquo mõ in/
telligibilitate. s. cõmixta mãe. ⁊ oino sue estimationes uł
que vident estimationes sunt certe. ⁊ eius estimatiões
⁊ que vident imaginationes sunt sicut intellectus acti/
uus in nobis qui oino inniciet corpori. ¶ Iteȝ ibidem
celum mouet per aiam ⁊ aia est ꝑn^m ꝑpinquũ sui mot⁹
⁊ in ista aia renouatur imaginatio ⁊ uoluntas ⁊ ipsa exti
mat se hẽre apphẽsionem rerum uariabilium particula
rium ⁊ uoluntatẽ eẽndi ipsas res particulares. ⁊ ipsa est
ꝑfectio corporis celi ⁊ eius forma. Ratio aũt cui innitit
Auic: hec est. Quia si nãlis motus esset circularis tunc
moueret celuȝ uel a loco nõ nãli uel a situ nõ nãli fuga
nãli ab ipso. Ois aũt fuga nãlis ab aliquo non põt ipa
esse eidem nãlis ad ipm. motus aũt circularis sepat ab
omni pũcto ⁊ relinqt ipm. ⁊ sic facit in singulis punctis
⁊ nõ fugit ab aliquo ad quem postea nõ redit. ergo mo/
tus circularis nõ est motus nãlis organo. oportet igitur
ꝙ sit ab aliquo ꝑximo ꝑncipio. hoc aũt erit uel intelligẽ
tia pura sepata uel aia. Si aũt est itelligẽtia pura sepata
cum illa sit sup totum uƚe qd nõ uariet nec remoueatur
in partib⁹ eius esset motus celi nõ renouat in partibus.
qd falsum est q: motus celi nõ videt aliud esse q̃ȝ reno/
uatio situs in partib⁹. igit oportet ꝙ sit aia tanq̃ȝ a moto
re ꝑximo. Aia enim hẽt imaginationẽ ⁊ extimationem
particulariũ appetitũ ꝯsequẽdi illa per motum partium
diuersis sitib⁹. ⁊ ita aia est actus celi qd est corpus simp^r
phicum. ¶ Item Auerroys sup 2° de ce. ⁊ mũ. ⁊ sup 11°
me^ce dicit ꝙ celum hẽt aiam sed diuersificat ab Auic: in
hoc ꝙ dicit ꝙ aia hec nõ hẽt uegetationẽ nec sensuȝ sed
est intellectus pur⁹. si eniȝ hẽret uegetabilẽ eẽt ipm cor/
pus corruptibile eo ꝙ oẽs ptes uegetabiles aie sunt ꝑ/
pter corruptioneȝ corporis sicut nutritiua ad deꝑditi re/
staurationẽ. augmẽtatiua ꝑpter quãtitatis ꝑfectionem.
gñatiua ꝑpter impossibilitatẽ ꝑmanẽdi in idẽtitate ꝑm
numerũ. Silr partes aie sensibiles sunt ita ꝙ prima est
actus sine quo aia sensibilis nõ est. Tact⁹ aũt est ꝑm mu
tationẽ primarũ qualitatũ actiuarũ ⁊ passiuarũ que non
cõpetit celo. ceteri ꝟo sensus sunt in organis determina
tis que nõ vident esse in corpore celi. potẽtie aũt appre/
hensiue habitus sensibilis aie sunt sicut fantasia uel cau/
sa ipsa. ⁊ cum fantasia sit motus a sensu ꝑm actum factus
cum nõ sit in corpore celi sensus nõ erit in ipsa fantasia
neq; cetere potẽtie que sine fantasia esse nõ pñt. Et si for
te diceret ꝙ aia diffunt tribus. s. motiuo ꝑm locuȝ ⁊ co/
gnitiuo ⁊ incorporeo. vñ lȝ celuȝ sensibilẽ aiam nõ hẽat
ꝑm partes sensibiles apphensiuas deintus uel foris hẽt
tñ sensibilẽ aiam ꝑm partẽ eius motiuã eo ꝙ motiua po
tẽtia pars sit sensibilis aie ut dicit phus. Si inq̃ȝ sic dicat
hoc patet nihil esse. q: fantasia mouet ⁊ appetitus sequẽs
fantasiã. vñ cum fantasia inesse nõ põt eidem nõ potest
inesse motus ꝑcessiuus. ¶ Preterea cuius est potentia
eius est actus. vñ si potẽtia mouendi in loco inesset celo
oporteret ꝙ celum hẽret motuȝ ꝑcessiuum. qd a pho in
2° de ce. ⁊ mũ. improbatuȝ est ⁊ a nobis supra in q̃one de
celo. relinquit igit ꝙ si habet aiam ꝙ illa nõ erit nisi itel
lectualis. ¶ Item ꝓbat hoc per rõnem. Ois enim mo
tor ꝑncipium ponẽs motus in parte sui mobilis ⁊ nõ in
toto est motor discretus a natura ⁊ nãe rõne. motor celi
est huiusmodi ğ est discret⁹ a nã ⁊ nãe rõne. Prima ꝑ/
bat ex hoc ꝙ in motu nãli locali idem est motus partis
⁊ totius sicut glebe ⁊ totius terre ⁊ scintille ⁊ toti⁹ ignis.
In motu enim locali nãli mouẽs est forma sbalis ipsius
mobilis ut ꝓbatũ est in 8° phi^r. cum aũt oẽs partes mo
biles in actu sint per formã illã. oẽs partes equalr se ha/
bẽt ad motũ localeȝ per formã illã. Minor ꝓbat ex hoc
ꝙ motus celi est a dextra incipiẽs ⁊ regirãs per sinistrũ
¶ Si cõcedat ꝙ aia sit actus corporis simplicis qd est
celum. Cõtra omne corpus cuius actus est aia est orga/
nicum. ergo si aia est actus corpis qd est celum ipm erit
organicum qd falsum est. ¶ IUXTA hoc iteruȝ que/
rit de opinione Orphi qui dicebat elementa plena esse
aiabus ⁊ ꝑcipue aerem. vñ dicebat aias afferri in corpo
ra respirãtibus uẽtis: idest ab aura tracta per respiratio/
nem. Nihil aũt affert ex aliquo qd nõ est in eo. ergo vi/
det ꝙ totus mundus ⁊ maxime aer sit plenus aiabus.
¶ Ad idem Tharsis phus induxit rõnem ꝙ aia est for
ma simplex ⁊ impceptibilis. cum ergo ꝑfectioni debeat
rñdere ꝑfectibile aia magis erit ꝑfectio corporis simpli/
cis q̃ȝ eius quod est diuisibile in ptibus. ⁊ ita aia magis
erit actus aeris uel ignis q̃ȝ corpis cõplexionati. ¶ Itẽ
sic põt obijci. vnũqdq; mouet ad hoc ut pticipet eẽ diui
num inquãtũ põt. esse aũt diuinũ est esse ꝑmanẽs. ⁊ que
nõ pñt manere in idẽtitate numeri per gñationem mo/
uent ad hoc ut ꝑmaneãt eadẽ ꝑm spẽm. Cuȝ igit simpli
cia corpora que elemẽta uocant corruptibilia sint opor/
tet ꝙ reiterent per gnãtionẽ. nõ eadem numero sed ea/
dem specie. Cuius aũt est actus eius est potẽtia. ⁊ cuius

est motus eius est ⁊ motor.ergo in talibus erit motor ad
gñationem ⁊ potẽtia siue virtus gñatiua.hoc aũt est aie
uegetabilis ergo talia hñt aiam uegetabilem.¶ Item
nutritiua est ad restauratione ꝺepditi in corpe cõplexio
nato.ergo ubi est eadẽ necessitas ibi erit eadem potẽtia
nisi natura ꝺeficiat in necessarijs qꝺ nõ cõtingit.Sed in
elemẽtis est eadem necessitas.qꝛ per maximã actionẽ ⁊
passionẽ ꝺepꝺunt in partibꝰ.ergo eadẽ virtus inerit eis
ergo hẽbunt nutritiuã. Omne aũt qꝺ nutritur hẽt aiaꝫ
uegetabilẽ.Item ꝺicit phs in 2° ꝺe aia.aqua quidẽ ignis
alimẽtum est.ignis aũt nõ alit aquã.⁊ ita videt ꝙ ignis
hẽat potẽtiam nutritiuam.Sed cõtra ponit phus plures
rõnes sic.Si aia est in aere aut in igne ⁊ in quocũqꝫ est
aia illud facit esse aial.tunc ignis ⁊ aer erũt aialia.vel ꝺi
cat quare in cõmixtis corpibus potẽtior est facere aial ꝙꝫ
in simplicibus.cuius rõ nõ poterit assignari.¶ Iteꝫ ni
hil exñs ꝺissimiliũ partiuꝫ põt eẽ actus eius qꝺ est simi
lium.Aia est ꝺissimiliũ partium ergo nõ erit actꝰ ignis ⁊
aeris que sunt corpora similia in partibꝰ. Ueritas pme
patet ex hoc ꝙ actus ꝑm se est actus totius ⁊ ꝑm partes
est actus partiũ ut scribit in 2° ꝺe aia.Ueritas aũt 2e pa
tet in enumeratione partiũ aie.¶ Item actus ꝺiuersus
in partibꝰ ꝑm oẽs ptes ꝺiuersas nõ inest corpori simili
in partibꝰ.ergo si aia inest aeri ut actus cum sit ꝺiuisa in
partibꝰ ⁊ aer corpus simile in ptibus nõ inerit aeri ꝑm
oẽs ptes ⁊ ita ꝑm aliquas ptes est in aere ⁊ ꝑm aliquas
extra.qꝺ est incõueniẽs ꝺicere. Et eadem rõ est ꝺe quo
libet alioꝝ elemẽtoꝝ.¶ Solʼo ꝺicẽdum ꝙ aia est actus
corporis phici nõ simplicis sed cõplexionati.¶ Ad pm
ergo ꝺicẽdum ꝙ phs in illo loco nõ intẽdit ꝺicere ꝙ ce
lum hẽat aiam que sit eiusdem rõnis cum nr̃a aia.Sed
ꝙ ꝑm nobilitatẽ ⁊ ꝺignitatẽ cõplexionis corpoꝝ infun
ꝺant etiã aie nobiliores ⁊ motori celi magis silʼes ꝑm ẽt
ꝙ scti.s.Dioꝰ ⁊ Gregꝰ ꝺicũt ꝙ quãto aliqs plus ꝯgregat
ꝺe bonitatibꝰ nãlibꝰ que sunt eẽ viuẽ sentire rõcinari ⁊ i
telligẽ tãto ipm est ꝓpingus pmo pncipio vniuersitatis
⁊ motori celestium.Et hoc patet per eundẽ phm qui ꝺi
cit ibidẽ in 6° ꝺe nãlibus soluens pꝺictã obiectionẽ.aia
lia ⁊ celũ nõ ꝯueniũt in itellectu nois vite.Sed ẽt in itel
lectu nois rõnalitatis.rõnalitas autẽ que est hic cõuenit
aie hñti ꝺuos intellectus mãles.hoc aũt nõ est possibile
esse illic intellectus enim illic est intellectꝰ in effectu.In
tellectus aũt in effectu nõ est ꝯstituẽs aiam que est pars
ꝺiffinitionis aialis.Silʼr etiã sensus ꝺi hic vis que apṗ
henꝺit sensibilia ad moꝺũ recipiẽdi similitudines eorũ
⁊ patiẽdi ab eis.hoc aũt nõ põt esse illi.aut mãlis intelle
ctualis ꝺebet intelligi sicut supra expositũ est ꝺe potẽtia
ꝓpinqua ⁊ remota in qõne ꝺe ꝺiffinitione aie quaꝫ po
nit Damaꝰ.fuerũt tñ qdã qui ꝺixerũt soluẽtes ad rõneꝫ
ꝙ celũ hẽat aiaꝫ sicut hic ꝺiffinit.⁊ ꝙ vis cuiuslibet stel
le ꝯficit nõ tñ ex se sed ex multis sibi ꝯiũctis.tũ ex ꝓprie
tate partium orbis.tum etiam ex ꝓprietate que fit ꝑ mo
tum stelle que est in spera vna ad stellam que est in spe
ra alia.Sed hec solʼo quo ad eius primã partẽ.s.ꝙ celuꝫ
habeat aiam ꝓut hic tractat ꝺe ea inter phos etiaꝫ est re
probata.¶ Ad aliꝺ ꝺicẽduꝫ ꝙ pfectio nobilissima que
est corporis complexionati est aia.sed nõ oportet ꝓpter
hoc ꝙ sit pfectio corpis simpl'r nobilissimi sed illius pfe
ctio erit itelligẽtia hoc modo quo motor est pfectio mo
bilis ⁊ hoc ꝺico nisi aia equiuoce hic sumat.qꝛ hoc mo
ꝺo nõ erit incõueniẽs celum hẽre aiam. sed quicqd tũc
ꝺe illa cõcluꝺit ⁊ nr̃a aia nihil ualet.sicut ꝙ celuꝫ sit aial
⁊ ꝙ aia eius possit mereri ⁊ ꝺemereri sicut nr̃a.sicut su
pra in qõne ꝺe celo patẽter oñsum est.¶ Ad aliud ꝺicẽ
dum ꝙ si uolumus saluare Auic: tunc faciemus vim in
uerbo eius qꝺ ꝺicit ꝙ ois cõparatio aie celi ad celuꝫ est
sicut intellectus actiuus ad corpus nr̃m.Intellectꝰ auteꝫ
actiuus in nobis in quatuor ꝺistinguit ab intellectu spe
culatiuo.Quoꝝ pmum est ꝙ actiuus habet formaꝫ que
principiũ est opationis qꝺ possibile est fieri per uolũta
teꝫ.Speculatiuus aũt hẽt formã scibilis ꝑm ꝙ scibile est
causatiuũ scie in nobis.ꝺico aũt opꝰ possibile fieri ꝑ uo
luntatem siue sit opus ciuilitatis siue sit opus artis me
chanice. Scꝺm est ꝙ forma que est in intellectu actiuo
est opatiua rei ⁊ ꝓpter hoc magis ꝺi forma cõpõnis ꝙꝫ
abstractionis eo ꝙ ipa quasi ab aia mouet in rem extra
ꝑm ꝙ ꝺicit phus ꝙ sanitas que est in egro inducta est a
sanitate que est in scia medici.forma ỽo que est in intel
lectu speculatiuo est a re extra que est causa scie: ⁊ ideo
magis ꝺi forma abstractionis ⁊ sepationis a mã ⁊ appẽ
ꝺicijs mãlibus.3m est ꝙ iõ qꝛ oẽs actus ⁊ opatiões sunt
particulares ⁊ particulariũ in singularibus circũstantijs
loci ⁊ tẽporis ⁊ partiũ mãe circa quam est opus.forma
que est in intellectu actiuo est ꝯsiderans particularia ⁊
fert nõ tñ circa totam mãm sed etiam sup partes ipsius
⁊ sup ordinem partiũ inter se ⁊ ad formã totius artificia
ti.sicut patet in forma que est in intellectu archarij.Hic
enim pmo pncipat lignum pro materia postea partes li
gni ꝺiuersas.postea ad funꝺũ latera ⁊ opculuꝫ ⁊ orꝺinẽ
istarum partiũ ⁊ cõpõnẽ ut equal'r cõgregate in vnum
vniant sub forma totius.sed forma que est in intellectu
speculatiuo ꝓpter hoc ꝙ est ulium in qbus est scientia
nihil cõsiderat ꝺe mã ⁊ ꝺe partibꝰ in quibus ꝺiuersificat
tñ ꝑm numerũ sed accipit intẽtiones cões simplices ꝺe
nudatas in partibus ⁊ indifferẽtes ꝑm ipa particularia.
4m est ꝙ propter hoc ꝙ intellectus actiuus est mouens
fluit ab ipso vis ⁊ ꝺispõ mobilitatis in organa exequen
tia motũ.vñ ipse nõ accipit a corpore sed influit in ipm.
⁊ idcirco ꝺi inniti corpori ꝑm Auicẽnã. Sed intellectꝰ
speculatiuus nõ influit aliqd corpori eo ꝙ ipse non est
mouẽs sed potius recipiẽs.vñ ⁊ accipit a corpe hoc mõ
acceptiones quo ad iferiores ỽtutes que affixe sunt or
ganis ut sensus ⁊ imaginatio subseruiũt sibi ut cõpleat
abstractio ulʼis a particularibꝰ.Dicẽdum ergo ꝙ Auic:
vult ꝺicere ꝙ ꝓpinquus motor celi pro tãto ꝺicit anima
eius qꝛ influit ei motũ cognoscẽs particularia que ꝯse
quunt per motum partiũ celi ⁊ per partes motꝰ.cogno
scẽs aũt nõ per formã acceptã ab ipso mobili per abstra
ctionẽ sed potius per formã cõpõnis ad rem motam ⁊ si
est accepta hoc erit per aliũ motum ꝑm quem.s.intelli
gẽtia sepata ⁊ pma mouet secundã intelligentiã inferio
rem cõiunctam mobili ꝺe bonitatibus suis influẽdis ei
quas bonitates possibile est assequi ⁊ acqrere per motũ
⁊ ꝓpter hoc ꝙ ille sunt particulares ꝑm partes mobilis
⁊ motus ꝺicit Auic: motorẽ ꝓximuꝫ celi hẽre imagina
tionem ⁊ extimationẽ.imaginatio enim ut ꝺicit phs in
capꝰ ꝺe memoria ⁊ reminiscẽtia est forma imitans rem
⁊ ad rem extra que est particularis. Extimatio aũt acci
pit intẽtiones boni uel mali in imaginationibꝰ.non tñ
itẽdit Auic: ꝙ hẽat imaginationem ⁊ extimationẽ que
sunt partes sensibilis aie.qꝛ ille non sunt certe sed ꝺece
ptorie frequẽter.⁊ hoc innuit in mõ loquẽdi cum ꝺicit
imaginationes uel que vident imaginatiões ⁊ extima
tiones.uel que vident extimationes sunt certe. Et per
hoc patet solʼo ad sequẽteꝫ auctoritatẽ ipsiꝰ. ¶ Ad rõnẽ
eius ꝺicẽduꝫ ꝙ ipse nõ negat qn motus celi sit a natura
sed nõ est a natura tñ sed sicut ꝓbatũ est supͣ in qõne ꝺe
celo.motor celi est mouẽs celum ꝑm nãm ipsius mobi
lis.⁊ iste motor nõ põt esse intelligẽtia simplex ⁊ pura.i.
que nullo mõ cõsideret mãm ⁊ partes mãe.hec eniꝫ ut
habitũ est nihil influit corpori ⁊ nõ ꝺiuersificat ꝑm ua
riationẽ aliquã motus uel partiũ mobilis.vnde hec in
telligẽtia nõ est mouẽs nisi ut ꝺesideratũ mouet ꝺeside
rium ⁊ ꝺesiderantẽ.⁊ hoc mõ nõ mouet corpus.sed in
telligentiã inferioreꝫ que est ꝓximus motor celi.nihil
ominus tñ motor celi põt esse intelligentia actiua que si
ꝺicat aia a phis eo ꝙ cõparat ad celum sicut intellectus
actiuus ad corpus erit anima equoce ꝺicta cum anima

nostra. vnde si sancti ꝯtradicūt hic dictis philosophoꝝ
non erit contradictio in re sed in nomine tm̄. non enim
cōtra sanctos est nec catholicam fidem angelos aliquos
deo subseruire in hoc ꝙ mouent speras ad gn̄ationem
⁊ cōplexionē īferiorum. Quod autē sic intelligētia pu-
ra moueat motores speraꝝ influendo bonitates. ⁊ illi
moti moueāt ulterius nālē ꝓductionē rerū. patet ex 2ª ꝓ
positione libri causaꝝ que sic dicit. Oīs intelligētia scit
qđ est sub se ⁊ qđ est sup̄ se. sed hoc qđ est sub se scit qm̄
est causa ei ⁊ scit qđ est sup̄ se qm̄ acqrit ab eo bonitates.
¶ Ad illud qđ obijcit̄ ex dictis Euarī. patet solō siliter
⁊ bn̄ ꝯcedim⁹ ꝙ in celo nō est aīa sensibilis nec etiā sim
pliciter aīa si aīa stricte accipiat̄. ¶ Ad illud qđ ulterius
querit̄ de elemētis dicēdū est ꝙ opinio Orphei falsa est
¶ Ad rōnē Tharsis dicēdū ꝙ aīa est simplex ⁊ idiuisi-
bilis ꝺm quātitatē ⁊ tn̄ diuisibilis est ꝺm discretionē sua-
rū viriū ⁊ ꝺm harū diuisibilitatē est ipsa act⁹ corpis silr̄
in ꝑtibus. Siliter ex aere nō trahit̄ aīa ut dicebāt carmi
na Orphei ꝫ attrahit̄ aer ad refrigeriū pectoris. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ gn̄atio sicut qlibet alius motus diuersos
habet motores ꝺꝫ ꝙ est ad diuersa ut ad fines. ⁊ ideo ad
ignē mouet spēs ignis ⁊ ad aīam aīa. ⁊ ideo lꝫ gn̄atio sit
in oībus gn̄abilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ nō tn̄ oportet ꝙ aīa
in eis sit. q2 aīa non mouet ad quālibet gn̄ationē sed ad
gn̄ationē aīati tm̄. ⁊ nō quolibet motu gn̄ationis ꝫ mo-
tu qui explet̄ per organū in corpe cōplexionato. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ est nutrimētū qđ alterat̄ nō a virtute su-
mēte sed digerēte ⁊ assimilāte. ⁊ hoc est nutrimētuꝫ aīati
corpis ⁊ est nutrimētū qđ ꝯsumit̄ a ꝟtute ꝯsumēte ignei
caloris. ⁊ cuius actio infinita est eo ꝙ nō ponit terminū
alterationis sue nisi in specie alterātis. ⁊ hoc mō dictum
est a qbusdā lꝫ improꝑe qđ fit restauratio in elemētis ꝑ
circularē gn̄ationē elemēti ex elemēto. ¶ Ad ultimū di
cēdū ꝙ illius qđ nutrit̄ ꝓprie in aliquo aīa est ꝑm⁹ mo-
tor ⁊ calor ut cōcausa siue instrm̄ ⁊ nutrimentū per dige
stionē assimilatū ⁊ calore diuidēte per ꝑtes mēbroꝝ itro
ductū ad singulas partes corpis nutriti. Improꝑe autē
nutrit̄ id ab aliquo qđ habet virtutē simplr̄ actiuā lꝫ nō
digerat nec per digestionē introducat ad ꝑtes ipsum nu
trimētū. Et hoc mō dicit phus in 2° de aīa. ꝙ aq̄ alit ignē
ꝺm Empe. ⁊ nō ecōuerso. Et hoc mō etiā itelligit̄ in ꝑn
cipio q̄rti methaᵖ. ꝙ tria elemēta materia erūt igni.

¶ Quomō aīa sit actus corpis potētia vitam habentis.

q

Uarto queritur

Quō ani-
ma sit actus corpis potētia vitā habentis. Cōtra
hoc enim ostēdit Gg. mx⁹ in 2° cap° libri sui de hoīe di-
cēs Alex: ait corpus ꝑtāte vitā hēre etiaꝫ anteq̄ꝫ gn̄ata sit
aīa. Dicit eniꝫ corpus ꝑtāte vitā hēre etiā in seipso. opor
tet aūt corpus ꝙ ꝑtāte vitā hēat ꝑus actu eē corpus. non
pōt aūt eē corp⁹ anteq̄ꝫ suscipiat spēm hyle. Hyle aūt est
sine q̄litate ⁊ nō corpus est ipossibile. ergo est qđ non est
actu ꝑtātem habere ut fiat qđ ex eo. Si aūt ⁊ corpus po-
testate est q̄liter qđ ꝑtāte est corpus. ꝑtāte vitā habere in
seipso pōt. Sensus huius obōnis est iste. potētia aūt est
an̄ actū. ergo corpus ꝑtāte hn̄s vitā est an̄ vitā. ⁊ an̄ vitaꝫ
corpus est nō in specie corpis organici. organicuꝫ enim
iam hēt vitā. ergo nō tm̄ est in potētia hn̄s vitā sed etiam
in potētia corpus. ⁊ oportet ꝙ ꝑus educat̄ ad actū corpo
ris q̄ꝫ ad actū vite. Si aūt ꝓpter talē ꝑtātē nālē dicit̄ po
tētia vitā hn̄s tūc quelibet potētia est vitā hn̄s qđ nō est
veꝝ q2 nihil est i potētia in alio nisi qdē vno motore edu
cit̄ ex ipso ut dicit Auicᵃ sup 9° meᶜᵉ in cōmēto. ¶ Iteꝫ
obijcit silr̄ dicēs ⁊ aliter in alijs possibile est hn̄tē qdē nō
uti eo. in aīa aūt ipossibile est. neq̄ꝫ enim qui dormit sine
spūali actu est. etenim nutrit̄ ⁊ auget̄ ⁊ imaginat̄ ⁊ respi
rat qđ maxime vite est argu^m. Ex hijs igit̄ manifestū est
qm̄ ꝑtāte viuere nō pōt alicui ineē sed oīno actu. ergo ni
hil est dicē potētia vitā hn̄s sed actu. ¶ Adhuc obijcit 3°
sic qđ ꝑncipaliter ⁊ an̄cedenter specificat aīam vita est ⁊
nō aliud. nā aīe qdē copulata ⁊ inata est vita. corpi autē
ꝺm ꝑticipationē. Dicit̄ igit̄ sanitatē eē ꝓportionaleꝫ vite
nō aūt hāc aīe vitā esse dicit sed eā que est corpis. ⁊ ita so
phisticat̄ ⁊ intēdit ꝙ decipiat̄ Alex: in hoc qđ dicit corpis
potētia vitā hn̄s. q2 vita est an̄s ⁊ ꝑmus actus aīe nō cor-
poris ⁊ ita aīa est potētia vitā hn̄s ⁊ nō corpus. ¶ Item
obijcit̄ sic. Quicqd aduenit corpi iam hn̄ti vitā si ipm̄ est
act⁹ illud erit actus corpis nō potētia sed actu iam vitam
hn̄tis. aīa sensibilis ⁊ rōnalis sic aduenīūt corpi. ergo sūt
actus corpis actu vitā hn̄tis. Prima patet perse. 2ª scribi
tur in 16° de aīalib⁹. ubi dicit̄ ꝙ embrionibus iest aīa ue
getabilis ꝓpter acceptionē nutrimēti an̄ sensum ⁊ rōnē.
Et per hāc rōnem ulterius cōcludit Auicᵃ ꝙ aīa sensibi
lis ⁊ rōnalis sunt accn̄tia sic dicēs. videt̄ ꝙ uegetabilis ꝑ
ficiat māᵐ ad quā postea aduenit aīa aīalis. ergo aīa ad
uenit māe que ꝑus ꝯstituta est ab illa que est causa ꝑfici
endi māᵐ in qua aduenit illa alia. s. aīali. ergo nō aīalis
nisi exn̄s in sbto. ḡ est accn̄s. ¶ Itē vita que est in potē-
tia vita est in potētia māe ꝺm itellectū phici. cuꝫ igit̄ sola
aīa uegetabilis sit i tali potētia sola ipsa erit act⁹ talis que
est act⁹ corpis potētia vitā hn̄tis. ¶ Itē viuē dicit̄ multi
pliciter ut dicit Alex: in 2° de aīa. ⁊ vno mō est itelligē. ḡ
aliqd hn̄s vitā in potētia est hn̄s vitā itellectiuā in potē-
tia. ⁊ ꝺm hoc itellectus eēt eius act⁹ qđ est ꝯtra phm̄ qui
dicit ꝙ intellectus nullius corpis est actus. ¶ Itē aīa in
tellectiua est actus hn̄tis intelligere in potētia. nihil aūt
pōt itelligere nisi ipsa. ergo ipsa est act⁹ suiipsius. ¶ Itē
phus in ꝑmo de somno ⁊ vigilia dicit ꝙ cuius est poten
tia eius est actus. si igit̄ viuere dicit̄ itelligē cuius est po
tētia viuere eius erit itelligere ꝺm actū. sed corpis est po
tētia viuere. ergo eius erit ꝺm actuꝫ intelligē. qđ falsum
est. ¶ Itē querit̄ q̄re dicat potētia vitā hn̄s ⁊ nō potētia
viuēs. Item cū suscipe vitā ꝺm rōnē sit an̄ hēre vitā. vide
tur ꝙ potius deberet dicere potētia vitā suscipiēs q̄ꝫ po
tētia vitā hn̄s. ¶ Itē semina aīaliū ⁊ fruct⁹ plātarū sunt
potētia vitā hn̄tia ⁊ corpa phica. ergo videt̄ ꝙ aīa talium
corpoꝝ sit actus. qđ falsum est q2 nullus actus aīe mani-
festat̄ in illis nisi trāsmutatis illis corpibus ad aliā formā.
¶ Solō dicimus ⁊ supponimus hic ꝙ aīa uegetabilis
ꝓut est spēs aīe nō est nisi in plātis sed ꝓut est potētia est
in aīalib⁹. Etiā sensibilis ꝓut est spēs aīe non est nisi in
brutis. ꝓut aūt est in potētia est in hoībus. silr̄ rōnalis ꝓ
ut est spēs aīe est in hoībus. Si ꝟo accipiat̄ aīa ꝺm suuꝫ
genus tūc illud genus ponet nām aīe ꝺm ꝑinas ꝑtātes
aīe que postea determinant̄ per ꝯn̄tes drias. ⁊ ille sunt
ꝑtātes uegetabilis ⁊ sic dicta aīa uegetabilis ꝺm genus
erit in q̄libet suarū spērū. dico igit̄ ꝙ aīa uegetabilis nō
est act⁹ corpis hoīs nec etiā sensibilis. Silr̄ nō est actus
corpis bruti sed illi⁹ idest hoīs est act⁹ rōnalis tm̄. ⁊ illius
i. bruti sensibilis tūc ⁊ plāte uegetabilis tm̄. ¶ Ad ꝑᵐ ḡ
dicēdū ꝙ diffinitio aīe phica ē lꝫ est explicās sbaꝫ aīe in
hac mā lꝫ mō quo ꝓpriū est nālis diffinire. ⁊ iō necesse
est corp⁹ organicū oblique cadē in diffinitione. q2 forma
nālis hēt diffinitionē ꝺꝫ ꝙ hēt eē in hac mā. ⁊ qđ Alex: di
cit potētia vitā hn̄tis. li poᵃ nō dicit nisi respectū māe ad
actū aīe q est viuē. Ille eniꝫ respect⁹ poᵉ est ⁊ nō act⁹. nū
q̄ꝫ eniꝫ Alex: itēdit lꝫ qđ Gg. ei iponit. s. ꝙ sit aīa act⁹ cor-
poris exn̄tis in potētia ad aīam. imo illi⁹ nō est act⁹. ⁊ lꝫ
patet per phm̄ qui dicit in 2° de aīa. Est aūt nō abijciens
aīam ⁊ cū potētia sit. sicq̄ꝫ viuere ꝺm ꝙ est hn̄s vitam il-
lud non est abijciens aīam q2 ipsa est iam actus eius. Il-
lud autem qđ est potētia corpus huius non est habens
aīam. sicut est semen aīalis uel fructus plāte. potētia eniꝫ
vitā hn̄s ponit̄ in diffinitione ad differētiā quorūdā phi
coꝝ corpoꝝ que nō hn̄t ꝑtāteꝫ hn̄di sicut mineralia ⁊ lapi
des. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ corpus suscipiat vitā tn̄ re
spectus corpis ad actū est respect⁹ potentie. ¶ Ad aliud
dicēdū ꝙ vita est aīe sicut potētie actiue. ⁊ corporis sicut

passiue vnde patet q illę rõnes Bg. ex praua itelligẽtia littere Arĩ: pcedũt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ẽm phabita q in solis plãtis est aĩa uegetabilis ut species z ut actus. In brutis aũt sensibilis est ut actus. z pter hoc illa imedia te aduenit corpi organico z uegetabilis nõ est in eo nisi ut potẽtia. nihil tñ phibet qn opatio vnius potẽtie sensi bilis aĩe pus manifestat q̃ opatio alterius potẽtie. Et si militer dico de aĩa rõnali in hoĩe. z hoc dicit Auicª in 6º de nãlibus. dicit enim q aĩa uegetabilis est in plãtis fa ciẽs suũ corpus. z sensibilis in brutis in qua nõ est uege tabilis nisi ut potentia. z siliter est de rõnali in hoĩbus z hoc innuit etiã phus in 2º de aĩa dicẽs q viuere viuenti bus est eẽ. z senure sentiẽtibus est eẽ. hoc enim viuẽ qd est eẽ ẽm actũ viuẽtibº est tñ habere pncipiũ vite qd est aĩa uegetabilis. Sz viuere nõ est eẽ sentiẽtibus sed sen tire hoc est pncipiũ pmi sensus habere qd nõ est aĩa ue getabilis sed sensibilis. Et per hoc patet q aĩa rõnalis z sensibilis nõ sunt accñtia. q2 prime aduenĩũt mãe. z per hoc patet solutio ad sequẽs. ¶ Ad aliud dicẽdũ q viue re qd dicit itelligere est illud qd est ab aĩa itellectiua. nõ qdẽ a potẽtia est que dicit intellectus. z hoc bñ põt susci pere corpus organicũ hoĩs. ¶ Ad aliud patet solutio p diffinitionẽ duplicisº potẽtie. s. actiue z suscipiẽtis. ¶ Ad aliud dicẽdũ q cuz dicit cuius est potẽtia eius est actus. actus põt intelligi duobº modis. s. scdus z pmus. 2º autẽ est opatio. z si de hoc intelligat potẽtia supponit potẽtiã actiuã que nõ ꝯuenit corpi nec actus eius. z sic pcedunt obiecta. Si aũt actus supponit actũ pmũ tũc potẽtia est potẽtia mãlis receptiua que cõuenit corpi z siliter actus z hoc mõ obiectio nõ pcedit. ¶ Ad aliud dicẽdum q hẽre sonat in habitũ qui cõpetit actui formali. viuẽs aũt sonat in agere qd cõpetit corpi. bene aũt ꝯuenit ei habe re actum forme que est actus pfectiuus ẽm eẽ. ¶ Ad ali ud dicẽdum q aĩa nõ est actus corporis vitã suscipiẽtis sed habẽtis ut patet ex predictis. ¶ Ad ultimum patet solutio per predicta.

¶ Quomodo aĩa sit actus corpis organici. z utrum hoc sit de diffinitione anime.

Quinto queritur

Quomodo hmõi est quodcũq3 organicũ. Et utrum hoc sit de diffinitione. Uidet aũt nõ eẽ de diffinitione. q2 potẽ tia vitã hñs nõ est nisi corpus organicũ ut dicit Costan ti nus. ergo videt supponi per hoc q potẽtia vitã hñs non est nisi corpus organicũ ut dicit Cõstãtinº. ¶ Preterea dicit phus in 4º topiz q peccãt ponẽtes genus in ptem q2 genus pdicat de eo cuius est genus. pars aũt nõ. cuz igit ẽm Porphyᵐ sit genº totius aĩalis nõ debet poni in diffinitione partis. Si forte dicat q hec diffinitio mãlis est. Cõtra hoc est q non assignat in ea ex qua fit sicut in diffinitione mãli assignari ꝯsueuit. ¶ Item omne orga nicũ est corpus pfectũ in distinctiõe suarũ ptiũ z signa su orum organoꝝ z cõpõne suaruz partiũ. In toto igit erit actu exñs. nullum aũt actu exñs sic vnit alteri q ex ipso z altero eẽntialiter fiat vnum. ergo ex tali corpe z aĩa nõ fiet vnum. ¶ Item oĩs motor pcipue ẽm locũ in motu pcessiuo nõ tñ est actus sed etiam est actu ens in seipso aĩa sensibilis z rõnalis est talis motor. ergo est actu ens i seipso. ex actu aũt ente in seipso z alio non fit vnum eẽn tialiter. ergo ex aĩa tali z corpe non fit vnum. ¶ Itẽ sub stãtia cognoscit actu ens in seipsa z non habere depẽdẽ tiam ad accidẽs per hoc q separat ab accidẽte lz accidẽs corrũpat qñ non est suba. cum igit aĩa rõnalis separet a corpe z maneat in seipsa ipsa suba erit in se pfecta. nihil aũt talium vnibile est alteri per eẽntiam ut probat in 2º meᶜᶜ. ergo videt q aĩa rõnalis non possit eẽ actus corpo ris. ¶ Item materia magis est sepabilis a forma q̃ for ma a materia q2 sicut habet in fine pmi phisicoꝝ vna ma teria numero põt eẽ sub diuersis formis successiue sz nõ vna forma in diuersis materijs. ergo videt q magis cõ tingat corpus eẽ sine aĩa q̃ aĩam sine corpe. sed aĩa rõna lis est sine corpe ergo corpus multo magis sine aĩa ergo utrũq3 actu ens est sine altero. ergo ex ipsis nõ fiet eẽnti aliter vnuz. ¶ Item Cõmẽºʳ sup methaphisica dicit q si duo cõponant z vnuz eoꝝ inueniat sine altero q z re liquũ põt inueniri sine alio. z dat exẽpluz in idromelle. cum ergo aĩa inueniat sine corpe corpus erit sine ea ita q utrũq3 sit actu ens. ergo ex ipsis nõ fit vnuz. ¶ Iuxta hoc querit utrum corpus organicũ sit vnum uel plura. z videt q vnũ. q2 oĩs pfectio vna est vnius pfectibilis. cũ igit aĩa sit vna in quolibet corpe ut pfectio in pfectibili ipsum corpus organicũ est vnum. ¶ Sed cõtra hoc est q corpus organicũ diuersitatẽ habeat partiũ in natura z specie. z talia nõ pñt esse vnum. ergo corpus organicum nõ est vnũ. ¶ Preterea si eẽt vnum simplr tũc nihil eẽt rõne vnũ uel ut indiuisibile: uel ut cõtinuũ. nõ rõne qa os nõ habet rõnem carnis. nec caro nerui nec pes ma nus nec ut indiuisibile nec ut cõtinuum. q2 cõtinua sunt quoꝝ terminus idẽ sed nõ est idez terminus carnis z os sis cum sint diuersarũ naturarũ. ergo nullo mõ est vnũ. ¶ Si forte dicat q est vnũ in ordine ad vnum. Contra vnitas in ordine dicit multitudinẽ simplr z vnitatez ẽm qd. z talis vnitas nõ est receptiua vnius forme naturalis z subalis. ergo videt q corpus organicũ nõ hẽat animã vnã cum aĩa sit forma naturalis z subalis. Et hic fuit qui dam error antiquoꝝ quem tãgit Auicª in liº 6º de natu ralibus dicẽs q secta fuit que dixit q aĩa nõ est vna sed multe. z q aĩa que est in vno corpe est collectio aĩaruz. s. aĩe regẽtis z apphẽdentis. z aĩe rõnalis z irascibilis. Et rõnati sunt dicẽtes qm possumus dicere oẽs aĩas eẽ vnã aĩam cum vnaqueq3 differat ab alia z habeat pprium lo cuz. rõnalis enim habet cerebrũ. irascibilis cor habet. cõ cupiscibilis habet epar. In idẽ videt icidẽ snĩa de armo nia quaz tãgit Arĩ: in pmo de aĩa. z est snĩa Empedocl. Et q2 hec sentẽtia credibilis fuit multis z est hodie cre dibilis ideo fortius disputãdũ cõtra ipsam. ¶ Et ponã tur pmo rõnes Arĩ: qbus eam eẽ improbat z sue rõnes in vniuerso sũt septẽ. Quaꝝ pma hec est. oĩs armonia ra tio siue ꝯcordia est ꝯtrarioꝝ cõpositoꝝ uel ipsa cõpositio eorũdem nulla aĩa est talis. ergo nulla aĩa est armonia siue ꝯsonãtia cõtrarioꝝ. Prima pbat ex diffinitione ar monie. q2 armonia nihil aliud est q̃ ꝯcordia siue equali tas cõtrarioꝝ cõmixtoꝝ in cõpõne corpis cõplexionati. 2ª pbat ex hoc q aĩa mouet motu alio q̃ corpus cõple xionatũ moueat ex natura. mouet eniz pcessiue qui mo tus iducit penã z lassitudinẽ pter hoc q nõ est de natu ra corpis cõplexionati sic moueri. ¶ 2ª hec est nulla ar monia mouet aliqd nisi ad locũ vnũ. aĩa sensibilis z rõ nalis mouet ad loca multa. ergo nõ sunt armonia. Pri ma pbat in pº de celo z mũdo. q corpus cõpositũ z cõ mixtũ seqtur motũ dñantis in ipso. Et ideo si dñat in eo graue mouet deorsum. si vo leue mouet sursum. sed in oĩbus corpibus aĩatoꝝ dñat graue. s. aq̃ z terra ut dr in 2º de gñatione z corruptione. ergo 2ª probatur ad sensum q2 videmus aĩalia moueri añ z retro ad dextrũ z sinistrũ sursum z deorsum. ¶ 3ª est hec oĩs armonia est in ꝯtra rijs cõmixtis ut corpea vtº siue forma corpalis. nulla aĩa sic est in ꝯtrarijs. ergo zc. Prima pbat sic. dicit in fine p mi de gñatione z corruptione. q cõmixtio est mixtibili um alteratoꝝ vnio z illa vnio eoꝝ est armonia mixtorũ. vnio aũt illa est in ipsis mixtis ut forma corpis que resul tat ex ꝯtrarijs sic adeq̃tis z ita erit forma corpea. 2ª vo p bat indirecte sic. q2 si daret q aĩa eẽt talis vnio mixtorũ oporteret q ubicũq3 eẽt vnio mixtoꝝ q ibi esset aĩa z ita lapides hẽrẽt aĩam. Preterea cum ars faciat multas cõ mixtiões electuarioꝝ z coloꝝ z alioꝝ oporzet q in q̃libet mixtura eẽt aĩa. ¶ 4ª ẽ hec. q2 cũq3 passiões z opa hñt diuersas rõnes penes eẽntiã sũptas illa differũt p sbam

⁊ rōnem. passiones ⁊ opa aīe aspersione armonie ⁊ opibus eius habēt diuersas rōnes penes eēntiam sumptas ergo aīa differt ab armonia per subāz ⁊ rōnē. Prima patet per se. 2ª ꝟo pbaꝭ per inductionē passionū ⁊ operuz armonie ⁊ aīe. Opus enim armonie est eq̄re ꝯtraria in mixto. opus ꝟo aīe est sentire intelligē ⁊ mouere ꝑm locū ⁊ uegetare ⁊ nutrire quoꝝ patet eē diuersas rōnes ꝑz subām sumptas. ¶ 5ª est pcedēs sup diuisione in armonia enim nō pñt accipi nisi duo. s. cōposita ⁊ cōpō. cōposita aūt nihil faciūt ad ppositū ꝑm qꝫ penes mām tm̄ ꝯsiderant qꝛ sic nō ꝯstituūt corpus aīatū ⁊ ita nō erūt proxima aīe ita qꝫ habeāt ꝯuenientiā ad ipsam. cōpō ꝟo facit ꝯtraria eē in corpe aīato subaliter diuersa ab aīa. Cuius pbatio hec est. Quecūqꝫ sunt cōposita ⁊ nō aliter habēt potētiā ut moueanꝭ ab aliquo motore illa sic composita differūt subaliter a motore illo. cōtraria sic cōposita ⁊ cōplexionata in tali armonia hñt potētiā qꝫ moueantur ab aīa. vñ cōpositio talis subaliter differt ab ipa aīa. Prima pbaꝭ ex hoc qꝫ motor ⁊ motū subaliter differūt. 2ª patet ex hoc qꝫ aīa nō mouet oē corpus sed sic cōplexionatuz. ¶ 6ª rō est hec. Oīs armonia est in multis multiplr sit. In qbusdā enim sit dñante sicco. in qbusdā dñante frigido. in qbusdā calido. in qbusdā humido. in qbusdaz frigido ⁊ sicco. in qbusdā calido ⁊ sicco. in qbusdaz frigido ⁊ humido. in qbusdā calido ⁊ humido. Et dñium eoruz multiplex est. s. in pte dupla ⁊ tripla ⁊ q̄drupla ⁊c̄. ul' sextupla uel sexqtertia ⁊c̄. uel sup biptiēte ⁊ sub q̄dripartiēte ⁊c̄. est aūt armonia ad eq̄le oium ꝯtrarioꝝ. Cū igiꝭ diuerse sint aīe si aīa est que est armonia causabiꝭ diuersitas potentiarum aīe ex diuersitate armonie. ⁊ ita ex aliq̄ armonia causabiꝭ itellectus ⁊ ex aliq̄ sensus ⁊ sic de alijs qō oīno absurdū est ⁊ impossibile ⁊ etiā uolēti fingē impossibile assignare. ¶ 7ª rō est hec. Cū uideamꝰ in corpore multa eē mēbra que hñt armonias in corpore vno erūt diuerse numero. in vno mēbro diuerse erunt aīe ut in manu. qꝛ in manu alia est armonia ossis alia autē carnis. alia nerui. Postea ponit phus duas rōnes Empedocl'. qbus pbat suā sniam. quarū pma hec est. Quicqd remoueꝭ remoto aliquo ul'i est idē ꝑm nām uel ꝑm formam. aīa sic remoueꝭ remota armonia corpis. ergo idez est illi ꝑm nām uel ꝑm formā. 2ª est qꝛ nos videmus qꝫ sensus soluiꝭ soluta armonia carnis. ⁊ poniꝭ posita armonia carnis. ergo videꝭ qꝫ sensus sit armonia. Hāc opinionē tāgit Gḡ. mxꝰ attribuēs eā Dynarcho ⁊ Synne philosophis qui ꝯtradixerunt Socrati. qꝛ positio Socratis fuit aīam non eē armoniā. ⁊ dixerūt aīam qdē assimilari armonie. corpus aūt lyre. Et in hijs in phedrone ꝯtradicit Plato per 6ᵉ rōnes quaruz pma est hec. Si doctrine sunt rememoratiōes erat aīa nr̄a anteq̄z in humana specie generareꝭ. si aūt armonia est. pus qdē nō erat. doctrinas aūt supponit eē rememorationes sicut pus pbatuz est in phedrone. ¶ Amplius aīa qdē aduersaꝭ corpi ⁊ habet rōnē pncipatus in ipso. armonia aūt nec pest nec aduersaꝭ. nō igiꝭ aīa est armonia. ¶ Amplius armonia magis ⁊ minus est armonia intēsione ⁊ remissione. aīa autem nō est magis ⁊ minus. ergo aīa nō est armonia. ¶ Amplius armonia alteratiōnē suscipit ꝑm diuersam cōpōnem. aīa nō. ergo nō est armonia. ¶ Amplıꝰ anima virtutē ⁊ maliciā suscipit. armonia nō ḡ ⁊c̄. ¶ Amplius aīa cuz suscipiat cōtraria seorsum. i. sine corpe suba est ⁊ subm. armonia aūt qualitas est ⁊ in sbto. suba autē a qualitate aliud est. aīa ergo ab armonia aliud est. Postea soluit Gḡ. mxꝰ ad rōnem Dynarchi ⁊ Synne ex ꝟbis Platonis sic dicēs in phedrone. nēpe armoniā ptici pare aīam uel incōueniēs est sed nō ex hoc armonia est. Et dat instātiā sic dicēs. neqꝫ enim qō virtutē participat virtꝰ est. Rō enim illoꝝ fuit hec. Quicqd pticipat aliquo semp est illud. aīa pticipat armoniā ergo semp est illud s. armonia. Inde seqtur si aīa dicaꝭ crasis uel encrasia corporis siue crasis tātū ualet quāti armonia siue cōplexio ꝯtrarioꝝ ꝑm distinctionē cōplexionū. ¶ CONTRA hoc aūt qꝫ plures aīe ponunꝭ in vno corpe dicit Arꝭ in 16° de aīalibus sic. Aīa vna est in corpe ⁊ quodlibet mēbrum habet coīcationē cum aīa. ⁊ inde diciꝭ mēbrum equoce sicut mēbrū mortui. vñ manifestum qꝫ in quolibet mēbro aīa est potētia. ⁊ in quodā ppinqor. ⁊ in quodam remotior. Infra tñ disputabimus de hoc. Utrum in vno aīato aīa sit vna ampliori inqsitione. ¶ Solutio dicendum ꝑm Auicᵃⁿⁿ: qꝫ aīa est pfectio pma corporis naturalis instrumētalis hñtis opa vite. ⁊ ꝑm hāc diffinitionē organicū est pars diffinitionis ⁊ instr'alis ⁊ organicum accipiꝭ pro eodē. Et ꝑm hoc dicēdū ad rōnem Constab. qꝫ lꝫ corpus organicum accipiatur pro eodem ⁊ ꝑm hoc supponaꝭ per potētiā vitam hñtis tñ li potētia vitam habens aliū respectū māe ad formam siue corpis ad animā dicit. li organicū eni dicit respectū ad potentias aīe que opanꝭ in organis. sed li potētia vitam habēs dicit respectum corpis ad ipsam aīam. qꝛ vita est actus aīe ꝑm se ut infra pbabiꝭ. qꝛ viuere ꝑm Arꝭ viuētibus est eē. ꝑm ꝟo Constab. qui dicit nō esse de diffinitione dicendum qꝫ ipse intelligit qꝫ supponaꝭ per li potētia vitā hñs lꝫ oīno nō sint idem ꝑm rōnē. ⁊ hoc videꝭ uelle Arꝭ ex ipo modo loquēdi cum dicit aīa est pfectio prima corpis phisici potētia vitā hñs. huiusmodi aūt est quodcūqꝫ organicū. ¶ Ad aliud dicēdum qꝫ diffinitio aīe materialis nō est data per materiā ex qua sit aīa sed in qua est. ⁊ ideo corpus qō poniꝭ in diffinitione nō est corpus qō poniꝭ genus in Porphyrio. ¶ Ad aliud dicēdū qꝫ corpus organicū nō est actu nisi per aīam. cum aūt nō habeat animā nō est corpus organicū nisi equoce ut hō mortuus diciꝭ hō. figure ꝟo corpis ⁊ mēbroꝝ ⁊ cetere qualitates nō faciūt corpus actu eē sed sunt pportiones ⁊ adoptationes materie que suba ⁊ rōne sequunꝭ aīam. Tpe aūt nihil phibet eas pcedere ipsam. sicut oīs materia generabiliuz ⁊ corruptibiliū suā formā tpe pcedit. ¶ Ad aliud dicendum qꝫ hec ppositio est falsa si vniuersaliter ponaꝭ. Oīs motor ꝑm locū pcessiuū nō solum est actus sed actu ens per seipsuz. sensibilis enim aīa est motor pcessiue ꝑm locuz in brutis ⁊ tñ nō est actꝰ ens per seipsam. sed est actꝰ corporis solū. Si ꝟo non vniuersaliter sed de aīa rōnali tm̄ pponiꝭ tūc supra soluta est argumētatio ubi distinctū est qꝫ aīa rōnalis nō tm̄ est suba pse ens nec tm̄ actus sed suba ⁊ actus. sed si eēt suba pse ens tm̄ non esset vnibilis alteri per ꝯstitutionē vniꝰ per subam. ¶ Ad aliud dicēdū qꝫ corpꝰ bñ sepaꝭ ab aīa ut materia sed nō ut actu manēs ut sbm sepaꝭ ab accnte. Sil'r aīa rōnalis depēdētiaz hēt ad corpus eo qꝫ est vnibilis ei ⁊ vniꝭ ei in resurrectione nouissima. ⁊ ideo cū sic utrūqꝫ depēdeat ad alterum ex eis sit vnū per subam. ¶ Ad aliud dicēdū qꝫ dictum Cōmētatoris intelligiꝭ de hijs que cōueniūt ut mixta in cōmixtione sicut mel ⁊ aq̄ in idromelle. oīa enim miscibilia sepata actu sūt anteq̄z misceanꝭ. sicut dicit in fine de gñatione ⁊ corruptione. sed nō itelligiꝭ illud de hijs que ꝯueniūt ut eēntialia sicut actꝰ ⁊ materia. ¶ Ad illud qō iuxta hoc queriꝭ de vnitate corpis organici dicēdū qꝫ corpus organicū est vnū specie actu numero ⁊ rōne. Specie qꝛ nullū mēbroꝝ hēt spēm nisi totius. Sil'r actu qꝛ oīa actu sunt per vnā aīam ut habitū est ex auctoritate Arꝭ in liº de aīalibus. Rōne ꝟo qꝛ aīa oībus dat rōnē ⁊ esse. Numero ꝟo qꝛ totum corpus organicū est vna materia cuius pfectio est aīa. Idem aūt numero ut diciꝭ in 5° methaᶜᵉ est idē materia. Si ꝟo queriꝭ de vnitate ⁊ multitudine dicēdū qꝫ duplicē habet vnitatē. vnā materie ⁊ originis. qꝛ sicut dicit Arꝭ in 16° de aīalibus. pmo generaꝭ cor ⁊ ex corde pducunꝭ omnia membra animalis consequenter ⁊ ideo ad ipsum diriguntur per colligationem neruorum ⁊ uenarum ⁊ arteriarum. Aliam vnitatem habet a forma. Omnia enim membra influxum vite

recipiunt a corde ut dicit in p̄mo de motu cordis. vñ qđ dicitur in obone ꝙ nō sit vnū specie ⁊ forma falsum est. ¶ Ad hoc aūt qđ obiicit ꝙ alia est rō carnis ⁊ ossis dicēdū ꝙ hoc uerū est ſm ꝙ sunt ossa ⁊ caro sed nō ſm ꝙ sunt ptes aiati. hoc eniꝫ mō vna sola aia est que dat eis esse ⁊ rōnē. ¶ Ad illud qđ querit de armonia dicēdū ꝙ oēs rōnes Arꝭ: sunt necessarie ꝓcedentes uel ex ꝑse notis uel ex necessario ꝓbatis ut patet in obiiciēdo. Rationes aūt Empedocl'. nō ualēt. nō eniꝫ necessariū est si aliqd soluit soluto alio ꝙ ipm sit idē illi. Soluit enim ois forma soluta materia p̄ter aiam rōnalē. nec tñ idē est illi. Rōnes etiaꝫ posite a Gg. extracte de phedrone Platonis stare p̄nt p̄ter primam. Gg. enim iste platonicus fuit ualde cōcedēs cū Platone doctrinas eē rememorationes ⁊ aias añ corpa eē creatas. vñ etiā rep̄hendit Armoniū p̄hm qui dixit aiam eē subam incorpeam ⁊ in corpe creatā. Gg. enim tenebat istā ꝯclōnem ꝙ si aia rōnalis nō crearet nisi in corpe etiā destrueret destructo corpe. sed nos nō ita ꝓbabimus q: nec doctrine rememorationes sunt. nec aia rōnalis creata est ante corpus. nec etiaꝫ destrueret destructo corpore.

¶ Quare aia dicit ab Arꝭ: suba ſm rōnem siue rō corporis p̄hici hñtis p̄ncipium motus ⁊ status in seipso.

d **Einde queritur** De diffinitione faciēte cognoscē subam aie ſm ꝙ ipsa est rō corpis. Et ponamus diffinitionē ab Arꝭ: positā in 2° de aia ubi sic dicit. Aia est suba ſm rōnē. siue aia est rō p̄hici corpis huiusmodi hñtis p̄ncipiū motꝰ ⁊ status in seipso. ¶ Querit ad qd dicat hic rō p̄hici corpis. ⁊ videt ſꝫ ipsum ꝙ rō dicat ꝙ qd erat esse ⁊ diffinitio q: sic explanat in lr̄a ⁊ dat sil'e in instr̄is artificialibꝰ ut in dolabra cuius dolabre eē est suba ⁊ rō. Et dicit dolabrale eē forma ⁊ figura dolabre i materia debita que est ferrū ⁊ calibs. Cū igit ars imitet nām sicut etiā erit in natura ꝙ forma nāe in debita materia suba erit ⁊ rō ipsius materie. ¶ Sed CONTRA hoc videt eē ꝙ ois rō que est diffinitio p̄dicabilis est de eo cuius est diffinitio. Si ergo sit rō aiati aia p̄dicabit de aiato. qđ falsuꝫ est. ¶ Itē ois diffinitio siue sit mālis siue formalis siue per cām efficientē siue finalem sit data nunq̄ꝫ eqpara est seu ꝓbatio rei diffinite hoc est equaliū terminoꝝ ſm numerū. cū igit aia sit terminus vnius tñ sicut ⁊ aiatum nō pōt aia eē ratio aiati. ¶ Preterea obiicit de sil'i iductione de dolabra. remota enim forma ⁊ figura a ferro ⁊ calibe dolabre adhuc ferrū ⁊ calibs est materia dolabre que potētia suscipit dolabile eē. ergo videt a sil'i ꝙ remota aia ab aiato corpe adhuc corpus remanet potētia suscipiēs vitā ⁊ aiam. qđ nō est uerū in oi aiato. ¶ Preterea querit de hoc qđ dicit corpis p̄hici huiuscemodi hñtis p̄ncipiū motꝰ ⁊ statꝰ in seipso. tale enim videt eē corpus p̄hicū. natura enim ut dicit p̄hus in 2° p̄hiꝶ est p̄ncipiū ⁊ causa mouēdi ⁊ quiescēdi eius in quo est p̄ncipiū ꝑse ⁊ nō ſm accn̄s. ⁊ sic aia videt eē suba ⁊ rō lꝫ corpis p̄hici. qđ sup̄ improbatū est. ¶ Itē querit de hoc qđ dicit in 2° de aia. ꝙ oportet cōsiderare in ptibꝰ qđ dictū est de aia. Si enim eēt oculus aial aia utiqꝫ ipsius visus eēt. hic enim suba est oculi ſm rōnē. hoc enim nō videt uerū q: cū ptes itegrales materia sint totius videt ꝙ nō habeāt eē ⁊ rōnē nisi in esse ⁊ rōne totius. ⁊ ita lꝫ oculus etiā nō videat uere tamē erit oculus dūmō sit in aiato corpe. ¶ Sol'o dicendū ꝙ duplex est diffinitio. s. logica ⁊ nālis. logica est que sumit a forma totius. ⁊ dico formā totius que p̄dicabilis est de toto sicut genus dr̄ia ⁊ spēs. ⁊ ois talis diffinitio de rebꝰ in natura cōsideratis est trāscēdens eo ꝙ nō tāgit principia qbus res est sed cognitionis tñ. ⁊ sil'iter est uana eo ꝙ accn̄tia ⁊ opa rei exn̄tis ſm ꝙ est existēs in natura nō pōt concludi uel excludi per ipsam. phisica siue nālis sumit ex p̄ncipiis rei exn̄tis ſm ꝙ est in natura exn̄s. principia ꝙ illa sunt materia ⁊ forma. ⁊ dico formā nō que est totius sed ptis que est materia. Sūt etiā p̄ncipia efficiēs ⁊ finis. ⁊ ideo diffinitio nālis qñqꝫ dat per efficiētē ⁊ mām. sic hic digestio est pfectio a nāli ⁊ proprio calore ex ꝯtraiacētibꝰ passionibus que ponit in 4° methꝶ. ꝓprius enim ⁊ nālis calor digestiuus efficiēs est cōpletio ꝙ effectuū. ꝯtraiacētes aūt passiones materia. Per formā ⁊ mām dat diffinitio nālis. ⁊ tūc nō debet dari ut qdā vitiose dicūt ꝙ hō est id qđ cōstat ex corpe ⁊ aia. talis enim modus diffiniēdi māliter nō est nisi in artificiatis in qbꝰ sola cōpositio forma est. Sed diffinitio nālis debet dari per formā nālē ſm ꝙ cōplet ⁊ terminat māꝫ in eē ⁊ specie per quē modū etiā date sunt iste due diffinitiones aie p̄cedēs. s. de qua nūc loqmur: ⁊ non differūt in aliquo nisi in hoc ꝙ p̄ma dat de aia ꝓut terminat mām suā que est corpus organicū in eē. 2ª ꝙ ꝓut terminat ipsam in specie nāe ⁊ ideo utraqꝫ est de aia ſm ꝙ ipsa est suba ⁊ hoc mō facit cognoscē subam eius. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū ꝙ obō ꝓcedit de diffinitiōe logica. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ obō ꝓcedit ex praua itelligētia lr̄e. non enim sic itelligit aia eē sba corpis ſm rōnē ꝙ sit diffinitio eius ꝓut diffinitio est orō explicās eē rei per subalia sed intelligit aia eē suba ⁊ rō corpis q: dat ei eē ſm sbaꝫ ⁊ rōnem in specie nāli. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ materia aliter subiicit opi artis ⁊ aliter opi nāe. Opi enim artis sbiicit materia que est actu per formā nālē. vñ nec ab arte suscipit nisi formā accn̄talem que est forma diuisionis uel cōpōnis. ⁊ ꝓpter hoc etiā materia remanet post solutā formā artis susceptibilis adhuc eiusdē. Sed opi nature subiicit hyle solū qđ est simpr̄ suba sicut sup̄ diximꝰ in qōne de materia. ⁊ ideo formā nālē non amittit nisi ꝑ corruptionē ⁊ p̄uationē nālis forme que corrupta est nō equoce. vñ nō per oia est sil'e sed in hoc tñ. q: sicut figura dolabre eē ⁊ rōnē dat dolabre in specie artis ita aia eē ⁊ rōnē dat aiato corpi in specie nāe. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ per li huiuscemodi supponit organicū. per p̄ncipium aūt motus ⁊ statꝰ intelligit p̄ncipiū motꝰ ꝓcessiui. ⁊ sic patet sol'o. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ qñ materia alicuiꝰ forme nō uariat in ptibꝰ tūc formā illā in terminādo materiā nō est necesse uariari. sicut patet in elementis ⁊ mineralibꝰ. ⁊ ꝓpter hoc etiā virtꝰ ꝯn̄s eēntiā vna est per totuꝫ in talibꝰ sicut caliditas in igne ⁊ vis attractiua in adamāte. Qñ aūt diuersitas est ex pte māe sicut in corpore organico tūc necesse est ⁊ diuersitatē esse ex pte forme. ⁊ ideo aia ſm se pfectio totius est ⁊ rō ſꝫ nō ſm se est suba ⁊ rō oculi sed ſm potētiā visiuā. nihilominꝰ tñ si oculus sepet uel excecaret sepatꝰ nō eēt oculus nisi equoce. qa exp̄sse dicit Arꝭ: ꝙ pupilla ⁊ visus sunt oculus sicut aia ⁊ corpus sunt aial.

¶ Qualiter aia dicat esse p̄ncipiū ⁊ causa vite in mortalibꝰ. ⁊ quō hec diffinitio facit aiam cognoscere.

s **Equitur querere** De diffinitione aie que facit cognoscē eā ſm ꝙ est natura organici corpis. Et ponamꝰ diffinitionē positaꝫ ab Arꝭ: in 2° de aia que est talis. Aia est p̄ncipiū ⁊ causa vite in mortalibꝰ. Dicit enim p̄hus ibidē. ꝙ ista diffinitio ꝯuenit aie ſm se ⁊ ptibus eius. ⁊ ꝙ ipsa demōstrat cām in esse ⁊ nō tñ dicit qd est eē rei. p̄cedētes aūt due sunt sicut ꝯclusiones cōcluse per istā. ¶ Querat igit p̄mū de ipsa diffinitione ⁊ qualiter ipsa est faciēs cognoscē aiaꝫ ſm ꝙ ipsa est natura ⁊ demōstrās causam in eē. ¶ Querat igit ſm quem modū ipsa dicit p̄ncipiū. Est enim p̄ncipiū eē causa formalis ⁊ in p̄cedētibus diffinitionibus est ipsa diffinita ſm ꝙ est forma. ergo videt ꝙ in cōpositione illa etiā dicat p̄ncipiū. Si forte dicat ꝙ nō dr̄ p̄ncipiū vite hoc erit ꝯtra diffinitionē. Actus enim potētia vitā hñtis est p̄ncipiū vite. ⁊ hoc totū suppositū est per precedētes diffinitiones. ¶ Preterea per causaꝫ supponit

pncipiũ τ per pncipiũ causa.τ ita videf esse supfluũ qñ dicit ꝙ aia est pncipiũ τ causa vite. Jtē vita videf eē act⁹ determinate potētie aie ut videf Dam. ponē i 2° li° cap° 12°. Jnobediēs qdē τ qꝺ nō psuadef rōne inditũ est.i.vitale.qꝺ etiā pulsatiuũ uocaf τ sciatiuũ.sed τ plātatiuũ τ gñatiuũ τ nutritiuũ uocaf.huiusmodi aũt est τ augmentatiuũ qꝺ τ plasmat corpa. ⁋ Jtē ois act⁹ pcedēs ab organo determinato in corpe est act⁹ determinate potētie τ nō aie ƀm se.vita est huiusmodi act⁹.ergo erit actus determinate potētie τ nō aie ƀm se.τ ita nō erit diffinitiu⁹ aie. Prima patet ex hoc qꝺ dicit phs ꝙ aia ƀm se est act⁹ totius τ ƀm suas ptes est actus ptiũ.vñ pars aie est in organo corpis τ ita act⁹ organi erit specialis act⁹ ptis aie.2ª pbaf per suppōnē nāliũ τ medicoꝝ.s.ꝙ a corde est influxus vite per arterias τ spũs vitalis in totũ corpus. Hoc idē videf per diffinitionē Dionysij phi que tangif in 7° topiᶜ.s.ꝙ vita est motus gñis nutribilis nām assequēs. genus enim nutribile est gen⁹ uegetabile tm̃.nām autē assequēs dicif qꝺ mouet ad motũ nāe ƀm etiā ꝙ Dam. dicit ꝙ actus uegetabilis potētie gubernaf tā natura q̃ rōne. ⁋ Jtē ois effect⁹ in aliquo gñe cause inuētus reducif ad causam pmā in genere illo sicut oē calidũ ad calidissimũ ut pbaf in 2° meᶜᶜ.igif cũ viuē sit effect⁹ inuētus in gñe cause qꝺ est aia reducif ad pmum in gñe illo.sed pmũ in gñe illo est uegetabile.ǥ viuere erit actus uegetabilis.iter potētias aũt uegetabiles est pmo nutritiua.ergo videf ꝙ vita sit pprius act⁹ nutritiue potentie Hoc etiā videf per illā ppōnē minoris causarũ.omnis causa pmaria plus est influēs sup causatũ q̃ scdaria. Prima eniʒ causa est que causat nō causante alia.scdaria vo que nō causat sine pma τ in hoc plus ifluit pma q: sbtrahēte scdaria cālitatē suā nō de necessitate subtrahit pma. Et ƀm hũc modũ videf eē de vita in uegetabili τ sensibili τ rōnali.sensibili eniʒ τ rōnali subtrahētib⁹ influxũ vite sensibilis τ rōnalis nō de necessitate subtrahit nutritiua uegetabilis ergo vita erit pprius actus uegetabilis. Et silr est in potētijs aie.s.nutritiua augmētatiua τ gñatiua. Augmētatiua aũt τ gñatiua subtrahētib⁹ causalitateʒ suā nō de necessitate subtrahit nutritiua. ergo nutritiua erit potētia cuius act⁹ erit vita.τ sic non erit vita diffinitiua aie ʒ poti⁹ nutritiue potētie. Qꝺ si pcedaf ⁋ CONTRA ois act⁹ aie in oi organo corpis est actus ƀm se τ nō ƀm aliquā ptē ipsius.vita est huiusmodi act⁹ aie.ergo est act⁹ aie ƀm se τ nō ƀm aliquā ptē ipsius. Ueritas prime patet ex hoc ꝙ act⁹ ptis aie est in pte corpis ƀm aliqꝺ organũ speciale sicut act⁹ vtutis visiue est in pupilla oculi tm̃.2ª patet ex hoc ꝙ totũ corpus dr̄ viuũ in oib⁹ organis sicut τ totũ est potētia vitā suscipiēs. ⁋ Jtē ois actus qui ƀm oēs uel multas potētias est alicui⁹ nō videf esse alicuius illarũ potētiarũ ppri⁹.vita est huiusmodi act⁹ in potētijs aie.ergo nō est alicui⁹ virtutis aie ppri⁹. Prima patet per diffinitionē pprij.pprium eniʒ est qꝺ vni soli cōuenit.2ª patet in 2° de aia ubi dr̄ multiplr aũt ipso viuere dicto.τ si vnũ hoꝝ aliqd insit solũ ipm dicimus viuere ut itellect⁹ sensus τ mot⁹ τ stat⁹ ƀm locũ.adhuc τ motus ƀm alimētũ est viuē. ⁋ JUXTA hoc q̃rif quō hec diffinitio sit dicēs cām pptergd in demōstratione.pcedētes vo sint ut pclones demōstrationũ.pbaf enim in 2° posteᶜ per multas rōnes ꝙ diffinitio non pōt eē pclō demōstrationis sed mediũ.vñ dicit ibidē ꝙ pncipia demōstrationũ diffinitiones sũt.q̃rũ nō eē demōstrationē ostēsuʒ est.pus aũt erũt pncipia demōstrabilia τ pncipiorum pncipia τ hoc in ifinitũ ibit. ⁋ Jtē ibidē diffinitio qdē ipsi⁹ qd est τ suba est ʒ demōstrationes oēs vidētur eē oēs suppositiue τ accipiētes qd est ut maᶜᶜ.qd est vnitas qd par qd impar.τ alibi ponit ibideʒ plures ꝙ diffinitio nō pōt eē pclō demōstrationis ǥ videf ꝙ nō uerũ dicat phus de ista diffinitione ꝙ est ut mediũ demōstrationis. Alie vo due ut pclusiones. ⁋ Preterea querif iuxta hoc quō hec diffinitio demōstrat nāʒ aie τ quō applicaf toti aie τ ptib⁹ eius. ⁋ SOLUTIO dicēdum ꝙ in oi natura tres cause coincidũt in vnũ sicut dic Arᶦˢ in 2° phiᶜ.efficiēs finalis τ forma. Dico aũt has icidē in vnā nō ꝙ modus cālitatis sit vn⁹.sed q: vna res que est forma diuersis rōnib⁹ τ psiderationib⁹ sit forma efficiēs τ finis.efficiēs autē est nō formā q: sic efficeret seipsam. sed est efficiēs eē cōpositi τ cōpōnes pñtes eē.sed eē cōpositi efficit per seipsam formā.cōpōnes aũt pñtes efficit per potētias τ virtutes suas τ de hoc effectiuo pprie itelligif qꝺ dicit phus in 2° de aia.ꝙ in patiēti τ disposito actiuoꝝ videf eē act⁹.ƀm enim hunc modũ vult ibi dicē ꝙ aia est actiuũ τ etiā est actus eius in aiato corpe. vñ distinguit ꝙ dr̄ dupʳ quo viuim⁹ τ quo sanamur τ quo scimus. Uno eniʒ mō dr̄ quo viuim⁹ ut forma effectiua vite.τ alio mō ut corpe organico vitā suscipiēte τ ƀm hunc modũ viuē viuētib⁹ est eē ƀm nām ut dicit ibideʒ.τ quo viuimus sicut effectiuo formali vite est rō τ suba viuētis sicut τ quo sanamur τ quo scim⁹ ut formali effectiuo est sanitas τ scia.quo aũt sanamur τ quo scim⁹ ut suscipientes sanitatē τ sciam est subm scie qꝺ est aia.τ subm sanitatis qꝺ est corp⁹ ƀm totũ uel ƀm ptes. Aia vo est forma ƀm ꝙ est in hac materia τ est finis ƀm ꝙ est intēta ab efficiēte pmo ut terminās opationē eius sup māʒ. ⁋ Ad pmũ ergo dicēdũ ꝙ ut vult Arᶦˢ in 4° topiᶜ.pmũ τ pncipiũ sunt idē.τ ppter hoc pncipiũ nō supponit hic cām sed pditionē cause.que pditio est pncipiũ eē τ ppriũ proximũ siue imediatũ.causa vo supponit efficiētē.efficiēs vo ƀm rōnē sue causalitatis solũ sic causa est τ nō est causata. Qꝺ patet q: forma effectiua est per efficiētem.τ finis est iduct⁹ per opationē eius.materia vo trāsmutata est per motũ qui est ab efficiēte.vñ cālitas efficientis est sup tres alias causas τ ideo ipsa pncipiũ dicif causarum τ sic sumif hic causa in diffinitione Arᶦˢ qñ dicif aia est pncipiũ τ causa vite.τ per hoc patet solō ad duo prima. ⁋ Ad aliud qꝺ obijcif de vita dicendũ ꝙ ut pbāt obones vita est act⁹ aie ƀm se τ nō alicuius ptis aie pse.τ hoc etiā patet per diffinitionē aie supra habitā in qua ex pte corpis aiati ponif vitā suscipiēs.ex quo de necessitate relingtur ꝙ eadē est potētia corpis organici ad vitā τ ad esse aiati ƀm nām. Dama⁹ aũt nō intēdit dicē ꝙ vita sit alicui⁹ ptis aie ƀm ꝙ viuere est opus nō gubernatũ rōne. ⁋ Ad aliud dicēdũ ꝙ cor nō tm̃ est organũ sed etiā pncipiũ mēbroꝝ oium ut supra habitũ est.τ inquātũ sic cōsideraf fluit ab ipso actus vite qui est act⁹ aie ƀm se.q: cor talē rōnē habet ad mēbra qualē aia ad vires. ⁋ Ad aliud dicēdũ ꝙ aia in suis ptibus est ut totũ ptātiuũ ut ifra determinabif.totũ aũt ptātiuũ vnũ est in pprijs partib⁹ suis sine sequētib⁹. Jn sequētibus aũt nō sine pmis ƀm ꝙ dicit phus ꝙ uegetatiuuʒ tm̃ sepabile est a sensitiuo τ rōnali sed nō ecōuerso.τ siliter nutritiuũ bñ separabile est in ope illo ab ope augmētatiue τ gñatiue τ nō econuerso.dicaf ergo ꝙ viuere nō reducif ad nutritiuā ut pprius actus illius potētie q: sic nō cōueniret alijs.sed reducif ad ipsam ut in qua saluaf aia pus ut totũ ptātiuuʒ opans ꝙ tm̃ qñ cōiūgenf ei cetere partes ptātis eius etiam in illis exercet eūdē actũ.ex hoc enim ꝙ vita est act⁹ aie ƀm se τ aia ƀm se saluaf in qualibet pte eius ptātiua. relingtur vitā eē actũ cuilibet parti aie pueniētē. ⁋ Ad aliud dicēdũ ꝙ vita est pme aie que est uegetabilis.sed q: nō cōuenit ei per ptes uegetabiles ʒ per seipm.ideo etiā est actus aie sensibilis τ rōnalis.vñ sicut dicit phus viuere viuētibus est eē.ita dicif ꝙ viuere inest aialibus ppter sensum pmũ qui est tactus.tactus enim inter sensus solus est.τ sensus τ differētia cōstitutiua aialis ut infra probabif. Et ideo dicit ꝙ sentire sentiētibus est esse. hoc autem sentire non est nisi sensibilem animam habere.τ ƀm hũc modum etiam intelligere intelligētibus est esse τ hoc intelligere erit intelligibileʒ aiam habere ƀm

actū ⁊ sicut aīa diffinit̄ per sensum ⁊ intellectū in speciē: ita determinat̄ actus eius qui est vita per sentire ⁊ intelligere. aliter enim ut sup̄a habitū est male diceret̄ corpus aīatū potētia vitā suscipiēs. ❡ Ad aliud dicēdū ꝙ uerū est ꝙ p̄ma causa plus īfluit. sed hoc nō est p̄ma causa potētia aliq̄ aīe sed potius aīa ꝑm se. cuiꝰ p̄ma ptās in uegetabili. 2ª in sensibili. 3ª in rōnali. Rōnes aūt que contra hoc sunt ꝯcedimus de plano. ❡ Ad illō qō ulteriꝰ querit̄. s. quō hec diffinitio dicit causam ꝓpter qd. dicēdum ꝙ duplex est diffinitio sicut sup̄ habitū est. s. logica ⁊ phisica que est per eēntialia rei. diffinitio aūt logica p̄dicatū est in ꝓblematibꝰ ⁊ ideo hēt p̄ncipia ⁊ ꝯsiderationes q̄bus ꝯstituit̄ ⁊ destruit̄ in eē ut diffinitio. ⁊ hoc ex ꝓbabilibꝰ coibus ⁊ nō ꝓp̄ijs imediatis ⁊ de hac nihil ad pñs. q: hec nec est mediū demōstratiōis nec ꝯclusio. Illa ṽo que est per eēntiā rei est duplex. quedā enim nō dicit nisi qd est ⁊ hec reducit̄ ad sciam. q: quedā aūt dicit ꝓpter qd ⁊ qd ⁊ illa reducta ad demōstratiōnē facit sciam ꝓpter qd. Exēplum p̄me est ut si diffiniat̄ eclipsis solis sic eclipsis solis solū est defectꝰ luminis in sole. sic enim dicēdo dicit̄ qd est eclipsis. sed nō determinat̄ causa in eē. ❡ Aliud exēplū eiusdē datū est a pħo in 2º de aīa ut si diffiniat̄ tetragonismus sic tetragonismus est q̄drātū orthogonū eq̄laterale eq̄le altera pte longiori q̄drato. hec enim diffinitio nō dicit nisi qd est tetragonismus. qō patet q: tetragonismus nihil aliud est q̄ȝ figura q̄drata eq̄liū laterū tāte capacitatis q̄ntē est q̄dratū nō eq̄liū laterum sed hñs duo latera lōgiora duobus alijs. ṽbi grā: ꝓtrahant̄ due linee q̄rū utraq; sit. 6. cubitoȝ ⁊ coniungant̄ per duas rectas lineas cadētes sup ipsas in extremis pūctis q̄rum utraq; sit duoȝ cubitoȝ. superficies igit̄ iter has duas lineas ꝯtēta quadratū erit hñs duo latera lōgiora duobus alijs. qō habebit in vniuerso latera. 16. cubitoȝ. tetragonismus aūt est q̄dratū eq̄liū laterū eq̄le illi. ⁊ orthogonū. i. rectoȝ anguloȝ ut. s. q̄tuor latera hēat quoruȝ qōlibet sit q̄tuor cubitoȝ. Illud eniȝ q̄dratū erit. 16. cubitoȝ sicut ⁊ illud qō est altera pte lōgius. Diffinitio autēȝ ꝓpter qd est dicens eēntiā ⁊ causam illius ꝓpter quā est sicut si diffiniat̄ eclipsis solis ꝙ est defectus luminis in sole ex eo ꝙ subijcit̄ ei luna. sic enim tāgitur eēntia eclipsis per hoc qō dicit̄ defectꝰ luminis in sole ⁊ tāgit̄ causa ꝓpter quā est per hoc qō dicit̄ eo ꝙ sbijcit̄ ei luna. Et etiā in exēplo pħi in 2º de aīa. ubi dicit ꝙ media inuētio est causa eq̄litatis tetragoni cū altera pte lōgiori q̄drato est hec diffinitio dicēs ꝓpterqd. q: tetragonus est orthogonū eq̄laterale eq̄le altera pte lōgiori q̄drato ex inuentione media inter latꝰ breuius ⁊ latus lōgius qō sic patet. sup̄ dictū est ꝙ tetragonus sit oīum laterū eq̄liuȝ uel quodlibet latꝰ hñs latitudinē q̄tuor cubitoȝ. Quadratū ṽo altera pte lōgius vnū latus hēt. 6. cubitoȝ. alteruȝ ṽo duoȝ. mediū aūt inter sex ⁊ duo sunt q̄tuor eo ꝙ equaliter distāt a duobꝰ ⁊ sex. vincūt enim duo in duobꝰ ⁊ vincunt a sex in duobus. Et ita patet ꝙ hec inuētio media inter duo ⁊ sex causa est eq̄litatis tetragoni ad tetragonuȝ altera pte lōgius. dicēdū ergo ꝙ diffinitiones dicentes qd tm̄ ⁊ p̄cipue mātes sunt ꝯclusiones in demōstrationibꝰ ⁊ nō note pse. sed diffinitiones dicētes qd ⁊ propter qd sunt p̄ncipia demōstrationū ꝑm ꝙ mediū dicit̄ p̄mū q: ille sunt note pse. Et de hijs itelligit pħus in 2º posteȝ ꝙ nō pñt eē ꝯclones in demōstrationibꝰ. ❡ Si ṽo querat̄ quō ꝯcludat̄ vna per alterā fiat talis demonstratio. Oē pse lucēs cui supponit̄ corpus non puū deficit in illumināndo. sol eclipsatꝰ est pse lucēs cui supponit̄ corpꝰ nō paruū ergo deficit in illumināndo. ❡ Itē ꝑm aliō exemplū q̄dratū orthogonū eq̄laterū ꝯtractuȝ sup lineam que est media inuētio ꝓportionis lateris lōgioris ⁊ breuioris in q̄drato altera pte lōgiori est equale quadrato Altera pte lōgiori tetragonus est quadratū orthogonuȝ ꝯtractū sup lineā que est media inuētio ꝓportionis lateris lōgioris ⁊ breuioris quadrato altera pte longiori ergo tetragonus est quadratū orthogonū eq̄laterale equale quadrato altera pte lōgiori. ❡ Siliter se hñt diffinitiones date de aīa. p̄me enim diffinitiones nō dicunt nisi qd est aīa ꝑm ꝙ est actꝰ corporis phisici organici potētia vitam hñtis. ⁊ ꝙ est sub̄a talis corporis uel sub̄a ꝑm rōnē. ꝓpter quā aūt causam sit actꝰ talis corporis uel sb̄a ꝑm rōnē nō demōstrat̄ illis diffinitionibꝰ ⁊ ideo sunt ut ꝯclōnes ⁊ nō ut p̄ncipia in demōstratione. ⁊ q: ꝯclōnes sunt utcerte certificate tm̄ ex certioribꝰ. ideo necesse est aliā diffinitionē repiri que dicat causam ꝓpter quaȝ aīa est actꝰ talis corporis uel sb̄a ꝑm rōnē. hec aūt est ista q: aīa est p̄ncipiū ⁊ causa vite corporis phisici potētia vitā hñtis. potentia enim viuētis actꝰ est vita. Actus enim viuētis potētia est vita. causa igit̄ ꝓpter quā aīa est actus potētia viuentis est q: est p̄ncipiū ⁊ causa vite. fiat ergo talis demōstratio. Oē qō est pse p̄ncipiū ⁊ causa vite est actus potētia viuētis ⁊ sb̄a eius ꝑm rōnē. aīa est pse p̄ncipiū ⁊ causa vite. ergo est actus potētia viuētis ⁊ sb̄a ꝑm rōnē. ❡ Ad illud qō dicit̄ quō mōstrat nām aīe dicēduȝ ꝙ hoc modo quo mōstrat aīam ut nām. natura eniȝ est intrinsecū p̄ncipiū mouēdi ⁊ qescēdi. vn̄ cum dicit̄. aīa est p̄ncipiuȝ ⁊ causa vite. ⁊ viuere dicit̄ multipl̄r ꝑm opa aīe accipit̄ anima ut natura mouēs ad opa illa. ❡ Ad ultimū dicēduȝ ꝙ sicut se hēt aīa ad corpus ita ptes ipsius se hñt ad ptes corporis. vn̄ sicut ipsa est causa vite in toto ita per ptes influit vitā ptibus corporis ꝓpter qō dicit pħus ꝙ si oculus esset aīal visio esset aīa ipsius. Et ideo ista diffinitio tangit causas accñtiū ⁊ passionū. Aīe enim oīa accñtia ⁊ passiones sunt ꝑm ptes ipsius ⁊ ꝑm opa eius in q̄bus ipsa aīa est p̄ncipiū ⁊ causa. Sic igit̄ patet determinatio duoruȝ que querunt̄ de aīa. s. sub̄a ipsius ⁊ natura. Restat querere mō quecūq; accidūt circa ipsam ⁊ sic patet qualiter he diffinitiones sic se hñt ꝙ vna ꝯcludit̄ per aliā. ⁊ qualiter cause accñtiū aīe cognoscunt̄ per ipsas. ⁊ ideo non est necesse specialiter de ipsis disputare.

❡ De idētitate ⁊ diuersitate aīe Utrum sit vna uel plures in omnibus animalibus.

d Einde transeunduȝ est ad q̄ōnē de ptibꝰ aīe. ⁊ de diuisione. ⁊ de ꝓp̄ijs passionibꝰ in opationibꝰ que accidūt illis. ⁊ que diuisio videt̄ manifestare sub̄am ipsiꝰ per posteriora. ❡ Que rēdū est p̄mo de ip̄a. ⁊ q: vnū īdiuiduū est in se. Querat̄ p̄mo utrū aīa sit vna uel multe in oībꝰ aīatis. Et si multe Querat̄ utrū añ corpꝰ fuerīt create in cōparibꝰ stellis ut dicit Plato. uel in corpe sint create uel multiplicate. Et si sint ī corpe create Utrū imediate causent̄ a deo uel ab itelligētijs angelicis sicut vident̄ dicē qdā pħoȝ. ❡ Postea ṽo ꝯñter querēdū est de diuisione aīe per has drias uegetabilis sēsibilis ⁊ rōnalis qualis. s. sit ista diuisio. Et utrū sit īsufficiēs uel nō. Et utrū diuidi possit aīa per rōnale ⁊ irrōnale sicut diuidit̄ aīal. Et ꝯñter querit̄ Utruȝ iste tres dīe aīe sint vna sub̄a in aliquo vno corpe aīato uel nō. Et utrū in quolibet aīato sint plures aīe uel non Et tandem querēdum de singulis istarum differētiarū.

q Uerat̄ ergo primo Utrū aīa sit vna uel multe in oībꝰ aīatis. Quidā eniȝ pħi vnā aīam eē dixerūt que pro diuersitate corpoȝ aīatoȝ diuersa in eis opat̄ utētes pro rōne duplici sīli quoȝ vnū est in aīa rōnali in hoīe. que cum sit vna in diuersis ptibꝰ corporis diuersimode opat̄. In ptibꝰ eniȝ terrestribꝰ sicut sūt ossa vngues ⁊ pili opat̄ solūmō opꝰ uegetatiue. In ptibus aūt cōmixtis accñtibꝰ ad tēperamētū sicut est caro ⁊ neruus sensibilis uegetationē ⁊ sensum. In spiritibus ṽo lucidis ⁊ directis ad ṽtutes animalis que sunt in capite opatur opus rationis. 2ᵐ simile est in igne qui in iuxta se corpora posita pro diuersitate eorum diuersi-

mode opatur. qbusdam enim tm̄ coicat calorem. qbusdam calorem ꝛ lumē. qbusdam calorem ꝛ lumē ꝛ speciem suam. isti etiam nitebant tali rōne. Distinctio est inter formam materialē ꝛ non materialē. Et dico formam mālem siue sit accidētalis siue subalis: que diuisa sua materia manet in qualibet sui parte sicut forma lapidis in lapide. ꝛ forma calidi in calido. Cum aūt aīa nō sic diuidatur ad diuisionem sui subiecti ipsa nō erit forma materialis. ergo nō erit forma que est in materia eo ꝙ oīs forma que est in materia materialis est. igit erit forma separata. nulla aūt forma sepata ꝛ immaterialis diuersificat pro diuersitate materie in qua opat. ergo nec aīa. sed arbor brutuꝫ ꝛ hō sunt subiecta in qbus opat. ergo ipa nō erit diuersificata ppter illa. sed remanebit vna. ¶ Item dēt ꝙ diuersitas subiectoꝝ facit ei diuersitatem ꝛ supponat q: sicut aīa hoīs tota est actus totius. ita ꝑm ptes est act⁹ partium. hoc enim siliter supra pbatum est. inde pcedatur sic. Diuersitatem eēntialē aīe efficit diuersitas materie. sed in corpe hoīs pro diuersis partib⁹ hec diuersitas inuenit. q: quedam sunt partes terrestres. ꝛ quedam cō mixte ad tēperamētum plus attēdētes. ergo oportet ꝙ in aīa humana vna pars diuersa esset eēntialiter ab alia qd̄ nō est uerum. ergo si diuersitas māe nō facit diuersitatē aīe ꝛ sic uerum reddit ꝙ ipsa est vna in omni aīato. Prima ꝟo duo similia huius secte scripta sunt in li° Ptholomei. rōnes aūt cōtinent in lib° Auic. ¶ Pōt aūt obijcere aliqs ad idem sic. Oīs forma generis si diuidat necesse est ipsaꝫ diuidi per differētias que nō pñt simul in vnum cōgregari. Ueritas huius patet per inductionem diuisionis oīs generis. ergo si aīa ꝑm se ꝛ in genere accepta diuidat per eē. necesse est ꝙ hoc fiat per differentias ex opposito ipsam diuidētes. ergo a destructione cōsequētis si nō diuidūt ipsam per oppositum non erit necesse diuidi aīam per eē. sed differētie aīe sunt uegetabilis ꝛ sensibilis ꝛ rōnalis que nō sunt opposite differētie sicut patet ex hoc ꝙ sunt actu in vno. s. rōnali. ergo nō diuidūt aīam pse ꝛ sic relinqtur ꝙ aīa sit vna ꝑm esse in oībus aīatis. ¶ Item dicit phūs in 4° phiᶜ. ꝙ eqlaterus ꝛ q̄dratus eadem figura sunt sed nō idem triāgulus. Ex hoc accipit ꝙ quecūq; diuersitas cōseqtur rem ꝙ illam rem pcedētem nō facit vnam neq; multaꝫ. Qd̄ patet ex hoc ꝙ vnūquodq; est a forma sua. id aūt qd̄ ꝯsequit nō est forma sua. cū igit uegetabilis sensibilis ꝛ rōnalis sint ꝯsequētia aīam ꝑm se aīa ab eis nō erit vna neq; multe. ¶ Item qd̄ cōuenit alicui per accn̄s non facit ipm vnū uel multuꝫ eē uegetabile ꝛ sensibile ꝛ rōnale accidit aīe ergo nō facit ipsam eē vnam uel multam. Probatio minoris est. q: qcqd nō ꝯuenit alicui pse ꝯuenit ei per accidēs. sicut enim ens pse ꝛ ens per accn̄s imediate opponunt ita cōuenire pse ꝛ ꝯuenire per accn̄s. qd̄ aūt alicui cōuenit pse ꝯuenit ubiq; ꝛ semp. vn̄ si rōnalis ꝛ sensibilis cōuenirēt pse aīe oporteret ꝙ omne aīatum eēt sensibile ꝛ rōnale. qd̄ falsuꝫ est. ꝛ ita reddit ꝙ ꝯueniūt per accidēs ꝛ sic nō faciūt diuisionē aīe ꝑm eē. ¶ Sed CONTRA hoc sunt multe rōnes Collectanii ꝛ Auicᵉ. quaꝝ vna est ꝙ necesse est vnūquodq; ens in natura ppria habere formam numero ꝛ specie differētem ab alio qd̄ est in alia specie ꝑm naturā. sed hō brutuꝫ ꝛ plāta sunt in natura numero ꝛ specie differētia ergo necesse est ea habere diuersas formas numero ꝛ specie differētes. ſꝫ forma aīati nō est nisi aīa que dat aīato spēm ꝛ esse. ergo necesse est aīam in istis diuersam eē specie ꝛ numero. ¶ Itē habitum est supra ꝙ aīa est suba ꝑm rōnem oīum aīatorum. hoc aūt patet esse falsum. q: si aliqs assignauerit rōnem phicam hoīs bruti ꝛ plāte diuersam hinc inde assignabit. ¶ Item oīs diuersitas que est in materia causatur a diuersitate forme. Ueritas autē huius patet ex hoc ꝙ materia nō indigebat trāsmutatione ꝛ dispōne per alterationes nisi per hoc ut aptet ad recipiēdam formam.

Sed expsse videmus magnā diuersitatē materie in hoībus brutis ꝛ plātis. ergo hec diuersitas causabit a diuersis formis subalibus ꝛ nālibus. hoꝝ aūt forma subalis ꝛ nālis non est nisi aīa. ergo aīa diuersificat ab illis. Hoc idem accipit ab Arꝫ in 2° de aīa ubi sic dicit. Unusqsq; actus ꝛ in eo qd̄ in potētia ꝛ in ppria materia sit apt⁹ natus est fieri. ergo videt ꝙ ꝑm diuersitatem pprie materie rei nālis diuersificet actus a forma. sed actus ꝛ forma aīati est aīa. ergo diuersa erit in diuersis aīatis. ¶ Preterea si eadem esset aīa in oībus aīatis que diuersa ageret pro diuersitate materie tūc oporteret ꝙ in oībus animatis eiusdem speciei aīa haberet easdem opationes. ergo oporteret ꝙ in oībus hoībus esset ignorās uel sapiens eq̄liter. qd̄ apte falsum est. ¶ Si forte dicat ꝙ anima uariat in sapiētia ꝛ ignorātia ex respectu ad corpus hoc uel illud. ¶ Cōtra hoc est q: sapiētia ꝛ ignorātia nō sunt forme respectiue sed absolute que non in corpe aliquo sed in ipsa aīa sunt ut in subiecto. ergo videt ꝙ non diuersificent ex respectu ad hoc corpus uel illud cuꝫ nō sint in hoc corpore uel illo ſꝫ in aīa ꝑm se ꝛ nō per respectum uel per relationem sibi cōueniētes. Uidemus eniꝫ in simili ꝙ hō non est in respectu oīum hoīum pater uel filius uel frater soror uel respectu huius uel illius eo ꝙ forme significate pro illa natura per respectum non omni ꝯueniūt. sed respectu oīum est sapiēs si sapiens est. ꝛ ignorās si ignorās est. uel senex si senex est. uel iuuenis si iuuenis est eo ꝙ iste forme absolute sunt in homine. ¶ SOLUTIO concedēdum est ꝙ aīa nec vna numero est nec specie in diuersis sed in aīatis differētibus specie est ipsa diuersa specie ꝛ in differētib⁹ numero est ipsa diuersa numero sicut pbāt ultime rōnes que pprie sunt ꝛ phice. ¶ Ad pmum ergo qd̄ obijcit dicēdum ꝙ non est simile de partibus corporis humani ꝛ de corpibus diuersorum aīatorum specie ꝛ genere ꝛ numero ꝛ hoc duplici rōne. quarum vna est q: mēbra corporis humani ꝑm originem reducunt ad vnum mēbrum qd̄ est cor a quo recipiūt influxum vite sicut supius habitū est. Influēs autem est vnum numero ꝛ specie talis auteꝫ reductio non est in corpibus diuersorum aīatoruꝫ numero ꝛ specie ꝛ genere. 2ᵃ est q: partes corporis humani inueniunt omnes in forma totius cōpositi corporis. talis aūt vnio nō inuenit in corpibus diuersoꝝ aīatoꝝ specie ꝛ genere ꝛ numero. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ illud nō est sile duplici rōne. Quarū vna est q: ignis hēt q̄litatē actiuam que est causalitas que trāsmutat mām. ad hoc autē ut sit susceptibilis ignis. ꝛ cum actio oīs sit inter ꝯtraria est illud in qd̄ agit causalitas ignis pmo distās a natura ignis ꝛ postea magis appropinquās ꝛ postea spēm recipiēs. talis aūt virtus actiua nō est in aīa. q: aliter oporteret ꝙ plāta alteraret ꝛ fieret brutum ꝛ brutum alteraret ꝛ fieret rōnalis qd̄ nō ꝯtingit. 3ᵃ rō est q: ignis de se ꝛ lumen de se nō querit mām diuersificatam in ptibus dissilibus sed accidit ei hoc. Aīe ꝟo nō ꝯuenit eē nisi in tali materia que dissiles hēt ptes. Sicut enim dicit phs in 3° de aīa. Impossibile est simplr corpus eē aīalis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ forma mālis dr̄ q̄tuor modis in forma subali. ꝛ etiam duobus modis in forma accn̄tali. In forma subali vn⁹ modus est ꝙ est act⁹ māe simplicis nō resolubilis in ptes que ꝟtute ꝛ potētia sint ipsa ꝛ sic forma elemēti est forma mālis. 2° modus est ꝙ est actus māe cōmixte cuius quelibet pars est in actu illius mixti. ꝛ sic forma lapidis ꝛ mineraliū est forma mālis. 3° modus est ꝙ est actus māe cōplexionate que ꝑm diuersas sui ptes diuersos hēt act⁹ mixtionis. sic alius est actus mixtionis in carne ꝛ alius in osse. ꝛ hoc mō aīa uegetabilis ꝛ sensibilis sunt forme māles. 4° modus est ꝙ est actus māe cōplexionate ꝛ diuersimode cōmixte i ptib⁹ ſꝫ nō ꝑꝫ oēs ptes sui est act⁹ ptiū corpis. ꝛ hoc mō aīa rōnalis est forma mālis. Et cum sic diuersis modis dicat forma mālis

diuersimode etiā diuidit a diuisione materie.ꝑme enī due ꝓpter hoc ꝙ sunt in materia simili per totuʒ in partibus.diuisa materia sunt in qualibet pte ipsiꝰ ꝛ in qualibet pte materie exercēt oēs opationes quas exercuerūt in toto.3ª ꝟo ꝓpter hoc ꝙ est actꝰ corpis totiꝰ dissimilis in ptibus ꝛ ꝑm oēs partes est actus partiuʒ eius diuisa est materia in utraqʒ pte diuidēte tota quidē sed non de necessitate exercet oēs opationes in partibus que exercuit in toto.Sed qnqʒ sic qnqʒ nō.planta enī diuisa habet usum alimēti ꝛ augmēti ꝛ gnātionis in utraqʒ parte. Sed brutuʒ diuisum aiaʒ hēt.in utraqʒ parte quidē per sensum ꝛ motum sed non de necessitate exercet in illis opa que exercuit in toto ꝛ ꝑcipue digestionis ꝛ alimēti. ꝛ idcirco etiaʒ talia nō ꝯualescūt.ꝯtingit aūt hoc ꝓpter defectuʒ organoꝝ.4ª ꝟo diuiso corpe in nulla parte est ꝛ hoc ꝯtingit ex hoc ꝙ ipsa trahit in spēm per hoc ipm qđ est rōnale ꝛ ꝑm illud nullius ptis actus est ꝛ iō non manet in partibus diuersis. Forma ꝟo accñtalis ut dictum est duobus modis đr mālis.quoꝝ pmus est qñ talis est ꝙ nullam essentiā actiuā uel passiuaʒ uel ex hijs ꝯntem adijcit māe nāli gñabilium ꝛ corruptibiliuʒ.sed tñ dicit pōnem partium uel illud qđ ꝯsequit positionē partium eius.ꝛ hoc modo forme māles sunt rarū ꝛ spissum graue ꝛ leue.Rarū enim est cuius ptes distāt a se inuicē.Spissum aūt cuius ptes sunt ꝓpinque.leue aūt sequit ad rarū ꝛ graue ad spissuʒ.Secūdus modus est qñ addit māe gñabiliuʒ ꝛ corruptibilium essentiam actiuam ꝛ passiuā uel ꝯntem ex hijs sicut calidū frigidū humidum ꝛ siccum dulce amaruʒ album ꝛ nigruʒ que cōsequunt ex hijs.ꝛ iste forme accñtales diuidunt etiam diuisione māe.Sed aliter sunt in ptibus diuidētibꝰ ꝙ̄ forme subales.forme enim subales uel māles in partibus māe magnis sunt nec magne nec parue.Accñtales aūt in ptibus māe magnis sunt magne ꝛ in paruis parue.quātitas aūt ꝑm intellectū est ante māmͣ gñabilium ꝛ corruptibiliū eo ꝙ inuenit in nō gñabilibus ꝛ corruptibilibus ut in celo ꝛ tñ nō diuidit in his in qbus diuidit materia sicut diuidunt forme accñtales māles.Patet igit ꝙ nō sequit hoc.Si aïa non est tota in qualibet parte corporis diuisi ꝙ sit forma nō mālis ꝛ sepata.Et ita nō sequit ulterius ꝙ ꝓpter diuersitatē corpis nō recipiat diuersitatē.❡ Ad aliud dicēduʒ ꝙ nō est simile de ptibus humani corporis ut patet ex ꝑdictis.❡ Ad aliud dicēduʒ ꝙ uegetabile sensibile ꝛ corruptibile pñt sumi dupʳ ut đre specifice ꝯstitutiue ꝛ diuisiue sui gñis. ꝛ hoc modo sunt opposite qꝛ sicut uegetabile nō est in plantis ꝛ sensibile nō nisi in brutis.ꝛ rōnale non nisi in hoibus.ꝛ aïa ꝑm esse diuidit ex illis pñt etiam sumi ut potētie ꝛ vires aïe eiusdem numero.ꝛ de hoc pleniꝰ habebit infra.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯsequētia sunt duobus modis.s.ꝯñtia potētiam māe ꝛ ꝯñtia ens pfectum. ꝯñtia potētiam māe semp faciunt ipsam māmͣ vnū uel multa ꝑm esse ꝛ hoc modo đre subales ꝯsequuntur genus ꝛ forme nāles māmͣ.ꝛ ideo etiā genus ꝑm eē multiplicat per đias ꝛ materia per formas.ꝯsequentia aūt ens pfectum sunt accñtia.ꝛ de illis est uerum qđ dicit. ❡ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝯuenire perse đr duobus modis.s.ꝯuenire imediate ꝛ ꝯuenire sbalr. Cōuenire aūt imediate adhuc duobus modis dicit.s.perse solum uel in disiunctione ad alterū.Perse solum sicut homini cōuenit risibile ꝛ triāgulo hēre tres angulos equales duobus rectis.In disiunctione ꝟo ad alterū sicut par ꝛ impar ꝯueniūt numero.ꝛ hoc modo differentie opposite cōueniūt generi sic rōnale ꝛ irrationale ꝯueniūt aiali.ꝛ hoc modo uegetabile ꝛ sensibile ꝛ rōnale insunt anime ubiqʒ ꝛ semp ꝯueniunt.ꝛ hec diffinitio sumit in pᵒ posterioꝝ Arꝭ.Subaliter aūt ꝯuenire ꝯtingit etiam dupʳ s.grā inferioris cuius supius est sba ꝑm parteʒ ꝛ grā superioris qđ est sba inferioris ꝑm totum. Exēpluʒ pmi est sicut risibile ꝯuenit aiali.ꝛ hēre tres angulos equales duobus rectis ꝯuenit figure.risibile enim cōuenit aiali grā hoīs cuius sba est aïal.Scđm partem hēre autē tres conuenit figure grā trianguli cuius sba ꝑm partem est figura.genus enim pars est sba speciei ꝛ đia pars altera.Exēplum aūt scđi est sicut risibile ꝯuenit petro ꝛ hēre tres angulos ꝯuenit huic triangulo plumbeo.superius enim qđ est homo ꝛ spēs est totum esse formale petri.ꝛ supius qđ est triangulus ꝛ spēs est totum esse huiꝰ trianguli plumbei.Silr per accñs ꝯuenire dicit duobꝰ modis oppositis.s.per oppositum ad imediate cōuenire.ꝛ per oppositum ad substātialr ꝯuenire.primo modo accidit rationali petrum esse ꝛ eidem accidit animal esse. Secūdo modo accidit albedo Socrati ꝛ de hoc solo ꝓcedit ratio prius habita.

❡ Utruʒ anima sit idem ꝙ deus uel hyle ut dixerunt quidam.

a **Einde queritur** Utrum oēs aïe ante corpꝰ fuerūt create in cōparibꝰ stellis ut dicit Plato.uel in corpore sint create ꝛ multiplicate. Et qꝛ sñia ponētium aïas ante corpus dupʳ est.s.pythagoricoꝝ ꝛ platonicoꝝ.ideo disputāduʒ est de utraqʒ.Et primo de sñia pythagoricoꝝ.ponebant aūt pythagorici aïam esse deum ut refert Ioānes crisostomus sup Io. in 2ª omel'.sic dicēs. Pythagorici supabundātiam ꝯfusionis dereliquerūt muscas ꝛ canopes ꝛ arbores hoīuʒ dicētes fieri aïas.etiam deū ipm aïam esse dicētes ꝛ alia quedam talia deformātes.❡ De sñia aūt huius pythagorie videt esse carouato phus ut dicit Augᵒ in 5ᵒ de ciuitate dei.ꝙ hi soli videbant phici aïaduertisse qđ eēt deus qui crediderūt deum aïam esse motu ac rōne mūdum gubernātem.Et hanc sñiam tangit Auic.in 6ᵒ de nālibus dicēs.Quidam putauerunt ꝙ anima deus est qui est sublimis sup esse.ꝛ illi dñr heretici.Dicunt enī ꝙ ipse in aliqbus est natura ꝛ in aliqbus aïa ꝛ in aliquibus intellectus qui est sublimioꝛ ꝛ mirabilioꝛ.hāc etiaʒ sñiam tāgit Ptholomeus in suo libro de aïa.hec sñia in libro Dauid māthēsis inuenit nō solum tacta sed etiam multis rōnibus ꝓbata.Ex quibus rōnibus cōcludit in fine sic.Manifestū est igit vnā solā sbam eē nō tñ oiuʒ corpoꝝ sed etiam aïaruʒ oium ꝛ eam nihil aliud esse ꝙ̄ ipm deū.qꝛ ꝟo sba de qua sunt oïa corpora dicit hyle. suba ex qua sūt oēs aïe dicit rō siue mēs.manifestū est deum esse rōnem oium aïarum ꝛ hyle oium corporuʒ. Et inducit ibidem Platonē ꝛ Zenophantem phos qui sunt hec ꝯsentiētes.qꝛ dicebant mūdum nihil aliud esse ꝙ̄ deum sensibilē.Quem errorem tangit etiam Augᵒ in 4ᵒ de ciuitate dei dicēs.ꝙ quidā credebāt deum esse oïa ꝑm ꝙ iuenit quidā poeta dixisse moris omnia plena.Disputādum igit est de hac sñia ꝛ pmo ponant eoꝝ rōnes ꝛ hec est rō Dauid.intellectus intelligit deum ꝛ hyle.ergo oportet ꝙ hēat similitudinē cuʒ deo.ꝛ hyle sit idem illis qꝛ nihil intelligit intellectus nisi per ꝯiūctionem intelligibilis ad ipm.Sed non sunt nisi duo modi ꝯiūctionis.s.accñtalis ꝛ sbalis.ꝛ accñtalis facit silitudinē.sbalis ꝟo idētitateʒ.ergo necesse est ꝙ itellectꝰ hyle ꝛ deū altero istoꝝ modoꝝ accipiat.nō aūt accipit per silitudinē eoꝝ.qꝛ per silitudinē nihil itelligit nisi qđ hēt formā que pōt abstrahi ab ipō.ʒ talē formā nō hēt deꝰ nec hyle.ꝙ nō ħ mō accipiunt.ergo accipiunt per idētitatē ꝛ ita itellectꝰ ꝛ deus ꝛ hyle idē erūt.❡ Ampliꝰ oē passibile per ꝯtrarias formas est passibile ꝛ nō per subm qđ subijcit cōtrarietati formarū.Aïa ꝛ hyle passibilia sūt.ꝙ per ꝯtrarietatē formaruʒ ꝛ nō per subm qđ subijcitur illis.Prima ꝓbatur per hoc ꝙ subm in passiuis oibus ꝛ actiuis est vnū.2ª ꝟo ꝓbat ex hoc ꝙ sentire est qđdam pati ꝛ silr intelligē ut dicit phus.Inde ꝓcedit sic.Oiuʒ actiuoꝝ ꝛ passiuoꝝ ꝓpter hoc subm est ipassibile ꝯse fo-

luz.q: ipm est in oibus vnuz.Aia aũt ꝛ corpus sunt acti ua ꝛ passiua.ergo subm qd est in eis est ꝑpter hoc ipas sibile.q: est in oib⁹ vnuz.ergo itellect⁹ ꝛ hyle sunt vnuz ẜm subam mãe.Qđ etiam sit idem cuz deo utrũqꝫ istoꝝ sic ꝓbaꝛ.in quãtitate sic est ꝙ quedã est ꝯtinua quedã discreta.ꝑmuz aũt ꝑnm ꝯtinui opoꝛtet esse nõ ꝯtinuum. q: si esset ꝯtinuuz quereret iteruz de ꝑn⁰ illius.ꝛ sic ireꝛ in īfinituz.ꝛ iõ ꝑnm ipsius est pũctus.Silr ꝑnm discreti per earũdez rõnez opoꝛtet eẽ nõ discretũ.ꝛ iõ est vnitas ꝛ nõ differũt vnitas ꝛ pũctus in eo ꝙ ꝑma ꝛ ꝑna sunt in quãto.sed in eo ꝙ vnuz est hñs per rõnem positionem alteruz ṽo nõ.ergo si abstrahaꝛ dĩa illa vnitas ꝛ pũctus nõ hebunt dĩam.Sed idez est a quo nõ differt dĩa ut dicit phus in 4⁰ phi͛.ergo erũt penit⁹ idem.ergo similr erit in parte ista hyle enim ꝛ de⁹ nõ differũt in eo ꝙ pri ma ꝛ ꝑna sunt sed in eo ꝙ vnuz est patiẽs potẽtia alterũ ṽo agẽs.ergo si abstrahaꝛ illa dĩa de⁹ ꝛ hyle erũt idez qđ ꝑus habitũ est ꝙ hyle ꝛ itellect⁹ sunt idem.ergo idẽ est hyle ꝛ deus ꝛ intellect⁹.¶ Itez hoc videꝛ dauid ac cipe a uerbo phi qui dicit ꝙ aia est quodãmõ oia que sunt.¶ Item dicit ꝙ scia ẜm actuz est res scita.ꝛ in alio loco idem est actu scia rei.ꝛ in alio loco oino aũt intelle ctus itelligẽs ẜm actũ est res.¶ Ampli⁹ quicqd differt ab aliquo aliqua dĩa differt.ergo ꝙ nulla dĩa differt ab aliquo idem erit illi.¶ Itẽ ois dĩa est a forma ergo qđ nullã hẽt formã nullã habet dĩam.Sed ꝑma prinͣ simplicissima que sunt de⁹ noys ꝛ hyle nullã hñt formã ergo nullã hñt dĩam ꝛ idem est a quo nõ differt dĩa ꝗ penitus sunt idem.¶ Ampli⁹ in rõnibus sic est ꝙ reso lutio stat in ente qđ est simplicissimũ ꝛ ꝑmum ad id qđ ꝯtingit deuenire per rõnem.Cuz igiꝛ oẽ qđ est in rõne sit per abstractionẽ a rebus nãe opoꝛtet ꝙ aliqd sic erit in quo nõ differũt entia determinata.hoc aũt nõ põt eẽ forma q: per illã hñt diuersitatẽ oia entia ergo illud erit hyle.Sed in nã distinguunꝛ ꝑmo per eẽntias eternas ꝛ spũales ꝛ corpales.ꝛ ois distinctio est per formã ꝛ habi tuz.ergo necesse est ꝙ suba que distinguiꝛ in qua salua tur entitas añ distinctionẽ sit eadem in illis.Sed prima suba in spũalib⁹ est noys.i.mens uel anima.¶ Pre terea in corpalib⁹ est hyle.Preterea in eternis est deus ergo noys hyle ꝛ de⁹ sunt idem.Iste rõnes inueniunꝛ in li⁰ Dauid mãthẽsis per theologos facto qui totus est heretic⁹ ꝛ in quodã libro antiquo alexãdri cuiusdã gre ci.¶ SED IN CONTRARIUM obijciꝛ sic. primũ efficiẽs nõ subijciꝛ passioni alicuius q: alr opoꝛte ret ꝙ ꝑmuz efficiẽs esset passiuum ꝛ eẽt agens primuz ꝛ ꝛ primũ actiuuz.Sed ꝑma mã in oi passione est subm. ergo impossibile est ꝑmuz efficiẽs ꝛ ꝑmã mãm eẽ idez. Sed de⁹ est ꝑmuz efficiẽs ꝛ hyle est ꝑma mã.ergo de⁹ ꝛ hyle nõ sunt idem.Silr noys siue itellect⁹ siue mens ẜm dictuz phm sepaꝛ a corpe sicut impassibile a passibi li.ergo erit impassibilis.sed ois passibilitas est a mã.ꝗ erit imãlis ergo deus ꝛ itellect⁹ siue noys ꝛ hyle penit⁹ sunt diuersa.¶ Itẽ dicit phus ꝙ tres cause in vnã inci dũt.s.efficiẽs finalis ꝛ formalis.mãlis aũt nunꝗ est idẽ cum ipsis.cuz igiꝛ deus sit efficiẽs aia ṽo est actus ꝛ for ma.hyle ṽo mã ꝛ subm.impossibile est hec tria eẽ vnuz ꝛ idem.efficiẽs enim extra nõ vniuoce cum forma facta nõ põt esse idem specie ꝛ numero.deus autẽ efficiẽs est extra nõ vniuoce q: nõ est vnius rõnis cũ effectis.ergo nõ erit idem cuz noy uel cuz aia neqꝫ cuz hyle.¶ Item hyle nõ cognosciꝛ nisi ẜm analogiã ut dicit phs in ꝑmo phi͛oꝝ.sicut enim ad statuã es aut ad dolabrũ lignuz aut ad aliqd alioꝝ hñtium formã mã ꝛ informe se hẽt ꝑusꝗ accipiat esse formã.sic ipsa se ad subam hẽt ꝛ hoc aliqd ꝛ qđ est ens.Si igiꝛ sic est ꝙ mã non cognosciꝛ nisi in ha bitudine ad formã.ipsa nunꝗ erit idem cuz forma.ꝛ ef ficiẽs ꝑmuz plus distat a mã ꝗ forma.ergo deus qui est efficiẽs ꝑmũ ꝛ aia que est forma ꝛ hyle que est mã nullo modo sunt idem.¶ Item ens per oẽm moduz pse ne cesse nullo mõ põt esse ens per oẽm modum uel per ali quem modũ possibilis.si enim pse necessarium est tunc ipm ab aliquo nõ hẽt necessitatẽ.ꝛ ideo nõ est cõpositũ eo ꝙ omne qđ est compositũ est hñs necessitatẽ est hñs eam a cõponẽtibus.Si aũt sic simpr est necessariuz tunc ipm totũ erit necessariũ ꝛ nõ in aliqua parte necessariũ ꝛ in aliqua possibile.tale aũt ens necessariũ est ꝑmuz ef ficiẽs qđ est deus.Si enim ꝑmuz nõ esset tale efficiens necessariuz.tunc opoꝛteret ꝙ ipm esset necessariũ ab ali quo necessario ꝛ ita nõ esset ꝑmũ.Aia ṽo uel noys ẜm aliquez modũ est possibile.hyle aũt ẜm oẽm modũ pos sibile.ergo ista tria nullo mõ erũt idẽ.Qđ enim aia ẜm aliquem modũ est possibilis patet.simplr enim possibi le est simplr possibile.Simplr aũt passibile est qđ patiꝛ ab actione rei ẜm ꝙ est res in natura.sicut calidũ a frigi do.ẜm ṽo ꝙ passibile est simplr passibile ẜm qd erit pos sibile.ẜm ṽo qd passibile est qđ patiꝛ nõ ab actione rei ẜm ꝙ res est in natura sed ab actione spẽi rei mã ꝑsente uel nõ ꝑñte tñ sine mã exñte.sicut apprehẽsiua deforis apprehẽdit spẽs sensibiles sine materia ꝑñte materia.ap prehẽsiua ṽo deintus susceptiua est spẽruz sine materia mã nõ ꝑñte.ꝗ patet ꝙ ista tria nunꝗ possunt eẽ eadem. ¶ Item ꝑmuz mouẽs nunꝗ põt esse motũ ꝛ terminus trãsmutationis in natura.deus est ꝑmum mouẽs.mate ria uel hyle motũ.Aia uel noys termin⁹ trãsmutatiõis in natura.q: est terminus gñationis aiati.ergo termin⁹ noys uel aia uel hyle nunꝗ ꝑñt eẽ idez.Prima ꝓbatur ex hoc.q: si ꝑmuz mouẽs esset motũ esset motum ab ali quo.ꝛ sic nõ esset ꝑmuz mouẽs.Qđ aũt ꝑma materia sit motũ tñ ꝓbat phus in multis locis mecc.ꝛ ꝑcipue in 9⁰ q: tñ cognosciꝛ per potentiã ad motũ ꝛ trãsmutationez vnde in qbus nulla est potẽtia ad motũ uel trãsmutatio nem in illis nulla est mã ut ibidẽ dicit.Qđ aũt aia sit ter minus trãsmutatiõis in natura patet per hoc ꝙ est sba ꝛ act⁹.¶ Preterea de nihil est dicẽdũ qñ debet ponẽ sb stãtiã mãlẽ aie exponit intellectũ uel noym.itellect⁹ eni semp ponit uegetabile ꝛ sensibile ꝯiũcta sibi sicut forma supponit mãm ꝛ ꝑpter hoc intellect⁹ uel noys poti⁹ hñt similitudinẽ cũ forma ꝗ cũ mã.¶ Preterea pro tãto di cit itellectũ uel noym eẽ sbam mãlẽ q: est ipassibilis cuz ois passio sit dispõ impfecti ꝛ mãe.¶ Preterea ipse di cit sensuz eẽ sciaz passiuã ꝛ itellectũ eẽ sciaz ipassibilẽ.vñ potius deberet dici sensuz eẽ mãlem ꝗ itellectuz.hic aũt hõ ubiqꝫ errat in nã ꝛ phia dicẽs rarũ.sine extẽsione sui rarificari ꝛ densuz sine ꝯtractiõe sui ispissari ꝛ alia multa abusiua que ponit in diffinitionib⁹ nãe i li⁰ suo ꝛ sequiꝛ quosdã antiqꝫ q sua uocati sũt ꝛ descẽdit hec secta a phis uetustissimis pythagoricis.ꝛ pythagoras ut refert Alex: in ꝑmo mecc ꝑpter hoc ꝙ assuet⁹ erat ꝛ nutritus in arit metricis posuit vnuz ꝑnm eẽ oium ꝛ vnum eẽ oia.huius aũt quidã discipulus Zenophanas magis aberrãs dice bat vnuz soluz esse oia ꝛ idem eẽ deũ.vñ dixit eẽ scriptũ in tẽplo palladis ꝙ pallas est quicqd fuit ꝛ quicqd est ꝛ quicqd erit nec aliqs hoium detexit peplũ quo facies eius uelabaꝛ.Refert aũt Plutarcus phus ꝙ uetustissi mi phoꝝ iterꝑtati sunt illud fuisse dictũ de deo qui pe plo tect⁹ est q: oẽs euz ignorãt ꝛ oẽs nihil aliud ꝗ eũ vi dẽt.peplũ aut quo ipe tect⁹ est videꝛ eẽ sensus qui est in aia ꝛ forma que est in corpe qbus duob⁹ circũscriptis ab aia ꝛ corpe appet ipse deus in ꝑpria sui natura.Itẽ dicit ꝙ uetustissimi phoꝝ dixerũt vnũ eẽ ens imꝑtibile ꝛ imo bile qđ nõ nisi de deo itelligi põt.Silr inducit orpheuz hoc dicentẽ mũdũ eẽ plenũ dijs.inducit etiã Lucanum dicentẽ hẽm⁹ cũctis supis tẽploqꝫ tacẽte nil agimus nisi spõte deo ꝛ post pauca est ne dei sedes nisi terra ubi põ tus ꝛ aer Juppiter est qđcũqꝫ vides qđcunqꝫ moueris. Inducit etiã Senecã dicẽtẽ qd est deus meus vniuersi qd est qđ vides totũ ꝛ qđ nõ vides totũ ubiqꝫ est opus

suũ intra ⁊ extra replet cui deidẽ magnitudo sua reddit quo nihil maius excogitat. Sed hoc totũ derisione plenuȝ est q: etiã dicit ibidẽ ꝙ forme reruȝ nõ sunt nisi ꝑm sensuȝ tm ⁊ ꝙ lȝ mũdus hẽat ꝑm sensuȝ magnitudineȝ ⁊ motuȝ tamen ꝑm rationem neqȝ magnitudinem habet neqȝ motuȝ sed est impartibile ⁊ inobile ⁊ ꝙ tempus ⁊ locus nõ sunt nisi ꝑm sensum ⁊ ꝙ motus etiã ois siue localis siue alius nõ sit nisi ꝑm sensuȝ ⁊ huiusmõi que dic abhorret fides ⁊ rõ que oia sequunt ex ꝑmo falso supposito. s. ꝙ oia sunt vnum. Et ꝓpter hoc cõtra eum ostẽdit Collectanus in suo li° de aia. Oẽ qđ cepit creatum est. aia cepit ergo aia creata est. creatũ aũt ⁊ increatum non sunt idem. ergo deus ⁊ aia nõ sunt idem. ¶ Iteȝ omne imꝑfectum ꝑm eẽ uel bñ esse a ꝑfecto ꝑm eẽ uel bñ esse descẽdit. aia impfecta est ꝑm bñ eẽ hoc est ꝑm sciẽtias ⁊ virtutes. ergo descẽdit a ꝑmo ꝑfecto hoc aũt est deus ergo aia ⁊ deus nõ sunt ideȝ. q: qđ descẽdit ab aliquo per eẽ nõ est illud a quo descẽdit. ¶ Item quecũqȝ sunt eadem illoꝝ est potẽtia vna. ergo si deus ⁊ aia sunt eadem illoꝝ est potẽtia vna ⁊ sic si deus mouet mũdũ ⁊ aia mouebit mũdũ. Et si aia põt malefacere ⁊ deus põt malefacere. ¶ Si forte dicat ut dicit in 4° topi. ꝙ deus põt praua agere ⁊ ita habet idẽ posse cum aia. ¶ Cõtra aut potẽtia illa reducibilis est in actu aut nõ. si sic cuȝ nõ cõtingat praua agere nisi per appeutũ prauũ sicut dicit ibidem. per appetitũ aũt prauũ dicit aliqs ⁊ est prauus. vñ etiã ibidẽ dicit. deus posset eẽ prauus qđ est cõtra Arꝫ: in li° de causis. ubi uocat eum purã bonitatẽ. ⁊ in 11° methace. vbi ꝓbat ipm eẽ nobilissimũ ⁊ optimũ ⁊ desideratum ab oibus motoribus inferiorib°. ergo relinqtur ꝙ hec potẽtia nõ egrediat in actu. vñ nõ est potẽtia nisi tñ potẽtia ꝑmittẽs sicut dicit Anselmus. ꝙ dicit aliqs facere aliqd cum ꝑmittit fieri qđ ꝓhibere posset euȝ tñ iusta rõne ꝑmittat. ⁊ sic dic Ysa. 63°. Quare nos dñe errare fecisti de vijs tuis indurasti cor nostrũ ne timeremus te. ⁊ apl's ad Rom. 1. tradidit illos de° in passionẽ ignorãtie ut ꝯtumelijs afficiãt corpa ⁊ sua in semetipsis. Cuȝ igit potẽtia faciẽdi praua in aia sit reducibilis in actũ in deo aũt ꝑmittẽtis tñ patet ꝙ nõ est vna ptãs dei ⁊ aie. ergo nõ sunt idem. ¶ SOLUTIO ꝑm catholicã fidem ⁊ ꝑm oium recte ꝑhantiũ attestationẽ dicimus ꝙ de° ⁊ aia ⁊ hyle nõ sunt ideȝ. Ad auctoritatẽ aũt Uarronis philosophi quã inducit Aug° in li° de ciuitate dei rñsuȝ est supra in qõne de celo. Alioꝝ aũt dicta oium putamus deliramẽta. ¶ Ad rõnem aũt dicẽdum ꝙ res extra res diuersimode intelligunt. Quedã eni intelligunt perse ut ꝑme cause. quedã autẽ a ꝑori. quedã ꝑo ex posteriori. ⁊ quedã itellectu cõposito. ⁊ quedã incõpleto. Et que intelligunt intellectu incõpleto sic intelligunt duabus de causis. s. ꝓpter eleuationẽ sui eẽ supra nr̃m intellectuȝ ⁊ hoc mõ intelligit deus incõplete ut dicũt Boeti° ⁊ Auicẽna. Aut ꝓpter debilitatẽ sui eẽ ut materia tẽpus ⁊ motus. Quedã etiã intelligunt pse ut habitus ⁊ affirmatio. quedã per suũ oppositũ ut ꝑuatio ⁊ negatio sicut ifra habebit qđ erit de intellectu ⁊ intelligibili ⁊ hoc ignorauit dauid cum dixit oia intelligi per silitudinem ꝓprie forme ⁊ per idẽtitatẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hoc falsum est ꝙ illud qđ vnũ est in actiuis ⁊ passiuis nõ patiat imo illud patit tñ ⁊ reliq. i. forme ꝯtrarie tñ agũt. aia autẽ nõ patit nisi quodãmõ ⁊ ꝑm qd sicut in obiectione tactũ est ⁊ ꝓpter hoc nõ est eiusdẽ mãe cum corpalibus in qbus est passiuũ simplr. hoc tñ melius infra discutiet cũ queret Utrũ aia sit ex materia uel nõ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hoc uerum est qđ ostẽdit de pũcto ⁊ vnitate. ideo aũt sunt idẽ ab abstractis differẽtijs q: cõueniũt in eadẽ natura generis discretũ ⁊ ꝯtinuũ. In nulla aũt generis natura ꝯueniũt de° ⁊ hyle nãe ⁊ in natura gñis sube sicut hẽt ꝓbari in qõne utrũ deus sit ens in ꝑdicamẽto uel nõ ⁊ utrũ deus sit ens cadẽs sub ꝯtrarietate entis ⁊ ideo p intellectũ sepatis oibus differẽtijs mãe ꝑme ⁊ dei non remanet adhuc ens vnũ sed diuisum. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ Dauid praue intellexit litteram Arꝫ. Dicit enim Arꝫ: ꝙ scia ꝑm actum est res scita ⁊ non ꝑm esse ⁊ uocat sciam intellectũ speculatiuũ. ⁊ uocat actũ spẽm rei intellectiue. Species aũt in aia est res extra per actũ ipsi° speciei ⁊ nõ per eẽ qđ habet in materia extra ⁊ ideo nõ seqtur ꝙ aia sit res itellecta sed ꝙ actus speculatiuus sit species rei intellecte ⁊ nõ ipsa res. ⁊ sic itelligit qđ dicit phs ꝙ aia quodãmõ est oia q: species lapidis est in aia ⁊ nõ lapis. de hoc aũt infra melius patebit. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ hec est falsa ꝙ ois dria est a forma quã habet res differẽs. Forma eniȝ nõ habet formã ⁊ hyle ꝑm ꝙ hyle nõ habet formã ⁊ tñ forma differt a materia. Siliter hec est falsa ꝙ oẽ qđ differt ab aliquo differt per differẽtiaȝ aliquam quã habet q: vna differẽtia differt ab alia differẽtia ⁊ tñ nõ habet differẽtiam per quam ab alia differat q: si haberet iret in infinitũ. vnde patet ꝙ multa differũt seipsis. Et cum dicit phus ꝙ idem est a quo nõ differt differẽtia intelligit oẽm modũ differendi siue pse siue per formã que insit differentia accipiat. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ sicut habitũ est ꝓbari habet alibi ꝙ deus nõ sit ens determinatũ sub coitate entis. ꝑma enim determinatio entis est ad spẽs eius que sunt ꝑdicamẽta. de° aũt nõ est ens in ꝑdicamẽto neqȝ ut generalissimuȝ nec ut subalternum neqȝ ut specialissimũ nec ut indiuiduuȝ nec ut materia neqȝ ut forma neqȝ ut cõpositum eo ꝙ ipse nullo mõ cõpositus est neqȝ cõponibilis alteri. ⁊ ideo lȝ oia distinguẽtia eas abstrahant ⁊ remaneat soluȝ ens indistinctum: q: per intellectum etiam abstrahit a materia indistincta distinguibili per formas cum illo ente relicto nõ vniunt materia deus ⁊ noys eo ꝙ deus nõ põt eẽ vnum aliqd distinctũ ⁊ determinatũ sub coitate entis Uersus aũt Lucani nõ faciũt aliqd pro dauid: q: ⁊ si lucanus errãdo deũ oipotẽtẽ appellauit iouẽ nõ tñ sequit ad hoc ꝙ deus sit esse oium mãle. sed ꝙ deus est ubiqȝ ⁊ in oibus ꝑsens ⁊ extra oia sicut etiam btũs Bern° sup cantica dicit. ꝙ deus est eẽ oium non mãle sed causale. ⁊ sicut dicit in actib° ꝙ in ipso viuimus mouemur ⁊ sum°. Dictum aũt Senece ꝙ deus est mẽs vniuersi intelligit ꝑm ꝙ deus est ꝑmus motor ⁊ rector mũdi sicut aia regit ⁊ mouet corpus. ex hoc aũt nõ seqtur ꝙ deus sit oia. Similiter dicimus antiqssimos ueterum errasse in hoc ꝙ deum palladẽ noiauerũt. sed nõ errasse in hoc ꝙ deũ dixerũt fuisse ⁊ eẽ in omni eo qđ est fuit ⁊ erit ⁊ ipm deuȝ esse rerum eẽ non mãle sed causale. Et dicemus tunc ꝙ peplum sigbat ꝓprium eẽ rerum qđ hñt a ꝓprijs formis q: res in qbus cognoscit deus ut per imaginẽ ⁊ uestigium uelãt eum eo ꝙ nõ ꝑfecte repñtãt eum ad cognoscẽdum ⁊ nullum sapiẽtũ per rõnem posse reuelare peplũ hoc. q: nullus per inqsitionem naturarũ ꝑfecte posset cognoscere deum ⁊ ideo fides est necessaria que est argumẽtum faciẽs cognoscere diuina rerum nõ apparentia.

¶ Utrum omnes anime ante corpus fuerunt create in comparibus stellis.

d **Einde queritur** de sententia Platonicoꝝ: q: ipsi ponũt aias fuisse multas ⁊ in cõparibus stellis positas donec in corpa descẽderent ⁊ iterum post corruptionẽ corpoꝝ ad cõpares stellas redire. Uidet aũt Aug° sup geneb. in quadaȝ glosa dicere ꝙ aia humana creata sit añ corpus. reputat enim incõueniẽs ꝙ aliqd sit creatum post diem septimũ in quo requieuit deus ab omni ope suo. i. creationis dispõnis ⁊ ornatus. cũ igit aia humana creata sit videt ꝙ in opibus septem dierum sit creata. glose aũt que sunt sup geñ. accipiunt ex 7° sup geneb. ad lraȝ. ubi Aug° sic disputat vñ sit aia. i. de quo uelut materia facta sit. uel de qua ꝑfecta ueraqȝ natura defluxerit. uel utrum oino ex nihilo facta

fuerit, etiam si dubitaꝛ ⁊ queriꝛ illud tn̄ minime dubitādū est. ⁊ si aliqd ante fuit a deo factū esse qd̓ fuit. ⁊ eque nūc a deo factum vnde aīa viua sit. aut enim nihil fuerit aut h̄ qd̓ est nō fuit. ¶ Et q꞉ ꝯsueuerūt dicē ꝙ oīa creata sint opibꝰ septē dierū uel in materia uel in sil̄itudine. In materia ut corpa. in sil̄itudine ut aīa q꞉ sil̄itudinē hēt cum angelis. Obuiat Augꝰ ibidem dicēs ꝙ si in angelica natura est talis rō aīe creata tunc angeli filia esset. ⁊ si in alicuius corpis natura tunc illius filia erit qd̓ durius est dicere. ¶ Itē Augꝰ ibideꝫ humane opationi tolerabilius mihi videꝛ deuꝫ in ipsis pmis opibus que simul oīa creauit nām humanā creasse qꝫ filio tempus ex mēbris ex limo formati corpis īspiraret. ¶ Itē ibidē credatur ergo si nulla scripturaruꝫ auctoritas seu ueritatis rō cōtradicit hoīem ita factum sexta die ut corpis qdeꝫ humani rō causalis in elemētis mundi. Aīa ꝟo iam ipsa causareꝛ. ¶ Itē meliꝰ causareꝛ aīaꝫ pus creatā nāliter uelle incorporari sicut nāle est nobis uelle viuere. male aūt viuere iam nō est nature sed uoluntatis ꝑuerse quā pena sequiꝛ. hec ⁊ hiis sil̄ia multa inueniunꝛ in nobis. Augꝰ ibidem a qbus oībus videꝛ accipi ꝙ aīe humane create sint ante corpus ⁊ postea per imperiū dei ⁊ uolūtatem nālem incorporate. hoc idem nō soluꝫ videꝛ dicere sed etiam multis rōnibus ꝓbare Gregoꝰ nyꝰ in libꝰ de hoīe loquēs cōtra eunomium phm qui determinauit aīam sub mā incorporeā in corpe creatā. Et pma rō sua est hec. Oē qd̓ hēt gn̄atione corpalē ⁊ tēporaleꝫ corporale est ⁊ mortale. si ergo aīa creationem hēt in corpe mortalis erit. Alia rō est ex uerbis moysi in qua sic dicē cōcordāt aūt cuꝫ hiis ⁊ ea que sunt moysi. sensibiliū eni gn̄ationum subscribēs nō in eam ⁊ eam que intelligibiliuꝫ est expssum dixit substitui nām. sed cōminātes hoc qdē opinanꝛ ⁊ sensus est ꝙ īter corpa ꝓpter hoc aīaꝫ rōnalē ⁊ angelos moyses nō dixit creari ut intelligantꝛ an̄ creata. 3ª rō sua est in qua dicit sic. Si aūt quis ex eo ꝙ post plasmationē corpis imissa est aīa existimauerit post corpus gn̄atam eam eē excidet a ueritate aut ergo eam mortalem dicat ut Ar꞉ qui dixit eam in corpe gn̄atā eē ⁊ stoyci aūt dicūt eam subam eē incorpoream aut remanet dicere in corpe creari ut nō mortalis aīe intelligentiam nobis repn̄tet ⁊ iō irrōnalem. 4ª est hec creationis hoc pncipalissimum est opus ex nō entibus facere. Si igiꝛ ad inuicem gn̄atione aīe fiunt rōne ꝓuidētie fiunt ⁊ corruptibiles sunt quēadmodum aut alia que ex successione gn̄is fiunt. Si autem ex nō entibus deducitur creatio quidē fit ⁊ tunc nō est uerum dictuꝫ moysi si requieuit ab oī ope. Incōuenietia ꝟo sunt utraqꝫ ergo relinquiꝛ aīas simul an̄ oīa corpa fuisse creatas. Et q꞉ aliquis posset obiicere in hiis uerbis. 5º. Jo. pater meꝰ usqꝫ mō opaꝛ ⁊ ego operor. soluit ergo dicēs ꝙ nō determinādo sed ꝓuidēdo hoc dictū eē bn̄ videꝛ. ¶ Iteꝫ hoc videꝛ ꝯsentire Dama. in 2º libro 3º capº ubi dicit. ego autē Greḡ theologo ꝯsentio. dicebat enim pmo intellectualem subam creari ⁊ ita sensibilē ꝯn̄ter. cuꝫ igiꝛ aīa rōnalis sit intellectualis nāe videꝛ creata an̄ subam sensibilē que est corpus. ¶ In idē ferunꝛ dicta Platonis in scd̓o thimei. Ubi inducit deuꝫ loquētē ad stellas de genere mortalium ⁊ dicētem huius vniuersi gn̄is. i. mortalium semētem faciā. i. aīam uobisqꝫ tradā uos cetera exequi parum est ita ut imortalem celestēqꝫ nām mortali textu extrinseco ambiatis videatisqꝫ moueri cibūqꝫ ꝓuideatis ⁊ incrementa detis. At post dissolōnem id fedus ꝙ credideratis facta successiōe aīe ⁊ corpis recipiatis. Ex hoc accipiꝛ ꝙ sm̄ Platoneꝫ aīe pus create sunt ⁊ in stellis posite ⁊ a stellis ad corpa descēderūt ⁊ iterū post mortem ad stellas redeūt. ¶ Iteꝫ Plato siqdē passiones ac ꝑturbationes formarēt ac subiugarēt iustā hiis leuēqꝫ vitam fore. Sed si vincerenꝛ iniustā atqꝫ ꝯfragosaꝫ victricibus qdem ac compis stelle contuberniū sedem reditūqꝫ patere actiuis. Deinde vitā uerā ⁊ beataꝫ vitas porro mutare sexum atqꝫ ad infirmitateꝫ nāe muliebris religate ⁊ sic gn̄atiōis tpe ⁊ subinfert ꝙ si nō est tunc a vitiis cessant descēdūt ad deteriora corpa bestiarū ⁊ auiū. hoc idem videꝛ dicere Macrobius in primo libro sicut zodiaculuꝫ circuluꝫ ita lacteus circulus oblique circūflexionis occursum ambigēdo cōplectiꝛ deuꝫ cui duo tropica signa capcornus cancer interesset has solum plātas phici uocauerūt q꞉ in utraqꝫ obuiāte solsticio ulterius solus inhibeꝛ accessor ⁊ fit ei regressus ad zone viā cuius terminos nunqꝫ relinqt per has portas aīas de celo in terram meare ⁊ de terris in celum remeare creduntiō hoīum vna altera deoꝝ uocaꝛ. hoīum cancer q꞉ per hūc in iferiora descēsus est. capcornus deoꝝ q꞉ per illum in proprie aīe īmortalitatis sedēt ⁊ in deoꝝ numeꝝ reuertātur. ¶ Itē Macrobius infra in eodeꝫ. hoc ergo primo pōdere de zodiaco ⁊ lacteo ad subiectas usqꝫ speras aīe delapsa dū ⁊ per illas labiꝛ nō soluꝫ ut diximus luminosi. i. visibilis corpis āmittiꝛ accessu sed etiā singulos motus quos in exercitio habitaꝛ ꝓducit ⁊ in saturni rōcinationem ⁊ intelligentiā ꝙ logisticon theoricon uocāt in iouis vim agēdi qd̓ practicuꝫ dr̄. in martis aīositatis ardorem qd̓ thimitō nūcupaꝛ. in solis sentiēdi opinādiqꝫ nām qd̓ etheticō ⁊ fantastico appellāt. desiderii ꝟo motum qd̓ epimeticon uocaꝛ in ueneris ꝓnunciādi ⁊ interpretādi que sentiat qd̓ hētenticon dr̄. In orbe mercurii phiticon ꝟo. i. nām plantādi ⁊ augmētādi corpora in ingressu globi lunaris exercet. ¶ Itē paruꝫ hoc an̄ anime beate ab oī cuiusqꝫ ꝯtagione corpis libere celum possident. que ꝟo appetentiā corpis huius quā in terris vitā uocamus ad illa specula altissima ⁊ ꝑpetua luce despiciens desiderio latēti cogitauerit ponderi ipso terrene cogitationis paulatim in inferiori dilabiꝛ nec subito a pfecta incorpalitate luteum corpus induit sed sensuꝫ per tacita decremēta ⁊ longiorē simplicis ⁊ absolutissime puritatis recessuꝫ in quadā syderei corpis incremēta tergescit. in singulis enim speris que celo subiecte sunt etherea obuolutione uestiꝛ ut per eas gradatim sortiti hmōi indumēti testei consilieꝛ ⁊ iō totidē montibus quot speras trāsit ad hanc ꝑuenit in̄ſis vita uocaꝛ. ¶ Iteꝫ idem videꝛ dicere pythagoras. putat enim a lacteo circulo incipe citis. i. plutonis imperiū. q꞉ aīe inde lapse videnꝛ iam a supis recessisse inde pmum nascētibus afferri ad lactis alimoniā q꞉ pmus eis motꝰ a lacteo incipit in corpora terrena labētibus. ¶ Per rōnē aūt hoc ideꝫ videꝛ posse ꝓbari sic. nulla forma subalis est actiua uel passiua ueritas huius patet per hoc ꝙ forma subalis nō hēt contrarium. oīs aūt actio uel passio est īter cōtraria. ergo si aīa per gn̄ationem ꝓduciꝛ in esse hoc nō erit per actionem formarū subalium que sunt in corpibus. Sed accidētales forme nō pn̄t facere subaꝫ. Cuius ꝓbatio est q꞉ accn̄tales forme fiunt a suba. ens enim fit ab ente pcedēte. Ex hoc igiꝛ habeꝛ ꝙ cuꝫ aīa sit suba nō pōt fieri a formis corpalibus siue subalibꝰ siue accn̄talibus. forme aūt corpales agūt in oī natura ergo aīa non pōt esse facta in natura. relinquiꝛ igiꝛ ꝙ aīa facta sit an̄ cursuꝫ huiꝰ nature uł futura sit post sed nō est futura post ergo facte sunt oēs aīe an̄ corporeā creaturā. ¶ Item id qd̓ opaꝛ per se opaꝛ sibi simile ergo si opareꝛ aīa pse in natura oporteret ꝙ illud esset aīa. Aut igiꝛ faceret eā de nihilo aut de aliquo. nō de nihilo q꞉ hoc est creare qd̓ cōpetit tm̄ creatori ergo oporteret ꝙ faceret eam de aliquo ⁊ sic aīa fieret de aliqua mā ⁊ eēt ens cōpositum ⁊ pfectuꝫ in natura per gn̄ationem ꝓductuꝫ qd̓ iterum nō est uerū ergo relinquiꝛ ꝙ aīe oēs sunt an̄ corpus ⁊ postea incorpenꝛ. ¶ Itē sic se hn̄t forme exn̄tes in potētia ad potētiā illā ita etiam se hn̄t forme que nō sunt in potentia in aliquo ad ea in qbus sunt. Et ueritas huius patet hic ꝙ forma que est potētia in aliqua mā cum educiꝛ ex ipsa est actꝰ

illius. Silr etiam aīa rōnalis que nō educit de mā eius est actꝰ ⁊ sub̄a eius in quo est ⁊ sic est ꝙ forma que educit de materia oēs simul facte sunt in eēntialibus rōnibus in illa ut dicit Augꝰ. ergo necesse est ꝙ ille que nō educunt de mā aliquo mō etiam sint simul facte nō aūt pñt simul fieri in materia. ergo simul facte sunt in actu. Qd̄ si ꝯcedat ¶ IN CONTRARIUM sunt rōnes Auic: quas ponit etiaꝫ Collec. sic. Si aīa est añ corpus aut est vnum uel multa. Si vnuꝫ tunc oporteret ꝙ ex illo vno aiarent oīa corpa. ⁊ hoc non posset ꝯtingere nisi altero duoꝝ modoꝝ. s. ut eadem aīa numero esset in oībus corpibus aiatis qd̄ supra improbatū est. aut ꝙ oēs aīe ꝑticulares eēnt partes illius ⁊ sic oporteret ꝙ in cuiuslibet aiati corpis gñatione descēderet pars ab aīa illa qd̄ absurdū est dicere. ¶ Si vo dicat ꝙ est mlta cū nō sint nisi qnque cause mltitudinis necesse est ꝙ aliq̄ illarum causarū fecerit multas aīas. Cause enim multitudinis sunt ex diuisiōe formali uel mālī, uel accñtali uel causali ſm ꝙ causa extrinseca diuidit qñqꝫ causata extra ex diuisione actuali duobus modis. s. ſm ꝙ quedā diuisa sunt in loco ⁊ ſm ꝙ quedā diuisa sunt tēpore. cuꝫ enim differētia sit causa numeri ⁊ nō ꝯtingat pluribus modis inueniri dr̄iam diuidētem q̄ꝫ per numerū ⁊ esse oportet ꝙ aiarum multiplicatio sit aliquo istoꝝ. patet aūt ꝙ nō est hec diuisio formalis. ꝯueniētium enim in forma non est dr̄ia uel numerus ſm formā illam. aīe eniꝫ humane oēs ꝯueniūt in diffinitione ⁊ forma ḡ nō est ipsaruꝫ numerus ⁊ dr̄ia ſm formā. ¶ Si vo dicat ꝙ diuisio māe facit numerum. ¶ Contra aut māe intra in qua est aīa aut māe extra ex qua est corpus. Si primo mō tunc aīa esset ex mā diuisibili ⁊ quāta ⁊ sic ipa eēt corpus qd̄ improbatū est. Si scd̄o mō tunc aīe nō hēbūt multitudinē nisi in gñatione corpoꝝ. Et q: hoc nō pōt fieri nisi duobus modis. s. ꝙ ante corpus fuerunt oēs vna aīa soluꝫ que per gñationem diuidat in partes qd̄ ꝓus destructū est. Aut ꝙ nec fuerunt oīno añ sed simul esse ⁊ multitudinem accipiāt in corpoꝝ gñatione ⁊ hoc erit ꝯtrarium opinioni illi que dicit añ corpora fuisse aīas. Si vo dicat ꝙ multitudinē hñt per respectum ad corpus. Cōtra aut illud corpus ad qd̄ hñt respectum erit actu uel potētia. Si actu tūc oporteret ꝙ oīa corpa essent simul facta sicut ⁊ aīe qd̄ esset cōtra sensuꝫ. ¶ Si vo potētia. Cōtra illud qd̄ est in potētia mālī tm̄ est ꝯtingēs possibile fieri ⁊ nō fieri. Ponamus ergo ꝙ nō fiat tunc nō erit respectus ad ipm ḡ aīa eius nō erit per respectuꝫ illū ⁊ qd̄ nō est vnum nō est ergo aīa illius nō est añ ipm. Et eadeꝫ rō est de qualibet aīa ergo nulla est añ respectum illuꝫ. Si vo dicat ꝙ hec multitudo est a causa extrinseca diuidente hoc nihil est. ab extrinseco enim neqꝫ res est vna neqꝫ multa. vnū enim ⁊ multa sunt in hijs que sunt vnū ⁊ multa ab aliqbus diuidētibus uel viuētibus ea. causa sūt extrinseca efficiēs inquātuꝫ hmōi nō facit vnitatem nec multitudinē. si enim faceret perse vnitateꝫ nunq̄ꝫ faceret multitudinē ⁊ ecōuerso. Sed nos videmꝰ ꝙ qñqꝫ facit vnitatē dando formā vnam ⁊ qñqꝫ multitudinem dando formas diuersas. Si vo dicat ꝙ hec multitudo est ab accñte qd̄ est tēpus ⁊ locus. ¶ Cōtra loco nō diuidunt que in nullo loco sunt ꝑse. aīe in nullo loco sunt ꝑ se ergo aīe per locū nō diuidunt. Eadem rō est de tempore q: quecūqꝫ simul sunt tēpore nō diuidunt tēpore. Sed aīe ab istis ponunt oēs simul create ḡ tpe nō diuidunt. ¶ Si vo dicat ꝙ per accñtia spūalia distinguūtur sicut per gratiam sapientiā uel virtutē adhuc sequeret duplex incōueniēs. s. ꝙ añ corpus talia hēant ⁊ ꝙ in illis nō differāt. nō est enim rō quare vna hēat grām sapientiā uel virtutē ⁊ alia nō ḡ uel oēs hñt uel nulla. ⁊ sic patet ꝙ in illis accñtibꝰ oēs ꝯueniūt ⁊ dr̄ia sola est causa numeri ergo per illā nō numerant. cū igit añ corpꝰ nō sint aīe vnuꝫ uel multa sequit ꝙ nō sint q: omne qd̄ est: est vnū uel multa. ¶ Postea ponit Auic: vnaꝫ perse solum sic. Singularitas vnius est ex collectione accñtiuꝫ quā in aliquo nō est possibile inuenire. Aut igitur hec singularitas ꝯuenit aīe ī eo ꝙ est aīa, aut in eo ꝙ est aīa huius corpis. Si ꝓmo mō tunc ꝯueniret oī aīe ⁊ sic vna numero accñtium collectio eēt in oībus aīabus ⁊ sic oīs aīa esset vna aīa numero qd̄ est incōueniēs. Si vo scd̄o mō dicat tunc singularitas aīe incipit qñ incipit illud eē in corpe. Sed qñ incipit singularitas alicuius tunc incipit eē illud singulare ergo hec aīa singularis nō hīet eē ante corpus qd̄ est cōtra platonicos. ¶ Adhuc etiā ponit Collct. perse vnā rōnem sic. nihil est uanū in natura ergo aīa nō hēbit esse qñ esse eius erit uanum. esset autē uanum qñ eēt motor ⁊ actus corpis ⁊ nullum corpus faceret eē actu ⁊ mouere ⁊ hoc eēt si eēt añ corpus ḡ aīa nō est añ corpus. Sed q: Auic: posset obijcere ꝙ aīa humana eadem rōne nō remaneret post corpus cum nō esset causa vnitatis uel multitudinis uel singularitatis eiꝰ soluit Auic: dicēs ꝙ hoc nō esset necesse. Aīa enim in corpore incipit eē qd̄ tm̄ esse nō hēt a corpe ⁊ remanent sibi ꝓprietates quas hēt in corpore ꝓprias nō cōmunicatas corpori qbus differt ab alia aīa etiam cum corpe erit absoluta. ¶ Ad hoc idem obijcitur theoce sic dicit ꝑs. qui finxit sigillatiꝫ corda eoꝝ. fingere aūt est creare ⁊ cor ponit ibi pro aīa ut dicit glo. sigillatim creant aīe ⁊ non simul. ¶ Item dicit aplus de iacob ⁊ esau ad Ro. cū nōduꝫ nati eēnt ad qd egissent boni uel mali egissent ergo añ corpus nō fuerūt. ¶ Item Augꝰ in xº sup geñ. ad litteram. ꝙ nō alterius nature est aīa q̄ꝫ illius ſm quā die sexta factus est hō ad imaginē dei nō recte dicit deuꝫ ea facere nūc que tunc nō ꝯsumauit. Jam enim ⁊ tūc aīas faceret quales mō ⁊ nūc facit. ⁊ ideo nō aliqd̄ nouū creature genus facit q: tunc in suis ꝯsumatis opibꝰ nō creauit. Ex hoc accipit ꝙ nūc deus facit aīas que sunt eiusdē rationis cum anima ade quam in 6ª die fecerat qd̄ expressius infra in eodem libro dicit sic. corporibus humanis quoꝝ ex illis ꝓmis opibus ꝓpagatio ꝯtinua successione ꝓcedit tales ꝯgruit aīas īseri quales nūc deus facit atqꝫ inserit. ¶ Solo dicēdum ꝙ deus infundendo creat aīas humanas ⁊ creādo infundit eas ⁊ oīa alia reputamus delirامēta. ¶ Ad auctoritates aūt Aug. dicēduꝫ ꝙ opinādo ⁊ opiniones alioꝝ sequēdo talia dicit ⁊ sic sentiēdo ut patet per auctoritates ad oppositum ex eodem loco inductas. Si tm̄ uellemus distinguere diceremus ꝙ aīa duobus modis ꝓor est corpe ⁊ corpus vno modo ꝓus aīa est enim sb̄a ꝓus tpe ⁊ sic corpus ꝓus est aīa q: nō īfundit ei nisi iaꝫ organizato. Et qd̄ Augꝰ dicit difficile dicere aliqd de nihilo factum eē postq̄ꝫ reqeuit ab oi. o. qd̄ pa. duobꝰ modis glosatur ab antiqs. Quoꝝ vnus est ꝙ cessauit ab opibus nouis ⁊ noua tunc dicūtur opa q: añ nō fuerūt per mām uel silr̄itudinem. vnde oīa corpa que gñant fuerūt ꝓus in materia. aīe autē humane ꝓus fuerūt in silr̄itudine ⁊ quia natura angelica in hoc ꝙ intellectualis est silr̄itudinem hēt cum aīa rōnali. Alius modus est ꝙ nouū dicat opus a quo cessauit deꝰ qd̄ ante nō fuit per spēm ⁊ rōneꝫ lꝫ ergo mō aīe creent tm̄ adam factus fuit sexto die qui habuit aīam rōnalem que eiusdem spēi ⁊ rōnis est cum oībus aīabus postea creatis. Et hec glo. videt accipi ex uerbis Augustini ultimo inductis. Possemus tm̄ dicere ꝙ hoc ꝓprie creat qd̄ fit sine oī ꝓcedēte mā. Materia autem duplex est. s. ex q̄ ⁊ in qua. Materia aūt ex qua nō hēt formā aliquā vñ nō solum aīa humana vñ si ꝓpter defectioneꝫ illius māe diceret aīa humana creata tunc diceret creari oīs forma eadem rōne ⁊ eadem difficultas que videt eē de aīa humana cōtra textum geñ. si crearet sequeret de oī forma. Est etiam materia in qua ⁊ hec duplex. vna cuꝫ aliqua forma que sic est in materia q̄ꝫ nō educit ex ipsa per actum gñationis ⁊ nature sed tm̄ natura opat aliqd

respectu eius ⁊ talis est aīa humana vñ aīa humana nō est oīno sine materia nec oīno sine ope nãe. Posset igit̄ dici ꝙ regeuit deus die septimo ab oī ope creationis ⁊ ⁊ dispōnis ⁊ ornatus que sic sunt opa diuina ꝙ nec natura opat̄ ea nec aliqd opat̄ ab ipsa ut diximus supra in q̄ōnibus de opibus sex dierū. sed nō regeuit ab opibus illis que opat̄ in natura ⁊ que opat̄ in se ita tñ ꝙ natura opat̄ ad eam. De hijs videt̄ intelligi illud Jo. pr meus usqȝ mō operatur ⁊ ego operor. ¶ Ad rōnes Bg̈. mx° dicēdum ꝙ platonicus fuit ualde intm̄ ꝙ nitit̄ excusare Platonē in hoc qd dixit aīas viroꝝ nō colentiū iusticiam ⁊ dijs nō obsequētium in 2ª gñatione post mortez trāsire ad feminas in qbus si iterū iusticiā negligunt in 3ª gñatione post mortem ⁊ trāseūt ad bestias. Hāc eniz transformationem dicit Bg̈. mx° ſm methaᶜᵃᵐ debere intelligi ut qdam dicūt platonici ut dicant̄ trāsire in feminas qñ efficiunt̄ effeminati ⁊ in leones qñ furibūdi ⁊ in asinos qñ incōtinētes sed hoc est apte cōtra intētionem Platonis ⁊ platonicorū trāsformationem ēcomi° ⁊ Theodor° ⁊ Porphirius platonici sic dicebāt fieri ꝙ oīs aīa vnius est spēi. s. rōnalis ⁊ ꝙ illa trāsit per diuersa corpa pro meritis suis ⁊ ꝙ in quibusdā corpibus exercet quasdā vires ⁊ quasdā nō hoc tñ fieri ex diuersitate corpoꝝ ⁊ meritis aīaruz. Sablius aūt quidā discipulus platonis dicit aīas esse duplicis spēi. s. rōnalis ⁊ non rōnalis ⁊ transformationē esse nō extra spēm sed in eadez specie ad diuersa corpa ita. s. ꝙ rōnales anime ad diuersa corpa hoīum trāseūt ⁊ irrōnales ad diuersa corpora irrationabilium quem etiam collaudat Bg̈. mx°. nō qȝ transformationem ponat sed quia minus ceteris errat. ¶ Dicēdum est ergo ad rōnem Bg̈. ꝙ hoc non sequitur si humana aīa sit creata in corpe ⁊ ꝓpter hoc corrumpatur corrupto corpore sed sequeretur si in corpe fieret ⁊ ſm esse dependeat ad corpus hoc non est uerum eo ꝙ aīa humana nō est tñ forma sed etiam sb̃a cōpleta in seipsa ut ꝓbāt phi nāles ⁊ nos īfra de hoc hēbimus q̄ōnē. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ moyses tacet de natura angelica sed de aīa rōnali nō tacet in formatione corporis hoīs qȝ hō nō est ad imaginē ⁊ similitudinē dei nisi quātum ad aīam. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ dicēs aīam humanaz creari in corpe ſm eē nō tñ depēdere a corpe nō excidit a ueritate sed potius dicēs oppositū. nec Ari. vnqȝ dixit aīam humanā mori cum corpe nec dicit eā in corpore gñari. ꝙ enim nō dicat eā corrūpi cum corpore patet per hec uerba sua in li° p° suo de aīa. Intellectus vo suba quedā est ⁊ nō corrūpi. ¶ Itē ibidez intellect° est diuinū aliqd ⁊ impassibile. Silr aūt euarr. qui sequunt̄ Ari. In oībus multis rōnibus ꝓbant aīam nō corrūpi corrupto corpe sed potius separi eā sicut ꝑpetuuz a corporali. Qd aūt nō gñet̄ sed creet̄ in corpore ſm Ari. patet in 16° de aīalibus ubi dicit intellectualē aīam non eē ab aliquo ꝑncipio efficiēte qd sit in semine. Qd aūt ei° prinᵐ sit deus ⁊ ꝙ ingredit̄ per creationē in corpore patet per hec uerba sua que sunt in ꝑmo de causis ꝓprietatum elemētorū. Aqua viri qñ cadit in matrice mulieris decoquit eam maxima caliditate sua ⁊ cōmiscet̄ aqua illa cum sanguine matricis donec sit frustuz: deinde format̄ ⁊ fit in eo spūs vite iussu dei. patet ergo ꝙ imponit̄ falsum Ari. Silr imponit̄ falsum stoycis qȝ nec oēs illi dicebāt ꝙ aīa moreret̄ cum corpe. Plato enim stoycus fuit nec tamē ponit aīam mori cum corpe ut etiam ipse Bg̈. mx° dicit. Silr prothinus stoycus fuit de quo dicit Aug° in ꝑmo de ciuitate dei. ꝙ lecto Platonis libro ubi de imortalitate aīe disputauit se ꝑcipitez dedit de muro atqȝ ita de hac vita migrauit ad eam quā credidit eē meliorem. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lȝ ponamus aīam creari cum infundit̄ nō tñ cōtradicimus moysi ut patet ex predictis. Nemo tñ credat nos uelle cōsentire eunomio lȝ bñ dicam° euz aīam diffinisse cuz dicit aīam esse subam incorporeā in corpe creatam in hoc ꝙ dicit munduz uere nō esse plenum sed semipfectuz ⁊ oī die recipe additionez ad minus qnquaginta miliū subaruz intellectualium de nouo gñatarū ⁊ cuz pfectus fuerit ꝙ statim tūc dissoluet̄ cōtradicimus ei. Sed infra erit qō de hoc cuz de mūdo disputabit̄. ¶ Ad id qd obijcit̄ de Dama. responsum est supra in q̄ōne de angelis ubi quesitum est qñ angeli fuerūt creati. uerba aūt platonis simplr refutamus. Hoc aūt qd dicit Macrobi° expsse est heresis ⁊ in fide ⁊ in nāli scīa. Et heresis quorūdam manicheoꝝ qui dicūt aīas descēdere per septem circulos ⁊ in quolibet simul deponere vnum corpus ⁊ simul mori ⁊ postea detrudi in hanc vitā mortalez in qua etiam transformat̄ in multa corpa ut ipsi dicūt ⁊ tandez reascēdēt ⁊ reinduent corpa que in circulis septē inferiorib° ⁊ octo superiori lacteo reliquerūt. Innitunt̄ autē uerbo ps. Sup flu. ba. se. ⁊ fle. duz re. sy. que se. in m̄. eius. sus. or. uestra. Dicūt enim flu. ba. corruptionē esse ⁊ ꝯfusionem huius vite in quā aīe eoꝝ detruse sunt in quā flenduz est dum recordant̄ syon. cum eniz recordatio ꝑteriti sit oportet ut dicunt ꝙ in ꝑterito fuerint in syon. i. in celo. ⁊ dicūt ꝙ in syon dum descēderēt suspēderūt organa sua hoc est corpora sua que relinquerūt in circulis que dñr pro tanto suspēsa in salicibus ꝙ arbores infructuose sunt qȝ corpa illa sine vita sunt suspēsa tñ ad reiteratā reinductionem innitunt̄ etiaz ei qd hētur in p° sap. 8°. ubi Salomon sic loquit̄. sortitus sum aīam bonam ⁊ cuz essem magis bonus ueni ad corpus coinqnatuz. Si igit̄ aīa sic bona uenit ad corpus ipsa fuit añ corpus. ¶ Sed ad hoc dicendum ꝙ ps loquit̄ de filijs isrl̄ ductis in captiuitatē in babyl. qui ad lrām sederūt sup flu. ba. ⁊ fle. sup destructionē syon. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ Salomon nō potuit aīaz sortiri anteqȝ esset sicut etiam per ꝑcedentē lrāz patet ut dicit puer aūt eram ingeniosus ⁊ sortitus sum aīam bonam. Et qd dicit ueni ad corpus coinqnatum intelligit̄ uenisse per cōsiderationē corporis nō per locū ⁊ hoc videt̄ ex mō loquēdi. dicit enim sic ueni ad corpus incoinquinatū ⁊ ut sciui qȝ aliter nō possum eē cōtinēs nisi de° det ⁊c. Si aūt dicat̄ ꝙ aīa uenit ad corp° intelligit̄ ordo nature nō tēporis. ¶ Ad illud qd obijcit̄ per primam rōnem dicēduz ꝙ forme sb̃ales nō sunt actiue ⁊ passiue phice sed nihil ꝓhibet qn sint motiue ⁊ ꝑcipue ſm locū forma enim sb̃alis ignis mouet ignem sursum ⁊ forma subalis terre mouet terrā deorsum. Silr aīa que est forma sb̃alis mouet aīatum corpus multis motibus. Hec aūt ꝓpō ꝙ accñs nō facit sb̃am uera est si intelligit̄ accidens ut elementum non facere sb̃am qȝ nec est forma in sb̃a cōposita nec mā. Si autē intelligit̄ effectiue tunc iterum ueri est ꝙ nō facit sb̃am illā cuius est accidens. Sed nihil ꝓhibet transmutari mām per ipm accñs ad hoc ut educat̄ de mā forma sb̃e que nō est sicut videm° calidū ⁊ frigidū trāsmutare mām oīum gñabiliuz ⁊ corruptibilium. Silr qualitates elemētares multū pñt qñ enim ꝯiungunt̄ eis virtutes stellarū ⁊ virtutes aīe que nō pñt pse solas nec hoc dicimus ꝙ uelimus aīam educi in eē ex materia virtute stellaruz sed potius dicimus eam creari a deo utrū aūt silr sit de uegetabili in plantis ⁊ sensibili in brutis infra declarabit̄ cum disputabit̄ de potētia gñatiue. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ hoc non oportet ꝙ oē efficiēs sit in eadē specie cum effecto. sol eniz efficit gñatiua inferius ut ꝓbat̄ in 2° de gñatione ⁊ corruptione. Sed hoc tñ exigit̄ in efficiēte hñte nām cōmunicabilē ei qd efficit̄ ⁊ hoc infra melius patebit. ¶ Ad ultiᵐ dicēdum ꝙ nō est simile de formis que nō educūtur de materia ⁊ de formis que potētia sunt in mā educibiles ex ipsa per actum gñationis ⁊ nature. ille enim que potētia sūt in mā sb̃m hñt in quo pñt eē simul hoc mō ſm ꝙ sunt in potētia ⁊ hoc sb̃m est mā ꝑma per itellectum accepta añ oēm formā. Sed ille que nō educun

tur de materia non habēt tale ēē ꝫ ideo non sunt nisi quādo sunt actu ꝫ cum hoc nō sit nisi gñatione corporis nō hēbunt eē ante corpis gñationem. ¶ Si aūt querit quid Plō intellexit per cōpares stellas. dicēdum ꝙ cōpar stella dr̄ duobus modis ꝫm Plonez. vno mō respectu corpis in aīe descēsu ꝫ sic dr̄ cōpar stella que influxū virtutis hēt specialr̄ ad illius uel illius corpis gñationē ꝫ hoc accipit ex ꝟbis Plonis in thimeo ubi dicit ꝙ reliquias porib ꝯcretionis ex qua mūdi aīam cōmiscuerat in eiusdem carceris sinuz refundēs eodez ꝓprie mō gñe atqꝫ eadem rōne miscebat nec tñ eadem oriebatur puritas serenitasqꝫ ꝓuētū nec taz imutabilis pseuerātie sꝫ 2ᵉ ꝫ 3ᵉ dignitatis. 2ᵒ mō dr̄ stella cōpar aīe ad reditū que deberet aīe iusticiā colentis ꝫm ꝓportionē sui meriti reuertēti ad superos sed hec fabulosa sunt ꝫm theologos ꝫ ꝫm phos nāles.

¶ Utrum omnes anime imediate create fuerūt a deo aut ab intelligentijs.

d **Einde querit** Utrꝫ aīe rōnales imediate creent a deo aut ab intelligētijs angelicis ut videt dicere quidā phoꝝ quoꝝ rōnes ꝑmo ponēde sunt. Oñdit ḡ Col. sic. Causa nūc agens ꝫ nō ꝑus necesse est ꝙ agat per aliquā dispōnem nouā sibi aduenietez causa aīe quō sit est causa nūc agēs ꝫ nō ꝑus ergo necesse est ꝙ agat per dispōnem nouam sibi aduenientē prime cause siue deo nulla noua dispō aduenit ergo nō erit cāns imediate hanc aīam. Prima ꝓbat per hāc ꝓpōnem scriptā in 2ᵒ de gñatione ꝫ corruptione. idē eo dem mō se hñs facit semp idem. Hoc enim tenet tam in causis nālibus q̄z in causis uolūtarijs. De causis nālibꝰ est planum. in causis aūt uolūtarijs que agūt per electionem patet etiam. illa enim causa nihil agit nisi qđ eligit ꝫ uelit ergo ad hoc ꝙ agat nūc ꝫ nō prius oportet ꝙ eligat aliqđ ꝫ agat nūc qđ nō prius eligit ꝫ uoluit. Secunda patet pse. ¶ Amplꝰ imediate recipere ab optumo nobilius est q̄z recipe per medium ab illo. Si ergo aīa recipit imediate eē a deo recipit ipsuz nobilissimo mō. Sed ad nobilissimū modum recipiēdi sequit nobilissimum eē receptuz ergo videt ꝙ aīa ꝫm hoc deberet habere nobilissimuz eē hoc aūt est eē intelligētie angelice ergo aīa deberet eē angelus qđ nō est uerū ergo nec recipit imediate eē a deo sed ab angelis a qbus eē ignobilius habet amplius ab infinito agēte ꝫm potētiam agendi actus est īfinitꝰ. Sed deus est agēs infinitū ergo actꝰ eius imediatus erit infinitꝰ aīa ꝟo hēt esse īfinituz ergo nō erit a deo imediate sed mediātibꝰ angelis. Jste sunt rōnes Col. fortiores ꝫ quasdā alias ponit debiles quas subticemus. ¶ Ad idem videt facere Cōmēᵒʳ libᵒ de causis sup ꝑma ꝓpōne qui dicit sic causa ꝑma creauit eē aīe mediāte intelligētia. ¶ Jtem ibidem aīa q: suscipit impssionem intelligētie facta est īferioris opationis q̄z ipsa intelligētia sed nō recipit impssionez ab aliquo nisi creatū ab illo ergo aīa creata erit ab intelligētijs. ¶ Jtē sup 14ᵃᵐ ꝓpōnem. Aīa facta est causa corpoꝝ ꝫ facta est causata ab itelligētia que est añ ipsam. Intelligētias aūt uocat Cōmēᵒʳ sbas sepatas a corpe oīno ꝫ ille sunt sbe angelice ergo videt ꝙ aīe creent ab angelis. Hoc idez videt uelle Ysaac in libᵒ de diffinitionibꝰ qui ponit aīaz rōnalem creari in vmbra intelligētie ꝫ sensibilē in vmbra rōnis ꝫ uegetabilez in vmbra sensibilis. Gra cuius etiam querit quid sit dictum aīam vnā creari in vmbra alterius. ¶ SED CONTRA dicit Dama. in 2ᵒ liᵒ capᵒ 3ᵒ in fine. quicūqꝫ aūt angelos conditores hȳ oēs sunt pr̄is sui diaboli. creature eniz exñtes nō sunt cōditores oīum aūt factor ꝫ ꝓuisor ꝫ ꝯteptor deus est qui solus icreatꝰ qui i pr̄e ꝫ filio ꝫ spūscō hymnis laudat ꝫ glificat ¶ Jtem Augᵒ sup geñ. ꝙ angeli nullo mō dicēdi sunt creatores alicuius rei. Jtem Ysa. oīuz flatum ego facio. flatus aūt est aīa. Jtem ꝫ in geñ. ꝙ dñs īspirauit in faciē eius spiraculū vite. Jtem nihil ꝫ aliqđ distāt in infinituz ergo educere aliqđ ex nihilo erit potētie īfinite hoc aūt est create ergo īfinite potētie erit creare aīas ꝫ oēs res.

¶ SOLUTIO Col. excusat se ꝫ a dictis sanctoꝝ dicens ꝙ lꝫ ꝯsentiat aīas creari ab angelis non tñ dici angelos eē creatores q: creator est ille qui ꝓpria auctoritate ꝫ virtute aliqđ de nihilo facit sed angeli faciūt hoc ministrātes deo ꝫ auctoritate dei. Sed idubitata fide tenēduz est ꝙ angeli nō creant etiam ministerio. honor eni creatoris singularis est qui exhiberi habet ei ab oī creatura ꝫ iō nō debuit trāsponi honor ille in creatura aliq̄. Creatura etiam nō fuit possibilis suscipe potentiā creādi duplici rōne. Quarum vna est q: cum nulla mā ꝑiaceat creationi oportet ꝙ creatio sit opus cause que ꝫm se est causa cause. nihil aūt creatuz in eē per se est causa cause ꝫ iō creatio nō pōt eē opus creati. Alia est q: cuiuslibet potētie nō ꝯuenit opus aliqđ ꝫm genus suuz impossibile est illi potētie ꝯuenire spēm opis. Sed create potētie nō ꝯuenit creare ꝫm genus q: ꝫm suuz genus cuz ipsa sit terminus sue creationis ꝫ nō ꝑnᵐ ergo eidez nō cōuenit creare hoc uel illud. Plures aūt rōnes sunt assignate supra in q̄one de creatione. ¶ Dicēduz ergo ad ꝑᵐ ꝙ deus est causa nunc agēs ꝑter hoc ꝙ aduenit sibi noua dispō elegit eniz ꝫ uoluit ab eterno ut aīa hec nūc crearet. uoluntas enim sua ꝫ scia sua ab eterno sunt ꝫ in tēporalr̄ determinata lꝫ res create tēporalr̄ nunc ꝫ tunc eē ab ipso accipiāt. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ multa imediate eē recipiūt a deo. s. celuz ꝫ terrā ꝫ mā ꝑma ꝫ hec tñ nō nobilissimū recipiūt esse. Et hmōi causa est q: illud qđ recipit nō est tm̄ ꝫm ptātem eius a quo recipit sed ꝫ ꝫm nām ꝫ ptātem recipiētis. vñ non sequit ex illa rōne amplius nisi ꝙ vnūqđqꝫ imediate recipiens esse a ꝑmo recipiat eē nobilius qđ pōt hēre ꝫm sui nām ꝯgruētiaz ꝫ ptātem. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ ꝑmuz est īfinite virtutis quodāmodo. i. si li infinitū negatiue exponat hoc est primū potentiā hēt que nō terminat loco uel tēpore ul' intellectu. Ex tali aūt virtute non sequit ꝙ semp sit effectꝰ infinitꝰ sed ꝙ sit tātus ꝙ natū est recipe illud qđ creatur a potētia tali. ¶ Dicēdū aūt ad arᵐ est ꝙ si ab infinita potētia semp esset effectus infinitꝰ oporteret ꝙ intelligētia angelica eēt infinita q: illa imediate exit a prima causa. ¶ Ad id ꝟo qđ obijcit de cōmēto li causaruz dicēdum ꝙ duobꝰ modis intelligētia est causa aīe. quoruz vnus ꝙ est per impssionē illuminationū in ipsa sicut supra in q̄one de angelis est expeditū. Alius est q: cuz intelligētie sint motores sperarum ꝫm phos per motuz illum aliquo mō cānt quare aīa existit in corpe eo ꝙ mouēt ad gñationē corpoꝝ. ¶ Ad illđ qđ obijcit de ysaac dicēduz ꝙ ipse uocat vmbrā occasum luminis supioris ex defectu nature inferioris que nō pōt recipe illud vñ cum intelligētia intellectū semp hēat in actu ꝫ agentem ipsa est in pleno lumine intelligētie. sed rōnalis aīa hēt intellectū cum triplici potētia ut supra diximus ꝫ idiget inqsitione ꝫ studio ad hoc ut fiat actu iō est vmbra intelligētie nō hñs plenum lumē ꝫm actum. Sensibilis ꝟo nō est cognitio nisi particulariū ꝫ nō cognoscit quidditates ꝫ ueritates rerum quas inqrit ꝫ pcipit rō ꝫ iō ipsa etiam est in vmbra respectu rōnalis. cuz aūt iterum sensibilis apphēsiuā ꝫ motiuā hēat virtutez in quibusdam aīalibus in oībus aūt hēat apphēsionem per sensum ad minus ꝫ insup opera uegetabilis. uegetabilis dr̄ esse in vmbra eiꝰ eo ꝙ occidit in ipā lumē cognitiōis sensibilis.

¶ Querit de diuisiōe aīe per has dr̄ias uegetabile sensibile ꝫ rōnale. ꝫ an possit diuidi p rōnale ꝫ irrōnale.

d **Einde queritur** De diuisiōe per has drīas uegetabile sensibile ꝫ rōnale qualis sit ista diuisio. Et utrum sit sufficiēs uel nō. Et utrum

aia diuidi possit per rõnale ⁊ irrõnale sicut diuidit aial.
Constat enim ꝙ hec diuisio nõ est accñtis eo ꝙ nulluʒ
accñs ↄstituit spẽm in nã ⁊ suba. Uegetabilis aũt con/
stituit spẽm plante ⁊ sensibilis spẽm bruti ⁊ rõnale spẽm
hoĩs. Nec etiam põt esse equoce penes significationes
eo ꝙ aia nõ diuidit diuersis rõnibus ſm suum nomen
de uegetabili sensibili ⁊ rõnali. Nec videtur esse gñs in
spẽm eo ꝙ spẽs diuidẽtes genus non pñt coadunari in
vnã spẽm ut homo ⁊ asinus. uegetabile aũt ⁊ sensibile ⁊
rõnale inueniunt ↄstituere spẽm vnã. s. hoĩs. ¶ Si vo
dicat ꝙ sit diuisio totius in partes. aut erit totius integra/
lis aut totius virtualis siue potestatiui. Nõ integralis q:
sic totum nõ pdicaret de parte. Sed nec videt eẽ vtua/
lis. virtus enim alicuius virtus est sine quo nõ hẽt esse
vñ si uegetatiua eẽt virtus alicuius aie nõ esset vtus ali
cuius nisi ipsius in quo etiam sunt alie virtutes aie hoc
aũt nõ est nisi rõnale ⁊ sic diuisio aie per sensibileʒ uege
tabileʒ ⁊ rõnalem eẽt diuisio aie rõnalis ⁊ nõ aie ſm se.
Hoc aũt nõ est uerum ex hoc enim sequeret ꝙ uegeta
bile qd est in planta ⁊ sensibile qd est in brutis eẽnt par
tes aie rõnalis ⁊ hoĩs qd nõ est uerũ. Si pp̃ter hoc dice
ret aliqs ꝙ hec est diuisio pncipij que est media iter di/
uisionẽ equoci ⁊ vniuoci. ¶ Cõtra ſʒ hoc oporteret ꝙ
aia ſm pus ⁊ posterius diceret de uegetabili ⁊ sensibili
⁊ rõnali. hoc aũt nõ est uerum q: tres diffinitiões supe/
rius date a pho ↄueniũt aie ſm quãlibet partẽ sui ut su/
peri⁹ demõstratum est. vñ phus dicit in 3° de aia in pn°
Si aũt est aliqd cõe ꝙ in oĩ aia oportet dicere erit utiqʒ
actus corpis pmus phici or. po. vi. ha. ¶ Preterea que
rit de hac diuisione quorũdã phoꝝ. ꝙ aiaruʒ quedã est
rõnalis ⁊ quedã irrõnalis. hec enim diuisio est iambli/
ci cuiusdã platonici qui dicebat aias rõnales nõ trãsfor
mari ad bruta nec brutoꝝ aias trãsformari ad hoiem vi
det aũt ꝙ bona sit q: cõprehẽdit oẽs partes aie. Anime
enim brutoꝝ ⁊ uegetabilium irrõnales sunt. aie aũt ho/
minũ rõnales sunt. ¶ Preterea hec diuisio reducit ad
affirmationẽ ⁊ negationeʒ in gñe aie ⁊ cum inter affir/
mationem ⁊ negationẽ aie nõ sit mediuʒ videt ꝙ com/
prehẽdat oẽs partes aie ita ꝙ nulla media cadant inter
partes aie. ¶ Sed CONTRA hoc ponit phus in 3°
de aia caplo de mouẽte tres rões. Quarũ pma hec est
quecũqʒ diuisio sufficiẽter diuidit aliqd extra illam nõ
debet iueniri aliq̃ ps totius diuisi. Si ergo rõnale ⁊ irrõ
nale sufficiẽter diuidũt aiaʒ nõ debet iueniri aliq̃ ps aie
que nõ sit irrõnalis nec rõnalis. Sed uegetabilis neqʒ
rõnalis neqʒ irrõnalis est. ergo hec diuisio non est bo/
na. Oẽs pmisse ppões patẽt pter illam que est ꝙ ue/
getabilis nec rõnalis nec irrõnalis est que sic pbatur.
Si irrõnalis sumit ut negatio tunc nihil ponit ⁊ sic non
ponit driam diuidẽtem uel ↄstituẽteʒ. sed si ponit aliqd
hoc erit dria que erit in eodem gñe pximo cum rõnali.
rõnalis aũt est in cognitio. ergo ⁊ irrõnalis erit in cogni
tio. sed uegetabilis extra genus cognitiui est g̃ erit etiaʒ
extra utrãqʒ partem diuidẽtem genus illud. Et propter
hoc dicit phus etiam ꝙ hẽt maiorem driam q̃ʒ rõnale ⁊
irrõnale. ¶ 2ª rõ est ꝙ si hec diuisio est per opposita de
bet oñdere diuersitatẽ oĩum partiũ aie sed hoc non facit
per hanc enim diuisionẽ nõ põt scire utruʒ fantastica sit
alia a rõnali uel irrõnali. ⁊ ꝙ hoc uerum sit patet q: fan/
tasia inuenit in rõnali uel irrõnali. ¶ 3ª est per instãtiã
appetitiue ⁊ motiue ſm locuʒ. motiua enim ſm locum
iuenit in rõnali ⁊ irrõnali ⁊ appetitiua silr ergo nõ oẽs
partes aie intelligunt sepate ⁊ diuise per istã diuisionẽ.
¶ IUXTA Hoc etiam querit de sufficiẽtia diuisiõis
prehabite. videt enim nõ esse sufficiẽs eo ꝙ multe sunt
partes anime que nõ vident esse create sicut nutritiua ⁊
augmentatiua ⁊c. ¶ Si forte diceret ꝙ dat penes spẽs
aiatorũ. adhuc nõ videt sufficiẽs. In plantis enim sunt
multe spẽs que hñt specie differẽtes formas subales. Si
enim pfecta specie differãt necesse est ⁊ pfectos differre
specie ⁊ silr in brutis. Si forte dicatur ꝙ hec diuisio dat
penes gña aiatoꝝ adhuc nõ videt esse sufficiens. Sicut
enim dicit phs in gñe aie sic est ꝙ pmuʒ est in eo qd est
ↄñter. vñ añs ponit spẽm aie si cõtingat ipm sepatuʒ in/
ueniri ab eo qd ↄsequit ipm. sicut uegetabile ponit spe
cieʒ aie eo ꝙ sepat a sensibili ⁊ rõnali. ⁊ sensibile ponit
spẽm eo ꝙ sepat a rõnali. ergo silr cum motiua ſm locũ
sepet a rõnali ⁊ inueniat ꝙ sensibile nõ motiuum ſm
locuʒ sicut quedã ostree cõchilia marina. videt ꝙ moti/
ua motu pcessiuo sit spẽs aie. Si forte dicatur ꝙ talia di
cantur mota motu ↄstrictionis ⁊ dilatationis ⁊ propter
hoc pbant hẽre sensum tactus hoc nõ impedit obõneʒ
q: motus ↄstrictionis ⁊ dilatatiõis nõ est motus proces/
siuus. ¶ SOLUTIO dicẽduʒ ſm phm in 2° de aia
ꝙ eadem est determinatio de aia ⁊ ptibus eius que est
de figura ⁊ ptibus eius. Et hoc duplici rõne. quarũ vna
est ꝙ figura ſm se rõnem hẽt quandaʒ gñis ſm ꝙ dicit
figura est terminatio quãti linea uel lineis ↄtẽta ⁊ hec rõ
cõuenit cuilibet spẽi figure ⁊ tñ nullius est ppria rõ ⁊ iõ
ad pfectam cognitionẽ figure oportet cognoscere etiam
pprias rões partium eius. ut qd circulus qd triãgulus
Et silr est in aia ꝙ est quedã rõ ipsius aie ſm se que nul
lius partium est ppria ⁊ qua cognita nõ cognoscuntur
partes nisi in uli ⁊ potẽtia ⁊ nõ in ppria natura. vñ si de
beat pfecte cogsci aia oportet querẽ rões pprias ptiũ ⁊
cuʒ sit in quolibet gñe per cõparationẽ ad suas spẽs aia
quo ad hoc in diuisione sui silitudinẽ hẽt cum diuisione
gñis. Alia rõ est in figuris ꝙ figura pcedẽs que est pau
coꝝ anguloꝝ semp est in ↄñte ⁊ cum pse accipit hẽt esse
pprium ⁊ spẽm in gñe figure. cuʒ aũt accipit in ↄñte tũc
nõ hẽt esse pprium ⁊ spẽm sed tñ potẽtia distinguibilis
est in sequẽti figura. trigonuʒ enim in tetragono nõ est
nisi in potẽtia ⁊ nõ ſm actum sit iñ actu si nõ diuidat te/
tragonus per lineã diagonalẽ hoc aũt non ↄtingit q: in
oĩ quãto cõtinuo uel discreto in maiori ⁊ pluri semp in/
cludit minus ⁊ paucius qd tñ sic inclusum nõ est in illo
tñ nisi sicut mãliter ⁊ potẽtialr nõ distinctum per eẽ pro
prium in specie qd tñ si distingueret hẽret ppriuʒ esse ⁊
ppriã spẽm sub gñe suo sed tunc eẽt sepatuʒ a ↄñte ⁊ lʒ
hoc sit in oĩ quãto ut dictum est cuʒ phus dat exempluʒ
ꝙ sicut trigonus est in tetragono q: de nulla figura hoc
uerũ est qd de triãgulo pbat. s. ꝙ in qualibet figura plu
rium anguloꝝ sunt tot anguli quot hẽt illa figura angu/
los ⁊ resultãt a quolibet angulo figure trahat linea a cẽ/
tro ipsius figure que est pluriũ anguloꝝ ⁊ sic est in parti
bus aie. Uegetatiuũ enim est in sensitiuo nõ per ppriũ
esse sed ut virtus ⁊ potẽtia ipsius. sicut enim dicit Boe⁹
in diuisionib⁹ quicqd põt potentia inferior põt ⁊ supior
sed nõ ↄuertit. qñqʒ enim sepat uegetatiuuʒ a sensitiuo
virtuali patet ꝙ diuisio aie per uegetabile ⁊ sensibile ⁊
rõnale est diuisio totius potẽtialis que media est iter di
uisionẽ totius ulis ⁊ totius integralis. ⁊ hoc expsse dicit
Boe⁹ in diuisionib⁹. ¶ Ad illud vo qd cõtra hoc obij
cit patet solo per pdicta. vegetabile enim ſm ꝙ est spẽs
aie diuidẽs eam est aliqd sepatum a sensibili ⁊ rõnali ⁊
est in plantis tñ ⁊ tunc est spẽs huius vnius totius ptã/
tiui qd est aia. Si vo sumit ut virtus ⁊ potẽtia quedam
tunc nõ hẽt esse specificuʒ pse sed est potẽtia in sensitiuo
uel rõnali. Alia enim est diuisio aie in spẽs ⁊ alia in vi/
res siue in potẽtias. ¶ Ad illud qd dr de diuisione pla
tonicoꝝ dicẽdum ꝙ nõ est bona. nõ enim pprie uegeta
bile dr irrõnalis ſm ꝙ dicit driam diuidentẽ. Si auteʒ
reducat ad affirmationẽ ⁊ negationẽ ⁊ sic nõ dicatur ha
bere medium tunc nihil faciet ad ppositum q: irrõnale
nõ ponit driam aliquã diuidentẽ uel ↄstituentẽ. ¶ Ad
illud qd querit de sufficiẽtia diuisionis dicẽdum ꝙ hec
diuisio sufficiẽs est ⁊ data penes gña aiatoꝝ. ¶ Ad pm
aũt qd cõtra hoc est dicẽdum ꝙ alia est diuisio aie in vi/

tes ⁊ alia in spēs. Spēs enim sunt ɔstitutiue aiatoꝝ diffe rētium specie. vires ꝟo sunt potētie que spēs cōstitutas sequunt̄ per cōparationē ad opa ut nutritiua' visiua in tellectiua. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ non daṫ penes spēs specialissimas sed penes spēs subalternas ut ꝓbatū est. ¶ Ad ultiᵐ dicēdum ꝙ motiuū ꝑm locum nō hēt ꝟtu tem ꝓpriā sed tñ extensionē quarūdā virtutum cuꝫ ap petitu. Intellectꝰ eniꝫ pars est rōnalis aie quo extēdēte se per cōsiderationeꝫ boni uel mali opabilis ⁊ impante motum si ɔiungaṫ impio eius uoluntas fit motus ꝓces siuus. Silr̄ fantasticus qui est pars sensibilis aie extēdē te se ad appꝛhensionem ɔuenietis ⁊ incōuenietis impat motum cuius impio si ɔiūgaṫ appetitus ⁊ desideriuꝫ fit motus. vñ patet ꝙ mouētia in motu ꝓcessiuo sunt vires ɔñtes aiam sensibilem ⁊ rōnalem ꝑm ꝙ hmōi ⁊ iō non faciūt spēm aie ꝑse. Qḋ aūt quedaꝫ alia motiua sint ꝑm locuꝫ ⁊ quedā nō hoc ꝟo accidit q꞉ quorūdā salus ⁊ nu trimētum sunt in loco vno ⁊ quorūdā in locis diuersis. Et illa quoꝝ salus ⁊ nutrimētum sunt in loco vno acci piūt nutrimētum ad modū plante digestū ꝑma digōne tractum a terra ⁊ iō nō mouenṫ nec hñt organa ꝓcessiui motꝰ. Et hoc est qḋ dicit phus in 7° de aialibꝰ circa pnᵐ sic. Natura gradiṫ paulatiꝫ a nō aiato ad aiatum ⁊ ꝓpter cōtinuationē rerum nō apparēt termini ⁊ mediuꝫ inter ea ⁊ ꝑmum ens qḋ inueniṫ post in aiam est plantarum genus ⁊ diuersificaṫ etiaꝫ hoc genꝰ qm̄ in eo est magis durās ⁊ minus durās ⁊ hoc genus ɔferṫ ad alia corpo ra aiata videṫ in aliquo simile quo i aiato quā remotio inter ipm ⁊ aial est ɔtinua ⁊ in mari sunt quedā in qui bus est dubiuꝫ utrū sint aialia uel plante ⁊ sunt cōtinua cum locis in qbus inueniunṫ ⁊ plura ex eis corrūpenṫ si mutenṫ ab illis locis sicut solmera ⁊ riuaria. qm̄ ista nō pñt viuere si eradicenṫ a suis locis ⁊ omne genus corei testei ⁊ simile plante cum ad aial ambulans ɔferṫ. Silr̄ dicit Auicēna in 6° de aialibus ꝙ ordines aialiū uarianṫ gradatiꝫ q̄usqꝫ ꝑueniaṫ ad spēm cōpletā que est rōnale. ¶ Utruꝫ uegetabile sensibile ⁊ rōnale sint vna suba in hoie. ⁊ utrum in quolibet aiato sint plures aie.

d Eide queritur de istis differentijs aie uegetabile sensibile ⁊ rō nale utrū sint vna suba in homine ul' nō. Et utꝝ in quolibet aiato sint plures aie. Et queruntṫ tria. quoꝝ ꝑᵐ est utrū ista tria i homine sint suba vna uel diuerse. 2ᵐ utruꝫ qḋlibet istoꝝ uel aliquod sit potētia plura multiplicabile in actu per diuisionē cor pis in quo est. 3ᵐ utrum aia que continet hec tria sit sim plex uel composita.

a Ad primum procediṫur sic. ⁊ videṫ ꝙ in hoie ista tria sint vna suba. vnius enim ꝑfectibilis vna est ꝑfectio. sed corpus est ꝑfectibi le vnum ḡ aia que est eius ꝑfectio erit vna. ¶ Itē possi bilium nō differētiuꝫ suba actus indifferentes sunt ꝑm subam. sed corpus humanum est possibile indifferens ꝑm subam ergo actus eius indifferētes erūt ꝑm subaꝫ. Sed uegetabile sensibile rōnale actꝰ sunt hoīs ergo nō differūt ꝑm subam. Qḋ aūt illa tria sint actus hoīs ꝓba tur ex hoc ꝙ forma ⁊ actus est id qḋ mouet ad opa ⁊ sic faciūt uegetabile ⁊ sensibile in hoie. ¶ Item Alꝫ꞉in 2° meᶜᵉ inuestigat numerū motoꝝ ex numero mobiliuꝫ ḡ ꝑm numerū mobiliū est numerus motoꝝ ergo etiā vniꝰ mobilis suba ⁊ numero vnus erit motor suba ⁊ nume ro. ¶ Itē dicit phs in 2° de aia ꝙ sicut trigonum in te tragono est sicut uegetatiuuꝫ in sensitiuo est ⁊ sensitiuū in rōnali sed trigonus in tetragono exñs non est distin ctum ab illo per subam ergo silr̄ uegetatiuuꝫ ⁊ sensitiuū nō sunt distincta per subam a rōnali ergo sunt vna sba. ¶ Preterea est dbō Auic. ꝙ in qbuscūqꝫ vnum exñs in actu retrahit alterū ab actu ⁊ opatione vniunṫ in ali quo vno ꝑm sbam. sed sic est ꝙ potētie sensibiles aie in actu exñtes retrahūt potētias aie rōnalis ab actu ⁊ ope ratione ⁊ ecōuerso. ergo vniuntur ꝑm subam in aliquo vno. ¶ Item si uegetabile sensibile ⁊ rōnale ponantur diuersa ꝑm subam hoc non erit ꝓpter opationes diuer sas sed in uegetabili inueniunṫ opationes diuerse simi le in sensibili ⁊ rōnali ergo eadem rōne ille sunt multe sube. ¶ Preterea queriṫ ꝑm phm in fine ꝑmi de aia si hec multa sunt qd est qḋ cōtinet aiam. si ꝑtibilis apta na ta est nō enim corpus videṫ enim ɔtrariū magis. s. aiaꝫ corpus continere egrediente enim aia corpus expirat ⁊ marcescit. Si igiṫ alterū aliqd ipm vnum facit illud ma gis utiqꝫ est aia ex hoc accipitur qḋ phus reputat icōue niēs ꝙ aliqua multa ꝑm ꝙ multa possent eē aia vna sed necesse est ea vniri. ¶ Itē phs in 6° de aialibꝰ. Anima vna est in corpe ⁊ qḋlibet mēbrum cōmunicationeꝫ hēt cuꝫ aia. ¶ Itē Auic. in 4° ⁊ in 6° de nālibus dicit ꝙ ex vna aia ꝑm subam emanāt diuerse virtutes quarū que dam hñt colligantiā in corpe ut sensus ⁊ quedā non ut intellectꝰ. ¶ Itē phus in pnº scdi de aia. si nāqꝫ tota aia totum corpus cōtinet ɔuenit ⁊ ꝑtinet vnāquāqꝫ cōtine re qd corpis. Hoc aūt videṫ impossibile qualem autem partem ⁊ quomō intellectus ɔtinet graue est etiā finge re. Ex hoc etiam accipiṫ qḋ phs vult ꝙ vna est tota aia in hoie cuius partes sunt uegetabile sensibile ⁊ rōnale. ¶ Itē Au. in cōmēto ibidē dicit ꝙ aia est vna ꝑm sbaꝫ ⁊ diuersa agit diuersis virtutibus. in hoc enim aia distin guiṫ a natura q꞉ natura est ad vnum per vnā virtutē aia ꝟo ad plures per plures virtutes. Ex his oībus accipiṫ ꝙ snia oīuꝫ phoꝝ est ꝙ uegetabile sensibile ⁊ rōnale in hoīe sūt vna suba. ⁊ hoc expsse dicit Augꝰ in liº de spū ⁊ aia. ¶ Sed cōtra rei corruptibilis ⁊ icorruptibilis nūqꝫ est eadem eēntia ⁊ suba. sed sola aia rōnalis incorrupti bilis est cetere ꝟo corruptibiles ergo nunqꝫ earum est suba vna. maior patet q꞉ si corruptibilis ⁊ incorruptibi lis eēt sba eadem oporteret ꝙ idem numero esset corru ptibile ⁊ incorruptibile. minor ꝟo poniṫ in 2° de anima ubi dicit phs ꝙ aia sola rōnalis separatur ab alijs sicut perpetuum a corruptibili. ¶ Itē sepabile a corpe ⁊ inse parabile nunqꝫ erūt suba vna q꞉ alr̄ idem essent sepabi le ⁊ insepabile. Sed rōnalis est sepabilis a corpe. uege tabile ꝟo ⁊ sensibile nō ḡ nō sunt vniꝰ sube. ¶ Itē si rō ⁊ sensus sunt idem in suba ergo ubicūqꝫ est iuenire sen sum est inuenire rōnem. sed in oculo est sensus ergo in oculo erit rō qḋ falsum est. ¶ Itē sicut differunt opatio nes sic etiam potētie a quibus ꝓcedunt opationes ille ⁊ sicut differūt potētie ita ⁊ eēntie rñdētes potētijs illis sꝫ potētie mlte sunt ergo ⁊ eēntie ⁊ sbe. ¶ Itē Alꝫ꞉in 16° de aialibus ex eo ꝙ diximus in scdo de aia sciat qui uo luerit ꝙ necessario est in ɔcepto ꝑus aia cibatiua ⁊ cum creuerit in eo aia sensibilis per quā dr̄ aial ⁊ nō est aial ⁊ hō simul neqꝫ equus ⁊ aial. sed cōplemētum erit in ul timo q꞉ ex hoc cōplemētum hēt ꝓpꝛium sue gñationis. Ex hoc accipiṫ ꝙ uegetabile ⁊ sensibile ꝑcedūt se inui cem tpe nō sunt eiusdeꝫ sube ergo sensibile ⁊ uegetabi le nō sunt eiusdem sube ergo multo minus hec ulterius erunt eiusdē sube cuꝫ rōnali. ¶ Itē ens ab agēte extrin seco qui est extra mām ⁊ ens ab intrinseco eductum de mā nō sunt eiusdem sube q꞉ alr̄ idem ꝑm subam esset a duobus agētibus nō ɔiunctis in opatione. Sed intelle ctꝰ est ens ab agēte extrinseco. Sensibilis aūt ⁊ uegeta bilis ab intrinseco ut dr̄ in 16° de aialibus꞉ ergo nō sunt eiusdē sube. ¶ Itē actus eductꝰ de mā ens in potentia in illa non est idem in suba cum actu qui nec educiṫ de mā nec est in potētia illa. sed uegetabile ⁊ sensibile sunt educta de mā ⁊ exñtia in potētia. rōnale ꝟo nō ergo nō sunt idem in suba. Hoc aūt ꝓbat phus in 16° de aialibꝰ sic nos dicimus ꝙ aia cibatiua est in semine ⁊ in conce

pto animalis qð est diuisum ab animali ⁊ manifestum
est ꝙ illa anima est in eis in potentia. in actu autem non
anteq̄ꝫ adueniat cibus ⁊ faciat opationem anime quoni
am videt̄ ꝙ omne quod est cōceptum viuit in principio
sicut viuūt arbores. ⁊ sequtur dicere de dispositione ani-
me sensibilis quoniam necessariuꝫ est ut iste anime sint
ꝑus in potētia aut non sint ꝑus in potentia. ⁊ aut ꝙ nul-
lum eorum sit extra. aut quedam sint quedam nō. ⁊ ma
nifestum est quoniā impossibile est dicere ꝙ omnia sint
ante in semine ex ipsis rationibus quas diximus supra
in libro de anima. quoniam quādo opatio ꝑncipiorum
fuerit corruptibilis non possent illa ꝑncipia sine corpo-
re esse. uerbi grā. quoniam ambulatio non potest esse si
ne pedibus est ergo impossibile ꝙ intret in corpus ab
extrinseco. s. uegetabile ⁊ sensibile quoniam corpus est
superfluitas cibi alterati. Et sequtur dicere ꝙ intellectus
tm̄ intrat ab extrinseco ⁊ ꝙ ipse solus est diuinus quoni
am opatio eius non habet cōmunicationem cuꝫ opatio
ne corpali aliquo modo. Ex hoc accipit̄ ꝙ sēsibile ⁊ ue-
getabile sunt actus materiales educti de materia ⁊ ideo
opationes illoꝝ nō pñt expleri sine corpalibus instr̄is.
intellectus aūt eo ꝙ opatio eius explet̄ sine instr̄is cor-
poralibus ⁊ ideo non erit eductus de materia nec actus
materialis. ¶ Preterea si sunt vnuꝫ oporteret ꝙ aliquo
modo vnirent̄. Et de hoc sunt tres sententie diuerse. pri-
ma enim est phī qui dicit sic. trigonuꝫ vnit̄ tetragono cū
est in ipso. ¶ Sed ꝯtra trigonum est pars tetragoni qñ
est in ipso ⁊ corrupto trigono corrūpit̄ tetragonuꝫ. ergo
videt̄ ꝙ corrupto sensitiuo corrumpat̄ intellectiū qð fal
sum est. ¶ Item ꝑm hoc intellectiua aīa cōponit̄ ex ue-
getatiuo ⁊ sensitiuo ⁊ rōnali. querat̄ ergo de ipsis cōpo-
nentibus. nihil enim cōponit̄ ex vno. cum igit̄ aīa bruti
habeat sensitiuam ⁊ uegetabilem ⁊ uegetabile sit vnum
cōponētium sensibile ⁊ aliud componēs illud ergo sen-
sibile aut erit idem cum uegetabili aut oīno diuersum
ab ipso aut in se habēs uegetabile ⁊ quoddā aliud. Si ꝑ
mo modo tūc vnum oportet tm̄ esse cōponēs qð falsum
est. Si secūdo modo tūc inueniret̄ sensitiuum sine uege
tatiuo qð est cōtra phm̄. Si tertio modo sequnt̄ duo in
cōuenientia. quoꝝ vnum est ꝙ componēs non differt a
cōposito. Alterum est q: de illo qð ibi est ꝑter uegetati-
uum est eadem questio Utrum in illo. s. sit uegetatiuum
s. ⁊ quoddam aliud uel uegetatiuum solum ⁊ sic ibit̄ in
infinituꝫ. Propter hoc dicūt qdā alij ꝙ in hoīe aīa rōna
lis sola sit actꝰ. sensibilis aūt ⁊ uegetabilis sunt dispositi-
ones in bruto. sensibilis est actus ⁊ uegetabilis dispositio
¶ Sed contra oīs actus per dispōnem ens in materia
querit ultimatam dispōnem per quam cōiungat̄ mate-
rie. veritas huius patet per inductionem ignis eniꝫ actꝰ
non erit in materia ignis nisi per calidissimum ⁊ rarissi-
mum que sunt dispōnes ultimate. Si igit̄ aīa sensibilis
est dispositio ad rōnalem aut est ultimata aut non. Si ꝑ-
mo modo tūc cum talis dispositio trahat semp secum for
mam in eadem materia oporteret necessario ꝙ oē sensi-
bile esset rōnale qð est contra sensum ⁊ cōtra phm̄. Si
aūt secūdo mō oportet ꝙ sensibili addat̄ aliq̄ dispositio
per quam fiat ultimata ⁊ illa dispositio maiori rōne erit
alia q̄ꝫ sensibilis ⁊ sic habemꝰ plures dīas aīe q̄ꝫ uegeta
bile sensibile ⁊ rōnale. Eadē eēt ꝓrsus obiectio de uege
tabili in cōparatione ad sensibile in bruto. ¶ Item nul-
la forma ens actu subalis vnius sube pōt esse dispositio
materialis ad actum subalem alterius sube. Ueritas hu
ius patet per inductionem. forma eniꝫ subalis ignis nō
est dispositio ad formam subalem aque. Cuꝫ igit̄ aīa sen
sibilis sit actus subalis in bruto nō pōt esse dispositio ma
terialis in hoīe. ¶ Item potētia ⁊ actus oppōnem quā
dam habēt. igit̄ sicut potētia materialis nullius est actus
ita actus subalis nullius debet esse potētia materialis. ꝫ
sensibile est actus subalis bruti ergo non pōt esse disposi
tio rōnalis ad aīam rōnalem: q: oīs dispositio materialis
etiam potētia ad mām reducit̄. ¶ Item aīa ꝑm se diffi-
nit̄ ꝙ est actus corpis po. vi. ha. ergo ꝯuenit omni aīe er
go nulla videt̄ esse actus potētie que est aīa sed potiꝰ po
tētie que est corpus ⁊ sic iteruꝫ vna nō erit dispositio nec
potētia ad alterā. ¶ Item si forte dicat̄ ꝙ sensitiua nō di
sponit ad hoc ꝙ aīa rōnalis sit in corpe sed ꝙ operetur in
ipso eo ꝙ intellectus humanus non intelligit sine fanta
smate ut videt̄ dicere phus. ¶ Cōtra opatio aīe in cor-
pore reducit̄ ad actum 2m. esse aūt aīam in corpore redu
cit̄ ad actum ꝑmum. sed 2m ordinat̄ ad ꝑmuꝫ. ergo si est
dispositio ad cōparationes erit dispositio ad esse qð im-
probatum est ergo nullo modo erit dispositio. ¶ Prete
rea sicut se habet opatio ad opationem ita virtus ad vir-
tutem ⁊ eēntia ad eēntiā. ergo si opatio disponit ad opa-
tionem ⁊ virtus ad virtutem ⁊ eēntia ad eēntiam ⁊ hoc
improbatum est ergo nihil est dictu ꝙ disponat ad opa-
tionem ⁊ nō ad esse. ¶ Propter hoc uenit 3a opinio ⁊
dicit ꝙ in ueritate tres sube sunt in hoīe uegetabilis sen
sibilis ⁊ rōnalis. Et uegetabile est suba que est ex tradu
ce per quam viuit hō vita qua coīcat cum plātis. Sensi
bile aūt est suba que est ex virtute actiua masculi ⁊ stel-
lis ⁊ orbe decliui. Intellectus ꝟo siue aīa rōnalis est sba
que est immediate a deo ⁊ ad imagineꝫ dei creata ⁊ iste
tres vniunt̄ in actu illo qui est pficere corpus humanuꝫ
⁊ ideo sunt vnus actus. Et isti ponūt exēplum ꝙ bñ con
tingit tria vniri in actu vno que sunt diuersa ꝑm subam
⁊ nām sicut radius ignis ⁊ radius stelle ⁊ radiꝰ solis vni
unt̄ in illuminādo cum tm̄ radius ignis corruptibilis sit
radius aūt solis ⁊ stelle non. ⁊ sic dicūt ꝙ lꝫ uegetabile ⁊
sensibile corruptibilia sint vniunt̄ tm̄ intellectuali impfe
ctione humani corpis. Ponūt etiaꝫ rōnem pro se sic. Si
uegetabile ⁊ sensibile nō eēnt nisi potētie rōnalis ⁊ nō
sube diuerse ab ipsa aut essent naturales aut accidētales
Si primo modo tūc cum naturalis potētia semp sequat̄
id cuius est potētia. aīa rōnalis exuta a corpore retineret
potētias illas ⁊ sic anima post mortem sentiret qð absur
dum est dicere. Et si diceret̄ ꝙ haberet qdem potētiam
sed non egrediētem in actu sequeret̄ ꝙ illa potētia esset
uana. ¶ Preterea hoc esset cōtra phm̄ qui dicit ꝙ intel
lectus solus separat̄ sicut ꝑpetuum a corruptibili. ¶ Sꝫ
cōtra querat̄ de illo sensibili qð per subam diuisuꝫ est a
uegetabili utrum intellectu eius claudat̄ uegetabile aut
non. Si sic tūc sequeret̄ ꝙ in sensitiuo semp esset uege-
tabile ⁊ redibit questio eadem de illo uegetatiuo ⁊ sensi
tiuo utrum sint distincta per subam aut non ⁊ sic ꝓcedet̄
in infinitum. Si aūt non est in ipso uegetatiuū ergo sen
sibile non ponit de necessitate viuum qð viuere est ue-
getabilis ꝑmo ut dicit phus ⁊ sic non ualet ꝓcessus ille
est sensibile ergo est viuum. ¶ Preterea phus in liº de
causis in ꝑma ꝓpositione. dicit in cōmēto. ꝙ causa secun
da habet in ꝑma qð est ⁊ ꝙ causa est. ⁊ dicit ibideꝫ ꝙ ue
getabile est ut causa ꝑma ⁊ sensibile ut causa secūda ⁊ ita
videt̄ ꝙ sensibile non pōt abstrahi per intellectum a ue-
getabili lꝫ possit fieri econuerso. ¶ Preterea Boetius in
libro diuisionum dicit ꝙ potentia inferior semper sit in
superiori ⁊ quicquid potest inferior potest ⁊ superior ꝫ
non conuertitur. ergo videtur ꝙ in eadem substātia nu
mero sit potentia ad opera uegetatiue ⁊ sensitiue. quia
quicquid potest uegetabile potest sensibile sed non con
uertitur. ¶ Solutio dicendum ꝙ ꝑm omnes philoso-
phos etiam naturales ꝙ uegetabile sensibile ⁊ rationa-
le sunt in homine substātia vna ⁊ aīa vna ⁊ actus vnus.
¶ Ad primum autem quod contra hoc obijcitur dicen
dum ꝙ corruptibile ⁊ incorruptibile perse ⁊ in se ⁊ ꝑm
idem nunq̄ꝫ est substantia vna ⁊ sic non est anima ratio-
nalis corruptibilis ⁊ incorruptibilis. Aīa enim rōnalis
est substātia vna ⁊ icorruptibilis tm̄ existēs ex qua fluūt
quedam potētie opantes sine instr̄is corporalibus vnde

corruptio nō est ex pte aie sed ex parte organoꝝ est ⁊ corruptio opationis nō potētie opantis. aliter enim oporteret ipsam rōnalem aiam dicere diuersas subas. in motu enim ꝓcessiuo hoīs mouēt intellectus ⁊ uolūtas. quorū utrūqꝫ rōnalis aie est ⁊ cū opatio illa nō sit absoluta a corpore eo ꝙ ambulatio nō posset eē sine pedibꝰ principia illius opationis erūt opantia in instrumētis corpalibus ⁊ si potētia aie corrūperet ꝓpter corruptionē opationis oporteret nos dicere ꝙ aliq̄ pars aie rōnalis corrūperetur ⁊ ita vna pars aie cū alia eēnt diuerse sube. ¶ Preterea ƀm oēs pħos intellectus practicus siue actualis totus innitit corpi ⁊ pcipue in mathematicis eo ꝙ actuale bonū nō acqrit sine opatione corpis nec tñ ideo dicimꝰ ipsum ƀm subam corrūpi corrupto corpe uel esse diuerse sube ab alijs partibus aie rōnalis. corruptio enim hec accidit ex pte corpis ⁊ nō ex parte partiū aie sicut ⁊ debilitas opationis accidit ex debilitate organi ⁊ nō ex debilitate virtutis organi. Dicit enim pħus ꝙ si senior accipiat iuuenis oculū videbit utiqꝫ sicut iuuenis. hoc tñ melius patebit infra cū de imortalitate aie rōnalis disputabit. ¶ Ad aliud dicēdū eodē mō ꝙ potētie aie rōnalis sepate qdē ƀm ꝙ sunt in suba aie sed ƀm opationes ex organis deficiētibus corrūpunt. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ nō sequit ꝙ si sensibile ⁊ rōnale sint idē in suba ꝙ ubicūqꝫ sit sensus ꝙ ibi sit etiam rō sed sequit ꝙ ubi est sēsus in hoīe ꝙ ibi est suba aie rōnalis q: sensus ⁊ rō vniunt in hoīe in suba vna. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ hec est falsa ꝙ sicut differūt opationes ꝙ ita differāt virtutes a quibus sunt opa nisi intelligat hoc mō quo virtutes per opa diffiniunt. veruꝫ etiā est ꝙ diuersa opa in spē diuersas ponūt virtutes in spē sed nō oportet ꝙ sicut diuersa opera spē nō reducunt ad vnam virtutē ꝙ sic diuerse virtutes nō reducunt ad vnā subam. Aliter eniꝫ oporteret tot eē subas aie quot sunt virtutes pticulares ⁊ potētie. ⁊ hic fuit error quorūdā Pythacoꝝ dicētiū ꝙ in quolibet corpe aiato sunt infinite aie. quarū quedā sedēt in cerebro ut intellectus ⁊ rō. quedā in epate ut nutritiua. quedā in mēbris genitalibus ut gñatiua ⁊ sic de alijs. ⁊ iste error improbatus est ab Auicª in 6° de nālibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ pħus nō intēdit dicere ꝙ aia uegetabilis uel sensibilis sint in semine sicut actus in potētia sed sunt in ipo ut ibidē dicit sicut artificiū in artifice ⁊ nō intēdit dicere ꝙ aia uegetabilis sit añ sensibilē in hoīe tpe sed ꝙ prius manifestant opationes eius ⁊ hoc nihil ꝓhibet ꝙ aia rōnalis sit suba vna cū sensibili ⁊ uegetabili ⁊ tñ prius tpe sunt opa uegetabilis q̄ꝫ sensibilis ⁊ sensibilis q̄ꝫ rōnalis. Utruꝫ aūt aia uegetabilis ⁊ sensibilis sint in semine uel ex semine ⁊ quō sint ⁊ quō nō quereť infra cū disputabitur infra de potētia gñatiua. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ propositio uera est ꝙ ens ab agente extrinseco ⁊c. sed hec falsa est ꝙ aia uegetabilis ⁊ sensibilis in hoīe sint ab agēte intrinseco. suba eniꝫ aie rōnalis ƀm se totū est per creationē que infundit corpi organico ⁊ in qbusdā partibꝰ eius opat opa uegetatiue ⁊ in qbusdā sensitiue. ¶ Ad hoc qđ obijcit de pħo dicēdū ꝙ ipse ibi intēdit reddere cām maris ⁊ femine ⁊ ostēdere ꝙ in plantis sufficit ad uegetabile materia seminis cuꝫ virtute celesti sine opatione masculi. In brutis ꝟo oportet in materia eē semē masculi qđ substātificat ⁊ mouet mām q: aliter nō egrederet aial sensibile. hoc in hoībꝰ ꝓpter diuersam ꝟtutē ipsius intellectus exigit creator extrinsecus ipsius aie ⁊ hec oīa patebūt infra cū disputabit de gñatiua. per hoc etiā patet solō ad duo sequentia. ¶ Ad aliud qđ obijcit de mō vnionis istorū triū dicendū ꝙ triplex est modus vnionis eoꝝ. s. ut potētie ⁊ actus ⁊ ut cause ƥme ⁊ sequētiū. ⁊ ut partiū ꝟtualiū in toto. Dico aūt ut potētie ⁊ actꝰ nō ꝙ materia dicat potētia ⁊ forma actus ƀm ꝙ genꝰ potētia ⁊ dr̄ia ꝯstitutiua. relatio enim dr̄ie ad genus est relatio actus ad potētiā ⁊ ꝓpter hoc imediate vnit ei ad constituēdū spēm ⁊ sicut dr̄ia ptāte est in gñe actu aūt nō nisi qñ cū genere ꝯstituit spēm sic sensitiuū est in uegetatiuo ⁊ istā vnionē tāgit Auicª qui dicit uegetabile tribus modis ꝯsideraṫ. s. ut genus ⁊ ut spēs ⁊ ut potentia. ut genus ƀm ꝙ dicit ꝯtrahi per sensibile ⁊ rōnale ad ꝯstituēdā spēm bruti uel hoīs ut species. uel ꝙ ꝯstituit speciem plāte ut potētia. aut ƀm ꝙ est pars virtualis ꝯsequēs ƀm subam aie sensibilis ⁊ rōnalis. 2ᵒ modus vnionis istarū est ut cause ƥme ⁊ ꝯñtiū ⁊ iste modus vnionis tāgitur in pncipio de causis. Cū enim ƥma causa sit que influit nō influēte 2ª. 2ª aūt que nō influit sine ƥma ƀm ꝙ substituit suā rem magis q̄ꝫ ƥma. patet ꝙ uegetabile est ut causa ƥma ⁊ sensibile vnit ei ut causa scđa ⁊ rōnale vnit sensibili ut causa tertia. pōt enim per itellectū uegetabile abstrahi a sensibili ⁊ influere causalitatē sine ipso sed sensibile nō pōt abstrahi a uegetabili ⁊ eadē est cōparatio rōnalis ad sensibile. 3ᵒ aūt modus vnionis istoꝝ est ut ptiū virtualiū in toto ⁊ hūc modū vnionis tāgit Boeᵒ in diuisionibus ⁊ videt innui in exēplo pħi de trigono ⁊ tetragono. trigonū enim nō est in tetragono ƀm eē ꝓpriū sed ƀm esse tetragoni. distinguibile enim est trigonum per diuisionē tetragoni ⁊ est ibi silr̄itudo dupˣ ⁊ vno mō dissilr̄itudo. est enim silr̄itudo quātitatis cōtinue ⁊ ptium eius ad totū ptātiuū ⁊ ptes eiꝰ in hoc ꝙ sic in toto ꝯtinuo includunt partes ƀm eēntiā ⁊ hñt actū in ipso ⁊ eē ⁊ nō pse. ita in toto ptātiuo sunt partes potestatū particularium que partes vires uel virtutes dicunt ⁊ nō ƀm esse ⁊ spēm ꝓpriā sed ƀm eē ⁊ spēm sui totius. uegetabile eniꝫ qđ est pars rōnalis aie nō est spēs aie sed pars huiꝰ totius qđ est aia rōnalis. Et hec silr̄itudo sumit ex compatiōe totius ad totū ƀm ꝯtinētiā partiū ƀm quā minꝰ semper est in maiore ⁊ attēdit a pħo in 2ᵒ de aia. 2ª silr̄itudo est in mō diuisionis. sicut enim cōtinuū diuidit in plura sic ⁊ quātū ptātiuū totuꝫ potētiale diuidit in plura potētialia ƀm ea in que pōt. Sed in hoc est dr̄ia q: cōtinuuꝫ diuidit per ītranea ⁊ ideo nō mouet vnū qñ diuisuꝫ est. ptātiuū aūt diuidit per intranea ⁊ obiecta potētie ƀm ꝙ pōt in duo uel tria uel q̄tuor ⁊ ideo manet vnū respectu illoꝝ. dr̄ia ꝟo est in hoc ꝙ ptes cōtinui nō pñt signari nisi per diuisionē cōtinui. sed partes ptātiui signant ꝑ opationes. ƀm aūt duos ƥmos modos vnionis per intellectū uegetabile est ante sensibile ⁊ sensibile ante rōnale. Sed ƀm tertiū modū uegetabile per nāꝫ sequit sensibile ⁊ sensibile per nām sequtur rōnale ut pars suū totum lꝫ tpe opationes uegetabiles ƥcedāt opationes sensibiles ⁊ sensibiles opationes ƥcedāt opatiōes rōnales. ¶ Ad id ꝟo qđ dicit contra obiecta dicendū ꝙ sensibile qđ est pars rōnalis ƀm ꝙ est pars eius nō corrūpit ut patet ex supradictis. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ sensibile non est cōpositū ex uegetabili ⁊ aliquo alio ut rōnale cōpositū est ex sensibili ⁊ aliquo alio. nulla enim dr̄ia cōposita ex genere est. si eniꝫ cōposita est nō posset esse cōposita nisi ex genere ⁊ differētia. Et ad hoc sequunt tria incōueniētia quoꝝ ƥmū est ꝙ differētia eēt species q: cōpositū est ex genere ⁊ differētia. 2ᵐ est ꝙ eadem questio esset de differentia que cōponit dr̄iam ⁊ ireť in infinitū. 3ᵐ est q: genus bis poneret in diffinitione speciei. s. perse ⁊ ꝫ ꝙ differētia cōstituit spēm ⁊ ƀm ꝙ differētia cōstituit differentiā. Et adhuc sequeret ꝙ differētia esset diffinibilis per dr̄iam ⁊ sic differētia eēt ƥor differētia ⁊ posterior ⁊ ideo q: oīa ualde incōuenientia sunt ⁊ absurda non pōt dici ꝙ differētia sit cōposita. Dicendum igiṫ ꝙ sensibilis aia species aie est ⁊ cōposita ut supra dictū est. ⁊ similiter aia rōnalis sed sensibilis ⁊ rōnalis cōstituentia has species simplicia sunt ⁊ tñ ab intellectu uegetabili nō pōt abstrahi sensibile. q: uegetabile semp intelligit in sensibili sed non intelligit in ipso sicut pars eēntialis speciei que est genꝰ ꝫ itelligit in ipso ut potētia a qua educit actꝰ sine q̄ actꝰ talis nō pōt educi. Dr̄ie eniꝫ potestatiue sunt in gñe

z educunt ex ipso z non pñt educi nisi ex tali potentia z ideo cōparatio differētie ad genus est compatio act⁹ ad potētiā que p̄cedit ipsum ſm rōnem z nām z in hoc differt a forma naturali z a ꝓpria passione. forma enī; naturalis educit de materia z de potentia que p̄cedit ipsam tpe nō natura z rōne. sed ꝯuenit in hoc cum eadē q sicut materia nō est pars forme ita genus nō est ps diie. ꝓpa ꝟo passio compat ad ſbm cōstitutū z cōpletum ut ad id qd est p̄us tpe z rōne z in hoc ꝯuenit cū diia in compatione ad genus. ſ; differt in hoc q: ipm ſbm diffinit passionē ꝓpriā ſm q dicimus q impar est numerus medium hñs sed genus nō diffinit diiam. cōuenit enim in h q ſbm nō est pars eēntialis passionis ſ; id sine quo passio nō itelligit. ¶ Ad illud qd dicit q vna est dispō ad alterā dicimus falsum esse simplr ut bñ ꝓbatū est in obijciēdo. ¶ Ad illud qd obijcit de trib⁹ substātijs in hoie quarū vna est ex traduce. alia ex stellis. 3ª a deo creante. dicendū q non est uerū nec ſm phiam est dictū q: phia ꝯtradicit z Alḡ: z Auic. z sctī ꝯtradicūt ut Boe⁹ z Aug⁹. Neq; valet sile inductū duabus rōnibus quarū vna est q illuminātia ꝯueniunt in actu illuminādi z idcirco vniri pñt in ope sed diuerse sunt ſm subam. sed uegetabilis sensibilis z rōnalis in ope non ꝯueniūt sicut patet inspiciēti opa uegetabilis sensibilis z rōnalis. vñ ſ; eos manebūt diuerse ſm opa z ſm subas z sic nullo mō vnite. Alia rō est q̄re non ualet sile q: ꝓpter hoc cōueniunt ignis stella z sol in illuminādo q: aliqd vnū cōe generat ab ipsis qd facit actu eē pspicuū. uerbi grā lumen qd est act⁹ lucidi ſm q est lucidū ut dicit in 2° de aia. ſ; nō vnū tale gñat a uegetabili sensibili z rōnali que differūt ſba z rōne ſm istos q facit actu hoiem uel corpus humanū.

¶ Ad aliud dicēdū q in ueritate uegetabile z sensibile nō sunt nisi potētie aie rōnalis nāliter ꝯñtes ipsam. q̄liter aūt maneāt uel corrūpant ex parte post mortē hois ptim patet ex p̄dictis sed subtilius infra discutiet.

¶ Utrū quodlibet istoꝝ. s. uegetabile sensibile z rationale uel aliquid sit potentia plura multiplicabile in actu per diuisionem corporis.

S ECUNDO QUERITUR

Utrum quodlibet istoruz. s. uegetabile sensibile z rōnale. uel aliqd sit potētia plura multiplicabilis in actu per diuisionē corpis in quo est. De hoc enim disputat Aug⁹ ꝓpter diuisionē quorūdā uermiū in qbus videt eadem aia numero manē in utraq; pte. Qd etiā dicit Anselm⁹ in monologion. vult enim q ꝓpriuz dei sit eē ubiq; sed creature spūalis que est aia in plurib⁹ locis posset esse ſ; nō ubiq;. ¶ Querem⁹ ḡ de hoc. videt enim q aia vna numero sit in utraq; pte post diuisionē corpis huius ergo signū videt in plātis. Cū enim plāta diuidit frequēter ꝯtingit q utraq; pars ꝯualescit z germinat cū eni; indiuisa nō fuit nisi vna aia maneat post diuisionē. ¶ Itē ea que diuidunt per accñs uel pse. pse ut quāta per accidēs ꝟo ea que distinctionē hñt in quāto ut altitudo z huiusmodi. sed aia neutro mō diuisibilis est ergo videt q vna maneat in oib⁹ ptibus diuisi corpis. ¶ Preterea videmus q in plāta due aie ꝯiūgunt in vnā. ad ꝯiūctionē enim corpis sequr ꝯiūctio aiarū. sed videmus in insita plāta q vnit cū stipite ergo videt etiā aia vniri cum aia.

¶ SED tūc querit utrū insita mutat in stipite uel stipes in insitā uel ambe in tertiaz que sit ex hijs. Et videt q stipes mutet in insitā. si enim duo corpa aiata pmutātur ad se inuicē illud accipit dñiū qd magis nutrit z auget. sed insita magis nutrit z auget q̄ stipes ergo stipes mutat in insitā. ¶ Preterea ſm nām insita dicunt fructus z folia z nō ſm nām stipitis cū igit talia generent ex supfluo nutrimēto totū erit ſm nām insite ergo videtur natura insite vincere in opibus aie ergo vincit etiaz in ipsa aia. ¶ Preterea in insita aut remanet aia quā prius habuit aut nō. Si nō remanet tūc nō eēt in ea opatio aie nutriri. s. z augmētari z gñare qd est cōtra sensum ergo remanet z ita videt ꝯuertere aiam z trahē eā ad se.

¶ SED CONTRA hoc videt q radix est causa vite ut dic phus in li⁰ de uegetabilib⁹. ergo diuersa radix spe erit diuersitas vite spe. z ita videt q ibi sit spēs vite radicis z nō in stipite. ¶ Item nutrimētū assimilat corpori sed corp⁹ vnius nāe nō nutrit corp⁹ alterius nāe nisi trāsmutet in illud. sed nutrimētū assimilatū est stipiti i radice ergo nō nutrit isitā nisi p̄us trāsmutet in stipitē ſ; nutrit insitā ergo insita mutat in spēm. ¶ S; videt cōtra iterū q ambe trāsmutent in 3ᵃᵐ. ex duobus enim cōponētibus nō fit alterū cōpositū sed tm̄ qd est ex utroq;. Ueritas huius patet per iductionē in oib⁹ cōpositis. cu; igit insita z stipes sint duo cōponētia tm̄ videt q neutz eoꝝ gñabit ex ipsis. ¶ Preterea querit in diuisione aialiū sicut serpētū anguillarū z quorūdā uermiū anulosorū utrū maneat vna aia uel plures numero. Dicit enim phus q sunt plures numero hac rōne q: que differunt loco differūt numero sed ista differūt loco ergo z numero. ¶ Preterea forma nō hēt multiplicationē uel diuisionē nisi per ſbm in quo est ergo a diuisiōe ſbti z numero diuidit z numerat aia. Si forte dicat q aia nō est nisi in pte vna uel in neutra in reliq ꝟo uel in utraq; remanēt quedā spēs z virtutes affixe illis qb⁹ moueret ad tēpus tales partes aialiū. Sicut vis ꝓiectiua remanet in medio per qd fit ꝓiectio etiā cessante p̄mo ꝓijciēte z iō etiā talia aialia nō ꝯualescūt. ¶ Cōtra hoc est qd nos videmus motū ꝓcessiuū z sensum in utraq; parte. si enim tāgant incuruant z fugiūt partes z hoc nō posset fieri nisi virtute aie. ¶ Iuxta hoc querit utrum silr sit in aia rōnali in hoie. Legit enim in vita btī Pauli q post abscissionē capitis lingua sua clare z apte noiauit nomē dñi iesu christi. Siliter legit de beato Dionysio q portauit p lōgū spatiū caput abscissum in manib⁹. silr videt in alijs decollatis ligua palpitare post abscissionē capitis. ¶ Solutio dicēdū q in plātis vna aia actu potētia est plures sicut forma mālis est per diuisionez plāte fit actu plures. Qd aūt cōualescit plāta diuisa est ꝓpter silitudinē ptiuz eius. ſ; enim radices habeāt ori silitudinē tū figura radicis nō multū diuersificat a figura stipitis z ramoꝝ. radix enim trahit nutrimētū per poros qui etiā sunt in ramo z ideo frequēter ꝯtingit q ramus fixus in loco nutrimēti incipit trahē nutrimētū ut radix z ꝯualescit. huius aūt signū est q cortex inspissat circa radicez plāte ꝓpter hoc q opilat in poris impedit attractuz nutrimēti z propter hoc minus fructificat plāta z tādē arescit. Uidet etiaz ꝓpter hoc q si scindat radix in plātis antiqs z scissure imponat lapis ne iterū possit ꝯcludi incipiet radix trahere nutrimētū sicut p̄us per opationē poroꝝ in medio radicis z plāta icipiet germinare z virere nisi forte supiores ptes ita deficcate sint q nō possint trahere nutrimētū qd est in radice. tūc enim a radice pullulabunt surculi per quos redit ad radicem iuuētus. Et similiter dicēdum videt in aialibus qbusdā que sunt similia in partibus corporis ut anguille z serpētes z rugosa ꝓpter hoc solum. Sed q: nō vident cōualescere diuisa hoc cōtingit ideo q: nullū aialis corpus est ita simile in partibus qn semp dissilitudinem habeat in ore z ideo ꝓpter defectuz oris quo accipit cibū z defectu mēbri quo digerit cibum cognoscunt deficere partes ſ; utraq; habeat aiam sensibilem. ¶ Ad illud ergo qd dicit de Aug̃ z Anselmo dicendum q ipsi intelligūt q in utraq; parte diuisi est aia vna per rōnem z non per numerū vna. ¶ Ad aliud dicendū q illa diuisio est causa numeri in corpe z per consequēs causa numeri in aia. ¶ Ad aliud dicendū q illa duplex diuisio que ponit est diuisio quāti pse z per accidēs: sed nō ois forma diuidit ut quātum. ut quantum enim diuidit quod diuidit in partem maiorē z minorē

quarū neutra eq̄lis est toti. Sed forma subālis materia/
lis diuidit̃ diuisione mãe ita ꝙ ipsa sm totā sui rōnem ⁊
totū esse manet in utraqȝ parte. Et hoc dico qñ disio nō
corrūpit speciem auri ⁊ ideo quelibet pars auri est aurū
sed nō quelibet pars asini est asinus q: diuisio auri non
corrūpit spēm auri sed diuisio asini corrūpit spēm asini.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ neutra plātarū mutat̃ ad alteraȝ
sic eni dicit phus. plāta quedā nascit̃ in terra ⁊ quedā in
alia plāta. ¶ Ad illud aūt qd̄ obijcit̃ dicēdū ꝙ nō suffi/
cit hoc ꝙ plāta sumat plus de alimēto ad ꝯuersioné alte
rius in se sed ad maius augmētū. ¶ Ad aliud dicēduȝ
ꝙ causa eius ꝙ fructꝰ ⁊ folia sunt sm nām isite est ꝙ nu
trimētū acceptū ut in ꝓximo digerēte digerit̃ in organis
insite que ne fiāt in stipite impedita sunt per insertioneȝ
in stipite. Si enim stipes talis organa hēret folia ⁊ fructꝰ
sequerent̃ nām eius. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ remanet
aīa quā pˀus habuit sed nō seqtur ꝙ ꝯuertat aīam in se.
nihil eni ꝓhibet qn plāta locū hñs in plāta alia accipiat
nutrimētū digestū ab illa ⁊ digerat illud ulterius sm ꝙ
ꝯuenit sibi. ¶ Ad illud qd̄ opponit̃ dicēdū ꝙ radix est
causa vite. sed radix dicit̃ qd̄ pmo trahit nutrimētum et
eniȝ ꝓhibet ꝙ radix vna in terra ⁊ alia in plāta sm ꝙ ra
dix dicit̃ hoc qd̄ per silr̄itudinē oris pmo trahit siue acci/
pit cibū. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ nutrimētū assimilatū vni
nō nutrit aliud nisi ulterius per aliquā digestionē assimi
let̃ illi sicut fit in alia plāta accipiēte cibuȝ ab alia planta.
¶ Ad aliud aūt dicēdum ꝙ cōponētia cōstituūt 3m qñ
vnū est ut materia ⁊ alterū ut forma. sed nō est sic in iser/
tione plāte in plātā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aīalia quedā
diuisa aīam hñt in utraqȝ pte differētē per numerū ⁊ nō
per spēm sicut dictū est ⁊ viuūt ad tēpus pˀcipue si diuidā
tur in loco dyaphanitatis siue parietis ⁊ in tpe calido qa
tūc in iferiori pte remanet calor diu ꝓpter mēbra digesti
onis. in supiori autē diu manet ꝓpter corˀ. vñ si abscidat̃
caput a talibus aīalibꝰ cito reddit̃ caput immotū eo ꝙ a
se nō habet calorē vitaleȝ tenētem vitā. ¶ Ad illud qd̄
iuxta hoc querit̃ utrū silr̄iter sint in hoīe dicēdum ꝙ nō.
aīa enim rōnalis nō est forma mālis que sic diuidat̃ di/
uisione corpis. pncipales enim ptes eius nō sunt in or/
gano aliquo corpis sicut itellectus rō ⁊ uolūtas. ¶ Ad
illud qd̄ obijcit̃ de sctis dicēdū ꝙ miraculosa fuerūt illa
⁊ virtꝰ opata est ea potius q̄ȝ aīa. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̃
de alijs iterfectis dicēdū ꝙ in neruis motiuis remanet
virtus quedā que nō est pars aīe sed causata ab aīa ⁊ est
corporea que post mortem post breue tempus in incer/
to mouet quedam membra.

¶ Utrum aīa humana que cōtinet in se uegetabile sen
sibile ⁊ rōnale sit simplex uel composita.

t Ertio queritur

Utrū aīa hu/
mana que ꝯtinet in se uegetabile sensibile ⁊ rō
nale sit simplex uł cōposita. Et hic pōt adduci tota dispu
tatio que supra habita est de simplicitate angeli. Sed qa
qdā ꝓbāt aīam eē cōpositā ex materia ⁊ forma ponemꝰ
rōnes eoꝝ. Et pma sit ista. aīa hoc est subā que est aīa aut
habet formā aut nō. Si nō cū eē sit a forma videt̃ ꝙ nō
hēret eē. Si aūt hēt esse tūc hēbit formā ⁊ forma nō est si
ne materia igit̃ habet etiā mām. ¶ Itē oīs spēs ꝯstituti
ua in natura habet formā. aīa est talis spēs ergo hēt for/
mā ⁊ forma nō est sine materia ergo ⁊c̃. ¶ Itē oēs spēs
tā spūales q̄ȝ corpales ꝯueniūt in hoc ꝙ sunt subē ergo
necesse est eis ineē subām coiter que dat eis cōem itelle
ctū subālitatis hoc aūt nō pōt eē forma q: formis differūt
a se inuicē oēs subē nāles ergo non erit nisi mā ergo oi
um subārū erit cois materia ergo ⁊ aīe cū materia ⁊ ma
teria nō est sine forma ergo ⁊c̃. ¶ Itē subē in corpe sūt
multaꝝ actionū ⁊ opationū. Oīs aūt actio ⁊ opatio a for
ma est ergo aīa hēt formā que cū nō sit materia hēbit eti
am māȝ. ¶ Itē subā nālis uel est forma uel materia uel
cōpositū. sed aīa nō est materia tm̄ q: materia pse nō hēt
esse. nec forma tm̄ q: forma nō hēt eē nisi in materia tm̄.
ergo relinqtur ꝙ sit cōposita ex materia ⁊ forma. ¶ Itē
oē qd̄ est hoc aliqd differēs ab alio qd̄ etiā est hoc aliqd
differt per formam que est in ipo. aīa est hoc aliqd diffe
rēs a subā corpea ⁊ ab angelis ḡ differt ab illis per for/
mā que est in ipsa sed forma nō est sine materia ergo ⁊c̃.
¶ Itē nihil intelligit̃ nisi per formā. qd̄ enim nō habet
formā indeterminatā est ⁊ ifinitū cū oīs finitas ⁊ oīs de/
terminatio sit a forma. cū igit̃ aīa intelligit̃ finita ⁊ deter
minata hēbit formā sed forma non est sine materia ḡ ⁊c̃.
¶ Itē multiplicitas que est in aīa. s. ꝙ ipsa est sentiēs in
telligēs nutriēs ⁊ mouēs sm locū nō pōt eē a materia er
go erit a forma nō aūt a forma subāli q: vnius tm̄ vna ē
forma subālis ergo est a formis accn̄talibꝰ que multe sūt
in hoīe. Forme aūt accn̄tales nō sunt nisi in cōposito ex
materia ⁊ forma ut sepius ꝓbatū est supra ergo aīa erit
cōposita ex materia ⁊ forma. ¶ Preterea cū dicit̃ eē sen
sibile esse rōnale ut rōnale ⁊ li sensitiuū dicūt formas spe
cificātes esse ⁊ cū tale eē hēat aīa ipsa hēbit esse specifica/
tū per formā ⁊ inde ut pˀus. ¶ Itē quecūqȝ sunt spēs co/
eqeue in vno gñe per vnā rōneȝ pticipāt illud genꝰ. sȝ
subā corpea sbā est cōposita ex materia ⁊ forma oportet
ꝙ icorpea subā etiā sit cōposita ex mā ⁊ forma. Si enim
diceret̃ simpx cū simpx sit añ cōpositum nō posset eē coe
queua species cū subā corpea que est cōposita. ¶ Item
subē oēs cū resoluunt̃ in sua pncipia aut resoluuntur in
vnū aut in duo aut in plura duobꝰ. ꝯstat aūt ꝙ nō i vnū
q: vnū nō pōt facere cōpositū ergo in duo uel in plura.
Si in duo ḡ in duas mās uel in duas formas uel in vnā
mām ⁊ vnā formā. nō in duas formas nec in duas mās
q: nec mā cū materia nec forma cū forma facit cōpositū.
Si aūt in vnā mām ⁊ vnā formā tūc habet̃ ꝓpositūȝ ꝙ
s. sit aīa cōposita ex mā ⁊ forma. Si aūt in plura duobus
fit resolutio tūc aut eēt mā vna ⁊ forme multe aut multe
mãe ⁊ vna forma aut multe mãe ⁊ multe forme. Si pri/
mo mō tūc qd̄libet cōpositum eēt multa q: quelibet vna
forma facit vnū pse. Si vo scd̄o mō tūc vniꝰ forme actu
eēnt multe mãe ⁊ sic idem numero esset in diuersis sub
stātijs. Si tertio mō tūc aut multe mãe ⁊ multe forme es
sent vnius rōnis aut multarū. Si pmo mō tūc oēs eēnt
supflue pter vnā māȝ ⁊ vnā formā. Si scd̄o mō tūc opor
teret ponē multa pna pma mālia ⁊ multa formalia. silr̄
qd̄ absurdū est dicē ille enim mãe aut differūt iuicē aut
nō. Si pmo mō cū oīs dr̄ia sit per formā tunc ille prime
mãe iā hērent formas ⁊ sic nō essent pme q: cōpositū ex
materia ⁊ forma nō est pncipiū. Si scd̄o mō tūc omnes
essent vna mā ⁊ sic redit̃ ad pmū. ¶ Item dicit phus in
lio de causis ꝙ itelligentia ⁊ aīa est hñs yliatim qm̄ esset
forma sȝ causa pma nō hēt yliatim q: est esse tm̄. ¶ Iteȝ
Alexr in lio de itellectu ⁊ itelligibili dicit ꝙ aīa habet in
tellectū ylealē. yleale aūt est materiale. ergo aīa cōposita
est ex materia ⁊ forma. ¶ Itē numerꝰ causat̃ ex diuisio
ne cōtinui ⁊ in numero post vnū sequunt̃ duo. ergo vi/
det̃ ꝙ in entibꝰ post pmū pncipiū qd̄ simplr̄ est vnū de
berent seq duo causata ab ipso que sunt pna cōpōnis re
rū ⁊ hec sunt materia ⁊ forma. ergo cū aīa sit de ꝯñtibus
post pncipia tū ipsa erit ex materia ⁊ forma. ¶ Solō oi
um harū obiectionū ⁊ silium habet̃ ex qōne de simplici
tate angeli. dicimus enim aīam esse cōpositā sed non ex
materia ⁊ forma. sȝ ex eo qd̄ est ⁊ quo est. Et qd appella/
mꝰ qd̄ est ⁊ quo est ⁊ quō. qd̄ est differt a materia ⁊ quo
est a forma explanauimus ibidem. Sed tū qui dicūt ani
mā causari ex materia pma ⁊ vnā esse mām spūalium ⁊
corpaliū ꝓpter supra hītas rōnes ⁊ hoc dicit expsse Col
lectanus cuius rōnes sunt phite. Sed q: hoc nō est uerū
sm phm nālem nō videt̃ nobis ita dicenduȝ esse. Quō
etiā aīa sit simpx ⁊ quō cōposita ibidem dixi mꝰ. ¶ Pre
terea i qōne de celo distixi mꝰ 4or modos simplicitatis i

articulo ubi querit Utruȝ celū sit simplex uel cōpositū.
¶ Querit an uegetabile sit vnius rōnis ꝛ speciei in plā tis brutis animalibus ꝛ hominibus.

c **Onsequēter que** rēduȝ est de singulis harū dr̃iarū uegetabilis sen sibilis ꝛ rationalis. ꝛ primo de uegetabili. ¶ Circa qđ querunt duo. s. de uegetabili in se. ꝛ de partibus eius. De uegetabili aūt in se querū tur duo quoꝝ pmū est Utrū uegetabile sit vnius rōnis ꝛ speciei in plātis brutis ꝛ hoībus. 2ᵐ de diuisione eius per nutritiuū ꝛ augmentatiuum ꝛ generatiuum.

a **D primum proce** ditur sic. Dicit enim phus in liᵒ pᵒ de uegetabilibus. vi ta coiter in aialibus ꝛ in plātis inuēta est in aialibꝰ ma nifesta appens in plātis aūt occulta nō euidēs. vita igit que cois ꝯtra est in aialibus ꝛ in plātis aut est cois coita te uocis tm̄ aut uocis ꝛ rōnis. nō pmo mō q: sic equoce diceret. Si aūt scđo mō tūc erit vnius rōnis in animali ꝛ plāta ꝛ ita erit vnius speciei. nō enim sunt vnius rōnis que nō sunt vnius spēi. ¶ Preterea hoc videt per illđ qđ sequtur. In aialibus est manifesta apparēs in plantis aūt occulta nō euidēs. Occultū ꝛ manifestū nō uariant spēm cū sint accñtia. ¶ Item potētie diffiniunt per actꝰ ergo eorūdē actuū specie idē erit pncipiū specie ꝫ in aia libus ꝛ in plātis est alimēto uti ꝛ augmētari ꝛ generare que sunt vnius rōnis opa ergo uegetatiū in utroq; erit vnius rōnis. ¶ Si forte dicat ꝙ plāta est alia species q̄ȝ aial ꝛ etiā uegetabile in ipsis est alterius spēi ꝛ alterius rōnis videt ꝙ hoc nō sit uerum q: aial vniuoce dicit de hoie ꝛ asino ꝫ sint diuerse spēs. ergo videt ꝙ siliter aia possit eē eiusdē spēi ꝫ aiata differāt spē uel gn̄e. ¶ Pre terea vitis ꝛ oliua sunt diuerse spēs plātarū ergo eadem rōne uegetabile diceret pm diuersas rationes de illis. ¶ Sed ꝯtra dicit phus in 6ᵒ topiᶜ. ꝙ Dionysij vite dif finitio. s. ꝙ vita est motus generis nutribilis naturā as sequēs peccat q: vita nō pm vnā spēm videt dici. sed al tera aialibus qdē altera aūt plantis inest. Dionysij autē diffinitio est ꝙ vita vnius rōnis sit in spēbus illis ergo vita nō est vnius rōnis ꝛ speciei in aialibꝰ ꝛ plātis ergo nec aia que est pncipiū vite. ¶ Itē dicit ꝙ vita inest plā tis per uegetabile aialibus aūt per sensibile pᵐ. s. tactuȝ si ergo nō est ab vno in aialibus ꝛ plātis nō erit vniꝰ rō nis. ¶ Itē aia est suba dās rōnē ꝛ spēm corpi aiato. sed aia nō dat plātis eādem spēm quā dat aialibus ergo nō est eiusdē speciei ꝛ rōnis hincinde. ¶ SOLUTIO ad hoc dicēdū ꝙ nō est eiusdem rōnis uegetabile in plā tis ꝛ aialibus sicut pbāt rōnes ultime. est enim in plan tis species in aialibus aūt potētia tm̄ ꝛ non spēs. ¶ Ad pmū ergo dicēdū sicut dicit phus ꝙ rō aialis pm vnum quodq; est altera. habet eniȝ aial duplicē rōnem. vnam pm ꝙ est abstractū per rōnem ab oibus aialibꝰ ꝛ sic dif finit per pncipia rōnis que sunt genus ꝛ dr̃ia ꝛ cuȝ hoc mō sit pdicatū cōe de oibus subiectis sibi specieb ꝰ dicet in hac rōne vniuoce de illis. Aliā aūt habet pm ꝙ est in vno quoq; aiali ꝛ tūc cū sic habeat in natura eē diffiniet per pncipia illius eē nālis. Et cū nō sint eadem pncipia huius aialis ꝛ illius nō habebit eādē rōnem aial pm ꝙ est in illis. Et siliter dicimus de vita vn̄ qđ dicit phus ꝙ coiter inuēta est ꝛc. itelligit de coitate gn̄is remoti ꝛ nō de coitate forme que est spēs faciēs eē in natura. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ manifestū ꝛ occultū hic supponūt duas dr̃ias specificas. s. sensibile ꝛ insensibile ꝛ ita pm supposi ta nō pm accñtia ꝫ noia eoꝝ ab accñte iposita esse videā tur. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ actus nō sunt eiusdeȝ rōnis in aialibus ꝛ plantis nisi pm genus. cū enim opationes trahant in spēm per obiecta si opationes eēnt eiusdē rō nis etiā obiecta eēnt. Obm aūt est alimētū qđ pm sbam est obm nutritiue. pm aūt quātitatē augmentatiue ꝛ pm ꝙ est supfluū in idiuiduo necessariū est spēi gn̄atiue. cuȝ igit nutriēs plātā sit assimilatū plāte ꝛ nutriēs aial sit as similatū aiali patet ꝙ illud qđ nutrit hinc ꝛ ide nō est in eadē spē nutrimēti aliter enim ex nutrimēto eiusdē spēi aptū natū eēt fieri lignū ꝛ caro qđ falsum est. Silr̃ gn̄ati ua in plāta gn̄at lignū ex supfluo nutrimēti in planta ex quo aptū natū est fieri ligñuȝ. in aiali aūt gn̄at carnes ꝛ ossa aiati corpis que apta nata sunt fieri ex supfluo nutri mēto aialis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ aial si accipiat ut p dicatū ule hēt vnā rōnē gn̄is ad oēs spēs suas sed pm ꝙ est in vno quoq; per eē nāe hēt aliā ꝛ aliā rōnem ut ha bitū est sup. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ uerū est ꝙ aia ue getabilis pm nām nō est vnius rōnis in oibꝰ plātis. sed in vite est aia dās ei eē vitis ꝛ rōnem pm speciē ꝛ formā ꝛ in oliua est uegetabilis aia faciēs oliuā dās ei esse ꝛ rō nem ꝛ pm speciem ꝛ formaȝ ꝛ sic de alijs. vn̄ uegetabile qđ dicit de ipsis dicit in rōne gn̄is ꝛ nō in rōne speciei. ¶ Utrum nutritiuū augmētatiuum ꝛ uegetatiuum dif ferant nisi per accidens.

d **Einde queritur** De diuisio ne uegetabilis per nutritiuū ꝛ augmentatiuū ꝛ gn̄atiuū. Et videt ꝙ ista tria non differāt nisi per accñs. Potētie diffiniunt per actꝰ ꝛ actus per obiecta. ergo pm dr̃iam obiectoꝝ erit dr̃ia actuū ꝛ potētiarū. Sed obm ut est necessariū ad subam indiuidui ꝛ ut est quātū ꝛ ut est supfluū nō differt nisi pm accñs ergo ꝛ opa ꝛ potētia nō differūt nisi pm accñs. ¶ Preterea potētie accñtales sūt que qn̄q; assunt ꝛ qn̄q; nō. ꝫ augmētatiua ꝛ gn̄atiua qn̄ q; assunt ꝛ qn̄q; nō ergo sunt accñtales. ¶ Preterea di uisio sbti in accñtia est qn̄ diuidit aliqd in se cōpletuȝ in id qđ habet eē in ipso. sed aia uegetabilis est quoddā in se cōpletū. est eniȝ forma ꝛ suba uegetabiliū. ꝫ gn̄atiuuȝ ꝛ augmētatiuū hn̄t eē in uegetabili q̄ sunt accñtia ꝛ diui sio aie huius in ea erit diuisio sbti in accñtia. ¶ Prete rea nutritiuū augmētatiuū ꝛ gn̄atiuū vident dicere po tētias nāles uegetatiui. sed nālis potētia est spēs q̄litatis ꝛ sic iterū reddit ꝙ sit diuisio sbti in accñtia q: ois spēs ē accñs. Et ex hoc etiā videt hēri ꝙ ptes aie uliter sunt ac cidētia. ¶ Preterea querit iuxta hoc qđ causet multitu dinē ptiū in aia. cū igit aia uegetabilis pm se sit suba idi uisibilis nō videt eē causa ꝛ pnᵐ multitudinis ptiū ꝛ sic diuisio eius per hec nō est diuisio per ptes. ¶ Preterea videt isufficiēs hec diuisio ponant eniȝ quatuor aie. s. at tractiua retētiua digestiua ꝛ expulsiua. Et si dicat ꝙ iste subseruiūt nutritiue videt aūt ꝙ hoc nō sit uerū. In gn̄a tiua eni est attractiua seminis ad locū gn̄atiōis ꝛ expulsi ua per mēbra genitalia. ¶ Preterea querit q̄liter sbser uiūt si subseruiūt nō enim iueniunt ut videt in oibꝰ ue getabilibꝰ. si enim digestiua sepat purū ab impuro non videt eē digestiua in illis uegetabilibꝰ in qbus de puro nihil expellit sicut in oibꝰ plātis. Et si forte dicat ꝙ sit ex pulsio ad corticē per distillationē resinaꝝ ꝛ gūmi ꝫ nihil est q: de tali expulsiua nō loqmur hic. in qbꝰ enim est ex pulsiua videbimꝰ ꝙ sūt mēbra recipiētia supfluitatē que expelli debet ꝛ vie p q̄s expellit que nō videmꝰ in plātis cū igit nā nō deficiat i necessarijs si plāte hūisset hāc vtu tē nā fecisset eis hmōi organa. ¶ Solꝰ dicēdum ꝙ iste sūt ptes potētiales ipsiꝰ aie uegetabilis ꝛ diuidit i eas sic totū ptātiuū i pticulares ptātes. ¶ Ad pᵐ q̄ qđ obijcit dicimꝰ ꝙ obm hēt sbalē dr̃iaȝ si ut sbm ꝯsideraf. potētia eniȝ corpꝰ nō de necessitate est exn̄s sb maiori quātitate q̄ȝ pus fuit ꝛ iđ cibꝰ pm ꝙ est ex eo fit corpꝰ cibatū. ꝛ cibꝰ pm ꝙ ex eo fit maiꝰ quātitate pcipue pꝫ lōgitudinē quā pus hūit hn̄t dr̃iaȝ pm sbalē formā obti ꝛ ꝫ patet ex dr̃ia finiū. finis eniȝ nutritiue ē p icorpatiōnē cibi saluare corpꝰ aiatū. ꝫ finis augmētatiue ē p icorpatiōnē q̄ti cibi ꝯducē corpꝰ ad pfectā magnitudinē pꝫ figurā. vn̄ augmētatiua

maiori calore indiget qui sufficiat extendēdo organa ⁊ addēdo cibū cōducere ad magnitudinem debitā speciei ⁊ magis infra hoc patebit. Silr̄ superfluū nutrimēti sup qd̄ opat̄ gn̄atiua est potētia tm̄ corp⁹ organicū nō addibile alij corpi sicut fuit cib⁹ nutritiue ⁊ augmētatiue. ⁊ pp̄ h̄ oportet ꝙ i isto maxie v̄t⁹ opet̄ trāsmutatiua semis ⁊ formatiua organoꝝ. Sic igit̄ patet ꝙ hoc nutrimētum idē sit ƀm subam mā̈e nō tm̄ idē est ƀm spēi rōnem. Alia enim virt⁹ est in ipso a virtute nutritiua que est in epate uel in corde. ⁊ alia a v̄tute augmētatiua que est in fonte caloris facta in corde. s. ⁊ alia a virtute gn̄atiua que est i uasis seminarijs ⁊ per has virtutes descēdētes in cibū cibus trahit̄ in diuersas rōnes que fiūt ei specifice ƀȝ ꝙ ad diuersas potētias uegetabilis compat̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ vis gn̄atiua semp adest sed nō semp opat̄ ⁊ hoc ꝯtingit uel ex debilitate organi ut in iuuenib⁹. uel ex defectu mā̈e seminis. Silr̄ augmētatiua semp adest ȝ impedit̄ tm̄ ꝓpter debilitatē instr̄i cū ex pte ei⁹ qd̄ debet augeri sicut subtili⁹ ifra explanabit̄. vn̄ cōtingit ipediri per accn̄s ab ope ⁊ hoc nō facit accn̄talē eē virtutē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uegetabile ƀm ꝙ ut totū ptātiuū cōsiderat̄ nō h̄et pfectionē nisi in ptib⁹ suis ⁊ iō qn̄ aia diuidit̄ per ista nō oīno diuidit̄ per accn̄talia. imo sicut se h̄nt membra corpis ad corpa ita se h̄nt vires aie ad aiam. qd̄ patet ex v̄bo ph̄i in 2° de aia ubi dicit. ꝙ sicut aia tota est actus totius corpis ita ptes sunt actus ptiū. ⁊ ideo si oculus esset aial visus eēt aia eius. Nec hoc est uerū ꝙ oē ꝯn̄s aliqd sit accn̄tale nisi intelligat̄ de cōsecutione ƀm tp̄s. ƀm rōnē enim ptes semp cōsequunt̄ totū que tm̄ ƀm relationē sil̄ sunt ⁊ ƀm mām p̄us ⁊ sic est de oib⁹ ꝯn̄tibus in quib⁹ id qd̄ cōseqtur h̄et pfectionē ƀm sb̄am ⁊ posse. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū dr̄ potētia nālis duo dicunt̄. per li potētia enim supponit̄ ens q̄litatis. per li nālis v̄o supponit̄ causa necessaria ei⁹ in sb̄to. ⁊ hinc etiā est ꝙ potentia nālis nō adest ⁊ abest sed semp adest q: cām necessariā supponit in sb̄to ⁊ iō nō est oīno accn̄s sed ꝓpria passio fluēs de p̄n°sube sb̄ti ⁊ sic se h̄nt oēs vires aie ad animā. vn̄ patet ꝙ nō sunt accn̄tales sed nāles ꝓp̄e ⁊ imediate fluētes ex ipsa suba aie. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ ois forma nālis est in rōne triplicis cause ut sup̄ dixim⁹. s. formalis ⁊ efficiētis ⁊ finalis. ⁊ ƀm ꝙ aia est ut efficiēs opationes aiati sic h̄et vires in qb⁹ pficit̄ cālitas sua in efficiēdo opa Impfectū enim efficiēs est qd̄ nō pōt omnia opa uel potētialia fieri ƀm naturam in sb̄iecto. vn̄ causa multitudinis viriū vna suba aie est ꝙ aia compat̄ ad corpus ut efficiēs q: corpus vnū qdē est per subam sed multū per organa. In aia v̄o rōnali secus est per itellectū quē accipit aia nō ex compatione corpis sed ex compatione ad deū cāntē. Et hoc videt̄ innui in li° de causis ubi dicit ꝙ ois suba nobilis habet tres opationes. nā ex opationib⁹ ei⁹ est opatio aialis ⁊ opatio intellectualis ⁊ opatio diuina. Aia enim nobilis dr̄ hic aia itegra ut dicit ph̄us. Dic̄ enī Alex^r in li° de itellectu ⁊ itelligibili ꝙ sola aia hois est itegra ⁊ hoc ex compatione ad corpus. h̄et enim cōparationē diuinā ⁊ aialē. Esse enim diuinuȝ est esse saluatū ⁊ pfectū ƀm possibilitatē nā̈e. eē aūt saluatum in idiuiduo est etiā in spē. pfectū aūt est corroborata virtute ƀm pfectionē magnitudinis sb̄ti ⁊ iō aia nobilis cōsequit̄ eē diuinū ƀm possibilitatem sui per tria opa uegetatiue ptis. Opatio aūt aialis est propa opatio aie ƀm quā distiguit̄ a natura. nō enim ƀm eē diuinū distinguit̄ eo ꝙ oia mouent̄ ad illud ⁊ ꝓpter illud agit qcqd agit. vn̄ opatio aie est ƀm ꝙ mouet corp⁹ ƀm locū ⁊ cū ille motus non fit sine apph̄ēsione sensibili sensus ⁊ mot⁹ ƀm locū sunt opationes prop̄e aiales ⁊ in hijs aia est causa corpis ⁊ supior eo ꝙ corp⁹ recipit imp̄ssiones ab aia ad ꝯsequēdum hec duo. ⁊ iō oculus nō vidēs non est oculus nisi equoce. ⁊ pes nō mobilis nō est pes nisi equoce. est etiā aia nobilis nihilominu⁹ ut dicit ph̄us creata a deo ut instr̄m itelligētie ⁊ cū itelligētie sint sube sepatē recipet aia imp̄ssionē ab eis. Et utrū illa imp̄ssio sit op⁹ intellect⁹ agētis uel modi reuelationuȝ ⁊ ꝓphetie sicut dicit Aug⁹ in 12° sup geñ. ad l̄ram. mō nō determinam⁹. hoc aūt ꝯstat ꝙ opatio itellectualis est in aia nō ex compatione ad corpus: sed potius ex compatione ad intelligētiā p̄mā ⁊ itelligētias scd̄as ⁊ iō in hac compatione aia iferior facta est itelligētijs eo ꝙ recipit imp̄ssiones ab ipsis. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ ille q̄tuor que ponunt̄ nō sunt ptes aie. aia eniȝ est ifluēs imp̄ssiones in corp⁹ ut iā h̄itū est ⁊ ille imp̄ssiones sunt recepte a corpe ⁊ dicunt̄ virtutes fixe mēbris que sunt subaliter ptes aie sed fundant̄ in ipsis nālibus ⁊ calore ⁊ cōplexione mēbroꝝ ⁊ ideo uariant̄ ⁊ debilitātur ⁊ iuuant̄ ƀm uariationē mēbroꝝ. vn̄ attrahē̈ digerere retinē̈ ⁊ expellē̈ nutritiue sunt potētie ⁊ ipsa vna existēs per diuersitatē actiuarū ⁊ passiuarū q̄litatū opat̄ oia illa. per calidū enim ⁊ siccū qb⁹ viget attractiua attrahit p frigidū aūt ⁊ siccū retinet p calidū v̄o digerēs in humido per sil̄itudinē elixationis ut dicit̄ in 4° methau^r digerit ⁊ cōuertit cibū ad corpus. sed per calidū uētosum ⁊ humidū lubricās expellit. Silr̄ ⁊ qn̄qȝ expellit per frigidū humidū lubricās iducens sed hoc fit per accn̄s vn̄ talis expulsio frequēter est indigesti cibi q: frigus circunstās impedit actionē caloris nālis digerētis cibū ne possit attrahē̈ humidū subtile ⁊ purū ⁊ ꝯsumere ptē humidi aquei ex quoꝝ ꝯsumptione ⁊ attractione grossum terrestre ⁊ impurū inspisset. q̄liter tm̄ q̄litates actiue ⁊ passiue subseruiūt ptib⁹ aie uegetabilis infra meli⁹ explanabit̄. ¶ Ad hoc qd̄ obijcit̄ de expulsiua ꝙ nō sit in aiatis oibus dicēdū ꝙ uerū est hoc. natura enim nō abūdat superfluis ⁊ ideo cū plāte trahāt cibū digestiuū digestione prima in qua grossum ⁊ impurū separ̄ a subtili puro ⁊ ꝯueniēti nō indigēt uētre uel expulsione q: sicut dicit ph̄s in li° de aialibus terra est eis pro uētre. Et causa huius est: q: trahūt cibū per poros ⁊ nō recipiūt grossum ut aialia. Et causa hui⁹ est debilitas caloris nālis in plātis qui attractū cibū grossum in plātā nō posset digerē̈. huius aūt signū est ꝙ ex modico frigore exteriori restringunt̄ pori plāte ⁊ densat̄ sucus ⁊ fluūt̄ folia ⁊ ideo etiā ꝙ attrahit cibū in radice nō tā ex calore sui q̄ȝ ex calore uaporum qui sunt in terra.

¶ Queritur quid nutritiua potentia sit.

d Einde queritur de partibus uegetabilis ⁊ querunt̄ duo. s. de ptibus sigillatim ⁊ de ptibus in cōi. De ptib⁹ sigillatim querunt̄ tria. s. de nutritiua augmētatiua ⁊ gn̄atiua. De nutritiua aūt querunt̄ 4^or. Quorū p̄^m est de nutritiua in se. 2^m de motu eius. 3^m de nutritiuo ⁊ nutriēte. 4^m de instr̄o eius. ¶ Circa p̄mū querūtur tria. Primo enim querit̄ qd sit. 2° utrū sit vna uel plures. 3° si plures sint nutritiue utrū sint eiusdē spēi uel nō.

a D primum proceditur sic. Dicit Auic^a in 6° de nālib⁹. ꝙ nutritiua est vis aie uegetabilis ꝯuertēs corp⁹ a corporeitate in qua erat in sil̄itudinē corpis in quo est ⁊ vnit ei cibū per restaurationē eius qd̄ solutū est in illo. ¶ Sed ꝯtra hāc diffinitionē ꝓcedit̄ sic. Generatiua ꝓprie est virtus ꝯuertens corpus a corpeitate in qua est eo ꝙ inducit aliā speciem ⁊ ꝓpter hoc videt̄ ꝙ hec nō sit ꝓpria dr̄ia diffinitiua nutritiue. ¶ Item cū corporeitas spēs sit qualitatis videt̄ magis propriū augmētatiue trāsmutare corpeitatem cibi ⁊ inducere sibi quātitatē cibati q̄ȝ ipsius nutritiue. Et hoc videt̄ ex illo uerbo ph̄i in p̄mo de gn̄atione ⁊ corruptione. ubi dicit̄ ƀm qd id igit̄ qd̄ potentia utrūqȝ. uerbi gr̄a quāta caro auget qd etenim quātā oportet generari carnem. ƀm id autem qd̄ solum caro nutrit ⁊ cum sic differt cibus ⁊ augmentatio ratione. ¶ Item infra ƀm id

qd est q aduenit potētia quāta caro augibile est carnis. ꝓm id aūt q solū potētia caro nutrimentū. Ex hoc patet q mutare corpeitatē cibi in corpeitatem cibati corpis est augmētatiue ꝛ nutritiue. ¶ Preterea nutritiua nō sem per ponit restauratiōnē deꝑditi q: nō semꝑ fit deꝑditio sed nutrimētū obijcit calori nāli ne ꝯsumat sbaꝫ. ¶ Itē si vis eius est saluare idiuiduū ꝛ cū a fine sit denoīatio ꝛ diffinitio ut dicit phus. ab illo videt potius debē diffini ri. ¶ Preterea cū nutritiua ꝯuertat corpus digerēdo ꝛ digestio fit ut habet in 4° metha. cōpletio a nāli ꝛ pro/ prio calore ex ꝯtraiacētib⁹ passionib⁹ videt q potius de beret dicere a passionib⁹ siue q̄litatibus in qbus erat ꝑ/ us q̄ȝ a corpeitate in qua erat ꝑus. cum enim ꝯuersio sit motus a ꝯtrario in ꝯtrariū ꝛ corpeitas nō hēat ꝯtraiacēs ꝯtrariū videt q potius sit ꝯuertēs a q̄litatibus q̄ȝ a cor/ poreitate. ¶ Preterea Aꝟ: vult q nutritiua trāsmutat cibū ꝓm subam in subam cibati ꝛ sic videt debē dicē cō uertēs cibū a forma subali in qua erat ꝑus. ¶ Sol'o di/ cimus q ꝑhīta diffinitio bona est ꝛ phīca. diffinit enim potētia phīci per actū quē hēt suꝑ ꝓpriā mām ꝛ in cōpa/ ratione ad finē ꝛ per suū sbm in quo est. hec enim oīa tā gunt in ꝑdicta diffinitione. Qd eniȝ dr virt⁹ aīe uegeta bilis tāgit sbm per qd ꝓprie nālis sba ꝛ nālis passio de bet diffiniri. Per hoc aūt qd dr ꝯuertēs tāgit ꝓpri⁹ act⁹ eius. cōuersio eniȝ hec sonat uersionē in se ex alio ꝛ non aliud qd nō erat ꝑus. Per hoc aūt quod dr corpus a cor poreitate in quo erit ꝑus tāgit ꝓpria materia ipsi⁹ ꝛ effe ct⁹ quē cōsequtur in ipsa. Cū aūt dup^x sit finis. s. finis opis ꝛ intētionis per hoc q dr in silitudinē corpis in quo est ꝛ vnit ei cibū tāgit finis opis. finis eniȝ opis est in quo si stit opus efficientis. Per hoc ꝟo qd dr per restauratio/ nē eius qd solutū est ex illo tāgit finis intētionis qui est finis ultim⁹ mouēs intētionē efficiētis. ¶ Ad ꝓ^m ergo dicēdū q cōuersio ꝓprie nō est gñatiue sed trāsmutatio a sp̄e in sp̄ēm aliā. dicim⁹ enim q cōuersio est ꝟsio alicu ius ad se nō in aliud sicut illud qd nutrit cibū ꝯuertit ad se per actū nutritiue ꝛ nō cōuertit ipm in aliquā specieȝ nouā que ꝑus nō fuerat sed in carnē neruū ꝛ os que ꝑ/ us fuerūt. ¶ Ad aliud dicēdū q corpeitas nō sumit hic meth^ce sed poti⁹ phīce. ꝛ ideo dicit hic sp̄ēȝ corpis qd est cib⁹ ꝛ sic ꝓprie ꝯuenit nutritiue. ¶ Ad aliud dicēduȝ q per actionē caloris diuidētis id qd nutrit ad subinducti onē nutrimēti semꝑ aliq̄ sit deꝑditio ꝓm mām lȝ nō ꝓm sp̄ēm. ꝛ qd dicit phus in li° de morte ꝛ vita itelligit sic. q calor nālis destruet ꝯsumādo sbm si nō obijceret ei nu/ trimētale humidū. ¶ Ad aliō iā patet sol'o per explana tionē diffinitionis in duplici fine. Salus eniȝ idiuidui i cludit restaurationē deꝑditi. cū enim sp̄ēs nutritiui non possit saluari nisi in materia ꝛ ptes ꝓm mām deꝑdant ꝑ actionē caloris nō relinqtur modus salutis sp̄ēi in eo q nutrit nisi per nutrimētū restaurat deꝑditū i ptib⁹ māe. ꝛ hꝫ i ꝟra erit magis manifestū. ¶ Ad aliud dicēdum q corpeitas supponit hic sp̄ēm corpis phīci. sed ꝓm sp̄ēȝ so lā subalē nō pōt eē mot⁹ q: nihil hēt ꝯtrariū ꝛ oīs motus est de cōtrario in cōtrariū nihilomin⁹ tñ q: nutrimētum est diffinitū a fine ꝛ hec est mutatio cibi sube ꝛ vnio sba/ lis ad cibatū poti⁹ diffinit a corpeitate ꝓm q est sp̄ēs phī ci corpis q̄ȝ a passionib⁹ siue a q̄litatib⁹. Lȝ enim alterā/ do agat in cōuersione cibi tñ alteratio est ꝑpter cōuersio nē sube ꝛ digestio que diffinit in methaphoris sūpta est gñaliter ꝑut hēt sub se ꝯtētas sp̄ēs calidi digerētis siue il/ lud calidū sit extrinsecū siue itrinsecū. ꝛ hoc patet in pen pasi. In penpasi enim que est digestio in fructificatis ali mēti est calor intrinsecus digerēs. In ephesi aūt que est digestio ad totū a calore humido est calor extrinsecus ꝛ tō ꝓprie dr ephesis in elixatis ut ibidē dicit phs. In opeo si ꝟo que est digestio a cālitate sicca ꝛ aliena ꝛ ꝓpe dr in assatis est calor digerēs extrinsec⁹ ꝛ siccus ut calor ignis ꝛ ꝑpter hꝫ illa digestio nō semꝑ cōuertit ad subam dige/

rētis sicut facit calor digestiu⁹ aīati corpis sed cōplet hu/ midū eius qd digerit remouēdo ipm a passionibus fri/ gidi qd est causatiuū idigestionis. ¶ Ad ultimuȝ patet solutio ex hoc q corporeitas supponit speciem cibi.

¶ Utrum sit vna nutritiua an plures.

Secundo queritur Utrū sit vna nutritiua an plures. Et videt q vna. vnius eniȝ act⁹ idifferētis ꝓm sp̄ēm vna est potētia idifferēs ꝓȝ sp̄ēm. ꝫ nutritiue est act⁹ vnius nō diuersificat⁹ in mem bris ꝓm mām. ḡ nutritiua erit vna. ¶ Itē videt per sile ꝓbari in radijs solis. radi⁹ enim nō differt ex hꝫ q q̄sdā mās idurat ꝛ q̄sdā liq̄t. ergo silr nutritiua nō accipit dif/ ferētiā ex hꝫ q est nutrire os uel carnē manū uel pedem. ¶ Itē nā expedit se paucioribus q̄ȝ pōt cū igit sufficiat vna nutritiua cū diuersa cōplexione nutritiuoꝝ mēbroꝝ nō erūt plures in vno corpe aīato. ¶ Itē in 2° de aīa di cit phus q sunt tria opa uegetabilis aīe. s. alimento uti ꝛ augmētare ꝛ gñare ꝛ nō subdiuidit alimēto uti ergo vi/ det q in toto corpe usus huius alimēti sit eiusdeȝ rōnis. ¶ Sed ꝯtra diuersi mot⁹ ꝓm sp̄ēm diuersos exigūt mo tores ꝓm sp̄ēm. sed in corpe aīato diuersi sunt mot⁹ nutri tionis sp̄e ergo diuerse erūt nutritiue mouētes. Maior patet q: ali⁹ est motor sursuȝ ꝛ ali⁹ deorsum ꝛ ali⁹ ad sbaȝ ꝛ alius ad quātitatē. maior ꝓbat ex hꝫ q mot⁹ distinguit penes terminū sicut mot⁹ sube qui est ad subam. motus augmēti qui est ad augmētū. In corpe ꝟo aīato nutritio terminat ad os carnē ꝛ neruū qui nō sunt eiusdē rōnis. ¶ Preterea hoc idē expsse dicit Auic^a sic. oē mēbꝝ hēt ꝟtutē ꝓpriā nutritiuā que est in eo qd ꝑmutat nutrimētū in silitudinē ei⁹ ꝓpriā ꝛ vnit ei. ¶ Sol'o dicim⁹ vnā so lā eē nutritiuā que est ps aīe uegetabilis plures aūt cātas ab ipsa ꝓm diuersitates cōplexionū oīum mēbroꝝ siliuȝ cū enim aīa sit motor corpis nō mouebit ipm nisi influē/ do ei impssiones ꝓm q̄s pōt aīari ab ipsa ꝛ moueri ꝛ he impssiones aīales sunt virtutes affixe mēbris ut suꝑ di/ xim⁹ ꝛ in corpe qd sūt ut in sbto sed tñ ab aīa cāte ꝛ iflu/ xe ipsi corpi. Et dico mēbra silia que diuidunt diuisione cōtinui. hꝫ est q quelibet ps diuisi rōneȝ hēt toti⁹ ut caro os neru⁹ arteria uena cerebrū ꝛ medulla ꝛ huiusmodi. mēbra aūt dissilia sunt que nō diuidunt sic q quelibet ps obtineat rōnē toti⁹ sicut caput manus pes ꝛ huiusmo di. nō eniȝ qcqd est pars capitis est caput sicut ps carnis caro est. Cū igit ꝓm Aug^m phīce artis mēbra dissilia nō nutriant imediate ꝫ per silia que imediate nutriunt ꝛ ex qb⁹ illa cōponunt ille virtutes affixe mēbris ꝑcipue erūt multiplicate ꝓm numerū ꝛ cōplexionē mēbroꝝ sili/ um. Et per hꝫ patet sol'o ad dictū Auic^e: q de illis virtuti bus itelligit. ¶ Ad illud qd añ obijciebat dicēdū q est finis qui tñ est termin⁹ opis ꝛ ille nō trahit op⁹ in sp̄ēm sicut nō dr domificatio alia sp̄e que terminat in factura fundamēti ꝛ que terminat in factura pietis. ꝛ diuersitas talis finis nō exigit diuersitatē motoris uel finis ꝓm in/ tētionē mouētis ꝛ diuersitas distinguit motū ꝛ per moto rem per diuersas sp̄ēs. vñ cū nutritiua sit vnus solus ta/ lis qui est saluatio sube nō erit nisi vn⁹ solus motor sp̄e qui est virt⁹ nutritiua. cuiuscūq; enim est finis ultimus ut inducens eiusdem sunt oīa que sunt ad finem illum.

¶ Si plures sint nutritiue utrū sint eiusdem speciei.

Tertio querit Si plures sint nu/ tritiue aut sunt eiusdē sp̄ēi. aut nō. videt q non eiusdē. diuersificatio enim est penes fines ꝛ fines nō sūt eiusdē rōnis. vna enim cōuertit in os alia in carnē alia i uenā ꝛc. ¶ Itē diuersoꝝ organoꝝ sp̄e diuerse sūt ꝟtutes sp̄e ꝫ iste ꝟtutes sūt affixe i organis diuersis sp̄e. ḡ sūt di uerse ꝓȝ sp̄ēȝ. Si forte dicat q reducunt ad vnā ꝛ idcirco sūt vna. ¶ Cōtra si reductio ad vnū eēt cā vnitatis tunc oēs vires aīe que reducunt ad vnā subam aīe in quam

ɀ a qua sunt eēnt vna qđ falsum est.ğ reductio ad vnuȝ nō erit causa vnitatis spē. ℂ Preterea oīa mēbra corpis reducunť ad vnū pncipiū qđ est cor nec tñ ppter hoc sūt eiusdē rōnis ergo silr lȝ nutritiue mēbroꝝ reducanť ad vnū pnm qđ est causa pma nutrimēti ppter hoc nō erūt eiusdē rōnis. ℂ Sed ɔtra spēs mot9 nō distinguntur penes fines in specie ſȝ penes fines in gñe. sicut dicim9 aliū motū eē sube aliū qlitatis aliū quātitatis aliū in ubi. Cū igiť nō fit ɔuersio cibi in subaȝ tñ nō erit diuersitas mot9 ꝑm illā ɀ illā subam in qua fit ɔuersio. ℂ Solō pȝ pus dicta termini qui sunt ad finē ɀ sunt termini ꝑticularū opum nō ꝑprie ꝑm spēm distinguūt opationē efficiētis. ɀ iō cū tales termini sint cū dr nutrire os nutrire carnē iste ꝟtutes nō ꝑprie differūt spē sed numero ɀ materia. ex hoc patet solō ad pmū. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ organa ꝑprie sunt mēbra officialia que ad aliqđ offiñ speciale sunt ordinata ut oculus ad visuȝ. ɀ idcirco neruus ɀ os ɀ huiusmodi nō sunt organa nutritiue potētie ſȝ potius materia circa quā opať nutritiua in aliquo organo exñs ut in epate uel in corde. Uel dicať ꝙ diuersorū organoꝝ que sunt diuersoꝝ finiū sunt diuersi fines ɀ diuerse potētie. sed nō oportet ꝙ diuersoꝝ organoꝝ eūdē hñtium finē diuerse sint ꝟtutes. ℂ Ad aliud dicendū ꝙ alia est reductio istarū viriū ad nutritiuā ꝗȝ viriū aīe ad aīaȝ ɀ mēbroꝝ ad cor. vires eniȝ reducunť ad aīam ut ad ſbaȝ ɀ ſbm in qua sunt mēbra aūt ad cor ut ad pnm ex quo generanť ɀ a quo accipiūt influxū vite. sed iste vires reducunť ad nutritiuā sicut quedā instra in gbus opať nutritiua. Nec hoc est uerū ꝙ spēs mot9 distinguunť penes gña qr in suba est dupr mot9 gñatio. s. ɀ corruptio in quātitate est augmentum ɀ diminutio.

ℂ Utrum nutritiua habeat motum aliquem uel non.

Einde queritur

De motu nutritiue ɀ queruntur ɋnque. Quoꝝ pm est Utrū habeat motū aliquē. 2m utruȝ plures uel vnū. 3m ad quā spēm motus reduciť. 4m gđ sit mobile in hoc motu. 5m utrū semp fit nutritio dum animal viuit ɀ quare.

Ad primum proceditur sic.

ɀ videť ꝙ nō habeat motū. Oīs enim mot9 est ad finē aliquē qui est in mouēte per intētionē uel ſbam. suba aūt carnis que terminus est nutritionis ꝑm phm nec per intētionē nec per subam est in potētia nutritiua. ergo non hēt motū qui sit ad terminū illū. Prima ꝑbať per inductionē qr mouēs phīce ɔuertit patiēs uel transmutat in suā subam ut ignis aquā in ignē ɀ ideo terminus motus fuit in mouēte. mouēs aūt in arte per intētionem cognitionis predeterminat finem. 2a ꝑbať per hoc ꝙ aīa uegetabilis nec intētionē habet nec ipsa ꝑm ſbam est caro. ℂ Itē oīs motus est a ɔtrario in ɔtrariū quoꝝ utrūqȝ agit ɀ patiť. Sed dicit phus in 2o de aīa ꝙ nutritiuū nihil patiť sed nutriēs solū ergo nutritio nō est motus. ℂ Preterea ɔtrariū nō restaurat depditū sed cibus restaurat ergo cibus nō erit ɔtrarius. cū igiť motus fit a ɔtrario in ɔtrariū nō erit motus aliqs a nutrimēto in nutritū. ℂ Itē oīs mot9 est ad spēm mouētis uel ad aliquā bonitatē ꝑpinquā illi. hec ꝑbať in fine scđi de celo ɀ mūdo. cibus nō pōt moueri ad hoc ꝙ fiat aīa uel aliq̄ potentia eius ergo nullus mot9 est in cibo nutrimēti. ℂ Sed ɔtra oēs phi dicūt ꝙ nutritiua ducit nutrimētū in aīal ꝑ mutādo ipm pmo in sanguinē ɀ humorē ex qbus est cōstitutio corpis humani ɀ assimilat ɀ vnit ɀ restaurat depditū que oīa dicunť mot9. ℂ Itē nutritiua virt9 est a potētia. aut igiť erit actiua aut passiua. Cōstat ꝙ nō passiua qr sic aliqđ trāsmutaret ipsam ergo actiua. Sed diciť in 6o mecc ꝙ potētia actiua est pncipiū trāsmutādi aliud in quātū aliud. ergo nutritiua trāsmutabit aliqđ ɀ trāsmutatio erit mot9 eius. ℂ Itē in lio de aīa dr ꝙ potētia aīe diffiniť per actus ergo quelibet potētia aīe hēbit actū aliquē ɀ motū. ℂ Solō dicēdū ꝙ nutritiua hēt actū ɀ motum qui est assimilādo nutrimentū ɀ vnire sube nutriti. Sed pmus ei9 mot9 est restauratio depditi in ꝑtib9 mēe nutriti per cibū aduenientē ɀ iste motus est de quo dicit phus ꝙ nutritū nutriť ɀ non cibū nutriēs ɀ est tñ in nutrito. ɀ hoc melius patebit. s. qñ quereť gđ sit mobile huius mot9. ℂ Dicēdū ergo ad pm ꝙ suba carnis est per intentionē in potētia nutritiua ɀ nō per subam. Sed dupr est intētio. s. tēdens in finē tñ ɀ nō determinās ipm per cognitionē ɀ hec est intētio oīum virtutū actiuarū in natura. oī enim cui attribuiť finis attribuiť intētio in fine illo. Alia est enim itētio tēdēs in finē pdeterminās in materia per cognitioneȝ. hec est intētio artis. de pma habeť in ethicis ꝙ virtus est certior arte. causa aūt certitudinis est qr virt9 assimilať nāe ɀ natura est certior arte ut dr in ult9 cap9 qrti methr. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ hec est falsa ꝙ oīs mot9 sit a ɔtrario in ɔtrariū nisi itelligat de motu phīco tñ agētiū ɀ patiētiū. Sed non est uera gñaliter de oī motu locali nec de motu aīe sicut nutritio mot9 est aīe. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ illa rō bñ ꝑcederet si nutritio esset in nutriēte ɀ in mobili ſbto sed ifra ꝑbabimus ꝙ nō est uerū nihilominus tñ nutriēs trāsmutať de ɔtrario in cōtrariū ut fiat silē nutrito ɀ hēt ɔtrarietatē ad nutritū in quātū distat per spēs ab ipso. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ nutrimētū moueť ad ꝑpinquā bonitatē anime uegetabilis qr efficitur corpus animatum.

ℂ Utrum nutritiua habeat plures motus uel vnum.

Einde queritur

Utrum hēat plures mot9 uel vnū. Et videť ꝙ plures. in nutritione enim oportet assimilari nutrimētuȝ ɀ hoc nō fit nisi per alterationē. Silr de potētia carne fit actu caro pȝ subam ɀ hoc nō fit nisi per gñationē quādā ergo habet motū alterationis ɀ gñationis ad minus ɀ sic hēt plures mot9. ℂ Preterea necesse est ꝙ cib9 corrūpať ꝑm ſbam in qua fuit ɀ sic etiā habet motū corruptionis. ℂ Itē illud aliud qđ addiť nutrito corpus est ergo quātū. quātū aūt additū quāto facit maius ergo est in pexñtis magnitudinis additamētū ergo est mot9 augmēti. ℂ Iteȝ gcgđ crescit in quātitate crescit in maiorē locū. maior auteȝ locus ɀ minor non sunt idē locus ergo mutať de loco in locū ergo hēt loci mutationē. ℂ Preterea cibus ꝑm locū trāsit a loco digestionis ad mēbra sursum ɀ deorsum ergo est ibi motus ꝑm locum. ɀ ita videtur nutritio esse motus cōpositus ex gñatione corruptione augmētatiōe alteratione ɀ loci mutatione. ɀ hec gdā opinati sunt esse vnū. ℂ Sȝ ɔtra oīs mot9 est ab aliquo ɀ in aliqđ i quo qescit. alteratio cibi nō est aliqđ qđ sit ens qlitatis in quo sit qes ergo non est ibi absolute alteratio. pa patet ex rōne terminoꝝ mot9. 2a ꝑbať ex hoc ꝙ sigs esset in aliquo ente qlitatis nō de necessitate trāsmutareť cib9 ꝑm ſbaȝ. qđ tñ necessariū est in oī nutrimēto. ℂ Preterea in po de gñatione ɀ corruptione dicit phus ꝙ alteratio est qñ manēte ſbto sensato ente trāsmutať in eius passionibus aut ɔtrarijs aut medijs. puta corpus est sanū ɀ rursus laborat manēs idē. hic aūt cibus nō manet idē in ſbto ergo nō alterať. ℂ Itē in omni gñatione gñať aliqđ ꝑm spēm ɀ formā qđ ꝑm formā illā pus nō fuit. cibus auteȝ hic trāsmutať in spēm ɀ formā carnis que pus fuit. transmutať enim in spēm ɀ formā nutriti que pus fuit ğ non est gñatio. ℂ Itē motus denoiať ab intētione mouētis ut supra habitū est. cū igiť intētio nutritiue non qescat in corruptione cibi ꝑm subam in qua pus fuit non erit in motu illo corruptio. ℂ Preterea in oī gñatione necesse est id ex quo aliqđ gñať corrūpi pus qr aliter due forme ſbales eēnt in eodē silr ğ si pp corruptionē cibi i nutritiōe dicem9 eē motū corruptiōis. eadē rōne dicem9 eē motū

corruptiōis in oi gnātione. ¶ Preterea nō est necesse in oi nutritione fieri magis augmētū. alr enim augmentatiua nō staret qđ est cōtra phos ꝛ cōtra sensum ergo nō est necesse ꝙ cū nutritione sit augmētatiua ꝛ p ꝯñs nō est necesse crescere in maiorē locum motus aūt qui est nutrimēti a loco digōnis ad mēbra sursū ꝛ deorsū est motus qui est in nutriēte tm̄ ut in sbto ꝛ non in nutrito. cum aūt nutritio sit in nutrito ut pbaṫ nutritio nō erit motus cōpositus ex motu ꝑm locum. ¶ Sol'o hoc cōcedimus. dicēdū est enim ꝙ nutritio est vnus motus qui est in nutrito simplr qdē quē tm̄ pcedūt quidā motus ex parte nutrimēti qđ per digestiuā transmutaṫ ex cōtraiacētibus passionib' ꝛ assimilaṫ mēbris ꝛ per calorem nālem purius eleuaṫ sursum ad nutrimētū supiorꝫ ꝛ grossius depmiṫ inferius ad nutrimētum inferiorū. ¶ Ad argumenta aūt facta in cōtrariū patet sol'o per rōnes pro ista parte inductas.

¶ Queriṫ ad quam spēm motus reducatur nutritio ꝛ quomō eiusdem est facere ꝛ reficere.

T Ertio queritur ad quā spēm mot' reducaṫ nutritio. ꝛ videṫ ꝙ ad gnātionē motus enim reduciṫ in pdicamētū ꝛ spēm per pn̄a ipsius motus que sunt forma ꝛ mā ꝛ puatio. cum igiṫ materia sit suba ꝛ forma accepta sit subalis. Silr ꝛ puatio sit abiectio forme subalis videṫ ꝙ iste mot' reduciṫ ad motum gnātionis. gnātio enim est ingressus in eē ex potentia suba in actu subam. Si forte dicaṫ ꝙ hoc nō est nisi generatio ptis sed in motu gnātionis est gnātio totius sicut videṫ dicere phus in 2° de gnātione ꝛ corruptione. uel nō hoc ꝑm se gnāṫ gnātio enim eēt nō augmētatio in nutrimētum. ¶ Cōtra in loci mutatione idē est motus totius ꝛ ptis ut dicit phs ergo videṫ ꝙ silr debeat eē in gnātione. ¶ Preterea in 16° de aīalibus dicit phus ꝙ virtus informatiua ꝛ gnātiua que est in semen trahit in se nutrimētum ex quo formet organa sed tractus nutrimēti nutritiue est ꝛ nutritio ꝛ ita videṫ cum eiusdem sit facere ꝛ reficere aliqđ post destructionē ꝛ gnātio faciat nutritio aūt reficiat ꝙ gnātio ꝛ nutritio sint eiusdē virtutis ꝛ nutrire sit quodāmō gnāre. Et hoc ꝯcesserūt quidā ex antiqs dicētes nutritionē nihil aliud eē q̄ȝ generationē in parte restaurata post deperditionē eius qđ nutriṫ. ¶ Sed cōtra hoc sunt rōnes fortissime. nihil generās gnāt seipm̄. oē nutriēs nutrit seipm̄. dico aūt nutriens ut agēs nutrimēto nō mā ergo nullum nutriēs est gnāns ꝙ nulla nutritio erit gnātio. ¶ Item ois gnātio est ingressus in esse qđ non est nulla nutritio est ingressus in esse quod non est ergo nulla nutritio est generatio. Prima pbaṫ ex diffinitiōe gnātionis que ponit in ipsa. 2a patet ex hoc ꝙ nutritio est ingressus in eē nutriti ꝛ est añ nutritionē ꝛ nutritum est actu añ nutritionem. ¶ Itē duarū virtutū distinctarū per organa nō est idē actus gnātio ꝛ nutritio sunt tales virtutes ergo cū act' gnātiue sit gnātio ꝛ nutritiue nutritio gnātio nō erit nutritio. pa patet pse. 2a pbaṫ per hoc ꝙ gnātiua est in uasis seminarijs nutritiua ꝟo in corde uel epate in quo est vnus tractus nutrimenti per uenas meseraycas a greco meseron qđ est trahere sic dictas. ¶ Itē virtutis operātis in organo ꝛ virtutis opantis organum non est idem actus sed sic se hn̄t nutritiua ꝛ gnātiua. ꝙ gnātiua est faciēs organum sed nutritiua opans in organo ergo ipsarum nō erit idē actus ꝛ sic gnāre nō erit nutrire. ¶ Itē in arte methaca nō est eadem ars utens ꝛ faciens patet enim ꝙ fabrilis lignorꝫ est facere nauem ꝛ nauigatorie est uti ea. Silr carpētarie est facere domum ꝛ yconomice est uti domo facta ꝛ fabrilis in ferro est facere gladiū ꝛ militaris uti eo ꝛ oīno sic est in architectonicis ꝛ usualibus. cum igiṫ ars imiteṫ nām ꝛ in natura nō est eiusdē virtutis facere aliqđ ꝛ uti facto sed gnātio facit oīa organa nutritio aūt utiṫ ad salutē ergo nō sunt idem. ¶ Solutio hoc cōcedimus dicētes ꝙ nutritio est mot' in partibus materie nutriti ꝛ nō in ptibus eius ꝑm spēm. sicut enim dicit phus in pmo de gnātione ꝛ corruptiōe quelibet pars ꝑm mām effluit ꝛ refluit ꝛ nulla ꝫ spēm ꝛ formā. nec dicimus aliquo mō ꝙ nutritio sit mot' in cibo exñs. cū igiṫ ꝑm phm sit tm̄ in ptibus māe ꝛ per mām nullus motus ponaṫ in pdicatum ꝛ spēm iste mot' non erit reducibilis ad pdicatum uel spēm alicuius motus. Qđ aūt penes mām spēs motus nō distinguanṫ ꝯsiderāti patet q: cum tria sint principia motus. s. mā forma ꝛ priuatio eiusdem nāe pdicati. mā est subm in oibus motibus sed nō eiusdē pdicati ꝛ nāe forma ꝛ puatio. q: ꝟo nutritio sit motus in ptibus māe tm̄ supponiṫ hoc a pho ꝛ ita erit in qōne que de nutriente ꝛ nutrito disputabiṫ. ¶ Ad pm ergo dicendum ꝙ in nutritione est acceptio forme que est actu ꝛ illa nō est terminus neq: pncipiū gnātionis etiam bene cōcedimus ꝙ nō est gnātio ptis nec phus intēdit hoc sed potius ꝙ gnātio est ingressus in esse absolute ꝛ simpr siue in pte siue in totum qđ esse totum fuit in potētia. sed nutritio est ingressus in esse qđ est actu ꝑm spēm ꝛ formā nutriti ꝛ nō poniṫ in potentia aliquo mō nisi ex effluxu ꝛ influxu māe. ¶ Ad aliud patet sol'o per pdicta ꝙ nō est hic gnātio ptis simpliciter. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ nutrimētum qđ trahiṫ a vi generatiua in corpe aīato exñte in semine est alteri' rōnis q̄ȝ nutrimētum qđ trahiṫ a vi nutritiua in corpe aīato. Illud enim est in potētia ad formā ꝛ spēm organorū que nō est actu sed illud est in potētia ad formā ꝛ spēm membrorꝫ similiū que iā actu est in nutrimēto adueniēte nō acqrit nisi saluationē. ¶ Illud aūt qđ dr̄ ꝙ eiusdē sit facere ꝛ reficere dicēdum ꝙ hoc est uerum si in eadem rōne accipiaṫ facere ꝛ reficere. virtus enim gnātiue est facere ꝑm formā ꝛ reficere ꝑm formā sed nos iam dixim' ꝙ nutritiue est tm̄ reficere ꝑm partes materie effluentes ꝛ refluentes.

¶ Queriṫ qđ sit mobile in motu nutritiue.

Q Uarto queritur Quid sit mobile in hoc motu. ꝛ obijciṫ sic ois motus est in mobili ut in subto. mobile aūt est qđ moueṫ a forma in formā. cum igiṫ nihil moueaṫ hic nisi cibus videṫ ꝙ cibus sit mobile in hoc motu. ¶ Itē nullū mobile est eiusdem dispōnis uel loci añ motū ꝛ post illud qđ nutriṫ est eiusdē dispōnis ꝛ loci añ motū ꝛ post. ergo illud qđ nutriṫ in hoc motu nō est mobile. ¶ Itē dicit phs in 2° de aīa ꝙ in patiēte ꝛ disposito videṫ inesse actus. ꝛ ibidē dr̄ ꝙ cibus est patiēs ꝛ id qđ nutriṫ est agēs. ergo cum actus agētis sit mot' mot' ille ut in mobili erit in cibo. ¶ Itē multis rōnibus pbatū est ꝙ mouens ꝛ mobile nō sunt idem. cū igiṫ mouēs in hoc motu sit aīatū nō pōt idem eē mobile ꝛ sic relinquiṫ ꝙ cibus sit mobile in hoc motu. ¶ Sed contra ois motus est in eo ut in sbto qđ denoiat nutritio denominat nutritū ergo nutritio nutriṫ ꝛ moueṫ hoc motu. ¶ Preterea per locum a cōiugatis pcediṫ sic nutritio est motus ergo qđ nutritur mouetur ꝛ qđ moueṫ est sbm motus ergo qđ nutriṫ est sbiectū motus. ¶ Preterea hoc dicunt oēs phi si enim nutritio est influxus nutrimēti qđ recipit hunc influxū ut sbm videbitur esse sbm motus. ¶ Sol'o hoc concedimus lȝ quidā ex ignorātia scie dicāt oppositum. dicūt enim illi ꝙ salus est magis quies q̄ȝ motus vñ cum salueṫ id qđ nutriṫ magis quiescit q̄ȝ moueaṫ. sed nos dicimus ꝙ in saluato nō est mot' neq: pprie quies. saluatur enim forma ꝛ spēs totius ꝛ mēbrorꝫ sed in eo in quo saluaṫ motus est hoc est in ptibus māe effluētibus ꝛ refluētibus. ¶ Ad pm ergo dicamus ꝙ alia rō est in isto motu ꝛ in alijs motibus. iste enim motus tm̄ est in partibus māe ꝛ nō de forma in formā. cōcedimus tm̄ bn̄ ꝙ cibus

transmutet sed nō transmutat motu nutritionis sed alterationis que exigit ad nutrimētum. ¶ Ad aliud dicendum φ nutritū eiusdem dispōnis añ ꝛ post ꝓm formā sed nō ꝓm partes mãe ut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad aliud dicēdum φ agens trāsmutationē nutrimēti est nutritū sed restituēs deꝑditum in ꝑtibus mãe est vis nutritiua in ultimo actu nutriendi ꝛ patiēs in hoc actu est corpus aiatum ꝓm nãm. ¶ Ad ultim dicēdū φ mouēs ꝛ mobile nō sunt vnum in eētia sed bñ pñt eē vnū cōpositū ut aia ꝛ corpus ꝛ vis nutritiua ꝛ corpus nutritum.

¶ Utrū nutritio semp sit dum aial viuit uel nō.

q **Uito et ultimo querit** Utrū nutritio semp sit dū aial viuit. Et videt φ sic per phm dicētē sic in ꝓmo de gñatione. Nutrit qdē quisqꝫ soluit ꝛ corrumpit: augmētat aūt nō semp. ¶ Itē in 2° de aia ꝓm φ cibus supple est hoc aliqd ꝛ sba alimētatum est saluat enim subam ꝛ usqꝫ ad hoc est quousqꝫ alat. ¶ Itē Auic: in 6° de nãlib°. virtus nutritiua ex viribus aie uegetabilis opat cum tpe vite singularis hoc est indiuidui que dum ꝑmãsit exercēs suas oꝑationes uegetabilia ꝛ aialia erūt viua. cū aūt fuerit destructa uegetabilia ꝛ aialia nō erūt viua. sed hoc videt falsū. dicit enim phus in 7° de aialibus. φ quedā aialia ꝛ quidam serpētes pñt diu viuere sine cibo ꝛ ideo latent cauernas qñqꝫ. Et Auic: in suo libro de aialib° 7° dicit φ sunt quedam squamosa sicut serpentes ꝛ ꝯchea que sunt in suis locis quatuor mēsibus in hyeme ꝛ nihil comedūt. similiter erucus ꝛ ursus qñqꝫ abscōdūt se ꝛ ursa qñqꝫ abscōdit se per xla dies ꝛ aliqñ per multos mēses ꝛ ursa tunc parit ꝛ huiōi exꝑimētū est φ nō bñ cognoscit de partu urse ꝛ φ filij sui macilēti sunt ualde qñ sunt pui. ¶ Itē videt posse ꝓbari per rōnem. dicit enim phus nãm eē sicut somnū ꝛ sicut vigilātia ꝛ ita videtur φ oēs ꝟtutes debēt qñqꝫ esse sicut somn°. Somnus aūt est quies virtutū ergo virtutes qñqꝫ debēt qescere. ¶ Itē sicut ostēdit phus in ꝓmo de somno ꝛ vigilia. Quorūcūqꝫ est aliquod opus ꝓm nãm qñqꝫ excesserit tꝑus uel aliqd eorū qd possit tpe facē necesse est ea lāguescere ut oculos vidētes ꝛ quiescere hoc nō faciētes supple necesse est sili ꝛ manum ꝛ aliud eē cuius est opus aliqd quare si alicuius est opus sentire ꝯtinue languebat ꝛ hoc non faciet. ergo a simili cum nutritiua sit in mēbris hñtibus aliqd opus necesse est ipsam languescere tpe ꝛ qescē. ¶ Solutio dicimus φ nutritiua semp agit in vigilātib° ꝛ dormiētibus etiam magis sicut dicit phs in ꝓmo de somno ꝛ vigilia. sic opus suum facit nutritiua ꝑtialia in dormiēdo magis q̄ȝ in vigilādo nutriunt enim magis tūc ꝛ augent tanqꝫ uel agētia. ¶ Ad obm dicēdū φ aialia cū abscōdunt se non quiescit in eis nutritiua nisi ꝓm acceptionē nutrimēti exterius. sunt enim talia aialia frigida debilis caloris nō hñtia multā famē. causa enim famis est dissolutio nutrimēti uehemēs ꝛ causa dissolutionis est paucitas mãe ꝛ eiusdem subtilitas ꝛ raritas pellis ꝛ calor nãlis fortis ꝛ calor aeris extrinsecus adiuuans ꝛ similiter motus ꝛ idcirco qñ aliqd istorū deest uel plura quibusdā aialibus ꝛ sunt gulosa ꝓpter appetitum contrahūt multas supfluitates grossas quas calor nãlis debilis dissoluere nō pōt ꝑcipue cum nō iuuat calore exteriori nec motu talia enim aialia ꝓpter multā supfluitatem frigidā cōtractā ꝛ calorem nãlē debilē tpe frigido efficiunt pigra ualde ꝛ desiderātia quietē ꝛ imutabilitatem sui corpis ꝛ ideo abscōdūt se. ꝛ si in quibusdā eorū fuerit calor adeo fortis φ supfluitates illas pōt ꝯsumere ꝛ dissoluere toto tpe abscōsionis tunc illa aialia attenuabunt ꝛ debilitabunt. si ꝟo adeo debilis sit φ non possit natura decoquere tūc idecocta supfluitas frigiditates in testinorū coagulat in arumā ꝛ efficiunt magis pinguia tpe abscōsionis ꝛ ꝓm φ calor pōt hoc facere uel tardius uel citius ꝓm hoc est longius uel breuius tēpus abscōnsionis eorū. Et nō est incōueniēs φ hoc accidat in qbusdā hoibus ꝛ ꝑcipue in mulieribus si fiunt imobiles ꝓm locum queādmodū in ciuitate paduana abstinuit quedam xla diebus. ¶ Ad aliud dicēdum φ quedā virtutes aie mouēt organa sua ꝓprio motu aie ꝛ nō nature ut virtus motiua ꝓm locū ꝛ virtus sensitiua ꝛ qꝛ talis mot° nō est de natura organorū ꝓm cōpōnem ex elemētis inducit penā ꝛ laborem organis ꝛ ex hoc nascit desideriū quietis etiā imobilitatis sicut in somno ꝛ vigilia. Sed quedā virtutes mouent ꝓm nãm organorū ꝛ ille motus semp est organis delectabilis ꝛ sic mouent oēs virtutes uegetabilis potētie ꝛ ꝑcipue nutritiua ꝛ ideo dixit Dionysius phus φ motus grauis generationis nutribilis est naturam assequens in mouendo.

¶ Utrum nutriens nutriat simile uel dissimile.

d **Einde queritur** de nutriente ꝛ nutrito. Et queritur ex parte nutriētis utrum nutriat simile uel dissimile. 2° utrū ipsa transeat in subam nutriti uel totum emittat in secessum ut videt dñs dicere in euangelio. 3° si ipm mittat in corpus humanū utrum mutet in ueritatē humane nature que resurget in die iudicij. 4° aūt querit ex parte nutriti utrum nutrit ꝓm speciem ꝛ mãm uel ꝓm mãm tñ. 5° querit si nutrit ꝓm mãm tñ utrum in oibus partibus materie possit fieri deꝑditio ꝛ restauratio uel in quibusdam tñ.

a **D primum proce**ditur sic. Omne nutriēs patit a nutrito. nihil autē patit nisi cōtrarium ꝛ dissimile ergo ꝛc. Si forte dicat ꝓm φ phus videt soluere istam solonem φ nō est totum dissimile: coctum aūt simile queret de illo cocto. Est enim similitudo ut dicit Boe° in top. rerum differētiū eadem qualitas ergo oportet φ aliqua qualitas vna specie sit in cocto ꝛ nutrito. aut igit illa forma est subalis aut accñtalis. Cōstat φ nō subalis qꝛ si esset cibus accipiat decoctus 4a digestione que ultima est adhuc nō hēt formam subalem carnis uel ossis ergo relinquit φ sit accñtalis. ¶ Sed cōtra ꝓbatum est in qōne de mã φ solū hyle subijcit trāsmutationi illi que est ꝓm subam cum subm accñtium sit ens cōpletū nō pñt accñtia inesse illi qd nō est cōpletum per formā accñtalem sed cibus trāsmutat per subalē formā cibi. ergo per ꝯñs amittet oia accñtia que fuerūt in cibo ꝛ sic nullū manet in quo possit attendi dissimilitudo. ¶ Sed ꝯtra hoc est qd dic phus in 2° de gñatione ꝛ corruptione. φ hñtium symbolū facilior est trāsitus ad inuicē eo φ manet in utroqꝫ q̄litas vna cōmunis. ergo videt aliqd manere in transmutato ꝛ in eo in quo fit trāsmutatio penes qd pōt attendi similitudo ꝛ symbolum. ¶ Sol° dicēdum cum pho φ priusq̄ȝ decoquat est dissimile ꝛ cū decoctū est est simile ꝛ maxime ultima digestione. ¶ Ad illud qd querit in quo attēdit dissimilitudo dicēdum φ penes ꝓportionem ad vnū qd inest vni actu ꝛ alterum ꝓximam hēt dispōnē ad illud hoc aūt est forma carnis ꝛ ossis que inest nutrito actu ꝛ nutrimētum ultimū ꝓximā hēt dispōnem ad ipsam. ¶ Cōcedimus tñ bñ ꝓut sup ꝓbatū est φ hyle tñ subm est trāsmutationi ꝓm subam. sed ad hoc φ trāsmutet in subam hanc uel illā exigunt dispōnes diuerse quarū lꝫ nulla eadem numero maneat in mã prius ꝛ post manet tñ eadem ꝓm spēm ꝛ rōnem ꝛ hoc sufficit similitudini. Et qd dicit phus φ hñtium symbolū facilior est trāsitus nō itelligit φ vna qualitas numero maneat in utroqꝫ sed specie que facit ad facilitatem trāsmutationis in hoc φ nō agit cōtrarium sed mouet ad transmutationem si intēdat. ꝛ per hoc patet sol° ad totum.

¶ Utrum nutriens transeat in subam nutriti uel totū

emittatur in secessum.

S **Ecundo queritur** Utrum nutriēs trāseat in subam nutriti uel totū emittatur in secessum ut videt dñs in euangelio dicere. Dicit enim q omne qd in os intrat in uētrem uadit z in secessum emittit. Si aūt omne in secessum emittit tūc nihil trāsit in sbam corpis. ¶ Idē videt dicere Beda sup eūdem locum in glosa z magr in sentētijs. Nō videtur ad hoc idē facere. Calor enim de se transmutat z cōsumit z nō vnit z incorporat. ergo videt Beda dicere ueruz q per occultos meatus egredit quos greci poros uocāt. Et quia de hoc satis disputatum est in qōne de resurrectione z de sequēti articulo. Utrum trāseat cibus in ueritatem humane nature. Et qd sit ueritas humane nature ibidem determinauimus. ¶ Jō de his breuiter hic nos absoluimus ad utrūqz dicētes q cibꝰ trāsit in sbam corpis z quodāmō in ueritatez humane nāe sicut ibi determinauimus. ¶ Ad ultimā aūt rōnem dicēduz q calor ignis ꝯsumit sed calor digestiuus nō agit tm̄ ꝫm proprietatem ignis sed etiam ꝫm virtutē aīe z ꝫm virtutem celestem ut infra determinabimus z ideo potest incorporare cibum.

¶ Utrum nutritum nutriatur ꝫm spēm z materiaz uel ꝫm materiam tm̄.

q **Uarto queritur** ex pte nutriti. Utrū nutrit ꝫm spēm z mām uel ꝫm materiam tm̄. videt q ꝫm spēm z mām q: nutrimētuz accipit spēm nutriti z nō remanet in mā tm̄. ergo cum nutritio fiat ꝫm q addit z qd addit sit in specie z mā nutritio erit per spēm z mām. ¶ Jtē qd ꝫm mām tm̄ est ꝫm potētiā tm̄ est z nō ꝫm actum ergo si nutrimētum tm̄ esset ꝫm mām nunqz nutriret aliqd actu sed hoc est falsum. ergo nutrimētuz fit ꝫm spēm z mām. ¶ Jtē nullus motus pōt eē de materia ad mām q sic materie eēt materia oportet enim q aliqd eēt sbm illi motui z ita esset materia z moueret ad mām q: nihil est qd non pōt intelligi ergo nutritio nō est motus ꝫm materiam tm̄ in nutrito. ¶ Preterea qn̄ depdit pars materie in carne cum forma nō hēat esse nisi in materia necesse est destrui formā que fuit in illa parte ergo si restauratio fit ꝫm modū depditionis necesse est restaurationē fieri in forma z mā. ¶ Sed ꝯtra illud nō imutat qd eodem mō manet species nutriti eodez mō manet hodie sicut heri in toto z in parte. Eadem enim est caro hodie que heri fuit lz nō eadem materia per totū ergo nutritio est penes mām tm̄. ¶ Preterea dicit phus q vna pars mäe defluit z alia aduenit. spēs aūt z forma stat eadem z dicit spēm similē eē uadi z mām aque merse z remerse uase vno z eodez remanēte. ¶ Preterea nos videmus q oēs morꝰ qui aliquo mō sunt ad formā siue extra siue intra. extra sicut motus ad ubi. intra sicut illi qui sunt ad formā sbalē uel accn̄talem speciales hn̄t determinationes qbus reducūtur ad spēs z gn̄a z iste nō hēt ergo videt q in ptibꝰ materie tm̄ est. Si enim daret q esset ad spēm nō esset nisi ad spēm carnis uel ossis que nutriunt nihil aūt nutritur nisi illud qd iam est actu per spēm z formā. Si enim diceret q moueret ad spēm illā moueret ad illud qd iam est actu z hēt qd nō pōt intelligi ꝫm hoc enim idem numero moueret ad aliquid z quiesceret in illo simul z semel moueret ad aliqd z esset in motū esse in illo simul z semel z esset aliqd actu z nō esset simul z semel que oia sunt impossibilia ergo nutritū nō nutrit nisi ꝫm mām. ¶ Solꝰo dicēdum q absqz dubio ꝫm oēs ueritatē intelligētes nutrimētū nō est nisi ꝫm materiam. Et quidā cōtradicūt huic sentētie ex igrātia ṽitatis. ¶ Dicēdū ergo ad pᵐ q illud qd addit nō efficitur in alia specie qꝫ que prius fuit z idcirco nutritum nō nutriat ꝫm spēm illam lz aliqd addat ei sed q: alias partes accipit mäles ,ppter hoc mutat in ptibus materie z nutrit. ¶ Ad aliud dicēdum q nutrimētum nō tm̄ est in potētia sed in actu sed ille actus est idem qui fuit pꝰus in ptibus nutriti lz non eedem ptes sint ꝫm mām. ¶ Ad aliud dicēdum q nullus morꝰ est de materia in mām ut pbatum est sed bene cōtingit aliqd idem numero mouēs recipe partem materie pro parte z post partē z cum parte ꝫm q ipm trāsmutat aliqd in se z in spēm suā. ¶ Ad aliud dicēdū q cum pdit pars materie nō destruit ,ppter hoc spēs mēbri aīati corpis. pars enim depdita nō fuit necessaria speciei sine qua esse non posset z ideo pōt effluere illa z influere alia sicut per sile ostēdit phus in uase z aqua.

¶ Utrum in oībus partibus mäe possit fieri depditio z restauratio uel in quibusdam tm̄.

q **Uito et ultimo querit** vtz in oībꝰ ptibꝰ materie possit fieri depditio z restauratio uel in quibusdā tm̄ z est obo antiquoruz q nō in oībꝰ que videt esse fortis. Si eniz in oibus pōt fieri depditio sigtur q corpus per partes quas mō hēt cras quasdā ex eis non hēbit sed quasdā alias restauratas z post cras iterum silr z sic cōtingit tandē q habebit oino alias mäe partes numero in toto corpe z sic vna forma numero posset eē in duobꝰ corpibus numero successiue qd videt incōueniēs. ¶ Preterea nutritiua est virtus quedā opans in organo ergo ad opus suum necesse est saluari sbam organoz ergo non est possibile fieri depditio in illis. Jtem per expimētum pbat. quedā enim mēbra in hoīe sunt que abscissa nō pn̄t restaurari per nutrimētale humiduz sicut illa quoz sba est ex humido sbali sciali ut dicit G. cum igit nō fiat depditio ptium in nutrito nisi earū quarū pōt fieri restauratio per nutrimētū nō videt fieri depditio z restauratio in ptibus mēbroz radicalium. Qd si cōcedat est obo grauissima in contrarium. Jlla enim mēbra radicalia cōposita sunt ex cōtrarijs ad inuicē repugnātibus z cuz in oī tali fiat deperditio necesse est fieri ꝯtinuā deperditionē in illis. ¶ Jtez calor nālis ꝯsumptiuus est q: alr nullius fieret depditio ergo facit depditionem in oi eo in qd agit. ergo cuz similiter agat in partes radicales sicut in alias eqliter faciet depditionē in illis sicut in alijs. Et ad hoc dixerunt quidā q virtus uegetatiua que est in aīato digerit calorem z nō digerit ipm in mēbra radicalia z idcirco nō facit depditionē in ipsis sed hoc minus est qd nihil. Uirtꝰ enim uegetatiua regit ad modū nature z nō ad moduz deliberātis ergo dirigit calor nālis a virtute regitiua in omne qd est vicinum ei. vicinū aūt est radicale ergo cōsumit radicale. ¶ Preterea qd pncipalr nutritur sunt mēbra radicalia ergo videt q pncipalr fiat depditio in illis. ¶ Solꝰo dicimus q sba corpis hūani z silr cuiuslibet aīalis mäliter ꝯstat ex duplici humido. s. humido seminali qd nō tm̄ est mäle sed etiam factiuū organorū z ex illo pncipalr fit suba illa in qua est pma organizatio corpis recipit aūt augmentum per aliud humidū qd attrahit qsi pro cibo z uocat humidū nutrimētale a qbusdā z tn̄ nō est ita adeo ꝯueniēs sup factura corpis sicut pᵐ z ,ppter hoc virtutes nāles cōparātes in corpe aīato hebetant in illo. Dicēdū igit q in pmo humido depditio nō recipit restaurationē per eiusdem noīs humidum lz enim mēbra radicalia augmētum z nutrimētum recipiant per cibum nō tn̄ vnqz adeo cōueniēs pōt fieri humidum cibi q efficiat radicale z iō cōsumpto vīr humido radicali uel in tāto q nō sufficiat corpori aīato necessario inducit mors z non pōt fieri restauratio z ꝯsumptio eius impedit per cōtinuā infusionē humidi nutrimētalis. humidū enim radicale est illud qd est in ipsis membris radicalibus imbibitū z est qsi quoddā uas z instrm nāle in quo virtutes aīe que sunt in organis cōuertunt

humidum nutrimētale attractiuum in mēbra ꝛ in cōple xionem mēbri ꝛ sine quo hoc facere nō pñt sicut nec ar tifex pōt opari sine instrō. ꝛ inde est si distinguat humi duz per locuz triplex humidū repit in corpe humano. s. radicale qd est intra mēbra radicalia ꝛ per qd tanq̄ per instrm opat natura in humidū cibi. ꝛ 2m qd est humidū nutrimētale qd est iam attractum ad singula mēbra. Et 3m est humidū nutrimētale sup infusione semp infusibi le a uenis que sunt vie nutrimēti. Et hmōi exemplum ponit in oleo lucerne cuius quedā pars est imbibita in ter lichinū ꝛ quedā pars attingit lichinū vndiq3 ꝛ que dam circūnatat in plures lucernas ꝛ cuz apponit ignis agit quidē imediate in humidū qd est inter lichinū ꝯti nue ꝛ paulatim ꝛ attrahit ꝯtinue humidū circūstans li chinum. Sed ne subito possit ꝯsumere humidū primū impedit a cōtinua infusione olei circūnatātis ꝛ sic calor nālis ꝯtinue agit in radicale ꝯtinue depdendo partem eius sed ne subito possit ꝯsumere impedit a cōtinua in fusione humidi nutrimētalis. ¶ Dicēdum ergo ad pm ꝙ deperditio fit in oibus ptibus corpis ſm mām siue sint ex humido nutrimētali siue in humido radicali sed nō eodez mō fit restauratio lz enim restituat caro ex humi do nutrimētali tū illa caro nō erit istrm ꝛ uas nature in qua possit opari carnē aliaz sicut instrm ꝛ uas est illa ca ro que fit ex humido radicali. vas enim appellat phs eā in libro de gñatione ꝛ corruptione. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sine dubio ꝓcedit illa obō sicut iam patet ex supradi ctis. sed ſba organoꝝ fit ex humido radicali. vñ sicut de structa radice in planta nō fit postea nutrimētum q: nō est qd cōuertat nutrimētuz ad mām plante sic destructo radicali qd diffusuz est per organa nō erit uegetatio mē broꝝ. radicale enim est ꝯuertēs ꝛ actiuū per virtutē aie que est in ipo sed nutrimētale est ꝯuertibile tm̄. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ ſm phm in pmo de gñatione ꝛ corru ptione sunt ptes in corpe aiato que sunt ſm spēm ꝛ par tes que sunt ſm mām. Sunt enim in corpe mēbra ono nuomera ut manus ꝛ pes que sunt ſm spēm ꝛ formam qd patet ex hoc ꝙ abscissa nō retinēt nomē sunt nisi eq uoce ꝛ sunt humores qui sunt vicinissimi iuxta materiā elemētoꝝ ex qbus gñant per cōmixtionē. Et sunt que dam ptes medie ex quibus cōponunt onomuomera ꝛ que ſm diuersas cōpōnes gñant ex humoribus ꝛ illa sunt mēbra que dñr similia ut caro neruus os ꝛ hmōi ꝛ illa sunt media inter mālia ꝛ formalia inquātum enim cōtinuā recipiūt gñationē partiū ex nutrimētali humi do humoꝝ tenēt se iuxta mām. inquātū vo ex pmo ra dicali gñata cōponūt organa que sunt ononuomera te nēt se ad spēm ꝛ illa que sic formalia sunt dñr uas ꝛ ideo abscissa nō recrescūt q: deest uas in quo ꝑparari debuit materia restaurās nisi forte in quibusdā aialib9 in qui bus quedā mēbra fiunt ex humido nutrimētali tm̄ ut in cancro ꝛ hoc est qd dicit phs ꝙ materia effluit ꝛ refluit sed spēs manet. residuā disputationē cōcedimus.

¶ Utrū calor sit instrm virtutis nutritiue.

d Einde queritur de istrumē to virtutis nutritiue qd dicit ab oibus eē calor. Sed hoc nō videt esse uerū. calor enim est ꝯsumptiuus ꝛ virtutis nutritiue est saluare ꝛ ꝯseruare cuz igit opera tio instri nō debeat esse cōtraria opationi virtutis nō vi debit calor esse instrm virtutis nutritiue. ¶ Preterea calor nō videt nisi calefacere ꝛ dissoluere. in nutrito aūt videmus ꝙ ipm coadunat in carne ꝛ ossa ergo videtur in ipso opari aliqua alia virtus q̄z calor. ¶ Item phus dicit in 16° de aialibus ꝙ humidū est causa vite. cuz igit nutritiua sit ad ꝯseruationē vite idiuidui videt ꝙ istrm eius debeat esse humidū. ¶ Preterea in ꝓcedēti qōne habitū est ꝙ humidū radicale qd est in mēbris formali bus ꝛ radicalibus est ꝯuertēs ꝛ humidū nutrimentale

cōuertibile. cuz igit nō sit ꝯuertens ut virtus aie erit cō uertens ut instrm. ¶ Preterea necesse est ut aliqd ope ret in cibo ad inceptionē spēruz ꝛ figurarū mēbroꝝ cor poris ꝛ hoc nō pōt esse calor. ¶ Solo dicimus ꝙ pmū instrm nutritiue est calor nālis. sed calor ille est in tripli ci virtute ut dicit Arz: expsse in 16° de aialibus sic. Natu ra que est ꝯueniēs elemēto termināti. s. ignis nō gene rat aliam nec apparet sustētata nisi sustent in rebus hu midis aut siccis ꝛ pter hanc calor solis ꝛ calor aialis sunt in corpe ꝛ nō in spermate tm̄ sed in qualibet supfluitate aliaruz supfluitatū nature. appellat aūt supfluitatem hic hmōi materiam seminis ꝛ sanguinē ꝛ humores. Calor eniz digestiu9 qui ꝯgregat omogeneas ptes sibi hoc est sbtile speciale dulce humiduz ꝛ disgregat echerogenea sibi hoc est grossum terrestre aquosum expellendo ille est de natura ignis. Sed calor qui est pnm viuificabili tatis in parte cibi que incorpat ꝓprie calor celestis est ꝛ precipue qui est a lumine solis. Calor vo digestiuus ab aia alterans ſm rōnem ad spēm carnis ꝛ ad spēm ossis nō usq3 ad cineres dr calor aialis ab aia ꝛ calor quidem est vnus in sbto sed tripr in virtute. s. elemēti celi ꝛ aie. ꝛ cum iste sint opationes pncipales aie uegetatiue ponit calor sic in triplici virtute ut ꝓpriuz instrm eius ꝛ id re darguit Arz: Emp. in 2° de aia de hoc qd dicebat tm̄ ca lorem ignis esse cām augmēti dicens ꝙ est ꝯtinens in cōtraria que formāt terrā ꝛ ignez euellerē enim nisi ali quid esset ꝓhibens. Si vo sic erit hoc est aia ꝛ causa ali mēti ꝛ augmenti ꝛ ibidem dicit infra ꝙ ignis est ꝯcausa quodāmodo ꝛ nō causa simplr sed aia. Et ex hoc patet ꝙ necesse est calorē agere in virtute aie. Idez etiā in 16° ꝓbat ꝙ necesse est euz agere in vtute celi sic calor ignis cōsumptiuus est ꝛ destructiuus ſbe. calor aūt nālis ꝯser uatiuus est ꝛ pnm vite igit agit in virtute celi q: calor ce li pnm vite est frigiditas aūt que est in corpe humano ut dicit Auic: obsequit secūdario quedā mēbra coagulan do. frigiditatis enim ꝓpriū est coagulare humidū conti nēdo humidū intra ex his duabus virtutibus obsequū tur due virtutes passiue. s. humidū ꝛ siccū ꝛ hoc duobus modis. s. ad ſbam mēbroꝝ ꝛ ad figurā ꝛ spēm earūdez ad ſbam. humidū enim per actionē digerētis caloris ꝛ frigidi ꝯtinētis ꝯtinuat siccū. Siccū aūt per actionē eo rūdem terminat humidū ad figurā vo ꝛ spēm mēbrorū q: humidū eo ꝙ cedit impmēti circūstādo ipm ut dici tur in 4° methaur. receptiuū est speciei ꝛ figure sed non retētiuum siccū aūt receptiuū mal. ꝛ bñ retētiuum est ꝛ ideo cōmixtū ex humido ꝛ sicco bñ est receptiuū ꝓpter humidū ꝛ bñ retētiuum ꝓpter siccum. Ex his patet solu tio ad duo pma. ¶ Ad 3m vo dicēdum ꝙ humidum est causa vite ut materia. oēs enim cause longioris vite ꝯsi stunt in humido difficulter siccabili ꝛ in calido difficul ter infrigidabili.

¶ Utrum augmentatiua sit virtus anime tm̄ uel etiaz aliorum inanimatorum.

c Onsequēter querit de parte aie uegetabilis que dr augmēta tiua in se. ꝛ querunt quatuor. Quoruz pm est de augmētatiua in se. 2m de motu aug mēti. 3m de augmentāte ꝛ augmētato. 4m de instrumen to. De augmētatiua in se querunt duo. quoꝝ pm est utrū sit virtus aie tm̄ uel etiam alioꝝ inanimatoꝝ. 2m si est vir tus anime tm̄ tunc queritur quid sit.

a D primum procedit sic. Dicit phus in 2° de aia. Aqua quidē igni alimē tum est. ignis aūt nō alit aquā. Et in 2° de gñatiōe ꝛ cor ruptione dicit. ꝙ aqua augmētat ignem ꝛ si in quolibet augmētato est vis augmētatiua tunc videt ꝙ in igne sit vis augmētatiua. ¶ Preterea hoc videt ex diffinitiōe

augmenti que est augmentum est pexñtis magnitudinis additamētū addit enim magnitudini ignis qñ aliqd transmutatur in ipm. ¶ Juxta hoc iterum querit utrum ignis possit augere aquā et videt q sic. si enim ignis trāsit in aquā addit aliqd magnitudini aque et ita videt augeri. ¶ Preterea illud augmentat qd efficit in maiori quantitate ergo videt q in omni rarefactibili sit virtus augmentatiua et nō tm̃ in aiatis. ¶ SOLUTIO dicēdum q si vis augmentatiua ppie sumat est tm̃ in aiatis tunc enim ppie est faciēs maiorem quātitatē ex aliquo extrinseco qd ꝯuertit in sbam rei augmētate ita q res aucta manet in sua specie et forma et res augēs eadē numero spēm et formam accipiat large aūt quelibet vis actiua ꝯsumptiua sbarum sibi appositarū et gñatiua sue speciei in ipsam et per hoc augēs suum sbm dr vis augmentatiua sicut est virtus caloris ignei in igne et hoc mō dr ignis augmētari nō tm̃ augmentat ppie q: nō eadē numero spēs ignis efficit in maiori quāto sed poti9 noua spēs ignis gñat a materia aque et hanc gñationē nouam ꝯsequit maior quātitas neqz aqua est augens hoc mō ignem addit sic ei ut subintret quālibet partē ignis sed sufficit si addit ei in parte vna. Et per hoc patet solutio ad pm. ¶ Ad aliud dicēdum q intelligit additamētuz fieri cuilibet parti bm speciem per subinductionem augentis in auctuz. sed nō obseruat hoc qñ aqua auget ignem. ¶ Ad illud qd querit iuxta hoc dicēdū q bm antiquos phos empedocleos. s. nulluz elemētorum auget et alit nisi ignis et nullū alit et auget nisi aqua cui9 rō est q: in aucto oportet esse vim actiuā transmutatiuā corporis in se et oportet in ipso esse naturā rari porosi receptiui. et oportet 3o esse māmembers sicci terminātis illud qd receptū est et hec tria in nullo elemēto ꝯueniūt nisi in igne. In augmētāte aūt optet esse māmembers humidi subtilis penetratiui sicut dicit Aris: in 2o de gñatione et corruptione de humido qd est impletiuū q: nō determinat quidē in se sz bñ terminabile est ad terminū alterius corpis qd sequitur tangēs subtile ut repletum est in ptibus et partiū ptibus oportet aūt augens esse incorpale aucto et hec nō conueniunt alicui in elemētis nisi aque tm̃. humidū enim aereum nō est incorpale. ¶ Ad ultim dicendum q improprijssime sumit augmētum et rarefactio q: nihil pexistēti magnitudini extrinsecus est additum per qd efficiat in maiori quantitate.

¶ Queritur quid sit vis augmentatiua.

S Ecundo queritur quid sit vis augmētatiua. et sumat diffinitio Auic: in 6o de nālibus que talis est. Augmentatiua est vis augens corpus in quo est ex corpe qd ipa assimilat illi augmentato pportionabili in oib9 dimēsionibus suis que sunt longitudo latitudo et spissitudo ut pducat rem ad perfectionem. Et videt q nō sit vis augens corpus. dicit enim phs in 4o top. q si aliquid ponit in alio ut in gñe cōsiderandum est si bm omne tēpus sequit idem in quo ponitur. et si non sequit bm omne tēpus tūc erit genus illud qd positum est pro gñe sed nō est semp vis augens corpus ergo male ponit ut diffinitm̃ augmētatiue. ¶ Preterea idem videtur diffiniri per idē qñ diffinit vis augmētatiua per vim augentē corp9. ¶ Preterea hoc videtur esse falsum qd dic augēs corpus in quo est intelligit enim tm̃. si enim illud auget cuius sba efficit in maiori quātitate sba enim cibi efficit sub quantitate cibati que maior est qz sua quātitas fuerit videt tunc cibus augmētari et nō tm̃ corpus in quo est vis augmētatiua. ¶ Preterea augmētatiua nō videt corpus assimilare sed poti9 nutritiua ut habitū est in pdictis. ergo male videt dicere q ipsa assimilat illi. ¶ Preterea hoc videt expsse falsum qd dicit augmento pportionabili in. o. di. suis. videmus enim multos quorum latitudo et spissitudo nō rñdēt longitudini bm pportionem. ¶ Preterea videt in hoc cōtradicere sibiipsi q: in alio loco dicit eiusdē libri q nutritiua apponit in latitudinē mēbrorum et in spissitudinem eorum augmētuz manifestū in grossitie longitudini ei9 nō addet. Augmentatiua vero addit multo plus longitudini qz latitudini. ¶ Preterea que dicatur pportio ibi patet enim q pportio nō est nisi bm equale uel minus uel maius determinata. quod nō bm equale sit planum est videre q: longitudo nō est equalis latitudini nec spissitudini bm maius et minus determinata non pōt reuocari pportio in hoc loco. videmus enim eundez hoiem crescere et diminui bm latum et pfundū et nō bm longū. Si ergo in diminutione nō fuerūt latitudo et spissitudo proportionate longitudini etiam incremēto nō fuerūt proportionate et ecōuerso. Si forte dicat q pportio accipit hic hoc mō ut sumit rō in 2o de aia cum dr: oium natura cōstātium terminus est et rō magnitudinis et augmenti. querat tunc que sunt natura cōstātia. et si dicat q ꝯstantia per spēm et formā cōtra quorū vna est vtus bm spēm et formā eorum vna erit opatio virtutis bm spēm illam sed vna opatio dr ab vno termino bm rōnem ergo oporteret q vis augmētatiua in qualibet specie vna hēret terminum vnum bm rōnem et hoc manifeste falsuz est. videmus enim vnū hoiem bicubitū esse et alterū tricubitū qui nō sunt idem terminus quātitatis bm rōnē. ¶ Preterea querit quid dicat hic rō magnitudinis et augmēti si enim rō sumat pro specie tunc nihil videt dicere quare etiam natura nō cōstātium ut mathematicorum est alia ratio et species quātitatis. Si vero sumatur pro portione tunc redit eadē questio que prius fuit. ¶ Preterea quid est qd dicitur ratio magnitudinis et augmēti. hoc enim videt idem esse. ¶ Preterea videtur falsuz qd dicit ut pducat rem ad pfectionem hec enim videt magis esse pprium virtutis dantis spēm et formā bm quā est perfectio et hec est gñatiua. ¶ SOLUTIO Dicēdum q hec diffinitio bona est et phica data est enim per ppriuz actum per quem debet differri virtus et per ppriā māmembers actus illius et per ppriū finem. Hoc enim qd dr vis augens ponit pprium actum virtutis augmētatim cum aūt sit dupx materia ipsius actus. vna circa quā opat augmētum illa supponit cum dr corpus in quo est. alia ex qua opat augmētum et illa tangit cum dr ex corpe q ipa assimilat illi. finis vero est duplex etiam. s. forma in qua terminat actus et ille supponit cum dicit in diffinitione augmēto pportionabili in. o. d. s. que sunt in longitudine latitudine et spissitudine. mot9 enim augmētatm̃ terminat ad magnitudinē sic pportionatā bm lōgū latū et spissuz. Alius enim finis est qui intēdit a mouēte et ille supponit cum dr ut pducat rem ad pfectionē. ¶ Dicat ergo ad pm q hoc qd dr augens non posuit genus virtutis augmētatiuū sed pprium actum qui lz nō semp sequat virtutē tm̃ est actus pse et quiescit virtus ab ipso cuz puenit ad finē intētum a mouēte sicut infra explanabit cuz querit quare aial nō semp auget sicut semper nutritur. ¶ Ad aliud dicēdum q li augens nō supponit idē sed actuz ut dictum est. ¶ Ad aliud dicēdum q augmentatiua nō auget nisi id in quo est et nō cibuz. adhuc enim q aliqd augeat oportet manere idem numero bm sbaz. cibus aūt non manet sed accipit sbstantiam aucti. ¶ Ad aliud dicēduz q assimilatio in nutritiua et augmētatiua est diuersimode bm diuersos terminos nutritiue et augmētatiue. vnde nutritiua assimilat ut sit potētia suba in qua saluet esse indiuidui. augmentatiua vero assimilat ut sit potētia quātū extēdens indiuiduū ad maiorē quantitatem. ¶ Ad aliud dicēdum q pportio nō sumitur ibi bm cōparationē dimēsionis ad dimēsionez in se sed bm opationē oium dimēsionum in cōparatione ad figuraz que debet corpori ex hoc q est sbm talis aie bm q corpus humanū dr a pho in libro de aialibus longum et re

etium ⁊ alia corpa aialium nõ sunt adeo lata ꝯm quantitatem sue magnitudinis sed sunt magis spissa. latitudo enim est a dextra in sinistrã ⁊ spissitudo ab ante ⁊ retro. longitudo autẽ deorsum ad sursum ut in secundo de celo ⁊ mũdo. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ virtus est ultimuꝫ potẽtie in re ⁊ iõ cum ultimũ potẽtie nutritiue sit saluare per restaurationẽ deꝑditi de potẽtia nutritia nihil inuenit ultra ultimũ illud. Cuꝫ ergo maioris difficultatis sit extẽdere manus ad id qð saluatũ est oportet ꝙ h̃ sit alterius virtutis que est augmẽtatiua ⁊ iõ nutritiua nõ ponit augmẽtum ꝑse nec in latitudine nec in spissitudine sed per accñs q: id qð restituit quãtũ est nõ tñ in eo qð quãtuꝫ est restituit sed in eo qð sb̃a ⁊ ita soluunt quidã. Sed melius dici põt qð ut supra habitũ est quedã ꝑtes sunt in corpe aiato in quoꝝ extẽsione ꝑncipalr̃ est augmẽtum nãle ⁊ illa sunt ossa ⁊ nerui ⁊ uene ⁊ illas extendere difficillimũ est eo ꝙ sunt dure ⁊ iõ etiam extẽse nõ reuertunt. nõ enim videmus ꝙ hõ efficiat minus longus q̃ꝫ fuit per aliquã diminutionẽ ⁊ sic est etiam in latitudine ⁊ spissitudine sb̃e radicalis. Hec igit augmentatio ꝓprie est virtutis augmẽtatiue ⁊ est ꝯm nãm ⁊ in hac etiam expꝛ̃sse apparet qð dicit Auic. ꝙ multo plus addit lõgitudini q̃ꝫ latitudini ⁊ spissitudini. ¶ Alia ratio est augmẽtatio in ꝑtibus que sunt ex humido nutrimentali que nõ sunt ut uas sed potius ut facte in uase ut fluentes ⁊ refluẽtes ⁊ ꝯm has sepe accidit ĩgrossatio ⁊ attenuatio ⁊ hec augmentatio ꝑtinet ad nutritiuã q: est tñ a nutrimẽto maiori uel minori sicut ẽt videmus in paruulis q: calor eoꝝ est fortis ⁊ corpus rarum ⁊ ꝓpter hoc de nutrimẽto eoꝝ plus transit ad suꝑiora mẽbra ⁊ efficiuntur suꝑiora mẽbra eorum maiora inferioribus ꝯm proportionẽ corpis sui. Postea ṽo cũ corpus inspissat ⁊ calor efficit debilior nõ trãsit ad suꝑiora mẽbra in nutrimẽto nisi qð est subtile ⁊ penetratiuũ ⁊ leue ⁊ totũ residuũ tñ sit ad inferiora ⁊ iõ ĩferiora efficiunt maiora suꝑiorib⁹ ꝯm ꝓportionẽ sui corpis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ꝓportio sumit hic in cõparatiõe ad figurã que debet corporitalis aie sicut dictum est ⁊ lꝫ fiat ingrossatio ⁊ attenuatio in ꝑtibus humidi nutrimẽtalis nõ tñ uariat dimẽsio radicalium membroꝝ. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝓportio ab Auic: di: rõ ab Aũr: ⁊ vis est in hoc qð dicit ph̃s natura ꝯstãtiuꝫ. nõ enim ꝯstant nisi que per nãm diuersa sũt ⁊ vniunt in cõposito per mixtionẽ ⁊ si illa siml' stare debeãt necesse est adesse aliqd ꝯtinẽs ea: hoc aũt est forma que di: nã ⁊ in aiatis est aia. termin⁹ ṽo di: respectu eius qð auget. in hoc enim nõ auget quocũqꝫ mõ lꝫ alterat ad terminũ spẽi ⁊ figure eius qð auget: ⁊ iõ hoc uerbum dicit ph̃us cõtra Empedoclẽ qui dicebat augmentum fieri ab igne tñ ⁊ reprobat eius dictum eo ꝙ ignis nõ alterat ad terminũ spẽi ⁊ figure inaiati corpis sed in infinitũ quousqꝫ sit cõbustibile ⁊ non relinquit ꝙ sit tñ ponere augmẽti ⁊ virtutis aie que di: augmẽtiua. respectu ṽo magnitudinis di: ꝓportio magnitudinis ⁊ dicit ꝓportio potẽtie ad actum ⁊ etiam ꝓportio figure ⁊ magnitudinis ad formã ⁊ virtutẽ forme. Dico aũt ꝓportionem potẽtie ad actuꝫ mensurã sub̃e que est in humido radicali ex quo fiunt mẽbra radicalia ad tantã ⁊ tantam extensionẽ ꝯm longũ latũ ⁊ spissum. Mẽsura aũt illa est in duobus. s. in calido actiuo ⁊ humido passiuo. caliduꝫ enim actiuum in semine qð est actiuuꝫ ut ꝑhabitum est ṽtute ignis elemẽtalis ⁊ ṽtute aie ⁊ virtute celi debilius est in aliquo semine ⁊ in aliquo fortius ⁊ ꝯm hoc extendit mẽbra radicalia in maiorẽ ad minorem dimensionẽ ꝯm ꝙ inueniunt corpa mulierũ in mẽbris radicalibus minora corpibus viroꝝ ⁊ frequẽtius. humidũ aũt passiuum in semine qñqꝫ est magis extẽsibile ⁊ qñqꝫ minus ⁊ hoc cõtingit tum ex quantitate tum ex siccitate ipsius ⁊ ꝯm hoc fiunt corpa maiora uel minora nunq̃ꝫ tñ extẽsibilia in infinitũ. humidũ enim illud per extẽsioneꝫ nõ diuidit ultra hoc ꝙ possit in eo manere virt⁹ factiua mẽbroꝝ radicaliũ que sunt ut uas in corpe aiato. ⁊ ideo patet ꝙ nõ diuidit ut quãtuꝫ qð est diuisibile in infinituꝫ sed ut semẽ distribuit per mẽbra qð retinet virtutẽ factiuam oiuꝫ mẽbroꝝ ⁊ hec dicit ꝓportio potẽtie illius que est in semine ad actuꝫ tãte magnitudinis uel tante. Proportio ṽo figure ⁊ magnitudinis ad formã ⁊ ṽtuteꝫ forme est mẽsura tãte quãtitatis in organis radicalibus in qua põt aia corroborari virtute ⁊ exercere operationes suas ⁊ hec uocat a ph̃o rõ magnitudinis. rõ aũt augmẽti di: ꝓportio eius qð addit ab extrinseco ad finẽ ⁊ statũ magnitudinis. Radicalia enim mẽbra ad finẽ ⁊ statum peruenire nõ pñt ex quãtitate ꝓprie sub̃e. Sed oportet ꝙ multiplicet per alienã assumptã. ⁊ per hoc patet solo ad totum qð querit de ꝓportione. ¶ Ad ulti^m dicẽdũ ꝙ est ꝓportio ꝑfectio ꝯm esse spẽi ⁊ forme ⁊ hec est gñatiue. est etiã ꝑfectio ꝯm robur ṽtutis in organis ⁊ figurã magnitudinis organoꝝ ⁊ hec est ṽtutis augmẽtatiue.

¶ Que sunt principia motus potẽtie augmẽtatiue.

d **Einde queritur** de motu augmenti ⁊ querunt quatuor. Quoꝝ primum est que sunt principia illius motus. 2^{m} utruꝫ sit ad oẽm partem equaliter uel plus ad vnam. 3^{m} utrum sit eiusdem virtutis diminuere cuius est augmentare. 4^{m} quare stat motus augmenti aliquando.

a **Ad primum proce**ditur sic. Motus prinª sunt in eodem gñe in quo ponit motus ipse. Motus aũt augmẽti ponit in quantitate. ergo prinª eius erunt in quãtitate sed prinª sunt ꝯtraria inter que est motus ergo ꝯtraria erunt in quãtitate qð est cõtra ph̃um in ꝑdicamẽtis. ¶ Item nullus motus est inter talia prinª quoꝝ vnuꝫ manet in reliquo. augmẽtatio est inter talia prinª ergo nõ est motus. ꝑª ꝓbat ex hoc ꝙ oĩs motus abijcit terminum a quo ⁊ mouet ab ipso ⁊ sumit terminũ ad quẽ ⁊ quiescit in illo. Uñ si terminus a quo esset in termino ad quem oporteret ꝙ abijceret aliquid ⁊ quiesceret in eodem ipso idem motus numero qð est impossibile. 2ª ꝓbat per sensum q: videmus ꝙ cum aliquid accipit incremẽtũ nõ abijcit quãtitatẽ quã ꝑus habuit paruum enim per sb̃am ⁊ quãtitatẽ est in magno. ¶ Preterea quidã obijciũt in hunc modũ q: in diuersis motibus specie ⁊ gñe diuersa sunt mouẽtia specie ⁊ gñe. Sed alteratio ⁊ augmẽtatio sunt diuersi motus specie ⁊ gñe ergo hẽbunt diuersa mouẽtia specie ⁊ genere. Sed q̃litates actiue ⁊ passiue sunt mouẽtes in alteratione ergo nõ erunt ꝑnª mouẽtia in augmẽtatione. cũ igit nõ inueniat ibi prius nisi sb̃a ⁊ quãtitas ⁊ sub̃a per eandem rõnem nõ moueat nõ erit ibi mouens nisi quantitas. sed hoc est impossibile q: ꝯm hoc oporteret ꝙ quãtitas a quãtitate esset actiua ⁊ passiua ⁊ acciderẽt ex hoc ꝙ in aliqua essent actiua ⁊ passiua inuicẽ ⁊ mobilia ph̃ice q: totum falsum est. Et ꝓpter istam rõnem dixerunt quidã mirabiles hoĩes ꝙ cum in motu augmẽti non sit nisi materia ⁊ duo termini quãtitatis moueri nõ pñt qð mã mouet. ¶ Sed cõtra in eodẽ motu numero nõ est eiusdeꝫ moueri ⁊ mouere ⁊ materie in motu augmenti est moueri ergo nõ mouebit ꝯm eundẽ motuꝫ. ⁊ ad hoc dicũt ꝙ materia mouet mota nõ ꝑse. Et ad hoc sequitur duplex incõueniens. quoꝝ vnum est ꝙ ubicũqꝫ est mouens motuꝫ ibi est mouens tñ illud erit magis mouẽs q̃ꝫ mouẽs motũ. ¶ Querat ergo qd sit in motu augmẽti mouens tñ. aut eniꝫ hoc erit sub̃a uel forma aut qualitas aut quãtitas aut materia. ⁊ patet ꝙ nõ sb̃a uel forma nec qualitas per hoc ꝙ ipsi supponũt ꝙ mouẽs ꝑse est in eodem gñe cuꝫ motu nec est quãtitas per rõnẽ prius habitã ergo erit materia ⁊ materia nõ mouet nisi mota.

ergo primū mouens erit mouens motū qđ est impossibile. ¶ Preterea quid est motuꝫ tm̄ ꝯstat ꝙ nō nisi materia. ergo idem erit mouens motum ⁊ mouens tm̄. 2m incōueniēs est ꝙ nihil erit mouens in gn̄atione. forma enī sub̄alis nec est actiua nec passiua ⁊ nihil mouet phice nisi qđ est actiuum ⁊ passiuū. ¶ Preterea querit̄ de hoc ꝙ dicit ph̄us in 2o de celo ⁊ mūdo. dico ꝙ sursuꝫ est p̄ncipiū latitudinis ⁊ an̄ est p̄nm ꝓfunditatis ⁊ nō noio prinm nisi vnde motus p̄mus in quo est motus. vn̄ p̄nm motus augmēti est sursum ⁊ p̄nm motus localis est dextrum ⁊ prinm motus sensibilis est an̄. Scđm hoc enim videt̄ ꝙ eadem sit p̄nm motus localis ⁊ augmēti: ꝫ quorūcūqꝫ motuuꝫ sunt prina eadem specie illi motus sunt idem specie ergo augmentum est loci mutatio que est a sursuꝫ sunt idē specie. ¶ Preterea cuꝫ dextrū ⁊ sinistrū sint prina a q̄bus est p̄mus motus p̄mi mobilis videt̄ ꝙ motus qui magis cōpetit oi aiato deberet esse a dextra in sinistram q̄ꝫ a sursum in deorsum. talis est aūt motus augmēti eo ꝙ ille ꝯuenit plantis ⁊ aialibus ⁊ nō motus localis qui est a dextra in sinistrā ergo motus augmenti magis debet esse p̄nm dextrū q̄ꝫ sursum. ¶ Preterea querit̄ quare dicat̄ prinm motus augmēti sursum ⁊ non deorsuꝫ. ¶ Preterea cū augmētuꝫ sit an̄ ⁊ retro dextrorsum ⁊ sinistrorsum ⁊ sursum ⁊ deorsum videt̄ ꝙ hec oia sint p̄na motus augmēti. ¶ Juxta hoc iterū querit̄ utrū augmētum sit motus uel mutatio quedaꝫ tm̄. ⁊ videtur ꝙ mutatio tm̄. cum enim aliq̄d accipit incremētuꝫ quelibet quātitas quā accipit est alia numero ⁊ specie a precedēti. ⁊ cum quelibet spēs sit terminatiua motus videt̄ ꝙ in augmēto accipiant̄ quātitates infinite per ordineꝫ in infinitis instātibus. cum ergo mobile in instāti sit im motum esse ⁊ nō moueat̄ ut ꝓbatum est 6o phi. augmētuꝫ videt̄ esse mutationes multuꝫ instātanee ⁊ nō mot9.

¶ SOLUTIO Dicēdum ꝙ augmētum motus est animati ꝓprie ut habituꝫ est ⁊ est ꝫm quātitatem ⁊ sunt eius termini impfectuꝫ ⁊ pfectū ꝫm figurā ⁊ magnitudinē debitā corpori aiato. ¶ Ad p̄m igit̄ dicēdū ꝙ quātitati ꝫm ꝙ est quātitas nihil est cōtrariū in gn̄e ⁊ specie ⁊ hoc est quātitati in se ꝯsiderate ꝓut ꝯsiderat̄ in p̄dicamētis. Sed quātitati ꝓut cōsiderat̄ pfecta uel impfecta in cōparatione ad vires organoꝝ nihil ꝓhibet aliq̄d eē cōtrarium. Cōtraria eniꝫ inter que est motus non sunt vnius rōnis in oibus motibus. qn̄qꝫ enim vnum cōtrarioꝝ simul mouet ⁊ est terminus mot9 ꝫm eē speciei cōtrarie ⁊ ꝫm hoc tm̄ p̄me qualitates sunt cōtrarie actiue ⁊ passiue. Calidū enim mouet frigidū ⁊ est termin9 motus eius ꝙ est calefactū. qn̄qꝫ aūt est cōtrariū ut termin9 motus sed nō ut cōtrario agens ⁊ mouēs id qđ mouet̄ sicut albū ⁊ nigrum sunt ꝯtraria. albū enim ⁊ nigrū nō sunt passiua ab inuicē ⁊ actiua. Qn̄qꝫ enim vnum est in specie nullo mō actiuum ⁊ alterū nō h̄et esse speciei sed priuationis sicut est in gn̄e sub̄e in qua vnū ut dicit ph̄s in fine p̄mi phi. sufficit absentia ⁊ p̄sentia facere mutationem. aliqn̄ etiam vnum per suuꝫ esse māle nō cōtrariat̄ alteri sed per rōnem quā h̄et ex ꝓportione ad figuram ꝫm nām ⁊ ꝓportionem ad vigorem virtutis cuius est materia. ⁊ hoc mō pfectuꝫ ⁊ impfectū sunt ꝯtraria in quātitate aiati corpis in quo solo est mot9 augmenti ꝫm ꝓpriā augmēti rōnē. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ ꝫ min9 quātum saluet̄ in maiori ꝫm esse māle: sed ꝙ nō est terminus motus tm̄ nō saluat̄ in ipso ꝫm rōnem impfecti ꝫm ꝙ erat terminus mot9 ut patet ex p̄dictis. si enim minus ⁊ maius ꝫm esse quāti pn̄t esse termini motus esset motus in mathematicis qđ impossibile est. ¶ Ad id quod obijcit̄ de mouēte dicēduꝫ qđ exp̄sse dicit Aṽr. in 2o de aia. ꝙ vis augmētatiua mouet ⁊ calor est causa quoruꝫ neutrū est in gn̄e quātitatis. motus enim ut distinguit̄ ad genus uel spēm ex mouēte sed ex termino in quo est motus ⁊ hec ꝓpō ꝙ in diuersis motib9 specie ⁊ gn̄e diuersa sunt mouentia spēcie ⁊ gn̄e plane falsa est si gn̄alr̄ intelligat̄. Si ṽo intelligat̄ de mouēte qđ est efficiēs ⁊ spēs tunc uera est sicut est calidū mouens ad calidum: sed de nullo qđ est mouens ut efficiens tm̄ est uera qđ patet q: calidū mouet ad s̄bam ⁊ mouet ad quātitateꝫ ⁊ ad qualitatem ꝓut efficit̄ instr̄m diuersarū virtutū mouētium. cōcedimus aūt ꝙ mā nullo mō mouet. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ph̄us nō intēdit in celo ⁊ mūdo loqui gn̄alr̄ sed intēdit inuestigare dextrū ⁊ sinistrū ⁊ sursum ⁊ deorsum ⁊ ante ⁊ retro in corpibus aiatis in q̄bus illa sunt per figurā ⁊ virtutē distincta ut videat̄ ꝫm quē moduꝫ dextrū ⁊ sinistrū sint in celo ⁊ idcirco dicit eē dextrū vn̄ est motus in aialibus qui est motus ꝓcessiuus ⁊ nō sinistrū q: in illa p̄te est defectus virtutis motiue in aialib9 ⁊ ante dicit esse p̄nm motus sensibilis. sensus enī est susceptiuus spērum sensibiliū sine mā p̄n̄te tm̄ materia ⁊ prinm talis motus nō est nisi a natura ubi sunt sensus: ꝫ enim tactus sit retro sicut an̄ tm̄ motus eius nō est motus sensus ꝓprie q: nō est speciei sine mā sed potius per materie ꝯtactum. ⁊ de hoc ꝫmo erit infra in tractatu de sensibus. ¶ Prinm aūt motus augmēti in aiato est sursuꝫ nō simpl̄r sed sursum in aiato ⁊ illius causa est q: ultimū virtutis augmētatiue determinat̄ sursuꝫ: ex natura eniꝫ alimēti facile accipiūt augmētuꝫ mēbra inferiora. similr̄ ad latū ⁊ spissum nō exigit̄ nisi positio p̄tis cibi cum p̄te sub̄e ad qđ etiam sufficit nutritiua ut p̄us habitum est. Sed summū posse est in ꝓlongatione mēbroꝝ radicalium ⁊ ad hoc p̄ncipalr̄ est virtus augmētatiua. ⁊ si obijciat̄ ꝙ sursum in plantis est locus radicum ⁊ illuc est facilis descēsus nutrimēti ad augmentum. Dicendum ꝙ sursum determinat̄ ab ipo qđ est p̄nm longitudinis ⁊ ꝫ tā in toto corpe q̄ꝫ in mēbris aiati corpis vn̄ sursū est hoc in qđ extendunt̄ mēbra ꝫm longitudinē siue sint posita sursum siue deorsuꝫ in corpe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō oportet si p̄mus mot9 est a dextra in sinistram in celo ꝙ ꝓpter hoc gn̄alis sit in alijs eo ꝙ ille est causa oium motuum ⁊ nō vnius solū. ⁊ vndecūqꝫ recipit mot9 causatos ab illo ꝫm ꝓportionē ꝯuenientē sue nāe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ deorsuꝫ nō pōt esse p̄nm mot9 augmenti eo ꝙ ad illud nō determiat̄ ultimū potētie augmētatiue. per hoc idem patet solo ad sequēs. ¶ Ad id qđ ulteri9 querit̄ utrum augmētuꝫ sit mot9 uel mutatio tm̄. dicendum ꝙ motus. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̄ in cōtrariū dicēdum ꝙ est quātuꝫ fluens ⁊ quātuꝫ stans in specie ⁊ eē quāti. id aūt qđ augmētat̄ accipit̄ ꝯtinue quātū fluens in fieri ab impfecto ad pfectuꝫ ⁊ cuꝫ nulluꝫ accipiat ut stans determinatū in specie in nullo accidit quiescere ⁊ cuꝫ nullum sit indiuisibile in nullo accidit moueri in nunc. sed si acciperet̄ quātum stans in specie tunc uteret̄ illo ut termino in quo non est motus sed immotum esse ⁊ sic sequeretur obiectio.

¶ Utrum motus augmentatiue sit ad omnes partes equaliter uel plures ad vnam.

S Ecundo queritur Utrum mot9 iste equalr̄ sit ad oēm partem uel plus ad vnam. Et videt̄ ꝙ equalr̄ ad oēm partem q: hoc exp̄sse dicit ph̄us in 2o de aia. ¶ Item in p̄o de gn̄atione ⁊ corruptione dicit ꝙ quelibet pars ꝫm spēm augmētatur ⁊ nō quelibet ꝫm mām. ergo cuꝫ p̄tes ꝫm spēm sint ubiqꝫ in corpe mot9 augmētatiue erit ad oēm p̄tē. ¶ Sed cōtra Auic. dicit ꝙ p̄nr est sursum ꝫm longitudinē mēbroꝝ ergo nō est equalr̄ ad oēm p̄tē. ¶ Prea si eēt ad oēꝫ p̄tē eq̄liter tūc nō staret augmētū per totā enim vitā sit attenuatio ⁊ dilatatio quarūdā partium corpis. oēs autē dicunt ꝙ augmētuꝫ stet in pfectione figure ⁊ magnitudinis mēbroꝝ. ¶ SOLUtio ꝫm auctoritates scie nālis dicēdum ꝙ vis augmētatiua p̄cipue opat̄ ad extēsionē mēbroꝝ radicaliū ad pfectā figurā ⁊ magnitudinē ipoꝝ

⁊ ꝫm ꝙ illa sunt in toto corpe ita augmentum est in toto corpe. Sed ultimu; eius ꝫm ꝙ ipsa virtus determinat in sursum qd est prīm longitudinis mēbroꝝ. Est etiam augmētum per cibum additum ad quod etiam sufficit nutritiua perse sola ⁊ illud non est in corpore animato. Ex hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrū eiusdē ꝟtutis sit diminuē cuius est augmētare.

T **Ertio queritur** Utru; eiusdē virtutis sit diminuere cuius est augmentare. ⁊ videt ꝙ sic. Contraria enim sunt eiusdē potētie sicut vitiu; ⁊ virtus ignorātia ⁊ scia ergo cum augmētatio ⁊ diminutio sint cōtrarie erunt eiusde; virtutis aie. ¶ Itē visus est visibilis ⁊ inuisibilis auditus soni ⁊ silentij ut dr in 2° de aia. ergo silr erit hoc in ptibus aie uegetabilis ⁊ sic augmētatiua vis erit augmētatiōis ⁊ diminutiōis. ¶ Preterea quidā obijciūt sic uolentes ondere diminutionē esse motū nālem. Diminutio aūt erit violent⁹ motus aut nālis aut uoluntarius. ꝯstat aūt ꝙ nec violētus nec uoluntarius ergo nālis. ergo hēbit motore; in natura. cu; aūt idem sit susceptibilis augmēti ⁊ diminutionis ⁊ ondsu; est ꝙ nō nisi aiatu; est susceptibilis augmēti tunc etiam nihil erit susceptibilis diminutiōis nisi aiatū ꝓprie ⁊ cum ois mot⁹ aiati sit a motore qui est aia dūmodo erit ab aliqua virtute aie. ¶ SOLUTIO Ad hoc dicēdu; ꝙ diminutio mot⁹ quedam nālis est in aiato ⁊ in inaiato ſi cōmuniter diminutio sumat uel in aiato tm̄ si ꝓprie sumat: sed nō erit ab aia nisi a virtute deficiēte sicut etiā nālis potētia causat a victoria forme supra mām. nālis aūt impotētia causat a defectu illius. ¶ Dicat ergo ad pm ꝙ cōtraria sunt eiusdē potētie passiue sed nō eiusdem actiue. Dicit enim in libro metha ꝙ cōtrarioꝝ sunt cause cōtrarie sed nō cōtrarioꝝ mā cōtraria sed eadem. ¶ Ad aliud ⁊ 3m dicēdu; est ꝙ virtutes apphēsiue passiue potētie sunt ⁊ iō sunt ꝯtrarioꝝ sed virtutes aie uegetabilis oēs sunt actiue ⁊ iō nō est simile de illis. ¶ Ad aliud dicēdu; ꝙ diminutio est motus nālis a calore nāli ꝯsumēte ⁊ non ab aia nisi sicut a virtute deficiēte.

¶ Utrum stet motus augmenti.

Q **Uarto queritur** Quare stet motus augmēti. quādoq; videt eni; ꝙ nō stet cōtinue enim addit cibus corporeus ⁊ quantus. ergo sicut nutritiua cōtinue ingerit subām sic videt augmentatiua ingerere quātu;. ⁊ sicut est ꝯtinua dissolutio ⁊ restauratio sube ita videt esse cōtinua dissolutio ⁊ restauratio quāti: ⁊ sic videt augmentatiua nō stare sicē nec nutritiua. ¶ Item ois virtus crescit ⁊ fortior efficit ad multiplicationē materie ꝓprie sicut patet in calore q in maiori igne est maior ⁊ in minori minor. ergo silr in aiato videtur ꝙ quanto plus crescit ꝙ tanto fortior efficit calor nālis in ipso: sed quāto plus ingerit de nutrimento tāto maior est materia ergo tāto maior erit calor. Calor aūt est instrm augmentatiue virtutis ergo tanto magis augmētabit. ¶ Sed CONTRA Quecūq; cōtraria nata sunt fieri circa idem necesse est vnū quiescere qñq; ut aliud insit. augmētū ⁊ diminutio sunt ꝯtraria nata fieri circa ide;. ergo ad hoc ut qñq; insit diminutio augmētum stet ⁊ stare oportet. ¶ Item in ꝯtinuo nō est infinitu; ꝫm additionē sed ꝫm diuisionem tm̄ ut dr in 3° phi. Cu; igit augmētū sit p additionē necesse est stare qñq;. ¶ Itē omne instrm virtutis corporee ex nimia frequētatione opationis hebetat ⁊ retūditur. tale instrm est calor nālis ergo aliqñ retūdit ⁊ hebetat ita ꝙ aliqñ sit impotētior. cum igit maxime difficultatis sit extēdere mēbra radicalia ꝓpter duricīe eoꝝ aliqñ hebetat ⁊ impotēs erit ad hoc ⁊ sic stabit augmētu;. ¶ Item ois virtus organica finita est ꝫm suū posse ad opus sed tales sunt virtutes aie pcipue uegetabilis ergo necesse est etiam ꝫm in quātitate ⁊ figura esse finitū. ¶ Preterea natura nō abūdat supfluis cum ergo corroborata sit virtus aiati in tāto nō faciet natura maius quia abundaret superfluis. ¶ SOLUTIO Dicēdu; ꝙ augmētu; stat trib⁹ rōnibus. quaꝝ pma sumit ex calore nāli qui est in mēbris radicalib⁹ cui⁹ posse in extēdēdo limitatū est ut supra est determinatum. 2a est ex parte materie membroꝝ radicalium cui lȝ addat nutrimētu; tm̄ nō est extēdibilis ultra debita; speciei quātitatē. 3a est ex tēperatiōe mobilis ad motorē lȝ est organi ad virtutem aie que est in ipso hec enim in quāta quantitate ⁊ tali figura virtuti aie est proportionatum. ¶ Ad pm igit dicat ꝙ finis nutritiue est saluare indiuiduu; ⁊ hunc finē nō sequit nisi ꝯtinue nutriēdo sicut ꝯtinua fit deꝑditio. finis aūt augmētatiue ut prehabitu; est in diffinitione est pfectio ꝫm magnitudinem ⁊ figurā organoꝝ. ⁊ iō cum ꝯsequit illu; quiescit in illo q: supuacuū esset ultra mouere. ois enim virt⁹ quiescit in fine suo qñ pfecte ꝯsequit ipm vñ etia; nutritiua subseruit augmētatiue ministrādo plus de nutrimento longitudini q̃ȝ latitudini uel spissitudini quoadusq; stet augmētatiua: ex tunc enim incipiūt ꝑus inspissari ⁊ dilatari mēbra ex maiori fluxu nutrimēti ad dimēsiones illas. ¶ Ad aliud dicēdu; ꝙ virtus crescit in multiplicatione ꝓprie materie sed nō aliene sed ꝓprie. ꝓpria materia caloris nālis est suba radicaliu; mēbroꝝ. suba autē humidi nutrimētalis ingerit ab extrinseco ⁊ ꝓpter hoc nō est ꝓprie ꝓpria ⁊ iō calor remittit in illo quanto magis multiplicabit. ¶ Sed adhuc querit utrum illo tpe quo auget aial continue augeat uel nō. ⁊ videtur ꝙ sic. calor enim nālis semp agit ꝯuertendo nutrimētū ergo semp fit additio ergo in qualibet hora ⁊ in quolibet momēto. ¶ Preterea nō esset rō quare nūc potius q̃ȝ alia hora augeret ergo cōtinue auget. ¶ Sed si hoc concedat erit ꝯtra pħm in 8° phi dicentē ꝙ nō sequit si aliqd tm̄ augmētu; est in aliquo tpe sicut in anno addigit uel duās ꝙ in qualibet parte tpis augmētum sit ꝫm partem ꝓportionalē illi⁹ totalis quātitatis. ¶ SOLUTIO Dicēdum ꝙ non auget ꝯtinue sed qñq; addit quāto ⁊ qñq; non. ¶ Ad pm aūt dicendū ꝙ calor nō semp agit sed qñq; disponit ut postea fiat facilior additio. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ rō dāe est q: nō eode; mō id cui additur in qualibet hora est dispositu; nec etiā id qd addit ⁊ ꝫm hoc discontinuatur additio.

¶ Utrum agens est corporeum.

D **Einde queritur** De augente ⁊ aucto ⁊ queruntur duo. p° enim queritur ex parte augentis utrum sit corporeum uel incorporeu;. 2° aūt queritur ex parte aucti utrum augeatur ꝫm quālibet partem uel ꝫm aliquam tm̄.

A **D primum suman**tur rōnes Arē in pmo de gñatione ⁊ corruptiōe. si id qd auget est incorporeu; sequeret ꝙ ex nō corpore fieret corpus ⁊ ex nō quāto quātum. si autē corporeum est aut hoc est potētia tm̄ aut actu. si potētia tm̄ ergo cū ipm sit materia aucti erit aliqua mā uacua sine forma qd falsum est. Si aūt est corporeu; actu aut recipit in toto crescente aut in parte crescētis. si in toto necesse erit duo corpora esse in eodem loco si in parte tunc nō fieret augmētum equalr ꝫm oēm parte; qd est ꝯtra pħm qui dicit ꝙ aduenit cuilibet parti ꝫm spēm. ¶ Itē aut manet corporeum aut nō manet. si manet tunc videt expsse sequi ꝙ duo corpa erūt in eodē loco. si nō manet ergo cum non corpus nō facit corpus cōstitutu; ut pars nō erit auctum per illud. ꝓpter istas rōnes ⁊ siles dixerūt quida; ꝙ de suba augētis nō trāsit in id qd auget sed tm̄ per ipm re-

focillat calor naturalis qui cõfortatus dilatat substãtiam in qua est. ¶ Sed contra hoc est dictuꝫ Augustini qui expresse dicit ꝙ nutrimẽtum transit in substãtiam nutriti. ¶ Preterea ẜm hoc nõ esset generatio qꝛ gñatio nõ est nisi de supfluo nutrimenti quarta digestione digesti qđ virtutem gñatiuam in uasis seminarijs accepit. ¶ Preterea hoc est expsse contra phum in pmo de gñatione ⁊ corruptione in cap° de augmẽto ubi sic dicit. ꝙ adueniẽte aliquo oportet augeri. recedente aũt diminui. ¶ Preterea in Deutero. 8° ⁊ Matthei 3° dicit. Non in solo pane viuit homo sed in omni uerbo qđ ꝓcedit de ore dei. ex hoc enim qđ dicit nõ in solo pane innuit ꝙ corpus viuit ex pane. hoc etiam patet ex glosa sup eundem locum Deuteronomĩ. que dicit sic. significat geminam materie nature subam. Homo enim ex aĩa constat ⁊ corpore qđ ex terra est ⁊ terreno alit cibo. anima vero viuit de uerbo dei. ¶ Preterea id qđ augetur per calorem tm̃ nullo addito augetur per rarefactionem. si igit augetur sic corpus humanum tũc oporteret ꝙ corpus tãto esset rarius ⁊ subtilius quãto est senius cuius cõtrarium videmus ad oculum. ¶ SOLUTIO dicimus ꝙ augmẽtuꝫ fit ex adueniente aliquo augẽte qđ transmutat in substãtiam aucti. Sed sicut habitum est supra virtus augmẽtatiua est in aucto ⁊ non in augẽte. augmẽtatiue auteꝫ virtutis est extendere substãtiam radicalium membrorũ ⁊ in ipsis trãsmutare ad se cibuꝫ aduenietem. ¶ Item notãdum ꝙ cibus adueniens ẜm totam substãtiam suam trãsmutat in id quod augetur. ⁊ propter hoc oportet ipsum corrũpi ẜm formam quam prius habuit. vnde philosophus dicit. Ingrediens generat species sed corrumpit hec patiens. Probatum autem est supra in questione de materia ꝙ corrupta forma substãtiali in aliqua materia nullũ de accidẽtibus cõsequentibus manet idem numero. neqꝫ quãtitas neqꝫ qualitas. aliter enim oporteret materiã quãdoqꝫ esse actu infinitam. non enim finit per formas accidẽtales sed per substãtialem tm̃. ⁊ dico infinitam ꝓut infinitum est determinatum in esse ⁊ si finiret per formas accidẽtales oporteret tot species eẽ in aliquo quot sunt accidentia ⁊ multa alia incõuenientia sequerentur que supra posita sunt. vnde relinqtur materiam solam esse subiectam trãsmutationi substãtiali ⁊ ipsam solam manere eadem numero in utroqꝫ terminorum trãsmutationis diuersa tamẽ per esse. ¶ Dicimus igit ad primum ꝙ augens ẜm ꝙ est augẽs est potẽtia pars aucti que est caro uel os uel utrũqꝫ ⁊ non tm̃ potẽtia pars sed potẽtia quanta neutrum tamẽ actu. ¶ Et ad hoc quod obijcit ꝙ cum ipsum fit materia aucti videt aliqua materia esse uacua a forma substãtiali ⁊ quãtitate. Dicendum ꝙ hoc non sequit nisi posset probari ꝙ inter non carnem quãtam que potẽtia est caro quãta ⁊ carnem quãtam eẽt aliud medium. sed cum illa sint cõtradictoria quantum ad terminos patet ꝙ inter ea nullum est medium. ⁊ sic patet ꝙ inter amissionem forme substãtialis ⁊ quãtitatis cibi ⁊ acceptionem forme substãtialis ⁊ quantitatis cibati nullum est mediuꝫ. ⁊ sic patet ꝙ materia nunqꝫ est sine forma substãtiali ⁊ quãtitate cibi uel cibati. ¶ Et si obijcit ꝙ ẜm hoc augmẽtum non erit motus qꝛ est de nõ sbiecto ad subm hoc est de non quãto ad quãtum. Dicendum ꝙ motus cibi non est augmẽtum sed transmutatio substãtialis. nec tamen est generatio qꝛ non est in spẽm que non est sed potius in speciem augmẽtati que pexistit. augmẽtum aũt est in augmẽtato qđ de minori quantitate mouet ad maiorem. ¶ Ad illud autem qđ obijcitur ꝙ non quãtum non est quãtum cõstitutiue. dicendũ ꝙ hoc est falsum. non quãtum actu potẽtia tamen quantum cõstitutiue facit quãtum ⁊ talis est materia cibi. vnde lꝫ non ferat quantitatem actualem cum tamen addit substãtialiter ad cibatum efficit quantitas maior in cibato. quãtitas enim est mensura substãtie ẜm partes materie. ⁊ ideo necesse est ipsam extẽdi multiplicatis partibꝰ materie ⁊ decrescere deꝑditis partibus materie. ⁊ hoc dico materie partibus eodem modo se habẽtibus in situ. s. ꝙ per rarefactionem vna non distet ab alia nec per inspissationem ꝯtrahat. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ non manet corpus nisi potẽtia ⁊ efficit actu quando accipit corporeitatem eius qđ augetur. Idem autem qđ est potẽtia corpus non autem actu bene põt esse pars constitutiua corporis materialis. ¶ Ad ea que obijciunt cõtra hoc ꝙ nihil transeat de substantia cibi ad cibatum concedimus de plano.

¶ Utrum auctum augetur ẜm quamlibet partem.

SEcundo queritur de augmẽto utrũ augeat ẜm quamlibet partem uel ẜꝫ aliquam tm̃. ⁊ dicit philosophus expsse ꝙ quelibet pars ẜm speciem auget ⁊ non quelibet ẜm materiam. ⁊ dictũ est supra quid appellet pars ẜm speciem ⁊ quid pars ẜꝫ materiam. Uidet autem falsuꝫ qđ dicit philosophus ex dicto Auic° supra inducto. s. ꝙ augmẽtatiua plus auget longitudini qꝫ latitudini uel spissitudini de cibo. Cum igit species membrorum fit ẜm latum ⁊ spissum sicut ẜm longum videtur fieri non proportionabiliter augmentum ẜm quamlibet partem ẜm speciem. ¶ Preterea quidam obijciunt sic. si additio fit cuilibet particule oportet ꝙ aliqđ cuilibet particule addat. cõstat auteꝫ ꝙ hoc erit diuisibile quia aliter non posset esse distributum ad quãlibet particulam. accipiatur ergo particula carnis an sit additio signata minima quantum ad actum diuidentis ⁊ non quantum ad actum diuisibilis. calor enim diuidit carnem nutriendam ⁊ diuidit nutrimentum addendo cuilibet parti carnis partem nutrimenti. ⁊ accipiatur minimam signatam in carne ⁊ in nutrimẽto minima. cum igitur nihil sit minus minimo tanta erit pars nutrimenti additi quanta est caro cui fit additio. ⁊ si tantum tanto additur efficitur duplum. ergo videtur ꝙ omne quod augetur crescat in duplum. ¶ Si forte dicatur ꝙ calor in minora diuidit nutrimentum qꝫ nutritum. hoc cõstat esse falsum quia utrũqꝫ diuidit in minora qꝫ potest diuidere. ¶ Preterea cõcedatur hoc ⁊ ponamus in decima parte esse minorem partem nutrimenti qꝫ partem nutriti cui additur tunc sequetur ꝙ quodlibet nutritũ in qualibet nutritione efficietur in decima parte maius qꝫ fuerit prius ⁊ hoc est plane falsum. ¶ Si forte dicatur ꝙ in nutrito sit deperditio ⁊ id quod additur restaurat illud deperditum ⁊ ideo non est necesse crescere in duplum. ¶ Cõtra ei quod deperditur nulla fit additio sed ei qđ manet. cum ergo addatur cuicumqꝫ particule manentis sequitur idem quod prius. ¶ Propter hoc dicũt quidam ꝙ sine dubio nutrimentum additur cuilibet particule ⁊ tanta est in quãtitate pars nutrimenti quãta pars nutriti. sed nutrimentum est liquor subtilis parum habens de materia. caro autem est substantia grossa. vnde quando nutrimẽtum accipit substantiam carnis contrahitur in minus sicut omne subtile quãdo efficitur grossum fit in minori loco ⁊ in minori quantitate. ¶ Sed contra. ponamus ꝙ in viginti partibus efficiatur minus tũc addatur vigesima ergo id quod nutritur in qualibet nutritione crescit ẜm adiectionem vigesime quod ad oculum est falsum. ¶ SOLUTIO dicendum ꝙ duplex est augmentum scilicet generale quod est ẜm quamcũqꝫ quantitatem. ⁊ de hoc loquitur philosophus in primo de generatione ⁊ corruptione. ⁊ est augmentum speciale quod perducit corpus animatum ad perfectam quantitatem ⁊ figuram. ⁊ hoc specialiter est in extensione radicalium membrorum per additionem cibi. ¶ Dicendum ergo ꝙ Auicenna intelligit de hac secunda augmentatione. secundum utramqꝫ autem augmentationem fit additio cuilibet particule proportio-

nate ita scilicet ꝙ maiori membro plus ⁊ minori minus.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ calor diuidit in minima ⁊ nutritum ⁊ nutriens. subinducit enim vndiqꝫ cibum in corpus nutritum ⁊ nihil prohibet quin pars cibi tante sit dimēsionis quantum est pars corporis nutriti anteqꝫ addatur ei. Sed qꝛ ut supra habitū est in questione de nutritiua cibus non addit cibato ita ꝙ maneat in forma ꝓpria substātiali nec ꝙ acqrat formam nouam substantialem que ꝑus non fuit. Sed accipiēdo formam que actu est in nutrito. ideo etiam non addit manens in quantitate quam habet nec accipiēdo aliquam quantitatē nouam sed accipiendo quātitatem eius quod nutritur ⁊ ideo non est necesse augmētari in duplum uel in triplū uel etiam in aliquo. Si enim dabit ꝙ ipsuꝫ accipiet formaꝫ nouā substātialem. illa noua de necessitate alia erit per minima a forma que est in nutrito ⁊ ita oporteret ꝙ essent ibi due carnes per duas formas carnis ⁊ duo ossa per duas formas ossis. ¶ Si ꝟo daret ꝙ accipit qdem eandem formam carnis numero que est in nutrito sed nouam quātitatem tunc sequeret de necessitate ꝙ in eodem numero per substātiam essent due quātitates ⁊ sic quelibet pars carnis cui fit additio habebit duas quantitates ⁊ sic quelibet pars ossis duas quantitates numero. ¶ Si forte dicat ꝙ quātitas noua generata in parte addita vnit quātitati antique que fuit in nutrito prius.
¶ Cōtra quantitas illa noua aut est ante vnionem illā aut non. Si non tunc non vnit qꝛ nihil vnit quod non est. Si ꝟo est tūc ei qđ nutrit non aduenit materia cibi sola sed materia quanta cibi. materia autem cibi quanta non est nisi sit in aliqua forma substātiali. ergo aduenit materia cibi in forma substātiali ex quātitate quod itaqꝫ est impossibile. vnde nihil remanet dicēdum nisi hoc solum ꝙ materia cibi aduenies accipit eādem formam substātialem numero que est in nutrito ⁊ eādem quātitateꝫ ⁊ qualitatem ⁊ idem ubi. ¶ Si ꝟo querit qͦliter fit tūc augmētum. dicēdum ꝙ per calorem naturalem extēdētem membra radicalia in omnem dimēsionem ⁊ plus in longum. ⁊ ideo cum extēsio fortior est qꝫ multitudo partium additarum possit inspissare est corpus nutrituꝫ subtile ⁊ rarum sicut sunt corpora puerorum. quādo autem utrūqꝫ proportionatum est utriqꝫ est corpus medio modo se habēs sicut sunt corpora iuuenum. quando ꝟo stat extensio ⁊ nihilominus ingerunt partes materiales per cibum tunc necesse est corpora fieri spissa ⁊ grossa ⁊ solida ꝓpter humidi consumptionem sicut sunt corpa senū.
¶ Utrum instrm augmētatiue sit humidum ⁊ siccum.

d **Deinde queritur** de istrumēto virtutis augmentatiue. Et videt ꝙ ipsum sit humidum ⁊ siccum. augmēti enim est deducere ad magnitudinem ⁊ figuram. sed ꝯm philosophuꝫ humidi est suscipe figuram ⁊ sicci retinere. ergo videt proprium instrumētum virtutis augmētatiue esse humidum ⁊ siccū.
¶ SED CONTRA hoc est ꝙ omne instrumētuꝫ est actiuum ⁊ reducit ad causam efficiētem. hec autē passiua sunt ergo non possunt esse instrumētum. ¶ Preterea Auicͣ probat ꝙ maior calor est instrumētum augmētatiue qꝫ nutritiue. sicut maioris virtutis est extendere membra radicalia que dura sunt ⁊ conuertere cibum in substātiam ⁊ quātitatem aucti qꝫ conuertere cibi substātiam in substātiam nutriti tm̄. ꝑmum facit vis augmentatiua per suum instrumētum. ⁊ scdm̄ vis nutritiua per suū etiam instrumētum. ergo maioris virtutis calor erit instrumētum augmentatiue qꝫ nutritiue quod concedimus dicente tamen ꝙ calor eius agit in triplici virtute. s. ignis celi ⁊ anime sicut dictum est supra. ⁊ huic calori obedit frigiditas coagulans. ⁊ illis ambobus obediunt humidum ⁊ siccum recipiendo ⁊ tenendo figuram.
¶ Queritur quid sit potentia generatiua.

c **Consequēter tan**gēduꝫ est ad querēdum de generatiua. ⁊ queruntur quinque. Quorum primuꝫ est quid sit generatiua. 2m quid sit actus eius. 3m quid generat ⁊ ex quo. 4m quid sit instrumētum eius. 5m quare generatiua dicat finis a quo est denominatio iter vires anime uegetabilis.

a **Ad primum po**natur diffinitio Auicēne in 6° de naturalibus que est hec. generatiua est vis uegetabilis anime accipiēs de corpore in quo est partem illi similem in potētia ⁊ opatur in ea per attractionem aliorum corporū que illi assimilat generari ⁊ cōmisceri ⁊ ꝯuertit eam in similitudinem illius in effectu. ¶ CONTRA hoc sic obijcit cum dicitur accipiens de corpe in quo est partem. Prepositio de aut notabit materiam aut aliquam aliam causam. ⁊ constat ꝙ non aliam causam. ergo oportet ꝙ id quod accipitur sit pars materialis corpis illius in quo est generatiua. nulla autem pars materialis est nisi caro os neruus ⁊ huiusmodi. ⁊ sic oporteret ꝙ pars de qua fit generatio esset aliqua harum partium qđ falsum est. Omnes enim philosophi dicūt ꝙ gn̄atio fit ex supfluo nutrimenti. ¶ Preterea cum dicit illi similem in potētia intelligitur de potentia cibi ad corpus cibatum. hec autem potētia erit in organo aliquo mutet in partem corporis sine quo organo non posset mutari ⁊ ꝯm hoc videt ꝙ ex semine non fieret generatio nisi esset semē in aliquo organo ⁊ sic nō fieret manus ex ipso nisi esset in manu ⁊ pes in pede qđ falsum est. ¶ Preterea per hāc diffinitionem non videtur separari nutritiua a generatiua. illa enim accipit partem corporis in quo est similis illi in quo est potētia ⁊c. trāsmutat enim cibum de potētia substantia in actu substātiam ⁊ sic vident esse idem. ¶ SOLUTIO dicēdum ꝙ ista diffinitio bona est ⁊ dat per cōparationem virtutis ad suum genus ad ꝓpriam materiam ⁊ ꝓprium finem ⁊ actuꝫ virtutis eius. ergo supponit per hoc ꝙ dicit vis uegetabilis anime. actus enim eius supponit duplex. s. pro accipe ⁊ pro operari. In generāte enim accipit ꝑmo per attractioneꝫ ad uasa seminaria que attrahūt semen a toto corpore ⁊ ab ipsis uasis descēdit in ipsum vis generatiua. Uis autem opans est in semine ⁊ nō in organo aliquo ⁊ illius est opatio eius qđ nascit. Materia ꝟo duplex etiam supponit. s. ꝑncipalis que ꝓfundatur in membris radicalibus ⁊ hoc est humiduꝫ qđ est in substātia seminis ⁊ supponit per hoc qđ dicit parteꝫ corporis similem illi in potētia. Secūdaria ꝟo supponitur cum dicit per attractionem aliorŭ corpoꝝ que illi simulat. illa eniꝫ est materia sanguinis mēstrui ⁊ seminis mulieris que attrahit a semine ⁊ cōmiscet illi ut sufficiat ad corpis quātitatem. Alia ꝟo pars sanguinis mēstrui deriuat ad mamillas ad nutrimētum qđ ꝑparari debet gn̄ato. Siľiter duplex finis est. per hoc enim qđ dicit generari tāgit figuratio formalis ꝯm lineamenta mēbrorum. Per hoc enim qđ dicit in silr̄tudinem illius in effectu tāgit finis ultimus qui est finis intentionis. ⁊ est inductio forme specifice in eo qđ generat. ¶ Dicēdum ergo ad ꝑmum ꝙ denoiat materiā sed semen est potētia pars ⁊ nō actu pars eius in quo est gn̄atiua. ⁊ etiam est potētia illi similis ⁊ non actu. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ cum dicit potētia illi similem intelligit potētia que est ad formam specificaꝫ ꝯm se ⁊ nō ad hoc ꝙ fiat actu pars aiati corpis. per has enim duas potētias distāt materia gn̄atiua ⁊ nutritiua. ¶ Ad ultim dicēdum ꝙ nec vnius gn̄ationis potētia est in materia gn̄atiua ⁊ materia nutritiua nec etiaꝫ vnius rōnis actus ⁊ de potentia iam habitum est. actus eniꝫ nutritiue est actus partis in quo fit trāsmutatio. sed actus generatiue est actus forme specifice ꝯm se.

¶ Queritur quis est actus generatiue.

s **Ecundo queritur** Quis sit actꝰ gñationis. Et videtur ꝙ actus gñationis est in generante sicut omnis actus est in agente. In generante autem non videmus alium actum nisi descindere semen. ergo videt̃ ꝙ descindere semen sit actus generationis. sed si hoc concedat̃ tunc videt̃ actum generatiuũ non esse in omnibus generãtibus. Sicut enim dicit̃ in libro de animalibus ⁊ probat̃ multiplici ratione. in femina non est decisio seminis que perfectiue opetur aliqd ad conceptum. Cum ergo in ipsa sit generatiua non erit ꝓprius actus eius descindere semen. ¶ Preterea hec patet ex diffinitionibus masculi ⁊ femine que colliguntur ex libro animalium ⁊ ex principio libri uegetabiliũ hec. s. ꝙ masculus est qui generat in alio sue speciei ex semine proprio. femina ꝟo que generat in se ex semine alterius sue speciei. Per hoc enim patet ꝙ femina generans non descindit semen proprium ad hoc ut effectiue opetur conceptum. ¶ Preterea cum actus sint ꝑmi potentijs ꝑm rationem videtur ꝙ generatiua in masculo ⁊ femina sit equiuoce sicut patet ex diffinitiõibus supra positis. ⁊ cum generatiua sit a qua denominat̃ uegetabilis anima videtur anima uegetabilis equiuoce dici in masculo ⁊ femina. ¶ Preterea decisio seminis non videtur esse in plantis ergo non videt̃ esse iste actus generalis generatiue. ¶ Preterea queritur quid sit descindere semen. si enim hoc tm̃ est separare quandã partem nutrimenti tunc non tm̃ generatiua descindit semẽ sed etiam augmẽtatiua que separat quandam partem nutrimenti in augmẽtum. ¶ Si autem dicatur ꝙ descindere semen est per aliquod organum attrahere superfluitatem quarte digestionis ⁊ maturare ipsam ita ꝙ recipiat virtutem formatiuam seminis in simile speciei generantis. tunc non videbit̃ actus generatiue esse in plantis in quibus non est attractio partis nutrimẽti ad organum vnum ꝙ influat ei virtutem formatiuam. q2 videmus ꝙ planta in stipite ⁊ in ramis ⁊ in radice profert surculos virgas folia flores ⁊ fructus. ¶ Preterea videt̃ ꝙ generatiua in plantis sit multiplex propter actus muliplices qui sunt ꝓducere prenominata. ¶ Preterea cuꝫ in omni natura aliud sit agens ⁊ aliud patiẽs: aliud materia ⁊ aliud forma ⁊ femina se habet ad masculuꝫ ut materia ad formam ⁊ ut patiens ad agẽs videbitur ꝙ in omnibꝰ animatis aliud debet esse femina ⁊ aliud masculus ⁊ sic in plantis deberet esse distinctio sexus ꝑm actum virtutis generatiue. ¶ Preterea generatiua virtus est anime uegetabilis ergo distinctio eius ꝑm suum actum debet cõuenire omni nature uegetabilium ⁊ sic iterum sequitur ꝙ plante debent esse distincte per masculum ⁊ feminam. ¶ Si forte diceret̃ ꝙ in plãtis est sexus sicut dixit Abrutallus. Sunt contra hec multe rationes que ponuntur a philosopho in libro de uegetabilibus ⁊ plãtis. quarum vna est: q2 masculus quãdo generat in alio generat. ⁊ femina quãdo generat ab alio generat ⁊ sũt ambo separata ad inuicem ⁊ postea commiscẽtur ⁊ illud nõ inuenit̃ in plantis. Alia est ꝙ non indigẽt plante effectiuo nisi sole in hora pullulationis. cum igit̃ effectiuuꝫ sit masculus non indiget masculo. ⁊ hoc dicit philosophus per talia uerba. Planta indiget temporibus anni ⁊ sole ⁊ temperantia ⁊ uere plus omni re. hijs ergo indiget in hora pullulationis arborum. estq3 ꝑncipium cibi plantarum a terra ⁊ ꝑncipium generationis fructuum a sole. q2 Anaxagoras dixit ꝙ earum frigus est ab aere ⁊ ideo dixit Letineon ꝙ terra est mater plantarum ⁊ sol pater. ¶ Preterea nos videmus inanimata generari nõ per decisionem aliquam. sed quedam pro commixtione elementorum ⁊ mineralia metalla. s. ⁊ lapides. quedam ꝟo per trãsmutationem alterius materie. ut cum ignis materiam aeris trãsmutat in se. Cum igit̃ animata perfectiora sint q̃3 inanimata videtur ꝙ deberent habere perfectiorem modum generationis. Cum igit̃ perfectius sit super aliam materiam generare suam speciem q̃3 super abscissam a seipso videt̃ ꝙ animata non deberent ascindere semen sed generare sup aliam materiam. ¶ Preterea videtur ꝙ decisio seminis nullo modo sit actus generatiue. cum enim generatiua sit ad salutẽ speciei actus enim videt̃ esse qui inducit formam specificam. decisio aũt nõ preparat nisi ꝓpriã materiam. ergo non erit actus proprius generatiue. ¶ Preterea ex hoc etiam videtur ꝙ generatiua non sit in generãte. oportet eniꝫ ꝙ virtus cõiuncta sit actui suo in eodem. Actus autem generationis est in semine ut in subiecto. ergo virtus generatiua erit in ipso etiam ut in sbiecto. cuꝫ igit̃ semen per substãtiam sit separatuꝫ a generãte virtus generatiua subiecto ⁊ ratione distare videbit̃ ab ipso generante. ¶ SOLUTIO Sicut dicit Auicª in ultimo libri sexti de naturalibus ab anima que est in toto corpore virtus generatiua emanat in organum generationis que virtus influit semini virtutem generationis que generat mẽbra ꝑm vnamquãq3 virtutem congruam actioni illius ita ꝙ vnumquodq3 membrum sit aptum ad recipiẽdum virtutem propriam que apparet in eo. ⁊ ꝑm hoc dicimus ꝙ virtus generatiua ꝑma que est pars uegetabilis anime est in generante ⁊ in animalibus quidem sicut habet in determinato organo generationis. in plãtis autem in qbus ꝑm omnem partem est vis impregnãs ⁊ impregnata non habet determinatum situm sed est in toto corpore plante ⁊ huius causa ut infra. Sꝫ in semine est vis generatiua causata ab illa que nec anima est nec pars anime lꝫ actione anime operetur. ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ descindere semen a supfluo quarte digestionis actus est generatiue prime que pars anime est. ⁊ hꝫ tam in animalibus q̃3 in plantis. Sed generatiue secunde que est in semine non est actus ille qa aliter semen a semine descinderet̃. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ semen est duplex. s. materiale ⁊ effectiuum qđ tamen effectiuum pars est materie ꝑm subiectũ primum in quo saluatur ⁊ primum. s. materiale descinditur a femina per attractum sanguinis menstrui uel alicuius humoris qui est loco eius. Secũdum autem scilicet effectiuum descinditur a viro in omnibus animalibus de quibus est masculus ⁊ femina. Sicut autem dicit philosophus in x^{mo} methaᶜᵉ. masculinum ⁊ femininum accidũt omnibus animalibꝰ sed in libro de animalibus excipit quoddam genus piscis in quo nõ est vnq̃3 visus masculus ⁊ hoc necesse est contingere propter similitudinem partium illius piscis. quando enim corpus animatum omnino est simile in partibus uel minimam habet diuersitatem tunc supfluum cibi ab ultima digestione accipit virtutem ad proferendum tale corpus ⁊ non est necesse ut a virtute organi specialis recipiat aliquem influxum ultra hec. ⁊ ideo cum organa generationis influẽtia virtutem specialem supflue quarte digestionis faciãt distinctionem maris ⁊ femine nõ erit in tali animali distinctio sexus. ⁊ ideo dicũt quidam philosophi experimẽtatores ꝙ hoc genus piscis est anguilla in qua nunq̃3 apparuit masculus uel femina. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ femina non solũ generat in se ex semine alio quod est effectiuuꝫ: sed tamen ex semine proprio quod est materiale. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ sicut corpus organicum diffinitur in comparatiõe ad animam ⁊ anima diffinitur in comparatione ad corpus organicum ita diffinitur passiuuꝫ ad efficiens ⁊ efficiens ad passiuum. ⁊ similiter femininum ad masculinum ⁊ masculinum ad femininum. Sunt enim ad idem operantia vnum effectum: ⁊ alterum materialiter. Et cum illud ad quod operantur sit finis diffinientur ambo per idem. ⁊ quia illud vnius rationis est per

quod diffinitur non omnino sunt equiuoca virtus generatiua in masculo ⁊ virtus generatiua in femina ⁊ per consequens nec etiam uegetatiua erit equiuoca in illis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ decisio seminis est in plantis. deciso eniȝ semine in genere generata est separatio quedam nutrimēti a cibo quod est natum sustinere indiuiduu ȝ in quo separato per generationem saluatur species. talis autem separatio fit in plāta. q: id vnde fit generatio separatur ab eo quod est cibus maximus ad sustentationem corporis plāte. Sed uerum est ꝙ planta non erit semen extra se. uel dicatur melius ꝙ in planta est duplex generatio. quarum vna est per quam ad ipsam plātam generātem reddit iuuētus eius ⁊ in ista generatione generatum semp est pars generātis ⁊ ideo ista fit de nutrimēto ipso ipsius plāte. ¶ Alia est generatio plante similis in specie per quam non saluatur nisi species plāte ⁊ non indiuiduum ⁊ hoc fit per semen decisum a nutrimēto ⁊ extra plantam proiectum sicut patet in nucleis ⁊ fructibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ decidere semē est separare ipsum a nutrimēto ⁊ influere ei virtutem generatiuam materialem uel effectiuam qui influxus fit a generatiua que uel est in toto corpore generātis uel in organo speciali. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ in plantis sine dubio multiplex est generatio hoc est multorum ⁊ hoc cōtingit ꝑpter qualitatem ⁊ similitudinem corporis plāte in partibus. ⁊ hoc enim accidit ꝙ nutrimētum qđ est aptum nutrire partem vnam est etiam aptu ȝ nutrire partem alteram. ⁊ ex hoc iterum cōtingit ꝙ nulla differētia est inter humidum radicale ⁊ humidum nutrimētale in ipsis. Et ex hoc cōtingit ulterius ꝙ ex humido nutrimētali potest esse generatiua partium in plātis cuius signū est ꝙ ptes eius abscisse recrescūt qđ non fit in animalibꝰ habentibus multam diuersitatem in organis. Dicimus igitur ꝙ ex nutrimento in quo dominatur humidum aquosum qđ est facile delectabile producuntur folia. Ex nutrimento ꝟo in quo dominatur subtile terrenum bene commiscibile producuntur virge ⁊ surculi. ex illo aute ȝ in quo dominatur subtile aereum cum aqueo digestibili facile ⁊ maturabili generantur fructus ⁊ sic de alijs. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in plātis non est distinctio masculi ⁊ femine per sexum sed per proprietates que ꝓprietates sunt formam speciei ⁊ figura ȝ imprimere ⁊ hec impressa recipere. ⁊ ideo ambe iste proprietates adunantur in planta vna ut dicit philosophus in ꝑmo de uegetabilibus ⁊ plantis calidi tm̄ ⁊ sicci est imprimere ⁊ quasi sigillare formam ⁊ figuram. calidum enim est penetratiuu ȝ ⁊ siccum terminatiuū. ⁊ cum hec sint ubiq ȝ in planta proprietas masculi ubiq ȝ erit in planta. Proprietas autem femine super frigidum ⁊ humidum ⁊ humidum est figure ⁊ speciei receptiuum. frigidum uero per coagulationem humidi aquosi eorundem est retentiuum. ⁊ iste proprietates similiter ubiq ȝ sunt in planta. Et ideo dicit philosophus ꝙ planta ubiq ȝ est impregnās ⁊ impregnata. Qđ autem non distinguitur sexus in plātis hoc est ꝑpter equalitatem corporis plāte in partibus. Ex hoc enim contingit ꝙ nutrimētum assimilatu ȝ parti vni est etiam assimilatum alteri. ⁊ assimilatum parti. est etiam assimilatū toti. ⁊ quod est potētia pars est potētia totum. ⁊ cum nutrimentum in plāta ubiq ȝ sit potētia pars ubiq ȝ erit potentia totum ⁊ sic ubiq ȝ generatio. ꝙ autem idem sit in plāta humidum nutrimēti ⁊ humidum generationis patet per experimētum: quia partes abscisse recrescūt qđ non fieret si esset humidum diuersum. ⁊ ideo cum ad humidum nutrimēti non exigatur distinctio sexus sed tm̄ calor agens cum virtute anime ⁊ virtute celesti etiam ad gn̄ationē plante non exigitur nisi calor agēs cum virtute aīe ⁊ celi. ⁊ hoc est quod dixit Locineon ꝙ oium uegetabilium terra est mater ⁊ sol pater. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ distinctio maris ⁊ femine duplex est. s. per proprietatem ⁊ sexum. per sexum est in aīalibus. per proprietatem autem in plātis. ⁊ hoc est ideo ꝙ anima sensibilis diuersas habet virtutes ⁊ opationes ꝓcipue ubi pfecta est ⁊ ideo exigit magnam diuersitatem partium in corpe quo utitur ut organo in illis virtutibus ⁊ opationibus. ⁊ cu ȝ talia sint difficilioris generationis ꝭm naturam contingit ex hoc ꝙ nutrimētum assimilatur parti vni non est assimilatum parti alteri. ⁊ quod est assimilatu ȝ parti non est assimilatum toti. ¶ Ulterius qđ est potētia pars non est potētia totum. ⁊ q: species non saluatur nisi in eo quod est potētia totum oportet talia habere speciale organum in quo sit virtus aīe que trahat partem cibi a toto corpore ⁊ faciat ipsum potētia totum uel materialiter uel effectiue ut supra diximus. ⁊ distinctio horum organorum facit distinctionem sexus in aīalibus. ⁊ hoc patet ex hoc q: si sunt aīalia similia in partibus quorum facilis est generatio ⁊ precipue que non sunt completa in numero sensuum. multa eorum generantur ex putrefactione ⁊ virtute stellarum ut dicit Aꝛ. in libro de aīalibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ perfectiorem habēt generationem animata q̄ȝ inaīata tam ex parte agētis q̄ȝ ex parte materie. ex parte agentis q: in illis agit qualitas actiua sicut calidum ⁊ frigidu ȝ tm̄. in istis autem non sufficit hoc sed cū calore oportet addere virtutem anime ⁊ virtute ȝ celi. ex parte materie ꝟo quia illa generādo preparāt materia ȝ. In istis autem oportet esse materiam ante preparatam. ꝙ ꝟo illa non generāt de sua substātia huius causa est: q: homogenea sunt ⁊ in homogeneis nihil est qđ sit in potētia ad formam sed totum est in actu. in aīatis autem sunt quedam partes potētia ⁊ quedam actu. nutrimētu ȝ enim assimilatum est pars potētia ⁊ non actu ⁊ cum generatio fiat ex potētia ente ⁊ nō actu in hijs que sunt animata debet fieri generatio ex talibꝰ partibus. in illis autem que non sunt aīata non potest fieri. q: omnes partes eorum sunt actu ⁊ ex ente actu non fit generatio ⁊ ideo oportet ꝙ generēt speciem suam sup naturam alienam qđ est extra ipsam. ¶ Ad aliud dicēdum est ꝭm supradicta ꝙ prima virtus generatiua que pars anime est in organo est ⁊ in generāte. ⁊ hinc est actus ille ꝑmus qui est decisio seminis. Sed ab hac virtute influxa est alia virtus in semen cuius est cōuertere substātiam seminis in similitudinem speciei primi generātis ⁊ iste est actus secundus ⁊ virtus hec non est in generante sed in semine per hoc patet solutio ad ultimum.

¶ Queritur quid generatur.

Tertio queritur Quid generatur ⁊ ex quo. Et hic occurrit illa disputatio Utrum anima sit ex traduce quemadmodum dixit Apollinaris quidam hereticus. Et utrum anima sit in semine sicut videtur dicere quidam philosophus. Et utrum anima sit per creationem ⁊ infusionem ut per actum nature qui est generatio ⁊ si hoc vniuersaliter querēdum est de omni anima humana. utru ȝ de anima humana. ⁊ si specialiter de anima humana que infundendo creatur tunc assignanda erit huiꝰ ratio. ¶ Dicit igitur Apollinaris ut refert Gregorius nixenus libro de homine. animam ab animabus generari sicut corpora a corporibus. prouenire enim animam ꝭm successionem primi hominis in eo quia ex illo sunt omnes ꝭm corporalem successionem nec subiacere animas ut primogenitas neq ȝ nunc creari. Et huius ponit talem rationem quia si dicatur ꝙ anima creatur a deo erit deus cooperator adulterorum. pueri etenim illi ex hijs generantur. Alia ratio sua est hec quia requieuit deus ab omnibus operibus suis que ceperat facere. ergo nunc non creat nunc animas sed per generationē fiunt. Ista etiam disputatio multū tangitur ab Augustino super gen̄. ad littera ȝ. ⁊ vna ratio que potissima videtur talis est q: fides catholica supponit ꝙ pueri trahūt pec

catum originale a parētibus. subiectum autem ꝓprium peccati nihil aliud est nisi aīa. Cum igitur peccatum trahūt ex traduce videnł etiam animaȝ trahere ex traduce ⁊ ita anima filij descindit ab aīa parētum. ¶ Item omne qḋ in primo sui essendi principio immaculatum est cōmaculationem videł habere ex suis pncipijs primis. aīa est huiusmodi. ergo cōmaculationem ex suis principijs pmis habere videł sed a deo non pōt habere ullam cōmaculationem. ergo deus non erit proximum pncipium aīe. ⁊ ita erit aīa ex traduce. ¶ Item omne qḋ cōsequitł actus alicuius efficiētis per esse causał ab illo efficiente. Anima rōnalis semp consegtur actum generationis qui est actus parētum generātium. ergo per esse causał a parētibus generātibus. maior probał per diffinitionem efficiētis q: efficiēs est ut dicit Boe⁹ qui mouet ⁊ opał ad hoc ut aliqḋ fit. minor patet sensu. Sed cuȝ questio nr̄a sit de omni aīa ⁊ non tm̄ de aīa rōnali querūt qdam probātes ecōtrario naturam aīam esse nisi per infusionem nec uegetabilem nec sensibilem neqȝ rationaleȝ adhibētes sue opinioni has rōnes. Dicit Auicēna cum creał materia corporis cum fit dignum fieri instrm̄ anime ⁊ eius regnum tūc causa separata que solet dare vnāquāqȝ aīam creat aīam. ergo ut aīas creet ⁊ sine corporibus quibus propa sit. creatio vnius ⁊ nō alterius impossibilis est. ex hoc accipił ꝙ anima creał a deo sed nō creatur nisi corpore organizato eo ꝙ vni corpi debeał vna ⁊ alteri alia. ¶ Item Auic.ª in 7° de naturalibus dicit accipiēdo aīam hoc est aptitudinem instrumēti comitał q: creał a causis separatis id qḋ est aīa. hoc autem non conuenit in aīa tm̄ sed in oībus formis habētibus initiū quare esse non ꝑpōderat sup earum nō esse nisi q: materia acceptior est quātuȝ ad illas ⁊ dignior illis. s. recipiēdis. Ex hoc iterum accipił ꝙ nō solum aīa sed oīs forma est per creationeȝ uel infusionem pme cause. ¶ Item ibidem. attribuēs esse aīe nō est corpus nec corpalis virt⁹ sȝ est sine dubio eēntia existēs nuda a materijs ⁊ mēsuris. ¶ Itē ibidē i cap° de diluuijs que numeranł in thimeo Platonis. dator formarum dat virtutes agētes ⁊ matrix facit ad meliorationē. ꝙ eni matrix sit largiēs causas nō est sententia Perypateticoꝝ sed forme ⁊ virtutes substantiales ueniūt a pncipijs intrāsmutabilib⁹ eternis. ¶ Itē Ag: in libro de causis ꝓprietatum elemētorum dicit ꝙ in habitatoribus climatis pmi qḋ est ꝓpingus linee eqlitatis hoc est eqnoctiali ꝓpter assiduam fixionem mot⁹ solis accidit siccitas ⁊ minorał in eis frigiditas ⁊ humiditas quare calefiūt matrices mulierum earum ⁊ cōmunicāt eis nigredinem corpoꝝ ⁊ crispitudinem capillorū qḋ est q: aqua viri quādo cadit in mulierem decoqt eaȝ matrix caliditate sua ⁊ cōmiscel aqua illa cum sanguine matricis donec fit frustum. deinde formał ⁊ fit in ea spiritus vite iussu dei. ¶ Item in libro de motu cordis. In est semen vite pncipium qḋ extrinsecis qdē amminiculis trahił ad actum mixti. igił ad uegetationem pmi cōtinētis bñficio exterius indurata uaporem ingenituȝ exhalare non pmittūt que si in spūm cōsequunł habile fit corpus aīatum necessario. huius eniȝ mixture a summo oīum creatore sunt ⁊ statim aīa infundił. ¶ Item in 2° machabeoꝝ cap° 7° dicit mater filijs suis. Nescio quomō in utero meo compuistis. neqȝ enim ego spūm ⁊ animā donaui uobis ⁊ vitam in singuloꝝ mēbra. non ego ipsa pepigi sed mūdi rector qui formauit hoīs natiuitatē. qui cūcȝ oīum adinuenit originem spūm dedit uobis. quia reddet ⁊ vitam sicut nūc ꝓpter ipsius leges uosmetipsos despicitis. Sunt etiam rōnes pro hac parte facientes ut videł. dicit enim phus in 6° topi⁹ ꝙ eadem est ratio aīe ⁊ oīs anime. si igił vna aīa est per infusioneȝ erit omnis aīa per infusionem. sed pme cause pmoꝝ uegetatiuoruȝ ex pnorum aīalium ⁊ pmi hoīs sunt date per dationem ergo ⁊ oēs anime. ¶ Preterea ex pncipijs naturalibus sic ostendił in materia que est subiectuȝ generationis ⁊ corruptionis in corporibus aīatis nō videmus agētia ⁊ patiētia nisi qualitates pmas elemētales. harum aūt nō est nisi duplex effectus. aut enim vna est agēs ⁊ altera patiens. tūc enim agēs vincēdo patiētem trāsmutat eaȝ ad se inuicem sicut in generatione elemētoruȝ. Aut ambe sunt agētes ⁊ patiētes ⁊ tunc utraqȝ remittit alteram ⁊ ex eis non producił nisi effectus mixti. Aīa vo ⁊ quelibet pars forme substātialis cōpositi nec est simplex elemētū nec mixta tm̄ ex elemētis. ergo nō causał ab illis. ¶ Si forte dicereł ꝙ causał a forma substātiali que est in agēte. Cōtra hoc est ꝙ forme substātiales nec actiue nec passiue sunt. Si enim eēnt actiue ⁊ passiue tūc ea que habēt formas substātiales quādo appropinquarēt sibi inuiceȝ corrūperent se per actionē forme substātialis. ⁊ hoc nos non videmus. ergo non pōt dici ꝙ causenł a formis sbstātialibus cum ille nec actiue nec passiue sunt. ⁊ iste sūt rōnes Theodori ⁊ Auicēne. ¶ Iteȝ nihil agit ultra speciem suam. ergo calidum frigidum humidum siccū que sunt in materia nō agūt nisi similia sue speciei. sed forma substātialis ⁊ aīa pcipue non sunt de speciebus illarum qualitatum. Qḋ probał sic. nam forme substātiales non habēt ꝯtrarium. ille aūt qualitates habēt ꝯtrarium. ergo aīa ⁊ forme substātiales non fiūt nec agunł ab illis. Cuȝ igił nihil sit actiuum ⁊ passiuum in natura nisi calidū frigidum humidum uel siccum nulla forma substātialis ⁊ pcipue aīa fiet ab illis pncipijs naturalibus. Si vo diceręł ꝙ aliqḋ potest agere ultra specieȝ suam. ꝓbał ꝙ nō. q: si in specie agētis non terminareł actio tūc non eēt ratio quare in aliquo terminareł ⁊ sic procedereł in infinitum. ¶ Preterea actio ⁊ passio sunt inter cōtraria. ergo tādiu durat actio agētis q̄ədiu est cōtrarium in patiente sed suscepta specie agētis non est ultra cōtrarium in patiente. ergo tūc terminał actio ⁊ sic videł sequi qḋ prius cōclusum est. ¶ Item pncipiū in naturis est ꝙ nō ex sbstātijs fiat substātia. cum ergo qualitates pme sint nō sbstātie ex ipsis non fierēt forme substātiales. ergo multo magis nec aīa. ¶ Item dicit phus ꝙ nihil exit in actuȝ nisi per illud qḋ est in actu. ⁊ ꝓbał sic. si enim deł ꝙ exit in actum per id qḋ est in potētia tūc non exibit in actum nisi per id qḋ est in potētia illa. A potētia vo nō potest esse nisi potētia. ⁊ ita accipiēdo potētiam accipiet actum qḋ est impossibile. ¶ Preterea accipiēdo potētiam habebit duas potētias qḋ est supfluum in natura. ¶ Item de potētia educente aliam potētiam esset similis questio quid educeret eam. hoc enim esset in actu uel potētia. ⁊ si esset in actu tūc uerificareł propositio videlicet ꝙ nihil educił in actum nisi per hoc qḋ est in actu. Si autem esset in potētia tūc de illa esset questio per quid educereł. ⁊ sic ireł in infinituȝ. ergo hec erit probata. s. ꝙ omne qḋ educił in actum educił per iḋ qḋ est in actu. Illud igitur educens aut est in materia generabiliū ⁊ corruptibiliū. aut extra. Si est in materia tūc de ipsa eadem erit questio quid ipsum fecerit in materia. nulla enim forma est in materia generabilium ⁊ corruptibiliuȝ nisi facta ⁊ generata ⁊ deficiēte illo iterum eadem erit questio. Utrum sit in materia uel extra ⁊ ibił in infinitum nisi detur aliquid existēs extra materiam educēs materiam in actuȝ: ergo videł ꝙ omnes forme substātiales sint a datore formarum qui est forma nuda a materia ⁊ mēsura materiali. ¶ Amplius. omne qḋ est non deficiēs ⁊ inquietum semp reiteratum ꝫm vnum modum necesse est reducere illud ad pncipium immobile eternum. generatio formarum substātialium ⁊ pcipue anime est talis. ergo necesse est ipsam reduci ad pncipium immobile ⁊ eternuȝ qḋ est deus. maior patet ex hoc ꝙ agēs quādoqȝ ⁊ quādoqȝ non non pōt esse causa eēndi semp eodem modo. Minor probał sic ex hoc ꝙ cursus generationis ad formam subalem semp est eodem mō. ¶ Amplius. si pme

qualitates facerēt formas subales tūc ubi eēnt potētiores
efficatius efficerēt eas. sed in simplicib⁹ ut scribit in fine
de sensu ⁊ sensato sunt potētiores q̄z in mixtis. ergo poti
us facerēt ibi aias q̄z in mixtis. ¶ Amplius in rōnibus
ita est ꝙ differētie specifice potestate oēs sunt in genere
⁊ nō educunt de ipso genere per virtutem aliquam que
est in genere sed potius per intellectum virtutem gene/
ris distinguētem per differētias oppositas. ergo similiter
erit in naturis ꝙ forme substātiales que potētia in mate
ria sunt non educunt ex ipsa per virtutem aliquam que
est in materia sed per lumē intelligētie separate que est
causa ꝑma illustrās oia sua causata per dationem forma
rum substātialium. ¶ Item hoc etiam videt uelle dice/
re phus in 2° phi^r. ibi enim assignādo differētiam inter
methaphisicum ⁊ phisicum dicit ꝙ methaphisicus nullā
formam sepatam a materia cōsiderat. sed phisicus lz con
sideret aliquam que est in materia nō tñ ex materia sed
est separata a materia sic dicēs. phisicus est circa hec que
sunt separate qdem species in materia. homo enim ho/
minem ex materia generat ⁊ sol. Quomodo aūt habeat
se hic sepabilis ⁊ quid sit phie ꝑme opus est determina/
re. Ex hoc accipit ꝙ homo ⁊ sol generāt id qd̄ est in ho/
mine ex materia ⁊ non generant aiam rōnalem que est
substātia separata a materia sed est a substātijs ꝑpetuis i
generabilibus ⁊ in corruptibilibus de qbus ptinet con
siderare ad ꝑ^m phm. ¶ Si forte diceret quēadmodum
Aris. vult dicere ꝙ aia uegetabilis ⁊ aia sensibilis sunt in
semine sed non aia rōnalis. ¶ Cōtra hoc sic obijcit. aia
uegetabilis ⁊ aia sensibilis nō possunt accipi nisi tribus
modis. s. in genere specie ⁊ virtute que potētia uocatur.
Si igit est in semine erit ibi ꝯm aliquem istoruz modo/
rum. Non ꝑmo modo q: aia accepta ut genus nō est ni
si in intellectu ⁊ nō habet ēm determinatuz in natura.
similiter nec secūdo modo. Aia enim accepta per speciē
est suba dans esse ⁊ rōnem ei in quo est sicut supra habi/
tum est in diffinitione. ⁊ ꝯm hoc semē in quo eēt aia ue/
getabilis esset plāta ⁊ illud in quo esset sensibilis eēt ani
mal qd̄ patet esse falsum. ¶ Preterea aia sic accepta est
actus corporis phisici organici potētia vitam hñtis. Cuz
igit semen nō sit tale corpus non erit in ipso aia per hūc
modum. Similiter nec tertio mō q: virtus que est in po
tētia aie est de cōsequentibus ꝯm naturam ⁊ spēm aie. ⁊
ideo si nō est in semine aia aliqua ꝯm spēm. nō erit in ali
qua virtute eius. ¶ Item corrupto subiecto alicuius de
necessitate corrūpit forma subalis que est in ipso. sed qc
quid est in semine mouet ad seminis trāsmutationē. er/
go per cōsequens ad seminis corruptionem. si ergo aia
uegetabilis ⁊ sensibilis eēnt in semine mouerent ad sui
ipsius corruptionem qd̄ falsum est. q: ꝯm materiam ni/
hil mouet ad corruptionem sui. ¶ Item det ꝙ aia que
est in semine generat aiam. aut ergo gñabit eādem ani/
mam. aut aliam. Si eādem tūc idem generat seipsuz qd̄
est impossibile apud oēm materiam. q: sic idem eēt ⁊ nō
esset simul q: generās est ⁊ qd̄ generat nō est. Si autem
generat aliam. aut saluat cum illa generata aut perit. Si
ꝑmo modo tūc due aie eiusdem speciei existētes erūt in
eodem corpe. Si secūdo modo querit quo destruēte pe
rijt ⁊ non erit facile assignare rōnem etiam uolētibus fin
gere. ¶ Item ars imitat naturā. sed in arte faciēs est oi/
no extra materiam in quam inducit formā artis. ergo ⁊
in natura faciēs formam subalem oino erit extra materi
am. Cum igit semen sit materia aiati ⁊ aia forma substā
tialis faciēs aiam non erit in semine. ¶ Item phus assi
gnat differētiam inter methaphisicū architectum ⁊ usua
lem in 2° phi^r. hāc. s. ꝙ architectus cōsiderat materiā sup
quam pōt inducere formam artis ut faber ferruz ⁊ es ex
qbus facit gladium qm̄ nō pōt facere ex lana ⁊ lino. vsu
alis autē non cōsiderat materiā sed utit ea tanq̄z ꝑparata
ab architecto ut miles utit gladio. Et silr̄ se hñt factor

frenoꝝ ⁊ equester. Et ex hoc patet cum silitudo sit inter
artem ⁊ nām ꝙ nō est eiusdem virtutis in specie facere
aliqd ⁊ uti eo. Cum igit aie aialis ⁊ plāte sit uti corpe or/
ganico nō erit eiusdem facere ipm. ergo aia nō est in se/
mine existēs ut facit corpus organicū uel aiam. ⁊ iste rō/
nes sunt ad hoc ꝙ necesse sit ponere datorem formaruz
ut posuerūt Plato Auic^a Theodorus ⁊ alij sequentes
eos. Sed q: Aris. phia uadit in cōtrarium ponamus rō/
nes eius sic. Omne trāsmutās materiā ꝯm subam neces
se est ꝙ ꝯiūctum sit illi. illud qd̄ facit formā subalem ꝯm
materiam est trāsmutās mām ꝯm subam. ergo necesse
est ꝙ cōiūctum sit illi. Maior ꝓbat ex eo ꝙ inter agens
⁊ patiēs non pōt esse medium sicut ꝓbat in ꝑmo de ge/
neratione ⁊ corruptione ⁊ in 7° phi^r. Minor ꝓbatur ex
hoc ꝙ nulla est alia trāsmutatio substātialis que dicit ge
neratio nisi factio forme sup materiā. ¶ Item cause se/
parate agētes aut agūt per motum corpoꝝ naturalez aut
perse. Si ꝑmo modo tūc nullam formaz inducūt super
materiam nisi per motus illoꝝ corporū ⁊ sic ex illa mate
ria generātium ⁊ corrūpētium non mouent immediate
nisi per calidum ⁊ frigidum humidū ⁊ siccum inducerē
tur forme subales ꝓxime. Si vo agerēt perse tūc omnis
actio eorum erit ꝯm modum substātie agētis. substantia
aūt agēs est separata a materia. ergo forme sic facte ab eis
non erūt cōiūgibiles materie generabiliū ⁊ corruptibili
um ⁊ sic nihil ꝓsunt ad gñationem. ¶ Item ꝓbat in 2°
de celo ⁊ mūdo ꝙ semp potētia mouētis ꝓportionet po
tētie mobilis ⁊ ecōtra. ergo mobile icorruptibile erit mo
uens incorruptibile per ꝓximum ⁊ corruptibile corrum
pit incorruptibile. gñabilia aūt ⁊ corruptibilia corrūpun
tur oia de necessitate tpe determinato. ergo ꝯm substāti/
am nō mouent a motore icorruptibili ꝓximo. ergo nec
a causis separatis. q: ille sube oēs sunt incorruptibiles.
¶ Item causa vno modo se habēs ꝯm naturā non pōt
esse causa ꝓxima diuersimode se hñtiuz ut ꝓbat in 2° de
gñatione ⁊ corruptione. Cū igit sube separate in se vno
modo se habeāt non erūt cause diuersimode se habētiuz
oia autez gñabilia ⁊ corruptibilia ꝯm suas formas diuer
simode se habēt ꝯm esse ⁊ nō esse. ergo cause sepate non
erūt ꝓxime illoꝝ. Si forte dicat ꝙ perse nō creāt formas
sed per motum supiorum ⁊ per motum elemētoruz tūc
redit ad ꝓpositum. q: bene cōcedit ꝙ cause separate sūt
ꝑme cause agētes in naturā sed non ꝓxime faciētes for/
mas substātiales generātium ⁊ corrūpētium. ¶ Itē mu
tationis ꝑpetue siue motus non ꝑpetui non pōt esse ea/
dem causa agēs ꝓxima. qd̄ patet ex hoc. q: cum tm̄ ꝓpor
tionet cause ꝓxime ꝯm naturā oporteret ꝙ ꝑpetuum ⁊
non ꝑpetuum ꝓportionarent eidem ꝯm nām qd̄ nō po
test esse. Inde ꝓcedit sic. motus celestium est motus per
petuus. generatio vo cuiuslibet rei nō est ꝑpetua. ergo
ꝯm naturā non sunt ab eodem agēte ꝓximo. Si forte di
cat ꝙ etiam generatio est ingeta ⁊ infinita ut ꝓbat in 2°
de gñatione ⁊ corruptione nihil est ad ꝓpositum. q: illa
infinita est ꝯm successionem oium gñabilium. nos autē
querimus de causa agēte ꝓxima huius forme gñabilis
uel illius. ¶ Preterea infinitatio gñationis per successi
onem nō est immediate ⁊ ꝓxime a causis separatis sed
per motum celestium corporuz ⁊ elemētoꝝ. Propter qd̄
etiam generationis cōtinuatio assimilat cōtinuationi so
ni in cythara in qua non ꝯtinuat sonus in vna corda uel
duabus uel tribus sed in oibus. sicut quando non sonat
vna tūc sonat alia. ¶ Item in supioribus videmus ꝙ lz
oia sint corruptibilia ꝯm naturam nec sint in potētia nisi
ad vnum tm̄ tamē ꝓpter diuersitatem motus localis in
eis non pōt esse motor ꝓximus. ergo multo minus in in
feriorib⁹ que diuersitatē hñt a supioribus tā in motu q̄z
in suba erit idem agēs ꝓximū. ⁊ sic in inferiorib⁹ nō sunt
forme sepate uel sube faciētes formas ꝓxime. ¶ Prete
rea specialiter de hoc qd̄ est de proposito. s. de infusione

anime obijcit sic. Quicqd est causa efficiẽs generatiõis hoc agẽdo inducit formam substãtialem. semen est causa efficiẽs generationis. ergo agẽdo inducit subalem formam. Forma aũt substãtialis est aĩa ergo agẽdo inducit illam. Prima probat̃ ex diffinitione efficiẽtis supra posita. secũda scribit̃ in 2° phiꝰ. ¶ Item quicqd mouet ⁊ opat̃ ad hoc ut aliqd fiat ⁊ quiescit facta illa opatiõe sua includit illud ut finem. semẽ in gñatione aĩatorũ mouet ⁊ opat̃ ad hoc ut ducat̃ aĩa in corpus organicũ. ⁊ illo facto qescit. ergo est causa efficiẽs gñationis aĩatoꝝ ꝫm formam que est aĩa. ꝑma ꝓbat̃ per diffinitionem agẽtis. 2ª scribit̃ in 16° de aĩalibus ubi dicit̃ ꝙ semẽ facit hoc in sãguine menstruo qḋ coagulũ in lacte. ¶ Preterea videt̃ ꝙ aĩa sit in semine. dicit̃ enim in 2° de aĩa ꝙ nihil alit̃ nisi qḋ vitã habet ⁊ aĩam. embria concepta alunt̃. ergo hñt vitã ⁊ aĩam. Si nõ credit̃ ꝑme ꝓpter auctoritatẽ tũc probat̃ per supradicta ut supra habitũ est ꝙ uti cibo actus est nutritiue potẽtie que est pars aĩe uegetabilis. Silr̃ scḋa scribit̃ expsse in multis locis libri aĩaliũ. silr̃ in ꝑ° de somno ⁊ vigilia dicit̃ ꝙ embria qescũt in matricibus qnque mẽsibus ꝓpter multũ fluxũ nutrimẽti in superiora. Si aũt nõ crederetur hoc tũc sic ꝓbat̃. oẽ qḋ accipit augmẽtũ absq͡ʒ hoc tunc si ꝓbat̃ omne qḋ accipit augmẽtuʒ absq͡ʒ hoc qḋ rarificat̃ in suba necesse est ꝙ hoc fiat ꝑ nutrimẽtũ additũ sibi. semina accepta sic augent̃. hoc ergo fit per nutrimẽtũ additũ sibi ⁊ sic seqtur ꝙ habẽt vitam ⁊ aĩam. ¶ Item in ꝑmo de somno ⁊ vigilia dicit̃. manifestum est ꝙ necessariũ est aĩali cum ꝫm hebeat ꝑmũ alimẽtũ suscipe atq͡ʒ augmẽtũ. sed semina cõcepta suscipiũt alimẽtũ ⁊ augmẽtũ ut ꝓbatũ est. ergo hñt sensum. ⁊ ꝑus ꝓbatũ est ꝙ hñt aĩam uegetabilẽ ergo hñt sensibilẽ aĩaʒ ⁊ uegetabilẽ. ¶ Itẽ virtus formatiua organoꝝ est virtus aĩe in semine. ergo in semine est virtus aĩe. sed virtꝰ aĩe nõ est sine suba aĩe. ergo in semine est suba aĩe ⁊ virtus eius. ꝑma ꝓbat̃ per Auicᵃᵐ qui dicit ꝙ ꝑmum qḋ emanat ab aĩa ut spma est semẽ ⁊ virtus gñationis qua generat mẽbra ꝫm vnãquãq͡ʒ virtutẽ cõgruam actioni illius. ¶ Preterea ꝯstat ꝙ semẽ agit ⁊ mouet in gñatione. aut ergo ꝑncipiũ motus huius est in semine. aut extra illud. si extra illud querat̃ in quo. Si dicat̃ ꝙ in mr̃ice hoc erit ꝯtra Auic. qui dicit ꝙ matrix nõ facit nisi ad meliorationem. ⁊ ꝙ in ea nõ est nisi virtus formatiua. ¶ Preᵃ ad ꝓpositũ nõ erit q: nos loqmur hic gñaliter de uegetabilibus aĩalibus. ⁊ cõstat ꝙ semina plãtarũ nõ ꝓijciunt̃ in matricẽ a materia. ergo oportet ꝙ ꝑncipiũ huius actionis sit intra semẽ ipm. Aut ergo ipsa est calidũ aut frigiduʒ. aut aĩa uel corpea virtus uel incorpea. Si corporea virtus tũc nõ põt eẽ frigidũ q: hoc nõ est ꝑncipium vite est gñationis ⁊ motus sed potius immobilitatis ut dicit Auicᵃ: nec calidũ põt esse. Illius enim est alterare in infinitũ quousq͡ʒ est cõbustibile ⁊ calefactibile ut dic̃ Arẽ: in 2° de aĩa cõtra Empedoclẽ. ergo erit virtus incorpea. virtus aũt incorpea nõ est nisi in aĩa. ergo in semine est virtus aĩe. ⁊ cum nulla virtutũ aĩe sit sepata a suba aĩe in semine erit suba aĩe. ¶ Preterea ponãtur rõnes Arẽ: posite in lr̃a. 16. li. de aĩalibus. quaruʒ vna hec est quam dicit sub hijs uerbis uolumus ingrere illud qḋ facit mẽbra in gñatione. Illud ergo aut est res extrinseca operatrix. aut ex spmate pars aĩe. Et dicere ꝙ est extrinsecus opator quorũdã interioꝝ mẽbroꝝ uel exterioꝝ corporis est falsum. q: nõ incipit mouere nisi ꝫm cõtactũ. Et si nõ posset mouere nõ posset alterare. manifestũ est ergo ꝙ in embrione est ista virtus. qm̃ si nõ est in eo. necessario est distincta uel diuisa. ⁊ dicere ꝙ est res diuisa falsuʒ est. ¶ Item ꝓbat phus ibidẽ ꝯñter ꝙ eadem aĩa facit corpꝰ que recipit ipm semẽ. Et ratio sua colligit̃ ex hoc ꝙ mẽbra corpis nõ fiũt simul sed successiue. ꝑmo cor ⁊ postea alia. supponit etiã ꝙ quodlibet factum per nãm necesse est habere formatorẽ ꝯiũctum sibi ⁊ intrinsecũ. vis ergo formatiua cordis aut parit formationes cordis aut non. Si parit tũc nõ erit aliqd formãs cetera mẽbra q: illa formant̃ ex corde. Si ꝟo nõ parit tunc eadẽ virtus que formauit vnum mẽbrũ ⁊ alterum formabit manẽs post formatũ mẽbrum. ergo virtus formatiua manet post singula mẽbra formata cõseruãs ⁊ regẽs illud qḋ formatũ est. q: non est alterius conseruare ⁊ regere q͡ʒ eius cuius est formare. sed regere ⁊ cõseruare formatũ est aĩe. Qḋ probat̃ ex hoc qḋ dicit̃ in fine ꝑmi de aĩa ꝙ aĩa ꝯtinet corpꝰ qua egrediẽte corpus expirat ⁊ marcescit. ergo eadẽ erit formatrix mẽbroꝝ. ⁊ sic eadem aĩa erit in semine ⁊ in corpore organizato. ¶ Item phs ibi dicit ꝙ aĩa est in semine sicut artificiatũ in artifice. Si forte uelit aliqs dicere ꝓpter hoc ꝙ embria ante infusionẽ aĩe mouent̃ ⁊ crescũt ad modũ plãte. q: sicut plãte ꝑparat̃ nutrimẽtuʒ in terra ab extra ita in matre ab aĩa mr̃is preparat̃ ꝯcepto nutrimẽto. Et ex illo nutrimento formant̃ mẽbra sic etiã post partum mater ꝑparat nutrimẽtum iam nato. hoc est cõtra dictum oĩum phoꝝ naturaliũ. Dicit enim Arẽ: 16° de aĩalibus feminã dare materiã ⁊ mareʒ dare illud qḋ creat. ¶ Item cuʒ exiuerit semẽ a masculo ⁊ intrauerit matricem mulieris frequẽtabit supfluitatẽ mundam ualde sanguinis mẽstrui. ¶ Item ibidẽ. sustẽtatio embrionis erit ex virtute maris que est in semine. ¶ Item hoc nõ tm̃ sensui sed rõni est manifestum. qm̃ cõceptum sustẽtatur ex semine maris. ¶ Item ibidẽ manifestũ est ꝙ materia est ex femina ⁊ principium motus est ex masculo. ¶ Item ibidẽ rectũ est querere questionẽ grauem dicẽdo ꝙ si talis aĩa est in femina ⁊ supfluitas femine est materia qua de causa femina indiget mare ⁊ non generat perse sine mare. Causa ergo illius est q: inter aĩalia ⁊ arbores est differẽtia sensus. ergo nõ põt esse manus aut caro uel aliud mẽbruʒ nisi sit in eo aĩa sensibilis aut actu aut potẽtia. quoniã simpliciter erit sicut mẽbruʒ mortui. Si ꝟo mas est factio illius aĩe quãdo diuidit̃ mas a femina non põt femina perse generare aĩal. quoniã virtꝰ est maris sicut narrauimus in questione graui. ¶ Iteʒ Auicᵃ in suo libro de aĩalibus 11° magnã ⁊ lõgam ponẽs disputationeʒ de alteratione Galieni ⁊ Arẽ: sic dicit. In spmate est virtus maturatiua ⁊ informatiua ⁊ illa virtus erit potẽs generare mẽbra sicut est potẽs generare ossa neruos ⁊ uenas quoniam generatio est imptinens ad matricem. ¶ Item ibidem. stultus est qui dicit ꝙ eodẽ modo opatur matrix sicut furnus in coctura panis. q: lʒ matrix sit calidissima eius tm̃ supficies interior est humida ualde ⁊ sua substãtia. ⁊ ideo nõ est de sua natura assare aliquam substãtiam. ¶ Item Auicᵃ in capꝰ de diluuijs que numerant̃ in thimeo Platonis oĩa ista generãtur ex cõplectione elemẽtoꝝ ⁊ matrix nihil facit nisi retinere. ¶ Item ibidem matrix nõ facit nisi ad meliorationem ⁊ non format. ¶ Solutio sine ꝑiudicio alioꝝ nõ discedimus a nr̃a positione quam supra posuimꝰ in questione de creatione. s. ꝙ forme oẽs preter aĩam rationalem potẽtia sunt in materia ipsa generabiliuʒ ⁊ corruptibilium. Et educunt̃ per actionem calidi ⁊ frigidi. humidi ⁊ sicci in cõmixtionem. de aĩa aũt sola rõnali dicimus ꝙ ipsa infundẽdo creatur ⁊ creãdo infundat̃ a ꝑma causa que est ipse deus gloriosus ⁊ sublimis. Dicimus etiã ꝙ aĩa plãte ⁊ bruti sunt in semine potẽtia non actu ⁊ nõ potẽtia materiali tm̃ sed potẽtia efficiẽtis ⁊ opantis. Sic autem non est de aĩa rõnali que est aĩa hominis que est creata ad imaginem dei. quare in sui substãtia imaginẽ dei habet. nec habet efficiẽtem nisi solum deum. in semine hoĩs est virtus formatiua mẽbrorum corporis humani qbus formatis per creationem infunditur aĩa a deo. quoꝝ oĩum rõ patebit in solõne singuloꝝ obiectoꝝ. Dicit̃ ergo ad ꝑmũ sicut dicit Gregoriꝰ nicenus rñdẽs apollinari ꝙ in hijs qui in adulterio gñant̃ ꝓuidẽtie rõnem relinqm̃us ignota nobis exñti. Si aũt oportet quid ⁊ de

ꝓuidētia qdē oīno nouit deus qđ gignit uel vite uel sibi
ipsi utile futurū. Et ꝓpterea ↄcedit aīationē hāc fieri. suf
ficiēs aūt argumētū huius accepimus illū qui fuit ex ea
que fuit urie salomonē ⁊ a dauid gñatū. Posset etiā dici
ꝙ distinguēdū est opus nāe ab ope uolūtatis. ¶ Adul/
teriū malū est q: est cōcubitus ipse opus aūt nāe est for/
matio corpis ⁊ infusio aīe quā opat deus coopando na/
ture nō est malū. ipse enim deus totius nāe motor est ꝑ
mus ⁊ ideo debet nāe coopari. ¶ Ad aliud est rñsuꝫ su
pra q̄liter deus regeuit ab omni ope qđ fecerat. ¶ Ad
id qđ obijcit de Aug̃ dicēdū ꝙ aīa nō est ex traduce sed
corpus qđ gñat duplici corruptione corruptū est. s. pas/
sionis ⁊ vitij. ⁊ ex illa corruptione que est vitij dic̃ Aug°
in li° de nuptijs ⁊ ↄcupiscētia. tanq̄ꝫ ex filia pctm̄ causat
originale in aīa cuꝫ tñ tm̄ pena sit in corpe. Qđ tñ q̄liter
hoc fiat expssius determinari hēt in qōne de originali
pctō. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uerū qdē est aīam statim cū
est eē cōmaculatā originali pctō. sed illā cōmaculationē
nō trahit a parētibus tanq̄ꝫ sit ex traduce sed potius seq/
tur ipsam vnionē aīe ad corpus. sicut enim liquor aliqs
purus corruptionē ↄtrahit a uase in quo est. Subtiles tñ
rōnes oīum hoꝝ poni hñt in qōne de originali peccato
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ est dup^{x} efficiēs vnus qui opat
rem ⁊ alius qui opat ad rē. ⁊ de ꝑmo tenet qđ obiectum
est de scđo ṽo nō. Bonitas enim dei coopat uoluntati
opanti ad se semp. qñcūqꝫ eniꝫ aliqs facit qđ in se est de
us infundit ei grām. Et silr̄ eadē bonitas dei coopatur
nāe in gñatione hoīs. qñcūqꝫ eniꝫ natura sufficiēter for/
mauit organa corpis humani deus creādo infundit aīaꝫ
rōnalē. ⁊ hoc nō est ex ptāte efficiētis nāe sed ex ordine
coopationis dei ad op^{9} nāe. ¶ Ad sequētes ṽo rōnes
que vident esse phīce dicēdū ꝙ si uoluerimus sustine/
re Auic^{am} dicemus ꝙ caule sepate. s. motores orbium
nō hñt actū in natura nisi per opa nāe ⁊ idcirco ille non
creāt formas nisi per motū supioꝝ ⁊ per motū elemētoꝝ
⁊ per māe trāsmutationē. Silr̄ dicēdū est ad sequētē au
ctoritatē Auic^{e}. ¶ Ad 3^{m} dicēduꝫ ꝙ causa ꝑma agēs in
natura est causa scđa nuda a materia ⁊ mēsuris sed non
causa agēs ꝓxime formā subalē. ¶ Ad 4^{am} auctoritatē
ipsius dicēdū ꝙ bñ ↄcedit ꝙ matrix nō hēt virtutem for/
matiuā. sed hoc qđ dicit ꝙ forme ⁊ virtutes subales ue/
niūt a ꝑncipijs in trāsmutationibus eternis nō sic debet
intelligi ꝙ illa ꝑncipia imediate sunt causa formarū sba
liū sed ꝙ sunt cause ꝑme agētes a qbus tota natura acci
pit virtutē agēdi. ¶ Ad illud qđ obijcit de dicto Aꝝ:
dicendū ꝙ hoc plane uerū est. sed ipse nō loquit nisi de
īfusione aīe rōnalis. ⁊ hāc ↄcedimus imediate eē a deo
⁊ non ab alia causa. ¶ Ad id qđ obijcit de li° de motu
cordis dicendū ꝙ si gñaliter loqueret de aīa dicēduꝫ ꝙ
summus oīum creator infundit aīam ut causa ꝑma mo/
uēs. sed natura ut causa ꝓxima. Si ṽo loqtur de aīa rō/
nali tm̄ tūc plane uerū est qđ dicit. ¶ Ad id qđ obijcit
de 2° metha^{o}ꝝ dicendum ꝙ uerū est q: ibi nō loquit ni/
si de aīa rōnali. ¶ Ad rōnes ṽo inductas dicētes ꝙ ea
dem est rō aīe ⁊ oīs aīe dicendū ꝙ uerū est quātum ad
nām aīe in genere sed nō est uerū quātū ad spēs aīe qa
nō est eadē rō uegetabilis ⁊ sensibilis. Silr̄ nō est eadē
rō opis restaurātis nām ⁊ opis qđ est per nāe ꝓpagatio
nē. opus aūt restaurās nām est per creationē. sed propa
gatio est a natura. ⁊ hꝫ satis discussum est in qōne de opi
bus sex dierū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ in ueritate cause
agētes ⁊ patiētes in natura nō sunt nisi q̄litates ꝑme in
se uel in mixto. sed mouētes cause sunt plures. mot^{9} eniꝫ
celi nō est a talib^{9} causis. sed q: hoc nō est ad ꝓpositum
dicimus ꝙ forme subales sunt a q̄litatibus ꝑmis agenti
bus ⁊ passionibus. lꝫ enim calidū tm̄ sit agens nō tamē
agit tm̄ a virtute calidi ignei. q: hoc est ↄsumptiuū ut di/
cit in li° de suba orbis. agit enim cuꝫ virtute calidi celi ⁊
cum virtute calide aīe ut supra habitū est ⁊ expsse scribit

in li° de aīalibus ⁊ in libro de suba orbis. ⁊ virtute eius
est inductiuū formarū subalium. ⁊ diuersificat in agēdo
ꝺm ꝙ diuersimode recipit a lumine descēdēte a stellis.
Diuersitas aūt illius luminis descensus causatur ex di/
uersitate situs stellarū ex ꝓpinquatione ⁊ elōgatione ea
rum ad inuicē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ista ꝓpositio nihil
agit ultra spēm suā si absolute intelligat falsa est. Misci/
bilia enim in mixto agūt ad actū mixti qui est ꝑter actuꝫ
miscibiliū. si ṽo intelligat specialiter de actione simplici
um adhuc falsa est q: simplicia nō semp agūt in simplici
virtute sed qñqꝫ in virtute sua ⁊ in virtute celi ⁊ in virtu
te aīe. Si aūt intelligat de simplici agente in virtute sim
plici sic uera est ⁊ nō facit ad ꝓpositū. ¶ Ad rōneꝫ quā
ꝓbat dicendū ꝙ tenet tm̄ qñ simplex in virtute simplici
agit in oībus alijs nō ꝓcedit in infinitū actio sed termi/
nat qñ generat ↄueniēs ꝺm ꝓportionē agētis ⁊ materie.
dico aūt ꝓportionē agētis ⁊ māe q: calidū ⁊ humidum
mouētia in generatione diuersas accipiunt ꝓportiones
ad formas subales inducēdas ex diuersitate luminis de
scēdētis a sublimi de stellis ⁊ ex diuersitate māe que qñ
qꝫ cōmixtionē tm̄ nata est suscipe. ⁊ tūc generātur mine
ralia qñ aūt ad cōmixtionē ⁊ cōplexionē nō tñ ad equa/
le sed in qua dñat suba terrestris dura ⁊ tunc generātur
plāte. qñqꝫ aūt cōplexionē attēdētem ad eq̄le ⁊ tūc gene
rant aīalia ⁊ sic etiā intelligit qđ dicit phus ꝙ oīs gene/
ratio est ex ↄuenienti. Cōueniēs aūt supponit ꝓportionē
agētis ⁊ māe ad formā que iducit. ⁊ hoc idē ponit Auic^{a}
in 6° de nālibus. in actione ignis qui cuidā māe nō coi/
cat nisi calorē. alicui aūt calorem ⁊ lumē. ⁊ alicui caloreꝫ
lumē ⁊ spēm ꝺm ꝙ magis ⁊ minus materia apta est su/
scipe impssiones que sunt ab igne. ¶ Ad aliud dicēdū
ꝙ hec ꝓpositio absolute intellecta ex nō substātijs non
fit suba falsa est. Sed si intelligat ꝙ ex nō substātijs non
fit suba ↄstitutiue ut. s. non suba sit pars sube faciens esse
eius sic uera est. ⁊ sic supponit a phīs q: li ex habet noīa
re materiale ꝑncipiū. si ṽo li ex causam efficiētem noiat
falsa est. q: qualitates ꝑme trāsmutāt materiā in genera
tione subarū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ hec ꝓpositio ue/
ra est ꝙ nihil educit in actuꝫ nisi per hoc qđ est actu. sed
non oportet ꝙ sit in actu simili ꝺm spēm sicut expsse vi/
det in lumine ⁊ caloribus postq̄ꝫ fuerint in potētia. nec
tñ est in aliqua specie caloris. q: si esset in specie vna tūc
non faceret actu esse calorē qui est in specie alia. Et pro/
pter hoc quādocūqꝫ dicit ꝙ nihil educit in actū nisi per
illud qđ est in actu. oportet ꝙ intelligat de actu agentis
⁊ non de actu forme. Et tūc ꝓpositio uerificat quinque
modis. Quādoqꝫ enim illud qđ est in potētia nō est ps
agētis est tñ natum suscipe subam ⁊ formā agentis ⁊ tūc
agens qđ est in actu educit illud qđ est in potētia in sub
stātiam ⁊ spēm suam sicut patet in circulari generatione
elemētoꝝ. qñqꝫ ṽo illud qđ est in potētia pars est agen/
tis nata suscipe subam ⁊ rōnem ipsius agentis ⁊ tūc ne/
cesse est ꝙ ab agente ꝑmo influat virtus in id qđ est in
potētia que sit effectiua forme ⁊ speciei sicut est in gene/
ratione plātarum ⁊ aīalium ex seminibus. 3° modo id
qđ est in potētia ens pars agētis habet in se virtutē agē
di ex diuersis specie cōmixtam sicut est in generatione
muli ex semine asini ⁊ eque. 4° modo illud qđ est in po
tentia nullo modo est pars agētis nec eiusdem materie
cum ipso sed ꝓportionat ei ꝺm eē formale tm̄ ⁊ hoc mo
do se habet in coloribus ⁊ lumine. ⁊ silr̄ modus est in
agēte intellectu ⁊ fantasmatib^{9} a qbus abstrahunt vni/
uersalia ⁊ in hoc casu inducit ꝓportio a phō in 3° de aīa.
Quinto mō illud qđ est in potētia hēt in se agens qđ est
in actu per multiplicē virtutē cōiunctā sibi ex celo ⁊ ele/
mētis per quas virtutes ꝓportionat ꝺm cōuenientiā. ⁊
sic qualitates ꝑme sunt in actu in mā mineraliū ⁊ eoruꝫ
que gñantur ex putrefactione. patet ergo ꝙ nō oportet
agens eē in silī specie ⁊ forma cum eo qđ educit de po/

tentia. ¶ Ad hoc aũt qđ querit utrũ hoc sit in mã uel extra dicẽdũ ꝙ qñq3 sic ⁊ qñq3 nõ. In gñationib⁹ enim oibus est in mã sed in intellectu ⁊ intelligibilib⁹ ⁊ sole ⁊ lumie ⁊ colorib⁹ nõ est sic. ¶ Ad hoc aũt qđ obijcit de illo ꝙ mã est eadẽ cum educto ⁊ ibit in infinitũ. dicẽdũ ꝙ nõ est uerũ. Actio enim inferioꝝ non reducit ad alia inferiora anteriora sicut ꝓcedit obo sed ad motũ supiorum a qbus inferiora accipiũt virtutẽ agẽdi spẽm ⁊ formã. ⁊ supiora accipiũt a motoribus ⁊ motores a motore pmo ⁊ ibi est status. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nos bñ cõcedimus cõtinuationẽ gñationis reduci ad principia stabilia hoc est ad mot⁹ supiorũ. sed supiora nõ formant causas sñbales pse solas sed per motũ inferioꝝ ut prius habitũ est. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ argumẽtũ illud nõ tenet nisi diceremus formas sñbales cõmixtoꝝ causari a qualitatibus pmis inquãtũ sunt simplices ⁊ primorũ simpliciũ nos aũt hoc nõ dicimus ut patet ex predictis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in rõnibus genus est forma generalis que hẽt ꝯuenientiam cũ mã aliqua ⁊ silr dĩa est ens in rõne. ⁊ sunt iste forme de ꝯñtibus ⁊ nõ de constituẽtibus esse. qđ patet per hoc ꝙ pdicat utraq3 earũ de toto qđ nõ posset fieri nisi totũ ꝯsequeret. partes enim cõstituẽtes esse nõ pdicant de toto. q: totũ cõpositũ nõ est mã neq3 forma. ⁊ iõ nõ est mirũ si in rõnibus agit intellect⁹ q: rõnalia denudata sunt a mã ⁊ ex pte potentie que est genus ⁊ ex pte dĩe que est act⁹. ⁊ silr in nãlibus agunt pncipia nãlia que sunt in mã ipsa eo ꝙ nãlia oia tam ex pte potẽtie que est mã q3 ex parte act⁹ qui est forma ꝯiuncta sunt mãe. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ phus loquit ibi de aia rõnali de qua iam diximus ꝙ non est ex materia sed per creationẽ a deo. ¶ Ad id qđ queritur utrũ aia sit in semine. dicimus ꝙ aia rõnalis hoc est aia hois cũ oibus potẽtijs suis uegetabilib⁹ sensibilibus ⁊ rõnabilibus nõ est in semine sic in effectiuo neq3 p sbã sed creat a deo ⁊ infundit corpori. Nos enim dicimus ꝙ in hoie est vna sbã que est aia ⁊ nõ tres sñbe ⁊ iõ non possumus dicere ꝙ ex hoc sñba in pte creetur a deo quãtum ad rõnales potẽtias ⁊ in pte educit ex sñba seminis quãtũ ad potẽtias sensibiles ⁊ uegetabiles. sed totã dicimus creari a deo ⁊ infundi corpori. sed aias brutorũ ⁊ uegetabiliũ potius per gñationẽ educi ex mã seminis. ¶ Ad hoc aũt qđ querit utrum sit in semine uel nõ. dicimus ꝙ sint ibi per aliquẽ modũ ⁊ per aliquẽ nõ. sicut enim habet in 16° de aialibus non sunt ibi actu sed sunt ibi in potẽtia efficiẽtis ⁊ mãe. Et si querat quid sit illud efficiẽs utrũ sit aia uel nõ. dicimus ꝫm phm ꝙ ipm nõ est aia sed est calidũ ⁊ materia est humidũ cõmixtũ ꝫm cõplexionẽ seminis ⁊ naturã. calidum aũt est eo qđ agit multiplici virtute ut habet expsse in libro de aialib⁹ sed in virtute ignis ꝫm quã hẽt attrahere subtilia apta aiationi. ⁊ in virtute celi ꝫm quã ponit esse ꝓpriũ forme ⁊ spẽi. ⁊ in virtute aie ꝫm ꝙ recipit a ꝟtute gñatiua patris vim informatiuã ⁊ gñatiuã organoꝝ. ⁊ iõ dicit phus ꝙ aia est in semine sicut artificiatũ in artifice. Artificiatũ in artifice nõ est ꝫ3 eẽ ⁊ spẽm suã s3 sic in officio suo in quo est rõ opis. que rõ est ꝓportio efficientis ad opus. ⁊ silr aia sensibilis ⁊ uegetabilis sunt in semine sicut in effectiuo in quo est ꝓportio ad talem formã ⁊ spẽm ꝫm nãm. Supra ꝟo oñdimus qualr cõtingit ꝙ calidum elementare efficit sbm calidi celi ⁊ calidi aie. Concedimus igit bñ ꝙ aia nõ est in semie neq3 per genus neq3 per spẽm neq3 per virtutẽ que sit pars aie queadmodũ dictũ est. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nõ in oibus ars imitat nãm q: nõ põt sed in hoc tñ ꝙ querat materiã aptã forme quã vult inducere ⁊ adaptat eam pparando illi forme sicut ⁊ natura in hoc aũt nõ põt imitari eam ꝙ efficiat pncipiũ intrinsecũ sicut natura. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ bñ cõcedimus hoc ꝙ nõ eadem virtus utit ⁊ facit. nec nos dicimus aiam eẽ per sñbam in semine ut patet ex pꝫabitis.

¶ Ad alia oia que obijciunt per Alex: ꝯtra datores formarũ in gñe cõcedimus de plano sicut enim hẽtur in 7° prime phie idem numero nõ põt eẽ a duobus agẽtibus imediate ita ꝙ vnum agat formã ⁊ alterũ mãm ipsius. q: agentiũ sepatoꝝ per sñbam ⁊ actũ sepati sunt effect⁹ per sñbam. nõ enim posset poni vniẽs si qualitates agẽtes ⁊ patiẽtes facerẽt mãm cõpositoꝝ in natura ⁊ sbe separate facerẽt formã sbalem. nõ posset eẽ vnũ cõpositũ ex materia ⁊ forma ⁊ iõ nõ credimus uerũ esse qđ dicit de formarũ datore. ¶ Ad id ꝟo qđ obijcit specialiter de aia ⁊ ꝓbat ꝙ sit in semine. dicimus ꝙ ꝯcedimus duo prima que ꝓbãt semẽ esse cãm efficiẽtẽ gñationis. Sed dicimus ꝙ secus est in aia hois. hec enim ꝫm partẽ pncipalem sui absoluta est a materia ⁊ nõ est alicuius ptis corpis actus. Et iõ cum opatio ipsius nõ depẽdeat a corpore pncipiũ non põt hẽre a virtutibus corpalib⁹ sicut expsse ꝓbat in 16° de aialibus. Et quomõ aia rõnalis di aia que sola egredit ab extrinseco. s. a deo creãte. vnde virtus que est in semine hois nõ est nisi formatiua ⁊ generatiua organoꝝ. ¶ Ad aliud ꝟo dicẽdũ qđ sup in 3° obijcit. ꝙ sicut etiam supra noiauimus in qõne de nutritiua ꝙ tractus nutrimẽti est dupx. s. ad factiuũ organorũ ⁊ ad salutẽ factoꝝ organoꝝ per restaurationẽ deperditi. Et primus tractus est virtutis gñatiue. scđs ꝟo nutritiue. ⁊ de hoc 2° intẽdit phus cum dicit in 2° de aia ꝙ nihil alitur nisi qđ hẽt vitã ⁊ aiam. de pmo aũt tractu itelligit qđ dicit in p° de somno ⁊ vigilia. ꝙ sicut ipse dic in lib° de aialibus primo in gñatione formant mẽbra supiora post cor. ⁊ postea inferiora. ⁊ ꝓpter hoc in qnque pmis mẽsibus magnus est fluxus nutrimẽti in supiora attracti per virtutẽ formatiuã que est in semine. ¶ Ad rõnẽ aũt que ꝓbat hoc dicẽdũ est ꝙ sic est sicut ꝯcludit rõ. s3 tractus ille nutrimenti est a formatiua virtute. ⁊ iõ dicit phus circa finem. 16. de aialib⁹ ꝙ semen assimilatur filio egrediẽti de domo patris ille enim cũ egredit partem cibi sumit quã portat secum de domo pr̃is ⁊ in domo ꝓpria per lucrum ⁊ negociationẽ multiplicat cibum illũ ut sufficit sibi. sup semen humidũ quoddã in quo saluatur virtus formatiua trahit secũ de corpe masculi gñantis. ⁊ cũ est in matrice negociat circa sanguinẽ mẽstrui extrahẽdo purius ex eo ad multiplicationẽ sui humidi ut ex eo possit pfici formatio suoꝝ organorũ. Et per hoc patet solo ad duo sequẽtia. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ꝟtus corporea que est in calido agit in semine sed agit ut dictum est triplici ꝟtute ⁊ ꝓpter hoc dictũ Alex: ꝯtra Empedoclẽ nõ obuiat nisi diceremus ꝙ calidũ agit in ꝟtute ignis tñ nec dicimus ꝙ ꝟtus formatiua sit in anima matris uel in matrice q: huic expsse ꝯtradicũt auctoritates nãlis phie. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ primã rõnẽ phi bñ cõcedimus. necesse est enim ut ꝫm naturã agens tãgit patiẽs. ⁊ qđ mouet ꝫm naturã hẽat motorẽ intraneũ sibi ꝯiunctũ uel talem extrinsecũ cuius actus ⁊ mot⁹ sit per aptitudinẽ nature. ⁊ hoc dico ꝓpter dictum Alex: in 8° phix qui dicit ꝙ motus sursum ⁊ deorsũ sunt a generantib⁹ graue ⁊ leue quoꝝ gñantiũ actus est ipsius leuis ⁊ grauis ꝫm naturã sed nõ intẽdit dicere ꝙ eadẽ aia sit que facit corpus ⁊ regit ipm ⁊ ꝙ sit eadẽ virtus informatiua faciens qđlibet organũ ⁊ ꝯtingens ipm factũ. ꝟtus enim iformatiua organo facto manet in humido radicali qđ est in organis ⁊ sic pus erat tractatiuum sanguinis menstrui ex quo multiplicato humido seminali facit organum. ita postea per attractum humidi nutrimentalis restaurat depditum in organis factis ⁊ hoc est qđ dicit Auic^a: in 6° de nãlib⁹ ꝙ virtus gñatiua post q3 perfecit corpus sic cõmittit illud saluandum ⁊ augendum virtuti nutritiue ⁊ augmentatiue. ¶ Ad oia ꝟo seqñtia argumenta patet de facili solutio per predicta.

¶ Utrum instrumentum generatiue est calidum.

q **Uarto queritur** De instrumēto gñatiue. Et videť esse calidum. qꝛ calidū est principiū vite. Sed cōtra hoc est qḋ diciť in libro de sub͠a orbis. ꝙ calidū ignis est ꝯsumptiuū ⁊ nō viuificatiuū. ¶ Preterea ꝟo videť tm̄ esse calidū qꝛ dicit phs ꝙ etiā humidū est ꝑncipiū vite. ¶ Preterea videť eē frigidū. frigidū enim ut dicit Auicᵃ est ꝯgelare in figurā ⁊ sub͠am mēbroꝝ. ⁊ qꝛ de hoc iam sepius supra disputatuȝ est dicēdū ut supra ꝙ calidū est istrumētuȝ ꝑncipale ꝭm ꝙ est ꝯiunctuȝ calido celi ⁊ calido aie. ⁊ secūdario frigidum est instrumētū q̄bus duobus obediūt humidum ⁊ siccum. Qḋ aūt adiūcta debeat hijs eē vis aie ⁊ vis celi patet p Arꝭ: in 16ᵒ de aialibꝰ ubi sic diċ. duricies ⁊ mollicies ⁊ viscositas ⁊ oia accidētia silr̄ erūt in mēbris aiatis ex calore ⁊ frigiditate. mixta aūt ex qua quoddā erit caro ⁊ quoddā os nō erit ex calore ⁊ frigiditate sed erit ex motu gñationis ꝭm ꝙ id qḋ est in actu est ex illo qḋ est in potētia. sicut accidit in rebus artificialibꝰ qm̄ calidū ⁊ frigidū faciūt durum ⁊ molle in ferro. gladius aūt efficitur ex motu instrumēti qḋ mouet ꝭm sciaȝ artificis. qm̄ ars est principiū ⁊ forma illius qḋ erit.

¶ Utrum generatiua est finis uegetatiue.

q **Uinto queritur** Quare generatiua diciť finis a quo est denoiatio iter vires aie uegetabilis. Et videť ꝙ nō sit finis. Finis enim est in quo quiescit efficiēs. gñatiua aūt ꝑncipiū hēt motus postq̄ȝ moueť nutritiua ⁊ augmētatiua ꝯducēdo ad debitā quātitateȝ ⁊ sic ille potius erit finis. ¶ Preterea gñatiua si est finis debet ꝯtineri intra efficienteȝ. gñatio aūt semꝑ est ad alterū ⁊ nō ad idem. ¶ Preterea queritur si gñatiua finis est in uegetabilibꝰ utrū sit ideȝ qḋ forma ⁊ oĩa ꝯstitutiua. ⁊ videť ꝙ nō. forma enim semꝑ videť esse in actu. gñatiua aūt nō semꝑ est in actu. In principio eni etatis nō est gñatio nec in fine ſȝ in medio tm̄. Sed cōtra hoc est ꝙ in quolibet aiato spēs ⁊ finis denominať a forma sub͠ali. formā aūt sub͠alem nō inducit nisi gñatiua ut iaȝ habitū est. ¶ Preterea hoc dicit expsse phus in 2ᵒ de aia sic. qm̄ aūt a fine oĩa appellari iustū est. Finis enim est generasse ut ip̄m utiq̄ȝ erit aia. generatiua aūt ꝑma. Alibi dicit ꝙ vnūq̄dq̄ȝ ꝑfectuȝ est cum pōt ꝓducē ex se alterū tale quale ip̄m est. ¶ Preterea diċ Auicᵃ ꝙ appetitꝰ gñationis est res que est a deo ut saluetur spēs ⁊ forma gñatiua. ¶ Queriť etiā iuxta hoc utrū eiusdem spēi sit in oĩbus gñantibꝰ. Et videť ꝙ sic. quia si potētie diffiniunť per actus ⁊ actus per obiecta tūc cū in oĩbus sit gñare ex supfluo nutrimēti videbiť in oĩbꝰ esse eiusdē rōnis gñatiua. ¶ Solꝰ dicēdū est ꝙ gñatiua finis est a quo denoiať ⁊ diffinitur uegetabilis aĩa. ⁊ rō est hec qꝛ nutrimētuȝ nō attingit nisi restaurationem mãe indiuidui. Et cum mã nō sit finis nutritiua nō pōt esse finis. ⁊ idem iudiciū est de augmētatiua que cōducit ad ꝑfectionē ⁊ figurā quātitatis que accidit sub͠e. ⁊ iō non est finis. gñatiua aūt ad salutē forme ⁊ spēi que simpliciter finis est. iō gñatiua diciť esse finis. ⁊ hoc dico in hijs in q̄bus uegetatiua est ut spēs ⁊ hec est in plantis solum. ¶ Ad ꝑᵐ ergo dicēduȝ ꝙ gñatiua q̄escit in specie ⁊ post spēm nō est motus aliq̄s ad spēm. Sed nutritiua est ad restaurationē partis mãe. ⁊ uegetatiua ad ꝯductionem quātitatis debite ⁊ sic lȝ in eodē sequanť gñationē tuȝ qꝛ nō sunt ad idem nō impediūt qm̄ gñatio sit finis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ gñatio in eodem ꝑcedit nutritiuam ⁊ augmētatiuā. ⁊ gñatum cōmittiť eis. Sed generatiua est que ad alterā in eadeȝ specie sequiť nutritiuā ⁊ augmētatiuā. ⁊ subseruiūt ei nutritiua ⁊ augmētatiua. ⁊ hec hēt duplicē finem. vnum quē sequiť in motu vno qui est gñatio vnius. alium quē ꝯsequiť in oĩbus motibus qui est salus spēi per successionē in oĩbꝰ. ¶ Ad aliḋ dicēdum ꝙ gñatiua diciť finis eo ꝙ ip̄e attingit duplex perfectū. s. in actu ⁊ subiectū in actu. In actu attingit formā specificā quā inducit. In subiecto aūt attingit statuȝ qui medius est inter nãm deficiētem ⁊ ꝑfectum ipsius. In ꝑfecto enim nature nihil de nutrimēto est supfluum ⁊ ꝓpter hoc totum cedit in sub͠am. ¶ Preterea corpus quātuȝ ad cōplexionē ⁊ robur mēbroꝝ nō est cōpletum ⁊ iō etiam si descindereť semē nō esset incōueniens gñationi sicut dicit phus in libro de aialibꝰ. In statu aūt nature deficiētis vincit frigidū ⁊ siccū. ⁊ per siccū quidē diminuiť semē. per frigidū aūt efficiť nō ꝯueniēs generationi. ⁊ ꝓpter hoc gnātiua nō agit nisi in statu perfecto ⁊ tm̄ diciť finis ꝓpter hanc duplicē ꝑfectionē quā attingit. forma ꝟo est ipsa aia uegetabilis ⁊ ip̄a est potētia. Quare aūt in uegetabilibꝰ multiformis sit gnātio supra est expeditū. ¶ Ad hoc ꝙ iuxta hͦ queriť utrū gnātiua in oĩbus sit eiusdē spēi iaȝ supra rn̄dimꝰ in q̄one de nutritiua. Dicimus enim ꝙ non. Et conueniētia actus ⁊ subiecti nō est nisi in genere. Cum enim eiusdē spēi est supfluuȝ ex quo est gnātio in plantis ⁊ aialibꝰ. nec in vna specie plante ⁊ alia. ⁊ silr̄ est in forma inducta per actum. ⁊ propter hoc in nullis que non sunt eiusdeȝ speciei est generatio eiusdem speciei ⁊c̄.

¶ Queritur de sufficientia partium uegetatiue.

c **Onsequēter queritur** de hijs ꝑtibus uegetabilibꝰ aie in cōmuni. Et queriť de earum sufficiētia ⁊ de ordine earū. Et ad hoc dicēdū est ꝙ de talibus ut supra ꝓbatū est nō pōt eē specialis potētia aie. qꝛ vita est actus aie ꝭm se. Silr̄ attractiua digestiua retētiua expulsiua nō sunt potentie aie speciales sed ministrātes nutritiue. ⁊ iō potētie aie uegetabiles que nihil respiciūt extra sub͠am. aut sunt ad sub͠aȝ que est forma. aut ad sub͠aȝ que est mã. aut ad robur utriusq̄ȝ. Si ad mãm tunc est nutritiua. si ad formā tunc est gnātiua. si ad robur utriusq̄ȝ tūc est augmētatiua. De ordine aūt dicendū ꝙ duplr̄ pn̄t ordinari. s. ꝭm respectum indiuiduoꝝ. uel ꝭm respectū spēi. Si ꝑmo mō tūc generatiua erit ꝑma ⁊ sequiť eaȝ nutritiua. ⁊ ultima erit augmentatiua. Si scḋo mō tūc gnātiua erit ultima cui ministrat augmētatiua corroborādo ⁊ maturando organa a quibus descindiť semen gnātionis. Nutritiua autē seruit utriq̄ȝ ministrando materiam ⁊c̄.

¶ Queritur quid est visus.

d **Einde transeundū** est ad aiam sensitiuā. Et ꝑmo disputādū est de partibus eius. Et postea de ip̄a in cōmuni. Sed qꝛ partiū quedā est app̄hēsiua. quedā motiua. ⁊ app̄hēsio ꝑcedit motū. Querēduȝ est ꝑmo de apprehensiua ⁊ postea de motiua. Quia ꝟo iterū apprehensiuarū quedā est apprehensiua deforis ⁊ quedā app̄hēsiua deintus. Primo querēdū est de apprehēsiua deforis. postea deintus. Sed qꝛ iterū app̄hēsiua deforis duplex est. s. sensus ꝓprius ⁊ sensus cōmunis. Ideo ꝑmo querēduȝ est de sensu ꝓprio ⁊ postea de cōi. De sensu ꝟo ꝓprio duplr̄ agēdū est. s. sigillatim de vno quoq̄ȝ ⁊ in cōmuni de oĩbus. s. qualr̄ q̄libet sensus susceptiuus sit spērum sensibiliū pn̄te materia. Sensus auteȝ ꝓprius q̄ntuplex est. s. visus odoratꝰ tactus gustus auditus. Querēdum est ergo ꝑmo de visu. Et queruntť quatuor. s. quare visus ponať ꝑmus sensuū. Et q̄d sit visus. ⁊ 2ᵒ de visu ex ꝑte organi. 3ᵒ de visu ex ꝑte obiecti ⁊ medij. 4ᵒ de visu ex ꝑte modi ⁊ actus vidēdi. Circa ꝑᵐ queruntť duo q̄d. s. visus est. ⁊ quare ponať ꝑmus sensuuȝ.

a **D primum proce**ditur sic. Dicit Damascenus in 2ᵒ libro. 18. caꝑ. visus est primus sensus cuius organa sunt qui ex cerebro nerui ⁊

oculi ⁊ sentit ſm primā rōnem colorē. dinoscit autem ⁊ cum colore coloratū corpus. ¶ Item Gregorꝰ nixenꝰ videt sic diffinire. visus est sensus qui in anterioribꝰ cerebri ſm rectā lineā accipit colorē ⁊ cum colore coloratuz. ¶ Itez Auicª sic. visus est vis ordinata in neruo optico ad apphēdendū formā eiꝰ qd format in humore cristallino ex silitudinibus corpoꝝ hñtiuz colorē que ueniunt per corpa radiosa in effectū ad sufficies corpoꝝ tersorū. ¶ Cōtra primā diffinitionē videt eē qd dicit Auic. ꝙ primꝰ sensus ꝓpter quē aial est est tactus. ¶ Preterea ꝓprie ꝟtutis ſm ꝙ est hmōi nō est organū cōe sed qui ex cerebro nerui supponūt organū cōe oibus ꝟtutibus motiuis ⁊ sensibilibꝰ. ergo videt ꝙ male ponant in diffinitione visus. ¶ Preterea vnꝰ virtutis numero ⁊ specie nō videt esse organū cōe. nerui aūt ⁊ oculi differunt per spēm mēbri. ergo videt ꝙ organū visus nō sunt nerui ⁊ oculi. ¶ Preterea id qd sentit ꝓprio actu ſm propriā rōnem sentit magis q̄z id qd actu alieno. lux autez sentit actu ꝓprio ⁊ color actu alieno. ergo videt ꝙ visus sentiat ſm primā rōnē lucē. ⁊ sic falsuz est qd dicit ꝙ sentit ſm ꝑmā rōnem colorē. ¶ Cōtra 2am diffinitionē videt eē ꝙ anteriora cerebri sunt interius. apphēsiue aūt virtutes deforis debēt hēre organa sua exterius. ¶ Cōtra 3am videt esse qd dicit phus in 2o de aia. si oculus eēt aial ꝙ visus esset aia eius. ⁊ hoc enim relinquit ꝙ visus sit vis ordinata in oculo. ⁊ sic falsum est qd dicit ꝙ visus sit vis ordinata in neruo optico. q: neruus opticus non est oculus. sed q: hec oia melius patebūt in sequētibus ideo rñdendū est ꝙ oēs iste diffinitiones dantur de visu ſm ꝙ est potētia quedā organo ꝯiuncta in quo opat ⁊ passiua ex obiecto exteriori. ¶ Preterea tñ cuz subā visus tangit ordinē ipsius ad alios sensus ⁊ ordinē obiectoꝝ ipsiꝰ visus. per hoc enim ꝙ est ꝑmus sensus tangit ordinem ad alios sensus. per hoc ꝟo ꝙ dicit ⁊ sentit ſm primā rōnem colorē tāgit ordinē obiectoꝝ ipsius visus. Per hoc ꝟo ꝙ dicit cuius organa sunt que ex cerebro nerui ⁊ oculi. tangit subam visus ſm ꝙ est vis determinata ad organū. 2a ꝟo datur penes subam ⁊ obiectuz visus ⁊ modū vidēdi qui importat per hoc ꝙ dicit rectaz lineā ⁊c. 3a ꝟo magis exꝑmit esse visus q̄z due prehabite. illa eniz dicit ꝓpriū organū visus qd est neruus opticus ad oculū terminatꝰ. ⁊ dicit eē ipsius visus ſm ꝙ est potētia passiua recipiēs impssa in humore cristallino. ⁊ dicit agens ꝓpriū qd facit visuz in actū qui est color ſm actū lucidi. ¶ Dicimꝰ ergo ad ꝑmū ꝙ tactꝰ est primus sensus in ꝯstituēdo aial sed visus est ꝑus in apphēdēdo ut patebit inferius. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cuz dicit qui ex cerebro nerui ⁊c. fit restitutio per hoc ꝙ additur oculi ad neruos opticos. i. visibiles. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ virtus visiua ſm sui pfectionē est in anteriori parte cerebri sed ſm inceptionē est in humore cristallino. Sz ſm ꝓgressum ad ꝓfectionē est in neruo optico ⁊ spiritu visibili qui discurrit in illo ⁊ sic nihil ꝓhibet ꝙ vis visiua diuersimode cōsiderata diuersa hēat instra. sic etiā vna vis visiua hēt duos oculos. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ lux ⁊ color ſm eē formale coloris in rōne obiecti visus non differūt. esse enim formale ſm ꝙ est actu color visibilis est a luce. Scđm etiaz ꝙ dicit color est extremitas ꝑspicui in corpe determinato ⁊ sic utrūqz eque primo videt q: per vnā rōnem videret. ¶ Ad id qd obijcit contra 3am dicēdū est ꝙ vis visiua diuersimode est in anteriori parte cerebri ⁊ in neruis opticis ⁊ in oculo ut dictuz est. Et ꝑ hoc patet solo etiā ad id qd obijcit contra 3am.

¶ Utrum visus dicat esse primus sensuum.

s Ecundo queritur Quare

visus dicat ꝑmus sensus a quibusdā. primū enī videt esse ex ꝑte sentiētis qd est cōstitutiuū ipsius. sz hoc est tactꝰ. ergo tactus est ꝑmus sensus. ¶ Itez cuiuscūqz sensus instrm siue organum est fundamētum organoꝝ sensuū alioꝝ ille sensus est ꝑmus. Tactꝰ est sensus cuius organū est tale. ergo ipse est ꝑmꝰ. Prima patet per se. 2a scribit in ꝑmo de somno ⁊ vigilia. ¶ Item ꝑus est natura a quo nō ꝯuertit ꝯñtia ut dicit in ꝑdicamentis. sed quocūqz sensus posito sequit in esse tactū ⁊ nō cōuertit ergo tactus est ꝑmus sensus natura. ¶ Itē phus in primo de somno ⁊ vigilia dicit ꝙ ꝑmū organū est organū tactus. qd cum impotēs fuerit necesse est organa sentiēdi oia hēre defectū sensuuz. Cuz ꝟo aliqd eoꝝ defecerit nō est necesse hoc deficere. ¶ Itē in 2o de aia dicit ꝙ viuere inest aialibꝰ ſm sensibile primū. ⁊ primuz sensibile uocat tactū. Si forte diceret ꝙ visus est ꝑmus ſm obiectum ⁊ nō ſm rōnem organi. ¶ Cōtra. tactꝰ est ꝑmarū qualitatū ex quarum cōmixtione oia aialia sensata causant. ergo priora sunt obiecta tactꝰ oibus alijs sensibus. ¶ Preterea per rōnem medij videt esse ꝑmus tactus. prius enim est ꝯiunctum in natura q̄z distans per subm ⁊ naturā. mediū ꝟo tactus ꝯiunctū est in natura cuz organo tangēdi. sed mediū visus est distans per subam ⁊ naturā. ergo tactꝰ ſm rōnez medij ꝑus est q̄z visus. Sed cōtra Damascenꝰ dicit ꝙ visus est ꝑmus sensus. ¶ Itē vires sensibiles sunt ꝑncipia cognitionis. ergo que magis facit cognoscere illa erit prior inter eas. sed visus magis facit cognoscere. ergo visus est prius. ¶ Qd ꝟo visus magis facit cognoscere accipit ex ꝑmo methace ubi dicit ꝙ visus plures drias ondit ⁊ iō magis facit cognoscere. ¶ Itē potētie sensitiue diffiniunt per actꝰ ⁊ actus per obiecta. ergo ſm prioritatē obiectoꝝ hēbūt ordinez potētie sensitiue. sed obiectū qd inuenit in oibus corruptibilibꝰ ⁊ incorruptibilibꝰ prius est q̄z illud qd inuenit in corruptibilibꝰ. ergo sensus ulis obiecti ꝑor est q̄z sensus particularis obiecti ⁊ talis est visus. lux eniz ⁊ color que sunt obiecta visus in celestibꝰ ⁊ iferioribꝰ inueniuntur. ⁊ tangibilia tm̄ in iferioribꝰ sunt. ergo visus est ꝑor tactu. ¶ Item tm̄ duo sunt sensus disciplinabiles ut dicit phus in ꝑmo de sensu ⁊ sensato. ⁊ visus deseruit discipline que per inuētionē est. Auditꝰ aūt ei que per doctrinam est. Cuz igit inuenire sit añ addiscere. visus erit añ auditū. ⁊ multo magis añ quēlibet aliū sensum quē nō est ꝑse disciplinabilis. ¶ Item sensus qui ꝑficit in actu mouēte natura ꝑma videt esse ꝑmus. visus est hmōi. q: efficit in actu per lumen qd est natura ꝑus q̄z calidum ⁊ frigidū eo ꝙ est corpis ꝑmi. illa ꝟo corpoꝝ iferioꝝ. ergo visus est ꝑmus sensus. ¶ Itē oēs sensus ꝑficiūt opationes suas per spm̄ aialem. sed visus hūc hēt purissimuz ⁊ clarissimū ut dicit in libro de dria spiritꝰ ⁊ aie. ergo ipse est sensus ꝑmus. ¶ Item ſm quēcūqz sensum tactꝰ accipit sensatū ꝓpriū ⁊ cōe ille videt esse prior in rōne sentiēdi. talis est visus. ⁊ sic dicit phus in 2o de sensu ⁊ sensato ergo ipe est sensus ꝑor. ¶ Solo dicēdū ꝙ sensus duplicē cōparationē hēt. s. ad sensitiuuz ⁊ ad sensibile. Ad sensitiuū in cōsiderādo ipm ad sensibile ut in cognoscēdo. Et ſm primū modū tactꝰ est ꝑmꝰ sensus ⁊ 2o gustꝰ q est sensus alimēti. ⁊ quidā tactꝰ. Et iō dicit phus in 3o de aia ꝙ isti duo sensus sunt ꝓpter eē. reliqui ꝟo tres sunt ꝓpter bñ esse. 3o ꝟo est odoratꝰ. q: sicut dicit phus in lio de sensu ⁊ sensato. odores in alijs aialibꝰ ꝑter hoiez nō hñt ꝓpriā delectationez sed tm̄ eam que est cibi. q: odores iudicāt cibum ⁊ iō dicit in ethicis ꝙ canes nō gaudent odoribꝰ lepoꝝ uel ceruoꝝ ꝓpter delectationez odoris. Sed q: per ꝑus est. s. ceruus ad deuorādū. In hoibus aūt quedā sunt delectationes odoꝝ ⁊ floꝝ ⁊ aromatum quorūdā ⁊ de hijs tractatur in sequentibus. 4o ꝟo erit auditus ⁊ ultimus visus ſm hanc opationem ꝓcedunt rōnes prime ⁊ istum ordinez sequit Auic. Scđm aūt rōnem cognitionis visus est primus ut probant rōnes inducte 2o. ⁊ ꝯñter auditus est 3o odoratus qui ducit ad cibum distantē longe quedā aialia. deinde gustus ⁊

ultimo tactus ⁊ hunc ordinem sequuntur Gregori⁹ Damascenus ⁊ Av. ⁊c.

¶ Utrū ɔsistētia oculi est in hūido uel igneo lumīoso.

d **Einde queritur** de visu ex parte organi. s. utrū cōsistētia oculi sit tm̄ in humido aquoso uel igneo luminoso. De hoc enim altricatio est inter Aristotelem ⁊ Platonem ⁊ sequaces eoꝝ. videtur enim ꝙ in oculo dn̄etur ignis uel lumen. sic visus pficit ꝑm actum lucidi. Sed cōtingit quedaꝫ aīalia videre de nocte ut lupos ⁊ cattos qn̄ mediū nō est actu lucidū a luce exteriori. ergo erit lucidū tunc a luce egrediēte ab oculis ⁊ ita in oculo dn̄atur lumen. ¶ Iteꝫ nihil videt̄ in tenebris nisi in quo dn̄at̄ lumen. oculi quorūdam aīalium vident̄ in tenebris admodū candelarū ut lupoꝝ oculi ⁊ cattoꝝ ⁊ canum. ergo ⁊ in illis dn̄at̄ lumen. sed eadē est rō de omni oculo quātuꝫ ad videre. ergo in omni oculo cuiuslibet aīalis erit dn̄iuꝫ ignis. ¶ Iteꝫ aspect⁹ nō ponit lineā visualeꝫ per imaginationē tm̄ sed per rem egredientē ab oculis. ⁊ linea visualis nō est nisi radius qui nō egredit̄ nisi a luminoso. ergo in oculo dn̄abit̄ luminosum. ¶ Itē dicit Av. in 2° de celo ⁊ mūdo ꝙ in vidēdo stellas fixas inuoluit̄ visus ꝓpter elongationē earū ⁊ nō ɔsequit̄ eas ɔsecutiōe forti sed tremit ſꝫ planetas ɔsequit̄ ɔsecutione forti ⁊ iō nō tremit. ⁊ ex hoc accipit̄ ꝙ visus tremit ꝑ aliqđ qđ exit ab ipso ⁊ elōgat̄. ⁊ hoc nō est nisi radius. ergo radius exit a visu. Cū ergo radius nō egrediat̄ nisi a luminoso in oculo dominabit̄ lumen. ¶ Itē in 2° de somno ⁊ vigilia dicit phs ꝙ oculus splendētium est. nihil aūt est splendētium nisi qđ est luminosuꝫ. ergo ⁊c. ¶ Itē in thimeo platonis dr̄ ꝙ radius interior ɔiungit̄ radio exteriori ⁊ terminatur ad sensibile ⁊ repcussi motu recto redeunt ad oculū ⁊ recurrētes interius ad aīam opant̄ visum. ¶ Item Calcidius dicit ꝙ iubar exterius descēdēs ɔiungit̄ interiori tanq̄ꝫ ei qđ est eiusdē nature. Cuꝫ enim duplex sit natura ignis. s. edax que est ardor ⁊ lux quā influit sup inferiora ꝑm nature lucis influētiam supius corpus ɔstituit oculū ⁊ iō interior exteriori ɔiungit̄ ad opandū visum. ¶ Item expsse dicit Aug⁹ sup gen. ad lrām ꝙ in oculo dn̄at̄ lux ignis. ⁊ ꝙ radij egrediunt̄ ab oculo ꝑus tangētes hoc vicinū q̄ꝫ remotū. ¶ Ad hoc ipm inducit Gregorius nix⁹ multas sententias phorum dicēs ꝙ hesperus ait radios ab oculis extēsos finibus sui ⁊ ipsoꝝ quēadmodū manuū palpationib⁹ tangētes corpa exteriora ⁊ susceptiones earuꝫ ad visum reddere. ¶ Item inducit geometres aspectiuos qui dicūt radios emitti ab oculis admodū figure pinee siue piramidis a dextro in sinistrū ⁊ a sinistro in dextruꝫ. ⁊ hos discurrere sup latitudineꝫ visibilis quousq̄ꝫ ɔiungant̄. ⁊ iō accidit qn̄q̄ꝫ ꝙ sup pauimētū nō videmus nūmuꝫ iacentē sup pauimētum quē postea videmus ɔcursu radioꝝ ad nūmū. Et postea inducit rōnem Platonis que supius posita est cui dicit cōsentire Galienū. ¶ Iteꝫ in ꝑn⁹ de sensu ⁊ sensato ponant̄ quedā rōnes. Quarū ꝑma est ab auctoritate quia primi phi faciunt visuꝫ ignis. 2ª est a quadā passiōe que accidit in oculis in tenebris uel supuelatis cōpressis. uł subito pcussis. Accidit enim ignem lucere interi⁹ in oculo nō aūt lucet interius nisi sit interi⁹. ¶ Item ad idem pōt obijci sic. hn̄tiuꝫ symbolū facilior est trāsmutatio ad inuicē. cuꝫ igit̄ oculus debeat trāsmutari in colorē actu. videt̄ ꝙ idem debeat in ipso dn̄ari qđ facit colorē actu. hoc aūt est lux. ergo lux debet dn̄ari in oculo. ¶ Sꝫ cōtra hoc sunt rōnes plures Av. ⁊ imitātiuꝫ eum ꝓbātiuꝫ ꝙ in oculo dn̄atur aqua. quarū quedā iacent in libro de sensu ⁊ sensato. ⁊ sic si ignis dn̄aret̄ in oculo ut dicit empedocles ⁊ in thimeo scribit̄ cuꝫ ignis emittit radios ad illuminationē dyaphani sic lumen egrediens a lucerna accideret tunc lumē egrediēs ab oculo illuminante medium ⁊ ꝑm hoc cōtingeret colores videri in tenebris qđ falsum est. ¶ Item nō pōt stare solō que dicit ꝙ extinguit̄ radius egrediēs ab oculo in tenebris sicut dicit thimeus. hoc enim uanū est oīno. nihil enim extinguit̄ nisi a suo cōtrario. extinguit̄ enim a frigido calidū. aut ab humido siccū quēadmodū dicūt quidā ut dicit̄ in carbonibus ignis flāma extingui. Cum igit̄ nihil sit cōtrariū igni nō pōt extingui. ¶ Item nō pōt stare solō que videt̄ soluere sic ꝙ nō extinguit̄ quidē lumē ignis qđ est in oculo sed debilitat̄ intantū ꝙ latet nos. Si eniꝫ talis ignis in oculo est tunc oportet etiā ipm per diem extingui frigido ⁊ humido. ⁊ ita in glacieb⁹ ⁊ in aqua fierent maiores tenebre. flāma eniꝫ ⁊ ignita corpa extinguunt̄ in illis. cum ergo nō accidāt tenebre in glacie ⁊ in aqua patet ꝙ non dn̄atur ignis in oculo.

Deinde ponit philosophus rōnē que sumit̄ ab organo oculi ad tactū recipiēdi visibilia. Cū eniꝫ vna sit forma visibilis que recipit̄ a medio ⁊ ab oculo. oportet vnā naturā eē receptibilitatis in medio ⁊ in oculo. cum igit̄ in medio recipiat naturā perspicui. in oculo dn̄atur aliqđ pspicuoꝝ. ¶ Sꝫ tm̄ duo sunt perspicua. s. aer ⁊ aqua ergo in oculo dn̄abit̄ alterū hoꝝ Differūt aūt aer ⁊ aqua in recipiēdo ⁊ hoc ꝙ aqua ſuabilius est elemētū q̄ꝫ aer ⁊ hoc tripl̄r. melius enim ſuat quātitatē ⁊ figurā ipsius oculi que fabricat̄ ex ipā. similiter etiā melius seruat actuꝫ luminis ab extrinseco egredientē in ipm humorē oculi. ⁊ seruat etiā melius spēs receptas visibiles que tm̄ trāseūt per ipm aerē. Cum igit̄ oculi sit recipe ⁊ tenere aliquantulū relinquit̄ ꝙ in ipo dn̄et̄ elemētū aque. ¶ Deinde ponit phs ɔiter q̄tuor rōnes a quatuor ptibus oculi. Quarū ꝑma hec est. vnūquodq̄ꝫ corrūpit̄ in eo ex quo ɔsistit mālit̄er sed nos videmus oculo corrupto aquā exire. ergo cōsistit mālit̄er ex ipsa aqua. ¶ Item 2ª est per expimētū sumptū in elemētis in qbus calidū supat cerebruꝫ frigidū ⁊ calore resoluit ⁊ facit fluere humidū oculi frigido coagulatum ⁊ ex uaporib⁹ calidis ⁊ grossis diminuit ipm in pte ⁊ turbat quātitatē pspicui ⁊ facit tremē spm̄ visibilē. hoc eniꝫ nō accideret si dn̄aret̄ in oculo ignis. calidū enim a calido nō diminueret̄ sed augeret̄. ¶ 3ª rō est sumpta per expimētum in abūdātibus multum calido sanguine in quib⁹ natura ponit cerebrū frigidissimū ⁊ albū oculi facit crassius qđ iō fit ut pmaneat humidū nō coagulatū. Corpus enim oculi sic frigidū est ꝙ nō pōt ampli⁹ infrigidari salua cōplexiōe oculi. Si autē eēt natura oculi ex igne tunc non oporteret naturā ingeniari qualr̄ oculus saluaret̄ in calore cordis in abūdātib⁹ sanguine calido. q̄ꝛ tāto melius ɔseruaret̄ oculus quāto calidius eēt cor. ¶ 4ª rō sumit̄ de expimēto sumpto in nō hn̄tibus sanguinē. In illis enim ꝓpter defectū caloris intātū coagulat̄ exterior tunica oculi ⁊ indurat̄ ꝙ non indiget palpebris uelantib⁹. ꝓbatū aūt est in 4° methauroꝝ ꝙ a frigido nō coagulat̄ nisi aqua ⁊ spēs aque. ergo relinquit̄ ꝙ in oculo aqua dn̄at̄. Deinde ponit phus aliā rōnē sic. q̄ꝛ si in oculo dn̄aret̄ ignis ex quo exirēt radij oporteret visum in radijs illis extendi usq̄ꝫ ad astra que videmus. ⁊ oporteret ipm ꝓdeuntē ex oculo per radios coadherere oībus visibilib⁹. ⁊ ex hoc sequeret̄ ꝙ ꝟtus visiua extenderet̄ extra oculū qđ est incōueniēs. Cum nulla virtus extēdat̄ per essentiā extra ꝓpriū subiectū. ¶ Preterea incōueniēs est dicere exterius lumē ɔiungi interiori. illa enim nō ɔiungunt̄ quoꝝ aliqđ est mediū. sed iter extrinsecū ⁊ intrinsecū tunice oculi itersunt que a pho miringe dn̄r. ¶ Preterea in omni figurato corpe ⁊ aīato necesse est ꝑm naturā dn̄ari elemētū receptibile illius figure. Ignis aūt ⁊ aer nō sunt corpa receptibilia figuraruꝫ ꝓpter sui spūalitatē. ergo in oculo nō dn̄atur alterū hoꝝ sed terra uel aqua. Nō terra q̄ꝛ ipsa non est pspicua

ergo reliquit ꝙ aqua dn̄et in oculo. Si forte diceretur ꝙ in oculo dn̄atur lumen celi ⁊ nō ignis. Hoc erit dictū ſm ignorantiā: q: celum nō est ꝑmiscibile cum aliquo corpe ⁊ ꝓpter hoc phus nō disputat cōtra hoc sed relinquit pro absurdo. ¶ Item in liº de aīalibus dicit ꝙ in oculo dn̄atur aqua ⁊ iō etiā ultimo iter mēbra corporis cōplet. ¶ Item Alphorabius in suo libº de sensu ⁊ sensato dicit sic instrm̄ virtutis visibilis est oculus ⁊ in isto instrō dn̄atur aqua que est suba dyaphana ut fiat talis ꝙ in eo describant forme sensibiliū ut in speculo ⁊ iō pars glacialis est ualde clara ⁊ alba. ¶ Item dicit Auicª in suo libro de aīalibº. dico ꝙ visus exigit humiditatē claram que respiciat impssiones. Sed q: auctores nālium coiter hoc dicūt ⁊ iō sup hoc multos auctores inducere supuacuū est. videt aūt ꝙ neutrū hoꝝ sit uerū. sed ꝙ in oculo dn̄etur terra. In oī enī corpe cōposito ⁊ cōmixto aīato dn̄at terra ⁊ aqua ⁊ pcipue terra q: oīa talia quiescūt in ipsa. ¶ Item dicit in libro de celo ⁊ mūdo ꝙ in oī corpe cōposito dn̄atur illud elemētū cuius sequit motū. sed oculus descēdit ad terrā. ergo in ipso dn̄at terra. ¶ Solō dicimus ꝙ in oculo dn̄atur aqua quātū ad illam partē in qua fit impssio. Est enim in oculo dupˣ humor: quoꝝ vnus est in acie qui dicit cristallinus propter puritatē. ⁊ glacialis siue grādinosus ꝓpter frigidū complexionale dn̄ans in ipso. q: sicut dicit phus oculus est ita frigidus ꝙ seruata cōplexione nō infrigidat amplius ⁊ iō in tpibus ⁊ in locis in qbus infrigidant oculi supra tēperamētū generatur obscuritas visus. ⁊ hoc patet ex hoc ꝙ diu ambulantibº in niue uel glacie uel aqua obscura apparēt loca niuium ⁊ glaciei ⁊ ripe aquarū ⁊ littora mariū. Alius humor est post illū in textura uenarū qui hēt colorē vitri aliquātulū tēdentē ad ruborē. ⁊ iō a quibusdā phis dicit vitrius. claritatē enim vitri hēt ex cōueniētia cū cristallo cuius ille est nutrimētū sed ruborem pticipat ex ɔueniētia cum sanguine ex quo gn̄atur in extremitate uenarū tangētiū oculū. supfluitas aūt ponit in albumine ut sit scutū hūoris cristallini. Circa hos aūt humores sunt tunice siue retia oculi que tunice ex parte autē sunt pspicue ut per ipsas possit fieri imutatio humoris cristallini ⁊ circūducit acies cū circūferētia nigra uel glauca ut ex illo colore fit cōgregatio ⁊ coadunatio ɤtutis visiue. cuiº natura est turbari claritate niuis. ¶ Ex hac etiā de causa uelamia ut palpebre ⁊ supcilia ponunt extrinsecus ⁊ iō accidit ꝙ aspiciens diu ad magnā albedinē uel claritatē postea nō bn̄ videt nisi prius coadunet visus. Cum ɤo humidū cristallinū receptibile sit luminis ⁊ coloris oportet ꝙ pellicule que sunt an̄ ipm̄ puie sunt ita ꝙ per ipsas possit imutādo igredi color ⁊ lumē. q: color nō immutat visum ut postea dicetur nisi per actū luminis. ⁊ iō ɔtingit qn̄ aliqs habuerit oculos diu clausos uel in tenebris fuerit ⁊ postea subito uadit ad lumē ꝙ nō bn̄ videt anteq̄ ingrediat lumē tēperate imutans ab extrinseco. q: ɤo iterum visus pficitur spū visibili qui defert ad oculos p neruos opticos ⁊ cōcauos ab interiori pte cerebri qui spūs secū trahūt tēperatum colorē. iō cōtingit ꝙ post somnū in quo spūs oēs mouent ad interiora ad locū digestionis relinquendo organa exteriora sensuū statim aperiēs oculos nō bene videat an̄ reditū spirituū ⁊ caloris ab interioribº ad exteriora organa sensuū. Quia ɤo illi spūs clari ⁊ puri sunt qui deferunt ad oculos sup oēs spūs sensibiles iō turbatio quecūq̄ ɔtingēs in cerebro magis apparet in ipsis. ⁊ iō cōtingit in ebrijs in qbus multus uapor fert ad cerebrū ꝙ obscurat visus. ⁊ eadē causa est quare visus obscurat in iratis q: ira accēdit sanguinē circa cor ⁊ eleuat uapores ad caput. Cum ɤo iterū spūs ille feruidus sit iterum cōtingit ipm̄ a uaporibº calidis moueri extra situm ꝓpriū in quibusdā infirmitatibº ⁊ ebrietatibº ⁊ ira ⁊ tūc apparet vnū duo. Spūs ɤo accipiens formā in situ vno

stat anteq̄ renunciet eam ⁊ plene imp̄mat ab ea accipit eadē in alio statu. ⁊ sic vnū in duplici situ acceptū appet duo. Et hec eadē causa est quare vnū apparet duo qn̄ digitus supponit ⁊ eleuat oculus ad sitū altiorē uel deprimit ad inferiorē. ⁊ iō quāto magis ponit extra sitū propriū inferius uel altius tāto magis apparet dissonantia iter id in duplici situ acceptum. Et huiº silē est videre in sole pcutiēte sup aquā fluentem que videt esse maioris quātitatis ſm duplū uel triplū ſm motū aque. Est etiā tersum corpus ⁊ politū in acie ut ad ipm̄ sit reflectio luminis extrinseci sub quo fit imutatio a coloribº ⁊ abstractio coloris. sed de hoc plenius dicet ifra in qōne de coloribº. ¶ Ad pᵐ igit dicat ꝙ quedā aīalia sunt que debilem hn̄t visum ⁊ nō bn̄ coadunatū ⁊ illa claritate diei vincunt. ⁊ ꝓpter hoc in die quiescūt ⁊ de nocte mouent qn̄ lumē lune ⁊ stellarū est in aere qd̄ debilius est lumine solis. Sed si essent oīno tenebre sicut est sub tecto in domibº dico ꝙ tunc nihil viderēt. ⁊ si tunc uenant: odoratu uenant ⁊ nō visu. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ noctiluca sicut oculi quorūdā aīalium ⁊ capita piscium ⁊ corpa putrefacta sunt actu in tenebris ⁊ non tn̄ sic semp ꝙ illuminet mediū. qd̄ patet ex hoc ꝙ si mediū esset illuminatū tunc nō lucerēt illa. aliter enim lucerent die ac nocte qd̄ nō videmus vnde illa lux in talibº est a partibus igneis que sunt in exteriori pte ⁊ nō ꝓgredit ab inferiori parte oculi ad ꝓiectionē radioꝝ per quos illuminent mediū ⁊ obiectū visibile. aliter enim circūstans aer ⁊ colorata oīa illuminarent sicut a candela qd̄ non videmus ꝓxima enī que sunt iuxta noctiluca nō vident sicut nasus lupi ⁊ maxilla. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ non tenemus sniam aspectiuoꝝ tenētiū radios esse corpa egredientia ab oculis. sed dicimus radios esse imutationes ſm rectas lineas in dyaphano factas ⁊ q: oculus corpus politum est ⁊ tersum reflectit sup ipm̄ lumē qd̄ est actus visibilis rei sicut sup speculū. ⁊ q: reflexio lucis fit ad pares angulos cū incidētia eiusdē iō sicut radij a p̄mo illuminate dirigunt ſm figurā pyramidalē cuius pūctº est in corpe ꝓiciente radios ⁊ dilatat plus ⁊ plus ſm ꝙ radij ꝓcedūt ab illo. Silr̄ in corpe reflectēte lumen ⁊ radios colligunt radij in punctū pyramidis ⁊ amplianr plus ⁊ plus ſm ꝙ radij distant magis a corpe reflectēte lumine ⁊ radios. ⁊ cum tale corpus sit oculus per hunc modū fit reflectio lucis ab ipso ⁊ nō sic ꝙ radij ꝓcedāt ex ipso sicut ex p̄mo illuminante. nec est etiam de ꝓprietate snie aspectoꝝ determinare de nā radij sed potius ponit ipm̄ in passionibº geometricis que sunt curuum ⁊ rectum ⁊ hmōi. nālis aūt hēt querere cui sit corpus uel q̄litas alia a corpe. de hoc tn̄ planius hēbit infra. ¶ Ad aliud dicēdum est ꝙ tremor ille de quo loquit phus est in spū visibili interiori qui sicut exigit ꝓportionē in claritate ⁊ obscuritate visibilis ita etiā exigit ꝓportionē in distātia cōueniēte sibi. ⁊ si tremor aliquis est in radio ille erit in radio reflexo ad oculū ⁊ nō in emisso ab illo. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ oculus splendētiū est sicut tersum ⁊ politū reflectēs lumē ⁊ nō sic ꝓiciēs lumen pse. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ si debeat saluari thimeus nō pōt intelligi nisi de radijs exterius reflexis ⁊ nō ab iteriori ꝓcedētibus. sed tn̄ hec nō est intētio sua. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Calcidius sequit Platonē tn̄ ita dicemus de specie ignis ed acis ⁊ lucis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ auctoritas Augustini intelligit de radijs exterioribº. ¶ Ad id qd̄ obijcitur de opinionibº inductis a Gregorio nixº patet solō per p̄dicta. ¶ Ad id qd̄ obijcit de sensu ⁊ sensato dicēdū ꝙ primi phi si dicebāt ignem dn̄ari in oculo falsum dicebant sicut bn̄ ꝓbat ab Aristotele. Si aūt dicebāt visū ſm tactum nō pfici sine luce ⁊ lucē appellauerūt ignem tunc uerū dicebāt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lucis illius que apparet in tenebris uel oculis clausis in refractiōe uel percussione oculoꝝ causa est claritas spūs visibilis qui disp

gif in seipm in tali refractione ul' repcussione ꝛ ideo retro in oculo apparet quandoqꝫ mutatio luminis. cristallinum enim oculi inmutabile est ɓm ante ꝛ retro ꝛ profundum sicut infra dicemus. retro enim ad ipsum fluūt imaginationes somniales ꝛ añ recipiūt imaginationes sensibiles ꝛ trāseūt ad ipm sensuꝫ cōem ꝛ fantasiā.

¶ Utrum lumen descendens a corporibus luminosis est suba uel accidens.

Onsequenter Querenduꝫ est de visu ex pte obiecti ꝛ mediȷ. Sed q: lumē est actus utriusqꝫ iō etiā necessariū est querere de lumine. ¶ Circa hunc ergo articulū queruntᷓ qnque. pᵐ est de lumine. 2ᵐ de noctilucis que sunt obiecta visus in tenebris. 3ᵐ de coloribꝰ que sunt obiecta visus in lumie. 4ᵐ de natura mediȷ qꝺ est visus. 5ᵐ ꝛ ultimū qualr' spēs visibiles sunt in medio. ¶ Circa pᵐ ergo queritᷓ utruꝫ lumen qꝺ descendit a corpibus luminosis sit suba uel accidens. Et obijcitᷓ sic. oīs forma pse alterans est passio uel passibilis qualitas. lumē est forma pse alterans. ergo est passio uel passibilis qualitas. oīs aūt passio uel passibilis qualitas est accñs. ergo lumē est accñs. Qꝺ aūt oē per se alterās est passio uel passibilis qualitas hētur in 8° phiᶜ ubi sic dr̄ que alterantᷓ alterantᷓ oīa a sensibilibus. ꝛ hoꝝ soluꝫ alteratio est. sensibilia aūt appellāt passiōes ꝛ passibiles q̄litates. Qꝺ aūt lumē alteretᷓ hētur expsse in libro de sensu ꝛ sensato ubi sic dicitᷓ. ꝙ illuminatio est alteratio. ¶ Item oē qꝺ ꝯtingit eideꝫ subiecto manēt in esse ꝛ nō in esse est accñs. lumē cōtingit eidē subiecto manēti in esse. s. aeri ꝛ nō in esse. ergo est accñs. ¶ Iteꝫ dicit phūs in pᵒ de gn̄atione ꝛ corruptione alteratio quidem est qñ subiecto manēte in esse trāsmutatᷓ in eius passionibꝰ. sed qñ aer illuminatᷓ pn̄te lumie ꝛ absente manet idem. ergo hec trāsmutatio est passio. ꝛ oīs passio est accidens ergo lumē est passio ꝛ sic accñs. ¶ Iteꝫ oē qꝺ in subiecto recipit magis ꝛ minus est accñs. lumē in subiecto recipit magis ꝛ minus ergo est accñs. ꝓbatio prime hētur ex hoc ꝙ forma subalis nō recipit intēsionem nec remissionē. Qꝺ aūt lumē recipiat intensionē ꝛ remissionem patet ex hoc ꝙ aer qñqꝫ est luminosior qñqꝫ minꝰ luminosus. ¶ Item oīs forma situalr' distensa in eo in quo est ita ꝙ in maiori pte maior ꝛ in minori minor forma accñtalis ꝛ corporea est. Lumē etiam est forma ergo est accñs corpis. Ueritas pme patet ex hoc ꝙ forma sbalis est simplex nō diuisibilis diuisione subiecti. vñ si diuiditᷓ aliqua forma diuisione subiecti illa erit accñtalis. ¶ Item dicit Auicᵃ phs in libro de suba orbis. ꝙ nulla forma diuiditᷓ nisi que ɓm nām aduenit composito post quātitatē ꝛ iō etiam forme subales sunt indiuisibiles. q: ɓm nām aduenīunt mǟe añ quātitatē. Sed patet ꝙ lumen est diuisibilis forma diuisione subiecti. ergo aduenit post quātitatem cōposito. nihil aūt aduenit cōposito post quātitatē nisi accñs. ergo lumē est accñs. Qꝺ auteꝫ nihil aduenīat cōposito post quātitatem nisi accñs patet ex hoc q: forma subalis uel sba nō fundatᷓ in mǟ mediāte accñte sed potius ecōtrario. ¶ Item oē qꝺ ɓm vnuꝫ actū inuenitᷓ in corruptibili ꝛ in incorruptibili est accñs. lumē est tale. ergo lumē est accñs. ꝓbatio pme. corruptibile ꝛ incorruptibile ꝯuenīūt ɓm subalē formā. q: quoꝝ vna est forma subalis illoꝝ vnū est eē. qꝺ nō est in corruptibili ꝛ in incorruptibili. ¶ Itē nō cōuenīūt ɓm mǟm ɓm ꝙ hētur in 9° methaᶜᵉ. s. ꝙ corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū nō est eadē mǟ. ergo si ꝯuenīūt relinquitᷓ ꝙ cōuenīētia illa erit in forma accñtali. ꝓbatio 2ᵉ est ꝙ lumē inuenitᷓ in igne ꝛ celo ɓm actū luminādi ꝛ faciēdi colores in actu visibiles. ¶ Item si eēt suba tunc eēt forma uel mǟ uel cōpositū. ꝛ ꝯstat ꝙ nō est sola forma uel mǟ sola q: neutrū eoꝝ pse inesse iuenitᷓ. ergo relinquitᷓ ꝙ sit sba cōposita. ꝯstat aūt ꝙ lumē nō lucet nisi interuenīēte aliquo obscuro inter illuminās ꝛ illuminatū. aut ergo tūc illa suba destruitᷓ aut retrahitᷓ. Si destruitᷓ tunc oporteret ꝙ hēat cōtrariū. q: nihil destruitᷓ ɓm mām nisi per contrarium agens. lumē aūt nō hēt cōtrariū agens. ergo nō destruitᷓ. Qꝺ aūt lumē nō hēt contrariū patet per hoc ꝙ cōtrarioꝝ utrūqꝫ hēt nām ꝛ entitatē specieiˢ. tenebra aūt que eēt lumini ꝯtraria si ipm hērent cōtrariū nō est nisi priuatio ut dicūt phi ꝛ sancti. Si ꝟo dicatur ꝙ retrahitᷓ. aut ergo retrahitᷓ postq̄ȝ iam iteruenit opacū. aut qñ est vicinū. Si pmo mō tunc oporteret ꝙ per mediū opacū retraheret ꝛ sic viderenꝰ ipm trāsire ptes opaci qꝺ patet eē falsum. Si ꝟo 2° mō tunc ex vicinitate opaci recederet lumē. hoc aūt est falsum q: videmus lumē imediate ꝯiungi vmbre. ergo patet ꝙ non est suba composita. ¶ Item si eēt suba cōposita. aut esset spūalis ita ꝙ esset spūs. aut corpalis siue corpus. Si pmo mō aut accipitur spūs pro corpe sicut accipiūt eum phi sicut hētur in libro cōstabulini ꝙ spūs est quoddā corpꝰ subtile ꝛ in humano corpe oritᷓ ex toto corpe ꝛ fertᷓ in uenis pulsatiuis ad viuificādū corpus ꝛ opatᷓ vitā ꝛ anhelitū ꝛ pulsum ꝛ oritur ex cerebro ꝛ in neruis fertᷓ ꝛ opatᷓ motum ꝛ sensum. Aut accipitur spūs mō theologico pro eo qꝺ est aīa uel eiusdē nāe cum ipsa. Si pᵒ mō accipitᷓ spūs tūc nulla distinctio erit inter dicētes esse subaꝫ spūalē uel corporeā. ¶ Preterea erit incōueniēs q: illa suba aut est puia cū lumine qꝺ hēt. aut nō puia sed luminosa sicut est sba solis ꝛ ignis. Si pᵒ mō cōtra. omne puiū densatuꝫ minus est puiū. substātia luminis est puia ergo densata minus erit puia. ꝓbatio pme est in ꝯdēsatiōe aeris ꝛ aque que sunt elemēta puia. ꝛ patet ꝙ densius minus est puium. silr' patet ꝙ in ptibus cristalli que sunt tenues ꝛ si cōponantᷓ multū diminuetᷓ per metas ꝛ tandē tolletᷓ in toto. ¶ Deinde sumatᷓ ꝯclusio ꝓbata. oē minus puium minus visibile ꝯducit ad visum. lumen densatū est minus puiū q̄ȝ nō dēsatū. ergo visibile minus ꝯducit ad visuꝫ. qꝺ patet eē falsum. q: q̄to magis est luminosum tanto melius videtᷓ aliqd in ipso lumine. ¶ Item nulluꝫ corpus nāliter mouetᷓ ad diuersa loca. lumē aūt mouetᷓ ad diuersa loca. qꝺ patet. q: imutat sursum ꝛ deorsum ꝛ ad latera circūquaqꝫ. ergo lumē nō est corpus. Si ꝟo dicatᷓ ꝙ est suba spūalis hoc mō quo theologi sumunt spm̄ q: est silis sube cum aīa. ¶ Cōtra hoc pmo erit ꝙ hec nō est opinio alicuius phi. Item aut eēt silis suba cū aīa uegetabili aut sensibili aut rōnali. Et qꝺcūqꝫ dicatᷓ oporteret ꝙ eēt pfectio alicuius corpis organici. q: ea que sunt eiusdē nature ꝛ sube sunt eiusdē ordinis in natura. vnde cuꝫ vna suba spūalis ordinetᷓ ad corpus ut pfectio ꝛ alia silr' ordinabitᷓ. ¶ Item nulla suba spūalis hoc mō sumpta est mēsurabilis dimēsione quātitatis. lumen aūt hēt dimensionem quātitatis. qꝺ patet. q: in tricubito aer est tricubitū ꝛ in bicubito est bicubituꝫ. ergo lumē non erit talis suba spūalis. ¶ Item oīs suba spūalis ɓm organa distincta distinctas hēt vires. lumē hoc mō nō hēt distinctas vires. ergo lumē nō est suba spūalis. Si forte dicatᷓ ꝙ lumē est intelligēdū. hoc est stultius q̄ȝ ꝙ cōtra disputatᷓ. ¶ Preterea dicit Ysaac in libro de diffinitionibus ꝙ orbis totꝰ lumen creantᷓ in vmbra aīe uegetabilis sicut uegetabilis in vmbra sensibilis. ꝛ sensibilis in vmbra rōnalis. ꝛ rōnalis in vmbra intelligētie. Sed creare aliqd in vmbra alterius nihil aliud est ɓm ipm q̄ȝ vnuꝫ incipe in eē ꝛ ꝟtute desinit suū supius ope ꝛ ꝟtute sicut patet per singula. intelligētia enim nō est cum inq̄sitione. ꝛ iō in inq̄sitione incipit rō. silr' rō nō est cū apphensione sensibiliū. ꝛ iō ibi incipit sensus. sensus aūt nō est sine apphēsione. ꝛ iō ubi est opus aīe ꝛ sine apphēsione incipit uegetabilis. ergo si orbis ꝛ lumē sunt post ista nō hēbūt aliquā opationē spūs. ergo non erit spūs hoc mō dicto spū. ¶ Si aūt dicatᷓ ꝙ lumē nō est spūs ɓm eē sed ɓm opus suū. Cōtra opus spūs nō erit pmū nisi vita ꝛ 2ᵐ

alimēto uti ⁊ augere ⁊ gñare ⁊ sic de alijs. quoꝝ nullum hēt lumē. ḡ lumē nō est spūs quo ad opus suum. ¶ Si ꝟo dicat ꝙ est spūs vitalis qui est in corpe qui tamē est corpus. Et dicit Ysaac ꝙ spūs mouētur in corpore sicut lumina in mūdo. ⁊ sic lumē est viuificū. ¶ Cōtra spūs qui est in corde est instr̄m ⁊ mediū per qḋ aīa diffundit vitā in corpe. ⁊ vita nō est act⁹ ab ipō nisi sicut ab instrō. Et ex hoc nō sequit ꝙ si lumē hoc mō mouet in mūdo ꝙ sit spūs. ¶ Preterea ille spūs vitalis est corpus ⁊ positio istius opinionis est ꝙ lumē nō sit corpus. Si autē dicat ꝙ lumē sit corpus nō spūale. Cōtra obijcit p̄hus in libro de visu ꝙ ſm hoc duo corpa erunt in eodē loco q: lumē est in aere ⁊ nō videmus aerē ire de loco suo propter aduētū luminis. ¶ Preterea oēs rōnes que adducte sunt cōtra illos qui dicūt lumē esse subam corporeã ⁊ spūalē sūt etiā cōtra istā opinionē. ¶ Si ꝑpter hoc dicat ꝙ lumē est forma subalis ⁊ nō suba cōposita. Cōtra nulla forma subalis est imutatiua per actus alteri⁹ corporis. lumē imutat aliud corpus q̄3 id cui inest. ergo nō est forma subalis. ꝓbatio p̄me hētur in libro de sensu ⁊ sensato ubi dicit p̄hs. Qḋ enim ſm ꝙ ignis ⁊ terra nihil facere uel pati uel aliud supple quicq̄3 hēt sed ſm ꝙ ꝯtrarietas in vnoquoq̄3 est. ꝓbatio 2ᵉ accipit a sensu q: lumē imutat aerem. ¶ Item oīs forma subalis est ꝑfectio ei⁹ in quo est ſm eē. ergo si lumē est forma subalis erit ꝑfectio aeris in quo est ſm esse aeris. qḋ patet esse falsum. ¶ Item nulla forma subalis aduenit mãe ſm nãm ⁊ tēpus post receptionē accn̄tis. lumē aduenit aeri post accidentia aeris. ergo non est forma subalis. ¶ Item nulla forma subalis ſm eē suū inuenit extra suā ꝓpriā mãm. lumē inuenit extra suā ꝓpriā mãm que est corpus nãliter luminosum. ergo lumē nō est forma subalis. ¶ Itē p̄hus in libro de visu dicit. manifestū est ꝙ lux non est corpus sed accn̄s aeris. ex hoc hētur ꝙ lux nō est corpus neq̄3 forma subalis neq̄3 suba spūalis sed accn̄s. ¶ Itē ibidem calor ſm quem alteratur aer ab igne lux dr̄. differtq̄3 flāma a luce. nā flāma est fumus accēsus iō q̄3 flāma est corpus cum sit fumus. lux ꝟo nō est corpus s3 est passio dyaphani corpis. Ex hoc videt ꝙ lux est passio. ⁊ passio est accn̄s. ergo lux est accn̄s. ¶ Item Auicᵃ in 6ᵒ de nãlibus lumē est affectio corpis hn̄tis lucē cū3 appositū fuerit illi. Affectio aūt est imp̄ssio accn̄tis ergo lux est accn̄s. ¶ Itē Auicᵃ lux est qualitas que est ꝑfectio trāslucētis ſm ꝙ est translucens. sed qualitas est accn̄s. ergo lux est accn̄s. ¶ Item Auicᵃ ibidem. lumē est qualitas quā mutuat corpus nō trāslucēs a lucido. ⁊ translucens efficit per eum trāslucens in effectu. ergo lumen cum sit qualitas mutuata. ⁊ oīs qualitas mutuata sit accidēs. lumē sit accn̄s. ¶ Sed cōtra si lumē sit accn̄s nō erit in p̄dicamēto qualitatis. ⁊ cum sit visibile ꝑse ⁊ alterans visum nō erit nisi in illa specie que est passio ul̄ passibilis qualitas. ergo erit aliqua de p̄mis ul̄ de posteriorib⁹. cōstat ꝙ nō de p̄mis q: ille sunt calidū ⁊ frigidum humidū ⁊ siccū. ergo erit de posteriorib⁹. sed oēs posteriores causant a p̄mis. ergo lumē causabit a calido frigido humido ⁊ sicco uel a quibusdā eoꝝ. qḋ patet esse falsum. q: inuenit in quibusdā corpibus que nō subijciuntur qualitatib⁹ primis. ¶ Item oīs passio uel passibilis qualitas hēt cōtrariū in specie q̄3uis nō in gñe. ⁊ ueritas huius patet per inductionē. lumen nō hēt ꝯtrariū in specie. ergo nō est passio uel passibilis qualitas. ꝓbatio 2ᵉ est q: nihil alterās subito hēt cōtrariū. cōtrariū3 enim in subiecto resistit alterationi ne fiat subito. ¶ Ite3 si hr̄et cōtrariū corrūperet per pn̄tia3 illius in subiecto. lumen aūt nō sic corrūpit sed per absentiā illuminātis. ¶ Ite3 nullū accn̄s est forma ꝑfectiua alterius accn̄tis ⁊ act⁹ ipius mediante quo agit actual̄r. sed lumen est forma ꝑfectiua coloris qua mediāte actual̄r agit in visum. ergo lumen non est accn̄s. ¶ Item videt ꝙ lumen sit corpus.

descēdit enim a sole ⁊ aduenit ex pte ignis. venire aūt ⁊ descēdere corpis est. ergo videt ꝙ lux sit corpus. ¶ Itē quicqd mouet local̄r est corpus. lumē mouet localiter quia sursum ⁊ deorsum. ergo lumē est corpus. ¶ Item quicqd attingit aliqd ⁊ reflectit ab illo est corpus. lumē attigit radiosum corp⁹ ⁊ reflectit ab illo igit est corpus. ¶ Fuerūt aūt quidā qui ꝑpter istas rōnes dixerūt lumen nihil aliud eē q̄3 coloris resplendentiā siue manifestationē utentes hijs rōnib⁹. Dicit enim Arẽ in libᵒ de sensu ⁊ sensato. quēadmodū in aere hoc quidē lumē est hoc ꝟo tenebra. ita ⁊ in corpibus fit albū ⁊ nigrū3. ergo videt ꝙ pn̄tia luminis in corpe terminato nihil aliḋ est q̄3 albedo. ⁊ abn̄tia ei⁹ nihil aliud est q̄3 nigredo. ¶ Itē in quibusdā corpib⁹ nō determinatis sicut est nubes expresse videmus ꝙ pn̄tia luminis est albedo. absentia ꝟo eius nigredo. ¶ Item quicqd agit ſm nãm agit ſm aliquid intrinsecū sibi ⁊ eēntiale. ueritas huius patet ꝑ diffinitionē nãe in 2ᵒ phiᶻ ubi dicit. natura est p̄ncipiu3 alicuius ⁊ causa mouendi ⁊ quiescēdi in quo est p̄mu3 ꝑse ⁊ nō ſm accn̄s. color aūt ſm nãm agit in visum. ergo color agit ſm aliqd intrinsecū ⁊ eēntiale. 2ᵃ ꝓbat per diffinitionē coloris assignatam in 2ᵒ de aīa ubi dicit color est imutatiuū visus ſm actū lucidi. ⁊ hec est ipsius natura. ¶ Sil̄r patet per diffinitionē coloris in libro de sensu ⁊ sensato ubi dicit ꝙ color est extremitas ꝑspicui in corpe determinato ⁊ ipsoꝝ ꝑspicuoꝝ. ¶ Item quecunq̄3 sunt ꝓprie cōparabilia illa sunt vnius spēi. ueritas huius patet in 8ᵒ phiᶻ ubi dicit ꝙ si aliqua cōparant in aliquo illa nō erūt vniuoca in illo. lux aūt ⁊ color cōparant ꝑ magis ⁊ minus. ergo videt ꝙ sunt vniuoca. ꝓbatio minoris q: ꝑpter qḋ vnūqḋq̄3 tale ⁊ illud magis tale. lumen visibile est ꝑpter lumen. ergo lumen magis. ergo color ⁊ lumen recipiūt magis ⁊ minus in visibilitate ⁊ ita vniuoca sunt in natura illa in qua sunt visibilia. ⁊ sic erunt eiusdē nature. ¶ Sed contra est ꝙ lumen sit resplendētia siue apparētia coloris hoc pōt intelligi duob⁹ modis. s. ꝙ luminis eē ⁊ coloris esse sit idem ſm vnū actū. uel ꝙ esse coloris sit vnū ⁊ lumen nihil aliud addat nisi per cōparationē illius ad visum. Qḋ si p̄ᵒ mō dicat hoc pōt iterū esse duob⁹ modis. s. ꝙ lumen hēat idem eē cū3 quolibet colore. uel ꝙ hēat idem esse cum albedine tm̄. ſm ꝙ dixit Empedocles ꝙ sol est alba res calida. Si p̄ᵒ mō. s. ꝙ lumen hēat idem esse cū quolibet colore. sequitur tunc ꝙ aliqd qḋ est lumen sit ꝯtrariū alteri qḋ est lumen. q: albedo est cōtraria nigredini. hoc aūt est impossibile. idem enim nō est ꝯtrariu3 sibi. ¶ Item quecūq̄3 sunt diuersa specie opposita illa diuersa sunt in spē. ueritas huius patet in p̄mo topicoꝝ ubi dicit p̄hus ꝙ cōsiderādū est ꝙ si huic quidē aliqd est ꝯtrariū illi aūt simpl̄r nihil. q: tunc illa nō erūt eiusdē nãe. sed lumini nihil est cōtrariū. tenebra enim est p̄uatio ⁊ nō contrariū. colori aūt in specie aliqd est cōtrariū. ergo lumen nō est color. ¶ Item intēsio qua nigrū est visibile ſm actum est preter esse nigredinis. qḋ patet ex hoc. q: si detur oppositū nigredo semꝑ erit visibilis ſm actū. ergo cum eade3 rō sit de oī colore. etiam intēsio qua albedo est visibilis ſm actum ⁊ ceteri colores erūt p̄ter esse ipsoꝝ. ¶ Ite3 si dicat ꝙ esse luminis est esse generis in colore ⁊ nō eē specierum. Cōtra esse generis in specie nō est distinctum a specie ipsa. q: sicut dicit Auicᵃ color qui est in ipsa albedine est albedo. ⁊ color qui est in nigredine est nigredo ⁊ ita lux ſm suum esse eēt in cōtrarijs ⁊ causa cōtrariorū qḋ est impossibile. q: cōtrarie sunt cause cōtrarioꝝ ut dr̄ in 3ᵒ metheᶻ. ¶ Preterea si det ꝙ tota eēntia coloris sit lux tn̄ ea que eēntial̄r hn̄t in se lucē visu3 imutent. ideo in tenebris potius deberet color videri q̄3 in lumine qḋ nō cōtingit. ¶ Item videmus ꝙ oculo posito in tenebra ⁊ colore in luce accidit coloratū videri ſm actum. ⁊ hoc nō cōtingit ut dicūt phi. s. Alphorabius ⁊ Auicᵃ. q:

ad visum nō exigit̄ nisi ut color sit in actu etiā si mediū nō sit illuminatū. ¶ Quidā alij dicūt sequētes Platonem ꝙ nō cōtingit ꝓpter aliquod lumen qḋ est ꝯiunctū na ture oculi ꝙ penetrat mediū usq; ad colorē colore exi stente in actu. Si ergo lumen est tota eētia coloris mul to fortius deberet color videri posit⁹ in tenebra ab oculo exn̄te in lumine q̄ ecōtra. q: illud qḋ lumē hēt ꝭm ptē sue eētie ut oculus nō impedit̄ a tenebra. multo minus impedietur illud qḋ lumē hēt ꝭm totā suā essentiā. ¶ Itē vnūqdq; est magis actiuū ex ꝑncipijs sue nature q̄ ex principio alieno. ergo si lumen est eētia coloris magis agit per seipm̄ ꝛ per ꝓpriū lumen q̄ per actū alteri⁹ cor poris. ergo nō debuit dicere phūs ꝙ color est motiuum visus ꝭm actū lucidi sed ꝭm actū ꝓpriū. lucidū enim est dyaphanū actu illuminatū cui⁹ actus nō est act⁹ coloris. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ lumē est eētia albedinis tm̄. ꝛ ꝭm magis ꝛ minus gn̄antur ex lumine alij colores. ¶ Cō tra magis ꝛ minus nō diuersificant spēm. ergo ꝭm hoc oēs colores eēnt in vna specie coloris qḋ patet eē falsū. ¶ Item ꝯtraria sunt que maxime a se inuicē distāt sub eodē gn̄e. pticipātes aūt extremū nō maxime distant. ḡ cū nigredo maxime distat ab albedine nihil participa bit de eētia ipsius. ergo nō gn̄abit̄ aliūde nigredo sed a ꝑuatione luminis. sed quicqd gn̄at̄ a ꝑuatiōe luminis est ꝑuatio. cū ꝑuatio nō possit dare spēm nec mām ge nerato ab ipsa cū ipsa nihil sit. ergo nigredo est priuatio ꝛ ex hoc sequit̄ ꝙ nigredo nō est spēs coloris qḋ est cō tra phm̄ in libro de sēsu ꝛ sensato. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ al bedo ꝛ nigredo sunt cōtraria ꝛ tn̄ gn̄ant̄ a lumine gn̄a tione equoca nō vniuoca. Et dicit̄ gn̄atio equoca qn̄ ge nerās in gn̄ato nō imp̄mit suā spēm. Uniuoca ꝟo dicit̄ qn̄ imp̄mit in eo suā spēm. sicut sol est equoca causa ge nerationis inferioꝝ. Homo aūt gn̄at hoiem sicut causa vniuoca. Si inq̄ sic dicat̄ ꝙ lux est accn̄talis causa colo rū hoc erit cōtra positionē eoꝝ. q: gn̄atio equoca est qn̄ gn̄ans dat essentiā suā gn̄ato. Ipsi aūt dicūt ꝙ lucis eēn tia est eētia colorū. ¶ Itē lꝫ gn̄ans equoce vnū exn̄s in sb̄a gn̄at multa sicut sol oīa iferiora terre nascētia nō tn̄ eodē mō se hn̄s. q: dicit phūs necesse est eē duplicē allationē ꝓpter diuersitatē que iuenit̄ in gn̄abilib⁹ ꝛ cor ruptibilib⁹. ergo silr̄ si lumen gn̄at diuersos colores eq uoce oportet ꝙ ipm̄ diuersimode se hēat. ꝛ iste diuersus modus non inuenit̄ in solo lumine. ¶ Pro hac tn̄ opi nione videnṫ quedā facere auctoritates phoꝝ. dicitur enim in caplo quodā de colorib⁹. dico lucē esse yposta sim coloꝝ. sed ypostasis est sub̄a. ergo lux est sub̄a coloꝝ. ¶ Item Alphora⁹. colores fiunt ex admixtione ignis cum corpib⁹. ꝛ lux nō est causa in iductione coloris tm̄ ad visū sed in eē eius. ¶ Itē expimētū videt̄ ad hoc facere q: in eclipsi solis qn̄ sol in pte tegit̄ alba statim ap parēt pallida. ꝛ hoc nō cōtingit nisi ex subtractiōe lucis. ꝛ ita cū lux subtracta diminuat colorē ꝛ posita augmen tat videt̄ ꝙ lux sit causa eētialis coloris. ¶ Item aliud expimētū est in vitro ꝛ vino. q: si paruū de vino rubeo infundat̄ in vitro puro sol penetrās vinū in fundo vitri gn̄abit albedinem que est color silior luci inter oēs colo res. si aūt multū infundat̄ nō erit in fundo albedo. quia lux tunc nō poterit penetrare ut in fundo multiplicet̄. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ cum lumē nō sit cōtrariū fri giditati ꝭm quē modū ad multitudinē luminis sequat̄ multitudo caloris. si enim ut qdā dicūt radius luminis secū trahat calorē corpis illius in quo est lumē tūc debe rēt maior calor esse in corpe quod vicinior est illi corpo ri a quo lumē sumit calorē q̄ in remotiori ꝛ sic maior ca lor deberet eē in medio aeris q̄ iuxta terrā. ¶ Idē etiā sequit̄ cōtra eos qui dicūt ꝙ radius supioꝝ trāsiens per ignē accipit calorē ab igne. Qḋ aūt nō sit maior calor in medio aere q̄ iuxta terrā expsse dicit phūs in methe͛ ꝛ per expimentū scit̄. uapores enim eleuati ex reuerbera tione luminis ab iferiorib⁹ ꝯgelant̄ in grandines ꝛ ni ues in medio aeris ꝛ interstitio. Silr̄ patet ex hoc qḋ acci dit in speculis ꝯcauis aut connexis solari luci obiectis. reflectit̄ enim lux cū calore. ita etiā ꝙ lux itensiua sit in loco ad quem ꝯueniūt multe reflectiones ex oib⁹ parti bus speculi. ¶ Preterea lux solis a ꝓprio subiecto non pōt trahere calorē q: sol neq; calidus est neq; frigidus est. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ utrū lumē ignis ꝛ lumen supioꝝ corpoꝝ sit vnius rōnis. Et videt̄ ꝙ sic q: utrūq; est act⁹ dyaphani. ¶ Item utrūq; facit colores in actu. ¶ Itē utrūq; imutat subito. ¶ Item dicit phūs in 2° de aīa nō ꝑ ꝙ aq̄ neq; ꝭm ꝙ aer lucidū est sed qm̄ natura est eadē utrisq;. hijs ꝛ in ppetuo supius corpe. Si igit̄ dyaphanū est idem in aere ꝛ aqua ꝛ in ppetuo corpe. ꝛ act⁹ dyaphani erit idē quātū ad rōnē. Et hoc dicit etiam ibidē Cōmētator. sic vna natura est in oī pspicuo in qua cōueniūt pspicua cū celo. sed in quibusdā est semꝑ ꝑfe cta actu luminis ut in celo ꝛ in igne. in quibusdā aūt nō ut in aere ꝛ in aqua. ¶ Cōtra nō est eadem rō sb̄e cor ruptibilis ꝛ icorruptibilis eo ꝙ nihil vnū ꝭm rōnē pōt esse in corruptibili ꝛ in icorruptibili q: nec idem genus nec eadem species nec eadem ꝓpria passio. Cum ergo lumen supiorum sit in icorruptibili ꝛ lumen ignis sit in corruptibili nō erit lumē hincinde eiusdē rōnis. ¶ Itē miscibile ꝛ nō miscibile nō sunt eiusdem rōnis. sꝫ supio ra in actib⁹ suis ꝛ formis nō sunt miscibilia. Ignis autē miscibilis est cū suis formis. ergo nō sunt eiusdē rōnis forme eoꝝ. ¶ Item ignis est gn̄abilis sub̄a ꝛ corruptibi lis. ꝛ per ꝯn̄s gn̄at̄ ꝛ corrūpit̄ lumen in ipso. sic aūt non est de lumine solis ꝛ supioꝝ corporū in cōparatione ad sub̄ā in qua est. ¶ Ultimo querit̄ de dr̄ia lucis ꝛ lumi nis ꝛ splendore radij ꝛ radiositatis ꝛ luminarijs. ¶ So lutio. Circa istā q̄ōnē oēs ille opiniōes sūt que sunt sup̄ tacte cū suis rōnib⁹. Quidā enim dicūt ꝙ lux est corp⁹ ꝛ sunt multa corpa pua radiosa descēdentia in aerem ꝛ terrā que illumināt. Quidā aūt dicūt ꝙ lux est sb̄a spūa lis adueniens ei qḋ illuminat̄ sine corruptiōe alicuius forme in dyaphano sicut aīa aduenit corpori ꝓpter hoc ꝙ corrūpat. Quidā ꝟo dicūt ꝙ sit sub̄alis forma eius in quo est. Quidā aūt alij ꝙ nō sit nisi manifestatio coloꝝ. Sunt aūt alij recte dicētes ꝙ lumen sit accn̄s initentes ꝟbo phi qui dicit in 2° de aīa in cap° de visu. lumē neq; ignis est neq; oino corpus neq; defluxus corpis illius. esset enim aliqḋ corpus ꝛ sic aut ignis aut alicui⁹ hmōi p̄ntia in lucido. neq; enim duo corpa possibile est in eo dem esse. videt̄ aūt ꝯtrariū esse tenebre. est aūt tenebra priuatio hmōi habitus ex lucido. ꝛ silr̄ illud dicit Auic.ª ¶ Ex hoc patet ꝙ lux est habit⁹ dyaphani. ꝛ ꝙ colores nō acqrunt habitū ex luce. Hoc etiā videnṫ dicere oēs nāles phi. ꝛ iō sine ꝑiudicio ꝯsentiētes istis dicimus ꝙ lux est accn̄s qḋ est in qbusdā habit⁹ ꝛ in qbusdā dispō. ¶ Ad id ꝟo qḋ in cōtrariū obijcit̄ per rōnes dicēdum qḋ expsse in textu hētur ꝙ lumen est habit⁹ ꝛc. Et sic pa tet ꝙ nō est passio uel passibilis qualitas. ꝛ non oportet ꝙ habit⁹ habeat ꝯtrariū. scia enim nō habet ꝯtrariū sed opponit̄ ei ignorātia ut ꝑuatio. ¶ Et ad hoc qḋ contra obijcit̄ ꝙ quicqd ifert passionē sensui est passio uel pas sibilis qualitas. ꝛ lumen ifert passionē sensui. ergo ꝛc. Dicendū ꝙ quoddā est iferens passionē sensui uel alte rans solū ꝛ hoc est passio uel passibilis qualitas. quoddā aūt nō pse est alterās sed ut pfectio visus ꝛ visibilis ꝭm ꝙ est visibile ꝛ ꝭm ꝙ est visus ad actū. ꝛ hoc est habitus ꝛ dispō. Habit⁹ aūt ꝛ dispō sunt qualitates pficientes po tentias ad actū sicut visibile ꝛ lumen pficit ad actū ꝛ vi sus etiā lumine sibi ꝯiuncto cū humore cristallino pfici tur ad actū videndi. tn̄ si uelimus vim facere in uerbo phi tunc visibile ꝓpriū est color ꝛ lumen est non visibile sed est habitus uel dispositio quo visio pficit̄ ꝭm actum. Unde ꝛ ille actus cōmunis est organo ꝛ medio ꝛ obie

cto visus. oculus enim habet aliqͦd lumen innatum. ⁊ lu
men actus dyaphani ut dicit phus ⁊ actꝰ coloris per quē
mouet visum. nec seqtur hoc argumētum. Color videt
per lumen. ergo lumē est magis obm visus. q: nō in eo
dem modo color ⁊ lux se habēt ad visum. vnum enim se
habet ut passio uel passibilis qualitas. alteruꝫ ut habitus
uel dispositio. Et est instrm q: ꝯceptio siue sentētia alicu
ius uocis ꝓlate ꝑuenit ad intellectuꝫ mediāte uoce. nec
tamē uox est obm intellectus. q: ꝟo sic dicētes declina/
mus oēs obiectiones. dicamus aliter ꝙ lumē nihil pro/
hibet esse passionem uel passibilem qualitatē. Sed tunc
distinguēdum est inter passiones corpoꝝ passiuorum ⁊
actiuoꝝ ⁊ inter passiones que nō habēt ꝯtrarietateꝫ nec
agūt nec patiunt sed tm̄ mouēt. sicut enim corpus celeste
se habet ad corpora inferiora sic passio eius ad passiones
corporum inferiorū. Unde sicut corpus celi in elemētis
nullum habet ꝯtrarium ita nec passiones eius in passio/
nibus elemētorum. phus ꝟo cum dicit secūdas qualita
tes generari a primis intēdit in generatione ⁊ corrupti/
one circulari elemētorum. ⁊ ideo dictum suum intelligi
tur de passionibus ⁊ qualitatibus que sunt ꝓprie elemē
torum. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ lux non habet ꝯtrariuꝫ
nec oportet ꝙ passibilis qualitas supiorum corporuꝫ ali
quid habeat ꝯtrarium sicut iam dictum est. ꝯcedimus ta
men bene ꝙ non ꝓprie alterat q: ad hoc ꝙ alteratio sit
proprie tria exigunt. s. ꝙ forma alterās habeat aliam es/
sentiam a qualitate ⁊ eēntia materie ⁊ propter hoc raruꝫ
⁊ densum cum nō dicāt nisi quādam cōpositionem par/
tium materie non prope alterāt. 2m. est ꝙ forma alterans
magis facta siue excellēs abiiciat a substātia corrūpendo
substātiam. ⁊ hoc modo habitus ⁊ dispositio sicut virtu/
tes ⁊ sciētie ⁊ habitus corporei ut sanitas in hoie ⁊ lumē
si in rōne habitus accipiat non alterāt q: potius vnusqs
qꝫ dicit perfectus ꝫm phum cum attingit sciētias ⁊ vir/
tutes qꝫ corruptus uel alteratus. 3m est ꝙ forma alterans
corrūpit aliam formam cōtrariam sibi in subiecto. ⁊ hoc
modo iteruꝫ lumen nō alterat. hoc autem ꝙ subito mo/
uet non est sufficiēs causa ꝙ non habet ꝯtrariuꝫ in sub/
iecto qͦd immutat. sed oportet cum hoc ꝙ ubiqꝫ inueniat
dispositionem sui in subiecto qͦd immutat. ⁊ hoc est na/
tura dyaphani in perspicuo corpore. ¶ Ad aliud dicen
dum ꝙ hec ꝓpositio non est uera ꝙ nulla forma accidē
talis est actus alterius accidētis mediāte quo sit actu. im
mo ois forma accidētalis si habeat actum ꝫm esse forme
uel materie ille erit actus accidētalis nāe: q: ex suba ⁊ ac
cidēte non fit vnum ut ex potētia ⁊ actu. Quid aūt uoce
mus mām coloris ⁊ qd formam infra patebit. ¶ Ad ali
ud qͦd obiicit ꝙ sit corpus dicēdum ꝙ lumē non ascēdit
⁊ descēdit ut mobile per seipm sed ut immutās ꝫm su/
perius ⁊ inferius ꝫm ꝑtes dyaphani. ¶ Ad aliud dicē/
dum ꝙ lumē non mouet localiter nisi sicut vmbra ut di
cit Auicª: ⁊ forma que est in speculo. nō enim ideꝫ lumē
est hic nūc ⁊ postea ibi. uel nūc hic ⁊ post tenebram iterū
in eodeꝫ loco. sed destruit lumē ⁊ succedit alterū ad pre
sentiam ⁊ absentiam illuminātis corpis sicut ⁊ vmbra ⁊
ex obiectu corpis opaci ad lumē ⁊ figuram in speculo ex
directa oppositione aspiciētis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ
nō reflectit idem lumē sed diuersuꝫ ut dictū est. ¶ Ad
id qͦd obiicit ꝙ sit coloris resplēdētia tm̄ siue manifesta/
tio. Notādum ꝙ duplex est eē coloris. s. māle ⁊ formale.
dico aūt māle qͦd habet mām in qua est nō ꝙ sit ex ma/
teria aliq̄. materia aūt eius in qua est determinatum cor
pus idest nō ꝑuium. ⁊ hoc esse māle habet color a quali/
tatibꝰ ꝓmis actiuis ⁊ passiuis. s. calido ⁊ frigido humido
⁊ sicco. Esse autem formale coloris est eē coloris quo est
actu in potētia actiua imutādi visum ꝫm actum ⁊ hoc eē
color visus hēt a luce. ⁊ hoc est qͦd dicit phus ꝙ color est
motiuum visus ꝫm actum lucidi ⁊ hoc est ipsius natura.
q: ꝟo lumē multiplicat in loco reflexionis ⁊ repcussio/
nis plusqꝫ in loco ubi nō reflectit ⁊ ubi non repcutitur.
ideo lumē existēs in dyaphano ꝫm ꝙ huiꝰ nō est actus
coloris sed exñs in extremitate ipsius in loco ꝯtactus ad
corpus determinatum. ⁊ hoc patet ex hoc ꝙ solum colo
ratum exñs positum in lumine ꝓprio uel alieno ⁊ aere
medio tenebroso exñte ꝑterqꝫ in loco ꝯtactus nō videt.
silr ⁊ oculo in tenebris accidit videre. oculo ꝟo exñte in
lumine ⁊ aere ⁊ colorato in tenebris posito nō ꝯtingit vi
dere. ⁊ ideo dicit phus ꝙ color est extremitas ꝑspicui in
corpe terminato ⁊ nō dicit ꝙ sit actus ꝑspicui cuiuscūqꝫ.
¶ Diffinitio eni coloris hec est ꝫm eē formale ipsiꝰ per
qͦd est in potētia cōpleta actiua ad mouēdum sensuꝫ. Es/
se aūt hoc nō habet a quocūqꝫ actu dyaphani sed ab actu
qui est in loco ꝯtactus ut dictum est. ¶ Ad id aūt qͦd ꝓ
mo obiicit dicēdum ꝙ dictum phi in liͦ de sensu ⁊ sensa
to intelligit ꝑticulariter ⁊ nō ulr̄iter. sed in qbusdam cor/
poribus tm̄ ⁊ nō in oibus. Ex pñtia enim luminis in q/
busdam corpibus nō determinatis generat albedo sicut
in nube. ⁊ ex ꝓuatione ipsius nigredo. ⁊ ideo hoc intelli
git in corpibus dyaphani coloratis tm̄ ⁊ nō in aliis quo
rum color nō est idem ex ꝓpinquo ⁊ remoto sicut idem
est color in corpibꝰ determinatis ꝓpinque ⁊ remote aspi
ciēti. ⁊ per hoc patet etiam solo ad scōm. ¶ Ad aliud di
cēdum ꝙ color ꝫm ꝙ agit in visum est in eē formali ⁊ sic
est cōnāle sibi lumē quo agit in ipm. est enim sibi semp
ꝫm hoc eē ꝯiūctum. ꝫm aūt eē māle non agit aliqd q: sic
lumē est extra ipm. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cum dicit
color est visibilis ꝓpter lucem siue ꝓpter actuꝫ lucidi qͦd
nō sequit ꝙ actus lucidi sit magis visibilis siue lumen.
q: nō eodem mō se hñt ad visum lumen ⁊ color. sed vnū
est ut obm terminās visum. alteruꝫ aūt in quo color mo
uet visum. siue ut cuius actus terminat ad obiectum vi/
sus qͦd est color. ⁊ si eodem mō se haberēt ad visuꝫ adhuc
nō sequeret ꝙ eēnt compabilia in oibus sed in esse for/
mali coloris tm̄ illo. s. esse formali quo accipit potētiam
cōpletam actiuam ad mouēdum visuꝫ ⁊ quo ad hoc tm̄
eēntia luminis erit in ipso ⁊ non simplr. ¶ Ad auctori
tates ultimo inductas ⁊ experimēta dicēdum ꝙ intelli/
gunt de esse formali coloris in cōparatione ad mouen/
dum visum. ¶ Ad hoc qͦd iuxta hoc querit utruꝫ lumē
habeat diffundere calorem. videt dicēduꝫ sicut supra in
questione de qualitatibus stellarum dictum est. lumen
enim ꝓpria forma est supiorum corporum ⁊ nō inferio/
rum. q: etiam ignis ꝫm quosdam philosophos nō lucet
in sua spera ⁊ ideo caliditas seqtur ad lumen ⁊ ad lumi/
nis multiplicationem sicut ad causam ꝓmam que nō de
necessitate disponit motu quo mouet. Et simile est i mo
tu locali ⁊ motore primo qui nō disponit motu locali ⁊
tamē mouet localiter. Alie etiam questiones tacte sunt
supra. Similiter in questionibus de qualitatibus stella/
rum. ⁊ sumunt a philosopho in libro de eēntia ⁊ natura
orbis. ¶ Ad hoc qͦd ulterius querit utrum eiusdem ra/
tionis sit lumen celi ⁊ lumē ignis ⁊ corporum elementa
torum. dicēdum ꝙ non est vna ratio generis ⁊ spēi sed
vna ratio proportionis ad actū. vtrūqꝫ eniꝫ est actus dya
phani ⁊ ꝑfectio caloris ꝫm actum. lumen enim solis ut
obiectuꝫ est in inferioribus manet ꝫm virtutem tm̄. ⁊ ꝫꝫ
essentiam non manet in aliquo nisi ut dispositio ⁊ nō ut
habitus ut patet in coloribus ⁊ coloratis quia lumine so
lis presente sunt in actu ⁊ recedente manent in materia
tm̄. sed lumen ignis manēs in substātia ignis cōmiscibi
le est corpibus ⁊ manet in eis ut hītus. sicut patet in hiis
que lucēt in tenebris. ⁊ per hoc patet solutio oīum obie/
ctorum. ¶ Si ꝟo querat si lumen ignis manet in cor/
poribus mixtis quare non cōsumit corpora sibi coniun
cta sicut est videre in oculo ubi lumen ignis est cum hu/
more cristallino ⁊ tm̄ non exiccat humorem cristallinuꝫ
nec extinguit ab ipso. dicēdum ꝙ substātia ignis dupli/
cem habet compationē. vnā. s. cū forma ꝑpetui corporis

sm pportionē que est lumen.τ ab hac habet φ non sit elemētū. Aliam habet cū qualitatibus actiuis τ passiuis τ ab hac habet φ sit elemētū.τ iste due cōparationes sic ordinant φ pma sm naturā τ rōnem est an̄ secūdā: qδ patet ex hoc q: si pma esset an̄ secūdā tūc lumē nō componeret cum substātia ignis nisi mediāte calido τ sicco τ tūc non eēt cōponibile cū alijs elemētis nisi per easdē q̄litates.qδ patet eē falsū in aere τ aq̄.lumē enim ex pte sbti nō querit nisi nām dyaphani que est in trib⁹ elemētis sm rōnē an̄ cōpōnē cū q̄litatibus actiuis τ passiuis.τ ideo ignis in mixto pōt alterari a q̄litatib⁹ actiuis τ passiuis nō retinēdo eas sm actū.τ tñ nō retinebit lumē qδ sm nām est an̄ q̄litates illas.τ q: hoc nō hēt ɔtrarietatē ad aliquā q̄litatē subaliū ppter hoc nō corrūpit eas nec corrūpit ab eis. ¶ Ad id qδ ulteri⁹ querit dicēdū φ sz rōnē noium ut dicit Auic^a: lux est in nā ppria. lumē aūt in sbto recipiēte. radius ṽo est exit⁹ luminis sm rectā lineā. sed radiosum est corpus politū in se hn̄s lumē reflectēs tñ radios. splēdor aūt est reflectio luminis pcedens a reflectione radioꝝ. In hoc enim differt radius a lumine φ radius nō pcedit imutādo nisi recte linee. lumen aūt etiā nō ad rectā lineā imutat. sicut enim est videre in sole ingrediēte per fenestras ut radij ad rectā lineā igrediunt. lumē ṽo sub fenestra iuxta pietē illuminat aerem quo nō pōt trahi recta linea ab illuminānte. Siliter est de splēdore τ radiositate τ reflectione. radiositas enim iflectūt radiū τ splēdor lumē. luminare aūt sz Damasce^m est receptaculum luminis ut corpus lune uel solis.

¶ Utrum obiecta visus in tenebris sint luminosa τ a quo recipiunt lumen.

a **Einde queritur** de noctilucis que sunt obiecta visus in tenebris sicut quercus putrefacta τ quedā ossa piscīū τ squame τ quedam aialia. ¶ Querit aūt vn̄ sit lumē eoꝝ. Et si dicitur φ ab igne tūc videt φ nō.q: nō pōt esse ab igne mixto eo φ ignis nō est in mixto actu sed in potētia tm̄ τ ignis nō est lucere in potētia. aliter eniz oīa mixta lucerēt. ¶ Si ṽo dicat φ in talibus est ignis actu. Cōtra ignis in actu ustiuus est eius in quo est τ talia nos non videmus aduri. ¶ Preterea rōnes sup̄ posite a phō in li° de sensu τ sensato ɔtra Platonicos dicētes ignē dn̄ari in oculo videntur hic hēre locū. Si eniz lumē est ab igne tūc talia vidētur debere extingui in glacie τ niue posita τ aqua supfusa cū sicut dicit phus calido sicco ɔtrariet frigidū humidum. ¶ Si forte dicat φ hoc est ex lumine celi. Cōtra hoc est qδ sup̄ pbatū est de celo φ nō est corpus gn̄abile τ nō cōmiscibile alijs elemētis cū nō sit eiusdē māe cū alijs. ¶ Preterea querit q̄re quedā eoꝝ de die vident τ de nocte. quedā de nocte tm̄. In die autē videt alba in loco lucis. Ignis enim de die τ nocte videt ut dic̄ Ar: in li° de aia. ¶ Itē querit quare quedā vident in luce ignis de nocte sicut uermiculi in qb⁹ appet q̄si silitudo igniti carbonis successiue sufflati. sed quercus putrefacta q̄si appet alba τ videt sub colore. ¶ Solo dicēdū ut habitū est φ ignis hēt duplicē compationē. pprietatē.s. luminis quā accipit a pprio corpe qδ est celū.τ calidū τ siccū sm φ est elemētū.τ illa compatio que est sba ignis cū lumine pꝛ est nā q̄ illa que est suba ignis cū calido τ sicco trib⁹ rōnib⁹. ¶ Quarū pma est q: illā hēt per relationē ad pmū corpus qδ est celū. Dicit enim phs φ celū nō recipit impssiones pegrinas sed elemēta.τ idcirco ignis receptiuus est impssionū celi τ maxime īter elemēta eo φ vicinissimus celo est.q: ɔtingit ubiq̄ sperā lune pma ṽo impssio celi sup inferiora est impressio luminis ¶ 2^a rō q: lumē coius est q̄ calidū τ siccū. iuenit enim insepabiliter in celo τ igne inspissatis ptib⁹.lз in ptibus nō adeo spissis nō luceat. insepabiliter aūt in aere τ aq̄. qδ aūt coius est ɔuenit rōne poris τ coloris q̄ id qδ est ppriū sm spēm. ¶ 3^a ṽo rō φ lumē nō est cōmiscibile cū aliquo pse. cuius pbatio est.q: nō hēt ɔtrariū.τ nihil cōmiscet nisi qδ hēt ɔtrariū ut pbat in li° de gn̄atione τ corruptione. Dicimus igit φ ignis in mixto amissis pprietatib⁹ posteriorib⁹ sm actū nō de necessitate amittit pprietatē porē sm nām.τ mixtū sm pprietates priores nō de necessitate cōmiscent sm porē. Sed tñ notādū φ causa lucētie nō est natura celi tm̄ nec etiā nā ignis. Aliter enim celū in oi sui pte luceret.τ silr ignis in tota spera sua. sed oportet ptes eē ɔculcatas τ ppinq̄s ad inuicē. τ ideo necesse est in noctilucis ptes ɔculcari τ inspissari ipsius ignis ad hoc ut luceāt.τ hoc ɔtingit tribus modis s. in corruptis in qb⁹ cū calido nā ptes ignis euolāt τ ad exterius trahētes secū humidū nāle ad supficiē.τ q: humidū aqueū seruabile est luminis ut dicit phus propter hoc ptes ignis multiplicate in pte exteriori tenent τ seruant ab humido. per ɔn̄s inspissat ad lucēdū.τ hoc non tm̄ fit in quercu putrefacta sed etiā in alijs qbusdā. Un̄ Auic^a dicit φ vidit gallū mortuū talē τ ouū galline talē. Et silr nos videm⁹ spinas interiores quorūdā piscium que sunt loco spōdiliū in qbus est mica descēdēs a capite sic fulgētes de nocte qn̄ exiccate sunt. In illis eniz spinis est humidū medullosum qδ extraciū ad supficiē seruat ptes ignis.τ huius signū est φ talia putrefacta uehemēter exiccata non fulgēt sed inueniunt scissa in ptibus tanq̄ recidētia in cineres. Scd̄us modus est in non corruptis qbusdā nāliter frigidis τ nō hn̄tib⁹ sanguinē in qbus ptes ignee ɔgregant circa locū digestionis nutrimēti ad hoc φ cōpleri possit digestio. Et idcirco incipiunt fulgere ibi sicut est in uermiculis qui lucēt in nocte. Tertius modus est in qbusdā piscib⁹ in qbus pter cōseruationē caloris nālis in loco frigido τ humido natura extrinsecus circūponit ptes duras terrestres calido digerēte coagulatas.τ q: dura τ spissa multū tenēt calidū ppter hoc partes ignis multiplicant in illis.τ ideo incipiūt fulgere sicut capita quorūdā piscium τ squame. Ex hijs patet solutio ad oēs rōnes iductas. ¶ Ad id quod querit quare quedā vident lucētia in die ut ignis: Dicēdū φ hec est rō.q: lux ignis fortior est q̄ alioꝝ. nihilominus tñ ignis si exponat imediate radijs solis videbit albus. Cuius signū est φ qn̄ carbones ignei immediate exponunt radijs solis statim vident coopta alba fauilla τ ideo ɔtingit φ fortius lumē vincit minus tāgēdo ipsum τ colorē ppriū in aiatis.τ ideo vident tūc sub colore τ nō sub lumine. ¶ Ad ultimū dicēdū φ in putrefactis partes ignis sunt deficiētes retēte in humido extracto ad supficiē.τ ideo sunt debiles in lumine τ ppter hoc lux ista appet tanq̄ immixta albedini. sed in illis que nō sunt corrupta lumē est in partibus ignis caloris naturalis multiplicati circa locū digestionis τ ideo magis est fortis in illuminādo. Et q: in talib⁹ ɔuolāt ut dicit Ar: in libro de somno τ vigilia repcussio est spiritus ad succinctorium siue dyafragma τ propter hoc illa lux videt quasi sufflata successiue.

¶ Queritur quid sit color.

t **Ertio queritur** de coloribus qui sunt obiecta visus in lumine Et querunt tria.s. quid sit color.τ que generatio coloris.τ utrum color sit tm̄ obiectum visus quando videt colorem.

a **D primum proce**ditur sic. Dicit Ar: in 2° de aia φ color est motiuū sm actum lucidi.τ hoc est ipsius natura. Et in libro de sensu τ sensato dicit φ color utiq̄ erit perspicui extremitas in determinato corpe τ ipsoꝝ perspicuoꝝ. Auic^a autē in 6° de nālib⁹ 3° li° dic̄ φ color est q̄litas que pficit ex luce ¶ Obijcit aūt ɔtra pmā sic in topicis ɔtinet φ sigs dif

finiat aliqd per potētiā ꝛ nō dixerit cuius potētia est ma la est diffinitio. motiuū aūt dicit potētiā mouēdi ꝛ nō di cit qd moueat. ergo videt ꝙ male. ¶ Preterea mobi le ƀm ꝙ hui⁹ non est motiuū. cum ergo color sit mobilis a luce ut patet per tertiā diffinitionē que est Auic male diffinit per motiuū. ¶ Itē in naturis sic est ꝙ mā nun ꝗ̃ mouet sed semp mouet. cū igit habitū sit sup ꝙ essen tia coloris mālis est ad lumē videt debere diffiniri per moueri ꝛ nō per motiuū. ¶ Preterea querit cuius sit motiuū. Et videt ꝙ visus. sicut enim sensibile se hēt ad sensum ita visibile ad visum. cū ergo visibile sit motiuū sensuꝫ. visibile erit motiuū visus. ¶ Itē diffinitio ꝛ de noīatio sumēda est a fine ƀm phm. cū ergo visum moue at ut ad finē. mediū aūt non ut ad finē sed ut ad viā color erit magis motiuū visus ꝗ̃ medij. ¶ Preterea propter qd vnūqdqꝫ tale ꝛ illud magis. sed mediū mouet ꝑpter visuꝫ. ergo visus ꝑncipalius mouet. ꝛ ita iterū sequit ꝙ color sit magis motiuū visus ꝗ̃ medij. ¶ Cōtra 2am ꝟo diffinitionē objicit sic. extremitas pspicui aut itelligit in tra pspicuū uel extra. si intra tūc color erit in pspicuo ut i sbo. extremitas enim pspicui supficies est pspicui que su perficies dicit color. si ꝟo intelligat extremitas extra tūc ꝓbatio videt eē falsa. que dicit ꝙ color est pspicui extre mitas. extremitas enim que est extra pspicuū nō est ex tremitas pspicui eēntialiter. ¶ Preterea querit qd di cat ibi pspicuū. etiā si dicat ꝙ pspicuū idē est qd transpa rēs. ¶ Cōtra. nullū trāsparēs ƀm ꝙ trāsparens est color uel hñs colorē. ergo falsum est qd dicit ꝙ color est pspi cui extremitas. dico aūt pspicuū ƀm ꝙ est pspicuū nec e ſ se colorē nec habere colorē. q: lꝫ quedā nubes colorate sint sicut ostēdit in ꝑ° ꝛ 3° methe. hoc tñ non accidit eis ƀm nām pspicui sed ƀm ꝙ aliquo mō terminat lumē ue niēs sup ipsas. ¶ Itē cū pspicuū hēat ꝑncipiū medium ꝛ extremū vnius ꝛ eiusdē rōnis videt ꝙ eadem rōne co lor sit pspicui ꝑncipiū ꝛ mediū q̄ est extremitas. ¶ Pre terea querit qd uocet corpus determinatū siue termina tum. si enim ut qdā dicūt uocat determinatū pspicuum determinatū ad rem coloratā tunc videt oib⁹ modis co lor eē in pspicuo sicut in sbo qd improbatū est iā. Et etiā ꝯtra sensum est q: nos videmus colores eē in piete ꝛ la pide ꝛ huiusmodi corpibus. ¶ Preterea querit de hoc qd dicit act⁹ lucidi. Act⁹ enim siue pfectio lucidi lumen est. ꝛ ƀm hoc color nō videt eē nisi in lumine. qd etiā di cit expsse Auica sic. color est q̄litas que pficit a luce. Si militer aūt color nihil aliud est ꝗ̃ admixtio corpis lucidi cū dyaphano ꝛ ideo nō est necesse ipm dyaphanum in actu ad hoc ut color videat sed tm̄ pfectio coloris ꝑ actū lucis est illuminatio dyaphani. si ꝟo hoc nō reputet icō ueniēs. ¶ Cōtra hoc objicit per rōnes sup positas i q̄ ne de lumine. ibi enim sufficiēter ostēsum est ꝙ eē colo ris nō ꝯstituit ex lumine tm̄ ut ex causa sed etiā ex actiōe ꝛ passione ꝑmarū q̄litatū. ¶ Preterea sup illud uerbū in 2° de aīa ꝙ color est visibile ƀm se ꝛ ꝙ est motiuū ƀm actū lucidi dicit Auica. ꝙ cū dicit ꝙ color est visibile pse nō est in ꝑmo mō dicendi pse ſꝫ in scđo ubi. s. sbm est in rōne ꝑdicati. compatio ꝟo visibilis ad colorē est q̄lis est compatio risibilis ad hoieꝫ ꝛ ideo color est pse causa vi sibilitatis. Ex hoc accipit ꝙ lumē nō ꝯfert colori ꝙ sit vi sibilis nec etiā eē. sic ulterius relinqtur ꝙ colores sint in tenebris. ¶ Itē Auerroys act⁹ lucidi nō facit colorē vi sibilē eē ex pte coloris sed ex parte dyaphani qd nō hēt potētiā suscipiēdi ipm nisi sit actu luminosuꝫ. Ex hoc ite rū relinqtur ꝙ color sit in tenebris visibilis lꝫ per accñs ipediat. Etiā Auerr. dicit colores actu sūt in obscuro ſꝫ vident in actu lucidi ꝑpter potētiā dyaphani que pficit actu lucidi nō ꝑpter potētiā coloris. ꝛ ꝑpter lꝫ seqt ideꝫ qd ꝑus. ¶ Solo sicut sup distinctū est color hēt dupr eē s. māle qd hēt in corpe spisso qd nō est puiū sed terminat visuꝫ ꝛ eē formale ƀm ꝙ ipse mouet sensuꝫ. lꝫ aūt dupr eē ꝓbat ineē colori ex lꝫ ꝙ ipse nō tm̄ alterat sensuꝫ ſꝫ etiā corpa. Alterat eniꝫ nō subito corpa sensum ꝟo sbito. cū igit color pse nō sit q̄litas actiua uel passiua alterabit nō actu ꝓprio ſꝫ actu alteri⁹ agētis ꝛ si agēs illud quo color alterat corpa nō agit subito tūc color nō alterabit subito agēs aūt illud uel est calidū uel frigidū uel siccuꝫ uel hu midū quoꝝ nullū agit uꝉ patit subito. ꝛ idcirco alteratio coloris quo alterat corpa nō est subito. Cū ꝟo dicit phs in 2° de celo ꝛ mūdo. ꝙ ƀm oīa ea ƀm que alterant iaīa ta alterant ꝛ aīata. ſꝫ nō ꝯuertit q: aīata alterant ꝑ sēsus ƀm quos nō alterant iaīata. Relinquit ꝙ alia actiōe co lor agit in visuꝫ. ergo ꝛ alio agēte ꝛ hoc agēs qdē lumen est. Dicamus igit ꝙ est ꝯsiderare colorē ƀm relationem ad ꝑmas q̄litates que cānt ipm in corpe determinato. ꝛ hoc eē ipsius qd hēt in mā hēt in corpe determinato ꝛ sic color bñ est in tenebris. ꝛ sic nō diffinit in aliq̄ dictarum diffinitionū. q: sic nō isert passionē in potētia visiua. ꝛ est etiā ꝯsiderare colorē ƀm relationē ad agens id qd dat ei eē formale quo possit imutare colorē visuꝫ ꝛ medium vi sus. ꝛ sic color hēt eē a lumine ꝛ nō est in tenebris ꝛ sic dif finit in supdictis diffinitionib⁹. Cū enim dicit phus in li° de aīa visibile qdē est color ꝛ qd rōne est dicē. itelligit ꝙ color est visibilis nō oī mō sed in rōne formali. hoc est per actū luminis qui dat ei actū ꝛ spēm ƀm ꝙ pōt agē in visum. ꝛ ƀm hoc diffinit euꝫ qñ dicit color est motiuū vi sus ƀm actū lucidi ꝛ hoc est ipsi⁹ nā. Act⁹ enim lucidi lu mē est ꝛ hāc nequaꝗ̃ diceret eē coloris nām nisi aliquo mō daret ei eē ꝛ spēm. ¶ Ad ꝑm ꝟo dicēdū ꝙ ueruꝫ q dē est ꝙ motiuū dicit potētiā actiuā. sed per hoc ipm qd dicit ƀm actū lucidi determinat eius passiuū. Per actuꝫ enim lucidi nō est mobile a colore nisi mediū trāsparēs ꝛ visus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ color nō mouet lumē sed mouet ab ipso ƀm eē formale. sed nihil ꝓhibet qn respe ctu alteri⁹ pōt eē motiuū lꝫ nō respectu eiusdem. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in naturis pse mā nō mouet. sed mota ꝑ spēm quā acqrit a mouēte pōt mouē alterū ꝛ sic est hic. Color enim pse nō mouet sed mot⁹ a lumine. ¶ Ad ali ud dicēdū ꝙ uerū qdē est ꝙ color ꝑncipalr mouet visuꝫ ꝛ mediū ꝑpter visum. sed hoc nō est sibi subāle q: pōt eē color in actu mouēdo solū mediū. ꝛ per hoc etiā patet so lutio ad duo sequētia. ¶ De 2a ꝟo diffinitione dicēdū ꝙ sic itelligat ꝙ extremitas pspicui dicit ultimū pspicui tāgēs rē coloratā ꝛ in actu luminis imiscēs se sue supfici ei. ꝛ per hoc ꝯferēs eē formale colori. ꝛ ꝑpter hoc qñ di cit ꝙ color est extremitas pspicui nō itelligit de quocū ꝗ̃ pspicuo ſꝫ de pspicuo qd est ƀm actū per lumē qd est in ipso. nec itelligit de q̄cūqꝫ pte pspicui sed de illa parte que imiscet se supficiei rei colorate. ꝛ hoc est qd adiūgit pspicui extremitas in corpe determinato inuēs ꝙ lumē pspicui imixtū debet eē colori exñti in supficie corporis determinati. Color enim semp est in supficie. ꝛ ideo py thagorici uocauerūt eū epyphanē hoc est supappentem nec itelligit diffinitio de quolibet eē coloris ſꝫ de illo eē ƀm ꝙ color alterat sensuꝫ. nō ƀm ꝙ alterat corpa. hoc aūt qd sequit ꝛ ipsoꝝ pspicuoꝝ nō itelligit de qbuscūqꝫ pspi cuis. sicut eniꝫ ꝓbat Alexāder ꝛ bñ perspicuū qd est me diū visus nō hēt colorē. ꝛ ꝑpter lꝫ oīs coloris est suscepti bile. Sūt aūt quedā pspicua aliquā hñtia ꝯdēsationē sic sunt nubes ꝛ aq̄ ꝛ illa ꝑ imixtionē lucis recipiūt colores diuersos. Uñ phs in talib⁹ exēplū ponit aurorā ꝛ mare. differt tñ color istoꝝ a colore determinatoꝝ corpoꝝ. q: in istis color nō eodē mō appet accedētib⁹ prope ꝛ remote. distās enim a mari videt colorē albū in supficie maris ꝛ accedēs ꝑpe magis videt ipm obscurū. ꝛ hui⁹ causa est q: qñ lōge est terminat ei⁹ visus ad supficiē aque. que cū est plana diffūdit sup ipsam multū lumē ꝛ iō appet albe dinis uehemētis. Cū aūt sit ꝑpe nō sistit visus in supficie in qua multū diffundit lumē ſꝫ penetrat in ꝓfūdū i quo minus est de lumine. ꝛ ideo appet magis obscurū. ſꝫ in

aurora ⁊ in nubib⁹ est alia causa. Cum enim aliqs distat lōge tūc inter ipm ⁊ solē multum est de suba nubis ⁊ uapoꝝ. ⁊ illud multū ꝓhibet lumē penetrare ꝓpter sui densitatē. ⁊ ꝓpter hoc appet in eo color rubeus uel alius ꝑm diuersitatē uapoꝝ. Cū aūt est ꝓpe tūc inter ipm ⁊ solē parum est de suba uapoꝝ. ⁊ illud parū pōt penetrare lumē solis. ⁊ ideo tūc nullus color appet sed tm̄ videt̄ obscuritas nebule debilis. ¶ Ad illud dicēdū qd̄ ꝯtra hoc obijcit ꝙ extremitas ꝑspicui est ultima ps ꝑspicui que est ꝓmixta supficiei corpis colorati. ⁊ hoc est coloris ꝑm modum illū qui dictus est nō simplr. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝑspicuū dicit̄ ibi dyaphanū siue trāsparens qd̄ est ꝑm actū lucidū qd̄ lꝫ in se nullū hēat colorē ꝑm ꝙ est trāsparēs nihilominus tm̄ per imixtionē sue lucis dat eē alteratiuū sensus ipsi colori ut habitū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝑspicuū duobus modis est ꝯsiderare. s. ꝑm nām dyaphani uel trāsparētis ⁊ ꝑm actū luminis qd̄ est in eo. Et si ꝑmo mō ꝯsiderat̄ tunc est eiusdē rōnis in ꝑncipio medio ⁊ fine. Si aūt scd̄o mō ꝯsiderat̄ tūc non est eiusdē rōnis ꝓpter duas causas. qꝛū vna est qꝛ lumē magis ꝯdēsat̄ ⁊ multiplicat̄ ubi reuerberat̄ q̄ȝ ubi nō reuerberat̄. Cum ergo in ꝯtactu corpis densati ⁊ solidi sit reuerberatio luminis patet ꝙ ꝑspicuū in extremitate tāgēte corp⁹tale plus hēt de lumine q̄ȝ in medio uel in ꝑncipio. Cuȝ igit̄ lumine suo actu faciat eē coloreȝ magis facit actu in extremitate q̄ȝ in medio uel in principio. Alia rō est. qꝛ color nō est subale lumē qd̄ est in medio uel in ꝑncipio. sed tm̄ illud qd̄ est in extremitate cui⁹ exꝑssum documētum est. qꝛ si color ponat̄ in lumine ꝑm extremū ꝑspicui ⁊ ꝑncipiū ⁊ mediū ꝑspicui sit tenebrosum videbit̄ color. Si aūt ꝑncipiū ⁊ mediū ꝑspicui sit illuminatuȝ. extremitas ꝟo tm̄ sit tenebrosa nō videbit̄ color. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ corpus terminatū dicit̄ corpus densum ⁊ solidū. diuidit̄ enim corpus terminatū ꝯtra corpus puiū ⁊ tunc dicit̄ corpus terminatum qꝛ nō suscipit lumē nisi in suis terminis exterioib⁹. puiū aūt qd̄ suscipit lumen in suis terminis ⁊ in suo ꝓfundo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ colores ꝑm qd sunt in tenebris ⁊ ꝑm qd nō sunt in eis ut patet ex ꝑus habitis. ¶ Ad aliud dicēdū qd̄ obijcit̄ de hoc qd̄ dicit Auerroys sup li° de aīa. ꝙ colores simplr sunt in tenebris. Dicēdū ꝙ ipse errauit deceptus per fallaciā diuisionis. hec enī est duplex. color est ꝑm actuȝ lucidi motiuū ex eo ꝙ hec determinatio ꝑm actum lucidi in toto pōt eē determinatio eius qd̄ dico est motiuū ⁊ sic uera est. ⁊ sic explanat̄ ab Auic^a ⁊ ab Anēpethe ⁊ sic cōcordat cū uerbo sequēte quo dicit ⁊ hoc est ipsius natura. ⁊ ꝯcordat cum diffinitione posita in li° de sensu ⁊ sensato. que est ꝙ color est extremitas ꝑspicui in corpe terminato. Si aūt terminatio diuidat̄ in se ⁊ diuidat̄ etiam a uerbo est qd̄ ꝑcedit ut sit sensus color est motiuū ꝑm se ⁊ ꝑȝ actū lucidi hoc est lucidi exn̄tis ꝑm actū ut. s. hoc ipm qd̄ dico ꝑm actū determinatio sit huius. qd̄ dico lucidi gra ꝑticipij subintellecti tūc est falsa. ⁊ in hoc sensu explanat̄ ab Auer. ¶ Qd̄ aūt obijcit Auerro. ꝙ color est ꝑse visibile ut dicit Arꝫ: ꝙ color ꝑse visibile est ergo nō ꝑm actū lucidi. dicēdū ꝙ hoc nō seqtur. Cum enim dicit Arꝫ: ꝙ color ꝑse visibilis est itelligit̄ de colore ꝑm eē suū qd̄ habet ab illo actiuo qd̄ agit in visum. hoc aūt est lumē cui⁹ demōstratio est. qꝛ si lumē sepatū est ab esse huius visibilis qd̄ est color tūc erūt duo visibilia que non reducunt̄ ad genus vnū. ⁊ hoc dicit Arꝫ: ꝙ oīs sensus est vnius cōtrarietatis ꝑter tactū. que cōtrarietas est in vno gn̄e. Si ꝟo diceret̄ ꝙ lumē nō est visibile hoc eēt ꝯtra sensuȝ. cū enim lumen sit q̄litas siue forma rei lucētis ut dicit ph̄us patet ꝙ nos illā ꝑcipimus in tenebris. ¶ Si forte diceret̄ ꝙ utrūqꝫ qdē eēt visibile sed vnū per alterum. aut ergo lumē videt̄ per colorē. aut color per lumē. si ꝑmo mō tūc color erit lumini causa visibilitatis. ⁊ sic nullū lucens videbit̄ nisi adueniat sibi color qui faciat lumen eius in actu. qd̄ exꝑsse falsum est ⁊ ꝯtra sensum. Si ꝟo secūdo mō tūc habet̄ ꝓpositū. s. ꝙ lumē est colori causa visibilitatis sicut Anēpethe Auicēna ⁊ Alphorabi⁹ dicunt.

¶ Queritur que est generatio coloris.

Secundo queritur

Que sit gn̄atio coloris. Et videt̄ ꝙ nulla ꝑse. color eniȝ ut habitū est relationē habet ad duplex agēs. s. ad ꝑmas q̄litates ⁊ ad lumē. ⁊ ꝑm ꝙ alterat corpa videt̄ gn̄ari a ꝑmis q̄litatibus. ¶ Sed ꝯtra qcqd est ꝑse generans per eēntiā suā est generās. si igit̄ calidū ⁊ frigidū uel humidum ⁊ siccū ꝑse est generās albū uel nigrum tūc albū ⁊ nigrū eēnt calidū ⁊ frigidū uel humidū ⁊ siccū. ¶ Iteȝ oīs gn̄atio ꝑse est in silr̄itudine spēi uel forme cū generāte. si igit̄ albū generat̄ a calido uel frigido ꝑse erit albuȝ simile in specie uel forma calido uel frigido qd̄ falsū est. ¶ Item qcqd ꝑse generat̄ ab aliquo nō gn̄at̄ a ꝯtrario illius. si igit̄ albū ꝑse gn̄at̄ a calido nunq̄ȝ gn̄at̄ a frigido ⁊ si ꝑse a frigido nunq̄ȝ generat̄ a calido. quoꝝ utrūqꝫ falsum est. qꝛ nos videmus ꝙ albū in niue generat̄ a frigido ⁊ albū in calce generat̄ a calido. Si ergo dicat̄ ꝙ colores sufficiēter gn̄ant̄ a luce. cōtra hoc est qcqd sufficiēter aliud generat hoc sufficiēter ⁊ ꝑse terminat eius eēntiā ⁊ sic oporteret ꝙ lux daret perse eēntiā albedini ⁊ nigredini ⁊ sic duo ꝯtraria essent ab eodē eodē mō se h̄ntē qd̄ est impossibile. ¶ Preterea hoc supra in q̄ōne de lumine multiplr̄ est improbatū. Si forte dicat aliqs ꝙ nigredo ⁊ albedo sint q̄litates actiue per seipsas ⁊ ideo generātes seipsas in sua specie sicut hō generat hoīem ⁊ calidū generat calidū. ¶ Contra hoc est ꝙ q̄litates actiue ꝯtrarie iuxta se posite se inuicē trāsmutāt sicut videmus in calido ⁊ frigido humido ⁊ sicco. hoc aūt nō videmus in albo ⁊ nigro. niger enim lapis ⁊ albus etiam quātūcūqꝫ iuxta se ponantur non trāsmutabūt se ꝑm colores. ¶ Preterea oēs q̄litates actiue cōtrarie h̄nt alias passiuas ad q̄s determinat̄ actio illarū qualitatuȝ. dicat̄ ergo que sint q̄litates passiue in qbus determinat̄ actio albi ⁊ nigri. ¶ Preterea querit̄ de gn̄atione medioꝝ colorū. Et videt̄ dicere ph̄us in li° de sensu ⁊ sensato ꝙ generātur per mixturā albi ⁊ nigri ⁊ supenatatione alternoruȝ coloꝝ. sed hoc videt̄ falsum. Aut enim colores miscētur ꝑm se. aut per accn̄s. s. per mixtionē m̄ae in qua sūt. si ꝑȝ se cōtra. nihil ꝑm se est miscibile nisi qd̄ ꝑm se est diuisibile in minima. colores aūt ꝑm se nō sunt diuisibiles in minima ergo nō sunt miscibiles ꝑm se. Ueritas ꝑme patet per hoc qd̄ scribit̄ in fine ꝑmi de gn̄atione ⁊ corruptione. ꝙ nihil miscet̄ nisi qd̄ est diuisibile in minima. secūda ꝟo patet per hoc ꝙ nulla qualitas ꝑse diuisibilis est. ¶ Preterea in ꝑmo de generatione exꝑsse scribit̄ ꝙ q̄litates siue passiones sunt imiscibiles. Si ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ miscent̄ extremi colores per mixturā materie in qua sunt. Tūc querit̄ quid mouet ad mixturā illaꝝ cū colores ut ꝓbatū est nō sunt qualitates actiue uel passiue. ¶ Preterea videt̄ falsum qd̄ dicit in supenatatione alternoꝝ coloꝝ generant̄ mediij colores. Cum enim colores supenatāt nec vnus miscet̄ alteri neqꝫ materia eius sed uterqꝫ manet distinctus ⁊ sic nō ꝯstituūt 3^m. ¶ Preterea illi alterni colores aut sic se h̄nt ꝙ uterqꝫ est in materia trāsparēte. aut uterqꝫ in materia terminata. aut vn⁹ in terminata ⁊ alius in trāsparēte. Si ꝑmo mō tūc uterqꝫ trāsducit visum ⁊ nō imutabit eū ꝑm aliquē medium colorē sicut patet in vitro puro ⁊ aere. si scd̄o mō tūc supior opit inferiorē ita ꝙ nō resultabit medius sed tm̄ m̄ae supioris color immutabit visum. Si tertio modo aut ergo supior est in materia terminata ⁊ iferior in trāsparēte aut ecōtra. Si primo modo tūc iterum supior operiet inferiorem ita ꝙ non resultabit medius. Si secūdo modo tūc visus penetrabit supiorē ⁊ stabit in inferiori ⁊ ab illo solo immutabit̄. ⁊ ita iterū non resultabit medius color.

τ ita nihil videꝛ eſſe qᵭ dicit de ſupꝰnatatione colorum.
¶ Preterea queriꝛ de hoc qᵭ diciꝛ in liº de ſenſu τ ſen-
ſato ꝙ determinanꝛ ſapores ſicut colores.ſ.ꝙ ſint ſeptē
numero. videnꝛ enim multo plures eē colores q̄ꝫ ſeptē.
Habemus enim albū τ ſubpallidum τ pallidū τ lucidū
citrinum τ ſubcitrinū τ ſil'iter ſubrubeū τ rubeum. τ ſil'r
in viridi multe ſunt diuerſitates. ¶ Preterea colo: pur-
pureus τ ſanguieus τ vinoſus τ glaucus τ flauus τ mul-
te alie diuerſitates. ¶ Preterea queriꝛ de hoc qᵭ dicūt
q̄dam cōmētatores eē aſſimetri aut ſimetri. Aut enim at-
tēdiꝛ mēſura ad viſum ſicut oīs colo: qui in lumine eſt.
Simeter eſt qui cōmēſuraꝛ viſui τ ſoluꝫ ille qui eſt in te-
nebris erit aſſimeter. ¶ Sed ꝯtra hoc tūc erit ꝙ ſi aſſi-
metrum nunq̄ꝫ pōt eē ſimetrū τ ſm̄ hoc colo: qui eſt in
tenebris nō pōt eſſe viſibilis adueniēte lumine qᵭ falſū
eſt. Si dicaꝛ ꝙ attēditur cōmēſuratio ad delectationem
que eſt in viſu tūc oīs medius colo: erit ſimetri τ nullus
aſſimetri. q: delectatio ſemꝑ eſt in medio τ nunq̄ꝫ in ex-
tremo co:rūpēte. ¶ Preterea queriꝛ de hoc quod dicit
Auicª: ꙗ album mutaꝛ in nigrū tribus modis.ſ. ut pri-
mo ſit ſubpallidū τ poſtea palliduꝫ τ ſic deinceps. uel ꙗ
ꝓmo ſit ſubrubeuꝫ τ poſtea rubeū. uel ꙗ ꝓmo ſit viride
τ poſtea ueniat ad colorē mediuꝫ τ tādem ad nigredinē
ꝑfectā. Cum enim multa ſint media videꝛ album poſſe
mutari in nigrū per quodlibet illoꝝ medioꝝ. τ ſic multi-
plex erit via. mediū enim eſt ſicut dicit pħus in qᵭ ꝑus
uenit id qᵭ mutaꝛ q̄ꝫ in extremū. ¶ Preterea videꝛ nō
eē niſi vna ſola via. In inceptione enim motus ab albo
in nigruꝫ id qᵭ mutaꝛ vicinius eſt albo q̄ꝫ nigro. τ ita in
eo obtinet q̄litates albi. τ ſic reſtat illa ſola via que eſt al-
bo in ſubpallidū τ deinde in pallidum τ poſtea ꝓgreſſi-
one ꝯtinua in nigrū. ſm̄ Auicªᵐ etiā videꝛ ꝙ ſunt infi-
niti colores medij. cum in vnoquoq; fieri ſint infinita fa-
cta ut diciꝛ in 2º poſteᶻ τ etiā ꝓbaꝛ in 6º pħiᶻ. Poſſumꝰ
enim nos ſignare motū albi in nigrum ſm̄ quelibet pū-
ctum intermediū. τ cum ſemꝑ in ſigno illo ſit in motu τ
factum eē ſm̄ quodlibet illoꝝ ſignoꝝ hēbit nouum colo-
rem mediuꝫ. τ cum illa ſigna ſint infinita medij colores
pn̄t eē infiniti. ¶ Queriꝛ etiam cum qᵭlibet albū poſſet
imutari in nigrū per artem τ nām q̄re nō quodlibet ni-
grum poſſit mutari in albū τ alium colorem. Tinctores
enim pānuꝫ hn̄tem nigrū colorē nō pn̄t mutare in albū
uel alium mediū. ¶ Solutio dicimus ꝙ triplex eſt gn̄a-
tio coloꝝ.ſ. in co:pe terminato τ hoc duobꝰ modis.ſ. per
mixturam τ per ſupꝰnatationeꝫ. τ in co:pe ꝑſpicuo ſicut
in nubibꝰ uel uapore. τ hoc vno mō per imixtionē lucis
τ q̄libet hoꝝ modoꝝ trium multiplex eſt. Et ut agnoſcaꝛ
gn̄atio que eſt per mixturā in co:pe determinato ſciēdū
eſt ꝙ duplex eſt generās.ſ. generās ꝑſe calidū τ ſic cali-
dum. τ frigidū gn̄at frigiduꝫ τ generās aliud ſicut lumē
generat calorē. τ ſil'iter motus. hic enim nō generat calo-
rem ꝑſe ſed per hoc ꝙ calidum τ frigidū diſſoluūt τ faci-
unt diſtare pteꝫ a pte que eſt actio calidi. vn̄ q: actio ca-
lidi ſeq̄tur ad actiones eoꝝ generāt ipſa calidum per ac-
cidēs ſiue per aliud. Dicimus igiꝛ ꝙ colores generātur
in co:pe terminato per calidum τ frigidū per accn̄s ſiue
per aliud τ nō ꝑſe. Et per hoc patet ſolutio ad ꝓma tria.
¶ Item notādum ꝙ ꝯtraria tripl'r ſunt actiua τ paſſiua
ad inuicē. Quedā enim ſunt ſic actiua τ paſſiua ad iuicē
ꝙ trāſmutāt ſe ita ꝙ nō opo:tet aliq̄d de materia igredi
in mām alterius ſed tm̄ virtꝰ eius intrat ſbm̄ alterius τ
ſic ſunt actiua ad inuicē calidū τ frigiduꝫ. ſi enim calidū
ponaꝛ iuxta frigidū ſubintrabit virtus calidi in ſbm̄ fri-
gidi τ ecōtra ꝑter hoc ꝙ aliq̄d de ptibus mālibus calidi
ſubītrat ptes māles frigidi. Sūt etiā quedā ſic actiua ad
inuicē ꝙ nec trāſmutāt ſe nec ingrediunꝛ in ſe ſine ma-
teria in qua ſunt. τ hoc mō trāſmutāt ſe inuicē humiduꝫ
τ ſiccum τ ꝓpter hoc ſunt minus actiua q̄ꝫ calidū τ frigi-
dum. Et dicunꝛ paſſiua reſpectu illoꝝ. 3º mō dicunꝛ paſ-
ſiua τ actiua que trāſmutāt ſe ſed nō ꝓma actione ꝓp:ia
uel ſubintratione ꝓp:ia ſed opo:tet alia ꝑus agere τ ſub-
intrare ſicut albū τ nigrum dulce τ amarū τ huiuſmodi.
hec enim non trāſmutāt ſe ad inuicē niſi per actionē cali-
di τ frigidi humidi τ ſicci τ ſic etiā miſcenꝛ per actiones
illoꝝ τ mixtiones. τ per hūc modū gn̄abimꝰ multos co-
lores a calido τ frigido. Eſt enim calidū adurēs ptes ter-
reſtres τ ſic per ꝯn̄s eſt gn̄atiuum nigri. ptes terreſtres
aduſte per ſepationem ab aereo τ aqueo que fuerūt in
ipſis compꝛimenꝛ in ſeipſis τ obſtruunꝛ pori ita ꝙ nō po-
teſt eis miſceri lux. τ cuꝫ euolauerint ptes dyaphani ae-
ris τ aque que fuerūt lucis ꝑceptibiles τ per ꝯn̄s rema-
net illud obſcurū τ nigrū qᵭ cōbuſtū eſt. Eſt etiā calidū
diſſoluēs τ per hoc ꝙ eſt diſſoluēs eſt ipm̄ rarificās ſbaꝫ
māe τ per ꝯn̄s itroductiuū aeris τ cū hoc ſit dyaphanuꝫ
τ ꝑceptibile luminis ſic gn̄abiꝛ albedo in co:pe determi-
nato. Eſt iterū calidū extractiuū humidi ꝯtinuātis τ per
ꝯn̄s diſcōtinuatiuū ſubē τ rarefactiuū τ per ꝯn̄s facit al-
bedinē in diſſolutis τ rarefactis τ ſic cauſaꝛ albedo a ca-
lido in calce. Eſt iterū calidū extractiuū humidi aerei τ
coagulatiuū groſſi aquei cū ſubtili terreſtri ſibi cōmixto
τ per ꝯn̄s cātiuū albedinis in eo qᵭ ꝑus fuit dyaphanū
qn̄ multe ptes aeris erāt in eo faciētes diſtare ptes terre
τ ptes aeris cōmixtas τ ſic cauſaꝛ albedo i albumine oui
cocti. Eſt iterū calidū digerēs τ cōmiſcēs groſſuꝫ terreū
cū ſubtili aqueo ꝯtinuāte τ hoc eſt cātiuuꝫ albedinis in
oſſibꝰ. que oīa ſunt fere alba. Eſt iterū calidū fugās frigi-
dū in ꝓfundū τ cū frigidū iſpiſſet ptes ꝓhibebit recepti-
onē luminis in ſupꝰficie τ per ꝯn̄s relinq̄t nigredinem.
Hijs ergo modis τ multis alijs gn̄anꝛ albū τ nigrū a ca-
lido. Eſt etiā frigidū inducēs humidū aqueū eo ꝙ ſym-
bolū hēt cū ipſo. q: utrūq; eſt in aq̄ τ per ꝯn̄s q: humidū
eſt dyaphanū τ receptiuū luminis cauſabit albedinem.
Eſt iterū frigidū coagulatiuū τ ꝯgelatiuū ptiuꝫ terreſtri-
um τ per ꝯn̄s diſtinctiuū claritatis in ſupꝰficie τ cauſati-
uū nigri. Eſt iterū frigidum expellēs calidū qᵭ ſecū tra-
hit humidū ad ſupꝰficiem τ ideo coloraꝛ ſupꝰficies τ fit co-
lo: albus. Eſt iterū frigidū fugās calidū in ꝓfunduꝫ. qᵭ
multiplicatū in ꝓfundo inflāmat τ incēdit humidū τ tā-
dem poſtq̄ꝫ exhalauerit humidū exurit ptes terreſtres τ
relinquiꝛ colo: niger ſicut patet in floribꝰ quos occupat
p:uina in arbore. Calidū enim nāle fugās itrinſecus ip-
ſius floris inflāmat humidū τ ꝓpter hos flos cadēs pri-
mo eſt rubeus ſubtus ubi ꝯtingit ramū. deinde efficiꝛ ni-
ger qn̄ humidū euolauerit. q: tūc nō relinq̄tur niſi terre-
ſtre cōbuſtuꝫ. his ergo modis τ multis alijs gn̄aꝛ albuꝫ
τ nigrū in co:pe determinato. Sed pħi hāc gn̄ationem
nō determināt q: eſt per accn̄s τ nō hēt ꝓncipia eodem
mō o:dinata τ ſtātia τ ideo nō eſt terminabilis gn̄atio il-
la per artem. Iſte ergo eſt vnus modus generādi extre-
mos colores in co:pe determinato ſm̄ illud eē colorum
quo trāſmutāt co:pa determinata τ nō ſenſus tm̄. Et bn̄
ꝯcedimus ꝙ nō gn̄anꝛ a luce ſicut obiectū eſt. ¶ Ad id
qᵭ queriꝛ utrū albū τ nigrū ſint ꝑſe q̄litates actiue τ paſ-
ſiue patet ſol'o per iam dicta. ¶ Ad illud aūt qᵭ queriꝛ
de mixtura dicēdū ꝙ ille eſt ſcᵭus modus gn̄andi colo-
res in co:pe determinato. Et q: extremi ſunt ſimplices
imixti iſto mō nō generanꝛ extremi ſed medij. Ad mix-
tionē aūt bn̄ ꝯcedimꝰ ꝙ opo:tet cōmiſceri ptes māe co-
loꝝ. τ bn̄ ꝯcedimus ꝙ colores ad mixturā nō mouēt ſed
calidū τ frigidū humidū τ ſiccum ut ꝑus dictum eſt. Fit
aūt mixtio duobꝰ modis.ſ. ſm̄ ꝓpo:tionē derelictā τ ſi-
ne ꝓpo:tione. Scᵭm aūt ꝓpo:tionē fit adhuc duobꝰ mo-
dis ſm̄ pħm.ſ. ſm̄ ꝓpo:tionē ariſmetrice τ ſm̄ ꝓpo:tio-
nem muſice. Scᵭm aūt ꝓpo:tionem ariſmetrice adhuc
duobus modis ſcilicet per equidiſtantiam τ ſic non eſt
niſi vnum medium inter duo extrema. In hac enim ꝓ-
po:tione medium ſe habet ad utrūq; extremorum ſicut
ſubduplum τ vnum ad duo. qᵭ patet q: medium tātuꝫ

habet de vno ꝯtrario quātum de alio. sicut albuz duplo
plus habet de albo q̄z mediuz. ⁊ nigrū duplo plus de ni
gro q̄z mediū. ⁊ hoc uocaṫ medium equedistās. Si aūt
est mixtura ẜm derelictā qdem ꝓportionem sed nō per
equedistātiam tūc nō ꝯtingit misceri nisi duobꝰ modis.
s. ẜm ꝓportionē extremi ad medium equedistās. ⁊ per
hāc mixturā generaṫ medium qđ vicinius est extremo
q̄z medio equedistāti. Qđ sic ꝓbaṫ. Illud medium nām
extremi in extremo accipit. ⁊ accipit etiam nām eiusdez
extremi in medio equedistāti q: in illo est natura extre/
mi. natura aūt alterius extremi nō accipit nisi vna acce/
ptione. s. ẜz ꝙ est in medio equedistāte. ⁊ sic viciniorꝛ erit
vni extremoꝝ q̄z medio uel alteri extremoruz q: natura
vnius extremoꝝ in ipso se habet ad nām alterius extre/
mi sicut duplum ad dimidiū ⁊ duo ad vnum. Secūdus
modus ꝓportionis est ẜm cōparationez medij nō eque
distātis ad medium equedistās ⁊ sic relinqtur vnus co/
lorꝛ qui viciniorꝛ est medio equedistāti q̄z extremo. qđ sic
ꝓbaṫ. In ista cōmixtione medium ꝯstitutū duplici acce
ptione accipit nām medij. accipit etiaz nām medij a me/
dio equedistāti ⁊ a medio non equedistāti ⁊ tm̄ simplici
acceptione accipit nām extremi. s. in utroq3 modo. extre
mum enim nō est nisi in se ⁊ in medio. Cū igiṫ illud nō
accipiat nām extremi in se ẜz in medio tm̄ nō accipit ex/
tremū nisi in vna acceptione. natura ꝟo medij nō soluz
est imediate in medio equedistāti. ⁊ ideo dupliciter ac/
cipit nām medij ⁊ per ꝯn̄s est viciniꝰ medio. In istis au
tem ꝓportionibus nō erūt nisi septē colores. q: nō sunt
nisi tria gn̄a ꝓportionum. s. extremi ad extremū. ⁊ sic re/
sultāt tres. s. duo extremi ⁊ vnus equedistans ⁊ extremi
vnius ad medium equedistās ⁊ sic resultāt duo. vnꝰ qui
est viciniorꝛ extremo in vna pte ⁊ alter qui viciniorꝛ est ex
tremo in altera pte ⁊ isti duo cum ꝑhabitis tribus faciūt
qnque. Et medij equedistātis ad mediū nō equedistās
⁊ sic resultāt iteruz duo. vnus qui viciniorꝛ est equedistā/
ti in vna pte. ⁊ altera que viciniorꝛ est equedistāti in alte
ra pte. ¶ Si aūt queraṫ q̄re nō cōpaṫ nō equedistās
ad nō equedistās ⁊ extremū ad nō equedistās ut resulta
rēt alij duo colores. dicēdum ꝙ ꝓportio illa nō eēt ime/
diata. iam eniz habitū est ꝙ inequedistās gn̄aṫ ab eque
distāti. ⁊ sic sua ꝓportio imediata est ad equedistās ⁊ per
ip̄m ad inequedistās ẜm rōnez ꝓportionū arismetrice.
siliter habitum est ꝙ inequedistās nō generaṫ ab extre/
mo nisi per cōparationem ad equedistās. Et ideo etiam
cōparatio extremi ad inequedistās nō est imediata ẜm
regulam ꝓportionis arismetrice. ⁊ ꝓpter hoc ex illis cō/
parationibus nō resultat aliqs colorꝛ sic loquēdo. Unde
isti colores eē dicunṫ simetri hoc est cōmēsurabiles. Et si
nō attēdaṫ talis regula ꝓportionum tūc gn̄abunṫ multi
qui oēs erūt assimetri ẜm mēsuram ꝓportionis arisme/
trice. Si ꝟo fiat mixtura ẜm ꝑncipia ⁊ regulas ꝓportio/
nis musice tūc fiet ꝓportio in cōparatione ad sensum si/
cut semitonium cum dyapente ꝓportionem hēt dulcem
in auditu. sic etiam multū albedinis cū parū rubedinis
facit delectationē in visu. ⁊ sic fiunt multi colores ⁊ sime
tri delectabiles. indelectabiles ꝟo assimetri. Et per hoc
patet solutio ad oīa que quesita sunt usq3 ad qōnem que
est de supenatatione coloris. ¶ De supenatatiōe aūt sci
endū est ꝙ in supenatatione vnius coloris materia po/
niṫ sup aliam ⁊ oportet ꝙ semp materia supioris sit puia
q: aliter tegeret inferiorē sicut obiectū est. Sed puiū est
duobus modis. s. absolute puium sine colore sicut aer ⁊
sic nō fit supenatatio. q: sic nō resultaret medius ex supio
ri ⁊ inferiori. Et est puium qđ est cum colore puium ⁊
tūc medius resultat ex supiori ⁊ iferiori sicut patet in vn
gue humano qui habet colorē puiū ⁊ sanguis subtus co
lorem rubeū hēt colorem terminatum ⁊ ideo resultat ex
utroq3 colorꝛ medius. ⁊ sic in picturis est qn̄ pictores ali/
qđ faciūt appere per colorē aque sicut qn̄ faciunt imagi

nes q̄si in aq̄ stātes. ⁊ per hoc patet solutio ad ea que sūt
obiecta de supenatatione. supiorꝛ enim nō simplr̄ est trās
parēs sed ẜm qđ. Siliter per ante dicta patet q̄liter colo
res sunt septem ⁊ q̄liter plures. ⁊ q̄liter qdaz assimetri ⁊
qdam simetri. ¶ Ad id aūt qđ obijciṫ de Auicᵃ ꝙ tribꝰ
vijs mutaṫ album in nigrū dicēdum ꝙ ipse loqtur de cō
stitutione medioꝝ coloꝝ ẜm mutationē nālem ⁊ nō ẜm
ꝓportiones arismetricas ⁊ musicas. ẜm hūc modū enim
sunt tot medij quot pn̄t esse termini motus in alteratiōe
ab albo in nigrum. medium aūt est in qđ ip̄m primum
inuenit id qđ mutaṫ anteq̄z ueniat in extremo. Sz hoc
pōt esse tribꝰ modis. s. ẜm dn̄ium albi ⁊ ẜm dn̄ium nigri
uel ẜm utrūq3. Et si dicaṫ ꝙ ẜm dn̄ium albi sic est ꝓgres
sio ꝑma q: est nālis ⁊ paulatim recedēs ab alio. ⁊ ista est
ꝑma via. s. ab albo in subpallido ⁊ pallidum ⁊ sic dein/
ceps. Si aūt est ẜm dn̄ium nigri sic erit uehemēter intē/
se ⁊ cause nigredinis ⁊ ualde debilis causa nigredinis ⁊
sic erit scđa via que est ab albo in viride ⁊ sic in nigrum.
Si ꝟo est ẜm utrūq3 tūc adhuc ꝓpter hoc ꝙ recessus est
ab albo deficiētes erūt cause albi ⁊ inualescētes cause ni
gri. ⁊ ꝓpter hoc album erit subtus clarū ⁊ sup nigrū ob/
tinēs nigruz. ⁊ ex hoc resultat ꝑmo subrubeū ⁊ postea ru
beuz ⁊ sic deinceps ẜm defectū causarū albedis. ¶ Ad
aliud dicēdum ꝙ vna sola est ꝓgressio pura ut dictū est:
sed alie cōtingūt ex fortificatione maiori uel minori cau
sarum nigredinis sup causas albedinis. ¶ Ad aliud di
cēdū ꝙ infiniti sunt colores medij hoc mō dicēdi. s. potē
tia sed nō actu. sicut potētia infinita facta sunt in vno fie/
ri sed nō actu. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ natura bn̄ trāsmu
tat nigruz in album ut patet in canitie nigroꝝ piloꝝ. sed
ars tinctoꝝ nō facit q: nō in oībus pōt imitari ars nām.
q: ars tinctoria facit nigrum ex colore penetrāte rem tin
ctam ⁊ opilāte poros eius ita ꝙ nō pōt postea aliꝰ colorꝛ
subintrare. ⁊ nigrū ꝓpter hoc ab arte nō mutaṫ in alium
colorē. sed alij colores bn̄ ꝑmutanṫ in nigrū. que nō sūt
in mā adeo penetrāte ⁊ opilāte poros rei tincte. ¶ Ex
hijs igiṫ patēt duo modi qbus gn̄anṫ colores in corpore
terminato per mixtionē uel supenatationē. Et ꝑ hoc pa/
tet solꝰo ad oīa alia quesita. Sed adhuc vnus modus re/
stat quo gn̄anṫ colores in corpe nō terminato sicut sunt
nubes. In illis enim videṫ multiplex colorꝛ ẜm diuersaz
admixtionē luminis supioꝝ corpoꝝ ad mām nubis. Si
enim uaporꝛ sit aqueus disgregatꝰ multus ita ꝙ nō pos/
sit ip̄m totus penetrare radius tūc erit q̄si inflāmatū ru/
beum. Et diciṫ colorꝛ purpureus qui frequētius in supio
ribus appet. si ꝟo sit aqueus ⁊ disgregatus magis ⁊ sub
tilis ita ꝙ sup ip̄m plus vincat lux supueniēs tūc erit q̄si
colorꝛ auri fulgētis ualde. Si aūt sit uaporꝛ aqueus qdem
sed subtꝰ magis spissus ⁊ supra magis rarus ⁊ sic disgre/
gatus distās per ptes ⁊ ptes tūc lumē desup mixtū faciet
q̄si colorem uelleris. Si aūt sit uaporꝛ inspissatꝰ ad palmā
⁊ ex opposito opponaṫ soli ita ꝙ lumē solis subtus uenit
in ip̄m ex pte cōcaui tūc uaporꝛ ille distabit per ptes tres.
Illud enim qđ graue est ꝯuersuz ad nām aque ⁊ spissū
erit subtus ⁊ lumē solis ad hoc deueniēs facit colorē vi/
ridem. sed id qđ est supra in nube aquosum iam icipiēs
inspissari sed nōdū adhuc inspissatū hoc aūt hēt calidus
eleuās ip̄m. ⁊ lumē solis ad hoc deueniēs facit colorem
rubeū ẜm ꝙ magis uel minus est spissum. mediū aūt in
ter hec est puium q: ptes nō multū distāt inter calidum
eleuās ⁊ frigidū deꝑmēs ⁊ inspissans. Et idcirco lumen
solis ad hoc deueniēs facit colorē ceruleū tēdētem ad al
bedinem. ⁊ isti sunt colores appentes in yride. ⁊ ex hoc
etiam apparet ratio quare in yride supiorꝛ colorꝛ semper
est viriosus ⁊ inferiorꝛ semper viridis ⁊ medius cerule/
us tendens ad albedinem. Si ꝟo sit uaporꝛ uehementer
compressus per frigidum cōstringens tunc non potest
immisceri lux desup aduenies ⁊ tunc apparebit colorꝛ ni
ger. Quare aūt in sublimi quedā appent rotūda ⁊ que/

dam ſemicircularia.⁊ quedam perpēdicularia alterius eſt negocij determinare.

¶ Utrum colo: eſt obiectum viſus.

t **Ertio queritur** Utrum colo: tm̄ ſit obm viſus qn̄ videt colorem. Et videt ꝙ nō. Jam enim habitum eſt ꝙ colo: nō eſt in actu viſibilis niſi per lumē qđ eſt in extremitate ꝑſpicui immixtuz ſupficiei co:pis colorati ⁊ ſic cum colore videt lumē. ergo nō tm̄ colo:. ¶ Sed cōtra hoc videt eē ꝙ vnus act⁹ numero nō habet niſi tm̄ vnum obm. viſio aūt eſt vnus actus numero. ergo terminat tm̄ ad colorem uel ad lumen ⁊ nō ad utrūqʒ ſimul. grā etiā huius querit de fo:ma reſultāte in ſpeculo que nec colo: nec lumē videt eē. ¶ Et querit ṗmo utrum ſit uel nō. Et videt ꝙ non. q: dicit in ſex ṗncipijs ꝙ impoſſibile eſt nō co:pus co:pe moueri. ſed fo:ma que videt in ſpeculo eſt aut erit co:pus aut nō. Si co:pus tūc duo co:pa erūt in eodem loco q: ſpeculum ꝓpter ipſam nō occupat maiorem locum. ¶ Preterea cum oē co:pus hēat ꝓfundum opo:teret ꝙ fo:ma nō videret iacēs ſup ſpeculum ſed eleuata ſup ſuperficiem ſpeculi ſm quātitatem ꝓfunditatis co:pis illius qđ cum ſit falſuz impoſſibile eſt illam fo:mam eē co:pus. Si aūt dicat ꝙ ſit nō co:pus qđ videat moueri motu locali ſup ſpeculum mouebit nō co:pus motu co:pis qđ multis rōnibus impoſſibile eſſe ꝓbat. Dicit eniʒ in ſex ṗncipijs ꝙ impoſſibile eſt nō co:pus co:pe moueri: hoc eſt motu co:pis. ⁊ in 6° phi. ꝙ omne qđ mouet eſt co:p⁹ ꝯtinuuʒ. ⁊ in ṗmo de aīa ꝙ omne qđ mouet eſt in loco: ⁊ nihil eſt in loco niſi co:pus. Preterea ſi mouetur aut mouet ꝑſe aut per accidēs. nō perſe ut ꝓbatum eſt. ergo per accn̄s. ſed per accn̄s mouet localiter qđ mouetur motu eius in quo eſt: ergo cum nō ſit niſi in ſupficie ſpeculi ⁊ in extremitate ꝑſpicui tāgētis ſpeculum mouebit motu illo: tm̄. ſed nos videmus ꝙ ſpeculo immoto manēte ⁊ ſimiliter in extremitate ꝑſpicui mouet imago ad motum aſpiciētis ad ſpeculū. ergo videt ipſa nō mota eſſe per accn̄s ⁊ nō erit non co:pus neqʒ co:pus ⁊ ita nihil erit. ¶ Sed cōtra hoc qcqd agit aliqd immutādo actu eſt. fo:ma illa actu agit immutādo viſum. ergo actu eſt. ¶ Jtem qcqd videt ꝑſe uel per accidēs illud eſt. fo:ma illa videt perſe uel per accn̄s. ergo eſt. Si aūt eſt tūc erit co:pus aut nō co:pus uel ſub̄a uel accidēs. Et videt ꝙ ſit co:pus mobile. Quicqd enim uariat ſitum mouet ⁊ eſt co:pus mobile. fo:ma illa uariat ſitum videlʒ quia modo eſt in vna parte ſpeculi modo in alia. ergo mouetur ⁊ eſt co:p⁹ mobile. ¶ Querit enim ulterius ſi eſt in quo ſit ſicut in ſubiecto. Et videt ꝙ nō in ſpeculo. dicit enim phus in topicis ꝙ mouētibus nobis mouētur ea que in nobis ſunt. ſi igit eēt in ſpeculo moto ſpeculo moueret ⁊ ipſa. hoc aūt videmus falſum eē q: videmus ꝙ ſpeculo manēte immoto appet fo:ma ueniēs ⁊ recedēs ⁊ uariās ſitum ad motū aſpiciētis. Et ꝓpter hoc dicit aucto: ſex ṗncipio: ꝙ impoſſibile eſt ſoluere ꝯceſſo ꝙ ibi uere ſit fo:ma. Si aūt nō dicat ibi eſſe fo:ma erit incredibilis erro: in vulgo ſequēte ſenſum. lʒ hoc ꝓbabilius ſit dicere ⁊ ꝓpter hoc innuit ꝙ ſit in extremitate aeris tangētis ſpeculuʒ. ſed hoc videt eē falſum q: tūc videret etiam ſine ſpeculo qđ falſum eſt. ¶ Preterea vnūqđqʒ eſt in illo ſicut in ſb̄o a quo nō differt per ſitum ⁊ locuʒ. fo:ma ſpeculi nō diſtat per locum ⁊ ſituʒ a ſpeculo ergo eſt in ipſo ut in ſb̄o. ¶ Ad ṗdicta uoluerūt qdam ſoluē dicētes ꝙ in ueritate fo:ma illa nihil eſt abſolute ſʒ tm̄ eſt compatio quedam aſpiciētis ad ſpeculū. ſicut etiam vmb:a ṗuatio lucis eſt ex obiecto co:pis opaci reſultans ad lumē. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ in vmb:a nō reſultat imago rei opace exṗſſe ſm oīa lineamenta ſed ꝯfuſe tm̄ ſm ea que ṗmo intercipiūt trāſitū luminis. Jn imagine aūt in ſpeculo reſultant oīa. ¶ Preterea in vmb:a ſic eſt ꝙ ſemp ꝓijcit poſt co:pus opacum ita ꝙ opacum co:p⁹ inter vmb:am ⁊ co:pus luminoſum eſt. ſed in ſpeculo imago ſic reſultat ex hoc ꝙ lumē directe illuminat faciē aſpiciētis ad ſpeculum ſine omni vmb:a media que ſit inter aſpiciētem ⁊ ſpeculum. ergo fo:ma illa de neceſſitate eſt in ſpeculo. ¶ Et ſi hoc dicat tūc querit ſi eſt accidēs in quo ſit ṗdicamēto. Et videt ꝙ ſit paſſio uel paſſibilis q̄litas. omne enim qđ infert paſſionem in ſenſu eſt paſſio uel paſſibilis q̄litas. fo:ma illa infert paſſionem in ſenſu q: imutat ipm. ergo eſt paſſio uel paſſibilis q̄litas. ¶ Cōtra hoc videt eē ꝙ oīs paſſio uel paſſibilis q̄litas hēt contrarium in ſpecie. fo:ma aūt iſta nihil habet ꝯtrarium ergo nō eſt paſſio uel paſſibilis q̄litas. ¶ Preterea videt eē fo:ma uel circa hoc aliqđ ꝯſtās figura. Jllud enim qđ videt in ſpeculo appet fo:ma ſub quātitate determinata ad figuram aſpiciētis. ¶ Preterea querit illud qđ in oībus hijs difficilius eſt. ſ. utrum recipiat fo:ma illa in ſupficie ſpeculi ut in puncto uel in ſupficie ſpeculi. Et videt ꝙ in ſupficie. Quicqd enim appet ſub lōgitudine ⁊ latitudine appet ſm rōnem ſupficiei. fo:ma ſpeculi ſic apparet. ergo videt eē in ſpeculo ut in ſupficie ⁊ nō in pūcto. ¶ Si aūt hoc ꝯcedat obijcit ſic in ꝯtrariū. Quicqd aūt appet ut in ſupficie ſi ipm eſt totum in ſupficie vna alicuius quātitatis ipm totuʒ nō erit in minori. ſi ergo fo:ma ſpeculi eſt tota in ſupficie alicuius quātitatis ut in ſupficie: tūc nō erit tota in minori qđ eſt ꝯtra ſenſum: q: ſi ſpeculum frāgat in decem ptes in q̄libet illarum ptiuʒ erit fo:ma tota. ¶ Jtem qcqd ſm eādem quātitateʒ reſultat in minori ⁊ maiori ſimul ⁊ ſemel hoc nō eſt per dimēſionem quātitatis in ipſis. fo:ma ſm eādem quātitatem ſimul ⁊ ſemel reſultat in maiori ⁊ minori ſpeculo. ꝰ non eſt per dimēſionem quātitatis in ipſis. Prima ꝓbat ex hoc ꝙ rō dimēſionis quātitatis eſt eē ſm maiorē dimēſionem in maiori ⁊ ſm minorem in minori. 2ª aūt patet ad ſenſum ſi duo ſpecula opponant ſimul ⁊ ſemel aſpicienti. ¶ Preterea videt per Euclidē ꝙ ſit in ſpeculo ſicut in pūcto. ꝓbat enim Euclides in quodā ſuo li° de ſpeculo ⁊ viſu ꝙ oīs viſus ꝑficit ſub triāgulo ambligomo hoc eſt ꝙ habet vnum angulū obtuſuʒ ſiue amplum ſiue expāſum qđ idem eſt. Si igit oculus eſt quoddā ſpeculuʒ aīatum ſicut dicit phus ꝙ id qđ imutabit oculum ſub lateribus triāguli imutabit ipm. ⁊ ſic attingit ipm in puncto anguli. Cuʒ igit eodem mō fiat imutatio ſpeculi fo:ma que reſultabit in ipſo erit ſicut in pūcto anguli ⁊ non ſicut in ſupficie. ¶ Preterea ꝓbatum eſt ab Euclide ꝙ reflexio luminis ſemp fit ad pares angulos uel in ſeipʒ. Et ad pares qdem fit ſi radius ex obliquo ueniat ad ſupficiem ſpeculi in ſeipm. aut ꝑpēdiculariter. Ex hoc accipit ꝙ oīs radius reflexus a ſpeculo ꝯtingit ſpeculuʒ uel ad angulum rectū uel ad acutū uel ad obtuſum. Si eniʒ ꝑpēdiculariter incidat radius ſup ſpeculū planum tunc reflectit in ſeipʒ in ſupficiem planā ſpeculi ⁊ tāgit in pūcto. ⁊ ex utraqʒ pte ꝯtactus ſui ad ſupficiem facit angulū rectum. q: ṗncipiū eſt in ṗmo Euclidis ꝙ linea recta ꝑpēdiculariter cadēs ſup lineam rectā facit duos angulos rectos. Si aūt oblique ueniat radius ſup ſpeculū tūc de neceſſitate fiēt ibi tres anguli equi duob⁹ rectis. quoruʒ vnus eſt inter radiū incidētem ⁊ lineā ſupficiei ſpeculi ⁊ eſt acutus. Alius iter radiuʒ reflexū ⁊ alterā ptem linee ſupficiei ſpeculi ⁊ eſt ſil'r acut⁹ eq̄lis ṗori. 3° inter radium incidētē ⁊ radium reflexū ⁊ eſt obtuſus ⁊ eſt qn̄qʒ rectus qn̄qʒ acut⁹. Cum aūt oē qđ uenit ad ſpeculū ſb̄ hijs angulis ueniat ad ipm. Tn̄ qđ recipit in ſpeculo recipit ut in termino anguli. ⁊ termin⁹ ille pūct⁹ eſt. ꝰ oē qđ recipit in ſpeculo recipit ut in pūcto. ut lʒ meli⁹ itelligat ponam⁹ ſupficiē ſpeculi plani. a. b. ⁊ ponam⁹ radiū incidētē ꝑpēdiculariter. c. ⁊ radiū incidētē ex obliquo. d. parū eleuatum ſup ſpeculū ⁊ altiorē illo ponamus. e. iterum altiorem. f. ⁊ radios reflexos ab ipſis. h. g. i. ſic eſt in ſubie/

cta figura. ¶ Item querit̃ iuxta hoc ſm quã naturã ſpeculum ſit ſuſceptibile talis forme. Aut enim hoc ei conuenit ſm ꝙ eſt corpus. aut ſm ꝙ eſt trãſparẽs. aut ſm ꝙ eſt trãſparens in altera parte extractum ſiue terminatuꝫ. Si pᷓmo modo tũc debet̃ omni corpori qꝺ falſuꝫ eſt. Si ſecũdo modo tũc hoc magis debet̃ aeri. ſi tertio mõ tũc poſſet eſſe ſpeculum corpus qꝺ nõ eſſet terminatũ in altera parte qꝺ videmus eẽ falſuꝫ in aqua: q: aqua eſt ſpeculum aſpiciẽtis in ipſam. ¶ Preterea de metallis videmus eſſe ſpeculũ quãdo ſunt polita ⁊ terſa ſicut de ferro argẽto ⁊ auro ⁊ etiam de qͥbuſdaꝫ lapidibus politis. Et querit̃ ſm quam naturam cõem hoc contingat in his. ¶ Item querit̃ quare imago in ſpeculo videt̃ qñqꝫ ꝓfunde in ipſo ⁊ qñqꝫ in ſupᷓficie. ¶ Item cum anterior pars aſpiciẽti directe ſit cõtra ſpeculum videt̃ ipſa citius tãgere ſpeculum qꝫ poſterior. ⁊ ita nobis deberet reſultare poſterior pars ⁊ nõ anterior quaſi coopta poſteriori ſicut de hoĩe recedẽte a nobis nõ videmus niſi poſteriorem partẽ. ¶ Item querit̃ quare in qͥbuſdã ſpeculis apparet inferius ſupᷓius ⁊ ecõtra. ſ. ſupᷓius apparet inferius ⁊ ſiniſtra dextra ⁊ ecõtra. in qͥbuſdam autẽ apparet recte. Similiter quare in qͥbuſdam apparẽt plures facies ad vnum aſpectum ⁊ in qͥbuſdam vna ſola. ¶ Iuxta hoc aũt querit̃ iterum de hoc qꝺ dicit phus in 2° de anima ꝙ viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis ⁊ ꝙ iuiſibile eſt ſm tres modos. ſ. nullo modo viſibile ⁊ vix viſibile propter paruitatem ⁊ corruptiuũ viſus ꝓpter excellẽtiã. ¶ Solutio dicẽdum ad pᷓmum ꝙ viſus ſm actum non eſt niſi vnius viſibilis. color enim ſm actum cum lumine quo agit vnuꝫ viſibile eſt. ſicut materia ⁊ forma nõ faciũt duo ſed vnum. ⁊ ideo cum lumẽ illud ſit ut forma. color autẽ ut materia erit ex illis duobus vnum viſibile ſm actum ideo non eſt niſi vnius viſibilis. ¶ Ad id qꝺ querit̃ de imagine que reſultat in ſpeculo dicẽdum ꝙ ipſa eſt aliquid nõ tñ corpus uel ſubſtãtia ſed accidẽs. ¶ Et ad lꝫ qꝺ obijcit̃ de motu eius dicẽdum ꝙ non mouet̃ motu locali ſed potius generat̃. ſicut enim ſupra diximus de lumine qꝺ habet ſemꝑ nouam eẽntiam generatã ad nouam pñtiam illuminãtis ita dicimus hic ꝙ tribus modis forma generat̃ in ſpeculo. ſ. ex motu aſpicientis ⁊ ex motu ſpeculi ⁊ ex motu aeris intermedij. ⁊ hoc cõtingit ideo q: recta oppoſitio exigit̃ ad immutationẽ ſpeculi ⁊ illa põt immutari uel ex parte ſitus aſpiciẽtis uel ex parte ſpeculi. ⁊ ideo corrũpit̃ vna ⁊ generat̃ altera. mediuꝫ aũt qꝺ eſt deferẽs etiam corrũpit eam ſi ipſuꝫ uariat̃. ſed ad mutationem eius nõ videt̃ forma moueri ⁊ ideo cõtingit duabus de cauſis. Quarũ vna eſt q: trãſitus imaginis per mediũ eſt ſubito ſicut ⁊ luminis. ſed mutatio aeris de loco ad locum nõ eſt ſubito. 2ª eſt medium receptibile forme ſed nõ ſeruabile ut habet̃ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ ꝓpter hoc ſtatim qñ medius aer eſt extra rectam oppoſitionẽ inter ſpeculũ ⁊ aſpiciẽtem forma non apparet amplius in eo. In aq̃ enim ſecus eſt q: illa magis ſeruat ⁊ ꝓpter hoc in aq̃ mota apparet facies maioris quãtitatis. q: pars aque que mouet̃ extra rectam oppoſitionẽ tenet formã a materia diu in illa. pars cõiũcta cum pte forme que eſt in recta oppõne facit formã maioris quãtitatis appere ⁊ qñqꝫ duas uel tres formas. Sic igit̃ patet ꝙ iſta forma nõ mouet̃ neqꝫ pſe neqꝫ per accidẽs ſed ſemꝑ noua generat̃. Ex hijs patet ſolõ ad oĩa ea que obiecta ſunt uſqꝫ ad id qꝺ querit̃ in quo ſit ſicut in ſbo. Et ad hoc dicimus ꝙ eſt in ſpeculo ut in ſbo. ꝙ aũt non mouet̃ motu ſpeculi ſed corrũpit̃ ⁊ generat̃ in altera parte hoc eſt ideo q: ſuum generãs eſt extra ſpeculuꝫ ſ. aſpiciẽs oppoſitum ſpeculi ſm rectũ ſitum ſicut etiã ſupra dictum eſt de gñatione lucis. ¶ Ad id aũt qꝺ obijcitur de auctore ſex pᷓncipiorꝫ dicimus ꝙ error eſt ꝙ ſit in extremo aere tãgẽte ſpeculum ſicut in ſbo. ſed eſt in ipſo ſicut in extremitate pſpicui qꝺ ꝯfert ei actum immutãdi

viſum ſicut diximus de colore. bñ enim ꝯcedimus ꝙ falſum eſt ꝙ forma illa nihil eſt ſicut ꝓbatum eſt in obijciẽdo. ¶ Ad id aũt qꝺ querit̃ in quo predicamẽto ſit. dicimus ꝙ eſt in pᷓdicamẽto q̃litatis ſm illam ſpẽm que eſt habitus uel diſpoſitio. Eſt enim nõ ꝓprie imago uel forma ſed ſpẽs imaginis uel forme. ⁊ talis que põt eẽ in aĩa ut in ſbo. ⁊ nõ eſt ꝓprie lõga uel lata ſed habet lõgitudinis uel latitudinis ſpẽm. ſi enim lõgum eẽt uel latum cũ lõgitudo illa uel latitudo nõ terminet̃ ſm terminos aeris uel ſpeculi ſed aſpiciẽtis oporteret ꝙ lõgitudo ⁊ latitudo alicuius eẽnt extra ipſum qꝺ eſt incõueniẽs. ⁊ propter hoc neceſſe eſt dicere ꝙ in ueritate nõ eſt lõgũ neqꝫ latum ſed ſpecies lõgi ⁊ lati per quam cognoſcit̃ figura aſpicientis. Et cum tales ſpẽs ſint habitus uel diſpõnes erit illa forma habitus uel diſpoſitio. ⁊ eſt etiam in aĩa ſicut habitꝰ. in ſpeculo vͦo ſicut diſpoſitio in aere. ¶ Ad id aũt qꝺ cõtra hoc obijcit̃ dicẽduꝫ ꝙ id qꝺ immutat ſenſum pſe ut pᷓmum agens eſt paſſio uel paſſibilis q̃litas. ⁊ hoc eſt color ſed nõ oportet ꝙ illud qꝺ receptum in oculo ⁊ ſpiritu viſibili uel in ſpeculo ſit color ſm eẽ coloris. ſed potius erit ſpẽs coloris que eſt pᷓncipium cognoſcẽdi colorem. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ nõ eſt forma uel circa hoc aliq̃d conſtãs figura q: ſicut dictum eſt nõ habet terminum quãtitatis ſm eẽ figure ſed potius ſil'itudineꝫ eius ad ſpẽm que apta nata eſt repᷓſentare figuram ſm eẽ quãti. ¶ Ad illud aũt qꝺ querit̃ utrum recipiat̃ forma illa ut in ſupᷓficie uel in pũcto. dicẽdum ꝙ ut in puncto ſicut bñ ⁊ demõſtratiue ꝓbatũ eſt. cuius euidẽs exẽpluꝫ eſt de forma totius ſpere dimidij celi que tota reſultat in vna parua acie oculi. qꝺ non poſſet fieri ſi recipet̃ in ipſo ut in ſupᷓficie. Et eadem rõ eſt de ſpeculo que eſt de oculo. ¶ Ad id qꝺ obijcit̃ cõtra patet ſolutio per pᷓdicta. imago enim reſultãs in ſpeculo nõ habet lõgitudinem ⁊ latitudinem ſm eẽ lõgitudinis ⁊ latitudinis ſed potius ſpẽm ⁊ intẽtionem illarum dimẽſionũ. ¶ Ad id qꝺ querit̃ ſm quã nãm ſpeculũ ſit receptiuum talis imaginis. dicẽdũ ꝙ tria oportet ꝯcurrẽ in nãm ſpeculi. ſ. planitiem trãſparẽtiã in ſupᷓficiẽ ⁊ aliq̃d terminãs ipᷓm poſt ſupᷓficiẽ. ⁊ 3° ꝙ ſit ꝓportionata reflexio. Aer enim qui eſt trãſparẽs tñ nõ eſt ſpeculũ. Aqua vͦo q: eſt trãſparẽs ⁊ ſpiſſum aliquo mõ terminat lucẽ que abſtrahit formas viſibiles ⁊ reflectit eas a ſupᷓficie plana. ⁊ per ꝯñs cõgregat ibidem formã abſtractaꝫ a luce reflecta. ⁊ ꝓpter hoc ipſa aq̃ eſt ſpeculũ ſed aliquãtulũ obſcurum. metalla vͦo nõ multum polita in ſupᷓficie ⁊ bñ cõmixta ſicut auruꝫ argẽtum ferrũ ⁊ cuprum depuratũ ſunt ſpecula. Huiuſmodi enim oĩa gñant̃ ex ſulphure ⁊ argẽto viuo. Argẽtum enim viuũ fit ex ſubtili aqueo ⁊ ſubtili terreo. qñ igit̃ argẽtum viuũ ſubtile eſt ualde ⁊ ſulphur ſil'iter ⁊ cõmiſcẽtur per calidũ digerẽs ⁊ inflãmãs tũc fit aurum qꝺ in ſuperficie polita ꝓpter ſubtile aqueũ ⁊ medium receptiuũ eſt reflexiuum. ⁊ ꝓpter hoc ſubtile terreũ eſt terminatiuum ⁊ ſic ſpeculũ efficit̃. Sil'r eſt de argẽto ꝓpter eaſdẽ cauſas pᷓter hoc ſolũ ꝙ calidũ in ipſo nõ eſt adeo bñ cõmiſcẽs neqꝫ adeo bñ digerẽs neqꝫ adeo inflãmãs ſicut in auro. ⁊ q: aurum magis ſeq̃tur ſulphureũ colorẽ ⁊ argẽtum magis argenti viui. in utroqꝫ tñ eſt frigus magis coagulãs ⁊ ꝓpter hoc ipᷓm etiã receptiuum luminis ⁊ reflexiuũ. Cuprum aũt depuratũ eſt ex ſulphure q̃dem puro ⁊ argẽto viuo minus puro ⁊ bñ cõmixtis. ⁊ ꝓpter hoc etiam ex ipſo fit ſpeculũ qñ politum eſt in ſupᷓficie. ferrũ aũt ex utroqꝫ q̃dem eſt in puro ⁊ bñ cõmixtis. ⁊ ſua humiditas viſcoſa nõ ſepᷓabilis ab ipſo per eliq̃tionẽ calidi ⁊ ꝓpter hoc efficit̃ ſpeculũ ſed magis obſcuruꝫ ſm q̃d ⁊ minus obſcurũ ſm q̃d in eo ꝙ politũ magis accedat ad nãm dyaphani per colorem aque. q: nullus color magis receptiuꝰ eſt forme ⁊ coloris. In eo vͦo ꝙ eſt ex ptis groſſis terreis eſt magis vmbroſum ⁊ ſic minus receptiuuꝫ. Aurũ aũt ⁊ cuprũ eo ꝙ hñt colores minus receptiua ſũt

forme ⁊ coloris. In eo vero ꝙ hn̄t subtile terreum magis q̄ȝ ferrū magis sunt receptiua. ⁊ ꝓpter hoc inter oīa metalla argentuȝ bn̄ politū magis est speculū. q: hoc in colore magis accedit ad dyaphanū ⁊ habet subtile terreuȝ bn̄ cōmixtū. Stāgnū aūt ⁊ plumbū magis sunt ex argēto viuo nō bn̄ puro nec bn̄ cōmixto cum sulphure. ⁊ ꝓpter hoc in supficiebus eoꝝ semꝑ remanent ptes obscure terrestres impediētes luminis receptibilitatē. ⁊ iō ex istis nō gn̄atr̄ speculum. Inter aūt oīa melius est speculū ex vitro ⁊ plūbo q: vitrū ꝓpter trāsparentiā melius recipit radios plūbū nō habet humidū solubile ab ipo. ⁊ ꝓpter hoc qn̄ supfundit̄ vitro calido siccitas vitri abstrahit ipm ⁊ efficit vitrū in altera pte terminatū ualde radiosuȝ. ¶ Exigit̄ etiā ꝓportio reflexionis q: si nimis fieret reflexio sicꝫ i speculo opposito soli immediate nō resultat color ⁊ figura uel obscure resultabit. ⁊ hoc est ideo q: ꝯdēsatio radiorū ⁊ luminis tegit colores ⁊ figuras sicut patet si lapis niger ualde polit⁹ ponat̄ sub sole ⁊ aliquis eminus respiciat eum ex obliquo videbitur lapis ille albus uel splendidus ꝓpter multā diffusionē radioruȝ in supficie. ¶ Ad illud aūt qd̄ querit̄ quare forma qn̄qȝ in ꝓfundo videt̄ ⁊ qn̄qȝ in supficie. dicendū ꝙ in speculo nō tm̄ resultat forma sed etiā distātia que est inter aspicientē ⁊ speculū. ⁊ ꝓpter hoc qn̄ distantia est magna tunc videt̄ forma ꝓfundata in speculo. qn̄ vero pua est distātia videt̄ accedere ad supficiem. ¶ Ad aliđ dicendū ꝙ sicut habitū est forma que apparet est spēs nō hn̄s spissitudinem ⁊ ꝓpter hoc nulla est qō. Utrum posterior pars tegat anteriorē. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ in cōnexo speculi apparet forma sicut est in plano. quia ibi vna pars speculi nō est sub alia ⁊ ꝓpter hoc nō fit reflexio ab vna parte speculi sup aliā. sed in cōcauo vna pars est sub alia. ⁊ ꝓpter hoc supior ꝓijcit sup inferiorem formā receptiuā. ⁊ iō supior pars apparet inferius. ⁊ silr̄ est de dextro ⁊ sinistro. ⁊ iste modus nāl̄is est in gn̄atione mixtionis lȝ nō figura lapidis que dicit̄ thopazion in quo semꝑ apparet facies uersa. ¶ Si aūt fieret speculū angulatū multis angulis cum qlibet angulus discontinuet reflexionēȝ que fit ad supficiem. in eo fierent multe imagines sḿ nām discōtinuationū reflexiōis. ¶ Si vero fiat speculū in vna parte ꝯcauuȝ ⁊ in alia pte planuȝ. siue planū sit supius ⁊ cōcauum inferius resultabūt due facies. ⁊ si cōcauum sit supius ⁊ planū sit inferius tūc in loco ꝯtinuationis plani ad cōcauū videbunt̄ ille facies continuate in collo ita ꝙ vna facies sit supius ⁊ alia inferius. Si vero sit ecōtra planū inferius ⁊ cōcauū supius tūc videbunt̄ facies ille ꝯtinuate in uertice capitis eo ꝙ ifferior porrigit̄ supius. ⁊ supior depēdet iferius. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ cum dicit̄ ꝙ visus est visibilis ⁊ inuisibilis li in pōt ꝓuare oīm visus respectu ipsius visus uel respectu armonie ipsius. Si pmo mō tunc inuisibile dr̄ nō hn̄s colorem aptū natū tn̄ hr̄e sicut aer uel aqua. Si aūt ꝓuat respectu armonie hoc pōt fieri duobus modis scilȝ sḿ excessum uel sḿ diminutionē. Si pmo modo tunc dicit̄ inuisibile qd̄ minus est lucidū. Si 2° mō tunc dr̄ inuisibile qd̄ puā hēt dr̄iam inuisibilitatis ⁊c̄.

¶ Querit̄ de natura medij per qd̄ est visus.

Onsequēter queritur

de natura medij per qd̄ est visus. Dicit autem phus in 2° de aīa ꝙ aqua nō sḿ ꝙ aqua, nec aer sḿ ꝙ aer sed qm̄ natura est eadem utrisqȝ hūȝ ⁊ in ꝑpetuo superius corpe. ⁊ sic videt̄ ꝙ aer ⁊ aqua sint mediū visus sḿ ꝙ cōmunicat in nām trāsparētis. sic enim in eis est natura supioris corpis que natura est lumen. ¶ Sed tunc querit̄ quid cōtinuet visuȝ usqȝ ad visibile. Ponamus enim aliquem stantē in aere videre lapidē album in aqua iacentē. cōstat ꝙ aer ⁊ aqua cōtinua corpora nō sunt q: ꝯtinua sunt quoꝝ terminus est idem. ⁊ non est idem terminus aeris ⁊ aque. ¶ Cuȝ ergo lapis imutat per spatium aque pūcto illo in quo tāgit aer aquā mutetur color imutans ut in fine imutationis aque ⁊ ut in pncipio mutatiōis aeris. ergo qescere accidit in medio de necessitate sicut ꝓbatū est in 4° phi^z qn̄ aliqs medio pūcto ut duob⁹ utit̄ vno. s. in fine ⁊ pncipio. qd̄ quies intercidit ⁊ q: nos hoc supra determinauimus in qōne de tēpore iō supponamus hic. ¶ Eadem ꝓrsus obiectio est de visione stellarū. Ille enim vident̄ per partē qnte eēntie ⁊ per ignem ⁊ aerē que nō sunt corpa ꝯtinua. ¶ Ex hoc etiā videt̄ falsum qd̄ dicit phs ꝙ tm̄ aer ⁊ aqua sunt mediū in visu nobis enim apparēt stelle per partē qnte eēntie ⁊ per ignē. ¶ Iteȝ querit̄ que sit natura illa quaȝ ipse dicit coīcare aquā ⁊ aerē cum ꝑpetuo supius corpore. Si eni illa lumē est tūc nō ꝯtingeret aliqđ videri qd̄ falsum est. q: luminosa ut noctiluca in tenebris vident̄. Si aūt est natura trāsparentie tunc plura vident̄ eē media q̄ȝ aer ⁊ aqua. Uidem⁹ enim ad lrām ꝙ ignis in sua spera trāsparens est aliter enim nobis nō apperent stelle per ipm. ¶ Iuxta hoc enim querit̄ cum ignis in iferiorib⁹ tegat nobis colores qui post ipm sunt uel in ipo ⁊ in iferiorib⁹. Silr̄ dicat̄ ignis eē lux ⁊ corpus luminosum quare nobis nō tegat stellas. Et quare nō videm⁹ lumen eius. Si dicat̄ ꝙ hoc est ꝓpter eius puitatē ⁊ remotionē a nobis hoc nō pōt esse causa q: sic nec ipsum videremus nec stellas que sunt post ipm. ¶ Preterea corpus lune multo minus est q̄ȝ corpus ignis ut probat̄ in almagesti ⁊ remotius est a nobis. est enim minus terra ⁊ terra est corpus minus igne ⁊ tn̄ videmus ipsum. ¶ Solo ad hoc dicēdū ꝙ aer ⁊ aqua sunt mediū ut dicit phus nō sḿ ꝙ aer ⁊ aqua. Et ꝓpter hoc non tm̄ sunt media sed etiā alia in qbus est eadem natura sicut qnta eēntia in partib⁹ non stellatis ⁊ ignis in spera sua. sȝ nō ita ꝓprie sunt illa duo media sicut aer ⁊ aqua. Et hoc cōtingit duab⁹ rōnib⁹. Quarū vna est ꝙ aer ⁊ aqua cōmunicāt in humido. ⁊ humidi sunt due virtutes. s. bn̄ recipere ⁊ ad aliqđ fluere q: male terminabile est in se. Et ꝓpter hoc sensibilia bn̄ recipiūt ⁊ ad sensus bn̄ fluēdo reportāt. tale aūt humidū nō est in igne ⁊ quinta essentia. Alia rō est q: aer ⁊ aqua nō sunt simplr̄ leuia nec simplr̄ grauia. Et ꝓpter hoc minus obuiāt motu sensibiliū per ipsa ad oēm ꝓprietatē. ⁊ talis ꝓprietas nō est in igne. Et ꝓpter hoc nō ita cōueniēs est mediuȝ. Est aūt alia natura medij. s. ꝙ ipm sit rarū ⁊ puiuȝ ⁊ illa magis est in igne ⁊ qnta eēntia q̄ȝ in aere ⁊ plus in aere q̄ȝ in aqua. ⁊ propter hoc oīa hec differēter efficiunt̄ mediuȝ. ¶ Ad pm̄. ergo dicēdū ꝙ natura in qua coīcant aer ⁊ aqua cū ꝑpetuo supius corpe duplex est vna ex parte potentie ⁊ altera ex parte act⁹. Illa que est ex pte potētie est dyaphanitas. Et hec est trāsparentia que causat̄ ex raro subtili in partib⁹ māe. Et q̄ȝto illud plus abūdat in aliquo corpe tāto ipm est magis puium. Illa vero que est ex parte act⁹ est lumē receptiuū qd̄ facit transparens esse in actu esse trāsparens. utraqȝ enim nārum inuenit̄ in celo. In stellis enim est lumē ⁊ in alijs partib⁹ orbiū trāsparētia. humidū enim in suo duplici virtute aer ⁊ aqua ad facilitatem mediādi ⁊ pcipue in aere q: ibi cōiungit̄ humiduȝ cum magis trāsparenti q̄ȝ in aqua. ¶ Ad aliđ ergo qd̄ querit̄ qđ cōtinet visum. dicēdū ꝙ mot⁹ lucis in dyaphano subito est ⁊ nō in tēpore. Et cuȝ color imutat actū luminis erit imutatio coloris ad modū imutationis luminis hoc aūt hic supponat̄. q: in sequētibus hoc ꝓbabit̄. ⁊ ꝓpter hoc non est ibi ꝓprie mot⁹ nec alteratio nec loci mutatio sȝ gn̄atio poti⁹ in oīb⁹ partib⁹ medij directo oppositis distātib⁹ sḿ ꝓportionē sḿ quā pōt in imutabile visibile. Et iō nihil qd̄ obiectum est de cōtinuitate. Illa aūt obiectio cōsequit̄ necessario illos qui dicūt lumē eē subām ⁊ visum fieri per emissionēȝ radiorū ab oculis. ⁊ ꝓpter hoc dicūt absurda multa. s. ꝙ corpus quintum sit

īmixtum oībus elementis transparentibus.⁊ hoc fit q: continet visum. Et hoc est graue absurdū ⁊ fedū q: ꝑm hoc duo corpa sunt in eodem loco lʒ hoc nō reputāt incōueniēs ꝙ corpus quintū sit cum quolibet in eodē loco. Si forte obijciat ꝙ visibile eque ꝑmo est in loco ⁊ in medio ⁊ ita non sit in oculo per actū medij ex quo eque primo gñat in utroqʒ. dicēdum ꝙ nō est ibi ꝑus ⁊ posterius ꝑm tēpus sed ꝑm ordinē cause tm̄. ℂ Ex hijs patet solo ad oia quesita ꝑter ultimuʒ. Et ad illud dicendū ꝙ nulluʒ multū rarum est in se luminosum. Et ꝑpter hoc ignis in sua spera cum sit multū rarum nō lucet. Ad hoc enim ut aliqd luceat ut dicit quidā ꝑhus oportet ꝙ habeat partes multū cōpressas ⁊ calcatas. q: aliter nō esset lumen seruabile in ipso. Si enim luceret ut dicit Auic[a] tunc obtegeret visibilia que post ipm̄ sunt. In inferioribus autem ignis est cōpressus in materia terrestri ⁊ iō lucet ibi ⁊ tegit colores ⁊c̄.

ℂ Querit qualr̄ spēs visibiles sint in oc'o ⁊ in medio.

Consequēter queritur qualr̄ spēs visibiles sint in medio ⁊ in oculo. Videt aūt ꝙ ut in mā ⁊ ut in subiecto. sic ois accñtis eē nō est nisi qñ est in aliquo ut in materia ⁊ ut in subiecto spēs visibiles sunt accñtia ergo nō sunt in oculo ⁊ in medio nisi ut in mā ⁊ in subiecto. ℂ Itē oē accñs qd̄ imutat aliqd est in illo ut in subiecto. colores imutāt mediū ⁊ oculū. ergo sunt in illis ut in subiecto. ℂ Item ois sbāgēs actu accñtis accñs illud habet in se ut in subiecto. aer ⁊ oculus agunt actu colorꝫ. ergo colores sunt in ipis ut in subiecto. ꝑma ꝓbat ex hoc ꝙ sub̄a nō agit actu accidens ꝑse sed per accñs qd̄ inest ei. 2[a] patet per suppositionem ꝑhabitorꝫ q: imediuʒ imutat oculū ⁊ oculus organum sensus cois ⁊ fantasie. ℂ Item cōtra hoc est ꝙ nulluʒ accñs cum ꝯtrario sibi pōt esse in eodē subiecto. vnus color cum suo ꝯtrario simul pōt esse in medio aere. ergo colores nō sunt in medio aere sicut in subiecto. prima ꝓbat per rōnem ꝯtrariorꝫ. ℂ Cōtraria eniʒ sunt que nata sunt inesse eidem sed nunqʒ simul actu vno. 2[a] ꝓbat sic per demōstrationē. Sit enim. a. oculus uersus orientē positus sed aspiciēs ad occidentē. b. aūt oculus positꝰ uersus occidentē sed aspiciēs ad orientē ⁊ sit distātia media decē cubitorꝫ. Ex parte aūt orientis sit. c. album corpus uehemētis albedinis imutans aerē usqʒ ad oculuʒ positū in opposito ex parte occidētis. Ex pte aūt occidētis sit. d. nigruʒ corpus uehementis nigredinis imutans aerē usqʒ ad oculū positū uersus orientē. Et distent ista corpa ⁊ isti oculi dyametraliter ⁊ in eodē tpe imutētur vnus ab albo alter a nigro ergo istos duos colores necesse est ibi occurrere in medio ⁊ tūc simul eē in actu illo qd̄ impossibile est si ꝯtrarietateʒ hn̄t ⁊ insunt aeri sicut accñs in subiecto. ℂ Item oē accñs qd̄ est in aliquo sicut in subiecto denoīat ipm̄ uel ꝑm totū uel ꝑm partē. colores sunt in aere sicut in subiecto ⁊ etiā in oculo. ergo denoiant ipsa uel ꝑm totū uel ꝑm partē. Et sic possumus dicere ꝙ aer ⁊ oculus uel ꝑm totuʒ uel ꝑm partem sunt alba uel nigra qd̄ falsuʒ est. ꝑ[a] ꝓbat ex hoc ꝙ lʒ difficile sit ꝯuertere eam que est ab accñte denoiationeʒ sicut hētur in 2° topi[x]. q: nō sequit albedo inest huic. ergo est albus. nihilominus tm̄ bn̄ cōuertit sub disiunctiōe. s. ꝑm qd ⁊ simpl'r. hoc est ꝑm totū uel ꝑm partē. sicut enim bn̄ sequit hoc est albū ergo albedo inest huic ita bn̄ sequtur albedo inest huic. ergo hoc est albū uel ꝑm totuʒ uel ꝑm partē. ℂ Ad ꝑdicta uolūt soluere quidā ꝑm sniam Auerroys in libro de aia dicētes. ꝙ colores nō sunt in medio ⁊ in oculo ꝑm suuʒ esse ꝓpriuʒ ⁊ nāle ꝑm ꝙ sunt in aliquo ut in materia ⁊ in subiecto. sed ꝑm esse spūale qd̄ est sepatuʒ a materia ⁊ subiecto in quo esse nō habet oppositionē ⁊ ꝯtrarietatē sicut nec rōnes intētionū earū que sunt apud aiam. ℂ Sed ꝯtra hoc est multiplex rō. Quarum ꝑma est ꝙ omne qd̄ recipit in aliquo recipit in illo ꝑm ꝑtātem recipiētis ⁊ nō recepti. sed colores recipiunt in medio ⁊ in oculo. ergo ꝑm ꝑtātem recipiētis ⁊ nō recepti. Sed recipientia sunt corpora. ergo recipiūtur ꝑm esse corpale ⁊ non spūale. ꝑ[a] patet ex auctoritate Boecij. 2[a] ꝑse nota est. ℂ Iteʒ oē qd̄ sic est in aliquo ꝙ ipm̄ per excellentiā destruat illud in quo agit est ꝑm eē nāle in ipso. Colores sic sunt in aere ꝙ per excellentiā destruūt visum in oculo. ergo ꝑm esse nāle sunt in illo. prima ꝓbat per oppositū q: spēs denudate oino a materia ⁊ appēditijs materie quātūcūqʒ sunt excellentes nō destruūt ut hētur in 3° de aia. q: hec est dr̄ia inter sensuʒ ⁊ intellectū. q: ab excellenter intelligibilibꝰ nō corrūpit intellectus quo peius intelligat minus intelligibilia sʒ potius ꝯfortat ut melius intelligat ea. sensus aūt ab excellenter sensibilibꝰ corrūpit quo peius apphēdat minꝰ sensibilia. ul' etiā ex toto ut patet per experimentum. Si enim vitrū purū ⁊ clarū accipiat ⁊ infundat argentum viuum ⁊ supponat sub sole fiet magna reflectio ad supficiem vitri. ⁊ motꝰ fiet illius reflectiōis ex motu argenti viui. Et sigs diu cogat aspicere ad illud execat ex toto. Sil'r hij qui diu fuerūt in ergastulo ⁊ postea emittuntur etiā res ualde albas nō pn̄t aspicere nisi cum magna pena. In oibus aūt ꝯfundit visus ex aspectu ad rotā solis. ℂ Propter hoc qdā uoluerūt dicere ꝙ qñ dicit Auerroys ꝙ spēs visibiles sunt in medio ut in esse spūali. ꝙ nō dicit ibi spūs ꝑm ꝙ spūs est nō corpus ꝑm quē modum uocamus aiam spm̄. sed dicit ibi spūs luciduʒ corpus ⁊ subtile qd̄ est instrumētū ad ꝑfectionē virtutū aialiuʒ ꝑm ꝙ spūs diffinit ab Algazele in sua phīca. ubi sic dicit. spūs est corpus subtile cōpositū ex uaporibꝰ humorum cuius sedes est cor ⁊ ipse uehiculū virtutū vitaliū ⁊ aialium per quem ꝟtutes sensibiles ⁊ motiue trāseunt in sua instrumēta. dicūt ergo ꝙ q: spūs ille cuʒ nālis est aeri iō aer ꝑm ꝑtātem etiam illius spūs recipit spēs sensibiles. ℂ Sed ꝯtra hoc est ꝙ nō tm̄ medium visus est aer sed etiam aqua que nō hēt a materia gñalitatē cum spū illo. Propter hoc alij uolebant dicere ꝙ in ueritate spēs visibiles nō sunt in medio ꝑm esse spūale sic uel illo mō. sed sunt in eo sicut in potētia. sicut forma ad quaʒ est motꝰ in motu ipso. Cū eniʒ motꝰ sit endelechia existētis in potētia ꝑm ꝙ est in potētia erit forma ad quam est motꝰ ꝑm ꝙ est in motu nō in actu puro nec in potentia pure sed in potētia que est exitꝰ cōtinuus ad actum. ⁊ in tali esse forma bn̄ pōt esse pmixta suo cōtrario. Et ꝑpter hoc cōtraria simul esse pn̄t in medio eo ꝙ non sunt actu in eo sed potētia. ℂ Cōtraria ꝟo bn̄ simul sunt potētia. Sed ꝙ hoc nihil sit ꝓbat. Ostēsum enim est in 5° phi[x] ꝙ nihil idem simul ⁊ semel ⁊ ꝑm eandē partē mouetur ad cōtrarios terminos motꝰ. Resumatur igitur sup:habita demōstratio. per illā enim patet ꝙ idem aer numero est qui imutat ab albo ⁊ nigro ꝑm diuersos sitꝰ. ergo necesse est illos colores ꝯuenire in medio eque distāte ab utroqʒ. ⁊ illud mediū de necessitate mouet contrarijs motibꝰ qd̄ est impossibile. ℂ Itē eiusdē subiecti est esse in motu ⁊ in termino motꝰ si motꝰ ille habet terminū. ⁊ si nō habet terminuʒ tunc est perpetuus. Si igitur mediuʒ est in motu alterationis ꝑm species visibiles de necessitate autem erit in motu perpetuo qd̄ est falsuʒ. Aut aliqñ erit in termino motus illius. Si aūt sit in termino tunc de necessitate denoiabit a termino illo ⁊ tunc erit aer uel albus uel niger uel alterius coloris qd̄ falsuʒ est. Si forte dicat ꝙ in ueritate aer nō mouet motu illo: sʒ motꝰ est per ipm̄ visibiliū spērum ita ꝙ ipse sit quasi spatium deferēs motuʒ ⁊ mobile. ℂ Cōtra hoc est ꝙ nihil est mobile aliquo motu nisi corpus. Si ergo hoc est motus oportet aliqd̄ corpus esse mobile illo motu. Hoc aūt nō est aer ut dicūt nec corpus coloratū. q: hoc nō transit per aera. ergo erit ibi aliqd̄ corpus ꝑter coloratū ⁊ aerē

z oculū qd̄ est ꝯtra sensuz. ¶ Item ꝓbatū est in 8° phi͡r
ꝙ lꝫ motus circuli qui est in circulo nō hēat cōtrarium
mot⁹ tñ sup circulum pōt hēre cōtrarium. Diuidat̄ eniz
circulus p dyametrū z sint pūcta ꝯtact⁹ dyametri.a.z.b.
z.d.z sit mobile motū.a.in.b.per vnū semicirculū z trā/
seat per.b.z uadat in.a.p aliuz semicirculū.c.aūt sit mo/
bile ex.a.p aliū semicirculū.z trāseūdo p.b.ueniat in.a.
Ista duo mota occurrerent sibi in.b.z vnū sistit motū al
teri⁹ eo ꝙ sunt ad situs opposite circūferētie.ḡ silr̄ erit in
motu recto. Si ergo albū imutat uersus orientē oculuz
aliquem z nigrū uersus occidentē aliū oculū z album z
nigrū sunt in medio sicut in motu ut dicūt illi de necessi
tate mot⁹ vnus sistit alterū z sic neuter oculus imutabit̄.
q: vnus nō pmittit alterū trāsire ad oculū. Si forte dica
tur ꝙ vnus declinat ab alio in occursu ex hoc sequit̄ il/
lud incōueniēs ꝙ color vnius eoꝝ non videbit̄ dyame
traliter cōtra coloratū.sed potius ex trāsuerso. Si enim
albū corp⁹.a.z oculus opposit⁹ illi dyametralr̄ sit.c.d.e.
nigrū aūt corpus oppositū albo per dyametrū sit.f.z ocu
lus videns ip̄m opposit⁹ oculo vidēti albuz per dyame
truz sit.g. Si ergo nigrū declinat ab albo tūc declinabit
extra mensurā dyameter.c.d.e.z ille fuit dyameter qui
fuit inter oculū vidētem nigrū z corpus nigrū z hoc est
impossibile z cōtra sensum. Silr̄ est cōtra Euclidē qui
demōstrat ꝙ oē qd̄ visu dep̄hendit̄ sup illud pcutit dya
metrū triāguli ambligoni sub quo pficit̄ visus. ¶ Pre
terea quicquid agit actu est actu species visibilis.in me
dio agit actu imutādo oculum.ergo est actu in medio.
¶ Preterea querit̄ ƀm quem modū differentē spēs vi
sibiles sunt in oculo z in medio. ¶ Solo͛ dicendum ꝙ
tria attēdenda sunt ad sciēdū qualr̄ spēs visibiles sunt in
medio z in oculo. Quorū vna est natura agētis colores
z abstrahētis eos.z hec est natura agentis ꝙ est qualitas
ut sup̄ ꝓbatū est nō hn̄s cōtrariū cui⁹ trāsit⁹ per mediū
est subito z nō in tēpore.z iō cum colores agunt in me/
diū z oculū nisi per actū luminis ƀm qd̄ agūt in actione
sua nō hn̄t ꝯtrarium. 2^{m} est natura coloris abstracti. ille
enim nō abstrahit̄ cum causis gn̄antib⁹ ip̄m in subiecto
que sunt calidū frigidū humidū z siccū ut sup̄ dictū est.
Sed abstractio fit in ꝓpria specie coloris tm̄ sine omni
pte mãe z sine oī causa mãli. Et hoc est qd̄ uocat Auer.
sup librū de aīa spūale esse. Cuz aūt sup̄ habitū est ꝙ co/
lores nō agunt nec sunt qualitates actiue pse passiue:sed
potius per actum calidi z frigidi zc̄.ibi non agunt z pa/
tiunt̄ a se inuicē.ergo non trāsmutabūt se inuicē:q: oīs
trāsmutatio fit per actionē z passionē. Cum igit̄ sic sit in
medio z oculo.patet ꝙ nō trāsmutabūt se inuicē z vnus
nō obstat alteri. 3^{m} est natura medij.q: ut sup̄ habitū est
aer z aqua nō sunt media ƀm ꝙ aer z aqua sed ƀm cōi/
tantiā quā hn̄t cum supius ppetuo corpe. Hec autez est
trāsparentia que est aptitudo ubiqꝫ recipiēdi spēm visi/
bilem ubi opponit̄ res colorata ƀm actum lucidi. Dico
aūt aptitudinē recipiēdi ut deferēs recipit z nō ut recipit
tenēs. Et hoc est qd̄ uolūt quidā dicere ꝙ visibilia sunt
in medio ut in potētia mot⁹ z non ut in termino z actu.
Et ꝓpter hoc nec ex pte illa visibilia hn̄t ꝯtrarietatē. Et
sic patet qualr̄ ambe opiniōes aliquo modo sunt uere.
¶ Ad p̄m igit̄ dicēdū ꝙ duplex est sbm.s.tenēs z colli/
gens z sbm deferens. Subiectū aūt tenens denoiat̄ ab
accn̄te qd̄ tenet uel ƀm quid uel simplr̄. Sed sbm defe/
rens nō denoiatur ab accn̄te qd̄ est in ip̄o.q: non est in
ipso nisi in potētia z nō in actu. z taliter visibilia sunt in
medio. Qualr̄ aūt sunt in oculo dicet̄ in fine. Ex hijs pa
tet solo͛ ad qnque p̄ma. ¶ Ad hoc ꝟo qd̄ obijcit̄ contra
sniaꝫ cōmētatoris dicēdū ꝙ nō uocat eē spūale a spū qui
est aīa:sꝫ a spū qui est corp⁹ cui coicat nã dyaphani i me
dio existēs z attēdit eē coloris qd̄ est sine pte mãe z sine
causis gn̄antib⁹ ip̄m in mã ƀm nãz colorati corpis. Qd̄
aūt excellens destruit visuz nō est ex natura coloris ƀm
ꝙ color sed ƀm nãm lucis per cuius auctū mouet color
oculū. Hoc enim qn̄qꝫ in minima supat spm̄ visibilem
z ꝯfundit visum z per ꝯn̄s hebetat visum.q: ad multitu
dinem luminis sequit̄ multiplicatio coloris. lumē egre
diens nimiū in oculū nō intēdit humiduz cristallinum
sed remouet ip̄m a tēperamēto sue cōplexionis z resol/
uit partē eius subtilē z infimā qua resoluta incipiēt ꝯsta
re z ispissari ptes magis grosse sicut hētur in 4° methe͡r.
de coagulatis a calido z impinguatis. Cum autez sic in/
spissat̄ humidū cristallinum nō erit susceptibile spūs vi
sibilis qui uenit a cerebro per neruos opticos.z sic acci
dit pfecta cecitas etiā qn̄ oculi pulchri apparēt exteri⁹.z
ꝓpter hoc apparet ꝙ corruptio oculi a luce z a colore p
accidens est. Silr̄ dicimus de hijs qui diu fuerūt in te/
nebras z postea cū pena inspiciūt ualde alba. hec enim
nō pse accidūt a colore sed per accn̄s. ¶ Calor eniꝫ na/
turalis z spūs diffundunt̄ in organis sensuū z multipli
cant̄ in eis duab⁹ de causis. Quarū vna est exercitiuz in
opibus sensuū. Exercitiū enim multiplicat calorē z ca/
lor multiplicat⁹ attrahit spiritū.z inde fit ꝙ spūs magis
multiplicat̄ in vno sensu q̄ꝫ in alio.ꝓpterea maius exer
citiū illius sensus. Alia est intētio aīe in ope sensus vni
us.ex hoc ipso eni extrahit̄ ab altero z digerit spm̄ z ca/
lorem ad sensum illū in cuius ope est intētio z cuz calor
sit apitiu⁹ pororū facit facilē discursuz spirituū ad sensuz
illū:z per oppositū diu manētes in tenebris nō habent
exercitiū visus nec aīa est intēta opibus visus. Et ꝓpter
hoc subtrahit̄ spūs visibilis ab oculis z exiccant̄.z cōtra
hit̄ neruus opticus intantū ꝙ etiaꝫ qn̄ ueniūt ad lucem
spūs nō pn̄t subintrare nisi parū z paulatim. Et iō vinci
tur z ledit̄ ab albo excellenti. Et ꝓpter hꝰ patet solo͛ oiuz
eoꝝ que obiecta sunt cōtra cōmētatoris sniam. ¶ Ad
illud ꝟo qd̄ obijcit̄ de alia opinione dicendū ꝙ etiā illa
ƀm aliqd est uera sed nō simplr̄ uera. Nō enim absolu/
te alteratio est imutatio medij a spiritib⁹ visibilib⁹:q: in
alteratione absolute sunt cōtraria agētia z patiētia in eo
qd̄ alterat̄. Sed hoc est vnū agens in oibus visibilibus
cōtrarijs z medijs z hoc est lumen. Silr̄ colores sunt in
medio sepati ab oibus causis a qbus accipiūt cōtrarie/
tatem. Et ꝓpter hoc alteratio dicit̄ equoce de alteratio/
ne phica z de alteratiōe sensuū z medij.qd̄ patet ex hoc
alteratio phica est de cōtrario in cōtrariuz. Alteratio ꝟo
sensuū z medioꝝ est de p̄uatione in habituz. Et per hoc
patet solo͛ ad oēs alias demonstrationes inductas.q: il
le inducunt̄ ac si alteratio medij sit alteratio simpliciter.
¶ Ad id ꝟo qd̄ obijcit̄ ꝙ quicqd agit actu est actu.di/
cendū ꝙ uerū est hoc ƀm actū illius agentis quo agit sꝫ
color in medio nō agit in visum nisi actu lucidi.z ꝓpter
hoc per actū illius est ibi sed nō per actū mãe rei colora
te. Et iō etiā aer ꝓprie est albus nec niger est sed ꝓprie
lucidus. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ tres sunt dr̄ie spēi vi
sibilis in medio z in oculo. Quarū vna est q: oculus ex
eo ꝙ cōsistit in sub͡a aque que nigra est circūposita ꝓuat
spēm z colligit eam ita ꝙ apparet in ipso.sed hoc non fa
cit aer. 2^{a} est q: oculus habet spēm visibilē ut habitū uel
dispōnem que est p̄ncipiū cognoscēdi rem visiuā.z pro
pter hoc etiam color in oculo nō est ut colorans ipsum
sed ut habit⁹ qui est forma totius colorati z p̄ncipiuz co/
gnoscēdi ip̄z.z sic iterū nō est in aere. 3^{a} est q: est in ocu/
lo sicut in termino sed in medio sicut in via.z ꝓpter hoc
etiam in oculo est aliquomodo ut in actu:sed in medio
sicut in potentia zc̄.

¶ Queritur de modo z actu videndi.

v Ndecimo queritur de vi
su ex parte modi z actu vidēdi. Sup hoc enim
tāgit Alphorabius in li° suo de sensu z sensato.z Auic͡a
in 6° quatuor opiniones antiquoꝝ phoꝝ. Quarū prima
est dicentiuz sensibilia esse actu in aīa ꝙ nō sunt acqsita

ab extrinseco.⁊ forme extrinsece solũmodo excitãt ⁊ fa/
ciunt rememorari eum qui tenet eas in aĩa. Et dicit ꝙ
hec est opinio Platonis in toto uel fere. 2ª est opinio di
cẽtium ꝙ nõ est in aĩa aliqd sensibiliũ in actu sed acqui
rit ei ab extrinseco.⁊ isti diuidunt in duo. Quidã enim
dicũt ꝙ acqsitio formarũ extrinsecarũ est acqsitio corpa
lis ⁊ nõ spũalis. Hoc est qꝛ esse earũ in aĩa erit ẜm dispõ
nem ẜm quã sunt in rebus extra aiam.⁊ hec fuisse vide
tur opinio Empedoclis qui dixit ꝙ terrã terra cognosci
mus ⁊ aerem aere ⁊ sic de aliȷs. Aliȷ ỽo dicunt ꝙ acqui
sitio formarũ sensibiliũ est ẜm esse spũale ⁊ illi iterũ diui
dunt in duo. Quidam enim dicunt ꝙ in apprehẽsione
sensibiliũ nõ est necessariũ mediũ per qd transeat sensi/
bile ad sensum. Sed aĩa mouet se ad sensibile ⁊ suppo/
nit se illi. qꝛ aũt necessariũ est ꝙ hẽat instrm per qd mo/
ueat ad sensibile.⁊ ꝓpter hoc describũt lineas egredien
tes ab oculo quas uocãt radios per quos anima uenit
ad sensibile. Aliȷ ỽo dicũt ꝙ sensibilia ueniunt ad sen/
sus per medium in quo ꝑmo fiunt ⁊ postea in sensum.
⁊ hec est opinio Arꝭ: sic ergo in vniuerso sunt quatuor
ꝑnie de mã vidẽdi. ¶ Cõtra primã aũt opinionẽ ponit
Alphorabius duas rõnes. Quarũ vna est per diffinitio
nem habitꝰ. Habitꝰ enim est quo quis aliqd agit cuꝫ uo
luerit sine aliqua indigẽtia alicuiꝰ extrinseci. Si ergo vi
sibilia sunt in anima ut in habitu tunc falsum est ꝙ ali/
quis indigeat extrinseco. sed põt videre sine oĩ extrinse
co excitante memoriã eius. Alia est sumpta ex utilitate
organi. huius enim nulla est utilitas nisi ut visibilia per
ipm ueniant in aiam. Si ergo in illo ꝑse sunt in aĩa: tũc
sunt alia organa uana: ⁊ sic aliqd erit uanũ in natura qd
est incõueniẽs. ¶ Cõtra ỽo 2am opinionem ponit ipse
multas rõnes. Quarũ ꝑma est hec. oẽ qd recipit formas
ꝯtrarioꝝ simul recipit eas nõ ẜm esse qd hñt in mã. aĩa
sensibilis recipit formas ꝯtrarioꝝ simul. Cum enim reci
pit spẽm albi nõ amittit spẽm nigri. ergo nõ recipit eas
ẜm esse qd hñt in materia. 2ª est qꝛ simul est receptio or/
gani ⁊ receptio mediȷ ẜm aliqd. mediũ aũt visus recipit
cõtraria simul. per eãdẽ eñ ꝑtẽ aeris videt albũ ⁊ nigrũ
a duobꝰ oculis ex opposito respicientibꝰ. ergo nõ recipit
ea ẜm esse qd hñt in materia. 3ª est quicqd recipit formã
aliquã ẜm esse qd hẽt in materia: recipit eam ẜm quãti/
tateꝫ quã hẽt in materia: qꝛ ẜm esse qd hẽt a materia nõ
abstrahit a quãtitate. sꝫ visus oculi vnius recipit formaꝫ
dimidiȷ celi. ergo recipit ipsam ẜm quãtitatẽ dimidiȷ ce/
li.⁊ ita oporteret ꝙ oculus eẽt in tãta quãtitate quãta est
dimidiũ celi. 4ª est ex diffinitione sensus. qꝛ quicqd reci
pit spẽs sensibiles sine materia recipit eas ẜm eẽ qd ha/
bẽt in materia visus recipit. sic ergo recipit spẽs sensibi/
les nõ ẜm esse qd hñt in materia. 5ª est ꝙ in aĩa sunt intẽ
tiones uľes uel ꝑticulares. Aut ergo est recipiẽs illaruꝫ
vno mõ aut diuerso mõ. Si vno mõ cuꝫ a mõ receptio/
nis ⁊ abstractionis distinguant spẽs siue itẽtiones que
sunt in aĩa: tũc ille spẽs erũt uel ambe uľes uel ambe ꝑti
culares: qd falsum est. ergo modus receptionis erit di/
uersus. Cum aũt uľe sit oĩno denudatuꝫ a materia.⁊ oẽ
mediũ sit materia quedã ut habitũ est sup. receptio uľis
erit per abstractionẽ a fantasmate facta sine medio. Cuꝫ
igit spẽs ꝑticularis que est in sensibili sit spẽs denudata
quidẽ a materia sed non oĩno ipsa erit recepta a medio
qd est mã nõ oĩno ut sup habitũ est.⁊ iõ dicit Alphora
bius ꝙ spẽs pure ⁊ spũaliter sunt in aĩa. sed in mã sunt
pure ⁊ corpaľr. In medio autẽ medio mõ: nec pure cor/
poraľr nec pure spũaľr. 6ª rõ est qꝛ natura de opposito
ad oppositũ nõ ꝓcedit nisi per mediũ. Cum igitur pure
corpale qd est in re visa: ⁊ pure spũale qd est in aĩa sunt
opposita quodãmõ nõ ꝓcedit natura de vno in aliud ni
si per esse qd est in medio. ¶ Postea soluit Alphorabi
us ad vnã rõnem istarũ que destruebat mediuꝫ que ta/
lis est. omne qd recipit per mediuꝫ recipit in quãtitate
ipsius mediȷ. ergo si forme uľes recipiunt per medium
aeris: recipiunt ẜm quãtitatem aeris ẜm quã explet vi
sio ⁊ sic per paruuꝫ aeris recipit parua forma.⁊ per ma/
gnum magna. qd non est uerũ. Et dicit Alphorabius ꝙ
hoc tenet in his que recipiunt ẜm eẽ corpale ⁊ nõ in his
que recipiunt ẜm eẽ spũale. ¶ Deinde disputat alpho
rabius cõtra tertiã opinionẽ per plures rõnes. Quarũ
prima est hec. oẽ corpus hñs intrinsecũ lumen omissiuũ
illiꝰ in tenebris ⁊ in lumine est fortiꝰ in tenebris sicut pa
tet in noctilucis. corpus oculi ut illi dicũt est hñs intrin/
secuꝫ lumen. ergo est omissiuũ radiȷ fortius in tenebris
qꝫ in luce. ꝑma patet ad sensum. 2ª scribit in libro eucli/
dis de speculis ⁊ visu per hec uerba. In egressione radiȷ
a visu: ⁊ cõuersione eiꝰ ad oculũ ꝓcedit a pupilla ỽtus
luminosa imꝑmẽs in eo cui occurret ex toto aere lumẽ
pyramidale: cuius videlꝫ acuitas apud pupillaꝫ existit.
Et quãto plus elongat dilatat eiꝰ basis.⁊ est figura quã
lumen illud cõtinet pyramis colũnea cuius videlꝫ acu
mine apud aspicientẽ est ⁊ fines sequunt illud qd aspici
tur. ğ cõprehẽdit illud sup qd cadit lumẽ illud radiale: ⁊
sup qd nõ cadit ipm nõ apꝑhẽdit. 2ª rõ est qꝛ ẜꝫ ꝙ dictũ
est hec virtus visiua non indiget nisi lumine. ergo retia
oculi sunt supuacanea.⁊ destructis retibus non destruit
visus qd falsum est. 3ª est si aĩa supponat rei visibili per
radiũ deferentẽ virtutẽ visiuaꝫ ad rem visam. tũc virtus
visiua imediata erit cuilibet visibili siue distet siue sit ꝓ/
pinquũ. ergo equaľr videbit utrũqꝫ. s. ꝓpinquũ ⁊ remo
tũ. qꝛ utrũqꝫ est sibi imediatũ qd falsum est. 4ª est qꝛ illi
radiȷ aut sunt corpa aut nõ. Si sunt corpa: ⁊ oẽ corpus in
tpe mouet: ⁊ citius ad ꝓpinquũ qꝫ ad remotuꝫ. ergo vi/
sus erit successiuus per tẽpus qd sup improbatuꝫ est in
qõne de lumine.⁊ alphorabius etiã hẽt hoc pro incõue/
niẽti. Et in libro de sensu ⁊ sensato ꝓbatũ est ab Aristo/
tele ꝙ i hoc differt visus ab auditu ⁊ olfactu ꝙ ipẽ est su
bito. Auditus aũt ⁊ olfactus nõ subito. Si aũt est nõ cor
pus tunc erit qualitas alterãs mediũ uel actuꝫ luminis
usqꝫ ad visibile ⁊ sic erit in tenebris visio. Sed tamẽ ẜm
aspectiuos radiȷ illi corpa sunt.⁊ ꝓpter hoc 4ª rõ alpho/
rabiȷ ꝓcedit hoc supponendo sic. Si corpus egredit ab
oculo. ğ iter paruũ uas oculi erit corpꝰ ꝓlongabile usqꝫ
ad celũ ⁊ dilatabile usqꝫ ad quãtitatẽ medietatis celi. qd
videt incõueniẽs. nihil eñ tam paruũ est dilatabile per
nãm taliter. 5ª rõ qꝛ in quocũqꝫ est virtꝰ aĩe visiua illud
erit de cõpletione organi visus adeo ꝙ si sepet ab orga
no destruit visus. Si ergo in radiȷs illis est ỽtus visiua
radiȷ illi sunt de cõpletione organi.⁊ sepatis eis ab orga
no destruet oculus. sed quotiẽscũqꝫ visus est ẜm actum
sepant ⁊ egrediunt ab oculo. ergo quotiẽscũqꝫ fit visus
ẜm actũ destruit oculus. 6ª rõ est qꝛ virtus visiua cũ est
in actu videndi aut est in oculo aut in radio egrediẽte.
Si est in oculo cum oĩs actio ⁊ passio fiat per cõtactum:
nõ erit visio cõpleta nisi per ꝯtactuꝫ aliquẽ rei visibilis.
nõ aũt tangit imediate oculũ. ergo oportet ꝙ fiat motus
per radiũ. ergo visibile tangẽs imutat radiũ: ⁊ radius tã
gens imutat oculũ.⁊ sic radius patit qd absurdũ est di/
cere. Si ỽo est in radio virtus visiua ⁊ radius est extra
oculũ. ergo virtus visiua erit extra oculũ ⁊ opabit extra
oculũ. ergo virtus organica opabit extra organũ qd est
impossibile. qꝛ pro tãto dicit virtus organica: qꝛ nõ opat
extra organũ. Si ỽo dicit ꝙ virtus est in oculo ⁊ radiꝰ
ingrediẽs nõ imutat sed aer per queꝫ trãsit radius tunc
nõ erit dĩa opinionis tertie ad quartã que est Arꝭ: nisi
in hoc ꝙ isti ponũt radiũ egredientẽ ab oculo. Aristote
les aũt non dicit egredi ab oculo sed lucẽ exteriorẽ que
est in aere reflecti sup oculũ: ⁊ ex illa reflectione radios
generari sine qbus imutat oculus. Iste rõnes oẽs sunt
Alphorabiȷ nõ quidẽ sic ab ipso formate sed oẽs a dictis
suis extracte. ¶ Cõtra ỽo quartã opinionẽ nihil oppo
nit sed tenet eam. Sed tñ duo incõueniẽtia vident seq

ex illis. Quorum primum est q nos videbimus s̄m hoc ad oēm partem ut videtur. Aer enim imutatur an̄ et retro et a dextris et a sinistris. Aer ergo qui est retro nos imutat aerem per longū spatiū an̄ nos. Et cum aer imutatur imutat oculū. videtur q aer qui an̄ nos est debeat imutare oculos nostros colore rei que est retro nos. et sic ita bn̄ videbimus qd est retro nos sicut illud qd est an̄ nos. ¶ Si forte dicatur q corpus hoīs impedit imutationē. q2 imutatio est ad rectā lineā. Contra hoc ponamus demōstrationē sic. sumatur triāgulus. a. b. c. cuius basis sit retro nos longior longitudine nr̄i corporis et sit. a. b. latera autē eius sint. a. c. et. b. c. et ꝯtingāt se in pūcto. c. ante oculos nr̄os. Cum ergo immutatio fiat s̄m illas lineas que recte sunt imutabit aer usq3 in. c. et aer imutatus imutat aerem ad oēm partē per circūferentiā. ponatur ergo circulus super punctū. c. cuius circūferentia tangat oculū retro que est basis triāguli. ergo ille oculus videbit colorem positū in. a. et colorē positū in. b. qd falsum est. ergo nō videbitur fieri imutatio aeris ad oēm partē. ¶ Item queritur iuxta hoc cū imutetur aer ad oēm partem quare nos nō videmus oēm partē simul visibilis. expādit enim nr̄ visus sup pauimētū totū: et denariū iacentē sup pauimētum nō videmus donec discurrat visus usq3 ad illā partem pauimēti ubi iacet denarius. Ex hoc enim cōcludit Euclides q nos videmus per lineas egrediētes ab oculo. s. per triangulum cuius basis est res visa: et angulus expāsus est in oculo: et dyameter eius discurrit per ptes rei vise: et nō apphēdimus partē visibilis nisi quā attingit dyameter. et ppter hoc dicit q nō statim videmus denariū in pauimēto iacentē. Et ponamus ad hoc demonstrationē ut melius intelligatur. Sit igitur triangulus. a. b. c. cuius basis. a. b. sit quātitas rei vise et. c. angulus sit ꝯiunctio radiorum in oculo et. d. dyameter sit egrediēs ab āgulo. c. et discurrēs sup quātitatem basis. Dico ergo aut oīa videntur discurrere que sunt iter. a. et. b. aut tm̄. c. aut illud super qd cadit dyameter. d. Si p° mō tunc totū videbitur discurrere qd est in pauimēto. a. b. sed illa sunt multa ualde. ergo unico intuitu videbimus discurrere multa ualde qd falsum est. Si aūt 2° mō tunc hētur ppositum q nō videtur simul et semel discurrere nisi unum sup qd cadit dyameter. d. ¶ Item queritur iuxta hoc de quodam per qd pbant radios egredi ab oculo sicut dicit qnta supposito in libro de visu. s. si ponatur ferrum ualde album et politū in uase pfundo et recedēs aspiciēs a uase intantū q nō possit trahi recta linea ab oculo ad ferrū illud. tūc nō videbit ferrum. sufundatur aūt aqua pura usq3 ad summū uasis tūc videbit in eo loco ubi nō vidit. Huius enim causa nulla videtur esse nisi recta linea egrediēs ab oculo que nō possit trahi ad pfundū uasis sed trahitur bn̄ ad supficiem: et sic videtur visus fieri per emissionē radiorū. ¶ Solo dicendum q q̄rta opinio uera est que est Aris: et quā tenet Alphorabius. Qd aūt nō videmus ea que retro sunt non est hec causa q nō fiat imutatio ad oēm partē: sed q2 color nō agit nisi s̄m actū lucidi ppter hoc pcessio imutationis a colore in aere est s̄m pcessionē lucis reflexe uel incidētis. lux aūt que est post nos abstrahēs colorē imutat aerem an̄ nos sicut demōstratiue pbatū est. sed imutatio aeris nō sufficit ad visum sed oportet etiam spēs visibiles in oculum pcedere ad actum s̄m actum lucidi. Cum igitur lux que est post nos pcedit ab oculis nostris et nō in oculos nr̄os. ideo color rei visibilis que est post nos pcedit remouēdo se ab oculis nr̄is et nō in oculos: et iō nō fit visus nisi fiat reflexio sup speculū qd est ante oculos nr̄os. Concedimus tn̄ bn̄ radios esse tangentes oculos sub qbus fit imutatio sicut sup diximus. sed illi nō egrediuntur ab oculo sed a luce exteriori et reflectuntur sup oculū nō a luce que fit imediate circa oculū: sed ab illa que est in extremitate pspicui que facit colorem actu esse: q2 illa sola sufficit ad visum. ¶ Ad aliud dicēdum q nō est hec causa q etiam dyameter egrediēs ab oculo attingit rem visam: sed potius virtus visiua que apphēdit formā impssam dirigit formā illā ad rem quā apphēdit per ipsam. et q̄ñq3 dirigit eam in totam rem s̄m rōnem totius et sic totū visibile accipit in ipsa. q̄ñq3 aūt dirigit in partē ut apphēdat partē rei visiue per ipsam: et tūc nō pōt simul opari ad ptes multas sed parat ad partem post partē: et tunc fit quasi quidā discursus ꝟtutis visiue sup partē visibilē. Et qn̄ uenit ad partē illā in pauimento in qua iacet denarius videbit ipm: lʒ aūt dyameter nō egrediatur ab oculo directo tn̄ spūs visibilis et ꝟtus visiua in rem visam est per modū dyameter. Et ppter hoc melius apphēdunt que opponuntur per dyametrū ad oculum q̄3 que opponuntur extra dyametrū. ¶ Ad ultimū dicendū q nō est sufficiēs causa in lineis ut iam dictū est sed potius q2 forma ferri imprimitur in aqua et aqua separabile est elemētū et iō forma ferri impssa in superficiem aque manet stans et a superficie immutat aerem dyametraliter usq3 ad oculum.

¶ Utrum visus est per emissionem radiorum.

Sed ad hoc ut lucidius fiat ppositum reuertamur et queramus Utrū visus fiat per emissionē radiorum uel per imutationē oculi a medio et medij abiecto visibili. Et ponantur rōnes aspectiuorum sic. posito enim q visus fiat per imutationē ad oculum videbitur circulus qui in eadem supficie est in oculo vidēte. qd sic pbatur. Sit circulus. a. b. c. d. et oculus vidēs sit. e. sit. e. in eadem supficie cum. a. b. c. d. et sit spatiū pspicui medij. e. f. Inde sic. a. b. c. d. circulus imutat spatium e. f. ergo sui figurā gn̄at in ipso. sed pspicuū cōtinuum est ad oculū. e. ergo pspicuum imutabit oculū s̄m suā figurā quam imutat in circulo. A. b. c. d. sed oculus immutatus necessario videt et apprehēdit. ergo oculus. e. in eadem supficie exn̄s cum circulo. A. b. c. d. videt et apprehendit ipm. Qd si cōcedatur. cōtra nō est visus nisi ad oppositionem rectam: sed ad oppōnem rectā nō opponitur de circulo nisi arenositas exterior siue cōnexum ptis semicirculi q est. A. b. c. d. g oculus. e. nō videbit nisi cōnexum illius ptis semicirculi. g nō videt et apphēdit circulū. A. b. c. d. ¶ Itē per expimētū pbatur sic idē. Illi enim quorum visus debilitatur pcipue i tpe hūido vidēt imaginē suā corā oculis suis. Hoc aūt nō pōt eē nisi q2 cū radijs egrediētibus ab oculo et figura egreditur i radio vidēte. g radius egreditur ab oculo et virtus visiua in radio ita q supponit se rei visibili. ¶ Item pbatur q radij egrediuntur ad modū pyramidis que pyramis habet angulū in oculo. et tāto plus dilatatur basis quāto plus separatur ab oculo. q2 nos videmus in li uel aliquo loco certissime deprehēdimus hāc lr̄am sup quā cadit centrum pyramis: et minus dephendimus que magis accedit ad circūferentiā basis. q̄3to maior est basis pyramis et tāto minus deprehenditur res que est in circūferētia basis q̄3to minor est basis pyramis ita q illd qd est extra circūferentiā basis pyramis nullo mō dephenditur. g planum est q linee egrediuntur in qbus formatur hmōi pyramis. cuius hec est figura. Sit oculus. e. circulus pyramis. A. b. c. d. linee aūt egrediētes sunt. c. A. b. e. t. e. d. et centrū circūferētie basis sit. f. res sup quā cadit linea centri. s. e. f. sit. g. res aūt infra circūferentiā cadens sit. h. res aūt cadens extra circūferētiam sit. i. dico ergo. g. esse oppositū centro oculi qd patet ex hoc q linea. c. g. perpēdiculariter cadit in rem visiuā ab oculo. i. h. aut nō opponitur cētro eo q linea. c. h. oculo nō est apphendicularis sed oblique uenitēs. Cum igitur visus sit ad oppōnē rectā maior erit ad lineā perpēdicularē q̄3 ad lineam uenientē oblique ergo magis videtur. g. q̄3. h. sed ab. i. non pōt duci linea in centrū oculi sed potius trāsit sup cōnexum oculi faciēs angulū cōtingētie sup centrū oculi. ergo nō opponitur centro oculi. ergo res que est. i. cadens

extra circũferẽtiã pyramis cuius circulus est.A.b.c.d. nõ videt. ¶ Item creator oĩuz deus oĩa pfectissime cõstituit organa sensuuz: ⁊ fecit istr̃m odoris frigidũ humidum qd̃ saluaret calido sicco uaporatiuo in quo deferũtur odores. fecit etiam instr̃m audit⁹ cõcauum strictum in quo saluarent soni qui nihil aliud sunt q̃z aer pressus ergo fecit optime instr̃m visus. sed hoc fecit spericum. ⁊ spericum est sup qd̃ nõ stant forme. ergo nõ fecit ad hoc q̄ forme uenientes ad ip̃m starent supra ip̃m. ergo non fiunt in ipso forme sed potius ab ip̃o egredit̃ ṽtus ad iudicãda sensata. ¶ Itez fecit ip̃m mobile. mobilitas aũt respuat receptionẽ formarũ. ergo ad hoc fecit mobile ut motu suo centrũ suũ ad oĩa visibilia cõuerteret ⁊ per radios pyramidales virtutẽ suã visiuã ad ip̃am moueret. ¶ Item hoc videt̃ hẽri ex hoc q̄ centro subsidens optime videt̃ eo q̄ ip̃m ꝓpinquissimũ est cẽtro oculi. remota aũt a centro eo q̄ longius distant minus vident̃. Sit enim oculi centrum.e. res aũt visa sit.a.b. cuius pars cadẽs sub cẽtro oculi sit.c. Si ergo ducat̃ linea a.b.e.in.c. perpendiculariter cadit sup lineã.a.b. ⁊ in.c. faciet duos angulos rectos. Ducat̃ etiaz linea ab.e. cẽtro oculi in.a. que est vnus terminus rei vise ⁊ alia ducatur ab.c.in.b. que est alius terminus rei vise. Sunt igit̃ duo trianguli.c.a.c. ⁊.e.b.c. vnã lineã hñtes cõem que est.e.c. Item isti duo trianguli sic sunt q̄ uterq3 habet vnũ triangulũ rectũ qui est.c. ⁊ alios duos acutos.s.c. ⁊.a. vnus. ⁊.e.b. alius. sed rect⁹ angulus est maior acuto. ergo angulus q est in.c. est maior angulus q̃z.e.a.b. sed in oĩ angulo longius lat⁹ opponit̃ angulo maiori. ergo lat⁹.e.a. lõgi⁹ est e.c. in triangulo vno: ⁊ lat⁹.e.b. longius est latere.e.c. in triãgulo alio. g̃.a. magis distat ab.e. q̃z.c. ⁊ silr̃ magis.b. distat ab.e. q̃z.c. sed que magis distant minus vident̃. g̃ minus vident̃ que sunt extra centruz visus q̃z id qd̃ est sub ipso. ¶ Itez ꝓbat̃ quibusdã passionib⁹ speculi sicut illud quod dicit Euclides in 19ª ꝓpõne libri de speculis dextra sinistra apparẽt ⁊ ecõtra. Et idez est qd̃ dicit Plato in thimeo per hec uerba. dextre porro ptes que sunt sinistre apparẽt. Propterea dextris ptibus visus circa sinistrũ speculi sinistris iterum cõtra dexterã positis motu facto corpis ex aduerso ptes eius vñ mot⁹ sit gesticulatus mot⁹ imago. horũ aũt ꝓbationes geometricas ponere longũ est nec ꝓdest cum nõ querimus demonstrationem nec cãm que assignat̃ ex reflectione radioꝝ in speculo sup rem visaz in speculo. ¶ Item alia inducuntur expimẽta sicut est illud qd̃ patet ad sensum q̄ colores ⁊ figure rerũ visarũ nõ mouent̃ a corpibus in q̄bus sunt nec motu locali nec ad visum. ergo cum necesse sit ꝯiungi in visu rem visam ⁊ oculos oportet q̄ per aliq̄d moueat̃ visus ad rem visam. hoc aũt nõ est radius emissus. ergo emittit̃ radius in quo est virtus visiua. ¶ Item sicut sup̃ diximus in oculis quorũdã aĩalium ad sensum īuenit̃ lumen egrediẽs: sicut luporũ leonuz serpentum. ergo idem est ⁊ de alijs oculis. ¶ Item videmus oculo vno diu clauso uel execato foramen alterius oculi repleti lumine qd̃ fuit in priori oculo clauso ul̃ execato: ⁊ melius videre oculo alio q̃z p̃us vidit. ergo in oculis est lumen. ¶ Itez id qd̃ dicit̃ in libro de visu q̄ oculo posito in cẽtro speculi concaui videbit seip̃m oculus visu ad centruz reflexo ⁊ cum in cẽtro nihil inueniat nisi oculuz reflectit̃ ad oculuz. ¶ Idem ego existimaui etiã in speculo cõuexo si oculus ponat̃ nõ in centro sed in parisaria. ⁊ sic oculus illuminat⁹ lumine exteriori ueniente ad ip̃m videbit oculus se in magna q̃ztitate maiore q̃z est. Si aũt distat videbit se minorẽ. Huius aũt causa nõ videt̃ q: triangulus uel pyramis sub quo est visus adiunct⁹ cũ angulo facit angulũ expãsuz magnũ ad distãs. aut minorẽ. ⁊ ad maxime distãs minimũ. Probat̃ eni in p̃° euclidis in oĩ triãgulo maximũ lateris eẽ mimũ ãgulũ. Cui⁹ igit̃ rei vise q̃ztitas appeat ꝑm q̃ztitatẽ anguli trianguli uel pyramis qui est in oculo: nõ põt esse alia causa nisi q: radij ab oculo egrediunt̃. ⁊ q: isti ꝓbationi multum innitunt̃ aspectiui. ponamus ad hoc demõstrationem ⁊ figurã. sit itaq3.e. oculus.a.b. aũt res visa per distantiã vnius cubiti distans ab oculo.c.d. aũt res alia visibilis in q̃ztitate equali.a.b. uel distans per dupluz spatij ab oculo.e. ꝓducant̃ aũt due linee ab oculo in fines illius visibilis qd̃ est.a.b. in linea.e.a. ⁊ linea.e.b. deinde ꝓtrahat̃ linea in cõtinuuz: ⁊ silr̃ ꝓtrahat̃ linea.e.b. cum igit̃ linee ab eodẽ pũcto triãguli ꝓtracte tanto magis distãt q̃zto minus ꝓtrahunt̃ linee.e.a. ⁊.e.b. magis distãt iuxta.c.d. q̃z iuxta.a.b. ergo nõ cõtingunt fines visibilis qd̃ est.c.d. ergo.c.d. non vidẽtur sub eodem triangulo cum.a.b. Producã aũt iterum duas lineas a puncto.c. ubi est centrũ circuli in fine magnitudinis visibilis que sunt.c.d. ⁊ faciã triangulũ.e.d. ergo.c.e. ⁊.d.e. sunt linee sub eodẽ pũcto trianguli ducte. ergo q̃zto magis protrahunt̃ tãto plus distant. sed in.c.d. magis ꝓtrahunt̃ q̃z in a.b. eo q̄ dup̄ʳ sit spatiũ. g̃ min⁹ distant in.a.b. q̃z in.c.d. Sed in.c.d. distant ad q̃ztitatez rei vise. ergo in.a.b. minus distãt q̃z per quãtitatẽ ipsius. sed.a.b. ⁊.c.d. sunt magnitudines equales. g̃ linee.c.e. ⁊.d.e. secabũt.a.b. significabo igit̃ loca sectatoris duab⁹ litteris sciꝫ.f.g. igit̃ triãgulus.e.f.g. eundẽ hẽbit angulũ in cẽtro oculi qd̃ est.e. quem hẽt triangulus.e.c.d. sed angulus in oculo qui est trianguli.e.f.g. pars est anguli in cẽtro oculi quẽ habet triangulus.c.a.b. ⁊ cum oĩs pars sit minor suo toto minor erit angulus in oculo.e.f.g. q̃z angulus.e.a.b. ⁊ idẽ qui est angulus.e.f.g. est etiam angulus.e.c.d. ergo minor est angulus sub quo videt̃ minus distans: ⁊ etiam si illa per quãtitatẽ sint equalia. Ex hoc etiam ꝓbat̃ q̄ minus ⁊ magis equal̃r indistãtia vident̃ sub eodẽ angulo sicut.c.d. ⁊.f.g. Ex eodem etiaz ꝓbat̃ q̄ eadẽ res ꝓpe ⁊ longe videt̃ sub diuersis angulis. cuz igit̃ inquiũt aspectiui rei quãtitas deprehẽdat̃ ꝑm quãtitatẽ anguli: visus perficit̃ per lineas egrediẽtes ad modũ trianguli uel pyramis. Alias etiã demõstrationes possemus ad idez inducere. sed ista sufficiũt ad intelligẽduz ꝓpositum. Sed anteq̃z cõtra obijciam⁹ ponamus p̃mo oĩuz eoꝝ positiones diuersas ut contra singulas disputemus. Euclides igit̃ ⁊ sui sequaces videntur ponere tm̃ lineas ab oculo egrediẽtes triangulũ describẽtes: cuius semp cathecus est q̃ztitas rei vise. ypothemisa aũt linea uel radius superiorem partẽ visibilis attingens. basis aũt radius siue linea attingẽs inferiorẽ partez cui⁹ dyameter est mobilis sup partes rei vise. ⁊ videt̃ dicere certitudinal̃r q̄ vis visiua sit in dyametro mobili. In alijs aũt radijs que sunt in loco ypothemise ⁊ basis nõ sit virtus visiua nisi cõfuse. Plato aũt dicit lineas quidẽ egredi ab oculo: sed lumen oculoꝝ nõ esse sufficiẽs ad rem cõprehẽdendã. sed lumini radij adueniẽs extrinsecũ lumen miscet̃ ⁊ ex illo fortificat̃ ad vidẽduz. hec igit̃ dr̃ia est inter positionez Platonis ⁊ Euclidis. Alia est q: dicit Euclides rei distãtis minorẽ angulũ esse in oculo: ⁊ idõ minorẽ videri ⁊ in tãtũ posse distare q̄ q̃ztitas anguli visibilis erit. ⁊ tũc etiam rem ꝓpter sui anguli insensibilẽ puitatẽ nõ videri. Plato aũt dicit radiũ luminis q̃zto magis ꝓtenditur tãto magis extenuari sicut etiã sit in oĩ re ꝓtensa. Et idõ debilem esse ⁊ tremere. uel etiã tandẽ deficere sup rem multũ distantẽ. Sũt etiã alij sicut Jacob Alkindij filius in libro de diuersitate aspect⁹ lune dicẽtes non egredi lineas uel radios distinctos a se inuicẽ. sed lumen continuum ad modũ pyramis ⁊ hoc lumen esse cõtinuuz ꝑm oẽm dimẽsionẽ ⁊ esse virtutẽ visiuaz in illo toto lumine: ⁊ ip̃m esse corpus. sed tñ maiorẽ habet vim sup id quod est sub cẽtro oculi: eo q̄ illud a plurib⁹ partib⁹ oculi illuminatũ magis videt̃. Cuius exemplũ ponã in figura ut sit facilius intelligẽdum. Sit igit̃ arcus oculi in quo est acies visus uersus rem visam.a.b.c. ⁊.b. sit in cẽtro ocu

li.a.c.aūt significent puncta dyametri oculi. Dyameter dico qui diuidit totū circulū necessario segregans semicirculuz ab exteriori quo utitur ad rem vidēdam. Res aūt visa sit.d.e.f.z.e.sit in cētro rei vise que est sub cētro visus uel in alia q̄uis pte visibilis que directe cadit sub cētro oculi.d.f.aūt sint signa partiuz aliarū.linea igit̄ cō trahit̄ a cētro oculi qd̄ est.b.in.e.qd̄ est pars cadēs sub cētro cadit ppendiculariter.ergo facit duos angulos rectos.vnum uersus.d.z alium uersus.f.ptingit aūt idem duas lineas trahi oblique uenietes in.e.vnā ex.a.z alteram ex.c.que sunt pūcta dyametri oculi. Cum igit̄ iste linee signēt radios: pstat q̄ ip̄m.e.a.trib⁹ partib⁹ oculi illuminat̄ scilȝ ab.a.b.c.ducat̄ iterum linea ab.a.in.d.hec erit ppēdicularis.sed si ducat̄ alia ab ipso cētro oculi ita q̄ oculus nō cōuertit̄ a situ suo z ducat̄ in.d.ista sup.d. facit angulū acutū z oino nō tantū illuminat sicut p̄ma. tn̄ illa semp illuminat̄ a duab⁹ partib⁹ oculi. Similiter si ducatur alia ab alia pte oculi dyametri oculi in eandez partē rei vise scilȝ in.d.secabit semicirculum oculi.ergo ista nō illuminabit rem visaȝ: q: impedit gibbositas oculi.ergo res visa in extremitatib⁹ suis: que sunt iuxta circūferentiā pyramis egredietis ab oculo nō illuminatur nisi a duab⁹ partib⁹ oculi. Cum igit̄ virtus visiua sit in lumine egrediente ut ipse dicit minor erit v̄tus in ea que nō subsūt cētro oculi q̄ȝ in ea que cadūt sub ip̄o. Iste igitur sunt positiones aspectiuorū. ¶ Sed cōtra primā sic obijcit̄.radius enim egrediens qui est linea ut dicūt aut est sub̄a aut accn̄s.si accn̄s.ergo nō habet eē nisi in sb̄to. ergo cum egrediat̄ qualē facit aerem ergo aut b̄m lumē tm̄.aut b̄m potentiā videndi z lumen. Et si b̄m lumē tm̄ ergo multiplicato radio multiplicat̄ aeris illuminatio. Ergo si aliqs stet iuxta multos aptos oculos habentes iuxta eos meli⁹ videbit q̄ȝ in alio loco. ¶ Preterea b̄m hoc hn̄s debilē visum piūctus ei qui habet visum fortez melius videbit. ¶ Preterea si multi aspiciētes in tenebris stent simul aer illuminabit̄.que oīa falsa z absurda sunt ergo radius egrediēs nō est accn̄s illuminās aerē. ¶ Preterea hoc esset contra positionē ipsorum q: ipsi dixerūt q̄ radius habet vim sensitiuā in pūcto. ergo in radio nō egredit̄ lumē tm̄: sed etiam vis visiua: z supponit se visibili apprehēsiuo. ¶ Sed si hoc diceret̄ cōtra. lumen est vis visiua ambo iuuant ad melius videre. ergo si multa alia piungant̄ erit pfectissima visio.ergo oia incōueniētia p̄us inclusa magis sequunt̄ cōtra istā opinionē q̄ȝ ptra primā.ergo nō pōt dici q̄ sit accn̄s radius ille. ¶ Item nullū agens sit extra suuȝ sb̄m ita q̄ sit idē numero.ergo radius in aere exn̄s nō est idem numero cum radio qui est in oculo.igit̄ sentire radij in aere nō est sentire radij in oculo. ergo per p̄sentire radij nō fiet iudiciū de re visibili apud videntē. ergo ad visum non pdest radius. ¶ Item b̄m hoc radius reflexus a speculo alius erit a radio incidente in speculo: eo q̄ diuersa sunt subiecta utrorūq̄.ergo apprehēdere vnius nō est apprehēdere alterius.ergo etiā apprehēsa ab ipsa erunt sepata.sed vnus apprehēdit formā rei ut dicūt aspectiui. Alter aūt formaȝ speculi.ergo forma speculi z forma rei videbunt̄ sepata.ergo forma rei nō apparebit in speculo cuius cōtrariū videmus ad oculū. ¶ Item visus noster nō tm̄ penetrat aerem sed etiā celuȝ usq̄ ad stellas. ergo celū impssionē hn̄s recipit a visu.qd̄ est absurduȝ. q: pbatū est q̄ celū nō recipit impssiones peregrinas. ergo nō patit̄ luminis imutationeȝ a visu. ¶ Preterea quicqd visibile est in pprio lumine nō indiget ad hoc lumine visus mediū imutāte.lucētia per seipsa sufficiunt sibi lumine pprio ut videant̄.ergo nō indigēt ad hoc lumine emisso a visu. ¶ Item lumen emissuȝ qd̄ est radius uel radij aut est amminiculans tm̄ ad visum sicut medium.aut est amminiculans z sentiēs. Si p⁹ mō tūc nō hēbit rōnem medij. Aut ergo habet rōnē agētis aut patiētis. Si agētis cum non possit agere nisi sensum tunc sensus medium aget sensum visus. Aut ergo v̄tute intrinseca sibi: aut extrinseca. Si intrinseca tunc linea media erit sentiēs intrinseca: z sic nō differret ab oculo. Si extrinseca tunc aliquid sentit qd̄ nō habet v̄tutez sentiēdi piunctā sibi qd̄ est falsum. Si aūt est mediū patiens: tunc patit̄ imutationē sensibilis: z sic visus fit intus suscipiēdo quēadmodum ponunt nāles. Si ,ppter hoc dicatur q̄ linea amminiculat̄ z sentit tunc superfluit pupilla oculi. ¶ Preterea cuȝ linea egrediēs sit accn̄s qd̄ qualem facit aerem: aer erit sentiēs z vidēs per illud accn̄s. que oīa absurda sunt ualde. Et q: nullus mathe°r ponit radiū esse corpus sufficiūt opposita de hoc que ad aliud nō induximus.nisi ut nullus eor̄ ualeat pfugere ad hoc q̄ dicat radiū esse accn̄s. Probat̄ aūt q̄ nō sit sb̄a corporea sic. Radius egrediēs pcipit dimidiū totius.ergo totum illud lumen fuit in puo oculo. Hoc aūt absurdū est q̄ lumen implens mūdum simul egrediatur ab oculo. ¶ Preterea aut radius cōiunct⁹ est oculo z rei visibili. Aut sepatus ab utroq̄.aut cōiunct⁹ vni z sepat⁹ ab alio. Si p̄mo mō cum radius nō sentiat nisi b̄m punctū tact⁹ radij supuisibilis: non erit nisi b̄m punctū: z ita nō renūciat nisi idiuisibile aliqd: z nunq̄ȝ magnitudinē aliquaȝ z figuraȝ. Si dicat̄ q̄ discurrit sicut dyameter mobilis. Contra iste discursus est b̄m tactū pūcti sup magnitudinē visam. In magnitudine aūt visa sunt infinita pūcta. ergo nunq̄ȝ totū uel aliquā partē magnitudinis trāsibit ergo nunq̄ȝ aliqd apprehēdet quātūcūq̄ puū. ¶ Preterea cum tact⁹ pūctor̄ diuersor̄ nō continuat̄ ab extremitate linee tangētis: eo q̄ ptes tacte nō hn̄t ultimū cuȝ linea tangēte.ergo radius emissus nunq̄ȝ apprehendet aliqd cōtinuū in rōne cōtinui. Si aūt neutrū tangit z tn̄ sentit z renūciat oculo: hoc erit absurdum: sicut si aliqs dicat se sētire manu abscissa que nunq̄ȝ tetigit tāgibile. Si aūt piungat̄ vni z sepatur ab alio aut igit̄ tunc piungit̄ oculo z sepat̄ a re visa.aut ecōtra. Si p̄mo mō cōtra dicit p̄hus in 16° de aīalibus z p̄se patet ,ppō q̄ illud nō agit qd̄ nō tangit.ergo radius qui nō tāgit visibile: non agit in ip̄m.ergo nō pcipit ip̄m qd̄ falsum est.q: sic erit inutilis radius. Si aūt tangit̄ visibile z nō visum.ergo nunq̄ȝ renūciat visui de visibili.z sic iteruȝ erit inutilis. ¶ Preterea corpus cum corpe alio nō est in eodem loco.ergo si radius est corpus cum aere medio: nō erit in eodem loco.ergo oportet q̄ tot⁹ aer z tota aqua z totum celū z ignis per que est visus: aut eijciant̄ per visum de locis suis.aut q̄ sunt pleni poris uacuis per quos fit trāsitus linearū corporaliū quor̄ utrūq̄ absurdū est. Cum enim aer sit maxime humidus ut pbat̄ in 2° de gn̄atiōe z corruptione: z aqua etiā hēat humidū incorruptibile: pars vna fluit ad aliā: z nō termiat̄ in seipsa.ergo ubiq̄ in aere z aqua destruunt̄ pori z sic nusq̄ȝ p aerē z aquaȝ esset visus.silr̄ celū nō hēt poros: q: nō rarefit nec inspissat̄.ergo patet q̄ positio poror̄ cui maxime inituntur aspectiui inutilis est. ¶ Preterea aggrediamur eos demōstrationib⁹ geometricis. Esto ergo.a.esse oculuȝ a quo egrediat̄ radius ppēdiculariter per.b.z esto.b.esse oculum a quo etiam ppendiculariter cadit radius sup.a.ita q̄ illi oculi ex opposito directe se videant linea.f.ab altero eor̄ egressa sup reliquuȝ.z ecōuerso isti radij tn̄ sunt inter duo pūcta.a.z.b.ergo sicut ,pbat Euclides cū sint recte linee vna nō videt nisi vnū.ergo isti oculi non vident nisi vnū.sed hoc est falsuȝ cum uterq̄ videat diuersum a reliquo. ¶ Si aūt dicat̄ q̄ sint due sed obuiāt sibi in medio. Cōtra.in medio ergo cōtingūt se puncta illarū linearū.aut ergo vna cedit alij extra rectitudinem. aut vna intrat in aliā.aut utraq̄ sistit alterā. Si vna cedit alteri.ergo qncūq̄ cedit oblique cadit super visum. ergo sup eum nō faciet duos angulos rectos: z hoc est cōtra positū. Si aūt vna in aliā intrat hoc erit absurd⁹:

q: sic linea indiuisibilis diuidit qd nõ põt intelligi. Si vero 3° mõ sit. ergo neutra earũ ptingit ad oculi visum ex opposito. ergo neutra videt oculũ qd iterum falsum est ⁊ cõtra positionẽ primã. ¶ Item positio aspectiuoꝝ est ꝙ tactus linee sit sensus. Aut ergo habet hanc in qualibet parte suiipsius aut in ultima tñ. Si in qlibet sit oculus. a. speculũ aũt. b. ⁊ sit opposita speculo supra quã est reflexio radij a speculo. c. res aũt leuata. a. supra speculũ ita ꝙ non appeat in speculo sit. d. sicut vides in figura. sit aũt alia linea ducta ab. a. ⁊ in. d. secans radiũ reflexũ a. b. in. c. sup punctũ. c. Inde sic radi⁹ egredit ab. a. in. b. ⁊ reflectit in. c. ergo per punctũ quo tangit speculuz renũciat speculũ ⁊ per punctũ reflexi radij sup. c. renũciat rem visam extra speculũ. ⁊ q: radius incidẽs in speculũ cõtingit radiũ reflexũ in pũcto sup speculũ apparet forma. c. in. b. speculo. ergo cũ radius reflexus qui est. b. c. sentiat ⁊ renũciat ſm quãlibet partẽ sentit, renunciabit etiam ſm punctuz. c. ubi sequit. a. linea. a. d. ergo ibi accipiet formã. d. sed radius. b. c. cõtingit radiũ. a. b. in pũcto. b. qd est sup speculũ. ergo in pũcto illo renunciabit formã. d. sicut formã. c. ergo illud qd nõ apponit speculo apparet in speculo qd est cõtra sensum. Si autẽ non sentit nisi ſm ultimũ punctũ. Cõtra 2m hoc ergo media pũcta nõ sentiũt nec renunciant de sensibili sed per media necesse est formã redire in videntez. ergo forma rei vise nunq̃ redit ad videntẽ. qd iterũ falsuz est. ¶ Preterea que põt etiam a volẽtibus fingere assignari tamẽ ꝙ linea renũciaret de re visa ſm punctũ extremuz ⁊ nõ ſm media. ¶ Item sit. a. oculus vidẽs. b. speculũ aũt. c. Aut illud speculũ illi dyametralr sit oppositũ ⁊ sic apparebit speculũ in speculo. ergo radius. a. b. erit incidẽs in speculũ. sed radius. b. c. erit radius reflexus a pmo speculo in 2m. ⁊ radius. c. b. erit reflexus a 2° in pmuz: ⁊ ita utrũq; apparet in utroq;: sed eadẽ causa est quare simul iteret reflexio: ⁊ quare ĩfinities. s. quia speculũ est de numero terminoꝝ hñtium supficiẽ planã. ergo ĩfinities debet multiplicari reflexio. ergo etiã infinities vnũ apparebit in alio qd falsuz est. Hui⁹ aũt est figura sicut vides. ¶ Preterea queraŧ ab istis quare nõ apparent simulacra in supficiebus puis planis sicut in vitro ⁊ cristallo cõtritis in puluerẽ: ⁊ quare apparẽt in asperis supficiebus. puluis enim lz sit pua tñ est corpus hñs supficiem maioris latitudinis q̃ sit extremitas linee. Si igit extremitas linee sufficit ad idolũ ꝯsequẽdũ: non oportet hẽre aliqd maius in quo accipiet idolũ q̃ sit ipsa extremitas linee. nec põt dici ꝙ hoc cõtingit ideo: q: in asperis vna pars obumbrat aliã: q: radialis linea egrediẽs ab oculo illuminabit eam. ¶ Preterea in natura sic est ꝙ agẽs ⁊ patiens sint proportionata. queraŧ igit quã virtute radius agat in visibile: nõ erit assignare. ¶ Preterea cuz radi⁹ incidẽs in speculũ non est incidẽs in rem: cui⁹ forma apparet in speculo: oportet ad hoc ꝙ apprehẽdat formaz ꝙ patiaŧ a radio qui reflectit in rez visam in speculo in pũcto ꝯtactus radioꝝ sup speculũ. Et queratur causa actionis ⁊ passionis ſm nãm. Ex oibus igit his patet ꝙ absurda est ista euclidis positio. ¶ Similr pbaŧ ꝙ absurdior sit positio Platonis sic. oẽ aũt qd ſm nãm exterminaŧ habet exterminatũ modum sue exterminationis: sicut exterminata est sua qualitas. ergo radius paruus ⁊ lumen qd in oculo ꝯgregaŧ nõ põt exterminari ultra pmissionẽ sue qualitatis. ergo nõ põt ptendi usq; ad speram stellarũ fixarũ. Si forte dicaŧ ꝙ hoc fit p admixtionem lucis exterioris. Aut ista admixtio est ex pte vidẽtis aut ex pte rei vise. Si ex pte videntis tunc spũs in tenebris nõ videbit rem visam in lumine positã qd falsuz est. ¶ Preterea ponamus esse tenebras usq; ad stellas. stellas aũt esse in lumine: tunc radius egrediẽs ab oculo sine admixtione lucis extẽdit usq; ad stellas: ⁊ iõ primo cõmisceŧ lumini: ⁊ hoc est impossibile ut pus probatum est ut corpus tam subtile ⁊ paruũ extenueŧ adeo ita ꝙ remaneat in specie sua. Si aũt dicaŧ ꝙ stelle piciunt radiũ ad oculũ per tenebras: ſm hoc nõ oportet radium egredi de circulo: q: res per suũ radiuz penetrat ad oculum. Si aũt ex pte rei vise admixto illo tñ: tunc radius nõ indiget lumine cõmixto ad extensionẽ sui: sed tñ ad terminationẽ sui sup rem visam ⁊ hoc est contra positionem Platonis. ¶ Preterea querit de mõ cõmixtiõis illius. Paruũ enim nõ põt pmisceri multo ampliori: ita ꝙ remaneat virtus eius ꝙ nõ vincaŧ a multo: sed radi⁹ egrediẽs ab oculo paruus est. igit mixt⁹ lumini totius emisperij amittet virtutẽ. ergo nõ erit vidẽs in multo lumine: cũ videre sit virt⁹ eius. ¶ Si forte dicaŧ ꝙ puum in q̃titate ⁊ multũ in virtute bñ pmisceŧ multo ita ꝙ nõ amittet virtutẽ suaz. Cõtra cum crocus pmisceŧ aqua: ⁊ parum de croco colorat multã aquã: aut hoc cõtingit q: minime ptes croci sunt cum minimis aque ubiq; in toto. aut ꝯtingit per gñationẽ sui coloris ⁊ saporis in aquã preter ꝙ suba croci in minima diuidaŧ vł utroq; modo simul. aut ꝙ crocus ptingat in aquã ad pfundũ a supficie alicuius q̃titatis aque ⁊ aqua que est extra illam videaŧ in colore croci: ita ꝙ color a fundo ⁊ medio spatio ſm spissitudinẽ aque resultat sup aquaz sicut forma sup speculũ. Si ergo radius misceaŧ luci exteriori vno istorum modoꝝ miscebit ei. Si pmo mõ tunc radius diuidit in minima ⁊ de necessitate amittit virtutẽ ⁊ idem sequit de 3° mõ. Si aũt sit 2° mõ ergo radius gñat se in tota luce emisperij pter hoc ꝙ aliqd accipiat ab aliqua re fundi. ergo erit utilis ad rem visam pcipiendam. Si 4° mõ tunc radius quidẽ vnus ptingit ad rem pter alicui⁹ in se mixtionẽ: sed tñ resultat lumẽ radij in lumine mũdi sicut forma resultat in speculo. qd est cõtra positionẽ. ¶ Preterea ponã positiones geometricas cõtra hanc opponẽm. Sit ergo res visa. a. q̃titatis trium cubitorũ ⁊ videaŧ ad spatiũ centũ pedũ. b. autẽ res visa eiusdem quãtitatis ad spatiũ qnquaginta pedũ. oculus aũt vidẽs sit. c. inde sit radius. c. A. longior est duplo q̃ radi⁹. c. b. ergo in duplo magis est extenuatus. sed extenuatio radij facit videre rem minorẽ. ergo in duplo debet res apparere minor eiusdẽ quãtitatis per radiuz. c. a. q̃ per radium. c. b. qd falsum est: q: apparet eiusdẽ q̃titatis post centũ pedes ⁊ post qnquaginta. eadem aũt demonstratio aliter formata destruit positionẽ euclidis. s. ꝙ quantitas rei vise sit ſm q̃titatẽ anguli triãguli in oculo terminati. res aũt distans que est. a. habet minorem angulũ in oculo q̃. b. qd demonstratũ est sup in demonstratione que inducta est pro opinione euclidis. ergo in duplo debet videri minor: cuius cõtrariũ videmus ad sensuz. ¶ Preterea absurdissima quedã lz oẽm nãm ꝯsequũtur istas opiniones. s. ꝙ linea localiter moueaŧ: ꝙ linea sit in esse nãli: ⁊ ꝙ longitudo sine latitudine videŧ: ꝙ linea ſm indiuisibile punctũ apprehẽdat diuisibile ⁊ alia absurda que abhorret natura. ¶ Preterea queratur ab eis ipsi enim dicũt ꝙ oculus videt radiũ de se egrediẽtem sicut patet in secutiẽte ad lumen. Queraŧ ergo quo mõ videŧ radius si dicaŧ ꝙ radio. ergo radij erit radius ⁊ sic ibiŧ in infinitũ. Si aũt oculus seipso videt radium. ergo multo magis alia que non sunt adeo subtilia videbit per seipm. ⁊ ita inutilis erit radius. Hec ⁊ alia hmõi absurda vidit Jacob Alkindij filius ⁊ uoluit cauere inꝯueniẽs ⁊ incidit in maius incõueniẽs ſm nãm. pyramis enim egressa ab oculo est cuius basis est dimidiuz celi ⁊ angulus in oculo. ergo de oculo muris egreditur lumen tñ qd implet hãc pyramidẽ. qd absurdũ est posse recondi in taz paruo oculo. ¶ Preterea aut idẽ egreditur ⁊ retrahit. aut diuersuz. Si primo mõ tunc motus radij erunt uoluntarij. motus enim nãlis alicuius corporis si est rectus nõ est ex loco aliquo ⁊ ad ipm: si hoc dicit tunc oculus apertus põt pcipe radio suo ꝙ nõ egre

diatur nisi quantum vult. quod non est uerum: q: cogit
videre illud quod est ante oculos eius. Si autem est di
uersum quod egreditur tunc hoc est mirum ꝙ multoti-
ens vna hora potest egredi lumen a corpore paruo im-
plens totum mundum. Faciamus igit demonstratioñ
super hanc positionez ut ostendatur esse impossibile. Di
cit enim ista ꝙ radij corpora sunt ⁊ sunt continui in cor-
pore pyramidali reprehẽdens alios qui dixerunt eos es-
se separatos: continuos autem dicit in profundum ⁊ in
rotundum ⁊ in omnem dimensionem pyramidis egre-
dientis: ⁊ ipsam pyramidem esse corpus deferens virtu
tem visiuā: que tamen maior est in ea que sbsidet cẽtro
oculi q̃z in alia propter abūdantius lumen. Ponam igi
tur oculum videntem ab occidente in orientem. a. ⁊ po
namus oculum econtra videntem ab oriente in occidẽ-
tem. b. circulum autem pyramidalis corporis. a. pona-
mus. c. d. e. f. g. h. ⁊ ponaz. a. qualibet sex notarum circu-
li continuari lineam in. a. oculum. ponam igit centrum
huius circuli scilicet pyramidis. i. ⁊ lineam. a. inesse dya
metrum centri oculis. describam etiam circulum per. b.
l. m. n. o. p. qui sunt pyramidis oculi. b. ⁊ significabo cen
trum eius. q. ⁊ continuabo lineas ad oculum. b. sicut fe-
ci in alio circulo. Inde sic. iste pyramides uenīūt contra
se ex opposito. Aut ergo sistunt se ⁊ tunc neutrum oculo
rum videbit quod est uersus alteram quod falsum est.
Aut penetrant per se inuicem: ⁊ tunc tria corpora erunt
in eodez loco scilicet due pyramides ⁊ aer qui fuit ibi ꝓ-
us quorum quodlibet est impossibile. ergo nullo modo
contingit uerificari aliquam istarum propositionum. lz
autem plures alie rationes possint inueniri quibus ostẽ
ditur falsitas in istis: tamen ad presens iste sufficiūt. Sūt
autem quidam modernorum qui dicūt ꝙ visus fit ⁊ in-
tus suscipiendo ⁊ extra mittendo radios ⁊ lumen. Sed
hec opinio destruitur per eadem: ⁊ ideo non ponam di
sputationem contra istam: sed adiungam in fine questi-
ones quasdam de fallacia visus que eos ad istas opinio
nes induxerunt. Est autem precipua inter eas ratio ut
dicit Auic[a]: ꝙ vnum videtur duo si comprimatur ocu-
lus extra situm suum ad superius uel ad inferius uel in
dextrorsum uel sinistrorsum. Alia autem est de formis
apparentibus in speculo que non prohibet suas contra-
rias in speculo eodem modo apparere. Quod etiam su
pra diximus in questione de visibili. Sed si ista esset ꝙ
vnum videretur duo propter reflectionem radioruz ex-
tra situm: tunc semper ƀm eos vnum deberet apparere
multa: quia semper visibile ƀm eos contingunt multi ra
dij ⁊ non ita in loco vno. Similiter dicendum ut supra.
ꝙ in ueritate nihil extra mittimus cum videmus: sed ta
men processus luminis in colores ƀm rectam oppositio
nem describit intellectuales angulos super oculum: ita
ꝙ angulus procedentis luminis est in oculo sicut supra
diximus. nec hoc oportet repetere. ⁊ super huiusmodi li
neas fundantur demonstrationes Euclidis in tribus li
bris scilicet de compositione speculorum ⁊ de visu ⁊ de
fallacia visus. Unde positio Euclidis minus habet de
impossibili q̃z alie due. ¶ Dicendū ergo ad primuz pro
illis inductum: ꝙ sicut probatum est in libro qui dicitur
de fallacia visus. id quod de spera in eadem superficie
stante videtur minus est medietate spere. ⁊ quanto pro-
pinquius accedit ad speram: tāto minus videtur de spe
ra: ⁊ tamen magis apparet ⁊ hoc non contingit propter
lineas egredientes ab oculo sed propter modum immu
tationis oculi a spera ƀm talem oppositionem. bñ enim
concedimus ꝙ non sit visus nisi ad immutationem ⁊
oppositionem rectam: ⁊ ideo quia ad rectam oppositio-
nem non opponitur dimidium spere stantis in eadem
superficie ipsi oculo: propter hoc illud quod videt de spe
ra non est nisi spere aliqua proportio minor semicircu-
lo spere: cuius probationem dabo talem. describatur spe
ra super centrum. a. cuius dyameter sit. h. c. visus autem
extra speram in eadem superficie sit. b. distans per ali-
quantulum spatium a spera ⁊ ducatur linea a prima par
te spere que alteri in speculo oculo opponatur in oculuz
b. ⁊ sit illa. g. b. similiter ducatur alia linea ab infimo lo-
co spere ubi oculo opponatur ultimo ⁊ sit linea illa. d. b.
⁊ iste linee faciunt sicut necesse est angulos acutos supra
speram ⁊ non angulos contingentie: quia si protraherẽ-
tur secarent speram quod non facit linea contingens.
Item ducam lineam ab ipso. g. in. d. que secāt aliam por
tionem circuli. ducam etiam lineam ab oculo. b. in cen-
trum spere quod est. a. illa secabit lineam. g. d. in spera
ad angulos rectos. ergo triangulum. g. d. b. ⁊ angulum
b. diuidit in duo media equalia. Ponam autem signuz
ubi secat lineam. g. d. ⁊ illud sit. r. igitur triangulus. g. r.
d. est dimidium quantitatis que de spera videtur. Cir-
cumuoluaz igitur triangulum. g. r. b. super axem. b. r. er
go angulus. g. circunductus describit mihi quicquid vi
detur de spera. In illa autem quantitate descripta non
cadet. a. quod est centrum spere. ergo descriptum ab an
gulo trianguli non continet spere dimidietatem: ⁊ sic ue
rificatum est propositum ꝙ spere existentis in eadem su
perficie min[9] medietate videtur. ⁊ huius etiam hec est fi
gura. dicimus igitur ꝙ hoc conuenit propter modum
oppositionis: non propter emissionem radiorum. nihil
enim de spera generat se in medio uel in circulo nisi qđ
directe opponitur. ⁊ bene concedo ꝙ hec oppositio est
ad modum pyramidis ⁊ trianguli: sub quo fit immuta-
tio sicut supra dictum est in priori questione. Inde etiaz
patet causa quare propinquius accedens minus videt
de spera ⁊ tamen magis apparet. In omni enim triangu
lo maius latus minori angulo subtenditur. vnde si ta-
men propinquius accedens aliquis accipiat immutati-
onem sub maiori angulo: illud necesse est magis vide-
ri. tamen quia linee signantes partes superius ⁊ inferi-
us positas in spera incidunt in minorem arcum spere:
ideo illud quod videtur in spera est min[9]. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ illa non est causa que ponitur pro causa:
nec homo videt sui imaginez ante se in aere nisi aer pos
sit effici ut speculum: sed videtur sibi ꝙ videat eam cum
tamen non sit uerum. ⁊ hoc conuenit ex fluxu imaginuz
a loco cellule imaginatiue imaginātes ad organum sen
sus communis: ⁊ ab illo ad organū visus: sicut accidit in
melancholicis ⁊ in infirmis ⁊ hoc pleni[9] postea tractabi
mus cum agemus de somno ⁊ vigilia. ¶ Ad aliud iaz
patet solutio quia immutatio fit ad oppositionem pyra-
midalem ⁊ triangularem: non emissio radiorum. ea au-
tem que subsident centro oculi ad rectam lineam perpẽ
diculariter immutant oculum ⁊ ideo melius videntur.
Preterea omnis virtus alicuius rei maior est in centro
rei q̃z iuxta extrema. vnde etiam virtus visiua oculi ma
ior est in centro: ⁊ ideo etiam fortius apprehenditur res
que subsidet centro. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ creator
ideo non fecit oculum spericum ut non imprimerentur
in eo imagines rerum: sed potius ideo ut esset facile mo
bile sicut spericum animatuz in quo debebant imprimi
omnes imagines rerum. super totum rotunduz autem
melius ⁊ rectius imprimuntur imagines q̃z super latuz
planum uel concauum. In loco enim plano propter di-
uaricationem luminis quā facit quelibet pars eque emi
nens cuilibet parti confunditur ⁊ dilatatur imago: si-
cut patet in ense limato ⁊ terso. In concauo autem vna
pars imaginem proijcit receptam super alteram: ita ꝙ
iterum non fit directa rei comprehensio: sed in rotun-
do retinetur imago. ⁊ cum nulla pars eque emineat al-
teri: nulla pars diuaricat processionem luminis in qua
procedit forma visa: nec alia proijcit super aliam sicut
fit in concauo. Que autem sit causa ꝙ dextra videntur
apparere sinistra supra determinauimus in questione

de visibili. ℂ Ad aliud dicēdum q̄ motus non est cōtra rius impressioni formarum in oculo immo ualet ad hoc q̄ ab omni situ visibilium dirigat̄ immutatio ad oculū. ℂ Ad aliud dicendum q̄ ꝓpinq̄tas eius qđ cadit sub centro oculi nō est tota ⁊ sola causa quare melius videt̄ sed rectitudo immutationis ⁊ cōfortatio virtutis visiue in centro oculi sicut dictum est. ℂ Ad aliud dicendum q̄ sinistra nō apparet dextra in speculis planis ⁊ ꝯnexis illa de causa quaꝫ dat Euclides: ſꝫ potius q: forma abstracta a re visa per actū luminis appet in speculo. ⁊ sicut separat̄ ita imp̄met̄ ⁊ ideo fit situs imaginationi opposit⁹ ad aspiciētem sicut supra solutū est. Qđ autem distantia etiam repītat̄ in speculo in re alta sicut in turri cacumīe inferius videt̄: q: plus distat a speculo: ⁊ iō ꝓfundius apparet: ⁊ ideo videt̄ ꝯuersa turris in aqua uel in speculo. hac etiam de causa bacculus stās in aqua videt̄ curuus uel abscissus oblique aspiciēti: q: forma bacculi per omne ꝓfundum aque exīns imprimit̄ superficiei aque: ⁊ ibi ulterius immutat aerem ⁊ figurā ⁊ visum. ⁊ causa huius immutationis est q̄ linea ueniēs a ꝓfundo ad superficieꝫ aque est recta: linea aūt a superficie aque ad oculū ueniēs est oblique cadēs sup illam: ita q̄ sup superficiē aque uersus aspiciētem facit angulū acutū: ⁊ ita curuitas duarum immutationū causa est appitionis curuitatis rei. Si aūt directe sup rem in aqua iacētem aliq̄s rem aspiciat: videbit̄ tūc res directe q: tūc ad pūctum linee imutātis aque superficiem directe ⁊ ꝑpēdiculariter cadit linea immutationis visus: ita q̄ sup aque superficiem signat duos oculos rectos. ℂ Ad aliud dicēdum q̄ in ueritate colores non mouent̄ ad oculū motu locali sed potius motus immutationis est motus eoꝝ quo generāt se p̄mo in medio ⁊ postea in oculo sicut dictum est supra in questione qualiter visibile sit in medio. ℂ Ad aliud dicēdū q̄ lꝫ Auic^a dicat q̄ quedam aīalia habēt oculos adeo lucidos q̄ lumine eoꝝ de nocte vidēt de ꝓpinquo: tñ hoc non placet mihi: q: si illuminarēt ꝓpinquū facerēt colorem eius in actu: ⁊ ita ab hoībus posset videri. qđ nō est uerum sicut expimēto reptum est. sed oculi eoꝝ lucēt ut noctiluca: ⁊ lumē eoꝝ non ualet ad melius vidēdū sicut supra determinauimus. ℂ Ad aliud dicendū q̄ quādo vnus oculus claudit̄ uel cecat̄ lumē vnius redit ad aliuꝫ. sed hoc non ꝯtingit ꝓpter emissionē radioꝝ. sed hoc ꝯtingit tribus de causis. Quarū vna est: q: virtus apph̄ēsiua naturaliter mouet̄ ad apph̄ēsiones formarū: ⁊ delectat̄ in ipsis. vnde mouēdo ad locū secū trahit spūm visiuū. Cum igit̄ formas nō inuenit in loco vnius oculi mouet̄ ad reliquū ⁊ trahit secum spūm visibilem ex alio. 2^a est q̄ neruus opticus oculoꝝ biforcatus est in anteriori parte capitis: ⁊ ideo spūs visiuus ipeditus in vno retrorsum agitur usq̄ꝫ ad biforcationē: ⁊ cum ibi nerui continent̄ trāsfundit̄ corpus in oculuꝫ vnum. 3^a est attētio quia amisso oculo vno maior intētio fit circa alium: ⁊ attētio freq̄uēs facit opus eius. frequētia aūt opis facit calorem: ⁊ calor cogit affluere spūm aīalem. ℂ Ad aliud dicendū q̄ nō est causa illa que dicit̄ in libro de visu: sed potius q̄ parifaria speculi cōcaui sup centrū illius exaltat̄ ⁊ eminet super ipsum ⁊ ideo formam receptā ab oculis ꝓicit super cētrum speculi ⁊ centrū per immutationē imprimit eam aeri ⁊ per aerem oculo sup cētrum existēti. Eadem etiaꝫ causa est q̄ oculus in parifaria cōnexi positus videt se in maiori quātitate q̄ꝫ sit: ⁊ tūc etiā ꝓpter ꝓpinq̄tatem impressionis humor cristallinus oculi apparet in speculo. ℂ Ad aliud dicendū q̄ in ueritate immutatio fit quasi sub angulo: sed in hoc est deceptio q̄ duplici distātia nō facit minorem angulū duplo: sed in aliqua ꝓportione facit minorem: nec tota causa est q̄ res bene videat̄ ꝓpinquitas rei: q: sic res tāgens oculum optime videret̄. qđ falsum est. sed est causa q: res apparet tāta uel tāta. sicut eniꝫ est in alijs virtutibus actiuis ⁊ passiuis in natura. s. q̄ exigit̄ ꝓportio inter agens ⁊ patiens: ita exigit̄ in visu ꝓportio distātie uel mediȷ ⁊ organi ⁊ obiecti. qua proportione non cōstante erit bonus visus. ℂ Ad hoc autem quod obijcit̄ de demōstratione Jacobi alkindȷ dicēdum q̄ hoc ꝯcessum ⁊ ratum est q̄ visus sit ad moduꝫ pyramidis: q: hec pyramis est figura oppositionis sub qua fit immutatio ut dictum est. nec est causa q̄ melius videat̄ res centro oculi subsidēs: quam causam ipse assignauit sed potius que dicta sunt. ℂ Ad id auteꝫ quod iuxta hoc ultimo querit̄: quare vnum apparet duo. Dicendum q̄ huius sunt quatuor cause ꝫm naturam. Quarum vna est sicut infra patebit. omnis sensus particularis refert̄ ad sensum cōmunem in quo perficit̄ eius operatio. spiritus igit̄ visiuus per neruum opticum currens reddit formam apph̄ensam. ⁊ lꝫ sit in duobus oculis: tamen q: uenit ⁊ vnit̄ in loco biforcationis nerui ibi est forma ut vna in ambobus oculis apprehensa. Cum autem comprimit̄ oculus egredit̄ linea vnius spiritus extra lineam alterius in loco biforcationis: ⁊ ideo tunc ibi non contingit alium spūm in puncto anguli biforcationis: ⁊ ideo tunc forma apph̄ensa in duobus oculis non vnitur ⁊ ideo sensus cōmunis qui componit ⁊ diuidit sensata ꝓpria tunc iudicat ⁊ apprehendit eam sicut duo sensata eiusdem sensus. Huius autem signum q̄ si vn⁹ oculus comprimat̄ ⁊ alter claudatur expressione vnius tm̄ oculi non apparebit vnum duo. 2^a causa est ex reflexione spiritus ad intus ⁊ extra. Cum enim currat intra sensum cōmunem ⁊ sensum particulareꝫ: accipiēdo ab vno ⁊ dādo alteri ⁊ sit uelocissimus sicut per apph̄ensionem uelocem potest ꝓbari. nam accipiēs formam in oculo exundātem ad sensum cōmunem refluit forma ad partem aliam spiritus anteq̄ꝫ egrediat̄ plene ab oculo: ⁊ tunc apparet in vna parte spūs ⁊ in alia: ⁊ iudicantur duo. ⁊ hoc maxime ꝯtingit in q̄busdam ebrȷȷs ⁊ infirmis: in q̄bus uapor ⁊ uentositas eleuata impellit spūm visiuum sicut uētus aquā. vnde talibus frequēter ꝓminēt oculi uētositatē ut uapore eos extra loca sua p̄mēte. Signū aūt hui⁹ est q: videmus sole appente in aqua ⁊ uēto aquā mouēte: formā solis in aqua fieri plurib⁹ locis ⁊ incidē formā quasi vna ꝯtinuet̄ ad aliā. 3^a causa est ex fluxu spūs ꝫm latū per amplitudinē nerui uel etiam q̄ neruus est cella imaginationis ⁊ sensus cōis. tūc enim appet res visa in duob⁹ locis eo q̄ in vno situ apph̄ēdit̄ anteq̄ꝫ vnā ꝑtem spūs ꝑfecte relinquat: sicut patet in virgula circunducta: que videt̄ facere circulū sensu ꝑticulari accipiēte extremitatē eius hic ⁊ ibi: ⁊ sensu cōi ꝯtinuāte illa loca per circūuolutionē spūs ad formā apph̄ēsam. Hac de causa etiam forma mota q̄ñq̄ꝫ infigit̄ ita spūi sensus cōis ⁊ imaginatiui q̄ aliq̄s stās iuxta aquā videt̄ sibi q̄ moueat̄ ⁊ cadit. hac etiā de causa q̄dā timētes ad imaginationē casus cadūt de alto. ⁊ hac etiā de causa post nauigationē videt̄ nobis moueri terra lōgo tp̄e post q̄ꝫ uenimus ad portū. q: forma manet in spū ⁊ spūs vndat ꝫm motū forme ad latitudineꝫ celle anterioris ꝑtis capitis. 4^a causa est ipsa cōpositio oculi. sicut enim supra probatū est compositio sua est in humido aquoso seruabili forme apprehensiue habent aūt tunicas quaꝝ quedam habēt foramē ad anterius: ⁊ ideo quādo imprimit̄ oculis extumescit humor cristallinus ⁊ diuaricat̄ forma ⁊ vident̄ due uel tres quādoq̄ꝫ. ℂ Ad ultimū dicēdum videt̄ sicut supra q̄ in ueritate forme a luce accipiūt esse spūale ⁊ simplex ⁊ ideo sunt in speculo ꝫm suas intētioneꝫ ⁊ non ꝫm esse materiale ut supra probatū est. ℂ Si auteꝫ querat̄ quare tunc non apparēt in speculis contritis ⁊ asperis. Dicendum q̄ in cōtritis superficies est insensibilis ⁊ non sufficiēs ad luminis multiplicationem sub cuius actu fit immutatio Jn aspis aūt ꝓpter vnā ꝑtem obumbrātem aliaꝫ nō pōt eē act⁹ luminis ꝫm extremitatē ꝑspicui ut alibi dictū est. Alio modo posset dici ut dicit Auic^a: q̄ in ꝟitate est for

ma materialis et corporea in speculo et in oculo et in imaginatione q: est in corpore. sed non sequit q si in re visa habeat cõtrarium q etiam in speculo uel spiritu animali habet cõtrarium: q: non omne agens agit formam in aliud quod patit ab ipo sicut patet in primo motore qui motum facit in mobili pmo: cum tamen non moueatur et motus localis facit caloré cum tñ nõ sit calidus et sic est in multis. Unde nõ sequit q in speculo uel in spũ aiali habeat ɔtrariũ. sed hec rõ nõ põt soluere incõueniés qð videt accidere q in speculo paruo appet magnus mot° et in oculo totũ emisperium. dicit tñ ad hoc Auic^a q excusat eũ ab hoc incõueniéti potétia diuisionis corpis in infinitũ. et ita vult dicere q per diuisioné fiat vn° in oculo uel in speculo sed adhuc sequunt duo incõuenientia. Quoꝝ vnũ est q nõ assignat causam que diuidat corp° tali mõ. s. q semp forma remaneat silis forme montis et diuidat in duos dimidios mótes: et medietas in quartas et sic de alijs. Aliud incõueniens est q illud qð appet in spũ aiali iudiciũ sit de re. vñ oculus magnus mõté debet iudicare paruũ qð videmus eé falsum. Siliter nõ poterit Auic^a assignare cãm q̃re distãtia rei appet in speculo et oculo sicut et ipsa res ut sup in qõne de visibili pbatũ est. Propter hoc igit et quedã alia proprie solutioni videtur esse credendum.

¶ Queritur quid sit auditus.

Einde queritur de auditu.

a Et querunt q̃tuor. Quoꝝ pmum est de auditu in se. 2^m de auditu ex pte obiecti. 3^m de auditu ex parte medij. 4^m et ultimũ ex parte actus et modi audiendi.

Ad primum sic procedit

a Dicit Auic^a. Auditus est vis ordinatiua in neruo expãsa in supficie nerui optici ad apphẽdendũ illud qð sibi ɔuenit ex cõmotione aeris que ɔtingit inter pcutiés et pcussum resistés ɔstrictione coacta ex qua ɔuenit sonus: et ɔuenit eius cõmotio ad aeré collectiuũ getum qui est in cõcauitate nerui postici: mouẽs illũ ad istar sui mot°: et cõmotores illius motus tãgũt neruũ ad istar et c. Eodez mõ videt diffinire Algazel in phica sua qui dicit q audit° fit per sonũ qui ɔuenit ad aeré intus gescẽtem intra ɔcauitaté auris: et impmit neruũ expãsum in pfunditate ɔcauitatis queadmodũ coriũ extendit in tympano. ¶ Cõtra vo pmã diffinitioné obijcit de eo qð dicit q est vis expãsa in supficie nerui optici. neruus eniz opticus est neruus visibilis in quo est vis ordinata ad visũ et nõ ad auditũ. duarũ enim viriũ que nõ sunt eiusdé generis nõ debet organũ eé vnũ. ¶ Preterea Cõstabulus in li° de dĩa spũs et aie dicit q ex anteriori uétriculo cerebri oriunt qnque paria neruoꝝ. quoꝝ pmuz uenit ad oculũ. 2^m ad palpebras. 3^m ad linguã. 4^m ad palatum. 5^m ad tympanũ auris. et ex hoc videt q diuisioné habeãt inter se nerui visibiles et nerui audibiles. ¶ Preterea querit de hoc qð dicit q cõmotio ɔuenit ad aeré collectiuuz getũ: qui est in cõcauitate nerui. hoc enim nõ videt gñale eé in oibus aialibus. In piscibus eniz nõ apparét vie exteriores ad auditũ in qbus vijs sit aer: et tñ multis experimétis pbat in li° de aialib° q pisces audiũt. ¶ Preterea querit si nihil ociosuz est in nã tũc videt cartilago auris extrinsecus supposita aliqd facẽ ad auditũ et ita nõ solus neruus expãsus in aures videbit eé organũ auditus. ¶ Preterea querit qd faciat in audituz tortuositas auriũ: et q̃re reflexio auris magis sit retro q̃z añ. videm° eniz q in aialib° uersus posteri° capitis est cartilago auris eleuata aliquãtulũ a capite. si aũt audit° est ad omné parté: videt eé via plana ab oi pte ad foramen auditus. ¶ Preterea in aurib° videm° q nõ circũponit foramé audit° huiusmodi cartilago. Et querit q̃re sit hoc. Silr in qbusdã aialib° videmus q hñt aures mobiles: et quedã imobiles hñt sicut hõ et simia. Et silr quedã aialia videmus hére in supficie capitis sicut q̃drupedia. quedã aũt nõ in supficie sed in medio capitis sicut hõ. ¶ Preterea nos videm° quosdã sensus eé añ in capite sicut visus olfact° gustus et tact°. Querit igit q̃re auditus nõ sit añ in capite sed a latere. ¶ Preterea querit de quodã qð dic Grego° nix°. q organa audit° sunt nerui qui in cerebro molles et auriũ ɔstructio. Auic^a aũt dicit in suo libro de aialib°. q nerui illi facti sunt duri et sic videt esse ɔtrarietas. ¶ Preterea querit q̃re audit° ponit scđus sensus.

¶ Solõ dicendũ est ad pm q neru° opticus siue posticus neruus qui est neruus audibilis ut dicit Auic^a in li° de aialib° nascit in vitate ab anteriori pte medulle cerebri et uadit ad cellã auricularé que dicit tympanũ et in ea dispgit. et q: uterq ram° eius diuidit in duo: maior ps illius rami diffundit in tympano auris: et minor ps exit p foramé ossis petrosi qð dicit foramé cecũ. et idcirco sicut iste neruus dicit eé in supficie optici: hoc est q tãgit esse in origine neruoꝝ sensibiliũ: nõ q: sit idé cũ illo: sicut etiam dicimus q sensus cois organũ hét in illo loco capitis ubi occurrũt oés nerui sensitiui: q: aliter sensus cois nõ cognosceret sensibilia oiuz sensuũ pticulariũ. ¶ Ad aliud dicendũ q in vitate qnque paria diffundétia sensus per totũ corpus oriunt ab anteriori cella capitis que sũt multaꝝ rõnũ ut dicit Auic^a in sua anathomia. sed oia paria neruoꝝ colligunt in vnũ in organo sensus cois et fantasie. motus enim ab oibus sensibus ueniũt ad sensum cõem et fantasiã: nihilominus tñ nerui audibiles et nerui visibiles maioré hñt ɔiũctioné: q: isti duo sensus deseruiũt disciplíne. Alij vo tres debuiũt nutriméto. ¶ Ad aliud dicẽdũ q in ueritate ut dicit in li° de aialib° pisces nõ hñt vias auditus aptas in capite: q: cũ elemétũ aque sit fluxibile subintret ad medullã cerebri: et ifrigidãdo illam extinguit nãm: et ppter hoc tympanũ pisciũ est cella in piscibus coopta in aqua expãdit neruus audibilis: q imittit a cõmotione soni: qui subintrat per aquã: et ppter hoc cõnãlitaté quã habet neruus ille ad aeré cõmotuz et ppter cõnãlitaté spũs audibilis qui est in ipo in quo imprimunt spés sonoruz: et ille spũs est eis pro aere quieto. ¶ Ad aliud dicẽdũ q multa sunt in auribus que faciũt ad bñ esse: et tale est cartilago que capit cõmotioné aeris et est media inter carné ad os: q: si eét carnea tũc eét mollis nimis et cederet cõmotiõi nimis ita q multi soni trãsirét foramé auditus et nõ reflecterent. Si vo eét dura sicut os tũc nimis retũderet et infringeret cõmotioné et sonos: ita q nõ distincte ɔuenirét ad auditũ: et ita facta est auris de cartilagine que media est inter nimis molle et nimis durũ. ¶ Ad aliud dicendũ q cõcauitas auris lõga est ppter tria. Quoꝝ vnũ sumptũ est ex parte teneritudinis medulle cerebri: q: si esset breuis subintraret frigus ad cerebrũ et occiderent aialia. 2^m est sumptũ ex parte nerui audibilis qui ppter hoc q orit ab anteriori cella que medullosa est mollis est in suo initio. q: vo molle nõ est aptũ tenere cõmotiones et sonos: ideo necesse fuit ipm ɔlõgari ut induraret ex ɔiũctione sui ad os petrosum et ex ɔlongatione in foramine tortuoso. 3^m est ex pte soni q: sonus ex multis repcussionib° et circũuolutionibus saluat ut magis possit dephendi per auditũ: sicut patet in sono facto in cõcauo sicut in cãpana uel in fistula. ¶ Ad aliud dicendũ q in aialibus hñtibus aures pminétes multũ aures erigunt et reflectunt a posteriori capitis uersus anterius: et hoc fit q: nerui audibiles tangunt ad anterius capitis et ppter hoc natura ut fiat reflexio soni ad eãdem ptem erexit aures retro ut pcussus son° ueniat ad añ. et huius signũ est: q: statim animalia cum audiunt sonum erigunt caput et dirigunt faciem uersus sonum quasi sonum uenientem ab ante melius audiunt q̃z illum qui uenit a retro. et hoc est quia ab ante palmus

est ingressus soni: retro aūt per pminētiā carnis īpedit. ¶ Ad aliud dicēdum q aues nō hñt aures pminentes ppter duo. pmū est q: impedirent in uolatu: eo q caperēt multū uenti. 2m est q: in uolatu fieret multa repercussio aeris ad aures: & ppter hoc cōtinuus sonus: & ex hoc accidūt duo incōuenientia. pm est q ex illo sono ɔtinuo cōfunderet auditus ad sonos percutientes. 2m est q ex cōtinua cōmotione ɔfunderet cerebrū & interficeretur auis. ¶ Ad aliud dicendū q in aialibus habētibus rotūdum caput vie sensuū ab organis ad anteriorē cellam ppinque sunt: & ppter hoc imutationes sensuū de facili ueniūt ad sensum cōem & fantasiā: sicut est in auib9 & homine & simia. & ideo nō fuit necesse ut mouerent aures: sed in aialibus cum lōgis capitibus aures sunt retro in capite: & difficilis est reflexus a retro in ante ad locū sensus cois & fantasie: & ppter hoc oportuit q aures hērent mobiles: & multū pminētes ut ex mobilitate possent eas dirigere in oēm ptem vnde ueniret sonus. & ex pminētia multū caperēt de cōmotione soni. qñqz tñ contingit per accñs q qdam hoies mouēt aures: q: nerui motiui qui sunt in musculis maxillaribus pertingūt ad radices auris in ipsis: sicut etiā qdam mouēt superiorē partē capitis ex hoc q nerui motiui qui sunt in musculis frontis pertingūt in ipsis usqz ad pellē crinosam que est sup caput. ¶ Ad aliud dicēdū q ppter duas causas qdrupedia hñt aures sup caput retro. Quarū vna est q: talia habēt caput depēdēs & ideo nō libere pueniret aer cōmot9 ad aures nisi eēnt in eminēti: & ideo natura erexit aures quātū potuit in talibus aialibus. Juxta terrā enim sunt turbationes multe impediētes sonos. & huius signū est in cāpanis que alte sunt suspēse ubi pertingūt liberū aerem & ideo melius sonāt & remotius audiunt. & hec est rō Auic quā ipse ponit in lio de aialibus. Alia ratio est q: in qdrupedibus inferior mādibula est ualde longa & magna: pertingēs ultra mediū locū capitis & impediens ɔgruā positionē auriū in medio. & ppter hoc natura que optime ordinat vnūquodqz inueniat locū aliū auriū in qdrupedibus. ¶ Ad aliud dicendū q due sunt cause qrū auditus nō est in facie. Quarū pma est q alij sensus magis necessariū obtinuerūt locū faciei: ita q ɔgrue nō potuit locari auditus in facie: & hec est rō Auic. Alia causa & forte melior est q audit9 & sensus aialis pfecti & moti pm motū pcessiuū. motus aūt pcessiuus ois aialis ut plus est in ante. Et ppter hoc natura rotundauit & acuit aialia ante ut facilius diuiderēt aerē per quē est motus. si ergo foramina auditus eēnt ante in facie in motu processiuo ɔtinua fieret inundatio aeris in foramine audit9 & sonus illius inundationis ɔfunderet auditū & destrueret cerebrū: & ideo natura ordinauit organū auditus a latere uel retro in sumitate capitis ut non pueniat ad ipm aer in motu pcessiuo nisi pus diuisus a facie. ¶ Ad aliud dicendū q nō est contrarietas inter Gregom nixm & Auicam: q: dictū Gregorij intelligit de neruo quātū ad sui initiū a cella anteriori medullosa capitis. dictum vo Auic intelligit quātū ad sui finē ubi expandit sup tympanū & cartilaginē auris. ¶ Ad ultimū dicendū q auditus dicit secūdus sensus ppter tres causas. Quarum vna est que tāgit in pncipio de sensu & sensato q: ad noticiā melior est visus: q: multas drias ostēdit visus: eo q oia corpa apphendunt per visum: q: oia corpora uel habēt colorē uel lucē uel sunt dyaphana: & hec oia sunt obiecta visus. Auditus aūt strepitus. i. drias soni ostendit & cōfert disciplinē nō pm se sed pm accñs. Cum ergo visus ad sapiam cōfert pm se: q: ostēdit silitudines rerum pm se. Auditus aūt per accñs: q: non ostēdit silitudines rerū pm se sed in signo: eo q noia signa sunt silitudinis rerū: ideo visus pmus sensus est inter disciplinabiles: & auditus secūdus: q: vo noia sunt signa oium visibilium rerū. s. odorabiliū gustabiliū & tāgibilium & intelligibilium & etiā ipsorū audibiliū. idcirco accipit per auditū prudētia de oibus per doctrinā: per visum aūt nō de oibus: & ideo ceci a natiuitate hñtes auditū prudētiores sūt surdis & mutis hñtibus tñ visum a natiuitate. 2a causa est q: post visum sitū habet in hoie qui est aial dignius oi aiali. 3a causa est q: cū sunt qnque sensus duo aūt sunt necessarij. s. gustus & tactus. duo sunt utilitatis causa uel facilius ut saluent aialia uel ppter disciplinā ut visus & auditus. tertius aūt qui est odoratus coicat de utrisqz: & de hoc infra in questione de sensibus in cōi latius patebit.

¶ Queritur quid sit sonus.

Ecundo queritur de auditu ex pte obiecti. Et querūtur duo. s. de sono & uoce. De sono querunt sex. quorū pmū est qd sit sonus. 2m est utrū alterat corpa inaiata & sensum uel sensum tñ. 3m utrum generatio eius sit nālis uel violenta. 4m qd sonat pse. 5m utrum generat in vno aere numero tñ uel successiue in multis ptibus aeris. 6m & ultimū utrum soni sibi obuiātes in aere corrumpant seipsos uel non.

D primum proceditur sic. In gñatione soni nō sunt nisi pcutiēs & pcussū & aer expulsus violēter a supficie utriusqz: & hoc dico qñ sonus generat ex pcussione. videt ergo q sonus sit vnū aliqd horū. Qd aūt nō sit pcutiēs uel pcussum hoc patet pse: q: illa sunt corpa solida & plana. sonus aūt qlitas est. Qd aūt etiā nō sit ipsa pcussio pbat sic. Quicqd sentitur ab alio sensu qz ab auditu nō est ppriū sensibile auditus. pcussio sentit a visu. ergo nō est ppriū sensibile auditus. ergo nō est sonus. Prima pbat ex hoc q qnque sensus distinguunt per sensibilia ppria. 2a patet ad sensum qa nos videmus ictus pcutiētis. Si forte dicat q sonus est aer expulsus a supficie utriusqz. s. pcutientis & pcussi. hoc nō videt: q: aer corpus est qd distinguit calido & humido que sunt qlitates pceptibiles tactu & sic nō erit ppriū obm auditus. ¶ Preterea nullū corpus sensibile est pse aer est corpus: ergo nō est pse sensibile aliquo sensu. prima pbat per hoc q qcqd infert passionē sensui est passio uel passibilis qlitas. sed oē sensibile pse infert passionē sensui. ergo oē sensibile est passio uel passibilis qualitas. ergo nullū corpus est sensibile pse. Si forte dicat q son9 est motus aeris. cōtra nullū sensibile ppriū pse pōt perse eē sensatū cōe: motus aūt est sensatum cōe. ergo nō pōt esse sensibile ppriū auditus. sonus vo est propriū sensibile auditus. ergo sonus nō est motus. ¶ Preterea qcqd fit ab aliquo sicut ab efficiēte non est illud. sonus fit a motu sicut ab efficiēte. ergo sonus nō est mot9. ¶ Preterea quecūqz duo sic se habēt q vnū pcipit sine altero illorū vnū nō est aliud: motus & sonus sic se hñt: ergo vnū illorū nō est aliud. pma patet pse. 2a pbat per expimētū: q: multotiēs pcipim9 sonū nō pcipiētes mot9. Cū g idē nō pōt sil sciri & igrari ut dic Auica: manifestū ē q son9 nō erit mot9 aeris. ¶ Solō dicimus cū Auica: q oia hec obiecta necessaria sunt sicut enim dicit Algazel i phica sua. Sonus est qddā qd fit in aere ppter inundationē accñtem aeri ex motu fortissimo pueniēte ex uehementi aliquorū inter se pcussione uel sepatione. Dicimus ergo q sonus est qlitas sensibilis pueniēs ex fractiōe motus aeris & ens cū illo. dico aūt qlitas sensibilis ppter sēsum audit9. & dico ex fractione mot9: q: nō qlibet motus aeris facit sonū: sz mot9 frāgēs aerē anteqz diuisibilis sit per nām. & dico ens cū illo: q: sonus nō hēt eē nisi qzdiu durat motus ille. vnde cum motus debile habet esse ppter duas causas scilicet quia ipse est actus existens in potentia pm q potentia est & omne tale non est nisi pm quid. esse enim simpliciter est ab actu q: est forma: & iterum q: motus est sic successiuum q permanens de ipso

nihil est accipere neq; fm eē neq; fm substātiam.in hoc enī differt a tpe.tēporis enim est accipe permanēs fm substātiā lz nō fm esse:ut supra in questione de tpe pbatum est. Cum igit sonus causet ab esse tam debili ꝛ sit cū ipso tpe adhuc habet eē debilius:ꝛ ꝑpter hoc ab auctoribus non inuenit expsse determinatū qd sit sonus:sed modo supradicto pōt diffiniri fm naturā eius.per illaz enī diffinitionem tāgunt efficiēs soni ꝛ forma ꝛ finis ꝛ permanētia.forma enim ꝛ finis tāgunt per hoc qd dicit qualitas sensibilis sensu auditus. Per hoc autē qd dicit pueniēs ex motu fractiuo aeris tāgit efficiēs ꝛ materia. Per hoc aūt qd dī ens cū illo tāgit pmanētia eiꝰ i eē ꝛc.

¶ Utrū sonus alterat corpa inaiata ꝛ sensum.

Tertio queritur Utrū sonus alterat corpa inaiata ꝛ sensum uel sensum tm̄.ꝛ hoc est querere utrū in aere sit motꝰ fractiuus tm̄ ꝛ nō eē soni:ꝛ eē soni tm̄ sit in sensu.s.in neruo expanso in tympano auris ut sup dictū est. Et videt ꝙ hēat eē in aere sic. oē sensibile sentit per mediū in quo illud sensibile hēt aliqd eē:sed sonus est sensibile.ergo sentit per medium in quo hēt aliqd eē.mediū ꝟo est aer ergo sonus hēt aliqd eē in aere. ¶ Preterea qcqd alterat aliqd pse alterat ipm per qlitatē que est in ipso fm eē. Aer alterat auditū pse.ergo alterat auditū per qlitatē que est in ipso. ¶ Si forte dicat ꝙ hoc nō sequtur q: motus alterat aliqd fm calidū ꝛ tamē motus pse nō est calidus. Cōtra hoc est instātia q: motus nō facit calorē nisi per accñs. Ꝓr aūt obiectio ꝓcedit de pse alterāte. ¶ Si forte dicat iteruz ꝙ in ueritate motus nō facit calorem nisi per accñs:sed tm̄ semp facit eū in sbto susceptiuo caloris.ꝛ silr aer ipulsus pcutiēs neruū audibilē facit sonū in neruo per accidēs: sed tm̄ semp facit eū.ꝛ sicut motus nō est calidus ita aer pcutiēs nō est sonās:ꝛ ideo sonus nō hēt nisi tm̄ esse in sensu ꝛ nō in aere. ¶ Cōtra sic est ꝙ illō qd alterat per motū nō pcipit calorē nisi pus pcipiat motū.ergo silr in sensu auditus nō pcipiet sonus nisi pus per eūdē sensuz pcutiat motus aeris pcutiētis:ꝛ hoc iā iprobatum est:q: multi pcipiūt sonū qui nō pcipiūt motū. ¶ Si forte dicat ꝙ lz nō pcipiat tm̄ est ibi motꝰ pcutiēs neruū. Cōtra hoc est:q: alterationi fm sensum subale est pcipe sensibile.si ergo est ibi motus alterās neruū pcutiēdo ipm:necesse est ipm pcipi. ¶ Preterea si est motus ꝛ sonus in neruo.aut utrūq; est sensibile pse illius nerui:aut vnum per aliud:aut vnū sine alio. Si pmo mō tunc motꝰ fractiuus erit sensibile pse a sensu auditꝰ qd sup improbatum est. Si scdo mō.aut ergo motꝰ sentit per sonū aut econtra.ꝛ quocūq; mō dicat oporteret semp ictū impellētem neruū sentiri a neruo audibili qd est ꝯtra sensum: quia nos nō sentimus neruū nrm qui est in aure nra tanq̄ i pulsum a motu aliquo.ergo videt ꝙ sonus alterās sensum hēat eē in aere ꝛ recipiat sine cōmotione aliq̄ a neruo. ¶ Preterea oēs auctores ita dicūt ꝙ mā soni ē aer. ergo videt ꝙ cū vnūqdq; hēat eē suū in mā sua ꝙ etiaz sonus hēbit eē suū in aere. ¶ Preterea nos videmꝰ reflectionē soni ex eo ꝙ aer pcussus reflectit:sicut patet in sono echo:ꝛ non reflectit nisi in eo in quo est.ergo sonꝰ hēt eē in aere ꝛ nō tm̄ in auditu. Si hoc cōcedat ostēdit in ꝯtrariū q: iā ostēsum est ꝙ sonus nō durat in esse nisi q̄diu durat cōmotio fractiua aeris. Cōmotio aūt fractiua aeris nō est in vno sensibili:q: si eēt sentiret.ergo videt ꝙ sonus non sit in neruo sensibili si hēat eē in aere. ¶ Solō.etiā phi reputāt hāc qōnē difficilē.s.utrū neruus mutet fm sonū ex aere pcutiēte tm̄:uel ex aere pcutiēte ꝛ sonāte:nos tm̄ ꝑpter rōnes supdictas sequentes dicta nālīū dicimꝰ ꝙ imutat ex aere pcutiēte ꝛ sonāte p hūc modū:q: aer extrinsecus fractiuo motu sonans pcutit aerē cōnālem in aure:ꝛ ille etiam efficit pcussus ꝛ sonās ad silitudinē exterioris. Neruus aūt audibilis expāsus in tympano auris tāgit ab aere pcusso:sed nō de necessitate imutat nisi fm sonū.ꝛ hoc est ideo q: sensus recipit sensibiles spēs sine mā.vñ cū mā soni sit aer percussus sensus auditꝰ pcipit sonū sine aere pcusso:ꝛ tm̄ nō alterat aer pcussus nisi agat.ꝛ nō agat nisi tāgat:necesse est ꝙ tāgat neruū. Ideo dicēdū ꝙ sonus fm eē suū qd hēt i mā est in aere ꝛ alterat aerē.sed fm ꝙ ꝯsiderat ut spiritꝰ sensibilis est in sensu. ¶ Ad hoc aūt qd obijcit ꝙ eē soni nō est nisi cū motu fractiuo aeris.dicēdū ꝙ hoc intelligit de eē soni qd hēt eē ut spēs in mā ꝛ nō de eē soni qd hēt ut spēs sensibilis in sensu. Ex dictis ergo patet vnde ꝯtingit ꝙ nō percipimꝰ sonū ꝛ nō percipimꝰ aeris motū q: lz in aere duo sint.s.sonus ꝛ motꝰ:nō tm̄ de necessitate alterat neruū sensibilē nisi fm alterū tm̄.s.fm sonuz.

¶ Utrum generatio soni sit nālis uel violenta.

Quarto queritur Utrū generatio soni sit nālis uel violēta. Et videt ꝙ violēta. Cuiuscūq; gñationis oēs ꝯditiones circūstātes sunt violēte:eius gñatio est violēta.oēs ꝯditiones gñationis soni sūt violēte.ergo gñatio soni est violēta.maior pbat q: tale est vnūqdq; q̄les sunt ꝯditiones circūstātes ipm. sicut enim est in actu morali ꝙ ex circūstātijs ꝯsideratur nā eiꝰ:ita est etiā in actu nāli.minor pbat per hoc ꝙ circūstātie soni sunt pcutiēs ꝛ pcussuz ꝛ aer fractus que oīa sonāt violētiā. ¶ Itē oē qd a differētijs specificis alicuiꝰ trahit in spēm est in gñe illiꝰ uel ꝯueniēs cū nā gñis. Sonus a differētijs specificis motꝰ violēti trahit in spēm. ergo est de gñe motꝰ violēti uel ꝯueniēs cū nā eius. Prima pbat per hoc ꝙ dīe specifice nō ꝯtrahūt in spēm nisi genus qd diuidūt. 2ª pbat per iductionē. q̄tuor enim sunt spēs motꝰ violēti ut dicit in 7º phi. s.pulsus tractꝰ uectio ꝛ uertigo. Sonus enī qui est a pcutiēte ad solidū planū est per motū expulsiuuz. Sonus ꝟo qui est aliqd minus:minꝰ trahēs aerē sicut fit in fortibꝰ suspirijs est sicut tractꝰ. sonus aūt qui fit in ꝯcauo ut in tympano uel fistula fit sicut uectio.echo autē fit sicut uertigo:q: sicut dicit phus in 2º de aīa ꝙ circūuoluit sicut spera. ¶ Itē hec est dīa inter loci mutationē nālē rectā ꝛ violētā.q: nālis violētior est in fine q̄ in pncipio:ꝛ violēta ecōtra ut habet in pmo de celo ꝛ mūdo.sed sonꝰ est fortior in principio ꝛ debilior in fine.ergo videt eē a motu violēta ꝛ ita gñatio eius erit violēta. ¶ Itē oē qd generat ab exteriori imediate nihil influēte sibi fm nām illud generat violēter.sonus sic generat ergo violēter. Prima pbatur ex hoc ꝙ gñatio nālis pro tāto dicit nālis ꝙ aliqd ifluit generato fm nām. 2ª pbat per hoc ꝙ pmū generās pmū sonū est frāgēs aerē:ꝛ ponamus ꝙ illud sit uerberās solidū planū.hoc aūt est durū:q: nec formā sbalem influit aeri nec accñtalē:q: si subalē influeret tūc iflueret formā ligni uel lapidis uel ferri.qd patet eē falsum. Si aūt accidētalē influeret tunc planiciē uel duriciē uel aliqd huiusmodi qd patet eē falsum. ¶ Sed ꝯtra.oē qd nāliter patit ab aliquo ꝛ non nisi ab illo illud est pncipiū nāle actiuuz ꝛ motiuū ipsius. Auditus nāliter patit a sono.ergo sonus est nāle pncipiū actiuū ꝛ motiuū ipsius. pma pbatur ex hoc ꝙ si eēt aliqd passiuū in nā qd nō haberet suum actiuū in natura:tūc eēt aliqd ordinatū ad pfectionē aliquā in natura quā nō posset habere per nāz:ꝛ sic eēt frustra ꝛ uanū.frustra aūt ꝛ uanū nō sunt in natura. 2ª patet pse ꝛ ꝓcedat ulterius sic.qcqd cōplet potētiā passiuā fm nām ipm est res nālis.sonus cōplet auditū qui est potētia passiua fm nām.ergo sonus est res nālis. ¶ Item sicut alij sensus patiuntur a suis sensibilibus naturaliter ꝛ corrumpunt ab excellentijs ꝛ delectant in proportione commensurata:similiter auditus. ergo sicut alij sensus naturaliter immutantur a suis sensibilibus sic etiam auditus:ꝛ sic redit idem quod prius. ¶ Solutio dicimus ꝙ sonus quidem est species naturalis.spēs aūt nā/

lis omnis que per motuꝫ accipit esse: educit̃ de materia
⁊ ideo ab efficiēte nō hēt ꝙ sit nālis: neqꝫ ꝙ nō sit nālis.
Ab efficiēte enim nō est forma: ita ꝙ efficiēs dat eā: sed
potius efficiēs opat̃ trāsmutādo mām ut educat̃ forma
ad actū: que potētia fuit in mā. sed illa sola est forma vio
lēta: que non educit̃ de mā sicut est forma artis in archa
uel in aliq̄ artificio. Cuꝫ ergo ab efficiēte forma nō hēat
ꝙ sit nālis neqꝫ nō nālis: sed potiꝰ ex ꝓportione quā hēt
ad potētiam māe pōt ipsa qñqꝫ educi ab agēte violēter.
qñqꝫ ab agēte ꝑm nām: sicut est videre in igne qui edu-
cit̃ ex collisione ferri ad lapidē: qui ignis est res nālis lꝫ
generet̃ ex mouēte violēter. ¶ Ad ꝑmū ergo dicimus
ꝙ illa est falsa ꝙ oēs ꝯditiones circūstātes gñationē so-
ni sunt violēte. Sūt enim ꝯditiones soni ex pte materie
actus enim sonatiuus educit̃ de potētia māli ad ipsam ⁊
ꝓportio illius ad ipsam nō est violēta sed nālis. Sed ue
rū est ꝙ ꝯditiones agētis violēte sunt: sed ab illis nō ha
bet sonꝰ ꝙ sit nālis: uel etiā nō nālis ut dictū est. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ spēs sonoꝝ distinguunt̃ iuxta spēs motꝰ
violēti: sed tñ nō sunt spēs motus violenti. ⁊ hoc ꝯtingit
q: sunt ab illis ⁊ cū illis ut dictū est. ¶ Ad aliud dicēdū
ꝙ sonus remittit̃ in fine: nō ideo ꝙ sit res violēta: sed po
tius ideo q: nō hēt eē nisi a motu violēto cū illo. ¶ Ad
ultimū dicēdū ꝙ hec est falsa ꝙ gñatio illius sit violenta
cuius generās nihil influit de nā sua. Jā enim habitum
est ꝙ est ab agēte qđ est extra. gñatio neqꝫ nālis neqꝫ nō
nālis est. patet enim ꝙ ꝑmus motor influit ꝑmo mobili
motū: qui motꝰ nihil est de nā mouētis ⁊ tñ ꝑmū mobi-
le mouet̃ nāliter. ⁊ siliter possumus hic dicere ꝙ ꝑcutiēs
influit aeri trāsmutationē in actū sonatiuū: que trāsmu-
tatio nihil est de natura percutientis.

¶ Queritur quid per se sonat.

q **Quinto queritur** Quid per se sonat Utrū ꝑcutiēs uel ꝑcussuꝫ uel utrūqꝫ. Et
videt̃ ꝙ ꝑcutiēs. Cū eniꝫ duo sunt agētia ordinata: ita ꝙ
vnū est agēs ꝑmo ⁊ alterū ꝯñter. 2m agens habet hoc ꝙ
agat a ꝑmo agēte. sonus aūt ⁊ ꝑcutiēs sunt duo agētia or
dinata. Sonus eni nō agit in auditū nisi ꝑcutiēs agat ꝑ-
us. ergo sonus id qđ agit in auditū hēt a ꝑcutiente. ergo
ꝑcutiēs ꝑncipalr̃ sonat. ꝑma ꝓbat̃ in 7° ⁊ 8° phiꝝ in mul
tis locis ubi dicit̃ ꝙ 2m mouēs nō mouet nisi ꝑmū mo-
uēs moueat. 2a scribit̃ in 2° de aīa. ¶ Jtē sup̄ habitū est
ꝙ sonus est ꝯsequēs eē a motu ⁊ cū motu fractiuo aeris.
motꝰ aūt fractiuus ꝑncipalr̃ est a uerberāte. ergo sonus
ꝑncipalr̃ egredit̃ ab actu ꝑcutiētis. ꝑma harū ꝓbat̃ ex su
pra habitis. 2a ꝟo ꝓbat̃ ex hoc ꝙ motꝰ ꝑcutiētis nō est cū
patiēte: sed ab agēte. si enim eēt a patiēte tūc supfluū eēt
agēs. ¶ Si hoc ꝯcedat̃. Cōtra qñcūqꝫ 2m agēs agit ꝑm
id qđ recipit a ꝑmo agēte oportet ꝙ ꝑmū agēs influat ei
spēm ꝑm quā agit. ergo si sonꝰ agit ꝑm id qđ recipit a ꝑ-
cutiēte: necesse est ꝙ ꝑcutiēs īfluat ei spēm ꝑm quā agit.
sed spēs ꝑm quā agit est actꝰ sonatiuus. ergo īfluit ei actū
sonatiuū. sed hoc videt̃ falsum. nullū enim agēs influit
nisi ꝑm spēm que est in ipso. actꝰ aūt sonatiuꝰ nō est spēs
ꝑmi ꝑcutiētis sed spēs eius potiꝰ est qđ est ferrum uel li
gnū uel solidū uel planū. ¶ Jtē nos videmꝰ sonū gñā-
ri ubi nō est ꝑcutiēs: cū generās ⁊ gñatum tāgāt se sicut
agēs ⁊ patiēs. ergo videt̃ nō nāliter sonꝰ gñari a ꝑmo ꝑ-
cutiēte. ꝑa ꝓbat̃ ad sensum: q: in loco remoto ab actu ꝑ-
cutiētis audit̃ sonus: ⁊ nō audit̃ nisi ubi gñat̃. ergo gñat̃
in loco remoto ab actu ꝑcutiētis. Si forte dicat̃ ꝙ vis ꝑ
ticularis relinqtur in aere distāte ab ipso in illa gñat so-
nū: sicut est in loci mutatione que est expulsio. hoc enim
videt̃: q: in loci mutatione non est nisi loci mutatio. hec
aūt est gñatio cuiusdam. ¶ Preterea in loci mutatione
nō est nisi illud qđ est violēter: sed sup̄ habitū est ꝙ sonꝰ
hēt eē ꝑm nām. ¶ Solꝰo dicēdū est ꝙ sonus gñat̃ mul-
tis modis: ⁊ ideo ꝑcutiēs ⁊ ꝑcussum cū gñant̃ dicuntur
multis modis. Qñqꝫ eniꝫ gñat̃ sonus ex ꝑcussione duo
rū planoꝝ solidoꝝ ad īuicē per hoc ꝙ expellit̃ aer a sup-
ficie utriusqꝫ eq̄liter. ⁊ sic nō gñaret̃ nisi eēt aspa: q: tunc
aer ꝯtineret̃ nō expulsus īter ptē eminētē ⁊ ptē depssam
silr̃ nō fieret sonus si eēnt mollia: q: tūc cederēt aeri ⁊ nō
expellerēt ipm. Silr̃ si eēnt acuta nō sic facerēt sonū sicut
acus acui. acutū enim penetratiuū ⁊ diuisibile potiꝰ est
q̄ꝫ expulsiuū ⁊ fractiuū. fit aūt ꝑcipue sonꝰ magnus si ae
re plena sunt illa que ꝑcutiunt̃: sicut sunt metalla que ae
rē ꝑcussum diu retinēt: ⁊ per hoc magnuꝫ faciūt sonum.
Alio mō fit sonus non ex ꝑcussione corpis solidi ad cor
pus solidū: ſꝫ potiꝰ ex scissione vniꝰ ptis corpis ad aliā: si
cut corrūpit̃ pānus uel lignū: q: tūc violēter frāgit̃ aer: ⁊
fractura aeris causat sonū. 3° mō fit sonus ex expulsione
aeris ad aliud: sicut pulmo ꝑcutit aerē ad ptes duras ar-
terie. 4° etiā mō fit ex ꝯstrictione aeris: sicut qñ cōstrin-
git̃ aer per solē ⁊ per īflationē īter fistulā ⁊ hoc mō etiaꝫ
gñat̃ qñ uentus īpellit aerē ad cauernas ⁊ foramina ubi
ꝯstringit eū. 5° etiā mō gñat̃ ex inundatione aeris sicut
dicit Algazel. sicut eniꝫ in sono uētoꝝ: qñ sono terrestri ī
pellēte magna ps aeris ꝓtrahit̃ sup̄ alterā: anteq̄ꝫ illa na
ta sit cedē: tūc enim frāgit̃ ⁊ facit sonū. ¶ Ad ꝑm ergo di
cēdū ꝙ nō oportet ꝙ agēs illā spēm ꝑm quā agit hēat a
ꝑmo agēte nisi vniuoce gñaret̃ ab illo. hoc aūt nō est hic
ut patet ex dictis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ motꝰ fractiuꝰ
aeris ab utroqꝫ est. s. a ꝑcutiēte ⁊ ꝑcusso: ⁊ ideo utrūqꝫ so
nat diuersimode tñ. utrūqꝫ eniꝫ expellēdo frāgit aerem.
vnū sicut ꝑcutiēs: ⁊ alterū sicut ꝑcussum. ¶ Ad aliud di
cēdū qđ obijcit̃ in ꝯtrariū ꝑm sup̄ dicta ꝙ agēs qñqꝫ in
fluit in patiēs suū motū: qđ nō est nā eius neqꝫ spēs eiꝰ.
nō enim oportet ꝙ oē qđ agit uel mouet agat vniuoce:
q: sic oē mouēs moueret̃: sed qñ patiēs recipit aliā virtu
tē ab ipso agēte ꝑm quā nō disponit̃ agēs: sicut patet ī so
le a quo nō recipiūt calorē elemēta a quo est gñatio ue-
getatiuoꝝ ⁊ tñ calore illo sol nō disponit̃: ⁊ sup̄ hoc est ꝙ
aer recipit a ꝑcutiēte ⁊ ꝑcusso īpulsionē fractiuā gñatiuā
soni ꝑm quē ꝑcutiēs ⁊ ꝑcussuꝫ nō disponunt̃. ¶ Ad ali
ud dicēdū ꝙ sicut dicebat̃ virtus ꝑmi ꝑcutiētis relinqui
tur in aere: ita ꝙ vnus aer ꝑcutit aliū ⁊ tādiu durat sonus
q̄ꝫdiu durat ꝑcussio: nec oportet ꝙ sint in omnibus simi
le ad motum localem violentum.

s **Sexto queritur** Utrū sonus generet̃ in vno aere tñ uel successi-
ue in multis partibꝰ aeris. ¶ Circa hoc
querunt̃ duo. s. de sono in se ⁊ de echo in
quo illud ꝑncipalr̃ videt̃ hēre qōnē.

a **Ad primum proce**ditur sic.
Cuicūqꝫ sēsibili determinant̃ duo media: vnuꝫ
facile diuisibile alterū diffinibile. Diuisibile si ipsuꝫ sine
multiplicatione sui in materia diuersa pōt trāsire ad 2m
diuidēdo tñ mediū minus diuisibile etiā trāsibit mediū
diuidēdo tñ magis diuisibile. tale sensibile est sonus: q:
habet media aerē ⁊ aquā ⁊ trāsit ad auditū per aquā di-
uidēdo aquaꝫ tñ. ꝑma patet. 2a ꝓbabit̃ infra. sonus igit̃
nō videt̃ generari nisi in ꝑma materia que ꝑcutit̃: ⁊ nō
in omni aere per quē trāsit. ¶ Item alia sensibilia que
sunt per mediū extra trāseūt per aerem nō mutādo ea a
sua figura. ergo a silī videt̃ ꝙ etiā sonus aerē a sua figu-
ra nō debeat mutare: sed nō generat se in seipso nisi trās
mutet figurā suā. ergo videt̃ ꝙ nō generet̃ nisi in primo
aere ꝑcusso. ¶ Preterea si sic est sicut supra dictuꝫ est ꝙ
esse soni est cum motu violento fractiuo aeris: tunc vi-
det̃ si sonus semꝑ generet̃ in alia ⁊ alia materia ꝙ sem-
per debilitatur ꝑm ꝙ magis ⁊ magis remouetur a ma-
teria in qua primo generatus est: sicut debilitatur motus
violentus ꝑm ꝙ magis ⁊ magis distat a primo faciente

violētiā: ꝛ ſm hoc nunq̄ ꝑueniret aliqs ſonus ad auditum ſm q̄ ꝑmo gñatus eſt niſi in ipſo auditu gñaretur: qđ falſum eſt. ergo videt̄ q̄ gñatus in vna materia ſiue gñatione ſui in medio traſeat per mediū. ¶ Sed cōtra ſi ponamus multos a ſe inuicē diſtare: ad quos nunq̄ poſſit uenire ſonus vnius ſonātis. Si igit̄ ſonus nō generat̄ niſi in vna pte numero: oportebit q̄ illa eadē ps numero erit in diuerſis: qđ eſt impoſſibile. ¶ Jtē ſi tm̄ eſt in vna mā diuidente mediū: oportet q̄ illa vna in eodē tpe in diuerſis locis diuidat mediū. ꝛ hoc ideo q: cōtingit auditū fieri per circūferentiā. ꝛ ſic oportet q̄ oēs linee que pñt egredi a cētro per circūferētiam ſimul ꝛ ſemel diuidāt mediū qđ eſt impoſſibile. ¶ Solō dicim⁹ q̄ ſonus nō gñat̄ in vna pte aeris tm̄: ſed in oi pte uſq̄ ad auditū ſicut ultimo ꝓbatū eſt. Unaqueq̄ eniꝫ res ſēſibilis nō hēt eē niſi in materia ſua ꝛ tāta eſt quāta ꝛ materia ſua. Uñ quātū aerē ꝑcutit ꝑmū ꝑcutiēs a quo egredit̄ ſonus: tātū aerē ꝑcutit aer ꝑcuſſus ꝛ gñat in eo ſonū: ꝛ ille aer aliū aerē ꝛ ſic de alijs q̄diu durat violētia ꝑcutiētis: ꝛ ſm debilitatē illius violētie debilitat̄ etiā ſonus. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ ſonus hēt duplex medium. ſ. mediū qđ eſt mediū ꝛ mā: ꝛ mediū qđ eſt mediuꝫ tm̄. Aer aūt eſt mediū ꝛ mā: aqua ṽo mediū tm̄: ꝛ ideo cuꝫ vnūquodq̄ generet̄ in mā ſibi ꝯuenīēti ṗter diuiſionē eius gñat̄ ſonus in oi pte aeris moti: ꝛ nō oportet q̄ in vna pte gñatus diuidat ipm. aq̄ ṽo que nō eſt mā non ſuſcipit gñationē ſoni in ptibus ſuis: ꝛ cū ſonus nō hēat eē niſi in mā que eſt corpus: ꝛ corpus nō pōt trāſire per corpus niſi diuidēdo ipm: inde eſt q̄ ſonus nō uenit ad auditū per aquā niſi diuidēdo aquā: ꝛ ideo nō eſt ſimile de aere ꝛ aqua. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ non eſt ſile de ſono ꝛ alijs ſenſibilib⁹. Alia enim ſenſibilia hñt materiam in qua ſunt ṗter nām medij. ſonus aūt nō hēt nām in q̄ hēat eē nāle niſi aerē tm̄. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ ſic eſt ſicut ꝓbat obiectio: ſed tñ in ꝑncipio qñ violētia eſt in cremēto tūc nō ꝑcipit decremētū ſoni ſicut ꝛ non ꝑcipit decrementum violentie.

¶ Utruꝫ in echo fiat reflexio aeris eiuſdē ꝑmo ꝑcuſſi.

b **Eptimo queritur** de echo

Utrū in illo fiat reflexio eiuſdē aeris ꝑmo percuſſi. hoc enim videt̄. Si enim ſonus figurat̄ ſm figurationē ꝑcuſſionis: mons aūt ꝑcuſſus ꝑcuſſionis nō hēt figurā: ſicut ꝑmū ꝑcutiēs nō facit redire echo ſm ſilitudinē ad ꝑmū ſonū niſi rediret in mā ꝑmo ꝑcuſſa. Et ħ expreſſe patet qñ aliqs clamat diſtinctas ꝛ articulatas uoces ad montē: ille nō reuertunt̄ diſtincte ꝛ articulate. ħ etiā videt̄ per Auic^am expſſe qui dicit ſic in 6° de nālib⁹ Remāſit ſup nos ut ꝯſideremus ſi tinnitus. i. echo eſt ſonus qui accidit ex cōmotione ſcđi aeris cōmoti in motu ꝑmi. Aut ſi eſt cōmotionis aeris ꝑmi ꝛ iterum reuertentis. Et poſt ſubiūgit ſolonē dicēs. videt̄ aūt tinnit⁹. i. echo eē cōmotio ꝑmi aeris ad nos iterū reuerſi vñ eſt ꝓprietatis ꝛ affect⁹ eius. Ex hoc relinqtur q̄ echo reuertitur in eadē mā in qua gñat⁹ eſt ꝑm⁹ ſonus ꝛ ꝓpter hoc imitat̄ ꝑmū ſonū. ¶ Juxta hoc iteꝝ querit̄ utrū ſemp fiat de echo. ħ eniꝫ videt̄ ſicut dicit phs in 2° de aia ꝛ Auic^a in 6° de nālib⁹. q̄ ſemp fiat lꝫ nō ſemp audiat̄. Sed tūc querit̄ qđ ſit reflectēs ſonū. ſi eniꝫ reflexio ſit ſicut repcuſſio: repcuſſio nō fit niſi a ſolido plano: tūc etiam reflexio nō fiet niſi a ſolido plano. hoc aūt nō ſemp videt̄ fieri in ſono q: qñq̄ ſon⁹ eſt in aere libero ubi nō eſt ſolidū planū. ¶ Preterea querit̄ q̄re nō audit̄ ſemp echo ſi ſemp ſit. Et q̄re frequēter audit̄ echo ad mōtes ꝛ ſiluas altas. ¶ Solō dicēdū q̄ reflexio ſoni nō fit in aere ꝑmo ꝑcuſſo: ſꝫ in forma ꝛ figura ꝑme ꝑcuſſionis. ¶ Ad illud aūt qđ obijcit̄ in ꝯtrariū dicēdū q̄ illa obō ꝓcederet ſi mons ꝑcuteret: ſꝫ mons nō ꝑcutit ſꝫ tm̄ reflectit. aer aūt ꝑcuſſus ꝑcutit gñando ſonū in poſteriori aere prius in ſe gñato. Cōcedo tñ q̄ aliquātulū rotūdat̄ figura ſoni ꝓpter reſiſtētiā ad aerē ipulſuꝫ. ꝛ hec eſt cauſa q̄re uoces nō ita ſūt diſtincte in echo ſicut in uoce ꝑncipali. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ Auic^a attingit ſoni originē in forma ꝛ nō in mā reuertit̄ eniꝫ ſon⁹ in echo ſm formā ꝑmi ſonātis. ¶ Ad id qđ ulterius querit̄ dicēdū q̄ ſemp fit reflectio ſoni in echo non tñ ſemp ꝑceptibilis: ꝛ hoc ꝯtingit ꝓpter duas cauſas. Quarū vna eſt debilitas reflectētis: altera aūt ꝓpinq̄tas eiuſdē ad aures audiētis. ¶ Ad aliđ dicēdū q̄ reflectēs ꝛ reſiſtēs ꝑcutiēti: ꝛ hec eſt quelibet ps ꝑcuſſa violēter: q: quelibet aliquātulū reſiſtit lꝫ vincat̄ a violētia. ¶ Ad id qđ querit̄ de mōtib⁹ ꝛ ſiluis: q̄ in hijs frequēter audit̄ echo: dicēdū q̄ in mōtib⁹ ſupi⁹ ꝓminētib⁹ ꝛ cauernoſis fit echo: q: in illis eſt depſſio aeris ꝑcuſſi ſicut in ſpa. Silr̄ in ſiluis altis ſunt multa ꝑcutiētia ad ramos ſupi⁹ ꝛ ſtipites iferius. ꝛ ꝓpter ħ etiā ibi fit depulſio ſpecialis. Jn cauerna aūt ꝛ ꝑcipue ſi ſtricta eſt ꝓhibetur defuſio ipulſionis per circūferētiā: ꝛ ideo neceſſe eſt q̄ aer ipulſus ipellat̄ ab añ ꝛ fortificat̄ ei⁹ ipulſio in nā ꝛ ideo in cauernis lōge etiā audit̄ puus ſon⁹. ꝛ hec etiam eſt cauſa q̄re in ſiluis bñ audit̄ q: arbores ipediūt defuſionem aeris ꝑcuſſi: ꝛ ꝓpter hoc fortificat̄ violentia eius ita q̄ longe facit ſonum ꝛc̄.

¶ Utrū ſoni obuiātes ſibi in aere corrūpūt ſe inuicem.

c **Onſequēter queritur**

Utrū ſoni obuiātes ſibi in aere corrūpāt ſe inuicē uel nō. Ponam⁹ eniꝫ vnū ſtare ꝯtra alterū in ꝯtrarijs locis: ꝛ vnū ꝓferre acutū ſonū: alterū aūt grauē ſonū: etiam in diuerſis figurationib⁹ ſonoꝝ. Jlli enim ſoni aliqñ ꝯueniūt in medio. aut ergo corrūpent ſe in medio ita q̄ utrūq̄ alterū ꝛ ſic neutrū ꝑueniet ad auditum qđ falſū eſt. Aut vn⁹ corrūpit alterū ꝛ tūc ille nō audiet̄ qui corruptus eſt qđ iterū falſuꝫ eſt: q: uterq̄ audit̄. aut vnus cedit alteri: ꝛ hoc nō videt̄: q: nō eēt cāns illā ceſſionē qñ vn⁹ eēt eq̄liter fortis alteri. ¶ Preterea ſi cedēt alteri tūc auris que eēt poſt dyametrū nō audiret ſonū cedētem. qđ iterū falſum eſt. ¶ Si forte dicat̄ q̄ in ueritate nō eſt inꝯuenieñs in medio eē duos ꝯtrarios ſonos: q: in medio ſunt ſenſibilia ſm eē ſpūale: ꝛ ſm eē ſpūale nō hñt ꝯtrarietatē: ꝛ ideo nō corrūpūt ſe inuicē. ¶ Cōtra. in quocūq̄ aliqđ ſenſibile hēt eē ſm nām: in illo nō eſt ſꝫ eē ſpūale: ſꝫ ſon⁹ ſꝫ ſuā nām hēt eē in aere ut in mā. ergo nō hēt eē ſpūale in eo. ¶ Jtē oīa ꝯtraria deſtruūt ſe in eodē qđ eſt mā utriuſq̄: ſꝫ aer eſt materia oīuꝫ ſonoꝝ: ergo in eadem pte aeris deſtruēt ſe ſoni ꝯtrarij: ꝛ ſic ꝓcedet prima obiectio: q: ſoni obuiantes ſibi ſunt in eadē parte aeris. ¶ Si forte dicat̄ q̄ natura ſoni cōſiſtit in figura aeris ꝛ figura figure nō eſt ꝯtraria ſicut dicit Ar̄ in li° de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝛ ideo vna nō corrūpit alteram. ¶ Cōtra lꝫ figura vna nō ꝯtrariet̄ alteri: tñ vna mā numero nō eſt ſuſceptibilis duarū uel triū figurarū. cū igit̄ ꝯueniāt iſti ſoni in medio ꝯiūgunt̄ in materia vna. ꝛ cū illa mā nō ſit ſuſceptibilis utriuſq̄ figure: neceſſe eſt alterā corrumpi. ¶ Preterea lꝫ figura figure nō ſit ꝯtraria: tñ cauſa figuras eſt ꝯtraria alteri cauſe figurāti. cū igit̄ cauſa figurans ſonū ſit mot⁹: ſic uel illo mō ſcindēs aerē: illa cauſa ſemp eſt ꝯiūcta cū ſono. Cū igit̄ ſoni illi ꝯueniāt in eadē materia: neceſſe eſt ꝛ illas cauſas ꝯtrarias in eadē materia cōuenire: ꝛ ſic vna corrūpet alterā. ꝛ cū ceſſante cauſa ceſſet ꝛ effectus: neceſſe eſt etiā ſonū corrūpi. ¶ Jtē ſonus eſt ſenſibile. ergo eſt paſſibilis q̄litas hñs ꝯtrarium in ſuis ſpēbus. igit̄ in ꝯiūctione ſupra mām vnā ſpēs ipſe corrūpūt ſe ſm circulū maiorē uel minorē: ita q̄ minor circulus generat maiorē: ꝛ ille iterū maiorē: ſicut eſt de lapide ꝓiecto in aquā ſtātem ut lapis cadēs ſupra cētrū: etiā eſt multoꝝ circuloꝝ ſucceſſiue gñatoꝝ cauſa: eo q̄ vna ps aque ipulſa iundat ſup aliā circūquaq̄ p circūferētiā ꝛ ſic aer ipulſus p ꝑmū ſonū iundat aerē vicinū circūq̄q̄

Cum igit oculus nõ tãgat circulum nisi in pũcto soni ex opposito uenietis nõ tãgit se nisi in pũcto.⁊ sic nõ corrũpent se ad inuicẽ.Si inq̄ʒ sic dicat.Cõtra circulus in ae re ⁊ circulus in aqua est ꝫm nãm aeris ⁊ aque. sed nos videmus in aqua ꝙ vnus circulus infringit alteruʒ uel in toto uel in parte.ergo silr̃ erit in aere:⁊ corrupta cir cũferẽtia necesse est sonũ corrũpi:ꝑcipue in illa pte ubi obuiat fortior motus.ergo adhuc redit ꝙ vnus son⁹ cor rũpit alterum.❡ Preterea nos videmus ꝙ uẽti addu cũt nobis sonos.cãpana enim lõgius audit ad illã pteʒ ad quam flat uẽtus q̃ʒ in parte alia.ergo patet ꝙ corrum pit circũferẽtia:⁊ in vnã ptem plus extẽdit q̃ʒ in alteraʒ. ❡ Preterea nos videmus expsse hoc ꝙ qñ magnus so nus est nõ audit minor:sicut in cãpanilibus quãdo pul sant cãpane nõ audit loquẽs etsi clamet.⁊ silr̃ in molẽdi nis nõ bñ audit loquẽs.❡ Solutio dicimus ꝙ soni ob uiãtes cõtrarij ⁊ excellẽtes infringũt se in loco ꝯtactus: ita ꝙ ambobus generat vnus cõfusus:⁊ hoc qñ ambo fuerint excellẽtes:uel alter destruit alterũ:⁊ hoc qñ vnus fuerit fortis ⁊ alter debilis.Sed tñ notãduʒ ꝙ nõ ubiq̄ʒ corrũpũt se nisi alter obtineat alterũ in tota circũferentia sicut quãdo vnus est debilis ⁊ alter ualde uehemẽs.sed quãdo cõparant in fortitudine tũc maxime cõfringunt se ad rectum dyametrũ sonãtiũ:sed in illa parte circũfe rẽtie non ita:⁊ cũ ubiq̄ʒ fiat reflectio in sono ut dicit phs tñ ꝯtingit ꝙ uterq̄ʒ illorum sonorum adhuc ꝑcipit.Quãdoq̄ʒ lʒ in quadã parte sui sit corruptus:tñ in altera pte sue cir cũferẽtie reflectit ad auditũ.⁊ ex hoc patet solutio ad to tum.Ex hijs patet quare in ꝯtinue sonãte sonus sequẽs magis audit q̃ʒ precedẽs.sequẽs eniʒ obtinet ꝑcedẽteʒ ⁊ corrũpit ipsum ꝫm aliquid uel in toto.

❡ Utrum uox est semp signum imaginationis.

d **Einde queritur** de uo ce.Et querunt q̃tuor.Quoruʒ ꝫmum est Utruʒ ipsa sit semp signum imaginatio nis.s.affect⁹ nature.2m est de uoce que si gnat intellectũ ⁊ spẽm intellectus.3m est de differentijs uocum.4m de necessitate uocum ꝫm eta tem ⁊ sexum ⁊c̃.

a **D primum proce**ditur sic: Dicit Ar̃:in 2° de aĩa.ꝙ in uoce oportet eẽ aĩa tum uerberãs ⁊ cuʒ imaginatione aliqua.ergo videt ꝙ oĩs uox sit signũ imaginationis.❡ Jtẽ ibidẽ dicit Ar̃: Significatiuus q̃dẽ sonus est uox ⁊ nõ respirati aeris si cut tussis:nõ aũt in oĩbus aĩalibus uocãtibus põt signifi cari species intelligibilis:q: nõ in oĩbus aĩalibus uocã tibus est intellectus.ergo videt ꝙ uox sit significatiua imaginatiõis alicuius.❡ Preterea dicit Auic^a:ꝙ mul titudo desideriorum causa est uocãdi.multitudo autẽ deside riorum causat ab imaginatis:q: imagiatio mouet desideri um:⁊ sic videt ꝙ uox ꝫm nãm ꝑncipij sui causet ab ima ginatis: ⁊ sic uox aliquid significabit in imaginatione. ❡ Sed ꝯtra nihil idẽ ⁊ eodẽ mõ se hñs põt eẽ signũ di uersorum:sed in multis aĩalib⁹ brutis videmus uocem nõ diuersificari:sed vno mõ uocãt oĩa que sb̃ eadẽ sunt spe cie uel vno mõ appetẽtia cibũ uel aliq̄d aliud.imago au tẽ in illis diuersificat.ergo uox nõ põt eẽ signũ significa tiuũ.❡ Jtẽ dicit Dama⁹ ꝙ bruta magis agunt in nã q̃ʒ agũt ꝫm suas imagĩes.g̃ videt ꝙ uox magis sit signũ in structiuũ nãe q̃ʒ imaginationis.❡ Jtẽ Auic^a in li° suo de aĩalib⁹ dic̃ ꝙ apes ꝯstruũt casas ⁊ aues nidos non ad imaginationẽ ſʒ ad istinctũ nãe.⁊ hoc ꝓbat q: faciũt sem per ⁊ oẽs eodẽ mõ.g̃ silr̃ q: semp ⁊ eodẽ mõ uocãt:signũ est ꝙ uox nõ sit ad imaginationẽ ſʒ ad istinctũ nãe.Sed si ꝯcedat tũc videt Ar̃:falsuʒ dicẽ:ꝙ inter oĩa aĩalia so lus hõ uocat.❡ Solo dicimus ꝙ multa aĩalia uocãt ⁊ nõ solus hõ.quecũq̄ʒ enim per pulmonẽ attrahũt aerẽ ⁊ arteriã hñt uocatinã ⁊ imaginationẽ illa uocãt ⁊ nõ alia. ⁊ dicimus ꝙ uox eorum sig̃t imaginationẽ.Sed signuʒ est duplex.s.formatũ ⁊ informe siue distinctũ ⁊ ꝯfusum.Di stinctũ aũt uocis signũ nõ est a nã sed a placito ⁊ istitutio ne.⁊ hoc nõ est nisi in illis aĩalib⁹ in q̄b⁹ imaginatio dñã tur sup instinctũ nãe:ita ꝙ põt abstinere ab ipso ⁊ imita ri eũ sicut est in hoĩe.Jn alijs aũt aĩalib⁹ in q̄bus causat ab istinctione nãe ⁊ sequtur eã per oĩa:cuius signũ est q̄a nõ faciũt ꝯsilia neq̄ʒ inq̄sitiones suorum opum.Jn illis etiã signũ imaginationis nõ est nisi per nãm ⁊ nõ ab istituti one.⁊ q: natura est eadẽ in oĩbus ꝓpter hoc sue uoces ⁊ sua opa sunt silĩa in oĩbus.Et q: silĩtudo est causa idistin ctionis:ꝓpter hoc sue uoces mãserũt idistincte.nec vnũ aĩal ꝑcipit ex uoce alterius nisi desideriũ eius in cõi.s.in digẽtiã cibi ⁊ desideriũ coitus.⁊ nocumẽtũ lesionis ⁊ uo cationẽ societatis.⁊ in hijs desiderijs etiã alio mõ uariãt uoces suas.❡ Ad ꝫmũ ergo dicẽdũ ꝙ uox eodẽ mõ ꝓ lata est signũ cõe diuersorum sed nõ est signũ ꝓpriũ.❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Dama⁹ ⁊ Auic^a nõ intendũt excludere imaginationẽ ab aĩalib⁹ brutis uocãtib⁹:sed intẽdũt di cere ꝙ imaginatio eorum non dñat istinctu nature sed po tius regitur ab ipsa ⁊c̃.

❡ Querit de uoce que sig̃t intellectũ ⁊ spẽm intellect⁹.

s **Ecundo queritur** De uo ce que significat intellectuʒ ⁊ spẽm intellectus. Et hoc est querẽ de dictionib⁹ significãtib⁹.❡ Qḋ eniʒ spẽs itelligibiles sint in illis ꝓbat per rõnẽ ⁊ auctoritatẽ Per rõnẽ sic.Quicq̄d abstrahit ab aliquo oportet ꝙ per aliquẽ modũ sit in eo.sed spẽs itelligibiles abstrahũtur a dictionib⁹.ergo oportet ꝙ sint in illis.❡ Jtẽ dicit Au gustin⁹ ꝙ in ꝟbo duo sunt.vox que trãsit: ⁊ significatuʒ qḋ manet.ergo est ibi sig̃tũ.❡ Jtẽ Ar̃:in p° pyar^{ar} di cit.uoces sunt note earũ que sunt in aĩa passionũ.❡ Jtẽ dicit Priscianus ꝙ dictiones q̄bus utimur sunt lr̃ate ar ticulate.litterate aũt sunt q: scribi pñt.articulate q: signi ficãt.❡ Sed ꝯtra in ptibus aĩalis que nõ ꝯtingũt aereʒ nõ est materia uocis neq̄ʒ uox.imaginatio aũt ⁊ itellect⁹ nõ attingũt aerẽ.g̃ nõ est in eis materia uocis neq̄ʒ uox. ❡ Jtẽ quecũq̄ʒ ꝯueniũt in vnũ necesse est ꝙ aliquo mõ se ꝯtingãt.sed ipossibile est uocẽ ⁊ spẽm intelligibileʒ se ꝯtingere:eo ꝙ mã uocis nõ extẽdit ad imaginationeʒ ⁊ intellectũ.ergo ipossibile est uocẽ ꝯiũgi cũ significato si ue cũ specie itelligibili:⁊ ideo uoces nihil significabunt. ❡ Jtẽ phus dicit ꝙ aĩa ꝫm quẽdã modũ est locus spẽrũ Jnde ꝓcedit sic.Quicq̄d mouet ad locũ ut in eo mane at ⁊ ꝯseruet nõ mouet ab illo nisi violẽter.spẽs imagina biles ⁊ itelligibiles mouent ad imaginationẽ ⁊ intellectũ ut maneãt ⁊ ꝯseruent in illis.ergo ab illis nõ mouẽtur ad uocẽ ꝓlatã nisi violẽter.Et si tũc querat q̄d sit faciens violẽtiã ⁊ erit impossibile fingẽ.⁊ sic iterum redit ꝙ uo ces nihil significãt.❡ Si forte dicat ꝙ nõ est necesse ꝙ significatũ ꝯiũctũ sit in signo sicut videmus in circulo q̄ significat vinũ ⁊ tñ nõ est ei ꝯiũctũ in signo.❡ Sed cõ tra ꝫm hoc ergo uox siue significatio trãsit ad audiẽtẽ di scẽtẽ aliq̄d a docẽte ⁊ disciplina quã accipit.ꝯstat ex hijs que trãseũt ad ip̃m per auditũ.ergo disciplina sua cõstat ꝑncipaliter ex uocibus que sunt sine sig̃tis cõiũctis sibi. qḋ falsum est:q: disciplina ꝯstat ꝑncipalr̃ ex silib⁹ sig̃tis per noĩa ⁊ nõ ex noĩbus nisi per accñs.Un̄ phus in p° de sensu ⁊ sensato ꝫm accñs ad sapiam auditus multum ꝯfert.sermo enim audibilis exñs causa est discipline:nõ ꝫm se sed ꝫm accñs.ex noĩbus enim ꝯstat.noĩum auteʒ vnũquodq̄ʒ symbolũ est.Si forte dicat ꝙ uoces hñt sili tudinẽ illã nãliter ꝯiũctam sibi.Cõtra ꝫm hoc enim oĩs uox in ꝓferẽte sig̃t nãliter quod est ꝯtra Ar̃:in primo peryar^{ar}.Si forte dicat ꝙ uoces sunt signa incõiũcta sig̃ tis:sed sig̃ta sunt in aĩa audiẽtis:⁊ excitat aĩa per uocẽ ex teriorem ad silĩtudineʒ quam habet in aĩa.ꝫm hoc eniʒ

incidimus in errorē Platonis. s. φ nihil adidicerimus sed tm̄ per reminiscentiā accipimus ea que prius erāt. ⁊ hunc errorem destruemus infra cum de aīa disputabimus. ¶ Juxta hoc enī querit̄ si quocūq; mō spēs imaginatiua siue spēs intelligibilis descēdat in aīam utrum remaneat ibi uel nō. videt̄ φ nō q: qd̄ recedit ab aliquo nō simul recedit ⁊ remanet cum illo. Si ergo spēs imaginatiua ⁊ intelligibilis recedat ab imaginatione ⁊ intellectu nō pōt simul manere in imaginatiōe ⁊ intellectu. ex hoc sequit̄ φ qñ vnā sigtiuam uocē pfert aliquis φ sigtum illius dictionis amplius nō est in ea: ⁊ sic si uellet iterum loqui nō posset nisi pus accipet silitudinē rei de qua uellet loqui per sensum imaginationē ⁊ intellectum qd̄ absurduȝ est. Si forte dicat̄ φ multe sint ibi similitudines vnius rei. Cōtra hoc est q: silitudines sunt in aīa ad cognoscēdū res. cum ergo silitudo vna sufficiat ad oēs res cognoscēdas que sunt vnius rōnis superfluum erit hēre plures silitudines vnius rei. Preterea aut ille silitudines erunt finite numero aut infinite. Si infinite tunc aliqd est in natura actu infinitū. qd̄ falsum est. Si finite ponamus φ pfert tot uoces quot habet similitudines. ergo post hoc nō poterit loqui de eadem re nisi pus accipiat disciplinam eius per sensum qd̄ falsum est. ¶ Si forte dicat̄ φ manet ibi ⁊ φ est vna silitudo gñans sibi silitudines siles in uoce prolata. Tunc querit̄ qd sufficiat ad illam gñationem. Si dicat̄ φ uox est silitudo descēdens: tunc videt̄ illa silitudo descendere in quālibet uocem. qd̄ falsum est: q: sunt uoces lrate ⁊ articulate sicut sunt buba ⁊ pictrix sicut dicit phus. Et si dicat̄ φ exigit̄ etiam uoluntas pferētis: tunc videt̄ φ si pferens uellet φ hoc nomē significaret asinum qd̄ falsum est. ¶ Si dicat̄ φ uoluntas pmi instituētis est causa sicut videt̄ uelle Aug⁹ dicēs φ betha in greco est lra: in latino vo herba. nulla causa est alia nisi q: sic placuit instituēti. Cōtra primi instituētis placitū nō est causa cōiuncta uoci plate a te uel a me. ergo nō pōt efficē uocē meā uel tuā significatiuā. ¶ Solo dicimus φ sermo significatiuus duplicē habet cōparationē. vnā ad reȝ que est extra aīam. ⁊ de hac dicit Ar̄: in pᵒ elēchoꝝ. qñ nō est ipsas res disputare uolētibus referre sed noībus notis utunt̄ pro rebus qd̄ accidit in noībus in rebus arbitramur accidē. Alia cōparatio est ad spēm que est in intellectu uel imaginatiōe. ⁊ de hac dicit Ar̄: in iᵒ pyarᵃʳ sunt ergo ea que sunt in uoce earum que sunt in aīa passionum note. Et Basilius in quadā omelia smonis dr̄. Nobis visuȝ deus qui nos creauit indulsit pro eo ut corda occulta inuicē nobis uerbi ministerio panderemus. Et pro cōmuni in alterutrū affectu nature vnusqsq; nostrum primo suo uelut ex archanis quibusdā domicilijs cōsilij secreta depromeret. Dicimus ergo sm primā cōparationē significatiui sermonis causa est significationis eius: uolūtas est istituētis sicut dicit Augustinᵒ. qñ enim nō pfert significatiuus sermo tunc est in potentia ⁊ statim cum profert tunc actu significat rem sicut est in multis videre in qbus ad multiplicationē materie seqtur multitudo forme sicut in oībus gñabilibᵒ. ¶ Si ergo querat̄ sm queȝ modū significatū rei uenit in smone qñ smo fuit institutus. Dicēdū φ per nutū instituentis dirigentē talem sermonē ad talem rem in rōne significādi intētionē proferētis. sm aliā aūt cōparationeȝ sermonis accipit rōnem significādi ab intētione pferētis. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̄ qualr̄ cōiungat̄ significatiua cum uoce dicimus φ rōnis due sunt partes ut dicit Damascenus. sed hec que disponit sermonē interius. ⁊ hec pars rōnis est ppria quaȝ nō amittit in aliquo. ⁊ hec est que interptat̄ eum per uocē. ⁊ hec qñq; amittit ratio in hijs. s. que nō pñt loqui: quare pma rōnis pars est etiaȝ per cōparationē ad corpus ⁊ ad organa locutionis. ⁊ dicit̄ a quibusdā potētia interptatiua cuius est mouere organa in loquēdo: ⁊ in illius etiam virtute gñat̄ significatum in uoce: ⁊ illius etiam vtute ab imaginatione ⁊ intellectu spēs in smone sunt plate: nec oportet continuationē uel cōtactū corporalē esse inter uocem imaginem ⁊ intellectū: q: gñatio sigtionis in smone sigtiuo nō est māliter sed potiᵒ virtualr̄ ⁊ ptātiua: sicut oīa spūalia que ordinem hñt ad corpus impssionem faciūt virtualiter ⁊ ptātiue in corpibus ⁊ illa corpa que sunt ppria materia illarū impssionum statim recipiūt eas. silr̄ potētia rōnis que dicit̄ interptatiua pcutiendo aerem per organa uocalia imprimit in uocibus formatis spēm ⁊ silitudinem imaginātis ⁊ intelligentis: ⁊ tangit aerem suscipientem illas spēs per instra uocalia: ⁊ sm φ tangit agit in ipm: ⁊ sm φ agit trāsmutat eum ad actū significandi. nec est uerū qd̄ quidā dicūt φ spēs imaginatiue ⁊ intellectiue deferunt̄ ab anteriori pte capitis ad linguaȝ ⁊ ad instra uocalia per neruum ab anteriori cella descendentē. neruus enim descēdens ab anteriori pte capitis nō est pncipalr̄ motiuus nec actiuus sed sensitiuus ⁊ passiuus: ⁊ ille nō facit ad interptationem sed potius ad gustū: ⁊ est natus recipe spēm ⁊ nō dare eam. sed neruus descēdēs a posteriori parte capitis est ille qui est pncipalr̄ actiuus ⁊ motiuus: ⁊ duo ex illis ptingūt ad linguā ⁊ faciūt eam moueri ⁊ quidā alij ad pulmonē: ⁊ quidā alij ad mandibulā inferiorē ⁊ ad labia. Unde quidā sunt tardi ⁊ male pferunt lrām. r. ex eo φ nerui illi nō sufficiēter ptingunt ad pncipiū lingue in quo format̄. r. lra: q: pncipiū lingue eoꝝ nō est sufficiēter mobile ⁊ isti sunt nerui qui deseruiūt potētie interptatiue. ¶ Silr̄ ponamus φ sit via per quā fit descensus ab imaginatione: que erit vna per quā erit descēsus a spēbus intelligibilibᵒ. cum spēs intelligibiles nō sunt apte nate impmi in spū corporeo. ⁊ hoc absurdū est dicere ⁊ cōtra nām: ⁊ per hoc patet solutio ad totū qd̄ querit̄ per quē modū ueniat spēs significatiua in smone significatiuo. ¶ Ad id qd̄ queritur utrū maneat in aīa post plationem. dicēdū φ sic q: iam diximus φ nō descēdit ab ea in smone eodeȝ numero: sed potius per intētionem pferētis ⁊ potentiā interptatiuā in smone significatiuo gñatiuo silis spēi ei que est in aīa. ¶ Ad aliud dicēdū φ gñans est potentia interptatiua cum actu ⁊ intētione interptādi ⁊ iō uoces quedā sunt nō significatiue: q: ibi nō est actᵒ ⁊ potētia interptādi. Exigit̄ etiam ut sup habitū est cōparatio smonis ad rem quā cōparationeȝ habet a pmo instituēte ⁊ illa etiā deficit in dictionibᵒ nō significatiuis. ¶ Ad aliud dicēdum φ institutiō pmi instituētis considerat̄ duobᵒ modis. s. in cōparatione ad instituentē primū ⁊ sic nō est institutio causa ꝯiuncta smoni plato a me uel a te uel in cōparatione ad effectū quem relinquit in smone. ⁊ iste effectus est a duobᵒ sm φ smo est duobᵒ modis. s. in potētia ⁊ in actu. sermo enim in potentia est cōparabilis ad rem ⁊ sermo in actu comparatur sm actum.

¶ Utrum acutum ⁊ graue sint dr̄ie uocis.

Tertio queritur de differētijs uocū que sunt acutū ⁊ graue ut dicit phus in 2ᵒ de aīa. ¶ Cuȝ aūt iste dr̄ie sint per methaphorā ab hijs que sunt in actu videtur φ non sunt pprie dr̄ie uocum. ¶ Preterea in topicis dicit φ est uox alba ⁊ ita videtur φ dr̄ia uocis sumit̄ a sensu visus. ¶ Preterea dicit phs in 2ᵒ de aīa ⁊ in libro de sensu ⁊ sensato φ hoc φ non habemus pprias dr̄ias odoꝝ sed sumimus eas a saporibᵒ signū est φ praue odoramus. odoratū nō habemus certum. ergo silr̄ q: dr̄ias sonoꝝ accipimus a differētijs tāgibilibᵒ signū est φ nō bñ audimus ⁊ auditū nō hēmus certum. ¶ Preterea querit̄ de numero dr̄iarum soni ⁊ de extremis sonis qui debēt eē simplices. extremi sunt acutus ⁊ grauis. cum aūt acutū ⁊ graue nō sunt cōtraria q: graue cōtrariat̄ leui: ⁊ acutū nō habet cōtrariū. hebes

enim nõ est cõtrariũ acuto: q: acutu3 est pars hebetis in angulis videt q illa que per methaphora3 sumunt ab illis nõ sunt miscibilia neq3 cõtraria. ¶ Preterea Auicẽna mouet vnã qõne3 Utrũ audit⁹ sit sensus vnus uel plures. cum enim sensus vnus sit vnius ↄtrarietatis nõ videt audit⁹ esse sensus vnus: q: videt esse multarũ cõtrarietatũ ẜm dr̃ias soni. est enim acuti grauis ⁊ debilis ⁊ fortis ⁊ leuis ⁊ asperi ⁊ pluriũ alioꝝ. ¶ Solo dicimus ẜm Aristotelẽ in 2° de aĩa q dr̃ie sonantiu3 in sono ẜm actu3 ostẽdunt. sicut enim nõ vident colores sine lumine sic nec sine sono ẜm actũ discernit acutum ⁊ graue. ⁊ hec dicunt ẜm methaphorã ab illis que tãgũt per siĩtudinem ad uelox ⁊ tardũ. acutu3 enim mouet sensum in pauco tẽpore in ml̃tũ. graue aũt mouet sensũ in mlto tẽpore in paucũ. neq3 tñ uelox est acutũ ⁊ graue ⁊ tardu3. sed acutũ siĩtudinem habet ad uelox in mutãdo sensu3 q: cito imutat sensum: ⁊ tardũ siĩtudinẽ habet ad graue q: nõ cito imutat. habet etia3 siĩtudinem ad acutu3 ⁊ ad hebes in angulis ⁊ in tactu. hebes enim est qõ impellit ⁊ nõ penetrat cito. acutũ enim qõ penetrãdo pungit statim. Et siĩr est in auditu. Audit⁹ son⁹ est q penetrat fortiter: ⁊ ꝑpter hoc etia3 ledit ille: ⁊ qñq3 facit obstupescere dentes. ⁊ ꝑcipue qñ acut⁹ sonus fit ex ↄfricatiõe aliquorum durorũ ad inuicem q: tunc ut ens subtile penetrat neruu3 audibilẽ. ⁊ q: ꝑmus ramus qui diuidit a neruo audibili uenit ad mãdibulã ⁊ ↄiungit cuidã neruo tãgibili qui uadit ad ptes manifestas maxille ut dicit Auic.ª ⁊ iõ impulsus soni acuti tangũt ptes illius nerui. ⁊ quia nullũ os recipit sensum a neruo sensibili nisi dentes tñ ideo in dentib⁹ tñ sentit. lesio aũt ab alio sono nõ ita sentit q: nõ ita subtiĩr penetrat neruos capillares tangẽtes neruũ audibilẽ. ¶ Ad ꝑᵐ dicẽdũ q in ueritate nõ sunt ꝑprie denoĩationes ille ut iam dictũ est. ⁊ hoc contingit q: sonus habet debilissimũ esse ut sup̃ dictũ est. ⁊ iõ per esse ꝑpriũ nõ põt distingui per dr̃ias ꝑprias: sed oportet q per methaphorã accipiant: ⁊ ꝑcipue a differẽtijs tãgibilibus: q: sicut sensibile tactus nõ separatũ a mã sua uenit ad sensum tact⁹: ita sonus nõ sine mã sua que est aer percussus fractiuo motu uenit ad auditũ. ⁊ per hoc habemus gñalem aerem in aurib⁹ qui ꝑcutit ab aere ꝑcusso extrinsec⁹. Alia etiã rõ hui⁹ est ⁊ melior. quia spẽs soni causant a modo scindẽdi aerem in qua scissione figurat aer qui est mã soni in acutũ ⁊ hebes: ⁊ sic de alijs. ¶ Ad aliud dicendũ q alba uox nõ dicit nisi per siĩtudinem. q: sicut albus color penetrat visum per actũ lucis: sic clara uox per actũ fractiui mot⁹ bene ꝑtingit ad auditum. ¶ Ad aliud dicendũ q nõ habemus ꝑprias dr̃ias soni: nec est signũ mali audit⁹: sed debilis eẽ illius soni ut dictum est. ¶ Ad aliud dicendũ q numerus dr̃iarum soni distinguẽdus est sicut numerus coloꝝ. ẜm ꝑportionem enim arismetricã derelictã erunt septem dr̃ie soni. ẜm aũt q sine ꝑportione accipiunt multe erũt. Simiĩr sicut est supenatatio coloꝝ: ita est ↄiunctio duoꝝ sonoꝝ: quoꝝ uterq3 alterũ in pte remittit ⁊ sequit sicut patet in duab⁹ chordis ⁊ fistulis simul sonãtibus uel duob⁹ hoĩbus simul cantãtib⁹. ¶ Ad aliud dicendũ q in magnitudine acutũ ⁊ graue nõ sunt contraria: sed in sonis hñt cõtrarietatem: ⁊ miscent ẜm mixtionẽ causarũ sonorum que sunt motus fractiui aeris ut dictum est. ¶ Ad ultimu3 soluit sufficienter Auic.ª dicẽs q auditus est vnius sensibilis qõ est sonus. cõtrarietates aũt sup̃ enumerate sunt spẽrum soni ⁊ accñtiu3 eius: ⁊ iõ nulla earũ est obiectum audit⁹ nisi per hoc q est quida3 sonus: sed in tactu nõ est sic. humidũ enim ⁊ siccũ que sentit tactus nõ sunt spẽs uel accñtia calidi ⁊ frigidi que etiã sentit. nec sentiũtur per calidũ ⁊ frigidũ ⁊ ideo questio illa locum habet in tactu ⁊ non in auditu.

¶ Querit de mutatione uocum ẜm sexum ⁊ etatem.

Quarto queritur

de mutatione uocum ẜm sexũ ⁊ etatem. Uidemus eni3 uocem mulierũ esse acutiore3 uoce viroꝝ. siĩr uox iuuenum acutior est q̃3 uox intrãtiũ etatem virilem. ⁊ uox senum iterũ acutior est uoce infirmoꝝ. ⁊ uox infirmoꝝ est iterum acutior q̃3 sanorum. In quibusdam aũt aĩalibus uox in iuuenibus grauior est q̃3 in ueteribus: sicut vituli grauior est uox q̃3 uox uacce. ¶ Et ad hec oĩa rñdendum est ẜm Aristotelẽ in libro de aĩalibus q causa grosse uocis est motus tardus aeris: ⁊ causa acute uocis uelox motus aeris. causa autẽ tardi mot⁹ est q: aer mot⁹ nõ bñ obedit virtuti mouẽti ⁊ remittit eam. causa ṽo uelocis motus est victoria mouẽtis sup aerem motum. Aĩal ṽo qõ plus trahit de aere per inspirationẽ q̃3 possit moueri fortiter per motũ pulmonis a ṽtute motiua que est in ipso semp habet grauem uocem: ⁊ qõ paruum trahit aerem habet acutã. Paruus aũt tract⁹ aeris cõtingit tribus modis. s. ꝑpter paruitatẽ instroꝝ ⁊ organoꝝ trahẽtium sicut in pueris ⁊ mulierib⁹. ⁊ ꝑpter difficultate3 tenẽdi spm̃ tractum sicut in infirmis ⁊ senib⁹. sicut eni3 dicit Aristoteles uox nõ fit inspirãdo nec exspirando sed spm̃ tenẽdo. Et q: ifirmi tenere non pñt spm̃ ꝑpter hoc q cito corrũpit. ⁊ oportet eum emitti ⁊ aliu3 attrahi: ⁊ iõ acuit uox eoꝝ in paruo spũ retẽto. Et qõ est in infirmis ex calore corrũpente hoc est in senib⁹ ex senectute que similis est putrefactioni. ⁊ est via ad illã ut hẽtur in prin° quarti methe.ᶻ Et Auic.ª sup libro de aĩa in cap° de auditu. Aer inspiratus ꝑpter calorem pulmonis redditur vilis ad mitigatione3 caloris in pectore: sicut est videre etiam in alijs elemẽtis que corruptionẽ trahunt ab ipso utẽte uel ab usu. ⁊ iõ qñ pulmo in senib⁹ in via est ad putrefactionẽ necesse est eum cito expelli ⁊ aliũ attrahi: sicut enim dicit Aꝛ. Inspiratio ⁊ respiratio nõ fit tñ propter pectus: sed etia3 ꝑpter supiores partes ad quas calor ascẽdit ⁊ ꝑpter pulmonẽ. Inter oĩa aĩalia tñ homo solus est qui quasdã uoces qñq3 acuit ⁊ qñq3 grauat ide3 numero tñ exñs: ⁊ hoc est q: ipse habet industriã aerem tenẽdi multũ uel paucũ: ⁊ cõmouẽdo ipm fortiter uel remisse: ⁊ stringẽdi organa uocalia uel elargãdo ea. In genere aũt uocum causa grauitatis in iuuentute est q: larga habent in iuuentute instrumenta uocalia ⁊ debilem virtutem mouẽdi. ⁊ qñ crescũt nõ crescũt ꝑportionate organa uocalia ⁊ virtus mouens sed virt⁹ mouens crescit plus. ⁊ ideo incipit mouere super aerem attractum. ⁊ ideo minuit uox propter iuuentutem.

¶ Querit de auditu ex parte medij.

Consequẽter queritur

de auditu ex parte medij. Dicit eni Aꝛ. in 2° de anima q duplex est mediu3. s. aer ⁊ aqua. sed hoc videtur esse falsum. Cuiuscũq3 enim esse nõ est nisi in materia aliqua determinata: ubi nõ est illa materia ibi non est eius esse. Sonus nõ est ẜm suu3 esse nisi in mã que est aer. ergo nõ est sonus ubi nõ est aer: sed aer nõ est in aqua. ergo soni eẽ nõ est in aqua. Prima patet pse ⁊ 2ª scribit in 2° de aĩa: ubi sic dicit phus q ad esse soni oportet firmoꝝ ꝑcussionẽ fieri ad inuicem ⁊ ad aerẽ. Qõ aũt aer nõ sit in aqua patet per hoc qõ hẽtur in libro de sensu ⁊ sensato ubi dicit phus q aer nõ est in aqua. ¶ Itẽ cuiuscũq3 causa efficiẽs ⁊ coĩcans esse ei⁹ nõ est in aqua ipm in aqua esse nõ põt. causa efficiens ⁊ coĩcans eẽ soni est mot⁹ fractiuus aeris: qui in aqua esse nõ põt. ergo sonus in aqua esse nõ põt. ꝑma patet pse. 2ª scribitur ab Auic.ª in 6° de nãlibus. ⁊ ab Aꝛ. in 2° de aĩa ubi dicit q in sono oportet rapiẽtis motũ ꝑtingere fructuũ aerẽ uelut si cõgregationẽ ac cumulũ lapilli ꝑcutiat aliquis qui fert uelociter. ¶ Item dicit Aꝛ. q pisces qui sunt sub aqua nec sonũ nec uocem facere pñt: eo q aerem nõ at-

tingũt. Et si dicant vocare in achillo h̄ est in tali fluuio. hoc nõ est nisi q: cum caudis attingẽtes supficiem aeris faciunt sonum. Si hoc conceditur. s. q̄ sonus non est in aqua sunt multa expimẽta in cõtrariũ que ponit Alb᷒: in libro de aialibus. s. q̄ piscatores cum pcutiunt asseres ⁊ tympana sup aquã: ⁊ q̄nq₃ uadunt cu₃ silentio ne pisces audiãt. hec eni₃ oĩa significant pisces habere auditũ. Similiter experimẽtu₃ est in nobis siquis ponat caput sub aqua audiet magnos sonos qui fiunt sup aquã: ⁊ cũ nõ possunt ad aure₃ puenire nisi per aquã opoꝛtet q̄ aqua sit mediũ in auditu. ¶ Sed tunc queriť utrũ ip̄a sit medium qđ imuteť a sensibili qđ est sonus. Et videť q̄ nõ q: nihil imutať a sono nisi qđ aliquo mõ est mã soni. nihil aũt est mã soni nisi qđ pmanet diu pcussum ut dicit Aristoteles in 2° de aĩa. aqua aũt nõ sic pmanet sed, phibet pmanentiã soni ut dicit Alb᷒: ibidem. ergo nõ videtur mediũ imutatũ eẽ a sensibili audit⁹ sicut mã ⁊ s̄bm. ¶ Preterea queriť b̄m qđ aer est mediu₃, ⁊ dicit Alb᷒: q̄ in quãtũ uacuũ. sed hoc nõ videť q: uacuũ nihil est in natura. ¶ Preterea queriť cum aer ⁊ aqua sint mediũ in auditu ⁊ visu: ⁊ in sp̄ebus visibilib⁹ aqua sit elemẽtu₃ seruabilius foꝛme: quare nõ sit seruabilius foꝛme in sp̄ebus audibilib⁹. si enim seruabile esset elemẽtu₃ per hoc q̄ est spissu₃ ut videntur dicere auctoritates: tunc aqua magis seruabilis esset sp̄erum audibiliu₃ q̃₃ aer eo q̄ sit magis spissa. ¶ Preterea queriť iuxta hoc de opinione quorũdã phoꝝ dicẽtiu₃ q̄ soni b̄m suu₃ esse sp̄uale sunt in aqua ⁊ in aere ut in suis medijs. Et ponũt rõne₃. Natura alia est medij ⁊ alia est natura mãe. cum ergo sensibilia in suis materijs sint b̄m esse materiale videntur in medijs esse non b̄m esse materiale sed b̄m suu₃ esse spirituale. ¶ Item sensibilia nõ agunt in sensum immediate in actione medij. Cum igiť sensus susceptiuus sit sensibiliũ sp̄erum sine mã: erũt sensibilia in medio sine mã ut videť: ⁊ ita erunt in medio sp̄ualr̄. Et ideo dicũt qda₃ q̄ mediũ in oĩbus tribus sensib⁹ qui sunt per medium extrinsecus est aer ⁊ aqua b̄m q̄ communicant cu₃ natura dyaphani cum ppetuo supius coꝛpe: ⁊ q̄ lux ⁊ natura dyaphani conferunt sensibilib⁹ esse sp̄uale in medio. ¶ Sed ꝯtra hoc est q̄ diuersoꝝ in gñe ⁊ sp̄e nõ est idẽ perfectiuũ b̄m actũ. sensibilia visus ⁊ audit⁹ ⁊ odoratus sunt diuersa gñe ⁊ specie. ergo nõ h̄ñt efficiẽs b̄m actũ: sed lux est efficiẽs visibilia b̄m actum, ergo nõ põt esse effectiuũ odoꝝ ⁊ sonoꝝ. ¶ Item quicqd essentialr̄ gñatur in tenebꝛa ⁊ in luce illi⁹ lux nõ est effectiuũ b̄m actũ soni ⁊ odoris sic gñanť, ergo lux nõ est effectiũ eoꝝ b̄m actum. Si foꝛte dicať q̄ lux est in tenebꝛa supꝛa dyaphanum. hoc est absurdu₃ quia b̄m hoc habitus erit in p̄uatione. lumen enim ⁊ tenebꝛa opponunť ut p̄uatio ⁊ habitus circa dyaphanũ ut dicit Alb᷒. ¶ Item cuiuscunq₃ sensibilis est duplex agens: ip̄m uelocius trãsit mediu₃ q̃₃ illud cuius nõ est nisi vnum. Si ergo soni est agens est lux ut isti dicũt. ⁊ silr̄ agens pcutiens ut dicit phs. coloris aũt nõ est lux: trãsibunt soni uelocius per medium q̃₃ colores qđ est cõtra Aristotelẽ in libro de sensu ⁊ sensato ⁊ cõtra sensum. Nos enim videmus citius coruscationem q̃₃ audiamus tonitruũ cum tñ tonitruus ⁊ coruscatio sunt simul. ¶ Solꝰ dicimus q̄ sonus duplex habet mediũ. s. aerem ⁊ aquã sed diuersimode. Aer enim est mediũ ⁊ mã in quo gñať sonus: ⁊ sine quo nõ est ei⁹ esse. Aqua v̄o est mediũ tñ in quo nihil per qđ transit sonus in sua mã qui est aer impulsus: ⁊ ppter hoc etia₃ aqua cõfundit ⁊ phibet sonos. aer aũt ꝯseruat q: cõseruatio rei est in ,ppꝛia mã. ¶ Ad pᵐ ergo dicẽdu₃ q̄ aer ut dicit Alb᷒: in 4° de celo ⁊ mũdo leuis est in aqua: ⁊ ,pter hoc ascẽdit b̄m nãm nisi sit cõmot⁹ sicut in hijs que gñanť sub aqua. nihilominus ip̄ulsus violẽter penetrat aquã b̄m aliquã partẽ: ⁊ b̄m illã partem differt sonus s̄b aqua. Impulsus enim aer penetrat grossa coꝛpa ut partes. ⁊ q̄ñ sunt solida nõ cedẽtia aeri impulso uehementer scindit ea ut h̄etur in 2° de aĩa q̄ aer cum tonitru scindit ligna ⁊ lapides ⁊ inde est q̄ in turribus ubi sunt magne campane aer uehemẽter moueť ⁊ impellit aerem: qui est in rimis ⁊ poris muroꝝ: qui cum nõ habeat quo cedat ex soliditate muroꝝ scindit murũ: ⁊ huic est q̄ aer impulsus a tonitru ueniẽs ad bursam in qua est solidu₃ aurũ scindit ⁊ cõminuit totũ aurũ: ⁊ bursa apparet illesa eo q̄ est ex molli sub̄a porosa p̄benti viã aeri impulso pmixto cum uapore terrestri sicco: ⁊ q̄nq₃ cõminuit gladiu₃ in uagina illesa uagina ,pter eandẽ causa₃. ¶ Ad aliud patet solutio ⁊ ad ꝯñs per iam dicta. ¶ Ad aliud qđ obijciť utrum sit aqua mediũ ⁊ mã. dicẽdum q̄ non s₃ est mediũ tñ ut per qđ diuisu₃ ⁊ nõ alteratũ b̄m sp̄em soni transit aer impulsus in quo est sonus ut in mã. ⁊ q: resistit hm̄oi diuisioni obscurat sonum ⁊ impedit eum. ¶ Ad illud qđ queriť b̄m qđ aer sit mediũ dicẽdum q̄ b̄m q̄ ipse est absonus idest b̄m q̄ nullu₃ habet sonum ⁊ hoc vocat Alb᷒: uacuum. Uacuũ enim dicit tribus modis. s. locus nõ h̄ñs coꝛpus: ⁊ sic nihil actu est uacuum. ⁊ etiã dicit materia nõ h̄ñs foꝛmã: ⁊ sic iterũ nihil est actu uacuũ sed potẽtia. 3° mõ aer quietus nõ h̄ñs sonũ: ⁊ hoc ,ppꝛie uocať absonu₃. ¶ Et si queriť qđ supponit illud absonum dicimus q̄ aer ex raritate ⁊ humido sp̄uali. i. nõ grosso ⁊ incoꝛruptibili h̄et q̄ facile diuisibilis sit b̄m naturã. Si aũt p̄ueniť motu pcutiẽtis alicuius diuisibilitatis b̄m naturã tunc frangiť ⁊ efficiť motus fractiuus aeris. pars aũt fracta impellendo inũdat sup alteram ut dicit algazel: ⁊ b̄m naturã hui⁹ frangibilitatis aer est medium soni ⁊ materia. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ si aqua eẽt mediũ recipiẽs sp̄em soni tñ sicut est recipiẽs sp̄em coloris tũc sequereť q̄ esset ob̄m. sed ut habitu₃ est ip̄a est mediũ per qđ diuisum trãsit sonus in materia sua. vnde q: impedit motũ fractiuũ aeris ,pter sui spissitudinem efficiť ip̄sa ob̄m minus seruabile soni q̃₃ aer. ¶ Ad id qđ queriť utrũ sonus h̄eat esse sp̄uale in medio dicẽdu₃ q̄ nõ ut pbant bñ multe rõnes. ¶ Ad p̄mũ v̄o qđ cõtra hoc est dicẽdũ q̄ in sono secus est ut in visu. In visu enim mediũ est mediu₃ tñ ut sup habitũ est in q̄õne de visu. sed sonus suũ esse materiale ⁊ nãle habet in medio ⁊ non extra ip̄m. Qualr̄ aũt sit de odore post dicemus. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ oĩs sensus b̄m q̄ est discretiuus sensibilis nõ accipit nisi sp̄em sensibilis ⁊ nõ materiam. sed nõ opoꝛtet q̄ b̄m eẽ tale sensibile sit in medio: q: aliter opoꝛteret idem fieri in tactu ⁊ gustu qđ falsum est.

¶ Queriť de actu ⁊ neruo audiendi.

u **Ltimo queritur** de actu ⁊ neruo audiẽdi. Dicunt enim phi Alb᷒: Auicᵃ ⁊ Alphorabius q̄ neruus audibilis cõcauus est: ⁊ apparet uersus tympanũ auris ut claudat in se partẽ cõnãle₃ aeris qđ est qui impelliť ab exteriori aere ip̄ulso, ⁊ b̄m hoc videť q̄ nõ tñ sp̄es soni p̄ueniat ad v̄tutẽ auditiuã sed etiam eẽ soni b̄m materiã. virt⁹ enim auditiua est in oꝛgano suo. ¶ Sed cõtra hoc videť q̄ oĩs potẽtia apprehensiua ⁊ abstractiua sp̄ei a materia: l₃ vna plus abstrahat ⁊ altera minus ⁊ sic videť q̄ cum audit⁹ sit potentia appꝛehẽsiua q̄ non pcipiet nisi sp̄em siue materia eius. ¶ Preterea queriť utrum soni transeant per aerem subito sicut est in visu. ¶ Solꝰ dicẽdu₃ q̄ aer tangit neruum in p̄ncipio sui: sed in sp̄ũ descẽdente ab anteriori parte capitis nõ impꝛimiť nisi sp̄es soni nisi uehemẽtissima fiat impulsio ⁊ illa est que coꝛrũpit per excellentiã. Quod aũt dicũt phi intelligit quãtũ ad p̄ncipiũ sui nerui ⁊ in quibusdã aĩalib⁹ tñ. s. nõ aquaticis. ¶ Ad aliud dicẽdum q̄ soni nõ trãseunt subito: sed q̄ñ sonans est ,pinquũ tunc uenũt ad auditũ repẽte. i. in tẽpore ip̄erceptibili. q̄ñ v̄o distat tunc bñ pcipiť tẽpore. ¶ Et ad notandũ sicut diximus de visu q̄ auditus etiam audibilis

est ꝛ nō audibilis. ꝛ nō audibile dicit̃ ꝑm duos modos. quoꝝ primus est ꝑm ꝙ priuat actum audibilē relinquē do potētiā. ꝛ ꝑm hoc dicit̃ nō audibile absonum siue uacuū sono. secūdus modus ſʒ ꝙ priuat armoniā obiecti ad auditū: ꝛ hoc ꝑm duos modos. s. ꝑm excelsum: ꝛ hoc est excellens corrūpens sensum: ꝛ ꝑm diminutionem qñ. s. minus imutat auditum ꝙ̄ʒ imutabilis sit ad actuʒ audiēdi de olfactu gustu ꝛ tactu ꝛc̄.

¶ Queritur quid sit olfactus.

Onsequēter querit̃

c De olfactu. Et querunt̃ quatuor. pᵐ est de olfactu ex parte olfaciētis. 2ᵐ de olfactu ex parte odoris ꝛ odorantis. 3ᵐ de olfactu ex pte medij. 4ᵐ de olfactu ex pte mōi olfaciēdi. ¶ De olfactu ex parte medij olfacientis querunt̃ duo. s. quid sit olfactꝰ. Et quare hō īter cetera aīalia praue odorat.

a Ad primum proceditur sic.

Dicit Auicᵃ ꝙ olfactus est vis ordinata in duabus carūculis anterioris ptis cerebri silibus mām̄illarum capitibꝰ ad apprehēdendū illud qđ offert ei aer attractus de odore qui est in uapore pmixto: aut de odore impsso in illo ex pmutatiōe que fit ex corpe odorifero. ¶ Iteʒ algazel. olfactꝰ fit per virtutē que est in duabus carūculis cerebri que sunt siles sumitatibus uberum capre que apprehēdūt mediante corpe ex odoribꝰ ꝛ retinet eos: uel ptes odoriferoꝝ pmiscent̃ illi corpori sicut aer ꝛ aqua ꝛc̄. ꝑm utrāqʒ harū diffinitionū videt̃ ꝙ olfactꝰ sit vis nō ordinata in neruo. ¶ Item etiaʒ videt̃ per Gregoriuʒ nixñ. dicentē olfactꝰ qui fit per nares finit̃ in fine anterioruʒ uentriculoꝝ cerebri. ipsi enim uaporatissimi exñtes uapores apprehēdunt facile. Ex hoc etiam videtur ꝙ olfactus sit imediate pars anterior cerebri que uaporatissime est nature. ¶ Preterea ideʒ dicit Gregoꝰ. Nam sicut alijs mēbris sensuū neruū sensibilē subiūgit cerebrū: ita ꝛ huic sensui. sed in finibꝰ suiipsius neruoꝝ replet usuʒ ꝛ uapoꝝ redditionē suscipit. Hoc expsse dic̄ Gregoꝰ ꝙ odoratꝰ nō est p neruū sensibilē sicut alij sensus. ¶ Item videt̃ ex Cōstabulo qui dicit qnque paria neruoꝝ oriri ab anteriori pte capitis. quoꝝ nullū dirigitur ad instrumētū olfactus. ¶ Preterea idem videt̃ per rōnem. Quicqd enim ꝑm sui subam est origo neruorū sensibiliū: ad ipm nō dirigit̃ aliquis neruꝰ sensibilis: organum olfaciēdi ꝑm sui subam est origo neruoꝝ sensibilium. ergo ad ipm nō dirigit̃ neruus aliquis. Prima pbat̃ per hoc ꝙ nō pōt esse idem pncipiū ꝛ pncipiatū ꝑm subam. 2ᵃ aūt scribit̃ in libro Auic̄ de aīalibꝰ capꝰ de anathomia neruoꝝ: ubi dicit sic. neruus factiuus sensuū nascit̃ ab anteriori qđ est magis humidū. ꝛ factiuus motꝰ a posteriori qđ est magis siccū. ꝛ a medulla nascunt̃ quinque paria neruoruʒ: ꝛ primū habet originē a pmis duabus ptibus medulle anterioris ubi nascunt̃ due mām̄ille olfactus. ¶ Sed cōtra hunc modū obijcit̃ in anathomia que ꝑm Gregoriū dicit̃ facta eē sicut duo nerui sensibiles dirigunt̃ ad duas carūculas narium que dependent ad modū mām̄illarū in naribus ad faciēdū odoratum siue olfactū. ¶ Item in pmo de somno ꝛ vigilia pbat phus somnū esse passionē primi sensibilis qđ est tactus ꝛ per hoc vult claudere oēs sensus: qꝛ sensibile tactus fundamētū est oium aliorū sensuū. ꝛ sunt hec ꝟba post multas rōnes. somnus est in pmo quo sentit aīa in pmo organo tactꝰ. cuʒ enim hec impotēs fuerit necesse est organa sentiēdi hēre defectū sensuū. cuʒ ꝟo illorū aliquid nō est hoc necesse. Ex hoc accipit̃ ꝙ oēs sensus fūdant̃ aliquo mō in organo tactꝰ. ꝛ cuʒ tactus sit in neruo sensitiuo: oportet oēs alios sensus fundari in ipso p neruum aliqueʒ: ꝛ ita olfactus fundatꝰ erit in neruo. ¶ Itē videt̃ falsum esse qđ dicit Gregoꝰ nixenus. s. ꝙ uaporatissima sit anterior pars capitis. vaporatissimū est enim in actu calidū ꝛ siccū ꝛ illi opponit̃ frigidū ꝛ humidum qđ est natura cerebri ut dicit phs. ¶ Preterea dicit gregoriꝰ ꝙ vnūqdqʒ organū sensus ꝑm silitudinē quandā ꝛ familiaritatem ꝓpria sensibilia cōprehēdat. ergo videtur cum odor sit uaporatiuū sicci ꝙ organū olfactus debeat eē calidū ꝛ siccū. ꝛ sic nō erit pars cerebri imediata.

¶ Solo dicendū est ad pdicta ꝙ in ueritate organa olfactus sunt imediate in cerebro ꝑm auctoritates. s. Auicēne Cōstātini ꝛ Gregorij. ꝛ etiā Aristoteles vult in libro de sensu ꝛ sensato dicēs ascēdētibus odoribꝰ ad cerebrū ꝓpter leuitatē caloris qui circa illos sanius se hēre facit ꝙ̄ʒ circa locū odoris: nā virtus natura est calida. ¶ Iteʒ in aliquo loco frigido natura exñte in cerebro uł sanguine que circa illud in uenis exñte subtili ꝛ puro: de facili aūt īfrigidabili cibi frigiditas īfrigidata ꝓpter locū infirmātia reumata facere solet: hoībꝰ ad adiutoriū sanitatis facta est spēs odoratꝰ. ¶ Itē in pncipio de sensu ꝛ sensato. instrumētū odoratus ꝓpriū est loci qui est circa cerebrū: qꝛ virtute calidū mā est frigidi. cerebrū aūt est frigidius ꝛ humidius oibus ptibꝰ corpis supple pncipalibꝰ. ¶ Item expsse dicit hoc idem Arꝰ in libro 18ᵒ de aīalibus. sic instrm olfactus ꝛ visus hñt cooptoriū ꝛ exeunt a suis instris sicut aqua a canalibꝰ. cum ergo neruus non coopiatur cooptorio sed potius anterior pars cerebri ꝛ pcipue erit in hoīe pmū instrm olfactꝰ pars cerebri. ꝛ iō patet ꝙ mentit̃ ille qui fecit anathomiā quā dicit extraxisse de libro Gregorij. uerū quidē est ꝙ quidaʒ ramus neruorū ut dicit Auicᵃ uenit ad nasum ꝛ penetrat nares in suis pāniculis: sed neruus ille nō facit ibi sensum olfactꝰ sed potius sensum tactꝰ. ¶ Causa aūt quare immediate in cerebro est sensus olfactꝰ est qꝛ odor ꝑm suū esse māle ꝛ nāle qđ hēt in uaporatiuo sicco maius est cerebro. ꝛ iō oportuit ꝙ in sua mā ptingeret ad ipm ꝛ nō tm̄ per spēm sensibilē separatā a mā sicut accidit in alijs sensibilibꝰ. Si aūt esset vis ordinata in neruo cōcauo deferēte spm ad odoratū: ille spūs nō recipet impssionē nisi tm̄ spēi sine mā. sed cum spēs sepata a mā non sit calida neqʒ frigida: nō ꝓfert adiuuamētū cerebri. nasus aūt cōsistit anterius ex cartilagine ꝛ supius ex osse. ꝛ distinguūtur nares per os quoddā in medio ueniēs ꝛ fiunt quasi duo triāguli ꝓpter hoc ꝙ qñ vna naris recipit supfluitatem descēdentē a capite ꝙ per alterā īspiret aer. aer enim inspiratꝰ lʒ ex magna pte descēdat ad pulmoneʒ ꝛ ad pectus tm̄ in aliqua pte ascēdit ad cerebrū ut mitigat calorē cerebri accñtalem qui ascēdit in ipm ex membris nutritiuis ꝛ spūalibus. per imixtos aūt odores ꝛ uaporiferos efficit̃ aer leuior ꝓpter calorē uaporū: ꝛ habilis ad ascēdendū: ꝛ quātū ad hoc tēperat nālem frigiditatē ꝛ humiditatē cerebri. partes aūt anteriores cerebri ꝓpter figurā dicunt̃ additamēta mām̄illarū: qꝛ similia sunt conis mām̄illarū: ꝛ in aīalibꝰ respirātibus ꝓpter molliciē cerebri ꝛ puritatē hñt cooptoria sicut oculi molles. Sʒ differūt in hoc a cooptorijs oculi ꝙ nō sunt mobiles pse sʒ oportet ꝙ eleuent̃ per impetū aeris attracti per īspirationē. In aīalibus ꝟo nō respirātibꝰ nō sunt cooptoria: ꝛ hoc cōtingit ꝓpter duriciē cerebri eoꝝ que sufficit pse ad cōseruationē cerebri. ¶ Ad pᵐ dicēdū ꝙ anathomia illa falsa est. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ sensus tactꝰ nō est in vno neruo sed in oibus. vnusqsqʒ eniʒ sensus in organo suo supponit tactū. ut posterius dicemus. ꝛ ꝓpter hoc intendit phs ꝙ a frigido descēdēte in cerebro pmo occupant̃ organa sensuuʒ ꝛ imutant̃. ꝛ qꝛ talis imutatio nō est per obm tactꝰ necesse est vim tactiuā eē in organis. ꝛ ex hoc causat̃ sonus. vnde etiā si vis alterꝰ sensus fundata sup tactuʒ remouet̃ ab organo: nō ꝓpter hoc remouet̃ tactꝰ. sed remoto tactu remouent̃ oēs alij sensus. ꝛ hoc patet in illis qui ceci sunt ꝛ tm̄ hñt oculos: qꝛ si tangat̃ pupilla eorū sentiūt lesionē. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ anterior ps

capitis dicit uaporatissima:nō q: emittit uapores:sed q: nata est uaporibus imutari. ¶ Ad ultim dicendu3 q in ueritate organū cuiuslibet sensus subam habet que apta nata est recipe sensibile suū:sicut dicit Grego9. z hoc est qd dicit Ar:in 2o de aia q sensibilia sm se ,ppria ,ppie sunt sensibilia:ad que sba apta nata est cuiuslibet sensus cuius quidē igit est visus hoc est visibile. ¶ Cum autē cōtraria nata sunt trāsmutare se inuicē:q: eorū materia z sbm vnum est:cum odor trāsmutans olfactū sit in calido sicco uaporatiuo actu erit organum trāsmutabile ab ipso actu humidū z frigidū. ¶ Si aūt obijciat q hñtiū symbolū facilior est trāsmutatio. dicēdū q ea que habēt symbolū in toto nō trāsmutāt se inuicē: q: nec agūt nec patiunt ad inuicē. sed que hñt symbolu3 in altera qualitate z in reliqua cōtrarietatē illa de facili trāsmutant ad inuicē sm subam:ita q aliqd corrumpit. z talis ouenientia nō debet esse inter cerebrū z odorē. q: sm hoc per facilem alterationē ab odorib9 recederet cerebrū a temperamēto z corrūperet aial. sicut eni3 videt q a uaporib9 calidis z siccis uehemēter incipit homo dolere caput ,ppter nimiā siccitatē cerebri:sicut in fumo carbonū:z propter hoc etia3 carbones respergunt sale uel vino ut humidū salis uel vini resolutū ex ipsis tēperet siccitatē illi9 uaporis q nō exiccet nimis cerebrū:z io natura ordinauit cōtrarietatē inter cerebrū z odorē sm utrāq3 contrarietatē ut ab odorib9 calidis z siccis nō mutaret nisi sm superfluu3 frigidū z humidū z nō sm frigidū z humidu3 qd est de temperamento naturali suo zc.

¶ Utrū homo inter cetera aialia male odorat.

s **S**ecundo queritur Quare homo iter cetera aialia praue odorat. Hoc eni3 expsse dicit phus in 2o de aia sic. de odore autē z olfactu minus terminabile dictis. Non enim manifestū est qd sit odor sicut sonus aut color. Causa autē est quoniā sensum hunc nō habemus certū sed peiorem multis aialibus. praue enim odorat homo. ¶ Item in libro de sensu z sensato. manifestius nobis est saporū genus q3 odoratus. Hui9 aūt causa est quoniā peiorē alijs aialib9 odoratu3 z ipsis sensibilib9. Ex hijs accipit q homo peius odorat q3 alijs sensibilib9 pcipiat sensibilia:z peius etia3 alijs aialibus. ¶ In cōtrariū aūt sic obijcit. oē aial optime dispositu3 sm nām aialis:optime disponi debet sm sensum. Homo optime dispositum est animal sm naturam animalis. ergo optime disponi debet sm sensum. ergo sm olfactu3. prima pbat ex hoc qd dr q differētia cōstitutiua aialis est sensus z sic nobilissimū aial nobilissimū debet hēre sensu3. ¶ Item aial ,ppter qd maxime inuēte sunt spēs odoris maxime debet pcipe odorem. hō est aial tale. ergo maxime debet pcipe odores. pma patet per se. 2a scribit in libro de sensu z sensato ubi dicit Ar: q delectabile odoris pse est ,ppter hoie3 tm̄ z ,ppter alia aialia nō. ¶ Itē cuicūq3 sensibilia sūt duo delectabilia z alicui9 sensus pcipit illud sm utrūq3:alteri9 aute3 sm vnum tm̄. illud qd pcipit ipm sm utrūq3 magis pcipit q3 illud qd sm alterū tm̄. odoris sunt duo delectabilia ut dicit in libro de sensu z sensato. z ,ppter cibū z propter se:z homo suscipit ipm sm utrūq3 delectabile z nullum aliud aial:sicut dicit ibidem. ergo homo magis suscipit odores q3 aliqd aliud aial. ¶ Solu9 oēs auctoritates nāliu dicūt q homo inter oia aialia praue odorat. Unde dicit Auica q l3 homo maioris sit ingenij q3 alia aialia in eliciēdo odores ab odoratib9 per ,pfricationem subtiliationē z distractione3:odoris tm̄ minus ab odoribus afficit:z debilius impmunt in organo olfactus humani. z hmōi signū est:q: cū spēs oiu3 sensuū reponant in imaginatione z fantasia:spēs illius sensus debili9 imprimunt in organo fantasie. z hui9 duplex est signum. s. q homo rarissime somniat de odorib9. z qn somniat se eē in fetidis odorib9 nō multū pturbat eo q fantasma illud debilē motū relinquit in hoie. Aliud signū est q cū fantasmatis sit mouere possibilē intellectū ad discernendas naturas rerū mouet illud fantasma debiliter intellectu3. Et ,ppter hoc bñ discernimus drias odorū:z ideo odores denoiamus a noibus excellentiarū. s. noie redolentis siue fragrātis z fetentis. Causa aūt hui9 dicta est. homo enim iter oia aialia rōnalis est:z ,ppter hoc oportet ut pueniant spēs rerū pure optime recepte z optime retēte inter oia aialia. puritatē aūt opat spūs aialis purissimus. optimā aūt receptionē opat humidu3. z optima3 retētionē frigidū. qd sic ,pbat. videt q cerebrū sit calidū ut quidā medici mētientes dicūt. Si igit cum calido est humidū:cu3 calidū sit cōgregatiuū omogeniorū sibi cōtinue eleuabit humidu3 uaporabilr a cerebro:z propter hoc cōtinue uaporabit spm̄ aiale3 sicut nos videmus q post cibū z pcipue in ebrijs bibētibus vinū z magis medonem a loco calido digestionis ascēdūt uapores ad caput tn̄ nō turbātes spm̄ aialem sm q differre debet formas ad cellā logisticā que est cella rōnis que est in medio capitis:sed etiā sm q recipe debet spēs sensibiles:z ideo accidit q turbant oculi odoratus z silr alij sensus. ¶ Unde etiā dicit quidā phus q mauri bñ odorāt q: nō potant vinū. ergo patet q cerebrū humanu3 nō pōt esse calidū z humidū. Detur ergo q sit calidū z siccum. cu3 igit calidū coagulat siccū ut dicit in libro metheo erit cerebrū sm nām solidū z repugnās receptioni formaru3 qd est incōueniēs. Si ūo detur q sit frigidū z siccū:cu3 frigidū sit ,pstrictiuu3 sicci. erunt due qualitates ,ptrariātes receptioni formarū. qd est iterū incōueniēs. ergo relinquit q sit frigidū z humidū ut ex humido causet facilis impssio:z ex frigido bona retētio:q: frigidū spissat humidū aliquātulū. z ex carētia uaporū causat puritas spiritalis deferens formas receptas z retētas. z propter hoc dicit Ar:in libro de aialibus q homo habet humidius z frigidius cerebrū inter oia aialia respectu sui capitis z corpis. Causa aūt quā quida3 ponūt aperte falsa est. s. q hēat calidissimu3 cor cuius caliditas reprimi debeat ex frigiditate cerebri. cū enim tēperatissimū aial sit: z pncipiū totius tēperamēti sit cor:impossibile est q cor hois calidissimū sit inter oia aialia. ¶ Preterea auctoritates dicūt q cor leonis calidius sit corde hois. si eni cor hois esset calidissimū cōtinue eleuaret uapores turbantes cerebrū ut habitū est. ¶ Ad pm dicēdū q sensus sm q aial est aial tact9 tm̄ est z hunc habet homo certissimū z nō oportet q maximā certitudinē hēat in alijs. ¶ Ad aliud dicēdū q spēs odoris sm q est ad sanitate3 cōfert tm̄ ,ppter hoiem:z hui9 rō sup assignata est. ¶ Ad aliud dicendū q nō sequit si aliqd aial plura delectabilia pcipiat in vno sensu q ipm certus pcipiat z intensius. sed mutat ibi pdicatū a discreto intēsum sm quale. Unde patet cum odor tēperate calidius z siccus est z nō excellenter q cerebrum humidu3 excellenter z frigidum ipsius hois nō imutabit nisi paru3:z io hō praue odorat zc.

¶ Utrum odor sit qualitas simplex.

c **C**onsequēter querit De olfactu ex parte odoris. Et queruntur sex. Quorū pm est utrum odor sit qualitas simplex uel cōposita. 2m qualr odor sit act9 calidi z sicci. 3m qualr imutat per euaporationē. 4m qualiter est passio saporū. 5m utrum sit sequela totius cōplexiōis rei odorātis. 6m z ultim de spēb9 odoris z differētijs.

a **A**d primum proceditur sic. Omne agens ,pportionatū est suo ,pprio patiēti:odor est agēs in olfactū. ergo ,pportionabit instrumēto olfactus. Instrumētū aūt olfactus hēt naturā simplicē q: dñatur in eo humidū z frigidū ut sup dictu3 est. ergo

odor erit qualitas simplex. ¶ Item in libro de sensu et sensato adhuc phus cõtra pythagoricos iducit quatuor rõnes. Quarũ prima est hec. quicqd nutrit oportet esse cibum cõpositũ incorporalẽ. odores sunt simplices ergo odores nõ nutriũt. Pythagorici enim dicebãt odores esse cõpositos et nutrire. ¶ Amplius aqua que accipit in potu nec ipsa sola nutrit sed mixta cum alio. Corporale eniz mixtum oportet esse ɔstrictiuũ corpis. cum ergo odores sint magis simplices qȝ aqua: nec ipa nutrient. ¶ Amplius quicqd ad naturã aeris accedit cuȝ sit simplex et corpale nõ nutrit odores: qui oẽs sunt in uaporatiuo sicco accedũt ad naturã aeris. ergo sunt simplices et nõ nutriũt. ¶ Amplius oẽ nutrimẽtũ cõpositũ ab aiali receptũ uadit ad locũ digestionis a quo totũ corpus nutrit. odores aũt nõ uadũt ad locũ digestionis sed ad caput. ergo nõ sunt cõposita ut cibus nec nutriũt. Et ex hijs cõcludit phus q odores nihil ɔferũt ad nutrimẽtũ sicut supra habitũ est. ¶ Sed cõtra nihil ɔferẽs desideriuȝ nutrimẽti simplex est. odor est qualitas ɔferẽs desiderium nutrimẽti. ergo nõ est simplex qualitas. minor patet per rõnes supra inductas a pho q. s. nutrimẽtũ nõ est simplex sed cõpositũ. minor etiã scribit ibidem in eodem capº. ¶ Item quicqd sentit per diffias cõpositi est cõpositũ. odor sentit per diffias cõpositi. ergo est qualitas cõposita. pma pbat per hoc q spẽs cõpositi composite sunt. 2ª scribit in libro de sensu et sensato. ubi dicit q nõ oportet pportionabiles esse odores humoribus. i. saporibus. Et in 2º de aia ubi dicit q odores vident analogiã hẽre ad gustum. et ita est humor. i. sapor ille quidẽ dulcis. ille uo amarus: sic et odores sunt. ¶ Solo dicimus q odor duobus modis cõsiderat. s. in se fm q hẽt naturã qualitatis et sic est simplex. Et cõsiderat in cõparatione ad sbm in quo est qd est mã et odoris causa. et hoc est corpus odorabile: et sic odor nõ simplex est nec simplici constituit. qd patet. calidũ enim erit uaporatiuũ. et humidũ saporosuȝ erit uaporatiuũ. Siccũ aũt erit terminatiuũ illius humidi. Cõsiderat etiam in cõparatiõe ad mediũ qd est sbm deferẽs: et sic ueruȝ simplex est quodãmõ fm q simplex dicit qd est spũale fm naturã aeris et cõpositũ fm q est grossum mixtũ hñs purũ in puro et graue cum leui: sicut est cibus inaiatorum corporum. et de hac simplicitate intelligit phus in suis rõnibus cõtra pythagoricos. Et patet per hoc solo ad quatuor rõnes phi. ¶ Ad pm aũt dicẽdum q agens et patiẽs semp sunt pportionabilia sed illa proportio nõ attẽdit in simplicitate uel in cõpõne: sed potius in hoc q patiẽs receptiuũ sit forme agẽtis. simplex eniȝ bñ agit in cõposito ut patet qñ calidũ ignis exurit lingua. ¶ Ad aliud dicẽdũ q odor est uaporatiuuȝ sicci ex humido uaporoso: et pter hoc fm cõparationẽ quã hẽt ad corpus ex quo est uaporatio indicat nutrimentum.

¶ Utrum odor sit magis sicci.

S Ecundo queritur

Qualr odor sit actus calidi et sicci. Dicit enim in libº de sensu et sensato. q id qd facit in alio genere odoris. s. enchimum humidũ in aere et in aqua. Silr hoc est sicut in vno gñe sensibilis in actu humido siccuȝ pmixtum facit saporeȝ: ita et in alio gñe odoris. s. sensibilis in actu sicco pmixtum enchimũ humidũ. i. saporosum cõstituit odorem: et sic siccum erit principaliter cõstanm odoris: et humidũ enchimũ secũdario. ¶ Item hẽtur in libro de aia sic. Est aũt odor sicci sicut humor. i. sapor humidi. olfactus aũt quo sunt minus potẽtia est hmõi. ¶ Item oẽ cõferens desideriũ nutrimẽti necesse est pncipaliter ɔstitui ex illis qualitatibus ex qbus causat desideriũ eiusdẽ. desideriũ aũt nutrimẽti causat a fame. et fames est appetitus calidi et sicci. ergo odor ɔstituit ex calido et sicco pncipaliter. ¶ Preterea sapor et odor ɔferũt alimẽtum ut dicit phus. aut ergo eodẽ mõ aut diuersis modis. Si eodem mõ tunc erũt sensibilia eiusdẽ sensus qd est impossibile. Si diuersis modis. ergo cum in sapore dñetur actu humiduȝ: et secũdario insit ei siccũ: necesse est ex contrario dñari actu siccũ et secũdario humidũ. ¶ Sed contra oẽ qd imutat lõge querit terminos alienos. odor est hmõi. ergo querit terminos alienos. pma pbat ex hoc q stãs in terminis suis non recedit longe. 2ª patet ad sensum. ¶ Inde pcedit sic. quicqd querit terminos alienos pncipalr est humiduȝ. odor querit terminos alienos. ergo odor pncipalr cõstituit ex humido. pma pbat per diffinitionẽ humidi: q humidũ est male terminabile pprio termino: bñ aũt alieno. 2ª aũt pbata est prius. ¶ Solo dicimus q odor pncipalr cõstituit in actu sicco: secũdario in humido saporoso et hoc ɔtingit pter tres causas. Quarũ vna est fm quã odor refert ad alimẽtum: cuius cõfert desideriũ. Cum eniȝ alimẽtũ debeat incorporari et oẽ qd incorporat necesse est subintrare in id cui incorporat: nõ aũt subintrat nisi in hoc qd est humidũ subtile ut per hoc qd est humidũ querat terminos alienos et terminet ad ptes eius qd nutrit. et per hoc qd est subtile sit penetratiuũ partiũ et partis partiũ ut hẽtur in 2º de generatione et corruptiõe. necesse est saporẽ qui est in ipo alimento pncipaliter cõsistere in humido: et secundario in sicco. odor aũt pter hoc q non debet incorporari ut prius habitũ est debet cõstitui opposito mõ. s. pncipaliter ex sicco et secũdario ex humido saporoso. 2ª causa est in cõparatione ad organũ sensus. Illud enim frigidũ et humidũ est ut supra habitũ est. ergo sicut necesse est odorem esse calidũ actu ut tẽperet excellens frigidũ in cerebro ita necesse est q in actu sit siccus et tẽperet excellens humidũ in eodẽ. 3ª causa est in cõparatione ad medium per qd est odoratus. hoc enim est medium extra. s. aer et aqua. dicit enim Ar. in pmo metheor. q uapor calidus et siccus omni uapore altius ascendit et citius. ut ergo odores cito pueniãt a longe ad odoratũ: necesse est q sint in uapore actu calido et sicco. ¶ Ad aliud autẽ qd obijcit in cõtrariũ dicẽdũ q querere terminos alienos ɔtingit pter duas causas. s. pter uehementiã passibilitatis q nullo mõ stat in se: et sic humidum querit terminos alienos. Alia causa est pter uehementiã qualitatis actiue. q querit aliorum naturã in se trãsmutare: et sic calidũ querit terminos alienos et pcipue siccum: et hoc modo querit odor terminos alienos.

¶ Querit qualiter odor imutat per euaporationem.

T Ertio queritur

Qualr odor imutat per euaporationẽ. ¶ In hoc eniȝ differunt odores ab oibus alijs sensibus. Dicit enim Aristoteles in pmo de sensu et sensato q odor est fumalis euaporatio. Fumalis aũt euaporatio est ab igne. ¶ Sed contra hoc obijcit sic. pmo quecũqȝ sunt simul circa easdem diffias. Si diffie vnius sentiunt per euaporationẽ: necesse est etiã per euaporationem sentiri diffias alterius. odor et sapor sunt circa easdẽ diffias ut dicit phs. ergo si odor est per euaporationem necesse est saporeȝ per euaporationem fieri et hoc est falsum. ¶ Si forte dicat q sapor est in grosso et humido: et odor in subtili euaporatiuo humido: fm hoc odor et sapor nõ differũt nisi p subtile et grossuȝ. et fm hoc odor nõ erit nisi qd subtilis sapor. sicut aũt differũt obiecta: ita differũt sensus. ergo odoratus est qdã subtilis gustus. ¶ Preterea nõ fit euaporatio nisi quibusdã partibus subtilioribus a corpore euaporãte. ptes aũt illius corpis sunt in qbus est humidũ saporosum. ergo videt q humidũ saporosum sit in uapore odoruȝ. ergo sapores deferunt cum odoribus et discernunt cuȝ eis per olfactuȝ: qd falsum est. ergo et hoc est falsum q odores fiunt per euaporationẽ. ¶ Item si diffie odorum sunt circa diffias saporũ: et diffia cum sit qualitas et forma nõ est separabilis actu ab eo cuius est diffia et forma: cum nõ cõtingit

d'ias odoꝝ in aliquo inueniri in quo nō iueniunt d'ie saporū. sed d'ie saporū nunq̄ʒ inueniunt in euaporatione. ergo nec odores sunt per euaporationeʒ. ¶ Q̄ꝺ si cōcedat obiicit in cōtrariū sic. mēbrum illud q̄ꝺ excellēter est calidū ꝛ p̄ncipiū caloris in respirātib' necesse est hēre mitigationē caloris per inspiratū aerem. ergo silr mēbrū q̄ꝺ excellenter est frigidū necesse est hēre mitigationem frigoris per aliq̄ꝺ q̄ꝺ est actu calidū ptingēs ad ipm. hoc aūt mēbrū est cerebrū. ergo aliq̄ꝺ actu calidūʒ oportet ptingere ad cerebrū: ꝛ nō pōt nisi per euaporationem. ergo necesse est per euaporationeʒ ptingere. sʒ nullū sensibile organū suuʒ imediate habet a cerebro nisi odor. ergo necesse est odorē per euaporationē ptingere ad cerebrū. ¶ Querit etiā circa hoc que est d'ia iter fumū euaporatiuū ꝛ exalationem. hec enim oia noia attribuunt odorib'. ¶ Solo dicimus q̄ odores semper fiunt per euaporationē. ¶ Ad p̄m ergo dicendū q̄ hoc q̄ꝺ dicit phus q̄ d'ie odorū sunt circa d'ias saporū nō intelligit sic q̄ d'ie saporū ꝛ d'ie odorū sint eedem. sed q: d'ie odorū duplicē analogiā hn̄t ad d'ias saporum. Quarū vna est. q: quicq̄ꝺ nō habet saporē nō hēt etiam odorem. ꝛ hoc tangit etiā phs in 2° de sensu ꝛ sensato sic dicēs. Elemēta odorabilia sunt uelut ignis aer aqua terra q: humida ꝛ sicca elementoꝝ athima sunt. i. sine sapore nō quidē cōmixta fiant. 2ª quidē analogia est: quia ex eisdem p̄mis qualitatib' cōstituunt sapores ꝛ odores: sʒ nō eodem mō cōplexis actiuis ꝛ passiuis. sapor enim principalr cōstituit ex humido. secundario ex sicco calido cōmiscēte siccū cum humido. odorū aūt p̄ncipalr natura est ex sicco: ꝛ secundario ex calido humido faciente euaporationē. frigiduʒ aūt hebetat sapores ꝛ extinguit odores per hoc q̄ ipedit euaporationē. Unde per hoc patet q̄ cum d'ie odorū ꝛ saporū non sunt circa idē numero q̄ꝺ sit imediatū utriq̄ʒ. actu enim humiduʒ ꝛ actu siccum nō sunt idem numero iō bn̄ pn̄t separari differētie odorū a differētijs sapoꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ cū partes saporosi sepati eleuate sunt ab ipso per euaporationē: tunc nō sunt sbm uaporis nec humidi saporosi sʒ potius qn̄ sunt in cōmixto corpe in quo dn̄at humiduʒ saporosum: ꝛ tunc nō sunt sbm saporis nisi potētia scilʒ inquātū pn̄t euaporare per calidū ꝛ siccū. ¶ Ad aliud patet solo per p̄dicta. ¶ Ad ultim̄ dicit q̄ fumus dicit proprie qui elicit ab exteriori calido igneo. hoc est agēte bm ppꝛietatē ignis: sicut terrestre siccū q̄ꝺ pmixtū est uaporib' odorū. fumus eniʒ est uapor terre ut dicit Aristoteles in libro methe. vapor enim est inquātū eleuat ab extrinseco calido. exalatio ꝟo inquantū ab exteriori calido agente educit calidū nālr: ꝛ cum illo humidum siccabile. ꝛ q: hec oia inueniūtur in euaporatione que est sbm odoris: ppter hoc noia hec odorib' attribuunt.

¶ Utrum odor est passio saporis.

Quarto queritur

Qualiter odor sit passio saporis. Et obiicit sic. Ois passio est in eo cuius est passio ut forma in sbo nō sepabilis ab illo. odor est passio saporis ergo est in sapore ut forma in subiecto nō sepabilis ab illo. p̄ma pbat per diffinitionē passionis. passio enim est accn̄s q̄ꝺ pse est in sbto. 2ª est scripta in libro de sensu ꝛ sensato. ¶ Item forma perse actiua est. mā ꝟo pse passiua. ergo si odor ꝛ sapor se hn̄t ut sbm ꝛ passio uel sapor nō aget sicut mā uel oportet q̄ sapor nō agat nisi per odorem. ꝛ sic d'ie saporū poti' cognoscūtur per d'ias odoꝝ q̄ʒ ecōtra q̄ꝺ falsuʒ est. ¶ Itē omne q̄ꝺ agit bm ppꝛiā virtutē ꝛ bm alienā: fortius agit bm ppꝛiā q̄ʒ bm alienā. odores aūt bm ppꝛiā virtutem agunt ꝛ bm virtutē saporū. ergo fortius agunt bm ppꝛiā ꝟtutē q̄ʒ bm alienā. p̄ma patet pse. 2ª accipit ex libro de sensu ꝛ sensato ubi dicit Ar: q̄ odores hn̄t delectabile ppꝛiū ꝛ delectabilē alimēti. ¶ Inde pcedit ulteri'. oē q̄ꝺ principalr agit bm ppꝛiam virtutem nō agit ut passio alicuius. odores p̄ncipalr agunt bm ppꝛiā virtutem. ergo nō agunt ut passio saporū. ¶ Sed cōtra. vnicuiq̄ʒ agenti eēntialior est virtus illa bm quā agit in omne patiens sibi determinatū q̄ʒ illa bm quā agit in quoddam tm̄. odor bm q̄ cōfert desideriū nutrimēti ꝛ ut est passio saporis agit in oēm olfactū cuiuslibet aialis. sed bm proprie delectabile agit in hois olfactū tm̄. ergo eēntialius est odori iudicare nutrimētū ꝛ esse passioneʒ saporis q̄ʒ imutare bm ppꝛiū delectabile. ¶ Item omni agēti virtus illa eēntialior est bm quā fortius agit q̄ʒ illa bm quā debili'. odor bʒ q̄ ꝯfert desideriū nutrim̄ti forti' agit q̄ʒ bm q̄ imutat in ppꝛio delectabili. g̃ essentiali' est ei esse passionē saporis q̄ʒ eē pse. ¶ Solo dicim' q̄ odor q̄dē passio est saporis ꝛ nō accn̄taliter. sed virtute ppa. Sed passio dicit mltis modis. s. que p̄dicat de sbto bm q̄ dicim' passionē inueri par ul' ipar ꝛ passionē linee rectā ul' curuā. dicit etiā passio q̄ꝺlibet accn̄s q̄ꝺ accidit sbto. dicit etiā passio quelibet forma que est in mā. ꝛ nullo istorum modoꝝ dicit odor passio saporis. Sed dicit passio id q̄ꝺ nō accidit nisi subiecto eidem in quo est: cuius est passio ꝛ gn̄at a p̄ncipijs eius agētibus ꝛ patiētibus non tm̄ eodem mō se hn̄tibus. ꝛ sic odor dicit passio saporis: q: nō accidit nisi cui accidit sapor ꝛ causat a p̄ncipijs saporis non eodem mō se hn̄tibus in odore ꝛ sapore. sed queadmodū sup dictū est: ꝛ per hoc patet solutio ad primum obm. ¶ Ad aliud q̄ꝺ obiicit in cōtrariū dicēduʒ q̄ virtus saporis nō est aliena nec accn̄talis odorib': q: sicut iam dictum est odores causant a p̄ncipijs sapoꝝ.

¶ Utrum odor est sequela totius cōplexionis.

Quinto queritur

Utrū odor sit sequela totius cōplexionis rei odorātis. Videt enim q̄ sic. ois passio causata pse ex qualitatib' complexionātibus suuʒ sbm est sequela cōplexionis totius. odor est passio hmōi. ergo est sequela cōplexionis tot'. Maior ꝟo patet pse. minor pbat ex supdictis q: in odore est siccū pmixtū humido: ꝛ calidū faciēs euaporare. ꝛ ex hijs p̄ncipalr cōstituit corpus odoriferū. ¶ Sed cōtra. idem corpus odoriferū est ꝛ saporosum ut sup habitum est. si ergo odor esset sequela totius cōplexionis. ergo eodem mō ꝛ sapor. Sed odor principalr est in sicco. secūdario in humido est. sapor ꝟo est ecōtra. ergo idem corpus erit principalr ex sicco ꝛ secundario ex humido: ꝛ p̄ncipalr ex humido ꝛ secūdario ex sicco q̄ꝺ est impossibile. ¶ Et iuxta hoc queritur si odor est passio saporis ut habitū est quare non oia corpora nobis bn̄ sapiant. s. que nobis bn̄ odorāt. Hoc enim videt per phm in 2° de aia ubi dicit q̄ aialia quedā pportionabilr hn̄t odorem ꝛ humorē. i. saporē dico aūt ꝛ dulcē humorē. Alia ꝟo cōtrarium. Silr aūt ꝛ aer ꝛ austerus acutus ꝛ pinguis est odor. ¶ Eodem mō querit de hoc q̄ ipse dicit in libro de sensu ꝛ sensato q̄ mare habet odorē ꝛ salnitri est magis odorabile. ꝛ hoc manifestat q: a sale ꝛ nitro fluit oleum. nitrum aūt magis terre est. ¶ Amplius lapis non odorat q: est achimus. ligna aūt odorant: q: sunt enthimia. ꝛ lignoꝝ minus sunt odorabilia aquatica. ¶ Amplius aūt inter ea que metallant auruʒ nō odorat q: est achimū. es aūt. i. cuprum ꝛ ferrum sunt odorabilia: ꝛ qn̄ cōburit humidū in metallis tunc scorie metalloꝝ fiunt odorifere siue odorabiles. Argētum ꝟo ꝛ stāgnum magis odorāt q̄ʒ aurum ꝛ minus q̄ʒ ferrum ꝛ es: eo q̄ sunt magis aquatica. ¶ Solo dicimus ad primū q̄ sapor ꝛ odor sunt sequele cōplexionū corpoꝝ odorantiū: q: causant a qualitatib' cōplexionabilib' corpis. sed non oportet q̄ eodem mō causant ab eis quo illud cōplexionat. ꝛ per hoc sapor cōsistit p̄ncipalr in humido: q: habet influere in ptes nutriti ut sup habitū est. odor aūt p̄ncipaliter in sicco calido ut tēperet frigiditatē ꝛ humiditatem

cerebri. ¶ Ad aliud dicendum q̄ nō in oībus odor se/quit̄ saporem: nec hoc dicit phūs: sed dicit q̄ in q̄busdā sic: τ in quibusdā nō. Causa aūt est q̄ qn̄q̄ in corpe odorabili humidū qd̄ acutū est in ipso est indigestū: τ ꝓpter hoc dicit saporē acutū aerem. illud qd̄ euaporat ex ipso per calidū digeret̄ cōplere per calidū quod facit ipsum euaporare. Hoc eniꝫ subtile est facile digestibile. τ tunc erit odor dulcis. τ hoc p̄cipue est in florib⁹ τ in q̄busdaꝫ fructibus pomoꝝ acidoꝝ τ hui⁹ signuꝫ est q: si poma il/la assant̄ uel elixent̄ acquirūt etiā dulcem saporē per decoctionē humidi. ¶ Ad illud qd̄ querit̄ ulterius dicendum est q̄ nihil est odoriferū nisi qd̄ est cōpositū τ euaporatiuū uapore sicco ut sup̄ habitū est. Elementa ergo cum sunt simplicia nō sunt odorabilia. mare aūt cuꝫ habeat admixtū uaporem siccū terrestrē adustū qui causat in eo salsedinē efficit̄ odoriferuꝫ: q: odor cōsistit in sicco uapore. sal aūt sp̄es terre est ut h̄etur in libro methe. liquat̄ enim ex humido aquoso. Generat̄ aūt ex sicco terrestri cōbusto. nitrum autē sp̄es est salis τ magis sicca. τ ꝓpter hoc de oleo plus extrahat̄ de sale q̄ꝫ de nitro sicut exptū est in alchimia. τ hoc est q: hūiduꝫ aereū plus est in sale q̄ꝫ in nitro τ q: hoc facile uaporat propter hoc sal magis est odoriferū q̄ꝫ nitrū. lapis aūt gn̄at̄ ex luto viscoso τ est cōpact⁹ τ terrestris τ iō nō uaporat: τ ꝓpter hoc nō habet odorē. ligna aūt plus h̄n̄t de aereo. cui⁹ signū est: q: cremabilia sunt τ q: hec facile odorant ideo sunt odorabilia. τ per ꝯn̄s ligna aquatica q: magis sunt frigida τ magis hūida hūiditate aque p̄terea sunt magis uaporatiua τ ꝓpter hoc min⁹ odorabilia. Aurū vo q: fit ex puro sulphure τ argēto viuo optime cōmixtis calido cōmiscēte τ frigido cōgelante ex bonitate cōmixtionis habet cōpactionē uehementē. τ hui⁹ signū est. eius ponderositas ex frigido ꝯgelante habet ꝯstrictionē pororuꝫ extrinsec⁹. τ utrūq̄ istoꝝ ꝓhibitiuū est euaporatiōis: τ p ꝯn̄s odoris. Cuprū aūt τ ferruꝫ sic se h̄n̄t q̄ in cupro sulphur purū. argētum vo viuuꝫ nō purū τ nō bn̄ cōmixtū neq̄ equale q: de sulphure est plus. τ ꝓpter hoc non est solidū in ptibus sed porosum est ꝓpter abūdantiam sulphuris. τ iō est euaporatiuū τ per ꝯn̄s odoriferū. ferruꝫ aūt est ex sulphure lutoso viscoso τ argēto viuo lutoso. τ propter hui⁹ viscositatē non pōt separi aqueum argenti viui: τ iō ferrū nō est liquabile sed mollificabile τ ꝓpter non bonam cōmixtionē est porosum τ uaporatiuū: τ per ꝯn̄s odoriferū. Stagnū aūt τ plūbuꝫ sunt ex utroq̄ impuro sed vincit in eis aqueū argēti viui: sed non h̄n̄t cōpactionē partiū. propter minorē igit̄ cōpactionē sunt magis odorifera q̄ꝫ auruꝫ. ꝓpter aquā vo que obstruit poros sunt minus odorifera q̄ꝫ ferrū τ es. scorie autem omniū istoꝝ ꝓpter actionē calidi qd̄ est aptiuuꝫ pororū τ euaporatiuū terre τ h̄mōi magis sunt odorabiles.

¶ Querit̄ de differentia odoris.

9 **Sexto et ultimo** Queritur de differentijs odorum. Dicit enim phūs in libro de sensu τ sensato. q̄ due sunt sp̄es odoꝝ. vna est que est penes delectatiōnē odoratus in saporibus τ habet delectationē per accn̄s. Alia est in ipsis odorib⁹ τ habet delectationē p̄se. Exemplū p̄me sp̄ei est odor cibi. 2ᵉ aūt exēplum est odor floꝝ. vident̄ aūt iste nō esse sp̄es odorat⁹. Quicq̄d enim nō cognoscit̄ nisi in relatione ad aliud: h̄ nō habet sp̄m ꝓpriā neq̄ delectationeꝫ sepatā ab illo. odor est tale in cōparatione ad saporē. ergo nō h̄et sp̄m ꝓpriā nec delectatiōnē sepatam a sapore. ¶ Preterea querit̄ quare illa dicitur delectatio per accn̄s que est in odore cibi. qd̄ enim oībus odorātib⁹ ꝯuenit magis p̄se cōuenire videt̄ odori q̄ꝫ illud qd̄ ꝯuenit alicui tm̄. delectatio que est in odore cibi ꝯuenit oībus odorātib⁹. delectatio aūt in odore p̄se conuenit homini tm̄. ergo delectatio que est in odore cibi est perse: τ delectatio que est in odore tm̄: ꝯuenit odori per accn̄s. ¶ Preterea accn̄s est qd̄ adest τ abest p̄ter sbiecti corruptionē ut dicit porphyrius. uel qd̄ ꝯtingit eidem inesse τ nō inesse ut dicit Aristoteles. Si ergo delectatio cibi ꝯuenit odori per accidens ꝯtingit eam odori inesse τ nō inesse respectu aīalis: ergo ꝯtingit aliqd̄ brutū delectari in odore nō ꝓpter cibum: qd̄ est ꝯtra Aristotelē qui dicit alioꝝ ab homine aīalium quoddā nō indignat̄ ad ea que sunt b̄m se superiora nisi qd̄ accipit corruptionē. ex odorib⁹ enim qn̄q̄ corrumpit̄ τ tunc fugit eos. ¶ Item dicit phūs q̄ cetera aīalia ab hoīe nō curāt ipsam feditatem b̄m se: q̄ꝫuis multa crescētiuꝫ uegetabiliū fetidos h̄n̄t odores: nisi q̄d cōferāt ad gustuꝫ. ¶ Preterea querit̄ quare delectatio in odore b̄m se ꝓpria sit homini: cuius enim melius est sentire odorē: illius magis est delectari q̄ꝫ tristari in odoribus: quorūdā brutorum melius est sentire odores q̄ꝫ hoīs. ergo ipsoꝝ est magis delectari uel tristari in odoribus τ sic nō erit ꝓpriuꝫ homini. ¶ Preterea querit̄ de hoc qd̄ dicūt Alḡ τ Auicᵃ. s. q̄ illi qui b̄ꝫ accn̄s h̄n̄t delectabile diuidunt̄ in sp̄es b̄m sapores. Illi vo qui b̄m se nō sic diuidunt̄. hoc enim videt̄ esse cōtrariū p̄habitis. cui⁹ causa est: q: oportet cognoscere oēs odores per sapores. ¶ Preterea querit̄ de differētijs odoꝝ. s. quot sunt τ que sunt. vident̄ enim tres esse b̄m Gregoᵐ nixᵐ dicētem in cap⁹ de odore uapoꝝ quoꝝ gn̄alissima dr̄ia bon⁹ odor est τ malus: τ q̄ mediuꝫ hoꝝ est qd̄ neq̄ bene nec b̄m fetidū odorabile est. ¶ Solō dicēdū est q̄ species odoꝝ distinguunt̄ b̄m tres modos. s. in se τ in comparatione ad delectationē uel tristiciam quā infert olfactui. ¶ In se aūt distinguunt̄ b̄m duos modos. s. absolute τ in cōparatione ad sapores. Absolute aūt non habemus ꝓpria noīa eo q̄ male odoramus. vn̄ in illa distinctiōe nō habemus nisi noīa excellentiarū. τ vnū dicimus redolens τ aliud fetens. τ si habemus mediuꝫ hoc est per abnegationem extremoꝝ τ nō per cōmixtionē. s. q̄ nec redolens est neq̄ fetens. τ per hoc patet solō ad ultimā auctoritatē Gregorij. ¶ In cōparatione vo ad sapores denoīamus odores noībus sapoꝝ: ut a dulci saporē dulcem odorē τ ab amaro amarū: τ ita a pingui pinguem: τ sic de alijs. τ sic multiplicādi sunt odores b̄m doctrinā sup̄ habitā de coloribus τ sonis. ¶ Penes delectabile aūt distinguunt̄ odores in duas sp̄es tm̄. s. b̄m delectabile qd̄ ꝯfert ad alimētuꝫ: τ b̄m delectabile qd̄ ꝯfert ad sanitatem. delectabile aūt q̄ ad alimētuꝫ ꝯfert p̄ncipaliter est in sapore cibi: secūdario in odore sicut dicit phūs de strano qui vituperās eutipedē quedā cocū dixit cum de coquis lentem nō īfundis miron hoc est pinguedineꝫ: q: miron in greco tantū ualet sicut vnctio. odor eni pinguis manifestat saporē pinguē qui est delectabilis in cibo. delectabile aūt qd̄ ꝯfert ad sanitatē cerebri est p̄se in odore. cum enim odor sit quedaꝫ euaporatio ptingit ad locū cerebri ad queꝫ nō pōt ptingere sba cibi. τ ideo necesse est q̄ hoc delectabile sit in odore p̄se: τ non in odore in cōparatione ad cibuꝫ: τ hoc est p̄cipue qd̄ est in floribus τ aromaticis: q: vo humidū uaporatiuū ut est vinum uel medo p̄cipue nocet cerebro humano. uapores enim eleuati ad cerebrū infrigidant̄ ꝓpter naturā cerebri τ corrūpunt̄ τ fluunt inde cattari τ defluētia reumata: τ iō homo in potu taliuꝫ imiscet odorifera ut duo delectabilia duoꝝ sensuū in vnuꝫ ꝯueniāt. sed delectabile saporis in potu ad linguā qd̄ ꝯfert ad alimētum: τ delectabile aromaticoꝝ in euaporationē ad cerebrū qd̄ confert ad sanitatē. ¶ Ad p̄ᵐ ergo dicēdū q̄ odor semp cōstituit̄ ex eisdem qualitatib⁹ p̄mis de q̄bus est sapor: sed non semp denoīant̄ odores b̄m sp̄es sapoꝝ: sed qn̄q̄ ut sup̄ habitū est τ tunc h̄n̄t ꝓpriū delectabile. ¶ Ad aliū dicēdū q̄ duabus rōnibus delectabile cibi ꝯuenit odori per accn̄s b̄m duplicē acceptioneꝫ accn̄tis. ¶ Accn̄s eniꝫ opponit̄ ad p̄se: τ sic per accn̄s ꝯuenit qd̄ nō cōue/

nit gr̃a sui sed gr̃a alterius:⁊ hoc mõ id qđ sapori est ꝓ/
priũ delectabile ꝯuenit odori gr̃a saporis:⁊ sic per accñs.
Alio mõ dicit̃ per accñs qđ nõ semꝑ inest.⁊ hoc mõ de/
lectabile cibi ꝯuenit odori per accñs:q: lꝫ odoꝛ cibi desi
derabilis sit esuriẽtibꝰ:nõ tñ plenis uel saturatis ut dicit
phus.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ oĩbus aĩalibꝰ ꝯuenit qñq̄ꝫ
delectari in odore cibi:qñq̄ꝫ nõ ut iam dictũ est.¶ Ad
aliud patet solo per añ dicta ubi dictũ est de diſpõne ce/
rebꝛi humani in compatione ad alia aĩalia.¶ Ad aliđ
aũt qđ obijcit̃ in ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ aĩalia bꝛuta meliꝰ sen
tiũt odores q̃ꝫ hõ:sed nõ indignant̃ uel letant̃ ad eos ni
si sint coꝛrupti:sicut apes ⁊ foꝛmice fugiũt odorẽ sulphu/
ris:⁊ serpẽtes odorẽ coꝛnu cerui cõbusti.nec ẽ causa nã
lis delectationis melius sentire odorẽ:sed potius ꝙ ma
gis ꝯfert ad sanitatẽ.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ odores qui
hñt delectabile sapoꝝ ꝓpoꝛtionati sunt saporibꝰ: ⁊ ideo
distinguunt̃ penes ipsos.Qui aũt hñt ꝓpꝛiũ delectabile
nõ semꝑ sunt ꝓpoꝛtionati.odoꝛ enim floris qñq̄ꝫ dulcis
est:⁊ ideo penes sapores nõ pñt distingui.Ex his patet
solo cuiusdã q̃õnis quã tãgit Ariſ:in liº de sensu ⁊ sensa
to.s.q̃re qnque exñtibꝰ sensibus odoratus medius po/
nit̃.Rõ huius est:q: sensus gustus ⁊ tactꝰ sunt alimenti
ꝯstituẽtis subam aĩalis:⁊ cuꝫ his ꝯuenit odoratus eo ꝙ
hẽt delectabile.gustus per accñs ẜm ꝙ ꝯducit ad alimẽ
tũ.visus aũt ⁊ auditus nõ hñt talia delectabilia:⁊ sunt ꝓ/
pter bñ eẽ:⁊ cum his conuenit odoratus ẜm ꝙ habet de
lectabile perse ⁊ est per medium extrinsecum.

¶ Utrũ aer ⁊ aqua sint medium in olfactu.

a **Einde queritur** De olfactu ex pte mediꝫ.Dicit Ariſ:ꝙ mediuꝫ est aer ⁊ aq̃.
Sed videt̃ ꝙ aer nõ possit eẽ mediũ per ipsas rõnes q̃s
ponit in liº de sensu ⁊ sensato ꝯtra Eraclitũ qui dicebat
odorẽ eẽ fumalẽ euaporationẽ cõem exñtẽ terre ⁊ aeri:⁊
si oĩa entia fumus fierẽt ꝙ nares discernerẽt odores in
oĩbus entibꝰ.obijcit aũt phus in ꝯtrariũ sic.fumalis eua
poratio impossibile est ꝙ sit aq̃.odoꝛ aũt est fumalis eua
poratio.ergo impossibile est odoreꝫ eẽ in aqua.pª ꝓbat̃
per hoc ꝙ aer in aqua exñs ascẽdit supiꝰ.⁊ silr̃ uapoꝛ ae/
reus.2ª aũt scribit̃ in ꝑmo de sensu ⁊ sensato.Si hoc cõ/
cedat̃ cõtra pisces in aq̃ sentiũt odores:coꝛrũpunt̃ enim
fetidis ⁊ fugiũt eos.cũ ergo nõ ꝯtingãt aerẽ:opoꝛtet ꝙ ꝑ
mediuꝫ aque sentiãt:⁊ sic odoꝛ est in aqua.¶ Pꝛeterea
querit̃ iuxta hoc ẜm quã nãm cõem aer ⁊ aqua sint me
diũ.Et videt̃ ẜm nullã.In ipsis enim sunt tria.s.natura
dyaphani ⁊ nã frigidi ⁊ natura humidi.ẜm aũt nãꝫ dya/
phani nõ sunt media:q: sic sunt media visus.silr̃ nec ẜm
nãm humidi:q: odoꝛ est ꝑncipalr̃ sicci sicut habitũ est su
pꝛa.nec ẜm nãm calidi uel frigidi:q: neutrũ ꝯuenit cõi/
ter ambobꝰ.¶ Pꝛeterea frigus extinguit odores sicut
dicit phus.¶ Querit̃ etiã iuxta hoc qđ Auicª.s.utrum
odoꝛ fiat ex pte mediꝫ ex ꝑmutatione sola mediꝫ:uel ex ꝑ
mixtione coꝛpis odorabilis cuꝫ ipso medio.Et videt̃ ꝙ
ex ꝑmutatione sola.uaporãtis eniꝫ mã nõ põt amplius
ostẽdi q̃ꝫ sub spẽ ignis.videmꝰ ergo ꝙ a coꝛpe uaporabi
li per uapores eleuet̃ pugillus ptiũ mãe eius.ille pugil
lus per rarefactionẽ extẽdat̃ in decẽ pugillos aque:⁊ illi
decẽ aque extẽdant̃ in cẽtũ aeris.Cum igit̃ euaporatio
odoris sit in coꝛpe magis grosso q̃ꝫ aer:minoꝛ erit exten
sio odoriferi uaporis:⁊ sic odoꝛ alicuiꝰ rei nõ sẽtiret̃ ad
spatiũ lõginquũ:qđ est ꝯtra hoc expimẽtũ qđ est de aui
bus tygridibꝰ que deueniũt ad cadauera per cẽtũ leucas
tñ ducẽ nõ hñt nisi odorẽ.hoc idẽ patet in cãphora:sed il
la uaporat usq̄ꝫ ad aliquẽ terminũ:nõ ad hoc ut diffũdat̃
odoꝛ eius in duplũ illiꝰ termini opoꝛteret ut ex illo odo
re euaporaret alius.⁊ si deberet sentire in triplũ opoꝛtet
ꝙ ex illo iterũ resolueret̃ alius:⁊ sic ulterius qđ videt̃ i/
cõueniẽs:⁊ sic videt̃ ꝙ nõ cũ odore diffundat̃ uapoꝛ:sed
uñ spẽs odoris ꝑmutet mediũ.¶ Cõtra hoc est ꝙ odora
bilia post multum attractũ odorũ fiũt leuioꝛa ⁊ putrescẽ/
tia sicut patet in pomis.¶ Solo dicimꝰ ꝙ odores sunt
in aere ⁊ aqua.Eraclitus enim errabat dicẽs ꝙ odores
resoluunt̃ ab oĩbus entibus ꝓpter qđ nõ fiũt in medio
nisi in aere.simplicia eniꝫ nõ sunt odorabilia etsi euapo/
rẽt.¶ Pꝛeterea odores sunt in aq̃ ⁊ in aqua nõ est aer.
⁊ illi sunt modi q̄bus ꝯtradicit Ariſ.dicebãt enim q̄daꝫ
ꝙ odoꝛ fumalis est euaporatio:⁊ fumꝰ est uapoꝛ terre ut
supꝛa habitũ est:ꝙ odoꝛ nõ resoluit̃ nisi a terra.⁊ illiꝫ est
ꝯtra qđ dicit Ariſ.¶ Solutio dicẽdũ ꝙ odoꝛ est in aq̃ ⁊
in aere ut medius ut dicũt Ariſ:Algazel ⁊ Auicª.Hoc
aũt qđ obijcit ꝯtra Eraclitũ nõ ĩtelligit̃ sic ꝙ uelit ꝙ odo
res nõ sint in aqua:sed est deductio ad incõueniẽs.dice
bat enim Eraclitꝰ odores nõ eẽ in medio nisi in aere:⁊
hoc resolui a terra.⁊ ex hoc seq̄tur ꝙ cũ aer sit in aq̃ non
sit in aqua nisi cõmixtus:ẜm ꝙ videmus herbas gene/
rari ex cõmixtione elemẽtoꝝ in aqua:ꝙ odoꝛ non sit in
aqua qđ est incõueniẽs.fumalis enim euaporatio non
est in aere ut in medio.Aer enim cõmixtus alijs elemẽ/
tis ad generationẽ uegetabiliũ nõ est mediũ alicuiꝰ sen
sus:vñ lꝫ ille nõ ascẽdat in aqua tñ aer purus ascendit.⁊
ẜm hoc nõ eẽnt odores in aqua.¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ
odoꝛ est in aqua ⁊ in aere ẜm ꝙ utrũq̄ꝫ est sine odore.ꝑ
ceptibile tñ odoris ẜm ꝙ est sonus in aere ẜm qđ est ab
sonũ susceptibile tñ soni.Et qđ obijcit̃ ꝙ nõ sit ẜm nãm
humidi uel frigidi uel dyaphani:bñ ꝯcedimꝰ.¶ Si au
tem querat̃ tũc quare nõ sit in alijs coꝛpibus simplicibꝰ
que etiã sunt sine odore.Dicẽdũ ꝙ illa nõ sunt suscepti/
ua euaporationis odorifere:ita ꝙ passibilis sit euapora
tio per ipsa.Euaporatio aũt debilioꝛ est in aqua q̃ꝫ in ae
re:nihilominus tñ est:sicut etiã est in frigido tpe debili/
oꝛ in aere q̃ꝫ in alio:⁊ ꝓpter hoc odoꝛ est ĩ utroq̄ꝫ.Dicũt
tñ q̄dã ꝙ in odore est ꝑmixtũ humidũ sicco lꝫ sit actu sic
ci:⁊ ideo ẜm ꝙ magis uertit ad humidũ est in aq̃:⁊ ẜm
ꝙ magis ad siccũ est in aere.¶ Ad hoc qđ querit̃ utrũ
sit ex ꝑmutatione sola uel euaporatiõe dicẽdũ ẜm Auic.
ꝙ est utroq̄ꝫ mõ.In euaporatione eniꝫ dñat̃ nã aeris:⁊
idcirco euaporatio trãsmutat aerẽ ẜm odorẽ ⁊ sonũ:etiã
pꝛeter hoc ꝙ recipiat aliquã ptẽ rei euaporãtis.Et simi/
liter trãsmutat aquã sicut nos videmus vinum in doleo
trãsmutari ad odorẽ eoꝝ que ponunt̃ iuxta doliuꝫ:⁊ ẜm
hũc modũ per lõgũ spatiũ põt fieri imutatio ẜꝫ odores.
Dicit aũt Auicª:ꝙ aues tygrides sunt acuti visus ⁊ alti
uolatus:⁊ potuit eẽ ꝙ per visum deuenissent ad cadaue
ra non per odorem.¶ Ad aliud quod obijcitur contra
dicendum:ꝙ non sit odoꝛ sine euaporatione fumali pꝛo
pꝛie rei odorabilis:⁊ ideo ⁊ illa alleuiabit ⁊ putrescit per
attractionem multam odoruꝫ.sed nihil ꝓhibet quin ipa
euaporatio postea immutet aerea:etiam ꝓpter hoc ꝙ ul
terius illa euaporatio fiat ex ipsa.

¶ Queritur de medio odorandi.

c **Onsequẽter queritur** De olfactu ex parte mediꝫ odorãdi.Uidemus
eniꝫ odorare quelibet aĩalia respirãtia ⁊ quedã nõ respi
rãtia.ergo videtur ꝙ olfactus equiuoce dicat̃ de respi/
rantibus ⁊ non respirãtibus.¶ Pꝛeterea dicatur in li/
bꝛo de animalibus.ꝙ vie olfactus in aĩalibus aquaticis
clause sunt:lꝫ enim quidam pisces quãdoq̄ꝫ quedam fo
ramina videantur habere in naribus:tamen illa forami
na non pertingũt usq̄ꝫ ad medullam cerebꝛi:sicut patet
in anathomia piscium: ⁊ in libꝛo de animalibus Ariſ:⁊
Auicª. assignatur autem ratio duplex.Quaruꝫ vna est
ꝙ si aperte eẽnt vie penetraret aqua usq̄ꝫ ad medullam
cerebꝛi ⁊ infrigidaretur cerebꝛum ⁊ extingueretur ani/
mal.Secunda causa est quia talia animalia frigida sunt
parum habẽtia caloris circa locum digestionis: ⁊ ideo
pauci uapores eleuantur ad cerebꝛuꝫ: qui si infrigidati
fuerint in cerebꝛo:pauca erit materia flegmatica ⁊ pur/

gabilis per vias alias. Cuꝫ ergo queda m aīalia hn̄t vias aptas odoratus: videt̄ odoratus eē equocus in istis ꝛ in illis. ¶ Preterea querit̄ iuxta hoc utruꝫ ex eq̄li distātia odor sit causalis īspirās uel nō inspirās. ꝛ videt̄ ꝙ sic. ponam⁹ eniꝫ duo aīalia. vnū īspirās ꝛ aliud non īspirās in ultimo euaporationis imutationis uel non imutationis rei odorifere: ibi enim tāgit̄ ꝛ alterat̄ cerebrū nō īspirantis: ꝛ eūdē aerē trahet inspirās. ergo odorāt in eq̄li distātia. ¶ Querit̄ etiā iuxta hoc utrū inspirātia oīa odorant ex eq̄li distātia: ꝛ p̄cipue hō cū alijs aīalib⁹. Et videt̄ ꝙ sic. si enim stat hō cū cane in ultimo euaporationis odorifere: eūdem aerē trahet hō quē canis: sed aer imutatus odore tāgit cerebrum utriusqꝫ. ergo agit utrūqꝫ ꝛ alterat ip̄m. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ olfact⁹ dicit̄ equoce in olfaciētibus diuersimode etiā diuerso naso. potētie eniꝫ sensuuꝫ passiue hn̄t diffiniri per act⁹: ꝛ act⁹ per ob̄a sicut dic̄ Ar: vn̄ cū ob̄m sit vnū. s. odor vni⁹ rōnis erit olfact⁹: ꝛ sic diuersitas oculoꝝ in hn̄tib⁹ duros oculos ꝛ molles: ꝛ hn̄tibus uelamē sup oculos ꝛ nō hn̄tib⁹ nō facit visum equiuocū: nec ita diuersitas nasi ꝛ hēre organū odorat⁹ coop̄tū uel nō cooptū facit odoratū equocū. a mō enim organi nō diffinit̄ aliq̄ potētia sensibilis sed potius ab obo sicut dictū est. Cū eniꝫ potētia sensibilis sit potētia passiua ꝛ diffiniri hēt per actū suū. Actū aūt hēt ab agente qd̄ est ob̄m: oportet ꝙ per ob̄m diffiniat̄. ¶ Ad aliud qd̄ iuxta hoc q̄rit̄ dicēdum ꝙ nō oportet ꝙ quecūqꝫ aīalia odorāt ex eq̄li distātia siue sint respirātia siue nō respirantia. Ad sensuꝫ odoris nō exigit̄ tm̄ eq̄litas agētis sed equalitas patiētis. p̄pter hoc in loco ubi debilis est odor transmutat̄ cerebrū siccū alicuius aīalis: eo ꝙ hn̄tiū symbolū facilior est trāsmutatio. ꝛ in eodē loco nō posset trāsmutari cerebrū frigidū ꝛ humidū sicut est hoīs. nō eniꝫ imutat̄ tale nisi a forti odore.

¶ Queritur quid est gustus.

Onsequēter transeundū est ad gustū de quo querunt̄ quatuor. Primū qd sit gustus. 2m q̄liter est gdaꝫ tactus ꝛ quidam non. 3m de gustu ex parte obiecti. 4m de gustu ex parte medij.

a Ꝺ primum proceditur sic. Dicit Auic^a: ꝙ gust⁹ est vis ordinata in neruo expāso sup corpus lingue ad cōprehēdendū sapores solutos ex corpib⁹ ꝯtingētib⁹ ip̄m cū p̄miscent̄ humori vnctuose lingue: p̄mixtione p̄mutāte. Videt̄ aūt insufficiēter dictū qd̄ dic̄ gustū eē ordinatū in neruo lingue: q: dicit Grego⁹ nix⁹ ꝙ organa gustus sunt lingua ꝛ hui⁹ magis exercitiū adhuc cū his palatū: in qb⁹ sunt hȳ qui ex cerebro nerui dilatati qui etiā annūciāt genitā assūptionem p̄ncipali idest cerebro. ¶ Preterea hoc idem dicit Auic^a in li° suo de aīalibus cap° de anathomia lingue. vult enim ibi ꝙ neruus gustatiu⁹ nō sit tm̄ expansus in lingua sed etiā in palato ꝛ alijs qbusdā p̄tibus circūstātibus linguā. ¶ Preterea videt̄ in qbusdā aīalib⁹ nō esse linguā: sicut in ciconijs ꝛ in qbusdaꝫ piscib⁹: ꝛ tm̄ illa hn̄t gustū. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ in ueritate gustus est etiam in neruis palati sicut obiectū est: sed p̄m sui optimuꝫ est in lingua ꝛ in mēbro qd̄ est in loco lingue: ꝛ cuꝫ ab optimo sumat̄ diffinitio diffinit̄ a neruo expanso in sup̄ficie lingue. ¶ Ad illud aūt qd̄ obijcit̄ de aīalib⁹ ꝙ nō videnť hēre linguā: dicēdū ꝙ hn̄t aliqd loco lingue. sed carnem quādā ad cui⁹ radicē ꝯtinuat̄ ysophagus ꝛ cāna uel ysophagus tm̄: uel stomachus: uel in ysophago ꝛ cāna. dico aūt hoc ꝙ in qbusdā auib⁹ inueniunt̄ ysophagus ꝛ canna simul ꝯiūcta ad linguā: uel ad id qd̄ est in loco lingue In qbusdā aūt inuenit̄ ysophagus tm̄ sine cāna. In quibusdā aūt iuenit̄ stomach⁹ tm̄ sine ysophago ꝛ cāna sic de quodā pisce patet de quo dicit Ar: ꝙ nō hēt ysophagū sed stomachū lōgū: ꝛ ideo q̄nqꝫ in uoracitate eijcit ip̄sum per os. ¶ Cōtra in qbusdā aīalib⁹ sunt due lingue ut in serpētib⁹. dicūt eniꝫ Grego⁹ nix⁹ ꝛ Dama⁹. ꝙ organa sensuū creator aīaliū dedit duplicia: ꝛ linguas duas sicut oculos duos. ut si vnū destrueret̄ in altero saluaret̄ sēsus. Sꝫ in qbusdā aīalib⁹ lingue sunt ꝯiūcte. s. in hoīe: ꝛ in qbusdā nō ꝯiūcte ut in serpēte. In qbusdā lōge ꝛ acute: ut in apib⁹ ꝛ in anulosis que sugūt nutrimētū per linguā que lōge emittit̄ añ os. vn̄ q̄nqꝫ recuruāt eā dū non sugūt nutrimētū. In qbusdā aūt curta sicut in ciconijs ꝛ in qbusdā piscib⁹. ꝛ in qbusdā media: sicut in hoib⁹. ꝛ in qbusdā ligata anterius ad palatū ut in ranis: ꝛ ideo uox ranarum non potest esse nisi coax.

¶ Querit̄ qualiter gustus sit qdā tactus ꝛ qualiter nō.

s Ecundo queritur Qualr gust⁹ sit qdā tact⁹: ꝛ q̄liter nō. Videt̄ aūt ꝙ nullus sit tact⁹. potētie eni distiguunt̄ per act⁹: ꝛ act⁹ per ob̄a ut sup̄ dictū est. ergo q̄rūcūqꝫ potētiarū ob̄ta sunt penit⁹ diuersa illa sunt diuersa. obiecta aūt gustus ꝛ tactus sunt penit⁹ diuersa. ergo gustus ꝛ tact⁹ sunt penitus diuersi. p̄ma p̄bata est per hoc ꝙ sensus distinguunt̄ per ob̄ta. 2^a aūt p̄bat̄ per hoc qd̄ dictū est in ethicis ꝙ gust⁹ saporū iudicatiuus est. sapor aūt diuersificat̄ penit⁹ a tāgentibus. ¶ Sed ꝯtra hoc est q: manifeste dicit ph̄s in li° de aīa ꝛ in li° de sensu ꝛ sensato. ꝙ gustus est qdam tactus. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ gustus accipit̄ duob⁹ modis. s. p̄ꝫ ꝙ est sensus alimēti ut in multis locis dicit ph̄s: ꝛ sic gust⁹ est qdā tact⁹ q̄druplici rōne. Quarū p̄ma est sumpta ex p̄te obiecti qd̄ est alimētū. Cū enim alimētū nō nutrit nisi per sub̄am sicut dicit̄ in p̄mo de ḡnatione ꝛ corruptione. oportet ꝙ sub̄a alimēti tāgat illud qd̄ nutrit̄. Cuꝫ p̄o nō nutriat nos nisi id ex quo sum⁹ oportet ꝙ ip̄m sit cōmixtū ex calido frigido humido ꝛ sicco. sicut ꝛ nos commixti sum⁹ sicut dicit̄ in 2° de ḡnatione ꝛ corruptiōe. Cū ergo sic tāgat per sub̄am sine medio extrīseco: ꝛ imutat per calidū frigidū humidū ꝛ siccū: que sunt q̄litates tāgibiles: patet ex p̄te obi gust⁹ qdē tactus est. 2^a rō sumit̄ ex p̄te mēe: que est mediū gustabiliū: hoc est humidū aqueum qd̄ est insipidū: ꝛ cū hoc sit vnū tāgibiliū erit gustus p̄m hoc qdā tactus. 3^a rō sumit̄ ex p̄te modi gustādi: nō enim gustat̄ aliqd nisi tm̄ mō ultimū lingue ꝯiūctū cum ultimo rei gustate. Cum igit̄ illa se ꝯtingāt ut dicit in 5° phi^r. quoꝝ ultima sunt simul: patet ꝙ ex mō gustādi gustus qdā tactus est. 4^a rō est: q: gustus est tactus in quibusdā mēbris sicut in lingua ꝛ in palato. tact⁹ autē est in oibus mēbris corpis: ꝛ ideo dicit̄ qdā tactus q̄si tact⁹ p̄ticularis. Accipit̄ etiā gustus p̄m ꝙ est iudicium sapoꝝ: ꝛ p̄m hoc gustus nullo mō tactus est ut p̄batū est in obiectione. ꝛ q: per ob̄m qd̄ est diffiniēs sensuꝫ sic distinguitur a tactu: ideo gustus ponit̄ vnus quque sensuum ex diuerso a tactu diuisus.

¶ Queritur de gustu ex parte obiecti.

t Ertio queritur De gustu ex parte obiecti qd̄ est sapor. Et querūtur quinque. Quoꝝ p̄muꝫ est utrū sapor sit qualitas simplicis uel cōpositi uel utriusqꝫ. 2m utrū sit actu humidi uel sicci uaporatiui. 3m que ꝛ quot sunt cause sapoꝝ. 4m de generatione sapoꝝ. 5° ꝛ ultimo qualiter hoc uerum sit ꝙ tactus ꝛ gustus instrumenta habeant circa cor.

a Ꝺ primum horuꝫ procedit̄ sic. Dicit ph̄us in 2° de generatione ꝛ corruptione. ꝛ in libro de aīa ꝙ ex eisdē generamur ꝛ nutrimur sꝫ ḡnamur ex cōpositis cōmixtis. ḡ nutrimur ex eis Cū ergo sapor sit nutrimēti passio ꝛ q̄litas: erit sapor passio compositi ꝛ nō simplicis. ¶ Preterea ad hoc ponit

phus q̃uor rões in li° de sensu ⁊ sensato cap° de gustu. obijciẽs ↄtra quosdā pythagoricos sic dicẽs. Cibū opor/tet eē cōpositū: eteni3 nutrimēta nō sūt simplicia: q: ⁊ supfluitas fit cibi hoc in ipsis. hoc ꝟo extra sicut in plantis sẽsus est nutrimētū: ꝑpter hoc oportet eē cōmixtū: q: alr per digestionē nō separet̃ supfluū a nutrimēto. cū enim simplex sit omogeniū: nō est rō q̃re vna ps obijciat̃. altera aūt sumat̃ in cibo. s3 hec sepatio supfluitatis qñq3 fit in ipsis cibarijs ut in aialib° que stomachos hñt ⁊ uētres qbus fit sepatio puri ab ipuro. qñq3 extra ipsa cibata sunt ut in plātis que terrā hñt pro uētre ⁊ ꝑpter hoc non egerūt. 2ª rō est: q: nec aq̃ que magis videt̃ eē nutritiua uel nutrimētū est nutrimētū eo ꝙ oē nutrimētū oportet esse mixtū corpeū: qd̄ oi mixto corpi est incorpabile oportet eē corp° mixtū. 3ª rō est: q: si vnū simpliciū nutriret tunc qd̄libet simplex nutriret: qd̄ falsu3 ē: q: aer ꝑpter sui simplicitatē nō nutrit. 4ª rō est q: cib° est loc° receptibilis in corpe aiato: ad quē nō igrediunt̃ simplicia sed cōposita. Ex hijs ↄcludit̃ ꝙ cū sapor sit passio nutrimenti: ꝙ sapor nō est passio simplex s3 cōposita. ¶ Cōtra hoc obijcit̃ sic ois cib° incorpalis est ei qd̄ cibat̃. ergo necesse est ipm eē male terminabile in se: ⁊ tñ bñ terminabile termino alieno. hoc aūt est nā humidi: ⁊ ita videt̃ eē sapor ꝑncipaliter passio humidi. ⁊ cū humidū sit simplex videt̃ eē sapor passio simplicis. hoc etiā videt̃ uelle phs in li° de aia ubi dicit ꝙ sapor ē humidi sicut odor sicci. ¶ Preterea in li° de sensu ⁊ sensato videt̃ dicẽ ꝙ sbm saporis est humidū aqueū. ¶ Itē qcq̄d est icorpabile ei qd̄ alit̃ faciẽs augmētū in ipso: ⁊ hñs ↄtrarietatē videt̃ eē alimētū. simplex est huiusmodi. ergo simplex pōt eē alimētū. ⁊ ita sapor erit passio simplicis. Maior patet pse. minor pbat̃ ex hoc ꝙ simplex est quātū ad corpeitatē: ⁊ sic faciẽs augmẽtum ⁊ per subaz est saluatū in mixto ⁊ sic faciẽs nutrimẽtū. ¶ Solo dicim° ꝙ sapor est passio cōpositi corpis: eo ꝙ oē alimētū cōmixtū cōpositū est. sicut eni3 pbat phus in li° de sensu ⁊ sensato. gñatio sapoꝝ est ut in sbto. in humido ⁊ aqueo ut in efficiẽte aut in calido digerẽte qd̄ ē calidū ignis ⁊ solis. In sicco aūt terreo est sicut in passiuo termināte humidū aqueū. ⁊ pbat̃ hoc per expimētū Cū eni3 saporosum icorpabile sit necesse est ipm esse humidū. Cū aūt videam° in cibis ⁊ fructib° oblatis ad ignẽ ⁊ ad solẽ gñari oimodos sapores: patet ꝙ causa efficiẽs sapoꝝ est caliditas. silr videmus salsu3 gñari ex terrestri adusto in humido: ⁊ in aq̃ videm° gñari multos sapores ex hoc ꝙ trāseunt multa gña terrarū. Et ex his colligit̃ ꝙ sapores gñant̃ ut a ꝑmis q̄litatib° a calido igneo ⁊ sole digerẽte ⁊ humido aqueo ⁊ terrestri sicco patiẽtibus. Si aūt sapores cōsiderant̃ in se ꝑut sunt vnū gen° q̄litatis: sic extremi simplices sunt eo ꝙ nō sūt cōpositi ex alijs saporib°: ⁊ medij sunt cōpositi sicut in alijs obiectis sẽsuū. ¶ Ad ꝑm ergo dicẽdū ꝙ nutrimētū qdē hēt actum humidi in hoc ꝙ fluit ad terminos alienos: s3 tñ nō ē de nā humidi tñ s3 etiā sicci terrestris ⁊ calidi ignei. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ ꝟbū illud phi itelligit̃ ꝙ sapor est humidi sicut sbti: ⁊ odor sicci uaporatiui sicut sbti. ¶ Ad ultimū dicẽdū ꝙ ꝑma est uera ⁊ scda est falsa: q: simplex nō est icorpabile ut nutrimētū: ⁊ si cōmisceat̃ simplex i mixto hoc nō erit per virtutē nutritiuā sed potius per q̄litates actiuas ⁊ passiuas mouentes ad mixtum.

¶ Utrū sapor est actus humidi uel sicci euaporatiui.

s **Ecundo queritur** Utrū sapor sit actu humidi uel sicci uaporatiui. Et videtur ꝙ qñq3 sic qñq3 alio mō. Ex eisdē eni3 nutrimur ex qb° sumus ut dicit phus: s3 quedā sunt que ↄstāt ꝑncipaliter ex sicco terrestri ⁊ per posterius ex humido aqueo: quedā ecōtra. ergo videt̃ ꝙ cib° quorūdam ꝑncipalr sit ex sicco terrestri: ⁊ quorūdā ex humido aqueo. ⁊ cum sapor sit passio cibi: videbit̃ sapor sic diuersimode esse sicci terrestris ⁊ humidi aquei. qd̄ est ↄtra ꝑdicta. ¶ Preterea videt̃ ꝙ sapor sit uaporatiua q̄litas. q̄litas enim que ꝑncipalr sequit̃ corpa uaporatiua videt̃ eē uaporatiua sapor est huiusmodi. ergo est q̄litas uaporatiua. probatio minoris qd̄ dicit̃ in li° methe² ꝙ terra ⁊ aq̃ solū sunt elemēta euaporatiua. sapor aūt est sicci terrei cōmixti cū humido aqueo ut habet̃ in li° de sensu ⁊ sensato. ¶ Solo dicẽdū ꝙ sapor ꝑncipalr est in humido ut in sbto ⁊ cōsequēter in sicco illi cōmixto. ¶ Ad ꝑm qd̄ obijcit̃ in ↄtrariū dicendū ꝙ l3 quedā sint in qb° vincit terrestreitas: tñ q: nō pñt accipe nutrimētū nisi ifluat cibus in quālibet ptē corpis eoꝝ: ⁊ ifluxus nō est nisi ꝑ actu3 humidi oportet cibū ꝑncipalr eē humidū tñ potētia siccū qñq3. ⁊ hoc patet in hñtib° sanguinē in qb° ultimū nutrimetum sanguis est qui actu humidus est. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ ꝑma est falsa hec. s. ꝙ ois q̄litas corpis uaporatiui uaporatiua est. Uapor eni3 est q̄litas humidi aquei ⁊ sicci terrei non inquātum uaporatiua sunt: sed inquantum cōmiscibilia per actum calidi digerentis.

¶ Queritur quot sunt cause saporum.

t **Ertio queritur** Que ⁊ quot sint cāe sapoꝝ. Et videt̃ ꝙ q̄tuor. s. calidu3 frigidū humidū ⁊ siccū. oia enim ↄntia cōponunt̃ a ꝑmis. cū ergo sapor sit q̄litas corpis cōpositi ↄntis erit cāta a q̄tuor ꝑmis. ¶ Preterea oia que accipiūt nutrimētū cui° sapor est passio sūt cōposita a q̄tuor ꝑmis: ⁊ cū ex eisdē nutriant̃ ex qb° sunt erūt saporosa cōposita ex q̄tuor ꝑmis. ¶ Sed ↄtra dicit phus ꝙ frigiditas extinguit odores: ⁊ hebetat sapores. ergo videt̃ ꝙ frigiditas non sit causa sapoꝝ. ¶ Preterea videt̃ ꝙ humidu3 aqueū ꝑncipalr sit causa saporis. vnūqdq3 eni3 gñat̃ ꝑncipalr ex ꝑuatione sui que est potētia tale q̄le ipm est sicut albū ex non albo qd̄ pōt eē albū. ergo cū humidū aqueū sit isipidū potens eē sapidū per cōmixtionē sicci terrei ut d: in li° de sẽsu ⁊ sensato. videt̃ uapor ꝑncipalr gñari ex humido aqueo. ¶ Solo dicim° ꝙ quedā sunt cāe sapoꝝ pse. quedā autē per accñs. pse quedā est efficiẽs ⁊ quedā sunt passiue. efficiẽtes ut calidū solis ⁊ calidū ignis. videmus eni3 in fructib° plātarū amaris in qb° humidū per calidu3 solis nō est sufficiẽter digestū digestione que est pepasis ⁊ ꝙ postea cū ponant̃ ad ignē efficiunt̃ dulces per digestionē que est epsesis uel optesis sicut videm° in elixatis uel in assatis. Passiue aūt sunt humidū aqueū ut sbm in cuius actu est necesse est eē saporosum: cū ↄiūgit̃ ad gustū q: aliter nō penetraret ad neruū gustatiuū qui est in lingua. siccū ꝟo terrestre terminatiuū est humidi ad gñationē saporis. Cause ꝟo per accñs quedā sunt intrinsece: quedā extrinsece. frigiditas eni3 est causa itrinseca que ꝑ se hebetat sapores sed per accñs facit quosdā. cū eni3 calidū sit euaporatiuū aeris subtilis ⁊ subtiliatiuū aquei ⁊ terrestris ⁊ per ↄñs dissolutiuum cōmixti: ⁊ ex illis frigidis per cōpōnez erit restrictiuū aeris ⁊ ingrossatiuū eo ꝙ ↄuertit aerē ad aqueū: ⁊ aqueū ad terrestre: ⁊ ideo cāt per accñs saporē ꝑcipue crassu3. Un̄ etiā dicit phs ꝙ frigida sunt magis sapida calidis. Causa aūt per accñs est ꝑcipue triplex. s. resudatio rebuatio ⁊ ↄstrictio: ⁊ ꝑcipue in fructib° plātarū. in ꝑma eni3 maturatione respsum est in fructib° qdā calidū qd̄ nimis facit exhalare humidū ⁊ remanet siccū fere durū ⁊ isipidū ⁊ nō bñ cōmixtū cu3 humido: ⁊ postea fruct° rebuati acqrūt humidū ex frigore qd̄ nascit̃ in eis ex ꝑuatione caloris solis: q: humidū subinductū cōmiscet̃ sicco terrestri ⁊ subtiliat ipm: ⁊ fac̃ fruct° saporosiores. resudatio aūt tollit supfluū humidū: post cuius oblationē naturale humidū bñ adiuuat̃ sicco terrestri: ⁊ gñat̃ melior sapor. Et his duab° de causis meliores sunt ut frequēter fruct° in hyeme q̄3 in estate. constrictio aūt humidi qd̄ clausum est in ptibus subtile facit ↄiūgibile lingue: ⁊ per hoc causat meliorem sapore3. Et

per hoc patet ſolutio ad omnia obiecta.

¶ Utrum ſapor generaꝶ ex qualitatibus primis.

q **Uarto queritur** De gñatione ſapoꝝ. Et videꝶ ꝙ generauꝶ a ꝗ̄litatibus ꝑmis: q: ſicut dicit pħus in 2º de gñatione ⁊ corruptione. oēs poſteriores ſm gñationē reducunꝶ ad ꝑmas. ſapores aūt ꝗ̄litates ſunt poſteriores. ergo generanꝶ a ꝑmis hoc etiā videꝶ per hoc qꝺ dicit in fine libri de plātis. ſ. ꝙ mirabolani ꝑmo ſunt dulces ⁊ ꝓpter raritatē ligni calor ſolis digerēs ubiqꝫ ꝯſequiꝶ humidū attractū. poſtea vero calor attrahit ſicut ſibi ſiꝶe ⁊ anguſtat poros arboris ita ꝙ calor nō hēt ſubintrare ad digeſtionē humidi: ⁊ tūc ex ꝑuatione calidi frigiditas ⁊ ſiccitas vincēt calorē ⁊ humorē ⁊ erit tūc fruct⁹ pōticus ⁊ terreſtris ſaporis. deinde vero ſol cū calore ſiccū opilās multū attrahit ad exterius: ⁊ ꝓpter hoc multū incipiūt dñari frigiditas ⁊ ſiccitas interi⁹ ⁊ erit tūc fruct⁹ fortiſſime pōticitatis: tādē reſurget calor nālis iteri⁹ per calorē ſolis ⁊ expulſo frigido icipit adurē ſiccū inuētū in fructu illo ⁊ tūc erit fruct⁹ amar⁹. Ex hijs colligiꝶ ꝙ ſapores gñanꝶ ex ꝑmis ꝗ̄litatib⁹. ¶ Sed ꝯtra hoc videꝶ eē qꝺ dr̄ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ubi dic̄ Ariſ: quēadmodū aūt colores albi ⁊ nigri ex cōmixtione ſunt ita ⁊ ſapores a dulci ⁊ amaro: ⁊ ſm ꝓportionem in eo ꝙ magis ⁊ min⁹ ⁊ vnuſqſqꝫ eſt ſm neruos quoſdā mixtionis ⁊ mot⁹ ſil: tñ īdeterminate. ¶ Solꝰ dicēdū ꝙ dupx eſt gñatio ſapoꝝ. vna per cām efficiētē ⁊ hec eſt a ꝗ̄litatibus ꝑmis. Alia eſt per mixtionē earūdē que eēntialiter ſuanꝶ in mixto. ⁊ ſm hoc extremi ſapores ſūt ſimplices ⁊ medij cōpoſiti ab illis. Quātū ergo ad ꝑmā gñationē cauſa ſapoꝝ in gñe eſt humidū ꝑncipalr̄ ut ſbm ⁊ ſiccuꝫ terreſtre illi cōmixtū: ⁊ calidū mouēs ad cōmixtionē. generatio vero ſapoꝝ in ſpē ut a cauſa efficiēte eſt ſm ꝙ a calido ſufficiēter digerēte humidū gñaꝶ ſapor dulcis: a calido aūt digerēte ⁊ ſubtiliāte humidū aqueū in humiduꝫ aereū gñaꝶ ſapor pinguis. A calido vero nō digerēte ſed adurēte ſm aliquē modū: ſiqdē cū humido gñaꝶ pōticus ſapor. ⁊ ſi eſt cū ſicco gñaꝶ amar⁹ uel ſalſuꝫ ſi min⁹ adurat ⁊ ſm hāc gñationē loquiꝶ Ariſ: in li° de plātis. ſm auteꝫ aliū modū loquiꝶ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ ꝓpter h̄ dic̄ ibi ꝙ ſeptē ſunt ſapores ſicut ſeptē calores ſm ꝓportionē ariſcam: plures aūt erūt ſm ꝓportionē geocam ⁊ ſine ꝓportione ſicut ſupra dixim⁹ in queſtione de colorib⁹.

¶ Utrū guſtus ⁊ tactus hn̄t inſtr̄a ſua circa cor.

u **Ltimo queritur** Qualr̄ hoc ſit uerū ꝙ guſt⁹ ⁊ tact⁹ inſtr̄a ſua hēant circa cor: Dicit eniꝫ pħus in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ tactuale iſtr̄ꝫ eſt magis terre. guſt⁹ aūt ſpēs quedā tact⁹ ſunt. vñ iuxta cor eoꝝ inſtr̄m. ſ. guſt⁹ ⁊ tact⁹. cor enim oppoſitū eſt cerebro ⁊ eſt calidiſſimū ꝑtiū. Sꝫ ꝯtrariū videꝶ eē dictū oiuꝫ auctoꝝ qui coiter dicūt neruos ſenſibiles oriri a cerebro ſicut ſpūm aialē: ⁊ guſtum eē in neruo expāſo in lingua. Silr̄ hoc ꝓbat per expimētū: q: in lingua ſentim⁹ ſaporē ⁊ nō circa cor. Si forte dicat aliqs ꝙ guſt⁹ eſt ſenſus alimēti. alimētū aūt eſt qꝺ hēt tact⁹ differētes: ⁊ alimētū digeriꝶ a calore cordis: ⁊ ideo dicunꝶ guſt⁹ ⁊ tact⁹ hēre iſtr̄a ſua circa cor. ¶ Cōtra Galien⁹ dicit ꝙ digeſtio fit a calore qui eſt in epate: ⁊ virt⁹ digeſtiua eſt ibidē ſm ipm. ergo magis debet dici ſm hoc ꝙ guſt⁹ ⁊ tact⁹ hn̄t inſtr̄a ſua magis circa epar ꝗ̄ꝫ circa cor. ¶ Solꝰ diciꝶ ꝙ guſt⁹ duob⁹ modis accipiaꝶ. Uno mō ſm ꝙ eſt iudiciū ſaporū ut dicit Ariſ: in 4° ethicoꝝ. ⁊ ſic neruus guſtatiu⁹ ꝑncipiaꝶ a cerebro ⁊ expādiꝶ in lingua ⁊ palato: ⁊ ſic nō hēt inſtr̄m circa cor. Alio mō ſm ꝙ eſt ſenſus alimēti ⁊ ſic eſt ſēſus commixti a calido frigido humido ⁊ ſicco. ⁊ quo ad hoc hēt inſtr̄m ſuū circa cor: ⁊ per oēm eūdē modū diſtiguimus in tactu. ſ. ſm ꝙ eſt iudiciū tāgibiliū: uel ſm ꝙ ipꝫ tāgēs nutriꝶ tāgibilib⁹: ſꝫ de tactu īfra diceꝶ. ¶ Ad hoc aūt qꝺ obijciꝶ in ꝯtrariū rn̄deo ſm Auicām in li° de aialib⁹. ⁊ ſm Auerr. in cap° de corde qui determinā̄t ꝯtrarietatē Ariſ: ⁊ Galieni dicēs ꝙ in ueritate eſt quedā ꝑparatio ad digeſtionē nutrimēti in epate ut dicit Galienus: ⁊ Ariſ: nō cōtradicit. ſꝫ illa ꝑparatio nō pōt facē ut illa mā̄ ſit cib⁹ anteꝗ̄ꝫ recipiat formā a calore cordis: q: ſicut cor formale ꝑncipiū eſt ⁊ effectiuū vite in oib⁹ mēbris ita eſt etiā formale ꝑncipiū nutrimēti: ſed in ſtomacho quedā eſt ꝑparatio in hoc ꝙ ſepaꝶ ſuccoſitas ſaſanaria ab īpuro eijciēdo: que ſuccoſitas per uenas ꝗ̄ſdā attrahiꝶ ad epar ⁊ ibi accipit ꝑparationē ulteriorē: cōpletiuā aūt formā cibi accipit a calore cordis: ⁊ quo ad hoc guſtus ⁊ tactus dicunꝶ habere inſtrumenta ſua circa cor.

¶ Utrum humidum aqueum eſt humidū in guſtu.

d **Einde queritur** De guſtu ex ꝑte medij. Videꝶ aūt ꝙ mediū in guſtu ſit humidū aqueū. Dicit aūt pħus ꝙ hoc eſt īſipidū. vñ ſic̄ aer ſe hēt ad colores qꝺ eſt mediū eo ꝙ nulli⁹ coloris eſt: ſꝫ eſt ſuſceptibilis oīum coloꝝ: ita humidū aqueū ſe hēt ad ſapores: ⁊ ita eē videꝶ mediū in guſtu. ⁊ hoc etiā videꝶ ꝑ Auicām dicētē ꝙ guſt⁹ eget medio qꝺ recipiat ſaporem: ⁊ ſic in ſe nō hñs ſaporē: ⁊ hoc eſt humor ſaliue qui ꝓuenit ex iſtr̄is ſaliualib⁹. ¶ Jtē videꝶ ꝑ Ariſ: i 2° de aīa ubi dr̄ ꝙ ꝓpriū guſt⁹ eē videꝶ potabile ⁊ nō potabile. nō potabile aūt dr̄ prau⁹ ⁊ corrupt⁹ guſtus. potabile aūt eſt humidū aqueū. ⁊ hoc videꝶ per rōnē. humidū enim eſt penetratiuū ꝓpter ſubtilitatē. Cū igiꝶ ſapor hēat penetrare uſqꝫ ad neruū lingue: ⁊ hoc nō pōt eē niſi per humidū: ⁊ ſic videꝶ humidū aqueū eē mediū in guſtu. ¶ Sꝫ ꝯtra ponam⁹ ꝙ aliꝗ ſaporoſa ꝑſe ſint humida ſicut vinū ⁊ huiuſmodi, illa igiꝶ ꝑſe pñt penetrare ad linguā ⁊ ſic nō indigēt humido ſaliuali qꝺ diciꝶ eē mediū i guſtu. ¶ Preterea qꝺ eſt Auic. utrū humor aque⁹ recipiat ſaporeꝫ in cōmixtione ꝑtiū rei ſaporoſe uel ſine cōmixtione ꝑtium rei ſaporoſe ſed tm̄ per mutationē ſaporis quo immutaꝶ ipm humidū: ſicut color aerē. Si ꝑmo mō tūc nō videꝶ humor eē mediū neceſſariū: ſꝫ ad facile ꝯiūgendū ſaporē cū lingua ⁊ hoc ideo eſt q: alr̄ eſt ſēſatū in medio ⁊ aliter in ſenſibili ꝑmo. Jn medio eniꝫ eſt in potētia tm̄ ſicut color eſt in aere. Jn ſēſibili aūt ꝑmo mō eſt in actu. cū autē ſapor cōmixt⁹ humori aqueo ſit actu i humore tali: nō erit in ipſo ut in medio tm̄. Si ſcꝺo mō tūc ſapor aut eſt in humido ſm ſui eēntiā aut nō. Si ꝑmo mō tūc nō eſt mediū ſꝫ mā̄. Si ſcꝺo mō tūc ſaporoſū poſitū ſuꝑ linguā ſine medio nō ſētieꝶ. qꝺ falſuꝫ eſt q: ſm hoc guſt⁹ nō eēt tact⁹. ¶ Solꝰ dicēdū ꝙ mediuꝫ in guſtu eſt humidum aqueū aut ex iſtr̄is ſaliualib⁹ ſūptū ab extrinſeco. Eſt autē mediū ⁊ mā̄ ⁊ nō mediū tm̄: ſicut aer in auditu: qui eſt mediū audiēdi ⁊ mā̄ ſoni: ⁊ nō ſicut in viſu in quo ē aer mediū tm̄ ⁊ nō mā̄ coloris: ⁊ ꝓpter hoc dic̄ Auic. ꝙ meli⁹ videꝶ ſibi ꝙ ſit mediū ad h̄ ꝙ ſapor facilr̄ ꝯiūgaꝶ cum lingua: ſine quo ſi ſapor poſſet penetrare linguā: imutaret neruū guſtatiuū lingue. Et ꝑ hoc patet ſolꝰ ad id qꝺ queriꝶ ꝑmo. ſ. qd ſit mediū i guſtu. ¶ Ad illꝺ qꝺ poſtea queriꝶ dicēdū ꝙ ſapores nō gñanꝶ i aliquo humido tm̄ ſꝫ oportet plures cāſ eē: ⁊ ꝑꝑ hoc oportet ꝙ ꝑtes poroſe cōmiſceanꝶ humido ad hoc ꝙ ſiat actu ſaporoſum. ⁊ bñ ꝯcedim⁹ id qꝺ obijciꝶ ꝙ ſapor nō eſt in ipſo ut in medio tm̄: ſꝫ etiā ut in mā̄. ſic̄ aūt de alijs ſēſib⁹ dictū eſt ita guſt⁹ eſt guſtabilis ⁊ nō guſtabilis. Nō guſtabile aūt dr̄ trib⁹ modis. ſ. ꝑ ꝑuationē hit⁹ ſicut īſipidū eſt nō guſtabile: ⁊ ꝑ ꝑuationē armonie ad ſenſuꝫ ſicut excellēs eſt nō guſtabile qꝺ corrūpit guſtū: ⁊ ꝑ ꝑuationē armonie ad imutationē guſtus ſm debilitatem immutantis ſicut non guſtabile diciꝶ quod prauum habet odorem.

¶ Queritur quid eſt tactus.

c **Onſequēter queriꝶ**

de tactu. Et queruntur quinque. s. quid est tactus. ꝛ Utrum tactus sit vnus sensus uel plures. Et quid est organum in tactu. Et quid est medium in ipso. Et quid est tangibile proprium.

a D primum procedituꝛ sic sicut dicit Auic^a: ꝙ tact^9 est vis ordinata in neruis cutis totius corpis ꝛ eius carnib^9 ad apphẽdendū illud qḋ tãgit illud ꝛ afficit ꝯtrarietatẽ pmutãtẽ cõplexionẽ ꝛ affectionẽ cõpõnis. ¶ Itẽ Algazel sensus tact^9 est virt^9 diffusa per oẽm carnẽ ꝛ cutẽ per quẽ apphendit calor ꝛ frigiditas: humiditas ꝛ siccitas: duricies ꝛ mollicies: aspitas ꝛ lenitas: grauitas ꝛ leuitas. ¶ Preterea ꝯtra pmã harū diffinitionū obijcit sic. Dicit Ar: in p^o scḋi de aĩa. sĩr hẽt sicut ad ptẽ pars ꝛ tot^9 sensus ad totū corpus qḋ est sensitiuū ẽm ꝙ huiusmodi. hoc est sicut aĩa sensibilis pfectio est totius corpis sentiẽtis: ita ptes eius pfectiones sunt ptiū. igit cū tact^9 sit ps aĩe sensibilis: erit pfectio ptis corpis sentiẽtis. ergo nõ erit vis ordinata in neruis cutis totius corpis: ꝛ in oib^9 carnib^9 corpis sentiẽtis. ¶ Itẽ videt tact^9 eẽ ordinat^9 nõ tm̃ in neruis carnalib^9 sed etiã in organis alioꝝ sensuū. Quicqd enim est ut fūdamẽtū ad alterū: posito illo cuius est fundamẽtū ponet ꝛ illud qḋ dicit fundamẽtū de necessitate. sed nõ ꝯuertit est act^9 est ut fundamẽtū ad oẽs sensus. ergo quocū ꝗ sensu posito in aliquo organo de necessitate ponet ꝛ tact^9 ꝗ nõ ꝯuertit. sed visus est in oculo ergo ꝛ tact^9. ¶ Preterea nos assentimus tactū in oculo ꝛ subtilissime. Preterea in p^o de somno ꝛ vigilia dicit ꝙ sensus sunt sĩr acuti ui ei que per tactū exercet. i. opatiui cõparati cū compatione tact^9. opatio enim tact^9 sepat ab alijs organis sentiendi. Alioꝝ ꝟo opationes ab ope tact^9 non sepant eo ꝙ tact^9 est fundamẽtū ad alios sensus. ꝛ ex hoc accipit idẽ qḋ prius. ¶ Itẽ in 2° de aĩa dicit Ar: ꝙ sicut se hẽt aĩa sẽsibilis ad uegetabilẽ: sic se hñt ceteri sensus ad tactū: sed aĩa sensibilis insepabilis est a uegetabili. ergo ceteri sẽsus erũt insepabiles a tactu: ꝛ sic iterū habet ꝙ in quocū ꝗ organo erit aliqs aliorum sensuū in eodẽ erit tactus. ¶ Preterea querit que sit dĩa inter id qḋ dicit Auic^a: ꝙ tãgit illud ꝛ afficit ꝯtrarietate pmutãte. sicut enĩ visus apphẽdit visione exñte ẽm actū sic act^9 videt apphendẽ tãgẽte aliquo ẽm actū: ꝛ ita supflue addit qḋ seqtur ꝛ afficit id ꝯtrarietate pmutãte. ¶ Preterea sicut dicit in 5° ꝛ 6° phi^r. tãgẽ est ultima sĩr hẽre sed hoc etiã ꝯuenit mathematicis ut dĩ in pmo de gñatione ꝛ corruptiõe. ergo videt ꝙ actu possum^9 sentire mathe^ca qḋ falsum est. In mathematicis enim nõ sunt q̃litates sensibiles. ꝛ nihil sẽtit sine q̃litate sẽsibili. ¶ Preterea querit de hoc qḋ dicit ꝛ afficit ꝯtrarietate pmutãte. sensitiuū enĩ se hẽt ad sẽsibile ut pꝯatio ꝛ mã ꝛ nõ ut ꝯtrariū ut dicit Ar: in li^o 2° de aĩa cap^o de gustu. linguã enĩ oportet nõ actu esse humidã nec ipossibile est eẽ ad hoc ut fiat actu humida. sĩr oculus nõ hẽt actu colorẽ: sed põt hẽre ipm. ergo sĩr in tactu sensibile nõ erit ut ꝯtrariū pmutãs sed ut hui^9 se habebit: ꝛ sensitiuū ut mã sub pꝯatione. ¶ Preterea querit que dĩa sit in hoc qḋ dico cõplexionẽ ꝛ affectionem cõpõnis. Cõplexio enĩ videt q̃litas corpis sentiẽtis ex cõmixtione humoꝝ. ꝛ sic videt cõplexio relinquẽ cõpõnem ut põre nãm. ergo cõpositio nihil addit sup cõplexionẽ ꝛ sic supfluũ ponit in diffinitione. ¶ Solo dicimus ꝙ tact^9 duo hẽt de rõne sui. quoꝝ vnū est ꝙ est tangibiliū iudiciū: ꝛ sic est potẽtia ꝛ ps aĩe sensibilis. Alterū est eẽ ꝛ pfectio a quo sumit sermo diffinitiu^9 aĩe sẽsibilis ꝛ sic nõ est ps aĩe sensibilis: sed est illud qḋ cõstituit ipaꝫ ꝛ facit eẽ sensibilẽ aĩaꝫ. Et hoc patet duab^9 rõnib^9. Quarū vna est necessaria. s. ꝙ tactu posito ponit aĩal: ꝛ destructo tactu destruit aĩal: ꝛ sic nõ est in alijs sensib^9. s. in auditu visu odoratu ꝛ gustu nisi ẽm ꝙ gust^9 est qdã tactus. Cū igit ppter sensum aĩal sit aĩal ut dicit Auic^a. tactus erit sensus per quẽ aĩal est aĩal. cū aũt sensibile diffinitiuū sit aĩalis: tact^9 erit sensus a quo est sẽsibile qḋ diffinit aĩal. ꝛ hoc est qḋ dicit Ar: in 2° de aĩa. viuẽ ppter h̄ pncipiū. s. ꝙ uegetabile inest viuẽtib^9. s. plãtis. aĩalis autẽ supple viuẽ est ppter sensibile pmū. ꝛ nãq multa aĩaliū manẽtia aũt cū sint nã hñt hūc solū sensū. sensitiuū aũt inest pmo hoib^9 tact^9. sicut aũt uegetatiuū põt separi a tactu ꝛ oĩ sensu sic ꝛ tact^9 a sensib^9 alijs. Alia rõ est per sĩtudinẽ: ꝙ sicut in ptib^9 aĩe uegetabilis gñatiua est a quo sumit diffinitio aĩe uegetabilis ꝛ est pfectio ipsius: eo ꝙ vnūqḋq dicim^9 pfectū dū põt facere ex se alterū tale q̃le ipm est: sicut etiã patet in ptib^9 aĩe sensibilis. tact^9 est esse ꝛ pfectio sensibilis aĩe ẽm gen^9 suū: eo ꝙ aĩal pfectam nãm aĩalis dicim^9 hẽre qñ tãgẽdi hẽt sensum. ¶ Ad pmū dicimus ꝙ cū tact^9 pfectio sit totius aĩalis oportet ipsum nõ tm̃ eẽ in organo vno sed in oib^9 ptib^9 corpis ẽm aliquẽ modū ut ifra dicet: ꝛ per hoc patet solo ad sequẽtes. Tact^9 enĩ ẽm ꝙ est pfectio aĩalis fundamẽtū est alioꝝ sensuū. ¶ Ad aliud qḋ querit que sit dĩa iter id qḋ tãgit illud ꝛc. dicẽdū ꝙ sicut distinguit Ar: in p^o de generatione ꝛ corruptione tãgẽs ꝛ tactū se hñt sicut mouẽs ꝛ motū. est enĩ qḋdã mouẽs nõ motū sicut mouẽs pmū ꝛ est quoddã mouẽs motū sicut est mouẽs in gñatiõe ꝛ corruptione. cū enĩ frigidū mouet calidū tũc etiam mouet ab ipso. sĩr est de tãgẽte ꝛ tactu. Aliqd enim tãgit cuius ultimū nõ hẽt ꝯtrariū: ꝛ illud nõ imutat per tactuꝫ ꝛ ppter hoc dicit ꝙ tãgit nõ tactū: ꝙ nõ tãgit nisi tactu methaphorico. ꝛ hoc mõ celū tãgit ignẽ. cū enim celū nõ recipiat impssiones pegrinas: celū nõ imutat ab igne: ꝛ sic nõ tãgit ab ipso phice sed metha^ce. ignis enĩ bñ recipit impssiones a celo: ꝛ sic ignis tangit a celo. Cū aũt ignis tãgit aerem: tũc utrūq tãgit phice: ꝛ tãgit ab utroq. vltimū enĩ ignis mutat ẽm humidū qḋ est in ultimo aeris ꝛ ultimū aeris imutat ẽm siccuꝫ qḋ est in ultimo ignis. ¶ Ad hoc aũt qḋ Auic^a distinguit iter tactū nãlẽ ꝛ mathe^m. postꝗ dixit ꝙ tãgit illud addidit ꝛ afficit ꝯtrarietate. nõ enim sufficit ꝙ ultimū tãgibile sit cuꝫ ultimo tãgẽtis: sed oportet ꝙ tact^9 a q̃litate tãgibili imutet ꝛ afficiatur. ¶ Ad illud qḋ obijcit ꝙ sensus est ut pꝯatio ꝛ mã ad sẽsibilia ꝛ nõ ut ꝯtrariū dicẽdū ꝙ aliter est in sẽsu isto ꝛ in alijs ut patet ex pdictis. non enim sensus iste tm̃ est potẽtia aĩe sensibilis sed etiã est act^9 ꝛ forma corpis sentientis: ꝛ ideo est corp^9 sentiẽs de necessitate sic cõmixtuꝫ ex ꝯtrarijs ut dicit Ar: in 3° de aĩa. erit iste sensus semp exñs in cõmixto corpe. cū aũt nihil sit imutabile a sĩli ꝗ potius a ꝯtrario oportet ꝙ imutãs sensuꝫ sit ꝯtrarium ꝛ ideo calidū sĩle cõplexionẽ nõ imutat: sed potius calidū excellẽs. ꝛ sĩle est de frigore ꝛ alijs q̃litatibus tactus. habet tm̃ simile pꝯationi hoc mõ quo mediū pꝯatio est extremoꝝ. ¶ Ad illud qḋ querit de dĩa complexionis ꝛ cõpõnis dicẽdū ẽm Auic^am cap^o de tactu. ꝙ cõplexio refert ad cõmixtionẽ mẽbroꝝ sĩlium. s. carnis ꝛ ossis nerui ꝛ uene ꝛ huiusmodi. cõpositio aũt refert ad cõpaginationem mẽbroꝝ dissĩliũ: sicut caro ꝛ os ꝛ manus ꝛ brachiuꝫ ꝛ huiusmodi: ꝛ sic patet ꝙ cõpõ addit sup cõplexiões.

¶ Utrum tactus est vnus sensus.

s Ecundo queritur Utrū tact^9 sit vnus sensus uel plures. Et videt ꝙ sit vn^9 Probat enĩ Ar: in fine scḋi de aĩa ꝙ nõ sunt sensus pter quinque. Si aũt tact^9 eẽt plures sensus: sequeret ꝙ essent plures sensus ꝗ quinque. ergo tact^9 nõ est plures sensus. ¶ Preterea sensus est vn^9 tãto magis quãto magis ea que sunt ad sensuꝫ sunt magis vnita. In tactu aũt mediū ꝯiunctū est organo: ꝛ ipm mediū ꝛ organū cõmixta sunt ex q̃litatib^9 tãgibilib^9: ꝛ ita videt ꝙ in tactu sũt vnita tãgibilia ꝛ medium tãgendi ꝛ organum: ꝛ hoc nõ est in alijs sensibus: ergo tactus non est magis vnus sensus ꝗ sensus alij. ¶ Item ppter plura obiecta nõ videt

tactus eē sensus plures:q: visus est apphēsiuus lucis τ coloris:cū tñ lux τ colo: nō sint in gñe vno ꝑximo ut supra ꝓbatū est. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit:τ sumant pzimo rōnes Arē:posite in lr̄a in 2° de aīa cap° de tactu. Quarꝫ ꝑma est hec.oīs sensus vnius ꝯtrarietatis eē videt ut visus albi τ nigri.audit° grauis τ acuti.gust° amari τ dulcis.in eo aūt qḋ tāgi pōt multe insunt cōtrarietates.s.humidū calidū frigidū τ siccuꝫ durū molle τ alia que sunt huiusmodi.ergo tact° nō erit sensus vnus.Si fo:te dicatur ꝙ in alijs sensib° sunt ꝯtrarietates multe ut in voce nō solū acuitas τ grauitas sed etiā magnitudo τ puitas: τ in visu nō solū albū τ nigrū:sed etiā clarū τ obscurum τ cōgregatiuū τ disgregatiuū visus ostēdit Arē:ꝙ oēs ille cōtrarietates que sunt in auditu τ visu reducuntur ad vnū s̄m qḋ est gen° ꝑximuꝫ ut i auditu ad vocē:τ in visu ad colorē:τ ꝑpter vnitatē illius gñis dicit visus vnus τ auditus vnus. In tactu aūt cōtrarietates nō pñt reduci ad genus vnū ꝑximū:ergo tactus erit plures sensus. Alia rō Arē:est sup:a quādā rñsionē que posset fieri.s.ꝙ tactus sit vnus ꝑpter vnitatē spēi eius per qḋ sentimus: sicut est spēs carnis que cōnālis est nobis:τ in ipsa sentimus oīa tāgibilia.ostēdit aūt in cōtrariū sic ponat ꝙ circūaptet nobis aer uel aqua cōnāliter sicut caro:tūc vno quodā intrinseco medio sentiremus τ colorē τ sonuꝫ τ odoreꝫ mō tñ ꝑpter vnitatē illius medij diceret sensus vnus visus audit° τ odorat°:q: s̄m ꝙ determinate sunt actiones actiuoꝝ s̄m quas aliter agit colo: τ aliter sonus τ aliter odo::ita determinate sunt potētie passiue medij: q: s̄m nām dyaphani patit a colore:τ s̄m nām uacui patit a sono:τ s̄m nām rarefaciētē īmutat ab odore τ patitur ab odore.Sed nō est in carne:q: ex simplici elemento nō pōt fieri aīatū co:pus:sed tota caro per vnā naturā tāgit oīa tāgibilia.s.inquātū mixta est ex oib°.Cum igit actiones actiuoꝝ plures sint in gñe:τ s̄m numerū passiuoꝝ in gñe multiplicent potētie passiue in sensib°:tactus erit sensus plures ꝑpter plura obiecta:τ nō vnus ꝑpter vnitatē eius in quo sentit tāgibilia.3ª rō est Arē:per silē q: lꝫ gustus τ tact° in lingua fiāt o:gano : nō tñ diceretur idē sēsus in lingua ꝑpter diuersa obta.ergo a silī si in toto co:pe sentiremus gustabilia τ tāgibilia sicut in lingua lꝫ tūc vnus sensus videret gustus τ tact° nō tñ eēt vnus sed plures ꝑpter plura obta.Siliter igit lꝫ tāgibilia sentiamus in toto co:pe ꝑpter carnē vnā in specie:nō tñ tactus erit vnus sed plures ꝑpter pluralitatē tāgibiliuꝫ in gñe. ¶ Itē Auicª:vident aūt tāgēdi virtutes multe eē: qrū vnaqueqꝫ vni cōtrarioꝝ appꝛopꝛiat:videlicet illud ꝑ qḋ dephēdimus ꝯtrarietatē que est īter graue τ leue sit aliud ab eo per qḋ apphēdimus ꝯtrarietatē que est inter calidū τ frigiduꝫ.Iste enim sunt ꝑme actiones sensus:τ opo:tet ꝙ vnūqḋqꝫ genus eas hēat per ꝓꝓriā virtutem. sed q: diffuse sunt iste virtutes per oīa mēbra equaliter: ideo putauerūt eas eē vnā virtutē ueluti si tact° τ gustus eēnt diffusi per totū co:p° sicut sunt diffusi in lingua putaret ꝙ eoꝝ ꝑncipiū vna virt° eēt.sed q: diuersi sunt extra linguā:cognita est eoꝝ diuersitas. ¶ Itē Auerr.sup 2ᵐ de aīa dicit ꝙ putatū est aliqñ ꝙ tactus eēt sensus vn° τ ꝙ caro ei° eēt instr̄m:cū tñ sint plures sensus. ¶ Preterea videt hoc per rōnē agens τ patiēs ꝓportionabilia sunt τ diffinitio patiētis est per actū agētis:q: agēs spēm suā facit in patiēte.cū igit sensibile τ sensus se hēant sicut agēs τ patiēs:s̄m diuersitatē agentis diuersificat diffinitio patiētis:sed in tactu diuersa sunt agētia gñe.ergo diffinitio tact° s̄m ipsa diuersificabit in gñe:ergo tactus s̄ꝫ suū eē est plures sensus.Fo:te aliqs uellet dicē ꝙ obiecta tact° reducunt ad duo:que sunt in gñe vno.s.ad tangibile τ intāgibile.sed hoc nihil est.tāgibile eniꝫ τ intāgibile se hñt sicut ꝑuatio τ habitus τ nō ut ꝯtraria eiusdē gñis que ad cetera ꝯtraria reducant. ¶ Preterea s̄m lꝫ oēs sensus erūt vnus sensus; q: sensibile τ īsensibile sūt opposita ad que oīa obta sensuū reducunt. ¶ Ad hoc dicūt aliq ꝙ obiecta tact° sunt qlitates ꝑme que sunt magis simplices qꝫ qlitates posteriores:τ sic magis reducibiles in vnū. ¶ Sed cōtra hoc est:q: oīs reductio uel ē inferioꝝ in vnū genus:uel causatoꝝ in cām vnā:uel cōpositoꝝ in simplex vnū:uel posterioꝝ in ꝑus vnuꝫ.Qḋ aūt humidū τ siccū nō reducant in calidū τ frigidū sicut in genus ꝓbat ex hoc ꝙ calidū τ frigidū nō p̄dicant de humido τ sicco subaliter sine ꝯuersione.siliter nec reducunt in ipsa sicut in cām:q: si humidū causaret a calido ꝑse tūc nunqꝫ causaret a frigido.τ nos videm° ꝙ humidū inuenit cū calido τ humido:τ silē est de sicco:nec reducunt ad ipsa sicut cōpositū ad simplex.humidū eniꝫ τ siccū sunt simplices qlitates sicut calidū τ frigidū:nec etiam est reductio posterioꝝ in ꝑus q: eque ꝑme sunt iste sicut ille. ¶ Preterea natura ꝑus dicit causa uel genē ut habitū est:q: nō reducunt ad ipsa sicut ad cām τ genus. Si fo:te dicat ꝙ calidū τ frigidū sunt qlitates actiue:humidū τ siccū passiue:τ ita sicut actiuū est añ passiuū:ita ille sunt ꝑores istis. ¶ Cōtra hoc ꝙ lꝫ actiuū sit ꝑus passiuo s̄m actū eo ꝙ facit ipm eē actu:nihilomin° tñ actiuū nō est ꝑus passiuo s̄m potētiā:q: actiuū nō facit potētiaꝫ passiui.Passiuū enim hēt potētiā anteqꝫ suscipiat actum agētis. ¶ Preterea humidū τ siccū nō dicunt sic eē qlitates passiue:ꝙ nullo mō sint actiue.trāsmutat enim siccū humidū τ ecōtra. Ad hec oīa qdā uoluerunt rñdē dicētes ꝙ tactus s̄m subam est vnus sensus τ s̄m obiecta plures. ¶ Sed cōtra hoc videt etiam q: illa suba est fo:ma uel materia uel cōpositū.cōstat ꝙ nō est fo:ma:q: cū tactus sit potētia passiua fo:mā nō habet nisi ab agente. Si autē est materia tūc erit aptitudo patiēdi τ suscipiēdi fo:mā ab agēte.τ cū nō sit eadē aptitudo ad agētia genē diuersa:potētia mālis nō erit vnus sensus.nō eniꝫ dicit potētiā oīno indispositā sed dispositā per habitū nāe sicut visus ad colorē:τ auditus ad sonū. ¶ Solo s̄m supdicta dicimus ꝙ tactus significat in duplici rōne.s.in rōne potētie τ in rōne ptis.τ s̄m ꝙ est iudiciū tāgibiliū:τ in rōne fo:me aīalis s̄m ꝙ est aīal.τ ꝑpter hoc ipse solus inter sensus pluriū est cōtrarietatū:cū tñ sit sensus vnus s̄m ꝙ est fo:ma.sicut enim gñatiua in plātis que pfectio uegetabiliū est nō est in vna pte co:pis plāte:sed determinat totū sicut est fo:ma totius existēs in radice stipite τ ramis τ virgis.nec est s̄m vnū moduꝫ sed potius s̄m multos generās folia ramos virgas τ fructus semina τ plātas.sic tactus qui est fo:ma pfectiua est aīalis τ nō est pars nisi per cōparationē ad opa specialia:sicut etiaꝫ est pars gñatiua uegetabilis:nō est ergo tact° in vna parte co:pis aīalis sed in oībus s̄m aliquē modū ut infra dicetur.nec est vno mō:sed qꝫpluriū ꝯtrarietatū apphēsiuus s.oium illarū que determināt ipm co:pus.s.qḋ est o:ganū tactus ut infra ostēdet.Dicimus ergo ꝙ tact° est sensus vnus s̄m ꝙ est fo:ma:est tñ pluriū cōtrarietatuꝫ s̄m co:pa specialia. ¶ Ad ꝑmū ergo qḋ obijcit in cōtrariū dicēdum ex rōnibus Arē:patet iam solutio ꝙ nō est simile de tactu τ d: alijs sensibus.τ non sequit si alij sensus sunt cōtrarietatis vnius in genere ꝙ tactus debet esse vnius cōtrarietatis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in ueritate per co:pus sentimus inquātum est mixtū ex tāgibilibus:cuius ꝓbatio est s̄m Arē:q: nō sentimus nisi excellētias tāgibilium:eo ꝙ co:pus nr̄m mixtū est tāgibilibus mediū est extremoꝝ tāgibilium.Cum igit vna natura mixti ꝓportionē habeat ad oīa miscibilia ꝯsequētia ad mixtum per vnū co:pus s̄m actus mixti qui est potētia miscibilia plura:sentimus omnia miscibilia.τ cum tactus sit fo:ma pfectiua illius co:poris:per vnum tactum s̄m actum appꝛehendimus omnia miscibilia . ꝓbat autem Arē:in fine ꝑmi de generatione τ co:ruptione. ꝙ nihil est miscibile perse nisi qualitates tactus . ergo per vnum tactuꝫ appꝛehēdimus oēs ꝯtrarietates tāgibiliū.

¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aliud est in gustu ⁊ in tactu in lingua. gustus enim iudiciū est sapoꝝ: ⁊ sapores sm ꝙ huiusmodi nō sunt ea que miscent̃ ad ꝯstitutionē corporis aīati: ⁊ ꝑpter hoc lꝫ gustus eēt diffusus per totū corpꝰ nihilominus differret a tactu. Sed in tāgibilibꝰ nō est sic. calidū eniꝫ ⁊ frigidū ⁊ humidū ⁊ siccū: durū ⁊ molle: graue ⁊ leue miscent̃ ad cōstitutionē corꝑis aīati: ⁊ propter hoc corpus aīatū vnum exn̄s actu ꝓportionem habebit ad oīa illa. cuꝫ aūt tactus forma ꝑfectiua sit corꝑis: huiusmodi tactus vnus exn̄s per calidū corpus apphēdit oīa hec. nec Arꝫ: intēdit ꝙ tactus sit plures sed ꝙ sit pluriū cōtrarietatū. ¶ Ad dictū Auic^e dicēdū ꝙ in ueritate tactus videt̃ plures eē virtutes passiue: sed passio eius reducit̃ ad passionē organi sui qḋ est corpus aīatū: ⁊ tūc illud virtute est plura sed actu vnū sicut oē mixtū est actu vnū ⁊ potētia plura. ¶ Ad dictū Auerr. dicēdū ꝙ bene ꝯcedimus ꝙ tactus est plures sm opa. ¶ Ad illud qḋ obijcit̃ per rōnem dicendū est ꝙ est ꝓportio passiui simplicis ad actiuū simplex ⁊c. ⁊ cū vnū simplex non posset habere plures formas simul: nō pōt illud passiuū recipe impssiones actiuoꝝ diuersoꝝ generū: sicut est organū visus in quo dn̄at̃ simplex elemētū aque per nāꝫ dyaphani: ⁊ ꝑpter hꝫ nō patit̃ nisi a calore ⁊ luce. Silr̄ est i organo auditus in quo dn̄at̃ elemētū simplex qḋ est aer. ⁊ similiter est in instr̄o odoratus qḋ lꝫ sit cōpositū: tn̄ dn̄at̃ in ipso frigidū humidū: ⁊ ꝑpter hoc nō immutat̃ nisi ab odorifero actualiter calido ⁊ sicco uaporatiuo qḋ est lingua que immutat̃ actualiter ab actuali humido saporoso: ⁊ de talibꝰ tenet obiectio. Sed est ꝓportio actiui simplicis ad passiuū cōmixtū ex multis: ⁊ in tali ꝓportione nō sequit̃ ꝙ passiuū habeat eē vnius actiui tm̄: immo ꝓ multa miscibilia que sunt in ipso potētialiter hēt esse actiuoꝝ diuersoꝝ spē ⁊ genere. q: ꝓ̄o tactū dicimus eē vnū ut formā corꝑis aīati: ⁊ nō ut ꝑtem aīe sensibilis. propter hoc etiā oportet soluere tres pmas rōnes que ꝓbant tactū vnū esse simplr̄. ¶ Ad pmū ergo dicēdū ꝙ Arꝫ: ꝓbat nō eē plures q̄ꝫ qnque sensus penes numerū organoꝝ ⁊ nō penes numerū obiectoꝝ: ⁊ hoc bn̄ cōcedimus ꝙ tactus habet organū vnū qḋ est corpus cōmixtum ex oībus tāgibilibus q̄litatibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tactus est in eo qḋ est forma corꝑis aīati qḋ cōstat ex tāgibilibus mixtis: maiorē habet vnionē cū suis obiectis q̄ꝫ ceteri sensus: sed sua potētia diuidit sm numerū actiuorum tāgibiliū: ⁊ cū illa plura sint q̄ꝫ in alijs sensibus potētia sua est amplioris diuisionis q̄ꝫ potētia sensuū alioꝝ: sicut etiā potētia passiui mixti amplioris diuisionis ē q̄ꝫ potētia passiua simplicis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ lꝫ lux nō sit de natura coloris sm nām: est tn̄ de natura ipsius sm esse formale coloris ut supra habituꝫ est ⁊ ꝑpter hoc lux ⁊ color sunt eiusdem sensus.

¶ Queritur quid est medium ⁊ organum tactus.

1 Ertio queritur Quid est organū ⁊ mediū in tactu. Et videt̃ ꝙ mediū ipsiꝰ debeat eē extra: sic oē generās spēm suaꝫ in sbto a longe nō hn̄s cōtactū cū patiēte nō est agēs per mediū: qḋ est extra patiēs: tāgibiles q̄litates sunt calidū frigidū humidum ⁊ siccū ⁊ agūt in tactū: ergo agūt per mediū extra. pma ꝓbat̃ in tribus sensibꝰ. s. visu auditu ⁊ odoratu. secunda scribitur in pmo de ḡnatione ⁊ corruptione. ubi sic dicit Arꝫ: non solum tangens calefacit ignis. aerem enim ignis: aer aūt corpus calefacit. ¶ Preterea hoc videt̃ Arꝫ: ꝓbare in liᵒ 2ᵒ de aīa in capᵒ de tactu. Animalia enim que sensum hn̄t tactus sicut in aq̄ ⁊ in aere. Et cum utrūqꝫ sit elemētū humidū supficies tāgentiū sempꝫ erūt humefacte. humidū enim qḋ est in supficie tāgentium est corpus: ⁊ oē corpus hēt ꝓfundū: ergo qcqḋ sentit sensu tactus sentiet per corpus humidū hn̄s ꝓfundū. ergo per mediū extraneū. ¶ Preterea videt̃ ꝙ tactus debeat hēre mediū simplex sicut alij sensus: sic qcqḋ est oībus elemētis ꝯtrariū: ipm pōt pati ab oībꝰ elemētis ⁊ ab oībꝰ q̄litatibꝰ eoꝝ. quodlibet elemētū ꝯtrariū est oībꝰ elemētis ut ꝓbat̃ in 2ᵒ de ḡnatione ⁊ corruptione. ergo qḋlibet elemētū pōt pati ab oībus alijs ⁊ ab oībus q̄litatibꝰ eoꝝ. ergo si mediū in tactu sit mediū simplex sm nāꝫ vnius elemēti nihilominus tactꝰ patiet̃ ab oībus q̄litatibus tāgibilibꝰ. ¶ Preterea videt̃ ꝙ tactus nullū hēt mediū illa eniꝫ tāgūt quoꝝ ultima sunt simul: ⁊ quoꝝ ultima sil̄ nō hn̄t aliqḋ mediū: ergo que in tactu sentiunt̃ nullum hn̄t mediū. hoc idē videt̃ per Auicᵃᵐ dicētē sic. ex ꝓꝑetatibus tactꝰ est quoddā instr̄m nāle qḋ est caro neruosa: ex hoc ꝙ sentit aut caro aut neruus sentit ex tactu q̄ꝫuis ibi nō sit mediū aliquo mō. ¶ Sed ꝯtra hoc videt̃ eē rō Arꝫ: in 2ᵒ de aīa. qui ꝓbat carnē eē mediū sic dicēs Oīs aūt caro ⁊ lingua sicut aer ⁊ aq̄ ad visum auditū olfactū se hn̄t: ita se hēre vident̃ ad hoc ꝙ sentimꝰ in organo tactꝰ. sed illa se hn̄t ut mā. ergo caro se hēt ut medium in tactu. ¶ Itē ibidē inducit aliā rōnē. sensibili igit̃ supꝫ organū posito nō fit sensus: sed sensibili tactꝰ sup carneꝫ posito fit sensus: ergo caro nō est organū sed mediū. Aliam rōnē inducit Arꝫ: cōtra rn̄sionē que posset fieri. s. ꝙ imutatio medij nō ponit sentire de necessitate. imutatio enim aeris sm colores nō ponit videre de necessitate. ⁊ silr̄ est in alijs sensibus. sed imutata carne sm tangibilia statim est sensus: ergo caro nō videt̃ eē mediū sed organū. Si inq̄ꝫ aliqs uellet sic rn̄dē. Cōtra hoc dicit Arꝫ: ponamus ꝙ pellis tenuis circūextēdat̃ nobis: que propter sui tenuitatē facit latere sensuꝫ: utrū sm ꝑus ⁊ posterius tāgibile imutat sensum in pellē ⁊ tactuꝫ: lꝫ tūc simul videret̃ eē sensus cuꝫ imutatione pellis: ⁊ nō videret̃ eē per mediū: nihilominꝰ eēt per mediā pellē illa imutatio tactꝰ. ergo multo magis si cōnālis fiat nā que circūextēdit̃ in organo: faciet latere ꝑoritatē ⁊ posterioritatē i medio ⁊ organo: nihilominꝰ tn̄ erit per mediū imutatio organi. ergo neqꝫ statim fiet sensus imutata carne: nihilominꝰ tn̄ caro pōt eē mediū in tactu. ⁊ nō videt̃ eē dr̄ia nisi q: sensibilia alioꝝ sensuū sentimꝰ per media extra a lōge: tāgibilia ꝓ̄o per mediū ītra ⁊ ꝯiūcta nobis. Aliā rōnē videt̃ Arꝫ: ponē ad hoc ꝙ mediū ⁊ organuꝫ in tactu sint idē numero. sicut eniꝫ differt tactꝰ ab alijs sensibꝰ in hoc ꝙ in alijs sensibus mediū patit̃ a sensibili pmo: ⁊ postea organū sensus patit̃ a medio imutato. Un̄ sensibile agit mediū ⁊ mediū agit in organū. sed in tactu nō est sic sed vna actione obiecti patit̃ mediū ⁊ organū sil̄ sicut ꝑcutiēs clypeū nō ꝑcutit clypeū ut clypeꝰ ꝑcussus postea ꝑcutiat clypeatū: sꝫ vna ꝑcussione ꝑcutit clypeū ⁊ clypeatū. ¶ Sed ꝯtra hoc videt̃ eē. quecūqꝫ ꝓ̄o eque pmo patiunt̃ ab agēte eodē ⁊ vna numero actione agētis sūt nō distātia per locū a se iuicē: mediū ⁊ organū in tactu eque pmo patiunt̃ ab eodē agēte vna numero actione agētis ergo nō distāt per locū. ⁊ ita videt̃ ꝙ nō sunt duo corꝑa: q: duo corꝑa nō pn̄t sil̄ eē in eodē loco. ¶ Ad hoc dicūt aliq ꝙ in ueritate mediū uel organū in tactu nō differūt sm locū. Caro aūt sm suā formā est mediū: ⁊ sm suā materiā est organū. ¶ Sed ꝯtra hoc est ꝙ organū nō dicit nām sed instr̄m utētis: ⁊ sic videt̃ ꝙ caro sm mām non pōt eē organū: sed potius sm suā spēm. ¶ Preterea organū est qḋ ultimo imutat̃ sm māꝫ. sed si stat compatio forme ⁊ māe mā ꝑus immutat̃ q̄ꝫ forma: ⁊ ita mā magis hēbit rōneꝫ medij q̄ꝫ forma. ¶ Preterea hoc est contra Auicᵃᵐ qui dicit sic. nō debet putari ꝙ sentiēs est neruꝰ tm̄: sed neruus certe reddit sensuꝫ tāgibilē alteri mēbro qḋ est caro. Si enim sentiēs eēt ipse neruus tm̄: oporteret eē sentiēs in tota cute hoīs ⁊ eius carne expāsum aliqd: sicut sunt pāniculi neruosi. Ex hac auctoritate videt̃ ꝙ neruus sit mediū ⁊ caro sit organū. nō enim medij est recipe ⁊ reddere: ⁊ nā instr̄i recipe tm̄. ¶ Item Auicᵃ: mediuꝫ est qḋ natura carnis est recipe sensum: q̄ꝫuis ad

recipiendū illū eget ut recipiat aliūde ⁊ ex virtute alteri us mēbri mediātibus aūt neruis. ¶ Itē videt̄ p Auic^am^ q̄ cor sit instr̄m tactus. dicit eniꝫ sic. lꝫ separent̄ in corde neruoꝝ fila: nō est tā lōge qn accipiāt ab eo sensuꝫ ⁊ reddāt vni origini ⁊ ab ea origine reddatur cerebro ⁊ alijs mēbris. Uidet̄ etiam per Auic^am^ q̄ multiplex sit huiusmodi sensus ⁊ nullū mediū. dicit eniꝫ sic. ex ꝓprietatib^9^ tactus est q̄ tota cutis circūdans totū corpus est sentiēs per tactum: ⁊ nō solū vna eius pars ⁊ ponit ꝓbationē dicti sui talē dat rōnem q: iste sensus est natura ꝯseruās totum corpus ab accn̄tibus que multuꝫ nocerēt si ꝯsisterēt in aliquo alio mēbro: ideo oportuit totū corpus eē sentiens per tactū ut totū remoueret̄ ab illis per expimētum tactus. ¶ Itē Auic^a^: nō oportet necessario ut vnusqsqꝫ sensus habeat instr̄m sibi ꝓpriū: sed possibile est eē vnū cum instr̄o vno: ⁊ pcipue in tactu. ¶ Solutio ßm supra dicta tactus habet duplicē intētionē. s. forme ⁊ potētie. ⁊ ßm q̄ est forma est pfectio aīati corpis: sic totū corpus habet pro organo: ⁊ nō utit̄ aliquo medio: sed magis sentit in ptibus illis que magis accedūt ad equalitatē: ⁊ magis pticipāt spūm sensibilē sicut in neruis carne ⁊ cute. que aūt recedūt ab equalitate ⁊ nō pticipāt spūm sensibileꝫ: sicut ossa ⁊ cerebrū ⁊ capilli ⁊ cornua ⁊ vngues nō sentiunt nisi ßm quēdā modū: ⁊ ideo dicit̄ inquātū circūposita sunt talia pāniculis neruosis: in quoꝝ dissolutione sētit̄ dolor: sicut circa cerebrū ⁊ circa ossa. cū enim tactus sit sicut forma corpis aīati terminat ⁊ cōplet totā mām suā: ⁊ ꝓpter hoc pcipit qcqd immutat cuteꝫ ⁊ qcqd immutat neruū: ⁊ quo ad hoc pncipaliter tact^9^ est in corde qd̄ est pncipiū totius corpis: ⁊ per fila neruoꝝ ꝯtinet totum corpus. ßm aūt q̄ tactus est iudicium tāgibiliū: sic pncipalr̄ est in loco iudicij tāgibiliū. i. in cerebro. oportet enim q̄ cerebrū ꝓpter sui supfluitatē ⁊ humiditatē nullum habeat tactū cum ab ipso diffundit̄ spūs aīalis qui est pncipium sensuū sicut dicit Algazel. q̄ tactus ptingit ad partes carnis ⁊ cutis mediāte corpe subtili qd̄ est uehiculū eius qd̄ dicit̄ spūs ⁊ discurrit per cōpagines neruoꝝ: quibus mediātibus ptingit ad ptes carnis ⁊ cutis: ⁊ hoc est corpus subtile ⁊ nō acqrit neqꝫ haurit virtutē hāc nisi a corde ⁊ cerebro: ⁊ ßm hūc modū neruus virtutē recipit a cerebro ⁊ corde ⁊ reddit carni ⁊ cuti. Immutatio aūt a tāgibili simul fit tpe in carne ⁊ neruo: sed natura prius in carne ⁊ neruo ⁊ sic caro quandaꝫ rōnem videtur hēre quā nō habet neruus ut videt̄ Ar̄. uelle. ¶ Dicat̄ ḡ ad p^m^ q̄ lꝫ calidū ⁊ frigidū imutēt a lōge: tn̄ oibus intermedijs sunt sicut in materia ⁊ in sbto: ⁊ nō sicut in medio. ⁊ hoc patet q: cū mediū calefactiuuꝫ est: etiā pmo calefaciente nō pn̄te remanet caliditas in medio. sic aūt nō est in colorato ⁊ aere eo q̄ aer nō se hēt ad colorē nisi ut mediuꝫ ⁊ nō sicut materia ⁊ sbm. ¶ Preterea elemēta ꝓpria sūt sbta tangibiliū qualitatū: nō aūt sunt ita cause ⁊ subiecta sonoꝝ odoꝝ ⁊ sapoꝝ: ⁊ ꝓpter hoc qn̄ aer calefactiuus calefacit corpus est actio māe ⁊ nō actio medij: tn̄ latius determinabit̄ istud que sit dr̄ia inter actionē medij: actionē māe ⁊ actionē obiecti. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ mediuꝫ in tactu nō pōt eē elemētū simplex: q: lꝫ quodlibet elemētū sit trāsmutabile a quolibet tn̄ sensus nō sentit dissile suo organo: ⁊ ideo si organū tactus esset vnius elemēti illius elemēti qualitates nō pcipet tactus: ⁊ cū debeat pcipere qualitates nō pcipet tact^9^ ⁊ cuꝫ debeat pcipe q̄litates oium elemētoꝝ oportet q̄ ipm̄ sit ex oib^9^ cōmixtum. ⁊ hec est solō ad 3^m^. ¶ Ad 2^m^ aūt dicēdū q̄ duob^9^ modis pōt eē tact^9^ in humido: uel q̄ expellat̄ humidū a supficie tāgētis ⁊ tacti: uel q̄ pmū tāgēs q̄litatē suā generet in humido aereo uel aqueo qd̄ postea agit in tactū actiōe materie ⁊ nō actione medij ut dictū est. Et utrūqꝫ istoꝝ modoꝝ tactus nō est per mediū extra sed intra. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ q̄ tactus nullū hēt mediū iā patet solō. Tact^9^ enim ꝓpter hoc q̄ nō tm̄ est potētia sed etiaꝫ forma aīati corpis appꝫhēdit in oibus partibus sue māe simul tpe. ⁊ nō in vna pus ⁊ altera posterius. sed tn̄ in cōparatiōe ad obm̄ natura pus imutat̄ caro q̄ȝ neruus: q: vicinior est obo agēti in actu: ⁊ per hoc patet solō ad dictum Auic^e^. ¶ Ad rōnem Ar̄: dicēdū q̄ in ueritate maiorē rōuem medij habet caro q̄ȝ neruus: sed nō est mediū qd̄ pus imutat̄ tpe: sicut etiā ibidē dicit Ar̄. ¶ Ad aliud dicendum q̄ in ueritate posito tāgibili sup̄ neruū fit subtilissimus tactus. dissiliter enim se hēt in tactu ⁊ in alijs sensibus. Et qd̄ dicit Ar̄: q̄ neqꝫ in tactu neqꝫ in alijs sensibus sensibili sup instr̄m posito fit sensus: nō pōt intelligi nisi de cerebro. Tact^9^ eniꝫ ßm q̄ est iudiciū tāgibiliuꝫ fluit a cerebro: ⁊ cerebrū in se nō hēt tactū lꝫ in pāniculis qb^9^ circūponit̄ sentiat tāgibilia. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ caro quādā rōnē habet medij ut sup̄ dictū est. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ Ar̄: nō intēdit q̄ organū ⁊ mediū in tactu sint idē numero quātū ad māꝫ sed quātū ad formā. Forma enim carnis ⁊ nerui est sensus tactus. ⁊ ꝓpter hoc q̄ vna forma vniunt̄ caro ⁊ neruus: vna etiā actione imutant̄: lꝫ vnuꝫ per alterū imutet̄. ⁊ ꝓpter hoc vnum fit ut mediū ⁊ alterum ut extremū ⁊ organum. sicut etiā lꝫ vna pcussione pcutiat̄ clypeus ⁊ clypeat^9^: tn̄ clypeat^9^ pcutit̄ per clypeū ⁊ non ecōtra. ⁊ sic clypeus pcutit̄ in rōne medij: ⁊ clypeat^9^ in rōne postremi. Et per hoc patet solō ad aliud qd̄ ꝯtra obijcit̄. Improbationes ꝟo solonis inducte bn̄ ꝯcedimus. ¶ Ad duas auctoritates Auic^e^ dicēdū q̄ tact^9^ duas hēt cōparationes. vnā hēt ßm q̄ recipit virtutē tactiuā. ⁊ q: virtutē illaꝫ recipit a corde ⁊ cerebro ꝓpter spūm ⁊ neruos: sicut neruus erit pmo recipiēs ⁊ ulterius reddēs virtutē carni ⁊ cuti: ⁊ quo ad hāc comparationē loquit̄ Auic^a^. Aliā hēt cōparationē quo ad recipe tāgibiliū per imutationē: ⁊ ßm nām pellis ⁊ caro erūt pmo recipiētia ⁊ ulterius neruo reddētia ⁊ sic loqt̄ Ar̄. Tres auctoritates Auic^e^ sequētes loquunt̄ de tactu ßm q̄ est forma corpis aīati: q: ßm hoc sicut cetera mēbra generant̄ a corde a virtute informatiua ipsius cordis: sic etiam forma ipsoꝝ membroꝝ pncipalr̄ effluit a corde: ⁊ ßm hunc modum etiam tactus non determinat sibi partem specialem in corpore.

¶ Queritur quid est tangibile proprium.

Q Uarto et ultimo queritur

Quid sit tāgibile ꝓpriū. Dicit̄ aūt coiter q̄ pme q̄litates. s. calidū humidū frigidū siccū sunt tāgibilia. Cū aūt sint quedā q̄litates ꝯn̄tes has q̄s enumerat Ar̄ in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione. ⁊ in 4° methe^or^. sic eniꝫ dicit in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione. Eoꝝ que pus tangibiliū dicētū diuidētū que pmo drīe ⁊ ꝯtrarietates sūt aūt q̄litates ßm tactū hec calidū frigidū humidū ⁊ siccū: graue ⁊ leue: durū ⁊ molle: grossum ⁊ subtile. ¶ Queritur ergo utrū oēs iste pmo sensibiles sint ßm tactum uel nō pmo. Et videt̄ q̄ nō pmo. q̄litas enim sensibilis sentit̄ ßm q̄ ipsa est: ergo si ipsa nō est pma nō sentit̄ primo sed inter istas non sunt pme nisi q̄tuor. due actiue ⁊ due passiue: ergo videt̄ q̄ oēs alie ꝯn̄tes sentiant̄ per act^9^ eorū. ⁊ hoc etiā dixerūt qdā. ¶ Sed ꝯtra in colorib^9^ sic est q̄ medij colores ꝯstituunt̄ ab extremis ⁊ tn̄ nō sentiunt̄ per extremos. ¶ Preterea qcqd agit actu hoc est actu de necessitate. ergo si ꝯn̄tes agāt in sensuꝫ actu pmaꝝ de necessitate erūt actu pme q̄litates qd̄ falsuꝫ est. ¶ Preterea querit̄ de qbusdā alijs que sentiunt̄ tactu sicut est sēsus diuisionis ꝯtinui in dolore pcussionis: ⁊ sicut est sensus delectationis ex tactu aliquo sicut est in coitu. Utruꝫ ista sint tāgibilia pse uel nō. Et videt̄ q̄ pse: q: si det̄ q̄ p aliud hoc erit per calidū uel frigidū humidū uel siccū. sꝫ patet q̄ hoc est falsuꝫ q: ille q̄litates eq̄liter sentiunt̄ in corpe. diuisio aūt ꝯtinuitatis in secantia doloris sentit̄ inequaliter. ¶ Solō dicēdū q̄ multa sūt tāgibilia que sūt q̄litates miscibiliū uel ꝯn̄tes mixtū ut s̄ dictū ē lꝫ nō oēs

ille qualitates sentiunť a tactu nisi ꝓut hn̄t ↄtrarietatem ⁊ motum ad ip̄m. Cum aūt sint recepte ⁊ quiescētes tūc nō sentiunť. Et ut hoc intelligať repetēduȝ est qđ dictuȝ est sup̄. s. ꝙ tactus est forma ⁊ tactus aīati corpis aīa sensitiua. Dicit enim Arꝭ: in 2° de aīa ꝙ viuere inest sentiētibus ꝓpter sensibile primū: ⁊ ꝙ primū sensibile tactus est. cum ergo corpus aīatum cōplexionē hēat in mēbris dissimilibꝰ erit tactus pfectiua corpis forma talis inquātum est cōplexionatū in similibus ⁊ cōpositū in dissimilibus. ¶ Ex hoc iam patet solo duaruȝ qōnum que solent fieri circa tactū. s. quare homo est melioris tactꝰ ceteris aīalibus: ⁊ quare molles carne in tactu bn̄ apti sunt mēte ⁊ ingenio. homo enim in cōplexione magis accedit ad equalitatē: ⁊ ꝓpter hoc minimas dr̄ias tangibiliū recedētes ab equalitate subtilissime sentit eo ꝙ ↄtrarietatem hēt ad equalitatem sue cōplexionis. silr̄ mollicies carnis equalitatē maiorē indicat cōplexionis: ⁊ in nobiliori cōplexione nobilior est dispositio mētis: ⁊ ꝓpter h̄ molles corpore apti sunt mēte. Et ex hoc patet solutio 3e qōnis que fit a phis. s. quare homo tactum hēt certioreȝ alijs sensibus. Alia ꝟo aīalia ecōtra. In hoīe enim tota cōplexio corporis accedit maxime ad equalitatē: ⁊ propter hoc impossibile est ut ptes corpis sui oīno depurentur a natura elemēti simplicis. cum ergo organa aliorū sint de natura elemēti simplicis. in hoīe non erunt oīno depurata: ⁊ ꝓpter hoc alios sensus hēbit hebetiores q̄ȝ tactū. In alijs ꝟo aīalibus que recedūt a tēperamento. si magis accedūt ad frigus ↄn̄s est ut magis clarificenť in oculis: ⁊ si magis accedūt ad calidū siccum ↄn̄s est ut magis subtilienť eoꝝ odoratus. ¶ Ulterius ex hijs patet solo quarte qōnis quare homo sapientissimum aīal est. bona eniȝ dispositio in tactu bonā dicit dispōnē simpliciter ⁊ in toto: ⁊ inquātū corpus est organū aīe. Sed bona dispositio in organis alioꝝ sensuū nō dicit nisi bonā dispōnem ᵬm qđ ⁊ in cōparatione ad vnā partē aīe. ¶ Preterea bonus tactꝰ subtiliter cognoscit causas oīum sensibiliū que sunt qualitates sensibiles: sed alij sensus nō cognoscūt nisi vnuȝ sensibile tm̄. Dicimus ergo ꝙ tactꝰ ᵬm ꝙ est tactus cōplexionati corpis cognoscit ⁊ sentit omne qđ est cōtrariū cōplexioni ⁊ ↄueniens illi. ꝓut est in motu ad ip̄m ⁊ sic sentiť calidū frigidū hūidū ⁊ siccum ⁊c̄. que sunt dissimilia cōplexioni corporis tangentis. dico aūt ꝓut est in motu: q: nihil ꝓhibet aliquē calorē innālem nō sentiri si receptus sit in cōplexiōe q̄si nālis: ⁊ ꝓpter h̄ ethicus nō sentit calorē suū. q: calor innālis vincit nālem ⁊ factus est q̄si nālis: ⁊ febricitans in febre tertiana mirabilr̄ sentit calorē suum ⁊ tm̄ minꝰ hēt de calore q̄ȝ ille: q: in eo calor nālis nō est victus: sed calor febris est in motu ⁊ pugna ad calorē cōplexiōis. ᵬm aūt ꝙ tactꝰ est pfectio corpis cōpositi in mēbris dissimilibus sic sentit omne illud qđ est dissoluēs cōtinuationē talis corpis: ⁊ qđ est ↄseruās ipsam. ⁊ sic est sensus doloris in uerberibus: ⁊ sensus delectatiōis in coitu. sensus aūt delectationis augmētať eo ꝙ semē subtilissime tangit neruos: ⁊ ex hijs patet solutio ad totum p̄ter ip̄m primum. ¶ Et ad hoc dicēdū ꝙ in illo argumēto est fallacia accn̄tis. Et illud qđ obijciť in cōtrariū est necessariū ⁊ soluit ip̄m. Ex hijs aūt que habita sunt patet ꝙ sensus delectationis inquātū est delectatio ⁊ doloris inquātū dolor nō est nisi in tactu ut dicit Auic^a. Cuȝ enim visus videt pulchrū delectatio nō generať in potentia visiua que affixa est oculo sed potius in aīa apphendente pulchritudinē rei vise: ⁊ silr̄ est de auditu ⁊ odoratu: ⁊ ideo cetera aīalia ab hoīe nō multū delectanť delectationibꝰ coloꝝ sonoꝝ ⁊ odoꝝ. gustus aūt quandaȝ habet delectationē sed nō est pse ipsius delectationis sed potius saporis. tactus aūt ꝓpriū obm̄ habet dolorē ⁊ delectationem in sensu: ⁊ propter hoc ipse solus pse delectatur ⁊ dolet. Alij autem oēs per accn̄s. hinc est etiam qđ dicit Arꝭ: in 4° metheꝛ. ꝙ castitas nō est in gustu īquātū est iudiciuȝ saporū: sed inquātū est quidā tactꝰ. Delectatio aūt cibi nō est obm̄ gustus inquātū est iudiciū sapoꝝ: sed inquātum est quidā tactus. Instrumentum aūt tactꝰ iudex est tangibiliū dissimiliū sibi sicut mediū iudex est extremorum excellentiū: ⁊ illud instrumētū anteq̄ȝ tangat potētia est sicut tangibile: ⁊ cuȝ tangit fit actu hmōi: ⁊ hoc est qđ dicit Arꝭ: in 2° de aīa capꝰ de tactu. Illud qđ sentimꝰ hoc qđ pōt tangere in quo uocatꝰ est tactꝰ sensus primo ⁊ postea huiꝰ pars est: sentire enim quidē est pati quare faciens quale est ip̄m hmōi. illud cum sit potētia tale. nerum silr̄ calidū frigidū durū ⁊ molle nō sentimus sed excellentias tanq̄ȝ sensu ut mediāte q̊dā exn̄te in sensibus contrarietatis ⁊ ꝓpter hoc discernit sensibilia. medium enim discretiuū est. fit enim ad utrūq̄ȝ ipsoꝝ alterum ultimoꝝ. ¶ Ultimo notāduȝ ꝙ sicut qlibet alioꝝ sensuuȝ ita tactus est tangibilis ⁊ nō tāgibilis: ⁊ nō tangibile diciť tribus modis. s. aptum natum tangi ⁊ nō tactum uel corrūpens tactū ꝓpter excellentiā sicut calidū ignis: uel paruum habens tactum sicut aer.

¶ Queriť quid est potentia sensuum.

b Abito de sensu in pticulari querēduȝ est de sensu in cōmuni. Et queruntur quatuor. Quoꝝ primum est de potētia sensuum. 2^m de distinctione sensibilium: ⁊ qualr̄ sensibilia sunt in suis obiectis ⁊ medijs ⁊ organis diuersimode. 3° qualr̄ oīs sensus susceptiuus sit sensibilium spērum sine materia. 4^m ⁊ ultimum quare non sunt sensus preter quinque tm̄.

a D primum proceditur sic. Dicit enim Arꝭ: in 5° prime phie. ꝙ potētia est principium trāsmutationis in alio ᵬm ꝙ est aliud: ⁊ hec diffinitio ↄuenit potētie actiue que est p̄ncipiū transmutationis in aliud qđ est passiuum. potētia aūt passiua est principiū trāsmutationis ex alio qđ est actiuuȝ. Cuȝ aūt sit sensus potētia nō erit potētia actiua eo ꝙ sensus nihil trāsmutat sed potius trāsmutať ab obiecto. ergo relinqtur ꝙ sensus sit potētia passiua. ¶ Itē exp̄sse dicit Arꝭ: in 2° de aīa ꝙ sensus est pati ⁊ moueri quoddā. ¶ Iteȝ oīs potētia que fit in actu per susceptionē forme alicuius agētis in ipsam est passiua. sensus est potētia hmōi. ergo sensus est potētia passiua. Sed q: hoc oēs cōcedūt obijciať in cōtrariū sic. illa se hn̄t ut actiua ⁊ passiua ad inuicem quoꝝ est mā vna ⁊ forme cōtrarie. Si ergo sensus ⁊ obm̄ se hn̄t ad inuicē ut actiua ⁊ passiua: sed sensus nō est potētia passiua nisi ab obiecto. Si passiua est: ergo videť ꝙ sensus nō sit potētia passiua. ¶ Iteȝ quoꝝ est impossibilis trāsmutatio ad inuicē illoꝝ neutrū est passiuū ad alterū ut ꝓbať in libro de gn̄atione ⁊ corruptione. s̄ȝ sensus ⁊ obiecti impossibilis est trāsmutatio ad inuicē. ergo neutrū illoꝝ est ut potētia passiua ad alterum ⁊ sic iterū relinquiť ꝙ sensus nō sit potētia passiua. Si forte dicať ꝙ pati multis modis diciť. s. recipe sine trāsmutatione subē ⁊ recipe cum trāsmutatione subē: ⁊ sensus dicit potētia passiua eo ꝙ recipit imp̄ssiones agētes sine trāsmutatione subē sue. ergo ⁊c̄. ¶ Cōtra sensus nō est tm̄ in recipiēdo spēm obiecti: sed etiā in iudicando. iudicare aūt aliqđ agere est. ergo videť ꝙ sensus sit potentia actiua ⁊ nō tm̄ passiua. ¶ Iteȝ ex pte rōnalis aīe nō tm̄ est intellectꝰ passibilis qui recipit intelligibilia s̄ȝ est etiā actiuus intellectiuus qui abstrahit intelligibiles spēs ⁊ cōiungit cum possibili. ḡ videť ꝙ ex pte sensuū necesse est esse potentiā actiuā que abstrahit sensibilia ⁊ cōiungat cum potētia receptiua sensibiliū. ¶ Preterea queritur iuxta hoc utrū potētia passiua sensuū per alterationē ⁊ motum deueniat in actum uel sine alteratione ⁊ motu. Et videť ꝙ per alterationē. Dicit enim Arꝭ: in 2° de

aĩa ꝙ sensus videt alteratio quedã esse. ¶ Item ibidẽ distinguit inter mutationẽ que est ex potẽtia in habitũ ⁊ illam que est ex habitu in agere dicens ꝙ illa que est ex potẽtia in habitũ est uera alteratio. Illa vͦo que est ex habitu in agere est alteratio quedã siue ꝺm qd. vbi grã. qñ ex ignorãte fit sciens est alteratio ꝺm qd. Cum ergo sic fit ꝙ de nõ sentiẽte fit sentiẽs videt esse alteratio simpliciter sicut etiam ibidem dicit. ¶ Sed cõtra. quicqd simplr̃ alterat est diuisibile quãtũ. potẽtia aĩe que dicit sensus nec est diuisibilis nec quanta. ergo nec simplr̃ alterat. ꝑma hoꝝ ꝓbat in 6ͦ phiꝫ. ubi ꝓbat ꝙ nihil est mobile nisi corpus. 2ª ꝓbat in 2ͦ de aĩa ubi dicit ꝙ sicut tota aĩa est ꝑfectio totius corpis: ita ptes aĩe sunt ꝑfectiões partiũ corpis. ptes aũt potẽtie sunt. ⁊ quãtũ non põt esse ꝑfectio quãti. ¶ Solo dicẽdũ ꝺm sniam phoꝝ oĩum ꝙ sensus est potẽtia passiua. ⁊ ꝙ pati dicit ut supͣ dictuꝫ est in obijciẽdo. s. recipe cũ transmutatione subẽ ⁊ sine trãsmutatiõe. sensus aũt dicit potẽtia passiua nõ ꝙ recipiat formã que trãsmutat subam suã in subam ꝺm eẽ: sed potius trãsmutat in spẽm sensibilẽ ꝺm intẽtionẽ. ⁊ sicut supͣ notatũ est hec potẽtia tres habet gradus: sicut etiã potẽtia sciẽdi. dicit etiaꝫ potẽtia sciẽdi sicut in puero q de numero scientiũ est ꝺm possibilitatẽ nature tm̃. ⁊ hec potẽtia dicit remota ⁊ mãlis ⁊ impfecta ⁊ indisposita. ⁊ dicit potẽtia sciẽdi in discẽte nondũ hñte habitũ qui tñ iaꝫ cognoscit ꝓpõnes ꝓprias: ⁊ hec est potẽtia disposita ⁊ propinqua. 3ͦ gradus potẽtie que est cõpleta per habitũ pfecte sicut est potẽtia actu sciẽtis: ⁊ hec dicit potẽtia cõpleta per actum. Silr̃ est de sensu qñ aũt potẽtia aĩe ꝯiũgit cum organo tunc est potẽtia ꝑma ad sensum. qñ vͦo dispositio fit per spũ aĩalem ⁊ calorẽ nãlem ⁊ armoniã organi tunc est potẽtia sensus in 2ͦ gradu. qñ vͦo hẽt spẽm sensibilẽ: tunc est potẽtia cõpleta per actũ. ¶ Ad ꝑmuꝫ dicẽdũ ꝙ actiua ⁊ passiua ad inuicẽ phice sic se habẽt ꝙ ipsoꝝ est mã vna ⁊ forme ꝯtrarie. Sed talis modus agẽdi ⁊ patiẽdi nõ est in sensu ⁊ sensato: ⁊ ꝓpter hoc ibi sufficit ut vnum sit recipiẽs ⁊ alterũ ut agens ꝺm spẽm ⁊ nõ ꝺm mãꝫ ut ĩfra dicet. Per hoc etiã patet solo ad sequẽs q: illa actiua ⁊ passiua trãsmutant ad inuicẽ que agũt ⁊ patiunt phice. ¶ Ad id vͦo qͦ obijcit de medio sensus quidã cõcedũt dicẽtes ꝙ in ueritate sensus nõ est potẽtia passiua tm̃ sed etiã actiua. sed q: hoc nõ est dictum auctoꝝ qui coĩter dicũt sensum esse potentiã passiuã. dicẽdum ꝙ omne qͦ recipit (ut dicit Boeꝰ) recipit ꝺm ptãtem patiẽtis ⁊ nõ ꝺm ptãtem agẽtis. ⁊ ꝓpter hoc forma sensibilis recepta in sensu recipit ꝺm ptãtem sensus. sed ptãs sensus est iudicare ⁊ nũciare de ipsa: ⁊ sic etiã dicũt quidã. Sed uera solo est ꝙ sensus ꝺm ꝙ est potẽtia materialis nõ est iudicare neqꝫ agere: sed sensus cõpletus per actum spẽi sensitiue iudicat ⁊ agit sicut etiaꝫ materia in phicis qñ est in potẽtia imperfecta neqꝫ mouet neqꝫ agit. sed qñ cõpleta est per actuꝫ forme mouet ⁊ agit. Et huic non contradicũt auctores: q: iste est tertius gradus potẽtie quem ponũt: ⁊ est potẽtia sicut sciẽtis ad considerare qui bñ põt agere qñ vult. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ generãs intelligit ꝺm actum nõ est in rebus sed oportet ĩpm esse in nãm intelligẽtie q: aliter nõ gñaret eam ꝺm formã intelligibilium sed ꝺm formã rerum. sed faciens sensibilia in actu in rebus est sicut lux facit actu colores sensibiles: ⁊ motꝰ fractiuus aeris facit actu sonos: ⁊ calidum uaporatiuũ in mixto odorifero facit actu odores. humidũ aũt ꝺm actum penetratiuũ est ad neruuꝫ gustatiuum: ⁊ lingua facit actu sapores: qualitates aũt tactus per seipsas agũt in tactũ. Et ꝓpter hoc actiuũ sensuum nõ põt eẽ in potẽtijs aĩe. ¶ Ad id qͦ querit iuxta hoc utrũ sit alteratio in sensibꝰ. dicẽdum ꝙ quinque exigunt ad hoc ꝙ sit uera alteratio in aliquo. Quoꝝ primum est ꝙ qualitates inter quas est alteratio sint cõtrarie actiue ⁊ passiue ad inuicẽ uel in se uel in suis causis. In se sicut calidum frigidũ humidũ ⁊ siccuꝫ. In suis causis sicut album nigrũ dulce ⁊ amarũ. 2ᵐ est ꝙ ille qualitates hẽant mediũ uel ꝺm intẽsionẽ uel ꝺm remissionẽ uel simpliciter. ꝺm quem modũ sumit mediũ ab Arꝫ: in phicis ubi dicit ꝙ mediũ est in qͦ uenit primũ mutans ꝙꝫ in extremum. 3ᵐ est ꝙ actio ⁊ passio qualitatũ cõtrariaruꝫ inter quas est alteratio magis facta est idest intẽsa abijciat id qͦ alterat a sua suba: sicut calidũ remouet aquaꝫ a suba aque. 4ᵐ est ꝙ id qͦ alterat. s. ꝺm qualitatũ ꝯtrariuꝫ sit quantũ ⁊ diuisibile. 5ᵐ ⁊ ultiᵐ est ꝙ ille qualitates inter quas est alteratio sint in subiecto illo ꝺm ꝙ est quãtum: ⁊ diuisibiles per accñs diuisione ipsius. ¶ Ex hijs patet ꝙ iter ꝑuationẽ ⁊ habitũ nõ est uera alteratio phica. Silr̃ patet ꝙ in aĩa nulla est alteratio phica. Unde ꝙ dicit Arꝫ: esse alterationeꝫ intelligit de alteratione ꝺm ꝙ diffinit in gñe in ꝑmo de gñatione ⁊ corruptiõe. s. ꝙ alteratio est qñ subiecto eodem manẽte numero mutatio est in suis passionibꝰ. i. qualitatibꝰ. ¶ Qͦ aũt distiguit Arꝫ: dicẽs ꝙ mutatio que est de ignorãtia in sciam. i. de priuatione in habitũ: ⁊ de nõ sciẽte in scientẽ est alteratio simplr̃ intelligit de alteratione ꝺm diffinitionem sui gñis ⁊ nõ de alteratiõe phica. ¶ Qͦ vͦo dicit ꝙ qñ habens habitũ mutat ad actũ: sicut sciens fit cõsiderans uł sentiẽs in habitu sentit in actu: nõ est alteratio simplr̃: uł alterũ genus alterationis. pro tãto dicit hoc ꝙ qñ sentiẽs cõsiderat nõ ĩmutat in aliuꝫ habitũ uel formã. qͦ exigit ad alterationem in genere: sed potius cõfirmat ⁊ saluat eundem habitum ⁊ frequentem actum: ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Querit de distinctione sensibiliũ: ⁊ qualr̃ sensibilia sunt diuersimode in suis obiectis.

S Ecundo queritur de distinctione sensibiliũ: ⁊ qualr̃ sensibilia diuersimode sunt in suis obiectis ⁊ medijs ⁊ organis. Distinguit aũt sensibile ab Arꝫ: triplr̃. quoꝝ duo qdẽ dicimus sentire ꝑse. vnũ aũt per accñs. Duoꝝ aũt que ꝑse sentiũtur aliud quidẽ ꝓprium est vniuscuiusqꝫ. Aliud vͦo cõe oĩuꝫ. Dico aũt ꝓpriũ qñ nõ cõtingit altero sensu sentire ⁊ circa qͦ nõ cõtingit errare ut visus coloris: ⁊ auditus soni. coĩa aũt sunt quinque. motus: quies: figura: numerus: ⁊ magnitudo. ꝺm accñs aũt dicit sensibile ut si albũ ⁊ dyarrij filius. ꝺm accñs aũt hoc eniꝫ sentit qm̃ dyarrij filiũ esse accidit albo qͦ sentit ꝑse. ¶ Obijcit aũt cõtra hanc distinctioneꝫ. s. quicqd ꝑse facit aliqd semꝑ facit illud. ergo si aliqd perse facit sensus semꝑ faciet sensuꝫ: eo ꝙ in ipso erit vnitus motor cũ mobili. sed nullũ sensibilium semꝑ facit sensum. ergo nullũ sensibiliũ est sensibile ꝑse. ꝑma ꝓbat per rõnem eius qͦ est ꝑse. ꝑse aũt est illud qͦ nõ indiget alio ad hoc ꝙ faciat sensum. ¶ Similiter hec est ꝓpositio supͣ quã sustẽtatus est Plato in phedrone ꝓbando aĩam esse imortalẽ: q: qͦ ꝑse mouet semꝑ mouet. ⁊ ꝑsuasuꝫ habuit ꝙ aĩa ꝑse mouet. ¶ Itẽ sensibile se habet ad sensuꝫ ut actiuũ ad passiuũ. Actiuũ aũt nõ se habet ꝑse nisi ad vnũ passiuũ. ergo ꝑse sensibile non erit nisi vnius sensus: ⁊ sic videt falsum dicẽ phs in hoc ꝙ dicit sensibile cõe esse ꝑse cuꝫ sentiat a pluribꝰ sensibus ut ipse dicit. ¶ Preterea in 2ͦ de aĩa dicit ꝙ in vnoquoqꝫ sensu pticulari sentimus sensata coĩa ꝺm accidens ut motũ statũ figurã magnitudinẽ ⁊ numeruꝫ: ⁊ ita videt sibi cõtrarius. ¶ Preterea sensata coĩa quinque sunt. sensata aũt ꝓpria sunt passibiles qualitates que ĩferunt passionẽ in sensu ꝑse. sensata aũt per accñs exẽplificat ut dyarrij filius in quo nõ videt esse exẽplũ nisi singularis subẽ ⁊ eius qͦ est ad aliqd. Cũ enim multa sint singularia alioꝝ ꝑdicamẽtoꝝ queritur quo sensu illa cognoscant. videt enim sensus ad illa deficere. Preterea dicit Boeꝰ ꝙ singulare est dum sentit. uł̃e dum intelligit. sed multa sunt singularia sicut angelus ⁊ aĩa de qui

bus nullũ habemus sensuz:ergo videt q ibi uel nõ oi/
um singulariũ sit sensus uel aliqs sensus deficit nobis.
¶ Preterea sensibile cõe est ut dicit phs qd vnoquoq
sensu uel pluribꝰ sentimus ⁊ qd nulli sensui appropria/
tur.hoc videt esse falsum.sensus enim cois de quo ifra
hẽbit est quidã sensus ppriꝰ ut hẽtur in libro de somno
⁊ vigilia ⁊ ille est sui sensibile pse qd est sensibile cõmu/
ne.ergo nõ videt q sensatũ cõe alicuius sit sensus perse
propriũ.Disputationẽ aũt de sensibili cõi,infra in qõne
de sensu cõmuni notabimꝰ. ¶ Querit ergo iuxta hoc
sm quem moduz sensibile hẽat esse in obiecto ⁊ in me/
dio ⁊ sensu.patet aũt q in obiecto hẽat esse sm naturã.
In sensu aũt hẽt eẽ intẽtionis:⁊ uoco intẽtionẽ speciem
que pncipiũ est cognitionis sensibilis.ergo videt q in
medio hẽat esse medio mõ. ¶ Preterea phus videt di
cere in 2º de aĩa q duplũ põt esse Utruz aliqd patiat ab
odore qd nõ hẽat olfactũ ⁊ a colore qd non hẽat visuz.
Et videt ponere rõnes ad hoc q nihil patit a sensibili
nisi sensus.Quaruz prima est hec.Si qd est ipsius olfa/
ctus odor est.⁊ si aliqd facit olfactũ odorẽ facit:quare im
possibiliũ hẽre olfactũ nihil possibile est pati ab odore:
sensus huiꝰ rõnis est hic quecũq potẽtia habet propriaz
passionẽ per cuius actũ ipa diffinit:illa passio nõ agit in
potentiã aliquã:sensus tales sunt potẽtie que diffiniunt
per sua sensibilia.ergo videt q illa sensibilia nõ agant
in potẽtias alias:cum potẽtia diffiniri hẽt suo actu quia
tunc nõ erit ppria diffinitio istarũ potentiarũ.2ª pbatur
per hoc q in potẽtijs passiuis actus sunt pmij potentijs
sm rõnem ⁊ obiecta sunt pmia actibꝰ.Alia ratio phi ad
idem q sensibile actione sua determinat ad sensum si/
cut cõbustibile ad cõbustũ:⁊ ita videt q nõ inferat pas/
sionẽ nisi sensui.3ª rõ est q manifestũ est q neq lumen
neq tenebra neq sonus neq odor nullũ facit in corpa:
sed in qbus est ut aer qui cũ tonitru scindit lignum.Ex
hijs videt q sensibile nullo mõ sit in medio. ¶ Sed cõ
tra quicqd nullo mõ est in aliquo:nullo mõ agit in illo.
sed sensibile agit in medio ergo aliquo mõ est in illo.p
batio minoris est:q agit in sensũ in medio exñs. ¶ So
lutio dicẽdum q sensibile dicit tribus modis ut sup di/
ctum est.⁊ sensibile pse diuidit in pprium ⁊ cõe.Perse
aũt duobꝰ modis dicit.s.sm q est oppositũ ei qd est per
accñs:⁊ sm q est oppositũ ei qd est per aliud.⁊ qñ dicit
phus q sensibile pse est cõe ⁊ pprium:accipit pse sm q
opponit ad per accñs:⁊ ppter hoc sic ordinãda est diui/
sio:q quoddã est sensibile pse:⁊ quoddam per accñs.⁊
sensibile pse quoddã est cõe ⁊ quoddã est proprium.ni/
hilominus tñ per accñs dicit duobꝰ modis.dicit enim
oppositũ per accñs subali ⁊ oppositũ imediate.Dicimꝰ
enim sortẽ esse album per accñs eo q subalr non est al/
bus.Et silr dicimus sortem per accñs aĩal rõnale morta
le nõ q ipse subalr nõ sit aĩal rõnale mortale:sed q hoc
imediate nõ ꝯuenit ei.s.inquãtũ sortes sed inquãtũ hõ
est:sicut etiã dicit phus q hẽre tres angulos equos duo
bus rectis accidit ysocheli:⁊ pse inest triãgulo. ¶ No/
tandũ ergo q ad hoc q aliqd sit sensibile pse ⁊ pprium
tria exiguntur.s.q non sentiat aliquo sensu pse:q circa
ipm nõ cõtingit errare illum sensum cuius est sensibile
⁊ q suba sensus illiꝰ organi apta nata sit pati ab illo ⁊ nõ
ab alio:sicut visus color est quem nõ ꝯtingit sentire pse
auditu uel olfactu uel aliquo sensu:⁊ circa colorẽ nõ er/
rat visus:lz enim circa cõpõnez color in subiecto:uel di
uisionẽ ipsiꝰ ab ipso ꝯtingit error:tñ circa colorẽ nunq
est error.visus enim semp rubeũ dicit rubeũ.cõponere
aũt rubeũ cum hoc subiecto qd est cuprum uel cum hoc
subiecto qd est aurũ nõ est visus sed sensus cois ut ifra
hẽbit.⁊ circa illã cõpõnem ⁊ diuisionẽ frequẽter cõtin/
git mẽtiri.multi enim crediderũt cuprũ esse aurũ:⁊ mul
ti mel fel putauerunt eo q citrinum est utrũq.Silr or/
ganum visus nõ imutat nisi a colore ⁊ nõ a sono uł odo
re ⁊ sic est de alijs sensibꝰ.que autẽ exigunt ad sensibile
cõe infra dicet.sensibile ṽo per accñs dicit hic per op/
posituz ad subale.Subale enim est q ex sui forma facit
sensum.Unde per accñs est illud qd nõ facit sensum ex
sui forma sed potius ꝯiungit in eodẽ subiecto cum illo
qd pse facit sensum:sicut albũ pse est visibile.illud autẽ
qd est cuz albo in eodẽ subiecto per accñs sentit a visu:
sicut dicit phus q visus per accñs sentit dulce:q albuz
est dulce:⁊ visum per accñs sentimus filiuz dyarrij:uel
deonis:q albus est filiꝰ dyarrij uel deonis:⁊ sic de alijs.
¶ Ad pᵐ ergo dicẽdũ q pse dicit hic qd nõ idiget ali/
quo ad hoc q agat in sensuz eo q ipm est in actu ⁊ for/
ma agẽtis per seipm:⁊ de hoc nõ sequit q semp perse
agat:sed q semp agit inquãtũ est in ipso.Plato autẽ ap
pellat pse mouẽs qd itra se hẽt mouẽs ⁊ mobile in vna
eẽntia:⁊ hoc nihil est ut sup est oñsum. ¶ Ad aliud di/
cendũ q sensatuz cõe pse est sensus cois sm q pse dicit
imediatũ qd nõ alterius facit sensum.per posterius aũt
est sensitiuũ pprior sicut visus qui pmo ⁊ pse accidit al/
bedini:⁊ posterius accipit figurã ⁊ magnitudinẽ albi:q
in magnitudine albũ est sicut in subiecto. ¶ Ad aliud
dicendũ q cum dicit phus q sensata cõia sentimus per
accñs sensibus pprijs:nõ accipit per accñs sm q oppo
nit subali.subale enim est albo eẽ in magnitudine que
est sbm albi.Sed accipit per accñs put opponit ad ime
diatũ.figurã enim ⁊ magnitudinem nõ sentimus sensu
pprio imediate ⁊ grã sui sed grã sensibilis pprij inuenti
in figura ⁊ magnitudine. ¶ Ad aliud dicẽdũ q in uerĩ
tate multa sunt singularia que non sunt pse sensibilia:si
cut oĩa singularia sube inquantũ sube sunt:sed sunt me/
diãtibus qualitatibus sensibilibꝰ sensibilia:⁊ mediante
qtitate sentiunt in sensu cõmuni ⁊ singulares sbe spũa
les sicut angelus ⁊ aĩa mediãtibꝰ suis motibꝰ per accñs
sentiunt sensu cõmuni ⁊ sensu pprio.motꝰ enim pse est
sensatũ sensus cois:⁊ per accñs pprij.singularia ṽo alio
rum pdicamẽtor sicut quãtitatis qñ ⁊ ubi positiõis siue
situs sentiunt sensu cõmuni ⁊ proprio per accñs qnque
sensibꝰ cõibus mediãtibus que sunt sensata pse.singula
res aũt qualitates quãtũ ad habitũ ⁊ dispõnem ⁊ nãlem
potentiã ⁊ impotẽtiã per accñs sentiunt pcipue mediã/
te motu.passio aũt ⁊ passibilis qualitas pse sensibilis est
⁊ forma ⁊ circa aliqd ꝯstans figura pse sensatũ cõe.singu
laria aũt ad aliqd ⁊ facere ⁊ pati ⁊ hẽre per accñs sentiũ
tur mediãtibꝰ sensibus pprijs cum qbus cõiungunt in
eodez subiecto. ¶ Notãdũ q quidã oĩno aliter soluũt
dicẽtes quedã singularia esse intelligibilia.nullũ singu/
lare eẽ sensibile per accñs nisi singulare sube ⁊ ad aliqd
sed q hoc nõ ꝯcordat cum auctoribꝰ qui dicũt intelligi/
bilia oĩa abstrahi a fantasmatibꝰ ⁊ fantasmata fieri a sen
su intantũ q peunte sensu perit demõstratio sensibilis il
lius sensus.Dicimus omne singulare aliquo modo eẽ
sensibile pse uel per accñs ut pus habitũ est. ¶ Ad aliõ
dicendum q sensus cõis pprius est sui sensibilis qd est
sensitiuũ pse.sed cois dicit q per posterius coiter sentit
oĩa sensata ppria.⁊ alijs rõnibus dicit cois que infra po
nent loco pprio.⁊ ppter hoc nõ est contrariũ q sensus
cois dicat pprius. ¶ Ad aliud qd querit iuxta hoc dicẽ
dum q in ueritate in tribꝰ sensibꝰ qui sunt per medium
extrinsecũ sensibile aliud hẽt esse in obiecto ⁊ in medio
⁊ in sensu.In obo eniz hẽt esse mãle.In sensu aũt habet
esse spũale tñ.In medio ṽo sensibile.quidã eniz visus
est ut in mã sicut sup satis expeditũ est in qõne de visu.
sed sensibile auditus sm suuz esse in medio.s.in aere est
ut in mã nõ tñ agit in auditũ actiõe mãe sed actiõe me/
dij.⁊ silr est de odore.Et ut hoc itelligatur notãdum q
actio pprie mãe est actio qualitatũ trãsmutantiuz mãm
siue nãliter siue violẽter.uel si nõ trãsmutat mãm tamẽ
disponit eaz sm qlitatẽ ppriã.⁊ ppter hoc aer hñs colo/
rem ut mediũ nõ agit actione mãe sm colorez:q nihil

colorat. silr hñs sonum nõ agit actione mãe fm sonum:
q2 illud qd mouet nõ facit sonare sed fm motuz violen-
tuz agit actione mãe q2 impulsus a tonitru scindit lignũ
sed actione medij z nõ actione mãe agit in sensuz: facit
enim sensuz in actu per sensibile qd est in ipso ut in me
dio. z ppter hoc sensibile qd est in medio nõ est nisi in
potentia: sed fm q est in mã z in sensu est in actu. aliqd
tñ sensibile in aliquo vno est ut in mã z in medio: sicut
sup de singulis est expeditũ. Et hoc est qd dicit phus q
colores soni z odores in aere sũt sicut in trãsitu z in via.
In sensu aũt z obo fm actum: quia sensibile z sensus est
vnus actus ut dicit phs z infra hoc oñdet. Et per hoc pa
tet solo ad tres rõnes phi que tñ sunt de sensibili qd est
per mediũ extraneuz: q2 sensibile in medio sicut in me-
dio nõ est nisi fm potentiã z viã z trãsitũ. sed si est in me
dio ut in mã: tunc medium est in rõne obi z nõ in rõne
medij: z tunc sensibile in ipso est actu: duo aũt sensus q
sunt per mediũ itra hñt sensibilia que actu sunt z in obo
z in medio z in organo: z sensibilia illoz esse spũale acq
runt z per spm aialem attrahentẽ z deferentẽ intẽtiones
ipsoz sensibiliũ ad cerebrũ. z per hoc patet q2 intẽtio ca-
lidi per spm attractiuũ aialem ab origine tact9 nõ calefa
cit cerebrũ. z patet etiam solo per hoc ad ultimum.

¶ Utrũ cois sensus est susceptiuus spẽrum sine mã.

T Ertio queritur

Qualiter sensus cois susceptiuus sit sensibiliũ spẽrũ sine mã.
Hoc enim dicit phus in 2° de aia circa finem. z dat simi-
le: sicut cera recipit figuram anuli sine mã anuli que est
ferrũ uel aurũ: z sicut cera recipit figurã sigilli sine mã si
gilli. z hoc etiam pbat per rõnem. mã enim coloris res
colorata est nõ lapis uel equus: que res nõ recipiuntur
in oculo lz spẽs coloris equi uel lapidis in oculo recipi
antur. Et silr est in alijs sensibus. ¶ Sed cõtra hoc sic
obijcit. vle z singulare differunt. q2 ule est a forma z sin
gulare a mã z appẽditijs eoz. si igit sensus est singulariũ
sensus erit eoz que sunt cum mã z appẽditijs mãe: non
ergo erit receptiuus sensibiliũ spẽruz sine mã. ¶ Item
dicit Auic^a in metha^ca sua q ois forma est ulis z nõ pti
cularis nisi per mãm. sed sensibilis spẽs sine mã est for-
ma nõ piuncta mãe. ergo est ulis. ergo si sensus recipit
recipit sẽsibiles spẽs sine mã sensus recipit ulia. ¶ Pre-
terea intellect9 abstrahit a sensib9: aut ergo abstrahit ab
ipsis sicut a pticularib9: aut sicut a mã. si sicut a mã tunc
sensibilia nõ erunt sine mã. Si sicut a pticulari: tũc si pti
culare semp sit piũctũ mãe sequit ibidẽ qd pus. ¶ Si
forte uellet aliqs dicere q hec locutio sensus est suscepti
uum sensibiliuz spẽrum sine mã est duplex: ex eo q hec
determinatio sine mã põt determinare hoc qd dico sen
sus gra pticipij subintellecti. sic sensus ens sine mã est su
sceptiuum spẽrum sensibilium: z sic locutio est uera. uel
põt determinare hoc ipm qd dico sensibiliũ spẽruz: z sic
est falsa sub hoc sensu. sensus enim est susceptiuus spẽrũ
sensibiliũ exñtium sine mã. sed hoc expsse est ptra phm
qui accipit eam in 2° sensu. Aliter enim nihil ualerent si
milia sua de anulo z sigillo supra inducta. ¶ Preterea
fm hoc cõcederet q sensibilia in sensu essent cum mã:
z cum sensibile nõ hẽat mãm ex qua sit: q2 ipm est qua-
litas sed mã in qua est q2 est obm: oportebit quodlibet
obm esse in sensu z sic asinus esset in sensu z quodlibet
hmõi sicut leo uel capra qd expsse falsum est. Preterea
Ars: dicit q illud oportet accipe de omni sensu. ergo z
de tactu z de gustu: sed ipse idem dicit q tactus z gustus
sensibile suũ nõ apprehẽdit a mã. color enim fm eẽ mã-
le est in tactu: z sic videt sibi cõtrarius. Item videtur q
nõ pueniat soli sensui sed etiam fantasie. spẽs enim non
sunt nisi singulares uel ules eo q fantasia est mot9 a sen
su fm actum factus. ergo fantasia erit susceptiuũ sensibi
lium spẽruz sine mã z nõ solũ sensus. ¶ Preterea que-
rit iuxta hoc utrum sensitiuuz z sensibile sint idem actu.
Et videt q sic. Quorũcũqz enim est vna spẽs z forma
sunt vnum z idem actu. sensitiuuz z sensibile hñt vnam
spẽm z formã. ergo sensitiuũ z sensibile sunt idem actu.
Prima pbat per hoc q nihil est actu nisi per formam z
spẽm: z sic per eandẽ spẽm z formã erit idem actu: z per
diuersam formã z spẽm erit diuersum actu. 2ª accipit ex
prius habitis q sensus est susceptiuuz spẽrum ipsoz sen
sibiliuz z nõ alioz. ¶ Item dicit hic phs in fine scdi de
aia expsse sic. sensitiuũ quidẽ z sensibilis actus idem est
z vnus: esse aũt ipsoz nõ idem. ¶ Preterea ponunt ad
hoc rõnes phi quas ibidẽ ponit. Quarum pma est hec.
Ois motus mouẽtis est in moto fm actum: sed act9 mo
uẽtis motus est: z silr act9 moti mot9 est: ergo silr mouẽs
z motũ sunt idem actu. sed sensibile ad sensum se hẽt ut
mouẽs z sensus ut motum. ergo sensus z sensibile sunt
idem actu. Aliã rõnem ponit ibidem que talis est. actio
agẽtis in patiẽte est: sed actio est actus agẽtis. ergo agen
tis actus est in patiẽte. sed id qd est in patiẽte ab agente
est actus patiẽtis: ergo actus agẽtis z act9 patientis sunt
idem: z sic agens z patiẽs sunt idẽ actu. sed sensus z sen
sibile se hñt ut agẽs z patiẽs: ergo sensus z sensibile sunt
idem actu. 3^a rõ sua est per exẽplũ. accipiamus eniz sen-
sibile fm actum id qd actu agit in sensum z sensum fm
actũ. i. qui actu sentit. Ubi gra. In auditu tunc actus sen-
sibilis erit sonatio imutans auditũ fm actum. Act9 eniz
sensus erit auditio soni fm actum: z sic patet q idem so
nus numero est actus sonãtis z audit9. sed pro tanto dif-
fert q2 est a sonãte z in auditu. ergo sunt idem actu. hoc
etiam patet in alijs actiuis z passiuis eadem enim calidi
tas numero est a calefaciẽte z in calefactibili. z eadẽ cõ-
bustio ligni est in cõbusto z in cõbustibili. 4^a rõ hec est:
quecũqz nõ sunt relatiua ad inuicẽ: z vno destructo fm
actum destruit z reliquuz: illa sunt eadem actu. sed sen-
sus z sensibile sic se hñt q vno destructo fm actũ destrui
tur z reliquũ: cum tñ fm esse suuz nõ sunt relatiua ad in
uicem: ergo sunt idem actu. pma pbat. in omni actiuo
z passiuo que sunt fm actuz. 2ª pbat ex hoc q nõ exñte
sono fm actum: nõ erit audit9 fm actuz. z nõ exñte audi
tu fm actum: nõ erit sonus fm actum imutãdi. sed hoc
gñat obscuritatẽ q non est in oibus sensib9 actus fm q
est actiui: z act9 fm q est passiui hẽt nomen. In visu eni
fm q est in passiuo dicitur visio. fm aũt q est ab actiuo
nõ habet nomẽ. z silr est in alijs pter auditũ solũ. ¶ Sz
cõtra hoc videt esse q quorũcũqz est vnus actus illorũ
est vna pportio ad actũ illum. sed sensibile habet vnam
pportionẽ mãe ad actũ illum: q2 forma sensibilis in sen-
sibili habet esse mãle: ergo pportio sensus ad actũ illuz
erit pportio materie: z sensibile in sensu habet esse mãle
qd falsum est. ¶ Preterea cõtra hoc obijciũt quidã cõ-
mẽtatores arabum sic. quecũqz sunt eadẽ actu sunt eadẽ
specie uel numero. sed sensibile z sensus sunt eadẽ actu.
ergo sunt eadez specie uel numero. sed hoc est falsum. z
ppter hoc ipsi glosant sunt eadẽ actu. i. silia. ¶ Solo di
cendũ ad primũ q ois sensus est susceptiuũ spẽruz sine
mã. ¶ Ad illud aũt qd obijcit in cõtrariũ dicenduz q
aliud est singulare fm eẽ nature z aliud intẽtio singula
ris in aia. singulare fm eẽ qd habet in natura est a mã.
sed intẽtio singularis in aia est ab appendítijs mãe que
sunt pñtia mãe z apprehẽsio ipsius cũ hic z nũc z ceteris
cõditionib9 indiuiduãtib9 z illa sunt bñ in sensu lz mate
ria fm esse nõ sit in sensu. ¶ Ad aliud dicẽdũ q forma
quãtũ est de se semp coicabilis est multis: z q nõ coica
tur fm esse est a mã. Intẽtio tñ incoicabilitatis z singula
ritatis eius est ab appẽditijs cum qbus apprehẽditur in
sensu. ¶ Ad aliud dicẽduz q pticulare z singulare fm
esse est a mã fm intẽtionẽ ab appẽditijs mãe cum qbus
apprehẽdit a virtutib9 aie sensibilis: z ab illa intentione
pticularis intellect9 abstrahit intẽtionez ulis. ¶ Ad di-

ſtinctionem aūt inductā dicimus ꝙ nulla eſt ſicut bene
ꝓbant oſōnes facte in cōtrariū. ſenſus enim locutiōis
eſt ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuū ſpērum ſenſibiliū.i.obtorū
ipſius ſenſus ſine mā:ꝛ ꝑter hoc ꝙ ꝛecipiat materiā obti.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ hoc ꝯuenit omni ſenſui ſm ꝙ
eſt iudiciū ſenſitiuū:ꝛ lꝫ ſenſibile tacꝰ eſt in medio ꝛ o:
gano tacꝰ ſit ſm eſſe māle:tn̄ ſm ꝙ tacꝰ eſt iudiciū ſpūs
aialis qui eſt in neruis tactiuis abſtrahit intētionē tangi
bilium tm̄ ꝛ nō tangibilia ſm eſſe māle ut ſup̄ dictū eſt.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū dicif ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuuꝫ
ſenſibiliū ſpērum:hoc ipm qꝺ dico ſenſibiliuꝫ ſupponit
obm ſenſus ſm actuꝫ:ꝛ hoc de rōne ſui ponit pn̄tia ma
terie.fantaſiā aūt accipit ſine māe pſentia:ꝛ ſic ſenſus ſe
paraf a fantaſia ꝛ alijs virtutibꝰ aie ſenſibilis iteriorıbꝰ.
¶ Ad id qꝺ iuxta hoc querif dicēdū ꝙ idem numero
actꝰ eſt ſenſibilis ꝛ ſenſitiui ſic ꝓbat phꝰs:ſed eſt ſenſibi
lis ut agētis ꝛ ſenſitiui ut recipiētis ꝛ patiētis. ¶ Ad hoc
qꝺ obijcif in cōtrariū dicēdū ꝙ rō illa ꝓcederet ſi eodē
modo eſſet actꝰ vnus utriuſqꝫ:ſed hoc nō intēdit phꝰs ut
patet per pdicta. ¶ Ad ultimuꝫ dicēduꝫ ꝙ obiectio illa
ꝓuenit:q: idem in actu ponif idem eē ſimpl'r.ꝛ hoc nō
eſt uerū idem actu qꝺ ponit idem in hn̄tibus formā eo
dem mō.ſed hoc nō intēdit phꝰs.ꝛ iō dicit ibidē ꝙ ſen
ſibilis ꝛ ſenſitiui eſt idem actꝰ:ſed eſſe nō eſt idem ſicut
nō eſt idem eſſe agētis ꝛ patiētis.ꝛ ſic etiaꝫ intelligif qꝺ
dicif in 3° de aia ꝙ ſenſus eſt ſpēs ſenſibiliū:ꝛ intellectꝰ
ſpēs ſpērum.ſenſibilia enim ſunt obta a qbus ſenſus ac
cipit ſpēm ſicut potētia ab agēte.ꝛ ſpēs ſenſibiles in aia
ſunt ea a qbus intellectus accipit ſpēm uľis.

¶ Utrum ſint plures ſenſus q̄ꝫ quinque.

q Uarto et ultio

Queritur q̄re
nō ſunt ſenſus pter qnque. Et ad h̄ ponit Ariſ:
duas rōnes in 2° de aia. Quarū vna ſumif penes nume
rum organoꝝ. Altera ſc̄o ab inductione aialiū ſentiētiū.
prima huiꝰ eſt.omne qꝺ hēt aliqueꝫ ſenſum hēt tactum.
quecūqꝫ aūt tactu ſentiūt ſentiūt ſine medio extrinſeco.
ergo per mediū extrinſecū.cum ergo intrinſecū ſit cor
pus uel pars aiati corpis nō pōt eſſe ſimplex ſed mixtuꝫ
ut ſup̄ ꝓbatū eſt in qōne de tactu.ſil'r organū ſenſus qui
ſentit tangibilia:oportet eſſe mixtū ex oibus tāgibilibꝰ:
ꝛ ſic hēmus mixtū organū ex pmis qualitatibꝰ tactus.gu
ſtus aūt ſm ꝙ eſt ſenſus alimēti nō ſepaf ab organo ſen
ſus tacꝰ:q: ſic eſt quidā tactus.ſm aūt ꝙ iudicium ſapo
ris eſt cum ſbm ſaporis ſit humidū aqueū ſentif per me
diuꝫ ſimplex intraneū.i.nō diſtans.tres aūt ſenſus qui
ſunt per medium extra:ſunt per media ſimplicia ꝛ non
mixta ut per aerem ꝛ aquā ꝛ organa ipſoꝝ ſunt de natu
ra ipſoꝝ elemētoꝝ:cum in elemētis illis nō inueniātur
niſi tres nature que faciūt ſenſum ut ſup̄ ꝓbatū eſt.ſ.na
tura dyaphani ꝛ natura uacui ꝛ natura odoriferi rari.or
gana illoꝝ ſenſuū cōponunf ex ſimplicibꝰ talibꝰ que pn̄t
imutari a ſenſibꝰ illoꝝ medioꝝ ex ꝯuenientia illoꝝ orga
noꝝ cum illis medijs:uel ad ſalutē ipſius aialis ex cōue
niētia organoꝝ ſicut oculi ꝯueniūt cuꝫ aere ꝛ aqua in na
tura dyaphani quo ad ſalutē.aut ſicut anterior pars cere
bri que lꝫ nō ꝯueniāt cuꝫ ſicco uaporatiuo per aerem ꝛ
aquā:nihilominus tn̄ eo ꝙ eſt humida ꝛ frigida imutaf
a calido ꝛ ſicco ad ſalutē aialis. Colligaf ergo diuiſio ſic.
organū qꝺ habet naturā receptiuā quā habet mediuꝫ ut
ſupius patet:aut eſt intrinſecus aut extrinſecus ſm na
turā medij. Et ſi habet mediū itrinſecū hoc eſt ſimplex
uel cōpoſitū. Si cōpoſitū tunc mediū eſt organū tactus.
Si aūt eſt ſimplex mediū:aut eſt ſiccū calidū aut humi
dum aut frigidū. Sed nō pōt eſſe de natura calidi ꝛ fri
gidi q: qualitates hmōi actiue ſūt:natura aūt medij paſ
ſiua eſt eo ꝙ eſt receptiua ſenſibilis.ſil'r nō pōt eē de na
tura ſicci:q: ſiccū repugnat receptioni.ergo relinquitur
ꝙ ſit de natura humidi.ergo erit de natura aerei humi
di uel aquei nō de natura aerei. Aereū enim humiduꝫ
nō pōt incorporari ut hētur in libro de ſenſu ꝛ ſenſato.ſꝫ
omne intrinſecū aiali neceſſe eſt ipi incorporari:ꝛ ſic re
linquif ꝙ ſit de natura humidi aquei:ꝛ ſic hētur mediuꝫ
in guſtu ꝛ tactu. Si aūt eſt extrinſecū tūc neceſſe eſt ipꝫ
eſſe ſimplex:q: cōpoſitū poſſibile eſt ad aiationē.extrin
ſecū aūt ſm ꝙ extrinſecū ipoſſibile.ꝛ tūc cū calidū ꝛ fri
gidū nihil opent ad nāꝫ medij ſiccū aūt repugnat opor
tebit iterū eē humidū ad h̄ ꝙ recipiat ipreſſiōes ſenſibi
liū.aut ḡ recipiet per actionē agētis ſm nāꝫ:aut p actio
nē agētis violēter. Si pmo mō aut ḡ per actionē ſupioꝝ
corpoꝝ aut per actionem inferioꝝ. Si pmo mō tunc eſt
natura dyaphani in medio:de cuius natura eſt organuꝫ
viſus:q: lumē eſt actus corpis vniti pncipal'r ut ſup̄ oſtē
ſum eſt. Si 2° mō tunc eſſet per actū frigidi uel per actū
calidi.nō per actū frigidi:q: frigiditas ſiſtit motuꝫ.ergo
p actū calidi qꝺ eſt diffuſiuū ſicci uaporatiui. Si aūt eſt
per motū violenter tunc eſt mediū in auditu de cuiꝰ na
tura eſt inſtr̄m auris. ¶ Sed q: aliqs poſſet obijcere ꝙ
per organū vnius ſenſus ſentiunf plura ſenſata genere
in ſenſu apphendēte per mediū diſtās.dicit Ariſ:ꝙ hoc
nō eſt ꝯueniēs q: tunc cōpō illius organi apta eēt ad di
uerſa genera qꝺ nō pōt eſſe cuꝫ ſimplex in organo vno
non dn̄etur niſi ſm vnā naturā ꝛ ſm nām dyaphani in
oculo:ꝛ ſm naturā fractiui tremētis in aure. Eadem rō
ne nō pōt dici ꝙ per duo organa diuerſoꝝ ſenſuuꝫ acci
piaf vnum ſenſibile q: hoc eſſet ſupfluum ponere in na
tura. ¶ Preterea hoc ꝓbaf per inductionē:q: in nullo
aiali inueniunf plures q̄ꝫ qnque ſenſus:lꝫ pauciores in
aliquo inueniaf:ꝛ iſte ſunt rōnes phi. Si quis aliter
uellet dicere poſſet ꝓbare numerū ſenſuū ex pte ſenſibi
liū:ꝛ ex pte medioꝝ:ꝛ ex pte ipoꝝ ſenſuū. Ex pte ſenſibi
liū ſic.ſēſibile aūt aut eſt cōmixtū in ſimili cōplexiōe cuꝫ
ſentiēte.aut ſimp'r. Si pmo mō aut ſentif ſm ipa cōple
xionātia:ꝛ ſic eſt ſenſibile.tactus aūt ſentif per ſequelas
cōplexionis ꝓximas:ꝛ hoc duobꝰ modis.ſ.ꝯiunctū uel
remotū. Si pmo mō ſic eſt ſenſibile guſtus. Si 2° tunc
eſt uel erit ſenſibile odoratꝰ. Si aūt eſt ſimplex nō ꝯiun
ctum cōplexionātibus neceſſario:aut eſt motiuum ſen
ſus per agēs ſm nām ꝛ ſic eſt ſenſibile viſus:aut p agēs
violentū:ꝛ ſic eſt ſenſibile auditꝰ. Ex parte mediorū ſic
mediū aut eſt intra aut extra.ſi intra aut eſt itraneū ſen
tiēti aut itraneū ſenſibilis. Si pmo mō tūc eſt mediū in
tactu. Si 2° mō tunc eſt mediū in guſtu.ſapor enim ſen
tif per cōmixtionē ad humidū:q: humiduꝫ ſbm ſaporis
eſt. Si autem eſt extrinſecuꝫ tunc oportet ꝙ ſit ſimplex:
aut ergo ipm eſt in rōne medij tm̄ ꝛ nō materie:ꝛ ſic eſt
mediū in viſu.aut rōne medij ꝛ māe:ꝛ hoc duobus mo
dis.aut enim ſm ſuū eſſe ſimplex eſt mediū ꝛ materia:
ꝛ ſic eſt mediū in auditu:q: aer ſm ſuū ſimplex eſſe me
dium eſt ꝛ mā ſoni. Aut eſt mediuꝫ ꝛ mā per alteruꝫ:q:
cōmiſcef alteri ipſi:ꝛ ſic eſt mediū in odoratu. Aer eniꝫ
ꝛ aqua ſunt mediū ꝛ media odoris per ſiccū uaporatiuū
tm̄ qꝺ cōmiſcef eis. Ex parte ſenſuū ſic. Senſus autē eſt
ad eē aut ad bn̄ eē ut dic̄ Ariſ:3° de aia. Si pmo mō aut
eſt ad eē ꝯſtituēdo ꝛ ſic eſt tacꝰ.aut eſt ad eē ꝯſeruādo ꝛ
ſic eſt guſtꝰ. Si ad bn̄ eē aut ſm regimē in cibo aut ſm
regimē in motu ꝓceſſiuo. Si pᵒ mō tūc eſt odoratꝰ. Si
ſcꝺo mō aut ſm rectū motū aut ſm circularē motū. Si
pmo mō tūc eſt viſus. Si 2° mō tunc eſt auditꝰ. In hoie
ſc̄o iſti tres ſenſus alio mō ſunt ad bn̄ eſſe ut ꝓbat Ariſ:
in libro de ſenſu ꝛ ſenſato. Eſt eniꝫ in hoie cerebrū mul
tum frigidū ꝛ humidū:ꝛ ad illius ꝯſeruationē eſt odora
tus ut ſup̄ oſtenſum eſt.viſus aūt ꝛ odoratus ꝓficiūt ad ſa
pientiā ſm ꝙ ſapiētia eſt per inuētionē ꝛ ſit ex ꝯuenien
tijs ꝛ differentijs rerum:ꝛ ſic ꝓficit ad ipam viſus:q: vi
ſus mľtas dr̄ias rerū oſtendit ut hētur in pmo methᶜᶜ.ſm
aūt ꝙ eſt per doctrinā acceptiuā ex cognitione nominū
ſignoꝝ uocalium ꝛ ſic ꝓficit ad ipſam auditus. ꝛ hec de

sensibus in cōmuni dicta sufficiant.

¶ Utrum sensus cōmunis est necessarius.

Einde transeundū

d est ad qōnē de sensu in cōmuni. De quo queruntur quinque. Quoꝝ primum est quid sit necessitas ponendi sensum communem. 2m quid sit sensus cōmunis. 3m quid sit eius organū. 4m de obto sensus cois. 5m de eius actu.

a Ad primum proceditur sic.

Sicut dicit Auicē ꝙ nihil cogit nos ad ponendum sensum cōem: nisi q: nullus sensus ꝓprius pōt discernere idem ⁊ diuersum inter sensata per cōpōnem ⁊ diuisionē: ⁊ idcirco oportet nos ponē sensum cōem qui dicat album esse dulce ⁊ sic de alijs sensatis. ¶ Qd autē nullo mō posset discerni cōpō uel diuisio sensibiliū ꝑm affirmationē uel negationē sic ꝓbat. ⁊ est rō scripta in 2o de aīa in fine: cuius rōnis snīa hec est. vno enim aliquo discernimus ⁊ sentimus q: cōueniūt ⁊ differūt album ⁊ dulce. ergo necesse est ꝙ hoc sit vis aliqua aīe. Cum aūt cōuenietia ⁊ dīa illoꝝ sentiat cum pn̄tia māe ꝑm ꝙ illa sensibilia sunt iudiciū illud. nō erit fantasie uel alicuius virtutis iferioris que sine pn̄tia māe discernit: sed q: tactus diuersa gn̄e habet sensata que etiā sunt cause alioꝝ sensatoꝝ: iō posset aliqs credere ꝙ hoc fiat tactu. ⁊ iō probat ꝙ nō q: si caro esset ultimū ⁊ mediū tāgēdi talia tūc nō sentiremus alteritatē talē nisi tangētes. qd patet esse falsum: q: ponimus alteritatē inter colorē ⁊ sonū. quoꝝ neutrū tangimus. ⁊ dicit hic caro ultimū ex pte tangentis nō tangibilis: q: cū tāgentis ⁊ tacti ultima sunt simul illud ultimū tāgēs est caro. ¶ Ex hijs aūt adhuc posset dicere aliqs ꝙ hoc iudiciū nō fieret vno sed diuersis sensibus ⁊ sepatis: ⁊ ꝓbat ꝙ nō q: tunc sic fieret ac si ego album tu ꝟo dulce sentires: ⁊ ex hoc neuter nr̄m sciret alteritatē: ⁊ fundat in hoc ꝙ cōparationē ponēs inter aliq̄ iudicat de utroq; cōparatoꝝ. Unde necesse est ꝙ vnuꝫ ⁊ idem dicat iudiciū hoc. ⁊ q: simile est in intellectu speculatiuo ꝟo ⁊ falso: ⁊ in practico de bono ⁊ malo. ⁊ generaliter de diuersis itelligibilibꝰ. ideo inducit cōcludēs ꝙ si vnum hincinde dicit iudiciū ꝙ etiā vnū est intelligēs ⁊ sentiēs ipm. Plures aūt rōnes ad hoc ꝙ iudiciū diuersoꝝ sensibiliū nō sit simul in vno sensu ꝓprio ponit phs in fine de sensu ⁊ sensato. quarū snīa hec est. Sensata diuersa que mouēt vnū sensum simul: aut mouēt equalr̄ aut inequalr̄ in eodē ⁊ indiuisibili tpe. si inequalr̄. ergo cum maior motꝰ depellit minorē etiā in diuersis sensibꝰ multo magis depellet in eodē sensu: ⁊ sic minor non sentiet. nō ergo duo simul sentiunt in eodē idiuisibili tpe. ¶ Qd aūt maior depellit minorē in diuersis sensibus ꝓbat phs per hoc. ꝙ si accidat alios esse uehemēter intendētes uel timētes ex hoc ꝙ audiūt multuꝫ strepitum nō sentiūt suplatuꝫ aliqd visibile ad oculos. Alia rō sua est adhuc cōtra. si duo inequalr̄ mouēt sensuꝫ videmus vnūqdq; simplex magis facere sensuꝫ q̄ mixtū ut vinū simplex magis q̄ tēperatū: ut mel ⁊ colorē ⁊ hmōi. huiꝰ aūt causa est q: ea que miscent obscurant ad se inuicem in mixtos: ergo multo fortius qn̄ separata sunt ⁊ actu diuersa: simul agunt in vnum sensum maior motꝰ depellit ⁊ obscurat minorem: si aūt sint equalr̄ mouētia aut neutrius erit sensus. aut vnus sensus erit ex utrisq;. si enim nō cōmiscent sensibilia: cum vnū numero passiuū non sit susceptibile in vno tpe diuersarū formarū genere uel specie: ⁊ vnꝰ sensus nō suscipiet in diuisibili tpe spēm diuersoꝝ sensatoꝝ equalr̄ agentium ⁊ sic neutrius erit sensus. ¶ Si ꝟo diceret ꝙ cōmiscerent sensata ꝓbat phs hoc esse impossibile. sensata enim que dicimus eadem uel diuersa esse ſbto sunt diuersa gn̄e ut albū ⁊ dulce. diuersa ꝟo gn̄e sensibilia nō sūt cōmiscibilia. Ex albo enī ⁊ dulci nunq̄ fit vnum pse: sicut ex acuto ⁊ graui in symphonijs ⁊ ex albo ⁊ nigro i coloribꝰ. ¶ Preterea minꝰ distant sensata duo eiusdē gn̄is q̄ sensata duo diuersoꝝ sensuū sed nō pn̄t eē simul in vno diuisibili tpe ꝑm actū duo sensata eiusdē sensus: ergo multo minꝰ erūt in vno sensu sensata diuersoꝝ sensuū. ⁊ q: posset aliqs dicere ꝙ miscibilia sunt simul in mixto ⁊ simul sentiunt in ipso. dicit phus ꝙ nō est incōueniēs: q: tunc cum sentiuntur ut vnū ⁊ nō ut duo sentiunt enim ꝑm actū mixti nō ꝑm actū miscibiliū. ¶ Qd ꝟo iterū aliquis posset dicere ꝙ duo ⁊ tria sensata eiusdē sensus sunt in vno sensu. rn̄det iterū phus ꝙ hoc est uerū ꝑm ꝙ vnus sensus spē ⁊ ꝟtute est vnus: sed nō ꝑm ꝙ cōparatiōe ⁊ indiuisibili tēpore est vnus ⁊ sic patet ꝙ sequit ꝑus habita cōclō. ¶ Itē nos videmus ꝙ aīa per sensus iudicat cōtraria sensata ⁊ coelemētaria. Et dicunt contraria que posita sunt sub eodē gn̄e maxime a se distantia ⁊ vnus sensus sunt: sicut albuꝫ ⁊ nigrū. coelemētaria aūt dicunt que eque prima sunt: ⁊ diuersa sunt gn̄e possibilia simul eē in eodē ut albuꝫ ⁊ dulce in zucharo. vn̄ aliter iudicat cōtraria ⁊ aliter coelemētaria. vno eniꝫ sensu ꝯtraria iudicant: coelemētaria ꝟo diuersis. Si ꝟo iudicat cōtraria cuꝫ ꝯtraria nō pn̄t simul esse in eodē: nō simul vno sensu sentiet contraria. Si autem coelementaria iudicat: cum de rōne ꝓprij sensati sic ꝙ nō sentiat alio sensu q̄ suo: impossibile est simul vno sensu coelemētaria iudicare: ⁊ sic relinquitur ꝙ iudicare idem ⁊ diuersum inter sensibilia vniꝰ sensus ⁊ diuersoꝝ nō coicat alicui sensui ꝓprio. ¶ Item supposita specie supponit genus: ergo si simul vno sensu sentiret album ⁊ dulce color ⁊ sapor essent vnius sensus. Iste sunt rationes phi ad ꝓbanduꝫ necessitatem sensus cois. Auicē aūt adhuc ponit quasdā rōnes ⁊ quedā experimenta. Ratio aūt sua hec est ꝙ nos diiudicamus inter sensata ꝑm idem ⁊ diuersum: ⁊ affirmationē ⁊ negationē. cuꝫ ergo vnius diiudicātis sit cognoscē vnum diiudicatorū oportet ꝙ illud iudiciū fiat aliqua vna ꝟtute: ⁊ cū sit iter sensata ꝑm ꝙ sensata sunt: ⁊ nō ꝑm ꝙ imaginata ⁊ intellecta: oportet ꝙ illa vis hēat nomē sensus: ⁊ cum non sit ad vnum sensatū sed ad plura nō erit sensus ꝓprius sed cois. ¶ Item nō pōt dici ꝙ hoc fiat per intellectū q: nō oīa aīalia hn̄t intellectuꝫ que tn̄ idem ⁊ diuersum discernūt inter sensata. ¶ Preterea eleuato bacculo canis apprehēdit formā doloris ⁊ fugit qd nō eēt nisi aliqd in cane ꝯiungeret sensibile visus ⁊ sensibile tactus. ¶ Preterea hec ostēdūt somnia: cuꝫ enim in somno clausi sunt sensus ꝓprij frigiditate descēdēte a cerebro ⁊ grauantur organa sensuuꝫ. simulacra oīum sensuū manifestant se per modū rerū ⁊ non per modū simulacroꝝ. cum enim hec nō pn̄t fieri in organis ꝓprioꝝ sensuū eo ꝙ illa clausa sunt per somnuꝫ: relinquit ꝙ sit in aliquo organo qd est centrum sensuū: ⁊ hoc est organum sensus cois ut dicit Auicē. ¶ Si forte aliquis diceret ꝙ illa simulacra sunt in fantasia. Contra hoc est ꝙ fantasia recipit simulacra ut res sunt sed ut imaginationes ⁊ fantasias rerum. illa aūt simulacra in somnis repn̄tant ut res: cum nihil iudicet simulacrū ut rem nisi sensus ⁊ nō sit in organo sensus ꝓprij erit in organo sensus cois. Hec tn̄ ifra magis disputabunt. ¶ Item videmus ꝙ si aliqs diu uehatur in curru uel nauigio in aqua: ꝙ etiā postq̄ sedet vident ei circūuolui res quas videt. Cum ergo hoc iudiciū sit extra re pn̄te erit iudiciū sensus: nō aūt sensus proprij qui est visus: q: oculi mouent. ergo sensus cois: accidit enim hoc ex uertigine spūs aīalis in organo sensus cois qd est in anteriori pte cerebri: ⁊ sic relinquit ꝙ necessariū est sensum cōem esse. ¶ Has aūt rōnes multiplicauimus ex dictis phoꝝ ad repmendā stulticiaꝫ quorūdam: qui dicūt sensum cōem nō esse: adducentes has rōnes. vnus actus ꝓprius nō est nisi vnius potentie: album aūt uel color est vnus actus: ergo nō erit nisi vnius

potētie. sed est visus ⁊ est sensus cois ꝫm phm. ergo potētia sensus cois in discernēdo colores nō est separata a potētia visus. silr per eandē rōnem in discernēdo sapores nō est sepata a potētia gustus: ⁊ sic de alijs sensibus. ergo potētia sensus cois nō est sepata a potētijs sensuū propriorꝫ. ¶ Item nihil recipit a sensu coi nisi ꝑus suscipiat a sensu ꝓprio. ergo ꝓprij sensus ⁊ cois est vnus actꝰ: cum ergo potētie differāt per actus per quos etiā diffiniunt ut habitū est supͣ vna erit potētia sensus cois ⁊ sensus ꝓprij. ¶ Preterea in libro de sensu ⁊ sensato. ⁊ in libro de aīa videt phus reddē rōnem quare sensata coia dicant que a pluribꝰ sensibꝰ uel oībus sentiunt: ergo nihil videt esse cois sensus nisi plures sensus numero uel oēs. ¶ Sed hoc ꝓbat esse impossibile sic. nullus sensus ꝓprius pse ⁊ ꝑmo est sensibiliū coium. ergo sensus cois nō est aliqꝫ sensuum ꝓpriorꝫ. maior ꝓbat ex hoc ꝙ coia sensata sentiunt pluribꝰ sensibꝰ. minor vͦo ꝓbat per hoc qđ dicit phus ꝙ sensata coia pse sunt sensus cois. ¶ Itē cuiuslibet sensibilis pse est aliqꝫ sensus pse: sensatū cōe est sensibile pse: ergo ipsius est aliqꝫ sensus pse non sensus ꝓprius ut ꝓbatū est: ergo sensus cois. ¶ Item nullius sensus ꝓprij sunt duo sensibilia genere diuersa pse ⁊ ꝑmo. sensibile ꝓpriū ⁊ sensibile cōe diuersa sunt gn̄e: ꝓprium enim est in gn̄e qualitatis ⁊ cōe in gn̄e quantitatis. ergo nō sunt vnius sensus ꝓprij pse. ergo cū sensibile sit cōe pse ut supͣ habitū est erit suus sensus distinctꝰ ab oībus proprijs. ¶ Item oē qđ sentit sicut visu dulce sentit ꝫm accn̄s: sensatū cōe a sensu ꝓpo sicut dicit Arꝫ: in fine scđi de aīa sentit sicut visu dulce: ergo sentit per accn̄s. ergo nō erit pse sensatū alicuiꝰ sensus ꝓprij. Cum ergo sit sensatū pse ut ꝑus habitū est: erit suus sensus distinctꝰ ab oībus ꝓprijs. ¶ Item sensibiliū magis differētium sensus sunt magis differētes: sed magis differūt sensibilia que sunt in diuersis p̄dicamētis q̄ȝ ea que sunt in vno p̄dicamēto in diuersis gn̄ibꝰ subalternis nō subalternatim positis. ergo sensus eorꝫ magis differunt: sed sensibilia coia sunt in quātitate: sensibilia vͦo propria in qualitate lꝫ sint in diuersis gn̄ibus qualitatis. ergo magis differūt sensus cois ⁊ ꝓprius q̄ȝ aliqꝫ aliorꝫ ab alio. ¶ Item si potētie ille sunt vnū que suscipiūt vnū actū sicut dicit obiectio facta in cōtrariū tunc sensus ⁊ fantasie cū erit vnus actꝰ erit ⁊ vna potētia: qꝛ fantasia est motus a sensu ꝫm actū factꝰ: ⁊ eadē forma que fuit in sensu imp̄mit in fantasia. ¶ Solͦ dicimus ꝯsentiēdo auctoribus ꝙ sensus cois differt ab alio sensu ꝓprio. ¶ Ad rōnem aūt factā in cōtrariū dicēdū ꝙ visus actus ꝓprie ⁊ ꝑmo est color: ⁊ nō sic est actꝰ sensus cois sed per posterius. s. inquātū est in magnitudine ⁊ figura: ⁊ ꝓpter hoc nō sequit ꝙ sint vna potētia: qꝛ ipāꝝ nō est vnus actꝰ vno modo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uerū est ꝙ quicqđ suscipit a cōmuni sensu suscipit a sensu ꝓprio. ⁊ ecōuerso sed nō eodem mōᷓ: qꝛ ꝓprium sensibile accipit a sensu ꝓprio pse ⁊ ꝑmo. cōe aūt per posterius. cōe vͦo accipit a sensu cōmuni pse ⁊ ꝑmo: ⁊ a sensu ꝓprio per posterius. ¶ Ad ultiᵐ ꝙ Arꝫ nō intendit ita reddere rationem quare sensata cōmunia sunt sensata pse sed quandā rationem reddit cōmunitatis eorum.

¶ Querit quid sit sensus cōmunis.

Secundo queritur Quid sit sensus cois. Dicit eni Auicͣ. sensus cois est vis ordinata in ꝑma cōcauitate cerebri: recipiens per se ipam formas oēs que imp̄munt qnque sensibꝰ ⁊ reddūtur ei. ¶ Item Auicͣ. sensus cois est virtus cui reddun tur oīa sensata. ¶ Algazel autē in phica sua diffinit sic. sensus cois est sensus a quo oēs ꝓprij deriuant ad quē oīs imp̄ssio eorꝫ renūciat: in quo oēs coniungunt: ⁊ sic sunt quasi suggerētes ipm. ¶ Cōtra primā diffinitionē obijcit sic. fantasia est virtus ordinata in ꝑma cōcauitate cerebri ⁊c. ergo fantasia est sensus cois. ⁊ videt hoc per uerbū Auicͤ qui dicit sic. viriū occultarū app̄hēdentiū sensibiliū ꝑma est fantasia que est sensus cois. ¶ Item Auicͣ. virtus formalis que est imago ipa est ultima in qua residēt forme sensibiliū ⁊ facies eius quā hēt a sensibili est sensus cois. ¶ Preterea virtutes differunt per obta. ergo quarū obta sunt eadem: ⁊ ipe sunt eedem. sꝫ fantasie ⁊ sensus cois sunt eadē obta: ergo fantasia ⁊ sensus cois sunt eadē virtus. pͣ scribit in 2ͦ de aīa. 2ͣ ꝓbat per hoc ꝙ fantasia est cum suis appēditijs nālibꝰ. s. cum colore quātitate ⁊ figura sicut ⁊ sensatū sensus cois. Si forte dicat aliqꝫ ꝙ fantasie est cōponere uel diuidē fantasmata ⁊ per hoc differt a sensu cōmuni. ¶ Cōtra hoc est ut patet ex dictis etiā ꝙ sensus cois cōponit ⁊ diuidit sensata ⁊ sic in illo nō viderent hr̄e diāꝫ fātasia ⁊ sensus cois. ¶ Preterea dicit Algazel ꝙ sensus cois est in quo cōiungunt sensata ꝓpria. Si enim nihil eēt in nobis in quo ꝯiungerent albedo ⁊ sonus nesciremus hoc albū esse cuius sonū audiremus. cōiunctionē vͦo albedinis ⁊ soni nō apprehendit oculus nec auris sed sensus cois. ¶ Sed cōtra phs in libro de aīa dicit ꝙ fantasia est motus a sensu ꝫm actū factus. Sensus aūt ꝫm actū est ꝫm esse sensibile. ergo ꝫm sensibile cōe: ⁊ sic videt ꝙ fantasia a sensu gn̄et cōmuni. Cū aūt nihil sit a quo generet fantasia nō erit sensus cois. ¶ Preterea in capͦ de memoria distinguit Arꝫ inter fantasmata ⁊ imaginatiōes dicēs ꝫm seipm quidē speculationē ut fantasia supͣ oportet accipe. Inquātū vͦo alterius est ut imaginationem ⁊ memorationē sensus: ꝙ forma apprehēsa in aīa sensibili pōt cōsiderari in se ita ꝙ nō referat ad aliā rem cuius forma est uel imago ⁊ sic dicit fantasia. uel pōt cōparari in cōsideratione ad rem que apprehēdit per ipam: ⁊ sic dicit imago: ⁊ iō dat ibi exemplū de figura aīalis picta in tabula que pōt cōsiderari in se: ⁊ sic est pictū aīal uel ꝓut repn̄tat leonem uel vitulū ⁊ sic est imago. ¶ Ex his accipit ꝙ fantasia accipit formā nō in cōparatiōe ad rem. sensus aūt cois accipit formam ut a re pn̄te. imago vͦo accipit formā ut ad rem que tn̄ nō necessario est presens. ergo sensus cois nō est fantasia: ⁊ fantasia non est imaginatio. Hoc idem videt per Algazelē dicētē. Scias ꝙ sensus interiores qnque sunt. s. sensus cois: virtus imaginatiua: fantasia: virtus estimatiua: ⁊ vͦtus memorialis. ¶ Preterea in corpibus ut dicit Auicͣ nō est bn̄ recipe ⁊ bn̄ retinere. vna enim harū virtutū causatur ab humido: ⁊ altera a sicco. ergo in viribꝰ aīe ꝯiunctis organo erit silr. Sed vͦtus sensitiua determinat ꝫm bn̄ recipere sensibilia. ergo nō erit sine bn̄ retinere. sed fantasie est bn̄ retinere ut dicit phus in libro de somno ⁊ vigilia. dicit enim ibi ꝙ simulacra recepta a sensibꝰ manent in fantasia ⁊ refluūt in somnis ad organa sensuū. ergo fantasia ⁊ sensus cois nō sunt eadē vͦtus. ¶ Preterea querit circa diffinitionē Algazelis per quē modū deriuationis sensus ꝓprij deriuant a sensu cōmuni: ⁊ per rōnem ipsius nois qđ est sensus cois videt ꝙ deriuet ab ipo sicut ptes ptātiue a toto ptātiuo. ⁊ ex hoc videt seq ꝙ sensus cois nihil aliud est q̄ȝ quoddā totū cōstitutū ab oībꝰ sensibus ꝓprijs. Ex hoc ulteriꝰ sequit ꝙ sensus cois nihil est extra sensum ꝓpriū: qđ iā ꝓbatū est in p̄habitis. ¶ Preterea videt ꝙ magis sensus cois deriuet a proprijs q̄ȝ ecōuerso. sensus enim cois ad quē referunt sensata ꝓpria: ⁊ ita sensus ꝓprius est ꝑus ꝫm actū q̄ȝ cois: ⁊ id qđ apprehēdit a ꝓprio sensu transit ad cōem. ergo cū posterius deriuet a priori: sensus cois deriuat a proprijs potius q̄ȝ ecōuerso. ¶ Preterea querit de hoc qđ dicit ꝙ in ipo oēs ꝯiungunt. aut enim ꝯiungunt in ipo sicut ptes in toto integrali: ⁊ hoc iam improbatū est. Aut sicut in p̄ncipio per qđ ꝯstituunt. aut sicut in eo in quo cōpletur cōparatio eorꝫ. Si 2ͦ mō hoc videt falsum: qꝛ ꝑus nō cōstituit a posteriori sed ecōuerso. Si 3ͦ mō tunc nō eēt

auditus pfectꝰ in se nisi sonus qui audit per sensuz cõem cõparet ad colorē sonātis: z nō esset visus pfectꝰ in se nisi per sensuz cōem color cōparet cuz sapore z odore rei vise z sic de alijs. ¶ Preterea querit de hoc q dicit q ꝓprij suggerūt cōem: suggerē enim ab ipo intelligit cōsulere. Cōsiliū aūt querē nō est nisi ꝟtutis inquirentis z cōponētis z diuidētis. sensus aūt ꝓprius nihil cōponit z diuidit ut ex ꝓhabitis patuit: ergo videt q ꝓprius non suggerit cōem. ¶ Preterea querit de rōne nois huius potētie. Dicit Alphorabiꝰ in suo libro de somno z vigilia q aliud est apprehēdē formā ut sensatā z aliud ut fātasiā z imaginationē. Forma enim sensata apprehēditur ut res p̄ns: fantasma ꝟo z imago etiā in absentia rei apphēdunt. Si ergo sensus cois sensus est videt q certū sit apprehēdē formā cuz p̄ntia rei. ¶ Preterea hoc videt per Auicªᵐ qui distinguit inter opus sensus ꝓprij z sensus cois z imaginatiōis z formalis sic dicēs. Cum autez uolueris sic scire drīam inter opus sensus exterioris: z opus sensus cois: z opus formātis attēde dispōnes vnius gutte cadētis de tecto: z videbis rectā lineā: z attēde dispōnes alicuiꝰ recti cuius sūmitas moueat in circuitu z videbit circulus. Impossibile est aūt ut apprehendas rem uel lineā aut circulū nisi illā sepe inspexeris. sed impossibile est ut sensus exterior apphēdat eā bis sed videt eam ubi est. Cum aūt describit in sensu coi z remoueat anteq̄ deleat forma eius cois apphēdit eā sensus exterior ibi ubi est: z apphēdit eam sensus cois quasi esset illic ubi fuit: z q̄si esset illic ubi est z videt distētionē circularez aū rectā. hoc aūt impossibile est cōparari sensui exteriori nullo mō: sed formans siue imaginatiua apphendit illa duo z format ea q̄uis destructa sit res que iam abijt. Ex hoc accipit q sensus ꝓprius accipit qualitates que sunt sensibilia ꝓpria cum p̄ntia mãe. sensus aūt cōmunis accipit magnitudinē in qua sunt sensibilia ꝓpa etiā cum p̄ntia mãe. Formalis aūt seu imaginatiua sine p̄ntia mãe. Cuz igit ois sensus sit susceptiuus sensibiliū spērum p̄nte mã visus cois erit sensus. ¶ Querit ergo quare dicit cois. nō enim dicit cois ut genus: neq; ut totum integrale siue ptātiuuz. Si enim eēt cois ut genus p̄dicaret de singulis ꝓprijs qd falsum est. Si ꝟo ut totū tunc sua eēntia nihil eēt extra essentiā ꝓprioz sensuuz. sicut eēntia totiꝰ nulla est extra suas ptes ꝯstituētes ipm: ergo relinquit q coitas ipsius sit ex pte obti. Cuz enim quilibet sensuū ꝓprioz recipiat sensibile sibi appropriatuz: sensus ille nō hēbit rōnez ꝓprij ad quē referunt oia sensibilia: sed hēbit rōnez cois. ¶ Preterea videtur q etiam alia rōne coitatis dicat sensus cois. Lz enim color differat a sapore z odore z sic de alijs, nihilominꝰ tamē hūt sbm cōe. idem enim sbm est in quo est color z sapor z odor z sonus z qualitates tactꝰ. Cum g̃ sensus cois pse imutet a magnitudie sbti que cōe sbm est oiuz sensibiliū. hec erit quedaz alia rō coitatis eius. ¶ Preterea 3ª rō coitatis est q sensus ꝓprij referunt ad ipz ut ad vnuz centrū oium sensuuz ut dicit Auicª. Cum igit id qd refert ad plura nō pōt eē cuiuslibet ꝓpriū eo q ꝓpriū est qd vni soli ꝯuenit. hec videbit 3ª rō coitatis sue. ¶ Solutio ꝯcedimus has ultimas rōnes oñdētes quare sensus dicat cois. ¶ Ad diffinitionē aūt pmā dicēdū q illa est data per ꝓpriā mãm huiꝰ potētie que est organuz. z illa tāgit per hoc q dr vis ordinata in pma cōcauitate cerebri. pma enim ꝯcauitas cerebri est locus in quo primo est ꝯgregatio spūs aialis qui per distributionē ad organa specialia opant qnque sensus. tangit etiā hec diffinitio rōnē coitatis per hoc q dr recipiēs per seipam formas oēs. z tangit rōnē proprij obti huiꝰ potētie per hoc q dr que impmunt qnque sensibꝰ. Quinque sensibus enim impmunt sensibilia ꝓpria pmo: z posterius sensata coia: z debet itelligi dictū Auicᵉ formalr ut hic sit sensus q sensus cois recipit formas que impmunt sensibꝰ pm q sensibꝰ impmunt. Et cum drīa sit inter formā sensitiuā z fantasma z imaginationē patet per hoc q distinguit sensus cois a fantasia z imaginatiōe z ceteris potētijs interioribꝰ z sic solutū est pmū. ¶ Ad aliud dicenduz q Auicª sumit fantasiā large ꝓut cōprehēdit sensuz cōem z imaginationē: z ꝓpter hoc qñq; uocat eā sensuz cōem: z qñq; imaginationē. ¶ Ad aliud dicēduz q dictum Auicᵉ sic intelligit q facies formalis siue imaginationis est sensus cois nō eēntialr sed ut impmētis: ita q sensus cois sit gti casus. z hoc patet per hoc q sequitur imediate. subdit enim sic. sensus enim cois reddit ꝟtutē formali q̄si ad reponēdū qcqd reddūt ei sensus. ¶ Ad aliud dicēdū q nō est eiusdē rōnis obm in fantasia z in imaginatione z sensu cōi ut patet ex predictis. ¶ Preterea nō est eiusdē virtutis recipe z retinē ut sup patuit in obijciēdo. ¶ Ad hoc qd oñdit q per cōpōnez z diuisionē nō differūt sensus cois z fantasia: bn̄ cōcedimus similr obta illa que ꝓbāt sensuz cōem z nō esse idē z fantasiā ꝯcedimus de plano. ¶ Ad diffinitionē Algazelis cōcedimus q dat per rōnez nois sensus cois. Sensus enim cois est in organo a quo distribuit spūs aialis operans ad organa sensuz ꝓprioz sensuū: z hoc tāgit cuz dicit a quo oēs ꝓprij deriuant. ¶ Silr sensus cois est qui efficit in actu a sensibꝰ oium sensuū ꝓprioz: z hoc tāgit cum dicit ad quē ois impssio eoz renūciat. Silr sensatū cōe q est sensus cois pse z pmo est id qd ꝯiūgit oia sensibilia z ꝓpria ut patet in rōnibꝰ ultio adductis: z hoc tāgit cū dicit in quo oēs ꝯiungunt qui per suū obm sensata oia ꝯiungit. Cuz aūt vnū sensibile ꝓpriū nō ꝯuenienter oñdat z sufficiēter nociuū z ꝯueniēs aiali sētiēti. Ex colore enim nō sufficiēter cognoscit coloratū: sed oportet multa sensibilia cōponē: que cōpō est sensus cois: z iō dicit q oēs alij sensus suggerūt sensuz cōem circa cognitionē sensibilē. Ideo etiā dicit Auicª q cognitio sensus ꝓprij non cōplet nisi per cognitionem sensus cois. ¶ Ad id aūt qd obijcit in ꝯtrariū dicēdū q q̄tū ad distributionē spūs aialis sensus ꝓprij deriuant a cōi: z quo ad hūc respectū sensus cois est p̄us q̄ sensus ꝓprij z sic soluit 2ᵐ. ¶ Ad aliud dicēdū q impssio sensuū ꝓprioz renūciat sensui cōi: q: idem est actꝰ sensus ꝓprij z sensus cois sicut in ꝓhabita qōne expeditū est. ¶ Ad aliud dicēdū q sensus ꝓprij quo ad sua sensata ꝯiungunt in cōmuni. ꝯiungunt etiā in ipo sicut in pfectiuo. Lz enim proprius sensus nō errat in ꝓprio sensibili tn̄ ab ipo sensibili nō pfecte cognoscit pticulare qd est in sensu sz ex multis que multa ꝯiungit sensus cois. ¶ Ad ultiᵐ dicēduz q suggere ponit ibi pro expectatione cōplemēti cognitionis circa pticulare qd est in sensu. Hec enim cōpleta nō est in sensibili sed in oibus sensibꝰ qui insunt in particulari posito in sensu: sicut patet in cognitiōe auri: qd cū nō sufficiēter cognoscit ex colore examiat ad tinnitū z sonū. Et si nō sufficiēter cognoscit ex his duobꝰ examinat ad odorē. est enim minoris odoris q̄ cuprū. Et si nō sufficiēter cognoscit ex his tribus examiat ad pōdus z pcipit tactu. hec aūt sensibilia ꝯiūgit sensus cois.

¶ Querit quid est organum sensus cōmunis.

t **Ertio queritur** de organo sensus cois. Et videt ex ꝓhabita auctoritate Auicᵉ q pma cōcauitas cerebri sit organū sensus cois. ¶ Itez Auicª in 6º de nālibus in fine. virtus formalis z sensus cois fiunt in pma pte cerebri spū replente ipm uētriculum. que oia nō fuerūt nisi ut aspiciant supra sensus proprios: quoz plures deriuant a pori pte cerebri. ¶ Itez sensus cois accipit esse a ꝓprijs: ergo organū eius situm erit post organū sensuū proprioz z sic in anteriori parte cerebri. ¶ Preterea spūs aialis facit sensum z motum: sed in anteriori parte cerebri facit sensuz z in posteriori motum: ergo organū sensus cois cum repleat sensu sen

sibili erit in anteriori parte cerebri. ¶ Sed ꝯtra hoc videt ꝙ sit in corde. dicit enim Auic^a^ sensus cordis ꝛ pcipue tactus maior est ꝗ̃ sensus ipsius cerebri. Cum ergo sensus cōmunis sit ad quem terminant sensus ꝓprij ut dicit Auic^a^: videbit organum sensus cōmunis eē in corde ꝫm ꝙ tactus terminat ad ipsum. ¶ Preterea habitum est supra ꝙ habeāt instrumenta sua circa cor gustus ꝛ tactus: ꝛ ita sensus cōmunis quo ad iudicium saporuꝫ ꝛ tāgibilium videbit organum habere circa cor. ¶ Solutio sicut dicit Auic^a^: dispositio cōmunis est talis ꝙ ex ipso est principiuꝫ cuiuslibet virtutis sensibilis: ꝛ postea redit ad ipsum cum lucro. Cum ergo nerui sentiēdi nascant ex prima parte cerebri eo ꝙ pma pars cerebri mollior est: ꝛ mollicies facit multuꝫ ad impressiones sensibilium: dicimus ꝙ organum sensus cōmunis est in prima cōcauitate cerebri que plena est spiritu sensibili. ¶ Ad illud autem quod obijcit in contrarium dicendum ꝙ tactus ꝫm ꝙ est iudicium tāgibilium: ꝛ gustus ꝫm ꝙ est iudicium saporum oriuntur a pma parte cerebri ut supra determinatum est. ꝫm ꝰ ꝯo ꝙ sensus alimenti sic relationem habent ad cor ut a quo pncipium est digestionis. Aliter tamen soluit Auic^a^ dicēs ꝙ nihil prohibet ꝙ aliqua virtus ordinat in vno membro ꝛ perficiat in altero ꝛ tunc completa reuertat ad ipsum vnde ipse vult ꝙ virtus sensitiua oriat a corde ꝛ pficiat in cerebro: sicut ꝛ virtus nutritiua orit a corde ꝛ cōplemētum eius est in epate: lꝫ huic videat dicere contrarium Auerr. ꝛ sensus communis terminus est sensuum propriorum ꝫm ꝙ sunt in virtute sensibili perfecta: ꝛ ideo organum eius est in prima cōcauitate cerebri.

¶ Utrum quinque sensibilia sunt obiectum sensus communis.

Quarto queritur

De obiecto sensus cōmunis. Enumerant enim a philosopho in 2° de anima qnque sensibilia cōmunia. s. motus: quies: figura: numerus ꝛ magnitudo. ¶ Sed tunc querit cum tempus ꝛ locus etiam sint ꝯtinue quātitates quo sensu singulare tempus ꝛ singularis locus percipiantur. ¶ Preterea cum oratio sit discreta quātitas: ꝛ sit aliqua vna singularis oratio querit quo sensu illa percipitur. ¶ Item cuꝫ tempus sit quātitas perse: motus autem per accidens videt tempus magis esse sensatum illius cuius est apprehēdere quātitatem ꝗ̃ motus. ¶ Itē cum quies sit priuatio motus: videbit quies non apprehendi nisi per motum: sicut est silentium nisi per sonuꝫ: ita quies non erit sensatum perse. ¶ Item figura species qualitatis est ꝛ ita non videbit pertinere ad sensum cōmunem cuius est apprehēdere quātitates singulares. ¶ Preterea querit iuxta hoc utrum ista quinque eque sunt sensata sensus cōmunis. Et videtur ꝙ non: q: dicit Aris: circa finem secūdi de anima. ꝙ omnia alia motu sētimus. ergo videtur ꝙ motus sit sensibile primum ꝛ alia sensibilia sint per posterius: ꝛ sic non erunt qnque eque pma. ¶ Si forte hoc concedat cōtra sentimus enim aliquid quiescens quod non mouet: ꝛ illius magnitudinē percipimus sine sensu: ergo videt ꝙ nō semper alia motu sentiamus. Si forte dicat ꝙ in ueritate eque pmo sensibilia non sentiunt sed vnum sentit per aliud sicut magnitudo per figuraꝫ eo ꝙ Aris: dicit ꝙ figura est magnitudo quedam: tūc videbunt esse plura sensata sensus cōmunis. Supra enim habitum est ꝙ sensus cōmunis apprehēdit omnia sensata propriorum sensuum per posterius ꝛ sic omnia obiecta alioꝝ sensuum erunt etiam obiecta sensus cōmunis. ¶ Preterea videt sensus cōmunis non esse vnus sensus. Sensus eniꝫ vnus est qui est contrarietatis vnius generis. Quinque eniꝫ enumerata nō reducunt ad vnum ꝓximum: nec etiam ad vnuꝫ genus remotum: q: figura est in genere qualitatis: ergo videt sensus cōmunis non eē vnus sensus. ¶ Preterea Aris: mouet quādam questionē in li^o^ de sensu ꝛ sensato. utruꝫ omne sensibile sit diuisibile in infinitum grā magnitudinis que est sensatum cōe: ꝛ in quo ut in subiecto est sensatū ꝓpriū ita ꝙ minima accepta per diuisionē sunt sensibilia: ꝛ ponit rōnē ad hoc sic. Oē corpus diuisibile in infinitū est corpus: sensibile est corpus: ergo corpus sensibile est diuisibile in infinitū. sed nō dicit sensibile nisi per sensibilia: ergo infinita accepta per diuisionē erūt sensibilia. ¶ Postea ponit rōnē in ꝯtrariū ꝯcludētē triplex incōueniens si hoc dicat sic. Quicqd est sensibile est opatiuū ꝛ motiuū sensus. sensibile enim dicit in eo ꝙ pōt mouere sensuꝫ minimū acceptū per diuisionē: ergo erit motiuū sensus qđ apte falsum est eo ꝙ minima effugiūt sensum. Ad incōueniēs ꝙ cum sensus diuidat diuisione sēsibili diuiso sensibili diuidet sensus in infinitū. 3^m^ est ꝙ ꝫm hoc oīs magnitudo quacūqꝫ minima erit sensibilis qđ falsuꝫ est. deinde ponit rōnē iterū ꝯtra hoc sic. omne cōpositū cōponit ex his in que diuidit. sensibile est cōpositū: ergo cōponit ex his in que diuidit. aut ergo illa erūt sensibilia aut insensibilia. si insensibilia habeo ꝓpositū q: tūc minima accepta per diuisioneꝫ erūt sensibilia: ergo sensibile cōstituit ex insensibilibus qđ falsum est. ¶ Preterea ponit rōnem ex oppositione Democriti ꝛ Leucippi qui oīa dicebant cōponi ex athomis ꝛ figura ꝛ ordine ꝛ positione ipsoꝝ athomoꝝ generari q̃litates sensibiles. deinde Aris: soluit ad hoiem ꝛ nō ad orōnem distinguēdo duplicē diuisionē. Est eniꝫ quedā diuisio speciei ꝛ forme: cuius ultima diuidētia sunt cōtraria: ꝛ in illis stat diuisio. Est etiā diuisio cōtinui cuius ultimū non est accipe ꝫm potētiā diuisibilē: ꝛ ideo nō stat illius diuisio. Cū ergo sensibilia sint forme ꝛ spēs hñtes ꝯtraria stabit diuisio sensibiliū ꝛ nō ꝓcedet in infinitū. sed q: hec solutio nō soluit ideo obijcit Aris: in ꝯtrariū dicēs ꝙ lꝫ species sensibiles non diuidant pse diuisione cōtinui tñ qa cōnexio est ꝓprioꝝ sensibiliū ad sensibile cōe qđ est magnitudo: idcirco per accñs sensibilia coia diuidunt diuisione ꝯtinui ꝛ sic redit pma obiectio. ¶ Solō dicēdum ꝫm Alphora^m^ ꝛ Auic^am^ ꝙ sensus cois ponit ꝓpter cōpositionē ꝛ diuisionē sensibiliū ꝓprioꝝ: ꝛ idcirco multiplicant obiecta sensus communis ꝫm ꝙ idētitatē per ea pōt ponere uel diuersitatē inter sensata ꝓpria. hec auteꝫ idētitas uel diuersitas ponit in sensibꝰ ꝯsideratis ꝫm esse uel ꝫm fieri. Cognoscitur enim sensibile idem uel diuersum utroqꝫ modo. Et si consideret ꝫm esse. aut ergo erit principiuꝫ per quod ponitur diuersitas: ꝛ sic erit numerus. aut per quod ponit identitas: ꝛ hoc duobus modis scilicet cōmuniter ad sensata intrinseca ꝛ extrinseca: ꝛ sic magnitudo erit que vnit in se qualitates gustus ꝛ tactus que sunt intrinsece. ꝛ qualitates auditus ꝛ visus que sunt extrinsece. ꝛ qualitates odoris que sunt medie aut erit proprium quo ad extrinseca: ꝛ sic est figura. Figura enim est exterior terminatio quāti: in qua ut in subiecto vniūtur sensata extrinseca. Si ꝯo sensibile cognoscitur prout considerat in fieri: cognoscitur idem uel diuersum cum aliquo sensibili per sensatum cōmune: hoc erit duobus modis scilicet potētia uel actu: ꝛ si potentia sic est quies: ꝛ si actu tunc est motus. ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ tempus reducit ad motum ut ad causam suam: ꝛ subiectū quod est proprietas ipsius: ꝛ idcirco sentitur in illo. locus autem cum sit species magnitudinis sub magnitudine comprehēditur: lꝫ eniꝫ intra mēsurare ꝛ extra diuersas faciant species continui propter quod Aris: in predicamētis aliam speciem quātitatis dicit esse locum magis ꝗ̃ lineam uel superficiem tunc non faciant diuersas species sensibiles. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ oratio ꝫm materiam corpus est ut dicit Priscianus. ꝙ uox est aer tenuissimus ictus. Secundum aūt ꝙ est cōsequens motum fractiuum aeris est qualitas que

est ꝓprium sensibile auditus. ẜm ꝙ ꝗ mẽsuratur indi/
uisibili qđ est elemẽtũ uel similia ẜm diuersos respectus
ꝛ sic est quãtitas discreta cuius ꝑceptio reducit' ad perce
ptionem numeri: lꝫ enim quãtũ ad spẽs discretas sit dr̃ia
inter numerũ ꝛ orõnem: ꝛ ex hoc ꝙ in numero iteratio
eiusdẽ vnitatis ẜm subam ꝯstituit numerũ. In orõne au
tem nihil idẽ reiterat' ẜm subam. nõ enim idem elemen
tũ vnius ꝛ eiusdẽ lr̃e sepius iteratũ cõstituit orõnẽ: quẽ/
admodũ iteratio eiusdẽ vnitatis ꝯstituit numerũ: nihilo
minus tñ numerus ꝓut accipit' sensatuꝫ cõe nihil aliud
est q̃ꝫ diuisio cõtinui. diuisio aũt hec põt esse vno uel di/
uersis. vñ discretio numeri ẜm ꝙ est sensatũ cõe cois est
ad oẽm diuisionẽ ꝑtium cõtinui ẜm quã diuisionem di/
uersa cognoscunt' eẽ sensata que sunt in ipsis. ¶ Ad ali
ud dicendũ ꝙ qes hic nõ accipit' tñ ut ꝓuatio mot⁹ sed
etiã ꝓut est instãs per qđ ponit' diuersitas inter duo sen
sibilia quoꝝ vnũ est in esse ꝛ alterũ in fieri. ¶ Ad aliud
dicẽdũ ꝙ figura ẜm subam spẽs est quedam magnitudi
nis. sed ẜm eẽ spẽs est qualitatis que tñ q̃litas nõ est nisi
circa quãtitatẽ ꝛ sic reducet' ad ꝓdicamẽtum quãtitatis.
¶ Ad aliud qđ iuxta hoc querit' utruꝫ ista q̃nque eque
sint sensata coĩa. Dicẽdũ ꝙ sic. sunt enim sensata sensus
cois ẜm ꝙ per ipsa ponit diuersitatẽ uel idẽtitatem inter
sensata ꝓpria: ꝛ sic qes lꝫ sit ꝓuatio motus tñ ẜm ꝙ per ip
sa cognoscit' diuersa diuersum est sensibile qđ est in esse
sub eo qđ est in fieri erit qes nõ sensata per motũ ẜꝫ que
per seipsam. ꝛ siľr dico de magnitudine ꝛ figura. ¶ Ad
aliud autẽ qđ obijcit' qđ dicit Ar̃: ꝛ Auic^a: ꝙ alia senti/
mus per motũ. dicẽdũ ꝙ illius uerbi duplex est intelle/
ctus. s. ꝙ oẽ sensibile nõ sentit' ẜm actũ nisi ẜm ꝙ immũ
tat organũ sensus ꝛ hec imutatio q̃dã motus est: sed iste
nõ est intellectus ph̃i. Alius est ꝙ motus oĩa alia perse
ꝯiũgit mãe sensibili. cũ enim mathematica pse ẜm suas
intẽtiones sepata sint a sensibus sicut magnitudo nume
rus ꝛ figura. ꝛ etiã orõ ẜm ꝙ est discreta quãtitas cõside
rata in musica. ꝯsiderat' enim illa per ꝓncipia mathema/
tica ꝛ nõ per ꝓncipia nãlia: sicut est ꝓportio triplicis ad
duplũ. cum inq̃ꝫ ita sit motus ꝯiũgit oĩa ista mãe sensibi
li: lꝫ enim magnitudo ẜm se nõ sit sensibilis: tñ magnitu/
do mota sensibilis est: q: sic est in ipsa spẽs sensibilis ꝛ sic
de alijs. vñ sensus dicti ph̃i est ꝙ motus dat alijs habitũ
sensualitatis actu tñ vnũ sentit' sine alio. ¶ Ad id qđ ul
timo querit' de q̃one Ar̃: in li° de sensu ꝛ sensato dicen
dum ꝙ sensibile cõe qđ est magnitudo diuisibile est in
infinitũ diuisione ꝯtinui ꝛ pse. sensibile aũt ꝓpriũ diuisi/
bile est per accñs eo ꝙ annexũ est cũ magnitudine: tñ si
diuidat' in minima accepta per diuisionẽ sunt insensibi/
lia actu ꝛ sensibilia potẽtia. s. si reducant' ad cõpõnem to
tius ꝛ hoc nihil est incõueniẽs ꝙ sensibile cõponit' ex in
sensibilib⁹ actu sensibilibus tñ potẽtia. ¶ Sed nota ꝙ
quedã parua actu sunt insensibilia quo ad vnũ sensum
ꝛ potẽtia quo ad alterũ: sicut grana milij in medio cadẽte
in die qñ põt discerni color cuiuslibet grani: vñ qđlibet
eoꝝ facit sensum visus in actu: sed tñ auditũ nõ mouent
nisi in potẽtia ẜꝫ ꝙ ꝯstituũt totũ qđ est mediũ. vnũqđqꝫ
eni istoꝝ nõ sonat nisi in potẽtia lꝫ uideat' in actu. ¶ Ad
hoc qđ queri posset q̃re tñ sunt q̃nque sensata coĩa põt
sufficere rõ habita in ꝓncipio solutionũ. vel dicat' aliter
ꝛ melius. s. ꝙ sensata coĩa sunt instra per que sensus cõ/
munis ꝯuenientiã ꝛ dr̃iam ponit inter sensata propria.
Aut ergo illa sensata accipiunt' ẜm eẽ uel ẜm fieri uel cõ
muniter ad utrũqꝫ. Si ẜm eẽ tũc est qes per qđ ponitur
ꝯueniẽtia ꝛ dr̃ia. si ẜꝫ fieri tũc est motus. si cõmuniter ad
utrũqꝫ tũc aut per ipm ꝓncipaliter ponit' cõueniẽtia: aut
ꝓncipaliter dr̃ia. si primo mõ aut est cõe vniens sensata
intrinsecus ꝛ extrinsecus: aut extrinsecus tñ. Si primo
mõ tũc est magnitudo. si scđo mõ tũc est figura. si per ip
sum ꝙ ponit' ꝓncipaliter dr̃ia tũc est numerus. ꝛ ꝑ hoc
etiã patet solutio supra quesiti. s. utrũ sensus cois sit vnus
uel plures. Dicendũ enim ꝙ vnus: ꝛ cũ ipse sit formali/
or q̃ꝫ sensus ꝑticulares erit etiã ul'ior. accipit enim oẽ id
qđ accipit sensus ꝓprius ꝛ per posterius. Et ꝑterea suũ
sensatum perse: ꝛ illa obiectio que facta est in cõtrarium
non tenet nisi de sensu proprio.

¶ Queritur quis est actus sensus cõmunis.

q Quinto queritur de
actu sensus cois. Et querunt' tria. quoruꝫ
ꝑmum est qđ sit actus sensus cois. 2^m aũt
utrũ sensus cois vnus exñs in vno tẽpo/
re appꝛ̃hẽdat diuersa sensata. 3^m est quali/
ter cõtingit sensum cõem esse uerum uel falsum ꝛ men/
tiri uel uerum dicere.

a Ad primum proceditur sic.

Probat Ar̃: in 2° de aĩa ꝙ sensus cois actu ha
bet sensata coĩa: ꝛ ꝑma rõ sua hec est. Ois sensati pse est
aliq̃s sensus pse. cõe sensatũ est sensatuꝫ pse: ergo hẽt ali
quẽ sensum pse. sed nullus ꝓprioꝝ pse appꝛ̃hẽdit coĩa qđ
ꝓbat' per hoc q: vnusq̃sqꝫ ꝓprioꝝ tñ sui sẽsibilis pse ꝛ nõ
alteri⁹. suũ eni sensibile est qđ nõ ꝯtingit altero sensu sẽ/
tiri. sensatũ enim cõe a quocũqꝫ sensu sentiat' sentit' etiã
aliquo sensu: ergo nullus ꝓprioꝝ erit sensati cois pse: ꝛ
sic relinquit' ꝙ appꝛ̃hẽdere sensatũ cõe sit actus sensus cõ
munis. Alia rõ est ꝙ ꝓprio sensu sentit' sensatũ cõe sicut
sensatũ alterius sensus. sed sensatũ alterius sensus sentit'
per accñs: ergo ꝛ cõe per accñs. Cũ igit' sic sit sensatũ pse
sensus cois accipiet ipsum pse. ꝓbat etiã ph̃us ꝙ act⁹ eti
am sensus cois est appꝛ̃hẽdere sensata ꝓpria. Nos enim
sensata ꝓpria iudicamus dr̃ia ꝛ eadem ut albũ dicimus
est dulce q̃nqꝫ aũt nõ dulce. Aut ergo facimus hoc vno
sensu uel diuersis. si diuersis tũc eẽt sicut si ego sentirem
albũ ꝛ tu dulce. Et ex hꝫ neuter nostroꝝ cognosceret dr̃iã
que est inter album ꝛ dulce. si aũt vno tũc oportet ꝙ ipse
vnus sensus appꝛ̃hẽdat utrũqꝫ. q: aliter nõ poneret alte/
rationẽ ꝛ ꝯuenientiã inter ea: ꝛ sic sensus cois erit oĩum
sensibiliũ ꝓprioꝝ que dicit altera uel eadẽ inuicem esse.
¶ Preterea diuersitas ꝛ ꝯueniẽtia relationes sunt que
nõ cognoscunt' sine relatiuis in q̃bus sunt: ergo diuersi
tas ꝛ ꝯueniẽtia que est inter sensibilia ꝓpria nõ cogno/
scitur sine cognitione sensibiliũ ꝓprioꝝ: sed dr̃iam ꝛ cõ/
uenientiã inter sensibilia ꝓpria cognoscimus per sensũ
cõem: ergo ꝛ sensibilia ꝓpria erũt de cognitione sensus
cois. ¶ Preterea ꝓbat ph̃us ꝙ sentire actus sensuũ ꝓ/
prioꝝ ꝑtinet ad sensum cõem: ꝛ cum dicit' video me vi/
dere ꝛ sentio me audire ꝛ hec est ratio sua. Nullius sen
sus ꝓprij duo sunt obiecta: sed vnum ꝓportionat' orga/
no illius sensus: actus aũt nõ est idem cũ obiecto: vide/
re enim nõ est idem cum colore: ergo uidet' ꝙ nõ ꝑtine
at ad sensum ꝓpriuꝫ sed ad cõem cognitionẽ ipsius act⁹
¶ Preterea quicq̃d uidet' uel color est uel colorem ha/
bet: uel est actus coloris qui est lumẽ. Actus aũt uidẽdi
neqꝫ color est neqꝫ colorẽ habet neqꝫ est actus coloris q
est lumen: ergo nõ sentit' visu sed sentit' sensu cõmuni: ꝛ
similiter est de actibus alioꝝ sensuum. ¶ Sed ꝯtra hoc
est ꝙ ipse potẽtie diffiniunt' per actus. Actus autẽ per
obiecta. si igit' sensus cõmunis sunt tres: actus illi. s. qui
dicti sunt: habebit sensus cõmunis tria diffinitiua quod
esse nõ põt. ¶ Preterea vnius potẽtie vnicus est actus
sensus cõmunis est potẽtia vna: ergo suus erit act⁹ vnus.
¶ Item si vna potẽtia nõ põt cõuerti sup actum suum:
tũc neqꝫ sensus cõmunis cõuerteret' sup actum suum: ꝛ
ita oportebit nos habere alium sensum quo appꝛ̃hendi/
mus actus sensus cõmunis: ꝛ iterum alium quo appre/
hendimus actus illius: ꝛ sic ibimus in infinitũ. ¶ Pre
terea queritur cum dicitur. video me uidere uel sentio
me uidere Utruꝫ eadem apprehensione numero perci/
piatur actus ꝛ obiectum uel diuersa. Si eadem tunc

nihil est dicere q̄ sensu cōi sentiam me videre uel audire: q: vidēdo album video me videre albū. Si v̄o diuersa tūc oportebit diuerso tpe iudicare actū ⁊ obiectum qḋ videt̄ esse incōueniēs: q: sic videret̄ ire in infinitum: qa illum actū oportebit nos iterū alio actu iudicare ⁊ illum iterum alio. ¶ Solutio dicendū q̄ tres actus sunt sensus cōis ut pbatū est per rōnes phi: sed non eodem mō cōueniūt sensui cōi. Apphēsio enim sensati sensus cōis est actus suus p̄se ⁊ per illū diffinit̄. Apphēsio aūt sensati ppriꝫ ꝯuenit ei per posterius. s. inquātū sensatū pprīū est in sensato cōi ut in sbto: sed apphēsio actuū ꝯuenit ei per accn̄s. s. inquātū vnusq̄sq; pprioꝝ reducit̄ in ipsuꝫ. sicut enim dicit Auic^a: oēs sensus pprij oriunt̄ a cōi ⁊ reuertunt̄ ad ip̄m cū lucro: ⁊ per hoc patet sol'o ad primū. ¶ Ad aliud dicendū q̄ vnus act^9 p̄se est vnius potētie sed plures per posterius. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ eodem visu ꝓm actū video me videre albū quo video albū: ꝓm q̄ reductū est in sensum cōem: sicut enim pbatū est sup̄ sensus ⁊ sensibile idē sunt actu: q: act^9 qñq; noiat^9 est ex p̄te sensibilis ⁊ ex p̄te sensuū. In auditu sonatio ⁊ auditio. In visu aūt ex p̄te sensus dicit̄ visio: ex p̄te sensibilis aūt nō habet nomē. vñ cū videre nihil aliud sit q̄ꝫ uti visu in pceptione visibili nō oportet aliū actum habere ad cognitionē illius act^9. Uel dicat̄ melius q̄ ad cognitionem obti exigit̄ act^9 per quē est ꝯuersio sup obm: sꝫ qa actus immediate egredit̄ a potentia: p̄pter hoc ad cognitionem actus non exigitur alius actus.

¶ Utrū sensus cōmunis in vno tempore apprehendat diuersa sensata.

S Ecundo queritur

Utrū sensus cōis vnus exn̄s in vno tpe apphēdat diuersa sensata. Et videt̄ q̄ nō. vnū eniꝫ simplex est actu vnū sed sensus cōis potētia passiua est ⁊ efficit̄ in actu per sensibile: ḡ videt̄ q̄ per diuersa sensibilia diuersa fit in actu: ⁊ ita nō vnus actu exn̄s iudicat diuersa. Judicādo enim diuersa per diuersa: per diuersa efficit̄ in actu. sil'r videt̄ q̄ nec in eodē tpe iudicet diuersa tpe: q: in eodē tpe non p̄nt eē diuersa ꝓm actū. ¶ Preterea qñq; diuersitatē ponit inter ꝯtraria: etsi iudicādo ꝯtraria eēt ꝓm utrunq; in actu: ⁊ tūc simul in eodē ⁊ in vno tpe eēnt ꝯtraria. qḋ nō pōt eē. ¶ Si forte diceret̄ q̄ sensus cōis vnus est in potētia ⁊ duplex in organo sicut visus: q: hēt duos oculos. hoc nō pōt eē: q: sensus cōis apphēdit sensata oium sensuū pprioꝝ: ⁊ sic respectu cuiuslibet oporteret q̄ darētur ei duo organa que in nullo differrēt ab organis sensuuꝫ pprioꝝ: ⁊ sic etiā sensus cōis in nullo differret a pprijs. ¶ Si iterū diceret̄ q̄ sensata ppria vniunt̄ qñ ueniunt ad sensum cōem: tūc illa vnio uel erit ex p̄te sbti. s. q: sūt in sbto vno ⁊ tunc tenēt pbabite rōnes. s. q̄ idē numero sbm ⁊ q̄ idē hēbit in se diuersas formas per quas est in actu coelemētares ⁊ ꝯtrarias. Aut vnio est ex p̄te sensibiliū. s. q̄ misceant̄: ⁊ tūc sicut mixta nō sentiunt̄ in actu pprio sed in actu mixti: ita sensus cōis sensata ppria nō iudicabit p̄se sed per pprias rōnes: sed in rōne cuiusdā cōfusi qḋ ꝯstituit̄ ex oibus sensibilib^9 qḋ iterū patet eē falsum. ¶ Si p̄pter hoc aliq̄s dicat q̄ sensus cōis simul ⁊ semel nō hēt diuersa sensibilia in se sꝫ successiuū. ¶ Cōtra ꝯstat q̄ vno ⁊ eodē numero ponit̄ idētitas ⁊ diuersitas inter eadē ⁊ diuersa sicut sup habitū est: ⁊ non ponit̄ idētitas ⁊ diuersitas nisi cognitis eisdē ⁊ diuersis. Cognitis aūt eisdē ⁊ diuersis efficit̄ in actu ab eisdē ⁊ diuersis: ergo vnū ⁊ idē numero est actu eadē ⁊ diuersa. Qḋ aūt in vno ⁊ eodē nō sic, pbat̄. In hoc enim nūc iudico eē diuersum albū ⁊ dulce: ⁊ nō iudico eē diuersuꝫ albū a dulci nisi cognoscēdo albū ⁊ dulce. ergo in hoc cognosco albū ⁊ dulce cognoscēdo albū ⁊ dulce. sensus cōmunis est in actu per albū ⁊ dulce: ergo in hoc nūc sēsus cōis actu est albū ⁊ dulce. Et idē argumētū tenet de iudicio cōtrarioꝝ qḋ fit per sensum cōem. ¶ Sol'o huius q̄ōnis duplex est tradita ab Arꝫ: in fine scḋi de aia: ⁊ in fine de sēsu ⁊ sensato. q̄rū vna est ex p̄te sensus cōis. altera ex parte obti sui. Ex p̄te sensus cōis est hec q̄ sensus cōis vno mō est vnus ⁊ alio mō est plures ꝓm actuꝫ. Cōsideratur enim in se ⁊ sic est vnus. cōsiderat̄ autē in pportione ad sensus p̄ticulares qui oriunt̄ ab eo ⁊ reuertunt̄ ad ip̄m: ⁊ sic est plures ⁊ diuisibilis: ⁊ sil'e huius est in cētro circuli a quo egrediunt̄ linee ad circūferētiā. si enim punctus ꝯsideratus est in se tūc est vnus. si aūt in compatione ad lineas: tūc est in rōne multiplicis p̄ncipij. Ex p̄te obti similiter est duplex ꝯsideratio. si enim magnitudo subiecti que est obm sensus cōis cōsiderat̄ in se tūc est vnum sensatū sensus cōis. Si v̄o cōsideret̄ per respectū ad sensata ppria que sunt in ipso. s. albū ⁊ dulce ⁊ huiusmodi: tūc est in rōne pluriū. Cū v̄o ꝯuertit̄ sensus cōis ad sensatū dupl'r pōt cōuerti ut ad vnū uel ad multa que vniūtur in vno. Si p̄mo mō tūc est in vno indiuisibili tpe. si scḋo mō tūc nō est in vno indiuisibili tpe qḋ sic pbatur: ꝯuertat̄ enim sensus cōis ad sbm aliqḋ in quo est albuꝫ ⁊ dulce: ponēdo idētitatē uel diuersitatē īter ea per sbm illud: tūc sbm illud erit q̄si pūctus ꝯtinuās albū ⁊ dulce. Cū igit̄ nō sit idē respect^9 ad dulce ⁊ ad albū oportet subiecto vno ⁊ eodē bis uti. s. in pportione ad albū ⁊ in proportione ad dulce: ergo q̄escere accidet de necessitate: ⁊ ita motus ad albū ⁊ motus ad dulce nō erūt in eodē tpe nō interrupto sed in seq̄ētibus tpibus: ⁊ hoc est qḋ dicit Arꝫ: in 2° de aia in solutione eiusdē q̄ōnis sicut dicūt q̄dā. Pūctū inquātū vnū est ⁊ nō duo sic ⁊ indiuisibile. indiuisibile aūt ꝓm q̄ indiuisibile est: vnū est discernēs ⁊ simul. Scḋm illud v̄o qḋ est diuisibile nō vnū est: bis enim utimur eodē signo simul. Inquātū enim duobus utimur termino vno: duo iudicat sepata sunt in nō sepato. Inquātum v̄o vnū vno ⁊ simul iudicat: posset dici tñ q̄ ea inter que sensus cōis ponit ꝯueniētiā ⁊ diuersitatē sunt ordinata: ⁊ sensus cōis mouet̄ ab vno in alterum: ⁊ sic nihil p̄hibet vnū motū eē sup duo ⁊ in eodē tpe. Dicēdū ergo ad p̄mū q̄ diuersa sensibilia ex quo simul nō sunt ꝓm actū in sensu cōi sicut obiectio pbat: sed diuersa sensibilia hn̄tia ordinē ad vnū in quo sunt ut in sbto bn̄ p̄nt eē in sensu cōi actu per spēm illius obti. Sil'iter etiā diuersa sensibilia hn̄tia ordinē ad se inuicē ita q̄ iudiciū sensus cōis trāseat ab vno in alterū bn̄ p̄nt eē in sensu cōmuni. Cum enim ois rō ꝯueniētie ⁊ differētie sit in cōparatione ad aliqḋ vnū ⁊ idē illud erit p̄ncipium cognoscēdi ꝯueniētiam ⁊ d'riam: ⁊ sic sensus cōis spēm illius in se habet ut actuꝫ simpl'r. Alioꝝ aūt spēm habet ut actum qui nō est actus simpl'r sed per respectū ad illuꝫ. Et per hoc etiam patet solutio ad scḋm: q: sicut est identitas ⁊ diuersitas in actu sensus cōis: ita est etiam diuersitas ⁊ idētitas in tpe qḋ mensurat illum actum: ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrum sensus cōmunis est uerus.

T Ertio queritur

Qualiter contingit sensum cōem esse uerū ⁊ falsum: ⁊ mētiri ⁊ uerū dicere. videt̄ enim q̄ sit semp uerus: q: sensus cōmunis accipit a sensu pprio sensatū pprīū circa qḋ non est error: ergo nec circa sensum cōem error erit. ¶ Iteꝫ sensibile mouet sensum cōem ut habitū est supra. sensibile aūt semp est cum p̄ntia māe: ergo illud qḋ mouet sensum cōem erit cum p̄ntia materie: sed p̄sens in materia semp est uerū: ergo sensus cōis semp erit uerū. ¶ Iteꝫ q̄cq̄d est in re demōstrabili est uerū ⁊ nō falsum: omne p̄sens est in re demōstrabili: ergo omne p̄sens in re est uerum ⁊ nō falsum. sensus aūt cōis est in re p̄sente tm̄: ergo sensus cōmunis est uerus tm̄ ⁊ non falsus. ¶ Sed cōtra hoc est qḋ dicit Arꝫ: q̄ uerū ⁊ falsum sunt ꝓm sensum cōem in 3° de aia sic. q̄ qḋdā albū nō est nō mētit̄:

inquātū aūt hoc est albū mētif: et ita pticulariter motus et magnitudo accidūt sensibus circa que est maxime deci pi ħm sensum. ¶ Solō dicendū φ sensus cōis hēt plures act⁹ ut sup̄ determinauimus. quoꝝ vnus est cōponere et diuidere sensata ꝑpria cū sensato cōi et ad iuicē et ex hoc actu accidit ei mētiri et uerū dicere. Qñ ꝟo cōponit ħm φ est in re tūc uerū dicit. qñ ꝟo aliter q̄z in re tūc mētif et decipif: sicut qñ cōponit actuꝫ mellis ad subam fellis mel esse fel arbitranur ꝑpter deceptionē. ¶ Ad primum ergo dicēdū φ sensus ꝑprij ueri qdē sunt: q: nihil ponūt: et lꝫ sensus cōis moueaf a sensibilibus ꝑprijs: tñ decipif nō ħm φ mouef ab ipsis: sed inquātum cōponit sensata ꝑpria. ¶ Ad aliud dicenduꝫ qd̄ p̄sens est in re est simpliciter et ab hoc non est deceptio sed ab eo φ sensus cōis addit sup rem qd̄ est cōpositio et diuisio sensuū: et per hoc patet solutio ad ultimum.

¶ Queritur quid sit potentia imaginatiua.

Einde transeundū

d est ad partes aīe sensibilis que sunt app̄hēsiue deintus: que ħm phos sunt imaginatio fantasia estimatio memoria et remīniscētia. de q̄bus ꝑmo agēdū est sigillatiꝫ et postea in cōi. Primo ergo querendū est de imaginatione. Et queruntf q̄tuoꝛ. s. quid sit. et qd̄ sit eius obiectuꝫ. et quid oꝛganum. et quis actus.

Ad primum proceditur sic

a dicit Algazel. Imaginatiua est virtus retētiua eius qd̄ imp̄ssum fuit sensui cōi. ¶ Itē Auic^a. foꝛmam sensibilē retinet illa virtus que uocaf foꝛmalis et imaginatio et nō discernit illam ullo modo nisi q: tñ retinet. ¶ Sed cōtra hoc obijcif sic: potētie diffiniunf per obiecta. Cum igif sensus cōis recipiat foꝛmā sensibilē nō videf diuersificare ab imaginatione. hoc etiā videtur per Auic^am qui dicit φ sensus cōis et imaginatio sunt quasi vna virtus. ¶ Preterea videf φ imaginatio non differat a fantasia. Dicit enim Ar̄: φ fantasia est potentia ħꝫ quam fantasia nobis sit. fantasia aūt est foꝛma sensibilis: ergo videf φ imaginatio idem sit cū fantasia. ¶ Itē hoc idē videf per Ar̄: in 3° de aīa. ubi distinguit medias potētias inter intellectū et sensum: et nō ponit diuersas potētias imaginationē et fantasiā. ¶ Itē in cap° de memoria et reminiscētia videf dicere φ imaginatio et fantasia non differūt sbto sed rōne nois tm̄ per hec uerba ut in tabula scriptū aīal: et aīal est et imago: et idē et vnuꝫ hec utraq̄ sunt. eē tñ nō idē est utrisq̄: et est ꝯsiderare et sicut aīal et sicut imaginē: sic et in nobis opoꝛtet fantasma rimari et ipsius qdē esse p̄se quādā ꝯsiderationē: et etiā alterius fantasma ħm qdem seipm̄ speculatiōe ut fantasma. Inquātum ꝟo alterius ut imaginationē. sensus huius auctoritatis est φ sicut pictura que est in tabula ꝯsideraf dupl'r. s. in se ꝓut nō ducit in rem et sic est pictura simplex: et ꝓut ducit in rē: et sic est imago. sic etiā illud qd̄ accipif a sensu cōi in aīa pōt dupl'r ꝯsiderari. s. in se et sic est fantasma et obm̄ fantasie: uel ꝓut ducit in rē esse et sic est imaginatio et obm̄ imaginatiue potētie. Et patet q̄liter videf phs dicere φ imaginatio et fantasia nō differūt nisi rōne nominis. ¶ Preterea imaginatio nō differt a memoria: q: diffinif ab Algazele per retinere foꝛmas sēsibiles qd̄ est ꝑpriū memorie. ¶ Preterea dicit Auic^a retinē ea que app̄hēdit sensus est illius virtutis que uocaf imaginatio: et dicit φ non discernit neq̄ diiudicat ea que retinet. ¶ Preterea exp̄sse dicit Auic^a: φ imaginatiua est thesaurus in quē reponit foꝛmas illius sensus cōmunis ad quē reuertif fantasia et virt⁹ cogitatiua: et idē dicit Algazel. s. φ nō differt virt⁹ imaginatiua a sensu cōi nisi retinēdo: sic enim est in virtutib⁹ coꝛpalibus φ alteri⁹ virtutis est recipe et alterius retinere. sicut enim bñ retinet et male recipit: humidū male retinet et bñ recipit. ¶ Solutio dicēdū φ imago multipl'r sumif et ħꝫ hoc etiā multa habet noīa. qñq̄ enim dicif vis que retinet imaginationes sensibiliū abeūtibus sensibus ab oꝛganis sensuū cōis et ꝑprij: et sic ꝑprie dicif virtus sensibilis aīe ꝑxime sita post sensuꝫ cōem in qua reseruanf imagines accepte a sensibus: et ħm diuersas ꝯsiderationes habet tria noīa. dicif eniꝫ imago ħm φ foꝛme que sunt imp̄sse imagines rerū sunt extra: et dicif foꝛmalis eo φ foꝛmalius habet illas imaginationes q̄z sensus. sensus enim hēt eas cū p̄sentia mãe. imaginatio aūt materia rei non p̄nte: et dicif ab Aug̃ sp̄ūs ꝑpter nām illarum imaginum q: ille sunt ħm eē sp̄ūale in virtute imaginatiua: lꝫ sint imagines earum. vñ Aug⁹ in geñ. ad lr̄aꝫ dicit φ sp̄ūs est vis quedā mēte inferioꝛ cui imagines rerū imp̄muntf. Dicif enim qñq̄ imaginatio oīs virtus sensibilis aīe que opaf ħm sensibile acceptū a sensibus sine p̄ntia mãe et sine rōne p̄teriti tp̄is: et sic cōp̄rehēdit imaginationē et fantasiā et estimationē et sic accipif a Joāne dama° et a Greḡ nix°. Dicit enim Dama° φ imaginatiua est virt⁹ irrōnalis aīe p sensus opans. et q: imaginatio est passio irrōnalis anime que ab imagināte fit. fantasia ꝟo est passio inanis a nullo facta imaginabili. Silr̄ Grego° nix° dicit φ diuidunf aīales virtutes in q̄tuoꝛ. s. in sensum imaginationē et intelligētiā et memoriā. ergo imaginatiua est virt⁹ irrōnalis aīe per sensus sensibiles opans: et ideo qñq̄ dicif sēsus imago. aut est ergo passio irrōnalis aīe ab imaginabili generata. Fātasia ꝟo est passio irrōnalis aīe a nullo imaginabili facta: et ita dicit φ stoyci dicebāt q̄tuoꝛ eē in hac virtute. s. imaginationē imaginabile imaginatiuū et fātasia. et imaginatio est passio facta ex imaginabili. imaginabile aūt illud qd̄ facit hāc passionē et imagini subycitur. Imaginatiuū aūt est ipsa virtus que attrahit imagines sibi. fantasia ꝟo qñ attrahimus ħm imaginatiuū inanē attractionē ut in infirmis et in melācholicis: et dic̄ φ dēa nō est in his nisi ħm trāsmutationē noīum. qñq̄ dicif imaginatio vis tenēs imaginationes et opans in illis et in intētionibus que ꝯiūgunf imaginatiōib⁹: et sic comp̄rehēdit duas vires. s. imaginationē et fantasiam: et sic videf Ar̄: accipe imaginationem in p̄ncipio tertij de aīa ubi dicit φ imaginari in nobis est cum uolumus. Quid aūt opari sit in imaginationib⁹: et que sunt intētiones cōiūcte imaginationib⁹ infra patebit. qñq̄ enim dicif imago relatio foꝛme accepte a sensibus ad rem cuius est foꝛma et sic ꝑprie imago deseruit memorie sicut dicit Ar̄: in cap° de memoria: et distinguif a fantasia ut habitū est in obijciēdo. Qñq̄ enim dicif imaginatio vis a qua refluūt imagines reposite supꝛa oꝛganū sensus cōis et sic accipif imaginatio ab Ar̄: in 2° de somno et vigilia ubi dicit φ in somno imaginationes somniales refluūt ad cōmune oꝛganū sensuū. ħm ꝑprijssimū aūt modū accipiendi est imaginatio virtus tenēs imagines sensibiliū re nō p̄nte absq̄ eo φ nō eliciat ex eis cōponēdo uel diuidendo intētiones aliq̄s nō acceptas per sensum hoc eniꝫ est fantasie ħm Auic^am et Algazelem. Et sic rñdebim⁹ ad obiecta. ¶ Dicendū ergo ad ꝑmū φ imaginatio diffinif a retinēdo ad dr̄iam sensus. Sensus eni recipit et nō tenet nisi re p̄nte: sed imaginatio retinet accepta a sensibus. Dicif aūt recipe a sensu cōi q: ab illo recipit ꝑxime Qd̄ aūt dicit Auic^a: φ nō discernit illas nullo mō intelligendū est de duplici distinctione. Quaruꝫ vna est sensus cōis et altera fantasie. sensus enim cōis discernit cōponēdo sensata ꝑpria inter se: et ꝑpria cum cōibus et hoc re p̄sente: et ideo hec discretio est discretio rei per ea que uere accipiunf a sensibus. fantasia aūt discernit componendo et diuidendo imagines que sunt in anima re nō presente: et eliciendo quasdam intentiones ex eis que non sunt accepte per sensus. sunt tamen semper coniuncte sensibus: sicut est amicum et inimicum: et conueni-

ens τ nõ cõueniẽs:sicut intẽtio doloris ɔiūgit cum figu
ra bacculi:τ intẽtio inimici cum figura lupi in oue:τ in/
tẽtio miserẽdi cum imaginatione sui agni τ huiusmodi.
neutra istarū distinctionū est imaginatiue cuius diffini/
tio ꝓprie est a retẽtione imaginū τ non a distinctione ha
rum.❡ Et ad id qđ ɔtra hoc obijcit dicẽdū ꝙ lꝫ sensus
recipiat formas tales τ siliter imaginatio:tñ sensus ꝓpe
diffinit per recipe τ imaginatio per retinere.vis enim re
tẽtiua debilis est in sensu eo ꝙ nõ retinet nisi pñte mã:
sed vis receptiua fortis eo ꝙ de facili recipit.sed econtra
est in imaginatione.τ hec est solutio ꝑm phos.Sũt tñ q
dã qui distinguũt vires aĩe ꝑm modũ abstractionis ma
ioris τ minoris:dicẽtes ꝙ sensus abstrahit a mã sed nõ
a pñtia mãe:imaginatio aũt τ a materia τ a pñtia mãe:τ
ideo rõ obi variat hincide.❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ large
accipiẽdo imaginẽ cõphẽdit etiã fantasiã:sed si stricte
accipiat tũc diuidit ɔtra eã ut patet ex pdictis.p hoc eti
am patet solutio ad duo sequẽtia.❡ Ad aliud qđ obij/
cit ꝙ nõ differat a memoria dicẽdũ ꝙ retinere imagina
tionis in duob⁹ differt a retinere memorie.s.in mõ retẽ
tionis τ in retẽtis.In mõ retentionis q: imaginatio reti
net sine determinata dĩa tpis tñ recipiendo formas re
nõ pñte:sed memoria retinet simul determinata dĩa tẽ/
poris.s.pteriti.In retẽtis aũt q: imaginatio retinet rece/
pta a sensibus tñ ꝑm ꝙ uere in sensu fuerunt.memoria
ṽo nõ tñ retinet imaginationes sensibiliũ:sed etiã intẽ
tiones elicitas a cõpõne τ diuisione sensibiliuꝫ facta per
fãtasiã τ estimationẽ.Ex hoc etiã patet solo ad sequẽtia.
❡ Queritur quid est obiectum imaginationis.

Secundo queritur De obo
imaginationis qđ uocat a Greg nix⁹ imagina/
bile qđ diffinit ab ipso:ꝙ imaginabile est qđ facit passi/
onẽ in imaginatiuo.Cũ ergo Hylle⁹ dicat ꝙ imago est
rei ad rẽ expssa silitudo:videt ꝙ imaginationes que sũt
in imagine expsse rerũ silitudines sint.Cũ enim in sen/
su nõ sint nisi corpa τ q̃litates corpoꝝ videt ulteri⁹ ꝙ ima
ginationes nõ sunt nisi silitudines corpoꝝ:τ hoc etiã vi/
det ex ṽbo Aug.supra posito:qui dicit ꝙ in spũ impmũ
tur imaginationes corpoꝝ.❡ Item ex Greg nix⁹ τ Da
masceno qui dicũt ꝙ imaginatiua nõ opat nisi per istra
corpis que sunt organa sensuũ.Querat ergo utrum ille
imaginationes habeãt quãtitatẽ uel nõ.Et videt ꝙ sic.
omne enim apphẽsuꝫ sub tribus dimẽsionibus uel aliq̃
triũ est quãtitas uel hñs quãtitatem.oẽs imaginationes
que sunt in imaginatiua sic sunt apphẽsiue:ḡ sunt quãti
tates uel hñtes quãtitatẽ.❡ Itẽ mathematica p abstra/
ctionẽ ɔsiderata nõ sunt in sensib⁹ posita sed in imagina
tione tñ.cũ ergo mathematica sint q̃litates uere ille que
sunt in imaginatione uere sunt quãtitates uel hñtia quã
titatẽ.❡ Itẽ dicit Auica ꝙ imaginatio est virt⁹ in qua
reponit sua sensata sensus cois.Cuꝫ ergo sensata sensus
cois sint quãtitates:τ quãta imaginata sunt quantitates
uel quãta.❡ Preterea oẽ figuratũ est quantũ:oẽ imagi
natũ est figuratũ:ergo oẽ imaginatũ est quãtũ.❡ Sed
ɔtra quãtũ quãto adueniẽs magis facit quãtũ.si ḡ ima/
ginatũ est quãtũ:imaginatum imaginato adueniẽs erit
maius:ergo tot pñt eẽ imaginata quot imaginatiua:q
imaginatiua non poterit imaginari plura qđ falsum est.
❡ Itẽ omni quãto figurato dat locus etiã a mathemati
co ut dicit Ar.Si ḡ imaginatuꝫ aliqđ est in imagine ut
quãtũ erit in loco:τ sic aliqđ imaginatũ in imaginatiõe
nõ poterit eẽ.❡ Preterea si imaginata sunt quãta tunc
quãtitas ipsoꝝ erit in eo in quo imaginata sunt ut in sub
iecto:τ hoc est organũ imaginationis:ergo organũ ima
ginationis mẽsuratur quantitate imaginati.cum ergo si
mul habeat plura imaginatiua.s.imaginationẽ hois asi/
ni τ leonis mẽsurabit simul τ semel quãtitatibus oium
hoꝝ qđ est impossibile.❡ Itẽ imaginatum aliqđ est mi
nus sicut imaginatũ fabe:τ aliqđ maius sicut imagina/
tũ montis.cum igit utrũqꝫ sit in organo imaginationis
oportebit iterũ ꝙ illud sit quantitatis minoris uel maio
ris qđ iterũ est impossibile.❡ Solutio dicimus ꝙ ima
ginabilia ꝑm quãtitatẽ nec sũt quãtitates nec hñtia quã/
titatẽ:sed sunt quãtitatũ τ quãtoꝝ silitudines spũales ꝓ/
ut ꝓbãt ultime obiectiones.❡ Ad pmũ ergo dicẽdũ ꝙ
dupl'r aliqđ apphẽdit sub tribus dimẽsionibus.s.ꝑm ue
ritatẽ rei τ esse nãe:τ sic apphendit sensu tñ:τ sic currit
obiectio:uel ꝑm intẽtionẽ silitudinis spũalis:τ sic prima
est falsa:q: sic apphẽdit imaginatiua.❡ Ad aliud dicẽ/
dum ꝙ matheca ꝓut sunt abstracta non sunt quãtitates
nec quãta sed intẽtiones quãtitatũ τ quãtoꝝ.mathema/
tica enim ꝑm eẽ nõ sunt sepata a nãlibus τ sensibilibus
sed ꝑm intẽtionẽ tñ.❡ Ad aliud dicendũ ꝙ quãtitates
que sunt in organo sensus cois nõ sunt res quãte ꝫ quã
toꝝ silitudines spũales.❡ Ad ultimũ dicendũ ꝙ ima/
ginatũ dicit figuratũ ꝓpter silitudinem figure non pro/
pter figure realem ueritatem.
❡ Queritur quid sit organum imaginatiuarum.

Tertio queritur De organo
imaginationis.τ dicũt Damascenus τ Grego⁹
nix⁹ ꝙ organũ imaginationis est anterior uẽter cerebri:
τ silr dicũt Algazel τ Auica.❡ Preterea in li⁰ de dĩa
spũs τ aĩe distinguit caput in tres ptes:τ anterior pars
attribuit fantasie τ imaginationi:τ hoc expsse dic Auic.
ꝙ locus imaginatiue est anterior pars cerebri:τ ideo cũ
ɔtingit infirmitas τ corruptio in anteriori parte cerebri
corrũpit modus imaginationis τ fantasie.❡ Sed ɔtra
nihil idem decipiat per abũdãtiã sicci τ per abũdãtiam
humidi:sed anterior pars cerebri est ad recipiẽdũ q: re/
cipe melioraẽ in abũdãtiam humidi:τ ita videt ꝙ nõ cõ
ueniat rei retinere qđ melioraẽ per abũdãtiam sicci.cuꝫ
ergo imaginatio diffiniat per retinere:nõ erit sita in an/
teriori parte cerebri.❡ Preterea sensus cois siccum ha
bet in pma cõcauitate cerebri ut supra habitũ est.cũ ergo
diuersarũ viriũ diuersa sunt organa:videbit imaginatio
nõ habere sitũ in pma parte cerebri.❡ Solutio dicẽdũ
cum auctoribus ꝙ in pma parte cerebri est organũ ima
ginationis:sed pma pars diuidit in tres partes scilicet i
illam que ꝓpinqssime cõiungit organis sensuum τ ad
quã immediate recurrũt nerui sensibiles:τ in illa est or/
ganũ sensus cois:τ in illã partem que est post illã in me
dio que nõ abũdat sic humido:sed est aliquãtuluꝫ termi
nata per siccũ:τ in illa parte est organuꝫ imaginationis:
cuius est retinere formas re non pñte:τ hoc virtute sicci
terminãtis humidũ.In postrema ṽo parte pme partis
sita est fantasia τ estimatio ut patebit inferius.❡ Ad p/
mum dicendum ꝙ idẽ ꝑm diuersas partes potest termi
nari per humidum τ siccum.❡ Ad aliud patet solutio
per ante dicta.
❡ Queritur quis sit actus imaginatiuarum.

Quarto et ultimo querit
de actu imaginationis.Et videt ꝙ imaginari
sit ꝓprius actus imaginationis:a simili in alijs potentijs
q: sentire est actus sensus:τ intelligere actus intellectus
hoc etiam accipit ex uerbo Ar:in pncipio tertij de aia
ubi dicit ꝙ imaginatio in nobis est cum uolumus:pre
oculis enim est facere imaginẽ:sicut sunt in recordatiuis
positi idolum faciẽtes.❡ Sed tũc querit cum diffiniat
imaginatio a retinẽdo imagines ut supra habitum est τ
semper retineat imagines:quare non semper imagine
tur.❡ Preterea hoc videtur falsum ꝙ imaginari in no
bis fit cum uolumus.Dicit enim ibidem philosophus
ꝙ imaginatio non fit sine sensu:cum ergo sensus exi/
gat rei presentiam videtur ꝙ non possumus imagina/
ri nisi re presente:τ ita non imaginamur cum uolumus.

¶ Preterea querit᷑ iuxta hoc cum diuersarũ potẽtiarũ diuersa sint obiecta per que diffiniũtur. ꝛ sensus cois ꝛ imaginatio sunt diuerse potentie: oportebit earum eẽ diuersa obiecta. obiectũ enim est agẽs ꝛ potẽtia patiẽs. ergo obiectũ imaginationis erit in actu: q2 nihil est agens ẜm ꝙ est in actu. ¶ Querit᷑ ergo a quo efficit᷑ in actu. si dicat᷑ ꝙ a sensibili accepto a sensu: videt᷑ ꝙ nõ q2 nihil agit ultra actũ ꝓpriũ: sed imaginatũ maioris est abstractionis q̃ȝ sensatũ: ergo videt᷑ ꝙ nõ agat᷑ ab illo. Si forte dicat᷑ ꝙ nõ oportet imaginatũ eẽ in actu ad hoc ꝙ pficiat in actu virtutẽ imaginatiuã hoc erit plane falsuȝ: q2 sensibile nõ facit sensum actu nisi ẜm ꝙ ipm est in actu: ut color ẜm actũ pficit visum: ꝛ itellect⁹ possibilis nõ efficit᷑ in actu nisi per agentẽ qui semp est actu ut dicit᷑ in 3° de aia. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ act⁹ imaginationis ꝓprius est imaginari ut sup̄ habitũ est. Scd̃ario aũt pparat imaginationes q̃druplr̃ alijs virtutib⁹ opantibus in ipsa. Est enim rõ quorũdã in imaginibus sicut est pcipue rõ mathematicoꝝ ꝛ tũc pparat imagines supiori potentie que est itellect⁹ uel rõ ut dicit Auic^a. Quedã aũt sunt cõpositiones imaginũ ꝛ diuisiones ad eliciẽdas intentiones terribilis uel appetibilis ꝯueniẽtis ꝛ incõueniẽtis ꝛ huiusmodi que sunt semp colligate sensib⁹: ꝛ tũc preparat imagines fantasie ꝛ estimationi. qñq3 aũt deseruit memorie ut dicit Aꝛ: qñ. s. per imagines ppąratas i aia recursus est in rẽ que accepta fuit in pterito per sensus. quandoq3 aũt pparat imagines refluentes ad organũ sensus cois: ꝛ tũc deseruit reuelationi que est in sõnijs. ¶ Ad aliud aũt cũ querit᷑ utrũ imaginari sit in nobis dũ uolumus. dicẽdũ ꝙ sic. est enim pre oculis interiorib⁹ facere imaginẽ cũ uolum⁹ ut dicit ph̄us. ¶ Ad hoc qᷝ ꝯtra h̄ obijcit᷑ dicẽdũ ꝙ hoc qᷝ dicit ph̄us ꝙ imaginatio nõ est sine sensu sic itelligit᷑ ꝙ imaginatio nõ est nisi de sensibili pus accepto. vñ cũ nullũ hẽmus sensuȝ illius nullã hẽmus imaginationẽ ut cecus nat⁹ nullã hẽt imaginationẽ coloꝝ: nõ tñ oportet ꝙ cũ imaginemur etiã sentiam⁹ ẜm actũ. ¶ Ad id qᷝ querit᷑ utrũ imaginatiuũ qᷝ pficit virtutẽ imaginatiuã sit in actu. dicẽdũ ꝙ sic: ꝛ ꝙ est in actu per hoc ꝙ est abstractuȝ a mã. ¶ Ad illud qᷝ querit᷑ a quo fiat in actu dicẽdũ ꝙ a spũ aiali qui abstrahit ipȝ ab organis sensuũ ꝛ ꝯfert ei eẽ spũale sicut lumen facit actu colores ꝛ intellect⁹ agẽs facit actu vniuersale.

¶ Queritur quid sit fantasia.

Einde queritur de fã

d tasia. Et querunt᷑ qnque. s. quid sit fantasia. ꝛ quid sit obm̃ eius. ꝛ qd organum. ꝛ qs actus. ꝛ qs modus corruptiõis ipsius.

a **D primum proce**ditur sic.

Dicit enim Aꝛ: ꝙ fantasia est mot⁹ a sensu ẜm actũ fact⁹. Aliã diffinitionẽ dat Algazel dicẽs ꝙ fantasia est virt⁹ que opat᷑ cõponẽdo ꝛ diuidẽdo: qñq3 i his que sunt in archa formarũ: qñq3 in his que sunt in archa itẽtionũ. ¶ Cõtra pmã diffinitionẽ obijcit᷑ sic. nullus mot⁹ est potẽtia in aia: fantasia est mot⁹: ergo fantasia non est potẽtia in aia. ¶ Itẽ ois mot⁹ est pfectio mobilis: fantasia est mot⁹: g̃ est pfectio alicui⁹ mobilis. Et querat᷑ cui⁹ ꝛ si est pfectio aie sensibilis tunc aia sensibilis semp mouebit᷑: q2 semp hẽt fantasiã. si aũt est pfectio illius potẽtie que dicit᷑ fantasia tũc erit idẽ pfectio suiipsi⁹. ¶ Itez ois mot⁹ est ex aliquo in aliqd. si ergo fantasia est mot⁹ erit ex aliquo in aliqd. Dicit᷑ aũt ꝙ est a sensu: sed in quid sit hoc nõ dĩ in diffinitiõe. ¶ Preterea nõ videt᷑ fantasia eẽ mot⁹ a sensu: qcqd eniȝ opat᷑ sensu nõ exñte ẜm actuȝ hoc nõ de necessitate est mot⁹ a sensu ẜm actũ fact⁹. fantasia opat᷑ sine sensu nõ exñte ẜm actũ. ergo nõ de necessitate est mot⁹ a sensu ẜm actũ fact⁹ ꝛ ita per hoc non debet diffiniri. ¶ Itẽ per illã diffinitionẽ nõ videt᷑ diuersificari fantasia ab imaginatione: q2 imaginatio est mot⁹ a sensu ẜm actũ factus ut patet ex p̄dictis. ¶ Preterea querit᷑ cũ dicit᷑ a sensu ẜm actũ fact⁹: utꝝ itelligat᷑ hoc de quolibet sensu. s. ꝓprio ꝛ cõi ꝛ per accñs: uel de aliquo illoꝝ. Et videt᷑ de quolibet: q2 qcqd diffinit᷑ per aliqd determinate hoc simplr̃ ꝯuenit illi: fantasia autẽ diffinit᷑ ꝙ sit mot⁹ a sensu fact⁹ ideterminate: ergo videt᷑ ꝙ simplr̃ a quolibet sensu. ¶ Preterea in fantasia iuenit᷑ hoc qᷝ ꝯuenit cuilibet sensui. Est eniȝ fantasia uera ꝛ fãtasia falsa. sensus aũt ꝓprius est uerus: ꝛ sensus cois ꝛ per accidẽs sunt ueri ꝛ falsi: ergo videt᷑ cũ fantasia hẽat ꝓprietatẽ cuiuslibet sensus ꝙ sit mot⁹ fact⁹ a quolibet sẽsu. ¶ Sȝ ꝯtra vnũqᷝq3 hẽt diffiniri per hoc qᷝ est imediatũ illi. si ergo fantasia est mot⁹ fact⁹ a quolibet sensu ẜm actũ erit fantasia accipiẽs imediate a quolibet sensu ꝛ sic erit imediata sensib⁹ ꝓprijs qᷝ falsum est: q2 sensus cois imediate est sensib⁹ ꝓprijs. ¶ Preterea ois potẽtia appħẽdẽs cũ pñtia rei est añ potẽtiã apphendẽtẽ re nõ pñte: sensus cois appħẽdit cũ rei pñtia ut sup̄ habitũ est: fantasia autẽ appħẽdit re nõ pñte: ergo sensus cois est añ fantasiaȝ. ꝛ sic relinqtur ꝙ fantasia nõ est imediata sensibus ꝓprijs. ¶ Preterea si eẽt imediata sensib⁹ ꝓprijs tũc imediate accipet a sensib⁹ ꝓprijs ꝛ ab ea accipet sensus oẽs qᷝ est ꝯtra oẽs auctores. ¶ Cõtra scd̃am diffinitionẽ sic obijcit᷑. Dicit Boe⁹ ꝙ qcqd põt potẽtia iferior põt supior. si ergo sensus cois põt cõponẽ ꝛ diuidere tũc quelibet potẽtiarũ supioꝝ erit cõponẽs ꝛ diuidens: ꝛ sic imaginatio opabit᷑ cõponẽdo ꝛ diuidẽdo sicut ꝛ fantasia: ꝛ sic per cõponere ꝛ diuidẽ nõ bñ diffinit᷑ fantasia: q2 per hoc non differt ab imaginatione. ¶ Preterea potẽtie differunt per oba: obm̃ aũt fantasie est fantasma ut dicit ph̄s ꝙ fãtasia est potẽtia ẜm quã fantasma nobis fit: ꝛ sic videtur male diffiniri per cõponere ꝛ diuidẽ. ¶ Preterea eiusdeȝ potẽtie est obm̃ recipe ꝛ opari in ipso. ergo videt᷑ ꝙ archa formaꝝ que est imagiatio: ꝛ archa itẽtionũ que est memoria sit opari in suis obiectis ꝛ nõ fantasie. ¶ Preterea querit᷑ q̃re fantasia nõ diffiniat᷑ in compatione ad itellectuȝ ita bñ sicut diffinit᷑ in compatione ad sensum. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ fantasia dicit᷑ duob⁹ modis. s. large ꝛ stricte. large ẜm ꝙ cõprehẽdit imaginationẽ ꝛ fantasiã ꝛ estimationẽ: ꝛ sic diffinit᷑ a ph̄o in li° de aia ꝙ est motus a sensu ẜm actũ fact⁹. stricte aũt accipit᷑ pro potẽtia collatiua imaginũ per cõponẽ ꝛ diuisionẽ: ꝛ sic diffinit᷑ ab Algazele ꝛ ideo dicit Algazel ꝙ qdã appellãt eã potẽtiã cogitatiuã sic eã appellat Auic^a. sed tñ cogitatiua nõ est ꝓprie nisi in hoibus. ¶ Dicẽdũ g̃ ad p^m ꝙ fantasia dicit᷑ motus nõ ꝓprie sed sumit᷑ ibi motus mãliter pro ipa potẽtia mota que suscipit a sensu spẽm sensibilẽ ꝛ mouetur circa ipsam motu discretionis ꝛ iudicij q2 ꝛ ẜm illã diffinitionẽ fantasia large sumit᷑ ut dictũ est. per hoc etiaȝ patet solutio ad duo sequẽtia. ¶ Ad id qᷝ querit᷑ qualiter motus fit a sensu ẜm actũ factus. dicenduȝ ꝙ hec ppositio. a. notat causam efficiẽtẽ. sensus aũt ẜm actũ est sensus hñs spẽm sensibilẽ. ille enim impmit speciem acceptam a fantasia per hoc ꝙ mouet ipsam ad obiectũ. ¶ Cõtra hoc dicendũ ꝙ fantasia magis abstrahit q̃ȝ sensus: ꝛ idcirco reseruat species sensibiles re etiam nõ pñte nihilominus nõ mouet᷑ circa spẽm aliquã quam nõ accipit a sensu. ¶ Ad sequẽtia autez patet solutio per ante dicta. ¶ Ad aliud dicenduȝ ꝙ fantasia est motus a quolibet sensu ẜm actũ factus sed nõ immediate. Immediate eniȝ fit iste motus a sensu cõi. ¶ Ad id qᷝ obijcit᷑ cõtra hoc dicendũ ꝙ nõ oportet per hoc qᷝ diffinit᷑ per generaleȝ causam determinet᷑ in partibus illius cause ad immediatum: q2 sic alie partes cause viderent᷑ excludi a causalitate. obiecta aũt que ꝓbãt ꝙ fantasia non sit immediata sensibus ꝓprijs cõcedunt᷑. ¶ Ad id qᷝ obijcit᷑ cõtra secũdã diffinitionẽ dicẽdũ ꝙ dictũ Boecij itelligit᷑ de potẽtijs actiuis. ipse eniȝ dicit h̄ de toto ptãtiuo cui⁹ supior

pars pōt quicq̄d pōt inferior: sed nō ↄuertit. de potentia aūt māli ꝛ receptiua nō est uerū. potētia enim celi que ꝑ or est ꝑm nāz q̄ȝ potētia elemētoꝝ nō pōt oē illud qđ pn̄t elementa: idcirco ut dicit Auic^a. alterius potētie est retinere imagines: ꝛ alterius opari in eis cōponēdo ꝛ diuidēdo. Uel dicat aliter ꝛ meli⁹ q̄ fantasia apphēdit aliq̄d qđ nō apphēdit imaginatio. s. intētiones amici ꝛ inimici ꝛ ueri ꝛ falsi que lȝ semp ↄiūcte sunt sensib⁹ tn̄ nō sunt accepte per sensuȝ. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ ꝑm Grego^m nix^m ꝛ Dama^m fantasia appellat uana cōpō imaginū sicut in corpe hois caput leonis ꝛ cauda equi eodē modo quo imaginamur trachelachū ꝛ hircoceruū ꝛ chymerā: sed ꝑm Alga. ꝛ Auic. fantasia est intētio illicita ex cōpositione imaginuȝ uel diuisione: ꝛ sic patet diuersa eē obiecta imaginationis ꝛ fantasie. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ ista ꝑpositio falsa est: eiusdē potētie est recipe spēm: ꝛ opari in ipsa cōponēdo ꝛ diuidēdo: ꝛ est istātia in sensu ꝑprio que recipit spēm sui obiecti: ꝛ tn̄ vnā nō cōponit cū altera. ¶ Ad ultimū dicēdū q̄ nō est gn̄alis cōpositio fantasie ad intellectum ꝛ ideo non potest diffiniri in comparatione ad ipsum.

¶ Utrum fantasie est aliquod obiectum.

S**Ecundo queritur** De obo fantasie. ꝛ videt q̄ nullū sit. Illa enim que sunt in aia in potētijs apphēsiuis nō sunt nisi uīe ꝛ pticulare. pticulare aūt nō uariat nisi cū pn̄tia mãe uel sine pn̄tia: ꝛ hoc duob⁹ modis. s. absolute uel cū ↄditione tpis pteriti. Et ꝑmo mō est obm̄ sensus. scđo mō imaginationis tertio mō memorie: ꝛ sic nullo mō erit obm̄ fantasie. vl̄e aūt nō pōt eē obm̄ eius: q̄ nō pōt eē uīe in aia sensibili: sed in itellectu tm̄. ¶ Solo ad hoc dicēduȝ q̄ si fantasia gn̄aliter accipiat tūc planū est soluere. si aūt stricte accipiatur tūc dicēdū est ꝑm quosdā phos q̄ nihil ꝓhibet semper idē obm̄ opari diuersas potētias sicut sup sensibile ꝓpriū opat sensus ꝓprius recipiēdo ipm ꝛ iudicādo. sensus aūt cois sup idē opat cōponēdo actu ꝛ diuidēdo ab ipso ꝛ discernēdo idētitatē ꝛ diuersitatē inter ea. silr̄ imaginatio recipit ea que sunt in sensu cōi. Et si cōponit uel diuidit nō facit hoc nisi cōpōne uel diuisione sensus cois sed fantasia hēt imagines cōponēdo ꝛ diuidēdo eas ad eliciendum intentiones ueri ꝛ falsi.

¶ Queritur quid sit organum fantasie.

T**Ertio queritur** De organo fantasie. Et videt q̄ hoc sit in medio capitis. Ois enim potētia exn̄s in organo accipiēs ab organo anterioris potētie ꝛ ab organo posterioris sitū hēt inter utrūqȝ Talis est potētia que dicit fantasia: ergo sitū hēt iter memoriā ꝛ imaginationē. ꝑma patet pse. 2^a ꝓbat per Algazelē qui dicit q̄ fantasie est apphēdere. pergrit enim de his nūc que sunt in archa formaruȝ hoc est in imaginatione. nūc de his que sunt in archa itētionū hoc est in memoria: qn̄qȝ fixa est iter eas: ꝛ opat in his duabus cōponēdo ꝛ diuidēdo. ¶ Itē Algazel expsse dicit q̄ fantasia est in medio cerebri. Preterea in aialib⁹ brutis posterior ps capitis deputat memorie: anterior aūt sensui cōi ꝛ imaginationi: ḡ videt q̄ media ps relinquat fātasie. Si forte dicat q̄ media ps deputat rōni uel intellectui lȝ videt falsuȝ: q̄ itellect⁹ nō est ꝟt⁹ opans in organo nec etiā rō. ¶ Sȝ ↄtra. anteriori pte capitis corrupta corrūpunt imaginationes ꝛ fantasie ꝛ nō corrūpunt fantasie in anteriori pte nisi q̄ sitū hn̄t in anteriori: ergo fantasia non est in medio cerebri sȝ in anteriori pte. ¶ Itē Cōstabulus in li° de dīa spūs ꝛ aie dicit q̄ spūs anterior ꝑm sensuȝ cōēȝ ꝛ fantasiā opat: medius aūt cogitationē ꝛ cognitionē ꝛ ꝓuidētiā. ultim⁹ memoriā ꝛ reminiscētiā. ¶ Solutio dicēdū q̄ tres sunt cellule capitis. s. anterior posterior ꝛ media. ꝑma dicit fantasia ab antiquorib⁹. 2^a sillogistica. 3^a memorialis. Spūs aūt aialis a ꝑori trāsit in mediā: ꝛ a media in postremā. Et in ꝑma opat sensuȝ ꝓpriū in organis sensuū. Sensum cōem in ꝑma ↄcauitate cerebri: ꝛ imaginationē in medio anterioris ptis cerebri ꝛ fantasiā ꝛ estimationē in posteriori pte anterioris ptis ut sup dictū est ut dicit Cōstabulus. ¶ Ad id qđ cōtra hoc obijcit dicēdū q̄ fantasia duob⁹ modis ↄsiderat. s. in cōpatione ad ꝓpriū obm̄ qđ est fantasia. uel in cōparatione ad extrema: cū ipsa sit vna mediarū potētiaruȝ. Et ꝑmo mō dicit esse in posteriori pte anterioris cellule. 2° aūt mō dicit eē in medio eo q̄ ipsa ↄuertit ad imaginatiuā que est an̄: ꝛ ad memorialē que est post. ¶ Ad aliđ dicēdū q̄ maior subtiliatio spūs aialis exigit ad operandū imaginationes apphēsas ut ex eis eliciat uerum uel falsuȝ q̄ȝ ad recipiēdū imagines tm̄: ꝛ ideo q̄ fantasia facit talē cōpationē oportet q̄ ipa hēat spūm sensibilē illi spūi qui est in media cellula: qui subtilissimus est ꝛ quo ad hoc dicit Algazel. q̄ sit in media cellula.

¶ Queritur de actu fantasie.

Q**Uarto queritur** De actu fantasie. Dicit enim Algazel q̄ opari cōponēdo ꝛ diuidēdo sup imagines imaginationis ꝛ sup intētiones memorie est actus fantasie. ¶ Sed cōtra eiusdē virtutis est intelligibile simplex ꝛ itelligibile cōpositūȝ ut habet in 3° de aia. ubi dicit Ar: q̄ indiuisibiliū intelligētia in his est circa que nō est falsum ꝛ in qb⁹ an̄ ueruȝ ꝛ falsuȝ est cōpositio quedā intelligibiliū: ergo a silī videt q̄ eiusdē virtutis sit imaginatio simplex ꝛ imaginatio cōposita siue cōplexa: ꝛ sic fantasie nō erit cōponere imaginationes ꝛ diuidere. ¶ Sed ↄtra diuersarū virtutū diuersa sunt instra. spūs enim aialis instr̄m est virtutis apprehēsiue. Cū igit spūs subtilior deseruiat virtuti collatiue q̄ȝ apphēdēti: ꝛ fantasia sit virt⁹ collatiua ꝑm Algazelem: nō erit eiusdē ꝟtutis accipe imaginationē ꝛ cōferre inter imaginationes acceptas. ¶ Solo dicēdū q̄ si fantasia large accipiat tūc parua erit dīa inter fantasiam ꝛ imaginationē ꝛ estimationē quātū ad actū obm̄ ꝛ organū. Et hoc mō videt sumere Ar: qui dicit fantasiam eē potētiā ꝑm quā fantasma nobis fit: que fantasia est mot⁹ a sensu ꝑm actū fact⁹: qđ totū ↄuenit imaginatiue. Dicit enim fantasiā eē uerā ꝛ falsam: ꝛ q̄ ↄuenit potentie diuidēdi ꝛ cōponēdi imagines apphēsas. Dicit enim fantasiam eē mouētem per qđ etiā determinat delectabile ꝛ triste ꝛ nociuū ꝛ ↄueniēs imaginib⁹ apphēsis: qđ videtur ↄuenire estimatiue. Si aūt stricte sumat tunc distinguit fantasia ab imaginatiua per hoc q̄ nō est eiusdē potētie in specie specialissima tenere imaginationes qđ fit p ꝟtutē sicci: ꝛ ↄferre eas qđ fit per virtutem spūs subtilis ꝛ mobilis. Et ideo qdā auctores sequētes hāc rōnem distinguūt inter fantasiā ꝛ imaginatiuā. ¶ Ad id qđ obijcit in ↄtrariū dicēdū q̄ aliud est de virtute que nō hēt sitū in organo: ꝛ aliud de virtute organica. simplex eniȝ ꝛ cōplexū in virtute sepata ab organo nō diuersificant nisi ꝑm habitudinē ipsius rei ꝛ nō ꝑm diuersitatē spūs uel organi: sed in virtute organica alia est dispositio spūs in collatione ꝛ alia in retētione simplicis. cum enim collatio sit motus vnius ad alterū indiget spiritu bene digno subtili ꝛ mobili. bonitas aūt retētionis est per subiectuȝ nō de facili mobile: ꝛ per organū qđ ↄueniēter est sicco determinatum. Et ideo alterius virtutis est retinē imagines ꝛ conferre.

¶ Queritur qualiter fantasia corrumpitur.

Q**Uinto queritur et ul**timo de modo corruptionis fantasie. Fit enim corruptio in anteriori parte cerebri: ꝛ tunc fantasie sunt indeterminate: ꝛ quandoqȝ fit in posteriori ꝛ tunc debilitatur memoria. Et quandoqȝ fit in memoria ꝛ tunc fit

debilitatio cognitionis ⁊ rōnis ut dicunt auctores. Sed hoc videtur falsum: spiritus enim aīalis trāsit ab anteriori parte capitis ad mediam ⁊ postremam. ergo si corruptus est in anteriori corruptio transit ad mediaꝫ ⁊ postremam ⁊ ita corrupta fantasia corrupta erit ratio ⁊ memoria. ¶ Preterea nos videmus ꝙ in somnis sine corruptione alicuiꝰ ꝑtis capitis false ⁊ indeterminate sūt multe fantasie. ergo videt̄ ꝙ corruptio fantasie nō causet̄ ex corruptione anterioris partis capitis. ¶ Preterea dicit ph̄us in 3° de aīa ꝙ causa huius ꝙ fantasia est uera ⁊ falsa est ꝙ sensus q̄dē ꝓprioꝝ est uerus aut paruissimuꝫ est h̄n̄s falsum. 2° aūt ut hec accidūt. s. uerū ⁊ falsuꝫ ⁊ ex hoc ⁊ ex hinc iā ꝯtingit mētiri: ergo videt̄ ꝙ corruptio fantasie sit emēdatio sensus cōis per accn̄s: ⁊ nō a corruptiōe ꝓpria. ¶ Itē dicimus ꝙ fantasia q̄n̄qꝫ impedit cognitionē intellectualē sicut videt̄ dicere Dionysiꝰ in l° de mystica theologia cap° p° loquēs ad thimotheū sic. vide ut nullus indoctoꝝ ista audiat. Istos aūt dico qui etiā existētibꝰ sunt formati nihil sup existētia semp subaliter eē opinātes: sed putātes scire ea que ſm seipsos ex cognitione eū qui ponit tenebras latibulū suū. ⁊ tangit hoc q̄ḋ dicit Augꝰ in p° de trinitate. s. ꝙ q̄dā errātes de deo ſm corpus sapiūt: q: nihil de eo sentiūt nisi q̄ḋ in fantasijs ⁊ in sensibꝰ iuenit̄. ¶ Sil'r etiā q̄n̄qꝫ fit reuelatiōe ꝓph̄ali ⁊ somniali in qua q̄n̄qꝫ se ingerūt fantasmata q̄ḋ virtꝰ intellectualis nō pōt discernē. ¶ Sol'o dicēduꝫ ꝙ triplex est corruptio fantasie. s. in se ⁊ in cōpatione ad sensum cōem: ⁊ in cōpatione ad itellectū. In se q̄n̄ corrūpitur anterior pars capitis uel disturbat̄ īfirmitate uel aliquo alio accn̄te: sicut accidit in q̄busdā egritudinibꝰ in q̄bus multiplicant̄ fantasie īdeterminate. In cōpatione ad sensum cōem ex īdebita cōpōne uel diuisione gn̄et̄ corruptio in actu fantasie que est falsitas. In cōpatiōe eni ad itellectū corrupta est fantasia q̄n̄ itellectꝰ sp̄ūaliū non sufficiēter resultat in fantasmatibꝰ ⁊ ideo q̄n̄ multiplicat̄ fantasma īcipit aīa adherē fantasmatibꝰ ⁊ errat in itellectu sp̄ūaliū. de hoc plenius h̄ebit̄ īfra in q̄ōne de reuelatione somnioꝝ. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū ꝙ sp̄ūs in anteriori ꝑte corrupta nō corrūpit̄ corruptione ꝓpria: ⁊ ideo q̄n̄ trāsit a p̄ori ꝑte ad mediā ⁊ postremam nō remanet corruptū q: corruptionē nō habuit ꝑse ſꝫ ꝑ accn̄s. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ in somnis reflexa est imaginatio ad organū sensus cōis ⁊ ideo aīa ꝯuertit̄ sup imagines sicut sup̈ sensata ⁊ cū sensata accipiant̄ per modū rerū: accipit aīa tūc imagines sicut res. hoc aūt ꝯtingit ideo q: uapor ascēdēs a loco digestionis ad cerebrū infrigidat̄ ibi propter locuꝫ que frigiditas fluit ad organa sensuū ⁊ accidit sil'r fluere imagines ad organū sensus cōis. Cū aūt sp̄ūs ī somno sit grossus in capite ꝓpter dn̄iū frigoris non pōt trāsire ad opationē rōnis: ⁊ ideo accidit ꝙ aīa nō discernit utrū imagines sint res uel imaginationes: sed cōuertit̄ sup eas tanq̄ꝫ sup res. ⁊ de his plenius h̄ebit̄. Ex hoc tamē patet ꝙ nō est ex corruptione fantasie sed ex an̄cedēte q̄ḋ est somnꝰ. ¶ Ad aliud patet sol'o per an̄ dicta.

¶ Queritur quid sit virtus estimatiua.

d

Einde querendum est de estimatiua.

Et querunt̄ quatuor. s. quid sit. ⁊ quod sit obiectuꝫ eius. ⁊ q̄ḋ organum. ⁊ quis actus.

a

D primum procedit̄ur sic.

Dicit Algazel seq̄ns Auicᵃᵐ. Estimatiua est virtꝰ app̄h̄ēdēs de sensato q̄ḋ nō est sensatum: sicut ouis app̄h̄ēdit inimicitias lupi: hoc enim nō fit per ob̄m sed per aliā virtutē que est hoc brutis q̄ḋ est itellectus hoīs. ¶ Sed ꝯtra. diuersarū virtutū diuersa sunt ob̄a. cū ḡ fātasia ⁊ estimatiua diuerse sint v̄tutes: diuersa h̄ebūt ob̄a sed sup̈ h̄itū est ꝙ itētiones nō sensate in sēsibꝰ tn̄ exn̄tes ꝓprie sūt fantasie: ergo videt̄ ꝙ nō sint ob̄ta estimatiue. ¶ Preterea videt̄ estimatiua nō eē virtꝰ app̄h̄ēsiua sed motiua. virtꝰ eniꝫ determinās inimicū uel amicū est virtus impans fugā uel imitationē ⁊ oīs talis est motiua. Cū ergo estimatiua talis v̄tꝰ sit: ipsa videbit̄ motiua. ¶ Preterea querit̄ de quo itellectu hoc itelligat̄ ꝙ dicit ꝙ estimatiua est in brutis q̄ḋ est itellectꝰ hoīum. Si eniꝫ itelligit̄ de itellectu speculatiuo hoc est falsuꝫ. virtꝰ enim cōferēdo determinās uerū uel falsuꝫ in imaginibꝰ est in brutis loco intellectꝰ speculatiui: ſꝫ hec nō est estimatiua sed fantasia. Si v̄o itelligit̄ de itellectu practico siue actiuo: tūc estimatiua videbit̄ eē virtꝰ motiua ⁊ nō app̄h̄ensiua. Q̄ḋ si ꝯcedit̄. Cōtra. quecūqꝫ sunt eiusdē diuisionis sunt eiusdē gn̄is. estimatiua ⁊ fantasia ⁊ imaginatiua ponunt̄ in eadē diuisiōe ab Auicᵃ ⁊ Algazele. ḡ sūt eiusdē gn̄is. Sed fantasia ⁊ imaginatiua sunt in gn̄e virtutis app̄h̄ēsiue: ḡ ⁊ estimatiua sil'r. ¶ Iteꝫ dicit Algazel ꝙ quinque sunt sensus iteriores. s. sensus cōis ⁊ imaginatiua estimatiua ⁊ fantasia ⁊ memoria. sensus enim sonat in app̄h̄ensionē: ergo estimatiua erit v̄tus app̄h̄ēdēs ⁊ nō motiua. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ ſm ꝙ fantasia large sumit̄ tunc estimatiua est quedā pars fantasie ut sup̈ h̄abitū est. Si aūt stricte sumat̄ tūc estimatiua est virtꝰ seq̄ns fantasiā ⁊ diuersa ab ipsa: ⁊ est determinās imitationē uel fugā in intētionibus app̄h̄ēsis: que inq̄ꝫ intētiones ꝯiūcte sunt cōpositioni ⁊ diuisioni fantasmatū nō tn̄ sunt accepte a sensibus. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū ꝙ differt intētionē illaꝫ accipe per modū ueri speculatiui tm̄: ⁊ accipe eādeꝫ per rōnē appetibilis uel detestabilis. ⁊ p̄mo intētionem accipit fantasia sc̄ḋo mō estimatiua. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ app̄h̄ēsiua dicit̄ duobus modis. dicit̄ enim app̄h̄ensiua virtus accipiēs sp̄ēm ꝓut est p̄ncipiū cognitionis cuiuslibet siue speculatiue siue opatiue: ⁊ hoc mō videt̄ accipere ph̄s in 3° de aīa ubi dicit ꝙ ipsius acceptionis dr̄ie sunt sc̄ia opinio ⁊ prudētia. sc̄ia enim ⁊ opinio ꝑtinēt ad speculationē: ⁊ prudētia ad opꝰ: ⁊ h̄ mō ꝯsiderāt app̄h̄ēsiuā sensibilē que diuidūt eā per q̄nque dr̄ias que dicūtur sensus interiores. Dicit̄ etiā virtus app̄h̄ēsiua virtꝰ accipiēs sp̄ēm ordinatā ad speculationem ueri tm̄ ⁊ hoc mō estimatiua nō erit app̄h̄ēsiua. Sil'r motiua dicit̄ duobus modis. dicit̄ enim motiua virtus īmediate mouēs organa in motu ꝓcessiuo ad fugā nociui ⁊ ad acq̄sitionē ꝯueniētis: ⁊ hoc mō nō mouet nisi appetitus cū suis partibus ut infra ꝓbabit̄ cū disputabit̄ de mouēte. Alio mō dicit̄ virtus motiua determinās per cognitionem id ad q̄ḋ est motus ꝓcessiuus aīaliū: ⁊ hoc mō intellectus practicus per sc̄iam suā est motiuus ut dicit Auerr̄. ⁊ similiter fātasia practica ⁊ estimatiua ſm Auicᵃᵐ ⁊ Algazelē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sil'itudo est ad intellectū practicū que tn̄ vno mō est virtus app̄h̄ēsiua. ¶ Ad duo ultima dicēdū ꝙ q̄n̄ virtus app̄h̄ēsiua diuidit̄ in q̄nque sensus interiores sumit̄ primo modo ⁊ non secūdo.

¶ Queritur quid sit obiectum estimatiue.

s

Ecundo queritur quid sit obiectū estimatiue.

Et videt̄ ex p̄dictis ꝙ ob̄m estimatiue sit id q̄ḋ nō est sensatum. sumit̄ tn̄ de sensato. hoc enim dicūt Auicᵃ ⁊ Algazel. ¶ Querat̄ ergo utrū sit vniuersale uel ꝑticulare. Videt̄ ꝙ nō ꝑticulare. Omne enim ꝑticulare est sensatū ꝓpriū uel cōe uel per accidēs: ⁊ hoc dico si corporeū est. ⁊ dicūt aūt ꝙ illud q̄ḋ apprehēdit estimatiua nō est sensatū aliquo mō: ergo videtur nō eē ꝑticulare. ¶ Itē oē q̄ḋ determinat eē fugiēdū uel imitādū videt̄ hoc facere per aliq̄ḋ cōe regens in fuga uel imitatione. Estimatiua vniuersaliter determinat de omni figura ⁊ omni imaginatione sensuum: ergo videt̄ hoc facere per aliquod cōmune regitiuū: ⁊ sic iteruꝫ obiectū eius erit cōmune ⁊ nō particulare. ¶ Itē q̄cq̄ḋ vno mō ens accipit̄ ab omni sensibili eiusdem speciet

hoc videt ul'e esse: sicut homo in vna rône accipit a sorte z platone. Illud aût qd determinat fugiêduz esse fm vnum modû accipit in oue ab omni lupo: z nô fugiêdû esse fm vnuz modû ab omni pastore: ergo hoc erit ul'e cum sit obm estimatiue z sic obiectû estimatiue erit ul'e. ¶ Sed côtra. ois virtus aie sensibilis est virtus opans in organo: nulla rô ul'is est in spêbus defixis in organo. ergo nulla virtus aie sensibilis est virtus opans fm rônem ul'is. pma probat per hoc q nulla virtus aie sensibilis sepat ab organo ut dicit phs: intellect9 enim solus nullius corpis est actus. 2a probat per hoc q dicit Auic a q quicqd est in organo corporeo est cum quâtitate z figura. ¶ Preterea ois scia causat ex rône ul'is. Si g bruta aialia pceptiua essent ul'ium: pceptiua etiâ eênt sciarû per inuêtionê z doctrinâ z studiû qd falsum est. ¶ Solutio dicendû cum Auic a q intêtiones accepte a sensib9 nô apprehêse per sensum apphêdunt per duos modos scilz per rônem ul'is z sic elicê eam a sensib9 est experiêtie z virtutis intellectiue. Alio mô accipiunt per intentiones nunq̃ sepatas a sensib9 que sunt hic z nunc: z sic accipiunt a duob9 modis. s. put sunt principiû ueri z falsi in ptibus z sic sunt fantasie: ul' put determinat nociuû uel ɔueniês in appetibilib9 z sic sunt estimatiue. Dicenduz ergo ad primû q pma est falsa nisi intelligat de corporeis exitibus in re extra. Si vo itelligat de his que insunt eis ex côpône uel diuisione sicut ueruz z falsum. uel ex ordine ad appetitû sicut nociuû uel ɔueniens falsa erit ppô. ¶ Ad aliud dicêdum q lz côe regens sit in estimatiua tñ nô côsiderat fm rônem coitatis sue: quia aliter oporteret q estimatiua separet côe a pticulari per rônem sue coitatis: sed q hic z nunc côsiderat ipm qb9 colligat aliud pticulare. ¶ Ad aliud dicêdû q estimatiua magis imitat nãm in mouêdo q̃ sciam z artem itellectus practici. Unde lz ouis vno mô accipiat inimicuz in omni lupo nô tñ utit ingsitione z côsilio in mô fugiêdi queâdmodû homo: sed ois ouis fugit vno mô etiam oêm lupum. z hoc est qd dicit Damascenus q bruta potius agunt anteq̃ agât. z idem dicit Auic a q instinctu nature mouent bruta z nô ad rônem apprehensi: z ideo rônem vniuersalis non considerant.

¶ Querit quid sit organum estimatiue.

Tertio queritur de organo

t estimatiue. Et videt nô hře organû susceptiuû alicuius spêi uel forme. virtutes enim motiue sunt in organis que mouent z nô in organis a qbus suscipiût speciem. virtus enim motiua mouet a delectabili z mouet organa ad ipm delectabile ɔsequêdû. ergo videt q cuz estimatiua sit quedâ motiua: q ipa nô hêat organû nisi qd moueat: nô per qd apprehendat aliqd. ¶ Preterea equalis abstractiôis est accipe spêm per modum ueri z accipe per modû boni delectabilis: g videt q in mô abstrahêdi nô differt estimatiua ab organo fâtasie. ¶ Sz côtra. diuersarû viriû diuersa sunt organa: fantasia z estimatiua sunt diuerse vires: ergo habent organa diuersa. ¶ Sol'o dicendû q estimatiua z fantasia opant in eodem organo. estimatiua enim nihil aliud est q̃ extensio fantasie in praxim sicut etiâ nullus speculatiuus extêdêdo se fit practicus. ¶ Ad pm ergo dicêdû q obiectio illa tenet de motiua que imediate facit motuz sicut est appetitus cum partib9 suis: que est ɔcupiscibilis z irascibilis sed ille motiue que determinât per iudiciû faciêdû esse motum opant in organis pcedêtiuz se speculatiuarum. ¶ Ad aliud dicendû q nihil prohibet diuersarû viriuz esse idem organuz: dûmodo spês que sunt in organo diuersimode considerentur.

¶ Querit quis sit actus estimatiue.

Quarto et ultimo queritur

q quis sit actus estimatiue. Et videt fm Auic am z Algazelem q actus eius sit determinare de fugiêdo z imitâdo per apprehêsionê ɔuenietis z incôuenietis in ptib9. ¶ Sed ɔtra. oêm determinationê ad opus in his que possibile est aliter fieri pcedit ingsitio z dispô z preoptatio z snîa ut patet per Damascenû qui dicit q pmû qdê ingrit z ɔsiliat: deide disponit z amat qd ex côsilio iudicatuz est z uocat snîa: deide post dispônê fit electio: deide impetû facit ad opationê. Cû ergo estimatiua in brutis sentêtiet de fugiêdo uel imitâdo: videt q snîaz illâ pcedat ingsitio z côsiliû pcipue cû sit de his que possibile est aliter fieri. Si forte dicat q hec deficiût in brutis cuz tñ necessaria sint. hoc nihil est: q: natura nô deficit in necessarijs nec abûdat in supfluis ut dicit Ari: in 3o de aia. ¶ Sol'o dicêduz q actus estimatiue est qui dictus est: sed in brutis nô pcedit côsiliuz z ingsitio eo q bruta per modû nature impetû faciût ad opus z nô per modû deliberationis. ¶ Ad ultim dicêdû q natura nô deficit in brutis a necessarijs sue spêi: lz imperfectiorez habeât nãm q̃ hô: z iô in multis deficiût que sunt in hoie. homo eni pfectissimû est oiuz aialiuz ut hêtur in 12o de aialibus.

¶ Querit quid sit memoria.

Consequêter querendû

c est de memoria. Et queruntur quatuor. scilicet quid sit. z qd sit organum. z quid sit obiectum eius. z quis actus.

Ad primum proceditur sic

a Dicit Algazel q memoria est conseruatrix harum intêtionum quas apprehêdit estimatiua. z iô est archa intêtionû sicut imaginatiua ɔseruatrix formaruz est archa formarû. ¶ Itez Ysaac in libro de diffinitionib9. Memoria est côprehêsio rerû exitium in aia cum ingsitione. ¶ Itez Grego9 nis9 diffinit multipl'r memoriâ fm diuersos phos sic dicês. memoratiuum est memorie z rememorationis causa z pmptuariû. Cuz aût memoria (ut Origenes quidez ait) sit fantasia relicta ab aliquo sensu fm actuz apparentê. Plato aût ɔseruatio sensus z itelligêtie. Damascen9 aût sic diffinit ut Gregori9: z addit istâ. Memoria est ɔseruatio sensus z intelligentie. ¶ Côtra pam diffinitionê sic obijcit. ɔseruare enim non dicit motû reuersiuû in rem in specie que est apud aiam. memorari autê redire est in rem ex specie que est apud aiam. ergo memorie nô est propriû ɔseruare neq̃ memoria est ɔseruatrix. prima probat ex dictis Auer. in suo libro de memoria z reminiscêtia qui dicit q virtus côseruatiua est virtus ɔtinua hoc est ɔtinue ɔseruâs hoc qd repositûz est in ipa. 2a probat ex dicto phi in cap9 de memoria. ubi dicit q post têpus ois memoria fit. fit eni reuersio in rem pteritâ per memoriaz. ¶ Item obijcit de hoc q dicit q est ɔseruatrix harum intêtionuz quas apphêdit estimatiua. videt enim q sit ɔseruatrix imaginationis ex eo qd hêtur in cap9 de memoria. s. q memoria est fantasmatis z imaginationis. ¶ Preterea cum memorari sit recurrê in pteritû memoria hêbit actum: z cum virtutes aie diuerse sint per actus suos: videt q memoria potius debeat diffiniri per opari q̃ per côseruare. ¶ Côtra 2am obijcit. Memoria est apphensio rerum extra: ergo nô erit apprehêsio rerû exitium in aia. prima probat per hoc q memoria est potêtia recordatiua. Per recordationez aût côtingit redire in rem extra. ¶ Item brutoz nô est ingrere z tñ hñt memoriâ: ergo memoria male diffinit per ingsitionê. ¶ Côtra 3am sic obijcit: nihil est causa suiipsius: sed memoratiuû idê est q memoria: ergo memoratiuû nô est causa memorie. ¶ Preterea querit. Quid supponat per hoc q dicitur rememorationis. si actus memorie supponit tunc idez est ac si diceret memoria est causa act9 memorie: quod

nihil est dictū. si aūt per rememorationis supponit remi
niscentia sicut infra dicere videt Gregorius ubi dicit q
memoratio est memorie corrupte facte restauratio. vi
det dupl'r peccare diffinitio. vno mō. s. q rememoratio
in solis hoibus est ut dicit Auic. z sic non ul'ter memo
ria est causa rememorationis: cū memoria etiā insit bru
tis aliquo mō q: frequēter ut dicit Ar: bn̄ memorātes
sunt nō bn̄ reminiscibiles z ecōtra: qd nō esset si memo
ria esset causa reminiscētie siue rememoratiōis. ¶ Pre
terea querit quare dicit pmptuariū. Promptuariū eni
alteri pmptū est. memoria aūt per seipsam redit in rem
quā accepit in pterito. ¶ Cōtra 4am sic obijcitur. Me
moria z fantasia sunt diuerse virtutes. ergo vna diffinit
male per alteraz. ¶ Preterea fantasia relicta ab aliquo
sensu sm actum apparentē est spēs fantasmatis. ergo vi
detur memoria idem esse q spēs fantasmatis. ¶ Con
tra 5am z 6am simul sic obijcit. nulla virtus aie sensibilis
est pseruās intelligibile. memoria est virtus aie sensibi
lis: ergo nō est pseruās intelligibile. pma patet per hoc
q ois virtus aie sensibilis ut dicit Auic recipit speciem
cuz appēditijs mãe. 2a probat per hoc q memoria inue
nit in brutis in qbus nō est nisi aia sensibilis. ¶ Item
ad hō ponant rōnes Ar: i capo de memoria. Cuiuscūqz
potētie est apphēdē quātitatē sub differētijs quantitatis
illius est apphēdere tēpus. sensitiue potētie tm est appre
hēdere quātitatē sub differētijs quātitatis. ergo sensitiue
potētie tm̄ est apphēdere quātitatē tpis. Hoc dato pce
dit sic. quecūqz potētia cognoscit tēpus sub dr̄ia tpis de
terminata illa est sensitiua. ois memoria cognoscit tem
pus sub dr̄ia tpis determinata que est pteritū: ergo ois
memoria est potētia sensitiua. pma primi silli probat ex
hoc q eadem est cognitionis rō in gn̄e quantitatis sm
oēm spēm quātitatis. 2a vo probat per hoc q quantitas
est obm sensus cois z imaginationis z nō intellectus ut
dicit phus in capo de memoria z reminiscētia. Et si intel
lectus intelligat quātitatē tn̄ accipit eam sm hoc q quā
titas est: hoc est sm simplicez quātitatis rōnem z nō sub
imaginatione longi uel breuis. pma vo scdi silli est con
clusio pmi. 2a vo scribit in lris Ar: ubi dicit sic. oportet
aūt cum sm ipam memoriā agat sic in aia dicere q hoc
prius audiuit aut sensit aut intellexit. ¶ Item Ar. ma
gnitudinē z motū cognoscē est necesse. magnitudo aūt
z motus nō cognoscunt nisi potētia aie sensibilis: ergo
neqz tēpus. sed tēpus sub dr̄ia determinata cognoscit a
memoria: g memoria est potētia aie sensibilis. ¶ Item
Ar: memoria quidē intellect9 est per accn̄s: pse aūt pri
mi sensitiui. ¶ Item Ar: si memoria intelligētiarum
partiū esset nō utiqz inesset multis alioz aialiū. forte aūt
nulli mortaliū. ¶ Item Ar: cuius quidē ergo eorum
que sunt aie memoria sit manifestuz: qm̄ quidē cuius z
fantasia est: sed fantasia est aie sensibilis: ergo z memo
ria. ¶ Item Ar: memorialia quidē pse sunt quoruz z
fantasia. sm accn̄s aūt quecūqz cum fantasia: sed fantasia
nō est nisi sensibiliū. ergo z memoria nō est nisi sensibi
lium. z exinde sequit ulterius q memoria sit potentia
sensibilis aie. ¶ Item Grego9 nixen9 sensibilia quidez
sm seipa memorant. Intelligibilia vo sm accn̄s: q: z ex
cogitabiliū memoria fantasia sit passumpta. ¶ Itē Gre
gorius nixen9. memorari dicimus que prius sciuimus
uel audiuimus uel aliter qual'r cognouimus. pus autē
rōnem hēt ad pteritū tēpus. Manifestū est ergo q me
moralia sunt que fiunt z corrūpunt z que in tpe consi
stunt. talia autē nō sunt nisi sensibilia. ergo memoria est
vis sensibilis aie. ¶ Itē dicit Damascenus cū typos eo
rum qui opinatus est aliqs z eoz que intellexit custodit
memorari dicitur. typi aūt sunt figure z imagines quas
opinat9 est memoria. ergo memoria est pprie figuraruz
z imaginū. imagines aūt sunt sensibilis aie. ergo memo
ria est potētia aie sensibilis. ¶ Item dicit Damascenus
sensibilia sm seipa memorie cōmendant: sed sensibilia
nō sunt nisi sensibilis aie: ergo memoria nō est nisi sen
sibilis aie. ¶ Item Auic in 6o de nālibus pbat in rōna
li aia nō esse memoriā: z q: de hoc infra erūt qōnes. rō
nes eius ifra ponent. ¶ Itē quicqd est ubiqz z semper
hoc est remotū ab oi dr̄ia tpis. ul'e aūt est ubiqz z semp:
ergo omne ul'e est remotū ab omni dr̄ia tpis. pma patet
pse: q: ois dr̄ia tpis cōcernit mãm. 2a scribit in pmo po
steriorū. Inde sic: ois memoria accipit sub dr̄ia tpis de
terminata: nullū ul'e sm q ul'e est sub dr̄ia tpis determi
nata. g nulla memoria accipit ul'e sm q ul'e. Inde ulte
rius: nulla memoria accipit ul'e sm q ul'e. aia rōnalis ac
cipit ul'e sm q ul'e: ergo nulla memoria est aie rōnalis
siue intellect9. ¶ Sed cōtra. quicqd habet facē cōpōnē
sub dr̄ia tpis: determinabile illius motus z opatiōes cō
iuncta sunt tēpori. intellect9 habet facere pinctionē talē
ergo motus z opatio piūcta sunt tēpori. pma patet pse.
2a scribit in 3o de aia ubi dicit Ar: nō solū uerū z falsuz
est cōponēs intellectū: sed qd erat z erit. vnde aūt faciēs
hoc intellectu est vnūqdqz supple per cōpōnē. ¶ Dein
de ulterius ois virtus cuius opatio est in tpe pōt pside
rare tēpus determinatū in pterito. intellect9 est hmōi. g
intellect9 pōt cōsiderare tēpus determinatū in pterito. z
hoc exigit ad esse memorie. ergo memoria pōt eē in in
telligibili parte aie. ¶ Item quicqd est cōponēs nō so
lum ea que sunt sed etiā pterita z que futura sunt habēt
opationem sm tēpus determinatū. Intellect9 est hmōi.
ut patet in auctoritate phabita. ergo habet opationē sm
tēpus determinatū z ita pōt hēre memoriam. ¶ Item
quicqd deliberat pteritū ad futurū: cōsideratiuū est pte
riti determinati. intellectus est hmōi ut dicit in 3o de aia
intellectus cōsiderat pteritū determinatū: z ita pōt hēre
memoriā. Si forte dicatur q memoria sensibilis aie est
perse: sed intellect9 per accn̄s. pter hoc q intellect9 nō
pōt recipe principiū memorie qd est imago rei pcogni
te z tēpus pteritū determinatū. ¶ Cōtra ad cuiuscūqz
silitudinē pōt poni z describi finita magnitudo in mate
ria exteriori illud est imago quātitatis finite ad similitu
dinem eius. qd est in intellectu pōt poni z describi fini
ta magnitudo in mã exteriori. ergo in intellectu est ima
go quātitatis finite. prima patet pse. 2a scribit ab Ar: in
capo de memoria ubi sic dicit. Et si nō intelligit quātita
tem ponit tn̄ an̄ oculos quātitatē. ¶ Item omne qd est
in aia finite quātitatis z figure pōt esse imago per quaz
cōtingit memorari: id qd est in intellectu finite quātita
tis est z figure. ergo pōt esse imago per quā ptingit me
morari. pma pbat per hoc q dicit Ar: q memoria uti
tur fantasmate ut imagine. 2a vo probat per hoc q dicit
alibi q qzuis natura quātitatū sit infinita: tn̄ intellectus
ponit quātitatē finitā. ¶ Item ois intellect9 cognoscēs
per apprehēsionē sensibilē accipit spēm sm q est in sen
su itellect9 qui orit ex sensu est hmōi. ergo accipit spēm
sm q est in sensu: z talis spēs est principiū memorie: g
in tali intellectu pōt esse memoria. ¶ Iuxta hoc iteruz
querit que dr̄ia sit inter cōsiderationē z memoriā. Hāc
enim qōnem mouet Ar: in capo de memoria. Et vide
tur q nulla. ois enim reuersio in pacceptū in aia sensibi
li uel itellectu est actus memorie. cōsideratio est talis re
uersio. ergo psideratio est memoria. pma patet per dif
finitionē memorie. 2a patet per hoc q nullus cōsiderat
hoc qd nō pmo accipit sed qd an̄ accepit. vn̄ Ar: in 2o
de aia dicit q homo est cōsiderās qz prius accepit grā
maticā. ¶ Cōtra hoc est qd dicit Ar: q nō memorat
aliqs qd cōsiderat: cum sit actu cōsiderans z intelligēs.
¶ Solo dicimus q memoria multipl'r dr. s. pro habitu
z potētia: z pro obiecto. Dicit enī memoria ipa potētia
qnqz. z hoc pprie dicit memoratiuū: z dicit duob9 mo
dis. vno modo ponit pro potētia que reflectitur in rem
in pterito acceptā a sēsib9 per imaginationē rei pmanē

tis apud aiam cum cōsideratione tēporis pteriti. Et de hac memoria locuti sunt phi ⁊ quidā sancti.s. Gregori⁹ nixenus ⁊ Damascenus dicētes ipam pse esse sensibilis aie ⁊ per accñs intellectiue: ⁊ hoc ifra explanabit. Alio modo dr memoria potētia equalr ꝯseruatiua psentis p̄teriti ⁊ futuri. Et hec memoria est pars imaginationis: de qua primo queret in tractatu de aia rōnali: ⁊ hoc mō sumit memoria ab Aug̃ in libro de trinitate: ⁊ ponit in sentētijs primo libro distinctiōe quarta. Memoria etiā dicit habit⁹ memoratiue potētie: ⁊ memoria etiaꝫ dicit memoriale sicut dicit Aug⁹ q̄ nihil est de memoria qd̄ nō sit in memoria. idest nihil est de memoralib⁹ qd̄ nō sit in potētia memoratiua. ¶ Supdicte aūt diffinitiões diuersimode tangūt mām potētie memoratiue. Et prima que est Algazel. datur de potētia in cōparatione ad propriū habituꝫ eius. habit⁹ enim memorie cōstituit ex intētionib⁹ que pus sunt accepte per fantasiaꝫ ⁊ estimatiouē. Et pp̄ter hoc etiā Aꝯ: dicit q̄ memoria est passio sensus ⁊ fantasie. ¶ Sequēs aūt diffinitio que est ysaac datur de cōparatione ad ppriū obm ⁊ ppriū actū. Res enim exñtes dicunt ab ipo res exñtes in pterito. Ingsitio aūt nō est ingsitio rōnis sed illa que exigit ad actum recordationis. ad cui⁹ actū ꝑm Alphorabiuꝫ in suo libro de memoria ⁊ reminiscētia quatuor exiguntur. s. imago ⁊ intētio illius imaginis elicita per fantasiā: ⁊ facere illā intētionē esse illius imaginis que pus sentiebat. Collectio enim que in his quatuor cōsistit ab ysaac inquisitio uocat. 3ª ꝟo que est Gregorij nixeni datur de memoria put in ipa est habit⁹ memorie ⁊ reminiscētie quam ipe appellat rememorationē. Cum enim dicit q̄ memoria est causa memorie. i. memorabiliū: ⁊ pmptuariuꝫ sonat in potentiā habitualē que pfecta est per habitum: rememorationis ꝟo est pmptuariū ꝑm q̄ ab ipa est pgressus sup partē obliti reminiscēdo. Reminiscētia eniꝫ est reuocatiua eius qd̄ in pte recessit in obliuioneꝫ ut infra probabit. 4ª ꝟo que est Origenis datur de memoria ꝑm cōparationē sui ad ppriā causam. Cuꝫ enim dicit q̄ est fantasia relicta ab aliquo sensu ꝑm actum apphendētem: accipit pro intētione elicita fantasia ab imaginabilibus per collectionē quā facit fantasia. He enim intētiones reseruant in memoria ⁊ causant ab his que ꝑm actū apparent in sensib⁹. 5ª ꝟo ⁊ 6ª que sunt Platonis ⁊ Damasceni dantur de memoria in cōparatione ad id cui⁹ est pse ⁊ per accñs. Est enim ꝯseruatio sensus pse. per accidens aūt cōseruatio intelligētie: magis ppriaꝫ his dibus dat Auicª in 6º de nālib⁹ dicēs q̄ vis memorialis est vis ordinata in cōcauitate cerebri posteriori ꝯtinuās qd̄ apprehēdit vis estimationis de intētionib⁹ non sensatis singulariū sensibiliū. Hec enim data est de memoria in cōparatione ad ppriū organū quo ad primā partē diffinitionis: ⁊ ad propriū habitū quo ad 2ᵃᵐ. Tullius etiam diffinit memoriā añ finem ꝑmi rethor⁹ dicens q̄ memoria est per quā aliqs repetit illa que fuerūt: ⁊ cōstat q̄ illa datur in cōparatione ad ppriū obm memorie: qd̄ acceptum est in pterito. ¶ Ad id ergo qd̄ obijcit contra primā diffinitionē dicēdū q̄ memoria duo habet. vnuꝫ inquātū est potentia passiua. s. recipe ⁊ ꝯseruare. Aliud aūt inquātū aliquo mō agit: ⁊ hoc est redire in rem per spēm apud se ꝯseruatā. Et q꞉ primuꝫ habet pse. 2ᵐ autē nō nisi per actum estimationis ⁊ fantasie. pp̄ter hoc ab Algazele a ꝑmo diffinit ⁊ non a 2º. ⁊ hec est rō que mouet Auic. q̄ ab eodē diffinit. Dicit enim Alphorabi⁹ q̄ memoria nihil aliō est q̄ꝫ ꝯseruatio ꝯtinua: ⁊ reminiscētia ꝯseruatio intercisa eo q̄ sup partē obliti. ¶ Ad aliō dicēdū q̄ memoria pse recipit intētiones nō sensatas ut dicit Auicª. ⁊ per illas deuenit in imagines sensatas. ⁊ per imagines in rem. ⁊ iō ab Algazele diffinit a cōseruatione intētionū: que intētiones pximiores sunt memorie. q꞉ ꝟo imagines pximiores sunt rei inquātū reuertit memoria: ideo dic Aꝯ: q̄ memoria fantasmatis est ⁊ imaginationis. ¶ Ad 3ᵐ patet solutio per antedicta. ¶ Ad id qd̄ obijcit cōtra 2ᵃᵐ diffinitionē dicēdū q̄ res exñtes in aia sunt res quarū intētiones ⁊ imagines sunt accepte in pterito. ⁊ taliū rerū exñtium in aia est memoria q̄ ab illis incipit act⁹ recordatiuus. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ in ueritate bruta nō pcedūt ingrēdo: sed ut dicunt Alphorabi⁹ ⁊ Auicª instinct⁹ nature est in eis loco ingsitionis. dico aūt ingsitionis put sup determinatū est memorie ingsitio ⁊ nō put dicit quedā rōnis discursuꝫ. ¶ Ad id qd̄ obijcit cōtra 3ᵃᵐ dicēdū ꝑm pdicta q̄ memoria ꝑmo loco ponit pro potētia memoratiua. ⁊ 2º loco pro memoralibus uel actu memorie. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ rememoratio supponit reminiscentiā. memoria enim quo ad habituꝫ est causa reminiscētie. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit in cōtrariū dicēdū q̄ reminiscētia cōcernit actum rōnis supra habituꝫ memorie: ⁊ pp̄ter hoc est in solis hoībus. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ quedā inuentio exigit ad reminiscētiā ⁊ quasi discursus sillogisticus: ⁊ iō melioraf in hñtibus cerebrū humidū ⁊ calidū. memoria ꝟo que pncipalr est in ꝯseruādo uel retinēdo peiorat in talibus: ⁊ melioraf in hñtibus cerebrū frigiduꝫ ⁊ siccum. nihilominus tñ ab eodē incipit act⁹ utriusq꞉. s. reminiscētie ⁊ memorie. ¶ Ad aliud dicendū q̄ promptuariū ponit pmptitudinē habitus ad eliciendū actū. ¶ Ad illud qd̄ obijcit cōtra 4ᵃᵐ que est Origenis dicendū q̄ fantasia in diffinitione illa supponit imagineꝫ sensibilis relictā in memoria ⁊ non potentiam fantasie. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ spēm fantasmatis duob⁹ modis est cōsiderare. s. ꝑm id qd̄ est imago rei reducēs in rem: ⁊ sic relinquit in memoria. uel pōt cōsiderari ꝑm q̄ est mot⁹ a sensu ꝑm actuꝫ fact⁹: ⁊ sic relinquitur in fantasia. ¶ Ad aliud qd̄ obijcit contra quintā que est Platonis dicendum silr ad 6ᵃᵐ que est Damasceni q̄ sequendo phos ⁊ sanctos Gregoᵐ ⁊ Damasceᵐ memoria est sensibilium partium aie. ⁊ iō Alphorabius dicit manifestuꝫ est q̄ memoria est de virib⁹ aie apprehēdentib⁹ res pticulares ⁊ indiuiduas. Silr dicunt Aꝯ: Auicª ⁊ Auerr. qui oēs ponūt memoriā in organo posterioris ptis cerebri. cum aia rōnalis ꝑm suas vires in organo sit corporis. Unde memoria sensibilis est pse: ⁊ intelligibilis per accñs. Et ad hoc intelligēdum sciēdum est q̄ memoria potentia reuertēs est in pteritum qd̄ non pōt facere nisi per intentionem ⁊ imaginationem preteriti: que imago ⁊ intētio sunt indiuidua ⁊ pticularia: quia aliter non subiacerēt tēpori: ⁊ idcirco memoria talium pticulariuꝫ est pse: intelligibile aūt nō habet ꝯditionē preteriti uł futuri uel pñtis nisi ꝑm q̄ orit a sensibili: ⁊ iō si refertur ad determinatā dñam tēporis hoc nō erit pse sed per sensibile: qd̄ sic probat. Intelligibile est simplex quidditas ⁊ subā rei sine intētione sensibili ⁊ imaginatione ⁊ dña tēporis. qd̄ aūt sic est hoc nō utit imaginatione ut imaginatione nec opat ad rem que est in pterito ꝑm aliquam rōnem determinatā: sed vna rōne se habet ad pterituꝫ ⁊ ad pñs ⁊ ad futurū: eo q̄ est extractuꝫ ab oībus illis. ⁊ iō patet q̄ de ipo pse nō est memoria sed per accñs. s. inquātū referf ad intētiones sensibiliū nō sensatas: ⁊ imagines per sensuꝫ acceptas sub dña tpis pteriti. ⁊ hoc est qd̄ dicunt Grego⁹ nixenus ⁊ Damascenus. oportet scire qñ intelligibiliū susceptio nō fit nisi ex disciplina uel nāli ingenio. nō enim ex sensu. nā sensibilia quidē ꝑm se qñ memorie cōmēdant. i. telligibiliuꝫ ꝟo si qcqd didicim⁹ memoramur: sbe ꝟo eoꝝ memoriā nō habem⁹: qd̄ sic intelligit. omne qd̄ scit aliqs per intellectum scit addiscēs ab aliquo per auditū: aut inueniēs ex consideratione rerum sensibiliū. Rōnes tñ sensibiliū non sunt obiecta sensuū: ⁊ idcirco pse nō sunt memorie. ⁊ cuꝫ ille rōnes sint sube ⁊ quidditates rerū: sube rerū non erunt in memoria nisi ꝑm q̄ ex sensu accepte sūt p disciplinā.

¶ Dicat ergo ad primū q virtus aie sensibilis nō est cōseruans intelligibile per se sed per accñs. Ea vo que sequunt et pbant memoriā esse partē sensibilis aie concedimus. ¶ Ad tria vo pma que obijciūt in cōtrariū dicendū q intellect⁹ cōponēs facit cōpōnē determinabilem in pterito psenti et futuro: et uñ rō tēporis que est in intellectu sepata a motu et magnitudine bm q motus et magnitudo accipiunt bm suū esse est enim in rōne simplici in intellectu. Preteritū aūt qđ est in memoria est intētio et imago rei pterite accepte bm esse suū et nō bm rōnē tm̄. nec est sepatū a motu et magnitudine. et sic patet q alterius modi est tēpus qđ determinat cōpōnem intellect⁹ cōponētis. et alteri⁹ modi id qđ est vna cōditionum obiecti memorie. ¶ Soluūt tñ quidā aliter dicētes q talis determinatio tēporis accidit intellectui cōponētis bm q per itētiones sensibiliū et imagines sensatas reflectit in sensu: et sic etiam accidit q sui est memoria. ¶ Ad 4m dicēdum q intellect⁹ nō accipit quātitatē bm esse sed bm hoc q est: hoc est bm rōnem quātitatis ut expresse dicit phus in lra. et iō si ponat quātitatē finitā añ oculos hoc erit per accñs. s. inquātū per imaginationē quātitatis reflectit in sensum. Per hoc etiam patet solō ad sequēs. ¶ Ad aliud dicēdū q bm q intellectus orit a sensu nihil impedit qn sit sui memoria: sed hoc est per accñs queadmodū dictū est. ¶ Ad hoc q iuxta h̄ querit de dria inter memoriā et cōsiderationē dicendū q cōsideratio est ei⁹ qđ est psentialr in ipa. Memoria vo est acceptio eius qđ est in pterito in aia bm q in pterito est in ipa. ¶ Ad obm aūt dicendum q pcepti in aia duplex est rō ut pñtis exñtis in aia: et sic de ipso est consideratio uelut in pterito: et sic de ipsa est memoria.

¶ Querit quid sit obiectum memorie.

S**Ecundo queritur** Quid sit obm memorie. Et videt bm Aristotelē q preteritū in rōne pteriti. Dicit enim sic primū accipiēdū qualia sunt memorabilia multotiens enim decipit hoc neq; eni futura ptingit memorari: sed opinabile et sepabile esse supple ptingit futurū: sic aūt est scia quedā sepatiua queadmodū quidā diuinationē dicunt esse supple sciam sepatiuā neq; pñtis est sed sensus. sensu eni neq; futurū neq; factum cognoscimus sed tm̄ pñs: memoria aūt facti est. Presens aūt cum adest ut album cum quis videt nullius memorari dicit. Ex hoc accipit q memoria est pteriti. ¶ Item Ar: opoztet cum bm memoriā agat aliqs sic in aia dicere q hoc prius audiuit aut sensit aut intellexit. ¶ Item Ar: ipsius nunc in ipo nunc nō est memoria ut dictū est: sed pñtis quidē est sensus: futuri vo spēs: facti aūt memoria est. ¶ Item Ar: post tēpus ois memoria fit. Ex his oib⁹ patet q memoria est preteriti bm q pteritū est. ¶ Sed sup hoc mouet dubitationē Ar: quare memoria dicat rōne rei esse pteriti potius q̄ rōne passionis que est in ipsa dicat esse pñtis. Dicit enim q manifestū est q opoztet intelligere hmōi aliqd fieri per sensum in aia et in pte corpis hñtis ipsam passionē a sensu relictā ut aialium pictura passio est: cuius passionis diximus habitū esse memoriā: fact⁹ enim motus a sensu in aiam vnū aliqd significat ut figura quedam uel motus sensibilis sicut sigillantis anuli. Et intendit dicere q sigillū sensibiliū remanet in memoria: et est passio et habit⁹ memorie pñs in ipa sup qđ cōuertitur memoria in actu recordationis: ergo videt memoria eē pñtis. ¶ Preterea videt q nō sufficiat h̄ q dicit q memoria est pteriti. Dicit eni q memoria est fantasmatis ut imaginis: et ita videt obm memorie eē imago bm q est ducēs in rem extra. ¶ Sed tunc querit utrum ois mot⁹ in aia imaginationis sit sicut imaginationis sit motus memorie et videt q sic q: dicit in lra q memoria est bm q imago. ¶ Item dicit q ptingit aliquos esse sicut memores uel memorabiles. hoc aūt fit cum aliqs imaginem tanq̄ imaginē cōsiderat. ¶ Sed cōtra. ois artifex mechanicus pducēs imaginē in materia cōuertit ad imaginē sicut ad imaginē. Et quicqd cōuertit ad imaginem sicut ad imaginē memorat. ergo ois artifex mechanicus ducēs imaginē sup mām memorat. Inde ulteri⁹ pcedat sic. ois artifex mechanicus pducēs imaginem super mām memorat. ois artifex pducens imaginem sup mām respicit futurū: ergo respiciēs ad futurum memorat: qđ falsum est. nō ergo ois motus imaginis sicut imaginis in aia est mot⁹ memorie. ¶ Si forte dicat q per utrūq; istoz determinat obm memorie. s. per pteritum tēpus et per imaginē ut per imaginē. contradicunt Auic^a et Algazel q memoria ppzie est cōseruatiua intentionū quas apphēdunt estimatiua et fantasia: et ille non sunt sensate sed tm̄ a sensibilib⁹ elicite ut sup habitū est. ¶ Preterea querit iuxta hoc que dria sit inter motum imaginatiue potētie et memorie. ¶ Solō dicēdū q in obto memorie tria cōcurrūt: quoz vnū determinat rem in quā cōuertit memoria per actū recordationis: et hoc est tēpus pteritū. Aliud aūt est q ducit rem illā ex parte aie et est rei pximum: et hoc est imago ut imago: idest ut ducēs in rem. 3m est illud per qđ cognoscit illa imago eē illius rei. et hoc est intētio rei elicita per cōpōnem et diuisionē imaginū et hoc est pximū memorie. per intētionē enim deuenit memoria in imaginē: et per imaginē in rē acceptā in pterito. Dicti aūt hui⁹ sñia latet in lib⁹ Alphorabij de memoria et reminiscētia: et sic patet solō ad obm ex Auic^a et Algazele q: illi dicūt id qđ pximū est memorie in actu recordationis. ¶ Ad obm aūt phi q memoria nō est pteriti dicēdū q h̄ passio que est in memoria sit pñs tñ nō utitur ea ut passiōe uel specie sed ut imagine rei pterite: et hui⁹ sile phus dat duplex. s. in pictura tabule et in forma speculi. utrūq; enim istoz potest cōsiderari in se: et sic est simile speciei existēti in sensu in pticularib⁹ et in intellectu in ulib⁹. Si aūt cōsiderat put ducēs in id cui⁹ est imago uel pictura tunc est sile ei qđ existit in memoria que pse quidē est sensibiliū per accñs autē intelligibiliū queadmodū aūt dictū est. ¶ Ad id quod querit utrum ois mot⁹ imaginis ut imaginis sit motus memorie. Dicēdum q nō queadmodū bñ probat obiectio. Tria enim sunt de rōne obti memorie. s. tēpus pteritū imago ut imago: et intētio que facit hanc imaginem esse hui⁹ rei pterite. ¶ Ad ultim dicēdū q sup in duob⁹ tacta est dria imaginatiue et memorie. s. in mō cōseruationis et cōseruātis. Hic aūt addit 3m. s. q memoria est potētia reflexiua in rem pteritā per imaginē et intētionem et tpus. Et iō dicit motū qui est ab aia in rem. imaginatio aūt est imago derelicta a sensibili recepta a re: et ideo dicit motum qui est a re in aiam.

¶ Querit quid sit organum memorie.

T**Ertio queritur** de organo memorie. Et dicit coiter ab oib⁹ phis q ei⁹ organū est posterior pars cerebri. sic eni ordinat Auic^a q sensus cois sit in pma cōcauitate cerebri. imaginatio in posteriori pte pme cōcauitatis cerebri. Fantasia vo in pma parte medie ptis cerebri. Estimatiua autē in posteriori parte eiusdē. memoria vo et reminiscētia in posteriori pte capitis. et hoc est bm ordinem diuisionis capitis in brutis. In hoie autem media cellula capitis rōnalis sillogistica appellat eo q in illa opat vis quedam que a Greg̃ et Damasceno dicit excogitatiua. et silr ab Auic^a et Algazele dicit vis cogitatiua. et est vis inquirēs et disponēs et ordinās singularia et bm hoc estimatiua et fantasia erunt in posteriori pte pme ptis cerebri. Unde Grego⁹ nixenus et Damascenus dicūt organū memoratiui qđ est posterior uētriculus quē uocāt urefalida. et aialis spūs qui est in eo. et idem patet per diffinitionē Auic^e sup positā de

memoria.z idem dicit Algazel. z idcirco dicit phus q ad diuersitatem cōplexionis posterioris partis cerebri sequit diuersitas memorie. Unde multū hñtes illā partem humidā siue ,ppter infirmitatē siue ,ppter iuuētutē ut pueri nō sunt bone memorie eo q nō retinēt formas impssas sicut sigillū si icidit in aquā fluentē. In qbusdā aūt alijs ,ppter frigidū z corruptionē illius ptis non retinet forma impssa sicut in senib⁹: q: senect⁹ quedā corruptio est ut dicit Aris. Silr neq multū ueloces in igenio neq multū tardi sunt bñ memores sicut multotiens videt: q: hi quidē sunt humidiores q̄ indigēt: illi vo duriores q̄ indiget bonitas memorie: z his quidē nō manet fantasma in aīa. Alios vo nō tāgit. Sed contra hoc videt esse ,puerbiū qd dicit. qd noua testa capit inueterata sapit. Ex hoc enim videt q iuuenes sunt bone memorie. ¶ Item ɓm q habemus ab Auic^a in anteriori parte pme ptis cerebri. Et silr in posteriori. Et silr duas habemus in memoria. vnā añ z aliā post. Silr videt q debeamus hēre in ultima pte cerebri vnā añ z aliā post. ¶ Preterea videt q memoria magis debeat eē in posteriori parte: q: illa superior z siccior est z frigidior: z vis retētiua ɔfortat frigido z sicco. ¶ Solō dicēdum q memoria organū habet in posteriori pte capitis. Cōplexio aūt optima illius ptis est q: sit tēperate sicca siccitate termināte humidū ne sit nimis fluidū z tēperate frigida: frigiditate tēperate coagulante formarū impssarū figuras ne dissoluant: z ɓm corruptionē illius cōplexionis efficiunt male memorie ɓm nām. In frigidis enim humidis deest siccū terminās z in calidis cū calidū liquefaciat humidū z moueat. ,ppter uelocitatē mot⁹ dissoluūtur figure formarū impssarū. ¶ In senib⁹ aūt ,ppter siccitatem nimis exiccantē dissoluit ɔtinuatio sicut in ruinosis edificijs: z ,ppter hoc decidūt figure formarū impressarū. ¶ Ad id aūt qd obijcit de pueris dicēdum q pueri per accñs qñq sunt bone memorie ut dicit Auic^a z hoc accñs est q: aīa eorū nō est circa plurima occupata. z iō vnum multum qñq sigillat in memorijs eorū: sicut ecōtra in duris per accñs ɔfortat memoria q: qñ per studium multū insistūt tunc impmit eis forma que fortissime tenet ,ppter siccitatē cōplexionis. ¶ Ad aliud dicēdum q postrema pars posterioris cellule ,ppter siccitatem repugnat apphēsioni: sed in ipsa est virtus motiua: nerui enim motiui meliorant ex siccitate: z humiditas eorū repugnat motui ut patet in paraliticis.

¶ Querit quis sit actus memorie.

q **Uarto et ultimo** Querit de actu memorie. z dicit Alphorabius q actus virtutis rememoratiue est facere pñtari post eius absentiam intētionē rei añ imaginē z iudicare illā intētionē esse quā pus imaginabat sensus. ¶ Sed cōtra qñ forma redit post eius absentiā in aīam tunc redit post eius obliuionē. Post obliuionē aūt nō redit nisi per iteratā disciplinam. ergo videt q act⁹ memorie nihil sit nisi iterata disciplina. pma harū ,pbat per diffinitionē obliuionis quā ponit Grego⁹ nixenus in cap⁹ de memoratiuo. sic obliuio est memorie abiectio. ¶ Item sensus nō est imaginari sed sentire. ergo male dicit q etiā pus imaginabat sensus. ¶ Juxta hoc querit que dria sit inter memoriā z meditationē. z que sit dria inter actū intellect⁹ z actum memorie ɓm q memoria est de intelligibili z per accñs. ¶ Solō dicēdū q in ueritate ɓm Alphorabiū rememoratio dr remiscētia z recordatio ɓz Auic^am Si tñ nō fiat vis in hoc tunc act⁹ memorie est sicut pus dictū est qui per intētionē uenit in imaginē z per imaginem in rem pus acceptā. ¶ Ad pm ergo dicēdū q res absens dicit per absentiam a sensu cui tñ pñs fuit in preterito z nō per absentiā intētionis uel imaginis reseruate in memoria. ¶ Ad aliud dicēdū q sensus imaginat hoc est imaginē accipit per magnitudinē z figurā quā inuenit in rebus sensatis. ¶ Ad aliud dicēdum q sicut dicit Aris: meditationes saluāt memoriā in reminiscendo. Hoc aūt nihil aliud est q̄ speculari multotiēs idē sicut imaginē z nō sicut pse: z ex hoc accipit q meditatio inest ɓm intellectū ortū a sensib⁹: z est freqūēs cōuersio memorie sup spēm rei ut est imago z nō ut est ɓm se acceptā. ¶ Ad aliud dicēdū q intellect⁹ cōtemplat spēm ut est pncipiū scie pñtis in aīa: z nō retorquet eā ad rem acceptā in pterito sicut facit memoria: z ex h patet dria.

¶ Querit quid sit reminiscētia.

c **Onsequēter querit** de reminiscētia que dicit ab Auic^a recordatio. z a Gregorio z Damasceno rememoratio uocat. Et querunt qtuor. s. qd sit. z cui pti animē insit. z cuiusmodi habeat actū. z qui bene sunt reminiscibiles. z qui male.

a **D primum proce**ditur sic. Dic Grego⁹ q rememoratio est memorie corrupte facte restauratio. dicit aūt Auic^a. Recordatio est ingeniū reuocādi quod oblitum est in aīa in preterito. ¶ Item Auic^a recordatio est relatio ad aliqd q habuit esse in aīa in pterito. ¶ Item Auic^a recordatio est inqsitio ut habeatur in futuro quale habebatur in preterito. ¶ Itē ysaac in libro de diffinitionib⁹. Recordatio est inqsitio aduentus rei iam oblite a virtute cogitatiua. ¶ Cōtra primā diffinitionē sic obijcit. Memoria non corrumpit nisi per obliuionē illius aut cuius aliqs obliuiscit habitū nō hēt in aīa. ergo memoria corrupta non relinquit habitū in aīa. illius aūt cui⁹ habit⁹ est in aīa nō acqrit scia nisi per iteratā acceptionem. ergo videt q reminiscētia nihil sit nisi iterata acceptio scie qd falsū est. Aristoteles enim in cap⁹ de reminiscētia distiguit iteratam acceptionē scie z reminiscētiā z memoriā sic dicēs. bis discere z inuenire ɔuenit eidem eundē sed non propter hoc reminiscit neq memorat. oportet igit differre remisci his z ab his hoc est a memoria z iterata sciētia. ¶ Cōtra 2^am obijcit sic. dicit Auic^a q ingeniū est actus rōnis cui⁹ ppria vi inuenit medius terminus. Si ergo reminiscibilitas est ingeniū tunc videt reminiscibilitas esse act⁹ rōnis qd falsum est cum Aris: ,pbat q reminiscibilitas sit corporea passio: z sic dicens. Qd aūt corporea passio z reminiscibilitas sit signū est hanc hēre quosdā. z intēdit dicere q quidā ɓm cōplexionē suā sunt fortes in reminiscēdo: quidā debiles: z de hoc infra erit ɓmo. ¶ Item id qd oblitum est nō uocat nisi per inuētionē uel doctrinā. ergo act⁹ reminiscētie videt esse act⁹ inuentionis uel doctrine qd falsum est. ¶ Contra 3^am obijcit sic. per memoriā fit relatio aīe ad aliqd qd habuit esse in aīa in pterito. ergo videt q idem sit memoria z reminiscētia qd est ɔtra Aris: q: ipe dicit q memoria inest brutis z hoibus: reminiscētia vo solis hoibus. ¶ Contra 4^am sic obijcit: inqsitio fit ut sup habitū est per collectionem intētionū ut habeat rei imago: z per imaginē res accepta in pterito a sensib⁹: z hoc totū pōt eē per memoriam. ergo videt iterum q memoria z reminiscētia sint idem. ¶ Cōtra ulti^am sic obijcit. Actus cogitatiua est virtus rōnis z sic videt reminiscentia esse in virtute rōnis. ¶ Solō dicimus q ad reminisci quatuor exiguntur. s. actus rōnis z pncipiū determinatū a quo ,pcedat. z res determinata in quā ,pcedat per imaginē determinatā in fantasmatib⁹: z tēpus pteritū determinatū siue indeterminatū. Ubi grā sit. e. c. res accepta in pterito cui⁹ debemus reminisci hanc rem possumus inuestigare per pncipia eius remota z ,ppinqua: siue sint pncipia localia ut causa uel ut genus uel ut simile uel ut cōtrariū uel aliqd tale: tūc actus rōnis uolens redire in. t. incipit a princi/

pijs eius remotis uel ꝓpinquis ⁊ illa sint. A. b. c. d. m. ⁊ reuoluit ea deueniēdo ab. a. in. b. ⁊. a. b. in. c. ⁊ sic ulteri⁹ usq; ad ultimū quesitū qd̄ scitum fuit in pterito tēpore: ⁊ ꝓpter hoc dicit Arꝭ: ꝙ a locis videnť reminisci aliqñ idest a pncipijs in qb⁹ locanť quesita que habita fuerūt in preterito. Causa aūt est ut dicit ꝙ uelociter ab alijs in aliud ueniūt ut a lacte in albū: ⁊ ab albo in aerē lucidū ꝓpter similitudinē: ⁊ ab aere in humidū propter nature cōformitatē: ⁊ ab humido reminiscunť ueris qd̄ est tempus calidū ⁊ humidū ⁊ sic hoc tēpus quesitū per reminiscentiā qd̄ fuit scitum in pterito. ❡ Sed sciēdū est ꝙ reminiscētia per talia pncipia nō semp ꝓcedit ordine nāli ⁊ necessario. sed qñ q; ordine necessario: ⁊ tunc est uelocissima. ⁊ qñq; ꝓbabili ⁊ tūc nō erit adeo uelox. Qñq; etiam ordine ꝯsueto ⁊ tunc qñ q; intercidit ordinē nālez sic uelocis ingenij hoīes in pmo pncipio recordanť ultimi nō discurrēdo per memoriā: eo ꝙ sic ꝯsueuerūt reminisci. Alij aūt quedā similia ponūt sibi in ꝯsuetudine ualde remota sicut qui reminiscunť ueris per calidū: ⁊ q: vis ꝯsuetudinis est ut nature accidit eis uelocitas in reminiscēdo: sicut illis qui ꝓcedūt ordine nāli: ⁊ tales nō ꝓcedūt ab intētionib⁹ ordinatis: sed ab vna intētiōe ueniunt in aliam que ꝓpinqua est ei: sicut aliqs recipiens anulū amici recordať dantis: ⁊ a datione recordať amicitie: ⁊ ab amicitia fidelitatis. ⁊ exēplū Auic^e est sicut aliquis respiciēs librū recordať reminiscēdo mgr̄i. ⁊ a magistro uenit in subtilitatē mgr̄i ⁊ utilitatē sue doctrine. ⁊ ideo dicit Arꝭ: ꝙ reminisci est ut sillogismus quidam. qd̄ enim pus nō vidit aut audiuit aut aliqd hmōi passus fuit sillogizať reminiscēs. Huiꝰ aūt signū est ꝙ illi qui frequēter nolunt esse in reminiscētia suoꝝ amicoꝝ dant eis memoriale: a quo tanq̄ a pncipio determinato incipiat reminiscētia discurrēdo deliberatiue ⁊ sillogistice usq; ad amicitiā ⁊ fidelitatē in pterito tēpore exhibitā. ❡ De pma aūt diffinitione dicēdū ꝙ data est quātum ad ultimū quesitū per reminiscētiam. Dicit enim Arꝭ: ꝙ reminiscētia est eius qd̄ quodāmō est in aīa: ⁊ quodā modo nō. Quo enim ad pncipia est in aīa ⁊ quo ad ultimo quesitū nō est in aīa: s; recessit in obliuionē. ❡ Ad id qd̄ cōtra hoc obijciť dicēdū ꝙ iterata scia cesserat in obliuionē in se ⁊ in pncipijs. ⁊ iō iterata scia eius qd̄ nō est in aīa simplr̄. ⁊ per hoc patet dr̄ia iterate scie ⁊ reminiscētie. ❡ De 2^a diffinitione dicēdū ꝙ respicit duo eorum que exiguntur ad reminiscentiā. s. actum rōnis ⁊ habitum in aīa in pterito. ❡ Ad id qd̄ cōtra hoc obijcitur dicēdū ꝙ ɓm Alphorabiū memoria ⁊ reminiscētia sunt vna virtus subto sed due ɓm modū ⁊ rōnē. ⁊ hoc est q: reminiscētia coiter hēt actū rōnis eo ꝙ ꝓcedat per viā sillogisticā a pncipio determinato. ⁊ iō per sbm est corporea virtus: sed tn̄ in sui rōne cadit act⁹ rōnis. ❡ Ad aliud dicēdū ꝙ illud qd̄ oblitū est in se ⁊ in suis principijs nō retraheret nisi per inuētionē ⁊ doctrinā: sed nō est ita in eo cui⁹ est reminiscētia ut patet p p̄dicta. ❡ De 3^a diffinitione dicēdū ꝙ datur per modū act⁹ ipsius reminiscētie. Modus enim eius act⁹ est ut per pncipium referať in animam id qd̄ in pterito fuit in ipa. Sed iste modus nō est memorie. memoria enim per collationē imaginū uenit in rem ⁊ non a pncipio determinato: tn̄ in tribus dr̄ia est memorie ⁊ reminiscētie. Quoꝝ vnū est ꝙ reminiscētia habet ꝯiunctū sibi actum rōnis ⁊ sillogismi: ꝓpter qd̄ inest solis hoībus. memoria aūt non: ⁊ ꝓpter hoc est in brutis. Secundū ꝙ reminiscētia est a principijs determinatis: memoria ṽo nō. nō enim utiť fantasmate ut imagine deueniēdo in rem ut sup̄ dictū est. Tertiū est ꝙ reminiscētia uadit etiā per intentiones ꝓpinquas l; nō sunt ꝯiuncte ordine nāli ut patet in sup̄dictis exēplis: ⁊ in talib⁹ trahit vim a ꝯsuetudine: q: si talia ꝯsueuit simul accipe. s. cū libro mgr̄m: ⁊ cum mgr̄o lectionē: ⁊ cum lectione subtilitatē: ⁊ cum his mgr̄i affabilitatem: ⁊ cum illa societatem ⁊ amicitiā ⁊ sic de alijs. Hec enim nō sunt ꝯiuncta nisi vi ꝯsuetudinis: q: in preterito accipit ea aīa simul in hoīe vno. memoria ṽo nō ꝓcedit hoc mō sed a ꝓprijs intētionib⁹ ⁊ imaginibus rei procedit in rem pus acceptā a sensu. ❡ Ad id ergo qd̄ obijciť in cōtrariū dicēdū ꝙ relatio qua referť in pteritum reminiscētia nō est eadem hincinde. ❡ De 4^a diffinitione dicēdū ꝙ ipa tangit discursū reminiscētie per principia ⁊ finem ipsius. ❡ Ad obm cōtra dicendū ꝙ inqsitio ꝓprie nō est memorie: q: inqsitio est act⁹ rōnis: sed per methaphorā ⁊ similitudinē attribuunť ei eo ꝙ ipsa ꝯferēdo intētiones deueniat in imagines: ⁊ per modum imaginū deueniat in rem. Et hoc fit in brutis potius per modū instinctus nālis q̄ per modum deliberationis ut sup̄ patuit. ❡ De qnta ⁊ ultima dicēdū ꝙ ipsa cōsiderat ordinē ipsius reminiscētie ad rōnem que dicitur ibi virtus cogitatiua: eo ꝙ cogitat principia reminiscentie ut ex ipsis accipiatur ultimo quesitum. ❡ Ad id aūt qd̄ obijcitur contra patet solutio per predicta.

❡ Queriť cui parti aīe inest reminiscentia.

SEcundo queritur cui parti aīe insit reminiscētia. Et videť ꝙ sensibili. sup̄ enim ꝓbatum est ex rōnibus phī ꝙ eiusdē ptis aīe est accipe tēpus: cuius est accipe figurā ⁊ magnitudinē ⁊ ceteras ptes quantitatis: sed illa accipe est sensibilis aīe: g ⁊ tēpus. sed reminiscētia cōsiderat tēpus pteritū determinatum metro idest mēsura uel indeterminatū ut dicit phs. ergo reminiscētia est sensibilis pars aīe. ❡ Item dicit Arꝭ: ꝙ reminiscētia est corporea virtus idest virt⁹ sita in organo. nulla aūt virtus aīe rōnalis sita est in organo. ergo reminiscētia nō est virtus aīe rōnalis: ⁊ cū non sit virtus aīe uegetabilis relinquiť ꝙ sit sensibilis. ❡ Item Auic^a in 6° de nālibus dicit ꝙ memoria ⁊ reminiscētia sunt virtutes site in posteriori ꝯcauitate cerebri. sed rememoratio idem est qd̄ reminiscētia. ergo reminiscētia est virtus opans in organo ⁊ virtus aīe sensibilis. ❡ Item Alphorabius dicit ꝙ memoria ⁊ reminiscētia sunt vna virtus sbto sed due ɓm modū. Cū ergo memoria sit virtus aīe sensibilis reminiscētia erit ṽtus eiusdem. ❡ Cōtra dicit Aug⁹ in vndecimo de trinitate in 24^a distinctione scd̄i libri sniarum. ꝙ ascēdētibus nobis introrsus per ptes aīe ubi occurrit ꝙ nō est aliquid cōe cum bestijs ibi incipit rō. sed reminiscentia ut dicit phus nō est nobis cōe cum bestijs: q: inest solis hoīb⁹: ergo in reminiscētia incipit rō: ⁊ sic reminiscētia erit vis aīe rōnalis. ❡ Item cuiuscūq; est act⁹ sillogisticus: illi⁹ est actus rōnis. actus reminiscētie est act⁹ sillogisticus: ergo actus reminiscētie erit act⁹ rōnis. pma ꝓbatur per hoc ꝙ sillogismus est spēs rōcinationis. 2^a scribitur in cap^o de reminiscētia a phō. ❡ Item ꝓcedať sic. act⁹ sunt pus potētijs ɓm rōnem sue diffinitionis. ergo actus rōnis puius erit reminiscētie ɓm rōnem sue diffinitiōis: ergo reminiscētia erit vis rōnalis aīe. ❡ Preterea Algazel numerādo vires aīe sensibilis nō ponit nisi quinque sensus exteriores ⁊ qnque interiores. Exteriores tactum gustū olfactū auditū visum. Interiores autē sensum cōem imaginationē ⁊ fantasiam estimationē ⁊ memoriam. Cum aūt nullā faciat memoriā de reminiscentia videť reminiscētia non esse virtus sensibilis anime. ❡ Sol⁹ dicēdū ꝙ reminiscētia est ṽtus sensibilis aīe: ⁊ est in sbto eodē cum memoria sed differunt in rōne. ⁊ ideo dicit phus ꝙ reminisci plurium principiū est q̄ ex quo addiscūt uel memoranť. quatuor enī sup̄ ascripta exiguntur ad reminisci que nō oīa exiguntur ad memoriā ut patet ex differētijs que posite sunt. ❡ Ad p^m aūt qd̄ obijciť dicēdū ꝙ vires aīe sensibilis ex ordine ad rōnē efficiunť maioris potētie. ⁊ hoc patet maxime in virib⁹ motiuis sensibilis aīe que sunt ꝯcupiscibilis ⁊ irascibi-

lis:que in hoie psuasibiles sunt a rone et sub a virtutis et vitij.in brutis aute no.Unde dictum Aug intelligit de virib9 illius que nec ptate nec sbto coes sunt nobis et bestijs:in illis enim incipit ro.Alie aut in sbto sunt nobis coes cum bestijs lz non ptate.q: in hoibus maioris ptatis efficiunt ex ordine ad ronem.¶ Ad aliud dicedu3 q sillogizare het reminisci ex coiunctione sui ad ronem et ex natura ppij sbti.¶ Ad obm aut ulterius dicedu3 q per actus illos diffiniunt potetie apphesiue gb9 pma sunt obta ppia potetiaz.Unde cum obm ppiu reminiscetie sit pteritu et hoc sit pticulare sicut et obm memorie:ab illo het diffiniri reminiscetia:et trahi in partez aie sensibile.et io etiam ro que est in reminiscetia est imixta imaginibus particulariu3.¶ Ad ultimum dicendu3 q Algazel non ponit reminiscentia:q: supponit eam vna esse virtutem cum rememoratiua.

¶ Querit quis sit actus reminiscentie.

t Ertio queritur de modo act9

reminiscetie.Et obijcit sic.ois discursus sillogisticus a pncipio usq3 ad ultimu est per ulia.act9 reminiscetie talis est discursus.ergo videt esse per ulia.et hoc videt dice phus in cap9 de reminiscetia sic videt aut maxime esse ule pncipiu et mediu oium.¶ Sed contra reminiscetia est reuocans id qd acceptu est in pterito.hoc aut est pticulare:sup pticulare aut no stat virtus recordatiua nisi per imagines et intetiones pticulariu3.ergo videt esse discursus reminiscetie per intentiones et imagines pticulariu et no per ulia.¶ Juxta hoc iteru querit de quibusda qui nitunt reminisci alicui9 et no ponut ex qua causa hoc cotingat.¶ Preterea querit cum multi sint modi reminiscedi.s.bm ordine nature et pbabiliu et cosuetudinis et fortune que sit habitudo psequetie in oibus.no enim scitur aliqd de Cathone pter Ciceronet tu freqter recordamur Cathonis ex Cicerone.¶ Solutio dicedu q actus reminiscetie incipit ab ulibus sed terminat in pticulari qd acceptu fuit in pterito:et ppter hoc het et ulia et imagines et intetioes pticulariu.¶ Ad dictum phi dicedu q ipe loquit de pmo pncipio reminiscetie qd qto est ulius tanto est ipm mediu ad plura reminiscibilia.¶ Ad alid patet solo per pdicta.¶ Ad id qd iuxta hoc querit dicedu q difficultas reminiscendi tribus de causis otingit ex pte reminiscentis.Et vna de causa ex pte reminiscibiliu.pma ex pte reminiscentis est ignorātia q: nescit reuoluere pncipia ex quibus hetur quesitu ultimu.2a causa est impedimetu organi et spirituu aialiu3:et hoc otingit duob9 modis.Quoz vnus est malicia coplexionis que impedit uelocitatez motus ab vno in aliud.2° est pstrictio viaru3 spus aialis a pma cellula in media et a media in postrema.He enim cellule distinguunt quada caruncula que facta est ad modu3 uermis que sita est in hostijs cellule ut dicit Constabulus.et hec qnq3 impedit discursum spiritus per cellulas.et io intedes reminisci et meditari mouet caput qnq3 eleuādo qnq3 depmedo:q: tunc natura uertit ad remoue du3 carūculā illā ut libere trāseat spūs.3a causa est ex pte reminiscētis:q: pauca reminiscibilia pncipia reuoluit.et si multa reuolueret reminisceretur quesiti.et hoc dicit phus in 3° de reminiscētia.multotiens aut iam quidem querēs no pot reminisci.querens aut post inuenit hoc aut sit multa moueti usquequo hmoi mot9 que psequit est res.i.postq3 est res.4a causa que est ex pte reminiscibiliu:q: sunt pncipia eoz et no de facili pnt redigi ad organum coe.¶ Ad id qd ulterius querit dicedu q in memoria reminiscetia multiplicia sunt:et queda sunt pse ordinata bm rectu ordine nature ab ancedetibus uel cosequētibus uel repugnātib9:et in his reminiscibilitas est uelox.Unde dicit phs ueloces maxime sunt a pncipio reminiscētes.sicut enim se hnt res ad inuicez que pnter sunt sic etiā magis sunt reminiscibilia quecuq3 ordinationem hnt sicut doctrine:praua aut idest inordinata grauiter.Queda3 po se hnt ut pbabilia que fiunt ex signis et ycotibus sicut reminiscētes logice.Quedā aut talez hnt vim a psuetudine qualem hnt ordinata per nām.Dicit enim phus q psuetudo ut natura est.que enim psueuim9 videre in eodē loco ul' audire hoz reminiscimur per locum illum:hoc mō reminiscimur Cathonis per Ciceronem.q: Cicero fuit amicus Cathonis.uel q: consueuit loqui de eo.uel q: fuit similis illi.qnq3 etiam reminiscētia pcedit casu et fortuna:eo q casus et fortuna sunt cause rerū per accns ut dicit Ar:in 2° phisicorum.

¶ Querit qui sunt bene reminiscibiles et qui male.

q Uarto et ultimo querit

Qui sunt bn reminiscibiles:et qui male.Et videt q opposita coplexio opetur ad bonitatē reminiscētie.siccum enim facit ad retētionē fantasmatis sine quo nō est reminiscētia ut dicit phus.Humidu3 aut facit ad uelocitatē motus discurrēdo per pncipia.¶ Item phs videt dicere q melancholici sunt bn reminiscibiles et similiter flegmatici et reddit rōnē:q: humiditas i flegmaticis nō facile pausat mota quousq3 ueniat in id qd querit si recte pcedat motū eius.silr dicit quidā sunt reminiscētes maxime ut melancholici:quoz enim fantasmata mouēt maxime.¶ Solo dicēdū q nihil prohibet diuersas cōplexiones esse reminiscibiliores bm diuersa sicut dicit phus.siccitas enim facit ad retētionē fantasmatis antiqui qd multū mouet in reminiscēdo.humiditas po facit ad uelocitate3 motus.et silr caliditas et frigus facit.calidum enim fortiter facit spūs discurrē et fluere formas.frigidū aut fortiter tenet impressas.

¶ Utrum omnes huiusmodi virtutes sunt corporee.

d Einde queritur de his virtutib9 in cōi.

Et querunt duo.s.utrum oēs iste sint corporee virtutes hntes situm in organo corporeo uel nō.Et utrum sint plures uel pauciores.¶ Ad pmū ponit rōnem Auic.q oēs hmoi virtutes sunt corporee.et primo pbat de sensib9 hoc de rōne enim sensus est q apprehēdat cum pntia māe.pntia enim corporis nō est exns nisi apud aliqd corpus.Etenim qd nō est in loco res localis nō opat bm pntiam uel absentiā.vnde virtuti simplici ipsius aie forma sensibilis nō pōt esse psens.et ista est rō Auic° de sensib9.Fortior aut ad idē rō est:q: sensus nō pcipit formā nisi illā ad quā bm nām fabricat organum ut oculus colorē eo q eadem pfectio est utrisq3.s.lumen.Hec enim pfectio est dyaphani qd est in cōpōne oculi et pfectio coloris bm actu3.Silr est de auditu cuius organū cōsistit in aere uacuo qui etiā aer est mā soni.Idem est de odoratu q: actu et natura frigidu3 existēter potētia est calidū et saluat calido uaporatiuo in odoribus.De gustu aut qui quidē tactus est:et de tactu patet q nō recipiūt formas abstrahēdo a mā:sed cu3 cōtactu corporis in qbus sunt forme ille.tres aut rōnes ponit Auica de eo q imago sit virt9 opans in corpe.Quarum pma hec est.ponamus formā quadrati descripti in imagine:cuius quatuor anguli designent per.a.b.c.d.et aliud quadratū piungat illi apud angulū.a.in dextro et 3m quadratū piungat ei in sinistrū apud angulum.b.et quadratū qd est in angulo.a.in quatuor suis angulis signet per.a.c.z.b.quadratū aut qd est in angulo.b.designet in quatuor suis angulis.s.per.b.c.q.i.et sit ista forma imaginata et nō in mā aliqua.et querat causa quare vnu3 quadratoz imaginatoz imaginamur in dextro alterum in sinistro.Hoc enim est aut per formā quadrati:aut per aliqd accns ipsius:aut ppter cōparationē ad aliquod extra:aut ppter mām ex qua extrahit:aut ppter organū aut spm aialem qbus imprimit.Qd aut non sit

ꝑpter formam quadrati hoc patet ex hoc: q: vna rō est forma quadrati in oībus quadratis que nō sepat vnū quadratū ab alio ponēdo vnum in dextro ⁊ alium in sinistro: nec est ꝑpter accn̄s. Ponamus enim ꝙ illa quadrata equalia sint in quātitate tūc accn̄s illud esset sepabile uel insepabile. ⁊ si esset insepabile tunc cōmutaret in spēm ⁊ iueniret in omni quadrato sicut nigredo corui in omni coruo. ⁊ sic quicqd inueniret in vno quadrato etiā inueniret in alio. ⁊ iō per hoc nō distinguerent ꝙ vnum esset in dextro ⁊ alterū in sinistro. ¶ Si autē esset accn̄s sepabile hoc nō esset nisi dextrū ⁊ sinistrum. Si igit imaginatio distingueret illa quadrata per intētionem dextri ⁊ sinistri oporteret ꝙ illa imaginatio apphēderet intētionē dextri ⁊ sinistri: ⁊ poneret eā sup quadratum ꝑus apphēsum: ⁊ sic imaginatio ꝓcederet cōponēdo qđ nō cōuenit ei ſm Auicām q: nō accipit nisi formā quātitatis que fuit in sensu. ⁊ illā accipit subito sine cōpōne ⁊ diuisione ⁊ nō sicut intellectꝰ qui rōnē dextri ponit sup quadratū vnum. ⁊ rōnem sinistri sup quadratum alterū. ergo ꝙ imaginatio imaginat vnum in pte vna ⁊ alterū in pte alia nō est ꝑpter intētionē dextri ⁊ sinistri: neq3 ꝑpter aliud accn̄s qđ possit assignari. ergo illa diffinitio nō est per accn̄s: neq3 est ꝑpter compationē ad aliqd extra. q: cum illa quadrata sint similia ⁊ equalia ut sup posuimus: ad qđcūq3 corpoꝝ alioꝝ exterioꝝ compabit vnum ⁊ ad idem cōparabit alterū ⁊ ita in cōparatione illa non distinguuntur. Nec est ꝑpter mām a qua extrahit. illa enim nō differt nisi per mām ligni ⁊ plumbi ⁊ cupri: ⁊ sic de alijs. ⁊ nō est natura illarum materiarū facē vnū esse in dextro ⁊ alterū in sinistro. ergo relinquit ꝙ hoc sit ꝑpter situm illius forme ⁊ in organo ⁊ in spū imaginis in cuius dextra pte depingit quadruplex dextrū ⁊ sinistrū. 2a rō Auic. est quia nos imaginamur formā maiorē ⁊ formā minorē ⁊ nō pn̄t eē in eodē subiecto forma maior ⁊ forma minor. ergo relinquit ꝙ sit in corpe aliquo in cuius maiori pte depingit forma maior. ⁊ in minori pte forma minor. 3a rō sua est: q: nos simul ⁊ semel nō possumus imaginari formā albā ⁊ nigrā in eadē pte: sed in intellectu simplici simul intelligimus albū ⁊ nigrum. ⁊ hoc nō est alia de causa nisi q: forma illa quātitatis corporee est in spū corporeo ⁊ organo in cuius eadē parte nō pōt poni albū ⁊ nigrū. ¶ Intellectꝰ aūt simul intelligit albū ⁊ nigrū: sed negat idem eē ſbm albi ⁊ nigri: ⁊ per has rōnes ꝓbat Auica imaginē esse virtutē corporeā: ⁊ dicit ꝙ idem est de estimatiua ⁊ memoratiua: que l3 accipiant intētiones nō tn̄ separant eas a talibꝰ imaginibus ⁊ formis. sed l3 ꝯclō ista sit uera quā cōcludit rōnes tn̄ nō vident ualere. Si enim esset causa dextri ⁊ sinistri ꝙ depingit in pte dextra spūs uel in sinistra organi tunc virtus tota nō imaginaret dextrū uel sinistrū in sinistra pte tm̄: uel in dextra pte tm̄: sed in utraq3. imaginemur enim dextrū a sinistro ⁊ sinistrum in dextro. hoc enim bn̄ cōtingit sicut ꝯtingit imaginari id qđ est supra esse inferius ⁊ ecōtra. ⁊ id qđ est ante eē ⁊ retro ⁊ ecōtra. ⁊ cum forma nō mouet nisi in toto ſbto in quo est oporteret ꝙ organū virtutis imaginatiue trāsponeret in ptibus: ita ꝙ supior pars efficeret inferior ⁊ ecōtra: ⁊ hoc est ridiculosum. ¶ Preterea 2a rō non videt ualere. si enī forma maior describeret in maiori pte ⁊ minor in minori tunc forma que nullo mō ꝓportionaret quātitati organi sicut forma montis uel dimidij celi nullo mō posset describi in organo imaginatiue. ⁊ q: similis obiectio est de oculis ꝑpter hoc soluit Auica ⁊ dicit ꝙ excusat eum potētia diuisionis in infinitū: q: s. rei quātitas diuidit donec fiat ꝓportionabilis organo quātitatis in quo depingit. ¶ Sed ꝯtra. hoc nihil est quia querat de diuidēte qd sit diuidēs. organū enim non est diuidēs: q: potētia sua nō est potētia actiua sed mālis. similiter virtus apprehēsiua nō est diuidēs q: accipit intētionē totius forme ⁊ totius quātitatis. ¶ Silr distantia nō est in causa sicut in id qđ distat videt maioris quātitatis q̄3 id qđ est ꝓpe: q: tunc lineamēta figurarū ipsius quāti nō pfecte discernerent. ¶ Preterea accipiamus illā formā que impleat totū organū imaginatū: tunc ſm hoc illa nō posset depingi in organo: ⁊ sic non multe forme manerēt in organo imaginationis qđ est ꝯtra Arist. in libꝰ de somno ⁊ vigilia qui dicit ꝙ forme que manēt in organo imaginationis in somno fluūt ad organū sensus cōis. Unde per alias rōnes ꝓbandū est hoc sic. oīs virtus hn̄s situm in determinata pte corpis cuius lesione impedit opatio eius: ⁊ cuius salute saluat est virtus corporea ⁊ sita in organo corpali. oēs virtutes supdicte aīe sensibilis sunt tales. ergo sunt virtutes corporee ⁊ situm hn̄tes in organo corpali. ꝑma patet pse: q: nō est instātia de rōne ⁊ intellectu que impediunt destructa media cellula capitis: q: hoc nō accidit pse sed per accn̄s. s. ꝙ corrūpit organū fantasie: quo corrupto non est a quo abstrahat intellectꝰ. 2a ꝓo ꝓbata est in singulis virtutibꝰ prius habitis. ¶ Item oīs forma silis forme corpali nō est in ſbto nisi in corpe oēs forme ꝑdictarū virtutū sunt forme similes formis corpoꝝ. ergo nō hn̄t ſbm nisi corpus. ꝑma probat per hoc ꝙ forme similes hn̄t vnam rōnem compationis ad ſbm. 2a ꝓo per hoc patet quia nisi eēnt forme silēs corpoꝝ: corpa nō discernerent p ipsas. ¶ Sed cōtra virtus apphēsiua est virtus passiua ⁊ receptiua: ⁊ nō est receptiua nisi formarū. Cum igit ipsa virtus que est ps aīe simplex sit forma: que erit in ipa simpr erit ⁊ incorporea: ⁊ ita falsum est ꝙ ille forme sunt quas apphēdunt virtutes aīe sensibilis. ¶ Item virtus apphensiua est virtus in potētia que nō pficit nisi per formā apphensiuā. ergo forma apphēsiua in ipsa erit sicut pfectio in pfecto. sed omne qđ recipit ut dicit Boeꝰ: recipitur ſm ptātem recipiētis. ergo forma illa recipit ſm potestatē virtutū que sunt ptes aīe: sed ille sunt incorporee ergo forme iste sunt recepte in corpe ⁊ sic sunt sine quātitate. ¶ Solō dicendū ꝙ virtutes iste corporee sunt ⁊ opantes in organo: ⁊ sic ꝓbant ultime rōnes: forme ille nō sunt quātitates nec hn̄tes quātitatē: sed sunt similitudines ⁊ spēs quātoꝝ non tn̄ sunt in organo corporeo ut in ſbto. ¶ Ad primā rōnē Auic. dicēdū ꝙ causa imaginādi dextrū in dextro ⁊ sinistrum in sinistro ⁊ ecōtra nō est: q: illa forma depicta sit in dextra pte ul' in sinistra spūs uel organi: sed causa huius est situs qui separi non pōt a figura ⁊ quātitate: ⁊ tn̄ in ptāte virtutis imaginatiue est trāsmutare situm ⁊ figurā sicut obm est. forma ꝓo ſm se totā cōparat ad spēm ⁊ organū ut ad punctū simplex sicut ꝓbatum est sup in qōne de visu. ¶ Ad aliud dicēdū sicut sup probatū est in obōne in cōtrariū ꝙ maior forma nō describit in maiori pte organi uel spūs: sed organū imaginis est sicut speculū aīatū qđ in qualibet parte sui receptibile est oīum formarū: ⁊ pōt reseruare formas receptas: ⁊ ꝯuerti sup quācūq3 uoluerit. ¶ Ad ultimā rōnem dicēdū ꝙ forma recepta nō est imediate in ipa potētia aīe ut in ipo ſbto: sed est in mā illius potētie que mā est organū. Dicit enim Arist.: ꝙ si oculus est aīal: visus esset aīa eius: ⁊ silr est de alijs potētijs organicis. ⁊ iō potentia iudicat de formis illis sicut in his que imutant propriam suam naturam: nec sunt pfectio eius simpliciter. sed quo ad cognitionem rerum sensibilium ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrum hmōi virtutes sint plures.

s **Ecundo queritur** Utrum sint plures uel pauciores virtutes aīe sensibilis interiores. Et videt ꝙ pauciores. Abstrahere enim non est nisi ſm duos modos. s. cum ꝑncipia māe ⁊ sine principia. ergo videt ꝙ nō debent esse nisi due virtutes aīe sensibilis: eo ꝙ forma pticularis nō est nisi cū pn̄tia

materie uel sine presentia ⁊ virtutes non differāt nisi fm obiecta. Ecōtra autem videt ꝙ plures debeāt esse. habemus enim quādam que cōsiderat preteritum in ratione preteriti: ergo eadem rōne debemus habere quandam que ꝯsiderat futurum in rōne futuri: ⁊ sic ad minus erūt septē. ¶ Preterea Auic^a^ distiguēs vires fm organa ponit sensum cōem in prima ꝯcauitate prime cellule ⁊ imaginationem in posteriori. Fantasiam autem in pma parte medie cellule: ⁊ estimatiuam in posteriori: memoriaȝ autem ⁊ reminiscētiam ponit in posteriori cellula. Cum ergo quelibet cellula habeat medium: videt quedaȝ debere esse in media parte prime cellule: ⁊ quedam in media parte medie cellule: ⁊ sic iterum erūt septem. ¶ Solutio dicēduȝ ꝙ vires supra dicte distinguūtur fm ꝙ diuersificant forme sensibiles in presentia materie. ille enī possunt considerari fm ꝙ sunt a re uel ad rem ut imago rei. Si pmo modo tūc accipit duobus modis. s. per id qd̄ fuit in sensu cōmuni: uel per cōiunctum illi qd̄ nō fuit in sensu. ⁊ pmo modo de ipsa est imaginatio. Secūdo autem modo duobus modis accipit. s. fm ꝙ intētio cōparat ad imaginem ⁊ diuidit in ipsa per modum ueri ⁊ falsi: ⁊ sic est fantasia: uel fm ꝙ intētio diuisa uel composita cum imagine est pncipium appetitus fm leticiam uel tristiciam: ⁊ sic de ipsa estimatiua ⁊ oībus his est motus a re in aīam. Si autem est cōuersio sup formam ordinatam ad rem: tūc est motus ab aīa in rem. ⁊ hoc contingit duobus modis. s. per solam fantasiam ut est imago ⁊ de hoc est memoria: uel fm discursum rōnis a pncipio determinato ⁊ hoc est reminiscētia. ¶ Ad pmum ergo dicendum ꝙ oēs iste virtutes anime sensibilis interiores sunt super formam abstractam a p̄sentia materie. sensus autem est sup formam abstractam a p̄sentia materie. vnde ista uariatio forme cum p̄sentia materie uel sine p̄sentia est distinctio forme in genere ⁊ non in rōne speciali: ⁊ ideo penes ipsam accipit distinctio virtutum in genere per apprehēsiuam de intus ⁊ apphensiuam de foris. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ pn̄tis fm ꝙ est presens est sensus. p̄teriti autem fm ꝙ est p̄teritum est memoria ⁊ reminiscentia. futuri vero non pōt esse aliqua virtus. futura enim sunt aut que fiūt semp: aut frequēter: aut raro ut dicit Ar.: 2° phi^r^. ⁊ illa que fiūt raro non pn̄t habere spēm ad sensum nec in se nec in suis causis. In se non possunt q: non sunt in se. In causis vero non pn̄t q: sue cause sunt cause per accidēs ⁊ inordinate ad speciem illam. Illa vero que sunt frequenter ⁊ semp speciem qdem ad sensum ⁊ in se non possunt habere: q: non sunt in se. In causis vero non cognoscunt nisi per rōnem ⁊ non per virtutem aīe sēsibilis. ¶ Et si obijciūt ꝙ quedā bruta fugiūt futura ⁊ non p̄sentia tm̄: ⁊ p̄signant aliquādo futura: sicut formice latētes in foraminibus p̄signāt futuram pluuiam uel futuram serenitatem uel aliqd huiusmodi. Dicēdum ꝙ non fit ex aliqua apphēsione futuri sed potius ex instinctu nature ut dicit Auic^a^. Cum enī mutant elemēta ad futuram pluuiam causandā uel futuram serenitatem uel aliqd huiusmodi immutant corpora talium aīalium: ex qua immutatione uel mouent uel quiescūt per istinctū nature: ⁊ ex hoc habet prenosticum aliquod de futuris. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ medium cellularum nō determinat aliqua virtute aīe sensibilis. virtus enim apphensiua sita est in cōcauitate cerebri: in qua multiplicat spūs aīalis: cōcauitates autem ille sunt in extremitatibus cellularuȝ. In medio enim cerebrū habet timorem: ⁊ ideo non potest ibi adeo cōgregari spiritus ut congregat in extremis. uel dicat melius ꝙ media cellularum si haberet virtutem illam oporteret esse cōpositam ex utraqȝ extremarum virtutum: quemadmodum organum pprietatem habet utriusqȝ: quia virtutes anime sensibilis apprehensiue permisceri non poterūt: q: ⁊ obiecta sunt impermixta: ideo medietates cellularuȝ remanserunt sine virtute apprehensiua.

¶ Queritur quid sit somnus.

Deinde queritur de proprietatibus aīe sensibilis in se: que sūt somnus ⁊ vigilia ⁊ somnium. has enī pprietates habet anima sensibilis in omni animali ut videt dicere ph'us. ¶ Queratur ergo pmo de somno ⁊ vigilia: ⁊ cōsequēter de somno ⁊ somnij interp̄tatione. De somno autē ⁊ vigilia mouet Ar.: quinque questiones. s. quid sit: ⁊ utrum anime perse uel corporis perse ꝓpria sūt uel cōmunia utriusqȝ. Et si cōmunia: cuius particule aīe uel corporis sunt: ⁊ ꝓpter quam causam insunt aīalibus. Et utrum ꝯueniant oīa aīalia ambobus uel alia qdem somno tm̄: uel alia vero vigilie tm̄. alia vero neutro. alia qdeȝ utrisqȝ. Deinde mouet Ar.: septem questiones. s. quid sit somnium. Et propter quam causam dormiētes qdam somniant: quidam nō: ⁊ q̄re qdaȝ qui somniāt quādoqȝ nō recolūt: quādoqȝ vero recordant. Et si cōtingit futura p̄uidere in somno uel non: ⁊ qualiter hoc cōtingit. Et utrum futura ab homine preuideant solum: uel quorūdam demonum habeant causam: ⁊ utrum a natura fiāt uel ab euentu. Has questiones determinat Ar.: in libro de somno ⁊ vigilia Et nos disputabimus de eisdem infra.

Procedat ergo ad primum sic. Dicit enim Ar.: in primo de somno ⁊ vigilia sensus modo qdem aliquo immobilitatem uelut vinculum somnū dicimus: solutionem ⁊ remissionē q: vigiliam. Ex hoc accipit ꝙ somnus est immobilitas sensuum uelut vinculum. vigilia autem solutio est sensuum ⁊ remissio. Auic^a^ autem diffinit sic: vigilia est dispositio in qua anima impat sensibus ⁊ virtutibus mouentibus exterius uolūtate cui non est necessitas. Somnus vero est priuatio dispositionis in qua aīa ab exterioribus ad interiora cōuertit. ¶ Algazel autē diffinit sic. somn^9^ nihil aliud est nisi retractio spiritus ab exterioribus ad interiora. ¶ Alphorabi^9^ autē sic: somnus est sensus in potentia: vigilia autem sensus in actu. ¶ Item sic. somnus est introitus sensus cōmunis in corpus. vigilia est mot^9^ sensus cōmunis in suo instrumēto extra corpus. ¶ Itē sic somnus est ligamētum virtutum ⁊ cōfirmatio earuȝ. vigilia vero dissolutio virtutum ⁊ debilitas earū. ¶ Cōmuniter autem diffinit sic a magistris. Somnus est qes virtutum aīalium cum intētione naturalium. vigilia intentio animalium cum remissione naturaliuȝ. ¶ Item sic. somnus est interceptio pmi organi succidēdi ab actu sensus. vigilia est solutio primi organi sentiendi ab actu sensus. ¶ Contra pmam harum diffinitionum obijcit sic. quecūqȝ potētia impedit ab actu in somno illius immobilitas est somnus: memorie ⁊ intellectus impediūtur ab actu in somno: ergo memorie ⁊ intellectus imobilitas est somnus: non ergo solius sensus: ⁊ ita deberet dicere somnus est immobilitas sensus memorie ⁊ intellectus. ¶ Preterea somnus nō videt vniuersaliter immobilitas sensus. Sensus enim cōmunis est qdem sensus: ⁊ ille non immobilitat in somno: cuius probatio est hec: q: dicit Ar.: in 2° de somno ⁊ vigilia. ꝙ fantasmata fluunt ab organo fantasie ad organum sensus cōmunis ⁊ immutant ipsum. ¶ Si forte dicatur ꝙ intelligitur de sensibus proprijs: videtur ꝙ hoc non semper sit uerum. quia dicit Ar.: in primo de somno ⁊ vigilia. ꝙ quidam in somnis agunt opera vigilie quod non potest esse: cū hoc ꝙ organa processiua ⁊ organa sensuum exteriorum sunt immobilia. ¶ Item videtur esse nugatio in hoc ꝙ dicit imobilitas uelut vinculum eo ꝙ sufficiēter qes sensuū expmit per alterū. ¶ Sed obijcit ꝯtra diffinitionē vigilie datam ab Ar.: videt aūt supfluum quādo ponit

solutionem q̄ apponit remissionẽ:q: utrũq; idem signi ficat. Si for: e dicaẜ q̄ resolutionem significat remissio ⁊ debilitatem. ¶ Cõtra hoc est q̄ vnũquodq; in suo actu confortaẜ. sensus aũt in vigilia est in actu:ergo videẜ q̄ in vigilia accipiat ɔfortationem ⁊ nõ remissionẽ. ¶ Cõtra autem totam diffinitionẽ obijciẜ sic:q̄ videẜ non esse cõuertibilis. Sunt enim multa genera amẽtiarum sicut epilẽtia ⁊ litargia ⁊ ɔuersio aie ad iteriora:sicut fit in meditãtibus quãdoq; in raptis in q̄bus oibus est immobilitas sensuum uelut vinculum: ⁊ tñ ille amẽtie non sunt somnus:⁊ solutiones earum non sunt vigilie:ergo diffinitio in plus est q̄; diffinitum. ¶ Cõtra secũdam obijcitur sic. vigilia est ꝑfectio sensuum ꝺm actum. Cum ergo vnũquodq; debeat diffiniri ab ultimo ⁊ optimo ⁊ actus melior sit q̄; dispositio:vigilia potius deberet diffiniri p actum q̄; per dispõnem. ¶ Preterea videẜ falsũ quod diciẜ in diffinitiõe somni. s. q̄ somnus sit ꝑuatio ab hac dispositione. videmus enim freq̄nter in somnis ad motum fantasie q̄; aia ꝑcipit virtuti mouẽti ⁊ extẽdẽti membra genitalia ad expulsionem supflui seminis:sicut fit in his qui polluũt in somnis:⁊ hoc dicit Auic^a. ¶ Preterea contingit quandoq; stillare fleuma dulce a capite in somnis ad organa gustatiua. s. linguam ⁊ palatuz:⁊ tunc quãdoq; somniat dormiẽs se mel bibere ut dicit Arist:in 2° de somno ⁊ vigilia. hoc aũt non cõtingit nisi ꝑpter immutationem quam facit dulce fleuma in organis gustatiuis:ergo videẜ q̄ somnus nõ oino sit ꝑuatio illius dispositionis in qua aia impat sensibus exteriorib^9. ¶ Cõtra tertiam diffinitionẽ que est Algazelis sic obijciẜ. spiritus cõducit calorem:q: ubi est multiplicatio spirit^9 ibi est multiplicatio caloris. ⁊ ecõtra ubi non multiplicatur calor ibi non multiplicaẜ spũs:sed in multis dormientibus multiplicaẜ calor in extremitatibus manuũ ⁊ pedũ uehemẽter:ergo ⁊ spũs:ergo nõ est generale q̄ somnus est retractio spũs ad interiora. ¶ Cõtra quartã que est Alphorabij sic obijciẜ. sensus in actu diciẜ duob^9 modis s. quo ad esse in actu:⁊ quo ad sentire. ꝑmo modo sensus fit in actu a potẽtia sensitiua ꝑficiente organũ. 2° aũt modo a sensibili. ¶ Queraẜ ergo utrũ somnus sit sensus in potẽtia quo ad actum ꝑmũ uel quo ad actum scðm. si ꝑmo modo tũc organa sensuũ in somno non haberẽt potẽtias sensitiuas:⁊ sic sensus eẽnt corrupti:⁊ equoce diceretur oculus dormiẽtis ⁊ vigilantis:que oia falsa sunt. Si aũt diciẜ in potẽtia quo ad esse scðm:tũc videẜ q̄ vigilia sit in potẽtia sensus quãdoq;:q: non semp sensus vigilãtis immutaẜ in actu. ¶ Preterea dicit ph̄us in ꝑ^o topicorum in eo qð ꝺm cõtradictionẽ opponiẜ ɔsideraẜ si multipliciter diciẜ. Nam si hoc multipliciter diciẜ ⁊ qð huic ɔtradictione opponiẜ multipliciter diceẜ:ut non videre multipliciter diciẜ vnũ q̄dem nõ habere visum:alteruz q̄dem nõ uti visu. Si aũt multiplr̄ diciẜ:⁊ videre multipliciter necesse est dici. utriq; enim videre opponiẜ q̄d ut ei q̄ est nõ habere visuz. illi aũt qð est nõ uti visu. Ex hoc habeẜ qð videre diciẜ habere visuz ⁊ uti visu:⁊ similiter est de alijs sensibus:⁊ sic deberet melius dixisse q̄ somnus est habitus sensus:vigilia aũt visus sensus: cuz dormiẽtes habeãt sensum lʒ nõ utanẜ. ¶ Cõtra quintaz que est Alphorabij sic obijciẜ sicut dicit ph̄us somn^9 est ligamẽtum sensuũ:⁊ sic non videẜ esse introitus sensus. ¶ Preterea sensus cois nõ accipit nisi a sensibus ꝑprijs ut dicit Auic^a:⁊ sic videẜ q̄ suũ esse nõ est intrare in corpus sed moueri in sensus exteriores. ¶ Preterea si intrat hoc nõ põt eẽ nisi altero duorum modorum. s. quo ad actũ uel quo ad organũ. Si quo ad actũ hoc plane falsum est q: suus actus est sup suum obiectũ:⁊ obiectũ suuz nõ est nisi in re p̄nte ut supra ꝑbatũ est. Si quo ad organũ hoc nihil est dictu:q: organũ suum semp est intra corpus ut supra habituz est siue in somno sit siue in vigilia. ¶ Cõtra sextam que adhuc est Alphorabij sic obijciẜ. ois somnus inducit ex lassitudine organorum uel grauitate uel inductum ex talibus causis debet esse ɔfirmatio virtutum organicarũ. ergo somnus nõ est sicut ligamẽtuz virtutũ qð sit cõfirmatio earum. ¶ Preterea dicit Arist:in fine ꝑmi ph̄i^r q̄ materia est ingenita ⁊ icorruptibilis ꝑpter id q̄ vnũquodq; corrũpiẜ ad materiã ⁊ generaẜ ex ipsa: ⁊ ideo ipsa est ante cõem generationẽ ⁊ post cõem corruptionem naturalẽ. Ex hoc habeẜ q̄ vnũquodq; tanto vicinius est corruptioni quãto ipsuz magis recedit ab actu ⁊ appropinquat potẽtie materiali:⁊ quãto ipsum vicinius est corruptioni tãto debilitaẜ plus virtus eius:ʒ somnus facit virtutes exteriores organicas recedere ab actu ⁊ appropinquat eas potẽtie:ergo somnus fit ligamẽtum virtutum ⁊ debilitas earũ:vigilia autem econtra solutio virtutum ⁊ cõfirmatio earum. ¶ Cõtra septimã autem que est magistrorum sic obijciẜ. In somno nõ omnes quiescũt virtutes aiales. fantasia autez agit in somnis ut dicit ph̄us que est virtus aialis:ğ somnus nõ est q̄es aialiuz virtutũ vniuersaliter. ¶ Itẽ dicit Auic^a ⁊ Algazel ⁊ Alphorabius q̄ in somnis aia coniũgiẜ intelligẽtijs superioribus que dicunẜ angeli:⁊ accipit ab eis intellectus potẽtias simplices ⁊ immãles que sunt somnia uera quib^9 imaginatio ꝑparat imagines quãdoq; ɔueniẽtes:quandoq; cõtrarias:ꝑpter quas somnium illud indiget interpretatione. Et ex hoc accipiẜ q̄ aia agit in somnis ꝺʒ partem sensibilẽ que est imago:⁊ ꝺm partem intelligibilẽ:⁊ ita in utraq; parte virtutes aiales sunt. ¶ Cõtra octauaz que etiam est magistrorum obijciẜ sic. Queraẜ q̄d sit ꝑmuz organum sentiẽdi. aut enim hoc est sensus cois aut sensus ꝑprij. Si sensus cois plane falsuz est. In somnis enĩ organum sensus cõmunis immutaẜ ab imaginibus refluẽtibus ab organo fantasie ⁊ imaginationibus. Si autem sensus ꝑprij tũc ꝑmum organum sentiẽdi diciẜ in altero duorum modorũ. s. ꝺm naturam prioris in cognitione sensibili:⁊ sic ꝑmum organuz erit organum visus:q: per visum plures differẽtias cognoscimus:⁊ per ipsum maxime inter ꝑprios sentimus sensata:q: ꝑmum diciẜ ꝺm naturam ꝑoris cõstituendo sensibile:⁊ sic ꝑmuz organũ erit tactus:q: tactus cõstituit sensibile aial:⁊ utroq; modo patet esse falsum. In somno enim non interrũpiẜ tñ visus ⁊ tactus sed organũ cuiuslibet sensus. ¶ Itẽ cum penes vnaz causam nõ possit dari nisi vna diffinitio querinẜ penes q̄d oẽs ille octo diffinitiones denẜ. ¶ Solutio dicendũ q̄ ꝑma diffinitio que est Arist:datur per esse somni quod habet in ꝑprio subiecto qð est cõmune subiectum nõ ꝑmum. Esse enim somni est q̄ fit imobilitas uelut vinculum. sensus aũt cõmunis subiectũ est ipsius somni:lʒ tactus sit obiectũ ꝑmũ ut infra ꝑbabiẜ. ¶ Ad id quod cõtra obijciẜ dicendũ q̄ somnus est vinculum sensuum ꝑse:q: vincit ⁊ ligat ꝑpria organa sensuum:memorie aũt ⁊ intellectus vinculum est per accidẽs quãdoq;:q: non ligat ꝑprium intellectus nec ꝑprium organũ memorie. Intellectus enim nõ habet organũ sed quandoq; impediẜ in somno:⁊ quãdoq; decipiẜ q: vniuersale accipit a fantasia ꝺm rõnem rei. In somnis autem fantasma nõ accipiẜ ꝺm realem rõnem ⁊ quidditatẽ rei:sed potius ecõtra. Est autem sup simulacrum sicut sup rem: ⁊ ꝑpter hoc est deceptio:memoria autem accipit fantasmata ut imagines rerum extra ut prius habituz est:⁊ in somnis non est cõuersio ad res extra:⁊ ideo memoria ⁊ intellectus liganẜ per accidẽs:⁊ cum per id qð est per accidẽs non sit diffinitiuũ rei. Preterea non diciẜ in diffinitione somni q̄ sit immobilitas uelut vinculũ memorie ⁊ intellectus. ¶ Ad aliud dicendũ q̄ sensus cõmunis duplicem habet comparationem. vnam ad sensus exteriores quibus ipse influit speciem sensibilem ⁊ virtutem sensitiuam:propter quod etiam dicitur ab Auicẽna forma ⁊ perfectio sensuum particularium: ⁊ hac comparatione ligatur organum eius:⁊ somnus est vinculuz

sensus cōmunis. Aliā compationem habet ad organū fantasie ꝛ imaginis que site sunt in partibus cerebri que naturaliter frigide sunt: ꝛ ideo frigiditate qua dn̄atur in somno non immobilitant: ꝛ cum organū sensus cōmunis in cōparatione illa etiā sit frigidū per naturā nō immobilitat in somno sed immutabit a simulacris influentibus a loco fantasie ꝛ imaginationis: ꝛ hoc intendit phūs quādo dicit somnum est vinculū quodāmodo sensuū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ hec duo immobilitas ꝛ vinculum nō idem impotāt: sed hoc idē qđ dicit uelut vinculum specificat immobilitatē. est enim inmobilitas negationis ꝛ puationis: ꝛ immobilitas potētie mouendi ꝛ talis nō est somnus: ꝛ immobilitas vinculi ita ꝙ redit mobilitas remoto vinculo: ꝛ talis immobilitas est somnus: q: remota frigiditate grauāte ꝛ vincēte organa sensuum restituit mobilitas organis sensuū exterioꝝ. ¶ Qđ aūt objicit ꝙ qdā in somnis agāt opa vigilie dicēdū ꝙ non cōtingit hoc ex solutione sensuū exterioꝝ simplr: ꝫ quodāmodo. illa enim solutio nō fit a calore nāli ꝛ accidētali ꝛ a fantasmate fortissime mouēte. De his tn̄ erit questio infra pse. sed nūc intātum dictū est ꝙ sensus simpliciter clausi sunt in somno: ꝫm qđ tn̄ a calore innāli quandoqꝫ soluti. ¶ Ad id qđ objicit ꝯtra diffinitionē vigilie ꝙ vigilia per eē suū nihil aliud est ꝗ̄ solutio sensuū ad actus exteriores per reuersionē caloris nālis ab interioribus ad exteriora: ꝛ hūc modū dicit remissio: q: s. calore iterato mittit ad exteriora. Et ideo nō idem importat per illa duo: sed solutio dicit eē vigilie ꝛ remissio dic causam. ¶ Ad id qđ objicit ꝯtra totā diffinitionem Ar: dicendū ꝙ amētia distinguit a somno per cām. in epilētia eniꝫ uapor multus ascēdēs ad cerebrū implet neruos ꝛ suffocare facit ipsos: ita ꝙ spūs sensibilis ꝛ motiuꝰ nō pōt descēdere per ipsos ad organa: quo facto remanēt organa exteriora in sensibus immobilia: sed in somnis frigus descēdēs a cerebro ex uaporibꝰ infrigidatis ibidē ꝓpellit paulatim ut dicit phūs calore nāli ab exterioribus ad interiora: ꝛ hec est causa q̄re dicit phūs ꝙ somnus est vinculū quoddā ꝛ nō oē vinculū. In epilētia enim ꝛ in alijs amētijs accidit sicut illi qđ accidit ei qđ apphēdit in gutture ꝛ ceruice. ꝑpter strāgulationē enim uenarū ꝛ arteriaꝝ ꝛ neruoꝝ nō descēdūt spūs sensibiles sicut accidit ei etiā qui fortiter ligat brachiū circa humerū: tunc enim manus ꝛ anterior pars brachij efficit q̄si insensibilis ꝛ immobilis: ꝛ remoto vinculo illo redit spūs: ꝛ facit q̄si puncturas acus. spūs enim est corpus subtile: ꝛ est uehiculū virtutū vitaliū ꝛ aīaliū per qđ virtutes sensibiles ꝛ motiue trāseūt in sua instra. ¶ De 2ª diffinitiōe que est Auicēne dicendū ꝙ dat per oppositionē organoꝝ exteriorū ad aīam ꝫm ꝙ est regēs ꝛ mouēs corpus per appetitū ꝛ uolūtatē. ¶ Ad id qđ objicit in cōtrariū dicēdum ꝙ calor nālis ꝛ spūs sensibilis ꝛ motiuus disponunt organa ad sensum ꝛ motū: sed nō pficiūt: q: organa pficiunt a virtutibus aīe organicis que sūt in ipsis. vn̄ cum somnus ꝛ vigilia fiat per exitū ꝛ introitū caloris nālis ꝛ spirituum potius inter dispōnes ꝗ̄ pfectiones uel priuationes pfectionū numerat. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in somnis imago ꝑparat imaginationes ꝫm inclinationē nāe ꝛ desiderij q̄nqꝫ: ꝛ idcirco cuius natura grauata est supfluo seminis: uel qui est in desiderio ꝯcupiscētie videt imaginationes talibus aptas sicut imaginationes mulierum ꝛ sic mouet mēbꝝ ad imaginationē sicut ad rē. Uel dicat melius ꝙ virtus gn̄atiua que est in mēbris sita genitalibus est virtus nālis nō aīalis: ꝛ idcirco intēdit in somnis. Cū enim calor recedit ab organis aīaliū virtutū intēdit interius in organis nāliū. Et ꝑpter hoc etiā accidit ꝙ hoīes plus mouent libidie in somnis ꝗ̄ in vigilia. siliter digestio cōfortat in somno: ꝛ ex digestione ministrat semen qđ est materia ꝯcupiscētie. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ gustꝰ in somno nō immutat ꝫm iudiciū saporis. ꝛ ꝑpter hoc nō est solutus sed ꝑpter motū exiguū qui est ad organa gustatiua fit magnus motus in imaginatione: ꝛ idcirco somniat se ille bibere mel cum tn̄ nō bibat. ¶ Ad tertiā diffinitionē que est Algazelis dicēdū ꝙ dat per causam somni ꝓximā que est recursus spirituū sensibiliū ꝛ motiuoꝝ ad interiora. ¶ Ad id qđ ꝯtra hoc objicit dicēdū ꝙ calor ille qui multiplicat in extremitatibꝰ nō est calor laxās sensum ꝛ ꝑpter hoc nulla est objectio: q: de tali calore ꝛ spū loqtur Algazel. Uel dicat melius ꝙ in extremitatibus in somnis accidit per accn̄s. Cū enim ex multitudine uaporis grossi implent uene calefiūt ita ꝙ non pōt eleuari uapor sursū: ita ꝙ ibi infrigidet tūc expellit ipm calorem natura a loco digestionis ad extremitates: que cū implent tali uapore calescūt uehementer. ¶ De q̄rta diffinitione que est Alphorabij dicēdum ꝙ sensus dicit eē in potētia multis modis sicut distinctū est in objiciēdo. sed sensus quo ad eē ꝓmi dicit duobꝰ modis. Cū enim organū sit materia: ꝛ virtus sensitiua sit forma: ipsa pōt duobus modis cōsiderari. s. ut forma tn̄ uel ut efficiens operū sensibiliū. Si ꝓmo mō tunc est sensus in actu in somno. Si secūdo mō tūc est in potētia: q: nō est efficiens operū sensibiliū in organo nisi ipm organū per spūꝫ sensibilē ꝛ calorē nālem disponat: ꝛ sic intelligit Alphorabius. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sensus in habitū ab Ar: dicit ab habitu forme subālis ipsius sensus que est virtꝰ sensitiua ꝛ nō ab habitu formarū disponētiū sufficienter ad actū. Diffinitio aūt ꝫm id qđ relinqt somnus in sbto dat: relinqt enim sensus in potētia. ¶ De 5ª diffinitione que est Alphorabij dicēdū ꝙ dat penes effectū somni in sensu cōmuni. sensus enim cōis habet duas opationes. vnā ad exteriores sensus: ꝛ alterā ad imaginationem: ꝛ in somno cōuertit ab exterioribus ad interiora. ¶ Ad objectū cōtra dicēdum ꝙ somnus est ligamētuꝫ sensus cōis ab exteriori ꝛ non ab actu interiori. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ sensus cōis in distributione spūs sensibilis ꝛ discretione sensibilis nō accipit nisi a sensibus exterioribus: sed ꝫm opationē quam habet ad interius immutat a simulacris ꝛ ab organo imaginationis defluentibus in somno. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ intelligit de introitu ad actum ut patet ex supradictis. Ex hoc enim ꝙ sensus cōmunis organū habet interius: ꝛ medius est inter imaginationē ꝛ sensum exteriorē pōt habere compationem ad utrūqꝫ. ¶ De 6ª diffinitione que etiā est Alphorabij dicēdū ꝙ dat per finem somni. somnus enim est ad hoc ut per qetem recreent ꝛ ꝯfortent virtutes aīales. ¶ Ad objectū cōtra dicendū ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ somnus sit ex lassitudine sicut ex efficiēte ꝛ inducat confortationem sicut finē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ triplex est materia. s. simplex mixta ꝛ cōplexionata: ꝛ de sola simplici uerum est ꝙ est incorruptibilis ꝛ ingenita que est ꝓpria materia elementi. Mixta ꝟo corrūpit ꝛ siliter cōplexionata eo ꝙ ille materie nō carēt omni forma. ¶ Ad argumētum aūt dicendū ꝙ duplex est actus. s. actus ꝓmus ꝛ secūdus. ꝛ de ꝓmo uerū est qđ objicit. s. ꝙ quāto aliqđ ꝓpinquius est actu tāto firmius est ꝛ fortius. De secūdo autem adhuc dupliciter se habet. quedā enim est operatio ꝫm naturā materie ꝛ organi: sicut calefacere sequitur naturā ignis: ꝛ frequētatio illius opis non inducit laborem ꝛ debilitatē. Quedam aūt est cōtraria motui organi ꝫm naturā materie sicut eleuatio pedis a virtute gressibili cōtraria est motui pedis ꝫm naturā materie que est non grauis. ꝛ siliter est immutatio organoꝝ sensibilium ꝑter naturā ipsorum organoꝝ sensibiliū: ꝛ idcirco infrequētia illorum operū inducit lassitudo ꝛ desiderat somnus ꝛ qes. ¶ De 7ª dicēdū ꝙ data est per effectū somni interiorē ꝛ exteriorē. Exterius eni per somnū qescūt virtutes aīales ꝛ intēdūt nāles que distinguunt ꝫ opa vegetatiue potētie ut sup habitū est. ¶ Ad obm ꝯtra dicēdū ꝙ sic itelligit ꝙ somnꝰ est qes aīaliū quo ad actus

exteriores ꝛ nō quo ad actus iteriores:ꝛ per hoc etiā patet solutio ad sequēs. ¶ De ultima diffinitione dicēdū ꝙ daṫ penes causam somni formalē.hec eniꝫ est interceptio sensus in ꝑmo organo sētiēdi. ¶ Ad id ꝟo qd̄ obijciṫ dicēdum ꝙ meo iudicio ꝑmum organuꝫ sentiēdi est organū tactus,ꝑut tactus est fundamētū alioꝝ sensuum sicut supra explanatū est in questione de tactu.sic eniꝫ in tercepto tactu intercipiṫ omnis sensus:de hoc tamē īfra erit questio specialis. ¶ Ad ultimum patet solutio per ea que dicta sunt de singulis diffinitionibus.

¶ Utrum somnus est corporis perse uel anime.

S Ecundo queritur

Utrum somnus sit corꝑis ꝑse uel aie ꝑse uel cōe utriqꝫ Et ponit Arˢ: rōnē ꝙ sit cōe utriqꝫ sic dicēs in pᵒ de somno ꝛ vigilia. Qm̄ aūt nec aie ꝑpriū nec corꝑis sentire manifestū est.cuius enim potētia huius est actio.qui ꝟo diciṫ sensus ut actio:motus qdē per corpus aie est:patet ergo ꝙ nec aie ꝑpria passio nec inaiatuꝫ corpus possibile est sentire.sic aūt formāda est rō Arˢ. Cuiuscūqꝫ est obiectū alicuius passionis illius est ꝛ passio ipsa:ꝯiūcti ex corpore ꝛ aia est ſbm ipsarū passionū que sunt somnus ꝛ vigilia:ergo somnus ꝛ vigilia sunt ꝯiūcti ex aia ꝛ corꝑe.ꝑmam harū ponit Arˢ:tanqꝫ ꝑse notā.2ᵃ ꝟo ꝑbaṫ per inductā auctoritateꝫ:ꝛ supponiṫ ꝙ ſbm somni ꝛ vigilie sit sensus:ꝛ ꝑbaṫ ꝙ sensus ꝯiūcti est.s.aie ꝛ corꝑis:q: cuius est potētia,illius est actᵒ:ꝛ ecōtra:sed corꝑis ꝛ aie est actio sensus corꝑis,ut patiētis:ꝛ aie ut discernētis:ergo corꝑis ꝛ aie erit potētia sensitiua:ergo ꝛ passio sensibilis potētie que est somnus,ꝛ vigilia. ¶ Itē habeṫ per hoc ꝙ dicit Arˢ:in 2ᵒ phiʳ sic.Et ipsi aūt sensus alteranṫ ꝛ patiūtur: actus enim ipsoꝝ motus est per corpus patiēte aliqd sensu.si ergo sensus patiṫ motu qui est per corꝑᵒ:sensus erit corꝑis ꝛ aie:ergo interius etiaꝫ est passio sensus que est somnus:ꝛ vigilia erit corꝑis ꝛ passio aie. ¶ Itē nihil in corporeū ꝑm ꝙ incorꝑeū pōt esse ſbm q̄litatis corꝑalis: aia ꝑm se est sub̄a incorꝑea:ergo ꝑm se nō pōt esse ſbm q̄litatis corꝑalis:sed quodlibet sensibile est q̄litas corꝑalis:ergo aia ꝑse nō pōt eē ſbm alicuius sensibilis:ꝛ ita sētire ꝯuenit aie per corpus:ergo etiā passio sensus que est somnus ꝛ vigilia. ¶ Sed cōtra videṫ ꝙ sit solius aie.qcquid corrūpiṫ aliquo excellēti patiṫ ab illo:vis sensitiua corrūpiṫ a sensibili excellēti:ergo ꝑm se patiṫ ab illo: ergo vis aie sentit ꝑm se:ꝛ ita etiā somnus ꝛ vigilia ꝯueniunt ei ꝑm se. Ecōtra videṫ ꝙ ꝯueniāt tm̄ corꝑi. Cuiuscūqꝫ enim cause efficiētes ꝛ formales oēs sunt corꝑee illud nō pōt eē passio nisi corꝑis tm̄:somni ꝛ vigilie cause efficiētes ꝛ formales oēs sunt corꝑee:ergo somnus ꝛ vigilia sunt passiones corꝑis tm̄. Prima ꝑbaṫ per hoc ꝙ effectᵒ nō habet eēntialiter eē nisi a suis causis.vnde si ille sint corꝑee:necesse est ꝛ effectū corporeū eē.2ᵃ ꝟo ꝑbaṫ per inductionē causarū.cause enim magis ꝑpꝛie somni sunt calidū nutrimētum ad caput eleuās a loco digestionis: ꝛ frigidū repellēs calorē ab organis sensibilibus.formalis aūt causa vigilie est expāsio caloris ꝛ spirituū corꝑalium ad interiora organa.ꝛ formalis causa somni est ꝯuatio huius que cause oēs corꝑee sunt. ¶ Solutio cōsentiendo ꝑmis rōnibus dicimus ꝙ somnus ꝛ vigilia sunt passiones ꝯiūcti ex corꝑe ꝛ aia. ¶ Ad id aūt qd̄ obijciṫ in ꝯtrariū dicēdū ꝙ vis aie non ꝑpꝛie patiṫ uel corrūpiṫ a sensibili excellenti:sed corrūpiṫ cōpositio organi qd̄ est ſbm illius sensibilis:ꝛ tūc vis quesita in organo impeditur ab oꝑe nō ꝑpter corruptionē sui:sed ꝑpter corruptionem sui organi:ꝛ ꝑpter hoc dicit Arˢ:ꝙ si senex accipiat oculos iuuenis videbit utiqꝫ sicut iuuenis eo ꝙ ex senio nō corrūpiṫ virtus aie lꝫ pupilla corrūpaṫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ cause somni ꝛ vigilie ꝑm suas eēntias sūt corꝑee tm̄ in causando somnū sunt instra aie:ꝛ ꝑpter hoc relationē hn̄t ad aiam in causando somnū ꝛ vigiliam:ꝛ ideo etiam causata ex ipsis nō sunt passiones corꝑis tm̄: sed passiones coniūcti ex corpore ꝛ anima.

T Ertio queritur

Habito ꝙ somnus ꝛ vigilia sint passiones cōes corꝑis ꝛ aie. Cui pticule aie ꝛ corꝑis ꝑmo insunt. Et queranṫ duo.s.cuius ptis sint ꝑm aiam.ꝛ cuius ptis sunt ꝑm corpus. Et ex pte aie queranṫ q̄tuor. Quoꝝ ꝑmū est utrū sint passio sensus ꝑse.2ᵒ utrū sint passio sensuum eque ꝑncipaliter uel alicuius sensuū ꝑmo.3ᵒ utruꝫ sint passio sensus cois ut dicūt aliq phi uel nō.4ᵒ utrū sint passio tactus uel nō. Ex parte ꝟo corꝑis queriṫ utrū sit passio cordis uel epatis ut quidam dicunt.

¶ Utrum somnus ꝛ vigilia sint passiones ꝑm se.

P Rimo queritur igitur

Utrū somnus ꝛ vigilia sint passiones ꝑm se. Et videṫ ꝙ sic per rōnes q̄s ponit Arˢ:in ꝑmo de somno ꝛ vigilia. Quarū ꝑma hec est quecūqꝫ qdē viuētiū augmēti diminutionisqꝫ pticipāt solū in his nō est somnus neqꝫ vigilia uelut in plātis:nō enim hn̄t sensibilē pticulam ꝛ fundaṫ rō supra hoc ꝙ cuius nō est ſbm somni ꝛ vigilie illius nō est somnus ꝛ vigilia.vegetabiliū eniꝫ ꝑm ꝙ uegetabilia nō est ſbm somni ꝛ vigilie:ergo uegetabiliū nō est somnus ꝛ vigilia.ꝑma ꝑbaṫ per ante dicta.2ᵃ ꝑbaṫ ex hoc ꝙ subiectū somni ꝛ vigilie est sensus quē nō habēt uegetabilia ꝑm ꝙ huiusmodi. Alia ratio philosophi ad idē est hec. Impossibile est q̄licūqꝫ sensu sentire ꝙ dormit aial. Manifestū igiṫ est ꝙ oibus sensibus necessariū est inesse eādem passionē que uocaṫ somnus.3ᵃ ratio est ducēs ad impossibile sic.ꝑtim qdem.s.ꝑm quosdā sensus inest somnus:ꝑtim ꝟo nō sic.ex hac enim rōne dormiēdo sentiet aial:qd̄ est impossibile. Aliā rōnem ad idē ponit phus sicut plātarū.nullā possibile qdeꝫ est coicare neutrā harū passionū nō qdem sine sensu existit neqꝫ somnus neqꝫ vigilia:qbus enim sensus inest his ꝛ tristari ꝛ gaudere.qbus ꝟo hec ꝛ cōcupiscētia.plātis aūt nihil inest hoꝝ. Aliam ponit idē phus sic.signū autem ꝙ plāte nō habēt somnū est ꝙ somnus qdē nō insit ꝑm uegetatiuā partē aie est:qm̄ opus suū facit nutritiua pticula dormiēdo magis q̄ꝫ vigilādo.nutriunṫ enim ꝛ augētur tūc magis tanqꝫ nihil indigētia ad hec sensus:ꝛ ratio fundaṫ supra hoc: ꝙ cuiuscunqꝫ partis aie ꝑpria passio est somnus illam immobilitat ꝛ impedit ab actu. Si ergo nutritiue particule que est pars uegetabilis propria passio esset somnus: tunc ipsa immobilitaret ꝛ impediret ab actu:sed hoc est falsum:q: virtutes ille intenduntur in somnis ꝛ in actibus suis. ¶ Ad idem obijcitur sic. Dicit philosophus in primo de somno ꝛ vigilia:ꝙ in quo cognoscimus vigilantem in hoc cognoscimus euꝫ qui somno premitur:sed sensu cognoscimus vigilanteꝫ: ergo sensu cognoscimus eum qui somno premitur:ergo somnus est passio sensus. ¶ Itē Alphorabius.somnus attribuiṫ virtuti sensus.impossibile enim est ut attribuaṫ virtuti nutritiue:plāte enim habēt somnū cum nō habeāt appꝛ̄hēsionem:ꝛ cum nō attribuaṫ aie non cōprehēsiue remanet ut attribuaṫ aie irrōnali. Aial enim irrationale dormit:q: aial dormiēs nō caret in somno instrumētis sensus neqꝫ motus,ꝛ cuꝫ hoc neqꝫ sentit neqꝫ moueṫ:scimus ꝙ causa in somno est ꝙ apphendēs sensibilia recessit ab instrumētis illis interius corꝑis. Sensus huius auctoritatis est ꝙ somnus ꝑbaṫ eē passio sensus ex hoc ꝙ plāte non dormiūt:sed bruta ꝛ hoies dormiūt que non cōmunicant nisi in aia sensibili:ꝛ cum in somno non immobilitanṫ nisi sensus exteriores ꝛ non interiores erit somnus passio sensuum exterioruꝫ ꝛ non interiorum. ¶ Sed contra videtur ꝙ somnus sit passio uegetabilis. Dicit eniꝫ Arˢ:in ꝑmo de somno ꝛ vigilia.

Quorũcũq; aliqđ opus ƀm nãm qñ excesserit ƀm tẽpus necesse est lãguescere: ut oculos vidẽtes necesse est qesce re ad recreationẽ virtutis: sed cuiuslibet uegetabilis po tentie finitum est opus ƀm naturã: ergo si excedat tẽpus necesse est lãguescere ⁊ qescere ꝑpter recreationem. sed talis qes somnus est: ergo uegetatiue potẽtie erit passio somn⁹. Mino: huius sillogismi ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ ois po tẽtia uegetabilis est agẽs finite ƀm nãm ⁊ nõ ĩfinite: ⁊ sic tpe determinaꝛ eius actio. ¶ Preterea illius debet esse somnus passio maxime cuius motu efficiꝛ: sed mot⁹ vir tutis uegetatiue efficiꝛ: ergo debet eẽ passio maxime ue getatiue. ꝑma harũ ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ passio compaꝛ ad su um ſbm tñ ut ad mãm ⁊ ut ad efficiens. 2ª ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ somnus efficiꝛ maxime ex euaporatione alimẽti que euaporatio est a virtute digestiua que est ps aie uegeta bilis. ¶ Itẽ id qđ pse est causa mobilitatis idẽ etiã est ꝑ se causa ĩmobilitatis ⁊ qetis ƀm nãm: sed spũs vitalis ꝓ cedẽs a co:de per distributionẽ vite efficit mobilitatẽ: er go idẽ debet eẽ causa ĩmobilitatis ⁊ qetis ƀm nãm. ꝑma ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ natura est ꝑncipiũ motus ⁊ stat⁹ pse ⁊ nõ ƀm accñs. 2ª vo ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ co: est ꝑcnpiũ vite. In de ꝓcediꝛ sic. ꝑncipiũ vite est causa mobilitatis ⁊ ĩmobi litatis: aĩa uegetabilis est ꝑncipiũ vite in hñtibus vitam ergo aĩa uegetabilis est ꝑma causa mobilitatis ⁊ imobi litatis: sed mobilitas est vigilia ⁊ ĩmobilitas somnus: er go aĩa uegetabilis est causa somni ⁊ vigilie. ¶ Prete rea videꝛ ꝙ nullo mõ sit passio sensus sic. sicut se hẽt vita ad vitã uegetabilẽ sic sensus ad sensibilez: sed viuere est actus inco:peus aie uegetabilis: ergo sentire erit act⁹ in co:poreus aie sensibilis. ꝑma ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ dicit Ar: in 2° de aĩa ꝙ viuere inest viuẽtib⁹ ꝑpter uegetabile: aĩa libus aũt ꝑpter sensibile ꝑmũ. Mino: aũt ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ aĩa que est suƀa inco:pea nõ põt fluere actus co:peos. Inde ꝓcediꝛ sic ulterius qđ pse nõ põt moueri perse nõ põt fieri aliqñ mobile uel aliqñ ĩmobile. Prima ꝓbaꝛ ꝑ hoc ꝙ nihil moueꝛ nisi sit mobile. 2ª vo ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ nihil moueꝛ nisi sit co:pus ut habeꝛ in 6° phi⁊ ⁊ in 2° de aĩa. Inde ulteri⁹ sic. sensus est act⁹ inco:peus: nulliũ eniz inco:peũ aliqñ est mobile aliqñ ĩmobile: ergo sensus nõ est aliqñ mobilis ⁊ aliqñ ĩmobilis: sed mobilitas est vi gilia ⁊ ĩmobilitas est somnus. ergo sensus nõ est vigilia uel somn⁹. ¶ Itẽ dicit Ar: in 2° phi⁊ ꝙ tres cãe. s. effici ens fo:malis ⁊ finalis coincidũt in vnã rem: sed materia cũ alijs nunq̃ coincidit in idẽ. sensus est causa efficiens somni: ergo non erit ſbm eius ꝑpriũ: q: ſbm est in rõne mãe. ¶ Itẽ videꝛ somnus nõ tñ eẽ passio sensibiliũ sed etiã motiuoꝝ. In somno enim o:gana ꝓcessiui mot⁹ effi ciunꝛ ĩmobilia sed claudunꝛ ab actu sẽtiẽdi: cũ igiꝛ som nus sit passio eius cui⁹ sit vinculũ: eq̃liter erit passio mo tiuoꝝ sicut sensibiliũ. ¶ Preterea videꝛ somnus eẽ pas sio itellect⁹ p:actici ⁊ fantasie. hec enim duo mouẽt ut di cit Ar: in 3° de aĩa. sed in somnis o:gana motiua efficiũ tur ĩmobilia: q: moueꝛ ab intellectu ⁊ fantasia: ergo vi deꝛ ꝙ somn⁹ sit vinculũ intellect⁹ p:actici ⁊ fantasie. Si fo:te dicaꝛ ꝙ itellect⁹ nõ mouet pse sed per fantasiã ⁊ sic somnus nõ est vinculũ itellect⁹ pse: hoc patet eẽ falsum: q: dicit Ar: in 3° de aĩa ꝙ intellect⁹ q̃nq̃ ꝯtrarie mouet fantasiã. ¶ Preterea intellect⁹ p:acticus mouet in artifi ciatis mechanicis qđ non ꝯuenit fantasie. ¶ Preterea Auicª ⁊ Alphorabi⁹ dicũt ꝙ somnus est vinculũ sensi biliũ virtutũ ⁊ motiuarũ: ⁊ sic videꝛ ꝙ nõ sit ꝑp:ia passio sensus eo ꝙ nõ ꝯuenit soli sensui. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt passiones sensus sicut ꝓbãt ꝑme rõnes. ¶ Ad id qđ obijciꝛ ꝙ somn⁹ sit passio uegetabi lis aie dicẽdũ ꝙ uerũ qđe est ꝙ oẽ agẽs finite agit ƀm tẽ pus determinatũ: sed oẽ finite agẽs põt excellere tẽpus. A pħo enim diciꝛ illud agẽs excellẽ tẽpus qđ opus suũ facit cũ labore ⁊ pena. illud enim si excedit modũ virtu tis sue in ꝯtinuãdo opus lassabiꝛ ⁊ indigebit qete ne co: rũpaꝛ: ⁊ illius cãm tãgit Auicª in 6° de nãlib⁹. ⁊ Auerr: in li° de suƀa o:bis dicẽs ꝙ talia agẽtia agũt in o:gano: cuius mot⁹ nãlis ƀm nãm mãe ꝯtrarius est motui agẽ tis. Dico aũt motũ agẽtis quo mouet agẽs: ⁊ hoc uerum est de o:ganis ꝓcessiui mot⁹ que ƀm nãm grauia sunt ⁊ descẽdũt deo:sum: cũ virt⁹ motiua nõ mouet deo:suz sz in oẽm ꝑtẽ. de sensibus aũt sic est ꝙ o:ganũ sensus co:rũ piꝛ ab excellẽti sensibili: ⁊ ꝑpter hoc post tẽpus determi natũ tales virtutes desiderãt qetẽ ⁊ somnũ. In opib⁹ au tẽ aie uegetabilis nõ sic est. Opa eniz ipsius sunt alimẽ to uti ⁊ augmẽtare ⁊ gñare: ⁊ hec oĩa fiũt vnico istro qđ est calo: nãlis. ⁊ fiũt etiã actione calidi: ⁊ ideo etiaz actio instri eadẽ est ⁊ nõ est ꝯtraria actioni virtutis mouẽtis. Uñ etiã nõ põt cãri lassitudo sicut causaꝛ in ꝟtutib⁹ sensi bilib⁹ ⁊ virtutib⁹ mobilib⁹ motu ꝓcessiuo: ⁊ idcirco ille potẽtie nõ pñt excellẽ tẽp⁹ sue ꝟtutis ⁊ sue ꝓpo:tionis ad actũ. Sũt tñ qdã hoc aliter soluẽtes dicẽdo ꝙ virtutes sensibiles apꝑhẽdũt delectabile in sensib⁹ ⁊ ideo vi dele ctationis incitanꝛ ad opus ita ꝙ ꝯtinuanꝛ in ipo ultra tẽ pus sue possibilitatis: sed talis nõ est apꝑhẽsio obti in ꝟ tutib⁹ aie uegetabilis: ⁊ idcirco ille nõ excedũt tp̃s suuz. sed ꝑma solutio uerio: est: q: illa tãgit cãm lassitudinis ⁊ pene. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ somn⁹ sicut a ꝑma causa ef ficiẽte efficiꝛ a vi digestiua eleuãte uapores ad cerebꝛuz: sed nõ sicut a causa ꝓxima ⁊ immediata que est humidi tas a uapo:ib⁹ eleuatis ad cerebꝛũ gñata: ꝑpter frigidi tatẽ enim uapores eleuati ad caput ꝯuertunꝛ in humidi tatem frigidã que ꝑpter sui grauitatẽ descẽdit ad o:gana sensuũ: ⁊ opilat vias spirituũ ne fluãt in o:gana sensuũ si cut dicit Alphorabi⁹: sicut nubes ĩpediũt lumẽ solis ne descẽdat in aerẽ. Dicit enim Ysaac in li° de diffinitioni bus ꝙ spũs moueꝛ in co:pe aĩato sicut lumẽ in mundo. spũs aũt impediti reflectunꝛ ad interiora ad suũ ꝑncipi um: eadẽ etiã humiditas ex frigiditate quã accipit a cere b:o ꝑpellit calorẽ nãlem ab o:ganis exterioribus ⁊ re pellit ad suũ ꝑncipiuz hoc est ad locum digestionis ⁊ ad co:. Unde repulso calore uel spiritibus exteriorib⁹ clau dunꝛ instra sensuũ ab actibus exterioribus: ⁊ hoc est sõ nus: ⁊ sic patet ꝙ causa ꝓxima somni est a mẽb:o in quo est virtus aĩalis: qđ. s. est cerebꝛũ: uel id qđ est loco cere bri in aĩalibus cerebꝛũ non hñtibus. ¶ Ad aliud dicen dum eodẽ modo: spũs enim oẽs generanꝛ a co:de quã tum ad suƀam sue materie: sed tñ fo:mã ad opa accipiũt spũalia in qbusdã alijs mẽb:is. spũs enim ad opationem nutrimẽti fo:mã accipit in epate: sed ad opationem mo tus ⁊ sensus fo:mã accipit a cerebꝛo: ⁊ ad opationez vite fo:mã accipit a co:de. Unde ƀm ꝙ spũs efficit mobilita tem sensuũ ⁊ o:ganoꝝ ꝓcessiuoꝝ fo:mã accipit a virtute aĩali que est in cerebꝛo: ⁊ ꝑpter hoc ꝓxima causa mobi litatis spũs aĩalis ꝓcedit a cerebꝛo: ⁊ ideo ille idẽ per suã absentiã est causa immobilitatis: ⁊ sic patet ꝙ nõ ꝓcedit illa obiectio. ¶ Ad id qđ obijciꝛ ꝙ somnus non sit pas sio sensus. dicendũ ꝙ duplex est actus sensus ut suꝑ no tatũ est. vnus est actus sensus qui est sensibilis aĩa: ⁊ ille est esse: ⁊ est actus inco:poreus: sed tamẽ actus co:poris sensibilis ⁊ uocaꝛ a pħis actus primus. Alius est sentire ⁊ non iudicare de sensibus: ⁊ iste actus etiã est inco:po reus: idest nõ ens co:pus: sed natura est actus co:poris qđ est o:ganũ sensus. Dicendũ ergo ꝙ motus immobi litãs subiectũ ꝑpꝛium nõ est actus inco:poreus: sed ma teria illius actus. s. o:ganũ sensus qđ per diuersas dispo sitiones somni ⁊ vigilie mobile ⁊ immobile efficiꝛ quã tum ad actũ qui est sentire. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ tri plex est materia. s. ex qua fit res: ⁊ in qua: ⁊ circa quaz est opatio rei. ⁊ de ꝑma intelligiꝛ dictum pħi ⁊ non de secũ da. Accidẽs enim qđ est in substãtia ut in subiecto causa tur etiam ab ipsa sicut a causa efficiente per accidens: ⁊ sic se habet somn⁹ ad sensuz. Uel dicatur melius ꝙ sen sus est subiectum somni ⁊ non causa: sed causa efficiens

est absentia caloris ⁊ spūum aīalium. Uigilie autē causa efficiēs expāsio caloris ⁊ spūum aīaliū in organa exteriora. ¶ Ad id qd obijcit q somnus est etiā vinculū viriū motiuarū. dicēdū q motiua est duplex. quedā enim sita est in organo ⁊ quedā nō. Intellectus enim practicus nō est situs in organo: ⁊ ꝓpter hoc nō immobilitat per somnum nisi per accñs sicut nec intellectus speculatiuus ut supra habitum est. Motiua vo que est sita in organo adhuc est ꝫm duos modos. quedā enim sita est in organo exteriori: ⁊ quedā in īteriori sicut fantasia sita est in interiori: motiua vo que est in neruis ⁊ musculis mēbroruꝫ mobiliū sita est in exteriori: ⁊ cum somnus nō sit nisi vinculū exterioꝝ patet q nō erit vinculū fantasie. Illa iterū que est in exteriori: ⁊ ꝫm duos modos. quedā enim ꝫm ordinat ad virtutes aīales que sunt intellect⁹ ⁊ fantasia ⁊ sensus: sicut illa que est in pedib⁹ ⁊ manib⁹ ⁊ musculis oculoꝝ ⁊ palpebrarū ⁊ huiusmodi ⁊ ille immobilitant eo q fundate sunt sup virtutē sensibilem que est in mēbris illis. vnde etiā pmo immobilitat sensus ⁊ per cōsequēs motus. Quedā aūt ordinata est ad virtutes naturales que sunt opa nāe: sicut est illa que est in mēbris generalibus: ⁊ illa nō semp ligat in somno ut sup dixirnus. Et ex hoc patet solutio ad id qd obijcit de intellectu ⁊ fātasia: lꝫ enim intellect⁹ qñqꝫ nō moueat per fantasiā nec cū fantasia tñ semp mouet per illā que sita est in neruis ⁊ in musculis: ⁊ nō illa imobilitate imobilitat intellectus per accñs. ¶ Ad dictuꝫ Alphorabij ⁊ Auic^e dicēdū q somnus est passio sensus pmo ⁊ virtuti motiue per ꝯñs. Probat enim q eedē vie spūs sensibilis ⁊ motiui sunt ⁊ eadem organa utriusqꝫ virtutis: ⁊ q virtus motiua fundatur in sensu.

¶ Utrum somnus ⁊ vigilia sint passiones sensuum eque principaliter.

Ecundo queritur

Utrum sint passiones sensuum eque pncipaliter uel alicuius sensuum primo. Et videtur q omnium eque pncipaliter. Dicit eni Ar: in pmo de somno ⁊ vigilia. Impossibile est qlicūqꝫ sensu sentire q dormit aīal. Manifestū est ergo q oibus sensibus necessariū est inesse passionē que uocat somnus. ¶ Preterea si alicui sensuū inesset hec passio pse ⁊ alijs per accñs: cū accñs ꝯtingat nō inesse ꝯtingeret aliqd aīal dormire ꝫm vnū sensum ⁊ vigilare ꝫm alterū qd est ipossibile. ¶ Itē ut dicūt Ar: ⁊ Auic^a: ⁊ oēs phi q somnus est imobilitas sensuū ꝓpter salutē organoꝝ sensibiliū: sed oia organa sensuū indigēt illa salute ⁊ qete eq̄liter. Eq̄liter ergo somnus ⁊ eque pmo est oium sensuuꝫ. ¶ Sed ꝯtra. somnus est imobilitas ⁊ vigilia est mobilitas organoꝝ ut dictum est: ergo ⁊ maxime erit passio illoꝝ sensuū qui sunt causa mot⁹: sed illi sunt sensus siue sensibile sentiēs longe per medium distās: sicut visus auditus odorat⁹. ergo somnus pmo ⁊ pse erit passio illoꝝ triū: ⁊ per accñs alioꝝ duoꝝ. ¶ Iteꝫ videt q somnus magis sit passio visus. dicit enim Ar: q ꝓpter accessum nāe accidit lāguor ⁊ debilitas que est causa dormiendi: ergo somnus pcipue erit illius sensus in quo accidit maxime huiusmodi lāguor: sed ille est visus: ergo somnus maxime est visus. ¶ Itē duo sunt pcipue que offerūt sensibilitatē organis exteriorib⁹. s. calor ⁊ lux: qd patet ex eo q tēpus diei qd est calidū ⁊ luciduꝫ deputat vigilie. tēpus aūt noctis qd est frigidū ⁊ obscurū deputatū est somno. Si igit hec duo. s. calor ⁊ lux sūt cause vigilie: ⁊ absentia eoꝝ erit causa somni vigilia maxime erit passio illius sensus in quo ambo simul ꝯueniunt: ⁊ somnus erit passio illius a quo ambo simul auferunt: sed hoc est visus: ergo somn⁹ ⁊ vigilia maxime sūt passio visus. ¶ Sed ꝯtra. somnus est passio sensus: ⁊ p sensum ꝯstituit aīal: ergo somnus est passio eius qd ꝯstituit aīal: sed id qd ꝯstituit aīal nō est visus uel audit⁹ uel odoratus nec oēs simul: ergo somnus non est pse passio triū sensuū qui sunt per mediū distās nec oium simul sēsuum. ¶ Itē dicit phus q oē aīal dormit: si ergo somn⁹ est passio sensus: nō erit pse passio illoꝝ sensuū que non sunt in quolibet aīali: sed visus auditus odorat⁹ nō sunt in quolibet aīali: ergo nō erit pse passio illoꝝ sensuū qui nō sunt in quolibet aīali. ¶ Solutio dicēdū q somnus ⁊ vigilia sunt qdē passiones oium sensuū sed nō pse ⁊ pmo sicut ultimo ꝓbatū est. ¶ Ad aliud dicēdū q omne aīal dormit ꝫm oēm sensum quē habet: sed tñ sicut non oīs sensus est eque pncipalr: ita passio sensuū non est in sensibus eque pncipaliter. ¶ Ad aliud dicēdum q per accñs dicit duobus modis. s. ꝫm nām accñtis ⁊ ꝫm modū accñtis. ꝫm nām accñtis sicut nigredo uel albedo accidit corpi. ꝫm modū accñtis sicut aīal accidit sorti: qꝛ nō ꝯuenit ei pse sed inquātuꝫ hō est: nihilominus tñ subale est sibi. sic dicimus q somnus per accñs ꝯuenit oib⁹ sensibus simul nō q sepabile sit ab vno sine alio: sed qꝛ per aliud ꝯuenit eis. ¶ Si vo querat q̄re separi nō potest somnus ab vno sensu sine alio ex quo nō oibus cōuenit eque pmo. Dicēdū q somnus est passio in qua vniūtur oēs sensus sicut in radice ⁊ fundamēto: ⁊ hoc ꝫm vnum modū est sensus cōis: ⁊ ꝫm aliū modū est tactus ut infra ꝓbabit: ⁊ ꝓpter hoc q oēs sensus hñt equalē respectum ad id nō soluit vnus sine alio. ¶ Ad aliud dicēdum q somnus duob⁹ modis ꝯsiderat. s. in compatione ad finē ⁊ in compatione ad efficiētē. finis aūt est salus organoꝝ. Et in cōsideratione illa aut oium sensuū est eq̄liter quos habet aīal dormiēs. aut maxime illoruꝫ que hñt organa debiliora sicut sunt oculi qui citius lassant ⁊ in vigilia qꝫ organa alioꝝ sensuū. efficiēs aūt somni est humiditas frigida descēdēs a cerebro: ⁊ hoc pmo ꝯtingit fundamētuꝫ sensuū qd ꝫm vnū modū est tactus: ꝫm aliū modum est sensus cōis: ⁊ hec est ꝓpria ꝯsideratio somni: ⁊ ideo in lꝫ respectu per pus ꝯuenit tactui uel sensui cōi: ⁊ per consequēs alijs. ¶ Ad id q somnus sit maxime passio trium sensuū qui sentiūt per mediū extra dicēdū q maxime qdē manifeste est illoꝝ triū: sed tñ nō maxime eētialiter quo ad causam efficientē vo ualet obiectio: qꝛ mobilitas que est in vigilia ⁊ imobilitas que est somnus est mobilitas ⁊ imobilitas in compatione ad actum sensus: in discernēdo sensibile ⁊ per accñs ad motū ꝓcessiuū ut habitum est. obiectio vo ꝓcedit ac si mobilitas ⁊ imobilitas vigilie ⁊ somni eēnt pmo ad motū ꝓcessiuuꝫ ⁊ ꝯñter ad sentire. ¶ Ad aliud patet solutio per ea que dicta sūt: qꝛ bñ cōcedimus q somnus in compatione ad finē qui est salus oium organoꝝ aut oium sensuum est eq̄liter dictu maxime visus ꝓpter facilē lassitudinē suoꝝ organorum. ¶ Ad aliud dicēdū q lux est interior quo est in spū aīalis ⁊ calor interior: ⁊ illa duo nō sunt oium sensuū sed potius eius in quo oēs sensus fundant ⁊ pñtia illorū cā efficiēs est vigilie: absentia vo causa efficiēs est somni: ⁊ ē etiā lux exterior ⁊ calor interior: quoꝝ pñtia est dispositio ad vigiliā: ⁊ absentia dispositio ad somnū sed nō est causa: ⁊ illa simul auferunt a visu: ⁊ ꝓpter hoc non sequr q somnus sit pmo visus: ⁊ sic obijcit q in oculis pmo dephendit somnus ex decisione palpebrarū. dicēdū q hoc cōtingit duabus de causis. Quarū vnam tāgit Auic^a: ⁊ Alphorabi⁹. s. q visus est altior iter sensus: ⁊ ꝓpter lꝫ frigiditas descēdēs a cerebro citius tāgit eum: tamen ante hoc etiam hebetatus est sensus tactus. Alia causa est facilis lassibilitas organi visibilis: ⁊ per hoc patet q per accidens primo comprehēditur somnus in visu.

¶ Utrum somnus ⁊ vigilia perse sunt passiones sensus communis.

Ertio querit

Utrū sōn⁹ ⁊ vigilia pse sunt passiones sensus cōis ut dicūt quidam phi uel nō. Et videt q sic. Dicit eni Alpho. q sonus est

introitus sensus cõmunis interius corpis:ergo somnus est passio sensus cõmunis. ¶ Itez Alphorabius. scim⁹ q̄ id qđ retinet in somnis ab instrīs sensuum est sensus cõmunis. ¶ Item per rõnem pbat hoc sic. A quocūq; loco causa est actualis sensibilis ab eodem loco erit causa actualis insensibilis per absentiam:sed a sensu cõmuni est causa actualis insensibilitatis in oibus sensibus:ergo a sensu cõmuni est pncipiũ isensibilitatis qđ est somnus. pma pbat per hoc q̄ idem est causa habitus z puationis per absentiam z pñtiam. 2ª pbat per dictũ Auic. in fine sexti de aialib⁹ ubi sic dicit q̄ sensus cõmunis est pmum pncipiũ cuiuslibet virtutis sensibilis:z ad quam postea redit cum lucro. ¶ Item a quocūq; loco primo est distributio spũs sensibilis ad organa sensuum ab eodem loco est causa subtilis z insensibilitatis. sed a loco sẽsus cois pmo est distributio spũs sensibilis: ergo ab eodem loco est causa sensibilitatis z isensibilitatis:ergo causa somni z vigilie. pma pbat pse. 2ª probata est supra in questione de sensu cõmuni. ¶ Item ad quẽcūq; sensuz pmo accedit id qđ pse est causa efficiẽs somni:illius pse passio est somnus:sed ad organũ sensus cõmunis pmo accedit id qđ pse est causa efficiẽs somni:ergo somnus p se est passio sensus cois. Maior patet pse. 2ª pbatur ex hoc q̄ frigiditas descẽdẽs a cerebro est causa efficiẽs sõni que pmo occurrit organo sensus cois qđ est in prima ɔcauitate cerebri ante organa sensuũ ppriorz. ¶ Itẽ dicit Arz:q̄ somnus est passio sensibilis in cap° de reminiscẽtia. sensibile pmum uocat sensum cõem:ergo somnus est passio sensus cois. ¶ Item moto sensu in vigilia pficit in duobus. s. in distributione spũs sensibilis ad organa sensuum ut possint imutari a sensibilibus z delectatione specierũ receptarũ spiritu deferẽte ad sensuz cõem. Utrūq; aũt istorz est sensus cois:ergo vigilia videt eẽ ppria passio sensus cois:ergo z somnus q: somn⁹ nihil aliud est nisi puatio vigilie:z habitus z puatio hñt fieri circa idem. ¶ Sed ɔtra. somnus est passio que accidit omni aiali:ergo est pm sensum qui inest omni aiali. ille autẽ solum tactus est ut dicit phus in 2° de aia:ergo videt q̄ somnus sit passio tactus z nõ sensus cois. Si forte dicat q̄ dictũ phi intelligat de sensib⁹ exterioribus. ¶ Cõtra sensus cõmunis est pter duo. s. pter collationes sensibilium ppriorz z pter apphẽsionem sensibiliũ coium. In aialibus aũt in qbus solus tactus est nõ põt esse sensus cois pter collationes sensibiliũ:eo q̄ non apphendunt ab eis plura sensibilia:nec est in eis pter apphensionem sensibiliũ coium:q: ille minime apphẽdunt pm actum:ergo si sensus cois eẽt in eis:frustra esset. sed natura nihil facit frustra:ergo sensus cõmunis nõ est in illis aialibus:z tñ dormiũt:ergo sensus nõ inest pm sensũ cõem. ¶ Item organũ sensus cois est anterior pars cerebri ut sup habitũ est. ¶ Item habitũ est q̄ humiditas descẽdẽs a cerebro nõ grauat sensus frigiditate nisi quãtũ accipit a cerebro sicut dicit phus q̄ cerebrũ est frigidissimũ oium ptiũ corpis intãtũ etiã q̄ est insensibile. si ergo organũ sensus cois imobilitaret a frigiditate sõni tũc ppria frigiditate cũ ipm sit pars cerebri semp deberet eẽ imobile. sed hoc est falsuz:ergo nõ imobilitat a frigiditate somni. ¶ Cũ g somn⁹ nõ sit passio alicuius nisi qđ immobilitat sensus:nõ erit passio sensus cois. ¶ Itẽ dicit Auic.ª:q̄ in somno fluũt imagines ab organo imaginationis ad organũ sensus cois z imutãt ipm z mouent:ergo sensus cois nõ imobilitat in somno:ergo non est passio somnus sensus cois. ¶ Solo dicẽdũ q̄ sensus cois duas hẽt cõparationes:vnã ad sensum ppriũ:alterã ad imaginationẽ z fantasiã. z in pma cõparatione uerũ est q̄ sensibilia que determinant in organis sensuũ pporũ pncipiant in organis sensus cois:z ideo frigiditas descẽdẽs a cerebro pmo tãgit neruos sensibiles in sui pncipio qđ est anterior pa sensus cois:z imobilitat ipsos z opilat

nõ pmittẽs spũm sensibilẽ ad organa sensus cois fluere in neruos sensibiles:z sic somnus est passio sensus cois pm dictum quorũdã phorz. z hoc etiã est qđ dicit phs in pmo de somno z vigilia sic. Quoniã autez inest somnus sic. s. pm vnũquẽq; sensum: hoc qdem ppriũ est:illud vo cõe. pprium sicut visus videre:audit⁹ audire z sic de alijs pm eũdem modũ. Est aũt z quedã cois potẽtia que sequitur oẽs. que qñ videt z audit cõsequẽter pcipit z intendit dicere q̄ ex quo in somno claudunt omnes sensus pprij oportet q̄ claudant in sui pncipio qđ est sensus cois qui confert sensata ppria pter hoc q̄ ad ipsum recurrũt oẽs pprij:z ideo dic̃ z ifra patet q̄ est sensus cois ppriũ habẽs organum sicut z nos supra ostẽdimus:z in hac cõparatione pcedunt rões prime. pm aliam aũt cõparationem quã habet sensus cois ad inferiores potẽtias que sunt imaginatio z fantasia nõ immobilitat:z pm hãc etiam somnus nõ est passio eius:z hoc mõ etiam pcedũt rões opposite:z sic distinguẽdo oportet eum pcedere qui vult sequi dicta quorũdã phorum qui dicunt. Siqs aũt subtiliter uellet intueri diceret q̄ somnus nõ est passio sensus cois nisi per accidẽs. s. inquãtum influit spũm sensibus pprijs z nõ sic ut immobilitaret ppriũ organum sensus cois per somnũ. ¶ Ad auctoritatẽ aũt Alphorabij dicẽdum q̄ ipẽ tãgit quẽdã effectũ somni z nõ subiectũ pncipale eius. ¶ Ad rõnẽ pmã dicẽduz q̄ lz a sensu cõmuni sit causa actualis sensibilitatis per distributionẽ spũs sensibilis:tñ causa efficiẽs in sensitiuis nõ efficit insensibilitatẽ in organo sensus cõmunis z in neruis sensibilibus que pncipiant ab ipso. Eodem modo soluẽdũ est secũdum. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ frigiditas que est causa somni lz pmo tãgat organũ sensus cois nõ tñ pmo immobilitat ipm sed potius organa sensuuz ppriorz. ¶ Ad aliud dicẽdum q̄ sensibile primum siue sensus primus qñq; dicit visus qñq; tactus ut sup ostensum est:qñq; etiã sensus cois ut in cap° de memoria. Et huius sunt due rões. Quarũ vnaz tãgit Auic.ª. s. q̄ sensus cõmunis formalis est ad sensus pprios:z illa est supra exposita in questione de sensu cõmuni. Alia est q̄a memoria est virtus que ex imagine reuertit in rem:z i illa cõparatione prior est sensus cois q̃ sensus pprius: lz in motu ad aiam prior sit sensus pprius q̃ cois. vnde sensus cois est sensus primus per actũ memorie z reminiscẽtie. in li° aũt de somno z vigilia intelligit phus per sensibile primũ tactũ cui⁹ ppria passio est somn⁹. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ illa obiectio nõ cõcludit nisi q̄ somnus per accñs sit passio sensus cois pm ɔuersionẽ quã habet ad sensus pprios. ¶ Ad auctoritatẽ aũt phi que inducta est in pncipio dicẽdũ q̄ phus intẽdit ibi ostẽdere ubi neruus tãgibilis est pmum obm somni:q:. s. in illo loco ubi oẽs nerui sensibiles fundant in ipso:z hoc est in prima parte cerebri que est organum sensus communis ut statim pbabitur.

¶ Utrũ somnus z vigilia sunt pse passio tactus z pmo.

Quarto queritur

Utruz sint passio tactus pse z pmo. Et videt q̄ sic per rationes phi in pmo de somno z vigilia. quarũ pma hec est. Manifestũ qdem est q̄ tactus passio est vigilia z sõnus z ideo inest oibus aialibus. Et sic format ratio:quecūq; passio sensus inest oibus aialibus necesse est inesse pm sensum qui in quolibet aiali inuenit: somnus z vigilia sunt passio sensus que inest omnibus aialibus. ergo necesse est inesse pm sensum qui in oibus aialibus inuenit ille est solus tactus ergo necesse est inesse pm tactũ. Alia ratio est ibidẽ per hec uerba:si in e o qđ oẽs patiant sensus sit:dormitio incõueniẽs est:si in qbusdã nec necesse nec possibile mõ aliquo agere sil'has uacare sil' z imobiles existẽ supple ɔtingit. ¶ Cõtrariũ eniz rõnabili⁹ accidit eis ut nõ sil' gescãt:z supponit in illa rõne q̄ organuz

tactus est in oībus oꝛganis alioꝝ sensuum:⁊ tunc sic ꝓce dit.quodcūq; est cōmunis passio seusuum maxime in/ est ƀm illud oꝛganū quo uacāte ab ope oia aīalia uacāt: ⁊ non ƀm id quo uacāte non necesse est alia uacare:sed somnus est cōmunis passio:ergo inest ƀm tale oꝛganuꝫ: sed hoc est oꝛganū tactus:ergo somnus inest ƀm tactuꝫ. Q.ꝺ auteꝫ oꝛganū tactus sit tale ꝓbaꝛ ex hoc:ꝙ sicut nul lum aīal habet aliquē sensum nisi habeat etiam tactū:ita nullum oꝛganū est sensus nisi sit etiam oꝛganū tactus:⁊ idcirco si tactus vniuersaliter uacaret nullus sensus age ret:sed nō cōuertiꝛ:⁊ sic cum somnus sit ul'is:uacatio sen sus erit ƀm oꝛganū tactus quo ul'iter uacante oēs sensus uacāt.3ᵃᵐ rōnē innuit phus per hec uerba.cum p̄ncipa/ le mēbꝛū ⁊ alioꝝ oiuꝫ oꝛganū sentiēdi ⁊ cui innituꝛ alia patiaꝛ aliqd pati:necesse est reliq̄ oia.Illoꝝ aūt cum ali/ quid impotēs sit nō est necesse impotēs fieri.Ratio aūt sic foꝛmaꝛ.ois passio que est sensuuꝫ ul'iter p̄ncipal'r est ƀm illud oꝛganū cui cetera oꝛgana sensuū innituꝛ:⁊ ta/ lis passio est somnus:ergo somnus inest ƀm tale oꝛganū sed tale est oꝛganū tactus:ergo somnus inest p̄ncipaliter ƀm tactū.¶ Itē phus qn̄ in potētia potētia sensus sit in p̄mo in quo sentit oia:hoc est in p̄mo oꝛgano tactus:ne/ cesse est oꝛgana sentiēdi oia habere defectū sensuū:cura ꝟo illoꝝ aliqd:nō est hoc necesse:⁊ ex hoc seqtur idē qꝺ ꝓus.¶ Ad idē obijcimus nos sic:quecūq; imobilitas sensuū ligat sensum per totū coꝛpus aīalis inest necessa/ rio ƀm oꝛganū illius sensus qꝺ est per totū coꝛpus aīalis somnus est talis imobilitas:ergo inerit ƀm oꝛganū talis sensus:sensus aūt ille solus tactus est.visus enim tm̄ est in oculis:⁊ auditus tm̄ in auribus:⁊ sic de alijs tactꝰ per totū coꝛpus:ergo somnus p̄imo ⁊ p se est passio tactus. ¶ Itē quecūq; passio sensus efficiꝛ ut a causa efficiēte a sensibili speciali alicuiꝰ sensus ipsa p̄ncipal'r est passio il/ lius sensus a cuius sensibilibꝰ efficiꝛ:somnus est passio sensus que efficiꝛ a speciali sensibili tactꝰ:q2 a frigiditate descēdēte a cerebꝛo:ergo ipsa erit p̄mo ⁊ p se passio tactꝰ. ¶ Sed ꝯtra.somnus est p̄uatio sensus ⁊ motꝰ:ergo ma xime erit passio illoꝝ sensuū qui sunt maxime causa mo/ tus ⁊ sensus:ſꝫ illi sunt tres sensus sentiētes per mediuꝫ extrinsecū:ergo somnus erit maxime passio illoꝝ trium. ¶ Item dicit Alphorabiꝰ ꝙ aīalia hn̄tia qnque sensus hn̄t somnū cōpletū ⁊ ꝑfectū:que ꝟo deficiūt a neruo sen suū sicut illa que tm̄ hn̄t tactū ⁊ gustū ƀm ꝙ est qdā tactꝰ hn̄t somnū imꝑfectū:⁊ ex hoc videꝛ ꝙ somnꝰ sit passio si mul oīum sensuū ⁊ nō tactꝰ p̄mo.¶ Solo dicēdū ꝙ p̄/ me rōnes sunt necessarie:q2 somnꝰ est passio que p̄imo uel p̄ncipal'r iest ƀm oꝛganū tactꝰ qꝺ in aliq̄ ꝑte sui est fū damētū oīum sensuū:sed in p̄ncipio oꝛtꝰ neruoꝝ sensibi liū a cerebꝛo:q2 in nullo loco ꝯcurrūt nerui sensibiles:⁊ fundanꝛ in neruo tactꝰ:⁊ ideo qn̄ vis tactiua in illa ꝑte nerui deficit a tāgēdo:necesse est deficere oēs alios sen/ sus.¶ Ad obm ꝯtra dicēdū ꝙ cū dicíꝛ ꝙ somnꝰ est im mobilitas ⁊ isensibilitas itelligiꝛ de imobilitate ad exer citiū sensuū in appꝛhēsione sensibiliū exterioꝝ:⁊ hoc ma xime ꝯuenit fundamēto totius sensibilitatis qꝺ est tactꝰ ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝑfectio diciꝛ somni duobꝰ modis s.ƀm suū eē:⁊ sic est in quolibet aīali.uel ƀm suuꝫ posse ⁊ tūc ꝑfectioꝛ est somnus in illo aīali in quo claudit plures sensus:⁊ ꝑfectissimus est in eo in quo claudit omnes.

¶ Utrum somnus sit coꝛdis uel epatis uel cerebꝛi.

a Einde queritur

Cuius partis sit somnꝰ ex ꝑte coꝛpis.s.utrū coꝛdis uel epatis uel cerebꝛi.vel utrū vnius sit somnꝰ ⁊ alterius vigilia.Et videꝛ per Aꝛꝫ:in p̄ᵒ de somno ⁊ vigilia ꝙ sit triū ꝑtiū.s. cerebꝛi coꝛdis ⁊ epatis.Dicit enim sic.qm̄quidem ergo p̄ncipiū sensus sit ab eadē ꝑte aīalibꝰ:a qua qdeꝫ ⁊ motꝰ diximus in alijs:hoc est in 4ᵒ de aīa.Ipsa ꝟo supple ꝑs a qua est sensus triū determinatoꝝ locoꝝ media capitis: ⁊ deoꝛsum neutris sanguinē hn̄tibus hec circa coꝛ pars. Et intēdit dicē ꝙ mediū capitis influit ꝟtutē sensus uel motꝰ ⁊ neruos sensibiles ⁊ motiuos.pars aūt que est de oꝛsum neutris:⁊ epar p̄ncipiū est motus ⁊ sensus ꝓpter administrationē nutrimēti:coꝛ aūt est p̄ncipal'r ꝓpter ge nerationē spūum.¶ Ecōtra videꝛ per Alphorabiuꝫ ꝙ somnꝰ ⁊ vigilia sunt p̄ncipal'r coꝛdis.dicit eñi ꝙ somnus est introitus sensus cois ad suuꝫ qꝺ est coꝛ.¶ Itē videꝛ per eūdē ꝙ somnus sit cerebꝛi ⁊ vigilia coꝛdis.diċ enim ꝙ somnus causaꝛ a frigiditate cerebꝛi ⁊ humiditate:vigi lia ꝟo a siccitate ⁊ caliditate coꝛdis.¶ Itē dicit ꝙ p̄nci/ piū vigilie est a coꝛde:⁊ finis eius ad cerebꝛū.⁊ p̄ncipiū somni a cerebꝛo:⁊ finis eius ad coꝛ.¶ Itē dicit ꝙ cere/ bꝛū ⁊ coꝛ sunt causa utriusq;:sed coꝛ est causa p̄ma ⁊ cere bꝛum causa secunda:⁊ hec duo mēbꝛa cōes habent has duas virtutes.¶ Item dicit ꝙ somnus necessario acci/ dit ꝓpter debilitatē cerebꝛi ⁊ coꝛdis:⁊ utrūq; illorum est causa in debilitate sui opis lꝫ cerebꝛū in hoc sit foꝛtioꝛ ꝓ/ pter cōplexionē eius.¶ Per rōnē obijciꝛ sic.oē qꝺ per seip̄m sufficiēter opaꝛ aliquā opationē nō indiget istr̄o adiuuāte ad opationē illā.epar est mēbꝛū sufficiēter con uertēs cibū in nutrimētū:ergo ad opationē illam nō in/ diget aliquo ut instr̄o adiuuante.p̄ima patet per se.scꝺa ꝓbaꝛ per hoc ꝙ in epate poniꝛ virtus nutritiua:⁊ uene mis̄aica per q̄s trahiꝛ succositas ptisanaria a stomacho i epar ut in ipso cōuertaꝛ in ultimū nutrimētū qꝺ est san/ guis.¶ Inde ꝓcediꝛ sic.oē mēbꝛū qꝺ sufficienter ꝑficit ultimū nutrimētū debet habere instrumēta per que suf/ ficiēter distribuat illud toti coꝛpori.Epar est mēbꝛū tale: ergo debet habere instr̄a per que sufficiēter diuidat nu/ trimētum toti coꝛpi.⁊ hoc poniꝛ a.G.ꝙ in sup̄ma epatis ⁊ in gibbo egrediunꝛ uene per quas diuidiꝛ nutrimētū per totum coꝛpus:ergo videꝛ epar per ministrationē nu trimēti esse in p̄ma causa somni ⁊ nō coꝛ.¶ Item coꝛ est nobilius mēbꝛū epate:ergo videꝛ ꝙ nō debet eē secūda rium opans ut instr̄m in distributione alimenti.Et iste obiectiones generales sunt de oībus aīalibus quia dicit Aꝛꝫ:ꝙ in aīalibus non hn̄tibus sanguinē estimādūꝫ est easdem eē causas somni ⁊ vigilie que sunt in habētibus sanguinē ⁊ in hoibus.Unde ipse dicit in libꝛo de aīalibꝰ ꝙ omne aīal habet coꝛ ⁊ cerebꝛū ⁊ epar uel mēbꝛa simi/ lia illis:⁊ omne aīal habet sanguinē uel humorē simileꝫ illi.¶ Cōtra.videꝛ ꝙ distributio alimēti sit a coꝛde.di/ stributio enim alimēti est a loco digestionis.digestio au tem ut habeꝛ in 4ᵒ metheoꝝ est compleᵒ a nāli ⁊ p̄op̄io calore ex cōtraiacētibus passionibus:ergo maxime di/ gestio est ab illo mēbꝛo qꝺ calidissimum est in coꝛꝑe aīa lis:sed coꝛ est calidissimū ut habeꝛ in libꝛo de anima:q2 in coꝛde plus habēt calores pede gradiētia.⁊ in p̄mo de somno ⁊ vigilia ubi diciꝛ ꝙ respirare qdem est humido refrigerari ad salutē eius qui in hac particula.i.in coꝛde est caloris natura adepta:ergo a coꝛde est distributio ali menti:⁊ alimētū est vniuersalioꝛ causa somni:ergo vide tur ꝙ a coꝛde sit causa somni.¶ Item in libꝛo de aīali/ bus scribiꝛ ꝙ sanguis generaꝛ in coꝛde:⁊ id qꝺ loco san guinis generaꝛ in membꝛo qꝺ est loco coꝛdis:sed san/ guis uel id qꝺ est loco sanguinis est ultimū nutrimētuꝫ: ergo ultimi nutrimenti distributio est a coꝛde:⁊ hec est causa somni:ergo somnus p̄ncipaliter est causatus a coꝛ de.¶ Item dicit Aꝛꝫ:in p̄imo de somno ⁊ vigilia.ꝙ mouere ⁊ facere aliqd sine robore non est possibile:vi/ gorem aūt facit spūs ꝑseuerantia:respirātibus qdem eti am que extrinsecus:nō respirātibus ꝟo que cōplantata ⁊ ideo bubētia videnꝛ alata cum mouenꝛ attractione spi ritus offendētis ad succinctorium rotalorū.Et intendit dicere per hoc ꝙ ab eodē loco est oꝛtus somni ⁊ vigilie a quo est oꝛtus spūs ⁊ vigoris:qui vigoꝛ est ex spūs ꝑseue rātia:que ꝑseuerātia spūs in qbusdā est ab extrinseco ut in respirātibꝰ.in qbusdā ꝟo est ut a spū cōplātato nāe:ut

in anulosis que rotalia dicunt que succincta sunt in loco dyafragmatis: z spūs interior qñ mouet offendit ad dyafragma z emittunt sonum sicut apes z uespe: qui sonus ficto noie dicit bombus: z q hoc intēdit phs patet per hoc q sequitur sic: mouet aūt omne aliquo sensu facto uel proprio uel alieno in pmo organo sentiendi. Si vo est somnus z vigilia passio pticule hui in quo qdez loco: z in qua pticula sit somnus z vigilia patet: q: omne qd mouet aliquo sensu iteriori qui dicit ,pprius aut exteriori qui d: alienus a pmo organo sentiēdi qd est cor: q: organuz pmi sensus idest tact est circa cor a quo etiā est distributio spūs z vigoris: z idem est causa somni z vigilie. ergo somnus z vigilia maxime referunt ad cor. ¶ Jtē obijcit de li q dicit phus q mediū capitis est locus sensus z mot. frigiditas eni est causa isensibilitatis z imobilitatis. Cū igit cerebrū sit frigidissimū oiuz ptiuz corpis ut ipe dicit: cerebrū poti erit causa isensibilitatis z imobilitatis. Et cū ab eodē sit somnus z vigilia a q est mot z sensus: somn z vigilia nō erūt a cerebro. ¶ Solutio dicēdū q somn z vigilia sunt triū determiatoz locoz ut dicit phs differēter. s. capitis z uētris qztū ad epar z cor. ¶ Ad somnū eni tria exigūtur: quoz duo sūt agētia z vnum patiēs. Et agens pmū est calor cordis a quo etiā epar suuz calorem hēt. Dicit enim Auic in suo li de aialibus ubi soluit suas rōnes cōtra Ar: de ortu uenarū: q pncipiū uenarū est a corde: z lz virtus nutritiua z digestiua sint in epate: tñ emanāt a corde ad epar z calor epatis est pparans digestionem nutrimēti: sed calor cordis est cōplemētū: z iō cor simplr est digestionis pncipiū z nutrimēti sed epar quodāmō. z lz epar trahat primo nutrimētuz a stomacho: tñ calor cordis pficit ipsum post quā pfectionē redit ad nutrimētuz stomachi z epatis z cordis z totius corpis. z est snia trium phoz. s. Ar: in libro de aialibus: z Auic in suo libro de animalib: z Auerr. in quodā libro ubi facit determinationē ɔtrarietatis que est inter Aristotelē z Galienū de ortu uenarū. patiēs aūt est in epate: z hoc est nutrimētū tractum a stomacho per uenas miseraicas q a calore cordis uaporabiliter eleuat ad cerebruz. 2m aūt agens est frigiditas cerebri que uaporē eleuatū ad caput ɔuertit in humiditatem frigidā que descēdēdo grauat organa sensuum. hec aūt tria loca pm plm sunt etiaz principalr motus z sensus: sicut enim hētur in libro de dria spūs z aie. spūs vitalis est a corde: z spūs aialis a cerebro: sed tñ hic oritur in corde. formaz vo sensus z motus accipit a cerebro: z in anteriori pte est uehiculū sensus pncipalr: z secūdario motus. Jn posteriori aūt est uehiculū motus pncipalr z secūdario sensus. Epar enim est pncipiū sensus z mot quātū ad administrationē nutrimēti. sūt aūt duo sensus scilz tact z gustus pm q est quidā tactus qui inquantuz sunt sensus nutrimēti organa sua hñt in corde ut supius habitū est. Organū eniz eoz pm q sic ɔsideraf est complens digestionē nutrimenti: cuius ipsi sunt sensus: hoc aūt facit calor cordis ut iam dictū est. Sunt etiā quodāmodo instrumēta oium sensuū in corde nō quidez quo ad iudiciū suoz sensibiliū: sed inquātum nullus sensus sentit sine calore actuali ut hētur in 2o de aia: z in po de sensu z sensato. Hic enim calor actualis ,pcedit a principio caloris qd est cor. Est etiā alio mō organū sensus cōmunis in corde nō quidē quo ad iudiciū sed inquātum ipe spū suo z calore oēs sensus ,pprios ɔducit ad actuz. z idcirco dicit Alphorabius q sensus cois est calidum nāle. spiñ aūt z calorē quem infundit sensibus proprijs nō accipit a cerebro ut a pmo pncipio: q: illud frigiduz est: sed a corde accipit calorē z spiñ pm sbam spūs lz idē spūs formā sensus z motus accipiat a vtute aiali que est in cerebro: z sic patet qualr ab his tribus ptibus fit motus z sensus: z qualr ab eisdem sunt somnus z vigilia lz tñ nulli eoz est somn ut obiecti sed potius sicut organoz exterioz corporis sensitiuoz z mobiliū. ¶ Dicendum ergo ad pmā auctoritatē Alphorabij q somn est a corde ut a pmo agēte z silr vigilia. ¶ Ad 2am dicēduz q somnus est a cerebro ut a ,primo agēte qd est frigiditas cerebri. ¶ Ad 3am dicendū q somnus z vigilia causantur ab oppositis causis agentib z passiuis que non pñt esse in mēbro vno. Unde cum somnus causef a frigido z hūido necesse est vigiliaz causari a calido z sicco: z cuz ista nō pñt esse in vno mēbro pm oñiuz necesse est q vnuz sit in cerebro z alterū in corde. Et cum aialia nō semp dormiant neqz vigilent sicut infra ,pbabit necesse est qñqz vincē causas somni: z qñqz causas vigilie. z cuz vincunt cause somni que sunt calidū agens z humiduz patiēs incipit actio a cerebro z termiaf in corde quo ad hoc q cor nō pōt ifluere calidū actuale organis sensuū. Ecōtra causa vigilie sunt calidū agens z siccū patiens: z actio ipsarū incipit a corde z procedit ex opilando vias sensuū z dissoluēdo humidū: z termiaf ad cerebrū quo ad hoc q frigiditas cerebri nō pōt ɔuertere uaporē eleuatū ad caput: z humidū frigidū opilans vias sensuū. z sic patet qualr pncipiū vigilie est a corde z finis eius ad cerebruz. z pncipiū somni a cerebro z finis eius ad cor. ¶ Ad 4m dicendū q solo patet ex dictis qualr. s. cor in somno est agens pmū: z qualr cerebrū est agēs 2m. sed nō est ita perspicuū in vigilia. sed dicendū q vigilia causaf ex duob. s. ex calido actuali z in illo cerebrū non habet aliquā cām. Causaf etiam a spū sensibili z motiuo z in illo cor est causa pma per gñationē spūs: z cerebrum causa 2a in eo q dat spūi formā sensus z mot: z sic patet rō dicti qualr somnus z vigilia sint cōes virtutes cordis z cerebri z cor est in eis causa pma: z cerebruz est in eis causa 2a. ¶ Ad 5m dicēdū q fortitudo cordis est in emissione spūs vitalis z motiui in totum corpus. Fortitudo aūt cerebri est in emissione spūs aialis per sensum z motum in totū corpus. hoz eniz utrūqz fit in vigilia. Opus aūt utriusqz hoz debilitaf in somno: q: tunc oēs spūs cōtrahunf ad intrinsecus corpis ad locū digestionis ut cibus digeraf. z iō spūs vitalis effluēs a corde in corpus diminuif: z hoc uocaf debilitas cordis. silr spūs aialis effluēs a cerebro sensum z motū diminuif qd uocaf debilitas cerebri. Cerebrū tñ cuius cōplexio frigida est z humida fortior est causa somni qz cor cuius cōplexio calida est z sicca. ¶ Ad id qd obijcif per rōnem q a solo epate ut a pmo agēte fit causa somni. Dicendū q pma ,ppō illius rōnis est uera. 2a autē est falsa: z ,pbans eam ,ppō est etiaz falsa. virtus etiā digestiua z nutritiua emanās est a corde in epar: z cōplemētū opationis eius est p calorem cordis. pparatio vo per calorē epatis. ¶ Ad aliō dicendū q cor nō ponif instrumētuz epatis: sed potius ecōtrario in actu digestionis est epar instrumētū cordis. ¶ Ad id qd obijcif q somnus z vigilia sint a corde dicendū q sunt ab ipo sicut ab agēte pmo z cōplete agente in digestionē nutrimēti. ¶ Ad aliud dicēduz q sanguis nō gñaf tanqz a cōplēte in corde sed tanqz a temperante in epate. ¶ Ad aliud dicēdū q in ueritate perseuerātia spūs z mot z sensus est a corde ut dicit phus nihilominus tñ spūs formaz sensus z mot accipit a vtute aiali que est in cerebro ut iam dictum est sepius. ¶ Ad ultimū dicēdū q sensus z mot dicunf duob modis. s. virtute z actu. z actu quidē sensus z motus non sunt in cerebro: sed virtute sunt in eo propter virtutem aialem cuius proprius locus est cerebrum.

¶ Querif ppter quā cām somn z vigilia isūt aialib.

Postea Queritur propter quam causaz somnus z vigilia insunt aialibus. Cum ergo qtuor sunt cause. s. efficiens materialis formalis z finalis. Queramus de oibus his. videf aūt phus in primo de somno z vigilia sex assignare causas efficiētes somni.

Quarū prima est alimenti euaporatio.2ª labor.3ª egritu
do.4ª prima etas.ꝫ his quatuor a cōmētatoribus addū
tur due.s.caloris subtractio ꝫ studij attētatio. Circa aliō
quidā etiam addunt languorē sed reducit ad egritudi
nem ꝫ laborē. Et de p̄ma dicit phus. Somnus non oīs
est in potētia sensibilis ꝑceptibile: sed ex euaporatione
circa nutrimētū tm̄ fit hec passio: necesse est enim ꝙ eua
poratū est usquequo impelli idest usqꝫ ad locū determi
natū qui est caput. Deide ꝯuerti ꝫ ꝑmutari sicut euripū
calor ꝙo hmōi aīalium ad supiora natꝰ fieri. Cum autē
in supioribus subito reuertit̄ ferturqꝫ deorsum. Ex hoc
accipit̄ ꝙ nutrimētū est causa efficiens somni.ꝫ modus
calidi est ꝙ eleuet̄ a loco digestionis ad caput: ꝫ postea
reuoluit̄ a frigiditate cerebri sicut fit in euripo. Et qdā
dicūt mētiētes ꝙ euripus est feruor maris ꝫ cuiusdā mō
tis feruor. Euripus enim ꝓprie est uapor inuolutꝰ sicut
est in uento turbinis: ꝫ uocabulū illud inuenit̄ sup ioā
nē in expōne Crisostomi que trāslata est a greco. sicut
enim in mūdo p̄mo calore solis eleuat̄ uapor ꝫ ascēdit
usqꝫ ad mediū aeris ubi dn̄at̄ frigus quo ꝯuertitur ꝫ in
spissat̄ ꝫ descēdit aqua pluens: ita a calore cordis primo
eleuat̄ uapor nutrimēti ad caput qui frigiditate cerebri
reuoluit̄ ꝫ descēdit in hūiditate frigida ꝫ facit dormire.
¶ Item Ar: humiditas ꝫ corpulentia repente sursum
fertur. Cum ergo stat grauat ꝫ facit dormire. Cum ergo
repēte deorsum reuertēdo ꝓpellit calorē: cū fit somnus
ꝫ aīal dormit. Ex hoc accipit̄ idem qō p̄us. ¶ Ad idē
īducit phus tres rōnes acceptas a signis que īueniunt̄
in dormiētibꝰ. Quarū prima hec est signū aūt harū est.
somnifera enim oīa grauāt caput ut potꝰ ꝫ cibi mandra
gora vinum loliū.2ª rō est ꝙ qū deorsū ferunt̄ aīalia ꝫ
dormiūt hoc vident̄ pati ꝙ nō pn̄t leuare caput ꝫ palpe
bras.3ª est hec ꝙ post cibaria grauatiua capitis maxime
fit somnus: multa enī ab hmōi cibarijs euaporatio est.
¶ Sed tunc querit̄ quid sit illud nutrimētū qō causat
somnū.ꝫ dicit phus ꝙ est nutrimētū ultimū qō est san
guis. ¶ Sed cōtra hoc obijcit̄ sic. oīa nutriunt̄ ex eisdē
ex qbus sunt: sed aīalia sunt ex quatuor humoribꝰ que
ꝓportionant̄ quatuor elemētis. ergo ultimū nutrimen
tum sunt quatuor humores. ¶ Item quecūqꝫ equali
ter appetunt̄ ut nutriant ab his equalr̄ nutrit̄ aīal cali
dū frigidū humidū ꝫ siccū equalr̄ appetunt̄ ut nutriāt.
ergo ab eis equalr̄ debet nutriri aīal. p̄ma ꝓbat̄ ex hoc
ꝙ appetitꝰ nālis est nutrimēti.2ª ꝙo probat̄ ex diffinitio
ne famis ꝫ sitis que in 2º de aīa ponunt̄. ubi dicit̄ ꝙ fa
mes est appetitꝰ calidi ꝫ sicci. sitis est appetitus frigidi ꝫ
humidi. ¶ Item in p̄mo de gn̄atione ꝫ corruptione di
cit̄ ꝙ caro nutrit ꝓm sb̄ā. caro aūt nō est sanguis: ergo
sanguis nō est ultimū nutrimētū. ¶ Item tactꝰ est sen
sus nutrimēti ut dicit phus. tactꝰ aūt ꝯsistit in carne ner
uosa. cū ergo ultimū nutrimētū sit simile ut hētur in p̄º
de gn̄atione ꝫ corruptiōe. ꝫ in 2º de aīa videt̄ ꝙ ultimū
nutrimētū sit caro neruosa ꝫ nō sanguis. ¶ Sed cōtra.
qō maxime ꝫ primo distribuit̄ ab organis digestiōis ad
mēbra corpis. ulr̄iter hoc est ultimū nutrimentū sanguis
maxime distribuit̄ ab organis digestiuis ad mēbra cor
poris ulr̄iter: ergo sanguis est ultimū nutrimētū. ¶ Itē
dicit Ar: in p̄mo de gn̄atione ꝫ corruptione. ꝫ in 2º de
aīa. ꝙ aīalia viuūt quousqꝫ possunt nutrimētū accipere.
ergo nutrimētū qō maxime coīcat causas vite ꝫ longio
ris vite hoc erit maxime ꝯueniens ꝫ ulr̄iter in corpe aīa
lium. sed sanguis est nutrimētū maxime coīcans causas
vite ꝫ longioris vite: ergo sanguis est ultimū nutrimen
tum maxime ꝯueniēs ꝫ ultimū in corpe aīalium. prima
probat̄ ex hoc ꝙ dicit Ar: in libro de morte ꝫ vita. ꝫ in
libro 16º de aīalibꝰ. ꝙ calidū ꝫ humidū sunt causa longi
tudinis vite. ¶ Item qōcūqꝫ nutrimētū solū inuenitur
in vijs apportantibꝰ nutrimētū ad singula mēbra corpis
illud est ultimū. sanguis solū inuenit̄ in vijs talibꝰ: ergo
sanguis solum est ultimū nutrimētū. p̄ma probat̄ ex hoc
ꝙ si aliquid est ultimū nutrimentū illud necesse est per
vias aliquas deportari per totum corpus.2ª ꝙo probat̄
ex hoc ꝙ uene sunt vie ille ꝫ in uenis nihil inuenit̄ nisi
sanguis. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ vtrū tale nutrimētū
ulr̄iter in oībus aīalibus sit causa somni. Et videt̄ ꝙ sic.
quecūqꝫ enim p̄ma causa est in aliquo gn̄e illa coīcatur
ab oībus ꝑticipātibus effectū suū. Nutrimētū est causa
somni: ergo ꝑticipat̄ ab oībus coīcantibꝰ somno. prima
probat̄ ex hoc ꝙ quidē alie cause somni sicut labor ꝫ pri
ma etas ꝫ infirmitas nō causant somnū nisi per actū nu
trimēti. Dicit enim phus ꝙ labor colliquatiuū est nutri
mēti ex multiplicatiōe caloris qō nutrimētū eleuat̄ ad
cerebrū ꝫ inducit somnū. Prima etas etiā ex hoc ꝙ in
ip̄a nutrimētum eleuatū ad supiora grauat caput ꝫ īdu
cit somnū. Silr̄ languor ex lassitudine ex eo ꝙ subtrahi
tur calor ex mēbris exterioribꝰ ꝫ multiplicat̄ circa locū
digestionis dissoluit nutrimētū ibi inuentū ꝫ eleuat ad
caput ꝫ sic inducit somnū ꝫ sic de alijs causis. Unde pa
tet ꝙ oēs agunt actione nutrimēti.2ª ꝙo ꝓbat̄ ex hoc ꝙ
omne aīal dormit ut dicit phus. ¶ Item oīs causa effi
ciens somni que ꝓcedit ab illis mēbris a qbus procedit
somni p̄ncipiū debet esse maxime ulr̄is oībus dormien
tibus. euaporatio nutrimēti est talis causa: ergo ipsa est
ulr̄is oībus dormiētibꝰ. p̄ma patet p se.2ª probat̄ ex p̄ha
bitis ꝙ somni p̄ncipiū est a corde epate ꝫ cerebro ul' mē
bris similibꝰ illis: ꝫ ab illis ꝓcedit euaporatio nutrimēti.
¶ Sed cōtra nulla euaporatio est causa somni nisi illa
que est p̄mo calida a calore digesto ꝫ postea frigiditate
cerebri infrigidata. Sed in qbusdā aīalibꝰ nō est caput
neqꝫ cerebrū sicut in his que tm̄ hn̄t tactū. ergo non est
in eis euaporatio sursum in capite infrigidata. g̃ causa il
la nō est ulr̄is oībus dormiētibꝰ. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ ta
lia aīalia hn̄t mēbrū simile cerebro: ꝫ hoc facit infrigida
tionē euaporatiōis. ¶ Cōtra mēbrū simile cerebro nō
pōt dici nisi quātū ad oꝑationes similes. Oꝑatiōes aūt
cerebri sunt sensus cois ꝫ fantasia ꝫ memoria: ergo talia
aīalia hērent sensum cōem ꝫ memoriā ꝫ fantasiā: qō fal
sum est. Habet̄ enim in p̄nº methaᶜᵉ nā sensum haben
tia sunt aīalia. ex sensu aūt quibusdā eorū nō insit memo
ria: qbusdā aūt insit. Ex hoc accipit̄ ꝙ quedā aīalia nō
hn̄t memoriā. Est aūt memoria passio sensus cois ut ha
bet̄ in capº de memoria. ergo etiā nō hn̄t sensum cōem.
qō cōcedunt quidā ꝫ inducūt aliā rōnem ad hoc quam
nos sup̄ iduximus: q: sensus cois est ꝓpter duo. s. ad di
scernēdū sensata coīa que tactu minime sentiunt̄: ꝫ visu
maxime: ꝫ ad ꝯferēdū sensata ꝓpria. Unde cū in talibꝰ
aīalibus sit solus tactꝰ frustra inest eis sensus cois q̄ntū
ad utrūqꝫ actū suū. propter hoc dicūt illi ꝙ somnus cau
satur ex frigiditate dn̄ante in extremis ꝫ ex euaporatiōe
que procedit ab intrinsecis. ¶ Sed contra aut illa frigi
ditas est nālis aut innālis. Si innālis tunc ip̄a nō exn̄te
in extremis melior erit cōplexio illorū aīalium: ergo ua
na exn̄te cōplexione in talibꝰ nō erit in eis causa somni
qō falsum est. q: dicit phus ꝙ omne aīal dormit. Si aūt
est nālis tūc ꝯtinue erit in extremis ꝫ tūc cū ip̄a sit causa
insensibilitatis ꝫ imobilitatis talia aīalia erunt cōtinue
īmobilia īsensibilia ī extremis: ꝫ hoc est dormire. g̃ talia
aīalia cōtinue dormiūt qō falsum est. q: dicit phs ꝙ nul
lum aīal cōtinue dormit nec cōtinue vigilat. ¶ Itē que
rit̄ quomō frigiditas euaporationis nutrimēti causa sit
somni. nullum enim simile alicui organo sensus grauat
ip̄m ꝫ imobilitat. sed frigiditas ꝫ humiditas sunt similia
alicui organo sensus. ergo nō grauāt ip̄m neqꝫ imobili
tant. p̄ma probat̄ ex hoc ꝙ oīs lassatio ꝫ corruptio est a
cōtrario.2ª ꝙo per hoc qō hētur in p̄nº de sensu ꝫ sensa
to ubi dicit Ar: ꝙ corpus īfrigidabile est oculus: q: de
natura aqua est frigida ꝫ humida. ¶ Item calor consi
stit equaliter in quatuor uel plus ex aqua ꝫc. sed tactus

cõsistit in carne. ergo cõsistit in eo qd equalr est ex qua/tuor uel plus ex aqua ⁊ terra ut habetur in 2° de gñatione ⁊ corruptione. sed aq̃ ⁊ terra determinant frigido. g̃ videt ꝙ frigiditas magis facit ad cõseruationem tact⁹ ⁊ imobilitatẽ q̃ ad lassationẽ ⁊ mobilitatẽ. non g̃ somnus fit ex frigiditate grauãte organũ tactus.

¶ Utrum labor inducit somnum.

d **Deinde** Queritur de 2ª causa que est labor de qua dicit phus. Amplius aũt ex laborib⁹ quibusdã accidit somnus. nam labor est colliquatiuuz. Et colliquatiuuz ꝓo fit queadmoduz nutrimẽtuz indigestũ utiq; si nõ frigidũ sit. Et intẽdit dicere ꝙ labor propter duplicẽ calorẽ. s. qui est ex motu exercitij: ⁊ ex hoc ꝙ exterior colligit ad interiorem propter lassitudinẽ mẽbrorũ dissoluit ⁊ colliquat nutrimentum intrinsecus ⁊ eleuat ad caput ⁊ hoc facit nisi aĩal sit frigide nature ⁊ in frigido tpe sicut est in qbusdã aĩalib⁹ que in hyeme abscõdunt. ⁊ de hoc etiã dicit Auicª ꝙ somn⁹ est ex lassitudine: ⁊ ꝓpter hoc q: id qd uocat spũs dissoluit ⁊ debilitat⁹ est ⁊ refugit ad interiora: ⁊ sequunt eum virtutes aĩales. Et ex hoc hẽtur iterum ꝙ labor est causa somni. ¶ Item Alphorabius dicit ꝙ somnus ex fatigatione hẽt duas causas. Quarum vna est: qñ calor nãlis qñ fuerit sparsus ⁊ diminut⁹ per motuz localẽ ⁊ per motum cõprehẽsionis sensibilis: statim aĩa mouebit ipsum in profunduz corpis ut agat per illuz ⁊ reliqas postremi nutrimẽti q: sic augmẽtabit sba eius ⁊ acqret loco eius qd dissolutũ est ab eo. Causa 2ª est q: qñ motus laboris semꝑ sitit calorez nãlem tunc calor remittit ⁊ diminuet ⁊ grauabit ꝓpter frigus ⁊ sic cõtrahit ad suum ꝑncipiũ ut expellat a se cõplexionẽ accñtalem. ¶ Ex his colligitur ꝙ cause sunt quatuor propter quas labor ⁊ fatigatio sunt cause somni. Quarũ prima tangit Arꝫ. s. ꝙ calor excitatus ex motu ⁊ retract⁹ ab exteriorib⁹ ad iteriora colliquatiuus est nutrimẽti: ⁊ per actum nutrimẽti inductiuus somni. 2ªm tangit Auicª ꝙ labor dissoluit sensuz in organis sensibilib⁹ ⁊ motiuis qui solut⁹ ⁊ debilitatus de facili vincit a frigiditate descẽdente a cerebro ⁊ refugit ad interiora. 3ªm ⁊ 4ªm tangit Alphorabius. ⁊ 3ª qdẽ est ꝙ calor diminut⁹ in exteriorib⁹ fugit ad interiora ad locum nutrimẽti ut in nutrimẽto: sicut in mã propria multiplicet ⁊ recupet deperditũ in exteriorib⁹. 4ª ꝓo est ut in ꝓprio ꝑncipio per calorẽ sibi iniunctũ cõfortet ⁊ expellat a se cõplexionẽ frigorũ que causata est ex dissolutiõe spirituũ propter laborez. ¶ Sed cõtra dicit Auicª in 2° libro de celo ⁊ mũdo ꝙ ex motu gñat calor in exteriori bus. sed ois labor est cum motu: ergo ex laborib⁹ etiam gñabit calor: ergo labor in exteriorib⁹ gñabit calorem. Calor aũt in exteriorib⁹ est causa vigilie: ergo labor erit potius causa vigilie q̃ causa somni. ¶ Itẽ dicit Auicª ꝙ aĩa ad illũ locũ maxie dirigit spũm ⁊ calorẽ in q plus occupat in ope: sed in exercitio laboris corpalis aĩa maxie occupat in ope in organis exteriorib⁹ sensus ⁊ mot⁹ g̃ ad illa maxie tũc dirigit spũz ⁊ calorẽ: sed directio sps ⁊ caloris ad mẽbra exteriora est causa vigilie ⁊ nõ sõni.

Deinde Querit de cã 3ª que est egritudo que dã de qua dic phs. ⁊ egritudines qdẽ iste h̃ idẽ faciũt: hẽt somnũ quecũq; a supfluitate humiditatis ⁊ caliditatis sunt: sic accidit febricitãtib⁹ ⁊ litargicis. ¶ Sed ꝯtra h̃ obijcitur sic. dic Auicª q dispõ mala que nõ pmittit aĩam itus sed euocat eã ad exteriora causa est vigilie: ergo videt ꝙ ĩfirmitas nõ sit causa somni.

Deinde Queritur de 4ª que est ꝑma etas de qua dicit philosophus. Amplius qdẽ prima etas somnifera est supple. pueri enim dormiunt violenter eo ꝙ nutrimẽtũ omne sursum fert. hoc enim probat ex hoc ꝙ in pueris maiora sunt mẽbra supiora inferiorib⁹. in senib⁹ aũt ecõtrario. Qd aũt pueri dormiunt probat ex hoc ꝙ freqũter epilentici fiunt ⁊ somnus est filius epilentie. Unde epilentia frequenter incipit in somno ⁊ patiẽtes eam dormiẽdo freqũter suffocantur ⁊ vigilantes nõ. ⁊ ideo dicit pueris non ꝯferre vina eo ꝙ uẽtosum sit vinum. adhuc magis medo. ob hanc etiã cãm. s. ꝙ in ꝑma etate magnus fluxus nutrimẽti est ab inferiorib⁹ ad supiora dicit iacere embria qnque mensibus in matricib⁹ imobilia ita ꝙ nõ uertunt ceruicem sicut est in multũ ebrijs ꝓpter multũ fluxũ vini seu potus ad supiora grauat caput ⁊ efficit imobile. ¶ Sed contra. videt enim ꝙ nõ totũ nutrimẽtuz in pueris fert sursum nec maior pars. Dicit enim in 2° de aĩa ꝙ augmẽtum est in qualibet partẽ corpis. cum ergo augmẽtũ nõ fit sine nutrimẽto nutrimẽtũ enim est in qualibet partẽ ⁊ nõ sursum tm̃. ¶ Item in primo de gñatione ⁊ corruptione hẽtur ꝙ quelibet pars equalr auget: ergo videt ꝙ nutrimẽtuz ferat sursum ⁊ deorsum equalr. ¶ Item uasa deferẽtia nutrimẽtuz que sunt uene dirigunt a corde uel epate sursum uel deorsum equalr ⁊ nutrimẽtum defert in uasis illis ergo videt ꝙ nutrimẽtuz fiat sursuz equalr ⁊ deorsuz. ¶ Preterea videt ꝙ plus ferat deorsum. In omni enim nutrimẽto dñantur duo elementa que sunt terra ⁊ aqua: ⁊ illa sunt ambo grauia ergo plus nata sunt ferri deorsum q̃ sursum: ⁊ sic videtur ꝙ non causetur somnus ex hoc in prima etate q: nutrimentuz omne ferat sursum. ¶ Preterea ponamus ꝙ sic sit videt ꝙ ex hoc magis causet vigilia q̃ somnus. nutrimẽtuz enim illud eleuat fortissimo calore ꝑme etatis. ergo calefactũ eleuat ⁊ calefactũ calefacit ptes supiores: s; calefactio partiũ supioꝝ est cã vigilie: ergo eleuatio nutrimẽti ad loca supiora poti⁹ erit causa vigilie q̃ somni. ¶ Preterea cũ in iuuentibus maior sit calor q̃ in pueris qd ꝓbat ex hoc: q: caro multipr multiplicata ꝓpa materia sua in sbto. Unde etiã fortiores cibos digerunt iuuenes q̃ exñtes in ꝑma etate. videt ex hoc ꝙ iuuenes frequẽtius dicunt appetere alimẽtuz ⁊ sumere plus de ipo q̃ exñtes in ꝑma etate. ⁊ cum alimẽtũ sit causa somni videt 2ª etas magis esse somnifera q̃ ꝑma. ¶ Preterea dicit Arꝫ in primo de somno ⁊ vigilia ꝙ melancholici edaces sunt queadmodũ nihil iocundũ hñtia afficiũtur eis corpa. ⁊ tñ dicit ꝙ melancholici parum dormiũt: ergo nutrimẽti multitudo non videtur esse causa somni.

Deide De 5ª cã sõni dicũt phi ꝙ caloris sbtractio est cã sõni: q: sõn⁹ causat ex frigido grauãte organa sensibilia. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc videt qd dic Arꝫ: ꝙ melãcholici nõ sunt amatores sõni. Infrigidat⁹ eni est in eis loc⁹ int⁹: q̃re nõ fit in eis multitudo euaporatiõis: ⁊ reddit cãm dicẽs. nigra eni cholera est nãliter frigida: sicut ⁊ nutrimẽtũ locũ frigidũ facit ⁊ alias pticulas: ubicũq; existit ptãtis hmõi supfluitas. Ex hoc accipit ꝙ sbtractio caloris poti⁹ opat ad vigiliã q̃ ad sõnũ.

De sexta. s. Attẽtatiõe studij circa aliqd vz ꝙ nõ sit cã somni. studiũ eni mlt tiplicat spũs ⁊ calorẽ i loco cerebri. ⁊ ꝓpter hoc ipedit cerebri frigiditatẽ actualiter dñari. ergo videt magis eẽ vigilie q̃ somni causa. ¶ Itẽ dicit Auicª ꝙ cura ⁊ pauor qñq; inducũt somnũ. ⁊ ita vident esse plures cause q̃ ille que assignari solent. ¶ Preterea videt esse cõtrarietas in dictis Auicᵉ: q: Auicenna dicit ꝙ pauor est causa somni ⁊ postea dic ꝙ est causa vigilie. ¶ Preterea mouet dubiũ Arꝫ circa ꝑmã cãm que est ex euaporatione nutrimẽti sic dicens. q̃q̃ utiq; dubitet aliqs quare post cibum fortissimus somnus fit cum sit somniferũ vinum ⁊ alia caliditatem hñtia: hmõi aũt nõ est rõnale somnuz quidẽ frigidũ eẽ: causas aũt dormiẽdi calidas eẽ. ¶ Solutio dicẽdũ ꝓm Arꝫ: ꝙ somnus est ꝯuẽtus quidẽ caloris intrinsecus ⁊ nãliter reciprocatio eiusdẽ propter descẽdens humidũ: ideoq; multus mot⁹ dormiẽtis est. cuz ꝓo deficit infrigidat: ⁊ propter infrigidationẽ coincidũt palpebre ⁊ supiora quidẽ ⁊ inferiora infrigidant. Inte/

riora ꝟo ⁊ inferiora calida uelut circa pedes ⁊ que itrin
secus qđ sic intelligit̄. Somnus diffinit̄ hic per causaꝫ.
vnde prima causa eius est calor intrinsecus circa locum
digestionis qui ꝓuenit a stomacho ⁊ epate ⁊ corde: ⁊ na
turaliter reciprocat̄ idest repatit̄ a frigiditate cerebri ad
qđ eleuat̄ ⁊ fit descēdens humidū frigiduꝫ: ⁊ ꝓpter hoc
sunt multi motꝰ dormiētis. s. q: est euaporatio ascēdens
⁊ humidū. ⁊ cum deficit euaporatio ita ꝙ vincit̄ caliduꝫ
eius a frigiditate cerebri tunc infrigidat̄: ⁊ propter infri
gidationē deꝑmit ꝑmo vicina loca cerebro sicut palpe/
bras ⁊ supiora infrigidant̄ propter humidū frigiduꝫ de/
scēdens a cerebro. q: ꝟo frigidū opilat ꝓpter hoc etiam
qn̄qꝫ impedit ascēsum euaporationis ad supiora: ⁊ tunc
calor multiplicat̄ in interiorib' ⁊ expellit̄ ad inferiora si
cut ad pedes. ⁊ idcirco interiores ⁊ inferiora remanent
calida. supiora ꝟo ⁊ exteriora frigida. ¶ Dicēduꝫ ergo
ꝙ est causa somni per se: ⁊ causa somni per accn̄s. Per se
quedā est efficiēs: quedā mālis: quedā formalis: ⁊ que/
dam finalis. Efficiēs aūt est euaporatio nutrimēti in lo/
co cerebri infrigidato. mālis auteꝫ ut in qua est somnus
sunt membra exteriora sensibilia ⁊ motiua. formalis ꝟo
est defectus spūs sensibilis ⁊ motiui ⁊ caloris in exterio
ribus. Finalis aūt est quies organoꝝ ⁊ recupatio virtu/
tum sensibilis ⁊ motiue. tn̄ dicit Arī: ꝙ somnus hēt me
thaphorā finis: ⁊ vigilia est finis simplr̄. sic dicimus nāꝫ
q̄zobrem facere idest ꝓpter finē. hoc aūt bonuꝫ aliquid
quietē aūt oium qđ natū est moueri cuꝫ nō possit semp
⁊ ꝯtinue moueri cum uoluntate: necessariū esse atqꝫ uti/
lem. somno quoqꝫ ꝓpter ipam quietis ueritatē coapta
tam methaphorā finis hn̄t aīalia eo ꝙ requies fit ⁊ pro/
pter salutē aīalium existit. vigilia ꝟo finis est. nā sentire
⁊ sape finis est oibus qbus inest alterū hoꝝ. optima enī
hec. finis ꝟo optimus. ⁊ intēdit dicē ꝙ sicut in omnibꝰ
opibus nature ita ⁊ in sentire ⁊ moueri finis est aīaliuꝫ:
⁊ est duplex finis. s. ex pte organi ne dissoluat̄ propter fa
cultatem opis ⁊ hic est somnus. ⁊ q: iste nō est finis actꝰ
sed intēdit̄ tn̄ ad salutē instrumēti ꝓpter hoc non est fi/
nis simplr̄ sed coaptat̄ ei finis methaphorice ꝑm simili/
tudinem. Sentire aūt est sape que sunt opa vigilie sunt
fines aīalium opationū simplr̄ eo ꝙ illa sunt simpliciter
optima. ¶ Cōcedēdū est ergo ad ꝑmas rōnes phi qbꝰ
probat̄ nutrimenti euaporatio esse causa somni. Quod
ꝟo querit̄ qđ est ultimū nutrimētū qđ est causa somni.
Dicendū ꝙ sanguis lꝫ illud nō sit ultimū nutrimentum
mēbroꝝ. Digerit̄ eniꝫ sanguis in extremitatibꝰ uenaruꝫ
⁊ in quolibet mēbro ulteriori digestione ad hoc ꝙ sit cō
ueniēs nutrimēto illius mēbri. ¶ Ad hoc qđ ꝯtra hoc
obijcit̄ dicendū ꝙ lꝫ sanguis sit humidus ⁊ calidus sunt
tn̄ in ipo potētia oīa quatuor elemēta lꝫ terrestre ⁊ aque
um dn̄etur ꝑm mām: ⁊ sic patet qualr̄ mixta ex quatuor
elemētis nutriunt̄ ex eisdem ex qbus sunt: ⁊ per hoc pa
tet sol'o ad sequēs. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ Arī. in ꝑmo
de gn̄atione ⁊ corruptione loquit̄ de ultimo nutrimēto
mēbroꝝ: ⁊ exemplificat de nutrimēto carnis. hec enim
est potētia quāta sed nō est sic de nutrimento quod facit
somnū. hoc enim est adhuc inter uenas ⁊ est sanguis cū
calida euaporatiōe que a loco digestionis eleuat̄: ⁊ per
hoc patet sol'o ad sequēs. ¶ Ad illa ꝟo que sequuntur
que probāt sanguinē esse ultimū nutrimētū inter uenas
aīalium de plano concedimus. ¶ Ad id ꝟo qđ querit̄
utrum talis causa gn̄alis sit in oibus dormiētibꝰ. dicēdū
ꝙ sic. ¶ Ad id ꝟo qđ in cōtrariū obijcit̄ dicimus ꝙ in
omni aīali est cerebrū uel mēbrū simile cerebro sicut ex
presse hētur in libro de aīalibus. ¶ Ad id ꝟo qđ obijci
tur cōtra hoc dicēdū ꝙ non oportet ꝙ illud mēbrū hēat
oēs opationes cerebri: sicut enim deficiunt illa aīalia in
numero sensuū exterioꝝ ita deficiūt in numero sensuuꝫ
interioꝝ. Unde nō hn̄t nisi sensum cōem debilem ⁊ exi
guam fantasiā. ¶ Ad hoc qđ cōtra hoc obijcit̄ dicēduꝫ
ꝙ sensus cōis nō tn̄ ꝯfert sensata diuersoꝝ sensuum sed
etiā sensata eiusdē sensus sicut calidū frigidū asperum ⁊
leue. ⁊ hoc etiā falsum est: q: sensus cōis per tactum non
accipit magnitudinē. si enim hoc esset uerū tunc nō acci
peret calidū in aliqua magnitudine exn̄s. vn̄ in talibus
aīalibus accipit sensatū propriū qđ est magnitudo lꝫ in/
terminata ⁊ cōponit sensata tactꝰ inter se ⁊ cuꝫ magnitu/
dine in qua sunt fantasmata: ⁊ taliū aīaliuꝫ discernit no/
ciuum ⁊ ꝯueniēs lꝫ debiliter. ⁊ si inuenit̄ phūs dicere ꝙ
hn̄tia solum tactū nō hn̄t fantasiā. intelligēdū est ꝙ non
hn̄t cōpletā eo ꝙ nō mouent̄ nisi ad rei pn̄tiā ad quē tn̄
motum tria exigunt̄. s. fantasia determinās nociuuꝫ uel
incōueniēs: ⁊ sensus cōis cōponēs sensatū cum magni/
tudine que est ſb̄m ipsius: ⁊ sensus ꝓprius apphēdens.
Et si obijcit̄ ꝙ talia aīalia imobilia sunt ꝑm locū: dicen/
duꝫ ꝙ nō procedūt de loco ad locū sed tn̄ mouent̄ mo/
tu dilatationis ⁊ ꝯstrictionis ut dicit Auicª uel constrin
gunt̄ ad tactū nociui ⁊ dilatant̄ ad tactuꝫ ꝯueniētis. sine
enim hoc motu ut dicit Auicª nullū aīal est aīal qđ non
pōt dinosci nisi per motū illū. Sunt tn̄ quidā qui soluūt
ut dictū est in obijciēdo. illud aūt qđ ꝯtra eos est soluūt
dicētes ꝙ in vigilia in exteriorib' est calor modicus ⁊ in
inferiorib' calor debilis qui nō sufficit cōplere digestio
nem. ⁊ iō oportet exteriorē calorē ꝯgregari ad interiorē
⁊ sic imobilitant̄ exteriora ⁊ efficit̄ somnꝰ. Sed hoc est
cōtra dicta phoꝝ ⁊ ꝯtra rōneꝫ: q: frigiditas ⁊ imobilitas
ꝑm sensuꝫ nō pōt causari in mobili ex frigiditate sue na
ture sicut est cerebrū uel id qđ est in loco cerebri. Extre
ma ꝟo in illis aīalibus non sunt imobilia ꝑm sensum.
¶ Preterea si esset ut illi dicunt idem mēbrū esset ſb̄m
somni: ⁊ causa efficiēs eius qđ nō est rōnale. ¶ Ad il/
lud aūt qđ querit̄ quomō frigiditas euaporationis nu/
trimēti sit causa somni. dicēduꝫ ꝙ in mobilitādo sic sepe
dictum est. ¶ Ad id aūt qđ in cōtrariū obijcit̄ dicēduꝫ
ꝙ lꝫ oculus sit frigidissimū mēbrū nō tn̄ sentit actualiter
sine aliquo calido expāso in ipo in vigilia: ⁊ illud tn̄ cali
dum excellit frigiditas somni. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ
lꝫ caro sit ex quatuor tn̄ ꝑm ꝙ in ipa est tactus cōplexio
eius est in calido tēperato ꝑm actum ⁊ frigidū remanet
in ipa ꝑm potentiā in ſb̄a terre ⁊ aque: ⁊ illud calidum
actuale qđ hēt frigiditateꝫ somni vincit̄ ⁊ imobilitatur.
¶ De hoc aūt qđ querit̄ de 2ª causa dicēdum ꝙ ipa est
causa somni per accn̄s sicut est dictū in opponēdo ⁊ mo
tus causalitatis sue q̄druplex est sicut dictū est. ¶ Ad il/
lud qđ obijcit̄ in cōtrariū dicēduꝫ ꝙ calor qui excitat̄ ex
motu est calor innālis dissoluēs ſb̄am organoꝝ ⁊ spiritꝰ
opantes sensus ⁊ motꝰ in ipsis: ⁊ per hunc modū est cau
sa somni ⁊ nō inquātū calor est. ¶ Ad aliud dicēdum
ꝙ in ueritate aīa dirigit spūs ad illud cui magis intēdit
in ope: sed tn̄ qn̄ tēpus laboris ⁊ opis excellit posse orga
noꝝ tunc reuocant̄ spūs ad interiora ⁊ ꝯfortent̄. ¶ Ad
aliud aūt qđ querit̄ de 3ª causa dicēdū ꝙ nō intelligitur
de oi egritudine sed de illa sola in qua est calidum mul
tum eleuās euaporationes ⁊ humidum multū replens
vias sensus ⁊ motꝰ: sicut accidit in litargicis ⁊ epilēticis.
Epilentia ꝟo ꝓuenit ex subito motu ꝓueniente ex sup/
fluitate hūoris ⁊ spūs infrigidati in cerebro que postea
descēdendo uenas tumefaciūt ut dicit phūs in primo de
somno ⁊ vigilia que tumefacte coartāt porū ubi respira
tio fit hoc est uocatiuā arteriā intantū ꝙ etiā suffocatur
qn̄qꝫ. ¶ Ad id ꝟo qđ contra obijcit̄ dicēdum ꝙ multe
dispōnes male in diuersis egritudinibꝰ euocant aīaꝫ ad
vigiliam ⁊ maxime que calide ⁊ sicce sunt. ¶ Ad id qđ
querit̄ de quarta causa dicēdū ꝙ etiā ꝑma etas est causa
somni per accn̄s. s. q: in ipa multū nutrimētū fert̄ ad su/
periora. ⁊ iō etiā pueri ponderosa hn̄t capita: cuiꝰ signuꝫ
est q: frequēter declināt ea in prima etate. ¶ Ad id qđ
cōtra obijcit̄ dicēdū ꝙ augmētuꝫ pncipalr̄ est ꝑm longi
tudinem ut in supiorib' determinatū est. Qđ autē dicit

pibus q̄ equalr̄ est ad oēm partem. intelligimus nō ſm dimēſionē ſed q: quelibet pars ſm ſpēm ⁊ nō ſm mām augetur. cuius rō plane ſup̄ est aſſignata. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ eodē mō ſed pcipue in pueris nutrimētum fertur ſurſum ,ppter quatuor cauſas. Quarū vna effici⸗ens. ſ. q: calidū in eis magis feruens eſt: ⁊ calidū tendit ſurſum. 2ª raritas corpis minus phibēs euaporationez ad ſupiora loca talis eſt diſpō nutrimēti: q: ,ppter teme⸗ritatem organoꝝ interioꝝ nō ſuſtinēt nutrimētuz qḋ eēt forte calidū ⁊ ſiccū: ſed oportet accipe nutrimētuz liqduz ⁊ fluidū ⁊ cuz in illo abūdet natura aque que uaporabi lis eſt multū: iſtud nutrimētum multos uapores exalat ad ſupiora loca: ⁊ hec etiā eſt cauſa quare in pueris faci lius inducit̄ epilentia qñ dantur eis multū euaporatiua ſicut vinū ⁊ medo ⁊ hmōi. 4ª cauſa eſt intentio nāe que intēdit augmētuz: ⁊ idcirco plus ponit in longitudinem ad ſupiora loca. ¶ Ad aliud dicendū q̄ lʒ dirigant̄ in omne corpus a loco digeſtionis tñ propter pdictas cau ſas dirigit̄ nutrimētuz in pma etate plus ad ſupiora lo⸗ca. ¶ Ad aliud dicēduz q̄ lʒ duo grauia elemēta dñent̄ in nutrimēto: tñ propter vim caloris agentis eleuant̄ ad ſupiora loca plus q̄ȝ ad inferiora. ¶ Ad aliud dicēduz q̄ lʒ nutrimētuz pmo calidū eleuet̄ tñ infrigidat̄ in capi te ⁊ attingit locū per quem debet deſcēdere ſpūs aīalis in omni organo: ⁊ ideo ſomnus efficit̄. ¶ Ad aliud di cēduz q̄ lʒ calor maior ſit in iuuenibꝰ tñ non ita feruet ſi⸗cut in pueris ,ppter hoc q̄ plus eſt ſuppoſitū de alieno: ⁊ etiā corpa iuuenum magis ſunt ſpiſſa reſiſtētia euapo rationi nec cibi eoꝝ adeo ſunt euaporatiui ſicut cibi pue⸗roꝝ. ¶ Ad aliud dicēduz q̄ in ueritate melācholici eda ces ſunt eo q̄ hñt ſe ad cibū in pncipio ſicut ſunt in fine ⁊ ecōtra: q: ,ppter paruū calidū non multū delectant̄ in cibo: ⁊ iō nō ſatiſfit deſiderio eoꝝ per cibum: ſed manet deſideriū eoꝝ in fine ſicut in pncipio. ſed in calido non eſt ſic q: ille nō multū delectat̄ in cibo ⁊ cuz accipit cibū ſatiſfacit deſiderio ſuo ⁊ ceſſat ab appetitu. lʒ aūt multuz accipiat cibū melancholicus tñ q: frigidus eſt locus in⸗tus nō fit euaporatio multa a cibo: ⁊ iō nō accidit dormi re: ſed ſic nō eſt i pma etate ut patet ex añ dictis. ¶ Ad id qḋ querit̄ de qnta cauſa dicēdum q̄ intelligit̄ de ſub tractione caloris in exterioribꝰ mēbris. ¶ Ad id autez qḋ querit̄ de melancholicis dictū eſt de diminutiōe ca loris in interioribꝰ circa locū digeſtionis ubi pma cauſa eſt ſomni. ¶ Ad id qḋ querit̄ de ſexta dicēdum q̄ ſtu⸗diū ⁊ deuotio ⁊ hmōi attētiones ſunt cauſe ſomni duo⸗bus modis. Quoꝝ vnus eſt q: ſpūs in cerebro multipli cat calorē: q: calor trahit ad ſe euaporationē nutrimēti a loco digeſtionis quas vincit frigiditas cerebri ⁊ inducit̄ ſomnus: ⁊ ita calor capitis per accñs ſomnū creat. ⁊ per hoc etiā patet obonis ſolō. Alia cauſa eſt q: aīa occupa⸗ta in interioribꝰ circa viſum rōnis ⁊ affectus relingt ex⸗teriora mēbra ⁊ trahit ſecū ſpm̄ ſenſibilem ⁊ calorē: quo facto de facili grauant̄ mēbra exteriora ⁊ accidit ſomnꝰ. ⁊ hoc eſt etiā cauſa quare aliq audiētes ſubtilia ⁊ deuo⸗ta frequēter ſomno depmunt̄: ⁊ in diſſolutionibus ⁊ nu gis exñtes vigilant: q: in illa aīa tota expādit̄ in ſenſus. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ cura ⁊ pauor reducunt̄ ad attētio nem. cura enim creat ſomnū ſicut ⁊ ſtudiū: ſed pauor ex hoc q̄ retrahit ſanguinē ⁊ calorē ⁊ ſpūs ad interiora in⸗ducit ſomnū ⁊ pallorē etiā faciei. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ nō eſt cōtrarietas: q: nihil phibet idem eē cām oppo ſitoꝝ diuerſis modis. Unde pauor creat ſomnū ut dictū eſt: ſed vigilia creat duobꝰ modis quoꝝ vnus eſt: q: ſpi⸗ritus ⁊ ſanguis fugiēs ad interiora caleſiunt calore cor⸗dis ⁊ multiplicant̄: ⁊ idcirco tunc regrediunt̄ ad exterio ra ⁊ cauſant vigiliā ⁊ animoſitatē. 2ª eſt q: aīa nō inueni ens tutum aliqḋ in intrinſeco reuocat̄ ad ſenſus ⁊ creat vigiliā. ¶ Ad ultimū dicēdum q̄ Aꝫ: ○nis illius po nit quatuor ſolōnes. Quarū tres ſunt ad hoīem ⁊ quar⸗ta ad orationē. prima harū eſt q: ſicut uētér pmo eſt cali dus ,ppter cor ⁊ epar: ſed ,ppter frigiduz cibum infrigi⸗dat̄ ⁊ frigus poſtea vnit̄ cuz vincit̄ ⁊ ſit digeſtio: ſicut in capite pori ſunt calidi ⁊ infrigidant̄ ex ſubleuata euapo ratione cibi. Et hanc ſolōnem ponit ſub talibus uerbis. qm̄ ergo hoc accidit quēadmodū uēter calidus quidē ⁊ uacuus cum ſit repletio ꝟo infrigidat ,ppter motū ideſt cibi ingreſſum: ſic ⁊ in capite pori ⁊ loca infrigidant̄ ſub leuata euaporatione: ſed patet q̄ hec ſolō falſum ſuppo nit q: locus cerebri nō eſt pſe calidus: etiam euaporatio eleuata nō eſt frigida ſʒ calida ut ſepiꝰ dictū eſt. ¶ 2ª ſo lutio eſt q: ſicut aliqs pfuſus calido ſubito tremit repul ſo frigido ad interius ab exteriori calido ſit ſic congeſta frigiditas cibi ⁊ cerebri repellit repente ab organis ſen⸗ſuum ⁊ inducit ſomnū: ⁊ hec ſolō eſt ſub talibus uerbis. uel quēadmoduz perfuſus calido ſubito tremor ſit ⁊ ibi ideſt in ſomno accedēte calore cōgeſta frigiditas cibi ⁊ cerebri refrigerat: ⁊ ſm nām calidū facit langueſcē ⁊ ſe⸗cedē. ⁊ falſitas huiꝰ ſolōnis patet: q: ſomnus ſm hoc pa rum deberet durare ⁊ ſemp eſſe cum tremore: qḋ falſuz eſt. lʒ enim quidā frigus patiant̄ in ſomno tñ nō iſta de cauſa ſed ex hoc q̄ calor organorū recedit ab iteriorībꝰ. ¶ 3ª ſolō eſt q: ſic calor ignis remittit̄ cū ſubito multa li gna ponunt̄: ſed poſtea ↄualeſcit cum ipa incēſa ſunt ſic multo cibo remittit̄ calor nālis ⁊ accidit frigus ex cibo: ⁊ cuz digerit̄ cibus tūc ſit vigilia: cuius ,pbatio eſt. q: qñ ſit multa eleuatio corpulēti ad caput vincit calorē ⁊ gra⸗uat ,ppter frigus. ⁊ iō homo qui ſolus eſt aīal rectum in ſtatura corpis cadēdo in ſomno facit alteritatē in vigilia ⁊ poſt ſomniat ſm fantaſiā. ⁊ huiꝰ ſolōnis ſunt hec ꝟba. Amplius multo incidente nutrimēto qḋ calor ſubleuat quēadmodū ignis ſuppoſitis lignis refrigerat quouſqȝ dirigat̄. Fit enim ſomnus quēadmodū dictū eſt de cor⸗pulento ſurſum lato a calore per uenas ad caput. Cū ꝟo nō amplius poſſit ſed multitudine excedat qḋ eleuatuz eſt iterū repellit̄ ⁊ deorſum fluit ⁊ iō cadūt hoīes ſubtra cto calore qui ſurſum ferebat̄. ſolū enim aīal rectū ⁊ ca⸗dendo quidē alteritatē facit poſtmoduz ꝟo fantaſiā. ſed hec ſolō pro tāto nō ſtat: q: nō ponit totam cām ſomni. Preterea ſi frigiditas nutrimēti tm̄ eſſet cauſa tunc de⸗beret incipe ſomnus circa loca digeſtionis qḋ falſuz eſt. ¶ 4ª ſolō eſt uera. ſ. q̄ frigidatio nō ſolū eſt cā ſed etiaz imediata. Cauſa ꝟo mediata eſt calor digeſtiuus: ⁊ hoc probat̄ per modū gñationis pluuie in qua pmo agit ca lor eleuās uaporē ⁊ poſtea frigus ↄuertēs uaporem in aquā ut ſup̄ dictū eſt. ,pbat̄ etiam per catherros ſeu per aquā fluentē a capite ex fluxu reumatis ⁊ gñat̄ ex hūo⸗ribꝰ infrigidatis in cerebro. ⁊ hec ſolō eſt ſub his ꝟbis. vel he quidē dicte ſolōnes nō ↄuenietes ſunt ut fiat ifri⸗gidatio nō ſolū ſed ,ppꝛie quidē eſt locus circa cerebruz quēadmodū in alijs dictū eſt. oīum ꝟo que ſunt in cor⸗pore frigidiſſimo uel nō hñtibus cerebrū uel qḋ equiua let cerebro quēadmodū ergo humidū qḋ euaporat ſub ſolis calore cum uenerit ad frigidū locū propter frigidi⸗tatem ſuā infrigidat̄ ⁊ ↄgeſtum deorſum fertur factum rurſum aqua. ſic in eleuatione calidi ad cerebrū ſupflua quoqȝ euaporatio in fleuma ↄuertit̄. ideoqȝ catherri uľ reumata vident̄ fieri ex capite. nutritiua ꝟo ⁊ non egro tatiua deorſum fertur congeſta ⁊ refrigidatur qḋ calidū eſt in organis ſenſuum.

¶ Utrum oīa aīalia cōmunicent ſomno ⁊ vigilia.

Ultimo queritur utrum oīa aīalia coīcent ambobus. ſ. ſomno ⁊ vigilia. vel aliqua qdez ſomno tm̄. uel aliqua vigilia tm̄. uel aliqua quidez neutro. alia ꝟo utriuſqȝ. Et qḋ iſta reducitur ad quatuor mēbra. ſ. Utruz omne aīal qñqȝ dormit ⁊ qñqȝ vigilat. ⁊ quā oppōnem hñt circa aīal ſomnus ⁊ vigilia. Et utrum aliqḋ aīal ſimul dormit ⁊ vigilat: ⁊ quid facit

somnum excitabilem. ¶ Primo ergo querit utrum oẽ aial qñqz dormit z qñqz vigilat. Et videt q sic p rõnes positas in pmo de somno z vigilia ubi dicit phus sic. nihil est qd semp vigilat uel qd semp dormit sed eisdẽ insunt aialiuz passiões utreqz he. Et sua rõ est hec qñcũqz due passiones opposite nate sunt fieri circa idez: necesse est qñqz vnam nõ inesse ut altera insit. somnus z vigilia sunt passiones opposite que nate sunt fieri circa sensum primũ. s. tactuz: ergo necesse est vnã qñqz nõ inesse ut altera insit: z sic videt q nullum aial uel semp dormit uel semp vigilat. ¶ Alia rõ est qz quorũcũqz est aliqd op9 fm nãm qd excesserit tẽpus uel aliqd eoz que pñt tpus facẽ necesse est languescẽ z quiescẽ. organoz sensibiliuz fm nãm est opus sentire: ergo qñ excesserint tẽpus necesse est languescẽ z idigere quiete: sed sentire est in vigilia z quies est in somno. ergo qdlibet aial necesse est qñqz dormire z qñqz vigilare. ¶ Itẽ oẽ natabile gressibile z uolatile visum est qñqz dormire z qñqz vigilare. omne aial est gressibile uel natabile ul' uolatile. ergo oẽ aial qñqz necesse est dormire z qñqz vigilare. ¶ Item Alb: dicit q cuicunqz inest sensus necessario qñqz dormit z qñqz vigilat. sed oi aiali inest sensus: ergo oẽ aial necessario qñqz dormit z qñqz vigilat. ¶ Sed contra. calor in exteriorib9 est causa vigilie: z euaporatio a loco nutrimẽti est calida. Cum ergo nutrimẽtuz fiat ad oẽm partẽ: euaporatio nutrimẽti fiet etiam ad exteriora organa. Cum igit sit calida cõtinue tenebit calorez z in exteriorib9: z ita 9tinue erit vigilia z nunqz somnus. ¶ Itẽ somnus z vigilia opponunt ut puatio z habitus ut dicit phus. sed ut dicit Boe9 a puatione ad habitum non est regressus: ergo a somno ad vigiliam non est regressus ergo animal qd icipit dormire nunqz vigilat. ¶ Sol'o concedimus fm pmas rationes q omne animal qñqz dormit z qñqz vigilat: tñ qualr 2a rõ uerificet supra habitum est. ¶ Ad pm ergo qd in cõtrariũ obijcit dicẽdũ q calor euaporationis nõ sensificat mẽbrum sine spũ sensibili. z pma euaporatio maxime est ad caput z ibi infrigidat: z descẽdens infrigidat mẽbra z facit somnũ. ¶ Ad aliud dicẽduz q est puatio potẽtie z puatio actus z a priuatione potẽtie ad habituz nõ est regressus sic a cecitate ad visuz: sed a puatiõe actus ad habituz ut a tenebris ad lucẽ in aere z a somno ad vigiliã in aiali est regressus.

¶ Queritur quam oppositionẽ habeant circa animal somnus z vigilia.

S Ecundo queritur Quã oppositionem hẽant circa aial somnus z vigilia. Et videt q ut puatio z habitus. somnus enim est interceptio sensus a puatione caloris nãlis z spirituũ in organis sensuum. ergo somnus est puatio z vigilia habitus. ¶ Item dicit phus q circa idem animalis est vigilia z somnus. opponunt enim z videt vigilie somnus quedam puatio esse. ¶ Sed 9tra dicit Alb: q somnus est passio sensus: sed nulla passio est priuatio: ergo somnus nõ est puatio sensus. prima patet pse. 2a vo probat ex dictis. dicit enim phus q somno pter ipam quietis ueritatem coaptatã methaphorã finis hñt aialia: eo q reges sit z pter salutem aialiũ existit. ¶ Itẽ si opponerent ut puatio z habit9 somnus z vigilia tũc oporteret q habit9 esset ante puationẽ tẽpore z natura: cum vigilia ut habitus oporteret q vigilia esset ante somnũ. cuius 9trariuz videt dicẽ Alb. s. q ita supiora plena sunt nutrimẽto in pueris qz in qnque mẽsib9 nec uertunt cervicez: z sic requiescũt in matricib9 embria. Per hoc enim videtur q somnus sit ante vigiliã. ¶ Sol'o dicendũ q somnus z vigilia opponunt sicut puatio z habit9 circa sensibilitatẽ lz causas hẽant 9trarias que sunt calidũ frigidũ in organis sensuuz. ¶ Ad id aũt qd cõtra obijcitur q somnus dicit passio pter cãm qz passio est sensus. ¶ Ad aliud dicendũ q somnus est finis per accñs. s. inquãtũ regescere accidit in somno per hoc q fit cessatio ab actib9 exterioribus. ¶ Ad aliud dicẽduz q somnus z vigilia habent determinatuz tẽpus sue opponis sicut cecum z videns circa oculum: z propter hoc in primis qnque mensibus embria non dormiunt nec vigilant: sed post illud tempus vigilia antecedit somnum.

¶ Utrũ aliqd aial simul dormiat z vigilet.

T Ertio queritur Utruz aliqd aial simul dormiat z vigilet. Dicit eni Alb: mouent aũt quidã dormiẽtes z faciũt multa opa vigilantiũ Obijcit ergo sic: oia opa vigilantiuz sunt opa exteriora. quidã dum dormiũt faciunt opa vigilantium: ergo quidam duz dormiũt faciunt opera exteriora: qd falsuz est. qz dormitio est quies ab opibus exterioribus. ¶ Item quicũqz mouent ab exteriori motu z faciũt opa exteriora ipsi hñt sensus solutos. illi qui faciũt opa vigilantium dum dormiũt mouent exteriori motu z faciũt opa exteriora: ergo duz dormiũt hñt sensus solutos qd est ipossibile. qz dicit phus q somnũ imobilitatẽ dicimus sensus uelut vinculũ. ¶ Itẽ videt q act9 vigilie nullo mõ talibus insit. Dicit enim phus impossibile qualicũqz sensu sentire q dormit aial. Inde sic cuicũqz inest actus vigilie inest ei fm aliquẽ sensum: ergo dormienti non inest actus vigilie. ¶ Item phus si ptim fm aliquos sensus inesset vigilia: z fm aliquos nõ ex hoc dormiẽdo sentiret aial qd est impossibile. ergo videt q nõ simul pñt inesse somnus z vigilia. ¶ Sed cõtra. videt q in talibus magis insit vigilia qz somnus. cuius enim effect9 est manifestior illi9 causa magis inest. sed opa vigilie in talib9 magis sunt manifesta. qd patet per hoc q tales mouent localiter: ergo causa illoz operũ que est vigilia magis inest qz somnus. ¶ Sed 9tra hoc iteruz obijcit. priuatio enim z habit9 nõ simul insunt circa idem. somnus z vigilia se hñt ut puatio z habit9. ergo nõ simul insunt circa idem. de talib9 aũt dicit q dormiũt: ergo nõ inest eis vigilia fm aliquẽ modũ. ¶ Item sup est habitũ q somn9 inest fm illum sensum quo imobilitato oẽs alij imobilitant: sed somnus inest talib9: ergo de necessitate inerit fm sensum illũ: ergo cum ipe sit imobilis oẽs alij erunt imobiles: z sic fm nulluz sensum faciunt opera vigilie. ¶ Sed 9tra hoc iterũ est q omne aial qd pcedit de loco ad locũ determinatũ videt hẽre visuz solutũ: sed multi dormiẽtes pcedũt de loco ad locũ determinatũ: ergo dormiẽtes multi hñt visum solutũ. ¶ Juxta hoc iteruz querit quare expgefacto non memorant operũ vigilie que faciunt in somnis: z bñ memorant alioz somnioz. videt enim q magis deberẽt memorari operũ vigilie. fortius enim memorant que fortius impmunt. sed fortius impmunt illa que impmunt sensibus solutis qz ea que impmunt sensib9 nõ solutis: ergo fortius deberent memorari: sed opa vigilie impmunt sensibus solutis. somnia vo sensibus nõ solutis: ergo magis deberẽt opa vigilie memorari qz cetera somnia. ¶ Sed cõtra hoc est qd dicit Alb. s. q somniũ memorãt expgefacti. vigilium aũt actus nõ memorãt. ¶ Juxta hoc iterũ querit quare dormiẽtes nõ memorant eoz que fecerũt in vigilia pcedẽti z bñ memorant in vigilia sequẽti somniorũ que habuerũt in somno pcedẽti. videt enim q econtrario debeat esse. quicũqz enim sunt motus exteriores z ab exteriorib9 z a pñtib9 ut si sunt fortiores z magis impediẽtes pcipi interiores qz illa que causant ab interioribus z nõ pñtibus: sed in vigilia sunt mot9 exteriores z ab exteriorib9 z pñtibus qz a sensib9. In somno vo sunt motus ab interiorib9 z nõ a pñtibus: ergo mot9 vigilie magis impediũt mot9 interiores pcipi qz motus somni. prima pbat per hoc q exteriores magis cõtrariant interioribus qz interiores: z sic magis debẽt impedire. 2a

patet per ante dicta. Inde ꝓcedit sic. In vigilia sunt mo
tus exteriores: in somno ꝟo motus iteriores: ergo mo
tus memorie qui est interior minus impedit in somno
ꝙ̃ in vigilia. ¶ Item quecunq; sunt ab extrinsecis causis
ita ꝙ vnum est a fortiori alterū a debiliori: id qđ est a de
biliori nō pōt īpedire id qđ est a fortiori. somnus ⁊ me/
moria sunt ab extrinsecis causis ita ꝙ memoria est a for
tiori ⁊ somnus a debiliori. ergo somnus nō debet impe
dire memoriā: ⁊ sic dormiētes debēt memorari factorū
in vigilia ꝓcedēti. ꝑma patet ꝑse. 2a ꝓbat ex hoc ꝙ me/
moria mouet in vigilia qđ nō facit somniū. ¶ Item me
moria videt acceptio ꝑacceptorū: sed in somno non reci
piunt nisi ꝑaccepta. In vigilia ꝟo ⁊ ꝑaccepta ⁊ ꝑsentia.
ergo motꝰ memorie magis erūt cōes in somno ꝙ̃ in vi
gilia. ¶ Iuxta hoc iterū querit quare aliqs somnians
obliuiscit sui somnij si statī post somniū moueat uertē
do se ad aliud latus uel extēdendo corpus. ¶ Solutio
dicendū ꝙ ad hoc ꝙ aliqs faciat in somnis opa vigilie
exigunt duo. Quorū vnū est fortissima impssio alicuiꝰ
preaccepti in vigilia qđ faciēdū est in futuro. Alterū ꝟo
est solo illorū sensuū qui suū sensibile cōprehēdunt a lon
ge ⁊ maxime visus ⁊ auditꝰ. ¶ Sed sciēdū ꝙ duplex
est calor soluēs sensus. s. nālis ⁊ accñtalis. nālis autē du
plex est. Quorū vnus ꝓcedit a loco digestionis ad orga
na sensuū: ⁊ ille qñq; multū dñatur in iterioribꝰ ⁊ extre/
mitatibꝰ manuū ⁊ pedū ⁊ tñ nō soluit sensus. Alius est
qui a corde ⁊ loco digestionis ꝓcedit ad caput ⁊ ibi acci
pit formā ⁊ impssionē virtutis aīalis que est in capite: ⁊
ideo descendens ab anteriori ⁊ posteriori capitis soluit
sensus ⁊ causat vigiliā. Accñtalis est etiā duplex. s. qui
procedit a loco digestionis ⁊ calefacit totum corpus: uel
aliquā partē ipsius: uel ꝑcipue ptes motiuas ut extrema
manuū ⁊ pedū que ꝑcipue calent in somno ⁊ illas non
soluit sensus. Aliꝰ est qui cū cholerico sanguine eleua
tur ad caput. Et ille descēdendo per organa virtutis aīa
lis soluit sensus alios: ⁊ maxime illos quorū organa ma/
gis extrinseca sunt in corpe sicut visus ⁊ auditus. soluit
etiā virtutē motiuā ad motū ꝓcessiuū. Nullus enī calor
dissoluit sensus nisi qui descēdit a capite. Sicut enī semen
nō accipit virtutis impssionē informatiue nisi in testicu
lis: ita calor ⁊ spūs nō accipiūt ipressionē virtutis aīalis nisi
a capite in quo sunt organa virtutis aīalis. ⁊ iō talis solu
tio non cōtingit nisi in dispositis ad frenesim ⁊ ad hmōi
īfirmitates in qbus calidus ⁊ cholericus sanguis eleuat
multū ad caput. Dicēdū ergo ꝙ sunt duo causantia fan/
tasmata: impssiū ⁊ sensus. ¶ Solo a calore accñtali ⁊ fan
tasma impssum qñq; mouet linguā ad loquēdū ⁊ qñq;
os sicut accidit in qbusdā loquētibꝰ in somno: ⁊ in qbus/
dā pueris qui vident māmas suggere in sōnis. ¶ Ad
primas ergo quatuor rōnes dicendū ꝙ tales dormiunt
simplr̄ q: somnus eorū causat ab eo qđ simplr̄ est causa
somni: hoc est a frigiditate humidi descēdētis a cerebro
⁊ imobilitantis organū tactus. Uigilant aūt ꝑm qd q: vi
gilia eorū causat ab eo qđ est causa vigilie ꝑm qd idest a
fantasmate mouēte fortissime: uel a calido accñtali quos
dam sensus soluēte. Rōnes aūt ille ⁊ dicta phi procedūt
de somno ⁊ vigilia dictis simplr̄ ⁊ nō ꝑm qd. ¶ Ad qn
tam dicēdū ꝙ hec est falsa cuius effectꝰ est manifestior il
lius causa magis inest. manifestius enī inest qđ ꝑm ex
teriores sensus inest. s. visum ⁊ auditū. ⁊ tñ magis inest
qđ ꝑm interiores inest. s. gustū ⁊ tactū: ⁊ ꝑm illos inest
somnus in eis qui faciūt opa vigilie in somnijs. ¶ Ad
aliud dicendū ꝙ ꝑuatio ⁊ habitꝰ dicta simplr̄ nō simul
insunt eidem ꝑm idem. sed nihil ꝓhibet vnū inesse sim
pliciter ⁊ alterū ꝑm qd eidem: sed nō ꝑm idem. In tali
bus enī somnus inest simplr̄ ⁊ vigilia ꝑm qd: ⁊ ꝑm sen
sibile eidem: ⁊ nō ꝑm idem. q: somnus inest ꝑm organū
tactus ⁊ vigilia ꝑm organa sensuū sentientium a longe.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ organo tactus imobilitato sim/
pliciter: necesse est organa aliorū sensuum simplr̄ imobi
litari: sed nihil ꝓhibet aliquē illorū uel aliqs dissolui per
accñs ⁊ ꝑm qd. ⁊ hoc intēdit phs dicē dicēs ꝙ opa vigi/
lantiū in dormiētibꝰ nō fiūt sine fantasmate ⁊ sensu qdā
quasi diceret sensu soluto ꝑ accñs ⁊ nō ꝑse. ¶ Ad aliud
dicendū ꝙ visus in talibꝰ soluit per accñs ut patet ex ꝑ/
dictis. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit quare post somnū
nō memorant actus vigilie sed memorant somnia cete
ra. Dicendum ꝙ hoc ꝯtingit ideo q: somnus inest eis
simplr̄: ⁊ vigilia ꝑm qd. ⁊ ideo qđ imꝑmit in somno im
primit in virtute iteriori que est fantasia ⁊ imꝑmit sim
pliciter: ⁊ iō simplr̄ reseruat in memoria. Illud autē qđ
imꝑmit in vigilia talium non imꝑmit sensibus nisi per
accñs solutis: ⁊ ideo excluditur a fortiori motu interiori
fantasie virtutis. ¶ Ad argumētū aūt dicēdū ꝙ ea que
imꝑmunt sensibꝰ simplr̄ solutis fortius imꝑmunt ꝙ̃ ea
que imꝑmuntur intrinsecus fantasie. sed non imꝑmun
tur sensibꝰ ꝑm qd solutis ⁊ per accñs. ¶ Ad id qđ ulte/
rius querit iuxta hoc. s. quare in somnis nō fit memoria
preteritorū vigilia pactorū: sed in vigilia bñ fit memoria
peractorū in somnis. Dicēdum ꝙ hoc est iō q: memoria
nullo mō pōt agere in somnis nisi per accñs ut sup ha/
bitum est: sed bñ agit in vigilia. ex supdictis enim patet
ꝙ memoria reuertit in rem exteriorē ꝑus acceptā a sen
sibus cum intētione pteriti tēporis. Unde qđ est rei exte
rioris oportet hēre sensum simplr̄ solutū. qđ aūt est pte/
riti oportet accipe a sensu coī: qui etiā imobilitat ꝑm cō
uersionē ad sensus ꝓprios. ¶ Ad ꝑm aūt dicendū ꝙ cō
tra hoc est ꝙ sunt quedā exteriora que exigunt ad eē in
teriorū sicut motꝰ sensus cōis ⁊ ꝓprij ad motū memorie:
⁊ illa nō opponunt interioribꝰ: nec impediūt ea sed po
tius expediūt ⁊ causant. Silr̄ sunt quedā interiora que
nō sufficiēter causant memoriā ⁊ cum illis nō pñt eē in
teriora illa sicut memoria cum somno. ¶ Ad aliud dicē
dū ꝙ somniū inquātū intrinsecū nō impedit actū me
morie sed impedit ideo q: ad actum suū exigit actꝰ sen/
sus cōis ⁊ ꝓprij qui imobiles sunt in somno. ¶ Ad aliud
dicendū ꝙ fantasma in somno ꝑacceptū quidē est: sed
nō est ut ꝑacceptū sed ut ꝑsens: ⁊ iō causat memoriam
que est ꝑacceptorū ut ꝑacceptorū. ¶ Ad aliud dicendū
ꝙ somnia fiunt in fine somni qñ somnus iam est excita
bilis sicut debilis impssionis motus. ⁊ ꝓpter hoc nō su
bito sequat motꝰ magnus sicut extēsio uel uersio ad aliud
latus tradunt alia somnia obliuioni eo ꝙ motus fortior
semp excludit debiliorē in actibus suis.

¶ Queritur quid faciat somnum excitabilem.

Quarto et ultimo querit

Quid faciat somnū excitabilē. Dicit aūt Aristo:
ꝙ expergiscunt cū digestio facta fuerit ⁊ obtinuerit que
impacta fuerat caliditas in angustiis: multa ab eo qui cir
cūstabat ⁊ discreti quoq; fuerūt corpulētior sanguis atq;
purissimus. Ex hoc accipit ꝙ duo faciūt somnū excita/
bilem. Quorū vnum est cōpletio digestionis in qua vin
cit caliditas impacta in neruos sensibiles a circūstāte fri
gido cerebri. 2m est discretio sanguinis puri ⁊ grossi siue
corpulentis: ita ꝙ grossus cedat in nutrimētū inferiorū: te
nuis aūt ⁊ subtilis ad nutrimētū supiorū ⁊ ꝑcipue capitis.
¶ Sed cōtra hoc obijcit. quāto calidū est in mā spissio
ri tāto est iuincibiliꝰ. sed in pnᵒ somni ante cōplemētū
digestiōis calidū eleuatū ad caput est in mā spissiori ꝙ̃
digestiōe cōpleta: ergo in pnᵒ est iuincibiliꝰ. sz qñ calidū est
iuincibiliꝰ ⁊ tunc somnꝰ est excitabilior: ergo somnꝰ in prin
cipio ante digestionē excitabilior est ꝙ̃ in fine post di/
gestionē. ¶ Item tenuis sanguis de facili est infrigida/
bilis ⁊ stans ⁊ frigiditas est causa somni. ergo tenuis san
guis magis opat ad ꝯtinuādū somnū ꝙ̃ ad excitabilita
tem eius. ¶ Preterea dicit Aristo: ꝙ oīno amatores som
ni sunt qui occultas hñt uenas ⁊ magna capita hñtes. ergo

a cōtrarijs videt̄ q̄ magne uene ₇ paruitas capitis operent̄ ad somni excitabilitatē. ¶ Sol'o dicendū q̄ est excitabilitatis causa pse ₇ per accn̄s. pse causa est cōplemētū digestionis q: tunc segregat̄ sanguis tenuis ₇ purus ab impuro ₇ corpulento ₇ purus eleuat̄ sursum. Impurus aūt descēdit deorsuz. p̄mo enim in p̄ncipio digestionis calor est uehemēs ₇ eleuat purū ₇ impurū simul ad supiora. ₇ p̄pter hoc in mā illa grossa fortificat̄ frigus cerebri expulso calido ₇ grauat sensus ₇ facit somnuz. sanguis aūt subtilis eleuat̄ in fine digestiōis q̄n remittit̄ calidū ₇ ille de facili descēdit per uenas a capite quia nō diu manet ibi nō infrigidat̄ ₇ inducit secū calidū in neruos sensibiles ₇ causat vigiliā. Causa v̄o per accn̄s multiplex est. Est eniz causa disponēs in sb̄to ₇ hec est dupr̄ scilz subtilitas uenarum que sunt in collo: que adeo stricte sunt q̄ nō pōt per eas cito distillare humidū infrigidatum in cerebro qd̄ est causa somni ₇ hui⁹ oppositu3. s. amplitudo uenarū colli per quas cito distillat humiduz ifrigidatū in cerebro. Alia v̄o causa. s. disponēs in sb̄to est somni magnitudo quidē capitis ut in nanis ₇ homulis est: magnū enim caput ɔtinet magnū cerebruz cuius multa frigiditas diu vincit calidū cum nutrimēto eleuatum. per oppositū aūt puitas capitis p̄pter paruuz cerebrum ₇ siccū est causa excitabilitatis facilis. ¶ Itē causa per accn̄s est frigiditas circa locū digestionis per quem nō p̄nt eleuari euaporationes ad caput sic est in melancholicis ut p̄habitū est. ¶ Item causa per accn̄s est motus violent⁹ qui euocat aīaz ab interiorib⁹ ad exteriora: ₇ sic etiā causa per accn̄s est infirmitas que nō permittit aīam in interiorib⁹ quiescē. ¶ Item per accn̄s causa est nimiū ieiuniuz. p̄pter qd̄ auferr̄ mā euaporationis que deberet fieri ad caput ₇ causare somnū. ₇ sunt quedam alie hm̄oi cause per accn̄s. ¶ Dicendū ḡ ad primuz q̄ spissa mā nō de facili distillat per uenas: ₇ p̄pter hoc diu manēs in capite infrigidat̄ ₇ causat somnū. ¶ Ad aliū dicendū q̄ humidū tenue descēdit anteq̄ infrigidet̄ frigiditate ɔuertente ip̄m ₇ inspissante per ablationem calidi: ₇ hec de somno dicta sufficiant.

Einde tractande sūt
d septem qōnes quas mouet Ar̄s: de somno. s. qd fit somnū: ₇ p̄pter quaz cām dormiētes quidā somniāt ₇ quidā nō: ₇ quare quidem somniās q̄nq̄ nō recolit ₇ q̄nq̄ recordat̄. Et si ɔtingat futura p̄uidere in somno uel nō: ₇ qualr̄ ɔtingit hoc. ₇ utrū futura ab homine p̄spiciant̄ solū: uel quorūdā demonū h̄nt cām: ₇ utruz a nā fuerit uel ab euētu.

¶ Utrum somnium sit passio intellectus.

Ueritur primo quid est som
q nuz. Sed q: somnū est passio somniātis ₇ oportet passionem diffiniri per sb̄m: oportet ergo querē primo cuius ut sb̄ti sit somniū. ₇ 2° cuius sit ut causantis suā essentiā. s. utrum sensibiliū spērum uel imaginabilium uel itelligibiliū. ₇ 3° quid sit somniū. ¶ Circa p̄mū querunt̄ quatuor. Quoꝝ primuz est utruz somniuz sit passio intellectus. 2m utrum sit passio opinionis. 3m utrum sit passio imaginationis siue fantasie. 4m utruz sit passio sensus cōmunis uel proprij.

s D primum procedītur sic.
Dic̄ Ar̄s: in 2° de somno ₇ vigilia. p̄ter somnū videmus quid aliud queadmodū vigilando sentientes aliquid: de eo enim qd̄ sentimus sepe ₇ intelligimus aliquid: sic ₇ in somnis p̄ter fantasmata interdū videmus alia ₇ intelligimus. Ex hoc accipit̄ q̄ sicut in vigilia per sensum accipimus p̄ticulare ₇ per intellectum abstrahimus ur̄e ₇ sic intelligimus aliud: ita etiā in somnis somniādo ab ipsis fantasmatib⁹ abstrahit̄ cognitio intelligibilis: ₇ ita videtur esse somnium cognitio intelligibilis ₇ passio intellectus. ¶ Item hoc p̄bat Ar̄s: per ea que accidunt circa quosdā hoīes. Dicit enim q̄ iam qdem viderūt hm̄oi somnia uelut que videntur s̄m memorie perceptionē disponere que p̄ponunt̄. Et intēdit dicere q̄ aliquis in somno disponit somniū suū per actū rōnis ₇ ad interp̄tationē: ₇ hoc p̄cipit̄ in his qui in memoria sua retinēt somnia sua: sicut dr̄ de somnio Herculis qui vidit somniū suū cuius nullus uoluit dicere interp̄tationem: ₇ ip̄e postea eiusdē somnij interp̄tationē somniauit. ¶ Preterea nos exp̄ti sumus hoc q̄ q̄nq̄ somniamus nos disputare de sensibilib⁹ ₇ inuenire intelligibilia qd̄ nō est nisi intellect⁹ facere. igit̄ videt̄ somniū esse passio intellect⁹. ¶ Item Grego⁹ ₇ Aug⁹ dicūt q̄ somnia sunt reuelationes angeloꝝ. Reuelatio aūt hec cōuenītissime fit ad intellectū sicut dicit Daniel. Qm̄ intellectu opus est in visione. ¶ Item dicit Alphorabius q̄ pure intelligētie que dicunt̄ angeli sunt agētes quasdā cognitiones somniabiles que tn̄ s̄m ip̄a nō h̄nt nisi species intelligibiles. ₇ ita videt̄ q̄ fiat ad intellectū solum hm̄oi cognitio. ¶ Item dicunt Auic.ª Ysaac ₇ Algazel. per rōnem aūt obijcit̄ sic. Cuiuscūq̄ actus semp est mobilis ₇ nō pōt fieri imobilis nisi per somniuz ipsius pse passio est qd̄ apparet: in somno itellect⁹ est talis. ḡ videt̄ sua p̄pria passio eē id qd̄ apparet in somno: sed somniū est id qd̄ apparet in somno: ergo somniū est passio intellectus. ¶ Item somniū est illius ut dicit p̄hs in quo ultimo stant fantasmata accepta p̄ sensuz: sed ultimo stant in intellectu: ergo somniū est intellect⁹. ¶ Itez quicqd trāsit de vno extremo in alterū per mediū non debet sistere in medijs donec p̄ueniat ad extremū. spēs cognoscibiliū trāseunt a sensu in intellectū per fantasiā ₇ imaginationē: ergo nō debent sistere in fantasia ₇ imaginatione donec p̄ueniāt in extremū qd̄ est intellect⁹. Et cū in somno sit mot⁹ hm̄oi spēruz videt̄ somniū moueri in intellectu ₇ esse passio intellectus. ¶ Item dicit Ar̄s: q̄ somniū est passio intelligibilis uel sensibilis. His enim soluz eoꝝ que sunt in nobis cognoscimus aliqd: sed nō est passio sensibilis ut ip̄e ibidez dicit: ergo relinquit̄ q̄ sit passio intelligibilis. ¶ Sed cōtra quicqd videt̄ sub determinata qualitate ₇ figura ₇ colore nō videt̄ visiōe intellectuali. id qd̄ videt̄ in sōnis videt̄ h̄ mō ut frequēter: ḡ nō videt̄ visiōe itellectuali. ¶ Itē Algazel dic̄ q̄ cā sōni est mot⁹ virtutis fantastice ₇ ei⁹ istabilitatis: fantasmata aūt virt⁹ nō est intellect⁹: ḡ somniū nō est passio intellect⁹. ¶ Itē Alphorabi⁹ dicit q̄ somniū est mot⁹ imaginatiue. ₇ silr̄ vident̄ dicere oēs p̄hi. ¶ Sol'o dicimus q̄ somniū est passio intellect⁹ sicut p̄bāt ultime rōnes. Supius enim habitū est q̄ intellect⁹ a somno imobilitat̄ per accn̄s: ₇ si inuenit̄ in somno solut⁹ non erit ordinata sua ɔuersio ad ea que apparēt in somnio: sed erit admixtus fantasijs iudicās de fantasmatib⁹ ut de rebus ₇ p̄pter hoc frequētissime errat: ₇ iō accidit q̄ alicui videt̄ q̄ disputet in somnis ₇ vident̄ ei argumēta formata ₇ q̄n vigilans examinat ea inuenit sopita ₇ debilia: ₇ similiter est de uersib⁹ factis in somno qui in vigilia examinata nihil ualere vident̄. Qd̄ autē q̄nq̄ uera intelligunt̄ in somnijs hoc fit qbusdā alijs de causis que infra determinabunt̄. ¶ Ad p̄ma ergo tria dicēdū q̄ lz act⁹ intellectus q̄nq̄ saluat̄ in somno tn̄ eēntia somnij est in formis imaginabilib⁹ ₇ spēbus fantasmatis ₇ sensibus quib⁹ se tunc imiscet intellect⁹: ₇ p̄pter hoc somniū non est intellect⁹ nisi per accn̄s ₇ pse fantasie uel sensus. vn̄ alia aīalia p̄ter hoiem somniare inueniunt̄. ¶ Ad aliū dicendū q̄ reuelatio somnialis hēt aliqd̄ esse p̄phetie ₇ aliqd de esse somnij: ₇ s̄m hoc q̄ est h̄ns esse somnij nō sistit in intellectu sed in imaginabilib⁹ preparatis ad fantasiam sicut q̄ Daniel vidit bestias ascēdētes de mari ₇ Pharao spicas ₇ boues: sed s̄m q̄ est p̄phetie sic princi

paliter est in intellectu:ꝛ sic differt a somnio sicut determinari hȝt in qõne de ꝓphetia:ꝛ eodē mõ rñdēdū est ad dicta pho. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nõ solus intellect⁹ est qui agit in somnijs:imo imobilitaꝶ qñq; per accñs: sed fantasia ꝛ imaginatio qñq; agūt ꝯtinue in vigilātibus ꝛ dormiētib⁹ magis eo ꝙ tūc cessant act⁹ sensuū exteriorū ꝛ aīa ꝯuertiꝶ totaliter ad iteriora.s.ad actū imaginatiōis ꝛ fantasie. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sensibilia ut sensibilia non trāseūt in intellectū imo manēt in imaginatione ut determinatū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ fantasia ꝛ imaginatio sunt media inter sensum ꝛ intellectū tanq; iter extrema eiusdē nāe. In sensu enim est forma indiuiduabilis determinate quātitatis ꝛ figure:ꝛ illa accipiꝶ ab imaginatione ꝛ fantasia:sed in itellectu est uīe qd est sine hic ꝛ nūc. Et cū somniū eēntialiter existat in talibus formis ꝛ idiuiduabilib⁹ somnij natura nõ ꝑtrāsit ad intellectuȝ. ¶ Ad ulti^m dicendū ꝙ qñ dicit Arz:ꝙ somniū est passio sensibilis uel intelligibilis intelligit li itelligibilis ꝑm actū iteriorē qui in somno nõ imobilitaꝶ. Qñ ṽo diċ ꝙ somniū nõ est passio sensus:intelligit sensum ꝑm actum exteriorem qui in somno immobilitatur.

¶ Utrum somnium sit passio opinionis.

SEinde queritur Utrū somnium sit passio opinionis. Et videꝶ ꝙ sic. Diċ eni Arz:manifestū qñ neq; somniū est neq; in somno fantasia:sed qñ intelligimus que opinione opinabamur. Ex hoc accipiꝶ ꝙ fantasia nõ est somniū sed intellectus opinabiliū. Et ita videꝶ ꝙ somniū est passio opinionis. ¶ Itē oē cognoscibile ꝓportionabile est illi pti aīe per quā cognosciꝶ.somniū est cognoscibile qdā : ergo erit ꝓportionabile alicui pti aīe per quā cognosciꝶ.ȝ in somnio accipiꝶ vnuȝ ꝓbabiliter in quo tñ est qñq; deceptio. Cū igiꝶ talis acceptio sit ꝓpria opinionis videꝶ somniū opinionis eē ꝓpriū. ¶ Preterea somniū qñq; est falsū qñq; est uerū:crediꝶ tñ semp eē uerū:ꝛ hoc est propriuni opinionis:ergo somniū est opinionis passio. ¶ Cōtra opinio nulli bestiarū inest ut dicit phus.somniū autē inest bestijs:ergo somniū nõ est passio opinionis. ¶ Iteȝ opinio nitiꝶ rōni ꝓbabili:ꝛ rōnib⁹ fit fides.talis aūt modus rōcinādi nõ est in somnio:ergo somniū nõ est opinionis ꝓpriū. ¶ Preterea dicit Arz:in ꝑn⁹ scdi de aia. ꝙ opinio qñq; ꝯtraria est sensui:sicut illa que dicit solē eē maiorē hītatione:cū ꝑm sensum videꝶ eē monopedalis somniū nunq; est nisi de acceptis per sensum:ḡ somniū nõ est opinionis ꝓpriū. ¶ Item rōnē ponit ad hoc Arz:sic dicēs.sed neq; in opinione est somniū:nõ eniȝ solū aduenies dicimus hoīem uel equū eē sed albuȝ uel pulchruȝ:quoꝝ opinio utiq; sine sensu nihil iudicat nec uere nec false.in somno aūt hoc accidit aīam facere. Similiter enim qñ hõ ꝛ qñ albus videm⁹ videre in somnis:ꝛ hec rō est q: opinio nõ iudicat sensibilia nisi coniūcta sensui:ꝛ tūc etiā nõ iudicat ut sensibilia sed per rōnē ꝓbabilē. In somnis ṽo iudicanꝶ sensibilia ut pñtia : nõ enim somniamus tñ hoīem in rōne hoīs sed etiā albū ꝛ pulchrū:ꝛ sic patet ꝙ somniū nõ est passio opinionis. ¶ Solꝰ ꝯcedimus ꝙ somniū nõ est opinionis ꝓpriū: ꝛ si opinio inueniaꝶ in somnio hoc erit per accñs ut diximus de itellectu ꝑm ꝙ iudiciū opinionis immiscet se simulacris sensibiliū. ¶ Ad ꝑ^m. ergo dicendū ꝙ dictum Arz:cū ꝓcisione intelligēdū est.s.ꝙ in qbusdā somnijs nõ est fantasia tñ ȝ subale sit somno:sed intelligimus in somnijs quedā que in vigilia opinabamur per opinionem eo ꝙ intellectū inuiscet se fantasmatibus per accñs. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ est credulitas estimationis que initiꝶ imaginationi ut rei ꝛ hec est in somno ꝛ hec est credulitas per rōnē que est fides alicuius ꝓbabilis ꝛ hec est opinionis:ꝛ illa nõ est in somnio. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ fantasie ꝛ sensus cōis est ꝙ sic falsa ꝛ uera eē creduntꝶ ꝛ ideo hoc nõ est illius opinionis quapropter nõ sequitur ꝙ somnium sit opinionis passio.

¶ Utrum somnium sit passio imaginationis.

TErtio queritur Utrū somniū sit passio imaginationis uel fantasie. Et videꝶ ꝙ sic. Dicit enim Alphorabius ꝙ somniū attribuiꝶ virtuti imaginatiue. Ista eniȝ virt⁹ semp est in motu ꝛ in actiōe ꝯtinua ꝛ in trāslatione de vna imaginatione ad aliā imaginationē. ¶ Itē Alphora⁹ somnia debēt attribui virtuti imaginatiue siue fuerūt uera siue falsa. ¶ Itē Auic^a dicit ꝙ virtus imaginatiua agit in somnio. hoc etiam dicit Algazel.s.ꝙ somniū est motus virtutis fantastice. Arz: etiā dicit ꝙ sensibilis est qdē somniare. hoc aūt est in eo qd fantasticū. ¶ Itē Arz:somniū est fantasia quedaȝ:ꝛ in somnio fantasma qdē est fantastice virtutis:ergo fantastice virtutis est somniū. ¶ Itē per rōnē ꝓbaꝶ hoc idē. somniū eniȝ est mot⁹ simulacroꝝ sensibiliū inā nõ pñte. simulacra aūt illa non manēt nisi in imaginatione:ergo somniū nõ erit nisi imaginationis. ¶ Sed ꝯtra. Aliqs somniat se videre ꝛ audire.sed videre ꝛ audire non sunt imaginationis:ergo somniū nõ est imaginationis ꝓpriū. ¶ Itē dicit Arz:ꝙ ȝ sensus in somnijs imobiliteꝶ ꝑm actus exteriores:nõ tñ ꝑm actus iteriores:ergo videtur ꝙ somniū sit motus sensus ꝑm actū exteriorē ꝛ ita nõ erit mot⁹ fantasie. ¶ Solꝰ dicēdū sicut dicit Alphora⁹. in nigraman^a. mot⁹ sensibiliū est a sensu in imaginatiōe ita ꝙ ꝑncipiū est a sensu ꝛ finis in imaginatiōe. In somnio aūt est motus sensibiliū ꝑacceptoꝝ ab imaginatione ad sensum ita ꝙ ꝑncipiuȝ est ab imaginatione ꝛ finis ad sensum:ꝛ ideo somniū est imaginationis ut a quo ꝛ ꝑncipiū motus eius. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū ꝙ aliquis somniat se videre ꝛ audire hoc accidit ex motu finis somnij. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sunt actus interiores sensuuȝ ꝑm ꝙ reducunꝶ ad sensum cōem:ꝛ ꝑm illud est somniū quātū ad finē sui motus.sunt etiā actus sensuum ꝓpriorum in se ꝑm organa:ꝛ ꝑm illos nõ semp est somniū:qa qñq; desunt organa.

¶ Utrum somniū sit passio sensus cōmunis.

QUarto et ultimo querit Utrum somniū sit passio sensus cōis uel ꝓpij. Et videꝶ ꝙ non per rōnem quaȝ ponit philosophus in de somno ꝛ vigilia sic dicēs. Si visus visionis est videre ꝛ audit⁹ audire:ꝛ aīo sensus sentire:hec aūt ꝛ sunt cōmunia sensuum vniuersaliter figura ꝛ magnitudo ꝛ alia huiusmodi. ꝓpria autem ut calor sonus ꝛ sapor: in potētia sunt oīa cōniuentia ꝛ dormiētia videre. similiter ꝛ de reliquis patet ꝙ non sentimus in somnijs. nõ ergo sensu somnium ꝑcipimus hoc est ꝙ in somnijs sensus clausi sunt.s.cōmunis ꝛ ꝓprius ꝛ non sentiunt nisi in potētia sicut cōniuentia ꝛ dormientia potētia vident:ꝛ sic de alijs sensibus:ergo relinqtur ꝙ somnium non est sensibilis partis anime. ¶ Item Arz:in somno positum est nihil videre nec audire neq; omnino sentire. ¶ Item cuiuscūq; est aliqua cognitio ipsa erit ipsius in actu cognoscentis:somnium autem est cognitio quedā ut dicit Arz ergo erit alicuius in actu cognoscētis:sed sensus nõ actu cognoscunt in somnijs: q: sensus immobilitati sunt : ergo somnium non est passio sensus. ꝑma patet per hoc ꝙ cognitio est actus cognoscētis ꝛ in cognoscente ut in suo iecto. Secūda probaꝶ per dictum Arz. Si forte dicatur ꝙ somnium est cognitio in habitu ꝛ est passio cognoscētis in habitu ꝛ non in actu. ¶ Contra omnis cognitio per quam apparent actualiter species cognoscibiliuȝ est passio alicuius cognoscentis in actu. somnium est talis cognitio : ergo est passio alicuius actualiter cognoscentis. Prima probatur perse. Secunda probatur per hoc ꝙ in somno cōuertuntur actualiter sup simulacruȝ sicut

supra rem. ¶ Itē nihil pse apparet sensibus nisi qñ utimur suis actib⁹: sed somniū appet qñ imobiles sunt sensus ɓm actū: ergo somniū nō appet sensibus pse. ¶ Itē dicit in 2° de aīa ꝙ possum⁹ itelligē cū uolum⁹ ꝫ nō sentire cū uolum⁹. ⁊ hui⁹ dicti causa est: q: spēs itelligibiles accepte sunt apd nos sup q̄s possum⁹ ꝯuerti qñ uolum⁹ sēsibilia aūt nō semp sūt pñtia nobis ⁊ ideo nō possum⁹ sentire dū uolum⁹. Ex h̄ arguit sic. sensus nō est nisi in rei pñtia: ḡ somniū nunq̄ʒ est in sensu. ¶ Itē qdā sensus nō fiūt nisi per mediū extra: somniū aūt non utit medio eo ꝙ in somnio sensus nihil patiunt a medio: ḡ somniū nō est in sensu. ¶ Sʒ ꝯtra dicit Arꝫ: in somnijs nihil pati sensuʒ nō uerū: ꝫ ꝯtingit visuʒ pati qdē ⁊ alios sensus: singulū aūt hoꝝ queadmodū nobis vigilātib⁹ euenit qdē quodāmō sensui: nō sic aūt in vigilātib⁹. Et ex h̄ accipit ꝙ sensus sic apphēdūt in somno ut i vigilia ꝫ res nō sit pñs in somno sicut est pñs in vigilia. ¶ Itē Arꝫ: ponā ḡ qd̄ est manifestum qñ sensibilis pticule passio est somniū sic qdē ⁊ somn⁹ supple passio est sensibilis pticule. nō enī alij qdē alicui iest somn⁹. Alij aūt somniare ꝫ eidē. cū igit sup hītū sit ꝙ somn⁹ est ɓm sensuʒ: somniare etiā erit ɓm sensuʒ. ¶ Itē dicit Arꝫ: manifestū ꝙ nō solū in vigilādo mot⁹ a simulacris fiūt ⁊ qui in corpe sūt ⁊ qui extrisec⁹ ꝫ ⁊ qñ fit passio hec que uocat somn⁹: ⁊ magis tūc appet: subdit enim expellūtur qñ opant qdē sensus ⁊ itelligētia ⁊ exterminant quēadmodū iuxta multū ignē minor ⁊ tristicie ⁊ delectationes pue iuxta magnas. dū ꝟo qescūt supnatāt ⁊ parua. Ex hoc accipit ꝙ simulacra mouēt iteri⁹ in dormiēdo ⁊ in vigilādo: ꝫ in vigilando nō sentiunt mot⁹ iteriores pꝑter fortiores exteriores q: fortior mot⁹ excludit debiliorē sicut magn⁹ ignis obfuscat minorē ⁊ maior tristicia minorē. Cū igit mot⁹ ut dic̄ Alphora⁹ fit ab imaginatiōe ad sensuʒ: somniū erit motus sensus ⁊ passio ipsi⁹. ¶ Itē Arꝫ: nocte pꝑter uacationē ɓm pticulā sensuū in potētiā agēdi eo ꝙ ab exteriorib⁹ ad id qd̄ est itra fiat caliditas refluxio ad ꝓncipiū sensibilis pticule referunt ⁊ fiūt manifesta sedata turbatiōe Ex hoc accipit ꝙ cū calor retrahit ad iteriora in somnis imobilitant sensus ɓm actū exteriores: ⁊ itrisec⁹ ad ipos ifluūt imagines: ⁊ ꝫ illi pui mot⁹ sint tñ pcipiunt fortiter eo ꝙ exterior turbatio sedata sit: ⁊ ex hoc iteꝝ videt ꝙ somniū sit passio sensus. Si forte pꝑter hoc aliqs dicat ꝙ duplex est act⁹ sensus. s. iterior ⁊ exterior. ⁊ ɓʒ exteriorē agit in vigilia: ɓm iteriorē agit in somno. ¶ Cōtra oē mobile homogeniū motū ab aliquo motore in pte vna natuʒ est moueri ab eodē in oib⁹ ptib⁹. ⁊ rō hui⁹ est: q: ipm est homogeniū idest est vni⁹ nāe in oib⁹ ptib⁹. ꝫ organū cuiuslibet sensus corp⁹ est homogeniū: ḡ si mouet in parte vna mouebit ⁊ in alia: ⁊ si imobile est in pte vna ⁊ i alia erit imobile: ꝫ in somnis imobilitat organū exteri⁹: ḡ ⁊ iteri⁹ imobilitabit. ⁊ si mouet iteri⁹ mouebit ⁊ exterius. ¶ Itē pꝓbatū est sup ꝙ uapor eleuat⁹ a loco digestionis ⁊ ifrigidat⁹ in cerebro descēdēs ad organa sensuū imobilitat sensus ⁊ cāt somnū. Cū ergo ille uapor citi⁹ attingit itrinsec⁹ q̄ʒ extrinsec⁹: forti⁹ imobilitat ea iteri⁹ q̄ʒ extra. ¶ Itē organa sensuū magis sūt ordinata ad exteriora q̄ʒ ad iteriora: ꝫ ad exteriores nō sufficiūt pse: visus enī nō videt sine actu lucidi: ḡ videt ꝙ multū min⁹ sufficiūt pse ad iteriores. Prima pꝓbat p hoc ꝙ act⁹ exterior est in vigilia ⁊ in oī aīali. Quidā enim sūt q nunq̄ʒ somniauerūt p totā vitā ut dicit Arꝫ: nulli aūt sūt qui nō sunt usi sensib⁹ in vigilia ɓm act⁹ exteriores. Si pꝑter hoc ꝯcedat ꝙ somniū nō est passio sensus. ¶ Cōtra qcqd appet alicui ut vigilāti ⁊ utēti sensib⁹ ipm appet ei ɓm sensus. somniuʒ appet ut vigilāti ⁊ utēti sensib⁹. ergo somniū appet ɓʒ sensus. pª pꝓbat per h̄ ꝙ in vigilia nō utimur nisi sēsib⁹. 2ª ꝟo patet p expiētiā: q: cū somniam⁹ videt nob frequēter ut videam⁹ ⁊ audiam⁹. vñ somniū est sīle cogitationi vigilātis. ¶ Sʒ tūc querit utrū somniū sit passio sensus coīs uel pꝓprij: ⁊ videt ꝙ utriusq̄ʒ. In somnis eniʒ discernim⁹ albū ⁊ dulce: ⁊ sic de alijs qd̄ ptinet ad sensuʒ pꝓprium ⁊ iudicam⁹ utrū albū sit idē dulci qd̄ ptinet ad sensū cōem: ḡ somniū est passio sensus coīs ⁊ pꝓprij: ⁊ sensus p accñs. Iudicam⁹ eniʒ in somnis ꝙ albū est filius diarrij. ¶ Sʒ ꝯtra. ꝯtingit ꝙ aliqs orbat⁹ oculis somniat se vidē ⁊ hec appitio nō pōt eē ad organū sensus pꝓprij: ḡ videt ꝙ somn⁹ nō gñalr sit passio sensus pꝓprij. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ somniū est passio fantasie ⁊ sensus coīs ɓm relationē quā hēt ad sensus pꝓprios: ⁊ mot⁹ somnij icipit a fantasia ⁊ terminat ad sensū. pꝑter qd̄ dicit Arꝫ: ꝙ mot⁹ somnij est sicut mot⁹ uertiginis q cōponit ex pulsu ⁊ tractu. sensibilia enim ꝓmo pꝓcedūt a sensu cōi cū imaginatiōe qui mot⁹ est sicut pulsus: ⁊ postea redeunt ab imaginatiua ad sensum cōem: ⁊ ille mot⁹ est sicut tract⁹. Dicit eniʒ Arꝫ: ꝙ recedēte sensibili extrinseco in cella remanent simulacra ⁊ redeunt in somnio ad organū sēsus coīs. Sēsus aūt coīs refert ad sensata pꝓpria: sicut etiā facit in vigilia ut sup dictū est: ⁊ ideo videt hoi ꝙ videat ⁊ audiat ⁊ tāgat ⁊ agat alijs sensib⁹. ¶ Dicēdū ḡ ad pᵐ ꝙ rō Arꝫ: nō pꝓbat nisi ꝙ somniū nō est passio coīs ⁊ pꝓprij sensus ɓm actū exteriorē. silr itelligit dictū sequēs ⁊ inducit ab Arꝫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ illud argumētū necessariuʒ est: sed hec est falsa ꝙ sensus in somnijs nō sit actualr cognoscēs. sensus enim coīs ɓm ꝯuersionē ad iteri⁹ nō imobilitat in somnijs ⁊ illi⁹ actualis cognitio est somniū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ somniū est passio cognoscētis in actu ⁊ sensus coīs ɓm ꝯuersionē ad interi⁹ imutat a simulacris sensibiliū in somnis: ⁊ illa simulacra accipit ut sensibilia coīa ⁊ pꝓpria per accñs: ⁊ cōponit ⁊ diuidit ea ⁊ iudicat intētiones ex ipsis resultātes: hec enim oīa pōt facē sensus coīs ut sup pꝓbatū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ qdā dicūt ꝙ sensus cōes ⁊ pꝓprij imobiles sunt in somno ɓm act⁹ exteriores. Interi⁹ aūt a quodā calore iteriori soluūtur. Sed hoc nō placet ꝫ poti⁹ ɓm Alphoraᵐ ⁊ Auicᵃᵐ ⁊ Algaᶜᵐ dicēdū est ꝙ mot⁹ somnij sistit ad organuʒ sensus coīs. ⁊ ille in somnis imobilitat per accñs ɓm cōuersionē ad actū exteriorē: nō enim imobilitat pse sed nō ifluit virtutē sensus ⁊ spūm sensibilē organis sensuū pꝓprorū pꝑter hoc ꝙ ipsa organa sensuuʒ pꝓprioꝝ imobilitata sunt ex frigiditate somnij. Vñ adhuc sensus coīs pse manet in actu ɓm ꝯuersionē ad iterius. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ cū Arꝫ: dicit ꝙ nō sentim⁹ cū uolumus: ipse intelligit de illo sentire qd̄ est ad rei pñtiā in vigilia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ simulacra iteriora sunt in actu ⁊ sunt act⁹ sēsibilis pticule: q: sunt spēs sepate a mā: ⁊ ideo nō idigēt aliquo alio agēte illud qd̄ est in actu: ⁊ act⁹ non indiget agēte qd̄ facit ipm actu existere. q: aliter pꝓcederet in infinitū in agētib⁹: sed spēs que sunt in materia rerū sensibiliū extra nō sunt in actu sensibilia sed in potētia: ⁊ ideo idigēt agēte qd̄ facit ea actu eē sēsibilia sicut lux fac̄ actu calorē: ⁊ ad talia sensibilia est sensus ɓm ꝯuersionem ad extra: ⁊ ideo idiget huiusmodi agētib⁹. sed ɓʒ ꝯuersionē ad intus est ad sensibilia ꝓmo mō dicta: ⁊ ideo nō idiget alijs agētib⁹ in illa cōuersione. Rōnes ꝟo que inducte sunt pro pte illa ꝙ somniū sit passio sensus cōceduntur. Sed qd̄ dicit Arꝫ: ꝙ somniū est sensibilis pticule in eo ꝙ fantasticū intelligit sic: ꝙ sensus ⁊ fantasia idē sunt in suba ꝫ differūt in rōne ⁊ sensibili pticula: in somnio mouet a fantasmate nō ɓm ꝙ est fantasma sed ɓm ꝙ est in ratione sensibilis: ⁊ ideo somniare non est sicut sentire. ¶ Ad illud autem qd̄ obijcit cōtra distinctionē de actu interiori ⁊ exteriori sensus dicēduʒ ꝙ mot⁹ somnij non est nisi ad organū sensus coīs ⁊ ideo nō imobilitat pse ut supra habitū est. organa ꝟo sensuū pꝓprioꝝ imobilitant intrinsecus ⁊ extrinsecus ⁊ per hoc patet etiā solutio ad sequēs. organū enim sensus coīs nālr est frigidū. Vñ si frigiditate imobilitaret semp eēt imobile. ⁊ ꝫ Arꝫ: dicat ꝙ eiusdē est somnus ⁊ somniū nō tñ ɓm idē. somn⁹ enī

sensibilis particule sm cōuersionē ad extra: sed somniū est eiusdē sm ↄuersionē ad intra. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ sensus in actibus exteriorib⁹ fortiores sint ꝙ̃ in iterioribus tñ nō sufficiūt pse ad exteriores: ⁊ hoc ↄtingit propter sensibile qđ extrinsecus est in potētia ⁊ idiget agēte educēte ipm ad actū. extrinsecus aūt est in actu cōpleto. ¶ Ad id qđ querit utrū sit passio sensus cois uel ꝓprij uel accidēs. dicēdū ꝙ cois. ¶ Ad id qđ obijcit dicēduꝫ ꝙ sensus cois accipit sensatū ꝓpriū in sensato cōi ⁊ in sēsato per accidens: ⁊ de omnibus iudicat ut in añcedentibus est determinatum.

¶ Utrum essentia somnij ↄsistat ex sensibilibus uel ex fantasmate.

d Einde queritur Cuius ut cāntis suā essentiā sit somniū. Et circa hoc querunt q̃tuor. Quoꝝ pᵐ est Utruꝫ eēntia somnij ↄsistat ex sensibilib⁹ uel ex fantasmate uel ex intētionib⁹ que accipiunt a sensibilib⁹ lꝫ a sensu nō apphēdant. 2ᵐ est utruꝫ ille spēs que eēntiales sunt somnij sint aliqd rei a qua abstrahunt: ⁊ utrū aliqd diminuit in re: ex hoc ꝙ huiusmodi spēs abstrahunt ab ipsa. 3ᵐ est utrū huiusmodi species abeūtibus sensibilib⁹ reseruant in organis sensuum uel in aliquo alio loco. 4ᵐ est utrū organa sensuuꝫ ad huiusmodi spēs se habeāt ut patiētia tm̃ uel etiam ut agentia.

a Ad primum autem horum ꝓcedit sic. Dicit Aꝛ: ꝙ sedato ⁊ discreto sanguine in hñtib⁹ sanguinē ↄseruatoꝝ simulacroꝝ motus ab vno quoqꝫ sensuū ualida facit utiqꝫ somnia. simulacra aūt cōseruata ab vno quoqꝫ sensu sunt illa que conseruata sunt in fantasia: q: fantasia est motus a sensu sm actū factus: ergo videt somniū eēntialiter cōstitui a fantasmatib⁹. ¶ Preterea quecūqꝫ silitudo idiuidualis apprehēdit ex nō pñte: illa erit silitudo fantasie. silitudo somnialis sic apphēdit: ergo ipsa erit silitudo fantasie. prima pbat per hoc ꝙ apphēsio per sensum ⁊ apphēsio per fātasiā nō differūt nisi per pñtiā rei ⁊ absentiā. 2ª ṽo patet pse. ¶ Sed ↄtra. quecūqꝫ spēs accipit in organo sensus cois uel ꝓprij ipsa est spēs sensibilis. spēs aūt somnialis accipit in organo sensus cois uel ꝓprij: ergo ipsa est spēs sensibilis. pma patet pse. 2ª ṽo pbat ex añ dictis. q: somniū fit ex hoc ꝙ simulacrū refluit ad organū sensus. Uñ dicit Aꝛ: qm̃ ṽo sup diximus ꝙ somnia sunt mot⁹ fantasie in organis sentiēdi manifestū sigs attēdēs tētet memorare que patimur dormiētes qdem expgefacti. Interdū enim que appent idola dormienti inspiciet expgefactus eē motus in organis sentiēdi ⁊ intēdit dicere: q: sicut in qbusdā vigilātibus ⁊ pcipue in qbus est mult⁹ motus nutrimēti sicut est in iuniorib⁹ qñ in timore uel tenebris sunt ↄstituti: ꝓpter uaporationē nutrimēti refluunt imagines ad organa sensuū intātum ꝙ putant se videre ⁊ audire. ita etiā in sōno fit ꝙ simulacra refluūt ad organa sensuū ⁊ in ipsis apphēdunt ut sensibilia. ¶ Sꝫ ↄtra hoc iterū videt qđ dicit phus ꝙ sepe itelligimus aliqd pter simulacra in somno: ⁊ sic videt in somnio etiam eē spēs intelligibilis. Siliter somniamus nos recordari ⁊ apphēdere delectabilia ⁊ ↄcupiscere: ⁊ apphēdere terribilia ⁊ irasci. ex his oībus videt ꝙ somniū ↄsistat ex speciebus oium viriū aīe. s. sensus ⁊ imaginatiue ⁊ estimatiue ⁊ memoratiue ⁊ cōcupiscibilis ⁊ irascibilis ⁊ itelligibilis. ¶ Solō dicendū ꝙ in somnio pse nō est nisi fantasia ut sensibile acceptū in sensu cōi: ⁊ hoc patet per Alphoᵐ dicētē ꝙ in somnio videt hō q̄si sentiat per qnque sensus absqꝫ eo ꝙ ibi sit aliqđ sensibile extrinsecum: hoc accidit per cōtrariū motū ei qui est in vigilia. In vigilia enim extrinseca mouēt sensus: ⁊ sensus cois mouet imaginatiuā. In somnio aūt reuertit ⁊ mouet sensum cōem ⁊ sensus cois mouet pticularē: ⁊ sic accidit ꝙ hō apphendit sensibilia lꝫ nō sint extrinseca: q: intētiones eoꝝ sunt infra sensuū. ¶ Dicēdū ergo ad pᵐ ꝙ fantasma est de eēntia somnij sed nō ut fantasma sed ut sensibile. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lꝫ spēs somnij sit re nō pñte: tñ est ut rei pñtis: ⁊ maxime qñ magna virt⁹ est sōnij. s. ꝙ somnians nō pcipit se somniare sed cōuertit sup a simulacrū sicut sup rē. Et de his tñ melius infra dicet. In illis ṽo que pcipiūt se somniare adhuc est simulacrū ut sensibile lꝫ virtute intellect⁹ ⁊ cogitatiue potētie pcipiat deceptio: q: sicut dicit Alphorabius spēs que est in organo sensus est sensibilis siue ueniat ab extrinsecis siue ab intrinsecis. ¶ Ad illud ṽo qđ obijcit de itellectu dicēdū est sꝫ phꝫ ꝙ quecūqꝫ in somno fiūt uere intelligētie pter fantasmata nō sunt somnia sed potius reuelationes. Et si itelligētia est in fantasmatibus tūc pse somniū est simulacri ⁊ sēsibilis sed per accñs speciei itelligibilis ut sup dictuꝫ est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ memoria cōpleto motu non mouet in somno ut sup dictū est. sed videmur nobis rememorare ꝓpter intētionē tpis que apphēdit cū sensibili sensus cois. ¶ Ad aliud qđ obijcit de estimatiua ⁊ irascibili ⁊ ↄcupiscibili dicēdū ꝙ organa illoꝝ sunt in organo fantasie: ⁊ idcirco nihil ꝓhibet in somnis refluere intētiones ab organis earū ad organū sensus cois.

¶ Utrum species que sunt essentiales somnio sunt aliquid rei a qua abstrahuntur.

a Ecundo queritur Utrū ille spēs que sunt eēntiales somnio sunt aliqd rei a qua abstrahunt. ⁊ utruꝫ aliqd diminuat ab ipsa. Et videt ꝙ nihil rei sint spēs ille. sensus enim ⁊ intellectus eodē mō suscipiūt spēm lꝫ nō eādē: q: intellect⁹ accipit itelligibilē ⁊ sensus sensibilē: ⁊ tñ uterqꝫ est in potētia ad speciē suā ⁊ efficit in actu cū hēat eā. sed itellect⁹ accipiendo suā spēm nihil accipit de re. Qđ aūt intellect⁹ nihil accipiat de re ꝓbat. Intellect⁹ enim est sup qdditates ad eēntias rerū. vñ si aliqs accipet tūc ipsam eēntiaꝫ rei accipet: ⁊ ita res nō manerēt in nā postꝙ̃ eēnt itellecte. ¶ Preterea dicit Aꝛ: in 3º de aīa ꝙ res nō sūt in aīa sꝫ silitudines lapis eniꝫ nō est in aīa sed silitudo lapidis. ¶ Preterea nos videm⁹ ꝙ post apphēsionē sensibilē visus remanet res colorata eodē colore quo colorata fuit pus: ḡ p apphēsionē sensibilē nihil tollet a re. ⁊ sic arguit ulteri⁹ ꝙ nihil a sensu ponit in fantasia qđ refluat in somno. ¶ Sꝫ ↄtra agēs sile assimilat patiēs inq̄tū pōt. hoc aūt nō pōt nisi impmēdo ei formā suā. Cū igit visibilis sit agēs ⁊ visus sit patiens: visus hēbit formā visibilis qñ est in actu. ¶ Itē hoc videt per lꝫ qđ dicit Aꝛ: in 3º de aīa ꝙ sēsus ⁊ sensibile sūt idē in actu. Cū aūt nō possint idē esse actu nisi sint idē forma erit sensus hñs formā sēsibilis. ¶ Itē Aꝛ: in 3º de aīa. sensus est spēs sensibiliū. spēs aūt est forma: ḡ in sensu est forma sēsibiliū. ¶ Itē illud qđ accipit in oculo ⁊ appet dormiēti aut ē aliqd aut nihil. Si nihil cū nihil nō agat nō ageret appitionē aliquā in sōno uel i vigilia. Si aliqd. aut ergo est aliqd illi⁹ rei in quaꝫ ducit aut nihil. Si nihil tūc plus iduceret in illā ꝙ̃ in aliquam aliā: ergo relinqtur ꝙ id qđ accipit in organis sensuuꝫ ⁊ appet in sōnijs sit aliqd rei. ¶ Sꝫ ↄtra. sensibile visus ē color uel lux. illud ḡ receptū in organo visuꝫ aut est i ipo ut in mā ⁊ sbto. aut est ut i medio. Et videt ꝙ pmo mō querit id qđ est in aliquo ut in medio hoc est in transitu ad aliud. sꝫ illud qđ est in oculo nō trāsit ad aliud: ḡ relinquit ꝙ sit in ipso ut in mā ⁊ sbto. Cū igit color in ꝓpria mā sit visibilis color deberet videri in oculo sicut in piete. sꝫ hꝫ est falsum: ḡ videt ꝙ nō sit in oculo: ⁊ ide ulterius ↄcludit cū nihil sit in somnio nisi qđ accipit a sensu ꝙ color nunꝙ̃ deberet appere in somnio. ¶ Si forte dicat ꝙ in ṽitate color ē i oculo: lꝫ pp dyaphaneitatē oculi nō pōt videri sic etiā nō pōt videri in aere. ¶ Contra dicit

Ariſ: in li° de sensu ⁊ sensato ꝙ color est extremitas ꝑspi
cui in corpe determinato ⁊ ipsoꝝ ꝑspicuoꝝ. sed color ꝑ
spicuoꝝ nō idē videt cū accedētibꝰ ꝓpe ⁊ lōge sicut ma/
re distātibus videt albū ⁊ assistētibus in littore videt ob
scurū. ⁊ hoc supͣ est expositū a nobis ⁊ cause sunt assigna
te. Cū igit oculus spissius corpus sit q̄ȝ aer uel aq̄: multo
magis debet appere in ipso color acceptus. Si propter
hoc dicatur ꝙ in ueritate forma visibilis non est in ocu/
lo ȝ aliqd simile illi ⁊ illud est qd̄ appet etiaȝ in somnio.
¶ Cōtra sensus hn̄t duplices actꝰ. s. iteriores ⁊ exterio/
res. ⁊ exterioribus utimur in vigilia: interioribꝰ autē in
somno. Et dicit Ariſ: ꝙ exteriores fortiores sunt interio
ribꝰ: q: in vigilia excludūt interiores ⁊ nō ꝑmittūt eos ꝑ
cipi. Inde ꝓcedit sic. quicqd appet in sensu ꝓm actū de/
biliorē multo magis debet appere ꝓm actuȝ fortiorē: er/
go si simulacra illa que appent in somnijs fiunt in orga/
nis sensuū in vigilia ⁊ appent in somno ꝓm actū interio
rem ⁊ debiliorē: multo fortius debēt appere in vigilia in
organo sensus alicui aspiciēti ad oculum: ⁊ sic oculus de
bet videri etiā coloratꝰ colore rei vise. ¶ Preterea si sē
sibile aliqd sui generat in oculo eadē rōne qua gn̄at ali/
qd in oculo vno gn̄abit aliqd sui in oculis oium aspiciē/
tiū. cum igit eēntia visibilis nō sit infinita multis aspiciē
tibus ipsam tolleret tota ita ꝙ nihil remaneret: ⁊ sic iteȝ
remanet ꝓmū incōueniēs. Cuȝ aūt nihil appeat in som/
nio nisi sensibile: ⁊ illō nihil sit qd̄ nihil appet in somnio
hoc aūt specialiter videt in auditu. Quicqd enim nō est
nisi dū fit nihil sui relinqt in factū eē. somniuȝ nō est nisi
dū fit: ergo nihil sui relinqt in factū eē. Et ꝓma patet ꝑse
2ª autē ꝓbata est supͣ in qōne de somno. Inde sic. sonus
post auditū nō est nisi in factū eē: ergo nihil sui remanet
post auditū: sed idoluȝ somnij est post auditū: ergo ido/
lū nihil est: ⁊ silr̄ obijcit de uoce. Vox enim est motus ae
ris respirati: ⁊ talis motus nō fit nisi dum est in fieri: uox
eni nō erit nisi qn̄ est in fieri. ⁊ ex hoc sequit idē qd̄ ꝓus.
¶ Sed ꝯtra certū est per an̄ dicta ꝙ memoria reuertit
in rem ꝓteritā per fantasmata ut in imaginē qd̄ cōserua/
tū est in aia ⁊ acceptū est a sensibilibꝰ. Cū igit ista reuer/
sio sit ꝓm quēlibet sensum: remanēt in aia silitudines re
rū ꝓm quēlibet sensum: etiā abeūtibꝰ sensibilibꝰ. ¶ Itē
certū est nobis per expimētū ꝙ in somno appet quodli/
bet sensibile: ergo qd̄libet sensibile remanet in aia abeū
te re sensata. ¶ Itē hoc expͤsse scribit in ꝓ° de somno ⁊
vigilia. ꝙ abeūtibus sensibilibꝰ in cella remanēt simula/
cra. ¶ Solō dicēdū ꝙ in ꝟitate spēs sensibiles generā/
tur in organo sensus: ⁊ ꝓpter hoc dicit ab Ariſ: ꝙ sensus
in actu est spēs sensibiliū. ⁊ hec tn̄ spēs nihil est de eē ma
teriali ⁊ nāli rei sensibilis: sed est silitudo illius generata
ab illa: ⁊ per silitudinē quā habet cū re sensata ducit in il
lam. ¶ Dicēdū ergo ad ꝓmum ꝙ in ueritate intellectꝰ
nihil rei accipit sed accipit spēm abstractā a re que est in
tētio ⁊ qdditas rei ꝓm rōnē lȝ nō ꝓm eē. ¶ Ad aliud di
cēdū ꝙ silitudo rei que est in aia est rei imago uel ratio.
imago in viribꝰ aie sensibilis: rō aūt in itellectu. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ spēs coloris in oculo nō habet eē coloris
sed intētionē ⁊ imaginationē per que efficit ꝓncipiū co
gnitionis sensibilis: ⁊ ideo remanet res sensata in suo co
lore q: nō abstrahit ꝓm suū eē. ¶ Ad id qd̄ ꝯtra obijcit
dicēdū ꝙ est agēs dupx. s. agēs per q̄litates actiuas ⁊ pas
siuas ꝓparātes ⁊ disponētes mām: ⁊ remouētes ꝯtrariū
ab ipsa: ⁊ tale agēs penitus assimilat sibi patiēs in eādeȝ
spēm trāsmutādo. Est etiā agēs qd̄ nō agit nisi per actio
nem sue forme siue ꝓparationē ⁊ trāsmutationē mäe ad
illā spēm: sicut gn̄at forma in speculo ꝓter hoc ꝙ supfici/
es speculi remoueat a planicie sua uel a natura vitri: ⁊
sic sensibilia generāt spēs suas in organis sensuū. ¶ Ad
aliud patet solutio per ante dicta: ⁊ silr̄ ad duo sequētia.
¶ Ad id qd̄ querit q̄re color nō videat in oculo. dicunt
qdā ꝙ color non est in oculo nisi sicut in trāsitu ⁊ in fieri

sicut etiā est in medio. Illud aūt qd̄ est in fieri est in potē
tia tm̄: ⁊ ꝓpter hoc nō appet in actu. ⁊ illa solō falsissima
est duabus rōnibꝰ. Quarū ꝓma est hec. si sensibile esset
in organo nisi in potētia: cum ipm exn̄s in organo sit ꝓn
cipiū cognitionis sensibilis: per ipm nō cognosceret res
sensata nisi in potētia. Alia rō est q: si eēt in organo sicut
in trāsitu cū ille trāsitus nō sit infinitꝰ oportebit ipm sta/
re: stabit igit in imaginatiuis uel memoria: ergo si ꝯtin/
git videri organū imaginatiue uel memoratiue videbū
tur in ipso colores accepti per visum qd̄ falsum est. Vn/
de dicēdum ꝙ spēs coloris est in organo sicut in potētia
mäli ⁊ sbto hoc mō quo natura sensus pōt eē memoria
⁊ sbm: ⁊ hoc est nō ꝓm eē mäle ⁊ näle sensibilis ȝ ꝓm ꝙ
spēs est intētio uel imago rei sensate ⁊ ꝓncipiū cognoscē
di ipsam: ⁊ ideo spēs visibilis que est in oculo nō videt
in aliquo nisi ī quo est per suū eē qd̄ habet in natura. sic
aūt nō est in oculo ut iam dictū est. ¶ Ad id qd̄ obijcit
de actibus interioribus dicēdū ꝙ illa obiectio ꝓcederet
si visibile ꝓm suū ꝓpriū eē eēt in oculo ⁊ apperet in som
nis. sed hoc nō est uerū. qd̄ enim est in oculo est spēs ⁊ i/
tētio visibilis qd̄ nō est ductiuū alicuius in rē visam nisi
illiꝰ in quo est: ut ī potētia vidēte ⁊ organo visus. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ eē visibilis in nullo diminuit in hoc ꝙ
plures aspiciūt ad ipm. ꝓpter hoc enim nō remouebit a
ꝓprio eē sed potius spēm sui generat in medio ⁊ mediū
in organo. ¶ Ad id qd̄ obijcit de auditu dicēdum ꝙ si
cut est aliud visibile ⁊ aliud spēs visibilis ab ipso genera
ta in oculo ita aliud est sonus ⁊ aliud est spēs soni ab ipo
generata in auditu ⁊ hec spēs soni deportat in spū anima
li ad sensum cōem ⁊ ad organū fantasie ⁊ refluit in som/
nio ad sensum cōem qui discernit ipsam ꝓm ꝙ est acce/
pta per auditū: ⁊ tūc somniat se audire. Quidā aūt dicūt
ꝙ refluit usqȝ ad tympanū auris ubi est materia soni sci/
licet aer qui edificatus est in auribus. Sed hec solō nul/
la est q: tūc visibiles spēs refluerēt usqȝ ad oculos qd̄ ex/
presse patet eē falsum in his qui carēt oculis ⁊ tn̄ somni/
ant de coloribꝰ. ¶ Preterea etiā si spēs soni ferret usqȝ
ad tympanū auris nō generaret sonū nisi ibi eēt motus
violētꝰ qui q̄liter sit in somnijs dictū est: nec est facile fin
gere. Per hoc patet etiā solutio ad ea que de sono obijci
untur: de alijs aūt sensibus penitus est eadem ratio.
¶ Utrū huiusmodi spēs abeūtibus sensibilibꝰ reseruē
tur in organis sensuū uel in alio aliquo loco.

Ertio queritur

Utrum huius
modi spēs abeūtibus sensibilibus reseruent in
organis sensuū uel in alio aliquo loco. Et videt ꝙ in or/
ganis sensuū per rōnes phi positas in 2° de somno ⁊ vi/
gilia ubi sic dicit. sensibilia ꝓm organū singulū nobis ef/
ficiūt sensum ⁊ que ab his fit passio nō solū est in organis
sentiēdi dū sensus agūt sed ⁊ dum abeūt. Simul eniȝ est
hec passio in his ⁊ in his que ferunt. eteniȝ agitata eo ꝙ
mouet nō ulterius attingēte mouent: qd̄ enim motuȝ fa
cit mouet aerē quēdā: ⁊ rursus hic motus aliū. Et hoc q
dē mō quousqȝ stēt faciūt motū in aere atqȝ in humido.
sensus aūt huius rōnis est: q: sicut in motu violēto loca/
li ꝓmū mouēs mouet aerē ꝓximū uel aquā ꝓximam: ⁊
aer motꝰ mouet 3m ⁊ ille 4m ⁊ sic de alijs ⁊ qn̄ ꝓmū non
mouet: sic abeūte sensibili ꝓmo mouēte sēsuȝ manet spe/
cies generata in organo sensus. Alia rō est per silr̄ acce/
ptum in alteratione ⁊ sunt hec uerba. Silr̄ opinari hec
oportet ⁊ in alteratiōe. nā qd̄ calefactū ab aliquo calido
ꝓximum calefacit: ⁊ hoc distribuit usqȝ ad ꝓncipiū idest
ad finē qui itēdit q̄re ⁊ in hoc est sentire: qm̄ est alteratio
quedā ꝓm actū sensus: necesse est hoc facere hoc est sic ī
alteratione vnū calefacit alterū ⁊ alterū 3m ⁊ sic de alijs:
ita ꝙ q̄litas ꝓmi alterantis manet in 2° ⁊ in 3°. sic ⁊ in sē/
su cū sit alteratio quedā ipse sēsus: q̄litas ꝓmi sbti manet
in medio ⁊ q̄litas medij in organo. Tertia rō sumit ex

signo manifesto: q2 qñ sentimus aliqđ luminosum ⁊ subito trāsferimus oculos ad tenebras ⁊ ad locū tenebrosum accidit nihil videre ꝑpter motū luminis adhuc existenté in oculis. Et ex hoc ꝓbaꝛ ꝙ nō tm̄ species sensibiliū manet in ꝓfundo organoꝝ ad somnia faciēda sed etiam in sup̄ficie: ita ꝙ cū subito trāsferatꝛ oculus ab vno visibili ad aliud ⁊ p̄mū impedit sequēs imp̄mi ⁊ maxime si p̄mum fuerit luminosuꝫ multū. ¶ Itē Ar.: si ad calorem multo tp̄e aspiciamus uel albū uel aliqđ huiusmodi videꝛ ꝙ ad quodcūqꝫ visum p̄mutemus ⁊ hoc est ꝑpter hoc ꝙ spēs p̄mi manet in sup̄ficie oculi. ¶ Itē Ar.: si ad solē aspiciētes uel aliqđ splēdidū: deinde ad nigruꝫ accidet visum p̄mo videre huiusmodi colorē. s. splendidū: deinde p̄mutaꝛ in puniceū deinde in purpureū quousqꝫ ad nigrū deueniat colorē ⁊ euanescat splēdidum p̄mum. ¶ Itē Ar.: ab his que moueꝛ p̄mutanꝛ organa maxime ab his que citissime fluūt ⁊ qescētia post īspecta videnꝛ etiā moueri ꝑpter spēm p̄mi fluidi remanētē in oculo. ¶ Itē Ar.: fiūt a magnis sonis obsurdescētes siue etiā ualidis odoribus nō odorātes ⁊ in silibꝰ. hec autem utiqꝫ manifeste accidūt ꝑpter hoc ꝙ fortis sonus ⁊ fortis odor sic imp̄munꝛ ꝙ ꝓhibent alios sonos ⁊ alios odores imp̄mi. ꝑpter hec ⁊ huiusmodi dicūt qdam ꝙ simulacra reseruanꝛ in organis sensuū ⁊ faciūt somnia in somnis. ¶ Sed ꝯtra hoc est ꝙ singulare extra sensum positū incertū est sicut dicit Ar.: in topicis. ergo spēs singularis nō manet in sensu. postea dicit Ar.: ꝙ accepta sēsibilia nō manēt in cella. Cella aūt est cōcauitas cerebri: ut dicit Auic.: ergo nō remanet in organis sensuū ꝓpriorū. ¶ Itē dicit Auic.: ꝙ sensus nihil accipit sine p̄ntia materie: ergo reseruata simulacra sine p̄ntia materie nō reseruanꝛ in organis sensuū. ¶ Itē dicit Alphorabius ꝙ p̄ncipiū motus somnij est ab imaginatione: sed p̄ncipiū motus somni est a loco in quo seruanꝛ simulacra: ergo reseruatio simulacrorū est in imaginatione ⁊ non in organis sensuū. p̄ma obiectio Auic. est de eo qui nō habet oculos ⁊ somniat de coloribus. In illo enim simulacra coloꝝ nō p̄nt reseruari in organis sensuū. ¶ Solutio dicimus ꝙ simulacra nō reseruanꝛ in organis sensuum sed in organo imaginationis ⁊ in somno fluūt ad organū sensus cōis ⁊ ille ꝯuertiꝛ sup̄ ea s̄m ꝙ sunt a sensibus proprijs. Uñ videꝛ audire qñ cōuertitꝛ sup̄ sensibile auditus: ⁊ videꝛ videre qñ ꝯuertiꝛ sup̄ sensibile visus: ⁊ sic de alijs sensibilibus eo ꝙ in somno agit fantasma ut sensibile: ⁊ hoc est qđ dicit Ar. Propterea qdā ꝙ a visu deferunꝛ motus in somnio facit qdē videre: propterea ꝟo ꝙ ab auditu audire. silr̄ aūt ⁊ ab organis sensuum: eo enim ꝙ ꝓgrediꝛ motus ad p̄ncipiū vigilādi videꝛ videre audire ⁊ sentire: idest ex eo ꝙ ꝓgrediꝛ motus simulacroꝝ a loco fantastico ad sensuꝫ cōem qui p̄ncipiū est vigilādi ex eo ꝙ facit agere sensus ꝓprios ut supra determinatū est accidit somniare se videre ⁊ audire ⁊ sentire in eo ꝙ sensus cōis ꝯuertiꝛ ad sensibilē vniuscuiusqꝫ sensus ꝓprij s̄m ꝙ ab ipso est acceptū. ¶ Ad Ar.: autē rōnes dicēdū ꝙ ꝓfundū sensuū ab ipso appellaꝛ organuꝫ sensus cōis: ⁊ per ꝯn̄s oēs illas rōnes intēdit ꝓbare per locū a minori ꝙ sensibilia refluētia a loco fantastico ad organum sensus cōis p̄nt manere in ipso re nō p̄nte tp̄e somniādi: q2 in sup̄ficie organoꝝ aliquādiu manēt post imp̄ssionē. ⁊ per hoc patet solutio ad omnia alia quesita.

¶ Utruꝫ organa sensuū ad huiusmodi spēs se h̄nt ut patientia tm̄ uel etiam ut agentia.

Quarto et ultmo

Queritur utrum organa sensuū ad huiusmodi species se h̄nt ut patiētia tm̄ uel etiā ut agētia. Hoc eniꝫ videꝛ Ar.: ꝓbare: mēstruosa enim īspiciēte speculū nouum accidit speculo nubes sanguinea: cuius rō sup̄ est cōsignata: ergo videꝛ oculus agē in visibile sicut patiꝛ ab ipso. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc obijciꝛ: q2 supra ꝓbatū est ꝙ videmus ⁊ generaliter sentimus intus suscipientes ⁊ nihil extra mittētes. sꝫ qcqđ nihil extra mittit sed tm̄ ītus suscipit nihil agit: ergo organa nihil agūt sꝫ tm̄ patiunꝛ ⁊ suscipiūt. ¶ Preterea si agūt in sua obiecta utrū agūt eadē actione qua patiūtur ab obiectis an alia. si eadē cū vnūquodqꝫ agēs sit in actu oporteret ꝙ eēt in actu s̄m illā actionē qua patiuntur ab obiectis. sed qcqđ est in actu nō est in potētia s̄ꝫ illū actū ergo nō eēt in potētia ad actiones obiectoꝝ. nihil autem nō exn̄s in potētia ad aliqđ agēs patiꝛ ab illo: ergo nihil patérenꝛ organa sensuū ab obiectis qđ falsum est. Si autē alia actione agūt tūc nihil ad ꝓpositū: q2 nō op̄anꝛ ad sensum. ¶ Solo cōcedēdo ultimas rōnes dicēdū organa sensuū tm̄ pati in sentiēdo ⁊ nihil agere nisi per accn̄s s. inquātū uapores calidi ⁊ sp̄us subtiles resoluunꝛ ab organis ⁊ inficiūt vicina sibi. in distillatione enim sanguinis mēstrui: sanguis decurrit ab oībus uenis: ⁊ cuꝫ uene sanguinis sint in oculo ut sp̄us ⁊ uapores qui egrediunꝛ ab oculo inficiunꝛ illo sanguine ⁊ inficiūt speculū ut superius est dictū ⁊ determinatū: ⁊ alia corpa vicina inficiunt: lꝫ infectio nō ita app̄et: sicut etiam vinū uel oleū inficiꝛ ex odoribus vicinis prout odorabiles uapores transeuntes in vinum uel oleum ⁊c̄.

¶ Queritur quid sit somnium.

Deinde queritur

Quid sit sōniū. Et dicit Ar.: in 2º de somno ⁊ vigilia. fantasma qđ est a motu simulacroꝝ cū in dormiēdo fit eo ꝙ aīal dormit hoc est somniū. ¶ Sed ꝯtra hoc obijciꝛ. illđ enim qđ est in somno est ut sensatū. fantasma aūt s̄m ꝙ fantasma nō est ut sensatū: ergo somniū nō est fantasia. ⁊ hoc etiā dicit Algazel. cū ꝯfortaꝛ forma imaginatiua descēdit ad sensum cōem ⁊ sigillaꝛ forma in sensu cōi defluens ad eū ab imaginatiua ⁊ fantastica. ¶ Item Algazel quocūqꝫ mō res sit sensata erit ⁊ ipsa eē in sensu cōi. hec est visio. s. que diciꝛ somniū: q2 quotiēs ceciderit in sēsuꝫ cōem hō erit vidēs eā q̄ꝫuis palpebre eius sint clause uel sint in tenebris. Ex hoc accipiꝛ ꝙ id qđ app̄et in somnio nō est fantasma sed sensibile. ¶ Itē Ar.: in 2º de sōno ⁊ vigilia. Omino aūt qđ ab vno quoqꝫ sensu dicit origo nisi aliqs dignior ꝯtradicat: app̄et igiꝛ qđ prius. videꝛ aūt ꝙ nō app̄et sed qđ diiudicat nō detineꝛ ut etiaꝫ moueaꝛ motu ꝓprio. hec est p̄ma origo somnij que est spēs sensibilis. aut ꝙ sit ab vno quoqꝫ sensuū q2 accipiꝛ ut visa audita ⁊ sic de alijs: ⁊ hoc nisi aliqs motus in aīa dignior cōtradicat sicut motus rōnis. Uñ aliqđ est qđ app̄et in somnijs sed tñ videꝛ nō app̄ere s̄m ueritatē. si rō que iudicat nō detineꝛ a somnio uel etiā moueꝛ motu ꝓprio sicut accidit in vigilia. Ex hoc accipiꝛ cū origo somnij dicat se esse ut ab vno quoqꝫ sensuū ꝙ ipsa est ut sensibile ⁊ nō ut fantasmata. ¶ Preterea queriꝛ hic de hꝫ qđ dicit de motu simulacroꝝ de quo motu ītelligaꝛ. ⁊ ipse videꝛ dicē ꝙ de motu uertiginis sic oportet opinari tanq̄ꝫ modicas ꝟtigines que in fluminibꝰ feruntꝛ sic motuꝫ vnūquēqꝫ est fieri sepe qdē ⁊ silr̄ sepe ꝟo dissolutas in altas figuras ꝑpter rep̄cussionē: hoc est sicut in aq̄ mota fiūt uertigines: q̄ruꝫ ultia semp̄ sup̄natāt: ⁊ qñqꝫ fluūt silr̄ vna post aliā. qñqꝫ aūt infringit vna aliā ꝑpter ꝯtrariū motū: sic oportet opinari in somno in motibꝰ simulacroꝝ ꝙ vnū natat post alterū ad sensum cōem ⁊ qñqꝫ ordinate: ⁊ qñqꝫ vnū p̄uenit alterū ⁊ dissoluit ip̄m. ¶ Sed ꝯtra qcqđ moueꝛ motu uertiginis moueꝛ localiter: simulacra mouenꝛ motu uertiginis: ergo mouenꝛ localiter. p̄a ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ motus uertiginis est spēs motꝰ violēti localis ut habeꝛ in 5º phi. 2a aūt h̄etur in p̄habita auctoritate. Inde sic. qcqđ moueꝛ localiter est corpus: simulacra mouenꝛ localiter: ergo simulacrū est corpus. p̄ma ꝓbaꝛ per totū sextuꝫ phi. 2a ꝟo probaꝛ per ante dicta. ¶ Item qcqđ moueꝛ motu uertiginis moueꝛ violenter. simulacra in somno

mouent motu ꝟtiginis:ergo mouent violēto.ꝑma ꝓba
tur per hoc ꝙ uertigo est species motus violēti.secunda
ꝟo per ante dicta.Inde sic.ois motus violētus est cōtra
naturā.somniū est motus violētus : ergo somniū est cō
tra nām.¶ Si forte dicat ꝙ silitudo quedā est ad mo/
tum uertiginis.s.ꝙ imagines fluūt ad sensuz cōem ꝛ re/
fluūt ad fantasiā sicut vident phi dicere.¶ Cōtra videt
posse ꝓbari per simulacra stātia in sensu cōi ꝛ nō accepta
aliūde faciāt somniū sic:ois forma gñata in aliquo sicut
in materia nō hēt eē cū motu tm̄ nisi ꝑmanet aliquo tpe
post gñationē in materia illa.Sensibile est forma gñata
in organo sensus cois uel ꝓprij nō hñs eē cum motu tm̄
ergo aliquo tpe ꝑmanet in organo sensus cois.ꝑ^a ꝓbat
ex hoc ꝙ generatuz nō statim corrūpit nisi habeat suum
esse tm̄ in fieri sicut sonus ꝛ motus ꝛ quedam alia.2^a ꝟo
patet per ea que habita sūt in tractatu de sensib⁹.Si igit
sensibile manet in organo sēsus nō est necesse in somno
ꝙ fluat ab aliquo loco ad sensuz.¶ Itē ꝓbat per hoc q:
materia desiderat formā sicut femina masculū.nō aūt de
siderat nisi ut ꝑficiat ab ipsa in eē actu:ergo tenebit eam
postq̄z fuerit ꝑfecta ab ipsa.¶ Itez forma ꝛ sua materia
que ꝓm suā nām apte nate sunt simul eē maxime erūt si/
mul post cōpositionē vnius cū alio sensibili ꝛ organū sē/
sus cois ꝛ ꝓprij sunt talis forma ꝛ materia que apte nate
sunt simul eē.ergo videt ꝙ maxime debeāt silr ꝑmanere
post cōpōnem ꝛ sic iterū sensibile manēs in sensu cōi fa/
cit somniū.¶ Itē si sensibile gñatū in sensu cōi ꝛ ꝓprio
statim corrūpit querit qd sit corrūpēs ipm.aut enim cor
rūpit a seipso aut a ꝯtrario.non a seipso q: nihil corrūpit
seipm:nec etiā a cōtrario videt corrūpi q: qñ vnū cōtra/
rioꝝ corrūpit alterū corrūpens generat in materia corru
pti uel ambo corrūpunt ad mediū:sicut accidit in mixti/
one.ꝛ quocūq; mō dicat semp forma remanebit in sen/
su uel ꝯtrarij uel medij qui in dormiēdo pōt facere som/
niū.¶ Si ꝓpter hoc dicat ꝙ ibi nō est mot⁹ uertiginis
sed sensibilia manētia in sensu cōi faciūt somniuz.Cōtra
quecūq; in sensu cōi sunt cuz aial dormit appent in som
nio:sed oia sensibilia si ꝑdicta uera sunt:sunt in sensu cōi
cū aial dormit:ergo oia sensibilia quecūq; accepta sunt
per sensuz appent in somnio:ꝛ sic in quolibet somnio ꝛ
debemus somniare oia sensibilia que nunq̄z sensimus:
qđ expiētia docet eē falsum.ergo relinquit ꝙ ea que ap
paruit in somnis ad sensum cōmunem aialiū moueant.
¶ Itē dicit Auic^a ꝙ somniū est sensibilis ut fantasma/
tis:ergo videt ꝙ a loco fantasie ad sensum cōem nō mo
ueant simulacra.¶ Juxta hoc etiā querit si est ibi mot⁹
uertiginis ubi incipit mot⁹ ille.ꝛ videt ꝙ a loco fantasti/
co.motus enim icipit ibi ubi incipit fluxus simulacroꝝ.
fluxus aūt simulacroꝝ incipit a loco ubi manent simula
cra:ꝛ ille est locus fantasie ꝛ imaginationis:ergo motus
uertiginis icipit a loco fantastico ꝛ imaginatiōis.¶ Itē
Alphorabius expsse dicit ꝙ mot⁹ somnij ꝓm ꝑncipium
est ab imaginatione:ꝛ ꝓm finē ad sensum cōem.¶ Sz
cōtra hoc est qđ sup sepe ꝓbatū est.s.ꝙ sensus cois i dor
mitione mouet ad interius:ꝛ sic videt ꝙ motus somnij
potius sit a sensu cōi ad fantasiā q̄z ecōtra.¶ Itē certuz
est ꝙ sensus cois mouet a sensu ꝓprio:ꝛ ulterius mouet
fantasiā:ergo videt ꝙ motus incipiat a sensu cōi ꝓm or/
dinē ipsarū virtū aīe.hoc etiā videt per diffinitionē fan/
tasie supius habitā.s.ꝙ fantasia est mot⁹ a sensu ꝓm actū
factus.Ex hoc enim seqtur ꝙ motus incipiat a sensu cōi
ꝛ terminet in fantasiā.¶ Juxta hoc iterū querit cū mo
tus uertiginis ponat ex pulsu ꝛ tractu ut dicit phs in 7°
phi^r.Utrū simulacra reuertant per eādē viā in tractu ꝑ
quā descēdūt in pulsu.ꝛ videt ꝙ sic q: dicit phs ꝙ vnus
motus dissoluit aliū ꝓpter repcussionē qđ nō posset esse
nisi occurrerēt in eadez via.¶ Preterea vna via est ab
organo fantasie ad sensum cōem ꝛ ecōtra.ergo videt ꝙ
necesse est redire per eādē.¶ Sed ꝯtra ponamus ꝙ si

mulacrū albi descēdat in pulsuz ꝛ simulacrū nigri reuer/
tat in tractu illa duo necesse est ꝯiūgi i medio:ꝛ cū utrū/
q; eoꝝ sit in actu:ꝯtraria simul actu erūt in eodē qđ est i/
possibile.¶ Itē querit iuxta hoc cū id qđ appet in som/
nio videat albū ꝛ nigrū ꝛ viride ꝛ tales colores non ap
parēt sine actu lucidi qđ sit illud lucidū intrinsecus qđ fa
cit spēs coloꝝ illoꝝ actu appere:cum ibi nō sit ignis ꝑsen
tia nec solis nec alicuius alterius lucētis.¶ Itē ulteri⁹
querit cū visus nō sit nisi per mediū extrinsecū:ꝛ silr au
ditus ꝛ odoratus utrū mediū aliqđ sit iterius per qđ ap/
parēt simulacra illoꝝ sensuū.¶ Preterea obijcit de hoc
qđ dicit cum in dormiēdo fiūt videt ei etiā motū illū eē
in vigilādo.dicit enim Aꝛ:ꝙ in qbusdā minoꝝ ꝛ oino
ꝑspiciētib⁹ si sunt tenebre appent idola plura que moue
ant ita ut obnubilent frequēter timētes sicut videm⁹ ex
presse in pueris timētib⁹ ꝙ ꝓpter simulacra apparentia
clamāt ꝛ timēt.silr ꝛ in melācholicis videmus ꝙ ꝓpter
simulacra interiora vident sibi videre hoies ꝛ bestias cū
qbus loquunt ꝛ timēt ꝛ fugiūt.¶ Itē in qbusdā ifirmis
videt ꝙ videāt bestias ex modica iūctura linearū in pa/
riete:ergo videt ꝙ simulacra nō tm̄ in somno mouēt sē/
sum cōem sed etiā in vigilia.¶ Itē obijcit de hoc qđ di
cit ex hoc ꝙ aial dormit.hoc enim videt eē supfluū cum
aūt dixerit cū in dormiēdo fiūt.¶ Solutio dicēdū ꝙ sō/
niū est fantasia ex motu simulacroꝝ ut dicit phs:qui mo
tus descēdit a loco fantastico ꝛ tāgit sensuz cōem ꝛ reuer
tit ad fantasiā.Cū enim fiat euaporatio a loco digestiōis
ad cerebrū subtilis sanguis eleuat ꝛ descēdit ad interius
capitis aialis cū quo ꝓgredit aialis spūs deferēs simu/
lacra fantasie ad organū sensus cois:qui cū mouēt sensū
cōez fit somniū ꝛ videt sentiri forma delata a fantasia ad
sensum cōem.Cū aūt ipse spūs deferēs formas sit de na
tura humidi aerei ꝛ ferat cuz humido ꝛ subtili sanguine
q̄si uaporabili dicit phus ꝙ motus simulacroꝝ in ipo est
sicut motus ramūculoꝝ liquefacti salis in aq̄ calida.Cuz
aūt in aqua calida liquefit sal subtile eleuat sursuz ex cali
do mouēte ꝛ humido liquefaciēte sicut ramūculus alb⁹
ꝛ postea iterū residet ex natura grauis qđ est iterrestrei/
tate salis:sicut forme ꝛ imagines descēdūt descēdēte spiri
tu ꝛ sanguine ab imaginatione ad sensum cōem:ꝛ reuer
tunt ad cellā imaginationis iterū tanq̄z ad locū ꝓprium
in quo hñt cōmanere:q: ꝟo huiusmodi motus fit in san
guine subtili ꝛ spū:ꝛ ꝓpter hoc vnus motuū frequenter
inseqtur aliū ꝛ infringit ipm sicut est videre in nubibus
quarū quedā sunt similes hoibus ꝛ cētauris ut dicit phi
losophus:ꝛ cito ꝑmutant vna nube iundāte sup alterā.
hoc tm̄ in qbusdā hoibus accidit plus ꝛ in qbusdā min⁹:
ut ifra determinabit.¶ Dicēdū ergo ad ꝑmū ꝙ in som
no mouet fantasia ꝓm ꝑncipium motus qui est pulsus lz
ꝓm finē eiusdē fantasia illud accipiat ut sensibile in orga/
no sensus cois.per hoc etiaz patet solutio ad ea que obij
ciunt de uerbis Algazel.ꝛ Alphorabij.¶ Ad id quod
obijcit de uerbis Aꝛ:dicendū ꝙ ipse uocat ibi originē
sensibile acceptū ab vno quoq; sensu.ꝛ hoc in somno ac
cipit ut sensibile qñ magna est potētia somni adeo ꝙ eti
am ligat rōnē intātū ꝙ si deꝑhēdat simulacrū esse ꝛ non
rem:sed ꝯuertit aia sup simulacrū sicut sup rez ꝛ tūc mo/
uet somniū in dormitione sicut res in vigilia.sed qñ ra/
tio potētior est q̄z somnus tūc rō in somnijs deꝑhendit se
somniare ꝛ non esse rei ueritatē id qđ appet in somno ꝛ
tūc nihilominus simulacrū in sensu cōi est ut sensibile lz
error ille a rōne deꝑhendat.¶ Ad id qđ obijcit de mo
tu dicendū ꝙ motus uertiginis qui cōponit ex pulsu ꝛ
tractu:ꝛ pulsus est ab imaginatiua ad sensum cōmunez:
tractus aūt ecōtra.Causa aūt pulsus est motus spūs ani/
malis ꝛ subtilis sanguis ab organo imaginationis ad or
ganum sensus cōmunis qui sanguis distribuitur in or/
ganum aliorum sensuum propriorum.Causa autem tra
ctus motus ꝓprius est ipsarum formarum.forme enim

apphēse a sensu cōi bm suā naturam trāseūt ad organuz imaginationis. ¶ Ad id aūt qd obijcit ꝯtra dicendum q motus ille corpis est qd est sbm z uehiculū aliarū formarū z hoc est spūs aialis qui descēdit ab imaginatiua ad sensum cōem z a sensu cōi quo reuertit ad ipsam cuz formis sensibilibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū q motus uertiginis refert ad duplicē motorez.s.nām z aiam:z si referat ad nām tūc erit semp violētus:lz enim natura pncipium sit motus nō tñ mouebit ad duos oppositos terminos sicut natura leuis nō mouet sursum z deorsuz.pulsus enī est motus ab impellēte:z tractꝰ est motus ad ipm quod trahit.ut si idē sit pellēs z trahēs tūc pulsus z tractus erūt motus ad duos terminos oppositos:z ppter hoc nō potest eē motus nālis. Si aūt referat ad aiam tūc non erit violētus sed nālis erit corpi organico aiato lz nō simplr z sic nō est hic q: ppter descēsus nutrimēti descēdūt spiritus cum formis a loco fantasie ad sensum cōem. ppter virtutē autē apphēsionis reuertit ab organo sensus cois ad imaginatiuā. ¶ Ad aliud dicēdū q in ueritate sensibilia nō manēt in sensu pprio uel cōi tm:q: post vigiliaz pñt causare somniū. ¶ Uñ ad id qd cōtra hoc obijcitur dicēdū q est quedā forma pficiēs mām simplr sicut forma subālis z hec aliquo tpe manet in materia post gñationē.z est quedā forma que non pficit mām simpliciter z hec est accñtalis z ꝯtingit pprie cōposito z nō materie z hec est duplex.quedā enim est ab agente solū sine ppa ratione mãe in quā ageret z hec nō ꝯseruat nisi agente pñte z talis est forma luminis in dyaphano.quedā autē est ab agente cū pparatione mãe in quā agit sicut est forma albedinis in hoie.z hec manet etiā post actionē agētis.forme aūt que sunt in sensibus sunt forme accñtales que sunt ab agēte tm z hoc agēs est obm:z nō pficiūt organa sensuū nisi ad cognitionē tm bm impfectam abstractionez que est q forme ille sunt sine materia tñ materia pñte. ¶ Si vo querat qre magis conseruat fantasia qz sensus.dicēdū q fantasia simplicior est z magis formalior qz sensus z ideo magis remouet ab appendicijs mãe formas illas.vñ cū sensus remoueat a materia z nō a pñtia fantasia remouebit ab utroqz.per hoc etiā patet solutio ad sequētes duas rōnes.ille enīz itelligunt de forma subali z illa de accñtali que dat in materia per dispōnez mãe. ¶ Sed ad aliud dicēdū q nihil corrūpit formā in organo sensus cois sed potius ipa in suo uehiculo qd est spēs aialis trāsit a sensu cōi ad imaginatiuam. ¶ Ad id qd querit ubi incipit motꝰ uertiginis in somno.dicēdū q in organo fantasie. ¶ Ad illud aūt qd obijcit in ꝯtrariū dicēdū q sensus cois mouet ad intrinsecus inquantuz mouet ille actu iteriori z nō exteriori:z nō sic q motus uertiginis in somnio icipit ab ipso. ¶ Ad aliud dicēdū q in vigilia sensus cois mouet fantasiā:sed in somnio accidit ecōuerso. ¶ Ad aliud dicēdū q fantasia prima acceptione accipit a sensu cōi z sic diffinit.2a vo acceptione sensus cois a fantasia accipit. ¶ Ad illud autē qd querit utrū pulsus z tractꝰ simulacroz sunt per eādē viā.sunt z solones.qrū vna dicit q nō per eādē ne ꝯtingat ꝯtraria simul eē in eodē.sed hec est falsa z ꝯtra phm ut patet in obijciēdo. Alia dicit q simulacra inter sensuz cōem z fantasiā sunt in trāsitu z motu z sic sunt in potentia tm:z nihil phibet ꝯtraria simul eē in potētia:z hec est etiā falsa q: simulacra albi z nigri actu sūt i imaginatiōe z sil.3a est cui cōsentimꝰ q albū z nigrū i eē mãli sunt cōtraria:sed spēs albi z spēs nigri in spū aiali z vtute sensibili nō hñt ꝯtrarietatē ppter sui simplicitatē z spūalitatē. ¶ Ad aliud dicēdū q aliud est de spē sensibili in aia que est in actu z actꝰ:z aliud de re sensibili extra que est i potētia sensibilis:extrinseca enim idiget agēte itrinseca nō ut sup pbatū est. ¶ Ad aliud dicēdū q spēs itrinsecꝰ nō idiget medio.mediū enīz est ad hoc ut ꝯiūgant spēs cum virtute apphēsiua.vñ postqz ꝯiūcta est nō est necessariū mediū. Cū igit itrinsece spēs ꝯiūcte sunt supuacuū esset mediū. ¶ Ad id qd querit utrū in vigilia fiat huiusmodi motꝰ.dicēdū q ille motus qui fit in vigilia nō est somniū:q: somniū subale est q fiat in dormiēdo.sed tñ simile est motui somni z lz fiat multis de causis pticularibus tñ ille reducunt ad qtuor pncipales que colligunt ex dictis phoz:quarū vna est iuuētꝰ. In pueris enim propter multas euaporatiōes magnꝰ est fluxus nutrimēti a capite ad organa sensus cois z pprioz:z ideo cū abstrahunt sensus eoz ab actibꝰ exterioribꝰ sicut in tenebris z in loco solitario horribili statim cū sanguine z spū descēdunt forme ab imaginatiua ad sensum cōem z videt eis q audiāt uel videāt horribilia uel etiā pcutiunt. Sed cuz sint in lumine z cū hoibꝰ a qbus psumunt adiutoriū sensus cois diffundit sup sensus pprios in exterioribꝰ actibus:z ideo tūc nō sentiūt motū simulacroz itrinsecꝰ:eo q fortiores motꝰ exteriores excludūt debiliores iteriores.2a cā est cōplexio frigida z sicca sicut melācholia dñans.frigidū aūt z siccū faciūt fortissimā intētionē simulacroz interioz z debilissimā receptionē exterioz. Et idcirco interiora efficiunt fortius mouētia z fortissimo motu descendūt ad sensum cōem:z vident eē sensata:z ppter maliciam cōplexionis frequēter appent horribilia. Uñ cū fortiores sunt in eis motꝰ iteriores exterioribꝰ interiores excludūt exteriores:z videt eis q videant demones z loquant eis. Qd aūt discōtinuāt locutiones causa est quia frigidū z siccū difficulter mobilia sunt:z ideo nullus motuū pōt attingere ad debitū finē:z hec etiā causa est deliramēti in senibꝰ:z insup hñt ruinā cōplexionis z dissolutionē ppter quā corrūpunt forme eis impsse sicut corrūpit forma artis in ruinosis edificijs.3m est ifirmitas z pcipue calida z sicca:q: calidū fortissime mouet z siccū cōfortat simulacra ꝯtinuādo ea:z tūc simulacra descendūt ad organū sensus cois z mouēt ipm sicut sensibilia sicut fit in alienatione ifirmoz:in qbus materia ifirmitatis rapit ad caput.4a causa est fortissima meditatio z cognitio circa aliqd:z pcipue qñ aliqs abstrahit se a sensibus exterioribus z querit locū solitudinis in quo minus aia ad exteriora uocet. Tūc enīz si fortis fuerint imaginationis z debilis rōnis incipiūt mouē simulacra eo q nō impediunt nec a sensibilibꝰ nec a rōne z descēdūt ad sensum cōez z frequēter videt tūc hoi q videat z audiat hoc qd habuit in mēte z in oibus his si illi simulacra circa qd occupat intrinsecus sensus cois aliqd in modicū simile afferat extrinsecus ad visuz uel auditū statim videbit illd. Uñ aspiciētes ad fiicturas linearū in pariete uel in terra ppter modicā silitudinē cum bestijs putāt eē bestias uel aliqd huiusmodi circa qd occupant intrinsecus. ¶ Ad ultimū dicēdū q hoc nō addit supflue sed tāgit sbm proprium somnij ppter qd diffiniri habet somniū ut dicit phs lz nō eodem mō. Uñ qd dicit phus eo q animal dormit hoc est in sensu cōmuni.

¶ Querit quare qdā nō somniauerūt per totā vitā suā

d

Eide tractāda est alia questio de somnio.s. ppter quam causam dormiētes qdā somniāt z qdā nō. Et circa hāc questionem tria querunt sub vno tñ articulo determināda. Quoz pmum est qre qdā nihil somniāt per totā vitam.2m quare qdā in iuuētute nunqz somniauerūt z puecti incipiunt somniare.3m est quare somnia sunt plus in fine dormitionis qz in pncipio. Dicit enim phus de pmis vo iam qbusdā accidit ut nullū somniū viderint in vita.rarū qdē est huiusmodi:accidit vo tñ. De secūdis aūt dicit:aliquibus vo z puectis multa etate accidit somniū cū pmum nullū somniū viderint. De tertijs vo sedato z discreto sāguine in hñtibus sanguinē ꝯseruatoz simulacroz motꝰ ab vno qz sēsuū:ualida facit utiqz sōnia.sedatio aūt z discretio sanguis fit i fine dormitiōis qñ cōpleta ē digestio

¶ Idem etiā dicit Alphorabius et Auic^a. Sed ɔtra in oībus hoībus et alijs aīalib^9 hñtibus sanguinē purus sāguis distribuit mēbris supiorib^9: et impurus inferiorib^9 et hoc in fine digestionis: ergo sicut subtili sanguine descēdūt fantasmata et fantasia ad sensum cōem et faciūt sōnia. Dicit phus oīs hō et omne aīal hñs sanguinē debet somniare. ¶ Preterea phus assignat cām q̄re qdā nunq̄z somniāt dicēs q in talib^9 est per totū somnum multa euaporatio ad cerebꝛū spissi sanguinis et sunt hec uerba. Quibuscūq̄z existit hec natura ita ut multa ascēdit euaporatio ad locū supiorē et iterū deorsum lata facit multitudinē mot^9 ɔñter istis nullū appet fantasma. ¶ Sed cōtra hoc videt eē q euaporatio causa est dormitionis: et cum ɔñter ɔtinue eleuet euaporatio. in illis somnijs eorū videt nunq̄z eē excitabilis. Et si excitabilis est et tūc oportebit diminui euaporationē: et tūc pñt descēdere fantasmata et facere somnia. ¶ Itē videt q tales magis debeant somniare q̄z alij. fortis enim euaporatio ɔtingit a calido multū agēte et a frigido multū eleuabili. Sed calidū ut dicit Auic^a multū mouet fantasmata et humidū est sbm fantasiarū descēdētiū: ergo videt q tales ɔtinue debeāt somniare. ¶ Contra 2^m obijcitur sic. Dicit Ar: in 7° phi^r q infantes nō pñt addiscere neq̄z iudicāt senibus. Silr phus. multa enim turbatio circa hoc et mot^9: et intēdit q ꝑpter fluxibilitatē cōplexionis et nutrimēti in pueris nō infigit aīa circa idē sed circa multa uagat. cū igit motus plurimus fantasmatū sit causa somnij minores et pueri maxime debēt somniare. ¶ Itē sup habitū est q motus somnij est sicut motus uertiginis in humido in quo multe appent figure ex multis motib^9. Cū igit cōplexio pueroꝝ maxime sit humida et mobilis ad diuersitatē figurarū plus pueri debēt somniare senib^9 et prouectis. ¶ Circa 3^m aūt querit q̄re fantasmata descendunt a fantasia ad sensum cōem ut faciāt somnia. aut enī descēdūt oīa que sunt a fantasia. aut ea que manifestius sūt in ipsa et fortius impssa. aut ea que magis latēt et debili^9 impressa sunt. aut illa de qbus nup in vigilia fuit meditatio et cogitatio. nō enim pluribus modis videt posse cōtingere fantasia. si pmo mō tūc somniū erit semp de oībus fantasmatibus ut sensatis: et talia sunt multa et infinita et nō determinata et nō ordinata ad vnā sniam videbit eē somniū de infinitis inordinatis et indeterminatis qd falsū docet expiētia eē. Sz tñ videt q oīa descēdūt. quecūq̄z enim eq̄lē hñt inclinationē ad sensum cōem eq̄les sūt motus ad ipsa: sed oīa fantasmata eq̄lē hñt inclinationē ad sensum cōem: ergo eq̄les erūt descēsus ad ipm. pma patet pse. 2^a vo pbat ex hoc q oīa fantasmata accipiunt a sensu. ¶ Si forte dicat q ea descēdūt que fortius impssa sunt ꝑpter rōnē supra sepe habitā. s. q fortiores mot^9 excludūt debiliores. Uñ cū fantasma fortius impressum moueat ipm fortius excludet debilius impssum a motu somnij. Si inq̄z sic dicat cōtra si fantasma tñ impssū fortius appet in somnis cū nō sit fortius impssū nisi ꝑpter maiorē attētionē circa illud nec occurrent somniū nec ea circa que maiorē habuit attētionē in vigilia qd falsū est frequētissime. ¶ Si forte dicat q ea appent que magis latēt et debili^9 impssa sunt. Cōtra. latētia et debilis impressio potius sunt causa nō appentie q̄z appentie: ergo que debiliter sunt impssa nō debēt apparere in somno. ¶ Preterea dicūt Alphorabius et Auic^a: q maxime hō somniat de his circa que magis est sollicit^9 et attēdens sicut de se et de suis et de sua ciuitate. sollicitudo aūt et attētio cause sunt maioris impssionis: nō ergo ea appent q̄z debili^9 impssa sunt. ¶ Si ꝑpter hoc dicat q in somno apparēt ea de qbus in vigilia pcessit meditatio et cognitio siue locutio sicut videt Ar: dicere in 2° de somno et vigilia. et videt q ea frequēter appent in somnijs quoꝝ causa pcessit in vigilia. Cōtra. multi somniāt ea que nunq̄z viderūt uel audierūt. taliū aūt causa nō pcessit in vigilia ergo nō est hec causa appitionis somnialis. ¶ Juxta hoc querit iterū que sit causa illius q qdā frequēter incerta somniāt somniādo etiā de diuersis et inordinatis. ¶ Juxta hoc etiā querit q̄re qdā multa hñt somnia sicut qdā infirmi et etiā qdā dormiētes post vigiliā in mane sicut qui in studio ɔsueuerūt vigilare in hora matutina: et aliquādo dormiūt et tūc vident multa fantasmata et inordinata.

¶ Solutio dicēdū cum phis q qdā nunq̄z somniāt per totā vitā: et huius causa est duplex. vna ex pte corporis. et alia ex pte aīe. Et illa que est ex pte corpis tāgit a pho. s. q nō dormitāt post cibū. i. post cōpletā digestionē cibi: et illi tales sunt in qbus est magnus caloꝛ circa locū digestionis pmanēs per totā vitā: qui caloꝛ eleuat euaporationes spissas et grossas ad caput: que cū descēdūt infrigidati a calore iterū eleuant a calore: et cū caloꝛ ille non reuertat nec remittit circa locū digestionis nisi qñ expandit ab exterius in vigilia ɔtingit q in talib^9 semp est ꝓfundus somnus non potēs somniare. Causa aūt que est ex pte aīe est debilitas virtutis imaginatiue: que nō pōt formare imagines fortiter mouētes. ¶ Ad id aūt qd cōtra hoc obijcit dicēdū q in talib^9 est caloꝛ uehemēs ualde: et ideo statim qñ accedit sanguis aliquo mō ad subtiliationē incipit pdñari caloꝛ pꝛe frigiditate cerebꝛi et soluit sensus a vigilia: et ideo tales euigilāt anteq̄z incipiūt somniare cōpleta digestiōe. ¶ Ad aliud dicēdū q euaporatio nō est ita ɔtinua spissa qn in fine incipiat subtiliari et separi sanguis purus ab impuro: et sic fit somnus eorum excitabilis. sed q: caloꝛ fortis est statim soluunt sensus a vigilia et ita euigilāt anteq̄z sōniare icipiāt. ¶ Ad aliud dicēdū q spissa fit euaporatio ꝑpter multū calidū fortis enim caloꝛ eleuat grossum et subtile simul et ꝑpter illā turbationē euaporationis spūs aīalis turbat in capite ita q nō pñt in eo appere. forme enim nō apparēt nisi in spū puro et claro. ¶ Ad id qd ulterius queritur de his qui qñq̄z somniāt et qñq̄z nō. dicimus q hoc cōtingit ꝑpter eādē cām. In iuuenib^9 enim est multus caloꝛ eleuās purū et impurū simul ad caput ꝑpter hoc ɔfortat qdē dormitionē sed impedit somniū. In ꝑuectis autem remittit caloꝛ et ꝑpter hoc nō eleuat nisi purum qd facile est eleuare: et ideo cū impuro bñ resultēt forme tūc incipiunt somniare. ¶ Ad id aūt qd ɔtra obijcit dicēdū q in pueris multū qdē est humidū et fluxibile: sed q: caloꝛ interioꝛ in dormitione cōfortat cōmiscet illud humidū cū impuro eleuato ad caput: et illa impuritas impedit resultationē formarū: et ꝑpter hoc nō somniāt et per hoc patet solutio ad sequēs. ¶ Ad id aūt qd ulteri^9 querit Quare in fine dormitionis frequēti^9 appent somnia. dicēdū q eadē de causa que habita est q: in pncipio caloꝛ digestiuus ɔfortat et inuenit cibū pmixtū purū cum impuro et ideo turbata euaporatiōe sic eleuat ad caput in qua nō bñ resultāt imagines. In fine aūt qñ impurioꝛ sanguis cadit deorsum et subtilis tñ eleuat sursum tunc purificat spūs animalis et incipiūt resultare simulacra in somnis. ¶ Ad id aūt qd querit q̄re fātasmata descēdūt. dicēdū q duo sunt genera somnioꝝ. quedā sunt enim signa uel cause aliquoꝝ in pterito uel in pñti uel in futuro: et illa ꝓueniūt diuersis causis agētibus de qb^9 infra hēbit: et in talibus imaginatiua pparat imagines rebus signatis cōueniētes et hoc infra explanabit. Uñ in talibus somnijs nec oīa fantasmata descēdūt nec fortius impssa nec debilius impssa: nec etiā de qb^9 fuit locutio in vigilia sed ea solū cōpetūt rebus signatis. Quedā vo somnia sūt que nec rōnē cause nec signū hñt ad res aliq̄s in pñti uel in pterito uel in futuro signādas: et in talibus frequēter mouent fantasmata fortius impssa sicut accidit in meditāte de forti studio ueniēti ad dormitionē qui somniat id qd studuit: et talia etiā somnia ut frequēter solēt durare per totā dormitionē. Qd aūt querit utrū oīa fantasmata descēdūt. dicēdum q nō. ¶ Ad id qd cōtra hoc obijcit di

cendum q̄ lꝫ oīa fantasmata accepta sint a sensu non tñ hn̄t equalē inclinationē ad descēsum. quedā enim inclinant ex fortitudine impssionū sicut patet in ꝓhabitis: ꝛ illa descendunt potius q̄ȝ alia. ¶ Ad id qd̄ querit̄ quare impssa magis descēdant. dicēduȝ q̄ sic nisi impediat rō causandi uel signādi ut iā dictū est. ꝛ ꝑpter hoc qñqȝ cōtingit somniare magis latētia. ¶ Ad id qd̄ queritur utrum debilius impssa descēdant. dicēduȝ q̄ nō nisi faciant ad causandū uel signādū. nam lꝫ in se sint latentia efficiunt̄ tñ apparētia ꝑpter mouēs intus ex pte corpis uel extra ex pte elemētoꝝ: uel celi uel subarū sepataruȝ. ꝛ per hoc patet solꝰ eius qd̄ cōtra hoc obijcit̄. ¶ Ad id qd̄ querit̄ ulterius utrū illa descendunt de qbus in vigilia fuit meditatio uel cognitio uel locutio. dicēduȝ q̄ frequēter sic cōtingit. qñqȝ tñ aliter accidit ꝑpter rōneȝ causandi uel signādi sup̄dictā. ¶ Ad id qd̄ ulterius querit̄ quare quidā hn̄t incerta somnia ꝛ inordinata. dicēdum q̄ hoc ꝯtingit ꝑcipue duabꝰ de causis. Quarū vna est ex parte aīe: altera ex pte corpis. illa ꝟo que ex pte anime est tāgit̄ ab Arē: in 2º de somno ꝛ vigilia. ubi dicit q̄ mēdaces falsa ꝯsueuerūt hēre somnia. ꝛ in ethicis ubi dicit q̄ meliora sunt fantasmata iustoꝝ q̄ȝ quorūcūqȝ. Et Alphorabius qui dicit. Causa aūt ex pte corpoꝝ est fluxibilitas cōplexionis que de facili mobilis est: ꝛ idcirco vna figura infringit aliā: ꝛ vnus motus aliū ꝛ fiunt figure incerte ꝛ indeterminate ꝛ motus silr̄. Et ex hoc sequuntur somnia incerta ꝛ instabilia ꝛ indetermiata. s. ex fluxu ꝛ instabilitate desiderioꝝ. Unde talia somnia frequētissime apparēt etiā pueris ꝛ iuuenibꝰ. ¶ Ad id qd̄ ulteriꝰ querit̄ quare qbusdā apparēt multa somnia sicut his q diu ꝛ sepe vigilauerūt ꝛ in qbusdā infirmis. dicendū q̄ in talibꝰ est euaporatio debilis uel ꝑpter inanitionē ul' propter digestionē cōpletā vn̄ in talibꝰ cum cessant sensus exteriores intēdunt̄ motꝰ imaginationis ꝛ apparēt fantasmata ꝛ multiplicant̄ somnia.

¶ Utrum latent somnia ex vi dormitionis.

Onsequēter tractā

c da est 3ª qd̄ Arē: que est quare quidaȝ recordant̄ somnioꝝ ꝛ quidaȝ non. Et circa hoc querunt̄ tria. Quoꝝ vnum est de latentibus somnijs ex vi dormitionis. 2m de causa erroris quo quidaȝ decipiunt̄ in somnijs. 3m de obliuione qua quidā obliuiscunt̄ quedā scie habite per somnium.

D primum proceditur sic

a Dicit Arē: q̄ qñ q̄ȝ est tāta vis somni q̄ somnians accipit simulacrū ut rem sensatā. qñqȝ ꝟo nō est tāta ꝛ tunc somniās accipit simulacrū ut simulacrū ꝛ non ut rem sensatā: q: recipit esse somniū nō rei ueritatem. ꝛ dat simile huiꝰ in eo q̄ latēt cui supponit̄ digitus oculo q̄. s. diuaricat̄ ex lꝫ spūs visiuus. illi eni nō soluȝ apparebit: sed etiā in ꝟitate videbit̄ q̄ id qd̄ vnū est duo eē. Si aūt nō lateat q̄ ex suppōne digiti diuaricat̄ spūs visiuꝰ tunc apparebit qdē q̄ vnū est duo eē lꝫ nō in ueritate videbit̄ sic ꝛ in somnijs. Si sentiat qdē q̄ dormit ꝛ sentiat passionē simulacri in quo est sensus dormitiōis apparēt quidē simulacra. dicit aūt in ip̄o apparere aīa qd̄ nō est coruscus uerus sed ut coruscus: q: sepe in dormiēdo qs dicit somniū esse qd̄ apparet ꝛ nō rei ueritate. Si auteȝ nō pcipit se dormire tunc nihil ꝯtra dicit imaginationi: sed accipit eam ut rem. Sup hoc ꝑcedit̄ sic. oīs dormitio est vinculum ꝛ imobilitas. ergo quo magis ligat eo maior est potētia dormitionis. Causa aūt latētie ex potētia somnij aut est imobilitas sensus aut fantasie aut intellectus. Si dicat̄ q̄ sensus. cōtra oīs dormitio est imobilitas sensuū: ergo in omni dormitione erit causa huiꝰ latentie qd̄ falsum est sicut dicit p̄hus: ꝛ hoc etiā docet experiētia. Si dicat̄ q̄ fantasie est hmōi imobilitas. ¶ Cōtra in omni somnio motꝰ simulacroꝝ est a loco fantasie: siue lateat somnium siue non: ergo fantasia nunq̄ȝ erit imobilitas in aliquo somnio ꝛ sic imobilitas eiꝰ nō potest eē causa huiꝰ latentie. ¶ Preterea sup̄ habitū est q̄ frigiditas cerebri est causa dormitionis ꝛ imobilitatis: sed organū fantasie est pars cerebri: ergo si imobilitari posset a ꝓprio fantasmate semp esset imobile. ¶ Si forte dicat̄ q̄ est imobilitas sensus ꝛ fantasie. Contra quecūqȝ se hn̄t silr̄ in quolibet somnio nō magis imobilitātur in vno q̄ȝ in alio. sensus ꝛ fantasia silr̄ se hn̄t in quolibet somnio: q: oēs sensus imobiles sunt ꝛ fantasia mobilis in quolibet somnio: ergo non magis imobilitatur in vno q̄ȝ in alio ꝛ sic hec latētia nō causant̄ simul ab imobilitate sensus ꝛ fantasie. ¶ Si forte dicat̄ ꝑpter hoc q̄ est ab imobilitate intellectꝰ ꝛ rōnis. Cōtra. quecūqȝ potētie nō hn̄t organum nō imobilitant̄ ex imobilitate organi alicuius: intellectꝰ ꝛ rō sunt hmōi potētie: ergo nō imobilitant̄ ex imobilitate alicuius organi. Prima ꝓbatur ex hoc q̄ imobilitas causat̄ ex subtractione caloris ꝛ ꝑñtia frigoris que sunt nisi in pte organica corpis. 2ª ꝟo scribit̄ in 2º de aīa ubi dicit p̄hus q̄ intellectꝰ nullius corporis est actus. Si forte dicat̄ q̄ lꝫ intellectꝰ nō hēat proprium organum accipit tñ ab organo fantasie eo q̄ fantasia mouet intellectū. Contra si hoc uerum est tunc nō immobilitat̄ intellectꝰ nisi ꝑus fantasia in nullo somnio immobilitet̄: sed ꝓbatuȝ est q̄ fantasia in nullo somnio immobilitat̄: ergo nec itellectꝰ. Et sic hec latētia nō causat̄ ab imobilitate intellectꝰ ꝛ rōnis. ¶ Solꝰ dicēdum est q̄ latētia somnij dicit̄ qñ somniū accipit̄ ut res a somniāte: ꝛ hoc cōtingit duobꝰ modis. s. ex potētia somnij ꝛ debilitate. Et qñ ꝯtingit ex potētia tunc est deceptio ꝛ latentia ꝓprie. qñ aūt ꝯtingit ex debilitate tunc nō est deceptio sed improprie dicit̄ latētia. Potētia aūt somnij dicit̄ primo quid a quadā imobilitate sensus cōis: ꝛ secundario ab imobilitate rōnis. sensus enim cōis lꝫ nō imobilitet̄ in somnio quo ad actuȝ interiorē tñ imobilitatur quo ad exteriorē ꝛ quo ad cōparationē interioris ad exteriorē ꝛ hoc dicit̄ maior potētia somnij. Ratio auteȝ lꝫ non imobilitet̄ a somnio pse imobilitat̄ tñ per accñs ut dictuȝ est. ꝛ hoc est dupl'r. vno mō qdē: q: ꝑpter colligātiam virium aīe in vna natura aīe ꝛ ſbto ꝯtingit q̄ si aīa intēdit motu vnius potentie statim attrahit̄ a motu alterius: q: sicut dicit p̄hus motus fortior in motibus anime semp excludit debiliorē. Unde cuȝ in somnijs aīa maxime intēdit motui imaginationis cōtingit q̄ abstrahit̄ a motu rōnis ꝛ intellectꝰ. ¶ Aliud accñs est q: cuȝ intellectꝰ moueat̄ a fantasmate hoc nō cōtingit omni mō sed illo mō tñ quo fantasia per sensum accipit̄ a re ꝛ sensu ꝛ procedit in fantasiā sic ulterius ꝑcedit ad mouēdū intellectum. in somnio aūt nō est talis ꝑcessus fantasmatis: sed potius a fantasia ꝑcedit ad sensum per distantiā ab intellectu. Unde intellectꝰ manet imobilis eo q̄ non fit mouēs ip̄m ꝛ iō cū desit iudiciū intellectus desit etiā illa cōparatio sensus cōis qua cōparat exterius ad interius necesse est accipe simulacrū ut rem: ꝛ hoc est latens somnium ex maiore ptāte somnij. Alius modus est q̄ accipit̄ somniuȝ ut res ex debilitate somnij ꝛ ibi est latentia parua. ꝛ ꝯtingit qñ iam sensus incipiunt solui a vigilia: ꝛ tunc ꝑpter quietē sensuū paruū sensibile facit maxime motū in sensu. sicut pua lux videt̄ maxima ꝛ paruꝰ sonꝰ maximus strepitus videt̄: ꝛ sic accidit alicui q̄ somniat se audire canes uel campanas: ꝛ qñ euigilat audit eos. ꝛ sic etiam ꝯtingit alicui debiliter dormiēti cui assistūt loquētes de aliqua mā q̄ somniat de eadeȝ mā uel in pte uel in toto: ꝛ hoc est qd̄ dicit p̄hus in 2º de somno ꝛ vigilia. Aliqbus accidit sentire aliquo mō sonos ꝛ lumen ꝛ saporē ꝛ tactū languide quidē ꝛ uelut delonge: nam in dormiēdo respiciētes ꝛ euestigio idem statim surgētes qd̄ tacite videbāt lumen lucerne dormientes ut arbitra

bantur expgefacti cognouerūt q̄ lucerne erant: ⁊ gallorum ⁊ canum tacite uoces audiētes expgefacti cognouerunt manifeste. Quidā vero ⁊ rūdēt interrogati. Sed tñ nullū istorū pprie dicit somniū eo q̄ somnus iam adeo debilitat q̄ sensus ſm aliqd soluti sunt a vigilia. Nō latens aūt somniū cōtingit duob⁹ modis. s. ex reflexiōe rōnis in fantasia. Apparēs ex hoc q̄ sensus cōis interius cōparet ad exterius. Et hoc ut primum contingit duabus de causis. Quarū vna est sollicitudo: q: qñ aliquid s. multū contrariū uoluntati apparet in somnijs ⁊ tunc excitat aīa ad repellendū illud: ⁊ post multam pugnā excitat rō cōsolans aīam q̄ nō sit res sed rei simulacrū: ⁊ talia somnia frequētissime occurrūt religiosis qb⁹ ex lōgo studio abominabile factū est. s. peccatū. Cū eni sōniat se peccare ex sollicitudine accidit eis qd̄ dictū est. Altera aūt causa est puritas ⁊ fortitudo intellect⁹: quibusdam enim semp p̄sto sunt uere intelligētie: ⁊ talium aīa frequēter excludit mot⁹ simulacrorū. Qd̄ qñ aūt sensus cōis interius cōparat ad exterius tunc cōtingit ex debilitate dormitionis: q: iam sensus cōis quodāmō incipit solui ad actum exteriorē. Qñqz aūt cōtingit q̄ somnus debilitat ⁊ tunc somniū incipit nō latere ⁊ iterum cōfortatur somnus anteq̄z finiat somniū: ⁊ tunc iterū incipit latere ⁊ sic tunc accidit eis qui vidēt somniū ⁊ postea vident se somniare ⁊ narrare illud somniū alteri: cū enī primo vidēt somniū tunc latet: ⁊ qñ vident se somniare tunc nō latet: ⁊ qñ vidēt iterum se narrare illud somniū alteri latet: q: in ueritate nō narrāt sed somniāt se narrare. ex dictis aūt patet solutio ad oīa quesita.

Utrum error est deceptio in somnijs.

s **Ecundo queritur** de causa erroris quo quidā decipiunt in somnijs. videt enim q̄ nullus decipi debeat. qñ enim nō est deceptio in pncipijs tunc nō est deceptio in pncipiatis: s; pncipia oīum simulacrorū in aīa sunt sensibilia ppria ⁊ a ppijs accipiunt coīa. Cum ergo circa ppria nullus sit error: videt q̄ nec circa coīa: ⁊ ita per ɔ̄ns nec circa simulacra: ⁊ ita nullus gñabit error in aīa. Sed cōtra quandocūq; accipit simulacrū pro re qd̄ nō est res tunc decipit aīa. Sed in plurib⁹ somnijs accidit hoc: ergo a pluribus somnijs decipit aīa. Solō dicendum q̄ duob⁹ modis decipit aīa. quorū vnus est ex vi dormitionis qui ante determinat⁹ est. 2⁹ est ex modo cōpōnis que oritur ex sensu cōmuni ⁊ per ɔ̄ns ille determinat⁹ est in qōne de sensu cōmuni. Ad obonem aūt dicendum q̄ hec ppō est falsa: q: qñ nō est error in pncipijs q̄ tunc nō est error in pncipiatis. sepissime enim nō sequit conclusio p̄missis tñ ueris existētib⁹. Silr̄ qñqz nō est peccatum in simplicib⁹ tñ in modo cōponēdi peccatum incidit.

Utrum in somnijs sit obliuio scie habite.

t **Ertio et ultimo querítur** de obliuione qua quidā obliuiscunt scie habite per somniū. Dicūt enī Grego⁹ ⁊ ysaac q̄ obliuio est corruptio scie. Cum igit minus opent cause destruētes opatiōnē in somnio magis debet opari obliuio. Sed in somnio minus opant cause destruētes obliuionē: ergo magis debet opari obliuio. prima patet pse. 2ª probatur per hoc q̄ cause destruētes obliuionē sunt acceptio scie ⁊ memoria ⁊ reminiscētia: quorū nullū opat in somnio sed in vigilia. Item qñ nō pōt accipi scia tunc nō potest etiam saluari: sed in somnio nō pōt accipi: ergo nec saluari. Et ita magis causabit obliuio in somnio q̄z in vigilia. Sed cōtra. obliuisci est separi ab aīa qd̄ prius est acceptū in aīa. sed in vigilia magis sepat ab aīa qd̄ est acceptū in ipa q̄z in somnio: ergo in vigilia magis contingit obliuisci q̄z in somno. prima patet per diffinitionē obliuionis. 2ª probat sic. in vigilia soluti sunt sensus ad exteriores actus. Unde sicut ɔtingit accipe noua simulacra per sensus ita ɔtingit deleri uetera. In somno igit imobiles sunt sensus ad actus exteriores ita q̄ per noua simulacra nō delent uetera eo q̄ noua non adueniunt. Solō dicimus q̄ magis cōtingit obliuisci in vigilia q̄z in somno. In vigilia eniz ɔtingit obliuisci pse in somno nō nisi per accñs. obliuisci enim est separi ab aīa per acceptā memoriā sciam ul' corruptio memorie. Unde sicut meditationes saluāt memoriam pse ⁊ agūt in vigilia: ita decisio meditatiōus pse reducit ad vigiliā. optata enim reducunt ad idem. In somno autē nec est obliuio nec acceptio scie nec salus eius. cuius enim nō est vnum oppositorū illius nec reliquū erit. Ex hoc patet solō ad obm. Nec enim sequit si in somno nō saluat scia q̄ ppter hoc corrūpat in ipo. Qd̄ vero in somnio nō contingit recordari p̄cedētium que facta sunt: in vigilia aūt sequēti cōtingit recordari eorū que facta sunt in somnio etiam nō habet hanc causam q̄ in somnio sit perse obliuio: sed illam que sup̄ expedita est scil; quia memoria immobilitat in somno nō aūt in vigilia.

Utrum cōtingat futura preuidere in somnio.

a **Einde querendum** est de quarta qōne Aristotelis que est Utrū contingat futura p̄uidere in somnio uel nō. Et videt q̄ contingat per rōnē ab Aristotele positā que est hec: quia oēs estimant aliquā figuratiōnē futurorū hēre somnia ⁊ hoc importat fidem tanq̄z ab experientia dictū. Qd̄ enim ab oībus dicit necesse est esse uerū uel in toto uel in parte sicut dicit Ar: ⁊ etiam Alphorabi⁹. 2ª rō est a simili: in quibusdā enim ɔtingit alio mō coniecturari futura. Ex his tñ que nō hñt ordinem necessariū ad illa sicut in quibusdā signis astrorū ⁊ nubiū ⁊ alijs per que fiunt diuinationes: ergo ⁊ per somnia non erit credibile figurari futura. Itē in genesi hētur de pincerna Pharaonis ⁊ de eo qui pistoribus p̄erat qui viderūt somnia nocte vna iuxta interp̄tatiōnē ɔgruā sibi. Item Alphorabius somnia denūciant aliqd esse cuius esse hētur apud nos nāliter añ istā cognitiōnē: ⁊ est in hora cognitiōis in maiori pte nō ens. Item Ar: inducit rōnem ab auctoritate medicorū qui dicunt q̄ oportet ualde intēdere somnijs eo q̄ somnia aliqd significant in futurū. Itē Socrates dicit hoibus athenarū. O hoīes ego nō dico q̄ nr̄a scia ista diuia somnialis figura sit sed dico q̄ ego sum sciens sciam humanā. Preterea videt hoc idē posse pbari per rōnem. futura enim est necesse q̄ hēant aliquas causas p̄cedētes agētia. Si aūt ille incipiant in stellis siue elemētis semp corpora mouēt humana. motus aūt corporis ptingūt usq; ad aīam. aīa aūt pcipiēdo motus illos cōiecturas hēre pōt de futuris. Preterea in libro somniorū est doctrina interp̄tationis somniorū sicut exaltatio lune est signū exaltatiōis fortune ⁊ hmōi: ergo videt q̄ aliqd signū hēant de futuris. Sed contra dicit Ar: q̄ cui⁹ nulla rōnalis cā p̄cessit: ipm nō pōt p̄cognosci: somniorū aūt nulla est rōnalis causa p̄cedēs: ergo per somnia nō pōt aliquid p̄cognosci. prima pbat per hoc q̄ omne qd̄ p̄cognoscit: p̄cognoscit in causa. 2ª vero probat per hoc q̄ somniū est futuri ɔtingētis ⁊ somnium nō est causa ipsius. Preterea in p̄mo pyar' dicit Ar: q̄ ɔtingens ad utrūlibet non magis sic uel sic se habet uel hēbit. Sed utrūlibet singulare est cōtingens de futuro: ergo videt q̄ singulare ɔtingēs de futuro nō magis erit q̄z nō erit. cum igit somnia sint frequēter de talibus: videt q̄ somnia nō magis significēt vnū q̄z ei⁹ optimū: ⁊ ita nihil significēt. Preterea ī; dicit ecclesiastici: multos errare fecerūt somnia ⁊ exciderūt sperātes in eis. Solō dicim⁹ cū sanctis ⁊ phīs q̄ somnia frequēter signt aliqd in futurū ⁊ maxime ut dicit Auicª que sunt in fine dormitiōis sicut illa que vident in ma-

ne. oēs enim cogitationes hac hora quiescūt ⁊ motꝰ humoꝝ sunt finiti: ⁊ iō cuȝ imaginatiua nō sit impedita per corpus: nec impediat ab alijs actibꝰ aīe: tunc obsequiuȝ eius qđ p̄stat aīe melius est q̄ȝ qđ post: ⁊ iō in talibꝰ imaginatiōibꝰ frequēter p̄uident futura. Somniū tn̄ lȝ p̄ncipaliter sit futuroꝝ tn̄ etiam p̄teritoꝝ est ⁊ p̄sentiuȝ que latent cogitationē nostrā ut dicit Alphorabiꝰ. ¶ Ad id ergo qđ obijcit in cōtrariū dicēdū ꝙ somniū qn̄qȝ est signum cause: ⁊ qn̄qȝ est signū signi: ⁊ qn̄qȝ est signum accidētis ⁊ p̄cognitio uariat ſm illa. ¶ Ad id aūt qđ obijcit ꝙ omne qđ scitur per cām scitur. dicēdū ꝙ hoc est intelligēduȝ de scīa intellectiua que accipit per mediū demōstrationis ⁊ sillogismi. Scīa aūt somnialis est que habet per ꝓprietates imaginuȝ apparētiū. Unde dicit phs ꝙ artificissimus est iudex somniorū qui pōt sīlitudines inspicē. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ singularia de futuro cōtingēti neqȝ uera neqȝ falsa sunt: hn̄t tn̄ aliquos īcursus accidētiuȝ frequēter non semp per quos ꝯtingit magis prefigurari alterā partem q̄ȝ opposita: lȝ adhuc post illos incursus remanēt cōtingētia: ⁊ iō etiam plura somnioꝝ nō eueniūt. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ ecclesiasticus dicit de illis que innitunt somnijs tanq̄ȝ ex necessitate futuris: cū somnia nō sint necessaria signa futuroꝝ ut dicit phs. ¶ Querit quot modis contingant somnia que sunt signa futurorum.

c Onsequenter tractanda est qō quinta Aristotelis que est q̄liter cōtigat futura p̄uidere in somnijs. Et circa hanc querunt tria. Quoꝝ p̄muȝ est quot ⁊ quibus modis ꝯtingant somnia que sunt presagia futuroꝝ. 2m est utrum somnia de necessitate eueniant uel non. 3m utrum scientia somnialis sit scientia speculatiua uel operatiua.

a D primum proceditur sic. Dicit Arˢ: ꝙ somnioꝝ quedā sunt causa quedam signuȝ ⁊ quedā incursus accn̄tales: sicut ⁊ in rebus quedā fiunt per cām sicut defectꝰ solis per interpositionez lune. quedā v̾o sunt signa eoꝝ que fiunt: sicut approꝑinquatio lune ad locū ꝯiunctionis signum est eclipsis future. quedā v̾o accn̄tia sicut ꝙ aliquo ambulante accidit solem eclipsari. ¶ Sed cōtra hoc est videt enim ꝙ nullū somniū sit causa. omne eniȝ somniū est simulacrū apparēs in aīa. nulluȝ aūt simulacrū tale causa est alicuiꝰ futuri: ergo nullū somniū causat futuruȝ. p̄ma patet per antedicta. 2a v̾o probat per lō ꝙ spēs que sunt in aīa nō sunt cause rerū extra sed potius causate ab ipsis. ¶ Itē si sunt cause tunc erūt cause ꝑse uel cause per accn̄s. Si cause ꝑse tunc aut efficiēs aut formalis aut finalis aut materialis. Si efficiēs cum igit efficiēs ꝑse nō agat nisi cōiuncta tunc erūt somnia semp ꝯiuncta rebus illis que significant in futuro: qđ plane falsuȝ est. Si dicatur ꝙ sit causa finalis cuȝ igit causa finalis sit habita post rem tūc somniū debet fieri post illam rem que figurat in futuro qđ iterum falsum est. Si dicatur ꝙ sit formalis uel mālis: cum igit ille cause sint intrinsece rei semper ⁊ nunq̄ȝ extra eam: oporteret ꝙ qđlibet somniū esset intrinsecuȝ rei significate in futurū uel ut forma uel ut mā qđ iteruȝ falsum est. Si ꝓpter hoc dicat ꝙ est causa per accidens. Cōtra. omne per accn̄s reducit ad id qđ ꝑse est sicut ad ſm ut dicit Arˢ: 2o phiᶜ ꝙ policletus est causa statue per accn̄s eo ꝙ policletus est statuarius ⁊ statuarius est ꝑse causa: ⁊ albꝰ hō sanat per accn̄s eo ꝙ albus hō est medicus ⁊ medicus hō sanat ꝑse. Si igit somniū est causa per accn̄s futuroꝝ oportebit aliqđ eē in somno uel somniāte qđ sit cā ꝑse: qđ nō est facile fingere: cū sepissime somnia mꝰque multū distāt per locū ⁊ tēpꝰ quoꝝ nullo mō sumꝰ cā ⁊ occasio. ¶ Preterea obijcit sic ꝯtra hoc ꝙ dicit quedam esse signa futuroꝝ. signum enim aut est in sup̄ficie attingens rei ꝓfundū ⁊ sic est causa apparētie ⁊ non existentie. aut est ꝓfundū rei attingēs ⁊ sic est causa apparētie ⁊ exn̄tie ꝓbabilis. Et quocūqȝ mō dicat ꝙ somniuȝ est signū tunc ꝯtingit rem sillogizare per somniū uel ex probabilibꝰ uel ex apparētibus quoꝝ utrūqȝ est falsum: nihil enim sequit iste videt pisces: ergo pluet. nec etiaȝ habet argumēti apparentiā. silr nihil sequit iste videt septem spicas ꝑcussas uredine: ergo erūt septē anni sterilitatis: nec est ibi aliqua apparētia. Eodem modo obijcit contra 3m mēbruȝ sic: q: dicit phus quedā somnia eē incursus accn̄tales ad futura. accn̄s enim nō est p̄ncipalr suuȝ ſm: ergo videt ꝙ somniū deberet esse in re significata in futuro ⁊ eodem tp̄e cum ipsa. ¶ Preterea dicit phus ꝙ somniū est accn̄s futuri sicut aliquo ambulante attingit solem eclipsari. sed ambulatio ambulantis nullum hēt ordinē ad eclipsim solis: ergo videt ꝙ somniuȝ est incursus accn̄talis ⁊ nulluȝ hēt ordinē ad futurorū significationē. ¶ Iteȝ dicit Arˢ: ꝙ somnia que sunt cause futuroꝝ qn̄qȝ sunt ex p̄te corp̄is qn̄qȝ sunt ex p̄te aīe. Ex p̄te corp̄is cōtingit p̄uidere infirmitates corporis futuras ex aliquo modico motu humoruȝ qui cōtingit in somnis. ex p̄te aīe aūt qn̄ p̄paratus existit motus a diurnis inchoationibꝰ. motꝰ enim in somnio frequēter principia sunt actuuȝ ⁊ eoꝝ intelligētia in fantasmatibus nocturnis p̄cedit: sed ſm hoc videt ꝙ somniū nō sit ab intelligentijs sep̄atis que dicunt angeli ut a causis. Qđ tn̄ dicunt Alga. Alphora. ⁊ Auic. ¶ Solutio dicendum cuȝ philosopho ꝙ somnia sunt duplicia. qn̄qȝ eni hn̄t significationē ⁊ qn̄qȝ nō. Illa que nō hn̄t significationem nō sunt nisi motꝰ simulacroꝝ ut supra dictum est. Illa v̾o que significationē hn̄t triplicem hn̄t relationē ad sigta. s. cause signi ⁊ incursus accn̄talis. illud enim qđ cognoscitur aut cognoscit ex ꝓprijs aut ex cōibus. Si ex proprijs tunc per cām hēt cognosci. Si aūt ex cōibus hoc est per propinqua uel remota. Si per ꝓpinqua tunc cognoscit ex signis q: ꝓpinqua accn̄tia sunt signa. Si v̾o p remota tunc cognoscit per incursum accn̄talem. quocūqȝ aūt modo cognoscat in somnijs res futura semp cōior modus cog̊scēdi erit per ꝓp̄etates methaphoricas: ⁊ huius rō infra dicet. Si v̾o cognoscit per cām tunc est res que cām hēt ex p̄te corporis uel aīe. Ex p̄te corporis quideȝ sicut qn̄ aliqs videt se in igne uel in p̄te uel in toto. ex eo ꝙ in p̄te uel in toto in nāli calore calefactꝰ est: ⁊ aliquis somniat se comedere mel eo ꝙ fleuma dulce tangit palatum ⁊ linguā. Aliquis enim somniat se esse in niue ⁊ in aqua ⁊ in glacie eo ꝙ in p̄te uel in toto infrigidatꝰ est. Et ad hunc modū reducunt somnia sequētia cōplexiones hominum. Sicut ꝙ cholerici somniāt se frequēter ardere ⁊ fleumatici se natare ⁊ submergi in aqs: melancholici aūt recta obscura ⁊ nigra somniant se vidē eo ꝙ talis sit dispositio melācholie ⁊ hmōi. ¶ Ad hūc etiam modum reducūtur oīa illa somnia que sequunt nās ciboꝝ. qđ enim cōplexio facit per nām hoc cibus facit ex accn̄te: ⁊ eodem mō sunt somnia sequētia naturas infirmitatum. Qđ aūt in somnijs fortior occurrit motꝰ q̄ȝ sit: hoc ꝯtingit ꝓpter duas causas. Quarū vna est quia aīa tunc quieta est ⁊ tota fert ad motuȝ vnuȝ. 2a est q: spiritꝰ aīalis tunc quietus est ⁊ idcirco ab vno motu totꝰ imprimit: ⁊ iō ille motꝰ maior sic videt sicut vnum videt duo qn̄ diuaricat spūs visiuus. Causa v̾o que est ex p̄te aīe duplex est. s. ex p̄te scibiliū ⁊ ex parte op̄abiliuȝ. ex parte scibiliuȝ qn̄ inq̄sitio aliquoꝝ fuit in vigilia rep̄n̄tat motꝰ illius inq̄sitionis in somnijs ⁊ in eis manifestant futura scibilia. Ex p̄te op̄abiliuȝ v̾o qn̄ dispō aliquoꝝ op̄abiliū precedit in vigilia. Tunc enim motus eiusdeȝ dispōnis in somnijs p̄ostendit futurā op̄ationē. Signuȝ v̾o est triplex. s. in celo ⁊ in elemētis ⁊ in somniāte sicut stella mouet ad aliqđ cuius motꝰ exiguus exn̄s in vigilia nō ꝑci/

pit sed in somnio manifestat ꝯm ꝙ coiter dicitur a phis ꝙ aliquid sigñt somnia in plenilunio ⁊ aliud in sole ⁊ aliud in nouolunio: ⁊ aliud planeta exñte in bicorpore ⁊ aliud qñ sunt planete in signo vnius corpis. Ex parte ꝟo elemẽtoꝝ sunt signa qñ elementa disponunt ad serenitatem uel pluuiã uel uentos uel aliqd hmõi. Cuz eniz illa dispõ est pua in elemẽtis nõ sentit in vigilia sed pcipit in somno ꝯm ꝙ aliqs somnians pisces suspicat futuram pluuiã. Et aliqs somniãs pisces mori ⁊ exiccari interꝑtat futurã serenitatẽ. ¶ Signa ꝟo ex pte somniantis sunt dispõnes somnij nõ pue que nõ nisi in somnio sentiunt. Sicut si aliqs somniãs ignem interꝑtat futurã iram, ⁊ somniãs se videre os putridũ magnũ interꝑtat impositionem falsi criminis. ⁊ somniãs se videre scorpionem interꝑtat futurã detractionẽ occultã eo ꝙ talium dispõnes nõ mouerũt somniãtes ex pte corporis uel ex parte aie sicut in ira futura: forte fuit iniurie memoria uł alicuius debilis assensus sanguinis ad cor ex impositione falsi criminis: forte ꝓcessit suspicio aliqua uel aliquid factũ suspectũ cuius mot⁹ signuz fuit futuri. Accidẽs aũt siue incursus est de his que ꝓcul sunt tẽpore uel loco: ⁊ quoꝝ noticia sup nr̃am videt esse prudẽtiã ut dicit phs sicut est de nauali bello futuro uel de regnis subuertendis uel de toto statu mundi futuro. Sicut in somnio nabuchodonosor: ⁊ noticia somnioꝝ hmõi nõ fit sine reuelatione ut infra determinabit. ¶ Dicendũ ergo ad ꝑm ꝙ somniũ nõ dicit esse causa nisi q: est simulacrũ cause. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ somniũ aliqñ est simulacrũ efficiẽtis: ⁊ qñqz finalis ⁊ qñqz formalis ⁊ qñqz mãlis. ⁊ bñ cõcedimus ꝙ est ꝯiunctuz aliquo mõ significato. Significatũ enim causa est in re uel in fieri apud somniantem ut patet ex ꝑdictis. Qñqz etiã est simulacrũ cause per accidẽs: ꝙ per accñs reducit ad pse causas in corpe uel in aia ut sup dictũ est. ¶ Ad id qd obijcit de signis dicendum ꝙ quedam signa sunt propinquiora ⁊ quedam remotiora ⁊ quedã sunt accepta ex pte reruz ⁊ illa sunt rõ inferẽdi apparẽter uel ꝓbabiliter: ⁊ de illis ꝓcedit obo. quedã aũt accipiunt ꝯm ꝓprietates methaphoricas ⁊ p illas nõ põt inferri. Dicit enim phus nõ cõtingit determinari ꝓbleuma ad eos qui extraneis noib⁹ res appellant ut platanũ hoiem trãsgrediunt enim positã locutionem: ⁊ talia sunt signa somnialia. Et dicit Alphorab. ꝙ somniũ est scia accepta cuz medio q: .s. nõ accipit p mediuz locale uel sillogisticũ. ¶ Ad hoc qd obijcit de cursu accñtis dicẽdũ ꝙ somniũ est simulacrũ alicuius accñtis futuroꝝ qd tñ in aia est sicut in sbto: ⁊ ꝓpter hoc non ꝓcedit ꝑma argumẽtatio. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ est ordinatio ad futurũ per modũ signi uel per modũ cause ⁊ est ordinatio per modũ euẽtus casus uel fortune: ⁊ hoc intendit per suum exẽpluz exꝑmere phus: uel nihilominus tñ id qd est accñs nõ est oino ad utrũlibet. Sed per dispõnes subarũ sepatarũ ut celoꝝ uel elemẽtoꝝ magis declinãt in alterã partẽ ⁊ idcirco ꝑnosticũ est futuroruz. ¶ Ad ultim dicẽduz ꝙ oia somnia illa que nõ manifestant in signis corpalibus uel causis sup nr̃am sunt prudentiã ut dicit phs ⁊ sunt reuelatiões ab intelligẽtijs rapte humanis aiabus ut infra determinabitur.

¶ Utrum somnia de necessitate eueniant.

s **Ecundo queritur** Utrum somnia de necessitate eueniãt uel nõ. Et videt ꝙ sic. sunt enim somnia per reuelationẽ diuinã ut dicũt sancti ⁊ phi. sed reuelationi diuine nõ subest falsuz: ergo nec somnijs falsuz suberit. ¶ Itẽ somniũ Pharaonis ⁊ Nabuchodonosor ⁊ Danielis fuerunt ꝓphia de futuro. Sed ꝓphetie nõ põt subesse falsuz ergo nec tali somnio. ¶ Item tale somniũ aut sigñt aliquid aut nihil. Si nihil hoc est cõtra phos ⁊ sanctos coiter loquẽtes. si ꝟo aliqd hoc erit uerũ q: falsuz nihil est. Si ergo erit uerũ aut contingenter erit uerũ aut necessario. Si contingenter põt ergo nõ esse uerũ. ponat ergo ꝙ non eueniat tunc illud somniuz nõ significabit uerũ: ⁊ si nõ sigñt ueruz nihil sigñt ergo illud somniũ nihil sigñt sed impositũ erit significare aliqd. ergo somniuz qd aliqd sigñt nihil sigñt qd est ipossibile: ergo nõ cõtingenter sigñt ueruz: ergo sigñt necessario ueꝝ aliquid futurũ. Si dicat ꝙ somniũ illud qd est per reuelationẽ sigñt aliqd futuri de necessitate sed non id in quo nõ est reuelatio. ¶ Contra id qd est per reuelationẽ est id qd hẽt incursuz accñtalem tm̃ ad futurũ ⁊ illud minorẽ habet ordinẽ qd est ad futurũ qz id qd est causa uel signuz: ergo si illud de necessitate aliqd sigñt futuruz: multo magis significabũt aliquod futurũ de necessitate que sunt causa uł signũ: ⁊ sic oia somnia que aliqd sigñt in futurũ de necessitate significabũt illud. ¶ Sed cõtra dicit Ar: qm̃ ergo nõ eueniũt multa somnioꝝ nõ est incõueniẽs. ergo nihil ꝓhibet que somnia nõ euenire: que tñ futuruz aliqd sigñt. ¶ Item Ar: in 2° de gñatione ⁊ corruptione futuris quis incedere nõ incedet: ergo si aliquis somniauit aliqd futurũ fore incedere nõ ꝓpter hõ de necessitate incedet. ¶ Preterea hoc ꝓbat Ar: tam in corpalib⁹ signis qz in uoũtarijs ꝙ ea que futura sunt nõ de necessitate futura sũt. Signa eni celestia que sunt signa uentoꝝ uel pluuiaꝝ futuraruz nihil ipedit uel ꝓhibet impediri. Silr cõsilia humana de futuris nihil ꝓhibet nõ euenire ⁊ ꝙ aliqd posterius adueniat ⁊ ꝑiudicat signis ꝑcedẽtibus ⁊ cõsilijs: ergo a sili nõ eueniũt de necessitate. ¶ Solo ꝯsentiẽdo phis dicimus ꝙ somnia nõ eueniũt de necessitate siue sint cause siue signa siue icursus accñtales futuroꝝ. ¶ Ad ꝑm ergo dicẽduz ꝙ reuelationes fiunt duob⁹ modis. s. ꝯm uerã intelligentiã uoluntatis diuine: ⁊ ꝯm ꝑmixtionẽ fantasmatũ. ⁊ ꝑmo mõ nõ est somniũ ut sup habitũ est sed ꝓphetia de qua ifra disputabit. 2° ꝟo mõ est reuelatio nõ sigñs rem futuraz simplr ꝯm ꝯditionẽ aliarũ causarũ nãlium uel uoluntariaruz: que cause cuz nõ sint necesse nõ erit necessariũ futurũ qd sigñtum est. hoc tñ semp intelligẽduz est ꝙ somniuz semp fit in ꝓprietatibus fantasmatis: q: sine fantasmatibus nõ est aliqd somniũ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ illa somnia fuerũt ꝓphetica ꝯm quid ⁊ imobiles de futuro. s. exñtibus causis uoluntarijs. simplr aũt nõ. si enim merita uoluntatis imutata fuissent non induxisset deus factuz silr qd factuz est aureũ postea argẽteuz ⁊ sic semp prius est ꝓpter dispõnem uoluntatis eoꝝ qui sunt in seculo ⁊ nõ de necessitate. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ somniuz aliqd sigñt. s. ꝯtingens de futuro qd tñ ad alterã partẽ est magis dispositũ. Et si querit utruz hoc aliquid fit uł nõ. dicendum est ꝙ illud non est simplr sed ꝯm quid: ⁊ ꝯm dispõnem ⁊ propter hoc nõ sequitur ꝙ ipsuz absolute sit uerum. ¶ Ad ultimũ patet solutio per predicta.

¶ Utrum scia somnialis sit speculatiua uel practica.

t **Ertio queritur** Utrum scientia somnialis sit speculatiua uel opatiua. Et videtur ꝙ non speculatiua q: illa nõ acqrit nisi per habitudines ꝓpõnum ꝑmissarũ ad ꝯclusionez ⁊ per habitudinem medij termini quoruz nihil est in somnijs. ¶ Preterea oia somnia uel fere oia sunt de ꝑticularib⁹ ut dicit Alphorabius quib⁹ utimur ad cõprehendẽduz utile uel nocens in rebus futuris. Particularia aũt utilia uel nocẽtia sunt in qbus est opatio. ergo somnialis scia est principiuz opationis ⁊ nõ speculatiõis. ¶ Preterea fere oia accipiunt in ꝑncipijs methaphoricis. Ex methaphoricis aũt nihil infert ꝯm intellectuz speculatiuũ: ergo somniũ nõ est principiũ speculationis. Si ꝓpter hoc dicatur ꝙ somnialis scia practica sit. ¶ Cõtra practicũ est quod est opabile per nos. somnia ꝟo frequentissime sunt de his que nõ sunt opabilia per nos sicut de futura sterilitate ⁊ abũdantia fuit somniũ pharaonis: ergo somniũ non est

scia practica. ¶ Preterea etiam iuxta hoc queritur utrum somnia semp significent sub methaphoricis silitudinibus uel nō. et videtur quod sic: quia dicit phus quod artificiosissimus iudex somnio₂ est qui pōt silitudines inspicere. Preterea experimētū docet hoc quod ira futura sub igne somniatur et pluuia sub piscibus. ¶ Sed cōtra dicit Auic. quod qñq3 somniatur res ut est futura et tunc somniū nō indiget interpretatione. ¶ Preterea dicit idem quod qñq3 somniatur cōtrarium in cōtrario ergo nō semp est somniū in silitudine methaphorica. ¶ Iuxta hoc iterū queritur de mō interpretādi somnia. Et videtur Arist. dicere quod pmptus erit significatiua somnio₂ iudicare qui cito pōt sentire diuulsa et inspicē disto₂ta idolo₂: quia hoc qdē hois hic vero equi. ¶ Queratur ergo que sūt diuulsa et disto₂ta idolo₂: si enī illa sunt que turbato mō descendunt a loco fantastico ut quidā dicūt tunc nō erit interptatio somnio₂ illorū que sunt in fine dormitationis apud quietē spūs cuius cōtrarium dicit Auic. in fine enim dormitationis nō disto₂te nec diuulse descēdūt simulacra. ¶ Preterea dicit Algazel quod sensus interptationis somnio₂ est ut in tempore de h pmeditetur qd de forma remāsit in memoria eius qd fuit possibilius vidisse aīam quia fantasma comitatur illud in hoc. Vbi grā modus reminiscendi fiet per resolutionē sic. Dicet hmōi fantasia que nunc est quoquo mō uenit in memoria nr̄a et tunc recordabitur cause que fecit hanc esse debere. Et deinde cōsiderādo istā cām recordabitur cause illius et sic resoluēdo aliquid ostēdet in prima per quā labendo cecidit in istā ultimā. Sm hoc videtur quod reminiscētia omne fantasticū facit ad interptationem somniorū. fantastica enim somnia causant ab operationibus sensuum: quia a cogitationibus fiunt que sunt in vigilia. et sm hoc omne somniū significabit in pterito aliqd sensatum uel cogitatū qd falsum est: cum multa somnia significent aliqd in futuro. ¶ Item dicit Algazel quod quia cōmutationes fantasmatū nō retinentur in vno mō idcirco multiplicantur modi interptatiōis et uariantur sm signa: et sm dispōnes et artificia et tēpora anni et infirmitatē dormiētis: et sic ut nō possit inueniri interptatio nisi sm mediū estimationis quia impedit uelamē qd est ibi. ¶ Queratur ergo penes qd accipiatur ista diuersitas interptatiōis que est sm singularia et dispōnes et artificia et tpa anni et infirmitatē dormiētis. ¶ Solō ad pm dicēdū quod somnialis scia est accepta sine medio pbante uel inferēte ipam: et propter hoc nō est speculatiua. Est itē scia accepta sine eligētia et cōsilio et ppter hoc nō est simplr practica l3 somnia frequenter sunt de his in qbus uel circa que sunt nr̄e operationes et ppter hoc Socrates cōcionās ad atheniēses appellat sciam somnialē nō humanā sed diuinā. et Arist. dicit eam esse sup nr̄am prudētiā eo quod nō accipitur ex principijs scie speculatiue uel practice. et per hoc etiam patet solō ad duo sequētia. ¶ Ad aliud dicēdū quod l3 somnia qñq3 sunt de his que nō sunt opabilia per nos: tamen frequēter sunt de his circa que nr̄a opa sunt: sicut l3 famem nō faciamus tñ circa famē et abūdantiā sunt sollicitudines et opa humana. ¶ Ad id qd ulterius queritur utrum semp significent in pprietatibus methaphoricis. dicēdū quod frequēter sic ptingit tñ propter dispōnes somniātium ptingit etiam aliter. Sunt enim quidā somniātes clarissimarū aīarum et optime cōplexionis: et iō uaria intelligētia in ipis vincit imaginē et accipit reuelationem somnialē in ppria silitudine rei: et hoc erit somniū de quo dicūt Auic. et Algazel. quod nō idiget iterptatione. Quidā vero sunt minus potētes in intellectu et fortiores in imaginatione: et tunc imaginatio nō format imaginationes pprias sed methaphoricas: et hoc somniū indiget interptatiōe. Vñ quāto plus disto₂quēt imagines a uera rei intelligētia tāto somniū est obscurius: et hmōi causa iam assignabitur in sequēti qōne. ¶ Ad aliud dicēdū quod ratio vnius ptrario₂ scitur scita rōne alterius et econtra etiam ordines hñt ad vnum sm et ppter istas duas cōiunctiones ptrario₂ fantasia sepe disto₂quet se ab vna in alterā: et iō dicit phus quod qñ somniat se mori signū est quod plongatur ei vita. ¶ Ad id qd ulterius queritur de modo interptandi somnia dicēdū quod plura psiderantur in interpretatiōe somnio₂ sicut tangitur in ultima auctoritate Algazel. primū tñ est quod sciat segregare disto₂ta idolo₂ ab illis idolis que signt aliqd in futurū. dicuntur enim idola disto₂ta que sm se nō sunt idola futuro₂ sed sm pprietates remotas. Vbi grā ppter dispōnē pcupiscētie in corpore ptingit somniare aliquem coitū ut dicit phs. Et quia virgines pcupiscibiliores sunt contingit eas somniare coire cum virgine: illud somniū ex idolis repñtatis in ipo nō signt aliqd in futuro: tñ propter pprietatē coitus virginis signt angustiā in futuro ut dicitur in libro Danielis. Silr est de somnio famelici qui somniat se comedere oua: ex idolis enim illius somnij nō signtur nisi fames presens in corpore: tñ quia ouum nō comeditur nisi frāgatur: et cum frangitur occultū in oua reuelatur: ppter illam pprietatem signtur in comestione ouo₂ reuelatio occultorū in futuro. ut dicitur in libro somnio₂ Danielis. Diuulsa vero idola uocantur qñ fantasia cadit ab vno in alterū et ab altero in tres et sic deinceps: tunc enim opo₂tet recurrere ad primū qd aliquā futuri habuit signtionem. ¶ Ad aliud dicēdū quod Algazel loquitur de illis somnijs tñ que causantur a pterito sensu uel imaginatiuo. Ex imaginationibus enī illo₂ pcipue occurrūt signtiōes futuro₂. ¶ Ad ultimū dicēdū quod interptatio somnij aut accipitur de proprietatibus simulacro₂ de qbus est somniū: aut ex proprietatibus somniātis: aut ex pprietatibus mouentium in somnio. Et si pmo mō tūc est interptatio sm singularia in qbus est somniū. Si scdo mō tunc est sm dispōnes que sunt in somniāte pcipue ex cōplexione uel cibo. Si 3o modo tunc mouēs erit intus uel extra. Si intus tunc erit ex pte aīe uel ex pte corpis. et si ex pte aīe tunc erit ex proprietatibus artificij. artifices enim singuli sub methaphoris instro₂ suo₂ et suo₂ officio₂ somniāt futura. et h patet in duobus ministris pharaonis. s. pincerna et magistro pistorū. quo₂ vnus. s. pincerna vidit psagia futurorū et in vite et calice et vino. Alter vero. s. pisto₂ magister in canistris farine et oībus gñibus panū que fiunt arte pistoria. Si vero est mouēs ex pte corpis tunc est infirmitas. Si aūt est mouēs extra: siue sit ex pte stellarū siue ex parte elemēto₂ tunc uariatur sm tempora.

¶ Utrum futura ab homine perspiciantur solū uel quorum demonum habent causam.

d **Einde querendum** est de sexta qōne. s. Utrū futura ab hoīe pspiciantur solum uel quorūdā demonū hñt cām. Hanc enim mouet Arist. et nō disputat eam. Videtur enim quod nō solum futura perspiciantur ab hoīe sed etiā fiunt per reuelationē angelo₂ bono₂ uel malorū qui a phō demones uocantur. Dicit enī Aug. in 12mo super geñ. ad lr̄am. quod corporalem visionē et per imagines corporaliū que demonstrantur in spiritu et boni angeli instruunt et mali fallunt. Cum igitur imagines corporaliū fiāt in somnijs per ipas imagines et boni angeli ipm instruūt et mali fallunt hoīes. ¶ Itē Alphorabius dicit quod dato₂ scie somnialis est intellectus liberatus a mā. talis aūt intellectus liberatus a mā est intelligētia angelica: ergo videtur quod dato₂ cognitionis somnialis sit intelligētia angelica. ¶ Item Alphorabius scientia somnialis est a re diuina ex pfecta sollicitudine circa hoiem. ¶ Item Alphorabius et Auic. dicunt quod aīa in somnijs piungitur substātijs spūalibus que dicuntur angeli et recipit reuelationes somniales ab ipsis. hoc etiā accipitur in pncipio matthei ubi angelus reuelauit Joseph in somnijs ut accipet mariā piugem suā. et iterū tribus magis siue regibus ut per aliam viā redirēt in regionē

suam.⁊ iterum ut maria cum Joseph iret in egyptum:⁊ quarto ut rediret in iudeam.Et iterum hoc accipitur in somnijs Balaā quo cadens aptos habuit oculos ⁊ accepit reuelationē a bonis ⁊ malis angelis.Simil'r in somnijs Dañ.⁊ in Juda machabeo cui socij sui fidedignuz exposuerūt somniū.⁊ in libro iude:ubi vnus vidit ꝙ panis subcinericius ex ordio uoluebaꝶ in castris madian ⁊ subuertit tabernaculū ⁊ terre funditus coequauit.Simil'r aūt multa suppetunt extra.per rōnem etiaʒ probaꝶ idem.quidā enim sunt de futuro sub libro Aꝛ:ordinata que tñ nō possint hēre cām:necesse est ꝙ accipiantur per cām somni dictā.¶ Item oīs scia post ignorātiam est ab aliquo agēte itellectu.scia somnialis de futuro est scia accepta:ergo erit ab aliquo agēte intellectu.ꝑma ꝓbaꝶ per hoc ꝙ itellectus possibilis nō efficiꝶ in actu sciēdi nisi per agentē.2ᵃ probaꝶ per hoc ꝙ scia somnialis nō hebetaꝶ ante somniū.Hoc igiꝶ supposito queraꝶ de illo agente Utrū sit agens humanꝰ uel angelicus.Si dicaꝶ ꝙ humanus.Cōtra.humanū agens nō extrahit possibilem de potētia nisi per ꝑpōnes ꝑmas ⁊ per ordineʒ premissarū ad cōclusionē.talis aūt eductio possibilis nō est in scia somniali:ergo nō erit per agentē humanū.relinquiꝶ ergo ꝙ fiat per angelicū uel diuinuʒ.¶ Preterea diciꝶ in libro causarū ꝙ intelligētia est plena formis.Et diciꝶ in cōmēto eiusdem libri ꝙ aīa rōnalis est instrumētuʒ intelligibile : ergo videꝶ ꝙ intelligētia hēt imꝑmere formas in aīam rōnalem.Et cuʒ in somnijs apta nata sit magis ꝯiungi itelligētijs q̃ʒ in vigilia magis accipit impressionē hmōi in somnijs q̃ʒ in vigilia.ergo ab itelligētijs fiūt reuelationes somnioꝝ.Sed cōtra dicūt Alpho. ysaac ⁊ Auicᵃ ꝙ in intelligētijs non sunt nisi forme ul'es simplices sicut sube ipsarū simplices sunt.Si ergo imꝑmunt in aīas nō imꝑmunt nisi formas quales hñt:ergo nō imꝑmunt nisi ul'es ⁊ simplices sed somnia oīum uel oīa sunt in ꝑticularibus fantasmatibꝰ:ergo nō faciūt aliquā imꝑssionē in somnijs.¶ Item corꝑales sil'itudines nō sunt in itellectu puro simplici nec ab ipso somnia sūt in corꝑalibus sil'itudinibus ut sup̈ est ꝓbatuʒ.ergo nulla somnia sunt a puris ⁊ simplicibꝰ intellecibꝰ:sed tales sunt intellectꝰ angeloꝝ:ergo nulla somnia sunt ab angelis.¶ Queriꝶ etiā iuxta hoc quare intellectꝰ futuroruʒ nō demonstranꝶ in ꝓprijs imaginationibꝰ ut.s.homo videreꝶ in imagine hoīs ⁊ asinus in imagine asini cuʒ proprie imagines exꝑssius demonstrarent intellectum q̃ʒ methaphorice.¶ Sol'o dicēduʒ ꝙ in somnijs fiunt reuelationes ab intelligētijs que dicunꝶ angeli:⁊ fiunt illo mō quo sup̈ expeditū est in tractatu de angelis:⁊ fiūt a bonis ⁊ malis sicut dicit Augꝰ.¶ Ad id aūt qd̉ in cōtrariuʒ obijciꝶ.dicēdū ſm sup̈dicta ꝙ lʒ forme simplices sint in angelis:tñ q: angelus ⁊ intelligētia sunt ſbe agētes in hyle mūdi ⁊ in aīas humanas ut dicūt pħi forme ille que in eis sunt simplices recipiunꝶ ab aīa uel ab aīa libꝰ ut ꝑticulares ⁊ corꝑales:⁊ hec est sol'o Alphorabij.posset tñ etiaʒ dici ꝙ intelligētia infundit intellectū simplicem:⁊ huic intellectui simplici imago format imaginationes.Tertio modo pōt dici ut sup̈ determinatū est in qōne de scia angelorū.ꝙ.s.sunt forme cōpōnis ⁊ forme abstractionis.Et forme cōpōnis deseruiūt intelligētie actiue.Forme aūt abstractionis deseruiūt intelligentie ꝯtēplatiue.Cum aūt oīs actiuus agat circa ꝑticularia necesse est formas intellectꝰ actiui esse ꝑticulares lʒ sint simplices.Qual'r aūt forma simplex possit esse ꝑticularis infra determinabiꝶ in qōne de itellectu practico:⁊ tales forme sunt intelligētiarū quas imꝑmūt in aīas:⁊ ab aīa ip̄a ꝓpter nām imaginatiue efficiunꝶ corꝑales:per hoc etiaʒ patet sol'o ad sequēs.¶ Ad id qd̉ ulterius queriꝶ rñdet Alphorabiꝰ.ꝙ formis intelligētiarū q̃s ip̄e itelligētie imꝑmunt in aīas magis sil'es sunt ꝓprietates methaᶜᶜ q̃ʒ uere imaginationes reruʒ:⁊ ꝓpter hoc intelligētie intellectꝰ futuroꝝ imꝑmunt sub ꝓprietatibꝰ mechanicis ⁊ nō sub ueris imaginibꝰ reruʒ.sed tñ hec sol'o nō est sufficiēs sed dicēduʒ illius esse tres causas simul concurrentes:quaruʒ vna est ⁊ ꝑcipua:q: somnia nō sunt nisi simulacra accepta per sensum in ꝑte uel in toto:in causa uel in effectu futuruʒ:nec in ꝑte nec in toto nec in causa nec in effectu siue in sensu.futurū enim cōtingēs nō habet cām ordinatā nec ut frequenter nec ut semp:⁊ iō relinquiꝶ ꝙ nō possit esse in aīa per ꝓpriā imaginem uel per imaginationem sue cause:ergo erit in aīa per imaginationem sui similis.2ᵃ causa est q: intellectus a somnio ligaꝶ per accñs ut sup̈ determinatū est.sensus aūt per se ⁊ iō aīa abstracta a sensu ⁊ intellectu ꝯfortaꝶ in imaginatione ⁊ efficiꝶ potens:non tñ in imaginibꝰ sed etiam in proꝑetatibꝰ ipsarū.3ᵃ est quā tangit Alphorabiꝰ.⁊ ueritas illius patet per itellectuʒ diuinorū in sacra scriptura qui totus manifestaꝶ nobis in hmōi imaginibꝰ.⁊ de h̄ plura sunt notata supiꝰ in qōne de imagīalibꝰ angeloꝝ.

¶ Utrum somnia fiant a natura uel ab euentu.

Ultimo tangenda est septima qō.Utruʒ somnia fiant a natura uel ab euētu.Et videꝶ ꝙ a natura.Dicit enim Aꝛ:ꝙ quorūcūqʒ loquax est natura ⁊ multiplex ⁊ melancholica multimodas visiones vidēt:eo enim ꝙ circa plura ⁊ multipharia moueanꝶ nascunꝶ simulacra theoreumatica ⁊ fortunati exñtes in his.Ex hoc accipiꝶ ꝙ melācholicoꝝ est multum somniare:⁊ sic somnia fiunt a natura.¶ Iteʒ Aꝛ:multi aūt ꝓpter uehementiā queadmodū ⁊ minus intēdētes bene ꝯiectant:⁊ ꝓpter mutationē cito quidē vicinius est.Ex hoc hēaꝶ ꝙ multimoda somnialis visio est de natura melācholici.¶ Item Aꝛ:Eo ꝙ furiosi sunt sil'i ad herētia melius dicūt ⁊ intelligūt.Ex hoc patet ꝙ de natura furoris est ꝙ figura signata adherētia fantasmatibus sil'ibus melius intelligūt q̃ʒ alij.Si forte aliqs diceret ꝙ somnia eēnt a deo ⁊ nō a natura nec ab euentu ꝓbat Aꝛ:duabꝰ rōnibus ꝙ hoc nō est uerū : quaruʒ vnā in talibus uerbis ponit deuʒ quidē mittentem esse somnia fatuis ⁊ nō optimis ⁊ prudētissimis:sʒ quibuslibet mittere incōueniens causa eē videꝶ.hoc est ꝙ deus mittat somnia fatuis ⁊ melancholicis ⁊ sine discretione quibuslibet magis q̃ʒ optimis in virtute ⁊ prudētissimis in scia nō est rōnabile.Alia ratio Aꝛ:est sub his ꝟbis: oīno aūt qñ ⁊ alioꝝ aīalium somniāt quedā a deo non missa somnia sunt:nec facta sūt huiꝰ grā diuinitꝰ quedā natura enim scia est nō diuina:nō tñ falsum hoc signuʒ.Aut infirmi enim ꝓuidētes hoīes sunt ⁊ nocte somniātes recte tanq̃ʒ nō a deo mittēte somnia:sensus est quia si somnia essent a deo ex merito ꝑsonarū tunc bruta aīalia nō somniarēt.¶ Preterea diuia scia que accipitur per reuelationē nō reduciꝶ ad nām.scia ꝟo somnialis reduciꝶ ad nām.Naturalia enim sunt que frequēter contingunt:sed somniāt frequēter infirmi ⁊ male cōplexionati:quoꝝ loquax est natura.Similiter Gregoꝰ assignat diuisionem in causis somnioꝝ quarū nulla attribuiꝶ euentui.Dicit enim sic in libro dialogoꝝ sex modis tangunt aīam imagines somnioꝝ.aliqñ enim somnia uētris plenitudine ⁊ uanitate fiunt.aliqñ illusione.Unde multos errare fecerūt somnia ⁊ exciderūt sperātes in illos.Aliqñ cogitatione ⁊ illusione:vnde multas curas sequunꝶ somnia.Aliqñ sola cogitatione:qñqʒ aūt ex ministerio reuelationis oriunꝶ sicut Joseph in somnijs reuelatum est ut Mariā cum puero in egyptum trāsportaret.qñqʒ aūt cogitatione simul ⁊ reuelatiōe ꝓcedūt:sicut fuit somnium Nabuchodonosor ꝙ a radice cogitationis inchoauit.Unde ⁊ Dauid interꝑtans dixit tu rex cogitare cepisti in statu tuo qd esset futuruʒ.post hoc ⁊ qd reuelat ministeria oñdunt tibi que futura sunt.in his etiaʒ uerbis videꝶ esse cōtrarietas ad dictum Aꝛ.Aristoteles enim

pbat sõnia nõ eẽ a deo. ꝛ Greg⁹ q̃nq; eẽ a deo apte dic. ¶ Querit̃ etiã penes qd accipiat̃ diuisio causarũ somnij assignata a Gregorio. videt̃ enim diminuta propter hoc qḋ sup pbatũ est celũ ꝛ stellas q̃nq; mouẽ in somnijs: ꝛ q̃nq; elemẽta: ꝛ q̃nq; corp⁹ ipsi⁹ somniãtis: quoꝝ nullũ tangit̃ in diuisione Gregorij. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ somniũ nullũ accidit ab euẽtu: q: euẽtus nulla est sciẽtia neq; interpellatio ut dicit Alphorabius. Unde qḋlibet somniũ est reducibile ad aliquã cãm efficiẽtẽ: que causa efficiẽs uel est in somniãte: uel extra ipm: uł ptim in ipo: ꝛ ptim extra. Et si est in somniãte: talis est ex pte corpis uł ex pte aĩe. ꝛ si ex pte corpis tũc est ex uẽtris plenitudine uel inanitione. Si aũt ex parte aĩe solũ est in somniãte tunc est cognitio solũ. Si ũo est extra: uel est a bonis angelis uel malis. Si a malis tunc est ab illusione. Si a bonis tunc est a reuelatione. Si ũo ptim intra ꝛ ptim extra tunc uel erit a bonis angelis uel a malis. ꝛ si a bonis tunc est ex cogitatione ꝛ reuelatione. Si a malis tunc est ex cogitatione ꝛ illusione. ¶ Ad id autẽ qḋ obijcit̃ ꝯtra diuisionẽ ꝙ sit diminuta dicẽdũ ꝙ Grego⁹ nõ tangit nisi pxime mouẽtia in somnio. Celũ autẽ ꝛ stelle ꝛ elemẽta nõ sunt mouẽtia pxime. per uẽtris enim plenitudinẽ ꝛ inanitionẽ intelligit̃ oĩs dispõ corpis mouens in sõnio. ¶ Ad id qḋ pmo obijcit̃ p Auic: ꝛ Arist: dicẽdũ ꝙ Arist: tangit cãm frequẽtis somnij: ꝛ hoc patet esse a natura infirmitatis ꝛ melancholice cõplexionis ꝛ nõ a merito grẽ ꝛ uirtutis. Dicit enim ꝙ non semp hoc est falsũ ꝙ somnia nõ sunt a deo: ꝛ per hoc innuit q̃nq; somnia esse per reuelationem diuinam.

¶ Queritur quid sit opinio.

Postea querendum

est de anima rõnali circa quam querunt̃ duo. s. de viribus anime apprehensiuis ꝛ de ipsa ᵭm se. De viribus aũt apprehensiuis anime rõnalis querunt̃ tria. s. de opinione ꝛ intellectu ꝛ de rõne. De opiniõe aũt querunt̃ duo. s. qd sit ꝛ utrũ solius sit aĩe rõnalis pars uel etiã sensibilis.

Ad primum procedit̃ sic.

Diffinit̃ enĩ opinio ꝙ est acceptio eius qḋ cõtingit aliter se hr̃e. ꝛ ista diffinitio colligit̃ ex ũbis Arist: qui dicit tres esse dr̃ias acceptionis opinionẽ prudentiã ꝛ sciam. Et dicit etiam ꝙ opinio est uera ꝛ falsa ꝛ utrũq; hoꝝ cõtinet̃ in 2° de aĩa: ꝛ in fine circa pmi posterioꝝ distinguit inter scibile ꝛ sciam: ꝛ opinabile ꝛ opinionẽ dicens ꝙ scia est de necessario ꝛ qḋ nõ ꝯtingit aliter se habere. ¶ Itẽ in fine pmi posterioꝝ dicit Arist: ꝙ opinio est acceptio ppõnis imediate ꝛ nõ necessarie. ¶ Sed cõtra hoc obijcit̃. dicit enim Arist: in fine pmi posterioꝝ ꝙ scia ꝛ opinio sunt circa uerũ: ꝛ ita videt̃ ꝙ opinio nõ sit circa uerũ ꝛ falsum. ¶ Preterea videt̃ ᵭm diffinitionem 2am ꝙ circa idem sit scia ꝛ opinio: q: circa uerũ cũ tñ Arist: reprobat hoc in fine pmi posterioꝝ dicẽs manifestum ꝙ circa opinabilia scia nõ est: essent enim impossibilia aliter se hẽre possibilia aliter se hẽre. ¶ Preterea opinio ponit̃ vna potẽtiarũ aĩe rõnalis in 2° de aĩa. Cũ igit̃ nulla potẽtia sit acceptio siue dr̃ia acceptionis videtur opinio nõ esse acceptio. ¶ Preterea querit̃ in quo differunt ab intellectu. ꝛ si dicatur ꝙ intellectus est pncipiũ scie ut dicit Arist: in posteriorib⁹: ꝛ est indemõstrabilis scia: aut demõstrabilis opinio: aut est ppõnis non necessarie ꝛ eius que per illam pbabilr̃ ꝯcludunt. ſ; nihil est ad ppositũ. intellect⁹ enim habitus pncipioꝝ demonstrabiliũ est: ꝛ scia habitus ꝯclusionũ demonstratarum ᵭmo. opinio ũo habitus pbabiliũ siue fuerint premisse siue cõclusiones. Nos aũt querimus de ipa natura potẽtie aĩe. Item opinio aut accipit pticulare aut uľe. cõstat ꝙ nõ particulare. hoc est nõ videt̃ oĩbus aut pluribus uel sapiẽtibus: ꝛ his oĩbus uel pluribus uel maxime notis: ergo est de vniuersali. sed potentia accipiens uľe est intellectus: ergo opinio nõ differt ab intellectu. ¶ Preterea querit̃ cũ sit dubitatio ꝛ ambiguitas ut dicit Boecius que nõ ꝯtingunt nisi aĩe rõnali quare non ponunt̃ partes aĩe rõnalis sicut opinio. querit̃ etiã cum opinio innata rõnibus fiat fides ut dicit Arist: in quo differt fides ab opinione ꝛ scia. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ opinio ᵭm ſbam pprie est habitus ex pprietatibus ꝯsistens in potẽtia intellectiua: ꝛ ppter hoc etiam dicit Arist: eẽ dr̃iã acceptionis sicut sciam ꝛ prudentiã: q: habitus sunt sed uariant̃ ᵭm mãm. Est enim opinio habitus pbabiliũ: scia aũt habitus demõstrabiliũ: ꝛ prudẽtia practicoꝝ. Et cum pbabile aliter põt esse patet ꝙ opinio est acceptio eoꝝ que põt aliter esse. ¶ Ad pm ergo dicẽdum ꝙ opinio est circa uerũ sicut circa falsum. sed est circa uerũ ꝛ falsum per pprietatẽ sue mãe que est pbabilis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ scia ꝛ opinio sunt circa idem in gñe: ſ; nõ circa idem in specie. Aliud enim est uerum in specie probabilis: ꝛ aliud in specie necessarij. uel dicat̃ ꝙ nihil prohibet idem in se ꝛ in cõparatiõe ad signa esse pbabile ꝛ opinabile. sed in cõparatiõe ad suas causas ſbales ꝛ imediatas esse demõstratiuũ ꝛ scitum. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ opinio ab itellectu nõ differt ſbto ꝛ positiõe: ſ; differt esse ꝛ rõne. ꝛ per pdicta etiã patet solõ ad duo sequẽtia. ¶ Ad id qḋ ulterius querit̃ de dubitatiõe ꝛ ambiguitate dicẽdũ ꝙ illa dicũt actus rõnis uel id qḋ ulterius relinquit̃ ex actu illo ꝛ nõ dicũt potẽtiã uel habitũ. Est enim dubitatio idetermínat⁹ mot⁹ rõnis sup utrãq; partem ꝯtradictiõis. Ambiguitas enim est motus rõnis ambiens utrãq; partẽ cõtradictiõis per equalia media. Opinio enim est acceptio vnius ptis cũ fortitudine alterius ita tñ ꝙ ad illã quã formidat nõ hẽt rõnẽ expressam. formidat tñ propter debilitatẽ rõnis alterius partis. Fides aũt est perfecta persuasio vnius partis per multa probabilia. sed scia est eorũ que cognoscuntur per causam: ꝛ qñ impossibile est aliter se habere.

¶ Utrum opinio sit pars solius anime rationalis.

Secundo queritur utrum

opinio sit ps soli⁹ aĩe rõnalis uel etiã sensibilis. videt̃ ꝙ sit solius aĩe rõnalis per rõnem positã ab Arist: in 2° de aĩa ubi pbat fantasiã nõ esse opinionẽ sic dicẽs. opinio sit uera uel falsa: sed opinioni quidem adheret fides: nõ enim ꝯtingit opinantẽ de qbus nõ videt̃ credẽ: bestiarũ aũt nullarũ est fides: fantasia aũt multis. Ex hꝭ accipit̃ ꝙ opinio inest solis hoĩbus: ergo inest ᵭm pncipiũ ppriũ ꝛ nõ cõe. sed ppriũ principiũ est aĩa rõnalis: ergo opinio inest ᵭm aĩam rõnalẽ tñ. ¶ Item opinio est de uľi pbabili: ꝛ nihil est de uľi probabili nisi hoc qḋ est aĩe rõnalis. g̃ opinio nõ est nisi aĩe rõnalis. ¶ Item Arist: in 2° de aĩa dicit ꝙ oẽm opinionẽ sequit̃ fides. fidẽ aũt suasum esse: suasionẽ aũt ratio: rõ aũt nõ ꝯsequit̃ aliquid aĩe sensibilis sed solius aĩe rõnalis. ¶ Sed cõtra dicit Arist: opinari est qḋ quidẽ sentit ᵭm accñs: ergo videt̃ ꝙ opinio sit eius qḋ sentit̃ pse. Sed illud qḋ sentit̃ perse est aĩe sensibilis: ergo opinio quidẽ est aĩe sensibilis. ¶ Itẽ Arist: vident̃ aũt ꝛ facta de qbus simul ꝛ ueram acceptionẽ hñt ꝛ videt̃ sol vnius pedis sed creditus est maioris habitatiõis. Ex hoc videt̃ ꝙ due sunt opiniones. vna que sequit̃ rõnem. s. que ponit solẽ esse maiorem terra. Et alia que sequit̃ sensum que ponit solẽ eẽ vnius pedis. Et ppter hoc dicit Arist: ꝙ q̃nq; contingit abijcere uerã opinionẽ eo ꝙ lateat rõ per sensũ. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ nulla est opinio aĩe sensibilis: ſ; oĩs opinio est aĩe rõnalis ut pbant pme rõnes. Opinio aũt rõnalis aĩe q̃nq; sequit̃ rõnẽ: ꝛ q̃nq; sensum: sicut ꝛ pbabile est qḋ videt̃ oĩbus uel plurib⁹: ꝛ tunc est ᵭm viam sensuũ. ꝛ est qḋ videt̃ sapiẽtib⁹ ꝛ maxime notis: ꝛ tunc

est ꝑm viã rõnis. ¶ Ad id aũt qđ cõtra obijcit dicẽdũ ꝙ opinio est de eodẽ de quo est sensus ꝛ sic nõ ẽ accñs: ꝛ maxime de quo est sensus cois qui hẽt cõponere ꝛ diuidere sensata ꝓpria nõ tñ ꝑm idem. sensus enim est ꝑm rõnem rei accipiẽdo sensibile: sed opinio est de eodem ꝑm rõnem ꝓbabilis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ non sunt due opiniones sed duplex est respectus opinionis: ꝛ nihil prohibet aliquid ꝑm vnum respectum videri uerũ ꝛ ꝑm alium falsum.

¶ Utrum diuisio intellectus sit sufficiens.

Einde querendum

d est de intellectu. Et queruntur tria. s. de differẽtia intellectuum: ꝛ de dĩa intelligibilis: ꝛ de cõpatione intellectus ad sensibilem aĩam. De dĩa ꝟo itellectuũ hñtur quatuor. quorum primũ est de diuisione intellectus. 2m est de intellectu agente ulr. 3m est de intellectu possibili siue patiente ulr. 4m de intellectu speculatiuo.

D primum proceditur sic.

a Dicit Alexander phus in libro de intellectu ꝛ intelligibili ꝙ tres sunt intellectus. s. potẽtialis siue mãlis: ꝛ intellectus in habitu siue formalis. ꝛ 3o qui est ꝑter istos duos qui est itellectus agens. Ex hoc accipit ꝙ intellectꝰ nõ sunt nisi tres dĩe. cuius cõtrariũ videt dicẽ Alphorabiꝰ in suo libro de intellectu ꝛ itelligibili. Naꝫ ponit quatuor. Quoꝝ ꝑmus est intellectus qui semꝑ est in actu. 2o intellectꝰ qui est in potẽtia in aĩa. 3o itellectꝰ est cũ exijt in aĩa de potẽtia ad effectũ. 4o est itellectꝰ quẽ uocamꝰ denoĩantẽ. Secũdum aũt Alphom ꝛ Auic. q̃tuor sunt dĩe itellectus alie a ꝑdictis in pte. s. agens ꝛ possibilis: ꝛ itellectus in habitu: ꝛ itellectꝰ adeptus. ꝑm Alex: videntur esse due spẽs itellectus: sicut enim in omni natura que de potẽtia exit ad actum est accipe agens ꝛ possibile. Sic etiã in aĩa oportet accipe agẽtem itellectũ ꝛ possibilem. Auerr. ꝟo videt ponẽ tres spẽs intellectꝰ. s. agẽtem ꝛ possibilẽ ꝛ speculatiuũ. Obijcit aũt de his diuisionibꝰ. Ois enim diuisio sub aliqua diffinitiõe debet dari. Si igit iste diuisiones sunt diuisiones intellectꝰ: erit alia diffinitio itellectus que ꝯueniat oibus diuidẽtibus. prima ꝓbat per hoc ꝙ diuisum de diuidentibus ꝑdicat noie ꝛ rõne. 2a ꝟo ꝓbat per oẽs auctoritates supͦ positas. Querat ergo que sit illa diffinitio data ab Auica in 6o de nãlibus ubi dicit ꝙ virtus ꝯtẽplatiua intellectus est virtus que solet informari a forma uli nuda a materia. ¶ Cõtra agens in eo ꝙ agens nihil recipit. omne informari est recipe: ergo agens nõ informat. ꝑma ꝓbat per hoc ꝙ omne recipe est pati: ꝛ agens in eo ꝙ agens non patit. 2a probat per rõnem eius qđ est informari. Informari enim nihil aliud est q̃ꝫ formã recipe. Et ex hoc ulterius ꝯcludit ꝙ itellectui agẽti nõ cõuenit diffinitio: q2 ex quo nihil recipit tunc querit informari forma nuda a mã. ¶ Preterea videt diffinitio nihil ualere. diffinitio enim deberet dari per ſbalia: ꝛ illa non exꝑmunt in diffinitiõe ista. Item nõ videt ꝯuenire nisi possibili itellectui: ille enim solus solet informari forma nuda a mã. ¶ Querit etiã de ptibus diuidẽtibus: agens enim aut cõiunctũ est cuꝫ intrinseco possibili: aut cuꝫ extrinseco ꝛ sepat ab ipo. Si ꝑmo mõ tunc erit forma potẽtialis cuiꝰ probatio est: ꝙ qñ efficiẽs est itrinsecũ tunc ꝑm Alex: coincidit in idem cum forma ꝛ fine: ꝛ ꝑm hoc cum itellectꝰ agens itrinsecus est cuꝫ possibili tunc coincidit cum formali: ꝛ ita formalis agens nõ facit numerũ. Si aũt est extrinsecus ꝛ sepatus tunc sequeret ꝙ nõ eẽt pars aie itellectiue. qđ supponimus esse falsum hec etiã infra ꝓbabimus. ¶ Preterea itellectꝰ in habitu ꝛ adeptus videntur esse idem. Nihil enim adipiscimur itelligẽdo. Intellectus in habitu erit intellectus adeptus. ¶ Item in diuisione Alkindij ꝛ Alphora. idem videt esse intellectus demõstratiuus ꝛ intellectus in habitu. Dicit enim Alex: ꝙ cum sciens ex habitu ꝯsiderat nõ est alteratꝰ: ergo nõ altero ꝛ altero intellectu utitur: sed sicut differũt sciens ꝛ cõsiderãs: sic differũt intellectus in habitu ꝛ intellectus demõstratiuus ꝑm Alkindiũ. ergo intellectꝰ in habitu ꝛ intellectus demõstratiuus non sunt diuersi intellectus. ¶ Item mã vna numero est ut dicit Alex: sub priuatione ꝛ habitu. sed intellectꝰ possibilis in se ꝛ sub forma itelligibili exñs est sicut mã exñs sub ꝑuatiõe ꝛ habitu: ergo videt ꝙ nõ hẽat numerũ in illis duabus. Cum igit itellectus speculatiuus nihil aliud sit q̃ꝫ possibilis exñs sub forma intelligibili: videt ꝙ possibilis ꝛ speculatiuus nõ faciũt numerũ. ¶ Item videntur nõ esse nisi tres spẽs intellectus. In omni enim qđ exijt de potẽtia ad actuꝫ nõ sunt nisi tria. s. trãsmutãs ꝛ trãsmutatuꝫ ꝛ illud in qđ est trãsmutatio. Cuꝫ ergo aĩa intellectiua in suis intelligibilibus distinguat penes ea que sunt in trãsmutatiõe nõ erũt nisi tres intellectꝰ in ipa. s. agens qui trãsmutãs est ꝛ possibilis qui est trãsmutatus: ꝛ speculatiuus in quem est trãsmutatio. ¶ Preterea videntur oẽs assigñre diuisiones esse diminute. Inuenit enim intellectꝰ simplex ꝛ intellectus cõpositus que sunt partes potẽtie speculatiue aie itellectualis ꝛ tñ nõ tãgunt in ꝑhabitis diuisionibꝰ. ¶ Preterea Auerr. in cõmẽto libri de aĩa tãgit intellectum qui est ut fides ꝛ intellectũ qui est ut formatio: ꝛ illi nõ sunt tacti in aliqua supioꝝ diuisionũ. ¶ Preterea ꝑm Alex: ꝛ Auic: potẽtie exñtes in actũ quatuor sunt gradus. quoꝝ ꝑmus est potẽtia quã dicit Alexãder idealeꝫ siue mãlem ꝛ nos uocamus eaꝫ potentiã indispositã. 2o aũt est potẽtie disposite que appropinquat ad formaꝫ. 3o est potẽtie sub forma. 4o est potẽtie in ope ꝑm formã acceptã. Exẽplũ ꝑmi est potẽtia militãdi in ifirmitate. Exẽplum secũdi est potẽtia militandi in puero cognoscente equuꝫ ꝛ sellã ꝛ cetera instra militaria. Exẽpluꝫ tertij est potẽtia militãdi in milite. Exẽpluꝫ quarti est potẽtia militãdi in militãte. Cum ergo ꝑm gradus istos distiguat potẽtia itellectiua ut dicunt phi videt ꝙ ꝑter agentẽ sunt quatuor itellectus ꝛ sic oẽs diuisiones supiores sunt diminute. ¶ Preterea querit quomõ diuisiones intellectus diuidunt per hmoi dĩas. videt enim ꝙ nõ sit diuisio gñis in spẽs ex eo ꝙ agens ꝛ possibile nõ hñt idẽ genus ꝓximuꝫ: nec eandẽ rõnem gñis. nec videt esse totius in ptes eo ꝙ totuꝫ ꝑdicat de oibus ptibus qđ in diuisione totius in ptes nõ cõtingit. nec videt esse equoca diuisio in sigtiones eo ꝙ nõ est hic coĩcatio in solo noie sed etiã in re. Silr nõ est aliqua diuisio accñtis. nec eniꝫ diuidit hoc accñs in ſbto: nec ſbm in accñtia ꝛ ita videt supͦdicta diuisio phoꝝ sine arte. ¶ Solo ad hoc ultimũ rñdẽdũ ꝑmo est ꝛ dicẽduꝫ ꝙ supͦdicte diuisiones analogi qđ mediũ est inter vniuocũ ꝛ equocũ. sunt enim ille partes ordinate ad vnuꝫ. s. ad intellectũ speculatiuum ꝛ agens ordinat ad ipm ut efficiẽs: possibilis ꝟo ut recipiens. ille ꝟo quẽ Auica uocat in habitu ordinat ad ipm ut ꝑparãs. Ille ꝟo quem Alkindius uocat demõstrantem sequit ipm sicut actus ꝯsequit habituꝫ. ¶ Ad ꝑam ergo diuisionẽ que est Alexãdri dicẽduꝫ ꝙ datur penes ea que sunt in trãsmutatiõe. s. trãsmutãs trãsmutatũ ꝛ in qđ est trãsmutatio: trãsmutãs enim est agens: trãsmutatuꝫ passibile ꝛ in qđ est trãsmutatio est ille qui est in habitu. ꝛ Alexãder apprehẽdit illuꝫ quem Auica uocat in habitu: ꝛ illuꝫ quem appellat adeptuꝫ sub itellectu in habitu. ¶ Ad 2am diuisionem que est Alkindij dicẽdum ꝙ accipit penes ea que exiguntur ad ꝑfectionem potẽtie egrediẽtis in actum que sunt mouẽs ꝛ mobile ꝛ forma acq̃sita per motum: ꝛ opa ꝑm formã illã. vnũqđq3 enim tunc est ꝑfectuꝫ cum ꝓpriã põt cõplere opationẽ ut dicit Dam. ꝛ penes mouẽs est intellectus agens: penes mobile ꝟo possibilis: penes formã acq̃sitaꝫ per motum est

intellectus qui fit in effectu: penes opationes aūt est intellect⁹ demōstrās: ⁊ sic iterū patet q̄ sub illo qui fit in effectu cōphēdit Alkindius eū quē vocat Auic^a in hītu adeptū. Diuisio aūt Auic^e ⁊ Algazel' accipit penes pficiētia possibilē intellectū. illa enim sunt pficiētia per modū agētis uel per modū forme. Si per modū agētis hoc erit aut per modū pficiētis simplr: aut per modū instrī. Si pmo mō tūc est agēs intellect⁹. Si scdo mō tūc est intellectus in hītu. intellect⁹ enim in habitu bm Auic^am ⁊ Alga^em nihil aliud est q̄z habitus pncipioꝝ: qbus ut dicit Auerr. tanq̄z instrīs agēs possibilē educit in actū. Si vo pficiēs est per modū forme tūc erit intellectus adept⁹: idest quem adipiscunt per doctrinā ⁊ inuētionē qui etiam alio noie dicit acqsitus: ⁊ alio noie accōmodatus: eo q̄ mutuamus ipm a re extra. Id aūt qd̄ pficit ab his pficientib⁹ est intellectus possibilis. diuisio aūt Alg. accipit penes ea que sunt ptes aie eētiales. s. agēs ⁊ id qd̄ est i potētia: ⁊ in illa diuisione nō cadit itellect⁹ in habitu uel adeptus uel demōstrās eo q̄ illi sunt a silitudinib⁹ rerū que accidūt aie ⁊ nō sunt ptes eētiales ipsius potētie: ⁊ actus in omni eo in quo sunt: sunt ptes eētiales ipsius. Diuisio aūt Auerr. accipit penes pfectionē intellect⁹. illa enim est in his trib⁹. s. in intellectu quo est oia fieri q̄ est possibilis: ⁊ intellectu quo est oia facere qui est agēs: ⁊ illo qui cōstruit ex illis: ⁊ ille est speculatiuus sub quo cōphēdunt intellect⁹ in habitu ⁊ adept⁹ ⁊ demonstratus ut patet per supdicta. ¶ Ad id aūt qd̄ cōtra obijcit dicendū q̄ illa obiectio pcedit de diuisione que fit gn̄is per spēs uel dr̄ias ⁊ talis nō est ista diuisio ut dictum est. ¶ Ad diffinitionē Auic^e dicēdū q̄ ipsa data est de intellectu possibili: ⁊ de hoc patet solo ad pmuz. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ subale est potētie mālī recipe formā. ipsa eniz ex seipā est in rōne sbti ⁊ recipiētis. ¶ Ad illud qd̄ obijcit de ptibus diuidētib⁹ dicēdū q̄ bm vnā opinionē quā infra pbabimus q̄ intellect⁹ agēs est pars formalis aie itellectiue si ipse est forma subalis: ⁊ pter hoc nō icidet in idē cū intellectu in habitu uel adepto uel formali: q: illa sunt a forma denudata a mā ⁊ abstracta a reb⁹ que accidētalis est aie. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ intellect⁹ in habitu est hītus pncipioꝝ: que discipulus nō accipit a magistro. pncipia enim cognoscim⁹ in quātū terminos scimus ut dicit Alg. scito enim qd est ps ⁊ qd est totū dicitur q̄ totū est maius sua pte. ⁊ scito qd affirmatio uel negatio scit q̄ de quolibet est affirmatio uel negatio uera ⁊ de nullo simul: ⁊ ideo nō incidit in idē cū itellectu adepto q: ille est hītus eoꝝ que accipimus a magro per doctrinā uel per inuētionē. ¶ Ad aliud dicendū q̄ intellectus demōstrās differt ab itellectu in hītu sicut actus primus differt ab actu scdo: ⁊ sicut scia ⁊ ꝯsiderare. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ lz vna sit mā sub puatione ⁊ hītu numero ⁊ sbto tn̄ per eē ⁊ rōnē nō est vna. ⁊ sicut intellect⁹ possibilis ⁊ speculatiuus sunt in eodē sbto ⁊ numero sed differūt per eē ⁊ rōnē. ¶ Ad aliud dicendū q̄ in vitate penes hec sunt tres itellect⁹: sed sub tertio cōphendunt tres. s. intellect⁹ in hītu ⁊ adeptus ⁊ demōstrans. ¶ Ad aliud dicēduz q̄ hec diuersitas intellect⁹ qui est simplex ⁊ compositus accipit penes diuersitatem itelligibilis ⁊ non intellectus. Est enim intellectus triplex qui est itelligibilis incomplexi. ⁊ intellectus compositus qui est intellectus cōplexi. ¶ Ad aliud dicendū q̄ Auerr. uocat itellectū qui accipit formā itelligibilis icōplexi cui inheret fides ⁊ psuasio. ⁊ sic patet q̄liter illa diuisio iterū accipit penes diuersitatē itelligibilis ⁊ nō intellect⁹. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ penes illos gradus accipiunt intellect⁹ possibilis in habitu ⁊ adeptus ⁊ demōstrans que tria reducunt ad duo uel ad tria ut patet per supradicta.

¶ Queritur an sit intellectus agens.

b Ecundo queritur de itellectū agēte. ⁊ querunt de ipo sex. Quarū pm̄ est an sit itellect⁹ agēs aliqs in aia. 2^m est utrū sit in gn̄e hīt⁹ sicut qdā vident dicē. 3^m est utrū sit sepata itelligētia sicut dicūt qdā alij. 4^m utrū sit idē cū possibili bm eētiā. 5^m qd sit bz subaz ⁊ diffinitionē. 6^m q̄liter itelligat ⁊ de mō actōis ei⁹.

a D primum sic procedit

Et querit an sit itellect⁹ agēs. Et videt q̄ nō sit itellect⁹ agēs. sicut eniz se hēt spēs sensibilis ad sensuz in eo q̄ pficit ipm: ita se hēt spēs itelligibilis ad itellectū in eo q̄ pficit ipm. sz spēs sensibilis seipsaz pōt facē in sensū sine oi alio agēte qd̄ sit spēs uel sensus. g̃ spēs itelligibilis seipsaz faciet in itellectu possibili sine oi alio agēte qd̄ sit spēs uel intellect⁹. p^a patet pse. 2^a vo pbat ex hz q̄ multe spēs sensibiles sūt sensibilia tact⁹ ⁊ gust⁹ que seipsas faciunt in sensib⁹. ⁊ ex hz seqt q̄ supuacuū sit ponē itellectuz agētē. ⁊ cū nullū uanū sit in nā sequit q̄ itellect⁹ agēs nō sit in nā. ¶ Itē forma que p nullā excellētiā sui corrūpit suscipiēs magis ꝯueniēs est suscipiēti q̄z illa que p excellētiā sui corrūpit ei⁹ suscipiens. g̃ si illa que min⁹ ꝯuenit pōt seipsaz facē in suscipiēte: multo magis illa que plus ꝯuenit. sz forma sensibilis est forma p excellētiā sui corrūpēs ⁊ tn̄ seipsam faciēs in sensu. forma vo itelligibilis p excellētiā nō corrūpit itellectū: g̃ multo magis seipsaz faciet itellectū. ¶ Itē ois potētia p seipsam potēs suscipe a potētia anteriori nobilior ⁊ dignior est ⁊ pfectior q̄z illa que per seipsaz nō pōt facē. fantasia est potētia p seipsaz sine alio agente potēs suscipe spēz a sensu cōi: g̃ si itellect⁹ possibilis pse sine agēte nō pōt suscipe spēz a fantasia pfectior ⁊ nobilior erit potētia fantasie q̄z itellect⁹ possibilis qd̄ est ipossibile: g̃ itellect⁹ possibilis nō idiget agēte ad hz q̄ suscipiat spēm itelligibilē: ⁊ sic iterū uanū est ponē itellectū agētē. ¶ Itē dēt q̄ itellect⁹ agēs spēm itelligibilem agit in possibili: ⁊ querat utrū itellect⁹ agēs itelligat spēm suā quā agit in possibili uel nō. Si dicat q̄ nō: cuz igit ipossibilis itelligat eā impfectior erit agēs in intelligēdo q̄z possibilis: cuius cōtrariū ab oibus dicit. Phus enim dicit q̄ agēs semp intelligit. Si vo dicat q̄ intelligit eā. Cū igit intellectus nihil itelligat nisi qd̄ est in ipso oportebit hāc spēm eē in intellectu agēte. aut igit semp fuit in ipso: aut aliqñ est recepta. si semp fuit tūc sequit q̄ spēs itelligibiles semp eēnt in aia: ⁊ nulla esset acqsita: ⁊ hoc eēt icidere in errorez Platonis qui posuit nos nihil addiscē sz recordari oium: ⁊ hz ifra destruet. Si vo aliqñ fuerint in ipso spēs itelligibiles: g̃ anteq̄z fiāt in ipso itellect⁹ agēs erit in potētia ad ipsas suscipiēdas. g̃ nulla erit dr̄ia iter agētē ⁊ possibilē. possibilis eniz pter nihil aliud dicit possibilis nisi q: pōt suscipe spēs q̄s non habet. ¶ Itē ordo est in virib⁹ aie: ergo in illo ordine est accipere pmū ⁊ ultimū. pma aūt vis est sensus pprius: ⁊ ultima est itellect⁹: ⁊ medie sūt sensus cois ⁊ fātasia ⁊ hmōi. Huius aūt ordo nō attēdit nisi in motu spērū ad aiaz bm apphēsionē: g̃ pmū erit mouēs tm̄ ⁊ ultimū motū ⁊ media mouētia ⁊ mota. sz pmū est spēs sensibilis mouēs sēsuz. ultimū aūt est itellect⁹. g̃ itellect⁹ erit motus tm̄: g̃ nullus erit itellect⁹ mouēs nec agēs. vel si dēt q̄ aliqs mouet ille erit de medijs potētijs ⁊ erit mouēs ⁊ mot⁹: ⁊ sic ipse erit in potētia ad anteriores potētias qd̄ nō ꝯuenit itellectui ulr̄ agēti: g̃ nullus erit itellect⁹ agēs in anima ¶ Itē in pmis ⁊ medijs potētijs nō ponit aliq̄ potentia agēs ulr̄. nullus eniz sensus est ulr̄ agēs nec aliq̄ fātasia: ergo nec in extremis cū extreme sint apphensiue sicut pme ⁊ medie: ⁊ debet poni vniuersaliter agens. His rōnibus pn̄t inniti iniqui qdā negātes intellectū agentem esse in aia: ⁊ quedā adducunt a simili. sicut etiā in intellectu practico videmus q̄ ipse suscipit speciem boni operabilis ⁊ discernit ipsam ⁊ non tāgit mouendo corpus ad organum motu pcessiuo vnus numero ⁊ essentia existēs. ita videtur intellectus posse sustinere species

sensibiliũ isup agere ad hoc ꝙ sint in ipso. ¶ Cõtra hoc sunt auctoritates oium phoꝝ. dicit eniꝫ Arꝭ: in 3° de aia. qm̃ aũt sint in omni natura aliqd est aliud q̃ materia: ꝛ i vno quoq; gñe: hoc aũt est potẽtia pma illa. alterũ auteꝫ est causa ꝛ efficiẽs qd est ꝛ oia facit ut ars ad nãm sustinu it necesse est ꝛ in aias has dr̃ias: ꝛ huius qdẽ quedã dr̃ia est intellect⁹ quo oia fiũt ille ṽo quo est oia facẽ. ¶ Itẽ Auerr. ibidẽ dicit ꝙ in aia est intellect⁹ quo est oia facere ꝫm Arꝭ: ꝛ intellect⁹ possibilis quo est oia fieri qđ dicũt Alphorabi⁹ Alkindius Alexãder Auic^a ꝛ oẽs phi. Per rõnem aũt ꝓbaṫ sic. Oẽ qđ fit in actu ita ꝙ educiṫ ex potẽtia nõ egrediṫ nisi per illud qđ est i actu. Intellectus possibilis fit in actu ita ꝙ educiṫ de potẽtia in actuꝫ illũ: ergo hoc fit per aliqd qđ est in actu ꝛ agẽs: ergo necessariũ est ponẽ intellectũ agẽtẽ. ¶ Itẽ in oi trãsmutatione necesse est ponere sbm ꝛ efficiẽs ꝛ finẽ. in itellectu possibili est trãsmutatio ad spẽm itelligibilẽ: ergo necesse est ponẽ in ipso efficiẽs sbm ꝛ finẽ. sed sbm est intellectus possibilis: ergo aliqd erit efficiẽs ꝛ finis ꝛ diuersuꝫ ab itellectu possibili: q2 sbm ut dicit phus nunq̃ coincidit in idẽ cũ efficiẽte ꝛ fine. ¶ Queriṫ ergo utrũ efficiẽs ꝛ finis sint idẽ uel nõ. si nõ tũc habeṫ ꝓpositũ: q2 tũc efficiẽs erit intellect⁹ agẽs uliter ꝛ trãsmutãs intellectũ possibilẽ. si sic tũc respectu eiusdẽ trãsmutationis idẽ erit efficiẽs ꝛ finis: sed finis est inductũ ꝛ factuꝫ per trãsmutationẽ: efficiẽs inducẽs ꝛ faciẽs. ergo in eadẽ trãsmutatione idẽ erit inducẽs ꝛ faciẽs inductũ ꝛ factũ qđ est ipossibile nec est vis in hoc ꝙ diciṫ trãsmutari itellect⁹ possibilis ꝗ̃ꝫ in eo nõ sit trãsmutatio phica tñ est trãsmutatio apphensionis. ¶ Itẽ nulla forma seipsam facit in mã ꝛ suba. species itelligibiles sunt forme: ergo nulla earũ seipsaꝫ facit in intellectu possibili. p^a ꝓbaṫ per hoc ꝙ si dareṫ ꝙ alia forma faceret seipsam in mã ꝛ sbto idẽ eẽt faciẽs ꝛ factũ: ꝛ idẽ eẽt in actu ꝛ in potẽtia. ꝫm enim ꝙ est faciẽs necesse est ipm eẽ actu: q2 nihil facit nisi actu ens: ꝫm aũt ꝙ est fiẽs est in potẽtia: q2 nihil fit qđ actu est ens: sed qđ possibile est fieri. Si forte diceret ꝙ sbm agit hoc est absurdũ q2 sbm est motũ: ꝛ mouẽs ꝛ motũ nunq̃ sunt idẽ: igiṫ in apphẽsione itellectiua necesse est ponere agẽtẽ itellectũ: sicut poniṫ possibilis ꝛ speculatiuus. ¶ Itẽ forma nõ est nisi qñ est in sbto: ergo non operatur anteq̃ sit in sbto. sed si forma itellectualis eẽt intellect⁹ agẽs ut qdã dicunt nõ ageret nisi qñ eẽt in itellectu possibili: sed cũ est in intellectu possibili tũc intellect⁹ possibilis est in actu: ergo intellectus agẽs nõ ageret nisi qñ intellect⁹ possibilis esset in actu: ꝛ hoc est absurdũ. oẽ enim agẽs agit ad hoc ut potẽtia educaṫ in actũ ꝛ nõ postq̃ est in actu. ¶ Itẽ fiat argumẽtũ Auerr. sup li^m de aia. s. ꝙ compatio sensus ꝛ fantasie ad itellectũ possibilẽ est compatio pticularis ꝛ singularis eo ꝙ in sensu ꝛ fantasia nõ est nisi pticulare ꝛ singulare. si ergo nõ eẽt mouẽs itellectũ possibilẽ nisi fantasia nõ moueret itellect⁹ possibilis nisi ꝫm pticularẽ: ꝛ ita intellect⁹ possibilis nõ differret a virib⁹ aie sensibilis: ergo necesse est itellectũ agẽtẽ ponẽ qui agit uľe ex pticulari. ¶ Itẽ uľe est in pticulari potẽtia nõ actu: ergo si debeat educi in actum necesse est ꝙ hoc fiat ab aliquo agẽte qđ agẽs nõ põt eẽ de virib⁹ aie sensibilis. Aut ergo hoc est idẽ cũ intellectu possibili aut nõ. si nõ habeṫ ꝓpositum. s. ꝙ necesse est ponẽ intellectũ uľiter agẽtẽ uľia de pticularib⁹. si sic tũc idẽ erit recipiẽs uľe ꝛ faciẽs ipm. ꝛ ideꝫ erit mouẽs ꝛ motũ: que oia ipossibilia sunt. ¶ Itẽ in visu sic est ꝙ lumẽ est agẽs ꝛ faciẽs colores potentia sensibiles actu sensibiles: sed intellect⁹ agẽs ut dicit phus est ut lumen in visu: ergo itellect⁹ agens de necessitate poneṫ in aia itellectiua. ¶ Solo ꝯcedim⁹ ꝙ itellect⁹ agẽs uliter est in aia. ¶ Ad p^m qđ ꝯtra hoc obijciṫ dicẽdũ ꝙ spẽruꝫ sensibiliũ quedã sunt actiue pse: quedã aũt nõ: ꝛ ille indigẽt aliquo agẽte. ꝛ siue sint actiue pse siue nõ nõ tñ agũt ꝫm seipsas in sensib⁹ sed agũt in suis obiectis. obta eniꝫ sunt pma mouentia sensus: ꝛ ꝓpter hoc illa est falsa que supponit ꝙ spẽs sensibiles agãt per seipsas in sensibus. Spẽs eniꝫ sensibiles nõ sunt actu nisi in sensibilibus: ergo nõ agũt nisi postq̃ sunt in sensibilib⁹. vñ si agerent in sensu educẽdo ipm de potẽtia ad actuꝫ oia agerẽt ꝛ non educerẽt ipm: nisi qñ sensus est in actu qđ est ipossibile: ꝛ per hoc patet ꝙ pma est falsa. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ nullus sensus poniṫ agẽs uliter respectu alloꝝ ꝛ hoc cõtingit duab⁹ de causis. q̃rũ vna est q2 sensus nõ est vnius potẽtie sensibilis. visus enim nõ recipiṫ ab auditu ꝛ propter hoc nõ põt facere agẽs uľe ad oia sensibilia. Si autẽ nõ est in itellectu q2 eadẽ est potẽtia recipiẽdi oia itelligibilia que põt hẽre uľe agẽs. 2^a causa est q2 agẽtia in sensibus sunt obiecta: ꝛ ꝓpter hoc nõ poniṫ sensus agẽs uliter: sed in itellectu fantasma nõ sufficiẽter mouet nec uliter eo ꝙ vnũqđq3 fantasma est pticulare determinatũ. ꝛ ideo necesse est ponẽ agẽs uľe eẽ in itellectu. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ fantasia nõ recipit nisi pticulare ꝛ ꝓpter hoc sufficiẽter põt moueri a sensu ꝓcedẽte ꝫm actũ facto: ſꝫ intellect⁹ possibilis recipit uľe ꝛ ideo nõ sufficiẽter moueṫ ad fantasiã que nõ sit in actu nisi ꝫm pticulare: nec i hoc ꝯsistit pfectio fantasie ꝛ impfectio intellect⁹. itellect⁹ eniꝫ possibilis pfectior est in eo qđ recipit uľe qđ supius est pticulari ꝛ ꝓpter sui ampliorẽ pfectioneꝫ reqrit aliquod agẽs sicut ꝛ in phicis corpibus plura mouẽt ad corp⁹ organicũ q̃ ad corpus mixtũ uel simplex: nec tñ corpus organicũ impfectius est corpe mixto uel simplici sed poti⁹ pfectius ꝛ nobilius. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hoc nihil est querẽ utrũ itellectus agẽs recipit spẽm uel itelligit eã sicut nihil est dicere utrũ lumẽ videt colores uel recipit ipsos. lumẽ enim ꝫm ꝙ est in corpe opaṫ vnũ visibile a potẽtia visus ꝛ nõ duo. silr̃ itellect⁹ agẽs lumine suo intellectuali opaṫ vnũ itelligibile ab vno itellectu possibili cuius itellectus est agẽtis ꝛ possibilis sed agẽtis sicut ab ipso ꝛ possibile sicut in ipso: ꝛ sicut in phicis corpibus vna est opatio agentis forme ꝛ mãe patiẽtis ſꝫ nõ eodẽ mõ sicut dictũ est. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ rõ illa tenet in ordine mobiliũ que oia moueṫ ꝫm formã pmi mouẽtis: ſꝫ in virtutib⁹ aie nõ est ita. pmũ enim mouẽs mouet ꝫm formã singularẽ ꝛ pticularẽ que est hic ꝛ nũc. Ultimũ autem motũ. s. intellectus possibilis nõ moueṫ ꝫm formã illam sed ꝫm rõnẽ uľis: ꝛ ꝓpter hoc oportet illud eẽ agẽs ꝛ mouẽs. ꝛ per hoc etiã patet solo ad sequẽs: q2 in pmis ꝛ medijs nõ est nisi forma pmi mouẽtis: sed in extremis est plus: ꝛ ideo in extremis oportet ponẽ aliud agẽs. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ itellectus practicus mouet motus. nõ enim mouet corpus nisi motus a specie appetibilis sicut dicit phus in cap° de motore. ꝛ sic nihil ꝓhibet itellectũ possibilẽ mouere in itelligibilib⁹. cũ enim mot⁹ est ab vno intelligibiliũ mouet alterũ. Uel dicaṫ melius ꝙ nõ est simile de intellectu practico ꝛ cõteplatiuo. practicus enim habet apphẽsionẽ ꝛ appetitũ: ꝛ per apphensionem est motus: per appetitũ ṽo mouẽs. sed itellectus ꝯteplatiuus possibilis nõ habet nisi apphẽsionem: ꝛ propter hoc non est nisi motus tñ ꝛ nõ mouens.

¶ Utrum intellectus agens sit in genere habitus.

Secundo queritur

Utrũ sit in genere habitus. Et videṫ ꝙ sic duobus sensibilibus inductis ab Arꝭ. Dicit eniꝫ in 3° de aia ꝙ intellectus agẽs ad possibilem se habet sicut ars ad mãm: sed oĩs ars ad mãm se habet sicut habitus actiuus: ergo itellectus agẽs se habet ad possibilẽ ut habitus actiuus: ergo intellectus agẽs est habit⁹. 2ª ꝓbaṫ q2 ars nihil aliud est q̃ habitus exñs in aia ad cuius silitudinẽ fit aliqd in materia extrinseca. Prima ṽo patet ex auctoritate Arꝭ. aliud silr̃ est qđ dicit itellectũ agẽtẽ eẽ sicut lumẽ. lumẽ ṽo est eẽ formale coloꝝ ꝛ ita videṫ itellect⁹ agẽs nihil aliđ eẽ q̃ eẽ formale itelligibiliũ: ſꝫ tale ẽ hit⁹ pcipue pncipioꝝ: ꝙ

videẗ intellectus agēs eē habit⁹ ꝑncipioꝝ. ¶ Jtez dicit Alexʳ expꝟsse ꝙ intellect⁹ agēs est forma que nō est mālis que sola de materia sua est itelligibilis. forma aūt que nō est mālis ꝛ intelligibilis est habit⁹: ergo itellect⁹ agēs nihil est aliud q̄ȝ habit⁹. ꝛ in alio loco dicit ꝙ intellectus in effectu nō est aliud q̄ȝ forma itellectiua. ꝛ ex hoc seqẗ idē. ¶ Jtē Themisti⁹ in cōmēto libri de aīa diċ ꝙ agēs itellect⁹ nō differt a speculatiuo: nisi q: speculatiuus diciẗ inquātū est forma possibilis ꝯsiderātis spēm receptā a fantasmate. agēs aūt inquātū ꝑficit possibilē. Cum igiẗ speculatiu⁹ itellect⁹ sit hītus ꝑm suā subam: agēs ꝑm suā subaȝ erit hītus. Per rōnē aūt ꝓbaẗ idē sic. oē agēs spēm suā agit in possibili nisi ita sit ꝙ possibile nō posset suscipere illā. intellect⁹ agēs agit in possibilē: ergo spēm suaȝ imꝑmit in possibili ꝟ possibilis pōt suscipe eā. ꝑᵃ ꝓbatur ex hoc ꝙ oē agēs trāsmutat ad se patiēs. 2ᵃ ꝟo ꝓbaẗ ex h̄ ꝙ possibilis nō diciẗ possibilis nisi respectu agētis. Cuȝ igiẗ possibilis pōt suscipe spēm agētis: spēs recepta i possibili eiusdē rōnis erit cū agēte. sed spēs recepta in possibili est hītus ꝛ forma: ergo itellect⁹ agēs hēbit rōnē hīt⁹ ꝛ forme. ¶ Jtē qcqd agit actione hītus ꝛ nō hēt actionē a mā illud est hītus: intellect⁹ agēs sic agit ergo est habitus. Probatio ꝑme ꝑse patet per Dam̄. qui dicit res differre ꝓprijs actionib⁹ ꝛ opationibus. Probatio scđe est q: hītus ꝑncipioꝝ est illuminās itelligibilia sequentia: ꝛ iste diciẗ eē intellect⁹ agētis: ergo itellect⁹ agēs nō est nisi hītus ꝑncipioꝝ. ¶ Queriẗ etiā circa hoc de duab⁹ opinionib⁹ intellectū agētem ꝛ possibilē dicētiū esse habitū. q̄rū vna dicit ꝙ est habit⁹ ꝯstitutus ex oibus itellectib⁹ qui sunt in aīa. Aliq̄ñ ꝟo dicit ꝙ est hītus cause ꝑme ulr̄ter irradiās sup oia creata cāe ꝑme. Et videẗ ꝑma eē uera. oē enim agēs ulr̄ter necesse est se hēre ꝯuenientiam in spe cū oibus his que educit in actū. itellect⁹ ulr̄ter agens ulr̄ter est agēs oēs spēs itelligibiles: ergo necesse est hēre ꝯuenietiā in spe cū oibus itelligibilib⁹. ꝑma ꝓbaẗ per h̄ qđ dicit Alex: ꝙ agēs ꝛ patiēs ꝑmo sunt ꝯtraria ꝛ ultimo silr̄ia in fine actionis. 2ᵃ ꝟo supponiẗ ex dictis oium phorū. Ex hoc ulterius seqtur ꝙ itellect⁹ agēs sit ois intellectus aīe uel aliqđ ꝯstitutū ex oibus. ¶ Jtē videẗ haberi per uerbū Alex: in 3° de aīa. ubi dicit ꝙ itellect⁹ qui est in potētia tpe est ꝑncipalior agente in vno: hoc est in vno ꝛ eodē itelligibili possibilis itellect⁹ ꝑor est q̄ȝ agens: ꝛ hoc nō pōt uerū eē nisi agēs sit forma ꝛ spēs que fit in intellectu possibili: lȝ enim act⁹ ut diciẗ in 9° methaᶜᵉ ꝑor sit potētia suba ꝛ rōne q: potētia subam ꝛ eē ꝛ rōnē habet actu tñ potētia ꝑor est tpe q̄ȝ act⁹: eo ꝙ potētia est s̄bm ḡnationis per quā induciẗ act⁹. Si igiẗ sic est de possibili ꝛ agēte itellectu ut videẗ phus dicē in 3° de aīa. agēs intellect⁹ nō erit nisi spēs itelligibilis aut aliqđ ꝯstitutum ex illis. ¶ Pro altera aūt opinione sic obijciẗ. duplex est forma ut dicit Alexāder. s. forma que est in mā: ꝛ forma que denudata est ab ipsa. forma ꝟo que est in materia hēt ordinationē ad formā vnā que est motor ꝑmi mobilis ꝑ quā ois forma uenit in mām que est in ipsa: ergo forma que est sepata a mā hēbit ordinationē ad formā vnā que itaulr̄is est itelligēdo sicut illa opando. Cū igiẗ oia illa que sunt itelligibilia sint aliquo mō ab oib⁹: irradiabunẗ species ab aliq̄ forma vna que ulr̄ter est agēs ad oia. sed hec forma nō pōt eē nisi forma ꝑme cāe: ergo videtur ꝙ itellect⁹ agēs sit exēplū ꝛ hītus ꝑme cause in nobis. Hoc videẗ etiā ex ꝟbis Boecij qui dicit ꝙ noticia ꝑmi boni oibus nāliter inserta est. Jtem Dam̄. cognitio cognoscēdi deū oib⁹ nāliter iserta est ab ipso sicut dicit Grego⁹ nix⁹. ¶ Sȝ ꝯtra oē agēs ulr̄ter in aliquo gn̄e nō est actu i aliquo illoꝝ. itellect⁹ agēs ulr̄ter est agēs in gn̄e itelligibilium: ergo nō erit actu in aliquo illoꝝ. sed ois hītus ꝛ ois spēs accepta ꝛ itellecta est actu in itellectu possibili: ergo itellect⁹ agēs nec est hītus nec est aliq̄ spēs itelligibilis. Qđ aūt ois hītus ꝛ ois spēs itelligibilis accepta actu sit i itellectu possibili sumiẗ a ꝟbo phi in 3° de aīa. ubi diċ ꝙ aīa potētia est oia itelligibilia: ꝛ nihil est actu eoꝝ anq̄ȝ itelligat. ¶ Jtē deẗ ꝙ itellect⁹ agēs sit hīt⁹ tūc aut erit habitus simpliciū aut hītus cōplexoꝝ aut utrorūqȝ. Si primo mō cū igiẗ intellect⁹ agēs semp sit in actu ut diċ Alex: oporteret ꝙ oia simplicia semp eēnt actu in aīa: ꝛ sic nullū eoꝝ acciperẗ a sensib⁹ qđ est falsum. Si forte dicaẗ ꝙ intellectus agēs est habit⁹ ꝑm spēs vnius uel plurium simpliciū ꝛ nō oiuȝ. ¶ Cōtra illud ergo simplex uel illa simplicia hēbūt ordinē luminis ꝛ forme ad oia alia itelligibilia: aut nō. si nō tūc nullū simpliciū itelligereẗ per ipm: ꝛ sic nō erit ulr̄ agēs. si sic: ergo si ipm est vnū tūc non erit nisi itellectus entis. ꝛ si est plura tūc nō erit nisi itellectus decē ḡnalissimoꝝ: ꝛ quocūqȝ mō dicaẗ tūc itellectus agēs nō iuuabit ad intellectū alioꝝ nisi ut itelligant in potentia. ꝟbi grā ut itelligaẗ suba uel quātitas ꝛ sic nos nunq̄ȝ itelligeremus hoiem in rōne hois ꝛ asinū in rōne asini. iferiora ꝟo in suis supiorib⁹ nō sunt nisi potētia ut dicit Porphyrius. ꝛ in 2° ꝑoꝝ ꝙ scire in ulr̄i nō est scire in ꝓpria natura. Si ꝟo dicaẗ ꝙ ille habit⁹ est hītus cōplexoꝝ aut ergo ille hītus erit habit⁹ ꝑncipioꝝ aut ꝯsecutiu⁹ ꝑncipia. ꝛ si ultimo dicaẗ tūc sequiẗ ꝙ oia sunt actu a nobis scita ꝛ nihil addisceremus qđ falsuȝ est. Si ꝟo ꝑmo mō dicaẗ tūc intellect⁹ agēs erit habit⁹ ꝑncipioꝝ: ꝛ tūc queritur de ḡnatione terminoꝝ qui sunt in ꝑncipijs. principia enim cognoscim⁹ in eo ꝙ terminos scimus: ꝛ per cognitionē terminoꝝ dicit Alex: ꝑncipia sciri per expiētiaȝ. Et queriẗ qđ sit intellect⁹ agēs huiusmodi spēs itelligibilis huiusmodi ille enim nō est habit⁹ cōplexoꝝ: nō enim cōstituit incōplexum: sed potius ꝯstituiẗ ab ipo. ¶ Preterea intellect⁹ cōplexoꝝ ꝑor est q̄ȝ intellectus incōplexoꝝ ꝑus aūt nō agiẗ a posteriori: ergo alius erit agens respectu illoꝝ intelligibiliū: ꝛ tūc queriẗ qs sit ille. ꝛ rediẗ ad ꝑmā q̄ōnē: ergo intellect⁹ agēs nō pōt eē habitus ex oib⁹ itelligibilib⁹. intellectus enim agēs est ꝯstituēs oēs itellectus: ergo si ꝯstitut⁹ est ex illis tūc erit ꝯstitutus ex oibus ex eo ꝙ nō cōstituit qđ nō est intelligibile. ¶ Silr̄ obijciẗ ꝯtra illā que dicit ꝙ intellectus est habitus ꝛ species ꝑme cause in nobis. spēs eniȝ ꝑme cause: aut est qđ est ꝑma causa: aut q: est. si ꝑmo mō tūc oporteret ꝙ ꝑma causa hēret rōnem distinctā: qđ est ipossibile cū sit specialissima. Si scđo mō tūc nō erit rō cognitionis oium cognoscibiliū. ¶ Preterea quecūqȝ in se ꝑfecto intellectu cognosci nō pn̄t illa non faciūt alia ꝑfecte intelligi materia ꝑma ut dicūt Auicᵃ ꝛ Boecius ꝑfecto intellectu cognosci nō pōt: ergo nō pn̄t alia facere perfecte intelligi. ¶ Preterea dicit phus in 2° methaᶜᵉ ꝙ dispositio intellectus nr̄i ad manifestissima nāe est dispositio sicut oculoꝝ uespitilionū ad lumen solis: ergo lȝ ꝑma causa manifesta sit in se tñ obscura ꝛ occulta erit nobis ꝛ sic ipsa non erit intellectus agēs cum irradiat sup oia intelligibilia. ¶ Solutio dicendū ꝙ intellectus agēs nō est habitus sicut bñ ꝓbatū est in ultimis rōnibus: lȝ qdā alij aliter dicūt. sequaces enim Themistij dicūt intellectū agētez nō esse. seq̄ces enim Alexādri dicūt intellectū agētē esse cōstitutū habitū ex oibus intelligibilib⁹. Alij ꝟo dicūt intellectū agentē habitū eē ꝛ spēm cause ꝑme ꝛ nulli eoruȝ ꝯsentimus dicētes intellectū agētez nō eē habitū uel speciem accn̄talem aliquā: siue sit innata ut noticia ꝑme cause: siue acq̄sita per appꝛhēsionem siue abstractionē a materia. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū ꝙ exēplū Alex: duplex est: q: sciuit ꝙ neuter eoꝝ habuit silr̄itudinē cū intellectu agēte nisi in parte. Ars enim se habet ad mām ut efficiens formale: ꝛ hoc habet silr̄itudinē cum intellectu agēte. Jntellectus enim agēs est ut ars ꝛ efficiēs formale. intelligibilia aūt sunt sicut forma artificiati. ꝛ possibilis intellectus est ut materia artificiati: sed tamen ars est habitus ꝛ intellectus agens non erit habitus. ꝓpter hoc eniȝ nō dicit Alex: simplr̄ ꝙ itellect⁹ agēs est ut ars: sed qđ est ars

ad mām sustinuit.i.talē intellectus agēs habet compati
onē ad possibilē ⁊ itelligibilia qlē sustinuit ars ad mām
⁊ formā artificiati.2m exēplum qđ est de lumine ⁊ colori
bus magis est silē.q: sicut lumē agēs formale est colorū
ſm actū:ita intellectꝰ agēs formale efficiēs est intelligibi
liū ſʒ actū:sed tn̄ in hoc est dissilitudo ꝙ lumē est extrin/
secū potētie visiue ⁊ nō est de ꝯstitutione ipsius.itellectꝰ
ꝟo agēs nō est extrinsecus aīe itellectiue:sed est de cōsti
tutione ipsius.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ si volumꝰ sustinē
dictū Alexādri dicimꝰ itellectū agētē esse spēm ⁊ formā
nō que est itelligibilis sed que est forma ꝑfectiua intelle
ctꝰ possibilis ⁊ aīe itellectiue. Et eodē mō dicimꝰ ad aliđ
ſʒ tn̄ itellectꝰ in actu ⁊ itellectꝰ agens nō semꝑ sint idē:q:
itellectꝰ possibilis qn̄ hēt spēm itellectiuā est intellectꝰ in
actu ⁊ nō itellectꝰ agēs.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Themi/
stius uocat itellectū agētē ʒ itellectū in actu cū tn̄ nō sit oi
no idē ut iā dictū est.¶ Ad aliud dicendū ꝙ duplex est
agens.s.uľe ⁊ hoc nō est determinatū in spē.⁊ ꝑticulare
⁊ hoc hēt spēm determinatā sicut etiaʒ est in naturis.Jn
gn̄atione enim hoīs mouet sol sicut agēs uľe oīno inde/
terminatū:⁊ mouet hō uel potētia hoīs in semine:⁊ hoc
est determinatū.spēs ꝟo iducta in mā vniuocaᷓ in agē/
te determinato ⁊ nō cū agēte uľi.silr̄ est de itellectu pos/
sibili illū eniʒ mouet itellectꝰ agens ut agēs uľe qđ vno
mō agit respectu oīum itelligibiliū:fantasma aūt mouet
ut agēs ꝑticulare:⁊ ideo forma iducta in itellectu possibi
li nō vniuocaᷓ itellectui agēti ſʒ nāe fantasmatis ⁊ ꝓpter
hoc itellectus hoīs est qui extrahiᷓ de fantasmate hoīs.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ itellectꝰ agēs nō agit actiōe ha
bitꝰ.habitꝰ enim ꝑncipioꝝ est dupx.s.igredientiū in sil/
logismū ⁊ nō igredientiū.⁊ videᷓ ꝙ hitus nō agit nisi ꝓ
bādo ⁊ inferēdo per hitudines terminoꝝ.itellectus ꝟo
agēs nō agit per hitudines nec ꝓbādo nec inferēdo sed
potiꝰ per suā simplicitatē ut ifra declarabiᷓ ⁊ illā simplici
tatē ꝯfert oībꝰ itelligibilibꝰ.¶ Ad aliud dicendū ꝙ illa
opinio que dicit itellectū agentē eē oēs itellectꝰ uel ꝯsti/
tutū ex oībꝰ falsa est.¶ Ad rōnē ꝟo dicēdū est ꝙ aliud
est de agēte uľiter:⁊ aliud de agente spē determinata ut
ꝑus dictū est.Agēs enim uľiter nō imꝑmit spēm ſʒ agēs
determinatū ⁊ de hoc itelligiᷓ ꝙ agēs ⁊ patiēs ꝑmo inō
sunt dissilia ⁊ postea silia.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ phs fa
cit compationē iter itellectū possibilē ⁊ intellectū in actu
qui est ꝑfectio potētie possibilis ⁊ uocaᷓ itellectꝰ specula
tiuus.⁊ uerū est ꝙ itellectꝰ actu ꝑor est possibili subā ⁊ rō
ne:sicut oīs actꝰ ꝑor est sua potētia:sed itellectꝰ actu q est
agēs ⁊ efficiēs ꝑor est possibili in tꝑe ⁊ subā ⁊ rōne:sicut
efficiēs ꝑor est mā i phicis ⁊ hoc inuit Arꝭ:ibidē.post qʒ
enim dixit ꝙ itellectꝰ potētia tꝑe ꝑncipalior in vno statū
addit oīno aūt neqʒ tꝑe:sed nō aliqn̄ quedā itelligit aliq̄
ꝟo nō itelligit:q̄si diceret nō uľiter uerū est ꝙ possibilis
ꝑor sit tꝑe eo ꝙ in actu:sed agēs ⁊ efficiens ꝑor est tꝑe qʒ
possibilis semꝑ enim ut dicit ibidē honorabiliꝰ est agēs
patiēte ⁊ ꝑncipiū mā sed ille agēs nō aliqn̄ qdē intelligit
⁊ aliqn̄ nō:sed semꝑ itelligiᷓ ut ifra ꝓbabiᷓ.¶ Ad aliđ
dicēdū ꝙ etiā illa opinio falsa est.¶ Ad rōnē ꝟo dicen
dū ꝙ uerū qdē est ꝙ oīs forma iducta per motū nāe or/
dinaᷓ ad motorē ꝑmū ut ad cām.itelligibilia ꝟo nō pn̄t
ordinari ad formā vnā nisi que est forma entis.⁊ hoc pa
tet.itelligibilia eniʒ sūt per resolōnē que resolutio stat in
eūte ⁊ nō in alio:non aūt resoluunᷓ in spēm cāe ꝑme:q:
spēs ꝑme cāe nō abstrahiᷓ a causatis ſʒ per cām inferaᷓ.
itellectꝰ aūt agēs in quolibet uľi agit simplicitate:⁊ eodē
mō ut ꝓbabiᷓ ifra.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ est noticia que
est sūmū bonū ⁊ hec est ifusa oībꝰ:sed nō pōt eē lumē ad
oīa itelligibilia.est etiā noticia que est sūmū bonū:⁊ hec
nulli ifusa est:q: nō pōt comꝑhēdi ꝑ ſmonē diffinitiuū.

¶ Utrū intellectus agēs sit intelligētia separata.

Ertio queritur Utrū intelle/
ctꝰ agēs sit itelligētia separata uel nō. Et videᷓ ꝙ sic. Di
cit enim Arꝭ:in 3° de aīa ꝙ hic intellectus.s.agēs ⁊ sepa
tus ⁊ imixtꝰ ⁊ ipassibilis subā actu est nō pōt aūt dici eē
sepatꝰ nisi a mā ⁊ magnitudine.imixtꝰ aūt per ꝑuationē
mixtionis cū fantasmate ꝑticulari.ipassibilis eo aūt ꝙ ni
hil recipit.subā ꝟo actu ens eo ꝙ respectu nullius est in
potētia sed cōpletꝰ ꝑfecta cōpletione.Cū igiᷓ hoc nō cō/
ueniat aīe humane uel ꝑtibꝰ eius que imꝑfecta est ⁊ pos
sibilis ad ꝟtutes ⁊ scīas oportebit itellectū agētē eē sbāʒ
⁊ intelligētiā que nō sit humana nec ꝑs eiꝰ.¶ Jtē Arꝭ:
sepatꝰ itellectꝰ solū est hoc qđ uerū est:⁊ hoc solū imorta
le ⁊ ꝑpetuū est.Cū igiᷓ itelligētia nuda ⁊ sepata sit tn̄ ue
roꝝ ut dicit Auicᵃ:⁊ sic imortalis ⁊ ꝑpetua ut ꝓbaᷓ in xj°
methaᶜᵉ videᷓ itellectꝰ agēs eē itelligētia sepata.¶ Jteʒ
Algazel in 5° tractatu sue phice de itellectu agēte sic dicit
cū itellectꝰ possibilis est subā nuda a mā qđ itelligit de i
tellectu agēte.sed nullus actꝰ corꝑis uel ꝑs eiꝰ potētialis
est subā nuda a mā.ergo itellectꝰ agēs nō est actꝰ corꝑis
uel ꝑs eiꝰ potētialis.¶ Jtē Algazel ibidē.sensus de itel
ligētia agēte est qui semꝑ est agēs in aīas icessanter:⁊ hʒ
oīno est de numero subarū itelligibiliū de qbꝰ iā certifi/
catū est in tractatu diuinoꝝ.i.in methaᶜᵃ que dignior est
oībꝰ illis ut hoc attribuaᷓ ei ꝙ est itelligētia ultima decē
itelligētiarū.ex hoc exꝑsse accipiᷓ ꝙ itellectꝰ est decima
itelligētia numero scđarū intelligētiarū ⁊ ita intellectus
agēs est itelligētia sepata ⁊ nō ꝑs aīe nec aīa.¶ Jteʒ Al
gazel exꝑsse dicit ꝙ itellectꝰ agēs nō est in corꝑe:ſʒ irra/
diat suꝑ aīam rōnalē coīcādo eidē lucē bonitatis sue.Cū
igiᷓ hoc ꝓpriū sit intelligētiarū sepatarū itellectus agēs
erit itelligētia sepata.¶ Jtē Auicᵃ in xj° sue methaᶜᵉ po
nit duplicē ordinē intelligētiarū sepatarū.Quedā enim
est itelligētia ꝑma que est motor vniuersitatis ⁊ ꝑncipiū
ꝑmū totiꝰ eē.2° aūt itelligētie sunt in decē ordinibꝰ ut ip
se dicit.q̄rū ꝑma mouet celū vniforme qđ est ꝑmuʒ mo/
bile.2ᵃ mouet sperā stellarū fixaruʒ.⁊ 3ᵃ sperā saturni.⁊
4ᵃ sperā iouis.5ᵃ sperā martis.6ᵃ sperā solis.7ᵃ speram
ueneris.8ᵃ sperā mercurij.9ᵃ sperā lune.De decima ꝟo
sic dicit.decima est itelligētia a qua fluit suꝑ nr̄as aīas ⁊
hec est itelligētia mūdi terreni ⁊ uocamus eā itelligētiaʒ
agētē.⁊ ex hoc accipiᷓ ꝙ itellectꝰ agēs est intelligētia sepa
ta.x.ordinis intelligētiarū scđarū.¶ Jtē oīno dicit Al/
gazel in sua methaᶜᵃ q: dicta Algazeľ.nō sunt nisi abbre
uiatio dictoꝝ Auicᵉ.¶ Jtē Ysaac in lı° de diffinitiōibꝰ
dicit ꝙ rō causaᷓ in vmbra itelligētie ⁊ vult ꝙ itelligētia
sit subā sepata ⁊ itellectualis apud quā ꝑncipia sunt uľia
rerū que illumināt suꝑ aīam rōnalē:⁊ per hoc inuiᷓ ꝙ i
tellectꝰ agēs sit subā sepata.¶ Per rōnē aūt videᷓ ideʒ
ꝓbari.videmus enim ꝙ in corꝑibꝰ quātitatis ad motuʒ
mixtionis gn̄ationis ⁊ alterationis ſm nām ꝑmum mo
uēs ⁊ agēs est sepatū a mā miscibiliū ⁊ gn̄abiliū ⁊ altera
biliū ſm nām.ꝑmū enim mouēs est celū:ergo videᷓ a si
mili ꝙ in spūalibꝰ illud qđ est mouēs ꝑmū in alteratio/
ne itellectus possibilis sit subā sepata.Cū igiᷓ ꝑmū mo/
uēs sit intellectꝰ agēs erit subā sepata.¶ Jtē oīs deposi
tio tenebrarū que est in iferioribus remoueᷓ per influē
tiā lucis a corꝑe suꝑiori qđ loco subā ⁊ natura separatuʒ
est ab inferioribus.Cū igiᷓ simul depositio tenebrarū sit
ex fantasijs:⁊ ignorātia itellectus possibilis debet remo
uere huiusmodi tenebrā per influētiā alicuius qđ sepa/
tū est subā ⁊ natura ab intellectu possibili.¶ Jtem ſm
phos suꝑiora cōposita sunt ex motore ⁊ mobili ⁊ nō fa/
ciūt vim utrū motor ille sit itelligētia uel aīa uel utrūqʒ.
silr̄ hō cōpositus est ex motore ⁊ mobili:ergo sicut se
habet mobile hoīs ad mobile suꝑius sic se hēbit motor
hoīs ad motorē suꝑiorē.sed mobile hoīs accipit ifluētiā
⁊ imꝑssionē a mobili suꝑiori.Dicit eni Arꝭ:in 2° de gn̄a
tione ⁊ corruptiōe.ꝙ oē tꝑs ⁊ vita mēsuraᷓ determinata
ꝑyodo:ģ motor hoīs ifluētias ⁊ imꝑssiōes accipit a mo/
tore suꝑiori.Cū igiᷓ motꝰ ꝑncipalis ē ſmꝰ vniuscuiusqʒ

mobilis sit intelligentia sicut cōcorditer dicūt phi anima rōnalis quātū ad intellectū possibilē in impssiones ⁊ in/fluētias accipit ab itelligētia sepata. Cū aūt ꝓpriū agētis sit influē sup possibilē de luce sua intellect⁹ agēs erit intelligētia sepata. ¶ Itē in cōmēto sup 3am ꝓpōnē libri causarū dicit Alphora⁹ ꝙ causa ꝑma creauit eē aīe mediāte alidith idest itelligētia ⁊ postq̄ʒ creauit eē aīe posuit eā sicut instrm itelligētie quo efficiat opationes suas. s. itelli/gētie. Ex hoc accipit ex quo aīa quātū ad itelligētiā pos/sibilē est instrm itelligētie sepate ꝙ actiones ei⁹ fluūt ab itelligētia sepata in ipsam sicut a cuo instri fluit in instrm a mouēte ꝑmo: ⁊ sic itellect⁹ iter erit itelligētia sepata. in hoc etiā videt ꝯsentire Collectan⁹ in suo li⁰ de aīa qui dicit ꝙ itellect⁹. i. itelligētia fluūt in itellectū possibileʒ ꝑm ꝯuersionē ad itelligētiā agētē ꝑʒ ꝙ est possibilis petit ab ipsa itelligētia agēte. fortius aūt ad idē obijcit sic. Intellectus agēs aut agit i possibilē actione sue subē: aut alicui⁹ forme existis in ipso. Si ꝑmo mō cū sua suba sit eodem mō se hñs ⁊ vna non faceret in possibili actionē nisi vno mō se hñte ut vnā: qđ maxime falsuʒ est cū sint multa in/telligibilia ꝑm que intellect⁹ possibilis efficit in actu. Si scđo mō tūc itellect⁹ agēs hēbit spēs ⁊ formas oium itel/ligibiliū: q: ꝑm vnā spēm nō pōt agē diuersa itelligibilia ergo hēbit penes se specialitates ⁊ gñalitates oiuʒ rerū. Aut igit hēt eas per acceptionē ita ꝙ nūq̄ʒ non habuit. aut semp est ⁊ fuit in actu ꝑm ipsas. Si ꝑmo mō tūc itel/lect⁹ agēs eēt in potētia ⁊ nō differret a possibili. Si scđo mō tūc itellect⁹ agēs erit itelligētia plena formis magis ⁊ minus ulib⁹. Cū igit hoc sit ꝓpriū itelligētie sepate in/tellect⁹ agēs erit itelligētia sepata. Et huic ꝯcłoni vident ꝯsentire Plato ⁊ Boeci⁹. Plato eniʒ dixit oia ulia esse penes itellectū semp: ⁊ disciplinā dixit eē reminiscētiā. Boeci⁹ aūt in de ꝯsolatione philoca dixit ulia retinet ⁊ singularia pdit. Huic aūt videt ꝯsentire Ar: pter hꝫ solū qđ excusat errorē Platonis in reminiscēdo. Dic eniʒ sepat⁹ aut solus est hic: qđ uerū est ⁊ hoc solū imortale ꝑpetuū est: non reminiscunt aūt per hoc qđ ipossibile sit. passiuus aūt itellect⁹ corruptibilis est: ⁊ sine hoc nihil in/telligit. Ac si dicat itellect⁹ agēs qui sepat⁹ est est tm̄ uerorū. s. ꝑncipioꝝ uliū ⁊ est imortalis per hoc ꝙ ipe nō est ꝟtus nō depēdēs a corpe: ⁊ est ꝑpetuus per hoc ꝙ nō est i potētia. nō tñ sequit ex hoc ꝙ reminiscat in accipiēdo scientiā q: itellect⁹ agēs ipassibilis est ⁊ nihil recipit. passi/uus aūt est passibilis itellect⁹ corruptibilis est per hoc ꝙ acqrit ⁊ amittit formas scibiliū ⁊ cū hoc nihil itelligit aīa. hāc tñ lrām oino aliter exponūt tres cōmētatores. s. Alexāder Themisti⁹ ⁊ Auerr. sed nr̄e expōni ꝯcordat littera. In hac etiā snia expsse est Auica in 6⁰ de nālib⁹ ⁊ duo sequētes uestigia ei⁹. s. Algazel ⁊ Collectan⁹. ¶ Iteʒ adhuc fortius ostēdit. oē qđ recipit aliqđ est in potētia ad illud. itellect⁹ agēs nō est in potētia ad aliqđ eo ꝙ ipse est uliter agēs: ergo itellect⁹ agēs nō recipit aliqđ. Inde sic. oē qđ recipit aliqđ itelligēdo itellectu nō creato a rebus est itelligētia. itellect⁹ agēs nō recipit aliqđ itelligēdo: ğ itelligit itellectu nō creato a reb⁹. ſʒ oē qđ itelligit intellectu nō creato a reb⁹ est itelligētia ⁊ suba sepata: itellectus agēs sic itelligit. ğ itellect⁹ agēs est itelligētia ⁊ suba sepata. ꝑa ultimi sillogismi ꝓbat ex hoc ꝙ aīa rōnalis nō est in corpe nisi ut pficiat scia ⁊ ꝟtute ut dicūt sci ⁊ phi. 2a ꝟo ꝓbat in sillis ꝑcedētib⁹. ꝓpōnes ꝟo sillogismoꝝ ꝑcedētiū pse sūt manifeste. ¶ Itē ꝓbat ꝙ itellect⁹ agēs sit itelligētia ꝑma que de⁹ est: sic itellect⁹ agēs nō itelligit itellectu creato a reb⁹ ut ꝓbatū est. Aut ğ itelligit a seipso aut ab alio. si a seipso: ğ est a seipso. ꝓbatio hui⁹ ꝯclonis est. illud qđ ꝓbat in methaca Auice. s. ꝙ ens pse est ens necesse. ⁊ ens ab alio est ens possibile. si eniʒ est ab alio poterit ꝯtingē ꝙ ipm nō sit. s. si aliqđ nō eēt ipm. sitr a quocūq̄ʒ est eē rei ab eodē etiā est opatio ipsi⁹ lʒ nō imediate Si igit itellect⁹ agēs est ab aliq tūc etiā itelligit ab alio: ⁊ sic etiā itelligit itellectu creato ab alio: ergo itelligit im/possibilr qđ iā iprobatū est: nō ergo itelligit ab alio. sola aūt itelligētia ꝑma est de⁹ nec est ab alio nec intelligit ab alio. ergo itellect⁹ agēs est itelligētia ꝑma que est deus. Qđ aūt itelligētia sola nec sit ab alio nec itelligat ab alio ꝓbat per octauā ꝓpōnē libri causarū ubi de scđis intelligētijs dicit sic. De⁹ eniʒ itelligētie fixio ⁊ eēntia est ꝑ bonitatē purā que est ꝑma causa. ¶ Itē in 9⁰ methacc dicit Ar: ꝙ si ꝑma causa itelligit per aliđ a se ꝙ hēbit aliđ diuinū. s. illud qđ pficit itellectū suū qđ erit diuini⁹ ⁊ nobilius suo itellectu: qđ est icōueniens ⁊ per hoc ꝯcludit ꝙ de⁹ itelligit seipso. ¶ Itē argm facio de itellectu agēte. i/tellect⁹ enim aut itelligit pse aut per aliud. si pse tūc seqt ꝙ ipe sit causa ꝑma. si aūt per aliud tūc illud qđ intelligit erit nobili⁹ ipso: ⁊ sic itellect⁹ agens nō erit nobilissimū itellectuū: nec erit agens uliter cū aliqđ agat in ipm ⁊ ꝑficiat ipm que ambo absurda sunt apud phos. ¶ Item Auerr. sup xj⁰ methacc dicit ꝙ itellect⁹ ꝑme cause ē nr̄o itellectui equocus eo ꝙ itellect⁹ ꝑme cāe est causa entis intellect⁹ aūt nr̄ creat ab ente. Ex hoc accipit ꝙ itellect⁹ nō creat⁹ ab ente est intellect⁹ ꝑme cause: sed intellectus agens est itellect⁹ creat⁹ ab ente ut ꝓbatū est: ergo intel/lect⁹ agens est itellect⁹ ꝑme cāe. In idē videt icidē Au/gustin⁹ in li⁰ de magro. ubi per totū ꝓbat nihil posse hominē itelligē nisi deus doceat iterius. Cū ergo ois itel/lect⁹ sit a lumine itellect⁹ agentis videt itellect⁹ agens nihil aliud esse q̄ʒ de⁹ istruens interi⁹. ¶ Itē videt dicere Aplus ad corinthios ubi dicit. ꝙ nō sum⁹ sufficiētes ali/qđ cognoscē a nobis q̄si ex nobis sed ꝙ sufficiētia nr̄a a deo est. ¶ Sed ꝯtra dicit Ar: in 3⁰ de aīa. qm̄ aūt sicut in oi nā aliqđ est aliud q̄ʒ mā in vno quoq̄ʒ gñe. hoc aūt est potētia aīa illa: alterum est causa ⁊ efficiens qđē est: ⁊ oia facit ut ars ad nāʒ sustinuit necesse est ⁊ in aīa has eē dr̄ias: ergo dr̄ie itellect⁹ agētis ⁊ possibilis sunt in aīa: ergo agēs nō est suba ⁊ intelligētia sepata. ¶ Itē Auerr. ois itellect⁹ imobilis existēs hēt duas actiones. Quaruʒ vna est de gñe passionis ⁊ est itelligē. Alia de gñe actionis que est abstrahē eas a mā qđ nihil aliud est q̄ʒ facere eas itellectas in actu postq̄ʒ erāt itellecte in potētia. Cuʒ ergo vnus hoꝝ sit itellect⁹ agēs in alterū possibilē uterq̄ʒ istoꝝ itellectuū erit in nobis existēs ⁊ nō suba separata. ¶ Itē per rōnē ostēdit sicut dicit Ar: ꝙ inter mouēs ⁊ motū nō est mediū: sed intellect⁹ mouēs est agēs ⁊ pos/sibilis est motus: ergo inter ea nō erit medium. Si ergo possibilis est ꝯiūct⁹ corpi impossibile erit agentē eē sepatū. ¶ Item possibilis habet potētiā ut moueat in aīa humana: sed in phicis sic est ꝙ nō inuenit potētia materie que nō possit cōpleri per agēs phicū ꝯiūctū illi māe: ergo in aīa erit potētia nō receptibilis forme que non posset cōpleri per aliqđ efficiēs ⁊ agēs ꝯiūctū ei: ergo intel/lect⁹ agēs nō erit suba sepata. ¶ Itē mā in phicis ꝑ materiā eiusdē potētie qua recipit formā substat forme recepte: ergo ois rōnis erit ex potētia māe. Aut ergo intellect⁹ agēs hēt formas: aut nō. si sic tūc hēbit rōnem potētie possibilis intellect⁹ ꝓpter hoc solū ꝙ nō recipit formam quā hēt: nihilominus tñ est in actu per formā quā habet ⁊ erit cōposit⁹: ⁊ sic nō erit intellect⁹ ꝑmus in aīa neq̄ʒ simplex sed alius erit prior eo ⁊ simplicior: qđ falsum est: ergo intellect⁹ agēs nō erit cōposit⁹: ⁊ sic non habebit species rerū apud se: ergo nō erit intelli gentia sepata eo ꝙ ois itelligētia est plena formis. ¶ Itē si intellect⁹ agēs est intelligētia est hñs formā ut dicūt aut easdem q̄s habet ponit in intellectu possibili: aut alias. si easdem tūc species que sunt in anima non abstrahūtur a rebus extra ⁊ sic a sensibus in nullo iuuatur intellectus possibilis. Si au/tem alias ponit in ipso tunc queritur que sunt ille. si dicitur ꝙ abstracte sunt a rebus tunc uane sunt ille que po/nunt in intellectu agente. Et iterum intellectus agens non erit intelligētia separata que sit plena formis ut di/

cūt. ¶ Itē si sit itelligētia sepata hñs formas: aut semper
agit in itellectū possibilē ꝭm formas illas: aut nō semp. si
semp cū in sua actiōe semp impmat formas sequeret ꝙ
itellectꝰ possibilis semp hēret formas in se. ⁊ cuꝫ scire sit
hēre formas scibiliuꝫ in itellectu possibili sequeret ꝙ hō
semp sciret: qḋ falsuꝫ est: ergo nō semp agit. ¶ Queraꝛ
ergo qd ipediat ipm ab actione. aut enim ipediꝛ ex hoc
ꝙ est sepatꝰ. aut ex hoc ꝙ est cū fantasmate. Si pmo mō
tūc semp ipediꝛ ex hoc ꝙ semp est sepatꝰ ut dicūt qdā. si
scḋo mō ꝯtra hñti formas idē fantasma pñs ⁊ absēs quo
ad rōnē uľis: qḋ ꝓbaꝛ sic. hñs habitū eūdē non accipit a
fantasmate: q: sic hēret bis eūdē. itellectꝰ agēs hēt habitū
forme: ergo in agēdo nihil recipit a fantasmate: ergo sine
fantasmate erit in eadē actione: ⁊ sic sequeret pmū incō
ueniēs ꝙ semp erimus eq̄liter sciētes: qḋ falsuꝫ est. ergo
intellectꝰ agēs nō erit itelligētia sepata hñs formas ut di
cūt. ¶ Itē intellectꝰ agēs est itelligētia sepata habēs for/
mas uľes: aut eq̄liter se hñs: aut intellectū possibilē in sci
entia ⁊ ignorātia aut ieq̄liter. si eq̄liter tūc hō in sciētia ⁊
ignorātia erit sciēs eq̄liter ⁊ ignorās qḋ est ipossibile. si
ieq̄liter: cōtra. possibilis semp est in potētia ⁊ agēs sem/
per est in actu: ⁊ nihil est mediū iter eos qḋ ipediat agē/
tes ab actione sua uel passibilē a passione: ergo itellectus
agēs semp agit in passibilē ⁊ passibilis semp recipit: ⁊ sic
itellectꝰ possibilis semp erit sciēs ⁊ nunq̄ꝫ igrās. ¶ So
lutio dicēdū ꝙ sapiētes q fuerūt añ nos diuersificati sunt
in pōne intellectꝰ agētis sicut ptim sup̄ tactū est. qdā eni
agētē oīno dixerūt nō eē sed tm̄ possibilē ⁊ speculatiuuꝫ.
⁊ qdā dixerūt ipm eē habitū ⁊ illi diuersificati sūt in tres
opiniones. Quidā enim dixerūt eū eē habitū ⁊ spēm p
me cause. qdā habitū pncipioꝝ. qdā aūt habitū qui est i
oībus speciebꝰ itelligibilibꝰ. Aliȷ ꝟo dixerūt ipm eē itel
ligētiā sepatā agētē. x. ordinis etiā cuꝫ itelligētie moueāt
nō mote sicut desideratū mouet desiderātē ⁊ desideriuꝫ
qḋ dixerūt ꝙ itelligētia agēs mūdi terreni mouet itelle/
ctū possibilē humane aīe si tale desideratum mouet desi
derātē ita. s. ꝙ sicut aīa celi mouet celū ita qḋ cōformeꝛ i
telligētie agēti ita etiā intellectꝰ humanus possibilis mo
uet hoīem ad hoc ꝙ ꝯformeꝛ itelligētie. x. ordinis ⁊ hoc
mō fluūt bonitates ab itelligētia agēte ad itellectū possi/
bilē. Sꝫ nos nihil hoꝝ dicimꝰ: sequētes eni Aꝶ: ⁊ Auer.
dicimus celū nō hēre aīam pter intelligētiā ut sup̄ in qō
ne de celo determinatū est. Et silr̄ dicimus itellectū agē
tē humanū eē ꝯiūctū aīe humane: ⁊ eē simplicē ⁊ nō hē/
re itelligibilia sed agē ipsa in intellectu possibili ex fanta
smatibꝰ sicut exp̄sse dicit Auerr̄. in cōmento libri de aīa.
¶ Ad pmū ergo dicēdū ꝙ itellectꝰ agēs diciꝛ sepatꝰ eo
ꝙ nō est actꝰ alicuius ptis corpis ut dictū est in obiectio/
ne. nihilominus tm̄ est ps aīe itellectualis: q: aīa itellecti
ua sic est actꝰ corpis ꝙ nō ꝭm quālibet ptē eius sicut hēt
in organo ut sup̄ determinatū est. ¶ Ad aliud dicēduꝫ
ꝙ Aꝶ: loqtur ibi de itellectu agēte ꝓut ipse est formale
eē uľis: sicut lumē formale eē est coloris. Oē eniꝫ uľe suū
eē formale hēt ab itellectu agēte lꝫ per respectū ad mām
hēt eē aliud ut ifra determinabiꝛ in qōne de itellectu. di
cūt tm̄ qdā ꝙ dictū hoc est intelligēdū de itellectu specu/
latiuo quo ad habitū pncipioꝝ: q: quodāmō cōnālis est
nobis. ⁊ diciꝛ imortalis hoc est nō corruptibilis: q: nō ce
dit in obliuionē: ⁊ diciꝛ ppetuus eo ꝙ nō est in potētia.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in ꝟitate sequētes Auic^am dixe/
rūt intellectū agētē esse itelligētiā sepatā ⁊ irradiare sup i
tellectū possibilē in aīalibꝰ: ⁊ hoc q: itellectꝰ agēs nō de/
terminat aliquā ptēꝫ: nec recipit aliqd a fantasmate. ⁊ in
his duobꝰ ꝯuenit cū itelligētia angelica sepata: sed tm̄ dif
fert in hoc ꝙ actꝰ itellectꝰ agentis est sup fantasmata ab/
strahēdo uľe de fantasmatibꝰ qḋ nō facit itellectꝰ angeli/
cus tm̄ ꝓpter duo in qbꝰ ꝯuenit cū eo diciꝛ ab Algazele
ꝙ nō est in corpe: neq̄ꝫ eniꝫ est in corpe ut virtꝰ sua in or/
gano corpis sicut vires aīe sensibilis. nec est in corpe ut
recipiēs a fantasmatibꝰ corpoꝝ sicut itellectꝰ possibilis: ⁊
per hoc etiā patet solō ad dicta Auic^e. Cū enim ordines
itelligētiarū ꝭm Auic^am determineꝛ ꝭm ordines ⁊ nu/
merū mobiliū: ⁊ intellectꝰ agēs quē dicit eē decimā itel/
ligētiā moueat hoīem ⁊ aīam humanā nō erit itelligētia
agēs extra hoīem ⁊ aīam humanā. ¶ Ad aliud dicēduꝫ
ꝙ Ysaac facit vim in itelligētia sicut in itellectu: sicut etiā
sup̄ determinauimꝰ. Intelligētia enim cū sit tm̄ ueroruꝫ
ipsa est sine inqsitione ⁊ studio ꝯtēplatiua ueri: cuiꝰ pma
obumbratio inqsitio est ⁊ ꝯtēplatio ueri per studiū: ⁊ pro
pter hoc nihil loqtur ibi de itellectu agēte. Cōsequenter
etiā dicit ꝙ sensibilis est in vmbra rōnis creata ⁊ uegeta
bilis in vmbra sensibilis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ trāsmu/
tatio que est in mā ordinaꝛ ad motū celi qui facit trāsmu
tari per mām gñabiliū ⁊ corruptibiliū ut d: in liꝰ de vno
deo. sꝫ in aīa est forma sepata ⁊ abstracta: ideo nō est ibi
motꝰ ꝓprie loquēdo: ⁊ ꝓpter hoc oportet ꝙ sit ab agente
ꝯiūcto qḋ agat uľia de pticularibꝰ. ¶ Ad aliud dicendū
ꝙ sicut in exterioribꝰ corpibꝰ per influētiā lucis a supio/
ri corpe abȷciunꝛ tenebre: ita ꝙ etiā qḋdā lumē descen/
dat ab itelligētȷs sepatis sup aīam qñ aīabꝰ reuelanꝛ oc
culta in qbusdā somnȷs ⁊ ꝓphetȷs: sed talis nō est actio
itellectꝰ agētis ut ifra patebit. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cor
pus hoīs nō mutaꝛ ab agēte ꝯiūcto ⁊ ab agēte sepato. ⁊
agēs ꝯiūctū uoco q̄tuor q̄litates pmas. agēs aūt sepatuꝫ
celū ⁊ stellas. ⁊ silr̄ aīa quo ad itellectū possibilē imutaꝛ
a duobꝰ motoribꝰ. s. a motore ꝯiūcto qui est itellectꝰ agēs
⁊ a motore sepato qui est itelligētia angelica influēs re/
uelationibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aīa nō est instrm̄ itel
ligētie ita ꝙ itellectꝰ agēs sit itelligētia sepata: sed q: mo/
ueꝛ ab ipsa duobꝰ modis. Uno mō ꝭꝫ ꝙ per motū supio
rū moueꝛ corpꝰ: qui motꝰ corpis uenit ad aīaꝫ. Alio mō
ꝭm ꝙ ifluit ei de bonitatibꝰ q̄s ipsa accipit a causa pma.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Collectanꝰ itendit dicē ꝙ aīa rō
nalis nō hēt thesaurū sup quē ꝯuertaꝛ sed potiꝰ hēt hituꝫ
scie ⁊ ꝯuertiꝛ ad ipm ⁊ ad itellectū agētē: ⁊ sic efficiꝛ cōsi/
derās in actu nō sic ꝙ accipiat formas ab agēte sunt ab i
telligētia sepata. ¶ Ad aliḋ dicēdū ꝙ itellectꝰ agēs agit
per suā subām ⁊ nō per aliquā spēm itelligibiliū quā hē
at apud se. ¶ Ad aliud aūt qḋ ꝯtra obȷciꝛ dicēdū ꝙ di
uersitas itellectꝰ agētis nō est ex itellectu agēte sꝫ ex fan/
tasmate: ⁊ hoc est qḋ Auerr̄. in cōmēto sup 3^m de aīa dic.
manifestū est qm̄ qñ oīa speculatiua fuerūt in nobis exi
stētia in potētia tūc ⁊ agēs ꝯtinuaꝛ nobis in potentia: q:
nō ꝯtinuaꝛ nobis nisi per illa ⁊ cū fuerint exñtia i nobis
in actu tūc ⁊ ipse ꝯtinuaꝛ nobis in actu. actio enim itelle
ctꝰ agētis determinaꝛ ad fantasma ⁊ sic determinata mo
uet itellectū possibilem ⁊ educit eū in actu. sic actio lumi
nis deꝛ ad colores: ⁊ sic determinata visum educit i actū
⁊ per hoc patet ꝙ itellectꝰ agēs nō est subā sepata plena
formis. ¶ Ad id qḋ obȷciꝛ de Platone dicēdū ꝙ Pla
to posuit uľia eē in itellectu possibili ⁊ doctrinā eē remi/
niscētiā qḋ ifra iprobabiꝛ. Boeciꝰ aūt loqtur de itellectu
pncipioꝝ qui ꝭm aliqd nālis est nobis: ⁊ est de pncipȷs
coloribꝰ; qbus scitis nō eē necesse ꝙ sciaꝛ ars: ⁊ ꝓpter hꝫ
dicit ꝙ singula pdit q: ignorat ꝓpria pncipia rei. ¶ Ad
dictū aūt Aꝶ: dicendū sicut sup̄ expositū est: ⁊ ꝙ ipse di
cit ꝙ nō reminiscimur. ꝓpterea dicit ꝙ ex hoc ꝙ intelle
ctus agēs possibilem cōducit ad actū crederet aliquis ꝙ
doctrina eēt reminiscētia eo ꝙ intellectꝰ agēs semp est
in aīa ⁊ possibilis semp pōt conuerti ipsum: ⁊ ideo dicit
Aꝶ: ꝙ hoc nō seqtur eo ꝙ intelligere possibilis intelle
ctus nō sit tm̄ intelligere ex agēte sed etiā ex fantasmate:
ꝓpter qḋ etiā intellectus possibilis corruptibilis est nō
ꝭm sui subām ut dicit Cōmētator. sed ꝭm habitū scientie
acceptuꝫ a fantasmatibus per actionem intellectus agē/
tis quem. s. habitum quādoq̄ꝫ habet ⁊ qñq̄ꝫ non habet.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ bñ ꝯcedimus ꝙ intellectꝰ agēs
nihil recipit: q: aliter nō eēt agēs vniuersalr̄. Et bñ ꝯce/

dimus etiã ꝙ intellectus agẽs nõ intelligit ĩtellectu creato a rebus sed illa ꝑpositio.a.notat cãm efficiẽtẽ q: res suas siltudines nõ faciũt in intellectu agẽte:ĩmo per hũc modũ intellectus possibilis intellectu creato a rebus intelligit.Si aũt hec ꝑpositio.a.notat mãm quã causaꝫ nõ notat ꝓprie tũc bñ ꝓcedimus ꝙ intellectus agẽs intelligit intellectu creato a rebus:q: intellectus eius nõ est super res abstrahẽdo ab eis ulẽ.Intellectus enim agẽtis est sicut si videamus extra mittẽtes ⁊ nihil intus suscipiẽtes.sic eniꝫ visio eẽt supra res ⁊ ageret in eis visibilitatẽ. Intellectus aũt possibilis est sicut si videamus intus suscipiẽtes ⁊ nihil extra mittẽtes sic enim res agit in visum ⁊ generat in eo suã siltudinẽ.Ex hoc aũt ꝙ agẽs intelligit sic ĩtellectu nõ causato a rebꝰ nõ seqtur ꝙ sit intelligẽtia sepata eo ꝙ intellectus intelligẽtie sepate est determinatus ad formã quã habet.Intellectꝰ aũt agẽs determinaẗ ad fantasma qd est ex se.¶ Ad aliud dicendũ ꝙ intellectꝰ agẽs nõ est a seipso nec intelligit a seipso hoc mõ ꝙ nõ sit creatus ab alio immo est creatus a causa pͥma:⁊ qd intelligit habet a causa pͥma.sed hoc mõ nõ intelligit ab alio intelligibili qd in ipso faciat suã siltudinẽ ⁊ speciem.Uñ patet ꝙ nõ seqtur ꝙ intellectus agẽs sit causa pͥma.¶ Ad aliud dicendũ ꝙ aĩa humana nihil dignius ⁊ nobilius est intellectu agẽte.Et propter hoc nõ habet aliqd pficiẽs se sed intelligit per suam subam: ĩtellectus tñ eius reqrit aliqd extra se ad quẽ termineẗ sicut ad materiã:⁊ per hoc differt ab ĩtellectu pͥme cause.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ intellectus pͥme cause est causa entis in eẽ ꝙ ab ipso fluit ens.sed sic agẽs intellectus nõ est causa:ꝫ in eo ꝙ abstrahẽdo agit simplicitatẽ in ulibus cãt nr̃am sciam que est in intellectu possibili.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Augꝰ in liͦ de magr̃o intẽdit ꝙ omne lumẽ nr̃i intellectus est a causa pͥma:⁊ sine ipso nihil possumus facẽ:ꝫ natura illuminãdi sup intelligẽtiã intellectꝰ agentis agit ab ipo ⁊ sub ipo.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ vis in hoc est qd Apl's dicit ꝙ nõ sufficiẽtes sumus aliqd cogitare ex nobis q̃si ex nobis ex hoc innuit ꝙ quedã intelligibilia nõ intelligimus nisi gr̃a dei illuminãte sicut ea que sunt supra rõnẽ.quedã aũt rõnabilia intelligimꝰ a nobis:ꝫ nõ quasi ex nobis sed ex virtute intellectus agentis que data est nobis a deo.

¶ Utrum intellectus agens sit pars anime.

q **Uarto queritur** Utrũ intellectus agẽs sit idẽ cũ possibili ꝑm eẽntiã sit idem.¶ Et circa hoc querunẗ duo. Quoꝝ pͥmũ est Utrũ intellectus agens sit pars anime.2m autem Utrũ idem cum possibili uel pars eius in eadem anima existens.

a **D primum sic procedit.**

Dicit enim Ar̃s:in 3ͦ de aĩa.ꝙ in oĩbus honorabilibꝰ est efficiẽs patiẽte ⁊ pͥncipiũ materia.Et dicit hͦ de intellectu agẽte ⁊ possibili.sed efficiẽs ⁊ patiẽs nunq̃ꝫ pñt eẽ eiusdẽ nãe eo ꝙ ꝯtraria sunt ut patet in liͦ de gñatione ⁊ corruptione.ergo videẗ ꝙ ĩtellectus agẽs ⁊ possibilis nõ pñt esse eiusdẽ nãe.Cũ igiẗ possibilis sit ps aĩe.agẽs nõ erit pars aĩe.¶ Itẽ in corpibꝰ ita videmꝰ ꝙ nullũ totũ cõponiẗ ex ptibus:q̃rũ. vna sit agẽs in alterã ⁊ altera patiẽs ab altera nisi ipm̃ sit cõmixtũ ex ꝯtrarijs.Huius ꝓbatio est in elemẽtis ⁊ in celo ⁊ in alijs simplicibus corpibus.ergo multo magis erit in substãtijs spũalibus. Cũ ergo aĩa rõnalis sit suba spũalis ipsa nõ erit cõposita ex ptibus agẽtibꝰ ⁊ patiẽtibus a se inuicẽ: sed tales ptes sunt intellectꝰ agẽs ⁊ possibilis ut dicit phus.ergo nõ erit cõposita ex agẽte ⁊ possibili.cũ g̃ possibilis itellectꝰ sit ps aĩe rõnalis agẽs nõ poterit eẽ ps.¶ Itẽ nihil idẽ numero est in actu ⁊ potẽtia silr̃ ⁊ semel.Cuiꝰ ꝓbatio est: q: qd est in potẽtia nõ est ⁊ qd est in actu est:ergo si aliqd silr̃ ⁊ semel eẽt in actu ⁊ in potẽtia ꝑm simul eẽt ⁊ nõ eẽt ⁊ semel qd est ipossibile:ergo nihil ideꝫ numero silr̃ ⁊ semel erit actu ⁊ potẽtia.sed aĩa rõnalis est aliqd idẽ numero.g̃ nõ erit simul in actu ⁊ potẽtia:sed agens semp est in actu possibile in potẽtia:ergo nõ simul erit agẽs ⁊ in potentia exñs.Cũ igiẗ aĩa in potẽtia sit oĩa ut dicit phus ipsa non erit agẽs ⁊ ita intellectꝰ agẽs nõ erit ps eius.¶ Itẽ efficiẽs est agẽs ⁊ mouens ⁊ hẽt motũ quo mouet a seipso ⁊ nõ ab alio:possibile aũt est passuꝫ ⁊ motũ hñs motũ quo moueẗ ab alio ⁊ nõ a seipso ⁊ ꝑpter hoc nullũ idiuisibile põt eẽ in actu ⁊ potẽtia:q: idẽ indiuisibile est agẽs ⁊ patiẽs ⁊ mouẽs ⁊ motũ ⁊ hñs motũ a se.sed aĩa rõnalis est qddã idiuisibile ⁊ simplex ergo nõ põt eẽ in actu ⁊ in potẽtia.Cũ igiẗ sit in potẽtia eo ꝙ possibilis est ps eius nõ erit ps eius.¶ Sed ꝯtra.actꝰ ⁊ potẽtie sunt prime ptes ⁊ eẽntiales cõpositi.cũ igiẗ aĩa rõnalis sit qddã cõpositũ ut sup ꝓbatũ est:ipsa hẽbit in se ptes actu ⁊ potẽtia:ꝫ potẽtia est possibilis itellectꝰ pͥncipiũ actꝰ aũt agẽtis:ergo tã possibilis q̃ꝫ agẽs sunt ptes rõnalis aĩe.Itẽ aĩe est actus: ergo multo magis ꝯuenit ei agere q̃ꝫ pati.Cuꝫ igiẗ hẽat ĩtellectũ possibilẽ ptẽ sui multo magis etiã hẽbit agentẽ.

¶ Solo dicimꝰ ꝙ itellectꝰ agẽs est ps aĩe.sup eni docuimꝰ ꝙ diuersitas ꝓpetatũ ⁊ potẽtiarũ aĩe fiũt a diuersitate pͥncipioꝝ cõponẽtiũ ipam:que pͥncipia sunt qd est i quo est uel actꝰ ⁊ potẽtia si elargato noĩe sumanẗ.⁊ ꝑpter hoc dicimus ꝙ itellectꝰ agẽs est ps aĩe possibilis fluẽs ab eo qd est siue quo est siue actꝰ possibilis aũt ps aĩe est fluẽs ab eo qd est siue potẽtia.¶ Ad pͥm ergo dicimus ꝙ est efficiẽs respectu pͥmi eẽ siue actꝰ pͥmi:⁊ efficiẽs respectu scd̃i eẽ siue actꝰ scd̃i:⁊ pͥmo mõ dictũ efficiẽs semp est extrinsecũ patienti qd est ꝯtrariũ in forma.⁊ idẽ in materia cũ patiẽte ut dicit phs.2ͦ aũt mõ dictũ efficiẽs põt eẽ idẽ cũ forma pfectiua rei ⁊ itrinsecũ ei qd efficiẗ ⁊ tale efficiens est itellectꝰ agẽs.est enim actio sua respectu itelligibiliũ ⁊ nõ respectu aĩe simplr̃.Silr̃ potẽtia est ad itellectiua ⁊ nõ ad eẽ:⁊ ꝑpter hoc itellectꝰ agens ⁊ possibilis pñt eẽ itrinsece ptes aĩe rõnalis.¶ Ad aliud dicendũ ꝙ nihil homogeniũ in nã hẽt ptẽ vnã agẽtẽ in aliã ⁊ aliã patientẽ ab altera ita ꝙ actio sit ad eẽ pͥmũ:sed quo ad eẽ 2m hẽt vnã efficiẽtẽ receptiuã:⁊ sic est de itellectu agẽte ⁊ patiẽte in aĩa rõnali.¶ Ad aliud dicẽduꝫ eodẽ mõ ꝙ nihil est idẽ in actu ⁊ potẽtia silr̃ ⁊ semel.sed idẽ bñ põt eẽ agẽs respectu alicuiꝰ forme accñtalis ⁊ possibile ad illã recipiẽdã lꝫ nõ ꝑm idẽ ⁊ sic aĩa rõnalis eadẽ exñs respectu itelligibiliũ est agẽs ⁊ possibilis sed nõ ꝑm idẽ sed ꝑm agẽteꝫ agẽs ⁊ ꝑm possibilẽ suscipiẽs.¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ aĩa rõnalis est simpx ⁊ indiuisibilis eodẽ mõ quo sup determinatũ est:⁊ est diuisibilis ꝑm potẽtias ⁊ sicut sup dictuꝫ est silr̃ nõ moueẗ aliq̃ spẽ motus phici lꝫ ibi sit trãsmutatio ꝑm spẽs itelligibiles:⁊ in illa trãsmutatione est ps eiꝰ mouẽs ⁊ ps eius mota:⁊ ꝑpter hoc ipsa est mouẽs ⁊ mota ꝑm diuersas ptes eius.qd nõ est incõueniens sicut etiam aĩal ꝑm aĩam est mouens ⁊ ꝑm corpus est motũ:⁊ sic idem est mouens ⁊ motũ sed non ꝑm idem.

¶ Utrum intellectus agens sit idem cum possibili.

s **Ecundo queritur** Utrũ intellectꝰ agẽs sit idẽ cũ possibili uel ps eiꝰ in eadẽ nã aĩe exñs.Et videẗ ꝙ sic.in sepatis enim a nã nõ est dr̃ia agẽtis ⁊ patiẽtis.sed itellectualis nã est sepata a mã g̃ in ipsa nõ erit dr̃ia agẽtis ⁊ patiẽtis.pͣ ꝓbaẗ ex hoc ꝙ oẽ patiẽs reduciẗ ad mãm.2ͣ ꝓbaẗ ex lꝫ ꝙ itellectualis nã nõ utiẗ corpe ut organo.¶ Itẽ dicit Ar̃s:in 3ͦ phix. ꝙ in ppetuis nõ differt eẽ ⁊ posse:ꝫ itellectꝰ est ppetuus ergo in ipso nõ differt eẽ ⁊ posse:ꝫ agẽs est ꝑm eẽ ⁊ possibilis ꝑm posse:g̃ agẽs ⁊ possibilis nõ differũt ꝑm mãm itellectualẽ.pͣ patet per auctoritatẽ Ar̃s.2ͣ scribiẗ in 2ͦ de aĩa.ubi diciẗ ꝙ intellectus separatus est a uegetatiuo ⁊ sensitiuo sicut ppetuuꝫ a corruptibili.¶ Itẽ in potẽtia

visus sic est ꝙ eadē potētia abstrahit sensibilia ⁊ recipit ea. Et si forte dubitet de visu tūc erit uerū in ceteris sensibus: q: illi abstrahūt ⁊ recipiūt formas sēsibiles: ergo videt ꝙ silr̄ sit in intellectu ꝙ eadē potētia abstrahit intelligibilia ⁊ recipit ea. Cū igit agēs intellectꝰ sit abstrahēs ⁊ possibilis recipiēs: idem erit itellectus agēs ⁊ recipiens. ¶ Sed ɔtra impossibile est idē sm idē eē mouēs ⁊ motū: sed aīa rōnalis sm itellectū agētē est mouēs ⁊ sm possibilē est mota: ergo impossibile est intellectū agētē ⁊ possibilē esse idē. ¶ Itē impossibile est idē sʒ idē eē in actu ⁊ in potētia eē. rōnalis aīa sm intellectū agētē est in actu ⁊ sm possibilē in potētia ergo idē qđ p̄us. ¶ Itē impossibile est idē sm idē esse agēs ⁊ patiēs. aīa sm itellectū agētē est agēs ⁊ sm passibilē est patiēs: ergo ut p̄us. ¶ Itē impossibile est idē eē susceptibile oīuʒ ⁊ susceptibile nullius. sm intellectū aūt possibilē aīa est oīuʒ susceptibilis ut dicit phūs. sm agētē aūt nullius est susceptibilis eo ꝙ ipse est ulr̄ agēs ut p̄us habitū est: ergo agēs ⁊ possibilis nō sunt idē. ¶ Solō dicimus q: intellectus agens ⁊ possibilis nō sunt idē sed differūt ut ꝓbāt ultime obiectiones. ¶ Ad p̄mū aūt dicendū ꝙ quedā sunt separata a materia phīca ⁊ corpoꝝ ⁊ in illis nō est actio ⁊ passio phīca sed tū pōt eē in eis agēs respectu alicuius dispōnis aduenientis sine motu phīco ⁊ patiēs cuius patiētis est suscipere dispōneʒ illā ⁊ sic est in itellectuali natura respectu intelligibiliū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ dr̄ia inter eē ⁊ posse est sm tēpus sm ꝙ posse p̄cedit eē per viā gn̄ationis ⁊ tpis: ⁊ sic nō differūt eē ⁊ posse nisi in solis gn̄abilibus ⁊ nō ꝑpetuis: ⁊ de hoc intelligit dictū Arist: ⁊ est dr̄ia sm essentiā inter esse ⁊ posse sm ꝙ reducunt a quo est ⁊ forma ⁊ agēs ⁊ posse reducit ad id qđ est ⁊ possibile: ⁊ sic esse ⁊ posse differūt in ꝑpetuis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in sensibilibus agūt obiecta ⁊ nō ipsi sensus q̄uis eniʒ sensus iudicēt sensata tū hoc iudiciū nō est nisi sēsuū exn̄tiū in actu sicut etiā intellectꝰ possibilis ens in actu iudicat de intelligibili sed nō mouet motu intellectꝰ agētis sicut sensus mouet motu obiecti sensibilis.

¶ Querit quid sit intellectus agēs sm substantiam.

d Einde queritur Quid sit itellectus agēs sm subām ⁊ diffinitionem. Et dicit Arist: ꝙ intellectus agēs est intellectꝰ quo est oīa facere: ⁊ itelligat de oībus intelligibilibꝰ: q: ip̄e agit oīa intelligibilia. ¶ Sed ɔtra quedā sunt ꝑse intelligibilia ut dicit Auicē. que aūt sunt itelligibilia ꝑse nō fiūt ab alio intelligibili: ergo videt ꝙ intellectus agēs nō facit oīa itelligibilia eē intelligibilia. ¶ Itē nihil eodē mō se habēs facit diuersa: intelligibilia sunt diuersa: ergo nō fiunt ab aliquo eodē mō se hn̄te. intellectus agēs est eodē modo se hn̄s: ergo nō oīa intelligibilia ab ipso fiūt: ergo intellectus agēs nō est quo est oīa facere. p̄ma ꝓbat per hoc qđ habet in p̄ꝰ de gn̄atione ⁊ corruptione: ubi dicit Arist: ꝙ idem eodē mō se hn̄s nō facit nisi idē. ꝙ aūt itelligibilia sunt diuersa ꝑse patet. ꝙ aūt intellectus agēs eodē mō se habeat sic ꝓbat. Quicqd enim est recipiēs ⁊ nihil amittēs semꝑ manet in dispōne vna: intellectus agēs est huiusmodi ergo semꝑ manet in dispōne vna ⁊ eodem mō se habet. ¶ Itē intelligibiliū quedā sunt magis itelligibilia: quedā minus. ⁊ quedā sunt intelligibilia ꝑse ⁊ quedā per aliud. ista igit diuersitas intelligibilitatis necesse est ꝙ sit ab intellectu agēte eo ꝙ ipse facit oīa intelligibilia. oīs enim diuersitas que est in factis est ab ulī agēte. ¶ Querit ergo quomō hoc possibile sit cuʒ intellectus agens eodē mō se habeat. ¶ Iuxta hoc iterū querit de eo qđ dicit Arist: ꝙ nō oīno tp̄e possibile p̄cedit itellectū in actu: ⁊ per hoc inuit ꝙ agēs p̄or tp̄e est possibile. videtur enim hoc eē falsum. qn̄cūqʒ enim aīa habet agētē hēt possibilē ⁊ ecōuerso. ¶ Itē querit iuxta hoc de hoc qđ dicit Arist: de agēte ꝙ separatꝰ est solū hoc qđ uerū est: ⁊ h̄ solū imortale ⁊ ꝑpetuū est. dicit enim Arist: ꝙ idiuisibilium itelligētia in his est in qbꝰ nō est falsuʒ. In qbꝰ aūt uerū ⁊ falsum est iā cōpō intelligibiliuʒ est ⁊ ex hoc accipit ꝙ falsum ⁊ uerū nō sunt nisi in ꝓpōne: ⁊ hoc etiā habet in p̄dicamētis ⁊ ꝑyarmenias. Si igit intellectꝰ sepatus qui est agēs est eius qđ est uerū agēs: intellectꝰ erit compositus. sed nullus itellectus est cōpositus nisi recipiens intelligibilia cōposita: ergo agēs itellectus est recipiens itelligibilia cōposita. sed qcqd itellectu recipit itelligibilia cōposita recipit etiā simplicia: ergo itellectꝰ agēs recipit intelligibilia cōposita ⁊ simplicia. Qđ si ɔcedat. Contra qcūqʒ intellectus recipit intelligibilia simplicia ⁊ cōposita est possibilis ad ea que recipit. itellectus agēs recipit huiusmodi intelligibilia: ergo est possibilis ad illa. sʒ oīa intelligibilia sunt simplicia uel cōposita: ergo intellectus possibilis est ad oīa intelligibilia: ergo agēs intellectus est quo est oīa intelligibilia fieri ⁊ nō quo est oīa facere qđ est ɔtra phm̄. ¶ Querit etiā iuxta hoc quomō intellectus agēs solū sit imortalis ⁊ ꝑpetuū. intellectꝰ enī possibilis nō corrūpit nec morit sicut nec itellectus agēs nō ergo solū intellectus agēs immortale est ⁊ ꝑpetuum. ¶ Item querit sm qđ diuersum intellectus agēs dicat eē immortale ⁊ ꝑpetuuʒ. ¶ Solutio dicendū ꝙ intellectus agēs sm diffinitionē est potētia ⁊ p̄ncipiū actiuū intelligibiliū ⁊ ꝓpter hoc dicit phūs ꝙ est intellectus quo est oīa facere. ¶ Ad p̄mum qđ obijcit in cōtrariū dicēdum ꝙ lʒ sm se denudata sint a materia ut ip̄e intellectꝰ ⁊ quedā alia tn̄ alio mō faciūt fantasiā in aīa sensibili scilicet sm ꝙ ex suis opibus ⁊ motibus cognoscit: ⁊ tūc abstrahēdo intellectus agēs facit ea eē intelligibilia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ oīa intelligibilia inquātū intelligibilia sunt eodē mō ⁊ illo mō agit in illis intellectus agens ut determinabit in sequēti qōne. Qđ aūt intelligibilia sūt diuersa hoc est inquātū sunt diuersoꝝ itelligibilia ⁊ hoc nō hn̄t ab intellectu agēte. Un̄ bn̄ cōcedimus ꝙ intellectus agēs eodē mō se hn̄s facit ad idē in oībus intelligibilibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ quedā eē magis intelligibilia ⁊ quedā minus nō est ab itellectu agēte. hec eniʒ ꝓpositio falsa est. omnis diuersitas formarū fit a faciēte. Quedā enim facta sunt sm potestatē rei facte ⁊ nō faciētis sicut patet in actione solis ⁊ in terrā ⁊ lutū ⁊ aerē ⁊ colorē. ¶ Ad id qđ querit iuxta hoc utrū. s. agēs tp̄e precedat possibilē. dicēdū ꝙ duplex est ordo tpis. s. sm successionē p̄oris ⁊ posterioris: ⁊ sm ordinē transmutationis. sm ordinē qdem successionis p̄oris uel posterioris neuter intelligibiliū p̄cedit altū. sm ordinē aūt trāsmutationis que est sm intelligibilia agēs p̄cedit possibilē. in trāsmutatiōe enī illa p̄mo mouet agēs: deinde agēs possibile mouet ⁊ per motū 3m efficit in actu. ¶ Ad illō qđ ulterius querit dicēdū ꝙ intellectus sepatus nō est idē qđ agēs intellectus: sed intellectus speculatiuus est sepatus a materia ⁊ appēditijs mãe. vnde de intellectu illo loquitur ibi Arist: qui est p̄ncipiū sciētie ⁊ ille est habitus p̄ncipioꝝ ut dicit in posterioribus q: ille est tm̄ circa uerum. Sed q: huic nō directe ɔuenit eē immortale ⁊ in ꝑpetuum: idcirco dicendū aliter. s. ꝙ intellectꝰ agēs est tm̄ hoc ꝙ uerū est: q: suū esse est formale esse intelligibiliū uerorum. i. eoꝝ que uera intelligibilia sunt sicut lumē formale esse est coloꝝ qn̄ uere est coloris: sic se habet intellectꝰ agēs ad intelligibilia que uere sunt itelligibilia. ¶ Ad id qđ obijcit ꝙ uerū nō est nisi in cōpositione dicenduʒ ꝙ duplex est uerum. s. qđ sig̃t hoc de hoc uel hoc in hoc ⁊ hoc est qđ sig̃t aliqd esse uel non esse ut in cōpositione. Et est uerū ꝙ est ab entitate ⁊ forma rei qđ sig̃t aliquid ⁊ nō aliqd esse sicut diximus uerum aurum ⁊ sic separatus est solum qđ uere intelligibile est ⁊ circa uerum qđ nihil habet preter esse intelligibile. ¶ Ad id quod ulterius querit dicendum ꝙ principium immortalitatis possibilis intellectus est ab intellectu agēte sicut ⁊ eē suū est

ab agente. ¶ Ad aliud dicẽdũ q ppter simplicitatem sube ꝛ incorruptibilitatẽ dicit intellectus agens immortalis ꝛ ppetuus eo q nihil recipit per trãsmutationem: q2 probatuꝫ est q nullius esse est receptibilis.

¶ Utrum intellectus agens intelligit equaliter.

u Ltimo queritur Qualr̃ itelligat ꝛ de modo actionis eiꝰ. Et obijcit sic. ois intellectus intelligẽs aliqd intelligit. intellectus agens intelligit: ergo aliqd intelligit. pma probat ex hoc q ois intellectus est alicuius itelligibilis. 2ª pο scribit in 3º de aia ubi dicit phus q intellectus agens aliqñ intelligit: ꝛ qñqꝫ nõ: innuẽs per hoc q semp intelligat. Inde sic. nihil intelligit aliqd nisi qd est in ipo. intellectus agens intelligit aliqd: ergo itelligit aliqd qd est in ipo. ¶ Querit ḡ quid sit illud. aut enim sunt intelligibilia que accipiunt ab extrinseco. aut est ipe intellectus agens. si pmo mõ sequunt duo incõueniẽtia. s. q intelligibilia sunt in intellectu agẽte ut in sbto qd improbatũ est. ꝛ q itelligẽtia semp sit in aia qd intellectus agens semp intelligit. Si 2º modo dicat tunc nullus agens semp intelligit se: ꝛ qcqd itelligit pcipit ꝛ cogitat: ergo semp pcipiet ꝛ cogitabit se qd falsum est. ¶ Preterea querit de hoc ipso q dicit Aꝛ: intellectũ agentẽ semp itelligere. Dicit eniꝫ phus q fortiores motus excludũt debiliores in aia. nõ ergo ille motꝰ quo intellectus agens intelligit se fortior est illo quo itellectus possibilis intelligit intelligibilia. Aut debilior si fortior tunc semp excludet intellectũ intelligibiliũ ꝛ sic nunqꝫ intelligimus intelligibilia qd falsum est. Si pο est debilior tunc excludet ab itellectu intelligibilium ꝛ ita nõ semp intelliget se. ¶ Preterea cũ dicit intellectus agens intelligit. uerbũ intelligendi aut importat agere uel pati. si pati tunc intellectus agens in suo intelligere pateret ꝛ recipet formas intelligibilium: qd multotiẽs est improbatũ. Si aũt importat agere cum igit actio sit illud ɓm qd in illud qd subijcit agere dicimur oportebit q actio illa in aliqd ſɓm passiuũ termine tur. hoc aũt nõ est nisi id qd est in potẽtia intelligẽdi qd est intellectus possibilis: ergo intelligẽ agẽtis nõ est nisi agere in possibilẽ ut educat in actuꝫ. Ex hoc duo sequũtur. cum enim nõ semp faciat intellectus agens videtur q nõ semp itelligat. Silr̃ sequit q nõ itelligat se qd nõ agit in se qd est cõtra multos dicẽtes q intellectus agẽs intelligit se semp. qd si cõcedat. Cõtra dicit Aꝛ: in libro de causis. ois intelligẽtia intelligit essentiã suã. itellectꝰ agens est itelligẽtia quedã: ergo intelligit suã essentiaꝫ. ¶ Item Aꝛ: in eodem libro. ois sciẽs qui scit essentiaꝫ suã est rediẽs ad eẽntiã suã reditiõe cõpleta. Ex hoc accipit q intellectꝰ agens melius itelligat essentiaꝫ suã qꝫ intelligibilia alia. ¶ Item hoc pbat per rõnem. oẽ enim intelligibile intelligit ab intellectu per ꝯiunctionem ad ipm igit qd magis ꝯiunctũ est magis intelligit ab ipo. sed magis ꝯiunctũ est illud qd per identitatem ꝯiungit sibi qꝫ illud qd per cõiunctionẽ: ergo intelligit magis illud. Cum igit essentia sua sibi semp sit ꝯiuncta magis intelligit essentiã suã qꝫ intelligibilia alia. Item cum essentia sua semp sit ꝯiuncta: videt q semp itelligat se. ¶ Ulterius querit iuxta hoc de actione itellectus agẽtis qua abstrahit intelligibilia a fantasmatibꝰ. Uidemus eni q aliqd nature luminis manet in coloribus abstractis per quã nihil agunt in oculũ. ergo videt silr̃ q aliqd nature intellectꝰ agẽtis sit in fantasmatibꝰ per quã agunt in itellectum possibilẽ: sed natura nõ est nisi simplicitas ulis: ergo videt q simplicitas ulis actus sit in fantasmatibꝰ. Cum igit fantasmata sint pticularia uel spẽs pticulariuꝫ actu ulẽ erit in eo qd est pticulare uel spẽs pticularis: qd est impossibile: q2 pticulare est vnuꝫ solũ pter multa. ulẽ aũt est actu de multis ꝛ in multis. ¶ Item nos videmꝰ q lumen facit actu colores anteqꝫ sint in oculo: a lumine enim colores efficiũtur in actu. In coloratis etiam si nunqꝫ viderent intellectus agens est sicut lumen: ergo videt q faciat actu ulia in fantasmatibꝰ etiã si nunqꝫ recipiant a possibili. Si forte dicat q actio agẽtis in fantasmate nõ est nisi simplicitas ulis. ¶ Cõtra ab oibꝰ phis dicit q actio agẽtis est abstrahẽ. cum igit non sit nisi triplex abstractio. s. a mã que ꝯuenit sensui: ꝛ a psentia materie que ꝯuenit fantasie ꝛ medijs potẽtijs. ꝛ a pticulari que ꝯuenit intellectui: videt q altera abstractio sit intellectus agẽtis. ¶ Solũ dicimus q actio intellectus agẽtis est sup possibile educẽdo ipm in actuꝫ. habitũ est eni sup q agens pncipiatũ in aia ab eo qd est ꝛ quo est possibilis aũt ab eo qd substat illi in aia rõnali ul'i sicut intellectus quo est qui est esse aie rõnalis nõ nisi in substantiꝛ: ita actio intellectꝰ agẽtis nõ est nisi in possibili. ¶ Ad primuꝫ ergo dicẽduꝫ q ppꝛie intelligẽ est ipsius aie intellectiue: q2 actus ꝛ opationes pticularium sunt. sed est aie ɓm intellectũ agentẽ ꝛ possibilẽ ad quem opat intellectus agens sicut efficiẽs ꝛ forma. Intellectꝰ aũt possibilis sicut recipiẽs ꝛ ſɓm intelligibiliũ: ꝛ hoc est ppꝛie loq. Dicit enim Aꝛ: in pmo de aia q melius est nõ dicere aiam misereri aut discere aut intelligere sed hoiem per aiam. ꝛ silr̃ intellectus nõ est intelligẽ sed aie per itellectum. Si aũt nõ fiat vis in hoc tunc dicemus intellectũ agentẽ intelligẽ actiue: ꝛ ex hoc nõ sequit q aliqd receptum in se intelligat: sed q actio eius sit circa aliqd intelligibilium. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ q itellectus agens ɓm se separatus a possibili nihil intelligit: non enim separatus est nisi in potẽtia ꝯiunctus aũt actu: ꝛ per hoc idem aliud qd intelligit actiue est intelligentia in qbus intelligit se ut actus ipsoꝝ: sicut si lumen posset videre videret se in coloribꝰ ut actum ipsoꝝ. ¶ Sed utrum intellectus agẽs itelligat se hoc mõ q flectatur supra se uel nõ. multi diuersimode determinant. nobis aũt videt q sic eo q nõ attribuimus aliquẽ intellectũ pfectuꝫ intellectui possibili uel agẽti pse utrisqꝫ sed bñ cõcedimus aiam itellectiuã intelligẽ se. ¶ Ad hoc qd querit utrũ spẽs intelligat se. dicimus q sic eodẽ mõ quo impropꝛie dicimus intellectum agentẽ intelligẽ se. hoc enim est intelligẽ se ut actuꝫ possibilẽ. suuꝫ enim intelligẽ est suuꝫ esse: cũ semp sit in actu: ꝛ hoc est q sit actus possibilis sed ille actus nõ perficit possibilẽ nisi ɓm qd sicut si lumẽ pse solũ esset in oculo sine colore tunc nõ esset imutatus oculus ab actu oculoꝝ sed nõ esset distincta imutatio ad aliquã spẽm coloris determinatã. Silr̃ qñ nõ soluꝫ lumen agẽtis est in possibili tunc possibilis est in actu indistincto ɓm aliquã spẽm intelligibilẽ: ꝛ intellectus agens intelligit se ut talem actum semp: ꝛ iste motus nõ excludit motũ intelligibilium eo q intellectus agens ɓm illum sit actꝰ oium intelligibiliũ sicut etiã motus luminis nõ excludit motum coloris in oculo: eo q sit actus eius. Dictuꝫ aũt phi intelligit de motibus aie diuersis ɓm diuersas potẽtias ꝛ diuersa obta. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ q cuꝫ dicit intellectus agens intelligit uerbũ est actiue sigtionis: ꝛ bñ concedo q agit intellectũ possibilem. Qd aũt obijcit q nõ semp sit in actu patet ex pbabitis q nõ sequit q intelligat se ꝫ enim nõ semp intelligat se intelligibilem distinctum ab alijs tñ semp intelligit se ut actuꝫ intelligibiliuꝫ uel intellectus possibilis ut sup ondimus per simile in lumine ꝛ coloribꝰ. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ q dictum phi uerũ est. sed duplex est intellectus intelligẽtie. s. in se ɓm q ipa distincta intelligit ab alijs intelligibilibꝰ ꝛ sic non semp intelligit se sed qñqꝫ. Alius est intellectus quo intelligẽtia intelligit se in intelligibilibꝰ alijs: ꝛ hoc duobꝰ modis ɓm q intelligẽtia duobꝰ modis se hẽt ad intelligibilia. s. ut ſɓm ꝛ ut actus ut ſɓm intelligit se intellectus possibilis: ꝛ hoc semp: q2 intellectus agens semp est actꝰ intelligibiliũ ne itellectꝰ possibilis uel utroruꝫ. ¶ Ad aliud dicẽdum q intelligẽtia pdictis modis redit super

essentiam suam. ¶ Ad aliud dicēduз ꝙ intellectus pōt intelligē ex ꝯiunctione que est per identitatem que pro tāto dicit̃ magis cōpleta: ut dicit Cōmētato: ibidem. q: idem est intellectus ⁊ intellectū ⁊ scia ⁊ scitum ⁊ sciens qđ nō cōtingit in alijs intelligibilibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intellectus agens semp intelligit se aliquo illoꝝ modoꝝ ꝑhabitoꝝ: sed nō semp intelligit se ut intelligibile distinctū ab alijs. ¶ Ad hoc enim nō sufficit sola presentia sui apud se sed etiam exigit̃ ut cōuertat̃ sup actuз intelligēdi. ¶ Ad aliud dicēduз ꝙ actus intellectꝰ agentis in intelligibilibꝰ est simplicitas nature ułis. ſз hec nō est extra itellectū possibilē in actu sed in potētia. nec est oīno sīle de lumine ⁊ colore q: lumē ꝼm eē formale qđ habet a natura est actus coloris. Sed actꝰ intellectꝰ agētis est esse formale ułis ꝼm ꝙ est intētio ⁊ rō. Et querit̃ ꝼm qđ fantasia mouet intellectū possibilē. dicēdū ꝙ ꝼm nām ułis que est in ipo lз nō sit in eo ut ułis sed ut particularis: ⁊ ꝑpter hoc fantasia mouēs est in potētia mouēs respectu intellectꝰ agētis: ⁊ hec natura que est in particulari per actuз agētis efficit̃ actu ułis ⁊ itellectu possibili: ⁊ per hoc patet solꝰ ad sequens obiectum.

¶ Querit̃ quid sit intellectus possibilis.

Einde queritur
d de intellectu possibili. Et querunt̃ qnque. qđ sit. Et utrū sit simpˣ uel cōpositꝰ. ⁊ de gradibꝰ sue potētie. Et utrū sit corruptibilis uel incorruptibilis. ⁊ qualiter remanebit post mortē ⁊c.

D primum sic procedit.
a Dicit Arꝫ: in 3ᵒ de aīa ꝙ intellectus possibilis est quo est oīa fieri ⁊ itelligit̃ sic in quo ut in ſbto est fieri oīa intelligibilia. Sed contra dicit Auerr. ꝙ oīs ratio subiecti reducit̃ ad mām. sed intellectus possibilis non est ex mā: ergo nō pōt esse ſbm: ⁊ sic non est in ipso fieri oīa intelligibilia ut in ſbto. ¶ Item in sex ꝑncipijs habetur ꝙ forma accn̄talis ꝯtingēs est cōpositū. Cuз ergo intelligētie sint forme accn̄tales nō erunt in ſbto nisi ut in aliquo cōposito. sed possibilis nō est cōpositus ut ifra probabit̃: ergo intelligētie nō erūt in ipo. ¶ Preterea nihil est susceptibile forme accn̄talis nisi qđ alterat̃ ꝼm ipam. intellectus possibilis nō alterat̃ ꝼm aliqđ sicut ꝑbat̃ in 6ᵒ phiˣ. ergo nō est susceptibilis forme accn̄talis. ¶ Preterea nō vident̃ oīa intelligibilia per formaз aliquam que est in intellectu: ergo qđ nullā habet formaз nō pōt intelligi. sed mā prima nō habet formā: ergo nō pōt intelligi: ⁊ sic intellectus possibilis nō est in quo est oīa fieri. ¶ Item qđ oīno est simplex nō est ex additione. deus oīno est simplex ergo deus nō erit ex additione. ¶ Itē ulteriꝰ quicqđ nō est ex additione nō habet formā que abstrahit̃ ab ipo per quā intelligat̃. deus nō est ex additione: ergo nō habet formā per quā intelligatur. ⁊ sic iterū intellectus possibilis nō est in quo est oīa fieri. ¶ Sed cōtra qđ nō cōtingit intelligē nō cōtingit sigrē sermone ⁊ rōne ergo a destructione ꝯñtis. qđ contingit sigri ꝼmone ⁊ rōne hoc ꝯtingit intelligi: sed deuз ⁊ mām ꝑmā ⁊ oīa alia ꝯtingit sigri ꝼmone ⁊ rōne: ergo deum ⁊ mām ꝑmā ⁊ oīa alia ꝯtingit intelligi: ⁊ sic redit dictum phi ꝙ intellectus possibilis est in quo est oīa fieri. ¶ Solꝰ dicēduз cum phō ꝙ possibilis intellectꝰ est potētia passiua si passio large sumat̃ ad phicam ⁊ nō phicā ꝼm ꝙ diffinit̃ in 5ᵒ methᶜᵉ. s. ꝙ potētia passiua est ꝑncipium trāsmutationis ex alio ꝼm ꝙ est aliud. possibilis enim intellectus trāsmutat̃ ex alio qđ est intellectꝰ agēs: ⁊ sua trāsmutatio est exitus de potētia intelligēdi ad actū intelligēdi: ⁊ in hac rōne potētie passiue diffinit̃ a phō ꝑ supius datā diffinitionē. ¶ Ad ꝑᵐ ergo dicēdum ꝙ lз aīa intellectiua nō sit ex mā cuз ꝑncipia sue essentie sunt qđ est ⁊ quo est: ⁊ sicut in quo est fundat̃ intellectꝰ agēs ita in qđ est fundat̃ intellectus possibilis: ⁊ hēbit potentiam sīlem māe. ⁊ ꝑpter hoc Alexāder in libro de intellectu ⁊ intellecto uocat ipm intellectuз idealem. ¶ Ad illud dicēduз ꝙ lз possibilis ⁊ intellectus nō sit cōpositꝰ tñ ipe est potētia aīe itellectiue cōposite: ⁊ grā sui aīa intellectiua efficit̃ ſbm itelligibiliū sicut ⁊ cōpositū ex forma ⁊ mā substat accn̄tibus non grā forme sed grā māe. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ dupˣ est alteratio. s. phica ad quā qnque exigunt̃ que sup̄ noīauimus ⁊ hoc nō est in itellectu. Est etiam alteratio ꝼm genus. s. qñ ſbto eodē manēte mutatio fit in qualitatibꝰ quibuscūqз: ⁊ illi alterationi subiacet aīa intellectiua ꝼm possibilem intellectum. ¶ Ad aliud dicēduз ꝙ ens nō pōt abstrahi a ꝑma mā: q: añ ens nihil est. vñ posito duo intelligibiliū intelligit̃ mā per itellectū entis ⁊ nō specificat̃ sub ente per formā spēi uel gn̄is positiuā: sed per ꝑuationē sicut mā ꝑma est illud qđ nō est exn̄s aliqua formarū subalium uel accn̄talium ut cōpositū ex ipsis. Et q: mā ꝑma nō specificat̃ nisi per intellectū ꝑuationis. Preterea dicunt Boeciꝰ ⁊ Auicᵃ ꝙ mā ꝑma nō intelligit̃ ꝑfecto itellectu. ¶ Ad aliud dicēduз ꝙ deus intelligit̃ ex causis que faciūt fantasmata in aīa. ⁊ q: ipe est causa nō ꝑmixta suis causatis ut dicit phus: sed in infinituз distans ab ipsis. Preterea ipe nō intelligit̃ ꝑfecto intellectu ⁊ iō dicit phs ꝙ deus est supior narratione: ⁊ nō deficiūt lingue a narratione eius nisi ꝑpter narrationeз cause ipsius: qm̄ ipe est sup̄ oēm cām ⁊ nō narrat̃ nisi per causas secundas que illuminant̃ a lumine cause ꝑme. ⁊ ꝑpter hoc dicit Ptholomeꝰ in ꝑnᵒ almagesti ꝙ theologicū genus scie ⁊ nāle sola estimatione cognoscunt̃ ⁊ nō scie ueritate cōprehendunt̃. theologicū videlicet qđ nunqз videt̃ nec cōprehēdit̃. nāle ꝟo pp motionē māe ⁊ leuitatē sui cursus ⁊ uelocitatem sue alterationis ⁊ ꝑuitatē sue more. ⁊ hoc dictuз theologicum ꝑcipue uerificat̃ de deo ⁊ in naturalibus precipue de materia prima.

¶ Utrū intellectus possibilis sit simplex uel cōpositus.

Ecundo queritur
a Utrum intellectus possibilis sit simplex uel cōpositus. Et videt̃ ꝙ cōpositus. Omne enim qđ est ex additiōe est cōpositū. Intellectus possibilis est ex additione: ergo est cōpositus. ueritas ꝑme patet ꝑse ⁊ per simplicē diffinitionem. simplex est cui nō est pars aliqua. 2ᵃ ꝑbat̃ ex hoc q: ista duo noīa intellectus ⁊ possibilis non dicunt idem sed duas naturas coniunctas intellectui possibili. ¶ Item sepius ꝑbatum est sup̄ ꝙ nihil est susceptibile forme accn̄talis nisi ꝑus susceperit formā ſbalem. sed intellectus possibilis suscipit formas accn̄tales ut scias: ergo ꝑus habuit formā ſbalem: ⁊ sic iterum redit ꝙ ipe est cōpositus. ¶ Sed cōtra dicit Arꝫ: ꝙ tria sunt principia trāsmutationis ⁊ motus. s. mā forma ⁊ ꝑuatio. ⁊ ꝼm hoc oportet ꝙ potētia māe nihil ponat aliud a ꝑuatione materie: ⁊ q: ꝑuatio nō facit cōpōnem a mā: ideo remanet mā simplex. ergo a sīli potētia intellectus possibilis non dicet aliqđ aliud a ꝑuatione ⁊ essentia ipsius intellectus. cuз igit̃ ꝑuatio nō inducat cōpōnem aliquā remanebit ꝙ intellectus sit possibilis ⁊ simplex. ¶ Solꝰ dicimus intellectū possibilē esse simplicē. ¶ Ad ꝑᵐ aūt dicēduз ꝙ potētia non ponit nisi mām intellectus qua ipe susceptibilis est intelligibilium: ⁊ hec natura nō est aliud ab ipo. sicut eni mā per seipam susceptibilis est formarū: ita intellectꝰ possibilis per seipm est susceptibilis intelligibilium: ⁊ sic idem est dictum per possibile ⁊ per itellectuз: sed sub alia rōne: que tñ ratio nihil addit eo ꝙ est ratio priuationis. ¶ Ad aliud dicēduз ꝙ aīa intellectiua cōposita est: sed pars eius que est intellectus possibilis nō est cōposita sicut etiam compositum ex materia ⁊ forma partes sue essentie non habet compositas scilз materiaз ⁊ formam. aliter enim esset abire in infinitum.

¶ Utrum sint tres gradus intellectus possibilis.

t Ertio queritur De gradibus potētie intellectus possibilis. Et videntur eē tres propter silitudinē mãe. Est enim mã indisposita ⁊ mã disposita. Et est mã pfecta sub forma. Et sic est itellectus possibilis qui dicit idealis ab Alexan° ⁊ dispositus per pncipia pᵃ quib° ignoratis ignorat scia: ⁊ qbus scitis nō de necessitate scitur. ⁊ est intellectus sub scia. hoc etiā videt dicē Arẽ: ubi dicit in 2° de aia ꝙ sciens aliqd sicut si dicamus hoiem sciētem qn̄ ipe scibiliū est per hoc enī nō ponit nisi mãlis potētia ad sciēdū. ¶ Item duplex est sciens sicut iam diximus sciētem hn̄tem grāmaticā: ⁊ per hoc innuit potētiā que facta est per habitū. ¶ Itē dicit ꝙ cum nō sit simplex ꝙ potentia dicit sic, sed aliud utiqꝫ si dicamus puerū posse militare. Aliud aūt sicut in etate exn̄tem sic se habet sensitiuū ⁊ scitiuū. ⁊ intēdit dicere ꝙ potētia ante habitū nō dicit vno mō sed vna est sicut potētia militādi in puero que est mãlis ⁊ idisposita. Alia est sicut potētia militandi in iuuene que est potētia disposita q: talis iam cognoscit arma milicie: eandem distinctionē ponit Auicᵃ. ¶ Sed ꝯtra potētia intellectus possibilis nō est nisi ad intelligibile: ergo habito intelligibili erit potētia pfecta. sed ꝓpōnibus pmis habitis habet intelligibile: ergo potentia eius pfecta erit ⁊ sic non erūt nisi duo gradus potētie. s. idealis ⁊ pfecta. ¶ Item mã in potētia est ad formā ⁊ qn̄ habet eā que maxime est forma subalis tunc est pfecta: ergo a sili cū intellect° possibilis sit in potētia ad intelligibile: erit ipe maxime perfect° qn̄ attingit maxime intelligibile. sed pma pncipia sunt maxime intelligibilia: ergo qn̄ attingit illa erit maxime pfectus ⁊ ita iterū cessabit gradus medie potētie. s. disposite. Sed contra hoc est: q: pm hoc sciēs pma principia esset magis pfectus pm intellectū q̄ʒ sciēs artē.

¶ Querit iuxta hoc utrū intellectus possibilis sit in potētia ad omne intelligibile ⁊ videt ꝙ nō. dicit enī Arẽ: in 3° de aia ꝙ ipe seipm pōt intelligē. Sed contra nihil est in potētia ad seipm: ergo intellectus possibilis nō est in potētia ad oē intelligibile. ¶ Iuxta hoc iterū querit utrum vna potētia intelligit oīa intelligibilia. ⁊ videt ꝙ nō. dicit enim Phus in libro de aia ꝙ vnusqꝫ actus hēt fieri in ꝓpria mã: sed intelligibilia nō sunt actus vnius: ergo nō hn̄t fieri in vno tanq̄ʒ in ꝓpria mã: ergo intellectus possibilis per vnā potentiā nō pōt suscipe oīa intelligibilia. ¶ Item dicit Arẽ: ꝙ sicut potētia sensitiua est ad sensibilia ita intellectiua est ad intelligibilia. sed potētia sensitiua diuersificat pm diuersitatē sensuum. ergo ⁊ intellectiua diuersificabit pm diuersitatē intellectuum: ⁊ ita sicut habemus plures sensus ita hēbimus plures intellectus possibiles. ¶ Item mã gn̄abiliū ⁊ corruptibilium diuidit essentialr̄ per diuersitatē formarū subalium ⁊ oppōnem ꝯtrarioꝝ. Silr̄ potētia aie que est sensus specialr̄ diuidit per diuersitatē formarū sensibiliū. Auditus enim nō est in potētia ad colorē: nec econtra visus ad sonum: ergo a sili videt ꝙ intellectus possibilis subaliter diuidat penes diuersitatē intelligibiliū: ⁊ sic iterū sequit ꝙ plures intellectus possibiles subalr̄ differētes sint in aia. ¶ Item cum triplr̄ res abstrahuntur ut dicit Arẽ. Querit utrū eadem potētia possibilis itellectus sit ad intelligibilia triplr̄ abstracta. ⁊ videt ꝙ nō. illud enī qđ distinguit gn̄at diām: sed actus distinguit potentiā: ergo gn̄at diām potētie. intelligibile aūt sepatū a motu ⁊ mã diuersum est ab intelligibili sepato a motu ⁊ nō a mã: ⁊ hec duo diuersa sūt ab illo itelligibili ꝙ nec a motu nec a mã sepat: ergo videt ꝙ talia intelligibilia faciūt differre potentiā intellectus possibilis: sed talia intelligibilia sūt mathematica ⁊ methaphysica ⁊ nãlia. ergo nō eodē intellectu possibili pn̄t intelligi illa tria. Contra lʒ est qđ dicit Arẽ: ꝙ itellectus possibilis est in quo est omnia fieri. ¶ Item dicit ꝙ eadem intelligētia possibili aliter se hn̄te intelligunt ut nãlia mathematica ⁊ methaphysica: nãlia accipiunt per extensam intelligentiā: mathematica ⁊ methaphysica per circūflexam. ¶ Solo dicēdum ꝙ tres sunt gradus intellectus possibilis ad sciā. sed ad intelligibile nō sunt nisi duo. scia enim est habitus cōstitutus ex cōpōne intelligibiliū: ⁊ ꝓpter hoc pus ponere gradus ad ipam est intellectus humanus idealis qui de numero ⁊ natura est scie. 2° aūt est habitus principioꝝ qui sunt quasi instrumēta ad acquirēdā sciam. 3° autē habet sciam ⁊ pōt ꝯsiderare qn̄ vult. ad intelligibile aūt nō sunt nisi duo gradus. s. ante intelligē ⁊ sub eo ipo ꝙ intelligē nō habet dispōnem pcedentē se in intellectu possibili: ⁊ per hoc patet solo ad tria pma. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit utrū ipe sit in potētia ad itelligibile qđ est dicēdū ꝙ ipe seipm duobus modis intelligit scilꝫ ut intelligibile distinctū ab alijs intelligibilibus: ⁊ sic non semp intelligit se in actu: q: cum non simul plura possumus intelligē sequeret si semp sit intelligeret se in actu ꝙ nunq̄ʒ itelligeret aliqđ hoꝝ itelligibiliū in actu tn̄ nō est in potētia ad se pm ꝙ sic itelligibile est eo ꝙ ois ꝟtus intellectiua pōt ꝯuerti supra se qn̄ uoluerit sicut in libro de causis hētur. Alio mō intelligit se cum oībus intelligibilibus ut pm eoꝝ nō distinctū ab ipsis: ⁊ sic iterum in potētia nō est ad se sed ad intelligibilia ⁊ hoc patet p uerba Alexādri in libro de itellectu ⁊ intelligibili sic dicētis. Cū intelligit intellectu intelligit seipm eo ꝙ intelligit intellectu ipe sit intellectus: nō ꝙ ipe est intellect° qui est in effectu ⁊ ipe intelligit ea: ipm ⁊ intellectū fiūt vnum quidē: sed cum non intelligit ea est aliud ab eis. Silr̄ dicit qn̄ sensus sentit seipm: sed cū sentit sensata tūc hāc actionē ipe ⁊ sensata ab eo fiunt vnū quidē. ¶ Ad id qđ ulterius queritur. Utrum vna potentia intelligit oīa intelligibilia. dicēdū ꝙ duplex est potētia. s. indisposita ⁊ habitualis. ⁊ vna est potētia intellectus possibilis indisposita sed nō vna habitualis. dictū aūt phi intelligitur de actibus illis qui sunt actus in diuersa rōne. ſʒ oīa intelligibilia pm cōpatione ad intellectū sunt act° vnius: q: sunt in rōne simplicis abstracti a mã ⁊ ab appēditijs mãe ⁊ hn̄t diuersitatē per cōparationē ad res intellectas ut infra ꝓbabit. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō est sile oīno de potētia intellectiua ⁊ sensitiua. Sensitiua enim est potētia organica que corrūpit ab excellenti sensibili: ⁊ idcirco etiam nō pōt suscipe oīa intelligibilia: q: organum suū nō est fabricatū ad nām oium sensibiliū. intellectus aūt est potētia sine organo: ⁊ idcirco pōt recipere oīa itelligibilia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lʒ mã gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū diuidat a forma: tn̄ nō est ita de potentia intellectus possibilis. forma enim gn̄abilium est forma dans esse. ⁊ sicut nō est vnum eē oium gn̄abiliū ita neqꝫ pōt eē vna numero mã: sed in intellectu forme que sunt intētiones rerū sunt: ⁊ ꝓpter hoc potētia intellect° possibilis nō distinguit penes illas. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ triplr̄ forme sunt abstracte pm rōnē diffinitiuā: ⁊ ratio huius diuersitatis significabit infra cū disputabit de intelligibilib°. sed tn̄ pm rōnē itelligibiliū vno mō abstrahuntur. s. ut ule separet a particulari per abstractionem a materia ⁊ materie appendicijs.

¶ Utrum intellectus possibilis sit corruptibilis.

q Uarto queritur Utrum intellectus possibilis sit corruptibilis uel non. Et videt ꝙ sic. quecūqꝫ enī potētia inest alicui alio mediāte: illa necesse est corrūpi corrupto illo quo mediante inest. intellectus possibilis est potētia que nō inest nisi mediāte fantasia: ergo necesse est eam corrūpi corrupta fantasia. pᵃ patet pse. 2ᵃ ꝓbat per hoc ꝙ itellectus possibilis nō abstrahit nisi a fantasmate ut dicunt Auic. ⁊ Auerr. ¶ Item Arẽ: in pmo de aia: maxime videt propriū aie

intellectiue:sed hec aūt eēt fantasia.quedam aūt nō est si
ne fantasia:nec hoc ꝯtingit sine corruptione esse. ¶ Itē
quecūq; potētia corruptibilis corrupta aliqua pte corpo
ris ipa nō manet corrupto corpore.pᵃ patet pse.2ᵃ ꝓbat
per hoc ꝙ si media cellula que logistica dr corrūpit etiā
corrumpit usus intellectus ⁊ rōnis. Dicit enim Ioāni
cius.ꝙ cognitio ⁊ rō sunt in cerebro in medio capitis:fā
tasia aūt in fronte ⁊ memoria in occipite. ¶ Item nulla
potētia est in natura que non pōt ꝓduci ad actum.ergo
ois potētia passiua cōplebit per aliquā actiuā ⁊ mouen
tem:sed intellectus possibilis est potētia passiua:ergo si
intellectus possibilis nō corrumpit mouēs suuz nō cor
rumpet qd̓ falsum est.ergo intellectus possibilis corrū
pit. ¶ Sed ꝯtra.qcqd est in aliquo subalr nō corrūpit
nisi corrupta suba illius cui inest.intellectꝰ possibilis aie
rōnali inest subalr:ergo nō corrumpit nisi corrupta sba
aie rōnalis.sed suba aie rōnalis est incorruptibilis ut di
cit phs:ergo intellectus possibilis. ¶ Item potētia ma
terie nō pōt abstrahi ab ipa mā:si enim abstraheret mā
nō esset simplex:⁊ esset aliqua mā que nō posset eē sbm
alicuius forme:ergo silr a suba intellectiua nō pōt sepa
ri potētia qua subijcit intelligibilibꝰ:sed suba est ꝑpetua
⁊ incorruptibilis ut infra ꝓbabit:ergo potētia intellectꝰ
possibilis. ¶ Item dicit Auer.in 3ᵒ de aia ꝙ intellectus
possibilis est incorruptibilis ſm suā subam:sed corrupti
bilis per spēs que sunt in ipo:sicut homo musicus corrū
pit dum desinit hēre musicā ⁊ tn̄ homo non corrumpit.
¶ Itez in quo est oia fieri in gn̄abilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ
est ingn̄abile ⁊ icorruptibile.hoc eni est mā que est sbm
trāsmutationis.ergo silr erit in intelligibilibus:q: in id
in quo est oia intelligibilia fieri erit icorruptibile:ſ3 hoc
est intellectus possibilis:ergo intellectus possibilis erit
incorruptibilis. ¶ Cōtra hoc totuz videt esse dictū phi
qui dicit ꝙ passiuus intellectꝰ corruptibilis est sine quo
nihil intelligit alibi. ¶ Solō dicēduz ꝙ intellectꝰ possi
bilis ſm sbam ⁊ potentiā est icorruptibilis:sed corrupti
bilis est per accn̄s.s.per actuz qui est in ipo:⁊ hec corru
ptio nō est nisi obliuio intelligibiliū ⁊ sic intelligit dictū
phi. ¶ Ad pᵐ dicēduz qd̓ cōtra hoc est ꝙ intellectꝰ duo
bus modis intelligit.s.per formas intelligētiarū sepata
rum:⁊ hunc modū accipit ipe ab intelligētia ꝑma ⁊ uti
tur ipo post mortē. Alio mō itelligit a fantasmate abstra
hendo ulē:⁊ hoc modo utit in corpe.vn̄ l3 quendā actū
intelligēdi intellectus possibilis hēat mediante fantasia:
nō tn̄ potētiā itelligēdi habet mediāte ipa:nec oēm actū
itelligēdi accipit ab ipa. Qd̓ aūt intellectꝰ possibilis actū
intelligēdi hēat quendā ab intelligētijs sepatis patet per
hoc qd̓ sepe sup̄ habitū est in qōne de reuelatione som
nioꝝ ꝙ aia intellectiua est instrumentum intelligentie.
Preterea hoc iam statim ꝓbabitur in sequenti articulo.
¶ Ad aliud dicēduz ꝙ ex dicto Alg:non sequit nisi ꝙ
quidā actus intelligēdi corrūpat.s.qui est ex fantasmate
⁊ hoc idem dicit aplus ⁊ Augꝰ in epla ad corin.nūc co
gnosco ex parte:tunc aūt cognoscā sicut ⁊ nūc cognitus
suz:⁊ idem ex pte cognoscimus ⁊ ex pte ꝓphetizamus:
cum aūt uenerit qd̓ ꝑfectuz est euacuabit qd̓ ex pte est.
¶ Ad aliud dicēduz ꝙ intellectus possibilis non corrū
pit ex corruptione medie cellule nisi quo ad illū actum
qui est ex fantasmate. Si aūt querat q̄re non sit ex actu
alio. Dicēduz ꝙ fortiores motꝰ in aia semp excludūt de
biliores.vn̄ cum motus sensuuz ⁊ fantasie sit in hn̄tibus
corruptū caput sunt fortiores interioribꝰ motibꝰ intelle
ctus:nō ita dep̄hendunt motus intellectus nisi qn̄q3 in
reuelatione:quas reuelationes Alg:in 2ᵒ de aia de som
no ⁊ vigilia uocat ueras itelligētias sine fantasmate exi
stētes ut sup̄ habitū est. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ potentia
intellectus possibilis post mortez cōplebit ab intellectu
agēte:⁊ a formis que sunt in intelligētijs sepatis:⁊ iō nō
erit supuacua. Dicūt enim phi ꝙ aia post mortē ꝯuertit
ad motorem primum ⁊ hic est finis perspicuitatis eius.

¶ Qualiter intellectus possibilis intelligit post mortē.

u **Ltimo queritur** Qualr itel
lectus possibilis intelligit post mortem. Et qui
dam dicunt ꝙ aie intellectiue inest duplex intelligendi
potētia vna.s.in se ſm quā intelligit per formas ordinis
vniuersi sicut dictum est sup̄ de singulis. Alia inest in cō
paratione ad corpꝰ ſm quā intelligit accipiēdo a fantas
mate ⁊ illa uertit in corpe. ¶ Sed cōtra quecūq3 poten
tia in se inest alicui in se non derelinquet subam eius:⁊
magis inest ei subalr q̄3 illa que inest ei in cōparatione
ad aliud.potētia intelligēdi per formas ordinis vniuersi
inest aie in se nō derelinquēs subam eius etiā post mor
tem.potētia aūt intelligēdi ex fantasmate nō inest nisi in
cōpatiōe ad corpus:ergo inest ei magis subalr q̄3 ista.
¶ Item ulterius quecūq3 potētia magis est subalis ma
gis est parata ad actum q̄3 illa que est accn̄talis.potentia
intelligēdi per formas ordinis vniuersi magis est suba
lis aie q̄3 potētia intelligendi ex fantasmate:ergo magis
debet esse parata ad actuz:⁊ ex hoc sequit ꝙ aia in corpe
ꝑcipue debet intelligē per formas ordinis vniuersi ⁊ nō
ex fantasmate. ¶ Preterea querit per quē modum ille
forme sint in aia. Aut eniz sunt a natura. Aut per illumi
nationes intelligētiaruz. Si ꝑmo mō tunc semp sunt in
aia ⁊ in corpe ⁊ extra corpus:⁊ ita aia exn̄s in corpe pōt
intelligē per ipas sine fantasmate. ¶ Preterea ſm hoc
nō esset necesse ꝙ aia ꝯiungeret:sine corpe enim hēret
intellectū oiuz quēadmodū intelligētie sepate. ¶ Pre
terea cū ueriori ⁊ certiori mō cognoscant res per huius
modi formas que sunt in intelligētijs sepatis q̄3 per for
mas acceptas ex fātasmatibꝰ:qd̓ patet ex l3 ꝙ in itelligē
tijs sepatis nō est opinio ⁊ ignorātia ſ3 certa scia.in hoibꝰ
aūt est opinio ⁊ ignorātia videt male agē creator cū aia
rōnali ponēdo eā in corpe in quo capit iferiorē moduz
cognoscēdi q̄3 hēret ex seipa. Si ꝓpter hoc dicat ꝙ hmōi
forme sunt in anima per illuminationes intelligētiarū.
¶ Cōtra Auicᵃ dicit in xᵒ methaᶜᵉ sue ꝙ intelligētia nō
mouet aiam nisi sicut desideratū mouet desideriuz:hoc
aūt est mouēs nō motuz a quo abstrahit forma desidera
bilis:ergo oportet ꝙ ipa post mortez formas abstrahat
ab intelligentijs. Et querat modus abstractionis ⁊ non
erit facile fingere. Propter hoc dicunt quidā alij ꝙ que
dam sunt intelligibilia pse sicut abstracta a motu ⁊ a ma
teria. Quedā sunt cū motu ⁊ mā:uel quedā cuz mā tm̄.
Et ea que sunt cum motu ⁊ mā sunt sensibilia facientia
fantasmata per sensum ꝓpriū ⁊ per sensum cōem:⁊ itel
ligunt duobꝰ modis.s.per suā essentiā uel per suuz esse.
⁊ hoc est per suā quidditatē diffinitiuā ⁊ per esse sue na
ture qd̓ hn̄t in suba. Cum aūt per suas quidditates non
faciūt fantasmata intellectus eoꝝ sic cōsideratoꝝ non ab
strahit a fantasmate.⁊ sic pn̄t intelligi ab itellectu sine fā
tasmate exn̄te post mortē per suuz esse. Et adhuc cōside
rant duobus modis.s.per cōpatione ad sbam in qua
sunt:⁊ sic cognoscunt per sbaz sicut hētur in pᵒ de aia ꝙ
utile est qd est cognoscē ad cognoscēduz causas accn̄tiū
substātijs. Cōsiderant etiaz ſm suas formas quas agūt
in alijs siue corporeis siue incorporeis sicut frigidū agit
in calidū.incorporeis sicut sensibilia agunt in aiam sen
sibilem.dicunt igit ꝙ suba que fantasma nō facit pse in
telligibilis est ⁊ hoc siue sit quidditas accn̄tis siue sube.
Si accn̄tis ſm suuz esse qd̓ habet in suba intelligibile est
intellectu deueniēdo in accn̄s per sbam:⁊ sic dicunt in
tellectū possibilem intelligē post mortē sbam ⁊ accn̄s.ſ3
illo mō quo accn̄tia agunt suas opationes siue formas:
in alijs nō intelligunt post mortem q: sic fantasmata fa
ciunt:⁊ aia post mortez nō est ꝯiuncta fantasie. ¶ Sed
contra omne qd̓ intelligit actu uel habitu est in aia:sbe
⁊ quidditates reruz post mortē intelligunt actu uel ha

bitu:ergo sunt in aīa. Jnde ulterius:omne qḋ est in aīa
actu uel habitu aut est cōcreatum illi aut acquisitū.sube
⁊ quidditates rerū sunt in aīa actu uel habitu:ergo sunt
cōcreate uel acq̄site.Si cōcreate tūc etiā fuerūt in aīa in
corpore exn̄te:⁊ tunc etiā nō fuit necesse ip̄as abstrahē:
sic etiā incidimus in errorem Platonis ꝼm ꝙ oīum sci
biliū species sunt in aīa ⁊ qḋ quisq; discit immemor re
cordaꝛ.Si aūt sunt in aīa per acq̄sitionem cum ille mo/
tus nō pōt esse nisi per abstractionē oportebit ꝙ aīa post
mortem abstrahat a rebus essentias ⁊ quidditates rerū
sine p̄iudicio melioris sn̄ie.¶ Solō dicim⁹ ꝙ aīa post
mortē intelligit per formā ordinis vniuersi sicut ⁊ intelli
gentia sep̄ata.Que aūt sint forme tales sufficiēter expla
natum est in q̄ōne de angelis.⁊ ꝯcedimus ꝙ ille forme
cōcreate sunt aīe rōnales.¶ Ad id aūt qḋ obijciꝛ in cō
trarium dicēduz ꝙ potentia intellectiua vna est utroq;
mō intelligēdi.ꝙ aūt aīa duplicē habet moduz intelligē
di est ꝓpter duplicē q̄ōnem ipsius.sicut enim sup̄ habi/
tum est ip̄a est vna in sb̄a h̄ns quasdā vires affixas cor/
pori:⁊ quasdā nō affixas:⁊ ꝓpter hoc h̄nt vnum moduz
intelligendi per cōpationē ad corpus.Aliā aūt per cō
parationez ad sb̄as sep̄atas q̄bus ip̄a est sil'is per hoc ꝙ
est sb̄a ꝑpetua ⁊ incorruptibilis ⁊ insep̄abilis.Et si obij/
ciꝛ ꝙ hm̄oi forme sunt in aīa que nō indiget abstrahere
alias.dicēdū ꝙ forme ille nō sunt vnius rōnis cum his
que abstrahunꝛ.ille enim forme sunt ad rem ⁊ non sunt
rerū rōnes eo ꝙ compāꝛ ad ul'e ⁊ ꝑticulare eodez mō.
forme aūt que abstrahunꝛ sunt rōnes ul'es:⁊ ꝓpter hoc
etiam scie nō sunt vnius rōnis hincinde.Qḋ aūt aīa nō
agat per formas illas hoc est q: fortiores motus in com
paratione ad corpus excludūt alias que sunt debiliores.
oēs eniz motus exteriores ut habeꝛ in libro de somno ⁊
vigilia fortiores sunt interiorib⁹.¶ Ad aliud dicēdum
ꝙ aīa est in corꝑe eo ꝙ depēdet ad ip̄m sb̄al'r:ita scilz ꝙ
ꝓpter quasdaz potētias suas nō causaꝛ nisi in corpore lz
nō corrumpaꝛ corrupto corꝑe:⁊ ꝼm illas cōpatiōes ac
cipit ꝑfectionez scie in ip̄o que est per abstractionē:⁊ iō
ꝑficit ei qḋ ꝯiungiꝛ in corpore.¶ Ad aliud dicēduz ꝙ
aīa nō ꝯuertiꝛ ad intelligibilia nisi per formas quas ha/
bet apud se sicut diximus de ꝯuersione angeli ad ange
lum in conuersione de angelis.

¶ Queritur quid sit intellectus speculatiuus.

Einde queritur De in

d tellectu speculatiuo.Et queruntꝛ q̄nque.
Quoꝝ p̄m est quid sit intellectus specula-
tiuus.2m Utrum ipse sit res actu scita ut
videꝛ dicē Alex.3m Utrū ip̄e sit vnus ⁊ idē numero in oī
bus aīalibus rōnalibus ut videꝛ dicē Auerr.4m Utruz
sp̄es intelligibiles sint in ip̄o sicut in loco uel sicut in ma
teria.5m Utrum habitus eius post cōsiderationē manet
in ip̄o uel in memoria uel oīno nō manet in aīa rōnali.

a Ad primum sic proceditur.

Dicit Alexander in libro de intellectu ⁊ intelli
gibili ꝙ intellectus speculatiuus siue adeptus est cuz in
tellectu ⁊ habet habitū ut intelligat:⁊ est potens assumē
formas intelligentiarū per suā virtutem uel potentiam
que est in ip̄o.¶ Jtem Auic^a.intellect⁹ in effectu siue
speculatiuus est qui intelligit quotiēs vult intelligere si
ne labore acq̄rendi.¶ Sed ꝯtra p̄^am sic obijciꝛ.intelle/
ctus possibilis est qui intelligit ⁊c.ergo videꝛ ꝙ intelle/
ctus possibilis sit speculatiuus.p̄^a ꝓbaꝛ per hoc ꝙ accn̄s
nō mutat sb̄am:⁊ sic videꝛ ꝙ lz h̄eat formā intelligibilez
ꝙ adhuc sit intellectus possibilis.¶ Jtem intellect⁹ spe
culatiuus est intellectus in effectu ⁊ actu.omne autē qḋ
est in actu debet diffiniri per actum suum:ergo intelle/
ctus speculatiuus per actuz debet diffiniri ⁊ sic m̄ale di/
cit ꝙ sit potens assumē formas intelligētiaruz per suam
virtutem uel potentiā que est in eo.¶ Preterea in hoc
nō videꝛ differre ab intellectu possibili q: intellect⁹ pos/
sibilis potens est per suā virtutem assumē formas intel/
ligentiaruz.¶ Jtem nihil accipiꝛ qḋ iam h̄etur.intelle/
ctus speculatiuus iam habet formā intellectoꝝ:g̃ nō est
adhuc potens assumē illā formā per suā virtutē.¶ Cō/
tra 2m sic obijciꝛ:si intellectus speculatiuus intelligit q̄n
vult ⁊ ꝯsiderat.Queriꝛ utrum virtus illa que mouet in
oꝑe sit cōsiderāda ex ꝑte intellectus uel ex ꝑte intelligi/
bilis.⁊ videꝛ ꝙ ex ꝑte intelligibilis:q: in omni cōposito
ex m̄a ⁊ forma oꝑationes illius cōpositi attribuunꝛ for/
me sicut mouenti.Cōsideratio aūt est opus cōpositi itel
lectus ex potentia ⁊ actu:ergo attribueꝛ forme sicut mo/
uenti.p̄^a ꝓbaꝛ in 2° de aīa ubi ꝓbat Alex:ꝙ est forma aīa
lis est etiam ut finis ⁊ efficiēs oꝑationuz.⁊ in 2° phi^r ubi
h̄etur ꝙ tres cause coincidūt in idē.s.forma finis ⁊ effici
ens.2m patet q: intellectus speculatiuus cōpositus est ex
potētia intellectiua ⁊ specie intelligibili.¶ Jtē quicq̄d
facit oꝑari illud qḋ est in potētia nō pōt oꝑari ꝑ seip̄m:
ip̄m est p̄ncipal'r oꝑatiuū:sp̄es enim intelligibilis facit
cōsiderare intellectū possibilem:cum per seip̄m cōside/
rare nō pōt.ergo sp̄es intelligibilis p̄ncipal'r mouet ad
ꝯsiderādū.p̄^a patet ꝑse.2^a aūt ꝓbaꝛ ex hoc qḋ dicit Alex:
ꝙ intellectus nihil intelligit ante actum.¶ Jtem dicit
Alex:in prin° de morte ⁊ vita.ꝙ scia est in aīa sicut aīa in
corꝑe.sed aīa est in corꝑe causa oꝑationum:ergo scia in
aīa erit causa oꝑationū.Oꝑatio aūt hec est cōsideratio:
ergo scia siue sp̄es intelligibiles erunt causa ꝯsideratio/
nis.uel nihil idem in eodem est m̄a ⁊ efficiēs in cōside/
rādo vnū opus.ergo intelligibile in ip̄o nō est m̄a ⁊ ef/
ficiens sed intelligibile ⁊ m̄a circa quā est ꝯsideratio er/
go nō erit efficiens ꝯsiderationis.¶ Jtem omne opus
est ab aliquo ⁊ suꝑ aliq̄d que nō p̄nt esse idem:sed con/
sideratio est suꝑ intelligibile:ergo nō erit ab illo.¶ Jtē
hoc videꝛ demōstrare modus loquēdi.Dicimus enim
de intellectu q: est ꝯsiderās in sig̃tione actiua:⁊ de intel
ligibili qḋ est ꝯsideratuz in sig̃tione passiua ⁊ nō ꝯuerti/
mus locutionē ut dicamus intellectū esse ꝯsideratū ⁊ in
telligibile ꝯsiderās.¶ Jtem in motu corꝑis sic videm⁹
ꝙ illud qḋ est renouaꝛ ꝼm formā uel situm illud est mo
tum.illud aūt qḋ vnum ⁊ idem manet nō renouaꝛ ꝼm
formā uel situm illud est imortale ⁊ mouens:ergo a sil'i
illud qḋ est in motu ꝯsiderationis vnuz ⁊ idem manēs
erit mouens:⁊ in quo succedūt ꝯsiderationes erit mobi
le ⁊ motū:lz intellectus sit vnum ⁊ idem manens.intel/
ligibilia aūt sunt in q̄bus succedūt sibi ꝯsiderationes er
go intellectus erit mouēs ⁊ intelligibilia mota.¶ So/
lutio dicēduz ꝙ intellectus possibilis nō est h̄ns habitu
nisi in potentia.cum enim distinguiꝛ possibilis intelle/
ctus a speculatiuo nō distinguiꝛ ex ꝑte sb̄ti.sed ex parte
potentie ⁊ actus.possibilis enim est qui est in potentia:
⁊ speculatiuus est qui est in actu:⁊ ꝓpter hoc a ph̄is po
tius diciꝛ gradus intellectus ipsius q̄z alius intellectus.
¶ Ad p̄m ergo dicēduz ꝙ formal'r possibilis nō habet
habituz sicut speculatiuus:sed potentia habet tm̄ qḋ est
simpl'r nō h̄re sed h̄re ꝼm q̄d.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū
dicit Alexan^r.ꝙ speculatiuus est potens assumē formā
intellectoꝝ per suā virtutem intelligit de potentia ⁊ v̄tu
te habituali hoc est que est stans cōpleta per habitum.
¶ Ad aliud dicēduz ꝙ possibilis nō est potens assume
re formas intellectiuoꝝ per suā propriā virtutem sed in/
diget auxilio virtutis aliene ut assumat eas.s.studij ⁊ do
ctrine inuētionis.¶ Ad aliud dicēduz ꝙ duplex est as/
sumptio alicuius.s.ad esse ⁊ ad usum.Jntellectus autez
speculatiuus nō assumit formas intelligibiliū ad hoc ꝙ
eē h̄eant in ipso:q: iam insunt ei sed assumit eas ad usuz
cōsiderādi ꝼm ꝙ dicit Uictorinus ꝙ usus est actus eli/
cit⁹ ex habitu.¶ Ad id qḋ queriꝛ de 2^a diffinitiōe dicē
dum ꝙ ip̄a est data de potentia intelligibili cōpleta per

actum. ¶ Ad id qđ querit utrum virtus motiua in ope cōsiderationis attribuat intellectui uel speciei intelligibili. dicēdū q utrisq diuersimode. spēi enim attribuit ut forme regenti in ope: ꝛ intellectui attribuit ut efficienti ꝛ agenti. ꝛ ꝓpter hoc dicit Alexāder q intellectus speculatiuus est sicut virtus artificis hñtis artem. Ars aūt in artifice mouet ut forma regens in ope: virtus ꝟo artificis mouet ut efficiens ꝛ agens sup mām. ¶ Ad pmū ergo qđ obÿcit dicēdū q est cōpositū ex eo q est tm̄ potentia ꝛ actu: sicut cōpositū ex mā ꝛ forma sbali que dat esse: ꝛ in illis uerū est q opationes cōpositi pncipalr reducunt ad formam ut ad mouens ꝛ agens ꝛ nō ad materiam nisi per accñs ꝛ per posterius sicut opatiōes hominis reducunt ad aīam per se pᵒ ꝛ ad virtutes corporeas ut ad mouens ꝛ motū: ꝛ ita per accñs ꝛ per posterius: ꝛ est cōpositū ex sbto ꝛ accñte. ꝛ cū sbm sit simplex in actu lz in potentia sit respectu accñtis ꝛ in illo composito nō est uerū q opatiōes eius reducunt pse ad formā ꝛ per accñs ad sbm. Est iterū cōpositū ex eo q simpˣ est actus ens tm̄ in potentia ad aliqd aliud ꝛ ex actu ꝛ in illo adhuc viuus uerū est: ꝛ talis cōpō est in itellectu speculatiuo qui simpˣ est forma ꝛ actus. Est tm̄ in potētia ad spēm intelligibilis: ꝛ ex ipa specie intelligibili: ꝛ ꝓpter hoc cū ipe sit forma ꝛ actus ꝯuenit ei agere in aiali opatione que est ꝯsideratio spēi: aut ꝯtingit agere ut regenti opus. ¶ Ad aliud dicēdū q cum dicit Ar̄: q scientia est in aīa ut aīa in corpore intelligit compationē forme ad sbm tm̄. forma enī eorꝝ corrumpit corrupto sbto si tm̄ forma est: ꝛ in hoc ꝯueniūt ꝛ forma sbalis ꝛ accñtalis ꝛ hñt etiam quasdā ꝓprias corruptiones ut scia corrumpat per obliuionem manēte sbto: ꝛ de hmōi cōparatione loqtur ibi Ar̄: nō intēdens q sit in oibus sile. ¶ Ad aliud dicēdū q itellectus speculatiuus nō oino accipit potentiā ꝯsiderādi a specie intelligibili: sed accipit ipam ut regens: ꝛ circa qđ est ꝯsideratio sicut etiam virtus digestiua nō accipit virtutē digerēdi a nutrimēto lz nihil digerat anteq̄ hēat nutrimētū. Et qđ dicit phus q nihil intelligit ante spēm intelligibilē: hoc uerum est eo q nō habet regens circa qđ opet. ¶ Ad id qđ obÿcit pro altera parte dicēdū q si ꝓprie loquamur spēs intelligibilis nō est mā ꝯsiderationis circa quā est cōsideratio: sed potius res cuius est illa spēs: sicut etiā in visu spēs visibilis nō est mā circa quā est visus sed potius res visa. Et si nō fiat vis in hoc tunc dicēdū est q aliter est in motibᵒ aīe ꝛ aliter in motibus corporꝝ exteriorū. Corpus enim nō mouet se ita q ipm sit mouēs ꝛ motū ꝛ tm̄ intellectus ꝯsiderādo ꝯuertit supra se: ita q ipe sit ꝯsiderans ꝛ ꝯsideratū ꝛ mouens ꝛ motū: ꝛ hoc ꝯtingit nō bm idem sed q: spēs intelligibilis est in duplici ꝯsideratiōe. Est etiā spēs rei ꝛ spēs itellectus. sed rei spēs est sicut in quā ducit per hoc q est rō rei ꝛ quidditas. spēs ꝟo ꝛ intellectus est ut forma pfectiua pōne eius: ꝛ iō pōt ipa eē in ꝯsideratione mouens ꝛ mota ut est forma intellectus mouēs: mota ꝟo nō est forma rei. Et si obÿcit q forma ꝛ mā nō coincidūt in eādē rem dicēdū q hoc est uerū de mā ex qua est res ꝛ nō de mā circa quā est opus eo q illa frequēter est obm opationis que per intētionem sue speciei mouet opationē. ¶ Ad aliud dicēdū q nō pōt esse idem bm idem a quo est opus ꝛ sup qđ est: bm diuersa bñ ꝯtingit ut iam dictū est. ¶ Ad aliud dicēdū q intellectᵒ est ꝯsiderās per modū loquēdi ꝛ accipimus intellectū ut agentem. Cū aūt dicimus q spēs intelligibilis est ꝯsiderata. dicēdum q accipimus ipam ut spēm rei ꝛ nō ut spēm intellectus. ¶ Ad aliud dicēdū q ꝯsiderationes sumunt super spēs intelligibiles bm q sunt spēs rerū q: sunt sic mote ꝛ ꝯsiderationis materia.

¶ Utrum intellectus sit res scita.

S **Ecundo queritur** Utrum intellectus speculatiuus sit in actu res scita. Et videtur q sic. Dicit enim Ar̄: in 3ᵒ de aīa q idem in actu scia est rei. ¶ Item dicit Ar̄: q sensus est idem in actu cū sensibili. ¶ Item dicit q scia in actu est res scita. ¶ Item dicit in 3ᵒ de aīa q in his que sunt sine mā idem est itellectus ꝛ qđ itelligit. scia nāq speculatiua ꝛ qđ speculatū est idem est. Ex oibus his accipit q intellectus speculatiuus idem sit in actu cum re intellecta. Si forte aliquis dicat q Ar̄: intellexit hoc de itelligibilibᵒ sepatis a mā sic sunt intelligentie. Cōtra in oibus intelligibilibus ut hoc uerū est q sunt sepata ut dicit Ar̄: ꝛ Auicᵃ ꝛ Auer. nihil enim ꝯiunctū māe ꝛ appendicÿs māe est intelligibile: hoc ergo intelligit de oibus itelligibilibᵒ. ¶ Preterea eadem difficultas est de intelligētÿs que est de mālibus: cum enim intellectus speculatiuus speculat intelligentiā ipe per hoc nō efficit subalr itelligētia lz sit idē actu cum intelligentia. ¶ Item dicit Ar̄: in 3ᵒ de aīa q aīa est sicut manus. manus enim organū organorꝝ est. ꝛ intellectus est spēs spērum. ꝛ sensus est spēs sensibiliū. cum enim dicit q intellectus est spēs spērum aut intelligit de spēbus que sunt in aīa tm̄: aut de spēbus que sūt in rebus tm̄: aut de utrisq. Si pmo mō tūc oporteret duplices spēs esse in aīa bm intellectū ut. s. intellectᵒ speculatiuus esset spēs aliquarū spērum exñtiū in aīa: que nō essent in intellectu speculatiuo qđ absurdū est. Si 2ᵒ mō tunc oporteret q intellectus speculatiuus esset spēs realis extra: qđ iterū falsum est: ergo relinquit q 3ᵒ sit ita. s. q per li spēs supponat spēs in intellectu: ꝛ per li spērum supponant rerum spēs extra. Si ergo intellectᵒ spēs est spērum ipe est specie idem cum re extra: ꝛ quecūq sunt specie idem sunt actu idem: ergo itellectus speculatiuus est idem actu cum re intellecta. Si forte dicat aliquis q per li spēs supponit spēs in intellectu ꝛ per li spērū supponant spēs in fantasmatibᵒ. Contra hoc est altera pars ꝓpōnis. Cum enim dicit q sensus est spēs sensibilium: sensibilia sunt extra aīam in rebus sensatis: ergo videt etiam q cū dicit intellectus est spēs spērum q species sint in rebus extra. ¶ Item sit ita q imponent species in fantasmatibᵒ sequit idem incōueniēs qđ timetur in alio. ille enim spēs simplr sunt spēs pticulariū ꝛ pticulares spēs in intellectu sunt ulēs: ergo intellectᵒ bm actū nō habet spēs fantasmatū. ¶ Preterea per rōnem ꝓbatur dictū phi: quecūq enim sunt in potentia idem: si potentia reuocat ad actū ipa erunt actu idem. intellectus possibilis in potentia est idem in oibus scibilibus: ergo si potentia reducat ad actū: ipa erit actu idem cū rebus scitis sed in speculatiuo reducit ad actum: ergo speculatiuus est idem cum oibus scitis actu. pᵃ patet pse. 2ᵃ probat per hoc qđ dicit in 3ᵒ de aīa q intellectus possibilis potentia est oīa intelligibilia actu. ¶ Item quecūq pōtentie pficiunt ab eodem actu ille sunt idem actu. potentia intellectus ꝛ potentia rei scite pficiunt ab eodē actu: ergo sunt idem actu intellectus sciens ꝛ res scita. pᵃ patet pse. 2ᵃ ꝓbat in 7ᵒ methaᶜᵉ ubi ꝓbat q est actus ulis ꝛ particularis q: rō rei ꝛ quidditas est intellectus sciētis. Sed cōtra quecūq sunt actu idem simplr sunt idem intellectus ꝛ res scita sunt actu idē: ergo simplr sunt idem. pᵃ probat per hoc q idem est actu esse ꝛ simplr eē. 2ᵃ supponit per ante dicta. ¶ Item sic lapis est scitus ꝛ homo est scitus ꝛ quicūq vni ꝛ eidem sunt eadem: simplr ipa sunt eadē: sed lapis scitus ꝛ homo scitus simplr nō sunt eadem intellectu scibili: ergo ipa sunt eadem: ergo dū lapis scitur homo scitur qđ est absurdum. ¶ Solō dicēdum q oīa intelligibilia denudata sunt a mā ꝛ appendicÿs māe: uel nuda per seipa: ꝛ ꝓpter hoc intellectus speculatiuus spēs est oium intelligibiliū ꝛ idem cū oibus actu: sed actus duplicē habet compationē. vnam ad rem cuius est actus: ꝛ sic est rō rei ꝛ quidditas nullā drīaз habet ab ipa. Si enim hēret drīam bm illud in quo differ-

rei nõ cognosceref per ipm res scita. ꝛ iõ spẽs que est in aĩa est principiũ intelligẽdi totã rem ꝛ totũ esse rei oĩno accipif ut actus totius rei. ꝛ cũ sint in intellectu eo ꝙ pn cipiũ sit intelligẽdi est scia res scita in actu ꝛ intellectus speculatiuus speculaf in actu. Aliã habet cõpationez ad id in quo est ut in sbto: ꝛ sic nõ est pncipiũ intelligen di sed pncipiũ esse: ꝛ q: in itellectu est silitudo accñtalis causat in ipo esse accñtale. q: ꝟo in re est forma nãlis fa cit in ipa esse nãle. ꝛ hoc attẽdens phus dicit ꝙ scia quo dãmõ est res scita. ꝛ in alio loco dicif ꝙ intellect⁹ est idẽ actu cum eo qͦ intelligif: ƀm esse est aliud: ꝛ silr sensus cuz sensibili est idem actu ƀm eẽ est aliud sicut sup expo suimus. ut tñ melius itelligaf glosabimus singula dicta Aꝝ. Qͦ ergo dicit ꝙ idem ƀm actũ est scia rei tripr glo saf. pͦ sit idem. s. possibilis de quo añ feci mentionez. in actu exñs est scia rei ꝛ intẽdit tũc dicẽ ꝙ speculatiuus ꝛ possibilis sunt idem in sba ꝛ sbto: sed qñ possibilis est in actu: tunc est scia rei. 2ͦ sic speculatiuus itellectus qui est formalr scia ƀm actũ est idez rei sed nõ ƀm esse. 3ͦ mõ sic scia speculatiui itellect⁹ actu est idem rei. in oibus his tri bus modis uera est ppõ sed intelligẽdum est ƀm Aꝝ: ꝛ Auic: ꝛ Auerr. ꝛ Alexan. ꝛ Alpho. ꝙ cuz dicif itellect⁹ est scia itelligif scia ꝛ itellect⁹ esse vnũ sicut vnũ ꝯgrega tuz ex sbto ꝛ accñte qͦ dicif idẽ actu cũ re qͦ est in actu sili. sed meli⁹ est ut dicaf itellect⁹ speculatiuus formalr eẽ scia ꝛ actu idem rei ut pus habitũ est. Qͦ aũt dicit in 2ª auctoritate ꝙ sensus est actu res sẽsata ꝛ scia res scita iaz explanatũ est. Qͦ ꝟo in 3ª auctoritate dꝫ ꝙ aĩa est sicut manus: manus enim organũ organoꝝ. ipe glosat in liͦ de aĩalib⁹ ubi dicit manus nõ est vnũ instrm sed plura: qm̃ est sicut instrm recipiens instra: nã ergo dedit hoi manũ ut possit uti ipa diuersis modis ꝛ ita parũ hoĩs est sicut vnguis ꝛ vngula etiaz lancea ꝛ gladi⁹ ꝛ alia instra: qm̃ põt oĩa ista facẽ ꝛ creatio manus est ꝯueniẽs oĩbus opationib⁹ qm̃ est extensa ꝛ diuisa in multas ptes: ꝛ põt vna pte sola uti duab⁹ ꝛ multis ꝛ ƀm diuersos modos. Est ergo sensus ꝙ manus est ulẽ organuz ad oĩa instra opabilia ꝛ sic aĩa per duas ptes ꝛ spẽs est utens oib⁹ spẽ bus. ƀm sensibilẽ enim ptem utimur oibus sensibilibus partib⁹: ꝛ ƀm intelligibilẽ utimur oibus ulĩbus itelligi bilib⁹. oĩa eni que sunt sensibilia uel itelligibilia sunt ut hẽtur in 3ͦ de aĩa. nihilominus tñ ꝛ ħ est uerũ ꝙ species que formalr est itellect⁹ speculatiuus est act⁹ spẽruz que sunt in reb⁹. ¶ Ad id aũt qͦ ꝯtra ħ obijcif per ultimaz rõnem dicẽduz ꝙ dupx est act⁹. s. actus nãe ꝛ rõnis. act⁹ nãe dat esse nãle qͦ est eẽ simpx ꝛ que sunt eadez in illo actu simpr sunt eadẽ. Actus aũt rõnis est intẽtio ꝛ rõ rei nõ pncipiũ eẽ ꝫ pnm cognitiõis: ꝛ pp̄ter ħ que illo actu sunt eadẽ nõ sũt simpr eadẽ ꝫ ƀm qd ut patet ex pdictis.

¶ Utruz vnus ꝛ idem numero intellectus sit in omni bus animalibus rationalibus.

t Ertio queritur Utrum vnus ꝛ idem numero itellect⁹ sit in oibus aĩalib⁹ rõ nalib⁹. Et videf ꝙ sic. q: dicͭ Auer. sup 3m de aĩa ꝙ vna est spẽs itellect⁹ speculatiui apud oẽs hoies. ¶ Itẽ glo. sup illud uerbũ uelociter currit ƀmo eius. Dicit ꝙ uelox est sicut equus uel angelus uel uẽt⁹ alicubi est nõ ubiqꝫ. uelocitas aũt ipa ubiqꝫ est nõ est in pte nusqꝫ artaf que nõ mõ est in equis sed in alijs inaĩatis: ꝛ in eisdẽ tẽporũ pũctis ubiqꝫ terrarũ diffundaf hoc nõ põt itelligi de ue locitate hac uel illa: ꝫ de ulĩ uelocitate ƀm ꝙ est ulis. cũ igif hec sint in itellectu speculatiuo itellect⁹ speculatiu⁹ est ubiqꝫ terrarũ vnus ꝛ idem: ꝛ ita erit idem in oib⁹ rõ nabilib⁹. ¶ Iteꝫ in pͦ posteriorũ dicit Aꝝ: ulẽ dico ꝙ cuz de oi sit ꝛ pse est ꝛ ƀm ꝙ ipm est. Ex ħ accipif ꝙ ulẽ est idem de omni. ꝛ cuz ulẽ sit spẽs intellect⁹ speculatiui: intellect⁹ speculatiuus in vna specie est de omni: ꝛ sic in eadẽ specie itellect⁹ speculatiuus de omni est in vno ꝛ in

alio. ¶ Per rõnem aũt pbaf idem sic. quicqd sepatuz est ab oi mã ꝛ mãe appẽditijs nõ accipit diuiam ꝛ nume ruz nisi diuiam gñis ꝛ speciei. oẽ ulẽ eẽs in itellectu specu latiuo est sepatũ ab oi mã ꝛ mãe appẽditijs: ergo nõ hẽt mãm differentẽ numero sed specie ꝛ gñe. pª pbaf per hoc qͦ dicit ꝙ idez est vnũ numero ꝛ mã. 2ª patet p mo duz abstractiõis itellect⁹ qui sepaf ab oi mã ꝛ appẽditijs mãe. ¶ Ex hoc ulteri⁹ ꝯcludif ꝙ ulẽ qͦ est in itellectu oĩum hoĩum: si est idem gñe ꝛ specie erit etiã idẽ nume ro apud oẽs: ꝛ accipif hoc ulẽ asinus qͦ est idem specie ꝛ gñe in itellectu oĩum ꝛ sic erit idem numero. ¶ Iteꝫ dicit Boe⁹ ꝙ spẽs est totũ esse idiuiduoꝝ eo ꝙ post spe ciẽ nõ est nisi mã idiuiduata. Dic aũt Porphyri⁹ ꝙ pti cipatiõe speciei plures hoies sunt vnus hõ. ergo remo tis pticipãtibus. s. mãm idiuiduãtibus nõ remanet nisi vnus hõ simpx sed remouenf per itellectũ oĩuz hoĩum. sed ꝙ oẽs nõ distinguunf nisi per mãm: remota mã erit idem apud oẽs: ulẽ est hmõi: ergo remota mã erit idem apud oẽs hoies. sed mã remouef per abstractionẽ intel lect⁹: ergo idem qͦ est in itellectu est idez apud omnes. ¶ Item qcqd oĩno facit idem apud oẽs est idez. ulẽ oĩ no facit idem apud oẽs ꝫ est idez apud oẽs. pª patet per dictũ Damasceni qui dicit ꝙ res differũt ppꝛijs rõnib⁹. 2ª pbaf per hoc ꝙ eadẽ est cognitio quã ꝯstituit eadem rõne apud oẽs. Si forte dicaf ꝙ ulẽ qdẽ est idem apud oẽs: sed nõ itellect⁹ in quo est ulẽ. ¶ Cõtra eadẽ nume ro passio nõ est in diuersis sbtis numero: sed ulẽ qͦ est apud oẽs eadẽ passio numero ut pbatuz est: ergo nõ est in diuersis sbtis apud oẽs: ergo itellect⁹ oĩum idẽ est nu mero. ¶ Sed ꝯtra nõ eadẽ est aĩa rõnalis in oibus hoĩ bus qͦ sufficiẽter pbatũ est sup: ergo nec idem itellect⁹ cuz itellect⁹ sit pars aĩe ergo nec idem qͦ est in itellectu est idem apud oẽs. ¶ Item dicit Auerr. ꝙ itellect⁹ cor rũpif corruptiõe intelligibiliũ: sed nõ ƀm sbam. sed ulẽ ƀm ꝙ est idem apud oẽs nõ est in itellectu sed ƀm ꝙ est spẽs que est in itellectu sicut in sbto: cũ ergo nõ sit idem sbm nõ erit eadẽ spẽs. ¶ Solͦ dicẽduz ꝙ nõ est idem intellect⁹ in oibus aĩalib⁹ ut pbãt ultime rõnes. ¶ Ad pꝛimũ ergo dicẽdum ꝙ itellect⁹ speculatiuus hẽt duo. s. sbm ꝛ spẽm. sbm aũt nõ est idem apud oẽs. spẽs aũt ꝯsi deraf duob⁹ modis. s. ut rõ rei ꝛ ut accñs aĩe: ꝛ ut rõ rei est apud oẽs idem: ꝛ ut accñs ꝟo aĩe idiuiduaf in oibus aĩalibus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ueloci⁹ accipif ut rõ ue locitatis nõ ꝯtracta hui⁹ uel illi⁹. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ulẽ est de omni ƀm ꝙ est rõ ꝛ nã cõis suoꝝ pticulariũ ꝛ nõ ƀm ꝙ est accñs aĩe. ꝛ per hoc patet solͦ ad quatuor sequẽtia que oĩa pcedũt ƀm ꝙ ulẽ est rõ suoꝝ pticulariũ abstracta ab illis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ƀm ꝙ ulẽ est accñs aĩe non est rõ rei. qͦ patet: rõ enim est quidditas rei ꝛ suba. species aũt intelligibilis est accñs non rei sed intellectus: ꝛ propter hoc cum indiuiduef a solis intelli gibilibus numerabif per numerũ intelligibilium.

¶ Utrũ spẽs intelligibiles sunt in itellectu ut in loco.

q Uarto queritur Utruz spẽs intelligibiles sunt in intellectu ut in loco uel in mã. Et videf ꝙ ut in loco. Dicit enim Aꝝ: in 3ͦ de aĩa ꝙ phi bñ dicẽtes sunt aĩam eẽ locũ spẽruz ubiqꝫ nõ tota sed itelligẽtia neqꝫ actu sed potẽtia est spẽs supple aĩa in tellectiua. ¶ Item qcqd est in aliquo a quo hẽt eẽ icor ruptibile ꝛ ꝯseruatũ est in ipo ut in loco: spẽs aũt sunt in itellectu ut a quo hñt esse icorruptibile: ergo sunt in ipo sicut in loco. pª pbaf per hoc ꝙ locus est saluatiuus loca ti ut hẽtur in 4ͦ phix. 2ª pbaf per hoc ꝙ ulẽ nõ est nisi in rebus ꝛ in itellectu. In reb⁹ aũt corrũpitur q: distinctis pꝛimis sbtis impossibile est aliqͦ alioꝝ remanẽ ut hẽtur in pdicamẽtis. ꝛ in pͦ de morte ꝛ vita: ƀm accñs corrum punf que sunt in sbtis ꝯtrarioꝝ pp̄ter id qͦ de illo sbto ꝫ pdicare sbam. ¶ Item quecũqꝫ mouenf ad aliquod

ut ad imortale simplr mouenť ad ipm ut ad locuz. spēs intelligibiles sic mouenť ad intellectū: ergo mouenť ad ipm ut ad locū. pª ꝓbať per hoc ꝙ si aliqua mouenť ad aliqd mouenť ad ipm ut ad locū uel ut ad mām. Et si ut ad mām mouenť tunc mouenť ad id qͦd simplr est imobile. Si enim mouenť ad locū mouenť ad imobile. habemus enim in 4º phiᶜ ꝙ locus ut locus semꝑ est imobilis. sed motꝰ est ab ipo ꝛ ad ipm lꝫ locus ut uas moueať. 2ª ꝓbať in 7º phiᶜ ubi ꝓbať ꝙ in intellectu nō est aliqua spēs motꝰ. ¶ Sed cōtra. oīs locus est terminus corꝑis alicuiꝰ: intellectꝰ nō est terminus alicuiꝰ corꝑis: ergo nō est locus. ¶ Item Arꝫ: hic reph̄édit ysidorꝫ qui dicit eādem esse loci potentiā ꝛ māe: sed potētia itellectꝰ ad speciem itelligibilē est potentia māe ut sup̄ est ꝓbatū: ergo nō erit potētia loci. ¶ Item reph̄endit Platonē qui dicit esse locū ꝛ mām: cū mā nihil terminet, sed potius termineť a specie. locus autē est forma ꝛ spēs vniuscuiusqꝫ quo terminanť magnitudo ꝛ mā magnitudinis. cū igiť intellectꝰ ad spēm sit idealis ẜm Alexanᵐ. potētia sua nō erit potētia loci. ¶ Item iuxta hoc queriť utrū itellectꝰ sit potētia duarū spēruz. Et videť ꝙ sic. Dicit eni Auerr. sup 3ᵐ de aīa ꝙ qn̄ oīa speculatiua fiunt in nobis exn̄tia in potētia tūc etiā agens ꝯtinuať nobis in potētia qͦd nō cōtinuať nobis nisi per illa. ꝛ cū fuerit exn̄tia in nobis in actu tūc ipe ꝯtinuať nobis in actu. Ex hoc accipiť ꝙ itellectꝰ est in potētia ad spēm agentis ꝛ ad spēm itelligibilis ꝛ ita est in potētia ad alias spēs simul. ¶ Item ibidem Auer. dicit manifestū est ꝙ ẜm itellectorꝫ speculatiuorꝫ ꝛ itellectꝰ agentis est vnū ꝛ ideꝫ simul hoc est dyaphanū qͦd recipit colorem ꝛ lucē insimul ꝛ lux est efficiēs colorem ꝛ ex hoc sequiť ideꝫ. ¶ Sed ꝯtra actꝰ h̄nt diffiniri in ꝓpria mā ut dicit Arꝫ. Cum ergo spēs agentis ꝛ spēs intelligētis nō sunt idem actꝰ nō erūt in vno ut in ꝓpria potētia ꝛ simul. ¶ Solō dicēduz ad pᵐ ꝙ itellectꝰ respectu spēruz h̄et ꝯuenientiā cū loco ꝛ ꝯuenientiā cuz ẜbto. per hoc eni ꝙ ꝯfert eē simplex itelligibilibꝰ ꝛ quodāmō corruptibile h̄et ꝯuenientiā cuz loco ꝛ maxime cuz loco supiori: q: de illo dicit Arꝫ: in 2º de gn̄atiōe ꝛ corruptione ꝙ spēs maxime interiꝰ est. formalia eni maxime sunt in loco supiori ꝛ mālia in iferiori. Iteꝫ per hoc ꝙ uariatio itellectuū fit circa itellectū sine mutatiōe ipsius ꝛ motu simul h̄et silitudinē cuz loco ut ꝓbať in 2ª obōne. per hoc ūo ꝙ est in potētia nō pōt agere pse ꝛ efficiť in actu per itelligibile: ꝛ sic h̄et silitudinē cum ẜbto ꝛ mā: ꝛ p hāc distictionē patet solō ad oīa obta. ¶ Ad id qͦd iuxta hͦ queriť. s. utrū sit potētia ad duas spēs simul. dicēdum ꝙ suscipit spēm agentis ꝛ spēm itelligibilis. Sed ille due spēs nō sunt nisi actꝰ vnius. Spēs eni agētes est actꝰ spēi intelligibilis sicut lux est actus coloris sicut sup̄ in qōne de intellectu agente est determinatuz. ꝛ per hoc patet solutio eius ꝛ obijciť in contrarium.

¶ Utrum habitus intellectus speculatiui post consideratione manet in ipso uel in memoria.

Quinto et ultimo

queriť utrū habitꝰ intellectꝰ speculatiui post ꝯsiderationem manet in ipo uel in memoria aliq̄ que sit pars aīe rōnalis: uel nō manet in aīa rōnali. hec est qͦd Auicᵉ in 6º de nālibꝰ. ꝛ videť ꝙ manet in ipo. Habituz enim est ꝙ aīa ẜm intellectū possibilē est locus formarū intelligibiliū. locatū aūt manet in loco ꝯtinue: ergo videť ꝙ spēs cōtinue post ꝯsiderationem maneāt in intellectu possibili. ¶ Item h̄emus in ꝑdicamētis ꝙ habitꝰ est q̄litas difficile mobilis. cū ergo habitꝰ sit ꝑfectio potētie cuiuslibet: habitꝰ manebit in itellectu. Sed contra forme remanentes post ꝯsiderationem aut manent in actu cōpleto aut in actu icōpleto. Si pº mō tūc cuz sint in itellectu in actu cōpleto erūt in itellectu: sed itellectꝰ est virtꝰ app̄hēdēs ergo spēs ille in actu cōpleto manebūt in itellectu tanq̄ in ūtute app̄hendēte. Sed dicit Auicª ꝙ app̄hendē ẜm actū nihil aliud esse q̄ꝫ spēm esse ẜm actū in ūtute apprehendēte: ergo itellectꝰ post ꝯsideratione spēs illas apprehēdit in actu: ergo ꝯtinue ꝯsiderat ẜm actū qͦd falsuz est. Si dicať ꝙ nō manent in actu cōpleto in itellectu post cōsideratione: ergo cuz actꝰ cōpletꝰ spēruz intelligibiliuz nihil aliud sit q̄ꝫ abstractio oīmoda spērum a mā ꝛ māe appendiтijs: erūt ille spēs post ꝯsideratione reuertentes ad mām ꝛ māe appenditias: sed oīs spēs ꝯiuncta appēdiтijs māe in aliq̄ virtutū scie aut est ut in ẜbto: ergo ille spēs post ꝯsiderationem erūt in aīa sensibili ut in ẜbto ꝛ nō manent in itellectu. Si forte dicať ꝙ hoc nō est ꝯueniēs eo ꝙ Arꝫ: dicat ꝙ memoria est in itelligibiliū per accn̄s. Cōtra dicunt Arꝫ: in 2º de aīa ꝙ mutatꝰ ex habitu in actū nō est alteratꝰ ẜm sciam eo ꝙ nihil nouuz recipit qͦd pus nō habuit igiť itellectꝰ ꝓcedēs ex habitu in actū cōsiderādi nihil nouū recipit qͦd pus habuit: sed si spēs manent in memoria sensibili exigiť noua abstractio ab appendiтijs māe: ergo noua acceptio ab intellectu possibili: ergo itellectꝰ erit alteratꝰ ẜm sciam in tali ꝓcessu qͦd est cōtra ph̄m. igiť post ꝯsiderationez nō manent in memoria sensibiliū ¶ Si forte dicať ꝙ manent in memoriā rōnalis aīe. Cōtra memorie actus est cōuerti sup speciem cum intētione ꝑteriti. intētio ꝑteriti nō est de rōne ul'is: ergo spēs ul'is nō est in aliquo sicut in memoria: ergo aīa rōnalis que nō habet nisi spēs ul'es nō habet memoriā. pª ꝓbať ex ꝑhabitis. 2ª ꝓbať per hoc ꝙ eadē est rō ul'is in ꝑterito in p̄nti ꝛ in futuro eo ꝙ abstrahit ab hͦ ꝛ nunc. ¶ Item tēpus est vna ꝯditio ꝑticularis. ul'e aūt remotū est ab oībus ꝯditionibus ꝑticularis: ergo ul'e remotū est a dr̄ia tpis. pª ꝓbať per hoc ꝙ tēpus est ꝓꝑetas motꝰ: ꝛ motꝰ nō est nisi ꝓprietas eius qͦd est in mā ꝑticulari. 2ª ꝓbať per rōnes ꝑticularis ꝛ ul'is. ꝑticulare enim est ꝙ de vno ꝑdicať ul'e qͦd de pluribꝰ. ¶ Item sic oīs memoria est cū dr̄ia tpis determinata: nullū ul'e est cum dr̄ia tpis: ergo nullū ul'e est in memoria. Intellectus aūt tm̄ est ul'is: ergo nulla memoria est in itellectu: ꝛ q: de hͦ plura sūt obta sup̄ in qōne de memoria hec in hoc loco sufficiūt. Si forte dicať sicut dicit Auicª ꝙ hmōi species post ꝯsiderationem nō manent in itellectu possibili sed per ipas efficiť itellectꝰ possibilis aptꝰ sufficiēter ad petēdū itelligibilia ab itelligētia agēte. Cōtra. ẜꝫ hoc spēs nō est in itellectu possibili nisi qn̄ actualr ꝯsiderat eā: ergo si 2ª ꝯsideratiōe aliqd recipit itellectꝰ possibilis. ergo mutatus est: ꝛ hoc est ꝯtra ph̄m. ¶ Preterea illa intelligibilia aut sunt semꝑ intelligētia agēte: aut recipit ea. Si pº mō tūc nihil addiscimus sed per studiū ꝛ acq̄sitionez tm̄ excitamur ad hoc ut ꝯuertamur ad intelligentiā agentē ꝛ accipiamus ab ea itelligibilia: ꝛ hic est error Platonis. Si 2º mō tunc itellectꝰ agens est in potētia ad recipiēdū aliqd qͦd sup̄ in qōne de itellectu agēte multis rōnibus est improbatū. ¶ Si forte dicať ꝙ intelligibilia manēt in aīa ꝛ itellectꝰ possibilis ꝯuertiť ad ipam ꝛ tūc resultāt in ipo sicut in speculo. Cōtra aut manēt ut res pse existētes: aut ut in aliquo ẜbto. Si pº mō tūc spēs eēnt ẜbe: qͦd falsuz est. res enim pse exn̄s nō est nisi ẜba cōposita. spēs aūt que sunt in aīa sunt passiōes sicut habeť in pͥº ꝑyarᶜ. Si 2º mō cuz nō sint in aīa nisi in aliqua eiꝰ virtute sunt. querať que sit illa ꝛ redibit eadē qō que pus. Si ūo dicať ꝙ sunt in memoria sensibilis aīe ꝛ manēt in ipa sicut ul'ia: ꝛ ꝓpter hoc nō exigiť iterata abstractio. ¶ Contra memoria sensibilis aīe est potētia sita in organo ut sup̄ ꝓbatū est. oīs aūt talis virtꝰ nō accipit nisi formā h̄ntem sicut diē Auicª: ergo memoria nō accipit ul'e: q: ul'e abstractio est a situ ꝛ mā ꝛ oībus appendiтijs māe. ¶ Ad hoc rn̄det Auicª eligēdo illā ꝑtem ꝙ intelligibilia emanāt ab intelligētia agēte intellectū possibilē: ꝛ ꝙ addiscē nihil aliud sit q̄ꝫ per studiū acq̄rere aptitudinē ꝑfectā in intellectu possibili ad ꝯuertēdū se ad intelligentiā agē-

tem ex qua emanāt intellectꝰ simplices in intellectū possibilē: q̄s tm̄ intellectus possibilis accipit cū ordine ⁊ compositione. dicit etiā ꝙ hec aptitudo in intellectu possibili addiscere est impfecta: post addiscere aūt erit pfecta: ⁊ ideo post pfectionē illā nihil addiscimꝰ: q: nullā aptitudinē acqrimus quā nō hēamus: sed añ ipsam addiscimꝰ acqrēdo aptitudinē quā nō hēmus. ¶ Sed cōtra illa intelligibilia que emanāt ab intelligētia agēte aut sunt abstracta a fantasmatibꝰ aut semp sunt in intellectu agēte. Si ꝑmo mō tūc oportet ꝙ in aliquo recipianꝫ ut in sbto cū abstracta sint. hoc aūt nō est intellectꝰ agēs eo ꝙ ipse nō sit in potētia: sed est agēs ulr̄iter: ideo addiscē non erit tm̄ acqrē aptitudinē ꝯuertēdi ad se tm̄ itellectū agētē sed etiā acqrere formā itelligibilē. Si scd̄o mō tūc nulla formarū intelligibiliū acqrit per intellectū: ⁊ sic nihil vidētur ꝓdesse fantasmata que accipiunꝫ per sensus. Si forte dicaꝫ ꝙ ꝓsunt ad hoc fantasmata ꝙ ad ipsa determinātur ulr̄ia que emanāt ab intellectu agēte ulr̄ia determinabilia ad fantasmata illa. ¶ Cōtra ulr̄ia ulr̄iter nō determinanꝫ ad fantasmata nisi attingat illud uel additionē ipsius: uel id qd̄ emanat ab intellectu agēte nō attingit fantasiā nisi in se nec aliā ꝯditionē suam: ergo illud qd̄ emanat ab itellectu agēte non determinaꝫ a fantasia. ꝓª ꝓbatur per hoc ꝙ ulē nō cōtrahiꝫ a pticulari nisi per hoc ꝙ imponiꝫ uel in alia ꝯditione ipsius. 2ª probaꝫ per hoc ꝙ emanatio nō fit nisi in intellectū possibilē: ⁊ ad illū nō ptingit fantasia: nec aliq̄ ꝯditio fantasmatis. ¶ Preterea queriꝫ cuius emanatio sit que fit ab intellectu agente in possibilē: aut enim ita est ꝙ forme ille fiāt in possibili ex 2is ad agentem per modum gn̄ationis aut per modū dationis. Si ꝑmo mō tūc intellectus possibilis ꝯtinue erit in ignorātia nisi sit actualr̄ ꝯsiderās. Ignorātia enim nihil est aliud q̄ꝫ ꝓuatio hitus scie. Si scd̄o mō aut ergo forme date eiusdē spēi sunt infinite in itellectu agēte: aut finite: aut plures: aut vna. Si ꝑmo modo tūc finite forme eiusdē spēi sunt in eodē ut in sbto. Si scd̄o mō ergo tot pōt dare qd̄ nō hēbit plures ⁊ tūc desunt intelligē qd̄ absurdū est. ¶ Solo sine ꝑiudicio alioꝝ dicimus ꝙ aīa rōnalis prope loquēdo nō hēat memoriā. ⁊ si Augꝰ dicat ꝙ memoria est ps imaginis ipse accipit memoriā ꝓut est pn̄tiū ꝑteritoꝝ ut futuroꝝ ut sup̄ diximus: ⁊ de h̄ queriꝫ ifra in q̄ōne de imaginatione. Sentētia aūt Auicᵉ in hoc ꝙ nō est hēre memoriā aīam rōnalē est eadē nobiscū ⁊ ipse distinguit iter thesaurū formarū ⁊ virtutē apphēsiuā dicēs ꝙ thesauri nō est recipe formarū ⁊ nō apphēdere. Et ꝓpter hoc forma nō est in thesauro sicut in ꝟtute apphēsiua. sed virtutis apphēsiue est apphēdere formā ⁊ nō retinere: ⁊ ꝓpter hoc dicit ꝙ spēs intelligibiles nō retinenꝫ in intellectu possibili: q: ipse est virtus apphēsiua: sed ex ꝯuersione sui ad intellectū agētē gn̄atur in ipso cū actualr̄ ꝯsiderat. Nos aūt dicimus ꝙ manet in intellectu possibili eo ꝙ Aꝛ: expsse dicat ꝙ memoria ⁊ reminiscētia hn̄t suos actꝰ apphēsiōis. vn̄ falsum est ꝙ thesauri nō sit apphēdere. In virtutibꝰ enim corpalibꝰ alterius qdē virtutis est recipe: ⁊ alterius retinē. humidi enī est bn̄ recipe ⁊ sicci bn̄ retinere. sed in itelligibili virtute eiusdē virtutis est recipe ⁊ retinere eo ꝙ oppositoꝝ actꝰ ibi nō sunt oppositi cū sint sepata opposita a mā ⁊ potentia agēdi ⁊ patiēdi. vn̄ intellectꝰ possibilis recipit formas intelligibilium ⁊ retinet eas. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit Auicª ꝙ actuale cōsiderare nihil aliud est q̄ꝫ spēm intelligibilē eē in potētia apphēsiua in actu pfecto. dicēdū ꝙ hoc falsum est. exigiꝫ enim insup ꝙ ad ipsam spēm conuertaꝫ: ⁊ ꝙ referat eā ad rem cuius est spēs. ¶ Si autē queriꝫ qd sit reducēs possibilē de habitu in actū. dicēdūꝫ ꝙ nihil nisi uolūtas ⁊ hoc patet per diffinitionē habitus datā a ph̄o. s. ꝙ habitus est quo qs aliqd agit qn̄ uoluerit. uolūtas enim triplr̄ est in aīa. s. motor aliarū potentiarū ad actū: ⁊ pars imaginationis: ⁊ pars liberi arbitrij ut infra diceꝫ. ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Queriꝫ quid faciat speciem intelligibileꝫ esse intelligibilem.

d **Einde queritur** de differētia itelligibilis. Et queruntꝫ tria. quorū ꝑmum est quid faciat spēm intelligibilē eē intelligibilē. 2m est de diuersitate intelligibiliū. 3m an oīa intelligibilia sunt in anima an abstrahuntur a rebus extra.

a **D primum sic procedit.** Dicit Auicª ꝙ spēs itelligibilis est spēs nuda a mā ⁊ māe appēditijs. materia aūt nō est in oībus rebꝰ nisi per potētiā ad motū ut habeꝫ in xjº methacc. ergo videꝫ ꝙ nō sit aliqd̄ itelligibile nisi abstractum a moto ⁊ a mā. ⁊ ex hoc sequiꝫ duplex incōueniēs quoꝝ vnū est ꝙ nullus sit intellectꝰ rerū nāliū: q: dicit Aꝛ: ꝙ illa per intellectū nō abstrahunꝫ a motu ⁊ a mā. 2m est ꝙ nullus sit intellectꝰ subarū sepatarū que dicunꝫ itellectiue. qd̄ enīꝫ nunq̄ꝫ est in mā ⁊ motu nunq̄ꝫ sepaꝫ ⁊ diuidaꝫ ab illis. ¶ Itē Aꝛ: in 3º de aīa dicit. oīno aūt sunt sepabiles res a mā ⁊ sic que circa intellectū sunt: sed quedā res nullo mō sunt a mā ut nāles: ergo illarū nullus est intellectꝰ. ¶ Itē qcqd dicaꝫ de alijs mā nunq̄ꝫ sepaꝫ a materia: ergo nullus erit intellectꝰ māe. Si forte dicaꝫ ꝙ ꝫm Auicēnā quedā sunt itelligibilia nuda ꝑ seipsa ⁊ in his non eget intellectꝰ denudatione: queraꝫ que sunt illa. ⁊ si dicaꝫ ꝙ sube sepate. ¶ Cōtra intellectꝰ est qd̄libet intelligere in potētia anteq̄ꝫ itelligaꝫ: cuꝫ aūt intelligiꝫ tūc fit illud itelligibile in actu. ponamꝰ igiꝫ itellectū nr̄m intelligē aliquā subarū sepataꝝ. tūc g̃ in actu nr̄ itellectꝰ efficiꝫ illud in actu ꝫm rem aut ꝫm intētionē. Si ꝑmo mō tunc oportet ꝙ intellectꝰ intelligeret aliquā subarū sepataruꝫ ꝙ efficereꝫ illa suba ꝫm rē quod falsum est: ergo efficiꝫ illa ꝫm intētionē. Illa aūt intētio nō est intētio sube sepate nisi per hoc est abstracta ab illa: ergo intellectus nr̄ abstrahit a talibus que oīno denudata sunt a mā. ¶ Iteꝫ intelligētia qdē est itellectus cōis subijs sepatis oībus: oē aūt cōe abstrahiꝫ a pticularibꝰ eo ꝙ non hēt eē nisi in illis. Cū igiꝫ nullus intellectꝰ cōis ꝑdicatū huius ⁊ illiꝰ intelligētie accipiat: ⁊ nō accipit cōe nisi denudādo a pticulari hoc ⁊ illo nr̄ intellectus abstrabit itelligibilia quedaꝫ a sbstātijs sepatis. ¶ Ad hoc uolūt quidā dicere ꝙ in intellectu nr̄o sunt duplices species. s. abstractionis ⁊ cōpositionis. ⁊ species abstractionis sunt que per resolutionē simplicis a cōposito ⁊ ꝑoris a posteriori fiunt de intellectu: sicut species resoluunꝫ ab indiuiduis ⁊ genus a speciebus: ⁊ generalissimū a subalternis: ⁊ ꝑncipiuꝫ a generalissimis. Cōpositionis aūt species sunt que nō fiunt per resolutioneꝫ ab aliquo sed potius res intellecte cōponūt suas species cum intellectu nr̄o sicut hic intelligiꝫ angelus ⁊ hec intelligētia. ¶ Sed cōtra est intellectus angeli ⁊ intelligētie in cōmuni ⁊ cōmunis intellectus nō habeꝫ nisi per resolutionē a particulari sicut patet ab hoc enim angelo ⁊ ab illo naturā incorporeā ⁊ nō nisi per resolutionē prioris ⁊ posterioris. ergo species illoꝝ nō sunt species cōpositionis sed resolutionis. Si ꝓpter hoc dicaꝫ ꝙ intellectus abstrahit ab oībus. ¶ Cōtra. separata a motu ⁊ a materia sunt simplicia: a simplicibus aūt non pōt esse resolutio. oīs autem intellectus est per resolutionē vniuersalis a particulari: ergo nullus intellectus pōt esse de simplicibus. Si forte dicaꝫ ꝙ huiusmodi simplicia nō intelligunꝫ nisi per hoc ꝙ habent ordinem ad materiā ⁊ motū sicut motores intelligunꝫ ex motu ⁊ materia. ¶ Contra quod non contingit intelligi eo modo non contingit significari sermone ⁊ ratione: ergo a destructione consequentis quod contingit significari sermone ⁊ ratione contingit eo modo intelligi

quo significat:sed subē sepate ut sepate significant ꝑmo
ne ꝛ rōne:ergo ut sepatas ꝯiungit eas intelligi: nō er go
tm̄ per ordinē ad motū ꝛ mām.¶ Itē in quocūqꝫ cōtin
git inuenire ulē ꝛ pticulare in ipso ꝯtingit iuenire spēm
itelligibilē. In oī enim qȯ est citra ꝑmū est iuenire ulē ꝛ
pticulare:ergo in oībꝰ que sunt citra ꝑmū ꝯtingit accipe
spēm intelligibilē.ꝑa ꝓbat per hoc ꝙ ulē ut ulē non est
nisi in itellectu.2a patet per dictū Boecij in liº de trinita
te.ꝛ per multas ꝓbationes Auic ꝛ Algazel in ꝑa phia.
Quarū vna est ꝙ oīs res que est circa ꝑmū est res ordi
nabilis sub ꝑdicamēto ꝛ nō ordinat in ꝑdicamēto nisi p
inuētionē ulis uel pticularis.¶ Preterea querit de ꝟ
bo qȯ dicit Ariꝰ:in 3º de aīa.vnū aūt aliqȯ eē itelligibile
spe est.ꝛ Auica dicit ꝙ oē itelligibile cū oī itelligibili est
idē spe.hoc enim videt eē falsuꝫ.spēs eniꝫ intelligibiles
differūt ꝑm itelligibilia. Intelligibilia aūt nō sunt vnius
spēi:ergo videt ꝙ nec spēs itelligibiles.¶ Querit etiā
utrū intellectꝰ nr̄ semp ꝓcedat resoluēdo ꝑus a posterio
ri:uel etiā cōponēdo ꝑus cū posteriori.ꝛ videt ꝙ sic.nos
enim hēmus itellectū quo distinguimꝰ vnā spēm ab alia
per compationem drie cum gn̄e:ꝛ distinguimus vnum
pticulare ab alio:ꝛ aliq̄ accn̄tia indiuiduātia spēꝫ in vno
ꝛ in alio:ergo videt ꝙ itellectꝰ ꝓcedat cōponēdo. Aut
ergo hec cōpō ꝓcedat usqꝫ ad mām idiuidui:aut sistat in
spe specialissima.Si ꝑmo mō tūc itellectꝰ est etiā pticula
ris qȯ est ꝯtra Boem:qui dicit ꝙ ulē est dū intelligit.p
ticulare ꝟo dū sentit.ꝛ est cōtra Auicam dicētē ꝙ nō est
nisi forma denudata a mā ꝛ appēditijs māe.Si scdo mō
tūc nō cognoscemꝰ aliā rem nisi in uli.sed scire in uli est
scire in potētia.scire aūt in pticulari est scire in ꝓpria nā:
ergo scia nr̄a semp erit in potētia ꝛ nunq̄ꝫ erit de re ꝑm
ꝓpriā nām rei.¶ Solō dicimꝰ ꝙ oē itelligibile ꝑm ꝙ
est itelligibile hēt illā simplicitatē que fit per resolutionē
a mā ꝛ appēditijs māe.Sed dupr est mā.s.sbiecta motui
ꝛ sbstās uli.mā aūt que est subiecta motui nō est illȯ qȯ
est res ꝛ est in potētia ad formā que est ps rei:ꝛ nō est to
tū:ꝛ ꝓpter hoc nō ꝑdicat de re.mā aūt que substat uli ē
id qȯ est res:q: ipsa est hoc pticulare demōstratum ꝛ for
ma sua est forma totiꝰ ꝛ nō ptis:ꝛ ꝓpter hoc nō ꝓbat de
tota re.ꝛ appēditia illiꝰ māe sunt propetates ꝛ accidētia
ꝯtrahētia ꝛ idiuiduātia formā que est ulis sup̄ māꝫ que
est pticulare.Et cū dr̄ ꝙ itellectꝰ abstrahat a mā itelligit
de mā que est pticulare qȯ patet.hoīem enim nō abstra
hit intellectꝰ nisi ab hoc hoīe ꝛ ab illo ꝛ nō abstrahit aīaꝫ
ab hoīe nec abstrahit hoīem a semine ꝛ a corpe hoīs.Et
silr abstrahit angelū ab hoc angelo ꝛ illo:ꝛ silr aīam ab
hac aīa ꝛ illa ꝛ sic de alijs.Intelligēdū tm̄ est ꝙ alia est se
paratio rerū ꝑm rōnē diffinitiuā cōsiderātē eē ꝛ essendi
ꝑncipia:ꝛ alia est sepatio itellectꝰ possibilis:ꝛ ꝑm rōneꝫ
diffinitiuā ꝯsiderātē ꝑncipia cognoscēdi.ꝑmo enim mō
triplr sepat res ꝑm ꝙ sūt res triplr:ꝛ ꝓpter hoc nālis dif
finit rē per ꝑncipia ꝯiūgētia ipsam cū mā ꝛ motu:ꝛ que
mā nō est id qȯ est res pticularis:sed sbm trāsmutatiōis
ꝛ motꝰ ut patet in diffinitione carnis que ponit in 3º de
aīa.ubi dicit Ariꝰ:ꝙ caro est rō quedā frigidi ꝛ calidi iu
dicādo in sensitiuo tactꝰ.Et ꝓpter hoc dicit Ariꝰ:ꝙ non
est aliud caro ꝛ carnis eē in hac mā mixta ex calido ꝛ fri
gido ad actū medij in sensitiuo tactꝰ:ꝛ nō est ita intelligē
dū sicut qdā male dicūt ꝙ caro sit simplex cū dicit Ariꝰ:i
liº de gn̄atione ꝛ corruptiōe.ꝙ caro ꝛ os ꝛ vnaqueqꝫ pti
um homogeniarū est duplex quēadmodū ꝛ alioꝝ in mā
quelibet spēs hituū.eteniꝫ mā diuidit aut spēs caro aut
os.mathematica aūt sūt an̄ motum qȯ patet ex hoc q: ad
motū exigit mouēs ꝛ motū que diuisa sūt in spe: ꝛ talis
diuisio siue diuersitas nō iuenit in quāto ꝑm ꝙ est quā
tū.vna eniꝫ ps quāti nō pōt moueri ut alia moueat:nec
pūcꝰ mouet lineā nec ecōtra:nec linea supficiē nec sup
ficies corpꝰ:nec ecōtra.Est tm̄ vnūqȯqꝫ mobile quātū:ꝛ
ꝓpter hoc quātitas est an̄ motū:ꝛ ideo mathematica sūt
abstracta a motu:eē tm̄ ipsoꝝ est in rebꝰ nālibꝰ mobilibꝰ
distinctio ergo dicēs qd est quātitas ꝛ magnitudo dicit
per ea que sūt abstracta a motu:ergo nō dicit eē ipsius ꝛ
ꝓpter hoc dicit phus ꝙ aliud est magnitudo ꝛ aliud ma
gnitudinis eē.silr mathematica que ꝯsiderāt ꝑma entis
ꝑdicamēta nō accipiūt rē nisi per qdditatē subalitatis sue
ꝛ ideo nō ꝯsiderāt mām ut māꝫ ſꝫ ut ptē subē que est ps
entis nec formā accipiūt ut formā sed ut ptē subē. Eē au
tē multarū spērū est in mā miscibili ꝛ mobili:ꝛ ideo diffi
niuio data per ꝑncipia eēntialia rei que sunt ptes entis di
cūt hoc ꝙ res est ſꝫ nō rei esse.Et ꝓpter hoc dicit Ariꝰ:ꝙ
aliud est aq̄ ꝛ aliȯ est aque eē:accipiēs aquā ꝓut est suba
ꝯsiderata a mathe per ptes entis que sunt mā ꝛ forma
ꝑm ꝙ reducunt ad subam ꝛ sic est in diffinitionibꝰ suba
rū sic est in diffinitione passionū.Et ꝓpter h̄ idē est mo
tꝰ ꝛ motꝰ eē:ꝛ idē est simū ꝛ simi eē:sed aliud est rectuꝫ ꝛ
recti eē:ꝛ aliud multū ꝛ multi eē ꝛ sic de alijs.Diffinitio
aūt que est per ꝑncipia cognoscēdi dat per formas ab
stractas a pticulari que sunt genꝰ ꝛ dr̄ia.ex his cognosci
mus vnūqȯqꝫ alioꝝ.¶ Ad ꝑm ergo dicēdū ꝙ denuda
tio que est a mā que est pticularis fit ab oībꝰ.sepate eniꝫ
subē pticulares sunt ꝛ itellectꝰ agit in eis ulitatē accipiē
do nām cōeꝫ in ipsis:sicut abstrahit itellectꝰ angeli ab h̄
angelo ꝛ illo.Silr nālia ſꝫ ꝯiuncta sint māe que est sbm
motꝰ in rōne sua diffinitiua tm̄ sepata sunt a mā que est
pticularis ꝛ nō ꝯsiderat hec caro uel illa sed caro in cōi.
¶ Ad aliȯ dicēdū ꝙ mā nō pōt abstrahi ab itellectu en
tis ut sup̄ dictū est:ꝛ ꝯtrahit sub ente ꝛ ꝑuatione forme.
ꝛ est hec rō māe in cōi quā abstrahit itellectꝰ ab hac mā
ꝛ illa.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ itelligētie hn̄t māꝫ que est
pticularis ꝛ a Boecio uocat id qȯ est:ꝛ ab hac abstrahit
itētio cōis que est obm itellectꝰ.sequēs aūt ꝯcedimꝰ de
plano.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ illa diffinitio spērū nō ha
bet locū in itellectu speculatiuo:sed si sūt spēs compōnis
sunt in itellectu practico in methaphisicis qui formas q̄s
hēt cōponit in mā.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sepata nō sunt
adeo sepata qn sit in eis accipe ulē ꝛ pticulare ut sup̄ do
cuimꝰ.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nihil ꝑter ꝑmū adeo sim
plex est qn in ipso sit accipe mām ulis ꝛ pticularis:ꝛ h̄ di
co de his que sunt in mā pfecta sicut subē sensibiles ꝛ se
parate:ſꝫ igit sepata sint simplicia quodāmō tm̄ sunt cō
posita mō alio qui ambo modi sup̄ expositi sunt:ꝛ ideo
ab ipsis pōt fieri resolō.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in ꝟitate
hoc uerū est ꝙ nullā hēmꝰ sciam ꝑm nām de eo qȯ nul
lo mō est in sensu:sed in sensu sūt res pse ꝛ per accn̄s.ꝛ p
se duobꝰ modis.s.ꝑm sensibile cōe ꝛ ꝓpriū.per accn̄s eti
am duobꝰ modis.s.mediate ꝛ imediate.per albuꝫ enim
accipimꝰ filiū dyarri eo ꝙ filio dyarri albū accidat.Acci
pimus etiā aīam filij dyarri que est forma ipsius: ꝛ hoc
per mediū:ꝛ ꝓpter hoc multiplr cōtingit intelligere res
que multiplr sunt in sensu:ſꝫ enim per motū ueniamus
in motorē tm̄ cū illo accipimus subam motoris.ꝛ q: illa
est imobilis accipimꝰ illā simplicē ꝛ sepatā.Sūt tm̄ qdaꝫ
qui dicūt ꝙ nō oīs nr̄a scia orit a silr:ꝛ dicūt ꝙ potiꝰ im
pedit a sensu in nobilissimo mō sciēdi: sed hoc ꝯtrariuꝫ
est phie Ariꝰ:dicit enim ꝙ destructo sensu perit demon
stratio sensus.Et in methaphisica dicit ꝙ delectatio sen
suū est signū nālis desiderij sciēdi in oībus hoībꝰ.ꝛ ibi
dem dicit ꝙ exēpluꝫ ꝑncipioꝝ scie accipit a memoria ꝛ
sensu.ꝛ nos videmus ꝙ ceci ꝛ surdi fere oēs indiscipli
nabiles sunt.Cōcedimus tm̄ bn̄ ꝙ scia que est per reue
lationē est alio mō q̄ꝫ per sensum.sicut etiā in ꝓphetijs
ꝛ in illuminationibꝰ que fiūt a deo de qbus nō est inten
tio ad pn̄s.¶ Ad aliud ꝯcedimus plane ꝙ in omni eo
qȯ est citra ꝑmū est ulē ꝛ pticulare:ꝛ hoc dico de subsi
stētibus pfecte.In ꝑncipijs aūt eoꝝ non est necesse.ulis
aūt nō est ulē:sicut nec forme est forma nec māe materia
q: aliter eēt abire in infinitū.¶ Si autem querat qd sit
illud intelligibile qȯ dicit Auica eē nudū pse a mā ꝛ nō

denudatū ab intellectu: dicimus ꝙ hoc est salus vniuscuiusqꝫ intellectus eo ꝙ intellectꝰ ꝯuertit̃ sup eēntiā suā: ⁊ hoc qñ intelligit vnusqsqꝫ ꝓpꝛiū. Si aūt accipit hoc cōe qđ est intellectꝰ abstrahit sine dubio a ꝓpꝛietatibꝰ itelligibilibꝰ eo mō quo dictū est. Indiuiduātia enim sūt illa que dicunt̃ appēditia mãe a qbꝰ separi necesse est cōe ƀꝫ ꝙ cōe est. ¶ Ad id qđ ulterius querit̃ dicēdū ꝙ oē itelligibile cū oi itelligibili est vnū in spe qdā. hēt enim itelligibile duas compationes. s. ad itellectū agēte cuiꝰ actu efficit̃ itelligibile qui actꝰ est spēs ens in oi itelligibili ƀꝫ ꝙ est itelligibile: sicut actꝰ lucis est actꝰ ⁊ spēs ois coloris visibilis: ⁊ sic oē itelligibile est vnū spe agētis itellectꝰ: sicut ois coloꝛ visibilis vnꝰ est spe lucis. Aliā compationē hēt ad rē cuiꝰ est spēs: ⁊ sic diuersa sunt itelligibilia sic diuerse sunt res sicut etiā differūt colores ƀm suū eē mãle qđ hñt in coloratis. Sꝫ diuersitatē hāc nō hñt ex relatione ad itellectū sicut nec hñt colores suam diuersitatē ex relatione ad visum: ⁊ sic patet solꝰo triū qōnū que pñt fieri: qrū duas facit Ariſ: in liꝰ de aia. qrū vna est: ꝙ cū itelligere sit pati aliqd: ⁊ pati est ƀm aliqd cōe cuꝫ fantasia: qđ cōe hēt itellectꝰ cū spēbꝰ faciētibꝰ ipm in actu ꝑcipue cuꝫ ƀm Anax. bñ dicēte in hoc itellectꝰ sit simplex ⁊ possibilis etiā nulli nihil hēt cōe. ¶ Solꝰo enim illiꝰ est ꝙ intellectꝰ qdē simplex per remotionē a mã ꝯtrarioꝝ ⁊ nulli nihil hēt cōe phice: sed tñ potētiā hēt cōem cū oibꝰ ipsis spēbꝰ agētibꝰ: que potētia est ad spēm ⁊ actū agētis itellectus: ⁊ ꝓpter hoc intellectꝰ est itelligētia in potētia quodāmō. ¶ 2ª qō est si itellectꝰ itelligat se utrū intelligat se sicut alia intelligibilia aut alio mō. ⁊ patet ꝙ ipse ꝑ spēm agētis intelligit itelligibilia: ⁊ per eādē spēm intelligit se eo ꝙ spēs agētis facit actu itelligibilia ⁊ intellectū possibilē ut sup̄ ꝓbatū est. ¶ 3ªm qōnē apponimꝰ nos cuius solꝰo iā habita est. s. ꝙ itelligibilia cū sint mlta sunt tñ ꝑfectiones vnius potētie eo ꝙ ꝑficiunt̃ actu vno: sicut etiaꝫ colores cū sint multi sunt ꝑfectiones vniꝰ potētie. s. visus qꝛ oēs mouēt visum ƀm actū lucidi. dicit enim phs ꝙ aliter se hñte itellectu itelligit oia nãlia ⁊ mathematica. In nãlibꝰ eniꝫ est itelligētia sic extēsa. nãle eniꝫ ⁊ eē nãliū accipit̃ eodē mō. s. in his que ꝑse fantasmata faciūt hoc est in motu ⁊ in mã subiecta ꝯtrarijs sensibꝰ. matheᶜᵃ ṽo ⁊ methaᶜᵃ accipit ꝑmo mō ƀm eē in nãlibꝰ que ꝑse fantasmata faciūt ⁊ cōflectit̃ ab eē ad eēntias eoruꝫ diffinitas que sunt sibi nãlia ⁊ añ ipsa ⁊ ꝓpter mathemaᶜᵃ ƀm eēntiā inuenit añ: motū aūt ƀm suā eēntiā inuenit in ꝑtibꝰ ⁊ spēbꝰ entis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ intellectꝰ ꝓcedit cōponēdo ⁊ resoluēdo: ⁊ ꝓcedit etiā usqꝫ ad indiuiduū cōponēdo: ⁊ hoc est ꝓpter reflexionē ad sensum nō ꝙ ꝑticulare ut ꝑticulare sit in intellectu: sed aia rōnalis ulꝛiter compat per iudiciū ad nãm ⁊ tūc accipit ipm ƀm ꝓpꝛiā nãm rei lꝫ enim intellectꝰ accipiat ulꝛiter ipse tamen pōt coartare ipsum per differentiā ad speciem ⁊ per cōpositionem ad indiuiduantia materiam.

¶ Queritur de diuersitate intelligibilium.

S Ecundo queritur

De diuersitate intelligibiliū. Diuidit enim Ariſ: itelligibile ƀm simplex ⁊ cōpositū dicēs ꝙ itelligētia indiuisibiliū in his est circa que nō est falsum. in qbꝰ aūt falsuꝫ ⁊ uerū cōpō qdē iam itelligibiliū est sicut eoꝝ que sūt ⁊ uocat intelligētiā actū intellectꝰ ⁊ idiuisibilia uocat incōplexa. ¶ Sed tūc querit̃ que dicit intelligētiā illā eē in his in qbꝰ nō est falsum cū nec uerū sit in talibꝰ sicut ipse innuit in sequēti ṽbo cū dicit in qbꝰ aūt uerū ⁊ falsum est: cōpō qdē itelligibiliū est sicut. s. eoꝝ que insunt sicut ꝑdicamēta insunt subiectis. Silꝛ in ꝑdicamētis dicit ꝙ singulū incōplexoꝝ ipm ƀm se neqꝫ uerū neqꝫ falsuꝫ est: ergo videt̃ ꝙ itelligētia etiā diuisibiliū sit in his in qbꝰ neqꝫ est falsum neqꝫ uerū. De cōpositis aūt dicit Ariſ: ꝙ factorū ⁊ futuroꝝ tēpus intellectꝰ cōponēs est. falsum eniꝫ in cōpōne semp est. Et nāqꝫ si album falso cōposueris ꝯtingit enim ƀm diuisionē dicere oia sicut ⁊ ƀm affirmationē sup̄. Silꝛ ƀm qđlibet tēpus sicut ꝙ album est deon ⁊ erat ⁊ erit vnus aūt hoc faciēs intellectꝰ est vnūqđqꝫ hoc aūt Ariſ: ꝓbat per silꝛe sumptum ab Empedocle. In ipsa enim mūdi ꝯstitutione qñ cōcoꝛdia oia reduxerat in pꝛimū mixtū. capita. i. ꝑncipia mēbꝛoꝝ germanoruꝫ in que ꝯcoꝛdia ꝯduxit in vnuꝫ coꝛpus fuerūt sine ceruice. i. sine colligātia que postea ulꝛi lite diuidēte mixtū ⁊ ꝑticulari a mã ꝯgregāte eā que hñt germanitatē in vnū coꝛpꝰ sunt cōposita. sic etiā intelligētia indiuisibiliū est sine colligātia cōpōnis: sed intellectꝰ cōponēs vnū facit cōponendo de his sicut hō ⁊ aial. ⁊ cū dicit hō ⁊ aial ⁊ dyametros eē assimetros ⁊ ethiops eē niger ⁊ diuidit germanitatē nō hñtia dicēs dyametros nō eē assimetros ⁊ hō non est asinus. Si aūt intelligit̃ fiat cōpositio ⁊ diuisio tūc erit intellectꝰ falsus. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit̃. tēpus enim de ꝯstituētibꝰ est ꝑticulare ƀm ꝙ est ꝑticulare: intellectꝰ aūt nō est ꝑticularis: ḡ intellectꝰ nō est factoꝝ ⁊ futuroꝝ ⁊ pñtiū. ¶ Itē ꝓbatū est ꝙ intelligē est ulꝛe: ulꝛe aūt remotuꝫ est ab oi tꝑe: cū igit̃ cōpō intellectꝰ nō fiat nisi ex ulꝛibus: erit cōpō intellectꝰ remota ab oi dꝛia tꝑis. ¶ Pꝛeterea querit̃ de hoc qđ dicit ꝙ intellectꝰ est faciēs vnūqđqꝫ horū: per hoc videt̃ ꝙ cōpō fit ab intellectu ⁊ nō a rebꝰ cōpositis: ⁊ hoc videt̃ incōueniēs: qꝛ in eo ꝙ res est uel nō est: oꝛo uera uel falsa est. Silꝛ si cōponant̃ ea que ƀm rē nō sunt cōposita est cōpō falsa. ⁊ sic videt̃ cōpō ⁊ diuisio eē a rebꝰ ⁊ nō ab itellectu. ¶ Pꝛeterea querit̃ de hoc qđ dicit Ariſ: tractās de intelligibili. indiuisibile aūt qm̄ est duplex. ꝑº aut est actu nihil ꝓhibet ⁊ itelligē supple erit dupliciter indiuisibile. s. potētia aut actu. ⁊ hoc est cū lōgitudinē diuisibile intelligit: hoc est linea actu est idiuisa: qa actus est ꝯtinuatio ad pūctū: ⁊ ꝓpter hoc si mēsuratur ut diuisa mēsurabit̃ vno indiuiso. potētia aūt est linea diuisa ⁊ ideo si sic mēsurat̃ mēsurabit̃ pluribꝰ ⁊ diuisis. Silꝛ cū intellectu ꝓpōnis. actu enim ꝓpō est vna qui actꝰ est vnio cōpōnis: ⁊ ideo tꝑs ꝙ sic determinat eā est vnū indiuisuꝫ. potētia aūt est ꝓpō plures. Et si diuidatur fieret actu plura. ⁊ silꝛ tꝑs potētia est diuisibile ƀm utrūqꝫ terminoꝝ. uocat aūt Ariſ: ꝓpōnē lōgitudinē qꝛ silꝛ lōgū diuisibile ⁊ indiuisibile est: ⁊ hoc intēdit in his ṽbis. Indiuisibilis enim. s. intellectꝰ cōpositꝰ actualꝛ est ⁊ in tꝑe indiuisibili. siliter enim tēpus diuisibile ⁊ indiuisibile lōgitudini est. i. ꝓpōni que ꝓtendit̃ inter duos terminos. s. sbm ⁊ ꝑdicatū ⁊ vnit̃ in cōpōne per modū ꝯtinui: cui cōpositioni adiacet tꝑs diuisibile ⁊ indiuisibile sicut ipsa ꝓpositio. sicut aūt in ꝯtinuo nō sunt ꝑtes actu sed etiam in medio qđ cōpō ꝓpōnis nō sunt termini in actu pꝛopꝛio sed in actu cōpōnis ⁊ totius: ⁊ hoc intēdit Ariſ: cuꝫ dicit. Nō enim est dicere aliqd in medio intelligere. utrūqꝫ enim nō eēt nisi diuidat̃: sed aut potētia seoꝛsum aut intellectus utrūqꝫ diuidit ⁊ tꝑs simul: tūc aut est in lōgitudine. si ṽo est sicut ex utrisqꝫ ⁊ tꝑe qđ est in utrisqꝫ hoc est in medio qđ est cōpositio nō cōtingit dicere aliquem intelligere diuisum utrūqꝫ in actu ꝓpꝛio: nō enim eēt in actu pꝛopꝛio nisi actualiter diuideret̃: sed potētia tñ cōtingit ipsas intelligi in medio qđ est cōpositio: sed tñ qñqꝫ intellectus seoꝛsum utrūqꝫ diuidit: ⁊ tūc etiā diuidit tꝑs s. ꝙ nō vno tꝑe intelligit̃: ⁊ tūc est in ꝓpōne sicut in longitudine. s. diuisio ⁊ indiuisio. Si ṽo est intellectꝰ vnus cōpositus sicut ex utrisqꝫ tūc etiā est in tꝑe vno qđ est in utrisqꝫ. Postea dicit Ariſ: ꝙ ipsa aia intellectiua intelligit in indiuisibili. s. specie cōpōnis ⁊ in indiuisibili tēpore id qđ nō ƀm quātitatē est indiuisibile. s. specie hoc est foꝛma cōpōnis: siue tñ id qđ intelligit ⁊ tēpus in quo intelligit sunt indiuisibilia inquātū sunt illa. s. inquātū hoc ꝙ sunt: qꝛ hoc qđ sunt sunt ab actu cōpositionis: ⁊ sic indiuisibilia sunt qꝛ etiam his lꝫ sint discreta inest aliquod diuisibile potentia. Sed foꝛte non separabile hoc est nō

sepatũ ꝯm actũ ⁊ facit in hoc tẽpus vnũ ⁊ lõgitudinẽ vnã
in ꝯtinuis q: silr est in oi ꝯtinuo ⁊ tpe ⁊ lõgitudine. ꝫ pũ
ctũ est diuisio actiue hoc est diuidẽs: ⁊ ꝓpter hoc ipsum
mõstrat idiuisibile: q: illud qđ est diuidẽs nõ põt eẽ diui
sibile: ⁊ ꝓpter hoc diffinit ꝑuatiue: cũ dicit pũctus est cui
ps nõ est. Quidã aũt oino aliter exponũt istã lrãm: quo
rũ expõnẽ ꝓseq lõgũ eẽt: q: etiã ꝑhita magis cõpetit lrẽ:
ideo ꝯm ipsam sic obijcit. Quicũqꝫ itellectꝰ est ꝓpõnis
ipse idẽ est ꝑdicati ⁊ sbti. aut ergo vno actu aut duobus.
Si vno aut ꝯm ordinẽ: aut eqliter sup utrũqꝫ. Si primo
mõ tũc illud cũ in ordine sit ꝑus ⁊ posterius nõ erit sil' in
idiuisibili tpe: ⁊ hoc est ꝯtra lrãm. Si aũt scđo mõ ğ vnꝰ
actꝰ numero sil' terminabit ad duos terminos qđ etiam
est ipossibile. ¶ Preterea ꝯm ꝑhabitã lrãm aliqđ est in
ꝓpõne ut pũctũ ꝯtinuãs in ꝯtinuo ⁊ aliqđ ut ptes ꝯtinu
ate. ꝯtinuũ enim est cuius ptes ad pũctũ copulant. que
rat ergo qđ sit illud. ⁊ videt ꝙ nihil. dicit enim in ꝑº de
aia ⁊ habitũ est sup in reꝑhẽsione Platonis ꝙ itelligibi
lia potiꝰ hñt silitudinẽ cũ discretis qꝫ cum ꝯtinuis. In di
scretis aũt nõ est aliqđ ꝯtinuãs nec ꝯtinuatũ. ¶ Prete
rea querit de itellectu ꝯtrarioꝝ. cũ enim itellectꝰ dicit al
bũ ⁊ nigrũ eẽ ꝯtraria ꝯtrarietas nõ est nisi iter duo conti
nua: ergo iudiciũ ꝯtrarietatis nõ est nisi utrũqꝫ ꝯtrarioꝝ
sit in itellectu sil: ⁊ hoc videt eẽ ꝯtra nãm ꝯtrarioꝝ ꝙ sil
isunt alicui. ¶ Itẽ Auicª dicit ꝙ itellectꝰ ut sides est con
trarioꝝ sil'. Preterea utrũqꝫ ꝯtrarioꝝ potẽtia est in itelle
ctu anteqꝫ fiat actu. ergo cũ appꝑhẽdit eã utrũqꝫ est i actu
⁊ sic ꝯtraria iterũ insunt sil'. ¶ Sꝫ ꝯtra aut ꝯtraria intelli
gunt sub rõne ꝯtrarioꝝ: aut nõ. si nõ tũc nõ intelligũtur
ut ꝯtraria. si sic cuꝫ ergo rõ ꝯtrarioꝝ sit mutuo se expellẽ
ab eodẽ susceptibili itelligunt ꝯtraria ut mutuo se expel
lẽtia ab eodẽ susceptibili qđ est itellectꝰ: ⁊ sic si vnũ inerit
alterũ nõ inerit. ¶ Preterea querit de intellectu diffi
nitionis de quo dicit Arẽ: ꝙ dicto aliqđ de aliquo ut af
firmatio aut uera uel falsa ois est itellectꝰ: aut nõ ois. sed
qui est ipsius qđ est ꝯm ꝙ aliqđ erat eẽ uerus est: ergo in
tellectꝰ diffinitionis uerus. uerũ aũt nõ est nisi in compa
tione ꝑdicati ad sbm: ergo videt ꝙ in diffinitione sit hu
iusmodi cõpõ qđ falsuꝫ est. ¶ Preterea diffinitio ẽ vnũ
⁊ nõ multa ut habet in ꝑº pyarmenias ⁊ in 7º methaᶜᵉ. er
go intellectꝰ diffinitionis est de numero indiuisibiliũ in
tellectuũ ⁊ itelligẽtia idiuisibiliũ in his est in qbꝰ non est
falsum nec uerũ: ergo itellectꝰ diffinitionis nec uerꝰ nec
falsus est. ¶ Preterea Arẽ: nõ iuenit dixisse de pluribꝰ
itelligibilibꝰ qꝫ enumerata sũt. s. de itellectu idiuisibiliũ
⁊ cõplexoꝝ ⁊ oppositoꝝ ⁊ diffinitionis Auicᵉ: ⁊ logt de
itellectu mãe ⁊ dei ⁊ tpis ⁊ ꝑuationis ⁊ mali: ergo videt
Arẽ: eẽ diminutꝰ. ¶ Preterea cũ sint alij modi cõplexi
onis qꝫ ꝯm enumerationẽ sicut distinguũt spẽs orõnis ꝑ
fecte ⁊ impfecte. Querit qre i diuersitate itelligibiliũ nõ
tãgit itellectꝰ alioꝝ. ¶ Solo dicimus ꝙ uerũ ꝓut est in
cõpõne opponit falso ⁊ sic in itellectu idiuisibiliũ nec ue
rũ nec falsum est. uerũ aũt ꝓut est rei entitas uel idiuisio
eẽ ⁊ qđ qđ est in idiuisibili: ⁊ sic dr ꝙ sẽsus ꝓpriꝰ semp
uerus est: ⁊ huic nõ opponit falsum: ⁊ hoc uerũ non põt
eẽ in idiuisibilibꝰ ⁊ ꝓpter hoc dicit phus ꝙ circa idiuisi
bilia nõ est falsum ⁊ nõ dicit ꝙ circa ipsa non sit uerũ: q:
falsum nullo mõ est circa ipsa: uerũ aũt vno mõ. ⁊ ꝑ hoc
patet solo ad duo ꝑma. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ tẽpus qđ
adiacet cõpõni est in intellectu intꝑabilr hoc est in rõne
tpis uel sub rõne tpis: q: simplex ⁊ ꝑpetua est ⁊ remota
ab oi successione ꝑoris ⁊ posterioris. tpalitas aũt ipsiꝰ re
fert ad res itellectas: sicut ⁊ sup expeditũ est in qõne de
memoria: ⁊ per hoc patet solo ad sequẽs. ¶ Ad aliđ di
cẽdũ ꝙ nota cõpõnis que est iter sbm ⁊ ꝑdicatũ est ab i
tellectu: qđ sic ꝓbat. Cõpõ que est in re siue sit forme ⁊
mãe: siue ulis ⁊ pticularis: siue spẽi ⁊ gñis: siue sbti ⁊ ac
cidẽtis semp est sine medio. vnũqđqꝫ enim hoꝝ per seip
sum inest supposito suo: sꝫ ꝑdicatũ nõ iest sbto nisi medi
ante cõpõne ⁊ ꝓpter hoc notã cõpõnis ponit itellectus.
ꝓpter hoc etiã dicit Arẽ: in 7º methaᶜᵉ ꝙ uerũ ⁊ falsum
sunt in aia. ¶ Ad id qđ in ꝯtrariũ obijcit dicẽdũ ꝙ cuꝫ
dr in eo ꝙ res est uel nõ est orõ uera uel falsa est: lꝫ nõ di
cat eẽntiã cõpositi sed eẽ ipsius in cõpõne: ⁊ silr nõ est ne
gat eẽ tale: ⁊ ꝓpter hoc etiã nõ est totũ a rebꝰ sed est etiaꝫ
ab itellectu. ¶ Ad id qđ obijcit de itellectu ꝓpõnis di
cẽdũ ꝙ vnꝰ est in idiuisibili tpe: sed tñ duplex est tẽpus.
s. qđ determinat cõpõnẽ in itellectu ꝓpõnis ⁊ qđ mẽsu
rat actũ itelligẽdi. ⁊ de hoc scđo tpe itelligit qđ dr ꝙ itel
lectꝰ ꝓpõnis est vnus ⁊ idiuisibilis tpe. Actꝰ aũt intelli
gẽdi qui est sup ꝓpõnẽ nõ attigit ꝑdicatũ ⁊ sbm ut duo
ordinata uel iordinata sed ꝓut sũt vnũ in compatione: ⁊
sic actꝰ vnus põt eẽ bñ sup duo q: sic actu sunt vnum po
tẽtia duo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ itellectꝰ cõplexi in enũ
ciatione silitudinẽ hẽt cũ ꝯtinuo: ⁊ sbm ⁊ ꝑdicatũ sunt si
cut ptes ꝯtinui: cõpõ aũt sicut pũctꝰ ꝯtinuãs. Sed ꝙ reꝑ
hẽdit Plato hoc est ideo: q: ipse posuit motũ itelligendi
ut motũ ꝯtinui qđ nõ est uerũ: q: motꝰ ꝯtinui est sup par
tes ꝯtinui ⁊ hẽt ꝯtinuitatẽ ad spatiũ: successionẽ a ptibus
spatij: sed motꝰ itellectꝰ sup itelligibile est sicut sup vnuꝫ
idiuisibile sine successione. ¶ Ad id qđ obijcit de itelle
ctu ꝯtrarioꝝ dicẽdũ ꝙ oia opposita ordinẽ hñt ad vnũ: ⁊
negatio qdẽ cognoscit ꝑuatione affirmationis. priuatio
aũt per hoc ꝙ nõ ponit habitꝰ ut dicit Auicª: ⁊ propter
hoc nõ hñt intellectꝰ propꝛios ꝑse sed intelligunt ꝑuatiõe
suoꝝ oppositoꝝ. Cõtraria aũt ⁊ relatiua hñt intellectꝰ ꝑ
se ꝓprios: quoꝝ utrũqꝫ per spẽm suã est in itellectu actu.
dicit enim Auicª ꝙ ꝯtraria sunt in intellectu ut fides ⁊
simul. ¶ Ad id aũt qđ obijcit in ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ spẽs
ꝯtrarioꝝ simplices sunt ⁊ nõ in actu ꝯtrarietatis: ⁊ ꝓpter
hoc se expellũt mutuo ab itellectu: sed in mã sunt in actu
ꝯtrarietatis ⁊ ꝓpter hoc mutuo ab illa se expellũt. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ sub rõne ꝯtrarietatis intelligunt ꝯtraria
sed hec rõ refert ad res ⁊ nõ ad intellectũ: sicut ois rõ in
telligibilis referri hẽt ad rẽ intellectã. ¶ Ad id qđ obi
cit de oi intellectu diffinitionis dicẽdũ ꝙ Arẽ: nõ dicit i
tellectũ diffinitionis eẽ uerũ nisi sicut sensus ꝓprioꝝ est
uerus: ⁊ per hoc patet solo ad sequẽs. ¶ Ad id auteꝫ qđ
obijcit de insufficiẽtia enũciationis itelligibiliũ dicẽduꝫ
ꝙ ois intellectꝰ est vnus. vnũ aũt est vnũ potẽtia ⁊ actu:
aut actu ⁊ nõ potẽtia: aut potẽtia ⁊ nõ actu. Nõ enim plu
ribꝰ modis põt diuidi vnũ: si vnũ est potẽtia ⁊ actu tunc
est itellectꝰ cõplexoꝝ: ⁊ iste uariat ꝯm numerũ ⁊ non hẽt
uariationẽ in spẽ ⁊ ꝓpter hoc non reducit in artẽ. multi
plicatio enim numeralis que est per nãm solã est infini
ta ⁊ in ipsa iubet Plato qescẽ: q: de infinitis nõ põt eẽ di
sciplina. Si aũt est actu vnũ potẽtia ꝟo plura: aut est per
modũ eẽntie aut per modũ eẽ siue sicut aliqđ de aliquo:
⁊ per modũ eẽ tũc est in actu cõpõnis ꝑdicati ad sbm: ⁊
sic est intellectꝰ enũciationis. Si autẽ est ut aliqđ tñ ⁊ ꝑ
modũ eẽntie que eẽntia est rei qdditas tũc est sicut intel
lectus diffinitionis qui uariat ꝯm ꝙ diffinitio est ꝑ ꝑn
cipia cognoscẽdi uel eẽndi. ꝑmo mõ est diffinitio logica
lis. scđo mõ est diffinitio realis que uariat triplr ꝯm qđ
per eẽ ⁊ eẽntiã est cũ motu ⁊ mã sicut nãlis diffinitio est
⁊ ꝯm ꝙ dat per ea que sunt añ motũ sicut in mathemati
ca; ⁊ ꝯm ꝙ dat per ꝑncipia eẽntie reducta in ptes entis
ꝯm ꝙ est ens sicut diffinitio methaᶜᵃ. Si aũt est itelligi
bile potẽtia vnũ ⁊ actu plura tũc est intellectꝰ oppositoꝝ.
Cõtraria enim sunt vnũ in potentia mãe: ⁊ silr ꝑuatio ⁊
habitꝰ ⁊ affirmatio ⁊ negatio. Relatiua aũt diffiniuntur
ad se inuicẽ: ⁊ utrũqꝫ est diffiniẽs alterũ lꝫ nõ sint in vno
sbto: ⁊ cũ pluribꝰ modis nõ possit uariari vnũ intelligibi
le Arẽ: nõ tãgit de pluribꝰ. Auicª aũt distinguit intelli
gibile ex modis intelligẽdi: ⁊ cũ alius sit modus itelligẽ
di ꝑuationẽ ⁊ hitũ malũ ⁊ bonũ dicit eẽ diuersa itelligibi
lia. Silr qđ est in successione hẽt eẽ debile ut motꝰ ⁊ tps.
Silr qđ est i potẽtia ut mã: ⁊ ꝓpter hoc nõ debili itelligunt.

Sic̃r cuius eẽ est excellẽs sup nr̃am inqſitionẽ intelligit debiliter ut dr̃ ,ppter debilitatẽ itellect⁹. Et hec oĩa comp̃hẽdũt sub itelligẽtia idiuisibiliũ ſm Ar̃z: lʒ forte di uersimode ⁊ debiliter itelligant. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Ar̃z: distinguit itelligibilia cõplexa que sũt ſm intellectuʒ speculatiuũ. Spẽs aũt oẽs orõnis pfecte pter enũciatio nẽ ordinate sũt ad op⁹: sicut patet in ipsis modis ṽborũ qui sũt iclinationes ai ut optatiuus ⁊ impatiu⁹. Et ,ppter hoc reducunt ad itelligibile practicũ. Interrogatiua aũt nõ differt ab enũciatiõe nisi in mõ dubitationis. Cõple xio aũt que fit ſm orõnẽ impfectã nõ fit nisi ſm modum cõpõnis ſbti uel accñtis. Accñtia aũt ſm ꝙ cõponũtur cũ ſbto aut sunt plura aut nõ. Si nõ tũc ſbm uel accidẽs sũt vn⁹ termin⁹ ,ppõnis ⁊ accipiunt ut vnũ intelligibile ab vno actu substãdi sub cõpõne. Si aũt sunt plura tunc aut sũt ordiata eẽntialr̃ ad vnũ sicut dr̃ hõ q̃lis color actu alb⁹ tũc adhuc sũt vnũ itelligibile. Si aũt nõ sũt ordina ta ad vnũ sicut homo albus grãmaticus logicus tũc sunt simpliciter ut plura intelligibilia.

❡ Utrum omnia intelligibilia sunt in anima.

Tertio queritur Utrũ oĩa itelligibilia sunt in aĩa. an abstrahant a rebus extra Et videt ꝙ sint in aĩa. dicit enim Aug⁹ in x⁰ de trinitate ad doctrinas cognoscẽdas plurimũ nos laudãtiũ atqʒ pdicãtiũ attẽdit auctoritas ⁊ tñ nisi breuiter impssam cu iuscũqʒ doctrine hẽrem⁹ in aĩa notiorẽ nullo ad eã discẽ do studio flagrarem⁹. Ex hoc accipit ꝙ oĩs doctrine notio impssa est in aĩa añ studiũ: ⁊ sic itelligẽtia cuiuscunqʒ doctrine impssa est pse ⁊ semp est in aĩa. ❡ Itẽ Aug⁹ in eodẽ li⁰. oĩs amor studẽtis ai hoc est nolentis scire qd̃ ne scit nõ est amor ei⁹ rei quã nesciuerit lʒ quã scit. ergo studẽs amat qd̃ scit aũ studiũ: lʒ nihil scit cui⁹ subã est i aĩa: g̃ scia cuiuslibet studij est i aĩa anteq̃ȝ discat per studiũ. ❡ Itẽ dicit Aug⁹ idẽ. nõ solũ q dicit scio ⁊ uerũ dicit: necesse est ut qui scit scire sciat. sed etiã qui dicit nescio idqʒ ꝯsidẽter ⁊ uerũ dicit ⁊ scit uerũ se dicẽ: scit utiqʒ ꝙ scit scire ⁊ discernit a sciẽte nesciẽtẽ cũ ueraciter se ituẽs dic̃ nescio. ❡ Itẽ Aug⁹ pcurro oẽs ianuas carnis mee nec inuenio qua igresse sũt res que per sonos significant. oculi qdẽ dicũt si colorate sunt nos eas nũciam⁹. Aures dicũt si sonuerũt a nobis iudicate sũt. nares dicũt si odorauerũt per nos trãsierũt. dicit ⁊ gustãdi sensus si sapor nõ est nihil me iterroges. Tact⁹ dicit si corpulẽtũ nõ est, non ꝯtrectã vide vñ ⁊ qñ hec itrauerũt in memoriã meã nescio quõ: nã cũ ea didici nõ credidi cordi alieno: lʒ i meo recognoui uera eẽ ⁊ appropaui ⁊ recõmendaui ea tanq̃ȝ reponẽs: vñ pferrẽ cũ uellẽ: ibi ergo erãt ⁊ anteq̃ȝ didicissem. ❡ Itẽ Aug⁹ ibidẽ. aut querit cũ disceret agnoui ⁊ dixi ita est ⁊ uerũ est: nõ q: iã erãt in memoria sed tã remota ⁊ retrusa q̃si in caueis abditiorib⁹ ut nisi a mouẽ te aliquo eruerent ea fortasse cogitare nõ possem. Ex lʒ accipit ꝙ oĩa itelligibilia sunt in aĩa ⁊ ꝙ sensus nõ faciãt nisi excitare aĩam ut ꝯuertat ad ea que sũt apd̃ se. ❡ Itẽ dicit Aug⁹. inuenim⁹ nihil aliud eẽ discẽ ista quor nõ p sensus haurim⁹ imagines lʒ sine imaginib⁹ sicut sũt que per seipsa itus cernim⁹ nisi ea que passim atqʒ idisposita memoria ꝯtinebat cogitãdo q̃si colligẽ atqʒ aĩaduertẽdo curare ut tanq̃ȝ ad manũ posita in ipã memoria ubi sparsa pus ⁊ neglecta latitabãt iã familiari itẽtione facile occurrãt. Ex lʒ accipit ꝙ discẽ nihil aliud est q̃ȝ ordinare ⁊ ad manũ ponẽ itelligibilia q̃ pus erãt apd̃ aiaʒ. ❡ Iteʒ ibidẽ. aius igit hoc ,ppe uẽdicauit ut nõ qd̃ aiali lʒ qd̃ in aĩa colligit cogitari ,ppe iã dicat. ❡ Itẽ Boe⁹ in de ꝯsolatiõe phie ꝙ si platonis causa ꝑsonat uerũ ꝙ q̃sqʒ discit i memor recordat. Rõ aũt oĩuʒ hor hec est si itelligibilia nõ eẽnt apud aĩam nullo mõ scirent: ⁊ qd̃ nullo mõ scit nullo mõ discernit: ergo itelligibilia nullo mõ discernerent: lʒ itelligibilia decernunt cũ ueniunt: g̃ p aliqd̃ qd̃ fuit in aĩa aũ inuẽtionẽ ⁊ hoc nõ fuit nisi spẽs itelligibilis ergo spẽs itelligibilis fuit in aĩa aũ inuẽtionẽ. ❡ Itẽ discẽs ꝯsentit pncipiũ docẽti aũ illi⁹ ꝯsensum: aut accipit a doctore aut est in aĩa discipuli. Si pmo mõ g̃ discipulus oĩa accipit a doctore tanq̃ȝ nesciat ⁊ nescitis nemo ꝯsẽtit: ergo discipulus in nullo ꝯsentiet docẽti qd̃ falsuʒ est. Si scd̃o mõ: cũ igit nemo ꝯsentiat nisi per lʒ ꝙ scit illud esse uerũ qd̃ dicit scia: ṽitas illi⁹ dicti aũ doctrinaʒ fuit in aĩa discipuli. ❡ Sʒ ꝯtra in pn⁰ methã^cc dicit Ar̃z: euenit aũ tẽ scia ⁊ ars ,ppter expimentũ hoĩb⁹: ⁊ expimẽtũ qdẽ artẽ facit queadmodũ affirmat polus recte dicẽs. Cuʒ igit expimẽtũ sit cognitio singulariũ ut ibidẽ hẽt ars ⁊ scia accipiunt ex cognitione singulariũ: lʒ cognitio singulariuʒ accipit per sensus: ergo scia est ars a sensib⁹ gñant i aĩa. ❡ Itẽ ibidẽ dicit Ar̃z: ꝙ cũ ex multis expimẽtis itelligit uñiter vna fit de siꝰib⁹ acceptio. ❡ Itẽ ibidẽ expimẽtum fit ex memoria hoĩb⁹. multe eniʒ memorie eiusdẽ rei experimẽti potẽtiã pficiũt. Cũ igit memoria sit ex sensibus ab hoc accipit uñe qd̃ est artis ⁊ scie pncipiũ. ❡ Itẽ i posteriorib⁹ in fine scd̃i ex sensu qdẽ fit memoria ex memoria aũt multotiẽs facta expimẽtũ: multe eni memorie numero expimẽtũ est vnũ. Expimẽto aũt ex oĩ qescẽte uñi in aĩa vno pter multa qd̃ cũ oĩb⁹ vnũ sit illud idẽ artis ẽ pncipiũ ⁊ scie. ❡ Itẽ in li⁰ de aĩa etiã habet ꝙ aĩa potentia est oĩa ⁊ nihil actu anteq̃ȝ itelligat. Per rõnẽ aũt ideʒ ,pbat. discretio fit sensibiliũ per sensuʒ cõem. pn^m aũt illius discretiõis est diuersitas sensibiliũ ,pprior que accipiunt per diuersos sensus: ⁊ nõ sũt in aĩa anteq̃ȝ accipiantur. Cũ igit intellect⁹ potẽtior sit in discernẽdo ad lʒ ꝙ ponat discretionẽ in reb⁹ nõ idiget ꝙ spẽs rerũ sunt i aĩa anteq̃ȝ discernat. ❡ Itẽ cõplexũ causat ab icõplexo: si igit icõplexa nõ sunt in aĩa: nec cõplexa erũt in ipsa: lʒ icõplexa nõ sũt scita nisi sint: ergo nõ sũt in aĩa nisi sint: lʒ sũt tñ in reb⁹ extra: ergo ad hoc ꝙ sint cognita oportet ꝙ sint i reb⁹ extra. aut igit ex hoc ipso cognoscũt ꝙ sũt: aut pus sũt ⁊ ab ipsis faciẽtib⁹ fit cognitio eor in aĩa. Si pmo mõ tũc oĩa a quolibet cognoscunt statiʒ ut eẽnt qd̃ falsuʒ est. Si scd̃o mõ tũc sunt res cause nr̃e scie per hoc ꝙ generãt suas siꝰitudines in nr̃is aĩab⁹ ⁊ sic semp fuerũt in aĩa

❡ Solõ dicim⁹ ꝙ oĩa scibilia pñt ꝯsiderari in suis pncipijs uel in seipsis. si in seipsis tũc nõ sunt in aĩa anteq̃ȝ discant nisi potẽtia. si in pncipijs tũc duob⁹ modis ꝯsiderãtur. s. ſm terminos pncipior ⁊ terminor nãm: ⁊ sic generant a sensu sic̃ scamonea est illi⁹ nãe ꝙ purgat cholerã. Cõsiderant etiã in iterior hitudine ⁊ sic semp sũt in aĩa sed tñ in potẽtia cui potentie sufficit noticia terminor ad hoc ꝙ reducat ad actũ. vñ dicit phus ꝙ pncipia scim⁹ in quãtũ terminos cognoscimus ⁊ hec est sñia Ar̃z. Augustinus aũt dicit ꝙ scibilia sunt in memoria: ⁊ accipit memoriã large pro mẽte in qua est noticia scibiliũ: siue sint pñtia siue pterita siue futura. Est aũt scibile i triplici spẽ s. itelligibilis ſm ꝙ itelligibilis est ⁊ hãc spẽm hẽt ab itellectu agẽte. ⁊ est spẽs mẽtis ⁊ sic sũt semp in aĩa: sed hoc est in potẽtia ut sup dictũ est donec adueniat fãtasia que abstrahit ad spẽs itellect⁹ agẽtis. tũc eniʒ efficit in actu ⁊ ꝯiũgit itellectui possibili ⁊ mediãte ipã discernit hoc qd̃ querebat ⁊ hoc est qd̃ dicit Aug⁹ spẽm latẽ ⁊ in abditis thesauris eẽ recõditã aũ studiũ. Est etiã spẽs itelligibilis que est spẽs rei: ⁊ hec abstrahit a reb⁹ ⁊ nõ semp est i aĩa: ⁊ per hoc etiã patet solõ ad obta. ꝯsensus etiã ⁊ discretio sũt in discipulo per spẽm itellect⁹ agẽtis que ꝯiũgibilis ẽ cuilibet itelligibili ad lʒ ꝙ fiat actu in itellectu possibili.

❡ Querit que est dr̃ia inter itellectũ ⁊ sensum.

Deinde queritur De cõparatione intellectus ad sensibilẽ aĩam. Et querunt duo. Quor pmũ est de differẽtia ⁊ ꝯueniẽtia sensus ⁊ intellectus. 2^m est quã utilitatem conferat sensus intellectui ⁊c̃.

a **D primum proce**ditur sic.
Et ponant rõnes Arꝭ:i pñꝰ tertij de aia. Qua
rũ pma est in utrisqꝫ.s.in itellectu ⁊ sensu.aia iudicat ali
qd ⁊ cognoscit coꝝ que sunt.⁊ format sic rõ.quecũqꝫ po
tẽtie eiusdẽ sunt actꝰ ipse sunt eedẽ:itellectꝰ ⁊ sensus sũt
tales:ergo sunt idẽ. Prima ꝓbat ex hoc ꝙ potẽtie diffi
niunt per actꝰ.2ª aũt per auctoritatẽ ꝑus habitã.2ª rõ su
mit ex auctoritate antiquoꝝ.Antiq enim sape ⁊ sentire
idẽ eẽ firmabãt sicut Empeđ.dixit.⁊ rõ sua fuit q: uolun
tas ⁊ desideriũ nõ augent nisi ex aliquo cognito per itel
lectũ ut sensum ⁊ nõ augent nisi ad pñs:ergo pñs est co
gnitũ per intellectũ ⁊ sensum.sed pñs est singulare ğ sin
gulare est cognitũ per itellectũ ⁊ sensum. Cũ igit respe
ctu eiusdẽ cognoscibilis nõ sunt diuersi modi speciei co
gnoscẽdi eadẽ cognitio erit itellectꝰ ⁊ sensus.3ª rõ sumit
ex dicto Homeri dicẽtis ꝙ talis est intellectꝰ in terrenis
hoibꝰ q̃lẽ inducit in die pr viroꝝ deorũqꝫ:⁊ appellat de
os planetas qui illuminant a sole ⁊ solẽ patrẽ. In die au
tẽ sol ducit lumẽ corpale:ergo itellectꝰ itelligẽdo ducit lu
mẽ corpale.sed corpea apphẽsio est sensus:ergo intelle
ctus est sensus. ¶ Sꝫ ꝯtra sunt rõnes Arꝭ:q̃s ponit in
ꝑncipio tertij de aia.quarũ pma hec est. Si est itelligẽ si
cut sentire tũc intellectꝰ patit sic ꝙ ab excellẽti corrumpi
tur:ergo ⁊ itellectꝰ qđ falsum est. ¶ Itẽ sensus in vna vi
sensitiua nõ apphẽdit oia eo ꝙ est vis sita in organo cu
ius nã est apphẽdere vnũ sensatũ tm̃.sed itellectꝰ appre
hẽdit oia:ergo nõ erit vis sita in organo:sꝫ vis imixta cor
pori organico ⁊ nõ imixta differũt:ergo itellectꝰ ⁊ sensus
differũt. ¶ Itẽ itellectꝰ est locus spẽrũ per hoc ꝙ incor
ruptibile eẽ spẽs hẽt in ipso:sensus aũt nõ sic est locꝰ spe
cierũ:ergo differũt sensus ⁊ itellectꝰ. ¶ Itẽ sensus põt
ualde sensibile debilior est in apphenꝰ minꝰ sensibile. In
tellectꝰ aũt põt ualde:intelligibile fortior est in apphenꝰ
minꝰ itelligibile:ergo sensus potẽtia nõ est potẽtia intel
lectꝰ.pª ꝓbat per sup̃ hita.s.ꝙ sensus corrũpit ex sensibi
li excellẽti.2ª ꝓbat per hoc ꝙ ꝑncipia sunt ualde itelligi
bilia:⁊ ꝯclõnes minꝰ:⁊ ideo cõclõnes magis itelligunt
post ꝑncipia itellectiua q̃ꝫ añ. In fine aũt eiusdẽ capłi po
nit Arꝭ:ꝯueniẽtiã iter sensum ⁊ itellectũ.⁊ pmo ad sen
sum ꝓpriũ:sicut enim sup̃ diximꝰ sensus mouet a sensi
bili motu spẽrũ ⁊ nõ mãe. Cũ aũt ois passio sit mãe erit
motꝰ sensibilis nõ pmixtꝰ passioni:⁊ sic erit mouẽs per
fectũ eo ꝙ passio est dispositio impfecti sicut est in motu
phico in quo mouẽs patit. Silr aũt est in itellectu q mo
uet a spẽ.s.cuius nullo mõ est pati.vñ motꝰ spẽi est actꝰ
pfecte mouẽtis. Et ꝟba Arꝭ:sunt hec.videt aũt sensibi
le ex potẽtia exñti sensitiuũ aũt actu agẽs. Nõ eniꝫ patit
neqꝫ alterat actu agẽs.vñ alia hec spẽs est motꝰ. Motus
enim impfecti actus erat supple in phicis.simplr autẽ.i.
passioni nõ pmixtꝰ actꝰ. Alter est qui est pfecti.s.mouen
tis qđ nullo mõ patit ⁊ ipsi qdẽ sentire silr est differre so
lũ ⁊ itelligẽ. Deinde ponit ꝯueniẽtiã itellectꝰ practici ad
sensum cõem dicẽs ꝙ qñ sensus cois est negãs aut affir
mãs triste uel letũ tũc mutat letũ uel fugit triste.cuius ꝓ
batio est q: locari nõ accidit aialibꝰ nisi mediante sensibi
li accepto a cõposito per sensum cõem:q: sensibile est bo
nũ uel huiusmodi aliqd ptinẽs ad opus uel appetituꝫ ⁊
nõ ad apphẽsionẽ tm̃. ¶ Itẽ fuga ⁊ appetitꝰ in gñe sunt
idẽ in actu:q: idẽ in gñe.s.spẽs sensibilis ⁊ nõ intelligibi
lis mouet ad utrũqꝫ.sensibilis aũt illiꝰ ꝯm ꝙ est actꝰ sen
sus ⁊ appetitꝰ ⁊ fuge differt eẽ:q: ut sensibilis est actꝰ sen
sus ⁊ ut bonũ actꝰ appetitꝰ ⁊ ut imixtũ actꝰ fuge opus au
tẽ practici itellectꝰ per oia est silr.itellectiue enim aie itel
lectu practico fantasmata ut sensibilia sunt ⁊ ꝓsequit bo
nũ ⁊ malũ in fantasmatibꝰ.sicut enim aer idẽ in suba sed
aliud ꝯm eẽ est mediũ visus ⁊ auditꝰ:ita ideꝫ sensibile in
sensu cõi ⁊ idẽ fantasma compatũ ad practicũ itellectum
diuersuꝫ tñ ꝯm eẽ opat iudiciũ sensus ⁊ itellectꝰ ⁊ imutati
onẽ ⁊ fugã. ¶ Solo oẽs phite rõnes ꝯcedẽde sunt pre
ter tres pmas. ¶ Ad pm̃ aũt illarũ dicẽdũ ꝙ apphensio
sensus ⁊ itellectꝰ nõ sunt idẽ in gñe:⁊ ex hoc nõ sequitur
ꝙ itellectꝰ ⁊ sensus sunt idẽ simplr. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ
ꝙ duplex est pñs.s.in aia ⁊ in re.pñs in re est singulare:
pñs aũt in aia nõ est singulare:⁊ illius itellectꝰ qñqꝫ est i
rõne ulis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ sol silitudinẽ hẽt cũ in
tellectu agẽte ut sup̃ explanatum est:sed nõ propter hoc
lumen agentis est lumen corporale.

¶ Querit quam utilitatem ꝯferat sensus intellectui.

b **Ecundo queritur** Quam
utilitatẽ ꝯferat sensus itellectui. Et dicit Auicª:
ꝙ q̃druplicẽ.q̃rũ pma est ꝙ itellectꝰ sepat vnũqđqꝫ uliũ
a singularibꝰ abstrahẽdo itẽtiones eoꝝ a mã ⁊ appẽditijs
mãe ⁊ a ꝯñtibꝰ eã ⁊ ꝯsiderat in quo ꝯueniũt ⁊ in quo dif
ferũt:⁊ eẽ eiꝰ est eẽntiale ⁊ eiꝰ acciñtale est quo accidit ulr
hẽre ꝑncipiũ itelligẽdi.2ª est ꝙ aia ponit hitudines iter
quecũqꝫ ulia ꝯm affirmationẽ ⁊ negationeꝫ ⁊ id de quo
fuit affirmatio ⁊ negatio pse nõ pcipiet. Qđ aũt non fue
rit ita dimittet quousqꝫ iuenerit mediũ terminũ.3ª est ac
quirẽ ꝓpõnes expimẽtis.s.ut iueniat per sensum ꝙ ali
qs p̃dicatũ comitat sbm aliqđ affirmãdo uel negando:
uel affirmãdo ꝯiũctionẽ uel negãdo ꝯtradictionẽ ⁊ nõ
sit hoc in qbusdã hoꝝ ⁊ nõ in alijs neqꝫ differẽter sꝫ sem
per sit donec qescat:⁊ ꝙ iter nãm huiꝰ p̃dicati ⁊ huiꝰ sbti
est hec hitudo.aut nã huiꝰ ꝯñtis comitat nãm acciñtis hu
ius:aut remouet eẽntialr ⁊ tunc erit hec ꝯceptio adepta
ex sensu ⁊ sillogismo.4ª est illa ꝟba ⁊ qbꝰ facile assentit
aia eo ꝙ ꝓbabilia sũt. ¶ Sed obijcit de pmo mõ idem
videt enim separe ab appẽditijs mãe ⁊ ꝯñtibꝰ mãꝫ ⁊ ita
videt supflue addi. ¶ Preterea querit q̃re ille modus
dicat acqrẽ ꝑncipia itelligẽdi:lꝫ eni videt ei potiꝰ ꝯueni
re.ꝑncipia eniꝫ itelligẽdi sunt pme ꝓpõnes que acqrun
tur in tertio mõ.pterea scđus modus nõ videt differre a
q̃rto.scđus eniꝫ modus pcipit ꝓbabilia qñ iuenit medi
uꝫ tm̃ ⁊ silr q̃rtꝰ. ¶ Itẽ in pª pte scđi modi dr ꝙ aia acq
rit per eũ pse nota:⁊ hoc non videt differre a mõ 3º quo
acqrit aia ꝑncipia. ¶ Preª sophismata sunt que acqui
runt ab aia ⁊ nõ icludunt i aliquo istoꝝ modoꝝ. ¶ Itẽ
Auicª dicit alibi ꝙ tribꝰ modis format itelligẽtia in aia.
Quoꝝ pmꝰ est cũ aliqd format in aia in affectu idisticte
⁊ iordinate q tñ ordo cõmutabilis est ꝯm auditũ lꝫ itelle
ctꝰ idẽ remaneat sic cuꝫ dr ois hõ est aial ⁊ cõmutat ordo
sic aial p̃dicat de oi hoie:tũc eniꝫ in ordine cõmutato est
idẽ itellectꝰ. Scđus est q: itellectꝰ rei est acqsitꝰ per opati
ones:sꝫ aia auertit ab eis ⁊ nõ respicit ad id qđ iã intelle
xerit.3º est sicut cũ aliqđ dubiũ a te querit de his que iã
sciuisti uel scire potes ⁊ tu dubitas rñdẽ statim certus tñ
posse rñdẽ postea q̃uis non sit apud te res ordinata. Ergº
⁊ pmꝰ modus est sicut id qđ de thesauro educit ⁊ agis ali
qd de eo.2º est sicut id qđ hẽs in thesauro ⁊ nõ agis ali
qd de eo.3º ꝟo differt a pmo in hoc ꝙ nõdũ est aliqd or
dinatũ in cogitatiõe aliquo mõ sꝫ est sicut ichoatio ordis
cũ adiũctione certitudinis ⁊ differt a scđo:q: non est qđ
nõ respiciat sꝫ respicit aliquo mõ ꝯsiderãdi in actu ueris
sime cui ꝓpa est compatio ad aliqd qđ est qd repposituꝫ.
Si igit tres modi sint formãdi itelligibilia in aia ⁊ non
formant nisi a sensu vident sensus ꝓdesse aie itellectiue
tm̃ in tertio mõ ⁊ nõ in q̃rto. ¶ Preterea iter q̃tuor mo
dos pmos in tribꝰ posterioribꝰ adiuuant itelligibilia p i
tellectũ cõponẽtẽ. Sed dicit Auicª alibi ꝙ duo sunt tm̃
modi adiuuãdi intelligibilia.quoꝝ vnus est ut intentio
nes que sunt multe ⁊ differẽtes dimensionibus in ima
ginationibus fiant vna intẽtio tamen non differunt in
distinctione. Aliud est ut de intẽtionibus generũ ⁊ dria
ruꝫ cõponat intẽtio vna in diffinitione.modi aũt multi
plicãdi fiũt ecõtra istoꝝ duoꝝ modoꝝ. ¶ Solo dicẽduꝫ
ꝙ pmi q̃tuor modi sumunt penes itelligibile cõplexuꝫ

z incõplexũ siue penes itellectũ simplicẽ z cõpositũ. pri/
mus enim modus est ẜm abstractionẽ intelligibilis sim
plicis siue incõplexi. Cõpositio aũt intelligibiliũ fit duo
bꝰ modis. s. penes habitudinẽ terminoꝝ in gñe z penes
habitudinẽ eoꝝ in spẽ. z pmo mõ egredit modus. 2ꝰ pse
nota cõponit statũ: opinabilia aũt nõ cõponit añ inuẽtio
nẽ medij termini. habitudo aũt terminoꝝ in spẽ est duo
bus modis. s. per modũ ṽitatis z sic egredit modus ter
tius. z per modũ pbabilitatis z sic egredit modus q̃rtus
¶ Ad pmũ aũt dicẽdũ q virtutes aie sensibiles triplici/
ter determinãt pticulare. s. cũ mã z cũ appẽditijs mãe: z
cũ pñtibus eã. cũ materia determinat sensus qui nõ acci
pit nisi mã pñte: cũ appẽditijs mãe determinat fantasia
z imaginatio que apphẽdũt pticulare materia nõ pñte:
sed tñ sub appẽditijs mãe que pcipue sunt q̃tuor. s. quã/
titas figura situs z q̃litates sensus pprij. quedã aũt deter
minãt ipm nõ sub appẽditijs neq3 sub mã sed sub pñti/
bus utrũq3 sicut estimatiua z memoria que accipiũt intẽ
tiones nociui z puenientes amici: z inimici boni z mali
ut nũc: que l3 nõ sint accepta a sensibꝰ tñ nuñq3 separant a
sensibus sed accipiunt in illis z nõ per rõnes uľes sicut
sup pbatũ est in qõne de estimatiua. ab his aũt oibus tri
bus denudat itellectꝰ. ¶ Ad aliud aũt dicẽdũ q idiuisi
bilia pncipia pma mãlia sunt ois intellectꝰ q: ex ipsis cõ
stituit intellectꝰ cõpositus. itelligibilia aũt que sũt in ter/
tio mõ sunt pncipia scie: q: ipsa sunt pme ppões ex qui
bus habet scia cõclusionũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ q scdus
modus gra ultime ptis differt a q̃rto sicut genꝰ a specie.
vel dicat melius q differt per ambiguũ ab opinato. In
scdo enim mõ gra ultime ptis nõ est inuẽtũ mediũ s3 in
q̃rto mõ stat intellectꝰ sup pbabile. ¶ Ad aliud dicẽdũ
q nõ ois ppositio uera z necessaria est dignitas: z p hoc
differt scdus modus gra prime ptis a tertio mõ. 2ꝰ enim
colligit ppões necessarias que q̃nq3 demõstrãt z q̃nq3
demõstrantur. 3ꝰ aũt colligit ppões indemõstrabiles
que semp demõstrãt in q̃s nõ est via recipiẽdi nisi p no/
ticiã terminoꝝ z expimẽta sensuũ. ¶ Ad id aũt qd obij
cit de sophistica dicẽdũ q ipsa est iuxta pbabile3. mutat
enim sophista dyaleticũ z ppter hoc sub mõ q̃rto ptinet.
¶ Ad id qd obijcit de alia diuisione dicẽdu3 q illa dat
de scia potius q̃3 de modis itelligibiliũ. z pmus modus
est sumptꝰ penes scire ut agẽ psiderãdo. scdus aũt penes
scire in hitu. 3ꝰ aũt penes scire cũ actu reminiscẽtie. Ex h3
eni3 q aliqs nõ statim põt dare rñsum certꝰ tñ q postea
dabit mouet ad pus scitũ z cũ multa mouerit z reuolue/
rit uenit in pncipiũ determinatũ a quo pcedit in rñsum.
¶ Ad id qd obijcit de ultima diuisiõe dicẽdũ q illa su/
mit penes duos modos. itelligibile incõplexũ adiuuan
di. Quoꝝ vnus est per resołõnẽ uľis a multis partibus.
scdus est per cõgregationẽ generis cũ suis differẽtijs ut
diffinitiue constituat species.

¶ Queritur quid sit ratiocinatio.

c **Onsequẽter queritur** de rõne. z dicit Ysaac q rõ est cursus cãe in cau
satũ. z ẜm hoc psueuit diffiniri q rõ est vis aie faciẽs cur
rere cãm in causatũ. ¶ S3 ptra hoc videt esse q in rõni
bus q̃nq3 fit processus ab effectu in cãm. q̃nq3 etiam a si/
gnis. q̃nq3 nõ sunt cause sicut in logicis. ¶ Itẽ sicut dic
Damaꝰ rõnale diuidit in iterius dispositũ ẜmonẽ z ex/
terius qui est angelus itelligẽtie. z dicit q hõ dicit rõna
lis ab iteriori ẜmone eo q multi sunt muti ẜm exteriorẽ
illa aũt rõ a qua hõ sic dicit rõnalis nõ videt vis faciens
currẽ cãm in causatũ sed potiꝰ discretũ ueri z falsi z boni
z mali. ¶ Preterea cũ multe sũt vires rõnalis aie. que/
rit q̃re potiꝰ dr rõnalis a rõne q̃3 a denoiatione alteriꝰ vir
tutis. ¶ Preterea igeniũ dr eẽ quedã vis aie rõnalis z
querit in quo differt a rõne. subtilitas eni3 z ebetudo sũt
dispões rõnis: z siľr solertia z querit h3 qd determinãt
rõnẽ. ¶ Solo rõ est nomẽ multipľr dictũ. q̃nq3 eni3 qd
libet pncipiũ cognoscẽdi dr rõ ẜm q dicimꝰ rõnales sciẽ
tias diuidi cõtra nãles: eo q rõnales cõsiderãt res p pn/
cipia cognoscẽdi. nãles aũt per pncipia eẽndi. q̃nq3 dici
tur diffinitio rõ. q̃nq3 dr vis aie rõnalis rõ que nihil ali/
ud est q̃3 itellectꝰ cõpositꝰ illa. s. cõpõne que est iter infe
rẽs z illatũ siue pbãs z pbatum z sic diffinit ẜm Ysaac.
¶ Ad pm ergo dicẽdũ q causa dr ibi causa pñtie z non
causa rei. ¶ Ad aliud dicẽdũ q rõ sonat in aptitudine3
z in actũ. z pmo mõ ab ipsa dr aia rõnalis. 2ꝰ mõ dupx est
actꝰ. s. iterior z exterior. Interior quo totũ ẜmonẽ forma/
mus z trãscurrimꝰ apud nosipsos anteq̃3 iduat aliqd uo
cis z iste uocat a Damaꝰ endyadẽter hoc est iteriꝰ dispo/
sitꝰ ẜmo. Alius actꝰ est in pnũciãdo ẜmonẽ z hoc uocat
angelus siue nũciꝰ itelligẽtie in eo q nũciat extra id qd i
terius pceptũ est ab itelligẽtia. itelligẽtia enim q̃tuor mo
dis accipit. sube eni3 separate q̃s uocamꝰ angelos dicunt
itelligẽtie ab Ysaac in liꝰ de causis. ab Alexꝰ aũt qdlibet
itelligibile denudatũ pure a mã z mãlibꝰ appẽditijs dr
itelligẽtia. s3 in liꝰ de aia itelligẽtia psueuit appellari actꝰ
itelligẽdi sicut in 3ꝰ ubi dr itelligẽtia idiuisibiliũ i his est
circa que nõ est falsu3. Ricardus ṽo de sctõ victore sim/
pliciorẽ actũ itellectꝰ dicit eẽ intelligẽtiã z illũ qui fert in
deũ z sup celestia. ¶ Ad aliud dicẽdũ q aia rõnalis dr
eo q finis itellectꝰ non est sine ingsitione z rõcinatione
quo nõ pprie puenit itellectui. cũ enim tria sũt in rõne.
s. pncipia z pclões z pcursus vniꝰ in alterũ pncipioꝝ p
prie est itellectꝰ. z ppter hoc dicit Alex: q itellectꝰ certior
est scia in fine posterioꝝ: scia aũt est pclonũ. Scire eni ut
habet in pꝰ posterioꝝ. Arbitramur vnũqdq3 cũ cãm co
gnoscimꝰ: z qñ illiꝰ est causa z qd ipossibile est aľr se hẽ/
re. Rõ aũt est in decursu vniꝰ in alterũ: z hoc decursu p
prie pficit aia humana: z ppter hoc potiꝰ dicit aia rõnalis
¶ Ad aliud dicẽdũ q igeniũ ut dicit Auicᵃ: est actꝰ rõ/
nis qñ ppria vi iuenit medius terminus in sillogismo. z
dr actꝰ iste potiꝰ pfectio q̃3 opatio. z ppria vis dr ad exclu
sionẽ studij z doctrine ẜm q habet in 3ꝰ topiˣ. q abnega
mꝰ studiũ ut igeniosi eẽ videamur. studiũ aũt ẜm Tulli/
um est uehemẽs applicatio ad aliqd inueniẽdũ uel addi
scẽdũ. Doctrina aũt scia accepta ab alio. subtilitas ṽo h3
Auicᵃᵐ est aptitudo qua hõ ex seipo natꝰ est adipisci sa/
piẽtiã: z hẽt tres gradus. quoꝝ pmꝰ est quo idiget adiuto
rio doctrine ad oia itelligibilia z hic dr ebes. 2ꝰ est qui cũ
docet quedã itelligit alia ex seipso. 3ꝰ qui iuenit sciam ex
se sine datore: z iste pprie dr subtilis eo q ppria vis pe/
netrat itelligibilia. z ab Auicᵃ uocat itellectꝰ sanctus eo
q itelligibilia fluũt in ipm virtute itelligẽtie agẽtis z nõ
ab alio adminiculo sed pauci tales iueniunt z ideo dicit
Alphorabiꝰ q si aliq tales sũt qui oia per seipos sciũt eq
uoce sunt hoies eo q potius dicunt angeli ppter deifor
mẽ intellectu3 quẽ hñt. Sicut autẽ habet in fine pmi po/
sterioꝝ solertia z subtilitas quedã mediũ in non pspecto
tpe hoc est statim ut si aliqs vidẽs q luna splẽdorẽ semp
hẽt a sole hoc est q uersus solẽ semp attẽdit stati3 itellige
ret ppter qd hoc fieret. aut disputatẽ cũ diuite cognoue/
rit aliquẽ statim intelligit ppter qd hoc sit qñ accõmo/
datũ est: aut q: amici sunt. aut q: eiusdẽ inimici fiunt. ois
enim vidẽs cãs medias cognouit z ultimas idest proxi/
mas siue immediatas.

¶ Utrum ipsa sit virtus corporea.

c **Onsequenter que**rẽdũ ẽ de natura aie rõnalis de qua que/
runt duo. Quoꝝ pmũ est utrũ ipsa sit vir
tus corpea aut nõ. 2ᵐ aũt utrum corrũpat
corruptione corporis.

a **D primum** Multe rationes sunt posite supra in questionibus de diffinitione

anime quibus addimus hic decem sumptas ab Auicᵃ
ꝛ Algazele. quarū septem sunt signa, tres autem sequen
tes demōstrationes necessarie. ¶ Primū signum est ꝙ
quecūq; virtus est corꝑea hoc est actus alicuius organi ꝑ
se debilitaꝛ debilitate illius organi ꝛ iuuaꝛ bona habitu
dine ꝛ hoc ꝓbaꝛ in oibus virtutibus hn̄tibus situꝫ in or
gano: sed virtutes aie rōnalis nō ꝑse debilitanꝛ debilita
te alicuius ꝑtis corꝑis: nec ꝑse iuuanꝛ bona habitudine
ipsius: ergo nō ꝑse sunt virtutes corꝑee. Minor ꝓbatur
ex hoc ꝙ spēs imꝑssa in organo corꝑeo semꝑ est ꝑticula
ris: rōnes aūt sue siue ueri siue boni que sunt in aīa ratio
nali sunt uľes. ¶ 2ᵐ signū est ꝙ nulla virtus corꝑea ap
ꝑhēdit se nec suū instr̄m qḋ ꝓbaꝛ per inductionē oiuꝫ.
nullus enim sensuū exteriorꝫ sentit se uel instr̄m suū. Si
militer etiā in iteriorib⁹ imaginatio nō imaginaꝛ se uel
instr̄m suū: ꝛ sic est de oibus alijs. ꝛ rō huius est q: tales
ꝟtutes nō apꝑhēdūt nisi organo corꝑis aliqḋ passo: nul
lum aūt organū patiꝛ a seipso nec a virtute que est in ip
so q: sic si semꝑ pateret: sed itellect⁹ ꝛ cetere virtutes aie
rōnalis apꝑhēdūt se ꝛ oium instr̄a virtutū: ergo nō sunt
virtutes corꝑee. ¶ 3ᵐ signuꝫ est ꝙ virtutes corꝑee nihil
apꝑhēdūt nisi sub diffinitione ꝛ motu: ꝛ hoc ꝓbatum est
suꝑ in qōne de tactu. Ethicus eniꝫ nō sentit suū caloreꝫ:
lꝫ sit maior calore febricitātis eo ꝙ iam q̄si in nām ꝟsus
est ꝛ assimulatus mēbris. sed intellect⁹ ꝛ cetere virtutes
aie rōnalis apꝑhendūt qcqḋ est in ipsis: siue sit q̄litas rō
nalis siue adueniēs: ergo nō sunt virtutes corꝑee. ¶ 4ᵐ
signū est qḋ etiā ponit Ar̄. s. ꝙ nulla virtus hn̄s situ̅ in
organo apꝑhēdit oia. Quicqḋ enim apꝑhēdit aliqḋ pri
mo in potētia est illud ꝛ postea in actu. virtutes autē cor
poree nō sunt in potētia oia nec etiā in actu: qḋ patet ex
hoc ꝙ in suis apꝑhēsiuis nō faciūt diuisionē iter subam
ꝛ accn̄s: sed apꝑhendūt spēm q̄litatis sensibilis ꝛ figurā
quātitatis ꝛ nō determināt sc̄dm apꝑhēsi per subalia ipsi
us. Rō aūt huius est: q: sua instr̄a nō sunt cōplexionata
nisi ad apꝑhēsiones taliū. intellectus aūt oia apꝑhendit
diuidēs inter sc̄dm ꝛ accn̄s: ꝛ determinās reꝫ per subalia
ipsius: ergo ipse seꝑatus est ab oibus nō hn̄s organū ali
cuius cōplexionis. Et hec est causa q̄re Anax. dixit intel
lectū eē mixtū ꝛ nulli nihil habere cōe. ¶ 5ᵐ signuꝫ est
ꝙ ois virtus corꝑea lediꝛ ab excellēti apꝑhēso intātuꝫ ꝙ
postea minus apꝑhēdit. excellēs aūt apꝑhēsuꝫ est duob⁹
modis. quorꝫ vnus est qn̄ virtus mouet plus q̄ꝫ sit mo
bilis: ꝛ sic leduntꝛ oēs apꝑhēsiue exteriores ab excellenti
sensibili apꝑhēso. Sc̄dus modus est ex frequētia oꝑatio
nū ipsius virtutis corꝑee sicut ex frequēter imaginari le
diꝛ imaginatiua ꝛ alie iteriores organice virtutes. sed ex
frequēter intelligere ꝛ rōcinari efficiꝛ aīa rōnalis magis
habilis ꝛ mobilis suꝑ excellēti intellecto melius intelli
git minus itelligibile: ergo aīa rōnalis nō erit virtus cor
porea. ¶ 6ᵐ signū est ꝙ ois virt⁹ corꝑea nobis cōis est
cū alijs aīalib⁹ brutis. bruta enim quedā hn̄t oēs sensus
ꝛ virtutes que determinanꝛ in trib⁹ cellulis capitis. aīa
aūt rōnalis cū suis virib⁹ solū hoibus inest: in quorꝫ ca
pitib⁹ nō determinanꝛ nisi tres cellule. ergo aīa rōnalis
cū suis virib⁹ nō est virtus corꝑalis. ¶ 7ᵐ signuꝫ est ꝙ
virtutes corꝑee ꝯfortanꝛ ꝛ accipiūt q̄si gn̄ationē sc̄dm qḋ
alteraꝛ cōplexio sicci organi ꝛ debilitanꝛ in tꝑe illo quā
do nō fit sufficiēs restauratio deꝑditi in organis: ꝛ hoc ē
usq; ad vigesimū quintū annū ꝛ plus: ꝛ post tēpus illud
est intellect⁹ ꝛ cetere virtutes aie rōnalis in maximo suo
robore ergo nō est virt⁹ corꝑea aie rōnalis. ¶ 8ᵐ est de
mōstratio necessarij: q: qcqḋ est ꝑceptibile spērū indiui
sibiliū diuisione corꝑis quāti ipm̄ est icorporeū ꝛ idiuisi
bile: aīa rōnalis sc̄dm suas vires est huiusmodi: ergo ipsa
est indiuisibilis ꝛ virt⁹ corꝑea. Prima ꝓbaꝛ q: si deꝛ op
positū tūc aliqḋ corꝑeū ꝛ diuisibile erit susceptibile speci
erū indiuisibiliū: qḋ patet eē falsum eo ꝙ spēs per accn̄s
diuidiꝛ diuisione sc̄dm. 2ᵃ ꝓbaꝛ per hoc ꝙ si spēs intelligi
biles diuiderenꝛ aut diuiderenꝛ ꝑse aut per accn̄s. si ꝑse
cū nihil diuidaꝛ ꝑse nisi in quātū erūt spēs ꝯtinue uel di
screte quātitatis. ꝛ si ꝯtinue tūc oēs spēs intelligibiles es
sent uel linea uel suꝑficies uel corpus uel tēpus uel loc⁹
qḋ falsum est. Si aūt discrete tūc eēnt numerus uel oro:
qḋ iterū falsum est. Si ꝟo diuiderenꝛ per accn̄s tunc di
uiderenꝛ diuisione eius qḋ est ꝑse: ꝛ sic intellect⁹ eēt hn̄s
situ̅ in ꝑtibus quātitatis: ex quo seqtur duplex incōueni
ens. Quorꝫ vnū est ꝙ intellect⁹ sit corpus qḋ suꝑ multis
rōnib⁹ est improbatū. Alteruꝫ est ꝙ uľia que sunt in aīa
sunt hn̄tia situ̅ per accn̄s: ꝛ oē hn̄s situ̅ eo mō habet figu
rā determinatā quo hēt: sic oia uľia eēnt figure determi
nate: ꝛ sic uľia eēnt ꝑticularia. hō enim in figura determi
nata nō ꝯuenit nisi platoni ꝛ sorti ꝛ nō omni hoi: ꝛ eadeꝫ
rō est de alijs. ¶ 9ᵐ est ꝙ intelligē abstractū qḋ est seꝑa
tū a mā ꝛ appēditijs māe ꝛ ꝯn̄tib⁹ ipsam ut suꝑ ꝓbatuꝫ
est. Cū igiꝛ itelligibile nō hēat nisi duplicē comꝑationē
s. ad itellectū ꝛ ad rē cuius est spēs seꝑatio hec fit in itelli
gibili ex altera istarū comꝑationū non aūt fit ex ea que
est ad rē. res aūt seꝑe est cū mā ꝛ appēditijs māe ꝛ ꝯn̄ti
bus eā: ergo relinquiꝛ ꝙ fit ex illa comꝑatiōe que est ad
itellectū. Cū igiꝛ huiusmodi seꝑatio est simplex ꝛ imālis
ꝛ icorꝑea itellect⁹ ꝑse ꝛ ꝑmo erit simpˣ ꝛ icorꝑeus. silr̄ aīa
rōnalis. ¶ xᵐ ꝛ ultimū est q: quecūq; virt⁹ est potēs si
ue corꝑea siue icorꝑea ipsa erit icorꝑea virt⁹ aie rōnalis
in apꝑhēdēdo est hmōi: ḡ ipsa erit icorꝑea. Prima ꝓbaꝛ
per hoc ꝙ nulla virt⁹ corꝑea siue sit aie siue corꝑis extē
diꝛ ultra corp⁹ sibi obiectū. Dico aūt corꝑis ut est calidū
ꝛ frigidū. aie ꝟo ut sunt sensus exteriores ꝛ iteriores. 2ᵃ
ꝟo ꝓbaꝛ per antedicta ubi habitū est ꝙ itelligibilia que
dā sunt corꝑea quedā incorꝑea lꝫ oia sint icorꝑea inquā
tū sunt itelligibilia. ¶ Sꝫ ꝯtra ꝑmū signuꝫ sic obijciꝛ rō
debilitaꝛ debilitata media cellula capitis: ergo rō videꝛ
eē virt⁹ organica. hoc etiā videꝛ dicere Cōstabulus in li⁰
de dr̄ia spūs ꝛ aie. sic intellect⁹ ꝛ cogitatio atq; ꝓuidētia
ꝛ cognitio fiūt per spēm que est in uētriculo ꝑori ꝛ i me
dio. ¶ Itē Ioānici⁹ de ordinatiua ꝛ cōpositiua virtute
hec ꝓcedūt fantasia in fronte: cognitio ꝟo uel rō in cere
bro: memoria ꝟo in occipite. ex his videꝛ accipi ꝙ aīa ra
tionalis in suis viribus sita sit in organo. ¶ Silr̄ obijciꝛ
ꝯtra qntū signū. dicit enim Ar̄: in xj⁰ met. ꝯ ᶜᵉ ꝙ si ꝑmū
nō itelligit actu sed ꝛ potētia necessariū est ut ꝯsecutio in
telligēdi iducat ei lassitudinē. Ex hoc accipiꝛ ꝙ ois itel
lect⁹ egrediēs de potētia in actū ut frequēter intelligēdo
lassaꝛ in frequēter itelligēdo. hoc etiā ꝓbat exꝑimētū: cū
igiꝛ lassatio nō fiat ut dicit Auicᵃ nisi in obediētia orga
ni ad virtutē mouētem erit itellect⁹ virtus sita in organo
corꝑali. ¶ Solutio sc̄dm sn̄iam Auicᵉ ꝛ Algazel. due sūt
cause qbus aīa retrahiꝛ ab actu intelligēdi in dolore lesi
uo capitis. Quarū vna est ꝙ hoc est de natura aie ꝙ cuꝫ
multa oꝑaꝛ circa vnū qḋ retrahiꝛ ab alio maxime auteꝫ
occupaꝛ circa hoc qḋ maxime mouet. dolor autē lesiuus
medie cellule maxime mouet: ꝛ ideo retrahit animā ab
actu intelligēdi ꝛ nō rōcinādi: ꝛ sic per accn̄s cōuenit im
pediri intellectū in corruptione cellule capitis ꝛ nō ꝑse.
Alia causa est ꝙ etiā fortiores motus aie excludūt debi
liores. Cū igiꝛ corrūpiꝛ caput anterius uel posterius cō
fortaꝛ fantasia uel memoria. Si enim fiat corruptio ante
rius per frenesim uel aliqḋ aliud multa erūt fantasmata
inordinate mouētia: ꝛ fortiter erit retractio ab actu ratio
nis ꝛ memorie. Si aūt sit minus sicca ꝛ frigida cōplexio
cerebri cōfortaꝛ memoria in posteriori parte ꝛ fantasma
ta fortissime tenenꝛ ꝛ tunc iterum erit retractio rōnis ab
actu ꝛ sic iterū per accn̄s impediꝛ usus rōnis sicut in fre
neticis ꝛ melācholicis. Tertiā causam addimus nos sci
licet ꝙ lꝫ intellectus non sit virtus in organo sita tn̄ acci
pit ab illis que site sunt in organo ut a sensibus ꝛ fantasia
ꝛ ideo illis impeditis per corruptionem impediꝛ act⁹ in
telligēdi per accidēs ꝛ nō ꝑse: ꝛ per lꝫ patet solō ad ꝑmū.

¶ Ad duo sequētia dicēduz ꝙ intellectus dicit̃ esse in media cellula ⁊ in spū medie cellule nō ꝙ sit actꝰ illiꝰ corporis: sed q: spēs abstrahit a fantasmatibꝰ qui ut in uehiculo sunt in spū illiꝰ cellule. ¶ Ad id qđ obijcit̃ cōtra 5ᵐ signū dicēduz ꝙ lassitudo accidit ex frequēti itelligē: nō ꝑpter intellectum ea que aṅcedēter ordinant̃ ad ipm ut sunt motus fantasmatum ⁊ discursus spūs aīalis qui nimis calefacit ⁊ desiccat caput qđ causat lassitudinem.

¶ Utrū corrūpat̃ aīa rōnalis corruptione corporis.

s Ecundo queritur

Utrum corrūpat̃ aīa rōnalis corruptiōe corꝑis an non. Et ad hāc qōnem ꝑmo ponemus auctoritates phorū. deinde rōnes ꝓbabiles. ⁊ post hoc rōnes demonstratiuas ⁊ necessarias. ⁊ tandē disputabimus in cōtrarium ⁊ soluemus. Dicit ergo Ar̃: in 2ᵒ de aīa ubi loquit̃ de uegetabili ⁊ sensibili ƀm ꝙ ꝯtingit eas diuidi diuisiōe corporis. Et subiūgit sic. de itellectu aūt ⁊ ꝓspectiua potentia nihil adhuc manifestū sit. s. qđ sic sit in corꝑe sicut uegetabilis ⁊ sensibilis. sed videt̃ genus aīe esse alterū subiūgit: ⁊ hoc solū cōtingit separi sicͭ ꝑpetuū a corruptibili. relique aūt ꝑtes aīe manifestū est ꝙ nō sunt seꝑabiles: ex hac auctoritate duo hn̄tur. s. ꝙ potētia itellectiua non sit in aliquo organo corporeo ⁊ ꝑpter hoc est virtꝰ incorporea; q: in corruptiōe corꝑis nā itellectꝰ seꝑat̃ sicut ꝑpetuuz a corruptibili. ¶ Item Ar̃: in 2ᵒ de aīa ꝙ qdē igit̃ nō sit seꝑabilis aīa a corꝑe ut pars qdez ipsiꝰ secabilis. i. seꝑabilis apta nata est nō in manifestū. quarūdā eni partiuz actꝰ est in ip̄a: at ꝟo ƀm quasdaz nihil ꝓhibet separi scilȝ ꝑpter h̄ ꝙ nulliꝰ corꝑis sūt actꝰ. Ampliꝰ qdē manifestū est si sic sit corꝑis actꝰ aīa sicͭ nauta nauis. ex hac auctoritate duplex causa habet̃ q̃re aīa rōnalis seꝑat̃ a corꝑe. Aīa eniȝ ƀm suū genus est actꝰ corꝑis: ⁊ ꝑtes quedā aīe sunt actꝰ quarūdā partiū corꝑis: ut uegetatiuū sensitiuuȝ ⁊ iō nō seꝑant̃ sed aīa rōnalis nulliꝰ corꝑis est actꝰ neqȝ partes corꝑis: ⁊ hoc sup̄ ꝓbatū est hec erit ergo vna causa ꝙ seꝑat̃ a corꝑe. Alia causa est ꝙ ip̄a est in corꝑe sicut nauta in naui regens ⁊ mouēs nauē. nauta enim seꝑat̃ a naui lȝ actū regiminis nauis nō hēat extra nauē: ⁊ silr̃ aīa seꝑat̃ a corꝑe lȝ tm̄ non regat corpus qn̄ separata est. ¶ Item Ar̃: in libro de aīa. itelligē ⁊ ꝯsiderare consumunt̃ alio quodā interius ꝯsumpto ipm aūt intellectiuuȝ ipossibile est. s. corrūpi. itelligē enim aut amare aut odire nō sunt illiꝰ hoc est aīe itellectiue passiōes sȝ hmōi hn̄tis id qđ illud hēt: hoc est corꝑis hn̄tis aīaȝ itellectiuā ƀm ꝙ hēt eā: quare hoc corrupto. s. corꝑe non reminiscit̃ neqȝ amat neqȝ audit. nō enim illiꝰ erāt sed ƀm ꝙ dictuȝ est itellectꝰ aūt diuinū aliqđ ipossibile est. ¶ Ex hoc habet̃ ꝙ itelligē est qđ est ex fantasmate nō corrūpit̃ corrupto itellectu sed alio quodā iterius corrupto: hoc est organo fantasie a quo abstrahit spēs intelligibiles ⁊ sic corrūpit̃ etiā amare ƀm corꝑalē actū ⁊ odire. habet̃ etiaȝ ex hoc ꝙ itellectū ƀm se ipossibile est corrūpi. ¶ Itē Ar̃: in ꝑᵒ de aīa itellectꝰ videt̃ subā quedā esse ⁊ nō corrūpi: maxime aūt cuȝ corrūpit̃ ab ea que est in sene debilitate semꝑ corrūpit̃ sed nō in senibꝰ accidit. Si enim accipiat senex oculum iuuenis videbit utiqȝ sicut iuuenis q̃re senis nō est in sustinēdo aliquā aīam sed in quo est in ifirmitatibꝰ ⁊ ebrietatibꝰ. ¶ Ex hoc habet̃ nō tm̄ dictuȝ ꝙ intellectꝰ sit corruptibilis sƀa sed etiā ꝓbatio. si eni corrūpet̃ corruptiōe corꝑis tūc maxime corrūperet̃ corruptione seniȷ̃ eo ꝙ illa sola sit corruptio ƀm nāȝ sicut habet̃ in ꝑnᵒ q̃rti methe͡r. ubi sic dicit phūs simplici sane gn̄ationi cōtrariū ꝑcipue cōmune putrefactio oīs qꝑpe ƀm nām corruptio in hac via est quēadmodū senectꝰ ⁊ uetustas. finis eniȝ cūctorȝ horȝ putrefactio: ⁊ hoc est qđ dicit apl̄us ad hebreos ꝙ antiquat̃ ⁊ senescit ꝓpe interituȝ est ꝓbatio a maiori. magis eni videt̃ sensibilis virtꝰ corrūpi corruptiōe corꝑis q̃ȝ itellectiua: sed sensibilis nō corrumpit̃ nisi per accn̄s. s. in quātū est virtus in corꝑe: ergo intellectꝰ nullo mō corrūpit̃: per accn̄s enim nō pōt corrūpi ut virtꝰ sensibilis eo ꝙ nō sit virtꝰ que sit actꝰ alicuiꝰ corꝑis. ¶ Itē Ar̃: in xjᵐᵒ meth͡ce diuidit subām in mām ⁊ formā ⁊ cōpositū ondens ꝙ forma nō ꝑcedit mām tꝑe sed rōne nec sequit̃ eā tꝑe nisi sola aīa rōnalis ⁊ dicit sic. Si aūt remanet in postremo alia formarū semꝑ querenduȝ est de hoc. In qbusdā eniȝ nō est ipossibile. uerbi grā: si aūt aīa talis est dispōnis nō tota tm̄ sed itellectꝰ hoc est si aīa forma remaneat post māȝ suā tꝑe ip̄a nō erit nisi aīa ⁊ tm̄ nō tota aīa hoc est nō oīs aīa. ⁊ dicit ꝙ tota forte nō remanet ꝑpter aīaȝ humanā que vna est in tribꝰ viribꝰ. Unde si itellectiua manet cuȝ ip̄a sit vna cū uegetabili ⁊ sensibili in hoīe exn̄tibꝰ necesse est ⁊ sensibilē ⁊ uegetabilem manere per aliquē modū. ¶ Iteȝ Auerr̃. sup 2ᵒ de aīa sic dicit ꝙ nulla ꝑs aīe seꝑabilis sit a corꝑe sed corrūpit̃ corruptiōe ipsiꝰ corꝑis nō sequit̃ ex hoc ꝙ est ꝑfectio corꝑis ex eo ꝙ ip̄a est ꝑfectio sicut nauta nauis qui separat̃ a naui. ¶ Item Auerr̃. sup 3ᵐ de aīa nos ponimꝰ intellectū mālem esse eternū ⁊ icorruptibilē ⁊ itellecta speculatiua esse ⁊ gn̄abilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ponit eternum pro ꝑpetuo ⁊ itrāsmutabili ƀm subām. ¶ Itē Auer. sup xjᵐᵒ meth͡ce dicͭ ꝙ aīa rōnalis manet post mortē ⁊ finis ꝓsperitatis eius erit si ꝯiungatur ꝑmo motori. Et appellat primū motorē vniuersitatis ꝑncipiū qđ est deꝰ. ¶ Iteȝ Auicͣ nō solū dicͭ hoc sed etiā ꝓbat pluribꝰ rōnibꝰ ꝙ aīa rōnalis nō sit corruptibilis corruptiōe corꝑis: q̃s rōnes infra ponemus ⁊ insuꝑ de aīa post mortē ⁊ de glīa eius ⁊ de pena eiꝰ. Un̄ dicͭ sic cū fortunata fuerit aīa ꝑpter habitudinē recipiēdi ifusionē ab itelligētia agēte ⁊ ꝯfundēter locat̃ ꝑpter coherētiā sui insolubilē supsedet a negocio regēdi corpus ⁊ ab his que ꝯueniūt sensibꝰ nō tamē cessat corpus retrahē eā ⁊ impedire ⁊ ꝓhibē a ꝑfectione coherēdi cū ea. Cum ergo liberat̃ ab occupatiōe corꝑis post mortē remouet̃ uelamē ⁊ ꝓhibēs ⁊ durat spūalr̃ coherētia: qm̄ aīa ꝑmanet spūalr̃: ⁊ intelligētia agēs spūalr̃ ⁊ ifusio ex ꝑte eius est largissima. ¶ Iteȝ Alga. cū separata fuerit aīa a corꝑe durabit eiꝰ coherētia cuȝ intelligētia agēte ⁊ ꝑficiet̃ eius dispō ⁊ delectabit̃ in delectatiōe cuius esse nō pōt ƀmone explicari. ¶ Item Alga. loquēs de aīabus malorȝ dicit sic. post mortē amisso instrumēto desiderate rei manet desideriū eius ⁊ amor in aīa: ⁊ hoc est cruciatꝰ eius ineffabilis. ¶ Item ysaac in liᵒ de diffinitionibꝰ aīarū sunt ordines tres: aīa rōnalis: bestialis ⁊ uegetabilis. oībꝰ aūt excellētior est rōnalis eo ꝙ ip̄a causata est ex itelligētia ⁊ de nā eius ⁊ ob hoc factꝰ est hō rōnalis discipline ꝑceptibilis ⁊ discernēs inter bonū ⁊ malum ⁊ iter ea per que sit saluādus. ¶ Itē ysaac in explanatiōe diffinitiōis phīe huiꝰ. s. phīa est assimilatio creatoris opibꝰ ƀm ueritatē humanitatis dicit sic. causa finalis hoīs spūalis est ut vnio aīe cū corꝑe sit ad hoc ut hoī manifestet̃ ueritas rerū ꝑticulariū: ⁊ discernat inter bonuȝ ⁊ malū: ⁊ faciat qđ expedit viuēs in sanctitate ⁊ iusticia quousqȝ remuneret̃ ⁊ ꝯiungat̃ splēdori intelligētie ⁊ pulchritudini sapientie: ⁊ fiat spūalis ꝯiunctꝰ splendori creato ex ueritate creatoris sine medio qđ est paradisus eius ⁊ retributio eiꝰ ⁊ summa bonitas ⁊ sublimitas integra ⁊ pulchritudo eiꝰ ꝑfecta. ⁊ ꝑpter hoc Plato dixit ꝙ phīa est cura ⁊ sollicitudo mortis. ¶ Item dicit ysaac ꝙ aīe malorȝ deꝑmunt̃ sub tristi orbe ⁊ cremabunt̃ in igne magno. ¶ Item Cōstabul̃. libro de dr̃ia spūs ⁊ aīe dicit spūs a corꝑe seꝑatus perit oꝑa quoqȝ aīe cū ip̄a seꝑant̃ a corꝑe pereūt: ip̄a aūt in seip̄a nō perit. ⁊ loquit̃ de spū corporeo quē etiā in ꝑncipio huiꝰ libri diffinit dicēs spiritꝰ est quoddā corpus sƀtile qđ in humano corꝑe orit̃ ex toto corde ⁊ fert̃ in uenis pulsus ad viuificādū corꝑꝰ ⁊ oꝑat̃ vitā ⁊ anhelitū ⁊ pulsū. ⁊ silr̃ orit̃ ex cerebro i neruis ⁊ oꝑat̃ sensuȝ ⁊ motū. oꝑatiōes aūt aīe dicit ꝙ fiunt in organo ut visus ⁊ auditꝰ ⁊ hmōi. Alpetragoras loqtur

in pncipio astrologie sue de quodā pħo mortuo: ⁊ dicit
ꝙ locus ei⁹ est iter sanctos: ⁊ hoc nō possit eē nisi aia ma
neret post mortē. ℂ Silr Ptholomeus in almagesti di
cit ꝙ scia stellarū in actionibus ⁊ honestatib⁹ moꝝ lauda
biliū nō est necessitas pua: imo nihil est magis adiuuās
ad acuēdos oculos mētis nr̄e ⁊ itellect⁹ ad ꝯsiderādū ea
que opibus similant diuinis ꝑpter sublimitatē modera
minis ⁊ eq̄litatis ⁊ puitatē arrogātie. ⁊ qm̄ ipa facit euȝ
qui pseuerāter eā ingrit: ⁊ hāc celestē pulchritudinē dili
gere: ⁊ ducit eū ad pseuerātiā diuini studij ⁊ ꝯiungit euȝ
ipsi qđ anime silē est ꝑpter bonitateȝ forme: ⁊ assimilat
eū creatori suo. Ex hoc patet ꝙ perseuerātia studij facit
amare celestia ⁊ ꝯiūgit celestib⁹: ⁊ hoc itelligit post mor
tem: q: ante dixit ꝙ nō est mortuus qui sapiētiā viuifica
uit. ℂ Item habet per oia in prin° albategni. ℂ Item
Plato in thimeo iducit deū loquentē ad motores ⁊ stel
las sic imitātes. ergo meū iuxta effectū nostrū solertiam
ita istituite atq; excitate mortalia ut qbus ꝯsortiū diuini/
tatis ⁊ appellationis pilitas cōpetit diuina pditū firmita
te fingatis: erit ṽo tale ꝙ uobis obsequi iusticiā que co
lere ꝑsperistis. hui⁹ ergo vniuersi gnīs semēteȝ faciā uo
bisq; tradā uos cetera exequi par est: ita ut mortalē cele/
stēq; nām mortali nexu extrisecus ambiatis: iubeatisq;
nasci cibū ⁊ ꝓuideatis ⁊ incremētū detrusit post dissolu
tionē id fenus qđ crediderātis facta successione aie ⁊ cor
poris recipiatis. ℂ Item ꝓbat in phedrone multis rō/
nib⁹ ꝙ aia est imortalis. Quaruȝ quasdā sup̄ posuimus
que lȝ ꝓpōnes falsas hēant cōclusio hec est quā itēdit. s.
ꝙ aia est imortalis. ℂ Item habet in somnio scipionis
⁊ in cōmēto sup illud somniū a macrobio. lȝ q: sci ubiq;
dicūt hic auctoritatib⁹ sctōꝝ supsedemus: q: etiā a pħis
paucas de multis adduximus. pħoꝝ enim due sunt rō/
nes. s. Arꝭ: ⁊ Platonis: ⁊ patet per iam dicta ꝙ ambo cō
cordāt in hoc ꝙ aia sit imortalis. Rōnes aūt probabiles
sunt iste posite a qbusdā aū nos. ubicūq; ꝯtingit inueni/
re duo extrema inter res nāe ꝯtingit accipe mediū. hoc
ꝓbat per id qđ habet in libro de aialib⁹ ubi dicit Arꝭ: ꝙ
nā non uenit de marino ad agreste nisi per gradus: nec
uenit a uegetabili ad sensibile nisi per gradus ⁊ iō inter
aial hn̄s sensuȝ vnuȝ ⁊ aial hn̄s sensus oēs sunt plura me
dia. ⁊ hoc est qđ dicit Dio⁹ ꝙ lex diuinitatis est per ꝓpria
media: ⁊ per media ultima adducē. videmus aūt menti
bus nām esse spūalem sepatā a corpe. intellectiuā ⁊ icor
ruptibilē sicut est angelus: qui etiā ponitur a pħis lȝ sub
noīe intelligētie sepate. ⁊ videm⁹ in altera pte nām spūa
lem corpori vnitā irrōnalē ⁊ corruptibilē: que pro tanto
ponit in extremo ꝙ nō ꝯuenit cū pore nisi in gn̄e: ⁊ op/
ponit ei in oib⁹ differētijs: ergo erūt aliqua media. cum
ergo sint tres dr̄e. s. incorporeū intellectiuū ⁊ incorrupti
bile erūt sex media si possibile est fieri tres. s. ex ꝯiunctio
ne vniuscuiusq; drārū cū gn̄e pse ⁊ tres ex cōiunctione
duarū ut sit vnū mediū qđ sit spūalis sba corporea tm̄. al
terū ꝙ sit sba spūalis itellectiua tm̄. 3^m ꝙ sit suba spūalis
incorruptibilis tm̄. ⁊ 4^m ꝙ sit suba intellectiua ⁊ incorpo
rea tm̄. Et 5^m ꝙ sit suba spūalis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibi
lis tm̄. 6^m ꝙ sit suba spūalis intellectiua ⁊ incorruptibilis
tm̄. Sed tria pma esse nō pn̄t. qđ eniȝ est suba spūalis in
corporea tm̄ hoc nō erat in itellectu ⁊ nō erit icorruptibi
le. ergo ꝯtradictoria illoꝝ uerificabunt de ipo irrōnalis
⁊ incorruptibilis. Quicqd aūt corrūpit corrūpit pse uel
per accn̄s. ꝓbatuȝ aūt est ab Arꝭ: ꝙ nō corrūpit pse nisi
qđ est cōpositū ex ꝯtrarijs: ⁊ ꝙ ipa nō est ex cōtrarijs ⁊
sic non corrūpet pse: ergo per accn̄s corrūpet q: ipa cor
ruptibilis esse ponit. Quicqd aūt per accn̄s corrūpit cor
rūpit corruptiōe alteri⁹ in quo est qđ pse corrūpit. perse
aūt nihil corrūpit nisi corpus hn̄s ꝯtrariū uel cōpositum
ex cōtrarijs: ergo talis suba est in corpe cōposito ex con/
trarijs ergo est corporea ⁊ positū erat qđ esset icorporea
ergo tale mediū esse nō pōt. Silr nec suba. suba enim il-

la esset intellectiua tm̄ nō icorporea neq; icorruptibilis:
ergo corporea ⁊ corruptibilis. suba aūt spūalis corporea
est act⁹ ⁊ pfectio corpis: ⁊ ptes eius pfectiōes partiū. ergo
suba itellectiua tm̄ erit act⁹ ⁊ pfectio corporis ⁊ ptes pfe
ctiones partiū. sed pars ei⁹ est itellect⁹. ergo itellect⁹ erit
perfectio alicui⁹ ptis corpis ⁊ virt⁹ corporea qđ sup̄ ipro
batū est. Silr nec 3^m esse pōt hoc enim esset suba spūalis
nō icorporea ⁊ nō itellectiua sed icorruptibilis tm̄: ergo
erit corporea nō itellectiua: ⁊ ois talis est act⁹ corpis ꝑm
se ⁊ ꝑm suas ptes: oēs ergo destruent destructo corpore
ergo erit corruptibile ⁊ positū erat ꝙ esset incorruptibi/
le. Itē nec 4^m esse pōt. hec eni eēt suba spūalis icorporea
⁊ itellectiua tm̄ ⁊ non icorruptibilis: ergo corruptibilis.
sed quicquid corrumpit corrūpitur pse uel per accn̄s: er
go talis suba corrūpet altero duoꝝ modoꝝ nō pse: q: nō
est ex cōtrarijs. nec per accn̄s q: nō est in eo qđ corrum/
pit pse eo ꝙ sit icorporea: ergo erit corruptibilis ⁊ positū
erat ꝙ esset icorruptibilis. Nec 5^m hoc enim eēt sba spūa
lis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̄: ergo nō esset rōnalis.
Cuȝ igit nō sit sensibilis nec uegetabilis eo ꝙ nō est cor
pori vnita esset aliqd spūale qđ nec hēt virtutē motiuā
nec apphēsiuā: ergo nec vitā q: vita cognoscit in actib⁹
motiuis apphēsiuis. relinquit igit 6^m ꝙ illud sit mediuȝ
solū. s. suba spūalis corporea itellectiua ⁊ icorruptibilis.
Per hoc enim ꝙ est corporea nō sequit ꝙ corrūpat cor
ruptione corpis eo ꝙ nulli⁹ corpis est act⁹ inquātū est in
tellectiua. Item ꝯtinuū aliqđ corporeū sepatū a ꝯtrarie/
tate est icorruptibile: ergo multo magis simplex qđ nec
cōtinuū nec cōpositū ex cōtrarijs erit in corruptiōe ⁊ ta/
le est aia rōnalis: ergo anima rōnalis est icorruptibilis.
ℂ Item corpa sunt mota a sbijs spūalib⁹ inter quelibet
aūt duo sunt quatuor opatiōes. ṽbi grā: corpus corrupti
bile mobile a suba spūali icorruptibili mouēte: ⁊ corpus
incorruptibile mobile a suba spūali icorruptibili mouē/
te: ⁊ corpus icorruptibile mobile a suba spirituali incor/
ruptibili mouente: ⁊ econtra corpus incorruptibile mo/
uet a sba spūali corruptibili mouēte: ꝓbatū est aūt in 8°
phi^r ꝙ si vna cōpationū est erunt ⁊ alie nisi ⁊ aliqd sit re
pugnās. sed pma est in corpe ⁊ aia bruti. 2^a aūt in celo ⁊
motore celi: ergo tria erunt ⁊ nō nisi in corpe ⁊ aia hois:
q: aia hois est in hoie sicut nauta in naui ⁊ motor in mo
tore ut habet in 2° de aia. Quartum aūt eē nō pōt. mo/
tor enim cū sit suba spūalis nō hn̄s ꝯtrariū nō est corru/
ptibilis nisi per accn̄s. s. corruptione eius in quo est: sed
hoc positū est eē incorruptibile: ḡ ⁊ ipa erit icorruptibi/
lis: ⁊ dictū erat ꝙ esset corruptibilis. ℂ Item icorrupti/
biliū quoddā est icorruptibile ꝑm totū ut celū. quoddaȝ
aūt incorruptibile ꝑm partē ⁊ non ꝑm totū ut elementa.
quoddā aūt ꝑm partē ⁊ ꝑm totū ut elemētata. ergo in spi
ritib⁹ creatis erit silr. habemus enim spm̄ ꝑm totū ⁊ pteȝ
incorruptibilē sicut est angelus siue intelligētia sepata: ⁊
habemus ꝑm totuȝ ⁊ ꝑm partē corruptibilē sicut est spūs
bruti: ergo habemus aliquē mediū. s. corruptibilē ꝑm ali
quā partē ⁊ nō ꝑm totū sicut ⁊ spūs hois qui est aia rōna
lis ⁊ hoc uocabit mediū. 4^m enim mēbrū nō pōt esse. s.
corruptibile ꝑm totū ⁊ non ꝑm aliquā partē. Rōnes ṽo
necessarie sunt iste. Et ponant pmo rōnes Aui^ce que ut
meli⁹ intelligant fiet hec diuisio. oē qđ corrūpit pse uel
per accn̄s corrūpit. ⁊ dico pse corrūpi qđ hēt ꝯtrariū. per
accn̄s aūt qđ corrūpit corruptiōe alteri⁹ ex quo depēdet
esse eius ergo rōnalis aia aut corrūpit pse aut per accn̄s.
si pse ḡ in ipa est potētia destruendi anteq; destruat. silr
anteq; destruat est in ipa act⁹ pmanēdi. iste igit act⁹ per/
manēdi est potētia destruēdi. aut isunt aie rōnali ꝑm idē
aut ꝑm diuersa. Si ꝑm idem ergo ꝑm ideȝ aliqd est actu
⁊ potētia qđ falsuȝ est. Esse enim qđ est actu a forma est
actu: ⁊ esse qđ pōt nō esse a mā pōt nō esse que pōt susci/
pere aliā formā. si ꝑm diuersa: ergo aia rōnalis est ex di/
uersis. Quoꝝ vnuȝ facit eā esse actu: ⁊ alterū pōt nō esse

ergo erit ex mã que est sʒm gñationis ꝛ corruptionis ꝛ trãsmutatiõis. nulla aũt talis mã trãsmutatur nisi per calidũ frigidũ humidũ siccuʒ. ergo aĩa erit ex tali mã qđ est absurdũ ꝛ cõtra phm in pᵒ de aĩa ubi dicit ꝙ antiquus aliqđ esse aĩa ĩpossibile est. ĩcõuenientiꝰ aũt adhuc intellectu rõnabilissimũ est esse: aĩa hẽt nobilissimũ ꝛ ꝓpriũ ƀm nãʒ. elemẽta aũt dñr esse añ ea que sunt: ꝛ hec est auctoritas sup̃ exposita. ¶ Preterea sup̃ ꝓbatuʒ est multis rõnibꝰ ꝙ aĩa rõnalis nõ est ex hmõi mã. Si aũt dicat̃ ꝙ corruptibilis est per accñs. s. ꝙ esse eiꝰ ex corpe pendet qđ corrumpit̃ pse sicut dicit Auicᵃ. In cõtrariũ aũt pendet ex ipo sicut simul ens tñ. cum ipo aũt sicut ex priori aut sicut ex posteriori. Si primo modo aut sĩlitas est ex rõne eiꝰ: aut accidit ei. Si pmo mõ cuʒ igit̃ sĩlitas non sit de rõne aliquoꝝ nisi relatiuorũ erit aĩa dicta relatiue ad corpus. Relatiua aũt ad se dicta inuicẽ nunq̃ cõponũt idem in quãtũ hmõi. ergo aĩe ꝛ corpꝰ per cõparationẽ nõ faciũt hoiem qđ falsum est. Si eñi accidit ei relatio. ergo posito ꝙ nõ insit ei hoc accñs adhuc erit aĩa. ꝛ sic aĩa ƀm suaʒ sƀam sepat̃. Si ꝟo pẽdet ex ipo sicut ex priori: aut ergo sicut ex priori tpe: aut causa. Si pᵒ mõ tũc corpus tpe esset añ aĩam: ꝛ sic eẽt mã susceptibilis aĩe: oĩs aĩa ex tali susceptione reducta ad actum efficit̃ in actu: ergo aĩa rõnalis erit actꝰ huiꝰ corpis. Sed oĩs actꝰ corpis inquantũ hmõi opationes sibi ꝓprias nõ hẽt nisi in corpe: ꝛ ptes eius in partibus corpis. ergo aĩa rõnalis nõ hẽbit opationes sibi ꝓprias nisi in corpe. ꝛ ptes eiꝰ nisi in partibꝰ corpis: g̃ aĩa rõnalis est ꝟtꝰ corpea: ꝛ itellectꝰ alicuiꝰ corpis est actꝰ qđ est cõtra phm ꝛ sup̃ est iprobatũ. Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ pẽdet ex ipo sicut ex priori ut cã. aut g̃ sic ex cã efficiẽte aut sicut ex formali causa: aut sicut ex causa finali. Causa eñi mãlis reducit̃ ad prius tpe. Si pᵒ mõ tũc corpus facit aĩam. ꝛ cũ corpus sit mã: efficiẽs ꝛ mã erũt idem ꝛ h̃ est impossibile. ¶ Preterea corpus mãle nõ est mouẽs ut sup̃ ꝓbatũ est multis rõnibꝰ: sed potiꝰ motũ: ergo nec est efficiẽs sed effectũ. ¶ Preterea oẽ efficiẽs est in actu añ effectũ quẽ fecit: corpꝰ aũt añ aĩam nõ est nisi in potẽtia. Si 2ᵒ mõ hoc multiplr̃ est iprobatuʒ ut habituʒ est ꝙ aĩa est sƀa ꝛ forma corpis ꝛ nõ ecõtra. Si 3ᵒ mõ tũc aĩa eẽt ꝓpter corpus sicut ꝓpter finẽ: qđ absurdũ est: q: in natura forma est finis: aĩa aũt est forma: ergo erit finis corpis. Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ pẽdet ex corpe sicut ex posteriori. Aut g̃ sicut ex posteriori tpe: aut sicut ex posteriori natura. Si pmo mõ tũc est aĩa añ corpus tpe. ergo ad esse aĩe nõ exigit̃ esse corpis: ꝛ sic aĩa separabilis erit a corpe ƀm esse suũ. Si 2ᵒ mõ tũc aĩa erit prior nã corpore: sed destructo posteriori nã nõ de necessitate destruet̃ prius. prius enim nã dicit̃ prius causa ꝛ a quo nõ ꝯuertit̃ ꝯsequentia: ꝛ destructo causato nõ de necessitate destruit̃ sƀa cause. Silr̃ destructo añte nõ de necessitate destruit̃ ꝯñs: ergo destructo corpe non de necessitate destruet̃ aĩa rõnalis. ¶ Algazel aũt vnã rõnẽ addit dictis Auicᵉ supponẽs hoc qđ sup̃ est ꝓbatuʒ. s. ꝙ aĩa rõnalis nõ educit̃ de mã nec est in spmate potẽtia sed causat̃ a sƀa separata: ergo neq̃ destruit̃ destructa mã que est corpus. Nõ enim destruit̃ forma destructiõe mãe nisi que p trãsmutationeʒ educit̃ de ipa. Nos aũt sic obijcimus: ꝓbatũ est in libro pmo de morte ꝛ vita ꝙ corruptio nõ fit nisi in tribꝰ modis sicut si corrũpat̃ id qđ est cõpositũ ex ꝯtrarijs ab actore cõtrarioꝝ agẽtiũ ꝛ patiẽtiũ: ꝛ hoc per corruptionẽ tollit̃ in parte ꝛ nõ in toto sicut corrũpit̃ elemẽtũ ꝛ elementatuʒ remanẽte mã ꝛ nõ forma. fit etiã corruptio contrarij a ꝯtrario ꝛ hoc tollit̃ in toto sicut sanuʒ ab egro: ꝛ sub hoc mõ etiã corrũpit̃ habitꝰ per priuationẽ sicut etiã corrũpit̃ scientia ab ignorãtia. 3ᵒ etiã mõ fit corruptio per accidẽs eiꝰ qđ nõ hẽt ꝯtrariũ ex eo ꝙ est icorruptibile perse sicut in mã uel in sƀto: ꝛ hec diuisio etiã habet̃ per hanc ꝓpõnem libri causarũ. oĩs sƀa destructibilis nõ sempiterna est cõposita aut est delata sup rẽ aliã. aĩa igit̃ rõnalis si corrũpit̃ aliquã istarũ hẽbit cãm sue corruptiõis nõ pmã neq̃ scđam eo ꝙ ipa nec est ex ꝯtrarijs agẽtibꝰ ꝛ patiẽtibꝰ nec hẽt ꝯtrariũ. Sed 3ᵃᵐ ꝓbo in libro 16ᵒ de aĩalibus habet̃ ꝙ qñ opatio pncipioꝝ fuerit corporalis non pñt esse illa principia sine corpore: ergo per locũ a causa imediata. Si opatio pncipioꝝ nõ est corporalis: pncipia nõ erũt sine corpore. In causa eñi imediata si affirmatio est causa affirmationis ꝛ negatio erit causa negationis. sed operatio itellectiue aĩe est sine corpore ut probatuʒ est sup̃. ergo ꝛ ipa erit sine corpe: ergo nõ erit in ipsa sicut in sƀto uel in mã: sed sicut in motu: ꝛ sic non corrũpit̃ per accñs corruptione corporis. ¶ Item oẽ qđ corrumpit̃ corruptione alicuiꝰ alterat̃ etiã per accñs alteratione corporis: ergo nõ corrũpit̃ corruptiõe ipsiꝰ per accñs. pᵃ patet pse. 2ᵃ ꝓbabit̃ per hoc ꝙ dicit Arꝰ: ꝛ sup̃ habitum est ꝙ itellectꝰ ƀm se nõ alterat̃ ab ea in senio debilitate. ¶ Item oĩs forma ens in aliquo ut in sƀto tñ ul' in mã nõ agit operatiõe nisi compositi. hoc probat̃ per hoc ꝙ forma non agit nisi ƀm ꝙ habet esse in cõposito: ergo a destructione ꝯsequẽtis q: nõ agit operatiõe cõpositi ipa aliquo modo sepata est a mã ꝛ sƀto: sed aĩa rõnalis agit opatione que nõ est corporis nec alicuꝰ partis corporis ut ꝓbatũ est sup̃: ergo ipa separata est a corpore ꝛ oibus partibꝰ eiꝰ. Inde sic ꝗcqđ sepatũ esse hẽt a corpore in se ꝛ in oibus opationibꝰ suis hoc pereũte corpore nõ de necessitate perit in se ꝛ in opationibꝰ suis. hãc rõnem videt̃ Arꝰ innuere in pmo de aĩa ubi dicit sic. Quicqđ igitur est aliqđ esse ꝓpriũ aut ꝓpria passio ꝯtingit utiq̃ ipsam separi. Si ꝟo nulla est ꝓpria ipsiꝰ nõ erit separabilis. ex alteratione aũt potẽtiarũ aĩe arguit̃ sic. potẽtie cognoscũtur ex obtis: ergo cuiꝰ obm est ꝑpetuũ ƀm ꝙ est obm eiꝰ ꝛ ipa potẽtia erit ꝑpetua: sed obm itellectus ꝑpetuuʒ est ergo ꝛ itellectꝰ erit ꝑpetuus. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ scientia que est in itellectu corruptibili est p obliuionẽ: ꝛ sic non est perpetuũ obm itellectꝰ. ¶ Cõtra hoc est qđ sup̃ ꝓbatuʒ est. spẽs eniʒ in aĩa per hoc ꝙ est accñs ut in subiecto ens in itellectu nõ est obm itellectꝰ: ꝛ sic corrũpit̃ per obliuionẽ. est aũt obm itellectꝰ per hoc ꝙ est rõ rei ꝛ natura: ꝛ sic nõ corrũpit̃. Hanc rõnem innuit Augꝰ in libro soliloquioꝝ ubi ꝓbat aĩam esse imortalẽ ex hoc ꝙ est sƀm ueritatis que est imortalis. ¶ Item ule est id qđ intelligit̃: ꝛ ule est ubiq̃ ꝛ semp: aut ergo ƀm ꝙ est in re aut ƀʒ ꝙ est in intellectu ubiq̃ ꝛ semp. Nõ pᵒ mõ q: in re est in mã ꝛ materia diuidit ꝯtrahẽdo: ꝛ sic nõ põt eẽ ubiq̃. Si milr̃ mã sƀiecta est trãsmutatiõi ꝛ sic nõ põt esse semp. g̃ ƀm ꝙ est in itellectu separante a mã ꝛ loco erit ubiq̃ ꝛ semp: sed per hoc est perpetuũ ergo ab intellectu habet ꝙ est perpetuũ. aut ergo ƀm ꝙ itellectꝰ est ꝑpetuus aut ƀm ꝙ ipe est trãsmutabilis ꝛ corruptibilis. Si pᵒ modo tũc habet̃ ꝓpositũ. Si 2ᵒ mõ tunc ꝑpetuitas causabitur a trãsmutabili ƀm ꝙ est trãsmutabile: ꝛ oppositũ iuuabit oppositũ ad esse qđ est absurdũ. ¶ Item itellectꝰ de natura sua oẽ id qđ apphendit expoliat a trãsmutatiõe ꝛ tẽpore ꝛ causis trãsmutationis ꝛ tẽporis. Ueritas huiꝰ patet per añ dicta. sed cuiuscũq̃ natura talis est ꝙ ipsa facit rem esse intẽporalẽ ꝛ intrãsmutabilẽ ipm ƀm suã naturã est intrãsmutabile ꝛ intpale. g̃ itellectꝰ erit intpalis ꝛ itrãsmutabilis ƀm suã naturã. minor ꝓbat̃ per h̃ qđ dicit phs ꝙ intellectꝰ est simplex ꝛ imixtꝰ ꝛ nulli nihil habet cõe. Uñ patet h̃ ꝙ ipe sepatꝰ est a mã trãsmutabili ꝛ tẽporali ꝛ est potẽtia oĩa: qđ nõ est uerũ de alia potẽtia que nõ est in organo corporali mixto ꝛ trãsmutabili ut sup̃ ꝓbatuʒ est. ¶ Item oẽ qđ recipit̃ in aliquo ut in sƀto: recipitur ƀm ptãtẽ recipiẽtis ꝛ nõ recepti. itelligibile recipitur in intellectu: ergo recipit̃ ƀm ptãtẽ recipiẽtis ꝛ nõ recepti. ul' sic itelligibile recipit̃ in itellectu: ergo recipit̃ ƀm ptãtem itellectꝰ ꝛ nõ itelligibilis. pᵃ scribit a Boecio. 2ᵃ patet per iductionẽ oiuʒ agẽtiũ quoꝝ actꝰ a suis passiuis recipit̃ ƀm ptãtem patiẽtiũ: sicut calor solis aliter recipitur

a semine plante ꝛ aliter a semine aialis: ꝛ aliter ab elemē to. in elemēto enim est rarificās tm̄. in semine aūt plante dissoluit ꝛ facit pullulare. In semine vo aialis dissoluit ꝛ formatꝫ ꝛ sic patet de alijs. minor patet pse. ¶ Inde ulterius itelligibile recipit in itellectu ſm ptātē itellect⁹. sꝫ oē itelligibile recipit sub rōne simplicis ppetui ꝛ trāsmutabilis. ergo ptās intellect⁹ est simplex ꝛ perpetua ꝛ transmutabilis. ¶ Item in libro de causis habet ꝙ ois aia nobilis tres hēt opationes. s. diuinā intellectualē ꝛ aialem. ꝛ expositū hēt cōmētū ibidē ꝙ diuinā hēt inquātum est a causa causante ipam. Intellectualē aūt inquātum est causata a pma causa posita est instrumētū intelligibile inquātū. s. de lumine suo influit itelligibilia. aialē autem hēt in cōparatiōe ad corpus. Inde sic qcqd in cōparatione subali nō depēdet ad corpus sed ad cām aliā nō destruat destructo corpore: sed destructis causis alijs ad quas depēdet aia rōnalis ꝛ hmōi: ergo non destruit destructo corpore sed destructis causis alijs. pma pbatur per hoc ꝙ quālibet substantiā sequit opatio nālis illius sube ꝛ quelibet suba ponit posita sua naturali opatione. 2ª pbat per hoc ꝙ vnicuiqꝫ est subalior operatio illa quā habet in comparatione ad pus a quo accipit eē ꝛ subam qꝫ illa quā hēt in cōparatione ad posteri⁹. Aia aūt ut patet per aūdicta diuinā ꝛ itellectualē hēt opationem hēt in cōparatione ad pus. aialem aūt in cōparatione ad posteri⁹. Cum igit cause pores nō pñt destrui aia nō destruit in opatione diuina ꝛ intellectuali. Et hec rō videt de itellectu Auic̄ in pn̄o sexti de nālib⁹ ubi dic ꝙ hoc nomē aia nō est nomē illi⁹ rei quā noiat ex essentia ei⁹ uel ex pdicamēto in quo ptinet: sed ex acciñte qd accidit ei: ꝛ iō dicit ꝙ aia dicit ab aiando. Sꝫ ꝯtra sic obijcit. quedā sunt rōnes ab ethicis iducte. s. ꝙ destructo pfecto destruit pfectio. corpus est pfectū ab aia: ergo destructo corpe destruit aia. ¶ Item corruptio nihil aliud est qꝫ destructio forme nālis sup mām: hō corrumpit ğ forma ei⁹ nālis destruit sup mām. sed forma nālis eius est aia rōnalis: ergo aia rōnalis destruit. ¶ Item cui⁹ nulla opatio est sine corpore ſm nullū pncipiū illarū operationū pōt esse sine corpe: sed nulla opatio aie est sine corpore: ergo ſm nullū pncipiū illarū opationū manet aia sine corpe. pª scribit in libro 16° de aialib⁹. 2ª pbat per hꝫ ꝙ si aliqua opationū aie est sine corpe illa est itelligere: sed oē itelligē est ex fantasmate fantasma nō est sine corpore: ergo nec itelligē. ¶ Item qcqd disponit diuersimode cōplexione corpis diuersa illud est forma nō ens sine corpe: aia rōnalis est hmōi: ergo aia rōnalis est forma nō ens sine corpe. pª pbat per hoc ꝙ nō diuersificat forma in opationib⁹ suis ex mā nisi qꝛ est in illa ꝛ nō hēt esse sepatū ab ipa. 2ª scribit in 2° de aia ubi dicit ꝙ molles carnes bn̄ aptos mēte esse videmus: ꝛ duros carnemale aptos mēte. Inducit etiā quasdā auctoritates sicut illud ecclesiastes 3°. dixi in corde meo de filijs hoium ut probaret eos deus ꝛ ostēderet siles esse bestijs: ꝛ idcirco vnus est iterit⁹ hois ꝛ iumētoꝝ ꝛ equa utriusqꝫ ꝯditio. ꝛ infra. Deide subiacēt uanitati ꝛ oia pgunt ad vnū locū. de terra facta sunt ꝛ in terrā reuertunt: qs nouit si spūs filioꝝ adam ascēdit sursū ꝛ si spūs iumētoꝝ descēdat deorsum. ¶ Item in 3° ecclesiastes vnus ꝛ stulti ꝛ me⁹ occasus erit qd pdest ꝙ maiorē sapie operā dedi. ¶ Item in 2° sapientie ex nihilo nati sumus ꝛ ppter hoc erimus tanqꝫ nō fuerimus qm̄ fumus ꝛ flatus erit in narib⁹ nostris: ꝛ sermo scintille ad cor nr̄m: qꝛ extinctus ignis erit cor nr̄m: ꝛ spūs diffundet tanqꝫ mollis aer. Adducunt etiā quasdā auctoritates de phis. dicit enī hypocras in 2ª pticula emphorimoꝝ. quicūqꝫ dolentes aliqd corpis plurimū dolores nō sentiūt his mens egrotat. Si autē mens egrotat tunc etiā mens cōmoritur. ¶ Item dicit Arꝫ: in primo de morte ꝛ vita corruptis aialib⁹ corrūpit doctrina ꝛ sanitas que in aialib⁹ sunt. Vn̄ etiā de aia rōcinabit utiqꝫ aliqs ex his si enim nō ut nā sed sicut accñtia aia in corpe est: fit utiqꝫ ipsius ꝛ altera naturalr corruptio pter corruptionē qua corrumpit corrupto corpore. ¶ Solo ad duas pmas rōnes dicendū ꝙ ppōnes ille uere sunt de formis que nō sunt sube pse exñtes: anima rationalis non est forma talis qd supra est explanatum. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ intelligere quoddā est ex fantasmate ꝛ quoddam quod non est ex fantasmate sicut supra est ōnsum in qōne de itellectu possibili: ꝛ intellect⁹ post mortē erit per ꝯuersionē ad intellectū agentē ut dicunt phi. ꝛ iō dicit Arꝫ: in 2° de somno ꝛ vigilia ꝙ in somnis qñqꝫ etiā fiūt uere itelligētie pter fantasmata: ꝛ hui⁹ cām sup assignauim⁹ in qōne de somno. q. s. quedā somnia fiunt per illuminationē subarū sepatarum. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō alterat aia rōnalis per mixtionē corpis nisi inquātū accipit a fantasmate: ꝛ hoc est per accñs vn̄ pse nō alterat: ꝛ iō nō sequit ꝙ destruat. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Salomon loquit ibi cōcionādo: ꝛ ppter hꝫ semp subinfert ꝛ hoc quoqꝫ est uanitas. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in libro sapiētie subinfert ꝙ hoc dixerūt impij apud se cogitātes nō recte. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hypocras uocat ibi mentē aialē vtutē sitā in organo: ꝛ hec nō coegrotat nisi per accñs. s. inquātū a morbo sensum ipedit ifluere: sicut accidit in cancro ubi frigiditas melancholie intercipit sensū: ita ꝙ locus efficit isensibilis. ꝙ aūt vtus egrotat per accñs patet per illud dictū Arꝫ: in p° de aia ꝙ si senex accipiat oculū iuuenis videbit utiqꝫ sicut iuuenis. ¶ Ad aliū dicēdū ꝙ Arꝫ: loquit ibi de triplici corruptiōe que sup explanata est: ꝛ intēdit de aia que nō separat a mā ꝛ organo. hec enim destruit destructiōe corporis sensibilis ꝛ uegetabilis: sꝫ de rōnali ipe pbat ꝙ nō est sic in corpe: ꝛ pp hꝫ nō est iste modus corruptiōis ei⁹

¶ Querit quid moueat in aialibus processiuū motū.

Consequenter transeundū est ad vires aie motiuas: ꝛ qꝛ motiue pncipia dicunt que mouēt in motu pcessiuo. p° queratur de motu pcessiuo aialium. 2° de singulis virib⁹ mouētib⁹. 3° de quantitate aie. qꝛ quātitas pncipalr penes vires motiuas aie attēdit. ¶ Item circa motū pcessiuū tria querunt. s. quid moueat in aialibus processiuum motū. Et quid sit processiuus motus. Et ad quid ꝛc̄.

Ad primum proceditur sic.

Et ponant rōnes Arꝫ: in 3° de aia ubi duabus rōnibus pbat ꝙ uegetabilis potētia nō mouet. Quarū prima hec est. ois motus pcessiuus est ppter qd apprehensum pus: uegetabili nō inest potētia aliqd apphendēs: ergo uegetabile nō est mouēs motu pcessiuo. 2ª est qꝛ si uegetabile inquātū uegetabile mouet motu pcessiuo tunc oē qd pticipat uegetabili mouet pcessiue qd falsum est: qꝛ plante nō mouent motu pcessiuo ꝛ tñ participant uegetabili. Deide ponit duas rōnes ꝙ nec sensus ſm ꝙ sensus mouet motu pcessiuo. quarū prior hec est si sensus mouet: tūc oē hñs sensū mouet: qd falsum est. multa enim aialia sunt sensū hñtia ꝛ tñ imobilia ſm locū. ¶ 2ª est ꝯtra rñsionē que posset fieri. s. ꝙ talia aialia eēnt impfecta ꝛ deficerēt eis necessaria organa. s. pcessiui mot⁹. Oē enim qd gñatiuū est ꝛ augmētatiuū est cremētū suscipit est pfectū: talia aialia sunt hmōi: ergo sunt pfecta. Cū igit natura nō deficiat in necessarijs nec abūdat in supfluis talib⁹ aialib⁹ nō deest de necessitate. cum igit nō hēant ptes organicas pcessiui mot⁹ nō habebūt motū pcessiuū. deinde adducit rōnem vnā ꝙ rōcinatiua speculatiua ꝛ uocat⁹ intellect⁹ speculatiuus nō mouet sic. ois motus pcessiuus est ad aliqd imitabile uel fugiēdū per appetitū rōcinatiua ꝛ intellect⁹ speculatiuus cū multotiēs itelligat ad timēdū aut letū iubet aie timēdo

fugẽ aut imitari eo ꝙ nõ accipit spẽm nisi ſm ꝙ est ꝑncipiũ scie ⁊ appetitꝰ. ergo talis rõcinatiua ⁊ intellectꝰ nõ mouẽt. postea adducit duas rõnes: ꝙ nec intellectꝰ practicꝰ mouet. quarũ ꝑma hec est: q2 qcqd mouẽs est illiꝰ imperiũ sequit motꝰ: sed imperiũ intellectꝰ practici non necessario sequit motꝰ: ergo intellectꝰ practici nõ est mouẽs. 2a ꝓbat Arẽ: extẽdẽte eni3 se itellectu practico idest ꝯsideratione ueri uel falsi in ꝯsideratonẽ actualis boni uel mali ⁊ dicẽte itellectiua fugẽ aliqd aut imitari nõ necessario sequit motꝰ sed ſ3 desideriũ sensus agit qñq3 ut facit abstinens a delectationibꝰ corꝑis sicut videmus in his qui agũt ꝯtra rõnem ⁊ itellectũ. ¶ 2a rõ est a simili in arte opatiua in qua videmus ꝙ hñs sciam medicine nõ necessario mouet ſm illã sed potius eger. ergo ⁊ hic sciẽs opabile nõ necessario mouet ad illud. ergo intellectꝰ practicus qui est cognoscẽs opabile inquãtũ hmõi nõ erit ꝑse motiuũ. Deide adducit vnã rõne3 ꝙ nec appetitꝰ sensibilis ꝑse est mouẽs. videmus enim quosdã ꝯcupiscẽtes delectabilia sensus nõ moueri ad illa sed abstinere eo ꝙ sequant rõnem ⁊ itellectũ. ¶ Juxta hoc etiã querit utrũ motiuũ in motu ꝓcessiuo sit quedã dĩa aie sepata a uegetabili ⁊ sensibili rõnali ⁊ subito ⁊ rõne. uel sit alia potẽtia iparũ nõ distincta ab ipsis nisi per rõnem partis sicut distinguunt cetere potẽtie aie: ⁊ videt ꝙ sit distincta ab alijs differentijs aie per rõnes inductas ab Arẽ. Si eni3 nec est uegetatiuũ nec sensitiuũ nec rõnale tunc necessario erit alia spẽs aie. ¶ Jtem per qdcũq3 differũt aialia dĩa specifica illud est dĩa aie spũalis. per motiuum differũt aialia dĩa specifica: ergo est dĩa aie specialis. ꝑa patet ꝑse. 2a ꝓbat ex hoc ꝙ oẽ aial hñs sensum ⁊ in sensibili aia nõ differũt aialia specie. nõ aũt oẽ aial mouet ꝓcessiuo motu. ergo nõ differũt in ꝟtute mouẽte ſm spẽm. ¶ Sed ꝯtra nõ fit motus ꝓcessiuus nisi per apphensionẽ boni: actualis apphẽsio aũt nõ est nisi sensus ⁊ rõnis: ergo motus ꝓcessiuus nõ est nisi sensibilis aie uel rõnalis. ¶ Jtem nõ fit motꝰ ꝓcessiuus nisi ꝑ appetitũ. oĩs aũt appetitꝰ est sensibilis uel rõnalis ergo motus est sensibilis uel rõnalis. ¶ Juxta hoc etia3 querit de numero mouẽtiũ ſm Arẽ: ipe eni3 dicit ꝙ sunt duo mouẽtia ⁊ ꝙ sunt tria ⁊ ꝙ mouẽs est vnũ specie ⁊ tria ꝑ numerũ. videt ꝙ nõ tñ sunt duo. mouẽs enim est cuiꝰ imperiũ sequit motꝰ: sed imperiũ intellectꝰ practici ⁊ appetitꝰ nõ de necessitate sequit motꝰ si desideriũ sensus sit in cõtrarium: ergo videt ꝙ plura sunt mouẽtia q3 duo. ¶ Preterea vident esse qtuor mouẽtia. sicut enim vnũ est per apphensionẽ ex ꝑte aie rõnalis mouẽs ⁊ vnum ꝑse sensibile que sunt intellectꝰ practicus ⁊ fantasia. ita videt eẽ duplex appetitꝰ. vnus. s. sensibilis aie ⁊ alter rõnalis. ¶ Preterea sicut est mouẽs appetitꝰ ita est mouẽs virtꝰ que diffusa est in musculis ⁊ neruis: ⁊ sic iterũ plura sunt mouẽtia. ¶ Preterea videt ſm ꝙ dicit ꝙ sint specie vnũ mouẽtia. aut enim itelligit de specie faciẽte potẽtiam. aut de specie que est in aia. Si ꝑo mõ tũc patet esse falsum. que enim eadẽ sunt specie sunt vniꝰ rõnis. Intellectꝰ aũt practicus fantasia ⁊ appetitꝰ nõ sunt vniꝰ rõnis: ergo nõ sunt specie vnũ. Si 2o mõ iterũ falsu3 est. in brutis enim aialibus alius spũs mouet q3 in rõnabilibus. ¶ Preterea in aialibꝰ ꝑfectis nõ videt esse fantasia. fantasia enim cõponit sensata ⁊ accipit intẽtione3 ꝯueniẽtis uel nõ ꝯueniẽtis ex ipsis. quedã aũt alia sunt non hñtia nisi vnũ sensu3. ergo in talibꝰ nõ erit necessaria fantasia cõponẽs sensata diuersa. ¶ Jtem videt ꝙ nõ debeat eẽ nisi vnum mouẽs. vnus enim motꝰ simplex est ab vno motore simplici ut ꝓbat in 5o phiꝶ. sed motꝰ ꝓcessiuus est vnus motꝰ simplex numero: ergo erit ab vno motore. Ulteriꝰ etiã querit de ꝯtrarietate que videt eẽ inter Arẽ ⁊ Auic. Dicit eni Auica ꝙ oẽ aial mouet locali motu. Arẽ enim dicit ꝙ multa sunt immobilia ſm locum. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ aliud est querẽ de mouẽte simplici ⁊ aliud de mouẽte a quo semꝑ egredit motꝰ. mouẽs eni simplex est qd importat uel inclinat ad motũ uel extendit mẽbra: ⁊ hoc est multiplr. s. intellectꝰ practicus ⁊ fantasia ⁊ appetitꝰ ⁊ virtus que est in neruis ⁊ musculis. mouẽs aũt a quo semꝑ egredit motꝰ nõ est vnu3 sed duo ordinata ad minus uel tria. s. apphẽdens actuale qd est imperãs motũ: ⁊ appetẽdo exequẽs motu3. ⁊ q2 apphẽdẽs est duplex. s. itellectꝰ ⁊ fantasia iõ efficiunt tria: ⁊ de hoc mouẽte querit Arẽ in libro de aia. ⁊ iõ ꝓbat ꝙ non est intellectꝰ practicus ꝑse nec appetitꝰ ꝑse sed oportet ꝯcurrere utrũq3. ⁊ per hoc patet solo ad oẽs rõnes inductas ab Arẽ. ¶ Ad id qd ulteriꝰ querit utrũ. s. motiuum sit dĩa aie specialis. dicẽdũ ꝙ nõ est sed est potẽtia sensibilis uel rõnalis aie. ¶ Ad id qd ꝯtra hoc obijcit dicendu3 ꝙ sensitiuũ ⁊ rõnale nõ mouent a motiuo nisi quia sensus nõ de necessitate mouet. sed motiuũ pars est sensibilis aie: l3 nõ oĩa aialia hẽant illã partẽ: sicut nõ oĩa aialia hñt oẽs sensus. per hoc etiã patet solo ad sequẽs. sensibilis eni aia nõ est vna specie in oĩbus aialibus ⁊ sicut differũt habẽdo plures uel pauciores ꝑtes in sensibus: ita differũt etiã habẽdo motiua3 uel nõ habẽdo. ¶ Ad id qd ulteriꝰ querit de numero mouẽtiũ dicendũ ꝙ mouẽtia ſm vnũ motũ sunt duo. ⁊ ſm aliũ tria. ⁊ ſm 3m vnũ in gñe nõ sunt duo. Jn oĩbꝰ enim mobilibꝰ ſm locũ mouent fantasia ⁊ appetitꝰ. fantasia ꝓpter imperiũ ⁊ appetitꝰ imediate. Jn hoĩe enim specialr sunt tria mouentia. duo ꝓpter imperiũ ⁊ vnũ imediate qd est appetitꝰ. Est enim imperiũ ſm rõnem boni simplr: ⁊ sic mouet intellectꝰ practicus. Et est imperiũ ſm rõnem boni ut nunc ⁊ sic mouet fantasia: duobꝰ aũt modis est vnũ mouẽs. vno mõ si attẽdat imediate mouẽs nõ erit mouẽs nisi appetitꝰ: q2 appetitꝰ est exequẽs motũ. Intellectꝰ aũt ⁊ fantasia determinãtia aliquo mõ sunt vnũ specie inquãtu3 actu aial boni uel mali. per spẽm enim actualis intellectꝰ ⁊ fãtasia determinãt motũ. appetitꝰ aũt per eandẽ spẽm exequit. ¶ Ad id aũt qd ꝯtra obijcit dicẽdũ ꝙ l3 itellectu3 ⁊ appetitũ nõ de necessitate sequit motꝰ tñ sunt mouẽtia aliquo mõ ut ꝓhabitũ est. ¶ Ad aliud aũt dicẽdu3 ꝙ l3 appetitꝰ aliꝰ sit sensibilis aie ⁊ alius rõnalis: tñ per eundẽ motũ mouẽtis. s. exequẽdo motũ: sic aũt nõ est de intellectu ⁊ fantasia: q2 intellectꝰ est boni simplr: fantasia ꝟo ut nũc hoc est apparẽter isensibilis. ¶ Ad aliud dicendu3 ꝙ Arẽ illã potentiã que fixa est organis ⁊ est in neruis ⁊ musculis reducit ad organũ per qd est motꝰ. dicit eni3 in 3o de aia tria esse quodãmõ. vnũ qdẽ mouẽs. aliud qd mouet. ⁊ 3m quo mouet. Mouẽs aũt est dupx. aliud qdẽ imobile. Aliud qdẽ est mouẽs ⁊ qd mouet. Mouẽs aũt imobile est actuale bonũ qd per spẽm suã mouet appetitu3. mouẽs aũt qd mouet est appetitiua potẽtia que mouet quedã mẽbra sed mouet a specie actualis boni. Qd aũt mouet est aial ꝓcessiuũ: quo ꝟo mouet est organum motꝰ uel pes uel ala cũ virtute motiua sibi affixa. ¶ Ad aliud aũt qd querit. s. qualr mouẽtia sint in specie vnu3 patet solo per iam dicta. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ aialia imꝑfecta dicunt ab Arẽ que incõplete attingũt numerum sensuũ uel que hñt vnũ sensu3 tñ puta tactu3 ⁊ illa nõ mouent motu ꝓcessiuo ⁊ ſm quosdã nõ hñt fantasiã sed ſm Arẽ in libro de aia hñt eã: sed hñt eã infinite ſm ꝙ etiã infinite mouent. dico aũt infinitã eẽ fantasiã que nõ est cu3 certa determinatione boni uel mali actualis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ vnus motus simplex est ab vno motore simplici imediate ⁊ vno mõ mouẽte: ⁊ sic nõ sũt plura mouentia in motu ꝓcessiuo. appetitꝰ aũt imediate est mouẽs ut exequens. sed intellectꝰ ⁊ fantasia mediate ut discernẽtia motũ. ¶ Ad ultm dicẽdũ ꝙ Auica intelligit de motu cõstructionis ⁊ dilatationis quem habet oẽ animal. Arẽ aũt intelligit de motu qui est de loco ad locum: qui ꝓprie dicit ꝓcessiuus ⁊ illum non habet omne animal sicut habetur in libro de animalibus.

¶ Querit quid sit motus processiuus.

s **Ecundo queritur** quid sit motus ꝓcessiuus. Et videt̃ Alex: dicē ꝙ ille motus est ꝓcessiuus qui est mot⁹ organicus in quo ꝑncipiū ꝛ finis est idez: cui⁹ aliud qdē mouet̃ aliud qdē quiescit. dicit eni sic mouēs est mouēs organice ut ꝑncipiuz ꝛ finis idem est ut qdā enim finis illud ꝟo ꝑncipiuz est vn̄ aliud qdē qescit ꝛ aliud mouet̃ hoc est ut ꝑncipiū ꝛ finis idem est in suba sed differūt in rōne: ꝛ ꝑpter hoc est ut finis ꝛ idem est ut ꝑncipiū ꝛ ad ipsi⁹ mot⁹ quiescit: q: in fine ut fine de necessitate accidit qescē. Aliud ꝟo mouet̃ q: moueri est in ꝑncipio mot⁹. ¶ Sed tūc querit̃ cum oīs mot⁹ localis sit ꝺm ꝓcessuz mobilis de loco ad locū: q: nō ois mot⁹ localis sit ꝓcessiuus. ¶ Item querit̃ q̄liter sit organizat⁹. Aut eniz hoc est ab organo speciali aut ab oibus organis in qbus est virt⁹ motiua. Si ꝑmo mō Cōtra ois mot⁹ est organic⁹ qui est a ꝟtute motiua mouēte organū. talis enim est mot⁹ manus ꝛ reuolutio capitis ꝛ oculoꝝ ꝛ auriū in qbusdā aialib⁹ ꝛ lingue ꝛ multoꝝ alioꝝ mēbroꝝ: ergo videt̃ esse motus ꝓcessiuus nō dict⁹ ab organo speciali sed a multis. Si hoc ꝯcedat̃ ꝯtra organa ꝓcessiui mot⁹ sunt ea per que ꝓcedit aial de loco ad locū. talia non sunt nisi pes uel ala uel anulus uel spina uel costa: ergo videt̃ esse dict⁹ ab organo speciali. ambulabilia enim mouent̃ pedib⁹. uolatilia aūt alis: anulosa siue rugosa trahūt se ore: ꝛ corpus sequit̃ per iuolutionē anuloꝝ siue rugarū sicut patet in uermib⁹ qui dn̄r intestina terre. serpētes aūt motu costaruz repunt. natatilia ꝟo spinis. ¶ Item videt̃ esse incōueniens ꝙ in vno motu aliqd qescat ꝛ aliqd moueat̃. videt̃ enim esse oppositu3 in adiecto ꝙ motus qescat. ¶ Sol⁹ ꝺm Alex: ꝓcessiuus motus est cōpositus ex pulsu ꝛ tractu ꝛ est sicut mot⁹ circularis nō circuli sed sup circuluz rei ita ꝙ super vnum semicirculum sit pulsus ꝛ sup aliuм tract⁹. est eniz pulsus appetit⁹ in appetibile extra: ꝛ est tract⁹ ipsius appetibilis in aial appetēs: ꝛ ad appetibile qdē est finis pulsus ꝛ ab eodē est ꝑncipiū tract⁹: ꝛ ꝑpter hoc qescē accidit in appetibili a pulsu. ꝓbatū est eniz sup in qōne de eternitate ꝛ tpe ꝙ quotiēscūq; mobile in motu vno ꝛ eodē utitur ut in fine ꝛ ꝑn⁰ de necessitate qescē accidit: per h̾ patet ꝙ ꝑma diffinitio ꝯueniēs est. ¶ Ad ꝑm aūt qd̄ ꝯtra hoc obijcit̃ dicēdum ꝙ lz mobile q̄libet ferat̃ localiter de loco ad locū in toto uel in ꝑtibus tn̄ nō ꝓꝑie ꝓcedit: ꝓcedē eniz est ab appetitu moueri organo ordinato ad ꝓcedēduz sicut est pes uel ala. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ organicus dicit̃ ab organo speciali. ꝛ lz virt⁹ motiua a posteriori capitis descēdat in multa membra: nō tn̄ ab illis dicit̃ ꝓcessiuus mot⁹ q: per illa nō ꝓcedit totū aial sed tn̄ mouet̃ quedā pars ipsi⁹. ¶ Ad ulti^m dicēdū ꝙ motus ꝓcessiuus est motus compositus ut iam dictum est: ꝛ iō nihil prohibet ꝙ quiescit in parte vna scilz in pulsu quādo motus est in altera scilz in tractu.

¶ Querit̃ ad quid sit motus processiuus.

t **Ertio queritur** Ad qd sit motus ꝓcessiuus. Et videt̃ ph̄i dicē ꝙ ad cibum qui nō est in loco vno sicut plantarū quarū cibus tot⁹ cōgregat̃ circa radicē: sed hoc videt̃ falsuz. videm⁹ eni aialia alia delectabilia querē in diuersis locis q̄z ciboꝝ ꝛ ꝑcipue hoiez. ¶ Preterea sicut habet̃ in libro de aialib⁹ multa mouent̃ solū ꝓpter hoc ut excitēt sibi calorē digestiuuz quo magis digerāt sibi cibaria ꝛ illa nō videntur moueri ad motū aliquez cibi. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc q̄re diuersa sunt organa ꝓcessiui mot⁹ cum per q̄libet illoꝝ p̄nt moueri aialia ad diuersa loca. ¶ Sol⁹ dicēduz ꝙ mot⁹ ꝓcessiuus ꝑncipal̾r est ad cibū ꝛ secundario ad alia est delectabilia: ꝛ per h̾ patet sol⁹ ad duo ꝑ^a. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ quorūdā aialiū est cibus multū sparsus ꝛ illa indigent ala. quedā h̄n̄t corpora excellēter longa ꝛ illa mouent̃ anulo uel costis: q: si natura fecisset eis pedes factū fuisset corpus eoꝝ minus osseū ita ꝙ impedita fuisset sp̄ualia ꝛ nutritiua eoꝝ. Si aūt paucos pedes habuissent fuisset corpus in alia ꝑte tractū in terra ꝛ in alia ꝑte eleuatum. scribit̃ tn̄ in libro de aialib⁹ de carabo ꝛ cancro ꝛ alijs que multos h̄n̄t pedes. ꝛ dicunt̃ multipedia: ꝛ de quodā aiali qd̄ dicit̃ q̄draginta q̄tuor eo ꝙ tot h̄eat pedes: ꝛ videmus multos uermes multos h̄ere pedes: sicut eruca ꝛ h̄mōi. sed in oibus his aialib⁹ accidit cōtrariū ei⁹ qd̄ est in pedib⁹ uel in q̄drupedib⁹ uel natatilib⁹. In oibus eni talib⁹ mica que vicarius est cerebri quātū ad posteriorē partē est in supiori ꝑte corporis sui ministrās ꝟtutē motiuā neruis suoꝝ organoꝝ ꝓcessiuorum ꝛ ꝑpter crura eoꝝ ꝛ ale eoꝝ colligant̃ ad deorsum. molle aūt eoꝝ ꝛ ale eoꝝ in uētre ꝛ locus sp̄ualiū est inferius: sed in multipedib⁹ est ꝯtrariū. mica enim illorū uel id qd̄ est i loco mice est subt⁹ per modū cuiusdā pontis ꝛ infigunt̃ in ipa pedes mobiles per longitudinē tot⁹ corporis ex utraq; ꝑte ꝛ sup illud disponunt̃ sp̄ualia ꝛ nutritiua. Causa aūt hui⁹ est duplex. quarū vna est ꝙ aialia talia nō accipiūt tantū cibi ꝙ uēter eoꝝ intumescat: ꝓpter qd̄ necesse sit ꝙ natura remoueat eis obstaculū tumoris illi⁹ sicut fit in his que habent pedes paucos uel nullos. Alia est q: talia aialia fere oīa sunt testea: ꝛ cū testa semper ꝯtinua debeat esse a dorso descēdens impediret motuz curuū si collectio esset ad deorsum. ¶ Notādum est etiā ꝙ oē aial organa ꝓcessiui mot⁹ habet pia ꝛ ꝺm nām mot⁹ eius semp incipit a dextro: cuius signuz est in hoie ꝛ leone qui semp ꝑponunt pedē dextrum nisi aliter fiat per premeditationem uel lesionem.

¶ Querit̃ quis sit intellectus practicus.

c **Onsequenter que**rit̃ de singulis viribus mouētibus. ꝛ querunt̃ duo. s. de vnoquoq; eoꝝ ꝑse ꝛ de rōne eoꝝ ꝛ sufficiētia. ¶ Circa ꝑ^m duo querūtur. s. de his que mouēt per apꝑhēsionē ꝛ appetituz. ꝛ de his que an̄cedūt eas que nō nisi impant motū. mouentis aūt per apꝑhensionē ꝛ appetitū sunt tres. s. intellect⁹ practicus ꝛ fantasia ꝛ ꝑtes appetit⁹. ꝑmo igit̃ querēdum est de intellectu practico circa quem querunt̃ q̄tuor. ꝑ^m quoq; est qs sit intellect⁹ practicus. 2^m Utrum ipe sit vis vna uel plures. 3^m Utrum ipse semp sit practicus queādmodū videt̃ ph̄s dicē. 4^m que dr̄ia sit ipi⁹ ad speculatiuū.

a **D primum proce**ditur sic. Dicit Auic⁹ in 6⁰ de nālibus ꝙ intellect⁹ practicus est vis actiua que est ꝑncipiū mouens corpus hois ad actiones singulas que sunt ꝓꝑie cogitationis ꝺm ꝙ ītētionib⁹ ꝯuenit ad placitū que appropriant̃ ei ꝛ habet respectū in cōparatiōe ꝟtutis vitalis appetitiue: ꝛ respectuz in cōparatione virtutis vitalis imaginabilis ꝛ estimabilis: ꝛ respectū in cōparatione ipsi⁹ ad se. videt̃ eniz nō debē dici vis intellect⁹ practicus. Aug⁹ enim in libro de sp̄u ꝛ aia distinguit inter vim ꝛ potentiā dicēs ꝙ vis ꝓꝑie est apꝑhēsiua sed potētia ꝓꝑie refert̃ ad motiuas ergo videt̃ male dicē Auic^a ꝙ intellect⁹ practicus sit vis. ¶ Preterea itellect⁹ nō est alicui⁹ corpis act⁹ siue sit practicus siue speculatiuus: ergo videt̃ male diffiniri ꝑ hoc ꝙ dicit ꝑncipiū mouēs corpus. ¶ Preterea sup habitū est ꝙ mot⁹ corpis q̄nq; est circa intellectū practicuz. motus aūt nunq̄z est circa ꝑncipiū mouēs: ergo videt̃ ꝙ intellect⁹ practicus nō sit ꝑncipiū mouēs. ¶ Item Auic^a ibidem dicit ꝙ intellect⁹ practicus fact⁹ est ꝑncipiuz mouens alias vires que sunt subtracte ei ut ille cogant̃ seq affectū ei⁹ ꝛ nō ecōuerso: ergo intellect⁹ practicus est ꝑncipiū mouēs fantasiā ꝛ appetitū ꝛ nō ꝑncipiuz mouens corpus. Si forte dicatur ꝙ mouet utrūq;. s. vires abstra-

etas ⁊ corpus. Cōtra aūt mouet utrūqꝫ imediate aut vnū per alterū. Si p° mō sequunt̃ duo incōueniētia. cuꝫ eniꝫ nō sit motꝰ in mobili nisi q: est a mouēte sequit̃ ꝙ nullus motꝰ sit in viribꝰ inferioribꝰ nisi qui est ab itellectu: ⁊ sic nunq̃ꝫ mouebunt̃ motu ꝯtrario qd̓ falsuꝫ est sicut patet per añdicta. Secūdū incōueniens est ꝙ ſm hoc ab vno motore ⁊ simplici mouent̃ duo mobilia imediate quod est ꝯtra oēm nām. Si 2° mō capit̃ sequunt̃ iterū duo incōueniētia quoꝝ vnū est ꝙ in artibꝰ mechanicis que oēs principiant̃ ab itellectu practico ut habet̃ in methaca immediate mouēt ꝟtutes iferiores. s. irascibilē ⁊ ꝯcupiscibilem que sunt ꝑtes appetitꝰ sensibilis: qd̓ patet esse falsum. opa enim mechanicoꝝ ⁊ medicoꝝ sine ꝯcupiscētia ⁊ ira sunt. Secūdū est ꝙ nō erit motꝰ in iferioribus qui nō sit ab itellectu qd̓ tñ improbatū est. ¶ Preterea obijcit̃ ꝯtra hoc qd̓ dicit ꝙ est ꝑncipiū ad singulas actiones que sunt ꝓprie cogitatiōis ſm ꝙ intentionibꝰ ꝯuenit ad placitū que ꝑparant̃ ei. oīs enim intellectꝰ est spēi denudate a mā: oīs aūt talis spēs est ul'is: ergo nulla videt̃ eē ad actiōes singulas q: ille sunt singulares. ¶ Preterea intētiones que ꝑparant̃ ad placitum vident̃ esse signa que per institutionē aliqd significāt sicut sunt noia significātia ⁊ uerba: ⁊ sic videt̃ itellectꝰ practicus eē taliū signoruꝫ: ḡ nō differt a disciplina que est per auditū. ¶ Preterea hoc videt̃ esse falsum qd̓ dicit ꝙ hēt respectū in cōparatione ꝟtutis vitalis appetitiue. ꝑtes eni uegetabilis aīe appetitiue sunt: ⁊ de his dicit Arꝭ in fine tertij ethir ꝙ nō suadent̃ a rōne. ergo intellectꝰ practicus nō hēt respectū ad ipas. ¶ Preterea hoc expimētū patet ꝙ ꝟtutes ille qñqꝫ ꝯtra rōnem mouent̃. Preterea dicit Auicª ꝙ respectꝰ quem hēt cōparatione sui ad se est modus q gñat in eo actionē ⁊ intellectū ꝯtemplantē. sed intellectꝰ cōtēplans est intellectꝰ speculatiuus: ergo intellectꝰ speculatiuꝰ nascit̃ ex itellectu practico qd̓ falsuꝫ est. ¶ Solutio dicēdū ꝙ diffinitio Auice bona est ⁊ dat̃ in cōparatione ad ea que sunt ex itellectu practico. ꝑsis eniꝫ idem est qd̓ opus. oē aūt humanū opus est per corpus siue sit in moribꝰ humanis per ꝯsuetudinē: siue sit per nām exteriꝰ in artibꝰ mechanicis: ⁊ ꝓpter hoc dicit̃ itellectꝰ practicus mouens corpus. q: ꝟo intellectꝰ practicus ut dicit Auerr̃. mouet per suā sciam ſm ꝙ scia est dispō opabilium: iō dicit Auicª ꝙ illud ꝑncipiū est ad actiones singulas que sunt ꝓprie cogitatiōis ſm ꝙ intētionibꝰ ꝯuenit que ꝑparant̃ ei ad placituꝫ. cogitatio eni hec dicit̃ quasi coagitatio ⁊ est discursus rōnis practice in inqsitiōe opabiliū: quoꝝ oium rōnes sunt in intētionibꝰ ꝑparatis ad placitū hoc est ad uoluntatē eo ꝙ oia opa nr̃a uolūtaria sunt. per hmōi aūt collationē opabiliū est intellectꝰ practici ordinate ꝑncipia respiciētia opus. hec eniꝫ sunt aut in ope aut in rōne opis. Si p° mō aut sunt in rōne opis ꝑtinētis ad ꝯsuetudinē ⁊ sic egrediunt̃ per ꝑtes appetitus que sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis sicut opa castitatis ⁊ fortitudinis: ⁊ sic dr̃ intellectꝰ practicus hēre respectuꝫ ad vitalē appetitiuā. vitale enim ſm ꝓprietateꝫ arabici ſmonis dr̃ sensibile. appetitiuum aūt est irascibile ⁊ cōcupiscibile q: ordinari hēt ab intellectu practico ut habetur in fine ꝑmi ethicoꝝ ⁊ a Gregorio nix°. Si ꝟo ꝑtinet opus ad nām extra sicut in artibꝰ mechanicis tūc illud opus est figura artifici estimata ad utilitatē aliquaꝫ. ⁊ ꝓpter hoc illud opus egredit̃ ab intellectu mediante imaginatiōe ⁊ estimatiōe ut imaginatio referat̃ ad figurā ⁊ estimatio ad utilitateꝫ. Si ꝟo est in rōne opis tunc est in ꝑncipijs qbus regit̃ intellectꝰ in ope que sunt accepta ut ꝑse nota in opationibꝰ sicut ꝙ mentiri est turpe: ⁊ ꝙ vnicuiqꝫ est tradēdū qd̓ suū est. ⁊ hēt intellectꝰ opationem sui ad se. ⁊ iō dicit Auicª ꝙ in cōparatiōe ꝑma inascunt̃ in itellectu affectiones sicut erubescentia ⁊ usus ⁊ hmōi. ⁊ ꝑcipue q̃tuor nāles que sunt timor spes gaudiū ⁊ tristicia. In 2ª ꝟo fiunt ab ipo artes mechanice. In tertia aūt ꝑncipia operū que sunt dignitates. ¶ Ad ꝑmuꝫ ergo qd̓ obijcit̃ ꝯtra lꝫ dicēdū ꝙ Augꝰ stricte accipit viꝫ ſm ꝙ est vigor intus: ⁊ q: potētia passiua non extēdit se extra patiēs eo ꝙ nō est nisi recipiēs tñ: ꝓpter hoc ipse dicit appꝛhensiuas esse vires. Actiua ꝟo est dans ⁊ sic extendit se extra se ⁊ ꝓpter hoc potētia que est ad aliud dicit attribui motiuis: eo ꝙ ille extēdūt se ad reꝫ extra. Sꝫ Auicª large sumit vnū ꝓ alio. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ intellectꝰ nō sit actꝰ alicuiꝰ corpis per affixionē in organa tñ practicus utit̃ corpe ut instrō per qd̓ explet opatiōes suas. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ motꝰ corpis qñqꝫ sit circa itellectū tñ nō sic est ecōuerso eo ꝙ plura mouet corpꝰ: sed nō oē opus qd̓ fit per corpus est intellectꝰ practici, eo ꝙ qñqꝫ fantasia mouet in ꝯtrariū. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ intellectꝰ nunq̃ꝫ imediate mouet corpus ad minꝰ eni memoria que est in neruis ⁊ musculis sed in artificiatis mechanicis mouet mediāte fantasia ⁊ estimatione sicut cōcupiscētia ⁊ ira ⁊ hoc est respectu sensus ſm Auicam. In ꝯsuetudinibꝰ aūt per ꝑtes appetitꝰ que sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: ⁊ hic est respectꝰ ꝑmus ⁊ tñ nō seqt̃ ex hoc ꝙ nullus motꝰ sit qui nō sit ab intellectu. ꝑtes eni appetitꝰ mouent̃ a duobꝰ: quoꝝ utrūqꝫ hēt ꝓpriuꝫ motū ab vno. s. supiori motore: hoc est ab itellectu ⁊ ab alio inferiori hoc est a fantasia. ⁊ si iferior sequat̃ supiorē egrediunt̃ mores boni ut dicit Auicª. Si ꝟo supior sequat̃ iferiorē egrediunt̃ mores ꝑuersi ⁊ hmōi. sil'r ponit Arꝭ in motoribꝰ celi: quoꝝ qlibet hēt suuꝫ motū ꝓprium ⁊ tñ inferius sequit̃ supiorē in motu diuino. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ forme denudate a mā sunt duobꝰ modis ut sup diximus. s. abstractiōis que deseruiūt itellectui speculatiuo ⁊ cōpōnis que debuiūt practico: que lꝫ sint ul'es ꝑticularizant̃ tñ per cōpationē ad mām eo ꝙ oē opus sit in particularibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ad placituꝫ est hic ad uoluntatē: opa enim uolūtaria sunt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ equocatio est in vitali. ſm enim arabicū ſmonē vitale est equocum ad uegetabile ⁊ sensibile. vñ alia lr̃a hēt sensibile: appetitꝰ aūt sensibilis ꝑsuasibilis est a rōne. ¶ Ad ultim dicēdū ꝙ intellectꝰ cōtēplans dicit̃ hic itellectꝰ cognoscēs ꝑncipia operū inquātū operum sicut ꝙ oportet parētes honorare. ⁊ ꝙ oportet incōtinētiaꝫ fugē ⁊ hmōi: que lꝫ etiā speculatiuus qñqꝫ cognoscat cuꝫ ipse refert ea ad finē ueri ⁊ nō ad opus: ⁊ iō nō cognoscit ea inquantum sunt principia operis.

¶ Utrum intellectus practicus sit vis vna uel plures.

SEcundo queritur Utrum intellectꝰ practicus sit vis vna uel plures. Et videt̃ ꝙ vna. Una eni vis est cuiꝰ est vnꝰ actꝰ ⁊ vnus finis qui est obm. opabile aūt inquātū opabile est obm vnuꝫ ⁊ finis: ergo sup ipm est vnꝰ actꝰ: ergo ⁊ potētia erit vna. Sed ꝯtra in intellectu practico sunt ꝑncipia operū: ul'ia ergo abstrahunt̃ de necessitate ab aliquo. oē aūt abstrahere est agē: ergo necessariꝰ est intellectꝰ agens in opationibꝰ. ¶ Item rōnes operū nō semp sunt in itellectu: ergo anteq̃ꝫ sint in ipo intellectꝰ practicus est potētia oia illa: ergo necessariꝰ erit intellectꝰ possibilis. ¶ Item in intellectu practico acqrunt̃ spēs opabiliū: acqsitio aūt talis ꝯstituit intellectū formalē ⁊ adeptū: ergo erit etiā ibi intellectꝰ adeptꝰ. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc utruꝫ intellectꝰ practicus sit idem qd̓ rō practica uel nō. Et videt̃ ꝙ nō. Rō enim est diuisa ꝯtra ꝯcupiscibilē ⁊ irascibilē. intellectꝰ aūt practicus ꝯtra speculatiuū est vis ordinatiua vniꝰ ad alterum: intellectꝰ aūt videt̃ esse simplicium. ¶ Querit̃ etiā ulteriꝰ utrū sit vis actiua ut qdā dicūt ul' passiua. Et videt̃ ꝙ actiua. Quicqd enim est ꝑncipium operū opabiliū per nos est simpl'r actiuū: talis est intellectꝰ practicus: ergo simpl'r est actiua potētia. ¶ Preterea a phis oibus dr̃ intellectꝰ actiuus. Sed ꝯtra apꝑhēdere est recipe: recipe aūt pati. cuꝫ igit̃ intellectꝰ practicus ap-

p̄rehẽdit sp̄es opabilium ip̄e erit virt⁹ passiua. ¶ Sol'o dicẽdũ q̄ ad pfectionẽ intellect⁹ practici exigit̃ actio agẽtis sicut etiã ad pfectionẽ speculatiui: sed nõ est aliõ agẽs hincinde eo q̄ nõ agit ea inquãtũ opabilia sunt ul' scibilia sed inquãtũ simplicia denudata a mã ꝛ in hoc conueniũt opabilia ꝛ scibilia. Cõcedimus etiã bñ q̄ intellect⁹ practicus p̄us est in potẽtia ꝛ postea in actu: ꝛ est idez in suba differẽs tñ rõne. Utruz aũt idem sit cũ speculatiuo infra determinabitur. ¶ Ad id aũt qd̃ obijcit̃ q̄ sit vna potẽtia dicẽduz q̄ in oibus vna est opatio potẽtie ꝛ actu: q: potẽtia nõ opat̃ nisi ſm q̄ est in actu: ꝛ sic etiã est vna potẽtia itellect⁹ practici in suba ut dictũ est. ¶ Ad id qd̃ querit̃ utrũ sit idem cũ rõne practica dicẽdũ q̄ idem est in suba sed differt: q: simplicior est in ſbto siue obto. rõ enim ordinat vnũ ad alterũ: sed intellect⁹ ꝑprie est p̄ncipiorũ ſm q̄ est ordinatio illa: sed tñ ambo sunt vna vis aie. ¶ Ad id qd̃ ꝯtra obijcit̃ dicẽduz q̄ qñ rõ diuiditur cõtra cõcupiscibilẽ ꝛ irascibilẽ tunc itellect⁹ practicus includat̃ in rõne. Rõ aũt ponit̃ ibi pro oi eo qd̃ mouet ex parte aie rõnalis. qñ aũt practicus diuidit̃ ꝯtra speculatiuuz tunc dr̃ia notat̃ in fine sicut dicit p̄hs in 2° metha^cc speculatiue enĩz est ueritas practice aũt opus. ¶ Ad id qd̃ ultimo querit̃ utrũ sit potẽtia actiua uel passiua. dicẽduz q̄ ſm qd est passiua ꝛ simpl'r actiua. respicit enĩz speciem opabilium ut agat ꝛ non ut speculetur receptum: vnde finaliter est ad opus.

¶ Utrum intellectus practicus semper sit rectus.

t Ertio queritur

Utrũ intellectus practicus semp sit rectus. Et videtur q̄ sic. Quicqd semp de nã sua iubet retrahẽ a malo semp iclinat ad bonũ: ꝛ sic inclinãdo semp est rectũ. Dicũt autez Auic^a ꝛ Alg: q̄ itellect⁹ de nã sua semp iubet retrahẽ a malo: ergo semp inclinat ad bonũ ꝛ inclinãdo semp est rect⁹. ¶ Item nihil iclinat in aliqd nisi qd̃ cognoscit ꝛ iudicat bonũ. Intellect⁹ aũt nõ est cognoscẽs ꝛ iudicans nisi bonũ ul'e: ergo nõ iclinat nisi in illud. p̄^a. ꝑbat̃ p hoc q̄ cognitio mali est causa fuge. 2^a ꝟo ꝑbat̃ per hoc q̄ intellect⁹ est ul'iũ ꝛ nõ ꝑticulariũ. ¶ Inde sic: circa ul'e bonuz cognitũ semp est rectitudo ꝛ nunq̃ error. intellect⁹ semp est circa tale bonũ: ergo semp est rect⁹ ꝛ nunq̃ errat. p̄^a. ꝑbat̃ per hoc q̄ ul'e bonũ est bonuz simpl'r. error aũt est in bono ut nũc ꝛ in ꝑticulari. 2^a ꝟo ꝑbata in sill'o ꝑticulari p̄cedẽti. ¶ Item sicut se hẽt sensus ꝛ vis sensibilis ad bonũ cõmutabile ꝛ corruptibile qd̃ est ꝑticulare ꝛ ut nũc: ita se hẽt itellect⁹ ad bonũ simplex ꝛ incõmutabile. sed sensus semp inclinat ad bonũ ut nũc: ergo intellect⁹ semp ad bonũ simpl'r: ꝛ sic nunq̃ errat. p̄^a ꝑbat̃ per hoc q̄ sensus est vis corruptibilis ꝛ corporea ꝑticularia cognoscẽs cuz hic ꝛ nũc. intellect⁹ aũt nulli⁹ corpis est act⁹ cognoscẽs ul'ia ꝛ simplicia. ¶ Sed ꝯtra ois motor vincibilis a motore iferiore qñq̃ sequit̃ motũ inferior. sed intellect⁹ est talis motor. ergo intellect⁹ qñq̃ sequit̃ motũ inferior: sed inferior est fantasia que mouet qñq̃ nõ recte: ergo intellect⁹ est qñq̃ nõ rect⁹. ¶ Item ois potẽtia equal'r iudicatiua boni ꝛ mali qñq̃ deflectitur in vnũ: qñq̃ in alterũ: intellect⁹ practicus est hm̃oi. ḡ qñq̃ deflectit̃ in bonũ ꝛ qñq̃ in malũ. Sed deflectẽdo in malũ est nõ rect⁹. ergo qñq̃ est nõ rect⁹. ¶ Sol'o dicẽduz q̄ intellect⁹ practicus trib⁹ modis accipit̃. s. ꝓut est nã quedã ꝛ pars rõnalis aie ꝛ ꝓut est potẽtia intelligibilia ꝛ opabilia ꝓut est p̄ncipior opabiliũ. Si p̄° mõ accipiat̃ tunc etiã ex seip̄o deflecti põt in malũ ꝛ hoc probat nã angeli cui⁹ intellect⁹ reflexus est in malũ ꝛ absq̃ hoc q̄ esset ꝯiunct⁹ fantasie. ꝛ ꝓpter hoc dicit Dam̃. ꝛ oẽ creabile uertibile est aut ſm nãm aut ſm electionẽ. ſm nãz ut gñabilia ꝛ corruptibilia. ſm electionez ut rõnabilia ꝛ uolũtaria. Si 2° mõ accipiat̃ tunc ip̄a potẽtia est oia itelligibilia: opabilia ꝟo p̄ncipia sũt in ꝑticularib⁹ vñ extẽdi hẽt in ꝑticularia ꝛ cuz circa ꝑticularia plurimus sit error ꝯtingit ip̄m qñq̃ iterũ deflecti in malũ ex errore ꝛ ignorantia. Si 3° mõ accipiat̃ tunc ip̄e erit circa ul'ia iuris in quib⁹ nõ est error: ꝛ sic semp est rectus: ꝛ q: sic ꝑprie accipit̃ eo q̄ sit de rõne intellect⁹ ut dicit Auic^a q̄ circa ul'ia remota a mã ꝛ appẽditijs mãe dicit p̄hus q̄ semp est rectus. põt tñ dici sicut quidã dixerũt q̄ intellect⁹ ordinat̃ añcedẽter ad uoluntatẽ ꝛ ꝯñr. ꝛ qñ añcedẽter tũc mouet uoluntatẽ ꝛ nõ errat ꝛ ille est ordo ꝑprius. qñ ꝟo ꝯsequẽter tunc qñq̃ errat ꝛ ille est ordo indebit⁹ ꝛ imãlis p quez egrediũt mores ꝑuersi ut dicit Auic^a. ꝛ per hãc distinctionem patet solutio ad omnia obiecta.

¶ Querit̃ que sit dr̃ia ipsius practici ad speculatiuum.

q Uarto queritur

Que sit differẽtia ipsius practici ad speculatiuũ. ꝛ cõsueuit dici q̄ speculatiuus per extẽsionez fit practicus ꝓpter illud uerbũ Alg: in 3° de aia ubi dicit ampli⁹ extẽdẽte se intellectu ꝛ dicẽte itelligibilia fugẽ aut mutari nõ mouet̃: sed p̄z desideriũ agit ut abstinẽs. ¶ Sed tũc querit̃ que sit ista extẽsio. Et dicũt qdã q̄ sic a rõne ueri in rõnẽ boni uel mali ſm q̄ videt̃ p̄hs dicẽ in ethicis q̄ opus ethicum nõ est ꝯtẽplãdi grã sed ut boni fiamus. ¶ Sed cõtra. scie ethice que ꝯsiderãt vnũqdq̃ in ꝯsideratione boni sine appetitu sunt: ergo sunt sine motu ad bonũ. dicit enim p̄hus q̄ nihil mouet nisi inquãtũ est appetitiuuz. cuz ergo itellect⁹ practicus sit mouẽs nõ videbit̃ hoc sufficẽ q̄ extẽdat se in rõne boni tñ. ¶ Preterea queritur quare poti⁹ dicat̃ extẽdi a uero in bonũ q̃z ecõuerso: puta sup̄ habitũ est ex uerbis p̄hi q̄ intelligẽtia extẽsa accipit nãlia: reflexa aũt metha^ca ꝛ math^ca. querit̃ ḡ q̃re in practicis nõ sit reflexa intelligentia sicut est in theoricis. ¶ Preterea ſm istã diffinitionẽ intellect⁹ practici videtur practicus in suba nõ differre a speculatiuo: cuz tñ videat̃ dicẽ Auic^a q̄ sit alia vis aie hoc etiã per rõnẽ videtur posse ꝑbari sic. potẽtia cui⁹ nõ est vn⁹ habit⁹ cuz alia nõ est eadẽ in suba cũ ip̄a. potẽtie practice nõ est vn⁹ habit⁹ cũ potẽtia speculatiua: ḡ non est eadẽ cũ ip̄a i ſba. p̄^a ꝑbat̃ per h̄ qd̃ dic̃ p̄hs q̄ idẽ accidẽte est idẽ numero. 2ª patet ꝑse. ¶ Itẽ potẽtia diffinit̃ per act⁹ ꝛ obta. s₃ ali⁹ est act⁹ ꝛ obm̃ practici ſm rõnez q̃z speculatiui. ḡ alia est potẽtia hinc ꝛ inde. ¶ Sol'o dicimus q̄ speculatiuus ꝛ practicus ꝯueniũt in suba ꝛ rõne. ꝛ hec rõ est extẽsio a uero in bonũ sicut dicit p̄hs. extẽdit̃ aũt p̄ncipal'r ad trta. s. ad bonũ ꝛ ad actuale siue opabile: ꝛ ad appetitũ. bonũ enĩz est p̄mũ mouẽs. p̄mus aũt mot⁹ boni est ei⁹ cui fit nũciũ de ip̄o. ꝛ hic est itellect⁹ practicus inquãtũ practicus. Cũ aũt hoc bonũ sit actuale siue opabile ip̄m erit in ꝑticularib⁹: q: oẽ opus est circa ꝑticularia qd̃ patet per circũstãtias in qbus est opus que dicunt̃ in ethicis singularia: ubi dicit p̄hus q̄ uoluntariũ est cui⁹ p̄ncipiuz est in ipso cognoscẽte: singularia in qbus est opus. ¶ Item bonũ nõ nũciat nisi inquãtũ est appetibile ꝓpter hoc extendit se intellect⁹ mouẽdo appetitũ ad ꝯsecutionẽ boni: ꝛ hoc est qd̃ dicit p̄hus q̄ nihil mouet nisi inquãtũ est appetitiuum mouet. In speculatiuis enĩz stat⁹ est. In illis enĩz accipit̃ uerũ nõ ut bonũ sibi. Et si accipiat̃ bonũ accipit̃ ut uerũ. sicut enim vniuscuiusq̃ rõ est p̄ncipiũ ueritatis de ip̄o ita ꝛ rõ boni nec fit ibi extensio ad ꝑticularia nec ad appetitũ eo q̄ speculatiuus nihil actuale cõsiderat ut dicit p̄hs. ¶ Ad p̄^m ergo dicẽdũ q̄ bonũ ethicuz aliter est in uolente ꝛ opante: ꝛ aliter in sciẽte tñ. p̄° modo est ut actuale bonũ ꝛ appetibile. 2° aũt mõ est ut scibile de q̃ est rõ ueri: ꝛ hoc est qd̃ dicit p̄hus in ethicis q̄ scire nihil aut parũ ꝓdest ad virtutẽ. uelle aũt ꝛ ꝑseuerare in opib⁹ multũ. ꝛ iterũ in alio loco. sunt qui ethica nõ faciunt: ad rõnes aũt ꝯfugiẽtes querũt ꝑbari ꝛ esse boni aliqd simile faciẽtes egris qui medicos qdẽ studiose audiũt faciũt aũt opandor nihil. Et queadmodũ illi nunq̃ bñ hẽbũt

corpus sic curatis:sic nec isti aiam sic pbantes. ¶ Ad aliud dicendū q bonum est post uerū in intellectu.uerū enim est in rōne speciei ulis:bonū aūt in particularib⁹ opum.z ppter hoc necesse est extendi intellectū ultra id qd est intellectus ,proprium.propriū enim suū inquātum est intellectus est stare in vniuersali.sed si deberet eē practicus necesse est extēdi ad particularia in qbus est ipsa praxis. ¶ Ad aliud dicēdū q extēsio in theoricis est ad materiā per hoc q ɔsiderat forma que est in materia sbiecta trāsmutata.reflexio aūt est ad formā que nō ƀm id qd est in tali materia sed in ethicis nihil sepatū ɔsideratɛ a pticularibus z ppter hoc ibi reflexio eē nō pōt. ¶ Ad aliud dicēdū q hec ,ppositio falsa est:potētia cuius non est vnus habitus cū alia:nō est eadē in suba cum alia.sūt enim diuersi habitus in vna potētia ƀm subam. ¶ Ad id per qd probat eā dicendū q lʒ idem accñte sit idē numero nihil tñ prohibet in vno numero eē multa accidētia. ¶ Ad aliud dicendū q Auic^a nō cōsiderat ueri in rōne sube sed in rōne potētie.rō aūt potētie est ad aliud: z propter hoc ipse dicit aliā vim esse practicā z speculatiuam q: ad aliud est. ¶ Ad aliud dicendū q dia actuū z obiectoꝝ differre facit practicū a speculatiuo in ratione virtutis z potētie sed nō in rōne sbti.dia ℣o inter speculatiuū z practicū multiplex est:sed tñ q̄tuor differētie colligunt ex dictis Ar:z Auic^e.Quarū ƥma est q practicus accipit spēm ƀm q est ƥncipiū opis:speculatiuus autem ƀm q est ƥncipiū sciē:z hoc est qd dicit Ar:in 2° metha^cc q finis speculatiue sciētie est ueritas: z finis opatiue est opus. Opantes enim lʒ cōsiderāt in eo qd agāt:tñ nō pscrutant per causam ,ppter seipsam:sed respectu ei⁹ qd agūt:z nos nō sciamus ueritatē absq eo q sciamus causam eius.z in ƥmo de aia practicarū intelligētie sunt termini.ois enim alterius causa sunt.s.opis.speculatiue ℣o rōnibus terminant.2ª est q practicus intellect⁹ habet formā opatiuam rei:z per hoc cōponit cuʒ re opata. dicit enim Ar:in 7° metha^cc q sanitas que inducitur in egro est a sanitate que est in aia medici:z dicit forma cōpositionis.forma ℣o que est in intellectu speculatiuo nō est ad rem sed a re per abstractionem:z ideo dicit forma abstractionis.3^a est q: intellectus practicus per hoc q ē practicus cognoscit pticularia in qbus est opus ut tempus z locum:z partes māe sicut patet in archario qui cognoscit lignū ex quo est archa z partes eius sicut opculum z fundū.Intellectus aūt speculatiuus est ulīuʒ z nō cognoscit mām uel mālia in qbus spēs ulis tñ per materiā diuersificat.4ª est q: intellectus practicus per hoc q appetitiuus immittit corpi z influit virtutē motiuā in ipsum ut posset exequi motū eius ut dicit Auic^a.sed speculatiuus nō immittit corpori sed abstrahit se ab ipso p hoc q ipse stat in vniuersali.

¶ Queritur quid sit fantasia.

Deinde queritur

de fantasia mouente que sit.Et queruntur duo. primum est quod dictuʒ est scilicet quid sit.z vnde contingat ei esse rectam z non rectam.

Ad primum proceditur sic.

Dicit Ar:q fantasia est motus a sensu ƀm actū pfectus.si aūt fantasia mouet mouebit ab alia specie que fit a sensu ƀm actum facto.sed in sensu nō sunt nisi sensibilia propa z coia:ergo mouebit ab illis. ¶ Si hoc ɔcedat ɔtra:nihil mouet nisi per itētionē boni uel mali.Intētio boni uel mali nō accipit a sensib⁹ ut sup habitū est: ḡ fantasia nō mouet per hoc qd accipit a sensu. ¶ Preterea dicit phus q fantasia est potētia ƀm quā fantasma nobis fit.z dicit alibi q ad huiusmodi imaginatiões in aia nos hēm⁹ sicut si aspiciētes sim⁹ ad scripturas sine appetitu z terrore:ergo videt q non possit mouē fantasia. ¶ Itē in 3° de aia dicit q itellect⁹ qui pp aliqd rōcinat practic⁹ est z differt a speculatiuo in fine: ḡ videt a silī q talis ēt sit dia iter fantasiā cognitiuā z motiuā.s.q cognitiua accipit imaginē ,put est ƥncipiū cognitionis sensibilis:motiua aūt ,put est appens bonū uel malū. ¶ Solō dicim⁹ q ultima uerū cōcludit.duo eniʒ hēt fantasia motiua.s.q sibi sit nūctū de appenti bono uel malo:z q immittit corpi mouēdo ipm per appetitū sensibilē.d: tñ fātasia large z stricte ut habitū est sup:z hoc itelligit mouēs large ƀm q icludit etiā estimationē. ¶ Ad obm ɔtra dicēdū q lʒ bonū z malū nō accipiant a sensibili tñ non separant a sensibilib⁹ ,put sūt in fantasia.z hoc est qd dicit Auic^a: q sensus q̄nq diffūdit ɔcupiscētiā per lʒ.s.q sensibilis vis id qd videt bonū nō sepata sensibili sed accipit cū ipso:z hec sup sufficiēter explanata sūt in qōne de estimatiua. ¶ Ad aliud dicendum q si pure fantasia attēdat tūc est sicut pictura.sed sic non accipit ipm fantasia mouens sed ɔiūctum apparenti bono uel malo.

¶ Utrum fantasia est recta z non recta.

Secundo queritur

Utrū contingat ei eē rectā z nō rectā.Uidet eniʒ q semp sit recta.sensus eniʒ ,prioꝝ uerius est:ergo ab illo nō habet errare.Si dicat q hēt hoc a sensu cōi. ¶ Cōtra oba sensus cois sūt spēs q̄ttitatis.illis aūt nō est cōiūcta itētio appentis boni uel mali.alr̄ eni bonū z malū ɔsiderarēt i methaphoricis si bonū z malū eēnt passiones quāti.Cū igit fantasia sit de appenti bono uel malo ipsa nō erit de obtis sensus cois:ḡ ab illis nō hēt errare. ¶ Solō dicēdū q fantasia errare hēt apphēdē a sensu cōi ut habet in 3° de aia.sensus enim cois nō tñ hēt apphēdere sensata coia:sed etiam diuidere propria ex qua collatione resultet intentio apparentis boni uel mali.

¶ Queritur quid sit uoluntas.

Deinde queritur

de ptibus appetit⁹.z q: dicit phs q in rōnali uolūtas sit z in irrōnali desideriū z aius.inuūtur tres eē ptes appetitus.s.uolūtas ex pte rōnalis aie.z desideriū siue ɔcupia:z aius siue irascibilis ¶ Ex pte irrōnalis aie hoc est sensibilis querēdū ē igit ƥmo de uolūtate.2° de ɔcupiscibili.3° de irascibili.4° de trib⁹ in cōi. ¶ De uolūtate aūt querunt tria.s.qd sit uolūtas.z utrū sit potētia vna perse uel diffusa in oibus aliis viribus.z de consensu uoluntatis.

Ad primum proceditur sic.

Dicit Dama^o 2° li° 22° cap^o.oportet scire quoniam aie nāliter iserta est virtus appetitiua eius ƀm nām est z oium que subaliter nāe assunt ɔtēptiua que uoluntas uocat.Ex hoc accipit q uolūtas est virt⁹ appetitiua eius que ƀm nām est ɔtēptiua oium que subaliter assūt nāe. ¶ Sed cōtra hoc obijcit id qd ƀm nām est: aut intelligit id qd ptinet ad ɔsistētiā vite:aut id ad qd ordinatur natura.Si ƥmo mō tūc nō eēnt uolūtaria nisi que ptinēt ad ɔseruationē vite qd patet eē falsum.Si aūt intelligit id ad qd ordinat nā tūc nō eēt uolūtas nisi ueritatis z hoc iterum falsum est. ¶ Preterea dicit Dama^o exponēs quomodo uolūtas sit eoꝝ que sunt ƀm naturam:q substātia qdem esse z viuere z moueri ƀm intellectum z sensum appetit propriā cōcupiscens naturalem z plenaʒ essentiam:ergo videt q uolūtas non sit nisi ad esse z viuere z sentire z intelligere. ¶ Preterea dicit Damascenus q uolūtas est ipse vitalis z naturalis z rationalis appetitus z simplex z mixtus omniū nature cōstitutiuorū. naturam autem cōstituentiū nō sunt nisi ƥncipia ex qb⁹ est nā:uel ex qbus ɔseruat:sed uolūtas est eoꝝ ex qb⁹ est natura:cū ea ex qbus est pcedēt uolūtatem:uolūtas erit

p:ecedētiū se. omne aūt ex qbus est uolūtas est uoluntarium: ergo aliqd est uolūtariū uolūtate que nondū est: qd falsum est. ¶ Preterea talia de necessitate iam sunt habita: ergo uolūtas erit eoꝝ que de necessitate habent. ¶ Itē taliū ꝓpriū pncipiū est nā: ergo uolūtas erit pncipiū eorūdē quorū est nā pncipiū: que oia falsa sunt. Si aūt est eoꝝ ex qbꝰ cōseruat nā tūc nō eēt nisi cibi ꝛ potꝰ. qd falsū est cū dicit Damaꝰ qꝛ uolūtas est in his que sūt in nobis: ꝛ in his que nō sunt in nobis hoc est in possibilibꝰ ꝛ in ipossibilibꝰ. ¶ Solō dicendū ꝑm Damam ꝛ Gregom nixm qꝛ dupx est uolūtas. s. nālis ꝛ delibatiua. Nālis eni est de ꝯstituētibꝰ ꝛ saluātibꝰ nām. Delibatiua ꝟo est de his que ꝑm phēsim eligunt. tñ ex ꝟbis Damasceni uolūtas nō nālis nec etiā deliberatiua est eoꝝ que possibile est per nos fieri ꝛ etiā ipossibilium sicut qꝛ uolumus nos nunqꝫ mori qd tñ est ipossibile: ꝛ hec enim uolūtas est possibiliū que nō fiūt per nos: sicut qꝛ uolumus eē reges qd qdē possibile est: sed nō fit per nos. has tres uolūtates noiat tribꝰ modis. pma enim dicit thelisis hoc est nālis uolūtas. 2a autē p:ope dicit uolūtas rōnalis. 3a ꝟo dr bulisis hoc est q̄liscūqꝫ uolūtas eo qꝛ gnālis est appetitꝰ possibiliū ꝛ ipossibiliū siue per nos siue nō per nos opandoꝝ. ¶ Dicendū ergo ad duo pma qꝛ Damaꝰ ibi diffinit uolūtatē que dr thelisis: ꝛ hec est diffinitio potiꝰ manifestās diuisionē qꝫ totam dicēs eēntiam uolūtatis. ¶ Ad aliud dicēdū qꝛ nihil ꝓhibet uolūtatē eiꝰ esse qd iā inest per nām: ꝛ eiꝰ qd añ uolūtatē eius est acqsituꝫ: ꝛ eiꝰ qd iā de necessitate est habitū. sed aliter est de ipa uolūtas qꝫ sit per nām: ꝛ aliter. qꝫ sit acqsituꝫ añ uolūtateꝫ: ꝛ aliter qꝫ iā inest ex necessitate. est enim uolūtas ad pmanēdum ꝛ cōseruādum cum ꝑm hūc modū ante nos refeRunt nec habitum est.

¶ Querit utrum uoluntas sit potētia vna perse uel diffusa in omnibus alijs.

S Ecundo queritur Utrum uolūtas sit potētia vna pse uel diffusa in oibus alijs. ꝛ videt qꝛ vna pse. Dicit enim Damaꝰ qꝛ uolūtas que rōnalis est nō est uolūtas: ergo videt qꝛ uolūtas nō sit nisi illa potētia que ꝑm nāꝫ seqt iudiciū rōnis. ¶ Itē Arꝭ: in topicis dicit qꝛ ois uolūtas est in rōne ꝛ ex hoc sequit idē. ¶ Itē in liº de aia dicit qꝛ in rōnali uolūtas est in irrōnali aūt desideriū ꝛ aius. ¶ Itē Priscianꝰ dicit qꝛ hoc ꝟbū uolo est uerbū ꝓhēticū. ꝑm aūt Arꝭ: ꝓhēsis est cū eligētia recta sicut habet in 3º ethicoꝝ. Cū igit eligentiā recta nō sit nisi ꝑm rōnē uolūtas nō erit nisi in rōne. Hoc etiā ꝓbat per rōnē uolūtas eius qd est uolūtariuꝫ est eo qꝛ potētie per actꝰ ꝛ actꝰ per obta habeāt diffiniri. Dicit autem Arꝭ: in 3º ethicoꝝ qꝛ uolūtariū est cuiꝰ pncipium est in seipso cognoscenti singularia in quibꝰ nō est opatio sed singularia hoc est determinatas circūstantias cognoscere nō est nisi rōnis: ġ uolūtas nō est nisi rōnis. ¶ Sed ꝯtra dicit Arꝭ: in 3º ethicoꝝ qꝛ neqꝫ uolūtas est pheresis. uolūtariū enim ꝛ pueri ꝛ alia aīalia coicāt: proheresim aūt nō. ex hoc accipit qꝛ uoluntas inest brutis ꝛ pueris. Et bruta qdem nec hñt rōnē nec usuꝫ rōnis: ġ nō ois uolūtas in rōne est. ¶ Itē hoc dicūt auctores medicine artis qui distinguūt virtutē aīalē apphēsiuā ꝛ motiuā motꝰ uolūtarij. ꝛ motū uolūtariū appellat motū ꝓcessiuū in oibꝰ aīalibꝰ: ergo videt qꝛ uolūtas in oibꝰ aīalibꝰ sit ꝛ nō in rōne tm̄. ¶ Preterea videt uolūtas esse in oibus viribꝰ. dicimus eniꝫ uolumꝰ intelligē: uolumus ambulare: uolumꝰ vidē: signātes ꝓgressuꝫ vniuscuiusqꝫ virtutis ad actū sibi ꝓpriū. Cū igit ad hunc ꝓgressum sit in vnaqꝫ virtute videt uolūtas eē appetitꝰ qdē dissemina tus ꝛ sp̄sus per oēs vires aīe. ¶ Itē vnūqdqꝫ appetit id qd ꝑm nām pficit ipm: sed oēs vires aīe pficiunt a suis obtis ꝑm nām ipsaꝝ viriū: ergo oēs appetūt sua obiecta. appetitꝰ aūt nō diuidit nisi per uolūtatē ꝛ irascibilē ꝛ cōcupiscibilē. Cū igit ꝯcupiscibilis sit respectu delectabiliū corporis: irascibilis aūt ad insurgēdū ꝯtra nociuū: relinquit qꝛ appetitꝰ qui est vniuscuiusqꝫ ꝟtutis ad suū obm sit appetitꝰ qui est uolūtas. ¶ Juxta hoc etiā querit quō hoc itelligat qꝛ ois uolūtas est in rōne. Esse enim in rōne dr tribꝰ modis. s. sicut obm rōnis est in rōne. aut sicut id qd est in radice rōnis ꝛ ꝑbto. aut sicut id qd est ps rōnis. Si pmo mō dicat uolūtas eē in rōne hoc paruꝫ est: qꝛ sic oia sunt in rōne eo qꝛ rō est de oibꝰ. Si scdo modo tūc nō erit uolūtas nisi que est ps rōnalis aīe. aīa rōnalis ꝑm ꝑbm est rōnis. ꝛ hoc est ꝯtra ꝑhitas auctoritates: ꝛ ꝑterea ꝯtra hꝫ qꝛ dictuꝫ est uolūtatē quādā eē nālē que est de ꝯstituētibꝰ nām que videt iesse oibus. Si tertio mō tūc ois uolūtas eē videt ꝛ cū iudicio rōnis: ꝛ cū iudiciuꝫ rōnis nō sit repētinuꝫ nulla uolūtas videt eē repētina: ꝛ hoc est ꝯtra Arꝭ: in 3º ethicoꝝ. ubi dicit qꝛ repētina qdē uolūtaria eē dicimꝰ: sed ꝓheresim aūt nō. ¶ Juxta hꝫ iterū querit de distinctione quorūdā dicētiū qꝛ est uolūtas finis: ꝛ uolūtas eiꝰ qd est ad finē. cū Arꝭ: dicat qꝛ uolūtas est finis tm̄: ꝯsiliū aūt eiꝰ qd est ad finē. ¶ Itē Damaꝰ est aūt bulisis hoc est uolūtas finis nō earū que ad finē sunt ergo finis qdē est uolūtabile ut regē eē: ꝛ sanū eē. Ad finē aūt est qd cōsiliabile est. s. moduꝫ per quē debemꝰ sani eē uel regnare: ergo nulla videt sup habita distinctio. ¶ Juxta hoc iterū querit de ꝟbo Anselmi qui dicit qꝛ in oibꝰ in qbꝰ ꝯiūcta sit ptās ꝛ uolūtas: ptās p̄cedit uoluntatē. hoc eniꝫ videt eē falsum. ptās eniꝫ simplicius est qꝫ uolūtas eo qꝛ est in plus: ꝛ ita videt uolūtatē p:ecedere. ¶ Solō dicēdū qꝛ uolūtas dr multiplr. s. large ꝛ stricte. large dr duobꝰ modis. s. ꝓp:ie ꝛ methacē. p:ope dicit de sensibilibꝰ ꝑm qꝛ appetitꝰ illoꝝ quo mouent ad desiderata dr uolūtas. Methacē aūt dr de aīatis ꝛ plātis sicut dicit in euanġ Joānis 3º. qꝛ sp̄us ubi vult spirat. qd ꝑꝫ Crisom intelligit de uēto. stricte aūt dicit appetitꝰ rōnalis aīe ꝛ in hac significatione ꝓp:ijssime accipit. Et adhuc dicit tribꝰ modis in illa significatione ꝑm triplex eiꝰ obm. obiectū eni eius aut est itra aut extra. Intra sicut potētie aīe qꝫ oēs uolūtas iclinat ad actū ꝑm qꝛ dicimꝰ uolo itelligē uolo dicē ꝛ uolo ambulare. Si est extra aut est de ꝯstituentibꝰ ꝛ saluātibꝰ nām ꝛ tūc est illa que uocat thelisis a Damaꝰ. Dicit eniꝫ qꝛ thelisis est rōnalis appetitꝰ cū nāe ꝯstitutiuoꝝ. i. appetitꝰ rōnalis aīe. Aut est de nō ptinentibus ad nām sed hoc duobꝰ modis. s. possibiliū ꝛ ipossibiliū. si est ipossibiliū tūc est uolūtas que a qbusdā dr irrōnalis eo qꝛ semp p:eit delibatiōnē ꝛ ingsitionē ꝛ ꝯsilium Si aūt est possibiliū adhuc est dupx. aut eniꝫ est possibilium nō opandoꝝ per nos in toto uel in pte ꝛ sic est illa uolūtas quā Damaꝰ dicit eē qꝛ ipsa uolumꝰ eē reges uel sani ad qd qñqꝫ nihil opamur. qñqꝫ aūt nō in toto. Si ꝟo opandoꝝ per nos tūc est p:ope uolūtas rōnalis qꝛ tunc est de qbus rō hēt añcedēter ingrere ꝛ disponē ꝛ o:dinare ꝛ cōsulere. volūtas aūt gnālis ad tres ultimos modos hoc est possibiliū ꝛ nō possibiliū nō per nos opandoruꝫ ꝑm Damam ꝛ Gregom nixm dicitur bulisis nisi qñqꝫ restringat ad aliqd hoꝝ triuꝫ per specialē rōnē. Ex hoc patet solutio ad qnque pma que ꝓbāt uolūtatē esse in rōne ꝛ ad duo que in ꝯtrariū obijciunt. ¶ Ad id ꝟo qd querit vtrū uolūtas sit qdā appetitꝰ diffusus in oibꝰ viribus dicēdū qꝛ nō. ¶ Ad pmū aūt qd obijcit dicēdū qꝛ uolūtas ꝓut est ad intrinseca ulꝭ moto: est viriū ad actuꝫ nō ita qꝛ ipsa sit immixta eis: sed qꝛ cetere virtutes cum actibus suis sunt in rōne uoliti ꝛ per hoc efficiunt obta uolūtatis. ¶ Ad aliud dicēduꝫ qꝛ appetitus sumit large ꝛ stricte. large ꝓut dicit inclinationē vniuscuiusqꝫ rei naturalis in id quod debet ei ꝑm naturā: ꝛ sic appetitꝰ est etiam diffusus in omnibus viribus aīe apphensiuis ꝑm qꝛ Arꝭ: dicit qꝛ omnia appetūt eē diuinū: ꝛ ꝓpter illd agūt quicqd agūt. ꝛ alibi qꝛ materia appetit fo:mam sicut femina masculū ꝛ turpe bonū. ꝛ Boeꝰ in liº de hebdoma/

dib⁹ dicit ꝙ oīa que ſunt appetūt bonū.ꝛ ſic etiā dicim⁹
totā nāȝ moueri ꝑpter aliqd.appetit⁹ aūt ſtricte dicit de
ſideriū alicuius rei adipiſcēde uel fugiēde apphēſe in rō
ne boni uel nociui:ꝛ ſic ſumit appetit⁹ qn̄ diuidit in uo/
lūtatē ꝛ iraſcibilē ꝛ cōcupiſcibilē:ꝛ iſte appetit⁹ nō eſt ſp/
ſus in oībus virib⁹.❡ Ad id qd ultra querit dicēdū ꝙ
uolūtas eſt in rōne duob⁹ modis.ꝑmo.ſ.q: eſt ps rōna
lis aie ꝛ ſic oīs uolūtas dūmō ꝓprie ſumat uolūtas eſt in
rōne:ꝛ iſte modus eſt in compatione ad id cuius eſt uo
lūtas ut ſbti.eſt etiā in rōne in compatione ad obm.i.uo
litū:q: uolitū añcedēter debet eē ex rōne determinatū:ꝛ
ſic nō oīs uolūtas eſt in rōne ſed ordinata.Si ꝟo priori
mō oīs uolūtas dicat eē in rōne tūc nō ſequit ꝙ ꝓpter
hoc uolūtas debeat eē rōnalis eo ꝙ uolūtas nō de neceſ
ſitate ſeqtur rōnē lȝ ꝑm ordinē debitū ſeq debeat.❡ Ad
id qd ulteri⁹ querit utrū oīs uolūtas ſit finis.dicēduȝ ꝙ
ſic ſi accipiat uolūtas reſpectu uoliti extra:ſed ibi finis ac
cipit ut ſit ultimū intētū per appetitū hoc enim eſt ſemp
determinatū:ꝛ ꝓpter hoc de ipſo nō eſt inqſitio ꝛ ꝯſiliū:
ſed modus acgrēdi ipm nō eſt determinat⁹ ꝛ ideo ꝯſili/
um eſt de ipſo.Si aūt accipiat uolūtas nō reſpectu obti
extra ſed reſpectu viriū itra aiam q̄s mouet ad actū tunc
uerū eſt ꝙ uolūtarie rōcinat ꝛ uolūtarie diſponit ꝛ ꝯſu
lit:ꝛ hoc mō uolūtas pōt eē eius qd eſt ad finē:ſed ſic nō
ꝓpe ſumit uolūtas buliſis ut patet p añdicta.❡ Si ꝟo
querat q̄re uolūtas buliſis nō ſit de eo qd eſt ad finē.di/
cēdū ꝙ nulla potētia appetitiua tm̄.i.cui⁹ nō eſt apphen
dere ſed affici circa obiectū diſtinguit aliqd uel ordinat:
ꝛ oīs diſtinctio uel ordinatio eſt ex ꝑcedēti apphēſione.
Cū igit in his que ſunt ad finē ꝓpter icertitudinē ipſorū
exigit diſtinctio ꝛ inqſitio ꝛ ordinatio nō pōt eē uolūtas
de his.Finis aūt in oī appetēte ſuppoſit⁹ eſt cert⁹ ꝛ ideo
uolūtas eſt de ipſo.nec debet dici ut qdā dicūt ꝙ finis ſu
mat ibi pro ultimo fine qui eſt deus:hoc enim nō eſt de
intētione auctoꝝ ut patet ex ꝑdictis.❡ Ad id qd ulteri⁹
querit dicēdū ꝙ duplex eſt ptās.ſ.gn̄alis:ꝛ hec eſt que
diuidit in oēs vires ꝛ eſt ſimplicior uolūtate.Alia eſt po
teſtas que dicit q̄ſi potētia ſtās in actu:ꝛ hec ſequit uolū
tatē ſi ſunt reſpectu eiuſdē ptās ꝛ uolūtas:q: ut ſup̄ hituȝ
eſt uolūtas vno mō dicta eſt motor gn̄alis oium potētia
rū ad actū:ꝛ ꝓpter hoc dicit Anſelm⁹.ꝙ cū dico poſſum
loq ſubintelligit ſi uolo.ꝛ ſilr cū dicit poſſum ambulare
ꝛ poſſum intelligē ꝛ ſic de alijs.ꝛ hoc eſt qd dicit Aug⁹
ꝙ nulla eſt cauſa cū intelligibile eſt in aia q̄re qn̄qȝ actu
intelligit ꝛ quādoqȝ non niſi uoluntas.

❡ Utrum aliquis ſit ꝯſenſus uoluntatis.

t **Ertio queritur** De conſenſu
uolūtatis.Videt aūt ꝙ nullus ꝯſenſus ſit uolū
tatis ꝓprie.de illo enim eſt ꝯſenſus qd inqrit per ꝯſiliū.
nullius aūt qd inqrit hoc mō eſt uolūtas:ergo cōſenſus
nō prope eſt uolūtatis.ꝑ^a ꝓbat per hoc ꝙ ꝯſenſus dicit
q̄ſi ſenſus cū alio ꝛ nō eſt alius cū quo ſentiat niſi ꝯſiliū
ꝑcedēs.2^a ꝟo ꝓbat p añdicta:q: uolūtas eſt prope finis.
❡ Itē nomē cōſenſus ſonat in apphēſionē pauſantē ſu/
per apphēſum.uolūtatis aūt nō eſt apphēdere:ergo uo/
lūtatis nō eſt ꝯſentire.❡ Sed ꝯtra uolūtas frequēter cō
traria eſt rōni ſicut in abſtinētib⁹.ꝯtrarietas aūt illa nihil
aliud eſt q̄ȝ diſſenſus ei⁹:ergo uolūtatis eſt diſſentire.ſȝ
cuiuſcūqȝ eſt diſſentire eius etiā eſt cōſentire:ergo uolū
tatis eius eſt cōſentire.❡ Iuxta hoc etiā iteruȝ querit
que dr̄ia ſit inter theſim ꝛ thelicon ꝛ theliticon de quib⁹
mētionē facit Dama⁹.❡ Solo dicēdū ꝙ qdā cōſenſus
eſt rōnis ꝛ qdā uolūtatis.rōnis cōſenſus q̄ſi ſnīa de faci
endo ꝑm ꝙ dicit Dama⁹.ꝙ ſnīa eſt depoſitū ꝛ amatum
qd iudicatū eſt ex cōſilio:ꝛ ille cōſenſus ſemp eſt in rem
ex cōſilio inuētā.uolūtas aūt cōſenſus eſt in cōcordia rō
nis.dicūt aūt qdā ꝙ eſt cōſenſus in uerū ꝛ cōſenſus i bo
nū.Cōſenſus in uerū eſt rōnis:cōſenſus aūt in bonū uo
lūtatis.ſed hoc nihil eſt q: cōſenſus in uerum ꝓprie ſpe/
culatiue potētie eſt de qua nō eſt hic ſermo.Rōnis autē
practice eſt inqrere de actuali bono ꝛ cōſentire.uolunta
tis aūt appetere:ꝛ ꝓpter hoc cōſenſus utriuſqȝ eſt in bo/
nū:ſed rōnis cōſenſus eſt in ſnīa:uolūtatis aūt ut cōcor/
dia:ꝛ per hoc patet ſolo ad duo ꝑma.❡ Ad aliud dicē/
dū ꝙ cōtrarietas uolūtatis ad rōnē nō eſt in allegatis ꝛ
cōſultis:ſed potius in hoc ꝙ appetit⁹ uolūtatis cōtrarie
ſe hēt ad allegata ꝛ cōſulta per rōnem:ꝛ ꝓpter diſſenſus
eius eſt diſcordia ꝛ ideo cōſenſus eius cōcordia uocat.
❡ Ad id qd ulterius querit que dr̄ia ſit inter buliſim ꝛ
theliſim patet ex dictis.thelicon aūt nihil aliud eſt q̄ȝ uo
litum qd Dama⁹ uocat uoluntabile.thelicon autem lati
ne eſt uolens.

❡ Queritur quid ſit ꝟtus concupiſcibilis.

d **Einde queritur** de cō
cupiſcibili ꝛ querunt tria.Quorū ꝑ^m eſt
qd ſit.2^m qs ſit propus eius act⁹.3^m q̄re a
ſctis dicat eē corrupta ꝛ iſecta cum alie vi
res aie ſint corrupte tm̄.

a **D primum ſic procedit.**
Dicit Auic^a in 7° de nālib⁹.ꝙ motiua aie ſen/
ſibilis dup^x eſt.vna impans motū ꝛ alia efficiēs.ꝑ^m ipe
rās hēt duas ptes.ſ.iraſcibilē ꝛ ꝯcupiſcibilē.vis aūt ꝯcu/
piſcibilis eſt vis impans moueri ut appropinquat ad ea
que putant neceſſaria aut utilia appetitiui delectamēti.
❡ Sȝ ꝯtra obijcit.oīs enim vis obediēs poti⁹ debet dif
finiri per obediētiā q̄ȝ per impiū.ꝯcupiſcibilis eſt huiuſ
modi:ergo poti⁹ debet diffiniri per obediētiā q̄ȝ per ipe
riū.ꝑ^a patet pſe.2^a ſcribit a Dama^o in fine ꝑmi ethicoꝝ.
❡ Preterea ea que ponunt in diffinitione alicui⁹ ſem/
per debēt ꝯcomitari ipm.impare aūt motū nō ſemp cō/
uenit ꝯcupiſcibili:ergo videt ꝙ nō debeat per ipm diffi
niri.❡ Itē putare rōnis act⁹ eſt:ergo videt ꝯcupiſcibi/
lis eē ps rōnis.❡ Itē utile eſt ꝙ ſic in facultatē rōnis aſ
ſumit qd ad aliud refert:ꝛ ſic utile videt ptinē ad rōneȝ:
ꝰ nō erit ꝓpriū ꝯcupiſcibilis.❡ Preterea delectatio eſt
ex ꝯiūctione ꝯueniētis ad ꝯueniēs.hoc aūt videt ꝯueni
re oī potētie motiue ex ꝯiūctiōe ſui finis cū ipſa:ꝛ ita nō
erit ꝓpriū ꝯcupiſcibili.❡ Solo dicēdū ꝙ ꝯcupiſcibilis
prope loquēdo eſt vis ſenſibilis aie cui⁹ ꝓpri⁹ finis eſt
delectabile in ſenſu ꝛ impat motū ad ꝯſecutionē illius:
ꝛ hoc attēdit Auic^a in diffinitione ſua.❡ Ad ꝑ^m aūt di
cēdū ꝙ eſt impiū ꝑmū ſimplr ꝛ in aliquo tm̄:ꝛ eſt impiū
ꝑmū in gn̄e illo ꝛ in oīb⁹.Impiū aūt ꝑmū ſimplr ꝛ i ali/
quo tm̄ eſt impiū rōnis ꝛ eſt in hoie tm̄.In hoie eniȝ rō
impat ꝯcupiſcibili ꝛ iraſcibili ꝓpter hoc ꝙ ordinātur ad
ipam ſicut habet in fine ꝑmi ethicoꝝ ꝛ hꝰ ifra determina
bit.In gn̄e aūt ſenſibilis ꝑma impatiua eſt iraſcibilis ꝛ
ꝯcupiſcibilis:ꝛ hꝰ in oīb⁹ aīalib⁹:q: etiā in hoie nō de ne
ceſſitate ſequit impiū rōnis ſȝ impat per ſeipam:ſicut in
eo qui a pho dicit etiā abſtinēs.❡ Ad aliud dicēduȝ ꝙ
impare motū dr̄ duob⁹ modis.Uno mō impare motiue
que eſt in neruis ꝛ muſculis ut exequat motū ad execu
tionē delectabilis.Alio mō affici circa hꝰ qd per motū eſt
acqſitū:ꝛ altero iſtoꝝ modoꝝ ſemp impat motū.uel dica
tur meli⁹ ꝙ mot⁹ nō dr̄ hic mot⁹ ꝓceſſiu⁹ ſȝ poti⁹ imuta/
tio corpis ad ſuſceptionē delectationis que ꝯcupiſcit ſic
qn̄ eſt ꝯcupia coit⁹ impat ꝟtuti excedēti mēbrū ꝛ ſpūi i/
pellēti ſemē ad genitalia ꝛ huiuſmodi.❡ Ad aliud dicē
dū ꝙ putare ponit ibi pro eſtimare ꝑm fantaſiā.❡ Ad
aliud dicēdū ꝙ utile dr̄ duob⁹ modis.ſ.ꝑȝ mām ꝛ ꝑm for
mā ꝛ rōnē.ꝑm mām utile eſt id per qd obtinet finis ap/
petit⁹.ꝑm rōnē ꝟo qn̄ apphēdit in rōne utilis:ꝛ hoc mō
loquit Aug⁹.ꝑmo aūt mō aliqd utile eſt etiaȝ in appeti/
tu ſenſibili.ſ.per qd ultima delectatio intenta obtinetur.
❡ Ad aliud dicēduȝ ꝙ anthonomatice dicit delectatio

in ꝯcupiscibili q: ipsa hẽt delectationẽ maximã que qdẽ est ꝫm sensum ⁊ ꝑcipue ꝫm tactum in cuius obiecto proprie est delectatio ut supra probatũ est in qõne de tactu.

¶ Queritur quis sit proprius actus ꝯcupiscibilis.

s **Ecundo queritur** Quis sit act⁹ eius ꝓprius. Et videt̃ ꝙ ꝯcupiscere delectabile qȯ ptinet ad corp⁹. ¶ Sed tũc querit̃ qd hoc addat sup̃ appetẽ, ⁊ videt̃ ꝙ nihil, appetẽ enim semp est respectu delectabilis ⁊ detestatio respectu ꝯtrarij. cũ igit̃ cõcupiscibile sit respectu eiusdẽ videt̃ ꝙ idẽ sint. ¶ Itẽ cõtraria sunt eiusdẽ potẽtie ut dicit Ar. cuꝫ igit̃ delectabile ⁊ tristabile ꝯtraria sunt; cui⁹ potẽtie est delectabile ei⁹ etiã erit tristabile. si ergo ꝓpri⁹ act⁹ est ꝯcupiscẽ erit ꝯcupiscẽtia respectu tristabilis. Si forte dicat̃ ꝙ sicut sũt duo ꝯtraria in obto ita etiã sũt duo in actu. vñ respectu tristabilis est act⁹ qui est detestari ⁊ fugere. ¶ Cõtra detestari ⁊ fugere nociuũ ꝓprius act⁹ est irascibilis ut dicit Auic^a. cuꝫ ergo irascibilis nõ sit eadem vis cũ cõcupiscibili: nõ erit act⁹ ille cõcupiscibilis. ¶ Itẽ ꝫm hoc videt̃ ꝙ cõcupiscibilis ⁊ irascibilis sint vna vis. cõtraria eniꝫ sũt vnius vis ꝫ tristabile est cõtrariũ delectabili: ergo sũt vni⁹ vis. cuꝫ igit̃ irascibilis sit respectu tristabilis ⁊ cõcupiscibilis videtur eẽ vna vis. Si forte dicat̃ ꝙ irascibilis nõ est detestari sed isurgẽ ꝯtra nociuũ ⁊ pugnare. ¶ Cõtra quecũqꝫ vis debeat a se repellẽ cõtrariũ ipsam necesse est isurgere ꝯtra illud: ergo si vis cõcupiscibilis debeat repellẽ cõtrariũ sibi necesse est ipsam isurgẽ ꝯtra illud: ergo nõ solius irascibilis est isurgẽ. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ cõcupiscere ꝓpri⁹ act⁹ est cõcupiscibilis. vnũqȯqꝫ eniꝫ determinari hẽt ab ultimo ⁊ maxime sui gñis. ꝯcupiscẽtia aũt sonat in maximũ appetitũ. cupido enim dicit uehemẽtẽ appetitũ circa aliqd. ꝫ ꝯcupiscẽtia ex vi ꝑpõnis adhuc sonat ĩ maiorẽ intẽsionẽ circa delectabile ꝯcupitũ: ⁊ hoc ẽ ex uehemẽtia dulcedinis obti. cũ enim ipm ꝑse sit delectabile plus mouet appetitũ q̃ꝫ aliud qȯ nõ hẽt huiusmodi delectationẽ. ¶ Ad p^m g̃ dicẽdũ ꝙ cõcupiscẽ addit sup̃ appetẽ sicut spẽs sup gen⁹. appetẽ eniꝫ nõ dicit gñalẽ inclinationẽ appetit⁹ in appetibile. ꝯcupiscẽ eniꝫ sonat ĩ motũ q̃si querẽtẽ refici in delectabili ⁊ frui ipso. ¶ Ad aliȯ dicẽdũ ꝙ sine dubio ꝯtraria sũt eiusdẽ vis sed nõ sũt ambo fines. vñ ꝫ tristabile sit cõcupiscibile tñ nõ est finis ei⁹ ⁊ ꝓpter hoc etiã detestatio siue fuga tristabilis non est finalis act⁹ ei⁹ ꝫ ꝯñs: ꝓpter hoc eniꝫ detestat̃ tristabile q: ꝯcupiscit delectabile. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ detestatio ĩ gñe siue fuga nõ est act⁹ irascibilis ꝫ poti⁹ aggredi cũ ira ⁊ aĩositate sicut postea dicet̃. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis nõ sũt vna vis. tristabile eniꝫ in sẽsu nõ est ꝓpriũ obm irascibilis ꝫ poti⁹ cõcupiscibilis. de irascibili aũt obto postea dicet̃. ¶ Ad ulti^m aũt dicẽduꝫ ꝙ duplex est insurgẽ. s. insurgẽ gñaliter cõtra cõtristans in sensu: ⁊ hoc nõ est ꝓpriũ irascibilis. ⁊ est isurgẽ ex aĩositate ꝯtra alterũ repugnãs ⁊ hoc est ꝓprium irascibilis.

¶ Utrum cõcupiscibilis dicit̃ eẽ corrupta a sctis.

t **Ertio queritur** Quare ꝯcupiscibilis dicat̃ a sctis eẽ corrupta ⁊ ifecta cuꝫ alie vires sint corrupte tñ. Corruptio eniꝫ ⁊ ifectio sunt duo. sĩr in pctõ sũt duo. s. culpa ⁊ pena. si igit̃ corruptio ptineat ad penã infectio ad culpã videt̃ oĩs vis ifecta ⁊ corrupta. ¶ Preterea illud ꝓprie dicit̃ ifectũ qȯ corruptũ est ex aliquo corrupto humore imbibito. corruptũ aũt gñaliter dr qȯ. s. recessit a cõplemẽto: ⁊ ꝫm hoc videt̃ oĩs vis eẽ corrupta ⁊ ifecta. In oĩb⁹ eniꝫ est ibibit⁹ humor corruptus boni cõmutabilis ⁊ recessus a cõplemẽto qȯ est sũmũ bonũ. ¶ Itẽ nos ponim⁹ ꝫm Aug^m ꝙ oẽ pctm̃ est ex ꝯcupia. ipse enim dicit ꝙ ꝯcupia ex quã est oẽ maluꝫ puulũ facit cõcupiscibilẽ ⁊ adultũ cõcupiscẽtẽ. ¶ Queritur ergo que sit dr̃ia hui⁹ ꝯcupie ad ꝯcupiam ꝯcupiscibilis. Itẽ Aug⁹ dicit in li⁹ de libo arbi⁹. ꝙ oẽ pctm̃ est ex libidine. libido aũt ꝓꝑe videt̃ ptinẽ ad ꝯcupiscibilẽ: ergo oẽ pctm̃ est ex ꝯcupiscibili. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ tribus de causis vis ꝯcupiscibilis pre alijs dr corrupta ⁊ ifecta. q̃rũ vna est q: suũ obm est delectabile simplr̃ corruptuꝫ: ⁊ idcirco uehemẽti⁹ mouet: ⁊ hec corruptio ꝓꝑe dicit̃ ifectio a dulcedine delectabilis: ⁊ hẽt isup corruptionẽ que ẽ ex pctõ cũ alijs virib⁹ cõem. 2^a rõ q: ꝫ obm ꝯcupiscibilis in rõne sit vnũ qȯ est tact⁹. delectatio eniꝫ que est in gustu que est ꝑse delectatio nõ est in eo nisi inquãtũ est qdã tact⁹ ut dicit Ar: in ethicis. est tñ dup^x delectãs corp⁹. s. in nutrimẽto ⁊ gñatione. corruptio igit̃ est respectu nutrimẽti: ꝫ in gñatione est ifectio ꝓpter imbibitũ corruptũ humorẽ ꝯcupie: sic aũt nõ est in alijs virib⁹. 3^a rõ est q: ꝯcupiscibilis est ifundẽs corruptionẽ in totã nãm per gñationẽ ⁊ ita hẽt corruptionẽ quãdã in se in ꝓnitate ad illicitũ ꝫ etiã est ifecta ⁊ ificiẽs nãm. ¶ Ad p^m ergo dicẽduꝫ ꝙ ifectio bñ põt approꝑari cõmutabili bono qȯ mouet appetitũ: sed q: hoc maxime mouet cõcupiscibilẽ ꝓpter hoc illa specialr̃ dr ifecta. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ si dulcedo obti mouẽtis dicat̃ humor corrupt⁹ tũc planũ est ꝙ cõcupiscibilis est ifecta: maxime q: in eius obto maxima ẽ dulcedo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ cõcupiscẽtia dicit̃ large ⁊ stricte. large ꝯcupia est ꝓnitas appetit⁹ ad illicitũ: ⁊ sic oẽ pctm̃ est ex cõcupia. stricte dicit̃ duob⁹ modis. s. in cõparatione ad cõcupiscẽtẽ: ⁊ in compatione ad aliud cõcupiscibile. ⁊ ꝑmo mõ ꝓprie est act⁹ cõcupiscibilis. 2⁹ modo aũt dicit̃ duob⁹ modis ꝫm duo obiecta. s. delectabile carnis ⁊ delectabile oculoꝝ ꝫm ꝙ dicit̃ a Ioãne cõcupiscẽtia carnis ⁊ cõcupiscẽtia oculoꝝ. ¶ Ad ultimũ dicendũ ꝙ libido dicit̃ gñaliter ⁊ specialiter. ꝑmo eniꝫ mõ est iproba uoluntas ut dicit Aug⁹. ex qua est oẽ pctm̃ ita ꝙ uolũtas pro appetitu sumat̃. Improba enim uolũtas nihil aliud est ꝫm Aug^m q̃ꝫ immoderata placentia cuiuscũqꝫ boni mutabilis ⁊c.

¶ Queritur qd sit virt⁹ irascibilis.

d **Einde queritur** De irascibili. Et queruntur duo. s. qd sit. ⁊ quid sit ꝓpriũ eius obiectum.

a **D primum** ꝓcedit̃ sic. dic̃ Auic^a ꝙ vis irascibilis est vis iperãs moueri ad repellẽdũ id qȯ putat̃ ut nociuũ corrũpẽs appetitũ vincẽdi. ¶ Sꝫ ꝯtra vnaqueqꝫ vis repellit id qȯ putat̃ nociuũ sibi: ergo repellere nociuum nõ est ꝓprius act⁹ irascibilis. ¶ Preterea irascibilis nõ videt̃ eẽ pars appetit⁹. nemo enim irascit̃ ei qȯ appetit. ¶ Preterea irascibile est detestabile. detestabile autẽ ⁊ appetibile oppositas hñt rões: ergo ⁊ detestãs ⁊ appetẽs: ⁊ ita cũ irascibilis sit detestabilis nõ videt̃ eẽ virt⁹ appetitiua. ¶ Preterea Dama⁹ dicit ꝙ ira est illud qȯ audax est mẽtis vindex cõcupiscẽtie: ergo videt̃ ꝙ irascibilis vindicet cõcupiscẽtiã repellẽdo cõtrariũ. sed cõtrariũ cõcupiscẽtie est tristabile: ergo videt̃ ꝙ irascibilis repellat tristabile. Cũ ergo cõtraria sũt eiusdẽ vis: videt̃ ꝙ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis sint eadẽ vis. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ irascibilis ꝓut diffinit̃ ab Auic^a ex diuerso diuidit̃ contra cõcupiscibilẽ ⁊ est pars appetit⁹ repellẽs nociuũ isurgẽdo ꝯtra ipm. ¶ Ad ꝑmũ aũt dicẽdũ ꝙ nociuum est duobus modis. s. simplr̃ ⁊ ꝫm qd. simplr̃ nociuuꝫ est id qȯ violẽter oppugnãdo nitit̃ ledere ⁊ destruere totã substãtiã. ⁊ circa hoc ꝑncipaliter est irascibilis. ꝫm qd auteꝫ nociuũ est qȯ ꝯtrariũ est delectabili vni⁹ virtutis. ¶ Ad aliȯ dicẽdũ ꝙ ꝫ nociuũ in rõne nociui nõ sit appetibile: tñ in rõne ardui ⁊ alti mouet aĩositatẽ ⁊ sic appetitũ: ⁊ ꝫm hoc etiã irascibilis erit ꝑs appetit⁹. ¶ Ad aliȯ dicẽdũ ꝙ irascibilis est cõcupie vindex ꝓphẽ^ce hoc est ꝙ violenter pugnãdo intẽdit destruẽ ꝯcupiscẽtiã ⁊ ꝯcupiscẽtẽ. bellũ enim semp est ꝓpter qetẽ ⁊ pacẽ ut dicit Aug⁹. sic auteꝫ

vindicare cōcupiscētiā est irascibilis. Qd aūt hoc intēdit Damas. patet per id qd sequit ubi sic dicit. cū enim cōcupiscimus qd phibemᵒ ab aliquo irascimur aduersus eū ut iniusta passi mēte. s. iudicare dignū angustia qd factū est in custodiētibus hoc est contra custodientia pm naturam proprium ordinem.

Queritur quid sit ppriū obm irascibilis.

s **Ecundo queritur** Quid sit ppriū eius obm. z videt ex phabitis q nociuū impugnās. Sed ptra irascibilis est pars appetitᵒ: ergo aliqd appetibile pse z pmo debet obm hēre. Preterea pcupiscibilis cū sit ad duo. s. ad delectabile z tristabile ipsa tñ denoiat respectu eius qd appetibile est: hoc aūt est arduū z altū: ergo ad id debet denoiari z non ad detestabile per irā. Itē cū arduū sit pse obm irascibilis videt q potius deberet poni in eius diffinitione q nociuū. Solo dicēdū q arduū z altū inquātū huiusmodi ppriū obm est irascibilis: z cū duo sint ardua. s. nociuū impugnās z qd est altū excellētia dignitatis arduū eminētius est in nociuo impugnāte q in dignitate. hoc pbat per hoc q arduū in nociuo est in victoria piculoz vite que altissima sunt: z ideo q per hoc irascibilis ponit in altissimo diffinit z denoiat in cōpatione ad ipm: sicut z pcupiscibilis in altissimo ponit per delectabile tactus: z ideo diffinit z denoiat ab ipso lz sit multoz alioz delectabiliū. hoc etiā patet per hoc q in hoie ppus habitᵒ ordinās pcupiscibilē est tēperātia: cuius mā est ppa delectabilis tactᵒ ut pbat in ethicis. pprius aūt habitᵒ ordinās irascibilē est fortitudo que in piculis vite est ut habet in ethicis. z per hoc patet solo ad duo ultima. Ad pmū aūt dicēdū q arduū z simplr appetibile non est in altissimo: z ideo pōt eē ppriū obiectum irascibilis.

Utrū appetitus includit in se oēs vires.

d **Einde queritur** de his tribᵒ in cōi. Et querunt tria. Quoz pmū est de appetitu qui diuidit in hec tria tanq in ptes. 2ᵐ est de diuisionibus motiue virtutis que diuerse ab auctoribus posite inueniunt. 3ᵐ est de sufficientia istorum trium.

a **D primum proce**ditur sic. Appetitᵒ dicit ab appetēdo. sed in oibus viribᵒ aliqd appetit. s. pprius finis: ergo videt appetitiua icludere oēs vires. Itē in 3ᵒ de aia habet q appetitiua altera est a rōne z potētia rōnali z irrōnali. Silr ibidē habet q si trina est aia in vnoquoq est appetitᵒ hoc est in uegetabili z sensibili z rōnali. z isup appetitᵒ est in motiuo pm locū. z ex istis duobᵒ vbis vident seq cōtradictoria. Si enim appetitiua rōne z potētia altera est a rōnali z irrōnali aia tūc videt eē in neutra: z ita videt cū uolūtas sit ps appetitᵒ q nō sit in rōnali. Et cū irascibilis z pcupiscibilis sint ptes appetitᵒ q nō sit in rōnali. si vo in oibᵒ tribᵒ est que sunt in aia. s. in uegetabili sensibili z rōnali: tūc appetitiua erit in rōnali z in irrōnali. Preterea ē desideriū z placitū z libēs: z querit quō ista differant ab appetitu. Solo sup distinctū est q appetitᵒ di duobᵒ modis. s. gnalr pm q dicit quālibet iclinationē in id qd est incōueniēs: z specialr pm q dicit iclinationē in bonū apphēsum ut nūc uel simplr: z sic sumit appetitᵒ qn diuidit in vtutes appetitiuas. Et per hoc patet solo ad pmū. Ad aliud dicēdū q Ar: in pᵒ vbo nitit repellē distinctionē quorūdā diuidētiū ptes aie in rōnale z in irrōnale tanq per opposita. Si enim sic eēt tūc oēs potētie aie caderēt sub rōnali uel irrōnali z nulla sub utraq qd falsū est de appetitiua que in rōne diffinitiua differt ab utraq z potētia. i. sbto differt ab utraq diuisim. Si enim tñ eēt in rōnali nō iueniret in irrōnali qd falsū ē. Per hoc aūt q iuenit in irrōnali differt a rōnali. Silr si tñ esset in rōnali nō iueniret in irrōnali. Per hoc enim q inuenit in irrōnali differt a rōnali potētia sbti z mā. Un patet q diuisio nō est per opposita. In sequēti autē vbo accipit phus appetitiuū large. Ad ultimū dicēdū q appetitᵒ est nomē gnis. desideriū aūt ppie loquēdo trahit appetitū ad sensibilē aiam. ppter hoc dicit phus q in irrōnali aia sunt desideriū z aius. ptes aūt desiderij sunt irascibilis pcupiscibilis. volūtas aūt est appetitᵒ in rōne. Utrū aūt hēat ptes uel nō postea determinabit. placitū aūt dicit appetitū placētē in appetibili. libēs aūt appetitᵒ est qui piūctus est dulci sed minus sonat q placentia.

Querit de diuisionibᵒ motiue virtutis que diuerse ab auctoribus posite inueniuntur.

s **Ecundo queritur** De diuisionibᵒ motiue vtutis que diuerse ab auctoribᵒ posite inueniunt. In fine enim pmi ethicoz habet ista q aie hoc est irrōnale. hoc aūt rōnē hñs. irrōnale aūt hoc q dē assimilat cōi idest plātatiuo. dico aūt qd est causa nutriendi z augēdi. Aliud aūt est pticipans qliter rōne ut irascibile z ulter desiderabile pticipat qliter. rōnale aūt dicit qd pticulariter in seipso hēt rōnē. hāc eādē diuisionē innuit Damaᵒ dicēs diuidunt aie vtutes in rōnale z irrōnale. irrōnalis vo ptes sunt due. hec qdē obediēs rōni: illa vo iobediēs. ergo iobediēs qdē rōni zoticon. i. vitale qd z pulsatiuū uocat z seminatiuū z gnatiuū z plātatiuū uocat. huiᵒ aūt etiā est augmētatiuū qd z plasmat corpa. hec enim nō gubernant rōne sed natura. obediens vo diuidit in pcupiscentiā z irā. Augᵒ aūt diuidit motiuas in tres. s. in irascibilē z pcupiscibilē z rōnē. Auicᵉ autē diuisio videt eē q motiuarū alia est impans motum z alia efficiēs. Impans aūt est irascibilis aut pcupiscibilis. efficiēs aūt est ifusa in neruis z musculis ptrahēs corda z ligamēta piūcta mēbris aut relaxās z extēdēs. Ar: aūt diuisio videt q mouēs aut est ex pte aie rōnalis: aut ex pte aie sensibilis. z pmo mō est itellectᵒ practicus z uolūtas. 2ᵒ aūt mō est fantasia practica z desideriū z animus. Cōtra pmā diuisionē obijcit. videt enim plātatiuū eqliter pticipare rōnē. cuiuscūq enim actᵒ z mā ordinabilia sūt per virtutē moralē que ps honesti est illud aūt est pticipās eqliter in rōne. Actᵒ aūt z mā nutritiue z gnatiue sunt huiusmodi: ergo sūt pticipātia eqliter rōnē. Itē dicit Damaᵒ q aialia bruta potiᵒ agunt a nā q agent: ergo videt q vires ille qs cōes hēmᵒ cū brutis ferri debeant pm ipetū a nā: sz hec sūt irascibilis z pcupiscibilis: ergo ferunt pm ipetū ad actū. sed quecūq ferunt pm ipetū nō pticipāt eqliter rōnē: ergo irascibilis z pcupiscibilis nō pticipāt eqliter rōnē. Itē in topicis habet q lz pticipat aliqd qd subaliter capit illud in sui diffinitione. pcupiscibilis aūt z irascibilis rōnē non sic accipiūt in sui diffinitione: ergo nō pticipāt eqliter rōnē. Eadē disputatio est ptra diuisionē Damasceni. Cōtra diuisionē vo Aug videt esse q ipse omittit uoluntatē ex pte aie rōnalis z fantasiā ex pte aie sensibilis que tñ mouentes sunt. Preterea que nō sunt eiusdē gnis nō vident eē eiusdē diuisionis imediate. pcupiscibilis aūt z irascibilis sūt aie rōnalis: rō aūt est rōnalis: ergo videt q nō i eadē diuisione imediate debeāt poni. Cōtra diuisionē autē Auicᵉ est q ipse nullā motiuā ponit ex pte aie rōnalis: silr ex pte aie sensibilis omittit fantasiā z sic videt eē insufficiēs. Cōtra vo ultimā diuisionē est qd dic Auicᵃ q sensus qnq diffundit pcupiscētiā. oē aūt diffundens pcupiscētiā est motiuū: ergo sensus motiuus est: z sic ex parte anime sensibilis qtuor mouēt. s. sensus z fantasia: pcupiscibilis z irascibilis. Itē videt p Augᵐ q ponit sensualitatem inter virtutes motiuas in 12ᵒ de trinitate. Item accipit ex gen. 3ᵒ ubi dicit. vidit ergo mulier lignū q eēt pulchrū oculis: aspectuq delectabile z ad ue

ſcendũ ſuaue. Ex his enim uerbis patet ꝙ ſenſus ꝓmo
mõ diffunderet in ea cõcupiſcẽtiã. ¶ Preterea ex par/
te aie ſenſibilis poſt fantaſiã que mouet per app̃henſio/
nem ſunt duo mouẽtia ſine app̃hẽſione. ſ. iraſcibilis ⁊ cõ
cupiſcibilis: ergo videt̃ ꝙ ſiliter ex parte aie rõnalis poſt
intellectũ mouentẽ ſunt duo: ⁊ ſic videt̃ inſufficiẽter po/
nere tm̃ uolũtatẽ. ¶ Jtẽ ſicut in materia ſenſibiliũ inue/
niunt̃ duo obiecta. ſ. arduum ⁊ delectabile. in tactu itaqꝫ
duo obiecta hẽmus mouẽtia in appetitu ſenſibili. Simi
liter ex parte incorruptibiliũ bonũ ſimpl'r ⁊ arduuꝫ ſim/
pliciter: ergo reſpectu illoꝝ debemus habere iraſcibileꝫ
⁊ cõcupiſcibilẽ que ſunt ꝑtes aie rõnalis. ¶ Jtem intel
lectus practici eſt nũciare ad qd debeat fieri motus: ſi er
go aliqd nũciauerit ad qȝ nõ põt eẽ appetitus tũc videt̃
eẽ imꝑfectio in cõſecutione boni. ſed intellectꝰ practicus
nũciat de arduo eterno qȝ nõ eſt in ſenſibꝰ. aut ergo ha
bemus iraſcibilẽ rõnalis aie ꝯñtẽ illud arduũ. aut appe/
titus erit imꝑfectus in ꝯſecutione boni nũciati per intel
lectũ. ¶ Jtẽ nos charitatem ponimus in cõcupiſcibili ⁊
ſpeꝫ in iraſcibili: cũ nec charitas nec ſpes obiecta ſua ha/
beãt in ſenſibꝰ. oĩs aũt virtus aie ſenſibilis in ſenſibꝰ ha
bet obiecta: ergo quedã iraſcibilis ⁊ quedã ꝯcupiſcibilis
ſunt ꝑtes aie rõnalis. Si forte ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ ꝯcupi
ſcibilis ⁊ iraſcibilis duobꝰ modis cõſiderant̃. ſ. in ſe ⁊ ut
ordinate a rõne. ⁊ ꝓmo mõ ſiſtũt in obiectis ſenſibus. 2°
ꝟo pñt etiam in ea que ſeꝑata ſunt a ſenſibꝰ ⁊ in eterna.
¶ Cõtra ordo rõnis ut dicit Ariſ. in fine ethicoꝝ in hoc
ꝙ oĩa honeſti cõcordãt rõni. hec aũt ꝯcordia attendit̃ in
oꝑibus tẽꝑãtie ⁊ fortitudinis in qbus nõ mutat̃ mate/
ria ſenſibilis ꝓpter ordinẽ rõnis. ꝯtinẽtia enim ſiue tem
ꝑãtia mãm hñt ſenſibilẽ delectationẽ: fortitudo mãm
hẽt ꝑiculũ ſenſibile: ergo videt̃ ꝙ ſiliter in alijs ꝓpter or
dinem rõnis nõ mutet̃ mã. ſuꝑiores aũt rõnes quedaꝫ
ꝓbãt quedã obiecta eẽ ſenſibilia ⁊ eterna. ¶ Jtẽ qȝ ſub
ſtãtiale eſt alicui ipſo ꝑmanẽte in eſſe nõ ꝑmutat̃ ex ali/
quo ordine. ſubale aũt eſt qȝ eſt diffinitiuũ: cũ igit̃ potẽ/
tie diffiniant̃ per actꝰ ⁊ obꝫa talia nõ ꝑmutabunt̃ ex ordi
ne ad rõnẽ. ¶ Jtẽ ꝓpter ordinẽ ad rõneꝫ virtꝰ organica
nõ efficit̃ ſine organo. oĩs aũt virtus aie ſenſibilis eſt in
organo: ergo nulla eaꝝ efficit̃ ſine organo ꝓpter ordinẽ
ad rõnẽ. ſed quecũqꝫ vis eſt in organo nõ habet obm̃ ex
tra ſenſibilia. ꝯcupiſcibilis igit̃ ⁊ iraſcibilis etiã cuꝫ ordi/
nate ſunt ad rõnẽ adhuc obiecta ſua habebũt in ſenſibili
bus. ¶ Solutio dicẽdũ ꝙ due ꝓme diuiſiones dant̃ de
mouẽte in compatione ad ꝓmũ ordinãs motũ qȝ eſt rõ.
aliqd enim nullo mõ eſt ordinabile eo ꝙ ipm̃ nullo mõ
ſubiacet imꝑio rõnis ⁊ libertati uolũtatis ſicut cõe plãta
tiuũ hoc eſt uegetabile ꝺm ꝙ eſt in oĩbꝰ hoĩbꝰ. ſ. ⁊ in bru
tis ⁊ in plãtis. aliqd aũt ordinẽ rõnis ꝑticipat per hoc ꝙ
ſubiacet imꝑio rõnis ⁊ libtati uolũtatis ſicut ꝟtutes que
dã iteriores aie ſẽſibilis. aliqd aũt ꝑticipat rõnẽ ꝑticula/
riter. i. in ꝑte ſui ut virtutes aie rõnalis. Cauſa aũt q̃re ue
getabiles virtutes nõ pñt ꝑticipare rõnẽ dupx eſt. vna. ſ.
ex ꝑte corꝑis. alia ꝟo ex ꝑte aie. Ex ꝑte corꝑis eſt hec ꝙ
oẽs ille oꝑant̃ actu calidi frigidi humidi ⁊ ſicci. Quoruꝫ
oꝑationes ſunt ad vnũ tm̃ ⁊ de neceſſitate. nõ ſic aũt ope
rant̃ virtutes aie ſenſibilis ⁊ ꝓcipue interiores ſed potiꝰ
cõponẽdo ⁊ diuidẽdo dicit app̃hẽſa ⁊ eſtimando ea: ⁊ iõ
etiã nõ ſunt ad vnũ nec de neceſſitate ſed ꝯtingenter ad
duo oppoſita. ſ. ad apparẽs uerũ uel falſum in app̃hẽdẽ/
do: ⁊ apparẽs bonũ ⁊ malũ in mouẽdo. Ex parte aũt aie
hec eſt cauſa: q: virtꝰ nullo mõ app̃hẽſiua nõ põt percipe
imꝑiũ motoris ſuꝑioris ſiue ſit ꝯiũctꝰ ſibi ſiue nõ ꝯiũctꝰ
ſꝫ aliquo mõ app̃hẽſiua ꝑcipit ipm̃ ⁊ ordinat̃ ab ipſo ſed
ſeqtur ipm̃. vires aũt aie uegetabilis nullo mõ ſunt app̃
hẽſiue ⁊ iõ nõ ꝑcipiũt iꝑiũ rõnis. ſẽſibiles aũt vires cũ
ſint app̃hẽſiue ꝑcipiũt ipm̃ ⁊ ſi ſequunt̃ ordinant̃: ſed nõ
de neceſſitate ſequunt̃: q: ꝯtigẽter ſe hñt ad opꝰ. ¶ Ad
illud aũt qȝ ꝯtra obijcit̃ dicẽdũ ꝙ gñatiua duobꝰ modis

ꝯſiderat̃. ſ. in ſubali ſibi ⁊ in annexo per accñs. Si ꝯſide
rat̃ in ſubali ſic habet actus non ſubiacẽtes rõni ſicut eſt
abſtrahere ſemẽ ad locũ generationis ⁊ cõferre ſibi vir/
tutẽ informatiuã cũ qnque ſuis oꝑibꝰ. ſ. aſſimulatiuo cõ/
cauo ꝑforabili aſꝑo ⁊ leui quoꝝ primũ adequat ꝑtes ex/
planãdo exterius. 2m aũt cauat que dat mẽbra ut ſint ua/
ſa humidi. 3m ꝟo ꝑforat ſpõdilia ut ſit ꝯcauus trãſitꝰ nu/
che ut habeat̃ vicarius cerebri in collatione motus ⁊ ſen
ſus per totũ corpus. 4m ꝟo exaſꝑat quedã mẽbra ut ſto/
machũ facit interius villoſum quo magis retineat cibũ:
⁊ matricẽ interius villoſam quo magis retineat ſemẽ cõ
ceptũ. 5m aũt leuificat: ⁊ hoc in multis mẽbris que leuia
ſunt. annexũ aũt per accñs eſt motus uolũtarius ⁊ dele/
ctabile tactus. hoc enim nõ in oĩbus habet vnũ: ſed illa
reſpicit ad aiam ſenſibilẽ ⁊ ulterius ad rõneꝫ. ¶ Sil'iter
dicẽdũ eſt de nutritiua: oꝑa enim ſubalia nutritiue ſunt
appetere cibũ ⁊ digerere ad locũ digeſtionis: ⁊ expellere
a loco digeſtionis ad mẽbra ⁊ paſcere mẽbra per vnionẽ
cibi ad ſubam mẽbri ⁊ informare cibũ mẽbri: ⁊ quãtũ ad
hoc nõ ordinat̃ a rõne ſed quãtũ ad annexa per accidẽs
que nõ habet in oĩbus ſicut eſt tẽpus ⁊ q̃litas cibi ⁊ dele
ctatio ſenſibilis: ꝺm hoc enim eſt ſub uolũtate ⁊ viribus
aie ſenſibilis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupi/
ſcibilis in brutis ex defectu motoris ſuꝑioris ferunt̃ ꝺm
impetũ. Jn hoĩe aũt in eadẽ ſuba aie ꝯiũcta ſunt motori
ſuꝑiori: ⁊ ideo pñt ordinari ⁊ retineri ab ipſo. ¶ Ad ali/
ud dicẽdũ ꝙ hoc ipm̃ qȝ dicit phus ꝑticipare extrahit̃ a
rõne ſua per hoc ꝙ addit̃ q̃liter. q̃liter eniꝫ ꝑticipare nõ
eſt ꝑticipare ſimpl'r ſꝫ ꝺm aliquẽ modũ. ¶ De diuiſiõe
Auguſtini dicẽdũ ꝙ dat̃ penes genera mouẽtiũ. ſ. rõna
le ⁊ ſenſibile: ⁊ ſub rõnali compꝛ̃hẽdit̃ uolũtas. ¶ Ad id
aũt qȝ obijcit̃ de fantaſia dicẽdũ ꝙ ipſa in hoĩe non mo
uet ad virtutẽ niſi per imꝑiũ rõnis. ⁊ Augꝰ ꝓncipal'r lo/
quit̃ de mouẽtibus in hoĩe ⁊ ad virtutẽ. ¶ Ad aliud di/
cẽdũ ꝙ rõ ⁊ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis vniunt̃ in gñe mo
uẽtis ⁊ diuidunt̃ in mõ mouẽdi. rõ enim mouet cuꝫ ap/
prehẽſione. iraſcibilis aũt ⁊ ꝯcupiſcibilis ſine app̃henſio
ne: ⁊ lꝫ nõ ſint ꝑtes eiuſdẽ aie nõ tñ cadũt in vna diuiſio/
ne eo ꝙ retorquent̃ ad vnum motũ rõne mouẽte ⁊ ordi
nãte ⁊ iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili imꝑatis ⁊ ordiatis. ¶ Ad
id qȝ obijcit̃ de diuiſione Auic. dicẽdũ ꝙ ipſe nõ ponit
niſi mouẽtia aie ſenſibilis: q: ibi nõ enumerat niſi vires
aie ſenſibilis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ tacet fantaſiam q2
nõ eſt pure mouẽs ſed etiã app̃hẽdens: ⁊ ibi nõ enume
rat vires niſi que ſunt tm̃ mouẽtes. ¶ Ad id qȝ obijcit̃
de diuiſione Ariſ. dicẽdũ ꝙ ꝓprius ſenſus nõ mouet eo
ꝙ nõ cõponit aliqd. ex cõpõne aũt elicit̃ appꝫns bonuꝫ
uel malũ. ſenſus aũt per accñs ⁊ cois qdẽ mouet ſed nõ
ꝑ ſe: ſed mediãte eſtimatione ⁊ fantaſia per q̃s elicit̃ ap/
parẽs bonũ uel malũ ex ſenſibilibꝰ cõpoſitis uel diuiſis.
¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ ſenſualitas nõ noĩat vim vnam
ſed totũ appetitũ qui dirigit̃ in qnque corꝑis ſenſus ut
dicit Augꝰ. ⁊ hoc ſupra explanatũ eſt in qõne de tẽtatio/
nibus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ipſe modus loquẽdi innu
it actꝰ ſenſus cois ⁊ fantaſie per hoc qȝ dicit ꝙ vidit mu
lier ꝙ lignũ eẽt pulchrũ viſu ⁊ ad ueſcendũ ſuaue: ⁊ aſpe
ctui delectabile. hec enim nõ ſunt oꝑa vnius ſenſus. de/
lectatio enim refert̃ ad tactũ ꝯueniẽtis ⁊ ſuauitas ad gu/
ſtum: ⁊ pulchritudo ad viſum. ſenſus aũt cois ⁊ fantaſia
expoſuerũt iſta eliciẽdo apparẽs bonuꝫ ad qȝ mouebat̃
mulier. ¶ Ad aliud dicẽdũ ſine ꝑiudicio ꝙ mãles vir/
tutes amplioris ſunt diuiſionis q̃ꝫ ſeꝑate a materia ⁊ ꝓ/
pter hoc a parte ſenſibilis plures ſequunt̃ motiue q̃ꝫ ex
ꝑte rationalis. ⁊ hec eſt ſentẽtia Auerr. ſuꝑ xjo methace.
qui dicit ꝙ intelligẽtie ſeparate non habẽt vires niſi in/
tellectum ⁊ cõcupiſcentiam: ⁊ uocat ꝯcupiſcẽtiã uolũtatẽ
Et ſiliter nullus phoꝝ nec ſanctorũ vnq̃ꝫ dixit in rõnali
aia eẽ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ
arduũ dicit̃ duobꝰ modis. ſ. altum ſimpl'r in dignitate: ⁊

eleuatū sup͛a potētiā: ⁊ repugnās potētie. ⁊ ꝑmo mō nō est obm speciale sed est ꝯditio oium bonoꝝ eternorū sicut sapie ⁊ bonitatis ⁊ huiusmodi. vñ sic nō hēt aliquam virtutē que moueat in ipm. 2° mō. s. ꝫm ꝙ est eleuatum sup̄ potētiā ⁊ repugnās ipsi nō est nisi in sensib⁹. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ intellect⁹ ꝫm ꝙ est eternoꝝ bonoꝝ nihil inuenit repugnās ⁊ sic nihil erit in eternis ꝙ egrediat: nā cū aiositate ⁊ audacia: ⁊ si īuenerit ibi delectabile speciale illius erit uolūtas. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ charitas ⁊ spes in uolūtate sunt simplr. spes enim est eternitatis siue indeficiētie. Indeficiētia aūt duo dicit. s. ꝑmanentia sine fine ⁊ hoc nō est bonū pse sepatū ab alijs bonis propter hoc pse nō est in irascibili sed etiā in bonis ꝯcupiscibilis. dicit enim incōmutabilitatē: ⁊ sic iterū non dicit bonū sepatū qđ sit in vna ut sine alia: ⁊ ꝑpter hoc charitas ⁊ spes ꝑp͛ie sunt in uolūtate. Huius tñ sūt due alie snie magroꝝ. Quarū vna sup͛a posita est. s. ꝙ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis ex ordine ad rōnē pñt in bona spūalia. ⁊ rñdēt ad obīa in ꝯtrariū dicētes ꝙ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis ꝑut psuase sunt a rōne eleuant sup̄ posse sui organi ex vnione subali ad rōnē: sicut etiā sensualitas ex ordine ad rōnē efficit sbm peccati cū tñ hoc nō hēat ex ꝓprietate organi uel ex hoc ꝙ inest brutis. Alij dicūt propter rōnes sup̄ positas ꝙ sicut in sensibili aia irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis: ita etiā in rōnali est irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis ⁊ illas uocauit humanas alias aūt brutales: ⁊ dicūt ꝙ Ar: ⁊ alij phi nō loquunt nisi de cōi motiuo. i. de uolūtate: cum tñ uolūtas habeat partes concupiscibilem ⁊ irascibilem ⁊ humanam.

ℭ Querit de sufficiētia numeri istarum virium. s. concupiscibilis ⁊ irascibilis.

t Ertio queritur

De sufficientia istarū viriū. vident aūt debē eē plures. sicut enim se hēt cognitiua ad cognoscē sic appetitiua ad appetere. sed cognitiua motiua est aliquo mō ergo ⁊ appetitiua motiua erit aliquo mō cognitiua. ℭ Itē sicut se habet uerū ad bonū sic se hēt cognitiua ad appetitiuā: ſʒ uerū est in bono: ergo cognitiua erit appetitiua: ⁊ sic nulla erit appetitiua nisi sit aliquo mō cognitiua: ⁊ sic nullū est bonū nisi sit aliquo mō uerū. ℭ Solō dicendū ꝙ motiua nō est nisi triplex. s. duplex impans ⁊ vna exequens. vna impans est cū cognitione sicut intellect⁹ practicus in aia rōnali: ⁊ fantasia in aia sensibili. sine cognitione autē uolūtas ex pte rōnis: ⁊ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis ex parte sensibilis. Exequēs aūt est illa que īfusa est in neruis ⁊ musculis. ℭ Ad ꝑm dicēdū ꝙ non sic se hēt appetitiua ad cognitiuam sicut ecōuerso. cognitiua enim nūciat de motu ⁊ ꝑpter hoc est prior. vñ si postea appetitiua esset cognitiua eēt sua cognitio supflua. nūciaret enim eūdē modū: appetit⁹ aūt qui est in cognitiua nō est vnū ille qui ē ex spē appetibilis sicut sup̄ dixi ubi determinatū est quomō mouētia spē sunt vnū. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ lʒ uerū sit in bono nō tñ est in rōne ueri ⁊ ꝑpter hoc uerū appetitus qui nihil distinguit nō est ab ipso sed a bono tm̄. Intellect⁹ aūt qui discretiuus est ⁊ distinctiuus est apphēdēdo distinguit utrūqꝫ: ⁊ ꝑpter hoc cognitiuus est ꝑ speciem ueri ⁊ motiuus per speciem boni.

ℭ Queritur de motiuis istarum potentiarum.

c Onsequenter queritur

de motiuis his que añcedūt istas ſʒ non possint cognosci nisi per ꝑhabitas eo ꝙ non ponunt a phis nisi raro sed a sanctis tractant ⁊ sunt sex. s. sensualitas ⁊ rō cū portione supiori ⁊ inferiori: ⁊ liberū arbitriū ⁊ sinderesis ⁊ ꝯscia ⁊ imago dei que est in aia. ℭ Querat ergo ꝑmo de sensualitate: ⁊ qr iā determinatū est sup̄ qd sit. ⁊ utrū sit vna potētia uel plures. ⁊ quomō sit sbm peccati: nō restat hic determinādū nisi de actib⁹ eius. ℭ Ad qđ sic obijcit. ad motū in bonū ut nūc exigit sensus boni ⁊ post sensum estimatio de hn̄do: ⁊ post estimationē ꝯsensus qđe: ⁊ post hoc desideriū: post hec aūt ad delectabile est ꝯcupiscētia ⁊ ꝯtra nociuū ira. ℭ Querit ergo utrum oēs isti act⁹ sint sensualitatis. ⁊ videt ꝙ nō. si eniʒ sensualitas est appetit⁹ qui fert in qnque corpis sensus ut dicit Aug⁹: tūc nō vident eē actus eius nisi actus appetit⁹ ⁊ illi nō sunt nisi ꝯcupiscere ⁊ irasci: ergo videt ꝙ sensualitas nō hēat actus alios. ℭ Itē in tāta successione actuū exigit mora: cū nos videamus quosdā subito ꝯcupiscere apphēsuʒ uel irasci. ℭ Preterea cū ꝯsensus nō videt eē sensualitatis. sensualitas enim ꝫm impetū fert. cōsensus aūt videt sibi ꝑponere ꝯsiliū ⁊ electionē que nō conueniūt aīe sensibili. ℭ Solō sup̄ docuim⁹ ꝙ sensualitas ꝫm nr̄am sniaʒ nō dicit vim: ⁊ in qbusdā pctis etiā ꝑus. mot⁹ aūt nō est in sensualitate: ac sensualitas dicet corruptionē que ex cōiūctione ad carnē est: etiaʒ in virib⁹ aīe rōnalis: ⁊ ꝑpter hoc pñt eē sensualitatis plures actus: sicut enumerati sunt. sed sensus boni est ꝫm actuʒ sensus cōis uel per accñs. estimatio aūt de hn̄do est ipsius estimatiue uel fantasie. Si estimatio sub fantasia cōtineatur ꝯsensus ꝟo in bonū ut nūc est appetit⁹ eo mō quo sup͛a dixim⁹ ꝯsensum in uolūtate. desideriū aūt incopletū dicit appetitū. cōcupiscētia aūt uel ira cōpletū ⁊ faciētē impetū sup͛a rē desideratā. ℭ Dicēdū ergo ad ꝑm ꝙ cū dicit Aug⁹ ꝙ supfluitas est sensualitatuʒ appetitus ⁊c. diffinit sensualitatē ab ultimo motu eius. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ actus illi nō ꝑcedūt semp se inuicē tpe eo ꝙ ꝯcupiscētia qñqꝫ statim est post sensum ⁊ tūc alij act⁹ cōi sensu habitualr̄ supponunt. sensus eniʒ pse nō moueret nisi in ipso supponerent estimatio de bono hn̄do ⁊ ꝯsensus in ipm desideriū. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ assensus ille nihil aliud est qꝫ ꝯcors appetit⁹ apphēsiui ꝑcedētis ⁊ propter hoc nō ꝑponit ꝯsiliū ⁊ electionē eo ꝙ nulli innitit psuasioni sed impetu concordat ad apprehensum.

ℭ Queritur de ratione hui⁹ potētiarum cum proportione inferiori ⁊ supiori.

s Ecundo queritur

De rōne cū ꝑportione sua inferiori ⁊ supiori. ⁊ qr sup̄ notatū est qd sit rō practica ⁊ speculatiua. ⁊ qd portio īferior. ⁊ qd portio supior. ⁊ quō differūt a se inuicē ⁊ a sensualitate. ⁊ quō gradus tētationū sunt in ipsis: non restat hic determinare nisi de actib⁹ rōnis quos ponit Dama⁹ in li° 2° 22° cap°. ubi dicit ꝙ ꝑmū est inqsitio ⁊ pscrutatio de bono apphēso: ⁊ post hoc ꝯsiliū siue ꝯsiliatio. Deide iudicat qd meli⁹. deinde disponit ⁊ amat qđ ex ꝯsilio iudicatū est ⁊ uocat snia. deinde post dispōnem fit electio. Electio aūt est duob⁹ ꝑlacētib⁹ hoc pre altero optare. deinde impetū facit ad opationē ⁊ dicit impet⁹. deinde utitur ⁊ dicit usus: ⁊ deide cessat ab ipetu uel appetitu post usum. ℭ Sed obijcit apphēsio enim boni est añ scrutimē ipsius aut inqsitionē: ⁊ illos act⁹ nō ponit Dama⁹: ergo est diminut⁹. ℭ Preterea dic ꝙ ꝯsiliū est appetit⁹ inquisitiuus de his que in nobis sunt reb⁹: tñ finis appetitus sit sine cognitione: ⁊ sic sine inqsitione. ℭ Itē ꝯsiliuʒ est de ignorato: appetit⁹ aūt nō nisi de certo ⁊ apphēso. ℭ Preterea iudiciū nō videt differre a ꝯsilio: ꝯsilium eniʒ oē iudicās est quō melius ꝑueniat ad finē. ℭ Preterea dispō ⁊ amor nō vident eē vnius act⁹. dispō enim est in ordine: amor aūt nō ꝯsiderat ordinē. ℭ Preterea hec dispō siue amor nō videt ꝑp͛ie dici snia. dicit enim Ysaac in li° de diffinitionibus ꝙ snia est credulitas alicuius rei. credulitas aūt nō est amor uel dispositio. Similiter electio potius videt cōuenire libero arbitrio uel eligentie qꝫ rōni. Preterea dicit ꝙ impetus sequitur post electionē ⁊ videt falsū qr uolūtas pfecta ē añ ipetū ⁊ post electionē. ℭ Itē iper⁹ nō est act⁹ rōnis ſʒ poti⁹ viriū illaruʒ que diffuse sunt in neruis ⁊ musculis. ℭ Preterea

querit̄ qd ipse appellet usum. si enim sic accipit̄ ut dicit Augꝰ ꝙ aliqd in facultatē uolūtatis assumit̄ ⁊ ad aliud refert̄ qđ opinādū est tūc falsum est qđ dicit Damaꝰ ꝙ cessat ab appetitu post usum adhuc enim nō cessat ab appetitu nisi obtineat illud qđ itēdit per usū. ¶ Preterea aliq istoꝝ actuū nō videntur eē rōnis sed uolūtatis sicut amare. ¶ Solō dicēdū ꝙ Damaꝰ ponit oēs actꝰ rōnis q sūt ad cōsecutionē ultimi uoliti siue sint rōnis in se siue sint aliarū potētiaꝝ per impiū rōnis. pm igit̄ est apphēsio boni simplr siue finis: ⁊ ꝯtinue seqtur uolūtas in illud ante oēm actū rōnis. vn̄ hos duos actꝰ supponit Dam̄. vnū intellectꝰ practici ⁊ alterū uolūtatis que tm̄ finis est ⁊ non eiꝰ qđ est ad finē. rō aūt est eoꝝ que sunt ad finē. pmꝰ aūt actꝰ est pscrutari siue pquirere per que deueniat̄ ad finē ⁊ cū multa ingrat erit scđus eius actꝰ examinare querēdo ꝯsiliū qđ eoꝝ melius sit ad ꝯsecutionē finis. post ꝯsilium ꝟo suasum de vno dat iudiciū de ipso tanq̄ illđ melius: ⁊ hoc cū alijs multis sit ei ꝓpositū ꝓoptat illud p ꝯsiliū ⁊ ꝓelegit: post electionē aūt est impiū rōnis ad agendū illud q: mediāte illo obtinet̄ res: ⁊ hoc uocat̄ impetꝰ ad opus: q: id ꝟo qđ obtētū est desideratū non habet̄ sine gaudio: ⁊ hoc est fructꝰ rei desiderate ſm ꝙ fructꝰ est cū gaudio uti ut dicit Augꝰ. ⁊ q: appetitꝰ ꝑuenit ad finē intētū cessat ab appetēdo. ¶ Dicēdū ergo ad pm ꝙ apphēsio supponit̄ ut actꝰ intellectꝰ practici. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯsiliū est appetitꝰ a spe appetibilis. oīs enim potētia in qua est spēs desiderabilis appetitiua est uel simpliciter uel ſm qd. vn̄ potētia cognitiua practica appetitiua est ſm qd. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯsiliū qddā supponit ut certū. s. finē ⁊ qddā querit ut ignorās. s. modū ꝑueniēdi ad finē. Itē appetitꝰ ꝯsilij certificat̄ ex fine. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ duplex est iudiciū. s. discretionis: ⁊ hoc ē ingrēs ꝯsiliū. ⁊ est iudiciū qđ est ꝓmulgatio sn̄ie: ⁊ hoc est post ꝯsiliū: ⁊ de hoc intelligit Damaꝰ ita ꝙ nō decretū illius iudicij adhuc sic est obuiare ꝓpter debilitatē ꝑsuasionis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ amor dicit̄ ibi inclinatio appetitꝰ in melius cōsultā: ⁊ nō ponit̄ ibi pro passiōe uolūtatis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ est electio ex libertate que nō est aliud q̄ libertas faciendi qđ vult: ⁊ hec acceptio ꝯuenit libero arbitrio. est etiā acceptio electio vniꝰ pro altero ꝓpter rōnis ꝑsuasionē ⁊ hoc est actus rōnis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uolūtas nō est in ordinatis ad finē sed ipsius finis. Damaꝰ enī non enumerat nisi illos actꝰ qui sunt in his que sunt ad finē. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ imperꝰ est rōnis per impiū lz sit motiue que est in neruis ⁊ musculis per extēsionē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uti est frui cū gaudio ꝓut frui sumit̄ gn̄alr pro q̄libet refectione que est ex ꝯsecutiōe desiderati ⁊ post huiusmodi refectionē cessat ab impetu. ¶ Ad aliud dicēdū videlicet ad ultimū ꝙ oēs actus enumerati sunt rōnis perse uel per imperium ut dictum est.

¶ Utrum liberum arbitriū tm̄ insit rationabilibus.

Ertio queritur

t De libero arbitrio. Et querunt̄ sex. quoꝝ pmum est Utrū liberū arbitriū tm̄ insit rōnabilibus uel etiā brutis. 2m qd sit per diffinitionē ⁊ subam. 3m de actibꝰ eius. 4m de libertate eius. 5m de statibus eius. 6m de cōparatione eius ad liberum arbitrium angeli ⁊ dei.

D primum ꝓcedit̄ sic.

a Oē qđ hēt ptātē iudicādi ꝯtraria ⁊ inclinādi se ad qđcūq; uoluerit hēt liberū arbitriū. aīa sensibilis in multis aīalibꝰ brutis est huiusmodi: ergo hēt liberū arbitriū. pa ꝓbat̄ per diffinitionē Boecij de libo arº. qui dicit ꝙ liberū arbitriū est ptās faciēdi qđ vult. 2a ꝟo ꝓbat̄ ex supdictis ubi hitū est ꝙ iudiciū fantasie est iter ꝯtraria: ⁊ silr appetitꝰ: ⁊ nō obligat̄ ad aliqđ illorū ex necessitate. ¶ Itē in quocūq; ex seipso est ꝟtus appetēdi bonū uel malū absq; coactione ad alterū in ipso est libtas. appetitꝰ in mltis brutis est huiusmodi: g in multis brutis est liber appetitꝰ. pm ꝓbat̄ i pº metha ubi dī ꝙ liberū est qđ suiipsiꝰ causa est. 2m ꝓbat̄ per an̄dicta. Inde sic cuicūq; inest liber appetitꝰ illi inest libtas appetēdi qđ vult. q: ſm sctōs nihil aliud est q̄ lim arm. brutis iest liber appetitꝰ: g ei iest libtas appetēdi qđ vult qđ idē est cū liº arº. Si forte dicat̄ ꝙ hn̄t qdē liberū appetitū s; nō hn̄t liberū arbitriū eo ꝙ nō arbitrant̄ de appetibili. ¶ Cōtra nō ē appetitꝰ sine iudicio appetibilis. bruta liberū hn̄t appetitū: g iudiciū hn̄t de appetibili. s; iudicare est arbitrari: ergo hn̄t arm: ⁊ sic hn̄t ambo ea que exigunt̄ ad liberū arbitrium. Si dicat̄ ꝙ arm est rōnis ⁊ uolūtas silr in qbꝰ pncipalr ꝯsistit liberū arbitriū eo ꝙ Augꝰ dicat ꝙ lim arm est facultas rōnis ⁊ uolūtatis. ¶ Cōtra ſm hoc nihil differt in hoie ⁊ brutis nisi q: in brutis iudiciū est de sensibilibꝰ ⁊ fantasie ⁊ appetitꝰ est desideriū sensibilis: in hoie autē est rōnis ⁊ uolūtatis: g in sēsibilibꝰ bruta hn̄t libtatē iudicādi ⁊ appetēdi. s; quecūq; hn̄t libtatē talē pn̄t abstinē a delectabilibꝰ ⁊ nō abstinē. bruta hn̄t talē libtatē: g bruta pn̄t abstinē ⁊ nō abstinē: oīs enim abstinētia a delectabilibꝰ est a rōne ut dicit Aug: g bruta hn̄t rōnē qđ falsū est. ¶ Itē quecūq; moueri pn̄t ſm abstinēs ⁊ iabstinēs sūt susceptiua ꝟtutis ⁊ vitij: bruta sic pn̄t moueri: g sūt susceptiua ꝟtutis ⁊ vitij. ¶ Itē quecūq; agunt̄ magis ipetu nāe q̄ agūt nō hn̄t liberū arbitriū. s; bruta magis agunt̄ ipetu nāe q̄ agāt ut dicit Damaꝰ: g non hn̄t liberū arbitriū. ¶ Solō dicēdū ꝙ bruta nō hn̄t liberū arbitriū nec libi arbitrij iudiciū: nec liberū appetitū. lim enim arm dī a libtate arbitrādi de bono simplr ⁊ malo simplr: magis arbitrādo in ipsis ſm rōnē honesti uel ihonesti q̄ ſm rōnē delectātis uel nō delectātis. Silr iudiciū libi arbitrij est de honesto uel ihonesto. qđ ꝓbat̄ ex hoc ꝙ ab oibꝰ liberū arbitriū ponit̄ pncipiū in moribꝰ: libtas etiā appetitꝰ ꝯsistit in hoc ꝙ hēt facultatē iclinādi se in iudicatum uel declinādi ab ipso: ⁊ hec nō sūt in brutis. Iudiciū enī brutoꝝ nō est nisi in delectabili ⁊ nō eleuat̄ ad iudicium honesti: ⁊ ꝓpter hoc ipm nō est absolute liberū. Ex obligatiōe enī nāe in qua est sic in organo cogit̄ ad sistēdū in pticulari ⁊ in sensibili bono. Silr appetitꝰ ex organo i quo est obligat̄ in bonū ut nūc uel malū ut nūc ⁊ ꝓpter hoc nō est oino liber. ¶ Ad pm dicēdū ꝙ hoc argum ꝓcedit bn̄ de hn̄te ptātē absolutā ⁊ oino liberā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ virtꝰ appetēdi bonū uel malū in brutis nō est oino liba ⁊ sine coactione imo ex sensibili bono mota ꝓpter obliuionē quā hn̄t ad nām ferunt̄ ſm impetū ⁊ nō expectāt iudiciū honesti uel inhonesti.

¶ Quid sit liberum arbitrium.

Ecundo queritur

s Quid sit liberū arbitriū ſm subam ⁊ diffinitionē. Et qa multe sunt diffinitiones disputabimꝰ de singulis. pº de diffinitione bti Aug que ponit̄ in 2º sn̄iarū distinctiōe xxiiij. que hec est. liberū arbitriū est facultas rōnis ⁊ uolūtatis qua bonū eligit̄ gr̄a assistēte ⁊ malū ea deserēte. ¶ Querat̄ ergo qd supponit facultas: si enim supponit facilē ptātē ut qdā dicūt ⁊ ptās nō est sepata ab eo cuius est ptās erit ⁊ hec ptās in rōne ⁊ uolūtate: cū igit̄ liberū arbitriū sit illa ptās liberū arbitriū nō erit illa potētia aie ꝑse sepata a rōne ⁊ uolūtate. ¶ Preterea potētia nō accipit facilitatē nisi ex habitu. cū igit̄ liberū arbitriū supponit facultatē in recto: ipm erit habitus per quē facilis fit ad actū rō in iudicādo ⁊ uolūtas in uolēdo. habitꝰ aūt facilē faciēs rōnē ad actū est sciētia agēdoꝝ. g liberū arbitriū in rōne nihil aliud est q̄ sciētia agēdoꝝ qđ apte falsū est. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ est habitꝰ innatꝰ. Cōtra habitus inatus nō pficit potētiā nisi ad actū sicut visus oculū. Si ergo liberū arbitriū est habitus rōnis non perficiet

rōnem nisi ad iudicādū3. nihil aūt pficit rōnem ad actu3
talē nisi scia: ergo li. ar. in rōne quedā scia erit naturalis.
¶ Preterea nullus habit⁹ idē numero exñs pfectiuus
est duarū potētiarū. Si ergo li. ar. sit hmōi: facultas habi
tualis nō erit nisi vni⁹ potētie ide3 numero exñs. si ergo
est facultas rōnis nō erit facultas uolūtatis uel opoꝛtet
ꝙ sit aliud numero. ¶ Item facultas qñq3 est nomē re
rum que possident ad nutū ⁊ iō qdā dicūt ꝙ in tali me/
thaphora ponit h eo ꝙ li. ar. ad nutū hēt rōnē ⁊ uolūta/
tē. ¶ S3 ꝯtra: fz hoc facultas ponit in diffinitiōe li. ar.
effectiue: ⁊ erit sensus li. ar. est facultas rōnis ⁊ uolunta
tis: hoc est facilē faciēs rōnem ⁊ uolūtatem. Cum aūt sit
in aīa erit potētia uel passio uel habit⁹. si potētia ꝯtra nul
la potētia pficit pse aliā ad facultatē act⁹ li. ar. est potētia.
ergo nō pficit rōne3 ⁊ uolūtatē ad act⁹ facilitatē. pᵃ pbat
per deductionē ad incōueniēs. Si eni vna potētia pfice
ret aliā ad actū: cu3 aīe semp insit sua potētia semp essent
pfecte. Si vero dicat ꝙ sit habit⁹ tunc erit habit⁹ innatus ⁊
infusus uel acqsit⁹. si innat⁹ tunc nō debēt esse liberi⁹ in
patria q3 in via: nec in via q3 in iferno. Ea eni que nālia
sunt nequaq3 mutant in iferno. sicut dicit Dio⁹ sed sunt
integra ⁊ splēdidissima. ¶ Preterea fm hoc idē nume/
ro accñs esset in duob⁹ sbtis. ergo si li. ar. est habit⁹ nālis
facilē faciēs rōnem ⁊ uolūtatē: erit in utroq3 ide3 nume/
ro exñs. Si dicat ꝙ est ifusus habit⁹ uel acqsit⁹ sequit ꝙ
li. ar. sepabile sit ab aīa rōnali. oīs eni habit⁹ ifusus ⁊ acq
situs est accñs sepabile. Si pꝑter hoc ꝯcedat ꝙ facultas
in pdicta diffinitiōe nō supponit hītum. ¶ Cōtra qcqd
capit intēsionē ⁊ remissionē fm essentiā sui illud est acci
dēs: facultas ⁊ hmōi li. ar. capit intēsionē ⁊ remissione3:
ergo est accñs. pᵃ pbat ex hoc ꝙ essentialia sunt diffini
entia que nō isunt fm magis ⁊ minus. 2ᵃ pbat ex dicto
multoꝝ sanctoꝝ ⁊ pcipue magis Ber. ⁊ Ansel. q dicūt
ꝙ liberi⁹ est in angelis q3 in hoīb⁹ exñtib⁹ in via: ⁊ libe/
rius in iustis q3 in peccatorib⁹: ⁊ liberi⁹ in pctōrib⁹ q3 in
condēnatis. ¶ Item qcqd determinat per magis ⁊ mi
nus illud inest accñtalr. Facultas arbitrij sic determinat
per magis ⁊ minus: ergo inest accñtalr. pᵃ pbat per hoc
ꝙ sbalia nō insunt fm magis ⁊ minus. 2ᵃ pbat per hoc
ꝙ dicūt sancti ꝙ maioꝛ est libertas a peccato q3 a coactio
ne; ⁊ maioꝛ est libertas a miseria q3 a peccato. ¶ Item
quicqd fm se est acceptū de ꝯñtibus nām li. ar. est fm se
acceptū in hoīe ⁊ angelo: ergo erit de ꝯñtib⁹ nām. pᵃ pa
tet per hoc ꝙ acceptū ꝯñs est fm sui nām. 2ᵃ scribitur ab
Ansel. de li. ar. qui dicit ꝙ li. ar. in deo est a seipo. In ho
mine aūt ⁊ angelo acceptū est ab alio. ¶ Inde sic: oē cō
sequēs nām alicui⁹ est accñs. li. ar. est ꝯñs nā3 hoīs ⁊ an
geli: ergo est accñs. Cū ergo nō possit poni in aliquo ge
nere accñtis q3 in habitu li. ar. erit habit⁹. Si hoc ꝯcedat
obijcit per uerba Boecij in libꝛo de li. ar. ⁊ gr̄a. ubi dic
ꝙ libertas a necessitate. i. a coactiōe eque ⁊ indifferēter
deo vniuerse que tam bone q3 male rōnali ꝯuenit crea/
ture nec peccato nec miseria amittit uel minuit: nec ma
ioꝛ in iusto est q3 in pctōre; nec plenioꝛ in hoīe q3 in an/
gelo. Ex hoc accipit ꝙ li. ar. nō est fm magis ⁊ minus.
oīs aūt habit⁹ siue sit nālis siue acqsitus siue ifusus inest
fm magis ⁊ minus. ergo li. ar. nō est habit⁹. 2ᵃ pbat per
inductionē. vnus eni magis idiget visu q3 alius cū tñ vi
sus sit habit⁹ nālis ⁊ sic de alijs. ¶ Deide querit de hoc
qd sequit in diffinitiōe ꝙ dicit esse uoluntatis ⁊ rōnis.
hoc enim nō pōt intelligi nisi vno triū modoꝝ. s. ꝙ sit rō
nis ⁊ uolūtatis ut vni⁹ potētie 3ᵉ cōparate ab illis duab⁹
sicut dixerūt qdā. uel ꝙ sit rōnis ⁊ uolūtatis ut duarū di
uersarū potētiarū. uel ꝙ sit vnius pncipalr ⁊ alteri⁹ scdā
rio. ⁊ per illā ⁊ hoc aut rōnis aut uolūtatis. Si p⁹ mō tūc
vna potētia per cōpōne3 est ex rōne ⁊ uolūtate: ⁊ illa est
li. ar. Sed ꝯtra ꝓprietas cōpōnem nō hēt cu3 ꝓprietate
ad ꝯstituēdu3 aliqd tertiū: sed rō ⁊ uolūtas sunt ꝓprieta
tes aīe ut dicit Aug⁹ in libꝛo de trinitate ⁊ magister pri/
mo sniarū distin. 4ᵃ. g uoluntas ⁊ rō nō ꝯueniūt ad cō/
stitutionē alicui⁹ tertij. pᵃ pbat ex hoc ꝙ oē ꝓpꝛiū inest
spēi ⁊ sube ut cū qua hēt cōpōnem. ¶ Itē quecūq3 duo
cōponūt aliqd 3ᵐ vnū eoꝝ est per modū act⁹ ⁊ alterum
per modū potētie qd absurdū est. ¶ Preterea in nullo
nunq3 inuētū est sile in potētijs spūalis nāe. s. ꝙ due po
tētie cōponūt aliquā 3ᵃᵐ. ergo videt ꝙ nec i isto posset
esse. ¶ Ite3 videmus expsse ꝙ in electiōe li. ar. rō sepe
cōtradicit uolūtati. Ea aūt ex qbus fit vnū nō ꝯtradicūt
sibi in actu illi⁹: ergo ex rōne ⁊ uolūtate nō fit vnū qd sit
li. ar. ¶ Item fm hoc rō ⁊ uoluntas eēnt ptes li. ar. aut
ergo essentiales aut integrales aut subiectiue. Si p⁹ mō
tunc erit sicut act⁹ ⁊ potētia: sed potētia nō ponit in diffi/
nitiōe alicui⁹: ergo altera ipsarū quecūq3 est ut potentia
nō debet poni in diffinitione li. ar. Si vero itegrales tūc
nullo mō debent poni: tales enim ptes nullo mō habēt
actum nisi actum toti⁹. Unde si diffiniant diffiniri hñt per
sua tota. Si 3⁰ mō tūc erūt ꝯñtia liberū arbitriū sicut ife/
ri⁹ ꝯsequit supi⁹: ⁊ sic iterū nō debēt poni in diffinitiōe
eius. ¶ Item si cōpō est ibi illa nō est phica ex mā ⁊ foꝛ
ma: neq3 logica. s. ex gñe ⁊ dr̄ia. Cu3 ergo nō sit aliud ge
nus cōpōnis faciēs re3 nō videbit ibi esse cōpō. ¶ Itē
hec cōpō ꝓpter aliqd est ⁊ nō nisi ꝓpter actū: cum actus
sint pmi potētijs fm rōnem. Querat ergo qs sit ille act⁹
cōposit⁹: rōnis enim ⁊ uolūtatis nō inuenimus nisi act⁹
simplices. s. iudicare ⁊ uelle. ¶ Ite3 in mouēdo ad actū
rō pꝛeit uolūtatē fm nām. quorūcūq3 aūt vnū est pꝛius
⁊ alterū posteri⁹ in actu illoꝝ nulla est vnio ad actū vnū
⁊ simul: ergo rō ⁊ uoluntas nō vniunt ad actum vnum.
¶ Item habitu3 est sup ꝙ in sensibili aīa sunt duo mo/
uentia. s. fantasia ⁊ desideriū qd hēt ptes ꝯcupiscibiles ⁊
irascibiles: ⁊ hec nō vniunt ad cōstitutionē vni⁹ actus ⁊
vni⁹ potētie: ergo a sili duo mouentia rōnalis aīe. s. rō ⁊
uolūtas nō debēt vniri ad actū uel potētiā ꝯstituenda3.
¶ Si ꝓpter hoc dicat ꝙ li. ar. nō est cōpositū nisi ex rō
ne ⁊ uolūtate sed est ipa rō ⁊ ipa uolūtas. ¶ Cōtra vnū
⁊ idem ⁊ vna rōne sumptū nō est duo diuersa que non
sunt vni⁹ rōnis li. ar. in hoīe ⁊ in angelo est vnū ⁊ idem
in vna rōne sumptū: ergo nō est duo diuersa que nō sūt
vni⁹ rōnis. rō aūt ⁊ uoluntas in hoīe ⁊ angelo sunt duo
diuersa nō exñtia vni⁹ rōnis: ergo li. ar. nō est rō ⁊ uolū/
tas. ¶ Item li. ar. sepe eligit ꝯtra rōnem. ergo si li. arb.
est rō: ipm sepe eligit ꝯtra seipm qd est absurdū. Si vero
dicat ꝙ li. ar. sit vna illarū potētiarū pncipalr ⁊ alia scdā
rio. Tūc querat que sit illa: ⁊ videt ꝙ rō. Arbitrari eni3
rōnis est in hoīe li. ar. Arbitriū ponit ut suba ⁊ liberum
ut adiectiuū ergo subalr liberi ar. erit arbitrari: ⁊ cu3 ar/
bitrari sit rōnis li. ar. pncipalr erit rō. ¶ Item hoc acci/
pit ex uerbo beati Bernardi in libꝛo de li. ar. ⁊ gr̄a ubi
dicit ꝙ li. ar. est liberū de uolūtate iudiciū. Iudiciu3 aūt
qd cadit in recto in diffinitione ista rōnis est: g li. ar. est
rō. Sed ꝯtra h est ꝙ libertas arbitrij ut dicit btūs Ber/
nardus pncipalr est circa uoluntatē: ergo li. ar. pncipalr
est uoluntas. ¶ Ite3 habet per hoc qd dicit Aug⁹ ꝙ in
uolūtate est peccatū: peccatū aūt pficit penes li. ar. ergo
li. ar. est uolūtas. ¶ Item Ansel. li. ar. est ptās seruandi
rectitudinē uolūtatis ꝓpter se. hic eni nō facit mētionem
de rōne: ergo videt ꝙ li. ar. nō sit rō sed uolūtas. ¶ Itē
obijcit sic per rōnem. oē peccatū est malus usus li. ar. oīs
mala uolūtas est pctm̄: ergo oīs mala uolūtas est malus
usus li. ar. ergo uoluntas est li. ar. ¶ Item Aug⁹ dicit ꝙ
uolūtas in nobis semp libera est. sed semp bona non est
ergo libertas ꝓpꝛie est uolūtatis. ⁊ sic iterū sequit ꝙ uo
luntas sit liberi arbitrij. ¶ Itē illud videt esse liberi ar.
penes qd videt esse auctoritas eorū que in nobis sunt.
sed hoc est uolūtas q: penes uoluntatē est auctoritas fa/
ciēdi qd vult: ergo li. ar. est uolūtas. ¶ Item dicit Ber
nardus ꝙ libertas nāe est libertas a coactiōe: sed hec li/
bertas est penes uoluntatē ⁊ non penes rōnem. Qd sic

probaṫ:uero exīte in aīa cogiṫ rō ꝯsentire ei: sed adhuc manet libertas penes uoluntatē uolēdi uel nō uolendi. ergo in aliquo casu cogiṫ rō ubi nō cogiṫ uolūtas:ergo libertas a coactiōe pncipalr̄ est penes uoluntatē. Cū igitur liberū arbitriū denomieṫ ab illa libertate liberi arbitrij pncipalr̄ erit uolūtas. ¶ Item in opib⁹ que fiūt a libero arbitrio rō nō opaṫ nisi per modū ꝯsilij. uoluntas aūt ideficiēs:ergo pncipalio: in opib⁹ liberi arbitrij erit uolūtas q̄z rō. ergo liberū arbitriū pncipalr̄ est uolūtas. ⁊ hoc multi cōcesserūt. ¶ Sed ꝯtra dicit Bern⁹ ꝙ lib. arb. est ꝯsensus rationis ⁊ uolūtatis:ergo videtur ꝙ lib. arb. equaliter sit ratio ⁊ uolūtas. hoc etiam videṫ ex suo nomine. libertas enim uolūtatis ꝓprie est ⁊ rationis arbitriū. ¶ Item videṫ ꝙ liberū arbitriū nō tm̄ sit rōnis ⁊ uolūtatis sed etiā aliarū plurium potētiarū. Dicit eniz Dama. 2° libro 22° cap⁹ ꝙ in oīb⁹ rōnabilib⁹ entibus duciṫ magis nālis appetitus q̄z ducit lib. arbitrio omniū ⁊ cuz rōne moueṫ q: ꝯiugate sunt in eodē cognitiue ⁊ aīales ṽtutes li. arbitrio igitur appetit ⁊ lib. arbitrio vult: ⁊ lib. arbitrio inquirit ⁊ perscrutatur: ⁊ li. arbitrio iudicat: ⁊ lib. arbitrio disponit: ⁊ lib. arbitrio eligit: ⁊ lib. arbitrio impetum facit: ⁊ lib. arbitrio agit. Ex hoc accipitur ꝙ li. arb. sit appetitus ⁊ uolūtatis ⁊ rationis ⁊ motiue potentie. ¶ Deinde obijcitur cōtra illā partem diffinitionis qua bonū eligiṫ gratia assistente. Dicit enim Damascenus ꝙ electio est duobus pꝛacētibus optare hoc p:e altero: ergo electio videṫ eē actus eligentie: ⁊ sic videṫ liberum arbitriū esse idem cum eligētia. Hoc etiā videṫ per hoc ꝙ Ar̄s: in 4° ethicoꝝ eligentiā ponit inter efficiētes causas ṽtutis ꝯsuescibilis. causa aūt efficiēs istarū ṽtutum videṫ esse lib. arb. Si hoc concedatur contra. Dicit Ar̄s: ꝙ uoluntariū maius est q̄z eligētia. i. in plus q: pueri agūt uolūtarie sed nō ₰m ꝓheresim siue eligētiā ⁊ repētina ⁊ uolūtaria sunt sed nō ₰m eligentiā facta. Cum igiṫ oē qō est in libero arbitrio sit uolūtariū ⁊ nihil plus videbitur lib. arb. non esse eligentiam siue ꝓheresim: ⁊ ita videṫ ꝙ male diffiniaṫ liberū arbitriū per actū eligētie qui est eligē ut dicit Ar̄s. ¶ Deinde queriṫ de alijs diffinitionib⁹ que lꝫ nō sunt adeo in usu ut ista tn̄ ponūtur a sanctis. Et p̄mo accipiaṫ illa que est in itinerario Clemētis in 2ª disputatiōe ꝯtra ₰monē magnū datum a Petro aplo sic. liberi arbitrij ptās est sensus aīe habens virtutē qua se possit ad quos uelit act⁹ inclinare. Et contra hāc obijciṫ sic: sensus enim aīe sunt interiores uel exteriores ut dicit Algazel. ⁊ exteriores sunt qnque ⁊ interiores qnque. s. sensus cōis imaginatio fantasia estimatio ⁊ memoria. Cuz igiṫ liberū arbitriū nullus istoꝝ sensuꝫ sit nō videbiṫ esse sensus aīe. ¶ Preterea nihil videṫ eē dictu qō dic̄ Petr⁹. ꝙ lib. arb. ptās est sensus habēs virtutē. hēre enim virtutē est hēre ptātem ⁊ hoc ibit in īfinitū si diffinitio bona est. ¶ Preterea nō videṫ eē incōueniēs qō dicit ad quos uelit act⁹. uelle eniꝫ actus uolūtatis est ⁊ sic per ip̄m nō debet diffiniri liberū arbitriū. Aliam diffinitionē dat Bern⁹ in libro de libero arbitrio ⁊ gratia sic: lib. arb. est consensus ob uoluntatis inamissibilē libertatē ⁊ rationis que secū semp ⁊ ubiq; portat inclinabile iudicium: ip̄e liber sui ꝓpter uoluntateꝫ ⁊ ip̄e iudex sui ꝓpter rōnem. ¶ Contra hoc obijciṫ sic: sup ꝓbatū est ꝙ ꝯsensus est rōnis ⁊ uolūtatis. Coiter aūt diciṫ ꝙ liberi arbitrij potentia distincta sit a rōne ⁊ uolūtate: ergo male diffiniṫ liberū arbitriuꝫ per consensum. ¶ Item ꝯtra iudiciū rōnis sepe agiṫ per liberum arbitriū. ergo videṫ ꝙ in ꝯsensu liberi arbitrij rō nō semper ⁊ ubiq; portat inclinabile iudicium. ¶ Preterea nihil videṫ esse dictu qō dicit huic ꝯsensum esse iudiceꝫ sui: q: iudiciū est an̄ ꝯsensuꝫ: ⁊ ita ꝯsensus nō erit iudex sui sed ali⁹ iudex an̄ iudicabit ip̄m. ¶ Item Ansel. in p̄mo de libero arbitrio diffinit sic libertas arbitrij est ptās cōseruādi rectitudinē uolūtatis ꝓpter ipam rectitudineꝫ. Et cōtra hoc obijciṫ sic lib. arb. est potentia rōnalis anime. omnis aūt potētia rōnalis est ad opposita ut ꝓbaṫ in x° metha^ce. ergo lib. arb. est ad opposita. ergo nō debet diffiniri ad vnum oppositorū tm̄: q: est rectitudo uoluntatis. ¶ Iteꝫ habeṫ per diffinitionē Petri qui dicit ꝙ hēt virtutē ad quos uelit act⁹ se iclinare. ⁊ etiā per diffinitionem Aug̃ qui dicit ꝙ lib. arbitrium eligit bonuꝫ gr̄a assistēte ⁊ malū ea deserēte. ¶ Item liberū arbitrium est potētia ordinata ad actū: potētia aūt seruādi ₰m ꝙ hmōi non est potentia agendi: ergo videtur ꝙ lib. arb. potius deberet diffiniri per agē q̄z per ₰uare. ¶ Itē rectitudo uolūtatis nō pōt ꝯseruari nisi habita. rectitudinē aūt uoluntatis nō hn̄t mali: ergo mali nō hn̄t ptātem liberi arbitrij. ¶ Item sicut liberū arbitriū est liberuꝫ ad actum quē vult: ita est liberuꝫ ad finē quē vult: ⁊ ita nihil videṫ esse dictu qō dicit ptās seruādi rectitudinē ꝓpter ipaꝫ rectitudinē. ¶ Ultimo queriṫ etiā penes qd sumanṫ huiusmodi diffinitiōes. ¶ Solo dicēduꝫ ꝙ liberi arbitrij potētia est sp̄ualis ₰m ordinē nāe ⁊ hoc patet per actum ipsi⁹ liberi arbitrij qui est eligē qui hēt aliqd rōnis ⁊ aliquid uolūtatis. eligē eni duob⁹ ꝓpositis alterū ꝓoptare est. duo ṽo ꝓponē rōnis est. alterū ṽo ꝓoptare uoluntatis est. Et ut hoc meli⁹ intelligaṫ ¶ Notādū ꝙ quatuor succedūt sibi in ope rōnalis aīe. quoꝝ p̄mū est act⁹ rōnis qui ꝯsiderādo ꝓponit aīe appetibilia ⁊ discernit qd appetibile sit. 2^m est uolūtatis ꝯsentiēs in vnū appetibiliuꝫ. 3^m est id qō eligit amatū a uolūtate: ⁊ hoc uocamus liberum arbitrium. ⁊ 4^m est pfecta uoluntas que mouet ad cōsecutionē appetibilis decreti per rōnē ⁊ optati per uoluntatē ⁊ electi per liberū arbitrium. q: ṽo arbitrari de appetibilib⁹ rōnis est: libertas aūt uolēdi uel nō uolēdi uoluntatis est lib. arb. sequitur utrunq;: idcirco nomen suū cōponiṫ ex utroq;. ¶ Sciēdū tn̄ ꝙ aliud est arbitrari ⁊ aliud iudicare. Iudex eni in iudicio ordinē iuris tenet: ⁊ hoc ꝯuenit ꝓprie rōni que iudex est appetibiliuꝫ: ⁊ iō rō ₰m ꝙ est iudex semp dissentit malo. qn̄ aūt compromittiṫ in arbitros tūc cōpromittētes cedūt a iure suo ⁊ arbitrorū est moderari ꝓ utraq; pte: pn̄t tn̄ deflecti ad grauamē ptis vni⁹ ⁊ alteri⁹: ⁊ hoc ꝓprie ꝯuenit libero arbitrio cui⁹ est moderari iter decretū rōnis ⁊ appetitū uoluntatis: ⁊ per electionē pōt declinare in vnū uel in alterum. ⁊ propter hoc dicitur esse lib. arb. q: in arbitrando nō hēt limites sibi pfixos quātū debeat moderari pro rōne ⁊ quātū pro uolūtate. Sed sicut dicit Petrus ptātem hēt ad quos uoluerit act⁹ se inclinare: īfra tn̄ declarabiṫ quid sit ei⁹ libertas ⁊ utrū habeat eā a seipo uel ab alio. ¶ In diffinitione aūt Aug̃. cum dicitur lib. arb. est facultas rōnis ⁊ uolūtatis: facultas aūt poniṫ pro perfecta ptāte arbitri uolētis eligē qōcūq; uoluerit. s. decretum a rōne uel desideratū a uolūtate. Et dr̄ rōnis ⁊ uoluntatis eo ꝙ semp est arbitriū ei⁹ inter decretū rōnis ⁊ ꝯcupiscētiā uolūtatis ⁊ nō ita ꝙ sit uoluntas uel rō uel utrūq; sed ₰m suū esse ⁊ rōnē lꝫ idem sit suba ⁊ ₰bm. Nō eni assentimus qbusdā dicētib⁹ eandē potētiā esse rōnē ⁊ uolūtatē ⁊ lib. arb. sed differre per actus. Esse enim lib. arb. a pfectione potestatis arbitrarie que est ex eo ꝙ non ligat arbiter quin possit arbitrari ₰m utrāq; partē equaliter uel pro altera in grauamē relique. Esse ṽo rōnis a pfectione ptātis iudiciarie que est ex eo ꝙ teneṫ ordo iuris ⁊ iusticia cause ₰m rei ueritatē. Esse ṽo uolūtatis est a pfectiōe appetit⁹ inclinātis se in appetibile: ₰ba tn̄ ⁊ ₰bto idē sunt: ⁊ uoco subaꝫ nām aīe rōnalis motiue ad opabilia: ₰bm aūt uoco illud qō ₰stat oībus potētijs aīe ⁊ nālib⁹ potētijs suis ⁊ ꝓprietatib⁹. ¶ Ad p̄^m ergo dicēdū ꝙ facultas facilē ⁊ pfectā ptātem supponit que nō est ita rōnis ⁊ uolūtatis tanq̄z in ipsis existat sed tanq̄z inter que ut patet ex p̄dictis: est enim facultas hec pfecta ptās arbitrarie eligēdi decretū a rōne uel ꝯcupitū a uoluntate. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ facultas nō supponit habitum lꝫ

hoc qdā dixerūt decepti a mō significādi qui est in noie
scilȝ q: illud nomē videf noīare formā a mā abstractam
cōponibilē cuȝ potētia sicut habitꝰ cōponif, sed supponit
potentiā cōpletā ad actū ex sibi innatis que innata qdaȝ
uocāt habitꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ille habitꝰ nō est rō/
nis ut patet ex ꝑdictis etiā si sit innatus: ⁊ ꝓpter hoc non
sequif ꝙ sit scia: sed est ꝑfectio ꝑtātis arbitrarie ut iaȝ di/
ctuȝ est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ facultas nō est aliqd exi
stēs in duobꝰ idem numero ens eo ꝙ nō dr facultas rō
nis ⁊ uolūtatis tanq̄ȝ sit in illis sȝ tanq̄ȝ iter que. ¶ Ad
aliud dicēduȝ ꝙ facultas hic pōt bn̄ sumi per silitudineȝ
a rebꝰ exterioribꝰ que dicunf facultates eo ꝙ possidean
tur ad nutū. sed nō sic dr eo ꝙ illā facultatē ponat in rō/
ne ⁊ uolūtate eo ꝙ faciat eos faciles: sed q: hēt eam in se
ipa ut diximus: ⁊ iō cessant quatuor obōnes sequentes.
¶ Ad id qd obijcif ꝙ facultas dicat intēsionē habitꝰ eo
ꝙ capit intēsionē ⁊ remissionē dicēdū ꝙ facultas suppo/
nit potētiā ꝑfectā ut dictū est. Sed tn̄ potētia duobꝰ mo/
dis pōt ꝯsiderari. s. in se ⁊ in comparatione ad exteriora
quibꝰ adiuuaf ad optimū uel impedif ab ipo. Si pꝰ mō
tunc nō capit intēsionē uel remissionē. Un̄ Bernꝰ in li/
bro de libero arbitrio ⁊ grā dicit ꝙ libtas a coactiōe nec
peccato nec miseria amittif nec minuitur: nec maior est
in iusto q̄ȝ in pctōre: nec in angelo plenior q̄ȝ in homie.
Si vero 2º mō ꝯsideraf tūc accipit intēsionē ⁊ remissioneȝ
ſm ꝙ grā uel felicitate iuuaf ad optimū ul' ꝯtrarijs hoꝝ
scilȝ peccato ⁊ miseria ipedif ab ipo: ⁊ hec eadē cōsidera
tio est in oi potētia aie. ¶ In cōparatiōe eniȝ ad habitꝰ
⁊ ad finē vnus est rōnabilior alio: si tn̄ rō in se cōsideref
sunt oēs eque rōnales. ⁊ per hoc patet solo ad sequens.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ lib. arb. nō sic dicitur hic acce
ptuȝ ꝙ ꝑus fuerit nā aie rōnalis ⁊ postea accepit ipm: sȝ
q: datū est ei cuȝ nā sicut oēs alie potentie nāles. ¶ Ad
hoc aūt qd obijcif ꝙ oē ꝯn̄s nām est accn̄s. dicēdum ꝙ
hoc uerū est de ꝯn̄tibus tpe: sed nō de ꝯn̄tibus nā ⁊ rō/
ne. Aial enim ul'r ut dicit phus in ꝑmo de aia. aut nihil
est aut posteriꝰ est ⁊ tn̄ nō est accn̄s. ¶ Ad hoc qd obij/
citur cōtra hoc ꝙ lib. arb. dicitur esse facultas uolūtatis
⁊ rōnis dicēdū ꝙ nullo triū modoꝝ intelligif sed mō ꝑ/
habito. ⁊ iō rōnes illas que sunt ꝯtra opinionē dicenteȝ
vnam potentiam cōpactam esse ex ratione ⁊ uoluntate
que sit lib. arb. ꝯcedimus de plano. Sil'r rōnes illas que
sunt ꝯtra opinionem dicentem ꝙ lib. arb. est ratio ⁊ uo/
luntas cōcedimus eo ꝙ nos dicimus tres potētias esse
vnā in suba ⁊ sbto ut sup̄ diximus. ¶ Ad illas aūt que
videntur ꝓbare ꝙ lib. arb. sit rō. dicēdum ꝙ arbitrium
qd ponif in noie liberi arbitrij nō est idem iudiciū nec
est actꝰ rōnis qd sic ꝓbaf. loquif aliqs ad aliū ꝓponēdo
sibi id qd est rōnis ⁊ id qd est uolūtatis dicēs castitatem
esse de numero honestoꝝ ⁊ virtutū ⁊ meritoꝝ. formatio/
nem aūt delectabilē ꝯcupiscētie uoluntatis sed tuo arbi/
trio est relictū qd eligas. ¶ In ista eni locutiōe ꝓponif
rōnis iudiciū in vno ⁊ ꝯcupiscētia uolūtatis in alio ⁊ se/
quif arbitriū electionis utrūqȝ. Iudex aūt post sniaȝ nō
arbitraf. vn̄ cuȝ arbitriū hic sequaf sniam rōnis arbitriū
illud non erit rationis sed alterius potentie est lib. arb.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ cum dicit Bernꝰ ꝙ lib. arb.
est liberū de uolūtate iudiciū ponif pro arbitrio ⁊ nō ſȝ
ordinē iuris pro electiōe iusticie. ¶ Ad id qd obijcif ꝙ
lib. arb. sit uoluntas dicendum ꝙ lȝ libertas in uolunta/
te sit plus q̄ȝ in ratione tn̄ nō sequitur ex hoc ꝙ lib. arb.
sit uolūtas: eo enim ꝙ lib. arb. sit consequens rationem
⁊ uolūtatē hēt aliqd de utroqȝ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ
perficif peccatū diuersimode in diuersis potētijs. In rō
ne enim ꝑficif tanq̄ȝ in ꝯsentiēte. In uolūtate aūt tanq̄ȝ
in ꝑfecte uolēte ⁊ appetente. In lib. autem arb. tanq̄ȝ in
eligente: ⁊ ꝓpter hoc sancti diuersimode loquuntur de
ꝑfectione peccati. qdā enim dicūt ꝙ oē peccatū est in rō
ne. ⁊ qdā ꝙ omne pctm̄ est in uolūtate, ⁊ qdaȝ ꝙ omne
pctm̄ est in lib. arb. ⁊ sil'r de ope meritorio. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ Ansel. diffinit lib. arb. ⁊ libtatem eius in
cōparatiōe ad finē ad quē datū est: ⁊ non ſm id qd est: ⁊
hoc meliꝰ patebit infra in explanatiōe diffinitiōis eius.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ peccatū est malus usus lib. arb.
⁊ pctm̄ est mala uoluntas diuersimode ut ꝑdictum est.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uolūtas in nobis semp est libera
imo incidit ibi sophisma ſm locū ꝯn̄tis. ¶ Ad aliud di
cēduȝ ꝙ penes uoluntatē est auctoritas ut penes impe/
rās. penes rōnem aūt ut penes discernēs ⁊ penes iudi/
cans: lib. arb. uero ut penes eligēs. ¶ Ad aliud dicen/
dum ꝙ libtas est in tribꝰ viribꝰ aie ſm plus ⁊ minus. po
tētie enim organice ꝓpter affixionē ad mām obligatio/
nem hn̄t ad imitationē corpis ⁊ nō sunt oino libere qua
obligatiōe nō astringif rō cuȝ non sit potētia organica.
Cogitur vero ab ipo exteriori ꝯsentire uero ⁊ dissentire
falso: ⁊ hoc ꝯtingit ibi cuȝ a ꝓprietate illa qua iudex est.
Iudicis enim est ingrēdo ⁊ discernēdo sequi ordinē iu/
ris ⁊ rei ueritatē. uolūtas aūt hēt utrāqȝ libtatē. nō enim
cogif ad uolēdū id qd rōcinatum est: q: sepe ꝯtrarie mo
uet rationem sed lib. arb. libertatem hēt arbitrādi quid
eligaf utrū. s. rōcinatū uel uolitū. ¶ Ad aliud dicēdum
ꝙ uoluntas ꝑncipalior est in opibus q̄ȝ ratio tn̄ non ex
hoc sequitur ꝙ sit lib. arb. ut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad il/
lud qd obijcitur ꝙ lib. arb. sit ratio ⁊ uolūtas. dicēdum
ꝙ nō est uerū ⁊ hoc est qd dicit Bernꝰ ꝙ est ꝯsensus rō
nis ⁊ uolūtatis sic est intelligēdū ꝙ eligēdo qn̄qȝ cōsen/
tit uolito ⁊ qn̄qȝ rōcinato. ¶ Ad aliud patet solo per an̄
dicta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ sicut sup̄ diximus de uolū/
tate ꝙ vno mō cōparaf ad uolitū extra: ⁊ alio mō ad vi/
res aie interiꝰ mouēdo eas ad actū: ita dico de lib. arb.
vno enim modo cōparaf ad eligibilem extra: ⁊ alio mō
cōparaf ad vires intra. nr̄i eniȝ arbitrij est intelligē uel
nō ⁊ ingrere ⁊ disponē ⁊ amare ⁊ uelle ⁊ eligē ul' nulluȝ
hoꝝ facē: ⁊ in illa cōparatiōe loquif auctoritas Damas.
¶ Ad illud qd obijcif ꝯtra illā partē que dicit qua bo/
num eligif ⁊c. dicēdum ꝙ eligētia nō est liberi ar. eligē
tia eniȝ ponit deliberationē ſm iudiciū rectū sicut patet
ex his que attribuunf eligētie in 3º ethicoꝝ. liberū enim
arbitriū nō de necessitate sequif iudiciū rectum. electio
aūt nō est vniformis hincinde: electio enim eligētie est
directe iudicare per rōnem ⁊ cum deliberatiōe. electio
aūt li. ar. est inclinatio ad quos uoluerit actꝰ ut dicit Pe/
trus siue ꝯcupitos per uoluntatem siue discretos per rō
nem. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eligentia causa est virtutis
cōsuescibilis sed li. ar. coiter se hēt ad opa virtutis ⁊ vitij.
¶ Ad id qd querif de diffinitiōe Petri dicēdū ꝙ sen/
sus dr duobꝰ modis ꝓprie. s. ⁊ per silitudinē. ꝓprie auteȝ
diuidif in iteriores ⁊ exteriores ut dicit Alga. per silitu
dinem aūt dictꝰ dr etiā de potētia aie rōnalis: sicut enim
sensus mouef ad pn̄s ita motiue aie rōnalis ad pn̄s de/
lectabile uel nociuū mouēt ſm ꝯcupiscentiā uel fugam.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū dr li. ar. ꝑtās ⁊c. pm ꝑtās sup/
ponit potentiā ex nā impfecta. cum aūt addif hn̄s virtu
tem ⁊c. per virtutē supponif cōplemētuȝ illius potentie
per habitū nālem ⁊ sic patet ꝙ non ibitur in infinitum.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cuȝ dr ad quos uelit actꝰ ⁊c. sup/
ponif uelle qd est eligens ex eo enim ꝙ li. ar. sequif rō
nem ⁊ uoluntatē hēt aliqd rōnis ⁊ aliqd uolūtatis ut sup̄
determinatū est. ¶ Ad illud qd obijcif de 3ª diffinitiōe
que est Ber. dicēdū ꝙ ꝯsensus diuersimode est rōnis ⁊
uoluntatis ⁊ liberi ar. ⁊ quomō sit rōnis ⁊ uolūtatis de/
terminatū est. li. ar. vero est sicut eligētes hoc qd est decre
tum est a rōne uel cōcupitum a uoluntate uel utrunqȝ.
¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ iudiciū qd secū portat li. ar. non
est ꝓprie iudiciū de re: q: hoc est rōnis sed est iudicium
arbitrātis utrū. s. sequēda sit rō uel uolūtas uel utrūqȝ: ⁊
hoc iudiciū semp portat secū li. ar. ¶ Ad aliud dicēduȝ
ꝙ ꝯsensus dr esse iudex sui eo ꝙ nō hēt iudicē supioreȝ

cogētē sȝ ꝓprio decreto deflectit ad rōnē uł uolūtatē uel
utrūqȝ. ¶ Ad aliud dicēdū qđ obijcit ꝯtra diffinitionē
Ansel. ꝙ li.ar. ſm eſſe eſt ad oppoſita: ſed in cōparatiōe
ad finē eſt ad ſeruāduȝ rectitudinē uoluntatis. ꝛ per hoc
patet ſol'o ad tria ſequētia. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ ptās
liberi arbitrij eſt in nr̄a ptāte: ſed accipe iuſticiā non eſt
in nr̄a ptāte. ¶ Item deflecti a iuſticia habita eſt in nr̄a
ptāte. vñ cuȝ Anſelmus diffiniat in cōparatiōe ad fineȝ
diffinit per ea que ſunt in nr̄a ptāte de fine: ſȝ aūt in pec
catorib⁹ ꝑdita ſit iuſticia: ptās tñ ꝯſeruādi nō eſt perdita
ſicut aliqs amittēs theſauruȝ thecam retinet in qua reſer
uare poſſet theſauruȝ ſi hr̄et. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſicut
finis ultimus eſt vnus ſȝ fines intēti ſint multi. finis aūt
ultimus eſt ꝓpter quē datū eſt li.ar. nobis. ſ. qđ ponitur
ab Anſel. intētiua finis ſunt quos figit ratio: ꝛ in illis li/
bertatē hēt li.arb. ¶ Ad ulti^m dicēduȝ ꝙ diffinitio Aug̃
dicit eē li.ar. qđ eſt facultas eligēdi ex rōne ꝛ uoluntate.
ſed diffinitio Petri tangit libtatē ipſi⁹ in cōparatiōe ad
act⁹. diffinitio aūt Ber. ꝑncipal'r tāgit ea que hēt a rōne
ꝛ uoluntate. diffinitio aūt Anſel. eſt in cōparatione ad fi
nem per quē data eſt. ¶ Ex his patet ſol'o cuiuſdaȝ qōn/
nis que ꝯſueuit fieri. ſ. q̃re noiat li.ar. duplici noie. ſ. q:
ꝯñs eſt ex duab⁹ potētijs rōne. ſ. ꝛ uoluntate. Cōueniēs
cum rōne in arbitrio ꝛ in libtate cum uoluntate. Simi/
liter patet q̃re arbitriū cadat in recto ꝛ ut ſuba: liberum
aūt ut accñs: q: ſ. ꝓpri⁹ act⁹ liberi ar. eſt arbitrij qđ ſequit
ex pte rōnis uel uolūtatis uł utriuſqȝ ut patet ex ꝑdictis.
¶ Queritur de actibus liberi arbitrij.

t **Ertio queritur** de actibus li.
ar. videt enim ꝙ plures act⁹ hēat per auctorita
tem Damaſ. ſup̄ inductā. ſ. ꝙ li.ar. iudicat ꝛ li.ar. vult ꝛ
li.ar. ingrit. ¶ Item quecūqȝ potētie ſic ſe hñt ꝙ quedā
ſunt diffiniētes alias: ꝛ quedā diffinite per illas: illaruȝ
act⁹ eodē mō ſe hēbunt: qđ ꝓbat per hoc ꝙ q̃lis eſt habi
tudo potētiaruȝ ad inuicē talis eſt habitudo actuum. ſed
rō ꝛ uoluntas diffiniūt li.ar. ergo videt ꝙ actus rōnis ꝛ
uoluntatis ſunt in actu li.ar. hoc etiā videt per rōnē act⁹
qui attribuit ei. ſ. eligē. Eligē eniȝ eſt duob⁹ ꝓpoſitis al
teruȝ ꝑoptare. duo aūt ꝓponē nō eſt niſi rōnis: nō enim
ꝓponunt niſi ꝯferēdo ꝛ oīs collatio rōnis eſt: optare aūt
uoluntatis eſt: ergo plures act⁹ ſupponunt per hoc ipſuȝ
qđ eſt eligē. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ vnius potētie vni/
cus eſt act⁹. li.ar. eſt potētia vna: ergo vnicuȝ debet hēre
actuȝ. ¶ Ad hoc rñdent qdā dicētes ꝙ in ueritate li.ar.
eſt potētia vna: ꝛ hec eadeȝ uoluntas ꝛ rō ſed hēt plures
act⁹ nō ex equa ſed ꝯñter ordinatos ſup idē obm. Et ad
hoc adducūt plures rōnes. quaruȝ vna eſt ꝙ ſicut ſe hēt
finis ad finem ſic ſe hēt potētia ad potentiā. ſed uerū eſt
finis rōnis bonuȝ aut finis uoluntatis: ꝛ idem ſub rōne
eligibilis eſt finis li.ar. Cuȝ igit ueruȝ ꝛ bonum ꝛ eligi/
bile nō differāt niſi rōne ꝛ nō re videt ꝙ rō ꝛ uoluntas
ꝛ li.ar. nō differūt re ſed rōne ſoluȝ. ¶ Item ſicut ſe ha
bet ueruȝ ad cognitiuā ita ſe hēt bonū ad motiuā. ſed ex
cognitiōe ueri ſub rōne ueri nunq̄ȝ ſequit motus in bo
num: ergo neceſſe eſt ponē cognitionē boni aut illa: er/
go eadem eſt cuȝ cognitiua boni uel cognitiua ueri. Si
eadē cuȝ cognitiua ueri tunc neceſſe eſt uerā cognitionē
ponē. ſ. motiuā in ueruȝ que ſe magis teneat ex pte mo/
tiue in bonū: ꝛ ita erūt q̄tuor potētie. ſ. cognitiua ueri in
ratione ueri: ꝛ cognitiua boni in rōne boni: ꝛ motiua in
bonuȝ in rōne boni: ꝛ motiua in ueruȝ in rōne ueri. hoc
aūt eſt incōueniēs q: eadē rōne poneret gnta. ſ. motiua
in uerū in rōne boni: ꝛ ſic multe eſſent potentie motiue
ergo relinquit ꝙ eadeȝ cognitiua ueri ꝛ boni ꝛ motiue
in bonū. ¶ Item hoc uolūt ꝓbare per fidē. fides enim
eſt virt⁹ tēdens in ſummū bonū. Cuȝ ergo oīs virtus ſit
de ꝑfectione uoluntatis ꝛ li.ar. hoc neceſſariū eſt ꝙ uo/
luntas ꝛ li.ar. ſunt potētie tēdentes in ueruȝ ꝛ cognitio/
nem ueri: ergo eadē eſt potētia motiua in bonū ꝛ cogni
tiua: ꝛ motiua in ueruȝ: ergo eadē eſt uoluntas ꝛ ratio ꝛ
li.ar. ¶ Iteȝ ꝓbāt per diuiſionē motiuaruȝ. motiue enī
ab Aug̃ ꝛ Bern⁹ diuidunt in rōnalem ꝛ ꝯcupiſcibileȝ.
Cuȝ ergo uoluntas ꝛ li.ar. ſint de motiuis ꝛ nō ꝯtineant
ſub iraſcibili ꝛ ꝯcupiſcibili ꝯtinebunt ſub rōnali ꝛ ſic rō
ꝛ uolūtas ꝛ li.ar. ſunt vna potētia. ¶ Item vna ꝯtrarie/
tas eſt vni⁹ potētie: ſed virt⁹ ꝛ vitiuȝ ſunt vna cōtrarietas
ergo vna potētia. di aūt a ſanctis q: ſunt in rōne ꝛ uolun
tate vna li.ar. vitiū ꝛ virt⁹ ergo rō ꝛ uoluntas ꝛ li.ar. ſunt
vna potētia. ¶ Item cui⁹ eſt depoſitio ei⁹ eſt neceſſitas
iudiciū aūt boni qđ eſt in rōne eſt diſpō ad motum. ele/
ctio aūt que eſt neceſſitas ꝛ uoluntas ꝑfecta q̃ſi ꝑfectio:
ergo eiuſdē potentie erit iudicare eligē ꝛ uelle. ¶ Item
eius eſt facē motum cui ſit nūciatio de motu: ſed rōni ſit
nūciatio: ergo rōnis eſt facē motuȝ. cuȝ igit mouētes ſint
uoluntas ꝛ li.ar. erūt eedē potētie cuȝ rōne. ¶ Sed cō/
tra hoc eſt q: ſi ꝑma rō ualet tūc etiā potētie motiue ſunt
eedē cuȝ appꝑhēſiuis: ꝛ ſic intellect⁹ practicus ꝛ ſpeculati/
uus ꝛ uoluntas ꝛ li.ar. nō faciūt niſi vnā potentiā. Sil'r
ſm hꝰ ſenſus ꝛ imaginatio ꝛ memoria ꝛ fantaſia nō ſunt
niſi vna potētia: q: obta eoꝝ nō differūt niſi ſm rōnem
ꝛ nō ſm eſſe ſiue ſm rem. Si ꝟo 2ª rō bona eſt tunc ira
ſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis ſunt eedē cuȝ fantaſia. ſȝ quecūqȝ
vni ꝛ eidē ſunt eadē inter ſe ſunt eadē: ergo iraſcibilis ꝛ
cōcupiſcibilis ſunt idem qđ falſuȝ eſt cuȝ nec idem hēat
obm nec eiuſdē rōnis ſunt. ¶ Sol'o ꝓpter hoc dicimus
ꝙ illa opinio falſa eſt. ſunt enim diuerſe potētie rō ꝛ uo
luntas ꝛ li.ar. ſicut in ꝑhabita qōne eſt demonſtratum.
¶ Ad ꝑ^am aūt dicēduȝ ꝙ Dama. loqtur de li.ar. ꝓut ſe
cōuertit ſup alias potētias mouēdo illas ꝛ hoc qual'r ſit
ex ꝑhabitis eſt declaratū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ rō ꝛ
uoluntas nō cadūt in diffinitione li.ar. ſicut ptes eſſen/
tiales ipſi⁹ ſed ſicut ea que ſm nām ꝑexigunt ad actum
ipſi⁹. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ li.ar. habeat
in actu ſuo aliqd rōnis ꝛ aliqd uoluntatis ꝛ hoc etiā ſup̄
explanatū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ illa ꝓpō ſicut ſe ha
bet finis ad finem ꝛc̄. intelligit de fine ſm rōnem finis ꝛ
nō ſm ſbm finis. Rō enim finis facit diuerſitatē in virt
bus aīe ſicut patet in oīb⁹ ſenſibilib⁹ ꝛ rōnabilib⁹ ut ꝓbat
inducta inſtātia. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ eadē potētia eſt
motiua in uerū ꝛ cognitiua ueri in rōne boni. ſ. rō ꝑcti/
ca uel intellect⁹ practicus. appetitiua enim pure non eſt
cognitiua: neqȝ oportet ꝙ ſit cognitiua ueri in rōne bo/
ni media ſicut iter cognitiuā ueri ꝛ appetitiuā boni ma/
gis ſe tenēs ex pte cognitiue ueri ꝙ ꝓpter hoc ſit alia. ſ.
motiua in uerū que magis ſe tenet ex pte motiue in bo
num q: cognitiua ueri in rōne boni ſufficit ad utrūqȝ. ſ.
ad mouēdū in bonuȝ ꝛ ad mouēdū in uerum ꝛ hoc per
modū cōſilij ꝛ nō per modū impij ſicut mouet uolūtas.
¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ fides eſt in rōne motiua ſicut pra/
ctica: ꝛ non in uolūtate ſicut ſupponebat. Et ſi obijcit ꝙ
Aug⁹ dicit cetera pōt hō uolens: credē aūt nō eſt niſi uo
lens. ſoluēdū eſt per diſtinctionē uolūtatis ſup̄poſitam.
Uolūtas aūt vno mō motor eſt alioꝝ viriū ad ſuos act⁹
ꝛ obta: ꝛ hoc mō loquit hic Aug⁹ ꝛ ſm ꝙ cōuertit ſe ad
rōnē in actu ꝛ obto fidei. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cum di
uidunt vires motiue in iraſcibilē ꝛ ꝯcupiſcibilē ꝛ rōna
lem ſupponunt in rōnali plures vires eo ꝙ rōnalis nō
noiat qui rōnem ſm ꝙ eſt potētia ſpecialis ſed motiuaȝ
rōnalis aīe: ꝛ hoc ſup̄ explanatū eſt in qōne de diuiſiōe
viriū motiuarū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iſta ꝯtrarietas ꝟ
tus ꝛ vitiū eſt ꝯtrarietas in gn̄e ꝛ nō in ſpecie: ꝛ ꝓpter hꝰ
ſufficit ꝙ ſbm ſuū in gn̄e ſit vnuȝ ſȝ in ſpecie ſit diuerſuȝ
hec aūt eſt virt⁹ motiua aīe qđ patet ſi deſcēdat ad ſpēs.
prudētia enim virt⁹ eſt ꝛ ſil'r tēperātia: tam ph̄i aūt q̄ȝ ſan
cti prudentiā ponūt in rōne ꝛ tēperātiā in ꝯcupiſcibili.
¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ eſt quedaȝ diſpō intranea: ꝛ eſt
diſpō quedā itrinſeca: ꝛ hoc uerū eſt ꝑcipue in rōnabi/

libus nusq̄ in naturalib⁹: ↄsiliarius enim disponit agē/tes ⁊ est extra ipm̄. appetit⁹ vo agēdi disponit sicut exn̄s in agēte: ⁊ i talib⁹ nō est uerū q̄ eiusdē sit dispō ⁊ necessitas. vn̄ cuꝫ sit in rōne ⁊ li. ar. ⁊ uoluntate patet q̄ nō seq̄tur q̄ sit eadē potētia. ¶ Ad ulti^m dicēdum q̄ ad hoc q̄ fiat motus sufficit q̄ faciens motum ⁊ nūcians identitatem habeant in substātia ⁊ subiecto: ⁊ non oportet q̄ bm̄ esse ⁊ diffinitionem sint idem.

¶ Queritur de libertate eius.

q Uarto querit de libertate ei⁹. Et circa hoc queruntur tria. s. quid sit libertas. ⁊ cuius sit p̄io. ⁊ de diuisione libertatis.

a D primum proceditur sic. Dicit Anselmus de li. ar. putasne q̄ additūꝫ li. ar. minuit ⁊ sepatuꝫ auget libertatē esse libertatē ut partē libertatis q̄si diceret nō. ſꝫ flexibilitas ad oppositos act⁹ addita li. ar. minuit libertatē ⁊ sepata auget: ḡ non est libertas. 2ª pbaꝛ ex dicto Ber. dicētis q̄ liberi⁹ est in p̄ria q̄ꝫ in via. ⁊ tn̄ ibi nō est bꝫ flexibilitatē ad oppositos act⁹. ¶ Preterea intentio Ansel. in illo libro est specialr̄ reprobare hoc q̄ qdā dixerūt libertatē esse flexibilē ad oppositos act⁹. ¶ Itē flexibilitas ad oppositos act⁹ est flexibilitas in bonū ⁊ malū. si ergo est libertas arbitrij erit rōne utriusq̄ ptās libertatis ⁊ nō rōne alteri⁹. aliter enim nō diceret flexibilitas: ergo flexibilitas in malū erit ps libertatis. Sed quicqd in rōne potētie pficit aliqd si reducaꝛ ad actū magis pficit illud. in oib⁹ eni cōpletio: est act⁹ q̄ꝫ potētia: ergo opus malū facit libertatē qd̄ est contra euāgeliū Jo. 8° ubi dicit dn̄s: qui facit pctm̄ buus est peccati. ¶ Preterea in fine scd̄i snīarū pbaꝛ q̄ potētia peccandi magis est in potētia q̄ꝫ potentia; sed potentia peccādi est flexibilitas in malū: ergo flexibilitas in malum nō erit pars ptātis li. ar. ⁊ hoc est ↄtra multos qui dicūt q̄ flexibilitas ad oppositos act⁹ sit libtas qd̄ etiā probaꝛ sic in laude sācti viri d' in eccl'iastico qui potuit trāsgredi ⁊ nō est trāsgressus facē maluꝫ ⁊ nō fecit. potentia ergo faciēdi maluꝫ ponit partē libtatis. ¶ Item dicunt sancti q̄ ꝑpter hoc fecit nos de⁹ li. ar. ne esset coactū bonuꝫ nr̄m ⁊ ita nec laude nec remuneratiōe dignū. ergo potētia faciēdi bonū esset sepata a potētia faciēdi maluꝫ ⁊ induceret coactionē. sed qcqd remouet coactioneꝫ facit libertatē. potētia faciēdi maluꝫ remouet coactionē. ergo ponit libtatē. sed bꝫ diffinitionē Pet. li. ar. est ptās faciēdi qcqd vult. q: ipe dicit q̄ hēt virtutē ad quos uoluerit act⁹ se inclinare. ptās aūt faciēdi qd̄ vult iueniꝛ in aliquo in quo nō inueniꝛ flexibilitas ad optatos act⁹ sicut in sanctis in p̄ria ⁊ angelis: ergo flexibilitas ad optatos act⁹ nō videꝛ esse libtas arbitrij. ¶ Item ptās faciendi quid vult nō videꝛ iueniri in oībus in qb⁹ est li. ar. sicut in dānatis. Dicit eni Grego⁹ q̄ sepe ipediꝛ uoluntas demonū ne tantū possint quātū uelint. ḡ videꝛ q̄ etiā ptās faciēdi qd̄ vult sit li. ar. ¶ Item ptās faciēdi qd̄ vult nō videꝛ ↄuenire nisi oī potentie. ergo si est libertas in solo deo erit libertas arbitrij. ¶ Si vo dicaꝛ q̄ libtas hēt determinari bm̄ Ansel. pro ptāte ↄseruādi rectitudinē propter se tūc nō videbiꝛ in demonib⁹ esse libertas in illis. enim impossibilitas est ad rectitudinē. Si dicaꝛ q̄ Ansel. soluit hoc per sil'e dicēs q̄ ad visum q̄tuor exiguntꝛ. s. ptās i vidēte: ⁊ pn̄tia obti: ⁊ mediū adiuuās ut aer: ⁊ mediuꝫ nō phibēs sicut q̄ paries uel aliqd̄ aliud nō sit mediuꝫ inter videntē ⁊ visibile. Et dicit q̄ si desit visibile ⁊ utrūq̄ mediū adhuc nihilominus remanet ptās in vidēte rectitudinē q̄uis desit rectitudo remanet tn̄ ptās conseruādi eā. Sed hoc nō videꝛ esse sil'e q: in ptāte vidēdi est possibilitas ad actuꝫ: sed in dānatis est impossibilitas ad actū rectitudinis. ¶ Preterea in p°metha^ce habeꝛ q̄ dicimus hoiem liberū qui causa sui est tm̄. ergo videꝛ q̄ libtas deberet sic determinari bm̄ rōnem illā. s. q̄ libertas arbitrij in hoc est q̄ ipm̄ causa sui est in actub⁹. Hoc etiā videꝛ per rōnem oppositionis que est inter seruitutem ⁊ dn̄iuꝫ. seruit⁹ enim determinaꝛ per subesse. dn̄iuꝫ aūt per supesse. ergo cuꝫ libertas mediū sit videꝛ nō debere determinari per subesse. ¶ Sol'o dicēduꝫ q̄ li. ar. multiplr̄ determinaꝛ. Si enim determinaꝛ ad actus in quos pōt pse ex nā sui tunc est flexibilitas ad oppositos actus. Si vo determinaꝛ bm̄ nomē libtatis tūc est ptās faciēdi qd̄ vult. sicut enim hoiem dicimus esse liberum qui ptātē hēt eundi quo vult ⁊ q̄ nō detineꝛ ab aliquo dn̄o: ita li. ar. dicimus qui ptātem hēt faciēdi qd̄ vult nō detētā ab aliquo supiori: ⁊ hoc mō loquūtur phs ⁊ Damas. ⁊ Grego⁹ nix⁹. qui dicūt nos esse dn̄os illorū actuū qui fiunt ex li. ar. Si vo determinaꝛ in cōparatione ad finē ad quem est per habitū tunc libertas est ptās cōseruandi rectitudinē uoluntatis ꝑpter se sicut dicit Ansel. ¶ Dicēduꝫ ergo ad p^m q̄ flexibilitas ad oppositos act⁹ bm̄ sui nām nō minuit libtatē sed bm̄ suuꝫ actū. ⁊ sic itelligit Ansel. qui dicit q̄ additū minuit. ⁊ per hoc patet solutio etiā ad seq̄ns. ¶ Ad aliud dicēduꝫ q̄ flexibilitas in malū nō sonat in puatione ⁊ ligatione. Actus eni est post potentiā rōne ⁊ nā eo q̄ amplior: est puatio in actu q̄ꝫ in potētia: ⁊ idcirco act⁹ minuit libtatē. Si vo dicaꝛ q̄ bm̄ hoc potentia etiā ponit puatione lꝫ minorē q̄ꝫ actus. Rn̄dēduꝫ est q̄ potētia duob⁹ modis ↄsideraꝛ. s. bm̄ cōparationē ad actuꝫ: ⁊ bm̄ cōparationē ad oppositum. Et p° mō est in potētia ⁊ sonat in puationē. 2° mō est eadeꝫ cuꝫ potētia que est in bono eo q̄ oīs potētia rōnalis est ad opposita: sed tn̄ addit exclusionē obligatiōis ad vnū soluꝫ: ⁊ sic est pars libtatis. ⁊ per lꝫ patet sol'o ad oīa que obijciunꝛ de illa mā p̄ter hoc solum q̄ nō sic videꝛ eē in sanctis in p̄ria ⁊ in dānatis in iferno. Et ad hoc rn̄dēdū est q̄ est ptās in nā ⁊ est ptās ex habitu: ⁊ ptātem in nātam sancti q̄ꝫ dānati hn̄t ad opposita: sed bm̄ ptātem ex habitu manēt in vno oppositoruꝫ ut in bono uel malo. ¶ Ad lꝫ qd̄ obijciꝛ ↄtra libtatē quā ponit Petr⁹. s. q̄ li. ar. sit ptās faciēdi qd̄ vult. dicēduꝫ q̄ dānati hn̄t ptātem faciēdi qd̄ uolunt eo q̄ nām nō amiserūt: sed q̄ nunq̄ bonū uolunt hoc est ex depauatione habit⁹. ⁊ qd̄ dicūt sancti q̄ impediꝛ freq̄ter uoluntas demonis ne tātuꝫ possit q̄tuꝫ uelit. intelligēduꝫ est de exteriorib⁹ ⁊ nō de interiori ope uoluntatis. ¶ Ad aliud dicēduꝫ q̄ oī potentie est facē oīa que vult bm̄ potentiā infinitā. sed potentia creature est facē oīa que vult bm̄ terminū sue ptātis. Diciteni Damas. q̄ li. ar. nō est aliquoꝝ nisi eoꝝ que in nr̄a ptāte sunt. ¶ Ad id qd̄ obijciꝛ ↄtra libtatē quaꝫ ponit Ansel. dicēduꝫ q̄ in ueritate dānati ptātem habēt ↄseruādi rectitudinē sic ipe dicit ex nā ⁊ lꝫ nunq̄ possit reduci ad actuꝫ nō est tn̄ supuacua. Remanet eni in eis ꝑpter duo. s. ꝑpter demonstrationē iusticie punientis. In hoc eniꝫ apparet iusticia penitētiarū eo q̄ habuerūt ptātem adhuc demonstratā in eis qua potuerunt stare in iusticia sibi data. Aliud est q̄ ex hoc magis torquenꝛ vidētes se ꝑpria uoluntate cecidisse ⁊ non necessitate coactionis alicuius. ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Queritur cuius sit potentie.

s Ecundo queritur cuius sit potentie. Et videꝛ q̄ uoluntatis. Dicit enim Bern⁹ q̄ libtatē hēt ꝑpter uoluntatē: arbitriū aūt ꝑpter rōnem. ¶ Item sup pbatuꝫ est q̄ rō lꝫ nō cogaꝛ ex organo tn̄ cogiꝛ ab obto. sed uoluntas nec ab obto nec ex organo cogiꝛ: ḡ libtas p̄ncipali⁹ est in uoluntate. ¶ Sꝫ cōtra vnaqueq̄ꝫ ꝑprietas est in illo p̄ncipalr̄ qd̄ denoiatur a libtate ⁊ nō ab alia potētia aie: ergo libtas p̄ncipalr̄ est in li. ar. ⁊ nō aliūde mutuata. ¶ Item habitū est sup q̄ etiā cuꝫ rō decreuit aliqd ⁊ cuꝫ uoluntas vult uel ideꝫ uel aliud qd̄ adhuc remanet libtas penes li. ar. q̄ illorū

duoꝝ sequat᷑:ergo ultima libtas ⁊ maxima residet penes
li.ar.⁊ sic libtas ꝑͦ mō ⁊ ꝑse est in ip̄o ⁊ per ꝯn̄s in alijs.
¶ Preterea querūt quidaz quare potius dicat᷑ li.ar.q̄z
ptās arbitraria. ¶ Solo dicēdū ꝙ libtas ꝑmo est in uo
luntate ut dicūt sancti. Cuz enim li.ar.sit potētia ꝯn̄s ad
rōnem ⁊ uoluntatē accipit ab eis ea que habuit in seip̄o.
¶ Ad id qd̄ ꝯtra obijcit᷑ dicēdū ꝙ li.ar.a libtate denoia
tur eo ꝙ complet᷑ in ip̄o ultimo lʒ incipiat in uoluntate.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in ueritate q̄litas est penes lib.ar.
sequēdi rōnem uel uoluntatē.sed ista auctoritas incipit
in uoluntate que libtatē hēt sequēdi rōnem ⁊ nō sequen
di ⁊ cōplet᷑ in li.ar. ¶ Ad ultiᵐ dicēduz ꝙ arbitriū non
dicit iudiciū rōnis ut ꝑus habitū est:sed spontaneā icli/
nationē ad decretū rōnis uel appetitū uoluntatis ⁊ hoc
subale est li.ar.⁊ ꝑpter hoc ponit᷑ in noīe eiꝰ ut in suba.
liberū aūt potētie in hoc ꝙ sui causa est ꝙ sequat᷑ rōnez
uel uoluntatē:⁊ hoc est ut proprietas ⁊ propter hoc in no
mine ponitur ut adiectiuum.

¶ Queritur de diuisione libertatis.

t **Ertio queritur** de diuisione
libtatis quā ponit Bernꝰ in libro de li.ar.⁊ gr̄a
scilʒ ꝙ alia est libtas a peccato:⁊ alia a coactione:⁊ alia a
miseria. ¶ Sed ꝯtra oīs diuisio datur ꝑm vnā cōez rō/
nem diuisi nisi sit diuisio equoci.sed ista diuisio non est
sic data.ergo videt᷑ nō esse bona.ꝑª patet per auctoritatē
Boecij in libro diuisionū.2ª patet per hoc ꝙ libtas a cul
pa dr̄ ꝑm magis ⁊ minus ut dicit Bernꝰ.libertas autē a
coactiōe. ¶ Preterea dicit Bernꝰ ꝙ libtas a coactione
est li.ar.⁊ libtas a culpa liberi ꝯsilij . libtas aūt a miseria
est libtas cōplaciti. Et querit᷑ rō istiꝰ adaptationis eo ꝙ
cōsiliū nō ꝓprie videt᷑ ꝑtinē ad gr̄am. ¶ Preterea ipse
dicit ꝙ arbitrari est discernē qd liceat.ꝯsilij aūt qd expe/
diat.cōplaciti ꝟo expiri qd libeat.⁊ querit᷑ rō istius ada
ptationis.qd enim expediat ⁊ qd liceat indifferenter vi
det᷑ ꝑtinē ad arbitriū ⁊ ꝯsiliū. ¶ Preterea ibidem dicit
ꝙ arbitrij est liberuz uelle:ꝯsilij aūt sape uerū : cōplaciti
ꝟo plenuz posse.⁊ hoc mō videt᷑ bn̄ esse adaptatuz:q: li/
beruz uelle hēt hō in gr̄a ⁊ libtate nāe:⁊ silr̄ ueruz sape.
¶ Preterea querit᷑ de alia diuisione sanctoꝝ.s.Aug̃ ⁊
alioꝝ qui diuidūt ip̄m in libtatē nāe gr̄e ⁊ gl̄ie:quomō
reducat᷑ ad istā. ¶ Preterea cuz libtas gr̄e ⁊ gl̄ie sint ꝑʒ
magis ⁊ minus querit᷑ q̄re libtas aīe etiā nō sit ꝑm ma/
gis ⁊ minus cuz cadat in eadē diuisiōe cuz illis. ¶ Pre
terea querit᷑ de diuisione quā dat Ansel.s.ꝙ libtas que/
dam est accepta ⁊ quedā nō. Et acceptarū libtatuz que/
dam est cuz rectitudine ⁊ quedā nō. Et earum que sunt
cuz rectitudine amissibili ⁊ quedā nō. ¶ Solo dicēduz
ꝙ diuisio libtatis datur ꝑm duplicez cōparationē ipsiꝰ.s.
ad actuz ⁊ ad finē. Si enim cōparat᷑ ad actū tūc erit liber
tas a coactiōe que causat᷑ a tribꝰ que sup̄ diximꝰ.s.ex eo
ꝙ li.ar.nō est potētia obligata māe.⁊ hoc hēt cōe cū rō/
ne.⁊ ex hoc ꝙ nō cogit᷑ ab obto exteriori ad ꝯsentiēduz
uel nō ꝯsentiēduz:⁊ hoc hēt cōe cuz uoluntate ex hoc ꝙ
nō cōpellat᷑ seq uoluntatē uel rōnem : ⁊ hoc est sibi pro/
priuz. Si ꝟo cōparat᷑ ad finē hoc ꝯtingit duobꝰ modis.s.
in dispōne ꝓpinqua fini ⁊ sic libtas est a peccato . uel sit
in fine ip̄o ⁊ sic est libtas a miseria. ¶ Ad obm ꝯtra di/
cēduz ꝙ libtas nō diuidit᷑ ut genus in hec tria sʒ ut sbm
in accn̄tia:⁊ ī illa diuisiōe nō oportet diuidētia eē eiusdē
rōnis sʒ etiā diuisū ab ip̄a. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū dr̄ ꝙ
libtas a coactiōe est libtas arbitrij arbitriū sumit᷑ ibi pro
illa libtate qua ꝑm suū uelle liberū arbitriū pōt se iclina
re ad uoluntatē uel rōnem.cuz ꝟo dr̄ ꝙ libtas a peccato
est libtas a ꝯsilio.ꝯsiliuz dr̄ electio boni melioris qd̄ eli/
cit᷑ per gr̄am sicut patet in diffinitiōe Aug̃ sup̄ assigna/
ta. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ cuz dr̄ li.ar.est discernē qd li/
ceat:⁊ hoc est uerū ꝑm ar.refert᷑ ad finem ꝓpter quē da
tum est. Cū ꝟo dicit᷑ ꝙ ꝯsilij est vidē qd expediat hoc at
tribuit᷑ ꝯsilio ꝑm ꝙ est de his que sunt ad finē. Ordina/
toꝝ enim ad finē alterū est efficaciꝰ ad obtinēduz finez:⁊
alterū minus efficax. Et ad hec discernēda dat᷑ gr̄a hoī.
¶ Ad aliud dicēduz ꝙ liberū uelle attribuit᷑ libtati pri/
me ꝓpter flexibilitatē uoluntatis que nō magis iclinat᷑
ad vnū q̄z ad alterū.uerū aūt nosse attribuit᷑ libtati a pec
cato ꝓpter gr̄am āminiculantē ad intellectū ueri ꝑm ꝙ
dr̄ in 8° Joan.si filius uos liberauerit uere liberi eritis.
plenuz ꝟo posse attribuit᷑ libtati cōplaciti eo ꝙ per felici
tatē beatitudinis ponit᷑ in maxima sui ꝑfectiōe. ¶ Ad
aliud dicēduz ꝙ diuisio alioꝝ sanctoꝝ eadē est cuz diui/
sione Ber.libertas enim nāe nihil aliud est q̄z libertas
a coactiōe sed differt in rōne noīs.dicit᷑ enim libertas a
coactiōe eo ꝙ est causa sui in opibꝰ ut sup̄ dictū est.liber
tas ꝟo nāe dicit᷑ eo ꝙ sequit᷑ nām sube rōnalis.⁊ ꝓpter
hͦ dic̄ Bernꝰ ꝙ nō est maior in angelo q̄z in hoīe:nec in
iusto q̄z in pctore.libtas aūt gr̄e ⁊ libtas a pctō oīno idē
sunt nisi ꝙ gr̄a dicit habitū liberantē.peccatum ꝟo dicit
id a quo liberat᷑:q: qui facit peccatuz seruus est peccati.
silr̄ libtas gl̄ie ⁊ libtas a miseria nō differūt ꝑm rem:nisi
q: miseria noīat id a quo liberamur.s.effectū pene ⁊ cul
pe.gl̄ia ꝟo dicit statum beatitudinis liberantis que ꝑm
Boeᵐ est statꝰ ꝯgregatione oīum bonoꝝ ꝑfectꝰ. ¶ Ad
aliud dicēduz ꝙ diuisio Ansel.datur ꝑm diuersitatē hn̄/
tiuz li.ar.deus enim hēt nō acceptum.sancti ꝟo hn̄t acce
ptum cum rectitudine:inamissibiliter aūt viatores:pec/
catores aūt sine rectitudine acceptū:⁊ recuꝑabiliter via/
tores irrecuperabiliter ꝟo damnati.

¶ Queritur de statibus liberi arbitrij.

s **Ecundo queritur** De stati
bus li.ar.qui dicunt᷑ esse q̄tuor a sanctis.s.statꝰ
inocētie:⁊ statꝰ culpe:⁊ statꝰ gr̄e:⁊ statꝰ gl̄ie. Et dic̄ Augꝰ
ꝙ in ꝑmo statu li.ar.poterat peccare ⁊ nō peccare. In 2°
autem statu potest peccare ⁊ non potest non peccare dā
nabiliter. In 3° ꝟo pōt peccare ⁊ non pōt nō peccare ue
nialr̄. In 4° ꝟo statu nō pōt peccare. Ex hoc videt᷑ ꝙ li.
ar.in statu peccati sit coactū ad malū. ¶ Item in 2° snia
ruz 25ª distinctione agit᷑ de his statibꝰ li.ar.in illo caplo.
Et possunt notari in hoīe 4ᵒʳ statꝰ liberi ar.ubi dicit᷑ sic.
Post peccatū aūt reꝑationē gr̄e ꝑmit᷑ a ꝯcupiscētia ⁊ vi/
cit᷑ ⁊ hēt infirmitatē in malo sed nō hēt gr̄am in bono:⁊
iō possit peccare ⁊ nō peccare. Pōt nō peccare etiā dā/
nabilr̄:post reꝑationē ꝟo an̄ ꝯfirmationē ꝑmit᷑ a concu
piscētia sed nō vincit᷑ ⁊ hēt qdē īfirmitatē in malo sʒ gr̄az
in bono ut possit peccare ꝓpter libtatē ⁊ infirmitatem:⁊
possit nō peccare ad mortē ꝓpter libertatē ⁊ gr̄az adiuuā
tem. Ex hoc accipit᷑ ꝙ exn̄s in pctō mortali nō pōt non
peccare dānabilr̄. ¶ Item Augꝰ in enche.de li.ar.ma/
le utens hō ⁊ se ꝑdidit ⁊ ip̄m:ẜ hō in pctō exn̄s non hēt
li.ar.sed necessitate cōpellit᷑ ad peccādū. ¶ Itez Augꝰ
tres sunt libertates arbitrij . ꝑª in qua poterat peccare ⁊
nō peccare.ultima ꝟo erit in qua poterit non peccare ⁊
nō poterit peccare.media ꝟo in qua pōt peccare ⁊ non
pōt nō peccare an̄ reꝑationē etiā mortalitatis:post reꝑa
tionē ꝟo saltem uenialr̄. ¶ Sed ꝯtra hoc videt᷑ esse di/
ctuz Bernardi qui dicit ꝙ uolūtas libtatē amittere non
pōt.qd̄ aūt nō pōt non esse:necesse est ip̄m esse:⁊ qd̄ ne/
cesse est esse nō est liberū ad hoc ⁊ ad aliud.ergo si in sta
tu mortalis peccati li.ar.nō pōt nō peccare dānabiliter
ip̄m amittit libertatē. ¶ Item Bernꝰ in auctoritate sup̄
notata dicit ꝙ libertas a coactiōe equalr̄ inest iustis ⁊ in
iustis ⁊ hoībꝰ ⁊ angelis.ergo videt᷑ ꝙ nō necesse sit dā/
nabilr̄ peccare illū qui est ī mortali pctō. ¶ Itē Ansel.
in libro de libertate arbitrij querit utrū amiserūt libtatē
arbitrij qui dicūt se nō posse resistē pctō ꝓpter importu/
nitatē tētationis.⁊ dicit ꝙ nō q: dicimus nos non posse
facē hoc qd̄ difficulter possumus nihilominus tn̄ ex lib.
ar.facimus. ¶ Item Augꝰ ꝯtra Tulliū obijcit dicentez

ꝙ ſi pſcia eſt ꝙ li.ar.pit.ꝛ dicͣ ꝙ hoc nō ſequit̃ q: qd̄ per li.ar.eſt futuruꝫ per uolūtatē eſt futuꝝ.qd̄ aūt eſt uolūtariū nō eſt neceſſariuꝫ.Ex hoc accipit̃ iterū ꝙ hō in ſtatu peccati pōt nō peccare ſi vult.¶ Itē magr̄ in 2° ſniaꝝ diſtictiōe 22ª determinās ſup̄ iductas auctoritates dic̄.eſt nāq; libtas trip̄r.ſ.a neceſſitate a pctō a miſeria.a neceſſitate ꝛ añ pctm̄ ꝛ poſt pctm̄ eque li.eſt ar.ſic̄ eniꝫ tūc cogi nō poterat ita nec mō.iō uoluntas apud eū merito iudicat̃ que ſemp a neceſſitate libera eſt ꝛ nunq̄ꝫ cogi pōt. ¶ Item ibidē magr̄ ubi neceſſitas nō eſt ibi nō eſt libtas nec uoluntas:ꝛ iō nec meritū nec demeritū.¶ Iteꝫ ibidē libertas a coactiōe in oibꝰ eſt tā in malis q̄ꝫ in bonis.In his uerbis innuit magr̄ ꝙ ſi poſſent nō peccare hoīes mali pctm̄ nō iputaret̃ eis ad penā.¶ Preterea nos videmus ꝙ gr̄a nō ligat li.ar.in bonis ita ꝙ neceſſe ſit bn̄ facē:ergo ab oppoſitis pctm̄ nō ita corrūpit li.ar. ꝙ neceſſe ſit male facē.¶ Ad hoc qdā dixerūt ꝙ li.ar. dupl̄r accipit̃ cuꝫ gr̄a.ſ.gratis data ꝛ cuꝫ gr̄a gratū faciēte.Cum gr̄a gratis data pōt non peccare mortaliter etiaꝫ in ſtatu peccati.cuꝫ gr̄a gratū faciēte vo liberat̃ etiam a peccato etiā in q̄ eſt:ſꝫ ſi ſine utraq; gr̄a ſit tūc nō pōt nō peccare dānabil̄r.¶ Inducūt aūt iſti ꝓ ſe illud de euāgelio Io.ſine me nihil poteſtis facere.ꝛ illud Yſaie 26° oīa opa nr̄a opatus es in nobis dn̄e.Sed ꝙ hoc friuolum ſit ſic ꝓbat̃.Dicit enim Augꝰ in prehabitis uerbis. Qd̄ aūt añ repatiōnē li.ar.nō pōt nō peccare mortaliter gr̄a vo gratis data nō reparat:ergo nihil eſt ad ꝓpoſitū qd̄ dicūt de gr̄a gratis data.Si vo diceret̃ ꝙ gr̄a gratis data reparat ſm qd ꝛ nō ſimpl̄r.¶ Cōtra hoc eſt ꝙ oīs homo ſm hoc eſt repatus ꝛ nullus eſt in ſtatu hoīs damnati de quo hic loquit̃ Augꝰ.¶ Item nec adam cecidit a gr̄a gratis data per pctm̄ nec dānati in inferno carēt oī gr̄a gratis data ſm qd ꝛ nō ſimpl̄r eo ꝙ dicit Dioꝰ ꝙ data illis nāl'ia bona nequaq̄ꝫ mutata ſunt ſed ſunt integra ꝛ ſplendidiſſima.¶ Solō ſine piudicio melioris ſnīe cuꝫ ſanctis pluribꝰ dicimus ꝙ li.ar.in ſtatu mortalis peccati nō hēt neceſſitatē peccādi mortaliter:ꝛ auctoritates Aug̃ p̄mo inductas ſoluimus cuꝫ magrō in ſentētijs ꝙ intelligunt̃ de libertate a peccato ꝛ nō de libertate a neceſſitate ꝛ a coactiōe ꝛ ſic reſoluēde ſunt poſt pctm̄.añ reparationē nō pōt nō peccare etiā dānabil̄r:hoc eſt non pōt nō eſſe in pctō dānabili eo ꝙ libertatē a pctō ꝛ gr̄aꝫ amiſit.Cuꝫ vo dicit Augꝰ ꝙ poſt pctm̄ trahit̃ ꝛ vincitur dicēduꝫ ꝙ trahit̃ per tētationē ꝛ pondē peccati ad aliud pctm̄:ſed vincit̃ eo ꝙ ſua ptāte nō pōt exire de pctō ppetrato:quia hō eſt ſpūs uadens ꝛ nō rediēs.Qd̄ vo dicit Augꝰ ꝙ hō male utens li.ar.ꝛ ſe amiſit.ꝛ ipm̄ expſſe explanat magr̄ in ſentētijs de libertate a pctō.ꝛ dicit nō debere intelligi de libertate a coactione.¶ Si vo querat̃ in que bona li.ar.poſſet ſine gr̄a gratū faciēte.dicēdū ꝙ multiplex eſt bonū ꝛ malū.ſ.bonū in gn̄e ꝛ malum ſibi oppoſitū ꝛ bonū circūſtātie per qd̄ inducit̃ bonū vtutis politice:ꝛ ipm̄ bonū virtutis ciuilis cuꝫ ſibi oppoſito malo ꝛ poſt hec bona bonū gr̄e ꝛ ſuū oppoſitū malū culpe. Sil̄r ſunt multi ſtatꝰ li.ar.quorū p̄mus eſt qui ꝯſiſtit in rōne ꝛ uoluntate ita ꝙ uolūtas ſequat̃ rōnē ꝛ ex illo ordine pōt in bonū in gn̄e ex defectu illiꝰ ordinis in malū gn̄e.Si vo uolūtas ampliꝰ ſequit̃ rōnē.ſ.ingrētē pulchꝝ ꝛ decēs in opibꝰ tūc pōt in bonuꝫ circūſtātie qd̄ gn̄atiuū eſt vtutis politice.per actꝰ eni ueſtitos circūſtātijs gn̄at̃ virtꝰ politica in nobis:per hūc eni modū ut dicit phs nati ſumus ſuſcipe vtutes.ꝓpter qd̄ etiā in glo.ſup matth. ille vtutes nāles uocant̃.Si vo deficiat ordo iſte tunc incidūt in malū circūſtātie.Sed in actū vtutis ethice nō pōt niſi ꝯiunctū ſit habitui vtutis ꝯſuetudinalis ꝛ ex defectu illiꝰ habitꝰ incidit in malū ſibi ꝯtrariū.In bonū vo gr̄e nō pōt niſi cuꝫ gr̄a gratū faciēte:ex cuiꝰ defectu icidit in malū culpe.ꝛ p hoc patet ſolō ad oīa obta.¶ Sꝫ notāduꝫ ꝙ ſci loquunt̃ de quadā libtate que nō eſt tacta ſuperiꝰ que eſt libtas a iuſticia de qua dicit aplꝰs.Cum eni eſſetis pcti liberi fuiſtis iuſticie.ꝛ hec libertas eſt ſimpl̄r ſeruitꝰ ꝛ ſm qd libertas.ſ.q: pctō: uoluntarie ꝛ libere di: ſeruire peccato qn̄ ſe offert ad peccandum.

¶ Querit̃ de cōparatione eiꝰ ad li.ar.angeli ꝛ dei.

u Ltimo queritur de cōparatione eiꝰ ad li.ar.angeli ꝛ dei.Videt̃ aūt in deo nō eē li.ar.Sup̄ eni hītū eſt:ꝙ ubi eſt neceſſitas ibi nō eſt libtas.ſed in deo eſt neceſſitas bn̄ uolēdi ꝛ ipoſſibilitas male uolēdi:ḡ in deo nō eſt libtas.Eadē eſt obō de libtate chriſti ꝛ angeloꝝ ꝛ ſctōꝝ ꝯfirmatoꝝ.ꝛ per ꝯtrariū de diabolo ꝛ dānatis.ergo ſi lib.ar.di de oibꝰ illis videt̃ ꝙ equoce dicat̃.¶ Preterea li.ar.p̄mi ſtatꝰ nō videtur differre a li.ar.ſcdi ſtatꝰ.In p̄mo eni ſtatu potuit peccare ꝛ nō peccare in 2° ſil̄r.¶ Solō dicēduꝫ ꝙ li.ar.q̄ꝫtuꝫ ad libtatē a coactiōe hēt duas cōparatiōes.vnā ad ſbam cuiꝰ eſt ꝛ ſic in deo nō eſt acceptū.In creatura vo rōnali acceptū ꝛ nomē li.ar.per analogiā eſt cōe ad utrūq;.Similr̄ vo cōparat̃ ad actū qui eſt libē eligē qd̄ vult dum placuerit ſic per vnā rōnē ut dicit Bernꝰ ineſt oi nāe rōnali.¶ Ad id aūt qd̄ ꝯtra obijcit̃ dicēdū ꝙ deꝰ ꝛ ꝯfirmati ſci libē uolūt qd̄ faciūt ꝛ ꝙ nō pn̄t male uelle nō ex coactiōe que tollat li.ar.ſed ex imobilitate honeſtatis que per nām eſt in deo.In ſcis aūt per firmationē habitꝰ eodē mō per ꝯtrariū dicēduꝫ eſt de dānatis.¶ Ad aliō dicēduꝫ ꝙ in p̄mo ſtatu li.ar.potuit peccare ꝛ nō peccare: ſed ſine habitu trahente in maluꝫ.In 2° vo ſtatu eſt cum habitu diſponēte ad maluꝫ ꝓpter fomitē.In ultimo vo ſtatu erit cum habitu affirmante in bonum.

¶ Queritur de ſyndereſi quid ſit.

c Onſequēter etiam querit̃ de ſyndereſi qd ſit ſm ſui ſubam ꝛ diffinitionē.Et utrū ipam ꝯtingat peccare aliqn̄ uel nunq̄ꝫ.Et utrum ipam cōtingat extingui.

a D primum ꝓcedit̃ ſic.

Dicit Baſilius ſup p̄m puerbioꝝ in originali qm̄quidē hēmꝰ qd ſit nāle quoddā aīe iudiciū p qd̄ malū ſegregamꝰ a bonis:que vtꝰ animi hn̄s i ſe nāliter ſibi iſita ꝛ iſerta ſemia iudicādi.Si vo hmōi iuſticie erudiētibꝰ extollat̃ directū ꝛ equū tenebit iudiciꝫ ac diſcretiōis examie.Ex hoc accipiunt̃ tria de ſyndereſi.quoꝝ p̄mū eſt diffinitio ſyndereſis.ſ.ꝙ ipa eſt virtꝰ animi hn̄s in ſe nāliter ſibi iſita ꝛ iſerta ſemina iudicādi per quā mala ſegregamus a bonis.2ª eſt q: ipa eſt nāle animi iudiciuꝫ. 3m eſt ꝙ eſt potētia aīe ꝛ nō habitꝰ ut qdā dixerūt.Si forte aliqs diceret ꝙ loqtur de rōne ꝛ nō de ſyndereſi.ꝯtra hoc eſt ꝙ rō nō hēt iudiciū nāle ſꝫ potiꝰ inqſitiuū ut ſup determinatū eſt.ſil̄r rō nō hēt nāliter iſerta ſemina iuſticie ſꝫ potiꝰ acqrit ea per doctrinā prudētie ꝛ ꝯſuetudinē. ¶ Item ꝙ deꝰ ſit virtꝰ aīe habet̃ a btō Aug̃ qui dicit ꝙ ul'ia iuris ſcripta ſunt nāliter in nāli iudicatorio:appellans nāle iudicatoriū ſyndereſim.cū igit̃ habitꝰ nō ſit niſi in potētia ꝛ vtute aīe erit ſyndereſis potētia quedā aīe ¶ Item glo.Hiero.ſup ezech.p̄ꝰ.Siltudo vultꝰ eoꝝ facies hoīs dicit pleriq; iuxta rōnabilitatē aīe ꝛ iraſcentiā ꝛ ꝯcupiſcētiā q: ille logicon ꝛ minicon ꝛ ephmeticō uocat ad hoīem ꝛ leonē ꝛ vituluꝫ referūt cogitationē ꝛ rōnem ꝛ meditationē ꝛ ꝯſiliuꝫ:eadēq; virtutē ꝛ ſapiētiā in cerebri arte ponētes.feritatē vo ꝛ iracūdiā atq; violētiā in leone que ꝯſtat in felle.libidinē luxuriā ꝛ oīum uoluptatū cupidinē in vitulo qui terre opibꝰ heret que eſt in iecore.4am ſup hoc ꝛ extra hec tria ponūt quā greci uocāt ſyndereſim que ſcintilla ꝯſcie in caym quoq; nō extinguit̃ q: victi uel ꝯiuncti uoluptatibꝰ uel furore:ꝛ ipſa interdū rōnis decepti ſilitudine nos peccare ſentimus

quã ꝓprie agle ꝯcgd deputãt nõ se miscentẽ tribꝰ ſʒ ipsa
errãtia corrigentẽ. Ex ista glo. q̃tuor accipiunt circa syn
deresim. quoꝝ pᵐ est ꝙ ipa est virtꝰ aie cõdiuisa rõnali ꝛ
irascibili ꝛ ꝯcupiscibili: ita ꝙ per rõnalem supponit co‑
gnitio ꝛ mens ꝛ ꝯsiliũ ꝛ sapiẽtia. per irascibilẽ aũt suppo
nit feritas ꝛ iracũdia ꝛ violẽtia. per ꝯcupiscibilẽ ꝟo sup
ponit libido luxuria ꝛ oium uoluptatũ cupido. per hoc
igit hẽmus in quo gñe sit synderesis: q: in gñe potentie
aie. 2ᵐ est ꝙ synderesis est scintilla ꝯscie: ꝛ q: scĩtilla sem
per micat ex igne sibi nãliter ꝯiuncto. ex hoc habet ꝙ il
la potẽtia nõ est sine suo habitu sicut ꝓus dictũ est in au‑
ctoritate Basilij suppõsita. 3ᵐ est ꝙ ipa sola inter q̃tuor
est sine organo per oẽm modũ ex eo ꝙ rõ ponit in arce
cerebri. irascibilis ꝟo in felle. ꝯcupiscibilis aũt in ieco‑
re: ista ꝟo extra hoc est sup̃ hoc. 4ᵐ est ꝙ ipa nõ est potẽ
tia per aliquẽ modũ mixta ceteris motiuis virībꝰ aie sed
errata corrigens in eis. ¶ Ad hoc ꝟo ꝙ sit potẽtia aie
qđ est ꝓmũ inter q̃tuor iducit aliud uerbũ Hiero. ibidẽ
sic. synderesis est spũs qui interpellat pro nobis gemiti
bus inenarrabilibꝰ. nemo eniʒ scit ea que hois sunt nisi
spũs qui est in eo. vnde Paulus. Integer spũs ut ꝛ aia ꝛ
corpus ꝯseruetur sine querela. ꝯstat autẽ ꝙ spũs ille vis
aie est. ¶ Item quedaʒ vis est in nobis semp distorta ꝛ
ad malũ inclinata sicut sensibilitas: g̃ per oppositũ id qđ
semp est in bonũ inclinãs ꝛ remunerãs a malo erit etiã
quedã vis aie. h̾ aũt est synderesis: g̃ erit quedã vis aie.
¶ Item ex pte theorici intellectꝰ qdã est itellectꝰ semp
in actu ꝛ semp agẽs qui dr̃ itellectꝰ agẽs ut dictũ est sup̃.
ꝛ est respectu ueri scibilis: g̃ ex pte motiuarũ a silr̃ debet
esse quedã vis aie que sit semp i actu respectu boni opa
bilis. hec aũt nõ est rõ cuʒ illa qñqʒ decipiat g̃ erit synde
resis que est sup̃ rõnẽ. Si ꝓpter h̾ ꝯcedat ꝙ est vis aie.
Cõtra. synderesis ſʒ suũ nomẽ sonat hesionẽ quãdã per
sciam boni ꝛ mali. cõponit eni ex greca ꝑpõne syn ꝛ he
resis qđ idẽ est qđ opinio uel scia herẽs in aliquo p rõ‑
neʒ: g̃ ſm suũ nomẽ dicit habitũ potiꝰ q̃ʒ potẽtiã. ¶ Itẽ
id qđ inclinat in malũ semp est habitꝰ qđ dr̃ fomes: ergo
per oppoᵐ id qđ iclinat in bonũ semp est hitꝰ oppositꝰ
illi. Cuʒ igit h̾ sit synderesis: synderesis erit hitꝰ. ¶ Itẽ
uolũtatẽ deliberatiuã que est in li. ar. duo circũstãt. vnũ
ex pte iferiori inclinãs ad malũ qđ est fomes. Alterũ ex
parte supiori adiuuans ad bonũ qđ est synderesis. Cuʒ
igit nihil adiuuet ꝛ deꝓmat potentiã nisi habitꝰ syndere
sis erit. ¶ Si ꝓpter h̾ dicat ꝙ sine dubio synderesis dĩ
potẽtiã cuʒ habitu tunc querit utrũ dicat vnã uel plures
uel aliqd ꝯiunctũ pluribꝰ potẽtijs. videt eni ꝙ sit idẽ cũ
intellectu ꝓ̃ctico. sup̃ eni habitũ est a dicto phi ꝙ intelle
ctus ꝓ̃cticus semp est rectꝰ. Cuʒ igit hoc attribuat synde
resi ꝛ quecũqʒ sunt eadẽ etiã suba videt synderesis ideʒ
esse qđ intellectꝰ ꝓ̃cticus. ¶ Iteʒ a phis ex pte rõnis nõ
ponit vis motiua in bonũ per modũ cognitiõis uel iu‑
dicij nisi intellectꝰ ꝓ̃cticus ꝛ rõ ꝓ̃ctica. cum igit talis vis
aie sit synderesis erit synderesis eadẽ vis cũ rõne uel itel
lectu ꝓ̃ctico. ¶ Item idem sup illud ꝟbũ apl̃i ad Thes.
ꝑº. Integer spũs noster ꝛ aia ꝛc̃. exponit de synderesi. ꝛ
ibidẽ dicit glo. ꝙ spũs ponit ꝓ rõne: ergo synderesis est
ratio. ¶ Item ibidẽ glo. dicit ꝙ aplus in ꝑdicto uerbo
tria ponit: spm̃ ꝛ aiam ꝛ corpus illud. s. quo itelligimus
ꝛ illud quo viuimus ꝛ illud quo visibiles ꝛ ꝯtrectabiles
sumus: ergo synderesis est id quo itelligimus sed id quo
intellectꝰ est itellectꝰ: ergo synderesis est itellectꝰ. ¶ Itẽ
coiter dr̃ ꝙ synderesis sig̃tur per illũ nũciũ Job qui so‑
lus euasit ut dãna nũciaret. ꝛ ibi dicit Gregoꝰ ꝙ vnus fu
git. i. discretio rõnis ad aiam redit que amissa nũciat: ut
qđ ꝑoccupata mens ꝑdidit afflicta accipiat: ergo synde
resis que renũciat mala videt esse rõ. ¶ Itẽ sci enume
rãtes vires motiuas aie nõ ponũt nisi tres: irascibilẽ cõ
cupiscibilẽ ꝛ rõnalem: ergo videt ꝙ synderesis. si est vis
motiua ꝛ nõ ꝯtinet sub ꝯcupiscibili ꝛ irascibili ꝙ conti‑
neat sub rõne. Qđ si ꝯcedat. cõtra. Habitũ est in aucto‑
ritate Jo. ꝙ synderesis est extra ꝛ sup̃ eas ꝛ nõ miscet se
tribus. s. errata corrigit in eis: ergo synderesis non est rõ
nec intellectꝰ. ¶ Preterea videt ꝙ synderesis sit nõ po
tẽtia vna sed plures. nõ enim eiusdẽ potẽtie est appete‑
re ꝛ iudicare. synderesis aũt iudicat de faciẽdo ꝛ appetit
etiã bonũ: ergo nõ videt esse potẽtia vna. ¶ Itẽ synde
resis isurgit ꝯtra malũ qđ videt esse irascibilis. cũ ergo
nõ sit eiusdẽ potẽtie isurgẽ appetẽ ꝛ iudicare nõ videtur
synderesis esse potẽtia vna sed tres. ¶ Preterea videt
ꝙ synderesis sit quoddã ꝯiunctũ oibus viribꝰ supioribꝰ
aie. Cuʒ eniʒ hõ per pctm̃ corruptꝰ fuit in nãlibꝰ nõ adeo
fuit corruptꝰ ꝙ nihil maneret integruʒ. g̃ in singulis vi‑
ribꝰ aliqd manet rectũ qđ in iudicãdo ꝛ appetẽdo cõcor‑
dat rectitudini ꝓme in qua creatꝰ est hõ: ꝛ hmõi eiusdem
est murmurare cõtra oẽ nõ rectũ. cuʒ ergo hoc sit officiũ
synderesis i hoie. synderesis est rectitudo manẽs i singu‑
lis viribꝰ ꝯcordãs rectitudini ꝓme. ¶ Juxta hoc etiam
querit quare nullus phoꝝ posuit synderesim iter poten
tias aie motiuas cũ multi scõꝝ posuerũt eã. ¶ Solo si‑
ne ꝑiudicio dico ꝙ synderesis est specialis vis aie in qua
ſm Augᵐ ul̃ia iuris descripta sunt: sicut enim in specula
tiuis sunt ꝓncipia ꝛ dignitates que non addiscit hõ sed
sunt in ipo nãliter ꝛ iuuat ipsis ad speculationẽ ueri: ita
ex pte opabiliũ quedã sũt ul̃ia dirigẽtia in ope per que
intellectꝰ ꝓ̃cticus iuuat ad discretioneʒ turpis ꝛ honesti
in moribꝰ que nõ discit hõ. sed ſm Hieroᵐ est lex nãlis
scripta in spũ humano. Et dicunt ab Aug̃ ul̃ia iuris si‑
cut est nõ esse fornicãdũ ꝛ nõ esse occidẽdũ ꝛ afflicto eẽ
cõpatiẽdũ ꝛ hmõi ꝛ ſbm illoꝝ synderesis est. ꝛ ꝓpter hoc
ab Aug̃ uocat nãle iudicatoriũ: a grecis aũt synderesis
eo ꝙ coheret iudicio infallibili ul̃i circa que nõ est dece
ptio. ꝛ etiã debet sig̃ri per aquilaʒ in ezechiele: eo ꝙ alta
cõspicit que ꝯcordãt iusticie diuine: ſʒ nõ applicat ea ad
ꝑticularia q: hoc est officiũ rõnis sicut in speculatiuis in
tellectꝰ est ꝓncipioꝝ sed ordo ꝓncipioꝝ in sill̃is ad iferẽ‑
duʒ est rõnis: scia ꝟo ꝯclusionis. ¶ Dicẽdũ ergo ad ꝑᵐ
ꝙ in ueritate synderesis vis aie est. ſʒ notabile est qđ di‑
cit Basilꝰ ꝙ in ipa inserta sũt semina iusticie ꝛ ul̃ia iu‑
ris nãlis ꝛ ꝙ semp erit recta si hmõi iusticie hoc est potẽ
tie ex essentijs excolat: q: oportet ul̃ia iuris per ius posi
tiuuʒ applicari ad ꝑticularia. ius enim positiuũ a ratiõe
circa ꝑticulares casus est inuẽtũ: ꝛ per hoc patet solo etiã
ad sequẽs. ¶ Ad auctoritatẽ aũt Hiero. dicẽdũ ꝙ in ue
ritate synderesis est vis cũ habitu ꝓncipioꝝ iuris nãlis
sed dr̃ scintilla ꝯscie eo ꝙ ꝯscia seqtur ex synderesi ꝛ rõ‑
ne ꝛ ex pte synderesis nunq̃ʒ hẽt errorẽ ſʒ ex parte rõnis
qñqʒ decipiat: ꝛ hoc infra in q̃õne de ꝯscia magis expla
nabit. Qđ aũt Hieroꝰ dicit rõnẽ ꝛ sapiam esse in arce ce
rebri nõ est ita intelligẽduʒ ꝙ sit ibi rõ sicut in organo: ſʒ
eo mõ quo sup̃ dictũ est. s. ꝙ potẽtia a qua abstrahit rõ
ibi sita est hoc est imaginatio ꝛ fantasia. Silr̃ ꝙ concupi
scibilẽ ponit in iecore nõ ꝓpter hoc dr̃ ꝙ iecur sit orga‑
nuʒ ꝯcupiscibilis potẽtie imꝑantis: sed q: cõplexio ieco
ris facit ad cõplemẽtũ appetitꝰ in actu. est enim iecur ca
lidũ ꝛ humidũ. Calidũ aũt mouet appetitũ trahẽdo: hu‑
midũ ꝟo recipiẽdo. Silr̃ irascibilis potẽtia nõ est in fel
le tanq̃ʒ in organo sed cõplexio fellis ꝑficit irã ꝓpter ca
lidũ ꝛ siccũ. ꝓpter qđ a Damas. dr̃ inesse euaporatio fel
lis. Calidũ eniʒ multũ mouet spm̃ ꝛ sanguinẽ. ꝛ siccũ for
titer tenet spẽm molestãtis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ syn‑
deresis dr̃ spũs ꝓut spũs dr̃ puriꝰ aie ꝛ supius ꝙ cõside‑
rat opabilia. spũs aũt in alijs sig̃tionibꝰ accipit ut sup̃ in
q̃õne de imaginatiõe est explanatũ. ¶ Ad id qđ obijci
tur ꝙ synderesis est habitus. dicẽdũ ꝙ nõ est simpr̃ habi
tus sed noiat potẽtiã cũ habitu ut dictũ est: ꝛ per hoc pa‑
tet solo ad tria obiecta de habitu: ſʒ eniʒ potẽtia de se nõ
iuuet potẽtiã uel inclinet ad bonũ tñ potẽtia cuʒ habitu
iuuat ꝛ inclinat. ¶ Ad id qđ querit utrũ synderesis sit

idem qđ intellectus uel ratio. dicēdū ꝙ intellectus acci/
pif duobus modis. s. gn̄aliter ⁊ specialiter. gn̄aliter pro
omni vi aīe rōnalis que mouet cuꝫ cognitione ⁊ sic syn
deresis est pars eius. specialiter aūt dicif cōtra rōnem ⁊
synderesim ita ꝙ synderesis est ꝓncipioꝝ coīum. rō ꝟo
est etiā de ptibus sed cū collatione: ⁊ intellectus est sine
collatiōe. Silr̄ rō generaliter accepta accipif pro om/
ni vi mouēte cum cognitione a sanctis. sed specialiter su
mif ab Aug̃ qui diuidit ipsam in portionē supiorē ⁊ infe
riorē ſm diuersitatē sapie ⁊ sciētie ut supra dictū est. ꝓmo
ꝟo mō comphēdif sub rōne synderesis ⁊ scđo mō non:
per hoc patet solutio ad oīa illa que obijciunf de intelle/
ctu ⁊ rōne. ¶ Ad id qđ ulterius querif utrū synderesis
sit potētia vna uel plures. Rn̄dendū ꝙ est vna: lꝫ eniꝫ ip
sa appetat bonū qđ iudicat tn̄ q: iudicium eius est in ul'i
semp appetitus eius nō erit determinat⁹ ⁊ ꝙ remurmu
ret malo hoc erit per modū sentētiātis ⁊ non per modū
insurgētis uel ire. nulla eniꝫ vis motiua sine appetitu est
ꝓpter qđ etiā dicit phus ꝙ intellectus mouet inquātuꝫ
est appetitus qdam ⁊ per appetitū: sed ille appetitus nō
est specialis vis aliq̃ sed passio gn̄alis oīum motiuaruꝫ.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ irascibilis est insurgere ꝯtra ma/
lum sub determinata rōne mali: ⁊ per modum mouētis
mēbra ad repellēdū qđ nō ꝯuenit synderesi sicut iam di/
ctū est. ¶ Ad id qđ querif ultertus utrum synderesis sit
quoddā cōiūctum oībus viribus. dicēdū ꝙ nō: lꝫ enim
nō oēs vires sunt corrupte in totū: tn̄ corruptū ab itegro
est adeo distinctū ꝙ corruptio sit ꝓncipiū peccati ⁊ actus
sine itegro: q: corruptio nullius pōt eē ꝓncipiū effectiuū
vn̄ efficiēs in actu est potētia non ꝑfecta uel cū corruptio
ne: ⁊ ꝓpter hoc synderesis est specialis pars aīe magis in
ter ceteras elōgata a corruptione fomitis ꝓpter quā elō
gationē a corruptione nō pōt vinci. Sunt tn̄ qdā qui di/
cūt ꝙ synderesis est pars rectitudinis ꝓme in oībus vi/
ribus. ¶ Ad id qđ ulterius querif quare phi nō fecerūt
mētionem de synderesi. dicēdū ꝙ phi distinguūt potēti/
as ſm obiecta gn̄alia: ⁊ si cōsiderāt opabilia faciunt hoc
ſm rōnem iuris humani. sancti aūt specialius distinguūt
ſm ius diuinū ⁊ humanū: ⁊ ſm ꝓncipia iuribus ⁊ pticu
laria iuēta: ⁊ ideo sancti ponūt synderesim ad ꝓncipia ⁊
portionem supioreꝫ rōnis que inherescit iusticie diuine
ꝯtēplāde ſm rōnes eternas quarū neutrū ponunt phi.

¶ Utrum synderesim ꝯtingat peccare ⁊ errare.

8 **Ecundo queritur** Utrum synderesim cōtingat peccare ⁊ errare. Et videf
ꝙ sic: q: dicit dn̄s sup Ezechielem loquēs de synderesi.
hāc tn̄ cōsciam sicut in ꝓuerbijs dicif. impius cum in ꝓ/
fundū peccati uenerit ꝯtēnet sepe ꝑcipitari. videm⁹ ⁊ su/
um locū amittere cum qdā sine pudore peccare videan
tur: qbus merito dicif frons meretricis facta est tibi no/
luisti erubescere. Cū igif nō ꝑcipitef nec suū locū amit/
tat nisi per peccatū ⁊ errorē videf synderesis qn̄qꝫ ꝯsen
tire peccato. ¶ Itē hō ſm se totū cōdēnaf in inferno: er
go videf ꝙ ſm se totū peccet: q: si ſm aliquā ptē nō pec/
caret iniuste ageref cū illa si ſm illā ꝯdēnaref hō: ergo ⁊
ſm synderesim peccat. ¶ Item synderesis est potētia rō
nalis aīe: ergo est ad opposita: ergo qn̄qꝫ pōt ferri in vnū
⁊ qn̄qꝫ in alterū. ¶ Itē ſm totū corrupt⁹ fuit a pctō: ergo
⁊ ſm synderesim: ergo videf ꝙ synderesis qn̄qꝫ ingnef
ſm corruptionē. ¶ Sed ꝯtra dicit Basilius in auctori/
tate sup̄ inducta ꝙ nāle animi iudiciū uelut in quodā tri
bunali mētis nr̄e residēs que laudabilia sunt amplectif:
que ꝟo turpia vitia ꝯdēnat. Quicqd ꝟo semp ꝯdemnat
turpe nunq̃ꝫ cōsentit peccato. ¶ Itē Criso⁹ in 14ª home
lia sup Jo^em^. Cōsciētie iudiciū incorruptibile nobis im/
posuisse eū qui nos fecit gr̄e fuit maxime ⁊ clemētissime
ineffabilis. Judiciū aūt cōscie incorruptibile est iudiciū
synderesis eo ꝙ synderesis cōsciētie scintilla dicif: ergo
synderesis nō corrūpif ꝓpter peccatū. ¶ Preterea hītū
est in auctoritate sup̄ inducta a Hiero° ꝙ hec errata cor/
rigit ⁊ in alijs nō se imiscet. si ergo officiū eius est errata
corrigere semp nunq̃ꝫ videbif peccato ꝯsentire. ¶ Iteꝫ
habef per auctoritatē Gregorij sup̄ inductā qui dicit ꝙ
suū officiū est dān̄ū annūciare. Sed si hoc cōcedaf vide
bif manifesta instātia in hereticis ⁊ paganis ⁊ iudeis q
sine remorsu cōscie pro defensione erroris sui exponunt
se ꝑiculo: ꝓpter qđ videf in eis synderesis errori cōsenti
re. ¶ Solutio cōsentiēdo sanctis dicimus ꝙ synderesis
nunq̃ꝫ errat: cuius causa est q: ipsa non est nisi circa vni/
uersalia ꝓncipia ⁊ nāliter nobis inserta circa que nō po
test eē error. sicut uerbi gr̄a nō eē fornicādū nō esse occi/
dēdū: sed ratio que est sub synderesi ꝯferre habet ul'e ad
pticulare: ⁊ videre utrū hoc sit fornicatio uel homicidiuꝫ
⁊ q: circa pticularia est error maximus ꝓpter hoc rō fre/
quēter decipif. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēduꝫ ꝙ synderesis
nō ꝑcipitaf in se sed in inferiori: hoc est in rōne que suuꝫ
ul'e iudiciuꝫ per collationē ad pticulare trahit ad actum.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ hō dānaf ꝓpter peccatū ⁊ nō ꝓ
pter potētiaꝫ peccādi. actus aūt est totius hois sicut dicit
phus ⁊ Dama⁹. ⁊ ꝓpter hoc totus cōdēnaf lꝫ quedā pec
cato remurmuret. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hō ſm totū cor
ruptus est a peccato sed nō eq̃liter. Corruptio eniꝫ est in
qbusdā ſm victoriā uel in sensualitatē: ⁊ in qbusdā debi
lius ita ꝙ semp vincif ut in synderesi que semp est recta
⁊ in qbusdam medio mō ut in rōne que qn̄qꝫ est recta ⁊
qn̄qꝫ non recta. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lꝫ potētia rōna/
lis aīe sit ad opposita nō tn̄ est ꝓpter opposita sicut ꝓpter
finē sed ꝓpter vnū oppositoꝝ: ⁊ nisi erret semp deueniet
in illud: synderesis aūt nunq̃ꝫ errat ut patet ex ꝓncipijs
positis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ in hereticis ⁊ alijs infi/
delibus synderesis nō errat sed ratio: qđ patet. cum eniꝫ
synderesis nō sit nisi ꝓncipioꝝ coīum ipsa nō dicet nisi fi
dem eē defendēdā ⁊ vitaꝫ exponēdā pro fide ⁊ iusticia.
sed nō distinguit utrū hoc uel illud sit fides uel iusticia ⁊
ꝓpter hoc nō errat: q: ꝓncipia illa uerissima sunt rō que
dicit hoc uel illud esse fidē qđ est error ⁊ hoc uel illud eē
iusticiā ꝙ iniustitia est errat ⁊ decipif ⁊ q: certū supponit
ratio non sequif remorsus conscientie.

¶ Utrum synderesis in aliquibus extinguatur.

t **Ertio queritur** Utruꝫ synderesis in aliqbus extinguaf. Et videf ꝙ non. Di
cit enim Hiero⁹ in auctoritate sup̄ iducta ꝙ nec in caym
poterat extingui. ¶ Item de dānatis in inferno dicitur
ultimo Ysaie. Uermis eorum non morief: ⁊ uermis est
uermis cōscientie remordēs ex rectitudine synderesis.
¶ Item Dionysius data eis nālia bona nequaq̃ꝫ ea mu
tata esse dicimus sed sunt integra ⁊ splēdidissima. Cū igi
tur synderesis sit de nālibus bonis videf ꝙ integra sit in
dānatis ⁊ splēdidissima. Si igif forte dicaf ꝙ eadē ratio
est de libero arbitrio ⁊ uolūtate que tn̄ ꝑuersa sunt in dā
natis patet ꝙ hoc nō uerum per supra dicta ⁊ in syndere
si est habitus naturalis qui semp ꝑficit potētiam ad recte
iudicādū. ¶ Item dicit Bern⁹ ꝙ uermis inferni semel
iniectus ita ualide infigit dentes ꝙ non pōt vnq̃ꝫ auelli.
uermis aūt ille est morsus synderesis de pctō ꝑpetrato:
ergo synderesis manet etiā in dānatis. ¶ Sed cōtra 2°
Hieremie dicif filij mēphios ⁊ raphenos cōstuprauerūt
te usqꝫ ad uerticē. ubi dicit glosa ꝙ malignus spūs in mē
bris inferioribus usqꝫ ad uerticem ptingit quādo castaꝫ
celsitudinem mētis diffidentie moribus corrūpit. Casta
aūt celsitudo mētis est celsitudo synderesis: ergo synde/
resis corrumpif diffidētie morbo ⁊ ita extinguif. ¶ Itē
fomes ⁊ synderesis per inclinationes suas habent se mo
do opposito: sed inclinatio fomitis in aliquo hoīe in to/
to est extincta sicut in beata virgine: ergo inclinatio syn/
deresis in aliquo hoīe per peccatuꝫ ex toto pōt extingui

sicut in antichristo qui erit pessimus hominũ. ¶ Prete
rea ad qd maneret in dãnatis cum non posset retrahere
a mala uolũtate uel a pena. ¶ Solutio qdam ante nos
dixerũt ad hoc q duplex est bonum. s. nature & gratie. &
duplex est malũ. s. pene & culpe. & cum synderesis iclinet
ad bonum & retrahit a malo dicũt q in dãnatis nõ incli/
nat ad bonũ grẽ. bonũ aũt nãe ɔsideraẽ duobus modis
s. in se: & sic appetũt bonũ nature damnati & in compatio
ne ad puersam uolũtatẽ & sic nõ appetũt sed post peruer
sam uoluntatẽ & quo ad hoc dicũt synderesim extingui.
Siliter dãnati appetũt peccare & sic iteruz extinguit. pe/
na ṽo cõsideraẽ duplr. s. in compatione ad culpã uel in
se & pmo mõ appetũt eam. Dicũt enim q potius uolunt
esse in penis cũ culpa & peccato qz sine penis & sine cul/
pa: & sic iterũ extinguit. Si ṽo cõsideraẽ pena in se & sic
nõ appetũt eã sed sine piudicio dicimus q iste appetit⁹
puerse uolũtatis est qui est in libero arbitrio. appetitus
aũt synderesis semp est rectus & in dãnatis & viuis: & est
remordẽs de malo cõmisso & bono omisso. Et ppter hoc
dicit uermis mordẽs uel rodẽs dãnatos. ¶ Ad pmum
aũt qd ɔtra obijcit dicẽdũ q celsitudo mentis dicitur lu
men fidei in eminẽtia rõnis: & hoc est qd dicit glosa dif/
fidẽtie morbo: hoc est infidelitatis per quam fides corrũ/
pit. ¶ Ad aliud dicendũ q grã amplioris potentie est
peccatũ: & ppter hoc lz fomes extinguat per grãm in ali
quo: tñ non ppter hoc necessariũ est q synderesis extin
guat per peccatũ. ¶ Ad ultimũ dicẽduz q remanet in
dãnatis ad maius tormentũ. nõ eniz parua pena est cor/
rosio uermis: hoc enim facit impios intra semetipsos ge
mere & seram penitẽtiã facere sicut habet 5° Sapiẽtie. q
turbabunt impij timore horribili & mirabunt in subita/
tione insperate salutis bonorum gemẽtes pre angustia spi/
ritus dicẽt intra se. hi sunt quos aliqñ habuimus in deri
sum & in similitudinem improprij nos insensati vitam illorum
estimabamus insaniã: & finez illorum sine honore. Manet
etiam ad hoc q ɔtrarietas sit inter ipsos dũ puersa uolũ
tas liberi arbitrij irascẽdo contra appetitum synderesis
consentit malo.

¶ Queritur quid sit cõsciẽtia.

Einde queritur de cõ
d
scientia. Et querunt tria. s. qd sit cõsciẽtia
Et utrum ipsa sit recta uel possit esse non
recta. Et utrum extingui possit in aliquo.

D primum proceditur sic.
a
Actus sunt pmi potẽtijs sm rõnem. dictare aũt
aliqd faciendũ uel nõ faciẽdũ est actus rõnis ut pus ha/
bitũ est: cum ergo ille idẽ actus sit cõsciẽtie videbit cõsci
entia eẽ ratio. ¶ Preterea cõsciẽtia per suũ nomen po/
nit sciẽtiam: sed ois sciẽtia est in rõne: ergo cõscientia uel
erit ratio uel rõnis. ¶ Item aliquẽ dicimus eẽ cõscium
qui scit aliqd nobiscũ: ergo videt ɔscientia esse sciẽtia ali
cuius cum societate alterius qd falsum est cum cõsciẽtia
supponat secretũ cordis. ¶ Preterea videt cõsciẽtia nõ
esse potẽtia uel habitus sed actus. Cũ eniz dicimus q re
mordet nos ɔsciẽtia nõ itelligimus de habitu uel de po/
tẽtia sed de actu. cum aũt hic actus sit memorie ut videt
Eccl'iastici 7°. scit cõsciẽtia tua q: tu crebro maledixisti.
¶ Preterea cõsciẽtia videt eẽ fides. dicit in 13° ad Ro/
manos. omne qd nõ est ex fide peccatũ est. ubi dicit glo.
quicqd est cõtra cõsciẽtiam &c. ¶ Item videt q sit spes
pmo ad thimo^{m} sup illud finis pcepti est charitas de cor
de puro & ɔsciẽtia bona. glosa. i. spe. ¶ Preterea Dama
scenus dicit q cõsciẽtia est lex nr̃i intellectus. lex autẽ in
tellectus est habitus intellectus. ¶ Juxta hoc queritur
quomõ synderesis scintilla cõsciẽtie potius dicat qz rõ:
cum ɔsciẽtia iunet ex synderesi & rõne. ¶ Preterea cuz
ois nr̃a scia sumat ex fantasmatibus ut pus est habitũ vi
debit potius q fantasmata sint scintille ɔsciẽtie potius qz
synderesis. ¶ Solutio dicimus q cõsciẽtia cõclusio est
rõnis practice ex duab⁹ pmissis: qrũ maior est syndere/
sis & minor rõnis qd sic patet. Querit ab aliq qre cõsciẽ
tia sibi dictet hoc eẽ faciẽdũ. & rñdebit q hoc est bonuz. &
querit ulterius qre ppter hoc sit faciendũ q: bonũ: & rñ
debit qñ omne bonũ: & iste qões ponũt talẽ sillogismũ
omne bonũ faciẽdũ hoc est bonũ: ergo hoc est faciẽdum
Maior aũt istius sillogismi est synderesis cuius est icli/
nare in bonũ per ul̃es rõnes boni. Minor ṽo est rõnis
cuius est cõferre pticulare ad ul̃e. cõclusio aũt est cõsciẽ/
tie qd sic pbat. Ab oibus coiter supponit q cõscientia
aggrauat uel excusat in toto uel in parte. Inter tres autẽ
actus phabitos pmus nõ attingit actum particularẽ siue
opus meritoriũ uel demeritoriũ hoc uel illud. 2° autem
qui rõnis est non est de faciẽdo sed de rõne faciẽdi. cum
enim dicit q hoc est bonũ rõnem dicit faciẽdi: sz nec ad/
huc impat faciẽdũ uel nõ faciendũ. sed qñ infert per mo
dum sentẽtie hoc eẽ faciẽdũ uel nõ faciẽdũ tũc excusat si
seqtur in illo ope uel excusat si nõ sequit. ¶ Dicẽdũ er/
go ad pmũ q actus cõscie est actus rõnis sed ɔsequens
ex alio actu pcedente: & ex hoc patet solutio ad sequens.
¶ Ad aliud dicẽdũ q scia ppie cõclusionis est ut dicit
Ar: in posterioribus. sed ppositio que apponit per cõ/
positionẽ notat simultatẽ ad duo pscita: quorum alteruz est
in synderesi pse notũ. Alterũ ṽo in actu rõnis qd suppo
nit ut notũ sed ut frequẽter egei pbatione eo q circa pti
cularia multiplr ɔtingit errare. ¶ Ad aliud dicẽduz q
cõsciẽtia actu aggrauãs uel excusans est rõnis actus que
est cõclusio ut pbat obiectio. ¶ Ad aliud dicendum q
reminisci nõ est sine rõne ut supra pbatũ est lz cõcernat
rõnem pteriti. uel dicat melius q intellectus & ratio nõ
sunt tñ q: est aliqd sed q: fuit & erit ut supra dictum est.
¶ Ad aliud dicendũ q cõsciẽtia est nomẽ multipliciter
dictũ. sed tñ ad Romanos fides ponit pro fiducia securi
tatis quam dat cõsciẽtia quãdo uere ɔcludit. Ad thimo^{m}
ṽo cõsciẽtia pro spe ponit eo q causa spei vna est ex cõ/
scientia meritorum. spes eniz est certa expectatio future be
atitudinis ex meritis & grã pueniens. ¶ Ad aliud dicẽ
dum q intellectus ponit pro rõne & cõsciẽtia. dicit lex i/
tellectus eo q ligat ad faciẽdum uel nõ faciẽdũ. ¶ Ad
id qd ulterius querit dicendũ q synderesis dicit cõsciẽ
tie scintilla potius qz rõ eo q ex parte illa semp micat: ex
parte aũt rõnis qñqz obtenebrat errore. ¶ Ad ultimuz
dicendũ q lz species cognoscibiliũ abstrahunt a fanta/
smatibus lux tñ pncipiorum est a luce intelligẽtie agentis &
ppter hoc fantasmata non possunt dici scintille.

¶ Utrum conscientia semp sit recta.

Ecundo queritur utrum
s
cõscientia semp sit recta: uel quãdoqz possit esse
nõ recta. Et videt q semp sit recta. Quicqd enim est cõ/
tra qd facere semp est nõ rectum illud in se non rectum
est cõtra cõsciẽtiam semp est facere nõ rectum: ergo con
scientia semp in se recta est. pma pars patet pse. 2ª proba
tur per illam auctoritatẽ. qui facit cõtra cõsciẽtiam edifi/
cat ad gehẽnam. ¶ Item maiorem refluẽtiã sup cõclu/
sionem in sillogismo habet maior qz minor. Cum ergo
synderesis nunqz errat & cõscientia semp participet lu/
men synderesis videt & ipsa nunqz errare. ¶ Item qc/
quid indeclinabile testimoniũ fert ueritati illud videtur
non posse declinare a recto: cõscientia est huiusmodi: er
go cõsciẽtia non põt declinare a recto. pma probat per
hoc q in iuramẽto ueritas dici que mobilis est non po
test pbari nisi per acceptionem alicuius immobilis ue/
ritatis. 2ª pars pbat per dictum Apl̃i ad Romanos 9°.
ubi dicit ueritatem dico in Christo iesu non mẽtio: testi
moniũ ueri phibẽte cõscia mea in spũ sctõ. Et Corin. p°
glia mea hoc est testimoniũ ɔscie mee. ¶ Sz ɔtra ɔscia

erronea ponit a sctis que deponi debet. Preterea hoc videmus in hereticis et infidelibus qui sciētia instigante se tradūt ignibus pro errore defendēdo. ¶ Item hoc ulterius querit utrū sciētia semp obligat ad faciendum et videt q sic ex supradicta auctoritate.s.qui facit cōtra cōscientiam etc. ¶ Item ponit q aliter cōscientia dictet aliquid esse faciēdum per modum pcepti qd tn non sit preceptum si nō facit contēnit quātum in se est pcipientem et preceptum. Omne aūt contēnens pceptū peccat mortaliter: ergo iste peccat mortaliter. ergo obligat ad faciendum et nō nisi ex cōscientia: ergo cōscientia obligat ad faciendum. ¶ Cōtra quicqd quādoq3 est erroneum sm q huiusmodi nō obligat ad faciendū. Cōscientia est huiusmodi: ergo non semp obligat ad faciendum. ¶ Item illud qd non est faciendū esse faciendū est falsum: ergo non pōt sciri: q: nullum falsum scitur propria scientia: ergo a supiori non pōt cōsciri: et sic non pōt esse in cōscientia. Et si nō est in cōscientia nō obligat ad aliquid: ergo cōscientia erronea non obligat. ¶ Preterea querit hic de regula quorūdam dicentiū q si aliqs est dubius de aliquo an sit mortale peccatum et facit illud peccatū mortaliter peccat pter contēptum. ponamus enim q dubitet et habet pbabiles rōnes ad oppositum sed tn nō sufficientes: tūc enim non videt contēnere eo q sequit magis pbabile. ¶ Preterea querit de hoc q etiam dat p regula q dubia in securiorē partem interptāda sunt: securior enim videt pars esse que plures habet rationes. ergo videt q dubiū in hoc interptādū est qd plures hēt rōnes. ¶ Contra ibi nō est securitas ubi est timor picu li. Sepe autē ibi est timor piculi ubi sunt plures rōnes. ¶ Solutio dicimus q cōscientia quādoq3 est erronea: et quādoq3 recta. ¶ Ad pmum dicendū q cōtra hoc est q intelligit dictum illud de sciētia que cōclusionem suā supponit ut scitam sm q scitū est per rōnes et principia uera probatum: uel que uera sunt ut supposita et cōcessa: lz enim tūc qñq3 sit erronea tamen faciēs ɔtra ipsam edificat ad gehēnam pter preceptum adiūctum. ¶ Ad aliud dicendum q falsum sequit ex altera pmissarum falsa existēte et assumpta rōnis frequenter est falsa ut supra dictum est. cōscientia enim lz participet synderesim tamen non solam illam participat et ideo quādoq3 errat. ¶ Ad aliud dicendū q cōscientia non est sufficiens testimonium ueritatis: sed tamē tribus efficit sufficiēs ad tria testificāda cum iusticia enim natura sufficit ad testimonium excusationis et sic loqtur Aplūs ad Romanos 2° loquens de gētibus sic. Cum gētes que legem nō habent naturaliter ea que legis sunt faciūt huiusmodi legē non habētes ipsi sibi sunt lex qui ostēdūt opus legis scriptum esse in cordibus eorū testimonium illis reddente cōscientia eorum cum spiritu sancto testimoniū est ueritatis. Et sic loqtur ad Romanos 9°. et pter hoc non dicit simpliciter testimoniū ueri prohibēte mihi cōscientia mea sed addit in spiritu sancto cum meritis qo est testimonium glorie spei: et sic loqtur ad Cor.2°. et pter hoc ibi addit gloria nr̄a hoc est testimoniū cōscientie nostre quod in simplicitate et sinceritate dei et non in sapientia carnali sed in grā dei conuersati sumus in hoc mundo. ¶ Ad id quod ulterius querit soluendū recolenda est distinctio quam supra posuimus.s.q aliud est dubiū: et aliud est ambiguum: et aliud psuasum ut creditum: et aliud scitum. Unde qd est in cōscientia habet se per aliquē istorum modoꝝ et sm hoc magis et minus obligat: sed sine piudicio dicimus loquēdo q non obligat ad faciendum nisi sit ut opinatū uel creditum uel scitum id qd est in cōscientia: et tūc obligat siue cōscientia sit erronea siue ratio erronea et hoc pter cōtēptum sicut pbat obiectio. ¶ Ad id qd cōtra obijcit dicendū q non rectum ut nō rectum non obligat q3diu tale esse supponit. ¶ Si obijciat q sm hoc aliqs erit cōplexus: siue enim sequat cōsciētiam peccabit faciēdo non rectum: siue nō sequat eā peccabit faciēdo cōtra cōscientiam. dicēdum est q non erit pplexus q: potest deponere ɔscientiam. ¶ Si queraт qualiter deponēda sit dicēdum q per examinationē minoris ppositionis que assumit a rōne. hec enim frequēter falsa est. et si examinaret ultro se offert falsitas eius et non cessabit cōscientia. ¶ Ad aliud dicendū q falsū non scit si scientia stricte accipiat: sed tamen pter imaginationem ueri quam habet frequēter supponit ut scitum. ¶ Ad illud qd ulterius querit dicēdum q duplex est dubitās.s. dubitās supponens aliqd magis eē q3 nō esse: et de tali intelligit regula et est dubitans nihil supponens et hoc nō est uerum. ¶ Ad id qd ulterius querit dicēdū q duplex est securius.s. remotius a falso et remotius a periculo. et secūdo modo itelligit regula. pma qo obiectio procedit in sensu primo.

¶ Utrum in aliquo possit extingui.

Tertio queritur Utrum in aliquo possit extingui. Et videt q sic. multi enim non habent cōscientiam in delictis. similiter in ignorātibus videt nihil redarguere. ¶ Sed cōtra hoc est qd dicit Sapiētie 16°. frequēter preoccupāt pessima redarguente cōscientia. cuū enim scit et timida neqtia data est in oēm dānationē: semp enim psumit seua turbata cōsciētia: ergo mali per cōscientiam preoccupāt sibi picula que expectāt et cōscientia est testimonium condēnationis eorum. ¶ Preterea cum cōsciētia est liber cōtinens sentētiam que proferet ɔtra impios in die iudicij ut dicūt sancti. ¶ Preterea dicit Aug° in li° de penitētia q in cōfessione stat accusans cōscientia. ¶ Solutio dicimus q cōsciētia non extinguit ita q nō accuset uel excuset sicut pbant ultime auctoritates. ¶ Ad pmum autem dicēdū q mali quandoq3 conscientiam dissimulant non tamen extinguitur in eis.

¶ Queritur quid sit imago.

Consequēter queritur De imagine. Et querunt quatuor.s. qd sit. Et que sunt partes eius. Et q̄liter imitat trinitatē increatam. Et cuius sit primo. et cuius consequenter.

Ad primum proceditur sic. Dicit Hilarius imago est rei ad rem coequandam et imaginata et discreta silitudo. ¶ Cōtra hoc obijcit sic: res indiscreta ab alia est penitus eadē cum eo cuius est imago: ergo in diffinitione eius male ponit indiscreta. hoc etiā habet per hoc q dicit silitudo. Silitudo enim ut dicit Boecius est rerum differētiū eadem qualitas. ¶ Preterea nihil videt dictum qd dicit imaginata. idem enim nō cadit in diffinitione suipsius. ¶ Preterea dicit Aug° q alia est imago creatiōis et alia est imago recreationis. et alia imago silitudinis. Queritur ergo utrum imago coīter hic diffiniat. et videt q non. imago enim recreationis est grā que nō est rei ad rem coequādam imaginata et idiscreta silitudo. ¶ Preterea est imago increata ut filius dicit imago patris. et est imago creata sicut homo qui dicit ad imaginē dei factus. ¶ Queritur ergo utrum sm aliqd cōe diffiniat hic. et videt q sic. utraq3 enim imago est rei ad rem equādam imaginata et indiscreta silitudo. Probat enim Aug° in li° de trinitate q tres psone in vnam naturā entis sunt sicut tres psone in vnam eēntiam trinitatis et sic equāt ut videt trinitatem in vnitate. ¶ Sed cōtra homo nō dicit esse factus ad imaginem dei. Filius autem nō dicit ad imaginem sed imago patris: ergo videt q non cōmuniter dicat imago de filio et hoie. ¶ Item nihil est cōmune creatori et creature: g nec imago. ¶ Itē querit de h qd dic

similitudo.ponit enim Aug⁹ tria noīa.s.imago similitudo ⁊
eq̄litas dicēs ꝙ ubi est eq̄litas ibi est cōuenietie similitudo:
sed nō cōuertit̄:⁊ ubi est imago ibi est equalitas ⁊ simi/
litudo sed non cōuertit̄:ergo videt̄ ꝙ eq̄litas magis ac/
cedit ad imaginem q̄ȝ similitudo:⁊ ita magis deberet poni
in diffinitione eius.¶ Item dicit Aug⁹ in li⁹ de decem
chordis.ꝙ imago regis aliter est in filio ⁊ aliter in soli/
do aureo.q: in filio hoc est qđ rex.In solido enim aureo
non est hoc qđ rex.Siliter dat aliā cōpationē ꝙ aliter
imago nr̄a est in nobis ⁊ aliter in speculo.siliter aliud est
imago dei in filio ⁊ aliud in creatura rōnali. Et tūc queri
tur si hō factus est ad imaginē que est filius uel aliā ima
ginē.Et videt̄ ꝙ ad filiū.Imago enim creata referri ha/
bet ad imaginē increatā.Cuȝ igit̄ nō sit imago increata
nisi filius eo ꝙ pater nō sit imago nec spūs sanctus vide
tur ꝙ hō sit factus ad filiū uel ad imaginē.hoc etiā videt̄
accipi ex mō loquēdi qui est in genes.ubi dicit faciam⁹
hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nr̄am.In hoc enim ꝑmo
ne videt̄ supponi imago nō facta sed an̄ exn̄s:ad cuius
imitationē debet fieri hō ⁊ videt̄ ita ꝙ ibi imago suppo/
nat aliqđ increatū.¶ Preterea hoc dicit ibidē glosa di/
stinguēs ꝙ hō nō sit imago sed ad imaginē: filius auteȝ
imago sed nō ad imaginē.¶ Preterea querit̄ cū sit ue/
stigiū in creatura ⁊ ad imitationē trinitatis quā diaȝ po
nit ad imaginē.¶ Preterea Hilarius dicit in alio loco
ꝙ imago est rei ad rem coequādā similitudo ⁊ vnitas. hoc
videt̄ falsum eē:imago enim est ad alterū:⁊ qcqd est ad
alterū nō est vnū illi. Et hoc dicit Anselmus in mono/
log.ꝙ imago aliqđ ipm qđ est ad alterum est.¶ Prete
rea cuȝ sint tria ut dicit Aug⁹ imago similitudo ⁊ equalitas
querit̄ que sit dr̄ia iter ea:⁊ utrū oīa sint i imagine ul̄ nō.
¶ Solutio dicimus ꝙ multiplex est imago. Est enim
imago increata ⁊ creata.Increata filius.q̄re aūt filius po
tius dicit̄ imago q̄ȝ spūs sanct⁹ uel pater determinari ha
bet in questione de appropatis filio.ꝓpter faciliorē tñ in
tellectū dicimus ꝙ pater nō pōt esse imago eo ꝙ tria in/
telligunt̄ in imagine:quoꝝ vnum nō cōuenit patri:quo
rum ꝑmū est ad alterū eē eo ꝙ nō est imago nisi alterius
imago.2ᵐ est ab alio eē eo ꝙ nō est imago nisi ab alio ꝑ
imitationē deducta:⁊ hoc nō ꝯuenit patri qui non est ab
alio.3ᵐ est ꝙ filius de rōne sue ꝓcessionis ponit expssaȝ
similitudinē ⁊ eq̄litatem in natura.qcqd enim generatū est
ab aliquo ꝑm nām hoc est expsse simile ⁊ imitās in toto:
⁊ hoc nō cōuenit spūi sancto.spūs enim sanctus est a pa
tre ⁊ filio nō creatus nec genitus sed ꝓcedēs.ꝓpter hoc
dicit Anselmus ꝙ lȝ spūs sanctus in suba sit eq̄lis patri ⁊
filio tñ hoc nō habet a rōne sue ꝓcessionis:⁊ ideo fili⁹ cō
uenit cum pr̄e in hoc ꝙ est aliud ab ipso eē sicut a patre
s.spūm sanctū:⁊ in hoc cum patre nō cōuenit spūs sanct⁹
⁊ ideo spūs sanctus nō est imago ꝓprie loquēdo de rōne
imaginis.Imago ṽo creata est triplex ut dicit Aug⁹ de
glosa sup ps.s.creationis ⁊ recreatiōis ⁊ similitudinis.
imago aūt creationis est in qua creatus est hō:⁊ hec ima
go est rō rei.recreationis auteȝ imago grā est.similitudinis
aūt est imitatio triū psonarū in vna natura diuinitatis de
qbus iam in sequētibus erit questio.Dicimus igitur ꝙ
Hilarius diffinit ibi imaginē increatā ⁊ nō imaginē cre
atam:nisi aliqs uelit extēdere ea que ponunt̄ in diffiniti
one prope ergo sumpta diffinitione sic intelligit̄ cū dicit
Hilarius imago est rei ad rem.ꝑmū rei supponit filium
ꝑm ꝙ est ab alio.2ᵐ aūt qđ dicit ad rē supponit patrē ꝑm
ꝙ est ad ipm per generationē ṽo refert̄ filius.cū ṽo di/
cit imaginata intelligit actū imitādi qui importat ex rō/
ne noīs generationis ⁊ filij.generatū enim ⁊ filius hn̄t
intellectū actu imitātis in eēntialibus ⁊ natura ⁊ specie.
oīs enim filius cōuenit cū patre in eēntialibus oībus ⁊
tota natura ⁊ specie.Cum ṽo Hilarius dicit indiscreta i
telligit ꝯuenientiā filij cum pr̄e in rōne cōis spirationis
qua pater ⁊ filius sunt vnū ꝑncipiū spūs sancti:⁊ qua rō
ne distinctus est ab utroq̄ȝ spūs sanctus. Cū ṽo dicit simi
tudo intelligit ꝯueniētiā filij cū pr̄e nō tñ in hoc ꝙ filius
est sed etiā ꝙ uerbū est expssissime loquēs patrē dicentē
lȝ enim idē in psona sit uerbū ⁊ filius ⁊ eadē relatione di
cat̄ uerbū ⁊ filius ut dicit Aug⁹.nō tñ eadē rōne nois di
cit̄ uerbū ⁊ filius.In creaturis enim similitudo refert̄ ad as
sequētia nām ut dicit Dama⁹.i.ad q̄litates que assequū/
tur nām ꝑm rōnē:⁊ si hoc refert̄ ad diuinā pdicationem
in qua nō sunt accñtia nec q̄litates accipiet̄ illud in attri/
butis.filius enim inquātū est uerbū attributū habet sibi
appropatū qđ est sapiā pr̄is ⁊ ars pr̄is ⁊ virtus eius in q
bus attēdit̄ similitudo.Si ṽo diffinitio illa extēdat̄ ad ima
ginē creatā hoc nō erit ꝑm intētionē Hilarij.Et tūc ꝑmū
soluēdū est dicēdo ꝙ imago ab eo cuius est imago est di
screta qdē ꝑm rem sed nō est discreta ꝑm actū imitādi eo
ꝙ pfecte debet imitari.¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ similitudo
dicit̄ hic pfecta ꝯueniētia in forma ⁊ figura ⁊ quātitate ⁊
colore ⁊ in alijs que ꝑm exteriora attēdunt̄ ⁊ in illis est
vnitas in hoc ꝙ vnū ducit pfecte in alterū.¶ Ad aliud
dicēdū ꝙ imaginata ponit̄ ibi pro ductu imaginationis
in ꝓtothipū.i.in ꝑmā figurā.ab imaginatione enim di/
cit̄ imago ad id cuius est imago.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ
hic diffinit̄ imago similitudinis.de diuisione aūt Aug isra
determinabit̄.¶ Ad aliud dicendū ꝙ ut genus ⁊ spēs
vna natura per ꝑus ⁊ posterius inuēta in pluribus nihil
est cōe creature ⁊ creatori:sed per modū cause efficiētis
aliqđ est in creatore q: ꝑm suā possibilitatē imitat̄ creatu
ra:⁊ sic est de imagine que ꝑm ꝙ cōcernit psonalē notio
nē proprie est in filio.ꝑm aūt ꝙ refert̄ ad imitationē ⁊ re
psentationē triū psonarū in vna eēntia est in hoīe:⁊ op⁹
totius trinitatis nō tñ equat eā pfecte sed sicut dicit ma/
gister in sentētijs plus differt q̄ȝ ꝯuenit.¶ Ad aliud di
cēdū ꝙ filius prope dicit̄ imago ut supra explanatuȝ est.
hō ṽo ad imaginē ita ꝙ liberū arbitriū quādam dicat re
motionē ⁊ distātiā eo ꝙ distat per eēntiam sed imitat̄ in
potētijs nālib⁹ quātū pōt.¶ Ad aliđ patet solō.¶ Ad
aliđ dicēdū ꝙ tria que ponit Aug⁹ ꝯcurrūt in rōne ima/
ginis.s.eq̄litas similitudo ⁊ imago:ita ꝙ similitudo referat̄ ad
colorē ⁊ picturā.eq̄litas aūt ad quātitatem ⁊ staturā.ima
go aūt ad figurationē mēbroꝝ ⁊ ꝓportionē.similitudo autē
ponit̄ in diffinitione eo ꝙ vicinius repūtat ꝯueniētia q̄
litatis quantū ad vnā spēm ꝑcipue que est forma ⁊ circa
aliqđ ꝯstās figura q̄ȝ ꝯueniētiā q̄litatis.¶ Ad aliud di/
cēdū ꝙ in nobis est imago sicut in solido aureo.In filio
ṽo est sicut in cōnāli patri.Cum aūt dicit̄ hō eē ad ima/
ginē refert̄ hoc ad tres psonas in vna natura ⁊ nō ad fili
um tñ nisi forte appropate eo ꝙ Aug⁹ dicit ꝙ filius est
imago ad quā oīa reformant̄.¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ ex
mō loquēdi videt̄ supponi aliqđ nō creatū sicut ꝓbat ob
iectio ⁊ sicut explanat Hilarius dicēs ibidē ꝙ ꝓfessio cō
sortij sustulit intelligentiā singularis:⁊ siliter imago sola
nō est ⁊ similitudo nō est ibi:hoc est ꝙ cōsortiū ꝓfitet̄ deus
loquēs in plurali faciamus ⁊ nr̄am.hoc sustulit.i.abstu/
lit intelligētiā singularis idest intellectū quo intelligeret̄
deus singularis eē in psona eo ꝙ ꝯsortiū non est sibiipsi
solitario:li nr̄am aūt supponit ꝙ nō alieno a se loquit̄ ȝ
potius pater ad filiū ⁊ spūm sanctū.Siliter imago nō est
sola.i.solius nō est lȝ sit in vno eo ꝙ vnus alteruȝ imitat̄
in ꝯueniētia sube. Et siliter similitudo nō est sibi sed pluriū
est ꝑm cōuenientiā attributoꝝ ut sapie bonitatis ⁊ virtu
tis ⁊ huiusmodi.Siliter dicit Aug⁹ cū dicit ad imaginē
ostēdit vnā nām eē ad cuius imaginē hō fieret.⁊ cum di
cit nr̄am ostēdit eūdē deū nō vnā sed plures psonas eē.
Has ergo auctoritates sequēdo ⁊ plurimas alias dicim⁹
ꝙ imago supponit ibi imitationē vnā qua se tres perso/
ne imitant̄ in natura vna deitatis ad cuius imitationem
factus est hō.Sūt tñ qui subtilius dicūt ⁊ falsuȝ dicūt di/
cētes rōnē vniuscuiusq̄ȝ opis ꝑm nām eē an̄ opus lȝ ꝑm
tempus non sit ante opus.Cum enim dicit̄ ad imaginē

dicũt supponi rationē imaginis ad quam fieret imago que est in hoie: sed hoc eligit per hoc qđ dicit nr̃am. hoc enim cogit aliqđ iteratū supponi per imaginem. ¶ Ad aliud dicendū q̄ ſm gloſam hō est ad imaginem ⁊ non imago sicut filius. sed tñ imago que lʒ distet per essentiā imitat tñ in ꝓprietatibus sue nãe quantum pōt. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ uestigiū est silitudo nō in toto sed in parte ⁊ cōfuse. dicit enim uestigiū silitudinē inferioris partis pedis totam figurā nō repñtās ⁊ ꝓpter hoc refert ad creaturas irrōnales qbus obscure trinitatis exemplū inuenit per rōnem modi speciei ⁊ ordinis: sed creatura rōnalis exꝑssius imitat ⁊ ꝓpter hoc dicit imago de cuius rōne est imitatū toto quātum ad exteriora. ¶ Ad aliud dicendū q̄ imago vnit ei cuius est imago per actuʒ imitādi: ⁊ hec dicit vnitas ab Hilario. ¶ Ad aliud dicēduʒ q̄ silitudo ponit ꝯuenientiā in q̄litate p̄cipue in illa specie que est forma uel circa aliqđ ꝯstans figura: equalitas ꝯuenientiā ponit in quātitate p̄cipue in quātitate membrorum. imago vero cōuenientiā dicit in toto qđ imitari pōt exteri⁹ ⁊ ꝓpter hoc ambo claudunt in itellectu imaginis.

¶ Queritur que sunt partes imaginis.

s Ecundo querit Que sunt partes imaginis. Et circa hoc querūtur duo. p̄mū est de partibus q̄s enumerat Aug⁹ dicēs q̄ est imago creationis ⁊ recreationis ⁊ silitudinis. ⁊ 2ᵐ est specialiter de partibus illius imaginis que dicit imago silitudinis que ſm Augᵐ sunt memoria intelligentia ⁊ uolūtas siue mens noticia ⁊ amor.

a D primum proceditur sic Dicit Aug⁹ q̄ imago creatiōis est rō. ¶ Querat ergo utrū rō supponat ibi pro speciali potētia aie que dicit rō: uel pro rōnali natura. Si p̄mo mō tūc nō videt eē imago. imago enim est que imitat ⁊ habet silitudinē. rō aūt illa nō habet silitudinē cū deo ergo nō est imago. p̄ª ꝓbat per diffinitionē imaginis. 2ª ꝓbat per supradicta ubi ꝓbatū est q̄ rō inqrit uerū qđ nō cōuenit deo: qꝛ nihil inqrit eo q̄ de nullo dubitat. ¶ Iteʒ rō imꝑfectior est q̄ʒ intellectus: ergo magis deberet eē imago creationis intellectus q̄ʒ ratio. ¶ Itē imago ut habitū est in verbis Aug⁹ ꝯcernit tria. s. silitudinē eq̄litatem ⁊ ꝯuenietiaʒ in lineamētis exterioribus. ꝯuenientiā aūt illā non importat sola ratio sed tria in vno aliquo: que tria non sunt in rōne sola: ergo ratio nō est imago creationis. Si dicatur q̄ tria sunt ibi. s. potētia actus ⁊ obm ut videt dicere Aug⁹ in liᵒ de trinitate. hoc nō videt qꝛ hec tria nō vniunt in aliquo vno per eēntiā. actus enim ⁊ obm nō sunt vnū cū potētia: ergo videt ſm hoc nō eē imago. ¶ Preterea ſm hoc in q̄libet potētia aie esset imago trinitatis qđ nō dicit a sanctis. Si ꝓpter hoc dicat q̄ rōnalis natura dicit ibi imago creationis. ¶ Cōtra angelus est rationalis: ergo angelus est ad imaginē trinitatis: ⁊ hoc etiaʒ videt per auctoritatē Gregorij qui dicit sup illđ. tu signaculū silitudinis in quadā homelia q̄ angelus etiā exꝑssior imago est q̄ʒ hō. hoc etiā vult dicere Dama⁹ ⁊ Ysido⁹. Dicit eniʒ Dama⁹ 2ᵒ liᵒ 3ᵒ capᵒ. Deus angeloꝝ est factor ⁊ ꝯditor ex nō ente ad esse eos deducēs ſm ꝓpriā imaginem creās eos ⁊ nãm incorpeā. ¶ Preterea dicit Aug⁹ q̄ imago est in hoie ſm mētem: ⁊ mēs est in angelis: ergo angeli ad imaginē sunt. ¶ Itē memoria intelligētia uolūtas in natura vna spūs ita pfecte sunt in angelo uel pfectius sicut in hoie: ergo videt q̄ angelus magis sit ad imaginē q̄ʒ hō. ¶ Preterea a Dion⁹ habet q̄ sunt diuina agalmata: agalmata aūt idē est q̄ imagines uel silitudines. ¶ Itē in ezechiele dicit tu signaculū silitudinis. ibi dicit glosa q̄ rex tyri imaginē dei ad quā factus est resignauit. i. destruxit: ⁊ rex tyri est diabolus ſm glosaʒ. cū igit sit nãe angelice videt q̄ fact⁹ sit ad imaginē. ¶ Sʒ ꝯtra imago creationis ordinat ad imaginē recreationis sed recreationis imago nō est in angelo: cadētes eniʒ angeli nō sunt recreati: nō cadētes vero q̄ʒuis habeāt grām informātē tñ recreātē nō hñt: ⁊ ita videt imago nō eē in angelis. ¶ Preterea filius est imago pr̃is ut habitū est. illud aūt qđ est ad imaginē specialē videt habere ordinē ad imaginē p̄ncipalem: sed homo solus ꝓpter cōgruitatem vnibilis est imagini que est filius: ergo solus videt esse ad imaginē ⁊ nō angelus. ¶ Itē dicit Aug⁹ in sermone quodā de imagine q̄ hō per hoc q̄ est imago dei qꝛ sicut deus est in suo vniuerso mouēs ⁊ generās illud ita aīa est in suo hoc est in corpe: cū ergo angelus nō habeat talem ordinē ad aliqđ vniuersum nō videbit eē ad imaginē. ¶ Itē in patre est p̄ncipiū totius deitatis ut dicit Aug⁹ eo q̄ ab ipso est filius per gn̄ationē ⁊ spūs sanctus per ꝓcessionē ⁊ si etiā est a filio hoc habet fili⁹ a patre: ⁊ sic habet q̄ psone exñtes in eadē natura cū pr̃e per ꝓcessionē sunt ex vna psonarū. Silr̃ inuenit in hoie: qꝛ quotquot sunt in humana natura ꝓcesserunt ab vno hoc est ab adā. talis aūt ꝯuenietia nō est in angelo: ergo nō est ad imaginationē. ¶ Ulterius etiā querit de imagine quā uocat Aug⁹ recreationis imaginē. ⁊ dicit Augustinus q̄ hoc est grā. ¶ Querat ergo utrū hoc sit grā nō intellecta in virtutibus uel in virtutib⁹ intellecta. Et videt q̄ grā ſm se sit imago recreationis. ¶ Item nihil deturpat imaginē nisi peccatū: peccato aūt opponit grā in se ⁊ vitio virtus: ergo videt q̄ grā sit imago recreationis. ¶ Cōtra ponit imago quādā distinctionē psonarū: sed in distinctū non est plena pfectio distincti ſm q̄ distinctū est: cū igit grā nō dicat distinctionē aliquā sine virtutibus nō erit grā imago recreationis sine virtutib⁹ ¶ Itē imago dicit ab imitādo: imitatio vero actualis nō est nisi in actib⁹ potētiarū aie sicut etiā dicit Aug⁹ q̄ meminit se ⁊ intelligit se ⁊ diligit se. Cū ergo actus nō pfici aut nisi virtutes actualē imaginationē magis faciūt virtutes q̄ʒ grā: ergo potius deberet dici imago recreatiōis q̄ʒ grā. ¶ Si ergo hoc cōcedat tūc querit ſm quas virtutes dicit imago recreationis. Et videt q̄ ſm prudentiam ⁊ cardinales ceteras virtutes. prudētia enim diuidit in memoriā intelligētiā ⁊ prudētiā a Tullio. sed memoria videt esse pfectio memorie: ⁊ intelligētia intelligētie cetere aūt virtutes sunt pfectiones uolūtatis: ergo ſʒ has videt dici imago recreationis. ¶ Cōtra hoc est q̄ virtutes cardinales pro materia non hñt deū suū pro obiecto qđ idē est: cū ergo imago dicit ad imitationē dei non vident ille virtutes esse imago recreationis. ¶ Preterea Ber. videt dicere q̄ ſm fidem spem ⁊ charitatē sit imago: ⁊ hoc videt nō esse uerū: qꝛ spes nō est in memoria: sed in irascibili ut dicūt magistri. ¶ Item Bern⁹ alibi dicit q̄ deus futurus sit rōni plenitudo lucis uoluntatis multitudo pacis memorie geminatio eternitatis: ergo videt q̄ imago recreationis sit lux ⁊ pax ⁊ ideficiēs eternitas que non noiat virtutes speciales sed potius effectus. ¶ Preterea videt q̄ grā sacramētalis sit imago recreationis. glosa enim sup Ezech. sup illud tu signaculū dicit notandū q̄ imago in creatione tm̄ facta sit. similitudo vero in christi baptismate cōpleat: ergo grā assimilans imaginē erit sacramētalis. ¶ Preterea grā sacramentalis delet morbū peccati: ergo ꝓprie reformat: ergo ipsa ꝓprie est imago recreationis. ¶ Ulterius querit de tertio mēbro Augustini qđ dicit imaginē similitudinis. Et querit quid sit illud. videt aūt q̄ grā sup illđ Geñ. in 2ᵒ Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ silitudinem nr̃am. glosa dicit q̄ homo in nālibus factus est ad imaginem dei: in gratuitis autem ad similitudinē. ¶ Preterea similitudo attendit in qualitatibus ꝯñtibus nām. ¶ Itē sup illud Luce de filio ꝓdigo qui abijt in regionē. dicit glo. q̄ illa regio fuit dissilis in gratuitis. ¶ Sed cōtra Aug⁹ dicit

ꝙ imago ſſilitudinis eſt memoria intelligētia ⁊ uolūtas. ¶ Solutio dicimus ꝙ imago creationis proprie eſt in qua creatus eſt hō etiam ſicut dicit Aug⁹. ⁊ hec eſt ratio uel mēs humana. cū enim mēs humana tripl'r accipiat̃ ſ. pro memoria ſm ꝙ diuidit̃ cōtra noticiā ⁊ amorem ab Aug. in li° de trinitate. Et pro itellectu ſicut dicit Damaſcenus 2° li° 32° cap°. ꝙ mēs eſt ſequēs opinionē ⁊ diiudicās eā ſiue uera eſt ſiue falſa diiudicat ueritatē: vñ mēs dicit̃ a metiēdo ⁊ diiudicādo ⁊ excogitando. 3° mō dicit̃ mēs pro illa ſupiori parte que ꝯtinet memoriā intelligētiā ⁊ uolūtatē: ⁊ hec mēs dicit̃ rō ⁊ imago creationis eo ꝙ in eo hō ad imaginē ſit creat⁹ ſicut dicit in pſal'. Uerū tñ in imagine ptrāſit hō. Et alibi hō cum in honore eēt nō intellexit. ¶ Dicendū ergo ad pmū ꝙ rō ſupponit ibi ſupiorē ptē aīe que cōuertit̃ ad deū in cōi quā Paulus uocat ſpūm mētis ubi dicit. renouamini ſpū mentis nr̄e. ⁊ nō ſupponit potētiā illā que inqſitiua eſt de uero ⁊ falſo: bono ⁊ malo: ⁊ per hoc patet ſol'o ad q̈tuor ſequētia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ rō ut dictū eſt ſupponit ibi pro ſupiori pte aīe rōnalis que etiā eſt in angelo. ¶ Ad hoc ꝟo qd̄ querit̃ utrū angelus ſit ad imaginē dei creatus uel nō. dicēdū ꝙ imago duobus modis cōſiderat̃. ſ. ſm cōuenientiā interiorē tm̄ hoc eſt eoꝝ que ponunt̃ in imagine. ſ. memorie intelligētie ⁊ uolūtatis: ⁊ ſic angelus eſt ad imaginē dei ſicut hō: ⁊ tāto exp̄ſſius ſicut dicit Grego⁹ quāto ipſe actū triū potētiarū mētis ſiue rōnis expſſius imitat̃ vnitatē eēntie diuine in trib⁹ pſonis. Si ꝟo ꝯſideret̃ imago nō tm̄ ſm interiora ſed etiā ſm ꝙ in iterioribus ſpecialē ꝯueniētiā ponit ad deū tunc hō ſolus eſt ad imaginē ꝑpter triplicē ꝯueniētiā quā in exteriorib⁹ habet ad ipſum: ⁊ hoꝝ pma eſt vnibilitas ad imaginē increatā que in qōnib⁹ de icarnatione determinata ſunt. 2ª ꝯueniētia quā in relatione habet ad corpus ſuū. ſ. ꝙ aīa eſt in ſuo vniuerſo ſicut deus in ſuo eēntialiter potentialiter ⁊ pñtialiter gubnādo ⁊ mouēdo: ⁊ hāc tāgit Auguſtinus in ſermone de imagine. 3ª eſt ꝯueniētia quam habet in relatione ad patrē ſm ꝙ eſt pncipiū totius diuinitatis. a p̄re enim eſt filius per gñationē: ⁊ ſpūs ſanctus per ꝓceſſionē ⁊ ſi eſt a filio hoc habet filius a p̄re: ⁊ ſimiliter ab adā ſunt hoīes oēs. ⁊ ſi aliqs eſt ab alio hoc ille habet ab adā. Et per hoc patet ſolutio ad oīa illa que querunt̃ utrū angelus ſit ad imaginē uel non. ⁊ utrū plus ſit ad imaginē q̄z hō uel minus. ¶ Ad id qd̄ ulterius querit̃ de imagine recreationis. dicendū ꝙ imago dicit̃ ab imitādo diſtincte: ⁊ q: grā in ſe diſtinctionē nō habet ꝓpter hoc grā nō eſt pſe imago recreationis ſed intellecta in virtutib⁹. ¶ Ad pmū aūt qd̄ cōtra hoc eſt dicendum ꝙ remiſſio peccatoꝝ ſm ꝙ huiuſmodi nō ſufficit ad recreationē imaginis ſm ꝙ imago lʒ ſufficiat ad recreationē ſimpl'r. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ oē peccatū in actu aliquo eſt act⁹ alicuius potētie: ⁊ ꝑpter hoc pctm̄ opponit̃ grē ꝯſiderate in virtute eo ꝙ virt⁹ eſt pfectio potētie ad actū. ¶ Ad illud qd̄ querit̃ ſm q̈s virtutes attēdat̃ imago recreationis. dicendū ꝙ ſm fidē ſpem ⁊ charitatē que pficiūt potētias imaginis in compatione ad deum eo ꝙ hñt pro materia ⁊ fine. fides enim credit ſummū uerum ꝑpter ſummū uerū. ſpes aūt expectat ideficiētiā btitudinis diuine ꝑpter ipſam btitudinē. charitas aūt diligit ſummū bonū ꝑpter ſummū bonū. ¶ Ad aliud qd̄ ꝯtra obijcit̃ dicēdū ꝙ prudētia diuidit̃ per memoriā ꝓuidentiā ⁊ intelligētiā in agēdo ⁊ nō habet deū pro materia ⁊ fine ⁊ ideo nō determinat potētias imaginis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſpes ſimpl'r eſt in iraſcibili ſed ad quēdā actū ꝯuenit memorie que eſt ideficiētia eo ꝙ memoria que eſt pars imaginis ut dicit Aug⁹ nō tm̄ eſt pteritorū ſed etiā pñtiū ⁊ futuroꝝ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lux eſt illud qd̄ ſuccedit fidei in intellectu. pax ꝟo ſm ꝙ dicit ꝯtatio nem fruitionis que eſt fruētis ⁊ fruibilis eſt illud quod ſuccedit charitati in uolūtate: q: ut dic̄ Aug⁹ frui eſt amore inherere alicui rei ꝑpter ſe. ⁊ alibi dicit ꝙ fruimur cognitis in qbus uolūtas delectata qeſcit. ſed continuatio eternitatis in cōphēſione eterni deficiētis ſuccedit memorie que eſt ad oē tempus ſm ꝙ eſt potētia imaginis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ grā facit ad reformationē imaginis opat̃ ut cauſa remota. eo enim ꝙ eſt cōtra morbū peccati remouet impedimētū mutationis ſed nō imediate ꝯiūgit imaginē cum exēplari. ¶ Ad id qd̄ querit̃ qd̄ uocet̃ imago ſilitudinis. dicendū ꝙ ſilitudo in duob⁹ attendit̃. ſ. repñtādo vnitatem eēntie in tribus pſonis: ⁊ illa eſt in memoria intelligētia ⁊ uolūtate. Attēdit̃ etiā in hoc ꝙ imagini ſuperducit̃ ſicut color: ⁊ hoc eſt grā ⁊ hoc attēdūt alij ſancti qui dicūt ꝙ ſilitudo attēdit̃ in gratuitis ¶ Querit̃ de partibus illius imaginis quā uocat Auguſtinus imaginem ſimilitudinis.

Secundo querit̃ ſpecialiter de partibus illius imaginis quam uocat Aug⁹ imaginē ſilitudinis.

Et querūtur tria quoꝝ pmum eſt qd ſit memoria intelligētia ⁊ uolūtas ſm ꝙ ſūt partes imaginis. 2° de ordine iſtarū potētiarū inter ſe. 3ᵐ qd ſit mēs ⁊ noticia ⁊ amor quā factā in aīa dicit imaginē eē Aug⁹.

Ad primum proceditur ſic.

Probatū eſt ſupra ꝙ memoria non eſt pars aīe rōnalis. Cū igit̃ imago ponat̃ in ſupiori pte aīe rōnalis memoria aūt erit pars imaginis. ¶ Preterea dicit Auguſtinus ꝙ hec imago nō eſt tm̄ pteriti ſed etiā pñtis ⁊ futuri. Aut ergo ſub dr̄ia tpis aut ſine. Si pmo mō cum dr̄ia tpis non accidat niſi ad pticulari videt̃ ꝙ memoria ſit pars ſenſibilis aīe cuius eſt apphēdē pticulare. ¶ Itē tempus accidit ei cui accidit apphēdere quātitatem: ſed quātitas apphēdit̃ a ſenſu cōi ergo ⁊ tēpus. Si ergo memoria eſt ſub dr̄ia tpis memoria erit ſenſus cois. Si ꝟo dicat̃ ꝙ memoria eſt pteritoꝝ ⁊ ſenſibiliū ⁊ futuroꝝ ſine dr̄ia tpis nō videt̃ differre ab intelligētia: ⁊ ſic nō videntur eē tres potētie imaginis. hoc etiā videt̃ dicere Aug⁹ in 4° de trinitate ubi dicit difficile in mente dinoſcit̃ memoria ſui ⁊ intelligētia q̈ſi enī nō ſunt hec duo ſed vnū duobus uocabulis appellatū: ſicut patet in ea re ubi iſta ualde ꝯiūcta ſunt ⁊ aliud nullo alio ptendit̃ tpe. Ex hoc accipit̃ ꝙ memoria ſine intelligētia ſui ſint ſimul tpe ut ſupra ꝓbatū eſt ꝙ vna potētia exñte in actu altera abſtrahit̃ ab actu ergo videt̃ cū iſte due potētie ſil' ſint i actu ꝙ ſint in vna potētia. ¶ Preterea Aug⁹ ponēs act⁹ iſtarū triū potētiarū dicit ſic ꝙ mēs meminit ſe intelligit ſe diligit ſe. aut ergo meminiſſe eſt idē qd̄ noſſe ⁊ cū noſſe ſit idē qd̄ intelligere nō erit dr̄ia inter memoriā ⁊ intelligētiā. Aut differūt meminiſſe ⁊ noſſe: ⁊ cū nō pñt differre per dr̄iam tpis ſequit̃ ꝙ memoria ſit pars ſenſibilis aīe qd̄ falſum eſt. ¶ Preterea Aug⁹ in x° de trinitate dicit cognoſcat ſeipſam mēs nec q̈ſi abſentē ſe querat: ⁊ ita videbit̃ ꝙ nunq̄ʒ ſe non amauerit qd̄ nunq̄ʒ neſciuit: ergo videt̃ ꝙ mēs ſemp nouit ſe. ¶ Itē ibidē nō enim qcq̄ʒ eſt mēti ſeipſa pñtius ſicut cogitat vi nature ſe meminiſſe ⁊ intelligere ⁊ uelle: nouit enim hec in ſe nec imaginatur quaſi extra ſe ſenſu illa tetigerit ſicut corpalia que tangunt̃ ex quoꝝ cogitationibus ſi nihil ſibi adiūgat ut tale aliqd ſe putet eſſe. Quicqd ei de ſe remanet hoc ſolū ipſa eſt; ergo videtur ꝙ noſſe ſe ſiue meminiſſe ſit noticia mētis apud ſe tenere ex eo ꝙ ſibi eſt pſens. hoc aūt idē videt̃ eſſe intelligere ſe in habitu: ergo videt̃ ꝙ nulla ſit differētia iter meminiſſe noſſe ⁊ itelligere. ¶ Preterea querit̃ q̈liter uerū ſit qd̄ Aug⁹ dicit ꝙ ſemp itelligit ſe totam. aut enim hoc intelligit̃ de intellectu in actu aut in habitu. Si pmo modo hoc plane falſum eſt: quia cū intelligimus aliqua intelligibilia in actu tunc non intelligimus animam in actu. Si ſecūdo modo tūc intelligere

totam mētem est habere pfectam sciētiam de tota mēte: ⁊ hoc iterū falsum est: q: multi sunt qui nō hn̄t sciētiam de aia. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ⁊ ponit in sentētijs in 4º de libero arb°. ꝙ memoria intelligētia uolūtas capiūt se singula singulis ⁊ tota sil' ab oibus totis ⁊ pbat hoc eo ꝙ intelligo memoriā ⁊ uolūtatē ⁊ itelligētiā ⁊ uolo meā intelligētiā ⁊ uolūtatē. Silr̄ nihil est memorie qd̄ non memoro: ⁊ silr̄ nihil est itelligētie ⁊ uolūtatis ⁊ qd̄ non memoro: eo mō nihil est memorie ⁊ uolūtatis ⁊ itelligētie qd̄ nō itelligā. Silr̄ nihil est memorie itelligētie ⁊ uolūtatis qd̄ nō uelim. hoc aūt videt̄ falsuz: aut itelligit̄ de ipsis potētijs ⁊ tūc parū est qd̄ dicit Aug⁹: ꝙ cū potētie sint simplices nō pōt dici tota potētia memoria ⁊c. Aut itelligit̄ de memorabilib⁹ itelligibilib⁹ ⁊ uolitis ⁊ tunc plane falsuz est eo ꝙ multoꝝ hēm⁹ memoriā ⁊ itellectū que nō uolum⁹. Si forte dicat̄ ꝙ est uolūtas ad usuz ut videt̄ ibidē distinguē Aug⁹: ⁊ lꝫ nos oia memorata ⁊ itellecta uelim⁹ ad factū tn̄ oia uolum⁹ ad usum eo ꝙ etiā pctis utimur in bonū qn̄ ea sic itelligim⁹ ut meminimus uel plāgam⁹. Si nunqȝ dicat̄ nō erit sꝫ itētionē Aug. pbat eni ꝙ tota memoria nouit se sic: nouit se eē vitā: nouit se esse mētē: nouit se eē spūm ⁊ nihil amplius: ergo totā nouit se ⁊ eadē rōne utit̄ de itelligētia ⁊ uolūtate: ergo nō intelligit totalitatē mētis referri ad obta illarū triū potētiaruz. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ꝙ ṽbū itelligētie siue mētis est cū amore noticia: sꝫ itellect⁹ pctoꝝ nō est cū amore: ergo nō sic itelligit̄. ¶ Preterea nō sic uolum⁹ pctā ut dictuz est nō uolum⁹ ipsa: sed aliqd̄ p̄ns ad ea. s. plācitū ⁊ gemitū: ergo uolūtas nō directe rn̄det itelligētie ⁊ memorie. ¶ Preterea querit̄ que sit dr̄ia inter itelligē ⁊ cogitare ꝭm Augᵐ. ipse eniꝫ ꝓcedit ꝙ mēs semp itelligit se nō tn̄ semp cogitat de se cū cogitatio videat̄ eē act⁹ rōnis siue itelligētie. ¶ Preterea querit̄ etiā de eo qd̄ dicit Aug⁹: ꝙ hec tria relatiua sunt ad inuicē. ꝯstat eniꝫ ꝙ memoria itelligētia ⁊ uolūtas nō sunt relatiua ꝭm ꝙ relatiua sunt quecūqȝ hoc ipm qd̄ sunt alioꝝ sunt. ¶ Preterea si eēnt relatiua nō tn̄ memoria deberet referri ad itelligētiā ⁊ uolūtatē uel ecōtra. ¶ Solō dicēdū ꝙ memoria ꝭm ꝙ est ps imaginis nihil aliud est nisi thesaurus hitus nālis que est cognitio ueri ⁊ boni qd̄ de⁹ est: ⁊ ueri ⁊ boni qd̄ aia siue mēs est. ⁊ ꝓpter hoc bn̄ cōcedo ꝙ abstrahit ab oi dr̄ia tpis. Dicit̄ tn̄ memoria ꝓpter officiuz memorie qd̄ hēt in aia rōnali: qd̄ est retinē siue ꝯseruare intētiones siue ꝯceptiones rerū: ⁊ hoc est qd̄ dicit Aug⁹ ꝙ nō est tm̄ ꝓteritoꝝ sed etiā p̄ntiū ⁊ futuroꝝ. hoc eni nō posset eē nisi ab oi dr̄ia tpis abstraheret uel apphēderet tēpus ꝭm ꝙ est tēpus sicut sensus cois. Cū igit̄ nō apphēdat sicut tps relinqtur ꝙ ab oi dr̄ia tpis abstrahat: ⁊ per hoc patet solō ad rōnes pmas que ꝓbāt memoriā eē ptē sensibilis aie. ¶ Ad id qd̄ querit̄ qliter differt ab itellectu dicimus ꝙ memorie est retinē nāliter iserta cognitione ueri ⁊ boni qd̄ de⁹ est. intelligentie aūt est intueri: ⁊ hec duo sil' sunt tpe eo ꝙ vnū est ut ꝯseruās ⁊ alterū ut agēs: ⁊ vnū illoꝝ nō abstrahit ab altero sed vnū est causa alteri⁹: q: ex memoria ifoꝛmat̄ itelligētia. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ nosse sꝫ ꝙ est act⁹ memorie idē est qd̄ noticiā rei retinē per has duas itētiones que sunt uerū ⁊ bonū: ex qrū altera infoꝛmat̄ itelligētia ⁊ reliq uolūtas: itelligē aūt idē est qd̄ itueri ut dictū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nosse ⁊ itelligē differūt per modū dictū ⁊ utrūqȝ est semp. mēs enim semp meminit se eo ꝙ semp noticiā sui apud se tenet: silr̄ itellect⁹ itelligit se semp. ꝓbatū eniꝫ ē sup̄ ꝙ oē itelligibile qd̄ est in itellectu recipit lumē itelligētie agētis ad cōplemētū itellect⁹ qui est de ipso. ¶ Itē ꝓbatū est ꝙ suba rōnalis aie eēntialr̄ est in itellectu possibili ⁊ nō indiget ut abstrahat eā ad hoc ꝙ itelligat. Cū igit̄ itelligē sit idē qd̄ intueri se in lumine itellect⁹ agētis: patet ꝙ mēs itelligit se illo mō quo ituet̄ se in lumine itellect⁹ agētis. Cū autem amoꝛ nālis semp sequat̄ hūc itellectū: ⁊ semp mens vult se amore nālī. Et nota ꝙ aliud est ītueri se in lumine intellect⁹ agētis: ⁊ aliud ꝯuerti sup̄ se ꝯsiderādo dr̄ias ⁊ passiones nāe sue. Intueri eniꝫ se est hoc qd̄ dictū est. s. p̄sentia sui in lumine itellect⁹. sed ꝯuerti supꝛa se est reducere ꝭm in passiones ⁊ dr̄ias per mediū demōstrationis uel sillogismi: ⁊ hoc nō semp facit mēs. pmuz aūt semp facit eo ꝙ semp sibi p̄ns est. ⁊ ꝓpter hoc dicit Aug⁹ ꝙ mens nō semp cogitat de se: q: cogitare de se est decernē se ab alijs reb⁹: ⁊ per hoc patet solō ad oia illa que obijciūtur de hoc ꝙ mēs semp itelligit ⁊ diligit se siue vult. supꝛa tn̄ ostēdimus etiā qliter mēs itelligit se oib⁹ itelligibilibus. ¶ Ad id qd̄ querit̄ qliter qdlibet istorū capiat oia tota fere oēs dicūt sicut dictū est in obijciēdo. sed qui uere inspicit lr̄am Aug in xº de trinitate videbit ꝙ ille nō est intellect⁹ Aug. Et ꝓpter hoc dico ꝙ itelligit̄ quo ad potētias ⁊ nō quo ad obta potētiarū. ¶ Ad id qd̄ ꝯtra obijcit dicēdū ꝙ potētie duob⁹ modis ꝯsiderant̄. s. in se: ⁊ sic sunt simplices nō per ptes quātitatiuas distēse ⁊ p̄nt ꝯsiderari per cōparationē ad suas dr̄ias que sunt mēs vita ⁊ eēntia ⁊ spūs ut dicit Aug⁹. dicit eniꝫ hec tria eē vnam vitā: vnā mētē: vnā eēntiā: ⁊ vnū spūm: ⁊ sic hn̄t quandā totalitatē. In oib⁹ enim illis attributis tota se inuicē capiunt hec tria. memoria eniꝫ ⁊ itelligētia ⁊ uolūtas ꝭm oia hec memorant̄ semp. ⁊ ꝭm oia hec itelligunt̄ semp. ⁊ ꝭm hec oia semp diligunt̄ dilectione nālī. ¶ Ad id qd̄ querit̄ de relatione istoꝝ ad inuicē dicendū ꝙ in ṽitate memoria ꝭm rōnē memorie nō refert̄ ad intelligentiā nec ecōtra: sed memoria sub rōne itelligibilis refert̄ ad itellectū: ⁊ intellect⁹ sub rōne memorie ad memoriā. siliter uolūtas sub rōne intelligibilis ⁊ memorabilis ad intelligentiā ⁊ memoriā: ⁊ intelligētia ⁊ memoria sub rōne uoliti referuntur ad uoluntatem.

¶ Querit̄ de oꝛdine istarum trium potentiaruz memorie intellectus ⁊ uoluntatis.

Secundo queritur De oꝛdine istarū triū potētiarū. videt̄ eniꝫ ꝙ memoria sit pma per uerba Aug que ponit in xº de trinitate. ubi dicit ꝙ intelligētia ex memoria est: ⁊ uolūtas ex memoria ⁊ intelligētia. ¶ Sed cōtra hoc est qd̄ alibi dicit̄ in glosa Ecclīastici 18º. s. ꝙ memoria sit post intelligētiam. ⁊ hoc etiaz videt̄ per uerba Damasceni ⁊ Greg. in xº. q dicūt ꝙ memoratiuū est cōseruatio sensus ⁊ intelligētie nihil enim in memoria repoꝛtat̄ qd̄ añ nō fuit in intellectu ⁊ sensu. ¶ Preterea iuxta hoc querit̄ quo oꝛdine referunt̄ ad imitationē trinitatis utrū hoc. s. fiat ꝭm conceptionē ⁊ uolūtatē cuiuslibet ueri: aut ꝭm ꝯceptionē ⁊ uolūtatē cuiuslibet ueri ⁊ boni qd̄ est deus tm̄. ⁊ videt̄ ꝙ pmo mō: q: dicit Aug⁹. ꝓbās imaginē trinitatis. In imagine qdē mēs nouit se ⁊ diligit se ⁊ vult se: ⁊ in his ṽbis innuit̄ aliud cōceptū ⁊ aliud uolitū qȝ deus. ¶ Sed cōtra tātus est filius quātus est pater: ⁊ tātus est spūs sanctus quātus est pater ⁊ filius. In ꝯcepto aūt quolibet nō tāta est uolūtas quāta est intelligentia ⁊ memoria: eo ꝙ multa uel uolumus uel debiliter uolumus que tn̄ perfecte intelligimus ⁊ memoramur. ¶ Querat̄ etiā ulterius utrū in gratuitis uel nālibus sit vna imitatio. Et videtur ꝙ in gratuitis hoc est in cōceptu fidei ⁊ charitatis: q: de peccatoribus dicit̄ in psal. In ciuitate tua imaginem ipsoꝝ ad nihilū rediges. per peccatū aūt nāle nō destruitur in nihilū: ideo videt̄ ꝙ imago imitans trinitatē sit in gratuitis ⁊ nō in nālibus. ¶ Cōtra hoc sunt hec uerba Augustini qui dicit ꝙ mēs semp secū habet trinitatem: nō qdem que deus est sed que est imago dei: ⁊ hoc dicit̄ in psal. Uerūtn̄ in imagine ptrāsit hō. ¶ Iuxta hoc iterum querit̄ ulterius utrū hec imitatio sit ad vnitatē eēntie in tribus personis uel econuerso ad tres personas in vna essentia. Et videt̄ ꝙ secūdo mō. Augustinus enim ꝓbat esse imaginē per ea que cōueniunt ꝑsonis sicut ꝙ

intellectus z uolūtas sunt ex memoria sicut filius z spūs sanctus sunt ex pr̄e z uolūtas ex memoria z itelligētia sicut spūs sanct⁹ ex pr̄e z filio: z sicut quātus est pr̄ tāt⁹ est filius z spūs sanct⁹. sic quāta est memoria tāta est itelligētia z uolūtas. ❡ Sed ɔtra in geñ. dicit faciamus hoīem ad imaginē z per nām singularē ut dicit Aug⁹ z Hylarius significat vnitas eēntie in tribus psonis: ergo per nomē imaginis vnitas eēntie īportat in recto z tres psone in obliquo: z ita imitatio erit ad vnitatē eēntie in trib⁹ psonis potius q̄ ecōuerso. ❡ Ulterius querit q̄liter uerū sit qđ dicit Aug⁹ q̄ tria sunt vna mēs z vna vita z vna eēntia z vnus spūs: quecūq̄ enim vni z eidē sunt eadē ipsa sunt eadē. si ergo hec tria sunt idē cū eēntia z mēte z vita ipsa sunt eadē inter se qđ falsum est. z q: sup̄ de hoc multū disputatū est in q̄ōne Utrū aīa sit simplex uel cōposita. sufficiāt que dicta sunt. ❡ Sol'o dicēdū q̄ accipiendo memoriā sicut Aug⁹ accipit eā ipsa est pma iter potētias imaginis. si enim nō est nisi cōseruatio insertorū nobis a nā sicut noticia ueri z boni. s. q̄ iusticia tenenda est z huiusmodi que per nām sciunt a quolibet. hec eni ſm rōnē loquēdo pus sūt in memoria q̄ in itelligētia ul' uolūtate: q: pus est hēre aliqđ in memoria siue in aīa q̄ pñtialiter intueri uel diligē illud. ❡ Ad glo. aūt que est sup Eccl'iast. z ad dictū Damasceni dicendū q̄ intelligit de memoria que est acq̄sitorū. hec enim pus sunt in intelligētia q̄ in memoria. Si forte dicat q̄ illa non est ps imaginis eo q̄ nō pōt attribui pr̄i. dicēdū q̄ hoc simplr uerū est: tñ per quādā appropriationē attribuit pr̄i. ſꝫ eniꝫ ordinē nāe qui est in trinitate pr̄ est pncipiū toti⁹ diuinitatis: z sic attribuit ei memoria pmo mō dicta. ſm aūt reformationē grē nos accessum hēm⁹ ad patrē per filiū: z i hoc ordine pr̄ est ultim⁹: z sic attribuit ei memoria scđo mō dicta: z hoc mō loquit glo. sup Eccles. ❡ Ad id qđ ulterius querit quo ordine referunt ad imitationē trinitatis. dicēdū q̄ triplex est imitatio ſm actū. s. z ſm potētiam z ſm pfectionē meriti. pa est ſm uerū z bonū qđ deus est tñ q: tūc tāta est intelligētia quāta est memoria: z tāta est uolūtas nālis quāta est vnitas eēntie in trib⁹ psonis: eo q̄ deus vn⁹ in trib⁹ psonis memorat intelligit z dilectione nāli diligit z hec imitatio ſm actū dicit pro tāto: q: tūc imago actu ducit in exēplar z pfecti⁹ q̄ pōt ostēdit ipm eo q̄ idē est in imagine z exēplari. ſm aūt ueruꝫ z bonū q̄ ipsa mēs est imitatio ſm potētiā: eo q̄ tūc potētial'r z nō actu ostēdit exēplar: sed nō sil'r est de aliis intelligibilib⁹ eo q̄ illa nō sunt imago trinitatis potētia ul' actu. intelligēdo eniꝫ lapidē nō itelligo illud qđ est imago trinitatis. ❡ Preterea in illis itelligibilib⁹ nō eq̄lia sunt hec tria. amor eniꝫ nālis nō est tāt⁹ quā⁹ est intellect⁹ uel memoria de lapide. Insup memoria i talib⁹ nō p̄cedit itellectū z uolūtatē eo q̄ ipsa sūt accepta a sensib⁹ z etiā nō sūt semp pñtia in mēte ſꝫ absentia regrit ab exterioribus ut dicit Aug⁹. z ideo in memoria z uolūtate taliū nō resultat trinitatis imago potētia uel actu sed tñ uestigiū. Imitatio aūt que est ſm pfectionē meriti est a grā recreāte ut sup̄ dictū est: z de hac tenet qđ dicit ps. imaginem ipsorū ad nihilū rediges. sed de imaginatione que est pmo uel scđo mō intelligit illud uerbū psalmiste. In imagine ptrāsit hō. ❡ Ad id qđ ulterius querit vtrum imago importat vnitatē eēntie in trib⁹ psonis uel ecōtra dicimus q̄ ſm modū loquēdi dicit vnitatē eēntie in tribus psonis ut pbatū est. ❡ Ad obiectū cōtra dicenduꝫ q̄ Aug⁹ pbat imaginē per ea que ɔueniūt psonis ſꝫ q̄ referunt ad vnitatē eēntie nō pter hoc q̄ importent in recto per nomē imaginis: sed ut ostēdat in aīa tria eē in vna sub̄a mētis sicut in diuinis tres psone sunt in substātia vna diuinitatis. ❡ Ad ultimū dicendū ſm supdicta q̄ potētie aīe proprietates eius sunt ſm q̄ dicimus pprietates nāles potētias uel impotētias z mēs que supior est pars aīe que etiā dicit spūs totū virtuale est ad has tres potētias: z cum careat quātitatē est ipsa mens eēntialiter in quolibet istorum triun: z pter hoc dicunt vna mēs z vn⁹ spiritus z vna eēntia eo modo pdicationis quo totuꝫ virtuale pdicatur de sua parte z ille modus supra per multa explanatus est. vita vo est actus aīe hui⁹ se: z pter hoc dicuntur in vna vita.

❡ Queritur quid sit noticia mens z amor.

t **Ertio queritur** Quid sit noticia mēs z amor: quam scđam imaginē appellat Aug⁹. Mēs enim in se est cōtinēs memoriā intelligētiam z uolūtatē: ergo videt q̄ nō debeat attribui patri sed toti trinitati. ❡ Preterea querit in quo differūt hec tria a phabitis trib⁹. z dicūt qdā q̄ phabita supponūt potētias: ista vo habitus illarū potētiarū. ❡ Sed cōtra hoc est qđ dicit Aug⁹ in x⁰ de trinitate q̄ tria cū sint a se distincta ad inuicē tñ dicunt eē vnū. q: in aīa subaliter existit: habitus aūt nō subaliter existit in aīa: ergo hec tria non sunt habitus. ❡ Itē dicit Aug⁹ q̄ mēs cū se recognoscit noticiā sui gignit z est sola parēs sue noticie. 3⁹ est amor q de ipsa mēte z noticia pcedit dum mēs cognoscēs se diligit: z ita amor qdē cōplexus est parētis z plis. Ex hoc accipit q̄ mens sit intellectus q: illius est cognoscere se. ❡ Preterea nō videt ul'ter uerū q̄ existēte noticia procedat amor: quia multa cognoscimus que nō amamus. ❡ Itē nosse est mētis ut habitū est pus ex uerbis Augustini. z nosse est memorie: ergo mēs est memoria. sed cuiuscūq̄ est nosse illius est noticia: ergo noticia est memorie: ergo videt q̄ mēs hic supponit pro memoria z nō pro intellectu. ❡ Itē in memoria sensibilis aīe tanq̄ in thesauro reseruant noticie fantasie z intentiones estimatiue. z noticie fantasie sunt per modū ueri z falsi. intētiones vo estimatiue per modū boni z mali: ergo similiter erit in memoria rōnalis aīe q̄ in ipsa est noticia intelligentie z amor uolūtatis z ita ista tria sunt in memoria. ❡ Sed tūc querit que sit rō cū mēs sit cōe ad tria quare potius coartat ad memoriā q̄ ad reliqua duo. ❡ Preterea dicit Aug⁹. nec minor est ples parēte dū tātam se nouit mēs quāta est. Nec minor est amor parēte in ple dū tātā se diligit mēs quātā se nouit z quāta est. hoc eniꝫ videt manifeste falsuꝫ. In multis eniꝫ amor nullo mō rñdet noticie. ❡ Sol'o dicēdū q̄ ista trinitas est in hītib⁹: ut dicūt magr̄i: z mēs supponit ibi memoriā cū suo hītu noticia vo dicit hītū itellect⁹ qui idē est cū hītu memorie in sub̄a: ſꝫ differt in rōne que nō est nisi relatio ad itellectū: amor vo est hīt⁹ uolūtatis. ❡ Ad pm ergo dicēdū q̄ mēs equoce dr̄ de supiori pte aīe z de memoria. memoria vo pticipat nomē mētis: eo q̄ ipa pprio est nāe totius per hoc q̄ pma est iter potētias que sunt ptes mētis Et ideo dicit Aug⁹ q̄ mēs ibi nō dicit aīa: sed id qđ est in aīa excellētius hoc enim est memoria. ❡ Ad aliđ dicēdū q̄ noticia z amor accipiunt nāliter pro noto z amato: z hec subaliter existūt in mēte: q: idē est notū z amatū qđ subaliter est mēs lꝫ differāt in rōne. ❡ Ad aliud dicēdū q̄ mēs nō supponit intelligētiā. cognoscē eniꝫ ſm q̄ hic accipit gignit a mēte sicut itelligētia a memoria: z propter hoc lꝫ cognoscē sit itelligere: nō tñ sequit q̄ mēs sit idē qđ intelligētia. ❡ Ad aliud dicēdū q̄ dictū Aug̃ nō extēdit ad oēm noticiā: sed tñ ad illā qua mēs nouit se z deū ſm hītus infixos sibi a nā: z illā noticiā semp sequit amor nālis. z hoc est qđ dicit Aug⁹ in toto li⁰ de trinitate. q̄ uerbū qđ insinuare intēdimus est cuꝫ amore: noticia vo simpliciter. z per hoc patet solutio ad totum.

❡ Querit qualiter imitat trinitatem increatam

d **Einde queritur** Qualr imitat trinitatē increatā. videt enim nō imitari. duas enim silitudines ponit Aug⁹. q̄rum vna est q̄ vnus hō est qui hēt memoriā intelligētiā z uoluntatē: sed non

est hec tria: ⁊ in illius sūme simplicitate nāe sunt tres pso
ne: ⁊ singule sunt deus ⁊ tres sl' deus. Alia est ꝙ hō ha/
bēs hec tria est vna psona sed in diuinis sunt tres psone
⁊ nō vna: cū ergo deficiat imago ab exēplari nec directe
videt imitari. ¶ Sol'o ad hoc dicēdum ꝙ ſm Hylam ⁊
Augm oē sil'e inuētū in creaturis qđ refert ad trinitatem
in pluribꝰ inuenit dissil'e: ⁊ ꝓpter hoc plura oportet iue/
nire: ut in quo deficiet vnū repñtet aliud: ⁊ tñ simul oibꝰ
inuētis in pluribꝰ adhuc inuenit defectus eo ꝙ creatu/
ra creatorē imitari qdeʒ pōt in aliquo ſʒ eq̄ri sibi nō pōt.

¶ Queritur cuius sit hec imago.

u **Ltimo queritur** Cuiꝰ sit hec
imago pmo. ⁊ cuius coiter. Videt eniʒ ꝙ supio
ris ptis rōnis sit primo. q: supior ps rōnis ut dicit Augꝰ
ꝯtēplādis eternis inherescit. cū ergo imago sit ſm ꝯuer/
sionē ad deū: videt imago esse ſm supioreʒ partē rōnis
pmo. Sed ꝯtra hoc est qđ dicit Damas. qui dicit imagi/
nem esse ſm li. ar. ¶ Preterea Augꝰ in xjo de trinitate
ponit imaginē in visu exteriori. s. spēm rei vise: ⁊ imagi/
neʒ eius in oculo que dicit visio ut ipe dicit: ⁊ utrūqʒ cō
iungentē intētionē vidētis. hec aūt tria nō vident eē vni
us essentie. spēs enim rei vise cuʒ intētione vidētis non
vnā essentiā habet. Sil'r in eodē libro ponit tm̄ in fanta
sia: ibi enim imago corpoꝝ est in memoria aie sensibilis
⁊ eadē imago est in cognitione imaginātis. utrūqʒ autē
cōiungēs est intētio uolūtatis. ex hoc videt ꝙ imago nō
tm̄ insit aie ſm supiorem partē sed etiam ſm cōem par/
tem aie rōnalis ⁊ sensibilis. ¶ Preterea querit quare
nō ponat imago in viribꝰ aie uegetabilis sicut in alijs vi
ribus aie. ¶ Sol'o dicendum ꝙ imago inest aie rōna/
li ſm mentē pmo. Et ut hoc intelligat notāduʒ ꝙ vires
motiue aut ordinant ad deuʒ tm̄ aut in opabile per nos.
Si ordinant ad deū tm̄ aut sunt simplicissime ⁊ sunt tres
que pdicant in imagine ordinate ad ipm sub rōne ueri
⁊ boni inserti per nām. Si ꝟo respiciūt opabile: aut hoc
respiciūt per rōnes applicatas in pticularibꝰ. Si pº mō
erit synderesis que post potētias imaginis est simplicissi
ma. Si ꝟo 2º mō hoc est duobꝰ modis. s. cum cognitione
que est scia practica: uel cū appetitu tm̄. Si pº mō hoc cō
tingit tribꝰ modis. aut enim querunt opabilia ſm consi
liuʒ iuris eterni ⁊ diuini: ⁊ hoc est officiuʒ supioris ptis
rōnis. Aut querunt opabilia ſm ꝯsiliū iuris humani ⁊
positiui ⁊ hoc est officiū iferioris ptis rōnis. Aut indiffe
rēter querunt opabilia sub rōne eligibiliū: ⁊ ſʒ hūc mo/
dū li. ar. est opabiliū ⁊ potētia motiua. Si ꝟo est cuʒ ap/
petitu tm̄ aut erit imperās tm̄: aut erit imperata tm̄: aut
imperans ⁊ imperata simul. Si pº mō tūc erit uolūtas.
Si 2º mō tunc erit illa virtus que diffusa est in neruis ⁊
musculis ⁊ lacertis. Si 3º mō tūc erit ꝯcupiscibilis ⁊ ira/
scibilis ⁊ sensualitas. Et ꝑ hāc diuisionē accipiunt moti
ue potētie a scis. diuisio ꝟo phoꝝ sic accipit. motiua aūt
aut erit nūciās motū aut iperās. Si pºº aut ſm rōneʒ re/
ctā que ē de bono ⁊ malo simpl'r: ⁊ sic est itellectꝰ p̄cticꝰ.
aut ſm rōnē boni ⁊ mali ut nūc: que qñqʒ est recta ⁊ qñ/
qʒ nō recta ⁊ sic est fantasia mouēs. Si ꝟo est iperās aut
respectu boni simpl'r: ⁊ sic est uolūtas que ꝯsequit itelle/
ctū p̄cticuʒ. aut respectu boni ut nūc ⁊ sic est irascibilis ⁊
cōcupiscibilis. ¶ Ad obta dicēduʒ ꝙ imago in supiori
parte rōnis est in li. ar. ⁊ est sub rōne sil'itudinis ⁊ nō sb
rōne imaginis eo ꝙ nec actu nec potētia imitat ut ex p/
habitis patet. In fantasia ꝟo ⁊ in visu siue sensu alio ad/
huc minorē hēt ꝯueniētiā. ¶ Ad ultim dicēdū ꝙ in ima
gine necesse est aliqd rñdē filio inquātū est ꝟbū: ⁊ illud
est ꝑ modū cognitiōis. Vñ cū potentie uegetabilis sine
cognitiōe sint nō pōt in eis eē imago ul' imagis sil'itudo.

¶ Queritur de quantitate anime.

d **Einde queritur** De q̄ʒtitate
anime que p̄cipue ſm vires motiuas aie ꝯsiderant. Qđ
enim hēat aia q̄ʒtitatem dimēsiuā qdā nitunt sic ꝓbare:
aia est pfectio corpis. Sed maioris pfecti maior est pfe/
ctio: ergo maiori corpe maior est aia. ⁊ h' nō pōt esse nisi
aia vna ab alia differret q̄ʒtitate: ⁊ sic aia hēat q̄ʒtitatē di/
mēsiuā. ¶ Item qcqd hēt ptes cōmensuratas ei qđ hēt
q̄ʒtitatem hēt ptes q̄ʒtitatiuas. aia tales ptes hēt: ergo hēt
q̄ʒtitatē. pª pars patet ꝑ h' ꝙ q̄ʒtitati nihil cōmēsurat nisi
q̄ʒtitas. 2ª ꝓbat ꝑ hoc qđ dic̄ Augꝰ. ꝙ aia ꝑ suas ptes est
in oibus ptibꝰ corpis. ¶ Preterea tertullianus hereticꝰ
ut dicit Augꝰ ꝑ ꝟbū apl'i obijcit aiam hr̄e q̄ʒtitatē qui uo
cat aiam iteriorē hoiem: hō aūt hñs est lineamēta q̄ʒtita/
tiua: ⁊ q: multū disputatū est de hoc sup̄ in diffinitiōibꝰ
aie sufficiūt que dicta sunt. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ dupx est
q̄ʒtitas ꝟtualis ⁊ dimēsiua. dimēsiuā q̄ʒtitatē non hēt aia
sed ꝟtualem. Et ad hoc intelligēduʒ. Notandum est ꝙ
quantitas diuisiua est in infinitum diuisibilis per intra/
nes sibi. q̄ʒtitas autē ꝟtualis diuidit ad id qđ extra eam
est nō tñ in ifinitū: ⁊ hoc est in ꝟtute actiua ad maximū.
in passiua ꝟo ꝟtute ad minimū ut habet in liº de celo ⁊
mundo ⁊ sup̄ explanatū est. ⁊ iō dicit Augꝰ ꝙ qñ querit
quātus sit hercules duplex est qō. s. q̄ʒte molis uel q̄ʒte
ꝟtutis. ¶ Ad pm aūt dicendū ꝙ in maiori corpe maior
est aia nō q̄ʒtitate molis sed q̄ʒtitate ꝟtutis. sed tñ dupx
est ꝟtus vna. s. affixa mēbro que per accñs hēt q̄ʒtitateʒ
sicut calidū frigidū humidū ⁊ siccū que pficiūt cōplexio
nem mēbri ⁊ de hac pōt ꝯcedi ꝙ in maiori corpe maior
est aia. Alia est ꝟtꝰ fluēs ab aia ⁊ illa nō hēt q̄ʒtitatē nisi
ꝟtualē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aia cōmēsurat corpi sicut
forma māe ⁊ nō sic mēsura q̄ʒtitatiua mēsurato. ¶ Ad
id qđ obijcit tertullianꝰ qui causa est istiꝰ qōnis indignū
est rñdere eo ꝙ Augꝰ dicit ꝙ sub ore ipsius eloquētissi/
mo fatuissimum pectus habebat.

¶ Querit de compositione corporis.

c **Onsequenter tran**
seūdū est ad querēdū de corpe hois q̄ʒtū
ptinet ad theologuʒ. Et querunt tria de
corpe ipiꝰ ade. quoꝝ pm est de cōpōne cor
poris ipsius. 2m est de imortalitate eius. 3m est de edulio
⁊ gñatione eius si perstitisset sine peccato.

a **D primum sic proce**dit.
Oē corpus hñs mēbra diuersarū cōplexionuʒ
ſm calidū frigidū humidū ⁊ siccū est cōposituʒ ex cōtra/
rijs. Corpꝰ ade fuit hmōi: ergo fuit cōpositū ex ꝯtrarijs.
pª ps patet pse. 2ª patet ꝑ hoc ꝙ corpus ade habuit cere/
brū cor ⁊ epar que sunt mēbra diuersaꝝ cōplexionū ſm
calidū frigidū humidū ⁊ siccū. etiaʒ hoc habet per l'ram
geñ. ubi dicit ꝙ formauit deꝰ hoieʒ de limo terre. limus
aūt terre sonat quoddā cōmixtū ex ꝯtrarijs: ergo pmus
hō fuit ex ꝯtrarijs. Inde sic oē cōpositū ex ꝯtrarijs corru/
ptibile est. pmꝰ hō cōpositꝰ est ex ꝯtrarijs: ergo primꝰ hō
fuit corruptibilis. ¶ Item ꝓbat in 3º de celo ⁊ mundo
ꝙ oē cōpositū ex graui ⁊ leui corrūpit. ⁊ hac de causa q:
distabūt cōponētia leui ascēdēte ⁊ graui descēdente. Si
cōpositū fuit corpus ade: ergo corruptibile fuit de neces/
sitate per nām. His rōnibꝰ ⁊ sil'ibus ꝓbat ꝙ adā a natu/
ra sue cōpōnis nō habuit imortalitatē. hoc etiā dic̄ Augꝰ
in glo. sup geñ. s. ꝙ Adā mortalis fuit a nā sue ꝯditiōis:
sed imortalis bñficio ꝯditoris. Sed ad hoc qdā uolūt di
cere ꝙ dupx fuit nā corpis ade. vna que est a nā que di
mā: ⁊ hec est a cōponētibꝰ: ⁊ ab hac nō habuit imortalita
tem. Alia que est a nā que di forma: ⁊ ab hac habuit im
mortalitatē: ⁊ hec forma est triplex. pma est actus ⁊ forma
mixta que talis fuit ꝙ adeo reduxit ꝯtraria ad equalita/
tem que etiā agē ⁊ pati nō potuerunt ad inuicē. 2ª est or
ganizatio corpis que talis fuit in adā ꝙ ꝑpetuo debuit ⁊
potuit remoueri ab aia rōnali. 3ª est aia que talis fuit ꝙ

ꝑpetuo potuit īfluē vitā corpi. ¶ Sed cōtra hoc est qđ
dicit glo sup x° sup id ꝙ etiā spoliauerūt eū in gratuitis
⁊ vulnerauerūt eū in nālibꝰ. Cū igit hō ꝑmus imorta-
litate spoliatꝰ sit imortalitas fuit de gratuitis ⁊ nō de nāli
bus. ergo neq; est a nā que dr̄ mā neq; a nā que dr̄ for-
ma. ¶ Itē hō in casu suo nō est magis punitꝰ q̄ȝ demō.
Sed de demonibꝰ dicit Dioꝰ ꝙ data illis nālia bona ne
quaq̄ȝ mutata esse. dicimus ḡ ꝙ in hoīe nālia per pctū
nō sunt mutata. Cū ergo imortalitas mutata sit imorta-
litas nō fuit de nālibꝰ. ¶ Itē Augꝰ in libro de bono ꝯiu
gali nō corpus spūale illis hoībus factū erat: sed primo
aiale ut obediētie merito postea fieret spūale ad imortali
tatem capescēdā. Ex hoc habet ꝙ imortalia fuerūt ꝑma
corpa ex merito obediētie ⁊ nō ex natura. ¶ Itē ibidē
corpa priorum mortalia fuisse intelligamus prima ꝯfor-
matione ⁊ non moritura: tū̄ nisi peccassent sicut minatꝰ
erat deus tanq̄ȝ si vulnus minaretur. q̄r vulnerabile cor-
pus erat: qđ tū̄ accidisset nisi fieret ꝙ ille uenisset: ex hoc
sequit idem. ¶ Item Augꝰ ibidē. Si uestibꝰ israelita-
rū p̄stitit deꝰ per annos. xl. sine ullo detrimēto ꝓprium
statū: quāto magis p̄staret corpibus obediētiū p̄cepto
suo felicissimū quoddā tēperamētū certi status donec
in melius ꝯuerterent nō morte hoīs qua corpus ab aīa
deserit sed beata cōmutatione a mortalitate ad imortali
tatem: ab aīali ad spūalem qualitatē. Ex hoc iterū habet
ꝙ imortalitas fuit ex obedientie merito ⁊ non a natura.
¶ Item Augꝰ in 3° sup geñ. ad lr̄am. Ne quisq̄ȝ dicere
audebit ciboꝝ indigētiā quibꝰ reficiant nisi mortalibus
corpibus esse non posse. Ex hoc accipit ꝙ ꝑma corpora
per nām fuerunt mortalia. ¶ Sed ꝯtra ex eisdem gñā-
mur ⁊ nutrimur: ergo quicūq; cibus affert imortalitatē
illud per ꝑncipia cōponētia erit imortale. Sed ꝑmis ho
minibꝰ per cibū inerat imortalitas: ergo ꝑmi hoīes per
principia cōponētia erant imortales. pᵃ ꝓbat per hoc ꝙ
ipa est ꝑncipiū in phicis. 2ᵃ scribit ab Aug̃ in 6° super
geñ. ad lr̄am ubi dicit ꝙ imortalitas ade p̄stabat ex esu
ligni vite. ¶ Item eadē potētia est ad actū aliquē ⁊ ad
cōtinuationē ipsius. sed imortalitas nō est nisi ꝯtinuatio
vite: ergo eadē potētia est ad imortalitatē que est ad vitā
potētia aūt ad vitā fuit nālis. ergo ⁊ potētia que fuit ad
imortalitatē. ¶ Item dr̄ia est inter hoīem ⁊ cetera aian-
tia in gñatione ⁊ vita: ⁊ in hoc ꝙ nō habet aīam ꝑpetuā
⁊ incorruptibilē: cetera ṽo aīantia corruptibilē. Cū igit
in opibus dei optima debeat esse ꝓportio: oportuit ꝑua
ri ꝓportionē mobilis ad mouēs ⁊ forme ad mām. ergo
sicut aīe corruptibili dedit corpus corruptibile per nām:
ita aīe incorruptibili corpus debuit aptare incorruptibi-
le per nām: ⁊ ita ꝑmoꝝ hoīum imortalitas fuit a natura.
¶ Ulterius querit iuxta hoc specialr̄ de formatiōe cor-
poris ade utrū hoc dñs per seipm formauerit uel per an
gelos. Et videt ꝙ per angelos. est enim lex diuinitatis
ut dicit Dioꝰ per prima media ⁊ per media ultima redu
cere. Cū ergo corpus hoīs in ultimo gradu stet rōnalis
nature videt ꝙ per ꝑmā rōnalē nām ad esse debuit re
duci. ¶ Preterea tria sunt opa ad pfectionē mundi pti
nētia. s. creatio formatio ⁊ ꝓpagatio. ꝓpagationē aūt cō-
misit nature: creationē aūt pficit ipe: ergo ꝟm ꝯgruitatē
ordinis formationē que est mediū opus debuit cōmittē
angelo qui sup nām est ⁊ citra deū. Sed ꝯtra hoc est qđ
habet in Psa. 65°. opa manuū tuarū oēs nos. ⁊ Iere. 18°
ubi dicit dñs sicut lutū in manu figuli ita esse uos in ma
nu mea. ¶ Preterea cū dicit faciamus hoīem ad ima-
ginem ⁊ silitudinē nr̄am. sancti referūt faciamus ad pso
narum trinitatē ⁊ culpant eos qui dicūt ꝙ referat ad an
gelos: ergo deus per seipm fecit corpus hoīs. ¶ Ulte-
rius etiā ꝓpter hereticos querit de ṽbo qđ dr̄ geñ. pᵒ.
Creauit deus hoīē ad silitudinē ⁊ imaginē suā. ad ima-
ginē dei creauit illū masculū ⁊ feminā creauit eos. ⁊ ad
huc nihil dixerat de formatiōe mulieris: ḡ videt ꝙ que

dā mulier creata fuit añ euā. hoc etiā videt per modum
loquēdi quo in 2° capꝰ utitur Adam dicēs: hoc nunc os
ex ossibus meis. per hoc enim ipm nunc videt innuere
aliā ante fuisse feminā. ¶ Item hoc ꝓbat ex p̄cepto le-
gis ubi p̄cipit ꝙ quisq; ducat uxorē suā de stirpe sua. ⁊
ibi dicit Gamaliel ꝙ hoc p̄cepit dñs ꝓpter concordiam
que debet esse inter virū ⁊ uxorē. si enim de alia stirpe
esset nō ita ꝯcordaret sic nec lyli ꝯcordauit cum adā que
ante euā fuit nō de corpe ade fuit facta. Sed cōtra in ꝑn
cipio geñ. anteq̄ȝ aliqd dicat de formatione mulieris di
cit crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram ⁊ subijcite
eā. illud uerbū effectū nō habuit nisi in eua: ergo vide
tur ꝙ non fuit alia mulier ante euā. ¶ Iuxta hoc etiam
querit specialr̄ de formatiōe eue de qua dicit geñ. 2° ꝙ
immisit dñs deus soporē in adā ⁊ tulit vnā de costis eiꝰ
⁊ repleuit carne pro ea: ⁊ edificauit dñs deus costā quā
tulerat de adā in mulierē. Et querit de mō illius edifica
tionis. Utrū fuit miraculosus uel nālis. Et videt ꝙ nā-
lis. tunc enim ut dicit Augꝰ intēdit dñs nām ꝯstituē. na
tura aūt nō nisi modo nāli ꝯstituit qđ patet per opposi-
tum q̄r modus innālis destruit nām. ¶ Item Augꝰ di-
cit ꝙ in ꝑmis opibus nō querit qualr̄ admirabilis deꝰ
in creaturis suis utatur sed potius aliqd ꝟm nām rei pos
sit fieri. Cum ergo formatio mulieris sit de ꝑmis opibus
nō debet referri ad miraculū sed potius ad nām. sed in
adā fuit ꝑncipiū efficiēs ⁊ māle eue: ergo eua ꝟm mām
ꝓcessit de adā. pᵃ ꝓbat per hoc ꝙ cause ꝟm nā p̄cipue
sunt ꝟm efficiēs ⁊ nām p̄cipue. 2ᵃ ꝓbat per hoc ꝙ in ma
sculo est rō efficiētis respectu oīum sui gñis. Silr̄ costa
ex qua mulier facta est eua fuit in adā. ¶ Preterea Au
gustinꝰ in 9° sup geñ. ad lr̄am mouet qōnē Utrū rō qua
mundū ꝑmis opibꝰ creauit atq; cōcreauit deus illud qđ
hēbat ut ꝟm eam iam necesse esset ex viri latere feminā
fieri: aut hoc tū̄ hēbat ut fieri posset. ut aūt ita fieri neces
se esset nō ita iam ꝯditū sed in deo erat absconditū. Et
soluit per lōga uerba quoꝝ ista est sentētia ꝙ oīs res nā-
lis quā in ꝑmordio mūdi ꝯdidit deus hēt suos determi
natos fines ꝓcessus ⁊ leges in seminalibꝰ causis quas in
primordio mūdi nāe indidit deus ut ꝟm determinatum
tēpus vnūqđq; sui gñis sumat ꝓgressū ⁊ discessū. ⁊ ꝟm
hoc fit ut triticum de tritico ⁊ faba de faba: ⁊ hō de hoīe
ꝓcedat determinato tpe ⁊ vna etas pereat ⁊ altera cōua
lescat. ut aūt lignū excisum de terra aridū ⁊ ꝓpositū re-
pente sine terra ⁊ radice floreat ⁊ fructum faciat ⁊ dedit
quidē naturas quas creauit ut ex eis hoc fieri possit. pri-
moꝝ aūt causas ꝯdidit deus in natura sed scđoꝝ hēt ab-
sconditas in seipo quas rebus ꝯditis nō iseruit. Ex hoc
accipit ꝙ oīum miraculoꝝ cause sunt in natura quātum
ex hoc ꝙ ex natura fieri pñt lȝ nō ex necessitate fiāt: ⁊ ita
formatio eue quo ad hoc fuit in adā ⁊ costa quasi ex hoc
fieri posset. quicqd aūt in potētia est in aliquo si educat
in actū nō erit miraculosum: qđ ꝓbat per diffinitionē
miraculi que est arduū ⁊ insolitū p̄ter spēm ⁊ facultatē
āmirātis apparēs. Insolitū aūt nō est ut potētia ꝓcedat
in actū: ergo formatio mulieris ex costa nō erat miracu-
losa. Sed ꝯtra Criso. distinguit triplicē cursū. s. nature
⁊ uoluntatis create ⁊ uolūtatis diuine. ⁊ dicit ꝙ ille qui
tū̄ subiacet uoluntati diuine miraculosus est: sed forma
tio mulieris fuit tm̄ ꝟm uoluntatē diuinā: ergo fuit mira
culosa. ¶ Item quicqd format a natura trāsformat cali
do frigido humido ⁊ sicco. talis nō fuit trāsmutatio coste
in euā: ergo nō fuit nālis. ¶ Item videt falsum dicere
Augꝰ cum dicit mulierē in rōne calidi fuisse in costa. rō
enim calidi aut est ꝟm efficientē uel mām uel formā ul̄
finem: ⁊ ꝯstat ꝙ ꝟm efficientē uel formā uel finē nō fuit.
Qđ aūt nec ꝟm mām sic ꝓbat. vniuscuiusq; mā est de-
terminata ad receptionē sue forme: ⁊ sic est silis māe eo
rum que sunt eiusdē spēi: talis mā nō fuit costa in cōpa-
ratione ad euā: ergo eua māliter nō fuit in costa. prima

probaꝛ per hoc ꝙ mā asinoꝝ similis est in specie ⁊ leonū in specie ⁊ sic de alijs. 2ª pbaꝛ per hoc ꝙ alij hoies non sunt ex costis sicut ex mā. ¶ Item Cōmē^or super 6º metha^ce dicit ꝙ qcqd est in aliquo sicut in potētia mālī vno motore educiꝛ de ipso ⁊ semp qn̄ motoꝝ appropinquat māe mouēdo ipam: ⁊ ꝓpter hoc idolū nō est in terra sicut in potentia māli sed in cupro: q2 a statuario motu artis educitur de cupro ⁊ nō de terra. Silr̄ herba in potentia est in faba ⁊ nō in terra: q2 in vno motu nature educitur de ipa ⁊ nō de terra: ⁊ sic de alijs. Cū ergo semp educaꝛ homo de costa vno motore nō potuit hō māliter eē in costa. ¶ Preterea queriꝛ quare poti⁹ de costa q̄3 de pede uel alio mēbro formata est mulier. ¶ Item quare repleuit dn̄s carnem pro ea ⁊ nō sumpsit carnē de adā. ¶ Preterea queriꝛ de uerbo Aug̃ in cōi de adā ⁊ eua. dicit enim ꝙ illud uerbū qđ habeꝛ in pn̄º gen̄. masculū ⁊ feminā creauit eos. intelligiꝛ de creatiōe viri ⁊ mulieris in rōne calidi. illa enim rō calidi nec fuit in costa nec in alia pte hois sed in ipsis elemētis ut videꝛ: ⁊ ita videꝛ ꝙ homo posset fieri de ipsis elemētis sicut fact⁹ est de costa. ¶ Preterea Aug⁹ ponit in qōne utrū mulier sit formata per angelos uel per deū. Et videꝛ ꝙ per angelos. mulier enim sigt̃ ecclesiā de latere xp̄i repatā. Cū ergo tota dispēsatio future sigtionis ordinata sit per angelos ut dic̃ Aug⁹ formatio mulieris que pmū signū fuit hui⁹ repationis debuit fieri per angelos. ¶ Sed cōtra dicit Aug⁹ in libro 9º sup gen̄. ad lr̄a3. Certissime dico supplemētu3 illud carnis in costa in locū coste ipsius: q2 femine corpus ⁊ aiam ꝯfirmationē q3 mēbroꝝ oia viscera sensus ois ⁊ quicqd erat quo illa creatura ⁊ homo ⁊ femia erat nō nisi illo tpe ope dei factū quo deus nō per angelos sed per semetipm nō mō opatus est ⁊ sic dimisit. sed ita cōtinuāter operaꝛ ut nec ullarū aliarū rerū nec ipoꝝ angeloꝝ natura subsistat si nō opereꝛ. ¶ Preterea querunt Basili⁹ ⁊ Bern⁹ quare homo inter cetera aiantia fact⁹ sit recte stature: ⁊ quare femia de latere hois sit sumpta ⁊ nō femine alioꝝ aialium. ¶ Solo dicendū ad p^m sine p̄iudicio ꝑm opinionē Aug. homo per nām mortalis creatus est: sed imortalis bn̄ficio gr̃e cōditoris: sicut eni3 aia in gr̃a innocētie stans in ordine suo per oia fuit ad imperiu3 dei ita corpus stans sub aia per oia fuit ad imperiū aie: vn̄ uoluntas cohibuit ꝯtraria cōponētia corpus ne per actionem ⁊ passionē mutuā dissoluerentur. ¶ Ad illud qđ ꝯtra obijciꝛ dicēdū ꝙ alimentū ostēdit corruptibilitatē inesse corpori per nām cōponētiu3 sicut ꝓbat obo: sed ad actu3 nō fuisset reducta nisi fuisset peccatu3 inobediētie ꝯtra aliqđ p̄ceptoꝝ sibi datoꝝ que fuerunt tria. s. ex omni ligno paradisi comedere ꝯtra qđ uenisset si nō comedisset. Aliud p̄ceptū fuit crescite ⁊ multiplicamini ꝯtra qđ uenisset si nō gn̄asset. ⁊ hec duo dn̄r precepta nature eo ꝙ vnū fuit ad salutem nature in se: ⁊ aliud ad salutē in alio ⁊ in se. 3^m fuit de ligno scie boni ⁊ mali ne comedes: qđ pro tāto diciꝛ esse p̄ceptū disciplinę ꝙ id qđ p̄cipiebaꝛ indifferēs fuit in se: sed ex ratione precepti tm̄ ꝓbatio fuit obedietie. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ rō illa ꝓcedit bn̄ de potētia actiua in qua nō est pmutatio sicut est potētia viuificādi in aia: sed ex pte suscipiētis nō est ita: corpus eni3 pmutaꝛ ꝑm nām: vn̄ nisi affuisset gr̃a ꝓhibēs pmutationē corporis: nō fuisset susceptibile vite ꝑpetue. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in corpe ꝑm naturā nō potuit homo esse corruptibilis ꝓpter rōnem cōponētiu3: sed in hoc excessit alia aiantia ꝙ equalioris ⁊ nobilioris fact⁹ est cōplexionis nō tm̄ incorruptibilis nisi per gr̃am ꝯditoris. ¶ Ad id qđ ulterius queriꝛ dicēdum ꝙ deus per seipm formauit corpus hominis sicut omnes res formauit ut ꝓbatum est per auctoritatem inductam ab Aug̃ supra de eua. ¶ Ad id qđ contra obijcitur dicēdum ꝙ angelus in potētia opatiua nō est supra aiam ita ꝙ ipse nām creet uel formet uel instauret 3 est supra nām sube nobilitate. per hoc etiā patet solo ad auctoritatem Dionysij. hoc enim intelligiꝛ de illuminationib⁹ de quib⁹ in tractatu de angelis est expeditū. ¶ Ad id qđ ulterius queriꝛ dicēdu3 duplr̄. vno mō ꝙ id quod in pn̄º gen̄. per anticipationē diciꝛ ⁊ itelligiꝛ de eua. Et silr̄ illud qđ sequiꝛ crescite ⁊ multiplicamini. Alio modo diciꝛ ꝑm Aug^m in 9º sup gen̄. ad lr̄am. s. ꝙ homo tūc intelligiꝛ fact⁹ ꝑm causalē rōnem quā deus māe pme indidit uel inseruit ut ex ipa corpus hois fieri posset. Et q2 hec cālis rō cois respicit virū ⁊ mulierē: ⁊ ꝓpter hoc dicitur masculū ⁊ feminā creauit eos. ⁊ silr̄ intelligiꝛ qđ sequr crescite ⁊ mltiplicamini. postea ꝟo de limo terre formauit virū ⁊ de costa mulierē. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ causa p̄cepti nō fuit ꝙ eua sumpta fuit de corpore ade: 3 duplex alia causa assignaꝛ a sanctis. Quarum vna est ne sortes ꝯfunderenꝛ si mulier de tribu in tribū transiret ⁊ pars sue hereditatis eā sequereꝛ. 2ª est ne fieret error in promisso scie. ꝓmissio enim tribui iude facta est: que si permixta fuisset alijs tribubus nō fuisset certa ueritas in promissione. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ Gamaliel mentiꝛ ⁊ sequiꝛ fabulā iudeoꝝ dicētiu3 ꝙ lyli creata fuit an̄ euā que nolens ꝯsentire adā assignata est demoni ⁊ genuit ex demone illo demones qui dicūtur asmodei ⁊ asmodei filij ⁊ nepotes. ¶ Ad id qđ ulterius queritur de formatione eue dicēdu3 ꝙ formatio sua miraculosa uel mirabilis fuit. ¶ Ad id qđ ꝯtra obijciꝛ dicēdu3 ꝙ de⁹ tunc instaurauit nām in pmis nature pncipijs: ⁊ ꝓpter hoc illa pncipia per nām restaurari nō poterūt. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ dictum Aug̃ intelligiꝛ de ꝯditibus nās creatas sicut sunt locus motus. vn̄ etiā ipse dicit uerbu3 hoc de aquis que sup celos sunt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝑm Aug^m inueniunꝛ tria dr̄ia ꝑm rōnem. s. cause seminales ⁊ rōnes cāles ⁊ cause simplr̄. ⁊ cause seminales ꝓprie referunꝛ ad nām seminante3 siue in gn̄atione equoca uel vniuoca: siue per putrefactionē. Rationes ꝟo causales simpliciores sunt ⁊ sunt in mā quo ad ea que ad aliquē finē rōnis educunꝛ de ipa sine opatiōe itriseca. s. nā siue extriseca ut arte uel uolūtate diuina. Cause eni sunt simpliciter māles formales ⁊ efficiētes ⁊ finales. Augustin⁹ aūt qn̄q3 ponit vnum pro altero: ⁊ dicit hec inserta ⁊ concreata esse māe. ¶ Silr̄ vim facit Aug⁹ inter hoc ꝙ aliquid sit in mā ut de ipa fiat: ⁊ ꝙ aliqd sit in ipa ꝙ nō ex ipa fiat sed ꝙ fieri possit. pº mō in mā est cui⁹ causas sufficiētes ad actū mā habet in seipa siue in nālibus: siue in artificiatis. dico aūt causas efficiētes finales māles ⁊ formales: ⁊ h̄ mō mālia sunt in mā. 2º ꝟo modo est in materia cui⁹ causas sufficiētes ad actu3 non hēt materia sed obediētes. efficiēs enim est extra in ꝟtute diuina quali mō ut dicit Aug⁹ de qnque panib⁹ saturati sunt qnque milia hoiu3: ⁊ de aqua factū est vinū. ⁊ hoc mō dicit mulierem fuisse in latere viri. Sic ergo mulier fuit in costa nō sicut in causa seminali sed sicut in rōne cāli: nō ut de ipa fieret: sed ut de ipa fieri posset. ⁊ hoc mō dicit Anselꝰ ꝙ in trunco est vitulus nō ut de ipo fiat: sed ut de ipo fieri possit: ⁊ hmōi tn̄ ꝓcessus nō est ꝯtra nām quā deus instituit eo ꝙ in pma institutiōe nature ut dicit Aug⁹ deus nature tales inseruit rōnes illoꝝ operu3 que postea ꝑm suā uoluntatē ad effectū eduxit. per hoc patet solo ad totu3 qđ de hoc obijciꝛ. ¶ Ad id qđ queriꝛ quare potius sit sumpta mulier de costa viri q̄3 de pede ul' capite. Respondēt sancti ꝙ ꝓpter equalitatē iuris in matrimonio ⁊ equalitate3 meriti sumpta est de media parte hois. Et si sumpta esset de capite credereꝛ esse dn̄a ⁊ nobilior. Si ꝟo de pede credereꝛ eē vilior ⁊ ancilla. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ Aug⁹ intelligit de rōne cāli que fuit in elementis ad corpus hois ꝑm modū dictū. s. ꝙ ex ipsis fieri possit nō ꝙ ex ipsis fieret. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ deus per seipm formauit mulierē. Qđ ꝟo dicit Aug⁹ ꝙ sigtio futuroꝝ facta est per angelos intelligiꝛ de sigtione que fa-

eta est per apparitiones que exhibite sunt p̄ribus ueteris testamēti. ¶ Ad id qđ querit̄ de statura corp̄is dicēdum ꝙ moraliter loquēdo est ad iudicāduz rectitudinē mētis finaliter aūt est ad ꝯtēplandū celestia: vn̄ dicit̄ os homini sublime dedit celūq̄ȝ videre iussit. nāliter autez propter calorē in nobilissima cōplexione. Si eni homo hēret inclinatū corpus sanguis multū flueret subtilis ad cerebrū ⁊ impediret virtutes nāles: calor enim lȝ in quibusdā fortior sit tn̄ illa nō sunt adeo deliberate cōplexionis ut erigi possint. ¶ Ad ultiᵐ dicēduz ꝙ s̄m Damas. ꝙ in quolibet gn̄e aīalium create sunt due ypostases masculus ⁊ femina p̄terq̄ȝ in hoīe eo ꝙ ip̄e est deo in hoc similis qđ est principium totius generis sui vnus exn̄s sicut deus vnus exn̄s principium est vniuersoꝝ.

¶ Queritur de immortalitate ade.

s **Ecundo queritur** De immortalitate ade. Et querunt̄ tria quoꝝ primum est quid sit. 2ᵐ est in quo differat ab immortalitate p̄rie que erit post resurrectionem. 3ᵐ utrum peccatū possibile fuit ꝯse qui immortalitatem post esum ligni vite.

a **D primum ꝓcedit̄ sic.** Dicit Aug⁹ ꝙ uera imortalitas est uera incommutabilitas. Maxim⁹ aūt dicit ꝙ imortalitas est processio i ꝑpetuā vitā. neutro istoꝝ modoꝝ adā fuit imortalis: ergo videt̄ ꝙ imortalitatē nō habuit. ¶ Preterea q̄cq̄d pōt mori ⁊ pōt nō mori nō plus habet de mortalitate q̄ȝ de imortalitate. adā potuit mori ⁊ nō mori ut dic̄ Aug⁹ ergo plus non debet dici imortalis q̄ȝ mortalis. ¶ Preterea querit̄ utrū imortalitas esset sua potētia uel habit⁹. Et videt̄ ꝙ nō sit potētia. oīs enim potētia radicat̄ in p̄ncipijs corporis uel aīe: imortalitas aūt nō radicat̄ in p̄ncipijs corporis eo ꝙ illa ꝯtraria sunt a quib⁹ adā non habuit imortalitatē: sed nec in principijs aīe. Aīa enim per suā sub̄am est imortalis: ⁊ illā imortalitatē nunq̄ȝ amisit: ergo imortalitas quā habuit adā nō est imortalitas aīe: q: ip̄e illā amisit. Si ꝓpter hͦ dicat̄ ꝙ est habit⁹. ¶ Contra oīs habitus ꝑfectiuus est alicui⁹ potētie. Si ergo immortalitas habit⁹ est oportebit aliquā potentiā esse que perficiet̄ ad actuz imortalitatis. ¶ Preterea s̄m uerba Aug̃ videt̄ illā potētiā fuisse potētiam li. ar. dicit eniȝ ꝙ potuit nō mori si uoluisset ⁊ mori si uoluisset ⁊ retorquet mortalitatē ⁊ imortalitatē ad uolūtatē. ¶ Preterea querit̄ utrū eadem potētia sit ad mori ⁊ ad non mori: ut dicunt q̄dā. Et videt̄ ꝙ nō. vna eniȝ fuit a gr̄a. Altera v̄o a natura. ¶ Preterea quecūq̄ȝ sep̄abilia sunt ad se inuicem s̄m sub̄am ⁊ esse nō p̄nt esse eadē s̄m sub̄am. potentia moriēdi sep̄ata est a potētia nō moriēdi s̄m sub̄am ⁊ esse: ergo nō est eadē s̄m sub̄am. Qđ aūt sep̄ata sit ꝓbat̄ ex hoc ꝙ habemus mō potentiā moriēdi ⁊ nō potentiā nō moriēdi. Contra hoc est ꝙ oppositoꝝ eadez sunt mā̄ ⁊ potētia: ⁊ maxime oppositoꝝ p̄uatiue: mori aūt ⁊ non mori sic opponunt̄: ergo ip̄oꝝ vna potētia ⁊ mā̄. ¶ Solutio dicēduz ꝙ imortalitas ade pōt considerari s̄m id a quo est. i. s̄m potentiā actiuā uel passiuā siue formalez: ⁊ s̄m primū modū est potētia. s̄m aūt 2ᵐ habit⁹ est qui dicitur gr̄a innocētie. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̄ de diffinitionib⁹ Aug̃ ⁊ Maximi dicēdū ꝙ Aug⁹ loquit̄ de imortalitate dei eo ꝙ nihil est icōmutabile uere nisi solus de⁹. s̄m v̄o Maximi diffinitionē adā habuit imortalitatez lȝ nō fuerit in ip̄o ꝯfirmata. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ potentia nō moriēdi in adā disposita fuit per habitū gr̄e innocētie. potētia v̄o moriēdi non fuit deposita per habitum culpe: ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ potius habuisse imortalitatez q̄ȝ mortalitatē. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ id in quo fuit imortalitas est potētia mālis ⁊ susceptibilis a quo est habitus ⁊ potētia actiua. ¶ Ad id qđ cōtra obijcit̄ dicēdū ꝙ potentia illa radicat̄ in corpore nō quidē in principijs componētibus corpus sed in ip̄o ꝯiuncto ⁊ cōplexionato eodem mō ꝑmanēte. Si eniȝ corpus aliqđ susceptibile est vite: idem corpus manēs eodē modo in cōplexiōe semꝑ erit susceptibile. Corpus aūt ade potuit ꝑmanē eodem modo: vn̄ eadez potētia qua fuit susceptibile vite fuit susceptibile imortalitatis. ¶ Ad id qđ obijcit̄ ꝙ oīs habitus est in aliqua potētia. dicēduz ꝙ hoc est ueruz: sed bn̄ cōtingit vnā potentiā que cōplet̄ per habitū mouē aliaz cuius nō est ille habitus imediate: sicut patet in rōne mouēte ⁊ ordināte cōcupiscibilē ⁊ irascibilez. Et silr̄ est hic: gr̄a enim innocētie fuit in aīa: ⁊ illius virtute aīa potuit cōtinē corpus in eodē statu cōplexionis ut semꝑ esset susceptibile vite. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eadē potētia materialis ⁊ idisposita fuit in moriēdi ⁊ nō moriēdi. ⁊ hec potētia fuit cōplexio corp̄is: sed nō eodē modo fuit susceptibilis utriusq̄ȝ: per rōnem enim cōponētiuz potuit mori sed virtute aīe innocētis potuit non mori. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de li. ar. per Augᵐ dicimus ꝙ mori ⁊ non mori fuit in li. ar. sicut in efficiēte nō ꝓximo: sed in gr̄a innocētie fuit nō mori sicut in efficiēte ꝓximo. In distēperātia v̄o cōplexionis mori fuit sicut in efficiēte proximo.

¶ Queritur in quo differt ab imortalitate patrie.

s **Ecundo queritur** In quo differt ab imortalitate p̄rie. Et videt̄ ꝙ alia sit. Dicit eni Aug⁹ alia est imortalitas carnis quā in adā accepim⁹. Alia v̄o quā in resurrectiōe per iesuz speram⁹. ille enim factus est imortalis ut possit nō mori si nō peccaret moreret̄ aūt si peccaret. filij v̄o resurrectionis non ultra poterūt peccare nec mori. ¶ Item Aug⁹ in libro suꝑ gen̄. ad lr̄am id qđ in adā ꝑdidimus s̄m quēdā modum recepimus per christū: ⁊ s̄m quēdā modū nō recepimus: non itaq̄ȝ recepimus imortalitatē sp̄ūalis corporis quā nondū habuit adā: sȝ recepimus iusticiā ex qua per peccatū lapsus est. Ex hoc accipit̄ ꝙ imortalitatē spiritualis corp̄is quā hēbimus post resurrectionē non habuit adā: ergo non est eadē imortalitas. ¶ Item Aug⁹ in 6° suꝑ gen̄. ad lr̄am. aliud est nō posse mori sicut quasdaȝ naturas imortales creauit deus. Aliud posse nō mori: s̄m quem modū primus homo creat⁹ erat qđ ei p̄stabat̄ de ligno vite non de ꝯstitutione nature. ¶ Ex hoc iterū accipit̄ ꝙ imortalitas resurrectionis que est nō posse mori alia est ab imortalitate primi hoīs que fuit posse nō mori. ¶ Item imortalitas p̄mi hoīs fuit a gr̄a innocētie: imortalitas aūt resurrectionis est a statu glīe: ergo nō sunt eadē. ¶ Sed ꝯtra eadē est potētia sub dispōne ⁊ necessitate. posse v̄o nō mori ⁊ nō posse mori se habēt sicut dispō ⁊ necessitas: ergo eadē est potentia ad utrūq̄ȝ. Cum igitur imortalitas s̄m vnum modum sit potentia: eadē est immortalitas in statu innocētie ⁊ in statu glorie. ¶ Item potētia ad mori ⁊ potētia ⁊ ad necessario mori est vna: ergo ab oppositis vna erit potētia ad posse non mori ⁊ ad necessario nō mori. ¶ Item li. ar. in angelis vnū est ⁊ p̄mo mō potuit nō peccare ante ꝯfirmationez ⁊ post ꝯfirmationē nō potuit peccare: ergo a simili eadem est imortalitas que p̄mo pōt nō mori in statu innocētie ⁊ postea nō pōt mori in statu glorie. ¶ Solō dicēdū ꝙ quodāmō est eadem ⁊ quodāmō diuersa. si enim consideret̄ status ⁊ efficiēs ꝓximuz ⁊ dispō recipiētis tūc erit diuersa. vna enim est in statu glorie que est status plene ꝑfectionis. altera v̄o in statu vie: qui est status ꝓgrediētis ad deū nō plene ꝑfecti. ¶ Silr̄ efficiēs proximū in vna est dotes corporis: in altera v̄o gr̄a innocētie. Adhuc aūt dispō ꝓxima in vna est sp̄ūalitas corp̄is glorificati. In altera aūt fuit corp⁹ aīale susceptibile tn̄ vite ꝑpetue ꝓpter iusticiā innocētie. Iustū eniȝ fuit q̄ȝdiu aīa vite sue adhesit per obedientiaȝ que est deus ꝙ tādiu per susceptionē vite adhereat ei corpus qđ erat sub ipsa. Si

quo cõsideret̃ prima potẽtia ad imortalitatem sine dispositionib⁹ adaptãtibus eam tunc erat semp eadem imortalitas utrobiq; ᵽm hoc est ᵽm quid ⁊ nõ simpliciter. ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrũ post pctm̃ possibile fuit ꝯsequi imortalitatem.

t **Ertio queritur** Utrum post pctm̃ possibile fuit ꝯsequi imortalitatẽ per esuz ligni vite. Et videt̃ ꝙ sic. lignũ enim vite effectuz hẽbat ꝯtinuãdi vitã ut dicit Aug⁹ in 6° sup geñ. ergo si post peccatum fuisset comestũ cõtinuasset vitã. ¶ Item hoc probat̃ per heliã ⁊ enoch quib⁹ cõtinuat vitã ut dicit Aug⁹. ¶ Item hoc videt̃ per verba posita in geñ. q: dicit dñs post pctm̃ videte ne forte sumat de ligno vite ⁊ vivat in eternũ. Sed ꝯtra quacũq; die comederis morte morieris. i. necessitati mortis subiacebis ut dicit Aug⁹. ¶ Itẽ sancti coĩter dicũt ꝙ ante pctm̃ potuit homo nõ mori: ꝫ per pctm̃ fact⁹ est ꝙ nõ posset nõ mori. ¶ Iuxta h̃ iterũ querit̃ si post pctm̃ comedisset de ligno vite ⁊ ꝯtinuasset vitã utrũ eandez imortalitatẽ habuisset q̃z prius. Et videt̃ ꝙ sic. prima enim imortalitas fuit in statu aĩalis corporis ⁊ cibi sustẽtãda ⁊ sil̃r 2ᵃ. Sed cõtra dicit etiam Aug⁹ ꝙ helias ⁊ enoch revertant̃ sub antichristo ad debitũ illud soluẽdũ quo oẽs debitores facti sumus in adã. sed in prima imortalitate nullus hoc debitũ nõ psoluisset: ergo nõ esset eadem imortalitas. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̃ ulterius utruz pro quolibet pctõ hõ necessitati moriendi in corpore fuisset adduct⁹. Et videt̃ ꝙ nõ. sunt eniz quedã pctã in quib⁹ corpus nõ coĩcat aĩe sicut infidelitas ⁊ quedam inanis gl̃ia de spũalib⁹: iniustũ aũt esset ut corpus cuz aĩa societatẽ in pena hẽret nisi etiã societatẽ in culpa habuisset: ergo si in talibus peccatis peccasset adã: nõ necessario fuisset mortuus in corpe. ¶ Sz ꝯtra multa peccata sunt tñ ᵽm vnã potentiã aĩe pro quib⁹ tñ tot⁹ homo est ꝯdẽnatus: ergo sil̃r pro peccato spũs ꝯdẽnari debuit etiã corpus. ¶ Item dicũt scĩ ꝙ pctm̃ induxit mortem per hoc avertit aĩam ab icõmutabili vita. Cuz ergo hoc sit in omni pctõ: oẽ pctm̃ induxisset mortẽ. ¶ Preterea querit̃ de hoc qd̃ habet̃ in libro sapiẽtie deus mortez nõ fecit sed impij manib⁹ ⁊ verbis accersierũt eã. mors eniz est instr̃m iusticie iudicãtis quã deus inflixit ᵽmis peccantib⁹: ergo videt̃ ꝙ deus fecit eam. ¶ Itẽ dicit amos ꝓpheta: nõ est malũ in civitate ꝙ deus nõ fecit. ⁊ hoc intelligit̃ de malo pene: q̃ oĩs pena a deo est facta. ¶ Ulterius etiã querit̃ qua iusticia posteriori ꝯdẽnati sunt morte. pater enim nõ portabit iniquitatẽ filij neq; filius portabit iniquitatẽ p̃ris dicit dñs. ¶ Solũ dicedum ad pᵐ ꝙ pctm̃ induxit necessitatẽ moriẽdi: vñ per esuz ligni vite nõ fuisset ablata mortalitas oporteret enim mori quãtulibet fuisset ꝓlongata vita ante trãsitũ ad gl̃iam. ⁊ hec est sñia Aug̃ sup geñ. ad l̃ram in 6° libro vñ dicit heliã ⁊ enoch redituros eo ꝙ oportet nos expoliari ⁊ nõ possumus supuestiri ut absorbeat̃ qd̃ mortale est a vita. huius aũt causa in q̃one de resurrectione plenius expediet̃ in loco illo ubi queret̃ de termio illo a quo est resurrectio. ¶ Ad obiecta quo in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ homo post peccatũ nunq̃z posset dici imortalis per esum ligni vite posset ei ꝯtinuari vita: sed nõ sic qn semp necesse esset mori ante transitũ ad gl̃iam: ⁊ hoc intẽdit dñs cum dixit ne sumat de ligno vite ⁊ vivat in eternũ. ¶ Ad id qd̃ ulteri⁹ querit̃ utrũ pro quolibet pctõ mortuus fuisset in corpe. dicẽduz ꝙ sic. ¶ Ad obiecta in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ potẽtia peccati nõ facit pctm̃: q: ꝑationes ⁊ actus pticulariũ sunt ⁊ totius: ⁊ iõ totuz ꝯdẽnat̃. ¶ Ad id qd̃ ulteri⁹ querit̃ utrũ deus mortẽ fecerit. dicẽduz ꝙ deus est causa efficiẽs mortis ⁊ infligens ⁊ penarũ: sed pctm̃ hoĩs est causa meritoria: ⁊ sic intelligit̃ dictũ sapiẽtie. ¶ Ad ultiᵐ dicẽduz ꝙ mors est ex mãa: vñ oẽs ptes illius mãe corruptibiles facte sunt: ⁊ q: oẽs mãliter sumus in ᵽmis hoĩbus iõ oẽs morimur ⁊ q̃si aqua in terrã dilabimur. dictũ quo ꝓphete de pctõ actuali itelligit̃ ⁊ nõ de originali.

¶ Querit̃ de edulio ⁊ gñatiõe ei⁹ si pstitisset sine pctõ.

d **Einde queritur** de edulio ⁊ gñatione eius si pstitisset sine pctõ. Et queritur utrum cibus ꝯversus fuisset in nãm vel nõ. Si eniz nõ fuisset ꝯversus tunc frustra comedisset. Si quo cõversus fuisset in corpus aut ad restaurationẽ dep̃diti: aut ad augmẽtum tñ. Si p⁹ mõ tunc aliqd possibile fuit dep̃diti in corpore: sed eadẽ rõ est de pte ⁊ de toto: ergo totuz poterat dep̃di: ⁊ ita corruptibile habuisset corpus añ peccatũ. Si quo nihil fuisset dep̃dituz ⁊ cibus nõ fuisset addit⁹ corpori cum quãtũ quãto additũ semp faciat maius: adam per totã vitã crevisset in magnitudĩe corporis qd̃ absurduz est. Si quo dicat̃ ꝙ cibus tñ restitisset calori nãli ne cõsumeret subam corporis hoc nihil est: q: suba corporis nõ fuit ꝯsumptibilis tunc frustra ponebat̃ ad obstaculũ cõsumptioni. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ꝙ si nõ peccasset nec ignis ureret: nec aqua mergeret: nec spina pungeret: nec gladius secaret: ergo multomĩus calor nãlis cõsumeret. ¶ Preterea querit̃ utruz facta fuisset digestio cibi: ⁊ videt̃ ꝙ sic. fecit deus in hoĩe mẽbra digerẽtia stomachũ ⁊ epar ⁊ similiter venas cibũ ad mẽbra deportãtes: que oĩa frustra essent nisi in eis esset digestio cibi. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ꝙ talis erat mortalitas ade ꝙ tñ cibis erat sustẽtãda. cibi aũt nõ sustẽtant nisi per digestionez. ¶ Querit̃ etiã de mõ gñationis. Dicũt eni Dio⁹ ⁊ Damas. ꝙ hõ nõ genuisset hoc mõ si nõ peccasset: sed dñs multiplicasset humanũ genus per modũ aliũ. Et est rõ eor: q: gñatio est vite mortalis eo ꝙ imortalia nõ gñant. Cum ergo adã fuerat imortalis fact⁹ ipẽ non genuisset. ¶ Item Aug⁹ in libro de bono ꝯiugali cõcubitus nõ nisi mortaliũ corpor esse põt. Adam quo in primo statu nõ fuit mortalis: ergo non cõcubuisset si pstitisset. ¶ Item ibidẽ sine coeũdi amplexu alio aliquo modo si nõ peccassent habituri essent filios ex munere oĩpotẽtissimi creatoris qui potuit ⁊ ipsos sine parẽtibus ꝯdere qui poterat carnẽ christi de utero virginali formare. Et ut ipsis infidelibus loquar qui potuit apibus sine cõcubitu ꝓlem dare. ¶ Sed ꝯtra Aug⁹ in 9° sup geñ. ad l̃raz quã iam emisi de paradiso ꝯvenisse ⁊ genuisse cõmemorant: tñ nõ in deo qui ꝓhibere potuerit ut essent eis in paradiso honorabiles nuptie ⁊ thorus imaculatus hoc deo p̃stãte fideliter iusteq; vivẽtib⁹ ei obedient sancteq; serviẽtib⁹ ⁊ sine ullo inquieto ardore libidinis sine ullo labore aut dolore pariẽdi fetus ex eor semine gñarent̃. ¶ Item Aug⁹ ibidem. Cur nõ credant̃ illos hoĩes añ peccatũ genitalib⁹ mẽbris ad ꝓcreãdum filios ita impare potuisse sicut in ceteris que in quolibet opere aĩa sine ulla molestia: q̃si pruritu voluntatis movet plura etiam de hoc dicit Aug⁹. ¶ Item masculuz ⁊ feminã creavit eos deus. Distinctio aũt sexus nõ est necessaria nisi propter coituz ⁊ gñationẽ: ergo videt̃ ꝙ ante peccatũ coire ⁊ gñare poterãt. Sed tunc querit̃ de decisione seminis: cum enim semẽ sit ex supfluitate cibi videt̃ ꝙ cibus in illis alterabit̃ ⁊ incorpabit̃. ¶ Solũ sine piudicio loquẽdo ⁊ nihil affirmãdo dico ꝙ deus fecit primos hoĩes tales ꝙ aĩalitas eor cibis esset sustẽtãda ⁊ ꝓpter hoc cibis indiguerũt. ¶ Ad hoc aũt qd̃ querit̃ utrum incorporatus fuisset eis vel nõ. dico ꝙ mihi videt̃ ꝙ non. dupliciter enim ꝯiungit̃ cibus corpori nr̃o. s. suba ⁊ virtute. In ipsis tñ virtute fuisset ꝯiunctus ⁊ suba emissa fuisset per egestiones ⁊ evaporatiões per poros occultos ⁊ manifestos. Incremẽtum aũt corpor filior eor habitũ fuisset ex multiplicatione corpalis sube in seipsa sicut multiplicati qnque panes fuerũt ad satietatem qnque miliũ hominum. ¶ Ad hoc qd̃ querit̃ utrum cibus restitisset calori nãli ne ꝯsumeret subam. dicẽduz ꝙ sequendo ver/

ba sanctoꝝ suba illa non fuit ꝯsumptibilis: ⁊ ideo cibus virtute non ꝯiungebatur. ¶ Ad hoc ẟo qḋ queritur de gñatione dicẽdum est ꝙ gñare poterant ante peccatum per cõcubituz sed sine ꝯcupiscentia fuisset ꝯceptus ⁊ gra uidatio sine grauamie ⁊ puerperiũ sine dolore. ¶ Au ctoritates que videnẜ ꝯtra hoc esse ẜm opinionẽ loquũ tur sub sentẽtijs alioꝝ. ¶ Ad id qḋ querirẜ de semine di cendum ꝙ semen assumptuz fuisset de radicali ⁊ nõ nu trimentali: qḋ quia multiplicatum fuisset virtute cibi suf fecisset ad ꝯsistentiam corporis ⁊ ad ꝓpagationem gña tionis. Sunt tñ qui dicunt ꝙ deus tales fecit primos ho mines qualiter competebat futuro eoꝝ casui quem ipse presciuit. Quid autẽ uerius sit de hoc non facile perspi cuuz põt inueniri. Augustinus enim facit qõnez de pue ris natis utrum parui uel magni: sapiẽtes uel ignorãtes nati fuissent. ⁊ respondet ꝙ ꝓpter necessitatem uteri par ui nati fuissent sed non in tali infirmitate ut nec loq nec ambulare nec sape potuissent. ¶ Ad id qḋ queritur de digestione dicẽdũ ꝙ facta fuisset digestio ut iã dictũ est.

¶ Queritur de coniunctione anime ⁊ corporis.

Onsequẽter queritur

de cõiunctione anime ⁊ corporis. Et queritur utrum per medium uel sine medio. Et videẜ ꝙ sine me dio. Anima enim est actus corporis phici potẽtia vitam hñtis. omnis aũt actus sue potentie imediate ꝯiungitur ergo anima imediate ꝯiungiẜ corpori. ¶ Item probat Arẜ: in 2° de anima ꝙ anima sit suba ⁊ rõ corporis aiati dans esse corpori animati: ergo anima imediate ꝯiungi tur corpori. Si forte dicatur ꝙ anima non tñ est forma sed etiam suba pse exñs: ⁊ ꝓpter hoc indiget medio in cõiunctione sui cũ corpe. ¶ Cõtra illud mediuz aut est suba aut accñs. non accñs eo ꝙ accñs nõ põt esse rõ cõ iunctionis sube cũ suba. Si aũt est suba: aut est pars ho minis: aut extrinsecũ homini. nõ extrinsecuz: quia iterũ hoc nõ posset cõiungere. Si aũt pars hominis tunc erit aut pars materie aut pars forme. nõ pars forme eo ꝙ for ma simplex sit ⁊ tales ptes nõ habeat: ergo erit pars ma terie: ergo si tota materia medium habet ꝯiungens cuz forma ⁊ pars mediũ hẽbit: ⁊ iterum oportebit ponẽ me dij mediũ ⁊ sic in infinitũ: ⁊ sic aia imediate ꝯiungiẜ cor pori. ¶ Preterea dicit Arẜ: in 2° de aia ꝙ hoc qḋ est in partibus oportet ⁊ in toto accipe: sicut enim partes aie actus ⁊ pfectiones sunt partiũ corporis ita ⁊ tota aia im mediate ꝯiungiẜ partibus corporis: ergo ⁊ tota aia ime diate ꝯiungiẜ toti corpori. ¶ Sed ꝯtra sup ꝓbatum est ꝙ sensibile nunq̃ inueniẜ in corpore sine uegetabili: ⁊ rõnale nũq̃ sine utroq̃: ergo uegetabile ⁊ sensibile me dia videnẜ esse quib° cõiungiẜ aia rõnalis cuz corpore. ¶ Item corpus est quãtũ grossuz corruptibile. Aia aũt rõnalis simplex est ⁊ incorporea ⁊ incorruptibilis: ista aũt extrema cuz sint opposita ꝯiungi nõ possunt nisi per media participãtia nãm utriusq̃ extremorũ. s. ꝙ sint in corporea ⁊ icoruptibilia. Sed tales sube sunt uegetabi lis ⁊ sensibilis: ergo uegetabilis ⁊ sensibilis sunt media aie rõnalis ⁊ corporis. ¶ Juxta hoc iterum queriẜ ulte rius qualiter aia sit in corpore vtrũ tota sit in toto. Et vi deẜ ꝙ sic. dicit enim Aug° ꝙ aia est in corpore ⁊ tota in toto corpore. hoc idem dicit Anselmus. ¶ Item ꝓbaẜ per rõnes aia enim ad corpus hẽt cõpõnem forme. Cũ igitur forma ⁊ pfectio sit in qualibet parte sui pfecti aia erit in qualibet pte sui corporis. Si forte dicaẜ ꝙ aia per potẽtias suas est in toto corpore ⁊ nõ per seipsam. Con tra ille potẽtie que sunt in corpe nõ sunt separate ab aia. ubicũq̃ igiẜ est aliqua potẽtiarum ibi est aia per subaz. Sed in toto corpore sunt potẽtie: ergo in toto corpe est aia per subam. ¶ Sed ꝯtra qcq̃d ẜm se nulli° corporis est actus non est in corpe nec in parte corpis. aia intelle ctiua ẜm se nullius corporis est actus: ergo nõ est in cor pore nec in parte corporis. pᵃ patet pse. 2ᵃ supius est pro bata. ¶ Item si esset in toto ita ꝙ vnuz in qualibet pte. Aut ẽ signabilis in qualibet parte aut nõ. Si signabilis contra quicq̃d sigitur in pluribus locis actu est in pluri bus locis diffinitũ est in illis uẜ scriptũ. Anima sic sigitur in plurib° locis: q: in oibus membris corporis: ergo est in pluribus locis diffinita uel circũscripta in illis qḋ est impossibile. omne enim qḋ est sube finite si finiẜ uel cir cũscribiẜ in loco vno nõ est in alio. Si ẟo non põt sigri in illis tunc non videẜ etiam nõ esse in illis: q: qḋ est in aliquo põt sigri in illo. ¶ Juxta hoc etiam queriẜ utruz sit in corpore. Si enim ꝯtẽtum est in ꝯtinente potius vi deẜ esse corpus in aia q̃z ecõuerso: eo ꝙ aia continet cor pus ⁊ nõ cõtineẜ ab eo ut dicit phus. ¶ Ulterius etiaz queriẜ utrum faciat vnum cum corpore. probatur enim in 7° methaᶜᶜ ꝙ ex duobus actu exñtibus ⁊ cõpositis nõ fit vnum. cum igiẜ corpus ⁊ aia talia duo sunt ut videtur corpus ⁊ aia nõ faciant aliqḋ vnum. Et q: multa sup de hoc quesita sunt sufficiãt p̃dicta. ¶ Solo ẜm urã sen tentiaz aia hois vna est suba in uegetabili sensibili ⁊ rõ nali: ⁊ ꝓpter hoc dicit Damas. si de aia ẜm se loquamur ꝙ ipsa imediate vniẜ corpori sicut forma vnitur materie ⁊ sicut motor mobili. Corpus aũt dico mixtũ ⁊ cõplexio natum ⁊ organicum ⁊ cõpositũ. Est enim cõmixtio ele mẽtoꝝ in humores: ⁊ cõmixtio humoꝝ in cõplexiones. Cõpositio ẟo corporis organici est ex membris diuersis ⁊ solidis rñdentibus viribus aie ꝓficientibus eam. Si militer aiam est ꝯsiderare tribus modis. s. put est forma ⁊ efficiens ⁊ finis viuẽtis corporis ut sup determinatuz est. Si aũt cõsideraẜ ut forma tunc est in toto tota. perfe ctio enim in qualibet pte adest pfectibili non tñ est diui sibilis diuisione corporis rõne supra assignata. Si autez cõsideraẜ ut efficiens operuz ipsius aiati tunc cõsideraẜ duob° modis. s. per potẽtias per quas efficit opus: ⁊ sic habet alias potẽtias in qualibet parte: ita ꝙ in vna vnã ⁊ in alia aliã: ⁊ alias habet que nullius partis corporis sunt: cuiuslibet tñ potentie organice immediata est rela tio ad suum organũ. Cõsideraẜ etiam per suã essentiam ⁊ sic iterum tota in toto est eo ꝙ essentia aie oibus viri bus adest siue sint organice siue nõ. Cõsideraẜ etiam in suis opationibus ⁊ sic indiget medio duplici. s. generali ⁊ speciali. gñale mediuz ⁊ spũs qui ẜm medicos corpus est mediũ inter aerem ⁊ ignem: ⁊ est triplex. s. nãlis aia lis ⁊ vitalis. nãlis aũt est instrm̃ trium viriũ aie uegeta bilis: vitalis ẟo est ille per quem aia a corde vitaz ⁊ pul sum opatur in toto corpore. aialis ẟo deseruit precipue viribus exñtibus in capite: siue sint motiue siue apphen siue. motus aũt hoꝝ spirituuz in corpore sunt sicut mot° luminariũ in mundo: ꝓpter qḋ etiam quidaz dixerunt spũs esse de natura quinti corporis qḋ tñ nõ uerũ. Mo tus enim ipsoꝝ sunt ut luminariuz ꝓpter hoc ꝙ sunt in strumẽta aie: ab ipsa enim dirigitur spũs: ita ꝙ fit subti lior aere: ⁊ cum sint calidi per nãm sunt etiam calidiores eo ꝙ lucidi sunt. mediuz aũt speciale est quo vna poten tia indiget alia ad hoc ꝙ operetur ẜm ꝙ Damas. dicit nu trimẽtuz deseruire augmẽtatiue ⁊ gñatiue: ⁊ sensus fan tasie ⁊ fantasia rõni. ¶ Ad id ẟo qḋ primo queriẜ pa tet ꝙ aia sine medio est in corpore: sed non sine medio operaẜ. ¶ Ad id qḋ cõtra obijcitur dicẽdum ꝙ uegeta bilis ⁊ sensibilis in hoie non sunt diuerse in suba ab aia rõnali: sed sunt alie potẽtie: ⁊ ꝓpter hoc non sunt medie ut per quas aia rõnalis sit in corpore sed per quas ope reẜ. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ aia uegetabilis ⁊ sensibilis corrumpiẜ in suis opibus: ⁊ ꝙ sunt potentie affixe orga nis ⁊ nõ corrumpunẜ pse ẜm ꝙ sunt in hoie: ⁊ hoc supra probatũ est in qõne de imortalitate aie. ¶ Ad id qḋ ul terius queritur qualiter aia sit in toto tota patet solutio per p̃dicta. ¶ Ad id qḋ ꝯtra obijciẜ dicẽdum ꝙ intelle ctus qui nullius corporis est actus est potẽtie aie ⁊ non

quālibet potentiā aīe contingit esse in toto totam: eo ꝙ aīa rōnalis talis est sub̄a a qua fluunt potētie organice ⁊ nō organice ut sup̄ ex rōnibus Auic. ꝓbatū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝓꝑe loquēdo nihil ꝯtigit signari nisi qđ habet situm ꝑ se uel per accñs. signatur eni punctum eo ꝙ habet positionem in ꝯtinuo. ⁊ signaꝛ albedo eo ꝙ in est ꝑm determinatā partem ꝯtinui: q: ꝑm superficiem uel partem superficiei: sed in formis subalibus que ꝑm rōnē ante situ ⁊ quātitatē assunt mā̄e nō est talis significatio ⁊ precipue in aīa hoīs que simplicior est oībus formis substātialibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aīa est in corpore ⁊ non corpus in aīa sicut forma in materia: ⁊ sicut motor in mobili: lȝ enim in corpalibus ꝯtēum sit in ꝯtinente: tñ in spūalibus est ecōuerso. s. ꝯtinēs in contento: ⁊ huiꝰ ratio est q: in istis ꝯtinens est intrinsecū in illis extrinsecum: ⁊ iterū in istis ꝯtinēs est ut forma: in illis aūt ut locus. ¶ Ad ultim̄ dicēdum ꝙ ex corpore ⁊ aīa rōnali fit vnus hō ea cōpōne qua cōponiꝛ potentia cuȝ actu. vtrū aūt potētia sit ꝑ se vnū ⁊ silr aīa sup̄ explanatum est.

¶ Queritur de habitaculo hominis.

Consequēter queritur de hītaculo hoīs. Et q: ꝑm statū aīalis vite habitaculū est duplex. s. paradisus ⁊ mūdus quereꝛ de utroq;. Et pmo de paradiso de quo queruntꝛ quatuor. s. an sit. ⁊ quid sit. Et ad quid sit. ⁊ de lignis paradisi ⁊c̄.

Circa primuȝ proceditꝛ sic. Dicit Beda ꝙ paradisus est locus amenissimꝰ longo maris ⁊ terre tractu a nr̄o habitabili secretꝰ adeo altus ut usq; ad lunarē globum attingat sed impossibile est aliqđ terrenū usq; lunarē globuȝ attingere: ergo terrenus paradisus nō est. ¶ Preterea phi dicūt ꝙ ignis tangit vndiq; camerā celi lune: sed nihil pōt subsistē in igne: ergo videꝛ ꝙ nō attingit paradisus usq; ad lunam si terrestris est. ¶ Preterea dicit Damas. ꝙ paradisus forme sensibilis intelligentiā est excedēs. sed quicquid excedit forme sensibilis intelligentiā nō est sensibile ergo non videꝛ esse aliquis paradisus sensibilis uel terrestris. ¶ Preterea glo. sup gen̄. ⁊ magister historiarum dicūt ꝙ per fontem qui ascēdebat irrigantē superficiē paradisi intelligiꝛ abyssus matrix oīum aquarū. ⁊ ꝑm hoc videꝛ paradisus esse totus mūdus. ¶ Preterea Dam. dicit ꝙ fons ille est occeanus. occeanū aūt mare uocat qđ a phis diciꝛ amphitrites cingens est terrā: ⁊ sic iterū videtur paradisus esse totus mūdus ⁊ nō aliquis locus specialis a nostro habitabili secretꝰ. ¶ Preterea hoc videꝛ de rōne. dicunt enim sancti ꝙ si homo nō peccasset tēpestates in aere nō fuissent. Silr terra omnia ad usū pertinētia ꝓtulisset: ⁊ sic videꝛ totus mundus ꝓprietatē paradisi habere ante peccatum. ¶ Preterea ad qđ fuisset terra nisi homo habitaret in ea: ꝑm naturā enim ideȝ est locus gñationis ⁊ habitationis. Cum ergo homo de terra hmōi factus sit: videꝛ ꝙ hic mundus ꝑm naturam fuerit habitatio eius: ⁊ sic iterum totus mūdus fuerit paradisus. ¶ Preterea in apocrisis hesdre querit hesdras ab uriele angelo: quare non oēs hoīes facti sunt simul. Et respondet angelus ꝙ terra nō sustinuisset habitationem eorum: ergo videꝛ ꝙ terra proprium habitaculum sit hoīum. hec aūt uerba sunt in hesdra. Interroga matreȝ mulieris ⁊ dices ad eam. Et si paris quare per tempus roga eum ut decem in vnum ⁊ rñdet hesdras non utiq; poterit sed ꝑm tempus. ⁊ dixit angelus ⁊ ego dedi matriceȝ terre his qui seminati sunt super eam per tempus. ¶ Preterea in ecclesiaste diciꝛ ꝙ gñatio preterit ⁊ gñatio aduenit: terra aūt in eternum stat. ⁊ per hoc videꝛ ꝙ terra sit habitatio gñationis. Sed contra habitaculuȝ respondere debet habitanti: sed alius est status innocētie ⁊ alius status peccati. Cum ergo iste mundus sit locus eius qui est in statu peccati: alius debuit esse locus eius qui est in statu innocētie. ¶ Preterea ꝑm leges huius mundi peccantes mittunꝛ in exilium: ergo ⁊ ꝑm iusticiā dei homo post peccatum missus est in exilium sed missus est in munduȝ istum: ergo mundus iste est exilium: ergo alium locum habet patrie. ¶ Item aīalitas hoīs ⁊ brutorum in statu innocentie differunt: eo ꝙ homo fuit incorruptibilis ⁊ ꝑm imagineȝ dei factus: ergo ⁊ locus habitationis eius debuit differre. Cum igitur hic mūdus locus sit habitationis brutorum: locus hominis debuit esse separatus ab hoc mundo. hoc etiam per infinitas auctoritates sanctorum probatur. Dicitur enim in gen̄. tulit deus hominē ⁊ posuit eum in paradiso uoluptatis. ⁊ sic innuitur per modū loquēdi ꝙ a loco formationis tulit enim in alium locū. diciꝛ aūt locus formationis fuisse a Greg. ⁊ Damasceº. alius aūt locus est paradisus. Et silr plantauit aūt dn̄s deus paradisum uoluptatis a ꝑncipio. Et similiter sancti distinguunt triplicē paradisum. s. corporalem in eodem idest in uoluptate ⁊ delicijs a principio in oriente factum qui erat habitatio ade in statu innocētie ⁊ paradisum spūalem qui erat regio spirituum. s. celum empireū. ⁊ qđ in ezechiele diciꝛ de diabolo tu signaculum similitudinis plenus sapientia ⁊ pfectus decore in delicijs paradisi fuisti. ⁊ in 2ª corin. 12º de paulo qm̄ raptꝰ est in paradisuȝ. 3º paradisus est ꝑsens ecclesia habēs lignum vite christū: ⁊ ligniū sciētie boni ⁊ mali experimētum tribulationū. ¶ Solō dicēdum ꝙ paradisus terrestris est sicut dicit Beda a nostro habitabili secretus longo maris ⁊ terre tractu. Et sine ꝑiudicio loquēdo credo ꝙ ultra equinoctialem in oriente uersus meridiem. Et hoc probaꝛ tribus signis: quorum vnum est ꝙ linee que accipiunꝛ ꝑm diuisionem horarū nostre habitationis ⁊ ponūtur a Ptholomeo in almagesti distinc. 2ª capº 6º sunt eque distātes. ⁊ ꝑma est sub equinoctiali circulo cuius dies longior est duodecim horarū. 2ª vo est distans ab equinoctiali per partes quatuor ⁊ per quartaȝ partis. s. gradus: ⁊ eius dies longior est duodecim horaruȝ ⁊ 4ª pars hore. 3ª est distās ab eqnoctiali octo gradus ⁊. xxv. minuta: ⁊ eius dies longior est duodecim horarū ⁊ medietas hore ⁊ sic distinxit Ptholo. xxv. lineas ita ꝙ vna addit supra alteram ⁊ quartam hore. ¶ Item ultime linee distantia ab eqnoctiali circulo est. lviij. partes: ⁊ longitudo diei longioris est. xviij. hore ⁊ sunt omnes parallelle distincte ab equinoctiali circulo uersus aquiloneȝ super nostrā habitationem. Et dicit Ptho. ꝙ de habitātibus ultra equinoctialē uel utrum habitetur locus ille non possumus habere nisi estimationē: sed scientiā non cōprehendimus qm̄ aliquis nō peruenit ad partes illas ex his qui habitant in nostris regionibus habitātibus: ⁊ propter hoc videꝛ cum complexio illius terre bona sit ualde ꝑm rōnem: ⁊ longo terre tractu separa a nostro habitabili sit ad aquilonem ꝙ paradisus sit ad meridiē uel equinoctialem ꝑcipue cum nullus vnq; ex posteris ade ad paradisum ꝑuenerit nisi duo rapti. s. enoch ⁊ helias qui per miraculum illuc sunt trāslati. 2m̄ signuȝ sumitur ex uerbo Bede qui dicit ꝙ longo maris tractu separatus sit locus ille. Quidaȝ aūt phi dicunt ꝙ sub equinoctiali circulo quoddā sit mare salsissimū ꝓpter terrorem salis ⁊ nō cōmeabile a nobis. 3m̄ signum est ꝙ secūdus fluuiꝰ qui egrediꝛ a paradiso ⁊ a moyse in gen̄. in 2º capº diciꝛ gyen. ⁊ a sanctis diciꝛ eē nilus qui fluit in egypto determinato tempore iundat sine pluuijs que videanꝛ a nostro habitabili. Inundat aūt totaȝ terrā sole existente in cancro cum apud nos est solsticium estiuale illo tempore sol remotissimus est a partibus meridianis ultra eqnoctialem existētibus. Cum ergo remotio solis inducat hyemē in aqua eleuantur uapores multi: sed non cōsumuntur ex illo tempore ultra equinoctialem tēpus plu-

niosum multum a quibus pluuijs nilus dicit̄ ultra equinoctiale; ueniēs accipit inundationē aquarū in egypto in nostro habitabili. Alia aūt est causa inundationis nili cum sol est in cancro cū potius deberet diminui nō pōt rōnabiliter assignari. Cum aūt nilus sit fluuius paradisi oportet paradisū eē in eodē loco. ℭ Si forte obijciat̄ q̄ tunc silr̄ alia flumina paradisi. s. tigris ⁊ eufrates deberent illo tēpore inundare sicut nilus. Rn̄dendum est q̄ ꝑm sanctos nō cōtinuo fluxu fluunt sicut nilus: sed qn̄ diuidunt̄ in partes ⁊ absorbentur a terra: ⁊ iterum mole quorūdā montiū expressi uel in parte uel in toto oriunt̄ in radicibus illoꝝ montiū. Nilus aūt cōtinuo fluxu fluit de ultra equinoctialē fluens per ethiopiam ueniens in egyptū. Notissimū aūt est ⁊ per nigredinem ethiopum probāt ethiopes habitare uersus equinoctialem iuxta torridā zonā que sola prohibet transitū habitantiū in nostro habitabili ultra equinoctialē. ℭ Dicendū ergo ad primū q̄ in ueritate ꝑm altitudinē spatij vix possibile est paradisum usq; ad lunarē globum attingere: sed ꝑm altitudinē dignitatis est hoc possibile. s. q̄ luna crescit ⁊ decrescit in lumine per accessum. sed incorruptibilis est in suba. Et silr̄ habitare in paradiso incremētum luminis habuisset in corpore imortali si stetissent donec tandem ad plenu; lumē fuissent assumpti ⁊ fulgērent sicut sol in regno p̄ris eorū. ⁊ per hoc patet solo ad sequēs. ℭ Ad aliud dicēdum q̄ fons paradisi attendi pōt ꝑm radicem ⁊ ꝑm essentiā. Si p° mō tunc est abyssus radix aquaru; ⁊ occeanus siue amphitrites. oēs enim aque indeficientes a pncipio indeficiente oriunt̄ sicut ꝓbat̄ in methe^z. principium aūt indeficiens aquarū nō nisi amphitrites est ⁊ abyssus propter dracones subterraneos. Si ꝟo 2° mō attendit̄ tunc est fons specialis irrigans paradisum ⁊ effluens a paradiso per quatuor hostia fluminu; sicut narrat moyses: ⁊ patet solutio ad sequens. ℭ Ad aliud aūt qd̄ obijcit̄ per rōnes dicēdu; q̄ in ueritate homine cadente oīa ceciderūt in peiorem statu; ut in oībus peccans homo puniat̄. Aliam aūt partē terre fecit de⁹ duabus rōnibus. s. ut cōpleret̄ vniuersum: ⁊ q: prescius erat futuri casus hoīs: ⁊ l; idem locus sit habitationis ⁊ gn̄ationis ꝑm nām: tn̄ ꝑm grām innocētie debebat̄ homini alius locus sicut ꝓbant obones in cōtrariū adducte.

ℭ De loco hoīs qui est paradisus.

S ECundo queritur Quid sit paradisus. ⁊ ponat̄ diffinitio Damas. in 2° libro cap° xj° ubi dicit sic. Diuus paradisus est dei manibus in edem plantat⁹ gaudij exultationis vniuerse ꝓmptuarium. Sed cōtra ipse dixit ⁊ facta sunt: mandauit ⁊ creata sunt. ergo videt̄ non esse plantatus dei manibus. ℭ Preterea ede; interp̄tat̄ delicie ⁊ ꝑm hoc plantatus est paradisus in delicijs cum potius deberet dicē q̄ proferret delicias. ℭ Preterea ꝓmptuariū gaudij ⁊ vniuerse exultationis magis videt̄ celestis q̄z terrestris paradisus. ℭ Preterea dicit de paradiso q̄ sit in oriente ⁊ sic etiam videtur sibi qn̄q; occidere sol q̄ non videt̄ stare cum Damas. qui dicit q̄ repletus est lumine. ℭ Preterea sibi ɔtrarius videt̄ Damas. dicit enim paradisum dei manibus esse plantatū. ⁊ postea dicit solum hominē diuinarū manuū plasmatu;. ℭ Preterea Damas. dicit q̄ est semp floridus comatus plantis ⁊ sic videt̄ q̄ plante ille nunq̄z hēant fructum. ℭ Solo dicēdum est cum Damas. q̄ pulchritudo paradisi ⁊ amenitas oīs forme sēsibilis que est apud nos excedit intellectū ut locus qui dei imagini indignū habitaculū erat p̄paratus: vnde cū per manus dei opatio dei intelligitur locus ille qui pre alijs diuine beniuolētie sortitus est decorē antonoma^ce plantatio manuu; dei dicit̄. ℭ Ad aliud dicēdu; q̄ indeficiētia deliciarū dicitur plantatus in delicijs: radicis enim indeficientia causat fructus indeficiētiam. ℭ Ad aliud dicēdum q̄ celum est promptuariū gaudij sp̄ualis: sed paradisus corporalis ꝑtinens ad aīalitatem corporis immortalis primoꝝ hoīum. ℭ Ad aliud dicēdu; q̄ homo specialissime opus manuu; dei dr̄ eo q̄ est ad imaginem dei. sed inter irrationabilia p̄cipue opus manuū dei dicit̄ paradisus. ℭ Ad ultim̄ dicēdum q̄ nihil ꝓhibet eandem plantā habere flores ⁊ fructus in eodē tempore: p̄cipue ubi nō deficit temperies aeris ⁊ humor radicis. Qd̄ aūt Damas. dicit eum plenum lumine: intelligit̄ ꝑm effectum luminis qui est mouē plantas ad germen calido viuificatiuo: ⁊ sic non debet accipi q̄ nō occidat ibi sol: cum expresse legamus q̄ deambulabat dominus ad auram post meridiem ⁊c̄.

ℭ Queritur ad quid sit paradisus.

T Ertio queritur Ad quid sit. quia dicit Damas. q̄ ad habitaculum imaginis dei. dicit etiam q̄ nullum irrationabiliū ibi habitabat s; solus homo qui erat diuinarū manuu; plasmat⁹. ℭ Sz cōtra hoc qd̄ nos legimus gen̄. 2°. formatis igit̄ dn̄s de⁹ de humo cunctis aīantibus terre ⁊ vniuersis uolatilib⁹: ⁊ adduxit ea ad ada; ut videret quid uocaret ea: nō aūt adduxit nisi in paradiso: q: ibi erat hō: ergo ⁊ alia aīantia ibi habitabāt. Si forte dicat̄ q̄ adduxit in mentē hominis ⁊ nō corporaliter. Cōtra hoc sunt glo. ⁊ magister in historijs dicentes q̄ fecit deus ut omnia uenirent simul eo nutu quo oīa creauit: uel forte per angelos adduxit. ℭ Preterea sup illud ut opareī ⁊ custodiret illum. Dicit Aug⁹ q̄ nō erat opus suu; ꝓpter indigentiā: sed ut haberet experientiā sensibilem in creaturis ⁊ per illā disceret deum ergo eadem rōne experientiā sensibile; debuit habere in alijs aīalibus irrationabilib⁹ ⁊ sic irrationabilia in p̄ntia sua habitare debuerunt in paradiso. ℭ Preterea expresse legimus q̄ serpens fuit in paradiso: ergo multomagis alia irratiōabilia. ℭ Preterea ꝑm lrām gen̄. videt̄ homo positus esse in paradiso ut operaretur ⁊ custodiret illum hoc est paradisu;: uel custodiret illum. i. hoīem deus. ℭ Preterea querit̄ ulterius si plāte erant in paradiso ⁊ sponte ꝓtulerunt fructus ad quid necessariū erit opus hominis. ℭ Solo ad p̄m dicendū q̄ habitatio dicit morā continuā. Et q: paradisus ꝑm cōgruitatem suoꝝ lignorum ⁊ amenitatis sue tn̄ prestabat permanentiā hoīs: ꝓpter hoc dicit̄ q̄ solus homo ibi habitabat. ⁊ hic est intellectus Damas. Alioꝝ ꝟo aīalium non erat ibi ꝑmanentia nisi inquātum ꝑmanebant ad exercitium ꝑmanentie sapiētie hoīs uel ꝟtutis. Serpēs enim fuit ibi ad exercitiū virtutis. cetera ꝟo aīalia quibus nomen imposuit adam ad exercitiū sapiētie. Noīa enim ꝑm ꝓprietatē nature imponere hoc est exercitiu; sapiētie. ⁊ per hoc patet solutio auctoritatu; ⁊ rōnu; contra Dama^m inductarū. ℭ Ad id qd̄ ulterius queritur q̄ erit ibi ad operādū. dicēdum cū Aug̃ q̄ opus suum nō ordinabat̄ nisi ad exercitiu; sapientie ut. s. ex his que facta sunt intellectus inuisibilia dei cognosceret dum per plātationē in circulo que esset ꝟtus radicis itelligeret.

ℭ Queritur de lignis paradisi.

Q Uarto queritur De lignis paradisi. Et primo queritur de ligno vite utru; hunc habeat effectum a quo denominat̄. Et videtur q̄ non. ponamus enim ade nō esse preceptū q̄ non comederet de ligno vite tunc nō peccasset si comedisset: sed si nō peccasset nō fuisset mortuus: ergo nō comedēdo nō moreret̄ ⁊ sic imortalitatem nō habuit a ligno vite. Hoc aūt est contra Aug^m in 6° super gen̄. ubi dicit expresse q̄ immortalitas ade erat a ligno vite. ℭ Preterea querit̄ si lignum vite suffecisset ad ɔtinuandum vitam qd̄ oportuit p̄cipe de alijs lignis q̄ comederet de ipsis. ℭ Preterea querit̄ de ligno scientie boni ⁊ mali q̄re sic nomi-

nec: cum adam ante gustum eius sciuerit bonum et malum. ¶ Si forte dicatur quod illud lignum auxit sciam ade hoc non videtur eo quod ipse habuit ante sciam omnium scibilium per naturam: et etiam omnem modum sciendi: typicem enim habuit demonstratiuum et inuentionem et iudicium. ¶ Preterea queritur quare potius dicatur fuisse in medio paradisi quam aliud lignum. ¶ Queritur etiam quod cum ipsum fuerit pulchrum visu aspectuque delectabile: et ad uescendum suaue quare potius fuit ei inhibitum quam aliud lignum. ¶ Solutio dicendum quod lignum vite ex parte corporis disponebat ad immortalitatem ut dicit Augustinus. Et ut hoc intelligatur sciendum quod imortalitas ade quinque causas habet differentes: tres ex parte anime et duas ex parte corporis. Prima ex parte anime fuit causa efficiens prima que est deus: que fuit vita anime ut anima posset esse indeficiens vita corporis. Secunda causa fuit meritoria causa et hec fuit obedientia anime qua stetit sub perpetua immortalitate. Item si corpus staret sub ipsa ad imperium eius regeretur perpetuo sicut anima regebatur a deo. 3ª causa quasi forma uel proxima: et hec fuit gratia innocentie continens illum immunem a pena infirmitatis et mortis que fuit immunis a culpa. preterea ex parte corporis fuit continentia substantie corporis in esse: et hec fuit ade ex esu lignorum aliorum preter lignum vite ut dicit Aug°. quorum cibus virtute coniunctus partibus corporis prohibebat partium deperditionem: sed quia partes etiam non deperdite propter longam contrariorum actionem rigescunt et antiquantur et indurantur habuit lignum vite quod semper reduxit teneritudinem iuuentutis: et per hoc patet solutio ad duo prima. ¶ Ad aliud sciendum quod lignum scientie boni et mali dicitur ab euentu consequente. scilicet quod homo quodammodo per commixtionem ipsius sciuit bonum et malum: que autem nesciuit scilicet quod per experientiam sensus in seipso. sciuit enim tunc quantum bonum erat obedire: et quantum malum inobedire. ¶ Ad aliud dicendum quod in medio dicitur ut esset in presentia sensus. oblectans autem dicitur ut magis virtutem excitaret. Si enim abhominabile fuisset uetitum hoc non fuisset virtutis exercitium.

¶ Queritur de habitaculo hominis quod est mundus.

p

Ostea queritur de habitaculo hominis quod est mundus. De quo queruntur tria. quorum primum est utrum mundus sit eternus uel factus sit et etiam corruptibilis sit determinato tempore. 2m est utrum sit vnus uel plures. 3m est de ordine et perfectione vniuersi.

a

Ad primum procedit sic.

In principio octaui phisicorum facit Ar: questionem habentem tres partes. scilicet utrum factus sit motus aliquando cum non esset prius: et corrumpetur aliquando ita quod nihil sit moueri: aut nec factus sit aut nec corrumpatur aliquando sed semper erat et semper erit et hoc immortale et sine quiete inest his que sunt idest entibus ut vita quedam omnibus per naturam existentibus: hoc est querere utrum motus semper erat nec factus nec generatus. Et utrum semper nec corruptibilis nec finibilis. uel utrum est factus et finietur: et loquamur de illo motu qui est causa esse et vite mundi. Et ad hoc quod ille motus semper fuit nec aliquando factus sit inducit philosophus rationes. Quarum prima est ab auctoritate loquentium de materia. Ratio autem auctoritatis philosophorum hec est. Quicquid est causa communis factionis et generationis ipsum neque generatum est motus primus celi et mundi est huiusmodi: ergo nec factum nec generatum est. prima probatur per hoc quod si motus primus esset factus et generatus secundum naturam: iam non esset principium et causa efficiens omnis generationis et factionis: sed oportet ponere principium secundum naturam et iretur in infinitum: quia de illo esset eadem questio. 2ª uero probatur in 2° de generatione et corruptione ubi probatur quod continuitas allationis et recessionis superiorum corporum in obliquo circulo est causa continuationis generationis omnis et corruptionis que est secundum naturam. 2ª probatur per diuisionem deducendo ad impossibile. diuisio autem hec est quod si incepit motus: aut incepit sicut dixit Anax. aut sicut dixit Empedo. Dictum autem Anax. hoc est quod primo fuit mixtum ex omnibus in quiete: et intellectus agens post quietem illam induxit motum. scilicet disgregando mixtum illud in diuersas partes siue substantias que sunt lignum lapis et celum et ignis etc. Dictum autem Empedoclis fuit quod multotiens incipit motus et multotiens desinit. motus enim incipit cum amicitia ex multis immiscibilibus facit vnum mixtum sicut accidit in generatione cuiuslibet rei. similiter incipit motus cum discordia per resolutionem ex vno mixto facit plura miscibilia: sed quies est in temporibus medijs. ¶ Contra quam obijcit Ar: sic. supponatur principium phisicum quod est vnamquamque passionem diffiniri per suum subiectum: et cum motus sit passio mobilis diffinietur per mobile. diffiniens autem aliquid prius est illo secundum diffinitionem. Et queratur de illo mobili utrum ipsum sit factum uel semper fuit. Et si ipsum sit factum. Contra omne factum prius est in fieri quam in facto esse. si ergo primum mobile est factum ipsum fuit prius in fieri quam in factum esse: sed omne fieri ponit motum et mutationem: ergo motus et mutatio fuit ante primum mobile. Quod si concedatur sequuntur tria inconuenientia. quorum primum est quod ponit philosophus in litera. scilicet quod ante primum motum erit motus. 2m innuit philosophus in principio phisicorum quod motus sit ante primum mobile quod post ipsum debeat esse. 3m supponamus nos scilicet quod ibitur in infinitum. ¶ Quero enim de illo motu et mutatione cum sint accidentia in quo sint subiecto. illud enim de necessitate erit opinabile. et quero iterum de illo mobili utrum sit factum ante motum uel non: et sic in infinitum. Si uero dicitur quod mobile non sit factum sed motus est factus hoc est quod mobile quandoque fuit sine motu in quiete et postea incepit moueri: hoc contingit propter alteram duarum causarum. scilicet aut quia non est motiuum quod moueret mobile. aut quia quies secundum naturam debet precedere motum. non primo modo quia secundum philosophum in 2° de celo et mundo. causa prima mouet causatum primum. causa autem prima perpetua et eterna est. secundo modo non potest esse eo quod quies priuatio motus est et ita motus ante quietem est. similiter nullum mobile quiescit ante causam quietis sue: que causa est consecutio eius quod intendit per motum: sed id quod intendit primum mobile per motum numquam est consecutum: ergo adhuc numquam quieuit. ¶ Si forte dicatur quod primum mouens quid erat sed mobile non erat sufficienter dispositum ad motum: et mouens non erat primum mobili adhuc propter hoc non erat motus antequam disponebatur mobile: et antequam mouens immediate appropinquauit ei. ¶ Contra hoc obijcit philosophus dicens quod illa dispositio mobilis de necessitate fuerit quedam alteratio de non mobili faciens mobile: ergo alteratio precessit motum localem quod est absurdum. primus enim motus qui est causa omnium motuum localis circularis et vniformis. ¶ Amplius si motus incepit cum tempus sit numerus motus tunc tempus incepit: sed tempus non incepit: ergo nec motus. Quod uero tempus non incepit probat Ar: duabus rationibus. quarum prima est ab auctoritate omnium philosophorum ponentium tempus esse ingenitum preter vnum: vnum et Democritus ad hanc vniuersalem quod omnia facta sunt: fert instantiam pro tempore quod impossibile est esse factum. Plato autem solus gignit tempus: hoc est quod dicit tempus esse genitum. dicit enim cum celo ipsum factum esse: celum enim factum dicit. Alia ratio hec est quia impossibile est intelligere tempus sine ipso. nunc autem quedam medietas est et principium et finem simul habens. principium quidem futuri temporis

finem autem preteriti:ergo quandocūq3 accipitur nunc fuit ante hoc preteritum tempus:⁊ ita non potest poni tē pus incepisse ergo nec motus cu3 tempus sit numerus ⁊ passio motus. Si forte diceret aliquis q̄ nunc non est medietas temporis ita q̄ sit semper finis preteriti ⁊ prī cipiu3 futuri. probatur hoc multis probationibus seu ra tionibus ex sexto phisicorum. quarum vna sufficiat hic que est hec:nihil motum in indiuisibili est in moueri:s3 in motum esse nunc est indiuisibile:ergo nihil motu3 in ipso erit in moueri:sed in motum esse accipiat:ergo qd̄ cūq3 nunc in tempore illo primum mobile non erit in moueri sed in motum esse:ergo motus fuit an̄ hoc nūc: ⁊ ita hoc nunc fuit finis preteriti. Qd̄ v̄o res mota non sit in motum esse sic probatur. tempus est numerus mo tus:ergo tempus ſm suum esse ⁊ ſm suam substantiam non extenditur ultra motum:sed motus non est in indi uisibili:ergo quodcūq3 indiuisibile accipiatur ante hoc fuit motus ⁊ post hoc erit:igitur in ipso indiuisibili erit in motum esse ⁊ ita habetur propositum:⁊ tot ⁊ tales rō nes habentur ab Aristotele in principio octaui phisico rum. ¶ Ad primam qōnis partem. s. utru3 aliquādo fa ctus sit motus. Ad aliam v̄o partem qōnis. s. utru3 sem per erit motus. Inducitur alia ratio ab ipso sic. qd̄libet nunc acceptum in futuro erit principiū futuri: ⁊ ita post hoc erit tempus:ergo ⁊ motus silr̄: sed corruptio vnius est generatio alterius cum materia non posset esse sine aliqua forma post ultimam corruptione3 erit generatio: ergo ⁊ mutatio ⁊ motus. Sed quia de hoc multum dis putauimus in tractatu de resurrectione propter hoc rō nibus supersedemus. Similiter in tractatu de celo mul ta quesiuimus utrum celum esset factum uel nō:ex qui bus cognoscuntur ea per que ex primo de celo ⁊ mūdo quidam uoluerunt probare eternitatem mundi:quorū vnum est in penultimo capitulo ubi Ar̄s:inuestigat nu merum mouentium ex numero motuum:⁊ dicit sic:qm̄ autem aliam substantiam eternam non mobile3 abstra ctam a sensibus manifestum est:hoc modo ⁊ iam decla ratum est hanc substantiam non habere aliqua3 magni tudinem sed neq3 partem neq3 diuisione3 habet. mouet enim in tempore infundendo. nullum autem finitum habet potentiam infinitam. Ex hoc accipitur q̄ motus primi motoris est in tempore infinito ⁊ sic erit sine prin cipio:⁊ cum ille motus sit causa mundi mundus erit si ne principio. ¶ Item ibidem primum principium en tium non mouetur accidentaliter: neq3 essentialiter: ⁊ mouet ⁊ facit motum primum eternum. Cum igit̄ mo tum necesse est ut moueatur per aliquod:primus aute3 motor non mouetur per se:⁊ motus eternus fit per mo torem eternum ⁊ vnus per vnum. Ex hoc accipitur q̄ mobile primu3 mouet̄ per motorē primu3:⁊ ipē est imo bilis pse ⁊ per accn̄s:⁊ ab eternitate eius eternus est mo tus:⁊ ab vnitate vn⁹ est. ¶ Itē ibidē loquēs de motib⁹ sparū inferiorꝝ:q: inuestigās numerū motoꝝ ⁊ ponens opinionem Odoricij ⁊ Ptholomei de numero motuū planetarum dicit sic. Nos videmus q̄ preter motum to tius simplicem quem dicimus moueri a substātia mobi li alios motus eternos qui sunt erraticaru3:corpus eni3 circulare est eternum sine quiete:⁊ hoc quide3 determi natum in nālibus:necesse est ergo ut vnusquisq3 istorū motuu3 fiat per aliquid qd̄ est eternu3 pse ⁊ per subam: eternam:natura enim stellarū eterna est. Ex hoc accipi tur q̄ motus planetarū est eternus ⁊ a motore eterno ⁊ immobili eterno. ¶ Item ibidē cu3 motus est eternus etiam ante motum necesse est ut sit illud qd̄ est an̄ ſbaꝫ. hoc est cum motus inferiorū sit eternus:necesse est etiā subam eternam esse primum mouentē qui est ante sub stantiā secundoꝝ mouētium. Et ex hoc iteru3 accipitur q̄ motus sit eternus:hec ⁊ huiusmodi accipiunt̄ ex me thaᶜᵃ. Quidā etiam adducūt illud quod habetur in 6⁹ phisicorum ubi Ar̄s:probat motorem primum nō esse finitum neq3 infinitum quātitate. nulla enim quantitas est infinita actu. finitum aūt non habet potentiam infini tam: ⁊ hec sunt eius uerba. determinatis aūt his mani festum est q̄ impossibile est primum mouens ⁊ immo bile habere aliquam magnitudinem. Si enim magni tudinem habet necesse est finitum esse ipsum aut infini tum. Infinitum quidem igitur qd̄ non cōtingit magni tudinem esse ostensum est prius in prehabitis scil3 in 3°. Qd̄ autem finitum impossibile sit habere infinitam po tentiam:⁊ qd̄ impossibile sit a finito moueri aliquod tē pus infinitum demonstratum est nunc. primum autem mouens perpetuum mouet motu3 ⁊ in tempore infini to:manifestum est itaq3 q̄ est indiuisibile ⁊ impartibile ⁊ incorruptibile nullam habens magnitudinem peni tus:⁊ ex hoc accipit̄ etiam q̄ motus primus est eternus ⁊ in tempore infinito. quidam aute3 adducunt qd̄ habe tur in 2° de generatione ⁊ corruptione. ubi probat Ar̄s: causam generationis ⁊ corruptionis esse illationem su periorum in obliquo circulo ⁊ precipue solis:⁊ inter ce tera dicit sic. Necesse est ⁊ si erit semper generatio ⁊ cor ruptio semp aliquid moueri ut nō deficiāt transmutatio nes continuatis ergo quidem causa totius allatio: pre sentie v̄o ⁊ absentie inclinatio. Ex hoc accipitur q̄ infi nita sit generatio ⁊ corruptio:⁊ q̄ causa īfinitatis est per petuitas allationis superioru3 in obliquo circulo cuius motus est a puncto capricorni in punctum cancri:qua3 allationem ipse uocat totius allatione3:eo q̄ ipsa est mo uens mundum in generatione ⁊ corruptione:⁊ q̄ acces sus ⁊ presentia solis in illo circulo est p̄sentia ⁊ causa ge nerationis:recessus v̄o ⁊ absentia est causa corruptiōis. ¶ Item ibidem semper est ⁊ continua erit generatio ⁊ corruptio ⁊ nunq̄3 deficiet propter quam dicimus cām: hoc est propter indeficientiam allationis superioꝝ hinc ⁊ inde ex libris Ar̄s:colliguntur uerba que vident̄ hoc innuere sicut id quod dicit in principio de uegetabilib⁹ ⁊ plantis contra abrutallum dicentem q̄ planta habuit generationem in mundo diminuto ⁊ impfectio in com plemento suo:⁊ eo completo generabatur animal. ⁊ cō tra hoc dicit Ar̄s: sic. hic sermo est inconueniens quia mundus est totalis perpetuus sempiternus nec cessat vnq̄3 generare animalia ⁊ plantā ⁊ omnes species suas. Et ad hoc etiam dicitur q̄ probatur generationem esse inquietam ⁊ infinitam. Ex hoc accipit̄ q̄ corruptio vni⁹ est generatio alterius. ¶ Ad hoc idem obijciunt magi stri sic. Idem eodem modo se habens natum est facere idem:deus autem est idem eodem modo se habens:er go semper facit idem:ergo si creauit eu3 ab eterno crea uit eum. ¶ Item si motus qui causa est generationis mundi inceperit oporteret q̄ esset propter aliquam no uam dispositionem aduenientem uel ipsi mobili uel ipi motiuo:sed nulla dispositio aduenit motiuo cum ipsum sit deus. Similiter nulla dispositio aduenit mobili cum ipsum sit corpus vniforme:ergo motus ille non incipit. ¶ Item sic potest obijci. Creator ⁊ creatura sunt corre latiua:ergo quotienscūq3 ponitur creator ponitur ⁊ crea tura. eo q̄ correlatiua simul sunt natura:s3 ab eterno est creator ergo ab eterno est creatura. ¶ Si forte dicat̄ q̄ creator est ab eterno sed non creat ab eterno. Cōtra. hoc uerbum creat dicit actum diuinu3 qui non conuenit ni si deo sicut dicit Aug⁹. sed in deo nihil est nouum: ergo iste actus conuenit ab eterno: ⁊ sic mundus creatur ab eterno. ¶ Item in inferioribus videtur q̄ illa que ullo modo se habent ad creandu3 aliquid: creant illud mox ut sunt sicut corpus luminosum qd̄ creat radiū ⁊ lumen ergo similiter erit in deo cum vno mō se habeat ad creā dum q̄ ab eterno creauit omnia. ¶ Item ad hoc qda3 uoluerunt dicere q̄ omnes ille rationes optime cōclu derent si deus ut causa naturalis creasset mundum: sed

quia hoc non est uerum immo creauit per uoluntatem que uoluntas est causa dilatoria propter hoc distulit quousque diu uoluit ⁊ tunc creauit. ¶ Si uero queritur ab eis causa dilationis huius dicunt ꝙ vna ⁊ precipua est: ut quia non uoluit ut mūdus sibi ab eternitate equipararetur. Et ex ista solutione sequuntur duo inconuenientia seu due hereses. quarum vna est: ꝙ potuit esse ab eterno sed deus noluit. Alia est uoluntas dei mutabilis sit sm uolita: quod sic probatur: nulla causa est sm hāc solutionē quare mundus ab eterno non inceperit nisi dilatio uoluntatis: ergo mundus fuit perceptibilis durationis eterne. sed dicit Dionysius ꝙ deus communicat communicabilia eo ꝙ inuidia longe relegata est ab ipso ut dicit Augustinus. cum ergo mundus perceptibilis sit eternitatis deus dabit sibi eternitatem uel ipse erit mundus. ¶ Itē uoluntas dilatoria ex causa dilatoria est non stulta: hec autem causa ex parte uolitorum est: ergo uolūtas dei disponitur per diuersa uolita quod est hereticum. ¶ Adhuc aliter probatur eternus esse mundus. dicit enim Aris. in 2° metha^{ce} ꝙ manifestum est ꝙ si principium aliquod ⁊ non infinite cause eorum que sunt neq; sm speculationem neq; sm speciem: ⁊ hoc probatur in omnibus causis. si enim hoc est ex hoc sicut ex materia contingit abire in infinitum: sed in aliqua prima materia stare: ⁊ similiter est in efficiente ⁊ forma ⁊ fine: ergo cum vnus motus sit causa alterius contingit de necessitate stare in aliquo primo motu non causato a motu alio: ergo ille motus non erit factus: ⁊ quod non est factum non habet principium: ergo ille motus non habet principium: ergo erit eternus. ¶ Item quicquid per creationem exiuit a deo creatum est sm ydeam ⁊ rationem: omnis autem idea est ratio forme: ergo cuius nulla est forma illius nulla est idea ⁊ ratio: sed materie sm ꝙ materia nulla est forma: ergo ipsius nulla est idea neq; ratio: ergo erit icreata: ergo mundus etiam non incipit per creationem. ¶ Sed contra in li° de causis dicit philosophus ꝙ prima rerum creatarum est esse ⁊ non est ante ipsam creaturam alia. esse ergo illud aut est in natura aut in ratione tm̄. Si in ratiōe tm̄ tunc esse in ratione est id quod est in anima ⁊ intellectu entis. Quicquid autem est in anima causatur a rebus extra: ergo esse quod est intellectus entis creatum est a rebus extra ⁊ non est creatum. Si autem intelligitur de ente in natura cum super ens fundetur omne quod est: omne quod est erit causatum in ente ⁊ sic mundus incepit per creationem. Si forte aliquis dicat ꝙ auctoritas prima non est uera eo ꝙ sunt qui illum librum non attribuunt Aristoteli: probatur sic. omne quod est incipit ita ꝙ sue factionis nullum preponitur subiectum sm esse ⁊ rationem illud non incipit per motum ⁊ generationem sed post nihil esse sic incipit esse: ergo ipsum non incipit per motum ⁊ generationem sed post. prima probatur ex prehabitis propositionibus Aris.: ubi dicit ꝙ mobile oportet ponere ante motum sm rationem. 2^{a} probatur per hoc ꝙ ante esse nihil est sm rationem. Si forte dicatur ꝙ hec est falsa incipit esse eo ꝙ esse est eternum. ¶ Contra eē aut equiuoce aut vniuoce aut multipliciter sm analogiam dicitur de vniuersitatis pncipio ⁊ de principiatis. Et si dicatur vniuoce hoc patet esse falsum: q: nec de principiatis vniuoce dicitur. Si forte dicatur ꝙ de substantijs dicitur vniuoce ⁊ vniuersitatis principium est substātia. ¶ Contra omne quod ordinatur in predicamento sm vniuocum modum predicandi est ut genus uel species uel indiuiduum vniuersitatis principium nullo istorum modorum est: ergo non est in genere per vniuocum modum predicandi. Si forte dicatur ꝙ est indiuiduum: hoc ridiculosum est q: indiuiduum predicamenti substantie compositum est. primum autem principium simplicissimum est ⁊ infinite simplicitatis. Si forte dicatur ꝙ est in predicamento sicut pars substantie composite: tunc esset materia uel forma: quod iterum absurdum est: ergo ens primum non est ordinabile in predicamento cum alijs entibus. Si forte aliquis vult facere vim de vniuoca predicatione dicendo ꝙ ens non predicatur vniuoce de aliquo eo ꝙ non habet rationem diffinitiuam: hoc iterum friuolum est per vniuoce enim predicare in omnibus intelligitur primis predicari sm vnam communem naturam de omnibus illis que ordinātur sub vno genere. Si dicatur ꝙ multipliciter dicitur. contra multiplicitas entis reducitur ad diuisionem que fit in substantiam ⁊ accidens: ⁊ ens non multipliciter dicitur de substātijs sed dicitur multipliciter de substantijs ⁊ accidentibus: ergo ⁊ sm hoc aut principium primum est accidens ⁊ principiata substantie aut econuerso: quorum utrūq; falsum est. Si forte dicatur ꝙ multipliciter dicitur sm modum efficientis uel finis. ¶ Cōtra sm hoc oporteret ꝙ alia operatio esset uel aliquis finis qui diuersis modis efficeretur a primo principio ⁊ principiatis: ⁊ hec operatio uel finis per hoc nomen esse importatur sicut video de medico ꝙ multipliciter dicitur de eo qui scit artem ⁊ de uetula que medicatur sine arte: ⁊ de instrumentis medicinalibus que non mouētur per se ad operationem sanitatis: sed a motore extrinseco: ⁊ operatio sanitatis significatur in nomine medici. Similiter sanum dicitur de animali tanquam forma consistens in temperamento humorum. De cibo autem tanquam de conseruante ⁊ de urina ut de iudicante: finem tamen intentum a medico dicit nomine suo: non sic autem est ꝙ nomen entis operationem dicat uel finem ad que diuersimode se habet prima causa ⁊ causata eo ꝙ ens est primum in natura. quicquid illud est: ergo non sic multipliciter dicitur: ⁊ sic relinquitur ꝙ equiuoce dicatur sm solam communitatem nominis. Inde sic prima causa est vna sm substantiam ⁊ esse: ⁊ est vniuersitatis principium: ergo causabit alia sm suas substantias ⁊ esse. Esse autem non potest causari per generationem ⁊ motum: ergo creatio eius erit postquam non erat: ⁊ hoc virtute cause prime: ergo esse omnium creatorum incipit per creationem. ¶ Item resolutio est compositi in simplicia: ⁊ sm hanc viam a via ultima accipitur intellectus speciei: ⁊ a forma que est circa hanc: sicut est sensus in homine accipitur intellectus generis ⁊ ab ea que est iterum circa illam ascendendo sicut est vnum in homine accipitur intellectus animati: ⁊ si accipiatur ulterius sicut corpus in homine accipitur intellectus corporei ⁊ sic ascendendo deuenitur usq; ad substātiam ita ꝙ semper a forma ꝯtrahente materiam accipitur intellectus ab aliquo distinguēs plus ⁊ minus sicut substātia distinguit a paucioribus: ⁊ ultima forma que est a rōnali distinguit a pluribus ⁊ medie distinguūt medio mō: ergo intellectus eius qd̄ nihil distinguit sicut est intellectus entis de necessitate per resolutionem accipietur ab illo qd̄ nihil ꝯtrahit ⁊ determinat in cōmento. Hoc aūt est illud quod relinqtur post omnes formas cōtrahētes ⁊ determinātes: sed hoc est hyle ergo intellectus entis resoluitur ad hyle: ergo qd̄ in rōnibus probatur de ente hoc in rerum natura tenebit de hyle: sed de ente pbatum est ꝙ in oībus causatis incipit per creationē: ergo hyle oīum materiatorum a prima causa est causatū. Sed q: sunt qdam phi qui hoc ꝯcedūt sed dicūt nihilominus ꝙ mūdus durauit ab eterno ⁊ tm̄ a pma causa creatus est sicut radius a sole cum tm̄ coeuus sit soli: vnde dicūt mūdum radium esse pme cause. Obijciamus ꝯtra hoc sic. In oībus his in qbus creatum coeuum est cause causa sm pprietatem sue forme producit illa ⁊ non ministrat eis substātiam sicut patet: lumen enim a sole non accipit naturā in qua sit sed potius ab aere. Similiter ⁊ in vmbra est per oppositū: sed mūdus subam ⁊ formam ⁊ quicqd est habet a pma causa: ergo de necessitate erunt post ipsam sm durationem esse ⁊ substantie: ⁊ non est simile de radio. ¶ Item supra probatum est

in questione de eternitate ꝙ tempus est sub eternitate ⁊ post ipsam: ergo ⁊ temporale est sub eterno ⁊ post ipsuꝫ erit. ⁊ si mundus est temporalis prima ꝟo causa est eterna: ergo mundus est sub prima causa ⁊ post ipsam. Sed quia multa supra in questione de creatione ⁊ in questione de materia prima dicta sunt ualentia ad ista ideo sufficiunt prehabita. ¶ Solutio dicimus ꝙ mūdus incipit per creationem: sed non incipit per generationeꝫ ⁊ motum: ⁊ hoc solum est qđ nitūtur probare naturales. Demonstrationibus aūt phicis non demōstratur qualiter materia exiuit in esse eo ꝙ phice demonstrationes oēs supponunt motum: ⁊ motus subiectum aut mām ⁊ mobile. ꝭm hoc facile erit respōdere ad omnia obiecta philosophorum. ¶ Dicimus ergo ad primum ꝙ uerū dicunt phi dicentes omnem motum ⁊ factionem que est ꝭm naturam reduci ad primū sui generis: hoc est ad motum celi qui per hoc ꝙ est primus est causa omnis motus inferioris. per hoc autē ꝙ est uelocissimus ⁊ vniformis eo ꝙ ipse est circularis est mensura oīum alioꝝ motuum ⁊ ille non est factus neqꝫ generatus eo modo quo ipse est causa factionis ⁊ generationis aliorum motuū. Sed nihil prohibet ipsum esse creatum ex nihilo: nō distincte quidē sed in suo mobili: sicut nec nasus nec oculus nec forme nec accidētia fiunt primo modo distincte sed pars fit in toto ⁊ forma in mā ⁊ accidēs in subiecto: ⁊ similiter motus fit in mobili ⁊ tēpus im motu. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ diuisio illa optima est quam prosequtur Arꝭ. positio enim Anaxagore ꝑposuit mobile motui. s. mixtum in quo omnia erāt in omnibus per formā ⁊ mām: sed forme latebant ⁊ intellectus agens segregabat inducendo motum qui eduxit apertum de occulto. Similiter Empedo. positio talis supponit mixtum. s. litem ⁊ amicitiaꝫ principia agentia: ⁊ amicitia quidē multa discordantia conducendo in vnum generatum motū generationis inducit. lis ꝟo multa discordantia resoluēdo ex vno generato componendo inducit motuꝫ corporis. Et contra hoc ꝓcedit Arꝭ: querendo utrum mobile sit factum ante motū uel mobili existente non fuerit motus: sed postea inceperit. ⁊ si mobile est factum tunc ipm fuit in fieri ⁊ sic motus precedit motum primuꝫ ⁊ sequītur inconuenientia prehabita ⁊ patet ꝙ ratio optima est de fieri quod idem est quod generari super materiam. Sed si extēdatur fieri ad creari tūc non erit super materiam nec ponit motuꝫ sicut supra ostēdimus in questione de creatione: ⁊ ex hoc nullum triū incōuenientiuꝫ sequetur. ¶ Ad hoc autem quod obijcit dicendū ꝙ si motus incepit a mobili preexistēte ꝙ hoc cōuenit altera duaruꝫ causarum: hoc de plano cōcedimus eo ꝙ nos dicimus motum esse creatū non perse sed in mobili ⁊ stat in mobili existente fuisse motū. ¶ Ad hoc ꝟo quod obijcit ꝙ mobile fuisset sufficiēter dispositum ad motuꝫ de plano concedimus: q: hoc nihil est dictū propter naturam celi que non pōt suscipere dispositiones ꝑegrinas super se. ¶ Ad hoc ꝟo quod obijcitur per rationē tēporis: dicēduꝫ ꝙ ueruꝫ dicunt philosophi dicentes tēpus esse ingenituꝫ: sed motus ingenitus est eo modo quo diximus. s. ꝙ non incedit per generari ⁊ fieri nisi fieri extēdatur ad creari. creari nullū ponit motū. ¶ Ad id aūt quod obijcitur de inceptione tēporis sufficienter respōsum est in questione de tēpore ⁊ de eternitate: lꝫ eniꝫ nihil moueať in nūc tamē nihil prohibet creationi coequeuum adiacere nūc eo ꝙ creatio non est motus ut dictū est. ¶ Ad id autē quod videtur probari ꝙ motus semper erit. dicenduꝫ ꝙ motus non finietur ut nunc nec tēpus finietur in nūc. siquis vim uelit facere in uerbo: sed bene finieť ad nunc: lꝫ eniꝫ contingentiū non bene finiatur in indiuisibili ita ꝙ finiri dicat ultimā partē eius tamē finitur bene ad diuisibile. Et siquis obijciat ꝙ illud nūc est principiū futuri. hoc non erit contra fidem catholicā eo ꝙ fides catholica bene ponit tēpus dānatorum futurum in secula. Sed ueruꝫ est ꝙ non erit principiū futuri ꝭm successionē eiusdē motus. i. motus celi. Ad auctoritates aūt quatuor que inducūtur ex xjº methaᶜᵉ. vna est respōsio quā etiā posuimus in questione de resurrectione. s. ꝙ motus celi in cōparatione ad motorē ⁊ mobile non habet principiuꝫ per generationē nec finem per corruptionē: ⁊ in hoc sensu procedunt rationes phice. In cōparatione ꝟo ad determinatā rationē mouendi nihil prohibet motum celi habere finē: determinata autē hec ratio est impletio numeri electorū. ¶ Ad hoc quod obijcitur in fine octaui phisicoruꝫ. dicendū ꝙ illud uerissimuꝫ est ⁊ probatur ex ipso ꝙ primus motus non est virtus naturalis sicut est graue ⁊ leue uel caliduꝫ ⁊ frigidū que in maiore quātitate fit maior: ⁊ in minore fit minor: uel in infinita infinita ⁊ in finita quātitate finita. Sed si sit indiuisibilis in se per sui simplicitatē ⁊ impartibilis quantitate subiecti: eo ꝙ nullā habet magnitudinē in qua sit sicut virtus corporea. Infinitū ꝟo mouet motuꝫ non finituꝫ duobus finibus nature que sunt generatio ⁊ corruptio. ¶ Ad id autē quod obijcitur de 2º de generatione ⁊ corruptione dicendū ꝙ generatio ⁊ corruptio finē non accipiunt ex impotentia causarū naturaliuꝫ: sed ꝭm theologicā: sed finis eorum erit ad innouationē mundi ⁊ statu glorie de quo nihil habet dicere philosophia naturalis eo ꝙ ex principijs naturalibus non potest probari. ¶ Ad id quod obijcitur de uegetabilibus dicendū ꝙ Abrutallus intellexit mūdū incepisse ab aliquo tēpore in quo habuit plātas ⁊ non aīalia. Arꝭ: autē contradicit ex eo ꝙ potentia materie est ad oēm formā equaliter. materia aūt duobus finibus nature non clauditur qui sunt generatio ⁊ corruptio ut supra probauimus. Similiter principia ꝑma motiua hoc est celuꝫ ⁊ stelle non cadunt sub generatione ⁊ corruptione: ⁊ ideo dicit Arꝭ: totalē munduꝫ esse perpetuuꝫ ⁊ sempiternuꝫ referens hoc ad principia prima mouentia que est celuꝫ ⁊ stelle ⁊ ad primū patiens quod est materia. q: ꝟo celum propter diuersitatē figuraruꝫ ⁊ stellaruꝫ equaliter mouet ad oēm speciem aīalis ⁊ plante: ⁊ similiter materia omnem formā eq̄liter desiderat: ꝑpter hoc dicit ꝙ nunqꝫ fuit tēpus in quo materia ꝓduxit plātas ⁊ non animalia ꝭm principia prehabita: sed semper produxit equaliter omnem speciem animalis ⁊ plante. Et ex hoc nihil sequitur contra intentionem mundi per creationem. ¶ Ad hoc quod obijcitur per rationes magistroruꝫ facile est respondere: lꝫ enim deus sit idem eodem modo se habēs in substātia: tamen sicut dicit Boecius est mente gerens pulchrum pulcherrimus ipse ⁊c. Unde lꝫ ipse sit vnus tm̄ multa sunt que creauit eo ꝙ in sapientia sunt rationes multorum non ut multa sed ut vnum quod est causa omnium: ⁊ est simile in centro circuli a quo principiantur omnes linee ducte ad circumferentiam: ⁊ est principium multorum vnum existens: ⁊ sic patet ꝙ lꝫ eodem modo se habeat deus in se tamē sua creata non eodem modo se habeant ad ipsum ⁊ sic non sequitur aliquid quod concluditur scilicet ꝙ creatum sit vnum: quia ipse est vnus. uel eternum quia ipse est eternus. Dictum autem philosophi intelligitur de causis ꝓximis ⁊ immediatis: quarum causalitas est ad vnum tm̄ ⁊ huiusmodi causalitas non est deus. ¶ Ad sequens patet solutio per ante dicta. ¶ Ad id quod obijcitur de solutione dicendum ꝙ solutio non ualet ut bene probatur. ¶ Ad id quod obijcitur de relatione creature ad creatorem dicendum ꝙ quedam relatiua respectum ponunt ꝭm rem in utroqꝫ relatiuoruꝫ ut pater ⁊ filius. quedam autem in altero tm̄ ꝭm rem ⁊ in reliquo ꝭm rationem: ⁊ illa sunt que Augustinus ex tempore dicit deo conuenire sicut creator ⁊ dominus. hec eniꝫ in creatura ponunt respectuꝫ ꝭm rem qui causatur ab aliqua mutatione: sed in deo qui immutabilis est non ponūt respe-

ctum ſm rem ſed tm̃ ſm rationem. ¶ Et ſi obijcitur q ratio uana eſt que rei non innititur. dicendum q aliter eſt in ratione relationis q in ratione aliorum. Rationi enim relationis vnus reſpectus ſufficit ſm rem ut utrũq; relatiuorum intelligatur eo q vnum cadit in intellectum alterius. In alijs autem vnumquodq; habet ꝓpriam naturam non dependẽtem ad aliud: et hoc precipue uerum eſt de illis relatiuis quorum vnum refertur ad alterum et non econuerſo de neceſſitate ſicut ſcientia ad ſcibile. ſcientia enim eſt ſcibilis ſcientia ſed non econuerſo de neceſſitate niſi ſcibile ſm actum ſumatur: et ſic eſt in creaturis que referuntur ad creatorem et non econuerſo. ¶ Ad hoc quod obijcitur de actu creandi dicendũ q non eſt actus proprie loquendo ut ſupra in queſtione de relatione expeditum eſt. ¶ Ad id quod obijcitur ex 2° metha^cc^ dicẽdum q omnis cauſa reducitur in aliquã primam: et prima ſine dubio ſunt ut dicitur in primo phiſicorũ que non ex alijs ſed alia ex ipſis. ſed in omni phia duo fines nature ſupponuntur. ſ. generatio et corruptio et quod eſt ante utrũq; illorum ut cauſa ponatur eſſe principium phicum ut iam ſepius determinatũ eſt. ¶ Ad aliud dicendum q ſicut optime probatur in obiectione in contrarium facta entitas in materia abſtrahi a materia non poteſt: ante eus enim nihil eſt ſm rationem: et ideo idea entitatis eſt idea ſb qua creatur materia: et per hoc probatur q prima diuiſio entis ſm rem eſt in actuũ et potentiam. Quidam autem hec omnia facili determinatione ſoluunt ſimpliciter dicentes mẽtiri philoſophos non intelligentes neq; que dicunt neq; que affirmant.

¶ Utrum mundus ſit vnus uel plures.

S Ecundo queritur Utrum mundus ſit vnus uel plures: et qua vnitate ſit vnus. probat enim Ariſ. in primo de celo et mundo multis rationibus q eſt vnus. Quarũ quaſdam ponemus et quaſdam dimittemus. Una autem rationum ſuarum hec eſt: q ſi mundi eſſent plures oporteret q iſte eſſet aperte materie et ille aperte materie: ſed iſte eſt ex materia tota: ergo mundi non ſunt plures. Qđ autem ſit ex materia tota probatur ſic. materia diuiditur ſm diuiſionẽ potentie ad motum. potentia uero ad motũ eſt ad ubi et ad formam. et potentia ad formam eſt ad ſubſtantialem uel accidentalem. et potentia ad accidentalem eſt in quali et in quanto. et potentia ad ubi eſt in materia celi. potentia uero ad formas ſubſtantiales et accidentales: et accidentalis eſt in materia elementorum iſtius mundi: ergo et iſte mundus erit ex materia tota. Si uero diceretur q ad eaſdem potentias eſſet in alio mũdo: et hoc nihil eſſet quia eſſet fruſtra ponere in natura duas materias ad eaſdem potẽtias cum vna ſufficiat. ¶ Item omnia corpora grauia uel leuia mouentur ad locum determinatum ubicũq; ſint extra locũ illum: ergo motus omnis terre erit ad locum huius terre: et ita terra alterius mundi moueretur ad locum mundi huius: et ignis alterius mundi ad locũ huius mundi quod non videmus. ¶ Si forte aliqs diceret q diſtantia hoc impedit: hoc poteſt eſſe falſum. diſtantia enim facit ad uelocitatẽ: motus uero ad impedimẽtum. videmus enim q terra elongata extra ſuum locũ uelociſſime redit ad ipſũ. Si uero diceretur q violenter detineretur: ſm hunc modum motus terre ad medium erit violentus et non naturalis quod falſum eſt. Ad quẽcũq; enim res mouetur naturaliter eſt in eo et in eo quieſcit naturaliter. ¶ Preterea rationibus multis probatur celum non eſſe finitum. ponamus ergo plures mũdos cum omnes ſint circulares: vnuſquiſq; tangit in puncto alterum: ergo id quod eſt in medio erit uacuum qđ eſt abſurdum: ergo erit vnus tm̃. ¶ Sed contra deus creauit mundum: aut ergo tota potentia creauit mundũ: aut parte potentie. ſi tota: cũ ergo ſua potẽtia ſit infinita mũdus erit infinitus: ſed non eſt infinitus per quantitatem continuam: ergo erit infinitus per numerũ: et ſic erũt infiniti mundi. Si uero a parte potentie creauit eũ: ergo potentia dei erit diuiſibilis: quod eſt hereticũ. ¶ Preterea queritur qua vnitate mundus ſit vnus. eſt enim vnũ indiuiſum in ſe et diuiſum ab alijs aliqua diſcretione ſui. et eſt vnum ex reſpectu multoꝝ ad vnum quod in illis eſt per rationem vnam: et ſic vniuocũ eſt vnum. Et eſt iterũ vnum ex reſpectu multoꝝ ad vnum qđ eſt in illis per prius et poſterius ſicut analogum eſt vnũ: et eſt vnum ex reſpectu plurium ad vnum nomen ſicut equiuocũ eſt vnũ et eſt vnum ex reſpectu potentie ad actum ſicut compoſitum ex materia et forma eſt vnum: et eſt vnũ ex reſpectu accidẽtis ad ſubiectum ſicut cõpoſitum ex ſubiecto et accidẽte eſt vnum: et in rebus nõ videt vnum inueniri pluribus modis dictum: ergo videtur q mũdus ſi eſt vnus q aliquo iſtorum modoꝝ ſit vnus: et diſcurrenti per ſingula facile patet q nullo iſtorum modoꝝ eſt vnus: ergo non eſt vnus. ¶ Preterea in principio phiſicoꝝ diſtinguitur vnum tribus modis. ſ. indiuiſibile et cõtinuitate et rõne. et iterum patet q nullo iſtoꝝ modorũ dicit mũdus eſſe vnus ergo non eſt vnus. ¶ Preterea in 3° metha^ce^ diſtinguit Ariſ. multipliciter vnũ: et dicit q eſt vnũ pſe et vnum per accidẽs tribus modis. ſ. per cõparationem accidẽtis ad ſubiectũ uel accidẽtis ad accidens quod ſecum eſt in eodem ſubiecto: uel duoꝝ accidẽtium ad vnũ ſubiectum. perſe aũt dicitur multis modis. ſ. ut glutinatum a natura: et ut glutinatũ ab arte ſicut dicimus parietem vnum cum tamẽ habeat partes diuerſas. et dicimus corpus organicum vnũ cum tamẽ habeat neruos et oſſa et carnem. et dicit vnum cõtinuum. ſ. cuius partes copulant ad vnum terminũ. et dicitur vnum cuius motus eſt vnus geti non ꝑmixtus ſicut eſt motus ſuper lineam rectam. Et omnibus his modis vnum perſe dicit cõtinuitate vnum: ſi cõtinuitas large ſumatur. perſe autem dicit vnum alio modo quoꝝ ſubiectum non diuidit per formam et hoc dicit duobus modis. ſ. qđ non diuiditur ſm formam in ſubiecto primo uel ultimo. dico autẽ ultimũ ſubiectum quod eſt ꝓprie cõplementum in ſpecie ultima rei et ſic homogenia ſunt vnum ſicut vnũ eo q quelibet pars vnius eſt vnum: et aqua primum uero ſubiectũ uoco quod eſt ꝑmum in genere: et ſic vnũ ſunt que participant vnum ſubiectum in genere: ſicut in 4° methe^oꝝ^ liquabilia calido et ſicco dicunt eſſe ſpecies aque et vnũ in aqua tanq̃ in primo ſubiecto et liquabilia humido dicuntur ſpecies terre et vnum in terra. Tertio modo dicit vnum perſe quorum genus eſt vnum et differũt per differentias ſubiectas illi generi: et hoc tribus modis. aut enim ſunt vnũ in genere proximo ſicut homo et equus et canis in aiali. aut in remoto ſicut yſocheles et yſopleuros in figura. aut in genere quod eſt in materia ſicut generabilia et corruptibilia ſunt vnum ut habet in ꝑmo de generatione et corruptione q ipſorum eſt vna materia ſm ſubſtãtiam differens ſm eſſe. Quarto modo dicunt vnum perſe quoꝝ diffinitio eſt vna: et hoc iterũ dicitur duobus modis. ſ. ſm diffinitionem generis uel ſm diffinitionẽ ſpeciei. ſm autem diffinitionem generis augmentum et diminutio ſunt vnum ſm uero diffinitionem ſpeciei ſuperficies plane ſunt vnum. augmentũ enim et diminutio ſunt motus in quantitate tanq̃ in genere vno: plante uero ſpecies vniũtur in diffinitione ſpeciei. Quinto modo dicit vnũ perſe qđ modo ſimplici eſt vnũ hoc eſt in his que ſimpliciter inſunt: et non diuidũtur ab ipſo cui inſunt ſm tẽpus neq; ſm diffinitionẽ neq; ſm locũ neq; ſm nomen diffiniti: et q: talia maxime inueniũtur in ſubſtãtia ꝓpter hoc ſubſtãtia taliter eſt maxime vna. Sexto modo dicit vnũ pſe qđ non diuidit in ſpẽs alias uel formas ſed nõ diuidit per nãm ſicut vnum os et vna caro. Septimo mõ dicit vnũ pſe vnum ſm nãm eorũ

que quis in actione et passione et forma et relatione diuersa sunt. Sunt tamen vnum inquantum suscipiunt actum vnum sicut membra organica vnum sunt in potentia vite suscipienda. Octauo modo dicitur vnum perse cuius substantia est vna: et hoc principaliter est vnum et vocatur substantia forma terminans materiam siue sit forma artis siue forma nature sicut dicimus fortilarem esse vnum et fortem vnum et hoc vnum maxime dicitur in quo impossibilis est additio eo quod forma proportionatur materie et corrumpitur per plus et minus. Nono modo dicitur vnum perse quod est principium numerorum et hoc est mensura omnium eorum que sunt in suo genere et est principium discretorum. discretio enim fit a diuisione: et diuisio fit duobus modis. scilicet per naturam et differentiam diuidentem: et idcirco hoc vnum dicitur duobus modis scilicet vnum quod est in numeris per substantiam iteratum in illis: et vnum quod differt ab illo per formam et hoc est in quolibet genere illius generis minimum sicut minimus tonus est in musicis et minimus motus in motibus. Cum ergo nullo istorum modorum dicatur mundus vnus videtur mundus non esse vnus. ¶ Solutio dicimus mundum esse vnum non ut quidam heretici dicebant multos esse mundos: et diuersificantur secte eorum in quatuor. Quidam autem dixerunt infinitos mundos per successionem: quorum auctor fuit Empedocles qui dicebat quod completo vno motu celi secundum modum orbis omnia reuertuntur in primam materiam et incipiente alio motu regenerantur eadem numero que prius fuerunt: et incipit alius mundus. Completur autem ille motus celi secundum complexionem nel motum stellarum fixarum ab occidente in orientem sicut mouentur planete in. xxxvj. millibus annis: et hoc spatium uocant annum vnum magnum. Alia secta dicit quod mundi sunt infiniti vno existente extra alium: quam sectam reprobant inducte obiectiones. Tertia secta fuit Manichei qui posuit regionem lucis et regionem tenebrarum in duobus mundis sicut in sua epistola legitur: quam uocat fundamen. Quarta est phariseorum qui dogmatizant alium mundum futurum post istum in quo ipsi in aurea hierusalem existentes: reges gentium habebunt clientulos et reginas nutrices. Dicendo autem mundum esse vnum dicimus extra ipsum nec locum esse nec tempus sed vitam beatam: non ut in loco sed uti in obiecto eo quod dicimus deum ad mensuram mundi non includi. ¶ Ad id quod contra hoc obijcitur dicendum quod nihil est querere utrum deus tota potentia uel parte potentie creauit eo quod sua potentia est simplex sicut sua essentia et partem non habet. ¶ Ad hoc autem quod queritur utrum infinita potentia creauerit. dicendum quod si infinitum sumatur priuatiue tunc est passio quanti et sonat in perfectione et sic nec finita nec infinita potentia creauit uel mouet mundum ut probatur in fine octaui phisicorum. Si vero infinitum sumatur negatiue. i. non finitum sic infinita potentia creat deus quicquid creat. sed secundum hoc nihil ualet obiectio eo quod creatum non potest equipari potentie creanti. ¶ Ad hoc autem quod queritur qua vnitate sit vnus. dicendum quod vnitate proportionis potentie ad actum: sed illa proportio dicitur multipliciter. scilicet mouentis ad motum et patientis ad agens et forme ad materiam et locati ad locum: et hoc supra determinatum est in questione de operibus sex dierum. ¶ Si queratur que sit hec vnitas. dicendum quod est vnitas ordinis in dictis proportionibus: in quo ordine secundum Augustinum vidit cuncta que fecerat et erant ualde bona. Et si queritur ad quam vnitatem prehabitarum reducitur. dicendum quod ad vnitatem collectionis in discretis in qua ratio colligendi et ordinandi sumitur ex dictis proportionibus. secundum autem rationem vnam Aristoteles: que ponit mundum ideo esse vnum quia sit factus ex materia tota hec vnitas reducta erit ad vnitatem generis quod est materia prima eo quod hic mundus materiam illam continet secundum omnes diuisiones sue potentie: propter tamen huiusmodi difficultatem dicebat Pythagoras quod mundus esset vnus conglutinatione que est per naturam sicut membra in corpore animato: eo quod ipse posuit mundum totum esse vnum animal magnum et uacuum et extra mundum in infinitum: et aliud animal per respirationem attrahere uacuum de infinito in seipso et distinguit inter corpora diuersa huius mundi sed hoc alibi reprobatum est.

¶ Queritur de ordine et perfectione vniuersi.

Ultimo queritur

de ordine et perfectione vniuersi. Et queruntur tria. quorum primum est utrum vniuersum perfectum sit in conclusione. uel utrum sit infinitum carens termino. 2m est utrum ipsum perfectum sit perfectione que dicitur mundi anima a Platonicis. 3m est de ordine ipsius.

Ad primum proce

ditur sic. Et ponantur rationes Aristotelis: in primo de celo et mundo alique ad hoc quod mundus sit finitus et alique dimittantur sic. In omni circulo possibile est lineam egredientem de centro tangere circumferentiam: ergo omnis circulus est finitus. quod sic probatur: infiniti ad infinitum nullus est contactus eo quod illa se contingunt quorum ultima simul sunt. infinitum non habet ultimum sed linea egrediens a centro tangit circumferentiam: ergo ultimum linee est simul cum ultimo circumferentie: ergo utrumque illorum est finitum: sed mundus est circularis ergo est finitus. ¶ Item linee egredientes a centro quanto magis protrahuntur a centro uersus circumferentiam tanto magis distant: ergo si in infinitum distat circumferentia in infinitum distabunt linee a se inuicem. sed que in infinitum distant numquam concurrunt: ergo iste linee non concurrunt in centro quod falsum est et contra suppositum. ¶ Item naturaliter probatur sic: motus per spatium infinitum in tempore finito est: ergo si accipiamus punctum orientis distantia que est ab oriente in occidentem erit infinita: ergo sol ab oriente in occidentem mouebitur in tempore infinito quod est contra sensum: quia videmus quod pertransit totum hoc spatium in vigintiquatuor horis. has et his similes ponit Aristoteles rationes multas in primo de celo et mundo. ¶ Sed contra omne finitum potentie est finite: sed mundus est potentie infinite: ergo non est finitus. quod mundus sit potentie infinite sic probatur. potentia mundi est in corruptibilibus et in incorruptibilibus. In incorruptibilibus vero est potentia infinita ad mouere et ad moueri: quia si tempore infinito staret mundus semper moueret et moueretur ex potentia quam habet. In corruptibilibus vero est potentia infinita in agendo et patiendo: quia si in infinitum duraret mundus semper ageret et pateretur ad generationem et corruptionem inferiorum. ¶ Solutio dicimus quod mundus finitus est in quantitate eo quod infinitum sicut habetur in phisicis est cuius partes accipienti semper est aliquid accipere extra ipsum et hoc est imperfectum eo quod non est completum in omnibus partibus suis. Cum igitur mundus completus sit in omnibus partibus suis ipse erit perfectus et finitus secundum quantitatem. Sed si uolumus sequi probationem Almagesti geometrice inuentam que correcta est in albategni et alfragano: tunc dyametrum mensure terre erit sex millium et quingentorum milliariorum. distantia autem lune a terra in propinquiori longitudine erit tercesies ter tantum quantum dimidium dyametri terre: et insuper dimidium dimidij et vicesima pars eius et hoc est centum millia et nouem milliaria et vigintisex milliaria. In maiori vero longitudine habebit tria millia et. viij. millia et quingenta et. xlij. milliaria. Similiter mensuratur

distantia aliorū planetarum ex dimidio dyametri terre. circulus autē maior in rotundum dicit habere .xl. millia ꝛ decē millia ꝛ.d.ccc. millia ꝛ.xviij. millia ꝛ.d.ꝛ.lxx. miliaria ſm̄ menſuram quam Ptholomeus in almageſti dat. ſ. ꝙ circūferentia excedit dyametrum tribus vicibus ꝛ ſeptima parte vnius. dyameter aūt totius circuli maioris octaue ſpere probatur habere centū millia ꝛ.xxx. milia milliarioꝝ ꝛ quinque centū ꝛ.xxv. millia milliarioꝝ. Cum aūt circulus diuidatur in tricentos .lx. gradus quilibet gradus circuli maioris habebit quantitatē ſibi determinatam: que tota quantitas finita eſt vnde patet ꝙ mundus eſt finitus. ¶ Ad id aūt qđ contra obijcitur dicendum ꝙ in potentia actiua ꝛ paſſiua nihil ꝓhibet hoc modo mundum eſſe infinitum. ſ. per ſucceſſionē ſic duraret in infinitum. ſic enim finitus ſemper eſſet ad actuꝫ vnum ꝛ potentia eſt ad alterum ꝛ hoc eſt eſſe ſimpl'r finitum ꝛ infinitum potentia: ꝛ hoc modo bene conuenit eſſe infinitum.

¶ Utrum mundus perfectus ſit.

Secundo queritur

Utrum mundus perfectus ſit perfectione que dicitur mundi anima a platonicis. ſicut enim dicitur in thimeo nec fas erat bonitati preſtāti quicꝗ̄ facere niſi pulchrū: eratqꝫ certum tante diuinitati nihil eorum que ſentiuntur habere ſenſum dūtaxat nec intellectum eſſe mediuꝫ in creante. Intellectuꝫ vero niſi anime primo uenire. hac ergo reputatione intellectus porro anima in corpore locata animantis mundi ambitū cum ueneranda illuſtratione compoſuit: ex quo apparet ſenſibilem mundum animal eſſe intelligens diuine prouidentie ſanctione. ¶ Ex hoc accipitur ꝙ mundus habet animam intelligibilem. ¶ Item Plato ex perfectis vniuerſis que totum prefectumqꝫ primo genuit: animaꝫ immediate eius locauit eandē que per oēm globuꝫ equal'r porrigi iuſſit quo rectus interioribus partibus extrema queqꝫ totius corporis ambitu anime circūdarent. Ex hoc accipit ꝙ mundus habet aīam que ſita eſt in medio mūdi. Ibidē etiam dicit ꝙ deus hanc aīam ante corpus fecit ꝛ corpori vniuit. hoc etiam videt dicere auctor ſex principioruꝫ dicens mūdi aīam eſſe ſimplicem ꝛ nulli uariationi eſſe ſubiectā. per rōnem etiam videt idem probare. Omnis motor per intētionem ꝛ intellectum moueus aliqđ corpus itrinſecus illi corpori eſt anima illius corporis: motor mundi ſic mouet mundū: ergo ipſe eſt anima mūdi. probatio prime eſt: ꝙ non ſunt niſi duo motores intrinſeci. ſ. natura ꝛ anima. ſed natura non mouet intentionē ꝛ intellectū. ſil'r motus extrinſecus eſſet motus violentus: ſed mundū conſtat non violenter moueri: ergo motor eius erit intrinſecus ꝛ ſic erit anima. ¶ Item omnis motus localis qui eſt non ſm̄ naturā corporis mobilis eſt violentus: uel ſi anime talis motus inuenitur in partibus mundi ſicut dicunt phi ſicut patet in fluxu ꝛ refluxu maris: ꝛ in circūuolutione ignis: ergo videtur ꝙ ille motus aut ſit violentus aut ab anima: ſed nō eſt violentus eo ꝙ nō eſt cōtinue ꝛ ſemp ergo motus erit anime. ¶ Sed contra: anima in omni corpore aīato aut continuitatem ponit aut colligantiaꝫ ad vnum per naturam: partes mundi nec ſunt ꝯtinue nec colligate ad vnū per naturā ergo non ſunt animate. ¶ Item in qualibet pte corporis animati aliqua inuenit opationum anime: ſed que opatio inueniat in terra impoſſibile eſt fingere: ergo mundus non habet animam. Sed qꝛ multa ſunt in qōnibus de anima ꝛ in qōnib⁹ de celo ꝛ mūdo. de hac materia diſputata ſufficiāt ꝑdicta. ¶ Solutio dicimus mūdū non habere aīam neqꝫ eſſe animal. ¶ Ad dicta aūt Platonis dicēdum ꝙ ipſe virtutem primi motoris animā appellauit illa rōne que aſſignata eſt in qōne de celo ꝛ mundo. ꝛ hanc dixit eſſe in medio propter hoc ꝙ generatio circūferentie eſt ex medio ꝛ continuitas eius ad medium: ꝛ ſm̄ hunc modum eſt proceſſus ꝑmi motoris in mouēdo mundū. virtus enim ſtellarū ꝛ celi per directiones radioꝝ eſt ad mediū. virtus aūt generabiliū ꝛ corruptibiliuꝫ eſt a medio ad circūferentiā: eo ꝙ ꝗ̄to plus recedunt a cōtrarietate elemētoꝝ tanto plus couenniunt cuꝫ natura celi ꝛ etiam nobiliorē ſortiunt fortunā ut ſupra diximus. ¶ Ad obiectum aūt dicendū ꝙ virtus primi motoris ꝯiuncti primo mobili non imediate eſt in oībus ꝛ hoc exigeret ſi eſſet aīa: ſed per motuꝫ celi mouet ignem: ꝛ aerem per ignem: ꝛ aquaꝫ per aerem ꝛ ſic de alijs. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ motus celi localis nō eſt ꝓpter virtutem intraneā illi corpori qđ mouetur ſed per motum exterioris corporis ipſum rapientis: tamen hec omnia ſupra ſoluta ſunt.

¶ Utrum omnia ſint ordinata.

Tertio et ultimo querit

de ordine vniuerſi. videt aūt ꝙ omnia ſunt ordinata. Dicit enim Aug⁹ ꝙ omnia creauit deus in modo ſpecie ꝛ ordinē. ¶ Iteꝫ Plato in thimeo oē viſibile corporeū motui importuno fluctuās neqꝫ vnꝗ̄ qeſcēs de⁹ redegit in ordinē ſciens ordinatoꝝ fortunā cōfuſis inordinatiſqꝫ preſtare. ¶ Item Ariſt. in prin⁹ octaui phiſicorum dicit nihil eoꝝ inordinatuꝫ eſt que natura ꝛ ſm̄ naturam ſunt: natura enim omnib⁹ cauſa ordinationis eſt. Sed querit de quo ordine intelligit. Ordo enim determinat ſm̄ prius ꝛ poſterius. ¶ Sol'o quot modis dicit prius tot modis erit ordo. prius aūt alterum altero quadrupliciter dicit. ſ. ſm̄ tempus ꝛ ſm̄ intellectū: ꝛ hoc eſt ſm̄ nām ſimplicitatis ꝛ ſm̄ ordinem diſcipline ſicut lr̄e in grāmaticis ſunt priores ſyllabis ꝛ ꝓhemiuꝫ in rethoricis prius eſt narratione. ꝛ prius ſm̄ dignitatem qđ melius ꝛ honorabilius eſt. dicit enim prius ea qđ reducit ad prius rōne ꝛ intellectu. Ordo igitur vniuerſi ſm̄ aliquē iſtoꝝ modoꝝ deberet determiari: ꝛ patet ꝙ ſm̄ nullum oīa ordinata ſunt: ergo videt non generaliter eē ordo in partibus vniuerſi. Similiter inſtātia videt eſſe in malo: cum enim ordo ſit ad finem ꝛ malum priuat fine: videbit maluꝫ eſſe inordinatū. ¶ Preterea de inferno dicit in Job ꝙ ibi nullus eſt ordo ſed ſempiternus horror. Cum ergo infernus ſit de creaturis aliqua creatura videt eē ſine ordine. ¶ Sed cōtra hoc videt eē qđ dic̄ Dionyſius in 4° cap° de diuinis noībus. ꝙ malum ad oēm plenitudinem ꝯferens hoc eſt ꝯferens ad plenitudinem. Quicquid aūt ꝯfert ad plenitudinem alicui⁹ habet ordinem ad illud: ergo malum ordinem hēt in vniuerſo. ¶ Item in Yſa. dicit ꝙ dn̄s eſt creans lucem ꝛ faciens tenebras: ꝛ creans malum ꝛ faciens bonum ergo malum eſt a deo. Et aplus dicit ad romanos que a deo ſunt ordinata ſunt: ergo malum videtur eſſe ordinatuꝫ. ¶ Sol'o tribus ordinibus ordinatum eſt vniuerſum. ſ. in ſe ꝛ ad hominem: ꝛ ad deum creantem. In ſe aūt triplicem habet ordineꝫ generaliter loquendo. ſ. locati ad locum: ꝛ mouentis ad motum: ꝛ potentie ad actum. Et de his plura dicta ſunt in qōnibus de operibus ſex dierum. ¶ Ad homineꝫ aūt creaturarum multiplex eſt ordo. dicit enim apoſtolus ꝙ omnia noſtra ſunt: ſuperiora enim noſtra ad miniſteriuꝫ in cuſtodiendo hoc ꝛ ad iocunditateꝫ ſocietatis in futuro. Inferiora aūt bona noſtra ſunt ad neceſſitatem vite in cibo: ꝛ ad iuuamentum laboris uel ad exercitium ſapientie in ipſis: uel ad exercitium virtutis: ꝛ huic ordini ſubiacet etiam malū lꝫ eniꝫ in ſe careat fine proprio tamen in altero utente malo bn̄ multiplicem habet bonum finem: uel patiente in malis ab altero illatis uel cōpaſſionibus ſuper peccatores uel cautela: qꝛ felix eſt ille quem faciunt aliena pericula cautum. Et ſic intelligit Dio⁹ ꝙ maluꝫ eſt conferēs ad oēm plenitudinē. Et dicit Aug⁹ ꝙ deus nō permitteret ma-

lum fieri si non posset ipo uti in bonuz: nos tamen alibi disputabimus de malo. Qd tamen obijcitur de inferno dicendum q infernus non habet ordinem ad naturam bene constitutam: sed ad naturam depravatam malicia z peccato ordinatur ut instrm iusticie vindicãtis. est eniz decorus fur in patibulo. Et sm Ambrosium. Judas sedet in iferno sicut margarita in auro. ¶ 3° ordo vniversi est ad deum sicut dicit Dio°. q deus omnibus equaliter adest: sed non omnia sibi equaliter assunt: eo q non equaliter bonitates suas participant seu percipiunt. bonitates autem sue sunt esse z viuere z cognitio sensibiliũ z intelligibilium: z entia que plura de his percipiunt z nobiliori modo sunt ei propinquiora. que vo pauciora z modo minus nobili sunt remotiora per conuenientiã essentie ut existẽtia tm̃ in ultimo gradu: existẽtia autem viua z cognitiua z immortalia in primo: existentia autẽ z viua z existentia viua z sentientia rationabilia mortalia in medijs gradibus: eo q sunt cause entitatis participate a pma causa: z sunt ordinate: ita q esse est pma causa que sola influit super creatum sed nulla alia sine ipsa. viuere autem est secũda que non influit sine prima: sed bene influit sine tertia: z sic de alijs. Et hec de creaturis dicta sufficiant.

¶ Explicit
Secunda Pars Summe Alberti Magni Ratispaneñ Epi De homine.
Venetijs Impssa Impẽsis dñi
Andree Torresani de Asula: arte vo Simonis de luere. xvj° februarij. 1498.
Feliciter.

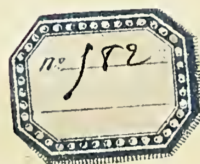
Registrum huius secunde partis.

n	¶ Incipit	ais	.s.in	mus
o	nostra.	z rõnem.	pncipiũ	mode
p	pto	z educunt	articulo	qd est
q	focillat	¶ Querit	catum	anime
r	cto visus.	fintat	z ita	dam
s	diatur	ına	nihil	violẽtiã:
t	nit gra	phus	de tactu	¶ Ad
v	sibili	nihil est	eus z	pars
x	materie	sensus	Quorũcũqz	introitus
y	paliter	sensibilis	signo	apphẽse
z	intellectus	videt	mobilis	dimus
z	tem ex	denudatũ	Silr	z incõplexũ
ɔ	corpus	dib° dicit	vindicare	eleuatũ
ꝝ	idem	erronea	dicũt	totam
aa	net: cum	quia	ctum	

¶ Tabula questionum libri de homine Alberti Magni Ratisbanen̄. episcopi.

Finis.

n° 182